(2°)
R.R
I.77

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

BARTOLI
COMMENTARIA
IN PRIMAM CODICIS

partem, doctiſs. viri D. Petri Pauli Pariſii Cardinalis admodùm reuerendi, non paucis additionibus nuper illuſtrata, accuratéque caſtigata.

ante ſecunda partem quae incipit libro ſexto invenies etiam indicem ubi et ante decimum librum

LVGDVNI

1550

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ante ſecundam partem quae incipit libro ſexto vide pag. 53 ... inveniſ etiam indicem titulorum illuc pertinentium ... item ante librum decimum habeſ indicem

R.R.I.7.7 (1.2. [Nebst] Angeb.) v316

Rubricæ primæ partis Codicis.

ACtiõibus empti & vend. 188
Actione rerum amotarum. 204
Actionibus & obligationibus. 145
Actio. à tuto. ſeu. curato. 211
Ad ſenatuſconſul. Macedo. 172
Ad ſenatuſconſul. Velleia. eo.
Ad exhibendum. 141
Adminiſtratione tuto. 209
Aduocatis diuerſorum iudic. 78
Aduocatis diuerſorum iudic. 79
AEdilitijs actionib. 189
Aliena. iudi. mut. cau. fac. 108
Ali. pupil. præſtan. 210
An ſeruus ex ſuo facto. 150
Apoſtatis. 32
Arbitrium tutelæ. 211
Authoritate præſtanda. 211
Aſſeſſoribus. 45

¶ Commercijs & mercato. 189
Commodato. 170
Communi diuidundo. 139
Communia vtriuſq; iudic. 140
Communium rerum alienat. 189
Condictione indebiti. 144
Condict. ob cauſam. eo.
Condict. ob turpem cauſam. 145
Condictione furtiua. eo.
Condictione ex lege. eo.
Confirmando tutore. 205
Compenſationibus. 178
Conſortibus eiuſdem litis. 141
Conſtituta pecunia. 152
Contrahenda emptione. 186
Contrario iudicio tutelæ. 211
Curatore furioſi. 212

¶ Defenſoribus ciuitatum. 45
Depoſiti. 183
Dilationibus. 122
Diuerſis reſcriptis. 44
Diuortijs. 203
Diuortio fac. apud quem libe. 204
Diuidenda tutela. 211
Dolo malo. 95
Donationibus ante nup. 194
Donatio. inter virum & vxo. 202
Dotis promiſsione. 199
Dote cauta non nume. 202

¶ Edendo. 46
Eo qui pro tuto. nego. geſsit. 210
Epiſcopis & cleri. 29
Epiſcopali audientia. 31
Errore calculi. 77
Errore aduocatorum. 79
Etiam per procur. cau. reſti. 105
Eunuchis. 186
Ex delict. defun. 151
Exercitoria vel inſtituto. 171
Ex quib. cau. infa. irrog. 80
Excuſationibus tut. & tẽp. earũ. 212
Excuſatione veteranorum. eo.

¶ Ferijs & dilationibus. 123
Fideiuſſoribus minorum. 98
Fide inſtrumentorum. 165
Fideiuſſoribus tutorum. 211
Filiofamilias minore. 97
Finium regundorum. 141

Formulis. 111
Fundo dotali. 204

¶ Hæreditate vel actio. ven. 186
Hæreditarijs actionibus. 150
Hæredibus tutorum. 211
Hæreticis & Manichæis. 32
His quæ vi metúſve cauſa. 93
His qui potentiorum nomine 89
His qui ad eccle. confug. 33
His qui ve. æta. impetra. 104

De ſecundis nuptijs pag: 197 vide

¶ Inceſtis nuptijs. 195
In integ. reſti. poſtula. 105
In integ. reſti. 96
In ius vocando. 52
In litem iurando. 211
Inofficioſo teſtamento. 127
Inofficioſis donationibus. 130
Inofficioſis dotibus. 131
In quibus cau. in integ. 102
In quibus cau. haben. tu. 209
In quibus cau. mili. fori. 127
Interdict. matri. 195
Iudæis & Cœlico. 32
Iudicio famil. erciſ. 138
Iudicijs. 114
Iuriſdict. om. iudi. 113
Iuris & facti ignor. 36
Iureiurando propter calũ. dã. 111
Iure emphyteutico. 191
Iure dotium. 199

¶ Lege Aquilia. 138
Legibus & conſti. principum. 33
Legitima tutela. 205
Liberis alendis. 204
Litis conteſtatione. 120
Locato & conducto. 190

¶ Magiſtratibus conue. 213
Mandatis principum. 36
Mandati. 184
Modo mulctarum. 45
Monopolijs. 189

¶ Naturalibus liberis. 204
Nautico fœnere. 181
Ne fideiuſſo. do. dentur. 204
Ne filius pro patre. 149
Ne fiſcus vel Reſpublica. 90
Negotijs geſtis. eo.
Ne liceat potentiorib. 89
Ne quis in ſua cauſa. 119
Ne ſanctum baptiſma ite. 32
Ne tutor vel cura. vecti. 210
Non numerata pecunia. 174
Ne vxor pro marito. 149
Nouo Codice componendo. 2
Noua vecti. inſti. non poſ. 189
Noxalibus actionibus. 141
Nundinis. 189
Nuptijs. 195

¶ Officio præfec. prætorio. 44
Officio præfec. vrbis. eo.
Officio magiſtri officiorum. 45
Officio rectoris prouin. eo.
Officio præfecti vigilum. eo.
Officio diuerſorum iudicum. eo.
Officio eius qui vic. alte. gerit. eo.
Ordine iudiciorum. 119

¶ Pactis conuentis. 201
Pactis inter empto. & vend. 189
Pactis. 51
Paganis & ſacrific. eorum. 13
Patribus qui filios diſtra. 186
Pedaneis iudicibus. 118
Per quas perſo. nob. acquir. 172
Periculo tuto. & cura. 209
Periculo & commodo rei ven. 188
Petitione hæreditatis. 132
Pignoratitia actione. 170
Plus petitionibus. 112
Plus valere quod agitur. 169
Poſtulando. 77
Precibus Impera. offer. 40
Prædijs & alijs rebus mi. 212
Probationibus. 152
Procuratoribus. 81
Prohibita ſequeſtratione. 144
Pro ſocio. 186

¶ Quando decreto opus non eſt. 213
Quando libellus principi datus. 41
Quando ex facto tuto. 210
Quando fiſcus vel priuatus. 150
Quando licet vnicuiq; ſine iud. 127
Quãdo Impe. inter pupil. & vid. 124
Quando liceat ab emp. diſced. 188
Quando mulier tute. offi. fun. 207
Quando tut. eſſe deſinant. 211
Qui dare tuto. vel cura. 206
Qui & aduer. quos in integ. 104
Qui legitimam perſonam. 119
Qui numero liberorum. 212
Qui ætate ſe excuſant. eo.
Qui numero tutelarum. eo.
Qui petant tut. vel cur. 206
Qui pro ſua iuriſdict. 119
Quibus ex cauſis maiores. 107
Quod cum eo qui in aliena. 171

¶ Rebus alienis non alienam. 189
Rebus creditis & iureiur. 142
Receptis arbitris. 108
Rei vendicatione. 133
Rei vxoriæ actione. 200
Religioſis & ſumpti. fu. 142
Rem alie. geren. 189
Repud. & iud. de mo. ſubla. 203
Reputationibus quæ fiunt in iu. 105
Reſcindenda venditione. 186
Reſtitutione militum. 106
Rerum permutatione. 189

¶ Sacroſanctis eccleſijs. 9
Satiſdando. 110
Secundis nuptijs. 196
Seruitutibus & aqua. 137
Soluto matrimonio. 203
Sponſalibus. 194
Sportulis. 118
Statuis & imaginibus. 44
Suffragio. 144
Summa trinitate. 4
Suſpectis tutoribus. 210
Si contra ius vel vtili. publi. 42
Si certum petatur. 43
Si dos conſtante matrimo. 203
Si ex falſis allegationib. 212
Si maior factus. 213
Si mater idẽnitatem promiſit. 210
Si contra na. volun. da. ſit tu. eo.
Si maior factus ratum ha. 195
Si minor ſe maio. dixe. 104
Si ſæpius in inte. reſti. poſtu. eo.
Sine cenſu vel reli. 188
Si quis igno. rem mi. 213
Si quis alteri vel ſibi. 188
Si quacunq; præditus pote. 196
Si rector prouinciæ. 194
Si ſecundo nupſe. mulier. 197
Si ſeruus extero. 209
Si ſeruus expor. veneat. 189
Si manci. ita vene. ne proſti. eo.
Si manci. ita ue. alie. ne ma. eo.
Si tutor vel cur. reipu. cauſa. 212
Si tutor non geſſerit. 211
Si tutor vel cura. interue. 98
Si in commun eademq; cauſa. eo.
Si aduer. rem iudicatam. eo.
Si aduerſus venditionem. 100
Si aduerſus vendi. pig. 101
Si aduerſus donationem. eo.
Si aduerſus libertatem. eo.
Si aduerſus tranſactionem. eo.
Si aduerſus ſolutionem. eo.
Si aduerſus dotem. eo.
Si aduerſus delictum. 102
Si aduerſus vſucapionem. eo.
Si aduerſus fiſcum. eo.
Si aduerſus credi. eo.
Si minor ſe ab hæred. abſti. eo.
Si vt omiſſam hære vel bo. poſ. eo.
Si ex pluribus tuto. vel cura. 209

¶ Tempo. reſti in integ. 108
Teſtamentaria tutela. 205
Teſtibus. 159
Tranſactionibus. 62
Tutor. & cura. illuſtrium perſo. 206
Tuto. & cur. qu ſatiſde. 210

¶ Vbi de crimine agi oporteat. 124
Vbi de poſſeſsione agi opor. 125
Vbi de fideicom. agi opor. eo.
Vbi conueniatur qui cer. lo. eo.
Vbi petantur tutores vel cur. 206
Vbi pupillus educari debeat. 210
Vbi in rem actio exer. poteſt. 235
Vbi de hæreditate agatur. 126
Vbi & apud quem. 105
Vbi cauſæ fiſcales. 127
Vbi de ratiocinijs agi. opor. 126
Vbi cauſa ſtatus agi oportet. eo.
Vbi quis de curiali vel cohor. alia. eo.
Vbi ſenato. vel clariſsimi. 127
Vectigalibus. 189
Vſufruct. & habi. 135
Vſuris pupillaribus. 211
Vſuris. 180
Vt lite pendente. 41
Vt nemo inuitus agere cogatur. 114
Vt cauſæ poſt pubertatem. 210
Vt quæ deſunt aduo. partium. 79
Vt omnes tam ciui. q; crimi. 45
Vt actiones ab hæredibus, &c. 148
Vt nemo priuatus. 90
Vt nemi. liceat ſine iudi. autho. 90
Vxoribus militum. 109

Finis.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

a POMATES. ¶ Et ex hoc habetis. Certè iſta inductio non conſo nat: quia tẽpore quo Iuſtinianus edidit opus hoc: nulli ibi erãt cõditores legũ, aut canonũ: vt ſunt quãdo rogatur de inſtrumẽto notarius à parte. Preterea Iuſtinianus nõ dicitur inuocaſſe ſup re infideliũ, ſed in re ſua. ar gu. l. j. §. omnia. j. de vete. iure enucl. Et pro hoc facit etiã dictio noſtri: nõ enim potuiſſet hoc Iuſtinianus, reſpectu eorum, cũ ipſi nõ haberent dñm Chriſtũ. & ita nec notarius, reſpectu Iudęorũ. Præterea conſidera ad quid ſit iſta inuocatio: & ſic nũquid talis cõſideratio caderet reſpectu Iudęorũ. Præterea, conſidera: & certè videtur ꝙ non. Aut eñ ſit gratia veneratiõis: & hãc nõ adhibet Iudæus Chriſto. aut ſit vt illa ſequã tur, quę ponit glo. in auẽ. de hæred. & fal. in princ. colla. j. & quid ad nos de his quæ foris ſunt. ij. q. j. c. multi.

b ¶ Conficiat inſtru mentũ. Et cũ in inuocatio diuini nominis ſit de ſolẽnitate, adeo ꝙ eius omiſſio vitiet inſtru mentũ, vt in c. non obſeruetis. in fine. xxvj. q. vij. Itẽ, cũ ſit de cõſuetudine, ꝗ conſuetudo mul tũ attẽdit̃ in inſtrumentis, vt c. cũ dilectus. de fide in ſtru. Cui⁹ etiã traſ greſſor punitur. xj. diſt. in his igitur. & ſi notarius inter Iu dæos faciat inſtrumentũ, debet inuo care nomen Domi ni, cũ ipſe ſit iudex chartularius Iudęi & ad ipſum adeun tes prorogãt iuriſ dictionẽ ſuã, & loci. Bene facit quod dicit do. Anton. in pœmio Decretalium. Bene facit gl. j. in auẽ. de armis. et in l. in nomine Do mini. C. de offi. ꝑ fec. ꝑto. & de prædictis Raph. alleg. tex. in auẽ. vt præpo. nomẽ Impera. §. imperij. & Imo. in rubri. de ope. no ui nunci. Adde, altiſſimi ꝑſidio ſem per inuocato, beatæque Luciæ virgi nis, cuius vigilia ho die celebratur. quod Alexã. in rubri. de oper. noui nuncia. tenet contrariũ eius quod hic dicit. & quod inuocatio Diuini nominis nõ ſit de ſubſtãtia libus, tenet Bal. & Pau. de Caſt. qui dicit ita ſeruari Piſtorij. & hoc per gl. in l. generali. de tabu. lib. x. vbi ponũtur ſubſtãtialia requiſita ad inſtrumẽ ta cõficienda, interque nõ ponitur inuocatio Diuini nominis. Dicit tamẽ Abb. in c. j. de fide inſtru. quod iuncto tex. c. nõ licet. xxvj. q. vij. cũ bona

conſuetudine, & antiqua, ꝙ ponatur, dici poſſe ſi omittatur, inſtrumẽtũ publicum nõ valere. Ex quo habes, ꝙ ſi eſt de ſubſtãtia, inter Iudæos debet inuocari: ſi verò nõ eſt de ſubſtãtia, nõ debere inuocari. Et ita inter cõ ſilia Ang. xciiij. eſt copia vnius trãſactiõis iuratæ, factæ inter Iudæos per notariũ Chriſtianũ, in qua nõ eſt nomẽ dñi. An autem omiſſio nominis Papæ vel Imperatoris vitiet inſtrumentũ, vltra Ioã. An. ĩ data vj. Abb. in d. c. j. Ange. plenè cõſil. ccxcj. vnũ verbũ ꝑ Ro. conſi. ccxciij. Bal. conſil. cxxx. lib. ij. ꝑ Abba. cõſi. liij. vbi etiã ponit an ſufficiat parti alleganti con ſuetudinem eſſe, ꝙ inſtrumẽta cõficiã tur abſq; nomine Papæ vel Impera toris producere de cẽ iſtrumẽta abſq; prædictis nominibus, & ꝙ officialis loci ſcribat, vel fidẽ ꝓtocolli faciat, ita ſeruari: vide ibi pulchrè. Quid aũt de nomine Dñi, & indictione, & quæ ſit indictio, & qua re dicat̃: vide Spe. in tit. de inſtru. edi. §. j. verſic. poſt annos Domini. & de omiſſiõe indictionis, vide Dyn. con ſil. xxxiij. Roma. cõſi. cclxiij. & an litetę Papales fidem faciant, ſi in earum plica non ſint anni Domini: per eũdẽ conſi. cclxxxv.

c POMATES. ¶ Ideo ſi ſtatutum. Vide ad hæc quæ poſui in rubr. ff. de oper. noui nuncia.

d ¶ Ex poſſeſſione. Contra doctrinam Bar. hic eſt text. in l. j. §. j. de ſer. corru. vbi appellatiõe ſer ui corrupti, non ve nit ſeruus bona fide poſſeſſus: ergo genitiuus caſus in cludit ſolum domi niũ, & non poſſeſſionem Pro Barto. ſunt iura infinita, de iure Canonico, vt eſt text. in c. pro illorũ. extra, de ꝑben. & vide Bart. in rubri. de ope. no ui nunci. vide Benedic. de Plumbi. in l. ſi qui ſuis nũ mis. ff. de manu. & Bart. in l. j. §. fin. ff. de pecul.

De nouo Codice faciendo. Rubri.

SVMMARIVM.

1 ☞ Inuocatio diuini nominis, in principio cuiuſli bet operis, debet præcedere.
2 Notarius Chriſtianus conficiens inſtrumentum, inter Iudæos inuocat nomen Chriſti.
3 Codicis appellatiõe ſimpliciter prolati, venit hic liber.
4 Genitiuus quando ſignificet id, quod eſt alterius.
5 Statutum ꝙ ſi quis dederit damnum in re alterius verificatur etiã ratione poſſeſſionis, ex communi vſu loquendi.
6 Genitiuus, ꝙ regatur ex natura poſſeſſionis.
7 Iuſtinianus ꝙ non fuerit hæreticus.
8 Perpetuum, vel ſempiternum, ꝙ duret in ſęcula ſęculorũ: & ꝙ nullũ elementũ põt eſſe perpetuũ.

Rubrica iſta habetur diuerſimodè. Vera rubrica eſt illa, quam dicam vobis le gendo, & debet dici conſtitutio prima: aliàs liber primus: ſed nõ be ne ſtat. Diuiditur in duas partes per gl. ſuper ver bo, de nouo. Tu potes diuidere rubricam iſtam, in tres partes. Primò ponitur quædam Rubrica generaliſsima, ad omne opus faciendum: vt inuoca tio Diuini nominis. Secundò ponitur rubrica ge neralis ad totũ hunc librũ. Tertiò ponitur rubrica ſpecialis, ad hanc conſtitutionem. Secund. ibi: Codicis Domini Iuſtiniani. Tertia ibi: de nouo Codice faciendo. ¶ Iterum hæc ſecunda pars diuiditur in tres partes, quia ponitur primò denominatio huius libri, cum adiectione Principis, tãquàm cauſæ efficientis. Secundò ponitur cauſa materialis. Tertiò cauſa formalis. & lego rubricã totam, vt iuuenes intelligant. Secunda ibi: repeti tæ prælectionis. Tertia ibi: incipit cõſtitutio pri ma. ¶ In prima particula, nota † 1 ꝙ in principio cuiuſlibet operis debet præcedere inuocatio Diui ni nominis: vt habetur. j. de epiſ. & cle. l. Deo no bis. & de offi. præfec. præto. l. in nomine Domini. & l. j. & ij. j. de vete. iure enucle. Ad iſtud opp. quando nomen Chriſti inuocatur, ab homine diuerſæ ſectę, videtur fieri in contemptum. j. de Iu dæ. l. Iudæos. Sed conſtat ꝙ in hoc libro ſunt leges diuerſorum Imperatorum, qui fuerunt diuer ſæ ſectæ: ergo inuocatio iſta non bene ponitur. Glo. dicit ſuper rubrica Digeſti, ꝙ fuit factum à compilatoribus, qui erant Chriſtiani: & etiam Iuſtinianus Chriſtianus erat. ¶ † 2 Et ex hoc habetis a ꝙ licet notarius Chriſtianus conficiat inſtrumentum b inter duos Iudæos, bene poteſt dicere: in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti: nõ attento qui fuerunt contrahentes. ¶ Venio ad ſecundam partem: & dicitur hic Codex domini Iuſtiniani. Contra: quia nomen generis non facit rem eſſe nominatam: vt not. j. de rerum permu. ſuper rubrica. ſed nomen Codicis eſt nomen generis: quia omnis liber poteſt dici codex: vt l. argentarius. §. ij. de eden. Reſpondeo, nomen Codicis ſim pliciter eſt nomẽ generis: ſed cũ adiectione eſt nomen ſpeciei electæ. Et ita hic dicitur Codex domini Iuſtiniani. Et per hoc differt ab alijs codici-
3 bus. † Fateor, ꝙ ſi codex ſimpliciter profertur, intelligitur de iſto propter excellentiam: vt Inſtit. de iure natu. gen. & ciui. §. ſed ius quidẽ ciuile. & gl. hoc ſentit. ¶ Vlterius hic dicitur, Codex do. Iuſtinia. Contra: imò eſt Codex mei Bart. natura
4 enim genitiui eſt ſignificare † illud quod eſt alterius: vt. ff. mãd. l. ſeruũ Titij. de relig. & ſump. fu. l. ij. in prin. Rñ. nã vt grãmatici dicũt, genitiuus re gitur quandoq; ex natura cauſæ efficientis: qñq; ex natura cauſæ materialis. Et hic ſunt duo genitiui. vnde dico, ꝙ vnus eſt ex natura cauſæ efficiẽ tis: alius ex natura cauſæ meterialis: quia dicitur repetitæ prælectionis. & hoc, quia cõſtat de mẽte vbi aũt non apparet, regitur ex natura eius quod
c eſt alterius: vt in contrarijs. ¶ Ideo ſi ſtatutũ c dice ret: ſi quis dederit damnũ in re alterius: nõ intelli gitur alterius ex natura cauſæ efficientis: ſed alte rius vt ſignificet dominiũ. Ita dicit tex. no. in d. l.
5 ij. §. in locũ. de relig. † & ex vſu loquẽdi cõi verifi-
d catur etiã ex poſſeſſione d ſola: vnde põt dici res al terius, hoc eſt, poſsidentis tantũ. Ita text. probat in l. j. §. ait prætor. & l. ſeque. ff. nau. cau. ſtab. Pro hoc habes glo. no. ſatis in l. ij. circa prin. ff. de orig. iur. vbi dicit̃ ꝙ fundus dicitur coloni, & equus di cit̃ ragatij: & ideo quidã boni grãmatici dicebãt,
6 ꝙ genitiuus † regebat̃ ex natura poſſeſsiõis. ¶ Se quitur in rubrica: ſacratiſsimi. Contra: imò videt̃ ꝙ hęreticus: quia dicit Spiritũ ſanctũ ſolũ à patre procedere: vt j. de ſum. tri. & fide catholi. l. ij. hoc aũt eſt hæreticũ: vt c. j. extra de ſum. tri. & in ſym bolo dicit̃, qui à patre filioque procedit. Gl. ſoluit. non dicit̃ ſacratiſsimus, quia ſanctus: ſed qa tradi dit ſacratiſsimas leges, vel quia fuit inuẽtor inui-
7 ctus. Certè placet expoſitio gloſ. nec tñ † arbitror ipſum fuiſſe hæreticũ: qa licet diceret Spiritũ ſan ctũ procedere à patre, nõ tñ negauit à filio. & audiui ꝙ dñs Iuſtinian⁹ fuit poſitus in catalogo ſan ctorũ. ¶ Sequit̃: perpetui. Cõtra: imò nihil eſt in mũdo perpetuũ: vt j. de ſerui. vrba. præd. l. cũ debere colunã. & in auẽ. de nõ alie. §. vt aũt. Huius timore gl. exponit ꝑpetui, id eſt generalis. & vi-
8 de gl. circa hoc. ¶ † Demũ ſi vis ſcire, vtrũ aliquid
e poſsit eſſe ꝑpetuũ e, vel ſempiternũ, qđ duret in ſęcula ſęculorũ: debes ſcire ꝙ nullũ elemẽtũ põt eſſe perpetuũ. Ita no. in d. l. cũ debere. & in auẽ. de nõ alie. §. vt aũt. Ea verò quæ nõ ſunt elemẽta, vt
f anima, iſti ſunt ſempiterna. ¶ Itẽ actiones, f quæ nõ introducunt̃ à Principe: quia nõ ſunt elementatæ, poſſunt eſſe perpetuæ. nõ tẽporales: vt Prin ceps introducit cõuenire. tñ fateor ꝙ iura incorpo ralia, ſi eſſent acceſſoria corporalib⁹, vt ſeruitutes quæ nõ poſſunt eſſe ſine prædijs: vt l. j. cõmu. præ dio. tũc ſicut illud corporale elemẽtũ, nõ põt eſſe perpetuũ, ita nec illa iura: vt l. ſi aliena. §. j. de vſuf cap. ¶ Sequitur in rub. repetitæ prælectiõis. Con tra: qñ iſta cõſtitutio fuit facta, non erat lectio repetita. Nã tunc lectio repetita. qñ fuit facta emen dato ſecũda, de qua videbitis j. tit. ij. Solu. Dicunt quidã hanc rubricã fuiſſe cõpoſitã poſt primã, & ſecundã emẽdatiõnẽ: meritò hic dicitur. repetitæ prælectionis. Et hoc ſatis placet, prout refert̃ ad primas duas partes rubricæ quæ ſunt gñales: ſed prout refert ſe ad vltimam partẽ, dico ꝙ illa facta

e POMATES. ¶ Perpetuum. Et de illa dictione perpetuum, vide etiam glo. in c. reperiuntur. j. q. j.

f ☞ Item actiones. Locus iſte cõuenientem ſenſum meo iudicio nõ habet. exemplar noſtrum ſcriptum ita habet. Item actiones quæ introducuntur à Principe: quia non ſunt elementatæ, poſſunt eſſe perpetuæ: vnum tamen fateor quòd iura, &c. Alexan. Loſæus.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

❧ Pro concordia. Aduerte ꝙ Bart. inuoluitur vitio contrarietatis, per do. Iaſ. inti. Inſtit. de actio. §. omniũ. circa iij. col. dum dicit in l. fi. C. de iudi. ꝙ licet à ſententia cõpromiſſarij non liceat appellare, tamen à ſententia arbitri iuris ſic. Idem dicit idem tenere Bart. in l. j. C. de arbit. & in l. ij. in fin. illo eo. tit. Adde Bar. in l. j. §. interdũ. ff. à quib. appel. non lic. licet ſe remittat ad no. per eum in l. nemo poteſt. ff. de lega. j. Cõtrarius alleg. in hac prima conſtitu. Tu dic, ſi bene cõſideretur Bar. nõ meretur argui de cõtradictione & poteſt ſaluari, vt etiã ſaluat Ioã. de Imo. & nouiſsimi: qa aut ſtatutũ ſimpliciter loquitur de cõpromiſſo: & tũc poſsit ſaluari, vt dicit Barto. in d. l. fi. cũ ſimi. Aut ſtatutũ procedit vlterius, diſponendo: & tenet ꝙ omnino ſtetur cõpromiſſo, ſub pœna cõpromiſsi: & tunc etiã videatur tollere appellationem. Et ita loquatur hic in hac j. cõſtitu. Et in hac ſententia videtur etiã reſidere ipſe do. Iaſon dũ alle. Imo. in d. l. j. col. pen. & ita voluit innuere Bar in l. j. in fi. ff. à qui. app. non licet.

❧ POMATES.

a ¶ Cogãtur. De iſto ſtatuto vide q̃ poſui ad Alexã. in rubri. ſolu. matr. in j. col. & in l. qui ſe patris. in glo. fi. & ibi Moder. j. vnde libe. Rapha. Fulg. cõſi. lij. aliàs clij. et Panor. conſi. xxxj. colum. j. in primo dubio, in ij. volu. Feli. in proœ. Decreta. col. iij. in c. quæ in eccleſiarũ. col. xv. ad fin. de conſti & in c. eccleſia ſanctę Mariæ. col. xlij. eo. tit. & in c. fi. col. x. verſi. fallit quartò. eo. tit. & in c. licet. col. iij. in fin. de teſta. & ĩ c. exceptionem. col. xij. verſi. idẽ dic. de except. ꝙ in facto extrà de excep. Bart. conſi. cxvij. Barba. conſi. xlij. col. ij. in j. vol. & in colũ. xij. Feli. in c. ſicut. col. j. de re iud. & aliquid in ſimili per Barb. conſi. xxxvj. colũ. xix. vol. ij. Panor. & ibi Felin. in rub. ix. de treu. & pace. in fi. Alex. in l. j. col. j. & col. iij. ff. de leg. j. & in l. j. §. lex. Falcidia. col. j. ad leg. Fal. aliquid per Alex. in l. ex facto. §. ſi quis rogatus. col. j. ff. ad Trebel. & colũ. xiij. & ſequen. & addita ad Anna. cõſi. xlviiij. & lxxxix. Ancha. in c. canonũ ſtatuta. col. lxxxij. de conſtit. & col. lxxxiij. & do. Alexan. conſi. lxxxij. col. ij. volu. j. Barb. in c. cùm omes. col. ix. in princ. de conſtitu. & Alexã. conſi. ccx. vol. ij. Iaſ. in l. veluti. §. hæc vox. quã legit cum l. ſi quis. §. prætor in iiij. nota. ff. de eden. aliàs de in ius voc. & in l. ij. C. eo. & in l. qui ſe patris. col. xxxj. poſt alios ibi. j. vnde libe. & Alex. in l. j. col. j. ſ. vnde vir & vxor. & in conſi. xxxvij. col. pe. vol. ij. vbi quęrit, an tale ſtatutũ hebeat locum in legitimato ſuper actu iurato. & in conſi. lx. in ij. dubio. volu. ij. vbi quærit: an ſtante ſtatuto, ꝙ inter cõtrahentes fiat compromiſſum: illud habeat locum in legitimato. & in ſecunda quęrit: an habeat locum in naturali, & ſpurio. & lxij. colũ. fi. codẽ volu. ij. vbi articulus iuris, vel res eſſent clare, vel peteretur animo calumniandi, & do. Feli. in c. inter monaſterium. colũ. xiij., in verſi. lxxx. limita. de re iud. & Alex. lxxij. col. iij. vol. iij. vbi dicit, ꝙ non habet locum in cauſa appellationis. & Paul. de Caſt. cõſil. lxxv. vbi & ipſe ponit de hoc, ſcilicet de cauſa appellationis: an tale ſtatutum reſpiciat ordinem procedẽdi, vel decidendi. Et alia pulchra circa hoc vide Rom. cõſil. cccc. vbi dicit, ꝙ tale ſtatutum exorbitat à iure, & non cõprehẽdit caſum miſtũ. & Iaſon in l. fratris. j. de trãſact. vbi dicit, ꝙ tale ſtatutum non habet locum in agnatis obſt. exceptio litis finitæ. & Soci. in iiij. vbi ponit, an tale ſtatutum habeat locum: vbi ex forma ſtatuti petitur executio inſtrumẽti guarentigiati. & xxxvij. col. vij. vbi ponit, an habeat locum. vbi petẽti cõpromiſſum obſtaret exceptio litis finitæ, ſeu impediẽs litis ingreſſum. & Bald. in c. cùm veniſſent. colũ. iij. de eo qui mitt. in poſſeſſ. cauſa rei ſer. vbi ponit an cõprehendat clericũ. & conſi. v. in ſecunda parte. & an cõprehendat minorem, vide Bal. & ibi addidit in l. fin. j. de reſtit. in integ.

❧ P. PAV. P.

b ¶ Ad cõpromittẽdum. Sequitur opi. Bar. hic Alex. in l. j. in xiiij. col. ad fi. cũm ſeq. ff. ſolu. matri. Vide quæ habes in verſi. ſtatuta. de iudi. in ij. col. vbi multa circa hoc, an tale ſtatutum ſit fauorabile vel odioſum.

c ¶ Quòd non. Contrarium concludit Imo. in l. j. ſolu. matri. & ad plures quæſtiones ſimiles, vide per Bart. in l. ambitioſa. de decre. ab ordi. facien. ſed an ſtatutum de hoc ſit. Bal. ꝙ ſic in l. qui ſe patris. in pe. col. §. fauorabile. vnde libe. & vide de hoc Bald. hic.

d ❧ P. PAV. P. ¶ Quòd compromittit, læditur. Vide Alex. latè, in l. hæreditas. la j. ff. ad Trebel.

e ¶ In contrarium. Et an poſsit appellari ab arbitris electis ex neceſsitate

fuit prior præſentis cõſtitutionis, vel inſtitutiõis.
¶ Item opponitur, ꝙ vna tantum lectio fuit repetita. Gloſſ. dicit, ꝙ abundat iſtud præ; ſicut dicimus, de dote prælegata, &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Princeps qua neceſsitate adſtringatur.
2 Pronomen hic hæc hoc, ꝙ ſit demonſtratiuum ad oculum.
3 Quòd iſta conſtitutio fuerit facta poſt ſecundam compilationem Codicis.
4 Priores ciuitatum habentes arbitrium ſuper publica vtilitate, an poſſunt ſtatuere, ꝙ litigantes teneantur compromittere.
5 Dictio prius, ꝙ duobus modis in iure aſſumatur.
6 Statutum ꝙ litigantes compromittant', non habet locum, vbi eſt inſtrumentum habens executionem paratam.
7 Viri ſufficiẽtes debẽt proponi ad opus faciendũ.
8 Laudes, & dignitates alicuius debent dici.
9 Vnum verbum poteſt exponi ſecundum duas expoſitiones.
Conſul, & vir conſularis, eſt quid diuerſum.
10 Doctoratus quòd ſit dignitas.
11 Doctor, q legit p viginti annos, efficitur Comes.
12 Iudæi, & infames, quòd non poſſunt doctorari.
13 Contrarietates debent adiuuari per diuiſiones.
14 Quando circa legem ſunt intellectus, ſi iudicatur pro vno, ſententia non eſt nulla.
15 Arbitrium ſi eſt datum in concernentibus publicam vtilitatem, an ex vigore talis arbitrij, no poſſunt ſtatuta corrigere.
16 Præfationes q̃ ſint reſecãdę, & cui⁹ vtilitatis ſint.
17 Imò, qñ correctiuè, & qñ implicatiuè ponatur.
18 Ex duobus inſtrumentis ſcriptis in vna charta, primò ſcriptum præſumitur primò celebratum.
19 Ordo ſcripturæ quando attendatur.
20 Die in lege clauſa in corpore iuris, non requiritur: ſecus in priuilegio.
21 Conſtitutio reſcripta ad certam perſonam quãdo faciat ius generale.
22 Lites citò dirimere, quòd pertineat ad vtilitatem communem.

LEX. I

HAec quæ neceſſa
riò. Glo. j. hic diuidit hãc legẽ in
quatuor partes, & bene, vt in ea
habetis. ¶ Hic dicit, hæc quæ ne
ceſſariò. & ſic innuit ꝙ Princeps
hoc habebat neceſſariò facere. Contra, quia Prin
ceps eſt ſolutus legibus: vt l. Princeps. ff. de legi.
1 Solu. Quædã eſt neceſsitas † ex parte pſonæ: &
iſta nõ eſt in principe, vt in cõtrario. & eſt quędã
ex parte rei, quę indiget emẽdatione: vt hic. Simi
le in domo quæ cadit, quã ego domin⁹ nõ habeo
neceſſe reficere: tamẽ domus ipſa habet neceſsi
tatem reficiẽdi: vt no. in l. j. circa prin. ff. de impẽ.
& in l. impẽſæ. eo. tit. & de ver. ſig. l. impẽſæ, &c.
Secundò oppo. & videt ꝙ iſte text. cõtradicat ſi
bijpſi: quia dicit, in præſenti. & j. dicit, cẽſuimus:
quod eſt præteriti tẽporis. ſic ſumitur in l. verbũ
oportebit. ff. de verb. ſig. Sol. vt in gl. ¶ Circa illã
partẽ quæro, vtrũ iſta conſtitutio fuerit fctã poſt
ſecundã emẽdationẽ Codicis, an ante. Hic in glo.
ſunt opi. quidam, ꝙ poſt. & exponũt hæc, ſcilicet
iam correcta. quidã ꝙ ante. per vnã diſpoſitionẽ
innuitur, ꝙ fuit ante: per aliam ꝙ poſt. Pro primò
2 facit hæc litera, quæ dicit, hęc. Nã † hoc pronomẽ
hic hęc hoc, eſt demõſtratiuũ ad oculum: vt l. nemo.
§. j. de hær. inſti. & no. in l. hoc articulo. & allegatur
l. Mæuius. §. duobus. de legat. ij. Sed illud
quod nõ eſt correctũ, demonſtrari nõ poſſet: ergo
innuit iam eſſe correctũ. Secũdò facit pro hoc qđ
hic dicitur in præſenti. Itẽ facit pro hoc, donare.
illud, quod nõ eſt, non poteſt donari: vt l. in ædi
bus. in fi. ff. de dona. ¶ Itẽ pro hoc facit ꝙ dicit: cẽ
ſuimus. ¶ Itẽ in cõtrarium facit rubrica de nouo
Codice faciẽdo. Item hoc quod dicit, corrigenda.
Itẽ prout dicit, reſecauimus. quæ omnia denotãt
3 præteritũ tẽpus. ¶ Et hæc vera. † Quod apparet
per ſecũdam cõſtitutionẽ, infrà poſitã. Ad ea quæ
allegãtur in contrariũ, patet reſpõſio clara. ¶ Ve
nio ad vnũ. hic dicitur ꝙ amputare prolixitatem
litiũ, pertinet ad publicam vtilitatẽ. Hoc apparet
in fine iſtius cõſtitutionis. & j. de iudi. l. properan
4 dum. in princ. & §. j. ¶ † Super hoc quæro priores
huius ciuitatis habẽt poteſtatẽ ſuper bono, & pa
cifico ſtatu huius ciuitatis: ſicut ſuper publica vti
litate: vigore huius arbitrij faciunt ſtatuta, ꝙ ha
a bentes adinuicẽ cauſas cogãtur[a] ad cõpromitten
b dum[b]. quæritur an valeat. & oſtẽdo ꝙ non: [c]nam
c arbitriũ datũ ſuper publica vtilitate, intelligitur
de publica vtilitate omniũ, nõ de vtilitate priuato
rum: vt l. j. in prin. ff. de magiſt. cõue. & l. ij. in fin.
ad municip. Sed hoc pertinet ad priuatam vtilita
tem principaliter: ſecundariò ad publicam: vt l. ſi
quis ingenuã. §. fi. ff. de capti. ergo &c. Secũdò ar
bitriũ datũ intelligitur ſine lęſione iuris alterius:
vt l. ij. §. meritò. & §. ſi qs à principe. ff. ne quid in
loco publi. & l. in fraudẽ. de teſta. mili. & de admi
ni. tuto. l. impuberi. j. de emãci. libe. l. nec auus. ſed
per tale ſtatutũ ius alterius læditur: ergo non va
let. Et quòd per talę ſtatutũ lædatur ius alterius,
eſt text. in l. ſi minor. §. j. ff. de minori. vbi minor
d eo ipſo, ꝙ cõpromittit, læditur[d]. Præterea, vt gl.
ibi dicit, eo ipſo ꝙ aufertur alicui beneficiũ appel
landi, læditur: vt ibi glo. dicit. ſed per tale ſtatutũ
aufertur beneficiũ appellandi: vt j. de arbi. l. j. ergo
e &c. In cõtrarium: [e] ꝙ valeat tale ſtatutum, vide
tur caſus hic: quia pertinet ad publicã vtilitatem,
& pacificũ ſtatum huius ciuitatis: vt hic, in princ.
& in fin. & l. properandum. hoc puto verũ: & ex
ſolutione cõtrariorum apparebit veritas. ¶ Non
obſtat primum cõtrarium, ꝙ illud, quod, &c. quia
5 debes ſcire † ꝙ, prius, in iure noſtro, aſſumitur al
tero de duobus modis. Vno modo vt denotet
quendam ordinẽ naturæ: vt ſi fit iniuria principa
liter filio: & per cõſequentiam patri: vt l. j. §. j. ff.
de iniur. iſtud prius, nõ denotat ordinem tẽporis:
quia eodem tẽpore fit iniuria vtriq;: ſed denotat
quendam ordinẽ iuris. Secũdo modo, dicitur ali
quod prius, ſecũdum quendam ordinem intelle
ctus faciẽtem, ſeu patiẽtẽ: & huic intellectui finis
eſt principiũ: & illud dicitur prius, quod eſt fina
liter. Verbi gratia: Ego recipio te fideiuſſorẽ, an
tequã reus obligetur: poſtea obligatur reus: reus
tenetur principaliter, fideiuſſor acceſſoriè: qa in
tellect⁹ prior iuris erat talis: vt l. ſtipulatus, de fi-

deiuſſo.

ſtatut.vide Bart.hic.In contrarium tenuit idem Bart.in l.j.in fin.à qui-
bus app.non licet.& ibi vide quæ dixi per Bar.adde de arbitris electis ex
forma ſtatuti an ſint meri iudices, vel arbitri, vel arbitratores, Petr. de
Anchar.conſil.cclxx.

a ¶Minor lęditur. Et an ſtatutum de cauſis compromittendis liget mino-
rem, Bal.ꝙ ſic in l.
ſi.de in inte.reſtit.
& p Pet.de Anch.
in c.canonũ ſtatu.
de conſtit. & con-
ſuluit Bartol.ᵃadde
pulchrè Bal. conſi.
inci.pupill⁹.& ibi
an valeat renũcia-
tio de nõ petendo
reductionẽ: & qd
ſi ſtatutũ denegat
reclamari, eſt nu.
cccxc.ij.libr. & per
eundem ſuper ſta-
tuto Laudenſi,con
ſilio. ccvj. iij. libr.
per eundem conſi-
lio cccxxxvij.j.lib.
per Roma.pulchrè
conſi.xc.& ibi etiã
quid ſi ſtatutum re
mouet reclamatio
nẽ querelæ, appel-
lationem, & ſimi-
lia.qualiter minori
ſuccurratur: & ꝙ
ſtatutũ liget mino
res voluit Bal. con
ſilio iiij.j.libr.vbi
dicit, ꝙ ſi ſtatutum
diſponit, ꝙ miſſus
in poſſeſſionẽ ibi
ex primo decreto
lucretur fructus:li
gabit & minorem
in caſu,quo contra
ipſum poteſt fieri
miſsio. & hoc not.
ad ſcripta in l.ſi ſi-
nita.§.Iulianus.de
dam.infec.

b ¶Paratam execu-
tionem inſtrumen
ti. Et ad hoc vide
Bar.& quę ibi dixi
in l. eleganter. in
princ.ff.de condic.
inde.Itẽ nõ poſſet
peti tale compro-
miſſum, publicatis
atteſtatiõib⁹, ſecũ-
dùm Bald.nota. in
l.j.C.de tranſactio.
Adde Pet.de Anc.
conſi.clxxxiij.Bal.
cõſ.clij.li iiij.&cõſ.
clxxxiij.iij.li.cõſil.
xxxvj.j.lib.& cõſi.
cxciij.iij.lib.aſs iij.

deiuſ.& l.generaliter. Si ergo aliqd fieret vnifor-
miter ad duos fines, vtroq; reſpectu diceretur fie-
ri prius. Verbi gratia: mutuo tibi ꝓcuratori con-
templatione procuratoris, & dñi, vterq; principa
liter obligatur: vt l.ſi pupilli.§.j.cum ſua gl.ff. de
neg.geſt.& ff.quod cũ eo.l.cũ qui.vel mutuo pe-
cuniã animo cõſtituendi duos reos: quilibet obli
gatur principaliter: vt l.ſi nõ ſinguli.j.ſi certũ pet.
& l.eandẽ.in prin.ff.de duo.reis. Itẽ ſi idem actus
geritur à duobus reſpectu diuerſorũ finiũ: cõtem-
platione cuiuſlibet diceretur prius ſecundũ ſuum
reſpectũ. Verbi gratia: emptor & vẽditor faciunt
vnũ cõtractum emptor prius, vt habeat rem: vẽdi
tor prius, vt habeat pretiũ. vnde ſecũdum intelle-
ctum cuiuſlibet dicitur fieri prius, vel non prius.
Nũc ad propoſitum ſi fit iniuria filio, lex imagi-
natur patrẽ & filiũ principaliter iniuriari: vt l.cũ
qui nocẽtem.§.fi.ff.de iniur.nec dicitur actio pa-
tris acceſſoria, ratione filij: vt l.j.§.vſque adeò.de
iniurijs. Ita in propoſito licet ſecũdũ ordinẽ natu-
ræ propter lites dãnum ſit priuatorũ principali-
ter: ſecũdario Rei publicæ: tamen ſecũdum ordi-
nem intellectus lex intelligit vtrũq; prius lædi:
licet ſecũdum ordinẽ naturę ſecus: ideo ad publi-
cam vtilitatẽ pertinet. Nõ obſtat ſecũdum, in quo
dicitur, ꝙ lęditur ius alterius, &c. qa quãdo lædi-
tur per aliquod ſtatutũ factum ex vigore alterius
arbitrij læderetur ius vnius partis ita ꝙ non alte-
rius: tũc fateor cõtrarium. Ita loquũtur cõtraria.
Sed quãdo poteſt lædere actorẽ, ſicut reũ: neutra
pars læditur. Hic eſt tex.no.in l.de fideicõmiſſo.j.
de tranſac.¶ Nõ obſt.l.ſi minor xxv.annis filio.§.
j.de minoribus.vbi dicit, ꝙ eo tẽpore quo cõpro-
miſit, læditur: qa fateor in minore cõpromittẽte,
qui vniuerſaliter cauſam ſuã nõ agitabit diligen-
a ter: vnde ab initio minor læditur:[a] quia beneficiũ
appellãdi perdit, ſed in duobus maioribus cõpro
6 mittentibus hoc non eſt.¶ Et per hoc dico† quod
ſuprà dictũ ſtatutũ, quãquã generaliter factũ, non
b porrigeretur ad eũ, qui haberet paratã[b] executio-
nem inſtrumẽti, vel teſtamẽti: quia tunc ius ſuum
læderetur ita ꝙ nõ alterius, vt de minoribus.l. mi
nor vigintiquinque annis, cui fideicommiſſum.
¶ Per hoc etiam apparet reſpõſum ad illud, quod
de appellatione dicitur. & hoc de iſto principio.
¶ Sequitur, ideoq;: incipit ſecũda particula. Vide
tur hic primò, quod ad quolibet opus faciendum
7 debent proponi viri† ſufficiẽtes ad illud: hoc au-
tem in principe prẹſumitur: vt de officio prefecti
8 præto. l.j.† Secundò nota quòd quis debet dicere
laudes, & dignitates eorũ, de quibus hic dicitur &
in rub.Digeſtorũ.¶ Oppo.hic: exponit exquæ-
ſtor: id eſt, q quæſturã dimiſit. Cõtra, in l.petitio-
nem.§.egrediẽtem.de aduoca.diuer. iudic. Solu-
tio. Poſſumus dicere quod nomẽ dignitatis eſt: &
cõcordat cum illa. Vel poſſumus dicere, i.ille, qui
quęſturã dimiſit: & tũc poſſumus dicere, ꝙ nõ eſt
9 † incõgruum vt vnũ verbũ exponatur ſecundum

c ¶Sit dignitas. Dicit tamen text.not.in l.j.C.de profeſſ.qui in vrb.Con-
ſtantinopolit.ꝙ doctor, qui legit per xx.annos, efficitur Comes. & not.
hic & vide in proœmio Digeſtorũ.& p do. Abb.c.ꝓpoſuiſti. de proba.
Et ad hæc dicta per Bart.vide vnum notabilem text.in auẽ.vt lic.ma. &
auiæ.§.reliquum.colla.viij.

d ¶Tũc eſſet Comes. Et ꝓ hoc tu alle.d. Alex.C.de decurio.li.x.oẽs tamẽ
doc.ſunt nobiles, p l.ꝓuidendũ.j.de poſtu. Et qs debeat magis honorari
an doctor vel miles: dicit Bal.in rub.de iuſti.& iur.circa fi.ꝙ doct.legum
ſciẽtes deberẽt pręferri: ſed nõ doctorelli. Angel.autẽ in l.tribunus.ff.de
re.mili.dicit ꝙ tẽpore belli, ſunt magis honorãdi milites, ſed tẽpore pacis
ſunt magis honorãdi doct.ar.tex.in §.fi.in proœ. Inſt.& no.ꝙ hoc dictũ
Ang.debet intelligi de militibus militãtibus: nõ de militibus noſtri tẽ-
poris, q nõ ſunt armatæ militiæ, nec ſunt vtiles tẽpore belli: & ſic nõ ha-
bent priuilegia militũ: vt dixit Cyn.in.l.j.j.de iur.& fac.igno. Et adde ꝙ
milites noſtri tẽporis nõ habẽt aliqua priuilegia niſi quia honorantur in
ſedẽdo, & bibẽdo. nec etiam dignitas eſt in militibus: etiã ſi ſtant in expe
ditione militiæ armatæ: vt eſt in proœmio huius libri §.qbus.p doct.vi
de Ioan.de Imo.in c.j.de maio.& obed.de milite creato à Principe, vel à
Papa: qa licet ſit poſterior in tẽpore: tamẽ debet pręferri militi creato ab
inferiore, vel ab alio. Et ita videtur dicẽdum in doct.& vide Bal.in l.j.in
fin.q bo.cede.peſſ.
de militib⁹ à Prin
cipe creatis: qa ho-
die licet ſint ĩ exer
citio militari: tamẽ
aliqua retinẽt pri-
uilegia. Et vide p
Moder.in l.j.ff. de
re iudi. Adde Ale-
xan.latius in rub.
de vulga.& pup.&
cæteris parib⁹ præ
cedit antiquior ſan
guine, & nobilior:
vt voluit Bal. in l.
nemini. per illum
tex.j.de aduoc.di-
uer.iudi. & doctor
primò licentiatus,
poſtea doctoratus,
præcedit medio tẽ
pore doctoratũ: vt
voluit Ang.Areti.
in §.quędã.Inſtit.
de actio.per tex.in
l.j.C. de cõſul. lib.
x. legiſta præcedit
artiſtã, et canoniſta
vtrũq;: & doctor
iuris vtriuſq; præ-
cedit vtrũq;: Theo
logus verò omnes
pręterquã in bene
ficijs obtinẽdis, tũc
purè canoniſta prę
fertur Theologo,
ſecundùm Hoſtiẽ.
& Ioã.And.in c. j.
de conſang.& affi.
niſi eccleſia. in qua
beneficiũ obtine-
re curauit, indige-
ret Theologo: vt
qa eſſet vicina hæ-
reticis. Et hoc ſeq-
tur Roma. conſil.
cccxxxiij. circa fi.
Et an doctoratus
poſsit propter in-
ſufficientiã litera-
rũ auferri, & à quo
vide Bal.conſil.ccc
xxxiiij.iij.lib.& an
qui doctorari vo-
luit ex priuilegio,
& non obtinuit:
poſsit redire ad
ius commune per
eundem, conſi.ccc-
xxxvij.

duas expoſitiones.¶ Oppo.j.de conſul.l.j.Solut.
Aliud eſt dicere cõſul: & intelligitur de eo, qui ha
bet adminiſtrationem. Aliud, vir cõſularis.& in-
telligitur de eo qui dignitatem habet ſine admini
ſtratione.¶ Quæro circa hæc: vtrũ doctoratus ſit
c dignitas.[c] hic videtur text. ꝙ ſic ibi: Theophilum
virum clariſsimũ, &c.¶ In contrariũ facit rubri-
ca proœmij Digeſtorũ vbi vides, ꝙ nominat illu-
ſtres doctores. quod nota. & hoc modo poteſt re-
ſponderi ꝙ vir erat clariſsimus, quia Comes, non
10 quia doctor. Sol. Dico† ꝙ doctoratus eſt dignitas.
Caſus eſt extra, de magiſt.c.quanto. Hoc etiã ap-
paret: quia doctor habet iuriſdictionem ordinariã
in ſcholares, vt auẽ.habita.& in prima cõſtitutiõe
Digeſtorũ.§.fi.ſed habere iſtã iuriſdictionem eſt
dignitas. quod ex eo apparet: quia ab ea aliàs re-
pelluntur infames: vt l.cùm prætor.ff.de iudi. Fa
teor tamẽ, ꝙ nõ eſt illuſtris: vt in rubrica ff.ſed ſi
11 legiſſet per† viginti annos: tũc eſſet Comes[d] ſacri
d palatij, vel ſaltem clariſsimus.¶ Et ideo dico, ꝙ in
12 fames, apoſtatę† & ſimiles, qui non ſunt capaces
e nõ poſſunt doctorari.[e]¶ Hoc etiam dico pro Iu
dæis: quia nõ poſſunt doctorari: quia nõ ſunt ca
paces alicuius dignitatis: vt l.fi.j.de Iudæ.licet de
iure antiquo fortè aliud eſſet: vt ff.de decu.l. ge-
neraliter.§.fi.¶ Venio ad tertiã particulam, quæ
incipit: quibus ſpecialiter. Primò ponit tria ꝑce-
pta, & conferentia ad ea. Secũdò ponit quartum
præceptũ. Tertiò ponit quintum Quartò & vl-
timò remouet quandam dubitationem circa ꝑdi
cta. Secunda ibi: colligentes. Tertia ibi: ita tamẽ.
Quarta ibi: & ſi quæ earũ, &c.¶ Venio ad primã
partem, & ſcribe caſum in prima parte, Domine
Imperator video quòd vos hoc alijs cõmiſiſtis:
ſed quam dediſtis formam eis? Dicit Imperator:
Nos præcepimus eis principaliter, ꝙ ipſi compo-
nerent leges certas: & breui ſermone & congruis
ſubderent titulis. Capio ſecundũ illud ſcilicet, ꝙ
dixi breui ſermone: & iſtud fiet reſecatis ſuper-
f fluis, ꝑfationibus[f], & reſecatis ſimilib⁹, & reſeca-
tis legib⁹, à legibus, quæ in deſuetudinẽ abierũt.
g Item dicis, quòd debeãt fieri leges certæ:[g] quõ
poterunt fieri leges certæ? fient reſecatis contra-
rijs, addendo, vel minuẽdo, vel mutando, ſi opus
13 fuerit.¶ † Nota quòd cõtrarietates debẽt adiuua-
ri per diuiſiones, & diſtinctiões, quod facit ad di-
cta teſtium: & eorum dicta diuiſionibus deberẽt
adiuuari: vt extra, de teſtib.c.cùm clamor.& ple-
nè in l.inter ſtipulantẽ.ff.de verbo.obli.¶ Oppo
nitur, hic dicitur ꝙ decem ſapiẽtib⁹, imò quinq;,
ſicut in conſtitutionẽ ſequenti. Solu.gl.in ſecũda
conſtitutione fuerũt quinq;: in iſta prima fuerunt
h decem.¶ Itẽ opponitur:[h] dicitur hic certas. Cõ-
tra d.l.dos à patre.& l.ſeq.ſolu.matr.vbi eſt ob-
ſcuritas. Reſpondeo, ad l.ſequẽtẽ, nihil ad propo
ſitum.ſed quantũ ad l.dos à patre.dicit glo.fallit,
vbicunq; eſt opinio magiſtrorum: & dicit bene.
Impoſsibile enim eſt ꝙ lex fiat ita clarè, quòd du

e ¶Doctorari. Quid in Iudæis, vide l.generaliter.in fi.ff.de decur.& Bar.
in d.l.fin. Adde ꝙ idem in eo qui non eſt legitimè natus, per l.j.§.in ho-
noribus.ff.de mune.& hono. Ita dixit Gemi.& Pet.de Ancha.in cle.ij.
de magiſt. Adde ſecundùm Paul.de Caſt.hoc idem eſſe in nutrito malis
moribus.alleg.l.medicos.de profeſ.& med.quia ſunt infames ſaltem in-
famia facti. De Iudæis autem conſuluit Petr.de Ancha.conſi.cclxxij.ꝙ
ſtante ſtatuto, ꝙ nullus eligatur ad officia ſub pœna, niſi ſit fidelis, & de-
uotus eccleſiæ Romanæ, ꝙ ſi quis balotando procuret ꝙ Iudæus eliga-
tur, non incidit in pœnam.ibi vide.

f ☙ P. P. A V. P. ¶ Superfluis præfationibus. Vide limitationes mul-
tas per Felin.in proœmio Grego.ad finem.

g ¶Leges certæ. Et pro hoc vide quod eleganter dicit Bar.in l.fi.§.pen.de
condict.indebi.

h ¶Item oppo. Et adde Bar.in l.qui Romæ.§.duo fratres.ff.de verb.obli.
dixi in l.ij.j.quando prouo.non eſt neceſ.& idẽ ſequitur Bal.in conſtitu.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

14 bitationem non habeat.†Et proptereà dixi aliàs,
quòd vbi circa legem eſt opinio, licet aliquis iudi
caret ſecũdùm vnam opi.non veram, ſentẽtia va-
let: nec dicitur cõtinere expreſſum iuris errorem
vt l.cum prolatis.ff.de re iud.ſecũdùm vnam lec.
¶ Glo.quærit de duobus.dic vt in ea.¶ Extra gl.
quæro: datum eſt arbitrium quibuſdam ſapienti-
bus, ſuper aliquo negotio: vt ſuper abũdantia, vel
publica vtilitate: an huius arbitrij vigore poſsint
corrigere ſtatutum? Hic videtur text.ꝙ non, niſi
ſpecialiter demãdetur. Bene dico ꝙ ex vigore cu-
15 iuſcunq; arbitrij,†non poteſt quis ſtatuta iam fa-
cta corrigere, vel mutare: niſi hoc ſpecialiter ſit
permiſſum: vt hic vel niſi ſuperueniat cauſa cor-
rectionis de nouo, quæ non erat: vel ignorabatur
tẽpore ſtatuti conditi. Textũ habes notabi.in.l.ſi
a hominẽ.ff.mãdati.[a] In iſto.§.omiſi duo cõtraria.
¶ Opponitur, & videtur, ꝙ præfationes non de-
beant reſecari: vt l.j.ff.de orig.iur.hic dicitur con
16 trarium: quare malè. Solu.cõtra† hic loquitur de
præfationibus ſuperfluis: vtiles verò prefationes
non ſunt reſecandę. Ita dicit gl. Sunt enim prefa-
tiones vtiles, in quibus nomẽ domini inuocatur:
vt nota.in rub.huius conſtitutionis. Itẽ ſunt vti-
les prefationes, ex quibus poteſt colligi mens con
ſtituentis. De hoc habetis legem not.ff.de hęred.
inſtituend.l.finali. vbi dicitur, ꝙ ex iſtis prefatio-
nibus mens diſponentis colligitur.¶ Opp.hic di-
b citur: imò, &c. imò ponitur [b] pro &.Gl.opponit,
ꝙ dictio imò ponatur correctiuè, nõ implicatiuè.
17 †de hæredib.inſti.l.ſi ita ſcriptum.& de ma.teſta.
l.Stichus.Gl.non ſoluit. Dic ꝙ quãdoque, dictio
imò, adijcitur cum copulatiua &, vel etiam: tunc
ponitur copulatiuè, vel implicatiuè: vt l.iuriſgen
tium.§.quinimo.ff.de pact.ſecũdùm vnam lectu
ram. Quãdoque ponitur ſimpliciter: & tunc aut
profertur ab homine: & ponitur correctiuè: vt le
ge cõtraria. Aut à lege: & tũc aut eadem eſt ratio,
vel maior in præſenti cauſa, quàm in eo quod ad-
ijcitur, per dictionẽ imò: & ponitur implicatiuè:
vt l.iubemus.§.œconomus.de ſacroſan.eccl. Aut
non eſt eadem ratio: & tũc ponitur correctiuè: vt
lege, ſi vehẽda.in princ.& §.ij.ad l.Rhod.de iac.&
l.ſi ita ſcriptum.& l.Stichus, imò Pamphilus.ff.
de manumiſ.teſta.¶ Venio ad verb.colligentes.
dixi ꝙ in hac parte, &c.hic ponitur quartũ præce
ptum.ibi: ita tamẽ.ponitur quintum præceptum.
c ¶ Nota hic de ordine [c] ꝙ priores in electione pri-
d mò ponuntur: ſequentes poſtea. Et iſtud facit [d] in
e arg.imò colligitur pro caſu, [e] ſi reperiũtur duo in-
ſtrumenta ſcripta id vna charta, inſtrumẽtum pri
18 mò† ſcriptũ præſumitur primò celebratũ, per iſtũ
tex.tene mẽti.¶ Opponitur, ꝙ reperio leges no-
uas poſtpoſitas. Nam in tit.de ſum.trini. ponũtur
leges Iuſtiniani in alijs ti.inferioribus, reperiũtur
alię leges aliorũ Imperatorũ antiquorũ. Solue vt
in glo.¶ Opponitur, & videtur, ꝙ iſte ordo nõ ſit
attẽdendus: vt l.nec enim.ff.de Solu.Sol.quando
19 mens diſponentis† eſt certa, ordo non attẽditur,
vt ibi: ſed quãdo eſt dubia, inſpicitur ordo: vt hic.
Iſta eſt ſol. Dixi in d.l.nec enim.& dixi in l.ij.§.
prius.de vulg.& pupil.¶ Opp.& videtur, ꝙ leges
f non valeant, ſine die & conſule: [f] vt j.de diuer.re-
20 ſcript.l.ſi qua.Solu.Priuilegia Imperialia,† quæ
in corpore iuris non ſunt clauſa, requirunt diem
& conſulem: vt lege contraria. ſecus in his quæ
ſunt in corpore iuris clauſa: vt hic.

Et ſi quæ. Hic remouet vnum dubium.
Oppo.Inſtitu.de iure natu.§.
21 ſed & quod princip.Sol.Glo.hic loquitur de† his
quæ ſunt clauſa in corpore iuris: ibi ſecus. & hoc
tenet Dy.in c.in argumẽtum.de reg.iur.lib.vj. d.
Iac.But.dicebat aliquantulum latius ſic. Aut eſt
certũ, ꝙ Princeps voluit facere ius ſuũ generale: &
eſt ius ſine dubio. Aut eſt dubium: & tũc aut non
eſt clauſum in corpore, & non eſt ius generale: vt
d.§.ſed & quod principi. Aut eſt clauſum in cor-
pore iuris: & eſt ius generale: ſi tamen tenor eorũ
hoc patiatur: vt hic, & l.nõ plures.j.de ſacroſanc.
eccle.& de decur.l.neque Dorotheum.

Hæc igitur. Hæc eſt vltima pars, ſe-
cũdùm gl. in qua Impera
tor, &c. vt dicit gl.j.huius conſtitutionis.¶ Nota
21 ꝙ ad cõmunem vtilitatẽ † pertinet, vt lites citius
decidantur. quod facit ad ea quæ dixi ſuper ea
conſtitutione.in prin.non habetis alia, &c.

De ſumma Trinitate. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 ☞ Relatiuum, quãdo ponatur declaratiuè, quan do augmentatiuè, & quando reſtrictiuè.
2 Lex non debet eſſe ludibrio.
3 Verbum, volo, quando inducat diſpoſitionem.
4 Relatiuum quis vel qui, eſt relatiuum ſubſtãtiæ.
5 Religio, quomodo ſumatur: & quid nobis afferat.
6 Vſuræ, quomodo poſſunt de mente, & volũtate iuris ciuilis exigi, & vt intereſſe peti.nu.8.
7 Minus malum permittitur, vt euitetur maius.
9 Dementia alia vera, alia ficta.
10 Argumentum de periurio ad hæreticum, quando procedat.
11 Hæretici hodie ſunt infames, & repelluntur à teſtimonio.
12 Infames de facto, quando poſſunt teſtificari.
13 Hæretici qua pæna puniantur.
14 Statutum loci contractus, quo ad ſolennitatem eius attenditur.
15 Quo ad ordinationẽ litis inſpicitur locus iudicij.
16 Circa dubia quæ oriuntur tẽpore contractus, ſecundum naturam ipſius, inſpicitur locus contractus. fallit in dote.nu.17.
18 Circa dubia quæ oriũtur poſt cõtractum, propter negligẽtiam, vel morã, quæ ſtatuta attendantur.
19 Statutum viri, quo ad lucrum dotis inſpicitur.
20 Quando petitur reſtitutio ex lęſione contingente in ipſo contractu, quod ſtatutum attendatur.
Forenſis delinquens in loco ſecundùm quæ ſtatuta puniatur.
21 Statutum ꝙ teſtamẽtum coram duobus teſtibus poſsit fieri: an valeat.22.
Et an comprehendat forenſem ibi teſtantem.24.
23 Solennitas publicandi teſtamentum, poteſt per ſtatutum minui, & mutari.
25 Statutum circa ea, quæ ſunt voluntariæ iuriſdictionis, comprehendit forenſes.
26 Statutum ꝙ filiusfamiliàs poſsit teſtari, nõ comprehendit filiumfamiliàs ibi teſtantem.
27 Statutum vbi res eſt ſita ſeruari debet.
28 Statutum, & conſuetudo laicorum, quando liget clericos, & ſeruari debeat in curia epiſcopi.
19 Statuta quæ dicãtur eſſe cõtra libertatẽ eccleſiæ.
30 Conſuetudo laicorum in his quæ pertinent ad proceſſum, ſeruatur in foro eccleſiaſtico.
31 Statutũ, ꝙ teſtamẽta inſinuẽtur, an liget clericos.
32 Statutũ quando porrigat effectũ extra territoriũ.
33 Statutũ ꝙ filia fœmina nõ ſuccedat, cum ſit prohibitum, & odioſum, nõ trahitur ad bona alibi ſita.
34 Statutum permiſsiuum, quando habeat locum extra territorium.
35 Inſtrumenta cõfecta à notario extra territorium, quòd faciant vbicunque fidem.
36 Teſtamẽtum conditum coram quatuor teſtibus, ſecundùm diſpoſitionem ſtatuti loci, valet etiam quo ad bona ſita extra territorium.
37 Lex poteſt facere, ꝙ quis decedat pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus.
38 Statutum habilitans perſonam, quando trahatur extra territorium.& nu.41.
39 Actus voluntarię iuriſdictionis, non poſſunt exerceri extra iuriſdictionem concedentis, quæ ſit inferior à principe.nu.40.
41 Aditio hæreditatis, an porrigat effectum ſuum extra ciuitatem.& nu.43.
42 Cõſuetudo Angliæ, ꝙ primogenitus ſuccedat in omnibus bonis, quãdo trahatur ad bona alibi ſita.
44 Statutum primitiuum quãdo porrigat effectum ſuum extra territorium: vbi ponit regulam cum fallentijs.

Delinquens

huius ti.in ver.arma.& Bal.in l.ij.& ideo dixit Io. An. in nouel. in c.j. de poſtu.præla.in vj. ꝙ vbi ſunt cõtrariæ opin. error iuris tali caſu dicitur probabilis, ſicut error facti.

☙ POMATES.

a ¶ ff.manda. Vide Ro.conſil.lxv.col.j.Panor.conſil.ciij.col.j.ij.volu.Rom.conſil.xxxvij.in j.col.in ij.dubio.ver ſicu.ſecundò qa.& Feli.in c.j.col.xiiij.cũ ſeq.de cõſtit.& Ro.cõſil.ccxviij.in ij.col.& vide corroboratum hoc dictum per pulchra exempla per Barba.in c.cùm M.col um. xxx. & ſeq. de cõſtit.& in c.cũ omnes.col.vij.eod.titu.& vide Alex.conſil.cvj.volu.ij.col.ij.& col.iij.

b ¶ Imò ponit. De dictione imò: adde bonum tex.in l.cognitio.de offi.eius cui man.eſt iuriſdi.& facit ad not.per Imo.in l.j.ff.de re iudi.& per Bart.in l.ſi ita ſcriptum.ff.de hæred.inſti.

c ¶ De ordi.No.ordinem hic attendi, quod eſt verum ſi leges ponantur in eo.tit.ſecus ſi in diuerſis.not.gloſſ.& Bar.in l.iij.in prin.de codi.

☙ POMATES.

d ¶ Et iſtud facit. Vide Alex.conſi.cxxij.in iiij.col.& vide quæ poſui in l.j.ff.ſolut.mat.& vide etiam Alexã.conſi.cxij.in verſi, non ob.vol.v.vbi limitat niſi ita præſumendo actus, de quo agitur vitiaretur: quia tunc preſumeretur: quòd imò ſecundùm in ordie eſſet prius factum.& lxxxj.co.ij.volu.ij.

e ¶ Pro caſu. Vide eundẽ Bar.in l.j.in prin.ff.ſolu.matr. Ibidẽ ſi reperiũtur duo inſtrumẽta in vna charta, præſumitur primò celebratum, quod eſt primò ſcriptũ. Bene facit l.ſi quis ex argentarijs.§.ſi initium.ff.de edend.& hoc expreſsè tenet Bal.in l.de rebus.C.de dona.ante nup.& Bald.hic in §.quibus.limita ſingulariter p Bal.& Imo.in l.cum in teſtamento.de hęre.inſtit. Bene facit quod not.Bar.in l.ij.§.prius.ĩ ſi.ff.de vul.& pupil.& vide quæ dixi poſt Bar.in d.§.prius.

f ¶ Et conſule. Sed an valeant ſine data, & ſimiliter ĩ ſtatuto: vide Barto.in extrauagan.q ſint rebelles.in ver.data.& an ſtatutum debeat edi cum die & cõſule: & an requirat ſcripturam vide quæ dixi in rub.c.ff.de oper.noui nunc.

45 Delinquēs in loco efficitur de iuriſdictione loci.
46 Si duo foreſes exiſtentes in exercitu Peruſino, in territorio Aretino delinquant, quòd poterūt puniri per poteſtatem Peruſij.
47 Statutum punitiuum ſimpliciter loquens, quādo comprehendat ciuem delinquētem extra territorium, ad hoc vt poſsit contra eum procedi, & puniri ſecundùm ſtatuta ſuæ ciuitatis & nu. 48.
49 Cautela in formanda inquiſitione contra ciuem delinquentem extra territorium.
50 Pœna impoſita quando extendat effectum ſuum extra territorium iudicantis.
51 Publicatio bonorum, an extendatur ad bona alibi ſita. Et ad quem dominum pertineant.

LEX I.

Cunctos populos.[a] Diuide legē iſtā in tres partes: ſed prima ſubdiuiditur in duas: qa prima præcipit fidē ſeruari declarādo eā implicitè: vſq; ibi: hoc eſt, &c. Ibi declarat eā explicitè, ſcilicet fides Trinitatis ſecundū apoſtolicā doctrinā, iam eſt ſeruāda: & ſeruātes vocabunť Chriſtiani: nō ſeruātes vt demētes hæretici, & infames, à Deo, & à Principe puniūtur. h. d. Poſito caſu in terminis, & lecta litera, notabilia collige p te. ¶ Oppo. primò: hic dicit, cūctes populos, &c. innuit, ꝙ qdā ſunt populi, qui nō ſunt ſub imperio[b]. Nā relatiuum qs vel q vnitū gñalitati ſine copula. habet reſtringere: vt ff. de lega. iij. l. ea tamē adiectio. Sed lex dicit ꝙ Imperator eſt dñs toti⁹ mūdi: vt l. deprecatio. ff. ad l. Rhod. de iact. Igitur malè dicit hic.
1 ¶ Pro ſolutiōe huius † cōtrarij, oportet nos ſcire de natura huius relatiui:[c] quia quādoq; relatiuū adiungitur qualitati, quę qualitas naturaliť ineſt cuilibet de genere: & tūc declaratiuè ponitur: vt l. omnes populi. de iuſti. & iur. Nam ibi ponitur: Omnes, qui reguntur, &c. q ſcilicet omnes, &c. Aliquādo relatiuum adijcitur qualitati, quæ naraliter nō ineſt cuilibet de populo: & tūc aut apponitur cū copula: & ponitur augmentatiuè, aut ſine copula: & ponitur reſtrictiuè: vt dic. l. eā tamē de leg. iij. & dixi in repetitione d. l. oēs populi. in prima oppoſitione. Nūc ad propoſitum, aut verbū regit, hic poſitum intelligitur prout de iure eſt: & tunc de iure regit omnes populos: & ſic relatiuū ponitur declaratiuè: quos, ſcilicet oēs. Et hoc hic ſic puto fuiſſe de mente Imperatoris. Aut vis intelligere prout eſt de facto, & tūc[d], qa quidā de facto non obediunt: & ſic talis qualitas nō competit omnibus de genere: tunc relatiuum ponitur reſtrictiuè. Et hoc ſecūdo modo intelligit hic Cy. per duas rationes. Primò ne leges ſint
2 apud eos ludibrio, † quod eſſe nō debet. l. ſi prætor. de iud. & l. fin. ne quid in loco publi. Secūda ratio eſt: quia nō ſunt digni legum laqueis innodari: vt j. de adul. l. quæ adulterium. hoc nō multū placet: quia ſequeretur, quòd leges imperiales nō ligarent Florētinos, & alios qui non obediūt Principi de facto. ¶ Secūdò oppo. dicitur hic, volumus. ergo verbum volo, inducit diſpoſitionem: vt no. in l. ſerui electione. in prin. ff. de lega. j. Huius timore addit hic Franc. Accur. & etiam præcipimus: imò eos, qui facere noluerint, ſubiugamus: vt hoc tit. & j. de hæreticis & Apoſtatis, & de Iudæis. Et hanc gl. quidā habent. certè illa glo. non fuit neceſſaria. Nā verbū volo, inducit diſpoſitionem in legali diſpoſitione: vt hic, & Inſti. de iur. natu. §. ſed quod principi. Ratio eſt, quia dat formam futuris negotijs: vt l. leges & cōſtitutiones. j. de legi. l. idē in vltimis volūtatibus, quę diſponūt de futuris. ¶ Huius gratia eſt ſciendum de natura
3 huius verbi volo vis: † vtrum inducat diſpoſitionem. Circa quod debes ſcire, ꝙ verbum volo,[e] de ſe nihil eſt dicere, niſi ratione inuicem determinata. Aut ergo habet limitationem certam, & limitatam de præſenti. & inducit diſpoſitionem: vt l. ij. ff. de opt. leg. & quia in incertis non certis locus eſt cōiecturis: vt l. continuus. §. cùm ita. ff. de verbo. oblig. Auť habet determinationem incertam, puta per verbū infinitū: & tūc aut verbum volo, proferetur in præſenti, aut in futuro. Primo caſu, aut recipit determinationē ab actu, explicādo per aliū & inducit diſpoſitionem: vt hic, & l. quoniam indignū. C. de teſt. & l. omne verbū. §. j. cō mu. de leg. Nā ſi teſtator dicit, volo talē, eſſe hæredē: vel volo Titio dare centū: inducit diſpoſitionē. ſic & ff. māda. l. j. Ratio, quia ab ipſo diſponēte, nō erat aliud faciendum, quàm explicatio voluntatis, quæ iam eſt facta. Aut recipit determinationē ab actu explicādo à ſeipſo: & tūc aut talis actus non pficitur ſola volūtate & cōſenſu: & nō inducit diſpoſitionē: vt ſi dico, volo aſcēdere arborē. nō ergo ſeqtur, ego aſcēdo: niſi ſequatur aſcēſus: vt no. j. de cōtrah. emp. l. in vēdētis. Aut talis actus perficitur nuda volūtate: & tūc aut volūtate ſolius loquentis, aut cōmuni voluntate, & cōſenſu duorū. Primo caſu: & tūc aut eſt actus, qui cōſueuit habere depēdentiam de futuro, vt vltimæ volūtatis: & [e] inducit diſpoſitionē: vt l. Pamphilo. §. propoſitū. de lega. iij. vbi dicit teſtator: vellē relinquere Seio prędia. cōſtat ꝙ ipſe actus relinquēdi eſt explicandus ab ipſo teſtatore: licet actus dādi ſit explicandus ab hęrede: tamen ibi inducit diſpoſitionē. Idē credo in legali diſpoſitione eadē ratione. Si verò eſt actus, qui de ſui natura nō cōſueuit habere dependentiam de futuro: & tūc diſpoſitionē nō inducit: vt no. in d. l. ſerui electione. in prin. Aut talis actus perficitur cōmuni cōſenſu duorū: & tunc cum ab vtroq; fuerit declaratum, per verbū volo,
[f] inducit diſpoſitionem:[f] vt not. in d. l. in vēdentis. de contrah. emp. Ratio, quia illa verba debēt intelligi ſecūdum naturā cōtractus: vt l. ſi vno. ff. loca. & l. ſi ſtipulatus. ff. de vſur. ſed natura emptionis eſt vt nō pēdeat ex volūtate alterius: & dicta verba vidētur proferri, vt nō habeāt dictam oſtenſionem, & dependentiam, niſi clarificata voluntate vtriuſq;: licet Pet. aliter ibi dicat, & malè: aut proferūtur in futuro: & tūc aut in vltima voluntate, & inducit diſpoſitionem: vt d. l. Pamphilo. §. propoſitum. de leg. iij. Aut in alijs diſpoſitionibus: & tūc ſecus: vt no. in d. l. in vēdentis. Et prędicta vera, quādo proferūtur in vim diſpoſitionis: ſi verò in vim cōditionis, nō eſt noſtra materia. ¶ Tertiò opp. nā debet facere bonā grāmaticam: vt l. Plautius. de aur. & arg. leg. cū falſa Latinitas vitiet reſcriptum: vt de reſcrip. ad audidiētiā. ſed ſecūdum grāmaticā, ſi antecedēs eſt qualitatis, debet ſubijci relatiuū qualitatis. hic verò antecedēs eſt qualitatis, quia dicit tali: & tamē ſubijcit relatiuū ſubſtā-
4 tiæ: quia dicit quā: quod † eſt relatiuū ſubſtātię: vt not. de ſent. quę pro eo quod intereſt. in glo. quæ incipit, ex cōuētione. Huius timore exponit gloſ. quā, id eſt qualē. Videtur ergo ſecūdùm hoc ꝙ omnium nō ſit vna fides numero: ſed ſimilis in qualitate. Sed eccleſia ponit, ꝙ vna ſit eccleſia, & vna fides: imò potius crederē, ꝙ illud tali nō apponatur, vt ſignificet qualificatiuè, ſed demonſtratiuè: vt pronomē illa. quaſi dicāt, ſub illa volumus religione verſari, &c. Vel forſan poſſumus dicere, ꝙ aut aſſumimus fidē in abſtracto: & vna eſt omniū credētiū. Aut prout eſt in qualibet anima: & tunc ſicut ſunt plura indiuidua, ita plures fides: ſed ſimiles. Ita voluit hic intelligere gl. ſed quod prius dixi, magis placet. ¶ Quartò opp. hic dicitur religione. & ſic videtur dicere, ꝙ oēs ſumus monachi, vel religioſi. de qbus j. ti. proxi. auť. ingreſsi. & extra, de re. & trāſ. ad religio. qđ tamē nō eſt ſic. Rñdeo, religio pōt ſumi largè, pro tota fide Chriſtiana. &
5 ita † ſumitur hic. Alio modo ſtrictè: ita in contrario: Religio enim affert nobis curā cerimoniarū, & aliorum obſeruādorū, quæ obſeruant Chriſtiani. ¶ Quintò opp. cū fides pręcipiat vſuras nō exigi: tamē Iuſtinianus pmiſit: vt j. de vſur. p totū. Sol. Dicūt quidā, ꝙ per hāc legē. & per ti. in auť. de ecc. ti. ſit correct⁹ tractatus totus de vſur. Vnde aliqui cōcedūt ꝙ vſurę ſunt pmiſſę de iure ciuili. Ad iſtā rubri. reſpondent, ꝙ hic pręcepit fidem ſeruari, & Euāgelicam doctrinam quo ad fidē. Sed certè hoc

---

Aduerte ꝙ Bar. allegatur contrarius hic in hac l. j. ſed in quo arti. arguatur de cōtradictiōe, & pro ſaluatiōe Bart. vide cōcordantiam quā poſui ad l. qui Romæ. in §. fin. ff. de verb. oblig.

P. P A V. P.

a ¶ Cunctos populos. Iſtam legē & eius materiā repetit do. Ioan. Bapti. Caccialupus. Et inter cętera multa ponit in materia vſurarū, an poſsit licitè fieri & ex aliqua cauſa permitti.

b ¶ Sub imperio. Et an & quō intelligatur. ꝙ Imperator ſit dñs mundi vide Bar. & quę ibi dixi poſt eū in l. j. §. per hāc. ff. de rei vend.

c ¶ Relati. Nota de dictione qs vel qui. adde Bal. in l. præcipimus. j. de app. & Bar. in d. l. ea tamen. & vide Ang. de Aret. in titu. de actio. §. omnium. j. col. Adde Old. cōſil. cxxvj.

POMATES.

d ¶ De relatiuo quis vel qui, quomodo ponitur per Barb. cōſ. xxxviij. ī xviij. col. in ij. volu.

¶ Et tunc. In quo vide Inn. ī c. quod ſuper his. de voto. & vide gl. no. lxiij. diſtin. Adrianus el ij. qui dicit ꝙ Gallia & Hiſpania nō ſubſunt Imperatori.

e ¶ Verbū volo. De materia huius verbi volo, vide quæ not. Bald. in auť. ei qui. in xx. col. j. de bo. auth. iudi. in q̃ſtio. an per hæc verba volo te ire in poſſeſsionem, interponatur primū decretū. Et de verbo velle, vide Bal. in l. in vēdentis. de contrah. emp. poſt gloſ. & vide Bald. hic. Et de materia plenè per Ang. in c. ex literis. de ſpō.

POMATES.

¶ De verbo volo, ꝙ ſit introductoriū iuris noui, de quo ſunt bonæ gloſ. in cle. vnica. de offic. vica. & in cle. vnica. de rerū permu. in fin. in ver. volumus. Pan. conſi. j. in j. col. ij. vol. & gl. in cle. ſi. de reſcri. qui idem dicit, in verbo ſtatuimus. & q̃ ibi poſui. De iſto verbo volo, vide aliquid per Feli. in c. humanū. col. ij. diſtin. j. & Barb. in c. nā cōcupiſcētiam. col. vij. de conſtitu. Bald. in c. ad aures. col. ij. de reſcript. & in c. ſciſcitatus. col. ij. co. titu. Panor. in c. ſedes. colū. iij. & ibi addita, & ibi Felin. in viij. col. eo. titu. & etiam aliquid per Socin. conſilio lxviij. & ſequen.

f ¶ Diſpoſitionem. Adde ꝙ hoc idem referēdo Bar. idem tenet Alexand. de Imo. conſi. xv. col. j. in ij. volu.

f ¶ Diſpoſitionem. Sed Ang. & Imol. vidētur tenere cōtrariū in l. ſerui electione. hic alleg.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

dicere ꝙ vſura ſit licita, pertinet ad fidem: & qui
diceret ꝙ non eſſet illicita pertinaciter, eſſet hæ-
reticus.extra,de vſur.cap.j.§.fi.in Cle. Alij dicũt,
quòd ſacræ leges non dicunt ꝙ ſunt prohibitæ.[a]
Sed hoc eſt falſum: quia in Euãgelio Lucæ eſt di-
ctum: Mutuum date,nihil inde ſperantes.Dice-
6 bat dominus Iaco. But. & bene, † vt puto, ꝙ de
mente,& voluntate iuris ciuilis eſt,ꝙ vſuræ poſ-
ſint exigi,ſecundùm formam l.eos.j.de vſur. vt
patet in c.nauiganti.extra,de vſur.& §.ſi autem
diſtulerint.in authen.de eccleſia.tit,ſed tamen nõ
ſunt de poteſtate : quia cùm Imperator ſit infe-
rior,nõ potuit legẽ Dei tollere: vt l.nam magiſtra
tus.ff.de arbi.ad Treb.l.ille à quo.§.tẽpeſtiuum.
Et ſi dicatur,quare Imperator Iuſtinianus,q fuit
catholicus valde: hoc permiſit. Ad hoc reſpõdet
gl.in Decretis.x.diſtin.c.j.quod fecit vt euitaren
7 tur maiora mala: † vt rapinę.Simile xxxiij.q.ij.c.
ſi quid verius. & iſta talis permiſsiò nõ excuſat à
peccato.Et ideo tenẽdum eſt vſuras nullo modo
8 exigi vt vſuras,ſed vt intereſſe: † ſecũdùm præce
ptum iuris Canonici: vt gl.dicit hic,& j.de actio.
emp.l.curabit.& de vſur.l.ij.ff.de actio.emp.l.Iu
lianus.§.idem Papinianus.extra,de vſur.c.cõque
ſtus.qcquid dicat Cy.j.de vſur.aut.ad hæc.¶Itẽ
opp.dicitur hic: dementes.Contra.ff.de offi.præ
ſid.l.diuus.Solu.quædã eſt demẽtia[b] vera,ſic † lo-
9 quitur ibi: quędam ficta,& impropria: vt hic,& l.
Titia.de inoff.teſta. ¶Item opponitur,ꝙ nõ de-
beant puniri niſi à Deo: vt j.de iureiuran.l.ij.Sol.
dicit glo.periurium: de quo loquitur ibi: non pu-
nitur corporaliter: ſed alio modo ſic,vt hic,& l.pe
10 nul.j.de indic.vidui.tollen. † Tu dic,argu.de per-
iurio ad hæreticum non procedere : niſi fortè di-
ceretur periurium non eſſe peccatum : quia tunc
eſſet hęreticus.Dic ergo aliud in hæretico: vt hic.
Aliud in periurio: vt ibi.de quo dic plenè,vt ibi,
per Cyn.¶Item oppo.hic dicitur,quòd duo ſunt
Petri apoſtoli.Solue vt in gloſ.¶Nonò oppo.di-
citur hic,quòd hęretici ſunt infames.Contra: in-
fames repelluntur à teſtimonio: vt l.iij.§.l.Iulia.
ff.de teſti.Sed ego video quòd admittuntur: vt l.
quoniam.j.de hæreti.ergo non ſunt infames.Ti-
more huius contrarij,ſunt in gloſ.duæ ſolutiones
principales.Prima eſt quòd hic intellexit de infa-
mia,quæ infertur ipſo iure.Ad contraria reſpon-
det tribus modis. Secunda ſolutio eſt, quòd hic
ſunt infames,ſcilicet per ſententiam,non ipſo iu
re.& ideo ante condemnationem poſſunt eſſe te-
c ſtes:[c] vt in lege contraria. Iſta vera. Alia ſolutio
non eſt vera : quia contra hunc text.Nam ſi bene
inſpicitur,primò dat eis pœnã ipſo iure: quia vo-
cantur hęretici: & erunt infames.Secundò puniẽ-
tur à Deo. Tertiò punientur pœna imponenda
per ſentẽtiam Principis. Apparet ergo quòd pri-
mò loquitur de pœna,quæ infertur ipſo iure.Sed
hanc ſolutionem quidam intelligunt de infamia
facti,quæ infertur ipſo iure: vt eſt exemplum pri
mæ partis.quidam de infamia iuris: & hoc inten-
dit ſecunda & tertia ſolutio,quæ eſt verior. Bre-
11 uiter dicite,aut loquitur de iure nouo † & omnes
hæretici ſunt infames,& etiam repelluntur à te-
ſtimonio: vt in aut.Gazaros.j.de hæreti. Aut de
iure iſto: & ſunt infames de facto, non de iure, vt
hic,ſecundũ Pet.& Cy.de Iaco.But.quòd ap-
paret ex continuatione literæ, quæ dicit bonos
vocari Chriſtianos : malos verò dementes, &c.
Et ſic loquitur de quadam infamia facti: & hæc

a ¶Sunt prohibitæ. Vide Bald.in l.improbum.& quod ibi dixi, j.de infa. & Angel. in quæſtio. ſua Aſtenſis miles. in fi.remittit ad Ioan. Andr.in cle.j.de vſur.per Bal.in l.j.C.de vſur.rei iud.glo.in l.ſocium qui in eo.ff. pro ſoc.& quod no. Inn.in l.in inſulam.§.vſuras.ff.ſolu.mat. Vtrũ autẽ hodierna cambia ſint licita.Bald.ꝙ ſic in rubr.C.de conſti.pecu.& in l.ij. in prin.de vſur.rei iudi.& not.in c.in ciuitate . de vſur. An autẽ ſtatutum permittens vſuras a teneat: vide Bal.in aut.ſed omnino.in vj.col.j.ne vxor ꝓ mari.& in l.eos.§. ſuper. C. de vſur. Et an poſsim à te licitè capere pretiũ: vt ꝓ te fideiubeã, & nõ computetur in ſortẽ.Dicit Bal. ꝙ ſic,in l.antiquæ. in prin.ad Velleia. Et quare vſurę fuerint prohibitæ: vide Bal.in rubr.j.de vſur. & ibi multũ in materia. Et qđ dixi an ſtatutũ valeat: vide Bal. in l. ij.j.de vſur. & in l. cum allegas.in fin. & in aut.ad hæc.in ij.col.eo.ti.& Inn. b in c.quod pleriq;. extra, de immuni. eccl.Et quod dixi, ſtatutum etiam iuratum ſuper vſuris non valere : tenuit Paul. de Leaza. & Stepha. & Petr. de Ancha.in Clemen.j.de vſur.per illum tex.& gl.ibi.& eſt glo. in l.eos.§.j.in verbo,conſuetudinẽ.& ibi Bald.de vſur.Fallit tamen in caſu l.fin.§. præterea.j.de iure dot.Bal.videtur approbare ſtatutum volens,ꝙ ſoluatur ad rationem decem pro centenario.Et etiam non valet ſtatutum, ꝙ vſurarius poſsit liberè teſtari,ſecundùm Bal.in l.conſulta.C.de teſt.Sed quid de reditu, qui percipitur ex pecunia montis in ciuitate Florentiæ, vel Venetiarum: an talis reditus ſit licitus. Vide per Cano.in c.in ciuitate.extra,de vſur.& diſputatum fuit,& determinatum contrario modo, per quoſdam Theologos: quorum vnus fuit de ordine prædicatorum,& alius de ordine Eremitarum ſancti Auguſtini: vt refertur per ſcribentes in c.conſuluit.de vſur.ibi per eximium & famoſum doctorem Laurentium de Rodulphis de Florẽtia: licet meo iudicio hæc materia non ſit bene declarata.Dominus Petr.de Ancha.tenuit illum reditum licitum ita ſimpliciter: vt refert Imo.& Roma.Paul.de Caſtr.in l.ſi tibi decem.ff. de pac.dicunt,ꝙ ſi mercatores ſua ſponte poſuerunt pecunias,vt inde haberent emolumentum, non eſt licitum: ſecus ſi coactè. Et ita determinat etiam beatus Thomas de Aquino ſecunda ſecundę queſtio.xlj.& ita tenet Salic.in aut.ad hæc,j.de vſur.& firmat Iaco.Calde.in repeti.c.nauiganti.de vſur.ſed quid ſi emo à te annuum reditũ pro quinquaginta florenis in anno,pro pretio florenorum mille,quos tibi ſoluo: vtrũ iſte contractus ſit licitus.Bald.in tit.ſi de feud.vaſal.ab aliquo fuerit interpel.dixit,ꝙ ibi eſt argu.ꝙ ſic. Alij,ſecundum eum,dicunt ꝙ iſte contractus non eſt ſine ſcrupulo vſurarum.& de hoc dicit ſe alibi dixiſſe. Cui nunc addo quod dicit,ꝙ appoſito pacto,quòd illa mille conuerterentur in emptionem prędiorũ,iſte contractus iuſtior eſſet: & ſi venditor non vult emere, imputet ſibi.& conſidera ſuper iſta cautela: & cogita,ne per iſtas cogitationes lædas conſcientiam tuam ſecundum eum. Prædictis addo Bal. in l.hac edictali.§.is illud.in pen.col.j.de ſecun.nupt.& ibi etiam de reditu. & Bal.hic,Et adde de iſto reditu,& de pacto legis commiſſoriæ, & ſimilibus pulchras quæſtiones in l.j.de pact.pignor.vide quæ dixi in l.inſulam,§.ij.ff.ſolu.matri.

a ¶Adde ꝙ vſuræ ſint omnino prohibitæ: tenuit Angel.conſil.ccxix. & cclxxij.domi. Anto.de Prato veteri inter conſilia domini Alex.xlix.iiij. volu.vbi dicit ꝙ non valet ſtatutum permittens vſuras: & quòd tempore beati Bernardini ipſe obtinuit,ꝙ Iudæis non poterat permitti,vt vſuræ extorquerentur à Chriſtianis.& idem tenet Petr.de Ancha. ꝙ dominus temporalis non poſsit cum conſcientia permittere Iudæis fœnerari in ſuo dominio: eius conſi.ccxliij.Paul.de Caſtr.conſil.cclxxx. conſuluit ſimpliciter,ꝙ poſsint domini temporales permittere Iudæis fœnus exercere in terris ſuis.Idem conſuluit Alex.æquius: ſi tamen domini habent licentiam à ſummo Pontifice: eius conſi.cvij.ij.volumi. An autem valeat ſtatutum ꝙ pro intereſſe creditoris,ſoluantur duo denarij pro libra: vide Bal.conſi.clj.iij.lib.vnũ tenuit Abb.conſi.xxxix.ꝙ non valet ſtatutum, quòd mulieri ſoluto matrimonio debeantur alimenta,donec dos ſoluatur: conſuluit Pet. de Ancha.ꝙ teſtator nõ poteſt mandare hæredibus,vt ſoluant decem pro centenario vxori ſuę,donec dos ſoluatur. eius conſil. xcij. Et an licitum ſit dare pecunias ad honeſtam partẽ lucri : vide Roma. conſi.ccccxij. Abbas conſil.cxiiij.Et an ſi cõuenio ſi nõ ſolues mihi ad terminum, ꝙ poſſum pecunias accipere ſub vſuris , ſi non ſoluis,& illas accipio : an à te licitè recipere poſsim vide Roma.conſi. cj. Et an ſi correus ꝓ correo ſoluit vſuras,poſsit illas petere . Abb. conſil. vij.ij.libr. Et an illud quod ſpõte dat debitor creditori ſit vſura: vide Abb. conſil. lx.ij. libro. Quando autem annui reditus ſint liciti: vide Roma.conſil.ccij. Oldra.conſil.ccvij. Bald.conſil.xvij.& cccxxxiiij.j.volumi.& conſil. cxviij. iij.volumi.Quid autem de reditibus montis Florentini,& Venetiarum. Vide Paul. de Caſtr.conſil. xix. Quid de cambijs: vide Roma. conſilio ccxxxviij. Vbi pulchrè de materia vſurarum.Quid autem de eo, qui dat pecunias mercatori , cum hoc quòd de damno non poſsit ſentire, niſi ad computum decem pro centenario,ſimiliter nec de lucro: vide Abb.conſil.lxxvij.j.lib.

b ¶Quædam eſt dementia.Dementia duplex: vide eundem Bal.in l.quod Nerua.ff.depoſiti.

c ¶Eſſe teſtes. An infamis poſsit eſſe teſtis? Adde ꝙ indiſtinctè ad probãdum ingratitudinem infamis infamia facti non admittitur.ca.j.quot ſint neceſſa.ad proban.in vſibus feud.ibi: integræ opinionis.quam ibi ad hoc Bal.not.Et ad hoc adde quæ habentur in l.iij.aliàs eſt l.iiij.incipiens,diuus.§.lege Iulia.ff.de teſtib.Adde dum hic dicitur,quòd hæretici dupli ci pœna puniuntur: quia ſunt infames,& à Deo puniuntur.Quod Bald. infert ad queſtionem,quòd ſi aliquis commiſit inceſtum,vel adulterium cum conſanguinea vel nupta,& Epiſcopus illum damnauerit ad carceres perpetuos,quòd nihilominus Poteſtas poterit ipſum facere decapitare: quia crimen non bene punitum erat per ipſum. Et cum Bal.tranſit Paul. de Caſtr.qui dicit videndum Anto.de Butr.in capi.j. de offic.ordina. & quod Angel.aliàs Peruſij conſuluit,cùm quidam homicida pecuniariter fuiſſet condemnatus in loco delicti: quòd iudex domicilij poterat illum capitaliter condemnare.Pro quo facit quod conſuluit Roma.conſil. cccxxv.quòd ſi Abbas monachum de crimine ſufficienter non punit,quòd Epiſcopus poteſt illum punire. An autem infamia priuet quem à publicis officijs: vide Paulum de Caſtro conſi.clxxxviij.& ccxxij.Et qualiter probetur infamia: & an laicus admittatur ad accuſandum clericum de infamia: vide Federicum conſil.xxiiij. & ſcias quòd teſtis deponens de infamia tenetur reddere rationem dicti ſui,non interrogatus. Ita Innocen. in capitu.cùm oporteat.de accuſationib. & Abbas in capitu.cauſam. de teſtibus.

c ¶Nota tamen ſecundùm Bal.in l.pen.C.de ſenten.quæ ſine cer.quanti. quod valet condemnatio, ſi eſt probatum per teſtes infames. Et vbi requiruntur teſtes omni exceptione maiores,infames infamia facti repelluntur: ſecundùm Bal.in l.optimam.in princi.de contrahen.& commit. ſtipu.Et de infame an poſsit eſſe teſtis,vide gl.& docto.in l.cum lege.ff. de teſtib.& ibi per Imol. Adde tamen ſingularem,ꝙ vnus teſtis infamis infamia facti,& alter bonæ famæ,plenè probant,ſecundùm Bald.in l.ſi quis ex argentarijs.§.j.ff.de eden.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶ In maiori hæreſi. Qua pœna puniantur hæretici. & facit quod no. gl. & docto. in. l. apud Iulianum. §. j. de lega. j. & in. l. multum. ff. de verborum obligatio.

b ¶ Et primò quæro. Vtrum ſtatutum porrigatur ad non ſubditos intra territorium: vide vltra Bart. hic. Bal. in. l. j. C. ne fil. pro pat. & Iac. de Belui. in. l. j. C. de emā cip. libe. Et in hac materia, quòd ſtatutum ſit ſeruandū, an rei, an actoris, vel loci, in quo agitat iudiciū, & maximè in delegato: vide glo. xij. diſtinct. illud. quam allegat Bald. in rubri. j. ne fil. pro patre. quam omnino vide in hac materia. & glo. & Bald. in. l. j. j. quæ ſit longa conſue, & facit tex. & ibi Ang. in l. & ſi prætor. ff. de offi. eius cui manda. eſt iuriſdi. & illam gloſſ. in d. c. illub. ibi ſequit Archid. vide tamē Innoc. in. c. ſi. de fer. & in rubri. de conſuetu. & ibi per docto. in. c. quod clericis. de foro competen. Quod facit etiam, an iudex appellationis ſeruet ſtatuta iudicis à quo: vt not. in prędictis locis. & videtur text. & ibi no. in aut. vt cum de appel. cogno. circa princi. dicimus in fin. huius colū. per Innoc. in rubri. de conſue. Bal. omnino. in. l. aduerſus. C. ſi aduer. rē iudi. in margine, quid ſi ſtatuto cauet Bononiæ, quòd niſi inſtrumentum fuerit poſitum in memorialibus, nō probet. Titius exiſtens Bononiæ promiſit centum Scio Mutinæ ſoluturū, nec in memorialibus fuit poſitum: an Mutinæ ex tali inſtrumento poſſit probari: vide Pet. de Ancha. c. canonū ſtatuta. in. xxiiij. charta. in verſicu. ſequitur alia quæſtio.

b ※ P. P. A V. P. ¶ Primò quæro. Circa iſtam materiā adde, quod forenſes venientes de nouo ad habitandum in aliquo loco, excuſantur ab ignorantia ſtatutorum. Vide Roma. conſi. cccc xcj. Barba. in. c. j. in. j. not. extra, de offi. leg. An autem, & quādo ſtatutum liget forenſes, vide Alexan. conſi. xvj. j. volu. & conſi. xliiij. in. ij. volu. Itē quòd forenſis reſtituatur in integrum ſi ignorauit ſtatuta: vide in repeti. in verſi. ſtatuta. in. v. colum. Item quòd ſeruandū eſt ſtatutū loci, in quo petuntur bona & hęreditas, etiam ſi ſit forēſis ille, qui petit & quo ad bona alibi ſita, vide Io. de Anania conſi. iiij. viſis ſtatutis. in tertio dubio. Item quòd ſi quis eſſet de aliquo loco, quòd ſemel ciuitati fuerit ſubiectus. licet poſtea eximat tamen ſi poſtea veniat ad ſucceſsionem in ipſa ciuitate, ſeruanda ſunt ſtatuta ipſius ciuitatis, quibꝰ ſemel fuit ſubiectus ille locus poſtea exēptus. Vide Barba. conſi. iiij. j. volu. Item adde quòd mulier quæ origine eſt de aliqua ciuitate. licet ſit nupta extra, tamen ſeruabuntur in ea ſtatuta ciuitatis. Vide Bar. in. l. fin. §. idē reſcripſerūt. ff. ad municip. Sali. hic. col. vlti. Itē quod nō ligēt forēſem, vide Pau. de Caſt. cōſi. xxxj. aliàs. xxxij. incip. circa primum. in prima parte nouorum. & eſt. ccxxiiij. in antiquis: etiam quòd forenſis veniat ad ſucceſsionē, vbi eſt ſtatutum. Aduerte tamen quòd Pet. de Ancha. in. c. canonum ſtatuta. de conſtitu. in. xvij. charta, quē allegat Alexan. pro ſe in. d. conſi. xliiij. Dicit tamen contrarium, & atteſtatur quòd eſt communis opinio cōtra Bart. hic. & quòd cōtra eū conſuluit Bal. vt ibi per eum ideo aduerte. Item ꝙ ſicut ſtatuta nō ligāt forenſes in præiudicialibus eodem modo nō gaudent eorum beneficio. Alexan. conſi. cj. volu. xxx. & cōſi. xliiij. volu. v. ad fin. Pau. de Caſt. in. l. omnes populi. ad fin. ff. de iuſti. & iure. cum alijs quæ addidi ad deciſionē ſuam vt habes ad ſtatuta. lxvj. ſtatuto. criminaliū: vbi habes per Socin conſi. ccxxj. &. ccliij. &. ccxlj. & Pau. de Caſt. conſi. ccxlv. ad fin. & in. l. ij.

nō repellit quē à teſtimonio: qa habet ſolū duos
effectus: vt. j. de infa. l. nullam. ff. de his qui notā.
infa. l. j. in prin. Vnde hæretici ſecūdùm iſta tēpo
ra nō repellebantur à teſtimonio vigore huius. l.
ſed per diſpoſitionem. l. quoniam. j. de hæreticis.
12 ¶ †Habes ergo, quòd infames de facto poſſunt
eſſe teſtes. Cōtra facit. l. Caſsius, j. de ſentē. cuius
occaſione diſtingue. Aut quæris de infamia iuris
aut facti. ſi iuris: ſine dubio repelluntur à teſtimo
nio: vt. l. iij. §. l. Iuli. j. de teſti. niſi fortè in ſubſi-
diū: & tūc cum tormentis: vt. l. ſerui. cum gl. ff. de
teſti. &. l. ob carmē. §. pen. eo. tit. Aut de infamia
facti: & tūc nō repellitur, ſed minus ei credit: vt
in hac glo. & nota. ff. de Carbo. edic. l. iij. §. cauſę.
poſſunt tamen intantū eſſe viles, & ignoti quòd
eſſent neceſſaria tormēta: vt in aut. de teſti. §. ſive
rò. in prin. hoc in ciuilibus cauſis: Aut in cauſis
criminalibus: & ibi nō admittētur: quia debēt eſ
ſe ꝓbationes luce merediana clariores: vt. j. de ꝓ
ba. l. ſciāt. ſed iſtius teſtis fides vacillat. ergo &c.
Iſtud ꝓbatur extra, de teſti. c. teſtimoniū quod
intelligo niſi in ſubſidium: ſicut dictum eſt de in
famia iuris, & fac. l. qui vltimo. ff. de pœn. ¶ Quæ
13 ritur, ꝗ ſit illa vindicta, quā ponit Princips. † Re
ſpondeo: nota ſecundùm vltramōtanos, aut ſunt
a in maiori hæreſi:[a] & puniuntur ad mortē: vt. j. de
hæreti. l. Arriani. &. l. Manichæos. Aut ſunt ī mi
nori: & puniuntur alia minori pœna: vt eo. tit. l.
quicunq;. ſed Bart. extra, de hære. c. penul. ſimpli
citer dicit: Aut quis docet hæreſim, & punit ad
mortē. aut eſt de diſcētibus: & tūc minori pœna:
vt. l. quicūq;, ſed dic vt ibi. ¶ Nūc veniamꝰ ad gl.
quæ dicit, quòd ſi Bonoñ. &c. cuius occaſione vi-
denda ſunt duo. & primò, vtrum ſtatutū porriga
tur extra territoriū ad nō ſubditos: ſecūdo vtrū
effectus ſtatuti porrigatur extra territoriū ſtatuē
b tium. ¶ Et primò quæro,[b] quid de contractibus.
pone contractum celebratum per aliquem foren
ſem in hac ciuitate: litigium ortum eſt: & agitat
lis in loco originis cōtrahentis: cuius loci ſtatuta
debeant ſeruari, vel ſpectari: quia illæ quęſtiōes
ſunt multum reuolutæ omiſsis alijs diſtinctioni-
bus, plenius quā doct. dicant: hic diſtingue, aut lo
c quimur de ſtatuto[c]: aut de cōſuetudine, quæ reſpi
ciunt ipſius contractus ſolēnitatem, aut litis ordi
nationē, & aut de his quę pertinēt ad iuriſdictionē
ex ipſo contractu euenītis executionis. ¶ Primò
14 caſu inſpicitur † locus cōtractus: vt l. ſi fundus. de
euic. & l. ij. j. quēadmo. teſta. aper. ¶ Secundò caſu,
15 aut quæris de his quæ pertinent ad litis † ordina
tionem: & inſpicitur locus iudicij: vt ff. de teſt. l.
iij. in fi. ¶ Aut de his quæ pertinent ad ipſius litis
deciſionem: & tunc, & de his quæ oriuntur ſecun
dum ipſius contractus naturam tempore contra-
ctus: aut de his quæ oriūtur ex poſt facto propter
16 negligentiam vel moram. ¶ †Primo caſu inſpici-
d tur locus contractus: vt d. l. ſi fundus.[d] in princ. &
intelligo locum contractus, vbi eſt celebratus cō
tractus: non de loco, in quem collata eſt ſolutio:
Nam licet fundus debeat ſolui vbi eſt: tamē inſpi
citur locus celebrati contractus: vt d. l. ſi fundꝰ. &
ita ſentit Dy. in l. cōtraxiſſe. ff. de actio. & oblig.
17 ¶ †Fallit in dote:[e] vt ff. de iud. l. exigere. propter
e rationem ibi poſitam in text. ¶ † Secūdo caſu, aut
18 ſolutio eſt collata in locum certum,[f] aut in pluri
f bus locis alternatiuè: ita quòd electio ſit actoris:
aut in nullum locū: quia promiſsio fuit facta ſim
pliciter. Primo caſu inſpicitur cōſuetudo, quę eſt
in illo loco, in quē eſt collata ſolutio: vt ff. ſi cer.
pet. l. vnum. in fi. & in l. in hac, de triti. & l. fin. ex-
preſſe. ff. de vſu. l. j. in prin. cum glo. Secūdo & ter
tio caſu inſpicitur locus, vbi petitur: vt d. l. vinū.
& de tri. l. fi. Ratio p̄dictorū eſt: quia ibi eſt cōtra
cta negligentia ſeu mora. ¶ Ex prędictis poſſunt
g ſolui multæ quæſtiōes.[g] ſtatutum eſt. Aſsiſij, vbi
eſt celebratus contractus dotis, & matrimonij ꝙ
vir lucretur tertiā partem dotis vxore moriente
ſine liberis: in hac verò ciuitate Peruſij, vnde eſt
19 vir ſtatutum eſt: ꝙ vir lucret dimidiū. quod ſpe-
h ctabit? †Certè ſtatutū terrę viri:[h] vt d. l. exigere.

§. ſi in publico. ff. de noui ope. nunci. Item ad illud quod cōſuluit Alex. conſil. xliiij. Vide latiſsimè Barb. conſi. lxxvj. vol. ij. Corne. conſi. xciiij. volumi. ij.

c ※ P. P. A V. P. ¶ Aut loquimur de ſtatuto. Quòd inſpiciatur locus contractus, etiam in his quæ ſpectant ad deciſionem, vide Comen. cōſil. cxl. incip. Domini iudices. in. j. dubio. & ibi etiam quantum ad iudicādum quæ ſiut probationes legitimæ ad aliquid probandum, ſi in loco cōtractus erat aliqua probatio legitima, & in aliquo alio loco nō eſſet legitima: vide ibi per eum. & melius ꝑ moder. hic. Et concord. ꝑ Alexan. in. l. ij. C. quēadmo. teſt. aper. Et quia Bart. hic obſcurè loquitur, vide eundem clarius in repeti. l. ſi quis. in. xj. col. verſi. ſed quære quid in contractibus. ibi idem tenēt. ff. de lega. & clarius loquit hic. Vide ad Bart. j. l. ſi fundus. ff. de euict. Item quòd ſcriptura vel inſtrumentū factū in aliquo loco, etiam ſecūdùm priuilegia & ſtatuta illius loci & vbi que fidem faciat, vide Iaſ. in. l. ſi nō ſpeciali. in. ij. nota. C. de teſta.

※ POMATES.

d ¶ Dicta. l. ſi fundꝰ. Vide Alex. conſi. xxxvij. volu. ij. colum. ij. & colum. iiij. ad finem. ibi ponit vnum dictum circa hoc in ij. colū. vol. iij. vbi loquitur in ciuitate. & cap. col. penul. volumi. iij. vbi declarat qualiter intelligatur d. l. ſi fundus. & xxxvij. colum. volu. v. & iiij. colū. j. eod. volumi. v.

e ¶ In dote. Nota ſpeciale in dote, quod facit in quo loco debeat ſolui gabella. De quo per Bald. in l. j. de contrahen. empt.

f ¶ In locum certum. Adde nouiter, quòd ſtatutum attendatur: an loci deſtinatæ ſolutionis, an verò contractus? Et vide de hoc latè per domi. Maria. Socin. in cap. dilecti. de foro compe. articulo. iiij. princip. Et vide Alexand. ſequentem Barto. hic in conſil. xxx. colum. ij. & ibi concord. in. ij. volumi. I. T.

g ※ P. P. A V. P. ¶ Multæ quæſtiones. Vide Comen. conſi. xxvj. incipien. Cum ſtatutum Paduæ ſit. in princi. Vide latè ad Barto. in. d. l. exigere dotem.

h ¶ Terræ viri. Nota quòd ſeruatur ſtatutum viri, non vxoris. Bene facit l. fin. ff. vnde libe. quod nota, de viro qui lucratur partem dimidiam. & bene etiam facit quod nota. in. l. matre. C. de ſuis & legi. alleg. in. l. hæres per ſeruū. ff. de acquir. hæred. in penul. quæſtio. ſtatuti Mediolaneñ. & quid in cōſuetudine: vide not. per Innocē. in rubrica extra, de conſuetu. adde Bal. conſi. ccccviij. j. volu. Sed quid ſi in loco originis mariti ſit vnū ſtatutū, aliud in loco domicilij: quod erit attendendum, vide Bal. conſil. ccxxix. j. lib. & conſi. cccxxviij. in fine. iiij. volu. vbi voluit, quòd ſi in loco originis ſit ſtatutū de dote lucranda, & in loco domicilij ſeruetur ius cōmune, quòd illud ſeruari debeat. Idē voluit do. Alex. quòd attēdatur locus domicilij. eius cōſi. cj. iij. volu. Barba. verò fuit in opin. quòd ſi Rheginus habitās Bononiæ vadit Rhegium ad contrahendum matrimoniū, quòd attendit locus originis. & contractus. & dicit quòd hic eſt nouus caſus, ad quem docto. non aduertunt: quia ipſi loquuntur quando Rheginus habitans Florentiæ vadit Bononiam ad contrahendum matrimonium: quia tunc bene attenditur locus domicilij. Latius vide eius conſil. iiij. libro ſecundo. dicit ita tenuiſſe Abbatem antiquum in cap. j. de ſponſalib. & Gulielmus de monte Lauduno in Clementi. ſæpe. de verborum ſignificatio.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

a POMATES. ¶ Ecce alia. Vide quæ poſui in d. l. exigere. & vide Alexan. conſilio c. volum. iij. vbi ponit, an dicta l. exigere. habeat locum qn̄ mulier ignoraſſet ſtatutum domicilij, viri & de quo domicilio intelligatur: & quid ſi vir poſtea mutaſſet domicilium: & an videatur renunciatum dictæ l. exigere. ſi maritus promiſit reſtituere dotē in loco contractus & vbiq; locorum, & quid ſi mulier eſſet mortua, non in domicilio viri, ſed in ciuitate ſua, vel alibi. & ad materiam talis ſtatuti, vide aliquid p Ange. conſi. clviij.

a ¶ Ecce alia[a] hic eſt ſtatutum, quod iura petendi
b debitum perſcribantur[b] decem annis. modo qui
dam Florentinus mutuauit centum in curia Ro-
mana ſub pacto de reddendo. in ciuitate Peruſij:
certè ſi tacuit per decē annos erit ibi loc⁹ ſtatuto:
c quia eſt contracta in illo negligentia.[c] Sed prædi
cta videtur contra gl. quæ eſt ff. de eo quod certo
loco. l. ſecunda. in princip. vbi videtur dici, quòd
non inſpiciatur locus contractus, ſed iudicij. cer-
tè illa gloſſa ibi reprehenditur. Sed hic Gul. ſal-
uat eam in hunc modum: ꝙ aut loquimur quādo
contractus tractat de his quæ inſpiciunt quemli-
bet, ſecundùm contractum rei, & ex prouiſione
cōtrahentiū, & tunc inſpicitur locus contractus:
vt d. l. ſi fundus. ſed in his quæ veniunt ex impro
uiſo, vt qn̄ agitur ad reſoluendum contractum:
d tunc inſpicitur locus iudicij[d], vt dicta. gloſſa. Ad
quod facit ff. de ſolu. l. qui res. verſi. diuerſum. Ita
dicit ipſe. & iſta verba non habent ſaporem veri
tatis. nam regula iuris eſt ꝙ inſpicitur conſuetu-
do loci. vbi cōtractū eſt: vt l. ſemper in ſtipulatio
20 nibus. de reg. iur. Breuiter diceremſic: † Aut quis
vult petere reſtitutionē ex læſione contingente,
in ipſo contractu tēpore cōtractus: & inſpicimus
e locum cōtractus.[e] Aut ex leſione cōtingēte poſt
cōtractū ex alijs negligētijs, vel mora: & inſpici-
mus locū vbi eſt illa mora contracta: vt ex prædi
ctis apparet. & ſic ſi eſſet in loco iudicij, inſpicim⁹
locū iudicij. & hoc modo illa gl. poſſet verū dice
f re: aliàs eſt falſa. ¶ Scdò q̄ro.[f] quid de delictis.[g]
g ſi forēſis delinquit hic: vtrū puniatur ſcd̄m ſtatu
21 ta huius ciuitatis. † Iſta q̄o tangitur per Cy. hic &
j. quæ ſit lō. cōſu. l. j. dic latius. Aut illud, qđ cōmi
ſit in hac ciuitate, eſt delictū de iure cōi: & punit̄
ſecūdū ſtatuta, ſeu cōſuetudinē huius ciuitatis: vt
j. vbi decr. agi opor. auſ. quā ꝓuincia. ff. de extra
ord. cri. l. ſaccularij. §. j. & extra, de ſen. excon, c. à
nobis. el. j. & ibi no. per gl. & hoc tenet Dy. ff. de
ecc. l. fi. §. pe. & Ia. de Are. & oēs. Nec ob, l. j. vbi
ſena. vel cla. & ibi no. per Cy. aut nō erat delictū
h de iure cōi:[h] & tūc aut ille forēſis ibi tātā morā tra
i xit,[i] ꝙ veriſimiliter debet ſcire ſtatutū: & tūc idē
k Pro hoc induco[k] vbi de cri. agi opor. l. ij. & quod
ibi not. in vlti. gl. Aut ibi nō contraxit tantā mo
rā: & tūc aut illud factū erat cōmuniter per om-
nes ciuitates prohibitū, vt puta vt nō trahat̄ fru-
mētū extra territoriū, quod eſt cōmuniter prohi
bitum per totā Italiam: & iſto caſu nō licet alle-
l gare talem excuſationem[l]: vt. ff. de publi. l. fi. §.
m licet quis. Aut non eſt ita generaliter[m] prohibi-
tū: & nō tenet̄ niſi fuerit ſciēs: vt. l. fi. ff. de decre.
ab ordi. faciē. & eſt hodie tex. de hoc extra de cō-
ſti. c. vt animarū. li. vj. vbi ignorāsnō tenetur, niſi
ignorantia fuerit craſſa, & ſupina. ¶ Tertiò quæ-
n ro, quid in teſtamēto[n]: pone ꝙ ſtatutū, vel cōſue
tudo eſt Venetijs, ꝙ teſtamentū valeat corā duo-
bus, vel tribus teſtibus. quidam aduena fecit ibi te
ſtamentū: an valeat. Ex hoc themate, primò eſt vi
dendū an conſuetudo vel ſtatutū valeat. ſecundò
22 ſi valeat, an locum habeat in forenſi. ¶ † Circa pri
o mum[o] paſſum Iaco. de Are. qui de hac diſputauit
ita determinauit: aut illa cōſuetudo eſt ſine cōſen
ſu Principis, & non valet. eſt enim expreſſe ꝓhi
bitum cum ad minus debeāt eſſe quinq; teſtes in
locis in quis nō eſt legum peritia: vt. j. de teſta. l.
fin. ergo tale ſtatutum, vel conſuetudo videt̄ ma-
p la & temeraria[p]: nam propter timorē falſi, eſt in
uentum, vt ſint ſeptem teſtes: vt. j. de teſta. l. iube
mus. j. de fideicom. l. fi. ſed ex obſeruātia talis ſta
tuti, faciliter falſitas poterit perpetrari: vt. C. de
indic. vidui. tol. l. ij. in fi. Aut cōſuetudo eſt de cō
ſenſu Principis, & valet, quaſi videatur hoc indi-
xiſſe eò quòd hoc ſcit. & patitur: vt. ff. de his qui
notā. infa. l. quid ergo. §. j. & l. cū in plures. §. loca
tor horrei. ff. loca. & ff. de exercit. l. j. §. magiſtrū.
& conſtat hoc ipſum Principem Venetis indulge
re potuiſſe, ex priuilegio ſpeciali: vt. j. de teſtamē.
l. ſi non ſpeciali. & ex tali conſuetudine induci-
tur priuilegium: vt. ix. quæſtio. ij. capitu. conque
ſtus. & ita determinauit ipſe. ¶ Ego credo, quod

b ¶ Præſcribantur. Vide Pet. de Anc. ī c. canonū ſtatuta. in xxiiij. chart. in verſi. item quantū ad præſcriptionē. đ cōſtitutio. ex oppoſito quid in materia executionis ſententiæ. Dic ꝙ ſeruatur ſtatutum illius loci, non aūt loci vbi fuit pronūciatum, ſecundùm Bal. in l. j. C. de execu. rei iud. Bal. hic An autem ſtatutū volens, ꝙ cōtrahētes ſoluant gabellam, liget forenſes. Bald. ꝙ ſic ī l. j. j. de cōtrah. emp. & de gabella vide Bald. in l. magis. §. illud. ff. de reb. eorum. ad de Bal. conſi. lxiiij. iiij. lib.

P. P A V. P. c ¶ Illa negligentia. Contra hoc videt̄ vrgere illud quod vult Comen. cōſi. lxxv. incip. Titius lucrauit. vbi ille tutor cōmiſit negligentiā in ciuitatē Lucæ in adminiſtrando: & tamen non tenet ſecundum ſtat. Lucæ quia teſtamentū erat factum Venetijs, vbi non erat tale ſtatutum. & quòd attendatur locus in quo eſt commiſſa negligentia. & quid ſi debitor erat forenſis, quomodo poſſit gaudere beneficio talis ſtatuti. & multa alia circa illud ſtatutū vide per Comen. latè conſi. clxxvij. inci. ſuppoſitū ſtatutum. per totum.

d ¶ Iudicij. Sed an iudex vbi habet ius commune, & ſtatutum poſſit ſeruare quod vult dixi incidenter in l. ſi domum. ff. de furtis. per Baldū in auſ. ſed nouo iure. j. de ſer. fu. Facit quod dixit bal. ī. l. j. ſi aduer. deli. & ī. l. in eū. C. đ furtis. & ſi iurat ſeruare ſtatuta, vid Bal. ī. l. nō eſt nouū. ff. de leg.

e ¶ Inſpicimus locum contractus, Adde ꝙ vltra ea quæ. ſ. proxi. dicta ſunt, Bal. in. j. conſtitu. in verſicu. de cauſis. dicit ꝙ ſi quæſtio eſt de proceſſu in cauſa appellatiōis per iudices appellatiōis, illud ius qđ primus iudex debeat ſeruare: quia id quod debebat ſecundùm iuſtitiam cauſæ, & fori facere primus iudex: facere debet iudex appellationis: quia ei ſuccedit vt confirmator, vel reformator: & ideo ꝙ non eſt iniquum iudici, ſed æquum: ex quo non grauat partem, & ſic à non grauamine iniuſtè appellatur, in auſ. vt cum de appel. cog. in princi. ſaluo, quia ex nouis actis nouam poteſt facere ſententiam, & veterem etiam cuſtodire. l. fina. ff. quod cum eo. & vide Petrum de Anchar. in. c. canonum ſtatuta, in, xxiij. char. in ver. item quantum ad ordinationem.

f POMATES. ¶ Secundò quæro. Vide Alexā. conſi. lxxxvj. in. iij. col. volu. iij. & Panor. in. c. cùm contingat. col. ij. de foro cōpe. & nō abre Bellameram deciſi. ſua dcxlj. & opi. Bar. hic eſt communis: vt per Panor. in capi. ſi. in. j. colū. in verſ. circa hoc quęritur, extra. de fo. compe. vide etiam Felin. in. c. ij. in ver. tertia cōcluſio, in. iij. col. extra de conſti.

g P. P A V. P. ¶ Quid de delictis. Vide Fel. in cap. cognoſcentes. in. ij. col. extra de conſti. & ibi generaliter an & quando ignorantia ſtatuti habeat excuſationem.

h ¶ Iure cōi. An ſi ſtaturū dānat factū aꝰ dānatū à iure: & ſi īponat nouā pœnam, an liget probabiliter ignorantem. Textus, videt̄ eſſe, & gloſ. in d. c. vt animarum. de conſtitutio. libr. vj. quòd non. ſed Barto. & Cy. vt refert. Imol. in. c. ij. de conſtitu. tenet contrarium per. l. vulgaris. §. ſi quis es. ff. de fur. & Ioā. de Lig. concor. opin. vt valeat, ſi pœna veniat imponenda ipſo iure, procedat quod dicitur in. d. c. vt animarum. ſed ſi venit inferenda per iudicem: tunc etiam poterit inferre talem pœnam ignorāti, ſi ſibi videbitur. Nam videtur eſſe iuſta cauſa, vt poſſit illam imponere, ex quo delinquens attentat factum damnatū. Sed Imo. in. d. c. ij. ſe nō firmat. Ego iſtis addo gl. in. c. à nobis. el. j. de ſent. excō. De hac materia, an ignorātia excuſet etiam in pœnis ſtatutorum, vide etiā per Petr. de Anch. in. d. c. canonum ſtatuta. in verſicu. reſtat vlti. Sed Ioan. Andr. in additio. Specu. in titu. de cōſti. & Pet. de Anch. in. d. c. canonum. tenent etiam iſto caſu idē, quod tenet glo. in. d. c. vt animarum. contra Bart. hic. Sed Petr. tenet opi. Bart. & Bald. hic. & de materia per Specu. in titu. de cōſti. & hic adde Gandinū in tracta. de conſtitu. in. iij. q. & in. v. & in. vj. Cyn. in. l. j. in fi. j. quę ſit long. cōſuet. & vide Ioan. Cald. in repet. c. de illis. de rap. in. v. q.

i P. P A V. P. ¶ Tantam moram traxit. Aliàs autē excuſatur, vide Roma. conſil. cccxcj.

k POMATES. ¶ Induco. Forenſis ergo præſumit̄ habere ignorantiā ſtatutorum. & vide Alexan. conſi. c. col. j. volu. iij. & quòd trahens morā præſumatur ſcire &c. vide do. Alex. conſi. xlj. col. ij. volu. v.

l ¶ Talem executionem. Pro hoc facit, quod dixit Bal. in rubri. de conſue. recti fcu. ꝙ non licet ignorare generales cōſuetudines, ſicut nec generales leges alleg. Iaco, de Are. in hac quæſtione an extraneus ſi faciat cōtra conſuetudinem excuſetur. Et vide per Inno. in rub. de cōſue. An aūt in iure admittatur ignorātia ſtatutorū: dico ꝙ in iure nouo admittitur. Caſus eſt ſingularis in. l. qui cum vno. §. fina. ff. de re mili. ꝙ hic bene videt̄ ſentire Bart. & expreſſè Bald, in. l. data opera. in. xj. col. C. qui accu. & adde Bart. in. l. quod Nerua. ff. de poſi. & quod ſuprà dixi per Bal. not. in. l. antepen, in fin. j. de leg. & in. l. omnes populi. ff. de iuſti. & iur.

m P. P A V. P. ¶ Aut non eſt ita generaliter. Iſtud habet locum in delictis ad pœnam euitandam: ſed in contractibus ſecus. Et quia ſi forenſis contrahit cum aliquo, ligatur: ſtatutum loci cōtractus nec poteſt propter ignorantiam ſe tueri. Vide Comen. conſi. xxvj. incip. Cum ſtatutū Paduæ ſit. in. j. colum.

n ¶ Quid in teſtamento. Et quod ſtatutū ſeruetur in teſtamentis, vide Io. And. in titu. de inſtru. edi. §. compendioſè. in ver. ſed quid ſi de cōſuetu. & Bald. contra Bar. in. l. ius ciuile. j. de iuſti. & iur. & quod not. do. Anto. in. c. ij. de proba. & Ange. in. l. qui teſtamento. ff. de teſta. Ludo. & Bal. in l. ſi non ſpeciali. C. de teſta.

o POMATES. ¶ Circa primum. Vide do. Feli. in. c. ij. col. iiij. de proba. & Ancha. in. c. canonū ſtatuta. col. xlv. ad fi. & ſeq, de conſti. & Alex. in. l. ſi nō ſpeciali. col. ij. C. de teſta, vbi ponit de his duabus quęſtionibus.

p ¶ Et temeraria. An valeat ſtatutū ꝙ poſſit quis teſtari corā duobus teſtibus. per Bart. in. l. ſi nō ſpeciali. C. de teſta. & Imol. in. l. teſtamēti. vide Pet. de Anch. in. d. c. canonū ſtatuta, in. xx. char. in verſi. ſed iuxta prędicta q̄ro. de cōſti. Sed an valet cōſuetudo ꝙ filiuſfamil. poſſit teſtari, Bal. no. ꝙ ſic, ī auſ. ingreſſi. in prī. ſ. de ſac. ſanc. eccle. Sed an monachus poſſit teſtari, vide Bar. j. ea. l. in. iij. col. & Bal. in. xiiij. col. verſi. vlterius quæro. ADDE Oldr. cōſi. ccxlviij. inci. p̄ſuppoſita cōſuetudine Pariſiēſi. vbi dicit, ꝙ nō valet teſtamētū, nec cōſuetudo, ꝙ teſtari poſſit citra formā legalē. Idē videt̄ voluiſſe Bal. cōſi. clxiij. iiij. lib. ſup quodā teſtamēto facto in

ſtatutum

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Damaſco. Sed quid ſi ſit ſtatutum in ciuitate, quòd nulla mulier de illa ciuitate poſsit teſtari, niſi ſeruata certa forma: & fuerit ibi nupta mulier alterius ciuitatis, vbi viget aliud ſtatutum, quòd nõ debebit teſtari illa mulier. vide Bald. conſi.cccc.xxxiiij.ij.volu.

a ✠ P.V A P.P. ¶ Ego credo quòd ſtatutum. Vide Aret.in.l.iij.in.j.&.ij.col.ff.de teſta.

a ſtatutum,[a] & conſuetudo, valeant, etiã Principe
b ignorante:[b] nã ad hoc vt teſtamẽtum in ſcriptis
factum proſit, requiritur publicatio.j.de teſta.l.
publicati.&.ff.quẽadmo.teſta.aper.l.j.§.ſi quis
ex ſignatoribus. vt ibi not. ſed illa ſolennitas pu
23 blicãdi, põt per ſtatutũ & † cõſuetudinẽ minui,
& mutari: vt.l.ij.j.quẽadmo.teſta.aper. ergo &c.
Secũdò: pater poteſt inter liberos cũ duobus te-
ſtibus diſponere: vt.l.hac cõſultiſsima.§.ex im-
perfecto.j.de teſta.&.j.famil.erciſ.l.fin. Ita põt
patria diſponere circa ſubditos: cum eius pote-
ſtas æquiparetᷓ poteſtati patris: vt.l.veluti.ff.de
iuſti.& iu.& ff.de ca.l.poſt liminiũ.§.filius. Prę
terea, nõ reperitur prohibitũ facere tale ſtatutũ:
ergo videtᷓ permiſſum: vt dicta.l.omnes populi.
¶ Non obſtat.l.fin.j.de teſta. quia ibi conſuetu-
c do præterita limitatᷓ: nõ autẽ futura ꝓhibetur[c].
Et ita videtur ſentire Cyn.in.d.l.ducum. de con
trahen.emp. Nõ obſtat quod dicitur, quòd eſt te
meraria: quia imò vtilis, & bona, & fauorabilis
facta tã ratione teſtantis: ſicut iura ſtatuũt in mi
litantibus, quàm etiam ratione eorum, quibus re
linquitur: ſicut iura faciũt inter liberos, etiã ra-
tione teſtiũ, ne à ſuis negotijs auocẽtur. argumẽ.
ff.quẽadmo.teſta.ape.l.j.ſed ſi qs ex ſignatoribus.
¶ Circa ſecũdum, an talis cõſuetudo trahatur ad
24 forenſem. † Iaco.de Are. determinauit quòd nõ,
per.l.ſi nõ ſpeciali.j.de teſta.de iure fiſ.l. ſed ſi ac
d cepto.in fi. Præterea, licet ſit cõceſſum ruſticis,[d]
vt poſsint teſtamẽta facere coram quinq; teſti-
bus: tamen quibuſlibet illic exiſtentibus nõ con
ceditur hoc. argu.ff.de iure codicil.l.conficiũtur.
§.j. Præterea, ſtatutum dicitur ius propriũ ciuita
tis: ergo non trahitur ad extraneos, vt.d.l.omnes
e populi. ¶ Mihi autem videtur dicẽdum[e], aut ſta
tutum limitat perſonas ciuium: & nõ porrigitur
ad forenſes. Sic intelligo.l.fina.de teſta. cõiuncta
d.l.cõficiuntur.§.j. nã ibi loquitur ſpecialiter in
ruſticis: nec rationes ibi poſitę habẽt locũ in om
nibus. Aut ſtatutum loquitur ſimpliciter, & in-
definite: & habet locum in forẽſibus ibi reſiden-
f tibus:[f] vt.d.l.ij.quemadmo.teſta.aper. ¶ Et circa
25 ea quæ ſunt de volũtaria iuriſdictione, † ſtatutũ
cõtinet forenſes: vt.l.j.j.de emancip.lib. Pro hoc
induco ſpecialiter.ff.de teſta.mili.l.ſi. Præterea,
ita eſt in contractibus: vt.l.ſi fundus.de euict. vt
ſuprà dictũ eſt: ergo &c. Nec obſtat.l.ſi nõ ſpecia
li. quia intelligo ſecũdum iſtã diſtinctionẽ. Nec
obſtat.l.ſed ſi accepto. quia loquitur in obſidibꝰ,
qui nõ ſunt ciues Romani, nec habẽt teſtamen-
ti factionem: vt.l.obſides.ff.de teſta. ideo oportet
quòd accepto vſu togæ, habeãtur vt ciues, vt poſ
ſint facere teſtamentum ſecũdum cõſuetudinem
locorum, vt dictum eſt. ¶ An autem tale teſtamẽ
tum porrigatur ad bona alibi exiſtẽtia, vbi nõ eſt
conſuetudo infrà dicemus. ¶ Sed circa hoc dubi-
g tatur[g], quid ſi ſtatutum diſponit circa perſonã,

b ¶ Ignorãte. Adde quod no. dixit Bal. ĩ auť. ſed omnino. C. ne vxor pro marito. in.vj.colũ. quod priuilegium conceſſum loco, nõ ſe extẽdit ad eos, qui non ſunt ſub protectione loci. & iõ incolæ qui nõ ſubeunt munera in loco, tãquã aduenæ, non gaudent priuilegio in ciuibus abdicatis, vel abſentatis à loco vidᷓ ibi. Ad quod facit qđ not. Bald, in rubri. C. ſi à non compe. iudi. & ibi an ciuis originarius, ſi alibi ſibi conſtituat domicilium, ligetᷓ ſtatuto originis.

✠ POMATES.

c ¶ Prohibetur. tex. in.l.ſi mihi & tibi. §.fin.in.iij.colũ.& ſeq.ff.de lega.j.

d ¶ Ruſticis. Adde Bald.in.d.l.ſi non ſpeciali. & ibi etiã an extendatur ad ciues. extra locum ſuum teſtantes. & Bal.& Bart.in.d.l.j.C.de teſta.

e ¶ Videtur dicẽdũ. Ad hoc vide not. per Bart.& doct. in.l.qui à latronibus. ff. de teſta. in medio.ix. col. ibi: ſed circa hoc dubitatur, &c. qđ ſi ſtatutum diſponit, ꝙ filiusfamil. poſsit facere teſtamentũ: an forẽſis poterit. Et de hac materia vide plenè per do. Petr. de Ancha. in c.canonum ſtatuta. in. xix. char. de conſtit. in verſi. venio ad tertium articulum. vbi notabiliter diſtinguit in materia. & ibi etiam tangit quòd ſi priuilegium eſt cõceſſum patriæ. vt valeat teſtamentum cum duobus teſtibus: nũquid proderit illud omnibus, an ciuibus tantũm? Vide ibi.

f ✠ P.P A V.P. ¶ Ibi reſidentibus. Vide Comẽ. cõſi.lxxv. vbi vult iſtud procedere, etiam ſi in loco vbi ſunt bona eſſet ſtatutũ diuerſum circa modum adminiſtrandum, puta in tutore dato. Vide per eum.

✠ POMATES. ¶ Dubitatur. An ſtatutum poſſet legitimare ſibi non ſubditum: vult Panor. cõſi.lj. in ſecundo dubio. volu.ij. Roma.ccxxiiij. colum.ij. in verſic. tertiò princip. & vide quæ addidi ad Panor. in.c.quod clericis. colum.vij. in verſicu. ſecũdò ad prædicta. in additio. quæ incipit, quid autem. & Ancha. in.c.canonum ſtatuta. col.xxx. ad fin. de cõſtit. & col.xxxvj. & ſeq. in prin. & .xlvij. & ſequẽ. & Barba. in.c.eccleſia ſanctæ Mariæ. col.vij. de conſtitu. & ibi Felin. col.xxix. in verſi. & adde etiã aliã rationẽ. & Aret. liiij.col.ij. & .lxxiij.col.iij. & ſeq. vbi dicit. ꝙ etiã in quærentibus proceſſum, forenſes nõ gaudent beneficio ſtatuti. & Alexan. xliiij. volu.v. vbi latè ſequitur Barto.

h ¶ Diſponere. Per Bart.& doct.in.l.j.§.ſi.ff.de ventre inſpi.

i ☞ In ſcripto exemplari in illis verbis, ſed perſona: ita lego: Sed perſona vbiq; eſt vniformis & quis non poteſt diſponere, niſi circa perſonam ſibi ſubditam. Sed contra &c. Alexan. Loſæus.

k ¶ Si ſtatutum diſponit. Sequitur Petr. de Ancha. in.c.canonũ ſtatuta. in ver. ex quo infertur ad ſtatutũ &c. melius in ver. quid econuerſo, vtrum ſtatutum poſsit inhabilitare, &c. in xj.q. & in.xxiij. char. in verſic. ſed circa perſonas.

vt quod filiusfamiliàs poſsit facere teſtamentũ:
forẽſis filiusfamiliàs in illa ciuitate teſtatur: an va
26 leat. Dico † quòd nõ: quia ſtatuta nõ poſſunt le-
gitimare perſonam ſibi non ſubditam: nec circa
h ipſam perſonam aliquid diſponere:[h] vt ff.de tu.
& cura.dat.ab his.l.j.in fi.& de tute.l. etiã.& ibi
not. Non obſtat quod ſ. dictum eſt circa ſolẽnita
tem. Nam ſolẽnitas actus pertinet ad iuriſdictio-
nem eius, in cuius territorio agitur, ideo variatur
ſecundũ diuerſitatẽ locorũ: vt l.iiij.in fi.ff.de teſt.
& j.quemad.teſta.aper.l.ij.cum ſimili. ſed perſo-
na vbicũq; eſt vniformis:[i] ibi eſt impediẽdo per-
ſonam, vt ecce ſtatutũ dicit, ꝙ quis infirmus non
poteſt diſponere niſi circa perſonã ſibi ſubditam.
¶ Sed cõtra pdicta eſt l.j.j.de emãcip.lib. vbi etiã
perſona nõ ſubdita legitimatur ſecundũ formam
ſtatuti? Reſpondeo, illud ſtatutũ nõ legitimat di
rectò perſonam: quia non põt, ſed legitimationi
ibi fiendæ dat formam, & ſolẽnitatem: vt ꝙ emã
cipatio fiat cũ tali iudice. Cũm ergo reſpiciat ſo-
lẽnitatẽ: trahitur ad forenſes. ¶ Et ideo dico, ſi ſta
k tutũ diſponit[k] impediendo ꝑſonã, vt ecce ſtatu
tum dicit. Vir nõ poteſt inſtituere vxorẽ ſuam.
Certè ſi forenſis hic teſtabitur, nõ impeditur in-
ſtituere vxorẽ ſuam, per prędictas rationes. Hoc
tenet Spe. in tit. de ſentẽ.§.qualiter. verſ. item po
ne quidam. ¶ Quartò quæro, quid in his quæ nõ
ſunt cõtractus, neq; delicta, neq; vltimæ volũta-
tes? Pone, quidã habet domũ hic: & eſt quæſt. an
poſsit altius eleuare? Breuiter cũ eſt quæſtio de
aliquo iure deſcendẽte ex re ipſa, debet ſeruari cõ
27 ſuetudo † vel ſtatutũ loci, vbi eſt res: vt j. de ædi.
priua.l.an in totũ. ita intelligo l. venditor §.con
ſtat.cõm.prædi. ¶ Quintò quæro, vtrũ ſtatuta, &
l cõſuetudines laicorũ ligent clericos[l], & debeant
ſeruari in curia epiſcopi? Videtur ꝙ nõ: extra, de
cõſti.c.quæ in ecclaſiarũ. & .c.eccleſia ſanctę Ma-
riæ. ꝙ tenet Cy.j.quæ ſit lõg.cõſue. circa fi. ¶ † In
28 hoc pũcto mihi videtur, ꝙ nos habemꝰ auť.caſſa.
j.tit.j. ex cuius intellectu declaratur iſte punctus.
Dicit enim ibi, ꝙ nõ valeãt ſtatuta laicorũ contra
libertatẽ eccleſiarũ, & earũ perſonas. A cõtrario
ergo innuit, ꝙ ea quæ nõ ſunt cõtra libertatẽ ec-
cleſiarũ. & earũ perſonas valeant. Hoc etiã dicit
c.nouerit. extra, de ſent.excõ. ſed illa ſtatuta dicũ
29 tur eſſe cõtra libertatẽ eccleſiæ, † quæ ſunt cõtra
priuilegia conceſſa eccleſijs, & clericis, vel colle-
gijs à Papa vel à Principe: vt not. per Inn. in d.c.
nouerit. ¶ Hoc præmiſſo in hac quæſtiõe ſic di-
ſtinguerẽ: Aut ſtatuta ſunt directò ſup eccleſijs,
vel rebus eccleſiaſticis: & nõ valẽt: qa non ptinẽt
ad iuriſdictionẽ concedentis: vt extra, de conſti-
tu.c.eccleſia ſanctę Mariæ. Aut ſtatuta ſunt facta
ſimpliciter: & tũc aut redundant contra ea, quæ
ſunt cõceſſa eccleſijs, vel clericis in priuilegiũ: &
nõ valent: vt d.auť.caſſa. & c.nouerit. aut contra
ea, quę cõpetũt eccleſijs, vel clericis non in priui-

✠ P.P A V.P.

l ¶ Ligent clericos. Et quando ſtatutũ dicatur eſſe contra libertatem eccleſiaſticam, vel an valeat ſtatutũ puniẽs illum qui mouet litem ſuper matrimonio contra aliquam ſi ſuccũbat, vide Barba. conſil. xxxj. vol.iij. Item quòd ſtatutum requirens ſolennitatem in actu, puta donatiõis liget clericos acquirentes a laicis, vide Barba. conſi.lxv. volumi. iiij. in tertio dubio: & ſi ſit ad pias cauſas. In contrarium facit quod no. Alexan. in.l.illud.j.eodem tit. An autem epiſcopi vtanᷓ eiꝰ ſtatutis contra laicos, ſi ea contra ſe non admittãtur in ſua curia, vide ꝙ non. Inſtat.xix. in terris autem iuris cõmunis quòd clericus conueniatur à laico in foro eccleſię. vt poſsit ſtatutis faciẽtibus cõtra laicos, vidᷓ Paulum de Eliazar. in vj.quæſt. Et de ſtatuto, quòd fiat cõpromiſſum inter affines, an concernat deciſiua litis an ordinatiua, vide Bal. in.l.j. in fin. C. quę ſit longa conſuet. Item ſtatutum, ꝙ cauſa appellatiõis terminetur intra duos menſes, aliàs ſit appellatio deſerta, cõcernit ordinatiua litis, vide Peru. in.c.ſi duobus. §.j. not. de appella. Et de ſtatuto cõpellẽte ad cõpromiſſum ꝙ cõcernat ordinatiua litis, vide Pau. de Caſt. conſi.xlv. ad fi. Et de ſtatuto requirente inſinuationẽ in donatione ꝙ cõprehendat forẽſes, vide Barba. conſi.ij. volu.iij. in vlti.char. Itẽ vide de materia quod dicit domi. Anto. de Anani. in ſuo tracta. de inſinuatione in.lvj.q. & ſequenti. an ſtatutum requirẽs inſinuationẽ liget eccleſias & perſonas eccleſiaſticas. Item vide Bal. in conſi.xx. volu.j. incip. ſtatuto cauetur quòd ſtatutum diſponẽs poſſe redimi per illos de parẽtela, non habet locũ in feudalibus vel in emphyteuta eccleſiaſtica. Sed loquitᷓ cõtra eccleſiam, nõ inter laicos. Et ꝙ quantũ ad laicos habẽtes bona in emphyteuſim vel feudum ab eccleſia valeat, vide Deci. in.c.quæ in eccleſiarum. in.iij.not. de conſti. Item an leges generales laicorum ligẽt clericos & eccleſiaſticas perſonas, vide Alex. cõſi.ix. volu.v.j.col. vide latè Barb. in repeti.l.j.C. qui admit. in.iiij.col. cũ multis ſequẽ. vbi ponit an illud quod diſponitᷓ ibi, ꝙ bonorũ poſſeſsio agnoſci debeat intra certũ tẽpus.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

& alia ibi dicta procedant in clericos. Item vide de materiā Ioā. de Ana. conſi. lvij. vbi dicit valere teſtamentū ad pias cauſas contra formam ſtatutorum laicorum diſponen. non poſſe probari teſtamēta per teſtes. Itē vide latè in rubri. extrà de reb. eccle. nō alien. in ij. & iij. dubio. An ſtatutum prohibens alienationem in forenſes, liget clericos. & an dicatur contra libertatē eccleſiaſticā. Item quòd ſtatuta laicorū nō ligent clericos in minoribus conſtitutos, nec primæ tonſuræ, vide Decium in c. eccleſia ſanctæ Mariæ. extra de conſtitu. in ij. columna.

legium, ſed vt cuilibet: & tunc ligēt clericos[a], & ſunt ſeruāda in foro epiſcopali[b]: dūtamē ſint honeſta: vt extrà, de eo q̄ mit. ĩ poſſeſ. cau. rei ſer. c. cùm veniſſent. de in integ. reſt. c. cōſtitutus. de re iudi. in c. cū cauſa. vbi ideo retractatur: quia fuit conſuetudo mala. Secus ſi fuiſſet bona, vt ibi not. & per glo. ff. de poſtu. l. ex ea. in fi. ¶ Subijcio exēplum. eſt hic ſtatutum ꝙ inſtrumentum publicū mādetur executioni ſine libello. modò quidā laicus petit à clerico coram epiſcopo: an offeratur libellus[c] contra prædictam cōſtitutionē? Videtur ꝙ nō: quia in foro epiſcopali debet ſeruari tale ſtatutum[d]. Sed Hoſtien. in Summa de cōſuetudine. §. de veritate. verſicu. ſed pone ꝙ inter laicos. & ver. quid ſi clericus. dicit cōtrariū. Sed hoc nō placet: quia cōtra prædictum capi. cùm veniſſent in

a ❧ POMATES. ¶ Ligant clericos. Vide Barba. latè in rub. de reb. eccle. non alie. & ſalua opi. Bart. vt per Bart. cōſi. liiij. incip. præclarè ſcripſit Pſalmiſta. ij. volu. vbi vide Panor. improbans iſtud dictum Bar. in c. quod clericis. in j. notabili. de foro compe. & in iij. iiij. & v. col.

b ¶ Foro epiſcopali. Et hanc opin. quòd ſtatutum laicorum generaliter loquens, comprehendat clericos, ſi ſit iuſtum, & honeſtum, videtur primò tenere do. Anto. in c. eccleſia ſanctæ Mariæ. de conſti. & in c. dilecti. de foro compe. poſtea tamen idem do. Anto. videtur tenere contrariū dum reprobat opi. Bart. hic & hæc opin. videtur tenere contra Bart. ſecundùm Imol. in d. c. eccleſia. & hoc in deciſorijs. ſed in modo procedendi, tūc benè ligaret clericum agentem in foro ſeculari: vt per ea quæ ſtatim hic ſubdit Bart. & hanc opi. contra Bart. ſequitur Ioā. de Lig. in d. c. eccleſia. reſpondendo ad iura Bar. vt ibi per eos. Quid autē in conſuetudine locorū, do. Anto. in d. c. eccleſia videtur tenere ꝙ liget clericos. poſtea tamen ſentit cōtrarium, & benè, ſecundū doctores ibi. & hæc omnia in rebus eccleſiarum doct. idem dicunt in d. c. eccleſia. niſi ſtatutū. vel conſuetudo, iniecisset vinculū ante clericatū: tunc ligabit in patrimonialibus. Fortius dixit do. Anto. quòd etiam ſi ſtatutū non iniecisset vinculum ante clericatum: ſi tantū ius, de quo quæritur, eſt originatū principaliter à ſeſto clerici: quod tūc etiam in deciſorijs ſeruabitur ſtatutum loci. arg. l. ſi fund⁹. ff. de euic. Sed cōtrariū in hoc vltimo credit ibi Imol. cōtra do. Anto. per not. per do. Cald. in ſua quæſtiōe quæ incipit, ſtatutū ciuitatis. vbi dicit, ꝙ ſi ſtatutum eſt in loco, quòd nō poſsit probari cōtractus per teſtes, ſed per inſtrumentum: ꝙ ſi clericus contrahit cum laico, & agatur cōtra eum in foro ſeculari, quod poterit probari per duos teſtes. & vide Ioā. And. in regula, ſine culpa. in mercurialib. & latius per Imo. in. d. c. eccleſia. poſt do. Anto. Ex oppoſito do. Ant. alleg. cōtra Barto. caſum in. c. fin. de vit. & honeſt. cleri. Et hanc materiā plenè examinat in. c. quod clericis. de foro cōpe. & facit quod not. Bart. in. l. ſi quis ſub cōditione. de cōdi. inſti. & cōtra Barto. etiam videtur tex. extra vt lite pendē. c. eccleſia ſanctæ Mariæ. ibi enim erat ſtatutum generale de non alienando rē litigioſam: nec tendebat contra libertatem eccleſiæ: imò erat iuri communi cōforme: & tamen non extēditur ad eccleſias, & earum bona: vt ibi & etiam bene facit tex. in. d. c. eccleſia ſanctæ Mariæ. de cōſtitu. ex quibus infertur ad id quod voluit Mathe. Matheſilan⁹. in ſuis dictis, dicto. vj. c. xc. quòd ſi extet ſtatutum dictans, ꝙ cognati vſq; ad quartum gradum excludant fœminas: hoc ſtatutum non comprehendit clericos vt eo vti poſsint prædicti docto. in. c. eccleſia ſanctæ Mariæ. de cōſtitu. & in ca. fin. de ſolu. & valet ꝙ clerici non poſſunt vti ſtatutis laicorum, etiam fauorabilibus, niſi ea ſpecialiter approbauerint. & hoc firmat Ioan. de Imol. in. d. c. eccleſia ſanctæ Mariæ. ſed, vt ipſe refert, do. Anto. ibi videtur velle contrariū, videlicet ꝙ clerici poſsint vti. Adde quod not. docto. in. c. j. de cōſuet. Pet. de Ancha. in. c. canonum ſtatuta. in. vij. char. in. d. c. dicit etiam valere ſtatutum, concedens prioritati fraternitatis laicorum, ꝙ poſsit petere & diſtribuere legata ad pias cauſas: quia eſt in fauorem piæ cauſæ, quòd cōcurrent cū epiſcopo. Sed ego reperio quòd Bald. in aut. omnes peregrini. C. cōmu. de ſucceſ. videtur tenere contrarium. & vide quod not. Bart. in. l. j. in vlti, q. j. titu. j. de ſtatuto contra fauorem piæ cauſæ. Anto. de But. in cap. quod clericis. de foro cōpe. in ſtatuto de ſucceſsione, tenet idē, quòd includantur clerici ad eorum fauorem. Bald. hic in. l. de quibus. in. xiiij. quæſtio. ff. de legib.

ADDE huic apoſtillæ Pau. de Caſt. conſi. ccxvij. in fi. an ſtatuta generaliter loquentia comprehendant clericos: per eundem cōſi. clxxxj. vbi ponit an valeat ſtatutum, quòd eccleſia, vel hoſpitale, nō poſsit inſtitui. & cōſi. cccxxxvij. vbi ponit, an ſtatutum excludens fœminas à ſucceſsione comprehendat moniales? De hoc etiam per Pet. de Ancha. conſi. cvij. & Bal. conſi. cccxxx. iij. volu. & per eundem: an valeat ſtatutū æditum cōtra ingredientes monaſteria. eius conſi. ccxvj. iij. volu. & per Abb. etiam, an ſtatutum, de quo ſuprà, comprehendat moniales. eius conſi. cxj. ij. lib. An autem clericus litigans cum laico poſsit cogi, ad compromittendum ex forma ſtatuti, vide Bald. conſil. clxj. iij. volu. Et an clericus quo ad litis ordinationem ſubijciatur ſtatutis laicorum, vide Ange. cōſi. clj. & ibi an valeat ſtatutum quòd clericus agens non audiatur niſi ſatiſdet de parendo laico, & an valeat ſtatutū Florētinum, quòd nulla perſona cuiuſcūq; gradus exiſtat, audeat aliquas eccleſias in ciuitate, vel comitatu exiſtentes poſſeſſas, per ſuprà nominatas perſonas intrare, vel occupare, ſine licentia dominorū priorū: vide Ange. conſi. xxiiij. vbi dicit tale ſtatutū cōmendabile. Abbas tamen cōſi. lxxxiiij. j. lib. videtur aliter ſentire. Et an poſsit per laicos fieri ſtatutum, propter quod reditus ſui augeātur, & eccleſiæ alicuius minuantur: vt puta aliqua communitas habet molendina: aliquis etiā prę latus habet ibidē molendina: communitas facit ſtatutū, per quod reditus ſuorum molendinorum augetur, & illius epiſcopi minuitur: vide per Pet. de Anch. qui conſuluit in regno Vngariæ. eius conſi. xxj. xxxiij. & ſeq. & conſil. cliiij. vbi contra communitatem conſuluit ipſe, & quàm plures alij: licet communitas diceret id feciſſe, ne victualia exirent ciuitatem. Cōtrarium & pro communitate conſuluit Bald. īter eadem conſilia, conſi. xj. & vide per Bald. an ſtatutum Lucanum quod prohibet fieri aliena, niſi ſeruata certa forma, cōprehendat legata facta ad pias cauſas, eius cōſi. cccliiij. j. volu. Et an ſtatutum Brixiæ, quo diſponitur ꝙ nullus audeat in vita, nec in morte facere aliquam alienationem, per quā dominiū, vel poſſeſſio de bonis ſitis in diſtrictu Brixiæ, in aliquod collegium, vel aliquā perſonam, quæ nō ſuſtineat onera communis Brixiæ, an tale ſtatutum comprehendat eccleſias, vel pia loca: vide Bald. cōſi. ccccxxj. iij. volu. Et an valeat ſtatutū quòd alienatio nō poſsit fieri in nō ſubditos, tanquā cōtra libertatem. quod quidem ſtatutū eſt Mediolani. & plus dicit, ſiue ſit perſona eccleſiaſtica, ſiue non. Barba. eius conſi. xiiij. ij. volu. refert do. Cardi. in. c. perpendimus. de ſentē. excom. referre quòd do. Frāciſ. de Albergo. conſuluit tale ſtatutum valere, nec in eccleſiam poſſe fieri aliquā alienationem: quia domini rebus ſuis licitè legem ponere poſſunt. Et ita dicit voluiſſe Bal. in. c. quæ in eccleſiarum. de conſtitu. refert etiam quod do. Richar. de Sali. tempore ſuo, & do. Ioan. Archiepiſcopi, & do. temporalis Mediola. cōuocato collegio doctorum, & ſapientibus ipſius dominij diſputauit, & concluſit tale ſtatutum valere. & idem conſuluit dominus Signoro. conſi. xix. & ipſe Cardi. conſuluit ſuper ſtatuto Piſtorij diſponēte, ꝙ donatio ſit ipſo iure nulla, niſi fuerit denunciata: quòd ſi facta ſit donatio clerico per laicum, quòd clericus denunciare teneatur: & ipſe Barba. conſuluit, quod ſtante ſtatuto Bonon. quòd finita locatione intelligatur reconductio facta. quòd tale ſtatutum ligat perſonam eccleſiaſticam Et an ſtatutum quòd non ſubeuntes munera in cōmuni, ſint incapaces ex teſtamento, comprehendat eccleſiam: vide Pet. de Ancha. conſi. lx. Et an valeat ſtatutum, quòd mulier non poſsit teſtari pro anima, niſi ad cōputum decem pro centenario: vide Pet. de Ancha. conſi. xxiiij. & per eūdem, an teſtator legādo fundū eccleſiæ, cùm hoc quòd ſoluat collectas, poſsit eccleſiam grauare. eius conſil. ccxvij. & an ſtante ſtatuto quòd res alienata poſsit relui ab illis de parentela, & eccleſia emerit vtile dominiū alicuius rei emphyteuticæ: an illa res emphyteutica poterit relui ab illis de parētela, vide Bal. conſi. ccl. iij. volu. & nota: quia rarò inuenies. Et ad materiā huius articuli, an ſtatuta laicorū ligent clericos: vide Alexan. conſi. ccxxj. j. volu. Et an ſtatutum diſponēs quòd de emptione ſoluatur gabella, habeat locum ſi ematur ab eccleſia, vide Bald. conſi. xxxj. iij. volumi. & qualiter intelligatur ſtatutum, quòd tale ius reddatur clericis in foro ſeculari, quod laicis in foro eccleſiaſtico: vide eundem Bal. cōſil. xiiij. j. volumi. Et an ſtatutum Peruſinum dictans, quòd nullus natus de prole militari audeat per ſe, vel per alium recipere aliquam actionem ceſſam, quocunq; titulo inter viuos realem, vel perſonalem cōtra aliquā popularem perſonam: & ſi aliter factum fuerit talis ceſsio, non valeat, & cedens puniatur: an comprehendat eccleſias: ſcilicet vt illa non poſsit cedere vigore dicti ſtatuti. Federi. tenuit quòd ſic, eius cōſi. lxxxv. quod vide. Et an valeat ſtatutum laicorum diſponens, quòd de omnibus bonis transferēdis quocunq; titulo, ſiue inter viuos, ſiue inter vltimas voluntates, etiam ſi ſint hoſpitalia teneantur ſoluere duos denarios pro libra, pro reparatione alicuius pij loci, vide Abb. conſil. xxvj. j. lib. tenentem quòd non. Et an feuda eccleſiaſtica regulentur ſecundùm cōſuetudines feudorum: vide Pet. de Anchara. conſi. clxxiij. & inquantum Alexan. in fine tenet, quòd ſtatutum diſponens quòd mulier non poſsit teſtari ſine conſenſu duorum propinquorum. & hoc ſtatutum non arctat, cùm vult teſtari ad pias cauſas.

c ¶ Offeratur libellus. Vide hanc quæſtionē latè per do. Petr. de Ancha. in. c. canonum ſtatuta. in. xviij. char. in verſi. etiā quærit Bal. ſi ſtatuto caueatur, &c. & ibi ponit multas pulchras quæſtiones in materia.

d ❧ *P. P A V. P.* ¶ Tale ſtatutum. Circa iſtam materiam adde, an valeat conſuetudo. ꝙ clerici non ſuccedunt. Vide Pau. conſi. ibi in vlti. col. Item quòd non valeat ſtatutum, ꝙ non poſsit fieri alienatio in clericū, vide Paul. conſi. clxxxj. & quæ habes in Bertachin. in verbo, ſtatuta. de contractib. in. iiij. colum. Quòd autem lex vel ſtatutum diſponens bona alicuius debere peruenire in aliquem valeat & ſortiatur effectum. Ad

his quæ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

30 his quæ pertinent †ad proceſſum in foro eccleſiaſtico, ſeruatur conſuetudo laicorū: vt apparet ex tex. cū dicit, vellēt procedere, &c. ¶ Do etiā alia
a exempla[a]. Cauetur ſtatuto huius ciuitatis, ꝙ nō valeāt teſtamēta propter omiſſam inſinuationē: modò quidā clericus fecit teſtamentū, nō fuit inſinuatū: nō valet, niſi contineātur legata ad pias ☞ cauſas, & quantū ad illa teſtamētū nō infirmaret̃: quia cōceſſum eſt in priuilegiū, vt valeāt etiā cū duob⁹ teſtibus. extra, de teſta. c. relatū. quātū ve-
31 rò ad alia †teſtamētū vitiat̃: quia clericis nō eſt cōceſſum priuilegiū, vt ipſi poſsint facere teſtamentū, & ipſi poſſunt eo iure, quo poſſunt alij homines: & cōſuetudo ſeu ſtatutū honeſtū eſt vt ob-
b uietur fraudibus[b], vt ponit de teſtamē. Hoſtien. in Sūma, titu, de teſta. §. qualiter. ver. ſed cōtra. videt̃ dicere ꝙ in foro ſeculari ſeruāt iura ſua, in foro eccleſiaſtico ſecus. quod in quantū diſtinctioni pręcedēti cōtradicit, nō placet ex iurib⁹ p̄dictis. ¶ Sextò videndū eſt, an ſtatuta, vel cōſuetudines
32 porrigāt effectū ſuū extra territoriū, † quod examinādū eſt per multas quæſtiões: quia quędā ſtatuta ſunt prohibitoria nō ratiōe pœnæ, ſed ratione alterius ſolēnitatis: q̄dā ſunt permiſsiua: quædā ꝓhibitiua. ¶ Circa primū ſic dico: Aut ſtatuta ſunt ꝓhibitiua ratiōe ſolēnitatis alicui⁹ actus: vt q̄a dicit ſtatutū ꝙ nō fiat teſtamētū, ſeu inſtrumentū, niſi corā duobus notarijs, vel alia ſolēnitate: tūc tale ſtatutū nō porrigitur extra territoriū ſtatuētis: quia in ſolēnitatibus ſemper inſpicim⁹ locum, vbi res agitur: vt. s. dictum eſt tā circa cōtractus, quā circa vltimas volūtates. Aut ſtatutū eſt ꝓhibitiuū in rē, & reſpectu rei: vt quia prohibet dominiū rei alienari extra conſortes: tūc vbicunq; fiat diſpoſitio de tali re, nō valet: quia talis diſpoſitio afficit rem, & impedit dominiū trāſferri: vt Inſtit. quib. alie. lic. in prin. & de fun. do. l. j. de rei vxo. act. l. j. §. cū lex. & not. in. l. ea lege. de cōdi. ob cau. facit. l. an in totū. de ędi. pri. Aut ſtatutū eſt ꝓhibitiuū in perſonā: & tūc aut cōtinet ꝓhibitionē fauorabilē: vt puta, ne minores decipiantur in cōfectiōe teſtamētorū, ſtatuit̃q; minor xxv. annis nō poſsit facere teſtamentū. vel pone: ſtatutū eſt, ꝙ vir nō poſsit legare vxori, vel ecōtra: & hoc eſt factū ne mutuo amore ſe adinuicem ſpoliēt, vel decipiāt: tūc talis ꝓhibitio cōprehen-
c dit etiā ciuem[c] illius ciuitatis, vbicūq; exiſtentē in ſimili. & in eo, cui in ſuo iudicio bonis interdicitur, intelligit̃ generaliter. nā illa īterdictio, quę eſt fauorabilis, ne ſua bona pereāt, extēdit effectū
d ſuū vbicūq; ſint bona[d]: vt hic, & de verb. oblig. l. is cui bonis. de cura. fur. l. Iulianus. Eadē ratiōe, præterea iſta interdictio ſpecialis in iſto actu, & iſta ęquiparatio interdictiōis generalis, & ſpecialis ꝓbat̃. ff. de caſtrē. pecu. l. ex caſtrēſi. in prin. & §. j. de admi. tuto. l. ſi duo. ī fi. Aut ſtatutū cōtinet ꝓhibitionē odioſam: & tūc nō porrigit̃ extra ter-
e ritoriū[e] ſtatuētiū: vt. l. ex ea. in fi. ff. de poſtu. Et
f ideo dico, ꝙ ſtatutū diſponēs, ꝙ filia fœmina[f] nō
g ſuccedat[g], cum ſit prohibitoriū, & †odioſum: vt
33 l. maximū vitium. j. de libe. præte. ad bona alibi
h ſita nō porrigit̃[h]. Et de iſta diſtinctiōe, de ꝓhibi

hoc etiam ne ad pias cauſas relinqui poſsit, vide Panor. cōſi. lxiij. & ideo ſi litigetur ſuper re eccleſiaſtica in foro ſeculari debent ſeruari ſtatuta eccleſiaſtica, vide Comen. cōſi. lxxxiij. Item ꝙ ſtatutum laicorum poſsit denegare clericis ſua priuilegia conſi. cclxxxij. in. iiij. col. Barba. in repeti. l. cùm acutiſsimi. in. xxxiiij. col. C. de fideicō. Feli. in. c. eccleſia ſanctæ Mariæ. colū. xxj. ver. quintò declaro ex tra de conſti. & colum. xlij. in. xij. q̄o. Ideo ſtatutum Papien. denegat clericis priuilegia ſtatutorum Papien. niſi ipſi eis vtantur in ſua curia. vide ī ſtatu. xix. & ꝙ id facere poſsint, vide Iaſo. in. l. de q̄bus. in. ij. col. ff. de legi. Are. ī. l. iij. ff. de acquir. hæred.

a ¶ Exempla. Imol. & do. Ant. in. c. eccleſia ſanctæ Mariæ. de conſtitu. dicit, ꝙ ſi ſtatutū vult ꝙ teſtamentum debeat firmari, vel fieri, cum certa ſolennitate vltra ius cōmune, aliter nō valeat: ꝙ ſi clericus teſtetur, ꝙ nō tenet̃ ſeruare dictam ſolēnitatem. ſecus tamen putat ſi teſtamētum fieret à laico, licet relinquat clerico: quia tūc actus fit principaliter à laico, qui eſt ſubiectus ſtatuto. Secus tamē dicit, ſecundum Barto. hic, ſi teſtamentū, in quo fieret relictū ad pias cauſas: quia & ad talia non extēditur ſtatutum. Facit quod habet̃ in. c. cum tibi. extra, de teſt. ſecundū eū. Et de iſta materia vide latius per Imol. in. c. quod clericis. de foro compe. & vide Bal. in. l. omni innouatione. j. tit. j. & Pet. de Ancha. latè in. d. c. canonū ſtatuta. & not. Bal. in auť. caſſa. j. titu. j. vbi omnino vide. Adde etiam ꝙ ſtatutū laicorum nō extendit ſe ad actum pium, ſeu eccleſiaſticū, ſecundùm Bal. in. l. generali. in fi. j. titu. j. Adde tamē ſecūdum Bal. in. l. ſi quis. in fi. de epiſ. & cleri. ꝙ licet ſtatutum nō poſsit auferre alteri ius cōmune: tamen per ſtatutū laicorū poteſt auferri pro tertio conceſſa per ſtatutū. Item auferri priuilegium. quod not. & adde quod dicit Ioan. And. in. c. fin. de immu. eccle. lib. vj. ꝙ non obſtante ſtatuto, ꝙ immobilia nō poſsint alienari in forenſes, ſeu in nōn ſuppoſitos iuriſdictioni, poterunt talia bona donari eccleſiæ: quia ſtatutum inferioris nō poteſt tollere priuilegiū indultū eccleſię, per principem. Hanc opin. tenet Bal. in. d. l. generali. j. titu. j. & expreſsè ſequitur Abb. Siculus in. c. relatum. de teſta.

¶ Quærit etiam Abb. in. d. c. relatū. ſtatuto, cauet̃, ꝙ mulier nō poſsit teſtari, vel donare, ſine cōſenſu duorū ꝓximorū. tenet Abbas ꝙ nō requiritur talis cōſenſus ad pias cauſas, per illū tex. vbi tollitur ſolēnitas iuris ciuilis. l. omnes populi. Ad hoc etiā adducit illud dictū Ioā. And. in. d. c. fi. not. per Bal. in auť. caſſa. & adde prædict. tex. no. in. c. fi. & quod ibi no. Abb. poſt alios de reb. eccle. nō alie. & in materia vide Bal. ī. l. j. in. vj. col. j. de cōtr ahē. emp. vbi etiā quęrit, an ſtatutū liget clericos ad ſolutionē gabellæ. Et nota tamē ꝙ licet minor, vel ꝓdigus, habēs curatorē, poſsit ingredi religionē abſq; authoritate curatoris, & bona in monaſteriū trāſferre: tamē dicit, ꝙ in aliam piā cauſam ſine debitis ſolēnitatibus nō poſſet. l. ſi quis rem. §. voto. ff. de pollici. Ita dicit Ioan. And. in. c. in præſentia. de probat. & ibi ſequitur do. Anto. Et an ſtatutum loquens ꝙ detrahi poſsit de legatis certa portio, liget eccleſiam: vide Baldum in. l. & in legatis. j. ad leg. Falci. Quid ſi ſtatuta laicorum ſint confirmata per ſedē apoſtolicam: vide Bal. in. l. omnes populi. in. vj. col. ff. de inſti. & iure. ADDE quod Abb. conſi. lij. lib. ij. dicit, quod dubitat de dictis Bart. hic ibi, do etiam. Et an ſtatutum diſponens, quòd mulier non poſsit teſtari, niſi certa forma ſeruata: an habeat locum, cum teſtatur ad pias cauſas: vide Bald. conſi. cclix. ij. lib.

b ✠ POMATES. ¶ Fraudibus. Vide Alex. cōſi. cv. in. iiij. volu. in. j. & iij. col. Pau. de Caſt. in auť. cauſa quæ. j. tit. ij. Panor. conſi. cccxxxij. col. ij. volu. j. & iij. col. & conſi. lij. eod. volu. Feli. in. c. eccleſia ſanctæ Mariæ. in xxiiij. col. de cōſti. & in col. xxviij. & ſeq. vbi tangit de ſuperioribus verbis Bart. & in. c. ad noſtrā. in. ij. col. ver. not. primò de proba. Barba. conſi. xiiij. in. v. col. in. ij. volu. & cōſi. liij. & xix. col. ij. vol. ij. & cōſi. lviij. & xij. col. ij. volu. iij. & Imo. cōſi. cxij. in. ij. & penul. col. & Alex. conſi. cxj. col. ij. & ſeq. vol. ij. Ancha. in. c. canonū ſtatuta. col. xxxviij. de cōſtit. & vnū verbū eius etiam in. c. poſſeſſor. col. ix. de re iudi. & quatuor ſeq. Panor. in. d. c. eccleſia ſanctę Marię. in. ij. notab. & Barb. cōſi. xij. col. xix. & ſeq. volu. j. & aliquid duobus ſeq in prin. & aliquid etiam cōſi. iiij. & ſeq. volu. j. & in. d. c. eccleſia ſanctæ Mariæ. col. iij. &. viij. ſeq. & colum. viij. poſt Bal. ibi, & Alexā. conſi. ccxj. volu. ij. & Aret. lxix. & Socin. lv. col. maximè prima. & ccxxx. in ſecundo dubio.

c ✠ P. P A V. P. ¶ Comprehendit etiā ciuē. Idē hoc tenet Sali. in. ix. colū. & cōſil. xxxix. incip. in propoſita quęſtione, nobilis & excelſi viri. Et Areti. conſi. lxxiij. in. ij. & iij. col. Alexan. latè conſi. xlj. volu. v. vide etiam Areti. cōſi. liiij. col. ij. declaraui quomodo intelligatur Bart. in hoc & præceden. membro.

d ¶ Vbicūq; ſint bona. Illud intelligit verum Pet. de Ancha. in. c. canonum ſtatuta. quādo contraherēt cum viro eiuſdem territorij, nō ſeruata ſolennitate ſtatuti. ſecus ſi cum forenſi exiſtente extra territoriū, qui non obligatur ſtatuto. Et ita dixit determinaſſe diſputando dominum zacha. de Treuiſio eius cōpatrem, ibi vide. Adde vt Bart. ſequatur in hoc articulo nō Alexan. & primò quādo ſtatuta ſunt prohibitiua, ratione ſolēnitatis. Ange. conſi. cc. ſuper ſtatuto Lucano: quo diſponitur, ꝙ inſtrumenta nō producantur in curia. niſi ſeruata certa ſolennitate: an illa confecta in alio loco habeant robur in dicta curia? Bald. conſil. cccxij. ij. lib. ſuper ſtatuto Parmæ, quo diſponitur, quòd inſtrumenta confecta etiam per certum ſpatium extra Parmam non valeant, niſi ſint duo nota. Quæro, cùm eſt prohibitiuum in rem: adde Bald. conſil. cxl. incip. ſtatutum. ij. lib. vbi conſuluit ſuper ſtatuto Eugubij, quo cauetur, ꝙ nullus poſsit teſtari, niſi ſaluo iure cōmunitatis. & quidam Eugubinus Fani erat teſtatus, dixi ligari ſtatuto: quia prohibitio eſt in rem. Quo verò ad ſtatutum quod prohibet vxori legari: an ſit fauorabile, vel odioſum? Roma. conſuluit pro opin. eius conſil. xxxix. ſuper ſtatuto Regio prohibēte legari vxori, quòd ſi vir legat vxori licet alibi, teſtetur, & alibi ſint bona: tamen non debetur legatū. Bal. autem hic, & conſil. cccxx. lib. j. tenet contrarium. quo verò ad ſtatutum excluſiuum fœminarum, an trahatur ad bona alibi ſita: vide Bald. conſi. ccxv. iij. libro. Paul. de Caſtro conſilio. ccxxiiij. & cōſilio allegato. cccxx. & conſil. cccxvj. libr. iij.

e ¶ Extra territorium. Vide Petrum de Anchara. in cap. canonum ſtatuta. in. xxj. charta, in verſicu. venio ad aliud membrum. iuncto verſi. ſed circa perſonas.

f ¶ Filia fœmina. Vide Bal. in. l. fi. j. de in ius voc. & in. l. certum. j. vnde cogn. Et dicit Bal. in. l. inter filios. C. fami. ercíſ. ꝙ illud ſtatutum dicitur eſſe contra ius, & naturalem æquitatem, per illum tex. & vide Bald. in. l. ij. C. de his qui ad liber. peruc. non poſ. & l. ſancimus. C. de appel. & ibi an valeat ſtatutum: vide hic in. xvj. col. & hoc etiā ponit, an ſit odioſum.

g ✠ P. P A V. P. ¶ Non ſuccedat. vide latè Alex. conſi. xvj. vbi etiam ponit an mobilia & actiones cenſeantur eſſe illius territorij, in quo repe riuntur res vel debitores. Et de hoc dicto Bartol. vide eundem conſilio. cxxviij.

h ✠ POMATES. ¶ Non porrigitur. Idem tenet Alexand. in conſilio ſuo. xvj. incipi. viſo titulo quæſtionis præmiſſe. in. j. volu. in. j. colū. & in l. ij. colum. ij. in fine. j. de in ius vocan. & in conſi. cxxviij. col. j. eod. volu. j. & conſi. vij. col. ij. in. ij. volu. & Ange. cōſi. ccx. & ad hæc vide, quæ not. Bart. in. l. iij. j. de nup. vide etiam Ioan. de Ana. cōſi. lxix. & cōſi. lxxxix & conſi. xxvij. Barba. conſi. iiij. col. ij. vol. j. & cōſi. xij. col. ij. & conſi. xiiij. col. ij. volu. j. & conſi. xvj. col. ij. & duabus ſeq. & cōſi. xxiiij. col. v. omnia. in. j. volu. & cōſi. xxxiij. col. xvj. vol. ij. & quaſi per totū cōſiliū. & do. Anto. de But. cōſi. xxvj. col. j. & Rom. conſi. cxxix. & Ana. lxix. & lxxxix.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

tione rationabili,fauorabili, & odioſa:facit extra
34 de ſentẽ.excõ.c.ſi ſentẽtia.§.fi.li.vj.¶ †Septimo
quero : circa ſtatuta permiſſoria:circa quod ſunt
duo vidẽda,ſcilicet an actus permiſſus poſſit exer
ceri extra territorium permittentis.Item ſi exer-
cetur in ipſo actu,ſeu loco permiſſo:an habeat ef
fectũ extra territoriũ. & iſta duo ſimul tractabi-
mus.Aliquãdo enim ſtatutũ cõcedit,& permittit
id,quod rationabiliter nõ competit:niſi in his, in
quibus ſpecialiter priuilegiũ eſt cõceſſum. Verbi
gratia:per ſtatutũ ciuitatis,aliquis eſt effect9 no-
a tarius[a]:nũquid poſſit cõficere inſtrumentũ extra
territorium ciuitatis illius?De hoc diſputat Spe-
cula.in tit.de inſtru.edit.§.reſtat.ver.quid de his.
Ego credo,ꝙ extra territoriũ non poterit confice
re inſtrumẽta.& idem in ſimilibus quæſtionibus,
35 quę fieri poſſunt in territorio.Nã actus † q etiam
b ſpectant ad iuriſdictionem voluntariam,[b] quan-
docunque cõceduntur ab alio inferiore à princi-
pe,non poſſunt exerceri. extra territorium ff. de
offi.proconſul.l.ij.quæ non eſt ad hoc.Facit de fo
ro cõpet.c.Romana.verſi.nec clericos.li.vj.& illã
36 alleg.Spec.pro caſu.Credo†ꝙ inſtrumenta à tali
notario cõfecta in territorio, vbicunq; extra ter-
ritorium faciant fidem.ſic emãcipatio facta coram
c eo,qui habet iuriſdictionem à lege municipali,[c]
habetur rata vbicunq;:vt j.de emãci.li.l.j.& hoc
ideo : quia hoc eſt magis ad ſolennitatem, quàm
ad diſpoſitionem,vt j.dicetur.¶ Quãdoq; ſtatuta
ſunt permiſsiua,permittẽdo id quod de iure com
muni permittitur:ſed per ſtatutũ tollitur obſta-
culum quod erat de iure communi. Et iſtud pluri
bus modis contingit.Quandoq; tollitur obſtacu
lum ſolennitatis:vt puta per l.in teſtamento.re-
quiritur ꝙ ſint ſeptem teſtes. ſtatutum eſt ꝙ ſuffi
d ciant quatuor[d].certè hoc ſtatutũ valet.Et ſi dubi
tetur vtrũ teſtamẽtum factũ intra territoriũ ob-
ſeruetur quo ad bona teſtatoris , quæ ſunt extra
territoriũ.Iſta quæſtio tractatur per multos, ſcili
cet per Hubertum de bobio, & alios vltramonta.
antiquos,quorũ opi.refert Specula.de inſtru.edi.
§.cõpendioſe.ver.quid ſi de conſuetudine.nec ibi
apparet quid veniat. poſtea ſuperuenit Iacob.de
e Raue.[e] qui dixit ꝙ inſtitutus habebit bona quæ
ſunt intra territorium;bona verò quæ ſunt extra
territorium habebunt venientes ab inteſtato:per
legẽ,pupillo.ff.de tuto.& curato.da. ab his.& de
admini.tu.l.Titium §.tutores.Nec ob.ꝙ deceſsit
pro parte teſtatus & pro parte inteſtatus:vt l.ius
noſtrum.ff.de regul.iuris.quia hoc facit diuerſitas
conſuetudinũ:ſicut hoc facit alias diuerſitas pa-
trimonij : vt ff. de adopti.l. ſi arrogator. & quod
ibi not. & in hoc olim reſidebat Cyn. ſuperuenit
poſtea Gul.de Cug.qui dicit indiſtinctè teſtamen
37 tum†valere,& porrigi ad bona vbicũque etiam ſi
ſint extra territoriũ.Quod probat primò:quia ſta
tutum operatur circa teſtamentum:quod ſi fuerit
validũ aditio tamen ex ipſo teſtamẽto porrigetur
ad omnia bona per quandam cõſequentiam:licet
ſtatutum non poſsit diſponere de bonis directo.
ſed per conſequentiam:vt lege iij.§.j. de leg.tuto.
Præterea ſicut actio cõpetens poteſt proponi ali-
bi quàm ſit fundus: & ſic diſpoſitio alibi põt fie-
ri quàm ſit res,vt.j.de præſcrip.lõg.tẽp.l.ſi.Præ
terea acta facta corã vno iudice , faciunt fidem in
alio:vt.j.de eden.l.is apud quẽ.de appel.l.ne cau
ſas.&.l.à proconſulibus.de teſt.l.ſi.& de arbi.ne
in arbitris.circa fin.Præterea dicit ipſe, ꝙ hic ca- f
ſus eſt.j.de teſta.l.omniũ.in fi.ſi faciat teſtamen
tũ corã vno iudice,vbi minor requiritur ſolẽni-
tas:tamẽ ex eo adiri poterit hæreditas: quæ adi-
tio effectũ habet ĩ omni loco.& in hac opin. fuit
poſtea Cy.& fecit additionẽ in lect.ſuis, licet nõ c
plenè recitauerit opi.do. Guli.& do. Iaco. Butr. f
idẽ tenebat per.l.ſi nõ ſpeciali.j.de teſt.vbi videt
caſus.& per.l.ij.quẽad.teſta.aper.Iſta opin.mihi
f placet[f] per ratiões prædictas excepta prima ratio
ne Guli.quæ mihi diſplicet,vt infrà dicã.Ad prę
dictorũ cõfirmationẽ induco.l.ſi.j.de teſta.vbi te
ſtamentũ factũ in rure,corã quinq; teſtibus , ha-
bet ſuũ effectũ vbicunq;:licet in alio loco requi-
reretur maior ſolennitas. Ad idẽ ꝙ teſtamentum
factum in militia,porrigit ſuos effectus vbicũq;:
& circa ſolẽnitatem actus,de quo agitur,inſpicit
cõſuetudo regionis.vt.l.j.in fi.ff.de vẽ.inſpi.& il
lud tenerẽ.Prima autẽ ratio Guli.nõ placet:quia
verum eſt ꝙ directè nõ licet,ſed per quandam cõ
ſequentiam,quãdo iſtud,quod non licet directè,
habet neceſſariam cõſequentiam ad permiſſum:
aliàs ſecus:vt.l.ſi is q duos.de libe. lega. & de his
qui not. infa.l.athletas.§.ſiue aũt.& not.per Dy.
in.l.j.ff.de autho.tut.ſed ſi teſtamentũ inde non
ſequat,neceſſe eſt quòd habeat omnia bona.Ra-
38 tio.quia ex legis poteſtate poteſt †quis decedere
pro parte teſtatus,& pro parte inteſtatus:ſicut in
milite:vt.ff.de teſta.mili.l.ſi miles.&.l.miles ita.
§.j.Ad idẽ.j.de ſecũ.nup.l.j.& quod ibi no.¶ In
terdum verò reperiũtur ſtatuta permiſsiua,tollẽ
tia obſtaculum qualitatis perſonæ: vt ecce.dicit
39 ſtatutũ† ꝙ filiuſfamil. poſsit facere teſtamentũ,
vel aliqua perſona de iure prohibita, vel cõtinet
in ſtatuto,quòd ſpurius poſsit inſtitui:quæ de iu
re cõmuni ſunt prohibita,poſito pro cõſtanti , ꝙ
talia ſtatuta valeãt,alibi dicam:modò de ipſorum
g valore non dicam.¶ Quæritur,an talis perſona[g]
extra territoriũ poſsit inſtitui:& hæreditatẽ adi
re.Et dico quòd nõ:cùm hoc concedatur ab alio
40 † inferiori à principe,licet ſpectet ad actum vo-
luntariũ:tamẽ nõ põt exerceri extra iuriſdictio-
nem cõcedentis:vt.l.ij.ff.de offi.procõſu.& leg.
Pro hoc in aut.quib.mod.nat.effi.ſui.§.filiũ ve-
rò.colla.vij.vbi legitimatio filij,quæ fit per obla
tionem curiæ ciuitatis,nõ habet locum niſi in pa
tre offerente,& filio:non auo,vel inter alios.Ita
h in propoſito legitimatio facta per ſtatutũ[h] ciuita
tis,nõ habet locum:niſi in ipſa ciuitate legitimã
i te.¶ Sed inſurgit fortè[i] dubium , & quotidianũ
tale:Quidam ſic legitimatus facit teſtamentũ in
ipſa ciuitate: vel idẽ hæres inſtituit, & hæredita
tem adijt:an tale teſtamentũ valeat,vel talis adi-
tio porrigatur ad bona,quæ ſunt in alia ciuitate.
41 Et videtur†quòd ſic,per ea quæ dicta ſunt in ſta
tuto diſponente,circa ſolennitatem.Præterea,ad
idem de emancipa.liber.l.j.nam emancipatio ibi

& Ancha.in c.canonum ſtatuta.col.iij.ad fi.de conſtitu.& col.xciij.aliàs xiiij.& Alex.cõ.cxxviij.col.j.vo.j.&Capram xlij.col.ij.& pulchrè Bella. Arc.xcij.col.ij.& in cõſi.clxiij.col.iij.& Iaſ.in l.j.col.ij.j.de ſucceſ.edi.& Alex.conſil.vij.col.ij.vol.ij.vbi ponit:quod tale ſtatutum non excludit filias à legitima &c.& cxv.col.ij.eo.vol.vbi loqtur in ſtatuto excludente matrem à ſucceſſione filij, iure ſtatuti. & do. Cardi. & Feli.in c. poſtulaſti.col.ij.in verſi. cùm dicũt.de foro cõpe.& vide etiam Bart.cõſil.cclxv.in j. parte, vbi ponit, an ſtatutũ quo diſponitur , ꝙ mater tranſiens ad ſecũda vota,non ſuccedat aliquo modo filio, intelligatur etiam de trãſacto:an trahatur ad bona alibi ſita. in eod. ver. in verbo & odioſum. Et ꝙ talia ſtatuta, licet valeant , ſunt odioſa vult etiam Soci.cõſil.lxxxiiij. & Barba. xxxviij. in ij.dubio.vol.iij. vbi ſimiliter Bart. hic in x.col.& Bal. vbi videtur declarare.& cõſ. clxxix. in v.parte.

a ¶ Effectus notarius. Et vide quod not.Bal.in l.repetita.C. de epiſc. & cle.& ibi etiam an poſsit prorogari iuriſdictio notarij.de quo etiam dixi in l. j.poſt Bartol.ff.de iudi.per Gul.in l.ſi aliter.de adopt.

b ¶ Voluntariã. Et ſic conſuetudo dat fidẽ ſcripturæ huius cõtractus.Dicit Bal. ꝙ extenditur vbiq;. Ita dicit in l.exceptione.C.de proba. contrarium videtur velle in rubri.C.de fide inſtr. in pe.col.in ver.vj. ſupplemẽtum.&c. vide tamen ipſum in ver. inci. ſeptimum ſupplemẽtũ & vlt.vbi alle.c.cũ dilectus.de fi.inſtr. vbi videtur caſus. & ibi etiam, ſubdit no.Bald. ꝙ ſi Grecus legat omnes libros Platonis , intelligitur de his q apud Gręcos intelligũtur Platonis,licet apud Latinos nõ cẽſeatur Platonis.& ibi etiam vide in vlt.col.vbi declarat.& vide de hac materia Pe.de Anc.in c.canonũ ſtatuta.in xxj.char.in ver.venio ad tertiũ artic.de cõſti.

c ¶ A lege Municipali.Et an ratione rerũ,quæ in territorio alicuius poſsidentur à forenſibus.poſsit aliquid cõtra eos ſtatui,vide Petr.de Anch.in c.canonum ſtatuta de conſti.xxiij.char.in ver.expreſsè tamen.verſic.&c.

d ☙ *P. P A V. P.* ¶ Quòd ſufficiant quatuor. Vide Alexan.conſil. cxxviij.col.ij.

e ¶ Iac.de Raue.Nota ſecũdũ iſtam opi.caſum in quo quis poteſt decedere pro parte teſtatus,& pro parte inteſtatus. Alius eſt caſus in l.ſi arrogator. de adopt.& in l.j.C.de ſec.nupt.alius etiam nota.per docto.in l.ſi quis.ff. de vulg.& pupil.alius in eo qui ingreditur monaſteriũ:qui ſi ſolam medietatẽ bonorũ teſtatus ſit,decederet pro parte inteſtatus.ſecundũ Bal. in aut.ſi qua mulier.in penul.col.Idem ad pias cauſas, ſecundũ Bar.in.l. j.in.v.q.princ.ſ.tit.j.adde.in materia Spec.in tit.de ſent.§.qualiter.ver. debet.& veriſimiliter Pet.de Ancha.in.c.canonũ ſtatuta.de conſtitu.in xxij.char.in verſi. vlterius circa iſta ſtatuta. Adde ꝙ opi. Iac. de Raue. ſeqtur Bal.cõſi.ccxv.lib.iij.

f ¶ Mihi placet. Ad de not.per.Bart.in l.ſi nõ ſpeciali.maximè in verſi.item not.j.de teſta.

☙ *P. P A V. P.*

f ¶ Mihi placet.Idẽ tenet Comen.conſil.lxxv.incip.Titius Lucanus.vbi vult iſtud procedere etiam ſi in loco vbi ſunt bona eſſet ſtatutum diuerſum ĩ modo adminiſtrando : puta in tutore . vt per eũ. Item ꝙ attẽdatur inſtrumẽtum loci ĩ quo eſt maior ps bonorũ etiã quo ad bona alibi ſita, vide Ioan.de Anania conſi.iiij.incip. viſis ſtatutis.in.ij. dubio. Item ꝙ nõ ſeruetur ſtatutũ loci vbi petuntur bona quo ad forẽſem vide ſuprà ĩ.ij.charta ad Bar. Vide de iſta quæſtione latè Iaſ.hic.& vltra hic addita per eum vide aliqua addita p eũdem in.l.ſi arrogator.in. xvij. col. ff.de.adop. & duabus ſequenti.colũ. latè.Poſtea tangit alium ſolẽnem articulum, quid ſi aliqs haberet duo domicilia , vnũ ſcilicet originis in quo extaret ſtatutũ, ꝙ marit9 nõ poſſet relinquere vxori,& econtra : & in iſto domicilio haberet quãplura bona: haberet etiam in alio domiciliũ habitationis,& ibidẽ alia bona:faceretq; teſtamẽtum in loco habitatiõis,vbi nõ vigeret tale ſtatutum: & relinqueret aliqua bona vxori,quæ bona veniant in tali relicto, vt ibi per eum.

g ☙ *P. P A V. P.* ¶ Quæritur an talis perſona.Cõtra hoc facit.c.cùm olim.& ibi Panor.in.j.notab.extra de cleri.coniug. vide Areti . conſil. liiij.col.ij.& coſi.lxxiij.col.iij.&.iiij.

h ¶ Per ſtatutum. Vide hic plenè Bald.in rubri.xiiij.colum.& quod poſt eum dico.

i ¶ Sed inſurgit fortè. Et inquantum Bart.allegat.§.territorium.videtur quod cõtradicat illi.§.quia dicit, iudex illius loci,cuius eſt territorium, habet ius terrendi,& non alius. Item quia dicit,quòd in territorio hoſtium debet ſeruari ius commune.l.qui à latronibus.in prin.ff. de teſta.

facta

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ☞POMATES. ¶Solẽnitatem act⁹.vide Bal.in l.& ſi cõtra.j.de nu.
Et not.quia ratio hæc poteſt eſſe,cum in hæreditatibus debeamus ſtare
iuri ciuili:quod ſpectat ad Imperatorem,non ad Papam.& ſic illa legiti-
matio quo ad quædam tenebat,& quo ad quædam non,quod no.Itẽ ad
hoc facit quod not.Bar.in l.qua in prouincia.ff.de rit.nup.& Bald.in j.
conſtit.C.& in ter-
minis cõſuluit Bal.
Ang.& d.Petr.col
legiũ Paduanũ te-
nuerunt do.de Ro.
& adde quod nota.
Bar.in auť.ex com-
plexu.in fin.j.de in
ceſt.nup.adde Bal.
in l.eam quã.in x.
col.C.de fideicom.
b ¶In Anglia. Petr.
de Ancha.in cap.ca
nonum ſtatuta. in
xij.qõ.principali.in
verſic.quæro iuxta
prædicta, de quæ-
ſtione tali caueť ſta
tuto Tuderti, &c.
dicit quod Bald.in
conſil.incip.In no
mine domini. Pun
ctus talis cõſuluit,
quod non,adhibi-
ta diſtinctione, an
in perſonam,an in
rem ſeruentur ſta-
tuta loci,quoad bo
na ibi ſita:& ita di-
citur communiter
teneri. & ita tenet
nunq̃ tamen inue-
nire potui ſuũ con-
ſilium. Ex oppoſi-
to etiam vide quod
not.Barto.in vj.q.
princip.& ibidẽ ſe
quitur Bal.& Flo-
ri.hic.ſed vide etiã
vltra Flor.quid cõ-
ſulẽdo tenuerit Io.
Cald.in conſi.poſi-
to ſub rubri.de te-
ſta.in cõſil.xxxiiij.
Adde quod Paul.
de Caſt.videť trãſ-
ire cum opi.Barto.
cõſil.xxiiij. de qua
quæſtiõe vide etiã
Pet.de Anch.con-
ſi.clxij.vbi dicit, ꝙ
ſtante conſuetudi-
ne gallicana, quod
omnia bona ſint
communia inter vi
rum,& vxorem:&
altero decedẽte ſu-
perſtes ſuccedat in
omnibus bonis, ꝙ
ſuperſtes non ſuc-
cederet ĩ bonis ali-
bi ſitis: & ſi teſta-
tor voluerit ſuper
uiuentem ſuccede-
re:quia teſtator fal
ſa cauſa ductus:vi-
detur ad ſic diſpo-
nendum:putãs bo-
na alibi ſita cõpre-
hendi vigore con-
ſuetudinis.lati⁹ ibi
vide.
☞POMATES.
b ¶De tali quæſtio-
ne:conſuetudo eſt

facta,habet effectum in omni loco:vt ſupra dictũ
eſt in perſona notarij.Præterea ſñia lata per iudi-
cem,mandatur executioni,per iudicem alteri⁹ ter
ritorij in bonis alibi poſitis:vt l.argẽtarium.in fi.
de iudi.& l.à diuo.§.de re iudi.& ſ.de iudi.l.pro-
perandum.§.ſin aũt reus.ita hoc teſtamentum q̃đ
eſt quaſi ſententia:vt ff.de teſta.l.j.porrigatur ad
bona alibi poſita.¶Sed contra videť,quod nõ por
rigatur,vt l.pupillo.de tut.& curato.dat.ab his.&
de excu.tuto.l.non ſolũ.§.quæ in teſtamento. &
ibi not.Præterea, ſimplex diſpoſitio,nõ ĩtelligiť
niſi de bonis quæ ſunt in territorio diſponentis:
vt l.cum vnus.§.is qui.ff.de bo.auth.iudi.poſ.Pro
hoc in d.auť.qui.mod.natu.effi.ſui.§.filiũ.vbi le-
gitimatio intelligitur fieri ſtricta.Pro hoc videť
expreſſum,extra qui filij ſint legi.c.per venerabi
lem.vbi legitimatio facta per Papam non trahiť
ad ea,quæ non ſunt ſuæ iuriſdictionis,vt ad hæ-
reditatẽ.& ad alia temporalia,quæ ſunt in territo
rio Imper.j.vt ibi not.per Guli.gl.& doc.moder
nos.¶An contraria reſpondeo.nam aliud eſt ĩ di-
a ſpoſitione circa ſolennitatem actus.[a] quam circa le
gitimationem perſonæ ad actum.Reſpondeo: qa
facta diuerſitate locorum,diuerſificatur ratio ſolẽ
nitatis.Nam in militia requiruntur pauciores te-
ſtes:quia per occupationẽ militarem non poſſunt
homines haberi.ideo ibi ſtatutum eſt de pauciori
numero teſtium.Poteſt etiam eſſe,quod in vna ci
uitate ſunt homines magis legales:quam in alia:
ideo fiunt ſtatuta diuerſa.Ideo iſta ratio ſolennita
tis habet locum in teſtamento forenſis,ſicut in ci-
ue.Ideo ius voluit,quod quantũ ad ſolennitatem
inſpiciatur effectus eius,ad omnem locum.Non
enim per hoc alteri ciuitati præiudicatur:cum ille
actus vbique poterit celebrari:licet non cum illa
ſolennitate.Sed diſpoſitio circa perſonã legitimã
dam ad actum faciendũ non eſt huius naturę,ideo
nõ poſſum legitimare:niſi quantum ad meipſum
diſponentem pertinet:nec porrigitur extra meũ
territoriũ:quia facerẽ alteri præiudiciũ.Nõ obſt.
l.j.de emanci.libe.& quod ſupra dictũ eſt,de no-
tario:quia ibi ſtatutum non diſponit directò,cir-
ca actum:ſed circa ſolennitatem actus.Non enim
ſtatutum emancipat filium:quia tunc nõ porrige
retur ad forenſes:ſed pater filium emancipat cũ ſo
lennitate ſtatuti.Idem in notario.non enĩ adhibe
tur ipſe ad diſponendum:ſed ad ſolennizandum
circa actum ab alio diſpoſitum.vnde eſt eadem ra-
tio,quæ ſupra dicta eſt in ſolẽnitate.Non obſtat
quod ſuprà dictum eſt de ſententia:qa ibi iudex
diſponit ſuper iure iã fundato,& formato: quod
ius reſpiciebat perſonam vbiq;.Vt puta:cõdẽnat
aliquem occaſione ꝓcedentis obligationis, quæ
ligat reum obligatum in omni loco:ideo mãdatur
executioni per alium iudicem.Sed quando ipſe iu
dex de nouo inducit ius faciendo intra territoriũ:
tunc nõ porrigiť extra territorium:vt ſuprà pro-
batum eſt.¶Sed poſſet dubitari de tali quęſtione:
b conſuetudo eſt in Anglia,[b] quod primò genitus,
ſuccedit in omnibus bonis.Modo quidã habens
bona in Anglia,& in Italia deceſsit.quæritur q̃d
iuris?Iaco.de Raue.& Guli.de cu.tenent ꝙ de bo
nis exiſtentibus in Anglia iudicetur ſecũdũ con-
ſuetudinem illius loci:de alijs quæ ſunt in Italia
ſtetur iuri cõi,vt diuidatur inter fratres per d.l.pu
pillo.de tut.& cur.dat.ab his.& quia certa forma
eſt data in bonis ibi poſitis,vbique non extenda-
tur,vt j.de iure fiſ.certa forma.ff.ad muni.l.cõſti-
tutio.Idem tenet Cy.hic.Alij dicũt,quod debet
inſpici locus vbi eſt adita hæreditas:& ſic vbi qua
ſi contractus eſt celebratus:vt d.l.apud Iulianum.
in fin.ff.ex quib.cau.in poſſeſ.ea.ſicut in cõtracti
bus inſpicimus locum contractus:vt l.ſi fundus.
42 de euict.¶†Mihi videtur,quod verba ſtatuti,ſeu

in Anglia.in qua quæſtione vide Alexan.conſi.xvj.vol.j.& aliquid per
Panor.conſil.lxxij.in prin.j.vol.& ad iſtam etiã quæſtionẽ ad materiam
per Feli.in c.eccleſia ſanctæ Mariæ.col.xxxviij.q.xv.de conſtitu.& ĩ ca.
auditis.col.vij.ver.conſuetudo.de præſcrip.& aliquid per Barba.conſilio
iiij.col.viij.& conſi.xiiij.col.iij.in j.volu.Cardi.Flo.in conſi.ij.& Pan.ĩ ca.
ꝙ clericis.col.vij.in
ver.ad prędicta.de
fo.compet.& quæ
ibi addidi. & Anc.
in ca.canonum ſta-
tuta.colũ.xlvij. de
conſtitu.& colũ.lij.
& Alex.conſi.cxx
viij.col.ij.volu.j.&
Soci.ccxcij.& Ale.
xliij.vol.v.& Car.
xv.in ti.de cõſtitu.
☞In illis verbis,
ſed non eſt delata.
Habent veneti co-
dices.vbi nemo ꝑ-
cedit. ſcripta verò
exẽplaria,niſi præ-
dicto modo, loco
illorum verborum
vbi nemo ꝑcedit.
Alex.Loſeus.
¶Statuto peruſij.
Adde q̃ dixi poſt
Bart. in l.pupillus.
§.territoriũ. de ver
bo.ſignifi.
¶Rei immobilis.
Latius & melius,
vt per Bal.in l.fin.
de iuriſdi. om.iudi.
poſt Cy.& per An
gel.in l. hæres ab-
ſens.§.ſi quis.ff.de
iudi.

conſuetudinis ſunt diligenter intuenda.Aut enĩ
diſponunt circa rem:vt per hæc verba bona dece
dentiũ veniant in primogenitũ:& tũc de omni-
bus bonis iudicabo ſecũdũ conſuetudinẽ & ſtatu
tũ,vbi res ſunt ſituatæ:qa ius afficit res ipſas,ſiue
poſsideantur à ciue,ſiue ab aduena:vt l.reſcripto.
in fi.de mune.& ho.& l.an in totũ.de ędifi.priua.
Aut verba ſtatuti:ſed conſuetudinis diſponũt cir
ca perſonã:vt per hæc verba:primò genitus ſucce
dat:& tunc aut ille talis decedens non erat de An
glia,licet ibi haberet poſſeſsiones: & tale ſtatutũ
ad eum,& eius filios non porrigitur:quia diſpoſi c
tio circa perſonas,non porritur ad forenſes,vt di-
ctum eſt ſ.in iij.q.in fi.Aut talis decedẽs erat An-
glicus,& tunc filius primogenitus ſuccederet ĩ bo
nis,quæ ſunt in Anglia,& in alijs ſuccederet de iu
re cõmuni,ſecundùm ꝙ dicunt dicti doct.quia ſi-
ue dicatur hoc eſſe ſtatutũ priuatiuum filijs ſequẽ
tibus:quia eſt odioſum nõ porrigitur de bona ali-
bi poſita:vt ſ.probatum eſt in vj.q.Siue dicas ſta-
tutũ eſſe permiſsiuũ tollẽdo obſtaculũ:ne ſequẽ-
tes filij impediant primogenitos:& idẽ,vt ſ.dictũ d
eſt.Ad hoc vt inſpiciatur,vtrũ diſpoſitio ſit in rẽ,
vel in perſonã.facit ff.de contrahen.emp.l.ſi.in fi.
43 Nec placet illorũ opi.†qui inſpiciunt locũ aditio
nis hæreditatis:qa additio nõ poteſt ſe referre,ni-
ſi in quãtũ eſt delata hęreditas:vt l.antiq.ff.ſi pars e
hęre.pet.l.ſi ex aſſe.& l.ſi ex ſemiſſe.ff.de acq.hę.
c Sed non eſt delata[c] niſi prædicto modo:vbi nemo
præcedit &c.ſed contractus ſe extendunt quate-
nus voluntas cõtrahentis fuit,quæ fuiſſe ꝓſumuť
ſecundũ cõſuetudinẽ loci vbi res agitur:vt ſ.dictũ
eſt.ergo &c.¶Octauo circa ſtatuta punitiua, vel
punitoria,hoc examinãdũ eſt per multas quęſtio
44 nes.Primò an expreſsè†poſsint porrigere ſuũ ef
fectum extra territoriũ.Ad ꝙ dico, ꝙ aliquando
vterq;,ſcilicet delinquẽs:& ille in quẽ delinquiť,
extra territoriũ eſt forenſis:tunc regula eſt ꝙ ſta-
tutum etiã ſi expreſſe caueať in eo nõ porrigiť ad
eos,qui extra territoriũ &c.vt l.fi.ff.de iuriſ.om.
iudi.quia ſtatuta ſunt ius ꝓpriũ ciuitatis:vt l.oẽs
populi.ff.de iuſti.& iur.¶Item regula fallit ĩ ciui
tatibus confœderatis & colligatis inuicẽ,vt ſi ſta-
d tuto[d] peruſij caueatur,& delinquẽs Aſsiſij poſsit
puniri hic,vt no.ff.de capti.& poſtli.reuer.l.non
dubito.in fi.Idem puto,ſi ciuitas in cuius territo-
rio delinquiť,iſtud ſtatutũ facere conſenſiſſet: ea-
dẽ ratione aliquando extra territoriũ huius ciuita
tis forenſis offendit aliquẽ ciuẽ & cauetur aliquo
ſtatuto,ꝙ forenſis hic poſsit puniri:an valeat? &
vř ſic:qa laicus offendens clericũ efficitur de foro
eccleſiæ,vt j.de epiſ.& cle.auť.item nulla cõmuni
tas.extra de fo.cõpe.c.cũ ſit.Pręterea ratione loci,
45 in quo delictũ cõmittitur quis efficiť†de illa iuriſ
dictiõe,etiã ſi eſt forẽſis.ff.de offi.præſi.l.iij.j.vbi
de cri.agi opor.l.j.& in auť.qua ĩ prouincia.Sed ſi
delinquit in loco ciuitati ſubiecto,ſcilicet in pſo-
na ciuis ſui:ergo &c.ſed illa nõ faciũt:quia in cleri
co offenſo eſt ratio:quia cõmittitur ſacrilegiũ,q̃đ
eſt crimẽ eccleſiaſticũ ideo pertinet ad eccleſiã:vt
d.c.cũ ſit.Et iſtud quod dicit ratiõe loci &c.intel-
e ligo ratiõe rei immobilis[e],vt territorij:nõ rei mo
bilis,vel ſe mouẽtis.Dic ergo regulariter tale ſta-
tutũ nõ valet:qa nõ põt diſponere extra territo-
riũ ſuũ,& in perſonis ſibi nõ ſubditis.¶Fallit ĩ ca
piẽtib⁹ ex naufragio,qui poſſunt puniri à iudice
pſonæ offenſæ.& ſic cũ tale ſtatutũ pmaneat ad
perſonas ei⁹ iuriſdictiõis poterit aduerſus tales de
linquẽtes extra territoriũ fieri ſtatutũ,vt ff.de in
cẽ.rui.nau.l.ne qd.§.de his.& ibi nota.per gl.licet
Cy.eã nõ teneat ĩ d.auť.qua in prouincia.in iiij.q.
¶Itẽ fallit ĩ ciuitatib⁹ fœderatis,vt ſ.dixi.¶Itẽ
fallit ſi iudex loci,vbi ciuis me offẽdit offenſã nõ
vĩdicat:tũc poterit fieri ſtatutũ cõtra offendẽtẽ ci-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

uem extra territoriū.arg.j.de Iudæ.l.nullus.cum
ſua gl.& xxiij.q.ij.c.dominus noſter.Pro hoc in-
duco Inn.extra de fo.cōpe.c.poſtulaſti.vbi tenet
hoc ſtatutū expreſſe valere.Aliquando ciuis de-
a linqt extra territoriū.[a] de tali delicto extra cōmiſ
ſo ſtatutū expreſſe loquitur,Puto quod tale ſta-
tutum valeat ſcilicet quia ratione originis poteſt
puniri de delicto vbiq; cōmiſſo,vt l.j.j.vbi de cri-
mi.agi opor.cū ergo tale delictū ſit de eius iuriſdi
ctione poterit de hoc facere ſtatutum.pro hoc fa
cit l.fi.ff.de decre.ab ordi.fac.Pro hoc optimè fa-
cit de eunuchis.l.ij.& ſ.de cōmer.& merca.l.mer
catores.¶ Sed iuxta prædicta poteſt dubitari:ex-
b ercitus huius ciuitatis eſt ſupra Aretium[b],vn̄ fo-
renſis occidit ibi alium forenſem:vtrū poterit pu-
46 niri † à poteſtate huius ciuitatis, & videtur quod
nō,etiā ſi expreſsè ſtatuto ſit cautum:vt ſupra di-
ctum eſt.Cōtrarium obſeruatur de cōſuetudine.
Probatur ſic.territoriū dicit̄ à terrēdo:vt j.de ver.
ſigni.l.pupillus.§.territorium.ſed dictus exerci-
tus huius ciuitatis eſt ibi vt terreat & coerceat il-
lum locū:meritò delictū ibi cōmiſſum poterit pu-
niri à,poteſtate,quoniā commiſſum in eius terri-
torio.ita dicebat Mar.& Iaco.but.¶ Item quęro,
quid ſi in ſtatuto hoc non caueatur expreſſe,ſed
47 ſimpliciter loquat̄ ſtatutū:† vtrū porrigatur ex-
tra terriorīū. Ad eius inueſtigationem pono quę
ſtionē antiquitus tactam.Cauetur ſtatuto ciuita-
c tis Peruſij,[c] q̄ poteſtas de quolibet homicidio poſ
ſit inquirere,vel procedere per accuſationem,vel
inquiſitionem.Alio ſtatuto cauetur,q̄ pro homi-
cidio imponat̄ certa pœna.Accidit,q̄ quidam Pe
ruſinus delinquit extra territoriū:quęritur vtrū
poteſtas huius ciuitatis poſsit inquirere & punire
ſecūdū formā ſtatuti:an ſolum de iure communi.
Iſta quæſtio fuit facta per Odof.& determinauit,
quod non poſsit per inquiſitionem procedi:nec
delinquēs poſsit puniri ſecūdū formā ſtatuti:ſed
ſolum de iure cōmuni.Cuius opi.ponit Alber.de
gā.in fine ſui libelli.Poſtea do.Cy.diſputauit iſtā
quæſtionem in ciuitate Senarum:& determinauit
contrarium tangendo iura Odof.licet de eis nulla
fiat mentio.idcirco eius diſputationem hic recito.
multa inutilia reijciendo.Certum eſt quod de iu-
re communi poteſt delinquens puniri in loco do-
micilij vel originis de delicto alibi commiſſo:vt j.
vbi de cri.agi opor.l.j.ff.de inter.& rele.l.relega-
torum.§.ſed & in eas.& §.ſi quis.¶ Hoc præmiſ-
ſo videamus vtrū poſsit procedi per viam accuſa-
d tionis tantum[d].ſ.de iure communi:an per viā in-
quiſitionis de iure minici.& videtur,q̄ ſolum per
accuſationem de iure communi inquiſitiō fiat ad
vindictam publicam:vt in auē.de manda.prin.§.
q̄ ſi delinquentes.colla.ij.& ad delictum punien
dum non occultandum.vt in auē.de armis.§.ſan-
cimus.colla.vj.ſed iniuria non videt̄ facta,niſi ī eo
loco.vbi quis deliquerit,non in loco vnde oriun-
dus eſt,vt ff.de iuriſdi.om.iud.l.ſi quis id quod.&
l.ſi familia.ergo iudex originis non poterit proce
dere,vel inquirere.Præterea rectores ciuitatū di-
cuntur patres ſubiectorum:vt d.§.ſancimus,& in
auē.vt iudices ſine quoquo ſuffra.§.eos autem co.
ij.ſed homo forenſis offenſus extra territorium,
non eſt ſubiectus illi iudici terræ originis offendē
tis,& ſic nō eſt ei,tanq̄ pater.merito de iniuria ei
facta non poteſt procedere.¶ Econtra,q̄ poſsit ꝓ
cedere:q2 de iure cōmuni habet iuriſdictionem:
vt ſ.dictum eſt,ergo illa iuriſdictione poterit vti,
cum qualitate ſibi addita per ſtatutum:quod pro-
cedat per inquiſitionem:cum qualitas de facili ad-
datur,vt l.in delictis.§.ſi detracta.ff.de noxa.Prę
terea hoc probatur ratione proprij intereſſe.Nam
rei publi.intereſt habere bonos ſubditos.ff.de his
qui ſunt ſui vel alie.iur.l.j.§.fi.& in auē.vt iudic.
ſine quoquo ſuffra.§.cogitatio.ſed homines boni
efficiuntur,ſi eis pœna imponatur ex delicto,vt
l.j.de iuſti.& iur.ibi nō ſolū bonos &c.Et de hoc
quod expreſsè ſit ratio publicæ diſciplinę, vt.l.li-
citatio.§.quod illicitè.ff.de pub.intereſt ergo ſua
punire ſubditos:& ſic ſtatutū ad eos extēderetur.
Præterea eadem ratio videtur,ſiue per accuſatio-
nem,ſiue per inquiſitionem procedatur:Inquiſi-
tio enim ſuccedit loco accuſationis,ergo &c.Præ
terea pone quod Titius extra territoriū incidit in
l.ſi quis.j.de epiſ.& cle.certum eſt,q̄ iudex ratiōe
originis poterit inquirere:ergo idē ī ꝓpoſito.Prę
terea ſtatutum loquitur generaliter:ergo &c.vt
l.j.§.generaliter.de leg.præſtā.Propter q̄ determi
nauit Cy.q̄ iudex poſsit procedere per inquiſitiō-
nem & denūciationē,ſicut per accuſationē:quod
an ſit verū infra dicam.¶ Super alio vero puncto
ſcilicet de cōdemnatione:videtur primò,q̄ debeat
puniri ſecundū legē loci,vbi delinquit:vt C.vbi
ſena.vel clariſ.l.j. Prȩterea cōtract⁹ & delicta æq
parantur,vt ff.de iudi.l.tam ex contractibus.& l.
omnem.ſed in cōtractibus inſpicit̄ locus contra-
ctus:vt ff.de euic.l.ſi fundus.& ſupra probatum
eſt.ergo &c.Præterea ſupra circa principiū huius
tractatus dictū eſt debere inſpici locū delicti.er-
go &c.Pro hoc eſt caſus extra de conſti.c.vt aīarū
§.j.lib.vj.¶ Ex aduerſo q̄ poſsit puniri ſecundū
legem ciuitatis ſuæ,probatur ſic.lex & ſententia
æquiparantur,vt ff.de manumiſ.l.ſeruus hac lege.
Sed ſuum ſubditum poteſt ligare ſua ſentētia:er-
go ſua lege.Præterea ſi aliquis delinqt in eccleſia
quam conſtat non eſſe de iuriſdictiōe ſeculari:ta-
mē poterit à iudice ſeculari ſua lege puniri:vt j.de
adul.auē.ſi qs.& j.l.j.Prærerea hoc probatur ex-
preſsè.j.de eunuch.l.ij.vbi ſubditur ligatur etiam
extra territoriū.¶ Ex quibus Cy.determinauit ci-
uem ex delicto in alia ciuitate cōmiſſo poſſe ī ſua
e ciuitate puniri,ſecundùm legē ſuæ ciuitatis.[e] Et ſi
dicatur quomodo porrigit ſuum effectū extra ter
ritorium (Reſpōdet ipſe,fateor q̄ extra territoriū
nō poteſt inducere nouam obligationis ſubſtātiā
ſed bene poteſt illi delicto,q̄ eſt de iure communi
addere nouā qualitatē,quæ facilius adijcit̄,q̄ ſub-
ſtantia,vt l.in delictis.§.ſi detracta.ff.de noxalib.
Nō ob.c.vt aīarū.quia illa deciſio proceſsit ex er-
rore canoniſtarū.vt ſpeciale ibi in ſententia excō-
municatiōis.hic eſt effectus ſuorū verborū.& prę
dicta ſunt ex verbis.Pet.ex repet.ſua.ī l.extra ter
48 ritorium.ff.de iuriſ.om.iudi.¶ † Mihi autē vident̄
verba ſtatuti diligenter intuenda.Aut expreſsè
diſponitur de eo,quod ciuis facit etiā extra territo
rium.& tunc contra eū procedi poterit,& puniri.
d.l.ij.de eunuch.& ſ.ꝓxi.q.dixi.Aut limitatiuè,
loquitur de eo,quod ſit intra territorium:& tunc
non extendit̄ ad ea,quæ fierent extra.l.ſi vero.§.
de viro.ff.ſol.matr.cum ſimi.Aut ſtatutum ſimpli
citer loquitur:& iſta eſt quæſtio noſtra.& de hoc
caſu dicam.Aut quæritur de modo procedēdi:&
poſſet procedi ſecundum ſtatutum ciuitatis origi-
f nis[f]:quia ſtatuta,quæ reſpiciūt proceſſum ſeu li-
tis ordinationem porrigūtur ad omnem litē,quę
in ipſa ciuitate actitat̄:poſito quod ſit de eo,quod
eſt extra ciuitatem actum:vt l.iij.§.fi.ff.de teſtib.
& l.ij.in fi.quemadmo.teſta.aper.& l.cū clericis.
in fi.j.de epiſ.& cle.ita ſupra dictum eſt circa con-
tractus.Pro hoc j.de cuſto.reo.l.j.in princ.Et ſic:
in primo puncto tene opi.Cy.quod poſſet p in-
quiſitionem procedi.¶ Aut quæris de modo pu-
niendis & tunc puniatur vel de iure communi:vel
g ſecundùm ſtatutum loci,vbi deliquit:[g] quia ſtatu-
ta quæ reſpiciunt litis deciſionem,non porrigunt̄
ad ea,quæ extra territorium ſunt cōmiſſa:ſed de-
bet inſpici locus,vbi res eſt ſituata:vt ſupra dictū
eſt tam circa cōtractus,quā circa delicta.& hic eſt
caſus in d.c.vt animarum.§.j.facit de bo.aut.iudi.
poſ.l.cum vnus.§.j.& in hoc teneo opin.Odof.&
Alber.de gan.¶ Sit ergo cautus iudex quādo for-
49 mat inquiſitionem vt in cōcluſione † inquiſitionis
dicat:ſuper quibus omnibus & ſingulis intēdo ꝓ
cedere:& inquirere ſecundùm formam huius ci-
uitatis,& eum culpabilem punire, & condemna-
re ſecundùm formam iuris,& ſic procedendo ſe
refert ad ſtatuta:in condemnando ad ius commu
h ne.¶ Vltimò quæro[h] de effectu pœnæ vtrum ex
tendat ſuum effectum extra territorium iudican-
tis:& omiſsis omnibus allegatiōibus,pono quod
mihi

a ¶ Extra territoriū. Video oīno Bal.in l.iubemus nullā.& q̄ ibi dixi poſt Bar.j.tit.j.& p Spec.de materia in ti.de conſtitu.ver.ſed ſi extraneus in ciuitate.& Io.And.de ſent.excō.c.à nobis.per Bal.in l.ij.j.d̄ eunuchis. Adde Baldū cōſi.cxxxix.lib.iij.& cōſil.cccclxxiij.lib.iiij.Et quomodo inchoans maleficium in vno loco & finiēs ī alio debeat puniri,vbi incœpit vel vbi finiuit,vide bal.conſ.cxj.iiij.li. Et an qs poſsit puniri in loco delicti & in loco originis & qualiter iudices dicant̄ præuemiſſe vnus alterum,vide per eundem conſil.cxc.lib.iiij.& cōſil.ccccxviij.libr.ij.vide et p Fede.cō.ij.

b ¶ Supra Aretium. De delictò cōmiſſo ī exercitu & hoc per Bal.hic in antepe.col.

c ¶ Ciuitatis Peruſij.Vide Innoc.& cano.in ca.poſtulaſti.de fo.cōpe.verſi.finali.ibi accidit,q̄ quidam Peruſinus &c.& quod notat Bald.in l.ſi quis in hoc.j.de epiſco.& cle.no.Ange.in l.ſi vacantia.in v.char.& Io.And.in addi.Spec.de compe.iudic.& adde Bald.in l.ij.j.de eunuchis.vbi dixit nota.verbum per Bald.in l.negāda.in vj.colū.cum ſeq.j.de accu.per Iacob.de bell.in l.j.C.de emanci.liberorum.

d ¶ Accuſationis tantum. Angel.in diſputatione ſua Bono.ſuę ciuitatis &c.in prima quæſtio.tenet opin.Cyn.& Bartol.quod poſſit vigore talis ſtatuti inquiri. Adde an poſsit inquiri de delicto alibi commiſſo. Bald.conſil.ccxxij.iiij.lib.

e ¶ Suæ ciuitatis.cōtrarium tenet gloſ.in cle.j.de fo.competen.Adde vt per Bal.cōſil.xxiiij.lib.j.incipien.Rodulp.

f ¶ Ciuitatis originis.ſed Ang.in ſua diſputa.Bono.ſuæ ciuitatis exbannitus &c.in pe.q.q̄ quantum etiā ad pœnā imponat̄ pœna ſtatuti contra Bar.

POMATES.

g ¶ Vbi deliquit,vide Pau.conſi.lj.colum.pen.in ij.volu.Cepo.in cōſil.viij.colū.ij.& Panor.in c.cū contingat.colū.ij.de fo.cōpe.& Alex.cōſi.iij.col.j.& ij.volu.j.& Paul.de Caſt.cōſi.lxxv.vbi ſequitur docto.Bar.hic inferius ad pulchrū caſum,de quo ibi per eum.

h ¶ Vltimo quæro.vide do.Ant.in ca.poſtulaſti.de fo.cōpe.& ī c.quod clericis.eod.titu.& ibi moder.do.Petr.& Io.de Imo.in c.cū olim.de cle.cōiug.Bar.in ſuo tract.de Guelphis & gebellinis.in iij.q.princ.vbi dicit,q̄ ſtatuta in dubio debēt intelligi de his,q̄ ſiūt & reſpiciūt territoriū ſtatuētis.alleg.l.fin.de iuriſd.om.iud.l.cū vnus.§.is qui.de bo.auth.indi.poſ.vide Bart.in tract.reprȩſalia.in iiij.q.primæ qōnis princip.Bald.in l.j.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

C. ne fil. ꝓ pa. Sal. in. l. filiꝰ. c. ti. lap. in ſuis allegatiõibꝰ in tit. de cõſti. Bal. in. l. ſi qua. ff. de his q ſunt ſui. latiſſime cõſului ſuperioribꝰ diebꝰ vide q̃ in illo cõſ. dixi. & Io. Calde. in cõſi. ſuis. in tit. de conſti. & in tit. de teſta.

e *P. P. A V. P.* ¶ Vltimo quæro. Vide Pau. de caſt. cõſi. lxxxvj. Fel. in ca. poſtulaſti. colũ. ij. & ſequen. de for. cõpeten. & aliqua ibi. col. vlti. & in c. fi. co. xij. eo tit.

e ¶ Publicare bona. Quomodo ciuitas hodie dicatur habere fiſcũ & poſsit publicare bona ſequitur hoc Bal. in l. j. j. de hæred. vel act. ven.

f POMATES. ¶ Eis cõceſſo. Vide ibi Alex. cõſi. cxj. in iij. colũ. in prin. in iiij. vol. & in. ij. col. & in cõſi. vj. maximè in fi. vol. j. & Ro. cõſi. lix. in iij. col. ĩ v. dub. Panor. cõſi. vj. in primo dub. vol. ij. & cõſi. xvij. col. ij. ſecũdo dub. eo vo. Fel. in. c. quæ in eccleſiarũ. colũ. ij. de cõſtit. & in c. cum a nobis colũ. iij. in verſi. tertio not. de teſtib. & Barb. cõſil. xj. col. viij. vol. j. & Ancha. in. c. canonũ ſtatuta. col. iiij. de conſtitu. & Arc. cõſilio. x. vbi pulchram quæſtionem ponit circa hanc materiam.

50 mihi videtur diſtinguendo † ſuper diuerſis membris. Aliquando enim reperitur pœna quæ reſpicit perſonam: aliquãdo quæ reſpicit bona. Primo caſu aut pœna impoſita reſpicit certi loci interdictum, & non porrigitur extra territorium interdicti ex poteſtate ſententiæ: ſed bene porrigitur ad quædam loca per conſequentiam & iuris diſpoſitionẽ: vt lege, relegatorum. §. j. & §. interdicere. & §. ſequenti de interdic. & relega. Aut nõ reſpicit interdictum certi loci, ſed certæ artis: & tũc nõ porrigitur extra territoriũ, vt. ff. de poſtulan. l. ex ea. Aliquando vero non reſpicit principalem iuridictionem loci nec artis, ſed diminutionem ſtatus: vt quando quis efficitur infamis: tunc dicitur ſtatus eius minui: vel efficitur ſeruꝰ pœnæ: & tũc etiam dicitur ſtatus minui: vt. ff. de var. & extraordinarijs. cognitio. lege, cognitionum. §. æſtimatio. & §. finali. Et primo caſu pœna impoſita hic habet effectũ vbiq;, vt. l. ex ea cauſa. de poſtulan. vbi loquitur de infamia. Idem dico in his qui efficiuntur ſerui pœnæ ꝑ ſentẽtiã multo magis. nam in his contingit diminutio ſtatus ſolum ex qualitate pœnæ: vt d. l. qui vltimo. de pœnis. & l. quidam. & j. de donationibus inter virum & vxorẽ. lege, res. ibi, ex pœnæ qualitate. Si igitur ex genere pœnæ, non curo, vtrum talis pœna imponatur ex forma ſtatuti vel ex iure cõmuni. facit ad hoc ff. de his qui notãtur infami. l. ictus fuſtiũ. & quod ibi not. & crederem quod illa mulier: quæ fuit hic condemnata ad ignem, & poſtea fuit recepta a familia, quod ſtatim fuit effecta ſerua pœnæ,[a] etiã ſecundũ iura hodierna, vt dicta lege, qui vltimo. & qđ ibi not. de donationibus inter virũ & vxorem. authentica ſed hodie. Nam poſt ſententiam non debuit ſuperuiuere: & ideo vbicunq; ſit dico quod eſt ſerua pœnæ, nec poteſt facere teſtamentum, nec contrahere, & ſimilia facere. Et dico idẽ in excommunicato: quia vbiq; dicitur excommunicatꝰ: vt iiij. q. v. quiſquis. Iſtæ enim pœnæ quæ reſpiciunt diminutionem ſtatus infliguntur in perſonam & ipſam perſonam ſequuntur ſicut lepra leproſum. & facit. ff. de pecu. leg. quis ergo caſus. pro ſocio. l. iij. in princip. & quod in eis not.

¶ Secundo caſu quando pœna reſpicit bona pone, quidam eſt condemnatus in ciuitate in publicatione bonorũ, habet quædam bona alibi: vtrũ illa eſſent publicata.[b] Gul. de Cug. tãgit hic. & ff. de capitis diminutione. l. ij. & tenet quod quælibet ciuitas habet bona in territorio ſuo ſita: nã dicta bona ſunt quaſi vacantia: vt infra, de bonis vacan. l. prima. & repelluntur venientes ab inteſtato. & ideo cum quælibet ciuitas reputetur fiſcus[c] cuilibet accreſcẽt illa bona prout ſunt in territorio: argu. ff. de vſufru. accreſ. l. idem Neratius. ſecundo reſponſo. Pro hoc j. de epiſco. & cleri. l. ſi quis preſbyter. vbi partem bonorum habet eccleſia: partem curia, fiſcus, vel patronus. Facit de cenſibus. l. forma. §. ſi vero quis agrum. de tuto. & curato. da. ab his. l. pupil. & l. iuriſperitos. §. cum oriundus. de excu. tuto. & videtur caſus de exa. tributo. l. fina. de bonis vacanti. lege, ſi quando. ij. reſpõſo. ſecundum eum. Alij dicunt quod Nico. Mata. in quadam ſua diſputatione dicit: aut iudex q publicauit bona habet iuriſdictionem a lege cõmuni, & impoſuit pœnam ſecundum ordinem iuris communis: aut vtrunq; ſcilicet iuriſdictionem & pœnæ impoſitionem[d] habeat a lege municipali ſiue alterum tantum. Primo caſu talis pœna extẽditur ad patrimonium vbiq; poſitum. ſed in corporatio in poſſeſſionem fiſci fiet: & per illũ officialẽ in cuiꝰ territorio ſunt ſita bona: vt l. a diuo Pio. §. j. de re iudic. & l. cũ vnus. §. j. de bo. auth. iud. poſ. & quod ibi no. & d. l. ſi quãdo. & l. ſi. de bo. vac. A ſimili ſicut quãdo plures ſunt tutores eiuſdẽ pupilli habentis patrimonium in diuerſis ciuitatibꝰ ſeu prouincijs: vnꝰ in vna ꝓuincia procurat q ꝯſtituãtur bona quæ ſunt in alia: vt. l. tutores. §. hæres de adm. tuto. Ita hic plures officiales in diuerſis prouincijs repræſentant vnum fiſcum. In ſecũdo caſu quando vtrunque vel alterum tantũ procedit a lege municipali: tunc publicatio non extẽditur ad bona quæ non ſunt illi iuriſdictiõi ſubiecta: vt infra qui da. tuto. poſ. l. neque. cũ ſimi. Mihi in iſta quæſtio. videtur dicendũ quod ciuitas non poteſt ſibi publicare bona[e] propter delicta de iure communi: vt C. de bo. vac. l. j. & ibi not. Itẽ ciuitas de iure communi non habet merum imperium & cognitionem iſtorum delictorum grauiorũ: vt j. de defen. ciui. l. defenſor. Ille ergo ciuitates Italiæ quæ illã iuriſdictionem exercẽt, & quæ bona ſibi publicant, hoc faciunt vel ex priuilegio eis cõceſſo[f] per principem: vel ex cõſtitutione antiqua quæ habet vim cõſtituti priuilegij: vt l. j. §. ductus aquæ. de aqua quoti. & æſti. & l. j. in fin. de aqua plu. arc. Et ita dicit gloſ. in aut. de defen. ciu. §. iuſiurãdũ. in fi. mag. glo. & ſic ciuitates quæ ſũt hodie in camera fiſcali poſſunt dici procuratores fiſci in rem ſuam in ipſa ciuitate. Nam ad ſui vtilitatem vtuntur iure fiſcali ex cõceſſione principis

51 tacita vel expreſſa, vt dictũ eſt. ¶ † Hoc præmiſſo in quæſtiõe præcedẽti[g] ſic dico: Aut iuriſdictiões ſunt ſeparatæ: ſed burſa fiſcalis eſt vna in effectu in vtroque loco, aut ſunt ſeparatæ iuriſdictiões & ſeparatæ burſæ fiſcales. Primo caſu, aut illa publicatio fit de iure cõmuni & bona vtriuſq; loci erũt publicata: vt l. ſi quando. de bo. vacan. & fiet executio per officialẽ illius loci vbi ſunt bona: vt ſupra dictum eſt. vnde dico ſi præſes, qui eſt in Marchia Anconitana[h] ꝓ eccleſia Romana publicaret de iure communi bona alicuius: q intelligerẽtur bona publicata quæ ille habet in ducatu, ſed in illis bonis fieret executio per ꝓcuratorẽ fiſci: q eſt in ducatu. Aut publicatio fit ſecundũ conſtitutionem vel leges ſpeciales: & tunc aut illæ leges ſpeciales ſunt in vtroq; loco vbi ſunt oĩa bona. Exẽplum: plures iudices ſunt deputati ab vno Rege per diuerſa territoria regni[i]: vnus publicat ſecundum conſtitutionem regalẽ: & tunc omnia bona quæ ſunt in regno, eſſent publicata eadem ratiõe & ꝑ eaſdẽ leges. aut dictæ leges ſpeciales nõ ſunt cõmunes ad vtrũque locũ. Exemplũ: in Marchia ſunt quædã conſtitutiones, quæ nõ ſunt in ducatu: tũc talis publicatio nõ extẽditur ad bona quæ ſunt extra locum, ad quẽ ſe protendit conſtitutio vt. l. extra territoriũ. de iu. om. iud. & c. vt animarũ. de conſti. lib. vj. & j. qui da. tut. poſ. l. neque & de tu. & cura. da. ab his. l. j. in fi. & l. pupillo cũ ſimi. ¶ Secundo. quãdo iuriſdictiões ſunt diſtinctæ & burſæ fiſcales diſtinctę. Aut publicatio nõ fit de iure cõmuni: & tunc non extenditur ad alia bona, etiam alibi ſita. per dictas leges. Aut fit de iure communi: & tũc ad omnia bona etiam alibi poſita extenditur[k] tamẽ quælibet ciuitas habebit bona in ſuo territorio ſita, ſecundum q dicebat Gul. de Cugn. quod probo: quælibet ciuitas dicitur ꝓcurator fiſci: vt ſupra oſtenſum eſt. Sed ſi ꝓcurator eſſet fiſci: et ad vtilitatem fiſcalem, ad eiꝰ officium ſpectaret eius acceptatio & incorporatio dictorum bonorum in fiſcum, vt dictũ eſt. ergo nũc ad eum pertinet. & ad eius vtilitatem. Pro hoc eſt caſus in dicta lege ſi. de autho. tuto. & extra de fo. competen. c. poſtulaſti. Nec placet, vt diſtinguas an iudex habeat iuriſdictionẽ a lege communi vel a lege municipali: quia non curo vnde iuriſdictionem habeat: ſed hoc ſolum an pronuncietur ſuper eo quod de iure cõmuni eſt diſpoſitũ: an vero de nouo diſponat. vt dixi ſupra. in vij. q. verſi. ſed inſurgi. forte dubium, &c.

a ¶ Serua pœnæ. Adde. l. qdã ſunt. ff. de pœn. & qđ hic dicit de damnato ad mortẽ, q non põt cõtrahere, nec teſtari, vide qđ no. Bal. poſt Bar. in. l. j. j. ti. j. no. & Bar. in rep. & Bar. in. l. q vlti. & q̃ ibi dixi. ff. de pœ. et qđ dixi poſt Bar. in. l. j. ff. de bo. dã. Et quid ſi decedat tẽpus ad appellãdũ ꝑ Imol. in l. q a latronibꝰ. de teſt.

POMATES.

b ¶ Publicata. Vide Cepo. in cõſi. xvij. co. x. cũ ſeq. & do. Ant. de But. cõſil. lix. & lxij. & Imo. cõſ. xxxvj. co. viij. & col. fin. & Oldr. cõſil. xvij. & omnino ad hæc ang. arc. ĩ trac. maleficiorũ. in gl. & eius bona publicamꝰ. in ij. q. & ibi addita.

c ¶ Reputeturꝰ fiſcꝰ. Quælibet ciuitas habet fiſcũ. Adde Bar. in l. itẽ veniũt. ff. de petitio. hære. & in l. j. C. de hær. vel actio. vendi.

d ¶ Impoſitionẽ. Adde q Bal. in. l. mercatores. j. de commer. & merca. ponderat tex. ibi q Imperator poterit publicare bona mobilia ſita extra territoriũ: qa dicũtur reſpicere territoriũ. & de q̃ſtiõe Bart. hic adde Bald. & Im. ĩ l. ſed ſi plures. §. a ſubſtituto. ff. de vul. & pupil. Ex hoc põt ampliari cõſtitutio apoſtolica, quæ dictat bõa damnatorũ debere diuidi in tres ptes quarũ vna ſit domini temporalis, alia officialiũ inquirentiũ: tertia in officij ſubſidiũ habes immobilia Ferrariæ fuit Florentinus et ꝑ ĩquiſitionẽ florẽtiæ dãnatur. vide ꝑ diſputationem Ioan. Calde. quæ incipit præſuppoſito q conſtitutio &c. ꝑ Petr. de Ancha. in repe. c. poſtulaſti. de foro compe.

P. P. A V. P.

g ¶ In quæſtiõe præcedẽti. vide Imol. in l. ex facto la grãde. colũ. vlti. ff. de vulg. & pupil. vbi etiã ponit qũo, & pro qua parte legentur creditores condẽnati, ſi forte plura bona habet vnus fiſcus quam aliꝰ. Et quod ſi nõ veniret in cõfiſcatiõe: niſi bona vniꝰ territorij, vide late Areti. in tract. maleſi. in verb. & eiꝰ bona publicamus. col. ij. & Ange. ibi in additioni. Vide Alex. conſi. xxxj. j. vol. Aret. cõſi. x. vbi ponunt qđ de actio. late Barb. circa opinionẽ Bart. hic conſi. lxx. volumi. iiij.

h ¶ Marchia anconitana. Et in hac q. adde quod not. per Dyn. Rayn. & Bal. Ang. et Imol. in. l. ſi pluribus. in fin. de lega. j.

i ¶ Territoria reg. Et qñ contingit, q bona alterius loci nõ publicẽtur, an dãnatꝰ liberetur a debitis pro parte. Itẽ an creditores agẽt cõtra fiſcum Peruſinũ ſi condemnatus ibi habet bõa publicata: an vero cõtra fiſcum Florẽtinũ, vbi etiã cõdẽnatꝰ habebit bona publicata. vide Bald. in l. ij. j. ad l. Iuliã de vi. & latius ꝑ Imo. in l. ex facto. la j. in vlt. col. de hæred. inſtitu.

k ¶ Extẽdit. Pet. de Anc. in. c. canonũ ſtatuta. ĩ ver. poſtremò. circa iſta tenet cõtrariũ. quãdo or-

do procedendi nõ eſſet de iure cõi.per Cle.paſtoralis.de re iud.vt qa vigo
re ſtatuti contumax habeatur pro confeſſo.
☞Pro concordia aduerte,ꝙ teſtamentũ non ſolẽne,& maximè ratione nu
meri teſtium,an obſeruetꝫ in pijs cauſis.gl.quã ſequitꝫ Bar.in hac l.j.tenet
ꝙ nõ in lec.Bal.tñ & doc.in l.j.ff.de leg.j.allegãt ipſum fuiſſe cõtrariũ ſe
cũdùm d. Alex. de
Imo.in hac l.j.in re
pet.in pe.& fi. col.
Tu dic ꝙ plures ac
cõmodari poſſent
ſolutiões: vt patet
ex dictis Bart.in d.
prox.ſeq.repe.Tñ.
vnico verbo con-
ſtringendo verita-
tẽ:dic,qđ Bart.lo-
quitꝫ in hac lec.attẽ
ta diſpoſitiõe iuris
ciuilis in repe.verò
proximè ſeq. con-
cludẽter ſaltẽ, licet
videatꝫ arguere ad
partes.loquitꝫ attẽ-
ta diſpoſitione iu-
ris canonici, cui in
hoc eſt ſtandũ: vt
ipſe probat in d.ſe
quẽ.repet.ſi videã-
tur eiꝰ dicta & ma
ximè in fi.col.& in
vltimis verbis. Ad
de ad ſpecialitatem
Lud.de Rom.in re
pe.autꝫ.ſimiliter.C.
ad l.Fal.in ſpeciali.
xviij.circa vltimas
voluntates.ſcias tñ
ꝙ quæſtio, de qua
hic ſtat ſola, qñ ra-
tiõe numeri teſtiũ
teſtm̃ improbatur,
☞De ſac.ſan.eccl.
Dicit dom. Philip.
Decius remiſsiuè in l.j.in fi.j.col.C.vnde vir & vxor. ꝙ leges oẽs, quæ
habẽtur in hoc tit.& in tit.ſeq.ſunt ſublatæ de iure canonico.quod no,
quia mihi nõ vidẽtur ita indiſtinctè verum Alexan.Loſæus.

De ſacroſanctis eccleſijs[a] *Rubri.*

¶ Glo.continuat rubricam iſtam,ideo dic vt in ea
habes &c.

SVMMARIVM.

1 ✻ Collegio clericorum poteſt relinqui.
2 Relictum collegio non vitiatur.
3 Relicta ad pias cauſas quando valeant,& debean
tur ex teſtamento defectiuo.& ibi de remedio vt
legata ad pias cauſas conſeruentur.nu.4.
5 Stylus quòd ſit circa ordinem:et arbitrium circa
depoſitionem.& in repeti.nu.3.
6 In relictis ad pias cauſas an requiratꝫ ſolennitas.

LEX. I.

HAbeat vnuſquiſ-
b que.[b] Breuiter dicit: collegio re-
ligioſorum ſeu eccleſiaſticorũ po-
teſt relinqui.h.d. Primò ponit di-
ctum. Secundò remouet vnam dubitationem,
aliàs obiectionem propter fauorem eius cui relin
quitur. Tertiò ponit rationem propter fauorem
relinquentis.Secunda ibi,& non ſint caſſa, Tertia
ibi,nihil em̃ eſt.Text.debeat,id eſt, expediat. vel
propriè:debeatur,ſcilicet à Principe, ſeu ab ipſa
1 iuſtitia.¶ Nota ergo ꝙ quis põt relinquere†colle
gio clericorũ.¶ Secũdò nota ꝙ relictum collegio
2 †nõ vitiatꝫ tãquã relictũ incertæ ꝑſonæ videbitis
in l.id qđ pauperibꝰ.j.ti.j.¶ Modò aduerte opp.
de l.is cui bonis.ff.de teſta.& j.qui teſta.fa.poſ.l.
furioſum.& l.pe.So.dicit gl.ꝙ hic dicitur,habeat
c vnuſquiſq;,ſcilicet habilis.[c] ad teſtãdũ.& ſic non
obſtãt cõtraria.Generalitas ergo legis recipit limi
tationẽ de habilitate:habes in l.vt gradatim.§.et
ſi lege.de mu.& hon.diciꝫ ibi,ꝙ poſsint eſſe certi
homines de cõſilio,ſcilicet habiles.¶ Secũdò opp.
& videꝫ ꝙ ante hanc legẽ poterat relinqui colle-
gio,vt l.omnibꝰ ciuitatibꝰ.ff.ad Trebel.& l.ſi hę
res.§.vicis.de leg.j.glo.hic videꝫ fateri contrariũ
Tu dic clariꝰ,verũ eſt,ꝙ poterat relinqui collegio
approbato,ſed tꝑe quo erat facta iſta lex erat du-
d biũ,[d] an colegiũ clericorũ eſſet approbatũ vel nõ.
Nam tꝑe horũ Imperatorũ erãt cõtra eccleſiã ma
gnæ perſecutiones,ideo fuit facta hęc lex vt tolle
retur iſtud dubiũ.Itẽ opp.de l.hac cõſultiſsima.§.
j.de teſta.& l.iubemus.co.ti.vbi teſtamẽta non fa
cta ſolẽniter irritanꝫ.So.Dicit glo.ꝙ relictũ eccle
ſiæ valet,nec põt irritari ea rõne:qa eccleſiæ reli-
ctũ ſed ſi eſt in illa volũtate alius defectꝰ: tũc illa
diſpoſitio irritareꝫ.& alleg.gl.multas leges:ꝗ po
nũtur de teſtamẽtis circa vltimas volũtates.& vi
3 de gl.tuã quã nota.¶ † Aduerte:qñq; teſtamẽta
deficiũt ꝓpter defectũ teſtiũ,tũc dicit gl.ꝙ nõ va
lent etiã in relictis ad pias cauſas. De iure verò ca
nonico ſufficiũt duo teſtes,vt extra,de teſt.c.rela
tũ.& iſtud ſeruatꝫ hodie.¶ Quãdoq; teſtamẽtũ de
ficit ex cã ꝓteritionis,vel exhæredationis: & tũc
gl.iſta tenet ꝙ etiã nõ valẽt relicta ad pias cauſas:
niſi ſint illa relicta ꝗ confirmanꝫ ꝑ autꝫ.ex cã.j.de
lib.præte.& hoc verũ ꝑ l.ſi quid ad declinãdam.
circa prin.j.ti.j.& ibi no.Qñq; teſta.deficit:qa nõ
eſt ſecuta hæreditatis aditio:tũc etiã videꝫ ꝙ reli
cta ad pias cãs nõ valeãt ſecũdùm gñalitatẽ iſtius
tituli.& qđ innuit tex.in l.gñaliter.j.co.Spe.in
tit.de inſtru.edi.§.nũc aliqua.ver,ſed pone ꝙ ex
eo.ponit de hac opi.nec ſe firmat.videꝫ tñ magis
inclinare,ꝙ licet nõ adeaꝫ hæreditas legata ad pias
cãs valeãt.qđ tñ nõ ꝓbat aliqua bona lege vel ali
4 qua bona ratione,† Ego cũ aliàs de facto haberẽ
ſuper hoc videre:dixi de iure tali reperiri reme-
e diũ,quod alicui adijciãtur[e] bona teſtatorũ, legato

a ✻ P. PAV. P. ¶ De ſacro.ſanc.eccl. Adde circa iſtã materiã ꝙ de
iure iſto.C.omnes eccleſiæ erãt ſubiectæ Imperatori,ſiue de iure, ſiue de
facto.& circa illas leges condebat ſicut hodie Papa,Bal.Sal.Pau.de Caſt.
Fulg.in l.iubemus nulla.j.co.tit.Vide Ange.conſi.xxix.in ij.col. quem
omnino vide & vide practicã Papien.in forma libelli,in actio.confeſſo.
in ver.plena.Vide Bald.in c.j.§.ſi clericus de pac.tenen.

b ✻ P. PAV P. P. ¶ Habeat vnuſquiſq;. Circa materiã huius le,
nota ꝙ qñ ſuſtinetur inſtitutio principalis ad pias cãs,ſuſtinẽtur etiã lega
ta ad nõ pias cauſas in ea relicta.Vide Alex.cõſi.xlj.circa med.Itẽ nota ꝙ
ſi eſſet inſtitutus laicus,& eſſent facta legata in teſtõ minꝰ ſolẽni,nõ ſuſti
nentur talia legata.Alex.cõſ.cccxx.in ij.col.& cõſ.ccclij.col.penul.Vide
ad Bart.in fin.huius leg.j.Nunquid aũt teſtamentũ factum in terris eccle
ſiæ cũ quatuor teſtibus ſine parochiano valeat,vide Alex.cõſi.cclxxxiiij.
in penul.col.& de prædictis omnibus conſi.cccccxciiij.& de eo quod di-
cit eſt ſtatu.vide Iaſo.in leg.hac conſultiſsima.in princ.in ij.col.C.de te-
ſtam.Itẽ ꝙ diſpoſitio facta fauore libertatis dicatur facta ſecũdũ pias cãs,
Alex.conſi.cccxliij.in penul.col.Item in materia,qñ dicatur relicta ad
pias cauſas,Alex.cõſ.ccccccxiij.& cõſil.lxix.Itẽ ꝙ relicta pro dote & fi
liæ & pauperi dicatur ad pias cauſas.vide Io.de Ana.conſil.lij.Nunquid
autẽ valeat teſtamentũ ad pias cauſas ſine hæredis inſtitutione:& an teſta
mentũ debeat eſſe factũ corã duobus teſtibus. an verò ſufficiat probare
ꝑ duos teſtes,vide do.Frã.cõſi.lxiiij.in vij.col.& ſeq.& ꝙ dicatur relictũ
piæ cauſæ,nõ ſolũ illud qđ relinquitur,directo,ſed illđ ꝑ indirectũ relin
quitur puta ſi relinquaꝫ alteri,vt poſtea reſtituat piæ cãę,vide do.Frã.cõſi.
lxvij.vlt.col.Itẽ nota ꝙ illa diciꝫ pia cã,ꝑ quã releuetꝫ aĩa vel aĩatũ corpꝰ,
vide do.Frãc.conſi.lxvij.in princ.Item quid ſi fiat diuiſè, vide Mateſila.
not.clxxxij.Nũquid autẽ legatũ factum pro pictura ſanctorum dicatur
ad pias cauſas,vide Bar.& Alex.in l.linea margaritarũ.ff.ad leg.Fal. Nũ
quid aũt hoſpitale dicaꝫ pia cauſa,& an & qñ ꝓſumatur ædificatũ de vo
lũtate epiſcopi.vide Cepol.cautel.ccxxxj.Nũquid aũt in teſt.ad pias cãs
requiratur rogitus teſtium,vide Roma.conſi.xxxvj.Pau.de Caſt. conſil.
ccj.ad finẽ.Item ꝙ ſtatuta & generales diſpoſitiones trahũtur ad pias cau
ſas,vide Paul.cõſi.lxviij.ad fi.Quid autẽ ſi teſtator inter viuos dicit ſe vel
le inſtituere talem pium locũ,vide Paul.de Caſt.conſi.clxxxix.Item an
filiusfamiliàs poſsit teſtari ad pias cauſas.Item an valeat teſtamẽtum ad
pias cauſas,in quo filius ſit præteritus, licet ei aliquid ſit legatum, vide
Barba.in repet.l.cùm acutiſsimi.C.de fideic.in xlvij.col.Item an teſt. in
ter liberos dicatur ad pias cauſas,& quemodo,vide ad Bar.in l. hac cõſul
tiſsima.§ ex imperfecto.C.de teſtam.Item an ſit magis fauendum teſta
mento ad pias cau-
ſas,quàm teſtamẽ-
to inter liberos, vi
de omnino quæ ha
bes ad Bart.in leg.
ſi quis ad declinan
dũ. C.de epiſco. &
cleri.Item ꝙ quan
do relinquitur ad
pias cauſas pro ani
ma,vel pro exone
ratione, conſcien-
tiæ,ꝙ tunc conſer-
uentur, etiam poſt
humo ignorã. præ
terito: & ꝙ etiam
tacita pupillaris ex
cludat matrem,vi-
de quæ habes ad
Bart.in authen. ex
cauſa.ĩ iij.col.C.de
lib. præte. Item ꝙ
non poſsit reuo-
cari quando in te-
ſtamento aſſeruit
teſtator ſe abſtuliſ
ſe vel aſportaſsè
vſuras vel aliquid
indebitè, vide ad
Bart.in l.ſi quis de
cedens. §. codicil-
lis.de leg.iij. Barb.
in repet.l. cùm acu
tiſsimi.C. de fidei.
& præſcrip.in d.§.
codicillis. Item cir
ca iſtam materiam
pię cauſæ,an ſit bo
num argumentũ de ea ad libertatẽ,& ecõtra.& quæ earũ ſit fauorabilior,
in l.ſi vnus.in ij.& iij.col.C.de teſt.Itẽ quid ſi inſtituaꝫ pia cã coram duo
bus teſtibus,& fiant legata laicis perſonis,quid fiet de talibus legatis.et
an accreſcãt eccleſiæ& qño, vide Iaſ. in l.hac conſultiſsima.§.ex imper
fecto.in iij.col.in fi.cum ſequen.C. de teſta.Itẽ ꝙ valeat inſtitutio vel le
gatum ad pias cauſas corã teſtibus,etiã ſi extaret ſtatutũ laicorũ,ꝙ nõ va
leat teſtm̃,niſi per ſcripturã probareꝫ,vide Ioã.de Ana.conſi.lvij.Itẽ an
pupillus doli capax.poſsit teſtari ad pias cauſas,& qd demente capto vel
prodigo.vide Barb.in c.ij.de teſt.An pro relicto ad pias cauſas poſsit agi
corã iudice eccleſiaſtico cõtra hęredẽ laicũ,vide Barb.in c.rẹlatũ.extrà de
teſta.poſt prin.& poſtea in ſequenti col.Itẽ an de iure ciuili ſit neceſſaria
ſolennitas teſtorũ in relictis ad pias cauſas.& poſtea in v.col. An mulier
poſsit eſſe teſtis & in iiij.col.an requiraꝫ rogitus teſtiũ in relictis ipſis.&
in x.col.quæ dicãtur relicta ad pias cauſas.Et de hoc vltimo vide Iaſ.hic
prope fi.& Barb.in c.tua nobis.in vlt.col.extrà de teſta.vbi quod ſi relin
quitur alicui pro ſubſidio ſtudij dicaꝫ ad pias cauſas:ſecus ſi relinquitꝫ pro
ſtudio legali. An aũt relictũ pro dote vel pro alimẽtis dicaꝫ pium vel ad
pias cauſas,& qño,vide Iaſ.in l.cùm ijs.§.ſi mulier.ff.de cõdit.indeb.An
aũt relictũ omne pro aĩa factũ dicaꝫ ad pias cãs,Bart.Bal.Imol.poſt alios
in l.ſi qs Titio.poſt gl.ff.de leg.ij.ꝙ ſic.& aliter nõ dicitur propriè ad pias
cauſas,licet eſſet piũ.Vide Deci.cõſi.lxxij.col.ij.Itẽ ꝙ executio legatorũ
ad pias cauſas ꝑtinet tã ad iudicẽ eccleſiaſticũ,quàm ad ſecularem, vide
Barb.conſi.xlij.vol.iiij.in ij.dubio.Itẽ ꝙ exiſtens in extremis poſsit teſta
ri ad pias cauſas,maximè tꝑe peſtis,vide Barb.conſi.lxxxvij.volu.iiij. &
cum duobus teſtibus,& vna ſit fœmina.

c ¶ Habilis.Contrariũ tenet.Bar.in l.j.in repe.poſt prin.& vide j.ea.l.in fi.
ſed Bart.tamen idẽ tenet quod hic,in l.j.§.nunciatio.de ope.no.nũ.& an
verbũ quilibet, recipiat reſtrictionẽ de habilitate, vide quod dixi poſt
Barto.in d.l.ij.de verb.obliga.in margine.

d ¶ Erat dubiũ.Et no.pro his quæ dixit Bart.in l.j.§.nunciatio.in iiij.col.
de oper.no.nun.

e ¶ Adijciãtur.Idẽ tenet Bar.in l.eam quam.j.de fideicõ.licet cõtrariũ te-
nuit Bart.in repe.in iiij.& v.q.ſed videꝫ tenedũ id qđ tenet hic Bart. ꝙ
hic cõmuniter impugnat.& nota:quia talis ſucceſsio videꝫ anomala,vt
no.glo.& ibi Bald.in l.ex teſtõ.C.de manu.teſt.& de hoc hærede anoma
lo vide Bal.in l.hac edictali.in xj.col.de ſecũ.nup.& in l.pro hæredita-
rijs.in vltima colum.de hære.actio.in l.eam quam.

pia cauſa.

rum

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

rum ad pias cauſas cõſeruandorũ gratia, ſecundum formã illius tit. Inſtit. de eo cui li.cau.bo.addi.§.liber.cũ ſua gl.& j.de manu.te.l.ſi.ff. de fideic. lib.l.iiij. Idẽ in propoſito.&c.ſed ſi hęreditas aſſet omiſſa ex teſtamento, & agnita ab inteſtato: nõ eſſet dubiũ ꝙ deberent legata: per illũ tit. ſi quis omiſ.cau.teſta.j.& ff.& hoc puto verũ.¶ Op.ad l.iſtam j.de Iudæ.l.j.& de hæredi.inſti.l.collegiũ. Glo.dicit, ꝙ hic loquit in collegijs licitis: ibi loquitur in illicitis: & dicit verũ.¶ Quærit hic gl.de duabus quęſtionibus. Primò quid eſt dictũ ſtylus.gl.exponit qđ dicit ſtylus: intelligo de teſtõ in ſcriptis, quod dicit arbitriũ: intelligo ſine ſcriptis. Mihi videt, ꝙ hic ve-
5 lit aliud dicere.& dico ꝙ hic appellatur † ſtylus circa ordinẽ: arbitriũ reſpicit ſubſtantiã diſpoſitionis. quaſi dicat, poſsit diſponere eo modo quo vult: & illud qđ vult, habet liberũ ſtylũ circa ordinẽ: liberũ arbitriũ circa diſpoſitionẽ: & poſsit relinquere illud qđ vult: & eo ordine quo vult. & vide tex.qui hoc videt innuere.¶ Et per hoc diſputãdo poſſemus dice-
6 re, ꝙ in relictis † ad pias cauſas nulla requiratur iuris ſolẽnitas: nec ex parte perſonæ relinquẽtis: nec ex parte ordinis: nec ex virtute ſeu veritate ſubſtantiæ ipſius diſpõnis: p iſta verba hic poſita. qđ probo: datũ eſt priuilegiũ militibus, ꝙ poſsint liberè teſtari qũo velint: vt j.de teſt. mil.l.j. illa verba importãt ꝙ etiã ſi eſt inhabilis inhabilitate ciuili: & etiã ſi ceſſet ſolẽnitas teſtatorũ: & etiã ſi prætereat filius: ꝙ talia teſtamẽta valeãt, vt patet per oẽs leges, quæ ſunt in illo titulo de teſta.mili. ergo iſta in propoſito: hic datur libertas, ꝙ liber ſit ſtylus, & licitũ arbitriũ relinquẽdi ꝙ vult: ergo omnes illæ ſolennitates iuris vident euacuatæ.¶ Contra hoc videt j.co.l.generaliter. vbi dicit, ꝙ teſtm̃ ſit alia iuris rõne irritũ. Rñdeo: verũ eſt, ꝙ ille defectus qui vitiaret teſtm̃ militare, haberet vitiare illã diſpoſitionẽ.& illo modo intelligo ibi.¶ Contra hoc facit j. eo. aut. ſi qua mulier. dico ꝙ per illã aut. nõ eſt huic generalitati in aliquo derogatũ: qa legitima liberorũ nõ debet minui: ſicut nec per teſtm̃ militare minui debet hodie: vt videbitis in l.cũ ex.j.tit.j.dicã in aut.ex cã, & dixi alio anno
a in l.j.ſi quis fue.ma.licet diſputãdo iſta opi. poſsit ſuſtineri[a]: tñ minimẽ ſunt mutãda, quæ interpretationẽ certã ſemper habuerũt: vt ff.de leg.l.minimẽ. ideo tenetis opi.gl.quam dixi ſ. quæ communiter tenetur.

SVMMARIVM.

1 ☞ Generalitas recipit limitationem de habilitate.
2 Collegio licito, & cuilibet de collegio poteſt relinqui.
3 Iudæo particulariter poteſt relinqui.
4 Conſtantinus fecit hanc legem, & fuit primus Imperator Chriſtianus.& nu.7.& ibi: quod fecit ordinare primum conſilium generale.& nu.32.
5 Lex ꝙ debeat intelligi ſecundum propriam ſignificationem: & ꝙ extenditur vt euitetur fraus, abſurditas, & cõtrarietas: & ꝙ debet per diuiſionem adiuuari.
6 Verba priuilegij ꝙ debeant intelligi in eum caſum in quo ius aliter diſponit.& nu.12.& nu.54.
8 Fides Chriſtiana ꝙ incœpit tempore Conſtantini prædicari.
9 Caſus in terminis huius legis.
10 Religio circa Deum eſt maximum præceptũ, de iure diuino & humano.
11 Inhabilis ad teſtandum ꝙ teſtatur ad pias cauſas.& nu.15.
13 Verbum vniuerſale quando additur verbo futuri temporis continentis extenſionem actus iam cõceſsi ꝙ nõ recipiat limitationem de habilitate.
14 Dictio geminata de eius natura eſt ꝙ omnia comprehendat.
16 Furioſus & mente captus, ꝙ non poſsint relinquere ad pias cauſas.
17 Diſpoſitio huius legis ꝙ tollat inhabilitatem inductã de iure ciuili ſolũ.
18 Pupillus ad pias cauſas non teſtatur, nec obligatur tamen voto.nu.19.
20 Filiusfamilias, ſeruus, vel monachus, quando poſsint teſtari ad pias cauſas.nu.23.& 24.& 25.
21 Priuilegium debet intelligi conceſſum, ſine alicuius iniuria.
22 Diſpoſitio huius legis ꝙ non habeat locum in prohibito teſtari, fauore alterius.
26 Damnatus ad mortem ꝙ nõ teſtatur ad pias cauſas, niſi cauſa cognita fuerit ſibi reſeruatum.nu.27.
28 Dubius de ſtatu ſuo, ꝙ poſsit teſtari ad pias cauſas.
29 Infamis quando poſsit teſtari in piam cauſam.
30 Vſurarius nõ teſtatur & ad piam cauſam, etiam beneficio huius legis niſi ſatiſdatione præſtita iuxta formam c.quanquã.de vſur.
31 Teſtamentum illius quẽ conſtat manifeſtè deceſsiſſe in peccato mortali: non ſuſtinetur etiam beneficio huius legis.
32 Diſpoſitio iſtius legis ꝙ habeat locum in quocunq; relicto, etiam particulari ad pias cauſas.
33 Quicquid fit pro ſalute animæ, dicitur ad pias cauſas.
34 Legatum factum diuiti expreſsè amore Dei, ꝙ non valeat vt relictum ad pias cauſas.
35 Eleemoſynam facere diuiti quando ſit laudabile.
36 Relictum pro malè ablatis incertis, dicitur relictum ad pias cauſas.
37 Relicta pro malè ablatis certis, gaudent beneficio iſtius legis & quando poſsit de tali legato Falcidia detrahi.
38 Abſoluere ab excommunicatione in mortis articulo quòd quilibet poſſit: licet aliàs non poſsit niſi papa.
39 Conſtitutus in mortis articulo quis dicatur.
40 Diſpoſitio huius legis an habeat locum in eo qui eſt in actu moriendi ciuiliter.
41 Teſtamentum ad pias cauſas conditum, per conſtitutũ in articulo mortis, ſi euaſit periculum an irritetur.
42 Teſtamentum conditum à ſano, & ſic non conſtituto in mortis articulo iuxta diſpoſitionem huius legis, ſi ſubitò talis moriatur: an talis volũtas gaudeat priuilegio huius legis.
43 Inſtitutio hæredis facta in teſtamento condito iuxta diſpoſitionem huius legis, ꝙ huius legis beneficio ſuſtineatur.
44 Subſtitutio pupillaris, vel exemplaris, an ſuſtentetur beneficio huius legis quando eſt facta in teſtamento, iuxta eius formam condito.
45 Hæres non conficiens inuentarium, in foro conſcientiæ non tenetur vltra vires hæreditarias.
46 Eccleſia vel pauperes ſi inſtituantur, ꝙ non teneatur vltra vires hæreditarias.
47 Sacerdos inſtitutus hæres ratione affinitatis, vel amicitiæ tenetur in ſolidum.
48 Verbum licẽtia, ꝙ importat liberam voluntatẽ.
49 Verbum iudicium, intelligitur, i. pro voluntate.
50 Verbum plenum, vel liberum, importat liberã voluntatem.
51 Verbum placebit, importat arbitrium boni viri.
52 Arbitrio boni viri debet intelligi diſpoſitio teſtatoris ad pias cauſas ſuper quantitate facta.
53 Teſtator quando teſtatur ad pias cauſas, committitur in libera eius voluntate, circa modum & perſonas.
54 Teſtator teſtando ad pias cauſas, ꝙ non poſsit minuere legitimam debitam filijs.& nu.55.nec patri nec patrono.& nu.56.nec falcidiam, nec Trebellianicam.& nu.57.
Et quãdo quarta quæ debetur curialibus. nu.58.
59 Relictum ad pias cauſas non valet, quãdo eſt pręteritus poſthumus ignoranter.
60 Legata facta ad pias cauſas in teſtamento, in quo ſcienter eſt præteritus, vel exhæredatus filius ſciẽter valent: & idem de fideicommiſſo.
61 Teſtamentum, in quo ſit inſtituta pia cauſa, & filio nihil relictum, non ſuſtinetur ex diſpoſitione huius legis: ſecus ſi filio aliquid relinquitur: licet non iure inſtitutionis.62.
63 Solennitas iuris ciuilis, ꝙ non habeat locum in relictis factis ad pias cauſas, à conſtituto in mortis articulo.nu.74.
64 Relicta ad pias cauſas in ſecretis mentis alienę ꝙ valeant: & ſi collata in alienam voluntatẽ quando valeant.
65 Relictum factum ad pias cauſas, quando valeat ſi in teſtemento non ſit inſtitutus hæres, vel adita hæreditas.& nu.66.
67 Votum ęſt alicuius boni Deo facta promiſsio, vel pollicitatio.
68 Teſtamentũ factum ad pias cauſas, an poſsit per eum, qui miraculosè reſurrexit reuocari.
69 Reſurrectio duplex.
70 In teſtamento ad pias cauſas, ꝙ quis poſsit decedere pro parte teſtatus & pro parte inteſtatus.
71 In teſtamento ad pias cauſas, ꝙ poſsit ſubſtitui maiori directò, & compendiosè.& 72.
75 In teſtamento ad pias cauſas nõ requiritur ſolennitas teſtium, nec rogitus.& nu.76.
77 In teſtamentis ad pias cauſas, ꝙ verba enũciatiua ſufficiant.
78 Relicta ad pias cauſas an efficiantur caduca propter non exiſtentiam perſonarum.
79 Teſtamentum conditum non adhibita ſolennitate iuris ciuilis, quando dicatur teſtamentum, vel vltima voluntas.
80 Diſpoſitio huius legis, quòd habeat locum in quacunq; diſpoſitione facta ad pias cauſas: etiam in non conſtituto in mortis articulo: & lex in contrarium facta non valeret.
81 Canones in concernentibus peccatum præualent legibus.
82 Duci ſpiritu Dei, quomodo quis dicatur.
83 Relicta ad pias cauſas non obſtante aliqua lege communi, vel municipali ꝙ iudicentur ſecũdùm canones.

a ¶ Suſtineri. Videlicet ꝙ hæc lex recipiat reſtrictionem de inhabilitate. cõtrarium tenet Bar. in repeti. idẽ quod hic tenet Bart. in l. j.§. nũciatio. de operis noui nuncia-

Abeat vnuſquiſ
que. Primò legã legẽ ſecundum
doct. recitãdo apparatũ. Secũdò
oſtendã qualiter hoc procedat,
vel non. Tertiò ponã intellectũ
quẽ habeo in lege noſtra. Quartò examinabo ma
teriam legis noſtræ, nihil extẽdendo &c. ad pri-
mũ breuiter h.d. Collegio catholico, & pio, põt
in vltima volũtate relinqui, h.d. Primo ponit ſta
tutũ ſuũ. Secundò remouet dubiũ, aliàs obſtacu-
lũ. Tertiò ponit rõnẽ. Secũda ibi: & nõ ſint caſſa.
Tertia ibi: nihil em̃ eſt. notabilia patẽt. ¶ Opp. ad
id quod dicit vnuſquiſq;. Nã multi ſunt qui non
poſſunt teſtari: qui ponuntur per gl. ff. de teſt. l. ſi
quæram⁹. & illi nõ poſſunt in codicillis relinque
re: vt l. ij. ff. de leg. ij. Sol. Vnuſquiſq; dicit, gl. ſcili
cet habilis ad teſtandũ: & nõ obſtant cõtraria. Nã
1 †generalitas recipit limitationẽ, & habilitatẽ:[a] vt
a l. vt gradatim. §. & ſi. j. de mu. & hono. hæc prima
gl. ¶ Secũdò op. quia ante hãc legẽ poterat relin-
qui collegio licito: vt ff. ad Trebel. l. omnibus. de
leg. j. l. ſi hæres. §. vicis. j. ad Trebel. l. ij. & l. cũ ſe
natus. ff. de reb. dub. Sol. Dicit gl. fateor ꝙ põt re
linqui collegijs, & etiam ſingulis perſonis: ſed de
eccleſijs h. d. quia de eis magis dubitaĩ. ¶ Tertiò
op. dicitur hic, ꝙ nõ ſunt caſſa talia relicta: cõtra:
imò talia relicta debent habere ſolẽnitatem aliàs
ſunt nulla: vt j. e. l. generali. & auĩ. ſi qua mulier.
Sol. Dicit gl. ꝙ nõ debẽt eſſe caſſa ob hoc ꝙ nõ re
liquunĩ eccleſiæ: tñ oẽs aliæ ſolennitates requirũ
tur in forma, & ſubſtantia in forma: vt d. l. gñali.
in ſubſtãtia apparet ꝑ aliã legẽ quã gl. allegat &c.
¶ Quarto opp. j. de Iudæ. l. j. Solue vt gl. quia ibi
2 in collegijs illicitis: hic verò in licitis. †Sed qñ col
legiũ eſt licitũ, põt relinqui cuilibet de collegio:
vt in l. cũ ſenatus. ff. de rebus dub. Fallit in colle-
gio hæreticorũ: qa illa ſecta eſt dãnata: vt j. de hæ
reticis. l. Manichæos. bene ergo poterat relinqui
3 vni† Iudæo ſingulariter: quia eorũ ſecta ſuſtineĩ:
nõ tñ faciũt collegiũ. ¶ Quintò op. diciĩ hic ꝙ ite
rũ nõ redit arbitriũ. Contra: quia eſt ambulatoria
voluntas vſq; ad mortẽ: vt l. rẽ legatam. ff. de adi
mẽ. leg. & ff. de dona. inter vir. & vxo. l. cũ hic ſta
tus. §. ait oratio. Sol. Dicit gl. id nolle nõ põt, ſcili
cet ſecuta morte. nã vſq; ad mortẽ eſt ambulato-
ria. ¶ Sextò op. ꝙ magis hoĩes debeãt timere Deũ
& eũ diligere vt ff. de iuſti. & iure, l. ij. Solu. hic hy
perbolice loquiĩ ſecũdũ doctores. ¶ Quæro, quę
eſt ratio huius diſpoſitiõis. Dicit gl. fauore colle-
gij, cui relinquiĩ: vt colligiĩ ſtatim in princi legis.
Itẽ fauore relinquentis: vt colligiĩ ſtatim ex fin.
ibi dũ dicit: nihil enim eſt. Secundò quæriĩ, quid
vult dicere ſtylus, & arbitriũ. Glo. dicit: ſtylus di-
ciĩ qñ diſpoſitio fit in ſcriptis. hic eſt intellectus
gl. quẽ oẽs doc. ſequunĩ. ¶ Venio ad ſecundũ: &
præmitto ꝙ lec. gl. doc. eſt vera, & veriſsima, in-
quantũ dicit. ꝙ valeat relictũ factũ à perſona ha-
bili cũ ſolẽnitate debita: ſed inquantũ vellet con
cludere, ꝙ per perſonã inhabilem, & ſine ſolenni
tate cõi, nõ poſſet relinqui: hoc oſtendã nõ proce
b dere. ¶ Et pro intellectu iſtorũ[b] docto. præmitto,
4 ꝙ hoc eſt lex Imperatoris† Conſtãtini lata ad po
pulum, vt apparet ex ſuperſcriptione in libris an
tiquis. Vnde principaliter non ſolũ fuit facta in
fauorẽ vniuerſi populi, & priuilegiorũ, ſed etiam
perſonarũ eccleſiaſticarũ. Secundò pręmitto, ꝙ in
rubr. noſtra tractaĩ de tribus: ſcilicet de ſacr. ſan.
eccle. Item de rebus earũ. Itẽ de priuilegijs earũ:
vt ex ea patet. ſed in hac lege nil diſponit de eccle
ſijs, ſiue capiamus pro loco, ſiue pro perſonis enu-
meratis: cũ enunciatur collegiũ eccleſiarũ eſſe ap-
probatum catholicum, & ſanctũ. ſed hoc per hãc
l. principaliter non diſponitur. Itẽ hac lege nõ diſ
ponitur de rebus eccleſiarum: prout res eccleſiarũ primò acquiſitæ ſunt,
ſed diſponiĩ de iure, ſeu modo acquirẽdi. In modo ergo acquirẽdi debet
eſſe aliquod priuilegiũ cõmune: vt cõgruat rubrica in ſecũda parte. Hoc
etiã ſentit gl. rubricæ, dũ dicit: quibus oĩbus. & poniĩ aliquod ſingulare.
5 ¶ Tertiò præmitto, ꝙ† verba legis debent intelligi ſecũdum propriam
ſignificationẽ: nec ad alia debẽt extẽdi: niſi reſultaret fraus, & abſurd⁹ in
tellectus: vel niſi eſſet cõtrarietas. Itẽ ꝙ debeãt aliqua ſub diuiſiõe adiu-
uari: vt ff. de leg. l. in ambig. & ſ. in prima cõſtitutione. §. quibus. His ꝑ-
6 miſsis arguo ſic: Verba priuilegij† debẽt intelligi in eũ caſum, in quo ius
cõmune aliter diſponebat: vt ff. ad muni. l. j. & ibi ꝑ Iuriſcõſultum repre
hẽſa eſt ſñia eorũ, qui intelligebãt ius cõe ſecundũ qđ priuilegium diſ-
ponebat: ſecundũ lec. glo. hæc lex cõtra ius cõmune nihil inducebat ſpe
ciale, vel ſingulare: ergo nulla eſt hæc lec. Ad idẽ, qa lex debet eſſe prola
ta in caſu dubij: vt l. quod Labeo. ff. de Car. edic. ſed ſecundũ hanc lectu.
iſta lex eſt prolata ĩ caſu certi: ergo mala eſt lec. nec quod dicit gl. ꝓdeſt:
qa de eccleſia magis dubitabaĩ. & hoc falſum eſt: cũ omne collegiũ eccle-
ſiaſticũ eſſet approbatũ hac lege, vt hic apertè colligitur. ergo caſus legis
erat quòd collegio approbato poſſet relinqui: vt legibus. ſ. alle. ff. de col
le. illi. l. j. Statim ergo ꝙ Imperator Cõſtantinus approbauit fidẽ Chri-
ſtianã, fuit certum de iure, ꝙ collegio eccleſiaſtico poterat relinqui. Vnde
ſecundùm hanc lect. Imperator populo ſeruiuit de vento. Probatur per
iſtas gl. & intellectus hui⁹ legis reſtringiĩ vltra quã ſignificatio verborũ
importat, & ad hoc nulla lex vel ratio cõpellit, vt patet, ergo &c. ¶ Ve
nio ad ſecundã & tertiã lect. quam intendo tenere & eſt congrua veritati.
Breuiter h.d. Vnuſquiſq; in mortis articulo cõſtitut⁹ põt relinquere ad
c pias cauſas de bõis ſuis hoc quod optauit: aliquo defectu iuris ciuilis[c] cir-
ca perſonam, diſpoſitionem, vel ordinẽ non obſtante. h.d. tex. l. cum toto
eo quod dicturus ſum. Diuide l. in tres partes, vt ſ. ¶ Antequã ponã ca-
7 ſum in terminis, præmitto† ꝙ Cõſtantinus author huius legis fuit prim⁹
8 Imperator Chriſtianus: vt j. de na. li. l. diui. & eius† tẽpore incœpit præ
dicari Chriſtiana fides in remiſsionem peccatorum per Ieſum Chriſtum.
In eodẽ tẽpore fuit coadunatum illud generale conſilium vniuerſorum
ſanctorum cccxviij. patrũ: vt ſ. titu. j. epiſtola victor. & xvj. diſt. c. ſexta
ſynodus. & c. vnde contingebat ꝙ multi relinquebant de bonis ſuis pro
anima ſua in remiſsionem peccatorũ amore Dei ad pias cauſas: maximè
ſanctis collegijs clericorũ, & potiſsimè, dum erant in extremis conſtitu-
ti: quæ voluntates caſſabantur per varios defectus: & ſic piæ voluntates
defunctorum defraudabantur. quod dum ad Principis venit notitiam, ſe
9 intromittens in fauorem populi, hanc legẽ condidit. Pone ergo † caſum
hic: Propoſitum fuit coram principe, ꝙ voluntates defunctorum ad pias
cauſas quæ factæ fuerant, dum eſſent tempore mortis in extremis, caſſa-
bantur per varios defectus, qui erant cõtra ſalutem animarum ſubditorũ
ſuorũ: quare ſupplicatum fuit, ꝙ placeret ſuper hoc prouidere. Impera-
tor reſpondet & ſtatuit. Nos prouidem⁹ ꝙ vnuſquiſq; decedẽs, hoc eſt,
in actu decedendi exiſtẽs, habeat licentiam relinquendi ſacro collegio ca
tholico, de bonis ſuis id quod optauerit. hoc eſt ſtatutum. Secundò remo
uet obſtaculum dicẽs, ꝙ dicta iudicia nõ ſint caſſa aliqua rõe, nec ex de-
fectu ꝑſonæ: vt colligitur ex dictione vniuerſali, vnuſquiſq;, ſuprapo-
ſita, nec ex defectu diſpoſitionis: vt colligitur ex dicto vniuerſali ſcilicet
poſito, vt relinqueret quod voluerit, &c. ¶ Sequitur: nihil em̃. hic poni-
tur ratio. & dicunt quidam, ꝙ Imperator hic loquitur hyperbolicè: ſed
certè imò loquitur propriè. Vnde ad huius legis euidentiam ꝑmitto, ꝙ
10 †de iure diuino & humano primum & maximum eſt præceptum, religio
circa Deum: vt ff. de iuſt. & iu. l. ij. & in Euãgelio. Dilige Deum tuum ex
toto corde tuo, ex tota anima tua, & omnibus viribus tuis, & ex toto ſpi
ritu tuo, & ex tota mente tua: & dilige ꝓximũ tuũ, ſicut teipſm. Itẽ licet
ſemp oĩs homo debeat habere religionẽ erga deũ: tñ illo tpe pl⁹, qñ eſt in
mortis articulo cõſtitutus. nã poſtea nõ eſt locus pœnitẽtiæ. ¶ Hoc præ-
miſſo dicit Imperator: cã quare prædicta ſtatuimus eſt: qa ꝑdicta relicta,
& legata, inſpiciunt religionẽ erga Deũ, & ſic in extremis poſtquã aliud
velle & nolle nõ põt nihil eſſe ꝙ magis debeaĩ hoĩbus, quã ꝙ in hoc ſty-
lus, hoc eſt, ordo ſit liber à ſolẽnitate iuris, & arbitriũ ſit licitũ, qđ iterũ
nõ reddit. h.d. Et per hãc expoſitionẽ expone literã l. qa clari⁹ patebit in
d ſeqntib⁹. ¶ Notabilia patẽt ꝑ ſe. ¶ Venio ad quartũ,[d] ſcilicet examinãdo
materiam l. noſtræ, quã intẽdo examinare principaliter per ſex q̃ones. &
circa quãlibet illarũ aliquos articulos facere. Primò, circa ꝑſonã relinq̃n
tis ibi: vnuſquiſq;. Secũdò, cira ꝑſonã ei⁹, cui relinquitur. ꝙ tangitur ibi:
venerabili cõſilio. aliàs collegio. Tertiò, circa tẽpus quo relinquiĩ. quod
tangitur ibi: decedẽs. Quartò circa res, quæ relinquũtur. ꝙ tangitur ibi
bonorũ ſuorũ. Quintò, circa iſtã diſtinctionẽ, diſpoſitionẽ, ſeu volũtatẽ.
quod tãgiĩ ibi: optauerit. Sextò, circa ordinẽ, & ſolennitatẽ relinquendi.
qđ tãgiĩ ibi: liber ſit ſtylus. ¶ De perſona relinquentis tractaturi primò
examinemus tex. ibi: habeat vnuſquiſq;. vtrũ hæc verba comprehendãt
11 etiã inhabiles: †videtur ꝙ nõ: vt l. vt gradatim. §. & ſi lege. de mu. & ho.
In contrariũ eſt veritas. nam iſta lex continet priuilegium ipſorum, qui
12 ſunt in mortis articulo, & etiã eccleſiæ, ſed† verba priuilegij debent in-
telligi in caſu, in quo de iure cõmuni non diſponitur: vt l. j. in fi. ad mu-
13 nicipa. ergo &c. Pręterea, qñ verbũ vniuerſale† additur verbo futuri tpis
cõtinentis extẽſionẽ actus, iam cõceſsi: tũc nõ recipit limitationẽ de ha-
bilitate: vt ff. de opis no. nũ. l. j. §. itẽ nũciatio oĩb⁹, vbi iſta qualitas omni
bus

POMATES. ¶ Et habilitatem. Vide de hoc Barba. cõſil. j. col. viij. vol. ij. & conſi. lvj. col. xij. cũ ſeq. in ij. vo. & Rom. cõſi. clxxx. col. ij. & cõſil. ccxiij. & Alex. lxxx. col. pe. vol. j. & conſi. ciij. col. ij. vol. j. & facit tex. in l. j. in prin. ff. ad l. fal. & Bal. in c. j. col. iiij. de reſcri. & glo. in l. ij. j. vbi de ratio. & Bar. in l. j. ff. de eo quod certo loco. Seue. in repet. l. omnes populi. char. xxviij. col. ij. ff. de iuſti. & iur. & vide etiam text. & ibi Bar. in l. ſi infanti. col. iiij. in fi. j. de iu. delibe. & Iaſ. in l. quãdiu. colũ. ij. j. qui admit.

P. PAV. P.

a ¶ Et habilitatẽ. Vide ad Barb. in l. j. §. nunciatio. ff. de noui oper. nuncia.

POMATES.

b ¶ Pro intellectu iſtorum. Et poſſet ſuſtineri hæc opiñ. Bart. quãuis ab omnibus reprobetur per regulã qua cauetur ꝙ lex generaliter loquens nõ recipit reſtrictionẽ de habilitate quando tractatur de fauore publico. l. ſi quis. in §. vtrum. in verſi. hi quoque ff. ad Sylla. De quo quidem in caſu noſtro ſine dubio tractaĩ etiam & principaliter, non ſolùm de fauore publico, ſed etiã quod plus eſt, de fauore animæ: quæ cunctis rebus eſt præferenda: vt l. ſancimus. j. eo.

POMATES.

c ¶ Iuris ciuilis. Vide Pañ. cõſil. xxxij. col. ij. vol. ij.

d ¶ Venio ad quartum. Et inquantũ Bar. voluit ꝙ qñ relinquiĩ pro vſu, ab eo q laborat in extremis, ſufficit de iure ciuili quæque voluntas: licet iſta lect. ſua ſit noua, tñ non eſt vera, nec in iudicijs, nec in ſcholis. & contra eũ cõſuluit Ang. in cõſi. inci. in nomine dei amen. in cauſa pręditcta & alleg. contra Bart. c. cũ eſſes. & c. relatũ. de teſt. & qñ ibi dicit, qđ ſecundum leges humanas teſtamentũ conditum in extrema volũtate requirit ſeptem teſtes. Or vide ibi Angel. Et de his qui ſunt in extremis conſtituti, vide do. Abb. in conſil. xj. Andr. Barba.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶Furioſus. Adde quid in ꝓdigo, cui per Principem interdictum eſt bonis, & datus curator an faciat teſtamentū inter filios, & ſubſtituat paupe res valet teſtamen tum. Vide Bal. qđ ſic, eius conſil. cccxxxv.j.lib.

b ¶Secundò q̄ro, an habeat locū. Adde xvj.q.j.c.ſi qs laicus.xx.q.j. per totū.de re.c.j. & fi.c. ad noſtrā.c. ſi quis. e.ti. Andre. Barba.

POMATES.

¶Vide do. Præpo. Philip.in repe.c.ſi pater.de teſt. in vj. in iij.col.& not. qd per reſcriptum ſpeciale.j.de preci, Imper. offe. vide etiā Bar.conſi.lviij.in j. volu. & Capram lxxxv.& Iaſo.in l. licet.j.de teſta.milit. & ibi Panor.in fi.& Alex.col.j.& Iaſ.in l.ſeniū colū. vij.C. qui teſt. fa. poſ.& in l.ſi frater. eo.titu.

P.P. A V. P.

b ¶Secundo q̄ro.Vide Barba.in cap.ad hoc. in iiij.colū.& ſeq. extrà de teſta. Matheſi.no.clxxxij.viđ ad bar.in l.cū in his. §. ſi ī annos. ff.de tranſact. Vide Alexand. cōſil. dcxv.& in præced.

c ¶Diſpenſatum.Et ex hoc dicit Bal.ꝙ ſi ſtatutū dicit, mulierē nō poſſe teſtari ſine cōſenſu propinquorum poterit tamen ad pias cauſas ſine eorū cōſenſu teſtari: ſecundū eū in l.generali. j.e.pro cuius dicto facit l.iubemus nullam. & ibi ipſe.no. j.eo. Adde Bal.cōſi.cclxix.

POMATES.

d ¶Alieno arbitrio. Vide Pa.cōſ. lxiij. col.vij.in fi.volu.j.

e ¶Diſponere pōt. Conſil. ccxciiij. & conſi.ccxcviij.& d. Alexā.in l.j. §.hoc aūt.col.ij.ff.ad Trebel.& Iac. in l. ſenium.col. iij. & iiij. & ſeq.j.qui teſt.fa ce.poſſ.

f ¶Ca.licet.De cuius intellectu viđ Bal. in l.ſenium. j. qui teſta.face.poſ.

bus dieb⁹, nō reſtringiẗ ad iuriſdictionē aliàs iuri
dicos ſed cōprehēdit etiā dies feriatos. ſic ff.de tut.
l.iij.§.quolibet loco. Ita dicit Ia.de Are.& Odo.
in d.§.itē nunciatio oībus. Et ꝑ hoc rñdeo ad l.vt
gradatim.§.& ſi lege.qa ibi cōtinet cōceſsionē ali
cuius noui actus: hic verò cōceſſum vniuerſaliter
ꝙ poſsit relinqui, extēdiẗ ꝑ hāc legē Pręterea hoc
vr̄ expreſſum in ſimili ff.de mili.teſt.l.j.§.j.cōiun
cta l.iure militari, e.ti.nā ibi l.prima cōcedit mili-
tibus liberū arbitriū ꝙ poſsint teſtari: hæc aūt nō
recipit limitationē de habilitate: imò miles ſurd⁹,
& mutus poterit teſtari: vt l.iure militari. Præter
14 ea natura dictarū dictionū geminatarū † eſt omnia
cōprehendere: vt.ff.ad Trebel. l. baliſta. facit de
iure fiſci.l.ait diuus.§.j.ſed hic eſt dictio gemina-
ta: vnuſquiſq;.ergo &c.ff.de hær.inſtit.l.hoc ar-
15 ticulo. Concluditur ergo ꝙ hoc † verbo cōprehen
ditur etiā inhabilis ad teſtandum: nō tñ intelligas
de omni inhabilitate vt.j.dicam. Itē quæ dicā hic
& ibi, locū habent in oībus, qui ſunt in mortis ar
ticulo, vt dicā j.ī iij.q.principali, ꝓut de iure ciui
li loquiẗ, ſed de iure canonico, & etiā diuino, idē ī
quolibet diſponēte ad pias cās: vt dicam in vj.q.
principali.ī vltima q.¶ His viſis, ꝓiſti⁹ paſſus de
claratione, de quo inhabili intelligiẗ, facio multas
q̄ones. primò an habeat locū ī furioſo mēte capto
& ſilib⁹. Scđo, an ī pupillo. Tertiò, an ī filioſ.mi
liàs, & in ſeruo, & monacho & ī cap.minuto alias
capto. Quartò, qd in dānato ad mortē. Quintò, an
in dubio de ſtatu ſuo. Sextò, an in infami & vſura
a rio.¶ Primò, q̄ro an in caſu hui⁹ legis furioſus[a] &
mēte captus, & ſimiles, poſsint relinquere: & vide
tur ꝙ ſic: qa dicit vnuſquiſq;. & ſic comprehendit
16 inhabiles.¶ Contrarium † eſt verū. Nam ſecundū
hanc interpretationem hęc lex implicaret contra
dictionem in terminis. Nam hoc ꝑmittit vltimā
voluntatē cōdere, prout optauit: & ideo diciẗ li-
berū ſit arbitriū. in furioſo & mēte capto nō cadit
recta voluntas, nec arbitriū, &c. pro hoc expreſsè
17 vide j.de teſt.mil.l.fi. † Præterea, vt dixi ī ſumma
rio: per iſta verba videẗ diſpenſatū cōtra omnem
inhabilitatē inductā, nō iure naturali, ſed iure ciui
li: ſed furioſus & mēte captus ſunt huiuſmodi.ſ.ī
habiles de iure naturali quo ad diſpoſitionē, ꝙ pa
tet: qa nō naturaliter obligātur: vt ff.de fideiuſ.l.
Marcellus. & ibi no.ergo, & c.de re.iu.l.ī negotijs
niſi faceret eo tp̄e, quo haberet dilucida interual-
la: vt l.furioſum.j.qui teſt.fa.poſ. Ecce ergo pr̄ia
declaratio: ꝙ hęc cōſtitutio nō diſpenſat cū inha-
bili ex defectu intellectus: & hoc probaẗ ī ſimili.
Cōceſſa eſt militi licentia, & libera facultas teſtā-
di tñ hoc intelligiẗ ꝙ ſit libera ab omni ſolennita
te iuris ciuilis, nō gentiū. vt d.l.fi.j.de te.mi.& ff.
de teſt.mi.l.neq; eñ.§.ſi ſeruū ꝓpriū. nō ergo pōt
miles īſtituere ſeruū ꝓpriū, cui⁹ ſtatus eſt anni-
hilat⁹, de iure gētiū: qa ſeruit⁹ eſt cōſtituta à iure
gentiū: poteſt autē inſtitui deportatus, in quo eſt
defectus iuris ciuili tm̄: vt l.neq; enim.§.deporta
b ti.¶ Secundò quæro[b] an habeat locū in pupillo.
18 dicunt quidam † ꝙ nō, per d.l.fi.j.de teſta.mili.&
ff.de teſt.l.qua ætate. quod eſt indubitanter verū
in pupillo infante, & infantiæ proximo, qui non
pōt obligari naturaliter, cū nō intelligat: vt l. qđ
pupillus.ff.de cond.inde.no.plenè ff.de noua.l.j.
quia eſt inhabilis ex defectu intellect⁹: vt dixi in
ꝑce.o. Sed ſi eſt pupillus proximus pubertati, qui
poteſt naturaliter obligari, & tūc habet dubium.
Tamen idem dico quod non poterit diſponere li
cet obligetur naturaliter contrahendo cum alio:
19 tamen nuda voluntate nō obligaẗ niſi † vouendo
Deo: vt ff.đ polli.l.ij.§.voto ergo nō valet diſpo
ſitio eius facta in vltima volūtate: quia ex ſui pro
pria voluntate diſponit, illud votum. Nūquid ad
hoc requiriẗ tutorū authoritas: qa effectus vltimę
volūtatis cōferẗ poſt mortē: & ſic an tutorū auto
ritas cōferatur in tp̄s finitæ tutelæ: dic ꝙ nō: licet
ſit arg. cōtra. C.de dona.ante nup.l.qđ ſponſæ.fa
cit qđ not.ff.ad Trebel.l.j.§.fuit quęſitum.¶ Itē
qa iſtud diſponere in vltimis voluntatibus eſt do
nare: vt l.legatū.ff.de leg.ij.cui nō authoratur tu-
tor: vt l.j.§.ij.de tu.& ra.diſt. Hoc etiam patet: qa
hic eſt actus ſapientū virorū: Pupillus eñ mortis
cogitatione turbatus, nō intelligeret ſeipſum vt
l.fi.j.de teſt.mi. Pro hoc de ſepul.c.licet.li.vj. vbi
impubes nō pōt ſibi eligere ſepulturam. Et hic ſu
mas talem rationē, ꝙ in illo actu vltimæ volunta
tis, pupillus, etiā proximus pubertati, non dicitur
habere intellectum. Et hoc cadit ſub prima regu-
la: quia per hanc cū iſto nō videẗ diſpenſatū: quia
in eo eſt defectus rōne intellectus.¶ Tertiò quę-
20 ro, quid de filioſa.ſeruo † & monacho, etiam intel
ligo de adulto & capace intellectus? Reſpō. filiuſ-
fami.ſi habet caſtrenſe peculium, vel quaſi: de iſto
iure cōi poteſt diſponere: vt j.qui teſt.fa.poſ. l.fi.
Poteſt etiam habere peculium profectitiū: & de
iſto non pōt diſponere: quia non ſuū vt l. certū.j.
fami.herciſ.& hac lege dicitur bonorū ſuorū &c.
Et per hoc idē dico in monacho vel ſeruo, cùm ni
hil habeāt: & ſic aliquo modo nō pñt diſponere:
vt in auẗ.ingreſsi. Iſta eñ prohibitio magis eſt ra
tiōe rerū, quā rōne perſonarū.¶ Fallit vbi mona-
chus pōt diſponere: vt dicā j.c.auẗ.ſi qua mulier.
Itē pōt habere peculiū aduentitiū: & iſtud eſt du
plex: quia vel patri quæritur vſuſfructus, vel nō.
Primo caſu de iure cōi filiuſfa.nō pōt teſtari patre
inuito, vel etiā volente: vt l.vlti.qui teſta.fa.poſ.
¶ Et hic eſt duplex rō. Prima ratio: Non pōt te-
ſtari patre inuito, & hoc in fauorem patris, ne tur
pitudini dediti filij ſentiant triſtem euētū, &c.vt
j.de bo.quæ libe.l.fi.§.filijs aūt. Cōtra hāc rōnem
nō videẗ diſpenſatū per hanc l.quia nūquā priui-
21 legiū cōceſſum per † principē intelligiẗ cū alterius
iniuria: vt l.nec auus.de emanc.lib.& l.ij.§.meri-
tò.ff.ne quid in loco publ. Ne ergo fraudeẗ pater
nō poterit teſtari filius, ſine conſenſu patris: vt l.
j.de teſta.mil.ff.coniuncta l.in fraudē.in prin. eo.
22 ti.¶ Ecce ergo alia limitatio: † quando quis prohi
betur teſtari propter fauorē alterius: tūc hac lege
c ex tali defectu nō intelligiẗ diſpenſatū.[c] ¶ Secūda
ratio eſt, ꝙ filius nō pōt teſtari patre volente de ta
li peculio aduentitio: quia vltimæ voluntates nō
debēt pēdere ex alieno arbitrio: vt l.receptū.ff.cō
mu.prædi. Sed ſi poſſet ꝓpter patris cōſenſum pē
deret ex alieno arbitrio, ergo &c. Ita not.per Cy.
qui teſta.fa.poſ.l.ſeniū.§.j.¶ Contra hūc defectū
puto diſpenſatū per hanc l.nā captatoria volūtas,
d quæ pendet ex alieno arbitrio,[d] valet ad pias cau-
ſas: vt extra, de teſta.c.cū tibi. Concludiẗ ergo, ꝙ
23 filiuſfamilias † in mortis articulo cōſtitutus cōſen
tiente patre per modū vltimæ volūtatis de aduen
e titio peculio diſponere pōt,[e] per hanc l. pro hac
f extra, de ſepul.c.licet.[f] in fi.li.vj.¶ Poteſt etiā ha
bere filiuſfami. peculiū aduentitiū, cuius patri nō
quæritur vſuſfructus: & de iſto cōiter nō pōt te-
g ſtari:[g] vt l.pe.in fi.j.qui teſt.fa.poſ.& l. qui in po
teſtate.ff.de teſta.& ad Trebel.l.j.§.in filij. Sed in
24 propoſito dico † ex beneficio huius legis ꝙ in vlti
h ma volūtate poterit diſponere[h] ſine cōſenſu pa-
tris. Si eñ filius viuēs inter viuos pōt abſq; patris
cōſenſu donare: hac lege diſpoſitū eſt vt quicquid
poſsit in quacūq; ſolēnitate inter viuos facere, ꝙ
in mortis articulo cōſtitutus poſsit liberè abſque
alicuius ſolennitatis obſeruatione illud idem face
re. Et hoc eſt qđ dicit: liber ſit ſtylus, & liberū ſit
arbitriū. & intelligo de rebus ſuis: & quæ ſuæ du
rāt vſq; ad tp̄s mortis: vt ſtatim dicā.¶ Vbicunq;
25 aūt ſ.dixi, filiū nō poſſe teſtari † intelligo niſi quo
ad ſepulturā: vt in d.c.licet.de ſepul.li.vj. Itē pñt
monachi.c.fi.j.e.& d.c.licet. Idē puto in ſeruo: &
in alio caſu: vt j.de ſecū.nup.l.in quibus. ſecundū
cōem modū loquēdi.¶ Quartò q̄ro, qd de his qui
i dānanẗ ad mortē, an poſsint diſponere[i] ad pias cās
ex priuilegio huius legis. Et conſtat ꝙ de iure cōi
26 nō poſſunt: vt l.eius q in fi.ff.de teſt. Puto † aūt ꝙ
nec ex bñficio huius legis poſſunt primò, vt dixi
per hāc legē eſſe diſpēſatū in defectu, qui eſſet de
iure ciuili: ſed hic defectus eſt de iure gētiū qđ na
turale appellaẗ, qđ probo: ideo iſte nō pōt teſtari:
quia efficiẗ ſeruus: vt d.l.ei⁹ qui.in fi. Seruit⁹ aūt
eſt cōſtituta de iure gētiū: vt l.iiij.ff.đ ſtatu homi.

g ¶Teſtari. Viđ Roma.qui limitat hoc dictū Bar.per text. in l.cū multa. j. de bo.quæ lib. in d.l. pe.& fi.j.qui teſta. fa. poſ. adde plenè per Paul.de Caſtr. conſi.ccj.

h ¶Poterit diſponere. Cōtrariū tenet idē Bart.in l.qui in poteſtate.ff. de teſtamen.

¶Pro concordia. Aduerte, ꝙ conſenſus patris nō requiriẗ in teſtamento filijfami. in bonis aduentitijs, vbi patri non quæritur vſuſfructus. Ita Bar.in hac repe. verſi. pōt etiā habere filiuſfami. vbi do. Alexā. in apoſti.alle. Bart. ſibi cōtrarium in l. qui in poteſtate.ff. de teſta. Tu dic. ipſe Bar. ſenſit idē quid hic dum ſpecialiter loquitur in teſtamēto ad pias cauſas, vt poſsit teſtari: & ita loquitur etiā Bart. hic, dū dicit, ex beneficio huius legis, quæ loquiẗ ad pias cauſas. Adđ ad no. ꝑ ipſum do. Alex. in l.ſeniū.& in l.fi. C.qui teſt.fac.poſ. vbi refert eandem cōtrarietatem. col. ij. Et ſi bene conſyderentur eius dicta poſſet ſolui aliter ſecūdū verba Fulg. quæ ibi refert. adđ etiam ad cōſi. Paul. de caſtro. cxcix. ad Bart.in l. Imperator. ad Trebel. & ad materiam. l. filiuſfa.ff. ad l.Falc. & l. ſi quæramus. ff.de teſt.

i ¶Poſsint diſponere. Quid de eo qui eſt apud hoſtes. dicit do. Abb.in c.fi. in fi.de teſta. credo ꝙ nō poſsit diſponere: quia ſeru⁹ eſt nec plus dicit. cogita: & vide in l. qui

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

à latronibus.ff.de teſt.Et ex oppoſito facit quod no.Bal.in l.j.ad fi.§.tit.
j.vide tamen quod no.Bal.in l.fi.in vlt.col.ſi à non cõpe.iud. vbi dicitur,
ꝙ ſi relinquit pro malè ablatis,valet. Et circa iſta vide Archi.iiij.q.ij.illud
& Io. And.in c.quãquã.de vſur.in vj. Adde q̃d Io. And.in addi. ad Spe.
in ti.de inſtru.edi.in §.cõpendioſè ponit de Rege Henrico filio Federici,
qui capt⁹ fuit à Bo
nonienſibus, & ibi
fecit teſtamentum
& mortuus eſt: q̃d
eius teſtamentum
non valebat. Et ita
dicit tenuiſſe accur
ſiũ: quia capta ſunt
capientium, & ca-
pti fiunt ſerui. & vi
de per Spe.vbi.§.&
ꝙ deportatus pro
malè ablatis poſsit
teſtari, voluit Ro-
ma.conſi.clxiiij.

POMATES.
a ¶ Iuregẽtium. Vi-
de Pañ. conſil.lxij.
col.iij.vol.j.

POMATES.
b ¶ Vſurario. Et q̃d
in excõicato. vide
Fed.cõſil.lxxiiij.&
conſi.cxviij.

c ¶ Non valeant. Cõ
trarium conſuluit
do. Ant.de But.in
cip. in nomine pa-
tris.ad primum du
bium &c. Idem cõ
ſuluit Petr. de An
char.& per ipſos in
rubrica extra, de te
ſti.in Decretalibus
& Bald. hic in repe
ti.& quòd non va-
let etiam de volun
tate Epiſcopi, niſi
præſtita cautione.
Sed Bal. nota,in l.
executorem. in ij.
colũ. de execu. rei
iudica. Adde quod
Pau.de Caſtro con
ſil.cxlviij. tenet ꝙ
teſtamentum vſu-
rarij valeat, in quo
pauperes ſunt ſub-
ſtituti: donec pro-
betur quòd illis,
quibus erãt extor-
tæ, intererat cautio
nem præſtari: quia
vſuræ poſſent eſſe
incertæ, & pauperi
bus diſtribuendæ
per aliàs rationes.
Idem cõſuluit Pet.
de Anc.conſ. cccc-
xxx. vbi de Barto.
hic mentionem fa-
cit. opi. tamen Bar-
tol. ſecutus eſt Ab
bas conſilio. j. li-
bro.ij.

que eſt cõtra. ergo &c. licet hoc caſu per actũ iuris
ciuilis ſit inducta, ſcilicet per cõdemnationẽ: tñ de
a iure gentiũ[a] eſt ipſa. Pro hoc ff.de teſt. milit. l.ex
militari. Facit eo.ti.l.neq; eñ.§ ſed ſi ſeruũ. Præ-
terea, hac lege permittiť, ꝙ decedens relinquat de
bonis ſuis quod optauit: & ſic de bonis quæ ſua
erant tẽpore mortis: ſed iſte poſtquã eſt lata ſentẽ
tia, pdit libertatẽ: & oĩa bona ſua antequã moria
tur: vt l.q̃d ad ſtatũ. & l.qui vltimo.ff.de pœ. Pre
terea, bona iſtorũ ſunt alteri attributa, per auť.bo
na damnatorũ. Si ergo intelligerem de bonis poſ
ſe diſponere: priuilegiũ tenderet in præiudiciũ iu
ris alterius. q̃d eſſe nõ debet: vt probatur in prece
denti quæſtione. Nec obſtat ꝙ donare poſsit inter
viuos viuens: vt dixi in fi. præcedẽtis quæſtionis:
quia fateor: vt l.poſt contractũ.ff.de dona. qñ illa
donatio ſumit vires tẽpore quo celebrať. ſed hic
diſpoſitio ſumit vires tẽpore mortis, quo deſinẽt
res eſſe ſuæ. Quæ ratio ceſſat in præcedenti quæ-
ſtione. Facit.ff.de dona.cauſa mortis.l.ſi quis.pre
27 dicta vera, † niſi in ſentẽtia fuerit reſeruatũ ſibi cã
cognita: vt d.l.ex militari. ¶ Quintò quæro, quid
28 in dubio de ſtatu ſuo. R̃ñdeo: credo ꝙ † poſsit ex
diſpoſitione huius legis, ſi eſt in mortis articulo
conſtitutus, de bonis ſuis diſponere: vt ff.de teſta.
mil.l.j.cõiuncta l.ex militari. §. ſi miles incertus.
ff.e.ti. hic eſt enim defectus iuris ciuilis, in quo di
ſpẽſatũ eſt. ¶ Sexto quæro, quid de infame & vſu
b rario[b]: an cũ eis per hãc legẽ videať diſpẽſatũ. Re-
ſpondeo: infamis de iure cõi põt teſtari regulari-
29 ter: † vt j.de ſecun. nup. l.j. Fallit in damnato de
crimine famoſo: vt ff.de teſtamen.l.is cui.§.fin.&
eo.ti.l.cũ lege.& ff.de teſtibus.l.ob carmẽ. In iſto
aũt caſu, ſi vſq; ad mortẽ ſuã retinet bona ſua: pu
to ꝙ poſsit diſponere ex diſpoſitione huius legis,
quæ remouet omne impedimẽtum ciuile. ſi enim
poſsit ad pias cauſas donare inter viuos vſq; ad vl
timũ vitæ ſpiritũ, ſiue exitũ: quare non poſſet re-
linquere ad pias cauſas? non video. nec huic legi
contrarium viſum eſt fauore piæ cauſæ, & religio
nis quæ erga Deum debetur, vt dictum eſt. ¶ De
vſurario verò, licet iure ciuili non videatur prohi
bitum quin poſsit facere teſtamentum: tamen iu
re canonico eſt ſtatutum, quòd vſurariorum teſta
mentum nullum ſit, niſi præſtita ſatiſdatione: &
c aliter facta nõ valeant,[c] ſecundum formã c.quan-
30 quã.extra, de vſuris.libro ſexto. Dico † tibi, quòd
ſi vſurarius ſeruat formam illius ſatiſdationis gau
det priuilegio iſtius legis. Si verò fecit teſtamentũ
illa forma non ſeruata, & ſatiſdatione non præſti
ta, & in mortis articulo conſtitutus, non valet ex
diſpoſitione huius legis. & quia conſtat ipſum in
peccato mortali decedere: relicta ad pias cauſas p
eum nõ ſunt recipienda, nec ad relicta admittitur
d eccleſia:[d] vt extra de vſuris. c. quia in omnibus.
vnde quicquid ipſe relinquit vel pio collegio, vel
pio loco, non poteſt ad pias cauſas dici: quando re
31 linquens non ſit in vnitate eccleſię. ¶ Idẽ dico † de
quocunque quem cõſtat notoriè in peccato mor-
tali deceſsiſſe: vt quia interfectus in furto, vel ſe-
ipſum occidi, vel ſimilia: vt extra, de furtis. ca. qui
cum fure. xxviij. quæſtio. v. capit. placuit. cum in
eorum relictis non eſt locus priuilegijs, quæ à iu-
re ciuili, vel canonico ſtatuuntur in relictis ad pias
cauſas, per hanc legem, & per auť. ſimiliter. ad le-
gem Falcidiam. & per l.nulli.j.titu.j. & hæc circa

POMATES.
d ¶ Eccleſia. Vide
Pañ.conſilio xxx-
iiij.in j.col.volumi.j.& domi. Anto.de Butri.conſil.xxv.& conſil.xxix.
colum.fina.

e ¶ Collegio. Et adde Bal.in l.iubemus.in j.col.j.de teſta.

f ¶ Homini locupleti. De iſta quæſtio. vide Bart. & quæ ibi dixi poſt eum
in l.alio in ij.colum. j.de ali.& ciba.lega. dicit tamen Bal. hic in lectu.not.
in repet. in ij.& v.colum. ꝙ relinquere conſanguineo eſt quid pium, ſi eſt
pauper. Et idem dicit Abba. Sicu. ſi relinquitur conſanguineo religioſo:
& allegat Bal. hic ita tenere. & hoc ſi amore Dei fiat. Idem dicit, ſi relin-
quatur conſanguineo pauperi, ſecundum Bal. hic quem ipſe allegat. & vi
de etiam Bal.in repetitione, & Ang.& Imo.in l.ſi Stichum.§. ſtipulatio.
de verb.oblig. Contra hoc facit, quod voluit Alexã.in l. ſi certis annis.in
iiij.vel v.co.j.de pac. reprehendens Ang. ibi volentem ꝙ l.j.j.de fideicom
mi. non habeat lo-
cum in alimentis
relictis diuiti. Et
hic adde etiã Bart.
in l.ſi cui annua.ff.
de annu.leg. vbi te
net ꝙ alimẽta reli-
cta pauperi, nõ ſint
ad pias cauſas. Ad-
de ꝙ legatum locu
pleti dicatur pro a-
nima, Pet. de Anc.
conſil.xiiij. Bal.cõ-
ſi.ccclvj.ij.lib.
Pro cõcordia. Ad-
uerte quòd in lege
alio.ff.de ali. & ci-
ba.leg. Bar. dicit ꝙ
quicquid relinqui
tur pro anima, etiã
diuiti videtur reli-
ctum ad pias cau-
ſas: & per conſe-
quens adde ꝙ ha-
bet priuilegia piæ
cauſæ: vt in detra-
ctiõe Falcidiæ &c.
Contrarius allega
tur in hac repet.
verſi. ſecundò quæ
ro, quid ſi relinqui
tur homini locu-
pleti euidẽter, &c.
Tu dic illud verbũ
homini locupleti
euidenter, dat ſolu
tionem. Aliam ſol.
dat Alber. in tra-
gab.ĩ v.patre. viij.
princi. quæſtione.
quòd quando lega
ti diuiti quem cre-
debat eſſe diuitem
vel non erat ita di-
ues vt exigit ſtatus
ſuæ nobilitatis: &
tunc procedant di-
cta in d.l.alio. aliàs
ſecus. Sed melius &
tutius ſecundùm
quod colligitur, ex
verbi: Bartoli in le
ge ſi quis annum.
ff. de annuis lega-
tis ſcilicet vt proce
dat prima opinio
quãdo relictum de
ſui natura erat fa-
uorabile: vt in cau
ſa dotis, vel alimen
torum, per not. in
lege ſi quis Titio.
ff.de legatis ſecun-
do. vel etiam poſ-
ſet ſolui ex no. per
eum in lege, ciuili-
bus. ff. de rebus du
bijs. vt quando ille
diues erat rector alicuius eccleſiæ: quia videť relictũ eccleſiæ: aliàs ſecus.

perſonas relinquentium ſufficiunt: ex quibus cla
rè apparebit reſponſio ad omnia, quæ circa perſo
nas relinquentiũ queri poſſunt. ¶ De perſona cui
relinquitur videndum eſt. & primò examinemus
intellectum literæ quæ dicit: Sanctiſsimo catho-
e lico, venerabiliq; concilio. dicit glo. collegio[e] ſiue
monachorum ſiue clericorum. Hoc non videtur
verum. nam tex. dicit: catholico concilio: ac ſi di-
cat, vniuerſali: vt no.§.ti.j.ſuper rubrica. & conci
32 lium vniuerſale primo fecit coadunare † Conſtan
tinus Imperator, author huius legis: vt xvj. diſt.
c.vj.ſynodus. vt ſuprà dixi. Sed dico quòd licet di
catur hic quòd de vniuerſali concilio loquatur: ta
men idem in quolibet collegio religioſo, & pio:
vt dicit gloſ. & ſtatim probabo. Vnde pro eorum
declaratione quæro, quid ſi relinquatur ad aliam
piam cauſam venerabili collegio clericorũ. Secun
dò, quid ſi relinquatur homini locupleti, cui detur
amore Dei. Tertiò, quid ſi relinquatur pro reſti-
tutiõe alicuius mali ablati, vel debiti. ¶ Super pri
mo, ſi relinquatur ad aliã piã cãm, videtur nõ ha-
bere locum priuilegiũ huius legis: quia eſt contra
ius commune: ergo non debet extendi: vt l.quod
vero. & l.ius ſingulare.ff.de legi. ¶ In cõtrarium
videtur hic gl.& no.j.eo.l.illud vbi dicit, ꝙ debet
extendi ad omnem cauſam ſimilem: etiam ſi nul-
la eſſet prohibitionis extenſio. Solu. Dico ꝙ iſta
relicta catholico collegio, videnť priuilegiata fa-
uore religionis, quæ eſt erga Deũ: vt hic dicit tex.
& c.dixi. Licet ergo in hac lege nõ nomineť Deus
vel religio: tamen dico, ꝙ propter hoc idẽ ſit. Per-
inde eſt ergo, ac ſi vni prouideretur, & alterius no
men ſcribať in teſtamẽto: quo caſu illud concedi-
tur ei, cuius cauſa ſit prouiſit. Nam ſi in teſtamẽto
nomineť vnus, & alteri relinquatur: perinde eſt,
ac ſi ille, cui relinquitur, foret nominatus: & attẽ
ditur is, cui relinquitur, nõ qui nominatur: & attẽ
ditur principalis prouiſio non quod accedit: vt ff.
de leg.j.l.ſeruo legato.§.ſi teſtator. & de leg. iij.l.
fideicõmiſſa.§.interdum. Licet ergo hic nomine-
tur cõciliũ, perinde eſt, ac ſi diceret: habeat vnuſ-
quiſq; licentiã relinquẽdi Deo, vel alteri pię cau-
ſæ, quæ reſpicit religionẽ: ergo bene dicit glo. hic
de alijs collegijs clericorũ: & bene dicit in l.illud
j.eo. vbi nõ excludiť alia cauſa ſimilis: nã in cauſa
ſimili in hoc caſu, nõ eſt extendere legẽ, ſed vnum
& idem ratione dicere. ſemper ergo apud Deũ ſit
cùm principaliter reſpicit illum. Iſta lex ergo hic
ſic videtur ponere caſum. Sic dicimus in interdi-
cto vti poſsidetis poſito in ædibus: q̃a gratia exẽ-
pli illud habet locũ in fundo: vt j.vti poſsidetis.l.
vnica. & ibi no.per gl.& per doc. latius. Dico aũt
33 † ad pias cauſas eſſe quicquid fit pro ſalute animę:
vt l.ſi quis Titio.de leg.ij.& ibi no.per gl. ¶ Secũ
f dò quæro, quid ſi relinquatur homini locupleti[f]
euidẽter amore Dei. Videtur ꝙ valeat, quaſi deo
legatum: vt d.l.fideicommiſſa.§.interdum.de le-
gat.iij. ſed Deo poteſt relinqui ſimpliciter: vt in
auť.de eccleſi.titulis.§.ſi quis in nomine. ergo &c.
34 Sol. Puto † ꝙ nõ videtur relictum ad pias cauſas[g]
g vt gaudeat aliquo priuilegio huius legis, vel alio
cõceſſo relicto ad pias cauſas: debet enim talis lar
h gitio fieri pauperi,[h] & nõ diuiti: vt lxxxvj.diſt.c.
non ſatis. & xij.quæſtio.ij. c. quiſquis epiſcopus.
Et hoc videť ſentire glo.j.eo.l.illud. & facit. ff.de
caſtren.pecu.l.& ſi forte. Pro hoc j. de mẽdi.vali.

g POMATES. ¶ Ad pias cauſas. Vide Alexan.conſi.cxxv.vo.j.&
conſil.cxxvj.e.vo.& Barb.conſi.lviij.col.xvij. volu.j. & pulchrè & latè
Bald.nouel.in trac.de dote, in v.parte prin.in vj.char.in verſicu.nunc me
transfero, per totum.

h ¶ Fieri pauperi. Quid ſi eſt diues, ſed non ſecundùm qualitatem ſuam, vi
de Bal.in repet.in viij.colum.

l.j.lib.xj.Poteſt tamen aliquis eſſe diues indigens alicuius ſecũdùm ſtatũ
35 ſuũ:& tunc etiam † eſt laudabile ei facere eleemoſynã: vt dicit ſctũs Tho
mas de Aquino in iiij.parte.q.xxxij.articulo vij.ſed dare euidẽter diuiti
bus, non eſt dare ad pias cauſas: vt ibidem dicit ſanct⁹ Thomas:ſed ſi eis
datur,magis videtur dari cauſa amicitiæ,vel cauſa cõſanguinitatis:& p̃-
mij,& hiſtrionibus,& ſimilibus, quàm amore Dei:vt dicit gloſ.in dicta
l.illud.& lxxxvj.diſt.c.donare.& c.ſequ.Sed ſi aliquis reliquerit diuiti,
quẽ putabãt inopẽ,quantũ ad ſe rectè relinquit ad pias cãs. xlij.diſtinc.c.
a quieſcamus.ſed ab illo diuite fortè legata eſſent auferenda, [a] & conuertẽ
da in aliũ vſum:arg.ff.de vſufru.leg.l.legatum. ¶ Tertiò quæro, quid ſi
b aliquid relinquatur ꝓ reſtitutiõe malè ablati, [b] certi,vel incerti vel inde
biti:an ſit locus priuilegio huius legis. Videtur q non quia nõ relinquit
collegio, vel ad aliã piam cauſam. E cõtra videtur q ſic:quia magis relin
quitur pro anima q reſtituatur malè ablatũ,quod eſt neceſsitatis: quã ſi
aliquid relinquat ſimpliciter, q eſt voluntatis.ſi pro anima:ergo ad pias
36 cauſas: vt dictũ eſt.Sol.Dicendũ eſt q ſi qd relinquit pro malè † ablatis in
certis,ita q veniat diſtribuendũ inter pauperes:iſtud dicitur relictum ad
pias cauſas:ſcilicet pro anima illi⁹,cuius fuit:vt extra,de homi.c.ſicut di
gnum.§.eos inſuper.& ibi not.per Bernar.Sed ſi relinqt qs debita,vt ma
lè ablata certa illis perſonis,qbus debẽtur: tũc nõ videret propriè relictũ
ad pias cauſas:proxima eñ cã relicti eſt,qa debitũ eſt,nõ ipſa pias cauſas.
Tunc enim propriè eſt relictũ ad pias cauſas,quando nulla neceſsitas ſub
eſt:ſed ſolùm ipſa religio.& ipſa liberalitas erga Deũ.Et pro hoc facit in
arg.ff.de don.l.j.vnde verba iſtius legis,ſecũdùm propriam ſignificatio-
nẽ in hoc nõ haberent locũ.Puto tñ q iſtud extendat in quibuſcũq; reli
ctis.vbi eſt eadem ratio:ſed in his eſt eadẽ ratio quæ in his quę relinquũ
tur ad pias cauſas, imò maior: quia abſolutè eſt neceſsitas,q talia debita
reſtituant nõ ſic de alijs relictis ſimplicibus.Pręterea ſic probo. In omni
diſpoſitione omne tacitũ ſubintelligit,ſine quo talis diſpoſitio non põt
habere effectũ:vt l.cui iuriſdictio.ff.de iuriſ.om.iud.& l.ſi ſtipulatus fue
ro per te non fieri quò minus.ff.de verb.obli.quæ lex dicit, q ſuperua-
cuũ eſt in diſpoſitione,q illud exprimat,cũ illud intelligat:vt l. veteres.
de iti.actuq; pri.ff.ſed in propoſito:ſi talia malè ablata nõ liceret ſic relin
qui: ergo nec alia ad pias cauſas:cũ illis non relictis decederet in peccato
mortali.& relicta ab pias cauſas nõ valerẽt,nec eccleſia reciperet: vt dixi
37 in vlti.q.præce.q.ergo hoc videt permiſſum.Puto † igitur q talia relicta
gaudeãt priuilegio huius legis:non tamen per hoc dico q habeant talia
priuilegia eõrum quæ relinquunt ad pias cauſas: & ſic de eis poterit detra
hi Falcidia:niſi ille cui relinquit verè probaret ſibi debitum aliũde, quã
ex teſtamẽto:vt ff.de aur.& arg.leg.l.qui vxori.ij.rñ.Et hæc ſufficiãt ſu
per perſonis,quibus relinquit. ¶ Sup tẽpore quo relinquit eſt videndũ,
vt dixi,quo ad hoc vt gaudeant beneficio huius conſtitutionis, requiri-
tur q ſit in mortis articulo cõſtitutus. Videamus an iſta hic ꝓbẽtur.Rñ.
ſi ex eo quod dicit hic,decedens. Iſtud eñ participiũ ſignificat tempus vi
tæ,quod eſt in actu moriendi:vt l.qui duos.§.j.ff.de manu.teſt.Facit ff.
de leg.iij.l.cũ quis decedẽs.in prin.& l.Pamphilo.§.propoſitum.& l.qui
dam decedẽs,ff. de admi.tut.in prin.Hoc etiã intellexiſſe apparet Impe-
ratorẽ in tex.dum dicit:Poſtquã iã aliud velle non poſſunt.Et ſic loquit
de eo,qui eſt in extremis,qui veriſimiliter non habet poteſtatem varian
di.Hoc etiã patet ibi,dũ dicit:Iterũ nõ redit arbitriũ.Hoc etiam perſua-
detur ratione.Si certũ eſt, q quis magis tenetur Deo,quàm Reipublicę:
vt l.ij.ff.de iuſt.& iur.vt ſ.dixi. Item tenetur quis magis procurare ſalu
tẽ animę:quã aliã rem:cũ anima prę ferat omnibus rebus:vt j.eo.l.ſanci-
mus.ſed oĩs homo,qui eſt in hoſtili loco pro ſalute Reipublicæ,põt libe
rè omni priuilegio militari teſtari:vt ff.de teſt.mili.l.j.multò magis ergo
debet concedi ei,qui eſt in articulo mortis, & in pugna cũ peccatis & ad
uerſario noſtro, libera poteſtas diſponendi ad pias cauſas: vt in dicta pu-
38 gna vincat, & animã nõ ꝑdat.Pro quo facit:quia in mortis articulo † qli
bet poſſet abſoluere ab excommunicatione, licet aliàs nõ poſsit niſi pa-
pa: vt extra de offi.ord.c.paſtoralis.§.j.eſt ergo hęc interpretatio æqua,
vera,iuſta,& ſancta. ¶ Quęro,circa hoc quatuor.Primò quæro quis dica
tur in articulo mortis cõſtitutus, Secũdò,quid ſi non eſt in actu moriendi
naturaliter,ſed ciuiliter morit in mũdo: vt eſt ingrediens monaſterium.
Tertiò,quid ſi ab illo periculo euaſit,an teſtamentũ irritet. Quartò, qd
ſi nullum inſtabat periculũ,& ſubito venit mors poſt factum teſtamen-
39 tum. ¶ Super primò,quãdo quis dicat in articulo † mortis cõſtitutus,di-
co q hoc verbũ habere poteſt latã interpretationem: quia quilibet vi-
uens põt dici in articulo mortis cõſtitut⁹. nam omnes morimur:& ſicut
aqua dilabimur.& ſic ſemꝑ poteſt dici decedens:quia ſemper de vita ſua
minuitur.Sed alia eſt intentio:tunc enim dicitur in articulo mortis cõſti
tutus.quando eſt inſtans periculum mortis expectãtis de proximo:vt ſi
eſt infirma valetudine detentus: vel ſi ſubeſt periculum mortis ab hoſti
bus,vel p̃donibus,vel hominibus potẽtibus crudelitate,vel odio: aut in
cidit in tẽpeſtatẽ,vel ſimilibus.quæ omnia ponuntur in l.iij.& ſeq.ff. de
dona.cau.mor.facit quod no.Ber.in d.c.paſtoralis.§.j.extra,de offi.ordi.
40 ¶ Secundò quæro, quid,ſi eſt in actu moriendi ciuiliter † per ingreſſum
monaſterij?Reſpondeo:non eſt idem,per hanc legem,per regulam,q ci-
uilis mors,& naturalis nõ æquiparantur:vt j.de his qui ve.æta.impet.l.
ſi.& ff.de legat.ij.l.ſi ita quis.§.fina.Præterea,aut quis moritur ciuiliter,
& neceſſariò quo ad deportationem, vel damnationem in metallum? &
habet locum hæc lex: vt dixi ſ.in quarta quęſtio.
primæ quæſtio. Aut moritur voluntariè, per in-
greſſum monaſterij.& tũc ceſſat ratio huius legis
quia aliud poteſt velle:& quia iterum redit arbi-
triũ:nam hunc ingreſſum poteſt differre ſi vult,
& pluries teſtari.ſed per aut.de mona.§.illud.id
inducitur, q ingrediens monaſterium diſponat
de rebus ſuis quomodo voluerit. quæ verba de-
bent intelligi,nõ attẽtis ſolẽnitatibus iuris: aliàs
verba nil operant.Præterea, verba ſic interpretã
tur,quando cõceſſum eſt militibus, quod poſsint
teſtari quomodo voluerint:vt ff.de teſtamen.mi
li.l.j.& ſequenti. ¶ Tertiò quæro, quid ſi ab illo
41 periculo euaſit,an teſtamentũ irritetur. † Videtur
q ſic:quia per iſtã legẽ requiritur q ſit talis volũ-
tas,poſtquã aliud velle non põt.ſed ſi euaſit: ergo
aliud velle iam põt:ergo &c.Pro hoc facit id, q̃d
dicimus de donatione cauſa mortis, quæ reuocat
reſtituta conualeſcentia:vt l.non omnis.ff.ſi cer-
tum petatur.Contra:videtur q non irritetur:qa
tunc ſufficit q fuerit iuſtus metus:ſed metus mor
tis eſt iuſtus metus,ſiue mors fuerit ſecuta,ſiue nõ
vt ff.ad legẽ Aquil.l.ſi quis fumo.§.fi. & ibi no.
Solu.dico q ſecuta conualeſcentia teſtamentum
eſt nullum:non dico q irritetur: ſed nunc appa-
ret ipſum retro fuiſſe nullum:quia hæc lex requi
rit q talis ſit decedens:at iſte conualeſcens appa-
ret q non fuit ille decedens:ergo &c.vt ff. de te-
ſtamẽ.mili.l.fi.Et ſic hoc eſt de omnibus caſibus
in quibus ex poſtfacto apparet quid fuiſſe actum
vt l.qui duos.ff.de rebus dubijs.l.qui res.ff.de ſo-
lut. ¶ In contrarium dico;q propter inſtans pe-
riculũ,quandoq; lex permittit q pro anima fiat:
quod tunc debet recipere ſuam perfectionẽ & cõ
ſummationẽ:& tunc ſufficit inſtans metus, licet
non ſequatur effectus:vt l.ſi quis fumo.§.fi. Quã
doq; lex permittit q fiat pro anima: & tunc non
perficitur,ſed pendet,ſicut voluntas vltima. Itẽ,
euẽtu nõ ſecuto,apꝑet retro nil valuiſſe. ¶ Quar
tò quæro,quid ſi ſanus animo,& robuſtus nõ im
minente periculo, de quo veriſimiliter ſuſpicet,
42 fecit teſtamẽtum, † & ſtatim ſubito mortuus eſt:
an talis voluntas gaudeat priuilegio huius legis?
Reſpondeo,non:quia dicit hic decedens:quod de
cedens importat cùm mortis inſtat periculum,vt
dictum eſt. Item hoc quod eſt cauſa pietatis faciẽ
di teſtamentũ ſecundum formam huius legis,de-
bet eſſe congruum facienti:vt l.ij.ff.de condit. &
demonſtra.ſed hoc non erat congruum:ergo &c.
Pro hoc caſus l.ſi alius.§.eſt alia.verſi.quod ſi nul
lo.ff.quod vi aut clam,ſuper tempore hæc dixiſ-
ſe ſufficit. ¶ Super rebus quæ relinquuntur, vidẽ
dum eſt hic tex.dicit,bonorum:quod intelligen-
dum eſt ſuorum:de alienis autem non teſtatur:vt
in aut.ingreſsi.j.eod.Et intelligo teſtari de ſuo ſi
relinqueret pecuniam: licet eam non habeat in
peculio:ſi tamen habeat tantum quod valeat: vt
l.propèmodum.ff.de verb.ſigni.vel ſi grauat aliũ
de re aliena:ſi tamen de ſuo tantundem relique-
rit:vt ff.de legatis ſecundo.Imperator.per totam
legem. ¶ Et pro declaratiõe iſtius legis quæro pri
mò,an in hæredis inſtitutione ſit locus priuilegio
huius legis.Secundò,an in ſubſtitutione pupilla-
ri,vel exemplari.Tertiò,an ſi relinquitur vltra vi
res hæreditarias ad pias cauſas:& hæres non fecit
inuentarium:an teneatur in ſolidum? Quartò ſi
pauperes vel eccleſia inſtituantur,& adeant abſq;
beneficio inuentarij,an teneantur in ſolidũ. ¶ Ad
primum & an in hæredis inſtitutione ſit locus be
neficio huius legis. Videtur q non: quia hic intel
ligitur bonorum ſuorum. ſed hæreditas non eſt
ſua. Nam donec viuit, hæreditas non eſt:vt l.j.ff.
de hæredita.vendita.& ff.pro hærede.l.j.Contra
43 rium puto. † Nam hæreditas licet non ſit viuentis
formaliter: tamẽ eſt eius cauſaliter. Nam ipſo mo
riente,quod nunc eſt patrimonium,inciperet eſſe
hæreditas:& ideo propria locutio dicitur, ſi teſta
tor dicit:lego partẽ hæreditatis meæ: vel ſimilia
verba:vt ff.de legatis,ſecũdo.l.cũ aũt,aliàs ſi quis
ſeruũ.& l,cum pater.§.hæreditatẽ.& ad Trebel.

a ¶ Auferenda. Vide
Bal. hic qui tenuit
contrarium in re-
pe.in xviij. colũ.in
ver.diuitiæ. & di-
cit ibi etiam Bald.
qd in filio ſpurio.
b ¶ Malè ablati. Vi-
de Bal.in d. l. illud
j.c.circa princi.vbi
dicit etiam q ſi re-
linquitur fraterni
tatibus,non eſt pia
cauſa. Vtrũ autem
executor relicti pij
aut incerti poſsit
diſtribuere frater-
nitatibus:vide la-
tè Bal.in l.id quod
pauperibus. in ix.
col.j.tit.j.& quid ſi
relinquatur hoſpi-
tali, ad quod ſpe-
ctet iſtud relictum
dixi poſt Bart.in l.
orphanotrophos.
j.ti.j.Sed quid ſi re
linquitur executo
ri pro ſolutiõe ma
lè ablatorũ: an poſ
ſet ſoluere debita
ex contractu. vide
Bal.in l. id q̃d pau
peribus.in v.col.j.
ti.j.Sed qd ſi teſtõr
relinqueret mille
pro malè ablatis,
& incertis ſoluẽda
& non reperiuntur
tot malè ablata q̃
capiant totã ſum-
mã:vide Bal. in l.ſi
quis ad declinãdũ.
in v.colũ.de epi.&
cleri. An aũt reli-
ctũ pauperibus pro
malè ablatis poſsit
diſtribui in vnũ tã
tũ:vide Bal.hic.Et
an ſuper malè abla
tis & incertis poſ-
ſit tranſigi cum epi
ſcopo. Bal. ĩ l.poſt
deciſio.j.de fur.qui
remittit ſe ad Pau.
de leaza.in cle.j.de
pœ. & re. & not.
Ange.in diſpu.A-
ſtenſis.Et quo exe
cutor debeat iſta in
certa declarare:vi-
de Bal.in l.captato
rias.C.de teſta.mil.
& hic adde Bal. in
aut. ſimiliter. C.ad
l.Falci. Add an fra
ternitates dicantur
loca pia:conſil.cl-
xxxj.Abb.conſil.
xxxj.&quid de col
legio per Paul.de
Caſt.cõſil.cclxxx-
ix.& an poſsint le
gata pro malè abla
tis in alium vſu m
conuerti,ſi malè ab
lata non reperiunt
tanta.vide Paul.de
Ca.cõſil.xliij.q ſic.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

l.cogi.circa principiũ.verſi.ſed ſi quis ita rogaue-
rit.& l.ex facto.in principio.& l.mulier.§.fina.Si
cut dicimus in vſufructu,qui licet non ſit formali
ter in bonis domini:tñ eſt cauſaliter. Et hoc eſt
qđ dixi ſ.proximè,ꝙ valet ſi teſtator relinquerit
rē,quã propter bona ſua poſſet habere cauſaliter,
vt dicatur de bonis ſuis relinqui.¶ Secundò quæ
44 ro † an in ſubſtitutione pupillari,vel exēplari ſit
locus priuilegio huius legis.Et videtur ꝙ ſic.quia
priuilegium datum militibus porrigitur ad ſubſti
tutionem pupillarem:vt j.de teſta.mili.l.in teſta
mento.& ff.eod.tit.l.in fraudem.§.item cauſa.cũ
ſimi.¶ In contrariũ videtur:quia per pupillarem
ſubſtitutionem non ſucceditť ſibi decenti, ſed pu
pillo,[a] qui remanet:vt Inſti.de pup.ſubſt.in prin.
& ſic nõ habet bona:quia hæc lex requirit ꝙ quis
ſic decedēs habeat bona,&c.Dico,ꝙ quatenꝰ pu-
pillaris & exemplaris extēderenť ad alia bona pu
pilli,vel demētis,nõ relicta ſibi per teſtatorem ꝙ
talis ſubſtitutio non gaudeat tali priuilegio. Sed
quatenus porrigitur ad bona defuncti:tũc ſecus.
Pro hoc videtur ff.de teſta.mili.l.miles.§.ex hęre
dato.Hoc ꝓbo ratiõe.Iſta lex cõcedit priuilegiũ
teſtatori decedenti diſponēti ad pias cauſas: & ſic
reſpectu religionis debitę erga Deum:ſed facien-
do teſtm̄ filio diſponit ratiõe pietatis erga filium
debitę:& ſic ratio legis ceſſat.Et ſi dicis,ergo dece
dit pro parte teſtatus[b] & pro parte inteſtatꝰ. Põt
dici quòd teſtaretur ad pias cauſas iure fideicõmiſ
ſi:vel verius,non eſt inconueniens ꝙ hoc caſu pro
parte deceſſerit teſtatus: vt dicam j.in princ.ſeq.
quæſtio.¶ Tertiò quęro,quando relinquitur vl-
tra vires hęreditarias,& hęres non fecit inuenta-
riũ:an teneatur inſolidum,[c] & quo iure. Et videť
ꝙ ſic:per l.fi.§.j.de iure delib.& in auť.ſed cùm te
ſtator.j.ad l.falci.¶ In cõtrarium videtur hæc lex
quę ſolũ permittit[d] ꝙ de bonis ſuis relinquatur.
Et hoc puto verũ.Tamē Canoniſtę tenēt ꝙ in fo
45 ro † cõſcientiæ hęres nõ teneať vltra vires hæredi
tarias,licet nõ fecerit inuentariũ:vt not.Hoſt.in
Summa de teſta.§.penul.verſic. ſed quid ſi bona.
Idē Ioan.And.in c.quãquã.extra,de vſu.libr.vj.
in nouella.Idem colligitur in multis ſummis.Ra
tio põt eſſe:quia tale non eſt debitum de iure na
turali:ideo eccleſia reſpuit.Et hoc verũ,ſiue teſta
mentum ſit ex priuilegio huius legis,ſiue ex ſolē
nitate de iure communi. ¶ Quartò quęro,quid ſi
eccleſia vel pauperes[e] inſtituantur,& adeant abſq;
beneficio inuentarij[f] an etiam teneãtur inſolidũ?
& videtur ꝙ ſic licet poſsint reſtitui ad exemplũ
pupillorũ:vt in auť.de hęre.& fal.§.fina. Contra
rium dico.[g] † ad ſimilitudinem fiſci.qui nõ teneť
46 vltra vires hęreditarias:vt ff.de iur.fiſ.l.j.§.an bo
na.& l.non poſſunt.Pręterea,iura ciuilia nõ poſ-
ſunt obligare eccleſiam,& pia loca vltra vires hæ
reditarias:cùm talis obligatio non ſit de iure natu
rali,vt dictum eſt,& j.dicam.Præterea,in hęrede
extraneo nõ faciente inuentarium ratio eſt: quia
pręſumitur aſſumpſiſſe bona:vt j.in auť.de hęredi.
& fal.§.ſancimus.q̃ ratio ceſſat in eccleſia,& in a-
lijs pijs locis.Pręterea,hoc videť expreſſum j.eo.
auť.ſicut alienatio.vbi nihil poteſt eccleſia acqui-
rere:ex quo ipſa onereť vltra quàm accipiat. ¶ Si
47 tamē aliquis † ſacerdos inſtituatur hęres,ratione
cõſanguinitatis,vel amicitię,non reſpectu religio
nis diuinę:tunc eũ puto teneri in ſolidum:vt auť.
de hęredi.& Falc.§.fi.ſed ſecus ſi amore Dei, vel
pro anima ſua,vt dictum eſt.& hæc de rebus quę
relinquuntur,dixiſſe ſufficiat. ¶ Circa ipſam di-
ſpoſitionē ſeu voluntatem teſtatorum aliquid vi-
deamus.Et quia tex.dicit hic, ꝙ optauerit relin-
quere:examinemus,an iſtud importet ipſius vo-
luntatem liberam:an verò arbitriũ boni viri. Et
videtur ꝙ importet liberam voluntatem propter
48 verbum licentiam,ſuprà poſitum,quod † exponi
tur per Odof.id eſt, liberã voluntatē. Idem Inn.
de ſtatu mona.c.cũ monaſteriũ.circa fi.Pro hoc fa
cit qđ j.ſequiť,nec ſint caſſa iudicia.Nam hoc ver
49 bum iudicio.† exponiť,i.volũtate.de fideicom.li
ber.l.Thais.§.Lucius.Pro hoc facit quod j. ſequi
tur,liber ſit ſtylus.Nã ex eo qđ dicit,liber ſit: idē
eſt ac ſi diceret,ꝙ ſit in tua voluntate:vt ff.de leg.
iij.l.fideicom.§.quãquã.ibi:plenum arbitriũ, &c.
50 Hoc enim verbũ plenũ † vel liberũ,[h] denotat libe
rã volũtatē,etiã ſi adijciať dictioni quæ importat
arbitriũ boni viri : quia tm̄ eſt dicere ꝙ optauerit
51 quantũ quod ſibi placebit, † vel qđ ſibi videbitur
ſed illud verbũ,placebit : importat arbitriũ boni
viri:vt ff.de fideic.lib.l.Thais.§.ſorore.& l.fidei
cõmiſſaria.Pręterea,j.dicit arbitriũ.&c.¶ Pro hu
ius declaratiõe eſt ſciēdũ,ꝙ circa diſpoſitionē vo-
lũtatis teſtantis cõtingit ipſum primò diſponere
circa quãtitatē eius qđ relinquiť.Secũdo circa mo
dũ,ſ.vtrũ iure legati,vel fideicõmiſsi, vel iure in-
ſtitutiõis.Itē circa qualitatē,ſ.an purè,an ſub cõdi
tiõe.An ipſe exprimat arbitriũ : an arbitrio alte-
52 rius cõmittať. Dico ergo † ꝙ circa quantitatē eius
quod relinquiť,nõ cõtineť eius libera volũtas,ſed
arbitriũ.quod patet ꝑ id qđ dicit:optauerit.qđ ſi
gnificat arbitriũ boni viri:& non refeřť,niſi ad id
quod relinquiť & quantitatē ipſius.Sed cõtra hoc
facit,quia opto,idē eſt quod cupio: & cupio,idem
eſt quod volo:vt ff.de fideicõ.lib.l.rogo.aliàs gre
gē.ergo importat liberã voluntatē.Solu.Idē im-
portat cupio,qđ volo:quia vtrunq; requirit vo-
luntatē:tñ aliter & aliter : q̃a verbũ volo, liberè:
aliud ſecundũ arbitriũ boni viri.Et eodē modo re
ſpõdeť ad l.quoniã indignũ.j.de teſt. ff.mãdati.l.
j.& probať j.e.l.ij.vbi vult,ꝙ iſta verba importēt
legitimũ ſenſum.¶ Alia circa modũ & qualitatē:
53 dico ꝙ † cõmittunť in liberã voluntatem.Hoc em̄
verbũ legitimũ,ſuprà poſitũ,reſpicit verbũ,relin
quere.& hoc verbũ velle eorũ, ſecũdũ prædictos
liberã poteſtatis voluntatem importat:& ſic circa
ipſum actũ habeat liberã ꝑtãtem. Idē ſi exponiť
habeat licentiã,i.licitũ ſit relinquere.Nam cũ con
54 tinet priuilegium,intelligi † debet aliter quã de iu
re cõi:vt ff.de bonis lib.l.etiã.in princi. Probatur
& no.in l.ſi qñ.j.de inoffi.teſt. Hoc probať ex eo
quod ſequiť:& non ſint caſſa iudicia. Itē pro hoc
facit qđ j.ſequiť,liber ſit ſtylus.¶ Sed contra pręs
dicta op.ego intellexi,ſi vnuſquiſq;,etiã inhabi-
lis.Sed qñ ei,qui non poteſt teſtari,conceditur li-
bera teſtamēti factio, intelligitur ſeruato ordine
iuris:vt infrà de inoffi.teſt.l.ſi quãdo.ergo in hoc
intelligiť ꝙ in omnibus ſeruetur ordo.Sol.Quan
doq; illa libera teſtamenti factio conceditur vni:
& tunc ſi aliàs ille erat inhabilis, intelligitur di-
ſpenſatum ſolùm de habilitate perſonæ, tamen
ſeruetur talis ſolennitas:vt dicam in lege ſi quan
do ſuprà alleg.Si verò aliàs erat habilis:tunc vide
tur remiſiſſe aliàs ſolennitates:vt no.in dicta lege
ſi quando.Si verò libera teſtamenti factio conce-
ditur pluribus,[i] quorũ quidã poſſunt eſſe habiles

a ¶ Sed pupillo. Bald.hic in repet.in ix.col.& in lec.in v.colũ.aliter loquitur tenendo contrarium.

b ¶ Pro parte teſtatus. Nota an ad pias cauſas poſsit quis decedere pro parte teſtatus,& pro parte inteſtatus.Bal.hic,in antep.col.reprehendit Bartol.hic,j.ead.l.in v.q.princ.

c ¶ An teneatur inſolidũ. De hac quæſtione mihi videť caſus,in auť.de eccle.tit.§.ſi autē hęres.de quo per Canoni.in c.j.de dolo & contumacia. in x.columna.

d ¶ Solùm permittit. In foro cõſcientiæ hæres non tenetur vltra vires hæreditarias. licet nõ fecerit inuentariũ: vide Bald.in l.filiũ quē habentem.C.fami.herciſ. Ange.tamen in l.j.§.hæc ſtipulatio.ff.ſi cui plus quã per legem Falcidiam. dixit ꝙ hoc erat verum in aliquibus caſibus. regulariter tamen dixit ipſe, ego teneo contra Bartolum.Vide Bartol. in rubric.de acquirenda hęredi.& in l.gerit eodem titu. licet ipſemet Ang. fuerit ſibi cõtrariꝰ in d.rubric.& in d.l.j.& vide Bal.in l.fi.C.de iure delibe randi.tenēdo idem cum Bartol. quod tamen intelligas vt voluit Bal.in l.ventre.ff.de acquiren. hęredi.Et vide qđ notat Bal.in l.cum à matre.in fine.C.de rei vendicatio. vbi dicit, ꝙ de iure canonico non requiritur inuentarium.& quod de illo iure non detrahitur Falcidia.pro trebellianica voluit dicere in foro conſcientiæ.Adde primò in verſi.ſuper rebus quæ relinquuntur. quod Roma.cõſi.ccxxxv.dicit nouam eſſe opinionem, quòd ſicut valet legatum libertatis factũ ſeruo alieno:vt l.Paulus.de fideicõ. lib. ita & eodem modo valeat legatum factum pio loco rei alienæ,quam teſtator putabat ſuam : ita vt hęres teneatur illam rem redimere, & præſtare eccleſię,vel iuſtam æſtimationem ſi dominus vēdere noluit.Et quòd hæres in foro cõſcientiæ non teneatur vltra vires hęreditarias,tenuit Abb. conſi.lxiij.ij.libro.

e ¶ Si eccleſia,vel pauperes. Ad iſtam quęſtio.adde Bal.in l.fina.in prin.j.de iur.delib.& Bart.in l.j.j.de acquir.hære. & Bart.in l.j.§.an bona.ff.de iur.fiſ. Ang.in l.j.§.hæc ſtipulatio.ff.ſi cui plus quã per l.Fal.& vide quę dixi poſt Barto.in d.§.an bona.& Bar.dubitauit,& tangit hanc q.in auť. ſed cum teſtator.j.ad legem Fal.& contra Bart.eſt gl.extra, de teſt.c.j.& Bal.idem tenet,vt antea,ſicut alienatio.j.eo.tit.& in l.fi.j.de iur.deliberandi.tangunt Cano.in c.j.de ſolutio.& vide Bar.in auť.ſi qua mulier. in fi.iij.col.j.co. Clericus verò hæres bene tenetur vltra vires hęreditarias: vt no.Pet.de Ancha. in c.canonum ſtatuta in vj. charta. de conſti.Et no.ꝙ relictũ mulieri, ſi ad melioris vitæ frugem peruenerit, dicitur ad pias cauſas ſecundùm Baldũ, per textum illum l.imperialis.in princip.j.de nuptijs. Et vide Bal.hic de meretricæ. Vtrũ autē incertitudo, vť qualitas vitiet relictũ ad pias cauſas: vide not.per Cy.& Bal. in l.priuilegia. j.eodem & quod not. Bart.in l. quidam. de rebus dubijs. & Barto.in l.Titia.§. Seia.de au.& argē. lega.

ADDE ꝙ clericus non conficiens inuentarium, teneatur vltra vires hæreditarias, conſuluit Abbas conſilio proximè allegato.xxiij.ij.libro.

✠ P. PAV. P.

f ¶ Beneficio inuentarij. Vide Barba.in vlt.char.in c.j.de teſt.& .j.de iure de liberan.

✠ POMATES.

g ¶ Contrarium dico. Vide Paulum conſilio xxxiiij.columna iij.volu.j.& conſilio lxxij.columna v.in ſecundo dubio, volumi.ij.& vbi ponit etiã in ſuperioribꝰ verbis Bart.conſili.cij.columna iij.eo.volumi.& Feli.in ca.eccleſia ſanctæ Mariæ. columna xxj.de conſti.& Panormi.in dicto c.eccleſia.colum.v.ad finem.& in capitu.Raynaldus.colum.iij.in materia.col.antepenul.de teſtamen.& Iaſo.in l.fi.§.fi.in vlti.col.j.de iur.deliberandi.& Barba.in c.primo de teſtamen. Are.in lege ſi ſeruus plurium.§.ſi ante.ff.de legatis primo.& in rubrica.ff.de acqui.hæredi.in vj.col.in verſi.iiij.adde.vbi dicit,ꝙ eccleſia non teneatur eſt communior.& vide vnũ verb.Feli.in c.paſtoralis.col.ij.de offi.delega.

h ¶ Plenum vel liberum. Vide Bar.in l.alio.ff.de alimen.& ciba.lega.

i ¶ Conceditur pluribus. De verbo libere,adde quod Baldus in c.j.extra

quidam

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

de reſcriptis. dixit ꝙ verbum liberè, importat voluntatem munitam ra-
tionibus legalibus. & ſolennitatibus. Vnde dixit ꝙ propter tale verbum
non poſsit appellari in cauſa momentaneæ poſſeſsionis nec poſt decem
dies ad appellandum. & dicit non obſtante l. j. de teſta. milit. quia reſpon
det ꝙ non ſeruata iuris ſolennitate, ibi non veniebant in præiudiciũ ali-
cuius. Sed circa hoc
Salice. in repe. hu-
ius legis, vbi vide-
tur omnia impro-
bare dicta Bartoli,
dicit ꝙ in d. l. j. de
teſtamen. mili. pro
batur ꝙ illa verba
videantur remiſiſ-
ſe iuris ſolẽnitatẽ.
Nam ꝙ milites poſ
ſint teſtari cũ ſine
ſolẽnitate inducta
fuit, non per illam
legem ſin. ſed per l.
iure militari. cum
multis ſimil. ff. de
teſt. mili. Vnde nõ
eſt credendum Iu-
riſcõſultum aliquã
ſuperfluã legẽ feciſ
ſe. Et de iſto verbo
liberè, vide quę ha
bes poſt Bar. in l. ſi
ſic. de lega. j. & per
Moder. in c. ſanè.
de exceſ. præla. &
vide Bal. in l. dota-
lem. ff. de teſt. mi.

POMATES.
a ¶ Conſilio Auguſti
ni. Vide Alex. cõſ.
cv. vol. iiij. maximè
in vj. col. Panor. cõ
ſil. lxiij. volu. j. & p
Alex. in l. pactum
quod dotali. col. ij.
j. de pactis. & cõſil.
xlv. col. penul. vol.
j. Pau. de Caſtro in
l. ſicut certi. j. de te
ſtamen. mil. in ſi. &
Iaſ. in l. hac conſul
tiſsima. §. ſi quis au
tem. colum. ij. j. de
teſta. vide etiam Ia
ſo. in l. iubemus. co
lum. ij. j. de teſta. in
ſi. & vide Alexan.
conſi. xcij. volu. iij.
dicit ꝙ eſt fauorabi
lior reliquis dece-
dentibus, ſaltem il
lis quibus nõ com-
petit legitima. &
Sozin. ccxxx. in ij.
dubio. vbi ponit
quid iuris quando
legitima foret au-
cta per ſtatutum,
& loquitur in per-
ſona eccleſiaſtica,
& tertij ordinis: dũ
poterat dubitari,
an ligaretur tali ſta
tuto.

quidam inhabiles: tunc videtur diſpenſatum cum
inhabilitate perſonæ & cũ ſolẽnitate, vt patet in
priuilegio militis, vt ff. de teſ. mi. l. j. Et ita in l. p̃-
ſenti conceſſum eſt priuilegiũ cuilibet decedenti.
Hoc etiam eſt in mortis articulo cõſtituto. Iſtorũ
quidã poſſunt eſſe habiles, quidã inhabiles: ideo
videtur diſpẽſatũ cũ perſona, & etiã de ſolẽnita-
te. ¶ Circa prædicta primò quæro an priuilegium
huius legis poſsit minuere partẽ alijs debitã. ¶ Se
cundò, an relicta ad pias cãs vitient̃ ex cauſa præ-
teritionis, vel exhæredationis. ¶ Tertio, an in reli
ctis ad pias cãs valeat volũtas captatoria. ¶ Quar-
tò, an valeat talis voluntas ſine hærede, vel ſi non
adeatur hæreditas. ¶ Quintò, an poſsit decedere
pro parte teſtatus, & ꝓ parte inteſtatus. ¶ Sextò,
an in prædictis maiori poſsit quis ſubſtituere cõ-
pendioſè directo. ¶ Circa primũ dico, ꝙ priuile-
gio huius legis nõ põt quis plus relinquere quàm
55 prius poſset: † quoniã iſtud verbũ qđ optauerit:
importat arbitriũ boni viri, vt ſ. dixi. & ideo non
poſſet quis relinquere diminuendo legitimã filio
debitã. hoc etiã verũ eſt de iure canonico: quãdo
quis vult pauperes inſtituere, & filios exhæreda-
re: & pro cõſilio quęrat aliũ quã Auguſtinum, vt
no. j. ti. proxi. in l. ſi quis ad declinãdã. xvij. q. iiij. c.
ſi. Et eſt ratio: quia auferẽdo filio eſt facere contra
officium pietatis, vt l. ij. ff. de inof. teſt. & ſic cõtra
pietatẽ nõ eſt piè relinquere. eſt enim cooperire
vnũ altare, & alterũ diſcooperire. qđ non licet, vt
56 j. qui po. in pi. ha. l. aſsiduis. Et eadẽ rõne puto † ꝙ
nõ poſsit minui debita portio patri vel patrono,
vt j. eo. aut. ſi qua mulier. & ibi no. arg. ff. de inof.
teſta. l. nã & ſi parẽtibus. De falcidia verò, & tre-
57 bellianica, dico ꝙ nõ † poſsit minui priuilegio hu-
ius legis, vt dixi ſed minuit̃ hodie p aut. ſimiliter.
58 j. ad l. Falci. Itẽ quarta quæ debet̃ curialibus † be-
neficio huius legis, nõ minuit̃ priuilegio, ſed p l.
penul. j. eo. quæ totaliter ceſſat in relictis ad pias
cauſas. Quę aũt ſit ratio ꝙ hodie põt fieri hoc mo
do, patebit in iiij. q. huius legis. ¶ Secundò quęro,
an relicta ad pias cãs vitient̃ ex cã pręteritiõis, vel
exhęredationis. Circa quod dic ꝙ quãdoq; fit pręę
teritio de filio, quem ſe habere ignorabat, vel de
poſthumo cũ vxorem pręgnãtẽ neſciebat: & tunc
59 † non valet relictũ ad pias cauſas, quia deficit volũ
tas defuncti. Nõ enim eſt veriſimile, ꝙ ſic reliquiſ
ſet ſi ſciuiſſet. vt l. ſi vnquã. j. de reuoc. dona. Si er-
go reuocat̃ donatio perfecta qđ eſt plus: ergo mul
tò magis relicta & c. xvij. q. iiij. c. ſi. quod etiã pro-
batur. Nã in teſtamento militis ſublata eſt omnis
ſolẽnitas iuris ciuilis, & remanet ſolũ in æquitate
naturali & gentiũ, ſed militis teſtamentũ propter
præteritionẽ de ignorãte factũ rũpit̃, vt j. de teſta.
mili. l. ſicut certi. & l. ſi cũ vel in vtero. & ff. de te-
ſta. tute. l. ſi quis. §. ſi quis cũ. niſi ea mẽte fuerit vt
eius vellet filiũ præterire, ſicut ſiue eſſet ſiue non
eſſet, vt ff. de teſta. mili. l. qui iure militari. quo ca
ſu volũtas adeſt. ſed an valeat: dico idem qđ in eo
dico qui præterijt ſcienter. Si verò quis præterijt
ſciens ſe habere talẽ, vel exhæredat: tũc quãdoq;
relicta ad pias cauſas ſunt per modum legati, vel
60 fideicommiſsi: & illa remanẽt † firma, etiã de iure
communi, per aut. ex cauſa. j. de lib. præte. quia ſo
lùm inſtitutio vitiatur. ¶ Quandoq; relinquit̃ ad
pias cauſas iure inſtitutionis: & tunc quandoque
filius præteritur vel exhæredatur, & nil ſibi relin
61 quit̃: & † tũc illud factũ eſt contra officiũ pietatis.
vt l. ij. de inoff. teſta. & ideo eccleſia admittit eum,
nec ex eo vult aliquid acquirere, conſilio Auguſti
a ni, [a] vt d. c. ſi. xviij. q. iiij. ¶ Sed huic obſtat qđ teſt.
militis admittitur, licet filius prætereatur de iure
antiquo, licet in hoc ſit hodie limitatũ, vt l. cũ le-
ge. & aut. presbyteros. j. ti. proxi. plenè in aut. ex
cauſa. de libe. præte. Sed vt dixi eccleſia pietatis
eſt mater, vt j. eo. l. decernimus. circa ſi. & ideo nõ
admittit pro ſe teſtamenta facta contra officium
pietatis. ¶ Sed contra. quia eccleſia admittit eum
qui dedicat ſe & ſua, licet habeat filios. Reſpon-
deo. Principaliter dantur bona pro ſe, ſed acceſſo-
riè ex cauſa: quia perſona offertur: cuius perſonæ
oblationẽ recipere eſt per ſe ſimpliciter piũ. Item
contra iniquitatem quæ inſurgit ex oblatiõe bo-
norum prouidetur per aut. ſi qua mulier. j. cod. Si
b verò eccleſiam aut alium pium locũ inſtituit. [b] &
c filio aliquid relinquit: nõ tamen iure inſtitutiõis [c]
62 prout hodie requiritur: tunc † dico ꝙ teſtamentũ
non irritatur. quod probo: quia hoc teſtamentum
non eſt factum contra officium pietatis. Nam de
iure antiquo ſi habeat legitimam quoquo relicti
titulo non ſubijciebatur querelæ, vt j. de inoffi. te
ſta. l. cũ quæritur. & in aut. de triẽ. & ſemiſ. §. j. &
ſi erat minus legitima ſupplebat̃, vt l. omnimodo.
& l. ſcimus. §. repletionem. j. de inoffi. teſt. Si igit̃
hodie eſt inductũ ꝙ habeat iure inſtitutionis iſta
63 eſt mera ſolẽnitas iuris ciuilis: quæ eſt remota † in
relictis factis ad pias cauſas quãdo eſt facta in mor
tis articulo per hanc legem: ergo &c. Dico etiã ꝙ
ſi lex expreſſe diceret ꝙ talis diſpoſitio ad pias cau
ſas non valeret: ꝙ talis lex nõ valeret, & eſt nulla,
vt dicã in vltima quęſtiõe ſeq. ſuper ordine. ¶ Ter
d tiò quęro, an in relictis ad pias cauſas valeat [d] vo-
e luntas captatoria, [e] qñ talis diſpoſitio cõfert̃ in ſe-
cretis mentis alienæ, vt ff. de hæredibus inſtitu. l.
captatorias. & videtur ꝙ nõ valet. quod probatur
in teſtamento militis, in quo ceſſat omnis ſolenni
tas iuris ciuilis j. de teſta. mili. l. captatorias. In cõ-
64 trarium † eſt caſus rotundus extra de teſtamen. cũ
tibi. & ibi nota. Et hoc videtur notari de iure ciui
li ꝙ relictum libertatis poteſt conferri in volunta
tem alterius, vt ff. de fideicõ. lib. l. fideicõmiſſaria
libertas. & hæc vera. Ad cõtrarium reſpondeo ꝙ
licet aliquid cõferatur in alterius voluntatem: tñ
ab illius voluntate intelligitur excluſus omnis do
lus, vt l. creditor. §. Lucius. ff. mand. & adhuc ta-
lis volũtas debet eſſe regulata reſpectu iuris gẽtiũ
vt patet in milite in cuius libera volũtate eſt poſi
ta libertas teſtãdi, vt l. j. de teſt. mili. tamen regulę
iuris ciuilis remanẽt, vt ſ. dixi circa prin. q. princi
palis. Nunc ad propoſitum: voluntas captatoria,
niſi ad pias cauſas nõ valet: quia in illis nulla regu
la iuris ciuilis limitat voluntatẽ, ſed in relictis ad
pias cauſas eſt regula iuris ciuilis, & gẽtiũ: ſit ergo
religio erga Deũ, vt l. ij. ff. de iuſti. & iu. Debemus
ergo peccata noſtra redimere eleæmoſynis, vt
xiiij. q. ij. c. animæ defunctorum. & de pœ. diſt. j. c.
medicina. Vnde nõ põt hoc nõ velle: licet in alijs
relictis ſecus, vt ibi no. Sed p̃dicta ſunt vera: ꝙ ſi ali
f qđ relinquat̃ arbitrio alteri [f] ſimpliciter, nec dicat̃

b ¶ Inſtituit. Licet filius non habeat iure inſtitutionis tamen fauore piæ
cauſæ valet teſtamentum, vide Bald. hic in xxvj. colũ. Et cum Ber. tenet
Flo. hic, & Pet. de Anc. & Imol. in c. cũ eſſes. de teſt. licet Sali. teneat con-
trarium. Et no. quia dicit Bal. ſimpliciter, quòd relicta ad pias cauſas in te
ſtamento imperfecto debeantur: quia eſt perinde. ac ſi eſſet adiecta clau-
ſula codicillaris. l. in teſtamento. ff. de fideicommiſ. liberta. Ita notanter
dicit Baldus in l. ſi mater. C. de teſtamen. manumiſſ. & adde quòd ad pias
cauſas valet voluntas nutu facta. capit. cum tibi. de teſtamen. ſecundum
Baldum in l. ſi poſt. infra de iuris & facti ignoran. facit quod nota. l. iube-
mus. infra de teſtamen. dicit etiam Bar. ibi quòd in codicillis valet: & eſt
verum l. nutu. de leg. iij. quia in eis non inſtituitur hæres.

c P. P. A. V. P. ¶ Iure inſtitutionis. Vide Barb. in c. cum eſſes. in
xvj. & ſeq. col. extra de teſta.

d POMATES. ¶ Ad pias cauſas valeat. Vide Alexã. conſilio. xiiij.
colum. iiij. volumi.
j. Pañ. xxxij. colũ.
ij. volumi. ij. conſil.
cx. in primo dubio
eodem vol. & Bar.
conſil. v. & vj. Ro-
ma. conſi. cccxviij.
colum. iiij. & Car.
cxxxiij. & Aretin.
xciij. colum. iij. &
Iaſo. in l. captato-
rias. colum. fina. &
ibi omnes. j. de te-
ſta. mili. Are. omni
no in l. ij. colum. j.
iuris notabili. vbi di
cit quòd valeat ſta
tutum. vel conſue-
tudo dictans quòd
diſpoſitio captato-
ria valeat, quoties
ſtatutum vel con-
ſuetudo diſpone-
ret, quòd ille in cu
ius volũtate diſpo-
ſitio ponitur tene-
tur illam declarare
ad arbitrium boni
viri. Vide plenè ad
hęc omnino Imo-
lam in l. captato-
rias. ff. de hæredi-
bus inſtituẽdis vbi
latè proſequitur ꝙ
valeat inſtitutio,
vel relictum capta
torium: etiã in alijs
quàm ad pias cau-
ſas.

e ¶ Voluntas capta-
toria. Vide Baldũ
in l. captatorias. in
fra de teſtamẽ. mi-
lit. qui dat vnã bo-
nam ſolutionẽ ad
cap. cum tibi. hic al
lega. & vide ibi etiã
dominum meum.
Et adde hic notata
per Bart. & Imol.
in l. captatoriæ. de
legatis j. & ibi de in
tellectu l. fideicom
miſſaria libertas. &
latius per Imol. in
l. illa inſtitutio
de hæredi. inſtitu-
endis. Et ad capitu.
cum tibi. vide Bar. in l. Theopõpus. de do. præ. & in cõſilio quidã habens
bona communia. vide ſupra in apoſtilis. & Baldus in l. & in epiſtola. j. de
fideicommiſ. Ex oppoſito & quod valeat voluntas captatoria ad pias cau
ſas, conſuluit Bar. in conſilio incipiente, viſa quadã petitione &c. & Bar.
in conſilio quodam per Baldum in pe. in ij. col. de execu. rei iudica. & l. &
in epiſtola. C. de fideicommiſ. & ꝙ valeat tenet Baldus in l. j. ff. de legatis
ſecundò.

f P. P. A. V. P. ¶ Arbitrio alterius. Vide Com. conſil. cxx. ad fi. &
melius in conſi. xiij. in prin. inci. magiſter Ioannes.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ad quid;quia in dubio intelligitur ad pias cauſas,
vt d.c.cũ tibi.& ibi no.per Archi.quod ſatis pla-
cet quando dicit in arbitrium. Nam bonus vir ſic
arbitraŧ,niſi cauſa oſtenderet quare debeat aliter
arbitrari,vt pro malè ablatis.Sed ſi diceret ad vo-
a luntatē talis[a] nec exprimeret ad pias cauſas: tunc
remaneret regula ꝙ volũtas captatoria nõ valet,
¶ Sed videŧ etiã ꝙ ſi exprimat ad pias cauſas,ꝙ nõ
valet ſi relinquiŧ in voluntate hæredis libera, vt
b ff.de fideicõ.lib.l. fideicommiſſaria libertas.[b] ſed
libertas eſt res pia:ergo &c. Sol. illa facit pro.in-
quãtũ permittit libertatē relinqui in voluntatem
tertij,ſed inquãtum prohibet in voluntate hære-
dis eſt cõtra.Dico aũt ꝙ tunc procedit quando li-
bertas nõ relinquitur pro anima:aliàs ſecus,vt di
cto c.cum tibi.¶ Quartò quęro:an valeat talis vo
c luntas ſine hærede[c],vel ſi non adeatur hæreditas.
65 Ad quod reſpondetur † ꝙ quandoq; relinquitur
certa res:& de alijs nihil diſponitur:& tũc de iure
cõmuni valet,vt codicillus,vt l.Pamphilo.§.pro-
poſitum.de legatis tertio. Quandoq; relinquunŧ
omnia bona,nec hæres inſtituiŧ,vt ſi dico,Omnia
bona mea diſtribuãtur inter pauperes per talem,
dico ꝙ teſtamentũ valet,& ille executor eſt, vt j.
ti.j.l.ſi quis ad declinandã.& extra de teſtamētis,
c.cum tibi.& ibi per Inn.& Io.And.in eo.titu.c,
Ioannes.& Spe,de inſtru.edi.§.nunc verò aliqua,
Vnde ſcias,ꝙ talis executor poſitus ad eligēdum
pauperes,an poſsit eligere aliquos in dictis rebus,
an debeat vniuerſalis hæres eligere? Item an re-
quiratur præſentia electi,dixi in quęſtione quam
diſputaui,quę incipit,filium adultum &c.¶ Si ve
rò relinqueret omnia bona ſua pauperibus: tunc
ipſi pauperes eſſent inſtituti hæredes,vt ff.de hę-
redi.inſtituen.l.his verbis.in prin.& ibi nota. ſed
eo caſu,quo aliquis priuatus eſt inſtitutus: & cer
ta relicta ſunt facta ad pias cauſas, ſi hæres inſtitu
tus non adeat,& non facit in fraudem:& ſic nõ ha
bet locum titulus,ſi quis omiſſa cau. teſtamen.an
legata ad pias cauſas debeantur? Et videtur ꝙ nõ:
quia non valet teſtamentũ ex quo nõ aditur hęre
d ditas,[d] vt l.nemo,de teſtamen.tutel. de regulis iu
ris.l.ſi nemo.& etiam relicta non valent, ſi hære-
ditas non adeatur,vt infra de manumi. teſt. l.ſi.&
de fideicommiſ.liber,l.j.& ff.de hæredi.inſtitu.l,
qui filio.§.j.in gl.liber.& loquuntur dicta iura in
libertate quæ eſt fauorabilis & pia; & ideo in li-
bertate fuit introductũ remediũ,quod cum liber
tate bona adijcerentur conſeruanda,vt Inſtit. de
eo cui liber.cauſa bo.addic. Iſtam quæſtionē tan-
git Spe.in ti.de teſtamen,§.nunc verò aliqua.ver,
ſed pone ꝙ ex eo teſtamento,& ibi recitat opi.nil
66 tamen boni alleg.Mihi videŧ † ꝙ in legatis ad pias
cauſas,ad eorum confirmationem non requiratur
aditio,vt in caſu huius legis:nec aliquo alio: nam
in eis ceſſat omnis ſolennitas iuris ciuilis,vt ſupra
dictũ eſt,& infra dicetur, ſed de iure naturali , vel
gentium,non requiritur aditio quod patet in te-
ſtamento militis,in quo ſublata eſt omnis ſolen-
nitas iuris ciuilis,vt patet ff. de teſtamen. milit.l,
miles ita.§.finali.Paulus Apoſtolus dicit ad He-
bræos nonò capi.Vbi teſtamentum eſt,mors ne-
ceſſe eſt vt intercedat teſtatoris voluntas. teſta-
mentum aliàs non eſt,niſi morte confirmeŧ:alio-
quin nõ valet,donec viuit qui teſtatus eſt &c. Et
quod dicit,niſi morte confirmetur:exponit gloſ-
ſa,id eſt per mortem teſtatoris. Nota quod dicit,
mortem non adijcit aditione hæreditatis: in tan-
tum hoc eſt verũ,ꝙ ille qui relinquit ad pias cau-
ſas,licet nolit eis deberi eo viuo,& licet poſsit mu
tare voluntatem:tamen eo mortuo in eadem vo
luntate confirmatur:& illa relicta ſunt debita ſi-
cut ſi voluiſſet dare aliquid in certum euentũ. &
ille veniſſet.Etenim hoc relictum quædam polli
citatio facta intuitu mortis,ſi voluntatem nõ mu
tat:ergo &c.vt nota.ff.de pollicitatio.l. ſecunda.
¶ Et hoc intelligitur ex diffinitiõe voti.Eſt enim
67 votũ † alicuius boni Deo facta promiſsio, vel pol
licitatio,vt patet in dicta.l.ſecunda.Hoc enim eſt
etiam verum de iure ciuili.Probo:quia iure nouo
ſtatuitur,quod in relictis ad pias cauſas ceſſat Fal
cidia,vt infra ad legem Falcidiam.authenti.ſimili
ter.& in corpore vnde ſumitur.ſed vbi ceſſat Fal
cidia in teſtamento.neceſſe eſt quod propter hæ-
reditatem non aditam non irritetur, vt dicit tex.
in auŧ.de hære.& Fal.§.ſi verò expreſsim.& tunc
quia aliàs lex eſſet iniuſta,& contra publicã vtili
tatem:quia hęredes vidētes ſe priuatos omni cõ-
modo ceſſarent adire,vt irritarentur teſtamenta:
quæ ſeruare publicè intereſt, vt l. vel negare.ff.
quēadmodũ teſtamen.aper.Et ideo de iure anti-
quo in libertate ſtatutum eſt,vt bona adijciantur
cauſa conſeruãdarum libertatum.hodie vero per
dictũ §.ſi verò expreſsim.prouidetur, vt valeat.
Ex prædictis quæ dixi ꝙ poſt mortē tranſit in vo
tum,formo quæſtionem talem. Pone ꝙ teſtator
qui multùm relinquit,deceſsit,deinde miraculo-
e ſè reſurrexit,[e] an poſsit teſtamentum reuocare?
68 † maximè ad pias cauſas.videtur ꝙ non, ſicut nec
69 votum.Dico ſic,ꝙ duplex eſt reſurrectio. † Qui-
dam enim reſurrexit iterum moriturus,vt Laza-
rus:& teſtamentum eius per reſurrectionem re-
uocatur,ſicut per natiuitatem filij,quem nõ puta-
uit ſibi naſciturum,vt dictum eſt ſecũdum Aug.
xvij.q.iiij.c.ſi.Secundò modo,quidam reſurrexit
glorificatus,iterum nõ moriturus,ſicut Chriſtus.
& ſicut facient omnes in generali reſurrectione:
tunc iſte nõ poſſet reuocare,quoniã talis reſurre-
ctio nõ mutatur circa iſta tēporalia.Dicitur enim
in Euangelio Matthæi vij.c.Cũ autem reſurrexe
rint,nec nubent,nec nubentur,ſed erunt ſicut an
geli in cœlis. Item Apoſtolus in dicto c. ad He-
bræos ix.dicit,Teſtamētũ Chriſti confirmatũ per
eius mortem.& loquebatur poſtquã reſurrexit.
¶ Quintò quæro,an in prædictis poſsit quis de-
f cedere pro parte teſtatus,& pro parte inteſtatus:[f]
70 dic ꝙ ſicut † dictũ eſt in prędictis ceſſat omnis ciui
lis ſolēnitas,ſed de naturali æquitate nõ eſt neceſ
ſe,ꝙ quis in totum decedat teſtatus, vt l.ſi miles.
ff.de teſtamen.mili.ergo &c.¶ Et ideo eſt aduer-
tendum,aut aliquis fecit teſtamētum, & inſtituit
quem in parte,& de alia non dixit:& in dubio vi
detur velle eũ quē in parte inſtituit habere totũ.
Idē ſi eſſet facta inſtitutio ad pias cãs: qa ibi eſſet
præſumpta volũtas. Aut apparet voluntas ꝙ no-
lit eum habere in totũ:& tunc procedit quoniam

a ✠ P. P A V. P. ¶ Ad voluntatē talis.Contrariũ in hoc tenet Ang. conſi.ccx.inci.inter cætera.col.vl.vide Com.cõſi.cvij.in prin.& ibi etiam dicit ꝙ qñ relinquitur aliquid alicui diſtribuendũ,vt ſibi in ſecreto dixit, non teneŧ ad pias cauſas diſtribuere. Et idē tenet in cõſi.cxvij.incip. A.& in teſtõ.iiij.dub.ad ſi,Et ibi etiã ꝙ ad pias cauſas volũtas captatoria valet ſecundũ quod etiã dixit Bar.i l. Theopõpus.ff.de dote ꝑ leg.& per Iaſ.in l. captatorias in pen.& vlt.col.C.de teſta.mili.Socin.in l.vtrum.§.cũ quidã.col.iij.ff.de rebus,dub.Barbat.in d.c.cũ tibi,colũ.viij.& ſequen.

✠ POMATES.

b ¶ Fideicommiſſaria libertas. Aduerte:quia Bar.hic videtur ſentire ꝙ datio libertatis nõ ſit res pia: niſi relinquatur gratia animæ. de quo vide Alexandrum in l.captatorias.in principi.in prima colũ,circa medium. j.de teſtamen,milit,& in l.ſi pecuniam.colum.ij.& ſequen,j,de condict.ob cau,& Iaſ.in l.ſi vnus,col.ij.j.de teſtamē,

✠ POMATES.

c ¶ Sine hærede. Vide ad hoc pulchrè Barba.cõſi.viij.col,x.& ſequen,volu,j.& Alex.in l.Marcellus,col.iij,ad ſi,ff.ad Treb.& Anna.cõſi.xxviij.col.iiij.& Bald.xxxix.in v,parte,& Arc,lxiiij.in ſecũdò dubio.co.vj.& Alex,iiij.colũ.v,volu.ij.Areti.in l.ſi filius qui patri.colũ.j.de vulg.& pup.& Ro,cõſi.cccxxviij,vbi diſtinguit,

d ¶ Adiŧ hæreditas. Vide Bar.in l.eam quam.j.de fideicõ.in verſic.Titius tamen.& in ver.aliũ caſum &c.

e ¶ Miraculosè reſurrexit. Vide quod not.Bart.in l.nam ad ea,cum ſequen.ff.de legi. Ante iſtã apoſtillam in ver.hodie.nota.per dictum §.ſi verò expreſsim &c. Et ſic per ea quæ hic,& ſ,proximè dicuntur,videtur concludere Bart.quòd relicta ad pias cauſas valeant hæreditate non adita,neq; facta aditione bonorum.Sed contrarium tenet Barto.in hac lege in lectu.ordinaria non in repetitione.& in l.eam quam.j.de fideicommiſ.ſed Barto.in l.j.C.de bo,va.libro.x.ſequitur idem quod hic,& iſtam opinio.videtur ſequi Bal.& Imol.in l.j.in ſi.ff.de leg.j.& per not.per Spe.in titu. de fide inſtrumen.§.compendiosè.verſi.ſed pone hæres.& ibi Ioan.And.in addi. ſed contra Bald.hic in verſicu.iuxta hoc quæro,an executor.diſtinguendo aliter dicit quàm Barto.de quo hic per eum.quem ad literam ſequitur Ange.in l.prima.circa finem ſi quis omiſſ.cau.teſt.Sed idem Ange.in l.qui filio.§.primo.ff.de hæred.inſtituen.tenet indiſtinctè opinionem quã tenet Bal.in locis contrarijs,videlicet ꝙ requiratur aditio:& ita dicit de facto fuiſſe determinatum.Et ita ſequitur Bald.in dicta l.qui filio.Sed idem Bald.in dicta l.eam quam.videtur exigere aditionem.Sed Sali.hic in verſic.quæro.xiij.an hæreditate non adita &c.multum latè diſputat,& finaliter tenet contra opinio.Bar.hic,ꝙ requiratur aditio. Et hoc ſequitur Rap.in d.l.qui filio.maximè in foro ciuili.Et ita ēt hoc tenet Imol.in d.l.qui filio.ꝙ nõ,niſi adeatur hæreditas. Et adde ꝙ Moder. Inſtitu.de actio.in §.ex maleficijs.& ideo videŧ tenendum id quod tenet Bald.in locis contrarijs: quia cõiter illud non impugnatur,ſi bene conſideres. Et hoc tenet do.Flor.in d.l.eã quam.& obſeruatur in practica.& adde Bald.in l.j.aliàs ij.ſi quis omiſ.cauſ.teſtament.& Ang.in dicta l.ij.ſi quis omiſ.cau.teſt. Adde tamen ꝙ exiſtentia ſui hæredis inſtituti confirmat legata ad pias cauſas,etiã ab alio hærede dependentia,ſicut in libertatib⁹ l.ſed & ſi quis.de fideicommiſſ.libert.& l.Stichũ.de manumiſ.teſtamē. Ita notab.dicit Ange.& Imol.in l.ſi fili⁹ qui patri.de vulga.& pupil.Ad hoc facit quod notat Bar.in l.prima.§.cui bona.ff.de iure fiſci.& qđ requiratur,tenet etiã Bal.l.id quod pauperibus.in viij.col.& quod non requiratur,tenet dominus Abb.in cap.relatum.de teſtamē.illũ textũ.adde Bal.in.l.fina.in principio C.de teſta.manu.vbi remouentur oēs ſolēnitates iuris ciuilis ſcilicet ad pias cauſas.

f ¶ Inteſtatus.Bald.hic in antepe.colũ.contrarium tenet.Adde qđ not.Bal,ſ.co.l.in ij.& iiij.q.prin.& vide etiam Bar.in auŧ.ſi qua mulier.in vj.q.j.c.vbi vult ꝙ ſi ante ingreſſum quis inſtituit filios immediatè:de filia nihil dixit ꝙ per ingreſſum monaſterij alia pars acquiratur monaſterio per illam auŧ.fauore religionis.& vide Bal.in ix.col.in verſi.tertiò quęro incidenter.& Bald.etiã in lec.non in repetitione.in vlt.col.Sed cum Bar.videtur ſimpliciter tranſire hic.& maximè Imo.in c.cum omnes.de teſta,Non intelligas tamē ꝙ hic propter hoc ceſſat ius accreſcendi:quia imò locum habet etiam in teſtamento militis.vt no.in l.j.j.de teſt.mi.

f ✠ POMATES. ¶ Vide Alex.conſi.cv.in ſi.vo.iiij.Pañ.conſi.iij.ij.col.vo.ij.& Iaſ.in l.hac conſul.§.ex imperfecto.col.iiij.ad ſi.j.de teſta.

deceſsit

a ¶ An maiori. An maiori ad pias cauſas poſsit directo ſubſtitui. Et tene ꝙ ſic. Bal. tamen hic in xj. col. tenet contrarium. & per Bal. in l. extraneum. in pe. co. j. de hære. inſti.

b ¶ Articulo conſtitutus. Et pro hoc vide tex. in l. ſi pater. §. ſi. ff. de fideicommiſ. liber. & ibi dixit Ange. no. caſum pro opi. Bar. dum dicit, cum in extranea eſſet valetudine, &c.

✠ POMATES.

c ¶ Pias cauſas eſt inductū. Vide Alex. conſi. cv. in iiij. col. vo. iiij. & Pan. conſi. xj. in j. dubio co. ij. volu. j. & aliquid etiam per Alexan. cōſil. xlj. col. ij. vol. j. & Arc. lxiiij. in ij. dubio. colum. vj. & lxviij. col. ij.

d ¶ Sint rogati. Et hoc ibi tenet Ioan. Andre. in d. c. relatum. pro hoc lex diuus. ff. de teſtamē. mili. dicit do. Abbā. Sic. in c. cū oēs. de teſta. in princip. per illū text. ꝙ illo iure non eſt neceſſe vt teſtis ſe ſubſcribat, vel ꝙ ſint rogati, non ꝙ oēs ſint maſculi: q̄a ibi Papa videt̃ ſe fundare ſuper iure diuino, & ſtatuto ſanctorum patrū: ſecūdū quæ non reperitur hæc diuerſitas: & dicit ꝙ hoc ſentit apertiſsimè Bal. hic, in fin. ꝙ putat valde not. dicit tamen Abba. q̄d ille tex. poſſet cauillari: quia ibi Papa intendit tollere legē ciuilē, reſpectu numeri teſtiū tantū: in alijs remanet ius ciuile illæſum. Et ita dicit ſe audiuiſſe, ꝙ conſuluerūt. In contrarium facit, ꝙ papa ibi loquitur generaliter Abba. & hanc opi. cū Bal. etiam ſequitur in fine prędicti c. præfat⁹ do. Abb. & in d. c. tenet ſecūdā lect. videlicet, ꝙ illud. c. deroget hodie iuri ciuili etiam quo ad forū ſeculare: quia lex humana cōtra diuinā eſt nulla. xxv. q. j. ſunt quidam. & alijs rationibus generalibus. & licet ibi domi. Anto. teneat quod etiam in relictis ad non pias cauſas, ſufficiunt duo teſtes ſine presbytero: tñ ibi Abbas per illum textum tenet, quod in relictis ad pias cauſas tantùm illud procedit: in alijs verò requiritur preſbyter, vel duo alij teſtes loco ipſius: ſequendo Specul. de inſtrumen. edit. §. compendioſè. verſic. item quod per ius canonicum Et adde, quod dicit ſecundùm lecturam ad d. c. tenet etiā Goff. & do. Ant. ibi, & quod no. glo. ij. q. iiij. §. j. & ꝙ non requiritur ꝙ teſtes ſint rogati, tenet idem Abbas in c. relatum. & de omni ſolennitate iuris ciuilis. per illū tex. in relictis ad pias cauſas: refert tamen quod Franciſ. de Aret. conſuluit teſtes debere eſſe rogatos: quia non debemus recedere à iure ciuili, niſi inquantum reperitur expreſſum. Sed hoc non obſtante, Abbas tenet id quod ſ. per illum tex. do. Ant. & Imol. in d. c. cùm eſſes. tenent quòd non requirantur rogati: & ponit ibi Imo. in duobus locis: & ſequitur ibi etiam hic Pet. de Anch. Pro hoc facit; quia etiam inter liberos non requiritur, vt cōcludit Bal. in authenti. quod ſine. j. de teſta. Ad prædicta omnia vide Imol. in l. nemo poteſt. de lega. j. Item ꝙ non debeat rogari, facit l. militis. de teſt. mili. etiam iunctis no. in l. miles ita. ff. de teſta. mili.

¶ Et nota aliud ſpeciale in pia cauſa: quia l. licet. j. de pac. habet locum ad pias cauſas. & ibi eſt tex. ꝙ valet pactum de futura ſucceſsione deferenda ad pias cās, vt notat Baldus in l. fin. in vj. col. C. de pactis. Itē dixit Bal. in l. j. in penulti. colum. j. de inoffic. teſta. quòd natiuitas poſthumi non rūpit legata ad pias cauſas, niſi pro legitima: alius fauor, vt relictum pium ſolutum ex teſtamento falſo nō repetatur l. quàmuis & ibi Bal. de fideicom. liber. quod intellige vt ibi. & vide quod no. Barto. hic de foro conſcientiæ. Adde Baldum conſilio lij. ij. volu. Pau. de Caſt. conſilio ccj. & ccclxiiij. cum ſequen. Ang. conſi. ccxxiij. quem omnino vide Roma. tamen conſil. cccvj. dicit quòd teſtes debent eſſe rogati in teſtamento ad pias cauſas. Allegat Lapū ita tenere alleg. xxx. per textum in capi. relatum. el primo. de teſtamē. in verſicu. conuocatis. Pro quo ipſe dicit facere: quia milites non poſſunt validè teſtari extra conflictū belli, niſi teſtes ſint rogati l. diuus. verſicu. prouocatis. de teſtamē. mili. Sed iſtud iudicio meo parū obſtaret: imò facit, & ꝙ ſi intelligeremus hāc legē prout quis teſtatur cū eſt in actu moriendi, licet: quia Bart. ſequitur generaliter. ideo cogita.

e ✠ P. P A V. P. ¶ Secundò quæritur. Et ꝙ duo teſtes ita ſufficiunt ad reuocandum legata ad pias cauſas, ſicut ſufficiūt ad relinquēdum, vide Alex. in conſi. cix. incip. ſtatutū accuratè. in ij. vol. in pe. co. & cōſil. cxlvj. ij. vo. col. vlt. In cōtrariū Old. cōſi. cxix. inci. Titius condidit teſtm̄ refert cū Feli. in c. in præſentia. in xiiij. col. extra de proba. in materia qñ priuilegiatus vtitur priuilegio contra priuilegiatum, vide Pau. cōſi. cciiij. de quo ſupra proxi. Itē ꝙ etiā de iure ciuili ſufficiāt duo teſtes, nō ſolū de iure canonico tenuit Comen. conſil. clxix. circa mediū. Item ad prædicta ꝙ etiā ſi reuocetur teſtamentū primū quod erat ad pias cauſas, valeat, vide Ioā. de Anania conſi. ccxvij. qui tamen obſcurè loquitur. Sed latius circa prędicta vide Barba. in c. relatum. el j. col. xij. & ſeq. de teſta. Et ꝙ ſecundum teſtamentum primum tollat alium ad pias cauſas cum maiori numero teſtiū factum, vide Pau. de ca. cōſi. cclxvj. Barb. cōſi. xlij. col. iiij. col. ij. & vj.

f ✠ POMATES. ¶ Puto ꝙ ſic. Vide Panor. cōſi. x. col. ij. in primo dubio, volu. j.

deceſsit pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus
vt dicta l. ſi miles. j. de teſta. mili. & ideo no. ꝙ ec-
cleſia, quæ inſtituta eſt ex tertia parte hoc acto ꝙ
amplius petere nō poſsit, erit hæres pro illa parte
tantùm & plus non petet. ¶ Sextò quæro an ma
a iori[a] poſsit ſubſtituere in prædictis directo. Vide
71 tur† ꝙ ſic: quia hoc pōt facere miles, in quo ceſſat
omnis ſolennitas iuris ciuilis, vt l. cēturio. de vul
ga. & pupil. & j. de teſta. mili. l. in teſtamēto ergo
&c. ¶ In contrarium videtur ꝙ eccleſia non acce
ptat hoc etiam ſi inſtituātur pauperes: vbi ſit ſub
ſtitutio directa, ſi conditio perſonæ repugnet de
iure ciuili: vt in c. ſi pater. de teſt. lib. vj. Solu. Dico
ꝙ ſi aliquis inſtituit primum, ita quod eius inſti-
tutio non reſpicit piam cauſam: tunc oportet eū
eſſe hæredem de iure ciuili, cuius conditio eſt: vt
qui ſemel eſt hęres, in perpetuū nō deſinat eſſe hę
res. l. ei qui ſoluēdo. ff. de hæredi. inſti. ideo eccle-
ſia cōſtituit ꝙ etiā pauperes vocent̃ per fideicom-
miſſum. Alias oportet dicere ꝙ in perſona primi
hæredis, nō ſeruētur regulæ iuris ciuilis. Hoc aūt
habere per fideicōmiſſum, aut nihil, aut modicum
præiudicat. In cauſam enim piā tranſit ſine alia re
ſtitutione: vt j. eo. l. ſi. Item nō detrahitur Trebel
lianica ſecundū opi. quā teneo. ff. ad Treb. l. Mar-
cellus. §. quod aūt. Solum ergo hoc releuat, fortè
in his quæ notantur in l. quia perinde. ff. eo. Sed ſi
72 poneres inſtitutionem, † ſecundū quod reſpiceret
piam cauſam: tunc putarem ꝙ poſsit ſubſtitui di-
rectò. & cōpendioſè: quia ceſſant regulæ iuris ci-
uilis, & ſtamus regulis iuris gentium, vt dictum
eſt: ſed de iure gētium licitum eſt: vt patet in iiij.
quæſtione. ¶ Circa ordinem verò, & ſolennitatē
relinquēdi q̄d tangitur ibi: liber ſit ſtylus, &c. vi-
dendū eſt. Et dico ꝙ hæc verba hoc important. li
73 ber ſit ſtylus. † hoc eſt, liber ſit ordo: vt j. de bo. va
canti. l. ſi quādo. la ij. li. x. & extra, de crimine falſi.
c. quam graui. Hoc aūt quod dicit liber ſit ſtylus.
debet intelligi liber ab omni ſolennitate iuris ci-
uilis: quia per hanc legem confertur priuilegium
generaliter omnibus: & ſic etiam ijs qui ſunt inha
biles. Vnde per hanc conceſsionem liberam intel
74 ligitur ſolennitas † remiſſa: vt l. etiam. in prin. ff.
de bo. lib. & j. de inoffi. teſtam̄. l. ſi qñ. & dixi ſ. in
prima parte q. Præterea, hoc eſſe æquū apparet,
ſicut in diſpoſitione vltimæ volūtatis inter filios.
ſufficit cuiuſcunq; volūtatis iudiciū: vt videbitis
in l. ſi. j. fami. erci. & l. hac cōſultiſsima. §. ex imper
fecto. j. de teſt. multò magis in teſtō, quod pro a-
nima ſit, & reſpectu religiōis diuinæ q̄ charior eſt
quā ſint filij. Præterea hoc de iure canonico eſt de
cretū expreſsè ſiue ſit in articulo mortis cōſtitu-
tus ſiue nō. vt ſtatim dicā. ¶ Nec obſtat prædictis
j. eo. l. generali. vbi dicitur: dūmodo omni alia iu-
ris rōne ſit munitū: quia ibi loquit̃, qñ teſtator nō
erat in mortis articulo conſtitutus: hic ſecus; licet
de iure Canonico idem, ſi non ſit in mortis articu
lo conſtitutus vt ſtatim dicam: vel ſi intelligeres
in cōſtituto in mortis articulo: tunc exponerē o-
mnio illa iura munitū rōne hoc eſt ꝙ relictū ſit ra
tionabile: & nō ſit contra pietatē. hoc enim nulla
ratione permittit̃, vt dicā: non aūt exponitur iu-
ris rōne, id eſt ſolēnitate, prout gl. facit. ¶ Ad de-
clarationē præſentis articuli quæro, an in relicto
ad pias cauſas requirat̃ ſolennitas teſtiū? Secūdò,
an in his ſufficiant verba enūciatiua? ¶ Tertiò an
requiratur ꝙ ſubſit perſona, eo tēpore quo pen-
det dies legati: & an efficiātur caduca. ¶ Quartò,
an ſine ſolennitate tali ſit teſtamentum. ¶ Quin-
tò an ea quæ ſupradicta ſunt in eo qui fecit teſta-
mentum in mortis articulo ſint vera in quolibet
diſponente ad pias cauſas: etiam in non mortis ar
ticulo, ita ꝙ ſi Imperator diſponeret contra, non
75 valeret. ¶ † Ad primum reſpondeo ꝙ non requi-
ratur ſolennitas teſtium in teſtamēto eius qui eſt
b mortis articulo conſtitutus, [b] ſed hoc nō eſt con-
ſtitutū per hanc legē, ſed per iura canonica: cum
indiſtinctè in quolibet diſponente ad pias cauſas
c ſit inductum, [c] vt non ſtetur ſolennitatibus iuris
ciuilis. ſtetur autem iuri diuino, vel naturali, ꝙ in
ore duorum vel trium ſtat omne verbum, vt ex-
tra de teſta. c. relatum. & c. cùm eſſes. Et aduerte,
dico ꝙ dicta capitula non procedunt ſtatuendo,
ſed declarando, ꝙ lex ciuilis vel conſuetudo, quæ
ſpecialiter loquitur ꝙ in teſtamēto requiruntur
ſeptē teſtes vel quinq;, nō habeat locū in relictis
ad pias cauſas, ſed in illis ius naturale ſeruetur. Itē
76 aduertendū ꝙ etiā nō requiritur † ꝙ ſint rogati, [d]
d vt in d. c. relatū. circa finē dicitur. ¶ Secundò quę
e ritur [e], an in prædictis ſufficiant verba enunciati-
f ua. puto ꝙ ſic. [f] † Primò per caſum extra de ſucceſ.
77 ab inteſt. c. ſi. Secūdo per rōnem: quia id permitti-
tur militi, de quo minus videtur, vt j. de teſt. mil.
l. ex his. ¶ Præterea ex hoc apparet: quia de iure
naturali, vel gentiū ſufficiunt verba enunciatiua.
¶ Tertiò quæro, an requiratur ꝙ ſubſit perſona
78 tēpore quo cedit, vel pendet dies legati, † vel effi-
ciātur caduca. Iſtud tangit gl. in c. nos quidem. de
teſta. & ibi tenet ꝙ nō efficiantur caduca. In con
trariū induco tex. de le. iij. l. pater. §. Tuſculanus.
& ibi plenè hanc q. examinaui. ¶ Quartò quęro,
an talis voluntas facta ſine ſolennitate ciuili ſit te
79 ſtamentū. In qua q. † dico, aut accipimus teſtamē
tum largè, prout eſt teſtatio mentis, vt accipitur
Inſtit. de teſta. in prin. & tūc pōt dici teſtamētum
propriè. Si verò dicis teſtamentū prout propriè
diffinitur ff. de teſta. l. j. tunc propriè nō dicitur te
ſtamentum, ſi deficiunt ſolennitates quas ſupra
dixi. Et ſic magis propriè appellatur vltima vo-
luntas quā teſtamentū. no. j. co. aut̃. ſi qua mulier.
& in aut̃. de mona. §. illud. & j. de teſta. l. hac con
ſultiſsima. §. ſi quis autē. ¶ Quintò quæro, an ea
quæ ſupradicta ſunt in diſponente ad pias cās in
mortis articulo ſint vera etiā in quolibet diſponē
te cōſtituto ī nō mortis articulo: ita ꝙ ſi Imꝑator

a diſponeret cõtrariũ nõ valeret.[a] Reſpõ. in diſpoſi
80 tiõibus factis ad pias cauſas, †ſiue per cõſtitutũ in
mortis articulo, ſiue nõ, nulla requiritur iuris ciui
lis ſolẽnitas, nec in perſona teſtatoris, nec in qua
litate diſpoſitionis, nec in ordine diſponendi: dũ
tamen talis diſpoſitio non repugnet bonis mori-
bus, ſeu pietati, vt ſ. dictũ eſt. & ſi Imperator etiã
cõſtitueret cõtrariũ nõ valeret: & oẽs leges ſtatuẽ
tes cõtrariũ nõ eſſent ſeruãdæ. Quod probo: quia
leges factæ ſuper rebus pertinentibus ad pia loca,
vel pijs actibus deputatis, nõ valent niſi authori-
b tate eccleſiaſtica fuerint confirmatæ, [b] vt extra de
cõſtit. c. eccleſia ſanctæ Mariȩ. ſic eſt in propoſito.
Prȩterea in his quæ ſpiritualia ſunt, vel in quorũ
81 obſeruationẽ emergũt peccata iura † canonica prȩ
ualent legibus, vt j. e. l. priuilegia. & ibi no. & per
Ioan. And. de reg. iur. c. ij. li. vj. Sed relicta ad pias
cauſas reſpiciũt ſpiritualia, & per ea conſequitur
quis remiſsio peccatorum, vt dictum eſt: ergo in
eis præualent canones legibus. ſed de iure cano-
nico hoc videtur expreſſum extra de teſta. c. cum
eſſes. & c. relatum. In quibus licet ſpecialiter ex-
primatur de numero teſtium: tamen generaliter
dicit, ꝗ talia relicta non debent iudicari ſecundũ
leges humanas, ſed ſecundũ ſacros canones, & iu-
ra diuina, ſecundũ quæ oẽs ſolẽnitates ceſſant, vt
ſ. oſtenſum eſt, & j. dicã. Præterea dicta Apoſtoli
præualent in ſpiritualibus dicti Imperatoris, vt
j. de ſecũ. nup. l. j. & ibi no. & extra de ſecũ. nup. c.
pen. Sed ab Apoſtolo habemus in multis locis ꝗ
teſtamẽta ad pias cauſas nõ ſubiacent dictis ſolen
nitatibus iuris. ergo &c. Primò enim h. d. Apoſto
lus ad Galatas iij. c. fratres, ſecũdũ hominẽ dico:
tñ hominis cõfirmatũ teſtamentũ nemo ſpernit
aut ſuperordinat. Et gl. magiſtri ſententiarum ſic
exponit. Confirmatũ teſtamentũ morte teſtato-
ris nemo ſpernit, vt dicat nõ valet: cũ bene factũ
eſſe apparet: aut ſuperordinat aliquid, vt de rebus
iſtis diſponat, ſed eſt &c. Ex his apparet confirma
tum teſtamentũ, ſcilicet ꝗ duobus vel tribus te-
ſtamentum etiam cõfirmatum eſt. Item morte te
c ſtatoris: nec dicit, adita hæreditate, [c] vel alia iuris
ſolennitate, Item ex eo quod dicit, nemo ſpernit
apparet ꝗ nec Imperator põt illud annullare. Itẽ
ex eo quod gl. dicit ꝗ eſt in authoritate canonum
apparet ꝗ oẽs illud debent obſeruare, ſiue in ter-
ris eccleſiæ, ſiue Imperij. Itẽ ex eo quod dicit, ne-
mo ſpernit, vt dicat non valere, cũ bene dictũ eſſe
apparet ꝗ tollitur omnis exceptio iuris ciuilis. Et
iterũ Apoſtolus ad Galatas v. c. dicit. Qui ſpiritu
Dei ducitur non eſt ſub lege. ecce apparet ꝗ in his
qui ſpiritu Dei ducti ad pias cauſas relinquũt nõ
habent locũ leges ſcriptæ. ¶ Et ſi dicas quomodo
ſcio ꝗ diſponit ad pias cauſas, & ſpiritu Dei duca
82 tur? Rñ. hoc † declaratur ad Hebræos viij. vbi dici
tur: Qui ſpiritu Dei aguntur hi filij Dei ſunt. Di-
cit enim gl. hanc ſentẽtiam no. ꝗ eſt differẽtia in-
ter egi, & agi, ſeu duci. Egi dicitur ille qui ex ſe ali
quid facit: agi, ſeu duci, dicitur ille qui nõ aliquid
facit, ſed magis ſpiritu quodam: & ideo quocunq;
modo inſtigatione ſacerdotis, vel alterius ad pias
cauſas aliquid relinquit ſpiritu Dei agi dicitur: &
ſic non eſt ſub lege. Item in authoritate ſupra alle
gata ad Hebreos ix. c. Apoſtolus dicit. vbi teſtm̃,
neceſſe eſt vt mors intercedat teſtatoris: nec alicu
ius confirmationẽ requirit. Ex quibus cõcludo ꝗ
non obſtãte aliqua lege cõi, municipali, vel impe-
83 riali facta, vel fiẽda: relicta † ad pias cãs dñt iudica-
d ri [d] ſecũdũ canones, & iura diuina & naturalia, ſeu
gentiũ, & nõ ſcd̃m leges: ſcd̃m qd̃ ſ. dictũ eſt &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Qui contractus fieri poſsit in eccleſia.
Iudicia eccleſiaſtica poſſunt in eccleſijs exerceri. nume. 2.
3 Iudicia verò ſecularia pertinentia ad volũtariam iuriſdictionem ſic. nu. 3. concernentia verò ad contentioſam non: & facta non tenent. nu. 4.
5 Dictum teſtis iurantis extra eccleſiam, & deponentis in eccleſia ꝗ valeat: & etiam ſi iuret & deponat in eccleſia.
6 Cognitio torturæ fit coram aduocatis: tortura verò adhibetur ipſis abſentibus.

LEX. II.

c
NEmo apoſtolorũ.

¶ Iſta lex eſt breuis, & habet plures
lectu. ideo non pono ſummariũ. Secũ
dũ primã lect. dicit ꝗ corpora nõ debent ſepeliri
in eccleſia: imò nec etiã in ciuitatibus, vt l. iij. §. di-
uus. de ſepul. vio. ſed hodie clerici propter auari-
tiã ſepeliũt eos iuxta oculos. Secundo mõ legit̃ ꝗ
homines ſeculares nõ debent ſedere in choro: qñ
dicit̃ officiũ. Tertiò modo legit̃, & eſt verior lectu
ra, & dicit breuiter ꝗ in eccleſia nõ põt fieri cõtra-
ctus. ſcd̃m quã no. ꝗ cõtractus nõ põt celebrari in
eccleſijs. Iſtud põt intelligi duobus modis. Vno
modo in eccleſijs id eſt ſuper eccleſijs emendo, vel
vendendo eccleſias: & tunc ſine dubio hæc lex eſt
vera, vt j. l. proxi. Scd̃ò põt intelligi ꝗ nõ valet cõ
tractus celebratus in eccleſijs: qa ſi cõtractus ſit in
tra eccleſiã nõ valet. Pro hoc videt̃ tex. j. de oper.
publi. l. baſilicã. de immu. eccle. c. decet. li. vj. ¶ In e
contrariũ videt̃ j. de his qui in eccle. ma. l. j. & j. de
his qui ad eccl. cõfu. l. præſenti. §. cũ aũt. & in aut̃.
quib. mo. na. effi. legi. §. qñcunq; verò. coll. vj. So.
1 † Aut quȩris de cõtractibus: aut de iudicijs. Primò
caſu aut ille qui cõtrahit in eccleſijs non põt ſecu
rè exire eccleſiã: & valet cõtractus, vt d. l. prȩſen- f
ti. §. cũ aũt. Aut põt exire ſecurè: & tũc aut eſt cõ
tractus qui reſpicit pietatẽ: & põt cõtrahi in eccle
ſia, vt d. §. quandocunq; verò. in aut̃. qui. mo. na-
tu. effi. legi. & j. de his qui in eccle. ma. l. j. & ij. Nec
obſtat l. baſilicam. quia ſpeciale eſt in illa baſilica,
hoc eſt in domo imperiali, de qua loquit̃ ibi: ſi ve-
rò ſunt alij cõtractus nõ reſpicientes pietatem: vt
emptio, venditio, & mercimonia: iſta non debent
fieri in eccleſia. Et ſi quis facit peccat mortaliter: f
tñ facti contractus valent, vt in d. c. decet. de im-
mu. eccle. li. vj. & ibi no. ¶ Si verò quæris de iudi-
2 cijs: & tũc iudicia eccleſiaſtica † poſſunt in eccleſijs
3 exerceri, vt d. c. decet. Iudicia verò ſecularia, † quȩ
dam ſunt quæ pertinẽt ad iuriſdictionẽ volunta-
f riam: & iſta poſſunt in eccleſijs fieri, [f] vt l. j. & ij. de
his qui in eccle. manu. Quædam concernunt iuriſ
4 dictionẽ † contentioſam: & hæc nõ poſſunt in ec
g cleſijs exerceri. & facta ipſo iure ſunt nulla, [g] vt d.
5 c. decet. ¶ Quæro ergo iuxta hoc, an valeat † dictũ
teſtis examinati in eccleſia. Rñ. ſi quidẽ teſtes iu-
rauerũt in palatio, licet poſtea ſint examinati in ec
cleſia, hoc non præiudicat ſi extra eccleſiã iurant:
eo quia tũc vident̃ deponere cũ iuramento, eo lo
co quo iurant, vt l. ſi quãdo. & qd̃ ibi no. j. de teſt.
& quod no. de offi. deleg. c. j. in clemẽ. Si verò ipſi
iurãt, & deponũt in eccleſia: hic põt eſſe dubium.
Finaliter tamẽ putarẽ ꝗ valeret. Nam debetis ſci-
re ꝗ antequàm teſtis recipiat̃ primò prȩcedit quȩ
dam cognitio: an teſtis ſit recipiendus vel nõ, vt j.
de teſti. aut̃. ſi teſtis productus dicat̃. & illa cogni-
tio nõ debet fieri in eccleſijs: quia pertinet ad actũ
contẽtioſum. recipere aũt iuramentũ, vel dictum
teſtis, vt hic non eſt actus contentioſus, ſed magis
eſt actus pius. Eſt enim iuſiurãdum quædã religio
erga Deum, vt l. j. de iureiu. ¶ Pro hoc facit qd̃ di
6 ctum doct. de aliquem torquẽdo cognitio † debet
fieri præſentibus aduocatis: tortura autẽ ipſis ab-
ſentibus. Ita intelligitur l. ſi poſtulauerit, §. quæ-
ſtioni. ff. de adul. & de publ. iudi. l. cuſtodia, & qd̃ g
no. per glo. ij. in l. legis virtus. ff. de legib. &c.

LEX III.

NEmo martyres.

Quærit gl. quid ſi fuit hoc factum. dicit gl. ꝗ non ſolum valet contractus, ſed etiam extra ordinem punitur. Duas ergo pœnas habet diuerſarum legum: quia punitur: & quia non valet contractus. hoc qualiter procedat dixi in l. ſenatus. de accuſa. vbi vide plenè &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Numerus clericorum taxatur ſecundùm facultates eccleſiæ.

a ¶ Non valeret. Nõ valet ſtatutum contra fauorẽ piæ cauſæ. ſequitur Anto. de bu. & Imo. in c. relatum. de teſta.

b ¶ Fuerint confirmatæ. Vide Bal. in l. generali. j. eo. vide tamen Bal. in l. licet. in antepe. co. in verſi. ſuper & in hac l. & lec. & in repe. in fi.

P. PAV. P.

c ¶ Adita hæreditate. Vult Bar, legata deberi ad pias cauſas hæreditate nõ adita. vide Iaſ. in l. eam quam. co. iij. C. de fideicom. dicens contrariam ſententiam eſſe veriorem & communem. Et vide eũdẽ in l. hac conſultiſsima. §. ex imperfecto. col, v. C. de teſta. Et alle. Alex. in quibuſdam conſilijs. vide Barb. in quæſtiõe ante rub. extra de teſta. in quæſtione vltima.

POMATES.

d ¶ Debent iudicari. Vide Ale. cõſi. xv. in iij. col. vol. iiij. & Pañ. conſi. xxvj. & conſi. cvj. volu. j. & Fede. de Senis conſil. ccxvij. & Anna. xxviij. colũ. iiij. & lvij. & Car. c. vlti. in ti. de conſti.

P. PAV. P.

e ¶ Nemo apoſtolorũ. Iſtam l. repetit do. Signo. de rio. mod. vbi multa adducit ĩ materia. ibi vide.

f ¶ In eccleſijs fieri. Vtrum quis poſsit citari in eccleſia. vide in l. præſenti. C. de his qui ad eccle. cõfu. Et ad omnia iſta vid̃ Bar. & quȩ ibi dixi in l. actus. j. de ferijs.

f ¶ Adde an ſyndicatus ruſticorum poſſit fieri in eccleſia, an poſsit dari tutori, an arbitratori, vide hic per Bal. & cõſil. eius ccccxij. iiij. lib. dicit tamẽ hoc dictum Bar. no. inquãtũ dicit ꝗ dictũ teſtis trahitur ad locum iuramẽti: quia ſi quis accuſat teſtẽ de falſo, debet deponere locum iuramẽti, nec eſt neceſſe ꝗ ponat locum depoſiti. hic tamen dicit nõ affirmari cui inquãtum dicit ꝗ qs non poteſt capi authoritate iudicis ſecularis. Add̃ ꝗ nec eccleſiaſtici niſi ſit de criminibus grauibus & exceptuatis, vt voluit Ro. cõſi. ccxxvij. pro quodam presbytero capto pro debito.

g ¶ Sunt nulla. Vide quæ dixi poſt Bar. in l. damni. §. Sabini. ff. de dam. infec.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

2 Priuilegia conceſſa clericis,intelliguntur conceſ-
ſa fauore eccleſiæ.
3 Numerus clericorum augeri poteſt auctis faculta
tibus eccleſiæ.
4 Clericus non renunciat priuilegijs ſuis.
5 Relictum factum clerico q̃n eius contemplatione 5
vel eccleſiæ factum intelligatur.remiſsiuè.

NOn plures. [a] No. ꝙ † nume
1 rus clericorum
debet taxari ſecundum facultatem ec
cleſiæ,in qua morātur.& habes rubri
cam ſpecialem in auť.vt deter.ſit nu. cle. collat.j.
¶ Secundo no.& perpetuò teneatis menti ꝙ pri- 1
2 uilegia † conceſſa clericis intelliguntur conceſſa 2
fauore eccleſiæ.non fauore perſonæ eorum.Et vi
de tex.& gl.quæ colligit circa princi.&c. ¶ Quæ 3
ro quid ſi facultas eccleſiæ multum excreuerat.
3 Certè pōt tūc addi † illi numero taxato,vt in c.cū 4
M.Ferrarieñ.& c.ex parte epiſcopi.in gl.extra de
conſti.in c.quanto.de cēſi.vbi gl. ¶ Quæro an cle 5
ricus poſsit renunciare priuilegijs & immunitati 6
4 bus ſuis.Per iſtā legē habes expeditū † ꝙ nō:quia
quis non pōt renūciare priuilegijs nō inductis in
fauorem ſuū,ſed hæc priuilegia ſunt inducta in fa
uorem eccleſiæ:ergo eis clericis nō pōt renūciare: 8
cū non ſunt inducta in eius fauorem.extra de ſo.
compe.c.ſi diligenti. ¶ Quæro quando relinquiť 9
aliquid clericis vtrū videatur relictū cōtēplatione 10
5 perſonæ † vel contēplatione eccleſiæ.Hic videtur 12
b gl.ſentire ꝙ videť relictū contēplatiōe eccleſiæ.[b]
Dñs Cy.ſ.e.l.j.tractat. Ego expediam plenius in 14
l.ij.de rebus dub.& dicā in auť.licentiam. j. titu.j. 15

SVMMARIVM.

1 ☞ Eccleſia debet ſoluere canonem ordinarium. 16
2 Eccleſia tenetur ad tributum,& ad onera realia. 17
3 Collecta non poteſt imponi eccleſijs, nec clericis. 18
4 Tributum quid ſit,& ꝙ afficiat rem.
5 Cautela vt eccleſia teneatur ad tributum Eugubi 19
norum. 20

PLacet. Eccleſia nō tenetur, niſi
ad ordinaria tributa.h. 21
d.Diuiditur per glo.in ſeptem partes.
vide illā diuiſionē per teipſum. ¶ No. 22
1 ꝙ eccleſia † debet ſoluere canonē ordinariū,& ni-
hil aliud. ¶ Opp.j.ti.j.auť.item nulla cōitas. dicit 24
gl.ꝙ iſta lex eſt hodie correcta: quia hodie nullū 25
canonē debet ſoluere.Et vide gl.ſup verb.canoni
c cā.Videte:debetis ſcire,[c] ꝙ q̃dā ſunt onera realia 26
2 vt tributa: † & iſta ſubit eccleſia,etiā hodie,vt j.ti.
d j.l.de his.xj.q.j.c.ſi tributū. Quædā ſunt onera[d]
e quæ imponunť pſonæ[e] pro reb⁹,vt collectæ,vt l. 27
3 reſcripto.§.ſi.ff.de mu.& ho. & illæ † nō poſſunt 28
imponi clericis vel eccleſijs:q̃a nō ſunt ſub ptāte 29
laicorū,ſicut de iure nō pnt imponi forēſibus ha- 30
bētibus p̄dia in territorio iſto,vt d. l. reſcripto.§. 31
4 ſi. ¶ Vt intelligas tu Peruſine q̃ ſint tributa † quę 32
afficiūt rē:dico ꝑpriè ꝙ ſunt poſſeſsiões q̃ ſunt in
cluſę in territorio Peruſino.nā cōe iſtud debet ha 33
bere tributū,à quolibet poſſeſſore,ſ. tertiā partē.
Itē dicunť tributa quæ habēt reges annuatim: &
illud tributū ſoluit eccleſia ad quā trāſiret prędiū 34
ideo hodie de iure eſt factū,ꝙ ciuitas iſta fecit oīa
prędia iſtius ciuitatis ſibi tributaria: & ideo oēs ec 35
cleſiæ ſoluunt tributa de prædijs quæ perueniūt
ad ipſas:quia afficiunt rē.Hoc tangitur per Inn.
extra.de ſo.cōpe.c.propoſuiſti. ¶ Et eugubini fe
cerunt hoc multū ſolenniter:quia ibi erant eccle
ſiæ,& monaſteria multū poten tia,& quæ exhau
5 riebāt totū patrimoniū priuatorū: † ideo prouide
runt & fecerunt ꝙ oēs ciues,& forēſes donauerūt
dominiū omniū prædiorū quæ habebāt in cōi: &
ideo ad quēcunq; perueniat ſoluit tributū : & eis
permittit alienare: & ſemper dicit ſaluo iure com
munis: & ideo eccleſia & omnes ſoluunt tributa.

SVMMARINM.

1 ☞ Eccleſia nō tenetur ad extraordinaria tributa.
2 Eccleſia propter non ſolutum tributum non perdit dominium.
3 Eccleſia ſi nō ſoluit cenſum,cadit à feudo , vel emphyteuſi.
4 Exceptio excommunicationis poteſt opponi in foro ciuili.
5 Excommunicatio non poteſt dici exilium.
6 Pœna ſpiritualis & tēporalis pro eodem facto imponi poteſt: & ideo percutiens clericum vltra pœnam temporalem,eſt etiam excommunicatus: & pōt à iudice ſeculari & eccleſiaſtico puniri. nu.7.
8 Priuilegiū huius legis ꝙ porrigatur ad res de nouo acquiſitas.
9 Munerum publicorum ꝙ ſint tres ſpecies.
10 Patrimoniale munus qđ dicať.& nu.11. & nu.13.
12 Priuilegium datum prioribus non durat finito eorum officio.
14 Vectigalia ſunt munera realia.
15 Gabellam quis teneatur ſoluere , dominus mercantiæ pro ſalma,mulio pro mulo.
16 Munera extraordinaria quæ dicantur.
17 Munus perſonale quòd dicatur.
18 Exemptus quòd nō dicatur ille qui ſeruire habet per ſubſtitutum.
19 Onus patrimoniale quòd dicatur.
20 Quis non poteſt habere duo publica officia publico ſalario.
21 Officium priorum vel antianorum, eſt publicum munus.
22 Scribere acta communis ꝙ nullus poſsit , niſi deputatus ad id: & q̃n.nu.23.
24 Syndicatus communis eſt munus publicum.
25 Electus ad vnum officium,non cogitur ad aliud. Et quid ſi ambo deferentur.
26 Si prohibetur continuatio officij per ſtatutum, filius non poterit immediatè poni poſt mortem patris ad officium paternum.
27 Onus miſtum quòd dicatur.
28 Aeſtimum factum quando corrigi poſsit.
29 Onus miſtum à mero quomodo cognoſcatur.
30 Munera quis indicat.
31 Collecta à quibus imponatur.
32 Ciuibus & incolis imponuntur munera perſonalia,& miſta,non clericis vel forenſibus.
33 Statutum ꝙ quilibet habitans teneatur facere cuſtodiam,vel ſoluere buletas:quando comprehendit clericos vel forenſes ibi habitantes.
34 Forenſes ꝙ teneantur ad collectas , quando facerent æſtimum.
35 Clerici & eccleſiæ quod teneantur ad collectas.

a ¶ Non plures. Nota priuilegia conceſſa clerico videntur conceſſa eccleſię beneficiatæ l.filio.de cōdi.& demonſtra.& de habita æquiparatione ſerui,& monachi,& ibi Bal.ſubdit vnum ſingulare dictū ꝙ moriente monacho ante aditam hæreditatē monaſteriū adire poterit.quod tenebat Imola in.c.in præſentia.de proba.eſſet tamen videndū Bar.in. l. is qui hæres. ff.de acquirē.hęre. per Bar.in l.j. §.cū filius.ff.de vulg.& pup. limita tamen qđ dixi ſ. in princ. relinquēte clerico: quia tūc nō vř relictū eccleſiæ. Text. eſt bonus,vt ſ.in c. requiſiſti . de teſta. benefacit l.ſi tutor petitus.§.quæ à tutoribus.ff.de excu. tu. Et ita etiam limita l.annua.§. Titia.ff.de annu. leg. & iſtam gl.ſingulariter tene menti.

b ¶ Cōtemplatiōe eccleſię. Et iſta faciūt ꝙ ſi concedatur priuilegium Poteſtati, intelligitur conceſſum omnibus q ab illo ſunt. Et videtur tex.in l. reſtituendæ.aliàs reſtitutus.cū gl.j.de aduo.diuer.iud.& ibi Bal.in l.j.j.de vxo. mi.& ꝙ etiam extēdať ad familiares, eſt tex.in c.licet.de priuile.in vj . & ſimiliter ſi ei prohibitū videtur, & domeſticis ſuis l .pe. quod met. cā.aliàs fieret fraus de perſona ad perſonā,vt faciunt vſurarij qui faciūt cōtractus cōcipi in perſona filiorum , vel amicorū c.quanto . & quod ibi not . de priuile. Contrarium tenet Bal.ī l.j.C.ſi rector prouinciæ . & dixi in l.ij.j.de pac.pig. Facit qđ no. Bald. in l. nō dubium.j. de legi.& Bal. in l. j.& ij.j.ti.j. & habetur in auť.habita.j. ne filius pro patre. Adde ꝙ priuilegiū datū filio intelligitur contemplatiōe patris, & dicit Paulus de Caſtro ꝙ ſemel fuit quęſtio de facto:quia conceſſum fuit priuilegiū Titio,vt ipſe & filij poſsint eſſe de conſilio populi: deinde fuerunt reuocata omnia priuilegia excepto priuilegio Titij: quærebatur an eſſet reuocatū quo ad filios. Dicit ꝙ non,ſecundum Iaco.But.& an priuilegium conceſſum patri , & filijs ſi extinguatur quo ad patrem,extinguatur quo ad filios,vide Bal.in l.ij.j.de liber.& eorum libe.

c ☙ *P. PAV. P.* ¶ Debetis ſcire. Vide Bal.in pace cōſtantiæ , verſi. imperialis maieſtas.in iiij.col. Item no.ꝙ eccleſiaſtici tempore expeditionis non excuſantur ab angarijs & perangarijs.l.nullum. & ibi Bartolum ff.de curſu pub.lib.xij. Nunquid autē eccleſia teneatur ad conſtructionē vel refectionē murorū,vide latè Pañ.cōſi.xxx.& ibi etiā ad pias cauſas reficiendum eccleſia cogi poſsit. Nunquid aūt dedicās bona ſua eccleſiæ,& dedicās ſeruitio eccleſiarū,etiā ꝙ efficiātur eccleſiaſtici excuſentur à collectis,vide Pañ.cōſ.liij. Nunquid aūt valeat ſtatutū laicorū ꝙ eccleſia acquirens de nouo à laico teneatur ſoluere collectas,ſtatuēdo ꝙ ipſa prædia ex auť.ſint obligata ꝓprijs collectis,vide Bal.in c.j.in iij.col.de alie.feu.Bar. in l.reſcripto. §. ſi. ff.de mune. & hono.& ibi etiā ꝙ collectæ non poſſunt imponi,niſi municipibus. An aūt & q̃n dñs indirect⁹ teneať ſoluere collectas,an vero poſſeſſor rerū,vide Bart. cū add.ibi in l.j. C. de anno.& tri.li.x. Itē in materia collectarū vide multa per Alc.l. ſi ſe non obtulit.in v.col.& ſeq. ff. de re iudic. An aūt eccleſia teneatur ad collectas de bōis de nouo acquiſitis,vide Ang. cōſi.xxiiij. incip.in Chriſti noīe. Item vide đ materia iſtorū munerū.& ęſtimo feudo Ro.cōſi. clxj. Et an eccleſia vel clerici cogi poſſint, & q̃ño, vide Pau.cōſil.ccccxxij. in noua impreſſiōe nouorū. Et Petrū de Anch.cōſ.xcvj. inci . ſup dicto dubio.vide Barb.cōſ. xxix.colū. iiij . vbi ponit ad quæ eccleſia teneať. Et quid de colonis eccleſię. Et an valeat ſtatutum laicorū. Item de materia an & q̃n eccleſia teneať ad collectas & onera impoſita pro pace conſtantiæ, & ſimilibus neceſsitatib⁹. Et quid de bonis poſt onera impoſita , quæ peruenerunt in eccleſiā. Et quid de patrimonialibus clericorū: latè per Barb.cōſil. j.vol.iij. vbi etiā tenet cōtra opi. Abbatis in c.nō met⁹. & in conſi. ſuo. Itē quòd tenetur ad inſtructionem & reſtaurationē murorum ciuitatis , vbi eſt neceſsitas. Secus ſi ad ornamentum . vide Barb.cōſi.xxv.vol.iij.vbi etiam quid de ornamentis eccleſiæ.

d ☙ POMATES. ¶ Quædam ſunt onera. Vide Pañ.cōſ.iij.vo.j.& cōſ. vj.& cōſi.ix.co.vo.& cōſi.liij.co.& Pau.de ca.in l.iubemus.j.eo.ti.proxi. & Pañ.cōſ.xiij.vo.ij.& cōſi.c.col.j.co.vo.& quæ ſcripſi in d. l. reſcripto. §.ſciendum.& Bar.conſi.clxxv.& Alex.lxviij.col.iiij.vol.ij. & cxxxvj. col.iij.eo.vol.& Fel.in c.verū.in fi.de ſo.compe.

e ¶ Perſonæ. Adde Bal.in l.neq; per ſe.j.de hære.inſtit.& Bart.in l.j.j.de mulier.& in quo loco.li.x.in fi.& vide quę dixi hic poſt Bal.& vide Bal. in l.munerum.§.patrimoniū.ff.de mu.& ho.& Bal.in ti.de pa.Conſtan. in verb.nos Romanorum.in vſi.feu.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

36 Fratres tertij ordinis tenentur ad collectas.
37 Clerici quando teneantur ſoluere collectas pro ſuis bonis patrimonialibus & paternis.
38 Forenſis habens beneficium in loco, an efficiatur ciuis illius loci.
39 Matrimonium carnale mutat originem.
40 Tributa & gabellas fructuum ꝙ teneatur ſoluere conductor qui percipit fructus: non dominus qui percipit pecuniam: qui tamen tenetur ſoluere collectam.
41 Emphyteuta tenetur ad ſolutionem collectarũ.
42 Aeſtimum patris prodeſt filio.
43 Cohæres qui eſt ſoluendo quãdo cogi poſsit pro cohærede ad ſolutionem collectarum.
44 Si comitatenſis acquirit à ciue, allibratio fiet ſecundum conditionem poſſeſſoris.
45 Bannitus quando teneatur ad collectas.
46 Si aliquis habet patrem ciuem, & matrem comitatenſem, an pro bonis paternis ſit ciuis, & pro bonis maternis comitatenſis.
47 Sententia ꝙ faciat forenſem ciuem, vel Guelphũ, vel Gebellinum.
48 Natus in territorio an dicatur ciuis originarius. remiſsiuè.
49 Quis capi poteſt pro collectis non ſolutis: & etiã ratione muneris perſonalis. nu. 50.
50 Debitor priuati quando capiatur.
51 Minor pro collectis capi poteſt perſonaliter.
52 Mulier pro debito pecuniario nõ capitur, ſed pro perſonali ſic.
53 Fratres habitantes ſub eodẽ tecto, an dicãtur plures fumantes.
54 Hæreditas iacens tenetur ad collectas.
55 Statutũ ꝙ frater pro fratre capiatur ꝙ non valeat.
56 Bannum pœnale an vitietur errore ſcriptoris, vel præconis.
57 Collecta ꝙ imponatur per ſolidum & libram: & quando per capita.
58 Si ex forma ſtatuti quodlibet caſtrum xxx. fumãtium debeat ſoluere centum, diſtributio iſtorum centum fiet per æs & libram.
59 Eccleſia quando teneatur.
60 Immunitas à muneribus quando extendatur.
61 Statutum ꝙ omnes ſoluãt aliquo modo non obſtante: an tollat priuilegium.
62 Si ſtatutum redigit munus extraordinarium, an duret immunitas.
63 Collecta quæ non poteſt imponi clericis, ꝙ non imponatur eius molendinarijs & famulis.

a ¶ Et etiã ibi p Ange. Debet hæc eſſe additio meo iudicio: cũ in Bart. fuerit Ang. antiquior vel voluit Bar. adducere And. de Baru. quẽ ſtatim citat in ſeq. Alex. Loſc.

PLacet. Eccleſia non tenetur ad munera ſordida, vel extraordinaria ſed ſoluit ordinaria debita: propter quæ tamẽ nõ ſoluta res eccleſiæ nõ cõfiſcatꝛ, & extorquẽs ab eccleſia munera ſordida eſt excõicandus, & ad perpetuũ exiliũ
1 damnandus. h. d. ¶ No. ꝙ eccleſia † non tenetur ad
extraordinaria tributa. ¶ Nota ꝙ eccleſia propter
2 cenſum † vel tributũ nõ ſolutum nõ perdit dñiũ,
ſed nec patitur pœnam confiſcationis. ¶ Et eſt ar
gu. ꝙ licet eccleſia non ſoluat cenſum, nõ cadat à
3 feudo, vel ab emphyteuſi. ꝙ nõ credo † verũ: quia
in tributis eccleſia eſt priuilegiata, ſed in feudo &
emphyteuſi non reperitur. Et ideo propriam na
turam emphyteuſis & feudi ſeruabo in eccleſia, ſi
cut in priuato, vt no. j. eo. autꝭ. qui rem. in glo. Ec
cleſia. verſi. quid ſi vna eccleſia, quod not. ¶ Nota
pœnam excõicationis eſſe cognitam de iure ciui
4 li: ergo exceptio † excõicationis poteſt opponi in
foro ſeculari. Et hoc nota. j. de iur. & fac. ignorã.
5 l. j. ¶ Nota excõicationem nõ dici exilium: † cũm
ponatur vt diuerſa, licet ſimilia ſint, vt no. Inſtit.
de cap. diminu. §. minor. ¶ Nota pro eodem facto
6 imponi † pœnam ſpiritualem, ſcilicet excommu
nicationis: & temporalem, ſcilicet exilij: & ſic cõ
currit vtrunq; brachium eccleſiaſticum & ſecula
re. Si percutiens clericum licet ſoluat pœnã, tamẽ
nihilominus ibit ad Papam pro abſolutione ex
communicationis quam incurrit ſecundùm Pet.
& pœna ſpiritualis imponitur ab epiſcopo: tem
poralis à iudice ſeculari: cũm ciuilis pœna veniat
ex lege. Et ſi quidẽ alio modo delinqueret cõtra eccleſiam puta in eccle
7 ſia: nam à iudice † ſeculari, & ab epiſcopo puniri poteſt. & idem in crimi
nibus eccleſiaſticis: quia vterq; iudex eſt offenſus ſecundùm Gul. & ideo
vterq; vindicat ſe ſua lege. arg. ff. de iniur. l. cũ qui. §. ſi nupta. & in autꝭ. de
ſan. epiſ. §. ſi verò crimẽ. ¶ Erunt ergo neceſſaria duo iudicia. Nam ſecula
ris nõ facit executionẽ criminis proceſſus eccleſiaſtici: nec ecõtra. De hoc
dic vt no. extra de offi. ordi. c. j. per Inn. ¶ Quæro vtrum priuilegiũ iſtius
legis porrigatur ad nouas leges eccleſiaſticas, & res de nouo quæſitas. Dic
8 ꝙ ſic †: quia eſt priuilegiũ vniuerſale, ſecundùm Pet. & facit quod no. de
fundo inſtru. l. Lucius. Item: qa qđ iudex cõcedit, vel ſtatuit, extenditur
ad futura, vt j. eod. l. ſancimus. Item quia priuilegium indefinitè conceſ
ſum extenditur ad prɛſentia & futura, vt extra de priuile. c. quia circa. qđ
quidam concedunt, ſi eſt in corpore iuris clauſum: aliàs non. quod nõ pla
cet Pet. ¶ Quæro, quid de datijs, vel gabellis, & collectis: vtrum eccleſiæ
vel eccleſiaſticæ perſonæ teneantur ad talia munera. Sed vt hunc articu
lum, & cæteros declarare poſsim: altius tractatum exordiar. ¶ Et primò
quot ſunt ſpecies munerum publicorum. ¶ Secundò qualiter diffiniatur
munus publicum. ¶ Tertiò quis imponit. ¶ Quartò quibus perſonis im
ponitur. ¶ Quintò quibus rebus. ¶ Sextò videndum eſt de immunitate
9 munerum. ¶ Munerum publicorum † tres ſunt ſpecies. Reale ſeu patri
moniale, perſonale, & miſtum, vt l. munerum. de muner. & hono. & vide
10 tur j. de decu. l. vacuatis. lib. x. & de vac. pub. mune. l. j. lib. x. ¶ † Patrimo
niale eſt quod non imponitur niſi patrimonio ſeu rebus: ita ꝙ res ſunt
immediatè cauſa impoſitionis. Exemplum habemus C. de ſuſcep. & arca.
l. modios. & nota. j. de anno. & tri. ſuper rub. libro decimo. Et do hanc re
11 gulam † quòd omne munus quod imponitur per nomina quotæ, dicitur
munus merè patrimoniale, vt decima quæ imponitur eccleſijs à Papa eſt
onus patrimoniale ipſarum eccleſiarum. Nec enim ideo eſt perſonale, vel
miſtum: quia fiat mentio perſonæ: quia præſtatio in ipſam rem ſcripta
eſt, vt ff. de iudic. l. ſi fideicommiſ. §. j. de leg. j. l. apud Iulianum. §. hęres.
de lega. iij. l. qui concubinam. §. qui hortos. cum ſimilibus priuilegium
12 † datum prioribus, vel præſidibus, non durat officio finito. de excu. tuto.
l. athletæ. in princip. & quod ibi nota. Et per has rationes dico de rebus
13 † quæ præſtantur clericis per laicos, quod dicuntur tributum, & onus rea
le. Facit quod no. ſ. de petitio. hære. l. ſi à patre vel à domino. §. fi. & j. de
mu. patri. l. neq;. vbi de hoc. & argu. eorum quæ no. ff. de ſeruitut. ruſti
co. prædio. l. prætoris. Sed an ſorores tertij ordinis ſint eccleſiaſticæ: not.
in c. j. extra de relig. domi. in cle. Et hoc etiam omnia prædia quæ ſunt in
cluſo Peruſino quæ reſpondent in quartam partem fructuum ſunt tri
butaria. Sed quid ſi non ſunt talia nomina reſpectiua, ſed alia in rem ſcri
pta: puta binaſcum, ſeu belfortiaria terra ſoluat decem. Reſpond. Iſtud
eſt onus patrimoniale, vt j. de impo. luc. de. l. j. §. res vero. Iſtorum mune
rum tributariorum, quædam ſunt ordinaria, quædam extraordinaria, vt
hac l. ordinaria ſunt quæ habent certam annuam, vel ſimilem præſtatio
14 nem, & ſunt impoſita per conſtitutionẽ ſuperioris, vt tributa. ¶ † Vecti
galia etiam ſunt munera realia, & ordinaria. vt ff. de publi. l. Imperator.
¶ Quis debet ſoluere gabellam an mulio vel dominus mercantiæ? Dic
15 † ꝙ pro ſalma dominus, pro mulo mulio. ff. locati. l. cũ in plures. §. vehi
culum. Sed an ratione muli ſalma confiſcetur, vel econtra? dic vt nota. de
nautico fœno. l. cũ proponas. per Cy. & vide de publi. l. cotẽ. §. dominus.
Quorũ ſumptibus debent fieri expenſæ, & opera publica, dic vt ſ. eo. tit.
16 l. ad inſtructionẽ, in autꝭ. de manda. princi. §. deinde. ibi: quę valde. ¶ † Ex
tra ordinaria ſunt quæ non ſunt impoſita per conſtitutionem ſcriptam,
ſed per motum ſuperioris inducuntur: & certam formam non habent. Si
mile ff. de annu. leg. l. Seio. §. medico. extraordinarium etiam & reale mu
nus eſt, ſcilicet quod aſini comitatiuorum vadant quolibet anno ad clu
ſum pro frumento publico; quia iſtud principaliter eſt onus rei: aſinus
enim portat ſarcinam, non dominus. Onus etiam reale & extraordina
rium eſt, ſi Poteſtas accipit aſinum vt portet furem vel latronem ad fur
cas, vel frumentum ad exercitum ff. de pignora. actio. l. fi. ad finem. ¶ Itẽ
alia eſt diſtinctio per quam aliud eſt inductum: quod quandoq; ipſi ſub
diti profitentur & taxant ſibi: & Imperator cõfirmat, vel Rex, vel alius
17 dominus j. de auro & arg. lega. l. fi. aliàs de anno. & trib. l. fi. li. x. ¶ † Per
ſonale eſt quando perſona eſt immediata cauſa impoſitionis: & venit ex
plicandũ per factum corporale ipſius perſonæ. Et eorum quidam ſumũt
in ſe laborẽ, & honorẽ, vt decurionatus, quod eſt ſtipẽdiũ, & dignitas, &
præſidatus & quodlibet officiũ iuriſdictionis, ſaltẽ cũ habet ſportulas, vt
inſti. de act. §. tripli. Quædã habẽt in ſe laborẽ & dãnũ amiſsiõis opera
rũ. Quædã etiã ſunt onerosa. & fœtida, aliàs ſordida, vt ferre lapides, pro
muralio publico. pro his eñ vilibus miniſterijs perſona affligitꝛ, & vocantꝛ
angariæ, vt l. neminẽ. j. c. Eſt etiã perſonale munus qđ vnus de qualibet
domo vadat ad exercitũ: qa pſonæ venit applicandũ hoc munus: pecunia
18 redimi nõ valet l. illud. de excu. mu. li. x. ¶ † Itẽ no. hic ꝙ nõ diciꝛ exẽptus
a ille q habet ſeruire p ſubſtitutũ, vt j. de decu. l. pe. li. x. & etiã ibi p Ang.[a]
Eſt etiã pſonale munꝰ ſi fiat ſtatutũ ꝙ ꝑ quolibet ſumãte ſeu foculario
debeãt ſolui dño decẽ vel ciuitati. Nã pecunia ꝑ capitibꝰ à familijs ſeu p
ſonis magis quã ꝑ re pſtatꝛ: ſicut ſi imponereꝛ gabella tributorũ. nã onus
capitis eſt ff. de cẽſi. l. ſi. & no. de anno. & tribu. l. fi. j. rñ. & l. cũ antea. j. de
agri. & cenſi. li. xj. Eſt ergo perſonale qđ imponiꝛ perſona nulla habita
contemplatione patrimonij, ſiue iſtud onus cõſiſtat in faciẽdo, ſiue in dan
do.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

19 do.¶ On⁹ patrimoniale eſt,ꝙ imponiť patrimonio†nullaha
bita cõtẽplatiõe,ſiue cõſiſtat in faciẽdo:vt in albergaria: vti
in multis hoſpitib⁹:ſiue in dãdo:vt in decimo ſiue vigeſimo
ſiue miſtim:vt in equis ſtipendiatorũ alendis:vt j.de mu. pa
tri.l.nõvideť.li.x.Sed an põt qs habere duo publica officia ſa
20 lario publico.dic ꝙ non:†vt de ꝓximi.ſacro ſcri.l. hac par-
te,niſi fuerit annexa,vel vnita:vt in auť.vt iudi.ſine quoquo
ſuſtra.§.illud tñ.& nota.in l.cõperimus.de proxi. ſacro ſcri.
& in.l.agentes.de præpo.agen.in re.& in l.is quidẽ.q mil.nõ
poſſunt.lib.xij.et in.§.nulla.in auť.de defen.ciui.in gl.¶ Sed
21 an priorum,vel ancianorum eſt publicum†munus?Dic ꝙ ſic
vt not.ĩ l.ſi.C.qui mili.nõ poſ.& de decu.l.vniuerſos. lib.x.
22 Et nullus poteſt ſcribere,†niſi deputatus ad tale officium de
iure fiſci.l.in fraudẽ.§.quoties.de ſportul.l.j.& no.in l.ij.de
23 exec.& exacto.lib.xij.in auť.de tabellio.§.nos.niſi fortè† ꝑ
pter abſentiam,vel impedimentum principalis notarij aliqñ
cõmittať:vt no.in auť.de hær.& Fal.§.ſi verò abſunt. ibi tñ
non erat de publico,ſed volũtariè electus à patre. Adde qđ
24 no.Gul.an ſyndicatus communis ſit munus publicum.† Dic
ꝙ ſic.Et ideo ſi quis ex hoc grauatur,nõ renunciat:vt in auť.
de defen.ciui.§.interim.ſed appellat.j.de appella.l. ad ſcriba
tum.& l.ij.qui ad ciuilia.Secus in ſyndico collegij,qui nõ co
gitur.& adde illud.j.de procu.l.j.ꝑ Iac.de Ra. Et adde illud
quod not.de proxi.ſacro.ſcri.l.in ſacris.¶ Et not.qđ electus
25 ad officium vnum†interim non cogitur ad aliud.Et ſi ſimul
deferãtur:quid iuris ſit,dic vt no.j.quemadmodum ci.mu.in
du.lib.x.& in Spe.in ti.de electione. §.oportet.verſi. quid ſi
electus.¶ Sed pone:prohibetur numeratio,& continuatio of
26 ficij per ſtatutum:†modò pater fuit tabellio:an filius poterit
ibi poni immediatè poſt mortem patris.Dic ꝙ nõ: quia dicit
continuatum:quia ſic filius habet immediatè officium: vt j.
de mune.& ho.non conti.l.j.li.x.& ibi per And. de Barulo.
27 ¶ Nunc de miſto onere videamus. Miſtum onus†eſt, quod
imponitur perſonæ principaliter,rei ſecundario. Vel verius
quod imponitur perſonę principaliter propter rem:ideo per
miſtã rationẽ rei,& perſonæ:& ſic neq; res tantum,neq; per
ſona tantum,eſt immediata cauſa impoſitionis ſed vtrunq;
ſimul.Simile not.in c.priuilegium perſonale.per Dyn.de re
gu.iur.lib.vj.& j.ad Velleia.in l.hæredes.per Cy. Exemplũ
ponunt doctores in collecta,quę imponitur iuxta æſtimum:
puta ad rationem xx.ſolid.pro centenario. De collecta habe
tur j.de in dictio.l.j.lib.x.ff.de mu.& hono.l. reſcripto. §.ſi.
De æſtimo habetur ff.ad munici.l.incola.Et de his in gl.& j.
de cenſi.& cenſito.& peræquato.l.omne territorium. lib.xj.
vbi etiã gl.dicit,quòd propter depauperatos de nouo ſit æſti
mum quod ſecundùm vulgare Peruſinorũ vocatur cataſtrũ.
28 quod†cataſtrũ,cùm eſt factũ,non poteſt corrigi niſi cauſa co
gnita per cõpetentes officiales ſi eſt publicatum apud acta,&
aſsignatur illis deſyderiũ. Apud acta verò nõ publicatũ,non
põt corrigi vt no.j.de omni agro deſer.l.iura.li.xj.et de cẽſi.l.
j.& l.qui grauatos.¶ Sed quomodo cognoſcam merum à mi
29 ſto:†an ex forma iuriſdictiõis,an ex forma muneris?Reſpon
detur:ex vtroq;. Nam ſi dicit ſtatutum ꝙ omnes comitatiui
ſoluant collectas decem ſolidorum pro ſuo æſtimo: munus
miſtum eſt:quia ex forma ſua non eſt indictũ niſi ſubditis.ff.
de muneribus & hono.l.reſcripto.§.ſi. Ex qualitate mune-
ris:quia non eſt munus intrinſecum ipſius rei,ſed à re:vt fru-
ctus rei ſic ff.de muneribus & honoribus.l.reſcripto.§. ſi.&
ex eo venit quia eo ipſo quòd appellat datium,vel collectas.
Aliud verò appellatur munus miſtum impoſitum non ſubdi
tis:vt d.l.reſcripto.§.fin.Et ſi quis amittere vult rem,non te
netur ad illud munus,quod imponitur perſonæ pro re:ſecun
dùm Petr.hic allega.de muneri.& honori.l.munerum.§.pa-
30 trimonium.¶ Circa ſecũdùm,quis†iſta munera indicat?Re-
ſpondeo,vbi Papa,vel legatus eius,aut Imperator indicit,nõ
poteſt ſuperindici:vt l.j.de ſuperindic.libr.x.& iſtos modos
31 tradidit.¶ Circa tertium ad quos†pertinet imponere colle-
ctas de iure communi,ſunt Reges.Item duces, & barones,in
ſuo ducatu, & ciuitates non pediſſequæ, quæ merũ imperiũ
præſcripſerunt:vt in auť.de defen.ciuit.§.interim. in ſi. ma-
gnæ gloſſ.& in authenti.quibus modis natura.effic.ſui.§.ſi
quis igitur ex qualibet.collatio.vij.Caſtra autem. & ville,nõ
poſſunt imponere collectas nec remittere in præiudicium ſu
perioris:vt not. j. de excuſatio.muner.l.placet.libro. x.ſed
pro ſuis debitis!perſoluendis. ¶ Circa quartum quibus im-
32 ponantur. Dico†quòd perſonalia,& miſta ciuibus, & inco-
lis tantum:vt dicta l.reſcripto. §. finali. Vnde ſi ſit ſtatutum
quòd vnus de qualibet domo debeat ire ad exercitum, vel
facere cuſtodiam de nocte:non continentur clerici, vel foren
ſes:& idem in collecta buletarum.Et hoc ſi iſtud verbũ ſim-
pliciter & ſine adiuncto proferatur. ¶ Si autem diceretur, ꝙ
33 quilibet habitans†teneatur facere cuſtodiam, vel ſoluere bu
letas:tunc includuntur clerici, & forenſes:tamen clerici non
poſſunt exigi propter priuilegium:nec forenſes de cõi iure.
de excu.tuto.l.non tantum.§.ſi.quia non ligant tali ſtatuto:
cũ nõ ſint ſuppoſiti iuriſdictioni ſtatuentiũ.de lib.cau.l.diui.
Contrariũ tñ videť:quia habitando cõſentit,& prorogat iu-
riſdictionẽ:qa quaſi efficiť ciuis quo ad hoc arg.ff.de ver.ſig.
l.ædificia.Si aũt nõ vult ſoluere,ibi non habitet,vt.l. incola.
ff.ad munici.¶ De collegijs ſimpliciter eſt dicendum ꝙ nõ te
34 nentur forenſes,niſi†fecerint æſtimũ:quia faciendo æſtimũ
videnť cõſentire,& ſe obligare.ar.ff.de fideiuſ.tute.l.cũ oſtẽ
dimus.§.ſi.& qđ no.in d.l.inchola.Nã qui vult antecedens,
vult & cõſequẽs,qđ includiť ſub antecedẽti. Et qui cõſentit
in genere,videtur cõſentire in qualibet eius ſpecie,vt l.j. j.de
his qui ſpõ.mu.ſuſcip.& l.ij.eo.ti.& qđ no.j.de donatio.l.cẽ
ſualis.in d.l.reſcripto.§.ſi.per Dyn.de clericis ciuibus,an te-
35 neanť ad collectã creatã,videť ꝙ nõ†pro rebus eccleſiæ j.ti.j.
auť.item nulla cõitas.Itẽ per ſtatutũ:quia eſſent tributaria.
Vide hoc in auť.de mand.prin.§.ſed etiã ſuſcipientes. col.iij.
& ibi glo.pro collectis.Nam ſicut eccleſia non tenetur ad tri-
buta ſic nec ad collectas que ſuccedunt loco tributorũ: cùm
prædia ſint tributaria.ar. j.ſine cen.vel reli.l.omnes. & j.co.
auť.ſicut.qđ non placet:quia ad certa tributa indicta tenetur
quicunq; ſit aduena ſiue eccleſia.Sed poſtquã eccleſia eſt do-
mina ad extraordinaria indicta nõ tenetur,vt d. l.incola. Et
vide Iac.But.j.de leg.l.ab adminiſtratione.vbi dicit ſic: ꝙ li
cet ſtatutũ dicat ꝙ ſi clericus à collectis ſe excuſet, poſſet im
punè offendi:ne reddatur ius. quod licet nõ ſoluat collectã:
nihilominus debet ius ei reddi: quia non ipſe ſe excuſat. Sed
tamen Iac.dicit ꝙ eccleſia nõ teneť ad collectas de iure: dicit
tamẽ ꝙ ſecus eſt de conſuetudine Italiæ præterquã in ciuita
te Romana.Et ꝙ eccleſia nõ teneatur ad collectas, do exem-
plũ extra de immu.eccle.c.nõ minus.Nec valet ſi dicas,ſtatu
tũ dicit ꝙ ſint tributaria: qa nõ propterea ſpecificãt tributũ.
Sicut dicimus in ſimili in operis incertis,ꝙ inſpiciť tẽpus de-
clarationis,& indictionis.ff.de oper.liber.ſi quis hac.§.iudi-
ciũ.& no.de cõdict.indebi.l.ſi non fortẽ.§.libertus. extra de
priuileg.c.cũ & plantare.§.de confratribus.¶ Sed quid de fra
36 tribus tertij ordinis,vel gaudentibus?Dic ꝙ†debent ſoluere,
vt l.cura.§.ſi.ff.de mune.& hono.in gl. ordi. ¶ Sed an clerici
37 teneantur pro ſuis bonis patrimonialibus, vel paternis?†ar.
ꝙ non.j.de his quibus vt indig.l.Polla.& ibi no. contrarium
ꝙ ſic,prę ſertim de præſcriptione in æſtimo:quia adeundo hę
reditatem videtur contrahere cum fiſco creditore collegiorũ
ſicut in alijs creditoribus,vt in §.hæres.Inſtit. de oblig. quæ
ex quaſi de.cõ.Itẽ quia bona iſta adſunt,vt no.in Spe.de cle-
ri.coniuga.facit l.j. j.de impo.lucra.deſcript. libro x.Ego ſu-
per iſta quęſtione conſului:& dixi,ꝙ ſi res allibrata venit ad
clericũ,ꝙ clericus non teneť ſoluere collectas poſtea impoſi-
tas.Primò: quia collecta eſt munus extraordinarium. Nam
quod non imponitur lege,ſenatuſcon.conſtitutionibus prin
cipum:extraordinarium munus eſt,vt C.de bo.vacã.l.j. li.x.
& de vac.mu.l.j.li.xj.Sed clerici non tenentur ad munera ex
traordinaria.Item quia hic ſyndicus non eſt: ergo &c. ¶ Et
38 no.in l.reſcripto.§.ſi.Idem in gabella.¶ †Sed nunquid ordo
clericalis,vel beneficium eccleſiaſticum facit aliquem foren-
ſem ciuem illius loci?Dic ꝙ nõ,vt j.de incol.l.ciues.lib.x.qđ
bene no.ſecus in matrimonio carnali:quia eſt tantæ potẽtiæ
39 †ꝙ originem mutat, quo ad forum & munera, vt not. j. de
mu.& in quo loco.l.j.li.x.¶ Item quæro quis tenetur ſolue-
40 re collectas:an dominus,an conductor? Reſpon. tributa†ex
ipſis fructibus & gabellis fructuum tenetur ſoluere condu-
ctor qui percipit fructus:non dominus qui percipit pecuniã,
vt no.j.de annonis & trib.l.j.lib.x.in gl.ordi.& de vſufr. l.ſi
pendentes.§.ſi quis. & de admi.tuto. l.ſi ſine hærede. §.Lu-
cius.de agri.& cenſi.l.iij.libr.xj.Et vide ibi And.de Barulo.
Sed in collecta quæ imponitur pro æſtimo,eſt ſecus: quia iſta
ſequela æſtimi,& æſtimũ loquitur in perſonã domini: & idẽ
41 in dño & fructuario.¶ Sed qd in emphyteuta?Dic†ꝙ emphy
teuta habet vel habere debet rẽ in æſtimo: & ſic meritò teneť
ſoluere collectas ſuas l.Lucius.§.idẽ rñdi.ff.ad muni. cõiun-
42 cta l.neq;.ff.de impen.in rebus do.fac. ¶ †Sed an æſtimũ pa-
tris prodeſt filio?Dic ꝙ ſic: quia etiã filius videtur deſcriptus.
in libro patris,vt no.in l.ij.qui æta.libro x. ¶ Sed quid ſi ſunt
duo cohæredes,& vnus non eſt ſoluendo, & alter ſoluendo:
43 an põt cogi ſoluere†vnus pro altero?dic vt no.in d.l.j. de an-
no.& tribu.in gl.quæ videtur dicere ꝙ ſic quod eſt verũ pro
collectis teſtatoris:nõ pro facto ipſorũ hæredũ, vt j. de decu.
l.licet in diuerſa.lib.x.& vide ff.de excu.tut.l.ſi is qui tres.§.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

fi.& l.tria onera qa nō ſunt correi.arg.de euic.l. rē hæredita-
riam.& argu.j.co.cōia de leg.l.j.in fin.videtur etiā quod per
collectam vnius fundi,nō ſunt obligata omnia bona ,ſed ſo-
làm illa res.de publi.l.Imperatores.& de pre.nauicu.l.ij.lib.
xj.¶ Sed quid ſi comitatenſis emit rem ciuis.qualiter ei alli-
44 brabitur? Reſpond.ſecundùm conditionem †noui poſſeſſo-
ris,de public.l.licitatio.§.fi.de impo.luc.de.l.j.libro decimo.
& ibi per Andream de Barulo.Et vide in authē.quibus mo-
dis natura.efficiun.ſui.§.ſi quis igitur ex qualibet.in glo.no.
45 villas.¶ †Quæro an exbanniti teneantur ad collectas.Et dic
ꝙ ſic,ſi ibi habēt eſtimum,vel originem.ff.de pollici.l.de pol
licitatio.§.nam & ſi tex.allegat Iacob⁹ zafarinus de Piſis, de
excuſa.tuto.§.penul.l.planè.la.j.niſi eſſet tale bannū , quòd
reputaretur ibi pro hoſte,& mortuo,quia ibi dicitur annula
tus & nudus.de capi.dimi.per totū.& l.tutelas.§.pen.¶ Sed
an ſoluat maiores collectas:dic quòd non de iure communi,
vt.l.j.j.de apochis pu.Quilibet enim ſoluere debet partem,
ſecundùm qualitatem & quātitatem bonorum,ſed aliter ſer
uatur in regno per conſtitutionem regni . ¶ Sed pone quod
quis habet patrem ciuem,matrem comitatēſem: an ſolū pro
46 bonis patris ſit ciuis: †pro bonis matris ſit comitatenſis. Vi-
detur ꝙ matrem ſequatur.ff.ad munici.l.prima? Dic contra-
rium,ꝙ illud ex priuilegio niſi eſſet naturalis vel ſpurius. An
igitur partem ſequatur? Facit j.de decurio.l.nullus.libro de-
47 cimo.¶ Sed nūquid ſententia †facit forēſem ciuē ? Dic quod
ſic: qa ſententia & origo ambulant paribus paſsibus,vt.j. de
decurio.l.quotieſcunq;.Pari ratione facit aliquem Guelphū,
vel Gebellinum: nō quo ad veritatē,ſed quo ad effectū, ſiue
obſit,ſiue proſit.Facit de muner.patri.l.nō videtur. libro de
48 cimo.¶ Sed an †nat⁹ in territorio dicatur eius originari⁹.Dic
vt notatur infra de municip.& orig.l.filios.alias ciuis origi-
narius.¶ Sed an ꝓ collectis non ſolutis pōt quis capi ? Dic ꝙ
49 ſic †præcedētibus monitionibus ſaltē generalibus quæ ꝑ pre
conem,vel edictū debēt præcedere ad hoc vt ſoluturi poſsīt
ſe præparare ad ſoluendū,vt j.de indiction.libro decimo. de
exacto.trib.l.nemo carcerē.& ille cui datur inter nō ſoluētes
præſumitur non ſoluiſſe.de exact.trib.l.j.libro decimo.quo
cunquæ opponente non ſolū fiſco: & ſic probatur negatiua
non ſolutionis ꝑ libros cōmunes,vt.ff.de reb⁹ eorū.l. magis
puto.§.in primis.in verb.edi.rationes. de probatio. c. dolus.
l.cùm de indebito.Et facit ad hoc quod no.per Innocen.ex-
tra de accuſa.c.ſuper his.& declaratur.ff. de verb. obligatio.
l.hoc iure.Et hæc vera,niſi probet per inſtrumentum, quod
ſi eſt amiſſum iterato debet refici.l.ij.de diſcuſ.libro decimo.
Alias qui per triennium,vel decennium ſoluit perpetuò præ
ſumitur ſoluiſſe,ſi hoc alleget.quod eſt nota.¶ Debitor verò
priuati,non capitur de iure communi , niſi in condemnatio-
nem bonis excuſsis.j.qui bonis cedere poſſ.l.j.& nota. ff. de
ſuſpec.tuto.l.iij.§.tutores qui.in gloſſa ordina,quā gloſſam
nota.& facit ad l.iul.pecul.ſacrilegij.§.fina.¶ Ratione etiam
50 muneris †perſonalis,quis capi poteſt.j.de decurio.l. genera-
li.libro decimo & ibi vide And.de Barulo.Sed nunquid mi-
51 nores poſſunt capi.Credo †quod ſic:quia ſtatutum ligat mi-
norem filium fami.& omnes.ff.de admini.tuto.l.ſi ſine hære
de.§.lucius.¶ In muliere tū licet obligetur ad numera alias
52 debita: nō tamen capi poteſt ꝑſonaliter †pro pecuniario de-
bito,ſed pro ſeruitio perſonali:ſic,vt.l,omnes.de agri.& cen
ſi.¶ Sed pone ꝙ imponitur collecta pro focis,vel per fumam
53 tibus. An plures fratres ſtanter †ſub eodem tecto dicātur fo-
re plures fumātes.Et dic vt no.in.l.cū ratio.§.fi. de bo. dam.
per Dynum.& facit de excu.tut.l.ſi is qui,in fi.de teſta.tutel.
54 l.duobus.Sed nunquid hæreditas iacens †& bona vacātia, te
neātur ad collectas? Dic ꝙ ſic.l.debitor.de ne.geſt.nō tū inci
dunt in pœnam,ſi terminus præfigitur perſonæ.de in diē ad-
dic.l.prædia.¶ Sed pone,vxor mea habet bona parapherna-
lia,an dicatur habere ſumātes? Dic ꝙ nō: qa eſt de familia mea
55 vt.l.j.§.ſi vir.ff.ad ſyl.Sed an valeat ſtatutum, vt poſsit †ca-
pi frater pro fratre? Reſpondeo,vt nota.in fine.j.de decurio.
in rub.& l.j.libro decimo.Sed pone ꝙ præco erat dum nun-
ciat indictionem collectæ:quia exprimit maiorem,vel mino
rem quātitatē: nunqd hoc nocet fiſco? Dic ꝙ nō, vt l.fi.de ca.
largi.l ib.x.¶ Et idē dico in bannis pœnalibus, vt non vitiet
56 error præconis,vel ſcriptoris, †ſed ipſo iure reducātur ad de-
bitā quantitatem,& ipſo iure inſit quod debetur. de fideiuſ.
l.finali.Et idē dico ſi erratum ſit in termino maiori,vel mino
ri,quā præfigat ſtatutū.Nam ipſo iure reducitur ad debitum
terminū ex quo eſt aliquis taxatus.argu.j.de iure delibe.l. fi.
§.ſed quia.In cōtrariū facit quod notatur.j.de teſta.l.ambi-
guitates.vbi dicitur ꝙ ſi aliqs ab fuerit & errore tabellionis
ibi fuit deſcriptus: ꝙ iſte eſt pro recepto in numero male ar-
bitratorum,ſed ibi ideo: qa fuit omiſſa forma: & omiſsio for
mæ,& modi vitiat.de verbo.obligat.l.qui Romæ.§.Flauius.
hic autem non fuit omiſſa: quia ipſo iure videtur ineſſe . arg.
de re iudi.l.iiij.§.ſi quis condemnatus.de inoffic.teſtamen. l.
ſancimus.in prin.Sed pone quod æſtimator,vel locator gra-
uat aliquem: an pōt petere errorē corrigi,vel amoueri graua-
men? Dic quod ſic: tamen cauſas quibus æſtimetur debet no-
minatim exprimere.j.de præd.decu.l.j.lib.xj.¶ Sed qualiter
debet imponi collecta: vtrum per capita vel fumātes,an per
57 ſolidum.Et dic †quòd per ſolidum vel libram: quia imponi-
tur perſonæ contemplatione patrimonij: ideo eſt onus mi-
ſtum perſonale ? Et hoc verum de collecta proprie ſumpto
vocabulo,vt nota.in dicta.l.reſcripto. §.fin.ſed largo modo
etiam quæ pro capite imponitur dicitur collecta . & quando
deſcendit a numero capitum,tunc vadit per capita , quæ ſub
rogantur loco primi muneris: & ideo eodē iure cenſentur, vt
l.j.§.lucra.ff.de impo.luc.deſcript. Vndæ per ſtatutū minus
perſonale poteſt pecunia redimi pro iſta pecunia imponeret
collecta per capita,in qua nō cōtribuūt exempti a prima, ſeu
a perſonalibus muneribus,nec inhabiles.qđ no.& hoc teneo
in.l.iij.§.actor.ff.de re iudi.¶ Sed dicit ſtatutū qui habet ca-
ſtrum.xxx.fumātium,vel ſupra,debeat ſoluere ciuitati quo
58 libet anno centum, †quæritur qualiter iſti de caſtro iſta cen-
tum diſtribuāt inter ſe.Reſpō.per libram & ſolidum, ſicut cæ
tera debita caſtri: pro patrimoniali tamen portione nō in ca-
pita quilibet cōferre debet.Secus ſi diceret vnus de qualibet
domo vadat ad exercitum,alias villa ſoluat centū: qa iſta cen
tum diuiduntur per focos.ſeu fumantes ſicut onus principa-
le.Nam ille tenetur ad debitū vel pœnā: qui fecit eā incidere
ff.de pecu.leg.l.ſeruus habet.verſi.quicquid ad leg.Rhod.de
iactu.l.ij.§.cū in eodē.de verb.oblig.l.ij.§.fi.de lib.cau.igit.
cum ſimi.j.de ſump.immunc.mune.l.j.li.xj.¶ Circa quintū de
rebus,dic quod omnes tenētur ad tributa,excepta eccleſia: in
59 qua †diſtinguitur,aut cœpit poſsidere prædium liberum,aut
tributarium,aut dubitatur.Primo caſu non tenetur: qa ſemē
ſanctorum.Facit quod not.Innoc. de foro compe. c. verum
& ideo non tenetur ad pedagia,& huiuſmodi.licet ſint one-
ra realia.quia res erat libera eccleſiæ.Secūdo caſu tenetur, vt
nota.j.ſine cenſu vel reli.l.omnes.Tertio caſu pro poſſeſſore
eſt præſumendum,attamen habes ꝙ preſumatur pro fiſco,
vt nota.in ſimili in.l.j.de iure fiſci.libro x.¶ Circa ſextū de
60 †priuilegio,& immunitate,dic vt in.l.ſordidorum.de excuſ.
mun.de extēſione de ꝑſona ad ꝑſonā,de extēſiōe vero de mu
nere ad mun⁹,dic ꝙ in gñali ſermone nō intelligit mun⁹ rea-
le,vt.j.de mu.patri.l.iij.li.x.qa iſta ſunt magis ꝑciſè debita q̄
aliqua alia. Itē q̄ ꝑſonæ ſint immunes.dic vt plene.ſ.notaui.
¶ Sed pone quidā habēt priuilegiū,poſtea ſuꝑuenit gñale ſta
61 tutū,ꝙ oēs ſoluāt aliquo nō ſtāte: †vtrū videat̃ ſublatū priui
legiū.Et videt̃ ꝙ nō,niſi ſit facta ſpālis mētio de eo , vt legit̃
& no.j.de ſilētiarijs.l.decuriōib⁹.li.xj.Itē gñalis clauſula nō
obſtāte: firmat ſtatutū cōtra ius ſtatuētiū: nō cōtra ius partis,
vl no.c.cū aliqb⁹.de elec.li.vj.Vltimo doc.q̄rūt qđ ſi munus
extraordinariū redigat̃ in formā ordinarij,an durat immuni-
62 tas.† Tu dic ꝙ eſt caſus ꝙ nō in l.j.de indic.li.x.Pe.tenet con-
trariū ꝙ nomē extraordinariū apponitur hic ad declarationē
nō ad ſubſtātiā: & tūc arguit de l.ſi cognatis.de re.dub.¶ Sed
ego dico ꝙ primo deſignat cām finalē.Pro pe.facit c.ſi. extra
de priuil.li.vj.¶ Sed an collecta q̄ nō pōt imponi clericis, poſ
63 ſit imponi eorū molēdinarijs,vel famulis †vel colonis.Dic ꝙ
nō: qa fieret fraus legi.extra de priu.c.quāto.& ar.j.de poſtli.
reuer.l.ab hoſtibus.in fi.& ſic nō ob.l.ædiles.ff.de via pub. il
li tamen qui nō portant habitū,non debent cenſeri clerici.ex
tra de ꝑuil.c.ex parte,nec pōt reaſſumere habitū poſt deli-
ctum contractum.vt ibi dicitur.Bar.

SVMMARIVM.

1 ☞ Si aliquid dubij emergit circa ſpiritualia , terminatur per iudicem eccleſiaſticum.

2 Cauſa vſuraria & matrimonialis terminari debet per epiſcopum ſi quæſtio non eſt ſuper facto.

a OMni innouatione . [a] Nota ex hac lege , &
perpetuo tene mēti,quòd quādo eſt aliquid dubij
circa ea quæ ſpiritualia ſunt,debet determinari ꝑ
1 epiſcopum.ibi vt ſi qđ dubietatis.qđ no.bñ †Et ſic ea q̄ ſunt
ſpiritualia debēt determinari ꝑ iudicē eccleſiaſticū.Simile ha
bes extra q fil.ſint le.c.lator.& de ordi.cog.c.tuā.& de ſent.
excō.c.ſi iudex laic⁹.li.vj.Et ꝑ hoc dicim⁹ ꝙ exceptio vſura-
ria vel ſi incidit q̄ſtio matrimonij,debet de hoc cognoſci ꝑ do-
minum

a ¶ Oī innouatione.
Vtrū iudex ſecula
ris corā quo ꝓpo-
nitur incidēter ex-
ceptio remittenda
ad iudicē eccl'iaſti-
cū, poſsit ſtatuere
excipiēti terminū,
intra quē ī curia ec
cl'iaſtica habeat ꝓ-
bare,Bar.no.in l.ij.
de re.iur.& ī l.præ
ſes. C. de appel. &
Bal. ī d. l. quoties.
tenuerūt q̄nō.ar.c.
ꝑſona.& c.ex inſi-
nuatiōe.de app. &
Imo.ī d.c.innotuit
referēt Io.an.& An
to.de bu.videri ſen
tire ꝙ ſic , ſed dicit
Inn.hoc pēdere ex
preſſe a'q . vtrū cā
vſurarū poſsit diſ-
cuti corā iudice ſe-
culari.De quo ēt vi
de ꝑ Pe.de Anc.in
cōſi. xxxj. ꝑ Lapū
allegatiōe.lxx.inc.
qdā corā iudice lai
co &c.vbi ēt habes
late de dicto articu
lo vſurarū.ſ.an co-
rā ſeculari agi poſ-
ſit cā vſurarum: nō
omitto qđ de iure
ciuili Digeſtorū ta
lis cā corā ſeculari
agi poterit.l.Titia.
ff.So.ma.ſed hodie
ſeruatur ius canoni
cū in hoc & in ſimi
li cauſa.
¶ Iuxta hoc quero
qđ ſi corā arbitrato
re opponatur exce
ptio vſurarum : an
poſsit corā eo co-
gnoſci q ſuꝑ hoc fa
ctus fuit arbitrator
a partib⁹: & in hoc
Bal.ī.c.j.§.ſi ſr.īti.
de cōtro.inueſti.in
vſib.feu.di dicit aut
cōpromiſſum fuit
ī laicū arbitratorē
de vſur.ꝑteritis: pu
ta qa iā ſolutæ erāt
& valet tale cōpro
miſſū : aut ſuꝑ vſu
ris futuris,& nō va
let; qa dol⁹ ꝑterit⁹
pōt remitti. nō aūt
futurus.argum.l.ſi
vnus.§.illud de pa
ctis.ſed Ro. in d.l.
Titia.ſol.mat.dicit

quòd imò etiā ſuper præteritis non valet laudum vſurarium, cùm peccatum contineat.arg.c.ij.extra,de arbi.ſed Abb.in.c.cōtingit.eo.tit,refert & ſequitur dictum Bald.& ſubdit ꝙ inquantū Bald.dicit valere cōpromiſſum ſuper vſuris præteritis, nō procederet quando vſurarius fraude induxiſſet illum, à quo vſuras extorſit, ad compromittēdum.argu dicti c.ij.& hæc cōcedo vera. Non obſtat ar. Ro. quia Bald. non quærit, an laudum valeat: ſed an compromiſſum teneat. bene tamē fateor verum eſſe dictum Ro. vbi talis arbitrator ferret laudum iniquum: & peccatum continēs, ꝙ nullū eſſet: ſed nihil ad propoſitū Bal. De hoc articulo tetigit etiā Imo.in cap. innotuit.ad fi. de arbit, ADDE ibi Eugubini.vt per Pet.de Anchar. conſilio. ccciiij.

a minum Epiſcopū[a]: & ex hoc ſequitur quòd om
nes cauſas trahēt ad ſe hoc modo: Si petis hæredi
tatem: quia fuit filius legitim⁹ talis: & ſic eſt quæ
ſtio de matrimonio: ideo tunc remittentur ad epi
b ſcopum. Ego dico ſic[b]: quòd † quādoque eſt quæ
2 ſtio ſuper facto. Verbi gratia: Inſtrumentum de
biti centū florenorum eſt clarum: tamē vna pars
dicit, quòd in veritate medietas fuit ſors: alia me
dietas fuit promiſſa pro vſuris: nullū eſt dubium
circa ſpiritualia niſi circa facta: meritò poteſt co-
gnoſci per iudicem ſecularem. Item de matrimo
c nio[c] eſt quæſtio, vtrum ille deſpōſauerit vel non:
& poteſt cognoſci per iudicem ſecularem: ſed vbi
eſt dubium, an cōtractus eſſet vſurarius vel non:
& contractus eſt clarus: vt quia emi frumentum
ante tempus: hic non eſt dubiū de contractu, ſed
de pacto: ſcilicet vtrū iſte cōtractus ſit vſurarari⁹:
vel nō. Vel ſi inter Titiū & Bertā interuenerūt
aliqua verba: dubitatur an iſta verba fecerint ma
trimonium vel nō. Certe iſtud pertinet ad eccle-
ſiam: quia reſpicit ſpiritualia: & non eſt dubium
de facto. & vide tex. qui dicit, non abſq; &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Eccleſia tenetur ad refectionem viarum publicarum. & num.3. vbi quomodo.

2 Eccleſia an teneatur ad conſtructionem murorū ciuitatis.

AD inſtructiões. Quæro, de
1 quibus itinerib⁹ † loquitur. Dic quòd
de publicis. & ita intelligit gl. ¶ Quæ
d rit glo.[d] vtrum teneatur conferre eccleſia[e] ad fa-
e ciendos muros ciuitatis. † Gloſ. dicit quòd non.
2 Iacob. de Arena videtur tenere contrarium per l.
omnes.la ñ.j.de oper.public. Nec obſtat l.fin.de
exact.tri.lib.x.quia loquitur in ſordidis muneri
bus. ¶ Quæro, an hodie iſta lex ſit correcta, per
auth.item nulla cōmunitas.j.tit.j.& aduerte hic:
3 vos debetis ſcire, † quòd refectio viæ quādoq; eſt
f onus[f] reale. Nam quilibet debet reficere viā ante

a ¶ Epiſcopum. Circa hoc in quæſtione matrimonij melius videtur loqui Bald.in.l.filium.ff.de his qui ſunt ſui vel ali.iur.

b ¶ Ego dico ſic. Lapus alle.lvij.& ſequen.& alleg.lxxv. mouetur dicere, quòd in cauſa vſurarum tantūmodo in foro canonico tractari debeat & gaudeant iuribus canonicis, quæ multū ſunt contra vſuras. Ego aūt dico quòd aliter fieri debet, & poteſt in foro ſeculari: quia cùm de pacto agatur in cauſa vſurarū: meritò etiam in foro ciuili ſeruabuntur iura canonica.c.poſſeſſor.& ibi glo.ord.de regu.iur.in vj.& in c.fin.de præſcript. & in c.licet mulieres.de iureiu.lib.vj.& Legiſtæ in l.priuilegia.C.de ſacroſanctis eccleſijs. Ex oppoſito dixi in l.Titia.ff.ſolu.matrim.& ad materiā quæ ponitur in hac lege: in illa didici multas limitationes, inter quas vbi ſtatutum diſponeret poſſe ſecularem tales admittere, & ſecundū eas iudicare: & ibi allegaui alia multa. Et ratio, quod ego intelligo etiam de ſtatuto laicorū. Et idem in terminis tenet Rapha.in d.l.Titia.mouentur doctores ibidem allegati, cùm poſsit per partes fieri, quòd probatio imperfecta habeatur pro perfecta, c.tuis.extra, de teſtibus. vbi caſus. & idem Innoc.in c.cum cauſa.de teſtibus. Et Bal.in l.fin.C.de teſtib.& Bald. in authen.ſi quis in aliquo.C.de eden. Ita ergo poteſt fieri per ſtatutū argu. glo.notab.in rub.C.de decre.decu.lib x.plenè per Bart.in l.omnes populi.in vj.quæſtione princip.ff.de iuſti.& iur. Contrarium tamen videtur voluiſſe Feder.de Senis in cōſi.xcj.& Ant.de But.in c.cùm ſit generale. de foro compet.vbi dicit non poſſe per ſtatutum laicorum diſponi, quòd per famam ſufficit probare inſtrumentum eſſe vſurarium. Nota quia ſi eſſemus in facto, conſuleremus ne vlterius procedatur.

¶ In fine.l.nota cautelam, per quam iudices eccleſiaſtici traherent ad ſe omnes cauſas, quas Bart.hic remouet. Et idem dicit Bart.in l.Titia.ff.ſol. matrim.& Bart.in l.quoties.j.de iud.& per eundem in l.j.j.de iuriſ.om. iud. Adde quod not.Bart.hic & in locis prælle.dicit ꝙ exceptionē vſurariam poteſt cognoſcere iudex, ſi conſiſtit in facto, non in iure: quia gl. ſentit contrarium in cle.diſpendioſam.de iu.in gl.cum repetantur. licet bi ſuper hoc referat opi.cum Bart.tamen.Pau.de Lia.in clem.j.de vſuris. & plenè idem refert in d.l. Titia. & ſic etiam conſuluit recolendæ memoriæ do.Gaſp.de Cald.& do.Petr.de Ancha. licet aliter loqui videatur in lect.ſua, in d.clem. Cum Bart.etiam concordat gl.do Ant.de But.in d.c. tuam.hic alleg.& in c.cùm ſit generale.de fo.compe. Aduerte tamē: quia dixit Bald.in d.l.Titia ꝙ iſtud eſt verum quando factum eſt abſtractum ab omni ſpiritualitate: aliàs cognoſcere debebit iudex eccleſiaſticus, Facit c.quāto.extra, de iudicijs. Et pro hoc fortè poſſet attentari quod dicit Imol.in d.l.Titia.quòd quādo eſt quæſtio facti, an cōtractus ſit intus de duplo ſortis, vel nō in fraudem vſurarum, cùm poſsit eadem dubietas, an probationes quæ fierent ſint ſufficiētes, an non, ad cōuincendum de vſuraria prauitate: quòd fortè hoc caſu iudex eccleſiaſticus habet cognoſcere: & debebit per cōiecturas cōtra ipſos probari: vt in c.cum in diœceſi. extra, de vſuris. & facit quod not.in c.ex literis.extra, de iureiurando. & in c.ad noſtram.de empt.& vend. Et ſic fortè iudex eccleſiaſticus admitteret aliquas probationes, quas fortè non admitteret alius iudex: ideo æquius videtur quòd ipſe cognoſcat. Quid autē de exceptione periurij an poſsit cognoſcere iudex ſecularis: recurre ad not.per Ioan. And.in c. cùm c. laicus. de fo.cōpet.lib.vj. Dixi in authent.ſacramenta puberū.C. ſi aduer.vendi. De hæreſi videtur ꝙ nullo modo poſsit ſe intromittere iudex ſecularis.c.vt inquiſitionis.§.prohibemus.extra, de hæret. in vj. Quid autem de exceptione excōmunicationis: videtur dependere de his quæ dicta ſunt de exceptione vſuraria, maximè per no.in c.pia de excep. in vj.& in c.licet.de ſent.excom.eo.lib.& Bald.in.l.ij.in fin.j.de iud. Et adde etiam quæ ſubdit not.Bald.in.d.l.Titia, quòd licet iudex ſecularis non poſsit ſe intromittere, & cognoſcere per viā cōtentioſam de cauſa ſpirituali: tamen ſecus dicit, ſi de plano ſe velit informare, ſi aliter contentioſè in dubiū non reuocatur. Facit quod no.Spec.in tit.de reconuen.§. iş.ver.ij.& Bald.in authenti.ei qui.in v.colū.de bon.autho. iudic. poſſ.& adde dum dixi ſ. ſecundùm Innoc. poſt Bald.& maximè ibi dum Imo. dicit, & ꝑ hoc fortè poſſet attentari &c. vbi in effectu vult tenere cōtra Bart.in d.l.Titia.cum cōcordan. Et pro eo videtur text. in c. ſi iudex laicus.de ſententia excō.in vj.vbi ſolùm de facto dubitatur. & tamē, &c. An autē cauſa ſecularis ratione mandantis, poſsit & debeat cognoſci in foro eccleſiaſtico. Dic quòd ſic. & videtur text.in c.de prudentia.de dona.inter vir.& vxo.& hoc tenendo illam opinionē quòd cauſa dotis ſit ſecularis: licet in veritate poſsit pertinere ad forum eccleſiaſticum. Pro quo eſt text.de dona.inter vir.c.per veſtras, c.ex parte.de foro competen.de quo per Angel.& Imo.in.l.j.ff. ſolu.matrim. Et per hoc ratio: quia forum magis potens trahit ad ſe minus potens.l.quæritur.ff.de ſtatu homi. His adde Bald.in authen.ei qui. in.v.col.de bon.autho.iud.poſſ.& Feder.de Sen.in conſil.ccxl. Archid. xiiij.q.iiij.circa princ.& cap.quid dicam.& vide etiam Bald.in d.l.quoties.de iudi.j.& in authent.ad hæc.C.de Lati.liber.tol.quæ videtur variæ loqui.& Lapus allegatione lv.& allegat.lxx. Sed an de cauſa vſuraria poſsit committi in arbitratorem, vide Bal.in c.j.§.ſi mulier.de cōtrouer.inueſtitu. Et de hac materia, vide per dominum Ant.& doc.in capi. cùm ſit generale.de foro competenti. Et dum ſ.dixi de pecuniario, adde quod Bald.de pace Conſtan.dicit: de periurio poteſt cognoſcere iudex laicus. Allegat Ioan. Andr.in c.licet.de iureiur.in vj.in nouella.& quia iſtud eſt crimen vtriuſq; fori, in authen.de mand.princi.§.ſi verò canonicum.& adde dum s.dixi, an de cauſa vſuraria poſsit cōpromitti in arbitratorem? Et illud in decimis, & alijs ſpiritualibus dicit Bal.de pace Conſtau.in ver.poſſeſſores.quod ſuper illis in arbitratorem poteſt cōpromitti, non in arbitrū.alleg.not.per Innoc.in c.j.de rerum permuta.per Bal. in l.j.C.de confeſ.late & latiſsimè de omnibus per do.Lud.in d.l.Titia. Adde iſtis quod Bal.in.l.j.in vlt.col.j.de reb.credi.tenet, quòd lite pendente coram ſeculari ſuper contractu poſsit recurrere ad curiam epiſcopi ratione iuramenti, vt faciat obſeruari iuramentum. Et circa materiam de qua hic, per Bar.adde Pet.de Anchar.in clemen.diſpendioſam.extra, de iud.vbi tenet & approbat omnia dicta per Bal.in l.quoties.C.de iudi. Et ad dicta per Bart.hic, adde Bald.in authent.ad hæc.C.de Lati.lib.tol. Vide tamen ad materiam vſurarum, & ſpiritualium, quæ no.Bald.in l.j. in fin.de ſenten.quæ ſine certa quantitate. Adde quòd ſecundùm Bal.in authen.ei qui.in v.col.C.de bo.autho.iud.poſ.prædicta fallunt vbi cauſa eſſet ſummaria, vel extraordinaria: quia ſecularis ſe intromittit, vel per confeſsionem procederet. In alijs caſibus teneo opi.Bar.pro vera, & ſubdit ibi quòd ſufficit probare quaſi poſſeſsionem, vbi nunquam cauſa eſt ſpiritualis: & ideo in poſſeſſorij: ſecularis ſe intromittit. Adde an cauſa vſuraria debeat cognoſci per iudicem eccleſiaſticum Paul.de Caſt.conſi. cccxxxiij.Pet.de Anchar.conſi.ccxxv.per Bald.conſi.clxix.ij.lib.conſil. cccix.iiij.vol. An arbiter poſsit cognoſcere de cauſa vſuraria, vide Paul. de Caſt.conſi.lxxxiij. Et quid de cauſa matrimoniali, Ro.conſil.ccxcix.

c ☙ POMATES. ¶ De matrimonio. Vide quæ poſui ad Barto.in l. Titia.ff.ſol.matrimo.

d ☙ POMATES. ¶ Quærit glo. Vide Panor.conſi.iij.volu.j.& latè ad hoc Barb.conſi.j.& xxiij.in vol.iij.

✠ *P. PAV. P.* ¶ Quærit gloſ. Vide latè Pan.conſi.iij. Et ad quam conſtructionem teneatur, vide Bald.in pace Conſtantiæ.in verſ.imperialis maieſtas.

e ¶ Conferre eccleſia. Et vide Bald.de pa.Conſtan.in ver.munitio ciuitatum. Item an poſsit clericus cōpelli ad collectas, & ad alia, de quibus per Bart.in l.nulli.C.de curſu publi.lib.xij.circa finem. In contrarium vide Sali.in.l.neminem.j.eo.& Fulg.tenet pro Bart.facit gl.in l.profeſsio.C. de mun.patrimo.lib.x.aliàs eſt in l.neq; profeſsio.C.de excu.mun.patrimo.quæ ſentit quòd iſta imponuntur perſonæ pro rebus.

f ☙ POMATES. ¶ Quandoq; eſt onus. Vide Alex.conſi.lxviij.colū.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ij.vol.ij.& col.iiij.vbi reprobat Bar.in hoc de via.

a ¶Qui ſub pretextu. Vide Bar.in l.incola.in fi.ff.ad municip.vbi allegat hanc legem.

b ✝POMATES. ¶Priuilegio clericorum. Vide vnū verbum Alex. in l.centurio.in iij.col.ad fi.ff.de vulg.& pu,& cōſi.cviij.vol.iiij. & Feli. in proœ. Decreta. col.xiiij. & ſeq. & vide ad iſtā legem per Barbat.in capi. cū M.col.xxxix. de cōſti. q qui priuatur officio,intelligitur etiam priuatus bñficio, quod dabatur propter illud: & idem bene ecōtra, cōceſſo officio videātur & data illi annexa. Et vide Bal.in c.conſtitutis.colū.x.de reſcrip.& vide Iaſ. poſt alios in.l.ſcriniarios.j.de teſta.mili. & Alex.cōſi. lxxxij.col.iij.vol.iiij. vbi dicit quòd ille qui aliàs exercuit artem mercariorū,licet tunc diceretur mercarius: tamē nunc non dicitur, ſi non exercet.& ibi ideo infert q poſſet teſtificari ꝓ mercariis.

c ¶Gaudere priuilegio. Adde Bald.in authentica,habita. in viij.colū.j.ne filius pro patre. & Bart.in l.ſub prætextu.C.de ſuſcepto.& area.lib.xij.

d ¶Illius artis. Vide quæ dixi in l.centurio. faciēdo vnā cōcluſionem dum ibi diſputaui, an priuilegia conceſſa militib⁹. Et aduerte,aut erant doctores actu & exercitio,aut ſolo animo. Et allegaui iſtum tex.& Bart. hic, & vide etiam per Bar.in l.duos. §.j.de excuſat.tut. & in l.j.C.de colleg.lib.xj.& l.ſemper.§.diuus quoq; pius.j.de iure immuni. & expreſsè Bart.in l.medicos. C.de profeſ.& medicis.lib.x.

e ¶Iubemus nullā. Per hāc legem dicit Inn.in c.poſtulaſti.de ſo.compet. q ſtatuto,vel cōſuetudine ciuitatis,fieri poteſt,q bona cuiuſcūq; cōmunitatis ꝓpter offenſam publicentur,& applicentur offenſę.Pro quo facit q. ſ no.gl.mag.in aut.de deſen.ciui.in §.nulla.ſup ver.iuriſdictiōe.in xij.co.

f ✝POMATES. ¶Ciuitatis. Vide alleg.per Barba.conſi.iiij.colū.ix. vol.j.& do.Prepo. Alex.in c.omnes.ad finem.diſt.j. Alex. cōſi.clxxxix. colum.iij.vol.ij.& vide Arc.aliter per Roma.conſi.ccccxxxvj.vbi dicit, per hanc legem,quòd priuilegiū quantūcunq; generale alicui etiam primo loco conceſſum ad priuatam vtilitatem nunquam id includit,cuius concluſione derogaretur publicæ vtilitati.& vide Barb.conſi.j.volu.iij.

domum ſuam:vt l.fi.ff.de via publi.& iti.re.tunc
pertinet ad eccleſiam.Quando què eſt onus quod
imponitur perſonæ pro rebus: vt pro faciendo
viam,vel pontem:& tunc nō poſsit imponi eccle
ſijs:vt in dicta authent.item nulla communitas.
Vnde eccleſia nō debet ſoluere,niſi prędia eſſent
tributaria, vt dixi j.eo.l.placet.

SVMMARIVM.

1 ☞Scholaris matriculatus,qui nō intrat,nec ſtudet,non gaudet priuilegio ſcholarium.

2 Matriculatus in aliqua arte,ſi illam non exercet, non gaudet priuilegio.

3 Quis non tranſit de vno collegio ad aliud,ſine licentia primi.

Qui ſub prætextu.[a]

Qui officiū diuinū ſolo nomine exer
b cet,priuilegio clericorū[b] non gaudet:
ſed debet ei⁹ loco alius ſubrogari.h.d.¶Nota ex
1 lege iſta arg.quòd ille,qui eſt in matricula† ſcho
larium,& non intrat,nec ſtudet,non debet gau-
c dere priuilegio[c] ſcholarium.Facit l.j.j.de collegia
tis.libro xj.vbi eſt iſta lex de verbo ad verbum.
2 ¶Facit etiam quòd ille,qui eſt in matricula† ali
cuius artis,& non exercet illam artem,non gau-
d det priuilegio illius artis.[d] ff.de iure immu.l.ſem
per.§.penul.¶Vltimò nota quòd quādo aliquis
3 tranſit† ad aliud collegiū,non poteſt tranſire ſine
eius conſenſu ſub quo eſt.hoc eſt verū,niſi tranſ-
eat ad arctiorem regulam.Et vide gl.quæ hoc di-
cit.& nota bene,&c.

SVMMARIVM.

1 ☞Ciuitas capit animalia priuatorū ad perferendum frumentum ad exercitum vel ad ciuitatem.

2 Iudex poteſt capere aſinum priuati pro portando condemnatum ad furcas.

3 Factum prælati quando noceat eccleſiæ.

Iubemus nullam.[e]

Breuiter dicit:Nauis eccleſiæ nō excu
ſatur ab onere ferendarum rerum vel
perſonarum ex re publica:& illa,quæ ſubtrahi-
tur,publicatur.hoc dicit.¶Nota ex lege iſta arg.
f quòd cōmune iſtius ciuitatis[f]† poteſt capere ani
1 malia ad perferendum ſalmas cauſa mittendi fru-
mentum ad exercitum: vel cauſa faciendi venire
frumentum de Cluſio.¶Facit etiam quòd quan-
g do iudex[g] mittit aliquē ad furcas,quòd poſsit fa
2 cere accipi aſinum† ſuper quo portetur.Ad hoc
ff.de pig.act.l.fi.in fi.Facit j.de naui.nō excu.l.ij.
lib.xj.vbi eſt iſta lex de verbo ad verbū.¶Opp.
3 vides hic in fi.quòd factū prælati nocet† eccleſię:
quia nauis publicatur.Contra.j.eo.l.iubemus.&
aut.hoc ius porrectū.de reg.iur.c.delictum perſo
næ.lib.vj.Glo.dat tres ſolutiones.Prima eſt,deli
ctum prælati nō nocet eccleſiæ regulariter.Fallit
in caſibus iſtius legis,& quibuſdam alijs.vide gl.
h Iſta ſolutio nō eſt bona[h]:quia non ponit rationē
ſpecialitatis.Soluit gl.aliter,quòd eccleſia habet
regreſſum cōtra prælatū:& ſic nocet prelato non
eccleſię.Iſta ſolutio nō eſt perfecta.Quid enim ſi
prelatus nihil habet ꝓprij? Vnde gl.ſoluit tertio
modo,quòd prelatus poteſt facere cōditionē ec-
cleſiæ deteriorē delinquēdo,vt hic:nō contrahen

g ¶Quando iudex. Et ad hanc l.bene facit quod notat Bald.in l.fina.de conſtit.princi.

h ¶Non eſt bona. Vt eſt glo.in l.filium quem habentē.j.fami.erciſcundæ

i ¶Præiudicare. Per do.Ant.pleniſsimè in c.j.de dolo & contu.& Bart.in l.aut facta.§.fi.de pœn.in vlt.col.Facit an etiā per ingratitudinē reuocetur donatio facta eccleſiæ. de quo p Spec.in tit. de donat.§.j.ver.quid ſi, Bart.quē ſequitur do. Abb.in c.fi.de donatio.Hic adde duo verba per Bal. in l. meminerint. j.vnde vi.& dum Bar.hic dicit, q in iure quærēdo pōt præiudicare prælatus: vide pro hoc cap.ſuam.extra,de pœnis. & quæ dixi poſt Salice.in l. j.j.qui admit.ad bonorum poſ.

do:vt in cōtrario.Iſta eſt bona ſolutio quantum
ad legem iubemus.& aut.hoc ius porrectum.ſed
quantū ad c.delictum perſonæ.non eſt bona ſolu.
4 ¶†Ideo breuiter dic: Aut quæris vtrum pręlat⁹
poſsit præiudicare eccleſiæ cōtrahendo,aut aliud
i faciendo.Primo caſu nō poteſt præiudicare,[i] niſi
licitè cōtrahat:vt d.l.iubemus.& authen.hoc ius
porrectum.Secūdo caſu,aut loquitur in quærendo:& poteſt præiudicare:vt in authent.de Neſto
rianis.j.de hæred.& in corpore vnde ſumitur. Aut
k in iam quæſitis[k]:& tūc aut negligendo:& poteſt
eccleſiæ præiudicare:puta patiendo cōtra ſe præ-
ſcribi:vt in aut.quas actiones.j.eo.Aut aliud fa-
ciendo:& tunc aut facit cum cōſenſu capituli:&
poteſt ei præiudicare.Ita loquitur hæc lex.Aut
l ſine cōſenſu capituli[l]:& tunc nō poteſt præiudi
care eccleſiæ:vt in d.c.delictū perſonæ.Ita intelli
gunt illud capitulū doctores.¶An autē factum
ꝓcuratoris,vel tutoris,noceat domino vel pupil
lo:nō eſt noſtra materia hic tractanda.Sed dic vt
☞ ſcripſi in l.j.§.ſi ꝓcu.ff.ſi qs ius di.nō obtēp.Bar.

SVMMARIVM.

1 ☞Eccleſia nec priuatus à muneribus incumbentibus propter principis expeditionem ſe excuſat.

2 Qui accipit gualdanā principis an licitè expediat.

Neminem.

Ad euidentiā præmitte quę dicuntur in glo.quæ differētia eſt inter an-
garia & perangaria,& plauſtra.& ha-
bes in gloſſ. Et breuiter hoc dicit. A muneribus
1 incumbentibus† propter expeditionē,nec priua
tus,nec eccleſia ſe excuſat.¶Opp.de l.pen.§.pe.
ff.de mune.& hono.Sol.Fallit in quibuſdam per
ſonis,quæ ab iſto munere excuſantur.Gl.hic for
2 mat vnā quæſtionē vtrum qui accipit† gualdana
m principi: licitè alienet,& accipiat[m].Et arguitur pro
& cōtra,vt videtis in gl.ſatis clarè.Finaliter quòd
valeat,allegat duas leges,quas neſcires inducere,
niſi ego inducam tibi.Allegat l.bene à zenone.
de quadri.præſcri.de iud.l.nō aliàs.§.fi.de verb.
obli.l.ſi ſtipulatus fuero.quæ leges ſimul iunctæ
faciunt hoc modo,quod licet domino,& eius fa-
miliæ:vt l.nō aliàs.de iud.& l.ſi ſtipulatus fuero.
de verb.ob.Sed imperator pōt licitè accipere:qm̄
omnia principis eſſe intelliguntur:vt l.bene à zeno
ne.de quadri.præſcri.ergo licet eius familię:tamē
finaliter gl.determinat q non licet.nota eam &c.

SVMMARIVM.

1 ☞Confirmatio priuilegiorum quid operetur.

2 Si lex contradicit canoni,cui ſtandum.

3 Statutum,per quod reuocatur eleemoſyna, quæ ſolita ſit dari religioſis,quòd non valeat.

Priuilegia.

Bona lex eſt.Diuiditur.primò confirmat priuilegia eccleſiarū.Secūdo re
uocat priuilegia in cōtrariū conceſſa,
Tertiò Principis eleemoſynas conſuetas dari iu-
bet.Secūda ibi:oēs.Tertia ibi:& quia & humani
tatis.Expediam⁹ p particulas.¶In prima quæro
1 vtrū cōfirmatio † priuilegiorū aliqd operetur? Bre
uiter qñq; cōfirmantur priuilegia inualida ex certa
ſciētia principaliter Principis:tunc ſine dubio va
lēt:vt l.adoptio nō iure facta.cū l.ſeq.ff.de adop.
n ¶Qñq; cōfirmatur principe ignorāte[n]:& tūc niſitate.quod dicit perpetuò menti tenendum.

✻ *P.P.A.V.P.*

k ¶In iam quæſitis. Quid autē ſi prælatus nō ſoluat canonē, vide Roma. ſing.cclxix.incip. tu habes.alle.text. in c.j.§.j.de cap. Corradi. in vſib. feud.

l ¶Capituli. Etiam ratum habeat capitulum,vel conuentus, quod factum eſt per prælatum, hoc caſu obligatur eccleſia, etiam in delictis: vt not. glo.in c.cūm dilectus.de ordi.cogn. in gl.ij.not.etiam glo.& ibi Barto.in l.ſi quis in tātam. j.vnde vi.

ADDE ſecundū Pau.de Caſt.referētē Guil. de Cug. q ſi maior pars capituli conſenſiſſet, & minor contradixiſſet, adhuc nō fieret pręiudicium eccleſiæ.nō obſtat l.quod maior ſecūdū ipſos: quia debet intelligi de his quæ tendūt ad vtilitatem,vel ſaltem non tendunt ad damnum: ſed quando actus tendit ad damnum,requiritur q omnes cōcordent:& contradictio vnius faceret ne videretur geſtum ab vniuerſitate.quod dicit perpetuò menti tenendum.

m ¶Licitè alienet, & accipiat. Adde quòd Bal.de pace Conſtan.in ver.non intrantibus.dicit hic determinatur q.gloſ.de gualdana,formata in l.neminem. nam gualdana Imperatorum non debet auferre res aliorum: quia debet emere:niſi fortè deficeret pecunia.l.ij.ff.ad legem Rhod.de iac.vel niſi ruſtici adeò tenaces eſſent,quòd non vellent ei vendere victualia.Bald.alleg.

n ✝POMATES. ¶Ignorante. Vide Alex.conſi.lix.in j.vol.in pen. col.Felin.in c.ad noſtram.col.iij.verſi.vltimò nota.de proba.

a ¶ Canonibus.In deciſionibus,quæ authoritas præferatur.ſcilicet legū.
vel canonum.Et dic ꝙ dicta doctorū eccleſiæ ſi fundātur in nouo vel ve
teri teſtamento,præferuntur omnibus.Si verò fundantur tantùm in di-
ctis doctorum:tunc ſtandum eſt deciſioni Papæ vel Imperatoris:vt eſt
gl.ſing.in c.de libellis.xx.diſtin.quæ alleg.tex.hoc probātem.xxxvj.q.
ij.§.tria.aliàs eſt c.
vbi authoritas Hie
ronymi fuit præ-
lata cuiuſcunq; cō
ſilio.

✤ POMATES.

b ¶ Canoni,vel econ
tra.Vide Panorm.
conſi.xciiij.colum.
iiij.in iiij.dubio.
vol.ij.& Feli.in c.
j.de conſt t.in iiij.
char.in verſic.ter-
tia declaratio. &
in ca.eccleſia ſan-
ctę Mariæ.colum.
xiiij.& ſeq.eo.titu.
& in cap.in cauſis.
no.ij.de teſti.& in
c.fraternitatis.co-
lū.ij.in prin.eo.tit.
& in c.teſtimoniū
col.iij.eod.titu.&
Barba.conſil.xiij.
colum.iij.volum.j.
& Alexan.conſil.
clxvij.in fin.volu.
ij.Si autem non cō
tradicit,an ſerue-
tur in foro canoni-
co,vide Alexand.
conſil.xcij.in fin.
volumi.iiij.& vide
Alexand. conſil.
xxxiiij.in iiij.vol.& conſi.lxiij.in ij.col.volu.iiij.& conſi.xcix.in ij.colū.
eod.titu.& conſi.cv.in ij.col.eo.titu.Ad hæc etiam vide Pau.de Caſt.in
au.cauſa quæ.j.tiuu.proxi.colum.ij.& Panor.conſi.iij.colum.iij.quæ-
ſtione xiiij.volu.ij.& col.xviij.& conſi.vij.colum.iij.in ij.dubio.eo.volu.
ij.& xix.col.j.in fin.eo.vol.ij.

c ¶ Cui ſit ſtandum. Adde quod not.Ioan.An.in nouel.in ca.ſi duob⁹.de
app.in vj.& gl.in cle.diſpendioſam.de iud.& not.Archidia.ſing.in cap.
quod à patribus.lxxv.diſtin.dicit,ꝙ etiam in his quæ ſpectant ad forum
canonicum:& ius canonicum ſtatuit rigorem,ius ciuile æquitatem,ſtabi
mus iuri ciuili.Et per hoc ſi clericus iurat dare intra decē dies,etiam quo
ad pœnam periurij inſpicimus diem à media nocte,ſecundū ius ciuile:vt
not.in l.morę.de fer.ſed ſecundùm eccleſiam à veſperis,vt not.in d.l.mo
ræ.quia æquius eſt ius ciuile in hoc.quod bene nota:quia facit ad multa
in materia.Et an quo ad legitimationem prolis,& quo ad præſumendū
& probandum matrimonium ſtetur iuri ciuili vel canonico,vide Cyn.
& Bal.in l.& ſi contra.j.de nup.Adde tamen ꝙ quoties dubitatur de ali
quo in iure ciuili,ſtandum eſt indiſtinctè interpretationi iuris canonici.
c.per venerabilem.hic alleg.& not.in c.licet ex ſuſcepto.de foro compe.
& in l.quanquā.j.ad legem Falc.coniuncto c.Raynutius.extra.de teſta.
Adde quod not.do.Anto.quem ſequitur Imo.in c.clerici.de iud.ꝙ ſi in
cauſis miſerabilium perſonarum,vel pauperum,canones contrariant̄ le-
gibus,ſeruari debēt canones,etiā in foro ciuili.Et nūquid in cauſa eccle-
ſiaſtica poſſunt leges allegari,vide Spe.de diſputa.§.porro.ver.ſed nūqd.
Et vide de hoc Bal.in l.omni innouatione.& in l.iubemus nullā.in prin.
ſ.cod.Item ꝙ quāuis vbi ius ciuile non reprobatur ab eccleſia,nec in ſe cō
tinet peccatum,debet obſeruari ab eccleſia.cap.j.& ibi no.de ope.no.nū.
tamen limita ſingulariter ſecūdùm Abba.ſic per illū tex.in c.filius.ex-
tra,de teſta.niſi lex ciuilis foueret lucrū odioſum ꝓximo,vel rigorē quē-
dā:tūc nō eſt ſeruādū in foro canonico:licet expreſsè nō reprobetur.Pro
quo c.dilecti.de iudi.& c.j.de dolo & cōtu.quod eſt ſingulare ſecūdū eū.
¶ Et an in foro eccleſiaſtico ſint ſeruandę leges,vide latè Pe.de Anch.in
c.canonum ſtatuta.iij.q.de conſti.& ibi ponit pulchram diſtinctionem.

d ✤ *P. P. A V. P.* ¶ In temporalibus. In rebus autem eccleſiaſticis,
etiam ſi in iudicio ſeculari agatur,ſeruantur iura Canonica,vide Comeñ.
conſil.lxxxiij.Vide circa iſtam materiam Aretinum conſil.xlviij.Alex.
conſi.cclii.in j.colum.Vide latè Feli.in c.eccleſia ſanctæ Mariæ.in xvij.
col.& plurib.ſeq.extra de conſtitu.Aliquid per eundem in c.in cauſis
extra.de teſtib.Et ideo pœna impoſita pro delicto aliquo de iure ciuili
non ſeruatur in terris eccleſiæ,niſi reperiatur recepta & approbata à iure
Canonico,ſecundùm Comeñ.conſi.cliiij.in prin.vbi loquitur de pœna
adulterij vel inceſtus.Item vide Ioan.de Anania conſil.lxxx.in vlti.co.
vbi voluit quòd ſi de iure ciuili ſunt opiniones in aliquo paſſu & de iure
Canonico,non ſeruetur ius Canonicū in terris Imperij.Et qđ in mate-
ria peccati,vide in Repertorio,in verbo,Ius.vbi habes limitationem ad
regulā,ad quam vide Comeñ.prædictū in c.clerici.col.j.de iud.& vide
& limita vt per Decium in c.eccleſia ſanctæ Mariæ.extra,de conſtit.

hil releuarēt,nec cōfirmant̄:vt extra,de cōfirma.
vti.vel inuti.c.ij.& iij.¶ Quādoꝙ confirmant̄ pri
uilegia valida:& tunc nihil releuāt,niſi quia fiunt
cauſa dubitatiōis tollēdę:vt l.qui mutuā.in prin.
ff.manda.& l.quæ dubitationis.ff.de regul.iuris.
¶ In ſcda parte habes,ꝙ leges ſuccumbunt cano
a nibus[a]:quia leges quæ ſunt contra canones,non
2 valent.¶ †Quæro ergo,quando lex contradicit
b canoni,vel econtra[b] cui ſit ſtandum[c].Glo.hic tan
c git,& videtur ꝙ ſit ſtandum canoni,vt hic,cū ſi-
milibus allegatis per gloſſam.¶ Tu dic,Aut lo-
quimur in ſpiritualibus,& pertinētibus ad fidē:
& ſtamus canoni,vt hic,cum ſimilibus,cū concor
dantijs poſitis in gl.& extra,de conſtituti.eccleſia
d ſanctæ Mariæ.Aut loquimur in temporalibus:[d]
& tūc aut in terris ſubiectis eccleſiæ:& ſine du-
bio ſtamus Decretalibus Aut in terris ſubiectis
imperio:& tunc aut ſeruare.legē eſt inducere pec
catū,vt ꝙ præſcribat poſſeſſor malæ fidei:& tunc
ſtamus canonibus:vt de regu.iur.c.ij.lib.vj.& ibi
ꝑ Io.an.¶ Aut nō inducit peccatum:& tunc ſta-
mus legi:vt extra,qui fi.ſint legi.c.per venerabi-
lē.De hoc ꝑ Cano.de oper.noui nun.c.j.¶ Ex ter
tia particula habetis.ꝙ eleemoſynæ debitæ ſeu cō
e ſuetæ[e] dari pauperibus debent dari perpetuò.
¶ Quæro ergo:ciuitas iſta dabat religioſis certam
quantitatem frumenti quolibet anno:poſtea fece
3 runt ſtatutum† per qđ eſt reuocata talis eleemo-
ſyna:quæritur an valeat tale ſtatutū.Per legē iſtā
f videtur ꝙ nō[f].& vide tex.qui non vult ꝙ iſta ta-
lia ab aliquo minuantur.Item in eo quod eis tri-
buit perpetuam firmitatē:pro hoc videtur etiam
tex.extra,de ſimo.c.ad apoſtolicam.dic vt ibi.

SVMMARIVM.

1 ☞ Hæc authent.quod fuerit Federici Imperato
ris,qui poſtea fuit damnatus de hæreſi.
2 Diſpoſitio huius authent.habet locum nedum in
Italia ſed in toto mundo.
3 Statuta cōtra libertatem eccleſiæ quæ dicantur?
& nume.5.
4 Statutum quòd qui occidit clericum puniatur in
libris decem an dicatur cōtra libertatem eccleſiæ.
6 Statutū contra libertatē eccleſiæ inſertū in volu-
mine ſtatutorū,ſi poſtea in volumine ſit aliud ſta
tutū caſſans quæcūq; ſtatuta cōtra libertatē eccle
ſiæ,quòd ſtatuentes nō euitent pœnā huius legis.
7 Debitor ex inſtrumento,licet habeat inſtrumen
tum quietationis:poteſt tamen petere illud in-
ſtrumentum caſſari de originali.

g **C**Aſſa & irrita.[g] Iſta eſt
cōſtitutio
1 domini Federici† Imperatoris,qui
poſtea fuit dānatus vt hæreticus ꝑ ec
cleſiā tū cōſtitutiones factę fauore eccleſię fuerūt
per Papam confirmatæ.& ſumitur x.collatio de
ſtatu.cōtra liber.eccl.quia hic in ſecūda parte caſ
ſantur omnes leges,&c.¶ Dicitur hic,per Italiā.
quæritur vtrum iſta conſtitutio habeat locum ali
2 bi,quàm in Italia.Gl.dicit quòd ſic:†quia eadem
eſt ratio.& dicit verum.Nam iſta conſtitutio eſt
generalis in toto mundo:præceptum verò de pu
h blicando,non fuit niſi in Italia,vbi magis[h] expe
dit.Pro hoc habemus hodie text.de ſenten.excō
3 mu.cap.nouerit.¶ †Quæro,quę dicantur ſtatuta

e ✤ POMATES.

e ¶ Seu cōſuetę.Vi-
de Panor.conſil.ij.
col.xix.volu.ij.&
conſil.iiij.in primo
dubio.eod.vol.&
cōſi.xxxix.col.ij.
in fi.ij.vo.& conſi.
lxv.col.j.vol.ij.

f ¶ Videtur ꝙ non.
Nota.ꝙ ſtatutū de
præſtanda eleemo
ſyna,nō poteſt re-
uocari. bene facit
ad not.in l.Cæſar.
ff.de publi.in.ad-
de omnino no.per
Bar.in l.oēs popu-
li.in ij.q.principa
li.& ibi per id qđ
retulit Imol.videt̄
tenere cōtrarium:
licet aliqualiter ſit
diuerſus caſus:ſed
quo ad eccleſiam.
Salic.in au.caſſa.
in v.q.j.cod.tenet
contra Bart.Vide
qđ no.Bart.in.l.ſi
quis curialis.in fi.
de epiſ.& cleri.&
cum Bart.trāſeunt
moderni in c.fi.de
reb.eccl.nō alie.de
hac queſtione vide Alex.in l.nō amplius.§.j.de leg.j.Sed Cy.tenet con-
tra Bar.hic.Sed an valeat ſtatutum quòd ingrediens monaſteriū non ſuc
cedat,ponit breuiter Bart.in l.fin.in ij.col.j.de pact.Et adde quod not.
Bart.in l.de quibus.ff.de legi.& in l.filiusfamil.§.diui.de lega.j.Adde an
valeat ſtatutum quòd ingrediens monaſterium.&c.Bal.conſilio ccxvj.
& quæ poſui in l.cunctos populos.

g ¶ Caſſa & irrita.Et quę ſtatuta dicantur contra libertatē eccleſiaſticam:
vide Pet.de Anch.in c.canonū ſtatuta.in xvj.charta.in verſ.quæro ergo
circa hoc.de cōſti.ex oppoſito.& vide quod ad intellectū & materiā hu-
ius au.ſcribit in l.ſi.in ij.co.j.de ſacroſan.eccl.& adde quòd no.Barto.in
l.de quibus.ff.de legi.& in l.filiusfa.§.diui.de leg.j.¶ Sed quid ſi ſtatutū
principaliter nō diſponit cōtra libertatē eccleſię.vel eccleſiaſticarū perſo
narū,ſed per indirectū.exēplū,ꝙ tantū ſolui debeat pro molitura per eū-
tes ad molendinū.nam per ſtatutū laicorū nō poteſt minui vtilitas præ-
latorū eccleſiarū,quam accipere conſueuerūt ab ipſis per liberū acceſſum
ad eorū molēdina.talis enim libertas nō poteſt ſtatuto laicorum impediri
indirectè ſubditos aggrauando.Ita no.cōcludit Pet.de Anch.in cōſi.ſuo
clvj.quod incipit.In Chriſti nomine,eiusꝙ glorioſę matris Mariæ &
beati Antonij.vbi optimis rationibus & expreſsis iuribus videtur muni
ri,&c.& idē etiā tenuit in conſi.clxxxv.quod incipit,in Chriſti nomine
amē.pro cōmunitate ꝙ poterit tale ſtatutū facere.& tene menti:quia ha
buit de facto dñs Alex.ſemel in cauſa dñi protonotarij.& ita determina
uit.& vide Salic.hic,qui concludit ꝙ dicitur diſponere per indirectū id,
propter qđ clerici reddātur timidiores.Et ꝙ ſtatutū diſponēs ꝙ ſi clerici
tale quid nō fecerint,eorū cōſanguinei teneātur:dicit eſſe cōtra libertatē
eccleſiæ:vt per Bar.in lectu.antiqua.& Ange.in l.j.ff.de in ius vocan.&
ibi vide cōtra per Alex.Et nō ceſſes videre per Pet.de Anc.in c.canonū
ſtatuta.in xvj.chart.in ver.& quęrit Bal.vbi dicit quid ſi ſtatuto cauetur,
quòd idē ius reddat̄ clericis in curia ſeculari,ꝙ redderetur laicis in curia
eccleſiaſtica:pone quòd ſtatuta militāt fauorabilia vigentia in curia ſecu-
lari,poteſtas verò vult clericū gaudere.& ibi etiam quid ſuper executio-
ne inſtrumētorū,vel alijs fauorabilibus includunt clericos.Adde de con
ſilijs Pet.de Anc.plenius ſeci mentionē in l.cūctos populos.& ibi vide.

g ✤ *P. P. A V. P.* ¶ Caſſa & irrita.Iſta verò ſimul iuncta importeu
ipſo iure.Bald.de pace Conſtantiæ in verſic.hoc quid nos.in j.col.Iaſ.in
l.non dubium.in x.notabili.C.de legib.

h ✤ POMATES.¶ Niſi in Italia,vbi magis.Pro hoc facit gl.ſing.in
l.j.& quæ ibi ſcripſi.j.de rap.virg.in princ.in l.in verbo ſponſ.m.ſ.ꝙ lex
exprimēs aliquē ratione frequētationis vſus,nō intelligit̄ cōcludere alios
caſus habētes eā rationē.Barb.cōſi.j.col.vj.vol.j.& cōſ.vi.col.viij.& ſeq.
vol.j.cōſi.xix.col.iiij.eo.vol.& cōſi.xl.col.ix.eo.vol.& gl.& ibi Bar.in l.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſi mater.§.hoc iure ff.de excep.rei iud.Barb.cōſ.lxij.col.xiiij.& ſeq.vol.j.Feli.in c.quòd ad conſultationē.col.xvj.de re iud.Barb. cōſi.xxiij. col.vij.vol.ij.& cōſi.xxvj.col.x.vol.ij.& cōſi.xxviij.col.iij.vol.ij.conſi.ij.col.xxx.cū ſeq.vol.ij.& cōſi.xxxvj.col.xxiij.& ſeq.vol.ij.& cōſil.xliij. col.vij.vol.ij.& cōſ.liij.col.viij.vol.ij.& lxiij.col.v.vo.ij.et lxvj.col. ij.vo.ij.& do. Ant. de Bu. cōſi.x. col.ij.& cōſilio xxxiiij. in gl. pœ. Greg.in verbo, cōmorantibus. & Pa.in cap.ſane. colū.ij. ff.de iudic. Bart.in l.j.§.j.ff.ad Treb. & Card. cōſilio ciij. colū. iij. in princ.in gloſ. in l. cū hæres.in verbo, poſt.ff.de lib.lega. & not.text. & ibi Alex.in l.poſtulāte.ff.ad Trebe.col. j.& Barb.c.tranſlato.col.vij.de cōſtit. & quod addit Feli.in capit.paſtoralis.in princip.de reſcrip. Bal.in c.à crapula. de vit.& hon.cler. Barb.in cap.ad noſtrā.colū.ij.in verſ. modo.de empt.& Cōpoſt.& doct.in c.ſi.de reſcript.vbi voluit quod ille text. licet loquaē in pluribus actualib⁹ perſonalibus, habeat locum in pluribus realib⁹: quia illud fuit dictū frequentatiōis gratia vſus. & glo.in verbo,iuramentū.& in ver. reus.c.ij.de confeſ. in vj.gl.in l.ſi mater.§.hoc iure.ff. de excep.rei iudic. & Bal.in c.ex conqueſtione.de reſtitut.ſpolia.

a contra libertatē[a] eccleſiæ,& eccleſiaſticarum perſonarū.Inn.d.c.nouerit.cui⁹ dicta hic retulit Cy.
&addit lect.ſuæ veteri:dicit quod iſta dicūtur ſtatuta cōtra libertatē eccleſiæ,quæ ſunt cōtra priuilegia concesſa eccleſijs,ſeu eccleſiaſticis perſonis per principem ſeu Papā.Et hoc probat pro iſtū tex.ibi, aduerſ⁹canonicas vel Imperiales ſanctiones. Iſtud ſatis placet:tamē nō eſt dictū perfectū.Pro cuius declaratione forma quæſtionē.ſtatutum eſt hic:
4 quod†quicūq; occidit clericū puniē in decē libris:an iſtud ſtatutū ſit contra libertatē eccleſię?Et videē quòd nō ſecundùm determinationē prædictorū: nā ciuitas iſta ſtatuit maiorē pœnā in alijs:in clericis ſtatuit minorē.vnde nihil facit cōtra priuilegia cōceſſa ab Imperatoribus,ſeu ſummis pontificibus:ſed aufert clericis beneficiū eorū ſcilicet ſta
b tuti ſui.Cōtrariū ego determinaui[b] in ſcholis: quia
5 illa dicuntur cōtra libertatē eccleſiæ† & eccleſiaſticarū perſonarū,propter quę ipſi reddūtur magis timidi:& alij in cōmuni magis audaces. Text.eſt in l.j.§.quæ onerādæ.ff.quarū rerū actio nō daē. Modò ad propoſitū ſi per tale ſtatutū clerici efficiuntur magis timidi,& alij audaciores: ergo tale ſtatutū eſt cōtra libertatē eccleſiæ:ergo nō valet. Quod nota,& tene bene mēti.& iſtud vtilius eſt quàm ſit dictū Inn.& vide ſi eſt verū.¶ Quæro, in volumine ſtatutorū reperitur quoddā ſtatutū cōtra libertatē eccleſiæ:in fine voluminis appo-
6 nitur vnū aliud ſtatutū,†quòd ſi qua ſunt ſtatuta cōtra libertatē eccleſiæ,ſint caſſa & irrita ipſo iu-
c re: an propter ſtatutū iſtud vltimū ſtatuētes[c] ſint liberi à pœna huius legis,& illius cap.nouerit.de ſen.excō.certè non: quia text.non ſolùm precipit annulari verbo:ſed etiā aboleri, & cancellari de volumine ſtatutorū de facto.ibi:& ea de capitularibus,&c.quod tene menti ad multa:quia vidi ſemel in ciuitate Piſarum.¶ Sic etiam nota,quòd quādo aliquis habet inſtrumentū cōtra te:licet fa
7 ciat inſtrumentū† quietationis:potes petere inſtrumētū caſſari de originali.Facit ſ.de cōdi.ſine cauſa.l.diſſolutę.& arg.l.ſicut datā.in fi.j.de lib.cau.

SVMMARIVM.

1 ☞Eccleſiaſticæ perſonę poſſunt liberè eorū bona relinquere clericis,& pauperibus.
2 Dictio ſeu,quomodo ponatur,& de eius natura, remiſsiuè.

a ¶ Cōtra libertatē. Et an nūcius miſſus pro executione talium ſtatutorū debeat puniri,vide glo.ij.q.j.c.legum.& quod not. Bal.in authen.cauſa quæ fit cum monacho.j.tit.j.

¶ Ex oppoſito pro hoc dicto Inno.adde text.quem ibi ponderant doc. in c.ſane,de exceſ.prælat.

a ❧POMATES.¶ Quæ dicātur ſtatuta contra libertatē eccl.Vide Alex.conſi.xvij.in vlt.col.vol.iij.& Pan.conſi.xxvj.vol.j.& cōſi.lxxij. eod.vol.& conſi.lxxxiij.eo.vol.Fed.de Sen.conſi.lxxxv.& duobus ſeq. Pau.de Caſt.in l.iubemus nullā.§.eo.& in auē.ſtatuimus.col.ij.j.ti.proxi. aliqd in ſimili per Feli.in c.quæ in eccleſiarū.col.xj.de cōſti.& in c.eccleſia ſanctę Marię.co.xxij.eo.ti.& col.xviij.circa mediū.de proba.& in c.literis.col.v.de preſum.& Cepo.cōſi.xv.& Bar.cōſi.xxxv.& cōſi.clxxx.& Barb.cōſi.iiij.col.viij.vol.j.& cōſi.lxxiiij.col.xij.ad fi.eod.vo.& cōſi.xij. col.xx.eod.vol.& conſi.xiiij.col.iij.eo.vol.& cōſi.xx.col.viij.eod.vo.& cōſi.xxiij.col.xiiij.eo.& cōſi.xxviij.col.xij.& ſeq.eo.vol.& Ant.de But. conſi.xxvj.& cōſi.xlj.& Cardi.cxliiij.& Anch.in c.canonū ſtatuta.col. xxvij.de cōſti.& col.ſeq.vbi ponit etiam de vlt.q.Bar.hic,& Alex.cōſi. lix.col.ij.in princi.vol.j.& Barb.in c.j.col.vij.de conſtit.Bald.in rub.de conſti.col.x.& Anch.cōſi.xj.& tribus ſeq.& Alex.cōſi.xciij.vbi loquitur in ſtatuto,cum res nō poſsit locari nō vocato poſſeſſore,& alienari in non ſubditum.& clxviij.col.j.vol.ij.& Anchar.xxv.vbi ponit an valeat ſtatutum quòd mulier habens filios nō poſsit relinquere etiam pro anima,niſi certū quid.& Soc.lv.vbi ponit an decretum principis quòd bona nō poſsint locari non ſubdito,comprehendat eccleſiaſticas perſonas.

a ❧P.P AV.P.¶ Contra libertatē. Adde quæ ſtatuta dicātur contra libertatē eccleſiaſticā,Fel.in c.eccleſia ſanctæ Mariæ.extra,de conſti. in xxv.col.Itē quod nō valeāt ſtatuta vel decreta,quæ cōmuniter per Italiā diſponūt circa beneficia impetrāda ſine licentia principis,& quod facientes ea ſeruari,ſint ipſo iure excōmunicati,vide Panor.conſi.lxxxiij.Et quādo dicātur contra libertatē eccleſiaſticam:& de quodam ſtatuto puniēte illum,qui ſuper matrimonio litem mouet,vide Barb.conſi.xxxj.vol.iiij.

b ¶ Determinaui. An autem valeat ſtatutū quòd clerici ſint extra prohibitionem cōmunis,Ang.tenuit quòd nō,in l.filius fa.§.diui.de leg.j.reprehendens Iac.But.qui cōtrarium tenuit in l.aſsiduis.C.qui po.in pign.habe.Ioā.de Imo,in d.§.diui.nō decidit Alex.ibi,Placet pulchra deciſio Baldi in authē.ſtatuim⁹.poſt Iac.But.de epiſ.& cle.& Petr.de Ancha.in c.canonū ſtatuta.de cōſti.in verſi.quęro igitur circa hoc.iūcto text.quod not.dicit Bal.in l.ſi quis curialis.ſ.de epiſ.& cle.licet ipſe aliter locutus ſit hic,& per Bart.in cōnſi.inci.Priores habentes liberū arbitriū. Adde quod Ang.conſil.xlvij.voluit quòd ſtāte ſtatuto quòd declinans iuriſdictionem ſit extra protectionē cōmunis.quod ſi quis clericus fuerit captus,& ad inſtantiā epiſcopi relaxatus: ſi ipſe velit aliū facere detineri,quod non debet audiri: licet nō ipſe epiſcopus id fecerit: quia de volūtate ſua feciſſe videtur.

Generali.

Eccleſiaſticæ perſonæ poſſunt relinque-
1 re bona† ſua liberè clericis,& pauperibus.h.d.¶ Nota quod dixi in ſummario.¶ Nota quòd teſtamēta,per quæ relinquitur pijs locis,debēt habere omnē iuris ſolennitatem. ibi:quod tamen ſit omni iure,&c.Hoc dixi ſ.eo.l.j.
2 ¶ Nota quod hic dicit de dictione ſeu,†quæ ponitur alternatiuè ſicut dictio vel:vt vides ex tex. Contra hoc facit tex.ff.de aur.& arg.leg.l.ſi quis ita.& ibi dixi.plenius in l.ſi is qui ducēta.§.vtrū. de rebus dub.¶ Vltimò nota quòd monialis poteſt facere teſtamentum:ſed quia per authen.ingreſſi.corrigitur,ideo ponitur auē.ingreſſi,&c.

SVMMARIVM.

1 ☞Ingrediēs monaſteriū,quando perdat oīa ſua bona.
2 Voto,quando quis obliget nedū ſe,ſed etiā ſua bona.
3 Teſtari de alienis quando quis poſsit.
4 Dedicans ſe eccleſiæ aut capellę ſeculari,quòd nō dicatur religioſus:& poteſt ſibi bona retinere.& nu.5.& teſtamentum condere.nu.6.
7 Hæreditas etiam damnoſa dicitur hæreditas.
8 Eccleſia ſecularis,an habeat dominium rerum,& bonorum dedicantis ſe & ſua.
9 Dominiū transfertur in eccleſiā abſq; traditiōe.
10 Ingrediēs monaſterium quando ex pacto poſsit ſibi bona reſeruare quo ad dominum.& quo ad adminiſtrationē:& an vitietur ingreſſus.nu.12.
11 Seruus domino permittente poteſt habere adminiſtrationem bonorum.
13 Dedicans ſe & ſua,an illa dictio,ſua,adijciatur ſuperfluo.
14 Expreſſio eorū,quæ tacitè inſunt,nil operaē:quando exprimūtur per eū modū,per quē tacitè inſunt.
15 Copula &,copulat per ſe,& principaliter.
16 Ingreſſus monaſterij ſi non valeat,an valeat oblatio bonorum.
17 Monaſterium quādo teneatur ad debita ingreſſi.
18 Emphyteuſis an tranſeat in monaſterium per ingreſſum emphyteutæ.& nu.19.
20 Vſumfructum ſi habet ingrediēs monaſterium, quòd per ingreſſum non finiatur,& tranſeat in eccleſiam,ſed morte ingredientis finitur.& nume.21.

d ## Ingreſsi[d]

c ❧POMATES.¶ Statuētes. Vide Barb.conſi.xlj.co.xiiij.& conſi.xliij.colū.xvj.volu.j.& conſi.lviij.col.iiij.& vj.vol.j.& lxiij. col.ij.co.vol.& cōſi.xv.col.vj.vol.ij.& conſi.xlij.col.v.in fi.vol.ij.Ant. de But.conſi.xxv.col.fin.Imo.conſi.cxxiij.in ij.col.Barba.conſi.xxxij. col.iiij.& ſeq.vol.j.& Rom.cclxxv.& text.& gl.in c.cum ad verū.xcvj. diſt.& Panor.in c.clerici.in x.notab.de iudi.& Panor.in c.licet ex ſuſcepto.col.v.de reſcrip.& Ana.conſi.lxxx.ad fin.pulchrè Pet.de Ancha.in c.canonū ſtatuta,in iiij.col.in ver.ſecūdo opp.& col.ix.& col.x.ad fin.& ſeq.& Alex.cōſi.lix.col.iij.vol.j.Abb.in c.quid per nouale.in ij.nota.de ver.ſig.& Aret.conſi.xlviij.col.ij.& ſeq.& Alex.xvj.col.j.vo.ij.& cxxj. col.fi.in fi.& vbi ponit an ſit ſeruāda quando non cōtradixit.& clxiij.vol.ij.& xxxv.col.fi.vol.iij.& xlvj.col.ij.co.& lxix.col.pe.co.cōſ.lj.col.& vol.v.

d ¶ Ingreſsi.Nunquid procedit in ingreſsis monaſteriū,vide Anch.conſi. lxviij.incip.contra donationem.in ij.col.verſi.ſed iſtud.& amplia iſtam authent.per Pet.de Anch.conſi.cccxxv.inci.pro clariori.Et ad materiā huius auē.vide Felin.in c.in præſentia.§.j.col.ij.& iij.de proba.& col. v.& col.xiiij.ad finē.& col.xix.vſque ad fi.illius c.& aliquid in c.nuncius. col.fin.de teſtib.& in c.teſtimonium.col.x.verſi.ſexta concluſio.eo.tit. & Card.Flor.conſi.xxviij.Panor.in c.cùm olim.ij.in vj.not.de priuilegijs,per ingreſſum monaſterij quis legitimatur,ſicut ſi offerretur curiæ. Ita Alex.conſi.xxxv.col.fi.vol.iij.& Soc.conſi.vj.vbi pulchrè ponit.

d ❧P.P AV.P.¶ Ingreſsi.Iſtam authenticā repetit dominus Roſellus de Aretio.Item circa iſtam materiā.ad quę debeant applicari bona ingredientis monaſteriū mendicantium,qui ſint incapaces & in particulari & in communi,vide Ro.ſing.cccxl.incip.heri habui conſulere.vbi dicit quòd applicantur veniētibus ab inteſtato.Sed ſingulariter limitat, niſi ingrediens fuiſſet inſtitutus ſub conditione,ſi decederet ſine liberis: quia debet tunc erogare ad pias cauſas.Allegat tex.in authen.de ſanctiſ. epiſc.& cler,in §.ſed hoc preſente.in fine.Super quo tamen vltimo vide

mona

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

monaſteria[a].Primò ponitur antecedens.ſecũdò,
ſequitur cõſequens. Tertiò, cõſequentiã probat
¶Opp.gl.videtur quòd malè facit quicũq; ingre
1 ditur eccleſiam:quia perdit omnia bona†ſua.Hu
ius timore gl.intelligit in eo qui intrat monaſte-
riũ ſeculo renũciando,& faciẽdo profeſsionẽ taci
tè,vel expreſsè.aliàs ſecus:vt in auẽ.de monac.§.
illud.& §.ſeq.vnde ſumitur hic.¶Secundò opp.
ad idem de auẽ.vt nulli iudic.§.quia verò. poſito
j.de adult.auẽ.ſed hodie.Sol.Ibi loquitur in adul
tera quæ in monaſterio mittitur coacta,nec ſecu-
lo renũciat.¶Tertiò oppon.dicitur hic,ſe & ſua
2 dedicãt Deo.Contra,per ſolum votũ† res nõ effi
ciũtur eccleſiæ:ſed perſonę obligãtur.vnde vide
tur obſtare quod habemus ff.de polli.l.ij.in prin.
Sol.Dicit gloſ.ꝙ hic dicit ſe:in hoc propriè ſtat,
quia perſona eſt ſtatim obligata.in eo quod dicit
ſua,ſtat impropriè:quia bona ſtatim nõ tranſeunt
in eccleſiã.& vide gl.& innuit gl.tua,ꝙ bona in-
cõtinenti nõ trãſeunt in eccleſiã.quod non placet
mihi:nam cùm perſona ſtatim efficiatur eccleſiæ,
& in eius poteſtatẽ tranſeat ſtatim:eodem modo
omnia bona ſua quo ad proprietatẽ & dominiũ:
vt l.ſi adoptauero.ff.de preca.Nõ obſt.l ij.de pol-
li.quia ibi loquiẽ qñ quis vouet vnã rem particu-
larẽ,cuius per votũ non trãſit dominiũ:ſed perſo
na obligatur.hic verò quãdo quis vouit perſonã
ſuã:quo caſu trãſit pſona & omnia bona:vt hic.
¶Vlterius opp.ad ſi.auẽ.ibi:ergo non teſtantur:
vt pote nec domini rerũ,&c.Contra:qa quãdoq;
quis teſtaẽ de alienis:vt j.de lega.l.cùm rem alie-
nam.Rñ.fateor,dicit gl.ꝙ iſta ratio nõ eſt neceſſa
3 ria.Tu dic,†quãdo aliquis non eſt dñs rerũ,quia
nõ eſt in poteſtate ſua,ſed in poteſtate alteri⁹:nõ
põt teſtari,vt hic.ſecus ſi eſſet ſui iuris:quia poſ-
ſet teſtari de alienis:non tamẽ in præiudiciũ dñi.
¶Contra hoc opp.de auẽ.ſi qua mulier.j.proxi.
vbi monacha teſtaẽ.Sol.Illa auẽ.determinat iſtã.
& ibi videbimus.¶Expedit⁹ de cõtrarijs:venio
4 ad q.¶†Quæro:dicitur hic,ingreſsi monaſteria.
quid ſi ingreditur capellã,vel eccleſiã ſecularẽ:&
ibi dedicat ſe,& ſua,renunciando ſeculo?Gl.dicit
ꝙ tunc idẽ:quia eadẽ eſt ratio.Et hoc dicit in pri-
ma gl.& ſubdit poſtea in gl.magna ꝙ talis cõuer-
ſus eccleſiæ ſecularis,nõ poſſet ſibi retinere aliqd
propriũ.& vide gl.& doc.ſic per trãſeũt,vt hic di-
cit glo.& idẽ no.in corpore vnde ſumiẽ hæc auẽ.
5 ¶†Puto ꝙ cõtrariũ ſit verũ.Nam cõuerſus eccle-
ſiæ ſecularis quãquã dedicet ſe & ſua,non efficiẽ
religioſus:ſed remanet liber homo.Probo per ra
tionẽ,& poſtea p caſum.Ecce rationẽ p oblatio-
nẽ ſui,quã quis facit in manibus ſecularis,nõ effi
citur religioſus:nec dicitur ſolenne votũ religio-
b nis.Ita no.per Inn.extra,de ſtat.mona.[b] c.ppo-
ſitũ.vt mihi videẽ,ita incipit.ergo iſte nõ eſt reli-
gioſus.Pro hoc eſt tex.& gl.xxvij.q.j.c.vt lex cõ
tinẽtiæ.vbi dicit,ꝙ tales cõuerſi nõ ſunt religioſi:
& ꝙ poſſunt cõtrahere matrimoniũ,& habere p
pria.Ita hoc anno cõſului adhęrendo dicto cuiuſ
dam Canoniſtæ.Cùm ergo remaneat liber:appa-
ret ꝙ per pactũ ſibi poſſet certa bona reſeruare,
c nõ obſt.qđ dicit gl.¶Sed circa illos[c] quęro,vtrũ
poſsint facere teſtamentũ?Certe ſi apud eos rema
6 net† aliqd propriũ,nõ eſt dubiũ ꝙ poſsint teſta-
ri:quia caſus eſt hic in l.generali.ſuper qua poſita
eſt iſta auẽ.quia lex illa nõ corrigiẽ per iſtã:niſi in
monachis,ſeu religioſis,non in alijs eccleſiaſticis
pſonis,quę remanẽt liberæ,& nõ trãſeũt in alicu
ius poteſtatẽ.Sed ſi poneremus ꝙ apud talem cõ-
uerſum nõ remãſerit aliquid rerũ ſuarũ,quia de-
dicauerat ſe & ſua:& tũc idẽ,ꝙ poſsit facere teſta
mentũ:nõ in præiudiciũ eccleſiæ quę habet res:
ſed in præiudiciũ hæredis.¶Quid enim ſi hæres
nõ eſſet ita ſtultus,ꝙ vellet adire hæreditatẽ ſine
cõfectione inuẽtarij?nam hæreditas diciẽ eſſe illa,
7 quæ nõ habet aliqua bona:qa etiã hæreditas†da
mnoſa diciẽ eſſe hæreditas:vt l.hęreditatis appel
latio.de ver.ſig.¶Sed quęro circa hoc,vtrũ eccle
d ſia ſecularis[d] habeat dñium† rerũ talis cõuerſi[e]:ſi
8 qdẽ obtulit ſe & ſua:& tradidit poſſeſsionẽ verè,
e & fictè cõſtituendo ſe eccleſiæ nomine poſsidere,
nõ eſt dubiũ,vt l.quędã.ff.de rei ven.& de acqui.
poſ.l.ꝙ meo.Sin autẽ nulla traditio interuenerit,
eſt aduertendũ:Aut fuit ſimplex votũ:& per vo
tum nõ transfertur dominiũ:vt d.l.ij.ff.de polli.
in prin.ſed ſi eſſet oblatio,ita quòd trãſiret in ſpe
ciem donationis:tunc eccleſia habet priuilegiũ ꝙ
9 in ea† trãsfertur dominiũ ex ſimplici donatione,
nõ ſecuta traditiõe:vt l.ſi.j.eo.¶Quero vlterius,
f quid de eo qui ingrediẽ monaſteriũ[f] religioſorũ,

omnino quæ habes ad Bar.in l.ſi.ff.de his quæ pœnæ nomi.Quid autẽ ſi dolo vel importunitate abbatis inducatur quis ad ingrediẽdum, quid fieri debeat de bonis ſuis,vide Cepol.cautel.ccxxix.Felin.in c.in præſentia in v.col.extra,de probat.Nunquid autem per ingreſſum monaſterij corruat teſtamentũ,vide Rom.conſi.cccxxxvij.Cui autẽ applicantur bona ingrediẽtis: monaſteriũ, quod ſit a incapax, vide Ro. cõſi. ccxcvj. & vide omnino Felin. in c.in præſentia. in vlt.charta.verſi. vij. quæro. extra, de probat. vbi ponit quid de monaſterio omnino incapace, & quid de capace ſolùm vt poſsit vẽdere, non tamen retinere, & de hoc latè tangit. vt per eum. An autẽ & quãdo reſeruationes vitiẽt ingreſſum,vide Pau. cõſi. dcccix. Quid autẽ ſi ſtatutũ diſponit quòd tertia pars bonorũ delinquẽtis vel occidentis applicẽ hæredibus occiſi, & occiſus ſit monach⁹,an monaſteriũ habere debeat, an filij legitimi & naturales, quos ſuſcepit antequã eſſet monachus,vide Rom. conſil. ccclviij.incip. ſtatutũ. Nunquid autem poſsit relinqui aliqd monacho vt nõ acquirat monaſterio. in quæſtione xj.inci. quidam reliquit. Quid autẽ ſi relinquat monachis talis abbatiæ,vtrum cõuentus & abbas poſsint agere nomine proprio,an verò monachorũ tantùm.vide Bal.in c.j.§.perſonam.per quos fiat inueſtitura.Quid ſi ingreſſus ante ingreſſum habeat liuellum vel precariũ vel vſumfructũ,an duret poſt ingreſſum viuente ſaltẽ eo,vide Bal.in c.q clericus.ſi de feu.fuer.cõtrouer.Itẽ ꝙ ſemel ingreſſus & dedicãs aliquid monaſterio,nõ poſsit repetere,vide Ant.de Bu.conſi. lxxv.incip.moniales quædã.p totũ.Et inquãtũ tãgitur hic ꝙ qui nõ eſt dñs bonorũ,nõ põt teſtari,vide Barb.in q.auẽ.rub.extra,de teſt.in.iij.q.

a ¶Monaſteria. Ad materiam poſſet quæri,quid ſi teſtator reliquit alicui mulieri,ſi monaſteriũ non intret:nũquid non intrãdo poſsit capere legatum?Bar.cõſuluit ꝙ ſic.in cõſi.cl.incip.domina mea Paula fuit ſubſtituta pu.&c.poſt medi.j.col.ibi expeditus de cõtrarijs,venio ad q.&c.quid ſi ingrediẽ monaſteriũ,vel eccleſiã ſecularẽ.Et cũ Bar.trãſit Bal.ſ.l.pxi. vbi idẽ dicit in ingreſſo monaſteriũ intra annũ profeſsionis.& Bald.hic in duobus locis.& in auẽ.ſi qua mulier.C.eo.& Bal.in conſi.quidã obtulit ſe & oĩa.vide quæ dixi in l.iij.§.orphanatrophos.j.ti.j.in ſi.pe.co.ibi, pro hoc eſt tex.& gl.xxvij.q.j.&c.ſecus in cõuerſis regulariter:vt ibi gl.

b ¶Nullum eſt c.propoſitũ,de ſtatu mona.prout Bart.adducit hic in verſi. Puto,quòd contrarium.Credo ego quòd voluerit adducere cap.porrectum.de regula.vbi Inno.tu videto.Alex.Loſæus.

c ¶Sed circa illos.Vide Lud.Rom.in conſilio ccxxxiiij.vbi diſputatur ſi teſtamentum rumpatur per ingreſſum religionis.& vide elegans conſil. Bart.ccj.incip.quidam legauit,vel donauit aliquam rem monacho,cum hoc quòd non quæratur.Andr.Barb.

d POMATES.¶Eccleſia ſecularis.Vide Panor.conſil.liij.in j.dubio.vol.j.& conſi.cv.col.ij.eod.vol.j.

e *P.PAV.P.*¶Talis cõuerſi.An autẽ tales qui dedicant ſe & ſua eccleſiæ,& quòd ipſi nõ efficiantur eccleſiaſticæ perſonæ,gaudeant priuilegijs eccleſiaſticorũ,taliter quòd excuſentur à collectis & alijs muneribus,vide Abb.conſi.liij.de quo habes ad Bart.in l.placet.ſ.eo.Et de materia oblatorũ vide Felin.in c.in præſentia.in ij.& iij.col.extra,de proba. Abb.d.conſi.vbi ponit an per ſolam oblationẽ transferatur dominiũ in eccleſiã.Itẽ vide omnino in materia Rom.cõſi.ccxcij.& ccccxvj.vbi ponit an eccleſia vel locus pius teneatur ad debita oblati:& etiã quomodo fiant iſtæ oblationes, & an trahantur ad bona futura.Item an eo ipſo quòd ſe dedicat,dicãtur dedicata bona:& an poſsit bona retinere vel reuocare,vide Alex. conſil.lxxxj.j.vol. Et de oblatione in cõuerſis,vide Are. in l.cum hæredes. §.ſi.ff.de acquiren. poſſeſ. vide Curt. cõſilio xxxj.aliàs xxj.colũ.j.& ſeq. Aliqua per Barba. in c.fin.col.viij.de ſucceſ.ab inteſta. Vide quod dicit Bald.de obla.coniug.conſilio ccxl. quòd reſpectu bonorũ dicatur mera donatio,quę nõ poſsit reuocari,vt per eum.Et quomodo bona poſsint reuocari, vide per Abb.& alios in capi.quod à te. extra,de cler.coniug.Item de oblatione,an poſsit qs offerre ſe,& bona ſua præſentia & futura, vide Barbat. quòd ſic conſi.lix. volu.ij.in iij.char. & quæ habes ad Bart.in l.ſi.colum. vlt.ff.de pactis.Et de materia oblatorũ vide multa per Marianum Soci.in tractatu oblat. in lib.vij.& ſequen.Item de bonis quæſitis monaſterio tempore ingreſſus vel poſt,an remanere debeant primo monaſterio.an debeant acquiri alteri,ſi in aliud transferatur,vel recedat ab eo:vide latè Barba.conſi.xix. aliàs xx.vol.iij.in ſecundo dubio.& in primo dubio latè ponit quomodo acquiſita per monachum vel prælatum vel epiſcopum ex fructibus vel pecunia eccleſiaſticis.& quòd ſic in dubio pręſumuntur,& quædam alia in materia.

f *P.PAV.P.*¶Ingreditur monaſteriũ.Quid autem de iure Canonico,vide Barb.in trac.differentiarũ inter ius ciui.& Canon.in vij.co. An autẽ laici in traditione rerum ſuarũ poſsit apponere conditiones ſeu modos ſpirituales,vide Pan.in cõſi.lvij.in pen.col.Et an vitietur ingreſſus per talem reſeruationẽ,vide Pan.cõſi.cccix.vide in materia latè Are. in l.j.§.ſed ſi mihi.in ij.col.& ſeq.ff.de ver.obl.Item in materia iſta adde quòd licet effectualiter bona nõ acquirãtur monaſterio niſi poſt profeſſionẽ expreſſam vel tacitã,tamen ſi nouitius moreretur intra annũ probationis non aliter declarat eius voluntate,quòd tunc bona acquirantur monaſterio:vide latè diſputatũ iſtũ paſſum:& ita cõcluſum per dominũ Philip.Peruſinũ in ſua diſput.incip.ex nobiliſsima vrbe.in tertio dubio. per totum.Item circa materiã ingrediendi religionem,an magis eſſet ſtudendum procreationi liberorũ quàm tali ingreſſui religionis,vt eſſet in filio vnico vnius regis,vide Bald.in l.ſi pater.§.in arrogationibus.ff.de adopt.dicentem eſſe magis ſtudendum procreationi,ne regnum pereat. Et quòd licet efficeretur monachus papa poſſet ſecum diſpenſare vt caperet vxorem.Quod tamen declara vt per Iaſ.in l.ſi arrogator.in ij.col. circa medium.ff.de adopt.Item nonnullos effectus profeſsionis vide per Felin.in c.cùm deputati.inj.col.extra.de iudic.Item quando fiunt reſeruationes in ingreſſu,an vitietur ingreſſus,vide Barb.in l.j.§.ſi ſtipulanti.ff.de verb.oblig.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶Reſeruat. Si in ingreſſu reſeruat bona, an vitietur ingreſſus vel ecõtra? Vnum adde quod tenet in fi. de condi.app.& per Imo.in l.vbi ita donatur.ff.de dona.cau.mor.& quòd retentio vitietur, & non vitiet: bene facit quod not.Bald.in l.ſi quenquam.j.tit. j.per Pet.de Anch.in cle.ſi.de re.in fi.vbi tenet, quòd vitietur ingreſſus, ſicut matrimoniũ.vide Bal. in l.j.§.illo proculdubio.de Lati.li.tol. a vbi tenet quòd vitietur reſeruatio: primò in l.j.§.pen. de verb.obli.& per Bart.in conſil. ſuo inci.in Chriſti nomine.In primis cõſyderãdum eſt, vbi dicit debere conſyderare formã verborũ quãdo ingreditur. vide ibi per eum plenè. Adde Bald. conſil. cxvj. Andr.Sicul.conſi. iij.lib.ij. vbi refert ſex opiniones.

b ¶Habere. Et facit ad q.not. in l. hos accuſare. §. omnibus. de accuſat. & adde in authen. de ſan.ẽpiſ.§.ſed hæc de pręſenti.in ver. clerici. colum. ix. Vtrũ autẽ dedicatio facta de ſe, & ſuis bonis, extẽdatur ad quærẽda in futurum, vide per Bart.in conſi. quidam obtulit ſe, & omnia.per d. Ant. in c.in præſentia. de probat. aliquid per Lud.in l.ſi marito.in prin.ff.ſol. matrim. qui dicit, quòd præſentia tãtum.in penul.col.

POMATES.

c ¶Hic eſt aduertendum. Et de iſto dubio vide plenè do. Anto.in capi.ſi.de cõdi.appo.vbi iterũ alia dicit, quòd opi.Bart.hic poſita nunquam ſibi placuit: & in fine inclinat cõtra Legiſtas, qui debẽt decidere ſuas leges de mente canonis. & vide c.ij.de ſta. mona. vbi d.Ant. aliter loquitur.

d ¶Oblatio bonorũ. Sed quòd non valeat, tenet Bald. in l.per illum tex. j.de ingen. manu. adde glo.in l.eum qui duas.& ibi in fine ponit vnum verbum Bald.j.de adulter.Et facit an quando ingreſſus eccleſiã ab ea diſcedit, debeat tũc etiã habere bona, quæ illi eccleſiæ contulit, vide gloſſ. & doct.in cap.quod à te.de cler.coniug.

d POMATES. ¶Vide Feder. de Senis conſil.ccxxxvij.& Barba. conſi.xxviij.col.viij.vol.j.& Card.cõſi.xxj.& Bald.in prælu.feu.co.iiij.

e POMATES. ¶Quidam, vt Cy. Vide Lud.Rom.in cõſi.ccxcvij. cui acquirantur bona ingredientis monaſterium incapax.

& ex pacto reſeruat [a] ſibi aliqua bona: an valeat
talis reſeruatio, et vitietur ingreſſus: vel ecõtra va
10 leat ingreſſus, & vitieť reſeruatio. Dubiũ eſt: †qa
quòd monachus habeat propriũ, eſt cõtra ſubſtã-
tiã religionis: vt extra, de ſta.mona.c.cùm ad mo
naſteriũ. Gl.hic tenet, ꝙ valeat ingreſſus, & vitie
tur reſeruatio ꝑ leges. Et vide glo. magnam poſt
princ.cũ iſta cõcordat gl.in auť.de mona.§. illud.
Cõtrariũ determinat gl.in c.ij.extra, de ſta. mon.
in gl.magna. Alibi gl.diſtinguit, aut tale pactũ ap
poniť incõtinẽti: & vitiatur ingreſſus.aut ꝑ in-
teruallũ: & reſeruatio vitiať: vt ff.de vſu.& habi.
l.ꝑ ſeruũ.§.j.& ibi gl. ¶Omiſsis multis, quę poſ
ſunt dici in iſta materia: iſta eſt veritas, ſecundũ
quod mihi videtur: Verba quę apponũtur in ali
quo cõtractu debẽt intelligi ſecũdũ naturã con-
tractus: vt l.ſi vno.in prin.ff.loc.& l.dãni infecti
quidã.in prin.ff.de dam.infe. ¶Ad propoſitũ de-
bes ſcire, ꝙ monachus nõ põt habere ꝓpriũ verè:
poteſt tamẽ habere quo ad adminiſtrationem de
permiſsione. Abbatis: vt d.c.ij.de ſta.mona. ſicut
11 ſeruus† põt habere [b] cõniuentibus oculis dñi: vt l.
b iiij.in prin.ff.de manu. Vnde quando iſta reſerua
tio fit ſimpliciter: reſeruatis mihi talibus bonis:
debet intelligi quo ad adminiſtrationẽ: & quòd
Abbas patiať me habere ſicut dominus ſeruũ.&
ita obſeruãt cõſuetudo. Sed ſi expreſsè verba ſo-
narẽt, ꝙ dñium remaneret apud eũ. Hic eſt aduer
c tendũ [c], aut ponitur ꝑ modũ cõditionis ad ipſam
12 oblationem. Verbi gratia: dedico me † & mea, ſi
mihi talis rei meæ dominiũ remaneat: & tũc iſta
cõditio vitiaret ingreſſum: quia facit deficere vo
luntatẽ ingredẽtis. Ita loquiť gl.in d.c.ij.de ſtatu
mona. Sed ſi nõ apponitur per modũ cõditionis,
ſed ꝑ modũ cuiuſdã modi, vel pacti: tunc vitiatur
modus ſeu pactũ. Ita intelligať iſta glo.per leges,
quas allegat. Quærit gl.quãdo quis dedicat ſe &
13 ſua, vtrũ ſuperfluè adijciať, ſua. Videť ꝙ ſic: †quia
expreſsio eorũ quæ tacitè inſunt, &c. vt l.non re
ctè.j.de fideiuſſor.& ff.de lega.j.l.iij. Contra Dy.
determinat: quia ſi exprimiť mea, habebit bona
ex cõceſsione expreſſa. Si verò non adijciať, habe
bit ex cõceſsione tacita: licet quidam diſtinguãt,
vtrum præcedat me vel mea. Ego puto ſic in hoc
dicendũ, Quandoq; quis dedicat ſe cũ ſuis bonis:
14 tunc expreſsio bonorũ nil operatur: †quia expri
mitur per eum modum, per quẽ tacitè ineſt: & ſic
nil operatur: vt d.l.iij.& l.nõ rectè. Nam bona ta
citè veniebãt acceſſoriè. Ita modò cùm natura di
ctionis cum, ſit cõiungere acceſſoriè: vt l.j.& ij.ff.
de pecu.lega. Inſtitu.de legat.§.ſi quis ancillas.&
quod ibi not. Si verò quis dedicaret ſe & ſua: &
tunc verũ dicit gl.quod hic exprimitur per aliũ
modum quàm tacitè inerat. Nam tacitè veniebãt
15 bona per quãdam cõſequẽtiã. hic verò exprimun
tur bona per ſe & principaliter: †quia natura di-
ctionis &, eſt copulare ꝑ ſe & principaliter: vt d.l.
d j.ij.& iij.de pec.leg. ¶Hoc præmiſſo quæro, quid
16 ſi ingreſſus nõ tenet: an valeat oblatio bonorũ [d]?
Glo.dicit quòd nõ valebit oblatio bonorũ: † qa
vbi nõ tenet expreſſum, nec tacitum: vt ff.de ſer.
ruſt.præd.l.itẽ.in fi. Ita dicit gl.& innuit ꝙ ſi bo-
na eſſent conceſſa expreſsè, quòd valeret oblatio
bonorũ: licet vitiareť ingreſſus pſonæ. Et ita no.
in corpore de mona.§.illud, vnde ſumiť hic auť.
e ¶Quidã [e] vt Cy.refert, pro ſolutione iſtius quæ-
ſtionis, quòd veniat illud brocardum, vtrũ vitia-
to expreſſo, vitieť tacitũ. quod examino plenè in
l.ſi fideiuſſor.ff.de leg.j.& hoc veritas eſt iſta quã
tũ ad iſtã q. Quãdoq; qs obtulit ſe tantũ, ita quòd
bona veniãt acceſſoriè: tũc vitiato expreſſo vitia
tur tacitũ, quod eſt acceſſoriũ eius: vt hic dicit gl.
& bene. Quãdoq; quis offert ſe cum ſuis: & idem
in eadem ratiõe, quãdoq; quis offert ſe & ſua. Et
hic aduerte: aut ipſe credit oblationẽ de ſe factã f
tenere: aut ſciebat nõ tenere. Primo caſu bona de
bet recuperare. quod probo per tres leges. Primo
per l.nemo.circa princ.ff.de hæred.inſtit.& l.nec g
apud.& l.ſi pater.j.de hęre.inſt.vbi ſi aliqs credit
aliquẽ fratrẽ, vel filiũ, qui nõ eſt, cui relinquit bo-
na: illa bona auferũtur ab eo cui ſunt relicta. Hoc
etiã probo per l.nõ omnis.ff.ſi cer.pet.vbi qs do-
nat cauſa mortis, cõualeſcentia ſuperueniẽte reuo
cat. Ita in propoſito, ipſe donabat cauſa mortis
mũdanæ: quia moriebať mũdo: vt l.Deo nobis.j.
ti.j. Vnde cũ non ſit mortuus, reuocat. Hoc etiam h
probo per ti.de cõdi.cau.da.cau.nõ ſe.nam nõ ſe-
cuta cauſa, propter quã dabatur, reuocať datio. Si
verò ſciebat ingreſſum nõ tenere: tũc nõ reuocat:
quia donare videť vt l.j.de cõdi.inde.de reg.iur.l.
f cuius ꝑ errorẽ. ¶Quid ſi tenebať [f] iſte ingreſſus
g ex cõtractu vel delicto [g], vtrũ tenebiť monaſteriũ
17 vel eccleſia ꝓ eo? gl.hic dicit quòd ſic: † ad inſtar
capite minuti: quia trãſit in poteſtatẽ patris arro-
gatoris.& vide gl. Alibi gl.videť diſtinguere, aut
dixit, dedico me & mea oĩa: & ꝓcedit iſta gl.aut
dedicauit ſe & certas res particulariter: & tũc etiã
non teneť. Ita no.in l.ſi peculiũ.§.ſed & ſi dñs.de
pecu.leg.ſed iſta gl.eſt verior. Illa enim diſtinctio i
nõ procedit, qñ pſona trãſit in poteſtatẽ alterius.
Aduerte tamẽ, quòd iſta gl.ęquiparat eũ, qui capi
te minuitur, & eũ qui ingrediť monaſteriũ: an ſit
verũ ꝙ capite minuať? dicã in auť.ſi qua mulier.
h ¶Quærit gl. [h] quid ſi ingreſſus habeat poſſeſsio-
nẽ precario, vel liuellario. hoc eſt, rem emphyteu
ticã. De iſtis rebus liuellarijs fit mẽtio hic, & in l.
ſi finita.§.ſi de vectigalib⁹.& ibi dixi.de dã.infe.
licet qñq; aliter accipiať: tñ hic aſſumamus pro re
bus emphyteuticis. An autẽ trãſeãt in eccleſiam?
De hoc habem⁹ tex.in auť.de alie.& emphy.§.j.
18 col.ix.vbi diciť, ꝙ tranſeat † in eccleſiã [i], niſi dñs
i reuocet: ſed ſi dñs vult, põt reuocare, vt dicit ibi
tex. ¶Quæro iuxta hoc: quid ſi in inſtrumẽto em
phyteuſis eſt dictũ expreſsè ꝙ nõ trãſeat in eccle-
k ſiã [k]: Reſpõ. tũc nõ põt trãſire † ob expreſſam ꝓ-
19 hibitionẽ. Et de hoc habes gl.in l.ſi ita qs.§.ea.de
20 ver.obl.& ibi dixi. ¶ †Quæro quid ſi ingreſſus [l] k
l monaſteriũ habeat vſumfructum: an duret [m] poſt
m ingreſſum in vita ipſius? Gl.dicit ꝙ ſic, arg.de leg.
ij.l.peto.§.j. In cõtrariũ videtur Inſti.de vſufr.§.
finitur. Pet.reſpõdet ꝙ ius vſusfructus remanet
apud ingredientem: cõmoditas apud monaſteriũ
ideo nõ finitur. Iſtud nõ videtur bene dictũ: cùm
nullum ius remanere poſsit apud ingredientẽ: vt
d.c.cùm ad monaſteriũ. dicit ipſe, non eſt miran-
dum de hoc: quia hoc quãdoq; accidit in filiofa.
qui transfert ad patrẽ cõmodum hæreditatis, licet
apud eũ remaneat ius: vt l.cum filio.de leg.j. Ego
dico, quòd ibi ad patrẽ tranſit cõmodum & ius: l
apud filiũ remanet ſolùm rude nomen rei, vt ibi
21 dixi. Dicendum eſt ergo † quòd ius vſusfructus
trãſit in eccleſiã: tamẽ finitur morte ingredientis
cuius cõtemplatione vſusfructus relictus fuit. Si-
cut dicimus, quãdo vſusfructus relinquitur cõtẽ-
platione filij: vt j.de vſufr.l.fi.& ibi videbitis, &c. m

SVMMARIVM.

1 ☞Ingredientes monaſterium dedicãt ſe, & ſua. & nume.4.
2 Verbũ ſemel ꝓpriè poſitũ, põt poni & ĩpropriè.
3 Diſpoſitio huius authent. quòd non abroget ſed deroget legi Codicis.
5 Bannum quòd quicunq; venerit ad exercitũ, habeat vnum florenum quolibet die, non comprehendit illum, qui venit ad exercitũ vt viſitet amicum, vel ex alia cauſa quàm prælij.
6 Dedicare ſe & bona monaſterio, quomodo quis dicatur: & qualiter fiat dedicatio.
7 Profeſsio in monaſterio ꝙ duobus modis fiat.

De ſub

P. PAV. P.

f ¶Tenebať. Vide Rom.conſi.ccxciij.

POMATES.

g ¶Vel delicto. Vide Pau.in conſi.cij. volum.ij.& Rom. ccccxvj. in ij. dub. vbi loquitur in eo qui ſe obtulit hoſpitali.

POMATES.

h ¶Quærit gl. Vide Alex.conſi.lxxxviij.in fi.vol.iij. & quæ poſui in d.§. ea lege. & Ancha. cõſi.clxv.& ij.vol. ſeq. vbi ponit quid ſi emphyteuſis foret eccleſiaſtica, & ſi nõ tranſiret, vel ſi reuocaretur, ſaltẽ debet æſtimari.

P. PAV. P.

i ¶Trãſeat in eccleſiam. Vide Feli.in ca.in præſentia.in pen.charta.de probat.in vij.q. Iaſ.in l.ij. C.de iure emphyteu. verſic.decimoſexto quęro. in colum.cij. Aret. in l.ſi ita quis.§.ea lege.ff.de verborũ obli. Et quid in hoſpitali, an in ipſum trãſeat emphyteuſis, vide Alex.cõſi. xc.in iiij.vol.repetito in j.volu.conſilio cxx.

k ¶In eccleſiã. Bart. in d.l.ſi ita quis.§. ea lege. videtur cõtrariari his quę hic dicit: tamen intelligas, quòd hic fuit prohibitũ non alienari in certã & limitatã eccleſiã: ibi verò in certum genus perſonarum.

P. PAV. P.

l ¶Si ingreſſus. Vide Bald.in c.clericus. ſi de feu. fuer. controuer. Alexã. conſi. cxxxix.vol. ij.colum.ij.

m ¶An duret. Vide Spec.de ſta.mona. in verſicu. quintò quæriť. vide Bald. poſt gl.in authen. excipitur. C.de bonis quæ liber. & Barto.poſt gloſ.in authent. idem eſt. eod.tit.& Cyn.& Imol.in l.cùm filio.de leg.j.

8 De ſubſtantia ingreſſus an ſit dicere, renuncio ſeculo cum bonis.
9 Dedicans ſe eccleſiæ ſeculari poteſt bona retinere, & teſtamentum cōdere. & nu.12.
10 Monaſterium dicitur illud, in quo morantes non habent proprium: & ſuper hoc papa non poteſt diſpenſare.
11 Monaſterium dicitur à monos, quod eſt vnum: & ſterio habitatio.
13 Hæreditas damnoſa etiam dicitur hæreditas.
14 Dedicatio facta de ſe, & bonis eccleſiæ ſeculari, ꝙ intelligatur de bonis præſentibus.
15 Bona ingredientis monaſterium ipſo iure in ipſum tranſeunt.
16 Impubes ſi ingrediatur monaſterium, ꝙ ingreſſus non teneat.
17 Adultus ingreditur monaſterium ſine tutoris authoritate.
18 Minor xxv. annorum ꝙ non reſtituatur aduerſus ingreſſum monaſterij.
19 Si aliquis ſeductus ab Abbate ingrediatur monaſterium, ꝙ non vitietur ingreſſus de iure Canonico, cui ſtandum eſt: ſed de iure ciuili ſic. nu.20.
21 Mutatio vitæ eſt difficilis.
22 Dolus quando in omnem euentum eſt bonus, permittitur.
23 Credens fide digno excuſatur.
24 Seruus ſine cōſenſu domini, an poſsit monaſterium intrare, & effici monachus.
25 Vir & vxor quando vnus ſine licentia alterius poſsit monaſterium intrare. & ibi de ſponſo & ſponſa.
26 Officialis officio finito an ingredi poſsit monaſterium.
27 Dominiū ſine traditione in qualibet acquiſitione vniuerſali transfertur.
28 Dominium & poſſeſsio ꝙ transferantur in eccleſia ſine apprehenſione.
29 Si ingrediens monaſterium ſibi bona reſeruauit pacto: an ingreſſus vitietur vel pactum.
30 Quando quis dedicat ſe, & ſua, iſtud verbum ſua: an ſuperfluè ponatur.
31 Natura coniunctionis cum, eſt coniungere acceſſoriè.
32 Ingreſſus in monaſterium ſi non teneat, quando teneat oblatio bonorū.
33 Monaſterium an teneatur ad debita ingreſsi.
34 Monachus pro debito ante ingreſſum commiſſo non poteſt conueniri.
35 Monaſterium quando teneatur ex delicto, vel contractu per monachū commiſſo poſt ingreſſum.
36 Emphyteuſis, vel libellus, quando tranſeat in monaſteriū per ingreſſum emphyteutæ, vel liuellarij.
37 Quid ſi ingrediens accepit emphyteuſim pro ſe, & hærede ſuo primò, an tunc tranſeat in monaſterium.
38 Si emphyteuſis accipiatur vt Titio mortuo redeat ad concedentē: an Titio ingrediente monaſterium talis emphyteuſis in ipſum tranſeat.
39 Expreſsio eorum quæ tacitè inſunt, facta eo modo quo inſunt, nihil operatur. & etiam nu.30. circa finem.
40 Mors ciuilis æquiparatur naturali, quando per vtrunque idem effectus operatur.
41 Mors ciuilis nunquā æquiparatur naturali, niſi in caſibus à iure expreſsis.
42 Vſusfructus quando tranſeat in monaſterium.
43 Vſusfructus ingredientis monaſterium finitur morte eius.
44 Feudum ingredictis monaſteriū, quando in ipſum monaſteriū tranſeat.
45 Ingrediens monaſterium fratrum minorum, quando poſsit habere bona, remiſsiuè.
46 Filiusfamiliàs habens bona, ſi ingreditur monaſterium: an in ipſum bona tranſeant.
47 Si filiofamiliàs pater emit libros: an libri ipſo monaſterium ingrediente tranſeant in monaſterium.
48 Minor per ingreſſum in monaſterium: an transferat bona in illud.
49 Vſusfructus quem habet pater in aduentitijs filij, an patre ingrediente monaſterium finiatur, & in ipſum tranſeat.
50 Res prohibita alienari tranſit in monaſteriū: & quando poſsit reuocari.
51 Subſtitutus ꝙ admittatur, quando hæres ingreditur monaſterium.
52 Monaſterium habetur loco filiorū. Et quid ſi dicatur, ſine liberis ex ſuo corpore natis. nu.53. E quid ſi eſt ſubſtituta eccleſia. nu.54. Et quid ſi frater hæredis eſt ſubſtitutus, & filius quondam teſtatoris. nu.55.
56 Si ingreſſus monaſterium moritur intra annum profeſsionis an bona eius remaneant in monaſterio.
57 Bona ingreſsi, quòd veniant in monaſterium iure vniuerſali, non iure hęreditario.
58 Eccleſia tenetur ad debita ingreſsi eatenus, quatenus ad eam peruenit.
59 Eccleſia neceſſariò nō apprehēdit bona ingreſsi, ſi hæres tenetur ingredi.
60 Dedicare, hoc verbum quid importet.
61 Quando aliquis ſe dedicat monaſterio, an requiratur factum Abbatis.
62 Non dominus quando teſtetur.
63 Ingreſſus monaſterium ꝙ minuatur minima capitis diminutione.
64 Ingreſſus monaſterium an deſinat eſſe in patris poteſtate.
65 Ingreſſus monaſterium an deſinat eſſe miles, vel de magnatibus. & facit ad q. de ſtatuto, de quo ibi.
66 Monachus an poſsit de conſenſu Abbatis donare cauſa mortis.
67 Caſus huius authen. in terminis.
68 Teſtis ratio, quia ſum vicinus vel conſanguineus: concludit.
69 Conſanguineus vel vicinus præſumitur iuris præſumptione, ſcire facta vicini vel conſanguinei.

INgreſsi monaſteria. &c. Authen. iſta ſumpta eſt
ex corpore Authent. de monachis. §. illud quoq;. col. j. & licet
breuis in tex. tamē vt ordo ſeruetur ſumma eam ſic: Ingreſsi
monaſteriū dedicāt ſe & ſua: ideo nō teſtantur. hoc dicit. Et diuiditur in
tres partes. Primò ponit vnū dictū affirmatiuū vſq; ad ver. ideo nec teſtā
tur. ſecūdò ex dicto ponit vnā cōcluſionē negatiuā vſq; ad verſi. vt pote.
Tertiò cōcluſionē rationis, vt infrà dicā. Caſum in terminis vt facilē per
1 te pone. ¶ †Nota primò ꝙ ingreſsi monaſteriū dedicāt ſe & ſua. concor.
in auẞ. de monachis. §. illud. collatio. j. ¶ Secūdò nota quòd verbū ſemel,
2 poſitū ꝓpriè † etiā impropriè ponitur. cōcor. l. ij. de off. procōſ. & leg. & l. iij.
¶ Nota ꝙ nō dominus nō teſtatur. Pro hoc l. cōficiūtur. §. ſi poſt. ff. de iure
codicil. ¶ His textualibus expeditis venio ad materiā huius auth. & cum
hæc auth. ſit ius nouiſsimū: primò pro eius declaratione quæro ad qđ fuit
ſuper lege Codicis ſituata. Gl. fi. l. C. reſpōdet ꝙ inquātū lex C. loquitur
de monachis, hęc auth. corrigit eam. Inquātū autē in alijs perſonis loquitur:
3 eam nō corrigit. † & ſic iſta auth. nō abrogat legē C. ſed ei derogat: vt ff. de
verb. ſig. l. derogatur. ¶ Hoc viſo pro intellectu huius auth. & ſuæ materiæ:
ſingula eius verba per ſe examinādo procedā per cōtraria & quæſtiones.
Et primo dicitur hic, ingreſsi. Opp. cōtra hoc, & videtur quòd ingreſſus
monaſteriū nō dedicet ſe & ſua: vt in corpore, de monachis. §. illud. Sol.
4 gl. quòd hic loquitur † de tali ingreſſu, per quē ingreſſum ſeculo renūcia
tur. Quid enim ſi aliquis ingrediatur monaſteriū cauſa orādi, vel viſitan-
di amicū: nō vt monaſterio obligetur? Certè nec talis ſe dedicat nec ſua. Pro
hoc l. nihil. ff. de capt. & poſtli. reuer. Et ſic iſta auth. debet intelligi de in-
greſſu, qui habet effectum iuris: nō autē de ſimplici ingreſſu facto cauſa
oblationis, vel viſitationis, vel faciendi tranſitū ad alium locū: ſed debet
intelligi quòd ingrediatur monaſteriū vt monachus efficiatur: vt extra
de regular. c. j. lib. vj. ¶ Et hoc inducitur ad quæſtionem ſit præconium,
5 quòd quicunq; venerit † ad exercitū, habeat quolibet die vnū florenum.
Titius iuit ad exercitū cauſa viſitādi amicū ſuum, vel cauſa videndi gen-
tem vel prælia, vel cauſa tranſitus ad alium locū, an debeat habere flore-
num? Dico quòd nō: quia debet intelligi quòd iuerit in exercitū ex cau-
ſa præſentādo ſe capitaneo guerræ, vel cauſa parēdi ſibi. ¶ Circa hoc quę
6 rit gloſ. qualiter fiat iſta renunciatio. Reſpondeo † quòd duobus modis:
ſcilicet tacitè, & expreſsè. Tacitè fieri dicitur: vt ſi dedicet ſe expreſsè ſe
culo renunciando, ibiq; remaneat ingreſſus religionem: intelligo illum,
qui eſt monaſterio obligatus, quod non poteſt ſua ſponte recedere. Et
iſta obligatio fit per actum profeſsionis. Nam ante profeſsionem frater
non dicitur perfectè ingreſſus monaſterium: non tamen ingreditur cau-
ſa renunciandi, ſed animo experiendi. authent. ſed neque curialem. j. ti. j.
¶ Quærit gl. qualiter fiat iſta profeſsio, ex qua intelligitur ingreſſum. Re-
7 ſpōdeo ꝙ fit duobus † modis, ſcilicet expreſsè & tacitè: cuius formā habe
tis. xx. q. ij. c. vidua. expreſse fit per expreſſam profeſsionē factā prælato
regulæ: & renunciando proprijs & promittendo obedientiā: vt extra, de
regular. c. j. lib. vj. & tacitè fit profeſsio, ſeu præſumptè: & his modis fit:
ſi ſtet in monaſterio per annum: vt extra, de regular. c. ſtatuimus. & c. ex
parte. ſecūdùm determinationē vltimi cap. & quod ibi not. Eodē modo
fit etiā per euidentia ſigna: vt aſſumēdo intra annū habitū profeſſorū: vt
in d. c. ſtatuimus. vel ſi diſtribuat omnia bona in pias cauſas, & poſtea in-
tret religionē: vt in c. nō ſolum. circa mediū. extra, de regular. lib. vj. Et
ibi per Archid. ſuper iudicijs. & per Hoſti. in Sum. qui cler. vel vouen. c.
cùm ad monaſteriū. de ſta. mona. & c. j. & c. cōſulti. aliàs cōſtitutū. extra,
de regular. & c. porrectū. in fi. & c. ad apoſtolicā. & d. c. ſtatuimus. & in c.
8 iudicij. ¶ Quęro an iſta verba renūcio ſeculo cū bonis, † ſint de ſubſtātia
ingreſſus. Videtur ꝙ ſic. Nam requiritur expreſsè ꝙ ſeculo renunciet: vt
in auth. de monachis. §. ſi autē. & §. ſi verò relinquēs. ¶ In cōtrarium facit:
quia nō refert quomodo quis exprimat voluntatē ſuā factis, vel verbis:
vt l. de quibus. ff. de leg. & de his qui notā. infa. l. ignominioſa. Cy. quęrit
hic de quęſtione: & refert opinio. Iac. de Rau. qui tenet ꝙ nō. & dicit eſſe
differentiā inter ordinē mendicantiū: de quo in c. nō ſolum. & c. cōſtitu-
tionē. extra, de regular. lib. vj. Ego puto ꝙ talia verba nō ſint de ſubſtan-
tia. ſufficit enim ꝙ quis dicatur profeſſus: vt omni ſuæ voluntati renūciet?
& omnia in prælati voluntate reponat: vt xij. q. j. cap. nō dicatis. & tenet
Inn. & Hoſt. extra, qui clerici vel vouentes. c. conſuluit. & Spec. de ſtatu
mona. ſuper rub. ¶ Sequitur in tex. monaſteria. opponitur & videtur ꝙ
ingreſsi monaſteria habeāt propriū: vt in auth. de ſan. epiſ. §. presbyteros.
9 & j. tit. j. l. ſacroſanctæ. Sol. † Aut quis renunciauit ſeculo, & ingreditur
aliquā eccleſiam ſecularē: & tunc poteſt habēre proprium & teſtari: vt in
cōtrarijs. Ita ſoluit gl. quæ ſolutio probatur xxvij. q. j. c. vt lex. in gl. pen.
& ſic ingrediēs eccleſiam ſecularē, in qua ſtantes poſſunt habere propriū
in cōmuni, & ſpeciali, nō perdit bona: aliàs ſic, vt hic. ¶ Quæro quod di-
10 catur monaſteriū. Reſpō. Illud, in quo † morātes non habent propriū: vt
in auth. de mona. §. illud. & §. ſi verò. Addo quòd Papa ſuper hoc non poſ
ſet diſpenſare: vt extra, de ſtatu monac. c. cùm ad monaſterium. in fin. Et
11 dicitur monaſteriū † à monos quod eſt vnū: & ſterio quod eſt habitatio.
quaſi vna habitatio. Debēt enim monachi ſimul in vno loco cohabita-
re: vt in auth. de mona. §. cogitandū. & in auth. de ſanct. epiſ. §. in omnibus.
colla. ix. & inde dicitur monachus: vt j. tit. j. l. decernimus. & in corpore
de mona. §. hinc autem. xvj. q. j. c. placuit. & c. ſi cupis. ¶ Quęro ſi aliquis

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ingreditur capellã,& eccleſiã ſecularem,& ibi expreſsè dedicat ſe & ſua:
12 nũquid poterit teſtari.†Glo.dicit ꝙ nõ quia eadem ratio eſt:& hoc dicit
gl.& ſubditur in gl.magna quòd talis cõuerſus eccleſiæ ſeculari non po-
teſt ſibi retinere proprium.De quo not.per gl.in corpore,de mo.§.illud
quoq;.in gl.in verbo,ſed videẽ quòd etiã tenet Odofr.quòd teſtari non
poſsit,ex quo dedicauit ſe & ſua.Pet.de Bella pertic.tenet cõtrariũ:quia
iſte non videtur dedicare bona ſed perſonã:vt ff.de reg.iur.l.cùm princi
pali.Sed perſona poteſt habere propria ſicut alij de eccleſia illa ergo, &c.
Cy.tenet hic opinionem primã nihil allegãdo:niſi arguẽdo à ſolito: qa
ſic quotidie fit quòd ingreſsi capellas dedicant ſe & ſua.Ego teneo con-
trarium'. Nam cõuerſus ſecularis quãuis dedicet ſe & ſua:tamẽ nõ effici
tur religioſus,ſed remanet liber homo.quod probo:quia per oblationẽ
ſui quã ipſe fecit in manibus ſecularis,nõ efficitur religioſus:nec dicitur
ſolenne votũ religionis.Ita not.Inno.in c.porrectum.de regulari.Ergo
iſte non eſt religioſus.Pro hoc tex.& gl.xxvij.q.j.c.vt lex.& ibi gl.quæ
tenet quòd tales conuerſi nõ ſunt religioſi: ſed poſſunt cõtrahere matri-
moniũ,& habere propria.Cùm ergo remanet liber,apparet quòd per pa
ctum poteſt aliqua ſibi ſeruare.Non obſtat quod dicit hic gloſſa magna.
& ſic nõ eſt dubium ꝙ poteſt teſtari,ſi poteſt habere propriũ.Caſus eſt in
l.generali.ſ.eod.vbi poſita eſt hæc auẽ.quæ lex nõ eſt correcta per hanc
auẽ.niſi in monachis,& religioſis. Cùm autẽ poneremus quòd nihil ſibi
remãſerit,quia obtulit ſe & ſua.Poteſt ergo facere teſtamentum:non in
prę iudiciũ eccleſię,ſed hæredis:qui ſi adiret,ſolueret:quia appellatio hę
13 reditatis†etiam damnoſam hęreditatem cõtinet:vt l.hęreditas.ff.de reg.
iur.Credo etiã quòd dedicando ſe & ſua,intelligitur de præſentibus tan
14 tùm:†vt libera facultas teſtandi in futurũ non impediatur.Sequitur in
15 tex.ipſo ingrediẽte.Ex hoc†ſequitur quòd ipſo iure bona p ingreſſum
in monaſterium trãſeũt:nec aliud factum hominis requiritur:vt ſ.in fi-
ne profeſsionis,quod quomodo ſit verũ,infrà dicam.¶ Sequitur in tex.
ſeq.quæro quid ſi impubes ingreditur monaſteriũ:an valebit ingreſſus?
Dic quòd ſic:vt ff.de lib.cau.l.fin.vbi poteſt impubes omnem actum,in
quo verſatur eius vtilitas:vt Inſti.de inutil.ſtipulatio.§.pupillus.Sed in
grediendo monaſteriũ vtilitatem animę ſuę procurat.ergo,&c.vt j.eod.
ſancimus. In contrariũ videtur facere:quia matrimoniũ ſpirituale cõtra
hitur ad inſtar carnalis matrimonij: & licita eſt argumentatio de vno ad
aliud:vt xxj.q.ij. & extra,de tranſlatio,epiſ.per totum.Sed in matrimo
nio carnali requiritur pubertas:vt Inſtit.de nup.in princ.& ff.de rit.nu.
6 l.minorem.ergo,&c.Et hæc pars† ſcilicet quòd nõ valet,videtur de iure
verior. Ad l.fin.& de lib.cau.Reſpon.quòd illud eſt verũ,vbi eſt certum
quòd pupillus ſibi vtiliter exercet:ſed vbi eſt dubiũ ſecus,vt in caſu no-
ſtro:poteſt etiam eſſe quòd exire vellet propter aſperitatem regulæ, quã
ab initio non conſyderauit:cùm non haberet intellectũ,nec diſcretionẽ:
vt j.de falſa moneta.l.j.& ſic de iure noſtro ſine tutoris authoritate dedi
care ſe nõ põt:vt in c.j.eo.tit.de regula.lib.vj.qđ dic vt ibi. ¶ Quæro qd
de adulto habẽte curatorẽ:an ſine eius authoritate poſsit ingredi mona-
ſteriũ?Et videẽ ꝙ nõ:vt j.de in integ.reſt.in l.ſi curatorẽ habẽs. In con-
trarium videtur j.de nup.l.in copulãdis.Cy.hic arguit pro & cõtra. Sed
17 hęc quęrere fruſtra eſſet:quia hodie eſt†determinatũ per caſum ꝙ põt,
extra de reg.c.j,& eod.tit.c.j.lib.vj.¶ Quęro quid de filiofamilâs,an per
ſonã ſuam dedicare poteſt. Dic vt j.ti.j.l. Deo nobis.Sed an bona:dic vt
j.dicam.¶ Quæro quid ſi ſit minor vigintiquinq; annis: an poſsit reſti-
18 tui aduerſus ingreſſum.Doctor.dicunt † quòd non,duabus rationibus.
Prima,quia non videtur læſus,cùm ſalutem animæ ſuæ procurauerit:&
ſic nõ debet reſtitui:vt l.non videtur.de in integ.reſt.ſecunda,quia non
mutat ſtatũ:& ſic reſtitui non poteſt:vt l.ſi ex cauſa.§.Papinianus.ff.de
mino.ita refert hic Cyn. In contrarium videtur ꝙ reſtitui poſsit,per c.ſi-
gnificaſti,extra,de regula.Sed ad illud ca.reſpondetur quòd loquitur in
exiſtente intra xiiij.annum,qui reſtitui poteſt.quod probat: quia in ſpi
ritualibus minor cenſetur maior:vt not.in l.ait prętor.de min.& in c. ſi
annũ.extra,de iudic.lib.vj.& xv.q.iij.c.certis de cauſis.in glo.regulare
eſt,&c.De matrimonio eſt expreſſum extra de reſtit.ſpo.c.ex parte.Et
hoc quòd nõ reſtituatur,firmat gl.Ioan.xx.q.j.c.illud.in fi.gloſ.magnę.
¶ Quæro quid ſi minor vel etiã maior dolo fuit inductus vt religionem
ingrediatur:puta quia Abbas cum ſubduceret blanditijs ei dicendo quòd
comederet carnes,& quòd multa faceret quæ poſt annum nõ habet:nũ-
quid poteſt agere ꝙ reſcindatur huiuſmodi ingreſſus doloſè factus?Et in
19 hac† quæſtione præmitto ſententiam Canoniſtarũ,cui nos ſtare oportet
potius authoritate quàm iure vt mihi videtur: & vt expreſsè habetur
extra,de cõuer.cõiug.c.dudũ.eo.tit.c.veniens.& c.ex parte.in fi. expreſ
ſius,xxx.q.iij.c.conſtituit.& xvj.q.ij.c.conſtituit. Et dicũt quòd dolus,
per quem quis eſt inuitatus ad religionis ingreſſum,eſt bonus dolus, &
ſic permiſſus:vt ff.de dolo.l.j.§.dolum.& imputet fatuitati ſuæ qui cre-
didit.& hæc eſt eorũ ſententia in dictis locis.Cõtra prædicta videtur , ꝙ
ingreſſus ipſo iure non teneat:quia dolus dans cauſam contractui bonæ
fidei,reddit ipſum ipſo iure nullum:vt ff.de dolo.l.& eleganter.in prin.
Sed in cõtractu qui ſuper re ſpirituali celebratur,nedum par,imò maior
debet interuenire bona fides,igitur,&c.In contrariũ videtur:quia dolus
tertij proxenetæ nõ vitiat cõtractum:vt nota.in d.l.& elegãter. Abbas
iſte habetur loco eiuſdem proxenetæ inter Deum & religionem ingre-
dientem.igitur,&c.Petrus tenet,quòd vitietur ingreſſus.Ad argumen-
tum propoſitum reſpondet,quòd dolus non vitiatur.verum eſt de dolo
tertij extranei:ſecus ſi ille tertius fuerit miniſter domini,vel contrahen-
tium.At in propoſito Abbas fuit miniſter Dei in hoc contractu: ergo
dolus ſuus nocebit,& vitiabit contractum. Et hoc puto de iure noſtro
20 veriſsimũ.† quod ſic oſtẽdo.Aut iſte inductus per dolum ab Abbate,ab
initio ſumpſit habitũ nouitiorum,non faciendo profeſsionẽ:nec aſſum-
pturus aliter,niſi crederet ſibi ſeruari ea quæ Abbas ſibi dicebat:& per
annum,& vltra ſibi ſeruauit:& non poteſt dici facta profeſsio tacita,vel
cogi poſſe ad expreſſam faciendam:quia iſte nõ habuit animũ ibi ſtandi
aliter,niſi promiſſa ſibi ſeruarentur:& Abbas ipſum tẽpore expletę pro-
feſsionis decepit ei blandiens,& promittẽs quæ cõtra regulam erãt:quia
ipſe aliter nõ promiſiſſet.Et ideo cùm ipſi contractui dolus dederit cau-
ſam,eſt dicẽdum,quòd ipſo iure nõ teneat.Nec obſtat ratio Canoniſta-
rum,quæ dicit,quòd dolus iſte,per quẽ quis ad ingreſſum religionis ad-
ducitur,eſt dolus bonus,& ſic permittitur:vt l.j.§.dolum.ff.de dolo.qa
hanc nego cum diſtinctione tali:quia quãdoq; quis inducitur ad religio
nem in genere:vt ſi per dolũ ſibi ſuadeat vt ſeculum dimittat,& religio-
nem ingrediatur nõ dicendo quam: & fateor quòd iſte eſt bonus dolus:
quia quis per ipſum ad melius inuitatur.Et ita intelligo,quod Canoni-
ſtæ loquũtur.Pone enim quòd Titius erat fortis,& robuſtus,ad poſſen-
dum quãcunq; regulam,quãuis aſperã,obſeruare:tamẽ nolebat ſecularẽ
vitã dimittere.Certè ſi doloſè eum induco ad relinquendum:bonus do-
lus erit:nec ipſe poterit dici deceptus:quia meliorẽ vitam aggreſſus eſt.
Vel poteſt dici quòd hoc ſit potius quoddã conſiliũ ſibi præſtitũ quàm
dolus.Quãdoq; per dolum quis inducitur ad ingreſſum certę religionis,
fortè quia debilis, & non aſſuetus vigilijs,& ieiunijs.Et dico quod aut
ipſe dolus cõmittitur ab extraneo:& ſuæ fatuitati imputet:quia illi ex-
traneo credidit de re ad eum nõ pertinente. Aut ipſe dolus cõmittitur ab
Abbate,vel prælato,cuius religionem ingreditur:& tunc dico quòd iſte
dolus eſt malus.Nam ex eo citius poſſunt ſequi mala:quia fortè ille de-
ceptus,impotẽs regulã apoſtatare cogeretur,vel ipſam ſaltẽ nõ obſeruare.
21 †Non enim facilis eſt vitæ mutatio,ſed cum magno fit labore:vt in auẽ.
de monachis.§.hinc autẽ nobis.col.j.¶ Lex autẽ,quæ dicit bonũ dolum
22 permitti:loquitur de illo qui in omnẽ euentũ† bonus eſt:vt ſi captus ab
hoſtibus per dolũ aufugiat:vt d.l.j.§.dolum.Non obſtat illud quod Ca
noniſtæ dicũt:imputet ingrediens fatuitati ſuæ:quia nulla eſt fatuitas,ſi
credo illud quod mihi promittitur ab Abbate viro religioſo,& de nego
tio,quod ad eum ſpectat,& de obſeruantia regulæ.Excuſatur enim ille,
23 qui credit† fide digno homini:vt not.in l.nec ſupina.ĩ gl.ff.de iur.& fa.
igno.& l.j.ſ.de eo per quem factum erit.Concludo igitur vt ſ.quòd ab
Abbate talis dolus commiſſus ingreſſum vitiat ipſo iure.¶ Quæro,quid
24 in ſeruo:†an ſine conſenſu domini poſsit ingredi monaſteriũ?Text.eſt
quòd ſic.in authent.de monachis.§.ſancimus ergo.colla.j.Nec monaſte
rium tenetur reddere domino præmiũ ſerui:vt ibi not.in gl.Contrariũ
videtur de ſer.nõ or.c.ſi ſeruos.¶ Quæro:quid de viro habente vxorem
25 vel vxore habente virũ:an vnus inuito alio monaſterium† ingredi poſ-
ſit,& de ſponſo per verba de futuro certum eſt quòd ſic:vt j.titu.j.l.Deo
nobis.de ſponſo verò,vel ſponſa de præſenti,idem:vt extra,de conuer.
coniug.c.ij.& c.ex publico.& de ſponſa.c.cõmiſſum.& de hoc expreſsè
extra,de voto.c.j.lib.vj.Si verò ſit ſecuta copula carnalis,tunc vni nõ li-
cet inuito alio:vt dictis capitulis dicitur:ſed altero cõſentiente bene po
teſt:vt extra,de conuer.coniug.c.j.& c.coniugatus.& xvij.q.ij.c.exire.
26 de quo habetur in authen.de nupt.§.per occaſionẽ.¶ †Quæro , quid de
officiali finito officio an poſsit ingredi monaſteriũ de iure ciuili?Dic vt
in l.officiales.& l.quiſquis.in authent.ſed neq;.j.ti.j.authen.de ſan.epi.
§.ſed neque.Canoniſtæ latius extra,de oblig.ad ratio.vbi gloſſa magna.
¶ Sequitur in text.& ſua opp.hic dicitur quòd obligat ſe & ſua.contra
per ſolùm votũ res non efficiũtur eccleſię,ſed perſona obligatur:vt ff.de
pollicit.l.ij.in princ.¶ Gloſ.ſoluit in eo quod dicit ſe:ſtat propriè.in eo
quod dicit ſua:ſtat impropriè:quia bona ſtatim nõ ſequuntur eccleſiam.
Hæc ſolu.non videtur bona.Nam cùm ſtatim perſona efficiatur eccleſię,
& in eius poteſtatẽ tranſeat:eo modo omnia bona ſua quoad proprieta-
tem & dominiũ: vt ff.de preca.l.ſi adoptauero.Nõ obſtat l.ij.ff.de polli.
quia loquitur quando quis vouit vnam rem particularem,cuius domi-
nium nõ tranſit per ſolum votum,ſed per oblationẽ.hic autẽ vouit perſo
nam ſuam:quo caſu tranſit perſona ſua,& omnia bona,vt hic.¶ Oppo.
quòd ingrediens monaſteriũ bona ſua non dedicet:vt in authen.vt nul.
iudi.§.ſi verè.poſito.j.de adulter.authent.ſed hodie.Sol.Ibi loquitur in
adultera,quæ in monaſterium ponitur:& ibi capta mittitur:nec ſeculo
renũciat.Hic loquitur in ingrediente monaſterium,& ſponte profeſsio-
nem faciente.Ita ſentit gloſ.magna hic,in fin.¶ Opp.extra gl.hic dicit,
quòd transfert ſua in monaſteriũ.contra regulariter dominiũ ſine tradi-
tione non transfertur in alium l.traditionibus.j.de pact.Iac.bene ſoluit
duobus modis.Vno modo,quòd hic loquitur in acquiſitione vniuerſa-
li,in qua dominiũ ſine traditione trãsfertur:vt ff.pro ſocio.l.j.& ibi not.
Secundo modo hic eſt ſpeciale in eccleſia eius fauore:vt l.inter diuinũ.j.
27 eo.tit.Quælibet iſtarũ ſol.eſt bona.Nam in qualibet vniuerſali† acquiſi
tione transfertur dominiũ ſine traditione:vt d.l.j.ff.pro ſocio.& l.cùm
hæredes.in pr n.ff.de acqui.poſ.Et idem in patre arrogatore,qui videẽ
vniuerſalis ſucceſſor:vt ff.de adop.l.ſi pater.Et in fiſco qui per publica-
tionem

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a tionem vniuerſalem ſucceſſor eſt:ᵃ vt l.ſi inter fratres.§.idem
reſpondit.ff.pro ſocio. Itē dico in eccleſia, quæ vniuerſaliter
ingreſſo ſuccedit:arg.l.ſi ita quis.§.ea lege.& ibi no.ff.de ver
bo.obl.Secus in particulari:vt d.l.traditionibus.niſi in caſib⁹
no.in l.ſi ager.ff.de rei ven.Hoc etiam probatur ex tex. auth.
dum dicit: ipſo ingreſſu,&c. quaſi non requiratur res ſtatim,
hoc eſt traditio:ſed ipſo iure dominiū in eccleſia transfertur.
¶ Quæro:licet dominium bonorū in eccleſia trāsferatur ſine
28 alia traditione:quid de poſſeſsione:†an eccleſia poſsideat bo
na ingreſsi ſine alia apprehenſione? Videtur ꝙ non: vt ff.de
acquir.poſ.l.cū hæredes.in prin.& d.l.ſi inter fratres.§. idem
reſpondit.& quod no.in l.ſi.ff.quod cuiuſq; vniuer.no.Inn.
tenet oppoſitū extra,de prob.c.in præſentia.Facit ff.de acqr.
poſ.l.q vniuerſas. & non firmat ſe. Sed hoc tenet gl.expreſsè
xxiiij.q.iij.c.ſi qua mulier.in vlti.quæſtio.non allegat cōtra-
ria,vt j.dicam.in q.quo iure bona ingreſsi pertineant ad eccle
ſiam.¶ Quæro ergo, quid ſi ingrediens ex pacto aliqua bona
ſibi retinuit.Reſpon.ꝙ pactū nō valet:ſed ingreſſus remanet
validus:arg.ff.de acq.rer.do.l.liber homo.in fi.& ff.de vſur.
29 l.placuit.Ita dicit hic glo.¶ Circa hoc dubium gl.† & docto.
variant,& diuerſa loquuntur:&,vt dixi,glo. tenet ꝙ ingreſ-
ſus valeat,ſed pactum vitietur. Idem tenet in auē.de mona.
colla.j.§.illud quoque.ſed ff. de vſu & hab.l.per ſeruum.§. j.
diſtinguit ſic: Aut hoc pactū apponitur tēpore ingreſſus, &
incontinenti: & vitiatur vtrūq; ſcilicet ingreſſus,& pactum.
Aut ex interuallo: & vitiatur pactū: ſed ingreſſus remanet,
extra,de ſtatu mona.c.ij.Gl.magna tenet ꝙ vitietur ingreſſus,
& idē tenet in c.ſi.extra,de condi.appo.De hoc etiam quærit
gl.licet ſe nō firmet,extra,qui cler.vel vouētes.c.ſi. & xxxij.
q.ij.c.ſolet. Iac.de Aret.ff.de hęr.inſti.in l.ſi ita qs hęres exce
pto.ſentit ꝙ vitietur ingreſſus.Gul.de Cug.hic tenet oppoſi
tum ꝙ ingreſſus teneat reuocato pacto. Iac.de Bel.in auth.de
mona.in §.illud diſtinguit,ꝙ aut conſtat ꝙ aliquādo noluit
eſſe:aut conſtat ꝙ nullo modo voluit eſſe aliter: aut dubita-
tur. Primo caſu vitiatur pactum, & ingreſſus valet. Secundò
vitiatur vtrunq;. Iaco.But.in lec.circa hanc auē.dicit ſic. Aut
hoc pactū apponitur per modum conditionis: vt dedico me,ſi
mihi liceat retinere mea: & tunc vitiatur ingreſſus:quia tunc
ſub impoſsibili cōditione factum:quę conditio impoſsibilis
vitiat in contractibus: vt Inſti.de inut.ſtipu.§.impoſsibilis.
Aut nō apponitur per modū conditionis hoc pactū, ſed ſim-
pliciter:quia dicitur:dedico me ſine bonis meis:tunc aut ſta-
tim facit dedicationē: & vitiatur ingreſſus.aut ex interuallo:
& tūc ſolum pactū vitiatur: vt gl.in d.l.per ſeruū.§.j.Cy.te-
net hic opi.huius glo. & quia,vt dixi,in hac queſtione glo.&
doc.variāt,ideo in hoc ſequor ſentētiam cōmentatoris aliquo
addito ſic dicētis: Verba,quę ponūtur in aliquo cōtractu,de-
bent intelligi ſecūdum naturā cōtractus ſuper quo apponun
tur:vt ff.de dam.infec.l.dam.infec.§.quidā.ff. loca.l. ſi vno.
in prin.¶ Nūc ad propoſitū,monachus nō poteſt habere pro-
prium,vt hic & extra,de ſtatu mona.c.cū ad monaſterium.ta
men quo ad adminiſtrationē & vſum poteſt aliquid habere
ex permiſsione Abbatis:vt eſt tex.extra,de ſta.mona.c.ij.ſi-
cut ſeruus,qui nihil habere poteſt: & tamen cōniuētibus ocu
lis domini aliquid habet:vt ff.de manu.l.iiij.in princi. Vnde
quando reſeruatio fieret ſimpliciter, debet intelligi quo ad
adminiſtrationē & vſum:vt d.c.ij. & ꝙ Abbas patiatur eum
habere,ſicut dominus patitur,quæ æquiparatio ſerui ad mo-
nachum procedit,vt dicit Inn.in c.cū olim.extra,de priui. &
ſic vtrunq; valet hoc caſu.Sed ſi verba expreſsè ſonarēt ꝙ do
minium rerū remanet apud eum:tūc hoc pactū apponitur per
modū cōditionis ad ipſum ingreſſum:vt dedico me & mea, ſi
dominiū talium rerū remaneat meū.Et tunc aut conſtat ꝙ in
omnē euētum voluit monachus remanere: & vitiatur pactū,
& ingreſſus tenet. Aut hoc non cōſtat,vel eſt dubium: & tale
pactū vitiat ingreſſum:quia videtur deficere voluntas ingre-
dientis:vt d.c.ij.de ſtatu mona. Aut tale pactū nō apponitur
per modū cōditionis,ſed per modū,vel etiam ſimplicis pacti:
& tūc modus vel pactū vitiatur, & remanet ingreſſus:vt hac
glo.cū ſi.de hoc per Archi.xxxij.q.j.cū dicatis.& per Pau. de
Leaza.extra,de regula.c.eos qui.in cle.¶ Quęrit glo.quid ſi
30 dicat ſe & ſua:an ex ſuperfluo† adijciatur ſua.determinat, &
arguit ꝙ ſic:cū ex dedicatione perſonę omnia bona facta ſunt
mona.nō poſſunt amplius fieri eius:vt ff.de acqui.poſ.l.iij.§.
ex pluribus.Reſpon.diſtinguēdo.ꝙ ſi præcedat dictio me, ſu
perfluò adijciatur & mea:ſed ſi præcedat dictio mea tunc erit
effectus:quia habebit bona ex cōceſsione expreſſa,nō ex ta-
cita:vt j.de pac.cōuen.l.ſi.& dicit gl.ꝙ ſi præcedat dictio me,
& ſequatur mea:habebit bona ex conceſsione expreſſa:vt de
noua.l.cū enim.hæc ſunt verba gl.¶ Quis autē poſſet eſſe ef-
fectus:vtrum monaſteriū habeat bona ingreſsi ex cōceſsione
expreſſa,vel tacita,habetis in q.ſeq. ¶ Tamen in quæſtione
propoſita dico ſic: Aut quis dedicat ſe cum ſuis bonis: & tunc
expreſsio bonorū nihil operatur: quia exprimitur per illum
modū,qui tacitè ineſt:vt j.de fideiuſ.l.nō rectè.& ff.de lega.j.
31 l.iij.Natura enim cōiunctionis† cùm eſt cōiungere acceſſoriè,
nō principaliter:vt ff.de pecu.leg.l.j.& ij.& Inſti.de lega.§.ſi
quis ancillas. Aut qs dedicat ſe & ſua: & tūc verum dicit gl. ꝙ
hic ponitur per aliū modū quàm per eū qui tacitè inerat.Nam
hoc modo expreſſo, bona veniebant per quādam cōſequen-
tiam:nūc veniūt principaliter:quia natura cōiūctionis &,eſt
cōiungere principaliter:vt d.l.j.ij.& iij.ff.de pecu.leg.¶ Quę-
rit gl.pone ꝙ ex aliqua cauſa nō teneat ingreſſus:quid erit de
32 bonis?† Reſpon.ꝙ nec oblatio bonorū tenet:quia ſi nō valet
expreſſum,ſ.ingreſſus:non debet valere tacitum,ſcilicet dedi
catio bonorū:vt ff.de ſer.ruſti.prædio.l.itē.in ſi.hæc ſunt ver
ba gl.Glo.diſtinguit,aut ingreſſus,& rerū oblatio nō expreſ-
ſa volūtate veniebāt: & tunc vitiato ingreſſu reuocātur bo-
na,quæ tacitè ad illū veniebāt.& hoc arg.l.iij.§.q habet hau-
ſtum.ff.de ſerui.ruſti.præd. Aut expreſsè dedicauit bona: &
tūc non reuocantur:vt l.ſi.j.ſi reus vel accu.mor.Ita dicit gl.
in auē.de mona.§.illud quoque.Ita tenet gl.hoc diſputās de
cler.coniug.c.quod à te.de hoc xvij.q.iij.c.j.Gul.de Cugn. in
lec.huius auē.dicit: Aut iſte,qui ingreditur monaſteriū, ſcie-
bat ingreſſum nullū,vel cauſam,propter quā nullus erat:vt
quia cōtradicente,& inuita vxore ingreſſus nō tenet quo ad
perſonā:vt in auē.de mo.§.ſi verò relinquēs.& de ſanc.epiſc.
§.monachus. Aut ingrediens ignorabat ingreſſum non tene-
re:imò ipſum valere credebat:vt quia habebat vxorem,quam
mortuā veriſimiliter putabat,quę tamē viuebat: & tūc bona
recuperat:vt ff.de condi.ob cau.l.j.ij.& iij.§.ſi liber. Itē quia
ingreſſus monaſteriū habetur pro mortuo:vt l.Deo nobis.j.
ti.j.& ideo ſicut donās cauſa mortis,nō ſecuta cauſa:illud re-
uocare poteſt:vt ff.ſi cer.pet.l.non omnis.in prin.& in tit.de
donat.cau.mort.cū ſi.ſic reuocat hoc caſu:cū ingreſſus nō te-
neat.Pro hoc alle.l.filiofa.j.de ſpōſa.& j.ti.ij.l.ſi legibus.Iac.
bene tenet idē,& Gul.eo modo diſtinguēdo.quod ipſe ꝓbat:
aliàs monaſteriū habetur loco filij in bonis ingreſsi.vt j.dicā.
Sed ſi non tenet ingreſſus, non habetur vt filius: & ſic bona
non remanent apud monaſterium.Nam ſi aliquis diſponat in
aliquem credēs ipſum filium:ſi non eſt,nō valet diſpoſitio:vt
j.de hæred.inſti.l.ſi pater cū ſi. Ita hic iſte ingreſſus,q eū va-
lere credebat,putabat monaſteriū filiū ſuum eſſe,cū nō ſit:bo
na reuocari poſſunt.Si verò ſciebat non tenere ingreſſum,&
tunc aut dedicauerat bona per modum conditionis:vt dedico
me & mea: & tunc ſi ingreſſus nō valet,vitiatur dedicatio bo
norū:& ita recuperat:vt l.ſi militē.j.de cōdi.ob cau. Aut ſim
pliciter: & tunc recuperare ea nō poſſet.Et circa hoc Iac. exa
minat hic illud,An vitiato expreſſo,vitiet & tacitū.Dic ple-
nè p eūdē Iac.de Bel.in auē.de mon.§.ſi quis aūt.vbi tenet ꝙ
aut culpa,aut ſcientia ingreſsi: & bona remanēt ipſi monaſte
rio.aliàs Rofr.diſputauit hanc q.& eſt quarta in ordine quæ
ſtionū ſuarū:tamē determinat idē ꝙ gl.prædicta,ſ.aut dedica
uit bona expreſse,& nō reuocat.aut tacitè: & tunc ſic. Cuius
ſic referūt opi. Vltramō.et nihil approbat cōmētator,quaſi cū
opi.Gul.cōcor.& dicit ſic: Quādo aliqs offert monaſterio ſe
tantùm,ita ꝙ bona veniūt acceſſorie: & tūc vitiato expreſſo
vitiatur & tacitū,quod eſt ei⁹ neceſſariū:vt d.gl.hic.& bene.
Quādoq; qs offert ſe cū ſuis: & tūc idē eadē ratione:qa iſta di
ctio cū,cōiūgit acceſſoriè:vt ſ.d.ꝓxi.q.dixi.Quādo qs offert
ſe & ſua: & tūc aut ipſe credebat oblationē de ſe factā tenere,
aliàs valere,aut ſciebat nō tenere.Primo caſu debet recupera
re bona,per l.ſi pater.& l.nec apud.j.de hære.inſtit.& ibi per
rationes Iac.& Gul.Scđo caſu nō recuperat bona:qa donare
videtur,ſicut ſoluens ſcienter indebitū:vt ff.de cōdic. ind.l.j.
¶ Quærit glo.quid ſi ante ingreſſum tenebatur ex contractu
33 vel delicto:an monaſterium teneatur? Rñ.gl.† ꝙ ſic,ad inſtar
capitis minuti:vt ff.de cap.dimi.l.ij.in prin.& l.tutelas.§.ſi li
bertate.hæc ſunt verb.gloſ.Idem not.in auē.ſi qua mulier. j.
eo.tit. Aliter no.in auē.de mona.in prin.in gl.ſup verbo, mu
tatiōe.quę tenet,ꝙ ipſe monachus cōueniri poſsit.aliter no.
eo.tit.§.ſi quis autem.vbi dicit gl.ꝙ actione reali aliàs hypo-
thecaria,vel alia,quę datur ratione poſſeſsionis:cōueniri pōt
monaſteriū actione verò perſonali ipſe monachus cōuenitur.
Hoc etiā examinat gl.in auē.qūo opor.epi.in prin.colľ.vj.&
tenet ꝙ ipſe monachus conueniri poſsit. Alibi gl.diſtinguit:
aut contulit in monaſteriū omnia bona ſua vniuerſaliter,aut
res ſingulares.Primo caſu monaſteriū tenetur. ſecundo nō.
Ita not.in l,ſi peculium legetur.§.j.ff.de pec.leg.Iac.bene di
cit,ꝙ ipſe monachus conueniri debet,& in perſona ſua libel-

a ¶ Tex.adductus in ver.oppo.extra gl.in l.ſi inter fratres.§.idem reſpōdit.non probat intentum. & incipit lex illa, ſi fratres. Puto quod adduci debeat l.actione.§.publicatione. pro ſocio. Annota quoque hāc repetitionem non fore Bar. vt clarè conſtat ex verſicu.ideo in hoc ſequor.colū.v. in prin. & ex alijs locis:vt etiā perpendit Tho. Diplo. in exēplaribus Venetis. Alex.Loſæus.

lus cõcipi.& dicit eſſe caſum in auẽ.cauſa q̃.j.tit.j.quę loqtur
in monacho. & Abbas debebit ipſum defendere:quod ſi nõ
faciet,creditor mittetur in poſſeſsionẽ bonorũ,quę ex pſona
ingreſsi peruenerũt ad monaſteriũ:vt Iuſti.de acqſi.ꝑ arrog.
in ſi.& ff.de pec.leg.l.qui peculiũ ſerui.cũ diſtinctione gl.l.ſi
peculiũ legetur.eo.ti.quę tenet indiſtinctè,ꝙ ſiue bona trãſ-
ferantur ſingulariter,ſiue vniuerſaliter,ꝙ ſemper monaſteriũ
teneatur:qa vniuerſalis hęredis & ſucceſſoris loco habetur.
Vnde nõ refert qualiter,qũo.& qñ res trãſferatur,cũ ali⁹ ſuc
ceſſor nõ appareat:vt j.de hęr.inſt.l.quoties.& l.j.§.ſi ex fun
do.& l.ex facto.ff.e.ti.& qđ plenè no.in l.ij.§.cũ ex cauſa ff.
de iur.fiſ.Et ita dicit Ia.de Bel.in auẽ.de mona.§.ſi qs aũt for
tè ſemel vbi tenet ꝙ ipſe monachus teneaẽ.& remaneat obli
gatus.Cy.hic recitat gl.ꝙ dicta doc.& nihil approbat.Gul.de
Cug.in auẽ.cauſa quę fit cũ mon.j.tit.j.tenet,ꝙ ſi monaſteriũ
vult tenere bona,ꝙ tũc teneaẽ creditoribus monachi rñdere.
Sin autẽ vellet ipſa bona dimittere:tũc nõ teneẽ,imò liberaẽ,
cũ nõ habeaẽ loco hęredis,ſecũdũ eũ,vt j.dicã.Ego teneo hãc
glo.& pro hoc vide qđ no.Dy.in c.delictũ.de reg.iur.lib.vj.
¶Pro delicto autẽ antè cõmiſſo puto ꝙ monachus conueniri
34 nõ poſsit:†cũ omnis accuſatio ꝑ ingreſſum ſiue impugnatio
ſit remota:vt extra,de vot.c.ſcripturę.& xxxiij.q.ij.c.admo
nere.Poterit aũt monaſteriũ cõueniri,ſi aliqd ꝑuenit ad eũ,vt
ſ.in cõtractibus dixi.Et no.in d.c.delictũ.& dicã in proxi.q.
35 ¶Quęro,qd ſi monach⁹ cõtraxit vel deliqt†poſt ingreſſum.
gl.in l.ex pœnalib⁹.ff.de reg.iur.dicit,ꝙ eccleſia nõ tenetur.
Idẽ in d.auẽ.cã q̃ fit cũ mo.qđ tenet Gul.de Cug.& idẽ tenet
idẽ Gul.in l.ij.§.ait prętor.ff.de c.di.qđ intelligo in quãtũ eſt
locupletior ad inſtar pupilli:vt ff.depoſi.l.j.§.an in pupillũ.
¶Quęro gl.qd ſi ingreſſus monaſteriũ habeat emphyteuſim,
36 vel liuellũ:an trãſeat in eccleſiã.†Gl.dicit ꝙ ſic,ꝑ l.peto.§.j.
ff.de leg.ij.ff.de do.inter vir.& vx.l.ſed ſi mors.§.ij.Hęc ſunt
verba gl.Iac.Bu.hic diſtinguit,Aut debeat pręſtare ex illa re
aliqd pſonale:& tũc non trãſeat in monaſteriũ,ſed redeat ad
cõcedẽtẽ:qa cũ circa miniſteria eccleſiaſtica ſit occupatus,illa
pſtare nõ põt:aut qa fortè habit⁹ repugnaret illi pſtatiõi.Aut
aliquã pecuniã debeat pſtare:& tũc trãſeat in monaſteriũ:tũc
poterit dare dño ꝑ illũ:vt ff.de ſta.ho.l.Arethuſa.ff.de cõdi.
inſti.l.j.§.ſi.Cõcordat em̃ hãc gl.indiſtinctè dicẽs,ꝙ eſt caſus
in auẽ.de ali.& emphy.§.j.coll.ix.vbi diciẽ,ꝙ trãſit in eccleſiã:
niſi dñs reuocet.Sed ſi dñs vult põt reuocare.Ia.de Bel.in §.j.
dicit ꝙ ille §.nihil facit:qa ille §.loqtur in oblatiõe expſſa,nõ
tacita,q̃ fit ꝑ ingreſſum.Itẽ concedit electionẽ ordinatori,vt
ibi patet Cy.recitat ſimpliciter dictũ Dy.& ſtat eo cõtentus.
Spe.in ti.de loca.§.nũc aliqua.ver.cxxij.videtur tenere ꝙ nõ
trãſeat,niſi cõſentiat ille,cui⁹ res eſt emphyteutica:qa nõ de-
bet poſſe facere cãm emphyteutę deteriorẽ,trãsferẽdo in pſo
nã fauorabilẽ,vt in eccleſiã q̃ expelli põt,ſi cõtingat eã nõ ſol
uere canonẽ:q̃ tñ nõ ſoluẽdo nõ priuareẽ re:vt l.placet.ſ.eo.
tit.ibi:nulla trãſlatiõe.&c.& xvj.q.j.c.placuit.& Io.An.ex-
tra,de reli.do.c.conſuluit.Sed ad hoc rñdeo ꝙ nõ ob.quia aut
prędiũ fuit adſcriptũ eccleſię:& tũc ꝓpter nõ ſolutũ canonẽ
res nõ redit ad dñm.Ita loquunẽ dicta iura.Aut res eſt priua-
ti,ſed trãſit in eccleſiã cũ illo iure:& tũc poterit reuerti ad do
minũ ꝓpter canonẽ nõ ſolutũ ꝑ eccleſiã.Hoc probatur in l.ſi.
C.de exact.tribu.lib.x.Teneo igiẽ in hoc ſñiam Inn.& Ho-
ſtiẽ.extra,de prob.c.in pręſentia.q tenet ꝙ in eccleſiã trãſeat.
¶Quęro ego circa hoc extra gl.Eccleſia,vel priuatus cõcedit
rem in emphyteuſim Titio ꝓ ſe,& hęrede ſuo.Titius ingre-
37 ditur monaſteriũ:q̃riẽ†an talis res tranſeat in monaſteriũ.Et
videẽ ꝙ nõ:qa dicẽdo ꝓ ſe,& hęrede ſuo.h.d.reſpectu aliorũ
hęredũ,q exiſtere poſſunt hęredes dicto Titio.Nam primus
denotat ordinẽ ad ſecũdũ:vt ff.de iud.l.ad perẽptoriũ.& ff.de
hęr.inſti.l.ſi qs ita hęres inſtituatur.Sed vbi in eccleſiã trãsfe-
rũtur bona ingreſsi,perpetuò erũt apud eã:& ſic Titi⁹ nullũ
aliũ hęredẽ habere poterit aliquo tꝑe:qa eccleſia nunquã defi
cit.Pręterea cõcedẽs nõ ſolũ voluit ꝙ haberet Titius,ſed &
primus hęres ſuus.Sed ſi Titi⁹ habuiſſet aliquẽ hęredẽ priua
tũ,ille hęres vixiſſet pręſumptiõe iuris vſq; ad centũ annos,
qđ eſt longęua vita hoĩs:vt j.e.l.ſi.& no.in l.ij.§.ſi dubitetur.
ff.quẽad.teſta.ape.Et ſic videẽ ꝙ ſaltẽ dicere debemus,ꝙ iſta
emphyteuſis finiaẽ apud eccleſiã ſpatio c.annorũ ex volũtate
cõcedẽtis,vt ſ.dixi.Pro hoc facit l.an vſusfructus.ff.quemad.
vſusfr.amit.Cõtrariũ puto verũ,q in eccleſiã trãſeat:& ꝑpe
tuò.Et primò qñ cõcedẽs cõceſsit Titio,& primo hęredi ſuo,
potuit conſiderare Titiũ poſſe habere primũ hęredẽ eccleſiã:
imò debuit hoc ſcire,cũ lex hoc dicat:hic nõ admittiẽ ignorã
tia iuris:& in latã culpã incidit:vt j.de leg.l.leges.& ff.de his
q no.infra.l.liberorũ.§.notãtur.Pręterea dicit meritò primo
hęredi ſuo.Nã operari põt,niſi aliũ haberet hęredẽ:& ſic non
fuit fruſtra poſitũ.Vnde nõ ob.quod primũ dicitur reſpectu
ſecũdi:quia verũ eſt vbi aliũ priuatũ haberet hęredẽ.Pręter-
ea nõ ſeqtur ꝙ perpetuò ſit apud eccleſiã.Quid enim ſi eccle-
ſia canonẽ nõ ſoluit debitũ?Certè redire poterit ad cõceden-
tem,vt ſ.dixi.¶Quæro hic extra gl.quid ſi cõcedatur res Ti-
tio pacto appoſito ꝙ ad cõcedentem redeat Titio mortuo:an
38 Titio ingreſſo monaſteriũ tranſeat†talis res in monaſterium?
Et videtur ꝙ ad cõcedẽtẽ reuertatur,quaſi cõditione exiſtẽte:
quia pro mortuo reputatur ingreſſus:vt j.tit.j.l.Deo nobis.
39 Cõtrariũ dic quod probo ſic:Expreſsio eorũ†quę tacitè in-
ſunt,facta per eum modũ,per quẽ inſunt,nihil operatur:vt l.
nõ rectè.j.de fideiuſ.& ſ.dixi.Sed video,ꝙ in vſufructu hoc
tacitè ineſt ꝙ morte finiatur:vt Inſtit.de vſufru.§.finitur.&
tamen in monaſteriũ trãſit,vt j.dicã.Et in caſu noſtro quãuis
exprimatur hoc in cõceſsione,cũ hoc in monaſteriũ trãſeat:
nõ finitur talis conceſsio:ſicut j.de vſufr.dico.Nec ob.ꝙ talis
per ingreſſum mortuus reputatur:qa verũ eſt quantũ ad vitã
ſecularẽ:vt in caſu illius l.Deo nobis.Nã mulier lucratur ex
40 pacto donationẽ ꝓpter nuptias:quia mors ciuilis†tũc ęqui-
paratur naturali,quãdo per vtrũq; idẽ importatur effectus:vt
no.Dy.in l.ſi conſtante.ff.ſol.ma.Nec obſt.ſi dicatur:imò idẽ
eſt effect⁹ vtriuſq; in caſu noſtro:qa ſicut dñium illius rei ha-
bere nõ poteſt poſt mortẽ naturalẽ obſtãte pacto:ita nec poſt
mortẽ ciuilẽ,cũ in monaſteriũ trãſeat:vt hic.Nã dico ꝙ talis,
donec viuet,videtur fieri ad vſum,& pro alimẽtis.Sed quo ad
alimẽta iſte nõ cẽſetur mortuus:qa horũ eſt capax:vt ff.de ca.
di.l.legatũ.& l.ſeruos ad cuſtodiã.ff.de ali.& cib.leg.Igitur
nõ dicitur mortuus quo ad hoc.Præterea dico ꝙ mors ciuilis
41 †nũquam æquiparatur naturali,niſi in caſibus à iure permiſ-
ſis:vt eſt gl.no.xvj.q.j.c.placuit.& extra,de reſcriptis.c.ſuſce
ptũ.lib.vj.¶Quęrit gl.quid ſi ingrediẽs habeat vſumfructũ,
42 an tranſeat†ad monaſteriũ.rñdet ꝙ ſic per eaſdẽ leges.Iac.be
ne intelligit hãc gl.quod vſusfructus remaneat huic donec vi
uat:quia inſeparabilis eſt à perſona.Et pro hoc l.neceſſario.
§.ſi.ff.de peri.& cõmo.rei vẽdit.Vltramon.ſatis in hoc pro-
babiliter dicũt ſic:ꝙ ius vſusfructus reſidet apud ingreſſum.
Cõmodatis autẽ eius trãſit in monaſteriũ:arg.ff.de adulte.l.ſi
poſtulauerit.§.in proprio.Nec obſtat ꝙ monachus non poteſt
habere propriũ:quia verũ eſt quãtũ ad ſui cõmodũ nõ mona-
ſterij:ſicut filiusfa.quia de iure Digeſtorũ eſt immutatio ſecũ-
dum quod habere poterat,& tamen remanebat apud eum ius
hæreditatis,ad cõmodũ patris:vt ff.de leg.j.l.cũ filio.Cy.reci
tat tãtum vltramonta.nihil addẽdo.Gl.hic quærit,& nihil ſe
firmat xix.q.iij.c.ſi qua mulier.Inn.in c.in pręſentia.tenet ꝙ
• trãſit in monaſteriũ.& ſic trãſit.cõcor.cũ hac gl.quod etiã hic
tenet cõmentator.¶Breuiter quæro circa hoc quãdo finiatur
vſusfr.talis.Et videtur ꝙ cẽtum annis:quia tãtum durat vſuſ
fructus ciuitati relictus:vt ff.de vſufru.l.an vſufru.& eccleſia
43 & ciuitas ęquiparãtur:vt j.eo.l.ſi.Ecõtra†videtur ꝙ per mor
tem ingreſsi finiatur:arg.l.neceſſario.§.ſi.ff.de peri.& cõmo.
rei vẽdi.& ff.de iure fiſci.l.Statius.& de leg.ij.l.cauſa pater.§.
hæreditatem.& ff.de manumiſ.l.Caius.& de aſsigna.lib.l.ſi.
quod credo verũ:quia vſufru.acquiſitus patri per filiũ finitur
morte filij:vt j.de vſufru.l.ſi.Sic dicam in monacho,ꝙ morte
ipſius monachi finiatur vſusfruc.tenet Inn.in d.c.in præſen-
tia.Sum expeditus de recitatione gl.huius auth.& recitatio-
nibus ſuis.¶Quęro extra glo.quid ſi ingrediens monaſteriũ
44 habeat feudũ:an in eccleſiã tranſeat.Hæc gl.facit†ꝙ ſic:in-
quantum dicit de liuello & emphyteuſi.Iac.de Bel.in auth.de
alie.& emphy.colla.ix.tenet ꝙ eccleſia non ſuccedat in feu-
dum.& de vaſallo,q arma bellica depoſuit.c.j.& ſi de feu.fue-
rit cõtrouer.c.j.§.qui clericus.& per ea quę no.in l.ſi ita qs.§.
ea lege.ff.de ver.obli.Mar.Sili.diſtinguit:Aut eſt tale feudũ,
ex quo debeat præſtare ſeruitiũ plenũ,vel nõ.Primo caſu nõ
tranſeat.Secũdo de ſtatu homi.l.Arethuſa.In hoc teneo opi
nionem Inno.qui dicit in c.in pręſentia.ꝙ ſi ex feudo iſto de-
beat talia ſeruitia,quę à monaſterio poſsint honeſtè exhiberi
per ſe,vel per aliũ ꝙ tũc tranſeat in monaſteriũ:aliàs in domi
45 num reuertatur,&c.¶Quęro quid de ingrediẽte regulam fra
trum minorum,qui nõ poſſunt habere propriũ,nec in cõmu-
ni,nec in ſingulari.Inn.ponit in d.c.in præſentia.& ibi etiam
Io.And.Spec.in tit.de ſtatu mona.verſi.tertiò quęritur.Iac.
But.ponit hic.Cy.hoc tãgit latius in l.Deo nobis.j.tit.gl.Io.
And.xxviij.q.j.c.vt lex in glo.ij.& ibi de hoc per Archi.xix.
a quęſtio.iij.c.quia ingrediẽtibus.[a] Circa hoc nõ ſto cõtentus:
dico in libro Minoricarũ.ij.& iij.diſtinctio.¶Quid ſi filiusfa.
46 ingrediatur†monaſteriũ,quid erit de bonis.Rñdeo:Aut ha-
bebat bona caſtrẽſia:& certũ eſt ꝙ illa in monaſteriũ trãsfer-
re poſſet:quia de his poſſet liberè diſponere.Aut profectitia:
& illa cõtra voluntatẽ patris alienare nõ poteſt:vt l.ſi.§.filijs
autem

a ¶In verſi.Quæro quid de ingrediẽte.Veneti codices ita habent:Circa hoc nõ inſiſto:contentus ſuper ſcriptis per dominum Bar.in libro Minoricarum,ſecunda & tertia diſtinctione.Ex quo clarè corroboratur repe.nõ fore Bar.Alexãder Loſæus.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

autē.fa.j.de bo.quę libe.Pe.videtur contradicere,ſ.ꝙ aduētitia transfer-
re poteſt in monaſterium. Ad §.filijs autē fami l.reſpondeo, quod ille §.
obtinet vim alienationis inter viuos: ſed moriendo ſecus: vt l.Deo no-
47 bis.j.ti.j.¶ Quęro quid ſi filiusfa.exiſtēs in ſtudio,cui pater libros† eme
rat,intrat religionem,quid erit de libris.Quidam dicunt ꝙ videntur eſſe
quaſi caſtrenſia:ideo monaſterium habebit.j.eo. Alij dicūt ꝙ eſt verum
in libris,qui dantur magiſtris, & doctoribus. Iſtis enim cōceditur hoc ha
bere in peculium:ſcholaribus non,vt j.de inof.teſt.l.fin.Circa hoc patet
ſic dicendum:Quandoque pater emit libros nomine filij, nec adhuc tra-
didit,nec donare dixit ſibi : & tunc non tranſeunt in monaſterium : quia
ſunt proprij patris:vt l.j.j.de caſtren.pecul.Nam tradendo,requiritur ꝙ
ſit donatio:vt l.ij.j.ſi quis alteri vel ſibi.Quādoque pater emit libros no
mine filij, & tradidit,vel dixit ſe filio velle donare: & iſto caſu ſi filiꝰ erat
iam aduocatus,vel doctor:tunc tranſeunt in monaſterium:quia cenſen-
tur eſſe caſtrenſe peculium.Militant enim aduocati:vt l.fori.j.de aduoca.
diuer.iudi. Aut ille filius erat adhuc ſcholaris: & tūc nō poſſet dici quaſi
caſtrenſe peculium:quia non habebat aliquam earum dignitatū,quæ po
nuntur in l.fina.j.de inof.teſta.& iſto caſu non tranſeunt in monaſteriū.
Et ſic tranſit opinio Petri. ¶ Quæro quid ſi minor xxv. annis ingredia-
48 tur monaſterium,an transferat bona† in illud. Et videtur ꝙ non:quia mi
nor non poteſt alienare ſine decreto. Iac.de Arc.dicit,ꝙ eſt verum quòd
nō poteſt alienare ſine decreto inter viuos:moriendo ſic.ſed ingreſsi mo
naſterium mortuis æquiparantur,vt l.Deo nobis. ergo &c.Sed hęc ratio
non videtur bona : quia minor poſſet alienare moriendo. hoc contingit
per mortem naturalem,quę de neceſsitate contingit, & peruenit.Sed hic
iſte ingreſſus de voluntate procedit:dico tamen ꝙ iſto caſu minor aliena
re poteſt.Ratio eſt:quia facit illud quod quilibet paterfa.faceret,ſi maior
eſſet.Et hoc caſu in iſtis ſpiritualibus reputatur maior,vt ſ.dixi.Hoc etiā
probatur:quia alienatio fit per illam legem,per quam poteſt facere mi-
nor ſine decreto:quaſi nō ipſe,ſed lex faciat:vt l.ſi quis in tantā. & quod
ibi not.j.vnde vi.hoc etiam probatur in c.in præſentia.verſicu.ſed cum.
extra,de proba.& ibi hoc etiam tenet Inn.¶ Quæro,pater habet vſum-
49 fructum in bonis aduentitijs filij:† ipſe pater ingreditur monaſteriū. Gl.
de bo.quæ libe.in auē.idem tenet ꝙ talis vſusfructus patri debeatur. Iac.
But.diſtinguit in d.auth. Aut dicimus ꝙ per ingreſſum finiatur patria po
teſtas: & tenet gloſſ.quæ eſt in l.ſi ex cauſa.§.Papinianus.ff. de mino.vt
finiatur vſusfructus qui debetur ei ratione patriæ poteſtatis:vt l.cùm o-
portet.j.de bo.quæ lib. Aut dicimus durare patriam poteſtatem: & tunc
talis vſusfru.non finiatur. Et procedit dictum gloſſ.quod Iac.prædictus
dicit ſe verius putare. Ita dicit referens opi.Mar.Sili.in dicta auth. idem.
An autem patria poteſtas finiatur per ingreſſum monaſterij,j.dicā. Cre-
do dictam glo.dicere verum,ꝙ vſusfructus non finiatur per ea quæ ſ.di-
xi in q.de vſufructuario,qui monaſterium ingreditur. ¶ Quæro,quid ſi
eſt conceſſa res alicui cum pacto ne alicui alienet, & ingreditur monaſte-
50 rium:† an videatur alienata res,vt reuocari poſsit? Glo.ff.de verb. oblig.
in l.ſi ita quis.§.ea lege. videtur dicere ꝙ tranſeat in monaſterium tan-
quam in ſuum hæredem: & non poteſt reuocari.ſic dicit: Aut res fuit da-
ta inter viuos pacto appoſito: & tunc tranſit in monaſterium, & reuoca-
tur per condictionem ob cauſam:vt l.ea lege.j.de condi.ob cauſam.Si au-
tem in vltima voluntate:tunc ſecus:quia vadit ad monaſteriū,tanquam
ad hęredem.Dy.in d.l.ea dicit, & melius,ꝙ aut ille dat monaſterio nō in-
grediendo:tunc reuocari poſſet. Aut ingrediendo: & reuocari nō poſſet.
Hoc tenet hic Cyn.pro quo facit auth.niſi rogati.j.ad Trebel.Hoc tenet
expreſsè Inn.in c.in pręſentia.extra,de proba.¶ Quæro: Titius eſt hæ-
res inſtitutus: & quandocūque deceſſerit,eſt ei ſubſtitutus Sempronius:
51 an ingrediēdo monaſterium ſit locus ſubſtitutioni. Videtur ꝙ ſic: † quia
pro mortuo reputatᷣ:vt l.Deo nobis.j. ti.j. & omnia pacta lucratiua do-
tis, & donationis propter nuptias altero mortuo etiam illo caſu vendicāt
ſibi locum,vt ibi dicitur.¶ Quæro:quid ſi datus eſt ſubſtitutus ſub cōdi-
ctione,ſi deceſſerit ſine liberis, & ingreditur monaſteriū: an habeatur lo-
52 co filiorum.Reſpon.† ſic:vt in auē.de ſan.epiſ.§.nunc de præſenti.colla.
ix.& auē.niſi rogati.j.ad Treb.& extra,de proba.c.in pręſentia. Vel dic,
ꝙ talis cōditio dicitur tāquam cōtraria vitæ cōtemplatiuæ:non autem ꝙ
monaſteriū habeatur loco filiorū,vt j.proxi.q.dicam. ¶ Quæro,quid ſi
53 dictū ſit,ſi deceſſerit ſine liberis ex ſuo corpore natis:† an tunc ingrediē-
do monaſteriū dicatur habere liberos ex ſuo corpore natos. In hoc repe-
rio cōtrarias ſentētias doctorū. Iac.de Bel.in auē.de ſan.epiſ.§.ſed & hoc
pręſenti.diſputādo tenet ꝙ ſubſtitutus admittatur & excludat monaſte
rium. Hoc tenet Hoſti.& Io. And.extra,de teſta.c.Raynutius.in glo.ſu-
per verbo.ſed videtur Dy.in l.ſi ita quis.§.fi.de leg.ij.tenet contrariū tali
ratione. Appellatiōe filiorū intelligitur de natis:vt d.l.ſi ita qs.§.fi.& ff.
de cōdi.& demon.l.fideicōmiſſum.Sed expreſsio eorū,quę tacitę inſunt,
nihil operatur:vt l.iij.de leg.j.& j.de fideiuſ.l.nō rectè. Ergo perinde eſt
habēdum,ac ſi nō eſſet expreſſum de ſe natis. Hoc autem nō expreſſo,ſi-
ne dubio excludit ſubſtitutū:vt in auē.de ſan.epiſ.§.ſed & hoc pręſenti.
& j.ad Treb.auē.niſi rogati.Richar. Malū.idem tenet ratione tali: Iſtud
fideicōmiſſum ſeu cōditio reprobatur, & pro nō adiecta habetur,non ꝙ
monaſteriū habeatur loco filij:ſed quia eſt impedimētum vitæ cōtempla
tiuæ.Nam ſi viuēs bona reſtituere cogeretur,ſi deceſſerit ſine liberis ex ſe
natis,cōpelleretur ad cōtrahendum matrimoniū : & remoueretur à voto
religionis, & caſtitatis:ideo Imperator tale grauamen habuit pro nō ad-
iecto. Et hoc eſt quod dicit tex.in d.§.ſed & hoc præſenti.dum dicit tales
cōditiones inualidas pro nō adiectis eſſe. Et iſta cōditio eſt multo plus cō
traria vitæ cōtemplatiuæ, & caſtitati, & religioni.ergo &c. Præterea cō-
cludēdo hoc tenuit vltra prædicta per rationes infrà ſcriptas. Illud quod
relinquitur cauſa dotis,de neceſsitate intelligitur pro matrimonio:vt ff.
de iure do.l.iij.de dona.ante nup.l.fi.ſi pro introitu monaſterij nō poteſt
dari dos:vt extra,de ſimo.c.non ſatis.& tamen ibi conditio,ſeu cauſa,re-
ſtringitur aliquo ingrediēte monaſteriū. Ita dico in hoc caſu:licet nō poſ
ſit dici impleta cōditio ciuiliter,ꝙ filij dicantur ex ſe nati:tamen monaſte
rium debet habere dicta bona. Item etiā debet dici de eo quod relinqtur
cauſa donationis ante nuptias.& d.§.ſed & hoc de præſenti.pręterea in-
ter monachum & monaſterium nō dicitur cōtrahi matrimonium ſpiritua
le:cum ſolus Abbas dicatur ſponſus:vt plenè no.extra,de elec.quia pro-
pter.& ibi per Ber.& Inn.Sed ſi fideicommiſſum relinquatur ſub condi-
tione ſi nupſerit:nō extitit.ſi ille grauatus monaſterium ingrediatur.& ta
men ad fideicommiſſum admittitur:vt d.§.ſed hoc de præſenti. Apparet
ergo ꝙ hæc eſt ratio:quia videtur defeciſſe cōditio fideicōmiſsi ideo,quia
tales cōditiones pro non adiectis, & pro non ſcriptis habentur,quaſi vitę
cōtemplatiuæ cōtrariātur.Sed in caſu propoſito eſt huiuſmodi.ergo &c.
Præterea ſi aliquid relinquitur mulieri, & iniūgatur ſibi grauamen ſi nu
pſerit,nō valet. Eſt ratio:quia propter hoc nuptiæ impedirentur:quia ti-
more illius grauaminis ſtaret ne nuberet:vt l.hæres meus.§.fi.ff.de cōdi.
& demon.multò magis nō valet iſtud fideicommiſſum,quod probet im-
pedimētum vitæ cōtemplatiuæ, & religionis:quæ melior eſt lōgè,quàm
vita actiua:vt in corpore de monachis in prin.col.j.Et hāc partem tot ra-
tionibus probatam puto veriorem. ¶ Quæro,quid ſi aliquis eſt rogatus
hæreditatem reſtituere cuidam eccleſię ſub cōditione,ſi deceſſerit ſine li-
54 beris:an ſi ingrediatur monaſterium,habeatur tunc† loco liberorum,ſeu
reijciatur tale grauamen. Tex.eſt ꝙ non tranſit in monaſterium, quando
ingrediens habet ſubſtitutam aliam eccleſiam:vt j.ad Treb.auē.niſi roga
ti.& in corpore vnde ſumitur. Et eſt ratio quia vtraque nō habet par pri
uilegium: & ſic eſſet priuilegium eccleſiæ ſubſtitutæ. Huius authoritatis
ratio ſumitur extra de probat.c.licet cauſam.quod firmat Bernar. per d.
auē.alleg.extra,de proba.c.in præſentia.in vlti.glo.¶ Quæro,quid ſi te-
ſtator inſtituat Titium filium ſuum hæredem, & rogauerit eum reſtitue-
re fratri ipſius Titij: & filio quondam teſtatoris ſub conditione,ſi deceſſe
55 rit ſine liberis:† an tūc monaſterium excludat ſubſtitutum? Fran. Accur.
dicit ꝙ non:quia inconueniens eſt,ꝙ filius legitimus, & naturalis exclu-
datur per legitimum tantum,ſicut eſt eccleſia:vnde intelligitur auē. illa
ſolùm,quādo eſt rogatus reſtituere extraneo:ſecus ſi fratri eiuſdem, vel
filio teſtatoris. licet videatur obſtare dicto c.in præſentia.ſecundùm ra-
tionem ipſius. ¶ Quæro,quid ſi ingreſſus monaſterium moriatur intra
tempus profeſsionis,an bona debeant apud ipſum monaſterium remane
56 re.† Cy.refert hic quoſdam dicentes: Aut dedicat ſe purè,aut ſua ſub con
ditione,aut eſt dubium. In primis duobus caſibus reſpon.per l.ij.ff.de in
diem addic. In tertio caſu dicit,ꝙ ex quo decidit, vt neceſſarium ſibi vi-
detur placere ꝙ ſit monachus, & ꝙ bona ſua ſint monaſterij: & hæc vide-
tur ſua vltima voluntas:niſi expreſsè contrarium aſſereret. Et hoc tenet
Iac.de Ra.& Pe.quia ſumma eſt ratio,quę pro religione facit : quia licet
adhuc nō valeat ingreſſus,nec per cōſequens bonorū dedicatio:tamē per
mortem videtur cōfirmari:ſicut donatio facta inter coniuges.¶ Cy. dicit
hoc ſibi videri cōtrariū:quia excludimus veniētes ab inteſtato,ex quo di
cimus quem monachū nō eſſe. Pro hoc tamē induco ſimile,quod de ſtatu
libero dicimus:quia pēdente cōditione libertatis,videtur vt ſeruus: & ſic
pēdente tempore probationis ſi moritur,debet nō vt monachus iudicari.
Pro hoc etiā quod no.xix.q.iiij.c.nūc autē.vbi dicit,ꝙ ſi monachus intra
annū profeſsionis,aliàs probationis,moriatur,valet teſtamentum : quia
tūc erat ſui iuris:ar.C.de ſen.paſ.l.fi. Itē nō eſt adhuc monachus profeſsio
ne nō facta,vt ſ.dixi in j.q.Pro hoc facit tex.extra,de ſen.excō.c.religio-
ſo.ij.reſpon.li.vj.vbi etiam videtur ꝙ monachus iſte eſt vt filius qui non
peruenit ad lucē:vt C.de poſth.hære.inſt.in l.pe.¶ Quęrò,quid ſi ingreſ
ſus monaſteriū habeat præbendā:ſuperfluū eſt in dubium reuocare:quia
caſus eſt expreſſus in c.beneficiū.extra,de reg.lib.vj. ¶ Quærò, quo iure
pertineant ad monaſteriū bona ingreſsi.gl.in auth.ſi qua mulier.in fi. pri
mæ gloſ.dicit,ꝙ iure hæreditario quaſi mortui.ar.inſt. per quas perſonas
57 nobis acqui.§.j.& ad l.Iul.de vi.l.ij. Ego teneo† oppoſitum,ſ.ꝙ nō dica-
tur habere iure hæreditario.quod patet:quia monachus adhuc poteſt cō
ueniri:vt ſ.dixi in auē.cā quæ fit cū monacho.j.ti.j.Sed pertinet ad eccle
ſiā iure acquiſitiōis vniuerſalis:ſicut dicimꝰ de bonis eius quē arrogamus:
vt inſti.de acquiſitio.per arroga.per totum.¶ Ex hoc ſequitur, ꝙ eccleſia
58 † non tenetur in totū vt hęres:ſed eatenus,quatenus ad eā peruenerit : vt
59 l.in arrogatorē.ff.de pec.vt ſ.dixi. Ex hoc etiā ſequiᷣ† ꝙ eccleſia in poſſeſ
ſionē nō habet neceſſe intrare ſicut habet hæres:vt l.cū hæredes. in prin.
ff.de acqui.poſ.Sed acquiriᷣ ei poſſeſsio ingreſsi,ſicut arrogatori:vt ff.de
precario.l.ſi adoptauero.vt ſ.dixi. ¶ Sequiᷣ in tex.dedicāt.hoc verbū de
60 dicant,interdū importat† ſe Deo dedicare & trāſferre:vt in auē.hæc con
ſtitutio interpretatur priorem circa princip.collatio.vj. Interdum eccle-
ſiæ : vt l.ab agnato . ff. de cura.furio. & extra,de religio. domi . capitu.j.
Tunc enim monachus dicitur ſe dedicare Deo, quando profeſsionē facit

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

xxvij.q.j.c.virginibus.& c.ſi quis ſacro. Sequitur in tex.Deo.¶Quæro:
61 cùm iſta dedicatio fiat Deo, vt hic:an aliquod factum Abbatis † debeat
interuenire.Reſpond.vt ſ.dixi: ſi dedicatio fiat per actum profeſsionis,
in profeſsione expreſſa requiritur Abbatis factum, qui vt miniſter Dei
recipiat profeſsionem. In profeſsione verò tacita præſumpta Abba-
tis factum non requiritur:quia cum fiat per curſum temporis anni tranſ
gredientis dedicat ſeipſum Deo, & ſufficit ſine aliquo facto Abbatis.
Facit quod not.Inno.extra,de regula.c.porrectum. & qui clerici vel vo.
c.j.Sequitur in tex.nec ergo de his teſtantur.¶ Oppon.& videtur quod
ingreſsi monaſterium teſtari poſsint:vt j.eo.auth.ſi qua mulier.Sol.Illa
diſtinguit iſtam:quia hic loquitur quando ingreſſus non habet liberos:
an autem illud dicatur teſtamentum vel diuiſio: dic vt ibi per gloſ.& do
ctores.¶ Sequitur in textu:vt pote nec domini rerum.¶ Oppon.& vide
62 tur ꝙ † non dominus teſtatur: vt in auth.ſi qua mulier.j.eodem.Et ſol-
uit quòd hæc ratio quæ hic penitus eſt probabilis,non eſt neceſſaria:qa
interdũ non dominus teſtatur,vt in contratio:licet regulariter contra:
vt ff.de iure codicillo.l.conficiuntur.§.ſi poſt. ¶ Oppo.extra glo. vide-
tur ꝙ non teſtetur: vt j.de leg.l.cùm rem alienam.& l.ſi res obligata.ff.
de leg.j.Sol. Aut quis non eſt dominus, nec eſſe poteſt dominus: & ille
non poteſt teſtari. Ita loquiť hæc authẽ.vbi non eſt dominus, tamẽ eſſe
poteſt: tunc teſtatur,in pręiudicium tamen hæredis, non veri domini:
vt in contrarijs. ¶ Quæro,an ingreſſus monaſterium capite minuatur.
Glo.dicit quòd ſic,in corpore de monach.poſt principium.colla.j.Idem
tenet j.eodem.auť.ſi qua mulier.quod ſentit Gul.de Cu.in l. patre fu-
63 rioſo.ff.de his qui ſunt ſui vel alieni iur.Tu dic ſecundũ dominum † Bar
to,quòd non minuatur media vel maxima capitis diminutiõe:quod pa-
tet,quia poteſt eſſe teſtis,& promoueri ad dignitatem : vt in authent.de
mona.§.cogitandum. Et licet dicatur ſeruus vel monachus,non tamen
poteſt vendi ſicut alij ſerui.minimam capitis diminutionem patitur,qa
ſtatum mutat:vt j.proxi.dicam. ¶ Quæro,an ingreſſus monaſterium de
64 ſinat † eſſe in poteſtate patris.Gloſſ.eſt de mino.l.ſi ex cauſa.§. Papinia-
nus,dicit quòd ſic;quia etiam tranſit in poteſtatem Abbatis. Idem not.
in l.cum Prætor.in fine.ff.de iudic. Iaco.de Are.in l.Deo nobis.j. titu.j.
& poſt eum quidam dicunt quòd tranſit in poteſtatem Abbatis quo ad
obedientiam:ſicut dicimus in vxore reſpectu patris & viri:vt probatur
in l.idonei,ff.de teſt.& inſti.de inutili.ſtipul.§.ſi quis alij.Sed his nõ ob-
ſtantibus dico quòd tranſit in poteſtatem Abbatis:vt not.in dict.gloſ.
Non obſtat arg.contrarium quòd retinet iura ſuorum: quia non eſt im-
poſsibile quòd remaneant iura ſuorum,& tamen non ſit in poteſtate:vt
l.meminimus.& l.lege.j.de legit,hæredibus.quod etiam probatur, quia
in alterius poteſtate:ergo non patris:vt l.ſicut eueniet.ff.de adulte.Hoc
tenet Gul.in l.patre furioſo.ff.de his qui ſunt ſui vel alieni iu. Ad hoc fa
cit xij.q.j.c.non dicatis.& de elect.c.ſi religioſus.li.vj.Hoc.firmat gloſſ.
Bar.extra,de ætate & quali.c.indecorum.& per Cy.in auth.ſed epiſco-
palis dignitas.j.tit.j.¶ Quæro,nunquid ingreſſus monaſterium deſinet
65 eſſe miles,vel de magnatibus.† quod valet ad quæſtio.ſtatututo cauetur,
quod nullus de magnatib⁹,vel de prole tali poſsit ingredi palatium ſub
certa pœna.modo Titius factus eſt monachus.quæritur ſi ingrediatur
palatium,an teneatur ad pœnam. Videtur quòd ſic: quia iudex ſecularis
hoc ſtatuere poſsit ponendo legem rei ſuæ. Tamen hoc conceſſo quòd
ſtatuere poſsit,tamẽ dico ꝙ talis non teneretur ad pœnam: quia per in-
greſſum religionis deſinit eſſe de magnatibus Ad hoc faciunt argumẽta
dicta ſ.in proxima quæſtione:quia per ingreſſum monaſterij deſinit eſſe
in poteſtate patris:& ſic iura agnationis admittit. Gloſ.eſt hoc expreſsè
dicens extra,de ſtatu mona.cap.ea quæ in tertia glo.Pro hoc facit quod
habetur xxvij.q.ij.ca.ſcripſit.& no.in c.j.extra,de purg.canon.facit xx-
vij.q.j.nequaquã.& ſic vt magnas puniri non poterit:poſito quòd nõ ob
ſtet iudicis impedimentum.Pro hoc facit in x.colla.de vaſal.mili.qui ar
ma belli,depoſ.c.miles. Et hoc etiam ſentit Iacobus de Bel.in corpore,
de ſanct.epiſco.cap.ſi monachus.colla.nona. ¶ Quæro, hic dicitur quòd
ingreſsi monaſterium non poſſunt teſtari : ſed an poſsint mortis cauſa
66 donare de conſenſu Abbatis? † Et videtur quòd ſic:ſicut filiusfamiliâs de
conſenſu ſui patris : vt ff.de don.cau mor.l.tã is.§.filius.Io.dicit ꝙ non
poteſt:quia Abbas nõ eſt dñs, ſed adminiſtrator : ſed de conſenſu colle-
gij,vel capituli videtur ꝙ poſsit:quia capitulũ eſt quaſi dñs:vt l.iubem⁹.
j.e.ti.Et hoc eſt verũ in reb⁹ mobilib⁹:ſed immobilia etiã totũ collegiũ
non poſſet diſtrahere,vel alienare: vt j.eo.l.iubemus.& in auth. hoc ius
porrectum.& qui nõ põt alienare,nec alienationi conſentire:vt in regu-
la iuris.& hoc ꝙ donare poſsit mobilia,intelligitur qñ donat bene meri
to,ad qđ monaſteriũ teneť:vt extra,de teſtib.c.relatũ.el.ij.in fi.& c.cũ in
officijs. Vel alienare nõ põt,niſi ſit euidẽs vtilitas vel neceſsitas:vt d.au-
thẽ.hoc ius porrectũ.& xij.q.ij.ſine exceptiõe.& extra,de don.c. cęterũ.
¶ Poſſet hic quęri de modis teſtãdi ante ingreſſum religionis, vel poſt.
de quo j.c.authẽ.ſi qua mulier.¶ Itẽ an filiusfa.cõtra volũtatẽ patris in-
grediendo monaſteriũ,crimen ingratitudinis cõmittat:& an ipſum iã com-
miſſam ingreſſus deleat. Et an monachus poſsit eſſe teſtis,arbiter iudex
vel procurator quæ hic omitto : quia materiã noſtrã non propriè reſpi
67 ciũt.¶ Vltimò auť.iſta poteſt intelligi ſecũdo modo: & caſum † pone ſic:
Dñe Imperator,aliquis eſt ingreſſus monaſteriũ,vult facere profeſsio-
nẽ,& teſtñ:quæritur an poſsit? Imperator rñ.ꝙ nõ,qđ probat arguen-
do ſic: Nõ dominus nõ teſtatur.Maior propoſitio ꝙ nõ ſit dñs,probatur:
quia ingreſsi monaſteriũ ipſo ingreſſu dedicant ſe & ſua Deo:ergo non
ſunt dñi : & ſic non teſtantur. Et ſic ſecundũ hanc lec. diuiditur aliter li-
tera.& ſic:quia primò ponit anteced'ẽs. Secundo cõſequens. Tertiò pro-
bat conſequentiam antecedentis.Primum eſt hic,non dominus non te-
ſtatur.conſequẽs eſt hic:ergo ingreſſus non teſtatur.Probatio cõſequen
tiæ eſt hic:quia ingreſſus monaſterium dedicat ſe,& ſua. ¶ Ex hoc verò
quòd ad hoc vt probatio cõcludat, debet cõtinere maiorem propoſitio-
nem,& minorẽ,& caſum propoſitionis.¶ Quæro,quid in teſte,qui red-
68 dendo cauſam ſeu rationem ſui dicti,omittit maiorem propoſitionẽ † &
ponit minorem:an concludat? Et pono in terminis. Teſtis interrogatus,
ſi Titius eſt diues,vel ſi eſt bonę conditionis.Reſpon.ꝙ ſic. Interrogatus
de cauſa ſciẽtiæ dixit: quia ego ſum ſuus vicinus,vel eius cõſanguineus:
an iſta probatio & ratio concludat. Videtur ꝙ non: vt in hac auť.vbi po-
nitur maior,quam teſtis omiſit hic reſpondendo. Sed ego contrarium di
co,ꝙ iſta ratio concludit. hic enim teſtis ponit minorem,& omittit ma-
iorem,tanquam per ſe notam. Et ſic facit Iuriſconſultus alibi,ſcilicet in
lege j.ff.ſi cer.pet.Forma ergo rationem & probationem teſtis ſic: Vici-
69 ni,† & conſanguinei ſciunt conditionem vicinorum & conſanguineo-
rum. & hoc à iure pręſumitur : quoniam maior per ſe eſt nota. Sed ego
teſtis,ſum ſuus vicinus,vel conſanguineus:ergo &c. Maior probatur ff.
vnde cogna.l.octaui.& j.de in integ.reſtitu.mi.l.de tutela. vbi de vici-
nis & conſanguineis probatur.ff.de fun.inſtr.l.ſi ita.§.fi.de his qui ſunt
ſui vel alie.iur.l.filium.& extra,de præſum.c.quoſdam.& c.ſequẽ.& de
pur.cano.c.conſtitutus.¶ Sed contra fortiter oppo. Dictum teſtis debet
concludere neceſſariò,vel præſumptione iuris tali,quæ ad cõdemnatio-
nem ſufficit.quod apparet in probando dolum,vbi dolus nõ poteſt pro-
bari neceſſariò:vt l.dolum.j.de dolo.Sed quod vicinus, & cõſanguineus
ſciat,hæc eſt præſumptio iuris talis,quæ ad condemnationem ſufficit,vt
dictis legibus:ergo & c.¶ Item oppo.contra dictum teſtis debet conclu-
dere per aliquem ſenſum corporeum,vt per viſum,tactum,& ſimilia.vt
j.de teſti.l.teſtium.& ff.de teſt.l.qui teſtamento.§.j.& fi.& l.j.in princ.
ff.de his quæ in teſt.delen.& per Inn.in c.cum cauſam.extra,de teſti.Sed
iſta ratio ſi vnus eſt vicinus, vel conſanguineus, non concludit per ali-
quem ex prædictis ſenſibus:ergo non eſt bona ratio.Reſpon.dictum te-
ſtis debet concludere per aliquem ſenſum:hoc concedo.Sed cum dicitur,
hic non redditur ratio per aliquem ſenſum corporeum : hanc nego licet
in hac oratione nõ exprimatur ſenſus corporeus:tamen exprimitur per
iuris præſumptionem,per quam ad ſenſum corporeum deuenitur.Qua-
re enim præſumit Lex ꝙ vicinus ſciat conditionem vicini, vel conſan-
guineus conſanguinei:Certè quia aſsidua cõuerſatione videt actus eius:
vnde deducitur ad actum corporeum.Hoc probant iura & capitula ſ.al-
legata.Hic non ſunt alia. Laus Deo.

¶ Repetitio huius auť. fuit compoſita & compilata per dominum Bart.
de Saxoferrato. Sed quia morte præuentus, eam repetere non potuit,
poſtea repetijt excellentiſsimus doctor dominus Nico. Alexandri. de
Peruſio præfati domini Bar.gener.

SVMMARIVM.

1 Diſpoſitio huius authentic.intelligitur ſecundùm diſpoſitionem l. Deo nobis.
2 Diſpoſitio huius auť.determinat diſpoſitionem authenticæ ingreſsi.
3 Si aliquis non habens liberos, fecit teſtamẽtum,& extraneum hęredem inſtituit, & poſt intrauit monaſterium : an per ingreſſum teſtamentum rumpatur.
4 Monaſterium non habetur loco filij.& nu.19.
5 Ingrediens monaſterium ꝙ nõ dicatur capite minutus maxima nec media capitis diminutione.& an minima.6.
7 Ingreſſus monaſterium non habetur pro mortuo quo ad omnia.
8 Si ingreſſus monaſterium fecit teſtamentum inter filios ante ingreſſum: an teſtamentum per ingreſſum rumpatur.
9 Ingreſſus monaſterium an poſsit teſtamentum antea factum reuocare? & nu. 11.& 14.
10 Hęres inſtitutus in teſtamẽto cõdito,ab ingreſſo ante ingreſſum an habebit omnia bona ſtatim?an verò expectabit mortẽ naturalem ingrediẽtis?
12 Fratres minores poſt factam profeſsionem non poſſunt aliquid de rebus mundanis diſponere.
13 Diſpoſitio huius auť.non habet locum in fratribus minoribus.
15 Eccleſia,apud quã bona ingreſsi remanẽt,an illa habeat iure hęreditario.
16 Eccleſia ꝙ non teneatur vt hæres pro debitis ingreſsi.ſed eatenus quatenus ad eam peruenit.
17 Eccleſia ad hoc vt poſsideat bona ingreſsi,non habet neceſsè intrare poſſeſsionem ipſorum.
18 Si ingreſſus habeat parentes,ꝙ ipſis debeatur legitima.
20 Diuiſio quæ permittitur per hanc auť. ingreſſo monaſterium, an dicatur teſtamentum.
21 Si pater vult dare pl⁹ filijs,quã poſsit,quãtũ ſibi poſsit,& debeat retinere.
22 Legitĩa filio ingrediẽtis nõ debeť,niſi poſt mortẽ naturalẽ pr̃is ingreſsi.
23 Filij petunt legitimam in bonis patris ingreſsi monaſterium per conditionem huius authen.
24 Si ingreſſus moritur ante profeſsionem,cuius erunt eius bona.

Siqua

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶Si qua mulier. Sed pone ꝙ maritus eſt ingreſſus monaſterium, & vxor eſt antiqua: & ſic eius non eſt habenda ſuſpicio: iuxta not. in c. cum ſuis. de conuer. coniuga. qui maritus volens recognoſcere bonam fidem facit vxori poſt ingreſſum monaſterium confeſsionem de dote iam recepta: quęritur an illa confeſsio probet. Dic ꝙ non, ſecundum Spe. in ti. de ſtat. mona. ver. lx. & vide Ludo. in ſuis ſingul. in titul. de do. poſt di. reſti. in v. ſingul. Et an poſſint cauſæ cōmitti monacho vel canonico regulari, vide quę dixi poſt Bal. in l. repetita j. de epiſc. & cleri. Et in materia iſtius auť. nunquid clerici de fructib⁹ ſuarū prębendarum poſsint teſtari? Vide quod not. gl. in c. in præſentia. de offi. or. in vj. Vide pulchrè p Spec. in tit. de ſtat. mo. qui hanc materiam magiſtraliter ex. minat p. lxix. q. & an de fructibus, vt dixi, prębēdarum poſsint teſtari? vide Bal. in l. ij. j. ti. j. & no. j. ti. j. in l. ſacroſanctę. Et qd ſi defuncto clerico eccleſia vult occupare bona, qa dicit, empta de bonis eccleſię. conſanguinei verò ſi dicūt eſſe ſucceſſores: qd iuris. vide Bal. in l. ſi quis preſbyter. j. tit. j. & latè in auť. licentiam. j. ti. j. Et ad prędicta an teſtari poſsit clericus de fructibus & alijs rebus mobilib⁹ eccleſię, vel etiam donare, aut alio modo diſponere, vide per Paul. de Leaza. in queſt. quæ incipit: vtrū clericus. ADDE quid ſi ingreſſus monaſterium de licētia vxoris ſit ibidem profeſſus: an vxor poſſit illum aduocare: quia non in pręſentia Epiſcopi mulier dedit licētiam: vide Feder. conſil. xxxvij. & quomodo poſsit teſtari clericus, vide Bal. cōſi. clxxx. lib. ij.

b ¶Non habens liberos. Si aliquis nō habens liberos teſtamētum fecit, & extraneum hæredē inſtituit: poſtea ingreditur monaſterium: an rumpatur teſtamentum per ingreſſum? ADDE Ro. cōſi. cexxx. Fed. conſi. clxj. ſed latius per Rom. qui tenet ꝙ per ingreſſum monaſterij rumpatur teſtamentum.

b ✠ POMATES. ¶ Adde Ro. conſi. ccxxxviij. & Bal. conſi. ix. in v. parte. & Alex. cxxxix. vol. ij. col. ij.

c ¶ Canonizatur. An monaſteriū habeatur loco filij: adde Bar. in l. heredibus. §. j. ff. ad Tre.

a SI qua mulier.[a] Hęc lex diuiditur in duas partes principales. Primò quādo ingrediens monaſterium nō habet liberos. Secundò quādo liberos habet. Secunda ibi: ſed perſona. Itē ſecūda ſubdiuiditur in tres partes: quia primò loqtur quādo filijs vult relinquere quantum minus poteſt. Secūdo, quando filijs vult relinquere quātum plus poteſt. Tertiò, quando nihil vult diſponere. Secunda ibi: ſed ſi omnem. Tertia ibi: ſed ſi poſt. Primò in terminis pone per teipſum caſum. litera eſt clara. ¶ Oppo. ad primā partē de l. Deo nobis. in prin. j. tit. j. Sol.
1 Hęc intelligitur† ſecundū illā, vt pacta nuptialia firma maneāt. Hoc probatur ex corpore vnde ſumitur, & ex ſeq. ſcilicet authētico, de ſanc. epiſc. §. ſi qua mulier. ¶ Secūdò opp. in authētica, vt nulli iudi. §. ſi verò quādo. poſito infrà de adulter. auť. ſed hodie. Solutio. Ibi loquitur in ea, quę ingreditur inuita: hic verò de ea, quę ingreditur volens. Vltimò opp. de auť. ingreſsi. Solutio. Illa authē-
2 tica determinatur† per iſtā: ideo cōuenienter fuit poſita hęc poſt illā: quia per ingreſſum licet certo modo teſtari. vt hic videtis. ¶ Veniamus ad quęſtiones huius materiæ, circa hanc noſtram auť. & prima gl. huius auť. loquitur de eo, qui ante ingreſſum fecit teſtamentum: alię glo. loquuntur de eo, qui ante ingreſſum non facit teſtamentum: ſed nullo modo diſpoſuit, vel diſponit poſt ingreſſum. ¶ Quęro ergo primò, qd ſi aliquis nō habēs
b liberos [b] fecit teſtamētum, & extraneū hæredem inſtituit: & pòſt ingreditur monaſterium: an per
3 ingreſſum rumpatur teſtamentum.† Dicunt quidam indiſtinctè teſtamentum rumpi, per principium huius auť. quæ dicit generaliter, bona nō habētis liberos monaſterio cōpetere. Iſta opinio nō videtur vera, per §. illud. in auť. de mona. colla. j. vbi permittit ingredieti monaſteriū antè diſponere. Vnde gl. diſtinguit. Aut ingrediēs monaſteriū in teſtamento aliquid iure inſtitutionis monaſterio relinquit: & teſtamētum nō rumpitur. Aut nihil monaſterio relinquit: & teſtamētum rūpitur, quaſi agnatione filij: cùm loco filij habeatur: vt in auť. de ſanc. epiſc. §. ſed & hoc præſenti. Pręterea, dicit glo. cum habens filios omnia eis dare nō poteſt: vt in hac authen. multò minus extraneis. Iſta opi. ponitur per glo. in d. §. illud. in auť. de mona. & in corpore vnde ſumitur hæc auť. & xix. q. fin.
c ca. ſi qua mulier. vbi hæc auť. canonizatur.[c] Hæc
d opinio non placet: nam non eſt verum[d] ꝙ mona-
4 ſterium habeatur loco † filij: nec hoc dicitur in §. ſed & hoc præſenti. ſed dicitur ibi, ꝙ illæ conditiones, ſi deceſſerit ſine liberis: in ingrediente monaſterium reſpuuntur: ſecundum Richar. Malū. & bene dixi vobis, & ibi per doct. in auť. niſi j. ad Trebel. Præterea, ſi monaſterium habeatur loco
e filij[e] ſequeretur ꝙ monachus haberet monaſterium in poteſtate: & etiam monaſterium acquireret monacho. quod eſt abſurdū. ¶ Vnde alij dicūt, Et iſta nō eſt noua opinio, ſed approbatio primæ: videlicet ꝙ extraneus nihil habeat: nā hęres debet habere illud, quod defunctus habebat tēpore mortis: vt l. ſi. j. de edi. diui Adri. tollen. ſed ingrediens monaſterium tēpore mortis nihil habebat: quia omnia ſunt monaſterij. ergo, &c. ¶ Hęc opin. non videtur vera, per text. in d. §. illud. in auť. de mona. vbi dicitur ꝙ omnia ſunt monaſterij, niſi de quibus aliter diſpoſuit ante ingreſſum. Fruſtra enim permitteret Imperator ante ingreſſum diſponere, vbi diſpoſitio vires nō haberet. ¶ Vnde alij tenēt opi. eorū, qui probāt teſtamentum rūpi, per aliā rationē: quia ingrediēs monaſteriū capite minuitur: ergo teſtamētū irritatur: vt Inſti. qbus mod. teſt. infir. §. non tantum. & ff. de iniuſt. rup. teſta. l. ſi quis filio exhæredato. §. irritū. ¶ An hoc ſit verum, examinemus. Primò videtur ꝙ ſit capite minutus maxima capitis diminutione: quia efficitur ſeruus: vt no. in auť. cauſa quæ. j. tit. j. idem
5 no. in l. cùm hęredes. §. ff. de acqui. poſſ. In† cōtrarium videtur caſus in auť. de mona. in §. cogitandum. & iſtud eſt verum, quando minuitur maxima capitis diminutione. Nec obſtat, quod dicitur ꝙ eſt ſeruus: quia non eſt ſeruus, vt alij poſsit vendi. & ſimilia: ſed dicitur ſeruus propter ſpiritū: vt ſic ꝓpter talem ſeruitutē ſtatus eius augeatur, magis quàm minuatur. in auť. de mona. in principio. Et eodem modo non minuitur media capitis diminutione. Nam ciuitatem Romanam retinet: poteſt enim eſſe teſtis. d. §. cogitandum. Item poteſt inſtitui, vt l. j. ſ. co. poteſt etiā aſſumi ad prælaturā, & ad ſimilia. ¶ An autem minuatur minima capitis diminutione. Dominus Iac. de Bur. dicebat ꝙ
f non[f] quod apparet: quia retinet familiam: ſuccedit enim vt ſuus: vt l. Deo nobis. §. j. infra tit. Sed hoc non placet: nam verè mutat familiam: vt no. in l. ſi ex cauſa. §. nunc videndum. ff. de min. Nec obſtat ꝙ ſuccedit vt ſuus: quia etiam emancipatus ſuccedit vt ſuus: vt l. lege j. de leg. hæ. & tamē
6 minuitur minima capitis† diminutione tamē per hoc non placet mihi ꝙ dicitur teſtamētum rūpi. primò per d. §. illud. quia fruſtra lex permitteret ante ingreſſum diſponi, ſi diſpoſitio irritaretur. Pręterea, quādo quis capite minuitur virtuosè: vt quia capitur ab hoſtibus pręliādo: licet ſeruus efficiatur, tamen teſtamētum nō rumpitur: vt l. lex Cornelia. ff. de vulgari & pupillari. Sed ille, q efficitur monachus virtuosè, capite minuitur, volens militare Deo: vt in auť. de mona. in prin. ergo &c. Pręterea, tūc capitis diminutio rūpit teſtamentū, quādo quis mūtat ſtatū ſuum in deterius vt quia ſui iuris, efficitur in poteſtate alterius, & trāſit in ſtatum in quo eſt inteſtabilis omnimodo. ſecus ſi mutaret ſtatū in melius. Exēplum. Filius in poteſtate fecit teſtamētum de caſtrēſi, vel quaſi: poſtea emācipatur. licet per emācipationē capite minuatur, ſine dubio tamē teſtamētum nō rūpitur: quia mutat ſtatū in melius: vt in auť. de mona. in prin. Itē nō eſt omnino inteſtabilis: quia etiā poſt ingreſſum poteſt aliquo modo ſic diſponere: vt hac auť. merito talis capitis diminutio teſtamētum nō rūpit. Facit ad hoc quod no. ff. de ſolu. l. cū quis. in prin. ¶ Vnde ſunt alij qui dicunt ꝙ teſtamentum omnino remanet firmū. & hoc probāt: Teſtamentum morte cōfirmatur: vt ſ. co. l. j. & l. omniū. j. de teſt. & ibi no. & de condi. inſti. l. ſi quis ita. ſed ingreſſus monariū habetur pro mortuo: vt l. Deo
7 nobis. j. ti. j. ergo &c. Iſta opi. nō placet: † quia nō habetur pro mortuo quo ad omnia. qd patet quia adhuc pōt conueniri: & in eū dari libellus & ſniā ſecūdū ea quę vidiſtis in auť. cauſa quę ſit cū monacho. j. ti. j. facit qđ no. in auť. idē eſt. quę eſt poſita ſuper l. cùm oportet. j. de bo. quę lib. ¶ Quid dicemus? Volui videre Io. And. in c. in pręſentia. extra, de proba. vbi tāgit iſtū paſſum. Et recitat breuiſsimè duas opi. & nihil firmat, videlicet illas aut monaſterio aliqd reliqt, aut nō. & ꝙ irritatur per capitis diminutionē. Archi. ſup auť. iſta in decreto, nō potui videre. ¶ Dominus Iac. de Bel. in d. §. illud. in auť. de mona. videtur dicere ꝙ aut ingrediens monaſteriū dedicauit bona ſua expreſsè & tunc monaſteriū nihil habebit. aut tacite: & tunc aut fecit in teſtamento mētionem de monaſterio. aut nō. Iſta opi. non placet per d. §. illud. vbi dicitur, ꝙ ante ingreſſum licet diſponere: ſi non diſpoſuit bona cōpetunt monaſterio etiā ſi nihil dixit. ergo innuit ex virtute illius dictionis etiā, quod idem ſit: ſiue bona expreſsè dedicauerit ſiue non.

✠ POMATES.

d ¶ Nō eſt verū. Vide Fel. in c. in præſentia. colū. xix. ad finem. cum ſequē. de proba. & in col. xxvj.

✠ P. P A V. P.

e ¶ Loco filij. Quod clauſula, habeatur loco filij. intelligatur de filio anomalo, vide Bal. in ca. j. §. donare qual. olim feu. pote. alien. Et quomodo illud intelligatur ꝙ monaſterium ſuccedat loco filij vide Ant. de Butr. cōſil. xxiij. in j. colū. poſt prin. vide latè Bertach. in ver. monaſterium ſuccedit. in ij. colū. ad fin. & in prin. ſed. Vide Barba. in l. cum acutiſſimi. in vij. char. C. de fideicō. Canoniſtæ in c. in præſentia. de prob. & vide Fel. poſt alios in v. char. ver. tertiò quęro, Iaſ. hic in v. col. limitāt tripliciter. Itē circa iſtam materiam iſtius authēticæ adde ꝙ ſi maritus ingrediatur monaſterium de licentia vxoris, non poteſt poſtea facere cōfeſsionem de dote recepta. Spec. in tit. de ſtatu mona, §. j. ver. vij. Roma. ſing. ſuo cx. incipi. maritus.

f ¶ Quod non. Vide quæ dixi in l. ſub conditione. ff. de libe. & poſthu. ¶ Tenet hic Bart. cum glo. quòd monachus liberatur à patria poteſtate: licet Iac. But. hic cōtra Barto. & etiam contrarium tenet Spec. in titu. de tutore, §. ſin autē tutor tenet Matheſi. plura adducendo in tractatu ſuo de ſucceſsionibus ab

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

inteſtato.in iij. char.idem tenet hic Cy.vt per omnia emancipatus ſuccedat vt ſuus:& idē videt̃ ſentire in l.Gallus.§.& quid ſi tantū.de libe.& poſth.Sed ipſe dubitauit in l.ventre in vlti.col. de acqui.hæredi.de quo etiam latè diſputando multum dubitat Matheſila. in dicto tractatu, in prin.& adde not.in dict.l.ſi cauſa.

ADDE ꝙ Specu.in tit. de ſta.mona.§.j.ver.xj.quærēs an pater ingrediēs retineat filios in poteſtate, ſe remittit ad tit.de tutore. & Ioā. And. videtur tranſire cū Spe.qui allegat. Iaco.de Bel.in auth. de Monachis.in xiiij.q̄o.Paul.de Ca. videtur tenere q̄d liberet̃ à patria poteſtate, in l. ſacro ſanctæ.de epiſc.& cle.vbi dicit ex mēte Inn.in c.indecorū.de ęta.& qualita ꝙ nullus ordo liberat à patria poteſtate, excepto epiſcopali:& niſi qs tranſeat ad religionem: quia etiam illa liberat: vt dicit notare gloſſ. in l.ſi ex cauſa.ff de mino.& de Epiſco.& cle.auth.verū.ideo dicit ſe conſuluiſſe cum eſſet ſtatutum quòd filijfam. non obligarentur, & quidam preſbyter ſe obligaſſet,q patrē habebat,ꝙ obligatio non valebat, & ſtatutum quia fauorabile comprehendit etiam clericos, de quo etiam an ordo ſacerdotalis liberet à patria poteſtate,vide Barto.conſil.lxj. incipiente, filiusfamiliās preſbyter.

a ¶Volens ingredi. Aliquid ꝑ Imo.in l.filius à patre.§.j. de lib.& poſthu.

b ¶Item ſi pręterierit. Vide iſtud dictū Bar.allegatum per do. Abb.in ca.qa nos. de teſt.vbi dicit, ꝙ clericus nō poterit teſtari de acquiſitis nō intuitu eccleſiæ,& pręterire patrem:licet pater poſsit petere legitimā.Sed Bart. de hoc non loquitur:ſed loquitur de intrante religionem. vide quæ ibi dixi. Andr.Barba.

Vnde alij,vt dñs Iac.Baldui.cuius opi.hic videt̃
ſequi Odofre.& hoc etiā ſequebat̃ Ia.But. dicūt
ſic: Aut ille,q fecit teſtm̄,hoc fecit cogitans de in
greſſu monaſterij:& tūc per ingreſſum monaſte
rij non rumpitur:& hic eſt caſus in d.§.illud. Fru
ſtra enim permitteret diſponere,niſi valeret diſ-
poſitio. Aut fuit teſtamentum ſimpliciter, nō co
gitans ingredi monaſterium: & tunc per ingreſ-
ſum rumpit̃,tanquā per nouā voluntatē. Cū eīm
oīa bona ſua det expreſsè,vel tacitè monaſterio,
videt̃ reuocare primū teſtm̄,ſicut primū tollit̃ per
ſecundū:vt l.ſancimus.j.de teſt.¶ Gl.tñ in d.§.il
lud, volens reſpōdere,dicit ꝙ ibi permittit diſpo
nere:ſ.inter viuos,vel mortuos,faciendo teſtm̄,ſi
monaſterio aliquid relinquitur.q̄d mihi nō pla-
cet,quia tex.ibi dicit,ꝙ licet diſponere q̄uo volue
rit.per quæ verba tollitur omnis ambiguitas in
hoc,iudicio meo:nā text.in l.j.ff.de teſt.mili. vbi
dicitur ꝙ milites poſſunt teſtari q̄uo voluerint.
intelligit̃ ꝙ filios poſsit miles præterire,& exhæ
redare: & ſine legitimo numero teſtiū: & poteſt
decedere pro parte teſtatus, & pro parte inteſta-
a tus, & ſimilia.¶ Ex hoc dico ꝙ volens ingredi a
monaſterium,licet de monaſterio nullam fecerit
mentionē in teſtō, monaſterium non poteſt con-
queri:quia imperator permittit teſtari quomodo
b voluerit. Itē ſi præterierit[b],vel exhæredauerit[c]
c filiū.nō poterit rūpere teſtm̄:poterit tñ petere le-
gitimā vigore huius aut̃.Si enim hoc permittit̃
militi armatę militię,qui pugnat pugna corpora
li:multò magis debet permitti militi cœleſtis pa
triæ ſiue militiæ,vel qui pugnat pugna m̄etali &
contemplatiua, Iſtā partē ego puto verā:vel di-
ſtinguamus an fecit teſtm̄ contēplatione ingreſ-
ſus monaſterij,an ſimpliciter,vt ſ.dixi. ¶ Secūdò
quæro,quid ſi inter filios fecit teſtamentum ante
ingreſſum, & monaſterio nihil relinquit : an per
ingreſſum monaſterij,cui nihil reliquit teſtamē-
8 tum rūpatur?Dicit gloſ,†videtur ꝙ teſtamētum
non rūpatur:vt hic innuit à cōtrario ſenſu, dum
dicit,antequā diſponat,&c, Contrarium videtur
dixiſſe gl.ſ.eo.dum dicit,ꝙ filijs nō poſſet totum
relinquere.Sed certè teneo in filijs, opi.quam ſu-
prà tenui:quia ſi teſtamētum fecit cōtemplatione
ingreſſus , quem debebat facere in monaſterium
teſtamētum nullo modo poſſet rūpi, aliàs per in-
greſſum rūpatur.quę opi. non multū placet mi-
hi.Nam dicere,ꝙ monaſteriū reciperet aliquē in
monachum,propter ſpem quam haberet de bonis
ſuis,eſſet quędam ſpecies ſimoniæ:vt extra,de ſi-
mo.c.non ſatis. ¶ Iuxta hoc quęro,an poſtquam
9 quis ingreſſus eſt monaſterium†teſtamētum an-
d te factū poſsit reuocare. [d] Vltramontani hic vi-
dētur dicere ꝙ ſic:& nil allegāt.¶ Antequā iſtam
quęſtionē determinē,formo aliā:vtrū heres inſti
tutus in teſtamēto habebit omnia bona ſtatim:an
e expectabitur [e] mors naturalis, Breuiter†puto ſic
10 dicēdū:Quādoq; iſta mors ciuilis,quę introduci-
tur per ingreſſum monaſterii,habet omnino quo
ad bona eūdem effectū, quē haberet mors natura
lis:vt puta,ſi quis ingreditur religionē fratrū mi
norū,qui nō poſſunt habere aliquid nec in ꝓprio
nec in cōmuni:tunc puto ꝙ hęres habebit omnia
bona incōtinēti.arg.ad hoc j.ti.proxi.l.Deo no-
bis.in principio.Sed quando talis mors ciuilis nō
habet omnino eundem effectum : quia ſaltem in
communi poteſt omnia bona tenere : tunc hęres
inſtitutus debet expectare mortē naturalē, & in-
terim erit in pendenti. Poterit enim antè mori hę
res quā teſtator.ar.ad hoc.ff.de iure fi.l.Stati⁹ Flo
rus.j.de dona.inter vi.& vxorē.l.res vxoris.¶ Ex
11 prędictis venio†ad determinationē præcedentis
quęſtionis,ꝙ primo caſu quando ingreditur reli-
f gionem fratrum minorū,[f] nullo modo poſsit re-
uocari:quia ſicut per mortem teſtamētum cōfir-
matur irreuocabiliter ex parte teſtatoris:vt ſ.eo.
l.j.ita per ingreſſum huius religionis. Item quia
fratres minores nō poſſunt poſt profeſsionem fa-
12 ctam †,de rebus mūdanis aliquid diſponere:vt in
c.exiui de paradiſo.de ver.ſig.in cle.vnde in eis pu
13 to iſtā aut̃.† quę permittit poſt ingreſſum diſpo-
nere,nō habere locū.¶ Secūdo verò caſu quando
14 ingreditur aliā religionē,puto†ꝙ poſsit reuoca-
re teſtamētum,donec viuit. Tex.videtur in fin.in f
d.l.res vxoris.j.de dona.inter vi.& vxo. & ff. de
do.inter vi.& vxo.l.ſed & ſi mors.§.j.¶ Quæro,
quādo bona ingredictis remanēt eccleſię,vtrū ec-
15 cleſia† videatur habere iure hęreditario, vel quo
iure gl.dicit ꝙ iure ſucceſsionis hęreditariæ quaſi
ſemimortui. Inſt.per quas perſo.no.acqui.§.fi.&
j.ad l.Iul.de vi.l.ij.Ego puto ꝙ nō iure hęredita-
rio.quod apparet:quia adhuc ipſe monachus pōt
cōueniri:vt in aut̃.cauſa quę fit cū monacho. ſed
pertinet ad eccleſiā iure acqſitionis naturalis:ſicut
dicimus de bonis eius,quē arrogamus:vt Inſti.de
acqui.per arroga.per totū.¶ Et ex hoc ſequitur,ꝙ
16 eccleſia nō tenetur†in totū,ſicut hęres:ſed eate-
nus,quatenus ad eā ꝑuenit : vt in dicto titulo,de
acquiſi.per arro.& l.in arrog.ff.de pœnis.aliàs l.ſi
peculiū.ff.de pecu.¶ Ex hoc ſequitur, ꝙ eccleſia
g non habet neceſſe [g] ad hoc vt poſsideat , intrare
17 †poſſeſsionē ſicut hęres:vt l.cū heredes.de acqui
rēda poſſeſ.ſed ei acquiritur poſſeſsio, quā habe-
bat ingrediēs ſicut arrogatori:vt l.ſi adoptauero.
ff.de preca.quā legē allegat gl. in decretis ad hoc,
vbi eſt canonizata hęc aut̃.vt ſ.dixi.& etiā viden
tur doct.moderni ſuper hac aut̃.ſentire.¶ Sumus
expediti de prima gl.venio ad aliam.dicitur hic:ſi
perſona liberos habens ingreditur monaſterium,
quęro,quid ſi habet parētes nō liberos. Dicūt qui
18 dam†ꝙ etiā parētib⁹ debetur legitima:vt in aut̃.
de ſanctiſ.epiſ.§.preſbyteros.& j.ti.j.l. ſi qs preſ-
byter.& arg.ff.de inof.teſta.l. nā & ſi parentibus.
¶ Azo dicit cōtra:cū enim monaſteriū reputetur
h vt filius[h],excludit parētes. Cōtrariū tenēt multi
doc.& hoc dicit Oldr.& ego puto verū.Nā nō eſt
19 verū†ꝙ monaſteriū habeatur loco filij,vt ſ.dixi.
Itē ego video ꝙ parētes poſsint agere querela in-
officioſę donationis:vt l.ſi filius.de inof.do.ergo
ſi iſte omnia cōtulit monaſterio,hāc donationem
poſſet pater reuocare.Eſt enim hęc quędā donatio:
hoc eſt,quędam liberalis conceſsio.Et hoc ſa
tis ſuadet ęquitas.¶ Venio ad aliā gl.quero,nun-
quid hęc diuiſio,quę permittitur poſt ingreſſum
20 ſit teſtamentū.Dicit gl.†ꝙ hoc prodeſt ſcire pro-
pter numerū teſtiū:ſed hoc non eſt verū,cū diui-

c ❧ *P. P. A V. P.* ¶ Vel exhæredauerit. Vide Barb.in c.quia nos.in col.iij.& ſeq.de teſta.extra,in c.cum omnes.in xvij.col.eo titu.

d ¶ Poſsit reuocare. Adde Bar.in l.ſed & ſi mors.in prin.ff.de dona.inter vir.& vxo.latè per Imol.poſt alios in l.j.ff.de teſta.

e ❧ *P. P. A V. P.* ¶ Expectabitur. Vide oīno Fel.in pe.& antepe.col. extra de ꝓb.vbi cōcludit ꝙ etiā ī primo caſu Bar.hic ſit expectāda mors naturalis.& ibi & in pręcedenti an qñ rūpatur teſtm̄ prius factū.Itē vide Alex.cōſi.xiij.in iij.vol.in j.& ij.col.concludentes ꝙ ingreſſus religionis minorū tantū operatur,quātum mors naturalis.vide Are.poſt Bart. Bal. Imo.& Ang.in l.j.ff.de teſta.Iaſ.hic limitat.tamē ſignāter Imo.in d.l.j. in vj.col.in prin.nō procedere qñ ingrediēs aliud ſenſiſſet quod pręſumitur ſenſiſſe,qñ cogitauit de ingreſſu,& de eo fecit mētionem in teſtamēto,& aliqd relinquēdo,& reliquit extraneo,q tūc ſtatim inſtitutus habebit, non expectata morte,qa cōſtat de mēte,ſecūdū eum, quē vide & cōſidera de veritate, quia dura eſt deciſio : & cōtra videtur velle Pau.hic, & omnes alij. Itē cōtra Bartol. hic . dum vult quòd poſsit reuocare poſt ingreſſum, Tenet Abb. in ca.in præſentia. extra, de proba. in xj.char. & ibi ponit de primo dicto, an ſtatim per ingreſſum confirmetur teſtamētum & alia in materia.

f ¶ Fratrū minorū. Dic ꝙ ordo mendicantium eſt incapax bonorū retentionis,tam in particulari quā in vniuerſali.d.cle.exiui. Sed cui bona iſtius ingredientis applicētur, Inno.& Io. And.ponūt in c.in pręſentia.de prob. Spe.in tit.de ſtatu mona.§.j.verſic.iij. Bar.in trac.minoricarum,in vlt.quæſtione.vlt.li.Fede. de Senis in conſil. xxvi.Bal.ī aut̃.ingreſsi.ſ.eo. Aliqui dicūt , quòd eccleſiæ Romanæ,eò ꝙ habet fiſcū. Sed in hoc nō inſiſto:quia dicit Io.And.in c. fin.de pœnis.in vj. papa abſtulit iſtud ius ſuccedēdi alijs, qui ingrediūtur talia monaſteria. Alij dicūt , ꝙ venientibus ab inteſtato,ꝑ authēticā, in bona dānatorū.de bon. damna. Hoc verū, niſi fuerint iſta bona relicta ingrediēti cū conditione.ſi ſine liberis deceſſerit : quia non applicantur veniētibus ab inteſtato,ſed debēt expēdi ad pias cauſas. Caſus eſt no.in auth.de ſan.epiſ.§.ſed hoc pręſenti.in fin.& pͦnit Ang.in q. quæ inci.nobilis quidam genere.in vlt.verſi.& vide quę no.Bart.per illa iura in l.apud Iulianum.§.fi.de lega.j.& in.l.ciuitatibus.de lega.j.& Iaco.de Are.in l.Deo nobis.in fi.j.tit.j.Et videtur dicere ꝙ ſpectat ad eccleſiam Romanam,quæ eſt caput dicti ordinis.Tunc ꝙ peruenit ad venientes.& ibi Cynus in fine.& Imol.in l.j.ff.de teſta. Adde Roma.conſil.xcvj.& cclxviij.& Ange.conſi.lxxx.

g ¶ Neceſſe. Adde Barto.in d.l. ſi adoptauero.& in l.qui vniuerſas.§.ij. de acquiren.poſſ.

h ¶ Vt filius.Sed quid ſi ſtatutum dicit,quòd bona occidentis applicenſio permitta

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

tur hæredibus occiſi.quidam habens filium ingreſſus eſt monaſterium: poſtea interfectus fuit:an hæc pœna applicetur filio, vel monaſterio. Federicus de Senis fuit ſibi contrarius in conſulendo. De quo Petrus de Ancharano in capi. canonum ſtatuta. verſiculo, procedo vlterius ſtatuto, in certis ciuitatibus.

ADDE q conſilium Fede.nunc in ſtampa eſt xxxv.

a ¶Ex imperfecto. a Et adde quod not. Bar.in l.ij. de leg.j.

POMATES.

b ¶Ingreſſus. Vide Bart.conſil.xiij. in princ.Gemi.in c.j. de reg.libr.vj.Ale. in l.ſi quis hęredē. in ver.ex gloſ.j.de inſti.& ſubſtitu.& Paul.de Ca.in auē. ingreſſi. in princi. ē.eo.& aliquid per Feli.in c.nuper. in ver. & pondera. de teſtibus. & d. Ale. in l.in ſubſtitutione.col.pen.in ſi.ff. de vulg. & pup. & Capră conſi.lxxv. ad medium & Fel. in c.cum deputati. colum.j.de iudi. & Aret.in d.l.in ſubſtitutione.col.pen. & Barb.cōſi.xxxviij.col.v.vol.iij.

c ¶Legitimam.No. caſum,in quo filius petit legitimam viuo patre. Et adde de hoc exp̄ſsè tex. in c.cum ſimus, extra,de reg. Itē his adde no.per Bar.in l.j. de teſta. & illū text.in d.c.cum ſimus.allegat ad hoc not. hic Bal.ad fin. & contra Bart. hic tenet Abbas per dictum ca.cùm ſimus.in fin.in capi. Raynutius. in fin. de teſta.& hic adde tex.in auē.nūc autem.cū gloſ.in ver. detrahantur.j.ti. j. qui concor.cum d. cap.cùm ſimus.per Bal.in c.ſi pater.in

ſio permittatur ſolùm inter liberos, inter quos numerus teſtiū nō requiritur:vt j.fami.ercif.l.fin.& l.hac conſultiſsima.§. ex imperfecto [a] j.de teſta. Ita etiā dicit gl.Quid ergo dicemus?Dicūt quidā q eſt teſtamētū : alij dicūt q non. Dicas quicquid vis.Puto q ſit vltima volūtas.quæ eſt teſtamentum,vel quę habet vim teſtamenti.ſuccedit enim loco illius teſtamēti,quod facere poterat ante ingreſſum : vt expreſsè colligitur ex corpore vnde ſumitur hęc auē.Et hoc intelligo.quādo hāc diuiſionē facit poſt ingreſſum , & poſt profeſsionem factam.Nā antequā faciat profeſsionē,nō dicitur

b ingreſſus [b] ꝓpriè monaſteriū.non enim ibi ingreditur animo remanēdi,ſed animo experiēdi. arg. prehoc j.ti.j.auth.ſed neq; curialē. & ita obſeruatur tota die de facto,&c. ¶Quęro, qn̄ pater vult dare filijs quātum plus pōt:quātum debet ſibi re-

21 tinere?Rn̄det gl.†aut diuidit ęqualiter:& debet ſibi retinere virilē. Aut inęqualiter:& debet ſibi retinere quātū habet ille,cui plus cōcedit. Quod dic vt in gl.Et ſemper hoc intelligo,quando hoc facit poſt profeſsionem factam:vt dixi.¶Quęro,

c quādo filij poterūt petere iſtā legitimā.[c] breuiter

22 puto q poſt mortem naturalem†patris. Interim enim ipſe habet poteſtatem diuidēdi prout vult: vt ex hac authētica manifeſtè colligitur.Item portio legitima filio nō debetur,niſi poſt mortem naturalem: vt lege prima.§.ſi impuberi.de colla.bonorum. Item poſsibile eſt, q iſte filius moriatur antequā pater.ergo &c. argmētū.ff.de iure fiſci.l. Statius.in fin. ¶Quæro,qua actione petent filij

23 iſtam legitimā. Reſpon.conditione†ex lege,iſta: vt l.j.ff.de condictione ex lege. ¶Vltimò quęro, quid ſi ingreſſus monaſteriū moriatur intra annū

d probationis,[d] ante profeſsionem factam,cui com

24 petunt iſta bona.†Videtur q non cōpetant monaſterio,ſicut nec filijs. Nam filius,qui non venit ad lucem,non ſuccedit:vt l.pen.de poſthu.hęred. inſtitu.In contrariū videtur caſus de ſuc.ab inteſt. c.vlti.& hoc relinquitur Canoniſtis.

SVMMARIVM.

1 ☞Prælatus cum toto capitulo non poteſt bona eccleſiæ alienare:poteſt tamen illa diuidere.nu.3. & nu.6. & nulli poteſt concedere ob beneficium collatum.nu.4.

2 Oeconomus dicitur,cui res eccleſię gubernandæ mandantur.

5 Eccleſia eſt mater religionis & fidei.

7 Eccleſia & etiam minor poſſunt prouocare ad diuiſionem,quando ſibi expedit.

8 Prelatus q poſsit diuidere fruct⁹,nō proprietatē.

9 Prelatus quę bona poſsit alienare pro remunerando illum,qui fecit ſeruitia eccleſiæ:& quomodo.

v.ti.col.de teſt.in vj.Et ad Bal.hic vide quæ no.Bar.in tractatu Minoric. in lib.iij.Et vtrum poſt profeſsionem ingreſsi,poſsit adiri hæreditas,non expectata morte,vide nota.in hac auth.& per Barto.in tractatu Minori. Per Petr.de Anch.in cle.exiui.de ver.ſign.Reliqua vide per Bart.in l.ſi cùm dotem.in ſi.ff.ſolu.matri.

ADDE tam dictis Bar.hic quā apoſtillę Spe.in ti.de ſta.mo.ver.xlix. cū pluribus ſequētibus.& plura quę vide per Io. And.in rub.ibidem vbi ponit quęſtionem de vxorato ducto ad patibulum,cui iudex pepercit ſi in monaſterium ingrederetur. & ſi exiret, decapitaretur : ſi poſt tempus vxor illū repetat,an debeat decapitari:& an cùm mulier petit aliquem in virū,monaſteriū verò in conuerſum:quis obtinere debeat?Item ponit q. de illo qui inſtituit pauperes hæredes, quos fideicōmiſſarij nominarent, deinde ingreſſus eſt religionem,qui obtulit ſe,& ſua:quis habebit bona? Item q.de patre,qui filiæ reliquit cētum ſi nuberet, & l.ſi monaſteriū ingrederetur. Has & alias quæſtiones vide ibi, & in dicto tit.per ipſum.

c ✠P.PAV.P.¶Legitimam. Vide Fel.in c.in pręſentia.Iaſ.hic.

d ✠P.PAV.P.¶Intra annum probationis. Vide Barba.in c.ij.de teſta.col.j.& ſeq.in c.fin.in vij.col.de ſucceſ.ab inteſt.

e ✠P.PAV.P.¶Iubemus.Circa iſtam materiam,an & quādo factū prælati noceat eccleſiæ, vide Ange.conſil.cclxxv.inci.quia omne datum optimum.Item an prælatus poſsit pręiudicare eccleſiæ in quęrendis, vide Roma.conſi.clxxxiiij.Iaſo.in l.iij.§.ſi.ff.quod quiſque iur.& quæ habes ad Barto.in l.qui autē.in prin.ff.de ijs quę in frau.cred.Et quomodo negligētia prelati noceat eccleſię, vt ſi negligenter permittat ſententiam contra ſe non diſcuſsis iuribus eccleſię, vide Feli.in c.accepimus.ij.& ſeq colū. extra, de fide. inſtru.& ſi non ſoluatur canon per eccleſiam poſsit caducitatem remittere: vide Iaſo.in l.ſeruus.C.de pact. Et quomodo ſol⁹ pręlatus poſsit pręiudicare eccleſię præcipuè quādo redditur ad ius cōmune, vide Feli.in c.pen. vlti.colū. extra de pręſcrip.Et q non poſsit remittere ſolus pręlatus eccleſiæ collegiatę, vide Ale.conſi.cvj.vol. iij.colū.iiij.Item q pręlatus præiudicet eccleſię nō adimplendo cōditionem, ſub qua erat relictū, & quid in modo, vide Felin. in c.j.in pe.colū.de foro cōpe. vide ad Bart.in l.qui autē. ff.de ijs quę ī frau. cred.

10 Annui reditus cōnumerantur inter immobilia.

e IVbemus. [e] Hæc lex diuiditur per gl.in tres partes, vt patet ī ea.Prima pars breuiter hoc dicit:Prelatus cum toto capit.

1 nō†poteſt immobilia eccleſiæ alienare[f] h.d. iſtud

f prin. ¶Nota q œconomus dicitur,cui res eccle-

2 ſiæ†gubernandę mādantur.¶Secūdo nota q prę

3 lat⁹ eccleſiæ†pōt prædia eccleſię diuidere.¶Ter

4 tiò nota†q prelat⁹ nulli pōt cōcedere, ſeu conferre ſub occaſione beneficij collati. ¶Quartò nota

5 q eccleſia mater†eſt religionis, & fidei. breuiter oppo.ad hāc legē,& videtur q prælat⁹ nō poſsit bona diuidere.vt l.ſi pupillorū. ff.de rebus eorū. Huius timore ſunt plures ſol.hic. Vna, q hic loquitur de diuiſione,quæ fit gratia culturæ:vt diuidere cū colono.Ibi de diuiſiōe,q̄ fit inter dn̄os. arg.ff.de leg.ij.l.Caius.§.j.Et ſic cōcludit ex hoc q prælat⁹ eccleſiæ non poteſt diuidere cum alio. Alij dicūt, q hæc lex intelligatur ſecundū illā, q poteſt diuidere, ſi prouocetur : non tamen poteſt prouocare.Iſta ſolutio eſt vera in ſe:quia poteſt

6 †diuidere ſi prouocetur:non tamen poteſt prouocare.¶Sed quòd poſſet prouocare, eſt cōtra hanc legem,quæ loquitur generaliter.¶Alij dicunt q

g aliam eccleſiam pōt prouocare: priuatā non. Iſta ſolu.eſt cōtra generalitatem huius legis.¶Alij dicunt q poteſt prouocare quandocunq; ſibi expedit:& vide gl.& nota,& tene menti illā ſol.quā

7 oēs tenent, q eccleſia† & etiam minor poteſt prouocare ad diuiſionem quādo ſibi expedit : q a habet ſociū rixoſum,& cōtumelioſum.lex, ſi pupillorum.loquitur qn̄ ſibi nō expedit.quod in eccleſia procedit ſine dubio:nam eius impedimentum eſt perpetuum:ſed impedimentū minoris eſt vſq; ad ætatem perfectam.arg.eius quod not.in l.niſi finita.de tu.& ra.diſ.¶Alij dicunt, q poteſt diui-

h dere fructus,[h] nō proprietatē†quæ ſolutio eſt ve

8 ra & notabilis in ſe:tn̄ præcedens eſt notabilior. ¶Quæro vtrum eccleſia poſsit alienare remune-

9 rando eos,†qui fecerūt ſeruitia.Tex.hic vr̄ velle q ſic, à cōtrario ſenſu ibi:ad viciſsitudinē bn̄ficij collati.ergo &c.Dic breuiter q de rebus mobilibus pōt ſine dubio.extra,de teſta.c.relatum.& ibi not.per Inno.de immobilibus verò ſi quidem eſt beneficiū collatū, non pōt reuocare, vt hic.ſed ſi non eſt collatum, tunc ſic. Ita tenet hic gl.& in auē.de ali.& emphy.circa prin.dūtamen interueniat ſolennitas,quæ ponitur in auē.hoc ius porrectum. vel quæ requiritur de iure canonico : vt ibi

10 dicam.¶†Vltimò nota q annui reditus cōnume-

i rantur[i] inter immobilia.Simile in authen.de ali. & emphy.circa prin.& de non alie.circa prin.

f ¶Iubemus. Alienare. Et vide quæ dixit Bald.in auē. ſi qua mulier.,per iſtum text. in vlti. colū.ē.eod. Sed an poſsit eccleſiæ pecuniam mutuare. Bald.quòd ſic,in l. etiam. C. de fidei commiſ.

g ¶Poteſt prouocare.Nota hic tres limitationes ad l.pe. j.de præ.minor.q minor non prouocat ad diuiſionem. Fallit vt hic. Item fallit qn̄ eſſet aperta via minori per vnū ex maioribus: vt ſing.dicit Bal.in l.j.in ij.col.ff. de rebus eo.allegādo gl. ſing.in l.inter pupillos.ff.de admi.tut. Item fallit ſi illud quod veniret in communione eſſet ſibi damnoſum:vt hic tenet Bar.Bal. & Cy.& docto. ſed contra Matheſi.tenet contrarium.nunquid autem minor poſsit prouocari, dic q ſic:vt in l.fin.& ibi not.j.eod.& l.j.§.ſi communis.ff.de reb.eo.no.in d.l.pe.j.de prædijs minorum.& tūc opus eſt decreto:vt no. ē.in dictis locis, & per Matthe.hic.Et quando fratres volunt inuicem ſe diuidere, quis debet facere partē, & quis eligere, vide Bal.in l.ſuus quoque.in iiij.col.ff.de hære.inſti.& Bart.in l.j.j.de his qui ſe defer.lib.x.& vide quæ ibi dixi poſt eum.

ADDE ad quem pertineat facere diuiſionem, & capere partem, quando fratres diuidunt, Roma.conſi.cccclxxj.

h ¶Diuidere fructus. Illud tenet Bald.in l.j.de re.eo.vbi de hoc alleg.d.l. ſingul.

i ¶Connumerantur. Et credo tamen, vt dixi poſt Bart.in l.mouentium. de verb.ſigni.videtur tamen tex.j.ea.l.§.ſi.quòd vſuſfructus computetur inter immobilia & quod ibi no.Bar.& vide quod no.Cy.in l.ſi.§.his illud.C.de ſecun.nupt.

i POMATES.¶Hoc declara vt per Bald.in c.j.de feu.cog.& vide Roma.conſil.ccclij.& Alexan.conſil.ſuo ciij.in v.col.ij.volu.& Barba. in c.cum M.col.iiij.de conſtitu.& Are.conſi.xij.col.ij.ver. his tamen. &

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Bal.in prælu.feu.col.iiij.& Ang.in l.ſi conſtante.§.fi.ff.ſol.matrimo.& ibi Alexand.in vlti.colum.

a ¶Poteſt remoueri.vide quæ dixi poſt Bartol.in authent. ſed nouo iure. j.de ſeruis fugitiuis.

b ✠P. P A V. P.¶Ad primū.Iſtud ꝙ nō teneat̃ pretiū reddere, limita vt per Barb. poſt alios in ca.ad noſtram.extra, de reb.eccl.non alien. Vide de materia huius pretij latè Felin.in c.cū cauſam. in vj.col.extra, de re iud. & ibi etiam ponit de fructibus & melioramentis. & in vlti. col. ponit an poſsit eccleſiaſticos cōtractus approbare, ſi ſint vtiles.

c ¶Pretiū reddere. Et vtrum emptio rei eccleſię nō ſubſecuta ſolennitate debeat reſtitui pretium, adde Baldū. hic & in l. prædiū. j.de prædijs minorum.

✠POMATES.

e ¶Quid ſi dos eſt promiſſa,& nō data, vide circa hoc Ang.in cōſi. clviij. incipien. quidam nomine P. & in cōſil.xxxvj,& in cōſil.clxxx. Paul. de Caſt.conſil. cxxiij. Alexan. conſi, lxiiij. incip. ſtantibus his.ad fin.volu.iiij. Pau.de Ca. & Alexan.in l.ſi donatarius.§.fin.ff. de cōdic.ob cau.Bald.in l.fin.in j.col.C. de dotis promiſ.tenēt omnes cōtra Bart. pro quorum opin. bene facit Salic.in l.ſi conſtante.C.de dona.ante nupt. & tex.in l.ſi cū poſt.§.j.in ver.habet dotem, & ibi gl.ff.de admi.tut. Cōfirmatur præterea:quia ſtipulatio de dote lucranda,habet locū etiam in dote promiſſa tantū.l.ex morte.in fi.C.de pac,cōuen.quā alle. Aret.in rub. ff ſol.mat.& tamen ſtipulatio debet ſtrictè intelligi.l.quicquid adſtringendæ.ff.de ver.ob.Facit l.fi.in fi.j.ſol.ma. ꝓ opinione tamen Bar.vide tex.in l.de diuiſione.ff.ſol.mat.vbi maritus,qui debet lucrari fructus rei in dotē traditæ nō lucratur,ſi dos nō eſt tradita,ſed tātum promiſſa.ergo &c.Vide etiā Mathe.notabi.xviij.in vij.charta.Et an tale ſtatutū habeat locū in dote præſumpta,pone,mulier tranſiuit ad ſecūda vota, lex præſumit ꝙ cōſtitueret eam dotē ſecūdo viro,quā primo cōſtituerat, & hæc dicitur dos pręſumpta.l.mulier.ff.de iure do.& per Bar.in q.incipi.mulier habens amplū,dicit ꝙ ſic.Ita decidit Nicol.de Nea.in rub.ff,ſol.ma. vide etiā addita ad Panor.in c.cū contingat.col.fi.de reſcrip. Vide etiam Angel.conſil.cxviij.incipi.præmitto.& etiam Iaſ.in l.ſi donatarius.§. fi. col.pe.& ſeq.ff.de condi.ob cau.Vide plenè Feli.in rub.de ſponſa,col,ij. & vide Panor.in c.ex publico.de conuer.coniuga,& vide Iaſ,in authen. præterea.col.viij.in fi.j.vnde vir & vxor.Vide etiam aliquid circa materiam huius ſtatuti in l.ſi cum dotem.§.fi.per Alexan.ff.ſol.matri. & per Panor.conſil.j.in j.vol.Pau.de Caſt.in l.Deo nobis.C.de epiſco.& cleri. in fi.& conſil.lxxix.in ij.vol.& Fel.in c.tertio loco.de præſcrip. & Bart. conſil.cxxviij.Barba,conſi.xl.col.x.& conſi,xlvj.col,xij.vol.ij.& Anch. in c.canonum ſtatuta.de conſtitu.col.lxxxv.

d ✠P. P A V. P.¶Quid ſi dos.Circa iſtā materiā an ſtatutū loquens de dote data,habeat locū in dote ꝓmiſſa,vide Ang,conſi.clj,incip.Quidā nomine P,& cōſi.clxxviij.incip.pręmitto ad euidētiā. Alc.cōſi.cliij.ad fi.& cōmunis cōcluſio videtur cōtra Bar.hic:quia qui actionē habet,rem habere videtur &c.l.qui actionē habet.de reg.iur.tex.cū gl.& ibi Bar.& Bal.& Cuma.in l.ſi marito.§.ſi pater.ff.ſol.matri.& ibi Ang.in §. dotis. in auth.de nup.gl.in l.ſed hoc ita.ff.de re iud.vbi vide Alex.conſi.incip. ſtatuto cōmunis.& in l.fi.C.de dot.promiſ.vide Matheſ.notab.lxxv.vide Pau.conſi.cxxiij.Vide Soc.in l.de diuiſione.in prin.ff.ſol.mat.Et ideo ſtāte ſtatuto ꝙ exiſtētib⁹ maſculis filia dotata nō ſuccedat, habet locū in filia,cui eſt promiſſa vel legata dos. Bart.in l.Titio. §. Titio genero.ff.de condic. & demon. in ver.quæro ſtatutum eſt. Ale. vt ibi addi in conſil. ccclxxx.in v.col.licet Barto.hic teneat ꝙ vbi ſtatutum loquitur de dote,nō habet locum in dote promiſſa. Contrariū tenuit ipſemet in conſi.cxxxj. incip.ſtatuto ciuitatis Eugubij. Et in conſi.incip.ſtatuto ciuitatis communis Sardiani.Text. & ibi Bal.& glo.in l.fi.C.de dote promiſſ.in l.ſi prędiorum.C. ad leg.Fal. l.j. C. de dote cau. non nu. & definitio dotis,de qua in rub.ff.ſol.matr.cū alijs ſupra allegatis.Contrariam tamen ſentētiā cum Bartolo hic quādo ſtatutū loquitur de dote data,ſequitur Paul.de Caſtr.cum limitatione,quadā & idem Paul.in l. ſi marito. §. ſi pater.ff.ſol. matri. & Andr.de Iſer.in c. j.de na.ſucceſ. feu. in xiij. & xiiij. col. & in commen.cōſti. regni, conſt. in aliquibus conſuetudinibus.vbi videtur velle non ſufficere dotē eſſe promiſſam,imò nec datam marito niſi expreſsè de conſenſu mulieris. vide Socin.in d.l.de diuiſione.in ij.notab.ff.ſolu.matri. Alexā.in l.ſi donaturus.§.j.ff.de condic.ob cau.vbi etiam vide Iaſ.in iij.col. An autē ſtatutum loquens de dote reſtituenda,habet locum in dote data ſolùm:vide Iaſonem in rub.ff.ſol.matr.in iiij.& ſeq.col.ponit queſtionem Bar.hic.Item ꝙ ſtatutū loquens de dote promiſſa,non habeat locum in dote promiſſa per pactum nudum:vide Barb.conſi.xvij.vol.iij.in j.& ij.col.Itē ꝙ ſtatutum loquēs de data dote procedat in dote promiſſa,ſaltē quando marit⁹ eſt confeſſus habuiſſe dotem propter promiſsionem ſibi factam iuxta ea quæ notat in l.pen.§.ſi vir.ff.ſol.matri.Vide Bart.in conſi.cxxxij.incip. ſtatuto ciuitatis Eugubij. Et ibi etiam ꝙ quando promiſſor eſt in mora habet ſtatutum,licet loquatur de dote data,vt etiam tenet Alex.conſil. lxiij.in iiij.vol.ad fin.in l.ſi donaturus.ff.de condic.ob cau.& Iaſo.Pau. de Caſt.hic,qui dicit ꝙ requiritur.interpellatio,nec ſufficit mora irregularis ex eo ꝙ maritus ſuſtinuit onera matrimonij. Sufficeret tamen mora per lapſum diei,vt per Bar.in d.conſil.

c ¶Promiſſa & nō data. An ſtatutū loquēs in dote data, verificet̃ in dote ꝓmiſſa. Bar.hic ꝙ nō. Sed Bar.cōtrariū conſuluit in conſi.incipiēte:Quęritur an ſtatuto.qđ ſeqtur Bal.in l.fi.in ij.col.C.de do.ꝓmiſ.Si aūt ſimpliciter diceret̃:maritus lucret̃ dotē:tūc nō eſt dubiū ꝙ verificatur in dote cōfeſſata:aliàs nō.Gl.in l.ſi donaturus.§.fi.iūcto tex.ff.de cōdi.ob cau. Et an tale lucrū maritus lucretur extātibus liberis cōmunibus:allegatur tex.ꝙ nō in aut̃.vt liceat ma.& auię.§.quia verò ex cōſenſu.& §.quia verò quædā.col.viij.Contra quod eſt caſus in terminis in aut̃.ſed hodie.C. de adul.in fi.ibi dotalem,&c.& adde quod in ſimili no.Bart.in l.nihil.ff. alienauit

S V M M A R I V M.

1 ☞Facta contra legem, habentur pro infectis.

2 Prælatus alienans iniuſtè remouetur ab adminiſtratione.

3 Notarij,qui faciunt inſtrumenta illicita, ſunt ab officio remouendi.

4 Dictio imò quòd ponatur correctiuè.

5 Agentes & patientes pari pœna puniuntur.

6 Diſpoſitio huius.§.an habeat etiam locum in muneribus vel rebus promiſsis.

7 Statutum ꝙ vir lucretur tertiam partem dotis vxore præcedente in matrimonio:an habeat locū in dote promiſſa.

8 Oeconomus clerici,& etiam parochiani admittū tur ad vendicandum res eccleſie alienatas.

9 Oeconomus,qui alienauit,quando admittatur ad vendicandum alienata per ipſum.

10 Contra factum proprium qn̄ quis venire poſsit.

11 Oeconomus delinquēs an priuetur ipſo iure, vel per ſententiam,ab adminiſtratione.

12 Lex ſi imponat pœnā alicui facto,qn̄ dicatur eam imponere ipſo iure.vel requiratur ſententia.

13 Iudex quando quis poſsit eſſe,& notarius: & ſic acta ſcribere.

14 In iuriſdictione voluntaria quis poteſt eſſe notarius & iudex,& facere præceptum guarentigię.

15 In cauſis breuioribus quis poteſt eſſe Iudex,& notarius.

16 Vicarij q ſunt ꝓ cōmitatū ſunt iudex, & notari⁹.

17 Bona delinquentium circa alienationem bonorum eccleſiæ applicantur fiſco.

Sanæ ſi hæc. Si alienatio fuerit facta contra hanc legem, punitur accipiens,& cōcedens,& notarius ſcribens. hoc dixit vſq; ad §.ſane.ſecūdū quod dixi in ſummario. Iſte §.habet tres partes:quia in prima punit accipientem:in ſecunda cōcedentem:in tertia notariū ſcribentem,& iudicem authorantē. Partes videbitis in ponēdo caſum. Nota ꝙ quæ con-
1 tra legem fiunt,†pro infectis habentur. Videbitis j.de legi.l.non dubium. ¶Secundò nota pœnā quæ imponitur emēti cōtra interdicta huius l.
2 ¶Tertiò nota ꝙ prælatus,†qui alienauit iniuſtè:
a ab adminiſtratione pōt remoueri[a]. ¶Item nota
3 quòd notarij qui faciūt inſtrumenta†illicita,ſunt
b puniendi,& ab officio remouēdi. ¶Ad primū[b] opp.ꝙ nemo debet locupletari cū aliena iactura. vt l.nam hoc natura.de cōdi.indeb.de reg.iu.l.iure naturę. Dicit glo.fateor ꝙ de ęquitate naturali
c ęccleſia debet pretiū reddere.[c] Hoc aūt an ſit verū ꝙ eccleſia teneatur pretiū reddere: dic ꝙ ſtatim dicam in aut̃.q res.vbi gl.explicat melius quàm hic. ¶Secūdò opp.ad §.œconomus.& ſunt diuerſę literæ:quia habēt aliqui,imò:ꝓut eſt imò:videtur
4 ꝙ dictio imò,ponatur†correctiuè:vt l.ſi ita ſcriptū.de hęredi.inſti.de manu.teſta.l.Stichus. imò dic,vt dixi s̃.in prima cōſtitutiōe.§.qbus.¶ Et nota tu iuuenis ex hoc principio ꝙ agētes & patien-
5 tes†pari pœna puniuntur. ¶Item opp.de l.ſi eccleſię.j.ti.j.Solue vt ibi. ¶Veniamus ad quęſtiones:& aduertatis:quia ſunt vtiles. Dicitur hic in prima parte,pretia quidem,vel munera,quę eius
6 gratia data,&c.quid ſi fuerint promiſſa†& nō data: an eccleſia poterit petere illud pretiū? Plac.ꝙ nō:quia quędā honeſtè retinētur quę tamē inhoneſtè petūtur:vt l.j.§.j.ff.de varijs & extraordina. cognitio. Videtur glo.tenere cōtrariū per aut̃.qui res iam dictas.vbi donatarius reddit rem, & tantūdem vltra. Item recipiens in emphyteuſim reddit rem:& tenetur ſoluere quod promiſit. ¶Et eſt eſt vtile multū ad quęſtionē,quā vidi ſemel diſpu
7 tari.Statutū eſt ꝙ muliere†decedente in matrimonio ſine liberis,vir lucretur tertiā partē dotis da-
d tæ.¶ Quęritur quid ſi dos[d] eſt promiſſa & nō da-
e ta.[e] Hic videtur gloſ.& tex.ſimul cum glo.quod idē.Cōtrarium eſt verum;probatur in aut̃. q res. per tex.Sed quidā doctor,qui eam diſputauit allegat ſolū ſic:non eſt noſtrum legē extēdere. Cum igitur ſtatuta non recipiāt interpretationē extenſiuam:ſtatutum,quod loquitur in dote data, non habet locum in dote promiſſa.Et nihil aliud allegabat.Sed pro hoc induco text.in aut̃.de non eligen.ſecun.nub.§.fi.colla.j.Non obſtat hæc gloſſ. quia hæc extenſio fit per aliam legem hoc ſtatuētem:nec procedit aut̃.qui res iam dictas. declarando,imò de nouo ſtatuendo, vt videbitis. ¶Vlterius quæro:dicitur hic ꝙ œconomi poſſunt vēdicare.quid de alijs clericis,qui ſunt in eccleſia? Glo.
8 dicit,& bene indiſtinctè,† ꝙ quilibet clericus, & etiam in ſubſidium parochiani eccleſiæ,admittuntur ad rem vendicandam.vt j.de accuſa.l.ſi quis. & habetis text. melius extra, de rebus eccleſiæ non alienam.c.ſi quis preſbyterorum. dic vt ibi.
9 ¶Tertiò quæro,nunquid idem œconomus† qui

rerum amo. Et ad prædicta vide gl.in auť.de nup.§.qa verò.& vide aliquid Inſtitu.de actio.§.fuerat.in viij.charta.in verſi.& aduertas. Et adde quod Ant.in conſi.clxxix.tenet quòd ſtatutum in dote data, habeat locum in dote promiſſa, ſi contractum eſt matrimonium: qa tunc, ſtatutum fuit factum in remuneratione onerum matrimonij: & vtrobique ſit par mēs, & ratio debet eſſe eadem diſpoſitio. l.adigere.§.quãuis.de iure pat. l.quod dictū.de pa. l.cū tale.§.falſam. cum ibi no.de conditio & demō. Et quod dos promiſſa ita appelleť dos, ſicut data probatur in rubric. & per totū. C.de dote cau. non nu.l.ſi mulier.§.ſi dos ff.ꝙ me.cā. et ff.đ col.do.l.j.§.& ſi verò tm̄ ꝓmiſ ſa.et ĩ l.filię dotē.j.đ col.& iuxta.no.in deffi.dotis in l.j.ff.ſol.ma. ibi vide hic ſunt fundamēta ſua ibi: nec ibi facit mētionē de doctorib⁹ hic, nec alibi Paul.de Caſt. in l.ſi marito.ff.ſolu.matrimonio.videtur ſimpliciter cū Bartol.hic & vide conſilium Barto.quod incipit, ſtatuto cauetur quòd vir.vbi tenet quòd ſi promittens fuit in mora habeat locū ſtatutū: quia ad damnum moroſi dos debet haberi pro ſoluta.l.Labeo ſcribit ſi bibliothecam.ff.de contrahen.empt.l.in executione.§.ſi.de verbo.obliga. Itē ſequitur Bald.in l.fin.j.de do.promiſſ.per illum tex.iuncta glo. ibidem Paul.de Ca.& Roge.in d.l.ſi donaturus. Et hanc opinionem tenet Ang. per illum textum cum gloſſ.in autentic.de nup. Et ita conſuluit. Angel. in conſil.cxj.quia mora irregularis contrahitur in dote.l.fin.§.ſi.de iure do.& quod ſecus ſit, ſi maritus ſit in mora tenet Bald.in l.ſi pater.C.de iure dotium. Et hoc idem concludit Nico.de Neapo.in rubri.ff.ſolu.matr. & idem tenet Mar.& ſic Nico.tenet argu.l.ſi.j.ad legē fal.cuius authoritas fuit excellens, & ſumma.ſecundùm Alberi.in l.vbi adhuc.j.de iure do.opi.tamen Bald.ſequitur ibi Bartol.& Ro.in l.ſi ab hoſtibus.§.ſi vir vxorē.ff.ſolu.matr. Et an dictū ſtatutum de dote lucrãda habeat locū ante traductionē vxoris ad domum viri, vel ante conſeruationem matrimonij, vnde per Bar.in l.nihil.ff.rerū amo.per Bal.in l.Deo nobis.j.de epi.& cleri.& in l.non ſine.j.de bo.quę lib.l.pleniſsimè.per Sal.in l.cū te.j.de dona.añ nup.per Roma.in d.§.ſi vir vxorem.in l.ij.§.j.ff.de condi.ob cau. Et dicit ꝙ eſt caſus in authen.vt exactio.inſtant do.§.ſi.colla.vij.& not.in authen.de non eligen.ſecun.nuben.§.pen.in gl.magna.aliàs eſſet melioris conditionis moroſus, contra l.non ſolum.de noxa.

a alienauit admittatur ad rem vendicandam [a]. Glo.
iſtam quæſtionem inducit ad aliud brocardum,
vtrum quis poſsit venire conta factum ſuum, qđ
determinatur in l.poſt mortem de adopti. Sed fi-
10 naliter ſcias † ꝙ in hoc paſſu iſta eſt veritas. Quan
doq; illud quod fit, reuocatur ratione publicę vti
litatis: & tunc poteſt quis venire contra factum
ſuum: vt l.j.de lib.cauſa.& l.iuris gentium.§.ſi
paciſcar.ff.de pactis. Vnde cū hæc reuocatio fiat
ratione publicæ vtilitatis, ipſe idē œconom⁹ face
b re poterit.& vide gl.¶ Quęro [b] vlteri⁹ in ver.œco
11 nomus.vtrū priuetur ab adminiſtratione † ipſo iu
c re, an per ſententiam. [c] Gloſſ. dicit ꝙ per ſenten-
tiam.dicit enim, priueť.non ꝙ priuatus ſit.& vide
glo.tuam not.& ſigna eam.¶ Quando lex impo-
12 nit † pœnam amiſsionis vel rei.vel actionis.ſi ex-
primatur in ea ipſo iure, vel per ſentētiã: certè ſta
mus dicto: vt l.cõmiſſa.ff.de publi. Vel diſtingue
vt hic. Aut vtitur verbo præteriti vel præſentis
d tēporis. [d] vt, priuat⁹ ſit, [e] & intelligitur ipſo iure.
e Aut verbo futuri tēporis: & intelligitur p ſentē-
tiam: vt hic, niſi addatur dictio mox, vel ſtatim:
quia tūc intelligitur ipſo iure: aliàs ſecus, cùm nō
eſſet ſtatim: vt in auť.de inceſt. nupt.§.j.colla.ij.
& ꝙ no.dixi plenè in l. Imperator.de iure fiſci.&
dixi in auť.q ſemel.quomodo, & quãdo iudex.&
auť.nouo iure.de pœ.iud.qui malè iud. Videbitis
in l.in criminali.de iuriſ.om.iud.& l.ſi qs maior.
13 de tranſac.¶ † Venio ad tertiam partem. quæro,
f vtrū iudex ipſe poſsit ſcribere [f] acta, quę fiunt co-
ram ſe: vt ipſe ſit iudex, & notarius. Tex hic cum
gl.videtur velle ꝙ ſic.& vide gl.quã nota. Cōtra-
rium tenet Inn.in c.cū à nobis.extra, de teſti. qđ
probatur per c.qm̄ contra falſam.extra, de prob.
Gul.dicit, quędã fiũt à iudice nō in forma iudicij:
vt puta, facit aliquas literas teſtimoniales: tunc
ipſemet hoc pōt ſcribere: vt l.diuus, de offi.pręſi.
& l.ſi publicanus.§.j.ff.de pub. Facit de procur. l.
ſi ꝓcurator. Sed ſi ſint alia acta, quę fiũt in forma
iudicij: nō poſſunt ſcribi ab ipſomet iudice: vt l.ne
in arbitris.j.de ar.& d.c.qm̄ cōtra falſam. Nō ob-
ſtat hęc lex: qa debes ĩtelligere ꝙ ipſemet idē erat
g iudex & notari⁹: [g] hoc eſt, iudex chartulari⁹: qa de
14 iuriſdictiōe † volũtaria ipſemet iudex pōt ſcribere.
Ita loqtur hic: & ita obſeruat cõſuetudo p Tuſciã.
Nã Ipſemet iudex, hoc eſt notarius iuriſdictionē
habēs facit p̄ceptū guarētigię: & ſcribit ipſemet de
p̄cepto qđ ipſe facit. Idē videtis in iſtis iudicib⁹ or
dinarijs, qđ ipſimet interponũt authoritatē, & ſcri
15 būt.¶ Itē p̄dicta intelligo vera, etiã in cauſis † bre
h uioribus [h] q̄ poſſunt agitari ſine ſcriptis: vt in auť.
niſi breuiores.de ſentē.ex breuic.reci. Cū eñ ſibi
iudici crederet, vt ibi dixi: credať & eius ſcripturę.
16 & ita obſeruat conſuetudo. Nã iſti vicarij, † q ſunt

a ¶ Admittatur ad rem vendicandam. An poſsit quis venire cōtra factum ſuum, vide per Bar.in l.iuſiurandum.quod ex conuentione.§.procurator.ff.de iureiuran.vbi pleniſsimè.

b ☙ *P. P Æ V. P.* ¶ Quæro. Vide quæ ſcripſi in l.tranſactionis.C. de tranſactio.

c ¶ An per ſententiam. Vide Bart.in dicta l.Imperatores. Et pro limitatione iſtorū, ſi teſtator piuat aliquem per verba futuri temporis: vt ſi hæres fecerit tale quid, priuetur hæreditate, & c.induciť priuatio ipſo iure. Ita not.dicit Bal.in l.prima.C.de his quæ pœnæ nomine.in x.colum. ¶ Item not.quòd verbum careat, importat priuationem ipſo iure: vt eſt glo.& ibi Angel.in l.prouidendum.C.de poſtulando. Quid ſi per verba præſentis temporis vtrum intelligatur, ipſo iure, vide gloſ, in l.ſi quis in tantam.circa mediū.j.vnde vi.quæ dicit quòd intelligitur, & eam ſequitur Bartol.ibi.& Bartol.in authenti.qui ſemel.ad finem.C.quomodo & quando iudex. Imo.verò format hoc dubium in c.ſi diligenti.de foro cōpetenti.& quia non vidit gl.illam vel Barto.in locis præalleg.dixi: puto ꝙ p ſententiã: quia in pœnis debet fieri ſtricta, alibi larga ĩterp̄tatio, &c.

d ☙ *P. P Æ V. P.* ¶ Temporis. Vide de materia Roma.ſing.iij.ſcripſi in l.criminali.infrà de iuriſdi.omni.iud. Et limita iſtud ꝙ per verba futuri temporis non inducatur priuatio ipſo iure, niſi eſſent verba geminata caſſa & irrita, vt ſcripſi ſuprà, in authentica, caſſa. in principio ſuprà eod.titul.

e ☙ POMATES. ¶ Vt priuatus ſit. Et intellige.l.ventrē verbo præſentis tpis vel præteriti intelligitur ipſo iure.de quo vide Mathe.notabili cxij.incipiente. Notatur quòd vbicunque per legem. vbi multa adducit de ipſis dictionib⁹ mox, ſtatim, omnimode, omnino, omnibus modis, & ſimilibus. Vide tamen tex.qui vtitur verbo futuri temporis: & intelligitur ipſo iure, in l.improbum.j.ex quibus cau. infa.irroga. Et vide tex.& ibi gl.in l.j.C.ne lite penden.& vide Roma.in ſing.ſuis tribus primis. Et vide text.in l.quoties. in verbo, ſpoliatur, & in verbo, ſeruatos. iuncta gloſ.de dig. lib.xij.& vide glo. in verbo, meritū. in c.dilecta.de reſcript.& vide tex. in c.auditis.in verbo, irrita ipſo iure.& ibi glo.extra, de elect.in ca.ſcriptū. in verbo, priuari. in ſi.& ibi gl.eod.titu.& text.in auť. adhuc iuncta gloſ. in verbo, cadať.de vſur.& gl.in verbo, cōdemnatum. in c.reperiuntur.j.q.j.& in c.infamis. in verbo, irritum. extra, de reſtitutio.ſpoliato. Vide etiam gl.in c.cùm Bertoldus.in verbo irritãda.extra, de re iudicata.& in l.j.in verbo, confirmabitur.ff.de ſer.& Alex.in l.j.col. iiij.j.de eden.& gl. in l.j.j.de reſcin.vend.in verbo, irrita.& in l.cùm omnia.ff.de mino.& l.quod dictum.ff.de pac. Vide etiam Feli.in c.j.col.v.de reſcript.& Cepo.conſi.xij.& Barba.conſi.xij.col.ij.volu.j.& conſi.xxiiij.in iij.col.& vide glo.in l.ſi quis aduocatus.in verbo, arceantur.j.de poſtulan.& Barba.cōſilio xj.col.x.volu.ij.& col.xvj.& col.xij.& Anto.de Butr.conſil.iiij.& conſil.xxij.col.j.& Roma.ccxij.col.fina.& Felin.plenè in c.Rodulphus.col.xvij.& vj.ſeq.de reſcript. Panor.in c.ij.in fine.& ibi ſcribentes, de foro compet.& Cardinal.conſil.cxxviij.in fine.& Panor.in ca.ſi diligenti.colum.vj.in fine.de foro competen. Anna.conſil.xxxiij.in j.dubio.& ibi addi.aliquid per Felin.in c.ij.col.ij.de reſcript.& iij.& Panormi.in c.ij.col.ij.in glo.in c.ſi quis ex clericis.in verbo, ſit anathema.xxiij.diſtinctio.de vita & honeſta.cleric.in verbo, ſit anathema.& text.in c.ne captandæ.de conceſ.præben.in vj.Feli.in c.ex tenore.col.antepe.de reſcrip.& Panor.in c.nonnulli.§.ſunt & alij.col.iij.eo.tit.& in c.quiſquis.col.iij.de ele.& Gemini.in c.j.in fine.de iureiur.in vj.& Panormi.in c.clericis.xij.& xiij.col.ne cle.vel mona.& Feli.in c.ſi.in prin.de offi.deleg.

f ¶ Scribere. Et an iudex poſsit ſcribere acta.& ex hoc dicit Imo.in c.cum à nobis.ꝙ licet credatur priuatæ ſcriptutæ, per ſubſcriptionem teſtium, vel comparationem literarum. Fallit in literis iudicis, ac etiam ita limita & intellige vt pulchrè per Bar.in l.ſeruus communis.l.ij.de ſtipulatio.ſeruorum. Et iſta faciunt, an citatio poſsit committi notario, & ipſe idē poſſit ſcribere relationem propriam. De quo per dominum Anto.in ca.j.de iudi.nec videtur hoc poſſe tolerari in cauſis breuioribus: per not.per Bar. hoc tenet Imol.in c.primo. Tu adde quod not.Bart.& quod ibi dixi in l. ex ſententia.C.de teſta.tute. Et ad hoc vide quod not.dicit Bar.in l.comperimus.in fine.C.de proxi.ſacrorum ſcrini.libro xij.& Bal.in l.ſi conſul.ff.de adoptio.quod not.Canoni.in cap.quoniam.extra de probatio.dicit Bald.in auť.niſi breuiores.ꝙ iſti iudices villarum, maximè in breuioribus cauſis.poſſunt eſſe iudices, & notarij. Ita dicit in d.auť.niſi breuiores.de ſenten.ex breui.reci.& ponit etiam Bartolus hic, & dicit Bal.etiam in l.cùm ſententiam.infrà, de ſenten.ꝙ iudex poteſt ſcribere & legere ſententiam.j.de ſenten.quod intelligo vt ibi. Et hic adde do.Ant.& Abbatem in c.iij.de probatio.

g ¶ Iudex & notarius. Vide Bar.in l.poſſeſsio.§.& ſi poſſeſsio.de acquir.poſſeſ.& in l.non fatetur.in titu.de confeſſ.& in l.error.C.de iuris & facti ignoran. Aduertendum tamen, quòd ſi notarius habeat authoritatem à ſtatuto, non poterit facere præceptum guarentigiæ: vt not.Bald.in l.adopti.j.de adopti.per Angel.& Imol.in l.ait prætor.in princip.ff.de re iudic.

h ¶ Cauſis breuioribus. Et iſtud tenet etiã do.Matheſil.in ſuis not.in j.no. Et ita dicit limitari debere no.per Inn.in d.c.cum à nobis. Quando autem dicatur eſſe plenè probatum in iſtis breuioribus cauſis,: vide per eundem do.Mathe.in ij.no.& dixi poſt Bar.in auť.niſi breuiores.j.de ſenten.

h ☙ POMATES. ¶ Breuioribus. Iſtam doctrinam Bartoli reprobat Matheſil.not.ſuo primo.& Barba.conſilio lix.columna ſeptima.volumine j.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶Poteſt concedi. Et an iſte contractus ſit nominatus: vide Bal. in rub. C. de rerum permu. Et dum textus hic in fine dicit, ꝙ ab eccleſiaſticis perſonis poteſt vendicari.

ADDE in ſimili tex. in c. ſi qs preſbyterorū. extra, de re. eccl. nō ali. & habet locū hoc in reb⁹ eccleſiaſticis. In re verò fiſci, eſſet ſecus: qa nō poſſet niſi habēs authoritatē agēdi à ciuitate: vt voluit Bar. in l. prouinciali. §. j. ff. de ope. no. nun.

b ¶Aedificare. Si autē pactū nō interueniſſet, melioramenta ſpectarēt ad emphyteutam: vt no. Bald. in rubr. j. de iur. emph. circa prin. cū cōcordan.

※ *P. P A V. P.*

c ¶Hoc ius porrectū. Circa materiā huius auẗ. vide Alex. conſi. iiij. in iij. vo. Quid aūt ſi eſſet aliqs p̄latus nō habēs capitulum, qualiter debeat ſolēniter alienare: vide Ro. cōſi. xxxvj. Qn̄ autē in dubio p̄ſumaẗ contractus factus in vtilitatē eccleſię: vide Bald. in c. j. ī ij. col. q feu. da. poſ. de quo etiā infra. Item an iſta auẗ. ſit canonizata, an & qn̄ cōſuetudo poſſit alterare ſolēnitatē in alienatione rei eccleſiaſticæ: vide p Fel. in c. cū cauſam. in iij. & ſequē. col. extra, de re iudi. Deci. in c. j. col. j. de cōſuet. Itē an ſubſiſtēte maxima neceſſitate poſſit prelat⁹ alienare bona eccleſię prohibita alienari ſine debitis ſolēnitatibus: vide Paul. de Elea. ī v. q. inci. In Chriſti noīe in iiij. col. ī prin. & in pe. col. & poſtea ī fine illi⁹ queſtiōis, vbi ponit concluſionē. Et an conſuetudo poſſit alterare ſolēnitates requiſitas in alienatiōe rei eccleſię: vide latè Iaſonē in l. de qbus. in xvij. & xviij. col. ff. de legib. Item ꝙ vbi interuenerunt debitę ſolēnitates, p̄ſumatur cōtract⁹ factus in vtilitatē eccleſiæ: vide Alc. cōſi. lxxix. ī iiij. co. Iaſ. in l. pacta nouiſſima. C. de pactis. in ij. col. Item vno caſu pōt p̄lat⁹ ſine ſolēnitate locare ad xxxix. annos, videlicet quādo locaſſet ad tēpus, & cōductor feciſſet plura melioramēta, quæ eccleſia non poſſit ſoluere quia finito primo tempore poſſet relocare ad annos xxix. Vide Bal. conſi. xlvij. inci. quidam v. Abbas in ij. col. vol. j. per text. in auẗ. de alien. & emphy. in §. locationes. Item ad aliud dictū eſt preſumi cōtractum in vtilitatē eccleſiæ quādo interuenerūt, debitæ ſolēnitates: vide Iaſ. in c. j. in ij. col. & ſeq. qui feu. da. poſ. An autem cōtractus alienatiōis fact⁹ cū ſolenitatibus debitis ſit validus mero iure, ſi nō ſubſit cauſa legitima, vide Fel. in c. quæ in eccleſiarum. in j. colum. de conſtitu. Barb. conſil. xl. vol. j.

※ *P. P A V. P.*

d ¶Abbatis. Vide Barba. in c. j. in j. & ij. col. de reb. eccle. non alien. Gloſſ. in Clem. j. in verbo, pro primo. de reb. eccl. non alien. vbi Car. Imo. & Abb. Vide aliquid per Bal. hic, & Alc. in apoſtil. Pau. de Ca. hic, Abb. in c. ſtatuimus. in j. co. extra, de tranſac. poſt Inn. ibi vide Angelicam in verbo alienatio. in verſ. xiij. incipi. quia dicitur ſuperior. Vide Barba. in cōſil. xl. in iij. & iiij. col. vol. j. qui diſcrepat à concluſione, quam firmat cōtra communem in d. c. j. de reb. ecc. non alien.

e ¶Solicitudinē iudicis. Adde ꝙ eo caſu, quo p̄hibita eſt alienatio, eo caſu erit prohibita tranſactio. Tex. eſt no. in l. non ſolū. j. de prædijs minorum. no. Bart. poſt gloſſ. ibi in l. j. C. ſi aduer. tranſac. Et adde ꝙ iſtę ſolēnitates non requiruntur in vēdicatione facta à mendicātibus, ſecūdū Bal. in auẗ. ſi qua mulier. §. eo. & hic, in pen. col. ſed Abb. Siculus poſt alios in c. nulli. de rebus ecc. nō ali. tenet quòd iſtę ſolennitates requiſitæ in eccleſia, habeant locum in omni loco pio. & etiā Bal. hic. Adde quid ſi nō fuit adhibita cognitio, tamen alienatio fiat ex cauſa vera: an valeat? Vide Fede. conſi. cxlij.

per comitatū habēt iuriſdictionē in cauſis modicis: & ipſi præcipiunt & ſcribunt. Tene mēti: iſta enim quotidiana ſunt. ¶Itē quęro, iſta bona cui applicantur. In gloſſ. ſunt opiniones. & finaliter
17 †tenet, ꝙ applicantur fiſco. & hoc placet. Quod examina vt dixi in l. agraria. de termi. mo. & eſt eadem glo. quam nota & tene menti &c.

SVMMARIVM.

1 ☞Vſusfructus rei eccleſiaſticę ad certum tēpus, vel ad vitam recipientis poteſt alienari.
2 Pactum ꝙ res conceſſa in emphyteuſim, cum melioramentis reuertatur ad eccleſiam, valet.
3 Poſſeſsio transfertur ex inutili contractu.

Sanè ne omnis. Hic incipit tertia pars principalis legis, breuiter. h. d. Vſusfructus rei eccleſiaſticæ ad
1 certū tēpus, †vel ad vitā recipiētis, poteſt cōcedi[a]
a hoc pacto, ꝙ vſufructu finito reddatur res,: aliàs tātundem reddatur. h. d. vſq; ad fi. ¶Nota caſum, in quo permittitur eccleſię ꝙ alienet vſumfructū. ¶Hoc anno allegaui hunc tex. pro caſu in vna q. tali. Eccleſia ſanctæ crucis de porta ſancti Petri cōceſsit caſalena quæ ſunt in emphyteuſim hoc pa-
b cto, ꝙ liceat ibi ędificare[b] domū. & ſubijciebaẗ in inſtrumēto, ꝙ caſalena cū domibus reuertātur ad
2 eccleſiā. † Certè valet hoc pactū: vt videbitis per hāc legē. ¶Quęro vtrū ex inutili cōtractu trāsferatur poſſeſsio. Tex. hic in fi. videtur velle ꝙ nō.
3 Contrariū †eſt veritas: vt l. j. §. ſi vir. de acqr. poſſ. Non obſtat ꝙ hic accipitur poſſeſsio pro re ipſa, ſeu p̄prietate rei: vt l. interdū. de verb. ſign. ¶An autē ex inutili cōtractu trāsferatur poſſeſsio & dominiū: dicemus in l. nō dubium. j. de leg. ¶Quęrit gl. dicitur hic: reliquit qūo debet relinqre. Et dic vt in glo. & bene. ¶Vltimò ſcias, ꝙ ſicut hæc lex habet tres partes. Prima eſt prohibitoria. Secunda eſt punitoria. Tertia eſt permiſſoria. Ita hic ponūtur multæ auẗ. & primò debemus videre prohibitorias: ſecundò punitorias; tertiò permiſſorias. ideo incipiamus ad auẗ. hoc ius porrectum, &c.

SVMMARIVM.

1 ☞Actio, id eſt, actus pius.
2 Res eccleſiarū pn̄t pignorari abſque traditione.
3 Sex caſus qbus res eccleſiæ prohibentur alienari.
4 Fructus ꝙ primò cōputentur in vſuras. & poſtea in ſortem.
5 Ordo ſcripturæ ꝙ attendatur quādo mens eſt incerta: ſecus ſi certa.
6 Quarta centeſimæ quæ dicatur.
7 Authoritas ſuperioris ordinantis rectorem in eccleſia, requiritur in alienatione rerum eccleſiæ.
8 Authoritas Abbatis ſola ſufficit, quādo alienantur res eccleſiæ ſibi ſubiectæ.
9 In alienatione rerumq; eccleſiæ omnes conſentire debent, & ſubſcribere.
10 Monachi pręſentes debēt cōſentire in alienatione rerum eccleſiæ: & abſentes non vocantur.
11 Monachi iurāt debitū ſubeſſe vt alienatio teneat.
12 Creditor debet probare debitum conuerſum in vtilitatem eccleſiæ. & nu. 14.
13 Quod pretium fuerit ſolutum, pertinet ad iudicis ſolicitudinem.
15 Creditor fauore eccleſię cogitur rem eccleſię etiā mediocrem accipere inſolutum.
16 Pro modico debito non debet vendi res magna.
17 Pecuniam fuiſſe conuerſam in vtilitatem eccleſiæ, duobus modis probatur.
18 Cōſuetudo, q̄ eſt cōtra libertatē eccleſię, nō valet.
19 Solennitas huius auẗ. ꝙ non requiratur in alienatione rerum eccleſiæ: ſed illa, quæ ponitur xij. q. ij. in c. ſine.
20 Nomina debitorum eccleſiæ ꝙ prius vendi debeant, quàm mobilia.
21 Creditor poteſt vēdere rem eccleſiæ ſibi licitè pignoratam abſque ſolennitate.
22 Nomina debitorum quando computentur inter mobilia vel immobilia. remiſsiuè.
23 Diſpoſitio huius auẗ. an habeat locū in creditore, quo ad probandū cōuerſionē in vtilitatē eccleſiæ.

c
Hoc ius porrectū.[c]

Iſta auẗ. diuidiẗ in partes ſeptē. Primò legē extēdit. Secūdò p̄hibet alienationē ſimpliciter. Tertiò p̄mittit pignorationē in caſu neceſsitatis. Quartò p̄mittit vēditionē, ſi creditor nō reperiaẗ. Quintò p̄mittit dationē inſolutū ſi nō reperiẗ emptor. Sextò declarat q̄ res debeant vēdi. Septimò qs intelligaẗ creditor. Secūda ibi: vt nec. Tertia ibi: īcertis. Quarta ibi: qđ ſi nolit. Quīta ibi: emptor. Sexta ibi: ſi tn̄. Septima ibi: & is creditor. Notabilia patēt p ſe. ¶Opp. ad primā partē: diciẗ hic, actio pia cōſtituit. Contra, actio eſt ius p̄ſequēdi in iudicio, &c. vt Inſti. de act. in prin. & ſic actio nō cōſtituiẗ. Hāc ſol. expone, actio. i. act⁹
1 †pius: vt dicit gl. & bn̄. ¶Secūdo opp. ad ſecundā partē, hic p̄hibet obligari. Cōtra ī auẗ. de nō alie. in §. ſi aūt creditor. Sol. Dicit gl. nō pōt pignorari ſpecialiter, vt hic: ſed gn̄aliter ſic, vt ibi. Pet. dicit, & melius iudicio meo, ꝙ poſſit pignorari: hoc eſt,
2 obligari abſq; traditiōe, vt in cōtrario: †ſed obligari & tradi creditori, hoc non pōt fieri. ita loqtur hic. ¶Opp. & videẗ ꝙ ſit ali⁹ caſus, ī quo perpetuo p̄hibeẗ alienatio: vt in auẗ. de alie. & emphy. §. ſan
3 ctiſsimas. So. gl. fateẗ cōtrariū, †& ponit ſex caſus in qb⁹ indiſtinctè alienatio eſt p̄hibita. & vide gl. ¶Venio ad tertiā partē. diciẗ hic ꝙ debet cōputare fruct⁹ in ſortē, & in vſuras. Cōtrà, imò principa
4 liter, ſeu prius in vſuras, † poſtea in ſortē: vt j. de pig. ac. l. j. & ij. & j. de ſol. l. j. Gl. hic fateẗ cōtrariū: vt ſic nō attendaẗ ordo ſcripturę: licet in cōtrariū faciat l. cū pater. §. pe. ff. de leg. ij. Sed reſpōdeo, hic
5 mēs legis †eſt certa: ibi mēs teſtatoris incerta: vt l. nec em̄. ff. de ſolu. & qđ ibi no. Alij dicūt ꝙ hic eſt ſpeciale fauore eccleſię: vt prius cōputētur in ſortē, quàm in vſuras. tene primū. ¶Procedo vlteri⁹ hic: q̄ro qd eſt hoc dictū qđ hic diciẗ, vſq; ad quar
6 tam cēteſimæ. Gl. dicit †vt in fine anni nō habeat p̄ vſuris, niſi inquātū eſt quarta pars ſortis. ¶Venio ad quartā particulā. diciẗ hic: & no. ex hac par
7 te ꝙ in alienatiōe rei eccleſię reqriẗ †authoritas ſuperioris, hoc eſt ei⁹, q in dicta eccleſia ordinat rectorem. ¶Et per hoc habes ꝙ ſi eccleſia ſubeſt vni
8 Abbati, † ſufficit authoritas illius Abbatis,[d] nec
d reqriẗ authoritas Ep̄i. Hoc tenet Io. And. in ti. de reb⁹ eccl. nō alie. c. hoc cōſultiſsimo. in vj. qđ tene mēti, & nota. ¶Nota etiā aliud, ꝙ debēt cōſentire
9 †oēs per modū ſubſcriptionis. ¶Circa iſtā partē quęro: dicitur hic, ꝙ debet iurare maiorq; pars ibidē ſeruiētiū: vtrū reqritur cōſenſus omniū familiariū, & omniū conuerſorū, qui ſunt in domo: Glo. videtur intelligere ꝙ reqritur cōſenſus ordinario
10 rū tātū: †hoc eſt, monachorū. Itē reqritur cōſenſus pręſentiū: nō em̄ debēt vocari abſentes. Ita tenet gl. hic, & in corpore de alie. & emphy. videtur velle idē: & vide hāc gl. quā nota. ¶Quęro vlterius: diciẗ hic ꝙ iurēt debitū exiſtere. Quid ſi ignorāt? qa ſunt aliq, monachi in domo q hoc ignorāt. gl. dicit, ꝙ illi iurare nō cogūtur. Itē dicit ꝙ illud,
11 qđ hic dicit. debēt iurare ſubeſſe †, debitū: hoc eſt,
12 ſolutū nō eſſe. Nam debitū †cōuerſum eſſe in vtilitatem eccleſię creditor habet probare: vt hic, in fi. auẗ. & vide gl. quā nota. ¶Quęro: dicitur hic, pretium modis omnibus dādo pro debito: nunquid hoc debeat fieri per emptorem, adeò ꝙ ſi non ap-
13 pareat pretiū ſolutū creditorib⁹ eſſe, †non valeat vēditio. Doct. noſtri nō tāgunt. Inn. extra, de depo. c. j. intelligit hāc auẗ. ꝙ hoc pertinet ad ſolici-
e tudinē iudicis,[e] qui interponit authoritatē, & cōſenſum

ſenſum huic alienatiõi, ſicut intelligitur de reb. e.
l. magis puto. §. nõ paſsim. & §. ne tñ. Ad ſolicitu
dinẽ enim emptoris nõ ſpectat ſed ſufficit ꝙ ſol-
uat de ſuperioris mãdato. ſicut dicimꝰ in eo q ſol-
uit minori: vt l. ait prętor. §. ꝑmittit̃. ff. de mi. tene
14 ergo † mẽti ꝙ ſolũ in creditore reperit̃, ꝙ debet ꝓ
bare cõuerſum in vtilitatẽ creditoris, vt in fi. huiꝰ
aut̃. ¶ Quęro nunqd ſint alij caſus, in qbꝰ ꝑmittit̃
alienatio. gl. enumerat. & vide & no. eã. ¶ Venio
ad quintã partẽ. dicit̃ hic, ꝙ inuito creditore datur
ſibi inſolutũ. Cõtra: aliud ꝓ alio inuito creditore
ſolui nõ põt: vt l. ij. §. j. ff. ſi cer. pe. & j. de ſolu. aut̃.
15 hoc niſi debitor. So. ſpeciale. † eſt in eccleſia, ꝙ co-
gitur creditor ad recipiẽdũ inuitꝰ. Itẽ eſt aliud ſpe
ciale, ꝙ cogit̃ recipere rem mediocrẽ. ¶ Venio ad
ſextã partẽ. Dicit̃ hic ꝙ debet vendi res mediocris
inſpecta illiꝰ qualitate, quãtitate, & onere. ¶ Quę
ro qd eſt hoc dictũ. Gl. intelligit ꝙ ꝓ modico de-
16 bito nõ vẽdit̃ † magna res. Simile no. de diſtr. pi. l.
quãdiu. qđ facit ad q̃ſtionẽ de executoribus vlti-
marũ volũtatũ: an poſsint ꝓ modico debito vẽde
re rẽ magni pretij qđ dic vt dixi plenè in l. alio. de
ali. le. ¶ Venio ad vltimã partẽ. dicitur hic, ꝙ ille
intelligat̃ creditor, q ꝓbat id qđ, credit cõuerſum
a in vtilitatẽ eccleſię. Quęro qualiter hoc ꝓbabit.[a]
Gl. ponit hic duo remedia. Primò ꝙ ꝓbabit ꝑ cõ-
iecturas: vt qa Prælatus eſt diligẽs, & eccleſia tũc
indigebat. ar. ad hoc ff. de exer. l. ſi. vide gl. iſtã no.
valde. Gl. in aut̃. de ali. & emphy. §. ſi verò qs. vn-
de partim ſumit̃ iſta aut̃. videt̃ tenere cõtrariũ, ꝙ
iſtæ p̄ſumptiones nõ ſufficiant. ¶ Quid dicemus?
17 † Vos debetis ſcire ꝙ qñque aliqs habet mãdatũ
ad recipiendũ pecuniã ꝓ alio mutuo ad certã cau-
ſam: tũc ſufficit ꝙ ille, q recipit, confiteatur ad illã
cauſam ſe recepiſſe, licet mẽtiat̃: vt ff. de exer. l. j. §.
nõ aũt. ver. ſed & ſi in p̄ſentis. aliàs, ꝙ ſi in pretijs.
Quãdoq; habet mãdatũ gñale: tũc nõ ſufficit eius
cõfeſsio ad obligandũ dñm: ſed reqrit̃ ꝓbatio per
p̄ſumptiones. Ita loqtur d. l. j. de exer. Qñq; nullũ
habet ab eo, cuiꝰ noĩe pecuniã recipit: & tũc videt̃
ꝙ reqratur, ꝙ exp̄ſsè ꝓbet̃ pecuniã eſſe cõuerſam
in eius vtilitatẽ: nec ſufficiat cõfeſsio recipiẽtis: vt
ff. de in rem ver. l. iij. §. ſed ſi ſic accepit. & ff. ſi cer.
pe. l. ciuitas. & ſic videt̃ ꝙ meliꝰ dicat gl. quę eſt in
corpore, quàm iſta. ¶ Secũdũ modũ ꝓbãdi dat gl.
qa pecunia mutuata fuit p̄lato toto capi. p̄ſente:
ar. ſ. e. l. iubemꝰ nulli. §. ſane oĩs. vide gl. iſtã & no.
eã. Iſtud dictũ videt̃ cõtra hãc l. iubemus nullã. in
prĩ. ver. ſciẽter. ibi: nec etiã ſi cẽs cũ religioſo, &c.
Sol. Ibi loqtur in alienanda re immobili: hic verò
pecunia mutuo accipiẽda. ¶ Quęrit gl. qd ſi eſt cõ-
ſuetudo in cõtrariũ, qa nõ ſeruãtur iſtę ſolennita-
tes. Dicit gl. ꝙ iſta cõſuetudo valet. Idẽ tenet in l.
de qbus. circa fin. & l. ſeq. ff. de legi. Puto ꝙ nõ va
18 leat cõſuetudo q̃ eſt cõtra libertatẽ eccleſię: † vt di
xi ſ. e. aut̃. caſſa. Nã cũ ſit cõceſſum eccleſijs in pri-
uilegiũ, vt nõ poſsint alienare ſine hac ſolẽnitate:
cõſuetudo, q̃ eſſet cõtra hoc priuilegiũ, eſſet cõtra
19 libertatẽ eccleſię, vt dixi ſ. eo. aut̃. caſſa. Fateor † tñ
ꝙ iſta ſolẽnitas iſtiꝰ aut̃. nõ eſt neceſſaria in aliena
tione rerũ eccleſię: qa eccleſia iſtud priuilegiũ ſibi
cõceſſum nõ acceptauit: ſed ſtatuit aliã ſolẽnitatẽ,
in alienatione rerũ quæ ponit̃ xij. q. ij. ſine exce. &
habetis etiã hoc no. extra, de rebus eccle. nõ alie. c.
j. lib. vj. ¶ Extra gl. videt̃ aliqd quærendũ. Primò
quæro, qd ſi eccleſia habet noĩa debitorũ: an prius
debeãt vẽdi quàm immobilia? Videt̃ ꝙ nõ: qa vl-
timo loco ꝑuenitur ad nomina, vt l. à diuo. §. in vẽ
20 ditione. ff. de re iu. Cõtrariũ † eſt verũ: arg. l. magis
puto. §. ne autẽ. de rebus eorũ. Et iſtud tenẽt doct.
Nõ ob. §. in vẽditione. qa loqtur ibi quãdo fit exe
cutio ſentẽtiæ: quo caſu capi debẽt ea quæ habent
faciliorẽ expeditionem. ¶ Quæro: pone ꝙ eccleſia
pignorauit fundũ, eo caſu quo ſibi licet, vnde cre-
ditor ex l. vult vẽdere pignus: vtrũ debebit ſerua
re ſolẽnitatem huius l. vel decretaliũ in venditio-
21 ne? † Reſpon. nõ: imò liberè poteriꝰ vendere, ſicut
rem minoris, vel alterius priuati. Tex. eſt no. in l. ſi
b pupillorũ. [b] §. j. de rebus eorũ. ¶ Quæro quando
alienantur nomina debitorũ, vtrũ debeat ſeruari
illa ſolennitas, quæ ponitur in hac aut̃. Iſta quæ-
22 ſtio vertitur in hoc, an nomina debitorũ † cõpu-
tẽtur inter mobilia, an inter immobilia. Glo. tãgit
in aut̃. de nõ alie. in §. j. dicam in l. j. & ij. j. ſi aduer.
c tranſact. ¶ Quęro circa fi.[c] huius aut̃. dicitur hic ꝙ
creditor debet ꝓbare cõuerſum in vtilitatẽ eccle
23 ſiæ: vtrũ † hoc habeat locũ in quolibet creditore.
Pet. ĩtelligit ſtrictè in creditore fœneratitio tãtũ,
vt hic, & in l. fin. ſi aduer. cre. Inn. videtur intelli-
gere ſimpliciter in quolibet creditore mutuante.
ſecus ſi ex alio contractu efficeretur creditor. Nec
diſtinguit vtrum fuerit creditor ex contractu fœ
neratitio vel non: vt in d. c. j. extra, de depo. &c.

SIcut alienatio.

Iſta addit ad legem C. &c.

d MVlto magis.

[d] Propter vnũ quodque tale, & illud magis, &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Prohibitus alienari in ſuos conſanguineos, an
prohibeatur accipere.
2 Adminiſtrator qñ palam & publicè poſsit emere
de bonis illius, cuius eſt adminiſtrator. & nu. 3.
4 Prælatus alienat res eccleſiæ in coniunctos ad tẽ-
pus, non tamen ad perpetuum.
5 Prælatus alienat res eccleſiæ in perpetuum in
conſanguineos pauperes.

e QVibuſcũque.

[e] Iſta reſpicit ſecũdã partẽ legis prohibitoriam, & eſt breuiſsima in
ſe. ¶ No. mirabilẽ aut̃. ꝙ in caſibus, in qbus alicui
1 ꝑmittit̃ alienare † ſuis cõſanguineis, & ipſe ꝓhi-
betur accipere. Cõtra hoc videt̃ j. de cõtrahẽ. emp.
l. cũ ipſe. Pe. dicit no. ſatis. ibi loquitur in admini-
ſtratore pupilli vel adulti, cui ſperatur in admini
ſtratione ſuccedere, cũ ipſe principalis factus erit
ætatis legitimę: hic loquitur qñ adminiſtrat bona
eccleſiæ, q nũquã ꝑuenit ad ætatẽ legitimã. Et ita
generaliter intelligit in quocunq; adminiſtratore
eiꝰ, q ad ætatẽ legitimã nõ ꝑuenit. hoc licet ſit no
tabile in ſe, tñ eſt cõtra opi. gl. noſtrarũ poſitarũ in
l. ſi emptiõe. §. ſi. de cõtrahẽ. emp. Dicẽdũ eſt ergo,
2 ꝙ ipſe adminiſtrator põt emere † palã, & bona fi-
3 de de rebus eius, cuius bona adminiſtrat. fallit † in
adminiſtratore eccleſię: vt hic videtis. Cõtra hoc
videt̃ in aut̃. de ſan. epiſ. §. ſi autẽ eccleſijs. Gl. ſol
uit, & eſt not. ſol. Quædã eſt alienatio ꝑpetua: &
iſta ꝓhibetur fieri iſtis cõiunctis ꝑſonis: ita loqui
4 tur hic. Quædã eſt conceſsio † ad tẽpus: & iſta non
prohibetur: vt lege cõtraria. quod tene mẽti pro
f Abbatibus & Prælatis, [f] qui nota die res emphy-
teuticas ad ſe reuerſas cõcedũt ſuis conſanguineis.
Nã ſi qdẽ cõceſsit ad tẽpus vſq; ad ſecũdã, vel ter-
tiã generationẽ, valet: ſecus ſi concederet ꝑpetuò,
5 per hãc aut̃. quod no. & vide gl. Sũt tñ quidã † qui
g cõſanguineis ſuis[g] pauperibus poſſent concedere
emphyteuſim perpetuam, vel feudum perpetuũ.
Ita not. dicit Iaco. de Bel. in prima conſtit. feu. in
prin. & allegat quædam decreta, quæ vide.

SVMMARIVM.

1 ☞ Dolus cum dolo quando compenſetur.
2 Quomodo ſuccurratur emptori rerũ eccleſię, qui
emit ſine ſolennitate.

QVi res iã dictas.

Vidimꝰ aut̃. prohibitorias. modò ſeqtur videre aut̃. puni
torias. ¶ Opp. dicit̃ hic ꝙ emptor repetit ab œco-
nomo, nõ ab eccleſia. In cõtrarium, dolus cũ dolo
debet cõpenſari. ff. de eo per quẽ fac. erit. l. iij. §. fi.
1 & in l. fi. in prin. & de dolo. l. ſi duo. Dicit gl. † cer
tè hic dolus œconomi vẽdentis præpõderat dolo
emptoris. Et vide gl. intellige ꝙ præpõderat dolo
emptoris p̄ſumptꝰ. ex eo quod cõtra legẽ contra-
hit: vt l. quẽadmodũ. de agri. & cenſ. lib. xj. & in
c. q cõtra iura. extra, de reg. iur. lib. vj. Sed in veri-
tate, iſte emptor erat in bona fide. ſ. ſciens ſe nullã
actionẽ habere cõtra eccleſiã, ſed cõtra œconomũ.
Ita tenet gl. in corpore vnde ſumit̃ iſta aut̃. & idẽ
tenet gl. in c. ad audiẽtiã. extra, de reb. eccl. nõ alie.

a ¶ Probabit. Et ad hoc vide Bart. in l. ciuitas. ff. ſi cer. pe.

b ¶ In l. ſi pupillorũ. Adde gl. & Bar. in l. à diuo pio. §. in executione. ff. de re iudic.

P. P A V. P.

c ¶ Circa fi. Cautela ad faciẽdum ꝙ creditor nõ habeat neceſſe probare verſum in vtilitatem eccleſiæ, vide per Cepol. ccxxxvj. Et in qbus caſibus requirat̃ hæc probatio, vide Ro. conſi. cccclxvj.

P. P A V. P.

d ¶ Multo magis. Non procedit vbi eſt diuerſa ratio, vide Ro. conſil. cccc-xxx. in fine.

P. P A V. P.

e ¶ Quibuſcunque. Circa iſtã materiã ꝙ iſtę formę & ſolennitates requiſitæ in locationibus rerũ eccleſię de cõſuetudine non ſeruantur Spe. in ti. de locato §. nunc aliqua. in ver. vj. Alc. conſil. lxxix. incip. circa primũ de quo quærimus. in ix. colum. & eſt de mẽte Bar. & Fulg. in aut̃. qui rem. j. eo. Ang. in aut̃. de nõ alie. in §. ſcire autem. Vide an talis cõſuetudo valeat apoſtillã factam ſ. in aut̃. hoc ius porrectum. in prin. Item de veritate eius quod hic no. an poſsit prælatus ſuis conſanguineis infeudare vel dare in emphyteuſim, vide latè Iaſo. in cap. j. qui feu. da. poſ. in v. & vj. col. in v. fal. Vide do. Fran. in tra. feud. in ij. parte q. vij. Barb. conſi. xvij. in iij. parte & in c. vt ſuper. de reb. eccl. nõ alienã. vbi Abb. tenuit contrariũ. Et idem Abb. conſil. iiij. colum. penul.

f ¶ Et pręlatis. Et facit an prælati poſſint infeudare agnatis, gl. fin. ſecũdũm Bal. ĩ c. j. ſi de inueſti. lis oriatur inter do. & vaſal. dicit, ꝙ de iure nõ poteſt: licet de conſuetudine ſic, quæ pręualet. Sed Bald. ibi dicit, ꝙ etiã de iure poſſunt, qñ agnati ſunt idonei: ſicut quãdo prælati ſunt executores pauperum, poſſunt bona diſtribuere conſanguineis, ſi ſint pauperes: aliàs ſecus, iuxta gl. in l. illud. j. eo. tit. Adde quod no. Bart. in l. cũ quidam. de leg. ij. vide Fed. in conſi. & latè per do. Abb. in c. vt ſup. de re. eccl. nõ ali. qui tenet cõtra opi. legiſtarum. Et ꝙ indiſtictè prælatus poſsit cõtrahere cum conſanguineo. ſecꝰ in œconomo, & hic Bart. vide etiam Petr. de Ancha. in cle. j. de exceſ. præla. adde an prælatus poſsit dare cõſanguineis rẽ paruã in emphyteuſim, ſi primò iurauit non alienare inconſulto ſummo Põtifice, vide Fed. cõſi. ccx. Et an poſſit cõſtituere vſum fructum ad vitam conſanguineo: vide per eundem in cõſil. lij. & clxxxv.

POMATES.

g ¶ Conſanguineis ſuis. vide Pañ. conſil. xlj. in ij. & iij. col. volu. j. & Fede. de Se. cõſi. lij. & aliqua ꝑ Prępo. Alc. in c. decẽter. lxxxix. di. & Fel. in c. ad audiẽtiam. colũ. j. & ſeq. de reſcript. & vide Bar. cõſil. xliiij. col. iij. volu. ij. & Imol. in cõſi. lxix. & Pañ. in ca. vt ſuper & ibi Bart. col. pe. & ſeq. de re. eccle. non ali. & Ale. hic in apoſtil. & Paul. de Ca. ccxcv. & do. Cardi. Alexã. in c. j. in vj. col. ad fin. & ſequẽ. qui feud. dare poſ. in prin.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

P. P. AV. P.

a ¶Si prælatus. De hoc, quomodo eccleſia teneatur emẽti ab œconomo, & an debeat pretium reſtituere, vide q̃ ſcripſi ſ. in l. iubemus. §. ſanè. in verſicu. ad primum opponitur ad Bart.

b ¶Fieri pluries. Vide per Cano. in ca. nulli. & in c. ad audientiam. de reb. eccle. non alie.

c ¶Si quas. Vide hic per Bal. de materia renouationis, & aliqua per Cano. in c. j. de preca. & inquã tum Bal. hic quærit, quid importãt hęc verba: cõcedo tibi in tertiã generationem. cũ opin. Bald. tranſit Pe. de Ancha. in cle. j. de pœ.

a ¶Quæro quid ſi prælatus[a] vel cõcedẽs non habet
aliqd, q̃a erat vnus de monachis: vtrũ iſte emptor
2 poſsit regredi cõtra eccleſiã †Gl. dicit ꝙ ſic, ſi ec-
cleſia eſt locupletior. Et vide gl. no. valde. & eã te
nẽt Canoniſtę in d. c. ad audiẽtiã. ꝙ intellige verũ
qñ cõtrahẽs erat bonę fidei in veritate: aliàs non
haberet regreſſum cõtra eccleſiã, nec cõtra œcono
mũ, vt ego ſ. dixi: & ſecundum hoc vidi fieri plu-
b ries.[b] cũ qdã hoĩes ꝑmutaſſent cũ quadam ecclia,
nõ ſeruata forma iuris: & eccleſia poſtea vendica
ret ea quę alienauit. Dixi ꝙ debebat reſtituere: &
ipſa idem: qđ accipit, ſi haberet: et ſic eſt locuple-
tior. ꝑ hãc gl. quã tene mẽti. ¶ Vltimò eſſet vidẽ
dũ, quo modo procedũt cõtract⁹ emphyteutici, q
quotidie fiunt ab eccleſijs: cũ hic oĩno prohibeã-
tur. Dicam in auť. qui rem. j. eo. incontinenti &c.

c Si quas. [c] Hic incipit Imperator ponere auť. ꝑmiſſorias.
& ſic cadit ſuper tertia parte legis, &
ſunt difficiles auth. iſtę. & legã ſimul
hãc auť. & auť. ꝑpetua. q̃a ſibi inuicẽ cõtradicunt.
Diuidiť in partes duas. Primò loquiť qñ ille, q re
cipit domum ruinoſam in emphyteuſim, ſtatim
vult ſoluere pẽſionẽ. Secũdò qñ prius vult reædi
ficare, & poſtea ſoluere. Secũda ibi: aut pri⁹ eorũ.

SVMMARIVM.

1 ☞Diſpoſitio §. emphyteuſim in authenti. de nõ
alie. ꝙ corrigatur per hanc auť.
2 Verbum perpetua, ꝙ intelligatur donec penſio
ſoluatur.
3 Emphyteuta nunquam præſcribit contra domi-
num directum.
4 Res eccleſiæ quando concedantur in emphyteu-
ſim, cum diminutione penſionis: & vſq; ad ſextã
partem. & nume. 5.
6 Res eccleſię Conſtantinopolitanę ꝙ propinquis
ciuitatibus non poſsint alienari.

d Perpetua. [d] Iſta auť. diuidiť in tres partes. Pri-
mò loquiť qñ res eſt talis, qualis erat
qñ ꝑuenit ad eccleſiã, & eſt fructifera.
Secđò loquiť, qñ reditus rei ſunt diminuti ob cla-
dẽ. Tertiò loquiť qñ res eſt cara & modicũ fructi-
fera: vt turris. Secũda ibi: at ſi ob cladẽ. Tertia ibi:
ꝙ ſi res. ¶ Oppo. diciť hic, ꝙ dať in emphyteuſim
e ꝑpetuã[e] Cõtra in auť. de nõ alie. §. emphyteuſim.
vbi non permittit emphyteuſim. niſi in tres perſo
nas. ſ. accipientem filios ſuos. & ſuos nepotes. Hu
ius timore ſunt hic opi. Veritas eſt ꝙ ille §. em-
1 phyteuſim. †corrigitur per iſtã auť. quę eſt de alie
& emphy. vnde ſumitur iſta. & ſic hodie permit-
tiť emphyteuſis ꝑpetua, ſecundũ formã huius au
2 thenticæ. & debet intelligi †perpetua: hoc eſt, do
nec pẽſio ſoluať. Inſti. eo. §. adeo. & j. eo. auť. qui
rẽ ¶ Sed ad hoc opp. quia ſecũdũ hoc ius eccleſiæ
minueť. nã poſsidẽdo xxx. annis p̃ſcribitur domi
nio eccleſiæ: vt j. eo. auť. quas actiões. & ideo qdã
dicũt, ꝙ omni tpe xxx. annorũ eccleſia trahat rẽ
ab emphyteuta ne ille dicat ſe ſcripſiſſe. Tu dic ꝙ
3 †emphyteuta nunquã p̃ſcribit cõtra eũ, quẽ reco
gnoſcit in dñm directò: vt l. malè agiť. de præſcri.
xxx. annorũ. ¶ Secũdò opp. & iſtud contrariũ eſt
multũ difficile. Diciť in auť. ſi quas ꝙ qñ res ruino
ſa cõcediť in emphyteuſim, fit diminutio merce-
dis. ſed in auť. perpetua. ver. qd ſi ob cladẽ. diciť cõ
trariũ, ꝙ nulla debet fieri diminutio. Huius con-
trarij timore ſunt in gl. opi. Vna eſt, ꝙ auť. perpe-
tua. determineť per auť. ſi quas. vt qđ ibi diciť, ꝙ
det vere pẽſionẽ: determineť ſecũdum dictũ huius
auť. aut ſoluere vult ante, aut poſt. Nã iſta auť. in
corpore, eſt poſt illã: licet ĩ C. ſit poſita prior. Alij
dicũt ꝙ in iſta opi. erat Mar. Syl. ꝙ hic loquitur in
domib⁹ ruinoſis. auť. ꝑpetua. loqtur ĩ nõ ruinoſis,
ſed q̃ patiũtur aliã cladẽ, vel aliũ defectũ: vt quia
ſunt aliquę dom⁹ pulcherrimæ: in qb⁹ null⁹ vult
habitare: q̃a diciť ꝙ ꝑ domũ vadũt ſpũs de nocte,
vel diciť infortunata. Iſta opi. do. Mar. ſatis appro
pinquat veritati. Gl. tñ alibi dicit melius, & latius
quàm in aliqua parte iſtarũ auť. in auť. de nõ alie.
§, q̃a verò Leonis. in l. j. vbi gl. diſtinguit plenifsi

P. P. AV. P.

d ¶Perpetua. Vide Alex. conſi. lxxix. in iiij. & v. col. ad fi. vbi dicit ꝙ ſolennitas huius auť. non ſeruatur conſuetudine.

e ¶Perpetuã. Quia Bar. alle. cõtrarius: vide quod dixi l. iuriſiurandi. §. liber. ff. de ope. lib.

POMATES.

¶Pro horũ iurium declaratione, vide Ale. cõſil. ix. vol. ij. col. ij. & cum §. ſeq. & Pan. cõſi. lxxiiij. in ij. dubio. vol. j. & vide quæ poſui ad glo. in l. etiã. ff. ſol. mat. & Sozi. cõſil. cclxvj. col. xiij. vbi declarat.

4 mẽ. Tu †tamẽ quantũ pertinet ad intellectũ iſtarũ
auť. aduerte: qñq; eccleſia habet p̃dia, vel domos
ruinoſas: & tũc loqtur auť. ſi quas. qñq; habet prę
dia, vel domos nõ ruinoſas: & tũc qñq; vult in em
phyteuſim cõcedere ꝓpter debitũ imminẽs: tunc
debet cõcedere ꝓ tãta mercede, quãta reperitur ſa
cta ſubhaſtatiõe, ſecũdũ formã auť. hoc ius porre-
ctum. ¶ Qñq; vult cõcedere in emphyteuſim ꝑpe
tuam ꝓpter aliquã vtilitatẽ eccleſiæ: & tunc ſi res
eſt in eodẽ ſtatu, in quo erat qñ ꝑuenit ad eccleſiã
vel modicũ plus, vel modicũ minus excreuit quo
ad fructus: põt cõcedi in emphyteuſim facta dimi
f nutione ſextę partis pẽſionis, [f] ad plus vt hac auť.
perpetua. in prin. ſeruata ſolennitate q̃ hic habeť.
qđ intellige ſecũdũ auť. q rẽ. j. e. ĩ ſi. & hic in prin.
Ratio quare fit iſta diminutio: eſt: q̃a qñ res cõce-
ditur colono ſimpliciter, ſit diminutio ꝓpter ſte-
rilitatẽ: vt j. locat. l. licet. ff. eo. l. ſi vno. §. j. emphy
teutæ verò nulla fit diminutio: vt j. de iure em-
phyt. l. j. & ideo fit illa diminutio ꝓpter caſum ſte
rilitatis, q poſſet occurrere. ¶ Qñque res nõ eſt in
eodẽ ſtatu, in quo erat qñ ꝑuenit ad eccleſiã: ſed
eſt diminutiua, vel reditus diminuti ob aliquã cla
dem: vel ꝓpter peſtẽ aeris, vel ꝓpter aliũ caſum:
tũc põt cõcedi in emphyteuſim pro extãte pẽſio-
ne, cõſiderato tẽpore, quo cõcediť abſq; alia dimi
nutione. Ita loqtur iſta pars ſecũdà huius auť. per
petua. Ratio, q̃a cũ fructus ſint modo diminuti ob
aliquẽ peſtẽ: & eſt ſpes ꝙ redeãt ad priſtinũ ſtatũ:
ideo amplius diminui nõ debent. ¶ Qñq; eccleſia
habet rem p̃tioſam modici pretij: tũc loqtur finis
huius auť. ꝑpetua. Modo habetis intellectũ huius
materiæ. ¶ Opp. diciť hic, perpetua qñq; &c. Con
tra, iſta auť. ſumiť in corpore de nõ alie. ſed ibi nõ
permittitur alienatio perpetua. ergo &c. Sol. Di-
cas, ꝙ iſtud nomẽ eſt additũ ex auť. de alie. & em-
phyt. ¶ Secũdò opp. ꝙ hoc ſit cõtra vtilitatẽ eccle
ſiæ euidẽter: q̃a fit diminutio mercedis in ſextam
partẽ. Sol. dicit gl. bene & rectè intelligẽdo. Ego
fateor, ꝙ pręlatus põt concedere in emphyteuſim
pro maiori pẽſione ſi reperiret accipiẽtem: tamen
5 permittitur ꝙ fiat †diminutio ſextæ partis: aliter
nõ inueniretur. Et hoc fit ꝓpter ſterilitatẽ, pro-
pter quã de cætero poterit fieri, vt ſ. dixi. Ita ſen-
tit gl. & bene. ¶ Opp. in auť. de alie. & emphy. §. j.
6 Sol. Ibi ſpeciale †eſt in rebus eccleſiæ Cõſtãtino-
politanæ propinquis ciuitati, quę nõ poſſunt da-
ri aliquo modo. ¶ Opp. ad fi. huius auť. de alie. &
emphyt. §. ſanctiſsimas. Sol. Speciale eſt in rebus
eccleſiæ Hieroſolimitanæ, de qua diciť ibi. Modò
circa iſtas auth. eſt videre quomodo eccleſię cõce-
dunt tota die ſub penſione vnius denarij: nec ſer-
uant ſolennitates, de quibus hic dicitur. ſtatim
dicam in authen. qui rem. vbi glo. tangit.

g Item ſibi. [g] Iſta eſt alia authẽ. quæ permittit rem
eccleſiæ alienare, ſeu permutare, &c.

SVMMARIVM.

1 ☞Eccleſia pro re tributaria, quæ ad eam perue-
nit, tenetur ad tributum.

Item prædiũ. Opp. & videť ꝙ
eccleſia nõ ſuſtineat onus fiſcale: vt in
auť. itẽ nulla cõitas. j. ti. j. Sol. glo. q̃ eſt
1 ſ. eo. auť. ſicut alienatio dicit †ꝙ hoc intelligiť qñ
res erat obligata pro oneribus prętenitis, antequã
eſſet eccleſiæ. Tu dic tributa realia ſubire eccleſiã,
ſecundum ea quæ dixi in l. placet. ſ. eo. &c.

SVMMARIVM.

1 ☞Emphyteuta eccleſię ceſſans in ſolutiõe canonis biẽnio, priuati verò triẽnio, cadit à iure ſuo: &
non tamen ipſo iure, ſed ſi dominus vult. nu. 3.
2 Colonus priuati ob non ſolutionem, quando ca-
dat à iure.
4 Contractus emphyteutici ab eccleſia celebrati for
ma non ſeruata, quando valeant.
5 Si debet ſoluere vnum denarium pro penſione rei
emphyteuticæ, ſi non ſoluit, cadit à iure ſuo.
6 Res eccleſiæ ſolita concedi vno pretio, ſi conceda
tur pro minori, ꝙ conceſsio non valet.

Res eccleſiæ

POMATES.

f ¶Sextę partis penſionis. Vide Alex. cõſil. lxxix. col. iiij. in v. dub. vol. j. vbi limitat hoc non habere locum in feudo eccleſiæ: & ibi etiam ad fi. dicit ꝙ diſpoſitio huius authen. non ſeruatur de conſuetudine.

P. P. AV. P.

g ¶Item ſibi. Vide Barba. in c. j. extra, de rerum permuta.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶Qui rem. Et adde ꝙ quatuor ſunt caſus, in qbus permittitur alienatio
rei eccleſiaſticę, q no.xij.q.ij.in ſum.& ſi in inſtrumēto vēditionis, quā fa
cit eccleſia, cōtinētur p̃cedētibus legitimis tractatibꝰ &c. vide Bar.in auẽ.
ſi qs in aliquo. Sed pone ꝙ res eccleſiaſtica incidat in eccleſiaſticū, vel mo
naſterium, & ipſam retinuit ꝑ annū: an dicaẽ incorporari eccleſię adeò ꝙ
non poſsit in em-
phyteuſim dari vel
alienari, ſine hac ſo
lennitate. Ang. ve
rò in l.ſi vacātia.in
iiij.col.dicit, ꝙ po-
terit dari in emphy
teuſim, ſine ſolen-
nitate niſi prius fue
rit incorporata per
officiales ad hoc de
putatos. ſequitur
Rich.ibi per illam
l.licet Archi.tenue
rit cōtrariū in c.ni-
ſi.de re.ecc.non ali.
adde qđ not. Pau.
de Elia.in cle.j. de
hære.in gloſſ.alios
adde, an tractatus
prẹſumatur prẹceſ
ſiſſe in alienatione
rei eccleſiaſticẹ: vi-
de Bald.conſi. ccc-
xcix.lib.iij.

❧ P. P A V. P.
a ¶Qui rem. An au-
tem ſolutio facta
per tertiū excuſet
emphyteutā, quo
minus cadat, vide
Ro.ſin.lviij. inci. ſi
emphy. Itē an em-
phyteuta eccleſiæ
finita gn̄atiōe ꝑdat
melioramēta vide
Pau.de Caſt.conſi.
cxxxix.in iiij.vol.
vbi per totū multa
ſimilia ponit in ma
teria melioramen-
torum. Vide etiam
Bal.in c.j.§. ſi quis
de māſo.col.iiij. de
controuer. inueſt.
Et illud quod dici-
tur hic de emphy-
teuta eccleſię ꝙ ha
beat beneficiū, limi
ta ſing. niſi eccleſia
citaſſet emphyteu
tam vt veniret ad
ſoluēdum quia tūc
ſufficit lapſus ſex
mēſium, ſecundum
Ange.in addi.ad Bar.in l.locorum.C.de omni agro deſer.lib.xj. Itē dum
dicitur hic ꝙ ſi emphyteuta deteriorauit, priuetur: quid ſi ex alio latere
meliorauit? Vide Moder.hic, in ij.char. Vide etiam Barba.conſil.xxxvj.
col.viij.in ij.vol. Adde ad ea quæ adducunt hic Moder.tex.in l.ſi negotia.
in fi.& quod ibi dicit Bar.ff.de nego.geſt. Et contra dictum Ange.in d.l.
locorum.vide Barba.in c.potuit.in j.col.extra locati.

7 Res eccleſiæ ſi cōcedatur in perpetuum, vel vſque
in tertiam generationem maſculinam, & fœmini
nam, ꝙ conceſsio non valeat.
8 Conſuetudo & præſcriptio. ꝙ non extendatur
vltra id quod agitur.
9 Res eccleſiæ quæ dicantur de menſa remiſsiuè.

a QVi rem. [a] Iſta auẽ.eſt, vlti.ſeu
pe.tranſpoſita in hac
.quę determinat vnū dubiū circa prę
miſſa in alijs auẽ. Cōtra hanc auẽ. opp.
de iure emphy.l.ij.vbi habet triēniū. Dicit gl. di-
1 ſtinguę tres caſus. † aut eſt emphyteuta eccleſię, &
habet biēniū, vt hic. Aut eſt priuati, & habet triē-
2 niū vt ibi. Aut eſt ſimplex † colonus priuati. & ha
bet biēniū vt l.q̃ro.§.inter locatore.ff.lo. Vnde
vltimū eſt verū, qñ eſt actū vt non poſsit expelli:
vt d.l.q̃ro.§.inter loca. Aut eſt ſimplex cōductor:
& ſtatim cū nō ſoluit pēſionē, pōt expelli: vt l.iij.
C.lo. ¶ Opp. eccleſia nō debet locupletari cū alie-
na iactura: vt l.nā hoc natura.ff.de cōd.inde.dicit
gl. hoc cōtingit ꝓpter delictū partis. & bene dixi
in auẽ. q res iā dictas.s.e. ¶ Quero qñ qs nō ſoluit
3 pēſionē, vtrū cadat à iure ſuo ipo iure. † Certè hic
b eſt tex. ꝙ nō ſed ita demū, ſi vult dñs. [b] & vide tex.
ibi repelli pt. & qđ no.i l.j.i fi.cū l.ſe.ſi ager vecti.
vel emphy.petaẽ. ¶ Querit gl. pone ꝙ aliqs acce-
pit ab eccleſia in emphyteuſim rē valētẽ quinqua
ginta ꝓ pēſione vnius denarij pro quolibet anno
q̃ro ſi nō ſoluit vnū denariū ꝑ bienniū, an cadat à
iure ſuo. gl. alle. ꝓ & cōtra: & nō determinat ali-
quid. ¶ Antequā determinē iſtā quęſtionē, primò
expedit videre qūo valeāt iſti cōtractꝰ emphyteu
4 tici, qui † celebrātur ab eccleſijs, nō ſeruata forma
iſtarū auẽ. Ad qđ rñdeo breuiter, ꝙ auẽ. iſtę loquā
tur qñ qs vellet in emphyteuſim dare vel in feudū
res q̃ ſunt de mēſa eccleſię ſeu monaſterij, nō con
ſuetas dari in emphyteuſim, vel in feudū. Si verò
ſunt res cōſuetę dari in emphyteuſim vel in feu-
dū, tunc ceſſat forma iſtarū auẽ. ſeu iſtorū iuriū. &
pōt liberè cōcedi in feudū, ſeu emphyteuſim.tex.
eſt extra, de feu.c.j.& x.col.epiſc.vel abb.c.j.ha-
bes ergo ꝙ iſti cōtractus valēt quia res nō ſunt de
mēſa: & ſic ad illas res prohibitio ſe nō extendit.
5 ¶ † Nūc ad q̃ſtionē gl. dico ꝙ ſi qs omiſerit ſoluere
illā modi.pēſionē ꝑ biēniū, cadit à iure ſuo. Et ita
tenēt oēs doc. nā iſta auẽ. loqtur in oībus caſibꝰ in
qbus emphyteuſis eſt ꝓmiſſa. ¶ Quero iuxta prę
dicta, qd ſi eccleſia cōſueuerat illā rē nō dare ꝓ mi
c nori pēſione: & tūc dat ꝓ minori: an valeat. [c] Vi-
detur ꝙ cōtractꝰ valeat ſed & eccleſia poſſet reſti-
6 tui: extra, de reſti.in inte.c.j. Cōtrariū † videẽ: qa
ſecūdū hoc annui reditus alienātur. & minuūtur.
qđ nō pōt fieri vt ſ.co.l.iubemus.in prin.& iſtud

b ❧ P. P A V. P. ¶ Si vult dominus. Et ſic procedit etiam hoc in ec-
cleſia. Idem Sali.in l.fin.C.de iure emphy. Imo.in c.fi.in xxxij.col.extra,
de præſcrip. Alex.conſi.dlxxxix.inci.viſis themate. Imò plus Bald.in l.
fin.C.de reuo.dona.dixit ꝙ vbicunque lex dicit ipſo iure reuerti ad do-
minū, intelligitur ſemper ſi dominus voluerit, & petierit. Sequitur Alc.
conſil.cccxiij.incipien.viſo themate.in vlti.col. vide ad Bar.in l.fi.C.de
iure emphy.
c ¶ An valeat. vtrum autem ſi ipſa eccleſia non ſoluat canonem cadat à iu-
re ſuo, gl. hic ꝙ ſic.& Bal.in l.placet.s.co.
d ❧ P O M A T E S. ¶ Dari in emphy. Vide Alex.conſil.ix.in iij.vol.&
vnū verbū Alex.in cōſi.j.in j.col.in iiij.vol.& cōſi.v.col.iiij.in fi.vol.v.&
Fel.in c.auditis.col.vij.& maximè in ſeq.verſi.conſuetudo.de præſcri. &
Adde Anna.conſi.lxxxiiij.& vide pro confirmatione tex.in c.poſſeſsio-
nes.& ibi Barb.in ij.nota.de rebus eccl.non alie.& Barba.in c.cum ſuper.
col.vij.de offic.deleg.& Alex.conſi.xxxviij.col.ij.vol.ij.vbi conſuluit in
pulchro caſu: & ibi innuit ꝙ valeret ſaltem vſque ad tertiam generatio-
nem.& do.Præpo.in tit.qui feu.da.poſ.in prin.col.pen.in fin.vide etiam
do.Alex.conſi.clxxxviij.vol.ij.col.penul.
d ❧ P. P A V. P. ¶ In emphyteuſim. Vide Alc.cōſi.lvj.in antepe.col.

ego puto verū, ſalua meliori deliberatiōe. Nō ob-
ſtat.c.j.de reſti.in integr. qa ibi loqtur de locatiōe
ad tēpus modicum. vel ſi intelligas in locatione ad
tempus magnū: intelligas ꝙ fecit in caſu licito: ta
mē fuit decepta eccleſia. Dixi vobis modo in auẽ.
ꝑpetua. ꝙ res pōt in emphyteuſim cōcedi facta di
minutiōe ſextę partis. tñ ſi inueniret eū, qui daret
plꝰ, nō deberet facere illā diminutionē. Pone er-
go, ꝙ cōceſsit in emphyteuſim facta diminutione
ſextę partis: cū potuiſſet ſine diminutiōe, ſi bene
perquiſiuiſſet: certè poterit petere reſtitutionē.d.
c.j. ¶ Quero, qd ſi res eſt cōſueta dari in emphyteu
d ſim [d] vſq; ad tertiā gn̄ationē [e] maſculinā: & eccleſia
e dat vſq; ad tertiā † generatione maſculinā & fœmi
7 ninā: vel qd ſi cōſueuit dare in emphyteuſim tēpo
ralē, & cōceſsit in ꝑpetuū: an cōtractꝰ iſte valeat?
dubito: tñ prima facie videẽ ꝙ ipſo iure nō teneat.
f Pro hoc videẽ caſus [f] x.col.de l.Corradi.c.j.§.pen.
Hoc ꝓbo ꝑ rationē emphyteuſis ꝑpetua nō per-
mittiẽ niſi ſeruata auth. iſtarū forma fallit propter
8 cōſuetudinē. ſed in iſtis non eſt conſuetudo. † ergo
&c. Nam conſuetudo & præſcriptio nō extendit
g ſe vltra id qđ agitur [g] vt ff.de iti.actuꝗ pri.l.j.§.iij.
ſed hic eſt conſuetudo vt certo modo detur: ergo
9 alio modo dari nō pōt. ¶ † Quero, quę res dicatur
de menſa, & quę non. Dic vt extra, de rebus eccl.
nō alie.c.vt ſuper.per Inn. Prędicta, quę dixi, in-
telligas ſalua meliori deliberatione. fortè dicam j.
de iur.emphyt.l.j. Hoc ideo dico, quia iſta dubia
non tangunt doct.in aliqua parte.

S V M M A R I V M.

1 ☞ Facta tempore tyranni, vero domino ſuperue
niente caſſantur.

DEcernimus. Iſtā legē ha
buiſtis in l.
omni innouatiōe, s.e. ceſſatis oībus fa-
h ctis tēpore tyrānidis [h] priuilegia eccle
ſiarū in omni ſuo robore perſeuerent. h.d. ¶ Nota
1 de verbo, funditus. ¶ † Nota ꝙ omnia facta tem-
pore tyrannidis ſuperueniente iuſto domino de-
bent caſſari, & irritari. quod not. Sed Deus ſcit,
quando ſuperuenit iuſtus dominus, &c.

S V M M A R I V M.

1 ☞ Acta dicuntur, quæ fiunt coram iudice.
2 Lex & ſtatutū, qñ extēdaẽ ad caſus ſimiles. & nu.3.
4 Donatio facta eccleſiæ vltra quingentos aureos, ꝙ
valeat ſine inſinuatione. & nu.5.
6 Donatio facta pauperibus, ꝙ requirat pręſentiam
alicuius ſtipulantis nomine ipſorum, vel eorum.

ILlud quod. Eccleſię & ci-
uitati pt dona
ri vſq; ad quīgētos aureos ſine inſinua
i tiōe. [i] h.d. ¶ Nota gl. ſuꝑ verbo, actorū

e ¶ Generationem.
Bene facit. l.ſi quis
aliā.ff.de ſol. Bald.
tenet cōtra. in auẽ.
ſi quas ruinas, & ibi
dixi s.eod. pro qua
eſt text.in §.neq;.
in auẽ. de non alie.
Et ibi etiam vide
Bald. quid impor-
tet, & qualiter ſu-
matur tertia gene-
ratio.
f ¶ Videtur caſus.
Et ibi vide Bal. re-
miſsiuè loquētem.
Bal.i l.etiā.i prin.
ff.ſol.mat. videtur
tenere quod Bar.
g ¶ Quod agitur. Et
ꝙ Bart. eſt contra-
rius, vide q̃ dixi in
l.iuriſiurādi.§.ſi li-
beri.de ope.liber.
h ¶ Tyrannidis. In
auẽ. decernimus. fa
cta tpe tyrannidis
debēt reuocari. ad-
de Bar.in ſuo trac.
de tyrannide. facit
qđ no.Bar.in l.oēs
populi.i ij.q.prin.
in prin.v.col.ff.de
iuſt.& iur. ꝑ Ioan.
And.in cle.j.de ba
ptiſ. ¶ Ex opp. ad-
de qđ dixit Bal.de
pace cōſtan.in verſ.
priuilegia omnia. ꝑ
illum text. ꝙ ſi bo-
na rebellium tem-
pore rebellionis a-
lijs ſint cōceſſa pſo
nis facta pace ſunt
reddēda primis do
minis: adeò ꝙ ipſa
pax nō habet vim
ſimplicis indulgen
tiæ, ſed reſtitutio-
nis in integrū tex.
eſt ibi no. quod te-
ne menti. Bald.
¶ Et adde quę di-
xi i l.creditor.j.de
ſol. Et an papa pro
pter rebellionē perdat poſſeſsionē papatus, vide Bal.in l.malè agitur. C.
de præſcri.xxx.ann.& dicit Bal.in l.fi.C.per quas perſonas. ꝙ licet ſubdi
tus ſubtrahat obedientiam ſuperiori: nō præiudicat. facit l.fin.de acquir.
poſ. quæ no. & tene menti. Sed nunquid bānitus, cuius bona fuerunt alie-
nata, ſi reſtituatur, intelligatur etiam ad bona reſtitutus. vide Barto.in l.
Gallus.§.& quid ſi tantum.& ibi etiam per Moder.de libe.& poſthu.
i ¶ Inſinuatione. Limita hanc legē requirētē à quingētis aureis ſuprà in-
ſinuationē nō habere locū de iure Cano. valēt donationes factę eccleſiæ,
ab alio quā ab Imperatore indiſtinctè, vſq; ad omnē ſummā abſq; inſinu
atione: vt not. Hoſt.& Io. And.in c.fi.de ſol.& pro eis allego c.ſunt qui
opes.xvj.q.iiij.& Cle.in fi.de decimis. Et eſt ratio: qa ſicut materia reli-
ctorū ad pias cauſas, cēſetur eſſe ſpiritualis: itaꝙ leges diſponūt ſuper il-
lis nō vadent, niſi quatenus ſint per canones approbatæ. c.relatū.de teſt.
& no.Bart.in l.cunctos populos.s.tit.proxi. ita etiā donationes inter vi
uos factæ, in piā cauſam, vt eccleſijs. arg.c.fi.de rebus eccle. non alienan.
facit quod habeẽ xij.q.ij.xiiij.q.v.per totū. quid ſi donat Romanæ eccle-
ſiæ? tenet indiſtinctè Bal.in auth.itē à priuatis.j.de don. quod nō requi-
ritur inſinuatio, etiam vltra quingentos aureos. tenet do. Abbas in c.re-
latū. per illū tex.de teſta. ex idētitate ratiōis. & dicit ꝙ Bar. hic idē tenet.
¶ Adde quod Bart. allegat Ang.in l.Stichū aut Pāphilū.ff.de ver.obl. q

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

dicit hic eſſe vnam gl.ſingularẽ,ꝙ donatio ad pias cãs facta diuiti, non dicitur eſſe pia cauſa: & vide quæ ibi no. Modern.
ADDE an donatio facta eccl'iæ, vel pio loco, inſinuatiõe egeat. Pau. de Ca.cõſi. cxxxij. & ciij. per Abbat. conſil.cij.

POMATES.
a ¶Qñq; prouidetᷣ. Vide Alex. in l.ij. in col.ij.ff. de lega. j.& vide circa hoc text.in l. pœnales. §.ſi.& ibi gloſſ. & Bart.ff.ad leg.Fal.
b ¶Pauperibus centum. Adde qđ no. Bar.in l.abſenti.in prin. ff.de dona. p Bal.in l. nec ambigiᷣ. j. de donat. & hoc idẽ not.Ioan. An.in tit.de inſtr. edi.§. cõpendioſæ. aliàs §.nũc aliqua. verſ.ſed an pauperes. niſi cõſuetudo eſſet in cõtrarium: quia valet. Ita põt intelligi tex. & ibi p doctor.in c.ij.de conſue.per Iaco.de Bel. in l. iubemus nullam.š.eo.
¶Adde an valeat donatio pauperibus:cũ nullus ſit q ꝓ eis recipiat·Bal. cõſi.ccclxxx.ij.lib. vnum vide, quod conſuluit Ro.cõſi. ccxcv.quod valeat donatio facta abſenti abſque nuncio, vel epiſtola, dummodo donatarius aliqualiter certificetur.

P.P.AV.P.
c ¶Præſens. Illud limita ꝓcedere, qñ aliqd ponerẽ in eccleſia: qa ſi poſtea vellent aſportare, non poſſent. Vide Socin.in l.Paulus. ff.de except. Et ſic aliud eſt in promiſſione,aliud in traditione.Itẽ circa iſtã glo.vide quæ dicit Ale.in cõſi.cxxxj. volu.iiij.colũ.ij. de quodam partito in quadam vniuerſitate in fauore cuiuſdam abſentis,ꝙ nõ põt ſe fundare in eo. Itẽ ꝙ iſta concluſio non ꝓcedat in dote,vide Deciũ conſilio xxxv. in j.colum.

1 aſs actis,id eſt, ſcripturarũ factarũ † corã Iudice.
quã vide & not.¶ Oppo.& videtur ꝙ lex debeat
2 extẽdi ad caſus ſimiles:†vt l.nõ poſſunt.ff.de leg.
& l.ius ſingulare eo.ti.Glo.dicit ꝙ iſta ꝓhibitio,
quæ fit in fine,prohibet deſcendi ad caſus diſsimi
les:non ad ſimiles.& vide gl.& tene mẽti.¶ Con
tra illud dictũ opp.de eo quod habetis in l.j.j.de
patri.q ſi.diſ.vbi etiam ad caſum ſimilẽ non extẽ
3 ditur,qñ eſt prohibitũ.†Solu.ibi loquitur in ſtatuto odioſo:hic in ſtatuto fauorabili.Et ſic debet
intelligi ff.de legi.l.leges.& quod no.de reg.iu.c.
odia.lib.vj.¶ Opp.de l.penul.j.de dona.Sol.Cõcedo ꝙ hodie põt donari cuilibet,vſq; ad quingẽ
tos ſolidos,ſine inſinuatione.Sed tũc quęro,vtrũ
eccleſiæ poterit donari vſq; ad octingẽtos.Quod
4 videtur:nã ſi habebat†priuilegiũ in trecẽtis,ſcilicet vltra alios:ita eodẽ modo habeat hodie: vide
gl~.Pet.tenet cõtrariũ: qa hoc non reperiᷣ ergo:
&c.¶ Quid dicemus?Breuiter dico:dic qñ lex,ꝓhibet aliquibus in plus,& aliis in minus per nomi
na reſpectiua: tunc eo ipſo ꝙ augetur in perſona
vnius,fit augmentũ in perſona alterius reſpectiuè:& ita in diminutione: vt l.ſi ita.§.j. de libe.&
poſth.& de hære.inſtit.l.clemens. ¶ Quandoq;
a prouidetur[a] diuerſis,per nomina ſimplicia ſignificantia quantitatẽ vel rem:tunc iſta prouiſio plus
cõtinens,non recipit augmentum,vel diminutionem extrinſecè,propter rem aliquam illis conceſ
ſam:vt l.ſi alterius.ff.de hære.inſti.Modò ad pro
poſitum, augmentum & diminutio quæ ſunt facta eccleſiæ, ſunt facta per nomina ſimplicia:non
per nomina reſpectiua:ſignificãtia quantitatem:
ideo non puto auctum priuilegium eccleſiæ, per
5 l.pe.§.ſi.de donat.Bene autem puto † ꝙ per eandem legem in princi.valeat hodie donatio facta
in eccleſiam indiſtinctè,ſine aliqua inſinuatione.
¶ Quęrit gl.quid ſi aliquis exiſtens in camera ſua
b dixit?Dono pauperibus centũ[b]:vtrũ iſta donatio
6 valeat?Gl.dicit ꝙ nõ.Circa quę dicerẽ†,vtrũ requiratur pręſentia alicuius, qui recipiat pro pau
peribus aut eis cõceditur in vltima volũtate:&nõ
requiritur pręſentia:vt l.cùm pater.§.donatio.ff.
de leg.ij.Aut eis conceditur inter viuos:,tunc aut
conſtat,ꝙ quis voluit cõtractum donationis cele
c brare:& tũc nõ valet,niſi ſit ibi aliquis pręſens:[c]
vt hic in gl. Aut eſt dubium:& tunc valebit iure
d cuiuſdam voti,ſeu pollicitationis,[d]vt ſic ſit obligatus perſonaliter:vt l.ij.in princip.ff.de polli.&
extra,de vo.& vo.redem.per totum &c.

SVMMARIVM.

1 Vaſa ſacra,& veſtes ſacræ,non alienantur.
2 Actio in factum eſt ſubſidiaria,vel redacta in variis iuris articulis:& qui dicantur iſti varij articuli iuris.nu.16.
3 Anima hominis cunctis rebus præferri debet.
4 Res ſacra vendicatur: & ſic pro ea datur rei vendicatio.
5 Res ſacræ alienantur propter caſum captiuitatis: niſi ſpecialiter eſſet à cõcedẽte prohibitum.nu. 6.
7 Epiſcopus poteſt vendicare res eccleſiarum ſibi ſubiectarum.& nu.8.
9 Abbas maior poteſt agere pro rebus capellarum ſibi ſubiectarum.
10 Rector eccleſiæ,ſi concurrit cum ſuperiore in agendo, pro rebus eccleſiæ ꝙ præferatur ipſi ſuperiori.
11 Epiſcopus agens pro rebus eccleſiæ ſibi ſubiectis, debet agere nomine ipſius eccleſiæ.
12 Quilibet ſuperior poteſt agere pro rebus ſubditorum.
13 Contra œconomum,qui alienauit res eccleſiæ,agitur,non contra eccleſiam.
14 Actiones plures competunt pro recuperatione rerum eccleſiæ.
15 Libellus alternatiuus admittitur,quando ignoratur,an res ſit mutuata,vel conſumpta,vel extet.
17 Res ſacræ vẽdi poſſunt pro alimentis pauperum.
18 Lex communis extenditur ad lites pendentes:ſtatuta,& reformationes non, etiam ſi expreſsè dicatur.nu.19.

SAncimus. In prima parte prohibet alienationem.Secundò conceditur venditio
in rebus extãtibus. Tertiò remouet exceptionem.Quartò cõcedit actionem re perẽpta.
Quintò ponit exceptionem à primo dicto.Sextò
& vltimò declarat ad quas cauſas porrigitur pręſens conſtitutio.Secũda ibi:ſed ab his.Tertia ibi:
nulla eis.Quarta ibi:ſinautẽ.Quinta ibi:excepta.
1 Sexta ibi:hoc obtinet.breuiter.h.d.¶ †Vaſa ſacra,&veſtes ſacrę,nõ poſſunt alienari,vel pignorari,prçterquã pro redẽptione captiuorũ:& à recipiẽte vẽdicãtur omni exceptiõe remota.h.d.¶ No
2 ta ꝙ iſta talia ſic alienari nõ poſſunt.¶ †No.ſecundò ꝙ actio in factum eſt ſubſidiaria,vel redacta in
variis iuris articulis.¶ Nota tertiò, animas homi
3 nũ†quibuſlibet reb⁹ ꝑferri.¶ Opp.diciᷣ hic,ꝙ ꝓ
rebus ſacris cõpetit in rẽ actio.Cõtra:rei vẽdicatio
datur dño:& eſt in rem actio:vt l.in rem actio. ff.
de rei vẽdi.ſed res ſacra in nullius bonis eſt:vt l.ij.
4 ff.de re.diui.ergo &c.Solu.Dicas† ꝙ res ſacra ven
dicatur adiecta cauſa de iure canonico.Simile dicimus in l.j.§.p hãc.ff.de rei vẽdi.¶ Opp.ſecũdò in
auᷣ.de alie.& emphy.§.ſanctiſsimas.Sol.Dico, &
5 poſſunt alienari†,ꝓpter caſum captiuitatis.Fallit
6 ſi ſpecialiter eſſet†,ꝓhibitũ à cõcedẽte:vt in contrario. ¶ Venio ad quęſtiones.dicitur,ꝙ Epiſco-
c pus põt vendicare[e]res iſtas. Quęro cuius eccleſiæ
ſunt iſtę res,quę poſſunt ab epiſcopo vẽdicari. Di
cunt quidã ꝙ erant res eccleſię epiſcopalis.hoc eſt
7 verũ.†Vel melius etiã ſi erãt res eccleſię cuiuſcũque ſibi ſubiectę:ipſe habet vẽdicare pro illa eccle
ſia.ar.de alie.&emphy.§.& quoniã cognouimus.
8 & vide gl.& nota eam rogo te.¶ †Et ſic Epiſcopus põt agere pro rebus eccleſiarũ ſibi ſubiectarũ.
¶ Idẽ dicendum eſt de abbate maiore,q põt agere
9 pro†rebus illarũ capellarũ.¶ Tamẽ eſt aduerten-
10 dum,ꝙ ſi cõcurreret rector illius† eccleſię,& ſuperior,pręferretur ille rector,[f]cuius principaliter
intereſt.arg.l.ij.§.ſi.cũ l.ſeq.ff.ad le.Iul.de adult.
¶ Itẽ eſt aduertendũ,ꝙ iſte Epiſcopus cũ agit pro
pręd icta capella, quod debet agere nomine illius
11 capellę†nõ ſuo nomine:ſicut dicimus in coniuncta pſona,quę agit pro cõiuncta pſona.arg.l. ſed
12 & hæ.circa prin.ff.de procu.¶ Sic etiã qlibet†ſuperior põt agere pro rebus ſubditorũ.tene menti.
¶ Secũdò quęro:dicitur hic,ꝙ nullã habet actio-
13 nem cõtra eccleſiã.quęro nũquid† cõtra œconomum poſsit habere actionẽ?Gloſ.dicit ꝙ ſic quod
intellige vt dixi š.eo.auᷣ.q res iam dictas.¶ Tertiò quęro.dicitur hic,ꝙ cõpetunt plures actiones
in rem:condictio ex lege,& in factũ actio.quæro
14 in qbus caſibus?† Gloſſa hic reſpõdet ſolenniter,
ꝙ in diuerſis caſibus cõpetunt. Nam actio in rem
cõpetit,ſi res extat.cõdictio ex l.iſta.vel ſine cauſa,quãdo ſunt cõflata vel mutata.actio in factum,
quãdo res omnino eſt extincta:& vidiſtis iſtas gl.
f ¶ Iuxta hoc quæro, quid ſi actor ignoret[f]an res
ſit mutata,vel conſumpta,vel extet? Reſpondeo,
tunc admittitur libellus alternatiuus: quia peto
15 †eum cõdemnari ad rem:vel ad eius materiam, ſi
extet:vel ad æſtimationẽ.arg.l.j.§.quia autem.ff.
quo le.¶ Quæro:dicitur hic ꝙ actio in factum eſt
introducta in variis iuris articulis.qui ſunt iſti va
16 rij articuli.†Glo.hic enumerat,& bene.& tractat
de hoc ff.de præſcri.ver.ſuper rubr.Nos dicimus
in l.ex placito.j.de re.permu.¶ Et diciᷣ hic,ꝙ pro
g redẽptione captiuorũ[g]poſſunt vẽdi res ſacrę.Nũ-
17 quid pro alimẽtis†pauperũ poſsint vẽdi res ſacrę.
Gl.determinat ꝙ ſic. & bene.arg.l.illud.š.e. tene
menti eam.Venio ad finẽ legis.dicitur,ꝙ hæc lex
extẽditur ad lites pẽdentes. Cõtra in auᷣ. vt cũ de
app.cog.in prin. Glo.reſpõdet ꝙ non extenditur
ad lites pẽdẽtes per appellationẽ:ſed ad lites prin
cipales ſic.& ideo eſt:quia ſic eſt hic expreſſum:aliàs lex nõ extẽditur ad pręterita:vt l.cũ lex.ff.de
18 lega.& j.co.ti.l.leges.¶ Aduerte:quia dico†ꝙ licet lex imperialis & cõmunis poſsit ad pendentes
19 lites extẽdi,†tamẽ ſtatuta,& reformatiões ciuitatum nõ poſſunt extẽdi ad lites pendentes:etiam ſi
hoc

POMATES.
d ¶Seu pollicitationis. Limita vt per Alex.in l.ij.in ver. item not.j.de pact. Vide etiã Panor. conſil.lxiij.colũ.ſi. volu.ij. & aliquid per Felin.in prooe. Decre. colũ. xij. & Ro.conſi.clxxj.co. ij.& conſi.cxcix. in ſi.& conſil.cxcv.& in ſimili,Bald.in v. parte. & Seuc. in trac. de pac.v.q. & Paul.de Caſt.cõſil. lxxiiij.col.iij.
e ¶Epiſcop⁹ poteſt vendicare. Adde Bar.in l.j.§.ſi.in ſi. ff.de ope.no.nun.
f ¶Ignoret. Adde Bar.in l.ſi quando. j. vnde vi. & Bald. hic', & in l. quod indebitũ.ff.de con di.inde.
g ¶Captiuorũ. Ad de ſimilem & optimam gloſ in l.quæ propter neceſsitatem.ff. de reg.iur. ſed nunquid,vendicet ſibi locũ lex iſta etiam in captiuis, vel carceratis pro maleficio:vide quod not. Bald. & Imola, & Mod.in l.quãuis.& in l.ſequen.ff.ſol.mat.& eſt de hoc gloſ.in c. ſacrorum. xij. q.ij. quæ hoc not.decidit.quam ſequitur Bald. in l. illud. in prin.š.eo.l& in d.l. quanuis.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶Sancimus. Vide do. Anto. in c. non minus. de iureiur. & quod dicit per iſtum tex. Andre. Barb.

b ¶Vt inter diuinum. Quæro hic in text. Codicis mei, qui habet multa: & adde hic quod dicit Gul. & Bal. per glo. paruam hic, ꝙ ſingularis ſucceſſor præſcribit cõtra ciuitatem ſpatio x. vel xx. anno. an etiam in quatuor caſib⁹ hui⁹ l. qa hęc l. loqtur in ſucceſſore cum vitio, nõ in ſucceſſore ſingulari quod bene no. ſecundùm eos. Sed Bar. illam gloſ. aliter intelligit, j. ad fin. huius legis. ¶Itẽ limita in præſcript. huius l. tam in eccleſia, quàm in ciuitate, in re q̄ eſt pleni dñij: ſecus ſi quaſi dñij, ſecundùm Bal. & Ange. in l. ij. in fi. j. ne rei domi. vel tẽplo. q̄d bene nota. Itẽ fallit in actionib⁹ pſonalibus, quę p̄ſcribuntur ſpatio dato à iure ciuili. Item in actionibus quæ claudũtur ſemeſtri tempore: vt in redhibitoria & quanto minoris. Iſta eſt gloſ. & ibi Abb. in c. cum cauſa. de emptio. & vend. ¶Ex oppoſito. Sed quid in vſucapione triennali in rebus mobilibus? an ſit aliquid mutatũ in eccleſia quo ad bona mobilia eccleſiæ vſucapiẽda? vide Bar. hic in prin. per Ioan. Andr. in ca. j. de in integ. reſti. in nouel. tetigit Bal. in lege tertia. C. ne rei domi. vel tem. & Angel. in l. j. de ann. excepti. Item quid in rebus clericorum: an in præſcriptione gaudeant priuilegio eccleſiæ. do. Anto. in ca. ſi diligenti. de præſcrip. concludit ꝙ ſic. allegat duas gloſ. in c. quamquàm. de cenſibus. in vj. & xvj. q. j. in c. poſſeſsiones.

hoc expreſsè dicatur. Tex. eſt in aut. in medio litis non fie. ſacr. iuſsio. in princi. Et hoc ego pono in l. omnes populi. quod tenementi &c.

SVMMARIVM.

1 ☞Vaſe ſacro conflato nihil ſacri remanet.
2 Aeſtimatio vaſis ſacri fit reſpectu materiæ & formæ.

PRæterea. Quęro vtrum vaſe
1 ſacro†conflato remaneat ibi aliquid ſacri. Gl. videtur determinare ꝙ nõ: & bene. ¶Scđo q̄ro: quõ poterit vẽdi, cũ æſtimationẽ non recipiat: vt ff. de re. diui. l. in tantũ. §. ſacrę. Dicit gl. fiet ęſtima
2 tio†prout poterit fieri reſpectu materię, & formę: non reſpectu illius qualitatis: quia ſacra, &c.

SVMMARIVM.

1 ☞Falcidia non detrahi̅ ex legato facto eccleſiæ.

a SAncimus. [a] Gl. præmittit ad euidẽtiam quædã, per quæ faciliter hæc lex intelligitur. & breuiter dicit: Eccleſia habet immunitatem à lucratiuorum inſcriptione. h. d. Sicut videtis hic ab eccleſia curata, non detrahi ſuam portionem: ita hodie eſt generale ſtatutum, ꝙ ab eccleſia nõ de-
1 trahitur Falcidia: † vt j. ad legem fal. authenti. ſi mulier, &c.

SVMMARIVM.

1 ☞Præſcriptio contra eccleſiam, & ciuitatem in quatuor caſibus non currit, niſi cẽtum annorum.
2 Eccleſia & ciuitas æquiparantur.
3 Tempus centum annorum dicitur longiſsimum tempus vitæ.
4 Actio in rem, competit Eccleſiæ pro rebus inuaſis & venditis.
5 Dominium in eccleſiam abſq; traditione tranſit.
6 Infinitas euitatur, & quando etiam. in nu. 10.
7 Ius diuinum duobus modis ſoluitur.
8 Ius publicum multis modis accipitur.
9 Diſpoſitio huius l. ꝙ habeat etiam locum pro rebus alicuius caſtri.
11 Imperator poteſt donare in immenſum.
12 Rebus eccleſiæ ciuitatis, vel fiſcalibus quãto tempore præſcribatur, remiſsiuè.
13 Seruus principis quanto tempore præſcribatur.
14 Viæ publicæ & plateę ꝙ nullo tẽpore p̄ſcribant̅.
15 Actio perſonalis & hypothecaria cum rei vendicatione, ꝙ concurrant fauore eccleſiæ.
16 Beneficium iuris communis, ꝙ non excludatur per ea, quæ inducuntur iure ſpeciali.
17 Dominiũ ex ſolo contractu abſq; traditione ſpeciali iure transfertur in eccleſiam & ciuitatem.
18 Eccleſia & ciuitas ſunt priuilegiatæ in præſcriptione & acquiſitione dominij, & in actione in rem per hanc legem.
19 Statutum ꝙ vẽditio vel alienatio non poſsit fieri in eccleſijs nec in perſonis non ſubiectis ꝙ non valeat tanquam contra libertatem eccleſiæ.
20 Statutum quòd non liceat alicui forenſi vendere, valet.
21 Diſpoſitio huius legis an habeat locum contra tertios poſſeſſores.
22 Eccleſia & ciuitas ſi emit pretio non ſoluto ꝙ habeat dominium.
23 Poſſeſsio abſque traditione ꝙ non transferatur.
24 Si res vendatur duabus eccleſijs ꝙ prima præferatur. licet ſecundæ fuerit res tradita.

b VT inter diuinum. [b]
Primò ponit ſtatutum, in quo conce-
dit priuilegium circa præſcriptionẽ.
Secũdò, illud repilogat & declarat. Tertiò, conce-
dit priuilegium circa actionem. Quartò, declarat
ad quos caſus hæc lex porrigatur. Secũda ibi: ſine
itaq;. Tertia ibi: in his autẽ. Quarta ibi: hæc autẽ
c omnia. Breuiter hoc intẽdit: Eccleſia & ciuitas [c] in
rebus relictis iure hæreditario legatis donatis &
venditis habet priuilegium circa pręſcriptionem:
& in dominij acquiſitione habet perſonalem hy-
pothecariam & in rem actionẽ. hoc dicit hæc lex.
1 ¶†Nota ꝙ in quatuor caſibus contra eccleſiam &
ciuitatem non currit præſcriptio, niſi centum an-
2 norum. ¶†Secundò nota quòd eccleſia & ciuitas
d æquiparantur. [d] Item nota ꝙ centũ anni ſunt lon
3 giſsimum vitæ†tempus. [e] ¶Item nota quòd pro
e rebus inuaſis & venditis [f] competit eccleſię†actio
f in rem: & ſic habet†dominium abſq; traditione.
4 quod eſt mirabile. ¶Item nota in fin. ꝙ infinitas
5 †eſt euitãda. Vidiſtis de hoc in l. j. j. de ſenten. quę
6 pro eo quod intereſt. ¶Venio ad apparatum. [g]
g Et breuiter oppo. ꝙ ius diuinum dicitur, quod eſt
factũ à Deo: vt Euangelia, & ſimilia: vt s. de ſum-
ma trinitate. l. prima. ſed hic aliter accipitur. qua-
7 re malè glo ſoluit. Dico†ꝙ ius diuinum aſſumitur
duobus modis. Vno modo ab authore: vt in con-
trario. Alio modo ab effectu, ſeu materia, ſuper
qua fit diſpoſitio: ita loquitur hic. ¶Secũdò opp.
ꝙ ius publicum dicatur illud, quod conſiſtit in ſa
cris, & ſacerdotibus: vt l. prima. §. publicum ius.
8 ff. de iuſti. & iure? Reſpõdeo, †ꝙ ius publicum po
teſt accipi multis modis. Vno modo illud quod
ſuam vtilitatem affert omnibus in publico. Ita lo
quitur contrariũ. Alio modo accipitur publicum,
ſcilicet Imperij. Alio modo publicũ, ſcilicet ciuita
tis Romanę: vt l. eũ qui. in gl. de verb. ſigni. Alio
h modo publicũ cuiuſlibet ciuitatis, & municipij: [h]
vt ff. de public. l. ſed & hi. §. j. & ita ſumitur hic.
9 ¶Et ideo puto, ꝙ lex iſta habeat locũ† pro rebus
i alicuius caſtri, in quatuor caſibus [i] hic poſitis. ¶Itẽ

c ✠ P. P A V. P. ¶Ciuitas. Et ꝙ iſta diſpoſitio procedat etiã in villis & caſtris, vide Comen. conſil. clviij. in ij. col. circa fi. vbi loquitur de quadam ciuitate. Vide etiã q̄ in l. Reſpublica. C. ex quib. cauſis ma. vide Ale. latè in l. ſi finita. §. ſi de vectigalibus. in ij. & iij. col. ff. de dam. infect. Item an diſpoſitio huius l. habeat locum in fideicommiſſo vniuerſali: quia loquitur in legatis, & in hæreditate, vide Alexan. conſil. cxcix. ad finem & conſi. ccxxiiij. poſt prin. & conſi. cccxc. ad fin. Pau. de Ca. conſi. cxxxiij. ad fi. Alex. & Moder. in l. j. §. & quoties. ff. ad Treb. Item an habeat locũ in alia pia cauſa præter eccleſiam, vide in apoſt. prope finem huius legis.

d ¶Aequiparantur. Hoc voluit Bal. procedere nõ ſolũ in caſu iſto, ſed etiã in alijs: vt ipſe no. in l. fructus. ff. ſol. mat. & Im. ibi ſentit contrarium. Et an quod hic dicitur in ciuitate, habeat locum in caſtro ſiue villa, gl. & Bar. tenuerunt ꝙ non in l. ſi finita. §. ſi de vectigalibus. ff. de dam. infect. vbi vide Alex. in iij. col. cum ſeq. vbi plenè poſt doct. examinat, concludẽs ꝙ ſic. Adde ꝙ Pau. de Caſt. hic dicit, ꝙ dominium etiam hodie tranſit in ciuitatem abſque traditione.

e ✠ POMATES. ¶Tẽpus. Vide autem an hoc locum haberet in rebus permutatis, vide Nico. de Nea. in l. fi. j. de prædi. cur. lib. x.

f ✠ POMATES. ¶Venditis. Vide aliter per Alexã. conſil. j. col. xj. volu. v. Barba. conſi. xliiij. vij. vol. j.

g ¶Venio ad apparatũ. Et ſic eccleſia habet dñium abſq; traditione. q̄d eſt mirabile. Et ſic iſtum caſum adde alijs no. in l. pe. ad Treb. j. vbi transfertur ipſo iure ſine traditione dominium. Et adde quod licet ex titu. donationis transferatur dominium in eccleſiam ſine traditione: non tamẽ transfertur poſſeſsio: vt no. glo. in c. ij. in gl. fi. ad fin. de conſue. & quod no. in l. cũ hæredes. de acquir. poſ. & quod habetur j. tit. l. j. raptores. Fallit niſi conſuetudo hoc induceret. c. ij. & ibi docto. de conſue. licet Arch. vt referunt ibi doctores tenuerit quòd etiam ſine conſuetudine ex ſolo titulo donationis in eccleſiã transferatur dominium & poſſeſsio, per d. c. ij. & malè. hoc tamen fallit in caſu l. ſi adoptauero. cũ ibi not. ff. de prec. dixit tamen Ioan. Andre. in dicto c. ij. quem ſequitur domi. Anto. & do. Floria. quòd licet in eccleſia ex ſolo titulo donationis transferatur dominium, non tamen transfertur Publiciana: quia hoc nõ eſt iure cautum: & ſumus in exhorbitantibus. Specu. in tit. de loca. §. nunc aliqua. verſicu. lix. facit quod habetur in regula, cuilibet. de regu. iur. libr. vj. & Imol. ibi dicit, hoc verum, ſi dominus non habet Publicianã: quia poſsidebat ſine titulo & bona fide. Nam oportet quòd tunc eccleſia acq̄rat Publicianam ex traditione ſibi facta cũ titulo. l. j. ff. de pub. & quod habetur in c. Abbate ſane. de re iudic. in vj. ſecus ſi donans habuiſſet Publicianam: vt quia poſsidebat cum titulo, & bona fide: quia tunc ex ſolo contractu tranſibit Publiciana in eccleſiam, per regulam. l. clauibus. de contrahen. empt. & quia iſtud videmus in legato. l. j. & ij. l. cum ſponſus. §. primo. & ibi per Bartol. de public. ſecundùm Imol. Et certè credo iſtam eſſe veriorẽ. & quando transferatur dominium ſine traditione, vide quod not. Bart. in authen. ingreſsi. in ij. col. s. eo. & vide Bar. hic in fi. Et ad id quod s. dixi, ꝙ in eccleſiam transfertur dominium ſine traditione, non tamen Publiciana, tenet Bald. in l. quoties. de rei vendi. Et an priuilegium iſtius legis ꝙ tranſeat dominium in eccleſiam ſine traditione habeat locum in vna eccleſia magis quàm in alia eccleſia. dixi poſt Bald. in l. quoties. de rei vendica. Adde quòd ex donatione transferatur dominium in eccleſia ſine traditione, Oldra. conſilio cclxxix.

h ¶Ciuitatis & municipij. Facit ad prædictam l. Stichũ. cum l. ſeq. quibus ex cau. ma. & per Bal. hic: quem vide.

i ✠ POMATES. ¶Caſibus. Vide in ſimili Ale. cõſi. j. pe. col. vol. iiij. & vide etiam ad hanc l. Alex. conſi. xxiiij. col. pe. vol. v. vbi dicit ꝙ contra Imperatorem etiam præſcriptio centenaria requiritur.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶ Infinitas eſt euitanda.Contrarium tenet Barto.in l.ſi finita.§.ſi de vectigalibus.circa princi.ff.de dam.infect.& quod not.in §.ex hoc edicto. in eadem lege.

a ✻ *P. P A V. P.* ¶ Euitanda.De materia infinitatis. vide latiſsimè Alex.poſt Bar.in l.q bona.§.fi.ff.de dã.infe.Fel.in c.licet.el.ij. col. vlti. extra,de teſt.declara tñ niſi eſſent illa verba,toties et quoties &c.Alex. cõſi. cxlv.in ij.vol. licet Iaſon hic in v.volu.vj.col.dũ loquitur de prorogationibus cõpromiſſorũ velit cõtrariũ.Vide Bertac. in verbo , cõpromiſſum.

b ¶ Eſt obligata . Adde Barto. in l.j. commu.de leg. ſed Bart.tenet contrarium in l.j.in fi.ff. de leg.j. videlicet, ꝙ concurrat actio in rem cum hypothecaria , pro eadẽ re:vide in l. rebus. & ibi per Bald. & in l.j.in vj.col.verſi.contra hoc, j. de iure do,& quod ibi etiam Bald. notat.

c ¶ Rebus concedẽtis. Et contra videtur Barto.in l.j. C. commu. de lega.& ibidẽ Bald.qđ pro re legata, non competat hypothecaria. Bart.autem in l.j.in fin.ff. de leg. j. dicit idem quod hic. & ibi Paul. de Ca.idẽ. Ad l. neq; pignus . reſpondit Bal. & fuit reſponſio Alber. de Salinis , ſecundũ eum. Et an iſtud ſit verum, veniet dicendum:& non poſsit agi hypothecaria pro iſta re, in qua habet dominiũ cõtra poſsidẽtem.& dicas ꝙ ſic:quia dato ꝙ dominium ſit legatarij,nõ tamẽ poſſeſsio:vt patet reſponſio notabilis per glo.in l.cum duobus.§.idẽ reſpõdeo.l.ij.ff.pro ſoc.& hic.vnde nihil repugnat,ꝙ poſſeſsio ipſius iure poſsit etiã hypothecari:nõ tamẽ ꝓprietas rei,tãquã legatarij.Et ſi qs dubitat an poſſeſsio poſsit hypothecari,vide Barto.in l.eleganter.in ij.col,in verſi.ſed contra hoc,ff.de pig.actio.Pro hoc facit:quia videmus ꝙ res poteſt locari tam reſpectu poſſeſsionis quàm ꝓprietatis. Quæro,vtrũ pro liberatiõe legata cõpetat hypothecaria actio:& an poſſet agi hypothecaria;puta dico mihi aſsignari aliquam rem in cauſa pignoris,vel hypothecæ,donec fuero liberatus per hypothecam.Imol.in l.j.de leg.j.allegat vnam gl.in l.j.C.communia de leg.Addo aliam in §.noſtra. Inſtit.de leg.& aliam in l.ij.C.communia de leg.quæ allegat l.j.§.ſi debitori.ff.vt in poſſeſ.legat.vbi quemadmodum pignus pretoriũ nõ poteſt adaptari,ita nec ciuile,ſcilicet hypothecaria.Cynus & Bald.in l.j.communia de lega.reprehendunt illam glo.& ex hoc propter generalitatẽ illius l.& §.ſi debitori.non probat illud ad quod allegatur.Pro glo.facit alia ratio,quam adduco in l.j.C.communia de lega.quod ratio poteſt eſſe:quia per illam legem fuit inducta hypothecaria:quia plerũq; teſtatores,vt ſuæ voluntates habeant effectum,adijciunt obligationem ſuper omnibus bonis.Vnde attenta dicta conſyderatione dicti teſtatoris.l.j.ita prouidetur. quæ conſyderatio poteſt ita cedere in legato libertatis,ergo &c.Imol. in d.l.j.ff.de leg.j.putat veram eſſe opinio.d.gl.quia probatur optimè in d. §.ſi debitori,quia ſi non poteſt ibi cadere pignus prætorium,quia lex arctat talem debitorem ad pręſentandum fideiuſſorem de implendo legato relicto pro liberatione:& ſicuti ibi non arctat,ita nec in caſu noſtro debet arctare,vt poſsit ad miſsionem in poſſeſsionem procedi.Mihi in puncto iuris placet opi.Bal.& Cyn.in d.l.j.Reſtat ſolum reſpondere ad §.ſi debitori.quia videtur ꝙ ibi ſit alia ratio,quàm in caſu noſtro.Nã grauior quidem eſt præſtatio fideiuſſoris,quàm ſit ſola hypothecatio particularis. in l.filio.in ver.mediocri.vel le.no.c.ideo non ſequitur ibi tex.voluit grauare hæredem ad præſtationem fideiuſſoris.ergo eadem ratione,nec ad hypothecam:quia eſt falſum:quia non eſt vnde grauamen fiat.

a oppo.dicitur hic, ꝙ infinitas eſt euitãda [a].Cõtra,
10 in authen.de nõ alie.§.finimus. Sol.hic † ponitur
infinitas propria,quę eſt euitanda:ibi verò infini
tas ſumitur pro quadã immenſitate,quæ tñ redu-
citur ad terminum,& menſuram ſecũdũ qualita-
11 tem perſonæ donantis:tamen ibi dicitur † quòd
Imperator poteſt in immenſum donare. ¶ Secun
dò opp.ad idem ff.de in litem iurã.l.videamus.§.
iurare ſolutio.licet ibi pars iuret in infinitum, tñ
reducitur ad finitatem,& ad terminum prætaxa
tionis iudicis.¶ Tertiò oppo.de l.ſi ita ſtipulatus
fuero à Seio.de fideiuſſori.Solutio. Ibi verba ſti-
pulationis ſapiebant infinitatem:tamen reducun
tur ad finitatem, & mẽſuram.De hoc an infinitas
euitetur,Cy.recitat l.primã de ſentẽ. quæ pro eo
qđ intereſt.Ego pono in l.ſi finita.circa princip.
aliàs l.q bona. §.fi.de dam.infect. ¶ Quartò opp.
dicitur hic,quòd habet locum præſcriptio centũ
annorum in rebus eccleſiæ,& ciuitatis.Contra ff.
de diuer.& tempo.præſcriptio.l.in omnibus.Gl.
dat hic multas ſolutiones:vna quòd ibi loquitur
in rebus fiſcalibus:hic in reb⁹ ciuitatis. Alij dicũt
quòd illa corrigitur per iſtam: quia in alijs caſibus
loquitur. Alij dicũt, quòd hoc habet locũ in qua
tuor caſibus tãtùm: & habet locum in rebus ciui
tatis alicuius:non in rebus fiſcalibus. Quanto au
12 tem tempore præſcribantur res fiſcales, † gloſſ.&
doc.tractant j.de quadri.præſcrip.l.j.& dicta l.in
omnibus.de diuer.& tempo.præſcrip.&ibi dixi.
¶ Oppo.de fund.reipublicæ.l.eum. vbi præſcri-
bitur xxx.annis.Solutio.Ibi loquitur in ſeruo prin
13 cipis. † hic loquitur in re ciuitatis.hæc eſt vera.
¶ Item oppo.de l.pręſcriptio.j.de ope.pub.So-
lutio. Ibi loquitur in his rebus quę ſunt in publi
14 co vſu:vt via, † & platea,quę nullo tẽpore pręſcri
buntur.¶ Venio ad finem legis,opp.res ſua nemi
b ni eſt obligata: [b] vt l.neque pignus.de re.iur.Cùm
igitur pignus habeat actionẽ in rem , non poteſt
habere hypothecariam. ¶ Item eodem modo op.
po.perſonalis , & in rem non poſſunt competere
pro eadem re:vt Inſti.de actio.§.ſic itaq;.quomo
do ergo conceduntur hic iſtæ duæ actiones? Sol.
15 Poſſumus † dicere quòd hypothecaria competit
c in alijs rebus cõcedentis [c] vel relinquentis:non in
ipſa re,cuius quis habet dominium. Item perſo-
nalis competit,quando quis noluit eligere actio-
nem in rem:vt no.Inſtit.de leg.§.ſed noſtra. Vel
dic melius,ꝙ hic competit dominium de iure ſpe-
16 ciali:& ideo non † excludit beneficium iuris com-
munis:vt l.in bello.§.ſi quis ſeruum.ff.de cap.&
poſt.re.& ideo cõpetit etiam in ipſa re hypotheca
ria,& perſonalis,quãdo cum rei vẽdicatione con-
currunt.Iſta fuit opi.do.Alberti de Salinis,quam
ponit Cy.in l.j.C.cõmu.de leg.¶ Opp.rei vẽditæ
non traditæ,non acquiritur dominiũ: vt l.ſi ager.
ff.de rei ven.& l.traditionibus.j.de pac.ergo actio
in rem non poteſt competere.Huius timore dicũt
quidam,ꝙ hic dicitur de actione in rem, referatur
tãtùm ad res legatas,& ita tenebat Azo:quę opi.
non eſt vera,per tex.qui dicit,in omnibus &c.i.in
omnibus ſupradictis. Dicendum eſt ergo,ꝙ ſpe-
d ciale eſt [d] in eccleſia & ciuitate,quod † ex ſolo con-
17 tractu,& ſine traditione transferatur dominiũ: &
18 per conſequens competit actio in rem. ¶ † Et ſic
ſunt priuilegiatæ ciuitates,& eccleſiæ, & per hãc
l.in tribus:ſcilicet in pręſcriptione, & acquiſitiõe
dñij,ex dictis cauſis,& in actione in rem.Vide gl.
& no.cã.& vide quod in iſtis quatuor caſibus ac-
e quiritur dñium ſine traditione. [e] ¶ Ex hoc cõclu-
do:ſtatutum eſt in ciuitate iſta,ꝙ vẽditio,vel alie
natio non poteſt fieri in eccleſijs,& perſonis, non
f ſubiectis,valet ne iſtud ſtatutum?Reſpõdeo, [f] nõ
19 quia eſt contra libertatẽ Eccleſię.Probo † q: illud
eſt contra libertatem eccleſiæ,quod eſt contra pri
uilegia conceſſa eccleſijs:vt in aut.caſſa.C.eod.ſed
hoc eſt cõceſſum eccleſijs,vt poſsint emere, & ex
ſola emptione etiã ſine traditione dominiũ acqui
rãtur:vt patet hic.Ita determinauit do.Old.in pu
blica diſputatione:quod not.& tene mẽti ſtatutũ
20 autem † quod non liceret alicui forenſi vendere,
iſtud bene valeret.Caſus eſt infra,non licere me-
tro.l.j.lib.xj.¶ Venio ad pen.gl.quæ eſt hic,quæ
ponit aliquas quæſtiones bonas:dicitur hic ꝙ iſta
lex habet locum contra principales,& eius fideiuſ
ſores,vel ſucceſſores.quæro ſi agatur contra alios.
21 † Gloſſ.dicit,ꝙ tunc repelletur Eccleſia præſcri-
ptione minori. Et vide gloſ.ſuper verbo,mouea-
tur.quæ multum facit:& quid vult dicere hæc gl.
Reſpondeo : quia vos ſcitis ꝙ petitio hæreditatis
non datur contra titulo poſsidentem:vt l.regu-
lariter.de peti.hære.& ideo eo ipſo quòd haberet
aliquis bona hæreditaria aliquo titulo,repelleret

POMATES.

d ¶ Speciale eſt. Et eſt idem in iuribus incorporalibus: vt per Old.cõſi.xiij.in ij.q.Et ad hoc vide Alex.conſi.j.col.ij. vo.v.vide etiã Pan. in c.cũ in.col.antepe.de cõſti.in prin.

✻ *P. P A V. P.*

d ¶ Speciale eſt. Secus tamẽ eſt in principe:quia in cõmucipe: quia in cõmuni non transfertur dominium ſine traditione. Bal.in c.j. in ij.colum.quid ſit inueſt. Sed ibi loquitur in poſſeſsione,quę nõ trãsfertur in principem. Secus ergo vult eſſe in dño. vide per eum.Quid autẽ in conſtitutione principis , an per eum transferatur dominium in alium ſine traditione , vide in l.Cæſar. ff. de public.ad Bart. Item limita iſtam regulam procedere in cõtractu, ſed ſecus eſſe in voto , vt ſi quis dedicet ſe & ſua eccleſiæ: vide Bar.in auth.ingreſſi.in ij.col.C.eod. & ibi Moder.in iiij.colum. Item limita iſtã regulam vt dominium transferatur ſine traditione in eccleſiam,vt per Alexã.in l.j.§.per procuratorem,in pe.& antepe.col.ff.de acquir.poſ.Item an transferatur quaſi dominium & poſſeſsio,vide practic.Papien.in forma libelli in actione reals:in verbo,iure dominij.in antepe.col.Item ꝙ iſta lex loquẽs de venditione habeat locum in permutatione,vide Alex.in conſi.dcj. in ix.col.& de public.vide Mod.in §.ſed iſtæ Inſtit.de actio.in x.col.Quid autem ſi aliquis recognoſceret rem ab eccleſia,an transferatur in eam dominium.vide do.Franciſ.conſi.xiiij.in ix.col.Et intellige an transferatur ſine traditione ipſo iure,vide quæ habes in l.ſi item alienam.ff.de acquir. poſſeſ.ad Bart.Item per ſolam confeſsionem transferatur dominium in eccleſiam,vide quæ ſcripſi j.de iur.& fac.ignor.Itẽ an iſta lex habeat locum in alia pia cauſa,puta ſi inſtituantur pauperes Chriſti,& dentur executores,vide Bart.in xij.diſputa.incip.filium adultum.Item iſtud priuilegium non haberet locum in clericis acquirentibus ſibi,non eccleſiæ.vide Ange.conſi.xlviij.incip.quidam Franciſcus.Item ꝙ in caſu illius legis dicatur habere fortius ius ex contractu,quam vbi requiritur traditio,vide Aret.in l.Pomponius.§.quæſitum.in j.no.ff.de acqui.poſſ.Item circa iſtam legem,quæ ſolet allegari.ꝙ quilibet præſumitur viuere vſq; ad centum annos,adde ꝙ ad tollendum hanc præſumptionem ſufficit vnus teſtis de viſu,vide Bal.in c.j.ad fin.qui feu.dar.poſ.vide ad Bart.in l.ij.§. ſi dubitetur.ff.quemad.teſta.aper.

d ¶ Speciale eſt in eccleſia. An autem ex contractu procuratoris eccleſiæ non interueniente traditione acquiratur dominium eccleſiæ, Angel.ꝙ non in l.j.§.per procuratorem.ff.de acquir.poſſeſ.Sed Alexan.ibi contrarium tenet.

e ¶ Sine traditione.Sed nunquid eodem modo acquiratur quaſi dominiũ: & ſic publiciana.Dic vt in prin.huius legis poſt Bart.

f ¶ Reſpondeo,non.Statutum ꝙ alienatio non poſsit fieri de eccleſijs, vel

eccleſiam

perſonis non ſubiectis,non valet:& vide Iac. But.in l.aſsiduis.infrà qui
po.in pig.ha.& in c.ſi.de immu.eccle.in vj.& quod habeť per doct.in le-
ge,dudum.C.de contrahen.emptio.& oſtendit Ang.bene loquens in cō
ſilio xlviij.incipien.quidam Fran.p̄,Bar.in l.filiuſfa.§.diui.ff.de leg.j.In
iſtis terminis dixi poſt Bar.in l.cunctos populos.in v.q.& Bal.hic in iij.
col.cōtra & Bar. in
d.l.dudū.per An-
ge.& Imo.in d.§.
diui.& ibi vide,q̄d
latè dixi poſt Bart.
in ver.quæro ſi agi
tur cōtra alios,&c.
Sed Bal.& Gul.hic
videntur indiſtin-
ctè tenere gl.& di-
xi ſ.in princ.huius
legis.ſed opi. Bart.
mihi placet plus:
pro qua mihi vide
tur caſus rectè in-
tuēti, in auť. ibi po
ſita.et vide ibi Bar.
in princip.

¶Adde vltra An-
ge.d.conſi. viden-
dū Bal.cōſ.cxlviij.
j.lib.& cōſ.ccxlvj.
eo.lib.& vide Pau.
de Caſt.hic.

a ¶Non ſoluit.adde
Bal.hic, qui idē te-
net in l.ſi ancillam.
de actio.empt.

b ¶Sine traditione.
Fallit ſi eſſet cōſue
tudo quòd transfe
ratur: vt no.in c.ij.
& ibi per Imo.de
conſue. Item fallit
in caſu ſing.no.per
bar.in l.raptores.j.
tit.j.& plenius de
hoc xvj.q.j.mode
ramine.& quod di
xi ſ.in princ.huius
legis,& per Bal.in
l.licet.j.de acquir.
poſſeſ.& in l.j.ad
fi.j.de rerū permu.
Item fallit in caſu,
de quo in l.ſi fun-
dum quę.ff.de fun.
do.& ibi vide glo.
q̄ ponit aliā fallen.

¶Adde ꝙ in eccle
ſiam transeat fidei
cōmiſſum & poſ-
ſeſsio,etiā ſine ver
bo tradita, tenet
Pau.de Caſt.conſi.
cxxxiij.

POMATES.

c ¶Quas actiones.
Ad iſtam vide Ge
mi.in c.Abbate ſa
ne.in prin.co.iij.in
fi.de re iudi.lib.vj.
vide etiā ad iſtam
l.Fed.in conſi.cvj.
col.penul.ad fi.&
Roma.cōſi.lx.col.
ij.in prin.

d ¶Quas actiones.
In auť.quas actio-
nes.in prin.Et no.
ad hāc auť.ꝙ licet contra eccleſiam regulariter nō currat præſcriptio niſi
xl.anno.c.de quarta.de pręſcrip.tū in actionib⁹ perſonalibus pręſcribiť
ſecundū diſpoſitionē iuris ciuilis.Idem in alijs actionibus,quę claudunť
ſemeſtri anno vel biennio,& quātò minoris,redhibitoria,actio de dolo,
& in actionibus prętorijs,vel ſimilibus,iſta eſt gl.no.iuncto tex.in c.cū

eccleſiā agentē illa actione.ſed alię actiōes,de qui
bus hic loquitur,ſ.actio in rem,datur contra quē
libet poſsidentem:& ideo ille poſsidens eſt prin
cipalis ipſe.Idem in hypotheca in rem:vt l.de eo.
in fi.ff.ad exhi.vnde ſemper habet locum pręſcri
ptio,de qua loquitur hæc lex.¶ Quæro, quid ſi
a eccleſia emit,& pretium non ſoluit:[a]an habeat do
22 miniū.Gl.ꝙ ſic:†qa hic debet intelligi, q̄d in eo
caſu eccleſia & ciuitas habent dñium ſine traditio
ne:quo caſu priuatus haberet traditione facta.Et
23 vide glo.quæ dicit,& bene.¶Quærit gl.†vtrum
b poſſeſsio transferatur ſine traditione[b].Glo.dicit
ꝙ nō:vt l.denuq;.ff.ex qui.cau.ma.quod no.& il
lis caſibus,in quibus dixit lex transferri dominiū
poſſe ipſo iure:non tamen transfertur poſſeſsio.
Idem nota.in l.cum duobus.§.idem reſpōdit.ff.
pro ſoc.& de pub.l.cōmiſſa.¶ Quæro,quid ſi vni
eccleſiæ rem vendidit:& pretium ſoluit eccleſia:
rem tñ venditor eccleſiæ,nō tradidit,& poſtea vē
didit & tradidit alij eccleſiæ:quæ eccleſia erit po-
tior.Videtur ꝙ ſecunda,cui erat facta traditio:vt
24 l.quoties.j.de rei vendi.†Cōtrariū eſt veritas:qa
potior eſt prior propter dominiū iam trāſlatum:
quod eſt ſine traditione quæſitum.Iſta lex corri-
c gitur per authen.quas actiones.[c]

SVMMARIVM.

1 ☞ Eccleſia in præſcriptione nō æquiparatur mi
nori:& ibi de ratione.
2 Quæ præſcriptio obſtet eccleſiæ Romanæ, & a-
lijs eccleſijs.
3 Priuilegiatus quando vtatur priuilegio cōtra pri
uilegiatum.
4 Priuilegiatus cōtra eccleſiā qñ vtatur priuilegio.
5 Priuilegia quòd in dubio dicuntur conceſſa ad po
ſtulationem partis.
6 Priuilegia conceſſa per legē generalem,licet præ-
ſumantur conceſſa mera liberalitate Principis:ta
men in contrarium poteſt admitti probatio,ſcili-
cet quo ad poſtulationem.nu.7.
8 Diſpoſitio huius auť.ꝙ nō ſit correcta in ciuitate.
9 Correctio legis quòd non inducatur ex identita-
te rationis.
10 Priuilegium quòd pręſcriptio non currat niſi,cen
tum annorum:ſi habet clauſulam,non obſtāte.ꝙ
valeat.& nu.11.
12 Priuilegium ꝙ cōtra aliquē aliqua pręſcriptio nō
currat:ꝙ valeat ſi habet clauſulam,non obſtante.
13 Eccleſia qñ reſtituatur aduerſus pręſcriptionem.
14 Eccleſia qñ ſuccedit priuato,an in illis bonis ha-
beat priuilegiū hui⁹ auť.& ſic vtať hac p̄ſcriptiōe.
15 Priuilegiatus in pręſcriptione ſuccedens non pri
uilegiato,quando vtatur dicto priuilegio.

d QVas actiones.[d]Cùm in
lege[1]C.
ſit dictū ꝙ actiones cōpetentes eccle-
ſię duraret ſpatio centum annorū per
iſtā auť.eſt reductū ad ſpatiū xl.annorū p̄ſcriptio
verò triū vel x.annorum in ſuo robore perſeuerat
c ſed ſola romana eccleſia[e] gaudet ſpatio centū an-
norū.¶ Opp.in auť.vt cum de app.cog.§.ſi verò
liberi.& de ſan.epi.§.pe.So.Dicit glo.fallit in illis
duobus caſibus.& bene dicit gl.Ratio,quia cū ad
illā hæreditatē vocentur de iure ſpeciali cōtra ius
cōmune eccleſiæ,meritò ſibi breuius tempus ſta-
tuitur.Secundò opp.eccleſia ęquiparať minorib⁹:
vt l.orphanotrophos.j.tit.j.ſed cōtra minores nō
1 currūt præſcriptiōes† iſtæ:vt l.ſicut.j.de præſcri.
xxx.an.& l.j.& l.ij.& vlt.in quibus cau.in inte.re
ſti.non eſt neceſ.Sol. Alij minores ſunt in minori
ætate temporaliter:quia ſuperueniēte maiore ęta
te finiť minor ętas:ſed eccleſia habetur loco mino
ris perpetuo meritò ne actiones eccleſiæ extendā
tur ad infinitum,ſtatutum eſt hoc tēpus.Ita videť
velle glo.in ſimili in l.inſ.finita.ff.de tut.& ratio.
diſtra.Ad q̄d facit q̄d not.de re.in inte.c.auditis.
& de pręſcr.c.ſi diligēti.¶ Tertiò opp.ad iſtū finē
ꝙ eccleſia Romana nō gaudeat p̄ſcriptione centū
annorū:vt in auť.vbi hæc cōſtitutio ſumiť p totā
2 auť.col.vj.†Huius timore gl.q̄ eſt hic dicit ꝙ hæc
clauſula hic poſita fuit Guarnerij.nec eſt vera clau
ſula:quia etiā in eccleſia Romana currit p̄ſcriptio
xl.annorū:licet de iure canonico ſecus.& vide gl.
vlti.Cōtrariū huius no.in ru.q̄ hic allegať in gl.ſ.
in auť.hęc cōſtitutio innouat.Nā illa rub.nō facit
mentionē de cōſtitutione q̄ præcedit in volu.auť.
ſcilicet vt Romana eccleſia,&c.ſed facit mētionē
de cōſtitutiōe iſta.Illa ergo cōſtitutio,vt eccleſia
Romana,&c.cū ſit ſpecialis:nō tolliť per illū tex.
hęc conſtitutio innouat.&c.Et hāc opi.tenēt oēs
doc.noſtri.& canonizata eſt.Et ſecundū hoc ha-
bes tria iura.Primò illud ius,ſecundū q̄d cōtra ec
cleſiam currebat centū annorū pręſcriptio in qua
tuor caſibus hic poſitis.hoc in alijs nullū habebat
ius circa pręſcriptionē ſecūdū ius auť.in illo tit.vt
ec.Ro.&c.col.ij.ſecūdū quòd pręſcriptionē cētū
annorū ſtatuit cōtra eccleſiā Romanā in omni ca-
ſu:licet hic loquať in quatuor caſibus tantū.Ter-
tiū ius eſt in auť.hęc cōſtitutio innouat cōſti.&c.
coll.viij.ſcd̄m ꝙ in omni eccleſia,excepta Roma-
na ſtatuitur p̄ſcriptio xl.ann.& ſic iſta lex prout
loquiť in eccleſia,corrigiť quo ad pręſcriptionem.
¶ Venio ad quęſtiones in gl.magna,quæro vtrū
eccleſia contra eccleſiā poſsit ſe tueri pręſcriptio
ne xl.annorum.Gl.dicit ꝙ ſic.allegat ff.ex quib.
cau.ma.l.fin.licet quidam dicant contrarium.Iſta
quęſtio reſidet in hoc vtrum priuilegiatus poſsit
vti priuilegio ſuo cōtra alium priuilegiatum.Cir-
ca quod Pet.vt Cynus refert ponit vnam diſtin-
f ctionē ſatis longā.¶ Tu breuiter aſſume[f] in duo-
3 bus verbis.†Quandoq; quęritur vtrū priuilegia
tus poſsit vti priuilegio contra priuilegiatum eo
caſu quo ab ipſo priuilegiato aduerſario ſuo pri-
uilegium conſequitur.& iſta non eſt noſtra mate
ria:dixi vobis in l.ſi.j.de fruc.& lit.expen.Quan
doq; quilibet eſt priuilegiat⁹ principaliter:& tūc
quādoq; quis eſt priuilegiatus generaliter in ge-
nere:ſed non eſt in ea cauſa,de qua agitur,ſed vn⁹
tantùm eſt ibi priuilegiatus:& tunc vtetur priui
legio ſuo cōtra alium priuilegiatum.hic eſt caſus
in l.vlti.ff.ex quib.cau.ma.& eſt caſus quęſtionis
noſtrę.declarabo:licet vtraq; eccleſia ſit priuile-
giata in genere:tñ in caſu,in quo agitur,eſt priui-
legiata ſolùm eccleſia illa,cōtra quam pręſcribiť,
non illa,quę pręſcribit.Simile in duobus abſenti
bus:vt d.l.ſi.¶Si verò vterq; eſt priuilegiat⁹ re-
ſpectu eiuſdem cauſę q̄ agitať.hæc eſt vna regula
infallibilis.Si quidē vnus habet priuilegium po-
tentius altero:ille pręfertur,qui habet potentius,
Potentius autē poteſt eſſe,quia vnus certat de da
mno,& alter de lucro:vel quia cauſę cōcedēdi pri
uilegiū ſunt fauorabiliores:vt l.verū.§.ſi.cum l.
ſeq.ff.de min.Si verò cauſę priuilegij ſunt pares,
vel priuilegia ſunt paris potentiæ,& concurrunt
ambo:qualiter admittanť:vt l.priuilegia.ff.de pri
uile.cre.inter ſeipſos potior eſt conditio poſsiden
tis:vt l.ſi ſeruum.§.de illo.de verbo.obl.de re.iur.

cauſa.de emp.& vendi.quam ibi multum no.do.Abbas per limitationē
fere totius tit.de præſcri.facit quod no.Bal.in l.ij.C.ne rei do.vel temp.
an iſta auť.corrigat in pręſcriptione triennij.& dum ſ.quęſiui quid de re
bus clericorū,vide Imo.in c.ſi.ad ſi.de pręſcri.Adde ꝙ etiam in pręſcri-
ptione pauperū,& eorū iuribus nō pręſcribiť minori ſpatio xl.an.ſecun
Bal.hic per text.in
auť.de ec.titu.in §.
pro tēporalibus.&
vide Bal.hic ī pri.
& gl.ſed an haben
tes cauſam ab ec-
cleſia, vel ciuitate,
habeant hoc priui
legiū ī pręſcriptio
ne dicit ꝙ non, ſe-
cūdùm Bal.& An
ge.in l.ſicut.in pe.
colū.de pręſcript.
xxx.an.& Bart.in
l.cū ſponſus.§.in
vectigalibus.ff.de
publi.

P.PAV.P.

e ¶Romana eccle-
ſia.Quòd omnia
priuilegia conceſſa
Romanę eccleſiæ
habeant locum in
alijs,vide text.in l.
omnia in ſi.de epiſ.
& cleri.

POMATES.

f ¶Aſſume in duo-
bus verbis.Vide
ad hoc Fel.in ca.in
præſentia.col.iiij.
in ſi.& ſeq.& in c.
de quarta.col.xiiij.
de pręſcri.& Ro.
conſi.clxix.col.vj.
& Alex.in l.j.§.ad
munici.ff.ad l.fal.
Panor.in c.fin.col.
viij.de iudi.& Ca-
pra cōſi.iij.col.j.in
ij.dubio primi du-
bij.& Capra.xxij.
in fin.& lxviij.col.
pen.& lxxxvj.&
Paul.de Caſt.ccc-
xvij.& Barba.xv.
vol.iij.& xxxviij.
col.viij.eodem vo-
lumine.

P.PAV.P.

f ¶Aſſume.Vide ſe
li.ī c.de quarta.ex
tra,de pręſcript.in
xiiij.colū.& in c.in
pręſentia.in xiij.et
ſeq.co.extra,de p
ba.Pau.de Ca.cōſi.
ccxxxviij.in ij.col.
De quo habes in l.
inimicorū j.in qb.
cau.in integ.reſtit.
nō eſt neceſ.pro li
mitatione huius le
gis.& Pau.de Caſ.
in conſi.cccxvij.dū
ponit an vniuerſi-
tati contra vniuer
ſitatem detur reſti-
tutio,vt ſcripſi etiā in lege Reſpublica.j.ex quibus cauſis maio.Vide Pa
normita.in dicto capitu.in præſentia.in xiiij.colum.vbi refert dicta Bar.
& ibi vide Decium in octaua charta ſuper gloſſ.fina.poſt Felinum ibi in
decimatertia columna.Vide Barbatiam conſilio decimoquinto,volumi
ne tertio.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

c.in pari.lib.vj.¶Secundò quæro vtrũ priuilegia
tus[a] contra eccleſiam poſsit vti priuilegio.Hic au
4 tem videt† quòd ſic p tit.ff.quod quiſq; iuris.Cõ
trarium determinat gl.quia iſtud non fuit conceſ
ſum eccleſiæ ad eius poſtulationem.Quis reuela-
uit hoc gl.quòd iſtud priuilegium non fuit con-
ceſſum eccleſiæ ad eius poſtulationem,ſed ꝓprio
motu principis:cùm de iure priuilegia intelligan
5 tur† cõcedi in dubio ad poſtulationẽ:vt extra,de
cõceſ.præbẽ.c.j.ſi motu ꝓprio.lib.vj.Reſpõdeo,
6 priuilegia† quæ cõcedunt ſtatuendo legem & ius
generale,intelliguntur concedi ex liberalitate,nõ
ad petitionem.hic eſt tex.cum iſta gl.Sed priuile-
gia ſpecialia in corpore iuris nõ clauſa,in dubio in
telliguntur concedi ad poſtulationem:vt in cõtra
rio.& non puto ꝙ eccleſia Nouantulana,quæ ha-
bet priuilegium ꝙ gaudeat ſpatio centũ annorũ,
in corpore iuris non incluſum,ꝙ eodẽ iure ipſa cõ
7 tra alios vti debeat.qđ no.perpetuò.¶†Contra
primum membrũ poſſet admitti probatio in con
trarium,ſi illud generale ius fuit factum ad poſtu
lationẽ & ꝓcurationem alterius.Ita videtur ſenti
re gl.quã habuiſtis j.de fru.& li.expẽ.l.ſi.tene mẽ
8 ti.¶†Quæro,lex iſta eſt correcta in eccleſia:vtrũ
b ſit correcta in ciuitate[b].Io.ꝙ nõ:qa quod nõ mu-
tatur &c.Pla.dicit ꝙ ſic:quia eadem eſt ratio.vide
gl.Vltramon.tenẽt opi.Pla.iſta queſtio voluitur
hic vtrum ex identitate rationis inducatur corre-
ctio legis.Breuiter dico ꝙ non.Tex.eſt in l.ſi verò
§.de viro.ſol.mat.j.de nup.l.ſi furioſi.no.in l.tam
is.§.j.ff.de do.cau.mor.Et ſic concludo opi.Ioan.
9 eſſe veriorem.Ex qua no.† ꝙ ex idẽtitate ratiõis
nõ inducitur correctio legis.& illud quod dicitur
c ff.de legi.l.nõ poſſunt.ꝙ leges ex idẽtitate rõnis[c]
trahũtur in argu.eſt verum quando per hoc con-
tra aliquã legem ſcriptam non veniremus:vt hic.
¶Quæro,vtrum hodie poſsit cõcedi priuilegium
ꝙ non currat præſcriptio,niſi centũ annorũ.Glo.
10 dicit ꝙ ſic†:quia res de facili redit ad ſuã naturã:
vt fuit in eccleſia Nouãtulana.Iſta ratio q̃ fit in gl.
quia antiquæ formæ reddit:non eſt bona:quia in
his q̃ ipſo iure tollunt,non eſt dare regreſſum ad
formam antiquam cum minori ſolẽnitate:vt ff.de
11 pact.l.ſi vnus.§.pactus.& ideo† dicunt doc.mod.
ꝙ in tali priuilegio deberet dici,non obſtante tali
lege:vt l.reſcripta.j.de preci.Imper.offe.& j.ſi cõ
tra ius vel vti.publi.l.ſi.¶Itẽ quærit gl.an poſsit
cõcedi priuilegiũ in genere:ꝙ cõtra aliquẽ nõ cur
rat aliqua præſcriptio.Gloſ.dicit ꝙ nõ:vt ff.ſi qs
12 cauti.l.ſed & ſi qs.§.queſitũ.Intellige † verũ.niſi
fuerit dictũ expreſsè,non obſtante tali lege:vt di
ctũ eſt ſ.¶Quærit gl.vtrũ cõtra iſtas præſcriptio
d nes[d] poſsit reſtitui eccleſia[e].Gl.videt velle ꝙ ſic:
e tũ nõ firmat.Quidã dicũt † ꝙ cõtra iſtas pſcriptio-
13 nes longas non reſtituit eccleſia.extra,de præſcri.
c.auditis.Alij ꝙ reſtituat:ſed reſtitutio debet pe-
ti intra quadriennium tantũ.& iſtud tenebat do.
Pau.de Leaza.in cle.j.de reſt.in inte.¶Querit gl.
f quid ſi eccleſia ſucceſsit priuato:[f] an vtat iſta præ
14 ſcriptione.Hic† in glo.ſunt opi.vide glo.in prin.
vel in illo paſſu qñ priuilegiatus in præſcriptiõe
15 ſuccedit nõ priuilegiato.Dic duo verba† breuiter:
& iſtam quæſtionẽ intelligo de priuilegio ex par
te eius,contra quem preſcribitur.Dicas ergo ſic:
Aut priuilegiũ,quod habet ſuccedens.eſt tale qđ
præſcriptionẽ extinguit,aut pſcriptionẽ differt,
aut illã mutat.Si tollit:tũc nõ vtit ſuo priuilegio.
g Hic eſt caſus[g] ĩ l.ſi fundũ.de fun.do.Si differt:tũc
vtit ſuo priuilegio.Caſus eſt in l.ſicut.de preſcri.
xxx.ann.Si verò mutat præſcriptiones:& hic eſt
caſus noſtrę queſtionis.nam cõtra priuatum cur-
rit præſcriptio x.vel xx.anno.cõtra eccleſiã & ſuc
cedentem eius priuilegio eſt xl.ann.vnde nõ tol-
litur præſcriptio,nec differtur,ſed ſemper currit.
ſed ſi alteratur in alium modũ,iſto caſu ꝓ tpe prę
terito vtit iure priuati:pro tpe futuro iure eccle-
ſię & ſic priuilegio ſuo.Vnde ſi ponas quòd priua
tis currãt decẽ anni:& ſic eſt completa media pars
præſcriptionis contra eccleſiã:alia media pars cur
rit xx.an.vt j.de preſcrip.long.tempo.aut.ꝙ ſi qs
quibuſdam.facit qđ no.in l.apud Iulia.§.Marcel
lus.ff.ex qui.cau.in poſ.eatur &c.

De epiſcopis & clericis. *Rubri.*

¶Continuatio patet.Vidiſtis ſ.de eccleſijs:ſequi
tur modò videre de rectoribus earum,&c.

SVMMARIVM.

1 ☞Priuilegium quod habent filij clericorũ,illud
habeant etiam mortuis parentibus.remiſsiuè.

LEX II.

h OMnis.[h] Per iſtam l.cum
gloſ.videtur ꝙ pri-
uilegium quod habent filij cleri-
1 corum,ꝙ† illud non habent,niſi
viuis parentibus.De hoc dicam j.
de iniu.l.finali.& vide gloſſ.quæ
incipit,ante concepti.& notabis eam bene.

SVMMARIVM.

1 ☞Inuadens rem eccleſię poteſt à iudice eccleſia-
ſtico conueniri.
2 Collectæ quòd imponantur eccleſijs quãdo præ-
dia ſunt tributaria.

LEX III.

i ITem nulla cõitas.[i]
1 Nota hic caſum† ꝙ ille,qui inuadit rẽ
eccleſiæ,põt cõueniri à iudice eccleſia
ſtico.Et vide glo.ſuper verbo,ab eccleſia.quæ in
cipit,hoc verum rõne.De hoc plenè vide extra de
foro compe.capi.cùm ſit generale,Hoc autem in-
telligo verum quòd non poſſunt imponi collectę

a ¶Vtrum priuilegiatus.Et an præſumatur motu proprio,vel ad poſtula-
tionem partis,adde Bar.in l.j.& quod ibi dixi poſt eũ.C.de pe.bo.ſubla.
lib.x.& Bart.in l.iiij.in prin.ff.quod quiſq; iur.Et de hac clauſula,motu
proprio,adde no.maximè poſt Bar.in l.quidã cõſulebãt.de re iud.& no.
in l.ſi nõ ſpeciali.j.de te.licet Bal.ibi de hoc nihil dicere videat.& in aut.
hoc ĩter liberos.C.
de teſt.& in l.ſi qs
in princi.teſta.de a
leg.iij.& vide gl.in
ver.facta.& Imol.
ſuper ea.ĩ cle.ij.de
offi.ordi.Et an mo
tus ꝓprius tollat
nullitatẽ,& defe-
ctũ intẽtionis,vide
gl.ſin.in ver.dire-
ctas.in cle.p literas.
de pbẽ.& ibi Imo.
an motus proprius
ampliet gratiam,vi
de etiã gl.in ver.va
lidã.& gl.ſi.in cle.
ſi Romanus.de prę
ben.Et an motus
ꝓprius tollat inha
bilitatẽ:& an indu
cat diſpenſationẽ,
vide Imol.in cle.
ij.de rer.permu.in
notabilibus.Et an
conceſſio motu ꝓ
prio ſit latiſsimè in
terpretãda,& vide
do.Ant.& d.abb.
in ca.cũ noſtris.de
conceſ.præben.in
pe.col.Et an mo-
tus ꝓprius firmet
gratiã contra præ-
ſumptam volunta
tem præcedentis,
vide latè in c.j.de
ſi.preſby.in vj.& ĩ
c.ſi ꝓpter.& in c.
quãuis.de reſcript.
c.li.qui dicit,ꝙ vbi
eſt motus ꝓprius,
nõ requirit ſpecia-
lis derogatio.Et qñ
motus ꝓprius tol
lat vitiũ ſurreptio
nis & etiam inha-
bilitatis,vide text.
gl.& doc.no.d.cle.
ſi Roman⁹.de prę-
ben.& dicit Bal.&
Ang.in l.ij.in prin.
de quadri.preſcri.
ꝙ motus proprius
operat idem quod
clauſula,non obſtã
te.Item operat,ꝙ
valeat reſcriptũ ꝙ
aliàs à parte nõ po
terat impetrari,ſecũdũ Bal.in l.ſi.in ij.col.j.ſentẽ.reſcin.non poſ.Et quã
do motus proprius tollat vitium ſurreptionis,& firmet gratiã,vide Bal.
in l.ſi.j.de cri.ſacri.& dicit Bal.in l.imperialis.§.ſi miles.j.de nup.& mo
tus proprius principis errãtis non facit valere priuilegium.ar.l.quidam
conſulebant.de re iud.Et quando prę ſumatur motus proprius,vide ſing
Bal.in l.nec damnoſa.C.de precibus Impe.offe.
¶Adde de clauſula,motu ꝓprio,vltra Feli in c.cæterũ.& in c.ſi qñ.& in
cap.ad aures.de reſcri.Pau.de ca.conſi.cclxxx.& Roma.conſil.cccxxvij.
& in quãtum Bar.loquitur de eccleſia Nouantulana,op.& dicit no.ppe-
tuò.adde quod Bal.cõtra:quia illud priuilegiũ eſt conceſſum Deo,& cõ
tra Deũ non debet fieri retorcutio.& hoc dicit Pau.de Caſt.eſſe tutius.

b ¶In ciuitate.Et de preſcri.contra ciuitatem vide Bal.in l.ij.C.ne rei do.
vel templ.in l.ij.C.communia de vſucap.

c ☙POMATES.¶Ex identitate rationis.Vide Pa.conſi.xxix.co.ij.
in ſi.volu.ij.& conſi.cxj.in j.dubio.co.volu.& Feli.in c.tranſlato.de con
ſtitu.col.v.& ſeq.Cepol.conſi.lxxij.col.ſi.& conſi.lxxiiij.col.iij.& Bar.
conſilio ij.colum.ſi.& Barba.conſi.xix.col.iiij.volu.j.Roma.conſi.cl.&
Imol.conſi.lxiiij.& vide Alexan.conſi.cxlj.colum.ij.volu.ij.& ſeq.colũ.
quinta,& omnino Ancha.vbi declarat conſi.xciij.& vide etiam Iaſo.in
l.poſthu.j.de contra tabu.colum.vj.& ſeq.& Anna.xxvij.colum.ſin.&
xxx.columna ſecunda.& xiiij.Anch.in c.canonum ſtatuta.colum.xviij.
de conſti.& Panor
mita.in d.c.tranſla
to.& Areti.conſil.
xxvij.colum.ij.ad
fin.& ſeq.& Pan.
in c.ſina.col.iij.de
reſcrip.& Capram
conſil.dccclxxxix.
aliàs xcviij.colum.
penulti.& Areti.
clx.columna pri-
ma.& clxiij.& Ia-
ſo.in lege prima j.
qui admit.colum.
viij.in fine.& in l.
emãcipata.eodem
titu.colum.penul-
tima.

d ☙POMATES.
¶Pręſcriptiones.
Vide Panor.conſi.
xxxij.in iij.dubio.
volumi.j.& Feli.in
capitu.primo.col.
quinta.in ver.dum
ſolenniter.& ſeq.
colum.de reſcript.
& Roma.conſilio
cxxxij.colũ.iij.&
ſeq.& conſi.clxvj.
colum.penulti.&
ccccvij.vbi ponit
etiam quo tempo-
re debeat peti iſta
reſtitutio.& Alex.
lxxxj.colum.ij.vo
lumi.v.& Socinus
cclxvj.colum.viij.
& duabus ſeq.

e ¶Reſtitui eccleſia.
Sed circa iſtam ma
teriã dubitatur an
valeat priuilegium
conceſſum eccleſię
ne ſibi poſsit obij-
ci niſi præſcriptio
centum annorum
ab alia eccleſia:vi
de Bar.poſt gloſſ.
in l.ſi vnus.§.pa-
ctus.in ſin.de pac.
& quod notat Cy.
hic in vlti.queſtio.
& Bartolum ſuprà
proxi.

f ¶Succeſsit priua-
to.An priuilegia-
tus ſuccedens non
priuilegiato vtatur
ſuo priuilegio,vide do.Anto.in c.quia V.de iudi.in verſi.venio ad vlti-
mum.& ideo fiſcus ſuccedens priuato vtitur iure priuati.ſed Bal.in rub.
j.de priui.fiſci.& tex.in l.cùm quidam.§.fiſcus.de vſu.circa ſi.limita.no.
per Bar.hic ſecundùm eleganter nota.in l.ſi filius.§.in hac ver.omnino.
vide de verbo.obli.

g ☙POMATES.¶Hic eſt caſus.Vide Alex.ĩ ſimili in l.procurator.
j.de eden.& Panor.conſi.xiiij.col.ij.vol.ij.& gemi.in c.j.§.j.in j.& ij.col.
de iure patro.in vj.

h ¶Omnis.In l.j.de epiſ.& cle.in prin.hanc l.volentem quòd conceſſa cle
ricis intelligantur conceſſa eorum liberis & miniſtris,quæ multum facit
pro not.per glo.in l.reſtituendę.in verbo,priuatæ.j.de aduo.diuer.iudi.
intelligit Roge.in l.ſi finita.§.ſi de vectigalibus.An ibi in iij.col.vbi re-
fert Alexan.habere locum in beneficijs,ſecus in priuilegijs.ff.de damno
infecto.

i ¶Item nulla communitas.Facit quod no.per Bar.in l.ſi.de conſti.prin.
vbi propter delictum quis perdit priuilegium fiſci.

niſi

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ✠ *P. P. A V. P.* ¶Si quis. Vide Comē.cōſ.xcv.ad fin. Vide omni
no quæ ſcripſi ad Bart.in l.ſi is qui cū telo.C.ad l.Cor.de ſica. De pœna
autem cōmittentis fornicationem cum moniali vide Ioan.de Ana.cōſ.j.
in vlti.col.in prin. Itē quomodo & qñ puniantur conatus, vide tract. p
Fel. quem habes poſt titul.de appel.vbi limitat.

b ¶Sed iudex. Vide
doc.in l.ij.de eden.
vbi Bal. quærit an
ſi teſtis volēs iurare
dicere veritatē pro
vtraq; parte admit
taſ,& an ꝓbet: vi-
detur dicere ꝙ nō.
& adde no.in c.fra
ternitatis.in gl.fin.
de teſt.& dicit Bal.
in l.presbyter.in j.
col.j.eo. quòd par-
tes poſſunt remit-
tere. Quis autē de-
beat ſoluere expē-
ſas teſtiū, vide Bal-
dum in l.nimis gra
ue.j.de teſtibus. Et
de forma iuramēti
teſtis vide Bal.in l.
comparatiões in ij.
co.C.de fi.inſtr.in
l.ſi quis in hoc.ver.
Item no.ꝙ,ad hoc
poteſt inquiri per
officialem & eius
officio nemine po-
ſtulante,&c.& etiā
inuito accuſatore,
ſecundum Inno.in
c.quia circa finem.
de iudic.& poteſt
reus puniri quan-
do conſtat de crimi
ne.

¶Adde, quis de-
beat ſoluere expen
ſas teſtium Angel.
conſi.ccxl.

✠ POMATES.

c ¶In tacendo. Cir-
ca hoc vide vnum
not. verbū Panor.
in conſilio xxxiiij.
col.ij.volu.ij. vide
etiam vnū ver.Fel.
in c.dilecto.in fi.de
teſti.cog.& in c.j.
eo.ti.& Alex.in l.
argentarius.§.fi.ff.
de edend.& Iaſo-
nem poſt Barb.&
alios in l.ſi præſcri
ptiones.in ij.colū.
in j.not.

✠ POMATES.

d ¶Poſtulante. No-
ta ergo quòd pro-
pter immanitatem
delicti, & ſic quòd
in atrocioribus po
teſt iudex ex offi-
cio ſuo, & ſic per
inquiſitionem pro
cedere: licet aliàs re
gulariter ſecus. De
quo vide Ange.de
Are.in trac.male-
ficiorū.in glo.hæc
eſt quędam inqui-
ſitio.&c.in iiij.col.
& in ij. columna
præcedenti.

2 † niſi pdia ſint tributaria, tūc eñ imponūtur prę
diis, nō pſonę: vt dixi s.tit.j.l.placet.& videbitis
j.l.prox.& eſt iſta noua cōſti.Fede.& no.bene eā.

SVMMARIVM.

1 ☞Clerici ꝓ pdiis tributariis poſsūt cogi ad tribu.
2 Qd hęc lex nō corrigatur p auť.itē nulla cōitas.

DEiis. Poſſunt ergo clerici prop-
1 diis tributariis † cogi ad p-
ſtanda tributa. Dicit gl.quòd hęc lex
videť corrigi p auť.itē nulla.quāmo-
2 do legi.qd nō † eſt verū: qa hic loquiť in pdiis tri
butariis.& ſic oneribꝰ realibꝰ: ſed auť.itē nulla.in
muneribꝰ pſonalibꝰ, ſeu q̄ imponūť pſonę ꝓ re-
bus, vt collectę: vt l.j.§.fi.ff.de munc.& hon.&c.

OFficiales. De hoc habēt Cano
niſtę vnā: rubric.ex
tra, de obli.ad ratio. hodie verò qñ offi-
cialis ſeu curialis efficitur clericus, ſeruatur alius
ordo: vt in auť.ſed neq;.quam ibi vide, &c.

a SIquis. [a]Punitur effectus, licet nō
ſequatur effectus.h.d.bre-
uiter iſta lex, & vide hic Cyn.

SVMMARIVM.

1 ☞Teſtis debet dicere veritatē pro vtraq; parte.

b SEd iudex. [b]No.tex.ibi quę no
1 uerint, & ſic ꝓ † vtra
q; parte debet dicere veritatem. De iſta
materia vide ibi Specu.de teſtib.§.ſequitur.verſi.
quid de preſbytero. & eo.ti.§.j.verſi.item excipi
tur quòd eſt monachus &c.

SVMMARIVM.

1 ☞Falſitas committitur non ſolùm dicendo fal-
ſum, ſed etiam in tacendo quod eſt verum.
2 Notarius omittens ponere capitula & clauſulas
debitas in inſtrumento committit falſum.

PReſbyteri. Nota ꝙ falſitas
cōmittiť non ſo-
1 lū in dicēdo † falſum, ſed ēt in tacēdo[c].
c qd eſt verū qd no.cōtra teſtes & nota
2 rios † omittētes debita ponere capitula in inſtru-
mētis. Facit l.ea quæ cōmendādi.§.fi.ff.de cōtra-
hē.emp.& j.ſi cōtra ius vel vti.pu.l.pſcriptiões.&
no.j.proxi.auť.preſbyter.quam vide hic &c.

PReſbyteri. In hac auť.dicitur
qualiter preſbyte
ri puniantur de falſo quod nota &c.

PReſbyterum. Hodie ve
rò alię ęta
tes ſunt conſtitutæ, vt extra de æta.&
qualitate.c.fi.in clemen.

SVMMARIVM.

1 ☞Iniuria illata clerico eſt crimen publicū ideo
ab omnibus deducitur in iudiciū, & etiā per iudi-
cē ex officio ꝓ tali iniuria ꝓcedi poteſt nume.2.
2 Officialis quando non eſt potens debet officium
potentioris ſeu auxilium implorare.

SIquis in hoc. †No.quòd
iniuria quæ
ſit clericis vel eccleſiæ pōt tanquā pu-
blicum crimen ab omnibus deduci in
2 iudiciū.¶ Item no.ꝙ de hoc pōt inquiri p † officia
d lē & eiꝰ officio nemine poſtulante.[d] ¶ No.etiā ꝙ
quādo officialis nō eſt potēs, debet potētioris offi
cialis officiū ſeu auxiliū implorare ſeu inuocare:
vt hic videbitis in fi. Sequitur auth.ſed nouo iure.
quæ aliam pœnam imponit eccleſiis.

SVMMARIVM.

1 ☞Litania non poteſt fieri ſine oratione & cruce.

SEd nouo iure. Hæc au-
then.nō
ſummatur, nec aliquid diciť per doct.
Ex qua not.quòd litania † non poteſt
1 fieri ſine oratione & cruce: per conſequens debēt
interuenire clerici & ſacerdotes.

e ✠ POMATES. ¶Magnitudine eccleſiæ. Ad iſtā l.vide Barba.cōſi.
lvij.col.j.& ſeq.vol.j.& in c.cū.M.col.xxviij.de conſtitu.& in ca.penul.
in iij.no.eo.titu.

f ¶Si qua per calūniam. Adde quod Paul.de Ca.dicit hanc legē notandā.
ꝙ ſi aliqs de longinquis partibus veniēs, portet inſtrm̄ procu.in quo cō
tineatur ꝙ talis cō
ſtituat Titiū ꝓcu-
ratorem ſi ille ſe il-
lum aſſerat, & ad-
uerſarius neget: qd
tñ nō habet neceſ-
ſe ſe illum eſſe pro
bare. alle.ꝓ hoc l.
fin.de pact.cōuen-
tis. De quo vide
Spec.in tit.de edic.
§.reſtat.ver.ſed qd
ſi producitur.

✠ *P. P. A V. P.*

g ¶Id quod paupe-
ribus. Adde ꝙ licet
multū faueāt iura
pauperibus non tñ
adeò fauendū eſt,
vt diſcedamꝰ à tra
mite iuris, ſecundū
Ioan.de Ana.cōſi.
lxviij.in ij. colum.

h ¶Habiturum. Sed
contra has gl.eſt ca
ſus in l.hæc ita.ff.
de ſpon.hoc dictū
Bar.ſequitur nota.
Abb.Sicul.in cap.
Ray.de teſt.vbi ēt
eſt tex.ꝙ cōtraue-
niendo de facto fa
cit incidere in pœ-
nā. Ad idem l.nu-
da de contrahen.&
commit.ſtipu.& ꝙ
ibi habetur.

i ¶Cum clericis. Et
eſt hic caſus quòd
quis debet citari de
mādato iudicis fa-
cit l.fi.j.de requir.
re.Andr.Barb.

k ¶Manibus laici.
De hoc no.in c.ex
tra.de iur.calum.

SVMMARIVM.

1 ☞Clerici debent ordinari in eccleſiis ſecundùm
quantitatem redituum.

INeccleſiis. Nota ꝙ ꝓ ma
gnitudine ec-
e cleſiæ,[e] & ſecundū quātitatem † & mē
1 ſuram reditus debēt clerici in eccleſiis
ordinari. De hoc habes rubricam, vt determina-
tus ſit numerus clericorum &c.

SVMMARIVM.

1 ☞Pactum quòd liceat ingredi poſſeſsionem pro
pria authoritate, quòd exerceatur etiam contra ec
cleſiam, ſi poſſeſsio ad eam tranſit.

SIquis. Nota tex.ibi: veluti ma
nu iniecta mox, & c.hūc
tex.ego allego cōtra Inn.ad q̄ſtionē:
vtrū pactū ꝙ liceat ingredi poſſeſsio
1 nem ſua authoritate † poſsit exerceri, ſi poſſeſsio
ad eccleſiam tranſit. Inn.dicit ꝙ non in c.verū.ex
tra, de foro cōpe. Ego dico contrarium in repeti-
tione, quam feci in l.creditores.j.de pigno. &c.

QVi ſquis. Vide glo.quæ inci
pit: ſubrogatio.in
fi.ibi: item arg.quòd hæres aduocati
&c. De hoc dic vt l.continuus.§.cum
quis.de verb.obli.& ibi dixi plenè.

SIquis preſbyter. Hāc
legē
vidiſtis s.ti.j.l.ſacroſancta. Sequiť auť.
nunc aūt.quæ dicit idem quod auť.in-
greſsi.s.tit.j.& fuit ex eodē corpore ſumpta, &c.

SVMMARIVM.

1 ☞Sigillo epiſcopi creditur.
2 Clericis peregrinis niſi habeant teſtimonium ſui
Epiſcopi non creditur.

f SIqua per calūniam.
[f]Nota text.ibi: literis Epiſcopi. ꝙ crediť
1 ſigillo † Epiſcopi.¶ No.etiam ꝙ non creditur cle
2 ricis peregrinis, niſi habeant † teſtimonium ſui epi
ſcopi. quod eſt notandum pro clericis delinquen-
tibus: vt glo.dicit, &c.

SVMMARIVM.

1 ☞Si promitto ratum & firmum habiturū, ſi con
trauenio, ſiue de iure ſiue de facto, quòd commit-
tatur ſtipulatio.

g ID quod pauperi-
bus.[g] Hæc lex tractat materiam exe-
cutionis vltimarum voluntatum. Vi-
de tex.ibi: ratum firmūq; conſiſtit. Dicit glo.ratū,
ſcilicet de iure, firmū, ſcilicet de facto.¶ Nota iſtas
gl.quæ ſunt notandæ, & neſcio eas alibi. Pone qd
promitto ratum, firmumq; habiturum, &c.tunc
1 ſtipulatio committitur † ſi veniam contra, de iure,
ſiue de facto. Sed ſi promitterem ſolùm ratum ha
h biturum[h]: tunc veniendo contrà de facto, non cō
mittitur ſtipulatio: vt l.ꝓcurator.ff.rem ratam ha
beri, &c.

SVMMARIVM.

1 ☞Omnis iuſſus iudicis dicitur ſententia interlo
cutoria.
2 Clerici de iure Canonico poſſunt iurare: non ta-
men in manibus laici.

i CVm clericis. [i]No.quòd
omnis iuſ-
1 ſus iudicis † dicitur, ſentētia interlocu
toria.¶ Secundò no.ꝙ clerici nō debēt
2 iurare: ſed de iure † canonico pñt iurare: licet nō in
k manibus laici.[k]Super hac lege habetis duas auth.
vnam quę incipit, ſed hodie. alteram, generaliter.

SVMMARIVM.

1 ☞Clericus conuentus pro rebus eccleſiæ, nihil
debet ſoluere nomine ſportularum.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶ Gnaliter. Hanc auẽ. ponderauit Bal. hic in fi. & Bal. in l. ſancimus. C. de verb. ſig. quod in arbitrariis nõ habent locũ ſatiſdationis de iudicio ſiſti, & iudicato ſoluendo: prout in iudiciis. & non dantur.

b ✠ P. P A V. ꝗ P. ¶ Actoris. Quid autẽ ſi iſta ſatiſdatio petatur in caſu in quo de iure præſtari debeat, vel ex forma alicuius ſtatuti, & omittaẽ ꝙ per hoc ꝓceſſus nõ reddaẽ nullus, vide Comẽ. cõſ. cii. in ii. dubio. & ibi etiã ꝙ debet peti ante litẽ cõteſtatã, vide Alex. latè cõ. xxxvii. co. j. ĩ ii. vo. Itẽ ꝙ iſta ſatiſdatio præſtari debeat, ẽt ſi actor poſsideat ĩmobilia vide alex. in l. de die. §. q mulier. in fi. ff. q ſatiſ. cog. Pondera etiã Pau. de caſt. hic. Itẽ an iuratoria cautio admittaẽ vbi præſtãda eſt fideiuſsio ex forma ſtatuti: et quædã alia vide p Alex. cõſ. lvii. in ii. volu. in vlti. col. & vbi præſtãda eſt ſatiſdatio ex forma ſtatuti, puta in forẽſi, ſi non præſteẽ ꝙ iudiciũ ſit nullũ vide Arc. in c. ii. ĩ iiii. volu. de accuſa. vbi etiã ponit ꝙ debet peti. Vide ẽt Barb. in cõſi. v. in iiii. vol. in vlti. col. qñ fuit poſtea præſtita, ꝙ proceſſus antea factus validetur, vide omnino de materia Arc. in l. ii. in prin. in vj. col. ff. ſo. mat. & ibi alios moder. vbi habes qñ admittatur iuratoria cautio & alia. Item nota ꝙ iſta iuratoria cautio etiã releuat vbi petiẽ ſatiſdatio in cã recõuentionis, ſcd̃m Ang. & Imol. in l. cũ nõ facile. ff. ſi cui plus quã p leg. Falc. qđ ꝓcedit in principali. Secꝰ in ꝓcuratore ſcd̃m doc. Ang. Pau. de caſ. & mod. in l. filiuſfa. ff. q ſatiſ. cog. Aduerte tñ ꝙ Arc. in d. l. cũ nõ facile loqẽ in cã recõuẽtiõis in actore ſtãte ſtatuto ꝙ forẽſis teneaẽ fideiubere: qa ſi petaẽ calũniosè, debet reiici vide ibi. Vult tñ ꝙ ſtãte dicto ſtatuto nõ ſtetur iuratoriæ cautiõi forẽſis, niſi poſsideat immobilia. Et ſi ſtatutũ dicat aliquẽ non audiri niſi p̃ſtita ſatiſdatiõe an ſit dare remediũ ꝙ non teneaẽ p̃ſtari, vide Ro. cõſi. lxvii. ad fi. inci. Florẽtina cõſtitutio. Itẽ latiſsimè de materia iuratoriæ cautiõis in xiii. limitatio. ad regulã, q̃ hẽ ꝙ vbi qs nõ rep it fideiuſſorẽ, ſteẽ cautiõi iuratoriæ. vide Iaſ. in l. j. in pe. & vlti. col. ff. q ſatiſd. cog. & ibi ẽt in iiii. col. ponit ꝙ in caſibꝰ, in qbꝰ remittiẽ ſatiſdatio, caueri debet cũ in hypotheca bonorũ. Itẽ an credaẽ ſimplici iuramẽto alicuius, q nõ repiat fideiuſſorẽ, adeò ꝙ admittatur ſua iuratoria cautio, vid Iaſ. in auẽ. cui relictũ. circa vltimã col. C. de ind. vid. tol. vti aliq̃ alia ponit de iuratoria cautione. Itẽ adde ꝙ tales & ſimiles cautiões præſtãdæ ſint ita demũ ſi petanẽ, & peti debẽt ante litẽ cõteſtatã. Vide de vtroq; latè Iaſo. in l. vniuerſa. in j. & ii. co. C. de p̃cib. Impe. offe. Et de primo vide quæ habes ad Bart. in l. de pupillo. §. qui procuratoris. ff. de ope. no. nun.

c ¶ Excuſeẽ. De iſta q. vide Bald. hic & Bar. in l. cũ quẽ temere. ff. de iud. & bar. in l. q ſolutũ. §. ẽt. ff. de le. ii. & bar. in l. j. §. j. ff. ad turp. & Bar. in l. ꝓperãdũ. §. ſin aũt alterutra. j. de iu. & Ange. in auẽ. de iud. §. oportet. facit quod no. gl. in c. j. de ele. in vj. & vide Bald. in authen. ſed hodie. in prin.

d ¶ Licere. De intellectu huius authẽ. vide Bar. & doc. in auth. hoc amplius. j. de fideicõ. Quid ſi dati ſint plures executores ĩ teſtõ, an vno mortuo habeat locũ ius accreſcẽdi: vide Spec. in tit. de inſtru. edi. §. nũc aliqua ver. qd ſi ſint plures executores. An aũt prælati eccleſiarum teneanẽ cõficere inuẽtariũ, & reddere rõnẽ epo. Bal. dicit non repiri iure cautũ. Sed Pau. de Ca. dicit, ꝙ nõ fuit recordatus de l. ſi qs p̃sbyter. in fi. ẽ. co. & not. in c. in literis. de pign. vbi habeẽ ꝙ bona ipſorũ ſunt hypothecata pro mala adminiſtratiõe: ergo tenẽtur rationẽ reddere, & inuẽtariũ cõficere. Et de hoc dicit gl. in c. qualiter & qñ iu. §. de accuſa. in gloſ. quæ incipit, ſed qualiter.

2 Epiſcopus conuentus pro rebus eccleſiæ, ſi non
vult per ſe reſpondere, debet cõſtituere actorem.
3 Inter actorem & ſyndicum de iure Canonico, nõ
curatur de nomine.

SEd hodie. Nota hic, ꝙ clericus conuentus ꝓ
1 rebus eccleſiæ, †non debet aliqd ſoluere nomine ſportularum, quod eſt notãdum pro ſtatutis huius ciuitatis: ꝙ Epiſcopi, & alii rectores eccleſiarũ litigãtes, pro rebus eccleſię, non debent mittere decanum, quod tene menti.
2 ¶ Quæro, quando eps cõueniẽ pro † rebus eccleſiæ, & non vult reſpondere per ſe, ſed p alium, an debeat conſtituere actorem vel ſyndicũ. Dicit gl. ꝙ actorem, non ſyndicũ: quia non eſt vniuerſitas:
3 vt dicit gl. ſed de iure canonico † de nomine iſtorũ non curatur: vt extra, de procurato. c. petitio.

SVMMARIVM.

1 ☞ Satiſdatio actoris de qua in hac auẽ. de conſuetudine non præſtatur.
2 Iuſta ignorantia excuſat quem, à condemnatione expenſarum.
3 Iuramentum calumnię, excuſat à temeritate præſumptæ calumniæ, non à temeritate.
4 In expenſis quis non ſolùm condemnatur ꝓpter calumniam, ſed etiam propter temeritatem.

a GEneraliter.[a] Iſta eſt bona auẽ. licet vſus eam non ſeruet. Videas hãc auẽ. quæ
b loquitur de ſatiſdatiõe actoris[b]. & ita vidi poſtulari iſtã ſatiſdationem: nec potuit obtineri: quoniam gl. Inſtit. de ſatiſda. §. ſed hodie. di
1 cit quod † iſtæ ſatiſdationes de conſuetudine non præſtantur. & dicit verũ. ¶ Quæro circa legem noſtrã, ſi in libello actor ſcribit, prout hic dicitur: an ex tali ſcriptura aliqua actio oriatur. Hic ſunt duę gl. ex quibus hoc colligitur. Aut interuenit ſimplex ſcriptura ſine ꝓmiſsione facta per ſtipulationẽ: & tũc oritur vel officiũ iudicis, vel cõdictio ex iſta auẽ. Aut interuenit ſtipulatio: & actori quæritur actio vtilis ex ſtipulatione, quæ quæritur ſibi p officialẽ. quod eſt notandum. dixi in l. nõ quaſi
2 in prin. ff. rem pupil. ſal. fo. ¶ Quæro, vtrũ † quis
c propter iuſtam ignorantiam excuſetur[c] ab expenſarum condemnatione. Et dicit ꝙ ſic. Sed vtrum iuramentum calumniæ excuſet ab expenſis. Cy. tractat hic. Breuiter iſtud eſt verum, iuramentum
3 calumniæ † excuſat à præſumpta calũnia, nõ autẽ excuſat à temeritate. Caſus eſt in l. iii. §. ii. ff. de iureiur. & ſi mu. ven. no. in poſ. miſſa. poſt prin. & l. j. §. j. ff. ad Turpil. Sed expenſæ veniunt reficiẽdę,
4 † non ſolùm propter calumniam: ſed etiam ꝓpter temeritatem: vt l. cũ quem temere. ff. de iudic. & Inſtitu. de pœn. teme. litig. §. j. ergo &c.

d NVlli licere.[d] Iſta eſt bona lex. Si ad faciendam diſtributionem inter pauperes, & captiuos, certus executor eſt à teſtatore deputatus: ſibi ius agendi, & exequendi competit: alias hoc fieri debet per epiſcopũ eius loci: vel per officialem vbi fit executio talis per illum epiſcopum vel officialem ſeu poteſtatem ſecularem: vt hic, & l. hæreditas. ff. de petitio. hæredi. circa fi. vnde teſtator eſt: vel ibi moritur ſi extraneæ nationis ſit. de qua executione rationem reddere debet. hoc dicit hæc notabilis lex.

SI quenquam. Epiſcopus nõ debet eligi per pecuniam, ſed meritis. nec ille, qui appetit, ſed qui dignitatem aufugit. & contra facientes legitimè puniuntur.

ORphanotrophos. Hoſpitalarii ęquiparãtur tutoribꝰ, & curatoribus, tam in bonis hoſpitalium quã in bonis hoſpitantiũ: nec tenentur reddere rationem. Hoc dicit tex. ibi: orphanotrophos. ſcilicet orphanorum hoſpitaliũ, vt in authen. de eccle. tit. §. fin.

SVMMARIVM.

1 ☞ Clerici non debent trahi ad cauſam, extra prouinciam, in qua degunt.
2 Citatio quando poſsit fieri extra territorium.
3 Succumbẽs ꝙ teneatur ad oẽs expenſas, quas quis fecit propter defectum ſuccũbentis, vel propter illam litem, quas aliàs facturus non eſſet.

OMnes. Nota ꝙ clerici non de-
1 bent trahi † ad cãm extra ꝓuinciã, in qua degunt: vt hic, in prin. ¶ Secũdò no. ex iſto §. verũ ſi apparitor. ꝙ citatio verbalis poſsit fieri extra territoriũ citãtis. Et ita determinat Cy. in quadã diſputatione quã fecit. Sed de hoc eſt caſus in cõtrariũ extra, de re iud. in c. paſtoralis. in cle. Ad hãc decretalem dicit Cy. nõ eſt dare rñſum: ſed dicit, ꝓtrãſeat
2 cum aliis erroribus Canoniſtarũ. Ego iſtã † q. tracto in l. j. §. j. ff. de req. re. & dico ſic. Quædã territoria ſunt diſtincta, ſub vno tamen domino ſunt
c oĩa: vt Imperiũ Romanũ eſt diuiſum p pręſidatꝰ: tũc vnus Præſes põt citare in prouincia alterius, q̃ tñ eſt ſub eodẽ dño: ita loquiẽ hic. Quędã ſunt territoria, q̃ ſunt ſeparata, nec tñ ſub eodẽ domino: vt territoria Imperii & Papæ: & tunc nõ põt fieri citatio de vno territorio ad aliud. Ita ſuſtineo illã decre. ¶ Vltimò not. ex hac l. in fi. quas expenſas
3 quis debet reficere ſeu recipere. Certè † oẽs, quas fecit quis propter defectũ aduerſarii, vel propter illam litem, quas aliàs facturus non eſſet. Ita dicit tex. ibi ipſorum vitio &c. vidiſtis in l. nõ ignoret. j. de fructi. & lit. expẽ. Super iſta lege habetis multas auẽ. primò auẽ. cauſa &c.

CAuſa quæſit. Iſta authẽ. corrigit legem C. in monacho. Ad declarationẽ
d gloſ. habemus tractare, Primò contra quẽ debet dari libellus, quãdo agitur cõtra monachũ. Secundò, qs debet agitare iudicium. & in hoc veniret examinandũ quis iurabit de calũnia. Tertiò contra quẽ debet ferri ſententia. Quartò, contra quem fiet executio. Et omnia iſta tãgit gl. iſta hic. & vide plenè extra de ſtatu mona. &c.

CLericus. Iſtud eſt hodie correctum indiſtinctè. Clericus non poſſet coram iudice ſeculari cõueniri: ideo ſequitur authen. ſtatuimus. in qua gl. quærit quæ ſint ciuilia crimina, & quæ eccleſiaſtica. Dic vt in ea habetis, &c.

STatuimus. Quærit gloſſa quę ſunt crimina ciuilia, & quæ eccleſiaſtica. & dic vt glo. & bene.

SVMMARIVM.

1 ☞ Clerici ſunt in poteſtate parentum.
2 Clerici ſeculares de fructibus ſuæ præbendę poſſunt dare cui volunt.

SAcroſanctæ. Clerici licet ſint in poteſtate patris, de omnibus quæ clericatus ratione lucrantur tanquam de quaſi caſtrenſibus poſſunt diſponere. h. d. & nota l. lex multum.
1 ¶ † Et nota ꝙ clerici ſunt in poteſtate parentum,
2 de iure ciuili. ¶ † Secũdò nota ꝙ clerici de fructibus ſuæ præbendę poſſunt dare cui volunt. quod intellige de clericis ſecularibus: ſecꝰ in monachis: quia illi acquirunt monaſterio.

LIcentiam. Iſta eſt bona authẽ. ſequitur authẽ. preſbyteros. Bal.

Omnia

a ✠POMATES. ¶Omnia. Et ideo non poſſunt alienari ſine cauſa: ſicut nec bona eccleſiæ: vt per Panor. in c. nulli. col. fi. de reb. eccl. nō alie. Pe. de Anchar. in cle. diſpendioſam. col. j. de iudi. Vide Alex. conſi. ix. in ij. vol. inci. in Chriſti &c. viſis dicto themate. & Panor. conſi. xiiij. col. ij. eo. vol. & conſi. ccij. col. iij. eo. vol. & ſeq. col. & plenè Fel. in c. j. di. iiij. col. iiij. in fin. & ſe. de præſcrip. & Anto. de But. conſil. xlj. & vide Bart. & qđ ibi poſui in l. conſtitutum. ff. de teſ. mili. & Panor. in c. cū ſit gñale. co. j. in iiij. no. de fo. compe. Et adde vnum, quod alias obtinuit Baſigniana, ꝙ diſpoſitio ca. ꝓhibemus. extra, de cenſi. habet etiam locū in hoſpitali. quod ipſe cōſtruxit: nam impoſitio cenſus, de qua ibi, eſt quædam alienatio, vt per Pañ. in c. præterea. in primo nota. & in c. ſignificauit. in j. & ij. nota. & in c. grauis. in fin. de cenſi. habet etiā locū in hoſpitali, ſed hoſpitale non poteſt alienare ſine cauſa, ſicut nec eccleſia: vt per Panor. in c. nulli. col. fin. de re. ecc. non alie. igitur &c. & vide gloſ. & ibi Anch. in cle. diſpendioſam. de iudi. col. j. & addi. ad Anna. conſil. xxxix. & Alexan. cxx. volu. j. & Panor. in c. pro illorum. col. ij. extra de præbē. & Barb. in c. nulli. col. j. de reb. eccle. nō alie. Gemi. in c. j. co. ij. de eo q mit. in poſ. lib. vj. alex. conſil. iij. volu. j. & Capra. liiij. col. iiij. & Alexā. ix. col. j. vol. ij. Panor. & ibi addi. in c. ij. de conſue. & Ro. cccevij. vbi loquiř in materia reſtitutionis in inte. & cccexl. vbi dicit ꝙ ſeruiens eccleſiæ & c. c. cū ſerui. de præbend. ita & hoſpitali. vnde etiam non ab re. Pau. de caſt. conſi. ccxcix. & Barb. xv. volu. ij. col. j. & v.

a OMnia. [a]Nota quòd res hoſpitaliū gaudent eo iure, quo res eccleſiarū. Tene mēti. & iſta lex confirmat omnia priuilegia conceſſa eccleſijs & clericis.

SVMMARIVM.

1 ☞Inſtitutio fcā de captiuis, ſeu pauperib⁹ valet.
2 Epiſcopus, quando ſunt inſtituti pauperes, vel captiui, poteſt vēdere mobilia, vel immobilia & arbitrio ſuo diſtribuere.
3 Executor legitimus, ſiue teſtamētarius, habet actiones hæreditarias.
4 Executor teſtamentarius, quando pauperes ſunt inſtituti habetur loco hæredis.
5 Paupertas prodeſt.
6 Legitima filiorum propter relicta ad pias cauſas non minuitur.

SI quis addeclinandam. ¶Si inſtituantur captiui, vel pau
b peres,[b] valet inſtitutio: & Epiſcopus
actiones hæreditarias intentabit, & inter captiuos
diſtribuet, & etiam inter pauperes hoc modo: vt
det illi hoſpitali quod ſolū eſt in ciuitate: & ſi ſūt
plura, det pauperiori. h. d. & eſt vna bona & not.
1 lex. ¶ †No. ꝙ valet inſtitutio facta de captiuis ſeu
pauperibus. ¶ Secundo nota ꝙ qñ ſunt inſtituti
captiui, ſeu pauperes, permittitur vēditio mobiliū,
ſeu ſe mouentiū, nō tñ immobiliū: ſed debet
cōuerti inter pauperes, per annuos reditus: quod
hodie videtur correctū, vt ſtatim dicemus. Item
qñ inſtituuntur pauperes debet dari illi hoſpitali
quod eſt in ciuitate: vel ſi ſunt plura, datur paupe
c riori. ¶ Cōtra hoc videtur in authen. de eccl. tit.[c]
§. ſi quis aūt pro redemptione. vbi cōmittitur hoc
indiſtinctè arbitrio Epiſcopi. Dicunt quidam, ꝙ
2 Lex iſta reſtringit §. illum. Alij dicunt† ꝙ hęc corrigitur:
vt indiſtinctè ſit arbiter Epiſcopus. & ſecundū
hoc poterit mobilia, & immobilia vēdere:
& poterit diſtribuere inter pauperes quoſlibet: &
non attento ꝙ ſit in ciuitate vnum hoſpitale, vel
plura. Et iſtæ opi. tangūtur per gl. in l. cōtraria. &
hanc vltimā tenent epiſcopi de cōſuetudine, & ſic
iſta lex hodie eſt correcta. Miror ꝙ nec gloſſ. nec
doc. faciunt mentionē hic de hoc. ¶ Itē no. ꝙ eps
d intētat[d] actiones hæreditarias, ſicut hæres. †Et ſic
3 videtur ꝙ executor legitimus intētat actiones hęreditarias
ſicut hæres. Idem dico de executore dato
à teſtatore, qui præfertur Epiſcopo: vt l. nulli.
4 ſ. eo. Vnde iſti executores† quādo pauperes ſunt
iuſtitnti, vel hæreditas eſt relicta ad aliquem piū
e locum, loco hæredum[e] habenř. De hoc per Inno.
f extra, de teſta. c. cum tibi. Tetigi in l. centurio[f]. ff.
5 de vulg. & pup. ¶ †Item no. in hac l. qđ pauper-
g tas prodeſt. ¶ No. etiā in hac l. cum gl. ſua[g] quòd
6 propter† relicta ad pias cauſas nō debet minui le-

g ✠POMATES. ¶Cū glo. ſua. Vide Bal. in c. in præſentia. & Alex. conſi. xxxij. in iij. volu. in l. pactum quod dotali. col. ij. j. de pac. & Feli. in ca. in præſentia. col. xx. in verſi. quartò quæro. de ꝓba. & Bar. cōſi. xxxij. & Barba. conſi. xij. colū. vij. volu. j. & conſi. xxix. col. ij. eo. & conſi. xxxij. col. j. eo. volu. & ſequen. & conſi. xxxij. col. j. & col. vij. & conſi. xcix. col. j. & ij. eod. volu. & aliquid in ſimili cōſilio lv. col. ix. & in ſeq. vol. ij. & gl. & ibi doct. in l. j. §. ad municipium. ff. ad legem fal. & Aret. conſi. xij. colū. ij. & Cepo. xix. colū. ij. & xxij. ad finē. & xxviij. circa finem. & lxvj. colū. v. & lxxxv. vbi idem dicit in legitima parentū. & vide Barba. conſilio xxxix. col. j. vol. iij. vbi dicit, ꝙ in interpretanda mente teſtatoris eſt capienda ſemper cōiectura, ꝙ voluerit pręferre filios piæ cauſæ.

h gitima filiorum[h].

SVMMARIVM.

1 ☞Legata facta pro redemptione captiuorū valent: licet hæreditas non adeatur.
2 Pro redimēdo captiuum, quis poteſt de bonis captiui alienare.
3 Fideiuſſor poteſt ſatiſdare creditori de bonis rei principalis.

SI captiui. Nota hic caſum in
1 quo †valēt legata,
licet ex teſtō nō adeař hæreditas. Dixi
tibi in l. eā quā. j. de fideicom. & ibi addidi
hunc caſum, ſecūdū Odoffr. ¶ Itē no. caſum,
2 in quo† qs pōt cōtrahere ſuper rebus alterius pro
redimendo eū. Facit ꝙ fideiuſſor poſsit ſatiſfacere
i creditori[i] de bonis rei† principalis: vt l. ſi procura
3 tor. §. ignorantes. ff. mand. facit j. vbi de crimi. agi
oportet auř. qua in prouincia. Dixi tibi in l. eadē.
§. Cato. ff. de verb. obli.

SVMMARIVM.

1 ☞Teſtamenta filiorumfam. quando retractentur per querelam remiſsiuè.

CVm lege. Teſtamenta clericorum facta ſuper
bonis eorum, tanquā caſtrenſi peculio
querelę inoſſicioſi nō ſubiacent. h. d.
¶ Oppo. in auř. vt cūm de app. cog. §. ſancimus.
vbi teſtamenta filiorumfa. ſubiacent retractationi.
1 Dicūt quidā† ꝙ iſta iura hodie corriguntř. Iſta
habetis no. in auř. in teſtamēto. j. ad tertul. Alij dicunt,
ꝙ nō retractantur p querelā: ſed p cōdictionē
ex l. iſta. Ita no. ſ. eo. auř. pſbyteros. quā qdā legunt
ſup iſta l. Dicā tibi in auř. ex cā. j. de lib. ꝑte.

SI quis in conſcribēdo. Licitum eſt vnicuiq; renunciare iu
ri ſuo. h. d. De hoc videbitis in l. ſi quis i
in conſcribendo. j. de pact.

SVMMARIVM.

1 ☞Cauſa ceſſante ceſſat effectus.

k GEneraliter. [k]Omnes religioſi & clerici
l in ſacris ordinibus[l] conſtituti habent
immunitatē à tutela vel cura, niſi ſint
vagātes, & à diuinis miniſterijs deſides. hoc dicit.
1 Not. tex. ibi: cū propter hoc ipſum. Et ſic nota† ꝙ
ceſſante cauſa ceſſat effectus. De quo in l. ij. §. ſi. cū
l. ſeq. ff. de dona. & ibi per Dy. & ibi plenius dixi.
& Cy. ponit hic multa bona. vide eundem.

SVMMARIVM.

1 ☞Dictio cōfeſtim, intelligiř ītra quatuor mēſes.
2 Mater ſi non petit tutorem filio intra quatuor mēſes, videtur in mora.
3 Cautela, vt teſtes, qui inuiti deponere non tenentur, dicantur deponere.

✠ *P. PAV. P.* h ¶Legitima filiorū. Circa hoc, quā mēſurā debeat ſeruari, cū habeat filios in faciēdo eleemoſynas, vide Roma. in conſil. cclxiiij. Vide Comē. conſi. lvj. Tollitur tamen Trebellianica, vt ibi per eum, & per Bar. in l. Marcell⁹. in prin. ad Trebel. ¶ Satiſfacere creditori. Fideiuſſor pōt ſatiſfacere creditori de bonis rei principalis. Sed ſi fideiuſſor eſt capt⁹, vel data eſt tenuta in bonis eius: ad quid agit contra debitorem? vide Bal. in l. ij. C. de ſentē. quæ ſine cer. quanti. ADDE ꝙ Paul. de Caſt. dicit, ſe putare per iſtum tex. ibi. eadē & pœna. quòd ſi pater inſtituit filium, & ſi deceſſerit ſine liberis, vult bona eſſe ſubiecta reſtitutio. quòd ſi filius ſine ſui culpa carceratur, quòd bona poterunt vendi in totum & in partem, vt exeat carceres: quia pater viuens id faceret.

a ✠ *P. PAV. P.* ¶Omnia. Vide Bertach. in verbo, Hoſpitali. vbi ſcripſi. Et quid in locis alijs pijs.

b ¶Pauperes. Et quando relinquitur pauperibus, an intelligatur de fratribus minoribus, an verò de monialibus, vide quod habetur per Moder. in c. nimis graue. de exceſ. præla.

c ¶De eccleſiaſticis tit. Sequitur etiā Bal. hic in ij. col. fallit niſi teſtator poſuiſſet electionem ſecundū voluntatem alicuius ſerui. Ray. & Imol. in l. captatoriæ. de leg. j. & ibi an poſsint eligi mendicantes.

d ¶Epiſcopus intentat. Vide de hac materia latè per Spec. in tit. de inſtru. edit. in §. nunc verò aliqua. verſi. & ſcias.

e ✠ *P. PAV. P.* ¶ Loco hæredū. Et ideo teneni de dolo & culpa. Bal. & Imo. in l. cū res. §. culpa. de leg. j. vide Moder. in §. ex maleficio. in gl. in ver. eos. Inſt. de actionib. poſt Ioan. Fab. ibi qui exemplificat in pœna illius. §. quando aliquid eſt relictum pijs locis.

e ¶Loco hæredum. Vide Bar. in l. hæreditas. la ij. de hære. inſtitu.

f ¶In l. centurio. Et vide Bar. in l. j. ſ. tit. j. in x. col. circa principium.

k ✠ *P. PAV. P.* ¶Generaliter. Qūo intelligatur iſtud quod hic dicitur in gl. q vult Deū inſtituere, & filiū exhęredare &c. vide do. Ant. de But. in conſi. xxv. & in ij. co. prope fi. quia intelligitur ſolùm quo ad legitimam: vide latiſsimè Barba. in repetit. l. cūm acutiſsimi. in vij. charta & ſequen. C. de fideicō. De illo dicto Auguſtini qūo intelligatur, & quando monaſterium loco filij habeatur. & vide etiā ad Bart. in auř. ſi qua mulier. ſ. de ſacroſanct. eccle. Canoniſt. in c. in præſentia. extra de probatio. Item quòd excepta legitima magis priuilegiata ſit pia cauſa quàm filij, vide do. Franciſ. conſi. xij. in ij. col. qui etiam ita intelligit illud dictum Auguſtini. Et vide Alex. in l. pactum quod dotali. C. de pact. in iiij. col. vbi latè tangit. & in conſi. ccviij. incip. viſo tex. in iij. col. in fi. vide latè Fel. in c. in pręſentia. in ij. col. extra, de proba. vide Moder. in l. j. C. de ſacroſanc. eccle. ſuper gloſſ. j. in ij. charta. & in auř. ſi qua mulier. in ij. charta. eod. tit. omnino Alex. conſi. ccclix. in j. ij. iij. iiij. & v. colum.

l ¶Sacris ordinibus. Vide Bartol. in l. legitimos. §. fin. de leg. tuto.

a ✱ *P. PAV. P.* ¶Preſbyteros. Circa iſtam materiam ꝙ preſbyteri ſacerdotes nō poſsint eſſe tutores, vide Fran. de Aret. conſi. xx. in v. col. verſi. circa ſecundū Bar. in cōſi. cxxxviij. inci. Pau. filius Gualterij. Bar. in l. legitimos. §. fi. ff. de legi. tuto. Quid autē ſi tutor ſit clericus, à quo iudice decernat᷑ an à ſeculari, an ab eccleſiaſtico, an ab vtroq; ſimul vide Bal. in l. generaliter ad fi. §. eodē vide Deciū cōſi. xvj. ad fin.

a PResbyteros. [a]Nota iſtū tex. ad illud quod dicit᷑ in l. ij. §. cōfeſtim. ff. ad Tertullia. vbi dicitur quòd mater debet petere tutorem filio confeſtim. Qualiter intelligat᷑
1 cōfeſtim. Certè hic videtur† quòd intra quatuor menſes. Ego dixi tibi multa. & ibi allegaui hanc aut᷑. & tene menti ad id quod dixi in auth. matri & auię. j. quādo mu. tut. offi. fun. poteſt. quòd ſi mater eſt in mora petendi tutorem filio, cōſanguinei poſſunt petere poſt modicū tempus. †Et quā
2 do dicitur eſſe in mora: hic eſt tex. in ar. quòd per quatuor menſes dicat᷑ eſſe in mora. ¶Tertiò nota hunc tex. bene. Vos ſcitis quòd quidam ſunt, qui admittuntur in teſtes volentes, non inuiti: vt l. lege Iuli. ff. de teſti. Vnde cū tales teſtes producūt᷑,
3 facias† ſcribi in actis ꝙ volētes teſtificātur & de-
b ponunt: aliàs præſumerentur [b] deponere inuiti. Textus eſt hic. & iſta fuit allegatio Bartolutij de Capua, qui factus fuit magnus Comes: vt Cy. hic refert eum: & ego de facto obſeruaui in ciuitate Piſarum.

SVMMARIVM.

1 ☞Captus ſi fugit, an habeatur pro confeſſo. remiſsiue.
2 Poſſeſsio in caſu huius legis transfertur abſq; traditione.
3 Auxilium etiam poſt actum dicitur præſtari.

c RAptores. [c]Nota tex. in verſ. ſin autem, ibi: poſt legitimas pœnas. & iuri cognitas probationes. Ex quo habes ꝙ ſi aliquis fu
1 git† & eſt captus, propter illam fugam non habet᷑ pro cōfeſſo. Tex. eſt hic. De hoc dixi in l. lege Cornelia. ff. ad Syllania. Dicā fortè in l. raptores. j. de raptu virgi. vbi eſt idem tex. ¶Itē no. tex. in verſ. ſin autem diaconiſſa. ibi: plenam poſſeſsionem. ex
2 quo no. †ꝙ in iſto caſu[d] transfertur poſſeſsio ipſo
d iure,[e] ſine traditiōe, & ſine alicuius facto. quod nō
e reperies alibi, niſi in caſu iſto. ¶Item no. textū in verſi. pœnas. ibi: cæteros autem homines. Ex quo
3 habes† quòd aliquis pręſtat auxilium poſt actū. Nam de eo, qui præſtat auxilia, in ipſo actu dicit᷑. ſ. quaſi in prin. huius l. & ſic quandoq; datur auxilium ante actum, quādoq; in ipſo actu. quandoq; poſt actum &c.

SVMMARIVM.

1 ☞Mors ciuilis & naturalis æquiparantur.

f DEo nobis. [f]Per introitū religionis ſoluūtur
g ſponſalia.[g] ſine pœna arrharum. Item ingreſſus religionis æquiparat᷑ morti: & pacta de lucrando in caſum mortis, in illum caſum vendicant ſibi locum. h. d. no. l. ¶No. ꝙ mors
1 †ciuilis & naturalis æquiparantur[h].
h

HOc etiā. Religioſi ex teſtō & ab inteſtato parētib⁹ & agnatis atq; cognatis ſuccedunt ac ſi etiā eſſent ſeculares. h. d.

HIs ita. Iudæi, hætici vel pagani Xpianos ſeruos hr̄e nō pn̄t: pœna hac l. ſtatuta. h. d. Et habemus rubri. j. ne māc. chri. Iudę⁹.

b ¶Præſumerentur. Contrarium tenet hic Bal. vide eū. & alleg. tex. in l. iij. j. de offic. ciui. iu. qđ uo. ad intellectum eorum quę habent᷑ in l. poſt legatū. §. his verò. de his q. vt indig.

✱ *P. PAV. P.*

c ¶Raptores. qūo autem cōmittat᷑ iſtæ raptus, vide q̄ ſcripſi in l. vnica. C. de raptu virg.

d ¶In iſto caſu. alios caſus vide per glo. in l. iij. de acquiren. poſ. & Bal. in l. traditiōib⁹. C. de pac. Qualiter aūt acquiratur ipſa poſſeſſio, vide Bal. in l. j. in prin. de acquirē. poſ. Et ad hoc adde q̄ no. Bart. poſt gl. & q̄ ibi dixi in l. fi. ad fi. ſ. tit. j. vide q̄ dixi poſt Bart. in l. ſi intra. in fi. poſt Bar. in l. j. circa diffinitionem poſſeſſionis corporalis. de acqui. poſ. adde ſecundum Pau. de Caſt. ꝙ raptor contrahēs cū rapta cū cōſenſu parētū euitat pœnam legalē. de quo vide Barto. Bal. cōſil. lxxij.

✱ *P. PAV. P.*

e ¶Ipſo iure. Et ſic pōt lex poſſeſsionē trāſferre ſine traditione aliqua ad quod vide concordātias multas p Ia. in l. j. in v. col. C. cōmu. de leg. Barba. in c. p tuas. ad finē. extra de donatio.

✱ *P. PAV. P.*

f ¶Deo nobis. Circa quæſtionē quā ꝓponit gl. hic, An p ingreſſum religionis purgetur vitiū ingratitudinis præcedētis adde tex. ꝙ ſic xix. q. vlt. c. non liceat. quem allegat Roma. ſingulari cccexc. incip. per glo. in l. Deo nobis. Item quomodo & qualiter per ingreſſum religionis patria poteſtas tollatur, vide Iaſo. de quo ſcripſi ad Bar. ſ. in aut᷑. ſed epalis dignitas. ſ. eo. Itē dū tex. dicit ꝙ pacta de lucrāda dote, vendicāt ſibi locū, adde idē eſſe ſtante ſtatuto ꝙ maritus lucret᷑ dotē mortua vxore quia ipſi ingrediente monaſteriū lucrabit᷑, ſecundū Bal. & Pau. de Caſt. hic vide Iaſo. in l. ſi diſceſſerit. in ij. col. in prin. ff. qui ſatiſda. cogā. Vide etiam circa intellectum huius legis Alex. in l. ſi cùm dotem. in prin. in vj. col. ff. ſoluto matri.

g ¶Soluunt᷑ ſpōſalia. Et dicit Bal. in l. iubemus. §. ſane. ſ. eo. ꝙ ſi mulier nō cōtradicit viro ingredięti, vr̄ cōſentire. Et ibi de ſpōſo ingreſſo monaſteriū, an poſsit repeti, & qūo, vide per Bal. in iij. col. ex oppoſito. Et ad intellectum huius l. & quæ dicuntur an ſint vera, vide Imo. poſt glo. in l. ſi cum dotem. in prin. ff. ſoluto matri.

h ✣POMATES. ¶Aequiparantur. Vide Alex. in cōſi. cxxxix. in ij. volu. & an in generalibus ingrediens monaſteriū amittat vſumfructum, vide Pan. in c. cùm contingat. de pigno. & vide ad hanc l. Feli. in rubri. de ſponſa. co. v. & vide Alex. cōſi. cxxj. col. fi. vol. ij. vbi dicit, ꝙ ingrediēs monaſteriū efficiatur legitimus.

De epiſcopali audientia. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 ☞Vendere quòd quis cōgatur: & in vendendo quòd poſsit modus ſtatui.

LEX I.

NEgotiatores. Nota ex hac
1 lege, ꝙ quis cogitur vendere: †&
i in vendendo modum ſtatuere.[i] Habetis etiam in l. annonam. ff. ad l. Iul. de anno.

SVMMARIVM.

1 ☞Appellare ꝙ non liceat ante ſententiam.

LEX II.

SI clericus. Ille, qui ante diffinitiuā ſentētiā appellat cauſa fruſtrandi iudiciū, mulctabitur. h. d. ¶Not. ꝙ ante ſentētiam
1 diffinitiuā nō † licet appellare. Habuiſtis in l. pe. quo. appel. non re. &c.

SVMMARIVM.

1 ☞Statutum quòd carcerati extrahant᷑ in die Veneris ſancti, non comprehēdit ſemel excarceratū.

LEX III.

k NEmo. [k]Circa iſtam legē quærit᷑ vtrū iſta lex debeat intelligi quòd captiui ex toto dimittātur: an verò extra carcerem ponātur: vt de aere habeant. Reſpon. ꝙ debet intelligi ꝙ ex toto dimittantur: quia fauorabilius eſt extrahi, &c. ſed conſuetudo interpretata eſt cōtra. ¶Vltimò no.
1 quòd ſi ſtatutum eſt in ciuitate, †quòd qui reperit᷑ in carcere pro maleficio in die Veneris ſancti, de-
l beat excarcerari.[l] mō qdā fuit carceratus. & ſemel excarceratus eſt. Certè nō debet iterū ex eadē cā
m excarcerari.[m] Caſus eſt hic in fi. Tene menti.

ADdictos. Iſtam legem habeo infrà de appella. Dic vt in ea. vt ibi.

SI qui ex. Bona lex eſt. Cyn. in hac lege tractat totā materiam prorogationis iuriſdictiōis, de qua habuiſtis tactū in l. j. ff. de iuriſdic. om. iudi. & plenius ff. de iudic. l. j.

SVMMARIVM.

1 ☞Iudex, cuius iuriſdictio per partes prorogatur iudicat ſecundùm terminos iuriſdictionis prorogatę, quæ attenditur circa appellationem admittēdam, vel non admittendam.

EPiſcopale. Iſta eſt bona lex multū nota. quod licet aliqui litigent cum aliquo
n prorogādo iuriſdictionē:[n] de ſentētia lata ab illo iudice iudicatur ſicut de ſn̄ia, quam dat ex vigore ꝓprię iuriſdictionis: vt ſi ab eo aliàs ap
1 pellare non poſſet, nec modò poſsit. Nō † ergo ha
o bet ſimilitudinem iuriſdictionis[o] iudicis eorū, q prorogāt iuriſdictionem: ſed iudicatur ſecundùm
p vires, & ſimilitudinem iuriſdictiōis prorogatę.[p] quod perpetuò tene menti.

i ¶Modū ſtatuere. Vide l. j. §. cura. de offi. præfec. vrb.

k ¶Nemo. Et adde id qđ hic habes ꝙ frequētia criminis grauat delictū: vide quæ habes in c. j. de cleri. percuſ.

l ¶Debeat excarcerari. Et no. ꝙ iſtud ſtatutū non porrigit᷑ ad eū, qui erat carceratus pro crimine falſi. Caſus eſt ibi, & ad hoc pōderauit bar. in l. Lucius. in fi. ff. ad Turpil. ſequit᷑ hic Ro. in §. de viro. in ver. iſtā fallen. Itē facit gl. no. ī l. lege Corne. §. mādatis. ff. de ſac. & quod nota. Bar. in l. licitatio. §. quòd illicitè. ff. de publi. in prin. oppoſitionis. Sed qd ſi ſtat ſtatutū ꝙ carceratus p quinquēnium debeat offerri in feſto ſancti Herculani, & nullus reperiatur ſtetiſſe per quinquenniū. dixi poſt Bart. in l. iiij. §. Prætor. ff. de dā. infect. in l. ſi q ex conſenſu. & qa iſte tex. eſt not. ideo vide quę dixi poſt Bar. in l. ſæpe. ff. de re iudi. Adde ꝙ Pau. de caſt. dicit notari hic ꝙ q occidit, occidat᷑: etiā ſi ſtatutum hoc diceret ꝙ debet intelligi doloſè. & ita dicit plures inuiſſe. Tu adde bal. conſi. cccxlviij. ij. lib.

✣POMATES.

m ¶Et ſemel, ex carceratus eſt. Vide Barba. conſi. xlvij. colū. xix. volu. j. & xxiij. conſi. lxiiij. col. ij. eo. & conſi. xj. col. ix. vol. ij. & cōſi. xviij. co. xviij. & ſeq. eo. vol. ij. & in c. ſi quādo. & in c. ſuper literis. de reſcrip. & Iaſ. in l. nec dānoſa. j. de preci. impe. offe. & vide gl. & ibi doc. in c. hoc veſtræ. xj. diſtin. vbi dicit, ꝙ reiterans crimen leue, pōt deponi. & Feli. in c. at ſi clerici. §. de adul. col. fi. de iudi. à Barba. cōſi. xj. col. vij. vo. j. & vide pulchrè ad iſtum tex. per Panor. in c. Cumana. col. ij. in fine. de elec.

n ✱ *P. PAV. P.* ¶Iuriſdictionem. De ſententia lata limita vt per Feli. in capit. cauſam quæ, in prin. extra, de re iudi. Decium in conſi. xxv. col. iiij. ad finem.

o ¶Iuriſdictiōis. Et ꝙ iuriſdictio ſit eius effectus, cuius eſt prima, adde do. Mar. Soc. referētē bar. hic ī c. ſignifi. ar. vij. de fo. cō. & lu. ro. ī ſuo ſin. xiij.

p ✣POMATES. ¶Prorogatę. Id᷑ eſt in termino prorogato: qn̄ ter-

Statuimus

mini prorogatio ſit cum omnibus ſuis qualitatibus. Ita Barto.in l.j.§.& poſt operis.limita tñ vt per Fel.in c.cauſam q̄.extra,de re iudic.
a ※ P. P A V. P. ¶ De creationibus. An forma huius legis debeat obſeruari ad vnguen. in datione curatoris furioſo, vide in conſi.cxxxix.
b ※ P. P A V. P. ¶ Samaritis. pro defenſione cuiuſdam inculpati de hære. vide Cepol.caut.clxx.
c ¶ Facere teſtm̄. vide q̄ no. Bar.in l.j. ſ.de ſac.ſanct.ec.& in terminis Bart.in l.ſi q̄ram⁹. de teſt. ff. & Bald.in l.j. in iij.col.C. de ſecun. nupt. Adde qd ſit hæreſis & qualiter probetur, Old.cõſ. ccxx.& cclxxj. Fe de.conſi. clxxxiij. & cõſ.cliij.& clvij.
※ P. P A V. P.
c ¶ Teſtamẽtũ. Circa illud qđ dicit̃ hic, an teſtamẽtum ex communicati valeat, vide Peruſinũ in Rub.de teſta.in vj.in xvj.queſ.vbi etiam tãgit an valeat ad pias cauſas. & non concludit ſed Barba.in c.ij.đ teſt. poſt Imol. & Pet.de Anc.vr̄ cõcludere ꝙ nõ valeat. quia non debet eccleſia recipere relictũ ab excõicato vel alias exiſtenti in manifeſto peccato.c.cũ de volũtate de ſentẽ.excõ. vbi Imo.& alij. Vide ad hoc Soci. in tracta. obligati. in iiij.lib.qui ſe remittit ad dicta per eũ in tractatu ex communi. & vide etiã circa hunc articulum Iaco.de Belui. in tract.de excommu. Et an poſſit inſtitui, vide Ioan.de Anna.conſi.xcj.ꝙ non. Et iſta opini. Barto.hic eſt communis ſecundũm Feli.in c.cũm volũtate.in fine de ſenten. excom. Areti. in l. ſi quæramus. col.pe.de teſta.col. vij.& vltima. Vide Barto.conſi.ccxxvj.& Barb.vbi ſ.tãgit an ad pias cauſas valeat. & ponit etiam Barba.in c.iniuſtum de rer. permuta.
d ¶ Publica inſtrumenta. Dixi poſt Barto.in l.eadẽ.in fi.ff.ad l.Iul. repe. Sed an poſſit eſſe teſtis, vide Bar.ĩ l. j.ĩ repe.in x.& xj. col.C.de hęre.inſtitu.

STatuimus. Iſtam aut̃. nõ approbat conſuetudo, ſed ſtatuta circa hoc inducũt aliã formã iuramẽti iõ illã ſeruate &c.

SI præſens. Hãc legẽ habetis de verbo ad verbũ in l. in contractibus.j, de non num.pecu. &c.

SI lenones. Iſta l. ſemp fuit interp̃tata ꝙ debeat emancipari filius, vel filia in caſu huius l.vt in gl.dicitur. & ſemp ponit̃ exemplũ in l.minimè.ff.de leg.in caſu hui⁹ l.&c.

SI legibus. Iſtam l.habuiſtis de verbo ad verbum in l.vlti.j.de ſponſa.&c.

PRæſides. Defenſores ciuitatũ de iure cõi nõ habent nec merũ nec miſtum imperium niſi in cauſi s pecuniarijs vſq; ad cẽtũ aureos. hodie verò ſunt quædã ciuitates in Lombardia & etiã in Tuſcia q̄ habent ex priuilegio ab Imperio. q̄dam à Papa q̄dam ex iſta conſtitutiõe de pace Conſtan. q̄dam ex vſurpatione.&c.

DE creationibus.[a] Hanc l.habetis de verbo ad verbũ j. de cura.furio.l.fi. Vide gl.ſup verbo. conſcripto. quam vide & not.dixi in l.& ſi ad ſpecies.ff.rem pupil.ſal.fore.vbi eſt glo.

TAm dementis. Nota in fi. ꝙ non eſt addenda afflictio. afflicto &c.

SAncimus. Iſtam l.habetis de verbo ad verbũ j. de annali except.l.vt perfectionis.&c.

De hæreticis & Manichæis & Samaritis.[b] *Rubrica.*

LEX II.

OMnes. Intellige hãc l.vt gl.dicit ꝙ eſt hæreticus, ſi pertinaciter credit. Et no.hunc tex.in fi. & intellige vt glo.&c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Excõicatus ex cauſa hæreſis, vel ſi per annum ſtat in excommunicatione, quòd eſt infamis.
2 Excõicatus quando poſsit teſtamentum cõdere, & quando inſtrumenta conficere.nu.3.

CRedentes. Iſta eſt bona authẽ.& ſic vr̄ caſus ꝙ excõicatus non ſit infamis: niſi 1 † qñ eſt excõicatus ex cauſa hæreſis, & ſteterit in excõicatione per annũ. ¶ Secũdò hic vi 2 detur caſus, ꝙ excõicatus † põt facere teſtm̄[c], niſi c fuerit excõicatus ꝓ hęreſi, & in ea ſteterit p annũ. 3 Hic etiã vr̄ caſus † ꝙ excõicatus poſsit conficere d publica inſtrumẽta,[d] niſi fuerit excõicatus ꝓ hęreſi, & ſteterit in ea p annum, vt ſ. dictum eſt &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Imperator Federicus quòd fuerit deſtructus per hanc aut̃.

SI verò. Per hanc authenticam fuit deſtructus Imperator Federicus: quia † Papa ꝓpter iſtam aut̃. cõceſsit Carolo regnum Siciliæ: p quem, adhuc detinetur etiam hodie. Bar.

SVMMARIVM.

1 ☞ Lex ſemper loquitur.
2 Conditio ex l. oritur ex ſtatuto hodie conditio.

ARriani.[e] Iſta lex & oẽs vſq; ad l. ſi qui orthodoxe. non legunt̃: tñ ex hac l.ibi: ſemp ꝓ viridi obſeruãtia ſunt valiturę ar. huius l. dicebat do. Iac.Bu.

e ※ P. P A V. P. ¶ Arriani. Adde etiã ꝓ limitatione Sali.in c.fi.ad finẽ.C.ſi cer.pe.qa licet tex.vel ſtatutũ dicat̃ loq, verũ eſt quantũ ad eius obſeruantiã, non aũt quantum ad eius cõpilationem. Et ideo ſi de verborum ſtatuti interpretatione agatur, debet attẽdi tempus quo fuit confectum. Vide quæ ſcripſi in l. liberorum.ff.de leg.ij.

1 quòd lex ſemp † loquit̃.[f] ſemp enim viridis eſt.[g]
f per hoc ſi eſt factũ ſtatutũ vtrũ oriat̃ condictio ex
g lege: videt̃ ꝙ nõ: qa l.j.ff.de cõd.ex l. loquit̃ in pręſenti, quoties obligatio lege noua introducta eſt. ergo nõ extẽdit̃ ad futura. In contrariũ eſt veritas:
2 † quia lex ſemp loquit̃: ergo adhuc hodie illa lex loquit̃. & ſic de præſenti loquit̃. Faciũt ad hoc oẽs authen. quæ incipiunt, hodie. Nam de illo hodie, loquit̃ quãdo legit̃. Facit l.iuris gentiũ.§.ſi.aliàs l.& ſuum.§.ſi.ff.de pac.facit de pœnis l.hodie.

SVMMARIVM.

1 ☞ Statutum ꝙ nullus popularis cedat actionem nobili comprehendit ceſsionem factam per popularem forenſi, qui poſtea ceſsit nobili.

SI quis orthodoxæ.[g] Iſta lex eſt in arg.& facit ad q.ſtatutũ eſt in ciuitate iſta, ꝙ nullus popularis cedat actionẽ nobili. modò qdã de ciuitate iſta popularis ceſsit actionem cuidã forenſi. qđ nõ eſt ꝓhibitũ. ille forenſis ceſsit eã nobili: an valeat. Iſta
1 lex † facit ꝙ nõ[h]. Vult eñ ſtatutũ huius ciuitatis,
h ꝙ nullo modo perueniat ad nobiles actio alicuius popularis. Pro hoc facit j.de nat.lib.l.iij. Hoc tangitur per Iac.de Bel.in authen.vt dece.non fiant commu.eccle.re.circa fi.&c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Facultas probationum non debet anguſtari.
2 Hæreticis quæ teſtimonia ſint interdicta.

QVoniam. Iſta eſt valde no.
1 l. No. † ꝙ non debet anguſtari probationum facultas.[i]
i ¶ Quęro, qd eſt hoc dictũ teſtimonia iudiciaria. Duæ ſunt opi. vna ꝙ teſtimonia ſuper
k actis, quæ fiũt in iudicio, ſunt eis interdicta:[k] alia
2 teſtimonia ſuper contractibus † vltimis voluntatibus, & maleficijs, & quaſi contractibus nõ ſunt interdicta. Ita videt̃ magis vera. Alij dicunt, ꝙ in iudicio nõ poſſunt teſtificari, vel deponere aliquo caſu de mundo: ſed ſi in contractibus, vel inſtrumentis, vel teſtamẽtis ſcriberentur teſtes, bene valeret, quod non placet &c.

Ne ſanctũ baptiſma reiteretur. Rub.

SVMMARIVM.

1 ☞ Baptizari, quòd quis poteſt ſub conditione, ſi non eſt baptizatus.

LEX II.

l SI quis.[l] Sed qũo fiet illud quod tota die videmus, ꝙ qñ puer tp̃e natiuitatis eſt in piculo, ꝙ ita timet̃ de morte eius, tũc baptizatur ab obſtetricibus, poſtea iterũ baptizat̃ in
1 eccleſia. Rñ. ꝙ cõſiliũ eſt † ꝙ cũ ſecũdò baptizat̃, baptizet̃ ſub conditione, ſi baptizatus nõ es, ego te baptizo in noĩe patris & filij & Spiritus ſancti. & ſic ſub conditione, ne incidat in iſtam legem.& ita obſeruatur vbiq; quotidie, &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Pœna reiterantis baptiſma.
2 Cathecumin⁹ dicit̃ ille, qui vult eſſe Chriſtianus.
3 Statutũ ꝙ nullus efficiat̃ ciuis, niſi habitauerit in loco per certum tempus, non comprehendit illũ, qui habitauit intra illud tempus.
4 Religioſus an quis dicat̃ intra annũ probationis.
5 Sacramẽta q̄ ſunt q̄ poſſunt reiterari, remiſsiuè.

NVlli. Opp.& vr̄ ꝙ debeat puniri
1 pœna † capita.vt ſ.l.proxi. l ſolu. Ibi iterauit baptiſma in eo, q erat iam baptizat⁹, ſed baptizãdus: erat eñ
2 cathecumin⁹. Cathecumin⁹ † dicit̃ ille, q vult eſſe chriſtian⁹. ¶ Et eſt intra tp̃s cuiuſdã ꝓbatiõis: qa Chriſtiani añquã eũ baptizẽt, volũt videre de fide

f ¶ Semp loquit̃. Seu ſtatutũ ſemp dicit̃ loq. Pro quo facit tex.ĩ c.cũ Martæ.ĩ verſi.moſaica Lex clamat.de cele.miſ. qđ facit ad q.de q̄ p Bar.in l.pecunia C.de cõdi.ob cauſ. quã refert Alex.in l.j.§.j.ff.de ver.ob. ¶ Hoc tñ limita vt p Bar.ĩ l.certa forma.C.de iu.fiſ.li.x.
※ P. P A V. P.
g ¶ Viridis eſt. Vide Comẽ.cõſil.xxxv. incip.in noĩe Dñi, amẽ.anno ſtãte ſtatuto poſt prin.& ĩ cõſ.cxix.ante finẽ. & aliàs q̄ habes ad Bar.ĩ l.cũ lex.ff.de lę. Et qũo ĩtelligat̃ iſta regula, vidẽ bar. in l.certa forma.C. de iure fiſci.lib.xj.
h ¶ Facit ꝙ nõ. Not. de ceſsiõe ĩ nobilẽ prohibita: & facit qđ no.Bal.in l.nõ dubiũ.ĩ v.co.j.đ le.
i ¶ Probationũ facultas. An ergo Iudęus poſsit eſſe teſtis, adde text.ij.q. vij.c.ſi hæretic⁹.& extra, de teſti.c.Iudęi. Et ad iſtũ tex. vide bar.in l.cũ mulier.in fi.ſol.ma.& vide aut̃.hic poſitã & vide Spe.ĩ tit.de teſte.§.j. ver.itẽ ꝙ Iudę⁹ vel pagan⁹. & ibi qd ſi deponit Iudęus pro Iudeo nõ valet cõtra chriſtianũ: tamen ſi aliquid ibi pro eo facit, bene valet.
k ¶ Interdicta. Et ſic vr̄ qa acta pñt ꝓbari p teſtes.de quo p Bar.& Bal.ĩ l.ne in arbitris.j.de arb.
l ¶ In l.j.ne ſanctũ baptiſma.no.quod tp̃e neceſsitatis poteſt cõferri baptiſma, etiã ab hęreticis. Et de materia huius l.habes no.ĩ c.j.extra, de cle.nõ ord.mini.vbi vide moder. & glo.in §. ſed illud.xxiiij.q.j.
※ P. P A V. P.
¶ Si qs. Vide oĩno Feli.in c.cũ nobis. co.iiij.de p̃ſcri.poſt Abb. Vide Barb. cõſi.lxx.volu.iiij. in vltimo dubio.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶ Religioſus.Facit quod habetur in l.fi.§.quoties.de publi.vide per Bar. hic vide per Pe.de Anch.in regula,beneficium.in vj.

b ¶ Dicuntur apoſtatæ.Et vide etiam quādo quis dicať apoſtata,vltra Bar. hic quod no.Bal.in l.iubemus.§.ſeruos.j.de epiſ.& cle.& an bona apoſtatæ remaneāt monaſterio,vide Bal.in l.Deo nobis.ad fin.de epiſ.& cleri.

eius.¶ Et ſic eſt ar.iſta lex ad ſtatuta.Statutū eſt
hic,ꝙ nullus poſsit effici ciuis,niſi habitauerit per
2 magnum tempus citra.Ille† ergo qui eſt intra il-
lud tp̄s ꝓbatiōis,nō habebiť interim,nec tracta-
4 biť vt ciuis.¶ Eſt etiā ar.ꝙ religioſus†intra annū
a ꝓbationis nō dicať religioſus.[a] Et hoc dico:quia
eſt ar.ſed de veritate interroga Canoniſtas.¶ Vl
5 timò de materia huius tit.qualiter ſacramēta† poſ
ſint reiterari,habetis rubricam extra de ſacra.nō
iter.vide etiā quod no.extra,de ſecun.nup.c.iij.in
gl.ſacramēta.quia quædā reiteranť:quædam nō.
& q̄ reiteranť,nunquam reiteranť circa idē,&c.

De apoſtatis. Rubrica.

¶ Iſta rubrica non loquitur propriè de apoſtatis:
quos nos appellamus quotidie apoſtatas:ſcilicet
de egrediētib⁹ religionē:ſed loquiť de his qui fidē
b relinquūt:quia illi propriè dicunť apoſtatę,[b] &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ De crimine hæreſis contra defunctum poteſt procedi intra quinq; annos.

LEX I.

c SIquis defunctū.[c] ¶ Iſta lex allegať per do.Richar. Malumb.in j.q.quam ipſe diſputauit de hoc:ꝙ leges,& canones, qui dicunt,ꝙ de crimine hæreſis
1 poteſt cognoſci poſt mortem:† debet intelligi intra quinquēnium.quod tene menti propter inquiſitores qui inquirunt ad mortem:& publicāt bona:neſcio tamen quid ipſe determinet:ſed ego habeo illam diſputationem,&c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Deus ſemper parcit.

LEX II.

HIqui. Nota text.& ſigna ibi:niſi iuſſum fuiſſet.&c.hoc enī verum dicit glo.quātum ad pœnā mūdanam:ſed quo ad Deum ſecus:quia
1 † ille ſemper parcit &c.

d De Iudæis & Cœlicolis.[d] Rubrica.

¶ Cœlicolæ ſunt illi,qui adorant creaturā,vt ſolem & lunam &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Collegium Iudęorum eſt reprobatum:& ipſi non poteſt relinqui.
2 Iudæo particulariter relinqui poteſt.

LEX I.

e QVod Cornelia.[e] Collegiū† Iudæorū eſt repro-
1 batū:ſed non reprobať quilibet Iudæus per ſe.De hoc an poſsit
2 relinqui cuilibet † Iudæo.no.p Cy.in l.j.§.de ſacroſan.eccle.in iij.op.Qñ ergo collegiū eſt reprobatū,licet non poſsit relinqui collegio:tamen quilibet poteſt capere per ſe,&c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Iudices Chriſtiani quando adiri debeant à Iudęis ad ea quæ pertinent ad eorum ſuperſtitionē.

IVdei Hæc eſt bona lex.breuiter dicit:Iudęi habent ea, quæ ſunt ciuiū Romanorū:& corā iudicibus Chriſtianis debent litigare:& poſſunt ex eis arbitrum aſſumere.h.d.¶ Opp.diciť hic,ꝙ in cauſis quæ pertinent ad ſuperſtitionē
1 † eorū debent adiri iudices Chriſtiani.[f] Cōtra.§.
f eo.l.Iudęis.& l.proxi.& j.ea.l.Iudæorū.Sol.intellige hic,ꝙ ea quæ pertinent ad ſuperſtitionem eorū,veniebāt examināda incidēter in cauſa.Exēplū:vtrū matrimonium tenuerit,qđ aliter eſt ſecundū legē eorū,aliter ſecūdū legē noſtrā:vt dixi §.eo.l.proxi.ſed in cauſis quæ ſpectant principaliter ad ſuperſtitionē,& fidem eorum,ipſimet cognoſcunt:vt in legibus contrarijs,&c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Chriſtianus non poteſt ſtatuere pretium reb⁹ Iudæorum:ſed ipſi inter ſe ſic.
2 Populus ciuitatis pōt ſtatuere ꝙ res vendanť certo pretio:ſed ſtatuere legē certis pſonis non nu.3.

NEmo. Iudæi non poſſunt arctari ad vendendas res proprias aliter quam Chriſtiani.h.d.¶ Ex
1 hac l.no.† ꝙ Chriſtianus nō pōt ſtatuere pretiū reb⁹ Iudęorū,ſed ipſimet Iudæi inter ſe ſic.hic eſt caſus,ꝓut habetis in litera vos.¶ Sed q̄
2 ro,an populus vnius† ciuitatis poſsit ſtatuere,ꝙ res vendant certo pretio?Rñ.ꝙ ſic faciēdo legē generalem:vt l.fi.ff.ad l.Iuliam.de anno.& in l.annonā.& de extra ordi.cri.l.j.§.cura carnis.de offi.præfec.vrb.ſed ſtatuere legē certis pſonis tantū,vt Iudæis,vel alijs,non pōt:vt hic,& d.l.annonā.

SVMMARIVM.

1 ☞ Qui non eſt mecum,contra me eſt.

1 COelicolarum. No.hanc l.ĩ fi.† ꝙ
1 qui nō eſt mecum,cōtra me eſt:& qui ſunt Cœlicolę.dixi tibi in rubrica.

¶ Adde de apoſta. Oldr.cōſi.xlvij.& clxxxiiij.& ccij i.l.j.in prin.Idem dicas in crimine læſæ maieſtatis:vt eſt gl.ſing.in l.Manichęos.§.de hær.& vide quod dixi in l.fi.ff.ad l.Iuliam maie.Et vide Bar.in l.cōmiſſa.in fin.de publi.In cōtrarium facit c.ij.de reſcrip.lib.vj.

❧ POMATES.

c ¶ Defunctum. Ad iſtā l.vide pulchrè Feli.in c.cūm nobis.col.iiij.& duabus ſeq.de præſcri.

d ¶ De Iudæis. An Iudei poſsint poſſidere immobilia:& an teneať ſoluere decimas,vide in c.nimis graue.de exceſ.præla.adde tex.& qđ ibi not.ĩ c.de terris.de decimis.Alex.de Imo.

✻ P. P. AV. P.

d ¶ De Iudæis.Circa iſtam materiam ad de primò an Iudęi ſunt ſub iuriſdictione papæ,& an poſsint facere teſtamentū,& cōſequēter an ĩ eis locū habeat diſpoſitio ca.quāquā.de vſur.in vj.vide d.Fran.cōſilio clviij.vide oĩno Pau.de Liazar.de quo j.Item an Iudæi poſsint cogi ad obſeruantiā iuramenti,vide Roma.conſi.clv.Pau.conſi.c.Bald.in c.j.§.itē ſacramēta.de pace iura.firman.Barba.cōſi.xv.volu.j.col.ij.& ſeq.Itē qualiter puniātur Iudæi pignora vēdentes ſine debitis ſolennitatibus,vide Ro.cōſi.ccij.vbi dicit ꝙ cōmuniter factū.Item ꝙ regulariter inter Iudæos & Chriſtianos ſint.permiſsi oēs cōtractus,præterquā ſuper mācipio Chriſtiano,& ꝙ Iudæus poſsit præſcribere rē Chriſtiani,vide Ro.cōſi.cccclxxxiiij.Item ſi Iudæus habēs poteſtatem vendendi pignus poſt annum.conſeruauit per multos annos,poſtea petat vſuras omnium annorū,an poſsit,vide Pau.cōſi.ccxiij.Itē qui actus generaliter ſint promiſsi Iudęis,& q prohibiti,vide Barb.in tracta.de Gabella in ij.parte.in vlti.col.Nūquid autē priuilegiū exemptionis factum habitantibus in facti loco,extendatur ad Iudæos vide eūdem Barb.in trac.de Gabellis,in vij.parte.in xj.col.Et ibi etiā multa alia ponit in materia,præſertim an & quando Iudęi ſubiaceant legibus Chriſtianorum,& q̄ūo contrauenientes puniri debeant.Itē ꝙ Iudæi nō poſſunt eſſe doctores,nec habere dignitatem,vide Bar.in l.oēs.de decu.li.x.Item nunquid à Iudęis poſſunt capi filij infantes vt baptizenť,vide Areti.in l.multum.in pen.col.& ſeq.de verb.obli.Et ibi etiam an Chriſtianus poſsit relinquere aliquid Iudęo in teſtamento.Et an Iudæus poſsit præſcribere rē Chriſtiani.Item priuilegium ꝙ Iudęi poſsint retinere ꝓ pignore res furtiuas nō liget ſcholares;quorū aliqua res fuiſſet furtò ſubtracta pignorata,vide Cremen.ſingu.lxxxiij.Item priuilegium ꝙ Iudæi poſsint mutuare ſuper rebus alienis,non intelligitur quando ſciret alienas:vide Felin.in capitulo cauſam quæ in verſic.interpretatio priuilegij.in princi.extra de reſcrip.Item quibus legibus ſubijciantur Iudæi,vide omnino Felin.in capi.j.in xj.colum.extra,de conſti.Item an & quando Iudęus poſsit eſſe teſtis,vide latè Feli.in c.iudex.extra,de teſti.Item de materia Iudęorum ꝙ dicentur ſubditi Romanæ eccleſię,vide latè Corſ.in c.grandi.de ſupplē.neglig.præla.in vj.charta.& ibi etiam an poſsint ad aliquod officiū in curia Romana deputari.Itē quid de Iudæo vel pagano publico vſurario,q fecit teſtamētum,& qui reputabatur Chriſtianus,vide omnino pau.de Eliazar.in viij.q.ſua incip.in quæſtione.per totā.Vide Areti.de quo §.in princi.apoſtille,& Paul.de Eliaza.vbi ponit quomodo Iudæus ſubſit legibus & canonibus noſtris.Itē in materia an Iudæus poſsit eſſe rector vel poteſtas vel aliud publicum officiū habere,vel eſſe tutor Chriſtiani:& an poſsit contra Chriſtianū præſcribere,vide latè Iaſ.in rub.ff.de iuſt.& iure.vbi etiā ponit an ad eius onus admittatur ad officia & alia.Item in materia Iudęorum,& paganorum an liceat cum eis comedere,loqui & verſari,vide Deciū in c.nouit.in iiij.not.extra,de iud.Item de Iudęis & multis alijs ſpeciebus paganorū vide Decium in c.j.col.vij.extra,de cōſtit.vbi etiā ponit qua pœna puniať Iudæus cognoſcens carnaliter Chriſtianam:& an Iudęi ligētur legibus & canonibus.Item an Iudęi admittūtur in actibus in quibus requiritur iuramentum:& an tunc iurare poſsint ſecundū legem ſuam,vide Barba.conſi.xv.volu.j.col.ij.& ſeq.Et ibi etiam an in Iudæis habeat locū diſpoſitio c.quamuis.de pactis.in vj.& ſimiles diſpoſitiones.Item in materia Iudęorum,an eis ſeruenť iura cōmunia,q̄ ſunt fundata in ęquitate,vide quæ dicit Feli.in c.ij.de iudi.in ij.col.& quæ dicit Iaſon in l.quòd ſi Epheſi.ff.de eo quod certo loco.in fine.Quod autē inter Iudæos deferantur ſucceſsiones ſecundùm legem Moſaicam,nō autem ſecundùm legem ciuilem,vide Iaſo.in l.qui ſe patris.in vj.co.ad fin.C.vnde liber.Item an Iudæus cōmittēs ſtuprum cū Chriſtiana puniatur pœna capitis de iure communi,etiam ſi ſtatutum imponat minorem pœnam pro adulterio vel ſtupro.an comprehendantur Iudæi:& an dici poſſint fideles Romanæ eccleſiæ deuoti.& an poſsimus cum eis interuenire:item ipſi pro nobis extra ea qua concernunt fidē,vide Barba.latè conſi.lxiij.volu.iiij.vbi etiam ꝙ poſsint eſſe procuratores Chriſtianorum.

e ¶ Quod Cornelia.Vide Bar.in l.cum ſenatus.ff.de rebus dubijs.

f ¶ Iudices Chriſtiani.Quis ſit iudex Iudęorum:quid in Iudæo delinquēte,coram quo iudice debeat puniri:vide quæ ſcripſi in l.ſi adulterium cū inceſtu.in ij.col.poſt Barto.ff.de adul.& cuius iuriſdictioni ſint ſubiecti,an Papæ,vel Imperatoris,vide do.Anto.in c.j.de conſtitu.An Iudęi debeant vti lege Moſaica intra ſe,quam habuit Moyſes:vt habetur vij.di.Moyſes.videtur dicendū ꝙ non,per hāc l.quæ dicit Romanorū.De hoc tetigit Io.Cal.ĩ cōſi.xxx.ſub rub.de teſt.& conſului,ꝙ Moſaica inter ſe.

Dies

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Secus ſi cum Chriſtiano: vt hic. & vide ibi latè per eũ. Et an lex Moſaica attendatur in deciſionibus cauſarum, vide Imol. in l. ſtipulatio hoc modo concepta. de verb. obli. vbi dicit, ꝙ non: niſi à lege noua ſit ſpecialiter approbata, iuxta no. vide Dy. in §. is ita. & ibi etiã vide Roma. & vide doct. in c. fi. de cõſue. & ibi Imol. in glo. ij. & ibi non dicitur derogatum quo ad moralia. Imol. refert ſanct. Tho. in q. cj. arti. ij. & iij. & idẽ ipſe q̃o. xcix. articu. iij. & iiij. & q. ciiij. articul. iij. Pro hoc videt̃ tex. in c. trãſlato. de conſtit. & ibi Bald. Adde à quo puniendus ſit Iudęus delinquẽs. Pet. de Anch. cõſi. xiiij. Oldr. xxvj. & qualiter puniatur cũ cognoſcit Chriſtianã, p Oldr. etiã conſil. cccxxxiiij.

a ¶ Cõuenire. Et ad hoc vide Bald. poſt gl. & doct. in l. q̃ fauore. in ij. colũ. j. de legi. Alexan. de Imola.

b ¶ Contra te. Limita, vt colligit̃ ex dictis Bar. in l. j. §. nũciatio. de oper. no. nun. vide Alex. in l. iij. in princi. in iij. fallentia. ff. quod quiſq; iuris.

POMATES.

c ¶ Violẽtia. An aũt Iudæus trãſiens ad paganos puniatur, vide Old. cõſi. lj. & in conſi. lxxvij. vbi ponit an ſit licitum indicere bellum Saracenis, cõſi. lxxxvij. vbi ponit an Princeps poſsit illis bona auferre. & conſil. xcj. vbi ponit an poſsint compelli ad ſoluendum decimas. & vide ẽt Ancha. in c. peccatũ. colũ. xiij. & ſeq. de regu. iur. in vj. & duabus ſeq. col. & aliquid etiã per Feli. in rub. C. de Iudæ. & Saracenis.

d ¶ Contra Turcas. Et ad Bar. hic adde Inno. in c. quod ſuper. de voto. ad quẽ ſe remittit Bart. in l. hoſtes. de captiu. in tex. Ex hoc not. p Bar. no. ꝙ ſumus filij Abrahæ: alibi autem dicitur ꝙ omnes ad Adã proceſsimus, vt dicit gl. in l. vt vim. ff. de iuſti. & iure. Adde an papa poſsit imponere decimã pro indicendo bello Saracenis: & an debeant expelli de ciuitatibus Chriſtianorum, Oldra. conſil. lxxij.

e P. P. A V. P. ¶ Confug. Adde pro extẽſione huius tituli ꝙ ſicut fugiens ad ſacerdotẽ deferẽtem corpus Chriſti, ſingulare eſt dictũ Hoſti. in c. ſacro. de ſentẽ. excõ. refert Alex. in rub. ff. de oper. no. nun. in princi. col. vj. Vide Roma. ſing. cccxxxv. Item no. ꝙ officialis inſequens aliquẽ pro delicto commiſſo extra eccleſiam, ſi aufugiat in eccleſiam, poteſt ab ea extrahi, vide Alex. conſi. xxiiij. in ij. vol. in viij. col. Item vide in materia latè Barba. cõſi. xxxiij. vol. iiij. vbi ponit an priuilegiũ huius tituli habeat locũ in domibus Canonicorũ, & quantũ ſe extẽdunt, & quid de fure portante ſecum rem furtiuam in tali domo. & quædã alia in materia.

SVMMARIVM.

1 ☞Dies feriatus pro aliquo erit etiam contra ſe.

DIe ſabbati. In die ſabbati, & alijs feſtiuitatibus Iudæorum ipſi non poſſunt con-
a ueniri, nec alios conuenire.[a] h.d. nota
1 hanc lege. ¶ No. ꝙ ſi aliqs dies eſt feriatus †quo ad te, vt non poſsis conueniri: debet eſſe feriatus cõ-
b tra[b] te, vt tu non poſsis conuenire alios. Facit ad hoc quod videbitis in l. ſi. j. de fruc. & lit. expen.

SVMMARIVM.

1 ☞Ius ſibi dicere, ꝙ quis poſsit quando non põt eſſe ſibi conſultum ſuperioris authoritate.
2 Repræſaliæ ſunt permiſſæ qñ quis non reperit iuſtitiã in ciuitate, cõtra quã repræſaliæ cõcedũtur.
3 Ciuitates Italiæ quæ ſuperiorẽ non recognoſcũt poſſunt ſibi adinuicem bellum indicere.
4 Percutiens Peruſinum extra territorium Peruſinum, quando poſsit Peruſij puniri vigore ſtatuti, vt ſtatutum valeat.

NVllus tãquã. Iſta eſt bona lex. vide gl. quæ inci. ſed nunquid, &c. ¶ No. ꝙ
1 nullus põt ſibi ius dicere. Fallit †ſi authoritate ſuperioris non põt eſſe cõſultum. ¶ Per
2 hãc legẽ dicit̃ quòd repræſaliæ †ſunt permiſſę eo caſu, quo quis nõ repetit iuſtitiã in ciuitate. cõtra quã repræſaliæ cõcedunt̃. ¶ Itẽ per hanc l. poſſumus dicere, ꝙ ciuitates Italiæ, q̃ nõ recognoſcunt
3 ſuperiorẽ, qñ faciunt †aliquid illicitũ, poſſunt ſibi inuicẽ indicere bellũ, ex quo ſuperioris copia non reperit̃. ¶ Item per hãc l. formo q. in l. cũctos po-
4 pulos. vtrũ †valeat ſtatutũ, ꝙ ſi quis percuſsit Peruſinũ, in quacunq; parte mũdi poſsit hic puniri. Et determino ꝙ nõ: niſi quando in loco delicti nõ reperiretur iuſtitia. Ita determino per hanc gloſ.

SVMMARIVM.

1 ☞Iudæus ꝙ non poſsit doctorari.

HAcvalitura. Iudæi non poſſunt habere aliquẽ honorẽ. ſeu dignitatẽ. h.d.
1 Et per hanc l. dico, ꝙ Iudæi †hic ſtudẽtes non poſſunt conuentuari, vel honorem doctoratus aſſumere: quoniam eſt dignitas. Præterea, doctores habent in ſcholares iuriſdictionem ordinariam per aut̃. habita. Et ita dixi hoc anno, cùm quidam Iudæus vellet doctorari, &c.

De paganis, & ſacrificiis: & templis eorum. Rubri.

SVMMARIVM.

1 ☞Iudæis vel paganis nulla poteſt fieri violẽtia.
2 Eccleſia indicit bellum contra Saracenos: quia detinent terram ſanctam.
3 Chriſtiani ſunt filij Abrahæ.
4 Eccleſia indicit bellum contra Turcas: quia aliter non poſſumus ire ad Saracenos.

LEX VI.

CHriſtianis. Iſta eſt bona lex. & Roſ. eam etiã cõnumerat in ſuis libellis inter conſtitutiones quę puniunt violentos. ¶ No. ꝙ Iu-
1 dæis †vel paganis nulla põt fieri
c violentia.[c] Dices tu: qualiter eccleſia indicit bellũ
2 contra †Saracenos? Reſpõ. quia Saraceni detinent terrã noſtrã. Nã terra Ieruſalẽ eſt terra pmiſsiõis, quã promiſit Deus Abrahæ & ſemini eius: & de-
3 bita nobis: quia †ſumus filij Abrahæ ſecundùm
d Apoſtolum. ¶ Dices tu, & quare contra Turcas[d], qui non tenent terrã noſtrã indicit eccleſia bellũ.
4 †Reſpõ. quia nõ poſſumus aliter ire ad Saracenos Cũ ergo cõmittãt aliqd turbalẽtũ ſeu turbulẽtũ, & iuri cõtrariũ: quia nõ permittũt nos ire ad illos ideo eccleſia indicit eis bellũ: aliàs non indiceret.

e *De his qui ad eccleſias confug.*[e] *Rub.*

LEX I.

IVdæi. Not. ꝙ Iudæi licet ſint in eccleſijs, nõ tamen habent priuilegium, ne poſsint capi pro debito, vel delicto.

LEX II.

FIdeli. Qui ſunt in eccleſijs, inuiti extrahi non poſſunt. h.d. Aliud ergo eſt in Chriſtianis, vt hic: aliud in Iudæis, vt ſ. l. proxi. Fallit in quibuſdã caſibus. q̃ dic vt hic in gl. huius legis.

SVMMARIVM.

1 ☞Occidens aliquẽ, qui licitè capi poſsit. ſi ſe defendat, non punitur.
2 Iuſta exceptio impedit litem conteſtari: & ꝙ accuſatio non recipiatur.
3 Occidens aliquem in caſu permiſſo, non poteſt accuſari.
4 Exceptio ꝙ qs potuit occidi, impedit proceſſum.

f SI ſeruus.[f] Not. ꝙ quando aliquis licitè poteſt capi, ſi ille ſe defenderit, & in certamine
1 occiditur à familia, †occidens non venit puniendus, arg. huius l. ¶ Item no. hic. ꝙ iuſta
2 †exceptio impedit litem conteſtari:[g] & ſic accuſa
g tio non recipiatur, nec ſuper ea procedatur. vide tex. ibi: nec conflandę criminationis, & c. cum gl. i
3 ſua. ¶ Et ſic facit †ꝙ quando quis occidit aliquem in caſu permiſſo à ſtatuto, vel à lege, in caſu ſ. quã do liceat ſe ſine iudice vindicare, ꝙ ſuper hoc non
h debet recipi accuſatio.[h] Et iſta exceptio ꝙ potuit
4 occidi, opponitur †ad proceſſum, & eum impe-
i dit.[i] quod tene menti.

SVMMARINM.

1 ☞Quis quando poſsit petere ſecuritatem ab inimico ne offendatur. remiſsiuè.

DEnunciamus. Iſta lex prohibet coadunationẽ, & hominũ cõuẽticula fieri in eccleſijs. Quæro de intellectu illius ver. nã ſi qs aliquid. Glo. intelligit ſi aliquis vult facere coadunationẽ, vt abſtrahat aliquẽ ab eccleſia, nõ debet hoc facere: ſed cõtra eũ debet or-
k dinariè agere. ¶ Et ſecũdũ hoc iſte ver nihil facit ad illã q. an qs poſsit petere ab inimico ſuo ſecuritatẽ.[k] Alio modo põt intelligi de eo q timet ne ab eccleſia extrahat̃, vel fiat ſibi iniuria, vt ipſe poſsit à iudice petere, vt ſibi caueat̃ idoneè ne offendat̃.
1 Et ſecundum †hoc videtur caſus illius q. an poſsit petere cautionẽ ab inimico ſuo ne offendatur. de quo plenè per Gul. de Cug. in l. illicitas. §. ne-
l potentiores. ff. de offic. præſi. Dixi vobis[l] ff. de dã. infec. l. qui bona. §. ſi quis iuxta &c.

SVMMARIVM.

1 ☞Quòd ſit melius regi iuſto Rege, quàm iuſta lege ſcripta.
2 Priuilegium quod habet eccleſia, competit etiam finibus eccleſiæ.

f ¶ Si ſeru⁹. Vide in C. meo. et vid̃ Arc. in tracta. maleficiorũ. in ver. fama publica. in xj. colũ. in ver. aliquid. de carce. & de captu.

P. P. A V. P.

g ¶ Conteſtari. Vide Iaſo. in l. ij. quã legit ſimul cum rub. C. vt nemo priuatus. in l. nã & poſtea, in prin. ff. de iuriuran. Alex. in d. l. ij. ſequit̃ Areti. in opere maleficiorũ. in verſic. cõparent dicti inquiſiti ĩ termino defenſionis. colũ. iij. & Paul. de Caſt. hic.

h ¶ Recipi accuſatio. Adde Bar. in l. j. §. j. ad Velleia. & in l. j. ad Maced. Sed ſi indebitè vulnerat: tunc non relaxatur, ſecũdũ Bal. in aut̃. ſed omnino in vj. colum. C. ne vxor pro marito. Alexand.

i ¶ Eũ impedit. Sed ego retuli Bal. tenere contrarium in l. vbi pactũ. j. de trãſactio. vbi vide poſt Bar. & in l. decuriones. C. de infa. & adde quod no. Bar. in l. j. §. accuſatus. ad Turpil. & adde Bald. in l. decuriones. vide eundem in l. j. in iiij. colum. in ver. & per prædicta. C. ſi à non compe. iudic.

k ¶ Securitatem. De quo vide Bald. & Ludo. qui fuerunt contrarij in l. ſed & ſi ſuſceperit. in fin. ff. de iudic. an delegatus poſsit cogere partẽ alteri parti, ad cauendũ idoneè de non offendendo, vide Spe. in tit. de iudic. deleg. §. ſequitur videre. porro hic fateor.

l ¶ Dixi vobis. Et de hac quæſtio. vide per eũdem Bar. in l. litibus. j. de agri. & cenſi. lib. xj. & bene facit tex. in l. ſi ſuper poſſeſſione. j. de trãſact. Et nunquid valeat illa promiſsio ſub Pœna, vide Bart. & ibi dixi in l. non impoſsibile. ff. de pact. & not. quia ſi vult petere cautionem, debet petere ſuis expenſis. gl. eſt ſing. l. ſi. C. de erro. mili. anno. quam ampliando practicat Bar. in l. j. ff. de rerum diui.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

a ✥POMATES, ¶ Præſenti. Pro extenſione huius l. vide Alex. conſ. ix. in ij. vol. col. inci. in Chriſti nomine, &c, viſis dicto themate. & vide Ol dra. conſi. liij. & ſeq. & conſi. cliij. & Feli. in c. de quarta. col. viij. de præſcri. & Ro. cõſi. cclxvij. & cclxxxiij. Vide etiã Cardi. in Cle. j. in princi. de pœn. & remiſ. & limita vt p Alex. cõſi. xxiij. co. vj. vol. ij. & Feli. in c. ego N. col. fi. de iureiuran. vide etiam aliquid per Feli. in c. ex reſcripto in fin. de iureiu. & in c. fi. de foro compet. & in c. iij. de iudic.

✥ P. P A V. P.

a ¶ Præſenti. Vide Bart. in tracta. de ciuita. in ij. q. vide latè de materia Barba. cõſi. xxxiij. vol. iiij. Item quæ perſonæ excipiũtur ab iſta lege de iure Canonico, vide Bart. in tracta. differentiarũ inter ius ciui. & Cano. in iij. col.

b ¶ Citari. An & qñ quis poſsit citari in eccleſia, vide Bart. in l. plerią; ff. de in ius voc. per Bal. in l. ij. ſ. de ſacroſan. eccle. & ibi Bar. Quid in hoſpitali, vide Bald. in l. ſi quis ad declinandũ. in xvj. col. ſ. de epiſcop. & cle. Et hic adde quę no. Bal. in l. etiã. in iiij. col. de execu. rei iudic. Et vide per Alexã. in l. ij. de in ius vo. Adde an ſtãte ſtatuto, q debitor poſsit capi pro debito, an poterit capi ĩ eccleſia, Pau. de Caſt. hic referentem Albert, q ſic, quem poſtquã videris, vide Old. cõſi. liiij. & ſeq. cõſil. cliij. & Roma. conſi. ccxxv. & ccxxxiiij.

c ¶ In oſtio. Stantes in oſtio nõ poſſunt capi. adde tex. xvij. queſtio. iiij. c. quiſquis iuuenis. & ca. decet. de immu. eccleſia. in vj. & quæ no. Io. And. in addi. Spec. in rubr. de immu. eccle.

d ¶ Reſtituatur. Vide quod not. dixit Bart. in l. acquirit. §. igitur. ff. de acqr. rer. domi. & quę dixi poſt Bald. in l. ſi cui. §. ſacrilegium. de accuſa.

e ¶ Declarati. vid gl. hic, & Bald. in aut. ei qui. in iij. col. j. de bo. autho. iud. poſſid. in ver. ij. caſu. ¶ Vide etiam Bar. in extrauag. ad reprimẽdum. in verſ.

3 Qui eſt in eccleſia, poteſt per nuncium citari.
4 De cogitatione quando quis puniatur.
5 Abſtractus de facto de eccleſia, poteſt petere q reſtituatur priſtinæ libertati.

PRæſenti. [a] De eccleſia nullus debet vi extrahi: ſed debet ibi verbaliter citari. [b] h. d. vſque ad §. cũ aũt. ¶ No. hãc l. primò ad q. de qua conſueuerunt diſputare Theologi, videlicet quid ſit meliꝰ, vel regi iuſto Rege, vel iuſta l. ſcri-
1 pta: vt hic. videt caſus q eſt melius regi † iuſto Rege, qui in ſingulis cauſis iudicat ſecũdũ æquitatẽ, quæ ſibi videt: vt hic vides in prin. huius l. ¶ No.
2 ſecundò, q priuilegiũ † qđ habet eccleſia, cõpetit etiã finibus eccleſiæ, hoc eſt locis circunſtantibus. ibi: ex his ergo locis, eorumq́ finibus, &c. & ſic, ſi
c ſtant in oſtio, [c] nõ poſſunt capi. ¶ Tertiò no. q ille
3 qui eſt † in eccleſia, põt citari per nunciũ. ¶ Nota
4 etiã q hic punitur † quis de cogitatione. quod dic vt in gl. ¶ Quæro, quid ſi aliquis de facto de eccle
5 ſia abſtrahatur? Reſpõ. † & puto q de iure poſsit
d petere q reſtituatur [d] priſtinæ libertati: quia de ca de facto priuatus eſt, per tit. de lib. ho. exhiben. Facit ad hoc illud quod dixi in quadam quæſtione, quam diſputaui, quæ incipit, Lapus &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Secũdũ decretũ interponit pro mẽſura debiti.
2 Diſcuſsio bonorum, & rerum, quomodo fiat.
3 Executio ſententiæ an fiat contra fideiuſſorem, remiſsiuè.

Cùm autem. Citatus in eccleſia põt per ſe, vel per procuratorem comparere: & ſi non comparet, proceditur contra eum, ad primum, & ſecundum decretum, & ad eorum inueſtigationem, ſecundum iuris ordinem. h. d. vſq; ad §. ſanè. ¶ Not. ſecundũ veram opinionem, q licet primum decretum fiat ſecundum iſta tempora in miſsionem omnium bono-
1 rum: tamen † ſecundum decretum fit pro menſura
e debiti declarati. [e] ¶ Secundò not. modum † diſcu-
2 tiendi ſeu diſcuſsionem faciendi de rebus, q relinquitur arbitrio iudicis: poteſt enim facere manu militari: & facere extrahi res vbicunq; ſint: & poteſt cogere ad oſtendendum ſeu iurandum ſi aliquid aliud habeat, Vltimò no. ex verſi. adijciẽtes,
3 q quidam dicunt, q ibi eſt caſus, q in fideiuſſore † fit executio ſententiæ. De quo dic plenè vt dixi in l. j. ff. iudic. ſolui. Tene menti.

f Sanè. [f] No. tex. in prin. §. quæ dicuntur perſonæ domeſticæ. De quo dicam vobis in l. etiam. j. de teſti. Et quæ dicantur coniunctæ; dic vt in l. cùm rem alienam. j. de leg.

D. legibus, & conſtitutionibus principum. Rubrica.

¶ Continua vt in gl. ¶ Quęro, in quo differt Lex & conſtitutio ab edicto. Differentiam inter legẽ & conſtitutionẽ quilibet veſtrũ nouit, etiã pueri: quia Lex eſt, quæ profertur à populo interrogante, vel alio interrogante pro populo, qui populo præeſt. Conſtitutio eſt principis edictum. & licet alia edicta ponantur propriè pro edictis Prætorũ tamen in hac rubrica ponitur pro omni lege, quæ eſt ſiue vocatur edictalis: quia in ea ponit hac edictali, vel hoc edicto: vt videbitis j. co. l. iij. &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Ius ſcriptũ prefert æqtati nõ ſcriptę: et ſolus Princeps poteſt aliud ſtatuere.
2 Præteritum q ponatur pro futuro, & nu. 3. & ſic tempus pro tempore ponitur.
4 Aequitas ſcripta præfertur iuri ſcripto.
5 Iudex in his quæ committuntur eius arbitrio, debet æquitatẽ ſeruare: in his, quæ ſcripta ſunt, ſeruat deciſionem legis.

videbitur. ad fin. & quod dixi in l. j. de infa. & quod not. in l. filius. de donat. & adde q manu militari idem importat, quod officium iudicis. l. qui reſtituere. de rei vend. no. Bal. in aut. ſed omnino. C. ne vxor pro ma. & al leg. iſtum tex. Bar. in l. ſi finita. §. Iulianus. ff. de dam. infect. in iij. col. q ad primum decretum non poteſt perueniri, niſi pręcedat libellus. Hic eſt gl. ſingu. quando ſententia primi & ſecundi decreti dicitur eſſe interlocutoria: & eã pro ſingulari allegat Imo. l. quod iuſsit. in fine penulti. colũ. de re iudic.

✥ P. P A V. P.

f ¶ Sanè. Vide quæ ſcripſi poſt Bertachi. in verbo, Domeſticus. vbi etiam habes quid de colono.

✥ P. P A V. P.

g ¶ Ius ſcriptũ. Vide Panor. in c. cũ ſpecialiter. in j. col. ad fin. & in c. ſeq. extra, de appellatio.

h ¶ Hanc materiam. Adde Bal. in l. j. & in l. iuſtitia. ff. de iuſti. & iure. Et quod not. in l. filiuſfa. de do. Contrarium videtur no. Bart. in l. Quintus. ff. mand. Faciunt etiã ad hoc no. per Bar. in l. ſi fideiuſſor. §. quædã. co. ti.

i ¶ Eſt Contrarium. Vide per gloſ. in l. de quibus. ff. de legib. Vtrum autem ſuccedat in regno, ducatu, vel baronia, vide Bald. in l. Deo nobis. in v. colum. de epiſcop. & cler. Adde his etiã in l. data opera. in vltimis verbis, ſeu in penulti. colũ. C. qui acc. poſ. Adde etiam id, quod notat Bald. in l. qui ſe patris. xj. col. j. vnde liberi.

6 Princeps quando debeat adiri, quando ius nõ ſcriptum repugnat æquitati legis.
7 Interpretationem generalem, & neceſſariam, & in ſcriptis redigendam inter ęquitatem & ius ſcriptum facit ſolus Princeps.
8 Interpretationem neceſſariam, non tamen generalem, licet in ſcriptis redigatur, facit quilibet iudex procedendo de ſimilibus ad ſimilia.
9 Interpretatio probabilis nõ eſt neceſſaria, & põt in ſcriptis redigi: & põt fieri à quolibet doctore.
10 Nullus cogitur ſtare opi. doctoris.
11 Princeps videtur facere illam interpretationem, quæ ſit ſuper conſuetudine.
12 Senatores poſſunt legem interpretari.
13 Differentiam inter ius ſcriptum, & æquitatem.

LEX I.

g INter æquitatẽ. Breuiter hoc intẽdit ſecundũ verã lectu. quã intendo tenere: Ius
1 ſcriptum † [g] præfert æquitati nõ ſcriptæ: & ſolus Princeps poteſt
g aliud ſtatuere. h. d. ſecundũ veriorẽ lectu. No. ſum
2 mariũ. ¶ † No. q præteritũ ponit pro futuro, ſecũdem vnũ intellectũ. ¶ Venio ad apparatũ ſecundũ iſtã lecturã. quæro exẽpla. gl. ponit per l. proſpexit. qui & à quib. & ff. mandati. l. inter cauſas. §. nõ omnia. ¶ Ad iſtã lect. opp. j. ad Maced. l. pe. vbi ſeruat æquitas. dicit gl. ibi latius ponit æquitas: quã ius ſcriptũ. quid vult dicere? ecce ius ſcriptũ & æqtas nõ cõtradicũt: imò ſemp cõpatiunt. exẽplũ: nã ius ſcriptũ loquebat tm̃ de filiofa. recipiẽte mutuũ: & per æquitatẽ extẽdit ad nepotes: ideo nõ cõtradicũt, ſed magis cõcordãt. Tu dicas: lex cõtraria loquit in æquitate ſcripta: & ſic non cõtradicit præcedẽti poſitioni, ſeu lecturæ. Solu. Fateor q illa æquitas eſt redacta in ſcriptis poſtea per legũ interptatores: tñ ab initio nõ erat redacta in ſcriptis. & iſto reſpectu facta fuit iſta op. ¶ Ad idẽ op. ff. ad Macedo. l. ſed & Iulianus. §. mutui. Sol. Gl. ibi æquitas ſcripta ponit ſtrictius quã ius ſcriptũ: vel verius in d. §. mutui. præponit rigor, nõ ęquitas. ¶ Op. & videt q iſte tex. ſibi cõtradicat in eo quod dicit interpoſitã, in pręterito. ſi em̃ interpretatio eſt iam facta: ad quid adit Princeps? certè nõ video. Huius timore expone interpoſitã
3 id eſt, interponẽdã: & ſic † tẽpus pro tẽpore ponitur. Vel aliter dico, q erat antè interpretata in finibus iuſtitiæ, nõ tñ redacta in ſcriptis: nec nobis manifeſta, & terminata. ideo Princeps adit: vt illã interpretationẽ nobis tradat, vel declaret. ¶ Op. j. de iudi. l. placuit. Solu. Ibi loquitur de æquitate
4 ſcripta, & iure ſcripto: quo † caſu præfert æquitas nec eſt neceſſe q adeat Princeps. hic verò loquit de æquitate non ſcripta. modo habetis primã lec. expeditã. ¶ Ad iſtã lectu. opp. extra gl. & videt q ſemper ęquitas debeat obſeruari: et ideo iurat quilibet officialis ſeruare æquitatem, ſecundũ quod ſibi viſum fuerit: vt in aut. iuſiurã. quod pręſta. ab
5 his. §. & ęquus. Solu. Illud intelligo † q debet ſeruare æquitatẽ in his quæ ſuo arbitrio cõmittunt: in his, quæ à lege ſunt deciſa debet legis deciſionẽ ſeruare. Ita dicit Inn. extra, de conſtitu. c. j. Ita de
h betis intelligere hãc materiã. [h] ¶ Secũdo modo legit de iure nõ ſcripto, & de æquitate non ſcripta. Verbi gratia: nos nõ habemus leges, q̃ loquantur de feudis: quęrit an monachꝰ ſuccedit in feudo. de rigore ſic qa filiꝰ ſuccedit patri licet monachus: vt l. Deo nobis. ſ. de epiſ. & cleri. De æquitate eſt cõ
i trarium: [i] quia nõ põt domino præſtare debita ſeruitia. præfert æquitas. & ita eſt determinatum. x. colla. ſi de feu. fu. cõtrouer. c. j. §. q clericꝰ. dices tu, iſtud nõ eſt bonũ exẽplũ, poſtquã reperit determinatũ: qa lege hoc eſt declaratũ. ſol. Exẽplũ pręditum

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

lib. 1.

a ✠ *P. P A V. P.* ¶Princeps. Vide quomodo interpretatio ſpectet ad principẽ vel alios iudices, p Feli.in c.paſtoralis.poſt princ.de fi.inſtru.

b ✠ *P. P A V. P.* ¶Doctoris. In dubio tamẽ eſt ſtandum opinionibus doctorũ, vbi lex vel ratio non reſiſtit, ſecundùm Ange.in l.ſi idẽ cũ eodem.in prin.ff.de iuriſd.omn.iud. Vide etiã Comen.cõſi.clxxvj.in iij. col. poſt prin. Vide in Bertachin. in verbo, communis opinio eſt.

✠ *P. P A V. P.*
c ¶Relationib⁹. An literæ principis faciãt ius in alijs cauſis, & quid de inferiore à principe, vide Alexan. conſil. xcvij.in ij.colũ. in iij.vol.Pau.de Ca. & Morder.in l.j.ff. de conſtit.prin. Vide quæ habes in l. fi.j.eo.& in repertorio,in verbo,literę:vide Iaſ.in l.ciuitas.in iiij.colũ.in princ.ff.ſi cer.peta. Et de epiſtola principis, ꝙ ſeruãda ſit omnibus,vide bonũ tex.in l. ſi duas. §.j.ff.de excuſ. tuto. vide ad primũ dictum Deciũ in rubric.extra.de reſcr. & ibi Felin.

d ¶Decretales epiſtolę. Sed nunquid ea quæ tangunt beneficiũ Principis, poſſunt p aliũ quã per principem dirimi, vide per Ioan. Andr.per Cano.in c.cùm veniſſent.de iudic. & quod habetur in c. cũ tempore.de arbit. in c. j. apud quem vel quas contro. feud. in vſibus feu. & ad de quòd legatus de latere poteſt reſcriptum Papæ interpretari.tex. eſt no. in c. j. circa mediũ de poſtula. domi. Ant.in c. nouit.& in d. c. cùm veniſſent.de iudic.& ibi de hoc per eos. Sed de interpretatione legis vide j. codẽ.l. humanum. & l.an tepe.& ibi Bald.& doct.in l.fi.j.eo.Et ad p̃dicta vide Bal. l. ſi qui ad ciuilia. infrà.de appel.

e ¶Leges. Adde qđ no.Barto. in l.j.de conſtit.princ. & de no.C. compo.in fi. ff.ad Treb. l. apud Iulianũ.§. vtrũ.& ibi p doct. & limita vt no.per Hoſt. & Io. And. in c.in cauſis.de re iudi. videlicet de interlocutoria partib⁹ prę-

ctum habebat locũ antequam illa declaratio eſſet
facta.¶ Secundũ hoc habes in l.noſtra, ꝙ quando
ius nõ ſcriptũ repugnat æquitati,debet adiri prin
6 ceps.† Hoc intellige verum, niſi habeamus ſimile
ſecũdùm quod illud dubium poteſt declarari. Et
intelligo ſimile,ſcilicet legem vel conſuetudinẽ:
vt ff.de legi.l.non poſſunt.& l.de quibus.in prin
cip.tangam j.cod.l.cùm de nouo.¶ Tertio modo
legitur iſta lex in vtroq; ſcripto,ſcilicet iure & æquitate
ſcriptis,ſecundùm hanc lect.breuiter hoc dicit.
Declarationẽ Principis,inter rigorẽ & æquitatẽ
omnes debent ſeruare.hoc dicit lex iſta.& licet
hæc lect.ſit vara in ſe:non tamen habet dubi-
a tationem.¶ Oppo.innuit ꝙ ſolus Princeps [a] poteſt
interpretari inter æquitatem & ius ſcriptum.
Contra:imò quilibet iudex procedendo de ſimilibus
ad ſimilia:vt ff.eo.l.nõ poſſunt. Itẽ quilibet
doctor poteſt dare ſuas interpretationes,& ſolutiones
contrariorum:vt j.de profeſſo.qui in vrbe
Conſtan.l.j.lib.xij.Solu.gloſſ.not. & bene debes
7 †ſcire, ꝙ quædã eſt interpretatio generalis,& neceſſaria,
& in ſcriptis redigenda:& iſtam poteſt facere
ſolus Princeps:vt hic.Quędã eſt interpreta-
8 tio†neceſſaria,& in ſcriptis redigenda,nõ tamen
eſt generalis.& iſtã poteſt facere quilibet Iudex,
& proferre ſententiã procedendo de ſimilibus ad
ſimilia:vt d.l.nõ poſſunt. licet iſta interpretatio
ſit neceſſaria,& inter ipſas partes & in ſcriptis redigenda:
tamen non eſt generalis:vt l.nemo.j. de
9 ſentẽtijs.Tertia eſt interpretatio probabilis,† tamen
nõ eſt neceſſaria:& poteſt in ſcriptis redigi:
10 vt interpretatio docto.quia nullus te cogit †ſtare
b opinioni docto.[b] & de iſta etiã nõ loquitur hęc lex.
¶ Vlterius opp.de l.minimè.& de l.ſi de interpretatione.
ff.eo.Solu.Illa eſt interpretatio,quę ſit p
11 conſuetudinem,†quam videtur facere Princeps,
qui conſuetudinem approbat.& ſic cum iſta concordat.
¶ Itẽ op.de l.non ambigitur.ff.eod.Solu.
12 eodem modo ibi ſęnatores † poſſunt interpretari
legem:quia hoc videntur facere Principis authoritate,
vt dicemus j.eo.l.fi.¶ Op. de l.normam.ſ.
de offic.præfec.pręto.ori.Solu.eodem modo.Pro
declaratione legis quæro,quæ ſit differentia inter
13 æquitatem & ius. Reſpon. Ius ſcriptum,†ſeu rigor
iuris dicitur deciſio,quæ ſit ſecundùm regulas
iuris ſcriptas. Aequitas verò dicitur quædam
facti conuenientia,ſeu conueniens quoddã. Iſtud
probatur in l.nulla.ff.eo.ibi:nulla iuris ratio,aut
æquitatis benignitas &c. Hoc etiam probatur in
hac l.& l.placuit.j.de iudic.

S V M M A R I V M.

1 ☞Epiſtolæ pontificis faciunt ius generale.
2 Impugnãtes reſcripta principis qualiter puniantur.

LEX II.

QVæ ex relationi-
c bus. [c]Reſcriptũ Principis nõ facit ius
generale:& qui de eo dubitat, punietur.
h.d.Diuiditur in duas partes.Secunda ibi: nec ab
aliquo. ¶ Opp.j.eo.l.fin.Solu.Ibi Imperator de
tota cauſa cognouit.& diffinitiuè pronunciauit:
hic ſecus:vt videbitis j.l.proxi.¶ Secundò oppo.
d ſecundũ hoc decretales epiſtolæ[d] quæ ſunt in volumine
Decretalium,non ſunt ius generale.& ſic
eſt contra xx.diſtinctio.c.j.Solu. Ibi loquitur de
1 his quæ redacta ſunt in corpore iuris.† Vel aliter:
Papa de ſuis epiſtolis ſtatuit, ꝙ eſſet ius generale.
Imperator contrarium ſtatuit in ſuis legibus:vnde
aliud in epiſtolis Papæ:aliud in epiſtolis principis.
¶ Opp.ſ.in prima conſtitutione, circa finẽ.
Solu.Ibi loquitur de his quæ ſunt in corpore iuris
redacta:hic ſecus.Item op. j. quæ ſit long.con
ſue.l.fi.in fi.Solu.vt in glo.¶ Item oppo.ff.quod
quiſq; iur.l.j.Solu.vt in gl. ¶ Vltimò opp.& vi-

ſentibus:quia tunc habetur pro lege generali.Caſus eſt in l.fin.j.codẽ.& vide ad hoc Do.de ſancto Gem.in c.j.ſuper j.gloſ.extra,de conſtit. in vj.

f ¶Digna vox.Et dicit Bal.in l.ſi aquam.in xj.col.j.de ſer.quod licet Princeps ſit ſolutus lege poſitiua:nõ tamen eſt ſolutus dictamine rationis naturalis:nec à lege naturæ:quia eſt animal naturale.Et de hac materia. vide in.l. hac cõſultiſſima. §. ex imperfecto.& ibi Bal. poſt glo.j.de teſta.

detur, ꝙ illi,qui impugnant reſcripta Principis,
aliter puniantur:vt l.placet.ſ.de ſacroſanct.eccle.
2 Solu.†ſecundùm diuerſitatem priuilegiorum diuerſæ
pœnæ imponũtur violantibus ea: vt dictis
legibus vidiſtis: & etiam in iſta. Vbi autem nulla
pœna eſſet ſtatuta poſſunt puniri pœna ſacrilegij
vt j.de crimi.ſacrile.l.diſputari.quæ eſt ſe.ſ̃a,&c.

LEX III.

e LEges vt. [e]Diuiditur in duas partes.
Secunda ibi : inter
locutionibus &c. In prima ponit qualiter
ius generale cognoſcitur. In ſecunda ponit ꝙ
interlocutiones Principis ius generale non ſunt.
& in prima parte ponit tex.vt cognoſcatur vtrũ
ſit ius generale vel non. Prima pars huius legis eſt f
clara.¶ Ad ſecundam oppo.j.co.l.fi.Solu.ibi Imperator
pronunciauit diffinitiuè, & de cauſa cognouit:
vt ibi dicam. Contra in l.metum.§. ſed ꝙ
Prætor.ff.quod metus cauſa.Sol. Illa eſt recepta
corpore iuris.¶ Item opp.j.de conſtitu.pecu.l.fi.
ff.de iuris & facti igno.l.penulti.§.fi. Sol. eodem
modo : quia ibi loquitur de his quæ ſunt recepta
in corpore iuris.

S V M M A R I V M.

1 ☞Dignum eſt Principem viuere legibus: licet illis ſolutus ſit.
2 Princeps tenetur ſeruare pacta inita cũ ciuitatibus.

f DIgna vox. [f]Quatuor facit.
Primò ponit dictum.
Secundò rationem. Tertiò commendationem.
Quartò indicat ſucceſ
ſoribus.Secunda ibi:adeo. Tertia ibi: Et re vera.
Quarta ibi:& oraculo.Breuiter h.d. Aequum,&
dignum eſt principem legibus viuere,& quemlibet
habentem Imperium.h.d.¶ Opp.quia in veritate
Princeps eſt ſolutus legibus:vt ff.eo.l.Prin
1 ceps.Solu.Fateor†ꝙ ipſe eſt ſolutus legibus : tamen
æquum & dignum eſt ꝙ legibus viuat.ita loquitur
hic. Vnde ipſe ſubmittit ſe legibus de voluntate,
non de neceſsitate. Ita debes intelligere
g hanc legem. Quæro, quid ſi Imperator[g] facit pactum
cum aliqua ciuitate:vtrũ teneatur illud pactum
ſeruare? Videtur quod nõ:quia eſt ſolutus
2 legibus.ff.eo.l. Princeps. Contrarium† eſt veritas.
Nam pacta ſunt de iure gentium:vt l. ex hoc.
ff.de iuſti. & iure. Iura gentium ſunt immutabi- g
lia:vt Inſtit.de iure naturali. §. ſed naturalia. Ita
tenent ibi docto.& Cyn. hic refert,&c.

S V M M A R I V M.

1 ☞Contractus,qui fit contra legem,non valeat.
2 Facta contra ius habentur pro infectis.nu. 13.vbi quando.& nu.16.& nu.20.
3 Quando lex aliquid prohibet,licet vltra nõ procedat:ſi quid eſt,eſt nullum.
4 Iuramentum interpoſitum ſuper contractu inutili,eſt nullum.
5 Offendens legem expreſsè,& eius verba facit cõtra legem.
6 Fraus legi fit quando quis non offendit verba legis,ſed mentem.
7 Committere in legem dicitur,ſiue quis facit contra legem,ſiue faciat fraudem legis.
8 Lex quando recipiat interpretationẽ extenſiuã?
9 Lex generalis,& verbum generale, quando recipiat reſtrictionem legis.
10 Recedere à verbis legis quando quis poſsit.
11 Communis vſus loquendi præfertur propriæ ſignificationi.
12 Statutum ꝙ faciens ſanguinẽ in palatio puniatur, non comprehendit barbitõſorẽ phlebotomantẽ.
14 Deus nec lex poteſt facere ꝙ illud,quod eſt factũ non ſit factum.
15 Vbicunq; aliquid poteſt fieri,non recurrimus ad fictionem.

¶ Addi.not. Et ad Bartol.hic adde tu Alexan.de Imo.in conſi.j.col.v. verſi. & per hoc patet.in ij.volu. & ibi quando Princeps poſsit reuocare priuilegium à ſe conceſſum.

✠ *P. P A V. P.*
f ¶Digna.Quomodo princeps ligetur legibus,vide latius Felin.in c.j.in viij. col.in verſi.amplia quartò.extra de cõſtit.& duabus col. ſeq.Et de poteſtate Imperatoris,vide q̃ habes ad Bar. in l. deprecatio. ff. ad leg. Rho. de iactu.in l. item ſi verberatũ.ff.de rei vẽ. Et quomodo dicatur excedere fines & metas ſuas iuriſditionis, vide quæ habes ad Bart.in d. l.deprecatio. Item in quibus actibus ſit ſolutus legibus, vide Iaſo.l. ex imperfecto. C. de teſta.vbi inter alia dicit ꝙ actus,qui conficiuntur per eum in priuatum, eſt ſolutus legibus, vt p eum.

✠ *P. P A V. P.*
g ¶Imperator. Adde circa hoc ꝙ Imperator & papa ligentur pactis & cõtractibus,ea quæ latiſſimè cumulat Barba.in conſil. j. in ij. iij.& iiij. colũ. vbi multa dicit not.in xj.pte.Et vide Feli.in c.j.in prin.per quatuor col.de proba.Et ibi etiam ponit,qñ obliget ſucceſſorem. vide etiã Alex.in conſil.j.in ij.volu. in antepe. colũ. & pulchrè in conſ.vltimo.in ix. col. Iaſo.in l.j.ff.de pact. vbi refert verba Ariſto.vult etiã Deum obligari pacto.Et ibi ẽt Abb. & latius Alber. in l.j. ff. de cõſtitu.pecu.& vide Bald. in rubric.de natu.ſœ. quòd Imperator q

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

fecit commune propter comitem non poſsit nec eius ſucceſſor ſine cauſa reuocare. Fides enim eſt dictorum conſtantia teſte Accur. vt refert Bald. in c. j. iiij. col. de cap. Corr. in prælud. feud. Multa ad hoc ſingularia ponit Barba. in d. conſi. j. Vide etiam quæ ſcripſi in l. Cæſar. ff. de publica. Item an ſucceſſor in regno poſsit reuocare alienata per defunctum, vide Paul. conſil. lxxiiij. in v. colū. Item an princeps poſsit reuocare priuilegiū alicui cōceſſum. Et quid ſi priuilegium trāſiuit in contractum, vide Aret. in c. nouit, in iiij. col. in gl. in verbo, quāquā, extra, de iudic. Et ibi quid ſi cōcedat̄ propter benemerita, an ſit irreuocabile, & ꝙ poſsit reuocari, etiā ſi tranſiuit in contractum quando cōceditur alicui iuriſdictio, vide ibi per eum. Item ꝙ quando cōceſsio immunitatis tranſiuit in cōtractum, non poſſit reuocari ꝑ principem vel ciuitatē concedentem, vide Anto. de But. not. conſi. lix. per totū. vbi loquitur etiam quando adeſſet iuramentū: quia tūc magnū dedecus eſt venire contra fidē iuratā, vide etiam Bart. in l. quod ſemel. ff. de decre. ab ordin. fac. in l. oēs populi. in ix. co. ff. de iuſtit. & iur. de immunitate, quæ tranſiuit in contractum vel quaſi, vt non poſsit reuocari: & ibi moder. Itē vide ad idē Ant. de But. conſil. lxvj. in prin. qui tamen videtur velle in ſupremo principe ꝙ poſſit cū poſsit tollere in ſuprema poteſtate ius alteri quæſitū. Itē vide eundē ꝙ nō poſsit tolli in cōtractū cōſ. lxxiij. per totum. Item ꝙ princeps ligetur cōtractibus, & quomodo liget ſucceſſorē, vide Iaſ. in l. j. in penul. col. ff. de cōſtitu. prin. Item remiſsiuè quomodo priuilegium cōceſſum ſubdito vel non ſubdito poſsit reuocari, vide & limita vt per Feli. in c. nouit. in vj. colū. & tribus ſeq. extra de iudic. Item ꝙ princeps ligetur ex cōtractibus, nec poſsit reuocare: & ſimiliter in ſtatuto vel priuilegio quod tranſit in contractum, vide Iaſ. in l. ſi pecuniā. in vj. col. in prin. de condic. ob cau. Item quomodo immunitas cōceſſa ſubdito vel non ſubdito poſsit reuocari, & quomodo trāſit in cōtractū onerosum, vide latè Barb. cōſ. ij. vo. iiij. Itē ꝙ tale decretū non poſsit reuocari, etiam ꝙ appellatione decreti non contineatur tale decretū, niſi ſint apposita verba geminata omnia & quęcunq; & ſimilia, Barba. cōſi. xlvij. vol. iiij. Item adde ꝙ licet princeps poſsit venire cōtra propriū contractū & fidem datam: iſtud tñ nunquā præſumitur velle ſub verbis quantūcunq; generalibus, niſi ſpecialiter exprimat, vide Anto. de But. conſil. lix. ante finem. ¶ Non dubium. Et fallit regula hic data in ſentētia excōicationis: qa licet ſit contra legem data, quia iniuſta: tamen ligat. xj. q. iij. c. ſententia. Ita dicit Io. Andr. ſaluando gl. ſuam c. j. de offic. ord. in vj. Itē adde gl. ſing. in verbo, inhibentes. cle. j. de iure patr. vbi quoties lex vel conſtitutio dat certā formā aliàs iuriſdictionē habēti, ſine decreto annullatiōis, ꝙ valet actus, licet forma nō ſeruetur. Et annullatio act⁹ ſit pœna, vide gl. in c. ſi. de elect. in vj. & vide Io. de Imo. in l. ſi verò. §. de viro. ſol. matri. in tertio membro principali. & c. fin. de reſcrip. Bald. in l. nemo. de ſac. ſanc. eccle. gl. in c. ij. de cōſtit. aliq alleg. Bar. in l. omnes populi. de. iuſti & iur. & cōclude, ſi nullitas nō eſt inducta odio agentis, non eſt pœna: aut odium: & tunc ſi venit poſt ius quæſitū eſt pœna ſi ante, ſec⁹ Andre. Barba. ¶ Infectis habentur. Sed an ſit nullum ipſo iure, vide in l. vniuerſa. j. de precib. Imper. offeren. & no. j. ad hoc vide omnino Bal. j. eod. l. humanū. & vide omnino quæ dixi in l. cū lex. ff. de fideiuſſo. & ibi plenè per Imol. & vide in iij. colum. ✠ P. P. A V. P. ¶ Vltimò nota. De hoc an lex ciuilis poſsit ſuper eo diſponere, vide Alex. cōſi. lix. & quæ ſcripſi in l. adigere. §. fi. ff. de iure patro. ¶ Significatiōi verborū. Et iſta faciūt ad id qđ dicit Bal. in l. non intereſt. j. quod met. cau. ꝙ ſi ſtatutū dicit: nō valet concordia, ſi recipiens eā det pecuniā: nā idem erit ſi tertius det eo ſcienie. & ꝙ ſi aliqs eſt promotus per ſimoniā cōmiſſam à tertio eo ſciente, idem iuris ſit ac ſi feciſſet quod not. Et faciunt ad quęſt. ſi. in contractu non poteſt apponi pœna vigore ſtatuti; & in inſtrumento dicatur, promiſit nomine intereſ-

17 Confirmatio quæ fit de nouo contra legem an habeat iuris effectum, remiſsiuè.
18 Venditio liberi hominis non prohibetur, ſed dominij tranſlatio.
19 Meretrix, poſtquā eſt meretrix, aliquid recipiendo non facit contra ius.
21 Facta contra legem quando valeant.
22 Si facto contra legem lex imponit pœnam, an illud factum teneat quando lex nihil dicit ſe de nullitate remiſsiuè.
23 Dictio ex, denotat cauſam proximam.
24 Dictio ob, denotat cauſam remotam, ſicut dictio propter.
25 Dominium ex inutili contractu quando transferatur.
26 Dolus ſi dat cauſam contractui, an contractus ſit nullus.
27 Mutuare filiofami. non eſt prohibitum: ſed repetere mutuum.
28 Dominiū ex cōtractu facto præter legē transfert̄.

a NOn dubium. [a]Primò ponit dictum
ſecundò ponit effectū dicti. Tertiò de
clarat effectū. Quartò extēdit dictum
ſuū & effectū. Quintò ponit vnā illationē ex prę
dictis. Secūda ibi: nec pœnas. Tertia ibi: nullam.
Quarta ibi: quo ad oēs. Quinta ibi: ſecūdū prędi-
ctam. Breuiter hoc intēdit: Ita incidit in pœnas le
gis, qui facit cōtra mentē ſeruatis verbis, ſicut qui
facit cōtra mentē & verba. & qđ fit cōtra legē, ha
betur pro infecto, & quicquid ſequitur ex eo, vel
1 ob id. h. d. l. iſti. ¶ † Tu iuuenis no. ꝙ nō valet con
tractus, qui fit contra legem. ¶ Item quæ contra
2 † ius fiunt, pro infectis habentur. [b]¶ Secundò no.
b ꝙ quādo lex † aliquid prohibet, licet nō vltra pro
3 cedat, illud, quod fit cōtra legē, eſt nullū. ¶ Vlti-
c mò nota [c]ꝙ iuramentū poſitū ſuper cōtractu † inu
4 tili eſt nullum. ¶ Primò circa legem noſtrā, quęro
exēpla, Glo. ponit exēplū per legē contra legē. &
l. ſeq. ff. eod. Pro cuius declaratione debes ſcire ꝙ
tria ſunt. Nam qñq; aliquis facit contra legem: vt
5 † qñ legē offendit expreſsè, & eius verba. quādo-
6 que aliquis facit fraudē legi, qñ † offendit mentē,
ſed nō verba. Exēpla ponuntur in dictis legibus,
& per Dyn. in c. ſi. de regu. iur. lib. vj. Eſt & tertiū
7 ſcilicet committere in legem: † & iſtud eſt genera
le ad prædicta duo: quia ſiue quis faciat contra le-
gem, ſiue in fraudem legis, committit in legem ita
loquitur hic. ¶ Ad vnum tamen aduerte: quia in
dicta. l. contra legem. & l. ſequen. gl. ponit caſum,
quando fit fraus de contractu ad cōtractum: quia
vnum agitur, & aliud, agi ſimulatur, quod exem-
plum non bene congruit huic legi. Nam illud qđ
ſimulatè agitur, verè non agitur: vt l. emptor. de
aqua plu. arcen. & de regu. iur. l. imaginaria. & j.
plus valere quod agitur. per totum. Sed lex noſtra
loquitur quando aliquis verè agit, ſed huius legis
autoritate pro infecto habetur. & ſic ſecundùm
fictionem. Pone ergo exemplum, quādo fit fraus
de re ad rem: vt dicta l. contra legem, & l. ſequen.
¶ Oppo. ad primam partem; dicitur hic, ꝙ inſpici
mus mentem legis. Contra: imò non licet recede-
re à verbis legis: vt lege proſpexit. ff. qui & à qui
bus. Huius timore ſunt hic in gl. opi. inter Ioā. &
Plac. tamen quia glo. iſta loquitur obfuſcatè, pro
huius declaratione diuido eam in partes quatuor.
Prima pars loquitur quando verba habent vnum
intellectum, & quis vult ea trahere ad alium. Se-
cunda, quando verbum eſt generale, & quis vult
illud reſtringere. Tertia, quando verbū à lege pro a
latum in vno caſu quis vult extendere ad aliū ca-
ſum. Quarta pars redit ad ſecundam, quando quis
vult verbum generale reſtringere. Secunda ibi itē
vbicunq; verbum generaliter. Tertia ibi: quando
que econtra. Quarta ibi: ſed an verba legis. Secun
dùm hoc iſta gl. tractat tria. non recito ordinē gl.
Primò, an lex recipiat interpretationē extenſiuā.
Secundo an recipiat interpretationē reſtrictiuā.
Tertiò an recipiat interpretationem declaratiuā
ad ſenſum improprium. ¶ De vno quoq; videa-
8 mus breuiter: & primò † an recipiat interpretatio
nem extenſiuam. Glo. hic videtur ꝙ ſic, circa me-
dium ſui. Breuiter circa hoc dic: Aut vis extende
re vigore alterius legis extendentis: & hoc potes
facere ſine dubio. Ita loquitur iſta glo. Aut vis ex
tendere à teipſo: tunc aut ad caſum talē, ſine quo
illud, quod diſpoſitum eſt per legem, non poſſet
habere effectum: & tunc licet extendere: vt l. ſi ſti
pulatus fuero per te. de verb. oblig. de iuriſdi. om.
iudic. l. qui iuriſdictio. Aut ad aliū caſum ſimilem
& tunc aut in illo alio caſu reperitur legis diſpo-
ſitio contraria: & nō licet extēdere. Ita habuiſtis
nota. in aut. quas actiones. š. de ſacroſanct. eccleſ.
in l. ſi verò. §. de viro. ſol. matrimo. de teſta. mili.
l. quod conſtitutum. Si verò non reperitur per le
gem diſpoſitum contrarium: tunc licet extendere
ad ſimilia: vt l. non poſſunt. ff. eo. quod intellige
etiā in ſtatutis, & cōſuetudine. Tex. eſt in l. de qui
bus. in prin. ff. e. & ibi videas, &c. ¶ Secundo quæ
ro, vtrū liceat reſtringere verbū generale. Gloſſ.
9 hic in fine † diſtinguit, ꝙ per aliā legem nō poteſt
reſtringi: aliàs ſecus. Ita dicit gl. tua ſimpliciter in
fin. Si enim iſtius gloſ. opi. eſſet vera, videretur ꝙ
iſta lex non valeret aliquid: nā ſi mens eſt redacta
in ſcriptis, & quis facit contra mentē, facit contra
verba redacta in ſcriptis: vnde non poteſt ſe tueri
prætextu verborū. Et ideo aduerte quando quis
vult reſtringere legē per aliam legē: & pōt. Ita lo
quitur gl. & bene, vt l. nō eſt nouū. & l. ſed & po
ſteriores. ff. eod. Si verò qs vult reſtringere ꝓpter
defectum rationis, vel propter aliam ſuccedētem
æquitatē: & tunc ſi vult reſtringere ꝙ aliqs lucre
tur: & nō licet. Ita loquit̄. l. ꝓſpexit. Si verò vult b
reſtringere ne aliqs lucretur indebitè: & tūc licet:
vt l. vt gradatim. §. ſed ſi lege. ff. de munc. & hon.
& l. j. de ſacroſan. eccle. ibi: habeat vnuſqſq;. & ſic
generaliter reſtringitur libera, ſ. habilis ne īdebi
tè &c. Si verò vult reſtringere ne aliqs patiat̄ da-
mnū: & tūc poteſt. Ita loquit̄ l. adigere. §. quāuis.
de iure pa. ī quo caſu ergo loquat̄ hæc lex declara
10 bo ſtatim in ſequenti mēbro. ¶ † Scđm dubiū eſt,
vtrū poſsit recedi a verbis trahēdo ea ad ꝓpriū in
tellectū. gl. dicit, ꝙ ſic: vt š. ī prin. l. videte, qñ aliqs
vult trahere verba ad impropriū intellectum per
aliā legē, pōt fieri. Ita loquit̄ hæc gl. Sed ſi de hoc
aliam legē nō habemus, regula eſt ꝙ ſtamus pro-
d priæ ſignificationi verborū: [d]vt l. j. §. ſi is q nauē. c
de exerc. de leg. iij. l. nō aliter. Fallit ſi alia apparet c
mens legis, quæ colligitur ex iſtis. Primò ſi ſenſus
proprius continet iniquitatem: tunc intelligimus
ſecūdùm impropriū intellectū: vt l. in ambigua.
ff. de legi. & de exc. tu. l. ſcire oportet. §. aliud. Et
ſcđò. qñ rō legis, repugnat. Nā rō legis, mēs legis
eſt. l. cū mulier. ff. ſolu. mat. no. p gl. ī l. cū tale. §.
falsā. ff. de cōdi. & demō. p Dy. in c. quæ cōtra. ex-
11 tra, de re. iu. & in c. ſi. lib. vj. † Tertiò colligit̄, ſi cōis

ſe.vide de hoc Bal.
in l.cum allegas.in
iiij.co.C.de vſuris.
a ¶ Significatiōi.Qđ
cōis vſus loquendi
ꝓferaṫ ꝓpriæ ſigni
ficationi, adde do.
Feli.in gl.in procæ.
decre.col.ij.ver. ex
quibus. vbi multa
cumulat.
b ¶ Alij prouidendo.
Idē dicit Bart.in l.
oēs populi.in vj.q.
principali.ff. de iu
ſtit.& iur. Adde tñ
ꝙ in iſto caſu per-
miſſa erit inquiſi-
tio iudice tñ execu
tore ꝓhibita. ſecū
dū Bal.in l.decurio
nes.j.de inſa. p gl.
ibi & ad Barto. hic
adde Bal.itē tenen
tem per illā l. in l.
Gracch⁹.C.d adul.
✠ P. P A V. P.
c ¶ Quæ fiunt. Circa
illud quod dicit in
iſto textu ꝙ ſi lex
ꝓhibet fieri actū,
licet nō ꝓcedat vl-
terius annullando
actus nihilò minus
ſit nullus:limita ꝓ
cedere qñ lex ꝓhi
bitiuē ꝓcedit.Sec⁹
ſi nō promittendo,
nō tñ etiā ꝓhiben
do expreſsè. Ita ꝓ
bat in l.fi.iūcta l. ꝓ
cedenti. C. de ſen-
ten.ex breui. recit.
Et ibi pōderat ſol⁹
Sali. ſequunt Mo-
der.hic in iij. char-
ta.in j.limitatione.
Sequit Alex. q̄ ipſi
non allegant conſ.
cccccxiij. Vide latè
Alexā. egregiè lo-
quentē & cōtrariū
tenētem in l.j.in ij.
colū.ff.de liber.&
poſthu.Iaſ.hic.Itē
adde in materia ꝙ
ſi ſtatutū vel lex de
negat au dictiā, etiā
ꝙ nō procedat an-
nullando, actus tñ
reddit nullus, vide
Alex.cōſi.xxxvij.
in j.col. in ij. volu.
Item ꝙ iſta lex nō
ꝓcedat, qñ lex im
ponit pœnā facieti
actū: qa tunc actus
nomine dicit null⁹
niſi expreſsè dicat.
Vide latè Feli.in c.
ij.poſt Abb. habes
in l. prætor ait. ff.
de ope. no. nun. ad
Bar. Itē limita non
ꝓcedere, qñ pſona
ꝓhibet aliqd face
re rōne honeſtatis:
quia ſi faciat actū,
& non opponatur,
valet. vide Feli.in

vſus loquēdi repugnat propriæ ſignificatiōi:ᵃ tūc
mēs legis eſt,ꝙ intelligamus ſcdm cōem vſum lo
quēdi,licet ſit improprius:vt l.librorū.§.quod tñ
Caſsius.& ibi not.ff.de leg.iij.l.in vulgari. & l.vt
Alphenus.de ver.ſig.& l.anniculus.c.ti.in iſtis er
go caſib⁹,ſi qs faceret cōtra mētē legis,& nō offen
deret verba,incideret in legē:& idē econuerſo, ſi
quis faceret cōtra verba,nō cōtra mentē,nō inci-
deret in legē.¶ Pone exēplū.Statutū erat Bono-
niæ,quicunq; extraxerit ſanguinē in palatio mo-
riat.modò qdā barberius phlebotomauit aliquē
12 in palatio:iſte incidit i verba:qa extraxit ſanguinē
in palatio:tñ nō incidit in legē:†qa ſtatutū ſic in-
tellectū cōtineret abſurdū. Intelligat ergo, ſi qs
extraxerit ſanguinē iniurioſè,nō aūt ſi extraxerit
b alij prouidendo.ᵇ Nō enim debent verba legis ca
ptari.ff.ad exhi.l.pe.quæ multū facit ad prędicta.
¶ Venio ad aliā gl.hic dicuntur duo. Primò ꝙ cō
tractus facti cōtra legē,ſunt inutiles, & habentur
13 pro infectis.& hoc ſcdò† primū reſpicit valorē iu
ris.ſcdm reſpicit ipſum factū. Glo.ſignat cōtraria
ad iſta permiſtim. & ego ſic eodē modo ſignabo.
¶ Opp.& ſcdm hāc gl.maleficia habētur pro infe
ctis:ergo nemo puniet,qđ eſt cōtra oīa iura tractā
tia de maleficijs. Solu. Dicit gl.hic loquitur in his
quę de iure ſortiunt effectum, vt pacta, & ſimilia.
Iſta ſolu. nō videtur vera: vt s.de ſacroſan.eccl.l.
nemo martyres.cum ſua gl.& l.iubemus. §.ſane.
eo.ti.vbi qui cōtrahit cōtra legē, cōtractus nō va
let,& punit:ergo habet pro facto quātū ad eū pu
niendū.& loquit de his ibi,quæ de iure ſolent ſor
tiri effectū.Propter quod Vltramō.dicunt,ꝙ ha
bent pro infectis quātum ad cōmodū facietis. Ita
loquit hic.Sed quātū ad eius incōmodum habent
pro factis.Ita loquunt cōtraria. Ita dicūt Vltra-
mon.Dy.verò diſtinguit extra,de regu.iur.c.quæ
cōtra ius.li.vj.& dicit,ꝙ hæc lex loquitur in his,
quæ poſtquā facta ſunt,pñt reduci in priſtinū ſta
tū.Cōtraria quæ fiūt de maleficijs,loquunt in his
quæ in ſtatū priſtinū reduci nō poſſunt. Si enim
hominē occidi,nō pōt reduci in priſtinū ſtatū:hęc
ſolutio Dy.nō eſt vera,per l.nemo martyres. & l.
iubemus.§.ſane.Licet enim vēditio poſſet reduci
in priſtinū ſtatū:tñ nihilominus habet pro facta,
quātū ad puniēdū eū.Iac.Bu.dicit aliter ſic:Deli-
cta,quæ de iure ſortiri nō debēt effectū, nec in ge
nere ſuo,nec in ſpecie,nō poſſunt haberi pro infe
ctis:vt l.in bello.§.factæ.ff.de cap.& poſtli.reue.
l.deniq;.ex qui.cau.ma.Cōtractus verò qui in ge
nere ſuo de iure debēt ſortiri effectū habent in ſe
duo.Vnū qđ eſt in iure,qđ ius ei aſsiſtit produce
do ex eo obligationē.& actionē.Aliud qđ eſt fa-
cti:vt eſt ipſe actus:& tunc habet aliquid facti in
ſe,hoc eſt ipſum actū contrahēdi.Primū,ſ.iuris ef
fect⁹,pōt haberi ꝓ infecto.Ita loquit hic.Ipſum
factū nō pōt haberi ꝓ infecto:vt in d.§.factæ.&
ideo ponit regula ipſius facti,ſicut in alijs malefi-
cijs.Iſta ſunt verba dñi Iac.Butr.Iſta verba nul-
lo mō mihi placent:lex em̄ iſta dicit, habeant pro
infectis.& ſic denotat infectiōnē:quia verè nō pōt
lex facere,ꝙ illud,qđ eſt factū,non ſit factū: imò
14 nec deus.Caſus eſt in l.† verū eſt.ff.de reg.iu.Vñ
15 fictē hoc introducit.ꝑ hāc l.† debes etiā ſcire aliud
ꝙ vbicunq; aliqd pōt fieri,nō recurrimur ad fictio
nē:vt l.qa ratio.ff.de condi.inſti. Ad propoſitum
cōtractus in eo ꝙ ſunt iuris,poſſunt legē verè an-
nullare,auferēdo ſibi illū iuris effectū. & ideo iſti
contractus,qui ſunt cōtra legē,quātum ad ius ve
rè inutiles,ſeu nulli ſunt.quantū verò ad aliud ꝙ
eſt facti,habentur pro infectis fictē: quia verè nō
poſſunt haberi.Et ſi dicis leges dicūt ꝙ fictio non
fingit ſuper facto:non eſt verū.imò nunquā fin-
git,niſi ſuper facto,ſ.aliquem eſſe mortuū vel nō
eſſe:aliquid eſſe factum vel non eſſe factum.Non
obſtat lex deniq;.& l.in bello.§.factæ.quia ibi ra
tio non fingit ſuper facto:quia ibi ceſſat æquitas
16 introducendi fictionē.†Modò ad propoſitum,&
teneo opin. Vltramon. cum aliqua additione,ꝙ
omnia iſta habentur pro infectis, quantum eſt ad
commodum facientium: quantum ad incommo.

dum facientium non habentur pro infectis, quia
ceſſat æquitas:quare ipſa infectio debeat induci:
quia in veritate deliquerunt.Sed ſi ſubeſſet æqui
tas,habentur pro infectis,etiā quo ad incommo-
dum eorū.Exemplum. Deliquit ſeruus vel filius
iuſſu patris,vel domini,vel iudicis:rectè habētur
pro infectis quantū ad eū puniendum: quia æqui
tas ſubeſt:vt l.liber homo.ff.ad l. Aquili. de reg.
iur.l.nō videtur.§.qui iuſſu.Ita debes hic intelli-
gere.Et iſtæ opin. redeunt ad illud quod dicitur
c de iuris effectu.¶ Oppo. ꝙ ea,quæ fiuntᶜ contra
legem,habent iuris effectum: vt l.j.§. biduum.ff.
quando app.fit Gl.dicit,ibi non fit cōtra legem,
ſed propter legem. Tu dic verius:ibi Lex proce-
dit vltra confirmando:hic ſtetit in finibus prohi-
bitionis.¶ Item opp.j.de contracti.iudi.l.j. & de
nup.& l.& ſi contra.Sol.Dicit gl.ibi videtur pro
hibitum fieri, non prohibitū confirmari. & ſatis
17 bene dicit:Confirmatio† quæ fit contra legem de
nouo,non eſt contra legem:ideo habet iuris effe
ctum quod dic quantum ad iſtum paſſum: vt not.
per Dyn.de reg.iu.c.non firmatur.lib.vj.¶ Opp.
de tit.de dolo,& quod met.cauſa. ff. & de titu.ad
Mace.Gloſſ.dicit,certè quantum ad effectum ibi
eſt inutile:quia competit exceptio. Iſta ſolu.non
eſt bona:qa tex.hic,qui dicit ꝙ ſunt inutiles ipſo
iure,reſpicit effectum finalem executiōis.Et ideo
Pet.dicit,ꝙ iſti cōtractus nō ſunt cōtra ius. Truf-
fa eſt. Ideo dicas ſecundū quod dicit Dy. in cōtra
rio Lex procedit vltra dando rationem infirmita
tis,ideo nō infirmatur ipſo iure:hic Lex ſtetit in
finibus prohibitionis.¶ Item oppo.de cōtrahen.
emp.l. & liberi hominis.dicit gl.ibi deliquit vter-
que:hic nullus.Nihil eſt dicere.Tu dic ꝙ contra-
ctus emptionis,& cōtractus venditionis in libero
18 homine non eſt prohibitus† ſed alienatio,hoc eſt
dominij traſlatio,iſta eſt prohibita. Ita no.gl.in l.
liber homo.la picola.in j.gl.parua.ff.de verb.obl.
¶ Op.de l.Titio.ff.ad muni.dicit gl. ibi in effectu
non conſequitur: quia ab eo actio in factū auferṫ
nihil eſt dicere:quia hęc lex nō reſpicit finalē exe
cutionem effect⁹,ſed reſpicit ipſum iuris effectū.
Dic ergo,ꝙ ibi ſequit executio,eò ꝙ aliqua cauſa
negotia geſsit.quod nō fuit cōtra ius.nō aūt exe
cutio cōſequit ex ſua falſitate quā fecit,vt ibi dixi.
¶ Opp.de cōd.ob tur.cau.l.ideq;.§.ſed qđ mere-
trici.Gl.dt,ꝙ meretrix turpit nō accipit.qd vult
19 dicere?dico meretrix† poſtquā eſt meretrix,nō fa
cit cōtra ius aliqd recipiēdo:meritò diſtinctio va
let.nec facit cōtra legē.¶ Reaſſume ergo iſtā glo.
d breuiterᵈ ſic Qñq; † quęritur vtrū illud quod eſt
20 factū cōtra ius habeat ꝓ infecto quātū ad ipſum
factū:& tūc aut quātū ad cōmodū facientis, & ha
betur pro infecto.vt hic. Aut quātū ad cōmodū.
& tūc aut æquitas ſuadet pro infecto haberi:& ha
betur pro infecto:vt l.nō videtur.§.qui iuſſu. de
reg.iur.ad le. Aquiliā l.liber homo. Aut æquitas
nō ſuadet:& nō habetur pro infecto.ita loquūtur
omnia iura cōtraria, q̄ loquūtur de maleficijs: vt
l.nemo martyres.& l.iubemus.de ſacr. ſan. eccle.
21 ¶ Quādoq; quęritur,vtrū facta† cōtra legem ſint
inutilia quo ad iuris effectū,& tūc aut lex ꝓcedit
vltra cōfirmando & valent:vt l.j.§.biduū.quādo
ap.fit.de interdic.& releg.l.relegatorū.§.ad tem-
pus.aut lex procedit vltra dādo modū infirman-
di:& infirmabitur illo modo.ita loqtur tit.de do.
& qđ met.cauſ.& ti.ad maced.& ad velle. Qñq;
e lexᵉ vltra non procedit:& tūc eſt inutile ipſo iure
& perinde acſi hoc exprimeretur ab ipſa lege, vt
hac lege.Contra iſtā deciſionē facit lex ſi.j.de rep.
f ¶ Quęro:qđ ſi lexᶠ ꝓcedit vltra pœnā imponēdo:
22 de nullitate autē nihil dicit. Iſtā.q.tāgit Dy.hic,
& dicit cōtractū valere. q̄ deciſio videtur cōtra ca
ſum l.j.ff.de his,quę pro nō ſcri.hab.Tu circa hoc
dic vt dixi plenè in l.Prętor.§.j.ff.de operis noui
nunciat.¶ Venio ad ſecundam gl.dicitur hic,ꝙ nō
ſolū eſt inutilis cōtractus,ſeu factū cōtra legē:ſed
23 qcquid ſequitur ex eo,vel ob id ex eo,&c.¶ †No.
g ꝙ dictio ᵍ ex,habet denotare cauſam proximam:
24 dictio ob,cauſam remotam:ſicut dictio† propter

c.ſi.col.xj. de con-
ſtitu.
d ¶ Breuiter ſic.Ple-
nè Imol. in c. cùm
contingat. in viij.
mēbro. in v. chart.
de iureiu.& in l.cū
lex.ff.de fideiuſſo.
✠ POMATES.
e ¶ Quandoq; lex.
Limita,niſi lex ꝓ-
hiberet aliquid ho
neſtatis cauſa. Ita
no.Feli.in c.decer-
nimus.co.ij.de iud.
✠ POMATES.
f ¶ Si lex. Vide quæ
ſcripſi in materia
huius l.& Anch.in
c.canonum ſtatuta
col.xviij.& ſeq. de
cōſti.& Alex.cōſi.
lxxxvij.col.ij.vol.
iij. vbi limitat hoc,
niſi appoſita pœna
nihilō min⁹ de mē
te legis appareat ꝙ
velit actū eſſe nul-
lum : & ibi ponit
exemplum.
✠ P. P A V. P.
f ¶ Si lex. De iſta ma
teria,an & qñ appo
ſitio pœnæ tollat
nullitatē actus vi-
de Felin.in c.ij.in j.
co.extra, de teſtib.
& in d. l. prætor. ꝑ
alios. Et in d. c. ij.
ponit Feli. an ipſa
annulatio actus di-
catur pœna, vide
alia ad Bartol.in d.
l.prętor ait.
g ¶ Quod dictio.No.
ta de dictione ex,
& de dictiōe de. vi
de hic Bal. in prin.
& quod not.in l.j.
§.emancipatus.de
coniū. cum eman.
liber. & hic etiam
de dictione pro-
pter: & differentiā
inter dictiōe ex,
& dictionem pro-
pter , vide in l.j.§.
ex incendio. infrà
de incend.rui.nau.
& de dictione de,
ponit etiā Bal.in l.
de pecoribus. ad l.
Aquil.Et de diffe-
rentia inter pro,&
propter,ponit Bal.
in d.l.j.in fi.an ſer-
uus ex ſuo. Et de
omnibus prędictis
etiā de dictione ad,
vide Bald.in l.ſi ex
anna.j.de actio.em
ptio.Addeī dictio
ne de, Paul.de Ca
ſtro hic. & Baldus
conſil.cccccxxxj.ij.
volum.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶Tu dic.Cõtrarium videtur tenere Bar.in l.j.§.ſi vir.ff.de acqui.poſſeſ.
b ¶Tenetur fideiuſſor. Vtrũ vitiato principali, vitietur acceſſoriũ. Et vide in l.pacta quæ cõtra j.de pac.& quod habetur in l.cũ lex.de fideiuſ. & gl. in l.ſi patronus.ff.quæ in frau.pa.& in l.fi.ff.de conſtit.pe. & ibi dixi. Et de hoc brocardo per gl.Cy.& Bar.in l.ij.ff.de iur.om.iu.& vide ibi Cyn. & Bald.in l.& ſi is. C.de prædi.mi. Et de iſta materia vide Ang.in auth.vt cũ de ap.cogno. & Angel.in aut. hæc cõſtitutio innouat conſtitu.vbi ponit vnam pulchram q. quã omnino vide.
c ¶Confirmat contractum. An ſacramentum firmet cõtractum: & de ſacramento quãtum ad iſtam l.vide no. Bar.& Bal.in l.j.j. ſi aduer.vend.& in aut. ibi poſita.in j. colum.

❧ *P. P A V. P.*

d ¶Quod fauore. Et ideo quando aliqd cõceditur alicui in priuilegiũ, nõ tolluntur ſibi remedia cõmunia, & ꝙ aliàs videant̃ obſtare regulę iuris l.ĩ bello. §.ſi qs ſeruũ. ff. de cap.Bar.in l.fin.in vl.col.aliàs pen. C. de ſac.ſan.eccle.& in l.j.ad finẽ de le. j. Vide quod not, decidit Bar.in l.iij. §.ſi emancipatus.p illũ text.in fine de bon.poſſeſ. contra tabu. & quod per illã deciſionẽ Bart. decidit. nõtat Comen.in conſil.xviij. incip. Hieronymꝰ. in ij. col. ad finem. & princ. ſeq. Vide do. Alexã.in apoſtil.in d.§.ſi emãcipatus. Itẽ ad regulã huius legis ꝙ inducta in fauorẽ alicuius nõ debeat operari in eius pręiudicium, & ꝙ ita de mũ in eius fauorẽ operentur, ſi cõmoditas illata p legem ſibi placuerit: vide multa p Feli.ĩ c.dilectus filius. el ij.in viij.cõcluſione extra,de reſcri. Itẽ ꝙ quando odiũ venit in cõſequẽtiã fauoris, nõ procedat iſta regula, vide do. Ando.cõſ.xxxix. ꝓpe finẽ. Itẽ adde ſimiliter ecõtra ꝙ inducta in odiũ, ſeu ꝑiudicium alicuius non operantur in eius fauorem, quo minus poſsit cõpelli ad illud, à quo in eius odium repellitur: vide multa cumulata per Iaſo.ad hoc in rub.ff.de iuſti.& iure.in pe.col. Vide quæ dixit Alexã. in apoſtil. Vide ad regulam huius legis & limitationem Decium in c.intelleximus, col.ij.ad finem.& ſeq.de iudi.in ij.notabili.

vt j.l.ſi ſeruus extero.l.j.& l.ex eo tempore. ff.de pecu.l.j.§.nũc videamus. de coniun. cũ eman.lib. ¶Modo opp.ff.de dolo.l.& elegãter.circa princi.
25 vbi ex inutili cõtractu trãſfertur dominiũ.†Solu. gl.ideo videt̃ inutile, quia habet actionẽ ad recuperãdã rẽ. Non eſt bona ſolu.qa hic loquit̃ de nullitate, ſeu inutilitate, reſpectu cuiuſcũqꝫ iuris ab ipſo
26 initio. Vltramon.dicũt† ꝙ qñ dolus dat cãm cõtractui: cõtractus eſt nullus: vt tractat Cy.j.de reſcin.vendi.l.ij.quorũ opi.cõiter doct.noſtri reprobant.ideo quãtũ ad illã legẽ dico, ꝙ ibi traditio dominij nõ ſequit̃ ex inutili cõtractu: nã dominiũ acquiritur ex traditiõe, & ex cauſa putatiua: vt in toto titulo de cõd.inde. Et ſi dicis, licet nõ ſit ex inutili cõtractu, tñ eſt ob id: qa propter cõtractũ inutilẽ qs putat ſe teneri ad tradẽdũ. Concedo illud: & ſoluã ſtatim dũ formabo opi.ſup verb.ob id. ¶Itẽ opp.ff.de cõd.ob tur.cau.l.ij.vbi in pari cauſa turpitudinis potior eſt cõditio poſsidẽtis. Reſpõ. gl. ꝙ ibi repetit fiſcus: & ſic ſol.gl.reſpicit finalẽ effectũ. Tu dic[a] vt ſ.dixi, ꝙ trãſlatio dominij nõ eſt illa cauſa, quę eſt cõtra ius: licet ſit ob id. ¶Itẽ opp. de tit.ad Maced.nã licet mutuetur filio cõtra ius: tñ in eũ trãſfertur dominiũ. Gl.ſoluit ꝙ ibi deliqt
27 creditor mutuãdo: nõ filiꝰ accipiẽdo.†Tu dic breuiter, mutuare filiofa. nõ eſt prohibitũ. ſed ab eo repetere eſt prohibitũ. ¶Vltimò opp.circa iſtam partẽ, & videt̃ ꝙ ex inutili cõtractu transferatur dominiũ: vt l.multũ.j.ſi qs alteri vel ſibi.l.contractus.j.de fide inſtru.& ibi no.Solu. Ibi contractus ſunt pręter legẽ.hic loqtur quãdo ſunt cõtra leg.
28 ſecũdũ hoc dico id vno verbo: ex cõtractibꝰ†qui ſunt cõtra legẽ nũquã trãſfertur dominiũ: ſed ex cauſa putatiua, ꝓpter illũ cõtractũ bene põt trãſferri dominiũ: vt l.& elegãter.ff.de dol. ¶Venio ad vltimã gl.dicit̃ hic, vt fideiuſſor. cõtra de prædijs mino.l.& ſi is. Plures ſol.dantur in gl.hic, & ibi. Illa eſt vera: quia ibi cõtractus erat prohibitꝰ ratione, ſeu fauore minorũ. Vnde in tutore, vel fideiuſſore ceſſat ratio ꝓhibitionis. vnde quãtũ ad eos non eſt contra ius: meritò tenetur fideiuſſor.[b] ¶Opp.de l.& elegãter.in prin.ff.de dolo. vbi ob inutilem contractũ trãſfertur dominiũ. Reſpon. tex.iſte loquit̃ de his quæ ſequuntur ob id acceſſoriè, ita ꝙ per ſe ſtare non poſſunt: ex eo quod dicit ſubſecutũ. ſed trãſlatio dominij ex cauſa putatiua põt ſtare p ſe: poſito ꝙ ille inutilis cõtractus præceſsiſſet. ergo &c. ¶Secũdũm hoc ergo reaſſume duo verba: Quandoqꝫ lex ꝓhibet cõtractũ reſpectiuè: qñqꝫ ſimpliciter. Primo caſu dic: illud quod ob id ſecutũ eſt, ſiquidẽ reſpicit illud, cuius reſpectu cõtractus eſt ꝓhibitus, nõ valet. ſecus ſi reſpiciat aliud: vt d.l.& ſi his.de ſac.ſanc.ecc.aut.q res iam dictas. Secũdò caſu aut illud quod ſtatutũ eſt, ob id põt ſtare per ſe: aut nõ. ¶Opp.ad idem de l. Barbarius Philippus.de offic.præto.Glo.ſol.ibi fuit error cõmunis. ¶Oppo.de l.ſtipulatio iſta.§. alteri.de verb.obliga.Solu. Ibi contractus eſt pręter legem, nõ contra legem. ideo valet quod ob id ſequitur. ¶Venio ad vltimã part̃. dicitur hic ꝙ ſacramentum non confirmat contractum.[c] cõtra. j.ſi aduer.ven.aut.ſacramẽta puberum. Iſtam materiam explicaui plenius quã aliquis homo de mũdo.in l.ſi quis pro eo.ff.de fideiuſ.

QVod fauore.[d] Vos habetis gloſſatã iſtã l.hic, & ff.eo.l.nulla.per Cy.& per Dy.in c.quod ob gratiã.de re iu.li.vj.

e ¶Læſionẽ. Et ſimiliter ea q̃ ſunt inducta in odiũ, nõ debẽt fauorẽ operari. Adde pulchra dicta quæ habes in c.j.de cler.excom.vel depoſito mini.
f ❧ *P. P A V. P.* ¶Leges. Vide circa materiã huius legis Moder.in l.iubemus.C.de teſta. Ang.conſi.cccxxxvj.incip.ſtatuto ciuitatis Carmignani. Pau.de Caſt.cõſi.ccxc.in j.col. vide etiã Alex.conſi.cccxxxiij.in iij. colũ. vbi dicit ꝙ ſi verba poſsint capi in præterito & in futuro, ſolũ intelligunt̃ in futuro. Vide etiã de materia do.Franciſ. conſil. lxxxv. Bar.conſil. lxxxvj. Limita tñ niſi lex noua veniret ad limitationẽ legis antiquę: quia tunc trahit̃ ad pręterita. Alex.conſi. vij.in ij.vol.in ij.co. Itẽ limita niſi eſſet aliqđ verbũ denotãs tps ꝑſens. Vide Alex.cõſil.cj.ad fi. Itẽ no.ꝙ ſi lex trahat te ad pręterita, nõ reſpicit ꝑterita finita ſñia, tranſactiõe vel ꝑſcriptione vel ſolutiõe. vide do.Frãciſ.conſi. ciiij.in vlti.col. Itẽ nec ad ea de qbꝰ pẽdet lis. Pau.de caſt. cõſ.lxxxix.conſil. ccxciij. Comẽ.conſil.clix. de qbꝰ etiã vide quæ ſcripſi in l.cauſas.C.de tranſact.ad Bar.
g ¶Lites futuras. De iſta materia vide Ange.in aut. vt cũ de ap.cog.& in aut. hæc cõſtitutio. qui ponit ibi vnã pulchram q. quã oĩno vide Pet.de Anch. in c.canonum ſtatuta.in x.char.inver. ſecũdò an leges trahantur ad futura.
h ¶Ad deciſionẽ cauſarum. An lex præceptiua quę nõ fuit in vigore, vel ĩ practica debeat obſeruari, vide latè Pet. de Ancha.in c. canonũ ſtatuta. in x. char.in ver. ſed hic quæro.

❧ *P. P A V. P.*

i ¶Humanũ. Nunqđ autẽ lex debeat per proclama publicari, vide Alex.cõſil.ccccvj.ad fi. Itẽ an ad eſſe legis requirat̃ ſcriptura, vide latè Feli.in rub. de conſtitu. in v.& iij.col.

& ſi quis vellet inſiſtere, ſtaret per vnã lectionem. ¶Pro declarãda iſta lege debes ſcire ꝙ habes tres lectu. Prima loquit̃ qñ aliquid eſt introductũ in fauorẽ alicuius à lege, ꝙ nõ debet redũdare in eius læſionẽ:[e] vt l.non eo minus.de procura. ¶Ad iſtã opp. Inſtit.de autho.tuto.§.neq;. Item opp. de l. pridem.j.de quæſtio. Item opp.de l.Iudæis. l.die ſabbati.ſ.de Iudæ.quod ſolue vt hic in gl. & per docto.& ego dixi ſ. ¶Secundo modo poteſt legi, qñ quid introducitur in fauorẽ alicuius per priuilegium non inſertum in corpore iuris: quia illud non debet in odium redundare. ¶Ad iſtã opp.qđ quiſq; iuris.l.j. ¶Item op.de iure aur.annul.aliàs de iura.cal.l.ij. Item opp.de exc.tuto.l.cũ ex oratione.Solu.vt in gl.& per doct.vt dixi ſ. ¶Tertia lectu.eſt, ꝙ hic loquitur in contractu. illud quod introductum eſt in fauorem alicuius per contractum, non debet redundare in eius odium. ¶Ad iſtud oppo.de pericu.& commo.rei vendi.l.ſi vina.Solu.vt per doct.vt ſ.dixi &c.

SVMMARIVM.

1 ☞Lex quando reſpiciat futura.
2 Statutum correctum allegatur ad deciſionem cauſarum, quæ agitantur ſuper facto præterito.

LEges.[f] Opp.de l.ij.in prin.& §.fi.de iura.cal.†Sol. Quandoq; fit lex noua quæ pertinet ad litis ordinationẽ: & tũc reſpicit oẽs lites futuras:[g] quãquã ſint ſup negotio præterito. ita loquit̃ lex cõtraria. ¶Qñq; lex reſpicit litis deciſionẽ: & tũc nõ reſpicit præterita, ſed debet iudicari
2 ſecũdũ præteritas leges. ita loquit̃ hic. ¶†Et ideo, ſtatuta correcta poſſunt allegari ad deciſionẽ cauſarum,[h] quæ agitãtur ſuper facto pręterito. Et ita debes intelligere gl.hic poſitam: & hoc etiã plenè examino in l.omnes populi.in illa q. à quo tempore ſtatuta ligent: & vide glo.tuam, quam nota.

SVMMARIVM.

1 ☞Omiſsio ordinis, qui eſt voluntatis, non vitiat.
2 Statutum ꝙ contra illud nõ poſsit diſpenſari, niſi ſeruata tali ſolennitate: ſi aliquid fit illa ſolennitate non ſeruata, an valeat? remiſsiuè.

HVmanum.[i] Lex hoc ordine debet fieri, ꝙ primò examinet̃: ſecundò ſcribat̃: tertiò recitetur.h.d. ¶Opp.de omnibus legibus, & aut.quę nõ fuerunt factæ ſecũdũ ordinẽ huius legis. Dicit hic gl.ꝙ Imperator quãdo fecit iſtã legẽ nõ credebat amplius facere leges. Truffa eſt. Veritas eſt, ꝙ iſte ordo non eſt neceſsitatis, ſed voluntatis: ideo
1 omiſsio†non vitiat. Facit ad quæſtionẽ nota dicit ſtatutum, ꝙ contra iſtud ſtatutum non poſsit di-
2 ſpenſari:†niſi obſeruata tali & tali ſolennitate. quid ſi eſt diſpenſatum per conſilium non ſeruata ſolennitate, an valeat? hic videtur tex. cum glo.ꝙ ſic. Iſtam q.diſputauit hic dominus Cyn. me audiente, & determinauit ipſe, ꝙ ſtatutũ non valeret. Et incipit illa quæſtio: præceſsit prima voluntas ſequentibus derogatoria, &c. Ego dixi latius in l.omnes populi.in illa q.ſuper quibus ſtatuta fiunt. Non habetis hic alia &c.

SVMMARIVM.

1 ☞Ignorare leges eſt lata culpa.
2 Ignorare illud, qđ oẽs ſcire debent, eſt lata culpa.

LEges.[k] Leges debent ab omnibus ſciri.h.d. ¶No.ex hac
1 lege ꝙ ignorare†leges, eſt lata culpa.
2 Nã ignorare illud†quod omnes ſcire

❧ *P. P A V. P.*

k ¶Leges. Nota pro limitatione huius legis ꝙ error facti, vide Alex.cõſil. xcij.in penul.col.ad finẽ. vbi ſufficit ꝙ ex ſolo iuramẽto iunctis alijs coniecturis præſumit̃ quid factũ per ignorãtiã iuris. Item nota ꝙ ſicut nõ licet ignorare generales leges, ita nec cõſuetudines generales, ſecundũ Bal. in rub.de cõſuetu.recti ſeu. Feli.in c.j.in prin.extra, de re iudi.& ad primũ

debent,

de errore iuris dubij vide omnino Feli.in d.c.j.in prin.extra, de re iudi.in viij.col. Iaſ.in l.j.in vlti.co.ff.de trãſact. Item ꝙ error iuris probabilis prę ſumatur ad exonerationē hæredis, ſicut in facto alieno præſumiť error facti, vide Areti.omnino in l.quod in rerũ.§.j.de leg. j. vbi etiam de errore iuris & dubij, ꝙ æquipareť errori in facto, vide pulchrè Feli.in c.de quarta.in viij.col.de prę ſcrip.in j.limitatione ad l. nunquam. de vſuſcap. Iaſ.in l. iuris ignorantia.C. qui admit. Bart.in penul.§. ad crimē. ff.de pub.iud.in penul.col.

a ¶Vim legis. Et ſic ſententia lata cõtra ſentẽtiã Principis, eſſet ipſo iure nulla: ſicut ſi eſſet lata cõtra legem. quod pleniſſimè examinat Imo.& alij in l. apud Iulia.§.vtrũ. ad Trebel.facit qđ no.in l.pe.j.de dona.inter vir. Et licet etiam ſententia Principis requirat citationē.c.j.de cauſa poſſ. & Cle. paſtoralis.de re iudic.Fallit, niſi ferretur contra rebelles eccleſię, ſecundùm Io.And.in c.cùm olim.de re iudic.in nouel.argu.illius tex.& Bal.facit feſtum in procœmio feudorum in prin. iiij.char.quod not. & vna citatio habet vim peremptorij, ſecundũ Innoc. in capi. cùm nobis olim.de electio. & no.ꝙ in tali ſententia principis nõ requiriť exactus ordo iudiciorũ, ſecundùm Io.And.in nouel.poſt Inn.in c.in cauſis.de ſenten.& re iudi.& ipſe ſolus habet poteſtatē mandandi, facias ſic. Alij vero debēt dicere, facias iuſtitiã ſecundũ Inn.in c.ſignificantibus.de offi.dele. Item intellige vt per Imol.in l.j.§.ſi cohæredis.ff.ad leg.Falci.& vide omnino in d.c.in cauſis. de re iudi.diciť tamē no. Inn.in c.j.de lit.conteſt.ꝙ de nullitate proceſſus facti corã principe, nõ ſeruato iuris ordine non põt opponi: quia permittens coram ſe aliter procedi, videtur diſpenſare. Et idem notat Ioã.xxv. q.ij.inſtitutus.ad quod optimè facit quod notat Spe.in ti.de ſentē. §.iuxta propoſitiones.verſi.nõ valet, etiã ſi eſſet lata.& quod no.in l. omniũ. j.de teſt.vide hic Ang.quod no.Bal.in l.ij.j.quomodo & quando iudex. & Bal.in l.nec cauſas.j.de app. Aliquid per Lu.in l.j.ff.de arbi.in iij.char. & Bal.hic qui dicit requiri citationē.quãquã non requiritur ordo iudiciarius. Item coram eo examinatur verius, & omnia quæ ſunt de iure gentium.& adde Bal.in l.reſcripta.in ij.col.j.de preci. Imper.offer.& adde ꝙ princeps poteſt iudicare ſola veritate inſpecta, poſito ꝙ aliàs ordo iudiciarius ſeruatus non ſit. Tex.eſt no.in c.ad petitionem.ad fi.de accuſa.quem ad hoc alleg.Bal.in vſi.feu.in c.j.§.fi.de natu.inueſti.feu. Et ꝙ requiratur citatio, eſt tex.& ibi Bar.in l.nam ita diuus.de adop.& in l. diuus. de iur. aur.anu.& Bar.in l.Gallus.§.& quid ſi tantũ.ff.de liber.& poſt. & dicit Imo.in c.j.de lit.conteſt.ꝙ defectus litis ſtipuletur coram principe. dixit Bal.in auť.ſi quis in pe.col.de teſt.ꝙ teſtes inordinatè recepti, etiã à Cardinalibus, non probant. Alleg.quod habetur in c.accedens.de accu.ꝙ ſententia interlocutoria Principis non ſeruetur pro lege: vide l.ij. cum gl.illa.§.eo.& in l.cum prolatis.ff.de re iudi.& ibi Alex.verſus finem.& vide in materia Ang.Are.in l.ſi expreſſim.in ij.char.ff.de appel.

a ❧ *P. P A V. P.* ¶Vim legis. An ſententia & declaratio principis habeatur pro lege, & noceat his qui nõ erũt in cauſa etiã clericis, vide Comen.conſil.iiij.inci.in nomine domini Ieſu Chriſti.in princi. Et ibi quid quando facta eſt parte abſente. Item de materia ſententiæ latæ ab Imperatore vel papa, vide Feli.in c.in cauſis.extra de re iud. Et limita iſtam regulam ſolùm procedere in Imperatore vel papa vel alio ſupremo principe. Secus in inferiore à principe, licet habeat legis condendæ. Iſta Ange. ſingulariter per gl.ibi in l.j.ff.de feu.vide Iaſ.in l.ciuitas.in iiij. colũ.ff.ſi cer.pet. Vide Bal.in l.donatiões.ad finē.C.de donatio.inter vir. & vxor. Vide moder.in d.l.j.ff.de fer. Vide omnino quomodo ſententia principis habeat vim legis: & quid de interlocutoria: & qd de alio principe pter papam vel Imperatorē, Iaſo.in l.j.in ij.& iij. colũ. ff. de conſtit. prin. Et ibi etiã cui teneanť ſeruare iuris ordinem, & quã. Super quo vide Feli. in c. ad petitionem.in ij. col.extra, de accuſat. Alex.in l.apud Iulianũ. §. vtrum. in iij.notabili.ff.ad Trebellia.

debet, eſt lata culpa: vt l.lata.de verb.ſignifi. ergo &c.vt hic. Et hoc tenet gl.in l.liberorum.§. notãtur.de his qui no.infa.& Inſtitu.de ſuſpect.tut.§. ſuſpectus.& eſt text.in l.regul.§.fin. de iuris.& fac.igno. Dixi plenè in repetitione l.quod Nerua. depoſiti. Hic non ſunt alia, &c.

S V M M A R I V M.

1 ☞Quando poteſt decidi de ſimilibus ad ſimilia, nunquam princeps eſt adeundus.

CVm de nouo. Oppo.ꝙ imo debeat ſudicari de ſimilibus ad ſimilia: vt ff.eo.l.non poſſunt. Dicit glo.illud eſt verum quando Imperator non eſſet præſens. ſed ſi præſens eſſet, tunc debeat audiri, vt hic.doc.
1 †in hoc contradicunt huic gl.dicentes ꝙ vltimus recurſus eſt ad Principem, quando ſimile nõ reperitur. Vnde iſtam opi.puto veram, arg.l. ampliorem.§.in refutatorijs.de appel. j. de preci. Impe. offer.l.fi.& in cæteris diſtinctio tua bene dicit hic & ff.de leg.l.non poſſunt.quam vide &c.

S V M M A R I N M.

1 ☞Sententia diffinitiua Principis, & eius declaratio habet vim legis.
2 Solus Imperator põt legē cõdere, & interpretari.
3 Populus Romanus, & ſenatus non poſſunt hodie legem condere.
4 Solus Papa priuat Imperatorem.

1 SI imperialis. †Sñia diffinitiua Principis, lata ſuper cauſa, de qua cognouit & eius declaratio habet vim legis. & eius eſt interpretari, cuius eſt cõdere.h.d.iſta l. Vides ꝙ ſententia diffinitiua principis habet vim legis.
a ^a Secundò no.ꝙ†ſolus Imperator põt legē cõ
2 dere, & interpretari. ¶Op.ad primum.ſ.eo.l.ij.& l.iij.in fi. Solu. Hic Imperator de cauſa cognouit: ibi non. ¶Item oppo. & videtur ꝙ imò: & alius quã Imperator poteſt legem cõdere ſcilicet populus Romanus: vt Inſtitu.de iure natur. §.lex. Itē ſenatus: vt ff.eo.l.nõ ambigitur. Sol. Dicunt quidam, Imperator ſolus poteſt: & nullus alius ſolus Alij dicunt, ꝙ illi faciunt Principis authoritate: & hoc magis placet. Sed an hodie populus Romanus, & Senatus poſsit facere legem. Gloſſ.dubitat hic, & in l.non ambigitur.ff.eo.breuiter dicebam
3 ibi: ego credo†ꝙ populus Romanus & Senatus
b non poſſunt facere legem. ^b Ratio eſt: poſtquã populus Romanus tranſtulit poteſtatem in principem: adhuc apud eos remanſit poteſtas eligēdi, & priuandi: vt l.ij.§.exactis.de origi.iur.& illo tempore poterat populus Romanus condere legē, & etiam Senatus: ſed hodie omnis poteſtas Imperij eſt abdicata ab eis. Ius enim eligendi habent prin
4 cipes de Alemania: & ius†priuandi habet ſolus
c Papa: ^c vt extra, de re iudic.c.ad apoſtolicæ. & ibi no.lib.vj. Cùm enim nihil ſit quod de Imperio remanſerit eis, nõ video quomodo poſsint legē condere. quod no. Et hanc rationem nullus facit, &c.

De mandatis principum. Rubrica.

S V M M A R I V M.

1 ☞De mandato Principis alicui non creditur niſi oſtendat publicum inſtrumentum.
2 Nuncijs ſedis apoſtolicæ, vel principis, non creditur, niſi habeant literas.
3 Notarius principis dicitur habere dignitatem.
4 Notarius eſt officium.

LEX VNICA.

d SI quis. ^d Not.†ꝙ non cre-
1 ditur alicui ꝙ ha-
e beat mandatum ^e principis, niſi oſtendat publicũ inſtrumentũ.
2 h.d. ¶†Nota ꝙ nõ creditur nuncijs ſedis apoſtolicæ vel princi-
f pis, niſi habeant literas. ^f ¶Vltimò nota ꝙ officiũ notariatus eſt dignitas. Et ſic nota quòd infamis non poteſt eſſe notarius: vt l.j.j.de dignitatibus.
3 †tamen hoc eſt verum in notario principis. aliàs iſti notarij dicuntur magis habere officium quàm
4 dignitatem. †Dixi tibi anno in l.eadem.§.hac lege.ff.ad leg.Iul.repe.&c.

g *De iuris & facti ignorantia.* ^g *Rub.*

b ¶Facere legē. Item tenet Io.de Lig.in c.ij.de cõſti.ſed do. Anto. diſputat an rectè Imperiũ fuerit acquiſitum per populum Romanum, & per conſequens rectè tranſlatum in Imperatorem. Videtur dicere ꝙ non.& ibi per Imol. & etiam per eũ in rub. de verb. oblig.vide Bald.in l.ij. j. de adopt. & Pet.de Anch. in c. canonũ ſtatuta. in x.char.in verſi.nonõ quęro breuiter, &c. Alexan.

c ¶Solus Papa. Et ad hoc vide Bald.in l. non ambigitur. ff. eo.& Bald. in c.j.ſi de inueſti. feud. hiſ ori.inter do.& vaſ. in vſibus feud.

d ❧POMATES. ¶Si quis. Limita, niſi qñ Princeps eſſet præſens: quia tunc creditur alicui abſq; eo ꝙ oſtenderet mandatũ. Ita Spec. in tit. de proba.§.pe.ver.quid auditoribus.vide Roma.in l.ſciendũ.ff. de verb. oblig.& vide aliqua per do.Prępo.in c.nobiliſsimus.diſtin.xcvij.& Fed. conſi.cxlv.col.vj.& conſil.clxxxvij.& conſil.cclj.Panor. xvij. in vltimo dub.vol.ij.& ſeq.& Rom.cõſi.lix.col.iij.in iiij.dub.volu.ij. & ſeq. col.& Panor.cõſil.liij.col.ij.vol.ij.& cõſi.xciiij.col.ij.in ij.dub.volu.ij. & Feli.in c.cùm in iuuentute.de præſcrip.in fi.& Ro.conſi.cccxxxvj.in ij.dubio.& Panor.& Ang.conſi.clxxxij.& Bal.in c.cũ à nobis.de teſt.& Alex.cõſil. cvj.volu.ij.col.penul.vbi loquiť in Cardinali. Et ꝙ non præſumatur pro mandato: & etiã ex diuturnitate temporis, vide Ang.conſi.j.col. pe.vol. iiij.& l.qui in aliena.in iij.col.in ver.item adde.ff.de acqui.hære. Et quod quando princeps eſt præſens &c.vide Bal.conſi.xxiiij.colũ.v.ad fin.in v. parte. Non præſumitur ergo pro mandato, niſi contractus ex eius inſpectione appareat.& vide Alex.cõſi.vj.vol.iiij.& lxiiij.col.pe.vo.iij.& pulchrè lxxix.co.& lxxxj.col.ij.co.& Feli.in c.ſicut.col.xvij.de re iudi.

e ❧ *P. P A V. P.* ¶Mandatum. Vide Ang.conſi.clxxx.inci.mandatum principis. Vide Rom.cõſi.lix.in ij.col. Limita tñ niſi princeps eſſet præſens. Vide Feli.in c.quod ſi pro his.in ij.col.in princip.de fide inſtru. Vide latè Feli.in c.cùm in iure.in ij.col.& ſeq.de offic.deleg.vbi etiã tangit an Cardinali crederetur. Vide etiam ad regulam Barba.conſi.lxxxiij. in iiij.volu.in j.col.

f ¶Habeãt literas. Per Bal.pulchrè, quem omnino vide in l. prohibitum. j.de iur.fiſc.lib.x. Inn.in c.cùm olim.circa fi.de priui. Et vtrum credatur legato de latere ſine literis, vide quod no.Bar.in l.iuriſiurandi. C. de teſt. & hic, & Ang.multum no.in cõſi.clxxxj.& quod no.Bar.in l. ſi qua per calumniam.in ij.col.de epiſ.& cleri.& etiam in vlti.col.& quæ dixi in l. contrahitur.de pig.& per Bal.hic.

g ❧ *P. P A V. P.* ¶Ignorãtia. Adde ꝙ error iuris dubij ęquiparatur

¶ Dictum eſt ſ. de legibus & ſenatuſconſultis: verum quia ſunt quidã, qui errant in iure: ideo ſubditur Rubrica de iuris: verum quia quidam errant in facto: ideo ponitur de facti ignorantia: & ſic habes de iuris & facti ignorantia.

SVMMARIVM.

1 ☞ Agere ꝙ dicatur etiam qui excipit.
2 Exceptio nullitatis poteſt opponi: & opponitur poſt ſententiam.
3 Exceptio peremptoria appoſita ad executionem ſententiæ, poteſt opponi poſt ſententiam.
4 Exceptione quis exigatur, niſi quantũ facere põt, opponitur poſt ſententiam.
5 Exceptio quæ oritur poſt ſententiam, vel in ipſa ſententia, ſeu renouatur, vt exceptio Velleiani, poteſt opponi poſt ſententiam.
6 Exceptio peremptoria, quæ habuit originem ante ſententiam, quando poſsit opponi poſt ſententiam. ponit regulam cum fallentijs.
7 Miles ad opponendum exceptionẽ peremptoriã, reſtituitur ipſo iure: ſed minores & abſentes per reſtitutionem in integrum ex clauſula generali.
8 Intellectus & practica huius legis.
9 Diſpoſitio huius l. ꝙ non habeat locũ in ruſtico.
10 Ruſticus ad opponendas exceptiones peremptorias poſt ſentẽtiã, ꝙ reſtituat̃ ex clauſula generali.
11 Diſpoſitio huius legis ꝙ habeat locum nedum in milite reo: ſed etiam in milite agente.
12 Diſpoſitio huius legis, ꝙ non habeat locum in exceptionibus dilatorijs.
13 Beneficia principum, quando ſint latiſsimè interpretanda.
14 Diſpoſitio huius legis an habeat locum in militibus noſtri temporis.
15 Diſpoſitio huius legis ꝙ non habeat locum in milite cœleſtis militiæ.

LEX. I.

QVamuis. Iſte titul. eſt multum fortis, & vtilis. Breuiter dicit: Licet militi poſt ſententiã opponere[a] exceptionem peremptoriã. h. d. iſta lex. ¶ Nota ꝙ exceptio perẽptoria hic põt opponi poſt ſententiam. ¶ Opponitur ꝙ hæc lex ſibi contradicat:[b] quia primò dicit, agens, poſtea dicit, defenſionibus &c. Sic primò innuit, ꝙ loquatur actori: poſtea ꝙ loquatur reo. Cuius timore dicit gl. agere .i. defendere. Vel propriè, dicit gl. ꝙ ille, qui excipit, ipſe agit, nõ intelligatis iſtã gl. † ꝙ ille, qui excipit, propriè agat: quia eſt contra tex. in l. j. infrà, de except. ſed vult gl. dicere, ꝙ agens non intelligitur propriè; ſed exponatur, id eſt, defendens: quia poteſt etiam comprehendere excipientem. ¶ Opponi. de l. peremptorias. infra. ſenten. reſcin. non poſſe. Solu. Dicit gl. regula eſt, ꝙ peremptoriæ exceptiones nõ poſſunt opponi poſt ſententiam. fallit in hac l. & in alijs quæ ponuntur in hac gl. ¶ Pro declarãda iſta
c materia[c] debes aduertere, ꝙ quædam ſunt exce-
ptiones, quæ opponuntur cõtra ipſam ſententiã:
2 vt puta, quia nulla: & iſta † poteſt opponi poſt ſen d
tentiam, ſiue ſit nulla ratione proceſſus: quia totũ
iudicium fuit nullum: & ita loquũtur iura allega
d ta hic in fine gloſſę: ſiue ſit nulla ratione ſui:[d] vt l.
ſi præſes. j. quomodo & quando iudex. de ſenten.
l. j. de ſenten. quæ ſine cer. quãti. l. ſi. quod intelli-
ge vt dixi in l. ſi. j. ſi ex fal. inſtr. ¶ Quędã eſt exce
ptio, quę opponitur ad executionem ſententiæ:
quia bene fateor ſententiã bene latã: tamẽ oppo.
3 conta executionem. Et in iſtis † caſibus do regu-
e lam, ꝙ talis exceptio ſemper poteſt opponi[e] poſt
ſententiã. Hic eſt caſus in l. Neſennius. de re iudi.
de fideiuſſo. l. ſi fideiuſſores. §. idem reſpõdi. ſolu.
matri. l. ex diuerſo. §. ſi. quę lex allegat̃ hic in gl. e
Exemplum pono in vna muliere. maritus eſt con
4 demnatus in executione. opponitur † exceptio ne
exigatur niſi inquantũ facere poteſt. nam ꝑ iſtam
exceptionem nõ impugnat ſentẽtiam: ſed limitat
executionem. ¶ Quædam ſunt exceptiones, quę
opponuntur contra actionem primam. Et in iſtis
5 † debes aſſumere duo. ſi quidem aliqua iſtarũ ex-
ceptionum oritur poſt ſententiã, vel in ipſa ſentẽ
tia oritur, ſeu renouatur: tunc poteſt opponi poſt
ſententiam. Ita loquitur. ff. de trãſactio. l. poſt rẽ.
& l. tametſi. in fi. ad Macedo. Declaro: mulier, tuta
Velleiano cõdẽnatur exceptione non oppoſita.
Certè in ipſa ſentẽtia mulier intercedit, & ꝓ alio
obligatur. meritò poteſt opponere exceptionem
poſt ſententiã: quia in ipſa ſententia oritur, & re
nouatur. facit l. iiij. §. ſi ex cõuentione. ff. de re iud.
6 ¶ † Si verò exceptio habuit originẽ ante ſenten-
tiam: & tunc regula eſt, ꝙ non poteſt opponi poſt
ſententiam: vt l. peremptorias. ſen. reſcin. nõ poſ.
Fallit in minore: q̃a petit reſtitutionẽ in integrũ,
poſt ſententiam põt opponere: vt l. minor vigin-
tiquinq; annis, omiſſam. ff. de min. Fallit in mili
te, qui eſt reſtitutus ipſo iure, vt poſsit eam oppo
nere: hic eſt caſus ſing. in l. noſtra. Fallit in Mace-
doniano odio creditoris: vt l. tametſi. ff. ad Mace.
Fallit in alijs q̃ reſtituũtur ex clauſula generali,
vel iuſta cauſa abſentiæ: vt l. ſi. de in integr. reſti.
7 ¶ Eſt ergo differẽtia inter milites, † & alios abſen
tes: q̃a miles reſtituit̃ ipſo iure: minores & alij ab-
ſentes haberẽt petere reſtitutionẽ in integrũ, vt
poſsint exceptionẽ omiſſam oppon. ¶ Et ex hoc
8 habes intellectũ † & practicã hui⁹ legis: q̃a iſta ex
ceptio nõ opponitur cõtra exceptionẽ principa-
liter: ſed opponit̃ cõtra actionẽ primã: vt ſic iſta
exceptione obiecta & probata, ſentẽtia prima re
ſcindatur, & noua ſentẽtia dabit̃: vt l. j. §. ſi aduer.
lib. modò habetis intellectum huius legis multũ
clarè. ¶ Prædicta vera, quãdo quis ageret actiõe
iudicati: ſed ſi ageret prima actione, omnes exce-
ptiones, quæ prius poterãt obijci cõtra illã actio-
nẽ, poterũt obijci modò: vt l. duob⁹. & ibi no. ff.
de excep. rei iud. ¶ Quęrit gl. vtrũ iſta lex habeat

iuſto errori facti. Vide in l. leges. la vltima. ſ. ti. ij. vbi habes an & quando ignorantia iuris vel ſtatuti ſit excuſabilis. Vide pulchrè Feli. in c. cognoſcentes. in ij. & iij. col. extra, de conſti. & etiã in diſcurſu in penul. col. & vltra ponit an & qñ ignorantia poſsit probari iuramento. Nunquid in facientibus actũ nullũ præſumatur iuris ignorantia, vide Feli. in c. de quarta. in ix. col. extra, de præſcrip. Et inquãtũ ſolet dici ꝙ iuris error nõ excuſat, q̃a debuit quis conſulere peritiores, adde ꝙ quando fieret aliquis actus coram iudice, & eo authorante diceret̃ quis ſatis cõſuluiſ-ſe peritiores, & excuſaretur nõ probã do ꝙ alios cõſuluerit, vide do. Anto. conſil. xxviij. ad fi. Quomodo aũt probat̃, & an propter ſolũ iuramẽtũ vide ad Bar. in l. nõ fatetur. ff. de cõfeſ. vbi habes remiſsionẽ ad Bar. in l. ſi cui. §. eiſdẽ. de accuſ. vbi addidi. Item quomodo quis excuſetur ex ignorantia iuris. Et quid ſi cõſuluit peritiores, & habuit malum conſilium, vide Iaſo. in l. iuris ignorantia. C. qui admit.

a ¶ Opponere exceptionem. Et ad intellectum huius legis nota ꝙ ſicut militi lex concedit vt poſsit excipere contra ſentẽtia iſta lex intelligitur in ſimili concedere aduerſario, ꝙ poſsit ſimiliter allegare & probare quid pro validitate ſententiæ l. petendæ. j. de tempo. in integ. reſtit. pet. Et ita intellexit Bar. in l. admonendi. in iij. col. ff. de iureiuran.

b ¶ Contradicat. Defendendo poteſt referri ad actorem & reum: adde Bal. in l. j. cum glo. & dixi j. de teſt. & Bart. in l. j. in princ. ff. de excep. Idẽ not. ꝙ vbi lex vel ſtatutum remouet perſonam à potentia contrahendi, ſemper hęc exceptio põt opponi, ſecundũ Bal. in l. ſi. C. ad Maced. Quid in exceptione pretij nõ ſoluti: vide Bal. in l. perẽptorias. in iij. j. ſen. reſcin. nõ poſſe.

c ¶ Iſta materia. Quando exceptio peremptoria poſsit opponi poſt ſententiam; adde alium caſum, de quo per Bar. in l. in ſundo. in fi. ff. de rei vend. Quid de exceptiõne diuiſionis inter correos, vide Bal. in l. ſi. j. de conſtit. pe. & in l. exceptionem. de proba. Bar. in l. ſi dubitatur. ff. de fideiuſ.

c ✠ *P. PAV. P.* ¶ Iſta materia. An exceptio pretij nõ ſoluti, vel exceptio, quę de euictione tenet actio &c. poſsint opponi in executione ſententiæ, vide Pau. de Caſt. cõſi. cxliij. in penul. & vlt. col. Item generaliter & quæ exceptiones poſsint opponi ante litem conteſtatam, & poſt, vide Feli. in c. exceptionẽ cõpenſationis, an & qñ poſsit opponi poſt ſententiam, vide latè Feli. in c. ſuborta. in prin. extra, de re iud. in c. cum Ioãnes. ad finem. extra, de fide inſtru. Itẽ nota ꝙ vbi lex vel ſtatutũ remouet potentiam à perſona cõtrahente, talis exceptio põt opponi poſt ſententiam vide Bald. in l. ſi. C. ad Maced. Et de exceptione cõpenſationis vel nullitatis ſententiæ vel laudi an poſſit opponi poſt ſentẽtiã, vide quæ ſcripſi in l. iiij. §. condemnatũ. ff. de re iud. ad Bar. vbi etiã habes remiſsiuè Feli. de quibus exceptionibus poſsit cognoſcere: an autẽ poſtquã ſententia tranſiuit in rem iudicatam, poſsit vti denunciatione Euãgelica, vide Fel. latè in c. nouit. ĩ iij. colũ. & tribus ſeq. de iud.

d ¶ Ratione ſui. Et iſtæ exceptiones etiã poſſunt opponi poſt quadrimeſtre: vt per Bart. in l. ab executore. j. quorum appel. nõ reci. Quid de exceptione æſtimationis ſortis, propter fructus: vide Bald. in d. l. peremptorias. in iij. col.

e ¶ Potes opponi. Vid̃ Bal. aliàs Barta. in l. ſi filiꝰ. ff. qd̃ cum eo. & omnino hic per Bal. & tex. & ibi Bald. in l. j. j. de rebus credi. Et generaliter d̃ omnibus vide Bald. in l. exceptionẽ. de proba. & in l. ab executore. in ij. & iij. col. quorum appel. nõ reci.

¶ Exceptio cõpenſationis poterit opponi poſt ſentẽtiã: cũ ſententia nõ impugnet. l. ſi cũ militi. ſ. j. de cõpen. l. ij. & ibi per Bal. ff. de compeſat. in dic. l. peremptorias. Sed qd ſi ſtat ſtatutũ, q̃ cõtra inſtrumentũ nulla poſsit opponi exceptio, nec cõtra ius executiõis, niſi exceptio ſolutionis: vtrum poſſit opponi exceptio compenſationis. Iſte eſt paſſus dubius: in quo dicendum eſt, ꝙ ſi ſtatutum ſimpliciter dicat, nõ poſsit opponi cõtra inſtrumentum exceptionis ſolutionis: tunc ſine dubio poterit opponi compenſatio, cum exceptio cõpenſationis non opponatur contra inſtrumentũ, ſed contra eius executionẽ tantũm, ꝑ ea quæ hic not. ſed in terminis ſuprà dictis videt̃ maius dubiũ. Ang. tamen conſuluit, ꝙ poſsit opponi. Ita ipſe conſi. cxix. quod incipit. in Dei nomine. &c. viſis dictis &c. dicit ipſe, ſi quis vult cõpẽſare aduerſario nolente in compenſationem deducere quod petitur cõpẽſari: videtur recuſare ne ſibi ſoluatur. l. Iul. de cõd. inde. Conſtat autem ꝙ debitor paratus ſoluere creditore recuſante, nullũ iudiciũ debet pati, vel moleſtiam, et debet officio iudicis abſolui: licet tẽpore iudicij accepti debuerit cõdẽnari: Inſti. de perp. & tem. act. in fi. per Bart. in l. ita ſtipulatus. circa fi. de verb. obli. facit l. amplius nõ peti. ff. rẽ ra. ha. ergo &c. Et hęc ſunt verba ſua quo ad hoc. no. & vide quod no. Bar. in d. l. amplı⁹ nõ pet. circa fi. Et hĩc materiã plenè examinat in l. j. ff. qd̃ vi aut clã. & Cy. in l. ita pudor. C. de adul. Sed tu etiã cõſidera: q̃a ſtatutũ ꝓpriè loquit̃ in exceptiõe: ſed qñ allegat̃ compẽſatio, nõ ꝓpriè dicat̃ exceptio: vt no. Bar. in l. ij. ff. de exce. & Bal. ĩ l. ſi. ff. de edẽ. & vide bonũ tex. in l. ſi debitor. ff. q̃ po. in pig. hab. Sed vtrũ ſtã

locum

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

te prædicto ſtatuto poterit opponi exceptio ceſsiõis bonorũ Ang.& bñ,
tenuit ꝙ nõ,in l.nemo carcerẽ.C.de exactoribus trib.li.x.circa ſi.l.Et qd
de exceptione ſimulationis,dixi poſt Bar.in l.ſi ſub ſpẽ.j.de poſtu. Et ad
de etiã ꝙ exceptio excõicationis põt opponi poſt ſñiam executã. videtur
tex.in c.pia.ad ſi.de excep.li.vj.cũ gl.& ideo facit ad id quod dixit Bart.
hic,& Bal.in l.per-
emptorias.C.ſent.
reſcin.non poſſ.&
Bald.poſt Bar.in l.
eleganter.§.ſi quis
poſt.ff.de cõdi.ĩde.
qui dicit idẽ eſſe in
exceptiõe banni,q̃
eſt introducta odio
agẽtis.l.ſed & ſi.§.
ſed & ſi.ff.ad Mace.
Sed qd ſi eſt ſtatutũ
ꝙ bãnitꝰ nõ audiat̃
& reus cõuẽtus pa-
tiat̃ bãnitũ cõtra ſe
agere: & renuncia
uit exceptioni ban
ni:an poſsit Iac.de
Are.ĩ l.ſi.C.ad Ma
ced.tenet ꝙ nõ,per
gl.ibi, vbi filius nõ
põt renunciare ex-
ceptioni Macedo-
niani introductę in
odiũ creditoris.Ita
in caſu noſtro facit
quod not.Bar.in l.
inuitus.ff.de re.iu.
& vide Bal. in d.l.
peremptorias. in j.
col.vbi tenet, ꝙ re
nunciari nõ poſsit
exceptioni cõpen-
ſationis: licet in cõ
trariũ videt̃ tex.in
d.c.pia. Tu ad hoc
vltimũ adde Bal.in
l.elegãter.§.ſi quis
poſt.de cõdi. inde.
& q̃ dixi poſt Bar.
in l.j.§.j.ad Treb.
Et quod dixi ſ. de
excep. cõpen.adde
quod Bal.in l.filiũ.
in x.col.in ij.oppo.
j.fami.erc.dicit, ꝙ
cõpenſatio eſt ficta
ſolutio.l.Iulia.j.đ
cõdi.inde.Quid de
exceptione excuſ-
ſionis,vide Pau.de
Caſt.in l.ſi.ff.ſi cer.
petatur.
¶ Et in materia hu
ius legis limita d.l.
perẽptorias.in ex-
ceptione excõmu-
nicationis vel ban-
ni: quia poſt poſ-
ſunt opponi: imò
iudex ex officio po
teſt opponere.in c.
pia.de excep. in vj.
no.Bar.& Bal.in l.
eleganter.§.ſi quis

locum in ruſtico,qui nõ tenetur ſcire iura:ſicut in
9 milite.Glo.dicit ꝙ ſic.†Iſtam glo.nõ puto verã,[a]
a & docto.cõmuniter eam reprobant:nam iſta lex
continet ius ſingulare.Cum ergo habeamus regu
lam iuris in cõtrarium,ſ.peremptoriam poſt ſen-
tentiam opponi nõ poſſe:nõ eſt noſtrũ legem iſtã
extendere:vt l.ſi verò.§.de viro.ff.ſol.ma.Fateor
10 tamen ꝙ†ſi ruſticus haberet iuſtã rationẽ igno
rantiæ, poſſet reſtitui ex clauſula generali, ſi qua
mihi iuſta cauſa videbitur.¶ Quæro:hic loquitur
in milite reo:quid in milite actore?Gl.videt̃ dice-
re ꝙ non ſit idem.Et vide gl.magnã in principio,
in eo quod dicit,ꝙ facit pro milite,qui eſt reꝰ: in-
nuit ꝙ ſecus ſit in actore. Pro hoc facit regula iu-
11 ris,fauorabiliores.Contrariũ puto†ꝙ verba hu-
ius legis poſſunt intelligi ita in actore,ſicut in reo
propter verbũ ageres:quod eſt hic,& ſ.dicit,alle-
gationes cõpetentes &c.quod verbũ congruit tã
actori quã reo.Nec obſtat ꝙ j.dicit defenſiõibus:
quia etiã ex parte actoris dicitur defenſio illa re-
plicatio,qua ſe defendit contra exceptionẽ:vt l.ij.
ff.de exceptioni.Pro hoc facit:quia cũ iſtud priui
legium detur ratione militiæ,eadem ratio eſt,ſiue
ſit actor,ſiue ſit reus.¶ Quæro,vtrum iſta lex ha
12 beat locum†ſi omiſit exceptiones dilatorias.Glo.
b hic tãgit:[b]nec explicat.Quidam dicũt ꝙ ſic: quia
beneficia Principum ſunt largiſsimè interpretan
da:vt l.ſi.de conſti.prin.ſed hæc lex cõtinet bene
ficium principis.ergo &c.Iſta ratio nõ placet. nã
hæc lex cõtinet priuilegiũ contra ius commune:
quæ priuilegia ſunt ſtrictè interpretanda: vt l.ſi
quãdo.in prin.j.de inoff.teſta.Nec obſt.l.ſi. de cõ
13 ſti.prin.†quia ibi loquitur in beneficio,quod non
eſt contra ius commune:vt puta ſi Imperator con
cedit alicui caſtrum,vel feudũ.ſed hic loquitur in
priuilegio quod eſt cõtra ius cõmune.¶ Expedi-
14 tis gl.extra gl.quæro,†quid in militibus noſtri tẽ
c poris:[c]vtrũ gaudeant iſto priuilegio? Iaco.de Ra.
diſtinguit,& Cy.hinc refert:& ideo dic,vt hic per
d eũ.¶ Quæro,quid in militibus cœleſtis militiæ?[d]
Videtur ꝙ idẽ:vt l.miles.in prin.& ibi not.ff.de
15 re iudi.Contrariũ†puto:quia iſta lex cõtinet pri-
uilegium contra ius commune:ideo nõ eſt noſtrũ
extendere:vt l.ſi verò.§.de viro.ſolu.mat.

SVMMARIVM.

1 ☞Repudio,& nolo adire,an idem ſint.

LEX II.

CVm ignorantia. Maiori
repudianti hæreditatẽ maternã,præte
xtu ignorãtiæ nõ ſubuenit̃.h.d.¶ Op
po.j.de repu.hære.l.ſi.vbi intra triẽniũ, licet adi-
re hæreditatẽ repudiatã.Sol.Ibi loquit̃ in hæredi
tate paterna:hic in materna.& hæc eſt vera ſolu.
¶ Cõtra iſtã op.de l.filij.§.j.ff.ad Ter.Sol.Ibi nõ
e repudiauit,ſed dixit,nõ adeo,ſeu nolo adire.[e]Ita
dicit gl.Sed Pet.reprehẽdit iſtã ſol. dicit em̃ ꝙ li-
1 cet de†ſubtilitate grammatica aliud eſt dicere,re-
pudio:aliud,nolo adire.tñ ſecũdũ iuris diſpoſitio
nẽ illa verba idẽ importãt.Ego verò teneo gl.pro
qua facit ꝙ no.in l.ſerui electiõe.in prin.ff.de leg.
j.& tñ illa verba,nolo adire cũ curſu anni inducũt
repudiationẽ:vt d.l.filij.§.j.ff.ad Tert.alij dicũt ꝙ

poſt ff.de condi.inde.Ex quo ſumas regulam,ꝙ quælibet exceptio indu
cta in odium agentis poteſt opponi poſt ſententiam.l.tametſi.ff.ad Ma-
ced.Et adde circa iſtam materiam vnum notabile, quod beneficium pa-
cis poteſt opponi poſt ſententiam.Ita nota.concludit Bal.in l.ſi filius.ff.
ſi cert.petatur quod eſt no.pro ſtatutis.
ADDE ꝙ exceptio inuentarij poteſt opponi poſt ſententiam : vt voluit
Pet.de ancha.conſi.vltimo.
a ¶ Non puto veram.Sed ſalua gl.ſecundũ do.Fran.de Rampo.dum gloſſ.
dicit reſponde quo ad effectum,non tamen per omnia : quia ruſticus põt
reſtitui ex clauſula generali,ſi qua mihi iuſta cauſa eſſe videbitur : ſi non
potuit conſulere peritiores.& hoc videtur gl.tenuiſſe.
b ¶ Hic tangit. Adde gloſ.quæ facit mentionem de iudice excommunica-
to.Et adde quæ no.Inn.in c.exceptionem.de excep.& Bal.in l.placet.ſ.
de ſac.ſan.eccle.vbi dicit hic eſſe gl.ꝙ exceptio excõmunicatiõis põt op
poni etiam in noſtro foro.& vide hic Bald.

præterierat hic annus. Iſta eſt diuinatio. Alij di-
cunt ad vtrunq; contrariũ,ꝙ hic alius adiuerat:in
contrarijs ſecus.Et iſtud cõtinet etiã diuinationẽ.

SVMMARIVM.

1 ☞Diſpoſitio l.ſi.C.de repud.hære.non habet lo
cum in filio emancipato.
2 Hæreditas patris dicitur quaſi debita filio.
3 Quando quis acquirit illud,quod eſt ſibi quaſi de
bitum,dicitur lucrari.

LEX III.

SI emãcipata. Iuris igno
rantia non
excuſat in lucro, ſeu quaſi lucro.h.d.
¶ Opp.de l.ſi.j.de repu.hære.Sol.Ibi
loquitur in filio in poteſtate : hic in emancipato.
f Et vide iſtã gl.primã.Innuit iſta glo.[f]ꝙ lex vlti.j.
de repu.hære.nõ habet locum in filio emancipa-
1 to.†Contrarium videtur ibi tenere gl.& ibi dicã.
Dixi in l.nõnunquã.de colla. bono. Pro mõ tene
iſtã gl.Vel dic ꝙ ibi loquit̃ in eo,qui eſt excluſus
tempore: hic in eo,qui eſt excluſus repudiatione.
¶ Op.ff.de bo.poſ.l.in bonorũ.Sol. Iſta intelligi
tur ſecũdũ illam:quia hic potuit cõſulere peritio[e]
res,& nõ cõſuluit.¶ Contra hoc opp. iuris igno-
rantia non nocet in damnis:vt l.iuris ignorantia.
ff.eo.ſed hic iſta filia certat de dãno vitando:quia
2 hæreditas patris†erat ſibi debita:vt l.ſi.§. penul.
j.de codicil.l.ſi quis legatũ.in ſi.ff.de fal.Gl.reſpõ
g det[g]valde no.dicit gloſ.dico ꝙ nõ eſt debita verè,
h ſed quaſi debita.Tene mẽti iſtã gl.No.etiã aliud[h]
3 ꝙ quando quis†acquirit illud,quod eſt ſibi quaſi
i debitum , dicitur lucrari,[i] & iudicatur ſicut de eo
qui lucratur , ſicut hic vides.quod not. ¶ Vltimò
oppo.de l.j.§.ſed videndum.ff.de ſucceſ.edi. Sol.[f]
Fateor ꝙ poteſt admitti ex alio capite tãquam co
gnata.& vide gl.&c.

SVMMARIVM.

1 ☞Diuiſio facta cum hærede putatiuo, per igno-
rantiam non præiudicat.
2 Error præſumitur probãdo rem aliter ſe habere.
3 Teſtamentum non ſolenne quando habeatur pro
falſo & quo ad quid.
4 Obligatio aliqua an oriatur inter cohæredes,ſiue
verè,ſiue putatiuè.
5 In dubio præſumitur pro teſtamento, niſi ex in-
ſpectione contrarium appareat.

SI poſt diuiſionem.
Primò ponit theoricam. Secundò po-
nit practicam.Secunda ibi:oſtende igi[g]
1 tur apud rectorem. &c.† Diuiſio facta cũ hærede
putatiuo per ignorantiã nõ præiudicat.h.d.¶ No
ta primò quod dixi in ſummario , ſcilicet ꝙ diui-
ſio &c.¶ Secundò no.ꝙ probando aliter rẽ ſe ha-
2 bere.†error præſumitur.¶ Opp.ff.fami . ercifc.l.
cum putarem.Sol.Dicit gloſſ.ibi fuit facta diuiſio
per iudicẽ:hic extra iudicium. Iſtam communiter
tenent noſtri doct.tamen Rich. Malũ. dicit idem
in iudicio in caſu legis noſtræ:quia hic fuit produ
ctum teſtamentum quod erat falſum, vel erat nõ
3 ſolenne: †& non ſolenne teſtamentum habetur
pro falſo:vt l.iubemus.j.de teſt.in ſi.vnde ſñia re
tractatur tanquam lata prętextu falſi inſtrumẽti:

c ¶ Noſtri temporis.
Vide quæ no.Bar.
in l. militẽ de pro-
cu.& Sali.in l. non
prohibentur.j.qui
accu.nõ poſſ.Spec.
& ibi Io.An.in ti.
de accuſatore Bart.
in l.ſi.j . de iuriſdi.
om.iudi.
d ¶ Cœleſtis militię.
Adde quòd in mi
litaribus actibꝰ nõ
preſert̃ doctor mi-
litibus.Caſus eſt in
l.j.quæ incipit , ĩ ci
uilibus.ff.de off. vi
carij . & indiſtinctè
tenet Bar.in.proœ.
Digeſtorũ . in ſi.&
Pet.de Ancha.in l.
aduocati.j.đ aduo.
di.iud.
e ¶ Nolo adire. An
per iſta velba,nolo
adire , inducatur re
pudiatio? Add̃ bar.
in l.ſuus.ff. de iure
delib.& vltra alios
tex.adde l. Titius.
cum decederet . in
prin.iuncta glo. ff.
de acti.emp. quam
ſing.no.
f ¶ Iſta gl. Iſtam gl.
allegat pro ſingu.
Pau.de Caſt.in l.iu
ris ignorãtia. j. qui
admit.vide quæ di
xi in l. inter ſtipu-
lantem.§.fin.ff.de
verb.oblig.& adde
aliã glo.in l. ſi duo.
ff.de acqui.hęre.&
eam põderãt doct.
maximè Angel. &
Imo.vide quę dixi
in l.in ſuis.in ſi.pe.
colum. ff. de lib.&
poſthu.
g ¶ Gl.rñdet. Ponde
ra iſtã gl.quia pro-
batur ꝙ filius non
adimplens volun-
tatem defuncti ad
pias cauſas , priuat̃
legitima : eò quia
dicitur ꝙ eſt quaſi
lucrum ſed per hoc
priuat̃ omni lucro:
vt in §.ſi aũt.ĩ aut̃.
de eccl. tit. ergo vi
de quæ dixi in c. ſi
hæredes . de teſta.
Ludo.Ro.in conſi.
cxxiij.vbi dicit,ꝙ eſt quaſi debita:vide Bal.in l.cũ mulier.ff.ſolu .matri-
mo.vbi ponit differentiam inter lucrum & quaſi lucrum. Andre. Barba.
h ❧ *P.P.A V.P.*¶ Nota etiam aliud.Vide Alex.conſi. cclxxxiij.
in ij.col.In contrariũ vide vnũ pulchrũ dictũ relatũ per Are.cõſ.ij.col.j.
ad ſi.Et generaliter quis dicatur titulus lucratiuus,vide Bar.cũ additioni
bus ſuis in l.j.C.de impo.lucr.deſcrip.lib.x.Et de hæreditate partis an ſit
debita vel quaſi debita filio,vide Areti.in l.ſi duo.col.ij.ff.de acqui.hær.
Et de hæreditate patris,& de legitima an ſit debita vel quaſi debita filio,
vide Barba.in c.Raynutius.col.lv.& ſeq.extra,de teſta.
i ❧ POMATES.¶ Dicit̃ lucrari.Et vide Ro.cõſi.cxxv.& Aret.cõſi.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ij.col.ij.& xvij.col.
v.& Alex.xvij.col.
ij.in ſi.vol.iij.& cj.
col.pe.eo.vol. vbi
dicit, ꝙ titulus hæ-
reditatis dicitur lu
cratiuus.& do. So-
ci.primò,ad fin.vbi
pulchrè ex hoc in-
fert.

P. P A V. P.

a ¶ Duas ſolutiones. Vide Pau.de Caſt. cõſi.cclxj.ad finẽ. Bar.in trac. Minori.in v.colum.vide Aret.in l.ex parte. ff.de acqui.hæred. vbi etiam an inducatur aliqua obligatio inter hæredem & teſtatorem.

b ¶ Cohærede ſuo. Pro hoc eſt text.ꝙ qñ ſunt duo cohæredes,ꝙ quilibet capit à ſe, & non à coherede.l.inteſtamẽto.& ibi nullũ ſingu.ponderat Ange.& Bal.ff.ſi quis omiſ.cau.teſ. Nam teſtator ibi dixit:ſi Titius hæres non erit,Mæuius heres eſto,& ſic mens teſtantis ibi fuit,ꝙ caperet à Titio, aliàs verò à ſe acceepiſſet.

c ¶ Poteſt induci. Adde quod no.Bar.in l.tres fratres.ĩ princip.ff.de pac.

d ¶ Perditur. Iſtis adde quod Bal.in l.j. in xx.col.de cõfeſ. dicit:ſi cõfiteor aduerſarium meũ poſſidere,& ego poſsideo:non transfertur in eum poſſeſſio,& idẽ Bal.hic.

& quod ſolutum eſt,repetitur:vt j.ſi ex fal.inſt.l.
ſi.Ita dicit ipſe,Certè inquantũ loquitur, quãdo
teſtamẽtum productum erat falſum,ipſe dicit ve
rum:ſed quãdo alia ratione teſtamentum eſt nul
lum,non puto ꝙ verum dicat. Nã teſtamentũ nõ
ſolenne habetur pro falſo,quantum ad puniendũ
notarium,non quantum ad alia,vt d.l. iubemus.
¶ Opp.j.de teſta.l.non dubium.§.fi.Solue vt ibi.
¶ Opp.ex teſtamẽto imperfecto oritur naturalis
obligatio,vt videbitis plenè in l.cùm. quis.j.eo.
ergo ſolutũ per ignorantiã non repetitur.hic dici
a tur cõtra;quare malè.Glo.ponit duas ſol.[a] Prima
4 eſt,†quòd inter coheredes,nulla eſt obligatio:qa
vnus coheres nõ damnatur dare alteri. Vide iſtã
ſol.valde no.& credo ꝙ ſit veriſsima,licet glo.nõ
teneat eã.Gl.reprehẽdit iſtã ſol. Nã qñ ſunt verè
coheredes inter eos naſcit obligatio ciuilis, & na
turalis;ergo qñ teſtamẽtũ nõ eſt ſolẽne. oritur na
turalis obligatio.tñ nõ placet iſta reprehẽſo:nã in
ter coheredes debes cõſyderare duo.Primò eſt ob
ligatio ex ipſo teſtamẽto:& iſta nulla eſt,etiã ſi te
ſtamẽtũ eſt validum : quia quilibet capit à ſeipſo
b ſuo iure,& nõ à coherede ſuo:[b] vt l.in ſingulis.ff.
ad l.Fal.& l.ſed & ſi in cõditione.§.fi.de her.inſt.
& ideo ꝓ hereditate coheredes nõ habẽt inuicẽ.
ex teſtamẽto obligationẽ.Item debes conſydera
re inter coheredes quaſi cõtrahi.q cõtractus orit
ex cõmunione hereditatis:ex quo oritur obliga-
tio ciuilis & naturalis:et ideo ſunt producte actio
nes inuicem fami.erciſ.& cõmuni diui.tamen iſta
communio ceſſat,quãdo teſtamentum eſt non ſo
lenne,& ideo ex iſto quaſi contractu nõ põt oriri
naturalis obligatio:nec ex teſtamẽto, etiã ſi eſſet
ſolẽne,vt dictũ eſt,ergo nulla naturalis obligatio
eſt inter eos.& iſta eſt vera. Vel aliter dicit gl. hic
errauit in facto:ibi errauit in iure. Bona ſolutio
eſt iſta in ſe:tñ precedẽs eſt magis ſubtilis.¶ Que
ro,qua actione repetitur iſtud,quod eſt datum co
heredi.Gl.dicit ꝙ medietatẽ repetit rei vẽdicatio
nẽ,aliã medietatẽ per cõdictionẽ indebiti.& vide
5 gl.¶ †Vltimò no.ex hac l.ꝙ teſtamentum in du-
bio præſumitur valere:niſi probetur contrarium.
Hoc colligitur ex text.dicit enim: oſtende igitur
&c.Hoc etiam notat gl.paruula ſuper verbo,non
poſſe,hoc eſt verum:niſi vitium teſtamenti appa-
reat ex ipſius inſpectione:vt ſi in eo non eſſent ſe
ptem teſtes,vel eſſet ratum:vt l.fin.j.de edi.diui
Adri.tol.Ita debetis intelligere hanc materiam,
& ex ea poteſtis colligere multa no.vt ſ.patet.

SVMMARIVM.

1 ☞Falſa concluſio facta ſcienter, ſiue ignoranter, quando præiudicet,& nu.3.
2 Dominium ſola nuda voluntate nõ perditur: poſſeſsio verò ſic.
4 Confeſsio extraiudicium falſa, ſiue à ſciente, ſiue ab ignorante ſit facta, quantum ad tranſlationem dominij non præiudicat.
5 Dominium nuda voluntate transfertur in eccleſiam,& ciuitatem.
6 Ficta traditio non operatur tranſlationem dominij,fallit in eccleſia,& ciuitate.nu.7.
8 Confeſsio extraiudicialis facta, ꝙ fundus meus ſit tuus, ꝙ proſit ad probationem.
9 Ex confeſsione facta in vltima voluntate, ꝙ trãſferatur dominium ſine traditione.
10 Confeſsio falſa facta in iudicio quãdo preiudicet.
11 Confeſsio erronea facta in iudicio ad hoc vt præiudicet quo ad probationẽ,non requirit cauſam.

Vm falſa.

Falſa cõfeſsio cir
ca proprietatẽ rei
nõ præiudicat. h.d. ¶ Duobus modis
legit. Vno modo in eo,qui cõfitet fal
ſum ignorãter,alio mõ in eo,qui cõfitetur falſum
ſciẽter,Prima lec.tãgit in ſecũda gl. Alia lec.tãgit
in glo.vltima.Prima gl.eſt cõis ad vtranque lect.
¶ Oppo,ff,de confeſ.l.non fatetur.Solu.Dicit gl.
1 †ꝙ prout iſta lex loquitur in errante,poteſt intel
ligi duobus modis. Vno modo ꝙ errauit in facto;
alio modo ꝙ errauit in iure.Si intelligas de errore
facti,lex cõtraria nõ obſtat.Si intelligas de errore
iuris.Reſpon.ꝙ hic fuit erratũ extra iudicium:ibi
in iudicio.¶ Secũdo mõ loquit in ſciẽte,& tũc op
po.cõfeſsio facta à ſciente præiudicat:vt l.tale pa
ctum.in prin.ff.de pact.Sol.Confeſsio facta à ſciẽ
te præiudicat in his quæ poſſunt ſola volũtate in
duci:vt pactũ liberatiõis,quod ſola poteſtate,ſeu
c volũtate põt induci.[c] Ita loquitur l.ſi tale pactũ.
2 Sed perdere dominiũ†quis nõ poteſt nuda volun
tate:vt l.ſi quis vi.§.differentia.de acquiren.poſſ.
meritò falſa cõfeſsio ſcienti non preiudicat. ſecus
d in poſſeſsiõe quæ ſola voluntate perditur:[d] vt d.
§.differentia.in fi.Gl.dicit,ibi loquitur in confeſ e
ſione liberationis,quæ ſola volũtate poteſt indu
3 ci.¶ Primò quæro,que iſtarum lect.ſit vera. †Re
ſpondeo,vtraq;:ſiue ſcienter ſiue ignoranter iſta
confeſsio fiat,non præiudicat : quoniam ſi partes
vellẽt hoc facere expreſſa volũtate , ꝙ illud quod
erat paternum,eſſet maternũ:nõ poſſent.¶ Quid
ſi cõfiteor fundum eſſe tuũ:an iſta confeſsio mihi
præiudicet? Et videtur ꝙ ſic: quia partes poſſunt
hoc inducere,ꝙ fundus meus efficiatur tuus. Ta-
4 mẽ pro iſto declarãdo debetis aduertere : †quãdo
iſta cõfeſsio fit extra iudiciũ:tunc ſiue fiat à ſciẽte
ſiue fiat ab ignorante,nõ præiudicat quantum ad
tranſlationem dominij:quia nõ poteſt induci nu-
e da voluntate[e] partiũ,abſq; traditione:vt l. tradi-
5 tionibus.j.de pac.de rei ven.l.ſi ager.†Fallit in ec
cleſia & ciuitate.arg.l.vlt.ſ.de ſacroſan.ecc.Sicut
enim ſimplici donatione trãſfert dñium in eccle-
ſia:ita hac ſimplici cõfeſsiõe.¶ Plus dico: ſi duo cõ
fiterent ex certa ſciẽtia,ſ.fundũ meũ eſſe tuum,&
6 metuo nomine poſsidere:nõ trãſfert dñium:†qa
fictus titulus & ficta traditio nõ operatur tranſla-
tionẽ dñij:vt l.qui rem.§.eandem.C.locati. & ibi
7 per doc.& l.ſi aliquã rem.de acqui.poſſ.†Fallit in
eccleſia,vt dictũ eſt:prodeſt tñ iſta cõfeſsio quãtũ
8 ad probationẽ:†qa fundus meus nõ præſumit,do
nec probetur cõtrariũ.arg.l.Publia.in fi.ff.de po.
de non nu.pec.l. generaliter. ¶ Contra prædicta
9 facit ff.de do.l.ex hac ſcriptura.†Sol.Ibi fuit con
feſsio in vltima volũtate,in qua trãſfert dominiũ
10 ſine traditione. ¶ Vlterius ſi iſta†cõfeſsio eſſet fa f
cta in iudicio:ſi quidem ab errãte in iure præiudi
caret:ab errante in facto non præiudicaret:ſed po
teſt reuocari vſq; ad ſentẽtiam:vt ff.de cõfeſ.l.nõ
fatet.& l.cũ falſa.ſ.eo.& j.eo.l.error.& not.hanc
f gl.Si verò confeſsio fieret in iudicio[f] à ſciente.tũc g
g perinde eſt ac ſi in rei vendi.eſſet condẽnatus.[g] Ca
ſus eſt in l.certũ.§.j.ff.de confeſ.qui caſus eſt no-
tabilis multũ.¶ Quæro,quando iſta confeſsio ſit
in iudicio,vtrũ requirat cauſam ad hoc vt proba-
11 tionem inducat.Breuiter dico†ꝙ non.Ita tenent h
h docto.[h] ſicut enim in libello , qui formatur in rei
vendicatione non requiritur cauſa : eadem ratio-
ne,& in confeſsione ſufficit,ꝙ quis confiteat fun
dum eſſe meum:& cauſa nõ requiritur: vt l.& an
eadem.§.exceptiones.de excep.rei iudi.

I nõ tranſactionis.

Breuiter h.d. Qui ſoluit indebitũ,il-
lud repetit , ſoluto prius eo quod de
bet.h.d.Hic non ſunt alia.

SVMMARIVM.

1 ☞Creditor adhibitus in præparatorijs iudiciorũ quando reuocetur.
2 Mulier,quæ confitendo errauit in præparatorijs iudiciorum,quando iuuetur Velleiano,& quando beneficio huius legis.
3 Confeſsio erronea facta in poſitionibus , reuocatur vſq; ad ſententiam:& etiam poſt ſententiam quando eſſet facta perſuaſione aduerſarij.nu.8.
4 Error,quando eſt expreſſus in ſententia,poſt ſententiam reuocatur.
5 Ob delictũ aduerſarij,qui falſas allegationes produxit,cõfeſsio erronea poſt ſententiã reuocatur.
6 Item reuocatur in alia cauſa.
7 Item reuocatur propter iuſtam ignorantiam , ex clauſula generali.
9 Confeſsio erronea facta circa deciſiua totius negotij,reuocatur etiam beneficio huius legis.

Si vigore

e ¶ Nuda voluntate. Et vide q̃ not.Bal. in l.ad probationẽ in ver.quæro ſi inſtrumẽtũ. C. loca. Adde quæ no.Cy. in l.nõ nudis. & in l.non epiſtolis.j.de prob.Et ad limitationẽ eorũ que hic habẽtur, vide quæ no.Bar.in l.cùm teſtamentum.ad fi.j. e.vbi in his quæ ſolo cõſenſu cõficiuntur in hypothecaria &c. nocet ſola confeſsio , per do. Anto.in c.fi. de cõfeſ. Quid ſi confiteor fundum cẽſualẽ eſſe,nũquid mihi plenè præiudicet in iure cenſus? Dic ꝙ ſic , ſecundũ Bal.in l.ſi certis annis.j.de pact. Facit l.ſi cẽſualis.ibi Bal. j.de dona.

P. P A V. P.

f ¶ In iudicio. Quòd in iudicio valeat,dixit etiam Bar. in l. rura.C.de omni agro deſer.lib.xj.

g ¶ Eſſet condemnatus. Adde text.& ibi no.Bar. in l.rura.de omni agr.deſer.lib.xj.

h ¶ Tenẽt doct. Adde glo.not. in l.j.in fi.de interrog.acti. & Cy.in l.generaliter,C.de nõ nu.pe. ibi vide Bal. & do. Anto.etiam in c.fi. de confeſſ. & quæ no.Bar.& quæ ibi dixi in l.nuda.ff.de do . adde tamen ꝙ confeſsio ſine cauſa facit aliquã preſumptionem. Tex. eſt not. ſecundùm intellectum glo.in l.inſtrumẽta. C.de proba.licet Specu. voluerit, ꝙ faciat ſemiplenam probationem in ti.de cõfeſ.§. nunc videndum.verſi.ſed nunquid ſemiplenam.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶Reuocari. Cautelā aūt ad reuocandū errorē, vide per Bar. in l. de ætate. in ſi. de interrog. actio. Et in materiā vide quod no. ſcripſi poſt Bar. in l. ij. §. quod obſeruari. de iur. calum. & Bar. in l. poſt legatum. in prin. ff. de his quib. vt indig. & quod hic dicit̃, ꝙ error nō pōt reuocari ipſo iure, ſed per reſtitutionē ſic. l. fideicōmiſſum. ff. de cōfeſ. hāc l. limitat in ſi. lect. ſuæ. & vide per eundē. & not. etiā ꝙ tā pars, quā teſtis incōtinē ti pōt reuocare errorē ſuū, etiā circa probationē erroris. ſecus ſi ex interuallo: vt no. Bal. in l. edita. j. de edē. in xxxij. col. alle. Bar. in l. poſt legatū. de his quib. vt indig.

10 Si vigore confeſsionis erroneæ ſit factū præceptū à iudice, tale præceptū & cōfeſsio reuocari poteſt.
11 Item reuocatur quando eius vigore eſſet factum præceptum guarentigiatum à notario.
12 Error adhibitus in iudicio, in omittendo, vſq; ad ſententiam reuocatur.
13 Si poſt terminum datum ad producendas exceptiones, aliquid ad notitiam tui ſuperuenit, poterit poſt terminum produci.
14 Error an probetur probando rem aliter ſe habere

ERror facti. Duas regulas ponit: vnā affirma
tiuā: aliā negatiuam. Affirmatiua eſt
a iſta: error facti pōt reuocari[a] ante latā
ſentētiam: & ſic nō nocet. Negatiua eſt: Error facti
poſt latā ſnīam nō pōt reuocari: & ſic ſentētia
nō pōt reſcindi. Alia regula eſt ibi: nā cauſa deciſa,
&c. ¶ Ad euidentiam noſtrarū glo. debes ſcire:
quod habes primā glo. magnā quæ eſt additio. &
iſta reſpicit primā regulam. Item habes ſecūdam
gl. quæ eſt antiqua, & illa reſpicit ſecundā regulā.
Item debes ſcire ad euidentiā: ꝙ lex iſta legit̃ duo
bus modis principaliter. Vno modo in errore facti
adhibito in iudicio. Secundo in adhibito extra
iudiciū. Item prima lect. ſubdiuiditur in quatuor.
Primò quādo eſt erratū in præparatorijs iudiciorum.
Secundò quādo eſt erratum in his, quæ ſunt
deciſiua partis. Tertiò quādo eſt erratū in his, quę
ſunt deciſiua totius. Quartò quando eſt erratū in
1 omittendo. ¶ †Prima lectura eſt, quādo eſt erratum
in præparatorijs: vt puta in aliqua interroga
tione, quæ fit ante lit. conteſt. per ti. de interroga.
actio. ¶ Ad iſtam op. ff. de interro. acti. l. de ætate.
§. ſi. Gl. ſoluit ꝙ ibi dixit falſum ex certa ſcientia
hic per errorē. Non videtur bona ratio: quia text.
ibi dixit maximè & ſic implicat idē eſſe ſi ignora
ret. Dic ergo ꝙ ſi ponimus ibi ignòraſſe, fuit talis
ignorātia, quæ cadit in latam culpam. ¶ Item op.
de l. ſi mulier in iure. ff. ad Velle. vbi ſi mulier fuit
2 cōfeſſa ſe hæredē, †ꝙ pertinebat ad præparationē
iudicij vt ibi dicit̃ ꝙ iuuabitur Velleiano. ergo
innuit ꝙ de iure cōi non iuuabatur. Dicit glo. imò
nō iuuat̃: quia habet illud remediū, & etiā remediū
huius legis. Vel dic ꝙ ante ſentētiā habet duplex
remedium: mulier ſcilicet Velle. & huius l.
poſt ſentētiā habet remediū Velleia. tantū. ¶ Ter
tiò op. extra gl. de l. is qui ſe obtulit. de rei vendi.
& l. qui ſe. de peti. hære. Sol. Ibi vult pœnitere an
te lit. cōteſt. nō poſt. ſimiliter. poſt lit. conteſ. non
poſſet, niſi de errore doceret, per hāc l. Et hoc exa
mina vt dixi in l. nō fatetur. circa prin. ff. de confeſ
ſis. ¶ Secūdo modo legitur, quando erratum eſt in
his, quæ ſunt deciſiua partis: vt puta in aliqua po
ſitione. exemplum in l. cūm falſa. §. eod. agebatur
hypothecaria. īter alia fuit facta poſitio ꝙ res erat
3 materna: & ille cōfeſſus eſt. †iſta cōfeſsio non decidit
totā litē, ſed partē iſto caſu admittitur reuo
catio vſq; ad ſententiā, &c. ¶ Ad idē opp. j. de er
ro. aduo. l. ſi. Solue vt ibi: q̃a illud ideo, quia intra
triduum fuit lata ſnīa. ¶ Oppo. de confeſ. l. ſi is cū
quo. Solu. Ibi loquitur in his litibus, quę agebāt̃
per inficiationem: ideo non admittitur reuocatio
etiam ante ſententiā: & iſtę opi. ſunt in ſi. gl. quę
reſpiciūt primā regulam. ¶ Ad iſtam eādē lec. op
po. & videtur ꝙ poſt ſententiam poſsit reuocari
4 talis †error: vt l. j. j. de erro. cal. Sol. Ibi erat expreſ
ſus error in ſententia: & ſic ſententia: nō valebat.
Oppo. ad idē de l. ſi. j. de reb. cre. & ſi ex fal. inſtru.
per totum. Sol. Ibi ſpeciale propter delictū aduer
5 ſarij †q falſa inſtrumēta vel falſas allegatiōes pro
duxit. ¶ Oppo. j. ſi aduer. rem iud. l. ij. Solu. vt in
glo. Item opp. j. de furtis. l. ſi. §. ſi autem. Glo. di
cit & bene, ibi reuocatur error in alia cauſa. Vnde
6 ſicut ſententia in alia cauſa nō pręiudicabat: † ita
non impedit reuocationem erroris. Oppo. ff. quā
do actio de pecu. eſt annalis. l. j. §. ſi. alias l. ij. Solu.
Dicit gl. ibi erat cōmunis error. Iſta ſol. ſatis pla
7 cet. Vnde ille, † qui errauit, habuit iuſtā cauſam
ignorātię, ꝓpter quā potuit reſtitui etiā poſt ſen
b tētiā ex clauſula generali[b], ſi qua mihi iuſta cauſa
eſſe videbitur. Dat gl. ibi aliam ſol. ꝙ errauit per
ſuaſione aduerſarij. quę ſol. etiam eſt multūm no.
Nam ſi poſitioni factę ab aduerſario tu reſponde
res: credo ꝙ etiam poſt ſententiā potes illam re
uocare per beneficiū reſtitutionis in integrū: nam
fuiſti læſus: quia credidiſti illi ponenti: ſecus ſi tua
8 ſponte cōfitearis, nō eo ponente. ¶ †Opp. de l. ha
bebat. in prin. ff. de inſtito. Glo. dicit, ibi non no
cet error in illa cauſa. Doct. dicūt ꝙ ibi eſt eadem
cauſa & eadē actio, ſed qualitas actionis mutatur,
ſ. illa adiectio, inſtitoria, &c. vnde dicūt ꝙ admitti
tur; per teſtes ad probandum contrarium, per reſti
tutionem in integrum. Diſtingue circa hoc vt di
xi in d. l. nō fatetur. ¶ Tertio modo poteſt intelli
gi de errore adhibito circa ea quę ſunt deciſiua to
tius: vt quādo ego cōfiteor tibi totā petitionē tuā.
c Iſta lect. non colligitur[c] ex verbis glo. tamē colli
gitur ex dictis Iaco. de Are. & videtur ꝙ iſto caſu
hæc lex non habeat locum. Nam confeſſus habe
tur pro iudicato & cōdemnato: vt j. de cōfeſ. l. j. &
l. proinde. ff. ad l. Aquil. ergo de errore non poteſt
cōqueri: quia ſtatim ſentētia habetur ꝓ lata: & di
ſtinctio huius l. nō videtur habere locum. Do. Ia.
Butri. tenebat ꝙ etiam in his, quæ ſunt deciſiua to
tius, habeat locū lex iſta: & illud quod dicitur, cō
feſſus habetur pro iudicato. verū eſt: quia habetur
pro iudicato, ſi cōfeſſus ſit ſciēter. Ita intellige gl.
in l. j. §. de cōfeſ. Pro prima opi. videtur caſus in l.
poſt rem. ff. de re iud. Pro opin. quam dixi eſt ca
ſus in l. pe. ff. eodem. Iſtud puto verum. Non ob
ſtat l. poſt rem. quia debet intelligi vt dixi de con
9 feſsione emiſſa à ſciente. ¶ † Sed iuxta hoc quæ

※ P. P. A. V. P.

a ¶ Reuocari. Vide vnū caſum, quo cōfeſsio erronea non poteſt reuocari. per Ro. ſingulari cccij. inci. tu habes. Item vide aliū caſum in materia in ſing. ccclxxv. inci. ſentētiā & diffinitionem erroris, vide per Bal. in c. j. in j. col. quib. mod. feu. amit. Itē nota ꝙ erroris reuocatio nō permittat̃, niſi refectis expenſis: Bar, in l. iura. ad ſinẽ. C. de omni agro deſer. lib. xj. Sequitur Feli. in c. ad audientiam. in pe. char. in ver. cogitabā. extra, de reſcri. vbi allegat alia ſimilia, prout etiā ſcripſi ad Bart. in l. non ignorat. C. de fructi. & lit. expen. An autem cōfeſsio tāquā erronea poſſit reuocari poſt lapſum terminū præcepti facti in confeſſum, Bal. cōtra Bar. tenuit ꝙ ſic. Refert Cōmen. cōſi. clx. in prin. Et ibi etiā ꝙ nō poſsit reuocari, ſi poſt factā primā cōfeſsionē, puta in inſtrumēto poſtea in iudicio idē repeteret, & confiteret̃. An autē reuocans cōfeſsionē tanquā erroneā, debeat probare errorē, vide. Feli. in c. prętetea. in j. co. extra, de teſtib⁹ cog. Itē ꝙ cōfeſsio facta corā iudice incōpetēti poſsit reuocari abſq; eo ꝙ probetur error, vide Iaſ. in l. magiſtratibus. in ij. co. in. ij. limitatione. ff. de iuriſ. om. iud. & dixit ſe dixiſſe hic. An aūt cōfeſsio facta ſuper crimine poſsit reuocari & quomodo, vide Areti. conſi. cxlvij. maximè. in j. col. Itē poteſt error reuocari etiā per hæredē, vide Iaſo. in l. cūm teſtamētum. prope ſi. j. eo. Item quomodo in criminalibus poſsit reuocari vel declarari, vide Are. in c. cū dilecti. in x. notab. in pe. & vlt. col. de accuſa. Itē in materia erroris, ꝙ toleretur error, & ꝙ quis potuiſſet de facili certiorari. licet ſit ſecus in dubietate: vide Iaſo. in l. ſi per errorē. in iij. col. in iij. notab. de iuriſ. om. iudi. Item circa reuocationē erroris multa ponūt Iaſon & Moder. hic & Iaſon in l. j. j. de errore calc. Itē adde ꝙ incontinenti pōt reuocari cōfeſsio etiā nō probato errore, niſi eſſet acceptata per partē aduerſam: quia deberet tunc probare errorem, vide Alex. in l. quicquid adſtringendæ. in vltima col. ff. de verb. oblig. Vide eundem cōſi. xl. in prin. & xcij. in v. vol. in pe. col. Vide Feli. in c. præterea. in j. col. de teſtib. cog. Et aduerte ꝙ Alex. in d. cōſi. xcij. præſuppoit ꝙ poſsit reuocari cōfeſsio acceptata probando errorē. Sed Roma. cōſi. ccccxxxiij. ad finem. indiſtinctè tenet ꝙ nō poſsit reuocari poſtquā eſt acceptata, quaſi trāſiuerit in cōtractū. Et Alex. in dictis locis poteſt intelligi quādo incōtinenti reuocaretur: quia tunc ſit diſtinctio, de qua per eū ſecus ſi ex interuallo. Vide tamē omnino Cepolā cautela xcix incip. cōfeſsio quædā vbi cōcurrentib⁹ duobus vult quod nō poſsit reuocari, ſcilicet ꝙ ſit acceptata. Itē quod ſit ſtatutus terminus ad opponēdum cōtra ipſam cōfeſsionē, vt per eū. Quid autē de cōfeſsione geminata, vide Roma. cōſi. cccxlvj. in ij. col. Iaſo. in d. l. j. j. de errore calc. Itē quid de cōfeſsione iurata, vide Roma. cōſil. cccxcj. Itē an poſt cōcluſionē in cauſa poſsit reuocari, vide Roma. in d. cōſil. ccccxxxiij. Quid autē qñ eſt datus terminus ad deliberādū, & quis deliberat⁹ fatetur, an poſsit reuocari, vide Ro. in d. cōſil. cccxlvj. & conſil. cccxcj. qui eſt contrarius: vide Fel. in c. cū venerabilis. in ij. col. de exceptio. cōcludētē ꝙ ſic. & moder. vbi ſ. & hic Quod tñ intellige vt per Iaſo. hic, in vltim. col. Itē intellige dūmodo cauſa erroris in ſpecie allegetur, ſecūdum Bal. hic in pen. col. ad finē. Itē quomodo poſsit cōfeſsio iurata prætextu erroris reuocari: vide Sali. in c. cūm dilecti. in x. notab. de accu. Itē ꝙ poſitionis reſponſio erronea poſsit reuocari probādo rem aliter ſe habere, etiā in facto proprio, vide Alex. cōſi. xlvij. vo lu. j. col. pe. ad finē.

b ¶Clauſula generali. Adde Bar. in l. j. ī ſi. prin. ff. de eo. ꝓ quē. fac. erit Sed an iſtud ſit verum, gl. in c. ſi. de iureiu. lib. vj. dixit relatis multis opi. ꝙ rñſio circa poſitiones poteſt reuocari, ſi doceat̃ de errore alle. Gul. Durā. in Specu. in ti. de depoſito. Sed Bar. hic vult ꝙ licet nō reuocetur erronea: tamē ſemper poteſt reſtitui tāquā ductus perſuaſione aduerſarij: ꝙ ſi eſſet verū, ſequeret̃ ꝙ nunquā reuocarētur reſpōſiones poſitionib⁹ factæ: quia poſſet peti reſtitutio. & ideo Bal. videt̃ tenere cōtrariū in l. de tute. de in inte. reſt. & etiā hic tenet cōtrarium, & magis expreſsè, videlicet ꝙ niſi expreſſè appareat de dolo aduerſarij ponentis iſtud dictum, aliter non procedat vt videtur velle Inn. in c. cūm cauſam. de appel. De hoc dicto etiam vide aliquid per Imo. in l. ſi. §. iuſſus. de app. Et ad gl. in d. c. ſi. de iureiurā. vide Inn. in c. cūm venerabilis. de excep. & in c. cūm olim. & per Bal. in l. edita. j. de eden. in xxxiij. col. verſi. ſæpe accidit. vbi omnino vide. & ibi ponit de eo qui errauit ponendo an poſsit corrigere.

ADDE quando confeſsio facta iudicialiter in actis, vel poſitio poſsit prætextu erroris corrigi, vel reuocari, Roma. conſi. ccccxxv.

c ¶Non colligitur. Imò dicit, ꝙ colligitur de contrariu. quod gl. facit ff. de confeſ. l. ſi is. ſecundūm do. Franciſ. de Rampo.

a ¶Pro facta in iudicio. Vide Bart. in l. poſſeſsio quoq;. §. & ſi poſſeſsio. ff. de acqui. poſ. & Bart. in l. non fatetur. in fine. de cõfeſsis. & Bart. in l. iubemus. §. ſanè. de ſacr. ſan. eccle.

b ¶Pone caſum. Ad de no. ſecũdũ Inn. in c. cũ olim. in fin. de cenſibus. ꝙ licet contra confeſsionẽ quis admittatur ad probandum cõtrarium, vt hic tamen cõtra inſtrumenta quę produxit non admittitur. nec mirum: quia plus eſt probatio inſtrumẽtorum quã confeſſio, ſecundũ eum. Vide tu Barto. in l. poſt legatum. in fi. ff. de his quib. vt indi. & dixi in l. nõ fatetur. ff. de confeſ. Alex.

✠ *P. P A V. P.*

c ¶Ne paſsim. Nunquid iuris ignorantia excuſet mulierẽ ab inceſtu, & de quibuſdam alijs, vide Rom. cõſil. cccccvj. Nunquid autem iuris ignorantia excuſet muliere, militem & ruſticum ab excõicatione, vide Roma. in d. conſil. cccccvj. Viđ de materia quomodo iuris error excuſet mulierem vel ruſticũ: & quid ſi nõ cõſuluerint peritiores, Iaſo. in l. iuris ignorantia. C. qui admit. per totum.

d ¶In muliere. Ignorantia iuris facilius præſumitur in fœmina quã in maſculo: vide Bar. in l. nõ fatetur. pe. colũ. ff. de confeſ. & quod no. Bald. in l. pe. C. de his qui ſibi adſcri. & vide Bar. in l. j. § . nunciatio. in vltima col. de ope. no. nun. & quæ ibi dixi.

e ¶Sunt mulieres. Quærit Bald. in l. ſcripturę. C. de fid. inſtru. quid ſi mulier, vel ruſticus ꝓduxit duo inſtrumẽta cõtraria: vtrũ habeat locum diſpoſitio illius l. videlicet ꝙ neutri credatur: vide ibi. & refert Ioã. An. in c. cũ Ioannes. de fide inſtru. ꝙ in muliere & ruſtico nõ poteſt eſſe ſimplicitas vbi eſt cõtrarietas. & ideo ſi eſſent ſibi contrarij in teſtimonio, puniuntur & nunquã mulier & ruſticus excuſantur ab actu quẽ faciunt clã, ſecundũ Bal. per illã gloſ. in l. j. j. de interdi. ma. & adde ꝙ nõ ſubuenit̃ mulieri ignorãti ius, in quaſi lucro ſicut nec in lucro, nec in quaſi debito: vt colligit̃ ex no. ſ. eo. l. ſi emã. & ibi gl. & ibi Bar. & doc. & Bal. in l. iuris ignorantia. in princ. j. qui admit. & in materia vide Bald. & quę dixi l. j. C. de interdi. ma. Alexan.

ro: quid dices ſi poſt cõfeſsionem factũ eſt præceptũ, de quo loquitur l. ſi debitori. ff. de iudic. Certè puto idẽ: quia iſtud præceptum nõ eſt condẽnatio, nec eſt ſententia, ſed magis pertinet ad executionẽ. Vnde iudex volẽs exequi cõfeſsionẽ, quæ executionẽ meretur, vt l. j. j. de confeſsis. facit prę
10 ceptum de ſoluendo &c. ¶†Et eodẽ modo dico in inſtrumentis guarentigionatis, quæ fiunt per Tuſciam: vbi notarius ex authoritate ſibi conceſſa facit præceptum partibus, ꝙ obſeruent contenta in inſtrumento: quia puto ꝙ talis confeſsio ha-
a beatur pro facta in iudicio.[a] & eodẽ modo veniũt
11 reuocãdæ alię cõfeſsiões factę in iudicio. ¶†Quarto modo põt intelligi de errore adhibito in iudicio in omittẽdo: vt ſi per errorem omiſi aliquã exceptionẽ dilatoriã vel peremptoriã, vſq; ad ſentẽtiã poſſum reuocare, non poſt. Hoc dicit hæc lex.
b Vide gl. quæ incipit, pone caſum[b] in l. cũ putarẽ. Iſtam lectu. tene mẽti: quia ſi poſt lit. cõteſta. vel poſt lapſum termini dati ad producẽdũ exceptiones, ſeu producenda iura, ſuperuenit ad tui notitiã aliquid quod prius ignorabas: per ignorãtiam facti potes excipere poſt terminũ. Hic eſt tex. ex-
12 tra, de excep. c. paſtoralis. ¶†Oppo. & videtur ꝙ poſsit opponi etiam poſt ſententiam: vt ſ. eo. l. j.
13 Solue vt ibi dixi. ¶†Secunda lectu. principalis in hac lege eſt de errore adhibito extra iudicium: & hoc ſentit illa gl. parua: ibi etiam in indebito ſoluto. Secũdũ hoc habes caſum huius legis ſatis clare. Domini, error extra iudiciũ adhibetur quandoq; in cõfeſsione circa realia iura: de quo tetigi in l. cũ falſa. ſ. eo. tangam etiam j. l. proxi. Quandoq; iſte error adhibetur circa alia: & iſta eſſet longa materia, quam gl. tractat in l. regula. ff. eo. & Dyn. in c. ignorantia. de reg. iu. lib. vj. & ideo hic nõ tango. De errore verò adhibito extra iudiciũ, dicam in l. cũ quis. j. eo. ſufficit quod examinaui hic de erro-
14 re adhibito in iudicio. ¶†Qualiter etiam iſte error probetur, tetigi in l. ſi poſt diuiſionẽ. ſ. eo. Et gl. tangit in l. de ætate. §, qui iuſto. de interro. act. & de prob. l. cũ de indebito. & l. non fatetur. ff. de confeſ. quæ gl. omnes vidẽtur velle ꝙ probando hoc aliter ſe habere probetur error. In cõtrariũ faciunt no. in l. ſi res. de lega. j. de noua. l. ſi quis delegauerit. Aliæ gl. diſtinguunt, an illud, ſuper quo eſt erratum, dependebat ex facto proprio, vel alieno: dixi plenè in l. non fatetur. de confeſ. non dico modò: quia non poſſum complere lectionem.

SVMMARIVM.

1 ☞Voluntas errantis eſt nulla.
2 Si aliquis ſcienter confitetur aliquem libertũ, qui erat ſeruus, an ſeruus ſit liber.
3 Verba enunciatiua fauore liberationis inducunt diſpoſitionem, quãdo principaliter ſunt propter ſe emiſſa. nu. 4.
5 Pactum inter dominum & ſeruum, ꝙ valet, quando præcedit naturalis obligatio.
6 Manumiſsio ꝙ poſsit fieri in quolibet loco.
7 Iura realia quę poſſunt ſolo cõſenſu induci & tolli: ꝙ per ſolã cõfeſsionẽ factã à ſciẽte inducuntur.

CVm teſtamẽtum. Hoc breuiter dicit cũ ſeq. Verba enũciatiua erronea, & ꝓ libertate nõ inducũt diſpoſitionem. hoc dicũt iſtæ duæ leges. ¶Ad euidẽtiã debes ſcire quod dixi in ſummario. ¶Se-
1 cundò no. ꝙ errãtis voluntas † nulla eſt. Simile de iuriſdi. om. iudi. l. ſi per errorẽ. ¶Op. ff. ad l. fal. l. j. §. ſi legatarius. Sol. gl. ibi præiudicat ſibi in poſſeſſione: quia perdidit interdictũ quorũ legatorum. non in proprietate. ¶Circa has leges format̃ vna
2 quæſtio: † quęro qđ ſi ſciẽter cõfeſſus eſt iſtos eſſe libertos, cũ eſſent ſerui: an erunt liberi? Circa hoc Guarnerius poſuit vnã ſuã gl. quæ dicit ſic: Cũ ex ignorãtia deficit id, quod fieret à ſciẽte, vt fuit hic pactũ, aliàs delictũ. ita dicit gl. quę gl. expoſita ſecũdũ vnũ modũ dicit, ꝙ verba illa prolata à ſciẽte inducerẽt libertatẽ. ſecũdũ aliã expoſitionẽ dicit totũ econuerſo. Et vt intelligas, iſta diuerſitas eſt ex quadã cõſtructione grãmaticali. nã illud relatiuum quod, poteſt referri, vt ſit ſuũ antecedẽs id quod fiet à ſciẽte. Itẽ põt intelligi vt ſit ſuũ antecedẽs tota illa oratio, hic deficit: qđ ſi fieret à ſciẽte. Iſtas expoſitiones videatis in gl. quia ſunt claræ: & poſtea videbimus q̃ erit magis vera arguamus pro vtraq; parte. Primò, ꝓ prima expoſitiõe facit hic tex. à cõtrario ſenſu, vbi dicit: ſi nõ ipſius acceſſerit iudiciũ. Itẽ ꝓ hoc facit, q̃a in liberatiõi-
3 bus † verba enũciatiua inducunt diſpoſitionẽ: vt l. tale. in prin. ff. de pac. Et iſtam primã tenet hic gl. pro alia opi. facit. nã pactũ inter dominũ & ſeruũ nõ valet: vt l. interpoſitas. j. de trãſac. & l. cũ affirmes. de lib. cau. Vnde iſta verba nõ inducunt liberationẽ de præſenti: nec de futuro obligant dñm. Et iſtam opi. tenuit Io. quã opi. videt̃ tenere gl. in l. ſeq. & vide gl. Pro hoc facit: quia in perdẽdo dominiũ. cõfeſsio facta etiã à ſciẽte nõ prę iudicat: vt ſ. eo. l. cũ falſa. ſecũdũ vnã lec. Pet. & Cy. hic eum referens tenet iſtã ſecũdã opi. dicens, ꝙ manumiſſio ſeruorũ vel fit in teſtamẽto, vel in eccleſijs: vt ſ. de his qui in eccle. manu. l. j. & ij. Ego puto opi. gl. eſſe verã, tã in hac lege quã in l. ſeq. nam verba enunciatiua ad liberationẽ inducũt diſpoſitionẽ:
4 † vt dixi per l. tale pactum. in prin. de pac. Hoc eſt verũ, ſi proferant̃ principaliter propter ſe. Ita loquitur gl. huius legis. Secus ſi proferantur principaliter propter aliud. Ita loquit̃ gl. l. ſeq. Facit ad hoc. j. de teſt. nul. l. ex his. quod plenè not. in l. ex hac ſcriptura. ff. de dona. ¶Ad cõtraria rñ. nõ ob-
5 ſtat † ꝙ pactũ dandæ libertatis inter dñm & ſeruũ non valet: quia illud verũ, niſi præcedat naturalis obligatio: tũc enim valet. Ita loquit̃ hic. Ita intelligit gl. tua no. quã tene mẽti. Nõ obſtat ſ. eo. l. cũ falſa. quia ibi loquit̃ in trãſlatiõe dominij facienda in alium: quod nuda volũtate fieri nõ poteſt: ideo non nocet falſa cõfeſsio. hic loquitur de dñio perdendo per cõfeſsionẽ libertatis, quod fit ſola volũtate vtriuſq; partis: nec eſt opus alio facto. Non
6 obſt. qđ dicit † Pet. in duobus locis fit manumiſſio: q̃a imò in quolibet loco põt fieri: vt habetis j. de Lati. liber. tollẽ. l. j. ¶Ex prædictis dico, & do tibi vnũ regulã, quæ limitat ea, quæ dixi tibi in l.
7 cũ falſa. ſ. eo. † ꝙ iura realia quæ poſſunt ſolo conſenſu induci, & tolli, vt hypotheca: vt ff. de pign. act. l. j. per ſolã cõfeſsionẽ factã à ſciẽte inducerentur circa rẽ ipſius cõfitentis, per ea quæ dixi in hac lege. Nec obſtat. l. cũ falſa. quę intelligitur qñ agebatur hypothecaria: quia ibi cõfeſsio nõ erat facta circa ius hypothecæ, ſed circa quoddam adminiculũ ipſius, ſcilicet circa proprietatẽ. Non ſunt alia.

QVamuis. Iſta Lex dicit idem quod lex: ſi emancipata. ſ. eo. Non habetis hic alia.

SVMMARIVM.

1 ☞Ignorantia iuris facilius præſumitur in muliere, quàm in maribus.
2 Mulieribus errantibus in iure, quibus caſibus ſubueniatur magis quàm minoribus.

c NE paſsim.[c] Hæc eſt ſubtilis, & difficilis lex. Breuiter dicit Mulierib⁹ nõ ſubuenit̃ propter iuris ignorãtiã vltra quã maſculis, niſi in caſib⁹ à iure expreſsis. h. d. ¶Op. quia ſecũdũ hoc videt̃, ꝙ mulieres ſint deterioris cõditiõis, quã viri. Nã regula eſt ꝙ maſculis in damnis ſubuenit̃ ꝓpter iuris ignorãtiã: in mulierib⁹ verò dicit̃ hic, ꝙ eſt caſuale: vñ videt̃ obſtare ff. eo. l. error. in fi. Gl. dicit, et bñ, ꝙ mulieres iuuant̃ in oĩb⁹ caſib⁹, in q̃bus iuuant̃ mares, & vltra illos in caſibus à l. tm̃ expreſsis: qui aũt ſunt illi caſus, gl. hic multos enumerat, q̃ ad propoſitũ nõ faciunt. ¶Et ideo pro declaratiõe gl. debes ſcire, quia qñq; tra-
1 ctat̃ † de p̃ſumptiõe ignorãtiæ iuris: & iſta facilius
d præſumit̃ in muliere[d] quã ĩ maſculo: & hoc eſt indiſtinctè verũ. Ita loquit̃ ff. de adul. l. ſi adulteriũ cũ inceſtu. §. j. & ff. de ꝓba. l. cũ de indebito. §. j. de edẽdo. l. j. §. fi. de iure fiſci. l. ij. in fi. ¶Qñq; tractat̃ de ſubueniẽdo mulierib⁹, nõ ideo q̃a errauerũt in
e iure: ſed ideo q̃a ſunt mulieres:[e] & in iſtis caſibus loquit̃ ff. ad Velle. l. j. & l. ſi ſine. C. eo. q ſatiſd. co.

✠ ¶Pro concordia. Aduerte ꝙ medij temporis tantũ interuſuriũ habetur in conſyderatione, quando repetitur indebitè ſolutũ ante tẽpus. Ita Bar. in l. ſi ſocer. §. Lucius. ff. ſol. mat. Contrarium dicit d. Alex. voluiſſe in apoſtillis in hac l. cũ quis. in vij. col. verſi. reſpõdeo, iſtud plus propter. & in l. j. colũ. fi. ff. de condi. in de. Tu dic Bar. non loquitur in d. §. Lucius præciſè, de interlocutoria: nam Bar. ibi dicit, ꝙ mulier poterit petere propter interuſurium medij temporis: ſed non dicit tãtùm propter illud, vel aliter loquitur in caſu ſpeciali dotis, quæ dos continet plura alia priuilegia: vt per docto. in l. j. ff. ſol. mat. & in q. ſalubriter. de vſur.

l. de

l.de die.§.minori.ſolu.matr.l.ſi cùm dotē.§.ſi mulier.¶Quandoq; poni
2 tur ꝙ mulieres errauerunt in iure:an†eis ſubueniatur eo caſu,quo nō ſub
ueniretur maſculis.& in iſto caſu loquitur hæc lex,quæ dicit ꝙ eis nō ſub
uenitur niſi in caſibus in lege expreſsis.In lege autē ſunt expreſsi.ff.ad.l.
Cornel.de fal.l.diuus.§.quod tamen.& ad Turp.l.j.§.accuſationem.in
fina.& l.mulier,&c.

SVMMARIVM.

1 ☞Species indebiti quòd ſunt quatuor.
2 Debitum ex Falcidia quòd defalcatur de legato,dicitur indebitum ciui-
liter ſed naturaliter debitum.& nu.3.& nu.12.
4 Falcidia reſecat ipſo iure quo ad dominium, non quo ad obligationem
naturalem.& etiam nu.2.
5 Quod defalcatur per Trebellianum dicitur naturaliter debitū.& nu.12.
6 Quod defalcatur ratione legitimæ portionis debitæ filio, vel patrono,
nullo modo eſt de iure debitum.
7 Debitū ex teſtamēto minus ſolēni,dicitur debitum naturaliter.& nu.8.
9 Ille naturaliter tenetur,qui de iure gentium tenetur.& nu.22.
10 Obligatio naturalis.quandoque etiam abſque conſenſu contrahitur.
11 Obligatio ciuilis & naturalis,quādo oriatur ex eo ꝙ peccat in forma ſui.
13 Verus debitor abſolutus per ſentētiam,remanet ciuiliter, & naturaliter
obligatus.& dicitur indebitum id,quod debet ope exceptionis.
14 Exceptio rei iudicatæ,eſt exceptio iuris & facti,non iuris.
15 Obligatio naturalis quando ſit.ꝙ poſsit actionem producere.
16 Abſolutus per ſententiā q̄n remaneat naturaliter,& ciuiliter obligatus.
17 Indebitum ciuiliter,& naturaliter tantum debitum,ſi ſoluatur per erro-
rem,quando poſsit repeti.
18 Titulus de condictione indebiti,continet in ſe quandam cauſam reſtitu-
tionis.
19 Compenſatio ꝙ non admittitur contra repetentem indebitum.
20 AEquitas in ſpecie præfertur æquitati in genere.
21 Soluens per errorem indebitum naturaliter,ſed ciuiliter debitum,quan-
do repetat.& nu.26.
22 Ex chirographo,& ſic ex obligatione literarum, ꝙ oriatur actio ciuilis
ante biennium.
23 Imperator poteſt producere actione abſq; aliqua obligatione.
24 Pactum de non petendo,an tollat actionem etiam ciuilem.
25 Ex ſententia condemnatoria oritur obligatio ciuilis:ſed non naturalis.
27 Soluēs per errorē indebitū ciuiliter,& naturaliter,quibus caſibus repetit.
28 Exceptio Macedoniani, & Velleiani ſunt inductæ ex moribus ciuitatis
Romanæ:ideo non tollunt ciuilem nec naturalem obligationem.
29 Soluens debitum omni iure,ſed indebitum ope exceptionis, quando poſ
ſit repeti.
30 Soluēs tutus exceptione ex epiſtola diui Adriani,ſi ſoluit,ꝙ non repetit.
31 Exceptiones inductæ ad rigorem iuris conſeruandum quæ ſint.

CVm quis ius ignorans. Duas partes habet.Prima lo-
quitur in ignorante ius.Secunda in ignorante factum.Secun-
da ibi:per ignorātiam enim.Debitum naturaliter tātū,ciuili-
ter indebitū,ſolutum per ignorantiā iuris,non repetitur:ſed per ignorā-
tiam facti repetitio cōceditur.h.d.Pone caſum in terminis ſecūdum opi.
gloſſ.quam intēdo tenere.¶Ad l.iſtam op.tutus exceptione fauorabili,
quocunq; errore ſoluens repetit:vt l.qui exceptionē.ff.de condictio.in-
deb.ſed hæres hic eſt tutus exceptione fauorabili.ergo &c.nō debet ergo
adhiberi illa diſtinctio:errauit in iure,vel in facto.Glo.in ti.gl.magnę ſol
uit,ꝙ hic hæres non erat tutus aliqua exceptione:quia nulla actione te-
nebatur:ergo exceptionē non habebat,quæ præſupponit actionē:vt l.ij.
de excep.¶Secūdò oppo.quando aliquis tractat de damno vitando,iuris
ignorantia dat repetitionem,ſicut ignorantia facti:vt l.error.ff.codē.ſed
hic hæres tractat de damno vitando:igitur ſi in iure errauit, repetere po-
a teſt.Glo.huius timore[a] in prin.tantum dicit,ꝙ iſta lex debet intelligi q̄n
quis ſoluit debitum naturaliter,ſed ciuiliter indebitum vt legatum ex te
ſtamento non ſolenni:vel legatum quod debebat defalcari per l.Falci.&
ideo ille qui ſoluit ignoranter,non certat ſimpliciter de damno vitando:
quia aliquo reſpectu ſoluit debitum,& liberatus eſt à naturali obligatio
ne:ideo adhibetur diſtinctio,quæ ponitur in hac lege.Vltramon.reprę-
hendunt exempla iſtius gl.dicentes ꝙ ex teſtamento non ſolenni legatū
non debetur naturaliter.Item dicunt ꝙ illud quod de legato defalcatur
per falcidiam non debetur naturaliter,vt ſtatim examinabo.Soluunt er-
go contrarium ſic,ꝙ hic hæres certat de lucro in caſibus poſitis ſupra.lu-
crum enim eſt ſibi retinere hæreditatem quęſitam.Sed iſta ſol.non eſt ve
ra:nam ante hæreditatem quæſitam bene certat quis de lucro:ſed poſt hę
reditatē quæſitam hæreditas cum ſuo patrimonio cœpit eſſe vnita,& di-
ci vnum patrimonium:vt l.ſed ſi plures.§.filio.de vulg.& pup. & ideo ſi
quid de iſto patrimonio minuatur patitur damnum:vt l.damnum.de dā.
infec.certat ergo hic hæres de damno.Teneamus ergo opi.gl.pro qua gl.
1 & materia tota hic poſita declaranda ſcias,†ꝙ quatuor ſunt ſpecies inde-
biti.quoddam eſt indebitum ciuiliter,ſed naturaliter debitum, de quo lo
quitur lex iſta.quoddam eſt indebitum naturaliter, & ciuiliter debitum.
quoddam eſt indebitū vtroq; iure;ſcilicet ciuiliter & naturaliter.quoddā
eſt indebitū ope exceptiōis,ſed ciuiliter & naturaliter debitū. circa quod
libet videamus exēpla:& videamus qualiter per
errorē ſolutū repetaſ.¶Circa primū,q̄n eſt ciuili
ter indebitū,naturaliter debitū:gl.ponit exēplū
2 in eo†qđ de legato defalcat[b] per Falcidiā.Contra
b iſtud dictū inſurgūt Vltram.vt Pet.dicēs ꝙ illud
nō eſt debitū.neq; ciuiliter,neque naturaliter.Nā
lex Falcidia reſecat legata ipſo iure:vt l.Plauti⁹.&
l.lineā.ff.ad l.Falcidiā.& l.j.§.ſi qs ex mortis.quo.
le.ergo nullo iure debeſ.Pręterea q̄n lex reſiſtit
obligatiōi,nō oriſ ciuilis,nec naturalis obligatio,
vt l.nō dubiū.ſ.de legi.& l.ſi nō fortē.ī pri.ff.de
cōd.inde,& de fideiuſ.l.cū lex.ſed lex falcidia reſi
ſtit legato,ꝙ nō excedat dodrātē:vt l.j.ff.ad l.fal.
ergo nullo iure debeſ.Gul.de Cug.ī hoc tenet gl.
noſtrā.Nā ī legatis volūtas defuncti,dñaſ:vt l.ī cō
ditionib⁹.de cōd.& de.ſed de iure antiquo pmit-
tebaſ teſtōri legare quantū volebat:ſupuenit lex
Falcidia,q̄ eſt cōtra teſtōris volūtatē:vt l.Titia.ff.
ad l.Falc.Remanet ergo teſtōris volūtas ꝙ ſoluaſ
ergo remanet naturalis obligatio.Idē tenet Iac.
3 But.nihil allega.Cy.recitat hic Pe.ſiliter.¶†Ego
dico opi.gl.noſtrarū eē veriſsimā.primò p caſum
expreſſum ſ.ad l.Falc.l.j.vbi diciſ,ꝙ qui ſoluit ꝙ
poterat p Falcidiā reſecare,nō ſoluit pl⁹ debito.er
go apparet ꝙ erat aliquo iure debitū:ciuiliter nō
ppter legē Fal.ergo reſtat ꝙ erat naturaliter debi
tū.Pręterea,ex eadē lege pbo ſic.Donari videtur
qđ nullo iure cogēte cōcediſ:vt l.donari.ff.de do.
ſed illud qđ defalcaſ p Falcidiā,ſi nullo iure eſt de
bitū,ei⁹ ſolutio eēt donatio:ſed hoc falſum:quia
nō eſt donatio:vt l.j.j.ad leg.Falci.ergo &c.erat
ergo naturaliter debitum,cuius ſolutio nō dicitur
donatio:vt l.hoc iure.§.pe.ff.de do.Pro hoc opti
mè facit l.ſi patron⁹.§.de illo.de donatio.& ibi de
hoc tetigi.¶Ad contrarium dicit Pet.quod Falci
dia reſecat legata ipſo iure.Doct.nō reſpōdēt,ſed
4 reſpōdeo ꝙ†reſecat ipſo iure quo ad dñiū:vt ll.ſ.
alleg.nō aūt quo ad obligationē naturalē reſecat:
vt ſuprà pbatū eſt.Nō obſt.qđ.dictū eſt,ꝙ lex
reſiſtit obligatiōi:qa hoc eſt falſum.Dicit eñ lex
Falcidia ꝙ poſsit legare qs quātū vult:dummodo
apud hęredes remaneat quadrās, hic nō phibet
teſtatorē vltra legare:ſed pcipit apud hęredē de-
bere remanere quadrātē.Pręterea,ꝙ hoc ſit verū,
apparebit ex ratiōe quā dicā in q.de teſtamēto nō
ſolēni.Ex his cōcludiſ ꝙ tua gl.dicat veritatē.Ex
tra.gl.quęro qd de eo qđ defalcaſ p Trebel. Rñ.
5 ꝙ†naturaliter eſt debitū.& ei⁹ ſolutio nō eſt do-
natio.Tex.eſt rotūdus in l.debitorē.de his quę in
fraud.credito.¶Quęro,qd de eo qđ defalcaſ p le
6 gitimā†portionē debitā filio vel patrono.Reſpō.
illud nullo iure eſt debitū.ꝙ apparet:qa quocūq;
errore ſolutū repetiſ:vt l.ſi patron⁹.ī prin.ff.de do
na.& ibi eſt te.¶Sum⁹ expediti de primo exēplo
7 gl.Secūdū exēplū†eſt de legatis relictis in teſtamē
c to nō ſolēni.gl.dicit,ꝙ illđ eſt naturaliter debitū[c]
vt j.de cōd.inde.l.fideicōmiſſum.& ff.de cōd.īd.
l.fideicōmiſſum.Pet.cōtra.& dicit,ꝙ iſtud nō eſt
verū:qa obligatio naturalis cōtrahiſ cōſenſu:vt l.
j.de pac.l.ī his.§.Imperator.de ſol.Sed in pposito
teſtōr hic nō cōſenſit:qa nō cognouit veniē.ab in
teſtato:ſed ſcriptū in teſtamēto.Itē hæres q ab in
teſtato adiuit.hic non conſenſit:nō enim eſt veri-
ſimile ꝙ poſsit obligari.Pręterea,dicit ipſe,q̄n il-
lud.quod agiſ,peccat in forma ſui,nō oritur neq;
ciuilis neq; naturalis obligatio.l.j.§.ſi quis ita.ff.
de ver.obli.ſed hic teſtamētū peccat in ſui forma:
ergo & cętera.Et p hoc apparet ꝙ quędā ęquipa-
ratio,quā facit gl.in l.ſi poſt diuiſionē.ſ.eodē.per
quā cōcludit ꝙ ex nō ſolēni teſtamēto naſciſ obli
gatio naturalis:illa nō eſt bona.Gul.de cug.ī hoc
ſtat cū Pet.aliqualiter tñ limitat,& dicit ſic:Hæ
res nō contrahit cū legatariis,ſed quaſi contrahit:
vt l.apud Iulianū in fi.quib⁹ ex cauſ.in poſ.catur.

a ❧POMATES.¶Huius timore.Vide glo.Bar.&Pau.de Caſ.in l.ſi
poſt diuiſionē.j.eo.ti.& ibi Bal.Aduerte tamē ꝙ cōtra gl.facit,ꝙ imò ex
teſtamēto nō ſolēni nō debeatur naturaliter.l.hac cōſultiſsima.§.ex im-
perfecto.in verbo,accreſcere.quia ſi eſſet verū,ꝙ relictū in teſtamēto nō
ſolēni naturaliter deberetur,nō haberet locū ius accreſcēdi: neceſſe ſit ꝙ
portio deficiens in
totum deficiat: vt
eſt text.in l.ſi duo
patroni.in prin.&
ibi no.gl.& doc.ff.
de iureiurā.pro ſo-
lēnitate videas gl.
Bar.& Pau.de Ca.
in l.ſi poſt diuiſio-
nem.ſ.eodē.& ibi
etiam Bart.

b ¶Defalcaſ. Vtrū
id quod de legato
defalcatur per Fal-
cidiā ſit debitū na-
turaliter vel nullo
modo:& hic dictis
per Bar.inquātum
dicit ꝙ eſt natura-
liter debitū.Adde
quod idē ipſemet
Bar.in l.j.ff.de cō-
di.inde.idem etiam
tenet ipſe in l.ſi pa
tron⁹.ff.de do.Idē
tenet ipſe Bar.in l.
ij.§.ſi quis ex mor-
tis.ff.quo.le.idem
Bart.in l.j.in prin.
ff.ad l.fal.Idē etiā
tenet Gul.de Gug.
& Iac.bu.vt refert
hic.Idē tenet ipſe
Bald.in d.l.j.ff.de
condi.inde.ſed Pe.
de Bella pertica,&
Vltramon.tenent
hic,ꝙ nullo iure ſit
debitum. & hanc
opin.ſequitur hic
Bal.& Bar.in l.er-
ror.j.ad le.Falc.&
Io.de Imo.in l.j.ff.
ad l.Fal.& in c.fin.
de ſol.Et hanc opi.
tenet do.meus in
d.§.j.contra Bart.
Sed tu nō recedas à
Bar.per tex.in l.ſi.
ad l.Falci.& per id
quod ipſemet Bar.
not.in l.j.C.ad leg.
Fal.ſed d.Bene.de
Plū.fuit in alia mi-
rabili opi.dicens,ꝙ
eſt debitum natu-
raliter,& ciuiliter,
per plures ratio-
nes,quas habes in
l.ſi.j.ad l.Falci.

❧ *P.PAVP.*
c ¶Debitum.Quo-
modo intelligatur
ꝙ ex teſtamēto mi
nus ſolenni.oria-
tur naturalis obli-
gatio,vide,Alex.
conſil.ccxij.in vlti.
col.Item nota vbi
contrahimus ſuper
re, cuius commer-
cium particulari-
ter non habemus

non contrahiť etiã
naturalis obligatio
l.j.C.ne lic.hab.me
tro.libr.xj.Ro.ſin.
dcclxxxiiij. inci.an
obligatio. Itẽ vide
Iaſo. poſt alios.in
l.ſi poſt diuiſionẽ.
s.eo.vbi ponitꝙ in
ter cohæredes non
oritur:ideo ſi filius
inſtituatur,& in eo
alius extraneus, in
teſtamento minus
ſolenni, non tene-
tur filius,etiam in
foro conſciẽtiæ da
re extraneo portio
nem ſibi relictã. Itẽ
an ſicut ex teſtamẽ
to oritur naturalis
obligatio etiam ſi
nõ ſit ſolenne pro
legatis. Idem ſi pro
hæreditate. Et an
in foro conſcientię
hęres & legatarius
retinere poſsint ſi-
bi relicta, vide Iaſ.
in l.nemo põt.in vl
tima charta. ff. de
leg.j.& præcedẽti.
Itẽ an illud quod
poteſt retineri per
Falcidiam dicatur
naturaliter debitũ,
vide latè Bart. in l.
ſi.in iij.col. & ſeq.
de ſol. & ibid.in vj.
col. & ſeq.ponit an
ex teſtamento mi-
nus ſolenni oblige
tur quis naturali-
ter.

a ¶Deficit voluntas.
Iſtud eſt verum te
nendo opi. Bar.hic
in auť.ex cauſa. ſed
ſecus tenendo opi.
Bart.& aliorum in
d.l.ſi cũ vel in vte-
ro. & in d. auť.ex
cauſa.

b ¶Naturaliter. Et
in iſto puncto vide
Bal.in l.ſi cum vel
in vtero.hic alle.&
vide Bar.in l. mili-
tis.§.miles.ff.de te
ſta.mili.

Inſtit.de oblig.quæ ex quaſi contractu.§.hæres.
l.ex maleficijs.§.hęres.ff.de acti.& obli. Vnde cũ
nõ ſit verus cõſenſus,neq; verus cõtractus,nõ poſ
ſumus dicere, ꝙ naturaliter obligetur, ſed quaſi
naturaliter.do. Iac.but.tenebat gl.noſtrã, & dice
bat ſic:Hæres & defunctus præſumuntur eadem
perſona:vt auť.de iureiu.à mo.pręſti.in princ.ſed
defunctus cõſenſit ꝙ legatarius haberet iſta lega-
ta.ergo hæres videtur conſentire.Iſte ergo fictus
conſenſus naturalem obligationẽ inducit. ¶ Sed
8 ego†dico ſic,ꝙ gl.tua dicit veritatẽ. Pro cuius eui
dentia debes ſcire:quid eſt dictum aliquis eſt obli
9 gatus naturaliter.dicit lex: Is naturaliter†teneť,
qui de iure gentium tenetur:vt l.cùm amplius.§.
j.de reg.iur. Glo.in l.Stichum.§.naturalis.de ſolu
tionibus.Sed ego reperio,ꝙ remota à teſtamento
omni ſolennitate ciuili,remanet debitum de iure
gentiũ,ſi põt probari relictũ per duos teſtes: ergo
naturaliter debetur.Probo minorem: Cõceſſum
eſt priuilegium militibus,ꝙ poſsint teſtari quo-
modo velint remota omni ſolennitate iuris ciui-
lis:ꝙ eos reponit Imperator in priſtino iure gẽtiũ
vt l.j.ff.dę teſtamẽ.mili.ſed militis teſtamẽtũ pro
batur per duos teſtes,etiam nõ rogatos:vt not.in
d.l.j.& l.diuus.& l.Lucius.de teſtamẽ.militũ.er-
go apparet ꝙ iure gentiũ valet legatum relictum
10 coram duobus teſtibus. Præterea obligatio†na-
turalis contrahitur quandoq; etiã abſq; conſen-
ſu,vel vbicunq; remanet æquitas naturalis, hoc
eſt,de iure gẽtiũ.Capias exemplũ.Ego gero nego
tia abſentis,vel ignorãtis,vel furioſi, & expendo
vtiliter pro eo:quis dubitat ꝙ ipſe obligetur mi-
hi naturaliter,& ciuiliter,per ti.de nego.geſt.Pręterea,ex maleficio quis obligať ciuiliter, & natu-
raliter.& dicitur hoc eſſe æquum ex æquitate:vt
l.non ſolũ.§.j.ff.de iniu.& tñ iſte, qui delinquit,
& ille,in quem delinquitur,in hoc nõ cõſentiũt.
AEquitas ergo naturalis eſt iſta, ꝗ producit iſtam
obligationẽ naturalem.Pro hoc.ff.de iuſti.& iur.
l.j.§.ius naturale.Sed de iure naturali eſt æquũ ꝙ
ſuccedens impleat voluntatem defuncti,quantũ-
cunq; nõ ſit ſolennis:ergo de iure naturali ad hoc
tenetur.Hoc probo, primò per caſum l. in teſta-
mento.ff.de fideicõ.lib.& de rebus eorũ qui ſunt
ſub tute.vel cura.l.ſi.& j.de fideicõ.l.ij. & eo. ti.l.
ſi.prout loquitur de eo qui voluit ſolenniter te-
ſtari. Inſti.de fideicom.hære.§.ſi.Et per hoc appa
ret reſponſum ad illud,quod ipſi dicunt, ꝙ hic de
11 ficit conſenſus.¶Non obſtat quod dicũt,†quan-
do id,quod agitur,peccat in forma ſui,non oritur
obligatio naturalis quia debetis ſcire ꝙ in vltimis
voluntatibus quædam eſt forma ſubſtantialis:&
iſta eſt voluntas defuncti:& iſta adeſt in q. propo
ſita:& de illa loquiť ratio facta in cõtrarium,quã-
do ceſſat:ſed hic nõ ceſſat.Quędã eſt forma proba
tionis:vt ꝙ ſint ibi ſeptẽ teſtes,& ſimilia: iſta for
ma licet ceſſet,non ceſſat obligatio naturalis: ſed
ceſſat probatio.quãtũ eſt ad obligationẽ ciuilẽ.&
propterea dico ꝙ vbicunq; teſtamẽtũ cẽſetur nõ
ſolenne,propter voluntatẽ defuncti:vt quia pu-
pillus vel furioſus:tũc nõ oritur obligatio natura
lis,nec ciuilis:quia ceſſat forma ſubſtantialis. nec
de iure gentium hoc æquũ eſt quod debeatur: vt
j.de teſta.mili.l.ſi.vbi miles pupillus nõ põt teſta
ri:licet ei ſit remiſſa omnis iuris ciuilis ſolẽnitas:
vt ſit in ſtatu iuris gentiũ repoſitus. Idem dico,ſi
teſtamentũ deficit ex cauſa præteritionis filij,quã
teſtator ignorabat:quia tũc præſumitur ꝙ deficit
a voluntas[a] teſtatoris:vt l.ſicut certi.& l.ſi cũ vel in
12 vtero,j.de teſt.mili. Et ex hoc etiam † apparet,ꝙ
illud quod reſecatur per Falcidiam & Trebelliani
b cã:vt s.dixi,debetur naturaliter:[b] quia de iure gẽ
tiũ remanet debitũ.& ſic apparet ꝙ glo.noſtra eſt
13 bene ſuſtentata.¶Tertiũ exemplum ponit†glo.
ff.de cõdict.indebiti.l.j.in vero debitore abſolu-
to per ſententiã:tunc enim ciuilis tollitur,& na-
turalis remanet:vt l. Iulianus.in prin.de cõdi.in-
debiti. Ita dicit gl.Petr.contra,imò tunc remanet
vtroque iure debitum:nam contra actorem ob-
ſtat exceptio rei iudicatæ:ſed exceptio præſuppo

nit actionem:vt in toto ti.ff.de exceptio.rei iudic.l.ij.de except. ergo re-
manet ciuilis obligatio:quia naturalis ſola nõ eſt ſufficiẽs ad producendã
actionẽ:vt l.naturalis.ff.de actio. & oblig. & l.fideiuſſor. §. fideiuſſor.ff.
de fideiuſſori.& l.iuris gentium,§.quinimo.ff.de pactis.Præterea, actus
agentium nõ operantur vltra intẽtionẽ eorũ:vt l.non omnis.ff. ſi cer.pe.
& l.ſi.j.ne filius pro patre.ſed iudex abſoluens non intendit aliquem li-
berare,ſed oſtendere liberatum eſſe:ergo non inducitur obligatio. Non
ſunt plures ſuæ rationes. ¶ Contrarium puto.text.videtur expreſſus in
d.l. Iulianus.in prin.Præterea,ſicut ſententia condẽnatoria inducit obli
gationẽ,ex qua oritur actio:vt l.iij.§.idem ſcribit.ff.de pecu.eadem ratio
ne abſolutoria debet tollere ciuilem obligationem.Pet.nititur reſponde
re ad iſtam rationem:de qua reſpõſione non curo. Ad rationes Pet. reſpõ
14 deo ſic,primò cõtra eum,ex dictis eius ipſe tenet †quod exceptio rei iudi
catæ ſit exceptio facti,& intẽtionis,nõ iuris:vt no.per eum in l.exceptio-
nes.j.de excep.Sed poſito ꝙ ſit exceptio iuris ſecundũ quod eſt verũ:non
ſequitur:ergo ciuilis obligatio remanet. Ad probationẽ cũ dicit, natura-
lis ſola nõ eſt ſufficiens ad producendum actionẽ.concedo iſtam. Sed hoc
15 †eſt verum in naturali,quæ nunquã habuit ſecum ciuilem: ſed ea quę ab
initio habuit ciuilem,& ſic produxit actionem:adhuc poteſt eam conſer
uare ſublata ciuili:vt s.in ſimili not.in l.ſi vnus.§.pactus ne peteret.ff.de
pactis.& probatur in exẽplo de muliere & viro.Mulier enim quæ nun-
quam fuit nupta viro,nõ põt parere filiũ:ſed nupta põt parere & conſer-
uare etiã viro extincto.Ita in propoſito,obligatio ciuilis habet ſe ad obli
gationem naturalẽ vt cauſa agẽs:obligatio naturalis habet ſe ad ciuilem
vt patiens,ſeu materia ex qua ius ciuile producit actionem. Vnde ſubla-
ta ciuili quę producit actionem,põt obligatio naturalis remanere.¶Non
obſtat qñ ipſe dicit,ꝙ actus gentiũ non operãtur vltra intentionẽ agen-
tis.concedo iſtam.& cum ſubdit,iudex non intendit eum abſoluere. iſtã
nego.imò intendit eum abſoluere,& imponere finem liti, & facere quòd
huic ius ciuile amplius non obſtet: quinimo ſi iudex hoc non exprimat,
intelligitur.Caſus eſt ff.de arbit.l.quid tamen.§.j.&c.¶His ergo viſis de
16 bes ſcire†ꝙ iudex quandoq; abſoluit reũ,quia actor non probauit:& tũc
fateor ꝙ tollitur ciuilis,& remanet naturalis. Ita loquitur l. Iulianus.in
prin.Quandoq; iudex abſoluit reũ,quia nullo modo debitũ:& tũc idem
quia naturalis nõ tolliť:quia iudex nõ põt eã tollere:vt Inſti.de iure nat.
§.ſed naturalia.quia tñ res iudicata inter partes habeť pro veritate. l. res
iudicata.& ibi no.ff.de re.iu. Iſtam naturalem obligationẽ pars cõtra reũ
nõ poterit allegare de cætero. Idẽ ſi iudex abſoluiſſet tanquã debitũ,non
eſſet cõtractum.arg.l.ſi.ff.de iureiu.l.ſi duo.§.ſi qui iurauerit. eo. tit.Sed
ſi iudex abſoluiſſet tanquã indebitũ:nec adieciſſet nullo modo debitum:
tunc intelligitur quaſi non debitũ:ſcilicet ciuiliter.ſufficit enim ꝙ actio-
nẽ excludat.arg.d.l. Iulianus.in prin.de cõdi.inde.Et hoc videtur ſentire
do. Ia.But.Remanet ergo ꝙ vera eſt gl. noſtra. ¶Sunt alia exẽpla de de-
bito naturaliter tantũ,quæ ſunt indubitata:vt ſi quis promiſit pacto nu-
do:vt l.iuris gẽtium.§.quinimo.de pact.l.in his.§.Imperator.de ſol. Itẽ
in pupillo ſecũdũ ea quę plenè no.in l.j.ff.de noua.& de reg.iur.l.pupil-
17 lum.¶His præmiſsis,pro declaratiõe noſtræ materiæ, quæro†vtrũ iſtud
indebitũ ciuiliter, & naturaliter tantũ debitũ,ſi ſoluitur per errorem,an
poſsit repeti. In hoc reperio tres opi. Vna fuit gl.noſtrarũ, vt diſtingua-
mus,an ſoluatur per errorẽ iuris: & nõ poſsit repeti.an per errorem facti:
& poſsit repeti.Caſus eſt hic, & j.ad l.Falc.l.error.ff.de cõdi.inde.l. fidei
commiſſum.& j.eo.ti.de cõdi.inde.l.fideicõmiſſum. ꝗ leges propriè hoc
probãt in teſtamẽto nõ ſolẽni,vel in eo quod reſecať per Falcidiam.alle.
etiã gl.ff.ad Mace.l.ſi.ſed illa lex nõ propriè facit:ſed facit in arg. loquiť
enim ibi de eo quod eſt omni iure debitũ,ſed ope exceptiõis indebitum.
Fallit,dicit gl.in muliere,& in minore,qui ſoluentes per iuris ignorãtiam
repetũt:vt j.ad Velleia.l.quãuis.§.interdũ,de cõdi.inde.l.interdũ.habes
opi.gl.¶ Pla.fuit in cõtraria opi.ſimpliciter dicẽs,ꝙ tale debitũ quocũq;
errore ſolutũ nõ repetiť.Fallit in minore,vt d.l.interdũ.de cõdi.inde. Iſtã
opi.Pla.tenet Pet.& Ia.de Rau.& probant ſic,cõtra glo.noſtrã. Speciale
eſt in minore,ꝙ ſoluẽdo tale indebitũ repetit,in d.l.interdũ.ergo in con-
trariũ eſt ius cõe.Præterea,cõdictio indebiti eſt inducta ex æquitate na-
turali:vt ff.de cõd.inde.l.nã hoc natura.ſed æquitas naturalis nõ eſt,ꝙ ab
eo,qui habet debitũ naturaliter,illud repetatur.ergo &c.Præterea, debi
tum naturale inducit cõpenſationẽ:ergo etiã cũ quis aget cõdictione in-
debiti ad tale debitũ opponiť cõpenſatio.& in hoc reſidet do.Cy.Gul.de
Cug.idem probat ſic: In pari cauſa melior eſt cõditio poſsidẽtis:vt l.ſi ſer
uum.§.de illo ſequiť.de verb.oblig.Sed poſito ꝙ ſit æquitas naturalis ex
parte repetẽtis:eſt etiã æquitas naturalis ex parte eius,cui eſt ſolutũ inde
bitum:quia ſibi naturaliter debeť:ergo eius conditio eſt potior. Præterea
ego video ꝙ ſolutũ indebitè põt pro alio debito retineri:vt l.ſi non fortẽ.
§.ſi cẽtũ.ff.de cõdi.inde.ergo multò magis pro ſeipſo. Vnde Gul. nõ te-
net opi.gl.noſtrarũ.¶ Itẽ opi.Pla.& Pet.nõ tenet ſimpliciter. & probat
ſic: Ego video,ꝙ per præſcriptionẽ tolliť ciuilis, & remanet naturalis:&
tamen tale debitum ſolutũ per errorẽ repetitur:vt l.ſi quis poſtquam.ff.
de fideiuſſo.ergo dictum Petri ſimpliciter non eſt verum. Ideo diſtinguit
ipſe ſic:Quoddam eſt debitum naturale tantum, quod nunquam habuit
communionem cum ciuili:& iſtud quocunque errore ſolutũ non repeti-
tur,per rationes prædictas s.per Pet.& per eum,contra gl.arg.l.etiam.ff.
de compen.Quoddam eſt debitũ naturaliter,quod ab initio fuit miſtum
cum

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

cũ ciuili. Et hic aduerte: quia qñq; ciuilis obligatio fuit ſublata facto ho-
minis: & tũc idẽ, quia quocunq; errore ſolutũ nõ repetit̃: vt l. Iulianus. in
prin. de cõdi. inde. l. ſi pœnæ cauſa. in prin. eo. ti. quod quiſq; iuris. l. iij. in
fi. quæ leges nõ diſtinguũt. Ratio. ſecũdũ eũ, quia qñq; ciuilis tollit̃ & na
turalis facto hominis potuit eſſe ꝙ fuit ſublata iniuſte: ideo lex voluit ꝙ
quocũq; errore ſolutũ nõ repetat̃. Qñq; illa ciuilis tollit̃ ex legis diſpõne
& tunc diſtinguit̃: aut ſoluit̃ ꝑ errorẽ facti, & repetit̃: vt l. ſi qs poſtquã. ff.
de fideiuſ. aľs nõ repeteret̃: vt l. ſi. rẽ ra. hab. Ratio: qa qñ lex tollit ciuilẽ,
tollit eã ſuadẽte aliqua æquitate, & ideo fuit adhibẽda ꝑdicta diſtinctio.
¶ Iſta verba Gul. nõ placẽt in aliquo mẽbro. Nã in primo mẽbro, dũ di-
cit, ꝙ qñ ab initio fuit naturalis ſola ſine ciuili, quocũq; errore ſolutũ nõ
repetit̃. Dicit cõtra caſum in l. error. j. ad l. Fal. etiã ſecũdũ opi. ſuã. Itẽ ſe-
cũdũ, & tertiũ mẽbrũ, nõ placẽt, ꝙ ciuilis tollat̃ facto hominis: vel hoc ſit
à iudice: vt d. l. Iulianus. & iudex hoc facit authoritate legis. vñ lex ipſa
videt̃ facere: vt l. ſanctio legũ. ff. de pœnis. Et ſic eſt eadẽ rõ, ꝙ qñ tollit̃ ꝑ
legẽ, vel tollit̃ ſola ciuilis per hominẽ, hoc eſt per principẽ, vt d. l. iij. in fi.
quod quiſq; iur. tũc cũ princeps ſit lex animata, eſt eadẽ rõ, quæ eſt in le-
ge. vnde nõ placet. Breuiter tene opin. gl. noſtrę, ꝙ tale indebitũ ſolutũ ꝑ
ignorãtiã facti repeti poſsit. Ita intelligo l. Iulianus, & l. ſi pœnæ. de cõd.
inde. quod quiſq; iur. l. iij. in fi. Quod dixi de errore facti, intelligo proba
bili. Nã ſi ſolueret per errorẽ facti improbabilẽ, eſſet idẽ quod in errore iu
ris: vt l. error. & l. regula. & l. nec ſupina. ff. eo. ¶ Reſpondeamus ad rõnes
eorũ. dicũt ipſi. Speciale eſt in minore: ergo in cõtrariũ eſt ius cõmune: er
go &c. Reſpõ. ſpeciale eſt in minore hic, ꝙ ſoluẽs per ignorãtiã iuris repe
tit: ſecꝰ eſt in maiore. ¶ Itẽ dicũt, cõdictio indebiti nitit̃ æquitate: ſed nõ
18 eſt æquũ hic ꝙ repetatur &c. † Reſpõ. tit. de cõdi. inde. cõtinet in ſe quan
dam reſtitutiõis cauſam: vt ſicut minor reſtituitur propter ætatẽ: ita errãs
errore facti probabili reſtituatur propter errorẽ ex illo tit. de cõd. inde. &
ſic apparet ꝙ æquitas adeſt: ſcilicet iniuſta cauſa reſtitutionis. ¶ Præter-
ea, dicũt ipſi: poſſet opponi cõpẽſatio: ergo &c. vt l. etiã. ff. de cõpen. Rñ.
19 opponi poteſt cõpenſatio † pro debito naturali cõtra petentem, nõ contra
repetentẽ. Ita videtur velle gl. in l. interdum. de condi. indeb. expreſsius
in l. cùm is. §. j. eo. ti. vbi gl. Ratio: quia cùm iſta cauſa quãdam reſtitutio-
nẽ contineat: ante omnia iſte, qui propter ſuũ errorẽ probabilem eſt ex-
poliatus, debet reſtitui in priſtinũ ſtatũ. quę ratio in petente ceſſat. ¶ Prę
terea, dicunt ipſi, in pari cauſa potior eſt cõditio poſsidentis. concedo: ſed
hic nõ eſt par cauſa. Nam ille, cui debetur naturaliter, habet ęquitatem in
genere ſuo: iſte qui agit condictione indebiti, habet æquitatẽ in ſpecie, vt
20 reſtituatur ante omnia, vt dictũ eſt. ſed † æquitas in ſpecie præfertur ęqui
tati in genere: vt l. j. de vſuſc. & ibi no. per Dy. & not. per eundẽ in regula,
poſſeſſor. de reg. iur. lib. vj. ¶ Præterea, ipſi dicũt, Solutũ indebitè poteſt
propter aliud debitũ retineri: ergo propter ſeipſum: vt l. ſi nõ ſortem. §. ſi
cẽtum. de cõdi. inde. Reſpõdeo, poteſt retineri propter aliud debitum, ſci
licet ciuiliter & naturaliter: licet propter aliud debitũ naturaliter tãtum
nõ: & ſic remanet defenſata gl. noſtra. Habemus de quatuor articulis ex-
peditum primũ articulum. ¶ Videamus de ſecũdò, ſcilicet quod eſt inde
21 bitũ naturaliter † & ciuiliter debitũ. Et primò quæramus exẽpla. Glo. ff.
de cõdi. inde. l. j. ponit multa exẽpla. Inter alia ponit de chirographo, ſeu
literarũ obligatiõe ante bienniũ. Vltramontani cõtra. dicũt enim ꝙ ante
bienniũ non eſt nata ciuilis, neq; naturalis obligatio: nã ille, qui promit-
tit ſpe futurę numerationis, promittit ſub cõditione. ergo ante cõditionẽ
nulla eſt nata obligatio: vt l. cedere diẽ. de verb. ſigni. Et iſtud dicebat Ia.
de Rau. Pet. hoc probat. & idem Gul. dicẽtes. ꝙ nec gl. dicit verũ. nec Iac.
de Rau. imò ſtatim eſt nata ciuilis, & naturalis obligatio. quod probãt ſic:
Contra obligationẽ legitimã literarũ, dat̃ exceptio nõ numeratę pecunię
vt l. ſi ex cautione. & l. in cõtractibus. j. de nõ nu. pecu. & Inſti. de lit. obli
gat. ergo prę ſupponit actionẽ: quia exceptio eſt excluſio actionis: ſed ſi
eſt actio: ergo orit̃ exceptio ex naturali & ciuili obligatione. Inſti. de obl.
in prin. Præterea, lex dicit, ꝙ condicit liberationẽ: ergo erat obligatus: vt
j. de cõdi. ob cau. l. ſi cũ exiguã. de nõ nu. pecu. l. ſi quaſi. Præterea, ſi cõtra-
ctus nõ impleat̃, non impeditur obligatio ciuilis, & naturalis, licet obſtet
exceptio: vt l. Iulianus. §. offerri. de actio. emp. Præterea, ſi cõtractus ha-
bet debitã formã in ſe, licet cauſa nõ ſit iuſta, parit ciuilẽ & naturalẽ obli
gationẽ. Exẽplũ patet in cõtractu celebrato dolo, vel metu. Ita propoſi-
to, talis cõtractus habet debitam ſui formã. ergo &c. ¶ Dominus Ia. But.
tenebat gl. noſtrã: tamẽ pertrãſibat multũ ſub nube. Dico gl. noſtrã dice
22 re veritatẽ: & ad hoc oſtendendũ præmitto illud, quod ſupra dixi: Is † na
turaliter eſt obligatus, qui iure gẽtium tenetur, poſtpoſitis præceptis iu-
ris ciuilis: vt l. cum amplius. §. j. de regu. iur. Sed ſi ego promitto tibi dare
centũ, ſpe futuræ numerationis, credens ꝙ tu mihi mutues: antequã mu-
tues ceſſat æquitas quare debebã tibi teneri naturaliter: ergo nõ teneor.
ꝙ hoc ſit verũ, do tres tex. ff. ſi ce. pe. l. qui pecuniã. & lex parua eſt: vbi di
citur, ꝙ habet in poteſtate, ne accipiẽdo ſe obliget. Apparet ergo ꝙ nõ eſt
obligatus. intellige ſcilicet naturaliter. nam ciuiliter nõ eſt dubium ꝙ eſt
obligatus. Ad idẽ ff. quæ res pigno. oblig. poſſunt. l. penul. qui potio. in pi
gno. habean. l. j. in fi. ¶ Ad contraria reſpondeo breuiter. Ad primũ dum
dicit: promittit ſub conditione. nego: imò purè promittit confidens de
numeratione futura. Ad idem quod dicunt, ex eo ꝙ cõpetit exceptio: er-
go & actio: ergo vterq; obligatus: nego iſtam cõſequentiã. quid enim re-
pugnat, ꝙ ex ciuili obligatione ſola oriat̃ actio? Certè nihil. dices tu: imò
repugnat exemplum quod dediſti, ꝙ ciuilis obli-
a gatio habet ſe vt pater: naturalis vt mater,[a] actio
vt filia. ergo ſequitur ꝙ filia deſcenderet ex patre
ſolo abſq; matre: quia ex ciuili ſola. Reſpon. non
eſt repugnantia aliqua. Sicut enim Deus conditor
omniũ creauit vnũ hominẽ abſq; patre & matre,
vt Adam: creauit aliũ hominẽ ex viro abſq; mu-
liere, vt Euam: creauit aliũ ex muliere abſq; viro,
23 & hic fuit Chriſtus: ita Imperator cõditor † actio
num, quaſdã actiones producit abſq; aliqua obli-
gatione de mundo: & iſtæ ſunt actiones datiuæ,
quæ nullã habẽt matrem nec patrem: de quibus
per glo. in l. cũ mota. de tranſac. de acti. & obli. l. j.
Eodẽ modo hic introducit actionẽ ex patre abſq;
matre: vt ex obligatione ciuili abſq; naturali. nõ
video repugnantiã, maximè cũ tex. Inſti. de obli-
ga. in prin. dum diffinit obligationẽ, ſe referat ad
ciuilem in eo quod dicit, ſecundũ noſtræ ciuitatis
iura. ergo ſecũdũ ius ciuile. Item dicunt ipſi. cùm
dicitur obligatio: ergo erat obligatus. iſtam nego:
quia cùm dicitur liberatio de facto, hoc eſt inſtru
mentorũ caſſatio: vt l. diſſoluta. j. de condic. ſine
cauſa. multò magis hic, vbi eſt aliqua alia obliga-
tio, ſcilicet ciuilis. Item dicunt, licet cõtractus nõ
impleatur, tamen oritur ciuilis & naturalis obli-
gatio: vt l. Iulianus. §. offerri. ff. de acti. em. Rñ. in
contractu emptiõis, & vẽditionis, & in ſimilibus
non contrahitur obligatio principaliter ſpe futu-
ræ traditionis: ita ꝙ iſta ſit cauſa proxima obliga
tionis: ſed ſpe obligatiõis correlatiuæ. ideo enim
promitto tibi pretiũ, quia promittis mihi rem. &
ideo obligor tibi, quia obligaris mihi. & iſta eſt
cauſa proxima obligationis. & ideo vna ſublata
nõ naſceretur alia: vt, l. ſi. de accepti. ff. de reſcind.
vendi. l. cũ emptor. Nec obſtat ſi opponeres de pu
pillo emente. Nam potes videre per te: ſed in quę
ſtione propoſita cauſa proxima quare tibi promit
to, eſt ſpes numerationis, licet enim tibi promit-
tam purè incõtinẽti, & hoc agitur cũ ſolẽnitate ci
uili, tibi teneor: tñ etiã iſtud agit̃ inter nos, ſcilicet
ſi nõ accepero, vel ſi nõ mutuabis, nõ teneor vnde
de æquitate naturali nõ teneor. Dices tu. Iſta obli
gatio ciuilis, quæ cõtrahitur literis, vel ſtipulatio
ne, cõtrahitur cõſenſu: vt l. j. ff. de pact. ergo eodẽ
momẽto cõſentio ꝙ obliger, & ꝙ non obliger: &
ſic eſt contradictio: vt l. vbi repugnãtia. de reg. iu.
Rñ. dico ꝙ iſte cõſenſus & diſſenſus ſunt diuerſis
reſpectibus. cõſentio enim ꝙ obliger ſolennitate
ciuili: cõſentimus etiam inuicem, ꝙ non tenear in
veritate, niſi in numeratione ſecuta. Hoc probãt
dictæ leges allegatæ. l. qui pecuniã. præal. & d. l. j.
in fi. Itẽ dicunt ipſi, ſi cõtractus habet debitã for-
mam, oritur obligatio ciuilis & naturalis: vt in cõ
tractibus celebratis dolo, vel metu. Rñ. in illis cõ
tractibus eſt cõſenſus coactus: licet contractus nõ
habeat iuſtã cauſam in ſe: ſed in iſto nõ eſt conſen
ſus, vt dictũ eſt. Concludo ergo ꝙ exemplũ gl. eſt
bonũ. ¶ Aliud exemplum ponit gl. qñ præceſsit
obligatio ciuilis, & naturalis, & poſtea ſecutũ eſt
24 pactum † de nõ petẽdo: quia per pactũ tollitur na
turalis, & remanet ciuilis: vt l. ſtichũ. §. naturalis.
ff. de ſol. Guli. de Cug. in hoc dicit, ꝙ eſt aduerten
dũ qualiter forma pacti fiat. Aut enim facio pactũ
de non petẽdo: & nõ tollitur naturalis: quia iſtud
pactũ nõ apponitur ad tollendũ obligationẽ, ſed
ad impediendã petitionẽ. Aut libero te per pactũ
& tunc tollitur naturalis. Ita dicit in §. pactus ne
✻ peteret. ideo modo omitto: ſed dicã aliàs. Poſſe-
b mus etiã ponere exemplũ in ſentẽtia condẽnato-
25 ria[b], ex qua oritur obligatio ciuilis, † & nõ natu-
ralis: licet quidam cõtradicant: vt dixi in l. ab eo. j.
quomodo & qñ iudex. tenendo iſtã opi. ꝙ ex ſen-
tẽtia cõdemnatoria nõ oriat̃ niſi ciuilis obligatio:
tñ lex dat ei fomẽtũ, & auxiliũ in tantũ, vt cõtra
eam nulla oriatur exceptio: & tunc haberet vim
ciuilis & naturalis ꝑſumptæ, vt dixi in d. l. ab eo.
& idem in obligatione literarũ poſt biẽniũ: nam
poſt bienniũ lex præſumit naturalẽ obligationẽ.
Vnde eſt ibi naturalis ſolum præſumpta ſine ex-
ceptionis obſtaculo. ¶ Expeditis exemplis venio

a ¶ Naturalis vt ma-
ter. Contrarium te
net Bar. in l. etiã. ff.
de mino. Bart. in l.
ſi. j. in quib. cau. in
integ. reſti. non eſt
neceſ.

✻ ¶ Pro concordia
Aduerte ꝙ ſenten
tia condemnatoria
parit ſolum actio-
nem ciuilem, nõ na
turalem. Ita Bar. in
hac l. cùm quis. ver
ſic. poſſemus etiam
ponere exemplũ.
& in l. j. in ix. co. ff.
de cõdi. indeb. Idẽ
Bart. in l. ab eo. C.
quomodo & quan
do iud. do. Alex. in
ſua apoſtilla in hac
l. cũ quis alleg. Bar.
ſibi contrariũ in l.
Iulianus verũ debi
torẽ. x. colũ. & ſeq.
ff. de condic. inde.
verſi. itẽ dubitatur
vtrũ res iudicata.
Tu dic, fortè eſt cõ
trariũ: ſed ſubtili-
ter põt ſaluari Bar.
quia in d. l. Iulianꝰ
nõ ſimpliciter dicit
oriri obligationem
naturalem ex ſen-
tẽtia, ſcilicet ex eo
fonte vbi regulari-
ter oriuntur obliga
tiones naturales: ſ.
ex conſenſu. l. con
ſenſu. cum ſi. ff. de
acti. & obliga. Sed
dicit Bart. ꝙ oritur
obligatio natura-
lis ex ſentẽtia, quę
inſurgit ex natura
li æquitate iuris, q̃
eſt vt maioribus pa
reamus. l. veluti. ff.
de iuſtit. & iur. Eſt
enim æquitas natu
ralis, quæ aſtringit
vt obſeruetur qđ
præcipit dominus,
& maior. Et in le-
ge diuina, quod ius
naturale dicit̃: qui
non obedierit prin
cipi, morte moria-
tur. c. ij. de maio. &
obe. & ita ſeipſum
declarat Bar. in d. l.
Iulianus. quaſi ſen
tiat de alia obliga-
tione naturali, quã
de illa, de qua in
hac l. cùm quis. &
in iuribus prꝏlle.

b ¶ Condemnatoria.
Adde Bart. in d. l.
ab eo. & in l. iij. in
viij. col. ff. de cond.
inde. ſed Bar. tenet
contrarium in l. Iu
lianus. in x. col. de
condi. indebi.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶ Interuſurio. Sed aduerte: quia Bartol. in l. ſi ſocer. §. Lucius. ff. ſolu. matrimo. videtur voluiſſe ita demum dari repetitionem huic indebitè ſoluto ante tempus, ſcilicet propter interuſurium medij tẽporis tantum. Cuius contrarium hic voluit. & in l. prima. ff. de conditio. indebit. videlicet, quod etiam ſi nullum eſſet interuſurium medij temporis: tamen reputatur. Ita videtur ſenſiſſe gloſſ. in l. ſi fideiuſſor. & l. quãuis. ff. man. & not. Imol. in dicto. §. Lucius. dixi aliqua verba pro concordantijs. vide ibi per eum.

P. P. AV. P.

b ¶ Quoties. Vide circa hanc legẽ Felin. in cap. quæ in eccleſiarum. colũ. xviij. extra, de conſtituti. Et ꝙ in poſſeſſorio Princeps poſsit prædicare, tanquam ſit modici præiudicij, vide Bartol. in authoritatem. vnde vi. Facit dictum Bart. in l. admonendi. colũ. viij. dum tãgit quæ dicatur cauſa magna. & ibi addidi. Sed in contrarium vide Salicetum in d. l. authoritatẽ. Et ad Bart. in l. item ſi verberatum. ff. de rei vendicatio.

P. P. AV. P.

c ¶ Vt actiones. Super hoc vide omnino quæ habes ad Bartol. in l. ex hoc iure. ĩ vlt. col. ff. de iuſt. & iure. An aũt & quomodo poſſit princeps tollere exceptiones peremptorias, vide Iaſo. in l. iij. §. ſi is pro quo. in ij. colum. ff. qd̃ quiſque iuris.

d ¶ Et dixi. Aduerte tamen: quia ſi ſtatutum diceret, reus habeat tantam dilationẽ: maius dubium eſſet: quia appellatione rei venit fideiuſſor, ſecũdum gloſ. not. in l. Stichũ. §. quod vulgo. ff. de ſol. ſed an ſit vera, ibi dixi. Et facit hoc ad not. in

26 ad quæſtiones. Quæro, † vtrũ indebitũ naturali-
ter, & ciuiliter debitũ, ſolutũ ꝑ errorẽ poſsit repe-
ti. Glo. dicit hic, ꝙ regulariter ſic, Fallit in caſibꝰ,
vt habes in ea. Tu verò, licet glo. bene dicat, dic ꝑ
alia verba, & meliꝰ intelligemꝰ: quãdoq; eſt inde
bitũ naturaliter: ſed ciuiliter debitũ, tñ eſt ibi na-
turalis præſumpta, ita ꝙ nulla oſtat exceptio: &
tũc ſolutũ nõ põt repeti: vt puta ſolutũ authori-
tate rei iudicatę, vel in obligatiõe literarum poſt
biẽniũ: vt l. j. j. de cõd. ind. & mãdati, l. ſi fideiuſſor.
§. in oĩbus. Qñq; eſt debitũ ciuiliter tãtũ, cui ob-
ſtat exceptio: & tũc ſolutũ quocũq; errore poteſt
repeti: vt l. ſi nõ fortẽ. §. indebitũ. & §. adeo. de cõ
di. inde. Fallit ſi ſoluaꝛ ex cauſa trãſactionis veræ
vel pręſumptę. verę, j. de cõd. ind e. l. ij. & ff. de cõ
di. inde. l. in ſumma. in prin. pręſumptæ, vt in illis
cauſis, quę per inficiationẽ creſcũt. Nã tũc ſoluẽdo
videor ſoluere animo cõpẽſandi, ne negãdo inci-
dã in duplũ: vt j. de cõdi. inde. l. ea quæ. & Inſt. de
obl. quæ ex quaſi cõtractu. §. fi. Expeditus eſt ſe-
27 cũdus artic. Tertiꝰ articulꝰ eſt, qñ eſt vtroq; † iu-
re indebitũ: in hoc nõ egemꝰ exemplis: vt quãdo
nullo modo eſt promiſſum, vel debitũ, ſed qs pu-
tabat ſe teneri, vel fuit debitũ, & eſt liberatꝰ ſolu
tione, vel acceptilatione, vel alio modo, de his qui
ponũtur Inſti. qui. mo. tol. oblig. iſto caſu ſolutũ
quocũq; errore repetitur: vt l. ſed & ſi me putẽ. in
princ. ff. de cõdi. inde. Fallit in caſibus ſi ſoluatur
authoritate rei iudicatæ: vt l. j. de cõdi. inde & l. ſi
fideiuſ. §. in oĩbus. ff. mãd. & l. ſi ſine. §. j. rẽ rat. ha.
Item ſi ſoluatur ex cauſa tranſactionis: vt l. ij. j. de
condi. inde. & l. in ſumma. in prin. de cond. ind. ff.
Item fallit in cauſis, quę creſcunt ꝑ inficiationẽ,
vt dictum eſt. & hoc not. plenius in l. eleganter. in
fi. de cõdi. inde. & eſt expeditus articulus tertius.
¶ Quartus articulus eſt, quãdo eſt vtroq; iure de
bitũ, ſed ope exceptionis indebitum. Exemplum
ponit gl. in Macedoniano & Velleiano. ¶ Ante-
quã vadã vlterius, quæro quę eſt ratio, ꝙ iſtæ ex-
ceptiões Macedoniani, & Velleiani, nõ tollũt ob
28 ligationẽ naturalẽ. Reſpõdeo, † qa nõ ſunt indu-
ctę æqtate naturali: ſed magis ex moribꝰ ciuitatis
noſtrę Romanę. Vnde de iure ciuili ideo non tol
lit naturalẽ: vt Inſti. de legi. agna. tut. §. fi. Sedqua
re nõ tollit ciuilem obligationem? Reſpõdeo, qa
verba legis inducentis has exceptiões, non tẽdũt
ad perimendũ obligationẽ, ſed ad impediendum
petitionẽ. dicũt enim: ne actio petitione videreꝛ:
nõ aũt dicũt, ꝙ mulier intercedẽdo nõ obligetur:
vt l. j. in prin. ff. ad Mace. & ad Velleian. l. ij. §. j. &
ideo dicit hic gl. qd̃ eſt debitũ ciuiliter, & natura
liter: ſed ope exceptiõis indebitũ. & iõqcquid lex
dicat nõ habet locũ in exceptionibꝰ q̃ procederẽt
ab æquitate naturali: qa tũc naturalẽ obligationẽ
tollerẽt, & remaneret ciuilis. & de iſto mẽbro di-
ctũ eſt ſ. ¶ An aũt tale indebitũ per errorẽ ſolutũ
29 poſsit repeti, Gl. facit † quatuor mẽbra. ¶ Primũ,
qñq; quis eſt tutus exceptione dilatoria: tũc ſolu
tũ quocũq; errore nõ repetitur: vt l. in diem. & l.
nã ſi cũ moriar. ff. eo. licet quidã contrarium dixe
rint. & vide glo. quæ dicit veritatẽ. Dices tu: Dies
ſolutionis eſt ſumma pars obligationis: & ideo q
ante diem ſoluit, videtur ꝙ poſsit repetere: ſicut il
le, qui plus in quantitate ſoluit: vt j. dicam. Reſpõ
deo, illud plus propter diem conſiſtit in interuſu-
rio[a] medij temporis, quod poſſet lucrari. iſta autẽ
ratio lucri inducit retentionem. & etiã actionẽ cõ
uentione partiũ, ſeu ex volũtate teſtatoris. Et ita
loquũꝛ oĩa iura, q̃ſiuenies ad hoc. Actiões verò, q̃
introducũtur ex poteſtate legis, nõ danꝛ propter
iſtud lucrũ, ſeu cõtẽplatione huius lucri: vt l. ſi ſte
rilis. §. cũ ꝑ vẽditorẽ de act. empt. ¶ Secũdũ mem
brum eſt: quia iſta exceptio quãdoq; eſt ꝑpetua,
& fauorabilis: tũc ſolutũ quocunq; errore repeti
tur: vt l. qui exceptionẽ. ff. eo. vide glo. ¶ Contra
iſtud opp. exceptio, quæ induciꝛ ab epiſtola diui
Adriani, eſt fauorabilis: qa fauore fideiuſſorũ ĩdu
cta eſt. quod apparet: qa ei põt renũtiari: ſed tutus
30 † illa exceptione per errorem ſoluens non repe-
tit: vt l. ſi teſtamento. §. penu. ff. de fideiuſſo, ergo
tutus exceptione fauorabili ſoluẽs per errorẽ nõ repetit. Gl. voluit ſolue
re Inſti. de fideiuſſo. §. ſi plures. nec bene dicit. Dy. voluit ſoluere in lege
contraria, & ſoluit peius. Ego dico ꝙ exceptio procedens ex epiſtola diui
Adriani eſt de exceptionibꝰ quæ inducũtur ad rigorẽ iuris cõſeruãdũ, vt
j. dicã: ideo nõ cadit ſub iſto mẽbro. ¶ Tertiũ mẽbrũ eſt, qñ exceptio ꝑpe
tua, & odioſa, vt Macedoniani: tũc diſtinguo ſic: Aut eſt ſolutũ ꝑ errorẽ
iuris: & nõ põt repeti. Aut ꝑ errorem facti: & tũc ſic: vt l. q exceptionẽ. de
cõdi. inde. & l. vlti. ff. ad Macedonianũ. & vid̃ gl. In hoc nihil eſt dicẽdũ:
quia gl. dicit optimè. Quartũ mẽbrũ eſt, qñ eſt exceptio dubia: tũc exce-
ptio dubia iudicaꝛ ꝑpetua: vt l. ſufficit. de cõdi. inde. & vide gl. ¶ Quintũ
& vltimũ mẽbrũ eſt, qñ aliqs eſt tutus exceptione aliqua, inducta ad rigo
rẽ iuris cõſeruãdũ: tũc ſolutũ quocũq; errore nõ repetiꝛ. ff. de cõdi. inde. l.
Iulianus. & j. de cõdi. inde. l. j. vide gl. Aduerte: qd vult dicere gl. de exce
ptione inducta ad rigorẽ iuris cõſeruãdũ. ſi velles intelligere de exceptio
ne rei iudicatę, nõ diceret bene: quia ille cadit ſub primo mẽbro, ſecũdũ
opi. gl. noſtrę, qñ eſt indebitũ ciuiliter, ſed naturaliter debitũ. ideo cũ alle
31 gat j. de cõdi. inde. l. j. non bene cadit hic. Sed ego † intelligo exceptiones
inductas ad rigorẽ iuris cõſeruãdũ, de exceptione litis pẽdẽtis, de qua lo-
quitur d. l. Iulianꝰ. in prin. de cõdi. inde. Itẽ ſi ſim tutus exceptiõe fori: &
idem in ſimilibus, quæ non recipiunt obligationem, neq; actionem, ſed
ſolùm conueniendi facultatem. & ideo dico ꝙ exceptio epiſtolæ diui A-
driani, & exceptio, quam habent fideiuſſores hodie per auꝛ. de fideiuſ. &
duo rei per auꝛ. de duobus reis. ſunt de illis exceptionibus quę ſunt indu-
ctæ ad rigorem iuris conſeruandum. non enim tendunt ad perimendam
obligationem, vel actionẽ principaliter: ſed tẽdunt ad hoc, vt alius prius
conueniatur: licet per quandam conſequentiã poſsit euenire, vt ille prius
conuentus ſoluat, & alius liberetur. illa liberatio erit propter ſolutionẽ,
non vigore illius exceptionis: ideo tutus hac exceptione ſoluens non re-
petit: vt l. ſi teſtamento. §. ij. de fideiuſ.

De precibus imper. offer. Rubrica.

¶ Continua vt in gloſſa.

SVMMARIVM.

1 ☞ Seruus admittitur ad accuſandum de nece domini. & nu. 3.
2 Multa aliàs prohibita propter bonum exemplum permittuntur.

LEX I.

1 Licet ſeruilis. Seruus admittitur † ad publicã
dum, & ad accuſandũ de nece
domini. h. d. ¶ No. ꝙ dixi in ſummario. Secundò nota. ꝙ
2 multa † quæ aliàs ſunt prohibita, propter bonum exem
plum permittuntur: vt hic, & l. exemplo. j. de proba. &
l. aut facta. in fine, de pœnis. ¶ Tertiò not. ꝙ ſeruus ad-
mittitur ad accuſandum de nece domini: quandoq; etiam in alijs: vt j. ad
l. Iuliam maieſta. l. nullus. & ff. ad l. Iuliam maieſta. l. famoſi. &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Quod differtur, non aufertur.
2 Beneficium principis debet concedi ſine graui iniuria alterius.
3 Princeps ex certa ſcientia poteſt auferre quę ſunt iuris ciuilis, non quæ ſunt iuris gentium.
4 Dilatio conceſſa principali, an porrigatur ad fideiuſſorem, remiſsiuè.

LEX II.

b Quoties. [b]Duas habet lect. in gl. tamen ad idem ten-
dunt. Petitio tantùm, per quam dilatio con
ceditur vel remittitur, poteſt produci: ſecus ſi peremptoria ex
ceptio concedi, vel remitti poſtuleꝛ. hoc dicit ſecundũ, vtrãq;
1 lecturam. Nota primò quod dixi in ſummario. Item † quod differtur, nõ
2 aufertur. ¶ Secundò nota † ꝙ beneficia principum debent cõcedi ſine gra
ui iniuria alterius. Venio ad apparatum. ¶ Opp. j. de pac. inter emp. l. an-
tepe. Sol. Ibi petebatur auferri dilatio magna: & ſic magum præiudicium
afferebat &c. ¶ Item opp. j. de reſcindenda vendi. l. ratan. Sol. Dicit gl. &
3 tu dic, vt in ea. ¶ Quęrit gl. an † ex certa ſcientia princeps poſsit per ſuum
reſcriptum ius alteri auferre. Gloſ. hic diſtinguit, ꝙ quædam ſunt de iurę
c ciuili, vt actiones[c]: & iſtæ poſſunt auferri per principem. Quædam ſunt
de iure gentium, vt dominium: & iſtud non poteſt auferri. Ita dicit gloſſ.
tua quam nota. quod dicam in l. fi. j. ſi contra ius vel vtili. pub. & ſigna gl.
4 ¶ Cyn. hic format vnam quæſtionem, vtrum † dilatio conceſſa principa
li corrigatur ad fideiuſſorẽ. Finaliter reducit eam ad examinationẽ illius
quæſtionis, quæ examinatur in l. cùm filius. §. j. ff. de verb. oblig. quæ eſt
d multùm prolixa. & dixi[d] in d. l. cùm filius, &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Qui habet dilationẽ ad ſoluendũ beneficio ſpeciali, tenetur ſatiſdare.
2 Cautela quando dantur per ſtatuta dilationes ad ſoluendum mercatoribus vel ſocietatibus, ꝙ non teneantur ſatiſdare.
3 Verbum, non valeat, quando importet ipſo iure. & numero 5.
4 Satiſdatio, quæ debet præſtari ab eo, qui habet dilationem ad ſoluẽdum beneficio ſpeciali quando præſtetur.
6 Si ſtatutum dicit, ꝙ de quolibet contractu ſoluantur decem pro gabella ſi gabella non ſoluatur, an contractus ſit nullus ipſo iure.
7 Teſtamentum quod ex forma ſtatuti debet inſinuari certis menſibus, ſi non inſinuetur an ſit nullum ipſo iure.

Vniuerſa.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

lib. i.

l. exceptio. §. rei. ff. de excep. & hic adde Bal. in l. tā mādatori. C. de nō nu. pecu. vbi etiam ponit ea quæ hic dixi. & ibi etiā in pe. col. ponit quid ecō tra, an exceptio competens fideiuſſori cōpetat reo. Et vide etiā ibi in vlti. col. an factū rei noceat fideiuſſori, & econtra. Ex his dictis per Barto. adde φ illud quod dicit Bart. in d. l. cùm filius. §. j. in fi. φ quoties nos eſſemus in dote: tūc fideiuſſor pōt conueniri. & hic illud priuilegium ſibi non ꝓdeſſet. intelligas niſi debitor principalis ſuſciperet iudicium in ſe, & diceret, nolo conuenias fideiuſſorem: quia mea intereſt ne conueniaꝛ: quia ageret incōtinenti cōtra me. argu. l. fi. de vſu. rei iudic. Et de hoc eſt text. ſingu. ſecūdū Imo. in l. idēꝗ. §. generaliter. ver. ſuo noīe. & fuit dictū Bar. in l. verum. in princ. ff. ꝓ ſocio. & Bar. in l. & ſi fideiuſſor. ff. de re iud. & in l. Stichū. §. qđ vulgo. ff. de ſol. & fuit dictum Cy. hic, in fi. Sed imò cū reuerētia, ſi vidiſſet verba Cy. nō ibi indefinitè dixiſſet. Qđ autem hic dicedat. aut iſte habet priuilegiū cōtra quoſcunq; : & tunc dico φ non poteſt accipere iudiciū, cùm ſua nō intereſt: qa habet etiā contra fideiuſſorem. & ſic illud quod dicebat ad intelligentiam Bar. in d. l. ſi filius. §. j. non procedit, eò maximè: qa ibi competebat contra quoſcunq;. Aut non competit contra quoſcunque: & tunc procedit opi. illorum. ſ. allegata. Alex.

LEX III.

a Vniuerſa. [a]Qui habet dilatio-
nē à principe, teneꝛ
ſatiſdare de ſoluendo in termino. h. d.
1 ¶ No. † φ qui habet dilationē ex bene
ficio ſpeciali, teneꝛ ſatiſdare de ſoluendo in termi
no: aliàs vtrū iſte qui habet dilationē, poſsit cogi
ad ſatiſdandū: eſt materia l. in omnibus. ff. de iud.
& l. ſi debitores. ff. de priui. credi. do. Cy. ponit in
l. j. j. vt leg. no. caue. & hoc tāgit aliqualiter. ¶ Et
2 ideo† quādo per ſtatuta terrarū, concedūtur dila
tiones aliquibus mercatoribꝰ, vel ſocietatibus: ſis
cautus φ in reformatione ponatur, ne ſatiſdatio
poſsit peti: aliàs nō poſſent vti illo beneficio. Ita
videtur hic in gl. quę dicit, id eſt, ſortiaꝛ effectū.
3 ¶ Nota ergo φ illud verbum, nō† valeat [b], innuit
b ſ. in effectu, nō ipſo iure. quod an ſit verū, dicā in-
continēti præmiſſa quæſtione quam facit gloſſa.
¶ Quęro, qñ iſta ſatiſdatio debeat pręſtari. Rñd.
4 † quidā dicūt, φ antequā reſcriptum petaꝛ. Alij di
cūt, φ poſt nō pōt vti beneficio reſcripti, niſi ſatiſ
det nec teneꝛ ab initio ſatiſdare. & vide gl. vtrum
5 † ergo nō valeat, intelligiꝛ ī effectu, vt ibi. Cōtra:
imò videꝛ φ factū cōtra legē ſit ipſo iure nullū: vt
ſ. de legi. l. nō dubiū. Dicas no. qñq; lex iubet φ ali
qua ſolēnitas adhibeaꝛ tēpore contractus: & tunc
ſi aliter fiat, non valet ipſo iure: vt vidiſtis in auꝛ.
hoc ius porrectū. ſ. de ſacro. eccl. & j. de tranſac. l.
cū hi. j. de teſt. l. hac cōſultiſsima. circa prin. Qñq;
c lex iubet [c] aliquā ſolennitatem adhiberi poſt con
d tractū, vel alium actū [d] perfectū: & tunc ſi illa ſo-
lennitas nō ſeruetur, tunc contractus non eſt nul
lus ipſo iure: ſed non valet, ſcilicet in effectu. niſi
e per legē aliter exprimereꝛ expreſsè [e]. ¶ Pone, di-
f cit ſtatutū [f], de quolibet cōtractu ſoluaꝛ† gabella
6 decē ſolidorū pro libra: aliàs nō valeat. Certè iſta
g ſolutio ſi fit poſt contractum factū [g], licet aliàs nō
valeat, nō facit cōtractū nullū ipſo iure, niſi expſ-
ſe dicaꝛ in ſtatuto: vt hic vides. & poſſet qñcunq;
ſolui, niſi cōtractꝰ eſſet limitatꝰ: vt hic. ¶ Itē dicit
7 hic ſtatutū† φ teſtamentū debeat inſinuari certis
menſibꝰ: & ſi nō fiat, nō valeat. Certè nō debet in
telligi ipſo iure: ſed nō valeat in effectu. Hoc di-

a ✥ P. P A V. P. ¶ Vniuerſa. Nota φ iſta exceptio, tu nō debes gaudere exceptione, niſi primò ſatiſdes: eſt dilatoria, & debet opponi ante litem conteſtatā. Vide do. Fran. conſi. cxxxvij. circa fi. Et circa hanc ſatiſdationē, quæ non debet præſtari, vide omnino Alex. cōſi. cccxlvj. & cōſi. cccclxxxv. in prin. Ang. conſi. lxj. in pe. col. Ro. cōſil. cccxxiij. vbi idem dicit in ſtatuto, quod in reſcripto: & idem in alijs exceptionibus, quod in dilatorijs.

a ¶ Vniuerſa. Hæc lex canonizata eſt xxv. q. ij.

a ✥ POMATES. ¶ Vniuerſa. Ad iſtam l. pro declaratione vide etiā Alex. conſi. xxxviij. vol. iij. in ij. dubio. vbi dicit, φ non haberet locū quoties debitū, ſuper quo petitur dilatio, deberetur ex contractu iurato: & φ tales impetrationes ſunt reſtringendæ.

b ✥ P. P A V. P. ¶ Non valeat. De hoc vide latè Feli. in c. nonnulli. §. ſunt & alij. in ver. fallit tertiò. de excep.

c ¶ Qñq; lex iubet. Iſta verba ſunt aurea. & vide Bal. in rub. j. de reſcin. vē. & plenè per Bar. in l. ſi ita quis. §. ea. ff. de ver. obli. & omnino vide quod voluit Bart. in l. vt iuriſiurandi. in prin. de ope. libe. per illam gl. no. Nec omittas videre Bar. in l. his cōſequēter. ff. fa. er. vbi pulchrè, & vide quod no. Bar. in l. filio prǽterito. in fi. ff. de iniuſto teſt, & ad no. hic adde Bart. in l. fi. C. de ca. lar. lib. x. & ibi etiā qñ lex vel ſtatutū dicit, contractus nō valeat. tūc ſecundū ipſum bene intelligiꝛ ipſo iure. l. non dubiū. ſ. de legi. & ibi oīno vide Bal. maximè in pe. col. & Bar. in l. cum lex. de fideiuſ. Ad hoc glo. no. in Cle. j. de iure patro. vbi formæ pręfixio tunc vitiat actum cùm tradiꝛ forma à prin. attributiuè iuris: vbi aūt tradiꝛ poſt iuriſdictionem cōceſſam aliquid in eius exercitio ſeruandū, omiſsio eius nō reddit id, quod agitur, nullū. Et ita alleg. no. Pet. de Anc. in Cle. j. in fi. de ſeque. poſ. & fruc. & quod dixi in l. cū lege. de fideiuſ. ex oppoſito: an ex tali cōtractu trāſferatur dñium: vide per Bar. in l. j. §. per cōem. ff. de acquir. poſ. & ibi vide apoſtillam: nunquid ex contractu ſimulato transferatur dominium? allegat caſum ſingu. φ non, quem no.

d ✥ P. P A V. P. Aliū actū. ¶ Limita ſingulariter iſtud, niſi eſſet adiectū certū tpſ, intra qđ lex reqreret poſt actū ſolēnitatē: qa tūc eſſet actꝰ ipſo iure nullus trāſacto tpe. ſecundū Ang. ſingulariter cōſi. xxxvj. inci. in Dei noīe. in pe. col. ad fin. Et vide vnā ſingularē vtilitatē huius doctrinę p Pañ. in c. qm̄ frequēter. in vj. co. extra, vt lite nō cōteſt. vide Bertachi. in trac. de Gabel. in iij. parte viij. partis principalis. in viij. col. & ſeq. Vide latiſsimè Feli. de hac materia in d. c. qm̄ frequēter. in iij. co. aliàs eſt ī. §. qm̄ frequēter. & eundem in ij. & iij. colū. extra, de teſtib.

xi ff. de ver. obl. l. ſi ita qs. §. ea lege. & feci tibi mētionem de hac l. in quęſtione de vſurario manifeſto: vt dixi in l. filio pręterito. ff. de iniuſt. teſta.

SI quis aduerſus. Aduerſus ſententiam præfecti ꝑtorio pōt ſupplicari ſemel tantū. h. d. ¶ Opp. j. ne liceat in vna eademq; cauſa tertiò prouo. l. j. Sol. gl. ibi appellauit bis. & quæ eſt ratio: vide hic Cyn. ideo nulla admittitur ſupplicatio. hic nūquā appellauit. Hic habetis auꝛ. quæ ſupplicatio. ideo ſequitur &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Libellus. exceptio, acta, & inſtrumēta poſſunt coram ipſo notario produci.

h Væ ſupplicatio. [h]
Primò poniꝛ intra quod tēpus debeat
ſupplicari. Secūdò de ſupplicatiōis ef-
fectu. Tertiò quid ſi nō ſit ſeruata forma in ſuppli
cādo. Partes videbitis in tex. Secūda ibi: quo ſub-
ſecuto. Tertia ibi: niſi ſub hac. ¶ Opp. & videꝛ ipſe
idē nō debeat cognoſcere de iniqtate ſuæ ſenten-
i tiæ: vt l. eos. in prin. j. de app. Sol. [i] aliud in ſuppli
catiōe, vt hic: aliud in appellatiōe, vt ibi. ¶ Secūdò
k [k] opp. minor iudex ſñiam ſuperioris nō retractat:
vt l. pręfecti. & l. ſeq. ff. de mino. Sed hic innuitur
cōtrarium, dū dicit, φ cōtra ſententiā pręfecti daꝛ
ſupplicatio eius officialibus. Sol. gl. fateor φ ſup-
plicatio datur ipſis officialibus: nō vt ipſi cogno-
ſcant, ſed vt offerant ipſi præfecto, vt cognoſcat.
l ¶ Nota ergo [l] ex hac auꝛ. cū gl. † φ libellus & alia
1 acta, & inſtrumenta, & exceptio, poſſunt produ-
ci corā ipſis notarijs: licet nō producātur corā ipſo
iudice principali: & de hoc etiā videbitis in l. eos.
j. de app. ¶ Opp. de principio ad fi. huiꝰ auꝛ. nā in
principio dicitur, φ intra decē dies debet ſuppli-
care. In fine dicitur, φ poſtea etiam pōt retractari
ſentētia. So. Dicūt quidā, quod in fine dicitur, lo-
quitur de retractatiōe, quę fit ipſo iure: vt quan-
do ſententia eſt lata contra legē, & ſenatuſconſul
tum: nō de ea quæ retractaꝛ per viā ſuppplicatio-
nis. Alia opinio eſt melior, φ ille q nō ſupplicauit
intra decē dies, nō pōt à victore impedire execu-

c ✥ P. P A V. P. e ¶ Expreſsè. Qđ idē ſit etiā ſi lex exprimeret φ ſit nullus, vide ſingulꝛ Paulū de Caſ. cōſi. ccxc. in iij. colum.

f ¶ Pone, dicit ſtatutum. Quid ſi ſtatutū annullat ipſo iure gabella nō ſoluta, & an cōtractus dicaꝛ valere, & qd opereꝛ annullatio, vide per Bald. in l. cū mulier. ff. ſo. ma. in x. col. cū ſequen.

✥ P. P A V. P. g ¶ Contractū factū. Imò etiā ſi conueniatur in iudicio, poterit ſemꝑ antè ſñiam ſoluere, vidē Bar. conſi. lxviij.

✥ P. P A V. P. h ¶ Quę ſupplicatio. Circa materiā huius auꝛ. φ in dubio via ſupplicādi nunquā intelligaꝛ periculoſa, vide Alex. conſi. lxxxviij. volu. iiij. in j. & ij. col. Et vide de materia iſtius ſupplicationis multa per Cardi. Alex. in c. ex ratione. in pen. & vlt col. extra, de appel.

i ¶ Sol. Aliud in ſupplicatione. Et eſt ratio, quia in appellatione contineꝛ iniquitas ſumma: ſed per ſupplicationē potius quandā miſericordiā implorat. Facit l. pręfec. præto. in fi. de mino. Et vidē de materia iſtius auꝛ. Ang. de Are. in l. ex cōſenſu. de app. q dicit φ in caſibꝰ, in quibus non pōt appellari, pōt ſupplicari. illud eſt verū, qñ nullo modo poteſt appellari.

k ¶ Secundò opp. Et adde qñ aliqd cōmittitur appellatione remota, debet intelligi de iniuſta. l. j. §. & parui. ff. quod vi aut clam. & vide ibi Bar. in l. diuus. ff. de teſt. mili. & Bal. in l. j. ff. de offi. pręfec. pręto. & tex. & quod ibi no. in c. paſtoralis. extra, de appel. Sed nunqd peti poterit reſtitutio in integrū, vide Bar. & Bal. poſt gl. in j. j. ſi de momē. poſ. fue. appel. & Bal. in l. ij. C. de app. Nūquid aūt poterit recuſatio porrigi, vide Bal. in l. fi. C. de ſent. Nunquid autē remota querela poſsit appellari, vide Bal. in l. j. ff. de offi. præfec. pręto. Sed nūquid ciuitas poſsit facere ſtatutū φ nō liceat appellare: vide Bal. & doc. in l. is cuius. ff. de aqua plu. arcen. & no. in c. fi. de app. in vj. & ibi Io. And. in nouel. & Cy. in l. ſi appellationē. C. de app. & Bal. in l. j. C. de ſen. quæ ſine cer. quanti. Sed nunquid à ſtatuto dicente, φ de nullitate ſentētiæ non poſſet opponi: quomodo debeat intelligi, vide gl. fi. in Cle. j. de ſeq. poſ. & fruc. & in c. j. de re iud. & Bart. in l. diuus. & in d. l. j. §. & parui. & per Imo. in l. ij. §. interdū. ff. à quibꝰ app. nō licet. Et an ſi ſtatuto caueꝛ. φ à ſentētia nō poſsit appellari: an poſsit ſupplicari vide Bal. in l. fi. §. fi. C. de tēp. appel. in fi. & vide gl. Bal. in l. j. de offi. præfec. pręto. & vide in ſimi. Ang. de Are. in l. ſi ſer. in fi. de appel.

l ¶ No. ergo ex hac auꝛ. Et ad hoc vide Barto. in l. ſi finita. §. Iulianus. in v. col. de dam. infec. & per Bar. in d. l. eos. §. ſuper his. & in l. pręcipimus. §. in his. eo. tit. ſed Bal. hic dicit, φ non credit verū dictum Bar. in inſtrumētis, quæ producuntur ad probandum: quia debet fieri iudici, non fabel-

f

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

lioni:vt legitur & no.in l.iubemus,j.de lib.cau.& j.de teſta.l.hac cōſul-
tiſsima.§.pe.vide omnino Bal.hic.
a ¶V niuerſis.Defectus perſonæ impetrantis an vitiet reſcriptum:dic la-
tius vt per Bal.in l.j.j.de cad.tol.& quia hic dicit de excommunicato,vi-
de quid poſsit facere excōmunicatus, per Bal.in l.j.ſ.de iur.& fac. igno.

tionem , & petere fideiuſſorē:bene tamen poteſt
petere ꝙ ſentētia retractetur. Vel dic,ꝙ intra de-
cem dies poteſt porrigi ſupplicatio ipſi pręfecto.
Præterea poſt decem dies poteſt porrigi princi-
pi.Ita dicit glo.in l.j.de ſen.præfec.præto. &c.

SVMMARIVM.

1 ☞Reſcriptum ab excommunicato impetratum,
eſt nullum ipſo iure.
2 Defectus pſonæ impetrātis non vitiat reſcriptū.
3 Diſpoſitio huius legis an habeat locum,ſiue quis
impetrauerit pro ſe ſiue pro alio.
4 Quando eſt facta reformatio in cōſilio , non de-
bet quæri de perſona rogantis.

a V Niuerſis. [a]Non eſt quęrē-
dū à quo aliquid
fuerit impetratū.h.d.Cōtra iſtā opp.
extra de reſcript.c.j.li.vj.vbi dicitur,
1 ꝙ eſt†ipſo iure nullū reſcriptū ab excōmunicato
impetratū,& ſic quærit̃ de pſona impetrātis.Sol.
Speciale eſt in excōicato,cum quo participare nō
licet.Cōtra hoc opp.extra,de reſcrip.c.nōnulli.§.
j.& c.ex parte.el.ij.vbi dicitur, ꝙ nō valet reſcri
ptū impetratū à falſo procuratore.& ſic inquirit̃
perſona impetrantis.Sol.Illæ decre.hodie nō ſer
2 uantur,vt ibi nota.Vel aliter:defectus†perſonæ
impetrātis nō vitiat reſcriptū : ita loquit̃ hic. ſed
mendacium ſeu falſitas eius:vt ſi aſſerit ſe procu-
ratorem,tamen non eſt:illud habet vitiare reſcri-
ptum:hic verò impetrās in nullo mētitus eſt : ibi
ſecus.¶ Quærit glo.vtrū hęc lex habeat locū ſiue
3 impetrauerit†pro ſe,ſiue pro alio.Gl.dicit,ſi im-
petrat pro ſe,debet diſtingui an Imperator fuerit
ſciens cōditionis eius, aut nō. & bene dicit. argu.
ꝓ hoc in l.qdā cōſulebat.ff.de re iud.ſed ſi impe-
trat pro alio,habet locum hęc lex.Et intelligas ꝙ
impetrabat pro alio nō aſſerendo ſe procuratorē
falsò:quia tūc vitiaretur reſcriptū propter mēda
cium,vt ſ.dixi.¶ Vltimò nota ꝙ qñ eſt facta re-
4 formatio in conſilio,†non debet quæri de perſo-
na rogantis ſeu conſulentis:ſufficit enim ꝙ conſi
lium hanc mentem habens hoc reformauerit.qđ
b nota & perpetuò tene menti.[b] Bar.

SVMMARIVM.

1 ☞Reſcriptum contra ius,quando nemini nocet,
& prodeſt petenti,an valeat.

c R Eſcripta. [c]Ponit dictum &
duas exceptiones.
Breuis eſt:& de materia huius l.dicam
in l.fi.ſi cōtra ius vel vtil.pub.¶ Opp.
j.ſi nuptiæ ex reſcri.pe.per totum tit.vbi reſcri-
1 pta,quæ nemini† nocent,& proſunt petenti,non
admittuntur.Huius timore dicit glo.ꝙ quædam
ſunt reſcripta prohibita impetranti ſpecialiter,&
expreſsè:& illa impetrata non valēt,etiam ſi ne-
mini noceant.Ita dicunt contraria.Quædā ſunt
reſcripta nō ꝓhibita ſpecialiter impetrari:& tūc
loquitur hęc lex:vt ſi reſcriptū cōtinet aliquid cō
tra legē ſcriptam,nō valet.Fallit in duobus caſib⁹
poſitis hic in tex.Exemplū potes ponere in hac
lege:Aliquis impetrauit ꝙ minori quatuordecim
annis liceat facere teſtamētum:vel ꝙ liceat appel-
lare poſt decē dies:vt in contractibus emptionis,
& vēditiōis,nō teneat̃ de euictiōe.Certè iſta non
valent:quia cōtra ius.¶ Cōtra iſtā lect.opponunt
Vltramōtani ꝙ tale reſcriptū nō videt̃ contra le
gē:vt ff.de pac.l.paciſci.Vnde dicūt,ꝙ licet reſcri
ptū ſit cōtra tenorē legis,nō tamē eſt cōtra legem.
Bar.tenet opi.gl.noſtrę.Nā in reſcriptis eſt quæ-
dā lex generalis derogatoria quæ dicit ꝙ nō licet
impetrare reſcripta iuri contraria:vt l.nec dāno-
ſa.ſ.eo.ideo ſemper cùm impetrātur contra legē,
impetrantur contra illā clauſulam derogatoriā l.
nec damnoſa.ſ.eod.¶Opp.ſ.eo.l.quoties.Solu.
Illud ibi quando alium modicè lædit,& dilatio

b ¶Tene mēti. Adde Bar.in l.ij.C.de decur.li.x.& quod ipſe no.in l.obſeruare.eod.tit.

P.PAV.P.

c ¶Reſcripta.Adde inquantū dicit̃ in tex.ꝙ valet reſcriptum,per quod crimen indulgetur,vt non procedat, niſi ſupplicās exprimeret cauſam cōdēnationis , & quālibet facti qualitatē. alĩs ſecus,ſcd̃m Bal.in l.præſcriptione.in xj.col.ver.ad concordādas iſtas opiniones. j.ſi contra ius vel vtil. publi.

c ¶Reſcripta.In prī. hæc lex eſt canonizata xxv. quæſtione ſecunda.

d ¶Inſtrumentorū. Adde Bar.in l. inciuile.C.de furtis.& ibi dicit,ꝙ debet edi totum ſtatutum. Andre.Barba.

d ¶Inſtrumentorū. Vide in l.fi.§.pe.j.de appel.& p Bal. in l.j.ff.quēad.teſt. ape.& vide etiā p Bal.in l.oēs populi.in fi.ff.de iuſti.& iure.& vide Bald. hic omnino.& Barto.in l.argentarius. ff.de eden.

e ¶Quod no.Bar.in l.j. in fi.ff.de cura. bon . dan. & in l.j. de tabu.exhib.

P.PAV.P.

f ¶Principi datus . No.ꝙ ad hoc vt reſcriptum cū ſupplicatiōe habeat vim libelli requiritur ꝙ ſit facta cōmiſsio ſine figura iudicij: aliàs ſecus.Ita Bal. & alij hic,& Salic. Bal . in l.ne quicquā.§.vbi decretū. de offic.procon.& leg.in l.j.ſ.de prec. Impe. offe.in l.elegaanter.§.ſi qs poſt

de codic.inde.Imo.in c.pręterea.extra,de dilatio.Imò neceſſe eſt ꝙ ꝓ-
ducat reſcriptū cū ſupplicatione vt obtineat vim libelli do. Anto.in d.c.
pręterea.extra,de dila.Imola in l.ſi qs filius.§.eius.ff.de iureiu.Et ꝙ ne-
ceſſe ſit reſcriptū cū ſupplicatiōe,vide etiā Bal.in d.l.elegāter.§.ſi qs poſt.
& in c.dilectus.de ordi.cogni.Ita declarātes dicta Imolę in c.dudum.el

poteſt facilè impetrari à principe:alias nō.Et hoc
dicam plenè in l.fi.j.tit.ij.&c.

SVMMARIVM.

1 ☞Quando aliquis petit copiam inſtrumenti,an
ſolùm particula,quæ ad ipſum pertinet,ſit ei dan
da,an totum inſtrumentum? remiſsiuè.

d I Nſtrumētorum. [d]
In ſupplicationibus,debet poni effe-
ctus inſtrumentorū,vel verba,ſup qui
bus dubitat̃,nō totus tenor eorū.h.d.¶ Opp.j.de
tranſac.l.vt reſpōſum.Sol.Illa intelligitur ſecūdū
1 iſtā.¶†Vltimò no.ex hac l.argu.ꝙ quādo aliquis
petit copiam inſtrumenti,debet ſibi dari illa tātū
particula,quæ ſpectat ad eum,non totū inſtrumē
tum:vt hic vides.Ad idem facit ff.de eden.l.argē
tarius.§.edi.In cōtrarium facit fortiter l.inciuile.
de legi.cum ſua glo.De hoc conſueui dicere ſuper
e rub.ff.de noui.ope.nun.quod no.[e]Bart.

f *Quando libellus principi datus.* [f]*Rub.*

¶Continua vt in glo.& adde ſuper tex.rubricæ
dum dicit ꝙ libellus principi datus,ſubaudi & ad
eum reſcriptum eſt:vt j.eo.l.ij.Bar.

SVMMARIVM.

1 ☞Libellus eſt duplex:alius cōuentionalis:alius
ſupplicatorius.
2 Libellus,quando datur principi in actionibus an
nalibus,inducit litis conteſtationem.

LEX I.

g D Vbium nō eſt.[g]
Breuiter dicit totus titu.Libel-
lus datus principi,ſi ad eū eſt re-
ſcriptū,interrūpit ꝑſcriptionē:
& facit actiones trāſitorias in hę
redem in actionibus prætorijs,& annalibus. h.d.
¶Opp.& videtur ꝙ reqratur executoris miſsio:
vt l.cū notiſsimi.in prin.j.de præſcrip.xxx.ann.
1 Rñ.debes ſcire,†ꝙ duplex eſt libell⁹:qdā eſt con-
uētionalis:de quo loqtur aut̃.offeratur.de lit.con
teſt.& per illum nō inducitur interruptio pręſcri
ptionis,niſi citatione ſecuta:vt l.contra,quod dic
vt ibi.Quidā eſt libellus ſupplicatorius:& p iſtū
2 inducitur litis† cōteſtatio,ſi offeratur principi tan
tū,ſecus ſi alij iudici:& ad eū princeps reſcribit:&
intellige ī actionib⁹ prętorijs & annalib⁹,vt dixi.
¶Opp.de l.vt perfectius.de anna.excep.Solu.ſpe
ciale eſt in illis quatuor caſibus.Non habetis alia.

h *Vt lite pendente.*[h] *Rubrica.*

¶Iſtā rubricā ſic apoſtillate,vt lite pēdēte,ſcilicet
principali per li.conte.ibi vel poſt prouocationē:
ſcilicet pēdēte cauſa appellatiōis.ibi ante diffiniti
uā,ſcilicet q̄ nō pōt retractari per appellationē.Et
ex his apparet,ꝙ quædā gl.ſuper verbo prouoca-
tione.nō bene dicit:& ſecūdū hoc ꝙ ſeqtur in ru-
brica:aut diffinitiuam ſententiam: nihil adhæret
ad præcedens.Ita intelligit Azo.in ſumma.

LEX I.

L Icet poſtquam.
Breuiter dicit.Sentētia lata poſt
ſupplicationē datā añquā prin-
ceps rñdeat, valet.h.d. Lex iſta
duob⁹ modis pōt intelligi:vel ꝙ
ſupplicatio erat data:qa petebat aliqđ priuilegiū:
vt puta ne aliqs poſſet eū corā aliquo iudice cōue
nire:vel petebat̃ aliqđ reſcriptū,ſ.iudex delegat⁹.
¶Opp.ī aut̃.vt diffe.iud.§.ſi verò.& de mā.prī.§.
& neq; ꝑmittere.Dicit gl.intelligo ꝙ iſta ſuppli-
catio

ij.extra de dila.& in c.ſuper eo.extra,de appel.Itē ꝙ in ſummarijs reſcriptū cū ſupplicatiōe habeat vim petitionis & libelli , vide Alex.in conſil.cc j. in prin.in ij.vol.

g ¶Dubium non. eſt . Ad materiam huius legis vide quod not.in c.ſignificauit.extra,de reſcript.

P.PAV.P.

h ¶Pendente. Circa iſtam rubricam ꝙ lite pendente nihil debeat innouari,vide Rom . Ponentem vnum ſingularem caſum in ſingulari.cccccii j. incip.accuſatus.

h ¶Pendente.Quando dicatur lis pendere,vltra hic not. vide per gloſſ.in c. ij. vt lite pend. per Angel.in rub.ſ.de in ius voc.per glo. ibi poſitam . & vide quæ dixi in l. cum notiſsimi. j. de præſcript.xxx. anno.& vide in lege vbi cœptum. ff. de iudicijs.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ✥POMATES.¶Supplicare. Ad materiam iſtius legis quando ſuperuenit priuilegiū, vel ſtatutū, lite pendente quid operetur, vide Bald. in l.tutor petitus.ff.de excu.tut. Vide Anch.in c.pe.de offi.leg.in vj. Vide in c.fi.vt lit.pen. Et an ſi pendet coram arbitratore debet fieri mentio litis pendentis, vide do.Pet.in cōſi.cxlix.in fi.

catio fuit porrecta, poſtquā preſes fuerat reqſit⁹. Denegabat facere iuſtitiā: aľs iſta ſupplicatio non permittereť. Ita dicit gl.j.in fi.¶ Itē iſte fi.gl. non bene cōcordat cū prin. Nā qđ in fi.diciť, habet locum qñ impetratur reſcriptū ad obſeruantiā iuris communis. ſed hic in prin. loquitur quando impetratur priuilegiū. quod pōt indiſtinctè quandocūq; impetrari: vt dicā j.l.prox.& vbi videbitis.

SVMMARIVM.

1 ☞Quando quis poſsit ſupplicare ante li.cōteſt. & poſt.

2 Quando poſt ſententiam quis poſsit ſupplicare.

3 Priuilegium contra cauſam lite pendente quando quis impetrare poſsit.

LEX II.

Supplicare. [a]diuidiť in duas partes. Prima loquiť qñ aliqs ſupplicat lite pēdēte. Secūda qñ poſt ſnīam[b]. Scđa ibi: qui aūt. Item prima ſubdiuidiť: q̄a priò ponit dictū: ſcđò exceptionē. ¶ Opp.& videtur q ante lit.cōteſt. ſupplicare nō liceat. in auť.vt diff.iudi.§.ſi vero.& de ma. prin.§.& neq; pmittere. Sol. Fateor, q nō licet ſupplicare pro delegādo iudice, niſi iudex ordinari⁹ requiſitus deneget facere iuſtitiā. ¶ Oppo.ne quid in loco pub.l.ij.§.meritò.& §.ſi qs à principe. So. Ibi impetrabatur aliud priuilegiū ſuper eo q cauſam nō tangebat.& ſic pōt indiſtinctè impetrari. ¶ Opp.in auť.in medio litis.§.ſuper hoc. Sol. qđ hic deficit ſuppletur p illā legē. Et ideo ad declarationē totius materię diſtingue ſic: Aut qs vult impetrare ſup aliqua cā reſcriptū: aut priuilegiū. Primo caſu † aut ante lit.cōteſt.& nō pōt niſi ordinarius requiſitus deneget facere iuſtitiā: vt in auť.vt diffe.iud.§.ſi verò. & de mand.princ.§. & neq; permittere. Aut poſt li.cōte.& tūc licet ſupplicare de quatuor. Primò vt ſibi fiat copia actorum. Secundò vt ſibi fiat copia pronūtiationis: vt hic. Tertiò q præcipiať iudici q procedat ſi erat negligēs. Quartò q alijs aſſocietur ſi eſt ſuſpect⁹: vt in auť.in medio litis.§.ſuper hoc.¶ Aut † vult ſupplicare poſt ſententiā: & tunc aut ſententia eſt appellatione ſuſpenſa: & tunc idē ac ſi nō eſſet iudicatū.ar.l.j.in fi.ff.ad Turpil.& ita loquitur nr̄a rubrica. Aut non erat appellatione ſuſpenſa: ſed trāſierat in rē iudicatā: & nullo m°. licet ſupplicare: vt hac l.in ff.& j.eo.l.vl.¶ Si verò † vult impetrare priuilegiū aliquod ſi quidē vult illud impetrare ſup cauſa quę agitatur: nullo modo licet: vt in auť.in medio litis.in prin. Si circa alia ī diſtinctè licet: vt ff.ne quid in loco publi.l.ij.§.merito.& §.ſi quis à principe. Non habetis hic alia, &c.

Si contra ius, uel utilitatē publicā. Ru.

¶Cōtinua vt in gloſſ. Iſte titu. habet quinq; leges primas, quę videntur ſibi inuicem cōtradicere, ideo primò legem omnes: poſtea recitabo apparatum ſuper qualibet per ſe.&c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Reſcriptum valet, licet in precibus aliquid omittatur.

2 Si alicui mandatur cognitio alicuius cauſæ, an videatur mandata diffinitio.

LEX I.

c Non idcirco. [c]Nota q licet in precibus † aliquid omittatur. nihilòminus valet reſcriptū.h.d. iſta lex.¶ Oppo.j.eo.l.& ſi legibus. Solue vt dicam in l. proxi. ¶ Vltimò, hic videtur eſſe caſus contra gloſ. quæ eſt ff.de procu.l.qui procuratorē. quæ dicit, q cui mandatur cognitio, non videtur mandata diffinitio.† hic videtur tex.in cōtrariū. Breuiter, intelligo hanc legē, q verba reſcripti fuerunt ſimpliciter prolata: vt puta talē cauſam tibi cōmittimus: nec reſtrinxit ſe ad cognitionē: q̄a tūc procederet gl. Cōtrariū dixi in l.a diuo pio.§.j.ff.de re iud.& q ſic debeat intelligi, videť hic ſentire prima glo.

SVMMARIVM.

1 ☞Priuilegium cōceſſum per mendaciū nō valet.

2 Clauſula, ſi preces veritate nitantur, quando tacitè intelligatur in reſcripto vt valeat: & ibi reſcriptum ad obſeruantiam iuris communis q duob⁹ modis conceditur.

3 Si contra reſcriptum opponitur exceptio falſitatis, quæ falſitas impediat cognitionem.

4 Reſcriptum dolo impetratum quando valeat.

5 Reſcriptum impetratum per obreptionem, quando tribuat iuriſdictionem.

6 Reſcriptū oīno falſum ex eo q nunquā emanauit ex cancellaria, qñ ſit q tribuat iuriſdictionem.

7 Si contra reſcriptū opponitur exceptio mēdaciorum: quomodo ſuper tali exceptione procedetur.

8 Exceptio dilatoria, vt puta, nō eſt is meus iudex. quia hic non contraxi: vel quod reſcriptum ſit falſum, quando debeat probari ante lit.conteſt.

9 Si Florentinus conuenitur, quia promiſit dare centum in caſtro Cluſino comitatus Peruſij: & opponit q illud caſtrum ſit comitatus Cortonæ, iudex poterit ſuper hoc cognoſcere & pronuntiare.

10 Probatio facta q aliquis locus ſit de iuriſdictione, puta Peruſina cùm non ſit q non præiudicet iuriſdictioni iudicis cuius eſt locus.

11 Princeps poteſt ignorare ius conſuetudinarium. & ita omnis iudex.

12 Ius non ſcriptum debet allegari & probari: ſecus eſt in iure ſcripto.

13 Statutum factum alibi, ſi allegatur vbi cauſa agitatur, debet in cauſa produci.

14 Teſtis pōt dicere falſum, etiam tacēdo id quod eſt.

LEX II.

d Præſcriptione. [d]Glo.legit hāc legem quinq; modis. verè tñ intelligendo non ſunt niſi duo modi principaliter: licet vnus diui-

b ¶Poſt ſent. Vide hic Bal. et dicit Bal. in l.præſcriptione. in xj.col.j.ti.j.q in vanū impetrať qcquid cōtra ſententiā impetratur, quę tranſiuit in rē iudicatā. Allegat Inno. in c.lator.de re iud. Adde ſecūdū. Pau. de Caſ. mirabile in fi.l.q ille, qui ſupplicat principi, vt retractet ſentētia, quæ tranſiuit in rē iudicatam, incurrit infamiam. & ſic ſi produciť in teſtē, poterit obijci q nō eſt habilis. dicit ēt q patiť aliā pœnā, de qua in l.pręcedēti. ſed q illud non vidit practicari, ſed menti tenendum: quia facere poſſet honorē: quia pauci ſciunt.

c ¶Non idcirco. Vide no. per Bal. in l. pręſcriptione. maximè ī xij.co. j.eo.

d ¶Pręſcriptiōe. Circa materiā adde q impetrās debet pbare vera eſſe oīa, quę narrat: vide do.Pe.ī cōſi.xxxj. Andre.Barba.

d ¶ Pręſcriptiōe. In hac l.dicit, q nō ſolum inimicus à teſtimonio repelliť. l.ſi quis teſtib⁹. C. de teſti. Sed etiam ille, cū quo proximè eſt facta pax. et vide Inn.in c. cum Ioānes.& Ant. extra de re iud.& eūdē Inno. in c. cum oporteat. in gl. inimicus. vbi melius de accu.& quæ dixi in l.poſt legatū.§.is verò.ff. de his quib. vt indig. Ex oppoſito de impugnatione priuilegij, vide Spe.in tit.de inſtru.edi.§.nunc autem videndum.de impugnatione priuilegij, &c.

d ✥P. PAV. P.¶Pręſcriptiōe. Circa iſtā materiā ſubreptiōis, adde q op⁹ eſt oīa ſpāliter exprimere, q̄ remouere poſsint principē, vel cōcedētē à conceſsiōe, vel ipſum reddere difficiliorē: nec ſufficit ſub gñalitate, & in iudicio verborū exprimere: vide ſingu. Ro.cōſi.ccxxvj. incip. in pręſenti cōſultatiōe. per totū. & maximè circa fi. dū loquiť de iuramento contrauenīēte cōtractui & à tali iuramento nō petere habitationē: & ſi petierit: nō vti: quia ad habitationē, quam petit, opus eſt oīa iſta pūctaliter exprimere. Vide ibi.& illud cōſiliū ſequiť & cōmēdat Fel.in c.conſtitutus. in prin. in ver. limita quadrupliciter, extra, de reſcri. vbi ampli⁹ dico. & vide oīno Ro.cōſi.ſeq. illud de quo ſuprà. Itē pro limitatione & declaratione regulæ, quæ ſemper allegať q taciturnitas eorū quibus expreſsè princeps nō ita cōceſsiſſet faciliter, vitiet, vide Fel.ī c.poſtulaſti. in ij.col. ext. de reſcrip. An aūt & qñ reſcriptū ſubreptitiū ſit illo iure nullū an verò ſit annullandū, vide Feli.in c.ad audientiā. el ij. in ver. itē ad lites. extra de reſcript. Item q neceſſe ſit exprimere quare, quomodo, quid, & qualiter ſit actū: nec ſufficit ſimpliciter dicere q ſit factū, vide Feli.in c. dilectus. el ij. in pe.col. de reſcri. Pro quo facit qđ ſupra ſcripſi in prin. ſecundū Ro.in d.conſi.cccxxvj. Nota tñ q vbi plures cauſæ exprimūtur in reſcripto, vel rationes, nō eſt neceſſe oēs probare: ſed ſatis eſt probare vnā, quæ ſit ſufficiens ad impetrationem, vide Fel.in c.ij. verſicu. copula. extra, de reſcrip. in ij.col. Ro.in conſil.ccix. in pe.colū. Item an & qñ ſubreptio in parte, vitiet ī totū, vide Feli.in c.ſedes apoſtolica. in verſi. ſubreptio. & in c. ſuper literis. extra. de reſcript. vbi ponit latiſsimè quæ ſunt illa, quę vitiāt reſcriptū ſubreptitium, vide Feli.in c.cōſtitutus. extra, de reſcrip. in princ. Item an de literis renūciatis ſit faciēda mētio in reſcripto, vide Feli.in c. ad audiētiā. in princi. el ij. extra, de reſcrip. Quid autē in beneficialib⁹ an ſit exprimendum ad euitādū ſubreptionem, vide latiſsimè Feli.in c.in noſtra. extra, de reſcri. vbi pōit corollaria. Vide etiā in d.c.ad audientiā. el ij. de reſcrip. per eū. Quid autē de impetrante beneficiū, qui dicit ſe dotaſſe, & nō eſt verū, vide Fel.in c. fi.in j.col. extra, de præſum.& ibi etiā in ij.colū. Quid de impetrante & narrante q nō excedit certā ſummā: & ſic falſum, an vitietur reſcriptum. Itē q omiſsio cuiuſq; minimi vitiet reſcriptum exorbitans à iure cōi, vide Alex. cōſil.cclxviij. in pe.col. Nunquid autē ſit neceſſe facere mētionē de poſſeſsione euidenter iniuſta: vide Panor. poſt glo.in c.in veſtris. in iij.col. de conceſ.præb. vide Roma.conſi.ccccxcix. Item q reddať ſubreptitiū, ſi pars non fecit mentionē de termino dato ad probandū id quod petit, vide Ro.cōſi.clxxvj. ad finē. Itē q neceſſe ſit facere mētionē de appellatione interpoſita, vel de litis pendentia, vide Ro.conſi.cccxxx. in prin. Item an ſit fienda mentio de qualitate beneficij, vide Ro.conſil. ccclxij. & cōſi. ccclxxxiij. Nunquid aūt ſi faciat aliquod factū impetratū per procuratorē habentē ſpeciale mandatū inducatur per hoc reſcriptum ſubreptitiū, vide Roma.conſi.cccclxxxj. Item an ſit fiēda mētio de actu nullo vel elidibili, vide Fel. de quo j. vide Ro.conſi.ccccxxxiij. in j.colū. Iaſo. latè in l.j. huius tit. Item, de primo reſcripto ſeu literis ſubreptitijs, non eſt opus facere mentionem, vide Abb.in c.oblatæ. in vlti. volu. extra de appella.& Moder. ibi. Item quid ſi reſcriptum contineat plura capitula, & fieret obreptitium quo ad quædā, an in alijs ſit etiam nullum. vide hic Moder. poſt Ioā.Fab.in vl.charta. Et Felin. de quo ſuprà.& no-

uiſsimos in l.de pupillo.§.ſi pluribus.de ope.noui nũ.Item nota ꝙ ſubreptio vitiat,etiã ſi ſupplicatis ignoranter tacuerit illud quod ſubreptionem inducit,vide & declara,vt per Abb.in c.ſuper literis.in ij.vol.& in c.cõſtitutus. in ij.volum.extra,de reſcrip.Et vtrobiq; per Feli.& alios. Item adde in materia ꝙ ſurreptitiũ reſcriptũ non tenet,etiam ſi ille qui impetrauit ſit ſanctus,ita ꝙ nõ ſit veriſimile ꝙ ipſe malitioſè egiſſet . Ita Bald.in c.j.in fine. extra,vt lite pend. Iaſ.in l.qui iuriſdictio. in pen. col.in iij.fallen.de iuriſd. om.iudi.& in l.ſed ſi hac.§.patronũ.el ij.in ij.notabi.ff.de in ius voc.& in iſta l. præſcriptione.in fi.Item in materia adde qđ dicit Bal. hic in impetrante gratiã,vel remiſsionem ſeu compoſitionem pro aliquo delicto,nõ expreſſis oĩbus facti qualitatibus ꝙ ſit nulla.de quo vide Iaſ. hic in vlt.co.Et ſimiliter nõ expreſſo primo delicto, de quo etiã habuit gratiã .Feli.in c.poſtulaſti.in iij.co.ad fin.extra,de reſcri. Itẽ ꝙ de actu nullo nõ ſit neceſſariò fienda mentio , vide latè Feli.in c.ex tenore . in ij. & iij. col.extra,de reſcri. Iaſo.in l.cauſas.in fi. C. de tranſac.& alia,de quibus ſuprà . Item quid ſit ſubreptio & quid obreptio,vide Innoc.in c.cum dilecta. & Abb.ibi de reſcriptis . Vide Barba.conſil.lv.in prin.in iiij.vol.Itẽ ſi cauſæ expͤſſę ſint falſæ. ita ꝙ reddat concesſio ſubreptitia.an ſuſtineri poſſit.ſi ſit dictũ in cõceſsione & ex aliis cauſis animum noſtrum mouẽtibus, vide Barba.conſil. xxxiij.volu.iij.

datur in quatuor modos. Aſſumo primũ modũ legẽdi,ſcđm gl.Et ſcđm illũ breuiter intẽdit: Exceptio mẽdaciorũ impedit iuriſdictionẽ iudicis delegati:ſed debet de cauſa ſcđm veritatẽ cognoſci per eũ,ad quẽ de iure cognitio cõpetit.h.d.¶ Ad iſtã lec.opp.ſ.eo.l.j.Sol.Ibi omiſit aliqd leue:hic aliquid graue.¶ Itẽ opp.ꝙ ipſemet iudex debeat cognoſcere illa debere.& cætera.Et ſic videtur ꝙ ipſe iudex delegatus debeat cognoſcere:vt j.eo.l.& ſi nõ cognitio.Solu.qđ ibi dicit,de oĩ negotio cognoſcat: intelligo,ſ.per iudicẽ,ad quẽ ſpectat. ¶ Contra iſtud opp.de hac lege,quæ dicit iudicẽ datũ cognoſcere debere,&c.Et ſic videt ꝙ ipſe iudex delegatꝰ debeat cognoſcere.Huiꝰ timore hęc lex variat quatuor modis.Primo modo,ꝙ iudex delegatus cognoſcat de veritate precũ:& põt pronunciare ſe eſſe iudicẽ vel nõ eſſe:nõ ꝙ de negotio principali cognoſcat,ſi literæ eſſent impetratę per mendaciũ.Iſta reſpõſio nõ videtur bona,per tex.qui dicit,de cauſa cõuenit ferre ſententiã:& ſic innuit ꝙ de cauſa principali. Alij dicunt,ꝙ iudex delegatus,qui aliàs erat ordinarius illius cauſæ,bene cognoſcit,ex vi ordinariæ iuriſdictionis, non ex vi delegationis. Iſta eſt diuinatio:nec eſt veriſimile,ꝙ ei q aliàs erat ordinarius,delegaret cauſa. Tertio modo legit,ꝙ partes cõſenſerunt in iſtũ iudicẽ delegatũ:& ſic magis ex vi prorogationis cognoſcit,quã ex vi reſcripti.Iſta lec.in ſe eſt vera:nã aliqñ reſcriptũ eſt impetratũ p mẽdaciũ, & tribuit iuriſdictionẽ ſi nõ opponat,vt j.dicam: ideo de partiũ cõſenſu poſſet ꝓcedi,& ꝓnũciari. verùm quia diuinationẽ cõtinet ſicuti præcedẽs: ideo alij dicũt quarto modo,ꝙ iudex ordinarius cognoſcat,nõ delegatꝰ.Nec obſtat hic tex.q dicit datũ:qa intelligo datũ ſcilicet à lege:nõ datũ ſcilicet delegatũ.& hæc eſt lec.Pla.qa iſta lec.facit violentiã tex.ideo Azo & Io.legunt alio modo totũ ecõuerſo.Et breuiter dicit ſcđm eoſdẽ:Exceptio mẽdaciorũ nõ impedit iuriſdictionẽ iudicis delegati:ſed debet de cauſa ſcđm veritat cognoſcere & huic lec.cõcordat ſ.l.ꝓxi.& j.eo.l.& ſi nõ cognitio. ¶ Cõtra iſtã lec.opp.j.eo.l.& ſi legibꝰ.vbi dicit, ꝙ mẽdax precator careat penitꝰ impetratis. Huius timore,alia gl.ſi.huius legis iterũ recapitulat oẽs iſtas opin.ideo omitto replicare. Dic ergo breuiter ꝙ in l.& ſi legibꝰ. loquitur in priuilegio impetrato:tunc indiſtinctè mẽdax precator caret penitus impetratis.Ratio:quia illę cauſę quæ fuerunt allegatæ, fuerunt cauſę cõcedẽdi priuilegiũ.
1 †ſed hic loqtur in reſcripto,qđ dat ad obſeruãtiã iuris cõis,in quo cauſæ allegatę nõ ſunt cauſæ concedendi reſcriptũ:vt dicã j.in ſeqũẽtibꝰ cõtrariis. Glo.circa hoc nõ inſiſtit vltra.¶ Cõtra Azo.opp. fortiter:in quolibet reſcripto ineſt cõditio tacita, ſi preces veritate nitãtur:vt j.ti.j.l.vniuerſa.ſi ergo deficit iſta conditio quæ eſt de præſenti:ergo
2 reſcriptũ eſt nullũ:† vt ff.ſi cer.pet.l.cũ ad p̄ſens. Sol.reſcriptũ ad obſeruantiã iuris cõis põt cõcedi altero de duobus modis.Vno modo ſic:Expoſuit B.coram nobis,ꝙ Titius denegabat ſibi reſtituere talem fundum,quẽ dictus B.aſſerit ad ſe pertinere iure dominij : quare dictã cauſam inter eos tibi cõmiſimꝰ terminãdã.Iſto caſu licet aſſertũ ſit prin
a cipi, ꝙ ille fundus pertinet [a] ad B. iure dñij:tñ hoc nõ fuit poſitũ pro conſtati:ſed fuit poſitũ,quia de hoc erat dubiũ:ideo cãm princeps cõmiſit. Cauſa ergo finalis eſt,ſi de eo,qđ ꝓponit, lis eſt vel eſſe põt:ideo ſi dicat illud eſſe mẽdaciũ,nõ impedit iudicis cognitionẽ. Secũdo modo põt cõcedi reſcriptũ,vt dicat ſic:Conqueſtus eſt A. de B.ꝙ fundũ ad eũ pertinẽtem iure dñij detinet:quare mandamus tibi,vt dictũ fundũ ei reſtitui facias.Iſtæ literæ vnũ cõtinẽt expreſsè, aliud tacitè:expreſsè,ꝙ fundũ reſtitui faciat:& pro hoc videtur demãdata executio.j.eo.l.& ſi nõ cognitio.tacitè cõtinet,vt videat mãdata cognitio.Modo ad propoſitũ quãtũ ad cognitionẽ:tũc ineſt tacita cõditio,ſi p̄ces ve
b ritate nitãtur.[b]Sed ſi eſt dubiũ,qa dicat reſcriptũ per mẽdaciũ impetratũ:tũc iudex põt de cauſa cognoſcere ſecũdũ veritatẽ:vt ibi.& d.l.& ſi cognitio.quãtũ ad ſentẽtiã,& executionẽ ineſt illa tacita cõditio,ſi p̄ces veritate nitãtur. niſi iudex reperiat ita eſſe,nõ dabit ſentẽtiã pro impetrãte :imò dabit ſentẽtiã pro alia parte.& hoc eſt quod dicit,
c ꝙ debet cognoſci.¶ Itẽ opp.[c]ad iſtã lect.ff.de fal. .ſi qs obreſerit.vbi illud,quod aliqs impetrat per obreptionẽ nõ valet.Sol.in eo quod impetrat per cognitionẽ,nõ obrepſit principi,p̄terea ſufficit,ꝙ de hoc erat dubiũ.ſed in eo ꝙ impetrat ẽt ſentẽtiã ſecũdũ ſe:in hoc bene eſſet obreptio : ideo reqrit ꝙ cognoſcat de veritate.¶ Opp.de l.ſi verò.§.ſub uẽtũ.de fideicõ.li.Sol.eo.modo quãtũ ad cogonitionẽ reſcriptũ nõ fuit impetratũ per obretionẽ.
3 Vlteriꝰ opp.j.l.proxi.Sol.duobꝰ† modis. Quandoq; opponitur cõtra reſcriptũ ex falſitate ipſius reſcripti:vt qa dico,ꝙ illđ reſcriptũ nũquã exiuit de cãcellaria principis? & tũc impedit cognitionẽ iudicis delegati:vt j.l.ꝓx.Quãdoq; opponitur,ꝙ reſcriptũ eſt verũ in ſe,ſed cauſę in eo inſertę ſunt falſę:tũc iudex debet audire illas cauſas,nõ vt p hoc impediatur cognitio:ſed ad hoc vt ſñia feratur ſecũdũ veritatẽ.¶ Opp.illud,qđ eſt factũ ex falſa cã.debet totaliter irritari:vt in ti.ff.& j.de cõdic. ſine cã.Rñdeo eo. modo quo ſuprà,quo ad cognitionẽ nõ fuit falſa cauſa:ſufficit ẽm ꝙ ſit dubiũ de narratis.Itẽ opp.extra,de reſc.c.ſup literis.vbi dicitur ꝙ reſcriptũ impetratũ dolo,nõ valet.Hic dicitur cõtrariũ in eo qđ dicit mẽdaciũ,qđ p̄ſupponit dolũ.Itẽ ĩ eo qđ dicit mẽdaciũ,vel tacẽdo fraudẽ.Huiꝰ timore dicit Pet.illa decretalis ſeruet in foro eorũ:iſta lex in noſtro.Certè dñi,illa decretalis fuit rectè fcã ad ſoluẽdũ cõtrarietatẽ iſtarũ legũ:ideo nõ eſt aliud,imò idẽ.Puto ergo dicẽdũ ſic: Qñq; reſcriptũ mãdat alicui cognitionẽ cauſæ: tũc qa narrãdo principi p̄ſuponit hoc eſſe dubiũ, nõ põt dici cõmiſſus dolꝰ,licet verũ nõ dixerit,vel falſum ſuppreſſerit:quia ſemp hoc eẽ dubiũ prę
d ſupponit. Ita loqtur hęc lex,et ſ.l.prox.[d]Si verò nõ mãdatur cognitio ſpecialiter,ſed mãdatur executio ſecũdũ formã, quã ſuprà dixi : tũc procedit diſtinctio illius decretalis. Aut hoc fuit factũ per
4 dolũ:qa hoc eſſe dubiũ nõ ꝓponebatur:& † non valet reſcriptũ:vt j.l.ꝓx.Ita poſſet intelligi.j.e. l.& ſi legibus.ita loqtur c.ſuper literis. Sed ſi ſine dolo dixiſſet falſum hoc eſſe verũ:tũc valet reſcriptũ. & ꝓcederet ſecũdũ veritatẽ.Ita loqtur l.& ſi nõ cognitio.& d.c.ſuper literis.&c.¶ Opp.quòd quãdo verũ omittitur,indiſtinctè reſcriptũ nõ ha
e beat effectũ:[e]vt ſ.ti.proxi.p totũ.Rñdeo. iſta eſt veritas vt diſtinguamꝰ ſic.Quãdoq; reſcriptũ impetratur per dolũ,& nõ valet vt ſ.dixi.Quãdoq; impetratur expreſſa falſitate,vel tacita veritate ſine dolo:& tũc quãdoq; fuit expreſſum ſiue omiſſum aliquid,quo non expreſſo,vel nõ omiſſo,nihilominus habuiſſet reſcriptũ:& tũc reſcriptũ valet,& ꝓceditur ſecũdũ veritatẽ:vt hic,& ſ.l.ꝓx. & j.eo.l.& ſi nõ cognitio.Exẽplũ:vbicũque omittitur aliqd de his quę tãgunt merita ſeu veritatem negotij.Si verò illud,quod fuit expreſſum vel omiſſum,erat tale,quo nõ expreſſo,vel nõ omiſſo, reſcriptũ nõ habuiſſet:tũc reſcriptũ valet.Exẽplũ quãdo omittit aliqd,veluti litis pẽdẽtia,vel litis determinatio.Ita loqtur ſ.ti.j.per totũ.& iſtã diuiſionẽ ponit tex.in d.c.ſup literis.¶ Quęro,vtrũ
5 reſcriptum impetratũ per† obreptionẽ,hoc eſt expreſſa falſitate,vel tacita veritate,tribuat iuriſdi
f ctionem.[f]Pla.dicit ꝙ ſic:ſcilicet ꝙ tribuat iuriſdictionem de hoc cognoſcendi,an reſcriptũ teneat vel non

a ✠ P.P AV.P.¶ Pertinet.Et ſic mẽdacium reſpiciens merita cauſæ non vitiat,vide Comeñ.conſi.cij.in prin.

b ¶ Veritate nitãtur.Habes Bal.hic contra in iiij.col.circa prin.iij.col.

c ¶ Item oppo.Ad iſtam lec.&c.ad l.ſi quis obrepſerit.vide Bald.hic in v.columna & in l.& ſi le.j.eod.

d ¶ L. proxima. Sed reſtat reſpõdere ad text.hic,qui dicit, quòd videtur mẽdacium comprehẽdere ſecundũ diffinitionem eius : vt no.glo.in l.de ętate.§.qui tacuit.de interro. actio . Sed dic ꝙ mendacium poteſt dupliciter ſumi . ſtrictè pro eo quod dolum continet,vt in contrario.Item largè pro eo quod non eſt verum.

e ¶ Effectum.Sed an habens reſcriptum cogatur illud repreſentare iudici: dic quòd non : vt not. in c.ex cõqueſtione. de reſti.ſpol.& ibi per Io.And.in nouel.& per Bald. in l.poſtquam.j.de tranſact.vbi dixerunt ꝙ per ſolam impetrationem reſcripti non quæritur ius aduerſario, niſi fuerit productũ in iudicio.Fallit in impetratione iuris iniqui.l.iij. in prin.ibi: licet vſus non ſit.ff.quod qſque iuris. & quod ibi per Mod.Et ad prædicta facit glo. in cle.conſtitutionem.de electio . & vide Bal.in l.j.ſ.vt lit.penden.

f ¶ Tribuat iuriſdictionem.Et hoc tenet Io.de Lign.& Imol. in d.c.ſuper literis . licet domi. Ant.videatur tenere contrarium ,ſecũdum Imol.Adde quòd Bald.in l. quæ ex relationibus.in princi.ſ.de legi.videtur tenere ꝙ reſcriptum obreptitium ſit ipſo iure nullum. Tenet Bal.in l.ſi.in j.col. j.ſent.reſcind.non poſſe.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶Omnino ſalſum. Vtrum reſcriptū omnino falſum tribuat iuriſdictio-
nem, Inn. tenet ꝙ nō, in d.c. ſuper literis. facit quod no. de excep. c. cū ve-
nerabilis. & de proba. c. licet cauſam. ipſe tamen Inn. tenuit contrarium
in c. ij. de dila. & videtur tenere hic Bar. & tenent cōmuniter Legiſtæ. &
illud etiā tenet do. Flo. in d.c. ſuper literis. reprobāt Imol. ibi: ſed d. Ant.
in d.c. ſuper literis.
tenet primā opi. ſe
quēdo Inn. & rñ-
det ad omnia obie
cta. & videtur vel-
le hic Bal. ſed opin.
Bal. & ſequaciū vi
det̃ verior. & quan
do decretū ꝑ ſub-
reptionē ſit nullū,
vide Bald. in l. j. C.
de fideiuſ. mi. & in
l. j. §. eod. & Pet. de
Anchar. in c. ſuper
literis. de reſcr. qui
tenet ꝙ teneat: ſed
venit reſcindendū.
& idem Innocē. &
Anto. de But. in c.
veniens. de fil. preſ
by. & per Bald. hic
in viij. colum.

b ¶Non in iſto ter-
ritorio. An iudex
poſſit cōtra nō ſup
poſitū cognoſcere
ſi cōtempſerit, vel
deliquerit in terri-
torio. De quo etiā
per Bart. in l. ij. ſi qs
in ius voc. nō ierit.
in ij. col. addo gl. in
l. de iure. ff. ad mu-
nicipa. Adde quod
no. in c. ſciſcitatus.
de reſcript. & in c.
præterea. de dila. &
in c. ſuper literis. &
vide do. Ant. in c.
ſi clericus laicū. de
foro cōpe. & ibi ꝑ
Imo. & alleg. Bar.
contrarium in l. ij.
ff. ſi quis in ius vo.
non ierit. & illud
quod tenet ibi, eſt
falſum, ſecūdū do.
Ant. & Imol. in d.
c. ſup literis. & cō-
tra ipſum videt̃ vel
le Inn. in c. Roma-
na. in §. cōtrahen-
tes. & vide qđ ha-
bet̃ ꝑ Guid. de Su-
za. in l. raptores. in
ver. præſcriptione.
C. de epiſc. & cleri.
Adde Bal. in l. ſi qs
ex aliena. ff. de iu-
dic. & per Io. Cal.
in repe. c. de illis. in
iiij. q. de rap. & per
Pet. de Anch. in re
peti. c. poſtulaſti.
de for. cōpe. in j. q.
& vide oīno Alex.
in d. l. ij. ſi qs in ius
vocat. non ierit. in
vj. col. cum ſeq.

c ¶Mihi videt̃. Pro
iſta queſtione vide
do. Ant. in c. ſi cle-
ricus laicū. de fo. cō
pet. allegauit Bart.
cōtrariū ſibi in l. ij. ff. ſi quis in ius voc. nō ier. & vide Moder. in præalleg.
c. ſi clericus laicum. & ibi do. Abb. & vide quæ dixi in d.c. ſi clericus la-
cum. vide Lud. Ro. in cōſi. ccvj. vbi loquit̃ ſingulariter ſi ſufficit ſola alle
gatio, an ſit neceſſaria probatio? And. Barb. Adde tu circa iſta dicta Bart.
hic. & vide do. Maria. Soci. in c. dilectus. de fo. cōpe. arti. ij. q. ix. & eundē
in c. ſi clericus la-
cum. verſi. circa x.
principalem articu
lum, col. vlti.

d ¶ Debet probare.
Opponēs exceptio
nē cōtra reſcriptū,
illud debet proba-
re. Hoc limitat In
no. in c. ſuper lite-
ris. de reſcrip. in gl.
in verſi. forſan. niſi
reſcriptum eſſet ſu
ſpectū. & vide Cy.
hic.

e ¶ Non pōt proba-
ri. Illud ſequit̃ Iac.
But. vt refert Bar.
Sed aduerte: quia
Inn. in c. Romana.
§. cōtrahētes. de fo.
cōpe. in vj. & Ioā.
Andre. in c. j. de li.
cōte. & doc. in d.c.
ſuper literis. videt̃
tenere contrarium
expreſſè. & ibi vi-
de plene.

f ¶ Aduerſario ſciē
te. Sed Imo. in d.c.
ſuper literis. videt̃
cōcludere finaliter
in hac quæſtiōe, ꝙ
etiā cōtra ſciētem.
qui verè eſt in poſ
ſeſſiōe, quo ad alia
vtit̃ ſua quaſi poſ-
ſeſſiōe, præfert̃ in
illa. Pro hoc facit
qđ no. Inn. in c. o-
lim. el. iij. de reſtit.
ſpo. vnde tūc poti⁹
dicit̃ in ſua poſſeſ-
ſione turbari: ſecus
fortè, ſi illa vteret̃
quo ad illa: nec cō-
traheret quātū in
eo eſſet: qa tūc for
te ꝓcederet opin.
Bar. & Inn. in c. ſu
per literis. antequā
ꝑdictæ opiniones
ꝑ ea quæ habētur
in d.c. olim cū dile
ct⁹. no. ī l. j. & ij. C.
de ſer. Ita videt̃ te
nere Imo. in d.c. ſu
per literis. Item ad
hoc no. ꝑ Bar. add
qđ idē no. in l. j. de
procu. ad fin. & ad
prædicta cōcorda-
re videt̃ Inno. in c.
cū dilectus. de offi.
archidia.

g ¶ Mentiri de iure.
Et no. ꝙ iſta gl. ꝓ
ſing. alleg. Ang. &
Imo. in l. ij. ff. de re
iudi. ad hoc videli-
cet: qa licet iudex
nō poſſit alterare
tpā appellādi, vt ꝑ
Bart. & doc. in d. l.
ij. tñ per ſtatutū, &

vel non. Hoc etiam colligitur ex iſto tex. qui di-
cit: præſcriptione mendaciorum, &c. dicit glo. &
bene, præſcriptione, id eſt, exceptione, ergo iuriſ-
dictionem tribuit ipſo iure ſi non apponatur. &
ſic poteſt cognoſcere vtrū reſcriptum fuerit im-
petratum per obreptionem vel non. & hoc etiam
probatur in d.c. ſuper literis. De hoc etiam ponit
multa Inno. in c. cæterum. & c. ad hæc. & melius
in c. cū dilecta. de reſcrip. ¶ Quæro vtrum reſcri-
a ptum omnino falſum[a], quod nūquā emanauit de
6 cancellaria principis, tribuat iuriſdictionē. † Doc.
hic dicunt ꝙ propter dubium poteſt ipſe de hoc
cognoſcere, an literæ ſint falſæ, vel non: ſicut dici
mus ꝙ ſententia contra ſententiam non valet. ve
rum eſt, niſi de hoc dubitetur vtrum prima deceſ-
ſerit: vt ff. quæ ſenten. ſine app. reſcin. l. j. in prin.
de tranſac. l. poſt rem. Inn. de hoc in d.c. ſuper li-
teris. multum dubitat, & multorum opin. recitat.
Breuiter, mihi videtur, ꝙ ſi quidem reſcriptū non
habet manifeſtam falſitatem: ipſe iudex, cui vide-
tur dirigi, poteſt de iſta falſitate cognoſcere, &
pronunciare ſe eſſe, vel non eſſe iudicem. Ita intel
ligo j. l. proxi. vbi coram eodem iudice poteſt op-
poni de falſitate. Ratio: quia illud reſcriptum licet
ei non det iuriſdictionem: tamen conſtituit eum
in quaſi poſſeſſione iuriſdictionis: propter quod
habet initam cognitionem, & pronunciationem:
vt j. de ſenten. l. ſi arbiter. de teſt. l. j. de offi. preto.
l. Barbarius. Si verò contineret manifeſtam falſi-
tatem: tunc ipſe in quaſi poſſeſſione iuriſdictio-
nis non conſtitueretur, nec poſſet pronunciare ſe
eſſe iudicem vel non. argumen. j. de edi. diui Adr.
tollen. l. vlti. ¶ Quæro, quando iſtæ exceptiones
mendaciorum opponuntur, quæ erit practica: nā
7 videtur † quòd de ea erit his quærēdum. nam an-
te litis conteſtatio. contra reſcriptum opponitur,
quòd continet mendacia. vnde in iſta cognitio-
ne, an ſit iudex, vel non, cognoſcetur de veritate
precum. demum ſi poſtea pronunciauit ſe eſſe iu-
dicem, erit neceſſe quòd iterum de veritate nego
tij cognoſcatur: quia probationes factæ ante litis
conteſtationem non fuerunt factę in principali
negotio. Inno. videtur velle quòd ante litis con-
teſta. cognoſcatur de veritate precum ſummariè:
poſt litis conteſtationem plenariè. Et hoc idem
dicit in alio exemplo: Pone: Florentinus hic con-
uenitur ratione delicti, vel contractus: ipſe ab ini
tio opponit exceptionem dicens: Domine, non
eſtis meus iudex: quia non contraxi, vel deliqui
in territorio veſtro. Ante litis conteſtationē exa-
minabitur ſummariè vtrum contraxerit vel non
b in iſto territorio,[b] poſt litis conteſtationem exa-
minabitur plenè. Hoc idem tenet Iacob. Butri.
Adducit ſimile: in actione ad exhibendum præ-
paratoria cognoſcetur ſummatim de dominio: in
rei vendicatione cognoſcetur plenè. Idem ſi mi-
nor petit reſtitui ad allegationem omiſſam: nam
antequàm reſtituatur, cognoſcetur ſummatim,
vtrū ex illa omiſſione ſit læſus: aliàs non conce-
deretur reſtitutio ſibi: vt l. nā poſtea. §. ſi minor.
ff. de iureiuran. Poſtea cùm illa exceptio propo-
neretur in iudicio, in quo omiſerat, de cauſa co-
gnoſcetur ſummariè. Vltramontani, & Pet. dice
bant quod illa exceptio debet reſeruari poſt litis
conteſtationem. ne de eodem bis cognoſcatur.
Gui. de Cugn. in l. ſecunda. ff. de in ius vocan. tan
git iſtam quæſtionem ex dictis eius: licet non fa-
ciat mentionem. Cy. hic fecit vnam additionem.
& dicit Gul. quòd iſta exceptio, ego non contra-
xi in territorio tuo: non debet admitti: quia non
poteſt probari, non enim ſequitur, cōtraxi alibi:
ergo non contraxi in territorio tuo. Item ſi pro-
barem abſentiam meam, potuiſſem contrahere
exiſtens alibi in territorio per procuratorem: vel
potuiſſem contraxiſſe exiſtens alibi in territorio
huius ciuitatis: vt l. cōtraxiſſe. de actio. & obliga.
c Mihi videtur[c] quòd debeamus aduertere quan-
do illud, quòd opponitur per modum declinato- d
8 riæ † iudicij, tangit negotium principale, vtrum de
beat examinari ante litis cōteſtationem vel poſt.
Dico ſic: Aut ante litis cōteſtationem, & poſt, ve-
niret probandum ab eadem parte: & tunc proce-
dit dictum domini Innocen. & Iaco. But. quia an
te litis conteſtationem probatur ſummariè: poſt
litis conteſtationem plenè: vt in exemplis ſuprà
poſitis ſecundùm Iacob. But. Quandoꝙ ante litis
conteſtatio. incumbit probatio vni poſt lit. conte
ſtatio. incumbit probatio alteri: tunc ego dico, ꝙ
vtrunque perfectè examinabitur: vt in exemplo e
huius legis. Nam ille qui opponit exceptionem
d mendaciorum, illam debet probare[d]: quia ipſe di-
cit hoc ad excludendum iudicium. Vnde cùm mē
dacia ſint cauſa ſuæ intentionis: ergo ei incumbit
onus probandi, vt l. ei qui. ff. de proba. ſed poſt li-
tis conteſtationem actor debet probare veritatem
quia illa aſſertio eſt cauſa ſuæ intentionis: ergo ei
ei incumbit onus probandi: vt l. qui accuſare. j. de
eden. Sed ſi exceptio mendaciorum eſſet ita nega-
tiuè concepta, quod nullo modo probari poſſet,
tunc non admitteretur ad probandum eam. Ita lo
quitur dictum Gul. ſi enim conuenitur hic Floren
tiæ ꝙ promiſit hic dare centum, ipſe excipit ſe f
non promiſiſſe: certè cùm non ſit coarctata loco,
e vel tempore, iſta negatio non poteſt probari[e] an-
te litis conteſtatio. per eum cui incumbit onus ꝓ-
bandi: niſi probetur per confeſſionem aduerſarij:
aduerſarius iam poſuit contrarium: ergo &c. Sed
ſi quæſtio iſta reuolueretur ſuper aliquo de cohę-
rentibus ipſi promiſſioni, de qua agitur: tunc
bene poſſet examinari ante litis conteſtatio. cùm
poſt non veniret examinandum Exemplum.
9 † conuenitur Florentinus hic quòd promiſit dare
centum in caſtro Cluſino comitatus Peruſij: op-
ponit Florentinus quòd caſtrum illud non eſt co-
mitatus Peruſij, ſed eſt comitatus Cortoni. Certe
ipſe poterit examinare hoc & pronuntiare ſe eſſe
iudicem, vel non eſſe: vt l. ſi quis ex aliena, de iu-
10 dicijs. An autē iſta probatio † preiudicet iudici,
in cuius territorio dicebatur illud caſtrum Innol
tract. in dicto c. ſuper literis. Breuiter, puto quòd
non noceat, nec quoad proprietatem: quia res in-
ter alios acta &c. nec quo ad poſſeſſionem: quia
in iſtis rebus incorporalibus non acquiritur
f quaſi poſſeſſio, niſi aduerſario ſciente[f] & patien-
te: vt l. penulti. ff. de ſeruitu. ¶ Gloſſa quærit qua
liter fuit mendaciū in narratione iuris: cùm prin
ceps, qui ſcit omnia iura, non poſſit mentiri de iu
g re[g]. Gloſ. ponit exemplum quòd fuit mentitum
in iure conſuetudinario quod probabiliter po-
teſt ignorare. & vide glo. quam not. & tene men-
11 ti perpetuò. ¶ Nota ex hac glo. primò † quòd ius
conſuetudinarium poteſt princeps, & etiam qui-
libet iudex. probabiliter ignorare. & de hoc habe
tis text. in ca. j. de conſtitutio. libro vj. ¶ Secundò
nota quòd licet iura non debeant produci co-
ram Iudice, nec de eis fieri poſitiones: tamen
12 hoc eſt verum in iure ſcripto. ius † autem non
ſcriptum debet probari. Videbitis infra de iura-
mento calumniæ. l. ſecunda. §. quod obſeruari. in g
gloſſa quæ tractat materiam poſitionum. ¶ Item
13 dico, quòd ſtatuta † quæ ſunt alibi, facientia
ad cauſam quæ agitatur: hic debent produci
in cauſa, ſicut alia inſtrumenta priuata: quia
Iudex poteſt illa probabiliter ignorare. ſicut
hic videtis. Oportet quod principi allegetur,
& probetur plenè, vt dixi in lege, omnes po-
puli. ¶ Vltimo nota quòd teſtis poteſt dice-
re falſum non ſolùm mentiendo, hoc eſt dicen-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

conſuetudinē pōt illud tēpus alterari.gl.eſt hic ſcd̄m eos.Nec mirādū eſt
ſcd̄m Imol.ibi quia ſtatutū & cōſuetudo pōt detrahere diſpoſitioni le-
gis:vt l.omnes populi.ff.de iuſt.& iur.& l.de quibus.ff.de legibus.

a ✠ *P.P A V.P.* ¶Tacendo. Vide Felin. in cap.j.extra, de teſtib.
cog.Iaſonem hic,in ij.colum.

14 do quòd nō eſt: ſed † etiam tacendo [a] id qud eſt :
a vt hic vides tex.not.quem tene menti.Simile ha-
bes ſ.de epiſ.& cle.l.presbyteri. ff.de contrahēd.
empt.l.ea quæ.§.ſi.quod not.& tene menti.

LEX III.

PVniri. Iſta lex pōt habere duplicem intellectū. Vno modo ,ꝙ opponatur de falſitate corū, quę ſunt narrata principi. Alio modo ꝙ intelligatur de falſitate reſcripti:quaſi princeps nunquā ſciuerit,nec vnquā emanauerit,de cācellaria principis:vt dixi.ſ.&c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Si mandatur executio, videtur eſſe mandata cognitio.
2 Princeps poteſt delegare executionem.

ET ſi non cognitio.

Hæc eſt notabilis lex. ex qua nota ei,
1 cui mandatur executio,†videtur man-
dari cognitio.& dedet cognoſcere ſecundū veri-
tatem precum. ¶Oppo.j.proxi. Sol. vt dixi in l.
præſcriptione.¶Opponi.ꝙ executio non poſsit
mandari:vt l.iubere cauere.de iuriſ.om.iud.Solu.
2 hic†Princeps delegat:non alius. Alij dicūt,ꝙ hic
demandat cognitionem,non executionem.quod
eſt contra iſtum tex. Alij dicunt ꝙ hic demanda-
uit primum decretum:non autem ſecundùm.Sed
certè nec executio primi decreti poteſt demanda
ri:vt l.iiij.§.duas.de dam. infect. Tene ergo pri-
mum,quòd hic Princeps demandauit. ¶Oppon.
j.de exceptio.rei iudica.l.ſi vt proponis. vbi dici-
tur, ꝙ executor nullam cognitionem habet. Sol.
hæc eſt vera:ibi loquitur quando committitur ali
cui exceptio alicuius ſentētiæ:hic loquitur quan-
do committitur executio alicuius facti:cùm nul-
la præceſſerit ſententia. Vnde cùm ad executio-
nem non poſsit perueniri,niſi præcedente cogni-
tione:vt l.j.j.de excep.rei iud.mandando execu-
tionem videtur committere cognitionē.Et pro-
pter hoc non placent quædam gloſſellę,quę ſunt
hic,quæ dicunt ꝙ fuit dictum Principi ꝙ erat la-
ta ſententia,& tunc cognitio non videtur deman
data.De hac materia dixi plenius in l.à diuo Pio.
in princi.de re iudic.Gloſ.tractat illam materiam
extra,de offic.delega.c.paſtoralis.in glo.ad intel-
ligentiam &c.

ET ſi legibus. Iſta lex proprie loquiť
b in priuileg.[b] ¶Opp.ꝙ debeat valere reſcriptum,non obſtantibus falſis allegationibus:vt l.proxi.& l.preſcriptione.Glo. non ſoluit.Dic,ſuprà loquitur in reſcriptis,quæ conceduntur ad iuris communis obſeruantiam. & ideo veritas eorum,quæ narrātur,non fuit cauſa reſcripti:ſed ſufficit eſſe dubiū.hic verò in pri-

a ¶Tacēdo. Et vide quod habetur in l. Paulus.ff.de fal. & ideo allegať in regula culpa. de reg. iur.in vj.nunquid videns committere homicidium, & prohibere potens ſi non prohibeat, teneať de homicidio de quo per Angel.in l.j.§.ſi reus. & l.ſi actoris. de eo per quē factū eſt. & Bart.in l.metū. facit quod no.in c. ſicut dignū.de homicid. Sed quid in teſte, qui veritatē vult celare? Dic ꝙ nō punitur de falſo.c.j.in princ.ſi de inueſti.inter do. & vaſal.liſoriatur.Et ibi ſubdit Bal. hoc eſſe verū,niſi præmiſſo iuramēto veritatē celet.Et addě quod not. in gl. in l.Luci⁹.de infami. quæ vult,ꝙ reprobetur dictū teſtis, quod plene nō narrat factum. & dicitur reprobetur : id eſt, nō approbatur.facit de accu.c.cū dilecti.vbi iurans dicere veritatem, tenetur dicere verū, & plenè. Item de eo quod dixi ſuprà quando poſsit iurare illum qui occiditur,vide Bald.in auť.ſed nouo iure. C.de ſer.fugi. Adde quod doc.& maximè Imol.in d.c. ſuper literis.de reſcri.in no.huius literæ,vbi probatur paria eſſe,dicere falſum & tacere verum, Dic ꝙ illud facit ſcd̄m Iacob. But.ꝙ teſtis incurrat pœnā falſi ſi taceat veritatem : vt eſt tex.in c.j.extra,de fal.& dicit do. Ant.hoc verum,quando iurauit plenam & meram veritatem dicere.Secus ſi iuraret ſe liberè ad interrogationes reſpondere,per tex.quem dicit valde no.in c.cùm dilecti.el j.extra, de accu.Sed certè ille tex.ſecūdùm Imo.loquitur in inquiſitore,non autem in teſte,qui debet dicere veritatē pro vtraꝗ parte,iuxta no.in c.fraternitatis.in glo.ſi.de teſti.& in auť.ſi iudex.ſ.de epiſ.& cler.per Bar.in l.ſi duo patroni.§.idem Iulianus.de iureiuran. Vnde videtur,ꝙ ſi doloſè indiſtinctè tenet ꝙ incurrat pœnam falſi,per præallegatum c.j.ſecūdùm Imo.Et quando dicatur dicere plenam veritatem,& quando meram veritatem,vide gloſſ.not.in c.cùm dilectus.in verbo,plenam.& in verbo, meram.Et adde Bal.in l.presbyteros.hic allegata,& quod etiam ipſe no. in l.data opera.in xij.colū.Et iſtis adde Bald.in l.nullum.C.de teſtib.vbi vult, quòd ſi teſtis tacet veritatem,punitur criminaliter,& ciuiliter,ad intereſſe.

b ¶Loquitur in priuileg.Vide Bal.in l.præſcriptione.in v.col.ſ.eo.

c ✠ *P.P A V.P.* ¶Omnes cuiuſcunq;.Circa materiā huius legis,in qua tractatur de clauſula,nō obſtāte,vide omnino Feli.in c.nōnulli extra,de reſcrip.vbi latiſsimè per ſex chartas tangit materiā iſtam:& an & quādo requiratur ſpecialis,& an ſufficiat generalis,& de effectu eius.De clauſula autem derogatoria,vide quæ ſcripſi in l.ſi quis in principio teſtamenti, de lega. iij. Quid autē in dubio, nō præſumatur princeps velle vti plenitudine ptātis, nec clauſula, non obſtāte ſed iure cōmuni, vide Iaſonem latè in l. quāquā.in j.col.de teſta.mili. Limita vt per Alexā.in l. cēturio.in viij.col. de vulga.& pupil. An autē princeps tollere poſsit defenſionem, & quā, vide Felin. in c.ex parte. el ij. in ij. col.de offic.deleg. de quo habes ad Bar.in l.vt vim.ff. de iuſti.& iure.

uilegio,& cauſæ narratæ ſunt proxima cauſa finalis priuilegij.ideo ſi reperitur mendacium,non valet priuilegium.Hic non ſunt alia.

SVMMARIVM.

1 ☞ Princeps quando poſsit contra ius diuinum reſcribere.
2 Princeps quando poſsit mihi auferre dominium rei meæ.
3 Princeps quādo poſsit reſcribere contra ius ciuile.
4 Clauſula,non obſtante,quòd requiratur quando Princeps reſcribit contra legem.
5 Clauſula,non obſtante:quomodo ponatur quando reſcribitur contra legem.

c OMnes cuiuſcūque. [c]

Breuiter dicit : Reſcripta contra ius, vel
contra publicam vtilitatem,nō ſunt ſeruāda.h.d.
¶Hic habetis vnam gloſ.quæ ponitur de verbo
ad verbum in l.j.de conſti.prin.Glo.iſta aliquātu
lum eſt infraſcata.Ratio eſt,qa in iure noſtro ſunt
quædā diuerſa.nā Princeps alicui aliquid cōcedit,
quandoque ius commune condendo:quandoque
iuriſdictionem exercendo:quādoque cōcedit re-
ſcriptum,quod eſt ad iuris cōmunis obſeruātiam:
quādoque cōcedit beneficium vt ſi concedit do-
mino caſtrum,vel feudum:quādoque cōcedit pri-
uilegium cōtra ius commune.Iſta ſunt ſeparata:
& iura iſtis vocabulis abutuntur.Et gloſſ.hic poſi
ta tractans,vtrū Principis reſcripta,cōtra ius va-
leāt.promiſcuè tractat de reſcriptis:qńq; de pri-
uilegijs:quādoque de lege.& doc.hic non exami-
nant tex.Quęro ergo primò,vtrum Princeps poſ
1 ſit reſcribere contra ius diuinum.† Dic vt in gloſ.
quam vide.¶Secundò quæro,vtrum Imperator
poſsit reſcribere contra ius humanū.Et vide glo.
ibi:ſi verò &c.Vidiſtis illud quod,dixit gl.Tu di-
2 cas ſic:†Circa hoc an Princeps poſsit mihi aufer-
re dominiū rei meæ.Dic aut vult mihi auferre do-
minium,ius commune condendo,& poteſt:vt in
toto titulo ff.de bon.damna.&c.& in authen.in-
ceſtas.j.de inceſt.nupti.ff.de public.l.commiſſa.
Aut vult mihi auferre iuriſdictionem exercēdo:
& poteſt:vt l.fin.j.de iure do.impetran. Aut vult
mihi auferre priuilegiū alteri cōcedendo: & tunc
d aut in hoc vertiť publica vtilitas[d]:& poteſt:vt l.
item ſi verberatū.§.j.ff.de rei vendi.& de euict.l.
Lucius. Aut non vertitur publica vtilitas,ſed ſola
eius voluntas: tunc regulariter non poteſt,& ita
loquitur hæc gloſſa.& glo.in l.quoties.de præci.
Impe.offeren.Fallit ratione iuris,quod haberet
in parte rei.C.de vendi.re.fiſca.cum priuato.l.j.li
bro x.Fallit ratione poſſeſsiōis,quam haberet de
re mea:vt l.fina.j.de quadrien.præſcri.Dominus
Iac.Bu.dicebat ſimpliciter,quòd princeps poteſt
auferre mihi dominium rei meæ ſine aliqua cauſa.
Nam eius poteſtas,& poteſtas iſtarum legum,quę
hoc prohibēt,procedit à pari potentia:ergo ſicut
poteſt iſtas leges tollere:ergo eodem modo poſsit

c ¶Omnes cuiuſcūque. Quam vide. Vtrum Imperator poſsit reſcribere contra ius diuinum, contra ius humanum,& contra ius ciuile, adde Bartol. latè in ꝓœmio Digeſtorum, in princip.& quod not.in l.j.ff. de conſti.princi.& facit quod not.per glo.& Bar.in l.venia.j.de in ius vocan.per Innocē.& Cano. in c.quæ in eccleſiarum.de cōſtit.& Bal.poſt gl. ibi in l.reſcripta.ſ. de precib.Impera. offeren.vbi omnino vide.& in quibus Princeps non poteſt diſpēſare,vide quæ not.Bal.in l.eam quam.in xj. & xij.col.& ibi an in talibus diſpenſationibus requiratur clauſula,non obſtante.Et an ad bona ex forma ſtatuti applicata hæredibus occiſi poſſit ciuitas reſtituere bannitum: vide per Cynum & Bald.in l.Gallus.§.& quid ſi tantum. in vlti.colum.de liberis & poſthu.& Barto.in l.penul. C.de fide inſtru. & iure haſtæ fiſca.lib.x.adde vnum quod no. Ange.in l.bene à zenone. C.de quadri.præſcrip.

d ❧ POMATES. ¶Vtilitas.Nota tamen,quòd princeps cum cauſa poteſt tollere ius alterius ſibi ſubditi. Ita Paulus de Caſtro in conſilio cclxxxj.incipiente,primum dubium.

d ✠ *P.P A V.P.* ¶Vtilitas.Quod in principe præſumatur cauſa, vult Comeń.conſil.lxvij.in penul.col.poſt medium.Et de materia,an & quando poſsit princeps tollere ius alterius: & an prẹſumatur in eo cauſa: & multa alia vide ad Bartol.in l.item ſi verberatum.ff.de rei vend.Item quòd non poſsit tollere ea,qua ſunt iuris gentium ſine cauſa & quòd tūc non præſumatur cauſa:& declarationem,vide per Iaſ.in l.quò minus.in iij.notab.ff.de flumi.& qa de clauſula,nō obſtātibus quibuſcunq; facientibus in contrariū ſufficiat,& quędā alia in materia,vide per Deciū cōſi.x.

dare

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a dare alteri dominium rei meæ [a],ſine cauſa. Quod
b puto non eſſe verum [b]: nam princeps non poſſet
facere vnam legem,quæ cõtineret vnum inhone
ſtum vel iniuſtum. Nam eſt cõtra ſubſtantiam le-
gis. Nam lex eſt ſanctio ſancta, iubens honeſta,
& prohibens contraria: vt l.iij.ff.de legibus. Eo-
dẽ modo ſi vellet auferre mihi dominiũ rei meæ,
iniuſtè,nõ poſſet: quia princeps habet iuriſdictio
nem à Deo: vt in authen.quomodo opor. epiſco.
in prin.Sed Deus non dedit ei iuriſdictionẽ pec-
candi, nec auferendi alienum indebitè: ergo &c.
Tertio quæro,an Princeps poſsit reſcribere con-
3 tra ius ciuile.† Hic quicquid dicat gloſſ. aduerte:
Aut Princeps vult reſcribere contra ius commu-
ne legem condendo: & poteſt: vt l.nõ eſt nouum.
ff.de legi.ſ.de Iuſti.Codice cõfirmã.l.j.in ſi. Aut
priuilegium alteri concedendo: & tunc ſi priuile
gium lædit alium modicè:poteſt concedere.Si læ
c dit alium immodicè,non poteſt concedere [c]: vt l.
quoties.ſ.de preci.Impera.offer.ſi neminẽ lædit:
& tũc poteſt cõcedere: vt l.reſcripta.de preci. Im
parato.offeren.Si lædit rem publicam,non poteſt
concedere: vt hic.Si verò quæris in ſcriptis, quæ
conceduntur ad iuris communis obſeruantiam:
& tũc hæc eſt materia legis,præſcriptione.quam
ibi dixi.& modò vide gl. ¶ Quæro.quid ſi Impe
rator reſcribit cõtra legem: ſed dicit quòd valeat
d lege non obſtante: an hoc requiratur [d]? Glo.quòd
ſic. Alij dicunt quòd nõ requiratur quòd hoc di-
catur,ſed ſufficit quòd ſciat ſe reſcribere cõtra le
gem.allegant l.idem Vlpianus.in ſi.ff.de excu.tu
torũ.Sed illa lex loquitur in reſcripto,ſeu bene-
ficio: non priuilegio:& ſic non facit ad propoſi-
4 tum.Communiter teneamus† quòd debeat inſe-
ri illa clauſula per l.ſi quis in principio teſtamen-
ti.de legatis.iij.Sed de hoc eſt dubium,an debeat
dici,non obſtante tali lege,nominatim: an ſuffi-
ciat quòd dicatur lege aliqua non obſtante,ſeu nõ
obſtante aliquo caſu gloſſ.in authenti.hoc inter
liberos j.de teſta.videtur velle quòd fiat mentio
ſpecialis.Hoc etiam videtur velle textus in ſimi-
li,vbi gloſſ.tangit in l.ſi quis in principio teſta-
menti.ff.de leg.iij.& ideo,puto quòd non ſuffice-
ret ſi diceret,aliquo non obſtante,vel aliqua lege
e non obſtante: quia iſtud eſt generaliter loqui.[e]
Item puto, quòd non requiratur, quòd dicatur,
non obſtante tali lege,nominãdo eam,quia iſtud
eſſet loqui ſingulariter ſeu indiuiduè: ſed ſufficit
5 †quòd dicatur,nõ obſtante aliqua lege,quę in cõ
trarium loqueretur. Iſtud enim eſt ſpecialiter lo-
qui. Ita debet intelligi hæc materia,&c.

De diuerſis reſcriptis. Rubrica.

¶Continua vt in gloſſa.

SVMMARIVM.

1 ☞Dicta in præfationibus in ſubſequentibus videntur repetita.
2 Beneficium vni collatum, porrigitur ad conſortem.
3 Perſona in his,quæ ſunt modici pręiudicij,intelligitur repetita.

a ¶Dominium rei meæ. Vide Bal.in l.ſi.C.ſenten.reſcind.non po.

b ⁂POMATES.¶Non eſſe verũ. Et per hoc ſi Princeps cogat gabellarium ante tempus ſoluere: põt & ipſe recipi in conſortium medij temporis.gl.in l.j.j.de condic.ex l.ſecus eſſet ſi ob neceſsitatem publicã hoc faceret: vt ibi par Bal. & Rot.in l.in diẽ.circa medium.& circa finem.ff.de condic. inde.vide etiam Barto. & quæ ſcripſi in l.qui cunq;.C.de fund.patri.lib.xj.

c ¶Concedere. Intellige vt per Bald.in l.reſcripta.ſ.titu.ij.& quod habetur ſ.eodem titul.in l.ne damnoſa.

d ¶Requiratur. Aliquid tango in l.iij.§.quod ſi is ff.qđ.quiſq; iur. vbi vide.De qua materia vide plenè per. Io. And.in ca.j.de exceſ.præla.in vj. in nouel.& in ca.j.de conſtit.in ſexto.& per Archi.xx.q.ij.in ſumma.per Bar.in extrauag.ad reprimẽdum. in ver.nõ obſtante.& per doctores in c.nonnulli.de reſcript.& per dominum Anto.in c.j.eo.titu.& in c. quæ in eccleſiarum. de conſtit. per Bal.in l.fin. C.ſenten. reſcin. non poſ.& in l.eam quam.in xij.col.de fideicom.& in præludijs feudorum.in xiiij.col.& in c.j.§.naturales.in prin.ſi de feu.fue.controuer.& Imol.in l.ſi.ff.à quibus appel.non licet.& in l.quidam conſulebant.de re iudi.Et videtur magis communis concluſio,quòd aut ſit commiſsio in alterius grande præiudicium:& non ſufficit ex certa ſcientia,ſine clauſula,nõ obſtante,propter derogationem talium reſcriptorum,quã facit in d.l.quoties.ideo oportet per clauſulam,non obſtante ꝙ deroget illi legi.arg.l.ſi quis in principio teſtamenti.de lega.iij. Aut non tractatur de præiudicio alterius:& tunc ſufficit certa ſcientia.l.Barbarius.de offi.præto.& d.l.quidam conſulebant. Aut de modico præiudicio tractatur:& tunc etiã ſufficit certa ſcientia.l.idem Vlpianus.in ſi.de excu.tuto.& d.l.quoties.ſ.de preci.Impe.offe.licet Pau.de Ca.in l.iij.§.ſi is pro quo quod quiſq; iur.dixerit ſimpliciter ſufficere clauſulam ex certa ſcientia,per d.l.j.idem Vlpianus.

e ¶Generaliter loqui. Vide Spe.in tit.de inſtru.edi.§.nunc autem videndum reſtat.in verſi.ſcias ꝙ ſi in priuilegio,&c. Vide Alex.in l.quãquã.j.de teſta.mili.& in l.centurio.in ij.char.ff.de vulga.& pupil.ſubſti.vbi ponit de clauſula,non obſtante.& de clauſula,ex certa ſcientia:& ibi refert vnum nota.dictũ Pau.de Caſt.in materia. Et de iſta clauſula,non obſtante.vide per Bart.in extrauagan.ad reprimendum.in verſi.non obſtantibus.per Bal.in tit.de pace Conſtan.in verſi.ſi quis autem.per Bal.j.de appella.l.eos.& glo.in Clemen.& ſi principalis.de reſcrip.in c.ſtatutum.in verbo,literarum.de reſcrip.in vj.Bart.in l.ſciendum.ff.qui ſatiſd.cogan.& ibi omnino vide Bal.in l.ſi.in prin.ij.col.j.ſenten.reſcin.non poſ.& latè per Modernos in l.ſi conſtat.ff.de appel.& adde ꝙ vbi plura ſunt obſtantia,non ſufficit generalis clauſula,non obſtante,ſed debet de ſingulis defectibus fieri mentio,ſecundùm Bald.in l.j.in xj.colũ.j.de fur.& dicit Bal.in auẽ.nauigia.j.de fur.¶ Nota ꝙ in conſtitutione Principis ſufficit generalis clauſula,non obſtant in contrarium. Et an in reſcriptis debeat dici:non obſtante lege in contrarium,vide Bal.in authen.quas actiones. C.de ſacroſan.eccle.Sed quid ſi diceret,& non poſsit Princeps diſpenſare,vide Bar.in l.omnes.C.de aquæ ductu.li.xj.& vide quod not.Imo.in l.iij.C.de teſtamen.& hanc deciſionem Bar.limitat do. Anto.in c.quæ in eccleſiarum.de conſtitu.dicens,ꝙ verum eſt dictum Barto.quòd ſufficit clauſula generalis,non obſtante aliqua lege in contrarium faciente: nec requiritur ſingularis. Tamen illud eſt verum,niſi forma legis illud induceret: vt quia dicat,non valeret reſcriptum,niſi faciat mentionem de illa lege: vt in caſu c.nonnulli.de reſcrip.nam tunc requiritur etiam ſingularis. Et de materia remittit Io.de Imo.in d.c.quæ in eccleſiarum.ad dictũ per ſe in c.j.de exceſ.pręla.in vj.quem tex.vide per Imo.latè poſt alios in c.nonnulli.de reſcrip.vbi refert Bald.hic poſt Bar.eos inter ſe variaſſe. & ibi vide per eum de concor.vnum dicit notabile Bal.in c.j.§.naturales.ſi de feud.fue.controuer.ꝙ quando gratia Principis non eſt gratia cõmunis,vt quando legitimat aliquẽ de feu.contrad.§.naturales.licet hoc facere poſsit vt ibi:eſt gl.tamẽ requiritur exuberans ſolẽnitas,vt dicatur non obſtante.§.naturalis.Sed vbi eſt gratia communis,tunc ſufficit clauſula, non obſtante aliqua lege: vt no.gl.in l.fœminę ff.de reg.iur. Adde qđ Bal.de pa.Conſtan.in ver.libellariè.in verbo,nõ obſtante.dicit,ꝙ per illũ tex.quãdo Imperator cõcedit alicui aliquod reſcriptũ ꝙ ſit contra legẽ aliquã,debet ſpecificãdo dicere, nõ obſtãte tali lege:alĩs videtur ꝙ non valeat.arg.l.ſi quis in principio teſtamẽti.ff.de lega.iij.& l.nam ita diuus.ff.de adop.Sed ſi reſcriberet contra reſcriptũ, ſufficeret dicere,nõ obſtante aliquo reſcripto:quia facilius tollunt iura poſitiua,ſeu priuilegia,quã iura cõmunia: vt in auẽ.de nõ alie.aut permutã.§.illud.vbi poſt ea ſubdit eam ipſe Bald.hæc formalia verba. Sed quid ſi ita dicat Imperator: concedo tibi priuilegium,non obſtante lege & non obſtantibus legibus illis dicentibus generale dictum nõ valere,niſi in caſibus ſpecialiter numeratis: ſicut eſt in l.ſed & ſi quis.§.queſitum.ff.ſi qs cau.& C.ad Vellei.l.iubemus.Reſpondeo: credo ꝙ teneat:arg.l.ſi quis in principio teſtamẽti.de leg.iij.& §.penul.in auẽ.hoc inter liberos.C.de teſta.& ſ.de iure codicillorũ.l.diuus.§.licet.& de hac clauſula vide omnino q̃ dixi poſt Bal.in auẽ.ex complexu.C.de ince.nup.& adde Io.An.in tit.de leg.§.ſupereſt videre.ver.ſed illud obtinet.vbi dicit,ꝙ materia iſta eſt adeo dubia,ꝙ lis adhuc ſub iudice pendet. Et vide in l.cauſas.j.de trãſ act.& no.in l.j.ſ.de legibus.& Bald.in l.reſcripta.& in l.quoties.de p̃ci. Impe.offer.& Bal.in l.omnes.j.de præſcri.xxx.an.per do.Ant.in c.j.de reſcrip.& in c.pe.de capel.mona.& do.Petr.de Anch.in c.cùm inſtantia.de cenſi.per doc.in c.j.de conſti.in vj.per Imo.in Cle.dudum.de ſepult.in vj.& ibi quotuplex ſit iſta clauſula.& adde quod notat Bal.in l.nõ dubium.ſ.de legi.& Bal.in l.humanũ.ſ.de leg.Sali.in l.ſancimus.j.de teſt. Bal.in l.ſi.C.ſen.reſcindi nõ poſ.Vnũ adde qđ tene menti qs acceſsit ad Principẽ narrans in reſcripto,ꝙ talis gaudet tali priuilegio,& ſtatuto fortè contento ſub tali rubrica:& ſupplicatur vt ſibi placeat cõmittere cauſam tali iudici,non obſtantibus talibus priuilegijs,vel ſtatuto tali. Princeps reſcribit: talis iudex videat & iuſtitiam faciat: quærit̃ nunquid derogatũ ſit iuribus iſtius,contra quẽ eſt impetratum,non obſtãte mentione de ſtatuto,vel priuilegijs? Dic ꝙ non: vt plenè diſputatur per dominos de Rota,deciſione ccclxvj.quę incipit: item in commiſsione.aliàs,neq; ſi inviſione aliàs cccvj.qđ nota: quia dixiſſem cõtrarium per id qđ ſcripſi ſecundũ eoſdem,in l.ſi filius.ff.de dolo. Et de hac clauſula,non obſtãte: quãdo habeat ſuperior neceſſe apponere in actu,vide ꝙ multum no.Bal.in l.conſulta.C.de teſta.& vide Bal.in auẽ.hoc inter liberos.& vide eum dubitare vtrũ talis clauſula dicatur tollere conſtitutionem iuratam. Et dicas ꝙ clauſula generalis,nõ obſtãtibus ſtatutis: vel priuilegijs quibuſcũq;,appoſita in priuilegijs,nõ tollit conſtitutionem iuratam. Gl.eſt ſingularis c.cũ nõ deceat.de electione.in vj.quę cadit ſuper verbo,effectus,in ver.qđ ſi talem conſuetudinem.& ita no.dicit Ang.in l.j.quæ onerandę.ff.quarum rerum actio non datur. Et illam gloſſam allegat pro ſingulari Abbas Siculus in c.j.de his quæ fiunt à maiori parte capi.niſi fieret mẽtio de iuramento,ſecundùm eum. Et adde quod no.in c.quia ſæpe.de electiõe.in vj.& in c.cũ aliquibus.de reſcriptis.in vj.& illam gl.etiam ſequitur Imo.in c.dilecti.de præben.& no. Io. An.in c.j.de filijs preſbyte.in nouella.& in rub.de teſta.in princip.in additio.Spec. Idem in clauſula,non obſtante pacto,vel quibuſcunq; capitulis.quia nõ tollit pacta,vel capitula iurata,vel ſententia confirmata,gl.eſt ſingularis in cle.dudum.§.penul.in gl.in ver.pactum.de ſepul.qđ tene mẽti. Et adde qđ in ſimili no.in l.ij.§.lege.

ff.de iudic.& videtur in terminis nota.Cy.& ibi dixi poſt Bar.in l.j.ff.de condic.ob cau.Item adde ꝙ talis clauſula nunquã tollit determinationẽ legis antiquæ:vt in authen.de hære.ab inteſta.in gloſ.colla.viij.& quod dixi poſt Bar.in l.nam & poſteriores.ff.de legib.quam glo.alleg.Barto. in d.l.ſciendũ.in prin.poſt gl.ibi.& vide no.in d.l.ſi quis in principio teſtamenti. & vltrà iſta de clauſula,nõ obſtante, vide per Pet.de Anc.in repetitione c.ſi propter tua debita.de reſcrip.li.vj.& Io. Andr.in c.j.de exceſ.prælato.in vj. Et adde ꝙ lex Imperatoris poſterioris nõ intelligitur derogare priuilegijs militũ.Glo.eſt ſingularis in l.decurio.C.de ſilen.quã pro ſingulari põderat Bal.in c.j.in fi. quo tẽpore miles.

LEX I.

SI libellum. Breuiter dicit: Præiudicij paruitas,& rõnis idẽtitas,facit vt in reſcriptis intelligaẽ repetita[a] perſona,quem interrogatione præceſsit.h.d.¶ No.ꝙ quæ in
1 prefationibus † dicunẽ, in ſubſequẽtib⁹ repetita intelliguntẽ.concordãtię ſunt in gl.¶ Item no.ꝙ
2 beneficiũ† collatũ vni,porrigiẽ ad cõſortẽ.¶ Contra hoc opp.de minori.l.quod ſi minor.§.ſi ſeru⁹. de condictio.furti.l.iiij.vbi dicitur,ꝙ ſi quis interrogatur de duobus,& reſpõdet de vno:de alio non videtur reſpondere.Idem ad idem extra,de præſump.c.nonne.Sol.Hic eſt rationis identitas: ibi diuerſitas.¶ Opp.perſona nũquã intelligitur
3 repetita:† vt l.ſi ita ſtipulatus.§.Chryſogonus.ff. de ver.obli.Sol.hic tractatur de modico præiudicio:quia conceditur reſcriptum ad iuris cõis obſeruantiam:ibi tractatur de magno præiudicio.

SVMMARIVM.

1 ☞Reſcriptum ad lites,quomodo dicatur perpetuum.
2 Priuilegium,quando dicatur perpetuum,& quãdo temporale.remiſsiuè.
3 Priuilegium qualiter perdatur per actum cõtrarium.remiſsiuè.

LEX II.

FAlſo aſſeueratur. Breuiter dicit:Reſcripta Prĩcipis ſunt perpetua.h.d.¶ Quęro,vtrũ reſcripta
1 † finianẽ tempore[b].Hic aduerte:quædã ſunt reſcripta,quę cõceduntẽ ad iuris cõis obſeruantiam. & in his loquitur hæc lex.in quo dic:ſi quidem poſt primũ reſcriptũ non fuit impetratũ ſecundũ reſcriptũ,ipſum eſt perpetuũ.hoc eſt,tanto tẽpore durat,quanto durat id,ſuper quo eſt impetratum.Ita loquitur hic.Sed ſi poſt primũ fuit impetratum ſecundum:tũc ſi primus impetrator per annũ fuit negligẽs,valet ſecundũ reſcriptũ.extra, de reſcrip.c.plerũq;.& dic vt ibi.per Inn.&c.¶ Si
2 verò quæris de priuilegijs,† an ſint perpetua, vel tẽporalia:dic vt no.Canoniſtæ in c.cùm acceſsiſſent.extra, de cõſti.Et hoc ſi quæris qualiter pri-
3 uilegiũ negligẽdo ꝑdaẽ.Si verò q̃ris† qualiter ꝑdatur[c] priuilegiũ per actum cõtrarium.dic vt not.j. de excu.tut.l.volũtarię &c.Non habetis hic alia.

SVMMARIVM.

1 ☞Exemplum exempli an probet? remiſsiuè.

LEX III.

SAncimus. [d]Hæc l.legiẽ duobus modis in gl.ſecundũ primũ modũ dicit ꝙ ipſum reſcriptũ originale probat,nõ eius exẽplũ.Secũdũ aliã dicit notabilius:Exẽplari & authẽticari põt originale reſcriptũ,nõ exẽplũ ipſius.h.d.¶ Et no.hanc ſingularẽ lec.quã perpetuò tene mẽti.No.ꝙ licet
1 ꝓbet exẽplũ,tñ exẽplũ† exẽpli nõ ꝓbat,ſecũdũ iſtã lec.Sed ego examinabo hoc lati⁹ j.de edẽ.l.ſi ꝓcu.& auẽ.ſi qs in aliquo documẽto &c.

SI qua. [e]Hanc l.habuiſtis ſ.in prima conſtitutione,in fine.

✻ P.P.A V.P.

a ¶ Repetita.Per reſcriptum declaraẽ ſecundũ ſupplicationẽ, vide Comẽ. conſi.c.poſt princ. per Arc.& alios in §.pręterea.de inuti.ſtipu. Alex.cõſi. lxxxiiij.in fin.col. in j.vol.Iaſ. hic,& in l.Gallus.§.idem credendũ.in vl.co. de liber.& poſthu. Vide etiã quod cõſuluit do.Anto.de But. in cõſi.ij.inci. viſis literis.per totũ.& i cõſi.ſeq.melius in alio caſu,vide Iaſ.in l.cauſas. in ij.col.C.de trãſactio.Feli.in c.ſup literis.in ij.col.ver. quarta regula. de reſcript. Vide Ro. conſil. lxxx. Iaſ.in l.pe.in ij.colũ.ff.de iuſti.& iure. Vide in materia generaliter Feli.in c.inter dilectos,in v.colũ. ad finẽ.& ſeq.extra, de fide inſtru. Vide Iaſ.in l.Gallus.vbi ſupra.Quid autẽ quãdo petitũ eſt cauſam committi ſummariè, & de plano ſimpliciter & in reſcripto ſolùm dicitur,cognoſcaẽ ſummariè &c.

b ¶ Finiantur tempore. Vide Innoc. in c.cæterum.de reſcrip.in fin.qui ponit omnes caſus,in quibus quis perdit reſcriptum impetratum per ſe.Et vide no.per Bar.in l.fi.circa fi.ff.de conſtit.princi.& Specu.in tit.de inſtru.edit.§.nunc autem.ver.item opp.vbi etiam ponit omnes caſus.

c ✻ P.P.A V.P.¶ Perdatur. Vide Alexan. conſi.cccxxxvj.circa fi. latiſsimè Feli.in c.cùm acceſsiſſent.in x.collat.& pluribus ſeq.extra,de conſtitu.

d ¶ Sancimus. Ad hanc legem,cum hic nota.vide Bald.in l.publicati.j.de teſtamentis.

e ✻ P.P.A V.P.¶ Si qua. Circa hanc legem quòd referat in qua parte ponatur dies & conſul, vide Romanum conſilio cccxl. in principio.

f ¶ Obijci poſtea. Vide Bartolum in l.Titia.§.finali de verborum obligationibus.

g ¶ Formam. Vide Bartolum.in l.j.ff. quod quiſque iur.in principio & Bald. in l.nulli.C. de ſenten.

SAcri affatus. Hic ponit Imperator vnam formam quæ debet ſeruari in reſcriptis: quam hodie de conſuetudine non ſeruamus,&c.

VNiuerſa. Hic Imperator iubet vt in ſuis reſcriptis apponaẽ illa clauſula,ſi preces veritate nitantur,quod eſt verũ in reſcriptis conceſsis à Principe,ſine cõſenſu procerum.

De ſtatuis & imaginibus. *Rub.*

SVMMARIVM.

1 ☞Cautela, vt iudex faciat ſcribi notario: ſicut qualibet die,& hora congrua ſedit,ne teneatur in ſyndicatu.

LEX II.

SI quando. Nota ex hac lege ꝙ quãdo iudex debet adeſſe in certo loco,nõ creditur ei, niſi probet legitimè. Ideo ſis cautus,
1 † quãdo eris aſſeſſor,ꝙ cùm dicat ſtatutũ de qualibet die horis congruis iudex debeat ſedere ad bãchum:facias quolibet die hoc à notario ſcribi: ne
f poſsit tibi obijci poſtea[f] in ſyndicatu,&c.

ET virtutum. Nota hãc l.ꝑ ſermonib⁹,& arengarijs,quæ fiunt quãdo fiunt dona à communibus,&c.

De officio præfecti prætorio. *Rub.*

¶ Aliàs,de offic.præfec.Orien.& Illyrici.

LEX I.

LIbellus. Signa iſtã l.j.Nota ꝙ licet libell⁹ principi datus faciat litem conteſtari quandoq;,vt ſ.quando libellus Principi datus.ſecus in libello dato alicui inferiori:vt regi,legato,vel ſimili,vt hic dicit.

LEX II.

g FOrmam. [g]Aliàs,normã.Nota ꝙ pręfectus poteſt facere legem generalẽ.& intelligit Odof. generalem inter omnes ſubditos.quod nota.

LEX III.

SI quos. Nota ꝙ iudices remouẽtur ꝓpter negligẽtiam. quod nota,& tene mẽti perpetuò &c.

De officio præfecti urbis. *Rub.*

LEX I.

h STudentibus. [h]Nota ꝙ licet in ciuitate fiat vnus officialis ſpecialis,ſup damnis datis,vel ſup abũdãtia:nõ tñ ꝓ
i pter hoc[i] tolliẽ iuriſdictio quã habet Ptãs,q habet vniuerſalẽ iuriſdictionẽ.ꝙ nota & tene mẽti.

LEX II.

QVod. Nõ põt ad inqſitionẽ ꝓcedi, niſi fama p̃cedat.h.d.iſta l.q̃ eſt bona licet gl.dicat,nõ legiẽ.Oportet ergo ꝙ pri⁹ cõſtet,ꝙ ſint obnoxij.ꝙ eſſe non põt,

h ¶ Studentibus.Vide Bartolum in l. in ſacris. la grande. j. de proximi. ſanct.ſcrin.& vide Bar.& quæ ibi dixi poſt eum in l. quoties.de admini. tut.reſiduum iſtius apoſtillæ, vide in C.meo. Adde tu circa hoc dictum Bart.& vide Fran. de Areti.in c.ceterum. col.ij.de iudi, qui illud ſequitur. & ibi allegat concordantes.

✻ P.P.A V.P.

i ¶ Propter hoc.Vide omnino latè Areti.defendentẽ & cõprobantem iſtã opi.Bart.in l.quod in rerum.§.ſi quis poſt.ff.de leg.j.quaſi per totũ:qa ſunt qui tenuerũt contrariũ, vide ibi per eum, qui reſpõdet etiã ad iſtum text. ꝙ parum facit,per Bar.Imò Bald.qui tenebat cõtrarium allegabat ꝓ ſe.Ad idem vide Are.cõſ. cij.incip. ſpectabilis dominus collateralis. Roma. latè conſil.cccxciij.inci. pręſens cõſultatio. vbi allegat nouem text⁹ pro opi.Bar. hic, & multas authoritates: & ſuper omnes vide latiſsimè Fe.in c.paſtoralis.in j.col.& pluribus ſequẽ.extra,de offi.ord.vbi ponit octo limitationes ad cõmunem cõcluſionẽ Bar.hic. Adde etiam tex.in l.j. C.de con.fiſc.deb. lib.x.vt refert Iaſon in l.cohæredi. §.qui diſcretas. in iiij.notab.de vulg.& pupil.ſubſt.Vide etiam latè Iaſ. in d.l.quod in rerum.§.ſi quis poſt,vbi ponit quid ſi ſit datus ſpecialis viſitator alicui monaſterio ſeu monachis, cenſetur derogatum generali viſitatori. Vide etiam quæ dicit Iaſon in l.Titiæ textores.in viij.notab.de leg.j.Item circa dictum Barto.hic,vide latiſsimè Barba.in c.ij.in iiij.col.& multis ſeq. de offic.legat.Quid autem ſi eſſent duo iudices ſpeciales,ſed vnus magis ſpecialis quo ad perſonas,ſed magis generalis quo ad cauſas,aut econtra,coram quo ſit agendum,vide Bartolum & quæ ibi addidi in extrauagan.ad reprimendum.in verſic.non obſtantibus. Vide Decium conſilio iij,quando data eſt ſpecialis iuriſdictio alicui:an cenſeatur derogata poteſtati.

niſi

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

niſi citentur. Iſtud autem non poteſt probari ſine eius præſentia: niſi fama præcedat. quod no. bene perpetuò, &c.

De officio magiſtri officiorũ. Rubr.

LEX I.

PRiuilegiis. Vide hanc l in fi. quæ allegatur in præſentatione ſcholariũ: quod debent præſentari per ſuum doctorem.

LEX II.

NEmo. Vide hanc legẽ, & ſequẽtẽ, circa finẽ. quæ eſt bona pro iſtis moralibus, nõ pro alijs. Vide etiam legem finalem huius tituli.

De officio rectoris prouinciæ. Rub.

LEX IIII

INofficiales. Vide gl. ſuper verbo, curſum publicum. & quod dicit text. laniantes, id eſt, in officio delinquentes. ¶ No. ex hac l. ꝙ iudex minor põt punire officialẽ iudicis maioris delinquentis in ſuo territorio: dum tamen hoc notum faciat maiori iudici.

POtioris. Nota hanc l. quia moralis eſt: & eam alleg. glo. xj. q. ſi. qui reſiſtit. in glo. Bartol.

NVllus. Nota ꝙ officiales, qui mittuntur à ciuitatibus, nõ debent ad ciuitatẽ redire ſine ipſius ciuitatis licentia. quod nota, & tene menti.

NVlli iudicum. [a] No. quòd de iure cõi rectores q eliguntur ad regendam ciuitatem, debent habitare in palatijs, ſeu prætorijs publicis, &c.

De officio præfecti uigilum. Rubr.

LEX VNICA.

PRæfecti vigilum. Plenè habes de hoc in l. nam & ciuiũ ſalutem. ff. eod.

De officio diuerſorum iudicũ. Rub.

LEX I.

NEmo iudex. [b] Hæc eſt bona l. & habetis auť. ſed hodie nouo iure. q̃ ſimiliter eſt bona. quã nota, & tene menti: quia practicaui iam de facto &c.

SEd hodie. No. ex iſta authen. ꝙ mulier nõ debet, nec poteſt detineri ex aliquo debito publico vel priuato.

Vt omnes iudices tã ciuiles, quàm militares. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 ☞ Si exiſtens in officio ad aliud eligitur, per hoc non excuſatur à ſyndicatu.

2 Syndicatus ſi nõ finiať in termino ſtatuto, tñ adhuc durat, licet rector nõ cogať ſtare in ciuitate.

3 Inſtantia ſi tẽpus ſtatuitur iudici non eſt perempta: ſecus ſi ſtatuatur inſtantię, & cauſa intra tempus non ſit expedita.

LEX VNICA.

NEmo. Nota iſtã legẽ, quę eſt bona: et ponit de ſyndicatu officialium. ¶ No. ibi: vel codicilli alterius adminiſtrationis oblati. ꝙ ille, qui † pedẽte vno officio, eſt elect⁹ ad aliud officium, nõ propter hoc excuſatur quin debeat ſtare ad ſyndicatum. ¶ Nota ibi, ꝙ ſi intra quinquaginta dierum numerum. ꝙ licet cauſa ſuper libello dato tempore ſyndicatus, nõ finiatur † intra tẽpus, intra quod debet ſtare ad ſyndicatum [c]: tamẽ adhuc poſtea durat, licet rector nõ teneatur ſtare in ciuitate. ¶ Nota ex hac lege ꝙ quando † tempus ſtatuitur iudici, intra quod litem debeat terminare: licet intra illud tempus nõ terminauerit, non eſt perempta inſtantia: ſed iudex punietur. Secus ſi tempus ſtatueretur inſtantiæ: non iudici: vt dixi vobis in l. properandum. §. j. j. de iudi. &c.

De officio eius [d] qui uicem alterius gerit. Rubrica.

LEX I.

INcauſa No. quòd Reſpublica poteſt reſtitutionem in integrum poſtulare. [e] De quo dic vt vidiſtis in l. Reſpublica. j. ex quib. cauſis ma. &c. tene menti.

SVMMARIVM.

1 ☞ Vicegerens conſtituitur à ſuperiore: & habet iuriſdictionem ordinariam.

2 Membri abſciſsio eſt de mero imperio.

SVggerente Pro intellectu iſti⁹ tituli debes ſcire ꝙ alius eſt delegatus, & alius vicegerẽs. Delegatus eſt ille, cui ipſe iudex cõmittit. Vicegerẽs † eſt ille, cui committit ſuperior, ꝓpter impedimentũ principalis officialis: & iſte habet iuriſdictionẽ ordinariam [f]. De hoc loquiť iſte ti. & ff. de leg. iij. l. j. §. à præfectis. & hoc etiã ſentit gl. [g] No. etiã gl. quæ eſt hic, quæ dicit ꝙ membri † abſciſsio eſt de mero imperio. & vide glo. ſuper ver. actuare vel actitare, &c.

De aſſeſſoribus. Rubrica. [i]

LEX. I.

STudiorum. Iſta eſt notabilis lex, cũ ſcholaris præſentatur à doctore. Barto.

LEX II.

COnſiliarios. [h] Hæc eſt bona lex, et ſingularis. Caſus eſt in quo fuga facit quẽ haberi ꝓ cõfeſſo. ¶ Et ſic no. ꝙ officiales, qui inculpantur de aliquo, ſi aufugiunt, pro confeſsis habentur &c.

VElut. Not. ꝙ illud quod lucratur aſſeſſor, eſt quaſi caſtrenſe peculiũ. Vidiſtis in l. ſi. de inoffi. teſta. & l. fori. j. de aduo. diuer. iudic.

SI poſt. Not. ꝙ poteſtas tenetur pro familia ſua, vt hic, & j. ad l. Iul. repe. l. j. ſed illũ q deliquit offerẽdo, videtur ꝙ debeat liberari: vt hac l. & ff. de publica. l. cũm ſi exhibuiſſent. §. ij. vt ibi dixi.

NEmo. No. tex. ibi: neq; enim facile credendum eſt. &c.

De modo mulctarum. Rubrica.

LEX I.

MVlcta. [i] Vide gloſ. ſup ver. dãnũ. Hæc lex allegatur, ꝙ banniti non ſunt infames. De damnatis verò per inquiſitionẽ an ſint infames: dic vt dixi in l. infamem. ff. de pub. iudic.

SVMMARIVM.

1 ☞ Quando lex imponit pœnam, nec dicit cui applicetur, in dubio applicatur fiſco.

2 Cautela vt iudex poſsit facere aptare ſuã camerã.

MVlctarum. Nota ꝙ in dubio qñ † lex imponit pœnam, nec dicit cui applicetur, intelligiť applicãda fiſco [k]. Tetigi in l. iubemus. §. ſane. ff. de ſac. ſanc. eccle. & dixi in l. agratia. de termino moto. ¶ Secundò not. † ꝙ qñ non potes facere aliter aptare cameram, imponas aliquam mulctam: & potes eam deputare ad fabricam, vel expenſas palatij. quod tene menti [l].

a ¶ Nulli iudicũ. Adde quod not. Bart. poſt gl. in l. Aquilius. ſ. de dona. An de iure cõi rectores ciuitatũ debeãt habitare in palatijs publicis, prout dicit Bart. quod tene menti.

✠ P. P A V. P.

b ¶ Nemo Iudex. Quomodo mulier pro cauſa criminali poſsit extrahi de domo, vide Barba. in c. ij. in princ. extra, de pignorib.

✠ POMATES.

b ¶ Nemo iudex. Vide ad limitationẽ Pañ. in c. literas. in fi. de reſtit. ſpolia. Arc. in conſil. xiiij. col. ij. in fin. & Ro. conſi. cxviij. & Seuer. in trac. de debito. ſuſpec. & fugit. in vij. q. v. quæſtionis principalis. & Bar. in trac. de ſyndi. chart. xiij. colũ. iij. in ver. adulterũ. & col. ſeq.

c ¶ Ad ſyndicatum. Contrarium tenet Bart. per. illũ text. in l. reſcriptio. §. debitores. ff. de mun. & honori. &c. Pro ſyndicatu vide l. cõſiliarios. j. de aſſeſ. & l. meminiſſe. in fi. ff. de offi. procõſ.

✠ P. P A V. P.

d ¶ De officio eius. De vicegerente ſeu locũtenente, vide oĩno quę addidi in Bertach. in verbo, locumtenens.

e ¶ Poſtulare. Et not. iſtum titul. habere locum in his qui ſuſtinẽt vicem alterius, puta deputati ab vniuerſitate vel cõſilio: ſec⁹ autem ſi ille talis qui gerebat officiũ, deputauit eũ. Ita ſingulariť voluit Bartol. in l. filius. ff. de leg. j. Idem Bart. in l. j. ff. de offi. ei⁹ cui mand. eſt iuriſd. & no. in l. obſeruare in princ. ff. de offic. procõ. & Bar. adde quod no. ff. quis & à quo. l. j. §. j. & qđ no. cano. c. eam te. de reſcrip.

f ¶ Ordinariũ. Et an locũtenens hominis, vł legis habeat merũ imperiũ, vide Bald. in auť. ſed nouo iure. in prin. de ſer. fugit. Et qđ hic dicit Bart. adde Bar. in. l. ne qcouã. §. vbi decretũ. ff. de offic. procõſ. & leg. in antepen. colũ. & ibi gloſſ.

g ¶ Sentit gloſ. Nor. etiã gl. quæ eſt hic, q̃ dicit ꝙ abſciſio &c. abſciſsio membri eſt meri imperij, per Bar. & doct. in l. imperiũ. ff. de iuriſdic. om. iudic. & Bald. in auť. ſed nouo iure. in prin. j. de ſer. fugi.

h ¶ Conſiliarios. Vide plenè p Bart. in l. lex. Corneli. ff. ad Syllania. an & qñ officialis inculpat⁹ de aliquo aufugiẽs habeatur pro confeſſo.

i ¶ Mulcta. Per Ange. & Imo. in l. infamẽ. ff. de pub. iudi. vide Barto. in l. ictus fuſtium. ff. de his qui notã. infa. An bãniti ſint infames, adde Bal. in l. Caſsius. ff. de ſenato. Ange. in l. nõ poterit. ff. de furt. Bal. in repe. l. cum mulier. ff. ſol. mat. Inno. ĩ. l. cũ ex iniuncto. de no. ope. nunciatio.

k ¶ Applicanda fiſco. An qñ Lex imponit pœnam, nec dicit cui debeat applicari, applicetur in dubio fiſco, vide not. per Bart. in l. j. j. de excu. mu. lib. xj. per Bal. in c. quę ſint. regaliæ, Bart. in l. filiusfa. §. diui. in fi. de leg. j.

l ¶ Quod tene menti. Adde Bar. ĩ l. diuus. in fi. ff. de bo. dam.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

a ❧ P. P A V. P. ¶ Tres tantùm. Adde ꝙ mulcta huius legis nõ ſeruatur de conſuetudine, vide Alex.conſi.xxxv.in.ij.col.in iij.vol. Et circa materiam quam tangit hic glo.an delegatus poſsit mulctare vide Ange. conſi.viij.inci.regulatores.aliàs legũ latores. per Alex.in l.j. in prin.ff.ſi quis ius di.non obtemp. Et illud quod dictũ eſt de conſuetudine nõ ſeruari, ſequitur etiã in l.j.§. quod præter. in fine. ne quis eum qui.

b ¶ Imponere iudex. b Et no.Old.in conſil. xv. incipi. circa proceſſum, &c.dicit ꝙ illud quod dicitur hic, ſ.ꝙ iudex in mulctando non põt excedere metam taxatam. hoc fallit, niſi in præcepto iudex adiecìſſet aliquam pœnam, etiã quę excederet metam taxatam hic. Et ita dicit ſentire Hoſt. in Sum. de re iudi. in tractatu, quem fecit de mulcta: qui reputatur valde ſingu.ad materiã huius legis.

ADDE inquantũ Alex.ſaluando gl. dicit, ꝙ libellus debet iudici oſtendi: requiritur iudicis commiſsio ad citationem. quod Pau. de Caſt. poſt Bald. in .l. nulli. in ver. authoritate. ſ. de epiſ.& cle. hoc no. ſed dicit, ꝙ de conſuetudine non ſeruatur: quia nunq̃ habẽt commiſsionem generalẽ, & citant ad petitionem partis: & hoc præſuppoſito nõ procedit gloſſ. inquantum etiam dicit, ꝙ appellatiõe inſtrumentorum veniũt acta.

❧ P. P A V. P.

c ¶ De edendo. Circa iſtam materiam editionis, adde primò an notarius teneatur edere copiã inſtrumenti tertiò, de quo nulla ſit mẽtio in inſtrumẽto, poſito ꝙ ſua interſit, per Ang.conſi.cccv.incip.vtrũ inſtrumentũ. Item an & qñ tertia perſona cogaꝛ edere ſcripturã, ex qua aliquis intereſſe prætẽdit, vide Alex. conſi.lviij.circa medium.& ibi etiam ad finẽ cõcludit, ꝙ cauſa exhibitionis & editionis dicíꝛ ſemper cõnexa & depẽdẽs ex cauſa principali. Item ꝙ vbi vna ſcriptura ſe refert ad aliã, vtraq; ſit edenda, vide Alex.cõſi.iij. in ij.vol. vbi etiã de nõnullis alijs in materia, & de ſcriptura referẽte aliã, vide etiã Ro.conſil. cccv. Item an & qñ liber defuncti præſumatur eſſe apud hæredem, vt teneatur ipſum edere, vide do.Franc.conſil.cxx. Vide Alex.in l.ſi quis ex argẽtarijs.§.prætor ait.ff.de eden. Bal.in c.vaſallus. ad finẽ.ſi de feu.fuer.controuer. Alex.conſi.lviij.§.allegato. vbi etiã ponit an cõtra non excludentẽ vel exhibentem poſsit referri iuramentum in litem. Et de hærede vſurarij an præſumatur ꝙ liber defuncti ſit penes eũ, & an credatur ei iurãti ꝙ nõ ſit penes eũ, vide Panor.cõſi. xlij.in prin. Item ꝙ credatur iuramento alicuius iurãtis ſua intereſſe ꝙ ſcriptura exhibeatur, vide Roma.cõſi.lxxxiij.ad fi. Itẽ ſi ſint duo ſocij, qui diuiſerũt ſocietatem, & certi libri fuerunt adiudicati, vni, an alter poſsit eũ cogere ad editionẽ pro intẽtione ſua fundanda, vide Rom. cõſil.cccxcviij. Et ibi etiam ponit ꝙ liber rationũ ſemper præſumíꝛ ſcriptus eo mãdante cuius intereſt. Subijcit etiã ꝙ ad hoc vt aliquid dicaꝛ ſcriptũ me mãdante, non requiritur expreſſum mandatũ, ſed ſufficit tacitũ. Itẽ de materia an & qñ debeat edi totum inſtrumentum vel pars, vide Bertach. in trac.de gabellis. in iiij. parte. in iij. col. Item de materia editionis, vide latiſsime Feli. in c. j.extra, de probati. in v.col. vſq; ad fi. vbi etiã de vſurarijs & alijs. Item ꝙ vſurarius teneatur edere librũ rationum ſuarũ, etiã ſi deſierit vſuras exercere: ponunt Mod. hic, & alij in glo.in verbo, ex cauſa. in l.j. vide Ang. in cõſil.x.incip. in Chriſti noĩe. Vide Ro. conſi.cclxiij. col.ij. vbi dicit ꝙ per triẽnium probaꝛ pœnitentia vſurarij, & ꝙ nõ ſit amplius vſurarius. Itẽ ꝙ ſpeciali fauore dotis cogatur quis edere, vbi aliàs non cogeretur, Iaſ.in l.j. in xvij.co.ff.ſol. mat. An autẽ ſit danda copia allegationũ vel cõſiliorũ alterius ptis, vide Iaſ. ꝙ ſic De quo habes in Bertac.ĩ verbo, Copia.col.vlti.

d ¶ Quęrit ergo.&c. No.de materia gerũdij, vide hic Bal. & gloſ.in l. ſi tu ex parte.in ver. adeũdo.ff.de acqui.hære. Spec. & Io. An. in tit. de lit. cõteſt. Bal.in l. id qđ pauperib⁹.ſ.de epiſ. & cle. & in l. falſus.j. de fur. & vide Iõã. And. in tit. de abolitione.& ſingu.§. iam nunc videndũ. in addi.incip.veritas.in addi.Spe.vide Domi. in c.j. de poſtula.pręla.li.vj. Andre.Barba.

HOs qui Nota ibi: trinę tantũmodo in anno, &c.& ſic tres tantùm[a] mulctas ꝓ vno crimine põt imponere iudex.[b] Examinaui tibi hãc l.ĩ.l.nũquã plura.de priuatis delictis.&c.

De defenſoribus ciuitatũ. Rubrica.

LEX. VII.

DEfenſores. Nota ex l.iſta, ꝙ iſti Poteſtates communitatum debẽt malefactores, quos repererint, mittere, & præſentare Poteſtati ciuitatis. Barto.

IVbemus. Nota contra illos, qui faciunt maiores menſuras.

NVlli defenſorum. Nota ꝙ nõ põt quis renũciare officio defenſorũ ciuitatis: niſi cũ authoritate Principis. ¶ Ex quo nota ꝙ licet quis ab vno eligatur, & ab alio confirmetur: non poteſt renũciare in manibus eligentis. Dicam Deo Dante in l.penul.ff.offi.præſid.&c.

Incipit liber ſecundus.

De edendo.[c] *Rubrica.*

¶ Gloſſ. continuat ſic: Supra dictum eſt de Magiſtratibus: ſequitur videre de iudicijs quæ agitantur corã eis. Verùm quia iudiciũ incipit ab edendo, ſcilicet in productione libelli: ideo præmittitur hic rubrica de edendo. Sciendum eſt, dicit glo.ꝙ hic tit.loquitur de triplici editione inſtrumentorum, rationum &c.vt videbitis. ¶ Quærit ergo[d] gl.tria. Primò quid eſt dictũ de edendo. hic aſſumitur edendo, pro demonſtrare.dicit gl.id eſt demonſtrando: vt.ff.co.l.j.§.edẽda. ¶ Scđo quæriꝛ, quare dixit de edẽdo, & non de editione. Glo. ff.eo.ſuper rubrica, reſpondet: quia gerundiũ importat neceſsitatẽ. Iſtud nihil eſt dicere: nec ſcio vnde probetur ꝙ gerundium importat neceſsitatem. Dicebat ergo Pet.ideo dixit de edẽdo, & non de editione: quia ſibi ſic placuit. Noſtri moderni dicunt aliter, & melius. Imperator in hoc titulo prius intendit determinare de actu edendi: nõ de effectu editionis. & ideo poſuit iſtud nomen gerundium edendo: quia ſignificat per modum agẽdi, & patiẽdi: & ſic eſt ſignificatiuum ipſius actus de quo intendit tractare qualitatem[e] &c. Similiter videtis in omnibus rubricis, vbi vult tractare de ipſo actu, loquitur per gerundium: vt de poſtulãdo: de edendo: de in ius vocando. Sed qñ de effectu, loquitur per nomen: vt de pactis: de actionibus & ſimilibus. ¶ Quæriꝛ ergo, quare non dixit de edẽda actiõe. Dic vt ff.eo.ſuper rub.vel poteſt aliter cõtinuari. ¶ Gl.quęrit, quare dixit de edendo, & non de editione actionis. gl.remittit ad notata ſuper rub.ff.eo. Gl.aſsignat hãc rationem ꝙ ideo ibi dicit de edendo, vt oſtenderet edere eſſe de neceſsitate: cùm gerundium importet neceſsitatem. Dictum huius gl.reprobat domin⁹ Iac. & aſsignat rationem, videlicet ꝙ in principio huius l.intendit tractare de modo edẽdi, nõ de ipſa ſubſtantia editionis: ideo non dixit de editione: cùm nomen ſignificat ſubſtãtiam vel qualitatem: ſed per gerundium, quod ſignificat actũ actionis editionis: ideo bene facit. Ad ſecundum quare non ſubiunxit &c. dic vt ibi in dicta rubrica not. Bart.

S V M M A R I V M.

1 ☞ Reus nõ tenetur edere actori ad intentionem fundandam.& nu.6.

2 Reus ex cauſa tenetur edere actori, & cogitur officio iudicis.

3 Rationes cõfectæ mandante eo, qui petit ſibi edi ex cauſa, debent edi.& nu.5.

4 Fœmine quando cogantur edere rationũ libros.

7 Editio inſtrumentorum an & quãdo fiat officio iudicis & quando per actionem.& nu.9.

8 Notarius & argentarius ſi eis mandatur, quòd cõficiant inſtrumenta, vel rationes, quòd magis neceſsitate officij faciant quã virtute mandati.

LEX I.

IPſe diſpice. Duob⁹ modis legitur principaliter. Vno modo, quòd loquatur in ratiõib⁹. Alio modo quòd loquaꝛ in inſtrumẽtis. Quælibet poteſt eſſe vera. vnde dicit breuiter: Reus non tenetur edere actori ad intentionẽ fundandam: ex cauſa tamẽ iudicis officio cõpelletur. hoc dicit. ¶ Nota ꝙ Imperator[f] non reſpondet quæſtioni factæ. ¶ Secũdò nota quòd reus non tenetur edere actori ad fundandam intentionem &c. ¶ Tertio nota ꝙ
1 reus † cogiꝛ ex cauſa, ex officio iudicis actori ede-
2 re. ¶ Quartò nota † ꝙ iſta editio ſit ꝑ officium iudicis. Aſſumo in hac lege primò illam lect. quòd loquatur in rationibus. & hoc innuit tex. dum dicit: rationes ſuas. ¶ Opp.ff.eo.l.ſi quis ex argentarijs.§.pertinere.& l.prętor.§.j.Sol. Dico, quòd
3 quandoq; † quis cogitur edere rationes ex cauſa: vt hic. quæ cauſæ ponuntur in legibus contrarijs: videlicet quòd ſint rationes confectæ mandante eo, qui poſtulat ſibi edi: eo quòd ſua interſit ꝙ edantur ſibi, quia ſuam contineant vtilitatem. Fit editio quandoq; ex alia cauſa: vt l.ſi quis ex argẽtarijs.§.prohibet.[g] ff.eo. ¶ Secundò oppo. ad iſtã lecturam. Fœmina nõ poteſt cõficere rationes: vt ff.eo.l.fœminæ, ſed hic loquitur in fœmina cùm dicit aduerſaria tua. ergo &c. Hui⁹ timore variaꝛ
4 iſta lex in duas lecturas. Vno modo † quòd hæc mulier ſuccedit argentario. vnde habet rationes authoris ſui, nõ rationes ſuas: vt ff.eo.l.quædam.

e ❧ P O M A T E S. ¶ Qualitatẽ. His tñ obſtare videꝛ rubrica j.de cõtrahẽ.& cõmi.ſti.& Inſt.& ff.eo.ĩ ru.ff.de cõtra. emp.& Inſti. eo.vbi ꝓmiſcuè de vtroq; loqꝛ: ſed ad rubri iſtã.ff.de ver.ob.& Inſt.de cõt.ẽp. potes rñdere, ꝙ licet ibi aliqđ ponaꝛ de mõ edẽdi, hoc fuit vt plenè poſſet ſciri effect⁹: ꝙ aliàs bñ fieri nõ potuiſſet, iuxta l.j.ff.de iuſt.& iur. Ad ru. verò.ff.de cõtra.ẽp.dic ibi ſeqꝛ ĩ ru.de pac.& ad rubricã.j.de cõtrahẽ.ſtip.dic ꝙ ſequiꝛ ibi ĩ ru.& de cõmit.&c. Itẽ cõtra hoc facit l.edita.& l.ij. & .l.nõ eſt.j.eo.quę loqꝛ de effectu: ſed dic ꝙ maior ps loquiꝛ de actu.& ſic faciũt q̃ habenꝛ ꝑ Bar.ĩ ru.ff.ſo.ma.dũ allegat l.traditionib⁹.C.de pac.& no.ꝑ Bar.in l.ſi ꝓcurator.col.ij.in ver.venio ad v l.gl.dic.ꝙ ſecũdũ Imo.ibi loquiꝛ de actu conſummato, & perfecto facti.i. de traditione ipſa facta &c.

f ❧ P O M A T E S. ¶ Imperator. Bene facit l.eũ quẽ temere.ff.de iudi.

g ❧ P O M A T E S. ¶ §.prohibet. Intellige autẽ d.§.prohibet.vt procedat in eo qui ex neceſsitate edidit, vt ſi iterũ edere teneatur ei q amiſit caſu fortuito: ſecus verò in eum qui cùm edere non teneatur, ex volunta-

ſ.nihil.

Liber ſecundus

te tamen ſua edidit, vt hic inquit Petrus, & refert & ſequitur. ſufficit enī vt vel in paucis amicis laboribus nobis ſuccurratur. l. tutori. j. de neg. geſt. Quod tamen limita, niſi talis per prius ſe ad edēdum adſtrinxiſſet. Sicut in ſimili dicimus in donatione, quæ quādo incipit à promiſsione: obligat donantē de euictione: ſecus ſi à traditione, iuxta not. in l. Ariſto. §. fin. ff. de don. & in l. j. C. de euic. & quia iſto etiā caſu limitat dictū Petri: ſcilicet ꝙ ex neceſsitate edidit. & in l. j. C de euictio. aduerte tamen, ꝙ imo eo etiā caſu: quo quis ſpōtaneè edidit, videtur ꝙ teneatur edere: vbi quod ſemel eſt editum caſu fortuito perierit. Primò, quia §. prohibet. nō diſtinguit: vnde nec nos diſtinguere debem⁹. l. nō aliter. ff. de lega. iij. Secundò facit: quia videtur ꝙ vbi ſemel facta eſt editio, ꝙ de hac iterum fieri debeat, ſicut in ſimili, actio, quæ ſemel trāſiuit in hæredem, ſi perpetuò tranſitoria. l. ſi videamus. quod me. cau. Et res, quę ſemel eſt effecta alienabilis ꝑpetuò ſit alienabilis. l. pater. §. quindecim. ff. de leg. iij. Et hoc videtur etiā poſſe probari in verbo, illa ratione. in d. §. prohibet. Et hoc modo, pone enim ꝙ editum fuiſſet argentario ſponte, & dehinc amiſiſſet nomē: probato caſu poterit petere ſępe ſibi edi? Certè ſic. non enim iſta ratiōe prohibetur ſibi edi, quia ſponte ſemel extra, ſed quia debet eſſe inſtructus extra. qđ enim de vno dicit̃, de alio non intelligitur. l. cum Prætor. ff. de iudic.

§. nihil. & iſtud tenet glo. noſtra. Iſta lec. licet ſit
vera in ſe, continet tamē diuinationem, &c. Ideo
alij legunt alio modo, ꝙ hæc mulier cōficit ratio-
nes ſuas priuatas, non ex vigore officij. igitur me
ritò cogitur iſtas rationes edere ex cauſis, ſi ipſa
iſtis rationibus vtetur: vt l. j. §. edēda ſunt omnia.
ff. eo. vel ſi perſona agens eſſet priuilegiata, vt fi-
ſcus: vt l. ne quiſquam. ff. eodem. Ita dicūt. Vltra
montani. Et tu potes etiam dicere, ꝙ loquitur in
muliere vſuraria, quæ compellitur librū rationū
ſuarum edere, per decret. nouiſsimam. de vſuris.
5 in c. j. in clemen. §. j. & ibi not. Poſſumus †ita dice
a re, ᵃſecundùm quod dicebat do. Iacob. But. ꝙ vbi
cunq; aliquis exercet aliquam artem, & eius oc-
caſione confecit librum ſuarum rationum: ille, qui
b cum eo contrahit, videtur ei mandare ꝙ ſcribat ᵇ,
propter conſuetudinem: vt de pig. actio. l. vel vni
uerſorū. ff. quod cum eo. l. Titianus. & ideo iudi-
cis officio poterit cōpelli ad edēdas iſtas rationes,
quaſi factas aduerſario mandante, ex neceſsitate
officij, propter conſuetudinem, quod ſatis placet:
ſiue etiā voluntariè exercet aliquā artem, ſiue hoc
ſit officiū à publico ſibi iniunctū, compelletur ra-
tiones ſuas edere. Ita loquit̃ hæc lex. verūtamē gl.
in c. j. de vſur. in Cle. dicit ꝙ eſt ſpeciale in vſuris.
Tamen iſtud dictum do. Iacob. But. plus placet.
¶ Sumus expediti de prima lectura: venio ad ſe-
cundā: ſcđm quā lec. hæc lex intelligit̃ de inſtru-
mentis. & ſcđm iſtā quod dicit rationes: intelli-
ge. id eſt inſtrumenta. Ad hanc oppo. dicitur hic,
in fi. ꝙ ex cauſa cogitur quis inſtrumenta edere,
ſeu rationes actori. cōtra j. eo. l. qui accuſare. Sol.
6 †Ad intentionem fundandā nunquā edit ratiōes,
ſeu inſtrumenta reus actori: vt l. contraria. & hac
l. in prin. ſed ad fundandam replicationem, quan-
doq; cogitur edere. Ita loquitur hic, dum dicit, id
ex cauſa &c. Vtrum hoc ſit verū, examinabimus
j. eo. l. fi. Finitus eſt iſte paſſus ad iſtam lect. Non
obſt. qđ de muliere dictū eſt. ¶ Nunc opp. cōiter
ad vtranq; lect. & videtur, quòd editio nō fiat iu-
dicis officio, ſed per actionem: vt ff. eo. l. ſi quis ex
7 argentarijs. §. ex hoc edicto. Solu. Dico ꝙ † editio
ſit quandoq; per officium iudicis mercenarium de
ſeruiens actioni: vt quando quis poſtulat editio-
nem eorum, quæ in iudicio producuntur: vt in l.
j. §. edenda. ff. eo. & j. l. proxi. Quādoq; fit per offi
cium iudicis nobile: vt quando editio principali-
ter poſtulatur à notario, vel ab argentario, qui fe-
cit authoritate officij ſibi iniūcti: vt l. prætor. & l.
argētarius. circa prin. & quod ibi no. ff. eod. & de
quolibet iſtorū pōt intelligi hic. Sed cōtra eum,
qui nō exhibet, datur actio in factum ad intereſſe.
Ita loquitur lex cōtraria. Fit etiā exhibitio qñq; ꝑ
viā actionis. De hoc dicā j. prox. cōtrario. ¶ Nunc
venio ad glo. nouam. quæ eſt additio. & iſtam glo.
habemus in trib⁹ locis. Primò hic, & l. quædā. ff.
eo. de tut. & ra. diſt. l. j. §. officio. ¶ Pro ea declarā
da oppo. glo. ſic, & ſolue vt in glo. Sed verba glōſ.
modicum videntur concludere. Nā ſi ſcholaris di
cit argentario ꝙ ſcribat rationes, ſatis contrahitur
mandatum, qđ cōtrahitur quocunq; verbo: vt l.
j. ff. mand. Ideo ſolu. eſt iſta quantū ad propoſitū:
quia mādatū debet eſſe gratuitū: vt l. j. ff. mā. Vn
8 de ſi ſcholaris †mādat argentario, vel pars mādat
notario, ꝙ publicum inſtrumentum conficiat: ipſi
hoc faciūt de neceſsitate officij magis quā ex vigo
re mandati: quia ſuſceperunt iſtud officium: ideo
non eſt mandatum, nec actio mandati. & ideo re-
curretur ad officium iudicis, ex hoc edicto. Idem
de his qui faciūt rationes ex cōſuetudine. Nā ipſi
vidētur ex neceſsitate officij facere, vt dixi ſuprà.
9 ¶ Pro declaranda gloſ. iſta, dicendū eſt ſic: †qñq;
ille, qui petit edi inſtrumenta, prætendit intereſſe
dñij illius chartæ: tunc debet fieri ſibi editio per
actionem ad exhibendū: vt l. iij. §. pe. ad exhi. ſi ꝑ-
tendit aliud intereſſe: tūc ſi quidē ſunt inſtrumē-
ta pertinentia ad vltimā volūtatē, habet locum in
terdictū de tab. exhib. & edictū quemadmodum
teſta. ape. ſcđm diſtinctionē ibi poſitā. ff. de tabu.
exhiben. l. j. §. j. ff. quemad. teſt. ape. l. ij. §. j. Si verò
nō ſunt talia inſtrumēta: tunc ſi quidem præceſsit
cōtractus, vel ex cuius natura quis teneatur ad fa
ciendum librum rationum, vel ratiōes cōficere: vt
tutela, mādatum de excipiēdis negotijs ſocietatis,
& ſimilia: tunc agitur actione deſcendente ex eo
contractu, vel quaſi: vt l. j. §. officio. ff. de tu. & ra.
c diſtra. & s. eod. l. quædam. Si verò non præceſsit ᶜ
talis cōtractus, tunc aut ille cōficit rationes ex ne
ceſsitate officij ſibi iniuncti, vel quaſi: & tenetur
edere officio iudicis nobili: vt hac lege, & l. argen
tarius. ff. eod. & quod ibi not. Si verò non facit ex
neceſsitate officij: tūc nō cogitur quis ratiōes ede-
re, niſi ex cauſa: & tunc officio iudicis nobili: vide
licet ſi bonis rationibus vtat̃: vt hic, ſcđm vnum
modum legendi. vel ad fundandam replicationē
actoris, ſcđm aliā lec. vt hic. & dicemus in l. fi. j. e.

SVMMARIVM.

1 ☞ Imperator non eſt conſulendus ſuper facto.
2 Mulier, qñ teneatur edere libros rationū ſuarum.
3 Si exercens aliquam artē conficit libros rationū. ꝙ teneatur edeer parti cum eo contrahenti.
4 Reus nō tenet̃ edere actori inſtrumenta ad intentionē fundandā: ſed ad probandā replicationē ſic.
5 Quis quando teneatur edere officio iudicis, vel ꝑ actionem.

IN pſe diſpice. Re⁹ nō debet edere actori in
ſtrumenta ſua, ad intentionē eius fun
dandā. h. d. ſcđm lec. gl. quæ videt̃ ma
gis vera. & lex iſta legit̃ duobus modis: vt patet
1 in oppoſitiōibus. ¶ No. ꝙ Imperator nō † eſt con
ſulendus ſuper facto: vt in prin. l. Item no. quali-
ter officio iudicis fit editio: vt in fi. legis. ¶ Oppo.
dicitur hic, ꝙ ex cauſa pōt peti vt fiat editio. cōtra
iſtud opp. quia videtur ꝙ nullo modo hoc poſsit
fieri: vt l. q accuſare. j. eod. Huius timore variatus
eſt intellect⁹ legis noſtræ. Nā quidā intelligūt in
ratiōibus, & ad cōtrarium rñdent. vt loquat̃ in in-
ſtrumentis: quaſi ratiōes teneatur qs edere cū cau
ſa: puta ſi ſint factæ mādante aduerſario. Sed con
tra hoc opp. de l. fœminæ. ff. eo. Voluit gl. iſta eſt
2 diuinatio. Vnde † Vltramontani intelligūt aliter,
vt refert Cyn. videlicet ꝙ hoc debet intelligi vbi
mulier nō tanquā argētaria, vel gerēs officium pu
blicū, ſed tanquā cōficiens rōnes ſuas priuatas co-
git̃ edere. Et iſtud valet, ꝙ ſi aliqua mulier facit a-
liquā artē, & habet librū ſuarū rationū, ꝙ ipſa mu
lier cogit̃ ad petitionē eorū, qui cōtrahunt cū ede
re. Similiter eſt in muliere vſuraria: vt in c. j. §. j.
extra, de vſu. in Cle. ¶ Et iſtud tenet do. Iacob. ꝙ
3 vbi quis exercet † aliquā artē, & conficit librū ra-
tionum, ꝙ debeat ipſum edere contra contrahen
tes: & cōtra eū propter conſuetudinem quotidia
nam. Videntur enim mandare, vt ſcribat ratiōes:
arg. l. vel vniuerſorum. ff. de pig. act. iſta lectu. pōt
tolerari. Sed ſequens videtur verior, videlicet ꝙ
iſta loquatur in inſtrumentis. Ad contrariū de l.
qui accuſare. dic ꝙ reus non tenet̃ actori edere, ad
4 fundandā intentionē † ſuam: ſed ad probandā re-
plicationem, vel quo ad coadiuuandam ſic. vt hic.

❧ POMATES.

a ¶ Ita dicere. Ad iſtam doctrinā fœmina non pōt conficere rationes in verbo: poſſum⁹ ita dicere, ſecundùm quod dicebat Iac. Butri. ꝙ vbicunq; aliquis exercet aliquam artem, & ei⁹ occaſione confecit librem ſuarum rationum: & ſic poteſt ad mercatores publicos. q poſsūt compelli ad oſtendendum libros ſuos: & ſic non mercatores: & ſic quoſcunq; artem aliquam publicam exercentes poſſe cōpelli, vt edant rationes ſuas, his cum quibus contraxerunt: in quo quidem articulo omiſsis multis dic ꝙ opi. Bart. hic eſt cōmunis: vt not. Arc. in c. j. extra, de proba. & ſequitur col. ſi. Bal. in rub. j. de conſtit. pecu. per Imo. & Alex. in l. j. §. editionis. col. iij. ff. eo. & Soci. conſi. cclxij.

b ¶ Quod ſcribat. Adde Ro. conſi. cccxcviij. vbi etiam nota⁊ aliter dicit, ꝙ licet reus regulariter non teneatur edere actori, ad intentionē ipſius fundandā: nec inſtrumēta, nec proprias rationes: tamē vbi agitur de periculo animæ, & ex magna cauſa, reus cogitur edere. Et magna cauſa dicit̃, qñ parti periſſet copia aliter probandi. Latius ibi vide. nō poteſt quis compelli edere librum tanquā vſurarius, niſi primò probet̃ vſurari⁹: vt voluit idē Ro. conſil. ccxxvj. & idem Abb. conſil. xliij. Et inquantum Alex. ponit ꝙ notarius præſumitur rogatus apponere clauſulas conſuetas, vide eundē conſil. lxxxviij. iij. lib. Et inquantum ponit, ꝙ in dubio notarius non præſumitur rogat⁹, vide eundem conſil. cliij. Angel. conſil. lxxiiij. & conſi. cclxxxj. Et inquantum idem Alex. dicit ꝙ poſſim petere editionē inſtrumenti à notario ſi intereſſe prætendam, licet à me nō fuerit rogatus, adde ꝙ illud debet intelligi, ſi intereſſe legitimè probet̃ per ea quæ voluit Ro. conſilio lxxxiij. vbi dicit. ꝙ ſtante ſtatuto: ꝙ quilibet Poteſtas, Capitaneus, et iudex ad petitionem cuiuſlibet. cuius intereſſe diceretur, teneatur habentem inſtrumētum cogere ad edēdum: quòd hoc caſu ſufficiat nuda allegatio intereſſe, vt ipſum ſtatutum aliquid addat iuri communi: nec illa verba, vel cuius intereſſe diceretur, eſſent ſuperflua. Et inquantum Alex. poſtea tāgit, an ſcriptura manularij, vel aterius, ad cui⁹ fidem publicè recurritur, facit fidē pro ipſo ſcribente, adde hic vt per Romanum & conſilio lxxxviij.

c ❧ P. P. A. V. P. ¶ Non præceſsit. Generaliter de omnibus libris qui èdidi debeant, vide Bertachi. in tracta. de Gabellis, in iiij. parte, col. iij.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

¶Item opp. hic dicitur ꝙ officio iudicis fit editio.
contra de l. ſi quis ex argentarijs. §. ex hoc edicto.
Solue vt ibi no. Item opp. & videtur ꝙ primo iu-
re actionis: vt l. quædã, poſt prin. ff. eo. & l. j. §. of-
ficio. ff. de tut. & ra. diſtra. Horũ timore fuit facta
quædã additio gloſ. noſtræ, quæ incipit: dicit vna
5 l. ꝙ ſi tutor &c. Solu. †quñque quis cõficit rationes
ex neceſsitate officij publici, quod gerit, pone exẽ
plum in argentario, & etiam in tabellione: tunc
cogiť ille edere per officiũ iudicis: vt d. l. ſi quis ex
argentarijs. §. ex hoc edicto. not. in gl. l. ſi argenta-
rius. in eo. ti. Quandoq; quis conficit rationes ra-
tione contractus vel quaſi: vt quia eſt tutor tunc
editio fit iure actiõis ex eo cõtractu, vel quaſi con
tra. Sed cõtra prædicta opp. de l. j. de tab. exhiben.
pro quorũ ſolutione dic ſecũdũ Iac. Si quęris quo
iure fit editio. dic quñque quis petit editionẽ ratio-
nũ, vel inſtrumentorũ, & prætẽdit in eis ius dñi:
& tunc cogiť qs edere, ſeu exhibere per actionẽ ad
exhibendũ, & per rei vendicationẽ. l. iij. §. pe. ff. ad
exhibendũ. Quãdoq; quis prætẽdit ius in inſtru-
mento, ratione cõmunionis. De hoc videbitis in l.
procurator. j. eo. habetis in l. ſi quæ ſunt cautiões.
ff. fa. erciſ. Quãdoq; quis nõ prætendit aliquid de
prædictis, ſed aliquid intereſt. De hoc dicas, ꝙ aut
loquimur in cõtractibus: aut in vltimis volũtati-
bus. Primo caſu, aut quis conficit rationes, vel in-
ſtrumenta ratione neceſsitatis officij qđ gerit: &
tũc editio fit officio iudicis: & ſi nõ editur, cõpetit
actio ad intereſſe: vt d. §. ex hoc edicto. & hac l.
Si verò non conficit rationes ex neceſsitate officij
ſed ex natura cõtractus, vel quaſi: tunc fit iure a-
ctionis: vt d. l. quædã: in prĩc. & d. l. j. §. officio de
tut. & ra. diſtra. & hæc vera niſi de cõficiẽdo ratio
nes, vel inſtrumenta præceſsiſſet mãdatum: quia
tunc cõpeteret mandati: vt l. j. ff. mand. cum ſimi.
& d. l. quædã. Si loquimur in vltimis volũtatibus
dic ꝙ aut quis confitetur ſe habere aliquam vlti-
mã voluntatẽ: aut negat ſe habere. Primo caſu fit
editio per titulum de tab. exhiben. ſecundo caſu
fit per titulum quemadmo. teſta. aper. de quo dic
vt not. in l. j. de tab. exhiben.

SVMMARIVM.

1 ☞Ad officium iudicis, corã quo, cauſa agitatur,
pertinet vt fiat copia actorum tam ciuiliũ, quàm
criminalium.
2 Iudex appellationũ iubet primò iudici, vel etiam
parti, cõtra quã appellať, vt faciat ſibi copiã actorũ.
Et ibi quid ſi pars ipſa non facit.
3 Iudex eodem modo poteſt ſtatuere, & denegare
audientiam alicui ſuper aliquo inſtrumento: quo
poteſt ipſe actori ſtatuere terminum: vt eo elapſo
non audiatur,
4 Parti litiganti præſenti non debet dari terminus,
ad accipiendum copiam actorum: ſecus ſi eſſet ab
ſens: & notarius denegans cogitur.
5 Pronunciatio facta per iudicem etiam ſi ſit rectè
lata, & ſcđm acta ipſis actis non viſis non valet.
6 Conſilium quando renouatur iudex in tribunali
fiat productio quædam omnium actorum.
7 Copia teſtium examinatorum in ſecreto per iudi-
cẽ eſt danda parti: & eius authoritate publicãtur.
8 Iudex quando faciat edi acta criminalia.
9 Qui fiſco nõ edit inſtrumẽta in criminalibus, nõ
præſumitur illa ſubtraxiſſe ſicut in ciuilibus.
10 Iudex maleficiorum an poſsit examinare teſtes
ſuper accuſatione ex eius officio.
11 Minor debet iurare de veritate: ſecus de calũnia.
12 Acta facta in vno iudicio, quando faciant fidem
in alio iudicio: & quid de teſtibus: confeſsione, &
ſententia.

LEX II.

IS apud quem. Breuiter h. d. Acta ciuilia, vel criminalia iudicis officio
exhibentur. h. d. Lectura iſti⁹ legis va
riatur hic in gl. quinq; modis ex parte eius: cui fit
editio. Variaťetiã in gl. tribus modis ex parte ei⁹
à quo editio petiť, & hęc variatio nõ eſt hic in gl.
ſed ponitur in l. ij. §. diuus. ff. de iure fiſ. examina-
bimus iſtas. ¶ Nota ꝙ officiũ iudicis, apud quem
1 cauſa agiť, †pertinet vt faciat fieri copiã actorũ ci- c
uiliũ, & criminaliũ. ¶ Oppo. & videť, ꝙ ſpectet ad
officiũ ſuperioris: vt l. ij. §. vt lit. pend. Sol. Qñ iu-
dex prim⁹ denegat facere copiã actorũ, tũc ſupe-
rior facit: vt l. cõtraria: ſed ab initio ipſe idẽ debet
adiri & hoc facere: vt hic. ¶ Opp. nõ debet fieri il-
lud qđ factũ nõ releuat: vt l. hęc ſtipulatio. §. di-
uus. vt le. no. ca. ſed qđ releuat, vt fiat editio acto-
rũ, cũ ipſe iudex q acta ipſa fecit, & etiam pars no-
uit ea? Huius timore vt oſtendať ad qđ iſta editio
fiet, gl. intelligit iſtã legẽ quinq; modis. Vno modo
in iudice appellatiõis q iubet ꝙ acta prioris partis.
aliàs iudicij exhibeanť ſibi à primo iudice. & vide
2 gl. & primã lect. ¶ Nota ex hac lec. ꝙ † iudex ap- d
pellationum iubet primo iudici, vel etiã parti cõ-
tra quã appellať: vt faciat ſibi copiã actorũ primæ
cauſę. Sed circa hoc quæro: qđ ſi iudex, vel ille. cõ
tra quẽ appellať, hoc nõ facit antequã pducat ſen
tentiã, à qua eſt appellatũ: qđ erit officiũ iudicis.
Dicit Inno. extra, de fide inſtr. c. G. perpetuus. qđ
debet interrogare partẽ, vtrũ habeat illud inſtru-
mentũ ſñiæ, vel aliud de quo agiť: & ſi dixerit ſe
nõ habere, vel noluerit exhibere, pronunciet ꝙ ſi
aliquo tpe illud inſtrumẽtũ reperiať: ſi nõ adhibe
a atur fides, ſed ſit caſſum[a] & vanũ. qđ ſatis placet.
3 Si enim iudex põt ſtatuere terminũ ipſi actori ad † a
b gẽdũ quo elapſo de cætero nõ audiať:[b] vt l. Titia.
ff. de accu. & l. ſi ea. j. q accu. nõ poſ. & l. ſi eo tpe. j.
c de remiſ. pig. & l. diffamari[c]. j. de inge. ma. eadẽ ra-
tiõe põt denegare alicui audientiã ſuper aliquo in
ſtrumẽto, &c. ¶ Scđo modo legiť hic, ꝙ editio fiat
parti non iudici: vt puta, quia actor diu aberat.
Vnde proceſſus fuerat fact⁹: eo cõtumace petit ſi
bi fieri copiã quæ fieri debet: vt l. properãdũ. §. &
4 ſi quidẽ. j. de iud. & vide gl. Ex qua no. † ꝙ qñ ps
eſt præſens, & litigat, nõ debet ſibi dari terminus
ad recipiẽdũ copia actorũ: qa tota die debet acci-
pere copiã ſcđm qđ fiũt acta. Itẽ ſi notarius dene
garet, debet cogi ſibi dare copiã: vt d. l. ij. §. vt lite
ped. Sed ſi prorſus fuit abſens, & proceſſus eſt fa-
ctus cõtra abſentẽ, eo reuertente debet fieri copia
actorũ, & dari ſibi termin⁹. &c. vt hac l. ¶ Tertio
modo legiť vt fiat editio iudici ſucceſſori, qui ſuc
ceſsit primo iudici. Et vide gl. quã lec. vos habetis
5 notare. Nã vos ſcitis † ꝙ pronũciatio facta per iu-
dicẽ, niſi haberet acta, nõ valeret, etiã ſi eſſet ſñia
bona, & rectè lata, ſcđm acta: tñ pronũciatio non
valeret: vt ff. q ex cau. in poſ. ea. l. hęc aũt. §. j. ff. de
acq. hære. l. ſed & ſi de ſua. in prin. Vnde qñ reno
d uat iudex in tribunali, de cõſilio[d] eſt vt quædam
6 † fiat productio oĩm actorũ celebratorũ corã præ
cedente iudice: vt hic eſt caſus ſcđm iſtam lectu.
¶ Quarto mõ, legiť ĩ adminiſtratore ſcđm formã
authẽ. ad hęc. j. de iudi. & hæc eſt clara: ideo nõ in
ſiſto plus. ¶ Quinto mõ legiť de publicatione te-
7 ſtiũ examinatorũ in ſecreto † q debet fieri authori
e tate iudicis[e]; & debet dari copia parti: tã in ciuili e
quã in crimĩali: hic eſt caſus. De hac lect. feci mẽ-
tionẽ in l. geſta de re iudi. ¶ Expeditus de lec. op-
po. ſecũdo, diciť hic, ꝙ acta criminalia edunť. con-
8 tra. ff. de iur. fiſ. l. ij. §. diuus. in fi. So. † hic aduerte
gl. in l. cõtra. ſed obſcurè variat trib⁹ modis, vt di-
xi: iſta variatio reſpicit perſonã eius, à quo petiť
editio fieri. Nã qñq; editio actorũ criminaliũ pe-
titur à notario, ſeu officiali publico, qui ea detinet
indiſtinctè. ita ꝙ debet fieri copia iſtorum actorũ:
& hoc pertinet ad officiũ iudicis: & hic eſt caſus
ſcđm vnũ modũ legendi. Quãdoq; petiť fieri edi
tio à quodã tertio, qui habet acta facientia ad cau-
ſam criminalẽ: tũc idẽ, qa iudex faciet indiſtinctè
iſta acta exhiberi, & valebit. hic eſt caſ⁹ hic. ¶ Ter
tio modo põt intelligi, ꝙ editio actorum, & ciui-
liũ, criminaliũ, poſtulať ab aduerſario, contra quẽ
criminaliter agiť: ſed hæc lec. videť cõtra. l. nimis
graue. j. de teſt. ꝙ qs cõpellať edere inſtrumenta,
cõtra ſeipm eſt nimis graue. Rñdeo ꝙ iſta lec. poſ
ſet pcedere in his caſib⁹, in qb⁹ ſeru⁹ torqueť cõ-
tra dñm: vt l. j. j. de quæſtio. & l. interrogari. & in
illis cõpelliť etiã edere inſtrumenta contra ſeipm.
& ita

a ¶Caſſum. Vide Fe-
de. conſil. cij. incip.
audiui ſępe. vbi te-
net ꝙ appellat⁹ te
neať exhibere ſen-
tentiã in cauſa ap-
pellationis: & iuſti
ficare ſententiam
per ſe actam.

POMATES.

b ¶Audiatur: hoc ta
men vt habeat lo-
cum, requiriť prius
bina mentio de a-
gẽdo, ſecũdũ Tort.
& Deciũ hic alleg.
Ang. ita declaran-
tẽ per gl. ibi in §. ſi
quis aũt pro redẽ-
ptione. per illũ tex.
licet ibi nõ firmet
pedes, in auť. de ec-
cle. ti. eo. xj. de quo
dicto vide p Ang.
Are. in trac. malefi
ciorũ. in gl. in ver-
bo, necnõ ad que-
relã. circa x. col. per
eum in rub. Inſtit.
de excep. col. xiiij.
Alex. cõſi. cviij. vo
lum. j. Cepo. caute.
cv. Et pro iſto di-
cto bene facit glo.
mag. ad fin. in l. j. ff.
ſi quis ius dicẽ. non
obtem. qđ intelli-
ge, ꝙ iſta monitio
bina ſit interpella-
ta vna ab alia: vt in
ſimili dicit gloſ. &
Bar. in l. ſi cõuene-
rit. la. j. ff. de pigno.
act. Hoc tamen di-
ctum Ang. latè im
pugnat Rom. in l.
quandiu. la. ij. ff. de
acqui. hære. vbi di
cit, alias eo aduocã
te fuiſſe pro opin.
Ang. iudicatũ. licet
multum clamaret.
& do. Alex. in l. fi.
ff. de ferijs. poſt pri
mũ ſui apparat⁹. &
vide Feli. in c. ex li
teris. col. vj. verſic.
fallit nonò. de con
ſti. & in c. licet cau
ſam. col. xiiij. verſi.
limita duodecimò.
de probationib. &
vnũ verbũ in c. ij.
col. v. ver. vnde di-
cas, de teſt. & in c.
gratũ. col. j. de offi.
deleg. & Anch. cõ
ſil. ccevj.

POMATES.

c ¶L. diffamari. Pro
concordia ad l. dif-
famari: vide tex. in
l. moris. ĩ prin. ver.
poteſt. ff. de pœ. &
de intellectu illius
l. diffamari, vide ali
qua per Ro. conſil.
xxxv. aliàs liij. &
aliquid per Fel. in
c. cum ſit. cõlũ. v. in
ver. amplia conclu
ſioně. de foro cõp.

d ¶De cõſilio. Ad-
de ꝙ opin. Bart. hic
ſeqť Ro. cõſi. c. vbi
conſuluit ꝙ ſtante
ſtatuto ꝙ appella-
tio intra octo dies
debeat iudici præ-
ſentari, & ſtãte alio
ſtatuto, ꝙ à die ele
uationis actorũ fiẽ
dæ poteſtati præce
dẽti, vſq; ad diem
reſignationis corũ
dẽ fiendæ nouo re
ctori ſequentium
currant tẽpora fa-
talia ipſi, vel parti-
bus. ꝙ ſi appellans
nõ pręſentat appel
lationẽ intra octo
dies cuius occaſio-
ne nulla acta fue-
rint facta coram
poteſtate præcedẽ
ti: ꝙ nõ gaudet be-
neficio ſtatuti. qđ
tẽpora &c. quia ca
ſu prædicto ceſſat
ratio ſtatuti, quæ
fuit vt ſucceſſor vi
deret omnia acta
facta coram præce
dente.

e ¶Authoritate iudi
cis. Et hoc eſt adeò
verũ, ꝙ ſi notarius
daret copiã atteſta
tionũ ante publica
tionẽ, ꝙ incideret ĩ
pœnã falſi, Ita di-
cit hic do. Alexan.
aliàs ita fuiſſe Pa-
duæ iudicatum de
cõſil. Iaco. de Are.
& plurium. Et pro
hoc facit no. dictũ
Bal. in l. fi. in ix. co.
j. eo. vbi vult nota
riũ manifeſtantem
ſecreta curiæ, inci-
dere in falſum. Et
ita dicit hic Deci.
vidiſſe Piſis obſer-
uari. pro quo facit
l. j. §. is qui depoſi-
ta. ff. de fal.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

& ita debet intelligi hęc materia. Eſt tamē in crimi
9 nalib⁹ hoc † ꝙ iſte, q fiſco nō edit inſtrumēta, ſub-
traxiſſe nō ꝓſumitur, ſicut in ciuili, vt in l. cōtra-
a ria. ¶ Vltimò gl. īducit ᵃad vnā q. & infert de duo
bus. Dicit gl. no. ꝙ iudex debet inueſtigare ad ve-
ritatē inueniendam. Facit hoc ad q. quā diſputaui
10 Piſis, vtrū † iudex maleficiorū poſsit ſuper accuſa
tione examinare teſtes, à parte non productos ex
ſuo officio, & facit ꝙ ſic. & hoc poſui in repetitiōe
in l. iiij. §. hoc aūt iudicij. de dā. infec. Item inducit
11 in arg. ꝙ † minor debet iurare de veritate dicenda:
b ſed nō iurat de calumnia. ¶ Quærit gl. vtrū acta ᵇ
facta in vno iudicio, faciāt fidē in alio. Sed gl. quę-
rit de teſtib⁹ tm̄. do. Cy. circa hoc dixit multa ver
ba cōpetēter bona. Vide plenè p Inn. in c. cām. de
12 teſti. vbi hæc verba hic poſita ponūtur. Tu † aduer
te ſubtili⁹ & intelligibili⁹. & dicas ſic: Qn̄q; q̃rit
vtrū ſit factū. qn̄q; quærit de effectu, facti. Si q̃rit
an ſit factum: acta facta in vno iudicio probant in
alio: nō ſolū inter eaſdē pſonas: ſed inter quoſcū-
que hoīes de mūdo. probant em̄ illa acta ſic libellū
datū. ſic litis cōteſt. ſic teſtes eſſe citatos, & ſnīam
latā &c. & vbicūq; quęrerer de hoc, an ſit factū: il-
la acta facerēt fidē: vt l. geſta. j. de re iudi. & extra,
de proba. c. qm̄ cōtra falſam. Iſta enim ſunt publi
ca inſtrumēta quę apud oēs faciūt fidem: & ideo ſi
teſtator legaſſet mihi cētum, ſub cōditione ſi Ti-
tius obtinuerit in curia Romana: & ipſe obtinuit:
illa ſnīa ibi lata proderit mihi: qa quo ad me non
quęritur, niſi qđ fuerit obtētū pro eo: & ſic de fa-
cto q̃ritur. Si verò quærit de effectu facti: hic ad-
uertendum: qa quędā ſunt acta quę ptinēt ad litis
ordinationē. quędā quę pertinēt ad veritatē inda
gandam, quędā quę ptinēt ad litis deciſionē. Pri-
mo caſu acta quę reſpiciūt litis ordinationē: vt lit.
cōteſt. citatio, fideiuſſoris datio, & ſimilia. Iſta ha
bent quēdā effectū in ſe q reſpicit ipſam inſtātiā:
& iſtū effectū nō habēt in alia inſtantia, etiā inter
eaſdē pſonas: vt l. cū lite mortua. ff. iudi. ſol. Ha-
bēt etiā quēdā effectū, qui nō reſpicit inſtātiā, ſed
cauſam: vt puta ꝙ res efficiatur litigioſa, ꝙ poſſeſ
ſor efficiatur malę fidei: & iſtū effectū habent in
alia inſtātia, ſecūdū quod dixi in l. ij. de fruc. & li.
expē. vbi gl. inter eaſdē pſonas tāgit ꝙ iſti effect⁹
ſunt pſonales: vt l. ſi qs emptionis. §. ſed & ſi quis.
de præſcrip. xxx. ann. & qđ ibi no. ¶ Quædā ſunt
acta, quæ reſpiciūt veritatis indaginē: vt dicta te-
ſtiū, & cōfeſsiones. Videamus primò de effectu, &
de dictis teſtiū. dnī, ſi quidē nō ſunt publicata di-
cta teſtiū, nō faciūt fidē in alia inſtātia: vt l. geſta.
de re iudi. Ita intellige prædicta. idē arg. glo. quæ
eſt in l. iij. ff. quæ in frau. cred. Si verò ſunt publi-
cata hic aduerte. Iſta dicta teſtiū habēt duplicē ef-
fectū. vnū ꝙ eis ſtetur: aliū ꝙ ſuper eis plures te-
ſtes nō examinētur: & primus effectus porrigetur
etiā ad aliā inſtantiā: vt l. ſi. j. de teſti. l. cū antea. cir
ca fin. j. de arbitr. l. properandū. §. ſi. j. de iud. & ibi
not. ¶ Sed an porrigaṫ ad alias pſonas? Et videtur
ꝙ ad quaſcūq; pſonas porrigeretur effect⁹ ſenten
tiæ illius cauſę, ad eaſdē pſonas porrigaṫ effectus
probatiōis eadē ratione: vt l. ſed & ſi poſſeſſori. §.
ſi. cum l. ſeq. de iureiur. & iſtud etiam cōſului. Dixi
etiam in l. ſi mater. §. ſi. de except. rei iudi. adhibita
c tamen ᶜſuper hoc diſtinctione: quia quando teſtes
ſunt examinati corā arbitris, eſt in poteſtate eius
cōtra quē producūtur, vt iterū examinētur, ſecūdū
diſt. l. ſi. j. de teſti. Nec placet mihi diſtinctio eorū,
qui dicūt ꝙ aut teſtes examinātur ſup eo, qđ cur-
ſu tēporis nō mutatur: aut ſup eo qđ mutatur: vt
l. ſpadonē. §. q abſolutus. ff. de excuſa. tut. Nā poſi
to, ꝙ examinētur ſup eo qđ mutaṫ curſu tēporis.
Idē eſt exēplū: excuſaui me à tutela, quia habebā
quinq; liberos: ſi hodie volo me excuſare ab alia
tutela, illa acta non ſufficiūt. hic de alio agiṫ: qa in
primo iudicio quęrebaṫ, vtrū tūc haberet qnq; li-
beros. Sed modò quęriṫ vtrū nunc habeat quinq;
liberos. ſed ſi in iſto iudicio quæreret de eodem, ſ.
an tunc habuerit quinq; liberos: certè tūc illa acta
facerēt fidē in iſto: niſi perſonarū diuerſitas aliud
induceret, vt ſ. dixi. Secundus effectus eſt, vt ſu-
per eo vlterius teſtes nō producātur. Hic aduerte:
aut alia inſtātia eſt ſuper eodē, & eundē finem, ad
quē prima: & ille effectus durat ſeruata prima di-
ſtinctione dictę l. ſi. j. de teſti. Aut iſta noua inſtan
tia eſt ad aliū finē, licet eadē probatio deuoluatur
in vtraq; tamē teſtes poterūt de nouo ꝓduci. Ca
ſus eſt in c. veniēs. & in c. cum cauſam. & ibi etiam
per Inn. extra, de teſti. ¶ Tertiò ſunt acta pertinē-
tia ad litis deciſionē: vt ſentētiæ diffinitiuę: & tūc
vtrū in alijs faciāt fidē, vel pręiudicent: tunc dic vt
l. j. j. quibus res iud. non nocet. & idem in confeſ-
ſione quæ habetur pro ſententia: vt l. j. j. de cōfeſſ.
non ſunt hic alia pro nunc recitanda. Bart.

IS apud quem. Acta ciuilia & criminalia officio iudicis exhibētur. h. d. Subtilis eſt valde lectura hui⁹ legis. variatur quinq; modis in gl. ex parte ei⁹ cui ſit editio. variaṫ etiā trib⁹ modis ex parte eius, à quo petitur editio. & hæc variatio nō poniṫ hic in gl. ſed poniṫ in l. ij. §. diu⁹. ff. de iure fiſ. No. ꝙ officiū iudicis, apud quē res agiṫ, ptinet vt faciat fieri copiā actorū ciuiliū, & criminaliū. ¶ Sed oppo. & videṫ ꝙ ſpectet ad officiū ſuperioris: vt l. ij. ſ. vt lit. pen. Sol. qn̄ iudex primus denegat facere copiam actorū, pōt adiri ſuperior. Ita loquitur cōtrarium hic ab initio. Si verò non denegaṫ ipſe idē adiṫ: & debet hoc facere, vt hic. ¶ Opp. ſecūdò, non debet fieri id, qđ factū nō releuat: vt l. hæc ſtipulatio. §. diuus. vt leg. no. ca. Sed quid releuat, ꝙ fiat editio actorū: nonne iudex, qui ipſa acta fecit, & etiam pars nouit ea? Huius timore vt oſtendaṫ ad quid iſta editio fiat, gloſſ. intelligit vno modo iſtā legē in iudice appellationis, qui iubet primo iudici ꝙ acta prioris cauſæ exhibeātur ſibi. qđ not. Et hoc no ꝙ iudex appellationis iubet primo iudici, vel etiā parti, cōtra quā appellatur, vt faciat ſibi copiā actorū primę cauſæ. ¶ Sed quæro circa hoc, qd ſi iudex vel ille, contra quē appellaṫ, hoc nō facit: qa nūquā producit ſententiā, à qua eſt appellatū, qđ erit officiū iudicis? Et Inn. in c. G. ꝓpetu⁹. extra, de fide inſtru. dicit ꝙ debet interrogare partem, vtrū habeat illud inſtrumētum ſnīæ, vel aliud de quo agiṫ. Et ſi dicit ſe nō habere. vel nō vult exhibere, pronūcieṫ: ꝙ ſi quo tēpore illud inſtrumētū reperiaṫ, nō adhibeaṫ illi fides: ſed ſit vanū & caſſum. qđ placet. ¶ Si em̄ iudex pōt ſtatuere certū tp̄s actori ad agendū, quo lapſo de cætero nō audiaṫ: vt l. Titia de accu. ff. & l. ſi eo tpe. j. de remiſ. pig. Eodē modo pōt alicui audiētiā denegare ſup aliquo inſtrumēto. Scđò modo legiṫ hic, ꝙ editio fiat parti, nō iudici: vt puta, qa actor diu abſuerat. vn̄ proceſſus fuerat factus eo contumace. & ideo petit illū ſibi edi. quod pōt: vt l. properandum. §. & ſi quidē. j. de iudic. quod not. Ex quo not. ꝙ qn̄ pars eſt pręſens, & litigat, nō debet dari ſibi terminus ad accipiendum copiā actorū: quia quotidie debet acta accipere ſcđm qđ fiūt: licet ſi notarius denegaret, deberet cogi ſibi dare copiā: vt l. ij. ſ. vt lit. pen. Sed ſi pars ſit abſens, & proceſſus ſit fact⁹ eo abſente, debet dare copiā actorū, ad deponendū ſibi. ¶ Tertio modo legitur iſta lex, vt fiat editio iudici ſucceſſori, q ſucceſsit primo iudici. quā lecturā notate. ¶ Nā ſcitis, ꝙ pronūciatio facta p iudicē, niſi ipſe haberet tota acta, nō valeret: licet pronūciatio eſſet bona, & iuſta: vt l. ſi. j. eo. & pręalleg. l. prolatā. j. de ſen. & interlo. om. iud. & tex. dicit in l. hoc aūt. §. j. ff. ex q. cau. in poſ. ea. ¶ Legitur quarto mō in adminiſtratore. i. iudice ordinario, q cōmiſit cauſam cognoſcēdā aſſeſſorib⁹ ſuis, qui adminiſtrator debet ter videre acta. in auṫ. ad hæc. j. de iudic. Vnde cū iſte adminiſtrator habet ferre ſnīam. pōt petere ſibi acta exhiberi. Nō obſtat cōtrariū: qa ipſe non fuit ſemp in iudico: ſed aſſeſſores ſui. ¶ Legiṫ quītomō ꝙ intelligaṫ de publicatiōe teſtiū: quia iudex pōt publicare dicta teſtiū, & iubere ea exhiberi. Ex qua le. no. ꝙ anq̄ publicentur dicta teſtiū, pars nullo mō pōt facere copiā. Sed poſt publicationē pōt dare copiā parti. Caſus eſt hic. De hoc tetigi in l. geſta. j. de re iud.

a ¶ Inducit. Hic aliqui dicūt, ꝙ differentia glo. de iuramento minorū nō videtur bona: quia ſicut minor non iurat de calumnia, cò qa excuſatur à dolo præſumpto: vt per Bar. in l. quod Nerua. col. iiij. in ſi. ff. depo. ita etiā iſta ratio militat quando debet iurare de veritate: ſed dicit ꝙ in iuramēto calūniæ alia eſt ratio: vt per gloſ. Bart. & doc. in l. ij. §. quod obſeruari. j. de iur. calū. Præterea mēs glo. fuit iſta, ꝙ minor poſsit eſſe teſtis. & imò in contrarium iurare, vt habeatur veritas. aliter enim nō probaret. l. iuriſiurandi. j. de teſti. & patet ex glo. in l. qm̄. ad ſi. ſ. de hære. & manic. quæ ſe ad iſtam referunt.

P. P A V. P.

b ¶ Vtrū acta. Vtrū acta facta in vno iudicio probent in alio, vel facta inter aliquos probēt inter alios, vide latè Felin. in ca. cauſam quæ. el j. extra, de teſti. do. Ant. cōſil. xxxvj. vbi vult etiam acta fidem facere, licet varietur res, dūmodo ſecunda inſtantia tendat ad eundem finem. Et quædam etiam vide per eū. Item ꝙ non probēt inter eaſdē perſonas in alia inſtantia. Si verò producūtur, vide ad Bar. in l. naturaliter. §. nihil cōmune. in pe. charta. ff. de acquir. poſ. Quid autē ſi primū iudiciū fuiſſet nullum, & an quomodo acta in eo facta ſunt nulla, vt nō faciant fidem, etiā in alio iudicio, vide Panor. in c. piſanis. in vlti. col. de teſti. ſpoli. Vide quæ dicit Alex. hic, quando pronūciatur libellus ineptus. De quo alia habes in Bertachi. ī ver. ſententia ſuper libello inepto. vide etiam quæ dicit glo. in l. quid. ff. de iureiur. & Alexā. ibi. quam legit ſub l. ſeruus. An autem acta facta in iudicio ſeculari, faciant fidem in eccleſiaſtico, vide Decium in ca. at ſi clerici. col. viij. & ſequē. de iudic. vbi ponit multa.

POMATES.

c ¶ Adhibita tamē, &c. Aduerte quòd Bar. hic videṫ velle conſtituere differētiam, vtrum teſtes in primo iudicio examinentur corā arbitro: & tūc pars, contra quam in ſecundo iudicio producuntur, nō poſſet petere vt iterū examinentur. Et hāc differentiā hic communiter ſeruari dicit Pau. de Ca. in l. ſi. j. de teſti. & tenet Decius hic: licet cōtrarium teneat Bal.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

¶ Opp. de l. ij. §. diuus. circa fi. ff. de iur. fiſ. So. Dic vt no. in l. cōtraria. Gl. inducit hāc l. ad duo: deinde quęrit de vna q. Primò glo. inducit hanc l. cum dicit: ad inueſtigādum &c. ꝙ iudex debet laborare ad veritatē inquirēdā. Simile in auт. qui ſemel. j. quomodo & quando iudex. Et valet ad q. vtrum iudex poſsit examinare teſtes à parte non productos, in cauſa criminali, ad veritatem inueſtigandam. prædicta faciunt ꝙ ſic. quod not. in l. iij. §. fi. ff. de condi. ob tur. cau. ¶ Item inducit in argu. & licet minor non iuret de calumnia: tamen admittitur ad iuramentum de veritate dicenda. Item gl. quærit de tali q. vtrum actitata inter certas perſonas, probēt tam cōtra illas perſonas, quàm contra alias. Gl. refert, aliàs remittit ad l. ſed & ſi poſſeſſori. §. fi. ff. de iureiur. Vt habeas gl. claram dic ꝙ quādoque quæritur nūquid acta probēt facta: & tūc nō eſt dubiū ꝙ acta apud quācunq; perſonam reperiūtur. probant, ſi ſint publica: vt l. geſta. j. de re iudi. ¶ Quādoq; quæritur de effectu actorum, vtrū acta habeāt effectū in aliqua inſtātia alia. Et hic aduerte: nā quādoq; quęritur, vtrū probet cōtra alias perſonas: qñq; nūquid cōtra eaſdē. In primo caſu noto regulā, & diſtītiam à regula. Regula eſt, ꝙ ſicut res inter alios iudicata non nocet, ita & acta. j. qui. res iud. non no. Fallit vbi illæ plures perſonæ habētur loco vnius: vt l. hæredes. §. idem ſcribit. aliàs §. ſi cū eo. ff. fami. erc. fallit in l. ſæpe. ff. de re iudi. Fallit vbicūq; ſentētia faceret ius quo ad omnes: vt l. ingenuū. ff. de ſtatu ho. & prædicta vera quātū ad plenā probationē: quātū autem ad qualēqualem pręſumptionē fidē faciūt. Ita poteſt intelligi l. admonēdi. in prin. ff. de iureiur. verū eſt qđ dicit Iac. vtrū acta in ciuili probēt in criminali. De hoc eſt gl. in l. ſi qs ad ſe fundū. j. ad l. Iul. de vj. & l. j. quādo ci. ac. præiu. cri. ¶ Secūdo caſu principali, nunquid probēt inter alias perſonas in alia inſtātia. Cy. dicit, ꝙ quędā ſunt acta, quę reſpiciūt litis ordinationē, vt citatio &c. quædā ſunt, quæ reſpiciūt litis deciſionē, vt examinatiōes teſtium. Primo caſu, perempta inſtātia pereunt acta, & nō probāt in aliqua inſtātia: vt l. cū lite mortua. ff. iudi. ſol. & l. ꝓperādū. §. vlt. j. de iud. ¶ Secūdo caſu dic, aut loqтur de atteſtationibus, aut de inſtrumētis. Primo caſu aut teſtes viuūt, aut nō. ſi viuūt: eſt in electione eius, cōtra quē ſunt ꝓducti: vt l. fi. j. de teſt. ¶ Si verò loqmur de inſtrumēti productione: tunc dicit ipſe ꝙ ſic. allega. l. iubemus, in fi. j. de liber. cau. Nūquid autē inſtrumentum factū extra iudiciū probet, gl. variāt. Vna eſt in l. cū aliquis. j. de iure delib. Alia eſt in l. optimā. j. de contrahen. & cōmit. ſtipu. quæ faciūt mentionem tam de inſtrumētis & teſtibus, quàm de actis. d. Iac. format queſtionē: Caueт ſtatuto, ꝙ iudex habet arbitriū in falſitatibus inſtrumētorum. Nūquid habebit arbitriū in falſitatibus actorū, corā eodē iudice? Itē nūquid habebit arbitriū in falſitatibus teſtiū. Videtur ꝙ ſic: qa omnia, ex quibus cauſa inſtruitur, cōtinētur appellatione inſtrumētorū: vt l. j. ff. de fid. inſtr. In cōtrariū refert fuiſſe determinatū. Nā licet etymologia vocabuli inſtrumēta, contineat prædicta, vt d. l. j. & argumētū ab etymologia vocabuli ſit validū, vt l. ij. §. appellata. ff. ſi cer. pet. tamen ibi repugnat diffinitio. Pone exēplum in teſtamento, cuius diffinitio repugnat etymologiæ, per l. j. ff. de teſta. & per prin. Inſti. de teſt. Idē vbi repugnat cōmunis vſus loquēdi, argumētū ab etymologia nō ꝓcedit. Sed inſpicimus cōmunē vſum loquēdi: vt l. librorū. §. qđ tamē Caſsius. & ibi gl. ff. de leg. iij. l. Labeo. de ſup. leg. Modò ad ꝓpoſitum. cū ſecūdū cōmunē vſum loquēdi, inſtrumēta appellamus chartas publicas, nō teſtes, vel acta cōcludit ipſe ꝙ inſtrumentū prolatū à ſtatuto debet intelligi ſtrictè, ſecūdū cōmunē vſum loquēdi: & nūquid appellatione inſtrumēti cōtineatur, & colligatur ſcriptura priuata: dic vt no. per eū in d. l. j. ff. de fide inſtru. Nota ꝙ appellatio eſt de actis: vt nota. in c. j. extra, de ꝓba. vbi dicit, ꝙ ſunt de actis omnia, quæ fiunt coram aliꝭs publicis perſonis: vt emancipationes, & proteſtationes, & his ſimilia.

P. PAV. P.

a ¶ Sequitur. Ad faciendum ꝙ libellꝰ mutari non poſsit, vide Cepol. cautela. cxix. in clxxiiij. eūdē cautela ccxj. Item an libellus datus in cauſa principali poſsit mutari in cauſa appellationis, vide Ro. conſi. cccl xxxj. Item circa materiam emendatiōis, declarationis, additiōis libelli, vide Feli. in c. ij. in iij. charta. extra, de libel. obla.

POMATES.

a ¶ Sequitur. Mouent hic aliqui difficultatem quærendam, quid ſit ꝙ cū text. noſter loquiт alternatiuè, in quo ſufficit alteram partem eſſe veram: doctores tamē et Bar. ſumūt copulatiuè. Sed pro ſolut. vide Barto. in l. ſi is qui ducenta. §. vtrum. ff. de rebus dubiꝭs,

SVMMARIVM.

1 ☞ Emendare quid ſit: & tu adde do. Maria. Soci. in c. ij. artic. xxv. q. j. extra de libel. obla.
2 Libellus quando poſsit emendari circa ſubſtantialia, & quid quando circa rem petitam. nu. 6. & quid quando circa aliquam qualitatem. nu. 8. & quid ſi circa obſcuritatem. nu. 9.
3 Iudex ex cauſa poteſt ſtatuere terminum actori ad agendum.
4 Stante ſtatuto, ꝙ quis non poſsit accuſari de maleficiꝭs retro cōmiſsis per duos menſes ante introitum Poteſtatis,: ſi aliquis accuſauit intra illos duos menſes, ſed accuſatio non habuit ſubſtantialia, accuſatio non poterit emendari.
5 Libellus in cauſa ciuili ſuper actione deſcendente ex delicto, debet continere locum & tempus.
7 Addere libello ꝙ quis nō poſsit circa principalia: ſed circa acceſſoria ſic.
10 Litis conteſtatio dicitur ſimul atteſtatio.
11 Libellus quando poſsit mutari.
12 Mutare actionem, eſt vnam omittere, & nouam proponere.
13 Cumulatio eſt vnius actionis cum alia coadunatio.
14 Cumulatio quando ſit permiſſa, & quando prohibita.
15 Cumulationum genera ꝙ ſunt quinque.
16 Cumulatio actionum ex diuerſis cauſis competentium ad diuerſa ſe nullo modo tangentium quando admittatur.
17 Cumulatio actionum ſi fiat, an ſint duo libelli, vel vnus.
18 Quando plures actiones ex eadem cauſa ad idem competunt, tunc ſit cumulatio.
19 Quando plures actiones competunt ex eadem cauſa ad diuerſa, tunc non admittitur cumulatio.
20 Plures actiones ex diuerſis ad idem competentes, quando poſſunt cumulari: & an tunc erit vnus libellus? & nu. 21.
22 Plures actiones ex eadem cauſa contra diuerſos, quando cumulari poſſint, remiſsiuè.
23 Si in caſibus, in quibus cumulatio non eſt permiſſa, non ſit per partem appoſitum, an iudicium procedat, & ſententia valeat.
24 Quando cumulatio ſit an iuretur de calumnia ſuper actione cumulata.
25 Facta & admiſſa cumulatione pronunciandum eſt ſuper vtraque.
26 Sententia lata ſuper vna cauſa ex cumulatis, non vitiatur.
27 Quando noua actio cumulatur, debent dari noua iudicia: niſi poſſet eſſe inſtructus ex deliberatione facta in prima.
28 Dictio prout, quando ſignificet tempus, & quando qualitatem, & ponatur limitatiuè. & nu. 29.
29 Si in libello ſit mentio de aliquo inſtrumento, tale inſtrumentum quando edatur ante litem conteſtatam.
30 Clauſula, ſaluo mihi iure addendi, vel minuēdi, appoſita in libello, quòd nihil operetur.
31 Expenſæ non ſemper debent reſici propter emendationem: ſed eo caſu quo reus eſſet damnificatus.
32 Expenſæ quæ veniūt reficiendæ, propter emendationem libelli, quo iure petantur.
33 Mulier & minor, quando condemnētur in expenſis propter emendationem libelli.
34 Si intentata actione non infamante, aliquis vult mutare, & proponere actionem famoſam: ꝙ non poſsit.

LEX III.

Edita actio. Famoſa, & quotidiana, & vtilis eſt hęc lex multum breuiter hoc intendit: Libellus debet cōtinere clarè id, ſuper quo debet litigari: q poteſt emēdari, & mutari, ſaluo intereſſe cōuenti. Diuiditur in partes duas: quia prima cōſuluit reo. Secunda cōſuluit actori. Secūda ibi: quem emēdare. & quęlibet particula habet duo dicta: quę clarius colligētur ex poſitiōe caſus, quàm ex diuiſione literę. Pone ergo ſic caſum in prima parte: Dñe Imperator, actor vult me cōuenire: quęro vtrū debeat mihi dare ſeu edere libellū actiōis ſuæ. Itē quęro qd debeat cōtinere libellꝰ? Reſpōdet Imperator, ꝙ libellus debet edi cōtinens actionem: & hic libellus debet eſſe ita clarus, ꝙ demonſtret ſpeciē futuræ litis: hoc eſt id, ſuper
a quo debet litigari. hoc dicit in prima particula. ¶ Seqтur: [a] quē emendare, &c. In hac ſecūda parte cōſuluit actori. Pone ꝙ libellus editus nō fuit bene formatus: actor vult eum emēdare: quæritur an poſsit? Reſpōdet Imperator & dicit, ꝙ emēdare & mutare licet. Sed quęro, vtrum indiſtinctè hoc licet facere. Reſpōdet Imperator, & dicit ꝙ non: ſed vt edicti monet authoritas, & ius dicentis decreuerit æquitas. hoc eſt, ꝙ ſit reo ſaluum ius deliberandi, & defendendi, & quod ibi reficiantur expenſæ, ſi ęquum viſum fuerit iudici. & vide literam claram. Notabilia ſunt clara. ¶ Oppon. actio eſt quoddam ius incorporale: vt Inſti. de act. in prin. & de re. corpo. & incorpo. ergo iſtud incorporale non poteſt demonſtrare ſpeciem futuræ litis, cuius cōtrarium hic dicit. Huius timore gl. exponit, edita actio, id eſt, actionis editio quaſi dicat, nō intelligo id de ipſa actione, prout eſt qd incorporale: ſed de ipſo actu edēdi, & demōſtrādi actionem. Et intelligas editionē actionis, nō prout eſt in fieri, ſed prout eſt in facto. & ideo tex. dicit edita: qđ eſt participiū pręteriti tēporis. ipſa ergo actio edita hic, eſt libellus, de quo loqтur auт. offeraт. j. de lit. cōte. ꝑ quē libellū ſit actionis editio: qui

a ❧POMATES.¶Non ſufficiat. Iſta ſuppletio nõ vitietur neceſſaria, ex quo hic ponit̃ actio pro libello. qui cõſtat ex his: vt habet̃ per Bar. & doc. in l. j. ff. eo. nec placet id quod aliqui dicũt, ꝙ nõ fuit neceſſaria iſta declaratio alia ratione: qua propoſita ponitur & res & cauſa, cùm ſit ius proſequendi, & oriatur ex contractu vel quaſi, &c. ſi aduertaſ hoc eſt cõtra iura allega. per Panor. & quæ notaui in d. l. j. & certè edita ſola actiõe non poſsit qs plenè deliberare an vellet cõtendere necne, contra not. hic per doctores.

❧POMATES.
b ¶Colligitur. Cõſidera quid differant inter ſe reſecare, & detrahere: & quòd emãdare ſit mutare verba, ſententia permanẽte. Vnde facit tex. in l. actorum verba. ff. de re iudi. Et aduerte, ꝙ ille text. nihil facere videtur: quia ſi emendare importaret id quod ſ. deductũ eſt, non fuiſſet neceſſe addere in tex. ibi: tenore ſententiæ permanẽte: cùm hoc importaſſet verbum emendare.

❧POMATES.
c ¶Iudicium. Vide Alex. conſi. clxxv. in iij. col. volu. ij. & iiij. col. ad fin. Quæ autem ſit ratio, ꝙ omiſsio diei, & tẽporis, in criminali vitietq; libellũ, etiã parte nõ opponente: ſecus aũt ſi omittatur cauſa libelli in ciuili: cogita. niſi dicas ꝙ in ciuili poteſt quilibet renũciare iuri ſuo: ſecus in criminali, cùm nõ ſit dñs membrorum ſuorum, cui videretur renunciare, ſi admitteretur talis libellus: cùm non poſsit probari de eius innocentia, probando ꝙ tali tẽpore nõ fuit in loco delicti commiſsi.

d ¶Cõcluſione. Vnde dicit Ange. cõſi. ccxcj. ꝙ non inſpicitur qđ narratur, ſed quod, cõcluditur. Sufficit tamen ſi libellus prẹſumptiuè concludat: vt tenet idem Angel. conſi. cclix. Roma. conſi. cv.

e ¶Ex cauſa. Sed an tunc requiratur binum præceptũ: vide Alex. cõſi. xciij.

tio: qui olim appellabatur vulgaris formula: vt l.
ſi ſeruus nauẽ. ff. de furt. hic eſt libellus, qui ſpeciẽ
a future litis demõſtrat. ¶Opp. ꝙ nõ ſufficiat [a] ſolùm
propoſitio actionis, vt ff. de rei ven. l. ſi in rẽ.
de fur. l. in actione. Sol. dicit gl. Tu debes intelligere
actionẽ eſſe propoſitã, prout debet cũ expſſione
rei petitẹ & cauſẹ: vt requirũt iura in contrariũ
alleg. Quẹ aũt debeat cõtinere libellus: hic
remittit gl. ad not. ff. eo. l. j. in prin. ꝙ cõmentãtes
circa hanc l. prẹcipuè recitabant: ſed illa eſſet vna
longa repetitio per ſe: ſed dicemus Deo dãte: ibi
vbi gl. ponit tamẽ de hoc nihil dicem⁹: ſed ſolùm
examinabimus duo, an & qualiter libellus poſsit
mutari: & qualiter actio poſsit accumulari, & vtinam
poſsimus expedire bene in duabus lectionibus.
¶Venio ergo ad ſcđam partẽ, oppo. dicit̃ hic
ꝙ actio põt emãdari. cõtra. ff. de iud. l. nõ põt. So.
Dicit glo. emendari põt vſq; ad litis cõteſtationẽ,
vt hic, nõ poſt, vt in l. cõtraria. ¶Contra hoc opp.
ff. de peti. hære. l. iiij. Sol. Dicit gloſ. ibi in iudicijs
vniuerſalibus, vel generalibus, in quibus põt fieri
emendatio vſq; ad ſentẽtiã. Iſtud nõ placet doct.
modernis. Nã debes ſcire ꝙ in petitione hẹreditatis
principaliter petit actor ſe pronũciari hæredẽ:
in executione aũt veniũt omnia bona hæreditaria.
Vnde ſi ad reũ aliquid peruenerit pendente
iudicio: illud venit in hoc iudicio magis ex virtute
actiõis vniuerſaliter vel abſolutè propoſitæ, &
ex ſui natura, quã ex virtute emẽdatiõis. Et ſi poneremus
eſſe actũ petitiõe hẹreditatis ſingulariter
ad vnã rẽ, nõ poſſet fieri emendatio, vel alia additio
alicuius rei poſt litẽ cõteſta. ſicut in alijs ſingularibus
iudicijs, vt d. l. nõ põt. ita hic tenet Pet. &
Cy. & bene. ¶Oppo. de l. in delictis. §. ſi detracta
ff. de noxa. Sol. gl. & bene, ibi non fiebat mutatio,
vel emẽdatio, circa actionẽ, vel circa rem petitam,
ſed circa aliquã qualitatẽ: meritò põt fieri vſq; ad
ſententiam. ¶Itẽ contra prædicta oppo. Inſti. de
actio. §. ſi minus. Sol. Dicit gloſ. expone ibi, in eodem
iudicio: id eſt, coram eodem iudice, in alia tamen
inſtantia. dic vt ibi. ¶Opp. de l. ẹdiles. §. item
ſciendum. ff. de ædil. edict. Solu. Ibi volebat quis
addere circa acceſſoria: hic circa ipſam rem principalem:
quod non poteſt, niſi vſque ad litem conteſtatam,
vt ego dixi. ¶Pro declaratione huius paſſus,
de emẽdatione libelli, primo eſt videndũ quid
ſit emendare. Doc. circa hoc hic faciũt multa verba.
Gl. dicit: emendare eſt cũ primò petebam minus
nunc plus, vel econuerſo: vt inſti. de actio. §. ſi
1 minus. † Tu dic latius, quid ſit emendare. declarat
tex. ſ. de emẽ. Co. per totum. & in j. conſtitutione.
b §. quibus. Ex quibus colligitur [b] ꝙ emendare eſt
corrigere, reſecare ſupflua, mutare verba ſentẽtia
permanẽte, addere vel detrahere, & declarare obſcura.
Hoc præmiſſo quæro, quãdo & qualiter liceat
2 emendare libellũ. Circa † quod dicas latius, &
clarius quàm doct. Quãdoq; quẹritur an libellus
poſsit emẽdari circa ſubſtãtialia ipſius libelli. Verbi
gratia: libellus in criminali debet cõtinere annum,
& menſem, & locũ: vt l. libellorũ. ff. de accu.
& habuiſtis no. in l. in cauſis. j. de accuſa. Itẽ libellus
in ciuili debet cõtinere ea quẹ no. in l. j. ff. e. nõ
poſuiſti mẽſam, vel aliqđ de ſubſtãtialibus omiſiſti:
an poterit ſuppleri? Breuiter quandoq; eſt talis
defectus, qui parte tacente non habet vitiare iudicium:
vt in ciuilibus non deſcendentibus ex crimine:
admittitur enim libellus quantuncũq; obſcurus,
niſi opponatur: vt l. vj. j. de anna. except. tunc
emẽdatio, & declaratio poteſt fieri vſq; ad ſententiam,
niſi fuerit oppoſitũ: vt ibi patet. Quãdoque
eſt talis defectus, qui etiam parte tacente impedit
c iudicium: [c] vt in criminali, ſi omittitur aliquid de
ſubſtantialibus: vt d. l. libellorũ. ver. quod ſi libel-
d lus. Idem ſi libellus deficeret in cõcluſione: [d] quia

f ❧POMATES. Dices tu. Bart. hic videtur ſentire duo, ꝙ ex libello nulla debeat ſolui gabella. ſtante ſtatuto &c. quod eſt cõtra l. ij. & ibi ponderat Bald. & Sali. j. de eunuch. cum concor. de quibus per Alexan. conſi. xxxvj. col. ij. vol. iiij. Idem videtur ſentire ꝙ ex libello nullo reformato non debeat ſolui gabella ſtante dicto ſtatuto. quod eſt cõtra no. per doct. in l. iuris gentium. §. adeò. & in l. ab emptiõe. ff. de pac. vbi volunt, ꝙ ſtãte dicto ſtatuto ꝙ de omni contractu: ꝙ habebit etiã locum in contractu reformato, &c. niſi dicas, vt hic dicunt aliqui Peruſini, ꝙ Bar. hic conſyderauit actũ producendi: contra quos facit l. iiij. §. condẽnatum. ff. de re. iudic. quod verò ad ſecũdum conſyderauit ꝙ gabella prius ſoluta, de libello inualido compenſabitur pro eo quod debet ſolui libello poſtea reformato. arg. l. poſt rem iudicatam. ff. de tranſactioni. quæ implicant conditionem. imo cogita tu.

g ¶Conceptus. Adde Io. de Ana. conſilio xj.

h ¶Dixi tibi. Vide Angel. cõſi. ccxcvj. Alexã. conſi. vj. iij. lib. Ro. conſil. cxcj.

❧POMATES.
i ¶Quandoq; volo. Et vide Bar. in conſil. inci. an vẽditio. vbi ponit formam vt quis dicat ꝙ agit omni meliori modo & forma, quibus poteſt. &c.

k ¶Detracta. Vide Bart. conſi. ccxxiij.

cõcluſio non reſultaret ex præmiſsis. Verbi gratia:
peto decẽ à te: quia Rex non eſt in Frãcia: vt l.
ij. §. circa. & qđ ibi not. ff. de do. excep. Iſto caſu ſi
quidẽ lis nõ eſt cõteſtata poteſt fieri emendatio, ſi
tempora largiantur: aliàs ſecus. Iſtud probatur in
l. accuſaturus. ff. de adul. ¶Quid volo dicere, ſi tẽ-
3 pora largiantur? Dico ꝙ ſi nõ ſunt decurſa † tempora
ſtatuta à iudice ad agẽdum, quod põt facere
e ex cauſa: [e] vt not. j. vt nemo inui. age. vel accu. l. j.
& j. qui accu. nõ poſ. l. ſi ea. ff. de accu. l. Titia. idem
in tẽpore ſtatuto à lege: vt no. in d. l. accuſaturus.
4 ¶† Et per hoc determinatur quæſtio, quã hic vidi
de facto: dicit ſtatutum, ꝙ non poſsit accuſari de
maleficijs cõmiſsis retro. per duos mẽſes ante initium
officij poteſtatis. cõtingit ꝙ aliquis accuſauerit
intra illos duos menſes: ſed accuſatio non habuit
ſubſtantialia: vult poſtea emẽdare poſt duos
menſes. certè non poterit: vt d. l. accuſaturus, quia
tẽpora non patiuntur: ſed ſi eſſet intra tẽpus, bene
f poſſet dictam accuſationẽ emendare. Dices tu: [f] &
quid mirum, cùm de nouo poſſet accuſare, ſi libel
g lus primus nõ fuit bene conceptus: [g] vt l. j. in prin.
ff. ſi men. fal. mo. dixe. & d. l. libellorum. §. ꝙ ſi libelli.
Reſpõdeo: fortè intereſt actoris, vel accuſatoris
magis ꝙ procedatur ſuper primo libello, quàm
ꝙ det libellũ de nouo propter ſportulas, vel gabellas:
quẹ debẽt ſolui cũ offertur libellus, ſecũdum
diuerſas cõſuetudines Italiẹ. Sed ſi poneremus ꝙ
libellus daretur in actione ciuili deſcẽdẽte ex delicto,
& in eo non apponeretur locus, & tẽpus, quæ
5 apponũtur † ſecũdũ qđ determinaui tibi in l. prætor
edixit. in prin. ff. de iniu. & ibi dixi, & l. idẽ exigit.
ff. de dolo. & extra, de ꝓcu. c. tuẹ. an eius omiſſio
vitiet libellũ, etiã parte tacẽte, ſicut in criminali:
an verò reqratur ꝙ à parte opponatur. hoc nũ-
h quam dixi tibi. [h] Dicemus Deo duce in l. j. ff. de
i eden. ¶Quãdoq; volo [i] emẽdare libellũ: addendo,
6 vel minuẽdo, circa rem petitã. † Et hic aduerte: qa
aut hoc volo facere ante litem cõteſtatam: & poſſum,
vt hic, ſecũdũ gl. qđ intelligo qñ volo addere,
vel minuere circa eãdẽ rem, vel ſummã petitã:
nã ſi vellẽ addere aliam rem, tunc nõ poſſem, ſi illa
nõ clauderetur ſuper prima actiõe propoſita: aliàs
ſecus. Vtrũ autẽ ſub prima claudatur, vel nõ, colligitur
ex doctrina, quæ datur in l. ſcire debemus.
de verbo. obl. quæ dicit, ꝙ tot ſunt ſtipulationes,
quot res: & per cõſequens tot actiones, & tot obligationes.
tũc enim non eſſet primam emẽdare, ſed
nouã proponere. Aut poſt lit. cõteſt. & tũc aut volo
detrahere, & poſſum, arg. ff. ſi cer. pe. l. quidam
æſtimauerũt. & intelligo detrahere nõ differẽdo,
ſed renũciando illi parti, quã detraho, vt j. dicam.
ſicut enim poſſum toti liti renũciare, vt l. poſtquã.
j. tit. ij. ita etiã parti. Hoc fallit in caſu l. j. j. de plus
peti. Et ratio eſt ibi: qa deliquit in duob⁹, ſ. in plus
petẽdo, & in plus cautionẽ per dolũ exigendo: vt
7 ibi vidiſtis. ¶Si verò † volo addere: tunc aut circa
principalia: & nõ poſſum: vt l. non põt. ff. de iudi.
Aut circa acceſſoria, vt circa fructus: & tũc ſi quidẽ
volo addere de his quæ occurrũt poſt lit. conteſt.
iudicio pendente: & tunc poſſum. ſecus in his
quæ occurrũt ante: vt l. ædiles. §. itẽ ſciẽdũ. de ẹdil.
edi. l. Atheius. §. ſi. cũ l. ſequẽ. ff. de aqua plu. arcẽ.
8 ¶Quãdoque † volo emẽdare libellũ, addendo, vel
detrahẽdo aliquã qualitatẽ: & tũc ſi quidẽ permutationẽ
illius qualitatis cõtinget mutatio actionis
propoſitẹ: & tũc nõ licet: vt l. prætor. §. hæc autẽ
actio. ver. docere. vi bo. rapt. Sed ſi mutatio actiõis
non cõtingeret, ſed mutatio ſubſtãtiæ facti: tunc
idẽ. ꝙ nõ licet: vt l. denũciaſſe. §. qđ tamẽ. de adul.
Si verò nec actiõis, nec facti, cõtingeret mutatio:
ſed auget̃ vel minuit̃ cõdẽnatio, ex virtute actionis
propoſitẹ: tunc iſta emẽdatio eſt licita vſq; ad
k ſentẽtiã: vt l. in delictis. §. ſi detracta. [k] ff. de noxa.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶Quandoq; volo[a] emēdare declarādo obſcurita-
9 tē libelli, †vel aliqua verba obſcura: hoc poſſum
vſq; ad ſententiā: vt l.ſi quis intētione.ff. de iudi.
& intellige, ꝙ poſſum ego proponēs, nō alius, etiā
hæres me⁹: vt l.idē Pōponius ſcribit ſi frumentū.
in fi.cū ſua gl.ff.de rei ven.l.inter ſtipulantem.§.
j.cum ſua gl.ff.de verb.obli.quod intellige vt ibi
plenè dixi.¶ Sumus expediti de emendatione, ve
b nio ad ſecundū, ſ.de mutatione[b].Et op.ꝙ nō poſ-
ſit mutari, ſed in eo neceſſe habeat actor inſiſtere:
vt j.quomodo & quādo iudex.auť.qui ſemel.Sol.
Dicit gl.ꝙ hæc lex eſt hodie correcta per illā auť.
ſ.poſtquā libellus eſt porrectus iudici, et datus par
ti.ſi enim parti nō eſſet datus, hæc lex remaneret
firma.Odoſ.tenet cōtra iſtā gl.Dicit enim ꝙ reme
diū auť.qui ſemel.eſt propoſitū cōtra eū, qui actio
nem propoſuit, & differt eā proſequi. Sed ſi quis
vult ab illa actione propoſita deſiſtere, & aliā pro
ponere, & ſic mutare: hoc nō eſt prohibitū per il-
lam auť.imò eſt cōceſſum: vt l.cū fundum.§. fi.ff.
de vi & vi arma.Hāc opi.tenebat Mart.Sili.& do.
Iac.But.Pet.cōtra: imò dicit hanc l.eſſe correctā,
& aſsignat rationē, qn̄ actor dat libellū iā ex par-
te actoris, eſt facta litis cōteſtatio.& ſic eſt obliga
tus inſtantiæ, vnde ipſe nō pōt deſiſtere: ſed cogi
tur proſequi: vt d.auť.q ſemel.Certè hoc nō pla-
cet: quia ſi hoc eſſet verū, ſequeretur ꝙ de iure an
tiquo potuiſſet ferri diffinitiua ſententia: cōtra a-
ctorē: quaſi ex parte eius ſit lis cōteſtata. quod eſt
10 falſum: vt in l.& poſt edictū.in fi.ff.de iudi.†Præ
terea, conteſtatio diciť ſimul atteſtatio: vt vidiſtis
in l.j.j.de lit.cōteſ.ſed per ſolā propoſitionē libel
li, ſeu oblationē, nō fit cōteſtatio litis.ergo ex nul
la parte diciť litis cōteſtatio.& Cyn.reſidet in opi.
11 Pe.¶ Modo videtur dicēdum, † & aduerte: qn̄q;
actor vult in totū deſiſtere renūciando inſtantiæ
actionis, & cauſæ: & tunc indiſtinctè pōt: vt j.tit.
ij.l.poſtquā liti.ſecūdū oēs.Quandoq; actor nul-
lo modo vult deſiſtere, ſed vult differre: tunc non
pōt.ſecūdū oēs.& ad hoc propoſitū eſt remedium
auť.qui ſemel. Quandoq; actor vult deſiſtere ab
inſtantia ſolū, remanēte ſibi ſalua actione, & cau-
ſa: & tūc non pōt parte inuita mutare, p d.auť.qui
ſemel, quæ dicit, ꝙ quis cogiť in ea perſiſtere vſq;
ad finē.hoc eſt verū, niſi iudex viderit ꝙ de neceſ-
ſitate deberet ſeq abſolutio ab inſtātia, fortè pro-
pter malā conceptionē, libelli, vel propter aliud:
tūc deberet admitti actor renūcians illi inſtantiæ:
cū per hoc non eſſet finis illius cauſæ.Qn̄q; actor
vult renūciare actioni remanente ſibi cauſa, & re-
manētibus ſibi alijs actionibus proditis ex eadem
cauſa; tūc in hoc eſt opi.inter gl.& Pe. ex vna par
te, & Odoſ.ex alia parte.Ego teneo opi.Odoſ.nā
tex.in d.auť.qui ſemel.dicit ꝙ quis cogiť exerce-
re litem, ſuper illa actione, vſq; ad finē: ſed renun
ciando illi actioni ego impono finem omni liti ſu
per illa actione: ergo vlterius non cogor. Prædi-
cta vera, ꝙ dicta mutatio permittitur, prout edicti
monet authoritas, & ius dicentis decreuerit æqui
tas.Quid enim ſi primò actor propoſuit certi con-
dictionē generalē, quæ nō infamat, quā vult mu-
tare, & proponere aliā, quæ infamat? Certè ius di-
centis æquitas fortè nō admitteret: vt dicā vobis
12 j.hoc ſero, ¶ †Habes ergo ex prædictis, ꝙ muta-
re actionē, eſt vnā omittere, & nouā proponere.
Probať j.de muta.nomi.per totū.& ff.de procu.l.
mutari.Itē prædicta quæ ego dixi de mutatione,
nō habēt locū in cauſis criminalibus: quia deſiſtē-
do à prima incideret in ſenatuſcōſul.Turp. vt ff.
& j.ad Turpil.per totū.In cauſis verò, in quibus
deſiſtēdo nō incideret, poſſet habere locū.¶ Quæ
ro, dixi ſ.ꝙ ſi quidem per propoſitionē qualitatis
nouę, mutať actio vel factū, ꝙ non licet qualitatē
adijcere, vel detrahere: quęro, qualiter hoc cogno
ſcā? Dic vt dixi plenè in l.denunciaſſe.§.qđ tū.ff.
de adul.dic vt ibi dixi.¶ Quæro.diciť hic in text.
prout edicti perpetui monet authoritas, & ius di-
centis decernit æquitas. qđ eſt hoc dictū. Declara
bo hoc ſero: qa hoc tāgiť in vlt.gl. ideo vltimo lo
co recitabo.¶ Nūc venio ad materiā cumulatiōis.

13 ¶ †Quæro, quid ſit cumulatio.Rn̄.cumulatio eſt
vnius actionis cū alia coadunatio: vt apparebit in
his quę infrà dicā.¶ Secūdò quęro, ad qđ fuit in-
ducta cumulatio.Rn̄d. quia, vt vidiſtis, eſt dubiū
vtrū qs poſsit actionē mutare: ideo actor nō vult
deſiſtere à prima: licet nouam actionē adijcere, &
14 adiungere primæ.¶ Videndū eſt ergo, †vtrū cu-
mulatio ſit pmiſſa.Glo.hic breuiter dicit ꝙ ſic: qa
nō reperiť ꝓhibita, niſi duobus caſibus: ergo &c.
vt l.necnon.§.ſed quod eis.ff.ex qui.cau.ma.Dy.
circa hoc facit vnā ſuā diſputationē multū ſubti-
lē, vtilē, & pōpoſam: quā poſuit in c.null⁹ pluri-
bus.de reg.iur.li.vj.& ibi facit multas rōnes ꝓ &
cōtra, finaliter determinat cumulationē eſſe pmit
tendā. Dat tn̄ tres regulas, in qbus cumulatio eſt
prohibita: de qbus duas regulas hic gl.ponit.Pri-
ma eſt, qn̄ prima actio ita ſe habet ad ſecundam, ꝙ
abſolutoriā latā in prima poſsibile eſt parere exce
ptionē rei iudicatæ in ſcđa: tūc nō admittiť cumu
latio.gl.alle.ff.de excep.rei iud.ſi mater.§.eādem.
& l.cū quæriť & de iureiur.l.duobus.§.exceptio.
c melius ꝓbatur ff.de excep.l.fundi.& l.fundū.[c] de
publi.iudi.l.interdum.Secunda regula eſt, quādo
plures actiones ſic ſe habēt, ꝙ electione vnius alia
tolliť: tūc nō admittiť cumulatio: alle.ſunt in glo.
j.de codi.l.fi.& de trib.l.qđ in hæredē.§. eligere.
cō ſi. Addit Dy.circa tertiā regulā, qn̄ ſunt plures
actiōes cōtrariæ, nō admittitur cumulatio: vt l.j.j.
de fur.l.cū qui. & l.cōtra maiores.j.de inof.teſta.
Dices tu: iſta nō eſt noua regula.Nā ſi ſunt cōtra-
riæ, electiōe tollūtur: vt d.l.j.j.de fur.Rn̄.ſi eſſent
d cōtrarię[d] in exercitio, nō in origine, diceres verū.
Sed ſi ſunt cōtrarię in origine, nō poteſt dici ꝙ ele
ctione tollātur: qa cū non ſit niſi vna, nō cadit ibi
electio, quæ ꝓpriè cadit inter plura: vt l.cū illud.
ff.qn̄ dies leg.ce.Iſtę ſunt regulæ Dy.& glo. Ego
addo alias tres regulas impediētes. Prima, quādo
duę actiones ſic ſe habēt, ꝙ vna propoſita, & con-
e demnatione[e] ſecuta, & executiōe facta, cōtingit li
f beratio ab alia: nō admittiť cumulatio.[f] Hic eſt ca
ſus in l.j.in fi.ff.ſi fami.fur.fe.dica.q̃ eſt valde no-
ta.caſus. & per hoc deſtruerētur dicta Dyn.in hac
materia. Scđa regula eſt, ratio maioritatis: qa qn̄
plures actiones ſic ſe habēt, ꝙ vna ratione maiori
tatis nō admittit ſecūdas actiones, nō admittitur
cumulatio: vt l.vlt.j.de ordi.iudi.l.per minorē.ff.
de iudi. Tertia regula eſt, ratio ordinis: qn̄ plures
actiones ſic ſe habēt, ꝙ vna ex ordine debet aliam
g præcedere,[g] non admittitur cumulatio: vt j.de rei
ven.l.ordinarij.de interdi.l.incerti.ff.de inof.teſt.
l.q de inofficioſo.& quod ibi no.Et ſic habes ſex
regulas, quæ prohibēt cumulationes: duas per gl.
h tertiā per Dyn.& tres alias per me.[h] ¶ Veniamus
i ergo ad genera cumulationū.[i] do.Dy.dicit ſequē-
15 do Pet.ꝙ† quatuor ſunt genera cumulationum.
Primū genus cumulationis eſt, qn̄ proponūtur di
uerſæ actiones, ex cauſis diuerſis, ad diuerſa.Secun
dum genus eſt, qn̄ proponūtur diuerſæ actiōes, ex
diuerſis cauſis, ad diuerſa.ex eadē cauſa ad idē. exē
plum in actio.emp.& ven.& ſic habes dictas actio
nes, & certi cōdictionē.Tertiū genus eſt, qn̄ diuer
ſæ actiones, ex eadē cauſa, proponūtur ad diuerſa:
vt actio furti & cōdictio furtiua. idē in ſimilibus.
Quartū genus eſt, qn̄ plures actiones cōpetunt ex
diuerſis cauſis ad idem.exēplum patet. Addo quin
k tum[k] genus cumulationis, quādo plures actiones
cōpetunt ex eadem cauſa, ad idem, cōtra diuerſos:
quia omnia ſuprà dicta genera loquūtur, quando
plures actiones cōpetunt contra eoſdem.¶ Redeo
ad primū, quando proponūtur diuerſæ actiones,
ex diuerſis cauſis, ad diuerſa: iſto caſu dicit Dy.Pe.
& Cyn.hic, ꝙ cumulatio eſt permiſſa ſine dubio:
vt l.ſi idem cum eodem.ff.de iuriſdi.omn. iu.Ra-
tio, quia non obſtat aliqua de regulis impedienti-
bus propoſitis per eos. Iſtud dictum nō eſt perfe-
ctum: quia huic cumulationi poſsibile eſt obſta-
re aliquas ex regulis impedientibus, quas ſ.po-
16 ſui vltra eos. Ideo dic latius ſic. †Quandoque fit
cumulatio actionum ex diuerſis cauſis competen-
tium ad diuerſa, & ſe nullo modo tāgentium: tūc
admittitur

a ¶Quandoq; volo. Vide de materia d. Anto.do.Abba.& alios in c.ij. de libel.obla. Ego vidi dubitari hoc anno, an iſto caſu teneť emendans ad expēſas, quando declarauit obſcuritatem libelli, vſq; ad ſententiam. & conſului ꝙ ſic: & ita fuit obtentum. Andre. Barba.

b ¶ Mutatione. An libellus poſsit mutari in cauſa appellationis, vide Ro. conſi.cclxxj.

POMATES.

c ¶Et l.fundū. Iſtam regu.non probant dictæ leges: ſed ſe fundant ne per ſecundum iudicium fiat præiudiciū primò: vt hic aliqui dicunt. Sed vide ibi Paul.de Caſt. vide Alex.in l.j.col. iij. ff.de leg.j.

POMATES.

d ¶Contrariæ. Ex hoc videtur, ꝙ non poſſent accumulari Publiciana & rei vendicatio: quia videntur contrariæ vt per gl.& doct.in §.ſed iſtæ.Inſti. de actio. Itē ꝙ nō admittatur talis libellus, dico ſententiā nullam, & iniuſtā: de quo per Bart.in l. ſi expreſſum. in iij.col.in prin.de appella.

POMATES.

e ¶Condemnatione. intellige ſic Bart.ꝙ poſsibile eſt ꝙ executio taliter fiat, ꝙ cōtingat liberatio &c.& imò impeditur cumulatio, non autē ꝙ ſemper fiat. Et vide ad hęc Bal. in l.ordinarij. circa v.col.j.de rei vēdi. & Rom.conſi. cxl. co.ij.& cōſil.ccxlv.

f ¶Cumulatio. Adde Ro.conſil.ccxl. ccxlv.& cō. ccxcij.

g ¶Præcedere. Vide Pau.de Ca.conſilio cclix.

POMATES.

h ¶Per me. Adde aliam regulā, vt per Angel.Aret.in §.ſi minus.colū.vlti. j. de accu.

P. P AV. P.

i ¶Cumulationum. Adde ꝙ vbi princeps mādat ꝓcedere ſimpliciter, non admittitur cumulatio, ſecundū Bal.in l.ne quicquam.§.ſi quis ſimpliciter. in ij.col.ff.de ver.obl. Vide in materia cumulationis Feli. in c.ij. in vlti.char. de libel.obla.& ibi colum.pen.ponit aliqua de cumulatione, quæ fit conditionaliter ad aliam actionē intētatam.

k ¶Addo quintum. Quādo ſit libellus ſuper pluribus hypothecarijs, vide Lud.Ro.in conſil. ccxxxvij. vbi pulchrè loquitur alle. Bar.in hac lege.vide ibi. And.Barba.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

admittitur cumulatio regulariter. vt ſi petam de-
cem ex cauſa mutui: decem ex cauſa venditionis.
a vt d. l. ſi idem cum eodem. & l. ſi. j. de anna. excep.[a]
Hoc fallit ratione maioritatis, vt puta ſi eſt propo
ſita vna actio criminalis, nullum aliud iudiciũ po
terit inter eos agitari: etiã ex cauſis penitus ſepa-
ratis, vt l. vlti. j. de ordi. iudi. & l. per minorem. ff.
de iudi. In cõtrarium facit ff. rerũ amota. l. rerum
amotarum act. ob adulterij crimen. & intellige vt
b ibi dixi. Si verò competit [b] ad diuerſa & ex diuer-
ſis cauſis: ſe tamen non contingentibus: tunc poſ
ſibile eſt quòd abſolutoria lata in vna pariet exce
ptionem rei iudicatæ in alia: tunc nõ admittiꝛ cu-
mulatio, vt l. fundi. & l. fundum. ff. de exce. In ca
ſu etiã prædicto quãdo nullo modo ſe cõtingunt
poſſet impediri cumulatio ratione ordinis. Exẽ-
plum in petitorio & poſſeſſorio, in actione ad ex
hibendum, & rei vendicatiõe, vt ſ. dixi. Sed quã-
do regulæ nõ obſtarent, procederet cumulatio, vt
17 dictum eſt. ¶ † Sed iuxta hoc quæro, quid vult di-
cere iſta cumulatio: eruntne duo libelli, & duæ cõ
cluſiones, vel erit tantum vnus libellus, & vna cõ
cluſio, & vna inſtantia? Dic quandoq; cumulãtur
actiones diuerſæ numero & ſpecie, vt actio depo-
ſiti, & actio cõmodati, locati, & ſimiles. Quando-
que ſunt plures actiones differentes numero, ſed
non ſpecie, vt puta, habeo tecum cõmunes plures
hæreditates, & per cõſequens habeo plures actio
nes. idem ſi plures ſocietates & plura depoſita, &
ſimilia. ¶ Primo caſu intelligo cumulationẽ fieri
c in diuerſis libellis.[c] ¶ Secũdo caſu, intelligo cumu
d lationem etiam in eodem libello:[d] & ſic erit vna
e cõcluſio, & vnũ iudiciũ.[e] Iſtud probatur in l. hæ-
redes. §. j. ff. famil. herciſ. & l. cũ duobus. §. ſi plu-
res. ff. pro ſoc. & ff. de act. emp. l. nõ eſt nouum, &
qđ ibi nol. in gl. ¶ Scđm genus cumulatiõis eſt qñ
18 plures actiones ex eadẽ cã competũt ad idem, † &
iſto caſu dicũt prædicti docto. bene, ꝙ ſine dubio
f non admittitur cumulatio, vt l. de eã.[f] vbi caſ⁹ ſin
gu. ff. de excep. rei iudi. Ratio: quia abſolutoria la
ta in vna pareret exceptionẽ rei iudicatę in alia. Et
hoc eſt verum, niſi actor eſſet dubius, propter fa-
ctum aduerſarij, vt l. j. §. qa aũt. ff. quo. lega. no. in
l. qđ in hęrede. §. eligere. ff. de tri. Sed cõtra hoc
opp. & iſta oppoſitio potuit etiã formari in primo
genere cumulatiõis. Opp. ergo in auꝛ. de fideiuſſ.
§. ſed neq;. vbi põt intẽtari ſimul & ſemel perſo-
g nalis, & hypothecaria:[g] & tamẽ ſe cõtingũt adeo
ꝙ abſolutoria lata in vna pariꝛ exceptionẽ rei iu-
dicatæ in alia, vt in l. ſi deferẽte. ff. qui. mo. pig. vel
hypo. ſol. Dy. in c. nullus pluribus dicit, ꝙ ibi loqꝛ
de cumulatione quæ fit ab ipſo initio, quãdo plu
res actiones ſimul & ſemel ꝓponunꝛ, ſed materia
noſtra loquitur quãdo vna actio proponitur poſt
primam. Iſtud non placet: quia ſicut nõ admittiꝛ
cumulatio ex poſt facto: ita nec ab initio, vt l. fun
di. & l. fundũ. ff. de exce. Domi. Cyn. & Pe. dicũt
ꝙ ibi eſt ratio: qa vna actio eſt acceſſoria ad aliam
Hoc etiã placet, ꝑ d. l. fundi. & l. fundũ. vbi actio
pro re, & pro fructibus non poteſt ꝓponi ſimul.
Et ſi tu dicas actio quæ cõpetit pro fructibus non
eſt acceſſoria? Rñd. eodẽ modo hypothecaria non
eſt acceſſoria ad principalẽ: qa q̃libet eſt actio per
ſe, & põt principaliter implorari, ſed pro tãto q̃li-
bet põt dici acceſſori eodem modo: quia ſicut a-
ctio hypothecaria nõ põt conſiſtere ſine principa
li: ita actio pro fructibus nõ põt cõſiſtere ſine prin
cipali. Ego aũt iſtud cõtrarium ſoluo ſic: quia iu-
ra noua Authẽticorum grauãt actorẽ, vt prius de
beat diſcurrere principalẽ ſup perſonali, & ſuper
hypothecaria antequã veniaꝛ ad fideiuſſores: ideo
ne in nimiũ differaꝛ, voluit ipm exonerare ĩ hoc,
cõtra regulã cumulationis, vt dictæ duæ actiones
poſsint ſimul intẽtari: ideo eſt ibi ſpeciale. ¶ Ter-
19 tium genus † cumulatiõis eſt qñ plures actiões cõ-
petunt ex eadem cauſa ad diuerſa: & tũc ſiue ſint
diuerſa quę ſe habent vt plus & minus, ſiue diuer
ſa penitus, Doc. prędicti tenẽt ꝙ nõ admittiꝛ cu-
mulatio: qa poſsibile eſt ſic ferri ſentẽtiam in pri-
ma ꝙ obſtaret exceptio rei iudicatæ. in ſcđa pro-
baꝛ in l. j. §. j. ff. vi bono. rapt. & l. interdũ. de publi.
iudi. & l. duobus. §. ſi quis iurauerit. ff. de iureiurã.
20 ¶ † Quartũ genus cumulatiõis eſt ex diuerſis cau
ſis pluriũ actionũ ad idẽ cõpetentiũ: tũc dicit Dy. g
ꝙ cumulatio admittiꝛ, vt puta peto fundũ ex cau
ſa emptionis, eundẽ fundũ poſſum petere ex ſtipu
la. qa abſolutoria lata in vna nõ parit exceptionẽ
rei iudicatę in alia l. hmõi §. qui ſeruũ. ff. de leg. j.
Pe. eſt in cõtraria opi. ꝑ l. nemo ex his. §. quoties.
ff. de reg. iu. per quã ipſe dicit ꝙ ſemꝑ debet qs eli-
gere. Sed certè illa lex põt intelligi qñ plures a-
ctiones cõpetũt ex eadẽ cauſa: & ideo puto ſic de
h bere dici [h] in iſto genere cumulationis. quãdoq;
iſtę duę actiões, licet ex diuerſis cauſis cõpetant ſic
ſe habẽt ꝙ executiõe facta in vna tolliꝛ alia: & tũc
non admittitur cumulatio, vt l. prima, in fi. ff ſa.
fur. feciſ. dica. & ꝓbatur ex reg. quam ſ. dedi. Hu
ius exemplum patet ex l. alle. Poteſt etiã probari:
qñ duę actiões cõpetunt ad idem ex diuerſis cau-
ſis lucratiuis, vt ff. đ act. & obl. l. oẽs. & l. Meuius
§. duo, de leg. ij. & iſto caſu verũ dicit Pe. quãdoq;
iſtæ actiones ſic ſe habẽt ꝙ executiõe facta in vna
nõ tollitur alia, vel quãdo cõpetũt ex diuerſis cau
ſis nõ lucratiuis vel quarum vna eſt lucratiua, alia
nõ: tũc admittiꝛ cumulatio, vt d. l. hmõi. §. q ſer- i
uũ. de leg. j. & l. ſi is. de act. & ob. & iſto caſu verũ
21 dicit Dy. ¶ † Quæro, circa hoc dixi ꝙ cumulatio
i hoc caſu admittiꝛ: nũqd erit vnus libellus,[i] & vna
inſtãtia: an diuerſi libelli, & vna inſtãtia. Breuiter
dico, ſi qdẽ ſunt diuerſæ actiões numero ſpecie ta
mẽ cõueniũt, vt plures actiões ex empto, vel ſimi
les: tũc erit vn⁹ libellus, & vna inſtãtia: alſ plures,
vt ꝓbaꝛ in d. l. ſi is. de act. & ob. & de act. empt. l.
non eſt nouũ, & ibi no. ¶ Quintum genus cumu-
22 latiõis eſt † qñ ſunt plures actiões ex eadẽ cauſa ad
idem contra diuerſos: iſto caſu, an oẽs iſti poſsint
cõueniri ſimul. Itẽ an in vno & eodẽ libello, dixi
plenè in l. ij, §. j. ff. de duo. re. & in repe. quam feci k
de le. j. & auꝛ. ibi poſita j. de duo. reis. ¶ Expeditis
23 generib⁹ cumulationũ, quęro vniuerſaliter † circa
cumulationem: dixi quòd in quibuſdã caſibus nõ
admittitur cumulatio: quęro quid ſi non eſt oppo
ſitum, & proceſſum eſt vſq; ad ſententiam, etiam
ſuper actione cumulata. Iſta quæſtio eſt multum
k ſubtilis.[k] Sed dic quandoq; cumulatio impeditur
ſolùm ratione ordinis: & tunc ſi non opponiꝛ ex-
ceptio, procedit iudiciũ, & valet ſententia, vt l. j. j.
de ap. facit qđ no. j. cõmu. diui. l. ij. & l. ſi mãcipiũ.
§. j. ff. đ euict. Qñq; cumulatio impediꝛ: qa abſolu
toria lata in primo pareret exceptionẽ rei iudicatę
in ſecũdo: & tunc idẽ: qa debet opponi exceptio:
& ſi nõ opponiꝛ, ꝓcedit iudiciũ qđ apparet: quia
lex dicit ſecundã actionẽ per viam exceptiõis im
pediri. vt l. fundi. & l. fundũ. ff. de excep. qđ no. in
l. ij. j. cõmu. diui. & l. ſi mãcipium. §. j. de euic. Idẽ
puto ſi ſecũda impediatur: ideo quia executio fa-
cta in prima tolleretur per aliam. Idem ſi impedia
tur ratione maioritatis: quia leges de hoc loquen
tes ſemper ſe videntur referre ad exceptionẽ. fa-
cit quod no. j. de procur. l. reum. Quãdoq; cumu-
latio impeditur: quia actiones ſic ſe habẽt, quòd
electione tolluntur: & hic aduerte: quia quãdoq;
ab initio cumulantur plures actiões quę electio-
ne tolluntur: & tũc ſi pars non oppoſuit, procedit
iudicium, vt l. j. §. qa autem. ff. quo. lega. Sicuti em̃
propter contumaciam partis tacentis admittitur
cõcurſus dictarum actionum: ita eodem modo ex
conſenſu partium tacito, vel expreſſo. arg. ad hoc
j. de enna. except. l. ſi. & quod ibi no. Quãdoq; ab
initio fuit propoſita vna de his, quę electione tol
luntur, & alia poſtea fuit cumulata: tunc nõ opor
tet ꝙ opponaꝛ exceptio: & intelligo de exceptio-
ne iuris. Et eſt ratio: quia per electionẽ alia eſt ipſo
iure ſublata. vt l. j. j. de fur. & d. l. quod in hęredẽ,
§. eligere, tñ eſt neceſſe quòd in ſecũdo iudicio ſu-
per actiõe cumulata fiat fides, de proceſſu habito
ſuper prima, vt l. generaliter. ff. de exce. ſcđm vnã
lect. ibi poſitam in glo. Quãdoq; cumulatio im-
peditur propter cõtrarietatẽ actionum: tũc an ſit
neceſſe ꝙ opponatur exceptio, eſſet longũ dice-

POMATES.
a ¶ De anna. except. No. declarationem add. l. ſi. vt nõ ꝓcedat ſolutio. vbi ꝓponereꝛ libell⁹ obſcur⁹ ĩ vna cã ſed ẽt in plurib⁹ cumulatiuis ꝓpoſitis: qa ſicut vna põt declarari, ita illæ plures.

POMATES.
b ¶ Si verò cõpetit. Itẽ facit cõtra quẽ ſeqreꝛ hoc mõ ꝙ qs ex delicto ſuo ſentiret cõmodũ: contra l. itaque fullo. poſt pri. ff. de furt. Nõ ob. l. ſi. j. de or. iu. nã vide ꝑ gl. ĩ d. l. rerũ amo. Nõ ob. ẽt l. ꝑ minorẽ. qa loquiꝛ qñ ꝑ ciuilẽ poterat criminalr ꝑiudicare: qa abſolutoria lata ĩ ciuili gña ret tale quale ꝑiudicium criminali.

POMATES.
c ¶ Libellis. No. ĩtellige diuerſis libellis, i. in diuerſis ſcripturis, ſed diuerſis habito reſpectu ad iuris effectũ, vt ꝑ bar. ĩ l. libellorũ. §. ſed ſi aliud. ff. de accuſ. & ſentit hic dũ ſ. all. l. ſi. j. de ann. exce.
d ¶ Eodẽ libello. Idẽ dicit Ro. alr. cõ. cxj.

POMATES.
e ¶ Iudiciũ. Cõſidera ꝙ bar. habuit reſpectũ ad effectũ cãrũ nõ aũt ad actiones ſol⁹ em̃ intẽtabaꝛ, ſed plures erãt cãę: ita ꝙ dicit ĩ eo libello fieri cumulatiuè ĩtellige ſi à pricipio ſimul ꝓnũciaꝛ. ſec⁹ ſi vna poſt aliã: tũc em̃ op⁹ fuit nouo libello, per d. l. nõ eſt nouũ. poſt prin. & vera gl. ibi, vide gl. ĩ c. ſi. ĩ ver. ꝑſonalibus. de reſcrip.

POMATES.
f ¶ Vt l. de ea. Aduerte q̃o. qm̃ l. đ ea. nõ multũ facit: qa no. loqꝛ actiõe cumulãda, impediẽda, ſed ꝙ abſolutoria &c. imo meli⁹ facit l. nemo ex his. §. quoties. alr. j. per Bart. in quarto genere. ff. eod. iudica.

g ¶ Hypothecaria. vide Ro. vbi ſ. conſil. ccxl. & cõ. cccxcij. Adde tu ꝓ ſolutione §. ſed neq;. vltra no. ꝑ Ale. hic. et docto. viđ d. Mari. Soci. ĩ c. dilecti. de li. obl. artic. j. xxix. q. iij. ĩ pri. ver. circa ſecundũ. ibi ſcđo infertur. ver. ſed aduerte redeundo ad ſolutionem.

POMATES.
h ¶ Debere dici. Doctrina Bart. hic eſt cõis. ſcđm Alex. in l. naturalr. §. nihil cõmune. in xxxv. col. ff. de acqr. poſ.

i ¶ Vn⁹ libell⁹. adde tu & vide d. Mari. Soci. in c. dilecti. arti. xxix. q. viij. ver. quartus effect⁹. Et qd de additione facta libello, an debeat ſolui gabella? per eundẽ Bart. & per do. Mari. vbi ſ. & ꝑ Io. Bertach. in tra. de gabel. in v. parte prin. in fina.

k ¶ Subtilis. Adde vt per eũdem in l. hos accuſare. §. lege. ff. de accu. & in l. j. §. accuſ. ff. ad Turp. ꝑ gl. & doc. in l. ſi accu. j. de accu. Adde tu ꝙ d. Mari. Soc. in c. dilecti. de lib. ob. articu. xxix. q. vij. ſequitur hæc dicta Bartol.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

re. Dic vt dixi in repet. quã feci in l.naturaliter.§.
nihil commune.de acquirẽ.poſſ.vbi tãgitur iſtud
24 dubiũ.¶ Quęrit gl.nũqd † ſuper actiõe cumulata
debeat iurari de calũnia. Azo dicit ꝙ ſic: qa iurat
ſup actiõe. Hug.dicit cõtrariũ, ꝙ iurat ſup facto.
Finaliter gl.dicit ꝙ debet iurari de calũnia ſup a-
ctiõe cumulata: qa cã mutat.hic aduerte. Quãdoq;
actio cumulat,nõ tñ variat inſtãtia: ſed eſt vna &
eadẽ inſtantia: & tunc non debet iterum iurari: qa
illud iuramẽtũ vniuerſale eſt ad omne id quod in
illa inſtãtia emergit: vt in aut.in iſto.j.de iura. ca-
lũ. Qñq; actio cumulatur ſed ex noua inſtãtia: qd
qñ fit,apparet ex prędictis: tũc debet iterũ iurari
de calũnia: & ita loquitur opin.hic poſita.[a] ¶ Sed
quęro,† nũquid ſup prima, & ſuper ſecũda actio
25 ne ſit pronũciandũ. Dicunt quidã ꝙ non: ſi abſo-
lutoria lata in prima pareret except.rei iudi.in ſe-
cunda.ſed non placet glo.qa illo caſu nõ admittit
cumulatio. Puto ergo pronũciandũ eſſe ſup vtra-
q;: qa de qua re cognouit ꝑtor &c.vt l. de qua re.
26 ff.de iudicijs. ¶ † Quęro.qd ſi eſt lata ſentẽtia ſup
vna cauſa & nõ ſup alia cauſa cumulata vel ecõuer
ſo: an ſententia vitietur. Reſpondeo ꝙ nõ argu.l.
etiam.§.j.de mino.de iud.l.nõ idcirco,& de re iu-
27 dic.l.de vnoquoq;. ¶ † Quæro, an qñ noua actio
cumulat debeãt dari noue ĩduciæ. Gl.dicit,& bñ,
ꝙ ſic: niſi ĩ ſcđa poſsit eſſe inſtructꝰ ex delibera-
tiõe,quã fecit ĩ prima. Exẽplũ ponit gl. Aliqs cõ-
uenit, vt bono.rapt.poſtea ex eadẽ cauſa cõueni-
tur furti. Certè nõ dabunt nouæ induciæ: quia ex
deliberatiõe in prima cauſa potuit eſſe inſtructus
in ſecũda. Dictũ gl. placet. Sed iſtud exemplũ nõ
videt ꝓcedere: quoniã poſsibile eſt abſolutoriã
latã in prima, parere exceptionẽ rei iudi. in ſcđa
vt ſ.dixi. Sed ita demũ procedit exemplũ, ſi fortè
ex pte illa exceptio nõ opponat. ¶ Expedita ma-
teria cumulationis, venio ad vltimã partẽ, q̃ dicit:
ꝓut edicti ppetui monet authoritas, & ius dicẽtis
decernit æquitas. Quid eſt hoc dictũ Et primò q̃-
ro,qd eſt hoc dictũ. Scđm gl.dic ꝙ hoc dictũ pro-
ut ſignificat tẽpꝰ & qualitatẽ: vel ſignificat ſcđm
tãtum ſcilicet qualitatẽ. & iſta eſt glo. noua.libri
antiq nõ habẽt eã. Quid vult dicere hæc gl. Vult
28 dicere ꝙ † hęc dictio ꝓut ſignificet tẽpus,intra qđ
licet emendari & mutari: quod eſt quandoq; ante
lit.conteſt.quandoq; poſtea vt ſ.dixi. Item ſigni
ficat qualitatem. hoc eſt, vt ſit ſaluũ ius delibera-
tionis.& defenſionis reo & etiam intereſſe ſuum:
vt ibi videbitis. Subdit glo.vel ſecundum tãtùm,
quaſi dicat,hęc dictio ꝓut ſignificat qualitatem:
ſcilicet qualiter admittatur emendatio: ſcilicet ſe
cundùm formam edicti prætoris, in quo de tem-
pore nihil dicitur vt ibi videbitis. Sed certè prior
expoſitio magis placet, vt ſignificet tempus. &
qualitatem: qua hic hæc dictio prout, non ſolùm
refertur ad edictum prętoris ſed etiam ad ęquita-
tem ius dicentis: quæ non patitur iſtas mutatio-
nes poſt litem conteſta.vt d.l.non poteſt.vt ſ.di-
xi. Et ex his habes,quòd hæc dictio prout, poni-
tus limitatiue. ¶ Et per hoc facit ad q.in aliquo li
29 bello † fit mẽtio de aliquo inſtrumento,vtrum il-
lud inſtrumentum debeat edi[b] ante litem conte-
ſta. Innocen.extra,de proba.in ca.j. dicit quòd ſic:
quia aliter reus non poteſt eſſe inſtructus an velit
cedere, vel contendere. Ego dico ſic. Quãdoq; in
libello fit mentio de aliquo inſtrumento, nõ per
modum limitationis ſed per modum cuiuſdã aſ-
ſertionis, probationis. Verbi gratia: dicit actor,
quod Titius vendidit mihi talem rem pro tanto
pretio & quòd de hoc rogatus eſt talis notarius:
vel quod de hoc apparet per publicum inſtrumẽ-
tum manu talis notarij: tunc reus poteſt eſſe cer-
tus ex ipſo libello. Non enim fit mentiò inſtru-
menti, vt limitet contenta, ſeu narrata in libello:
ſed dicit actor qualiter narrata poteſt probare. Si
vero fieret mentio de inſtrumento limitatiuè.
Verbi gratia: dico quòd Titius vendidit mihi
fundum pro tanto pretio: prout apparet manu
talis notarij. quæ dictio prout, eſt limitatiua, vt
hic vides. Tunc aduerte; Aut reus non debet eſſe
inſtructus ex illo inſtrumento,de quo fit mentio in libello: quia ad eum
non pertinet: & tunc debet ei fieri copia inſtrumenti ante litẽ. conteſta.
quia alias deliberare non poteſt. Ita loquitur dictum Innocen. Si verò eſt
aliquod inſtrumentum, de quo reus poteſt eſſe inſtructus. Exemplum
petit legatarius ab hærede legatum, prout continetur in tali inſtrumen-
to: certè quia apud hæredẽ debet eſſe teſtamentũ, nõ debebit fieri copia:
vt iſtud probatur expreſſe ff.eod.l.ij. ¶ Sed contra hoc videtur ff.vt lega.
no.ca.l.poſtquã.§.ſi dies.vbi etiã hæredi editur inſtrumẽtũ. Solu. Fateor
ꝙ cõtra hęredẽ negãtem ad probationẽ, debet edi teſtamentũ: nõ ad de-
liberationem. Ita loquit quæſtio noſta. ¶ Quęro.dixi ꝙ hęc dictio ꝓut,
denotat tempus, ſcilicet vſq; ad lit.cõteſt.& quãdoq; poſtea. Quid ſi dixi
in libello: ſaluo[c] mihi iure † addendi, minuendi &c.an iſta clauſula aliqd
30 importet? Reſpõd.nihil, vt extra de fide inſtru.c.inter dilectos. Cùm enĩ
iſta temporis limitatio non procedat ex volũtate ꝓducẽtis libellũ, ſed
ex legis diſpoſitiõe: hæc proteſtatio nihil releuat, vt habuiſtis no.in ſimi
li in l.alimẽta.j.de ne.geſt. ¶ Quæro qd vult dicere: edicti monet autho
ritas, & ius dicentis decernit æquitas? Quidam dicũt ꝙ pro eodem poni-
tur, & eſt cõculcatio verborum. Veritas habet ſe aliter. nam in eo quod
dicit edicti perpetui monet authoritas. facit mẽtionẽ de l.j.in prin.ff.eod.
vbi dicitur ꝙ editio debeat taliter fieri ꝙ reus poſsit deliberare, velit ce-
dere, vel cõtendere. ſic ergo debet permitti mutatio: & emẽdatio, vt reo
ſit ſaluũ ius deliberãdi, an velit cedere, vel cõtẽdere. Si igitur illud quod
additur eſt leue, & modicũ, nõ dabitur noua dilatio: aliàs ſecus, vt extra
de dila.c.literæ.& ita gl.intelligit hic. Verũtñ in edicto prætoris nihil di
citur de emendatione damni vel expenſarum contra eum qui malè edit
actionem, ſed bene dicitur in illo edicto contra eũ qui negligit edere ra-
tiones, vel inſtrumẽta ex iudicis præcepto ad ſilitudinẽ illius voluit for-
tè intelligere Imperator, ꝓut edicti perpetui monet authoritas, videli-
cet quòd reſtituãtur reo expenſæ, quatenꝰ eſt indebitè reus fatigatus, ex
eo quòd illa editio vel emendatio fuit retardata. Et ita videt intelligere
gl.hic poſita.[d] Melius puto quòd iſta refectio expenſarũ veniat ex vigo-
re illorum verborũ quæ infra ſequuntur, vel ius dicentis decernit æqui-
tas. nam æquitas iudicis decreuit quòd ille qui aliquẽ temere vocauit ad
iudicium puniatur in expenſis, vt ff.de iudi.l.eum quem temere. Inſti.de
31 pœna teme.liti, per totũ.j.de iudi.l.ſancimus. Nec intelligo † ꝙ ſemper
propter emẽdationem debeãt refici expenſæ, ſed ita demũ ſi reus ex hoc
damnificatus eſt. ¶ Quid enim ſi petij rem & in libello poſui duos fines:
poſtea addo alios duos fines? Certè ex hoc in nullo dãnificatur reus: quo-
niam cauſa deliberationis per hãc æditionem non mutatur, & idem in ſi-
milibus. ¶ Sed ſi per adiectionem cauſa deliberationis mutatur, quo-
niam ſcđm primum libellum reus debebat contendere: & ſic expendit
quęrẽdo aduocatos: & ſimilia licet pfecta adiectiõe, & emẽdatione reus
deliberet nõ contendere: certè reficerentur ei expenſæ: quia in his dãni-
ficatus eſt. Sed ſi in vtroq; modo tam ſecundũ libellum primũ quàm etiã
ſecundũ emendationẽ poſtea factam, reus idem deliberaſſet, ſcilicet con-
tẽdere: quia fortè negaret ipſum de quo agitur, factum principaliter: nõ
puto quòd ęquitas iudicãtis dictet expenſas deficiẽdas: quia reus dãnifi-
catus non eſt niſi propter hoc lis efficeretur longior: quia tunc condẽna-
retur in tantas expenſas, in quantas reus damnificatus eſt propter litem
amplius prolongatam, vt l.non ignorat.j. de fruct. & lit. expen. Iſtud
autem quòd tũc expenſæ veniãt reficiẽdæ quando rei intereſt: hoc gloſ.
32 tua dicit. Sed quo iure iſtæ expẽſæ veniũt reficiendæ? gl.dicit † per actio
nem in factum. vt l.ſi quis ex argentarijs.§.ex hoc dicto.ff. eodem. quod
nõ placet in caſu iſto: quia lex allegata loquitur quando quis idèo tenet:
qa ad præceptum iudicis non edidit. hic verò loquitur de eo qui malè li-
bellum compoſuit: quo caſu expẽſę veniunt iudicis officio mercenario,
vt l.terminato.j.de fruct.& lit.expẽ. ¶ Quęro, vtrũ minor & mulier cõ-
33 demnẽtur † in expẽſis iſto caſu. gl.videtur hic dicere quòd nõ: dum dicit
quod ratio perſonę habeatur.arg.pro hoc ff.eodem.l.j.in fi.ſed ibi ſimili
ter loquitur quãdo quis delinquit nõ parẽdo iudici. Sed in caſu noſtro,
puto ꝙ adminiſtrator minoris veniat cõdemnãdus in expenſis quia teme
re litigauit, & fiat executio in eũ, nõ in minorẽ, vt l.non eſt ignotum j.de
admini.tuto. Plenè dixi in l.qui ſolidum.§.etiam. de leg.ij. Nec obſtat l.
Polla.de his qui.vt indig, quia ibi ideo non punitur minor: quia pœna
non poteſt cadere æque in tutorem, & in pupillum. Facit ad prædicta j.
vnde vi.l.meminerint. Mulierem[e] autem puto in expenſis condemnari:
quoniã non reperio iſtum caſum in quo ipſa iuuetur. ergo &c.vt l.fi.ſ.de
34 iur.& fact.igno. ¶ † Vltimò quæro, aliquis propoſuit certi condictionẽ,
quæ non infamat.vult mutare & proponere actionem famoſam, vtrum
poſsit? Odof.tenet ꝙ non: quia ius dicentis æquitas hoc non dictat. non
enĩ tendit ad aliud, niſi vt officiat: ergo &c.vt l.in fundo.de rei ven. Idẽ
tenuit Mar.Sil.d.Gul.de cu.& do.Ia.bu.quod ſatis puto æquum. Et hic
ſit finis, Sit benedictus Deus in ſecula ſeculorum. Amen.

Qui accuſare.[f] Reus non edit actori ad intẽtio-
nem fundandã, ſed actore nõ ꝓ-
bante reus abſoluit[g].h.d. ¶ Vides ergo no.l.& collige nota-
bil, vt patet in ſummario. ¶ Oppo.ff.eo.l.j.§.edẽda.Sol. Ibi
reus volebat vti inſtrumentis, vnde de eis debet facere copiam actori.
¶ Oppo.ff.eod.l.ne quiſquam. Solu. Ibi ſpeciale in fiſco, cui eduntur in-
ſtrumenta à reo. ¶ Tertio oppo, de l.argentarius.ij.reſpon.ff.eod. Solu.
ibi

a ¶ Poſita. Adde ſecundũ Alex. ꝙ hoc cõmuniter tenet.

b ¶ Edi. Adde ꝙ eũ opi.Barto.concor. Bal.in repetit. Paduana. Idem tenet Rota cõclu. xxiij. inci. Itẽ in libe. pe. Anto. de Butr. in capi.j. de proba. & vide Spec. in titu. de inſtrum. edit.§. nunc dicamus.ver. quid ſi quis. cum aliquibus verſicu. ſequẽ.& de hac dictione prout vltra Alexan. vide Feli. in c.ij. de reſcript. & ibi de dictiõe ſecundum, & quẽad modum.

c ¶ Saluo. Adde vltra Alexan. de hac clauſula. Specul. in titu. de libel.concep.§.j.ver.fin.

d ¶ Poſita. Addẽ Bal. conſilio. clxix. in fina.ij.lib.

POMATES.

e ¶ Mulierem. Puto in expenſis condẽnari. Circa fin.col. & imò põt eſſe: qa in his quæ ſunt introducta ad rigorem iuris conſeruãdum, cõparatur mulieri & ruſtico: vt per Barto.in.l.j. §.nunciatio. Item qa beneficiũ principis.l.ij.§. ſi quis à principe. ff. ne qd in loco publico.

f ¶ Qui accuſare. Ad de inquãtũ Alexã. dicit ſcđm Bald. ꝙ notarius negans ſe fuiſſe rogatum de aliquo inſtrumẽto de quo vere fuit, venit puniẽdus de falſo. Et hoc limitat ſcđm Io, an. in addi.Spe. in tit. de inſtru.edit. in §. in ſtrũ. Dic ꝙ eſt in §. poſtre. & poſt illam addit. vide Fede.conſi.cxiij.

P. P. A V. P.

g ¶ Reus abſoluitur. Etiam ſi nihil probet: & põt opponere de iure tertij excluſiuo in totum iuris agentis. Vide Comẽ. conſi. cxv. poſt prin.incipien. domina Gatharina & vide pro limitatione huius regulę gloſſ. pleniſsimam in c.vnico, ĩ verbo,

ibi loquitur in rationibus quę ſunt communes. dicā de hoc j.l.fi. Oppo. de l.fallaciter.j.de aboli. Rñ. fallit in his caſibus in quibus debet probare vtraq; pars. ¶ Vltimò oppo. ad fi.l.de l.ſi quando j.vnde vi.So. Actore
a non probante reus abſoluitur. Fallit[a] in caſibus vbi actori defertur iuramentum, vt d.l.ſi quando.de in litem iuran.l. in actionibus.j. de iureiuran.l.in bonę fidei.cum ſimi.&c.

¶ Alij impreſsi non habent.

SVMMARIVM.

1 ☞ Si accuſator non probauit cauſam, an iudex poſsit ſupplere, & inducere nouos teſtes vt eam probet.
2 Verbum debet, ꝙ importet neceſsitatem.

QVi accuſare. Actor nō pōt petere à reo editionem, ad intētionē ſuā fundandā: qa ꝓbatiōes debet habere: quo nō ꝓbāte reus abſoluit̄.h.d. ¶ No.q̄d dixi in ſummario. Cōcordat huic l.minis graue.j. de teſt. Itē no.tex.q dicit iuris &c. videt̄ notare differētiā īter ius & ęquitatē. Oppo. & videt̄ ꝙ reus debeat edere actori, & econuerſo. Rñ. Qnq; reus nō vult vti. & tūc nō tenet̄, vt hic. ¶ Itē opp. de l.ne quiſquā.ff.eod. Sol. vt in gl. Itē opp. de l.argētari⁹.ff.e. Sol. ꝙ ibi loq̄t in rōnib⁹ quarū copiā qlibet dedet habere. ¶ Itē opp. de l.fallaciter.in fi.j.de abo. Sol. ibi loquit̄ in quibuſdā criminibus, vbi probatio ſpectat tam ad reū, vt purget innocētiā ſuā quā ad actorē. ¶ Itē opp. de l.in bonę fidei.j.de iureiu.de l.admonēdi.ff.de iureiu. Sol. vt no.in l.admonēdi. Iſta lex vr̄ facere cōtra opi. Ia.de Are. vt p Cy. in l.ij. de aboli. vbi ipſe tenet ꝙ ſi accuſator non ꝓbat intentionē ſuā, ꝙ iudex poſsit ſupplere, & inducere nouos teſtes in
1 accuſatiōe & facere ꝓbari cā. †Et ꝙ iſta lex faciat cōtra. patet. Nā hic eſt
2 verbū debet, q̄d importat neceſsitatē, †vt no.in l.ſæpe.de offi. præſid. ſi hoc eſſet verū ꝙ iudex accuſatore nō probāte poſſet ipe teſtes ꝓducere, nō eſſet neceſſe ꝙ haberet ꝓbatiōes accuſator: q̄d iſta lex tñ reqrit. Pręterea lex introducit quędā crimina ſpecialiter, in quibus vult iudicē per inquiſitionē poſſe producere, & maleficia prohibere. quæ crimina probantur in l.ij.§.ſi publico.ff.de adul. & aliqua in l.iubemus.j. de proba. Si eſſet verū, ꝙ iudex etiā ſup accuſationibus in quocūq; delicto poſſet ipſe teſtes ꝓducere: modicū ꝓdeſſet ſtatuiſſe ſolū circa crimina: in quibus per inquiſitionē procederet̄. Præterea video idē in ſalario: in quo crimine vltra oīa alia crimina debet fieri ſubtilis inueſtigatio & ꝓbatio, vt l.vbi.j.de fal. Et tñ lex dicit ꝙ actore nō probāte reus abſoluit̄, vt no.d.l. vbi in gl. quæ incipit, id eſt interlocutoria. nō ob. l.ij. de aboli. alle. vt ſ. per Iac. qa ſi iudex in defectū accuſatoris de hoc nō cōfidit ꝙ ipſe probet id q̄d in accuſatione continetur, vt ex nimia infamia, vel habet eū ſuſpectū: & ideo nō cōfidit, vt l.accuſ.de accu. tūc pōt ꝓducere ipſe teſtes. Sed in caſu vbi accuſator nō probat accuſationē, vel quia teſtis nō concludit: vel quia dicūt ſe nihil ſcire: & accuſator nō eſt corruptus: ꝙ iudex poſſet inducere teſtes ad probandū delictū non reperitur lege cautum. Ita intelligit Spe. eam in ti.de inquiſitione. in §.quando autem. Non obſtat l.ſi non defendantur.ff.de pœnis. quia illa lex loquitur quo ad innocentiā accuſati: quia iudex à ſe interponit partes ſuas. Sed quo ad condēnationē faciendā de accuſato. ꝙ à ſe poſsit interponere partes ſuas, abſit. Et ſi dicas: quare potius ad defendēdā innocentiam, & abſoluendū, poſſet interponere partes ſuas quā ad condēnandū. Reſpon. quia faciliores ſumus ad abſoluendū, quā ad condemnandū, vt l. Arrianus. de actio. & obl. & l.abſentem.ff.de pœnis. Præterea nos habemus vnā regulā generalē quæ patet ex tex.l.j.in fi.ff.de quæſtio. ꝙ pro innocētia defendenda, etiā lata ſententia quæ trāſiuit in rem iudicatam à qua nullum eſt remedium: tamen poteſt ad infringendam ſententiam ſupplicatio porrigi: ne innocēs etiam poſt condemnationem puniatur. q̄d aliàs nullatenus reperimus, vt poſt ſñiam latā de crimine ſuperiori ſupplicatio porrigatur, ſi trāſiuit ſñia in rē iudicatā: ideo nō ꝓcedit, ar. præalle. l.ſi nō defendantur. Barto.

NOn eſt nouum. Breuiter dicit ſecundum lec. quam intendo tenere. Actor edit reo ad exceptionem probandam.h.d. Hanc legem examinabo j.eo.l.fi. quæ eſt clauis huius materiæ.

IVſtum. Priuato etiā à fiſco fit editio ad defenſionē probandam.h.d. ¶ Oppo. de iure fiſci.l.in fraudem.§.neq; inſtrumenta. Sol. hic agebat fiſcus contra priuatum: ideo reus edidit contra ſe. ibi verò alius priuatus agebat. vnde fiſcus contra ſe non edit. Vel hic loquitur de rationibus publicis quæ videntur facere de mandato ſoluētis. Quicūq; enim ſoluit exactori, habet mandare ꝙ ſcribat. ſicut dixi ſ.eo.l.j.&c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Inſtrumenta cōmunia debent eſſe apud digniorem.
2 Socio debet fieri copia omnium inſtrumentorum, ſine cauſæ cognitione.
3 Originale quando eſt neceſſe, debet tradi.
4 Si dignior ſit effectus vilior, an inſtrumenta ab eo auferentur?

ꝓbāte. extra de eccl.benefi. Et ꝙ ibi intētio actoris eſt fundata & ꝓbata de iure cōmuni: exceptio autē rei eſt dubia, ferri debeat ſententia pro actore, vide Ale. cōſi.cclxxvij. in pri. vbi declarat qualiter iſtud ꝓcedat. Vide etiā ad hoc per eius limitationem, vt nō procedat quātū ſit, ꝓ euitanda pœna, Bar. & quæ ibi ſcripſi in l.nō ſolū.§.ſed vt ꝓbari.ff.de ope. no. nū. Itē adde ꝙ reus venit abſoluēdus diffinitiuè qñ data fuit dilatio actori ad probandū & nihil probat̄. ał's abſolueret̄ ſolū ab obſeruatiōe iudicij quaſi nihil actitatum. Et vide Iaſ. in l.fi. in vlti.co.ff. de ferijs.

PRocurator. Inſtrumēta cōmunia de-
b bent eſſe apud digniorē[b]: alteri fiet copia. & cū expedierit originale edet̄.
1 h.d. ¶ †No. ex hac l. ꝙ inſtrumēta cōia debēt eſſe apud digniorē. ſimile in l.fi.de fi.inſtrumē. ¶ Secū-
2 dò nota ꝙ ſemp ſine aliqua cāę cognitiōe† debet
3 fieri ſocio omniū inſtrumētorū copia. ¶ †Tertiò no. ꝙ qñ eſt neceſſe debet tradi originale. Itē no. ꝙ exēplū nō facit fidem. ¶ Quæro dicit̄ hic, ꝙ inſtrumēta debēt eſſe apud digniorē. Pone ꝙ inter te & me cōuenit ꝙ inſtrumēta eſſent apud me, demum tibi ſucceſsit fiſcus: an auferent̄ à me, & tradent̄ fiſco. Gul. dicit ꝙ non: quia fiſcus vtetur iure priuati, vt l.fiſcus.ff. de iure fiſci.l.cū quidā.§.
4 fiſcus.de vſur. Quid ecōuerſo†: pone ꝙ ille q primo erat dignior: nunc eſt effectus vilior: vtrū ab eo nunc auferentur inſtrumenta? Dicit Gul. ꝙ ſic arg.ff.de ſol.l. cum quis. in prin. & l. Stichum.§. vſufru.eo.tit. tractabo ſtatim in aut̄, ſi quis in aliquo. ideo hic non inſiſto.

SVMMARIVM.

1 ☞ Exemplum probat contra producentem.
2 Cautela quando datur exemplū vt bene probet. Exemplū ſumptū ab eo qui fecit originale ꝓbat.
3 Adde tu Franciſ. Aret. in c.quoniā contra. col.ij. de proba.
4 Pars ꝙ debeat citari quando exemplum fit iudicis authoritate.
5 Inſtrumentum quando poſsit exemplari extra iudicium de partium voluntate.
6 Diſpoſitio teſtium facta ſuper tenore, & amiſsione inſtrumenti, quomodo fieri debeat.
7 Inſtrumētum exemplatum per tres vel quatuor notarios aſſerētes ſe vidiſſe, & auſcultaſſe inſtrumentum, quando fidem faciat.
8 Notarius nō facit fidem, niſi de eo quod rogatur à partibus.
9 Notarius non poteſt eſſe rogatus, niſi de eo quod faciunt partes.
10 Exemplum exempli quando probet.
11 Inſtrumentum quando facit mentionem de alio inſtrumento, an tunc illud probet.
12 Si in inſtrumento venditionis rerum eccleſiæ dicitur præcedentibus legitimis tractatibus, & licentia epiſcopi ꝙ non probet.
13 Si in ſentētia dicit̄ viſa lit. cōteſtatiōe iuramento calūniæ &c. an per hoc probet̄ ꝙ interuenerint.

c SI quis in aliquo. [c]Breuiter hoc dicit in eo quòd vnū inſtrumētum facit

¶ Fallit. Adde alios caſus per Spec. in ti.de proba. ver. ſed licet re⁹. & Innoc. in c.j. vt eccle. bñfic. & Bald. hic vnum no. quod dicit Spec. in tit. de inſtru.edic.§.videndum. verſi. ex præmiſsis. ꝙ iudex ex magna cā pōt cogere aliquē, vt inſtrumenta ſua edat aduerſario. hoc dictū ſequitur Rota deciſi.cccccccij. vt refert & ſequit̄ Ro. conſil. cccxcviij. Quæ aūt dicat̄ magna cauſa. vide Io. Andre. ibi in addi. & inquantum Alexand. in fi. dicit, ꝙ ſolo iuramēto probatur intereſſe petentis edi probato dolo. Adde Roma. cōſi.lxxx. Et quando quis cogat̄ edere inſtrumēta vel libros rationū, vide do. Card. cōſ.cxix.

✠ P.PAVP.

b ¶ Digniorē. Vide quę dicit Petrus de Vbald. in ti.j. ſem. in xxxv. & xxj.q.xj. partis principalis. Vide quæ dicit Iaſon in l.cū quid. in ij.lect. in vl.col.ff.ſi cer.pe. Et pōdera bene tex. in l.ſi quæ ſunt cautiones.ff.fami.hercıſ. qui probare videtur cōtrariū eius q̄d dicit̄ hic in l.fin. de fide inſtru. Sed Azo in ſumma. C.fami.her.col.iij. intelligit glo. ibi & communiter alij hic, & in d.l.ſi quæ ſunt cautiones. Et ponit Azo vbi ſ.

c ¶ Si quis in aliquo. Adde tu & iſtam aut̄. limita nō habere locū in habētibus poteſtatem legis condendę: quia creditur eorum relationi. Ita Paulus de ca. in l.admonendi.ff.de iureiu. & ibi do. Fran. Cur. in repe. colum. xv. circa finem. Str.

✠ POMATES. ¶ An ſi in aliqua diſpoſitiōe fiat relatio ad aliud per dictionē ſecūdū, vel prout, ſi relatū nō reperiat̄ vitiet̄ diſpoſitio, vide Fel. in c.ij.col.iiij. extra de reſcrip. vide aliquid per do. Prępoſitum Alex. in c.ſi Romanorū. in vlti.col.diſt.xix. & Alex. cōſi.lxxxj.co.iij.vol.iij. vbi dicit ꝙ ex verbis narratiuis inſtrumēti non probat̄ mandatū. Et hoc propriè cadit in verſi. venio ad aliā. Dicunt hic aliqui ꝙ iſta aut̄. venit addēda ad legē C. vt præſupponit Barto. qui addit cauſam minus dubitabilē: qa minus eſt dubiū, ꝙ memoria ſimplex nō faciat fidē quā exēplū: de quo loquit̄ ſ.l.proxi. & velle intelligere l.proxi. tātū de exemplo priuato, dicūt ꝙ hoc eſt illā reſtringere, ſed ꝙ certe iſta authē. loquit̄ in inſtrumento publico, vt patet ex dictiōe alius, ex dictione alterius, & quod in cauſa ponitur caſus magis dubitabilis hoc modo. Videbat̄ enim ꝙ ex quo inſtru-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

mẽtum habebat omnia ſolennia: & in cæteris probant, quòd etiam in eo quod in illo referabatur, probaret. Si verò loquatur in exemplo ſimpliciter ſumpto quod nullam habeat ſolennitatem: aliàs enim ſi intelligeremus de exemplo ſolenniter ſumpto nõ eſſet opus. aliàs ꝓcederet originale, vt ibi in fine dicit: cum illud ſatis probaret, vt hic per Bar. in ij. fal.

P. P A V. P.

a ¶ De alio. Quid in priuilegio, vide aliquid per Comen. cõſi. c. incip. viſo tenore. poſt princip. vbi vult ꝙ ſi in nouo priuilegio narro verba alteriꝰ priuilegij ſuper qbus fundet ſe princeps vel papa, quod probatur ita eſſe in illo antiquo quia non eſt veriſiꝭ ꝙ ſe fundaret ſuper eis, niſi ſibi legitimè cõſtitiſſet. verum eſt ꝙ verba ſua aſſ poſſunt intelligi ꝙ nõ probetur antiquũ priuilegiũ per talia verba, vide ibi Comẽ. & pondera & de priuilegijs vide Barb. cõſ. xxxij. vol. iiij. Et adde ꝓ extẽſione huius authenti. inquantum loquitur de exemplo ꝙ etiam princeps non poſsit facere quòd credatur exemplo, text. ſingularis in c. j. de fide inſtrumentorũ. quem ponderat & allegat Roma. ſingu. ccxlvj. incip. an papa. Vide Felin. in dicto ca. primo, in princip. Nunqd autem exemplum probet. vide pulchrè Alexan. concludentem ꝙ non, cõſi. cxxxviij. in ij. colum. Item ad faciendum quòd copia inſtrumẽti probet. Vide Cepol. cautela cxciij. Item de materia an & quãdo nõ ſufficiat producere exemplũ, ſed produxi debeat originale, vide Felin. in c. quoniam cõtra falſam. in antepenul. colum. extra de proba. aliquid per eundem in c. j. in princip. de fide inſtrumẽ. Item quę ſolẽnitates requirantur in exemplificatione, vide Felin. in c. Albericus. in prin. extra de teſti. An autẽ in exẽplatione reqraꝉ citatio eorũ quorũ intereſſe põt, & qd ſi reperiatur exemplatio facta de antiquo, ꝙ præſumatur rectè & ſolẽniter facta, vide Comen. cõſi. clviij. in j. dub. Et ibi etiam ꝙ exemplũ exempli nõ probat etiam ſi ſcd̃m exemplum ſit ſolẽniter ſumptum viſo inſtrumẽto publico, Item de materia iſtius exẽplationis authoritate iudicis, vide latè Fel. in c. ſi. extra de fide inſtrumẽ. & ibi etiam in vltima & penul. colũ. ponit latiſsimè cũ regula ꝙ exemplum regulariter fidem nõ facit & alia multa, vt per eum. Et quid ſi inſtrumentũ ſit regiſtratũ in actis, an ꝓbet ſi non oſtendatur originale, vide Feli. in c. cũ in iure. in iij. col. de offi. de lega. Item ꝙ inſtrumentũ probet quãdo eſt ſcriptum manu eius qui eſt rogatus de inſtrumẽto, vide Are. in l. vnũ. ff. de teſt. Et ꝙ inſtrumẽtũ in actis productũ probet cõtra alios, quãdo eſt data copia per notarium actorum de mandato iudicis, vide Pau. de Ca. in l. ſi. j. eo. Alex. hic in iij. colũ. in vij. fallen.

a mentionem de alio [a] non probat, niſi aliud exhi-
beatur vel aliter comprobetur. hoc dicit. Nos ha-
bemus hic duas materias. Vna eſt vtrum exem-
plum probet. De hoc tangitur in l. cod. Alia vtrũ
inſtrumentũ quod facit mentionem de alio, in eo
in quo ad aliud refertur probet. & de hoc tangitur
in hac auꝉ. ¶ Venio ad primum oppo. videtur ꝙ
exempla probent, vt l. in fraudem. §. neq; inſtru-
1 menta. ff. de iure fiſ. Sol. Fateor† ꝙ exempla pro-
bant cõtra eum qui exempla dedit, vt legibus cõ-
2 trarijs. non cõtra alium. vt hic. †. Et per hoc ſis cau
tus quãdo datur tibi exemplum alicuius inſtrumẽ
ti in iudicio quòd notarius dicat. Hoc eſt exem-
plum cuiuſdam inſtrumenti producti p talem: cu
ius copia datur de voluntate dictę partis & de mã
dato iudicis, vt ſic ſemper illa copia fidem faciat
b contra eum. ¶ Secundò opp. [b] ff. eodem. l. ſi quis
ex argentarijs. §. prohibet. vbi dicitur ꝙ exemplũ
facit fidem. nam ibi poſtulat quis ſibi edi exem-
plum. ſi enim exemplũ nõ probaret: ad quid ede-
retur. Solu. Dicunt quidam docto. ibi facit fidem
contra eũ qui dedit exemplũ illud, vt dixi in præ
cedenti cõtrario. Hoc nõ placet, Ad quid enim pe
teret ille qui dedit exemplum illud exẽplum ſibi
edi ſi fidem non facit, niſi contra ſe: nõ video. Di-
3 co† ergo ſic: [c] Quãdoq; eſt exemplũ ſumptũ ab
c illo eodem qui ſcripſit originale: & tunc indiſtin
ctè facit fidem, ſicut ipſum originale: cũ eadẽ eſt
perſona: & eadẽ authoritas, ſiue vtriq; fidẽ impo-
nat: ita loquitur l. cõtraria. ſed exẽplum ſumptũ,
ab alio non faceret fidẽ. ita loquitur hic. Oppo. &
nunc intro gloſ. videtur ꝙ exemplum facit fidẽ,
vt in auꝉ. vt fratrũ filij. §. illud. & de admi. tuto. l.
chirographis. Solu. dicũt quidã exẽplũ priuatum
nõ facit fidẽ, ſed exemplũ publicũ alterius inſtru
menti publici faceret fidem, vt l. cõtraria. Ita di-
cebant quidam. Iſta ſol. diſplicet gl. noſtris. quid
enim ſi in primo inſtrumento erant raſurę, & can
cellationes. Certè ex hoc poſſet fieri fraus: & ideo
dicũt ipſi ꝙ in l. cõtraria fuit exemplũ ſumptũ au
thoritate iudicis: ideo facit fidẽ: aliàs ſecus: & iſta
eſt vera. & vide gl. ¶ Et pro hac op. declarãda &c.
4 quæro † qñ iudex interponit authoritatẽ ſuam
d in publicãdis inſtrumentis, vtrum debeat citari [d]
pars. Doctores noſtri omnes tenent ꝙ ſic. Cyn. hic
& Pet. Gul. de Cu. in l. nã ita diuus. de adop. Inn.
de fide inſtr. c. ſi. & de teſt. c. Albericus. & Spe. de
inſtru. edi. §. oſtenſo. verſi. qualiter aũt. Ratio: qa
pars poſſet ledi: ergo &c. vt in l. de vnoquoq;. de
re iudi. & l. nã ita diuus. de adopt. l. in cauſæ. §. cã
5 cognita. ff. de mino. ¶ † Quæro vtrũ inſtrumentũ
poſsit exemplari vel examinari extra iudicium ſi
ne authoritate iudicis, de volũtate partiũ. Inn. te-
net ꝙ nõ, in d. c. ſi. de fide inſtru. Item Spe. in d. §.
oſtẽſo. verſ. hoc etiã. Ego puto ſic dicendũ: Qñq;
exemplatio fit extra iudicium partibꝰ volẽtibus:
non tamen confirmant, ſeu affirmant primũ in-
ſtrumentum eſſe validum, ſeu iuridicum, ſed dicit
ſic vterq;, vel alter, cõſentimus ꝙ tu exẽples: non
quòd per hoc eũ approbemus: & tũc puto ꝙ Inn.
verũ dicit. Sed ſi partes confiterẽtur illud inſtru-
mẽtum eſſe verum: & quòd eorum volũtate exẽ-
plaretur: tũc faceret fidem quo ad ipſas partes, vt
l. optimam. de contrahend. & commit. ſtipu. & di
6 cam in ſequẽ. materia. ¶ † Quæro quid ſi ſint plu-
res teſtes, qui teſtificantur ſe vidiſſe inſtrumẽtum
huius tenoris publicatum manu talis notarij: an
iſtorum dicta probent. Videtur quòd nõ, ſicut nõ
probat exemplum, vt hac l. & l. ij. ff. de fide inſtr.
In cõtrariũ videtur caſus ĩ c. cũ olim. el j. extra de
priuileg. Sed cõtra prędictam decre. facit infra de
teſtibus. l. teſtium. vbi dicitur quòd debet proba-
ri ſic eſſe lectum, & ſic eſſe ſcriptum. & inſtrumẽ-
tũ deperditum. vnde videtur ꝙ debeat ſic fieri. nõ
autẽ ſufficit probari inſtrumentũ eſſe, niſi ſic. De
e hoc breuiter ad hoc, vt teſtes qui deponunt [e] ſe vi
diſſe inſtrumentũ probent, requiritur amiſsio ori
f ginalis [f] inſtrumẽti, & quòd illi teſtes ſint valde [g]
g periti, vt notarij, vel aduocati qui defectum inſtru
mentorum cognoſcunt, & ꝙ literas illius notarij

b POMATES. ¶ Secundò opponi. Dicunt hic aliqui, quod Imperator videtur ineptè loqui: quia præſupponit quòd ſecũdum documentum probet oſtenſo primo: quia dictio niſi, affirmat quod præcedens oratio negat l. actione. & ibi not. j. de tranſa. Sed dic ꝙ de hoc in tex. verbum nullum, ſed bene de exactione. Preterea primo oſtẽſo adhibetur, & fides huic ſecundo, vt hic in fin.

c POMATES. ¶ Dico ergo ſic. Iſta opinio eſt communis, vt per Ang. in §. nihil. Inſtit. de act. & Fel. in c. Albericus. in col. j. ij. & ſeq. de teſti. & Are. cõſil. xxvj.

d ¶ Debeat citari. Adde vltra allegata per Alexand. Bal. conſi. x. libro iij. dominum Cardina. conſil. lxxij. Bal. conſi. lij. v. libro. Adde tu quòd debent citari omnes quorum intereſt. d. c. fin. Hoſti. & Inno. in c. penul. de confirma. vti. vel inuti. & in c. cũ olim. de priuileg. & ibi dominus Maria. Soci. in primo notab. & Bar. in conſil. clvj. incip. viſa &c. quando perſonæ ſunt certæ nominatim: an ſpecificè citari debent l. ſi eo tempore. C. de remiſ. pigno. & in authenti. ſi omnes. C. ſi vt ab hære. ſe abſti. & vtrobique nota. aliàs ſufficit generalis vt ibi: & per gloſſ. & Innocẽ. in dicto c. Albericus. de teſtibus. & in dicto c. fin. de fide inſtrumen. Faciunt nota. in l. decẽ. ff. de ver. oblig. & per doct. poſt Pe. de Anch. in c. fin. de electio. lib. vj. & nota. in l. meminerint. C. vnde vi. Et dicta Bartol. hic intellige qñ fit exemplatio ꝓpter vetuſtatem. ſecus ob aliam cauſam: quia tunc recurritur ad originale. ca. quoniam contra. de probationi. & ponit domi. Maria Soci. in rubrica de dilatio. articu. v. qõ. ix. Secundò intellige, ſi pars ſit præſens, vt poſsit citari, ſecus ſi ſit abſens. argumen. no. in c. quoniam frequenter. extra vt lite non conteſtata in princ. & ibi ponit do. Maria. Soci. in iiij. artic. fallentia iij. verſicu. primò requiritur. Tertiò ĩtellige, niſi exẽplatio fieret ſuperioris authoritate, vt puta Papæ. Ita Hoſtien. in capi. ij. de fideiuſſo. & ibi Imola. & ſequitur dominus Mari. in dicta rub. de dila. arti. & q. prægalle. & in materia vide quæ no. ad Bar. in l. adoptio. ff. de adop. Str.

e P. P A V. P. ¶ Qui deponunt. Quid ſi notarius deponat ſe vidiſſe inſtrumentum, an probet, vide Alex. cõſi. c. in iij. colum. vbi cõcludit quòd inter eaſdem perſonas probat. ſecus inter alias. Vide etiam de hoc Alexand. conſilio cccxcv. vbi ponit quid ſi notarius bãchi ſcribat in actis qualiter Titius producit inſtrumentum mandati: & quid ſi ſcribat effectũ, an faciat fidem. Et quòd requiritur vt teſtes deponẽtes ſe vidiſſe inſtrumentũ. deponãt ſe totũ vidiſſe & examinaſſe, & eſſe peritos in arte, vide Comẽ. conſi. cxxxvij. incip. conſultus. in fine primi dubij. Et de notario atteſtãte ſe vidiſſe inſtrumentũ: puta procuræ alicuius, an ei credatur, vide Iaſ. in l. iuris gẽtium. §. quod ferè. ff. de pactis. in prin. & quæ habes, vide Iaſ. in l. ex his. C. de teſt. mili. in ij. col. Et vltra omnes vide latè Felin. in c. ſicut. in j. & ij. char. extra de re iudic. vbi ponit an per teſtes poſsit probari tenor inſtrumẽti. Et cõcludit ꝙ ſic: poſtea ponit octo limitationes ad iſtam concluſionem, vide omnino per eum. Et de eo quod dictum eſt de notatio atteſtante ſe vidiſſe & legiſſe inſtrumentũ purè vel aliud, vide Felin. in c. ſi. in iiij. col. de fide inſtru. Declara vt p Caccialupũ in l. admonẽdi. in iij. char. ff. de iureiur. Quid autẽ ſi in ſentẽtia iudicis aſſeratur aliquẽ eſſe procuratorem, vide Fel. in c. cũ in iure. in penul. colũ. de offi. deleg. Item adde quòd regula huius authen. nõ procedit in teſte deponẽte de aliquo actu, licet de eo dicat cõfectum inſtrumentũ quod non apparet, vide Bald. in l. j. in princ. C. de fide inſtrumẽ. Item an illud quod dictum eſt de procuratore, vide Ro. no. in cõſi. lxiij. vbi vult ꝙ ꝓbet quo ad procuratorem conſtitutum & contra declarando, vt per eum, vide ꝙ non credatur notario atteſtanti de alio inſtrumento etiam à ſe confecto, Barb. conſi. xxxviij. vol. iiij. in j. dubio.

f P. P A V. P. ¶ Originalis. Qualiter probetur amiſsio originalis. vide Feli. in d. c. ſicut. de quo ſ. in præcedenti apoſt. vbi allegat Alex. in multis locis. Et quæ ſunt probanda per tales teſtes: Vide Alex. conſi. cxcvj. volu. ij. in. ij. col.

g ¶ Illi teſtes ſint valde. Add Abb. in d. c. cũ olim. & Io. an. in addi. Spe. ĩ d. §. oſtẽſo. vbi dicit ꝙ in ꝓbatiõe tenoris venit dies & locus. Dñs Cardin. cogno-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

cōſi.xxv.& ibi an admittanť teſtes de credulitate. Et quę reqranť vt in-
ſtrumētū poſsit ex ꝓtocollo releuari, vide per eundē cōſi.cxxxiij. Et qd
debeat cōtinere ꝓtocollū, vt ex eo poſsit releuari inſtrumētū, vide Ioā-
nem de Ana.cōſi.xxxij.& inquantū Alex.in vij.fallen.dicit ꝙ exēplum
per modū regiſtri in actis notarij facit fidē cū reſtrictionibus, vt hic p cū.
Adde vidēdum Pe
trum de Anchara.
cōſilio xl.incipiēte
prima facie. Et de
materia vide Ro-
manum cōſilio ccc
xxxvj. vbi ponit
ſi Papa ſcribit exe-
7 cutori, vt faciat exe
cutionem iuxta te
norem ſententiarū
ī ſupplicatiōe por-
rectarū quòd exe-
cutor nō debet exe
qui, niſi viderit ori
ginale, vel niſi Pa-
pa ſcribat ex certa
8 ſcientia; & per eun
dem conſilio cxlv.
quādo liber archi-
9 ui publici facit fidē
a originali non re-
b perto.

✠ P. P A V. P.
a ¶Notarius. Vide
Pau.de caſt. in l.ne
que natales. C. de
proba. Et non cre-
ditur niſi de his ꝗ
tēpore inſtrumēti
potuerint interue-
nire, vide ad Bald.
in l.ſciēdum .ff. de
ver.obl.

b ¶Quod ipſæ par-
tes faciunt. Adde
Pau.de caſt. conſil.
xlij.& cccxvij,

✠ P. P A V. P.
c ¶Inſtrumentum.
Vide Comē. cōſil.
cxxxvij. circa me-
10 dium. Item adde
ſingulariter vnum,
quod licet nō cre-
dať notario vel in-
ſtrumento facienti
mentionem de alio
inſtrumento: tamē
oritur magna præ
ſumptio quòd ita
ſit. Et ideo dixit
ſingulariter Com.
conſilio vj. quòd ſi
ego ſoluerem ali-
cui tāquàm procu-
ratori creditoris ꝓ
te, et notarius in in
ſtrumento ſolutio
nis atteſtareť illum
eſſe procuratorem
creditoris, prout cō
c ſtat in inſtrumento
cōfecto per talem
d notarium quòd po
11 tero à te reo repete
re pecuniam, quam
noīe tuo ſolui: qa

cognoſcerēt. Ita colligitur in d.c.cùm olim.aliàs
ſi teſtes non eſſent ita periti, eorum dicta nō face-
rent fidē, niſi probarēt de eo quod continetť in in-
ſtrumēto, vt d.l.teſtium. vel niſi probarent cōtra
fidem illius inſtrumēti verum, vel præſumptum,
vt j.de proba.l.ſi de poſſeſsiōe.ff. de iure fiſci.l.ij.
§.diuus.& etiā ibi dixi. ¶ Iuxta prædicta quæro
7 †quid ſi vnum inſtrumentum eſſet exemplatum
per tres, vel quatuor notarios aſſerētes ſe vidiſſe,
& auſcultaſſe inſtrumentū non abolitū, nec can-
cellatū: & ſe cognouiſſe literam notarij: an fidem
faciat. Certè nō. Hoc tenet Spe.ī d.§. oſtēſo. ver.
ſed nūquid nullā tñ bonam rationem aſsignat. In
cōtrariū videtur quod ſupra ꝓxi. dixi ꝙ teſtibus
multùm peritis creditur. Solu. & hic aduerte: qa
multa quæ pertinēt ad hanc materiam recito. Re-
8 ſpondeo: debes ſcire †quòd ſcriptura publici nota
rij, non facit fidem, niſi de eo quod rogatur à par-
tibus: debet enim notarius eſſe rogat⁹, vt in auth.
9 de tabellio.§.nos aūt.aliàs, hoc aūt. ¶ †Item non
a poteſt notarius[a] eſſe rogat⁹ à partibus, niſi de eo
b ꝙ ipſę partes faciūt:[b] & ideo ſi ego rogarem no-
tarium facere inſtrumētum, ꝙ Titius occidit vnū
hominem, vel quòd ipſe percuſsit me: nō ſtaretur
huic inſtrumēto, vt l.iij.§. item diuus.ff. de teſta-
mē.ibi, teſtibus nō teſtimonijs &c. ſed quòd iſtud
inſtrumentū ſit publicū: & talis tabellionis ma-
nu confectum, hoc nō fit à partibus: vnde notarij
de hoc non poſſunt eſſe rogati: & ſic inſtrumētū
nō facit idē. Sed ſi ipſemet notarius qui inſtrumē
tum ſcribit, rogaret alios vt confiterentur ꝙ illud
inſtrumentum eſt manu ſua cōſcriptum: hoc poſ-
ſet fieri. Et ſi tu dicis mihi: teſtes periti probāt, vt
dictum eſt, fateor ſi ſint examinati à iudice, ſicut
debent examinari, ſed notarij licet hoc ſcripſerint
ſe vidiſſe, nō ſunt examinati, vt debent: ideo illo-
rum aſſertio fidem non facit, vt in l.finali.j.de te-
ſtamen.l.hac conſultiſsima.§.fina. in gloſſ. ſuper
ver.depoſitiones. facit tamē aliqualem præſum-
ptionem vtilem ad multa, vt nota. per glo. in l.ij.
ff.de fide inſtrument. ¶ Quæro vtrum exemplū
exempli probet. Vos vidiſtis textū in præceden-
ti lectione: qui videtur dicere quòd non, in l.iij.ſ.
de diuer.reſcrip.& ita pertranſeunt docto. cōiter.
10 Or hic aduerte †quandoq; exemplum eſt exem-
platum partibus pręſentibus: & authoritate iudi
cis: ſiue ponas partes cōſenſiſſe, ſiue dato termino
partibus ad opponendum, non obſtante contra-
dictione alterius partis, iudex facit publicationē.
Iſto caſu iſtud inſtrumentū originale in eo quod
partes conſentiunt huic publicationi, & iudex au
thorizauit quòd inſtrumentū facit mētionē alte-
rius documēti, ſed quātū in hoc orignale eſt: ideo
puto ꝙ hoc inſtrumētum poterit exemplari. De
hoc j.de rela.l.ij.& etiam l.j. Si verò exēplū eſſet
ſumptum abſq; partis præſentia, vel ea contradi-
cente: nō tamen cognitio de contradictione: tunc
putarem ꝙ nō poſſet exemplari, per d.l.iij. de di-
uer.reſcrip.& argu.l.j.de rela. Puto etiam quòd ſi
exemplum primum eſſet ſumptum, ſeu ſcriptū
manu illius notarij qui ſcripſit authēticū ꝙ ſuffice
ret, & poſſet exemplari per ea quę dicta ſunt ſ.ar
gu.l.ſi quis ex argētarijs.§.prohibet.ff.e. ¶ Venio
ad aliā materiā auť.ſi qs, in aliquo. dicitur hic, ꝙ ſi
c vnum inſtrumētum[c] faciat mētionem de alio. non
facit fidem. cōtra, j.de cōtrahē.& commit.ſtipu.l.
d optimam.[d] Solu. Dico † ꝙ nō facit fidē inter alias
11 perſonas: ſed inter eas inter quas eſt cōfectum, &
ſcriptum inſtrumētum, bene faceret fidē. Ita lo-

præſumitur pro notario ita aſſerēte. Item quia nō eſt pręſumēdū ꝙ ego
ſoluiſſem, niſi fuiſſet ille verus ꝓcurator. Bene verū eſt ꝙ ego debeo ti
bi ꝓmittere de cōſeruādo te indēnem à creditore. Ita ſingulr. Com.in d.
cōſi.vj.inci.crediť libris. Et ibi etiā ponit ꝙ debes iurare. Quid aūt in ſta-

tuto referēte aliud, an diſtinguať, referať totus tenor vł nō, vide Ale.cōſi.
cccccxlv.in iij.col. Itē vide quę habes ad Bar.ī.l.aſſe toto.ff.de hęre.inſt.
Itē qd ſi ī priuilegio dicať cōceſſum tali ꝓcuratori Titij, an ſit neceſſe ꝓ
ducere mādatū, vide Bal.in c.j.§. ꝑſonā.p.quos fiat inueſt.vide ꝓ hoc ꝗ
ſcripſi in l.optimā.C.de cōtrahē.& cōmit.ſtip. de ꝓcuratore aſſerto ī ali
quo inſtrō, an ſit
neceſſe ꝙ ꝓbet ſe
fuiſſe procuratorē.
Itē inquātū dictū
ꝙ ad hoc vt ꝓbeť
tenor inſtri per te-
ſtes, debet probari
amiſsio, qualiter ꝓ
beť, vide ēt p Are-
ti.ī c.ſi. extra de ꝓ
ba.in iij.no. Itē cir-
ca iſtā materiā qūo
exemplū probet.
vide Decium cōſi.
xxxvj. colum.j. &
ſeq. Et qñ teſtes di
cunt ſe vidiſſe in-
ſtrumētū vt teſtes
examinatos quo-
modo probeť, vide
Dec.cōſi.lxxij.

e quitur lex cōtraria. ¶ Cōtra hoc oppon.[e] j.de fide
inſtru.& iure haſtæ fiſca.l.j.li.x. Sol. Qñq; vnū
inſtrumētum facit mētionē de aliquo facto, quòd
poſsibile eſt interueniſſe tēpore īſtrumēti: & tūc
facit fidem, & præſumiť tūc interueniſſe cùm in-
ſtrumentū confectum eſt. Et ita debet intelligi il
la gl. aliàs diceret malè. Facit ad hoc ff. ꝺ acqr.poſ.
l.prædia.& quādo ibi no.& quod dixi.ff.ſol.ma.
f l.poſt dotem. ¶ Iuxta prædicta quæro. eccleſia[f]
vendidit fundum, & in inſtrumēto cōtinetur ſic:
præcedentibus legitimis tractatibus, habita licen
12 tia Epiſcopi &c. Vtrum † iſta verba faciāt fidem.
Videtur ꝙ ſic inter eaſdē ꝑſonas, vt d.l. optimā.
Contrariū puto: nā d.l.optimā.& quod ſ.dixi in-
telligo in his quæ poſſunt ſibi præiudicare cōfitē
do, alienādo, & obligādo. ſecus in alijs. Ratio quia
eadem facilitate qua vendunt, eadē facilitate iſta
verba aſſerūt, vt l.doli mali excep.§.diuerſum.ff.
de noua.& dixi in l.ſciendum.de verb. obligatio.
g ¶ Quæro, reperitur in quadam ſentētia[g] lata corā
nobis lite legitimè conteſtata, iurato de calumnia
13 &c. vtrum iſta verba † faciat fidem de factis. Vide d
tur quòd non: quia vnum inſtrumentū quod fa-
cit mentionem alterius inſtrumenti non probat.
Hoc tangit Cy. hic.& l. emancipatione.j. de fide
inſtrumen. Ego breuiter dico quòd ſi ſentētia fuit
lata præſentibus partibus, & non contradicenti-
bus, probant acta ſic præceſsiſſe. Ita probatur in
l.j.j.de rela.&c.

¶ Alij impreſsi non habent: ergo malè.

SI quis in aliquo. Vbi
vnū
inſtrumentū facit mētionem de alio,
nō probat, niſi illud de quo fit mētio,
exhibeať.h.d. ¶ Opp.de l.chirographis.ff.de ad-
mi.tut.de ſ.j.in auť.vt fra.ſi.col.ix. Soluit glo. vt
ſ.no. ¶ Item oppo. & videtur ꝙ exceptiōe elida-
tur, vt l.in fraudem.§.neq;.ff.de iure fiſci. Sol. Do e
cto.& Cy.tāgūt hic, quòd quādoq; quæritur, nū
quid exemplum probet & cōtra eū qui producit?
& dicendū eſt quòd ſic. Quādoq; quæriť nūquid
exemplum probet cōtra eum qui recipit: & tunc
habet locū qđ dixi ſ.in authē. noſtra. quæ ſol. eſt
multū no.& valet, ꝙ quādo tu recipis copiā īſtru
mēti producti contra te, ad hoc vt exemplū ſum-
ptum probet cōtra eum qui producit cōtra te exē
plum: facias ſcribi in actis, ꝙ copia eſt data tibi de
volūtate aduerſarij tui, & ex mandato iudicis: tūc
ſemper illud exemplum probabit cōtra eum. Ita f
ſentit glo.in d.§.neq;.& doc.tenēt iſtud. Vos vi
detis ꝙ exēplum nō probat, niſi ſit publicatū au-
thēticū à iudice. Quæro nūquid requiritur aliud.
Dic ꝙ requiritur citatio partis quæ poſſet lędi, vt
l.nam ita diuus.ff.de adop. Vide in Spe.de inſtru.
edi.§.oſtēſo.ver.qualiter aūt. Sed ꝗro, nūquid de g
volūtate partium vnū inſtrumentū poſsit exem-
plari extra iudiciū, adeo ꝙ ꝓbet. Dic vt no.p.In-
no.in c.ſi.extra de ſi inſtr.& ibi tenet ꝙ nō. Item
ꝗro, pone ꝙ plures teſtes deponūt & dicunt: tale
inſtrumentū qđ tu habebas eſt perditum: qa vide
tur debere probare in materia noſtra per l.teſtiū.
in ſi.j.de teſti.per l.publicati.j.de teſta.doc.tenēt
cōtrarium. Itē quid ſi dicāt teſtes ſe vidiſſe & le-
giſſe, & recognouiſſe literam notarij: nunqd iſtæ
atteſtationes probent? Videtur quòd non: qa iſtæ
vidētur quodāmodo exemplū. Sed exemplū non
probat, vt hic. In cōtrariū eſt veritas, vt in c.cùm
olim.el.j.extra de priui. Dic ꝙ ſi teſtes eſſent peri
ti literarū, adeo ꝙ depoſitio ꝑdicto mō facta poſ-

¶ Optimā. Adde
vt p Ro. cōſi. lxiij.
vbi tenet quòd in-
ſtrumētum in quo
quis confitetur ſe
eſſe procuratorem
Titij, probat cōtra
ipſum fuiſſe vel eſ
ſe talem: & an in-
ſtrumētū faciat fi-
dē quo ad alias per
ſonas nominatas ī
inſtrumento, vide
Pau.de caſt.conſil.
lxxxiiij.

¶ Cōtra hoc oppo.
Eſt mirabilis do-
ctrina iſta. Idē vo-
luit in l. ſi fortè.ff.
de caſtrē. pecul. vi
de Gul. & do. Pet.
in d.c.j.de re. eccle.
nō alie.do. Abb.in
cōſil.xlij. & in c.ſi-
cut.de re iudi.

¶ Eccleſia. Adde
vt p Bald.cōſi.ccc-
xcix.lib.iij. & cōſi.
cccl.iiij.li.d. Cardi.
conſi.xiiij.

¶ Sentētia lata Ad
de vltra Alex.Bal.
cōſ.cx.lib.iiij.Pau.
de ca. cōſi. cccxviij.
ADDE tu.& vi-
de Barto. in l.ſcien
dū.ſ.de ver. oblig.
Et Lāfrā. de Oria.
in repe.c. qm̄ cōtra
falſam.in prin.col.
penul.& do. Alex.
in cōſilio xxij. per
totum. in ij.volu.
vbi dicit commu-
nem opi. eſſe con-
tra Barto.hic.

g ✠ P O M A T E S. ¶ Vide Roma.in cōſi.clvj.ad ſi.& ſeq. Ang. Aret.
in §.ſi. Inſti.de fideiuſſo.& eū in l.ſi.in ſi.ff.qñ app.ſit. Alex. in l.ſciēdū.
in vj.col.in prin.ff.de verbo.oblig.& eundem in cōſi.xlij.in iiij.volu. vbi
dicit ꝙ opi.Bar.in d.l.ſi.cenſeť cōmunis, quicquid ipſe dixerit ī d.l. ſcię-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

dum.& vide etiam in conſilio clxv.in.ij.col.in verſi.& etiã.vo.ij. & quæ poſui in d.l.ſciendnm.& vide Felin.in conſil.cxcix.& in cõſi.ccxx.ad fi. Pal.de Caſt.hic ad fi. & aliquid ꝑ Panor cõſi.lvij.col.ij.in ij.dubio volu. ij & conſilio xviij.colũ.iij.co.volu. & Bar.cõſi.xcvj.Vide etiam Felin.in c.eccl̃ia ſanctę Marię.co.ix.in ver.iiij.limita.de conſti.& in c.qm̃ cõtra. col.xvj.in verſicu. v.concluſio.de ꝓba.& Areti.lxviij.colum.ij.

POMATES.

a ¶ Probandã. Hoc tamen declara vt ꝑ Bal.in l.inſtrumē-ta.j.de fideicom. ſi exceptio fauorabilis. ſecus ſi odioſa. videreŧ tamē quòd actori d̄bet edi etiã ad intētionem fundandam,per.l.non eſt.ſ.co. in ratione ſui:quæ ita militat ĩ actore ſicut ĩ reo: ſed potes dicere ꝙ ratio diuerſitatis eſſe poteſt: qa actor debet à principio venire inſtructus: quia poteſt ſcire q̃bus armis velit vti. nõ ſic reus:quia nõ ſcit quibus armis velit oppugnare: & imò à principio non poteſt ſcire q̃bus armis ſe defendat: & iſta ratione etiã ſuccurriŧ actori in replicatiõe. & per hæc & ſummarium Bart. hic colligitur reſpõſio ad difficultatem, quã mouet hic Bal.quę eſt quòd cum iura faueant æqualiter reo,& actori ĩ medio cauſę.quòd tamen hic magis faueant reo.l.nõ eſt. iuncta.l. qui accuſare.ſ.eodem quia hoc nõ eſt verum. æqualiter em̃, imò vtriq; fauetur: vt hic. Reo enim editur ad exceptionē fundandam, actori verò ad replicationem,in qua excipere dicitur. inſtitu. de replica. in princip. & ſic ęqua lance tractãtur & circa primum articulum tactum hic ꝑ Bart. an actor edat reo &c. inquãtum pro cõmuni adijciŧ iſta lex.& l. non eſt nouũ.cũ.l.ſeq.ſ.e. dic ꝙ loquiŧ in rationib⁹ priuatis ipſius creditoris:quas reus ita de facili habere non poteſt: ſicut inſtrumēta publica à tabellione. & imò in tra. hic videtur eſſe diuerſa ratio hæc.tñ an ſit verũ,depēdet ab intellectu huius l. Ad l.verò diſſolutæ.rñde vt hic per Alc.et ꝑ Fel.& cõſidera ꝙ ille tex. nõ loqŧ in terminis dubij noſtri:loquiŧ em̃ poti⁹ in actore q̃ fuerat debitor principalis,q̃ poterat ſibi reddere inſtr̃a. Et ita intelligiŧ Alc. hic ĩ ij. ar.co.iij.ĩ prin.ĩ xiiij.fallē.Poſſet tñ dici ꝙ Bar.cõſiderauit ꝙ ille tex.loquiŧ in iſtr̃o liberatiõis,qd̄ remãſerat penes creditorē,ꝙ re⁹ petebat vt ſi qñ vexareŧ à creditore,poſſet ſolutionē oſtendere: & ſic vt poſſet exceptionē ꝓbare:nõ aũt vt loquaŧ de primęuo ĩ ſtr̃o obligationis. Ad qd̄ facit tex.ibi in verbo, inefficax apud ip̃m creditorē l.q̃tabulas.hic al legata.& tex.ĩ glo. reddi. bñ facit qd̄ no.Bar.ĩ l.libert⁹ à patrono.ff.de ĩ ius voc.& ad hęc vide etiã Fel.ĩ c.j.de ꝓba.col.xiij.ver.fallit vndecimò.

POMATES.

b ¶ In fiſco. Quæro, circa hoc quare eſt ꝙ cũ fiſcus fuit priuilegiat⁹ ĩ hoc ꝙ ſibi edãŧ inſtr̃a,ad intētionē fundãdam: cur nõ eſt ēt adhuc priuilegiatus ꝙ nõ teneatur edere reo ad exceptionē iuuãdã.dicũt hic aliq̃ rõnē eē,ne ꝓbatio nũ copia anguſteŧ. Sed certè iſta rõ militat, & cõcludit ꝙ priuat⁹ priuato ad intētionē fundãdã edere debeat. Ego dicerem ꝙ rõ ſi cũ aliena iactura locupletareŧ & innocēs cõtra debitũ cõdemnareŧ. nõ em̃ placet qd̄ dr̃ ꝙ hoc factũ eſt ne multiplicareŧ ſpũalia: quia hoc nõ ē ĩcõueniēs l.fi.j.ad Velle.l.aſſiduis.j.q̃ po.ĩ pig. ha. reſtrīge tñ hãc cõcluſionē, ꝙ edaŧ fiſco ꝓgenti modis ſex.Primo vt nõ habeat locũ in habētibus cãm à fiſco. Ita Alc.ĩ d.l.ne q̃ſquã. Itē reſtringe vt nõ ꝓcedat ĩ cauſis crĩalib⁹.l.diu⁹.ĩ §.j.ĩ fi. ff.de iu.fiſ.& ita tenet Alc.cõ.cxxxij. col.vj.vo.j. Tertiò reſtrīge vt nõ ꝓcedat qñ vn⁹ fiſc⁹ ageret cõtra aliũ, vt ꝑ Bal.ĩ c.j.de ꝓb. Facit bñ l.ſed & milites.§.j.ff.d̄ exc.tu. Quartò reſtrīgiŧ vt nõ ꝓcedat qñ fiſc⁹ ageret cõtra eccle-

ſet cadere in mēte eorũ:tunc optimè probat. Caſus eſt in.d.c.cùm olim.& ibi gl. Aut non ſunt teſtes periti: & tũc tenor inſtrumenti non probareŧ per dicta teſtiũ.¶ Itē quæro,poſito ꝙ debeat probari originalis amiſsio: quæro qualiter probabitur.glo.in.d.c.cũ olim. videtur dicere, ꝙ amiſsio inſtrumenti probetur per ſacramentum. ¶ Item quæro nunquid exemplo exempli debeat credi. doct.dicunt quòd non: per l.iij.de diuer.reſcript. ¶ Itē quærũt doc. Pone quòd iudex in ſententia ſua dicit:nos talis cognitor &c.viſo libello &c.talem ſententiã ꝓferim⁹ in ſcriptis.non apparet de actis.Nũquid iſta ſn̄ia probabit acta?de hoc dixi in l.fin.j.de vſu.Cy.tangit hic.& clarius in l.emãcipatione.j.de fi.inſtru.& ibi not.Barto.

SVMMARIVM.

1 Actor tenetur edere reo, ad exceptionem fundandam.& nume.3.

2 Reus tenetur edere actori ad replicationem fundandã.& ad intentionē fundantã coadiuuandã.

4 Reus,qñ teneaŧ edere actori inſtrumēta cõmunia.

ET quæ. Legiŧ in gl.duob⁹ modis. Tertio mõ ſcd̄m Pe.ſecũdũ lec.ãtiquorũ,quã puto verã: hoc intē-
a dit.Reo ediŧ ab actore ad exceptionē ꝓbandã.[a] actori nõ ediŧ à reo ad intētionē fundandã: ſed ad replicationē ꝓbãdã.h.d. ſcd̄m.j.lec. Scd̄m hanc pono caſum in terminis.No.qd̄ habeŧ in ſummario. Iſta lec.fundaŧ trib⁹ modis.Primo,ꝙ fauorabiliores ſunt rei quã actores. & ex hoc requiriŧ ꝙ reo adaŧ ad exceptionē ꝓbãdã, nõ actori ad intētionē fundãdã. Iſtud verò ꝙ hęc lect. ꝑſupponit, ꝙ re⁹ edit actori ad replicationē fundãdã. fundaŧ eadē æquitate: qa ſicut reus cõtra actorē excipit & ei ediŧ:ita actor replicando diciŧ excipere. Non enim aliud eſt replicatio, quã exceptio cõtra exceptionē,vt l.ij.de exce.probaŧ hoc in fi. iſti⁹ leg. à cõtrario ſenſu:vbi dicit, quòd nõ debet originē petitiõis ſumere ex inſtrumentis rei:ſed ex replicatione à contrario ſenſu. Tertiò videŧ ꝓbari per caſum in l.pe.§.fi.ff.ad leg.fal.Superuenit poſtea Azo,qui leg.iſtã hoc modo legit,& ſecundũ eius lectu.iſta breuiter hoc intendit.¶ Rõnes eduntur à reo actori,& econuerſo,nõ inſtrumēta.h.d. iſta lec. Azo.fundatur ratiõe iſte.Rationes ſunt factæ mandante parte,& continent eius voluntatē:vt l. ſi quis ex argētarijs.§.pertinere,ff.eo.vnde eſt eadem æquitas,tã ex parte actoris, quã ex parte rei quæ ratio ceſſat in inſtrumentis.Si vellemus ſuſtinere opi. Azo.rñdendo ad cõtraria,dũ dicit fauorabiliores ſunt rei quàm actores,Concedo in dilationibus dãdis:ſed aliàs tanta fides debet adhiberi inſtrumētis actoris,quãta inſtrumētis rei. vnde non facio differentiã inter actorē & reum:ſed inter rationes & inſtrumēta.Non ob.ſi opponas de l.pe.§.fi.ad leg.fal.Sol.glo.ibi inſtrumēta edũtur tanquã corpora hæreditaria,& nõ tanquã inſtrumenta aduerſarij ſimpliciter.Pet.legebat alio modo:& tenebat opi.primã eo excepto,quòd non dicebat poſſe edi actori ad ꝓbãdã replicationē dicēs ꝙ nulla lex reperiŧ.Nos qd tenebim⁹? Cy. in lec. antiqua tenebat opi.Pet.ſicut Pet.dicebat.Poſtea venit Gul. & dixit idē.et ita tenebat de verbo ad verbũ.Et ſi ali⁹ ſuperueniſſet idē dixiſſet,qd̄ ipſe. ¶ Ad veritatē huius materiæ videndã, oportet vi-
1 dere tria.¶ Primò,vtrum†actor edat reo, ad exceptionē fundandã.& gol. videŧ ſemp tenere quòd ſic:& quaſi oēs hic.& in l.j.§.editiões.ff.eo.& ꝓbant per d.l.nõ eſt nouum & l.iuſtũ.ſ.eo.Ego dico,quòd eſt caſus.j.de cõdi.ſine cau l.diſſolutæ.& l.q̃ tabu.ff.de furt.¶ Secũdo eſt videndũ,vtrũ reus edat actori inſtrumēta ad intentionē ꝓbandã: de hoc nemo dubitat quòd reus non cogitur edere inſtrumenta actori ad fundandã intentionē:qa eſt caſus hic eſt ĩ fi.ſ.eo.l.q̃ accuſare.& qa eſt ſpãle
b in fiſco,[b] vt ff.eo.l.ne q̃ſquã.¶ Tertiò†ꝙ re⁹ edat
2 actori ad replicationē fundãdã,probaŧ ꝑ iſtũ tex.à cõtrario ſenſu,& ꝑ l.pe.§.fi.ad l.falc.vt dixi. Nec ob.qd̄ dicũt ꝙ ibi eduŋŧ inſtr̃a tãquã corpora hæreditaria:qa ſi rõnē illi⁹ tex.inſpicias diligēter, loquiŧ gn̄aľr:ita ꝙ etiã alia inſtrumēta nõ hæreditaria edi deberēt. Et iſtã partē puto verã.Prò hoc videŧ tex.j.de fi.iſtr.l.plures.& iſtud verũ puto.qd̄ etiã tenet Gul.in l.j.§.editiões.ff.eo.pl⁹ dicit ipſe nõ ſolũ ad replicationē fundandã,ſed etiã ad intētionē iuuandã,nõ dico fundãdam. cogi reũ edere actori. Verbi gr̃a: Ego peto à te fundũ Titianũ, quē mihi vēdidiſti.ego fundo intētionē meã:quia vēdidiſti.Et mõ cõtentio eſt inquãtũ fund⁹ Titianus prætēdebaŧ valere.Certè ad iſtã ĩtētionē iuuãdam iã fundatã cogiŧ actori edere.Idē & ſiľe probaŧ in l.q̃ cõcubinã.§.cũ ita,el.ij.de le.iij.& l.prędijs.§.Titio.c.ti.qd̄ no.& tene mēti. Habes ergo approbatã primã lec.antiquorũ. ¶ Opp.ad iſtam vno mõ de.l.j.§.edenda.ff.eo.Sol.reus edit inſtr̃a actori qñ his vſur⁹ eſt.Ita loquitur ibi.aliàs nõ cogitur ad intētionē fundandã:ita loqŧ hic. Et ideo vt iſta materia liq̃at, dic:Si quæris an actor tenea-
3 tur edere inſtrumēta reo ad ſui defenſionē, †dico ꝙ ſic,vt hac l.in pri.& ſ.e.l.nõ eſt nouũ.& l.iuſtũ. & j.de cõdi.ſine cau.l.diſſolutæ.& ff.de fur.l.q̃ tabulas.Si verò quæris an re⁹ cogaŧ edere actori: & tũc ad intētionē fundandã,aut ad eã fundatã iuuãdam,aut ad replicationē probandam.Primo caſu nõ cogitur edere,vt hic,dum dicit originem petitiõis &c.Fallit ĩ fiſco,vt l.ne quiſquã.ff.eo.ſ.eo.l. qui accuſare.& ibi no.Item fallit ſi his inſtrumē-
4 tis vſurus erat,vt in §.edenda.Secũdo†caſu cogiŧ edere,vt d.§.cũ ita.& §.Titio.Tertio caſu ſingulariter cogiŧ edere,vt hic à cõtrario ſenſu. & l.pe. §.fina.ad l.fal. Facit l.plures apo.j.de fi. inſtru. ¶ Quæro vtrũ reus cogatur edere actori inſtrumenta cõmunia? Rñd.quædã ſunt inſtrumēta cõmunia rõne proprietatis: & illa debēt edi, vt ſ.l. proxi. Quædã ſunt cõia: qa cõtinēt aliq̃d cõtinēs cõem vtilitatē,vt emptiõis, & veditionis inſtr̃m qd̄ cõtinet vtilitatē vēdentis & emētis: tũc ſi proprietas ipſi⁹ inſtrumēti eſt ꝓpria ipſi⁹ rei: qa ipſe emit quartã,& recollegit eã à notario de ſua pecunia:nõ cogiŧ eã edere:niſi ſicut alia inſtrumēta publica,& ꝓpria ipius inueniat eã actor ſi vult. Ita videtur velle Inno.extra de ꝓba.c.j.& dic vt ibi.

ET quæ Lex iſta legitur duob⁹ modis in gl. vno mõ ꝙ loquaŧ in inſtrumētis.& hęc eſt pr̃ia. alio mõ ꝙ loquaŧ in rõnib⁹,& hęc eſt ſecũda lec.ponã caſum,& proſequar primã lectu. quã approbãt doc.& Gul.in l.j.§.editiões.ff.eo.ſecũdum hãc lec.h.d. Actor edit reo inſtr̃a ad exceptionē ſuã probãdã,vel coadiuuãdam.h.d.vſq; ad fi.Legiŧ alio mõ iſta l.in rõnib⁹.quã ꝑſequere vt in gl.tene mēti primã. Sed tenēdo primã lec. q̃ro de rõne huius l.quę eſt rõ,ꝙ actor nõ põt à reo petere,ad intētionē ſuam fundandam ad replicationē ſic:reus verò põt ab actore ad ꝓbãdã exceptionē ſuã.¶ Rõ quæ mouet hãc lect.põt eſſe triplex. Prima põt eſſe ꝙ actori non debeat fieri editio:qa actor venit deliberatus ad iudiciũ,vnde nõ petit à reo,ſed reus nõ venit deliberatus:& ita fit ſibi editio.Ita & actor quo ad replicationē ſuã nõ venit deliberatus:cũ ignoret quã exceptionē re⁹ opponet.Et ideo ad replicationē ꝓbãdã actor petit editionē.Itē mouet hãc lect.ar.à cõtrario ſenſu ſumptũ in fi.l.qa nõ fit editio ad originē petitiõis: ad alia ſic.Mouet etiã tertia rõ q̃ eſt in l.pe.§.fi.ff.ad le.fal.Vñ pro declaratiõe huius paſſus cũ quęris, vtrũ reus edat actori ad intētionē ſuã fundãdã,dic ꝙ nõ,vt l.qui accuſare.ſ.eod.Aut quæris nũquid

actor

ſā q̄ illi æquiparaꝛ
l.fi.ſ.de ſa.ſan.eccl.
Ita Bal.ī d.c.j.de ꝓ
ba. & eadem rōne
poſſet dici idē fore
in caſibꝰ in qbus p
Ale.ī xiij.ſal.huius
articuli principalis.
Quintò reſtringiꝛ,
vt nō procedat qñ
fiſcꝰ ageret cōtra ſi
bi nō ſubditū, p ea
q̄ vult Bal.ī l.exē-
plo.circa fi. ap pat'
ſui.j.de.ꝓb. faciūt
bñ q̄ no. Ale.ī auꝛ.
ꝓxi.ī vj.ſal.Sextò
reſtringiꝛ: vt nō ꝓ
cedat qñ poſſet cō-
modè probare. Ita
Abb.& Mod.in d.
c.j.de ꝓb. ibi vide
Fel.colū.vj.& ſeq.
a ¶Rub.Quod intel
ligeſi añ citationē
offert.ſecꝰ ſi poſt,
vt voluit Bal.ī add.
Spe.ī tit.ne cle. vel
mona.in princ.
b ¶Offeraꝛ.Aduerte
qa dū Bar.alle. auꝛ.
offeraꝛ.ſentit ꝙ ob
latio q̄ fit parti, nō
poſsit fieri die fe-
riata.& clarè tenet
d.Ant.in c.fi.extra
de iudi.

POMATES.

c ¶Sicut bonis. Rō
aūt huiꝰ te. eſſe po
teſt:qa cū maritꝰ &
vxor ſint ſocij diui
nę & humanę do-
mus,vt l.aduerſus.
j.de cri.expi. hęre.
& ēe duo in carne
vna c.debitū.extra
de biga. Certè non
poſsit moleſtari v-
xor, qñ ēt moleſta
reꝛ vir iuribꝰ alle. ī
glo.& l.j.itē aūt.ff.
de iiur. Aduerte tñ
qa iſta rō cōfundit
gl.dū vult ꝙ nō fit
idē ecōuerſo: cōtra
quā facit: qa nō īcō
uenit maritum ab
vxore venuſtari, vt
eſt gl.l.ſi volūtate.
& ibi Bar.đ do.ꝓ
miſ.facit gl.ī §.qua
liter in auꝛ cōſt.q̄ đ
digni.col.vj. nō ob
tinet tex.alle.in gl.
qa nō loqͥtur in ope
ra reuerentiali de
qua hic.ſed aliis ter
minis, vt patet per
Bart.in l.ſeq. ꝓxi.

actor edat reo ad ꝓbādā exceptionē? & dic ꝙ ſic,
vt l.nō eſt nouū.& l.iuſtū.ſ.c.Aut q̄ris nūqd reꝰ
edat actori ad replicationē ſuam ꝓbādā? dic ꝙ ſic,
ſcđm lec.quā teneo.& ꝓbaꝛ in d.l.pe.§.fi. ſcđm
verū ītellectū. Aut q̄ris nūqd reꝰ edat actori quo
ad adiuuandam replicationem. & dic ꝙ ſic ſcđm
Guil.Verbi gratia: actor replicat : producuntur
inſtr̄a.Et pone q̄onem eſſe de fundo vendito: nō
reuocatur in dubium eſſe venditū:quia eſt proba
tū:ſed reuocatur in dubium quātitas fundi q̄ ne-
ſcitur.Iſto caſu ſi reus haberet inſtr̄m ex cuiꝰ ma
teria poſſet declarari quātitas fundi:tunc actor ad
coadiuuādū intentionē ſuam optimè petit à reo.
alle.l.qui concubinam.§.cū ita.de leg.iij. Facit l.
prædiis.§.titio.ff.eo.tit.ſcđm Gul.de Cu. Qualr
autem fiat editio inſtrumentorū. dic vt in gl.ma.
§.editiones.ff.eod.

De in ius uocando. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 ☞Datio libelli an ſit de proceſſu.
2 Iudicium ꝙ valeat ſi pars cōparet in iudicio abſq;
citatione.
¶Gl.cōtinuat, vt habes in ea. Tu dic dato libello
eſt neceſſe ꝙ citeꝛ pars:iō poſt ti.de edē.vbi poniꝛ
libelli editio poniꝛ ti.de in ius vo.à qua vocatiōe
in ius oē iudiciū incipit.vt inſt.de ppe.& tēp. act.
aꝛs de pœ.te.litig.§.fi.& vide gl.tuā. ¶Circa iſtā
a rub.ᵃpōt q̄ri † an datio libelli ſit de ꝓceſſu.& tex.
1 alle.hic in gl.& gl.vꝛ dicere ꝙ nō. Si em̄ iudiciū
incipit ab in ius vo.& datio libelli p̄cedat : ergo
datio libelli nō eſt de ꝓceſſu:cū ab ī ius vo.īcipiat
ꝓceſſus.Pro hoc facit:qa pōt dari libellꝰ die feria
to,vt l.miles.§.ſexaginta.ff.de adul.et iſtud puto
verū.Etiā vidi gl.ī iure canonico,ſed nō recordor
vbi.Incipit ergo ab ī ius vo. ꝓceſſus,vel à poſitio
ne,vel à petitiōe ptis qua petit aduerſariū vocari
in ius.Et de hoc eſt gl.j.de tēp.ap.l.fi.§. illud. tūc
em̄ editio libelli diciꝛ đ ꝓceſſu:qñ p iudicē dabiꝛ
b parti ſcđm formā auꝛ.offeratᵇ j.de li cōte. ¶Quę
2 ro † qd ſi pars venit in iudiciū ſpōte ſine cautione,
vtrū valebit? Gul.de Cu.facit iſtā q.ff.de ī ius vo.
l.j.& tenet q valet.dic vt ibi. Idē tenet Spe.in ti.
de libel.cōcep.§.ſequiꝛ.ī fi.& Io.an.in c.fi.de ele.
li.vj.¶Quęro quare in Codice p̄cedit ti.de edē.et
ſequiꝛ de ī ius vo.in digeſtis totū ecōtra? Dicūt q-
dā ꝙ nō ita imperator cōſiderauit ordinē,ſicut Iu
riſcōſultꝰ. Truffę.ſunt:qa Impator ſem̄p habet
iuxta latꝰ hoīes ſuos prudētiſsimos, p quos leges
cōponit & cōdit, vt l.humanū.ſ.de leg.& ī j.cōſt.
iſtius lib.Ratio eſt iſta.Totus iſte ti.poſitus hic,
tractat de venia petēda, qñ in ius vocātur parētes
vel patroni,ſed iſta venia nō pōt cōcedi:niſi prius
videatur cauſa quare debeant citari:ideo pręmiſit
titu.de eden.& poſtea de in ius vocan.in Digeſto
loquitur de in ius voc.generaliter quę vocatio po
teſt fieri etiam ante datum libellum:ideo pręmit
tit de in ius voc. &c.

LEX I.

SIcut bonis. ᶜBreuiter dicit:
c Reuerētia quę debetur marito,
debeꝛ vxori : nō econuerſo.h.d.
¶Opp.de l.liberti.j.de oper. liber.Solue vt in glo.

SVMMARIVM.

1 ☞Citatio an ſit de ſubſtantia iudicij.
2 Libellus an ſit de ſubſtantia iudicij,remiſsiuè.

SIcut bonis. In glo.q̄ incipit,
id eſt ęquitate.ibi
& nota.vtrū iſte actus reuerētialis dicaꝛ
adeo natura debitus:quòd etiam volēte parte nō
poſsit hoc ius per pactū remitti. De hoc eſt gloſ.
1 l.qui exceptionē.ff.de condi.inde.§.fina.¶ † Quę
runt doct.nunquid citatio ſit de ſubſtātia proceſ
ſus,ſi in proceſſu nō reperitur citatio partis. Vide
tur quòd nō:arg.hic in glo. In cōtrarium facit l.
ſi ſine interrogatiōe.ff.de interrog.act.Gul.tenet
hanc vltimam partem,vbi oſtēderetur partes ſem
per fuiſſe in iudicio:aliàs non.imò citatio tunc di
ceretur de ordine ſubſtātiali l.cōſentaneum.& au
2 then.qui ſemel.j.quomodo & quādo iudex.† Itē
nūquid libellus. Videtur quòd non : quia poteſt
offerri die feriato l. miles.§. ſexaginta.ff. de adul.
nota.in l.j.ff.de fer.De hoc ſolet dici in authentic.
offeratur.j.de lit.cōteſt.per docto.Tetigi in l.pro
latam.j.de ſenten.& interlo.om.iud.Et iſta lex di
cit hic:ſicut libertus reuerentiam debet patrono:
ita & vxori patroni. Quęrit glo.de vna ratiōe di-
uerſitatis:quę eſt ratio quare vxori patroni debeꝛ
reuerētia, vt hic.ſed marito patrono nō. Dic vt §.
patiꝛ.inſti.de iniur. etiam ita reſpondet gl. Bart.

SVMMARIVM.

1 ☞Obſequia quæ conſiſtunt faciendo,non tranſeunt ad hæredes extraneos.
2 Ignorantia iuris naturalis non excuſat.
3 Pœna quæ debetur parti non remittitur per reſcriptum.
4 Per compoſitionem factam de pœna : non comprehenditur pars quæ debetur parti.

LEX II.

d VEnia edicti. ᵈReuerentia in nō faciēdo,
q̄ debetur patrono trāſit ad hæredes,
etiā extraneos : & in iure quaſi natu-
rali erranti nō parciꝛ : & p reſcriptū nō remittitur
pœna, quę debeꝛ parti.h.d. ¶Opponi.j. de oper.
1 liber.l.liberti liberteq;.Sol.ibi in † obſequiis quæ
conſiſtunt in faciendo, quæ non tranſeunt ad hæ-
redes extraneos: hic in his quæ cōſiſtunt in nō fa
ciendo. ¶Oppo.j. de lati.liber.tol.l.j.§. ſed & ſi
ſub conditione.So.vt ibi.¶Oppo.de l.fi.de liber.
& corū lib.Solu.Dico quòd filij liberti debēt hāc
reuerentiā viuo liberto non mortuo , vt in con-
trario.¶Oppo.de l.hæres liberti.ff. de obſe.Sol.
Aliud in hærede liberti,ad quem non trāſit illud
grauamen:quia ex parte eius eſt odium. Aliud in
hærede patroni,ad quem trāſit:quia ex parte eius
eſt fauor. Ita loquiꝛ hic.¶Oppo.ꝙ iuris ignoran-
tia excuſat in dānis, vt l.error.de iur. & facti ign.
2 Solu.hic in iure naturali ratiōe inducto: † ibi in iu
re ciuli. quod dic vt plenè no.in l.regula.co.tit.et
in c.ignorantia.extra de reg.iur.lib.vj.per Dynū.
¶Oppo.& videtur quòd pœna delicti poſsit per
reſcriptum remitti, vt l.reſcripta.de preci.Imper.
offe.Solu.Dicit gloſſ. notabiliter: hoc eſt verū in
3 pœna, † quæ debetur parti, quę per reſcriptū non
remittitur.ſecus in ea quæ debetur fiſco , vt l.cō-
traria.& vide iſtā glo.quā no.¶No.iſtā gloſſ.pro
compoſitionibus quæ fiunt tota die cum rectori-
bus eccleſiæ, ſcilicet cū duce dño Marchione, vel
4 Comite eccleſię, vt per has cōſtitutiōes † non poſ
ſit remitti pœna ad quam quis eſſet condemna-
tus parti.quod not. ¶Oppo.de l.quamuis .ff.eo-
dem.Solu.fateor ꝙ patronus poteſt remittere: nō
autem per reſcriptum &c.

VEnia edicti. Reuerētia quę debeꝛ patro-
no, & quæ cōſiſtit in nō faciēdo, debe
tur hæredibus patroni, etiā extraneis.
hoc primò. Item erranti in iure quaſi naturali nō
ſuccurritur. hoc ſecundò. Item pœna quæ debeꝛ
patrono à liberto vocante in ius ſine venia, nō re
mittitur per reſcriptum. hoc dicit. Et habet tria di
cta. ſecundum incipit ibi, nec in ea re. tertium ibi,
cùm igitur.¶Opponitur contra primum dictum
d l.liberti.j.de oper.liber.Solu.quòd quædā ſunt
operę cōſiſtētes in nō faciēdo, vt puta de nō vocā
do in ius ſine venia: & iſtæ debenꝛ extraneis.aliàs
ſecus, vt ī cōtrario. ¶Itē opp.de l.j.§. ſed & ſi ſub
cōditione.j.de Lati.liber.tol.Sol.vt ibi. ¶Itē op
po. dicitur ꝙ filij liberti debent hanc reuerentiā.
cōtra de l.iiij.j.de lib.& corū lib. Gl. dat duas ſol.
Iſta eſt vera , ꝙ filius liberti ipſo liberto viuente
reuerentiam debet, vt hic.ſed eo mortuo non , vt
in cōtrario.de quo dic vt ibi no.¶Item opp.& vi-
deꝛ ꝙ ſicut extranei hęredes liberti nō debent re-

P. PAV. P.

d ¶Venia edicti.No.
circa iſtā materiam
petitionis venię, ꝙ
nō eſt de ſubſtātia
iudicij,niſi petaꝛ,vi
de Ale.cō. xxix.in
pri.Itē no. ꝙ ī peti
tiōe veniæ nō req-
riꝛ citatio alicuius:
imò iudex commit
tēs ſimpl̄r citatio-
nē petita venia vꝛ
eā cōcedere, vide d.
Frā.cōſi.cxviij. Itē
no. ꝙ nūquā eſt de
neceſsitate petita
venia,niſi ī caſibus
à iure expreſsis,ſe-
cūdū.bal.ī c.j.đ mi.
vaſ.q cōt.eſt.Et de
materia venię vide
latè gl.& doc.in §.
pœnales.Inſtit. de
act.Vide ēt ī mate
ria Ro.ſing.x. vbi
ēt ponit an priuatꝰ
poſsit fiſcū cōueni
re ſine venia.Item
implorans iudicis
offm̄ nō teneꝛ pete
re veniā,ſcđm Ro.
quē refert Ia.ī l.ne
q̄cquā.§. vbi decre
tū.in antepe. co. in
fi.ff.de off. ꝓcōſ.et
le.Sed idē. Iaſ.in l.
j. in ij. co.ff. de iur.
om.iud.tenet con-
trariū nō facta mē-
tiōe Lu. Ro. Itē de
multis pſonis quæ
nō pñt vocari ī ius
ſine venia,puta de
patre ſpūali q leua
uit de ſacro fonte.
Item de ſacerdote
parochiali , de ma-
giſtro & dño reſpe
ctu vaſalli , & aliis
quibuſdā, vide Iaſ.
in l. generaliter.ff.
eod.titu.

uerentiā patrono: ita libertus nō debet reuerētiā
extraneis hęredibus patroni. cui⁹ cōtrarium dicitˀ
hic, vt l. hęres. ff. de obſequijs. Soluit gl. no. ꝙ in l.
cōtraria ex parte liberti verſatˀ odium: & ideo re-
ſtringitur, ex parte verò patroni verſatˀ fauor. Iſta
ſolu. fundatur per l. cum quidā. ff. de lib. & poſt.
¶ Contra ſecundū dictum oppo. dicitur hic, natu-
rali ratione &c. cōtra: quia naturaliter omnes ho-
mines ſunt liberi, vt §. j. Inſti. de iure naturali. So
lu. gl. quòd differētia eſt inter ius naturale, ſcd̃m
quod omnes ſunt liberi, vt in cōtrario, & ratione
naturalem. Nam naturali ratiōe quilibet eſt obli-
gatus benefacere ſibi benefaciēti: & de tali tūc lo-
quitur tex. noſter. Itē opp. cōtra tertiū dictū hic,
quòd non poteſt impetrari per reſcriptū. cōtra de
l. reſcripta. s. de preci. impe. offe. Sol. no. glo. ꝙ aut
loquimur de pœna applicāda fiſco: & illa pōt re-
mitti. Aut loquimur de pœna applicāda parti: &
iſta nō poteſt remitti per reſcriptū, vt hic. Poteſt
valere iſta ſolutio ad iſtud: quia fiunt tota die re-
formationes ꝙ exbanniti rebanniantur ſoluta
quarta parte pœnæ, & reliqua eis ſit remiſſa. Po-
ne ꝙ quis erat bānitus; puta in centū dādis & ſol-
uendis cōmuni, & in centum dandis & ſoluendis
parti vigore alicuius ſtatuti: nunquid reformatio
ſe extendet ad hūc exbannitum inquātum tāgit
pœnā dādam parti. Dic ꝙ non, per ſolu. glo. & ar-
gu. eorum quæ not. in l. ij. ff. ad Sylla. facit quod
no. per doc. in l. j. §. vſq; adeò. ff. de iniu. Barto.

SVMMARIVM.

1 ☞ Lis inter patrem & filium, quādo eſſe poſsit
& nume. 3.
2 Si non fuit petita venia nec exceptum per partē;
an valeat proceſſus.

LEX III.

QVi in poteſtate. Pa-
ter,
vel mater, nō pōt vocari in ius ſine ve-
nia, h. d. ¶ Oppo. & videtˀ quòd inter
1 patrē & filiū † poſsit eſſe lis, vt l. ſi quis à liberis,
in princip. de lib. agno. Solu. Regula hic poſita fal
lit. in caſibus qui ponuntur in l. lis nulla. ff. de iu-
di. & s. de epi. audiē. l. ſi lenones. ¶ Quærit quid ſi
fuerit citatus venia nō petita, an vitietur ꝓceſſus
2 †. Gul. de Cu. dicit ꝙ nō, nā petitio veniæ non eſt
de ſubſtantia iudicij. quod apparet: quia patronus
poteſt remittere, vt l. quāuis. ff. eo. quod non eſſet
ſi eſſet de ſubſtantialibus iudicij, vt dicā in autˀ. of-
feratur. j. de lit. cōteſt. Canoniſtæ tangunt in c.
ſæpe contingit. de ver. ſig. in cle. &c.

QVi in poteſtate. Pa-
ren-
tes non poſſunt vocari in ius ſine ve-
nia. h. d. ¶ Oppo. de l. ſi qs à liberis. in
prin. de libe. agno. d. l. ſi lenones. ff. de epiſ. audiē.
1 Sol. Regula eſt † ꝙ lis inter patrē & filiū in poteſta
te conſtitutū nō poteſt eſſe. Fallit in iuribus cōtra
rijs. Fallit in caſtrēſi vel quaſi peculio, & in alijs ca
ſibus notatis in l. lis nulla. ff. de iudicijs. & ad præ-
dicta facit qđ no. in l. ſi ſocer. in prin. ff. ſol. matr.
Tetigi in autˀ. ſed quāuis. j. de rei vxo. act. Itē quę
ro, qđ in filijs adoptiuis. Dic vt in gloſ. ¶ Quæro,
pone filius emancipatus egit cōtra patrem: fact⁹
eſt ꝓceſſus: nō reperitˀ ꝙ venia fuerit petita. quæ-
ro nunqđ ꝓceſſus vitietˀ. Primò videtˀ ꝙ ſic: qa cū
citatio ſit fundamentū ꝓceſſus, vt s. e. in rub. & ci
tatio nō habet ſolēnitatē, quę requiritˀ vt hic: ergo
dicitˀ vitiari. In cōtrariū dicit Gul. in l. quanuis. ff.
eo. ꝑ illā & eādē l. quāuis. qa & ipſe patronus vo-
lēs pōt citari etiā ſine venia. Vñ ſi nō appareret cō
tradictio partis, non irritatˀ ꝓpter hoc proceſſus.
Dic vt ibi per eū. ¶ Quęro nūquid pater cōtra fi-
lium agentē, & veniā nō petentē poſsit exceptio-
nē opponere, & pœnā quiquaginta aureorū pete-
re. Doc. dicūt ꝙ poſsit. de quo vide Cy. hic. ¶ No.
ꝙ īter patrē & filiū nō pōt eſſe lis, in his quę prę-

ſupponūt actionē ciuilē, & naturalem ſed per offi
cium iudicis bene poteſt eſſe lis. Hoc probatˀ in l.
ſi ſocer. in glo. ibi poſita. ff. ſolu. mat. & facit quod
not. glo. in l. Imperator. ff. ad Treb. & l. vbi purè.
eo. ti. Quod iſtud ſit verū probatur. Pater debet fi g
lio alimēta, & per officium iudicis tenetur; & ta-
men pater poteſt eſſe in iudicio cum filio, & ecō-
uerſo pro alimentis ſibi præſtandis, vt l. ſi quis à
liberis. ff. de liber. agno. Bar.

a *De pactis.* [a] *Rubrica.*

¶ In hac rubrica continuabo tibi quaſi omnes ru
bricas vſq; ad ti. de iudi. Imperator dicturus de iu
dicijs præmiſit de edēdo, & de in ius vocādo: ideo
qa poſtquā qs eſt citat⁹, qñq; cōtingit & amici ſe
ponūt in medio: & faciūt ꝙ actor faciat reo pactū
gratuitū: ideo ponitˀ hic rub. de pa. Qñq; trāſigitˀ:
ideo hic ſequitˀ de trāſacttiōibus. Qñq; nullo mō
pñt cōcordare, ſed oīno intēdūt litigare: & tūc eſt
neceſſe ꝙ interueniat aduocatus: ideo ponit tit. de
poſtulādo. & de aduocatis, & poſtea debet inueni
ri ꝓcurator; ideo ponit ti. de ꝓcu. Et qa in prædi
ctis qñq; aliqui læſi reſtituūtur ratiōe ætatis, vel
abſentiæ: ideo conſequenter ponit ti. de in inte.
reſt. poſtea venit liber de iudi. &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Fideicommiſſum dicitur conditio.
2 Si teſtator grauet filios in morte de reſtituendo,
ſi deceſſerit ſine liberis: & in codicillis reuocauit
conditionem, videtur remittere fideicōmiſſum.
3 Renunciare iuri de futuro, quando quis poſsit. &
numero 5.
4 Ius quod non competit, nec re, nec ſpe, nō poteſt
cum pacto remitti.
5 Pactum factū de futura ſucceſsione mortui, valet.
6 Pactum factum contra voluntatem teſtatoris,
valet.
7 Ex conuentionibus innominatis ꝙ quis non poſ-
ſit agere, niſi primò impleuerit ex parte ſua.
8 Cautio mutiana an habeat locum in cōtractibus,
remiſsiuè.

LEX. I.

COnditionis. [b] Fidei
cōmiſ-
ſum ex futuro euētu pendēs pōt
per pactū remitti. h. d. Diuiditˀ in
duas partes. Primò ponit dictū
in genere. Scđo infert ad ſpeciē.
ſcđa ibi: cū igitˀ &c. ¶ No. principiū cum gl. dicit,
c tex. cōditionis [c] incertū: ꝙ totū ipſum fideicōmiſ-
1 ſum † dicitˀ cōditio. ¶ No. ad quęſtionē [d] quā cōſu-
d lui. Teſtator grauauerat filios de reſtituendo in
2 te ſi qs deceſſerit ſine liberis: † poſtmodū in codi-
e cillis ademit cōditionē [e] quā filijs ſuis impoſuerat.
dicebatˀ poſtea ꝙ fideicōmiſſum debebatˀ: qa ſola
cōditio fuit adēpta, ſi deceſſerit añ grauamē. alle-
gabatˀ ꝙ ſola cōditio erat remiſſa: nō aūt fideicom
miſſum erat adēptū. Sed ego cōſului cōtrariū: &
inter alias rōnes fuit vna; qa qđ dicit teſtōr: remit
to cōditionē, vr̃ remiſiſſe totū fideicōmiſſum cōdi
tionale, vt hic patet. Nā cōditionē appellauit totū
fideicōmiſſum. Rō qua me fundaui fuit iſta: quia
etiā ſi diceremus fideicōmiſſum remanere: nullius
eſſet momēti. nā tm̄ deberē ego tibi, quantum tu
mihi: & ſic nullū, vt l. ab oibus. §. ſi à Titio. de leg.
j. & ibi dixi &c. ¶ Venio ad gl. & opp. iuri de fu-
f turo nō pōt renūciari [f], vt l. ſi ita ſcriptū. §. ſi ſub cō
g ditione. [g] ff. de lega. ij. Sol. †. Nō pōt renūciari ſim
3 plici renunciatiōe, vt in contrario, ſed ꝑ pactū ſic,
vt hic dicitˀ. Ratio: quia pactum nititur conſenſu
duorum, renunciatio cōſenſu vnius: ideo eſt maio
ris firmitatis. Ita dicit gl. magna no. ¶ Sed contra
hoc oppo. de l. nec nos. j. de capti. Dicit gl. ibi fuit
4 error. Vel dic, ibi erat ius † quod nō cōpetebat re,
h nec ſpe, [h] ideo nec per pactum pōt remitti. Ita lo-
quitur ibi. & vide glo. tuam. ¶ Item opp. ff. quorū
leg. l. j. §. quod ait. el. ij. gl. dicit ꝙ illud magis acce
dit repudiatiōi quā pacto. Tu dic, & meli⁹ ꝙ ibi in
terdictum

P. P A V. P.
a ¶ De pactis. Circa
materiā pactorum
habes tractatū do.
Baptiſtæ de ſancto
Seuerino.
b ¶ Cōditionis. Pro
hac q. vide Bar. qui
plenius loqˀ in l. ſi
qs ſeruū. ff. de cōd.
& de. & vid̃ ibi. Io.
de Imo. & ꝑ Bar. ī
l. ab oīb⁹. §. ſi à Ti-
tio. de le. j. And. B.
c ¶ Cōditiōis. Adde
vnū verbū ꝑ Bald.
conſi. liiij. li. j.
d ¶ Quęſtionē. Ad-
de videndum pul-
chrū caſum ꝑ Bal.
conſi. lvj. lib. iiij.
P. P A V. P.
e ¶ Cōditionē. Vide
do. Frā. cōſ. xciij. in
vlt. col. in verſi. cō-
ſi. ſuo cxcv.
P. P A V. P.
f ¶ Renūciari. Vide
circa hic dicta per
Bar. quō poſsit re-
nunciari iuri nōdū
delato, an iſtis here
ditatib⁹ vel fideicō
miſsis, & qñ īterue
nerit authoritas iu
dicis vel nō. Comē.
cōſil. cxiiij. ī iiij. du.
inci. anteri⁹. Et in-
quātū Bar. dicit ꝙ
ſimplici nūciatiōe
renūciare non pōt.
ſed ꝑ pactū ſic: qđ
ſi notarius vtatˀ ſim
plici verbo renun-
cio, in inſtr̃o, vide
ſingulr̃ prac. Papiē.
ī forma libelli. quo
agitˀ vt pacta ſeruē
tur. in verſi. pacta.
in vlti. co. Itē adde
quid ſi renūciatio
eſſet iurata trahe-
retˀ ad ius de futuro
in vim pacti, vide
Alex. ī l. is q hr̃s. in
fi. ff. de acq. hr̃d. Et
hoc qñ renūciatˀ ex
preſſe alicui iuri de
futuro: iur̃m aūt nō
faceret vt renūcia-
tio ſimplr̃ traheretˀ

ad ius de futuro, vi
de ale. cō. cccxxxij.
col. iiij.
POMATES.
g ¶ Cōditiōe. Et ad-
uerte: quia ille tex.
loquitˀ in iure, de fu
turo pendente ta-
men à die certa.
POMATES.
h ¶ Nec ſpe. Quia ibi
nullū erat fideicō-
miſſum, & licet ibi
re vera eſſet mor-
tua: tñ ex quo erat
dubiū penes volen
tē paciſci, nō poſſu
mus dicere ꝙ ali-
quā ſpē haberent:
qa non ſufficit hr̃e
potentiā paciſcēdi,
niſi ēt quis ſciat ſe
illā hr̃e ptātē: arg.
l. hæres inſtitutus.
in fi. ff. de acq. hr̃.
& l. quęro. vbi per
Bart. ff. de eo q pro
tu. & l. is q hæres.
§. j. ff. de acqui. hæ.
quā potētiā nō poſ
ſumus dicere ꝙ du
bius ſciat ſibi cōpe
tere cū æquiparetˀ
ignoranti, vt per
in l. manifeſtis.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

terdictū quo.leg.aliàs bonorū,hæredib⁹ nō cōpe
tebat nec re,nec ſpe,antequā adirēt hęreditatem
vel bonorū poſſeſsionē peterēt.& iō ꝑ pactū nō
a pōt remitti.¶ Vlteri⁹ ad iſtud[a] opp.extra gl.de l.
in pluriū.ff.de acq.hęre.& de cura.bo.dā.l.j.& ff.
à quib⁹ app.nō licet.l.j.§.j.& j.de tēp.app.l.ſi.cir
ca ſi.Sol.Glo.in d.l.j.de cura.bo.da.dicit,ꝙ renū
ciatio ſimplex ſi q̄dē fuit facta in iudicio,valet:vt
ll.cōtrarijs.ſi fiat extra iudiciū,nō valet.Ita loquiť
ꝙ dictum eſt ſ.Et iſtud eſt bene dictū.Alij dicūt,
aut renūciatio fit parte pręſente:& valet.Ita ſ loqť
b hic.Aut abſente parte[b]:& non valet:vt dicta l.ſi
ita.§.ſi ſub cōditione.cū ſi.Et ideo ſi fit in iudicio,
valet ꝓpter p̄ſentiā partis,vel iudicis.Iſta eſt opi.
Iac.de Aret.quæ placet mihi:licet quidam con-
tra:quia verba renunciationis facta parte pręſen-
te habent vim pacti obligatorij de non petēdo in
futurū:vt l.tale pactū.in prin.ff.de pac.¶ Pro de-
claranda igitur iſta materia perfectius quā tetige
rim in ſolutione cōtrariorū:diſtingue tres caſus.
¶ Quædam ſunt iura,quæ verè competunt nobis
c re & ſpe.[c] Quędā,quę nobis cōpetunt ſpe,& nō
re.Quędam,quę nobis non competunt nec ſpe,
nec re.Primo caſu,ſi quidem illa iura nobis com-
petūt re abſq; aliquo facto noſtro,ex diſpoſitiōe
legis vel teſtatoris:vt legata,quę à die mortis quę
runť ignorāti:& hęreditas,quæ quęritur filio ſuo
ignorāti:tunc pōt repudiari,& per pactum remit
ti.& nō eſt dubiū:vt l.ſi.j.de repu.hære.& l.ſi qs
ita.ff.de cōdi.inſti.& quod ibi no.l.ſeruum filij.§.
j.ff.de leg.j.Si verò nobis competunt ex aliquo fa
cto noſtro:tūc ſi eſt ius perſonale,nullo modo pōt
tolli renunciatione,ſed requiritur pactum factū
parte præſente.quod apparet:quia alteri paciſcē-
do,alteri nō acquiritur:vt l.fideiuſſoris.& ibi no.
ff.de pac.l.ſtipulatio iſta.§.alteri.de ver.obl.Si ve
d rò eſt ius reale:[d] tunc ius poſſeſsionis poteſt per-
di ſimplici renūciatione:ius dominij nō:vt l ſi qs
§.differentia.de acqui.poſ.Quandoq; eſt ius,qđ
competit ſpe,& non re:& tunc per pactū pōt re-
mitti:vt hic.Simplici verò renūciatiōe dic,aut fit
parte præſente:& idem,quia habet vim pacti:vt
l.tale pactum.in prin.ff.de pac.Si parte abſente:
tūc in iudicio valet:vt l.j.de cura.bo.dā.& ibi no.
e cū ſimilibus alle.ſ.Si extra iudiciū:nō valet:[e] vt l.
ſi ita.§.ſi ſub cōditione.ff.de leg.ij.cū ſimi.Quādo
q; eſt aliquod ius,quod non competit,nec re,nec
ſpe:& iſtud ſi quidem verba renūciationis,vel pa
cti,ſapiāt diſpoſitionem de pręſenti,nullo modo
ad aliud ius futurum porriguntur:vt j.de capti.l.
nec nos.ff.quo.leg.l.j.§.quod ait.Sed ſi verba pa-
cti porrigerentur in futurum,hoc modo:ſi quo tē
pore res ad me pertineret,etiam ex cauſa de futu-
ro,facio tibi pactum de nō petendo.& ſimilia ver
ba:tunc puto ꝙ illud valeret:arg.ff.de ver.obli.l.
ſi rem meam.facit ad hoc ff.de vſucapio.l.cū vir.
quod ibi nota.¶ Modò expeditus ſum de primo.
¶ Opp.quod non valeat tale pactum:quia eſt de
f futura ſucceſsione:vt j.reo.ti.l.ſi.[f] & de colla.l.pa
5 ctum.Sol.gl.hoc optimè:hic tractatur† de ſucceſ
ſione iam mortui:ibi de ſucceſsione viuētis.Et vi
de gl.ex qua no.ꝙ per fideicōmiſſum iniunctū in
ter fratres nō ſuccedit frater fratri:ſed ſuccedit de
functo.iō iſtud pactum eſt de hęreditate defuncti:
nō de hęreditate viuētis.¶ Itē opp.voluntas teſta
toris eſt lex:vt in auť.de nup.§.diſponat.ſed pa-
ctū cōtra l.nō valet:vt j.e.l.pacta quę cōtra.ergo
non valet pactum contra voluntatem teſtatoris.
Sol.hic teſtator nō ꝓhibuit fieri pactum.Et vide
6 glo.videte† domini:innuit iſta gl.ꝙ pactū contra
voluntatem defuncti,non poſſet fieri.Truffa eſt,
ſi pactum eſſet prohibitum per defunctum fauo-
re alicuius,poſſet fieri pactū contra voluntatē de-
functi,volente illo,in cuius fauorem teſtator diſ-
poſuerat:vt ff.de lega.ij.l.cūm pater.§.libertis.de
lega.j.l.nihil.§.j.j.de fideicōmiſ.l.quoties.qđ er-
go diciť,volūtas teſtatoris eſt lex:verum eſt in fa
uorem eius,in cuius fauorem diſpoſuit.ſed hic pa
ctum fuit factum inter eos,in quorū fauorem fuit
facta diſpoſitio:ideo ſi teſtator prohibuiſſet nihil
releuaret.¶ Opp.vlterius,ꝙ iſtud pactum debeat
irritari,quaſi nō ſecuta cauſa,ꝓpter quam pactū
fuit factum:nam iſte filius nō deceſsit ſine liberis.
Sol.vt in gl.& bene.Item opp.& videtur ꝙ hæc
lex ſit malè ſituata:nā debuit poni in tit.j.de trāſ-
act.Sol.Dicit gl.ille tit.loquitur qñ res eſt dubia
g ꝓpter litis cōte.[g] hic quando eſt dubia alia ratio-
ne:tunc eſt magis pactū,quā tranſactio.Ego dico,
ꝙ etiam ſi eſſet trāſactio,optimè ſtaret in hoc tit.
quia hic titul⁹ eſt generalis ad oīa pacta:trāſactio
eſt pactum:ergo &c.¶ Quęro,poſito ꝙ filius illū
ſextantē nō tradidiſſet:an poſſet agi contra eū vi
7 gore huius cōuētionis?Breuiter † aduerte:ex iſtis
conuentionibus innominatis nō poteſt agere ille,
qui non impleuit cōtractum ex parte ſua:vt l.na-
turalis.§.j.ff.de pręſcri.ver.& l.ex placito.j.de re.
permu.Modò ad propoſitū quando verba cōuen-
tionis fuerunt ita concepta:dabo tibi ſextantē,vt
nō petas fideicōmiſſum iniūctū inuicē à patre:&
tunc iſte ſextās nō poſſet peti.Ratio:quia ille,qui
promiſit,non poteſt vnquā implere contractū ex
parte ſua.Si enim non peto hodie,poſſum petere
cras:ideo ſi nō pōt implere ex ſua parte,nūquā ha
bebit actionē ex tali pacto.Sed ſi verba conuētio-
nis eſſent ita cōcepta:do tibi ſextantē,vt tu remit
tas ius fideicommiſsi:certè iſtud remitti,poteſt fie
ri incontinenti:& ideo impleto contractu ius re-
mittitur:& ſic haberet actionem.De hoc dicā ple
nè j.tit.j.l.ſiue apud acta.& vide gl.no.¶ Quęrit
glo.quando fuit conuentum:vt nō peteret,an pręſ
8 ſtando cautionem† Mutianā impleat contractum
ex parte ſua?Gl.dicit ꝙ non:aliter videtur dicere
in d.l.ſiue apud acta.& ibi dicā.Et hanc gl.not.q a
hæc glo.videtur tenere,ꝙ cautio Mutiana nō ha-
beat locum in contractibus.Dicā vobis in d.l.ſiue
apud acta.& dixi ī l.Mutiana.de cōd.& demō.&c.

Conditionis. Ius fideicō-miſsi condi-tionalis dependentis ex euentu,poteſt remitti per pactum.hoc dicit.¶ Et diui
ditur in duas partes:quia primò ponit dictum in
genere:ſecundò infert ad ſpeciem.Secūda ibi:cū
igitur.¶ Opp.& ſum in gl.dicitur hic ꝙ talis re-
miſsio valet.contra de l.ſi ita ſcriptum.§.ſi ſub cō
ditione.de lega.ij.Soluit gl.ꝙ renunciatio iuris fu
turi ſimpliciter non valet,vt hic.& eſt ratio quæ
eſt in glo.¶ Sed contra dictam ſolu.oppo.de l.nec
nos.j.de capti.& poſtli.reuer.Solue vt in gl.¶ Itē
opp.de l.j.§.quod ait.el ij.ff.quo.leg.Sol.gl.ꝙ ibi
illud magis accedit repudiatiōi quā pacto.Iſta ſol.
videtur contraria ſolutioni pręcedentis contrarij
de §.ſi ſub conditioue.quia in d.§.quod ait.inter-
uenit conſenſus duorum:& tamen non valet iſta
renunciatio,neq; nocet.Quare potes ſoluere me-
lius ꝙ ibi illud interdictū nō cōpetebat hæredib⁹
ante aditam hæreditatem,neq; re,neq; ſpe:ſed in
§.ſi ſub conditione.ſaltem ſpe competebat illud
ius.& ita etiam in litera noſtra.Sed in §.ſi ſub cō-
ditione.renunciatio non valet,ꝓpter rationē,quā
gl.aſsignant.Sed contra prædicta inſtatur de l.j.
ff.de cura.bo.dan.& quod ibi not.de l.is qui hæ-
res.ff.de acqui.hęre.Pro quorum ſolu.dicas ſic,ꝙ
quoddam eſt ius,quod cōpetit re,& ſpe.Quoddā
eſt ius,quod competit ſpe tantum.Quoddam eſt
ius,quod neq; re,neq; ſpe mihi cōpetit.¶ Primo
caſu aut competit mihi ſine facto meo aliquo,aut
ex aliquo facto meo.Primo caſu pone exēplū in
legato,quod quęriť ignoranti:vt l.cūm pater.§.li
bertis.ff.de leg.ij.Item in hæreditate quæ deferť
filio ſuo:tunc nō eſt dubiū,ꝙ iſti iuri poteſt renun
ciari ſimplici renunciatiōe:vt l.ſi.j.de repu.hęre.
l.ſeruum filij.§.j.ff.de leg.j.Secūdo caſu dic,ꝙ aut
eſt ius perſonale,& nō pōt ſimplici renunciatione
repudiari:quia nec alteri quęrereť:vt l.fideiuſſo-
res.& qđ ibi no.ff.eo.Si verò eſt ius reale,& tunc
aut poſſeſsionis.aut dominij.ſi poſſeſsionis.pdiť
ſola repudiatione eo ipſo ꝙ deponit animū:ſi do
minij,dic non perditur:vt l.ſi quis.§.differētia.ff.
de acq.poſ.¶ Secundo caſu principali,vbi cōpetit
ius ſpe tantū,aduerte:quia aut iſtud ius repudiať

a ¶ Vlteri⁹ ad iſtud. Adde glo.& do.in c.ex multiplici.de decimis.

POMATES.

b ¶ Abſente ꝑte. Et vltra iſtos duos caſus hic ꝙ valebit renunciatio ſimplex iuris de futuro.ſi eſt iuramēto firmata.& per Cu.& ibi Alex.in l.is qui hęres.ff.de acqui.hęred.& clarè hoc tenet Ange.in l.ſi qs poſthumos.ff.de libe.& poſthu.

POMATES.

c ¶ Et ſpe. Hoc intelligere,& ſpe:hoc eſt,iā deducta ad eſſe:aľs eīm implicareť ꝙ quædā nobis competunt,cūm ſpes ſit de futuro.& ita patet ex exemplis Bart.

POMATES.

d ¶ Ius reale. Bar.vř tenere cōtrariū in l.nō ſolū.§.ſi liberationis.ff.de libe.leg.dum ibi alle.l.poſtquā liti.j.eo.niſi dicas ꝙ ibi loquiť qñ res eſſet penes aduerſariū.hic verò ecōtra.vide etiā Alex.cōſil.xiij.ī ij.dubio,vol.j.& etiā vide ad hoc Ange.Aret.in §.idē iuris.col.xxv.Inſtit.de excep.

POMATES.

e ¶ Nō valet. & vtrū ius qđ cōpetit ſpe,& nō re,poſsit remitti pacto aut ſimplici renūciatione:& pacto pōt tolli:vt hic ꝑ Bart.dic ꝙ tolliť nō ipſo iure,ſed ope exceptionis.Ita Raph.cōſil.cxliiij.colū.v.circa fi.& hoc ēt vř hic ſentire Pau.de Ca.in iiij.colū.ver.reſtat.& Ang.are.in §.idē iuris.co.xxv.Inſt.de exce.vbi vide plenè ꝑ eū cum duab⁹ præcedē.& ex ibi no.ꝑ eū xxiiij.in fi.colliges q̄ ſit rō diuerſitatis,inter pactū & ſimplicē,ex repudiatiōe.Et de iſta materia vide etiā Abb.in c.ex multiplici.extra.de dec.d.de Ro.dec.ccxcj.in nouis.Bal.ī l.ſed & ſi qs.§.q̄ſitū.ff.ſi qs cau.hoc tñ limita vt ꝑ Alex.ī l.poſtquā liti.col.ij.j.eo.ꝑ no;per Bar.ibi:vbi vide quę addidi.& ꝙ valeat renunciatio facta in iudicio,vide ēt Ro.cōſi.xxij.& Imo.conſi.lxij.

POMATES.

f ¶ L.ſi. Aduerte ēt ꝙ d.l.ſi.vř obſtare Bart.dū alle.l.ſi rē meā.niſi dicas ꝙ dictū bar.debet intelligi in caſu poſsibili qñ poteſt fieri pactū ſuꝑ hęreditate viuētis:puta hominis incerti:iuxta l.iij.§.de illo.ff.ꝓ ſocio.vt videbiť in d.l.ſi.& dum Bar.hic etiā alle.d.l.ſi rem meā.Vide qđ per hoc ſcripſi ad Bart.in l.qđ ſeru⁹.ff.de condi.ob cau.& ad hęc vide Ro.conſi.xxij.col.j.& Imo.conſi.lij.& Car.cōſilio.cxxix.col.j.& Soci.conſil.ccxxx.

POMATES.

g ¶ Litis conte. Aduerte tñ ꝙ gl.non dicit hoc ꝙ ille tit.loquať tātū qñ eſt res dubia ꝓpter litē:nō aūt alio mō:quia hoc eſſet contra l.primam.ff.de trāſac.& ſi dicatur:quare ergo iſta lex nō fuit poſita in ti.j.ſicut.l.de alimentis.in ij.reſpon.reſpondeť ꝙ ſic placuit cōpilatoribus:& in hoc non erat ius:vt hic per eū.& vide hic Alex.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

per pactũ: & valet, vt hic. Aut repudiatur ſimplici renũciatione: & tũc dic ſecundùm Iac. de Aret. ꝙ aut renũciatio fit parte pſente, & valet, & operaẽ. imò dicĩ habere vim pacti. Ita intelligit Iac. l. tale pactũ. in prin. ff. eod. Aut fit parte abſente: & tunc aut in iudicio, & valet: vt d. l. j. de cura. bo. dã. & ibi no. ſimile no. in l. is qui hæres. de acqui. hęre. & l. in pluriũ. eo. ti. ſi verò fiat extra iudiciũ, tunc nõ valet: vt l. ſi ita ſcriptũ. §. ſi ſub cõditiõe. de leg. ij. ¶ Tertio caſu principali, vbi eſt ius quod nõ cõpetit mihi, neq; ſpe, neq; re, tunc talis renũciatio nõ nocet: vt l. j. §. qđ ait. el ij. ff. quorũ leg. ꝙ eſt verũ, niſi verba haberẽt ſe per modũ, ꝙ poſsint trahi ad futurũ ius: puta ſi cõtigerit mihi in futurũ habere aliquod ius in tali re: ex nũc remitto p pactum omne ius in futurũ cõpetens: talis remiſsio poſſet operari: ar. l. ſi rem meam. ff. de verb. oblig. ¶ Sed iuxta prædicta quæro, quę eſt ratio ꝙ põt renũciari iuri pręſenti, & nõ iuri futuro. Do. Iac. hic aſsignat hãc rationẽ, ꝙ ille, qui renũciat, videẽ velle à ſe abdicare aliquid: ſed abdicare non põt id quod nõ habet. Nam velle eius eſt, cuius eſt nolle: vt in reg. iur. Sed velle non dicĩ, quo ad abdicationem id, qđ habere non põt, cùm pẽdeat ſub cõditione de futuro: & ideo renũciatio iuris futuri nõ valet. ¶ Poteſt eſſe & alia ratio: quia renunciatio fit p verbũ præſentis tẽporis, quod tempus præſens non cõprehendit futurũ tempus: vt l. ſi à colono. ff. de ver. obli. Et ideo renunciatio iuris futuri non valet. & iſta eſt ratio. ¶ Item opp. & videtur ꝙ iſtud pactũ nõ valeat: quia pactũ de futura ſucceſsione nõ valet: vt l. fi. j. eo. Gl. ſoluit ꝙ hic non fit pactũ de ſucceſsione viuẽtis: puta ꝙ frater non ſuccedat fratri: ſed pactũ fit ꝙ ex cauſa fideicõmiſſi non petatur legitima portio. ¶ Opp. diſpoſitio teſtatoris eſt lex, in §. diſponat. in authen. de nup. col. iiij. Sed pactũ cõtra legẽ nõ valet: vt l. pacta. j. eo. Sol. gl. per interpretationẽ: quia illud pactum dicitur cõtra legẽ, quod eſt prohibitũ fieri. Innuit ergo gl. quã no. ꝙ cõtra diſpoſitionẽ teſtatoris nõ poſsit fieri aliquid per modũ pacti, quod eſt falſum, vbi ille, cui eſt prohibitũ, poteſt facere pactũ, vel conſentire contra voluntatẽ teſtatoris: vt l. cũ pater. §. libertis. ff. de leg. ij. l. nihil proponi. §. j. de leg. j. l. quoties. j. de fideicommiſ. Item opp. & videtur, cum ceſſat cauſa, ꝓpter quã fuit factũ illud pactũ, videẽ ceſſare ipſum pactũ: vt l. generaliter. ſ. de epiſ. & cle. Sol. ꝙ habere liberos non fuit cauſa finalis, ſed impulſiua: ſed remiſsio iuris fuit cauſa finalis, vt daret ſextantẽ. ¶ Item oppo. & videẽ ꝙ hæc lex nõ ſit bene ſituata ſub hoc tit. Sol. vt in gl. ¶ Quęrit gl. de duob⁹. Primò quęrit glo. ſi iſte ſextans nõ fuerit traditus: nunqđ poſsit agi vt tradaẽ? Gl. dicit ꝙ ſic. cõſyderãda tñ ſunt verba. Nam ſi verba fuerint dicta p hũc modũ: do vel ꝓmitto dare ſextantẽ, vt nõ petas fideicõ. tũc videẽ ꝙ non poſsit peti, ſi nõ eſt traditus. Ratio eſt: qa ille, q ſextantẽ petit, nõ põt implere contractũ ex pte ſua. ¶ Quęrit gl. nũqđ hoc caſu poſsit interponi cautio Mutiana. Gl. vr̃ dicere ꝙ nõ: qa cautio Mutiana nõ põt habere locũ, niſi in vltima volũtate. Ita no. gl. in l. Mutianæ. de cõd. & demõ. Cõtrariũ vr̃ in l. ſiue apud acta. j. tit. proxi. Verũ eſt ꝙ Gul. in l. iij. ff. de condi. ob cau. tenuit cõtra hanc glo. Bar.

SVMMARIVM.

1 ☞ Pactum verum requirit præſentiã partis: ſed pactum tacitum inductum à lege, non.

LEX II.

POſt venditionem.

Conuentiõe facta cũ ꝓcuratore in rẽ ſuã, ex pte rei liberaẽ reus exceptione pacti taciti. h. d. nota. lex. ¶ Opp. & vr̃, ꝙ re⁹ ſit liberat⁹ ipo iure: vt l. ſolutionẽ. ff. de ſol. Sol. ibi emptor ſuſcipit iudiciũ animo nouandi: hic nõ. ¶ Quęro, cũ quo vr̃ factũ iſtud tacitũ pactũ? Gl. dicit inter creditores, & reũ principalẽ. Et vide gl. cõtra. qa pactũ requirit pſentiã pſonæ, & cõſenſum: vt l. j. ff. e. ſed hic hæres nõ erat præſens, qñ emptor cõueniebaẽ: ergo nõ eſt factũ pactũ ſibi. Et ideo poſſumus dicere ꝙ gl. nõ dicit bñ. Sed pactũ videbaẽ factũ cũ iſtis emptorib⁹, ꝙ pactũ ꝓdeſt hęredi: qa illi emptores erãt eius ꝓcuratores, licet in rẽ ſuã: vt l. reſcriptũ. §. ſi. cũ l. ſeq. ff. eo. vel dic verius ſuſtinẽdo gl.
1 † ꝙ pactũ verũ & expreſſum reqrat pręſentiã perſonę. Ita loquiẽ. l. j. ff. e. Sed pactũ tacitũ, ꝙ induci
a tur à lege,[a] ex aliquo facto, nõ requirit pſonę pręſentiam, vt hic. quod perpetuo tene mẽti,[b] &c.

POſt venditionem.

Agendo creditores cõtra emptorẽ hęreditatis, quęriẽ exceptio taciti poſt vẽditori. h. d. ¶ Opponiẽ: dicitur hic, ꝙ venditor videtur ſe poſſe defendere per exceptionẽ. cõtra: qa ipſo iure eſt liberatus: vt l. ſolutionem. ff. de ſolu. Solue vt in gl. ¶ Dicitur in tex. exceptionẽ taciti pacti. quęro inter quos videatur eſſe factum iſtud pactum Gl. prima dicit, ꝙ eſt factũ inter venditorem, & creditorem. iſtud non eſt verum. Ratio: qa cùm pactũ habeat conſenſum, requirit præſentiã partis: vt l. j. ff. eo. Sed venditor nunquam fuit pręſens, vt ex tex. colligiẽ: ergo malè dicit. Tñ ſuſtine gl. ſecundũ do. Iac. quòd eſt verũ, ꝙ pactũ expreſſum requirit præſentiam partis, vt in cõtrario: nõ tacitũ, vt hic. ¶ Opp. ꝙ exceptio iſta nõ poſsit cõpetere hęredib⁹, ſeu venditori, cũ non fuerit præ-
c ſens. Soluunt Moderni[c] ꝙ ex actu, qui fit tacitè iudici per ipſam legem ſemper exceptio pacti operatur ſine pręſentia: ita hic ex actu ſpontaneę ſuſceptiõis lex vnum tacitum pactũ inducit: & ideo prodeſt etiam abſenti: vt in ſimili ꝓbatur in l. itẽ quæritur. §. qui impleto. ff. loca. vbi lex quod fortius eſt ex actu inducit pactum obligatorium, & per abſentiam. Et per hoc ſoluuntur omnes leges ſcilicet l. conſenſu. ff. de act. & oblig. cum glo. ſua. & l. Labeo. ff. de pac. quæ requirunt pręſentiam, vel nuncium. vel epiſtolam inter abſentes, in omni actu inter viuos. ¶ Quærit glo. fin. quam ſigna, quid ſi vnus creditor egit contra venditorem hæreditatis, alijs nunquid præiudicat. Gloſſa dicit ꝙ non. Bart.

LEX III.

SEruus.

Summarium patet ex l. ipſa. ¶ Opp. de l. fi. j. de acqui. poſ. Sol. Gl. diſtinguit, & bene. Et breuiter capias ſic: aut loquimur in acquirendis, aut iam quæſitis. Si in iam quæſitis: tunc aut delinquendo. aut contrahendo. Si in con
d trahendo: aut in ipſo cõtractu, aut ex poſt facto.[d] Modò habes glo. tuam, quam vide.

SEruus.

Seruus paciſcendo põt dñi cõditionẽ meliorẽ, non deteriorem facere. h. d. ¶ Opp. de l. fi. j. de acqui. poſ. & l. iij. j. de hæredi. inſtituen. Solue, ꝙ cõtraria loquunẽ in quęrẽdis: hic verò loquiẽ in iam quæſitis. Diſtinguit tñ glo. notabiliter ꝙ aut nos loqmur in delictis, aut in cõtractibus. Si in cõtractibus: aut in re peculiari, aut dominica. Et ſi in peculiari, not. regulam, & ſeptẽ caſus exceptos in glo. quam no. Bar.

SVMMARIVM.

1 ☞ Pactum ſeu renunciatio facta ſuper re aliqua, porrigitur etiam ad præambulum ipſius rei.
2 Renunciatio facta inſtantię, vt valeat, intelligitur ꝙ ſit renunciatum cauſæ. & nu. 4.
3 Per lapſum temporis, quando videatur renunciatum inſtantiæ, & cauſæ.
4 Renunciatio inſtantiæ per quæ verba fiat.
5 Renũciatio inſtantiæ, an poſsit fieri etiam ante litem conteſtatam.
6 Renunciatio inſtantiæ, quando poſsit fieri parte abſente. & nu. 12.
7 Effectus renunciationis, quando renunciatur iuri & cauſæ.
8 Exceptio quę oritur ex renunciatione facta liti, impedit litis ingreſſum.
9 Si inſtrumenta ſunt relicta in manu iudicis, an dicatur renunciatum liti.
10 Procurator quando poſsit renunciare liti, & exceptionibus.

Quando

POMATES.

a ¶ Inducitur à lege. Vide Bal. in rubri. C. q admit. in vlti. colum. in viij. q. & Barb. cõſil. xx. col. xx. in fi. ij. volu. & quæ ſit vtilitas in terminis l. noſtræ, an pactũ dicaẽ expreſſum vel tacitũ? dic ꝙ in terminis l. noſtrę nõ eſt ſublata naturalis obligatio quia hęres tenebatur, ſed tantũ ciuilis eliſa: ſi verò pactũ fuiſſet expreſſum, fuiſſet ſublata naturalis. Ita videẽ velle Bar. in l. reſcriptum. §. fi. ff. eo. & in l. pacta q contra. in ver. venio ad ſecũdũ. j. eo. dũ alleg. d. §. fi. in d. l. reſcriptum. ff. eo, poſſet dici ꝙ tale pactum iudicaẽ eo ꝙ præſumiẽ, ꝙ vẽditor hęreditatis ſit cõtẽtus ꝙ emptor ſatiſfaciat creditoribus, cùm ſit vtile: & certè intellectus Bar. nõ eſt verus: quia illo attento deberet dari exceptio doli hæredi: ꝓut loquitur tex. in d. §. fi. nõ autẽ pacti taciti: vt hic dicit tex. & vide Pau. de Caſt. ad iſtũ tex. in l. ſi cùm ẽptor. ff. eo. in ij. co.

b ¶ Tenementi. Adde Fede. cõſil. cclxvij. & cõſuluit Roma. conſilio ccxcv. cõtra cõmunẽ opi. Cy. ꝙ donatio facta abſenti valeat abſq; nũcio, vel epiſtola, dũmodo aliqualiter certificeẽ.

c ☞ In ver. oppo. ꝙ exceptio. Ibi: qđ ex actu. Aliqui codices ita habent: ꝙ ex actu, q inducit per ipſam l. &c. vel poſſes legere: ꝙ ex actu qui fit in iudicio, &c. Alexan. Loſæus.

POMATES.

d ¶ Ex poſt facto. In quãtũ autẽ dicunt doc. oẽs poſt gloſſ. ꝙ ſeru⁹ in ipſo contractu põt dño pręiudicare: dic ꝙ idẽ eſt ſi incontinenti poſt paciſcaẽ: vt in l. j. §. fi. ff. de ſtipu. ſer. quã l. ad hoc adducit Imo. in l. iudex poſtquã. in ix. col. ver. extra gloſ. ff. de re iudi. facit l. lecta. ver. dicebam. j. ſi cer. peta.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

11 Quando renũciatur liti tacitè, vel expreſsè: an neceſſariò requirat̃ cauſa.

Poſtquàm. Breuiter hoc dicit. Qui renũciat liti motæ, videtur renũciare liti & cauſæ. h.d. ¶ Oppo. extra glo. pactum nõ porrigitur ad aliam rem, quàm de qua eſt actũ: vt l. ſi vnꝰ. §. pacta. ver. & in ſumma. ff. eo. ſed hic fuit renunciatũ liti tantũ, hoc eſt inſtantię: ergo nõ debet porrigi ad ca
1 ſum: vt ipſius actionis ius videatur eſſe remiſſum. Sol. † Domini. pactum ſeu renunciatio non porrigitur ad aliam rem. cõcedo. niſi illa res ſit præambulum ipſius renunciationis de neceſsitate: vt l. illud. de acqui hęred. Et eſt ita in propoſitio. nã de iure iſto nõ poteſt renunciari inſtantię, poſt quã lis eſt mota: vt l. edita. ſ. ti. ij. Sed ſi volo renunciare ipſi cauſę, poſſum.
2 Vnde † ad hoc vt valeat renunciatio facta inſtãtiæ, intelligit̃ ꝙ præcedat
a renunciatio [a] cauſæ, ſine qua inſtantiæ renũciari nõ poteſt. ita loquitur hic & hoc perpetuò tene menti. ¶ Oppo. & ſum in gl. in fi. j. de iudi. l. prope-
b randũ. § ſi. [b] Sol. † quædã eſt renũciatio tacitæ inſtantiæ, quæ fit per cur-
3 ſum tẽporis: & per illã non videtur renunciari cauſæ, ſeu iuri: vt ibi. Ratio eſt: qa à iure ſtatuit̃ tẽpus inſtãtiæ ſolùm, & nõ cauſæ: ſed ſi à iure, vel à iudice ſtatueret̃ tẽpus inſtãtię, & cauſæ: tũc per curſum tẽporis renunciaret̃ vtriq;: vt j. de appel. aut̃. ei qui appellat. & j. qui accuſ. non poſ. l. ſi
c ca. ff. de accu. l. Titia. [c] Modò quæro, & ſequor gloſ. per quę verba fuit facta iſta renũciatio. Tex. videt̃ ꝙ per hæc verba, renũcio liti. hoc videtur etiã velle. gl. j. Secunda glo. videtur ponere alia verba, quod dixit ſe nun-
4 quã venturũ ad cauſam. Et vide iſtas glo. Sed † quocunq; modo fiat, non curo: quia cùm nõ poſsit renũciare inſtãtiæ, niſi renũciet iuri: intelligitur procedere renũciationem iuris: vt d. l. illud. Et idem dico ſi dixit, renũcio inſtãtię: nã p hoc videret̃ renunciare iuri in dubio: vt dixi, Sed ſi diceret, renuncio inſtantiæ reſeruato mihi iure cauſæ: tunc iſta renunciatio nõ valeret: quia renunciatio inſtãtiæ, & nõ cauſę, nõ valet: vt arg. l. ſi quis vi. §.
5 differentia. de acqui. poſ. ¶ Quæro, quo † tẽpore debet fieri iſta renunciatio? Dicit gl. poſt litẽ conteſtatã. & hoc probat iſte tex. dũ dicit poſtquã liti de prædio motę &c. ergo à cõtrario ante lit. cõte. nõ valeret renũciatio, niſi per pactum: vt vidiſtis ſ. eo. l. j. & vide glo. Pet. de Bel. pertica videtur dicere, ꝙ etiã ante litis conteſtationẽ valeat hæc renũciatio, ſi fiat in iudicio: vt dixi ſ. eo. l. j. ſi extra iudiciũ, tunc verũ diceret. glo. ¶ Aduerte: di-
d co [d] ꝙ ſecundũ tẽpora iſta glo. dicit veritatẽ: qa ante lit. cõte. poteſt quis renunciare liti, ſeu inſtantiæ tantũ, ita ꝙ nõ cauſę. nec enim cogebat̃ qs procedere: ſed circunducebatur edictũ: vt l. & poſt edictum. ff. de iudi. Et habetis j. de iudi. l. properandũ. §. j. Vnde tunc cũ renunciatio cauſæ non eſſet neceſſarium pręambulũ ad renũciationẽ litis, ſeu inſtãtię: hodie verò poſt actionẽ poſitã, & parte citata nõ põt actor deſiſtere: vt in aut̃. qui ſemel. j. qũo & quãdo iudex. Et ideo tũc eſſet eadẽ ratio, quę eſt in hac l. poſt lit. cõte. Sed ſi aduerſarius non eſſet citatus, procederet dictum gloſ. Nec obſtat qđ dicit Pet. ꝙ renunciatio in iudicio habet vim pacti: qa concedo iſtud in eo, in quo qs vult renunciare: ſed hic nõ vult renũciare cauſę vt eſt cauſa: quare ad illã cauſam non extendat̃ talis renũciatio: cũ poſsit
e renunciare inſtãtię, retento ſibi illo iure cauſæ. ¶ Quęro, vtrũ iſta [e] renũciatio requirat partis pręſentiã. Gl. dicit ꝙ non curo: quia põt fieri parte
6 præſente, & abſente. & vide gl. Iſtud † quod gloſ. dicit, ꝙ valeat abſente aduerſario: intelligo ꝙ eſt verũ, ſi ibi iudex eſt pręſens, tanquã publica pſona recipiẽs pro aduerſario; aliàs abſenti non prodeſt: vt l. certũ. §. ſi qs abſente. ff. de cõfeſ. & l. ſi. de interro. act. Non obſtat gl. quę eſt in l. nõ ſolum. §. ſi liberationis verba. ff. de lib. leg. vt ibi dixi. ¶ Quęro vltimò, qd
7 iſta renũciatio tribuat aduerſario, † eo caſu, quo videt̃ renunciari iuri, & cauſę. Rñ. breuiter: qñdoq; actor renũciat cauſę: p hoc q̃rit̃ reo exceptio pacti, vel doli. Ita loquit̃ hic. Ita intelligit gl. in d. l. nõ ſolũ. §. ſi liberationis verba. Quãdoq; renunciat reus: & tũc ſi quidẽ actor habebat actionẽ quę elidebat̃ exceptione: per iſta verba paratur actori replicatio eadẽ ratione qua actore renunciãte paratur reo exceptio. Sed ſi ipſe actor nullã habebat actionẽ: ex iſta renunciatiõe, vel pacto, ipſam non põt conſequi: vt l. iuris gentiũ. §. quinimo. & l. ſi vnus. §. pactus. ff. eo. ti. ¶ Vltimò no.
8 vnũ, quod exceptio q̃ † oritur ex hoc pacto, vel renũciatiõe facta liti, impedit litis ingreſſum. Et ſic põt opponi ante lit. conteſt. & impedit eam. hoc apparet ex iſto tex. in duobus. Primò in eo quod dicit, cauſam finitã &c. Nam exceptio rei finitę, ſine dubio impedit litis conteſt. vt extra, de lit. conteſt. c. j. lib. vj. & l. eleganter. §. ſi quis poſt. ff. de condi. indeb. Item ex eo quod dicit, inſtaurari poſſe. nulla ratio permittit. q̃ verba reſpiciũt ipſum proceſſum ad impediendum eum. quaſi dicat, lis de nouo non poterat inchoari: ergo impedit litis conteſtationem.

Poſtquàm liti. Lis finita per pactũ nõ põt reſuſcitari, vel reſtaurari. h. d. ¶ Quæro, quid ſi pars renũciat liti, nũquid videtur renunciare inſtantiæ. Quãdoq; pars renũciat inſtantię tm̃: & iſte caſus nõ eſt dubius, nunquid inſtantia poſsit prorogari de cõſenſu partiũ. Glo. eſt in l. properandum. poſt princip. de iud. Qñq; pars renunciat omni iuri & liti & inſtantiæ: & adhuc iſte caſus nõ eſt dubiꝰ. Qñq; pars renũciat ſimpliciter liti: & tũc eſt not. gl. huiꝰ l. quę dicit, quid in dubio. ¶ Sed q̃ro, ad quid renũciatio hæc profit. Dic ſecundũ Iac. ꝙ ſi renunciat actor, doli exceptio q̃rit̃ reo, etiã ſi eſſet abſens, ſecundùm quod ſentit gl. hic: & idẽ in l. nõ ſolũ. §. ſi liberationis. ff. de lib. leg. Si verò renunciat reus: tũc põt prodeſſe actori in hoc quia ſi reus habebat aliquã exceptionẽ, quę poterat opponi cõtra actorẽ, p talẽ renũciationẽ actor poterit replicare. ¶ Sed quęro, per quę verba fiet hęc renunciatio. glo. ſecũda huiꝰ legis dicit, ꝙ fit renũciatio per hęc verba, Promitto amplius nõ venire ad cãm. Iſtud eſt no. dictũ, quare renunciando cauſæ videat̃ renunciare toti iuri: & ita habet locũ hæc lex qđ eſt notabile. ¶ Quęro: qd ſi dicat ſimpliciter nõ acturũ: an ex hoc inducat̃ renunciatio: an cenſeatur malã cauſam fouere ex hoc dicto? Et dico ꝙ ſic: vt l. maritꝰ. §. ſi negauerint. j. de adul. cum ſua gl. & nitit̃ pbare per l. ſi aduerſarius. de fide inſtru. ¶ Quid
9 ſi relinquo inſtrumenta in manu iudicis: † an videar renunciare liti? Videt̃ poſſe potius dici quod dã pactũ de nõ petendo: arg. huius legis: cũ iudex videat̃ obtinere locũ partis: vt l. ſi ob cauſam. j. de euic. Pro hoc expreſsè in c. cũ pridẽ. extra, de pac. ¶ Sed nunquid ſicut ego renunciare poſſum, ita ẽt
10 procurator † meus? Gl. in c. cùm pridẽ. pręalle. expreſſe tenet ſine ſpeciali mandato renunciantem dño non nocere. Sed nunquid probationibus, & exceptionibꝰ dilatorijs, & peremptorijs procurator ſimpliciter conſtitutus ad litem poſsit renũciare, quãuis nõ habeat ſpeciale mandatũ ad renunciandũ? Inn. tenet ꝙ poſsit: & imputet ſibi, q talẽ elegit. Hoc ipſe notat in c. cũ olim. in vlti. gloſ. extra, de offic. delega. Puto tñ quod liti ſine ſpeciali mandato renunciare nõ poſsit: quãuis dñs inſtantiæ factus ſit per conteſtationẽ litis: vt l. procurator. & l. nulla. j. de procur. ¶ Sed quęro nũquid in
11 renunciatiõe tacita, † vel expreſſa ſit neceſſaria aliqua cauſę expreſsio. Pro hoc arguẽdo dici poteſt certum eſt, ꝙ renũciatio inducit pactũ, vt hac lege ſed in pacto liberatorio, aliàs exceptione tenente non eſt neceſſaria cauſa: vt l. creditori. j. eo. & l. tale pactum. in prin. ff. eo. ergo nec in renunciatione tacita. vel expreſſa. Probatur hoc expreſsè, ꝙ non ſit neceſſarium cauſam inquirere. in gl. j. in c. ſuper hoc. extra, de renuncia. ibi dum dicit: aliàs neceſſe nõ habere: &c. Et ſi militat hoc cùm de beneficio agitur, & circa ſpiritualia, quę maioris ſunt põderis: multò fortius in his, in quibus de tãto pręiudi
12 cio non agitur. ¶ Item quærit glo. qñ † noceat iſta renunciatio. ſufficit, dicit gl. quod lite tãtùm mota: & ſic lite non cõteſtata, dicit verũ ſecundũ iſta iura, ſcđm quæ actore abſente non cõtrahebatur eremodicium: vt l. & poſt edictum. §. j. ff. de iudi. ſed ſcđm iura hodierna, quia etiã ante litẽ cõteſtatam actore abſente procedit̃. gl. non procedit, nec dicit bene: quia etiã ſi fieret ante litem conteſtatã renunciatio, noceret: cùm ante litem conteſtatam habeat neceſſe procedere, & non poteſt deſiſtere: vt in aut̃. qui ſemel. j. quomodo & quando iudex. Nota renunciationẽ factam in iudicio valere, etiã in abſentia. quod eſt mirum: quia nullus actus inter viuos poteſt fieri in abſentia, niſi mediãte nuncio, vel epiſtola: vt l. cõſenſu. de actio. & obl. Facit quod no. in l. illud. de ſacroſan. eccl. Sed ratio huius legis eſt quę in fine ponitur. De iſtis gloſ. feci mentionem in l. j. de confeſ. Et aduerte quòd iſta glo. non dicit verum, in eo quod dicit, abſente aduerſario: per l. fina. de interrog. actio. niſi intelligeres quòd hæc renunciatio fuiſſet facta in iudicio, præſente iudice, tanquã publica perſona p abſente: quo caſu renunciatio haberet locum: argumẽ. corum quæ notan. in §. ſi quis alij. Inſtit. de inuti. ſtipu. ¶ Item no. tex. huius legis qui dicit cauſam finitã: quia ex iſto poteſt probari ꝙ exceptio, non potes agere, quia renunciaſti liti, impedit litis conteſtationem: vt l. eleganter. §. ſi quis poſt. ff. de cõdi. indebi. & ibi no. glo. Bar.

SVMMARIVM.

1 ☞ Cauſa in pactis liberatorijs non conſyderatur: ſed in pactis obligatorijs.

a POMATES. ¶ Renunciatio cauſę. Vide Alex. cõſi. xxij. colũ. ij vol. j. vbi vltra hic tradita p eũ dicit cõiter reprobari iſtud dictũ Bar. Ex dicto tñ Bar. hic habes colligere limitationẽ ad regulã l. cum de indebito. ff. de proba. l. elegãter. §. q reprobos. ff. de pig. act. l. cũ aurũ. ff. de ſolu. tñ reſtrictio nõ fit: imò potiꝰ extẽſio, qñ p talẽ reſtrictionẽ actꝰ redderet̃ inutilis. Ita vult Bart. hic dũ alle. l. illud. de acqui. hęre. facit qđ ĩ ſimili dicit gl. in l. nulla. ſ. de epi. & cler. ꝙ lex noua extendit̃ ad correctionem legis antiquę, qñ aľs redderetur inutilis. vbi vide quæ poſui.

b POMATES. ¶ §. fi. Sunt qui dicũt ꝙ §. fi. ĩ d l. properãdũ. non pbet, dicentes ꝙ ibi vr̃ caſus ſpecialis in tutore, vel curatore negligente. Sed certè hoc non eſt verum: imò remouet ſpecialitatem, dum vult ꝙ minori currat tempus inſtantię: vt & in alijs; licet non tollat̃ ius.

c ¶ L. Titia. Adde Ro. idem tenentẽ eius cõſi. cccccxxxj. & inquãtũ Alex. alleg. Rotam deci. ſuis ꝙ renuncians liti, & cauſę, nõ cenſetur renũciare bñficio vide latè deci. cccvj. in nouiſ. de renũ. & ibi an requirat pſentia, & renũciãs liti, cãę & bñficio, niſi poſſeſsionẽ dimittat, tenet̃ ad fructus perceptos: vt ijdẽ do. decidũt deci. clviij.

d ¶ Aduerte: dico. Vtrũ videat̃ renũciare liti, & cauſæ. vr̃ ꝙ nõ, p c. dudũ. de elec. ĩ ver. liti. & cãę. dic ꝙ emanauit gratia tollendi dubitationes. vide tex. ĩ c. cũ pridẽ. de pac. in ver. liti cedere: & ab infeſtatione monachorũ ceſſaret, rõne: vt ſ. vide do. Car. q allegauit hic Bart. dicere ꝙ ſi parti remiſit inſtrumenta vr̃ renũciare liti. Sed Bart. hic hoc non dicit. Andr. Barba.

e POMATES. ¶ Quæro vtrum iſta. Inno. in c. cum pridem. de renũ. tenet ꝙ non requiritur præſentia partis odio litis: ſecus in renũciatione literarum. vide ibi ſcribentes.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

CReditori. Breuiter dicit: Obligatio poteſt tolli partim ſolutione, partim pacti exce- a
ptione. hoc dicit. Glo. hic dicit vnū, ibi b
not. cauſam in pactis, &c. Certè notabile iſtud nō 1
bene colligitur hic: quia tex. ibi loquitur de cauſa, id eſt de lite, ſeu quæſtione. vnde fecit mihi pactum quia defenderem cauſam ſeu litem eius. Itē iſtud notabile non eſt bonum in ſe. nam in pactis
1 †liberatorijs non conſyderatur cauſa: vt lege, tale pactum. in prin. ff. eo. Sed in pactis obligatorijs, ꝓcederet dictū gl. vt l. cū de inde. §. fi. ff. de ꝓba. & de doli excep. l. ij. §. circa. & l. nuda. ff. de don. &c.

SVMMARIVM.

1 ☞Pactū ꝙ ſit cōtra legē, vel ꝑter legē, qn̄ valeat.
2 Actio bonę fidei, quando datur ad id quod deuenit in pacto an tunc ſit ſtricti iuris.

PActa quæ contra. Opp. de l. ſtipulatio iſta. §. alteri. de ver. obli. Sol. Ibi eſt pactum pręter legem: ideo nō valet principale, licet valeat acceſſorium: hic verò loquitur in pacto contra legē ideo gl. tua diſtinguit: qa quędam ſunt pacta ſecundùm legē quędam ſunt cōtra: quędā præter legē.
1 †Primum mēbrū eſt, ꝙ pacta ſcd̃m legē valeāt: & valet principale, & valet acceſſorium. & hoc nullum habet dubium. dum tamen dicit gl. altero ſit contentus quaſi dicat non poteſt haberi illud quod venit in principali conuentione, & pacto. De hoc tangam j. eo. l. pacti. Secundum membrū eſt quando pacta ſunt cōtra legē tunc neutrum valet. Dicit glo. hoc videtur contra l. paciſci. ff. eod. vbi valet pactum contra legem. Solu. Illud pactum dicitur cōtra legem, quod eſt reprobatum à lege. Ita loquitur hic in lege contraria pactū non erat à lege reprobatū: ſed illud, quod deueniebat in pacto, erat contra tenorem legis. Item oppo. contra hoc de pactis initis dolo, & metu: vt dixi in lege non dubium. ſ. de legi. & l. omnes obligationes. de actio. & obligatio. & ibi dixi. Tertium membrum eſt clarum. Dicitur hic, nullam vim, ex eo quòd vtitur ſigno vniuerſali, innuit quòd pactum habebat multas vires. Quęro ergo de viribus pactorum. Gloſ. quæ eſt hic, variat hanc materiam. Illud, quod gloſſ. dicit, quod actio, quæ prius erat bonę fidei, quando datur ad illud, quod deuenit
2 in pacto, †eſt ſtricti iuris dicitur etiam per gl. in l. iuriſgentiū. §. quinimo. ff. eo. ſed non eſt verū: qa eſt cōtra legē & cōtra caſum l. ij. j. de pac. inter ēpt. & ven. cōiuncta. l. videam⁹. §. ſi actionē. ff. de vſu.

PActa quæ contra. Pacta contra legem non valent, hoc dicit. ¶ Opp. de §. alteri. Inſti. de inuti. ſtip. Glo. ſol. & ſigna eam. Sed contra dictum gl. opp. de l. paſci. ff. eod. Sol. quod illud pactū ibi valet qa non eſt reprobatū à iure: qa licet illud qđ deuenit in illo pacto, ſit contra beneficium illius edicti: tamen fieri non eſt prohibitū. ¶ Itē quia tex. loquitur ſimpliciter: cùm de indefinita idē iudicam⁹, ꝙ de vniuerſali, quęro, quę ſint vires pacti. Gl. enumerat quatuor, de quibus videbitis infrà. Aduerte tamen: quia gl. videtur tangere de virtute informandi. Et dicit gl. quod Vetus actio informatur, licet originaliter actio fuerit bonę fidei: & ob id quod deuenit in pactū, efficitur ſtricti iuris Simile no. gl. in l. iuriſgentium. §. quinimo, ff. eo. Iſta gl. reprobatur p doc. Dixi in l. ij. j. de pac. inter empt. & vend. & per illā reprobatur iſta gl. Bar.

SVMMARIVM.

1 ☞Si creditor ſuccedit debitori, extinguiť actio. & quid econtra. & nume. 3.
2 Vbicunq; hęres transfert hęreditatē ad aliū, ſine ſuo dolo: licet extinguatur actio, durat tn̄ effect⁹.
4 Actio quę tollitur ſucceſsione alterius, vel creditoris, vel debitoris, an tollatur quaſi ſit ſolutū, vel iure con fuſionis. remiſsiuè.
5 Pactum adiectum p creditorē, qui ſuccedit debitori i traditiōe rei ſctā poſſeſſori, quā actionē pariat,
6 Hæreditas quando remanet penes aliquem, remanet cum omnibus oneribus ſuis.

DEbitori. [a]Si creditor ſuccedat debitori, actio extinguitur: [b] & promiſſa, cùm aliquid traditur, ſeruāda ſunt. h. d. ¶ Nota tu iuuenis ꝙ ſi creditor
1 † ſuccedit debitori, extinguitur actio. ¶ Opp. j. de iure delib. l. fi. §. ſi verò & ipſe. Solu. dicit gl. ibi durat actio propter inuentarium qđ fecit. Aduerte: fateor ꝙ hic & ibi eſt actio extincta ipſo iure. durat tamē eius effectus in hoc, ꝙ in computatione ponit ſuum debitum propter inuentarium. Si
2 mile vbicunq; hæres †transfert hęreditatem ad alium abſq; ſuo dolo, durat effectus actionis vt debeat ſibi deducere debitum, vt l. hæredem. ff. de his quib. vt indig. & l. propter veneni. §. neptis. ad Syllania. & l. debitor.
3 in princip. ad Treb. ¶ Opp. & videtur† quòd ſucceſsione non extinguatur actio: vt l. generaliter. ff. de fideiuſ. Glo. quæ eſt hic, huius timore diſtinguit, & bene. Aut ſuccedit creditor debitori, aut econtra. Et vide tuā gl. quam ſigna: & dicit ſatis bene. Vnum enim eſſet examinandū hic: vtrū
4 actio tollatur† quaſi ſit ſolutum: an tollatur iure cōfuſionis. & iſta materia eſt difficilis: quā dixi plenè in l. Vrani⁹. ff. de fideiuſ. Gl. tāgit in l. ſi ſocer. in prin. ſolu. ma. facit l. ſi ei q. de euic. ¶ Opp. alteri ſtipulatori nemo pōt, vt l. ſtipulatio iſta. §. alteri. ff. de ver. obli. ſed hic ſtipulať alteri, ſ. creditorib⁹ alijs: ergo nō valet pactū. Sol. gl. hoc ideo eſt, quia paciſcētis intereſt: vt dicta l. ſtipulatio iſta. § ſi quis inſulam. eo. ti. vide tuas gl. ¶ Quęro, & reuoco in dubium: circa fi. l. hic in fi. dicitur quòd agitur actione ex ſtipulatu, ſi interceſsit. Quęro, quid ſi nō interceſsit ſtipulatio. Aduerte:
5 quia gloſſa tua loquitur optimè: & dicit gl. ſi† quidē tale pactum fuit interpoſitū iuxta traditionem rerum, fuit veſtitum illa traditiōe. Et ideo ex eo oritur actio præſcriptis verbis: vt l. rebus. infrà de rerum permu. & infrà eo. l. legem. Et in hoc gl. dicit optimè: quam vide. Si verò pactū non fuit appoſitum iuxta traditionem, quia res fuerūt dimiſſæ apud poſſeſſorem: tunc iſtud pactum remanet nudum, nec habet aliquod veſtimentū: ideo nullam producit actionem: ſed aget actione deſcendente ex ſentētia quæ inerat. Et ſi opponitur ſibi de pacto, replicabit de dolo, quia pactum non ſeruauit: vt infrà eod. l. cùm proponas. & vide gl. ¶ Sed quęro. quid ſi fuerint res dimiſſę apud poſſeſſorem abſq; aliquo pacto, qualiter ſubueniatur iſti creditori. Gl. dicit ꝙ pro ſe aget actione prima: pro alijs creditoribus aget actione ſibi ceſſa: vt ff. de hęre. vend. l. ij. §. penulti. Vide glo. ¶ Ad primum quod dicit, aget actione prima: hoc videtur contra iſtum text. qui dicit, quòd actio eſt extincta ſucceſsione. Dicunt quidam, quòd actio non eſt ipſo iure ſublata per ſucceſsionem, ſed ope exceptiōis: vnde actio prima intentabiť. §. excipietur, replicabitur. Iſtud eſt cōtra l. in omnibus. ff. de ſolu. vbi diciť, ꝙ ſucceſsione tolliť actio ipſo iure. Suſtinendo gl. dicā ꝙ agitur actione ſibi cōpetenti ex ſententia. Ita debes intelligere hic nō actione prima, quia erat ſublata. ¶ Ad ſecūdū, ꝙ ꝓ alijs aget actiōe ſibi ceſſa: non videť bene dictū. nam cum ipſe ſit debitor, non videtur ꝙ poſsit cedi contra ſeipſum: quia extingueretť confuſione. Sol. Propter bona quæ dimiſerant alij, videť ipſe non eſſe debitor in effectu: & ideo pōt actio ſibi cedi. Ita debes intelligere hanc legē. ¶ Sed iuxta prędicta quæro, vnde eſt ꝙ qn̄ hęreditas dimittitur apud aliquē abſq; aliquo pacto tenetur ſatiſfacere ſibi & alijs creditorib⁹? Rn̄d. hoc importat nomen hęre-
6 ditas, quòd† apud ſe remanet cum omnibus oneribus ſuis: & debet ſoluere æs alienū: vt l. ſi quis ſeruū. §. fina. cum l. ſeq. ff. de leg. ij. & l. fi. de vſufr. leg. Quæro, quid ſi alij creditores non ceſſerūt huic actioni. quo iure agēt iſti contra eum, apud quem dimiſerunt bona. Glo. dicit, & bene, ꝙ debēt agere actione prima ſibi competenti ex ſententia. & vide glo. &c.

DEbitori. Per aditionē hæreditatis, debitoris, confunditur actio. Itē pactū iuxta traditionē appoſitum eſt obſeruandū. h. d. ¶ Opp. de l. ſi reus. ff. de duob⁹ reis. l. hæres à debitore. §. j. ff. de fideiuſ. Horum timore gl. diſtinguit hic: & ſigna eam. ¶ Item opp. dicitur hic, ꝙ pōt agi ex ſtipulatu, vt ſatiſfiat cæteris debitorib⁹. contra. de l. ſtipulatio iſta. §. alteri. ff. de verb. obli. Huius timore eſt facta glo. quæ incipit, quia intererat vt ſolueretur alijs creditoribus. Modò quærit gl. quid ſi non interceſsit ſtipulatio. Gl. dicit ꝙ ſi interceſsiſſet pactū iuxta traditionem rerum hæreditariarum, ꝙ tūc poterit agi pręſcriptis verbis. l. rebus. j. de re. permu. videbitis in l. legem. j. eo. ¶ Item quærit gl. quid ſi non interceſsit aliqua traditio, ſed res hæreditarię remanſerunt penes illum, qui fuerat conuentus. Dicit gl. ꝙ iſto caſu poterit agi ex ſnīa: & ſi opponať exceptio, replicabitur de dolo: quia non obſeruat pactū. Et intelligas ꝙ pactū interuenerat. Ex quo nota ꝙ pactū veſtitur rei traditione: vt l. legē. j. e. tn̄ non veſtitur, niſi vbi ſit traditio: licet permittatur res permanere penes illū: cū quo contrahitur. Itē quęrit gl. quid ſi nullū pactū interuenit, Glo. dicit ꝙ iſte creditor, qui ſucceſsit debitori, aget actione primæua pro ſe: & pro alijs creditoribus aget ex iure ceſſo. Iſta gl. videť dicere malè in duobus. Primò in eo quod dicit, ꝙ aget prima actiōe. Iſtud nō eſt verū: qa illa actio p ſucceſsionē fuit extincta, Poſſes tn̄ allegare ꝓ gl. ꝙ hic agiť actiōe deſcēdēte ex ſtipulatu. Itē dicit malè, ꝙ ꝓ alijs creditorib⁹ agat ex iure ceſſo: cū creditores cedāt ius ſuū: & hoc mō vult: qa ſcd̃m hoc cōcludiť, ꝙ cedať ei ius cōtra ſemetipſum, q eſt hęres. Pōt tn̄ ſuſtineri gl. ꝙ iō ſit ceſsio hmōi, videlicet pro cæteris creditoribus: cùm hęreditas tota remanſerit penes illum conuentū, qui

❧ P. PAV. P.

a ¶ Debitori. An autē ſicut extinguiť perſonalis extinguatur etiā hypothecaria per ſucceſſionē, vide Cōmē. cōſil. xxxvij. inci. quidam legauit. in verſicu. ad tertiū poſt Bar. & alios in l. ſi debitor in princ. j. ad Trebel. An autē talis extinctio habeat vim ſolutionis, vide Barto, in l. Vran. ff. de fideiuſ.

❧ POMATES.

b ¶ Extinguiť. Dic in totum: ſi eſt hęres ꝓ parte. l. ſi adul. cū glo. j. de hære. act. vbi gl. declarat quid fiēdū ſit ſi id, qđ erat debitū, erat indiuiduū, & creditor, eſt creditor pro parte, & vide etiam poſt Bal. hic Caprā conſil. lxiij. in ij. dub. & articu. clxij. col. ij.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

qui ſatiſdare promiſerat. Item quærit glo. quid ſi non eſt ceſſum ius. Dic
vt in glo. Bar.

a **SI paſcenda.** [a] Pactum inter dominũ & eum, qui pe
cora paſcẽda ſuſcepit, eſt ſeruandũ. hoc
dicit. ¶ Quærit, qua actione compellatur. Gloſ. dicit, & bene:
Quãdoque iſte eſt cõtractus ſocietatis: & tunc agetur actione
pro ſocio: vt l. cũ duobus. §. ſi in cœunda. ff. pro ſocio. Quãdoq; eſt cõtra
ctus innominatus: tũc agetur actione præſcriptis verbis: vt l. ſi tibi areæ.
de præſcrip. verbis. Et ibi colligitur qualiter cognoſcatur iſte cõtractus.
quam vide.

b **CVm poſtea.** [b] Breuiter hoc dicit. Pacta inita dolo, do
li exceptione tolluntur. h. d. &c.

SVMMARIVM.

1 Pactũ nudũ appoſitũ iuxta traditionẽ rei veſtiť, in tradẽtis fauorem.
2 Pactum nudum quid ſit, & qualiter cognoſcatur. & nu. 7.
3 Pactorũ veſtimenta ſunt ſex: re, verbis, literis, conſenſu, cohęrentia con
tractus, & rei interuentu. item alia duo, ſ. operis initio, & iureiurando.
4 Differentia inter veſtimentum re, & rei interuentu.
5 Pactum nudum quando veſtiatur legis auxilio.
6 Pactum nudum nunquid veſtiatur in caſibus iureiurando.
8 Incontinenti dicitur fieri, antequam diuertatur ad extraneos actus.
9 Actio vetus quando dicatur informata, & informetur.
10 Pactum quando veſtitur cohærentia contractus, an ſemper pariat actio
nem præſcriptis verbis.

LEgem. Breuiter hoc dicit. Pactũ appoſitũ iuxta rei tradi
tionẽ, veſtitur ab ea. vt actionẽ inducat. h. d. ¶ No
ta, ex pacto nudo nõ oritur actio. ¶ Item nota ꝙ pactũ appoſitũ
in rei traditione, veſtitur ab ea, adeò ꝙ producit actionẽ: vt ꝟ dixi in ſumma
1 rio. Sed opp. de l. ſi tibi quæ. j. loc. Solu. Pactũ appoſitũ iuxta † rei tradi
tionem, veſtitur in fauorẽ tradẽtis, vt hic: nõ in eius odiũ, vt in contrario.
Habemus ergo hic videre de veſtimento pactorum. Glo. remittit ad l. iu
riſgentium. §. quinimo. ff. de pac. & dic vt ibi. &c.

2 **LEgem.** † Licet nudum pactũ non pariat actionẽ: tamẽ
ſi apponatur iuxta rei traditionẽ, veſtiť, & actio
nem parit. Primò ponit vnũ dictum. Secundò reſpõdet cuidã
tacitę obiectioni. Secunda ibi: nec obeſſe. Et ad euidẽtiã hui⁹
legis eſt ſciendũ, quòd ſunt tres, quorum vnum nõ eſt alterũ. Nam eſt ſti
pulatio, & quid ſit, & qualiter fiat, habetis l. j. ff. eo. & pactũ quod eſt nu
dum. & quod eſt veſtitũ, vt videbitis. ¶ Opp. dicitur hic, ꝙ vtilis eſt con
ditio: imò videtur ꝙ ſit directa: vt Inſti. qui. mo. re cõtrahi. ob. poſt prin.
Pro huius ſolutione eſt ſciendum, ꝙ quidã habent conditionẽ ſine cau
ſa: & tunc debet exponi, id eſt, pactio: & tunc omnia ob. Quidã habẽt cõ
dictionem, & denotat nomen actionis. i. certi condictio. ¶ Ad cõtrarium
tunc dicas, ꝙ directa eſt: qđ hic diciť vtilis eſt, expone, i. efficax eſt. Itẽ op.
de l. ſi tibi. ſ. de loca. & cõdu. Sol. vt ibi dixi in gl. & no. eam. Vel dic, ꝙ pa
ctum nudũ appoſitũ iuxta traditionẽ, non veſtitur in odium tradẽtis, vt
in cõtrario: ſed in fauorem ſic. vt hic. ¶ Sed quęro quod veſtimentũ ſit il
lud. gl. q̃ incipit, & ſic nõ eſt. vř ſentire ꝙ ſit veſtimentũ interuentus rei.
Do. Iaco. reprobat dictum huius glo. Nam veſtimentũ rei interuentu ha
bet locum ſolũ in cõtractibus: innominatis vt l. iuriſgen. §. quinimo. ff. e.
¶ Gl. intrat materiam veſtimentorũ pactorum: & remittit ad ea quę no.
3 in l. iuriſgentiũ. §. quinimo. ff. eo. ¶ Sed quęro quid ſit pactũ nudũ. † Dic
ꝙ pactum nudũ eſt duorũ, vel plurĩu in idẽ conſenſus: ad differentiã pol
licitationis. Probatur in d. l. pactũ. de polli. Dic, ſi eſt in ſuis finibus ſtans:
quia ſi vltra procederet, & veſtireť rebus, vel verbis &c. tunc nõ eſſet nu
dum, ſed veſtitum, vt j. videbis. ¶ Item quęro qualiter cognoſcatur nu
dum Pro cuius declaratione oportet ſcire quæ ſunt veſtimenta pactorũ.
Glo. dicunt. ꝙ ſex ſunt veſtimenta: re, verbis, literis, conſenſu, cohęrẽtia
cõtractus, & rei interuentu. Ita no. glo. in d. §. quinimo. ff. de pact. Addun
tur duo alia, videlicet operis initio, & legis auxilio. & no. ibidẽ. addũt doc.
nouũ veſtimentum, iureiurando: vt ff. de oper. lib. l. vt iuriſiurandi. ¶ Sed
4 quęro, de differẽtia † inter veſtimentũ rei interuentu & re. Glo. hoc aſſi
gnat in dicto §. quinimo. in gl. magna. Doc. aſſignant aliam differentiam,
& dicunt quòd differentia eſt in hoc. Nam in cõtractib⁹, ſiue pactis, quæ
veſtiunť ipſa re, eo ipſo ꝙ apparet ad qđ cõtrahať obligatio, puta in mu
tuo qđ veſtiť re, quia eſt cõtractus qui re cõtrahitur: vt mutuo tibi vinũ:
nõ eſt ſicut ſi cõuenio de dãdo librũ meũ. Sed in cõtractibus qui veſtiunť
rei interuẽtu, ibi ex hoc nõ apparet ad quid cõtrahať obligatio, niſi dicať:
puta, do tibi, vt des mihi equũ. Aduerte tamẽ, quia Iac. de Are. dicit, ꝙ ſo
lummodo eſt vnũ veſtimentũ pactorũ, videlicet interuentus rei, vt puta
in cõtractibus innominatis: & dicit, ꝙ alia nõ dicunť veſtimẽta, nec pacta
veſtita. Ratio: quia illud debet dici veſtitũ, quod antè fuit nudũ. Iſtud pa
tet ad ſenſum. Sed cõtractus, qui cõtrahuntur re, vel verbis, vel literis, vel
conſenſu: nunquàm fuerũt nudi. nam eo ipſo quòd ſit cõtractus, ſi re naſci
tur, veſtitur: ſi verbis naſcitur. veſtitur: & ſic de alijs. ergo concludit quod
iſta non dicuntur veſtimẽta. ¶ Et aduęrte ad vnum quod dicit. Nam dicit
ꝙ in contractibus, qui conſenſu cõtrahuntur, de quibus Inſti. de obli. ex
cõſenſu. dicit, quòd ibi nõ eſt niſi vnum vinculũ naturale tãtùm. Probat:
quia ſi eſſet ibi vtrunque. ſcilicet naturale, & ciui
le: nõ poſſet ciuile tolli per pactum nudum, quod a
non tollit niſi naturale: vt l. Stichum. §. naturalis.
ff. de ſolu. & tamen tollit vtrunq; l. ab emptione.
in princi. ff. eo. Poteſt is ſaluare glo. quia iſta non
eſt opi. noua: imò tangitur in glo. magna in dicto
§. quinimo. Et aduerte: quia glo. idem ſenſerunt:
quia non propriè dicuntur veſtiri his veſtimẽtis.
Vnde dicas ſecundũ do. Iac. quia aut quæris, nun
quid pacta poſſint dici veſtita his veſtimentis: &
dico ꝙ ſic. Nam habes ꝙ homo cùm naſcitur, po
teſt dici veſtitus pelle & carne: vt legitur de Iob.
Aut quęris, nunquid pacta dicantur veſtiri his ve
ſtimentis: & tunc dicas ꝙ propriè nõ dicuntur ve
ſtiri, cum nunquã fuerint nuda: ſed impropriè ſic.
Ita debet hęc materia intelligi. Sed ad aliud, qđ di
cunt Vltramontani, quòd in contractibus, qui cõ
ſenſu cõtrahuntur, nõ ſit niſi vnum vinculum na
turale. iſtud eſt falſum. Gl. dicit vtrunq;, vbi ciui
lis obligatio eſt per approbationem: vt no. Inſtit.
de obli. poſt princi. Et ad contrarium de l. ab em
ptione. ff. eo. dic, ꝙ ſicut lex fouet hos contractus
eleganti veſte, ſ. conſenſu: ita ex eadem æquitate
fouet contrarium conſenſum: vt poſſit ab eis rece
di per nudum pactum re integra: quia nihil tã na
turale &c, vt l. nihil tã naturale. ff. de reg. iu. ¶ Itẽ
dicunt Vltramontani, quòd veſtimentum operis
initio, & veſtimentũ legis auxilio non ſunt veſti
menta: quia attributa cuilibet nõ veſtirẽt: ſed ha
bent locum certum ſolùm in certis caſibus ſpecia
libus: vt l. j. ff. de vſu. l. ſi quis argentum. §. pe. j. de
5 dona. Tu dicas † ſecundũ Iac. ꝙ quando lex fouet
pactum contemplatione ipſius pacti, ipſum ve
ſtit, & coadiuuat, & tunc ex tali veſtimẽto oritur
actio. Ita debet intelligi materia contractuũ, qui
cõſenſu cõtrahuntur. Quãdoque lex fouet pactũ,
non cõtemplatione pacti, ſed cõtemplatione per
ſonę paciſcentis: tunc ex iſto pacto, quantũcunq;
nudo oritur actio. Ita debet intelligi lex, etiam. ff.
de vſu. Ita poſſet intelligi l. j. §. ſi conuenerit. alle.
in glo. Et poteſt dici illud pactum veſtitum legis
auxilio. & ſic bñ dicũt gl. Qñq; lex nõ fouet pactũ
contractum, ſed contemplatione pacti, ſeu cõtra
ctus, producit actionem: tunc ex pacto, vel ex cõ
tractu non oritur actio, ſed agetur condictione
ex lege. Ita intelligit do. Iaco. l. ſi quis argentum.
§. pe. j. de dona. ¶ Addiderunt etiam Moderni ve
ſtimentum iuriſiurandi per l. fina. de libe. cau. Ad
uerte, quia ibi videtur caſus ſpecialis. ¶ Sed reuo
6 co in dubium, nunquid in alijs caſibus † pactũ poſ
ſit veſtiri iureiurando. Primò videtur quòd ſic:
quia ex iureiurãdo oritur actio: vt l. actori. j. de iu
reiur. facit auť. ſacramenta. j. ſi aduerſus ven. Prę
terea, videtur tex. in d. l. fin. de libe. cau. & l. vt iu
riſiurandi. §. j. de ope. lib. Tene contrarium, quòd
pactum non veſtitur hoc modo: quia iuſiurandũ
nõ eſt de modis mc. vt l. obligationum fere. §. pla
cet. de actio. & obligatio. Non obſtat l. actori præ
allegata: quia illa loquitur: quando ſacramentum
eſt interpoſitum ſuper aliquo de præterito, & ad
litem decidendam: ſecus ſi interponeretur ſuper
aliquo de futuro præſtando. ¶ Non obſtat authẽ.
ſacramenta. quia ibi non interponitur ſacramen
tum ad obligationem inducendam. ſed ad confir
mandum contractum. Non obſtat l. iuriſiurandi.
& lex fina. quia ibi eſt caſus ſpecialis. ¶ Vidimus
7 quæ ſunt veſtimenta pactorum. Si ergo quæris, †
qualiter cognoſcatur pactum nudum: dic quòd
illud dicitur nudum, quod nõ eſt veſtitum aliquo
de prædictis veſtimentis. ¶ Sed quæro exem
plum de pacto nudo. Gl. quę incipit, caute. in d. §.
quinimo. ponit plura exẽpla. Primum exemplũ
fuit ꝙ illud dicatur pactũ nudum, cùm partes hoc
agunt inter ſe ꝙ ſit nudum. alleg. glo. l. iuriſgen
tium. §. quod fere. ff. eo. Vltramontani redarguũt
iſtud. dicunt autem ipſi: ſi partes contrahunt per
ſtipulationem, dicunt ipſi, ſtipulatio eſt facti: vt
lege conſilio. in fine infrà de cura. furio. ſed ea quę
ſunt facti, non poſſunt haberi pro infectis: vt l. in
bello. §. factæ. ff. de cap. & poſtli. reuer. Licet er

a P. P. A. V. P.
¶ Si paſcenda. Mul
ta circa iſtã materiã
ſocietatis in iſtis a
nimalibus, vide ꝑ
Ange. in tracta. ſo
cietatũ. de quo ſcr
pſi in rub. ff. pro ſo
cio. & in Bertach.
in verſi. ſocietas di
uiditur.

b POMATES.
¶ L. cùm poſtea.
Exemplificari põt
iſte text. ſecũdũ l.
cũ à te. & l. antepe.
ff. de dolo. Et iſtũ
tex. in verbo, irritũ
declara expedien
do: vt ſimiliter per
gl. in l. j. in verbo, ir
rita. j. de reſcinden.
vẽ. & in l. nõ oĩa. ff.
de mino. & iſtum
tex. loquentem de
dolo: ſed de eo qui
latet prudẽtiſſimũ,
vt ipſum deciperet
ſicut dicim⁹ de me
tu, qui debet eſſe ta
lis, vt caderet in cõ
ſtãtẽ virũ. Ita dicũt
Imo. & Abb. in c.
penul. extra quod
met cauſ.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

P. P. A. V. P.
a ¶Pacta nouiſſima. Circa materiã hui⁹ l. vide Alex. in l. ſi qs ante. in ij. col. ff. de acqui. poſ. Et ꝙ iſta regula ꝙ vltia derogẽt prioribus, procedat in oĩ materia, vide Alex. in conſil. cccccxj. in prin. Iaſ. ĩ l. duob⁹. §. fin. in j. col. de iureiur. & in d. l. ſi qs ante. in j. notab.

POMATES.
a ¶L. Pacta. Vide Alex. cõſil. xl. in ij. col. in fi. vol. iiij. & glo. in c. vnaqueq;. in verbo, in morte. xiij. q. ij. & Fed. de Senis cõſil. x. in ſin. & cõſi. cclitij. & Ro. conſi. xiiij. & conſi. xlj. in ij. dubio. & vltra ea quę hic dicunt̃ ex verbo, vltima derogãt prioribus, dic ꝙ idẽ eſt in decreta. c. j. de cogna. ſpiri. c. j. de cõſtit. in vj. & idẽ in mora. l. illud. cũ ibi no. ff. de peri. & cõmodo rei vendi. & idem etiã in præceptis interlocutoriis iudicis. l. ſi opus. ff. de ope. no. nũ. l. qđ iuſsit. cũ materia. ff. de re iudi. Adde præterea: ꝙ idẽ eſt in rebus ꝑfectis, in qbus ſtatur vltimo verbo. Ita Bal. in l. qdã eulogio. in iij. col. j. de iure del. & in tracta. ſyndi. col. pe. facit l. Stichus, imò Pãphilus. ff. de manu. teſt. Idẽ eſt in pluribus cõſuetudinibus patriſſami. l. Mela. §. j. ff. de ali. & ciba. leg. Idẽ in pluribus qualitatibus perſonæ; qa vltima ſpectatur. Ita Bal. in l. ſi quis filiũ. j. de inof. teſt. Idem in pluribus ſcripturis. ff. eod. l. tutor. §. in tutore. Itẽ ad hæc adde, ꝙ idẽ eſt in iuramento. l. duobus. §. fin. de iureiur. Item qđ eſt in pluribus locis pro regula: quia attendit̃ vltima in glo. & tunc approbata, ſcđm l. bona fides. cum his q̃ ibi addidi ad Bar. ff. de poſi. in l. qui filiũ, §. Sabin⁹. ff. ad Trebel. Quid aũt ſit in vltima conſuetudine, & fama. Bal. in c. j. q feud. da. poſſ. Quid aũt in reſcri. de priuile. vide Io. Andr. & ibi plenè Feli. in c. j. de reſcriptis. Item ad hoc adde vnũ bonum verbum Bald. in c. cũm inter R. ſeniorẽ. de ele. dũ loquit̃ de duobus inſtrumentis factis ſuper traditiõe eiuſdem rei. & vide Spec. in tit. de diſpu. & allega. §. poſt hæc. ad fi. Itẽ adde tex. in l. ſi tibi. in fi. ff. ſi cer. pet. & l. ex duob⁹. in prin. ff. de vulg. & pupil. ſubſti. ĩ l. Lucius. §. fi. ff. de teſta. mili. & ad hæc vide etiã vnũ verbum Alex. cõſil. v. col. ij. verſi. ꝓ hoc etiã facit. volu. iiij. Panor. cõ. xxiiij. in j. dubio. ij. vo. & cõſi. lx. in fi. eo. vol. & cõſil. xciiij. in iij. col. iij. dubio. e. vo. Fed. cõſi. ccxxxiiij. col. iij. Vide etiam verbũ Feli. in c. pertuas. col. iiij. verſic. amplia primò. de proba. & in c. quoniã cõtra. col. x. in gl. ſup verbo, tpa. de prob. & aliqd in c. cũm cãm. col. iij. in prin. de teſti. Cepol. in cõſi. viij. col. iij. Fel. etiã in c. fin. col. vj. de reſcript. Bart. conſi. ij. col. j. vol. j. & Imo. cõſil. xlviij. in fi. & Car. conſi. xxix. col. iiij. in fi. & Bar. in c. ex parte. col. iij. de conſtitu. & Fel. in c. cũ cõtingat. col. iij. de reſcri. vbi dicit ſtandũ vltimæ famę. & ibi vide quę ſcripſi & Capram, lviij. & Io. Fab. nõ ab re in §. cũq; hoc. in ꝓœmio. Inſtit. in ver. in gloſ. j.

go partes agẽt ꝙ ſtipulatio ſit pactum nudũ: iſtud non poteſt fieri. Tu ſalua glo. quia gl. videtur ſenſiſſe cùm dicit ꝙ nudũ dicit̃ cùm partes hoc agũt. debet intelligi, vbi partes agant nõ per modũ ſtipulationis, quæ valeat vt ſtipulatio: qa tunc ipſi dicerẽt verũ: ſed debet intelligi vbi ſtipulatio nõ valeret tanquã ſtipulatio. Ita videt̃ ſenſiſſe gl. in d. §. quod ferè. ¶Item dat aliud exemplum de ſtipulatiõe facta inter abſentes, vel quæ aliàs ſit inutilis. Iſtud redarguunt Vltramon. quia licet ſtipulatio fiat inter abſentes: tamẽ habet ſtipulatio eſſentialia ſua: quia pręceſsit interrogatio ſua. Et ideo dic, ꝙ ſtipulatio inter abſentes facta dicitur inutilis, nõ in totũ: vt l. j. in prin. de ver. obli. Vel dicas per interpoſitionem: quia non habet ſubſtãtialia ſua: ideo quia expreſsio verborũ debet fieri inter pręſentes: vt d. l. j. Et ſi diceres, Pactũ eſt in forma: & ſi nõ valet vt ſtipulatio, nõ põt valere vt pactũ nudum, per l. nõ codicillum. j. de teſt. & quod ibi no. per doc. Dico ꝙ iſtud ꝓcederet vbi partes agerẽt inter ſe, ꝙ vt ſtipulatio valeret. ſec⁹ ſi ſimpliciter, ſecundùm do. Iac. Tenet ergo exempla illius gl. Si ergo quęrit, in quib⁹ caſibus nudũ pactũ pariat actionẽ: dico vt no. in dicta gl. quæ incipit, caute. in d. §. quinimo. Vel dic vt dixi ſecũdùm do. Iac. Sol. ergo ꝙ nudũ pactũ nõ parit actionẽ, niſi veſtiatur aliquo de prędictis veſtimẽtis. Et ſic habes vnã virtutem pactorũ, ſcilicet virtutem pariendi: habẽt aliã virtutẽ ſcilicet informãdi: & tũc recito gl. l. in bonæ fidei. j. eo. vt puta quãdo pactum apponitur incõtinenti iuxta cõtractũ: tunc iſtud pactum informat veterẽ actionẽ, quæ oritur ex contractu, & nouã pręſcriptis verbis parit. Text. in l. ij. j. de pac. inter emp. & vendi. l. fundi partẽ. ff. de cõtrahen. emp. & dicitur hic veſtiri cohærentia cõtractus. ¶Sed quęro, nunquid hoc habeat locũ tã in cõtractibus ſtricti iuris, quã bonæ fidei? Dic ꝙ ſic: vt l. in bonæ fidei. & l. petẽs. ſ. e. ¶Sed q̃ro, qñ
8 †dicit̃ incontinẽti fieri. Dicit gl. ꝙ antequã cõtrahẽtes diuertãt ad alios actus extraneos: ſec⁹ ſi neceſſarios: arg. l. cũ antiquitas. j. de teſta. & ibi Cy. Vel potes dicere ꝙ incontinenti dicitur fieri ante quã partes habeãt cõtractũ abſolutũ: vt l. cõtract⁹. j. de fide inſtru. ¶Itẽ quęro, qualiter dicat̃ vetus
9 actio informata. Et glo. †dicit, ꝙ primò informat̃ ex eo quod cõpetit ad id, qđ eſt de natura: vt in d. l. ij. j. de pac. inter empt. & ven. & d. l. fundi partẽ. Itẽ informatur ex eo, quia vbi primò erat bonę fidei, efficitur ſtricti iuris. Gl. eſt in l. petẽs. aliàs, pacta. ¶Itẽ dico ꝙ qñq; appoſitũ parit actionẽ. quæ
10 ro nũquid ſemper pariat actionẽ† præſcriptis verbis, vbi veſtit̃ cohęrẽtia cõtractus. Vltramontani dicunt ꝙ veſtitur ex relatione habita pacti ad cõtractũ ſi oritur aliquis cõtractus innominatus. verbi gratia; cõduxi à te domũ conſtruendã iure contractus cõditionalis: fuit pactũ appoſitũ ꝙ ires ꝓ me Romã, ex relatione habita pacti ad cõtractũ videtur oriri vnus cõtractus innominatus, videlicet facio vt facias: tunc dicunt ꝙ ſemper inſurgit iſte cõtractus innominat⁹: & ex tali relatiõe habet locum pręſcriptis verbis. Si verò habita relatiõe pręſcripta non oriretur contractus innominatus: puta, promiſi tibi per ſtipulationẽ decem, iuxta cõtractum ſtipulationis fuit nudũ pactum appoſitum ꝙ ſcriberẽ tibi librũ. hic nõ inſurgit aliquis cõtractus innominatus. Iſto caſu dicũt, ꝙ nõ oritur pręſcriptis verbis actio. Ipſi dicunt malè in duobus. Primò, qa ibi videt̃ velle ꝙ iſta pręſcriptis verbis actio oriatur ex cõtractu ĩnominato, habita dicta relatiõe, qđ tamẽ eſt falſum; qa imò oritur ex pacto veſtito cohęrentia cõtractus. hic eſt tex. in l. in bonæ fidei. j. eo. ibi. Ex pacto actio cõpetit. Itẽ dicũt malè in alio: qa dicũt ꝙ vbicũq; cõtractus innominatus oriret̃ habita dicta relatiõe, haberet locum pręſcriptis verbis actio. Modò pone: ꝓmiſi tibi facere domũ per ſtipulationẽ: iuxta cõtractũ fuit appoſitũ pactũ, ꝙ tu dares mihi centum. hic habita dicta relatione oritur vnus cõtractus innominatus, videlicet facio vt des. nunquid iſto caſu orietur præſcriptis verbis actio: qa in facio vt des, nõ habet locũ ꝑſcriptis verbis actio, ſed actio de dolo, vt l. naturalis. §. qđ ſi faciã. ff. de pręſcri. ver. neq; habet locũ actio de dolo in hoc caſu: quia ex pacto incõtinẽti appoſito orit̃ actio, non tñ ex cõtractu innominato, etiã cõſyderata dicta relatiõe. ¶Quęro: pone ꝙ iuxta cõtractũ venditionis fuit appoſitũ pactũ ꝙ deberes ire pro me Romam, & ego pro te peruſiũ. & tu ſcribere ꝓ me librum: & plura pacta ſubſequẽter. q̃ro vtrũ omnia iſta pacta veſtiantur cohærentia cõtract⁹, aut non oĩa. Si tu dicis ꝙ oĩa veſtiãtur: iſtud non videt̃ verũ: quia multa pacta non cohęrent cõtractui: quia inter cõtractum, & vltimũ pactũ, eſt mediũ aliud pactum quod impedit veſtimentũ vltimi. ar. l. q ſella. §. fi. ff. de ſerui. ruſti. prædi. Si diceres ꝙ vltimũ veſtiat̃ à præcedenti pacto veſtito cohęrentia cõtractus: iſtud non eſt verũ: qa cùm pręcedẽs pactũ habeat dependentiã à cõtractu. pro veſtimento ſuo, non põt dare veſtimentum alij. l. filium. ff. ad Macedo. Dic ꝙ omnia dicuntur appoſita incõtinenti: vt l. in bonæ fidei. j. eo. Facit in arg. l. pe. §. Paulus. ff. de acqui. re. do. Barto.

Ex conuentione. Breuiter h. d. Ad eos extẽdit̃ pactũ, ad quos extẽditur illud, ſuper quo interponitur. h. d. ¶Quæro ante oĩa, quę eſt ratio differentię inter prin. & fi. huius leg. Rñ. illa, quã dixi vobis in ſummario, qđ fundus redit ad mulierẽ: in fi. non. ideo opp. j. ſine cen. vel reli. l. j. vbi eſt quaſi idem tex. Gl. ſol. ꝙ nõ valet pactũ in pręiudiciũ fiſci, vt ibi: ſed in pręiudicium ꝓmittentis ſic, vt hic, &c.

Ex conuentione. Pactũ extendit̃ ad eos, ad quos põt extẽdi illud, ſup quo pactum apponitur. h. d. ¶Opp. de l. j. j. ſine cen. vel reli. Solue vt in glo. & quæ ſit ratio legis dic vt in glo. Bar.

SVMMARIVM.

1 Voluntas præcedens derogatoria, ſicut tollit ſequentem in vltimis voluntatibus: ita etiam in contractibus.
2 Modus probandi contractum venditionis ſimulatum.
3 Proteſtatio derogatoria pręcedens, quando tollit actum ſequentem.
4 Pactum de non petendo, quas vires habeat.
5 Si aliquis creditor ſtetit per xxx. annos ꝙ nõ petijt debitum, & poſtea fecit pactum de non petendo, & demum ſit factum pactum de petendo: an iſtud pactum producat actionem.
6 Fideiuſſor, ſi antequã fideiuberet proteſtatus fuit creditori, quod non intendebat fideiubere; & fideiuſsit: an obligetur.

a Pacta nouiſsima. [a] Pacta nouiſsima prioribus contraria debent ſeruari. h. d. ¶Circa hãc legẽ debes ſcire ꝙ quædam ſunt pacta inuicem contraria: & de his loquitur hæc lex, & l. ſi vnus. §. pactus ne peteret. ff. eo. Quędã ſunt pacta ſimilia: & de his loqt̃ l. iuris gentiũ. §. adeo. ff. eo. Tangitur etiã in l. pacta. de cõtrahen. emp. Quædã ſunt pacta diuerſa; & de iſtis loquitur l. proxi. & j. eo. l. petens. Tantum recitabo hic de pactis cõtrarijs. ¶Vt declaremus gl. opp. de contrahẽ. emp. l. pacta. Sol. Ibi loquit̃ in appoſitis pactis ſup ſubſtantialibus cõtractus, nec ſunt pacta contraria: hic loquitur in alijs pactis. ¶Opp. de l. iuris gẽtiũ. §. ſed ſi fraudãdi. ff. eo. Solu. quod hic dicit, pacta nouiſsima, intellige vtilia: ſecus ſi ſint inutilia: vt in cõtrarijs. Dat etiã hic glo. alias limitationes: & de qualibet limitatione poſſem facere vnum cõtrariũ: ſed non curo. Et vide gl. Vnũ intendo examinare qđ dicit gl. Itẽ verũ, niſi primũ deroget vltimo. ff. de leg. j. l. ſi mihi & tibi. §. fi. Nota iſtã gl. † ꝙ ſicut in vltimis vo-
7 lũtatib⁹ volũtas derogatoria ꝑcedẽs tollit ſequentem: ita in cõtractib⁹. Cõtra hoc opp. fortiter de l. cũ in plures. §. locator. ff. loca. Pe. hic, & do. Cy. in illa

¶Pro concordia. Aduerte ꝙ aliqui tenent opi. Bartol. in hac l. pacta no-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

uiſsima.ſ.ꝙ præcedēs proteſtatio derogatoria actui ſequentis dependen
tis, aliàs ex ſola volūtate proteſtantis facta ſimpliciter trahit̃ ad actū poſt
ea ex interuallo factū. Idē in l.ſi quis in prin.teſtamenti.ff.de leg.iij. Con
trarium allegatur tenere in l.q in aliena.§.fi.ff.de acqui.hęre. Tu dic, ma
lè allegatur Bar. in hac l.pacta nouiſsima. quia imò idē voluit quod in d.
§.fi. Nanc hic dicit
qñ pactum primū
derogatoriū præ-
ceſsit ſimpliciter,
non reſpiciens ex-
preſsè tp̃s futurū:
tūc faciēdo poſtea
aliud pactū ex in- a
teruallo, videt̃ rece
dere à primo. Et
idē cōcludit in effe
ctu in d.§.fin. quia
vbiq; tenet negati
uā. nec etiā in hoc
aliqualiter contra-
riatur in d.l.ſi quis
in prin.teſtamenti.
POMATES. b
a ¶ Quādoq;. Aduer 2
te tñ, Bar. videt̃ ſen
tire dū ſoluit con-
trarium.§.locator.
horrei. in iſta ſua di
ſtinctiōe, ꝙ diſpo-
ſitio hui⁹ §. ꝓcede
ret etiā ſi pars, cui
fit ſimplex prote-
ſtatio, non impedi
ret actum ſequen-
pondera etiā quod
Bar. dicit, qđ qñq;
primū pactū, & ſic
ꝙ interuenit con-
ſenſus eius, cui fit 3
proteſtatio: pactū c
enī eſt duorū, vel
pluriū, & idē placi
tus cōſenſus. l.j.ff.
eo. & bñ. Ad hoc
facit qđ dicit ipſe
Bart. l.non ſolū.§.
morte. in iiij.col.ff.
de oper.no.nū. dū.
pōderat ibi gl.no-
ſtram hic, dū dicit:
niſi primum pactū
&c. & ibi Bartol.
videtur reprobare
intellectum quem
dat hic. & in d.§.lo d
cator.
b ¶ Simulatū. Adde,
qualiter probetur
ſimulatio cōtract⁹,
Pet.de Anch. cōſi.
xj. & conſil.cclviij.
Bal. cōſi.cxviij.lib.
j. Fede. de Senis cō
ſil. vltimo. Paul. de
ca. cōſi.xix. Ro. cō-
ſi.ccij. Ioā. de Ana.
cōſi.lviij. & inquā-
tū Alex. ponit, an
cōtrahens cū decre
to iudicis poſsit il-
lum cōtractum re-
ſcindere, vide pul-
chrè Bal. cōſil. xx-
viij.li.iiij. Adde tu
ꝙ hoc dictū Bart.
dicit ſingula. Cepo
la in tractatu de ſi-
mula. cōtractuum,
colum.x. & ibi vi-
de Cano.

illa ſua diſputatione, quæ incipit: præceſsit prima
voluntas &c. dicit, ꝙ ibi fuit propoſitū retentū in
mente, & non fuit expreſſum partibus. & ſic non
ſufficit: vt l.ſi repetēdi.j.de cōd.ob cau. Iſta ſol. eſt
vera tamē cōtinet diuinationē. do. Iaco. But. dice
bat ſic, & aduerte: qa eſt multū vtile dictum. dicit
ipſe: Qñq;[a] pactū primū derogatorium præceſsit
ſimpliciter, non reſpiciens expreſsè tp̃s futurum:
tūc faciēdo poſtea aliud pactū ex interuallo, videt̃
recedere à primo. Ita loquit̃ l.cū in plures.§.loca
tor horrei. Sed ſi pactū eſſet derogatoriū reſpiciēs
futurū expreſsè: verbi gratia, dico ꝙ non intēdo
promittere animo obligandi me, & ſi cōtingeret
me in futurū ꝓmittere, nō facio aīo obligādi: tūc
pactū primū tolleret vltimū. Ita loquitur hęc gl.
¶ Et per hoc dicebat ipſe. ſi tu vis probare contra
ctū ſimulatū,[b] tu habes neceſſe probare, † ꝙ tem-
pore, quo tu vēdidiſti, fuit dictū ꝙ non eſſet vēdi
tio, ſed pignus: tunc vēditio ſtatim ſecuta bñ præ
ſumit̃ ſimulata. Sed ſi venditio eſſet poſtea ſecuta
ex interuallo, non ſufficeret: qa per ſequētem vē
ditionē videt̃ pœnituiſſe illius proteſtationis: vt
d.l.cū in plures.§.locator. Debebat ergo probare
ꝙ ille dixit quòd nō intendebat quòd eſſet vendi
tio: & ſi cōtingeret in futurum vēdere, intēdebat
ꝙ eſſet pignus. quod ſatis eſt notandum. Et Ioā.
mo. ponit in c.in generali. de reg.iur.lib.vj. Et do.
And. de Piſis poſuit in l.ſi qs in principio teſtamē
ti.ff.de leg.iij. & videt̃ mihi ꝙ dicat multa imper-
fecta, & nō vera. ¶ Opp. de l.fi.§.item ſi prædixe-
rit.ff.nau.cau.ſta. Sol. dicit Pet. ibi loquit̃ in actu
neceſſario, in quo nō ꝓdeſt proteſtatio. niſi pars
aduerſa cōſentiat, ſecūdùm eū. Reaſſume † ergo[c]
breuiter tria, vel quatuor. Qñq; præceſsit ꝓteſta
tio derogatoria in actib⁹, qui dependēt ex ſola vo
luntate proteſtātis: tūc impedit actū ſequētē, niſi
ſpecialiter prioris volūtatis pœnituerit: vt l.ſi qs
in principio teſtamēti.ff.de leg.iij. & ī l.ſi mihi &
tibi.§.ī legatis.ff.de leg.j. & l.at ſi qs.§.pleriq;.de
reli. & l.qui in aliena.§.fi.de acqui.hęr. Si verò in
actibus, qui depēdēt ex volūtate partiū: & tunc
ſi quidē voluntas derogatoria eſt ſolū in mēte re
tenta, nō ſufficit: vt d.l. cùm in plures.§.locator
horrei. ſecundū intellectum. Pet. & j.de cond.ob
cau.l.ſi repetendi. Si verò fuit verbis expreſſa: &
tūc aut fuit voluntas derogatoria ſimpliciter: aut
expreſsè ſe tetulit ad tp̃s futurū. Primo caſu im-
dit ſolū cōtractū. qui immediatè ſequeret̃: nō eū,
qui ſequeret̃ ex interuallo:[d] vt dicta l.cùm in plu
res.§.locator. ſecundū Iaco. But. Pro quo facit l.
per retentionē.j.de vſur. Si verò expreſsè ſe retu
lit ad tempus futurū. aut loquimur in actibus vo
luntarijs: & tūc illa volūtas derogatoria impedit
illum actum. ita loquitur hæc gl. Si verò loquimur
in actibus neceſſarijs: tunc illū actum non impe-
dit: niſi facta ſint parte aduerſa præſente, & nō cō
tradicente: vt d.§.item ſi prædixit, &c.

PActa nouiſsima. Vl
ti-
mū pactum primo cōtrariū obſeruari
debet. h.d. ¶ Et primò ponit dictū in
genere. Scđò infert ad ſpeciē, Secūda ibi: quapro
pter. ¶ Opp. de l.iuris gen.§.ſed ſi fraudēdi.ff.eo.
Sol. ꝙ iſta debeat intelligi de pacto quòd valeat.
¶ Itē opp. de l.ſi mihi.§.fi.in ar.ff.de leg.j.gl. ſol
uit, & limitat hāc.l. ꝙ ſit verū, niſi primū pactū ſit
derogatoriū vltimo. Iſta ſol. eſt multū no. ꝙſicut
in vltimis volūtatib⁹ prima volūtas derogatoria
præualet vltimæ: ita etiā in contractibus. Tamen
cōtra d.gl. poſſet opponi: vt l.cùm in plures.§.lo
cator horrei.ff.loca. & condu. Vnde hic ſecundū
d.Iac. Interdū aliquis profert verba ꝓteſtatiōis
in ſequēti tpe; & tūc ſi poſt proteſtationē prote-
ſtatio releuat: quia fuit derogatorius actus factus.
arg. eius qđ hic no. Vnde aduerte: cùm tu vis pro
bare cōtractum eſſe ſimulatū; do. Ia. dat iſtam pra
cticā, ꝙ teſtes debeant deponere, quòd tu dixiſti
in proteſtatione per hunc modum, videlicet, ꝙ ſi
cōtingeret te in futurū vendere, ꝙ tu nolebas ven
ditionem eſſe, neq; in venditione cōſentiebas: ſed
eſſet pignus. Si teſtes deponāt per hūc modū, pro-
batur ſimulatio cōtractus. Sed ſi teſtes deponerēt
ſic: dicimus ꝙ talis fuit proteſtatus ſe nolle vende
re Titio fundum, ſed pignorare: iſti non probant
contractum ſimulatum. Ratio, quia actus vēditio
nis factus poſt proteſtationem, videtur iudicare il
lum pœnituiſſe primę proteſtationis. Et ita intel
ligit d.Iac.§.locator horrei. quia verba iſta in iſto
caſu noſtro non ſe extenderēt ad futurū tempus.
¶ Item oppoñ. de l.ſi vnus.§.pactus ne peteret. in
ſecundo reſpon.ff.eo. Sol. gl. limitando ꝙ illa lex
debet intelligi, ſi prima actio ſit ipſo iure ſublata:
quia tunc vltimum pactum nō ſeruatur. Et valet
ad quæſtionem. Pone, reformatio eſt facta ꝙ ex-
banniti pro quacunq; iniuria rebanniantur, poſt-
ea. Priores faciant aliam reformationem, poſtquā
exbanniti fuerūt rebanniti: per quā reformatio-
nem volunt reponere in ipſo banno. nunquid poſ
ſint? Primò dic ꝙ non. Nam per rebannimentum
fuit ſublata iniuria cōmunis ipſo iure. Vnde per
aliam reformationē illa iniuria non renaſcitur: &
bannum naſcitur ex delicto: & iniuria naſcitur ex
4 contumacia: vt in d.§.pactus ne peteret. ¶ † Quæ
ro de viribus pacti de non petendo. Dic ꝙ pactū
de non petendo tollit naturalem obligationē: pa-
ctum verò extendit ſe ad id quod apponit̃: vt l.ſi
vnus.§.& in ſumma.ff.eo. pactū de nō petēdo re-
ſpicit petitionem, nō obligationem. ſed petitio &
obligatio non habent cōmune ſimul. ergo de vno
ad aliud nō infertur: vt l.naturaliter.§.nihil cōmu
ne.ff.de acquir.poſ. Sed pactum liberatoriū tollit
naturalem obligationē. Et idē ſenſerūt gl. & Gul.
ſed loquuntur magis generaliter, gl. vtuntur iſtis
verbis in l.ſtichum.§.naturalis.de ſo. Et eſt ſecun
da: qa elidit ciuilē obligationē. ¶ Vltramō. repro-
bant, & dicunt ꝙ imò perimitur. Allegant tex. in
l.quæcūq;.ff.de compenſa. Tu ſalua gl. ideo: quia
pactum de non petendo ſi perimeret omnē obli-
gationē, & reus eſſet abſolutus, actor nunquā poſ
ſet agere: qa omnis obligatio fuiſſet ſublata, & ta-
mē agit: quod patet: qa ſi actor agat, opponit̃ ex-
cep. rei iudi. à reo abſoluto: ſed exceptio prę ſuppo
nit actionē; vt l.j.de excep. Nō obſtat l.quęcunq;.
qa intelligo ꝙ perimat̃ in effectu: nō tñ ipſo iure.
Eſt etiā tertia virtus: qa pactū de non petēdo obli
gat paciſcentē naturaliter non petere. Ita dicit gl.
in d.§.pactus. & probat̃ in l.vbi.j.de trāſac. Iſtud
impugnant quidam dicunt, ꝙ idem actus non pōt
producere diuerſos effectus: quia obligaret, & li-
beraret. & eſt tex. rotundus à contrario in l.ſi pa-
ter. in §.j.de iu. dot. ¶ Tene gl. & ad contraria re-
ſponde, ꝙ nō operatur cōtrarios effectus eodē re-
ſpectu. Nā reſpectu debitoris operatur liberatio-
nem, quo ad naturalem obligationē; reſpectu cre
ditoris operatur obligationem: quia obligat̃ non
petere. Et valet ad iſtud: quia ſi obligatur non pe
tere, in obligatione eſt nō facere. vnde ſi faceret,
veniret intereſſe in obligatiōe; & eſſet obligatus
naturaliter, & poſſet cōpēſari: vt l.etiā.ff.de cōpē.
Tene ergo dictū gl. Nō ob. l.ſi pater.§.j.de iur.do.
qa ibi dicit̃: q paciſcit̃, nō obligat̃. Verū eſt ad dan
dum: ſed non ad agendū. eſt alia virtus: quia indu-
cit exceptionem ex ſe, videlicet pacti de petendo,
5 vt hic per Cyn. ¶ † Quæro à te de iſta quæſtiōe po
ne, tu debebas à me recipere centum: ſteti ſti p tri
ginta annos ꝙ non petiſti, & feciſti pactum de nō
petendo, poſt xxx. ann. fit pactū de petendo. q̃ro

c P. P A V. P. ¶ Reaſſume ergo. Vide Areti. in d.l.ſi Titia.§.j.in
pe. & vlt.col.ff.de verbo.oblig.
d ¶ Ex interuallo. Adde ſecūdùm Alex. ꝙ hæc cōmunis opi. eſt vera, vbi tē
pore proteſtationis non ſubeſſet cauſa, quæ nō perſeueraret tpe cōtract⁹,
poſtea ex interuallo: vt puta ſi quis timens ne cogatur vendere domū vi-
cino potenti, pro-
teſtetur ꝙ nō intē-
dit illā venditionē
quā faceret potēti,
valere. Nā iſta pro
teſtatio trahet̃ ad
tp̃s contract⁹, licet
ex interuallo, ſi vſ-
que ad illud tp̃s du
rauit cauſa met⁹, &
potētatus vicini. Et
ita dicit eleganter
tenere Barto. Bal.
Ang. & Mod. in l.
qui in aliena.§.fin.
de acquir.hęre. Tu
dic, ꝙ contrariū te
net Ang. conſi.cc-
xviij. in iij.col. inci.
in Dei nomine, vi-
ſa narratiōe. vbi di
cit, ꝙ verū eſt quod
Dyn. in aliquibus
additionib⁹ tenuit
hoc: ſed qđ repro-
bat̃ per d.l.qui in
aliena. Et idem cō-
ſuluit Pet. de Anc.
cōſi.cclxxxiij. in-
cipien. retento or-
dine. Vide tñ vnū
verbum per Bald.
cōſi.xxvij.lib.j. Et
de materia vide i-
pſum Alex. in c.ſo
licitudinē. de app.
Felin. in c.cùm M.
de conſtitu.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

vtrum habeat vires. Videtur ꝙ ſic: qā pactum de ꝓ
petendo remouet omne obſtaculū inductū ꝑ pa-
ctū de nō petendo. Gul. de Cu. determinat quod
tunc eſt verum, quòd pactū de petendo remouet
obſtaculum quando actio iſta non eſſet ipſo iure
ſublata. ſed in propoſita quæſtione ſecus: quia na
turalis, eſt ſublata per pactum: ciuilis per præſcri-
ptionem. Et ſic cùm ipſo iure ſit ſublata pactum
de petendo nihil operatur: vt in d. §. pactus ne pe
teret. Do. Franciſ. Tigrini de Piſis dicit quòd ex
iſto pacto vltimo optimè agi poteſt: quia per pa-
ctum vltimum de petendo fuit reſuſcitata prima
actio. Non obſtat id quod de præſcriptione dici-
tur: quia nunquā contra me præſcribitur per illū,
qui habet beneficium à me: vt l. malè agitur. j. de
præſcript. xxx. ann. Sed tu ex pacto nudo de non
petendo beneficium à me habebas: de ea potes vi
dere ea quæ no. in Specu. de præſcript. in materia
libellorū. in glo. quę incipit, vt ſi primum fuit ibi:
Item verum. niſi primum deroget. ¶ Inducuntur
prædicta per Vltramō. ad quęſtionem: fideiuſſor
datus, antequam fideiubeat, vadit ad creditorem,
6 & ei prędicit † quòd non intendit fideiubere pro
Titio, cui creditor mutuare intendebat. demū po
ſtea mutuat ei & talis fideiubet: an talis fideiuſſor
obligatus ſibi ſit? Videtur ex iſta glo. quòd non:
quia iſta proteſtatio pręcedens ſ. quando non in-
tendebat fideiubere: impedit fideiuſsionem ſecu-
tam per iſta verba. glo. In contrarium facit l. cùm
in plures. §. locator horrei. ff. loc. Petr. tenet quòd
aut verba proteſtationis reſpexerūt expreſsè actū
futurū: puta dicendo non intendo fideiubere, &
ſi contingat me fideiubere teneri nolo: & tūc nul
latenus teneor. Pro hoc facit l. qui in aliena. §. fin.
de acqui. hære. & l. at ſi quis. §. plerique. de religio-
ſis. ¶ Item facit quædam glo. quæ eſt in l. in con-
cubinatu. ff. de cōcubinis. quæ dicit, quòd proteſta
tio ſemper debet fieri ante actū, ſuper quo prote-
ſtať. Si verba derogatoria, & ꝓteſtatio pręcedens
nō reſpexerūt expreſsè actum futurum, in forma
de qua ſuprà dixi. ſed ſimpliciter fuerunt verba ta
lia: puta non intendo fideiubere. tunc ſi quis actus
immediatus ſequiť poſt illa verba: tunc certum eſt
quòd impeditur fideiuſsio. Sed ſi fieret ex inter-
uallo: tunc non impeditur: & erit obligatus fide
iuſſor: argumē. d. §. locator horrei. Et hęc poſſent
induci ad quęſtionem, quam format gloſſ. in l. ſi fi
deiuſſor. ff. de fideiuſſo. Et ſi tu dicis. nōne lex ali-
bi dicit, quòd proteſtatio pręcedens inter viuos
non releuat quē à periculo, vel obligatione ſequē
ti: vt l. fi. §. item ſi prędixerit. ff. nau. cau. ſtab. Sol.
Ibi loquitur in actu, q de neceſsitate adſtringebat
ꝓteſtantem: & eius proteſtatio nō releuat eū niſi
is, cui fit proteſtatio, conſentiat. Sed quęſtio no-
ſtra. & theorica data procedunt in eo, qui obliga-
bat ſe ex voluntate. non neceſsitate. Bart.

SVMMARIVM.

1 ☞ Pactum nudum, etiā in actionibus ſtricti iuris
veſtitur cohęrentia contractus.
2 Pactū appoſitū ſuper contractu, etiam ex interual
lo, quando valeat.
3 Qua actione agatur ad id, quod venit in pacto.
4 Actio pręſcriptis verbis, qñ concurrat cum alia.
5 Pactū qñ dicať fieri incontinenti poſt cōtractum.

* IN bonæ fidei. Lex iſta ponit du-
as regulas, vt patet in ea. ¶ No. ꝙ pa-
ctū nudū veſtiť cohęrētia cōtractus[a].
¶ Secundo no. ꝙ pactū nudū appoſitū ex interual
lo, nō producit actionem ſed exceptionē. ¶ Opp.
hic dicitur: in bone fidei. contra: imò idē in ſtricti
iuris: vt l. lecta. ver. dicebatur. ff. ſi cer. peta. & l. pe
1 tens. j. eo. † Sol. Fateor quòd idem in cōtractibus
ſtricti iuris: & ideo hic dicit in bonę fidei, quia in
illis videbatur valere pactum ex interuallo appoſi
2 tum. qđ ſecus eſt. ¶ Opp. quòd valeat pactū † ap-
poſitum etiam ex interuallo: vt ff. de contrahenda
empt. l. pacta. Sol. Ibi in pactis, quę apponuntur
circa ſubſtantialia contractus: hic in his quę appo

* Pro cōcordia. Ad
uerte quòd ordi-
nariè legentes in
hac l. in bonę fidei.
dicunt ꝙ Bart. hic
voluit in fin. ꝙ pa-
ctū nudū, factum
poſtquā cōtractus
fuit habitꝰ ꝓ pfe-
cto & abſoluto, in
tra modicū tp̄s. an
tequā partes ſe di-
uertant ad extra-
neos actus, veſtiať
cohęrentia contra
ctus. Cōtrarium te
nere allegant, in l.
iuriſgentiū §. quin
imò. in fi. ff. de pac.
& in l. j. ij. col. ff. de
ſol. Tu dic: Bar. nō
fideliter recitatur
in aliquo iſtorum
trium locorū. Pri-
mò in hac. l. in bo-
nefidei. non loquiť
Bar. poſtquàm cō-
tractꝰ habitus fuit
pro abſoluto: quia
de hoc verbū nul-
lū. licet dicat illud
verbū, ſiue ſtatim
poſtea: quæ verba
nō importāt, ꝙ cō-
tractus fuerit habi
tus pro perfecto: li
cet bene poſsit in-
telligi: ſed de neceſ
ſitate hoc non ar-
guit. In d. §. quin
imò. dicit quòd pa
ctum fuerat factū
ex interuallo. & ſic
poſſet etiam intel
ligi intra longum
tp̄s, & ita etiam in
d. l. j. Sed dato ꝙ
poſſet argui de cō-
trarietate: pōt ad-
huc ſaluari, vt ī hac
l. in bonę fidei. lo-
quatur quādo adij
ciebatur tale qđ, ꝙ
erat de appēditijs,
contractus. In d. l.
j. & in §. quinimò.
loquatur in pactis
aliud continenti-
bus, per ea quę ha-
bentur in l. fundi
partem. ff. de con-
trahen. empti.

* P. P A V. P.

a ¶ Contractus. Hoc
ꝙ pactum nudum
nō veſtiatur etiam
cohærentia contra
ctus, vide Paul. de
caſtr. in l. ſi ita ſcri-
ptum. in iij. col. de
lega. j.

nuntur circa accidentalia. & gl. remittit ad diſtinctionem poſitam in d. l.
3 pacta. ¶ † Quæro qua actione agitur ad id quod venit in pacto. Gl. dicit
duplici actione, ſ. actiōe præſcriptis verbis, & actione ex eo cōtractu in-
formata per pactū. & vide glo. Iſtud nō videtur eſſe verū. nam actio præ
4 ſcriptis verbis, nō cōcurrit cum alia: vt l. quoties. ff. de prę̄ſcr. ver. † Dicūt
Vltramon. & bene: Actio præſcriptis verbis nō cōcurrit cū alia, quæ ha
beat originē ex eadē forma. Ita loquiť lex cōtraria. Sed hic actio antiqua
oritur ex contractu nominato, qui pręcedit: actio verò prę̄ſcriptis ver-
bis oritur ex quodā cōtractu innoīato, habita relatione pacti ad cōtractū.
ita loquiť hic. Et ex hoc dicunt, ꝙ gl. quæ eſt in l. ex placito. j. de re. per-
mu. quæ dicit, ꝙ quędā eſt actio prę̄ſcriptis verbis, quę reſultat ex cōtra
ctibus innominatis: quædam quę reſultat ex pacto incontinenti appoſi-
to. non dicit verū: quia vtrunq; eſt vnū & idem. Non enim oritur actio
ex pacto, ſed ex eo cōtractu innominato: qui reſultat habita relatione pa
cti ad cōtractum. Sed ipſi expreſsè dicūt contra caſum huius legis. Idem
in l. iuris gentiū §. quinimo. Vñ teneas gl. & in l. ex placito. probabo vo
5 bis alijs rationibꝰ. ¶ Secūdò quæro: dicitur hic, ſi incōtinēti fiat. † quando
diciť fieri pactū incontinenti. Dicit gl. ſiue fiat in ingreſſu cōtractus, ſiue
in ipſo contractu, ſiue ſtatim poſtea. & bene dicit. probatur in lege iij. j. de
ędil. ac. vbi eſt tex. expreſſus, nūquā vidi alibi. Vltramō. dicunt, & bene,
ꝙ tunc dicitur fieri pactū incontinenti, qñ fit antequā cōtractus habeať à
partibus pro perfecto & abſoluto: vt l. cōtractus. j. de fide inſtrumen. Tu
tamen tene opi. gloſ. per legem, quam allegaui tibi ſ. Circa hanc materiā
dicam j. eo. l. petens &c.

IN bonæ fidei. Pactum incontinenti appoſitum iuxta contractum parit actionem appoſitum ex interuallo, ſolam exceptionem. h. d. Barto.

SVMMARIVM.

1 ☞ Quando pœnalis ſtipulatio incipit à præcedenti conuentione nuda,
debet agi ex ſtipulatu, non ex pacto.
2 Stipulatio pœnalis, non veſtit pactum nudum principale, ſui cohęrentia.
3 Mora poteſt purgari: & quando. remiſsiuè in nu. 6.
4 Poſſeſsio bonorum non poteſt dari, niſi iuris ordine ſeruato.
5 Pactum nudum nunquā veſtitur cohęrentia contractus veſtiti acceſſorij.
7 Stipulatio pœnalis an nouet prę̨cedentem obligationem: remiſsiuè. & in
ij. lec. nu. 9.
8 Sententia ſuper eo quod non fuit petitum, quando ferri poſsit.

SI pacto. Quando pœnalis ſtipulatio incipit à prę̨cedē
ti cōuentione nuda, debet pœna peti: licet reꝰ
poſſet ſoluere ꝙ in prima conuentiōe deuenit: & trāſlatio bo
norū nō fit ſine ordine. h. d. iſta difficilis lex, & tractat de tribꝰ
materijs. Primò tractat de cōmiſsione pœnalis ſtipulationis. Secūdò, qua
liter ſtipulatio cōmittiť. Tertiò, qualiter per pœnalē ſtipulationē noueť
1 prima obligatio. ¶ † Nota ꝙ qñ pœnalis ſtipulatio incipit à prę̨cedenti
cōuentiōe nuda, debet agi ex ſtipulatu, nō ex pacto. ¶ Secūdò ex hoc ha-
2 bes notare ꝙ ſtipulatio † pœnalis nō veſtit pactū nudū principale ſui co-
3 hę̨rentia. Simile vidiſtis in l. nuda. de cōtrahē. ſtipu. ¶ Tertiò nota † ꝙ mo
ra pōt purgari. qđ patet: qa licet petať pœna, pōt reꝰ ſoluere qđ in prima
4 cōuentione deuenit. ¶ Vltimò nota † ꝙ poſſeſsio bonorū non pōt dari,
niſi iuris ordine ſeruato. videbitis in l. j. j. de exce. rei iud. ¶ Oppo. dicitur
hic: ex ſtipulatione. Cōtra, imò debet agi certi cōdictione ex ſtipulatu: vt
l. ſi q̄s certū. ff. ſi cer. pe. Sol. gl. & bene: ꝙ hic diciť, ex ſtip. id eſt, certi cōdi-
ctione ex ſtipulatu. Vel dic, ꝙ hic pœna erat promiſſa incerta. ¶ Secūdò
opp. & videť ꝙ debeat agi ex pacto primo, tāquā veſtito cohę̄rētia cōtra
5 ctus: vt ſ. l. ꝓxi. Sol. dicit glo. & bñ: † pactū nudū nunquā veſtiť cohæren
tia contractus veſtiti acceſſorij: vt hic fuit pœnalis ſtipulatio: vt l. nuda. j.
de cōtrahen. & cōmit. ſtipu. ſed veſtiť cohę̨rentia cōtractus veſtiti princi
palis: vt in cōtrarijs. Ratio, qa principale non debet formari ab acceſſorio:
vt l. ex pupillari. ff. de vulg. & pup. Iniquū eſt enim vt dominus veſtiatur
à ſeruo. ¶ Tertiò opp. & hic aduerte: pœna nūquā cōmittiť, niſi prę̨cedat
mora: vt l. ſi pœna. ff. quando di. lega. ced. & l. ſi ita ſtipulatus fuero. in fin.
de verbo. obli. aliàs eſt l. ſtipulatus. ſed hic non pōt prę̨cedere mora: ergo
eſt cōmiſſa pœnalis ſtipulatio. Quod nō poſsit eſſe mora, probatur: quia
vbi nulla petitio, ibi nulla mora: vt l. ſi pupillus. de verbo. obli. de reg. iu.
l. nulla. Sed ex pacto nudo primo non naſciť actio: ergo quis nō pōt eſſe
in mora. Iſtud cōtrariū habet multas difficultates, quas gl. tangit in l. nu
da. j. de contrahen. & commit. ſtipu. Dy. in regula, non eſt in mora. de re-
gu. iur. lib. vj. Cy. tangit hic, & in d. l. nuda. Ego latius in d. l. ita ſtipulatus.
Breuiter teneo in hoc opi. Vltramon. quòd licet hic non præcedat ꝓpriè
mora: tamen committitur pœnalis ſtipulatio eo caſu, quo cōmitteretur,
ſi veſtita conuentio præceſsiſſet: quia hoc videtur tacitè agi. Et de hoc vi
detur tex. in l. ſtipulatio iſta. §. alteri. ff. de verb. obligatio. dicemus in d. le
6 ge, nuda. ¶ Opp. quòd non licet reo purgare moram, & ſoluere † quod in
prima conuentione deuenit: vt in l. traiectitiæ. §. de illo. ff. de act. & obli.
& l. magnā. de cōtrahen. & cōmit. ſtip. Sol. Huiꝰ timore tractāt hic quidā
materiā de purgatiōe morę: q̄ eſt lōga repetitio, quā facio in l. ſi inſulā. de
verbo. obliga. ¶ Quæro, quando pœnalis ſtipulatio committatur. de hoc
ponit gloſſ. vnam longam diſtinctionem in l. & ſi poſt tres. ff. ſi quis cau.
de regu. iur. l. in omnibus. Ego examinaui multum profundè in dicta. l.
ita

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a itaſtipulatus.¶ Tertio quæro vtrum ſtipulatio pœnalis[a] nouet præceden
7 tem obligationem.† Glo.tangit in l.obligationum fere.§.fin.ff.de actio.
& obliga.& l.reſcriptum.§.ſi pacto.ff.eo.& ibi per Gul. Cyn. ponit hic.
ego latiſsimè dixi in d.l.ſi ita ſtipulatus.circa cōtraria vltimæ partis. Op.
8 ꝙ non debet ferri ſententia ſuper alio, quàm ſuper eo† quod petitū eſt: vt
l.ſi.de fideicom.liber.& l.vt fundus.ff.communi diui.Sol.Fateor ꝙ peti-
tur pœna.& pœna tantùm in condemnationem deducetur. Poſsibile ta
men eſt, ꝙ reus volens moram purgare, offerret illud, quod in prima con
uentione deuenit: & ſic illud conſequitur non vi condemnationis, ſed vir
tute ſpontaneæ ſolutionis factæ per eum.& hoc eſt quod dicit ibi text.cō
ſequeris.& j.ad pœnam dicit, exigens &c.

SI pacto quo. Vbi præcedit conuentio nuda, & ſe-
quitur ſtipulatio pœnalis, agitur ex
pœnali ſtipulatione, cuius timore actor conſequitur id, quod
deuenit in conuentione nuda, quando exegit, pœnam in ſtipu
lationem deductam. Item ordo iudiciorum eſt ſeruandus.h.d.¶ Op.dici-
tur hic ꝙ agitur ex ſtipulatione ad pœnam contra, imò debet agi certi cō
dictione ex ſtipulatu, cùm pœna fuerit certa: vt Inſtitu.de verb. obli.in
princi.Pro ſolutione huius gl.dat tres reſponſiones.Dicit gl.ꝙ hic fuit ap
poſita pœna incerta: vt puta in facto quod factum eſt incertum nimirū ſi
agitur ex ſtipulatu. Iſta eſt quædam diuinatio. Vnde gloſ.dedit aliā ſol.
& eſt tertia in gloſſ.& dicit ſolutionem ſuſtine.quod ideo agitur ex ſti-
pulatu: quia eſt incertum quod conſequitur actor. Item ſol. redarguit gl.
vt in ea habetis. Vnde glo.dedit tertiam ſol.& eſt ſecunda in gl.& eſt ve-
ra: quia debet exponi, ex ſtipulatu: id eſt, certi condictione ex ſtipulatu.
¶ Item oppo.& videtur quod poſsit agi ex prima conuentione ideo quia
veſtitur cohærentia contractus, ſcilicet ſtipulationis pœnalis: vt l.iuris
gentium.§.quinimo.ff.eod.Solu.ꝙ pactum nudum bene veſtitur cohæ-
rentia contractus, vt in contrario: vbi pactum nudum habeat ſe vt acceſ-
ſorium. Si verò vt principale, tunc ipſum pactū nudum veſtitur non prin
cipale ab acceſſorio ex cohærentia. Ita debet intelligi hæc lex.¶ Item op
po.dicitur hic, ꝙ agitur ex ſtipulatione pœnali.contra: quia non poteſt
agi, niſi ipſa ſtipulatio ſit commiſſa: vt l.ita ſtipulatus.de verbo.obligatio
nibus ſed committi non poteſt, niſi debitor ſit in mora: vt eadem l.Sed cū
in caſu noſtræ legis non poteſt eſſe in mora: ergo &c. Quòd in caſu no-
ſtræ legis non ſit in mora probo: quia vbi nulla petitio, ibi nulla mora.vt
l.lecta ff.ſi certum peta.Sed ſuper pacto nudo nulla eſt petitio: quia ex eo
non oritur: vt s.l.proxima.ergo nulla mora. Et ſic concludendo de pri-
mo ad vltimum, videtur quòd non poſsit agi ex ſtipulatione. Solutio.
Quidam dixerunt quod ex nudo pacto poteſt agi, cùm ibi ſit naturalis
obligatio. Iſta eſt falſa. Vnde Dy.in c.non eſt in mora.extra, de regu.iur.
lib.vj.dicit, quòd aut agitur ad id, quod venit in prima conuentione nu-
da: & tunc contrarium procederet. Aut agitur ad id, quod deuenit in ſti-
pulatione pœnali: & habet locum iſta lex, ſi bene conſyderetur. Iſta ſol.
contrarium non tollit. Pro cuius ſol.eſſet videndum qualiter committa-
tur ſtipulatio pœnalis, quando incipit à præcedenti conuentione nuda.
Io.antiquus gloſſator in l.nuda.infrà de contrahen.ſtipul. dicit ꝙ com-
mittitur litis conteſ.ſuper nuda conuentione. Ita no.in d.l.& ſi poſt tres.
ff.ſi quis cautio. Iſtud dictum non videtur verum. Ratio: quia ſine actio-
ne nemo experitur: vt l.ſi pupilli.§.videamus.ff.de nego.geſt.ſed ex nu-
do pacto non oritur actio, vt dictum eſt: ergo videtur lis non poſſe conte
ſtari ſine actione. Hoc probatur: quia aliàs hic concurrerent duo ſpecia-
lia circa idem, contra ea quæ notan.in l.de dot.promiſ. Nam quis experi-
retur in iudicio ſine actione. Item ageretur ex ſtipulatione pœnali nō cō
miſſa. Dyn.vult tollere opi.Io.& dicit ꝙ hoc procedit ex diſpoſitione le
gis, ne contractus ſit inutilis. Ratio iſta non eſt vrgens, neq; vera: quia cū
ratio debeat eſſe generalis, videretur dicendum ꝙ lex deberet diſpenſare
vbicunq; contractus veniret annullandus.quod eſt abſurdum. Vnde VI
tramon.dicunt ꝙ ibi incipit à cōuentione nuda: & committitur per inter
pellationem factam extra iudicium ſuper conuentione. Probatur per ra-
tionem & tex.l.dicunt ipſi. Quæ eſt ratio ꝙ vbi præcedit conuentio veſti
ta, committitur ſtipulatio pœnalis per interpellationem: & ſic poſtquam
debitor eſt in mora: vt no.in dicta l.& ſi poſt tres? ratio eſt, ſcilicet: quia
debitor videtur promittere cū petierit creditor, etiā extra iudicium. Præ-
terea, caſus eſt in l.fideiuſſor obligari.§.fi.ff.de fideiuſſo. Iſta opinio non
videtur vera: & videtur contra d.l.nuda ibi: poſt motam litem &c.¶ Nō
obſtat ratio quam aſsignant: quia ſi inſpiciantur iura per eos alleg.illa lo-
quuntur vbi procedit contractus à ſe validus: quod non eſt in quæſtione
propoſita. Præterea modo debet plus operari interpellatio facta extra iu
dicium, quàm facta in iudicio: ſed interpellatio facta in iudicio ſuper nu-
da conuentione non facit committi pœnalem ſtipulationem: vt dixi re-
probando opi.Io.ergo nec interpellatio facta extra iudicium. Non ob.l.
fideiuſſor.§.fi.de fideiuſ.quia nihil dicit de hoc, vt patet: quia ibi tex.di-
cit, credidi.& ſic dicit contrariū: quia verbum credidi, iudicat contractū.
Inſti.quib.mo.re con.obli.in prin.in l.ij.§.creditum.ff.ſi cert.pe. cū ſi.&
non nuda conuentio præceſsit, ſed contractus de ſe validus. Dic ergo ꝙ
vbi ſtipulatio pœnalis incipit à præcedenti cōuentione nuda, cōtrahitur
per lit.conteſt.factam ſuper pœnali.& dic ꝙ hoc clarè probat tex. in d.l.
nuda.& fuit opi. Azo.ibidē. Et ſi dicis, quō agitur ex pœnali nuda cōmiſ
ſa? Dic ꝙ cōmittitur eo ipſo ꝙ lis conteſtaẽ. Simile videmus in l.ſi Titius.
ff.de verb.ob. Non tñ pōt negari, quin etiā in hoc
caſu lex diſpenſatiue procedat: ſed nō cōcurrunt
duo ſpecialia, ſecūdū qđ in prima opi.ſi bene con
ſyderetur. Et hāc opi.videtur aſſumere Gul. in d.
l.& ſi poſt tres.ff.ſi quis cau.¶ Itē op.diciẽ hic, ꝙ
agitur ex ſtipulatu ad pœnam: quaſi videatur di-
cere tex.quòd prima ſit nouata per ſequētē ſtipu-
lationē pœnalē.cōtra de l.ſi.j.de noua.Gl.fateẽ cō
trariū ꝙ olim fiebat nouatio: vt l.obli.fere.§.fi.ff.
de act.& obl.hodie nō: vt d.l.fi. Iſta ſol.nō eſt bo
na. Ratio: quia l.ſi.j.de noua.habet locū vbi ſunt
plures obligationes pariter principales. Sed mate
ria noſtra loquitur vbi vna obligatio eſt principa
lis, altera acceſſoria. Pro declaratione huius gl.re-
6 uocaẽ in dubiū† qualiter per ſtipulationem pœ-
nalē noueẽ prima obligatio. Iſta eſt difficilis quæ
ſtio: circa quam gl.ſimpliciter variauerunt. Qñq;
dixerunt ꝙ in eo in quo concurrit pœnalis ſtipu-
latio cū prima, in eo pœnalis nouat primā: in alio
nō. Ita no.in l.ſi quis à ſocio.ff.pro ſoci. Iſtud nō
videtur verū, per l.duo ſocij.ff. pro ſoc. & l.præ-
dia.ff.de act.emp.& videtur agi ex prima & ad to
tū. Quandoq; dixerūt ꝙ aut pœnalis ſtipulatio cō
tinet plus quā prima, aut minus. Primo caſu pœ-
nalis ſtipulatio nouat primā: ſecūdo non. Pro hac
opinione facit in arg.l.qui vſumfructū. ff. de ver.
obl. Iſtud nō videtur verum, & videtur cōtra d.l.
obligationū fere.§.fi. q̄ loquiẽ indiſtinctè. Qñq;
dixerunt glo.ꝙ aut quæritur nūquid pœnalis ſti- a
pulatio nouet primā antequā ſit cōmiſſa. & dico
ꝙ non: vt d.l.duo.ff.pro ſoc. Aut poſtquā eſt cō-
miſſa: & tūc nouet primā: vt d.l.obligationū fere.
§.fi. Ita gl.in d.l.duo. Iſtud videẽ falſum: vt not.
in d.l.ſi quis à ſocio.vbi pœnalis ſtipulatio erat cō
miſſa, & tamen adhuc agitur ex prima. Qñq; dixe
rūt: Aut eſt actū ꝙ noueẽ prima: aut non. Iſtud
dictum non habet dubium. Et ita no.gl.in l.reſcri
ptum.§.ſi pacto.ff.de pac. Quidā dixerunt ꝙ aut
pœna adijcitur contractui ſtricti iuris, aut contra-
ctui bonæ fidei. Primo caſu ſtipulatio pœnalis no
uat primam: vt d.l.obligationum fere. §. fin.l.ita
ſtipulatus.circa fi.de ver.ob.ſecundo caſu nō no-
uat. Ita debet intelligi d.l.prædia. de act.empt.&
d.l.duo.ff.pro ſoc. Et hanc videtur tenuiſſe Dyn.
in l.in ꝓuinciali.§.j.in diſtinctiōe magna.de ope.
no.nun.& aſsignat rationē diuerſitatis. Iſtud nō
videtur verū ideo, quia actio ex teſtamēto habet
inſtar bonæ fidei: vt d.l.in minorū.j.in quib.cau.
in integ.reſti.non eſt neceſ.& tamen nouatur per
ſtipulationem ſequentē: vt l.j.§.itē ſi ita. ff. ad le.
falci. Vnde Gul.diſtinxit aliter, vt no. fuit per eū
in d.l.reſcriptū.§.ſi pacto.ff.eo. Et videtur cōclu
dere ꝙ vbi præcederet diſpoſitio, vel cōtractus iu
ris gentiū, tunc pœnalis non nouat: vt d.l.prædia
& l.duo, cū ſi. Sed vbi præcedit diſpoſitio, vel con
tractus iuris ciuilis, per pœnalem nouatur prima,
vt d.l.obligationū fere. Et iſto modo pōt intelligi
d.§.item ſi ita.quia teſtamentū eſt de iure ciuili vt
l.iiij.ff.de teſt.dictū Gul.nō videtur verū, ſed con
tra gloſ.in l.ij.j.de iure emphy.& induco ſic: quia
contractus emphyteuticus eſt contractus iuris ci
uilis, & tñ nō nouatur per pœnalem: imò dñs pōt
emere. Vnde Dy.aliter ibi dixit, videlicet aut egit
ex ſtipulatione pœnali: & tūc videtur nouare pri
mā: aliàs nō. Ita notauit in d.l.ſtipulatus.de verb.
obl. Dictum Dy.probaẽ: quia videtur cōtra l.ſi qs
à ſocio.vbi actor eligit agere ex ſtipulatione pœ-
nali: & tñ nihilòminus agit prima: vt d.l.ſi quis à
ſocio.cū l.ſeq. Vnde dico ſic: qa aut prima proce-
dit ex cauſa lucratiua, aut nō. Primo caſu pœnalis
nouat primā: vt d.l.obligationum.§. fi. de act.&
obli. Et ita intelligiẽ l.j.§.itē ſi ita.ad leg.fal.ſecū-
do caſu nō fit nouatio. Ita intelligit l.duo.vbi pri
ma videẽ procedere ex cā lucratiua: qa ibi fit mē-
tio de quæſtu.qđ verbū q̄ſtus, denotat lucrū: vt l.
quæſtus, pro ſocio.& tñ nouaẽ, vt ibi patet. Tene
hāc opi.quæ vera eſt. Et ad cōtrariū rñ. per inter-
emptionē: qa in illa nō eſt ex cā lucratiua: qui con
tractus ſocietatis non dicitur eſſe ex cauſa lucrati
ua. Nā ſocietas pōt habere quæſtū & damnum. Et

a ¶ Pœnalis. Adde ꝙ
Pet.de anc.cōſi.cc-
lxvj.inci.Quod do
natio.tenet contra
rium eius qđ tenet
Bar.in l. ita ſtipula
tus.ſ.ꝙ omiſ.ſtipu.
penalis non nouet
præcedentē obliga
tionem ex cauſa lu
cratiua.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ✠ *P. P A V. P.* ¶ Pactum. Nunquid aũt valeat pactum inter aliquos ꝙ in bonis ſuis fœminæ nõ ſuccedant, vide latè Bar. conſil. xxxij. & lxxij. Et circa tale pactum vide aliam quæſtionem per eundem conſi. cl.

b ✠ POMATES. ¶ Circa hãc l. Ad iſtã l. ſic op. nã cõtrahere eſt liberi arbitrij, ſicut teſtari. l. nec emere. j. de iur. delib. & tñ quis debet ſe obligare ad teſtãdũ, cũ bonũ ſit arg. de cõtractibus ad vltimas volũtates. Sed ſolue ꝙ in teſtamento eſt maior libertas, cũ voluntas in teſtamento ſit ambulatoria vſq; ad mortem. l. iij. in fi. ff. de adim. leg. Sed in cõtractibus à principio licet voluntas ſit libera: tñ poſtea neceſsitat. l. ſicut. j. de ac. & obl. cũ concor.

c ¶ Tacuit. Adde Ro. conſi. cccclvij. in fi.

✠ *P. P A V. P.*

d ¶ Pactum. De iſta materia an qñ plus valeat ꝓbatio viuę vocis, quã ꝑ inſtrumẽtũ, & ecõtra, vide latiſsimè Barb. in repe. rubr. extra de fide inſtru. in j. col. & melius in ſequenti. Itẽ nota ꝙ mãdatũ ad exigendũ nõ põt probari per teſtes, quãtum ad hoc vt cogaꝶ debitor ſoluere, vide Cremen. ſing. cxl. Quid autem in alio mãdato, vide Paul. de ca. conſi. cclxx. An aũt priuilegiũ vel gratia Principis poſsit probari per teſtes vide Decium in Rub. extra de conſtit. col. pen. & fi. & in præcedẽtibus ponit etiã an de eſſentia legis vel conſtitutiõis requiratur ſcriptura. Itẽ de gratia principis, ſententia exceptionis & alijs diuerſis, ꝙ poſsint probari per teſtes, vide Bar. in cõſi. lxxvj. in iiij. volu. in pe. colum.

✠ POMATES.

e ¶ Similibus. Alios autem caſus in quibus requiritur ſcriptura vltra locos communes gloſ. & doct. hic, vt per Albe. in l. iij. allegata in glo. j. ſimi. ſe ma. dixerit. quibus adde aliũ caſum quẽ ponit Bar. in l. ſi. in fi. app. ſui. j. de edi. di. Adri. tollẽdo. & alium quem ponit Bal. in c. cùm parati. de app. in l. conſentaneum. C. quo

ſi diceres, ibi non ponunt aliquid de ſuo, & ſic videtur lucrum: dic ꝙ ſaltem ponunt operas. arg. l. cum duobus. §. ſi in cocunda. ff. pro ſoc. Item op. dicitur hic, ꝙ agitur ex ſtipulatu. & videtur ꝙ agatur ex ſtipulatione: quia non debebat cõſequi illud, quod deuenit in prima: quia ſententia debet eſſe conformis libello. Sol. vt in glo. in fi.

a **PActum.** [a] Pactũ per quod aufertur alicui libera teſtamenti factio, non valet. h. d. ¶ No. quod dixi in ſummario. ¶ Secũdò not. ꝙ nulla parit obligationẽ, neq; ciuilẽ, neq; naturalem. Tertiò no. ꝙ pactum de futura ſucceſsiõe nõ valeꝶ. Vidiſtis j. eo. l. fi. ¶ Quæritur circa hanc [b] legem quid ſi iuretur ſuper tali pacto. Reſpondeo ꝙ nõ valeret; quia tale pactũ eſt cõtra bonos mores. Ita dicit tex. in l. ſtipu. hoc mõ. de ver. obl. Videbitis in l. fi. j. eo. & l. cũ donationis. in fi. j. ti. j. &c.

PActum quod. Pactum de futura ſucceſsione non valet h. d. Ex hac l. pactũ. j. eo. Decretaliſtæ fecerũt ſibi decretalẽ in lib. vj. in ti. de pact. ꝙ ſi iſtũ pactũ eſſet iuramẽto firmatum ꝙ tale pactum eſſet validũ. quod videtur falſum: quia ſiue ſit pactũ, ſiue ſtipulatio, per quã vel per quod aufertur libera facultas teſtandi, eſt contra bonos mores arg. ff. de ver. ob. l. ſtipulatio hoc modo concepta. ſed tex. iuris canonici dicit alibi, ꝙ iuramentum nõ firmat aliquod pactum ꝙ ſit cõtra bonos mores: vt eſt tex. in c. non eſt obligatoriũ. de reg. iu. li. vj. & tex. in l. pactum. j. de col. improbat ipſum pactum qñ fieret vt nullo modo ſuccedatur: vt ibi diciꝶ: dũ dicit: iure aũt improbatum eſt. Ratio nõ eſt alia, niſi quia cõtra bonos mores. Sic igitur in propoſito, cũ eadẽ ratio ſit vbiq;: & ea quę iuris authoritate reprobata ſunt, iuramẽti vinculo non probantur: vt l. non dubiũ. ſ. de legi.

CVm proponas. Subſtitutio conditionalis fideicommiſſaria põt inter partes ꝑ pactũ remitti. h. d. Omnia quæ fuerunt dicta ſ. eo. l. j. poſſent hic dici. Quæro, quid ſi vnus frater vendidit bona ſua fratre pręſente: vtrũ ille, qui fuit pręſens, & tacuit, [c] ſibi pręiudicauerit, Breuiter gl. videtur dicere ꝙ nõ, in l. ſi fundum per fideicommiſſum, in prin. ff. de lega. j. & dic vt ibi dixi, & in l. quæ dotis. ſol. ma. &c. c

CVm proponas. Ius fideicõmiſsi cõditionalis, põt per pactũ remitti. h. ũ. ¶ Oppo. & videtur ꝙ ſit ſuperflua, per l. j. ſ. eo, Sol. vt in gl. ¶ Quærit gl. pone ꝙ duo fratres ſunt inſtituti hęredes, & adinuicẽ ſubſtituti, ſi alter eorũ decederet ſine liberis. mõ vnus fratrum vendidit de portione ſua prædia, & c. alter frater ſcit, & eſt præſens nunqd per præſentiã ſuã ſibi pręiudicet. Gl. videꝶ dicere ꝙ propter pręſentiã fiat præiudiciũ: vt in gl. quã no. Dictũ glo. videꝶ reprobari ꝑ ea quæ dicunꝶ in l. Caius. ff. de pig. act. præterea taciturnitas vel tacita renunciatio, nõ põt plus operari quã expreſſa. Sed iſtud ius fideicõmiſsi cõditionalis nõ poſſet remitti etiam expreſsè: vt l. ſi ita ſcriptũ. §. j. de leg. ij. ergo multò minus per tacitã. Non obſtat l. quoties. & §. libertis. quia ibi fuit conſenſus expreſſus. ¶ Op. de l. ſi fundũ. de leg. j. ſolu. ibi no. vide glo. quæ incipit: licet ibi feciſſe præiudiciũ, &c. Quidã reprobãt hanc glo. ex materia quæ habeꝶ in l. Caius. ff. de pig. act. & gl. ſua tñ ab illa reprobatione defendi põt, per l. ſi ſeruus cõis. ff. de dona. inter vir. & vxo. Nã fideicommiſſum debetur inter fratres: & ſic inter coniunctos: & tñ in præſentia fratris videntis donare rẽ ſuã vxori fratris ſui induxit ſibi præiudiciũ circa illã rẽ ex fideicõmiſſo debitã: maximè cùm inter coniunctos fideicommiſsi remiſſio facilè inducatur. & bene probat l. Procula. ff. de proba. Sed nihilominus puto ꝙ gl. iſta inquantum dicit induci remiſsionem in præiudiciũ, malè dicit. Primò, quia iſtud fideicommiſſum erat cõditionale, vt qui primò moreretꝶ, reſtitueret. Sed habuiſtis in l. j. ſ. eo. ꝙ fideicommiſſum conditionale etiam expreſſa renunciatione non tollitur: quia eſt ius futurum: ergo multo minus iſtud ius conditionale hic debet tolli per præſentiam, quæ inducit quandam renunciationem tacitam. Solu. no. in d. l. ſi ſeruus communis. cũ ſua materia: quia ibi tractatur de præiudicio generando mihi circa rẽ meã de præſenti. hic aũt de re mihi debita. Bar.

d **PActum.** [d] Tantum valet pactũ cũ ſcriptura, quãtum ſine ſcriptura. h. d. ¶ Op. ſ. de ſacroſan. eccl. auꝶ. hoc ius porrectum. de nõ nu. pec. l. generaliter. Sol. Dicit gl. ꝙ hic eſt regula, ꝙ tantũ valet pactum cum ſcriptura, quantũ ſine. Fallit in cõtrario, & in caſibus ſimilibus [e]. e

SVMMARIVM.

1 ☞ Dictio quenq;, eſt ſignum vniuerſale.
2 Dictio quenquam, eſt ſignum particulare.
3 Quando agit quis contra vnum ex correis, quando videntur diuidere obligationem, vel eligere.
4 Recipiendo partem qñ quis videatur diuidere.
5 Tacitum pactum non requirit præſentiam partis.

f **SI creditores.** [f] Ex receptione partis debiti facta ab vno de correis, ĩduciꝶ diuiſio, [g] ex qua oritur taciti pacti exceptio. h. d. ¶ Oppo. j. de fideiuſ. l. reos. Huius timore ſunt in hac l. duæ lec. principales. Prima, ꝙ hic partẽ petierũt à quolibet debitore dicentes eſſe contentos parte & ſic inducitur exceptio pacti, ſ. expreſsi: vt l. liberũ. j. de fideiuſſ. Et vt iſta lect. procedat, habent ipſi in tex. quẽq;, † quod eſt ſignũ vniuerſale, ſicut oĩs, & quilibet: vt l. hoc articulo. de hæ. inſti. ¶ Iſta lect. eſt vera in ſe: tñ cõis litera dicit quemquam, non quẽq;. † Et hoc ſignum quẽquam eſt particulare: vt l. ſi neceſſarias. §. ſi annua. de pig. act. Dicendũ eſt ergo hic ꝙ recepit ab vno tantũ: & ſic remanet contrariũ de l. reos. Gl. ſoluit ꝙ ibi conuenit vnũ inſolidum. Et ſic nõ videtur diuidere, hic partem petijt & recepit: & ſic diuidere videꝶ. Vide gl. quę vult dicere veritatem: & in ea miſcet multa mẽdacia. Vera ſol. eſt iſta, ꝙ ibi eligit: hic diuiſit. vñ electio nõ præiudicat, vt ibi: diuiſio ſic, vt hic. ¶ † Reſtat videre, quando videatur eligere: & quãdo videatur diuidere. Glo. dicit, ꝙ quando petit inſolidum, videtur eligere ſed quando petit partem videtur diuidere. vide iterum gl. certè hoc nõ eſt verũ: quia ſiue inſolidum, ſiue in parte petit ab vno, nunquã induciꝶ diuiſio. hic eſt caſus in l. reos. † Dicit ergo gl. ꝙ diuiſio inducitur recipiendo partem. iſtud dictũ eſt verũ: quia caſus eſt in l. noſtra: quia in receptione partis inducitur diuiſio. Ad iſtud oppo. de l. inter eos. §. j. de fideiuſ. Sol. ſecundũ Ia. de Are. & Oldr. quandoq; quis recepit partẽ ab eo à quo nõ poterat inſolidum exigere: quia habebat beneficiũ diuiſionis vt plures fideiuſſores olim, & plures tutores: tunc partis perceptio non inducit diuiſionẽ, ſeu tacitum pactũ: ratio: quia cũ neceſſe habeat facere in neceſsitatibus, nemo liberalis exiſtit: vt de alimen. leg. l. rem legatam. Sed ſi receperit partẽ ab eo à quo inſolidũ poterat exigere: qa beneficium diuiſionis nõ habebat vt duo rei olim & hodie ſi eſt renunciatum tunc in caſu iſto recipiendo partẽ videꝶ diuidere: quia nõ tenebaꝶ recipere. hic eſt caſus in hac noſtra. l. no. ¶ Item contra iſtud oppo. de l. ſi ex toto. §. j. ff. de lega. j. gloſ. hic dicit, hoc ſolue vt in præcedentibus cõtrarijs. Tu dic

1
2

3

4

modo & quando iu. in licentia quã habet familia Poteſtatis capiendi aliquem perſonaliter: & alium quem ponit in l. geſta. j. de re iud. & in c. conſtitutus. circa pe. col. extra, de reſcri. & vide quæ circa hæc ſcripſi ad Bar. in l. j. §. ſufficit. de bono. poſ. ſecundum tab. & Bal. in l. j. col. pe. j. de fidei com. cuius dictum ibi magnificat, do. Baptiſt. de ſancto Seueri. in l. ſi certis annis. j. eo.

✠ *P. P A V. P.*

f ¶ Si creditores. Vide Com. cõſi. lxxx. poſt mediũ. Et de materia vide Cep. cautela pen. Itẽ ꝙ quando inter duos eſt ordo vt prius cõueniatur vnus quã alter ꝙ per electionem vnius nõ præiudiceꝶ alteri, quò minus, poſsit ad alium redire, vide Pau. conſi. clxxiiij.

g ¶ Diuiſio. Adde ſecũdùm Pau. de caſ. eſſe diligenter aduertendum: quia ſi nõ ſint niſi duo debitores, non poteſt fieri diuiſio actiõis: quia tunc actio dicitur diuidi inter plures quando primò quilibet tenebatur inſolidum: nunc incipit quilibet teneri pro parte tantũ. l. inter eos. §. pen. ſed hic primus, qui ſoluit liberatur in totum, ſaltem ipſo iure: quatenus ipſe ſoluit partem virtute taciti pacti: vt ſ. eo. l. creditori. Alter verò, qui nõ ſoluit, ſimiliter fuit liberatus ipſo iure à parte ſoluta: & remãſit obligatus efficaciter ĩ parte nõ ſoluta. vnde nõ eſt propriè diuiſio actionis ſecundùm ipſum. & propter hoc non placet ſibi ſummarium Bart. ꝙ inducatur diuiſio. ſed ſi eſſent plures: puta quatuor qui tenerentur ad centum inſolidum & vnus ſolueret xxv. pro parte ſua dictorum centum: vt ſ. ſed quãtũ ad alios tres, bene fuit inducta diuiſio: vt ſic poſtquàm creditor recipit nõ poſſit aliquem de alijs tribus conuenire: niſi pro xxv. nec ob. ſecundum eum quòd non fuerunt præſentes in illa receptione: quia hoc

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

eſt tacitũ pactũ legale qđ prodeſt etiã abſentibus:vt ſ.eo.l.ij.cũ ibi no.&
ita dicit ſaluare,& intelligere.qđ no.Bar.circa fi.ꝙ non põt intelligi niſi
in caſu prædicto.Et hũc intellectũ perpetuò mẽti tenẽdũ puto:quia qui
libet diceret cõtrariũ prima facie:ꝙ quilibet aliorũ poſsit cõueniri ad reſi
duũ poſtquã cũ eis nihil eſt actũ.cautela ergo eſt cũ creditor recipit, dicat
ſaluo iure ſolidi.

POMATES.
a ¶ Tu dic.Iſta ſolu-
tio, licet moderni
eam nõ ſequantur,
eſt cõmunis:vt hic
inquit Bal.& Dec.
quialiàs in iſta opi
nione cõſultũ fuiſ-
ſe affirmat à qui-
buſdam magnis vi
ris.& eã etiã tenuit
Decius præceptor
meus.& vide plenè
Scriben.in.d. §.j.
b ¶ Licet. Vide Lud.
Ro.in cõſ.xiij.inci.
videt̃ mihi de iure
dicendũ. vbi conſu.
luit,ꝙ nõ valet cõ-
uentio vt bona nõ
poſsint aliquo tem
pore alienari, ꝗ ad
alios veniẽt allega
uit l.iſtã. An.Barb.
b ¶ Licet. Adde ꝙ
Pau.de caſ.p hãc l.
& l.pactũ qđ dota
li.ſ.eod.dicit, ꝙ ſic
in caſu d. l. filia fa-
cit pactũ. & in ciui
tate ſit ſtatutum ꝙ
fœmina non ſucce
dat extantibus ma
ſculis, virtute illi⁹
pacti nõ poterit ali
qd petere:licet pa-
ter ab inteſtato de-
cedat:qa qđ nõ va
let in vim cõtract⁹
nõ poteſt valere in
vim ſupremi iudicij
vt hic Alex.ibi di-
cit, ꝙ hoc eſt cõtra
l.fi.ff.fa.erci.vbi pa
ter põt quõ vult in
ter filios diſpone-
re.Sed iudicio meo
parũ facit : quia nõ
negatur quin pater
poſsit liberè inter fi
lios diſponere : ſed
ꝙ aſtringat̃ pacto,
& per viam cõtra-
ctus hoc iura nõ p-
mittunt:vt d.l.pa-
ctum.ibi erat inter
liberos: & quia pa
ter illud reprobat.
& hoc conſydera-
uit Pau.de caſt.

a ¶ Tu dic[a] ꝙ in hoc eſt ſpeciale fauore vltimæ vo-
luntatis : vt licet alias partis perceptio diuiſionẽ
inducat:tñ eius fauore nõ inducitur diuiſio. Ita lo
quitur ibi.& hæc eſt vera ſol.¶ Op.ff.de pecu.l.ſi
ex duobus.in fi.primi reſpõ.Solu.ibi nõ ſunt pro
priè duo rei:nec ab vno exigitur pars,imo totũ ꝙ
exigi põt vſq; ad quãtitatẽ peculij. ¶ Op.ff.e.l.ta
le pactum.§.poſt diuiſionẽ.ſol. ibi ab vno recipit
pluſquã debebat:ex quo nõ põt induci,ꝙ alij obli
gent̃ inſolidũ.hic vero tenebant̃ inſolidũ . vñ põt
induci tacitũ pactũ liberatiõis.¶ Op.extra gl.pa-
ctũ eſt duorũ vel plurĩũ cõſenſus &c.vt l.j.ff.e.ſed
hic nõ cõſenſerũt illi,alij debitores q nõ erãt præ-
ſentes.ergo nõ põt eis dici factũ pactũ.Solu.tacita
pacta partis præſentiam non requirunt:vt hic,&
ſ.eo.l.ij.quod no.bene,& tene menti perpetuò.

SI creditores. vbi plures ſunt obligati inſoli
dum & vnus ſoluit pro parte,& creditor
partẽ recipit,videtur fieri diuiſio,& ex hoc quæri
tur taciti pacti exceptio.h.d.¶ Opp.de l.reos.j.de
fideiuſ.pro huius ſolutione quidã habẽt in litera
quenq; quę deriuat̃ à quiſꝗ qđ eſt ſignũ vniuer-
ſale:vt l.ſi neceſſarias.§.ſi annua. ff. de pi. act. Si
habetis quẽquã,contrariũ ceſſat eo ꝙ creditor ad
miſit quẽquã,debitorẽ:id eſt quẽlibet ad ſoluẽdũ
pro parte ſua tantũ.& ſic pactum fuit expreſſum.
¶ Quidã habẽt quenq;:& tũc ad contrariũ rñdet
gl.duobus modis:tñ vltima eſt vera,& nota ea ꝙ
hic creditor diuiſit ab vno petẽdo partẽ debiti,&
recipiẽdo partẽ,per quã diuiſionẽ, ſeu perceptio-
nem ſibi præiudicat.in l.contraria elegit nõ rece-
pit.Contra hoc op.de l.ſi ex toto.§.fi. ff. de leg.j.
ſol.vt in gl.vel dic ſecũdũ Ia.de Are.ꝙ qñ plures
ſunt obligati inſolidũ:& vnus ſoluit hoc mõ.Sol
uo tibi pro parte mea:& creditor iſto modo reci-
pit:& tũc habet locũ lex noſtra:quia creditor ſi-
bi præiudicat doctores dicũt,quod cautela eſt,qñ
creditor habet plures fideiuſ.obligatos inſolidũ.
& partẽ ab vno recepit:ꝙ proteſtet̃ ꝙ per hãc re-
ceptionẽ partis nõ intẽdit ſibi præiudicare in alia
parte circa petitionẽ reſidui.arg.l.at ſi quis.§.ple-
riq;.ff.de relig.Qñq; vnus ex pluribus inſolidũ
obligatus,habet ex ęquitate quoddam beneficiũ
diuiſionis.pone exẽplũ in fideiuſſore per benefi-
ciũ epiſtolæ diui Adriani. Iſto caſu ſi vnus ſoluit
ſuam partem,& creditor recipit:ſibi nõ præiudi-
cat.niſi appareat cõfideiuſſorem nõ eſſe ſoluẽdo.
hic eſt caſus in l.inter oẽs.§.j . ff . de fideiuſſo. Et
iſto caſu creditor nõ dicit̃ diuidere nomina.Opor
tet enim facere exceptionẽ diuiſionis:& in neceſ-
ſitate nemo liberalis exiſtit.argu.l.rẽ legatã. ff.de
adimen.lega.Quandoq; illi qui ſunt inſolidũ obli
gati,nõ habẽt beneficiũ diuiſiõis a iure.pone exẽ-
plũ in duobus reis inſolidũ olim.hodie pone exẽ
plũ in eis qui renunciant beneficio nouæ cõſtitu-
tiõis.Iſto caſu ſi vnus ſoluit partẽ:creditor ſibi p̃-
iudicat.Ita intelligit Iac.l.ſi ex toto.§.j. de leg.j.
¶ Item op.de l.tale pactũ.§.poſt diuiſionẽ. ff.de
pac.ſol.vt in gl.¶ Op.dicit̃ hic,ꝙ quęrit̃ exceptio
taciti pacti. Item quia pactum eſt duorũ,vel plu-
rium conſenſus &c.Sed hic alij creditores nõ fue-
runt præſentes.ſol.quod contrarium loquitur in
pacto expreſſo:hic in tacito &c.Bar.

c ¶ Inuicem. Adde
quod Bal.no.hic in verbo,ſcripto . quòd duo poſſunt facere teſtamẽtum
in eadem ſcriptura:& ita ſe vidiſſe.& vide Pau.de Caſt.Tu dic ꝙ Oldra.
conſuluit conſi.clxxiiij.cum vir & vxor feciſſent teſtamentum , & mor-
tuo viro vxor volebat reuocare:quęrebatur an poſſet:quia in eadẽ char.
Old.conſuluit ꝙ ſic.
d POMATES.¶ Inter milites.Dic ſecũdũ Deci.hic,ꝙ lex iſta pro-
cederet,etiã ſi pactũ nõ fuiſſet reciprocũ:ſed vnũ tñ ꝓmiſiſſet ſe velle,ꝙ
aliter haberet ſua bona.Et videt̃ etiã hoc de mẽte Alex.ſ.e.& l.pactũ qđ
dotali.col.ij.in ij.fal.& ꝓbat̃ iſta l.in rõne ſui:ibi tñ cũ volũtatẽ,&c.quæ
eſt generalis,& cõprehẽdit iſtũ caſum,lice dictũ ſit ſpãle,p ea quæ no.vt
breuibus agã, Alex.cõſ.ſuo lxxv.col.j.vol.v.Sed hic ego moueo difficul
tatẽ,& quæro an lex haberet locũ in milite & pagano.In hoc ego ſic di
cebã,ꝙ aut ſolus paganus promiſit,& nõ valet:qa paganus nõ põt pacto
hæreditatẽ dare.ſed ſpeciale eſt in milite,vt hic agitur &c. Aut ſolus mi-
le promiſit:& dicerẽ ꝙ valet per rationẽ generalẽ iſtius l.& in l.j. ff. de te
ſta . mili.& l.miles.ff.eo. Aut pactũ fuit reciprocũ:& videret̃ prima facie
dicendũ,ꝙ licet nõ valeat quo ad paganũ propter illã l.& per no. p doct.
in d.l.pactũ qđ dotali.ſ.eo. &.maximè Pau. de ca.ibi in fi.qđ deberet va
lere quo ad militẽ.
Sicut dicimus in te
ſtamento patris in
ter filios,& extra-
neum.l.hac conſul
tiſsima.§.ex imper
fecto.j.de teſt.Con
trarium credo ve-
rius: nam cũ illud
pactum ſit recipro
cum,& ob cauſam,
& ex parte pagani
non poſsit impleri
per ſuperiora : po-
teſt miles agere cõ
dictiõe ob cauſam.
& facit hoc,ꝙ in ca
ſu hui⁹ legis ſi vn⁹
militum reuocaſſet
voluntatem, cenſe
retur ab altero re-
uocata.Et ita tenet
hic Pet . & Decius
ratione correlatio-
nis. & argu . in l.fi.
j.de cupreſ.libr.xj.
& hoc teneas, ſi mi
les ignorans credi-
tur,& in pagano ta
le pactum valere.
ſecus ſi ſciens , per
ea quæ no. Bart.in
d.l.editam. j. de cõ
dic.ob cau.non ob.
§ . ex imperfecto.
quia extraneus ibi
nihil promiſerat:
& ibi nõ ſuum, ſed
legis denegatur au
xilium:vt hic l.nõ
modo ſuum vult
denegare auxilium
ſed etiam vult pro
promiſsionem mi-
litis rumpere. cum
vult priuilegio ſuo
illaqueare,& deci-
pere. cõtra l. quod
fauore . ſuprà de le
gi.& argu. in ſimili
in l.j . j . de his qui
ve.æta.impe . & in
l.meminerint.j.vñ
vi . Contra tamen
hoc facit id qđ no.
hic Alex.ij.colũ.in
fi.de mente Bal . in
l.illæ autẽ.ff. de hę
red.inſti. hoc tamẽ
ego intelligerem,
prout in ſimili de-
clarat Bar.in l.j.co.
penul.ver.quartò quæro.ſ.de ſacroſan.eccle.

SVMMARIVM.

1 Hæreditas non datur per donationem cauſa
mortis,nec in codicillis.
2 Verbum pertinere dicitur verbum directum.
3 Rerum appellatione venit tota hæreditas.
4 Teſtamentum in milite dicitur iudicium.

b LIcet. [b] Hæc eſt noua & ſingula-
ris lex:nec ſcio eã alibi . bre
uiter h.d.Pactum de ſuccedẽdo inui-
c cem[c] nõ habet vim vltimè volũtatis.
d niſi inter milites[d].h.d.Primò quæro,quæ eſt ra-
tio ꝙ iſtud pactũ non habet vim donationis cauſa
mortis.Dicit gl.quia per donationẽ cauſa mortis
grauatur hæres:ſed hic videbatur velle,ꝙ hæredi
1 tas pertineret,ad eũ,& vide gl.¶ †Et no. ꝙ per do
nationem cauſa mortis non poteſt dari hæreditas
ſicut necꝗ per codicillũ.Requiritur ergo ꝙ det̃ in
teſtamento.quod perpetuò tene menti.¶ Alij aſ-
ſignant hic aliã rationẽ,ꝙ nõ valuit : qa nõ fuit ſo
lennis numerus teſtiũ.aliàs etiã ibi inter priuatos
valeret iure teſtamenti:qđ ſatis mihi placet,ſi fue
rint verba teſtamẽti.ſecus ſi eſſent verba paciſcen
tiũ:vt,promitto tibi,& tu mihi : quia per hoc in-
fringit̃ libera teſtamẽti volũtas:aliàs facultas cõ-
dendi teſtamentũ.vt l.pactũ.ſ.eo.ti.¶ Secũdò no.
2 †ꝙ verbũ pertinere,videt̃ directũ qđ allego tibi
in l.cẽturio.ff.de vulg.dic vt ibi dixi.¶ Tertiò no.
quod perpetuò tene menti,ꝙ ſi bona relinquũtur
3 ſub appellatiõe †rerũ continent totã hæreditatẽ:
vt hic vides,ibi:res eius, cui caſus &c. qđ videtur
contra l.fi.ff. de vſufru.leg.ſed ibi erat alius hęres
4 vniuerſalis:hic non.¶ Quærit glo.vtrũ †iſtud in
iudiciũ ſit teſtamẽtũ,vel quæ volũtas, Breuiter in
e milite[e] eſt teſtamentũ:quia quocunq; modo vo-
lũt,poſſunt teſtari:vt ff.de teſta.mili.l.j.ergo &c.

LIcet. Vbi ſit pactũ de adinuicem
ſuccedendo, & ſit inter mili
f tes[f],pactũ tale habet vim vltimæ vo-
luntatis : ſecus ſi fiat inter priuatos.h.
d.¶ Quærit gl.de rõne.l.quare nõ valet vt dona-
tio cauſa mortis. In hoc gl.aſsignat vnã rationem
Itẽ ibi:donatio emolumẽtũ &c.aſsignat rationẽ:
quia donatio debet cõtinere emolumẽtũ : & non
onus:& onus cõtineret,ſi ſuccederet.Gl.eſt no.ad
vnũ,ꝙ cũ hæreditas cõtineat onera,vt l.ſi hæredi
tatẽ.ff.mãda.per donationẽ cauſa mortis nõ poſ-
ſet donari hæreditas,ſicut nec p codicillos. Signa
iſtã gl.¶ Itẽ no.tex.cũ dicit pertinerent: videt̃ in
nuere ꝙ verbũ pertinere,ſit directũ . quod patet:
quia ſuccedit,&c. Aduerte:quia loquit̃ in milite.
Dixi in l.j.j.de pact.inter emp.& vendi.Dyn.tan
git in l.Lucius.§.filiã ex aſſe.de leg.ij.ego in l.cen
turio.de vul.& pup.in hac l.licet.eſt primò aduer
tendum,& hęc lex dicit in tex.ſub nomine rei,dũ
dicit:vt res pertinerẽt &c.nã per hoc habes ſecun
dã gl.quæ hoc ponit,ꝙ habet vt hęres hęreditatẽ

e ¶ In milite. Adde omnino videndum in terminis huius l.pulcherrimum
conſi.Ro.conſi.xxvj.inci.pro clariori.vbi multa notabilia dicit.& Cal.cõ
ſi.j.de dona.
f P. PAVP.¶ Inter milites. An iſta lex procedat in militibus no
ſtri temporis,vide Ang.concludentem ꝙ non conſi.clxxvij.inci. viſis in-
ſtrumentis prædictis.in iiij.col. Nunquid aũt iſta cõuentio poſsit fieri per
non milites in vim donationis,& an tunc requiratur inſinuatio,vide Ale
xan.conſi.ccxxv.in vij.col.& latiſsimè conſi.cccxcv. Nunquid autem va
leat talis conuentio.promitto tibi,& tu mihi ꝙ vno moriente ſine libe-
ris,res debeat eſſe ſuperſtitis,vide Bart.conſil.cciij. Nunquid autem talis
conuentio poſsit fieri inter virum & vxorem,vide Panormitanum conſi
lio.xviij.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

iſtā ꝙ per verbū res, confertur hæreditas, & tamē
non conferṫ per verbū bona: vt bene colligiṫ de
leg. ij. l. ſi quis ſeruū. §. fi. cū l. ſeq. in gl. mag. in vlti
ma opi. Azo. ibi poſita. Secundò habes aduertere
hic, ꝙ hic dicit pertinerēt: & tñ glo. dicit ſecundū
vnā opi. ꝙ habet vt hæres: ergo habes ꝙ verbum
pertinet, adaptatur ad directū. Dico tñ ꝙ pōt ada-
ptari ad obliquū. Et pro hoc bñ facit. l. Lucius. §.
filia. de leg. ij. & l. j. j. de pact. inter emp. & ven. vbi
verbū pertinet, poniṫ pro reſtituaṫ: qa habeo ex
manu alterius. & ideo dico cōe adaptabile ſecun-
dū diuerſas ſentētias. Sed quæro, quæ ſit veritas:
nūquid habet vt hæres id: an habeat vt ex pacto.
Puto non violando literā ꝙ quāuis cōis opi. ſit vt
Pe. & aliorū, ꝙ habet vt hæres: quia hęreditas nō
pōt dari, niſi ex teſtamēto, nō ex donatione cauſa
mortis vel ex codicillis: vt l. ij. j. de codici. tñ ego
puto iſtū tex. velle cōtrariū. Nam tex. hic dicit, ꝙ
habeat vim poſtremi iudicij: nō dicit ꝙ ſit poſtre-
mum iudiciū. Et iſta eſt ſingularitas, quā inducit
iſta lex. quod pactū exiſtēs habet vim poſtremi iu
dicij. Et ex hoc ſequiṫ ꝙ teneṫ ad debita, vt teneṫ
hæres ex teſtamēto inſtitutus: qđ non eſt in alio,
qui haberet vniuerſa bona alicuius ex pacto, vel
ex contractu aliquo: vt eſt caſus in l. mulier bona.
ff. de iure do. Sed quæro, quare non habet hoc ex
donatione cauſa mortis. Dic vt in gl. ſed tūc cōtra
eā videṫ, & cōtra tex. arg. nā ll. alibi volūt, ꝙ vbi-
cunq; in aliquo actu ſit mētio mortis in trāſlatiōe
bonorū, ſemper intelligaṫ donatio cauſa mortis:
vt l. Seia. ff. de dona. cauſa mor. & l. Seia. ff. de do.
prælegat. Hic aūt eſt verbū mortis. ergo debet eſ-
ſe donatio cā mortis: vt l. Seia. §. fin. ff. de donati.
cau. mor. Ad hoc reſpō. ꝙ hoc nō ſit propter diſpo
ſitionē volētis hæreditatē cōferre: vt in rōne gl. &
idē cū poſſet eſſe dubiū, nec eſſet ſatiſfactū inten
tioni militis, lex potius accepit intellectū, vt mi-
les habeat hæredē. ¶ Quæro, ſi interim eſt dubiū
an iſtud, qđ conferṫ, dicaṫ donatio inter viuos, an
mortis cā. Dic vt no. in gl. in l. ſi. ff. de vſu.[a] Diſpo
ſitio trāſlatiōis ſit ex noīe: verūtamē nō trāſfertur
dominium. Sed hic reſpondeo. ideo dico ꝙ eſt: &
ita ibi ſentit Dy. quia ibi tranſactus fuit. Bar.

SVMMARIVM.

1 ☞ Ex ſimplici conuentione dominiū alicuius rei
non transfertur abſq; traditione fallit vt ibi.
2 Ex diſpoſitione facta in vltima voluntate domi-
nium transfertur abſq; traditione.
3 Dominium abſq; traditione ex diſpoſitione legali
transfertur.
4 Ex donatione propter nuptias tranſfertur domi-
nium ſine traditione, Item in re dotali ſolu. matri.
5 In acquiſitionibus, vniuerſalibus tranſfertur do-
minium ſine traditione.
6 Ex donatione cauſa mortis ꝙ tranſfertur domi-
nium abſque traditione.
7 Differentia inter acquiſitionem dominij factam à
domino, titulo, & traditione: & factam à non do-
mino titulo. & traditione.

TRaditionibus.[b] Iſta lex po-
nit tria dicta. Ponit etiā duas regulas
affirmatiuas & vnā negatiuā: ſic ſunt
tres gl. quarū quælibet reſpicit ſuā regulā, dicitur
hic, traditionibus. Cōtra Inſti. de re. diui. §. inter-
dum. Sol. dum dicit gl. hæc regula prima debet li-
mitari vt dicamus ſic: traditionibus. vel quaſi, ex
cauſa habili factis à dño, vel quaſi pretio ſoluto,
vel fide habita de eo dominiū trāſfertur. hoc dicit
iſta prima regula. & vide gl. tuā primam. ¶ Ad ſe-
cūdam regulam dicitur hic, ꝙ dominia acqruntur
vſuſcapionibus. ¶ Cōtra. j. de præſcri. xxx. ann. l.
ſi qs emptionis. in prin. Sol. ſecūdum gloſ. noſtras
cōmuniter, debes cōſyderare ꝙ quædā eſt vſuſca-
pio triēnij, quæ eſt inducta fauore præſcribētis: &
ex iſta quæritur dominiū directū: vt hac l. Quæ-
dam eſt præſcriptio decē vel xx. ann. quæ eſt cō-
munis, partim fauore preſcribētis, partim odio ne
gligētis: & deinde tranſfertur vtile dominiū, non
directū. In præſcriptione verò xxx. ann. paratur
exceptio: vt in contrario. Et vide gloſ. & tangitur
per gl. plenè in auṫ. niſi tricēnale. j. de bo. mat. vi-
detur tex. cū gl. in l. j. in fi. de aqua plu. arcē. ¶ Ter
tia regula eſt, ꝙ dominiū non quæritur nudis pa-
ctis. Innuit ergo ꝙ requiratur pactum veſtitum.
¶ Cōtra in l. ſi ager. ff. de reī vend. & j. de rei ven-
di. l. ſeruum. Solu. Intellige hic pactum nudū eſſe
pactū, quod non eſt traditione ſubnixum. Et pro
declaranda iſta gl. & his quæ hic dicuntur, debes
ſcire, ꝙ quandoque titulus procedit ex conuen-
tione partiū: quandoque ex teſtatoris diſpoſitio-
ne: quādoque ex diſpoſitione legis. ¶ Primo caſu
1 regula eſt ꝙ nūquam ex cōuentione nuda † tranſ-
fertur dominium: niſi ſequatur traditio vel quaſi.
Fallit in pacto legis cōmiſſoriæ, & addictionis in
diē, quod dic vt plenè; not. per Dy. in l. nuda. ff. de
c don. Secundò fallit[c] in ciuitate, & eccleſia: vt l. fi. §.
d de ſac. ſanc. ecc. Item fallit in cōtractu ſocietatis[d]
vniuerſalis: vt l. j. in fine. ff. pro ſoc. & quod dixi,
ꝙ requiritur traditio, vel quaſi: intelligatis poſſeſ
ſionis, etiam non vacuæ: vt l. ſi fundū. ff. de fundo
2 dotali. ¶ Secūdo † caſu, quādo quæris de vltima vo
luntate: dico ꝙ trāſfertur dominiū, abſque aliqua
traditione: vt l. j. & ij. ff. cōmunia de leg. ¶ Tertio
3 † caſu, quando quæris ex legali diſpoſitione: dico
idem, ꝙ trāſferri poteſt dominium abſque aliqua
traditione: vt l. commiſſa. ff. de pub. & l. ſi vt pro-
ponis. j. de rei ven. cum ſuis ſimilibus &c.

TRaditionibus. Seipſam ſummat.
¶ Opp. de §. interdū. Inſti. de rerū di-
ui. Sol. Ibi fuit quaſi traditio. ¶ Item
opp. de l. nūquam, de acquir. rerū domi. Sol. ꝙ per
traditionem acquiritur dominium cū cauſa, vt in
contrario. ¶ Item opp. de l. traditio. de acquir. re.
do. So. ꝙ hęc debet intelligi ſecūdùm illam. ¶ Itē
opp. de l. interdum. §. qui tutelam. ff. de fur. Solu.
quod ibi fuit quaſi traditio. Vnde iſtā regulam ſic
limita: & per traditionē quæritur dominium: vt
hic: vel per quaſi traditionē: vt in §. interdū. dum
modo fiat à dño: vt l. traditio. pręalle. vel quaſi do
mino: vt in §. qui tutelam. cum cauſa & idonea: vt
l. nunquam. de acquir. re. domi. ¶ Itē opp. contra
vltimū dictū de l. ſi quis in prin. ff. de rei vē. Sol. ꝙ
ibi ſit caſus ſpecialis in pacto legis cōmiſſoriæ &
addictionis in diē. ¶ Item opp. de l. fi. de ſacroſan.
eccl. Solu. ꝙ ibi ſit caſus ſpecialis: quia gl. non ſunt
vſquequaque perfectæ: ideo quæro, quid in dona
4 tione propter nuptias: an † ſi fiat ſuper aliqua re
mariti transferat dominiū ſine traditione in vxo-
rem. Dic ꝙ ſic: vt in auṫ. donationes. j. de iure do.
in gl. ¶ Idem dico in re dotali, vt ſolu. mat. tranſ-
feratur dominiū in mulierem, ſine traditione: vt l.
in rebus. cum gl. ſua. eo. tit. Idem dico in re dotali,
vt transferatur dominiū in virum ſine traditione:
vt probatur in l. j. ff. de impenſis. ſecundum vnam
lect. Ratio eſt: quia dos dicitur eſſe quędā vniuer-
ſitas: vt probatur in text. & glo. l. j. ff. de impenſis.
5 † Sed in acquiſitionibus vniuerſalibus videtur ſi-
ne traditione dominiū tranſire: vt in auṫ. ingreſſi.
§. de ſacroſan. eccl. & per hoc patet mihi caſus in l.
j. ff. pro ſoc. & quod ibi no. & quod ibi dicit gl. ſi-
ne pactione, dicas ſine traditione. ¶ Item quæro
6 † quid de re donata cauſa mortis: an transferatur
dominiū in donatariū ſine traditione. Dico ꝙ ſic.
Caſus eſt in l. vel donatione cauſa mortis. cōtinua
ta ad ſuperiorē. ff. de publi. Et quod dicitur in ll.
vel donationes cauſa mortis. ami. poſſeſ. vel ſine
pactis. intellige, id eſt, ſine traditione: vt ſuperio-
ra & inferiora demōſtrant. ¶ Idē dico in dona. cau
ſa mortis, retrāſlata: vt ſi reuocatur donatio in ca-
ſibus qui no. in l. nō omnis. ff. ſi cer. pe. An in tranſ
actione fiat trāſlatio dominij ſine traditiōe: dic vt
habetur j. l. ſi mortis cauſa res donata. ff. de dona.
cau. mor. ¶ Quęro, q̄ eſt ratio ꝙ rei legatæ teſtātis
trāſit dominium recta via ſine traditione. Doc. hic
not. ꝙ fauore vltimę voluntatis: vt citius fiat eius
executio. Tu dic, ꝙ gl. reddit ratiōes in l. ſi qs rem.
ff. de pollici. in gl. magna. ¶ Quæro, nūquid in ac-
7 quiſitione † dominij, quę fit cū titulo, ꝑ traditionē
factam

a ☞ Corrupta omnino eſt hæc quæſtiūcula: nec opinor eā Bar. tum quia doc. de ea non faciunt mentionem: tum etiā qa in alijs exēplaribus non habetur. Alex. Loſæus.

☙ *P. P A V. P.*

b ¶ Traditionibus. Rationē quare ex ſolo contractu non transferatur dominium, ponit Bal. in c. j. in ij. col. quid ſit inueſt. fallit tamen niſi res ſit penes eū, in quem alienatur, dummodo alienās hoc ſciret, vide Ro. & Iaſ. in l. certi cōdictio. ff. ſi cer. pet. Et adeò eſt neceſſario traditio ad trāſlationē dñij regulariteṙ ꝙ partes, etiā ſi vellent, non poſſent aliter conuenire alexan. conſil. j. vo. v. col. ij. Are. in l. qui abſenti. §. j. co. pen. de acquirē. poſ. Bar. & Pau. de ca. in l. cū falſa. C. de iur. & fact. igno. Imò nec etiā teſtator poſſit facere in teſtamento ꝙ ex contractu per hæredem fiendo, vel per executorē ſuū trāſeat dominium ſine traditiōe, Bal. in l. id quod pauperibus. in vij. colū. in xviij. q. C. de epiſc. & cler. Et ꝙ partes etiā hoc facere non poſſint, vide etiam Decium hic Itē dū Bar. dicit ꝙ ex traditione rei, etiam ſine poſſeſſione trāſfertur dominium, limita non procedere quādo tradetur procurator, vide Soci. in l. j. §. p procuratorē. in pe. col. ff. de acq. poſſ.

☙ *P. P A V. P.*

c ¶ Secūdò fallit. Alium ſingularem caſum, in quo trāſfertur dominium ſine traditione, ponit Ro. ſin. cccc xxxiiij. incip. emo rem nomine meo, & patior deſcribi in libro cōmunis meo nomine & fratris mei, & pro ea me patiente frater me⁹ ſoluit collectas, ꝓ rata ſua. Circa aūt tertium caſum, qñ ex legis diſpoſitione. Et circa duas fallentias de ciuitate & eccleſia, idem eſt in contractu principis, ꝙ ex eo trāſferatur dominium ſine traditione, vide quæ ſcripſi in l. fi. C. de ſacroſanc. eccle. & in l. Cęſar. ff. de publicanis. vide alium caſum per Bart. in l. ſi ager. ff. de rei ven.

d ¶ Societatis. Adde quod in ſocietate totorum bonorū, non tranſfertur dominium rerum incorporalium, nec poſtea acquiſitorū vt l. ea verò. & l. ſocietatē & l. ſi quis ſocietatē. e. ti. de quo per Ro. conſil. cvj. Adde ꝙ etiam hęc prima regula fallit in caſu l. in reb⁹. C. de iu. dot. vbi ſolu. ma. dominium qđ erat in viro retranſfertur ipſo iure in vxorem. Secundò fallit quando res eſſet empta ex pecunia dotali: quia tūc etiam transferṫ dominium abſq; traditione. gl. & doct. in l. ſi vt proponis. C. de rei ven. Tertiò, non habet locū quando mulier dediſſet in dotem res ęſtimatas viro: quo caſu vir eſt debitor prætij. l. quoties. j. de iure do. ſi tñ ſol. mat. reperiaṫ maritum alia bona non habere, niſi illa q̄ ſibi dedit in dotē: dominium ipſorū trāſfertur in ipſam vxorem: vt no. in gl. in d. l. in rebus. & in iſtis tribus fallētijs, eſt fauore dotis.

ſactam à domino, ſit aliqua differentia ab acquiſitione, quæ ſit traditione facta à non do. Cy. refert ꝙ ſic: quia dũ traditio fit à domino, licet recipiẽs credat alium dominum, & erret: nõ impeditur dominij trãſlatio. Sed vbi fit à nõ domino, mala fides à principio impedit trãſlationẽ dominij. Primum probatur in l. cùm in corpus. ff. de acqui. re. do. Secũdum probatur ex l. hominem. ff. pro ſuo. Et eſt alia differentia: qa dum traditio fit à domino, trãſfertur dominium, licet nulla trãſferatur poſſeſsio vt l. ſi fundum. ff. de fun. dota. Sed quando fit traditio à nõ domino cũ tititulo, niſi tradatur vacua poſſeſsio, nũquã ꝓcedit vſucapio: vt l. ſine poſſeſſione. ff. de vſuca. ergo non procedit vſucapio.

CVm proponas. [a] Frãgẽti [b] fidem fides frangatur eidem. h. d. breuiter hæc lex. ¶ Quæro qualiter fuit concepta iſta conuẽtio inter iſtos fratres. Dicit gl. prima, quia vnus fratrum cõuenit, ꝙ actionem, quam vnus intentabat, remitteret, & bona diuiderẽtur æqualiter. & vide gl. Si verba eſſent ita concepta: ille qui promiſit remittere, poſſet implere contractum ex parte ſua: & ſic ageret actione preſcriptis verbis deſcendẽte ex eo cõtractu innominato: vt habuiſtis no. ſ. eo. l. j. in fi. mag. glo. Et j. tit. j. l. ſiue apud acta. quod tenet gl. penul. quæ eſt in hac ea. l. & non negat. Et ideo habes ponere, quod fuit conuentum quod non peteret: & ſic talis contractus impleri non poteſt &c.

PActum. [c] Curator non poteſt debitum liquidũ gratuitum remittere. h. d. ¶ Oppo. ff. de fur. l. ſi pignore. in fi. & l. interdũ. §. qui tutelam. Sol. Ibi nõ erat debitum liquidũ: vnde poſſunt trãſigere. hic ſecus. ¶ Opponi. ff. de iniurijs. l. ſed & ſi vnius. §. j. Solue vt in gl. ¶ Item opp. de l. iuſiurandum quod ex couentione. §. j. de iureiur. Sol. Ibi debitum non erat liquidum.

FIlius. [d] Op. extra gl. de l. ſi vnꝰ. §. pactꝰ. ĩ prin. ff. e. & l. qđ ſeruus. ff. depoſiti. de ſol. l. quod ſeruꝰ. Sol. Fateor ꝙ filio vel ſeruo, nõ poteſt ſolui. verum eſt, niſi debitũ eſſet contractũ per eũ filiũ, & patri quæſitum: vt in cõtrarijs. qđ perpetuò tene mẽti. Et per hoc dico, ꝙ ſi monachus mutuat, vel deponit pecuniã. licet queratur actio monaſterio, tamen poterit ſibi ſolui. Et cõtingit liberatio. Ratio: qa facto eius illa actio q̃ſita erat monaſterio: aliàs ſecus: vt hac l. & ſ. eo. l. ſeruꝰ. ¶ Oppo. de l. ſi filius. ff. de excep. Solue vt in gloſ. ¶ Itẽ opdo. de l. contra iuris. in fi. ff. eo. Solue vt in glo. & dixi ſ. eo. l. ſeruus.

SI actionem. Pactum factũ hęredi putatiuo hęredi verò nõ prodeſt. h. d. ſcđm vnã lec. ſcđm aliã. h. d. Pactũ factum vni ex hęredibus, ad alios non porrigitur. hoc dicit. ¶ Oppo. contra primam lec. de conſti. pec. l. ſi poſt. Gl. dicit, ſol. vt ibi Certè ibi gl. nõ poſuit verã ſolutionẽ. Sol. Quandoq; quis facit pactũ vero hęredi, à quo tñ poſtea hæreditas euincitur, vel per quęrelam, vel contra tabulas & tunc pactum factũ hęredi tranſit ad eũ, ad quem tranſit hæreditas. vt l. contra. & l. hęręs à debitore. circa prin. ff. de fideiuſſo. Quãdoq; quis facit pactum hæredi, qui nullo modo eſt hęres. Et iſtud in dubio nõ prodeſt verò hęredi, vt hic, & l. ſi tibi. §. cùm poſſeſſor. ff. eo. Fallit ſi conſtaret quòd habuerat animum remittendi cuilibet, qui hęres eſſet: vt l. antepe. ff. eo. ſecundùm vnam lectu. &c.

DEbitorũ. Imperator in iſtis duabus legibus ſic ꝓcedit: quia in prima ponit ſummariũ: in ſequenti ponit caſum in terminis. ¶ Op. de l. cum ab vno. ff. de leg. ij. Sol. Ibi eſt ſpeciale fauore dotis. Vel dic vt ibi. ¶ Quęrit gl. vtrum ille qui debet prius ſatisfacere, debeat priꝰ conueniri. Gloſſa. dicit quòd non: & bene dicit. Dic vt in ea.

SVMMARIVM.

1 Si promiſiſti cẽtum per ſtipulationem ſine vſuris & ego promiſi ire Romam pro te, per pactum: an per iſtud pactum actio verius informetur, vel actionem nouam pariat.

2 Differentia inter veſtimentum cohærentiæ contractus, & veſtimentum rei interuentu.

3 Pactum nudum principale, an veſtiatur à ſtipulatione pœnali acceſſoria.

4 Pactum nudum quod fuit appoſitũ iuxta aliud, an pactum nudum præcedens, quod deinde veſtitum fuit rei interuentu, veſtiatur ſequuta traditione.

5 Pactum nudum appoſitum iuxta cõtractum conditionalem, an veſtiatur.

6 Obligatio ciuilis, & naturalis, an ſtatim ſaltẽ conditionaliter dicatur nata ex contractu cõditionali ante exiſtentiam conditionis.

7 Si tollatur contractus veſtitus iuxta quem erat appoſitum pactum nudũ, an remaneat actio ex ipſo pacto nudo.

PEtens. Lex iſta eſt ſubtilis, & difficilis: & breuiter hoc intendit: Pactũ nudum appoſitũ iuxta cõtractũ ſtricti iuris, veterẽ actionẽ informat, & nouã parit. h. d. tex. cũ gl. Venio ad caſum in terminis. & ponit in gl. tribus modis. Ego puto verã poſitionẽ, quã intẽdo tenere. Antequã veniamus ad q̃ſtiones, & materiã examinemus lecturas hic poſitas: quæro qđ eſt exẽplũ in hac lege. Dicũt quidã: promiſeras mihi aliqd nudo pacto: idẽ illud ꝓmiſiſti per ſtipulationẽ: certè potero hoc petere. Hæc eſt vna lectura. Pro iſta bene facit tex. q dicit, placiti ſeruãdi cauſa ſequuta eſt: videtur enim velle loqui de ſtipulatione interpoſita ſuper eo qđ deuenit in pacto nudo. Iſtã lect. gl. reprehẽdit. nã cũ tex. dicat, ſiue anteceſsit, ſiue ſtatim poſt ſecutũ eſt: innuit ꝙ ſi ex interuallo pactũ eſſet appoſitũ, nõ poſſet agi ex ſtipulatiõe: ſed hoc eſt falſum: imò omni tẽpore poſſet agi. ergo &c. Pręterea, ſecũdũ iſtã lec. nunquã poſſet agi ex pacto, ſed ex ſtipulatiõe: vt l. aſſe toto. de hæ. inſti. & de cõdi. inſti. l. inſtitutio talis. Quidã volẽtes ſuſtinere dicũt hãc lec. verã. Et fatẽtur, ꝙ ſi ex interuallo pactũ apponeretur ex ſtipulatione, agi nõ poſſet. Hoc declara ſic: Stipulatio de ſe fuit miſta, aliàs incerta: qa ꝓmiſiſti ꝙ cõuenires: cõueniſti, & ſic ex ea p ſe ſtare nõ põt. ſi pactũ interponitur ex interuallo, imputet ſibi, cũ poſſet, qa incõtinenti nõ facit. arg. l. qa ratio. de cõd. inſti. ¶ Ad aliã oppoſitionem gl. dũ dicit, non poſſe agi ex pacto, ſed ex ſtipulatione: fatẽtur. Et tex. nõ dicit hoc ꝙ agatur ex pacto, ſed ex ſtipulatione. ¶ Cõtra illud oppo. ff. iudi. ſol. l. cũ apud Sẽproniũ. & l. iudicatũ ſol. e. ti. Sol. Dicũt doc. ibi implementũ ſtipulationis nõ cõſtabat ex volũtate partiũ, ſed ex iudicis declaratione. meritò ergo & illa declaratiõe ſecuta ex interuallo hæc ſtipulatio cõmittitur. Hęc opinio nõ eſt vera, p l. ſi ita fuero ſtipulatus. §. j. & l. cũ enim ff. de noua. & de fideiuſſo. l. ſi ita. de verb. oblig. l. quidã cũ filiũ. §. fin. & l. verũ. §. ſi filio. [e] ff. pro ſoc. & l. q pecuniã. ſi cer. pet. quæ cõcludũt ꝙ etiam ex interuallo poſsit apponi pactũ, vel aliud fieri, per quod impleatur ſtipulatio, etiã cũ pẽdet ex voluntate partiũ: recedamus ergo ab iſta lec. Alij dicunt ꝙ vel hic fecit pactũ tecũ, ꝙ in cõtractu quem feci, vel faciã de aliqua quantitate librarũ, intelligatur de Imperialibus. vide gl. iſta lec. nõ placet. Primò per tex. quia hic dicitur, ꝙ ſtipulatio eſt interpoſita placiti ſeruãdi cauſa: quod hic non eſt: imò interpoſitũ eſt pactũ cauſa declarãdæ ſtipulationis. Præterea, innuit iſta lec. ꝙ pactũ declaratoriũ nõ poſſet apponi ex interuallo, quod non placet, per l. hæredes palã. §. ſed & ſi notã. ff. de teſt. Præterea, iſtud pactũ declaratoriũ inducitur ad replicationem: nam petam decẽ libras Imperialium: tu excipies quòd non debet intelligi de Imperialibus, ſed de minori moneta: quia in ſtipulatione non eſt expreſſum: vt l. numis. ff. de lega. iij. Ego replicabo: hoc eſt verum, niſi aliud eſſet actum: ſed aliud eſſe actum apparet ex pacto: ergo

a ¶ Cùm proponas. Vide Io. de Imo. in cõſi. lxxij. vide Lu. Ro. in cõſi. ccij. vbi ſingulariter allegauit de nõ ſeruante. & ꝓ hoc vide Ludo. Ro. in cõſ. cclj. And. Barb.

P. PAV. P.

a ¶ Cùm proponas Iſtud procedit, ſi in vno quis tñ fregit fidem, vide Pau. de caſt. cõſ. clxxxviij. Quid autẽ ſi vnus fregit ſemel, alius bis, vide Pau. conſi. ccxcviij. in vlt. col. Quid autẽ ſi qs fregit treugã, an alter poſsit frangere, vide Feli. in c. j. in ij. col. extra. de treuga. & pace. vide alia quæ habes ad Bar. in l. Iulianꝰ. §. offerri. ff. de actio. emp. Aret. in l. qui ſeruũ. ff. de ver. ob. vbi etiam de frangente pacem, an ei frangi poſsit.

b ¶ Frangenti. Adde ꝙ ſi cõtractꝰ ex cõuentione partium reddit nullus, propter non obſeruantiã promiſſorũ alterꝰ ex cõtrahẽtibꝰ, debet intelligi ſi ille vult, q non contrauenit: vt tenet Pet. de Anc. conſi. cxl. & vide Ioã. de Ana. cõſi. xxix. & inquãtũ Alex. hic, in fi. an qs poſsit ſe fundare ex contractu, quem impugnat, vide Roma. cõſi. cccxlvij.

POMATES.

c ¶ Pactũ. Circa hoc opponit de l. iuſiurã. quod ex conuẽtiõe. §. j. ff. de iureiur. vbi curator poteſt iuramẽtũ deferre, & ex eo minori pręiudicare. Vnde cũ poſsit illud qđ eſt plus, tantò magis debet poſſe id qđ eſt minꝰ. & imo nõ eſt mirũ: ſi non põt paciſci. Iſtud eſſet dilapidare bona minoris: ꝙ non eſt curatori ꝑmiſſum: & qđ eſſet cõtra vim ipſiꝰ verbi ſed ibi debitum nõ erat liquidum: & imò nõ mirum eſt, ſi põt iuramentum deferre: & ſic diceret ꝙ iſtud eſt diuinare: qa curator & tutor tũc demũ poſſunt iuramentũ deferre alijs deficiẽtibus probationibus. l. tutor. ff. de iureiu. & ad hoc vide Pau. cõſ. xxxix. in ij. dubio. vol. j. & cõſi. xlv. Fede. cõſi. xciiij. & Ro. conſil. xxviij. in ij. dub. & Pan. cõſi. xv. vol. ij. & cõſil. xcvij. col. ij. ad fi. eo. vol. & aliquid in conſi. cviij. vol. ij. Pau. de Caſt. conſil. j. Bar. conſil. xlvij. Barb. cõſi. vij. col. ij. vol. & conſil. xlij. col. xiij. eo.

P. PAV. P.

c ¶ Pactum. Limita niſi debitores eſſent pauperes: quia poteſt tũc tutor vel curator componere. Angel. in addit. ad Barto. in l. id ab vna. C. de annon. & trib. lib. x.

P. PAV. P.

d ¶ Filius. Circa materiam huius legis, quomodo poſsit filius præiudicari patri in acquirendis, & in ſimilibus perſonis, vide per Iaſ. in l. iij. §. ſi filius. ff. quod quiſq; iuris.

e In verſiculo, contra illud. ibi. l. verum. Nullus eſt §. ſi filio. nec in tota ea. l. quid piã eſt, quod ad rem facit. puto Bar. voluiſſe adducere l. ſi verò non remunerandi §. ſi filio. ff. mandati. Alex. Loſæus.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

&c.Sed pactũ ad inducendum replicationem põt
interponi ex interuallo:vt l.ſi vnus.§.pactus.ff.
eo.ergo &c.¶Tranſeamus ergo ad tertiã lec.quã
gl.tenet.Promiſiſti mihi aliquid per ſtipulationẽ
& ante,aut ſtatim pòſt promiſiſti mihi ire pro me
Romã.Certè ex ſtipulatiõe agetur ad illud qđ deue
nit in pacto,& agitur actione præſcriptis verbis ex
pacto veſtito:& ſic veterẽ informat,& parit no-
uã.& vide gl.tuã.Iſta lec.nõ videtur vera:quia ſecũ
dũ hoc ſtipulatio nõ fuit interpoſita cauſa ſeruãdi
pacti.imò ob aliud fuit interpoſita,ſ.ob aliud pa-
ctũ qđ videtur cõtra iſtũ text.Sol.Fateor:nec obſt.
tex.quia tex.intelligitur,ꝙ ſtipulatio fuit interpoſi
ta cauſa ſeruãdi placiti,ſ.cuiuſdã.hoc eſt,eius qđ
in ſtipulatione deuenit.aut pactũ factũ eſt de alio,
& de eo quæritur,an ſtipulatio informet,& nouã a-
ctionẽ pariat,Itẽ cõtra iſtã lec.arguũt Vltramõ.
actio præſcriptis verbis oritur ex cõtractibus inno-
minatis:vt l.quoties.& l.naturaliter.de pręſcrip.
verb.& l.ex placito.j.de rerũ permu.& qñ pactũ
apponitur iuxta cõtractũ,ideo oritur actio pręſcriptis
verbis:quia reſultat cõtractus innominatus habi
ta relatiõe pacti ad cõtractũ.ſed in caſu propoſito
per gl.nõ reſultat cõtractus ex relatiõe pacti ad cõ
tractum:ergo nõ eſt bona eius poſitio.Per hoc po
nunt ipſi caſum ſic,ꝙ facta fuit ſtipulatio de per-
mutando codice meo cum tuo:& per pactũ promi
ſiſti ſtarim,ante vel ſtatim poſt ire pro me Romã.
Tunc habita relatione pacti ad contractũ,reſultat
contractus innominatus:merito reſultat præſcri-
ptis verbis.Lectu.iſtorum nõ reprobo:quia bona
eſt.Sed in quantũ ipſi damnant lec.gl.noſtræ,nõ
bene dicũt.nã actio præſcriptis verbis oritur ax pa-
cto incõtinẽti appoſito.Ex pacto dico,nõ ex con-
tractu,qui reſultat habita relatione pacti ad con-
tractũ:vt vidiſtis ſ.eo.l.in bonę fidei.& ff.eo.l.iu
riſgẽtiũ §.quinimo.hoc etiã probatur in l.frumẽti.j.
de vſu.& eorũ opi.j.clarius declarabo.¶Modò ve
1 nio ad quæſtiões quæ formantur in gl.†Quæro mu
tuaui tibi decẽ ſine vſuris.quæ per ſtipulationem
promiſiſti mihi reſtituere:& ego promiſi per pa-
ctũ ire pro te Romã:an iſtud pactũ veterẽ actionẽ
informet,& nouã pariat?Gl.dicit ꝙ nõ:quia pa-
ctũ incõtinẽti appoſitũ ita demũ informat veterẽ
actionẽ,ſi apponitur pro eo cui cõpetit actio ſecus ſi
debitor deberet vſuras.& vide gl.qñ actio cõpe-
tit vni & pactũ interponitur pro alio;eſt videndum
an veterẽ informet,& an nouã præſcriptis verbis
actionẽ pariat.Primò,ꝙ nõ informet veterẽ,glo.
tenet hic.Cum enim magis ſit cõtra illud,qđ de-
uenit in prima actiõe,quã quod nõ põt illã infor-
mare,eſſet enim quædã repugnantia ꝙ actio mea
met daretur cõtra meipſum,& hoc tenẽt omnes,
Sed vtrum pariat nouam actionem?gloſſ.dicit ꝙ
nõ,in l.iuris gẽtiũ.§.quinimo.in gl.ſuper verbo,
iudicijs.ff.eo.Vltramõ.cõtra;quia creditor promi
ſit debitori:reſultat cõtractus innominatus:ergo
oritur actio præſcriptis verbis,Hic aduerte,Vltra-
mon.nihil dicũt cõtra gl.noſtrã,bene & rectè in-
telligẽdo:imò gl.& ipſi cõcordãt.Eſt enĩ duplex
veſtimentũ.Quoddã eſt veſtimentũ cohærentiæ
cõtractus:quoddã eſt veſtimentũ rei interuentus,
Et iſtud habet locũ propriè in cõtractibus inno-
minatis:vt l.ex placito,j.de re.permu.de præſcri.
ver.l.natura.& no.in l.iuris gen.§.quinimo.ff.eo.
2 †Inter iſta duo veſtimẽta eſt hæc differẽtia.Nam
cohærentia cõtractus veſtit pactũ incontinẽti,cũ
in eſſe producitur:vt l.legẽ.ſ.eo.& l.in bonæ fidei.
Rei interuẽtu veſtitur pactũ.etiã ex interuallo,quã
do quis impleuit contractũ ex parte ſua:vt dictis
legibus.Nunc ad propoſitũ,qñ creditor promiſit
debitori,nõ oritur actio præſcriptis verbis ex pa-
cto:nec veſtitur pactũ cohærentia illius contra-
ctus:quia nõ veſtit pactum,niſi ad vtilitatem il-
lius,pro quo contractus eſt celebratus,Hic eſt ca
ſus in l.ſi tibi,in ſi.j.loc.& ibi no,Non remanet er
go pactũ nudũ.Sed ſi habita relatione pacti ad cõ
tractũ reſultat cõtractus innominatus,& ex pòſt
facto alter contrahentiũ impleat ex parte ſua:tũc
oritur actio præſcriptis verbis,ex contractu inno

a ¶L.ſi in venditiõe.
Adde ꝙ Pau.de ca.
dicit mirari de Bar.
qui non conſydera
uit quid diceret illa
l.non loquitur,qñ
cõditio deficit.imò
tunc non habet lo-
cum quod ibi dicitur
ſed loquitur quan
do extitit.latiꝰ hic
per eum.

minato veſtito rei interuentu nõ ex pacto,ſed ex contractu innominato.
Hoc vult dicere gloſ.tua hic dũ dicit:ſed ſi daret vſuras,fortè ſecus eſſet,
&c.Tunc enim reſultaret contractus innominatus.ideo eſſet illud quod
ſ.dixi.Vide ergo gl.quã à modo intelligas,& quod gl.dicit,cõtrariũ eſſe
non intelligas ꝙ actio prima informetur:quia iſtud eſt impoſsibile,vt di
ctum eſt.ſed pro tanto hic dicit:quia poſsibile eſt iſtum contractum veſti
3 ri rei interuentu,& parere actionẽ.¶†Quęro,vtrũ pactũ nudũ principa-
le veſtiatur à ſtipulatione pœnali acceſſoria.Gl.dicit ꝙ non:vt l.nuda,j.de
contrahen.& cõmit.ſti.Vltramon.dicunt cõtra iſtã glo.ſic.Pœna ſucce-
dit loco rei:vt l.ſi quis à ſocio.ff.pro ſoc.& l.prędia.de act.emp.Sed ſi ali
quis daret rẽ cõuentã,& promiſſam:ſine dubio eſſet veſtitũ:pactũ:quia
reſultaret cõtractus innominatus:& ſic veſtiretur aliquo implẽte ex parte
ſua.Ideo in propoſita quæſtione,dicẽdum eſt ſic ſecundũ eos:Aut quæ-
ris antequã ſtipulatio pœnalis ſit cõmiſſa:& tũc ſine dubio per ſtipulatio
nẽ pœnalẽ nõ veſtitur.Aut poſtquã eſt cõmiſſa:& ſi quidẽ ſtipulatio pœna
lis cõtinet tãtũ quãtũ primũ pactũ,& ſoluatur:tũc pactũ illud veſtitur,ſicut
ſi ſolueretur ipſa res.vt ſ.dixi.Si verò minus cõtinet:tũc ſecus:vt l.fin.ff.de
cõdi.cau.da.¶Sed hic aduerte:iſtorũ reprehẽſio inquãtũ dicũt ꝑ hoc glo.
malè dicere eſt falſa.Nam ſuper alio loquitur gl.& ſuper alio loquuntur ipſi.
Gl.enim loquitur an ſtipulatio pœnalis veſtiat pactũ nudũ ei,pro quo pœ-
nalis ſtipulatio interponitur.dicta Vltramon.loquuntur,an pœnalis ſtipu
latio veſtiat pactũ ei,cõtra quẽ pœnalis ſtipulatio interponitur.Præterea,
gl.loquitur an veſtiatur pactũ cohęrentia cõtractus:ipſi loquuntur an veſtiatur
rei interuẽtu.& ſic nihil ad propoſitũ.contra gl.fateor glo.verũ dicere:&
Vltramon.benedicere in caſu in quo loquuntur.¶Modò ſumus expedi
4 ti de iſta difficili quæſtione.venio ad aliã quæſtionem.†Quærit gl.facta
eſt cõuẽtio inter te & me,pacto nudo de permutãdo codicẽ meũ cũ tuo.
deinde incontinenti cõuenit ꝙ ires pro me Romã principaliter pacto nu
do,demum ex interuallo:primũ pactũ nudum fuit veſtitũ rei interuen-
tu:quæro vtrũ ex ipſo pacto veſtiatur aliud pactũ incontinẽti appoſitum.
Et gl.tua dicit ꝙ non:quia veſtimentũ fit ex interuallo.& vide gl.tuam.
Vltramon.contra,per rationẽ prædictã:quia cũ hic habita relatione pa-
cti ad contractum reſultat contractus innominatus,debet oriri actio præ
ſcriptis verbis:dico gl.tuã dicere verũ.Nam iſtud pactum nõ poteſt veſti
ri cohærẽtia contractus per rõnem quam gl.dicit,& de hoc quęrimus hic
& ſic ex pacto actio non oritur:ſed bene põt veſtiri rei interuẽtu.& ori-
tur actio ex toto cõtractu innominato,quæ reſultat ex illis pactis.Et ita
vterq; eorũ bene dicit.Ita debes intelligere.Eodem modo dico ꝙ tale pa
ctum veterẽ actionẽ nõ informat per rationẽ glo.¶Quæro,quid ſi iuxta
5 cõtractũ cõditionalẽ apponatur pactũ nudũ,vtrũ veſtiatur.Gl.dicit†ꝙ ſic:qa
ab initio naſcitur ciuilis & naturalis cõditionaliter ſaltẽ:vt l.ſi in venditio-
6 ne.ff.de peric.& cõmo.rei.ven.& vide gl.¶Contra iſtam gl.†videtur.Nam
ante cõditiõis exiſtentiã nõ eſt nata ciuilis,neq; naturalis:vt l.cedere,diẽ.
de verb.ſig.ergo eius cohærentia nõ põt veſtiri aliud pactũ.Sol.Dicit gl.
ꝙ nõ eſt nata purè,ſed ſtatim eſt nata cõditionaliter.puto quod velit dice
re ꝙ exiſtente cõditione trahitur retro,& fingitur retro obligatus,ita ꝙ ab
initio põt dici nata:vt l.qui potior.& l.qui balneũ.ff.qui potio.in pig.ha
ben.& de ſolu.l.ſi quis ſub conditione,Et ita dicebat domi.Iac.butr.Sed
certè iſta ratio concluderet,ſi poneremus ex pòſt facto conditionem exi-
ſtere:ſed ſi ponimus conditionem deficere:an iſtud pactum nudum erit
veſtitum,Breuiter circa iſtam quæſtionem eſt videndum.primò an vete-
rem actionẽ informet.Et hic dico,ꝙ non:quia nõ reperit eã informandã:
cũ ex contractu cõditionali non ſit nata actio.Ita no.glo.in l.pacta.ff.de
contrahen.emp.Secundò eſt videre,vtrũ pactũ veſtiatur cohærentia con
tractus.Et puto ꝙ ſic,ſi conditio poſtea extiterit:quia fingitur retro con
tractũ fuiſſe celebratũ,vt dictũ eſt.Sed ſi conditio defecerit,non video ꝙ
veſtiri poſsit contractus:ſed veſtitur rei interuentu.Ita loquitur l.ſi in vẽ
a ditione.[a]quæ hic allegatur in gl.ibi enim vendidi rẽ tibi ſub cõditione,eo
pacto ꝙ ires pro me Romã.ex iſtis pactis oritur quidã cõtractus innomina-
tus talis,quia ego conſtituã tibi iſtã ſpẽ emptionis,vt tu vadas pro me Ro
mam:vnde ſtatim celebrato iſto contractu conditionali,impletur iſte cõ
tractus innominatus ex parte meę:meritò oritur actio præſcriptis ver-
bis.Ita debet intelligi hæc materia.Et ita intelligo qđ not.in l.lecta.ff.ſi
cer.pe.in gl.mag.Ita intelligitur l.iuris gentiũ.ibi:vt puta ſi poſt diuortiũ.
ff.eo.¶Quæro vlterius,quid ſi pactũ nudũ ab initio fuit veſtitũ cohęrẽ-
7 tia contractus veſtiti:& ex pòſt facto ille contractus tollitur:†vtrũ rema
neat actio præſcriptis verbis ex pacto nudo.Gl.dicit ꝙ ſic.quã vide.Vide
te:iſta pacta qñq; apponuntur in contractibus correlatiuis:& tũc illud qđ
deuenit in pacto,dicitur pars pretij,ſeu rei,quę debetur ab initio:vt l.fun
di partem.ff.de contrahen.emp.Sed natura cõtractuum correlatiuorum
eſt,vt ſublata vna parte obligationis,tollatur altera:vt l.ſi.ff.de accep.&
l.cum emptor.ff.de reſcin.ven.In iſto caſu non diceret verum gl.nec iſto
caſu loquitur:ſed ſi ponimus in contractibus non correlatiuis:vt in exẽ-
plo poſito in hac l.tunc gl.tua dicit veritatem.hic fuit facta collecta &c.

¶Additio.Et non habetur in alijs.

PEtens.Pactum incontinenti appoſitũ iuxta contractũ
ſtricti iuris veterem actionem informat.h.d.ſe-
cundum tertiam lect.glo.quæ vera eſt.Legitur quatuor mo-
dis ſecundũ Vltramon.lec.j.patebunt.¶Quæro de exẽplo l.
noſtræ.gl.primo ponit exemplum,ꝙ ſtipulatio fuit adiuncta ei qđ deue-
nerat

a ¶ L.ſi tibi.C.locati. Adde eundem Bart.in l.certis.in ij.lec.j.c.Bal.hic:& ꝓ intell.d.l.ſi tibi vide Ioan. Ba.Caccialu. vltra Alex.& alios in l.legē.ſ.co.& q̄ ipſe ponit in ſuo tract.de pac.q.vj.in prin.col.ix.ver.reſtat,nūc.

b ¶ Rei interuentu. Adde vltra doc.hic do.Io.Ba.Caccialup.in ſuo tracta. de pac.q.vj.col.ij.& ibi dicit hanc concluſionem veram.

P. PAV. P.

¶ Si certis annis. Iſtā legem repetit Ang.Circa hāc materiā huius legis,vide Alex.cōſi.cxiij.& cōſil.cccccij.ad finē.& cōſ.cccccxiij.Soci.cōſi.cxlv.& talis pręſumitur commiſsio, qualis eſt ſecuta ſolutio.vide in dictis cōſilijs.&Fel.in c.Bertholdus.colū.antepen.extra,de re iud.Itē an iſta allegatio tituli cum lapſu tpis ſufficiat,vide Cep.caut.cxxj.& loquitur de ſeruituti.vide quæ ſcripſi in l.ſeruit⁹.la grāde.ff.de ſeruit.Itē an & q̄diuturnitas tpis inducat remiſsionē debiti,vide Ro.oīno conſi.cccccxvij.col.v. Nunqd autē diſpoſitio hui⁹ legis procedat in ruſticis,an verò reqratur longiſsimū tp̄s vide Pau.cōſi.ccciij.Alex.de Arc.in l.q in aliena.§.j.de acq.hęr.poſt prin.Itē de materia hui⁹ legis, & an ex paciētia cū curſu tpis præſumatur tit.vide Bar.in vj.q.p eū diſputata,inci.mulier habēs amplum patrimoniū in pe.& vlt.col.Itē nota ꝙ licet vbi conſtat de cā,alius titul⁹ allegat⁹ ex tpe nō ꝓbet̃, tñ iſtud fallit in feudis.Bal.in c.ſi.de feud.da.in vic.leg.comiſ.Quid autẽ in alijs,vide Alc.conſi.cxiij.in j.vol.Itē nota in caſu huius legis ꝙ licet titulus præſumat̃ p̄ceſſiſſe,nō tñ orit̃ obligatio naturalis.Baldus ī c.ſi qs ptriginta ī j.co.ſi đ feu.fu.cōtrouer.Itē circa dictū ſingulare Sali.ꝙ ſit neceſſe probare actū factū virtute tituli, q allegatur,viđ Fe.ī c.cām.in iiij.col.extra,de præſcrip.Iaſo.hic col.vlt.in x.limitatiōe:quia nō habet locū in præſtāte tāto tpe,cuius initiū memoria non exiſtit.Itē nūquid ſola cōſuetudo p̄ſtādi ſit ſufficiēs obligandi in futurū,vid Fel.in c.veniēs.in ij.col.extra,de teſti.& de pręſumpione tituli ex curſu tpis in ſeruitutibus,vide Fel.in c.de quarta in xiiij.col.extra,de pręſcrip.in l.ſeruitutes.la grāde.ff.de ſeruitu.Itē vide in materia Alex.cōſi.l.in v.vol.ad finē dicētē,ꝙ in ruſtico p̄ſumit̃ p̄ſcriptio triginta᷑ anno.ad hoc vt inducat̃ p̄ſumptio,de qua hic allegat Spec.vt hic per eū.Sed cōtrariū cōcludit Iaſo.in ruſtico,etiā relato Spec.de quo in l.ij.in princ.C.de fideicō.vbi ēt refert Bal.& Rom̄.tenuiſſe cū Spe.& latius idē concludit Iaſ.hic in iij.col.in verſi.iij.extēde.Itē adde ꝙ in vſu tanti tpis cuius initiū nō eſt in memoria,nō eſt neceſſe allegare titulū,ſcđm doc.vt hic p Iaſ.in x.limitatiōe.Qđ tñ limita non procedere in patiēte ſolū,nō interueniēte aliquo actu poſitiuo ex pte eius q allegat titulum,vide Feli.in c.cū ex offici.in vj.col.in iiij.limitatione extra de præſcr.Itē an eo ipſo ꝙ qs ſoluit vel recipit vt ab emphyteuta videat̃ confiteri eum eſſe emphyteutam & ecōtra,vide Iaſ in l.cū teſtm̄.C.de iur.& fac.igno.An aūt cōtra illū q eſt ſolitus præſtare alqd ſingulo anno,ſi denegāt nūc præſtare agi poſsit poſſeſſorio recuperandæ.ita vt nō ſit op⁹ probare p̄ſtationē decēnalē,vide Fel.in c.Berthold⁹.co.antepe.de re iud.vide Abba.notab.poſt alios in c.querelam col.pe.in fi.de elec.vide Bar.in l.ſolēt.§.j.col.fi.de offic.procōſ.in l.fi.quorū bonorū,vide Ro.conſi.cccxj.col.vlt.vbi ēt dicit ꝙ ſufficit vnica pręſtatio ad obtinēdū in tali poſſeſſorio.Et ibi etiā qūo poſſit poſſeſſoriū intētari pro tali præſtatione.Itē dū dictū eſt ꝙ oportet allegare cauſam in ſpecie,& ꝓbare ſolutiones fuiſſe factas ex illa cā.In cōtrariū vide Bal.in d.l.ſolēt.§.fi.ff.đ offi.procōſu.& lega.Sequitur eū Are.in l.à Titio.ad fi.ff.de ver.obl.Et an ſuffi

nerat in pacto nudo.Iſtud exemplū nō eſt bonū:qa ſecundū hūc intellectum videtur innuere,ꝙ ſi talis ſtipulatio nō fieret ſtatim,ꝙ non poſſet agi.ſed hoc eſt falſum:qa ſemper poſſet agi ex ſtipulatione:& ſic primum nō eſt bonū.Vnde gl.ponit exēplū:vt in gl.patet.Iſtud ſecundū exēplum gl.nō eſt verū propter tex.q dicit,placiti ſeruādi cauſa.& exemplū gl.videt̃ loqui de declaratione pacti.Secundū iſtud exemplū videt̃ innui ꝙ ſi ſtatim nō apponeret̃ iſtud pactū declaratoriū.qđ nō haberet vires:qđ nō vr̃ verū.argu.l.hęredes palā.§.ſed & ſi notā.ff.de te.Vnde gl.ponit tertio modo exēplū,ſecundū qđ poſui ſummariū.& hic eſt ver⁹ intellectus noſtrę l.quòd p tale pactū incōtinenti appoſitū informet̃ vet⁹ actio,& noua actio oriat̃.¶ Sed Vltramō.dicūt,ꝙ actio pręſcr.verb.orit̃ ex cōtractu innoīato:vt l.naturalis.ff.de p̄ſcr.ver.& quātū ad materiā noſtrā orit̃.& habet locū vbi habita rōne pacti ad cōtractū orit̃ cōtract⁹ innoīatus.vt dicebā in l.legē.ſ.c.ſed in exēplo glo.nō pōt haberi dicta relatio,ſi bene cōſyderet̃:p cōſequēs primū eadē ratio nō orit̃.cui⁹ cōtrariū dicit:& male.Vnde ponunt exemplū,vt legunt alij.& ponūt caſum ſic:Cōueni tecū p ſtipulationē de pmutādo librū meū cū tuo,iuxta hūc cōtractū fuit appoſitū pactū, quod vadā ꝓ te Romā.dicūt ipſa relatiōe pacti ad cōtractū orit̃ cōtract⁹ innoīat⁹:et ſic orit̃ actio pręſcriptis verbis.Ita intelligūt ipſi hāc.l.licet exēplū eorū ſit bonū:tñ in eo qđ reprehendūt gl.malè.dicūt.nā dicta eorū nō cōcludūt aliud,niſi ꝙ actio pręſcriptis verbis oriat̃ ex cōtractu innoīato habita dicta relatiōe pacti ad cōtractū.iſtud eſt verū.imò actio p̄ſcriptis verbis orit̃ ex pacto.Dixi in l.legē.ſ.c.vnde ipſorū reprehēſio nō eſt bona.Vos videte exēplū gl.ꝙ pactū apponitur p ſtipulationē.¶ Quęro,qđ ſi interuenerit pactū nudū ꝓ debitore,nūqd informet̃ vetus actio & oriat̃ noua?Gl.dicit ꝙ nō informat̃.Pro cui⁹ declaratiōe hāc q.diuidā,quare aut tu quęris retēto dicto themate nūqd informet̃ vet⁹:aut q̄ris nūqd orit̃ noua.Prīo caſu gl.noſtra hic dicit ꝙ nō.Vltramō.hic dicūt multa verba.finaliter do.Cy.& oēs hic tenēt opi.gl.Eſſet em̄ abſurdum,ꝙ actio quę cōpetit mihi informet̃ cōtra meipſum.vnde opi.gl.eſt veriſsima.Sed ſi q̄s retento eodē themate,nunqd oriat̃ noua.Gl.in l.iuris gētiū.§.quinimo.& gl.poſita in verb.bonę fidei.bñ dicit,quòd nō orit̃ noua actio.Vltramōtani rep̄hēdūt iſtud dictū.Ratio,qa eodē themate retēto,& conſyderata relatiōe pacti ad cōtractū oritur contractus innominatus.& ideo cōcludunt,quod oriat̃ actio pręſcriptis verbis.Quātū ad pręſens eſt ſciēdū quòd principaliter eſt duplex veſtimētū,ſ.cohęrētia cōtract⁹,& rei interuētu.modò ſi quæris,nunqd pactū appoſitum ꝓ debitore iuxta contractum ſtipulatiōis veſtiat̃ cohęrentia contractus:& tunc dico ꝙ nō:qa pactū nō veſtit̃ cohærentia contractus,niſi pro eo,in cuius fauorē cōtract⁹ eſt celebratus.Ita debet intelligi

a l.ſi tibi[a].C.locati.& ita intellit gl.hūc paſſum.Si verò q̄ris,nunqd veſtiatur rei interuētu:dico ꝙ ſic.nam debitor,ꝓ quo pactum nudum eſt appoſitū,poſſet implere cōtractū ex parte ſua:& implēdo veſtitur pactū nudum,& veſtit̃ rei interuētu:quo veſtito:poteſt oriri actio pręſcriptis verbis.Ita habet locū dictū Vltramontanorū.& poteſt concordari cum glo.noſtra per hunc modū.¶ Quærit gl.nunqd pactū nudum poſsit veſtiri p ſtipulationē pœnalē.Gl.dicit ꝙ nō.Ita no.hic.& nō in l.ſi pacto quo pœnā.ſ.c.Vltramōtani redarguunt gl.& dicunt ipſi:pœna ſuccedit loco rei,vt l.ſi quis à ſocio.ff.ꝓ ſo.l.prędia.de act.emp.cum ſimilibus.Sed nemini venit in dubiū pactum nudum poſſe veſtiri rei interuentu.In propoſito circa hūc paſſum multa dicuntur.Breuiter ſi bene conſyderentur dicta eorū non diſcrepāt à gl.noſtris.nā ipſi intelligunt,nunquid pactum nudum veſtiatur cohærentia cōtractus.Vnde ad propoſitū quæſtiōis dic,ꝙ aut quæritur,nunquid veſtiatur per pœnalem ſtipulationē:ſed ex eo ꝙ pœnalis ſtipulatio eſt interpoſita.& dico ꝙ non:vt in l.nuda.j.de commit.ſtip.Aut quæris,nunquid veſtiat̃ ei,contra quē ſtipulatio pœnalis eſt interpoſita.Et dicas ꝙ ſic.quod intellige ꝙ veſtiatur rei interuentu.& iſtud voluit ſentire gl.dū dicit,ſed ſi daret vſuras &c.bene rei interuentu veſtitur:ſed cohærentia contractus non & ita intelligo hic gl.¶ Quærit gl.pone ꝙ pręceſſit pactū nudū de permutādo,deinde fuit aliud pactum appoſitū etiā nudum:puta ꝙ tu ires pro me Romam:deinde pactum primum de permutando nudum fuit veſtitum rei interuentu ex interuallo nunquid illud ſecundum pactū nudum veſtiatur,& ſumat vires?Gl.hic dicit ꝙ non:& dicit veritatem,ꝙ non veſtitur cohærentia contractus:quia non poteſt veſtiri alio veſtimento,cū primum pactum fuerit nullum:ergo illo non veſtitur.¶ Sed nunquid dicatur veſtiri rei interuentu?Dicendū eſt ꝙ ſic.Nam habita relatione pacti ad contractū oritur contractus innominatus:& in contractibus innominatis habet locū propriè veſtimentū

b rei interuentu[b]:vt no.in d.§.quinimo.¶ Itē quærit gl.pone ꝙ contractus præceſsit validus de ſe,iuxta hunc contractū fuit nudū pactū appoſitū:& incontinenti primus contractus fuit ſublatus per acceptilationem:nūquid aliud pactum nudū,quod fuit veſtitum cohęrentia contractus,remaneat efficax.do.Cy.ſolitus eſt dicere ꝙ quidā ſunt contractus correlatiui,puta emptio & venditio &c.& in iſtis pactū nudum appoſitū iuxta hos cōtractus habet̃ tanquā pars eorū contractuum.Ita dicit tex.no.in d.l.fundi partem.ff.de contrahen.emp.modò natura iſtorū cōtractuum correlatiuorum eſt,ꝙ ſublata obligatione pro vna parte tollat̃ etiā pro altera.l.fi.ff.de accep.& l.cū emptor.de reſcin.vend.& ſi in his contractibus intelligat̃ gl.noſtra,nō dicit verū,per præallegata iura.Quidam ſunt contractus non correlatiui.exēplum in ſtipulatione:tunc iſto caſu licet primus cōtractus fuerit ſublatus per acceptilationem nihilòminus remanet pactum nudum.Et ita debet ſingulariter,& notabiliter intelligi dictū gl.quā no.Bart.

SVMMARIVM.

1 ☞ Præſtatio longi temporis facta ſcienter,non confirmat obligationem,& quando etiā in nu.4.

2 Proteſtatio facta minori tempore decennij,quando inducat obligationem.

3 Pactum nudum veſtitur rei interuentu in fauorē implentis contractum ex parte ſua:& in contractibus vltro citroq; obligatorijs.

4 Ciuitas,quæ vult exercere merum imperiū,quod non habebat,quid habet facere.

c SI certis.[c] Breuiter dicit:Præſtatio† longi temporis non confirmat pactum inualidum.h.d.Cy.ſuper hac lege poſuit quandam repetitionem Pet.quæ teneret nos per vnam diem.Vnde breuiter examinabo quantum ad tex.& ad gl.expedit.magis eſſet materia l.cùm de in rem verſo.ff.de vſu.¶ Circa hanc l.quæro primò exempla.gloſ.ponit primò,quando vſuræ promittuntur pacto nudo:vt j.de vſu.l.creditor.de ſolu.l.in his.§.Imperator.Et iſtud eſt bonū exēplum.¶ Secundo modo ponit in pacto nudo donationis.& iſtud exemplā procedit ſecundùm iſta tempora:ſed hodie produceret actionem:vt l.ſi quis argentum.j.de dona.¶ Tertium exemplum ponit gl.in ſeruo promittente,qui factus liber tenetur naturaliter.qđ exēplum non congruit propriè huic l.nam ſeruus nō

ciat vnica præſta-
tio,vide etiam in d.
c.querelã.co.ij.Itẽ
in materia iſta agẽ-
te poſſeſſorio pro
annua præſtatione
& ꝙ obtineat, etiã
ſi aſſereret ſibi debi-
tum ex aliqua cau
ſa, quam non pro-
baret,vide Decium
latè conſil.cxxxvj.
& allegat Ange.in
l.fi.C. de annali ex
cep. Ad hoc itẽ in
materia,& ꝙ ſuffi-
ciat vnica præſta-
tio in poſſeſſorio,
vide Abb.in conſi.
xxiij.vol.ij.An aũt
requiritur ꝙ preſta
tio ſit facta occaſio
ne certæ rei, vide
Abb.in c.peruenit.
extra de cenſib.Fe.
in c.conqueſtus.ad
finem.de fo.comp.
in c.ſicut in princi.
de re iudi.& Deciũ
in d.c.ij.& alios vbi
ſ. Itẽ adde ꝙ ſicut
ex longa præſtatio
ne præſumitur cau
ſam & obligatio-
nem præceſsiſſe eo
dem modo ſi præ-
cedente obligatio-
ne fiat ſolutio in
minori ſumma, pſ-
ſumitur abinde ſu-
pra liberatio ſi alle
getur,vide Comẽ.
in l.ſi prius in fine.
princip. ff.de aqua
plu.arc. Idem dicit
Antõ.de But. in d.
c. peruenit, extra,
de cenſib.

a ¶ Veniamus.Et an
iſtis pſonalibus ſit
dare poſſeſſorium.
vide Io. de Imo.in
c.querelã. de elect.
& Bal.in l. iubem*
nulli.de ſacroſ.ecc.
Item adde ꝙ perſo
nales præſtationes
pręſcribuntur,l.cũ
de in rem verſo, de
vſur.l.j.C.de fidei-
com.c.peruenit, de
cenſi.Nam perſona
lia pręſcribuntur.l.
ſicut.l.omnis. de pſ
ſcrip.xxx.ann. ſed
præſcriptio nõ pro
cedit ſine poſſeſsio
ne,ergo rñde quòd
iſtud non eſt ex par
te agentis,vide do.
Ant.in c.fi. de cau.
poſ.Bald.in l. ij. de
ſerui,do. Ant.in c,
cum dilectus.de o-
pe.no. nun. Andr.
Barba.

tenetur ciuiliter propter conditionẽ ſuæ perſonę
tex.loquitur qñ quis nõ tenet̃ ciuiliter: ideo quia
a pactũ nudum.¶ Veniamus[a].ad contraria.Et opp.
ſic. Aut nos dicimus ꝙ iſte ſoluit ſciẽter: & nõ põt
repetere.vt ff.de condi.indeb.l.j. Aut dicimus ꝙ
ſoluit ignoranter: & tunc ſibi nõ præiudicat: ſed
põt contradicere,etiã ſi per ſtipulationẽ promiſit
vt l.j.j.de erro.cal.Sed text.hic in fi. dicit contra,
quare malè.Sol.Dicit gl.intellige ꝙ hic ſoluit er-
rando in iure: & ſic non cõpetit repetitio nã ſi iſte
erraſſet in facto,tunc ſecus:vt d.l.j.j. de erro. cal.
Certè iſta verba gl.nõ tangũt legis noſtræ propo
ſitũ.Nam poſito ꝙ ſolueret ſcienter, nõ loquitur
hic hoc caſu,an poſsit repetere vel nõ: ſed an obli
gationẽ cõfirmet ex hoc,vt poſsit cogi in futurũ,
vel nõ cogi.Dico ergo ꝙ ſi ſcienter ſoluit, etiã nõ
confirmet obligationẽ & pactũ. ita loquitur hic.
¶ Item op.j.de fideicõ.l.j.Sol.dicunt quidam,hic
ſoluit certis annis paucioribus tribus. Iſtud eſt di
2 uinare.Dico ergo † ꝙ ibi verſatur duplex fauor,ſ.
alimẽtorũ,& vltimæ volũtatis. Idẽ dico in ſimili
bus habentibus parem fauorem:vt ex cauſa dotis
vel ad refectionẽ viæ:vt l.cũ poſt.§.gener.de iur.
dot.& l.ſi cui annuũ.de ann.lega.& de lega.ij.l.cũ
quidam.Tu dices hoc eſſe contra caſum l. cũ de in
rem verſo.ff.de vſur.vbi ponitur de cauſa dotis:
& tamen requiritur tempus decennij.Rñ.Ibi erat
fauor dotis,& ceſſabat fauor vltimæ voluntatis.
Sed ſi vtrunq; cõcurreret,eſſet idẽ quod in caſu l.
j.j.de fideicom. Tertij ſoluũt, ꝙ hic ſoluit errans:
ibi ſciẽs.Hoc nõ placet:quia,vt dixi,poſito ꝙ hic
ſoluerit ſciẽs,pręiudicauit in eo quod ſoluit vt nõ
poſsit cogi ad ſoluendum in futurũ:vt j. de teſt.l.
nõ dubium.& quod ibi no.j.& ne vxor pro ma.l.
b fi.¶ Op.de l.cũ fidem[b].j.de nõ nu.pe.Sol.Illi,qui
tenent ſol.quã ſ.proxi.dedi,dicũt ꝙ ibi ſoluit ſci
enter:hic ignorãter.Sed hanc ſolut. ſ. reprobaui.
Dic ergo ꝙ hic erat obligatio & actio: licet obſta
ret exceptio non nu.pec.vnde ſoluendo ſibi præ-
iudicat in exceptione:hic verò nõ erat actio nata.
vnde talis ſolutio nõ producit actionẽ. Ita debes
hoc intelligere.¶ Op.ff.de vſu.l.cũ de in rẽ verſo.
ſolut. Aut quis vult agere ex nudo pacto,quod di
cit cõfirmatũ ſolutione diuturna: & hoc non põt.
ita loquitur hic. Aut agit ex ſtipulatu, vel ex alio
contractu veſtito,ad cuius probationẽ inducit ſo
lutionẽ longi tẽporis.& poteſt hoc facere:vt lege
contraria non habetis alia in gl.¶ Extra gl.oppo.
pactum nudum veſtitur rei interuentu: vt j. de re
permu.l.ex placito.& de præſcri.ver.l. naturalis.
quaſi per totam l.Sol.Rei interuẽtus veſtit pactũ
ei,qui implet cõtractum ex parte ſua, non contra
ipſum:vt d.l.naturalis.ita in propoſito,ſolutio fa
cta à promiſſore non veſtit pactum contra ipſum
3 promiſſorem. Vel † aliter rei interuentu veſtiun-
tur pacta appoſita ſuper contractibus innomina-
tis,in quibus vltro citroq; oritur obligatio. ergo
&c.ſed hic non erat contractus innominatus:er-
go &c.vtraq; eſt vera.Habemus ergo videre circa
hanc legem propriè de ſui materia duo tantũ. Pri
mò qualiter curſu temporis inducatur obligatio,
ſeu confirmetur inualida conuentio.Secundò ha-
bemus videre qualiter ex curſu temporis præſu-
mitur obligationem ſeu titulum obligatiuũ pręce-
ceſsiſſe.de quo tractat l.cùm de in rem verſo. ſed
teneret nos per vnum diem:quare omitto &c.

SI certis annis. Tempus ſeu
præſtatio lon
gi tẽporis nõ eſt modus tollendi pactũ in
ualidum. h.d.De iſta materia eſt gl.in l.cũ de in rẽ
verſo.ff.de vſu.& in l.ſeruitutes.ff.de ſerui.tit.ge
nerali.Glo.ponit exẽplum in vſuris in l.creditor.
j.de vſu.Iſtud exemplum eſt bonum ſecundum il
la iura hodie per iſtam legem non eſſet bonũ. Ter
tiò ponit exemplum in ſeruo promittente poſtea
facto libero. Iſtud exemplum licet ſit verũ in ſe,
tamen noſtræ l.nõ cõgruit:qa ſeruus obligat̃ na-
turaliter tm̃ ex qualitate perſonę ſuæ,nõ ex ratio
ne cõtractus.¶ Op.& videt̃ ꝙ iſta lex nõ pcedit.
Nam aut dices ꝙ iſtud debitũ fuit ſolutũ ſcienter;
& tunc nullo modo cõpeteret repetitio: vt l. j.de
condi.inde. Aut dices,quòd fuit ſolutũ ignorãter
& tunc nõ competeret repetitio,ſi ſtipulatio fuiſ-
ſet interpoſita.cuius cõtrarium dicit hic tex. in fi.
Aliqui dixerũt ꝙ ibi indebitum fuit ſolutum per
errorem iuris:vt d.l.j.de erro.cal. Alia opi.ſeu ſo-
lutio non facit ad propoſitum noſtræ legis: quia
non tractamus de repetitiõe:ſed tractamus vtrum
per præſtationem longi temporis confirmet̃ obli
gatio inualida.¶ Item op.de l.j.j.de fideicom.di-
xerunt quidam ꝙ aut ſoluitur per tres annos: &
tunc præiudicat:aliter non. Iſtud non eſt verum.
Vnde dicas quod ibi verſatur duplex fauor vlti-
mæ voluntatis & alimentorum.¶ Opp.de l.cùm
de in rẽ verſo.de vſu.glo.dicit,ſolue vt ibi. Aduer
4 te † ꝙ quandoq; actor allegat contractum tãtum,
ex quo dicit ſibi aliquid deberi, & contractus eſt
validus: & tunc iſto caſu non eſt dubium. Quan-
doq; allegat tempus tantùm,ſeu præſtationẽ lon
gi temporis,non aliud:tunc tempus tantum non
eſt modus inducendæ obli.vt l. obligationũ fere.
§.placet.ff.de actio.& obliga. Quandoq; allegat
contractum,& etiam longi temporis pręſtationẽ.
Et aduerte:quia aut contractus eſt inualidus: &
tunc præſtatio longi temporis non prodeſt ad cõ
ualidandam oblig.inualidam.Caſus eſt hic.Quan
do actor allegat contractum validum, & præſta-
tionem longi temporis:& tunc poſito ꝙ contra-
ctus non probaretur:tamẽ ſi probatur longa præ
ſtatio,facit præſumi obligationem pręſumi præ-
ceſsiſſe. Ita oportet intelligi l.cùm de in rẽ verſo.
& dic vt ibi.Et prædicta Ia.de Are.inducit in ar-
5 gumentũ.† Scitis ꝙ ciuitates Italiæ communiter
non habent merum imperium,ſed vſurpauerunt. b
Dico tamen ſi ciuitas vellet ſe defendere, & merũ
imperium exercere: quod habet neceſſe allegare
conceſsionem principis.item longiſsimum tem-
pus.quo dicta ciuitas merum imperium exercuit. c
iſto caſu poſito ꝙ non probaretur de conceſsione
principis,tamen ſi probaret ſe exercuiſſe merũ im
perium,valet.De hoc in l.imperiũ.ff. de iuri.om.
iud.& ibi per Gul.¶ Item opp.& videtur ꝙ iſtud
nudum pactum ſit veſtitum rei interuentu,& per
præſcriptionem longi temporis & ita videtur agi
poſſe,cuius contrariũ dicitur hic:quare malè.Sol.
ꝙ rei interuentus veſtit nudum pactũ ei, pro quo
pactum eſt appoſitum:ſed non veſtiret pactũ alij,
puta creditori,ſi debitorem traderet: quia non de
bet veſtire contra ſeipſum. Iſta lex debet intelligi
ſic. Vel poteſt dicere ꝙ veſtimentum rei interuen
tu habet locum in contractibus innominatis: hic
fuit contractus nominatus &c.Bar.

P. P A V. P.

b ¶ Cum fidem Vi-
de Rom. conſil.cc-
xxij.vbi latè ponit.

c ¶ Si quis.De iudice
negligente ego ali
bi latè dixi:quibus
adde conſil. Ludo.
Ro.cccxxxiiij.alias
v.Andre.Barb.

S V M M A R I V M.

1 Priuilegio quando quis poſsit renunciare.
2 Cautela,vt quis promittens velle poſſe conueniri
alibi,quàm in loco contractus,eſt vt dicatur,pro-
miſit ſe ſoluturum Peruſij,Senis,Florentiæ &c.
3 Renunciare iuri ſuo quando quis poſsit.
4 Diſpoſitio huius legis an habeat locũ in arbitro.
5 Stante ſtatuto,ꝙ cauſæ inter affines compromit-
tantur, ſi eſt dubium an fieri debeat compromiſ-
ſum:ſtatutum ad hoc dubium extenditur, & fiet
ſuper eo compromiſſum.
6 Arbiter qui malè iudicat,facit litem ſuam.
7 Iudex qui abſoluit ab inſtantia iudicij contra ius,
facit litem ſuam.

c SI quis. [c]Breuiter dicit: priuilegio
fori põt quis renunciare.
hoc primò.& cuilibet eſt licitũ renun
ciare iuri ſuo.hoc ſecũdo.Diuide. pri-
mò ponit quæſtionẽ.ſecũdò eius deciſionẽ. tertiò
rationẽ.quartò ponit extẽſionẽ.Secunda ibi:ſan-
cimus nemini. Tertia ibi: ſi enim ex ipſo edicto.
Quarta ibi:oẽs itaq;.licet ergo renũciare iuri ſuo.
¶ Cõtra ſuprà de epiſc.& cleri.aut̃.ſtatuimus ex-
tra de foro cõpe.c.ſi diligẽti.Sol.dicunt quidã,qđ
hic dicitur de ſacerdotio hoc eſt de quadam digni
tate tẽporali,nõ de ſacerdotio ſpirituali, quia ille
priuilegio fori nõ põt renunciare. Alij dicũt.ꝙ ho
die hæc lex eſt correpta per illa iura; & hoc nõ ha-
beo pro

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

beo pro incõgruo. Vel dic, ꝙ ſi clericus vellet cõueniri corã iudice ſecula-
ri, hoc per pactum nõ poſſet: ſed ſi haberet duos ſuos iudices eſſet electio
ſua eligere quẽ vellet: tũc illi priuilegio ſuæ electionis põt renunciare. &
hæc ſolutio ſatis placet, vt ibi videbitis j. in ſe. cõtrario. ¶ Op. & videt̃ ꝙ
quis nõ poſsit renũciare priuilegio fori: vt l. ſi cõuenerit. ff. de iu. om. iud.
1 Dicit gl. ſol. vt ibi. Tu dic: † Qñq; aliqs eſt iudex alterius ſed ille ex pro-
prio priuilegio põt eũ declinare. exẽplũ in ſcholari. exẽplum etiã in l. j. ſi
qua prædi. po. tũc per pactũ põt renũciari. ita loquit̃ hic, & l. j. ſi qs in ius
voc. nõ ierit. Aut quis nullo mõ eſt iudex alterius: & tũc ꝑ pactũ iſta exce
ptio iudicis incõpetẽtis nõ põt impediri. Ita loquitur l. ſi cõuenerit. de iu.
om. iu. Sed ſi apponeret̃ pœna, credo ꝙ pœna cõmitteret̃, ſi illũ iudicẽ de-
clinaret: qa pactũ illud nõ eſt cõtra legẽ, ſed ꝑter: vt l. ſtipulatio iſta. §. al-
teri. ff. de ver. ob. Et ideo pacta que apponunt̃ quotidie in inſtrumẽtis dũ
a dicit̃ & volunt poſſe cõueniri Peruſij, Senis, Florẽtiæ & vbicunq; [a] fuerit
inuẽtus: nõ valẽt, vt ꝑ hoc in illis locis qs poſsit cõueniri inuitus: ſed pœ-
2 na appoſita cõmittet̃. Sed ſi † qs vellet, ꝙ vbiq; poſsit cõueniri debitor di-
cat in inſtrumẽto ſic: quã pecuniã promiſit ſe ſoluturum Peruſij, Senis, &
vbicunq; fuerit inuẽtus: tũc enĩ in illo loco, in quo inuenit̃, videt̃ contra-
xiſſe. vt l. cõtraxiſſe. de ac. & ob. & de bo. aut̃. iu. poſ. l. iij. Et ideo rõne cõ-
tractus poterit cõueniri. De hoc habemus vnũ tex. ff. de admi. tu. l. Titiũ
& Mæuiũ. §. j. Modo aduertatis. iſta ergo pacta q̃ dicũt &c. Secũdò habe-
tis hic, ꝙ vnicuiq; &c. ¶ Cõtra hoc op. ff. de pactis dota. l. de dic. & l. ſeq.
Gl. dicit, hic fallit. & ponit multos caſus, in quibus hæc regula fallit. De
hoc etiã tangit̃ in l. ius publicũ. ff. eo. & tangitur melius quã alibi de mun
do in aut̃. vt ſine prohib. ma. debi. §. quia verò. Et iſta materia vt perfectè
b declaret̃ [b], requirit vnũ altiorẽ indaginẽ: tñ pro præſenti, & pro intelle-
ctu gl. noſtrarũ clarius quã alibi dicas ſic: quod qñ quis vult renũciare iu-
3 ri ſuo: aut eſt ius naturale aut poſitiuũ. Primo † caſu nõ poteſt renunciari:
vt l. iura ſanguinis. de reg. iu. & ff. eo. l. ius aũt agnatiõis. Secundo caſu aut
eſt ius quod ſtatuit formã certa in actibus hominũ introducẽdo: aut alio
c modo [c] diſponit. Primo caſu, pone exemplum ꝙ teſtamentũ ſit factum cũ
ſolenni numero teſtium ꝙ pactum & ſtipulationes certo modo fiant. &
huic nõ põt renunciari: vt ff. de leg. j. l. nemo poteſt. & ff. eo. l. cõtra iur. in
d prin. & j. de teſt. l. teſtãdi. Secundo caſu [d] aut eſt ius publicũ: & ei quis non
põt renunciare. vt l. ius publicum. ff. eo. aut eſt ius priuatum, cui quis vult
renunciare: & tunc quandoq; illud continet priuatam vtilitatem renun
ciantis, & publicam ſimul: quandoq; continet vtilitatem priuatã renun-
ciantis cuiuſdã alterius priuati. Quandoq; continet vtilitatem renũciãtis
tantũ. Primo caſu, ſi quidem vtilitas priuata põt ſeparari à publica valet
renunciatio quãtum ad priuatam vtilitatem: quãtum ad publicam, nõ: vt
l. iuriſgentium. §. ſi paciſcar. & ibi no. ff. eo. Si non poteſt ſeparari renũcia
tio non valet, vt l. dic. de pact. dot. coniuncta l. j. ſolu. matri. ff. de poſtu. l.
quos prohibet. & l. filius. §. veterani. de ꝓcura. & l. ij. §. ſed quia veremur
j. de iura. calũ. ¶ Secundo caſu, qñ continet vtilitatẽ renunciantis & ter-
tij: & tunc idem: quia ſi quidẽ poſſunt ſeparari, valet quantũ ad præiudi-
cium renũciantis: nõ quãtum ad præiudiciũ tertij: vt j. res inter alios acta.
per totũ. & l. j. de cõmu. rer. alie. & l. ſi poſt mortẽ. ff. de contra tab. Sed ſi
nõ põt ſeparari, nõ valet renũciatio: vt ff. de libe. cau. l. j. ij. iij. & iiij. ¶ Ter-
tio caſu, qñ continet priuatã vtilitatẽ tantũ: tunc quãdoq; illud ius eſt in
troductũ principaliter in fauorem renunciantis: quandoque eſt introdu-
ctum principaliter ad odiũ alterius: & ſecundario redundat in fauorem
renunciãtis. Primo caſu ſi quidem ille fauor eſt inductus propter renun-
ciantis imbecillitatẽ renũciatio nõ valet: vt l. ſi intra. & ibi no. j. de in in-
teg. reſt. ff. de mino. l. ſi iudex circumuẽto. & ibi no. & de nouatio. l. doli.
§. diuerſum. Si verò eſt introductũ aliàs quã propter eius imbecillitatem,
tunc ſi quidem talis renunciatio eſſet contra bonos mores, vel inducit ali
quem ad delinquendũ: valet: vt l. alia. §. eleganter. ſo. ma. & de pact. dot.
l. conuenire. Sed ſi non eſſet cõtra bonos mores, vel non induceret quem
ad delinquendum: tũc renunciatio valet: vt hac l. & l. ſi quis in conſcribẽ
do. ſ. de epiſ. & cle. ¶ Secũdo caſu qñ illud ius principaliter eſt inductũ in
odiũ alterius: tũc ſi quidem renũciatio eſt cauſa, quare illud odiũ ceſſat va
lebit renunciatio: vt l. ſi. j. ad Mace. aliàs nõ valeret, vt l. tametſi ff. ad Ma-
ce. ¶ Modo habetis iſtã materiã perfectã. eſſet examinãdũ de pluribus ex
ceptiõibus, & defenſiõibus particulariter: de qbus multas enumerat Spe.
in ti. de renũ. ¶ Itẽ ad inueſtigationẽ iſtius materiæ haberemus videre ꝙ
quædã ſunt iura quæ vetãt: quędã quæ puniũt: quædã quę imperãt: quę
dam quæ permittũt. quõ iſtis iuribus põt renũciari, tãgit gl. in l. j. ff. de fe-
ri. ¶ Venio ad vltimã partẽ in qua dicitur quod hæc l. habet locũ apud ar
bitros compromiſſarios. ¶ Contra: eo ipſo ꝙ quis elegit eũ arbitrũ, aſſen
tit in eũ: & ſic nõ habet locũ exceptio iudicis incõpetentis. Gloſ. dicit, fa-
4 teor † ꝙ propter duas rationes repelleretur: vt quia in eũ conſenſit cõpro
mittẽdo: & qa renũciauit beneficio ſuo. vel aliter dico, ꝙ iſta q̃ſtio erat cõ
promiſſa: an talis renũciatio valeret. Dicit ergo hæc l. ꝙ arbiter debet ob
ſeruare hãc l. ꝙ valeat renunciatio. & vide gl. quã tenebis mẽti quia eã ha
bemus pro bona gl. ¶ Poſſet eſſe quæſtio, an de quadã q. emergẽti poſsit
cõpromitti in arbitrũ ſine principali. hic eſt tex. cũ gl. ꝙ ſic quia cõpromit
titur ſolũ de hoc, an valeat renunciatio exceptionis fori. facit ad hoc l. ar-
bitro, & l. ſi ab arbitro. ff. qui ſatiſdare cogantur prout ibi intelligitur de
veris arbitris. ¶ Quod eſt vtile ſcire propter ſtatuta terrarum, quæ volũt
ꝙ de omnibus quæſtionibus quæ ſunt inter conſanguineos compromit-
5 tatur. † an poterit compromitti in arbitros quędã a
quæſtio emergens. Exemplum: eſt quæſtio an cã
principaliter ſit cõpromittenda. nonne poterit il-
le articulus compromitti in arbitros? hic videtur
tex. cum gl. ꝙ ſic. quod non dico determinando. ꝙ
perpetuò tene menti: quia nunquã fuit tibi alle-
gata, niſi modo iſta lex. ¶ Vltimò ex hac l. not. &
6 tene † mẽti ꝙ arbiter, qui male iudicat, facit litem
ſuam ſicut iudex. qđ no. Quid de arbitratore dixi
in l. ſi. de var. & extraor. cog. ¶ Vltimò not. ꝙ qñ
7 † iudex abſoluit ab inſtantia iudicij contra ius: li-
cet per hoc actio & ius partis nõ perimatur, tamen b
e facit litẽ ſuam [c]. Caſus eſt hic. quod habeo pro no
tabiliſsimo. qđ perpetuò tene menti. ibi in ſi. ꝙ ſi
neglexerint. quid enim eſt aliud negligere, quam
abſoluere quẽ ab inſtãtia fori, propter priuilegiũ
fori cui renũciauerat? Dices tu, quando ſentẽtia eſt
nulla, & ſic nõ facit præiudiciũ parti, iudex nõ fa-
cit litem ſuã: vt no. in l. ſi. de var. & extraor. cog.
ſed hic non facit præiudiciũ parti in iure ſuo. ergo
&c. Reſpon. ibi ſentẽtia nulla non facit præiudi-
cium, neq; in iure, neq; in inſtantia: quia ex eiſdẽ c
actis põt ferri ſentẽtia: vt habuiſtis in l. ſi vt pro-
ponis. quomodo & quãdo iudex. Sed hic facit prę
iudiciũ in inſtantia: ideo facit litem ſuam: & tene-
tur ac ſi contra eum contra iuſtitiam pronunciaſ-
ſet in cauſa principali. quod probo: quia ille, qui
impedit proceſſum cauſæ, tenetur ad intereſſe to
tale totius cauſæ hoc apparet in ſtipulatiõe de de-
fendẽdo, in l. iij. in ſi. & l. cũ quærebat̃. ff. iudi. ſol.
Hoc apparet in tit. ff. ne quis eũ qui in ius vo. &c.

SI quis in cõſcriben-
do. Priuilegio fori põt renunciari. Itẽ cui
libet eſt licitum renũciare iuri pro ſe introducto.
Et diuiditur principaliter in quatuor partes. Nã
primò ponitur quæſtio, & eius dubitatio. In ſe-
cunda eius quæſtionis deciſio. Tertiò ponit̃ ratio
deciſionis. Quartò ponitur quædam extenſio. Se
cunda ibi: ſancimus. Tertia ibi: ſi enim. Quarta ibi
omnes itaq;. ¶ Opp. contra primam partem. dici-
tur ꝙ poteſt renunciari priuilegio fori. de aut̃. ſta-
tuimus. ſ. de epiſc. & cler. Glo. dat duas ſol. prima
eſt vera, ꝙ hic intelligitur ſacerdotium de alia di-
gnitate. poſtea dat aliã ſol. videlicet ꝙ hæc lex cor
rigat̃ per illa iura. ¶ Op. de l. ſi cõuenerit. de iuriſ.
om. iud. dicit gl. ſolue vt ibi. Item contra prędicta
op. de l. cum clericis. ſ. de epi. & cler. Pro cuius de-
claratione dic: Quandoq; quis habet plures iudi-
ces: quandoq; quis habet vnũ iudicẽ tantũ. Primo
caſu aut eſt in electiõe actoris cõuenire reũ coram
quocunq; iudice: & tunc talis renunciatio parum
valet: quia eſt in electione actoris. Ita debet intel
ligi l. cũ cle. in cõtrariũ hic alle. Quandoq; nõ eſt
in electione actoris, ſed pone exemplũ in ſchola-
ri: & tunc talis renunciatio valet. In ſecundo caſu
principali, vbi quis habet vnũ iudicem tantũ. Ad
uerte, ꝙ qñq; partes volunt prorogare iuriſdictio d
nẽ illius iudicis, cui partes nõ ſunt ſubditæ. & iſta
eſt materia. l. j. cũ ſi. ff. de iud. ꝑ Cy. in l. ſi qui ex cõ
ſenſu. ſ. de epi. aud. Quandoq; partes nolunt pro-
rogare: ſed vult pars facere pactũ, vt poſsit conue
niri corã tali iudice: & tunc tale pactũ ante lit. cõ-
teſt. nõ põt operari: qa ille iudex adhuc poſſet de
clinari. Sed poſt lit. cõte. efficit̃ indeclinabilis. Ita
debet intelligi l. ſi cõuenerit. quod not. Qñq; pars
vult conuenire ſub aliquo nõ ſuo: & facit hoc per
modũ contractus publici qa promittit ſoluere in
tali ciuitate. iſto caſu ſortit̃ forũ illius ciuitatis rõ
ne illius cõtractus: vt l. cõtraxiſſe. ff. de act. & obl.
vnde per pacta q̃ fiũt hodie nõ perimit̃. Tene mẽ
ti vnũ, ſecundũ do. Iac. ꝙ ſi in illis pactis apponat̃
pœna, hoc pactũ nõ valet quãtũ ad id, de quo. ſ. di
xi. tñ ſi veniat cõtra, poterit exigi pœna: qa pactũ
nõ eſt cõtra legẽ. l. ſtipulatio iſta. §. alteri de verb.
obli. cũ ſi. ¶ Pone mutuaſti mihi cẽtũ: promitto ti
bi ſoluere ea vltra mõtes: an in Italia poſſim cõ-
ueniri. vnde tex. qui eſt in l. hæres abſens. in ſi. ff. e
de iudi. & dicit ꝙ ſic. Itẽ pone, ꝓmiſi tibi ſoluere
vbicunq; voles. q̃ro nũquid poteris me cõpellere

a ¶ Vbicunq;. Adde vt ꝑ Pe. de Ancha. conſil. cxxxix. An aũt ſi procurator taliter promittẽs fuerit inuentus in aliquo loco cũ mercibus, poſsit conueniri, vide Bal. conſ. ccclxvij. ij. lib.

P. PAV. P.

b ¶ Declaretur. Habes per Fel. & alios in c. ſi diligẽti. de foro compet. Et vide vnã ſingularem gl. ex qua colligit̃ vna ſingularis limitatio in l. j. j. qñ Imper. inter pup. & vid.

POMATES.

c ¶ Alio modo. Hoc aũt intelligo verũ, quod iuri introducendi aliqui pro ſolutione actus, non poteſt renunciari, quando talis ſolennitas eſt introducta in fauorẽ publicũ: aut daret̃ materia committendi falſum, vel aliàs delinquendi: per ea quæ no. doc. & Bald. in d. l. nemo. in j. q. ſecus ſi eſſent introducta in fauorẽ priuatum. Ita declarat Bar. in l. j. §. ſi filius. ff. de leg. iij. pro quo facit id quod vult Alex. in l. j. in princ. colũ. iij. ff. de fur. dum quęrit qñ partes poſſunt remittere iuramentũ calumniæ. vide ibi per eum. & facit c. cum tuis. & quod ibi habetur extra, de teſtibus & vide Cu. cõſi. lix. & Bar. cõſil. j. col. xxxvij. vol. j. & xxxvij. co. xij. co. vol.

P. PAV. P.

d ¶ Secundo caſu. Quomodo dicatur aliquid principaliter introductum in fauorem publicum vide ad Bar. in l. ius publicum. ff. de pactis & in l. j. ff. ſol. mat. & in iſtis locis habes etiã quędam aliã materia. Item ꝙ vbi lex habet clauſulam decreti annullatiuam conſenſus partium nihil operetur etiã ad eius derogationem, vide Iaſo. in l. pacta quæ cõtra. poſt prin. ſ. eo.

e ¶ Litẽ ſuã. Adđ ꝙ voluit bal. cõſ. lviij. & ccxxxiij. j. lib.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ꝯ P. P A V. P.
a ¶ De quæſtiõe. Cir
ca materiã huius le
gis an valeat iſtud
pactũ factum inter
ignorãtes, vide ſin
gul.riter ꝑ Alexã.
in l.ſi qs mihi bona
§.ſed vtrũ in ij.col.
ff.de acqr.hære. Et
de materia an & qñ
valeat pactũ de fu-
tura ſucceſsiõe, vi-
de Alex.cõſ. cccx-
cv. Itẽ cautela ad va
lidãdũ pactũ de fu-
tura hereditate vi-
uẽtis, vide Cepolã
cautela ccix. in ij.
charta inci. tu ſcis.
q loquiť in filia re-
nunciãte. Itẽ an va
leat pactũ inter ali
quos ꝙ fœmina nõ
ſuccedat, vide latè
Bar.cõſ.lxxij.& in
alia queſtione ꝑ eũ
diſputata conſil.cl.
Itẽ ꝓ ſingulari li-
mitatiõe & declara
tiõe, vide Bal. in c.
j.circa mediũ q ſuc
ceſ.teneã. Et an ta-
le pactũ de heredi-
tate viuẽtis firmeť
iuramẽto, vid Bal.
in c. moribus. ſi de
feu. ſuer. cõtrouer.

ꝯ POMATES.
b ¶ Extra gl. Raph.
limitat niſi ſit ipſo
iure priuatus: quia
tunc nõ valeret pa
ctũ: quia hereditas
tunc daretur pacto
cõtra l.hereditas.j.
de pact.conuẽ. Sed
videtur dicendum
ꝙ non: quia hoc fit
in fauorem agnato
rum.l.j.§.ſed & ſi
ſeruus.ff.de ven.in
ſpi.vide hic Bal. &
vide Io. de Imo.in
d.l.ſtipulatio. do.
Pet.in conſi.cij.
c ¶ Ingratitudinis.
Adde qd opereť di
cta clauſula ĩ dona.
Bal.cõſi.xviij.iij.li.
d ¶ Statutũ. Adde an
valeat tale ſtatutũ:
Bal.cõſ.ccxvj.inci.
monia.ij.vol.Paul.
de ca.cõſil.cccxxx-
viij.& q̃ poſui in l.
cũctos populos. in
q.an ſtatuta laico-
rum.

ꝯ P. P A V. P.
d ¶ Statutũ. Cõiter
teneť cõtra Bar.vi-
de Fel.in c. in p̃ſen
tia.co.xviij.de ꝓba
tio. & in c. eccleſia
ſanctę mariæ.in vj.
char.ĩ vj.q. de cõſt.
Alex.ĩ l.ſti.hoc mõ
concepta.ff.de ver.
oblig.in pen.col.

vbicunq; voles.dic ꝙ ſic: vt l.Lucius.la.j. ff. depo
ſi. ¶ Item op.de l.de dic.ff.de pact.do.de l.alia.§.
eleganter.ff.ſol.ma.de l.quos.ff.de poſtu. Glo.fa
cit regulã in hac glo.& exceptionẽ à regula, vt in
contrarijs: & aſſerit multas exceptiões notabiles.
Et volo ꝙ notetis illã exceptionẽ quã fecit per l.
nec ſi volens.j.de libe.cau. ¶ Itẽ no. illã exceptio
nem quã fecit gl.nec quis poſſet renunciare, ne qs
defendatur in cauſa criminali, per l.nõ tm̃.ff.de ap
pel.& magis clare tangit glo.in l.pactum.ff.eo.&
valent prædicta, ꝙ licet ſtet ſtatutum ꝙ quis non
poſsit capi, & detineri in carcere pro debito priua
to: ſi fieret pactũ, ꝙ debitor nullã exceptionẽ poſ
ſet opponere cõtra carceratiõnẽ, iſtud nõ valeret.
¶ Itẽ ſi aliquis eſſet accuſatus de crimine, & renũ
ciaret defenſioni ſuæ: videť hoc nõ poſſe fieri.arg.
d.l.nõ tantũ. Et ſi velles ordinare iſtã gl.vide bo-
nã gl.de hac materia auť.vt ſine prohi.§. quia ve-
rò.col.vij.vbi format quæſtio. vtrũ valeat pactũ,
ꝙ nõ poſsim probare iura ꝑ inſtrumẽta. ¶ Itẽ op.
& videť, ꝙ in arbitris nõ poſſet habere locũ: quia
eo ipſo ꝙ eligiť arbiter &c.gl.fateť cõtrariũ. Vel
dic, ꝙ de hoc fuit cõpromiſſum, an valeret renun-
ciatio. Itẽ op.de auť.decernim⁹.j.de arb.Sol.vt in
gl. Itẽ no. finẽ ꝙ ſicut iudex facit litẽ ſuã malè iu-
dicãdo: vt l.fi.de var.& extraor.cognit.ita & arbi
ter. Quid de arbitratore? dic vt ibi ꝑ Iaco.de Are.

SVMMARIVM.

1 Qui non poteſt facere per ſe, quando poſsit fa
cienti conſentire.
2 Pactũ de futura ſucceſsiõe conſeruanda an valeat.
3 Pactũ vt ingratitudo futura nõ obſtaret, nõ valet.
4 Si filia quæ excluditur à ſtatuto ſtantibus maſcu
lis, cùm dotatur cum patris conſenſu reſeruat ſi-
bi ius ſucceſsionis: talis reſeruatio valet.
5 Pactum reſeruandæ ſucceſsionis factum per filiã,
non valet, quando ſtatutum dicit, ꝙ extra ciuita-
tem nupta non poſsit ſuccedere ex teſtamẽto vel
ab inteſtato.
6 Statutum ꝙ ingrediens vel ſi quis intraret mona-
ſterium, ꝙ non ſuccedat: ꝙ valeat. ſecus ſi dicit, ſi
quis ingreſſus fuerit.
7 Pactum de non ſuccedendo quando valeat, & qñ
confirmetur iuramento. & nu.8.
9 Filia ſi facit pactum de non ſuccedendo cum iura
mento, ꝙ valeat.
10 Pactum de ſuccedendo quando valeat.
11 Si quis promittit omnia bona ſua Titio, poſt mor
tem ſuam: an ſit donatio cauſa mortis, vel inter vi
uos: & an valeat.
12 Donatio inter viuos omnium bonorum pręſen-
tium, & futurorum, ꝙ nõ valet etiam in partibus.
& nu.16.
13 Donatio omnium bonorum præſentium, & futu
rorum facta in eccleſiam, ꝙ valeat.
14 Dono hæreditatem meam, idem eſt ac ſi diceret,
dono omnia bona præſentia & futura.
15 Quis poteſt vendere omnia bona ſua præſentia
& futura.
17 Pactũ de hæreditate obuenienda certo modo di-
ſponenda, quando valeat.
18 Hæreditas illius cui ſucceſſurus ab inteſtato ſum,
an mihi dicatur debita ſpe.

a DE quæſtione.[a] Pactũ, per
quod de hę
reditate viuẽtis certo modo diſponiť,
nõ valet: niſi ille, qui cõſenſerit prius,
in eadem voluntate permanſerit vſq; ad mortẽ. h.
d. Primò poniť q. Secundò dubitationis rõ. Ter-
tiò deciſio. Quartò exceptio. Quinto extenſio. Se
cũda ibi: faciebat. Tertia ibi: ſed nobis. Quarta ibi
niſi ipſe. Quinta ibi: iubemus. Dicitur hic: ſpes fue
rat alienæ hæreditatis. imò videtur ꝙ dicatur he-
reditas ſua: vt l.in ſuis.de liber. & poſt. Sol. Dicũt
quidam, ꝙ hæc lex nõ habet locum.in filijs. Gloſ.
videtur determinare cõtrarium, & bene. Nec ob.
l. in ſuis, quia non eſt propriè ſua, ſed quaſi ſua.
¶ Op. ꝙ tale pactum non valeat, quia pacta nuda
non inducunt actionem: vt l.legem.ſ. eo. Sol.in-
telligas iſtas conuentiones eſſe factas per ſtipula-
tionẽ. ita dicit gl. ¶ Tertiò op. ꝙ iſta pacta eſſent inualida aliàs nã qui pa-
ciſcitur de facto tertij, pactũ nõ valet: vt l.j.circa prin.ff.eo.& ibi no.glo.
Rñ. intellige hoc pactũ eſſe ꝙ vnus ex paciſcentibus dabit, vel faciet alte
ri. ita dicit gl. ¶ Item op.& videť ꝙ tale pactũ valeat: vt l.ij.§.fin.ff.de his
quibus vt indig. Sol. Fateor ꝙ valet in præiudiciũ paciſcẽtiũ: vt ab eis tan
1 quã ab indignis auferať hereditas, nõ in cõmodũ eorũ. ¶ Op.† ad exceptio
nem. aliàs ad exẽplũ, quæ hic poniť. diciť hic, ꝙ quis põt cõſentire tali pa-
cto. cõtra. ſ. eo. l. pactũ qđ dotali inſtrumento. Gl. rñ. concedo ꝙ hic eſt ca
ſus ſpãlis in quo illud, qđ quis nõ põt facere ꝑ ſe, põt tñ faciẽti cõſentire:
allegat ſimilia. & vide gl. Videtis, iſtud dictũ gl. nõ bñ congruit huic legi.
nã quis nõ põt per ſe facere pactũ, per qđ auferať libera teſtãdi facultas: vt
l. pactũ. ſ. eo. & l. ſtipulatio hoc modo. ff. de ver. obl. & alijs legib. hic alle.
in gl. nec poſſet alijs cõſentire, vt fieret pactũ, ꝑ qđ auferať libera teſtandi
facultas: ſed hic per tale pactũ nõ auferť libera teſtãdi facultas: nã põt iſtã
ſuã voluntatẽ mutare quandocunq; vult. Circa aliud ergo conſentit, quã
circa id, quod ipſe nõ poteſt facere. An aũt ille qui nõ poſsit per ſe facere,
poſsit facienti conſentire circa idem tex. videť eſſe in l.ſi fundus. §.j.ff.de
pig. vt regula ſit. ꝙ ſi qs nõ põt facere, nõ poſsit facienti cõſentire. fallit in
caſibus vt ibi colligitur ex text. ex dictione fere. Vel dic intelligibilius.
Quandoq; ille, q nõ põt facere ꝑ ſe habet plenũ ius: & tũc qui non põt fa-
cere ꝑ ſe, nõ põt cõſentire faciẽti: vt d.l.ſi fundus. §.j. Quandoq; habet ius
imperfectũ: & tũc licet quis nõ poſsit facere: tñ põt cõſentire faciẽti: quia
ius alterius perficit. Ita loquiť l.ſi pater. in fi. de manumiſsis vindi. & l.j.j.
cõmu. de manumiſ. ¶ Vlterius op. ad ea quę dicta ſunt ſuprà: illud, quod
quis nõ põt per ſe, nõ põt per aliũ: vt l.fugitiuus. ff. de ſolutio. Sed parcat
mihi iſta gl. iſta materia nõ eſt neceſſaria hic. & ideo vide circa hoc qđ di-
xit Dy. in c. põt quis. de reg. iur. lib. vj. ¶ Vbi diciť hic in fine, ꝙ paciſci de
rebus alienis abſq; domini volũtate eſt turpe, & iniquũ. cõtra ff. de cõtra
hẽ. emp. l. rẽ alienã. Sol. paciſci ſub ſpe. de ſuccedẽdo, iſtud eſt turpe: quia
inducit votũ captãdæ mortis alterius: ſed aliàs qđ qs ſe obliget ad rẽ alie
nam, iſtud non eſt turpe, vel cõtra bonos mores. ¶ Op. ff. pro ſocio. l. iij. §.
de illo. Sol. Ibi de hæreditate hæredis incerti: hic certi. ¶ Op. ff. de here-
di. vendi. l. ij. § illud. Dicit gl. ibi abundat maximè. Vel dic, ꝙ ibi fit pactũ
de hæreditate viuentis ſub quadã vniuerſitate & in conſequentiã prioris
contractus liciti: hic fiebat per ſe, & principaliter. Item op. de act. emp. l. ſi
quis ſeruũ. Sol. Ibi fiebat pactũ de futura ſucceſsione: quia ex neceſsitate
prioris contractus. ¶ Vltimò op. & videť ꝙ iſtud nõ ſit pactũ futurę ſuc-
ceſsionis: quia non tractatur de ſuccedendo, vel non ſuccedendo: ſed de
hæreditate diſponenda poſtquã fuerit ſucceſſum. Sol. Fateor ꝙ eſt pactũ
futuræ ſucceſsionis, diſponendo. qđ reprobatur tanquã cõtra bonos mo
b res: quia inducit votum captandæ mortis alterius. Extra gl.[b] pro decla-
rãda iſta materia eſt videndum, an valeat pactum futuræ ſucceſsionis. Et
2 primò quæro, † an valeat pactum de futura ſucceſsione conſeruãda. Rñ.
tex. videtur ꝙ ſic. Inſti. de legi. agna. ſuc. §. fi. vbi pater emancipat filium
contracta fiducia. Ego dico breuiter ſic. Quandoq; ille, qui habet ius ſuc-
cedendi, priuatur eo propter delictum ſuum: quandoq; propter aliquem
iuris rigorem. ¶ Primo caſu, ſiquidem quis eſt priuatus propter delictum
præteritum: tunc valuit pactum conſeruandæ ſucceſsionis: quia põt quis
c remittere cauſas ingratitudinis[c]: vt l. fi. de reuo. do. Sed ſi quis vellet face
3 re pactum, vt † ingratitudo futura non obſtaret, non valet: quia induceret
quem ad delinquendum, & eſſet contra bonos mores: vt de pactis dota. l.
conuenire. & dixi ſ. l. proxima. ¶ Secundò caſu, quãdo quis priuatur pro
pter aliquem iuris rigorem: & tunc aut paciſcens poſſet ſuper hoc proui-
dere teſtando: & valet pactum: vt d. §. fi. Inſti. de legit. agna. ſuc. Aut non
poſſet prouidere teſtando: & pactum non valet: vt x. col. de feu. ſucc. c. j.
¶ Pro hoc induco ad quæſtiones de facto: ſtatutum eſt hic, ꝙ filia fœmina
non ſuccedat ab inteſtato extantibus maſculis: ex teſtamento capit quic-
quid ſibi relinquitur, Ex quo † dico, ꝙ ſi tempore quo dotatur, ipſa de cõ
ſenſu patris reſeruat ſibi ius ſucceſsionis: quod iſtud pactum valet: vt d.
5 §. fin. de legi. agna. ſucceſ. Sed pone † vt vidi in quibuſdam ciuitatibus, eſt
ſtatutum ꝙ mulier nupta extra ciuitatẽ non ſuccedat ex teſtamento, neq;
ab inteſtato: certè tũc pactum de reſeruando iure ſucceſsionis non vale-
ret, per ea quæ dicta ſunt ſ. ¶ Item poſſumus dicere, in ciuitate Aſsiſij eſt
ſtatutum, ꝙ ingrediens monaſterium non ſuccedat: an valeat pactum fa-
ctum cum conſanguineis de reſeruando iure ſucceſsionis tẽpore ingreſ-
ſus. ¶ Ad iſtam quæſtionem examinandam oportet prius videre, an va-
d leat ſtatutum[d] ꝙ ingrediens monaſterium non ſuccedat. Videtur ꝙ non:
quia contra priuilegia cõceſſa clericis, per l. Deo nobis. ſ. de epiſc. & cler.
ergo videtur contra libertatem eccleſiæ. vt in auť. caſſa. eo. ti. Pro hoc vi-
detur in auť. de ſanc. epiſco. §. ſed & hoc præſenti. & in auť. niſi. j. ad Tre-
6 bellia. Sol. † Aut ſtatutum diſponit de ingrediente per hæc verba, ingre-
diens monaſterium, vel ſi quis intraret monaſterium, ſit priuatus iure ſuc
cedendi, vel non ſuccedat. Et dico ꝙ ſtatutum valet. nam nõ diſponit cir-
ca clericum, ſed circa laicum. nam laicus eſt ille qui ingreditur monaſte-
rium ſicut viuẽs moritur: vt l. qui duos. in prin. de manu. teſta. Et huic nõ
obſtat quod dicitur in auť. caſſa. Nec obſtat auť. niſi rogati: quia ibi graua
tur ſi monaſterium ingreditur hic verò lucrum aufertur: nõ autem in ſibi
quæſito grauatur. Si verò ſtatutũ diſponit de iam ingreſſo per hæc verba
ſi quis ingreſſus fuerit monaſteriũ: tunc non valet ſtatutũ: quia non põt
clerico auferre ius ſuũ: & eſſet cõtra libertatẽ eccleſiæ: vt dicta lege, Deo
nobis.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

nobis.argu.pro hoc l.ſeruum teſtamento.de ma-
nu.teſta. Et hoc dico ſaluo iudicio, & determina-
tione canonica, & Theologorum. Et quod in ca-
ſu prædicto valeat ſtatutum patet: quia pōt fieri
a per pactum ſaltem iuramento firmatum[a] vt ſta-
tim dicam. ¶ Secundò quæro vtrum valeat pactū
7 de perdendo iure ſuccedendi. breuiter † dic: Aut
cum pacto eſt admiſtum delictum: & tunc valet
pactum ſucceſsionis perdendæ: vt l.j.§. ſi parens.
ff. ſi à parente quis fuerit manumiſ. ſecundū vnā
ſolu. Si verò non eſt admiſtum delictum: & aut ra
b tione talis pacti tantum percipit[b] quātū ſibi occa-
ſione ſucceſsionis debetur: & valet pactū: vt d.l.j.
§. ſi parens. ſecundū aliā ſolu. l. cū quo. in fi. ad le-
gem falci. Si verò tm̄ nō percipit: & tūc de iure ci-
uili pactū non valet: vt j. de colla. l. pactū. de iure
8 † canonico valet, ſi fuerit iuramēto firmatū: vt in
c c. quāuis[c]. de pactis. lib. vj. & ideo hodie eſt cōſue-
9 tudo † ꝙ filiæ fœminę faciāt pactū de nō ſucceden
do & iurāt: & valet iſtud pactū. Et ſi tu dicis, vide
tur ꝙ iuramētū nō habeat cōfirmare pactū. quod
eſt contra bonos mores: vt hac l. ergo &c. vt in c.
non eſt obligatoriū. de reg. iur. lib. vj. & videbitis.
j. de nup. auſ. ꝙ eis. Sol. dico ꝙ iſtud pactū non eſt
contra bonos mores. Nec obſtat hæc l. quia loqui
tur de pacto de ſuccedendo, vel diſponendo de hę
reditate poſtquā fuerit ſucceſſum: quod pactum
inducit votum captandæ mortis alterius. & ſic nō
valet. Sed quæſtio noſtra loquitur de pacto de nō
ſuccedendo, per quod votum captādæ mortis nō
inducitur, imò tollitur: meritò iuramento firmaſ.
d ¶ Tertiò[d], quæro, an valeat pactum de ſucceden
10 do. breuiter † dico. & videtur expreſſum ꝙ nō: cū
ſit contra bonos mores. & ideo nō valet. vt ſ. eod.
l. pactum. & l. j. j. ti. j. l. cū donationi. & ff. de verb.
obli. l. ſtipulatio hoc modo. j. de pac. cōuen. l. here
ditas. Gl. tñ, quæ eſt hic, videtur dicere, ꝙ per ſti-
pulationē hoc poſsit fieri promittēdo tibi omnia
bona præſentia poſt mortē. Et vide gl. ſuper ver-
bo, accōmodauerit. in fi. quā no. & tene menti. Si
igitur promitto tibi ꝙ tu ſis hæres meus, vel mihi
ſuccedas vel ꝙ te faciā hæredē: nō valet iſtud pa-
ctū: quia cōtra bonos mores vt dictum eſt. ¶ Sed
11 ſi promitto tibi † omnia bena mea poſt mortē meā
valeret. Dicit gl. & erit donatio cauſa mortis. vel
inter viuos. ¶ Et primò examinemus, an ſit dona
tio cā mortis, vel inter viuos. Breuiter dic, ꝙ ſi qui
dē nō eſt facta mētio mortis intelligiſ inter viuos
ſi eſt facta mētio mortis intelligiſ cauſa mortis, ni
ſi ſit expreſsè ſic dictū, ꝙ ſit inter viuos vel ꝙ reuo
care non liceat: vt ff. de dot. præle. l. Seia. & ff. de
do. cau. mor. l. Seia. in fi. & l. vbi ita donaſ. An aūt
valeat, videſ ꝙ ſic. primò per l. quā allegat gl. ſecū
dò p l. hæreditariū. de bo. aut. iud. poſ. Tertiò pro
bo, per reuocationē ſeu remotionē cōtrariorū. nā
iſtud pactū nō aufert liberā teſtamēti factionē. Po
tero eñ quēcūq; volo inſtituere: ſed ille tenebiſ
illi ſtipulatori dare. Itē nō inducit votū captandæ
mortis modo prædicto: qa hoc ſit de volūtate ei⁹,
cui ſperaſ ſuccedi: vt hac l. Tu diſtingue. Qñq; iſta
promiſsio eſt donatio cā mortis: & tūc valet quia
pōt reuocare: vt l. nō omnis. ff. ſi cer. pe. Itē nō au
fert liberā teſtādi facultatē: qa hæres debet habe-
re falcidiā: vt l. ī donatiōib⁹. ad l. fal. ff. quorū leg.
l. j. §. ſi qs ex mortis. Si verò eſſet donatio inter vi
e uos[e]: aut dicas dono oīa bona mea: & tūc valet: vt
no. in gl. & l. ſ. alle. nec aufert liberā teſtamēti fa-
ctionē: qa pōt ſup lucrari, & de ſuo lucro facere te
ſtamentū. Itē de fructibus poterit teſtari: qm̄ iſta
f verba, oīa bona mea: ad pñtia[f] tm̄ referunſ: vt l. ſi.
§. j. ff. de le. ij. Nec obſt. l. hæreditas. j. de pac. cōuē.
qa ibi fuit facta illa ꝓmiſsio iure teſtamēti: vt ibi
apparet ꝙ nō licet: vt ibi. hic intellige aīo donādi.
12 ¶ Si verò † diceret: oīa bona[g] mea p̄ſentia, & futu-
g ra: tūc nō valeret primò, quia auferret liberā teſta
mēti factionē, p quādā cōſequētiā, cū nō poſsit ha
bere de quo teſteſ. Secūdò, qa vř cōtra bonos mo
res alia occaſiōe: nā ſicut caſum aduerſanq; fortu-
nā liberi hoīs expectare, eſt cōtra bonos mores vt
l. inter ſtipulātē. §. ſacrā. de ver. ob. ita ponere ho-
minē in ſtatu, in quo ſit certū ꝙ nihil in perpetuū
13 hrē poterit: iſtud eſt cōtra bonos mores. ¶ † Prędi
cta fortè nō hñt locū, ſi qs donaret ecclīæ. nā cū qs
poſsit pſonā ſuā vouere eccleſiæ: multò magis bo
na p̄ſentia, & futura. arg. eorū q̄ dixi in auſ. ingreſ
14 ſi. ¶ Sed ſi aliqs † diceret, dono hęreditatē meā: idē
eſſet dicere, qđ dono oīa bona mea p̄ſentia, & fu-
tura. Nā hæreditas eſt nomē iuris. & ſemp recipit
augmētū: vt de pet. hær. l. itē veniūt. §. fruct⁹. Sed
15 quid dices, ſi qs nō donaret, ſed vēderet † oīa bona
ſua p̄ſentia, & futura? Certè iſtud valeret. nā rema
net pretiū de quo pōt teſtari, etiā ſi eſſet deceptus
vltra dimidiā iuſti pretij: remanet illud ius petēdi
16 reſtitutionē in hæreditate. ¶ Quęro, eo caſu † quo
dixi, dono oīa bona mea p̄ſentia & futura: qđ nō
valet: vtrū vitieſ illa adiectio, & futura tm̄, an vi-
tieſ tota donatio? Videſ ꝙ illa adiectio tm̄ vitieſ:
vt l. ſancim⁹. j. de dona. ¶ In cōtrariū videſ, ꝙ vi-
tieſ totū quaſi totū ſit contra bonos mores: vt d.l.
hæreditas. j. de pact. cōuē. nō determino mō plus.
¶ Quartò eſt vidēdū, vtrū valeat pactū de hęredi
h tate obueniēda[h] certo mō diſponenda. Iſta eſt pro
17 pria materia hui⁹ l. circa † quā gl. ſignauit plura cō
traria. Dices ſic: Aut ſit pactū de hæreditate ho-
minis incerti, & valet: vt l. ij. §. de illo. ff. ꝓ ſocio.
Aut hoīs certi: & tūc aut hoc ſit ex neceſsitate p̄-
cedētis cōtractus liciti: & valet: vt l. ſi qs ſeruū. de
act. emp. Aut nō ſit ex neceſsitate: & tūc hoc ve-
nit in quādā cōſequētiā p̄cedentis cōtract⁹: & tūc
idē, ꝙ valet: vt l. ij. §. illud. de hær. vē. aut hoc ſit p
ſe principaliter: & tūc aut hoc pactū cōtinet libe-
rationē ei⁹ cui ſit: & valet fauore liberatiōis: vt l.
& hæredi. §. filia. ff. c. Aut cōtinet aliā diſpoſitio-
nē circa res hęreditarias: & tūc habet locū l. nř a vt
diſtinguam⁹, aut ſit ignorāte eo, de cui⁹ bonis agiſ
& nō valet. Aut eo ſciēte: & tūc aut pſeuerat ī vo
lūtate, & valet: aut nō: & nō valet: vt hac l. Et mō
i habetis pleniſsimè hāc materiā. ¶ Vltimò quęro[i]
18 vtrū hęreditas † ei⁹, cui ſucceſſur⁹ ſum ab īteſtato
dicaſ mihi deberi ſpe.[k] Hic vř eſſe caſus, ꝙ ſic in
prin. ibi: ſpes alienę &c. In cōtrariū vř, & hęc ē ve
ritas. đ li. leg. l. poſt emācipationē. §. j. & ibi ē tex.
In cōtrariū ꝓbo: illud dř nobis deberi ſpe, qđ nō
depēdet ex mera volūtate alicui⁹, ſed ex aliquo fu
turo euētu: vt l. ij. de ſtatu lib. ſi tñ hæreditas ab in
teſtato ſit obuētura ex mera volūtate defuncti: qa

a ✠ P. P A V. P. ¶ Firmatum. Et ſic vult Bar. valere pactum de nō ſuccedendo factum ſub conditione ſi intrauerit monaſterium. In contrarium vide Soci. in l. ſi. in iiij. col. ff. de his quæ pœnæ nomi. & ibi etiam in ij. col. quid de ſtatuto. Item in materia quomodo valeat pactum de non ſuccedendo. & quid ſi ſuperueniat volūtas eius, de cuius hæreditate agiſ.

b ¶ Tantum percipit. Adde quod hic dicit Abb. conſilio cxvj. in ij. libro à nemine reprobatū inueniſſe.

c ¶ Quàmuis. Adde pulcherrimè de intellectu dicti c. Pe. de Anchara. conſi. xxxviij. Pau. de ca. conſ. clxvij. Roma. conſi. cxviij. Bal. cōſi. cclxix.

d ¶ Tertiò adde Bal. conſi. cxxxiij. iij. li. Pau. de Caſt. conſi. ccix. Ange. conſi. clxxix.

ADDE tu quòd imò hoc nō videtur eſſe ratio, ſ. ꝙ ſit cōtra bonos mores: quia tunc non firmaretur iuramento. c. ij. de pact. libr. vj. ſed alia videtur eſſe ratio & melior quia lex loquitur prohibitiuè, cui renunciari nō poteſt gl. in rubr. C. ne fideiuſ. doti. den. & Bart. in l. de his. ff. de tranſact. & ibi plenè per docto. & expreſsè dicit dñi. in d. c. ij. de pact. & ſequitur Maria. Soci. in c. ſi diligenti. in gl. j. ver. circa tertiū. de foro compe.

✠ P. P A V. P.

d ¶ Tertiò. An autē tale pactū firmetur iuramēto, vide Bal. in c. moribus. ſi de feu. fuer. cōtrouer.

✠ POMATES.

e ¶ Inter viuos. Aut dicas, dono omnia bona mea. Vide Alex. conſi. xl. col. iiij. vol. iiij. & conſ. xij. colū. j. volu. j. & Roma. conſi. xxvj. in primo dubio. & Ang. conſi. clxxxix. in primo dubio. conſilio. xlvij. col. ij. in ſecūdo dubio. volumine ſecundo & Panor. conſilio xlviij. volumine ſecūdo & Bartolum. conſilio lxxv. & Babatiam conſilio liij. columna xj. vol. ſecundo. & Ro. conſilio xcv. & conſil. clxxv. & Imolam in rubrica extra de teſtamen. & Aretinum conſilio liij. columna tertià in ſecundo dubio. vbi omnino vide. & Aretinum xxv. in fine volumi. tertio, vbi loquitur in eo qui donauit omnia præſentia, & futura, aliquo ſibi retento.

f ¶ Ad preſentia. Dicit Paulus de Caſtro hoc eſſe ſingulare verbum, quòd iſta generalitas reſtringatur, & quod hoc ſequuntur quaſi omnes. de quo etiam vide per ipſum Pau. conſilio lvj. & an donatio cauſa mortis omniū bonorum, præſentium, & futurorum, cum pacto quòd non poſsit reuocari, & interpoſito iuramento, ſit donatio inter viuos, per eundem conſil. cj. & vide etiam Ang. & omnino conſi. ccliij. Et an valeat donatio omniū bonorum præſentium & futurorum ſaltem in præſentibus, vide Ange. conſi. cvj. & clxxix. Et quòd valeat donatio omnium bonorum præſentium & futurorum facta eccleſiæ, ſequitur Abba. conſi. cij. ij. lib. Adde circa hoc eundem Pau. in conſil. xviij. in j. volu. & in ij. volu. conſil. xlviij. & eundem in c. fin. de ſucceſ. ab inte. in c. ij. de conceſ. præbē. & in c. vt priuilegia. de priuilegijs. Alex. de Imo. in l. ſtipulatio iſta. col. xiiij. ff. de verb. ob. & Maria. Socin. in tracta. obliga. libello x. q. j.

✠ P. P A V. P.

g ¶ Omnia bona. Vide de hoc Ang. latè per viij. col. conſili. clxxvij. incip. viſis prædictis inſtrumētis, vide etiā domi. Franc. conſili. hiij. vbi etiam dicit ꝙ ſi qs donaret oīa bona mobilia & immobilia, nō veniret iura & actiones. In cōtrarium ꝙ poſsit valere donatio omniū bonorū pręſentium & futurorū, maximè cū iuramento, vide p Areti. in l. Iulianus. in iij. notabili. ff. de acquirę. hæred. Item an valeat donatio omnium bonorum & quid ſi ſit vſuſfructus, an ſufficiat vide latè Deciū cōſil. xxx. An autem ad pias cauſas valeat donatio oīum bonorum præſentium & futurorū, vide Felin. & Areti. in c. in pręſentia. de proba. & no. Iaſo. hic, & Alexā. in l. ſtipulatio hoc modo concepta. de verbo. obli. Barba. cōſil. lix. volumine ſecundo in iij. charta qui loquiſ in obligatione facta eccleſiæ per aliquem de ſe & bonis ſuis, vt etiam loquitur Felin. & alij in d. c. in præſentia, vide Maria. Soci. in tracta. obliga in decimo libro. queſtione prima.

h ¶ Obuenienda. Adde Petrum de Anch. conſi. cccciiij. & Bal. conſ. lxxxij. ij. libro.

i ¶ Vltimò quæro. Bart. in lege poſt emancipationem. de liberatione legata. & lege cum dominus. §. primo de pecu. leg. & in lege prima ſuprà eodem. & in l. qui Romæ. §. duo fratres. de verbo. obli. Bal. in l. ſpem. C. de dona. Andr. Barba.

k ¶ Spe. Adde an ſpes ſuccedendi poſsit donari, Bal. conſilio xxviij. ſecundo libro.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

pōt teſtari, & aliū inſtruere nō dicit mihi eſſe ſpes hoc apparet ex alio: qa de eo qđ ſibi cōpetit ſpe, homo pōt diſponere, ſicut de eo qđ cōpetit re: vt j. de dona. l. ſpē. & ſ. e. l. j. & ibi dixi. Sed de iſta hę reditate, ſeu ſpe non pōt diſponi: ergo &c. ¶ Non obſt. hæc lex quæ dicit ſpes: quia iſta eſt quædam ſpes nō iuridica, ſed quædam ſpes hominis vana, & non attendenda: quod tene mēti perpetuò &c.

✻ DE quæſtione. Pactum interpoſitum ſuper hæreditate viuentis certo modo diſponenda, licet tollat poſt mortē illius. nō tñ valet: niſi ipſe, de cuius hæreditate tractatur, cōſenſerit, & in cōſenſu pmanſerit vſq; ad mortē. h. d. Et diuidit in quatuor partes. Nam in prima parte ponitur thema, & quęſtio. In ſecūda parte ponit dubitatio. In tertia parte ponit deciſio quęſtionis. In quarta & vltima ponit quædā extēſio. Scđa ibi: faciebat aūt. Tertia ibi: ſed nobis. Quarta ibi: iubemus. ¶ Op. & videt, ꝙ hęc lex nullū habeat dubiū quia ex nudo pacto nō oritur actio: vt l. legē. ſ. eo. Huius timore dicit glo. ꝙ hic fuit interpoſita ſtipulatio. ¶ Itē opp. & videtur ꝙ nullo modo valeat pactum, poſito ꝙ ille, de cuius hęreditate tractatur, cōſenſerit. Ratio eſt: qa tunc pactū valet quādo aliquid eſt dādū, vel faciēdū ab vno paciſcentiū alteri: vt l. j. & quod ibi no. ff. eo. Huius timore eſt facta gl. quæ incipit, per ſtipulationē & pone caſum, vt in gl. reprobādo opi. quorundam. ¶ Itē oppo. dicitur hic, ꝙ pactū valet: qa ille, cuius eſt hęreditas, cōſentit cōtra l. pactū. ſ. e. Sol. glo. ꝙ licet ille, de cuius hæreditate tractatur, nō poſſet paciſci de ſucceſſione ſua, pōt tamē conſentire paciſcēti: vt l. ſi pater. in fi. ff. de manu. vin. Et intrat gl. aliā materiā, de qua vide in c. q poteſt. extra, de reg. iur. lib. vj. ¶ Itē opp. de l. ij. §. illud. ff. de hęre. vel act. vēd. Solue vt in gl. ¶ Itē opp. de l. ſi qs ſeruū. de act. emp. Solue vt ibi no. pro quorū declaratiōe dic, ꝙ qñq; ille, de cuius hęreditate tractatur, facit pactū de ſucceſſiōe ſua: qñq; alij faciūt pactū de ſucceſſiōe tertij. Primo caſu, aut aliqs paciſcitur quòd ſibi ſuccedatur, vel nō ſuccedatur: & iſtud nō valet: vt l. pactū. ſ. eo. Qñq; nō paciſcitur per hūc modū, ſed p modū ſtipulatiōis, vt puta bona mea poſt mortē meā tibi dono. Iſtud valet: qa ceſſat ratio legis, & iſtud ſentit gl. quæ incipit, ſed ipſe. circa fi. Secūdo caſu principali aduerte: qa aut paciſcūtur de hęreditate tertij incerti: & iſtud valeret: vt l. iij. §. de illo, ff. pro ſocio. Aut paciſcūtur de hęreditate tertij certi: & tūc aut cū cōſenſu illi⁹ tertij certi, aut ſine. Primo caſu valet ſi, in cōſenſu perſeuerat: aliàs nō: vt hic. ſi verò ſine cōſenſu, nō valet: vt hac lege. ¶ Aduerte tamen ad vnū: qñq; hęreditas tertij incerti venit ex neceſſitate pręambuli cōtractus: & tunc tale pactū valet: vt l. ſi quis ſeruū. de act. emp. Quādoq; venit ꝓpter quādam cōſequētiam: & tunc etiā iſto caſu pactū valet. Ita debet intelligi l. ij. §. illud. de hæredi. vel act. vēdi. licet gl. ſoluat hic, & ibi, ꝙ abūdat maximè. ¶ Quęrit gl. nūquid hęc lex habeat locū in filijs. Videtur ꝙ nō: qa filij nō captāt mortē patris. Tamē gl. determinat in cōtrariū. Itē quęrit gl. nunquid paciſcētes puniūtur alio modo. Dic ꝙ ſic: eò ꝙ hęreditas aufertur eis vt ab indignis. Caſus eſt in l. qdam §. fin. de dona. & ſigna glo. quę incipit, ſed potius. ¶ Itē gl. quęrit, vtrum aliquo modo poſſet fieri ꝙ hæreditas mea veniat ad te. Gloſ. quæ incipit, ſed ipſe dicit ꝙ pōt fieri per ſtipulationē: quod ſi promittam tibi bona mea poſt mortem meā, valet, & erit donatio cauſa mortis vel inter viuos. Iſta glo. dicit verū p iura allegata per eā, & per l. hęredi. de bonis aut ho. iud. poſ. & vtrū ſit donatio cauſa mortis, eſt glo. in l. quę dotis. ſolu. matr. Et aduerte ad vnū: qa dicit gl. bona mea. & nō dicit, omnia bona mea: refertur ad pſentia tātū: argu. l. ſi ita. de auro & arg. leg. & eſt caſus in l. fi. §. q indiuiſam. de leg. ſecūdo. Nā ſecūdū gloſſam ceſſat ratio legis: quia potero inſtituere hæredē: & hæres habebit Falcidiā: vt in l. in dona. infrà, ad legē Falcidiā. ¶ Quęrūt hic quidā: qd ſi dico, pmitto tibi omnia bona mea pſentia, & futura: vtrū valeat ſtipulatio? Et tenēt ꝙ non. Nā per eam vidētur auferri libera teſtādi facultas: & ideo ſtipulatio nō valet: vt l. ſtipulatio hoc modo. ff. de verb. oblig. Ratio differētiæ inter quæſtionē iſtā & quęſtionē gl. ſit iſta: quia ibi ſimpliciter promittēdo omnia bona, refertur ad illa ſola bona ſtipulatio, quę ſunt promittētis tēpore ſtipulationis per ea quę no. in l. fi. §. q indiuiſam. aliàs diuerſam. de leg. ij. Sed quando promitto bona etiā futura: tunc nihil remanet de quo teſtari & hęredē inſtituere poſſet. Iſta eorū opi. mihi placet. Ratio patet: cùm iſte cōtractus ſit cauſa mortis donatio: vt dixi ſ. eod. & in donatione cauſa mortis detrahitur Falcidia: vt in l. in donationibus. j. ad l. Falcidiā adhuc eſt de quo teſtari poſſit, & hęredē inſtituere: quia in Falcidia, maximè cū ipſa lex ipſo iure reſecet legata: vt l. lineā margaritarū. ff. ad l. fal. Et iſtud puto pro veritate tenendū. Nec obſt. l. ſtipulatio hoc modo. qa ibi venit in ſtipulatione vt me hęredē faceret: quod quidē nō eſt libera teſtādi facultas. ſecus hic, vt ſ. dixi. ¶ Nā promittēs alicui bona poſt mortē ſuā, etiam futura, nō eſt promittere hęredē facere, cū verbū bona, ad hæredē, ſeu ad hęreditatē nō adaptaretur: vt ſ. dixi. ¶ Sed contra hoc oppo. de eo quod habetur in l. his verbis. ff. de hęre. inſti. & gl. in §. ſi verò nulla. in aut. de hęre. & falci. Azo in ſumma de hęre. inſti. in j. col. Ad quod dico, ꝙ aut eſt diſpoſitio, in qua quis omnia bona ſua relinquit, dicēdo, omnia bona mea relinquo: cōfero omnia bona mea vniuerſaliter. & in illum ſolū ea cōfero: & tūc dico ꝙ eſt inſtitutio, & importat hæreditatē. Aut illa diſpoſitio nō cōfertur vniuerſaliter ad omnia bona ſua: qa ſolū ſub nomine bona, & in aliā partē hęreditatis ſuę diſponit ſub nomine hęreditatis: tūc diſpoſitio per verbū relinquo bona mea vel partē bonorū meorū, nō importat inſtitutionē: vt l. ſi quis ſeruū. cū l. ſeq. de leg. ij. Quod enim dicitur in l. his verbis. & ſimilib⁹, obtinet vbi aliqua pars hæreditatis relinquitur ſub nomine hæreditatis. Nūquid aūt debet habere ſolū quartā partē bonorū, eorū q̃ erant teſtātis tēpore teſtamēti tm̄: an etiā eorū quę erāt tēpore mortis? Et videbat ꝙ ſolū eorū q̃ eſſent tēpore teſtamēti: arg. l. ſi ita. de aur. & arg. leg. & eorū quę no. in l. fi. quę res pig. obl. poſſ. ¶ In cōtrariū eſt veritas. Ratio, quia nomē hęreditatis, eſt quędā vniuerſitas, & vniuerſitas ſemper dicitur eadē, licet aliquid creſcat, vel minuatur. ergo ſemper eadē quarta, ſicut dicitur in peculio, quod eſt vniuerſitas. & tamen creſcit, & decreſcit: vt j. l. peculium. ff. de peculio. & tamē idem eſt peculium. & hæreditas augetur fructibus: vt l. item veniunt. §. cùm prædixerimus. ff. de petitio. hæreditatis.

✻ Pro cōcordia. Aduerte ꝙ omniū bonorum ſuorum donatio præſentiū & futurorum, non valet. Ita Bart. hic in hac l. fi. in l. ſtipulatio hoc modo cōcepta. ff. de verb. obl. quaſi auferat liberā teſtādi facultatem. Sed do. Alex. alle. Bart. tenere contrariū in l. quæſitū. §. pe. ff. de lega. j. Tu dic, Bar. format diuerſas quæſtiones: qa in hac l. fin. & in d. l. ſtipulatio. format quæſtionē de qua ſ. in d. §. pe. format quæſtionē qñ donans vtitur verbo, hęreditatē meā dono &c. quaſi erret in hoc nomine appellatiuo hęreditatis, quæ nō dicitur eſſe viuētis: vt in iuribus præalle. & ſic concludit valere, nō obſtāte illo errore, quaſi ſint cōformia verba, dicere omnia bona, & dicere hæreditatē. Vel dic & ſecūdò, ꝙ in d. §. pe. recitat opin. Vel vltimò ſolu. ſecundùm do. Alex. Aut intellexit de hæreditate ſcilicet ſecundū bona, quæ tūc præſentialiter habebat, & valet, & procedat ſecūda opi. Aut voluit donans referre ad omnē hæreditatem, hoc eſt, ad omnia bona præſentia & futura: & tūc nō valet: & procedat prima opin. eſt ſubtilis ſolutio: ſed tutior prima. Adde ad ea quæ habētur ad Ang. & Paul. de Caſt. in l. pœnales. in prin. ff. ad l. falci. ad Paul. in l. licet, C. de pact.

De tranſactionibus. *Rubrica.*

¶ Continua hanc rubricam vt in gloſſ. vel vt ſ. de pactis. vbi continuaui omnes rubricas vſque ad fi. huius libri, &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Plures tutores, vel curatores, etiam quando adminiſtratio eſt diuiſa, quomodo & qualiter teneantur. & nu. 4. & 7.
2 Tranſactio facta cum vno ex pluribus tutoribus, ſeu curatoribus, quando proſit alijs. & nu. 5. & nu. 7. 9.
3 Tutores vel curatores plures habent à lege quatuor beneficia.
4 Quando plures tutores ſeu curatores conueniuntur, an inter eos habeat locum beneficium ordinis.
6 Beneficiū diuiſiōis, quādo habeat locū inter plures tutores vel curatores.
8 Ceſſionis beneficium quando habeat locum inter plures tutores.
10 Beneficium vtilis actionis, quando habeat locum inter plures tutores.
11 Ratio quare inter plures tutores habet locum beneficium vtilis actionis, non inter plures fideiuſſores, niſi cedant.
12 Differentia inter acceptilationem, & pactum nudum gratuitum.

LEX I.

NEque pactio. Hic eſt titul⁹ ſubtilis, difficilis, & vtilis magis. quàm aliqs de toto Codice, & hæc lex eſt difficilima. Et primò loquitur in genere. Secūdò in ſpecie. Secūda ibi: cū igitur. Breuiter dicit. Tranſactio facta cū vno vel plurib⁹ obligatis, ad alios nō porrigitur. h. d. hęc lex difficilis in tex. & gl. ¶ Opp. & videt, ꝙ cōtinuat ſuperfluitatē in eo qđ dicit, neq; pactio, neq; trāſactio. cōtra. §. qbus. ſ. in prima cōſt. Sol. Dicit glo. ꝙ hic loqtur de pactione gratuita, & de trāſactiōe nō gratuita. ¶ Secūdò opp. ff. de tut. & ra. diſtr. l. ſi ex duob⁹. Sol. Ibi ꝓdeſt alijs, vi ſolutiōis, nō vi trāſactiōis. Nō ſunt plura cōtraria in gl. tñ qa tex. iſte dicit, ꝙ aliū cōuenire nō ꝓhibetur, nec dicit in quātū: ideo eſt facta tota iſta gl. vt videamus in quātū alius, cū quo nō eſt trāſactū, poſſit cōueniri. Pro cuius declaratiōe multa ſunt vidēda.
1 ¶ Ad † cuius euidētiā eſt ſciēdū primò, qualiter plures tutores, & curatores teneātur. Rñ, aut adminiſtratio eſt diuiſa à teſtatore, vel à iudice, aut nō. Primo caſu, quilibet tenetur pro parte ſua. Fallit in caſibus q ponūtur in l. ij. j. de di. tut. Si verò nō eſt facta diuiſio à teſtatore, vel iudice: tūc oēs tenētur in ſolidū: vt l. j. §. nūc tractem⁹. de tut. & ra. diſt. Modò ad ꝓpoſitū
2 in illis caſib⁹, † in qbus quilibet tenetur ꝓ parte, trāſactio facta cū vno, nō porrigitur ad alios. Ita loqtur hic, dū dicit tex. in his quæ ſeparatim: &c. In illis verò caſibus, in qbus tenetur in ſolidū, remanet magnū dubium. Illud ergo diſcutiamus. vnde omnia quæ infrà dicam, intelligas diuiſione non facta a teſtatore, vel à iudice. Et pro huius declaratione licet in ſolidum

ſolidum teneantur:vidēdum eſt qualiter poſsint conueniri.
3 Et hic aduerte,†debetis ſcire ꝙ tutores & curatores habent
quatuor beneficia.Primò eſt beneficium ordinis.Secundò eſt
beneficium diuiſionis. Tertiò beneficium ceſsionis. Quartò
beneficium vtilis actionis. De quolibet videamus. ¶ Primò
4 de beneficio ordinis.†& glo.hic l.j.§.nūc tractemus.de tute.
& rat. diſtra.dicit: Aut omnes geſſerūt aut nullus:aut quidā
geſſerunt aut quidam non.Primis duobus caſibus non eſt lo
cus beneficio ordinis:vt d.l.ij.de diui.tut.Ita dicit glo.nec di-
ſtinguit vtrū diuiſio fuerit facta à ſeipſis, vel non.Ita etiā di-
cunt cōmuniter doctores noſtri.Iac.de Aret.in iſto paſſu di-
cit alter, & melius iudicio meo: Aut nulla eſt facta diuiſio à
ſeipſis.& verum dicit gloſſ.Aut eſt facta à ſeipſis:& tunc aut
omnes ſunt eiuſdē ordinis:quia omnes teſtamētarij,vel legi-
timi.vel omnes datiui:& tūc verum dicit gl.Sed ſi quidā ſunt
datiui,& alij teſtamētarij,vel legitimi,prius cōueniuntur da-
tiui.ſecūdò magiſtratus.antequā perueniatur ad cōtutorem:
vt l.Lucius.§.cūm teſtamēto.ff.de admini.tut.licet gl.intel-
ligat ꝙ ibi erat facta diuiſio à teſtatore:quod text.non ſonat.
Tertio caſu quādo quidā geſſerūt,& quidā nō:dicit gl.primò
cōuenitur gerens:ſecundo non gerens:tertiò magiſtratus, vt
d.§.nūc tractemus.& j.ſi tu.nō geſ.l.j.& ij.ſed iſtud dictū gl.
ſuppletur per Dyn.& per vltramon.¶ Et ideo tu dic melius:
Aut quidā geſſerunt & quidam non. ſi quidam geſſerunt ex
mādato eorum qui nō gerebant : & tunc non eſt locus bene-
ficio ordinis:quia omnes geſsiſſe vidētur per alium:vt l. tres
tutores.§.non ſolùm.de adminiſtra.tuto. Aut non mandaue
runt non gerentes:& tunc aut loquimur de geſtis aut negle-
ctis.Si de geſtis:verū dicit gl.vt dicta l.j.& ij.ſi tuto.nō geſſ.
& d.§.nūc tractemus.Si de neglectis:& tunc aut ſunt cōnexa
geſtis:& idem:vt l.tutorē qui tutelam.de admini.tut.& d.l.
tres tutores.verſi.item in eodem tit.Si verò non ſunt cōnexa
geſtis:& tūc non erit in eis locus beneficio ordinis:vt l.tuto-
res qui poſt.§.in eum qui.de adminiſt.tut.& d.l.tres tutores.
5 verſi.item in eo.¶ Nūc ad propoſitū,†quid releuat iſta inue-
ſtigatio in caſu præſenti.Reſpon.aut tranſactum eſt cum eo,
qui primo loco debebat conueniri:& tūc ad alium peruenire
non poteſt: ita loquitur hic, obſtante beneficio ordinis.aut
fuit tranſactum cum eo,qui ſecundo loco debebat conueni-
ri:tunc ad alium poteſt perueniri non obſtante tranſactione.
ſaluo in eo quod eſt ſolutum nomine trāſactionis : quia viſo
ſolutionis prodeſt alteri,non vi tranſactionis:vt l.ſi ex duo-
bus,in fi.de tu.& ra.diſt.& hoc modo poteſt intelligi hic dū
dicit:cōiter ve geſſerunt,vel gerere debuerunt.¶ Videamus
6 nunc de beneficio diuiſionis:†& in hoc eſt opi.ꝙ hi.q de do-
lo cōueniunt,nō habēt beneficiū diuiſiōis. Hug.dicit contra
& melius:vt probatur in l.ſi plures.de admini.tut . & hoc eſt
verū,qn̄ cōueniunt ex cōi culpa,vel ex cōi dolo . nā ſi aliquis
conuenit ex dolo proprio,vel ex culpa:tūc nō haberet bene-
7 ficiū diuiſiōis:vt l.j.& ij.j.ſi tut.nō geſſ.Hoc præmiſſo†dic
ad q.propoſitā inquātū poſsit cōueniri ille cū quo nō eſt trāſ
actū.ſi quidē trāſactio eſt facta cū eo,qui cōueniebat ex pro-
prio dolo,vel ex propria culpa:& ſic nō habebat beneficium
diuiſionis nō poterit agi cōtra aliū:vt l.ſi pupillus.de admini.
tuto.& iſto caſu nō loquit hic.Si verò tranſactū eſt cū eo qui
conueniebat ex cōi culpa,vel dolo:tūc nō pōt agi cōtra eū,cū
quo tranſactū eſt.& ita loquitur hic dum dicit,cōiter ve geſ-
8 ſerunt.¶ Videamus†de beneficio ceſsionis.& in hoc omnes
concordant:quia ſi cōuenitur ex cōi dolo,vel propria culpa,
non habet beneficium ceſsionis.ſi ex communi culpa,vel cul
pa alterius ſic:vt l.ſi plures.de adminiſtra.tuto.& l.j . §.nunc
tractemus.ff.de tute.& ra.diſtra.Sed videndum eſt inquan-
tum fiat iſta ceſsio:& ſi quidē aliquis conuenitur ex propria
culpa:tunc nulla fit ceſsio:vt l.j.& .ij.j.ſi tutor nō geſ.Idem ſi
ex cōi dolo.Si verò cōuenitur ex culpa cōi:tunc fit ceſsio pro
parte.Si cōuenit ex culpa alterius in totū fit ceſsio in totū vt
videbitis in l.j.j.de duobus reis,& ibi pleniꝰ per doctores.ff.
9 de ſolutio.l.Modeſtinus.& ibi dixi.¶ Nunc†ad propoſitum
inquantum poteſt agi cum eo,cum quo non eſt tranſactū ſic
dicas : aut ei debet cedi actio contra eū cum quo tranſactum
erat in totum:& tunc in nullo poterit conueniri obſtante ex
ceptione cedendarum actionum:vt l.ſtichum aut Pamphilū.
§.pe.de ſolutio.& iſto caſu non loquitur hic. Si verò debe-
bat cōtra eum fieri ceſsio pro parte:tunc pro illa parte pote-
rit cōueniri.& ita poteſt loqui hic in eo quod dicit:cōmuni-
ter ve.Sed ſi in nullo deberet fieri ceſsio:poſſet in totum con
ueniri,niſi obſtarēt alia remedia de beneficijs ſuprà dictis.Ita
10 debetis intelligere.Quartò†habemus videre de beneficio vti
lis actionis.& certè omnia,quæ ſuprà dixi in beneficio ceſsio
nis,poſſunt hic eodem modo dici,vt l.j.§.nunc tractemus. de
tut.& ra.diſt.¶ Nūc habemus expeditam glo.vſq; ibi:itē no.
ꝙ.quam vide:& prædicta ponit inuolutę, & infraſcatę. mo-
dò poteſt perpēdere quātæ difficultatis eſt.Quęro,dixi ꝙ plu
res tutores habēt inuicem beneficium vtilis actionis.Sed ego
reperio,ꝙ inter plures fideiuſſores,non eſt locus huic benefi-
cio,niſi cedatur:vt l.vt fideiuſſor.de fideiuſſor.Quę eſt ratio?
11 †Gl.hic dicit:quia fideiuſſor habet regreſſum contra princi-
palem,ideo lex nō curauit ſibi dare actionem contra fideiuſſo
rem.Quæ ratio ceſſat in pluribus tutoribus,& curatoribꝰ. &
vide gloſſam.iſta non eſt bona ratio.Quid enim ſi principalis
eſſet non ſoluēdo:& ſic,inanis eſt actio:vt l.nam is.ff. de do-
lo?Vel quid ſi tali modo interceſſerat, ꝙ contra principalem
non haberet regreſſum:vt puta pro pupillo naturaliter obli
gato:vt l.Marcellus.ff.de fideiuſſo.tunc ſequeretur ꝙ habe-
rent inuicem actionem.quod eſt contra l.vt fideiuſſor.Vnde
gloſ.reddit aliam rationem.Dicit gloſ.Ratio eſt:quia tutores
conueniuntur actione bonæ fidei:fideiuſſores,ſtricti iuris,vi-
de glo.Iſta ratio non eſt bona.Quid in pluribus mandatori-
bus,qui conueniuntur actione mandati,quæ eſt bonæ fidei?
Certè eſt idem quod in fideiuſſoribꝰ:vt dicta l.vt fideiuſſor.
ideo gloſ.dat aliam rationem,ꝙ fideiuſſor intercedit ſponte:
tutor ex neceſsitate:vt not.in dicta lege vt fideiuſſor.Iſta ra-
tio non eſt bona:quia etiam duo rei obligātur ex neceſsitate
& habēt inuicem actionem:vt l.j.de duobus reis.Sed rationē a
verā ponit gloſſa in l.ex facto.in fine.de negotijs geſt. quam
appropriat ſibi Iacob.de Rau.Nam tutor ſoluens vt correus,
hoc aget vt correum tutorem liberet ſicut ſe:meritò habet a-
ctionem contra eum.Sed quia hoc facit ex aliqua neceſsitate,
non poteſt habere directam actionem negotiorum geſtorum,
ſed habet vtilem à lege:fideiuſſor verò principaliter agit, vt
liberet reum:ſed cōfideiuſſores liberātur per quandam conſe
quentiam.igitur cōtra eos non habet actionem, niſi cedatur.
non habētur alia.¶ Poſſum quærere,& quæro vtrum hoc ſit
verum,ſiue tranſactio ſit facta per acceptilationē,ſiue per pa-
12 ctum nudum.Breuiter†inter pactum nudum, & gratuitum,
& acceptilationem eſt differentia.nam acceptilatio vnius ex
pluribus reis porrigitur ad omnes:vt l.& per iuſiurandum.&
l.& vno.ff.de accept.& l.ſi rem.§.j.de noua . quod non eſt in
pacto:vt l.ſi vnus.in prin.ff.de pact.Tunc ſi non præſuppo-
nimus tranſactionem eſſe factam:tunc ſiue apponatur acce-
ptilatio,ſiue non : videtur ꝙ non extendatur vltra quàm ſe
extenderent vires tranſactionis:vt j.eo.l.iij.quod tamen ple
nius dicam j.eo.l.ſi de certa &c.

¶ Additio.Et non eſt in alijs.

a NEque pactio. [a]Trāſactio facta cū vno ex pluribus obligatis ad
alios non extenditur.h.d.Primò rn̄.ad quæſtionē
generaliter,ſecundò ſpecialiter.Secunda ibi:cùm
igitur.¶ Op.nam videtur ꝙ inquantum hæc lex facit men-
tionem de pactione & tranſactione,cōmittat ſuperfluū:quia
tranſactio & pactio eſt idem.vnde oppono de §. quibus.ſ.in
prima conſti.Huius timore facta eſt prima gl.Item op.de l.ſi
ex duobus.in fi.ff.de tute.& ratio.diſtra.Sed dic vt in gl.vel
dic ꝙ ibi prodeſt alijs,vi ſolutionis,non tranſactionis : vt hic.
¶ Quæro dicitur hic,conuenire non prohiberis : inquantum
poſſet conueniri tertium. Pro declaratione huius glo. diſtin-
guit:quam no.¶ Et debes ſcire,ꝙ vbi ſunt plures tutores vel
curatores,vel adminiſtratores:& adminiſtratio eorum diui-
datur:aut diuiditur à teſtatore,aut à iudice : & quilibet eorū
tenetur pro parte,niſi in caſu l.ij.j.de diui.tut.Si verò diuida
tur ab eis,vel non diuidatur:dic vt in gl.Pro cuius declaratio
ne eſt ſciendū,ꝙ vbi ſunt plures tutores,vel curatores,& ad-
miniſtratio eorum non ſit diuiſa à ſeipſis, habent plura bene
ficia,habent enim beneficium ordinis:verbi gratia,ꝙ conue-
niatur primò gerēs:& habent beneficium diuiſionis, de qui-
bus beneficijs habetur in l.j.§.nunc tractemus . ff. de tute.&
ratio.diſtra.habent beneficium ceſsiōis:quia agit vnus tutor
ſolus,ſi ſibi cedatur actio cōtra alios.De hoc beneficio habe-
mus in d.§.nunc tractemus.præallega.& l.ſi plures.de admi.
tut.habent quartum beneficiū,ſcilicet vtilis actionis:vt in d.
§.nunc tractemus.Modo ſi quæris quibus tutoribus compe-
tat primum beneficium ordinis,dic quandoq; oēs tutores ge
runt quandoq; nō.In primis caſibus dico,ꝙ tutores non ha-
bent beneficium ordinis:& intelligatur vbi diuiſio nō eſt fa
cta ab ipſis.Ita ſentiunt gl.hic.& in d.l.j.§. nunc tractemus.
præallegata.Aduerte tamen ad vnū:quādo dicit Iac.de Are.
ꝙ iſtud eſt verum,vbi nulla eſſet facta diuiſio.Aut omnes tu
tores ſunt eiuſdem ordinis:quia omnes teſtamentarij, vel da
tiui,vel omnes legitimi aut diuerſi ordinis:tunc cōuenit da-

P.P.A V.P.
a ¶ Neq; pactio.Primo caſu quilibet tenetur,vide d.Fran.
in materia latiſsimè in conſil.xxix.
& cō.lxvj.Itē circa iſtā materiā quomodo liberatio facta vni ex tutoribꝰ
proſit alijs,quando inſolidum tenebātur,vide pulchrum
conſilium Comē. conſil.xxiiij.incip.
teſtator filio ſuo nato per totū.vbi cōcludit ꝙ prodeſt alijs, quando in libe
rationis inſtrumento dictū fuit ꝙ fuit minori ſatiſfactū.
& alia, de quibus, vide per eū. Et ibi in vlt.col.ponit qd
ſi liberatio fiat vni de eo quod ab ipſo exigit poſſet, an
proſit alijs, poſito ꝙ haberent beneficium diuiſionis.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

tiuus poſtea magiſtratus, poſtea teſtamentarius: hic eſt caſus in l. Lucius. §. cũ teſtamento. ff. de admini. tut. Alio caſu, vbi quidam gerunt, quidam nõ: tunc eſt locus beneficio ordinis: quia conuenitur primò gerens, poſtea magiſtratus, poſtea nõ gerens: vt ſolet tractari in d. §. nunc tractemus. & in l. j. & ij. j. ſi tutor non geſ. Dicebam ꝙ erat beneficiũ diuiſionis: & hæc fuit opi. inter antiquos. Nam Azo. videtur dicere, ꝙ iſtis tutoribus non datur beneficiũ diuiſionis: licet fuerit cõtraria opi. vt hic videtur per l. ſi plures. ff. de admi. tu. gl. ergo tenet opi. Azo. Iſta eſt veritas, quòd ſi tutores conueniuntur ex cõmuni dolo, ſeu ex communi culpa: & tunc habent beneficiũ diuiſionis. Secus ſi conueniantur ex ſpeciali dolo: vt l. ſi plures. de admi. tuto. & ita debet intelligi opi. Azo. Vnde ad propoſitum quæſtionis. Si quęramus inquantum conueniatur iſte tertius: dic ꝙ aut alij fuerũt cõuenti ex cõmuni dolo, vel ex cõmuni culpa: & operatur beneficium diuiſionis, quod competit, vt ſ. dixi. tunc iſte tertius non cõuenitur niſi pro virili. Ita poſſet intelligi lex noſtra: quia cum dicit ſeparatim: & intelligo ſeparatim, facta diuiſione à ſeipſis. & cùm dicit communiter, expone vt in gl. Si verò cõueniatur ex proprio dolo, non habet locum lex noſtra: quia omnes inſolidum tenẽtur. ¶ Dicebam, quòd erat tertium beneficium ceſsiõis: & iſto caſu cõmunis eſt opi. ꝙ in tutoribus doloſis non cõpetit beneficium ceſsionis. hic eſt caſus in d. l. j. §. nũc tractemus. ¶ Dicebam ꝙ erat quartũ beneficium, ſcilicet vtilis actionis: & in iſto dicas idem quod in præcedẽti. & iſtud dicit tex. in d. §. nunc tractemus. & no. per gloſſ. in d. l. ſi plures. Quia dixi, quòd tutorib⁹ competit beneficiũ vtilis actionis: gl. magna circa fin. quęrit de ratione diuerſitatis, quòd tutoribus ſolùm datur actio vtilis ſine ceſsione cõtra cõtutores, ſed nõ fideiuſſorib⁹ cõtra cõfideiuſſores. Gl. aſsignat hic duas rõnes. Tertia aſsignaꝛ in l. vt fideiuſſor. ff. de fideiuſſ. dicit gloſ. quòd ratio eſt; quia fideiuſſor habet regreſſum cõtra reũ principalẽ: ideo lex nõ curauit ſibi dare beneficiũ vtilis actionis ſine ceſsiõe. Iſta eſt prima lectura, quę nõ videtur bona. ¶ Quid enim ſi reus principalis non eſſet ſoluendo? Iſto caſu non dicitur habere regreſſum: quia inanis eſt actio: vt l. nam is. de dolo. Vnde gl. tradit aliam ſol. quia tutor cõuenitur actione bonę fidei: fideiuſſor, ſtricti iuris. ideo &c. Sed iſta ratio non videtur bona. Nam & in mandatore, qui tenetur actione bonæ fidei, mandati, videtur eſſe idem, quod in fideiuſſore, q teneꝛ actione ſtricti iuris, Gl. in l. vt fideiuſſor, de fideiuſ. aſsignat aliã rationẽ: & eſt talis, ꝙ tutoribus ideo cõpetat vtilis actio ſine ceſsione: qa lex magis ſubuenit ijs, qui obligãtur ex neceſsitate. quã ijs, q obligantur ex volũtate. Iſta ratio non eſt bona: quia duo rei obligantur inſolidũ, & voluntariè; & tamẽ inter eos habet locũ beneficiũ vtilis actionis ſine ceſsione; quia ſi vnus ſoluat ſine ceſsiõe, competit ſibi actio vtilis contra correum: vt l. j. de duobus reis. Vnde doct. aſsignant aliam rationẽ. & iſta quarta eſt vera, quòd ideo fideiuſſori contra fideiuſſorem non datur vtilis actio ſine ceſsione: quia ſi cõfideiuſſor ſoluit, principaliter ſoluit, vt reum principalem liberet: & p quandam cõſequentiam liberet ſuum cõfideiuſſorem: ſed in tutore ceſſat iſta ratio: quia tutor ſoluit, vt liberet ſe, & cõtutores: & ideo nimirum ſi contra contutores datur vtilis actio ſine ceſsione. & iſta eſt vera ratio: & fuit Vltaamõtanorũ, & licet ſibi approprient Vltramontani, eſt tamen glo. originaliter, quę videtur innuere iſtam rationẽ in l. ex facto. in fi. ff. de neg. geſt. Recte intelligenti iſta eſt vera ratio. ¶ Vltimò diſtingue vt per gloſ. & doct. & Cyn. hic Bart.

LEX II.

CVm te proponas. Breuiter dicit: Tranſactio facta metu futurę litis tenet. h. d. ¶ Opp. trãſigere ꝓpriè diciꝛ ex parte actoris, quaſi ab actione reſilire. Innuit ergo, ꝙ hic fratrer actor erat. Sed tũc cõtra in trãſactiõe cõſueuit dari pecunia actori à reo, vt ipſe actionem remittat; ſed hic dicit expreſsè, quòd frater promiſerat pecuniam: ergo innuit quòd eſt reus. Huius timore glo. legit duobus modis. Vno modò quòd erat actor, & quod promiſsit pecuniam hoc pacto, quòd ille daret ſibi hęreditatẽ. & ſic natura tranſactionis eſt, vt actori detur pecunia à reo, quãdo ipſe remittit actionem. Sed qñ cõſequitur illud, quòd per actionẽ petit, eſt natura tranſac. vt actor det reo pecuniã: vt hic, & j.
a co. l. ſi ſuper poſſeſsione. Secũdo modo legitur,[a] quod hic frater erat reus: & ſic trãſegiſſe ponitur impropriè. & hęc ponũtur in primis duabus gloſſellis. ¶ Opp. de l. j. ff. eo. Sol. Ibi dicit, tranſactio debet imponi ſuper lite. intelligiꝛ præſenti, vel futura. & ita hic. erat ergo hic lis, ſaltẽ de facto extra iudiciũ. ¶ Opp. de l. in ſumma. in prin. ff. de condi. inde. Solu. Intelligas ꝙ quæſtio erat de facto abſq; calumnia. tamen dic vt dicam j. eo. l. ſub prætextu. ¶ Quęro qualiter fuit promiſſa iſta pecunia. Gl. ij. dicit, nuda cautione. & vide gl. Sed ſi hoc verũ eſt, quomodo procedit quod hic dicitur in tex. ſi nõ ſoluiſſes, iure conueniretis: cùm ex pacto nudo quis non poſsit conueniri. Reſpõdeo: intelligitur ꝙ iſtud pactum fuit veſtitum rei interuentu: quia ille promiſit ſibi pecuniam, vt ſoror ſibi daret hæreditatem: quæ ſoror illam hæreditatem dedit, vt l. ſiue apud acta. j. eo. & ibi no. aliàs haberemus hic neceſſe dicere ꝙ hic ſtipulatio interuenit &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Verba imperatiui modi important conſilium, quando imperatur aliquid, quod importat priuatam vtilitatem.
2 Iudex quando aliquid ſibi conſtat ex inſpectione inſtrumenti, ſupplet de facto.
3 Actio vtilis proueniens ex directa bonæ fidei, eſt etiam ipſa bonæ fidei.

LEX III.

AGe cũ Geminiano. Breuiter dicit ſecũdũ vnã lect. Qñ petitio eſt generalis, tranſactio ſpecialis, non præiudicat niſi in his, in quibus eſt tranſactum. h. d. ſecundũ vnã lec. Et hanc proſequuntur oẽs gl. excepta vna gl. paruula quæ eſt ſuper verbo, nominatim. Et primò pono caſum ſecundũ iſtam, & eam expediã. ¶ Primò op. breuiter hic dicit: age: q̄d eſt verbũ imperatiui modi. & ſic videꝛ ꝙ aliquis cogatur agere. contra. j. vt nemo inuitus
1 cogatur agere. l. j. Sol. † Quando alicui imperaꝛ aliquid, quod eius priuatã vtilitatẽ continet, verba imperatiui modi habẽt vim conſilij. Ita loquitur hic. Ita intelligit gloſ. tua prima. & hoc probatur in l. ij. circa ſi. ff. man. & ibi eſt tex. & hic. ¶ Sed op. ſecundò: hic innuit ꝙ iudex ex officio ſuo debet hic videre de quanta pecunia ſit tranſactum: & ſic ſupplet de facto. Cõtra. j. vt quæ deſunt aduo. l. j. & quod ibi no. & l. illicitas. §. veritas. ff. de offi. præſi. Sol. Dicunt quidã, ꝙ hoc eſt ideo,
2 quia eſt actio bonæ fidei. Tu dic, ꝙ ideo, † quia liquebat ſibi vt iudici ex inſtrumenti inſpectiõe. Alij circa hoc dicam in d. l. j. vt quæ deſunt aduoc. parti. Dixi plenè in l. iiij. §. hoc autẽ iudicium. de damno infecto. ¶ Op. j. de iudic. l. licet. quidã dicũt, fateor ꝙ hæc replicatio opponeretur. Gl. nõ placet, & bene: nam ibi fuit petitio generalis, proſecutio ſpecialis, & ſententia generalis: vnde quia ſententia omnia continebat, eſt opus replicatiõe. Sed hic fuit trãſactio ſpecialis: meritò nõ eſt opus replicatione: quia omnia non comprehendit. Huius gratia glo. tua diſtinguit plures caſus, quos vide: quia non dicam hic extra gl. ſed dicam infrà eo. l. ſub prætextu ſpecierũ. & l. ſi de certa. ¶ Secundùm ergo iſtam lecturam, hic de vna ſpecie fuit tranſactum, & de alijs non. Sed contra iſtam lecturam videtur tex. qui dicit de quanta pecunia & certa. & infrà, quã tam pecuniam relinquam. & cętera. Et ſic innuit ꝙ fuit remiſſa pars quantitatis debita non ſpecies adminiſtra. glo. volens hoc effugere exponit quanta. i. à qua ſpecie. Alij volentes ꝙ litera ſtet propriè legunt alio modo. Et breuiter ſecundũ eos hoc intendit: Si pars debitæ quantitatis petitur, & ſuper ea transfigeretur: in reſiduo non obſtat exceptio. h. d. Et iſta lect. ponitur in gl. ſuper verbo nominatim. Differt ergo hæc lect. à prima ibi: quia ex diuerſis ſpeciebus debebaꝛ, & de vna fuit tranſactum: hic debebatur ex vna tantùm. Item in præcedenti fuit generalis petitio, & ſpecialis tranſactio: hic verò fuit ſpecialis petitio, & ſpecialis tranſactio.

¶ Addita. Et non eſt in cæteris.

AGe cũ Geminiano. Iſta lex legitur dupliciter in gl. & ſecũdũ primã lecturã. h. d. Vbi petitio eſt gñalis, & trãſactio ſpecialis, nõ nocet in his, ſuper qbus nõ apparet eſſe tranſactũ. hoc dicit. Legiꝛ ſecũdo modo, qui colligitur in glo. quæ incipit, iubebit. hoc dicit, vbi petitio eſt ſpecialis, & eſt trãſactio ſpecialis: trãſactio non nocet in his, ſuper quibus non apparet eſſe tranſactum. ¶ Oppo. de l. j. vt nemo inuitus, Soluit glo, quòd verbũ age, hic poſitum, non denotat præceptum, ſed potius quandã permiſsionem. ¶ Ex iſta ſol. nota quòd quandoq; verbũ imperatiuum continens propriam vtilitatem eius, cui imperatur, nõ
b ſtat in propria[b] ſignificatione: ſed denotat quandam permiſſionem ſeu conſilium: vt hic facit. l. ij. in fi. ff. manda. ¶ Itẽ oppon. quod iſte tex. videtur innuere quòd iudex poſsit ſupplere defectum contra de l. illicitas. §. veritas. ff. de off. præſi. Sol. quod tunc iudex poteſt cum ſibi eſt aliquid notum vt iudici: hoc enim

a ¶ Secundo modo legitur. Aduerte ad hanc ſecundã lecturã: quia licet doc. videantur fateri etiã hanc poſſe ſtare ad iſtum tex. do. meus Frã. Pepius de Flo. iuriſcõſult⁹ celeberrim⁹ dicit hãc ſecũdã lecturã falſam, Nã gl. j. hui⁹. l. & cõmuniter omnes dicunt, quòd calũnia actoris vitiat tranſactionẽ, rei non. Et ita limitãt tex. in l. in ſumma. §. j. ff. de condi. inde. in l. iſta non põt negari qn ſit calũnia ex parte huius ſororis, quæ ſciebat ſe non hæredẽ: vel qa ſciebat ſe eſſe exhæredatã. vꝛ aliter excluſam. Et tamen diciꝛ hic tranſactionem valere. ergo debet intelligi quòd iſta ſoror erat rea, & non actrix: qa aliàs vitiaretur tranſactio prętextu calũniæ, prout eſt cõmunis opi. hic. Et ideo à prima nõ recedas.

b ¶ Non ſtat in propria ſignificatiõe. Et ſic ſic nõ ſemper importat neceſsitatẽ. adde tex. in c. ſic enim. xxviij. q. j. & glo. in c. ſi. §. quod præcipitur. xiiij. q. j. & Car. in cle. exiui. §. item quia. de verb. ſign.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

hoc enim poterat iudici eſſe notum ex inſpectione inſtrumẽ
ti trãſactionis: & ſic vt iudici. ¶ Itẽ opp. de l. ſub prætextu. j.
cod. Solu. vt in gloſ. fin. ſolutio habetur in l. tres fratres. ff. de
pactis. ¶ Quæro, qua actione agitur. Dicit gloſ. quòd agitur
vtili actione neg. geſt. & eſt glo. j. Ex qua gl. iuncta cum tex.
3 quando dicit quod eſt bonæ fidei: not. ꝙ † ſicut illæ actiones
directæ, de quibus fit mẽtio in §. actionum. Inſtit. de acti. ſunt
bonæ fidei vt ibi: ita vtiles. ¶ Quæro quid, nõne ipſo iure? Di
xerunt quidam, ope replicationis, per l. licet. j. de iudic. Iſtud
dictum reprobatur per gl. Ratio: quia in lege cõtraria petitio
fuit generalis proſecutio fuit ſpecialis & ſententia generalis.
vnde cum ſententia omnia contineat: nimirum ſi non ſubue
nitur ipſo iure: ſed ope exceptionis, ſeu replicationis. Barto.

SVMMARIVM.

1 ☞ Dictio niſi, quando ponit, & quando priuat.
2 Dictio pręter, qñ ponatur exceptiuè, & quando aditiuè.
3 Dolus quando videatur remiſſus in generali tranſactione.
4 Si dolus cõmittitur in tranſactione, vt quia induct⁹ fuit dolo aliquis ad tranſigendum, quòd agatur actione de dolo.
5 Quando dolus committitur, in non obſeruando promiſſa, in tranſactione, an agi poſsit de dolo.
6 Liberare eſt dare.
7 Lex debet intelligi de illo titulo, ſub quo ſita eſt.
8 Actio de dolo, quando datur ex contractu facio vt des: vel actio præſcriptis verbis.
9 Condictio ob cauſam in contractibus innominatis habet duplicem originem.
10 Cautela vt non poſsit quis petere reductionem ad arbitriũ boni viri.
11 Qui promiſit non vendere librum niſi Titio: an poſsit cogi. & ſuprà etiam nu. 1.

ACtione. Hæc lex habet ita ſubtilem gl.
& difficilem & de medulla iuris
ſicut alia quã viderim. Breuiter dicit. Ad actionẽ
extinctã non datur regreſſus: ſed decepto ꝑ actio
nem de dolo ſuccurretur niſi ſit de dolo tranſactũ. hoc dicit.
Primò ponit dictum. ſecundò exceptionem. tertiò exceptio-
nẽ exceptiõis. Secũda ibi: niſi de dolo. Tertia ibi: niſi ſpeciali
1 ter. ¶ Nota quod dixi in ſummario. ¶ Nota etiam hic † quòd
a dictio niſi[a], quãdoq; ponit: quandoq; priuat: vt patet ex tex.
quia primũ niſi, ponit: ſecundùm niſi, priuat. ¶ Oppo. de hac
l. ad ſeipſam. nam prima dictio niſi, ponit poſtea priuat. Do-
ctores volentes iſtam materiam explicare, inculcãt de dictio
b ne niſi, [b] q̃ eſt priuatiua: etiam de dictione præter. Et videt̃ mi
hi quòd non bene faciant. Nam debetis ſcire quòd quædã eſt
dictio exceptiua, quę reſpicit actum impoſitũ in oratione: q̃
dam quæ reſpicit terminos. Illa quę reſpicit actum iſta eſt cõ
iunctio niſi: circa quam dicas: Aut procedit oratio negatiua:
c & dictio niſi, ponit [c]: vt hic in primò niſi. Aut ꝑcedit oratio
affirmatiua: & dictio niſi, priuat: vt hic in ſecũdo niſi: vt in ca
pitulo peccatum. extra, de regu. iur. libro vj. ¶ Sed contra hoc
oppon. de l. Titia. ff. de manu. teſta. dicit Dyn. ibi, dictio niſi,
præcedit, nõ ſequit̃. dixit teſtator: niſi ratiões diligenter red-
dideris, liber ne eſto. Certè hoc nõ placet: qa licet dictio niſi,
in ordine vocis vel ſcripturæ ꝑcedat: tũ in ordine intellectus
ſequit̃. Dicẽdũ eſt ergo ſic: ſi pręcedat oratio negatiua, dictio
niſi ponit. Sed eſt aduertẽdũ qa qñq; per orationẽ præceden
tem negatur actus: tũc dictio niſi. ponit actũ: ita loquitur hic
Quandoq; per orationem præcedentẽ negatur potentia: tũc
dictio niſi, ponit potentiam, nõ actũ. Ita loquitur d. l. Titia.
§. fi. quod enim ibi dicitur liber ne eſto, niſi rationes reddide
ris: hoc eſt, liber eſſe nõ poſsis, niſi rationes reddideris: qa tũc
poſsis eſſe: non quod ſit: quia potentiam ponit, & nõ actum:
¶ Et per hoc reſpondetur ad quæſtionem quam format hic
gl. ibi. & dic arg. qđ ibi notaui. & eſt talis: promitto non ven
dere iſtum librũ, niſi tibi, quid importãt iſta verba. Certè pri
ma oratio negatiua negauit potentiã. promitto non vendere:
hoc eſt, ꝙ nõ poſſum vendere alij, niſi tibi: ergo dictio niſi, po
nit potentiam, non quòd cogar tibi vendere: ſed cùm velim
vendere, vendam tibi &c. ¶ Quædam eſt dictio exceptiua, q̃
reſpicit terminos: & iſta eſt propriè ꝑpoſitio præter. Exẽplũ,
2 lego tibi oẽs libros meos præter Codicẽ. iſto caſu dic †: Aut
illud, cui apponitur dictio præter, cõprehendebat̃ ſub gene-
ralitate præcedentium terminorũ, & ponitur exceptiuè: vt l.
nã qđ. §. fi. de pe. leg. & priuat. Aut nõ cõtinebatur ſub gene
ralitate præcedentium terminorũ. & nõ ponit̃ exceptiuè, ſed
magis additiuè, ſeu augmentatiuè: & tunc ponit: vt l. Seio. §.
vxori de ãnuis leg. Fallit in his quę cõtinerẽt odiũ: vt in c. du
dũ extra, de elec. & ibi no. ꝑ Inno. & ita debes intelligere hãc
materiã. ¶ Modò veniam⁹ ad apparatũ noſtrũ. tex. hic dicit:

non ſupereſt aliqua actio, niſi de dolo. Quæro de quo dolo lo
quitur hic. Pro cuius declaratione debetis ſcire, quod dolus
committitur quandoq; in ipſa adminiſtratione: quandoque
in ipſa tranſactione: quandoq; committitur poſt tranſactio-
nem, non ſeruando promiſſa. De primo loquitur gl. quæ eſt
hic ſuper verbo tranſactum ſit. de duobus ſequẽtibus loqui-
3 tur præcedens gl. magna. ¶ † An aũt in generali tranſactione
videatur remiſſus dolus, commiſſus in adminiſtratione? Glo.
tangit hic: dicam plenius in l. ſub prætextu ſpecierũ infrà eo.
dixi in l. Aurelio. §. fi. de liber. lega. tamen iſtam gloſ. vide &
nota intellectũ quẽ dat ad l. ſi quis rationes. de libe. lega. quia
intelligit illã, quando legatur liberatio adminiſtrationis iam
4 factæ. & vide gl. ¶ Secundo committitur dolus in ipſa † tranſ
actione, inducendo quem per dolum ad tranſigendum an tũc
poſsit agi de dolo: Et omnes communiter intelligunt ꝙ ſic.
& ita intellexit Azo. & vide gl. ¶ Opp. contra hoc, ſicut do-
lus dans cauſam contractui bonæ fidei, reddit contractũ ipſo
iure nullum: ita reddit etiam liberationem interpoſitam ſu-
per contractu bonæ fidei ipſo iure nullam: vt l. de tutela. in-
frà de in integ. reſtit. & quod ibi no. Sol. vt dicam in dicta le-
5 ge ſub prætextu. infrà eodem. ¶ Tertiò quæro †: quid ſi do-
lus eſt commiſſus, in non obſeruando promiſſa in tranſactio
ne: an poſsit agi de dolo. Placẽ. dicit ꝙ ſic. & ita intelligit hãc
legem Azo contra Placen. quod probat ſic: Actio de dolo nõ
habet locum vbi habet locum alia: vt l. j. §. verba. & §. ſi quis
ff. de dolo. & l. ij. j. de dolo. ſed hic datur huic trãſigenti actio,
cõtra eum quem liberauit per acceptilationem, vt ſe in priſti-
nam obligationem reponat, ſcilicet condictio ob cauſam: vt
l. ſi quis accepto. ff. de condi. ob. cau. ergo non datur de dolo.
Præterea, contractus tranſactionis de quo hic fit mentio, aſ-
ſimilatur contractui, do vt des: hoc eſt, libero te vt des pecu-
6 niam. & liberare † eſt dare. Cùm ergo impleuit cõtractum ex
parte ſua liberãdo, debet habere actionẽ præſcriptis verbis:
vt ff. de condi. ob cau. l. ſi mulier. & de præſcrip. verb. l. ob eã
cauſam. & l. naturalis. e. ti. & per hoc ipſi dãnant opinio. Pla.
Quidam volentes ſuſtinere Placen. reſpondent ad obiecta,
per rationem ſubtilem, ſic dicunt ipſi: in l. ſi quis accepto. da-
tur condictio incerti, quæ eſt generalis, quæ concurrit cũ a-
ctione de dolo. Hoc non placet: quia illa l. j. eſt poſita in ti. de
7 condictio. ob cauſam. ergo † debet intelligi de illa actione: vt
l. Imperator. de in diem addic. no. in l. fi. C. de cõdictio. indeb.
Alij ſoluũt, ꝙ ibi remittebatur obligatio certa: hic obligatio
dubia. & vide gl. Quidam volentes ſuſtinere Placen. dicunt,
ꝙ iſta eſt vera ſolu. quando debitum eſt certum: tunc remit-
tere eſt dare. Ita loquitur ratio Azo. ſed quando debitum eſt
incertum & dubiũ: tunc remittere non eſt dare: ſed eſt facere
ſcilicet deſiſtere ab agendo. Eſt ergo tunc contractus iſte trãſ
8 actionis, facio vt des. id eſt, deſiſto vt des: ſed † ex facio vt des
datur actio de dolo: vt l. naturalis. §. quod ſi faciã. de præſcri-
ptis verbis. ergo &c. & hoc videbatur tenere Iaco. But. Mihi
non placet: quia tunc eſt verum, ꝙ ex facio vt des, datur actio
de dolo, quando ex facto meo nihil adeſt alteri parti: ſed quã
do aliquid ei adeſt ex facto meo: tunc datur actio præſcriptis
verbis, ſicut in do vt des, vt l. cum mota. j. codẽ. & l. ſiue apud
acta. & ibi vide, & not. in dicta. l. naturalis. §. quod ſi faciam.
Sed in propoſito ex tali remiſsione parti aliquid adeſt: ergo
&c. Vnde alij volentes ſuſtinere Placen. dicunt ſic, ꝙ hic non
fuit actum tantùm, vt acceptilatione liberetur: ſed in perpe-
tuum deſiſteret. & ideo quia iſtud deſiſtere in perpetuum nõ
poteſt impleri per promittentem: quia ſemper poteſt agere:
ſaltem de facto, & pœna committeretur: vt l. vbi pactum. j.
eodem. ideo non habet locum condictio ob cauſam, vel prę-
ſcriptis verbis: ideo datur actio de dolo. do. Cy. dicit, ꝙ iſta ſo
lu. non eſt bona, per l. ſi pecuniam. de cõdi. ob. cau. & nõ dicit
9 plus. Sed non credo ꝙ bene dicat †: quia in cõtractibus inno-
minatis condictio ob cauſam habet duplicem originẽ. Vno
modo ex pœnitẽtia: ita loquitur l. ſi pecuniam. de condictio.
ob cau. ſed licet hoc ſit regulariter in omnibus contractibus
innominatis: tamen in tranſactione non eſt locus pœnitẽtię:
vt j. eo. l. quãuis. vnde l. ſi pecuniã. nihil facit ad propoſitum,
parcat mihi Cy. Secundo modo habet originem ex mora, ad-
uerſarij, nõ implentis pro parte ſua: vt l. dedi. §. j. & ij. de con-
dic. ob cauſam. ſed hic non eſt in mora ille, qui non dat pecu-
niam promiſſam. quod apparet: quia cùm ille, qui promittit
in perpetuum deſiſtere. nõ poſsit implere contractũ ex parte
ſua, nõ põt me conſtituere in mora: vt no. ſ. tit. j. in l. j. in fin.
mag. gl. & j. eo. l. ſiue apud acta. vnde condictio ob cauſam ſe
cundùm iſtam tertiam ſolutionem, non poteſt habere origi-
nem, neq; ex mora, neq; ex pœnitentia. Itẽ actio præſcriptis
verbis, non oritur ei qui nõ impleuit cõtractum ex parte ſua:

a ¶ Niſi. Adde qđ hac dictiõe niſi & multis alijs priuatis Oldrad. conſi. xlix. & de dictiõe præter, vltra Oldra. vide Roma. conſili. ccc- xxviij.

P. PAV. P.

b ¶ Dictiõe niſi. De ſignificatiõe huius dictionis niſi, & dictionis præter, vide oĩno Bal. in c. j. §. ſed et res per quẽ fiat inueſt. Vide q̃ ſcrip. in l. ſi eũ §. q iniuriarũ. ſi qs cautionibus.

c ¶ Dictio niſi ponit. Adde tu quod contra Bar. videt̃ text. in l. diuus. in princ. ff. de pet. hæredi. vbi hæres cui eſt mota quæſtio hæreditatis dicit text. ꝙ eſt prohibitus alienare bona hæreditaria: niſi malit ſatiſdare: ergo debemus poſſe alienare, ſi ſatiſdat qa pręcedit oratio negatiua. & tamen ibi dicitur, ꝙ etiam ſi caueat, nõ poſsit. Itẽ videtur text. in regula, peccatum. de regu. iur. lib. vj. vbi dictio niſi habet orationem negatiuã pręcedentem, & tñ non ponit. igit̃ &c. Cogita & vide do. cto. in l. ſi eum. §. q iniuriarũ. ff. ſi quis caut.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

vt l.naturalis.§.j.de præſcriptis verbis.Conclude ergo ſecũdũm iſtam tertiam ſolutionẽ,ꝙ procedit opinio Placen.dolo enim facit,qui pecuniam incontinenti non dat: quia ſic videtur actum.¶ Quæro,quid ſi ſuper dolo tranſactum ſit per dolum:an valeat tranſactio? Gloſſ.dicit ꝙ ſic:vt l.j.j. de plus petit.& dic vt ibi dictum eſt.

¶ Additur de nouo.

ACtione. Actio extincta per acceptilationem non põt amplius intentari: ſed ſi in tranſactione dolus interuenit, agetur de dolo,niſi ſuper dolo ſit tranſactum.h.d. Et diuiditur.nam in prima ponitur dictum.in ſecunda exceptio.in tertia ponitur exceptio exceptionis.Secũda ibi:niſi de dolo.Tertia ibi:niſi ſpecialiter.¶ No. ꝙ vbi oratio negatiua præcedit, dictio niſi,ponit:& econtra vbi præcedit affirmatiua, dictio niſi,negat.circa quod vide quę no.per Dy.in c.peccatum.extra,de reg.iur.li.vj.& per Cy.hic.¶ Quæro,dicitur hic quod agitur de dolo.pro quo dolo aduertatis, ꝙ triplex eſt dolus. Quidam eſt dolus commiſſus in adminiſtratione ante tranſactionem: & de iſto dolo loquitur gl.fi.poſt prin. Quidam eſt commiſſus in ipſa tranſactione:quia per dolũ inducitur quis ad tranſigendũ.Quidam eſt dolus commiſſus poſt ipſam trãſactionem: quia promiſſa in tranſactione non ſeruãtur. & de iſtis duobus dolis loquitur in gloſſa magna,poſt principium. ¶ Venio ad primum dolum.Quęro,ſi aliquis trãſegit,vtrum per hanc tranſactionẽ videatur dolus remiſſus ante trãſactionem in adminiſtratione commiſſus. Gl.fi.arguit pro & contra:finaliter facit iſtam differentiam,ꝙ aliud eſt dicere,remitto tibi adminiſtrationẽ,quo caſu dolus eſt remiſſus:vt l.ſi qs rationes.ff.de liber.legat.aliud eſt dicere,lego tibi liberationẽ.argumentũ l. Aurelio.§.fi.ff.eo.de libe.lega.ſigna iſtã gl.

10 & no.cam.¶ Propter hæc verba †quidam doctores ſumunt cautelam,ꝙ poſsit haberi modus pro laudo,vt nõ poſsit reduci ad arbitriũ boni viri:videlicet ꝙ partes promittant remittere:videlicet promitto non petere reduci laudum ad ar-

a bitrium boni viri, & ex nunc[a] remitto. &c. Imò ſi aliquod ius,vel actio competeret mihi etiam in futurum:ex tũc illud ius vel actionem tibi remitto:& imponitur ſuper hoc pactũ per ſtipulationẽ:& ſic iſto modo præcluſa eſt via reducendi ad arbitriũ boni viri.¶ Quęro de quo dolo loquaꝛ gl.noſtra. Plac.intelligit hãc l.ꝙ loquaꝛ de dolo cõmiſſo poſt trãſactionem:quia nõ obſeruanꝛ promiſſa.Hanc opi.reprobat,vt patet in ea.Secũdò reprobaꝛ:quia cũ eo poſſet agi,vt debitor reponat ſe in priſtinã obligationẽ,cõdictione ob cauſam:vt l.ſi quis accepto.ff.de condi.ob cau.videꝛ etiam cõpetere de dolo actio.Præterea ſi nõ obſeruantur promiſſa, videtur cõpetere actio præſcriptis verbis:vt l.naturalis.§.j.de præſcri. verbis. & videtur non cõpetere actio de dolo:vnde ipſe intelligit de dolo commiſſo in ipſa tranſactione. Alij volentes ſuſtinere. Old.dicunt,ꝙ competit etiã actio de dolo:vbi promiſſa non obſeruantur in certi condictione generali, quæ concurrit cũ actione de dolo:vt no.in l.ſi cum exceptiõe.§.cũ qui.ff.quod met.cau. Iſta non eſt bona:quia cũ illa lex ſit in tit. de condi. ob cau.non eſt veriſimile ꝙ loquatur in conditione generali. Vnde alij dicunt, & iſtam videtur tenuiſſe do. Ia. quod tunc eſt verum,quando remitteretur liquidum. Ita intelligit ipſe d.l.ſi mulier.Sed vbi non eſt debitũ liquidũ remittere eſt facere:vnde in caſu noſtræ legis cũ debitũ non eſſet liquidum:videtur eſſe contractus,facio vt des:ex quo oritur actio de dolo.d.l.naturalis.§.quod ſi faciam. Iſtud dictum non videꝛ bonũ:tñ quia in contractu facio vt des,vbi ex facto meo aliquid adeſt parti,non oritur actio de dolo. Vnde retento caſu legis noſtrę,vbi adeſt aliquid parti:quia adeſt liberatio,non habet locum actio de dolo:ſed actio præſcriptis verbis. Tene opin. gl.ꝙ loquaꝛ de dolo cõmiſſo in trãſactione.Sed oppo.contra gl.quæ concludit,ꝙ actio de dolo habeat locum contra eum: ſicut dolus dans cauſam contractui bonæ fidei, annullat contractum ipſo iure:vt l.iij.§. fin. ff. pro ſocio. Ita quando dat cauſam diſtractui,puta trãſactioni, ille diſtractus non habet valere ipſo iure:vt l.de tutela.& quæ ibi not.in gl.j.de in integ.reſti.Sol.vt ibi.& no.iſtã gl.¶ Vltimò gl.ponderat iſtud verbum niſi:& inducit in arg.ad ea quæ no.in l.ſi cũ.§.fi.ff.ſi quis cau. Vnde aduerte,ꝙ quandoq; oratio negatiua præcedit,& negat actũ & tũc dictio niſi,ſequens,ponit actũ. ita debet intelligi hæc lex.Quandoq; oratio negatiua præcedit,& negat potentiam:& tunc dictio niſi,ſequens,ponit potentiã. l.Titia.§.fi.ff.de ma.teſt.vbi gl.niſi reddideris rationes,liber ne eſto.licet dictio niſi,præcedat quo ad ordinẽ.veruntamen quatenus ad intellectũ ſecus:quia tantũ eſt dicere,niſi reddideris rationes:quãtũ dicere ſic:nõ poſsis eſſe liber,niſi rationes reddideris.hæc dictio niſi,ponit potentiam: quaſi dicat,

b poſsis eſſe liber.Et iſta materia[b] facit ad quæſtionem gl.po-

11 ſitæ in d.l.cum. Verbi gratia.promittis mihi non vẽdere †codicem tuum,niſi mihi an potero cogere vt mihi vendas? Certè non:quia dictionem niſi,præcedit oratio negatiua, poſtea ſequitur dictio niſi,quæ ponit.q.d.poſſes vendere:non tamẽ poſſes cogi.Bar.

a ¶ Et ex nũc. Adde, & aduerte lectu.ad hanc cautelã: qa arbitror ꝙ non obtineretur in practica tum quia non puto eam Bar. tamẽ per ea quæ ponit ipſe Bart.in l. Aurelio. §.Caius.ff.de libe. le.& plures cautelę ponuntur per Cepo.in ſuis cautelis, per quas impeditur petitio reductionis quas vide in cautelis,charta xxij.

b ¶ Et iſta materia. De hoc vide per nouiſſ.Papi.Inſtit.de actio.§.j.col.j.

c ¶ Tene mẽti. Adde ſecundum Angel. tex.in l.j.ff.de priua.delic.& gl.in l.j. j.de præſcri. long. temp. per Abb.in c.cauſam.el.j. j.de teſta. per Bene. de Plumb.in l.ij.de ſtatu defunctorum.

CVm te. Tranſactio ſine ſcriptura valet.h.d.¶ No.quod dicitur in ſummario.No.ꝙ probatio per confeſsionẽ eſt ſufficiẽs: ſicut ꝓbatio per inſtrumẽtũ.hic nõ ſunt alia &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Actio quæ per lit.conte.tranſit ad hæredes,extinguitur, quando conuentione partium à lite diſceditur.

2 Verba quæ poſſunt intelligi ſub conditione, & ſub modo, qualiter intelligantur.

3 Si remitto tibi actionem iniuriarum pro centum:an iſta actio ſit ſublata antequam ſoluas.

4 Contractus innominatus,vt cognoſcatur an inſpicienda ſit forma conuentionis,an verò impletionis.

5 Verbum ſuſcipere,& recipere,& ſimilia, quod intelligi debent ratione dominij.

6 Stipulatio appoſita ſuper aliquo contractu,debet intelligi ſecundùm naturam illius contractus,ſuper quo interponitur.

7 Si non ſeruatur tranſactio,an agatur actione prima,vel præſcriptis verbis.

8 Actio præſcriptis verbis,ꝙ datur à lege,quando aliter ſubueniri non poteſt.

9 Conſenſu partium reſtaurari non poteſt,quod conſenſu earum non oritur.

10 Actio ꝙ non debeat in libello inſeri.

CVm mota Hæc eſt ſubtilis,& ſpeculatiua, & vtilis lex, & eſt fundamentũ lectionis.breuiter h. d. Ad quærelã extinctam non datur regreſſus:ſed ſi promiſſa nõ ſeruentur per actionem ex ſtipulatione,vel præſcriptis verbis ſuccurritur.h.d.Primò reſpõdet ad quæſtionẽ:ſecũdò dat conſilium.Secũda ibi:verum ſi fides.¶ No.quod dixi in ſummario: ſed in recitatione contrariorum colligam multa alia notabilia.Venio ad apparatum.Et opp.ꝙ querela præparata tranſit ad hæredem.ff.de inoffi.teſt.l.poſthumus.§.fi.& l. ſeq.ſed erat præparata,quod apparet ex tex. qui dicit: Cum mota inofficioſi querela &c. ergo tranſit ad hæredes.So.glo. Iſta querela præparata fuit remiſſa per tranſactionem: ideo perinde eſt ac ſi præparata non eſſet.& vide gloſ.j.Et not.ex hac ſolutione ꝙ omnes leges quæ dicunt ꝙ per litis conteſta-

1 tionem actio †ſit tranſitoria ad hæredes:hoc eſt verum,niſi à lite conuentione partium ſit receſſum:tunc enim extinguuntur etiam illi effectus per litis cõteſtationem inducti. hic eſt

c caſus,quem tene mẽti.[c] Et ſic debet limitari quod dixi vobis in l.ij.de fruc.& lit.expen.Contra prædicta oppo.& videtur, ꝙ non requiritur præparatio:vt l.ſi quis filium. j. de inoffic. teſt.Sol.aliud hodie:aliud ſecundũ tẽpora huius legis.¶ Op. & videtur,ꝙ ad querelam poſsit rediri:vt ff.de inoffi.teſt.l.ſi inſtituta.in prin.Sol.Per matrem,ſi viueret, poſſet rediri ad querelam:quia ſibi competeret:ſed per hæredes matris, non poteſt rediri ad querelam:quia ad eos non tranſit omiſſa præparatione per tranſactionem.iſta prima ſol.gl.eſt vera. & vide eam. Alij dicunt,ꝙ fuit ibi renunciatũ ſub conditione:hic ſub modo.Iſta ſo.vera eſt in ſe:ſed continet diuinationẽ, ex

2 eo ꝙ ibi ſimpliciter loquiꝛ.¶ Pro huius ergo declaratiõe †eſt videndũ,qñ ex verbis conuentionis nõ apparet, vtrũ quis recedat ſub cõditiõe,vel ſub modo,quid intelligatur in dubio. exemplum:conuentum fuit vt ſi à lite recederem, dares cẽtũ quæ verba poſſunt intelligi cõditionaliter,vel ſub modo: vt l.quęro.§.inter locatorẽ.ff.loca.qđ apparet ex eo,ꝙ ibi de exceptione dicit,quæ nõ eſſet neceſſaria,ſi intelligeretur conditionaliter.Fallit qñ cauſa in ſe de neceſsitate conditionẽ importat:vt promitto tibi cẽtum pro dote:vt l. ſtipulationem. & l.promittendo.ff.de iure do. Ex iſtis colligitur ꝙ in l.ſi inſtituta.in dubio debet intelligi ſub mõ:ideo hæc ſolut. nõ eſt bona,ꝙ ibi ſub cõditiõe &c.¶ Et iſta inducũt doc. Vltramõ.

3 ad q.remitto †tibi actionẽ iniuriarũ pro centum vtrum actio ſit ſublata antequã ſoluas cẽtũ.Certè ſic:nã iſta actio cũ ſit ex delicto põt tolli ꝑ pactũ ipſo iure:vt l.ſi tibi.§.q̃dã.ff. de pac. & l.ſi vnꝰ.§.pactꝰ.e.ti.¶ Itẽ iſta verba intelliguꝛ ſub mõ.& de natura modi eſt nõ ſuſpẽdere effectũ eius de quo agiꝛ quin ipſo iure inducaꝛ:vt l.demõſtratio.§.fi.de cõdi.& demõ. & l. quibus diebꝰ.§.Termiliꝰ.e.ti.¶ Sumꝰ expediti de prima pte: veniamus ad ſecundã:& hæc eſt multũ difficilis.Diciꝛ hic,ꝙ

datur

datur actio pręſcriptis ver.cōtra:hic fuit facio vt
des:quia fuit cōuētum vt ipſa diſcederet à lite, &
acciperet patrē bonorū:ergo datur actio de dolo:
vt l.naturalis.§.quod ſi faciam.de pręſcrip.verb.
Gl.verò dicit,hic fuit do vt facias,nō facio vt des.
q̄d apparet:quia ſi reſpicis verba tex.prius cōue-
nitur de dādo,quā de faciēdo.dicit em̄:vt partē bo
norū ſuſciperet,& à lite diſcederet:licet fuit,in fa
ciendo prçuētum:quia mater prius receſsit à lite
quā ſibi fuerit datū.h.d.ſecūda gl.hui⁹ l.& vlti.in
4 prin.& vide eas.¶ Vt ergo cognoſcamus† qs con
tractus innominat⁹ ſit, debemus inſpicere formā
cōuentionis,magis quā formā impletiōis,ſecūdū
gl.hic poſitā,& in l.ex placito.j.de re.pmu.Vltra
mon.ſunt in cōtraria opi.ꝙ inſpicitur forma im-
pletionis magis,quā cōuentionis.& ſum ſolu⁹ te
nere quaſi idem,licet per alia verba,ſ.ꝙ inſpicia-
mus vtrūq;.Nā ſicut in contractu emptiōis,& vē
ditionis,ex pte eius q dat pretiū dicit̃ emptio, &
ex parte eius qui dat rē,dicit̃ vēditio:ita in cōtra-
ctu iſto innominato,ex parte eius qui facit, dicit̃
facio vt des:ex parte eius qui dat.dicitur do vt fa
cias vnde remanet ꝙ hic eſt facio vt des, ex parte
matris:ergo videt̃ ꝙ debeat dari de dolo,vt in cō
trario.Sol.lex contraria loquit̃ q̄n ex facto nihil
adeſt cui fit:ſed q̄n ei aliq̄d adeſt,tūc habet locum
actio pręſcrip.verb.ſicut in do vt des.& hic eſt ca
ſus.Nā ex eo ꝙ à lite deſiſto, tibi adeſt liberatio:
vt no.in d.§.q̄d ſi faciam.dixi vobis in l.actione.
5 s.eo.¶ Ex his habes notare† ꝙ iſta verba ſuſcipe-
re,recipere,& ſimilia debent intelligi iure dñij. ꝙ
apparet:qa pinde eſt ac ſi aliquid ſibi ꝓmitteret
dare ſecūdū gl.& doc.de ſimilibus verbis dixi in
l.ſi fundū certa die præſtari.de ver.obl. quæ tene
ne mēti. Antequā ego ſoluā iſtā gl.& iſtud dictū
cōtra eā primò opp.ſi iſta verba importarēt datio
nē,& fuiſſet interpoſita ſtipulatio,nō ageretur ad
intereſſe:ſed ageret̃ ad ipſas res:vt l.vbi aūt.in fi.
de ver.ob.l.Sed hic dicit̃ ꝙ agit̃ ad intereſſe.ergo
apparet ꝙ iſta,verba continēt factū,magis quā da
tionē.& vide text.Dico gl. bene dicere in hoc, ꝙ
iſta verba important dationem.ꝓbo,q̄n ꝓmitti
tur aliquid ſimpliciter,nec pōt tradi,dari,vel præ
ſtari.exēplū:ꝓmitto tibi fundū,nec adijcitur fun
dū dari,vel pręſtari,vel fundū tradi:intelligit̃ de
donatione:vt eſt tex.in l.ſi ita.§.j.de contrahen.
emp.ſed hic ex parte eius,q obligat̃ nō fuit appo-
ſitum aliq̄d verbū:ſed dixi, tu recipies fundū vel
bona:ſed ex pte eius, qui debebat recipere. ergo
debet intelligi ꝙ obliget̃ ad dandū. Ad cōtrariū
in eo q̄d dicit̃ id q̄d intereſt: rñdetur duobus mo
dis.Primò ſic : in id q̄d intereſt, vt exponamus.i.
ideo quia intereſt, petant̃ ipſa bona: vel aliter, &
melius,& magis placet: In ꝓmiſsione ſimplici de
6 dādo, procedit cōtrariū: ſed q̄n ſtipulatio† de ali-
a quo dando interponit̃ ſup aliquo contractu[a],de-
bet intelligi ſecūdū naturā illi⁹ cōtract⁹,ſup quo
b interponit̃[b]:vt ff.de vſur.l.ſi ſtipulatus.& l.dāni
infecti quidā.in prin.de dā.infec.& l.v.§.conuen
tionales.de ver.ob.Modò cū hic fuerit ſtipulatio
interpoſita ſuper iſto cōtractu innominato,aſſu-
mit naturā ipſius,cuius natura hæc eſt:vt dari ſit
in obligatione.agat̃ ergo ad intereſſe:vt l.natura-
lis.§.j.de præſcript.verb. habuiſtis not.in l.j.j.de
ſen.q̄ ꝓ eo q̄d intereſt.¶ Opp.vlterius in gl.& vi
det̃ ꝙ ſi nō ſeruat̃ fides,debeat agi actione prima:
7 vt s.ti.j.l.cum ꝓponas.la.ij.Gl.† dat hic duas ſol.
Prima,ꝙ ſpeciale eſt hic fauore filiorū,& cùm eis
nō detur querela.quia omiſſa fuit præparatio.&
iſta ſol.pōt eſſe bona,vt dicā. Alij dicūt,ꝙ hic ſpe-
ciale odio q̄relę.nam ſicut obligatio ex maleficio
p pactū tollit̃ ipſo iure:ita querela p pactū tollit̃
ipſo iure:ideo ad eam nō pōt haberi regreſſus.So.
iſta nō eſt vera.nā ſecūdū hoc etiā ſi ipſa mater vi
ueret non poſſet habere regreſſum ad q̄relam.q̄d
eſt cōtra l.ſi inſtituta.ff.de inoſ.teſt. Dicendū eſt
ergo,ꝙ hic ad primā actionē non pōt haberi re-
greſſus:qa ſublata p mortē matris.& ſic contract⁹
innominat⁹,ſ.vt à lite deſiſteret,videt̃ implet⁹ ex
parte hęredis matris:meritò dat̃ actio præſcript.
verbis.& hoc innuit pręcedēs ſol.dū dicit,ſpecia
le eſt fauore filiorū.& vide gl.iſtud nō vr̃ bene di
ctū:quia iſta verba,vt à lite deſiſteret,vel diſcede
ret,deberēt intelligi diſcederet in perpetuū: vt l.
ſeruus.s.de pact.ergo ex parte matris, vel hæredū
eius,non poteſt impleri:quia ſaltē de facto pote-
rit ad litē redire:vt l.vbi pactum.j.eo.& habuiſti
8 no.s.e.l.actione. Cōcedo contrariū†:& ideo di-
co,ꝙ iſta actio præſcri.ver.non oriat̃ ex iſto con-
tractu innoīato,tāquā impleto à matre,vel ei⁹ hę
redib⁹:ſed dat̃ à lege abſq; aliqua matris obliga-
tione,vel cōtractu.& hoc eſt q̄d dicit tex.dū dicit
ibi,danda.dicit gloſ.à lege:licet ergo aliàs natura
actionis præſcri.verbis ſit ꝙ oriat̃ ex cōtractu,vt
l.iuriſgentiū.§.j.ff.de pac.tñ hic non orit̃:ſed à le
ge producitur ſine matre.Dicit ergo iſto caſu:iſta
actio datiua,nō natiua:& ideo datur iſta actio:qa
alio modo iſtis filijs ſubueniri non poteſt.& hoc
voluit dicere gloſ.ibi ſpeciale,id eſt pro filijs &c.
¶ Sed cōtra hoc inſiſto.imò videt̃ ꝙ poſsit ſibi ſub
ueniri p condictionem ob cauſam,vt ſe reponat
in priſtinā obligationē:vt l.ſi quis accepto.de cō-
di.ob cau.Solue duobus modis.primò ꝙ hic con-
dictio ob cau.non cōpetit:quia impoſsibile eſt,ꝙ
quis in priſtinā obligationē reponat.Cùm enim
9 †querela ex conſenſu partium nō oritur,non poſ
ſet ex conſenſu partium reſtaurari:vt l.ſi vnus.§.
pactus.ff.de pac.Pet.contra iſtā ſolu.dicit:fateor
ꝙ non pōt reſtaurari:ſed quia poteſt pati ſe de fa
cto conueniri:vt l.Iul.§.quātum.ff.ad exhiben.
hoc nō placet.primò per iſtā l.q̄ videtur velle,ꝙ
iſta actio vtilis pręſcrip.ver.detur in ſubſidiū.ſe-
cundò quia nulla lex dicit,ꝙ ego poſſum agere cō
tra aliquē,vt patiat̃ ſe conueniri de facto.ſed po-
teſt quis ſi vult ſua ſponte ad euadendū illā actio
nem.Ita loquitur d.l.Iulianus.§. quātū autē.fa-
cit de ali.iud.mu.cau.fac.l.iij.§.fi.Vel dic ꝙ cōdi-
ctio ob cām,nō pōt habere locū,neq; ex pœniten
tia,q̄ non habet locū in tranſactione,neq; ex mo-
ra:quia cū nō ſit impletus cōtractus ex parte hæ-
redū,vt dixi s.eo.l.actio.de neceſsitate ergo recur
ritur ad actionem pręſcri.ver.datiuā.¶ Item con
tra iſtud opp.& videt̃ ꝙ iſto caſu ſit danda actio de
dolo cōtra eū,qui non ſeruauit fidem:vt dixi in l.
actione.s.eo.Suſtinendo opi.Plac.ſol.ibi ille qui
de dolo volebat agere,ex parte ſua fecit quicquid
potuit:quia liberauit per acceptilationē,& Aqui
lianam ſtipulationē:hic verò hoc non fecit:licet li
beratio ſit ſecuta per mortē matris:tñ hoc fuit ca-
ſu magis quā facto ſuo,& nō pōt ita dolus aduerſa
rio impingi:meritò recurrit̃ ad actionē præſcrip.
ver.datiuā.Iſta eſt vera lec.quæ mihi placet.Poſ-
ſemus etiā dicere,ꝙ hic loquit̃ de actione præſcri
ptis verbis natiua,q̄ orit̃ ex contractu innoīato.&
quod hic dicit̃ in tex.vtilis,expone,i.efficax.& vi
detur hoc velle quędam gl.ſup verbo,vtilis.q̄d j.
dicit̃,dāda eſt.ſ.à l.ex natura cōtractus præambu
li:vt ſic ſit natiua,nō datiua:vt l.iuriſgentium.§.
j.ff.de pac.Et ſi tu dicis,q̄uo:cū hic non fuit imple
tus contractus ex parte matris,& hæredū:reſpon
deo ꝙ hic fuit cōuentū,vt diſcederet à lite præſen
ti,renunciando ei:& hoc fuit expreſſum. vnde p
illā renūciationē cōtractus videt̃ implet⁹.Pręce-
dēs tñ lec.videtur magis ſubtilis,& magis applau
10 dit literę.quod tene menti.¶ Vltimò no.†ex hac
lege tu iuuenis.actio nō debet inſeri in libello:qa
actio ex narratione facti apparet.& vide tex.ibi:
vtilis.& vide gl.ſuper ver.vtilis.fortè dicam in l.
edita actio.Item quidam inducunt iſtum text.ꝙ
actio eſt factum:quia res ipſa geſta eſt actio.ſed
truſſa eſt:& eſt opi.Vltramon.quia tex.dicit In-
ſti.de actio.§.j.in prin.ꝙ eſt ius:ideo non curo.de
quo per Cy.in l.edita actio.de eden.

¶ Additur nouiter.

CVm mota. Vbi q̄rela eſt ex-
tincta per tranſactionē,à modo non pōt agi primæua a-
ctione,vel ex ſtipulatione:ſed ſi ſtipulatio inter-
ceſsit,ad intereſſe.aſs agit̃ præſcri.ver.Opp.dicit̃
hic,ꝙ hęredib⁹ hui⁹ matris nō cōpetit querela.cū

a ¶ Super aliquo cō-
tractu.Et ꝙ ſtipu-
latio interpoſita ſu
per aliquo contra-
ctu intelligatur ſe-
cundum eius natu
ram,adde eundem
Bar.in l.ſi quis cū
aliter.ff.de verbo.
obl.& Alex.in cō-
ſil.lxxvj.in prin.in
v.vol.& Nouiſsi-
mi in repeti.c.j.de
iud.col.x.Str.

POMATES.

b ¶ Interponit̃. Sti-
pulationem inter-
poſitam ſuper ali-
quo contractu de-
bere intelligi ſecū
dum naturam eius
contractus ſuper
quo interponitur
& imò ſi appona-
tur ſuper contra-
ctu innominato,
debere regulari ſe-
cundū eius naturā.
Contra etiam huic
dicto videtur obſta
re illud,quod dicit
Bar.in l.ij.j.de con
di.ob cau.quod ra-
rò hodie in inſtru-
mento publico eſt
dare cōtractus in-
nominatos quia no
tarij ſuper illis ap-
ponunt ſtipulatio
nes,quaſi tunc, vt
ipſe ibi ſentit, ſit
recurrendū ad con
tractus innomina-
tos:& ſic non eſſet
verū id,quod ipſe
hic dicit. Sed pro
horum declaratio-
ne vide Alex.in l.
j.in fin.ff.de pact.
& in l.ſtipul.ff.de
ver.obl.in xj.opp.
Bar.intellige autē
hoc verbū ꝙ ſtipu
latio debet ſapere
naturā contractus.
procedit iſta regu-
la q̄n ſup vno in-
terponitur , ſuper
quo fuit interpoſi-
tus:ſecus ſi ſuper di
uerſo. Ita Imol.in
l.iiij.§. Cato.in vj.
opp. Bar.declarat.
de verb.obli.quod
dictū ibi exclamat
Aret.intellige etiā
hanc regulā,ꝙ ſti-
pulatio &c.vt non
detur in plus quā
dabatur primus cō
tractus : videt̃ ꝙ lō
gioris ſit vitæ,non
autem ꝙ non poſ-
ſit primū contra-
ctum fortiorē red-
dere. Ita dicit egre
giè Imo.in l.miles.
§.decem.ff.de re iu
dic.per illū text.&
ad hoc vide etiam
Imol.in l.ſi ita qs.
§.Seia.ff.de verbo.
obli.vbi vult hanc
regulam habere lo
cū,etiam ſi ſtipula-
tio eſſet conditio-
nalis,& interpone
retur ſuper contra-
ctu puro . & vide
Alex.conſi.lxxvj.
volu.v.col.j.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

tra cū fuerit ꝑparata q̄rela: qa dicit tex. cū mota ꝙ
debeat cōpetere hr̄dibus: vt l. poſthumus. §. fi. ff.
de inoſ. teſt. Sol. gl. ꝙ hic nō cōpetebat hr̄dib⁹: qa
fuit remiſſa, ſeu ſopita ꝑ tranſactionē. Iſta ſol. eſt
no. qa ſicut effect⁹ ꝑparatiōis ꝑdit̃ ꝑ trāſactionē,
ſi poſt li. cōte. itercesſit tranſactio: puta ꝑ li. cōte.
actio efficit̃ ꝑpetua ad hęredes trāſitoria: iſte effe
ct⁹ ꝑdit̃, ſi trāſigat̃. ¶ Itē op. de l. ſi quis filiū. j. de
inoſ. te. Sol. vt in gl. j. ¶ Itē opp. dicitur hic ꝙ q̄re
la iterū intētari nō poteſt. cōtra de l. ſi inſtituta. ff.
de inoſ. te. Gl. dat duas ſo. Pria eſt, ꝙ ꝑ matrē pōt
intētari: nō per hæredem: vt hic. Iſta ſol. eſt vera.
Aliā ſo. dat gl. ꝙ ibi fuit renūciatū ſub cōditione
ꝑ hęredē: hic ſub modo. Iſta eſt vera in ſe, tn̄ non
quatenus ad l. nr̄am: qa eſt diuinare. Ex hac ſol.
collige, ꝙ vbi remittit̃ actio ſub aliqua cōditione,
ea nō exiſtēte: nō dicit̃ actio extīcta ſed remanet,
& intētari pōt: vt hic, & hæc vera: vt ibi apparet.
Sed qđ ī dubio. Pone remitto tibi actionē meā ꝓ
cētū: nō colligitur an ſit ſub cōditiōe vel ſub mō:
vr̄ ꝙ ſub mō. l. q̄ro. §. iter locatorē. ff. lo. circa fi. cō
tra iſtud eſt l. ꝓmittēdo. & l. ſtip. ff. de iure do. vr̄
ibi dicere, ꝙ ibi fallit in ꝓmiſsiōe dotis. & rō eſt:
qa ꝓmittere centū noīe dotis nō pōt ſine hoc: qa
mr̄imoniū cōtrahitur. ſed remittere tibi actionē
meā, hoc pōt eſſe ſine eo ꝙ det tibi centū: & ideo
in pręcedēti intelligitur ſub cōditiōe: in iſto ſeq̄n
ti ſub mō. Ex hoc collige ſi remitto tibi īiuriā ꝓ
cētū: & nō des mihi cētū: actio iniuriarū non pōt
ampli⁹ intētari. ¶ Itē op. & ſum in gl. ſi. magis vr̄
ꝙ hic fuerit cōtract⁹, facio vt des: vbi vr̄ ꝙ debeat
actio dari de dolo: vt l. naturalis. §. qđ ſi faciā. ff. de
ꝑſcr. ver. Sol. gl. ꝙ hic fuit cōtract⁹, do vt facias nō
facio vt des. ꝓbatur ex ordine tex. cū dicit, bono
rū ptẽ. Iſta eſt rō hui⁹ gl. Ex qua no. ꝙ ad cogno-
ſcēdū qs cōtract⁹ ſit, iſpicitur forma cōuētiōis, nō
forma implemēti. Idē ſentit gl. hic, & in l. ex placi
to. j. de re. pm. Verū eſt, ꝙ d. Bartoluti⁹ eſt ſolit⁹
dicere, ꝙ ex pte, eſt facio vt des: puta ī ꝑſona ma-
tris: ex alia pte pōt eē do vt facias: do ptē bonorū,
vt deſiſtas. Sed cōtra iſtud opp. qa ſi ex pte matris
eſt cōtract⁹, facio vt des: ergo vr̄ cōpetere actio de
dolo. Dic ꝙ ipſe bn̄ dicit. rō qa ex iſto pacto vt ve
lit deſiſtere alteri, adeſt liberatio quo caſu debet
dari pſc. ver. nō de dolo. ¶ Itē op. de l. cū ꝓponas.
s. ti. ꝓx. gl. dat duas ſo. Pria eſt, licet ſit ſcđa ī gl. ꝙ
ſit ſpāle rōne q̄relę, q̄ tollit̃ ipo iure. Iſta ſo. nō vr̄
vera: qa ſcđm hāc ſo. cōcludit, ꝙ ēt mr̄ n̄ poſſet ip
ſam intētare. qđ eſt falſū, vt s. dixi. Vn̄ gl. dat aliā
ſolutionē. & iſta eſt pria ī gl. vt ſit ſpāle ꝓ filijs. &
iſta eſt vera. ¶ Sed inſtat̃, & vr̄ ꝙ poſsit agi condi-
ctiōe ob cām, vt fiat reſtitutio in priſtinā obliga-
tionē: vt l. ſi qs accepto tulerit. ff. de cond. ob cau.
Quidā dixerūt cōtrariū: qa patit̃ agi: & patit̃ cōuē
tus ſe poſſe cōdēnari. Iſta nō eſt vera: Vn̄ dices: cū
querela tollat̃ ꝑ pactū, ſicut & actio iniuriarū, &
furti, nō pōt agi, vt fiat reſtō in priſtinā obli. & qa
ſicut actio furti, & iniuriarū nō orit̃ ex pacto, ſed
ex cōtumelia: vt l. ſi vn⁹. §. pact⁹. ff. de pactis. ita ꝑ
pactū ſequēs nō reſuſcitat̃ actio iniuriarū, nec fur
ti: neq; in querela pōt peti ꝙ fiat repoſitio in pri-
ſtinā obligationē. ¶ Itē op. de l. actiōe. s. e. qa de-
bet agi actiōe de dolo. Solue ꝙ ibi loq̄t̃ de actione
de dolo cōmiſſo in trāſactiōe: hic de dolo cōmiſſo
poſt trāſactionē: qa nō obſeruant̃ ꝓmiſſa. ¶ Item
opp. & vr̄ ꝙ poſsit agi pręſcr. ver. quia ille, q agit,
impleuit cōtractū ex pte ſua. d. l. naturalis. ꝑ totū.
Sed retēto themate ex pte mr̄is & hr̄dū ſuorū, nō
poteſt impleri cōtractus ex parte ſua: quia ſi non
agūt hodie, agēt cras: & poterūt agere etiā de fa-
cto aſs de fructib⁹: vt l. vbi j. eo. Gl. q̄ incipit, dan
dat̃, ā lege fatet̃ cōtrariū: qa eſt verū, ꝙ vbi cōtra-
ct⁹ pōt impleri, actio pręſcri. ver. ſi contract⁹ im-
plet̃, eſt natiua: & pręſupponit obligationē: vt l.
iuriſgentiū. §. j. ff. de pac. ſed vbi non poteſt imple
ri contractus, actio præſcri. verbis dicit̃ datiua. Ita
debet intelligi iſte tex. & gl. q̄ dicit, ſ. ā lege Bart.

a **TRanſactionis.** Procurator ad litem nō
pōt trāſigere[a]. h. d. ¶ Opp. de l. ꝓcurator
cui generaliter cū libera. ff. de procu. Sol. ꝙ hic di-
citur, fallit in tribus caſibus, qui ponuntur in glo.
aliās quòd quis poſsit tranſigere, requiritur ſpe-
ciale mandatum: vt hic, & l. mandato. ff. de procu.

DE alimentis. Hæc lex po-
nit duas regu
las: & non eget ſummario. ¶ Opp. de l.
cū hi. §. planè. ff. e. Sol. Ibi de alimētis
debitis ex cōtractu: hic ex vltima volūtate debi-
tis. In qua diſtingue, vt hic dicit̃. & plenè tractat̃
per Iuriſconſultū in d. l. cum hi. per totā l. ff. eod.

SVMMARIVM.

1 ☞ Ratio, quare tranſactio ſuper alimentis pręte-
ritis valet.
2 Super alimentis futuris cognoſcitur ſummariè: ſe
cus ſuper præteritis.

DE alimentis. Tranſactio
facta ſup ali
mentis pręteritis, valet ſup futuris nō
valet. Quæro de ratione diuerſitatis
1 illorū. Ratio eſt: † qa alimēta pręterita nō ſunt ne
ceſſaria, ſicut futura. Nam ſi alimēta relaxent̃, quis
poſſet mori fame quæ ratio ceſſat in præteritis.
2 Iſta rō eſt no. & d. la. no. eā ad alia, ſ. ꝙ ſup † alimē
tis debet cognoſci ſummariè: vt l. ſi qs à liberis. §.
ſi vel parēs. ff. de lib. agno. & l. ij. ff. ad Tre. §. cau-
ſæ. ff. de Car. edi. intelligit ipſe, ꝙ hoc ſit verū ī ali
b mētis futuris[b]: in alimētis pręteritis nō. Eodē mō
dicit ipſe, ꝙ licet de alimētis poſsit cognoſci die-
bus feriatis. l. ij. de ferijs. intelligit de futuris. ¶ Itē
opp. de l. cū hi. §. planè. ff. eo. Sol. ꝙ ibi loquitur in
debitis inter viuos: hic de alimentis debitis in vl-
tima voluntate. Quęro de ratione: Ratio eſt iſta
quia obligatio ex contractu inter viuos, reſpicit
vel tempus præteritum, vel præſens: arg. l. ſi Sti-
chū. §. ſtipulatio. & qđ ibi no. ff. de ver. oblig. Sed
obligatio ex vltima volūtate, reſpicit tēpus futu-
rum, ſicut alimēta. & ideo, dicit ipſe, cùm debean-
tur alimenta ex vltima voluntate, quæ reſpicit tē
pus futurum, quòd tranſactio non valeat. Bar.

SI ſuper. Breuiter dicit: valet tranſ
actio, etiā ſi nil ad partem
peruenerit: ſi tn̄ potuit ꝑuenire, & pactū
trāſact. etiā in actionib⁹ realib⁹ exceptionē indu-
cit. h. d. ¶ Opp. de l. trāſac. j. eo. Sol. licet hic aliqđ
non peruenerit ad actorē, tn̄ potuit peruenire: vt
dixi in ſummario. qđ no. ¶ No. etiā qđ dixi ꝑ pa-
ctum contra actionē in rē parat̃ exceptio. ¶ Nota
etiā ꝙ cōtract⁹ trāſactiōis pōt fieri cōditionaliter:
vt ſi intra diē &c. taugam j. e. l. ſiue apud acta. &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Exceptio tranſactionis iuriſiurandi, & rei iu-
dicatæ impediunt litis ingreſſum.

c **FRatris.** [c] Breuiter dicit: Tranſ-
actionis exceptio impe
dit lit. cōte. h. d. ¶ No. ꝙ exceptio trāſ
actiōis &c. vt dixi in ſummario. ¶ No.
generaliꝰ, ꝙ oīs exceptio q̄ eſt inducta vt ſit litiū
1 finis, impedit lit. cōte. † de exceptione tranſactio-
nis probat̃ hic: de exceptiōe iuriſiurādi probat̃ in
l. j. de iureiur. de except. rei iudi. probatur in l. j. ff.
de re iudi. meritò iſtę tres exceptiones impediunt
lit. conte. vt l. eleganter. §. ſi quis poſt. ff. de cōdi.
indebi. & ibi not. Idem poſſumus dicere de exce-
ptione præſcriptionis: vt l. fin. pro ſuo. Dicam de
præſcrip. long. tempo. l. emptor. &c.

DE fideicommiſſo.
Hæc eſt pulchra lex. In ſumma breui-
ter dicit: Fideicōmiſſum inter fratres
d poteſt remitti: nec ex hoc dicitur minor lædi[d], li-
cet ex caſu ſibi poſſet eſſe damnoſum. h. d. Iſtam
l. habuiſtis s. tit. j. l. cū ꝓponas. & faciunt iſta not.
ibi ad illā q. quam dixi tibi s. in j. conſti. Codic.

¶ Additio noua.

DE fideicommiſſo. Ius fi-
deicōmiſsi pōt remitti ꝑ pactū, & tranſ-
actionē. h. d. Quęro de rōne dubitandi. Dic vt in
gl. ¶ Itē no, bene hanc l. ꝙ ſi pupillus, vel minor,
vel

❧ P. P A V. P.

a ¶ Non poteſt trāſi-
gere. Item nec cō-
promittere, ſed re-
quiritur ſpeciale
mandatū. pro quo
eſt, & eius declara-
tionem vide Pau.
conſi. lxxxvij. poſt
princ.

b ¶ Futuris. Adde
Albe. in l. cum hi.
ff. eod. in princ. &
Petr. de Ancha. in
Cle. j. de iure patr.
& Fran. de Aret. in
conſi. xcvij. col. fin.

c ¶ Fratris. Adde ꝙ
Bald. in additione
ad Spec. in titu. de
ſuc. ab inte. dicit, ꝙ
valet tranſactio in
ter fratrem legiti-
mum, & ſpurium,
per hanc l. in quan
tum autem Alex.
dicit ꝙ ſtante ſta-
tuto, ꝙ omnis cau-
ſa inter coniunctos
debeat cōpromit-
ti, nō haberet locū
vbi opponeretur
exceptio litis fini-
tæ vel alia impe-
diens litis ingreſ-
ſum. Adde Pet. de
Anch. cōſi. clxxx-
iij. Bal. conſi. cxciij.
iij. lib.

❧ P. P A V. P.

d ¶ Lædi limita ſin-
gulariter iſtam re-
gulam, niſi attento
veriſimili euentu
futuro magis eſſet
veriſimile ꝙ in fa-
uore vnius debe-
ret euenire caſus fi
deicommiſsi: quia
ille non poterit e-
uenire per hāc re-
ciprocam remiſsio
nem, etiā ſi inter-
ueniret decretū iu
dicis, tanquā læſus
poſsit reſtitui. Vi-
de Comē. conſil. c-
xiiij. inci. Ant. iuij.
dubio. Item vide
pro iſta regula quā
ſcribit Iaſon in l.
pater puellæ, C. de
inoffi. teſt.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶Quod non videtur. Adde Dyn.in l.diuus.ff.ad Syllania.& ibi Ray.de Forli.in apoſt.Iac.de Arc.in l.j.j.in quib.cau.in inte.reſti.non eſt neceſ. & per Gul.de Cu.in l.ſi pro fure.ff.de condi.fur.Et etiam hic adde quæ ponunt Bal.& doc.in l.pactum curatoris.ſ.de pactis.

b ¶Preſes. Adde de hoc vt per Ro.conſi.l.de prelato,an poſsit tranſigere ſuper legato facto, & illud remittere, vide Federi.conſil. ix.Ro.cōſi.clxxxiij. & quid de abbatiſſa monialium per Pe.de Ancha. conſil.cxxxv.ſcias etiam ꝙ Paul.de Caſt.hic dicit,ꝙ in prælato tranſigente ſuper re eccleſiæ, ſufficit ꝙ res ſit dubia,abſq; alio decreto.& hoc dicit notandum.Sed tu dic ꝙ contrarium voluit Fede. conſi.xciiij.vbi dicit,ꝙ iura ſatis operantur, vt vigore trāſactionis res prohibita alienari, tranſigendo poſsit alienari,abſq; eo ꝙ trāſigat ſine ſuperioris authoritate. Et hoc idem refert & ſequitur Abb. cōſi.lvj.j.lib.& cōſi.lxij.ibidē de patre tranſigente ſup bonis filij, in quibus habet vſumfructum.Bal.cōſil. cclxxx.dicit conſulo,ꝙ fiat authoritate iudicis . De matre tutrice filiorum, & tranſigente,vide Ro.cō.clxj.

✻ P. P AV. P.

c ¶Adminiſtratoribus. Vide omnino Roma.conſi.xc.& Com.conſil.clxxviij.in prin.vbi loquitur de magiſtris monetarum ꝙ non poſsint facere reſtaurū theſaurario ſi de iure non venit ſiendū.Et ſimiliter de tutore & curatore:quia de liquido non pōt,ſed de dubio : vide per Comeñ. cap.cxiiij. in iij.dubio.Et ad trāſigendū ſufficit generale mandatū cū libera:ergo etiā ad compromittendū: quia eſt quædā tradſactio . vide ſ. in l.tranſactionis. quia ibi ſcripſi. Adde tamen ꝙ facta ſemel & concluſa ratione cum eis, ſi cōfiteanť aliqd nō debet amplius retractari, vt ibi per Com̄.in ij.dubio. habes in l.bene à zenone.de quadri.præſcrip.ad Bar. An autē tutor vel curator poſsint cō promittere de iure vel de facto in arbitratorē in cauſa pupilli,vide Iaſo. in l.iuris gentiū.§.hodie.in pe.& fi.col.ff.de pac.Et ibi etiam quid ſi ſtet ſtatutum ꝙ debeat fieri cōpromiſſum,ꝙ tūc poſsit.Idē in hoc tenet Bologni.in addi.ad conſi.xlviij.Io.de Ana.Item ꝙ licet iſti adminiſtratores habeant mandatū cū libera à lege, ꝙ tñ debilius ſit illud mādatū quam ſi haberet cū libera ab homine.vide Iaſo. in l.j.in v.notabi. ff.de off.procu.cęſar.De tutore etiā & curatore quomodo poſsint tranſigere vel compromittere, & an decretū vide Iaſo.in l.ij.in fi.notabi.ff.de offi.eius. Et habes ad Bar.in l.magis puto.§.ne poſsim.ff. de reb.eo.& alia, q̄ꝑ poſsint tutores vel curatores de bonis minorum diſponere.Item ꝙ iſti adminiſtratores ſiue publici ſiue priuati , quantuncunq; habeant amplā poteſtatem, licet poſsint tranſigere de debito non liqdo,tñ ꝙ nō poſſint compromittere,voluit Ange.in l.raptores.C.de epiſ.& cle.vbi aſsignat rationē differētiæ.Sed vide Iaſ. ibi in prin.reprobātem & Alexā.in l. de fideicommiſſo ſ.cod.Et de prælatis eccleſiæ an poſſint cōpromittere vel trāſigere, vide quę dixit Barb.in capi.j.in iij.col.extra depoſi.Abb.in conſil.xxxvj.in j.volu.in c.contingit.de tranſactio. Barb.in conſil.vij. in j.parte.in ij.col. Et de curatore dato bonis ꝙ poſsit facere compromiſſum requiſitum à ſtatuto, vide Decium conſil.xxij.

vel authoritate tutoris,vel curatoris,faceret pacē
a cum inimico ſuo:ꝙ non videtur[a] concedi beneficium reſtitutionis in integrum vt poſsit contra pacem venire:per rationem huius legis.Bart.

SVMMARIVM.

1 ☞Adminiſtrator vniuerſitatis quando poſsit, & quod debitum remittere.

2 Ambitioſè fieri quid dicatur.

3 Pōteſtas ciuitatum,ꝙ non poſsit remittere debitum ciuitatis,ſine conſenſu conſilij.

4 Adminiſtrator vniuerſitatis,ꝙ dicatur habere liberam adminiſtrationem.

5 Decreta ambitioſa non ſunt nulla ipſo iure : ſed reſcinduntur per ſententiam.

b PRæſes. [b]Adminiſtrator ciuitatis pōt de re dubia tranſigere,non liquidū debitum remittere.
1 h.d.¶Opp.j.de vſu.l.aduerſus.† Dicit gl.ſol.vt ibi.Certe ibi nō fuit aliqd remiſſum per pactum:ſed per adminiſtratorū negligētiam currit præſcriptio.¶Quæro,quid in alijs admini
c ſtratoribus[c] aliarū vniuerſitatum.Glo.dicit idē,& bene:vt ſ.tit.j.l.pactum curatoris.¶Quærit glo. quid ſi debitum liquidū remiſit,non tñ ambitioſe,ſed quia erat debitum odioſum:an valeat? Glo. videtur dicere ꝙ ſic.Pla.contra,per l.pactum.ſ.tit.j.Et iſtud cōiter tenēt oēs doc.& gl.etiam hoc videtur tenere.ff.de pac.l. Imperatores.¶Ad rationes gl.rñdeo.Non obſtat hic tex.dum dicit,am-
2 bitioſè:quia intelligo ꝙ fiat ambitioſè,† quicqd non iure fit.Non obſt.l.interdum.§.qui tutelam. ff.de fur.& l.ſi pignore.§.fi.quia ibi debitum non fuit liquidū.Ita intelligit gl.in illa l.pactū.ſ.tit.j. Non obſtat de iniur.l.ſed & ſi vnius.§.j.quia ibi non remittit actionem:ſed impedit eius natiuitatem:vt no.d.l.pactum.ſ.tit.j.¶Quęro,vtrū Po-
3 teſtas † huius ciuitatis poteſt remittere debitum ſine conſenſu conſilij.Breuiter ꝙ non:vt l.prohibere.§.planè.ff.quod vi aut clam.not.ff.de pac.l.
4 item magiſtri.¶Vltimò not.duo.Primò† quod iſti adminiſtratores vniuerſitatis dicanť habere liberam adminiſtrationē.quod patet ex eo ꝙ poſſunt tranſigere.quod aliàs non poſſunt:vt ſ.eo.l. tranſactionis.& l.mandato.ff.de procu.Secundò
5 †no.ꝙ decreta ambitioſa debent reſcindi per ſententiam:nec ſunt ipſo iure nulla.quod dic vt dixi in l.ambitioſa.de decre.ab ordi.fac.&c.

¶Additio noua.

PRæſes. Adminiſtrator ciuitatis de re dubia pōt trāſigere:ſed debitū liqdū nō pōt remittere.No.qđ dixi in ſummario.¶Oppo. de l.aduerſus.j.de vſu.Sol.vt ibi dixi.¶Itē quęro quid in alijs adminiſtratorib⁹,& in prelatis eccleſiarū:dicit gl.qđ idē.quā gl.ſigna.¶Quid de poteſtate ſeu Pretore huius ciuitatis? Dic ꝙ nō:vt l. prohibere.§.planè.ff.quod vi aut clam.¶Itē quęrit gl.quid ſi adminiſtrator remittit debitū liquidū,& bona fide.Dicit gl.ꝙ talis remiſsio valet,p iſtā legē.Pla.fuit in contraria opi.per l.pactū.ſ.e. Hanc opi.tenent doc.non obſt.l.allegata per glo. quia ibi loquitur de debito non liquido.Bart.

SVMMARIVM.

1 ☞Tranſactio facta metu, non habetur rata:,& quando,& per quem metum reſcindatur nu.5.

2 Metus mortis,vel cruciatus corporis, dicitur iuſtus metus.

3 Metus non præſumitur ex eo, quòd quis dedit rem magnam pro modico.

4 Pactum inter dominū & ſeruū non valet.& nu.8.

6 Factum ab vxore propter minas,à viro illatas reſcinditur officio iudicis.

7 Verbum perpetuò.

9 Qualitas cauſę, quæ dicatur, ad hoc vt per eam poſsit probari metus.

INterpoſitas. Breuiter dicit : tranſactio facta iuſto metu rata non habetur:& inter dominū,& ſeruū nō valet trāſactio.h.d.Habet duas partes principales.Prima tractat an valeat trāſactio facta metu.Secunda an valeat inter dñm & ſeruum.Secūda ibi:ſed
1 quoniam.Item prima ſubdiuidiť:†quia primò ponit vnum dictum.Secundò illud declarat in theorica.Tertiò illud declarat in practica.Secūda ibi: nec tñ.Tertia ibi:ad vim tamē.¶Not.ꝙ trāſactio
2 facta metu,nō habeť rata.Secundò not.† ꝙ iuſtus metus diciť metus mortis,vel cruciatus corporis.
3 ¶Tertiò no.† ꝙ nō præſumitur metus ex eo qđ quis dedit magnum pro modico. qđ tene menti.
4 Vltimò no.ꝙ† non valet pactū inter dominum & ſeruum.¶Opp.& videť ꝙ pro illo minori metu reſcindatur quod eſt actū:vt ff.quod met.cau.
5 l.extat.& l.iſti quidem.§.fi.& l.fi.§.j.Huius† timore hic notabiliter dicit glo.ſi tamen intelligať: Quandoq; quis vult reſcindere aliquod factum metu,ex edicto Prætoris qđ met.cau.& tunc requiritur ille metus,de quo hic loquiť,& l.metū. ff.quod me.cau.Qñq; quis vult reſcindere ex ſententia edicti:& tunc ſufficit eſſe metus in perſona filij,licet non in perſona ſua:vt d.l.iſti quidem.in fi.Quandoq; quis vult reſcindere per officiū iudicis:& tunc ſufficit metus verecundię,licet non cōtineat metū mortis,vel cruciatum corporis.exemplum:Aliquis denudauit aliquē capite,vel corpore,qui non poterat in publico cōparere ſine dedecore:huius rei gratia fecit pactū,vel tranſactionē. Certè reſcindereť officio iudicis:vt l.fin.§.j.ff.qđ me.cau.Qñq; infertur metus alicuius futuri euentus à natura:vt medicus,qui infirmitatē modicā fecit magnā & periculoſam:& huius gratia extorquet promiſsiones illicitas:certe reſcindenť officio iudicis: vt l.medicus.de var.& extraord.cog. Qñq; infertur metus ratione maioritatis,& reuerentiæ,& iſtud fit dupliciter.nā quędam eſt reuerentia,vel maioritas abſque poteſtate publica:vt maioritas,quę habeť à marito in vxorē,à patrono in libertum:& tunc reſcindiť etiā per officiū iudicis:vt l.j.§.q̄ onerādæ.& ibi no.qua.re.ac.nō da.
6 qđ tene menti:quia† ſi vxor facit aliquid propter minas à viro illatas,officio iudicis reſcinditur:vt d.§.quæ onerandæ.qui hic allegať.Qñq; hęc autoritas,vel maioritas habeť ex officio publico:vt habet poteſtas,& capitaneus:& tūc reſcindeť conditione l.fi.j.qđ me.cau.& vide gl.tuā notabilē. & videť mihi ꝙ gl.dicat idē in l.metū.ff.qđ met. cau.¶Opp.hic dicitur edicto ꝑpetuo. contra:qa actio qđ met.cau.durat anno:vt l.j.ff.quod met.
7 cau.Sol.qđ hic dicitur perpetuò,†expone,i.gñali. vel dic perpetuò,quantū ad ſimplū.Venio ad vltimā partē.dicitur hic,ꝙ nō valet pactū inter dñm & ſeruū.Contra.j.de li.cau.l.cūm affirmes.Gl.di
8 cit,ꝙ† nō valet præterquā in libertate.Certè hoc non eſt verū:quia nec in libertate quātū ad dñm cogendū:ſed poterit exhortari:vt iſtud faciat, ſi videbiť ſibi.Sed cōtra hoc opp.ff.de acqui.hęre.l. ſi ſeruū.§.ſi quis dederit.Sol.cum dño futuro bene poteſt fieri pactum:ſed cum dño præſenti,nō. ¶Contra iſtud opp.de l.fi.j.eo.Sol.Ibi erat dubium an eſſet ſeruus:ideo poteſt ſuper ſtatu paciſci:hic ſuper alio fiebat tranſactio.& ideo aſſume tria verba.Qñq; fit pactum inter dñm & ſeruum de alio quā de libertate:& indiſtinctè nō valet:vt hic.Qñq; fit de libertate:& tūc aut erat dubiū an eſſet ſeruus:& valet,vt hic,& l.fi.j.e. Aut certū: & tūc aut fit cū dño futuro,& valet:aut cū pręſenti,& tūc ſecus,vt ſ.dixi.¶Quæro.diciť hic ꝙ qua
9 litas† cauſę nō ſufficit ad probādum metū,vel do

lũ.qd eſt hoc dictũ, qualitas cauſæ? Rñdet gl.trib⁹
modis, Primò: quia ſi metus fuit in primo contra-
ctu propter hoc nõ p̃ſumitur metus in tranſactio
ne facta ex interuallo, Pro hoc j.qđ met, cau.l.ij.
Secundò dicas qualitatem cauſæ.i. conteſtationẽ
quandam, qua pars proteſtatur coram Poteſtate,
vel vicinis, ſe metu, vel dolo inductũ: vt probatur
j.de dolo.l.dolum.& l.ſi maior.& melius j.quod
me.cau.l.metum. Tertiò, vt dicam qualitates cau
ſæ: vt puta ꝙ magnam quantitatem dimiſi ꝓ mo
dico, & iſtam lec. tibi poſui tãquã notabilem &c.

SVMMARIVM.

1 ☞Pecunia data ob tranſactionem, quando ab ea de voluntate partium receditur: repetitur condictione ſine cauſa, vel ob cauſam.

2 Tranſactio, quando ab ea receditur partium conſenſu, tollitur ope replicationis.

3 Si prima actio eſt ſublata per Aquilianã ſtipulationem, vel acceptilationem, & recedatur à tranſactione: qua actione poſtea agatur.

4 Ratio, quare per conſenſum partium lata ſententia ſuper eo, ſuper quo ſemel eſt iudicatum, non valet: ſed valet ſuper eo, de quo eſt tranſactum.

5 Qñ receditur à trãſactione, an actor debeat redire ad priſtinã inſtantiã, an verò de nouo inchoare.

SI diuerſa. Conſenſu partiũ poteſt à trãſactio
ne recedi: & ad cauſam rediri. h.d. Di
citur hic: æquitas ratio ſuadet, vt re-
fuſa pecunia, &c.¶ Quęro, quo iure petã mihi red
di pecuniã. Dic quòd per condictionem indebiti:
vt ff.de cond.inde.l.eleganter.iij.reſponſo. Mihi
1 †videtur quod debeat agi cõdictione ſine cauſa,
vel ob cauſam. Nam condictio indebiti habea lo-
cum, quando datur ob cauſam falſam de præteri-
to. Cõdictio ob cauſam habet locum quando da-
tur ob cauſam de futuro, quæ non ſequitur: vt l.
deci.de condic.ob cau.ſed hic fuit datum ob cau-
ſam de futuro: vt à lite deſiſteret: ergo &c.¶ Quę
ro ſecũdò dicitur hic, quòd cauſa ex integro agi-
2 tur: quęro an ipſo iure, vel ope replicationis† tol
latur tranſactio per conſenſum partiũ. gl.dicit, &
bene, ope replicationis: vt l.ſi vn⁹.ff.de pactis.§.
pactus.¶ Quęro, quid ſi prima actio fuiſſet ſubla
3 ta ipſo iure per † Aquilianam ſtipulationẽ, & ac-
ceptilationẽ. Prima gl, arguit quòd poſſit agi an-
tiqua, ſi à tranſactione recederetur: vt l.ſiue.j.eo-
dem, In cõtrarium facit dicta.l.ſi vnus.§.pactus,
Finaliter determinat, ꝙ debeat agi antiqua vtili
arg.j.ſi aduerſus trãſactio.l.j.& l.fi.ſed illæ leges
non videntur aliquid facere. Nam ibi fuit conceſ-
ſa reſtitutio in integrũ, quæ omnia in priſtinum
ſtatum reponit: merito datur vtilis, hic verò pars
ſua ſponte à tranſactione recedit: vnde eſt quid
ſibi imputetur, & ex iſto per quod à trãſactione
receditur, non poteſt reſtaurari actio ſemel extin
cta: vt d.l.ſi vnus.§.pactus.& ita tenẽt multi do
ctores. Ego iſtam materiã dixi anno in l.pupilli.
§.j.de ſolutio, qui tex, videtur prima facie proba-
re opi.gloſſ.hic poſitã. Mihi nunc videtur ſic di-
cendum: Quandoque per tranſactionẽ actio pri-
ma tollitur, & eſt ſublata ope exceptionis: & tũc
ſi à tranſactione receditur poteſt agi prima actio-
ne: & contra exceptionem dabitur replicatio: vt
hac l.& hic not. in prima parte gloſſ. Quandoque
tollitur actio ipſo iure.& hic aduerte. quandoque
illa actio ſublata nõ poteſt per cõſenſum partium
reſtaurari: vt obligationes ex delicto, vel quaſi: &
tunc ſi à tranſactione recedatur, agetur prima vti
li. hic eſt caſus in dicta l.pupilli.§.j.de ſolu. quic-
quid ibi dicat gloſ. nam ibi loquitur de actione,
quæ contra magiſtratum dabatur: quæ cùm eſſet
ex delicto, vel quaſi, per pactũ fuit ipſo iure ſubla
ta. Si verò poteſt conſenſu partiũ reſtaurari: tunc
debet agi condictione ob cauſam, vel ſine cauſa,
vt ſe in priſtinam obligationem reponat: vt l.ſi
quis accepto, de condicti.ob cau.& quod ibi no-
ta. Ita debes intelligere hanc gloſſ.¶ Quærit glo,
4 quæ eſt ratio†ꝙ per conſenſum partiũ[a], lata ſen-
a tentia ſuper eo quod ſemel iudicatum eſt, nõ va-
let: ſed valet ſententia lata ſuper eo, de quo tranſactum eſt, vt hic. Gloſſa
reſpondet: quia tranſactio deſcendit ex conſenſu partium: in ſentẽtia ſe-
5 cus.& vide gl.quam nota bene.¶ Hic intendo quęrere, quando† recedi-
tur à tranſactione, vtrum actor debeat redire ad primam inſtantiam: an
verò inſtantia debeat inchoari de nouo. Et quòd ad primam redeat, vide
tur probari in l.ſiue apud acta.j.eo.quod debeat inchoari de nouo, vide-
tur tex. hic dum dicit, cauſam ex integro agi. Pro hoc facit ſ.eo.l.cùm mo
ta. vbi per tranſactionem perimitur inſtantia, & omnis eius effectus. Si
enim nõ periret ipſo iure, querela pręparata ipſo iure ad hæredes trãſiret.
ſed ibi dicitur contrarium: nec poteſt inſtantia perempta cõſenſu partiũ
reſtaurari: quia à mero conſenſu partium non dependebat. dubito, ideo
non determino &c.

P.P.A V.P.

a ¶Circa veritatem huius gl.an & quo modo per pactum poſsit renunciari ſententiæ, vide omnino Felin. latè in c.inter monaſterium, in viij. columna. in j. limitatione,

¶Noua additio.

SI diuerſa. A tranſactione poteſt recedi per cõſenſum partiũ. h.d. dicit̃ hic, refuſa pecunia.¶ Quę
rit gl. qua actione repetitur pecunia. Glo. cõcludit ꝙ cõdictio
ne indebiti. Aduertatis: quia cõdictio indebiti reſpicit falſam
cauſam de pręterito: vt l.damus.de cõdi.inde.quod no.& in caſu noſtræ
legis: qa fuit datum ob cauſam de futuro: quę cauſa reuerſa eſt ad nõ cau-
ſam, per cõſenſum partiũ. & ſic eſt dicẽdũ ſecũdũ doc. ꝙ cõpetit condictio
ſine cauſa.¶ Quęrit gl. an poſsit agi ope replicationis, an ipſo iure. Dic vt
in gl.per l.ſi vnus.§.pactus.ff.de pac.¶ Item quęrit glo. quid ſi actio erat
ſublata per acceptilationem: nunquid habeat locum iſta lex. Gloſſa ar-
guit pro & cõtra: & reſidet in hoc, quòd poſsit agi prima actione vtili: vt
l.j.& fi.j.ſi aduer.tranſ.¶ Aduertatis: qa leges illę loquuntur in materia
in integrũ reſtit. quę reſtitutio omnia ponit in priſtinũ ſtatũ: vt d.l.quod
ſi minor.§.reſtitutio.ff.de mino.& ideo nimirũ ſi ibi agitur vtili actione.
quidã approbant d.glo.ſed poſſent eam tollere per l.pupilli.§.j.ff.de ſol.
Vel melius dic: Aut prima actio erat ſublata per exceptionem: tunc po-
teſt intentari prima: & ſi opponatur exceptio trãſactionis, poteſt replica
ri, ꝙ hoc procedit de cõſenſu partiũ. Et ita videtur ſentire gl. quę incipit:
vt & ff.de ſolu. Aut actio ipſo iure erat ſublata: & tũc aut eſt talis quę po
teſt reſtaurari per cõſenſum partiũ: & adhuc poteſt agi prima actione. Et
ſi opponatur exceptio, replicabitur. aut nõ poteſt reſtaurari per cõſenſum
partiũ: & tũc poteſt habere locũ ratio huius gl. ꝙ agatur vtili ex ęquitate.
Et ita debet intelligi l.pupilli.§.j. q̃ loqtur de actiõe deſcẽdẽte ex delicto
cõtra magiſtratũ. Itẽ gl. q̃rit, q̃ ſit ratio differẽtię, ꝙ ſñia cõtra ſentẽtiam
non valet ex cõſenſu partium, contra tranſactionem ſic. Dic vt in ea. Bar.

SVMMARIVM.

1 ☞Interroganti turpiter, & malè, quando ſit curialiter reſpondendum.

2 Actio in rem quando tollatur per acceptilationem.

3 Si vnum debetur, & aliud promittitur, quando fiat nouatio.

VT reſponſum. Breuiter dicit: Tranſactio facta per Aquilianã ſtipulationem, &
acceptilationẽ, omnẽ actionẽ tollit, etiã in rem. h.d.¶ Nota ꝙ
1 ille†q interrogatur malè, debet curialiter reſpõdere. Simile in
l.ꝓcibus.de impu.& alijs ſubſti.¶ Secũdò no. ꝙ acceptilatio perimit oẽs
alias obligationes perſonales in rẽ, & miſtas.¶ Oppo. ad primũ ꝙ debeat
reſpõdere ruſticè: vt l.Domiti⁹.de teſt.Sol. Dicũt qdã: ibi fuit Iuriſcõſul
tus, q forte fuit quidã ruſticus ſuperbus ꝓpter ſciẽtiã effect⁹: hic fuit dñs
Imperator, q ſemper eſt curialis. ſed etiã qñꝙ Imperator rñdet ruſticè:
vt l.mercalẽ.de cõdi.ob tur.cau. Breuiter, turpiter & cõtra bonos mores
interrogãti, turpiter eſt reſpõdẽdũ: vt d.l.mercalẽ. Sed quãdo interroga-
tio nõ eſt cõtra bonos mores: tunc aut fit ab eo cui põt imputari indiſcreta
interrogatio, vt à quodã aduocato: tũc poteſt turpiter ei rñderi: vt d.l.Do
mitius. ſed ei cui non põt imputari indiſcreta interrogatio, vt mulieri, vel
2 ruſtico: tũc debet ei curialiter rñderi: vt hic d.l.ꝓcibus.¶ †Opp. per acce-
ptilationẽ tollitur tãtũ obligatio inducta verbis: vt ff.de accep.l.an inuti
lis.§.acceptũ fieri. ergo actio in rem nõ põt tolli. Gl. rñdet: certè hic fuit
actio in rem, prius in Aquilianã ſtipulationẽ deducta: vt Inſti.q.mo.tol.
ob.§.eſt aũt, & de accep.l.& vno.§.j. Sed tũc inſiſto: qũo actio ĩ rẽ põt in
ſtipulationẽ deduci: cũ nemo rẽ ſuã ſtipulari poſsit: vt ff.de ver.obl.l.ne-
mo rẽ ſuã? Reſpondeo, ſtipulabit̃ pretiũ. Ita videtur velle dicere gl. Sed
tũc inſtat̃: qũo tũc fiet nouatio, cũ pretiũ nõ erat in obligatione? Gl. in d.
§.eſt autẽ. dicit ꝙ pretiũ nõ erat debitũ, ſed quaſi debitũ. Pro hoc facit l.ſi
ſeruum.§.effectus.& quod ibi no. in gl.ff.de ver.obli. Item contra hoc in
3 ſtatur: quando vnum debetur, †& aliud promittitur, non fit nouatio: vt
l.fundum Cornelianum, ff.de noua. reſpondeo, illud eſt verum quod nõ
fit tacitè: ſed ſi agatur expreſsè, bene fit nouatio. Ita loquitur hic.

¶Noua additio.

VT reſponſum. Acceptilatio tollit omnẽ actionẽ, etiã realem, vel miſtã.¶ Nota
primo ĩ hac lege videlicet ꝙ ſi fiat poſitio cõtra te, & ſit obſcu
ra: reſpõdere potes per hãc l. vt reſpõſum habere poſsis, decla
ra poſitionẽ tuã. vt hic. dum dicit ineptè quærẽti, benignè reſpõde.¶ Sed
opp. de l.Domitius ff.de teſta, Sol. in dicto cõtrario ineptè interrogaba-
tur: ideo fiebat ineptè reſpõſio: qa interrogãs erat fortè peritus: Impera-
tor, q eſt curialis, aliter reſpondebat.¶ Itẽ dicitur hic, ꝙ acceptilatio tollit
omnem actionẽ etiã realem. cõtra de l.an inutilis.§.acceptũ.ff.de accepti.
Sol. ꝙ fuit deductũ in Aquilianam ſtipulationem id, quod groſſo modo
diceretur

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ✠ *P. P A V. P.* Cauſas.¶ Circa iſtã legẽ cãs.inquãtũ dicit̃ ꝙ res iu dicata tolli non poteſt ſine clauſula,non obſtãte,an valeat,vide omnino ad Bar.in l.idem Vlpianus.ff.de excu.tut.Iaſ.hic.vide etiã in iſta materia an trahatur ad pręterita in l.leges & conſtitutiones.C.de legib.Item circa iſtam materiã ꝙ ex quacunq; poteſtate pleniſsima non intelligatur data poteſtas vt decisa reuoluat. Ita dñs Signor.de Homed.q.lxxxvij.in cip.sic præſupponitur.Compoſt.in c.j.extra de reſcri. Iac.Butr.in authẽ.quas actiones.C.de ſacroſan.eccle. Ang.in l.ex imperfecto.in vna lectura.C.de teſta.& circa materiam huius legis vide Cepol.cautela ccxlij.Item adde ꝙ ſi lex vel ſtatutũ ſimpliciter ſe trahat ad præterita, non intelligit̃ de p̃teritis,q̃ ſunt finita ſentẽtia,trãſactione, ſolutione vel præſcriptione. vide do.Fran.conſil.ciiij.in vlt.colũ. Itẽ quàm primum eſt factũ compromiſſum res dicatur deciſa trãſactione, vide Barto.conſil. lxxxvj.Contrariũ ꝙ non dicatur deciſa tranſactione,niſi ſecuto laudo,dicit do. Lanfran. in tracta.de arbit. in vij.charta verſi.vlterius quæro quid ſi poſt cõpromiſſum. Et qũo arbitramentũ dicatur tranſactio,& qualiter,vide[Barto.& quæ ibi addidi in l. quod ſi Epheſi. ff.de eo qđ certo loco & ſecuto laudo dicitur purificata conditio, ſub qua erat concepta tranſactio,& obligatio, quæ inſurgit ex compromiſſo, non ex laudo: vide Comẽ.in l.vnum ex familia.in prin.in j.col.de leg.ij.Bar.in l.ij.C.vbi & apud quẽ in integ.reſti.poſtul. Item an lex vel ſtatutũ trahens ad ſe præterita trahatur ad pręterita deciſa tranſactione vel præſcriptione,& an trahatur ad ea quæ in iudicium ſunt deducta,& ꝙ dicat̃ finitum quid per pręſcriptionẽ,vide latè Com̃.conſil.clix.inci.in dubium vertitur in j.& ij.col.Et ibi etiam ꝙ vbi verba ſunt clara,ꝙ trahantur ad pręterita.Et ibi etiã ꝙ pẽdẽtia iudicij principalis non impedit trahi ad pręterita,ſed pendentia appellationis ſic.Et ibi etiam arguitur à lege ad reſcriptum principis in iſta materia:licet in inferiore à principe ſecus eſſet:quia etiam ſi vellet expreſſè,non poſſet per reſcriptum ſuum circa pendentia vel præterita præiudicare.

d ✠ POMATES.¶ Qui ſemel.Vide ad hæc Imol.cõſi.cxxxiij.col.fi.& Bar.in c.de cauſis.de offi.dele.in prin.& Alex.conſi.xcvj.col.ij.volu.ij.vbi dicit̃,ꝙ lis dicitur mota demũ lite conteſtata.& de verbo cãs,vide etiam Gemi.in c.ſi duo.§.fi.de procu.in vj.& Rom.conſi.cccxij.ad fi.& ibi etiam ponit de verbo quæſtio.

diceretur deberi per actionem realem: & poſtea fuit ſecuta acceptilatio.¶ Sed contra hoc oppo.de l.nemo.ff.de ver.oblig.& de l.ſcire debemus.§.fi.eo.tit.ſolue vt ibi Bar.

S V M M A R I V M.

1 ☞ Statutum dicens quòd habeat locũ in præteritis, & futuris, quòd non comprehendit cauſas tranſactione deciſas.

2 Lis quòd dicatur tantùm poſt litem conteſtatam: cauſa verò antè,& poſt.

3 Tranſactio ꝙ poſsit fieri ante litis cõteſtationẽ.

a C Auſas. [a] Habuiſtis ſimile.j.ſentẽ.reſcin.nõ poſ.l fi.& ibi induxi vobis ad quæſtionem de ſta
1 tutis,quæ dicunt,ꝙ hoc habeat locum
2 in præteritis,& futuris:ꝙ non extẽduntur ad cau
3 b ſas tranſactione deciſas [b] † tenementi perpetuò.
1 ¶ Quęro,quæ differẽtia eſt inter cauſam,& litẽ[c].
c Glo.vacillat:finaliter determinat ꝙ cauſa dicatur poſt litem conteſtatam,lis ante,& poſt.Vide glo.& no.eam.Simile no.in l.j.circa princ.ff.de teſti.
2 Ego puto † quòd lis dicatur tãtùm poſt lit.conte.cauſa verò cũ ſit nomen generale,ante & poſt.Et
d hoc videtur innuere tex.in aut̃.qui ſemel[d].quomodo,& quando iudex.& eſt expreſſum extra,
e de verbo.ſign.c.ex parte veſtra.¶ Quæro ergo[e], an ante lit.conteſt.valeat facta tranſactio.Quidã
3 dicunt quòd non,quaſi non ſit lis.Contrariũ † eſt veritas:quia non requiritur quòd ſit lis,ſed ſperatur:vt l.ij.§.eodem.& ibi no.¶ Item quæro,nunquid valeat tranſactio poſt ſententiam. Dic vt l.poſt rem.ff.eo.& l.eleganter.§.ſi poſt.ff.de condi.indebi. Quæro,quid ſi ſtatutum,vel reſcriptũ dicit,non ob.l.cauſas.Certè dic vt dixi in l.ſi.§.ſi
f contra ius,vel vti.pub.& vide ibi [f] &c.

¶ Additur nouiter.

C Auſas vel lites. Cauſa ꝑ trãſactionem finita non reſcinditur ꝑ pactũ:multò minus per ſtatutum:vt hic,& l.ſi.infrà,ſententiã reſcin. non poſ.& ibi dixi.¶ Quærit glo.q̃ ſit differẽtia inter cauſam,& litẽ. Gl.ponit duas,vel tres opi.& reſidet in hoc,ꝙ cã dicatur poſt litem conteſt.lis ſit nomen generale.tã ante litem quã poſt.Si dictum gl.eſt verum,eſt no.ad quæſtionem:Pone,dictat ſtatutum ꝙ ſi aduocatus ſe abſentet ꝓ aliqua ambaſiata communis,debeat ſuperſederi in illa cauſa.aduocatus ſe abſentauit ante litem conteſtatam,debet ne ſuperſederi in illa cauſa?Secundũ gl.iſtam dic ꝙ nõ:qa ſtatutũ loquitur in omni cauſa,quæ eſt poſt lit.cõteſt.Sed videtur ꝙ glo.poſsit reprobari per aut̃.q ſemel.j.quomodo & qñ iud.& c.ex parte veſtra.
g extra,de verb.ſig.vbi habet̃ ꝙ cauſa[g] dicatur ante litis conteſt.& poſt:& lis poſt conteſt.¶ Itẽ quærit gl.nunqd poſt ſententiã valeat tranſactio.Dic ꝙ non:vt in fi.gl.quæ eſt vera:Niſi eſſet appellatum,vel reuocaretur in dubium,vtrum eſſet iudicatum necne:vt l.poſt rem.ff.eo.¶ Item quærit glo.quid ſi in reſcripto continetur,non obſtante tali lege.Gl.dicit,ꝙ valet reſcriptum.De materia huic gl.vide in l.fin.§.ſi contra ius vel vti.publi. Signa iſtam glo quia eſt valde no.Bar.

S V M M A R I V M.

1 ☞ Clauſula,rato manente pacto in tranſactione.

2 Iuramẽtũ,habet vĩ clauſulæ,rato manẽte pacto.

3 Ille,contra quem competit vnum remedium, ad plura alternatiuè,habet electionem:ſecus quãdo plura remedia alternatiuè:quia tunc electio competit actori.

4 Pœna,& res,quando poſsit peti:ſi opponitur de tranſactione.

C Vm proponas. Breui f ter dicit ſic:Põt,qđ eſt datũ repeti,& exceptio opponi,ſi in tranſactione,ſit appoſita clauſula,rato manẽte pacto.aliàs exceptio tantũ opponitur.h.d.¶ No.qđ dixi in ſummario
1 de eo qđ dixi † rato manẽte pacto. Aduerte,opp.ff.de pac.l.reſcriptum.§.j.Sol.ibi non fuit appoſita clauſula,rato manẽte pacto.Secundò opp.j.co.l.ſi qs maior.Sol.Ibi iurauit nõ contrauenire,qđ
2 iuramẽtũ habet † vim illi⁹ clauſulæ,rato manente pacto.Tertiò opp.j.co.l.vbi pactũ.Sol.Ibi prima actio fuit ipſo iure ſublata:vnde exceptioni non eſt locus.repetet ergo data:& illa nõ poterit agere,nõ ꝓpter exceptionis obſtaculũ:ſed qa actionẽ nõ habet.¶ Quęro:dicitur hic.ꝙ ſi nõ eſt dictum,rato manẽte pacto:ꝙ habet exceptionẽ.Quæro,qđ ſi vult exceptionẽ omittere, & data repetere:an poſsit.Tex.hic innuit ꝙ nõ.cõtrariũ eſt verũ:vt §.e.l.ſi diuerſa,¶ Sed tunc quæro,cuius erit electio:an opponatur exceptio,vel datũ repetatur.
3 Glo.videtur dicere ꝙ ſit electio rei.Breuiter † aduerte:Qñq; quis habet vnum remedium,qđ cõpetit ad plura alternatiuè:& tunc eſt electio debẽtis.hoc eſt eius,cõtra quẽ iſtud remedium intentatur:vt l.plerunq;.§.fi.de iure do.& in c.in alternatiuis.de reg.iur.lib.vj.Quandoq; competunt plura remedia alternatiuè:tũc ſemꝑ eſt electio ei⁹ cui competunt.vt l.quod in hęredẽ.§.eligere.de tributo.ac.ita in propoſito:hic reo competunt plu-

b ✠ POMATES.¶ Deciſas Hoc dictũ ſequitur Ang.in conſil.cclviij.in conſi.liij. Aret.conſil.ciij.& Pau.de Caſtr.conſi.cxcj.& Albe.de Roſa.in j.parte ſtatutorũ.q.xxiij.& lxx.& oẽs mod.hic.Pro cuius amplificatiõe vide Bar.in l.j.ad fi.& quæ ego ſcripſi ff.ad Trebel.vide etiam Feli.in c.ſi.col.iij.ver.tertius caſus.de cõſt.& vide Anch.conſi.clxvij.vbi loquit̃ in ſtatuto dãte arbitriũ iudici iudicãdi vt voluerit,vt non valeat,ſi non habuit mentem,vt poſsit vigore talis arbitrij iudicare,lite iam finita:vt in tex.hic.

c ✠ *P. P A V. P.* ¶ Et litẽ.vide Ro.conſi.cccxij. Ang.conſi.ccxj.in cip.domina Gulielmina.in ij.col.Feli.in c.ſuper quæſitis.in prin.in pen.col.de offi.deleg.Barba.in c.de cauſis.eo.titu.

e ¶ Quęro ergo.Qđ dicatur ante li.conteſt.facit c.for⁹.de ver.ſig.l.fi.§.illud.de tẽp.ap.vbi cauſæ imponit̃ exordiũ per citationẽ.facit c.inter cæteras.de reſcript.col.ij.de lib.obl.Vide in c.j.vt lite nõ conte.& ibi dixi.& vide Bart.conſil.ſuo ccvj.incip.q̃rit̃.qñ dicit̃ in cauſa finita.Lud. Ro.in conſil.ccxlvj.& pondera c.ex parte.in ver.mota.de verb.ſig.An.in cõſi.cxc.faciat.c.j.de iudic.And.Barba.

f ¶ Vide ibi. Adde glo.in auth.hoc inter liberos.Ç.de nat.lib.& in auth.qui.mo.na.eff.ſui.§.vlt.& in l.j.C.de col.do.li.x.& in l.ſi ita ſcriptũ.de le.j.& in l.diui.de iu.codicil.per Bart.in extrauagã.in verbo.non obſtãtib⁹.& in l.ſciendũ.qui ſatiſda.cog.dum allegat glo.in aut̃.de hære.ab inte.circa fin.per Cyn.& Bal.in l.ſancimus.j.de te.Bal.in l.humanũ.§.de legi.& j.ſen.re.non poſ.in l.impetrata.& l.item la pilli.ff.de re.diuiſ.& in l.dudum.j.de contrah.emp.& in aut̃.nauigia.j.de furtis.Ang.in l.omnes.j.de præſcri.xxx.anno.Iaco.de Bel.in auth.de te.impe.Io. An.in regu.quod ſemel.de reg.iur.in vj.Fede.conſil.xlvj.& ccxxxiij.Cal.conſil.xj.Rot.nouiſ.deci.iij.Lap.alleg.cv.Areti.xxv.q.ij.in ſum.Io.An.in c.j.de conſti.& in c.j.de fi.preſby.& in c.j.de exceſ.pręla.Lap.Abb.in c.ſi aliquibus.& c.ſi ꝓpter tua.de reſcri.in vj.Spec.in tit.de inſt.edi.§.nunc autem.ver.& ſcias.in ti.de reſcri.pñta.§.ratione.ver.item ꝙ eſt cõtra ius.& Hoſt.in ſum.de reſcri.§.quas vires.Bal.conſi.xiij.& duobus ſeq.lib.j.

g ¶ Quod cauſa.Et ꝙ cauſa dicatur etiam ante litis conteſt.adde Ro.in cõſil.ccccxij.& ibi Flo.in l.j.ff.de teſt.& Pau.de Ca.in conſi.ccc.in nouiſ.inci.gl.iuris ciuilis.& Ang.in cõſi.cxcv.inci.ordinamẽtum factũ.in ij.co.& ibi alle.ex hoc ꝓbantem in l.ij.§.ſi autẽ.j.de iur.cal.quẽ dicit meliorem de corpore iuris.Et qñ verbũ cauſa,& verbũ q̃ro,vel lis,vel controuerſia,proferatur à lege,vel ab hoĩe qũo capiantur, vide per eundem Bart.& ibi latè Alex.in l.amplius non peti.col.iij.ff.rem ra.ha.& do.meum Soc.in conſi.ccxliij.col.vj.ver.reſpondetur etiã.in ij.vol.Et adde ꝙ opi.Bar.hic ſequitur etiã Lanfr.de Brix.in ſuo tra.de arbi.in vlti.parte q.xij.col.ij.& vltra oẽs & predi.adde ꝙ dũ tex.dicit cauſas,intelligit̃ de criminalibus.& lites,de ciuilibus.Ita Io.Fa.in l.cum clericis.§.de epiſ.& cler.dicit,ꝙ appellatione cauſarum non veniunt criminales.Et ſic infert quòd ſi datur cognitio cauſarum alicui,quòd non dicuntur commiſſæ cauſæ criminales.Sed tu de hoc quando cauſarũ appellatione veniant etiam criminales:vide tex.in c.j.in fi.de iur.cal.& Car.in cle.j.q.xviij.de offi.vica.& eundem in cle.ij.q.iiij.de procu.qui videtur contrarius.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶ Et tunc vtrunq; poteſt peti. Adde tu vltra alios hic ſecundū do. meum d.Frā.de Pepio.de Florentia hic & intellige hoc verū, qñ clauſula prædicta eſt appoſita, & venit ad fauorē adimplētis contractum: quia in eius preiudiciū non operatur ſi ipſe nolit. Ita dicit Bar.in l.cū pater.§.libertis.ff.de leg.ij.& Ant.de But.in c.dilecto.col.ij.de arbi.& in ca.cū inter. el.ij.de elec. & vide text. in l.ij. vbi domino volente.j. de iure emp. Et ꝓ hoc adde tu domi. Phili.Cor.in conſ. lj.col.iij.verſic. nec obſtat, ſi eſt adiecta clauſula, in prima parte. vbi refert ita ſe cōſuluiſſe. & idē tenet. Are.in cōſ. xiiij.col. xvj.in prin. & alle. Bart.in d.§.libertis. & de effectu dictæ clauſulæ, rato manēte pacto, vide eundē.d.Pe.philippū Cor.in cōſil. xl.in ij.volu. & ibi etiā de clauſula q̄ pœna ſoluta, vel non. Et vnum no. de dicta clauſula, 4 quod dicit Bal. in addit.Spe.in tit. de locato.ver. quid ſi pœna legalis. vide licet, ꝙ appoſita in contractu nō operatur niſi ſemel q̄d intellige, niſi eſſet appoſitū ꝙ toties cōmitteretur, quoties &c. quia tunc verificaſ in duab⁹ vicibus. Ita Ro. in rub.de arbit.colū. xx. & Spe.in ti.de arbi.§.ſequitur. vide tamen Bald. in contrarium in l.ij. colum. x. j. de his quæ pœ.no.

c※ Aduerte ꝙ Barto. in hac l.tranſigere. arguitur de contradictione. Sed in quo articulo. & ꝓ ſaluatione Bart. vide concordiā quā poſui ad l.ſi maritus.§.ſi negauerit. ff.de adulte.

※ P. P A V. P.

b ¶ Tranſigere. An diſpoſitio huius legis habeat locū de iure Canonico, vide Ro.ſing.lxxix. incip.tu audiuiſti. Item nota ꝙ in caſibus, in quibus de crimine nō eſt licita trāſactio, nō eſt etiā licitum cōpromiſſum facere. Vide Alexā. conſi.lxxxij.ad finem. Itē quid debeat facere tranſigēs vel paciſcens vt euitet infamiam vide Cepol. cautela ccv. Itē no.

ra remedia, ſ.exceptio, & dati repetitio.

¶ Noua additio.

CVm proponas.

Ab eo, cui tranſactio eſt facta cū clauſula, rato menente pacto: ſi veniatur contra tranſactionem, poteſt opponi exceptio: & etiam data poſſunt repeti. ſecus ſi dicta clauſula non ſit appoſita. ¶ Opp. cōtra primū de l.reſcriptū.§.j.ff. de pac. Solue ꝙ ibi non fuit appoſita dicta clauſula, rato manēte pacto: ſed in primo dicto huius l.ſic. Itē opp. de l.ſi quis maior.j.eo. Sol. ꝙ illud ꝓcedit in odiū periurantis. Itē opp. de l.vbi j.eod. Sol. ꝙ ibi actio fuit ſublata ipſo iure, ꝑ acceptilationem: & ideo agi non poteſt: ideo pœnā ſoluit, & reſtituit data. Quæro, diciť in fin. huius legis ꝙ cōpetit exceptio, non repetitio datorū, ſed quid ſi ipſe non vult exceptionē opponere, ſed data repetere, nunquid poteſt? Tex. videť dicere ꝙ nō. Tu dicas ꝙ ſic, per l.ſi diuerſas.§.eo. Nō ob. iſte text. q̄a opponere exceptionē, & repetere data nō cōpetunt ſimul: ſed alterū debet eligi. Sed q̄ro in cuius electione eſt? dic ꝙ eſt in electione repetētis. ¶ † Solēt q̄rere doc. ſi opp. de trāſactione, vel alio pac. nudo nūquid poſsit peti pœna & res: dic aut loquimur de pœna legali, aut cōuentionali. prio caſu ſic: vt l.ſi ꝓ fure.§.j.ff. de cōd.fur. Aut eſt pœna q̄ ſuccedit in loco contēptus arbitri. de quo remitto ad l.ſi qs rē. & quod ibi not.ff.de arbit. De ſecūda pœna dic, ꝙ aut ſuccedit loco intereſſe pticularis: & tunc res & pœna pōt peti: vt l.traiectitiæ.§.fi.de act.& ob. Aut ſuccedit loco totalis intereſſe: & tūc aut incōtinēti eſt appoſita clauſula, rato manente pacto: & tunc vtrūq; pōt peti[a]: vt l. & poſt rē.ff.eo. & hic ſi nō eſt appoſita dicta clauſula, tūc nō pōt peti res, & pœna: ſed altero debet eſſe contentus. l.reſcriptum.§.ſi pacto.ff.de pact. ſi tñ pœna eſſet minor, poſſet agi ad reſiduū illius. q̄d quantitas excedit pœnam: vt l.ſi qs à ſocio.ff. pro ſocio. l.prædia.ff.de act.emp. & vide quod ibi no. circa hoc. Et omnia prædicta vera, vbi non eſſet appoſitū iuramentū, tunc quid iuris, ſi fuerit appoſitum videbitis in ll.ſi quis maior.j.eod.Bar.

S V M M A R I V M.

1 ☞ Trāſigere de cauſa capitali, quare poſsit, & ad quem effectum. nu.7.8.& 9.

2 Super adulterio quare non admittitur tranſactio, & quando tranſigi poſsit, nu.13.

3 Tranſactio ſuper criminibus, in quib⁹ pœna ſanguinis non ingeritur, quare non poſsit fieri.

4 In actione falſi quare permiſſa ſit tranſactio.

5 Crimē falſi, eſt opprobrioſius criminib⁹ quę ſunt in modo, ſecundùm mores noſtros.

6 Aduerſatiua autem, aduerſatur ad factum, & ius.

10 In accuſationibus, in quibus agitur ad vindictam publicam, an ſit locus delationi iuriſiurandi.

11 Inter pactum, & tranſactionē quę differentia ſit.

13 Super crimine raptus, ꝙ poſsit tranſigi & paciſci.

14 Tranſigi, vel paciſci ſuper crimine priuato quando poſsit. & nu.16.& 17.

15 Inquiſitio nō eſt ius deducēdi in iudicio, ſed q̄dā modus in iudiciū deducēdi ius alijs competens.

18 In priuatis criminibus an ſit in poteſtate partis facere quòd non ſit crimen.

19 Si fiat tranſactio ſuper criminibus prohibitis, re⁹ habetur pro confeſſo.

20 Pactum in criminibus publicis, quando valeat.

21 Dicta in præcedentibus, intelliguntur in ſequentibus repetita.

22 Mandantes fieri falſum, an poſsint tranſigere.

23 Pax ſuper adulterio quando poſsit fieri, vt deducatur pars condemnationis, propter pacem ex beneficio ſtatuti: & quòd ſufficiat habere pacem cū marito, nu.24.

c※ b
TRanſigere.

b Hæc lex eſt ſubtilis, & ſingularis: & tractat materiā vtilē. Diuiditur in quatuor partes. Primò ponit vnā regulā permiſsiuā. ſecūdo ponit exceptionē. tertiò ponit regulam prohibitiuam. quartò ponit exceptionē. partes patēt in litera, q̄ non eget ſummario: q̄a gl. vltima ponit duos verſus, ex quibus ſummať hęc lex. quos nota. Notabilia ſunt clara.
¶ Veniamus modò ad declarandū materiam no-
1 ſtræ l.ſpecialiter videam⁹ rōnes huius l. ¶ † Quæ
c eſt ratio ꝙ de crimine capitali licet trāſigere[c]. Gl.
dicit, ꝙ cuilibet eſt licitū redimere ſanguinē ſuū:
vt l.j.ff.de bo.eo.q mor.ſibi cōſci. Hoc dicit gl.ſuper verbo, prohibitum. poſt prin. Iſta ratio cōcludit in reo. ſed ex pte actoris q̄ eſt rō. Rñdeo, eadē. nam cùm de iure cōmuni, ſi ipſe accuſator nō probaret: puniretur eadē pœna, qua reus accuſat⁹ eſt: vt l.ſi.j.de accu. & ideo iſto metu, etiam ex parte accuſatoris, permittitur tranſactio quo ad iſtam c
pœnam capitalem euitandam, nòn quo ad alia: vt
d j.dicam. Secundò, q̄ eſt ratio[d] ꝙ ſuper adulterio
2 non permittiť tranſactio. Glo. non dicit †. Quidā
dicunt, ꝙ adulteriū eſt maius crimen: q̄d non eſt verum: quoniam grauius eſt homicidiū, parricidiū, & ſimilia. Alij dicunt hoc eſſe, quia Imꝑator eſt amator caſtitatis: vt in auť. de leno. circa princ. Iſta rō nō cōcludit: q̄a in hoc idē eſſet in inceſtu, & ſtupro, q̄d in adulterio. ſed hic in adulterio tantū diciť. Alij dicūt, ꝙ iſtud eſt ꝓpter frequentiam delicti: vt multis graſſantib⁹ locus ſit exēplo: vt l. aut facta. in ſi.ff.de pœnis. Et ita dicebat Pe. Nos d
poſſumus dicere ꝙ ex parte accuſatoris eſt ratio: quia ſi pecuniam accipit pro comperto ſtupro, ſiue vt adulteriū celaret, puniť pœna l.Iul.de adulte. vt l.auxilium. in fine. de minori. vnde accipiendo pecuniam, vt deſiſteret, incideret in illam l. Ex parte rei ſit rō, frequentia delicti huius. ¶ Tertiò
3 quęro † quę eſt ratio in alijs criminibus quę pœnā
ſanguinis nō ingerūt. Breuiter ratio eſt, fauor publicæ vindictæ: q̄a rei publicę expedit vt maleficia nō remaneāt impunita: vt l.ita vulneratus. ad l.Aqui. & l.licitatio.§.q illicitè.ff.de pub. ¶ Quę
4 ro, quæ † eſt ratio in actione falſi, ꝙ licet trāſigere.
Gl. dicit: quia plerunq; accuſatio falſi refertur ad pecuniariam ęſtimationem. q.d. accuſatio falſi plerūq; ſit propter priuatum commodum. Iſta ratio non eſt generalis, neq; bona: nam idem hic, q̄d dicitur in publicis criminibus eſt in accuſatione priuata: vt j.dicam. Pręterea, iſta ratio non ſe extendit, quādo falſum committitur in rationibus publicis: & ideo dicendū eſt, vt dicebat quidam doctor Longobardus, qui fuit vocat⁹ Hugolinus de Fontana, cuius dictum refert hic Cy. ꝙ ratio eſt: q̄a cōdēnatio iſta falſi, quāquam hoīem nō interimat vel pœnam ſanguinis nō ingerat: tamē eū totaliter vituperat: quia † non eſt crimen in mundo, ſecundū noſtros mores, ita opprobrioſum: ideo in eo omnino eſt eadem ratio, quæ eſt in criminibus ingredientibus pœnam capitalem. Ratio eſt, vt liceat honorē, & ſtatum redimere. Iſtæ perſuaſiones poſſunt dari, licet non vſquequaque neceſſariò concludant. Et venio ad apparatū. ¶ Opp. primò, & hæc l. contineat ſuperfluū: quia dicit trāſigere vel paciſci. contra primā cōſtitutionē.§.quibus. Dicit gl. intelligo tranſigere, ſ.data pecunia: paciſci, ſ.gratis. hoc puto verū: licet alij dixerint aliter, vt tāgiť in gl.magna, circa finem. ¶ Opp. ſecundò, ꝙ hic malè dicit Imꝑator: in alijs aūt pu-
6 blicis &c. nam natura huius † dictionis autē, eſt vt
aduerſetur ad factū & ius: vt l.hoc amplius.§.de his autē, de dāno infect. & l.ſed & ſi lege. in prin, §.quod autem, de peti.hæred. & l.ij. & ibi not. ne quis eum qui in ius vocat, &c. ſed hic non aduerſatur

ꝙ licet ſuper adulterio nō poſsit tranſigi, tamē ſuper eo poteſt fieri pax: & ꝙ debeat fieri cū marito nō cū vxore, vide Bar.in conſil.clxx. Item limita & declara regulam huius legis vt per Bar.in j.q. per eum diſputata, incip. Lucanæ ciuitatis circa finem. No. ꝙ de iure Canonico in cauſis ſpiritualibus nunquam eſt licitum deſiſtere pecunia accepta. Vide Barto.in tracta. differ. inter ius ciuile & cano. in j.col. Quid autē ſi aliquis promittat centū Titio ne eū accuſet de morte patris ſui, an per hoc videatur aliquo modo fateri delictum, vide Bal. in c.j.§.iniuria. de pace iur.fir. in iiij. colū. Item adde ꝙ regula huius legis in cauſa miſta, qñ pars venit applicāda parti & pars fiſco, vide notabiliter Alexan.conſil. lxxxij.vol.j.ad ſin. ¶ Tranſigere. Adde an ſtante ſtatuto, ꝙ pro pœna capitali debeat condemnari in mille, ſi quis tranſegerit, vel pacē fecerit, cōmune debeat habere mille. Io. An.in addi.ad Spe.in tit. de accuſa.§. dicto. ver.ſed pone.

d ¶ Ratio. Dicit Pau. de Caſt. quòd difficile eſt reddere rationem, niſi perſuaſiuam: vt per frequentiam delicti, vel fauore matrimonij.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

ſatur ad factum.nam ſupra dixit de crimine capitali,& hic
etiam repetit de crimine capitali:quia crimen capitale dici-
tur etiam illud,quod ſanguinis pœnam non ingerit:ſed in-
gerit pœnam ſeruitutis,vel amiſsionis ciuitatis:vt l.ij.ff.de
pœ.& de bo.poſ.l.edicto.§.rei autem capitalis.Glo.huius ti
more dicit,ꝙ in principio dum dicit,de crimine capitali:ac-
cipit ſtrictè,hoc eſt de eo quòd ingerit pœnam ſanguinis ad
literam:& tunc bene ſequitur illa aduerſatiua.& vide glo.ij.
¶Oppo.tertiò,& nũc intro glo.magnam:& aduerte,quia il
læ duæ primæ oppoſitiones reſpiciunt totam l.¶Nunc opp.
7 ad primã regulã tantũ†:& videtur ꝙ de crimine capitali non
liceat tranſigere:vt l.ab accuſatione.ff.ad Turpil.Gl.dicit,li
citum eſt tranſigere reo,vt redimat ſanguinem ſuum:accuſa-
tori non licet:quia incidit in Turpilianũ vt l.contraria.& vi
de gl.ſuper verbo,prohibitum.in princi.Vltramon.dicunt,
ꝙ hic tex.loquitur generaliter tam ex parte actoris,quam ex
parte rei.Non obſtat l.ab accuſatione quia ante inſcriptio-
nem licitũ eſt tranſigere.ita loquitur hic.ſed poſt inſcriptio-
nem factam,& fideiuſſorem datum de accuſatione proſequē
da,non licet tranſigere:vt l.contraria.Et ita dicebat Pet.doc.
cõmuniter tenent glo.Aduerte:quia videtur mihi quòd per
omnia ſcripta intellectus huius l.non tangatur.fortè glo.ha
buit bonum intellectum.Pro cuius declaratione debetis ſci-
re ꝙ in criminibus,in quibus nõ licet tranſigere:ſi accuſator
deſiſtat poteſt iudex ex officio ſuo ſuper eodem proceſſu ꝓ-
cedere & diffinire:vt in l.ij.j.de aboli.Nunc ad propoſitũ di-
co,ꝙ in crimine capitali licita eſt tranſactio ex parte accuſato
ris,& ex parte accuſati quantum ad impediendũ proceſſum,
ne iudex vlterius ſuper eo procedat.& hic eſt caſus hic:quo-
niam trãſactio ad hoc principaliter proponitur,vt impediat
proceſſum:vt l.fratris.ſ.eo.& per hoc accuſatus euadit pœ-
nam,quæ imponeretur,ſi probaret̃ delictũ:& accuſator eua-
dit pœnã capitalem,in quam incideret,ſi in calumnia reperire
tur:quia iudex de hoc,de cætero non poterit cognoſcere.ita
loquitur hic.Sed ſi tranſactio non eſſet permiſſa,remaneret
proceſſus:& iudex ex officio ſuo poſſet procedere,& reum
condemnare,vel accuſatorem:vt d.l.ij.de abolitio.Non obſt.
l.ab accuſatione.quam glo.allegat:quia fateor quòd accuſa-
tor incidit in Turpil.cuius pœna eſt pecuniaria:vt l.præuari
catio.in fi.ff.de præuaric.tamen pœnam capitalem euitat.&
ita debetis intelligere hic.& eſt fundamentũ totius materiæ
noſtræ hic poſitę.Quartò opp.de l.qui cœtu.§.fi.ad leg.Iul.
8 de vi publi.Sol.gl.†ꝙ ibi pactum,vel tranſactio præiudicat
paciſcenti,non autem alij accuſare volenti:vt l.contraria.vi-
de gl.ibi:item nunquid &c.Alius ergo poterit de eodem cri-
mine accuſare de nouo,& nouum proceſſum inchoare:ſuper
veteri proceſſu non poterit procedere,nec ille iudex,nec illi
tranſigentes,nec extraneus.Ita loquitur hic.ideo quantum
eſt reſpectu illius proceſſus,& illius inſtantiæ,præiudicat
9 omnibus.Contra illud opp.ꝙ etiã reſpectu actionis†,ſeu ac-
cuſationis debeat alijs præiudicare.l.pręuaricatio.ff.de præ-
uarica.& ff.de iureiuran.l.cum qui.§.in popularib⁹.Solu.gl.
contraria loquitur in ſententia,ſeu iureiurando iudiciali:qđ
præiudicat omnibus propter authoritatem iudicis:hic autē
loquitur in tranſactione,quæ habet tantùm partium conſen
ſum.Vide gl.prout loquitur de ſententia,verum dicit:quia
non debet de delicto eiuſdem hominis ſæpius quæri:vt l.pe.
in fin.nau.caupo.ſtabula.prout loquitur de iureiurando,hoc
non eſt verum ſimpliciter.nam l.cum qui.§.in popularibus.
loquitur in actione populari,cuius commodum eſt propriũ
partis agentis poſt lit.conteſt.vt l.ſi cui.de verb.ſignificatio.
10 quæſtio noſtra loquitur in accuſationibus,†quæ intentãtur
ad vindictam publicam,in quibus an ſit locus delationi iuriſ-
iurandi,glo.tangit in l.iij.in princ.ff.de iureiuran.& l.in bo-
nę fidei.j.de iureiurand.Et ego dixi plenè in l.maritus.ff.de
quæſtioni.Alij verò dicunt ad d.l.qui cœtu.§.fina.quòd ibi
loquitur in pacto:hic in tranſactione.quod non placet:quia
etiam de pacto hic dicit,& j.dicam.¶Opp.ad regulam,& aſ-
ſumo oppoſitionem factam in fine gl.de l.iuriſgentium.§.ſi
paciſcar.& §.ſeq.ff.de pac.Glo.dicit,ꝙ illa lex diſtinguitur
per iſtam:quia illa pacta contra Rempublicam non valent.
Fallit in criminibus,quæ ingerunt pœnam ſanguinis,vt hic.
Alij dicunt:ibi loquitur in pacto:hic in trãſactione.& quod
dicitur tranſigere,vel paciſci:intelligo paciſci pacto non gra
11 tuito.& vide glo.in fin.Primò,iſta ſolu.†non eſt vera:quia
quantum ad impediendum proceſſum eadē ratio eſt in tranſi
gente,& paciſcente,vt hic dicitur.¶Quãtum ad alia,vtrum
quis habeatur pro confeſſo vel nõ:bene eſt differentia inter
trãſigentem,& paciſcentem:vt l.furti.§.pactus.ff.de his qui
notan.infa.& infrà dicã circa ſecundam regulam.¶His ex-
peditis venio ad exceptionem.dicitur,excepto adulterio con
tra.j.quibus ex cau.ſer.pro pręmio liberta.merue.l.penul.&
reuertor ad ordinem glo.Sol.dicunt quidã,ꝙ hic deficit:ibi
ſuppletur:quia etiam de crimine raptus non licet tranſigere.
Io.fuit in contraria opi.ꝙ de crimine raptus liceat trãſigere.
quod probat per tex.l.cõtrariæ ibi:pactione trãſmiſſum &c.
Et ſic apparet quòd tranſactio eſt permiſſa.Quidam Moder
ni docto.damnant opi.Io.nam video ꝙ pater tranſigens de
raptu punitur:vt l.j.ante fi.ff.de rap.virginum.ergo non eſt
licita:quia ſi eſſet licita tranſactio,non mereretur pœnam:pu
to Ioan.bene dicere.primò,quia ceſſant rationes quæ ſunt in
adulterio.nam.vt ſ.dixi.in adulterio eſt ratio ex parte accuſa
toris:quia non licet accipere pecuniam,vt celet adulterium:
imò incidit in l.Iul.de adulte.hoc non reperitur in raptu.Itē
erat ibi ratio,frequentia delicti:quia adulterium frequenter
committitur:ſed iſta ratio non eſt in raptu:quia raptus non
12 frequenter committitur.Puto† ergo quòd liceat paciſci,vel
tranſigi:vt l.qui cœtu.§.fina.ff.ad l.Iuliam de vi pub.& hac
l.quę ſolum adulterium excipit.Non obſt.quòd pater tranſi
gens punitur:quia,vt ſ.dixi,iſta tranſactio valet quantũ ad
impediendum proceſſum.ita loquitur hic.Item quantum ad
euitandam pœnam capitalem,ſi reperitur in manifeſta calu-
mnia:ſed tanquam deſiſtens punietur minori pœna,per d.l.j.
j.de rap.virgi.quia ſicut in alijs criminibus,tranſigens pœna
Turpiliani punitur.¶Opp.ſecundò ad iſtam exceptionem
in auth.vt lice.mat.& auiæ.§.fi.Solu.quod ibi dicitur,non re
fert̃ ad crimē adulterij:ſed ad alia capit alia crĩa.& iſta bona.
a ¶Opp.ad iſtam[a] exceptionem,in aut.vt nulli iudi.§.adulte-
13 ram.poſito j.de adulter.auth.ſed hodie.Sol.Ibi licet † paci-
ſci de adulterio poſt pœnam impoſitam:antè non.Quidã ta-
men dixerunt,quòd hodie per illam authen.licet indiſtinctè
tranſigere de adulterio.nam non habemus expectare,id cu-
ius,nihil operatur euentus:ſed poſt ſententiam licet paciſci:
ergo & ante.ſed illud placet:quia verum eſt,quòd poſt ſentē
tiam licet paciſci,& poſt pœnam impoſitam:vt in contrario:
antè non.¶Opp.ad idem ff.de adul.l.ſi maritus.§.ſi negaue-
rint.Gl.dicit,ꝙ ibi repudiauit,non autē trãſegit,vel pactum
fecit.ibi glo.ſe multùm inuoluit in ſolutione huius cõtrarij:
breuiter illa lex poteſt habere duplicem intellectum.Primò
ꝙ intelligamus de repudiatione facta antequã inchoaret iudi
ciũ:tunc ad hanc l.non obſtat:quia hic loquit̃ qñ iudiciũ erat
inchoatum.Item poteſt intelligi poſt inchoatum iudicium:
tunc dico,ꝙ illa repudiatio nõ valet quantum ad impedien-
dum proceſſum.Ita loquitur hic:quia iudex poterit ſup eo-
dem proceſſu procedere:valet tamen quantum ad repellen-
dum accuſatorem,tanquã ſuſpectum:vt ff.ad Turpil.l.q de-
ſtitit.& j.qui accuſa.non poſ.l.accuſationē.¶Sumus expedi-
ti de prima parte &c.Venio ad ſecundam regulam prohibi-
tiuam:& in hac procedo per modum quæſtionum.Dicit hic:
14 in alijs aũt publicis criminibus &c.¶†Quęro,qd in priuatis
criminibus,an liceat tranſigi.Quidam dicũt ꝙ ſic:argu.huius
l.à cõtrario ſenſu.Alij dicũt cõtra.qa de eis nõ põt cõpromit
ti:vt l.non diſtinguemus.§.Iul.ff.de arbi.Pro hoc etiã facit l.
qm̃.& l.furti.§.pactus.de his qui no.infa.Gl.diſtinguit,Aut
agitur ciuiliter:& poteſt trãſigi,& paciſci.Aut criminaliter:
& tũc ſecus.Et vide gl.Iac.Bu.diſputauit iſtã q.& determi-
nauit ꝙ indiſtinctè valeat pactum ſuper priuato crimine:&
pręiudicat omnib⁹,etiã iudici inquirenti,qñ eſt ꝑmiſſum ex
forma ſtatutorum,ꝙ poſſet inquirere de quolibet crimine:&
primò ꝓbat per hãc l.à cõtrario ſenſu.ſecũdò in criminibus
priuatis,eſt in poteſtate partis facere ꝙ crimen non cõmittat̃,
iniuriam non reuocet ad animum:vt Inſtit.de iniur.in fi.Itē
in furto ſi non adeſſet voluntas contradicendi:quia furtum
eſt contrectatio rei alienæ inuito domino &c.Ad quod fa-
cit Inſti.de obli.quæ ex delicto.§.placuit.& l.inter oēs.§.re-
ctè.ff.de fur.ergo eſt in eius poteſtate crimē cõmiſſum extin-
guere.Pręterea,& ſuper hoc ſe fundabat,probo ſic:crimē pu
blicum dicit̃,quòd propter ſui immanitatem inferret iniuriã
publicam:vt ſ.de hæreti.l.Manichęos.de epiſc.& cler.l.ſi qs
in hoc.& Inſtitu.de publi.iud.in prin.& in illo caſu.licet in-
iuria ſit priuata,exercitiũ competit cuilibet de populo,ad cõ-
modum publicum,non ad commodum ipſius agentis:meri-
tò non poteſt pacto,vel trãſactiōe remitti.crimen verò oĩno
priuatum infert iniuriam priuatam.quod patet:quia priua-
tus tantùm poteſt accuſare:meritò poterit ipſe accuſationē
ſuam,ſeu actionem ſuam remittere:vt l.ſi quis in conſcriben
do.ſ.titu.j.Nec obſtat ff.de iniur.l.j.§.vſque adeo.quia ibi ex
vno facto plures naſcebant̃ iniuriæ:vna patri,altera filio:me
ritò facto vnius non tollit̃ actio alteri⁹.Sed in propoſito vni
tantùm,ſcilicet offenſo naſcitur actio:ergo ipſe poteſt remit

POMATES.

a ¶Oppo.ad iſtam. Et an poterit fieri pax in crimine adulterij, vide Bart. in conſil.clxxv.in ci. dñe Poteſtas an procurator conſtitutus ad faciēdum pacem,poterit obligare dñm ſuũ,vt non poſsit ſtare in ciuitate,vide Petr. in conſil.lxxj. Et quid ſit pax, vide Bart.in cõſi.lxxvj. Et an ſufficiat habere pacem à marito duntaxat,diſponēte ſtatuto de adulterio pacificando, vide ibi: quia dicit,ꝙ ſufficit fieri à marito.ponderа,ſi dici poſsit,illud verum, quãdo fit cũ vxore voluntariè adulteriũ.ſecus ſi per vim. Vide conſilium Bart. clxxv. inci. domine poteſtas terræ. vbi dicit,ꝙ in volentem nõ infertur iniuria. & ſic ſentit illud quod ego dixi.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

tere,etiam quando per ſtatutum conceditur iudici,quòd poſ
15 ſit inquirere.Nam inquiſitio† non eſt ius proſequendi in iudi
cio &c.ſed quidam modus deducendi in iudicium,ius com-
petens alíj.Nam iudex repreſentat locum accuſatoris:& illã
accuſationem,quæ actori competebat,ipſe in iudicium dedu
cit:vt j.de euic.l.ſi ob cauſam,& l.à diuo Pio.§.ſi poſt addi-
tũ.ff.de re iudica.& l.properandũ.§.ſin autẽ.j.de iud.vbi ab-
ſentia partis repletur præſentia Dei:hoc eſt,iudicis.vnde ſi-
cut ipſe accuſator ſuam accuſationẽ produceret in iudicio,&
poſſet remittere:ita quando iudex inquirit.Et per hoc con-
cludebat ipſe,quòd ſi iudex inquirit contra aliquem de fur-
to:ſi dominus vadit ad iudicem,& dicit quòd hoc cõtra eius
voluntatem,non fuit factum,quòd extinguitur crimẽ furti,
16 & ceſſat illa pœna.Mihi videtur† quòd glo.tua dicit optimè.
Nã quãdo de crimine agitur ciuiliter,poteſt trãſigi,& paciſci
vt d.l.iuriſgẽtiũ.§.ſi paciſcar.ff.de pac.& j.de furtis.l.poſt de
ciſionem.& ff.de condictio.fur.l.ſi pro fure.& de furtis.l.in-
terdum.§.qui tutelam.& ff.de pactis.l.ſi tibi.§.quædam.Fal
lit in quibuſdam caſibus,in quibus nõ licet trãſigi:quia reus
habetur pro confeſſo,& infamatur:licet quãtum ad impediẽ
dum proceſſum,& inſtantiam,proceſſus valeat:vt de his qui
notan.infam.l.j.& l.furti.§.pactus.Si verò agitur criminali
ter,tunc nõ valet tranſactio,nec pactũ,neque ex parte acto-
ris,neq; ex parte rei.Ex parte rei non valet,propter regulã,q̃
eſt quòd in caſibus fiſcalibus,qui aduerſarium ſuum corrum-
pit data pecunia,habetur pro cõuicto:vt l.eius qui delatorẽ.
ff.de iure fiſci.Sed iſta cauſa criminalis intentatur ad publi-
cam vtilitatem,& ad pœnam applicandam fiſco.ergo &c.Ex
parte actoris non licet:quia eſt textus legis,ſi quis repetere.
§.primo.ff.ad Turpil.ideo deſiſtens extra ordinem punitur.
Et pro hoc etiam regula generalis:quia contra publicam vti
litatem:vt d.l.iuriſgentium.§.& generaliter.Non obſtat hęc
lex à contrario ſenſu:quia fateor quòd nõ eſt prohibita trãſ-
17 actio per hanc legem:ſed per alias ſic.¶† Nõ obſt.quod dicit
Iaco.de Are.ꝙ in priuatis criminibus,eſt in poteſtate partis,
ne ſit crimen.Primò quia hoc non eſt verũ indiſtinctè.nã in
criminibus,ſeu iniurijs,q̃ habẽt lędere corpus,non eſt in po-
teſtate partis facere ne ſit crimẽ:quia nemo eſt dñs mẽbrorũ
ſuorũ:vt l.liber homo.ad l.Aquil.Itẽ ſi ipſemet ſe percuteret,
puniretur:vt l.ſi.§.pe.de bo.eo.qui mor.ſibi conſci.& l.om-
ne delictũ.§.omi ſe.ff.de re mili.Pręterea,vt in illis caſib⁹,in
qbus eſt in poteſtate patris,ne crimen oriatur,non concludit
eius ratio.Nã multi poſſunt impedire ne oriatur actio ex cri-
mine,qui eã natam non poſſunt extinguere:vt habuiſtis no.
ſ.titu.j.l.pactum curatoris.¶ Non obſtat quod ipſe dicit,ꝙ
crimina dicuntur publica ideo,quia infertur iniuria publica:
quia nego iſtam.imò dicuntur crimina publica,quia aliqua
l.eſt expreſſum quòd ſint publica:vt l.pręuaricati.in fine.ff.
de præuaric.& l.j.ff.de publi.iudi.& quod dictũ ſuum ſit fal
ſum,oſtendit.Pono ꝙ ego occidi hominem:poteſt agi cõtra
me actione iniuriarum priuato iudicio:& poteſt agi publico
iudicio l.Corne.de ſicar.vt l.Pretor edixit.§.j.ff.de iniurijs.
ſi eſſet verum illud,quod ipſe dicit,ꝙ ideo dicunt̃ publica:qa
ſit iniuria publica:quacunq; actione,ſeu accuſatione agere-
tur,ſemper eſſet publicum iudicium,quod agitur de iniuria
publica.ſed hoc eſt falſum,vt prædixi:ergo,&c.Ex quib⁹ cõ
cludo,quòd in criminibus priuatis pars nõ poteſt paciſci,nec
tranſigere,quo ad impediẽdum proceſſum,etiam quò minus
iudex inquirat,arg.d.l.ij.j.de aboli.quæ loquit̃ generaliter.
18 Prædicta† vera poſt accuſationem propoſitam:nam antequã
veniatur ad iudicium,bene poteſt quis paciſci ad impedien-
dum ſe,non ad impediendum alium:arg.d.l.qui cœtu.§.fin.
ad l.Iul.de vi publi.& l.ſi maritus.§.ſi negauerint.de adult.
Et ſi dicis:ſi impeditur agere,alij non admittentur:quia accu
ſatio eſt priuata:ergo nullus,alius admittetur.Reſpondeo:
imò admittentur alij de agnatione,qui videntur iniuriati per
illam iniuriam factam conſanguineo[a]:vt de iniurijs.lege lex
Corne.in princi.facit ad hoc ff.de libe.cau.l.ij.iij.& iiij.¶ Pro
cedo vlterius:quęro.dicitur hic quòd in his criminibus,non
licet tranſigere.Quęro quid ſi tranſactio fiat.Gloſſ.dicit,ꝙ
19 bene,quòd tranſactio non valet:& reus habebitur† pro con
feſſo[b]:vt dicit glo.nec tamen proceſſus impedietur:quia iu-
dex ex ſuo officio illum proceſſum expediet:vt d.l.ij.de abo
li.tamen illum accuſatorem tranſigentem non audiet:non ꝙ
eum impediat tranſactio,ſed eum impedit deſiſtentia,& infa
mia,q̃ ſequitur ex deſiſtentia:vt l.qui accuſare.ff.de accuſ.&
ad Turpil.l.qui deſtitit.Per hoc eſt expedita vltima quęſtio,
quæ eſt poſita in hac gl.vltima:an tranſactio valeat inter coſ
dẽ.¶ Quæro,an pactum valeat in iſtis criminibus publicis?
20 Quidã dicunt ꝙ ſic:qa nõ repetit,niſi trãſigeret.Ex hac† gl.
nota ꝙ ea quæ dicta ſunt in præcedentibus,non intelligũtur
repetita in ſequẽtibus,in diſpoſitione legali.Hic Cy.ſequen
do Vltramõta.dicit contra.per l.Titia.§.idẽ reſpondet.ff.de
21 ver.obli.& l.itẽ qa.ff.de pac.¶† Videte:ſi tu quæris an liceat
paciſci quãtum ad hoc,vt trãſigens reus habeatur pro confeſ
ſo,vel non.Gl.dicit verũ:qa reus paciſcens non habetur pro
confeſſo:vt d.l.furti.§.pactus.ff.de his qui no.infa.Si quęris,
an liceat paciſci quãtum ad impediendum proceſſum:tũc nõ
licet paciſci,ſicut nec deſiſtere:quia nullo modo licet deſiſte-
re.argu.d.l.ij.j.de aboli.& ff.ad Turpil.l.& in priuatis.& l.ſi
qs repetere.§.j.¶ His pręmiſsis,venio ad vltimũ:dicitur hic,
circa falſi accuſationem:quæro vtrũ habeat locũ in quolibet
falſo.Quidam dicunt ꝙ non.Tu dic ꝙ habeт locum in quoli
bet falſo,vt dixi ſ.circa rationẽ iſtius exceptionis.Modò pro
declarãda iſta materia eſſent vidẽda tria,vel quatuor,per mo
dum diſtinctionis.Primò an in criminibus liceat tranſigere,
vel paciſci quo ad impediẽdum proceſſum.Secundò an liceat
paciſci,vel tranſigere,quo ad hoc vt reus non habeatur pro
confeſſo.Tertiò,an liceat tranſigere,vel paciſci,quo ad hoc,
vt accuſator in Turpilianum non incidat.¶ Quartò,an liceat
paciſci quo ad hoc,vt accuſator ipſe vlterius non audiat̃.quæ
potes per teipſum per modum diſtinctionis reaſſumere.Dixi
anno ſuperiore in l.ſi maritus.§.ſi negauerint.de adulter.
c ¶ Quæro:hic dicit tranſigere,vel paciſci,excepto[c] adulterio.
22 & j.dicit excepto crimine falſi:quid de mandante† alijs,qui
mãdat fieri falſum:vtrum ſit idẽ quod in faciente falſum?Re
ſpõdeo:verba legis ſunt ſcripta in rem:& ideo habent locũ in
faciente,& fieri faciente,& auxiliãte:vt l.hæc verba.de adul.
& l.aut qui aliter.§.ſi.ff.quod vi aut clam &c.

¶ Additur nouiter.

TRanſigere. Gloſ.hic in fin.ponit duos verſus:quia de quolibet crimine capitali ingerẽti pœnã ſanguinis,poteſt tranſigi:niſi de adulterio:ſed ſi non ingeratur pœna ſanguinis,non poteſt tranſigi,niſi de crimine falſi.¶ Aduerte primò,ꝙ iſta lex tradit vnam regulam permiſsiuam:& durat vſque ad verſi.excepto.deinde ponit vnam exceptionẽ à dicta regula:& durat vſq; ad ver.in alijs.deinde ponit vnã regulam prohibitiuam:& durat vſq; ad verſi.citra.& à dicta regula ponit vnã exceptionem:& durat vſq; ad fi.¶ Opp.& videtur ꝙ iſte tex.ſit ſuperfluus,contra §.qbus.in prima conſtitu.C.Huius timore eſt facta prima glo.¶ Item op.& ſum in glo.quæ incipit,tribus modis oppo.de primo dicto ad ſecundum.Timore huius eſt facta gloſ.ꝙ hoc capitale crimen debet ſumi tripliciter,per l.edicto.§.rei capitalis.ff.de bono.poſſeſ.Dicit gl.quòd hic capitale crimen.debet ſumi ſtrictè,pro eo crimine,pro quo ingeritur pœna ſanguinis:tunc procedit prima regula.¶ Item dicitur hic,quòd licet trãſigere de crimine capitali.contra:quod licitum eſt:non meretur pœnã l.Gracchus.infrà,de adulterijs.ſed accuſator tranſigens meretur pœnam,vt l.ab accuſa.ff.ad Turpilia.ergo tranſactio nõ videtur licita.Soluit gloſſa quòd accuſato licitum eſt trãſigere,vt hic:ſed accuſatori non:vt in contrario.Et huius timore gl.concludit quòd hęc lex non habet locum,niſi in accuſato.Vltramontani intelligunt iſtã legem tam in accuſatore quã in accuſato.Ad cõtrarium dicunt quòd ante inſcriptionem,& fideiuſsionem datam,licitũ eſt accuſatori trãſigere:vt hic:ſed poſtea nõ,vt in contrario.Vel potes dicere quòd etiã in accuſatore habet locum iſta lex:quia debet is ſcire quòd ſi accuſator accuſationem non probet,& reperiatur in calumnia:punitur per iudicem pœna talionis.vt in lege fina.vt infrà,de accuſat.Et aduerte,quia punit ipſum ex officio ſuo l.j.j.de calumniato.Modò ad propoſitum dico,quòd licitũ eſt trãſigere,tam accuſatori,quàm accuſato.Nã ſicut eſt licita trãſactio ex parte rei,vt redimat ſanguinem ſuum:ita eſt licitum accuſatori eadẽ ratione:quia ſi nõ reperitur probaſſe accuſationẽ,poſſet puniri eo modo quo dixi ſ.& ſic trãſactio eſt ſibi licita,vt ſanguinem ſuũ redimat.& valebit:cùm tranſactio immediat proceſſum iudicis:vt l.fratris.ſ.eo.exceptio tranſactiõis oppoſita proderit reo:quia non condẽnabitur:& accuſatori,quia cõtra eũ nõ poterit procedi ad pœnã talionis,ſi appareat nõ probaſſe.Ad l.ab accuſatiõe.reſpõdeo,videlicet ꝙ ſi accuſator tranſigat,incidit in Turpilianũ:vt l.pręuaricatiõis.§.fi.ff.de pręuari.cũ per hãc trãſactionẽ euitabit pœnã corporalem:& ſic poteſt habere locũ in vtraq;.¶ Item oppo.de l.qui cœtu.ff.ad l.Iul.de vi publi.§.fi.Sol.ꝙ trãſactio eſt licita quãtũ ad hoc vt tranſigens nõ poſsit venire cõtra,non tamẽ pręiudicatur alijs de populo,quin illud poſsint proſequi.¶ Sed opp.l.eũ qui.§.in popularibus.ff.de iureiu.& d.l.pręuaricationis.Solue vt glo.ſoluit.¶ Item opp.& hęc oppo.ſoluitur in glo. circa fi.

POMATES.

a ¶ Conſanguineo. Aduerte ꝙ Bar.hic videtur velle vnũ,ꝙ per l.non probatur.nam non habemus legem ꝙ ſi ſiat tibi iniuria,ꝙ alijs etiam agnatis detur actio iniuriarum.Non obſt.l.Cornelia:quia loquitur quo ad poteſtatem iudicandi,& cognoſcendi.Præterea,ſpeciale eſt in patre.l.ſed ſi vnius.§.filio.eod.titu.de iniur.ergo in contrarium eſt ius commune:& imo pro defendendo Barto.eſt neceſſe tractare,an pro crimine priuato criminaliter quilibet poſsit agere:de quo vide gloſſ.& Barto.in rubri.ff.de pig.actio.

b ¶ Pro cõfeſſo. Adde diligenter notandum,ſecũdum Pau.de Ca.quià licet talis tranſigens habeatur pro confeſſo & cõuicto:ſi tamẽ moriatur antequã cõdẽnet̃ iſta pœna non tranſit ad hæredem eius:imò per mortẽ crimen extinguit̃.Caſus eſt ſin.in l.eius qui delatorẽ.ff.de iur.fiſ.quæ fuit prima lex q̃ daret honorem Bar.in ciuitate Peruſij:per quã patet,ꝙ ſi ſtatutũ diceret ꝙ contumax habeat̃ pro confeſſo,& cõuicto:ſi tamen moriat̃ antequã cõdemnet̃,nõ poteſt eius hæres condemnari.quod eſt menti tenendũ,pro eo qd̃ habetur in l.ij.j.de iud.& c.j.de confeſ.in vj.

c ¶ Excepto. Adde an liceat tranſigere de adulterio,& vitio Sodomitico attentato,Bal.conſi.xxviij.ij.libro.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

circa fi.gl.magnæ,quæ reſpicit primã regulam de l. iuris gen
tiũ.§.ſi paciſcar.ff. de pact.Gloſ.dat duas ſol.Prima eſt vera,
illa debet intelligi ſecũdùm iſtã. ¶ Item opp. & exceptio eſt
primæ regulæ,vt ſ.vidiſtis, ſolũmodo de adulterio excipiť,
de quo nõ eſt locus tranſactioni.cõtra:quia videtur ꝙ debeat
excipi raptus virginũ: vt l.pe.j.ex quib.cau.ſer.ꝓ pre. liber.
meru.Gloſ.dedit duas ſol.ſecũdùm primã fatetur cõtrarium.
Aliã ſo.dedit gloſ.& iſta cõmuniter approbatur, ꝙ de raptu
ſit licitũ tranſigere.Ita expreſsè probat ille tex.dum dicit,pa
ctione trãſmiſſum.Remanet igitur ſolùm exceptio in adulte
rio,ſecũdùm formã huius legis.tamẽ prima ſol.poſſet tolera
ri per text.in l.j.circa fi.j.de rap.vir.vbi patri nõ licet paciſci,
de raptu virginũ.¶ Itẽ opp.de §.fi.ĩ auť.vt lice.mat. & auię.
Sol.ꝙ illud,qđ ibi dicitur,nõ refertur ad adulteriũ,ſed ad alia
capitula,de quibus loquiť tex.ille.¶ Itẽ oppo.de §.adulterã.
in auť.vt nulli iudi.colla.ix.Solu.Ibi pœna erat impoſita pro
adulterio.¶ Item opponi.de l.ſi marit⁹.§.ſi negauerint.ff.de
adult.Sol.vt in gl.Pro cuius declaratione ſic dicas ſecundum
do.Iac.ꝙ aut loquimur de criminibus publicis,ingerentibus
pœnã ſanguinis.& iſto caſu ſunt quatuor cõſideranda. Nam
aut quęritur,nũquid tranſactio ſit licita,quantũ ad hoc quòd
accuſator non incidat in Turpilianũ. Aut quæritur nunquid
ſit licita,quantũ ad hoc vt ipſe idem accuſator non poſsit ve-
nire cõtra accuſationẽ,aliàs tranſactionẽ, & proſequi crimẽ.
Et dico ꝙ iſta tranſactio nõ eſt licita,vt præcludatur via alijs
volentibus proſequi,per l.qui cœtu.§.fin.ff.ad leg.Iul.de vi
publi.Aut quæritur nũquid ſit licita ad hoc, quòd accuſator
tranſigens habeatur pro confeſſo,vel nõ.Et dico ꝙ licita eſt:
nec habetur pro cõfeſſo,quantũ ad accuſationẽ: quia ſit lege
permittẽte.Ex his patet clarè prima regula.¶ Trãſeo ad exce
ptionem primæ regulæ:circa quam exceptionem dicas:quia
aut quæritur,nunquid ſit licitũ trãſigere ſuper adulterio. Et
dico quòd nõ,vt hic.Aut quæriť an ſit licitũ renũciare accu
ſationi de adulterio: & dico quòd eſt licitũ.Et ita intelligo l.
ſi maritus.§.ſi negauerint.ff. de adul. Aut quæriť nũquid ſit
licitũ marito reuocare eam ad ſe,& quodãmodo crimẽ diſsi-
mulare.Et ita loquitur §.adulterã.in authẽ. vt nul.iudi. hæc
autẽ vera in criminibus publicis ingerẽtibus pœnã ſanguinis.
¶ In ſecũdo caſu principali, vbi crimen non ingerit pœnam
ſanguinis,nũquid ſit licitũ paciſci gratis. Et dic ꝙ ſic,per l.in
fiſci.ff.de iur.fiſci.l.furti.§.pactus.ff.de his qui no.infa.& ita
ſentit gl.quę incipit,vt j.de cõtrahẽ. & cõmit.ſtip.Ita ſonat
tex.qui in ſecũda regula facit mẽtionẽ ſolùm de trãſactione.
¶ Sed ſi quæris nunquid ſit licitum tranſigere: nota regulam
ꝙ non eſt licitum.& exceptionẽ à regula in crimine falſi,per
iſtum tex.Sed quæro:dicit gl.in ſecũdo & tertio caſu quãdo
non eſt licitũ:quid ſi tranſigat?Dic vt in gl.& omnia habent
locũ in criminibus publicis.¶ Sed quærit gloſ.quid in priua
tis delictis?Gloſ.arguit pro & contra.finaliter determinat,&
aut agitur ciuiliter:& poteſt tranſigi.aut criminaliter : & nõ
licet.Aduertatis,quia quãdoq; quæritur , nũquid ſit licitum
paciſci gratis de priuatis delictis:& per conſequens vtrũ reus
habeatur pro confeſſo:vt l.furti.§.pactus.de his qui no.infa.
Et glo.dicit verũ.non obſt.l.quoniã.de his qui not.infa.quę
debet intelligi in trãſigente,vt ibi not.¶ Quãdoq; quęritur,
nunquid ſit licitũ facere cõpromiſſum : & tunc recurritur ad
d.l.non diſtinguemus.§.Iulianus.Et quæ ſit ratio: dic vt ibi
not.Et aduertatis:quia per prædicta , & per hanc legem non
videtur bona æquiparatio quam facit gloſ.in auť.vt differen.
iudi.§.ſi verò contigerit.vbi glo.æquiparat cõpromiſſum fa-
ctum in arbitriũ,& trãſactionẽ:quæ æquiparatio reprobatur
per hanc legẽ.¶ Quãdoq; quæritur, nũquid ſit licitũ trãſigi:
& tunc habet locũ gl. quæ eſt hic.& not.eam. & ſcias vnũ ꝙ
do.Iac.diſputauit hãc quæſtio.pone,ꝙ iudex ſecundũ formã
ſtatuti inquirat de crimine priuato:& inquiſitus tranſigat cũ
perſona offenſi:nũquid trãſactio valeat : & nũquid per hanc
trãſactionẽ procedat inquiſitio iudicis? Ipſe tenuit opi.Ioan.
poſitã hic in glo.ſuper verbo,publici.& dicit quòd impediať
inquiſitio iudicis.Nam pars offenſa poteſt iniuriã factam nõ
reuocare ad animũ.§.fina.Inſti.de iniurijs.Item facere quod
furtũ non eſt furtũ,dicendo nõ eſſe factum cõtra ſuã volũta-
tem.l.inter omnes.§.rectè.ff.de furtis. Et ſi dicas, quomodo
inquiſitio nõ eſt ius proſequẽdi:ideo,&c. ſed eſt quidam mo
dus deducẽdi in iudicio ius partis offenſæ: & iudex fungitur
vice perſonæ offenſæ.arg.l.ſi ob cauſam.j. de euic. & ar.ſ.de
offi.recto.prouin.l.ij.ſed nemini venit in dubium,quòd pars
poteſt remittere iniuriã:igitur nimirũ ſi tranſactio partis im-
pedit inquiſitionẽ iudicis. Et ſi opponeretur de l.j.§. vſque-
adeo.ff.de iniur.dic vt ibi.Ex illa iniuria oriunť plures actio-
nes. Vna patri: altera filio. Vnde ſi filius remittat actionem
ſuam,non tollit actionẽ patri. Contrarium determinať per l.
qui delatorẽ.ff.de iniurijs. vbi reus per mandatũ habetur pro
confeſſo.Facit etiã contra l.ſi quis repetere.§.fin.ff.ad Turp.
vbi deſiſtẽs à crimine priuato,punitur extra ordinẽ. & ſigna
glo.quæ incipit,in alijs.ibi:quid autem in priuatis.¶ Quęro,
quæ ſit ratio primæ regulæ.Ratio eſt iſta:quia cuilibet licitũ
eſt redimere ſanguinẽ ſuum. Quæ colligitur ex l.j.de bo.eo.
qui mor.ſibi conſci.& hoc non poteſt habere locũ in perſona
accuſatoris,per ea quæ dicebam ſ.¶ Sed quæro,quæ eſt ratio
exceptionis.Dixerũt quidã, quoniã crimẽ eſt valde magnũ.
Vel aliter:quia princeps eſt amator caſtitatis.Iſta nõ eſt bo-
na ratio:quia eodem modo deberet dici de ſtupro. Vnde di-
cas ſecũdùm Pet.quòd ideo eſt:quia frequẽtia criminis eſt ra
tio principalis exceptionis.¶ Sed quęro,quę ſit ratio ſecũdæ
regulæ.Dic vt in gl.ſi.Quid ſi in pœna pecuniaria? Declara-
multa alia in l.pe.§.ad crimen.de pub.iudi.per Dy. & de ab-
ſciſsione mẽbri dic ꝙ eſt gl.ord.in l.imperiũ.ff.de iuriſd.om.
a iudic.¶ Quæro an liceat [a] pacẽ facere ſuper crimine adulterij, a
23 vt habeat locũ certæ partis cõdemnationis remiſsio † ex for-
ma ſtatuti: & an ſufficiat facere pacẽ cum viro tantùm, an cũ
vxore. Super primo dico ꝙ ſuper adulterio poteſt fieri pax.
Adulterãs gaudet beneficio ſtatuti,nõ obſtante iſta l. trãſige
re.Nam ſciendũ eſt ꝙ tranſactio fit de re dubia , & lite incer-
ta:& ſic ad impediendũ proceſſum,ne amplius ſuper tali cri-
mine procedatur.& iſtud nõ licet ſuper crimine adulterij: vt
iſta l.ita in ſimplici pacto,vt ibi. Quædã eſt pax & cõcordia,
per quam rancor,& maleuolentia,quę eſt in animo iniuriati:
remittitur:licet pœna minoretur ex forma ſtatuti.& iſta pax
in omni maleficio eſt licita:vt Inſti.de iniurijs.§.fin.de pact.
cõuẽ.l.ſi tibi.§.quædã.Et ꝙ de adulterio poſsit fieri pax , eſt
tex.expreſſus j.de adul.auť.ſed hodie. & in auť. vnde ſumiť. b
Vnde licet marito iniuriato per adulteriũ vxorẽ recõciliare
24 ſibi:quod nihil aliud eſt,niſi pacem facere.¶ † Super ſecundo
dico ꝙ ſufficit pacẽ habere cum marito tantùm. Ipſe enĩ eſt
ille:qui principaliter iniuriatus eſt , & qui omnibus præferť
in iniuria vindicãda: vt ff.đ adul.l.ij.§.fi.vbi eſt caſus. & j.de
adul.l.quãuis adulteri.Cum muliere nõ põt fieri pax, cũ non
poſsit dici iniuriata:quia in volentem fuit factum:propterea
ipſa de hac iniuria nõ poteſt conqueri accuſando adulterum:
quia ſocia criminis:vt j.de lib.cau.l.ſi filiũ.& xv.q.iij.c.nemi
ni prterquam.igitur ab eo nõ requiritur remiſsio,apud quẽ
non eſt eius iniuriæ proſecutio.arg.de iure delib.l.ait prętor.
Item arg.de inoff.teſt.leg.Papinianus iuncta l. ſed ſi vni⁹.§.
filioſa.cũ gl.ſup verbo,filio actio.ff.de iniur.Præterea,pro-
batio facta cõtra adulterũ nõ præiudicat mulieri.l. denũciaſ-
ſe.§.fi.j.de adul. Mulier non cõfiteť ſe adulterã,ſed iniuriatã:
& ſic ab ea non requiritur pax:quia ſecũdùm hoc ſequeretur
ꝙ cõfiteretur ſe adulteratã: vt l.quoniã.ff.de his qui no. infa.
Sed cõtrariũ facit j.de raptu virg.l.j.& in auť.de rap. & quod
not.per Dy.in c.ſciẽti.in primo cõtrario.de reg.iur.in vj. ſed
illud verum in muliere rapta:ſecus in adulterio ſimplici.

SVMMARIVM.

1 ☞ Tranſactio quando reſcindatur prætextu inſtrumẽti de
nouo reperti.
2 Clauſula,inſpectis.& cognitis verbis teſtamenti , ſemper eſt
apponenda in inſtrumento,quando cõtrahitur ſuper depen-
dentibus à teſtamento.
3 Actio de dolo,qualiter habeat locũ cõtra ſubtrahentẽ inſtru
menta,vel celantẽ,& extorquentẽ trãſactionẽ ab aduerſario
4 Dolus dans cauſam tranſactioni,quã reddit eã nullã. & nu.5.
6 Tranſactio licet ſit ſtricti iuris , tamen de ea iudicatur vt de
omni contractu ſtricti iuris liberatorio , ſecundùm naturam
illius actionis ſuper qua interponitur.
7 Libellus ſuper actione de dolo, quando dolus dedit cauſam
tranſactioni.
8 Bona fides eſt de ſubſtantia contractus bonæ fidei.

b SVb prætextu. [b] Breuiter dicit: Trãſ
actio nõ reſcinditur
prætextu inſtrumenti de nouo reperti: & ſi dolus
rei dat cauſam trãſactiõi, actori per replicationẽ,
c vel doli exceptionẽ ſuccurritur.h.d.¶ Oppo.ad primũ [c] di-
1 ctum: & videť † quòd trãſactio reſcindatur prætextu inſtru- c
mẽti de nouo reperti: vt ff.de re iud.l.Imperatores. Dicit gl.
quòd hæc regula,quæ ponitur hic.fallit in caſibus:quos vide
in prima gl.Primo in eo quod glo.alleg.l.Imperatores.de re
iudic.ibi loquitur in ſententia.& habuiſtis ſimile not.j. de re
iudi.l.ſub ſpecie.tamen hæc eſt bona allegatio:quia quãtum
ad hoc eiuſdem authoritatis eſt ſententia, & tranſactio:vt j.
l.proxima.Item in eo quod gl.alleg.ff.eo.l.de his.not. ſemꝑ
2 † & perpetuò tene menti: quando facis inſtrumentum trãſ-

a ¶ Quęro,an liceat. De hac quæſtione latè vide per Ioan. de Ana. in c.j. col. xv.extra, de collu. detegen. & idẽ qđ Bald. hic dicit de marito, adde quòd idem tenet Bart.in ſuo cõſilio clxxv. quod incipit , domine poteſtas.

P. PAVP.

b ¶ Sub prætextu. Vide circa legem Comen. cõſil.clvj. in j.& ij. col. vbi dicit ꝙ tranſactio eſt ipſo iure nulla, quãdo aduerſarius ſubtraxit vel ſolũ occultauit inſtrumenta aduerſarij: & ꝙ dum text. loquiť de exceptione intẽtionis & facti: & ibi etiam ꝙ qualitercunq; arguať dolus aduerſarij vel occultãdo inſtrumẽta vel aliter , reſcindiť tranſactio. Et etiã ꝙ ſi aduerſarius faciat quicquid potuit,et habere inſtrumenta quæ non potuit habere etiã ſine dolo & facto aduerſarij,ꝙ ſaltẽ ex ęquitate reſtituiť in integrũ aduerſus trãſactionẽ , repertis poſtea inſtrumentis. Et idẽ ſi ex defectu notarij nolẽtis exhibere inſtrumẽta,nõ potuit ea habere. Vide per eũ. Et de hoc vltimò vide etiã in l.Imperatores.ff.de iudic. vbi multa addidit.

POMATES.

c ¶ Ad primũ. Vide in ſimili Old.ĩ tracta. de arbit.char. xlvij. q.pen. vbi in ſimili quærit,quid iuris in arbitramẽto. & vide nõ ab re Alex.cõſi.xxx.co. fin.volum.v.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

actionis,compoſitionis,vel alterius pacti,ſuper his quę ex in
ſtrumento depēdent,facias ꝙ ſemper dicatur,inſpectis & co
gnitis verbis teſtamēti:aliàs nō valeret:vt d. l.de his.niſi ali-
ter ſciētia probaretur.quod eſſet difficile. Ad idem ff. quęad-
modū teſta.ape.l.j.§.penul.¶ Ex prędictis apparet,ꝙ per di-
uiſionem factam inter fratres,non poteſt videri ſublatū fidei-
commiſſum,niſi de notitia teſtamēti appareat.¶ Venio ad ſe
cundam partem,& opp.actio de dolo non habet locū,vbi ha
bet locū alia:vt infrà de dolo.l.ij.& ff.de dol.l.j.§.ait prętor.
ſed hic dicitur ꝙ inſtrumenta fuerūt ſubtracta:ergo habet lo
cum actio furti;& ꝑ cōſequens ceſſat actio de dolo .¶ Huius
3 timore ſunt hic tres ſol.Vna gloſ.† ꝙ hic fuerunt inſtrumēta
ſubtracta taliter ꝙ vitiū furti nō cadit:q̄d fit duobus modis,
vt gl.ponit exēplum.Iſtę ſolutiones continent veritatem in
ſe:tamen nimis iſtā legem reſtringunt.Vnde Pet. dicit quòd
actio furti,& actio de dolo concurrunt,nō per illam rationē
ꝙ ſint famoſę,ꝙ hic reprobatur in glo.& quia cōpetūt ad di-
uerſa:nam actio furti datur ad duplum, vel quadruplū:actio
de dolo datur ad intereſſe.ff.de dolo.l. arbitrio. Iſta ſolutio
Pet.non videtur vera.Nam actio de dolo nūquā habet locū
pro illo facto,ꝙ cadit in certam ſpeciē delicti:quia pro eo nō
cōpetit actio de dolo:vt l.ij. infrà,de dolo.de crimine ſtellio.
l.tertia.ſed hic eſt illud factū,q̄d cadit in certum nomen de-
licti:ergo nō habet locum actio de dolo:vt l.ſecūda ff.de do-
lo.vnde Iac.But.dicebat ſic,& bene:Duplex eſt dolus.Vnus
cōmiſſus in ſubtrahendo:& ex illo cōpetit actio furti,& non
actio de dolo.Secūdus eſt dolus cōmiſſus in celādo,& extor-
quēdo à te trāſactionē:& ex iſto ſecūdo dolo non oritur a-
ctio furti:quia aſsidua cōtrectatiōe nō naſcitur:vt l.ei qui.ff.
de furtis.Meritò agitur de dolo.& iſto caſu iſta lex loquitur
ita.& hęc eſt vera.¶ Opp.tertiò,& videtur ꝙ quando dolus
dat cauſam cōtractui tranſactionis,tranſactio ſit nulla:vt l.in
4 ſumma.in prin.ff.de cond.indebi.Sol.Dicit glo.hic †& vbi-
que in lege cōtraria,& l.ij.ſuprà eod.Si quidem dolus actoris
dat cauſam tranſactioni:tūc eſt ipſo iure nulla:vt in contra-
rio.Sed ſi dolus rei,tūc valet:ſed datur actio de dolo,vel repli
catio doli.Ita loquitur hæc lex,& vide glo.Pet.dicit ꝙ non
eſt differentia inter actorem & reum,cōmittētes dolum. Nā
vbique valet tranſactio & reus poteſt ea,quę ſoluta ſunt,re-
petere;vt d.l.in ſumma propter dolum actoris:& actor pro
pter dolū rei poſſet repetere quod promiſit:vt hac l.Iſtud di
ctum Pet.nō videtur verū:nā ſi tranſactio valeret,reus eſſet
tutus,antequā ſolueret,doli exceptione:& ſit exceptione o-
dioſa:vnde ſoluēs non repeteret indiſtinctè:vt de cōdictiōe
indebiti.l.qui exceptionē:ſed d. lex,in ſumma,cōcedit repe
titionem indiſtinctè.ergo apparet ꝙ tranſactio ipſo iure non
valebat.Vnde ergo audiui dominum Iaco.in d.l.in ſumma,
dicere ꝙ ſpeciale eſt in cōtractu tranſactionis,vt propter do-
lum actoris ſit ipſo iure nullus.Poſtea audiui eū quòd hic ſic
dixit in l.iſta,& melius.& eſt iſta veritas.Quādoq; dolus cō-
mittitur in calumniosè litigando,ꝙ in hoc concedo dictum
glo.quòd dolus actoris facit tranſactionem nullam ipſo iure:
dolus rei non. Hic eſt caſus in dicta l.in ſumma.[a] & hæc eſt
ratio:quia fauorabiliores ſunt rei,vt regula iuris,fauorabilio
res.Quidam eſt dolus,qui committitur in extorquēdo tranſ
actionem ab aduerſa parte:& in iſto eſt idem,ſiue committa-
tur ab actore,ſiue à reo.Ita etiam intellige iſtam l.quia nulla
lege reperitur diſtinctum.¶ Tunc opponitur.quando dolus
dat cauſam contractui contractus eſt ipſo iure nullus:vt l.&
elegāter.in prin.ff.de dolo.Gloſſ. hic ponit duas ſolutiones,
5 quæ videntur ſibi inuicem aduerſari,nec aduerſantur.¶ †Et
aduerte:primò dicit gloſſa,licet contractus ſit ipſo iure nul-
lus:tamen ſi ſequatur traditio,reuocatur per actionem de do
lo:vt dicta l.& eleganter.in principio.ſed hic in tranſactio-
ne ſecuta eſt liberatio,quę habet vim traditionis:meritò da-
tur actio de dolo.Vel aliter:Quando dolus dat cauſam con-
tractui bonæ fidei:tunc contractus eſt ipſo iure nullus:vt le-
ge contraria.Sed quando contractui ſtricti iuris:tunc valet
contractus ipſo iure.Ita loquitur hic,& probatur j.de inutil.
ſtipulat.l.dolo,vide gloſ.Iſtæ ſolu.videntur contrariæ:quia
vna præſupponit contractum tranſactionis non tenere:alia
præſupponit tenere.Certè quælibet eſt vera,rectè intelligen
do.Nam aut nos intelligimus hanc legem,quòd tranſactio
fuerit interpoſita ſuper actione bonæ fidei:& tunc procedit
6 ſolutio prima.Nam†licet tranſactio de ſe ſit ſtricti iuris:tamē
iudicamus de ea vt de omni contractu ſtricti iuris liberato-
rio,ſecundùm naturam illius actionis,ſuper qua interponi-
tur.Ita not.in dic.l.de tutela.j.de in integr.reſtitu.Erit ergo
nulla tranſactio:ſed liberatio ſecuta habet vim traditio-
nis,quæ per actionem de dolo reſcinditur.Ita loquitur hic.

& ſecundùm hoc illud quod hic dicitur de replicatione doli,
& de exceptione pacti,erit exceptio facti,& replicatio facti,
nō iuris.Nam cùm nō ſit ſecuta liberatio,pactū trāſactionis
nō producit exceptionē,quia nullum:ideo nō eſt opus repli
catione iuris.Si verò hāc legem intelligimus,quòd fuerit in-
terpoſita trāſactio ſuper actione ſtricti iuris:tunc ſine dubio,
7 & ſine ſcrupulo procedit ſecūda opinio.¶ †Et eſt differentia
iſtius ſubtilitatis in formādo libellum ſuper actiōe de dolo.
Nam quādo tranſactio valuit,quis petit per actionē de dolo
reſcindi tranſactionem,vel petit intereſſe:quia deceptus in
tranſactione.Sed quādo tranſactio nō valuit:tunc petit quis
reſcindi liberationē ſuā,vel intereſſe:qa liberauit.Sic debet
intelligi s.eod.l.actione.hæc ſunt vera,ſecundùm opinionē
noſtram cōmunem.¶ Pet.de bella perti.fuit in ſua opinione,
mirabiliter in hac materia dicēs,quòd nō eſt verū quòd con-
tractus bonæ fidei ſit ipſo iure nullus,quia dolus dat ei cau-
ſam.Ratio:quia cōtractus habet ſubſtātialia. Et eius opin.
refert Cyn.in l.j.de reſcind.vend,Pro ea facit talis ratio:Fa-
cilius impeditur dominij tranſlatio,quàm perſonalis obliga
tio.Hoc probatur in vēditiōe rei ſacræ,& liberi hominis.ff.
de cōtrahen.emp.& l.liberi.de ver.obli.l.liber homo.la pico
la.ſed ſecūdum nos dominij tranſlatio nō impeditur,quādo
dolus dat cauſam contractui bonæ fidei:ergo multò minus
impeditur obligatio perſonalis.Opinio gl.noſtratū eſt vera:
vt d.l.& eleganter.in princ.de dolo.& l.iij.in fin.ff.pro ſocio.
vbi eſt caſus expreſſus.Non obſtat quod dicit Pet.quòd cō-
8 tractus habet ſua ſubſtantialia.nam nego:quia bona † fides
eſt de ſubſtantia cōtractus bonæ fidei:vt d.l.iij.in fi.ff.ꝓ ſo-
cio.vbi eſt caſus expreſſus.Non obſtat quòd ipſe dicere poſ-
ſet quòd facilius impeditur dominij tranſlatio,quàm perſo-
nalis obligatio,&c.Nam debes ſcire quòd ꝓhibitio,& quę-
libet iuris diſpoſitio limitatur ſecundùm cauſam ſuam:vt l.
cùm pater.§.dulciſsimis.de legat.ij.& l.cū tale.§.falſam.de
condi.& demonſtr.& l.non dubium.s.de legi.Vnde quan-
doq; cauſa prohibitionis reſpicit dominiū nō obligationem
perſonalem:& tunc facilius impeditur dominij tranſlatio.ita
loquitur prædicta ratio.Quandoq; cauſa prohibitionis reſpi
cit obligationē perſonalem,& non dominiū:& tunc facilius
impeditur obligatio quàm dominum.ita loquitur noſtra ma
teria.¶ Opp.vlterius extra gloſ.videtur quòd non habeat lo
cum actio de dolo,cùm alia cōpetat:vt l.j.§.ait prætor.ff.de
dolo.Solu.Iſtud eſt verū,niſi in actione amittenda quis paſ-
ſus ſit dolum.¶ Item opponitur,& videtur,quòd habeat lo
cum condictio ob cauſam:vt l.ſi quis accepto.de condic.ob
cauſam.Solu.hic reus impleuit,quicquid conuenit ex parte
ſua:ideo condictione ob cauſam non poteſt conueniri.

SVMMARIVM.

1 ☞ Lex,de his.ff.de tranſactio,quòd habeat locū in teſtamē-
tis,& vltimis voluntatibus.
2 Clauſula,viſo teſtamēto,&c.quòd debet apponi inſtrumen
to,quando ſoror dotata facit quitationem fratri,de omni eo
quòd poſsit petere de hæreditate,&c.
3 Tranſactio an valeat,quando dolus dedit cauſam cōtractui.
& nume.3.

¶ Additio.

SVb prætextu. Prætextu inſtrumē
ti de nouo reperti,
nō reſcindit̄ tranſactio.hoc modo.Itē ſi dolus rei
dat cauſam tranſactioni,ſuccurritur.h.d.¶ Opp.
de l.Imperatores.ff.de re iudi.in §.ſancimus.in authē.de nō
alienandis.colla.ij.de l.rem publicam.C.de iure rei publi.li-
bro xj.Sol.quòd ibi ſunt caſus ſpeciales.Circa materiā vide
1 gl.de ſen.aduer.rſ.l.j.lib.x.¶ †Itē opp.de l.de his.ff.eo.Sol.
Illa loquitur in teſtamētis,& in vltimis volūtatibus,in qui-
2 bus nō valet niſi reſpectu.&c.Aduerte †:quia cū facio trāſ-
actionē ſuꝑ aliquo legato:vel cùm ſoror eſt dotata à fratre,
& iſta cōtētatur dote,& facit ſibi quitationē de omni eo q̄d
poſsit petere de hæreditate,&c.debet apponi in inſtrumēto:
viſo teſtamēto:aliàs nō valeret:vt d.l.de his.ꝑ alle.Itē opp.
actio de dolo nō cōcurrit cū aliqua actione:ſed hic cōpeteret
3 actio furti.ergo,&c.Solue vt in gl.ſecunda.¶ †Itē opp.& vi
detur ꝙ cùm dolus dedit cauſam cōtractui ſiue trāſactioni,vi
detur quòd tranſactio nō valeat ipſo iure:vt l.& elegāter.ff.
de dolo.Glo.fin.dat duas ſolutio.Vna quòd liberatio venit
infirmanda,licet tranſactio nō valeat ipſo iure.¶ Alia,ꝙ con
trarium habet locū in bonæ fidei contractibus.Sed trāſactio
eſt ſtricti iuris.Iſtę ſolutiones videntur cōtrariæ:quia prima
ſolu.præſupponit tranſactionē nō valere.Alia præſupponit
valere.Vnde dic:Aut tranſactio præſupponit ꝙ interponit̄
ſuper cōtractu bonæ fidei:& tūc habet locum prima ſolutio.
Si inter-

a ¶ In ſumma. Adde quę ibi poſui poſt Bart.& eſt aduertendum ſecundùm Pau.de Caſtr.ꝙ in 3 caſibus ſpecialibus, in quibus reſcindit̄ ſentētia per inſtrumēta de nouo reperta, vt in minore & eccleſia:qa reſcindit̄ per remedium reſtitutionis in integrum ſed in tranſactione reſcindenda per inſtrumenta nouiter reperta,nō eſt neceſſaria reſtitutio:ſed pōt mero iure redire ad actionē primā,vel de dolo.& in hoc maioris authoritatis eſt ſententia quàm trāſactio:quia difficilius reſcindit̄ ſentētia.Sed quid in arbitramento? Bald.dicit quòd ſi petita eſt reductio ad arbitrium boni viri,in caſu reductionis,poterūt produci inſtrumenta de nouo repta:ſicut poſſent produci in cauſa appellatiōis:ſed ſi non eſt petita reductio,& ſit trāſactum tempus petēdi:tunc ſecus;niſi in caſibus ſpecialibus,& mediāte beneficio reſtitutionis in integ.ſed tranſactio quā faciunt partes per ſeipſas,nō petitur reduci ad arbitriū boni viri:& hoc dicit Pau.mēti figendum,qa alibi non meminit ſe legiſſe:ſubdens ꝙ idē Bal.vult,quod ſi quis abſtulit probationem teſtium,corrumpendo,vel minando eis,ꝙ nō teſtificētur:quod habeat locum hęc lex quòd per dolum poſsit reſcindi trāſactio:quia teſtes & inſtrumenta æquiparātur l.in exercendis j.de fide inſtrum.

Si interponatur ſup cõtractu ſtricti iuris, poteſt habere locũ ſecunda.ſo-
lutio. Itẽ opp. de l. ſi quis accepto. ff. de cõdi. inde. Solue vt in gl. fi. Bart.

SVMMARIVM.

1 ☞ Acta de nocte an tantum valeant, quantum de die.
2 Actus voluntarij, vt contractus, & vltimæ voluntates, ita valent de die, ſicut de nocte.
3 Actus neceſſarij, vt iudicia, debent fieri de die, aliàs non valent.
4 Actus quando fiunt de nocte, an debeant eſſe luminaria.

NOn minorem. Trãſactio & res iudicata æquiparantur: & tantum valet fa-
2 ctum de nocte[a], quantum de die. h.d. Opp. ꝙ maioris autho-
ritatis ſit tranſactio, quàm res iudicata: vt habuiſtis no. ſ. eo.
l. ſi diuerſa. Sol. Hæc regula fallit in quibuſdam caſibus, quos gloſ. ponit
1 hic: & latius in l. ij. ff. de iureiurã. Secundò nota ꝙ tantum† valeat actum
de nocte, quantum de die. Contra in authent. de iudi. §. ſedebunt. extra,
de offi. de lega. c. conſuluit. Debes ſcire quòd de iure quædam ſunt, quæ
non ſortiuntur effectum, vt delicta: & ita puniuntur de nocte, ſicut de-
die: licet de nocte grauius: vt l. ij. ff. de furibus balnearijs. & l. iiij. ff. ad l.
Aquil. de adulte. l. Gracchus. Quædam ſunt, quæ de iure ſortiuntur effe
ctum: & in his dic, aut quæris qua die dicatur factum: aut quæris an fa-
ctum valeat? Primo caſu dic vt l. more Romano. ff. de fer. Secundo caſu
2 dic, aut ſunt actus† voluntarij vt contractus, & vltimæ volũtates: & ita
valent de nocte, ſicut de die: vt hic, & l. ad teſtium. §. poſſe. de teſta. Aut
3 ſunt† actus neceſſarij, vt iudicia: & tunc debent de die fieri: aliàs nõ vale
rent: vt d. §. ſedebũt. ¶ Fallit ex cauſa, ſi iuriſdictio expiraret: vt d. c. cõſu
4 luit. de offi. deleg. ¶ †Quæro, an quando fit de nocte, debeant eſſe lumi
naria. Dico ꝙ ſic: vt l. j. §. tria luminaria. ff. de ven. inſpi. Ratio: quia teſtes
debent cognoſcere partes: quod nõ bene fit in obſcuro: vt l. fi. §. ſin autẽ
dubius. de iure deliberandi. & de teſtibus. l. teſtium.

CVm ea quæ. Breuiter dicit: Simulatæ venditionis pretium peti non poteſt. h.d.

SI maior. Non eget ſummario propter breuitatem. De hoc videbitis in l. metum. j. quod metus cauſa, &c.

NEc intentio. Exceptio facti, vel intẽtionis, non poteſt opponi poſt tranſactionem lite finita. h.d. ¶ Oppo. ff. de tute. & ra. diſtra. l. ſi ex duobus. Sol. vt in gloſ. ibi loquitur in pluribus tutoribus: vel curatoribus, qui tenebantur in ſolidum: quorum ſolutio vnius prodeſt alteri. Quæro, vtrũ ſolutio facta per iſtum, qui nõ erat hæres, proſit alij, qui eſt hæres. Sol. vt gloſ. quæ dicit ꝙ non: quia ſoluit pro ſua obligatione.

NEc intentio. Pro dato, vel promiſſo, ex cauſa trãſactionis, non competit aditio. h.d. ¶ Oppo. de l. in ſumma. in princip. de condi. inde. ff. Sol. gloſ. ¶ Quærit gloſ. nunquid per ſolutionem huius hæredis putatiui facta ex cauſa tranſactionis, liberentur hæredes veri. Et nunquid à veris hæredibus poſsit repeti iſtud ſolutum. Videtur ꝙ ſic, per l. ſi quis poſſeſſor. ff. de peti. hære. Gloſ. determinat contrarium. Ad l. ſi quis poſſeſſor. reſponde vt in gloſſ. Barto.

SVMMARIVM.

1 ☞ Confeſsio ſola rei dicentis ſe debere certam quantitatem, non præiudicat creditori.
2 Reus ſi ſoluit creditori ex eo non oritur præſumptio, quòd nihil debet recipere à creditore cui ſoluit.
3 Confeſsio ſola creditoris dicentis ſe debere habere centũ à Titio, quando ſibi præiudicat.

SI quidem. Solutio partis ex cauſa tranſactiõis induicit liberationẽ à toto. ſecus in cõfeſsiõe
1 partis facta à reo. h.d. † Vides ergo ꝙ atteſtatio rei dicentis
ſe debere certam quantitatem, ſola non præiudicat creditori.
2 ¶ †Sed quæro, vtrũ præiudicet ipſi reo, ita vt ex eo quod aliquid ſoluit,
ſit præſumptio quòd nihil debet recipere à creditore cui ſoluit. Text. eſt
quod non in l. ſi cùm dos. in prin. ff. rerum amo. ¶ Quæro quid in credi
3 tore. Creditor confeſſus eſt debere habere centum† à Titio: vtrũ videatur dicere, & nihil vltra: adeò quòd ſibi præiudicet in reſiduo. Breuiter, aut ipſe appoſuit aliquam dictionem taxatiuam, vt ſi dixit, centum ſola: vel centum tantum: & tunc in reſiduo præiudicat ſibi: aliàs non. hic eſt text. cum gloſ. ſecũdùm opi. Azo. in l. rationes. j. de proba. quæ eſt vera. probatur in l. iij. §. cùm Titio. ff. de adim. leg. &c.

SI quidem. Repetitio partis, ex cauſa tranſactiõis liberat reum à toto. Sed ſi reus partem tantùm confitetur debere, non præiudicat creditori quo ad reſiduum. h.d. Quærit gloſ. quæ erat ratio dubitandi in ſecundo caſu. Dic vt in gl. aduerte: quia confeſsio debitoris circa partẽ non præiudicat creditori circa aliam. Sed quæro de cõfeſsione creditoris, nunquid confeſsio creditoris ſibi præiudicat circa aliam partẽ. De hoc eſt gloſ. in l. rationes. j. de proba. & per illum tex. in l. iij. §. cũ Titio. ff. de adi. leg. Bar.

SI maiores. Tranſactio non reſcinditur ob defectum cauſæ nõ expreſſæ. h.d. An per pactũ factũ cũ matre filij ſuccedãt in minus. Dic vt l. pactũ. j. de coll. &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Tranſactio vt valeat, neceſſariò nõ debet fieri apud acta, nec in ſcriptis.
2 Agi quòd poſsit ex pacto nudo tranſactionis.
3 Reus non obſeruans promiſſa conuenitur prima actione, ad quam reuertitur actor, & non actione præſcriptis verbis. & nume. 6.
4 Condictio ob cauſam, ꝙ competat reo ad repetendum ea, quæ dedit, ſi actor nõ obſeruat promiſſa.
Condictio ob cauſam, quãdo nõ obſeruãtur promiſſa, nõ oritur ex pacto tranſactionis, ſed extra id quod agitur ex cõtractu, ex illo negotio geſto.
5 Actio præſcriptis verbis, an detur reo implenti contractum & parte ſui contra actorem.
Contractus tranſactionis, quòd ſit quidam contractus innominatus. & nume. 21.
Et quis contractus innominatus ſit. & nume. 23.
Reo tranſigenti, ex tranſactione, competunt tria remedia, ſcilicet exceptio, & cõdictio ob cauſam, & actio præſcriptis verbis.
7 Actio præſcriptis verbis quare ſit quòd competat reo, & non actori.
8 Remittere, quando ſit facere, & nõ dare. & nũ. 23.
9 Actor quando dicatur liberare reum, & ſic implere contractum ex parte ſua, vt habeat actionem præſcriptis verbis. & num. 15. & quando dicatur ſibi ſubueniri per hanc actionem. & nume. 19.
10 Cautio Mutiana an habeat locum in cõtractibus inter viuos.
11 Cautio, quæ præſtatur de modo implendo, an habeat locum in contractibus bonæ fidei.
Tranſactio interpoſita ſuper aliquo contractu, de ea iudicatur ſicut de contractu, ſuper quo interponitur.
12 Lex, in omnibus. ff. de iudic. an habeat locum in contractibus ſtricti iuris.
13 Actor quòd poſsit cogi ad cauẽdum, ſi trãſactio eſt interpoſita ſuper contractu bonæ fidei.
14 Cauere quis quòd nõ cogatur in vltimis voluntatibus de implendo, coactione ꝑciſa, ſed cauſatiua.
16 Condictio ob cauſam an competat actori contra reum, vt ſic reponat in priſtinam obligationem.
17 Peti quòd nõ debeat, vt fiat id, quod factum non releuat.
18 Actori & reo quando ſubueniatur per actionem de dolo, propter non obſeruantiã tranſactionis.
20 Tranſactio, quòd ſit contractus.
21 Tranſactio an ſit contractus nominatus.
22 Tranſactio quare non dicitur contractus nominatus. & ponitur pro vera: quia non habet fines determinatos.
23 Quis ſit iſte cõtractus trãſactionis innominatus.
24 Tranſactio ſi nõ fiat per vt, ſed per dictionem ſi, an ſit contractus innominatus.
25 Actor agens ob nõ ſeruatã trãſactionẽ, an debeat proſequi primã inſtantiã, vel de nouo inchoare.
26 Titulus ſuperueniens poſſeſſori, ꝙ faciat eũ quærere dominiũ ex perſona eius, à quo habet titulũ.
27 Cautio Mutiana quòd non habet locum vbi diſpoſitio ſit ſub modo.

b SIue apud. [b]Breuiter dicit: Tranſactionibus legitimè factis ſtari cõuenit: & ſi fiant pacto nudo ex eis non agitur: ſed ad primam actionẽ actor reuertitur. h.d. Diuiditur: quia primò loquitur in genere. ſecundò infert ad
1 ſpecies. Secũda ibi: ſed quoniam. ¶ †Nota primò,
quòd de ſubſtantia trãſactionis non eſt quòd fiat
apud acta, vel quòd exinde fiat ſcriptura: vt ſ. eo.
2 l. cùm te. & ſ. tit. j. l. pactũ quod bona fide. ¶ †Se-
cundò nota quòd ex pacto nudo trãſactionis non
3 poteſt agi. ¶ †Tertiò nota: quòd ſi reus nõ obſer-
uaret promiſſa, poteſt cõueniri prima actione. Vi
diſtis ſ. tit. j. l. cùm proponas. la ij. ¶ Veniamus ad
declarationem materiæ noſtræ legis, & videbitis
pulcherrimã legẽ. ¶ Oppo. dicitur hic ꝙ ex tranſ
actione non poteſt agi: ſed agitur actione prima.
Contra. ff. de cõdi. ob cauſ. l. iij. §. j. de condictione
indebiti, l. eleganter. §. penul. So. Dicit glo. fateor
4 ꝙ nõ poteſt agere actor, vt hic: ſed reo† bene cõ-

P. P A V. P.

a ¶ De nocte. Et an debitor poſsit ſoluere de nocte creditori, & quædam alia, & ꝙ regulariter omnia poſſunt fieri de nocte ſicut de die, vide Deciũ in c. conſuluit. col. iiij. de offic. deleg.

b ¶ Siue apud. Vide do. Pet. in c. ſi quãdo. de offic. deleg. q aliter allegat iſtã legem. And. Barb.

petit condictio ob cauſam ad repetendum ea, quę
dedit, ſi actor nō obſeruat promiſſa. & vide gl. ſu
per verbo, ex pacto. in prin. Aduertatis: fateor ꝙ
reo cōpetit cōdictio ob cauſam, ad repetēdum, vt
dictum eſt: ſed iſta nō oritur ex pacto tranſactio-
nis, ſed extra id qđ agitur: vt l. ſi is. in fi. ff. cōmo.
Et hoc ſentit gl. vlt. huius l. circa fina. quam vide.
Vnde proprior ſolutio eſſet, vt dicamus ꝙ condi
ctio ob cauſam nō oritur ex pacto tranſactionis,
ſed extra id quod agiť in cōtractu, ex illo negotio
geſto inter te & me: vt l. ſi in ſi area. de cōdi. inde.
5 ¶ Antequā intrem gl. †quæro, vtrū reo implenti
cōtractū ex parte ſui, detur actio præſcriptis ver-
bis cōtra actorē. Videtur ꝙ non: quia ſufficit ſibi
exceptio: vt l. j. §. ſi reus. ff. de eo per quem fa. erit.
Contrariū eſt veritas. nam cùm contractus tranſ-
actioni: ſit quidam cōtractus innominatus, vt j.
dicā, implenti tamē cōpetit actio præſcriptis ver-
bis ad intereſſe. vt l. naturalis. j. de præſcrip. ver.
Nō obſtat. l. j. §. ſi reus. qa ibi ſufficiebat exceptio,
propter quā ſua deſinebat intereſſe: vnde actionē
ex illo edicto non habet. ¶ Ex prædictis habes ꝙ
reo trāſigenti, ex trāſactione cōpetunt tria reme-
dia. primò exceptio. ſecūdò ob cauſam condictio.
tertiò præſcriptis verbis actio, ſi contractū imple
6 uit ex parte ſua. ¶ †Sed quæro, an actori cōpetat
actio præſcriptis verbis, cōtra reum, ex contractu
trāſactionis. Et videť ꝙ ſic: quia cōpetit reo cōtra
actorē, vt ſ. dictum eſt: ergo eadem ratione actori
cōtra reū. In contrariū eſt caſus hic, ꝙ ex tali con
tractu nulla oritur actio: ſed de neceſsitate actor
reuertiť ad actionē primā. ¶ Sed nunc reintro gl.
7 Quęro, quę eſt ratio, †ꝙ reo cōpetit actio pręſcri
ptis verbis, & non actori. Et vide gl. ſuper verbo
ex pacto. ibi: ſed quare nō actori, &c. Dicunt qui-
dam, ꝙ cōtracts tranſactionis, eſt facio vt des: ex
quo oritur actio de dolo, nō pręſcriptis verbis: vt
l. naturalis. §. quod ſi faciā. ff. de præſcrip. ver. Iſtā
reprehendit gl. quia imò eſt, do vt des, cùm remit
tere ſit dare, nō facere. vide gl. Iſta reprehēſio glo.
nō eſt bona: quia l. ſi mulier. quā gl. allegat, loqui
tur quādo debitū certū remittiť: quæſtio noſtra
8 loquiť quādo dubiū debitū remittitur: tūc † enim
remittere eſt facere, nō dare: vt dixi in l. actione. ſ.
eo. & ibi not. ſecūdùm vnā opinionē. Sed iſta ra-
tio Bul. non eſt bona, propter aliā rationē. nam §.
quod ſi faciā. habet locum, quando ex facto alteri
parti nihil adeſt. ſed hic alteri aliquid adeſt: qa ſta
tim ex illa remiſsiōe quęritur ſibi exceptio: ideo
haberet locū actio præſcriptis verbis, ſicut in do
vt des: vel do vt facias: vt not. in d. §. qđ ſi faciam,
& dixi ſ. eo. l. actio. & l. cùm mota. Aſsignauit gl.
aliā rationē: quia in cōtractibus innominatis oriť
actio præſcriptis verbis ei qui impleuit contractū
ex parte ſua: vt d. l. naturalis. §. j. de præſcript. ver.
ſed reus poteſt implere cōtractū ex parte ſua, dan
do illud quod cōuenit: actor verò, qui ꝓmiſit nō
petere, vel nō agere, nūquam poteſt implere con-
tractū ex parte ſua: quia ſi nō petit, vel agit hodie
cras poterit petere: & ſic de ſimilibus in ꝑpetuū:
vt l. elegāter. §. pen. ff. de cōdic. indeb. Vnde quia
contractū nō impleuit, ideo ſibi actio præſcriptis
verbis non datur: ideo de neceſsitate ad primam
actionem reditur. hic eſt caſus in l. noſtra. & vide
gloſ. Iſta gl. ponit veriſsimā opinionē: & rationē
habuiſtis not. in l. j. in fi. mag. gloſ. ſ. de pac. ſic in l.
in actione. ſ. eo. Ad iſtud ergo quod habuiſtis, ꝙ
actori nō competit actio præſcriptis verbis, quia
nō poteſt implere contractū ex parte ſua. Opp. ad
iſtud, & videtur ꝙ actor poſsit implere liberādo
reū per acceptilationē: cùm acceptilatio tollat etiā
actionē in rem: vt ſ. eo. l. vt reſpōſum. Quidam fa
tentur cōtrariū: quia ſi actor liberaret per accepti
lationē, haberet actionē ꝑſcriptis verbis. Alij, vt
Hug. dicūt quòd tunc non impletur contractus:
quia etiam tunc poterit agere de facto, licet actio
ſit ſublata: vt j. eod. l. vbi pactum. Veritas eſt iſta,
9 quòd attendas qualiter† verba tranſactionis fue-
runt cōcepta. nam aut dixit: promitto liberare te,
& tu reus dabis mihi centū: & tūc poſſet impleri
cōtractus ex parte actoris liberādo: & tunc habe-
ret actionem præſcriptis verbis. Aut promiſit nō
agere vel nō petere: & iſtud nunquam poteſt im-
plere: quia ſaltem de facto pōt agere: vt d. l. vbi
pactum. & l. eleganter. §. pen. de cōdi. inde. Et illo
caſu debet intelligi l. noſtra, quòd actio præſcri-
ptis verbis, non cōpetat ſed reuertitur ad primam
actionē. Et iſtud gl. dixit ſ. de pactis. l. j. in fi. ma-
gnæ gl. ¶ Ad idem opp. & videtur etiam, quādo
promiſit nō agere, vel nō petere, ꝙ poſsit impleri
ex parte actoris, cauendo de nō agendo, vel de nō
petendo in futurū. Nam cautio Mutiana habetur b
pro implemēto. vt l. Mutianæ. de cōdi. & demon.
& de cōdi. inſti. l. iiij. §. j. Sol. dicit gl. Fateor hoc
contrariū, quòd per hanc cautionē impletur iſte
contractus: ſicut in quibuſdam caſibus ſimilibus,
10 qui ponūtur in gl. Tenet ergo iſta gl. †quòd cau-
tio Mutiana habet locū in contractibus inter vi-
uos. Contrariū tenet gl. in l. j. in fin. magnæ glo. ſ.
de pactis. & in l. Mutianæ. ff. de condi. & demon.
& l. ita ſtipulatus. ante fin. ff. de verb. oblig. & de
condi. ob cau. l. dedi. circa prin. Et ibi iſtū paſſum
examinat Gul. de Cu. & videtur tenere gloſſ. hic
poſitam. quod non puto verum. nam contractus
innominati fiūt per modum modi: vt do vt des:
vel do vt facias: vel facio vt facias: vel facio vt
des: omnia reſpiciūt modū. Cautio Mutiana ha-
bet locū in conditionibus negatiuis: vt d. l. Mu-
tianæ. Vnde iſta materia nō habet locum hic. ſed
11 magis eſſe videndum †de illa cautione, quæ præ-
ſtatur de modo implēdo, per l. ſi tibi lega. de lega.
iij. de condic. & demonſt. l. quibus diebus. §. Ter-
miſius. nota. j. de dona. quæ ſub modo. l. j. Et cer-
a tè[a] iſtam cautionem non reperio locum habere in
b cōtractibus bonæ fidei, niſi in caſu l. inſulam[b]. §.
fin. ff. loca. Iſtam materiam latius explicaui in d. l.
Mutianæ. tamen quantū ad propoſitū poſſemus
ſic dicere: Aut tranſactio interponitur ſuper con-
tractu, ſeu ſuper actione bonæ fidei: & tunc iudi-
camus de ea, ſicut de cōtractu bonæ fidei. & vidi-
ſtis not. ſ. eo. l. ſub prætextu. & l. de tutela. j. de in
integ. reſti. & tūc cauēdo de nō agendo: vel de nō
petendo, videtur impleri contractus. arg. d. l. inſu
lam. §. fi. Si verò interponitur ſuper contractibus
ſtricti iuris: tunc per cautionē non videtur con-
tractus impleri. & ita loquitur hic. Nam, vt vide-
ti, agitur actione in rem, quæ eſt ſtricti iuris. Et
ſecūdùm iſtū modū debet intelligi qđ no. & vo-
bis dixi ſ. eo. l. actione. ¶ Contra prædicta opp. &
videtur ꝙ per cautionē nūquam impleatur: vnde
videtur obſtare ff. de cōdi. ob. cau. l. dedi. in princ.
Dixit gl. fateor ꝙ actor pōt cauere de implendo:
nō poteſt tamē agi ad cauendū niſi in cōtractibus
bonæ fidei: vt l. in omnibus. ff. de iudi. & in ſerui-
tutibus. ff. ſi ſer. ven. l. harū. & in vltimis volūtati
bus: vt l. Mutianæ. de cōdi. & demō. & vide gloſſ.
12 tuā. Videť ergo tenere iſta gl. †ꝙ l. in omnib⁹. ff.
de iudi. nō habet locum niſi in contractibus bonæ
fidei. Idē tenet gl. in l. ij. in prin. in ij. gl. ff. ſol. ma.
& d. l. dedi. in princ. & d. l. in omnibus. Contrariū
eſt verū: vt l. vniuerſa. ſ. de precib. Impe. offe. & l.
ſi creditores. de priuil. cre. & no. in l. in poſſeſsio-
13 ne. qb. ex cau. in poſ. eatur. † Tamē quātū ad ꝓpo
ſitū, bene fateor iſtud qđ gl. dicit, ꝙ actor poterit
cogi ad cauēdum, ſi trāſactio eſt interpoſita ſuper
cōtractu bonæ fidei: quia cautio habet implere cō
tractū, vt ſ. dixi: in alijs contractibus ſecus. Et qđ
dico: poteſt cogi ad cauēdum: intellige vt præſtet
intereſſe qa iſta eſt natura actionis pręſcriptis ver
bis, quæ oritur ex cōtractu innominato: vt d l. na
14 turalis. §. j. de præſcri. ver. Illud etiā† qđ dicit gl.
ꝙ in vltimis volūtatib⁹ qs cogiť cauere. per l. Mu
tianæ ff. de cōdi. & demon. nō eſt verū coactione
ꝑciſa, ſed cauſatiua, vt ibi no. Itē opp. ad iſtā legē,
ꝙ ad promiſſa agať ex pacto trāſactionis: vt ſ. eo.
l. cùm proponas. Sol. ibi interceſsit ſtipulatio: hic
nō. & ſecūdū hoc iſta opp. vadit ad l. vel forma eā
15 aliter: & ſic vadit ad pręnicta. †videť ꝙ cōtractus
tranſactionis poſsint impleri ex parte actoris. ita
pōt agere: vt l. cùm proponas. ſ. eo. Sol. Ibi tranſ-
actio

a ¶ Et certè. Nota quòd Barto. tenet, quòd in contractibus bonæ fidei, & trāſactione ſup ea facta, habet locum cautio Mutiana. & ſic tenet iſta. gloſſ. hic, quæ ſingularis reputatur: ſecus in contractibus ſtricti iuris, ſed in l. Mutianę. tenet cōtra. & aliter locutus eſt in l. quibus diebus. §. fi. de condi. & demon. Ioan. de Imo. in pręalle. l. Mutianæ. tenet quòd nec in bonæ fidei contractibus, habet locū cautio Mutiana: cum hoc non ſit iure cautū, & reſpondet ad l. inſulam. §. fi. ff. locati. Ange. in l. dedi. ff. de condic. ob cauſ. dicit quòd ſolitus eſt tenere id quod Bartol. tenet hic. & addit quòd in ſtricti iuris contractibus, debitore effecto ſuſpecto, habet locum cautio Mutiana. Andreas Barb.

b ¶ Inſulam. Adde ſecundùm Pau. de Caſtr. quòd videtur dicendum oppoſitum, quòd nō habeatur pro impleto. nam l. inſulam. §. fi. loquitur in cōtractu nominato, ex quo oritur obligatio & actio ſtatim, etiā ante ſecutū implementū, licet obſtet exceptio vſq; quò impleatur: vt l. Iulianus. §. offerri. ff. de actio. empt. Sic ergo nō pōt impleri ex parte actoris, niſi prius impleatur ex parte rei: qa venit fiendum implementū, ex eo quòd reus dabit, vt ſi locas mihi opus fiendum pro centum, quòd de illis centū facere debeo: tunc æquitas dictat, qđ agere poſſum ante quā faciā, & quod cauendo de faciendo debeat ſufficere, cùm mihi non obſtet exceptio. et ita loquiť ibi. Non enim habes actionem ex implemento, ſed ex ſolo conſenſu: ſed nos loquimur in cōtractib⁹ innominatis, ī quibus antequam impleā nō eſt orta obligatio, & actio: quę debet oriri ex implemento: vt l. iuris gentiū. §. j. ff. de pactis. Non ſic ergo dictat æquitas, quòd cautio de implēdo faciat mihi oriri actionē & obligationem nec ita faciliter, ſicut dictat ꝙ actionē non datā poſsit exercere ſine obſtaculo exceptiōis. hoc cū facilius ſit, & hoc dicit eſſe ita verum ſicut Deus eſt in cœlis.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

actio fuit facta per ſtipulationẽ, quæ eſt veſtita in ſcipſa ver-
bis: nec eget implemento rei interuẽtu: hic loquitur de trãſ-
actione facta pacto nudo, quæ rei interuẽtu ex parte actoris
nõ poteſt impleri. Ita loquitur hic. nam veſtimentũ quod fit
verbis, fit ex diſpoſitione cõtrahentiũ: quod lex nõ denegat.
ſed illud quod fit rei interuentu, fit ab vna parte tantùm lege
cooperãte. vnde ſuũ lex, nõ tuũ tibi denegat auxiliũ. & vide
glo. ¶ Item opp. ad prædicta: & videtur ꝙ poſsit agi pręſcri-
ptis verbis, ex parte actoris: vt l. ſi ꝓ fundo. j. eo. Gl. dicit ꝙ
ibi fallit. Vel dic ꝙ ibi ita loquiť de actiõe præſcriptis verbis
datiua, nõ natiua. Iſta ſol. quãtum ad illam l. ſi pro fundo. nõ
eſt bona: quia nulla eſt ratio, quare hic nõ daretur actio præ-
ſcriptis verbis, ſicut ibi, nam hic rei vendicatione agebatur, ſi
cut ibi. ergo dicit Pet. & credo, ꝙ bene dicat in hoc quòd l. ſi
pro fundo. debet intelligi, quãdo trãſactio fuit facta per talia
verba, quæ reſpiciũt implementũ ex parte actoris: vt, ꝓmit
to te liberare, vel actioni poſitæ renunciare: ideo ibi datur a-
ctio præſcriptis verbis actori, impleto cõtractu ab eo. ita lo-
quitur ibi. ¶ Item ad illud opp. & videtur ꝙ actori competit
actio præſcriptis verbis: vt ſ. eo. l. cùm mota. Sol. vt ibi dixi.
Vel intelligas ꝙ ibi fuit taliter conceptus, quòd põt impleri
ex parte actoris: & fuit impletus. Vel ſi dicas, ex ꝑte actoris
non poteſt impleri: tũc in ſubſidium datur actio præſcriptis
verbis, à lege, quæ eſt datiuã, nõ natiua: cũ in priſtinã obliga
tionẽ ſe non poſsit reponere: vt ibi dixi. & vide gloſſam tuã.
¶ Vidimus ꝙ reo datur actio præſcriptis verbis & cõdictio
ob cauſam. Item vidimus vtrũ actori detur actio præſcriptis
verbis, ſicut reo. ¶ Quæro, vtrũ actori detur cõdictio ob cau
16 ſam: † vt reus ſe reponat in priſtinã obligationẽ: ſicut reo da-
tur, vt actor reſtituat accepta. & quod actori cõpetat. gl. vide
tur hic tenere, & in l. actione. ſ. eo. Item tenet in l. cùm mota.
cùm actio eſt talis, quę poteſt cõſenſu partiũ reſtaurari. Et vi
detur caſus in l. ſi quis acceptæ. de cõdi. ob cau. ¶ In cõtrariũ
videtur hæc l. quę dicit quòd ſit neceſſe agere actione prima.
Item videtur caſus rotundus in l. ſi pro fundo. j. eo. vbi dici-
tur expreſsè ꝙ ad actionem primam nõ poteſt dari regreſſus.
Pro hoc etiã facit j. eo. l. quãuis. Aduerte, dicas ſic: Quãdoq;
reus impleuit cõtractũ ex parte ſua, quantũ potuit: quãdoq;
noluit implere. Primo caſu non datur actori cõdictio ob cau
ſam, vt reus ſe reponat in priſtinã obligationẽ, vt j. e. l. ſi pro
fundo. ibi enim reus dedit rem actori, licet fuiſſet euicta. &
eſt ſpeciale in tranſactione fauore minuendarum litium: licet
ſecus eſſet in aliјs cõtractibus innominatis: vt l. fin. de cõdic.
ob cauſ. Secũdo caſu, quando reus noluit implere: & tunc aut
talis actio quę nõ poteſt ꝑ cõſenſum partiũ reſtaurari, & non
datur cõdictio ob cauſam vt ſ. eo. l. cùm mota. & j. ad Turp.
l. quamuis. Si verò per conſenſum partiũ poteſt reſtaurari: &
tunc actor vult per cõdictionẽ ob cauſam ex ſua pœnitentia
reſtaurari: & hoc nõ poteſt: vt j. eod. l. quamuis. Aut aduerſa
rij mora: & tũc ſi quidẽ ipſe potuit implere, & impleuit con
tractum ex parte ſua, habet locũ cõdictio ob cauſam: aliàs ha
beret locũ actio de dolo: vt not. in l. actione. ſ. eod. & ibi dixi.
Prædicta vera, quando per tranſactionem actio fuit ipſo iure
ſublata. nam ſi ſublata nõ eſſet, duraret actio prima: ideo non
eſſet locus cõdictioni ob cauſam, vt ſe reponeret in priſtinã
obligationẽ. hic eſt caſus hic. ¶ Sed contra hoc opponi. video
quod reus, cui legatur liberatio, habet actionẽ ex teſtamẽto
vt liberеť, licet ſit tutus exceptione: vt l. iiij. §. j. ff. de lib. leg.
ergo eadem ratiõe, licet iſte actor habeat replicationẽ poteſt
petere, vt reus ſe reponat in priſtinam obligationẽ, & faciat
pactum de non petendo. Et hoc tenebat Iac. de Rauen. quod
17 doct. noſtris nõ placet: † quia non debet peti vt fiat id quod
factũ nõ releuat: vt l. hæc ſtipulatio. & diuus. vt leg. no. caue.
ſed hic actio nihil releuat: quia ex pacto de nõ petende cõſe-
quereť replicationẽ tantùm: vt in l. iuris gentiũ. §. pactus ne
peteret. quam replicationem habet ſine eo. Et per hãc legem
non obſtat quod dicitur de eo cui relinquitur liberatio: quia
illud ideo non eſt in poteſtate rei, quando conuenitur, vt ſic
opponat exceptionẽ. Vt igitur ſibi pararet probationes, per-
mittitur ſibi agere vt libereť, ſed in poteſtate actoris eſt agere
quando vult: & ſic replicationem opponere: ita loquitur hic.
¶ Hoc ergo viſo, hoc eſt qualiter actori ſubueniatur per con-
18 dictionẽ ob cauſam: reaſſumo † qualiter ſibi ſubueniatur per
actionẽ præſcriptis verbis. Et dicas ſic: Aut verba trãſactio-
nis ſunt cõcepta affirmatiuè, ita ꝙ ex parte actoris poſsint im
pleri: & tunc implemento ſecutõ ei cõpetit actio pręſcriptis
verbis: vt l. ſi pro fundo. j. cod. & l. naturalis. §. j. de præſcrip.
verb. Aut ſunt cõcepta negatiuè, ita quòd nõ poſſunt imple-
re: & tunc aut eſt interpoſita ſuper contractibus bonæ fidei:
& cauẽdo implet: vt l. inſulam. in fi. ff. loca. & ſic ei cõpeteret
actio præſcriptis verbis. Ita intelligo gl. hic poſitam. Aut ſu
per contractibus ſtricti iuris: & tunc aut actio prima. nõ eſt
ſublata, & non datur actio præſcriptis verbis: ſicut nec cõdi-
ctio ob cauſam, vt dictum eſt ſ. ſed de neceſsitate reuertitur
ad actionẽ primam. Caſus eſt hic. Aut actio ſublata eſt talis,
quæ poteſt cõſenſu partium reſtaurari: & tunc actio pręſcri-
ptis verbis non habet locũ datiua vel natiua. Natiua nõ: quia
contractus non eſt impletus ex parte actoris. Datiua nõ: quia
ceſſat æquitas, propter quam datur: quia poteſt agere condi-
ctione ob cauſam, vt ſe reponat in priſtinã obligationem, vt
ſ. dixi. Aut poteſt cõſenſu partium reſtaurari: & habet locũ
actio præſcriptis verbis datiua, non natiua: vt l. cùm mota. ſ.
eod. Omnia quæ dixi ex parte actoris, quando verba cõtra-
ctus ſunt cõcepta, ꝙ ex parte eius nõ poſſunt impleri: intelli
ge etiã ex parte rei, ſi poneres verba ita concepta, ꝙ eius parte
impleri non poſſent. ita intelligo iſtam materiam. ¶ Contra
omnia prædicta opponi. dixi ꝙ tam actori, quàm reo, ſubue-
nitur per condictionem ob cauſam, vel actionem pręſcriptis
19 verbis. ¶ Cõtra: imò † per actionem de dolo, vt ſ. eod. l. actio-
ne. & l. ſub prætextu. ergo apparet quòd iſtæ aliæ actiões nõ
habent locũ: quia actio de dolo non concurrit cum alia. Glo.
hoc tangit in vltima gl. Tu circa hoc dicas breuiter ſic: Quan
doq; quæritur de dolo commiſſo circa actionem, ſuper qua
tranſigere poſſet: & de hoc non dico hic. gl. tangit in l. actio-
ne. ſ. eo. & j. l. proxi. & ibi dicam. Quãdoq; quæritur de dolo
cõmiſſo in litigando circa litẽ, de qua tranſigitur: & tunc aut
dolus cõmittitur ex parte actoris, aut ex parte rei. Primo ca-
ſu, tranſactio eſt nulla: ſed ſi reus actori nomine tranſactiõis
aliquid dederit, habet locũ actio de dolo data, ad reſtituendã
illam liberationem: ſed ex parte rei valet tranſactio, & datur
actio de dolo actori, ad reſcindendam tranſactionẽ ſi primam
actionẽ ſuſtulit: vt ſ. eo. l. ſub pretextu. & ibi not. ff. de cõdi.
inde. l. in ſumma. in prin. quãdoq; cõmittitur dolus inducẽdo
aliquẽ ad tranſgendũ: & tunc dic, aut tranſactio interponiť
ſuper cõtractibus bonæ fidei, aut ſuper cõtractu ſtricti iuris:
& de hoc dic vt ſ. eo. l. ſub pretextu. Quandoq; dolus cõmit-
titur in nõ obſeruãdo promiſſa: & tunc loquitur materia no
ſtra: quia regulariter habet locũ cõdictio ob cauſam, vel præ-
ſcriptis verbis: vel agitur actione prima, vt ſ. dixi, videlicet
quãdo actio extincta nõ poteſt reſtaurari per cõdictionẽ ob
cauſam, que nõ cõpetit ex pœnitẽtia: vt l. quãuis. j. eo. nec ex
mora. Itẽ not. quòd ex mora aduerſarij quãdo actor non põt
implere ex parte ſua, nõ datur actio præſcriptis verbis, eadẽ
ratione, ſcilicet quia actor non poteſt implere: & ideo datur
actio de dolo, ſecũdùm opi. Pla. notabilẽ. In caſu tamẽ poteſt
20 agi actione de dolo: vt ſ. eod. l. actione. ¶ † His præmiſsis re-
ſtat ꝙ veniamus ad quæſtiones: & primò quæro, vtrũ tranſ-
actio ſit contractus. Certè ſic: quia vltro citroq; naſcitur obli
gatio: vt l. Labeo. §. cõtractum. ff. de verb. ſig. & ſ. l. cũ te. ibi:
21 ſi de fide cõtractus, &c. ¶ † Quæro ſecũdò, vtrũ ſit cõtractus
nominatus, vel innominatus. Et videť quòd ſit nominatus:
qa habet elegans nomẽ, ſicut emptio, & vẽditio, depoſitũ, &
ſocietas, pignus: ita tranſactio habet nomẽ elegãs. In cõtra-
a riũ eſt veritas[a]: quia cõtractus nominati producũt actionẽ
eo ipſo quòd ponũtur abſq; aliquo implemẽto: vt l. iuris gen
tium. in prin. ff. de pac. ſed trãſactio nõ producit actionẽ, niſi
implеatur rei interuẽtu: ergo apparet ꝙ non eſt cõtractus no
22 minatus, vt hic: & hoc ſentit iſta gl. tota, & eſt veritas. ¶ † Sed
tunc quæro, quare nõ eſt nominatus ſicut emptio, & vẽditio.
In permutatione reperio legẽ hoc dicentẽ j. de rerũ permut.
ſuper rub. & in d. l. iuris gentiũ. §. j. Nam permutatio ſecũdũ
veram opin. ideo nõ dicitur cõtractus nominatus, quia habet
nomen generis, non ſpeciei. nam etiã emptio poteſt dici per-
mutatio: quia permutatur res cum pecunia. Idem in locatiõe
permutatur opera cum pecunia. vnde permutatio generis, &
appellatio generis, non facit contractum dici nominatum: vt
de condi. & demon. l. ſi nominatim. & de libe. & poſthu. l. j.
Idem poſſumus dicere in trãſactione. nam ſiue recedas à lite.
pacto gratuito, ſiue ſimplici renunciatione, ſiue ſententia: po
teſt dici tranſactio, hoc eſt, tranſactum à lite, vel trãſactũ ab
actione: quia propriè ex parte actoris dicitur trãſactio, vt ha
buiſtis not. in l. ij. ſ. eo. Cum ergo ſit nomẽ generis, non facit
contractum dici nominatum. Præterea, & iſta eſt melior ra-
tio quæ poſſet reddi: Contractus nominati habent ſuos fines
determinatos. In emptione, & venditiõe emptor dat pretiũ.
venditor dat rem. In locatione locator dat rẽ cõductor pre-
tiũ: ſed trãſactio nõ habet fines determinatos: quia quãdoq;
actor dat pecuniã, quandoq; recipit: vt l. ij. & l. ſi ſuper poſſeſ
ſione. ſ. eo. Vel dic ꝙ ideo nõ eſt nominatus: quia nõ placuit
conditoribus iuris eam ponere inter cõtractus nominatos. &

✻ POMATES.
a ¶ Eſt veritas. Vide Alex. vbi tenet quòd eſt contractus innominatus. conſilio xl. colum. j. volu. v.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

23 fortè non eſt mala ratio.¶ Quero † quis contractus innomi-
natus eſt hic? Quidam dicũt ꝙ eſt facio vt des: quia remittere
eſt facere. Alij dicũt, ꝙ eſt do vt des: non curo. Aduerte: glo.
noſtrę conſiderãt contractus innominatos penes modum in-
eundi cõtractum: vt habuiſtis no. ſuprà. co. l. cũ mota. & hac
l. Sed ego teneo cum Vltramont. quòd deberemus inſpicere
vtrãque partẽ; vt ex vna parte ſit facio vt des: & ex alia parte
ſit do vt facias. Idem in ſimilibus, vt dixi in l. cùm mota. ſu-
prà, co. Nunc ad propoſitum dico, ꝙ cõtractus tranſactionis
cõmuniter eſt remittere, vt detur aliquid. & iſtud remittere
ſecundùm quoſdam, eſt idem quod dare: vt hic dicit gl. circa
princ. Secundùm alios, quando remittitur debitum, dubium
non eſt dare, ſed facere, vt ſ. dixi. & dixi in l. actione. ſ. eod. &
ſic ſecundùm aliquos eſſet facio vt des: ſecundùm alios do vt
des. tamẽ in hoc nõ eſt curandũ: qa cũ ex iſto facto aliqd abſit
parti, datur pręſcriptis verbis; ſicut in do vt des. Cũ ergo idẽ
ſit effectus, nõ curãdum quis cõtractus ſit: vt l. Gallus. §. ſi eiꝰ
ff. de lib. & poſthu. tamen poteſt eſſe, ꝙ tranſactio verè eſt, fa
cio vt des ex parte actoris. Exemplũ: Actor petebat ſibi dari
fundum: deuentum eſt ad tranſactionẽ hanc, ꝙ actor iret Ro-
mam pro reo, & reus ſibi daret fundũ: tunc eſſet facio vt des,
ex parte actoris: ex parte rei, do vt facias. Item poteſt eſſe ex
parte actoris do vt des, in exẽplo pręmiſſo: ſi in tranſactione
fuiſſet conuentum, vt actor daret cẽtum, & reciperet fundũ:
vt ſ. co. l. ſi ſuper poſſeſsione; & tunc ex vtraq; parte erit do
vt des: cùm ex vtraq; parte ſit datio. Itẽ poteſt eſſe ex parte
actoris, do vt facias: & tunc ex parte rei erit facio vt des: poſ-
ſet etiam eſſe ex parte vtriuſq; facio vt facias: vt diligẽs inue
ſtigator poterit perquirere: vnde cõtractus tranſactionis, po
teſt cadere in qualibet ſpecie cõtractus innominati. Hoc vult
ſentire prima gl. tua magna circa fi. & vide eam. ¶ Quęritur,
24 quid ſi tranſactio † non fiat per vt, ſed ꝑ ſi, hoc modo, ſi da-
bis mihi centum, vt remittam tibi actionem; vtrum ſit cõtra
ctus innominatus. Videtur ꝙ nõ: quia non oritur vltro citro
ꝗ̃ obligatio, ergo nõ eſt contractus propriè; vt l. Labeo. §.
cõtractum. de verb. ſignifi. Illud enim quod eſt in cõditione,
non eſt in obligatione; vt l. ſi quis ſub conditione. ſi qs omiſ.
cau. teſt. & hoc videtur tenere gl. in l. ſi quis cum debitore. ff.
de iureiu. ¶ In contrarium, ꝙ ſit trãſactio, & cõtractus inno-
minatus, videtur tex. ſ. co. l. ſi ſuper poſſeſsione. Et videtur
tenere gl. ff. de pac. l. ſi intra. ff. de don. l. hoc iure. Gul. de Cu.
in d. l. ſi quis cũ debitore: dicit. Aut in conditione venit aliqd
per quod parti aliquid adeſt: & erit contractus innominatus.
Aut non venit id, per quod parti aliquid adeſt: & non erit cõ
tractus innominatus. & hoc ſatis poteſt ꝓcedere. Ad id quod
dicitur, ꝙ nõ eſt in obligatione illud quod eſt in condictiõe,
reſpondeo & cõcedo oppoſitũ: & dico ꝙ ille cõtractus inno-
minatus tunc incipit eſſe cõtractus, quãdo quis cõditionẽ im
plere incipit: vt no. in dic. l. ſi quis cum debitore. ff. de iureiu.
25 ita debetis intelligere. ¶ † Quęro, dicitur hic: vẽdicatione pẽ
dente, vtrum actor habeat proſequi primã inſtãtiam, vel ha-
beat neceſſe de nouo inchoare. Tex. hic videtur velle ꝙ proſe
quatur inſtantiam. Dixi ſuprà, eod. l. ſi diuerſa. hoc declarabo
in ſequenti quæſtione. ¶ Quæro, dicitur hic, ꝙ ſi reus vult
euadere primã actionẽ. cogitur parere trãſactioni. ¶ Quæro,
vſque ad quod tempus poteſt actionem primam euadere, pa
rẽdo tranſactioni. Glo. dubitat, dicam j. eo. l. ſi maior. ¶ Vlti
mò gl. format vnũ contrarium, & nõ ſoluit, ſuper verbo pẽ-
dente. ibi. ff. ad leg. Fal. iij. aliàs iiij. §. j. Sed melius obſtat l. iiij.
quia l. iij. nihil ad propoſitum. Item l. iij. non videtur concede
re prima facie: ſed rectè inſpiciendo cõtradicit ad id quod. gl.
26 proximè dicit: † nam titulus ſuperueniens poſſeſſori, facit eũ
quęrere dominium, ex perſona eius, à quo habet titulũ. Sed
hoc poſſeſſori ſuperuenit titulus, ſ. trãſactio; ergo videtur ꝙ
ex perſona actoris quęrat dominium: & ſic actor deſinat eſſe
dominus. cuius contrarium hic dicitur. Sol. Verba tranſactio
nis hic non reſpiciunt tranſlationem dominij, ſed ſolùm ten
dunt ad impediendam actionem: quia promiſit nõ agere, vel
petere, vt ſ. dixi. meritò dominium non transfertur: vt vide-
bitis j. cod. ſi pro fundo.

Siue apud acta. Trãſactio legitimè fa
cta debet obſeruari: &
ſi fiat nudo pacto, ex eis non agitur: ſed ſi promiſ-
ſa non obſeruantur, prima actione agitur. & ſi op.
exceptio tranſactionis, replicatur de dolo. h. d. vſque ad fi. &
diuiditur in duas partes: qa primò ponit dictũ in genere. ſecũ
dò infert ad ſpeciem. Secunda ibi: ſed quoniam. ¶ Opponitur
& intro gl. magnam, dicitur hic ꝙ ex nuda conuentione non
poteſt agi: ſed agitur prima actione. Imò videť quod cõpetat
actio: vt l. iij. poſt prin. ff. de condi. ob cau. Sol. gl. ꝙ reo com-
petit actio ad repetendum quod dedit: ſed actori non, vt hic
Aduerte: quia lex cõtraria loquitur de cõdictiõe ob cauſam
quæ cõpetit vt ibi. Et aduerte: quia cõdictio ob cauſam, dici-
tur extra id quod agitur inter contrahẽtes: vt l. ſi quis. §. j. ff.
mãda. lex aũt noſtra prohibet intẽtari actionẽ ex nuda con-
uentione: non autẽ prohibet quin poſsit agi alia actiõe, puta
condictione ob cauſam. ¶ Ex hoc nota ꝙ vbi reus cum quo
ſit tranſactio, implet cõtractũ ex parte ſua, ei datur cõdictio
ob cauſam, ad repetendum quod dedit: vt d. l. iij. ſi actor non
obſeruat promiſſa. ¶ Item, cõpetit ſibi exceptio trãſactiõis:
vt per totũ hũc titulum. Item, ex eo ꝙ implet cõtractum ex
parte ſua, poteſt ſibi cõpetere actio præſcriptis verbis: habet
ergo tria remedia. Dixi quòd reo datur cõdictio ob cauſam.
¶ Quærit gl. quæ eſt ratio, quòd ex parte actoris trãſigentis
dicitur eſſe facio vt des: ex quo contractu oritur actio de do-
lo: vt l. naturalis. §. qđ ſi faciã. præalleg. ſed actio de dolo nõ
poteſt cõpetere cum alia: vt l. j. ait. ff. de dolo. ideo actori nõ
datur actio ſicut reo. Hanc reprobant gl. quia iſtud eſt verbũ
generale, quod ex parte actoris trãſigentis ſemper dicitur cõ
tractus, facio vt des: imò poteſt eſſe do vt des: cùm remittere
ſit dare: vt l. ſi mulier. ff. de cõdic. ob cauſam. quod eſt verũ,
ſecũdùm do. Iac. ſi debitum eſſet purũ: vt dixi in l. actione ſ.
eo. Vnde gl. dicit quòd nõ datur actori: quia hic fuit nudum
pactũ, & non eſt veſtitũ aliquo veſtimento cõtra rationẽ gl.
¶ Opp. & videtur quòd fuerit veſtitũ: quia eo ipſo reus libe
ratur: & per cõſequens ei cõpetit actio: vt l. iiij. §. fin. de cõdi.
inſtit. Solu. gloſ. per interemptionem: quia licet actor liberet
reum, adhuc ex parte ſua non dicitur impletus contractus: &
ideo ei datur actio: qui ſaltem poſſet agere de facto: vt l. vbi.
j. eod. Verũ eſt tamẽ, dicit gl. quod not. quòd ſi actor caueret
ſe non acturũ: tunc videtur plenè impleuiſſe contractum ex
parte ſua: quia talis cautio habetur loco veſtimẽti: vt d. l. iiij.
§. fin. & ideo agit. Cõcludit quòd iſta cautio Mutiana habeat
locũ in diſpoſitionibus inter viuos. Ita ſentit gl. hic. Cõtra-
rium fuit not. in l. j. ſ. tit. proxi. Contrariũ not. in l. Mutianæ
ff. de condi. & demonſt. Guil. in d. l. iij. in princ. de condic. ob.
cauſam. tenet, quòd cautio Mutiana habet locum in contra-
ctibus. alleg. l. ſi fideiuſſor. §. fin. qui ſatiſ. cog. l. Imperatores.
§. fin. ff. de appel. l. præſenti. §. fin. ſ. de his qui ad eccle. cõfug.
alleg. §. ſi verò intra. in aut. de mona. colla. j. Pręterea eſt glo.
ordinaria in lege noſtra. Dicas quòd aliæ gloſſæ ſunt verę: et
non iſta. Ratio: quia cautio Mutiana habet locum ſolùm, vbi
diſpoſitio eſt ſub conditione negatiuè concepta. Sed materia
contractuum innominatorũ, de quibus loquitur materia no
ſtra, habet locum vbi diſpoſitio procedit ſub modo per vt.
27 † Et ꝙ cautio Mutiana nõ habeat locũ vbi diſpoſitio ſit ſub
modo. gl. eſt not. in l. cùm pater. §. Titio. quæ incipit, quo ca
ſu. de leg. ij. Non obſtant iura allegata in cõtrarium: quia illa
iura loquũtur de cautione inducta ab alijs Iuriſconſultis, nõ
à Mutio, & ex permiſsione aliarũ legum: & loquũtur de cau
tione omnino diuerſa, ſecundùm diuerſas materias: vt patet
ex dictis iuribus. Vel potes dicere ꝙ hæc gl. nõ eſt neceſſaria
illic: quia hæc glo. nõ eſt neceſſaria: loquitur vbi quis ſponte
recipit hanc cautionem l. Mutianæ, cum materia ſua loquať
quãdo hæres debet dare legatũ ſub conditione de nõ facien-
do ſi offertur cautio Mutiana, habet neceſſe accipere dictam
cautionẽ. & ita debet intelligi hic. Item oppo. de l. iij. in prin.
ff. de cõdi. ob cau. Solu. gl. ꝙ ſi actor vult cauere ſe non actu-
rum, poteſt, non tamẽ cogitur. & ſic tollit contrariũ. & quòd
dixi: non cogitur, eſt verũ, niſi in caſibus, vt in contractibus
bonæ fidei, & in vltimis voluntatibus. alleg. gl. l. in omnibꝰ.
ff. de iudi. ¶ Quantũ ad illum paſſum cum gl. dicit, de cõtra-
ctibus bonæ fidei: ergo videtur innuere ꝙ lex, in omnibus.
nõ habeat locũ in contractibus ſtricti iuris. Iſtud nõ eſt verũ:
quia lex illa habet locũ etiã in ſtricti iuris iudicijs. ¶ Item in
eo quod dicit gl. ꝙ in vltimis volũtatibus cogiť: intellige nõ
præciſè, ſed cauſatiuè, ſi legatarius vult cõſequi legatũ. ¶ Itẽ
opp. de l. cũ mota. ſ. e. l. ſi pro fundo. j. eo. Gl. dat duas ſol. illa
videť verior, ꝙ in iuribꝰ cõtrarijs dať actio pręſcriptis verbis
à lege adeò ꝙ nõ ſit natiua, ſed datiua. Ita fuit not. in d. l. cum
mota. pręalle. ¶ Itẽ opp. & ſum in gl. fi. & opp. ꝑ hũc modũ,
videtur ꝙ hęc lex ſit in ſeipſa cõtraria. Nam dicit primò, ꝙ ex
pacto nudo nõ naſcitur actio: poſtea dicit in fine, poteris vr-
gere aduerſariũ. Huius timore eſt factum prin. huius gl. quia
aduerſarius vrgebať nõ pręciſe, ſed cauſatiuè: quia ſi nõ vult
teneri, ad quod tenebatur prima actiõe obſeruabit promiſſa
per cautionẽ. Simile vidiſtis in l. ſi pacto quo pœnã. ſ. ti. ꝓx.
¶ Itẽ opp. dicitur hic, ꝙ nõ agiť ex nuda cõuentione contra.
Aut in trãſactione interuenit dolus: & poterit agi actione de
dolo. Aut nõ obſeruãtur promiſſa: & poterit agi cõdictione
ob cauſam

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ob cauſam. Soluit gl. qa lex ꝓhibet actionē naſci
ex nudo pacto; nō tñ ꝓhibet agi actiōe de dolo:
& nō prohibet quin poſsit agi cōdictione ob cau
ſam: ꝗ oĩa oriunť ex pacto. qđ intellige vt dixi ſ.
¶ Quæro, nūquid tranſactio dicať eſſe cōtractus.
Dic ꝙ contractus eſt. vt diciť in l. cū te. ſ. eo. ibi: ſi
de fide cōtract⁹, vt ꝓbať per l. vbi j. e. vbi in acce
ptilatione quę interuenit in trāſactione diciť eſſe
vinculū: & ſic obligatio: vt Inſti. de act. in princ.
¶ Sed quæro, quæ ſit differētia inter trāſactionē
& cōtractū facio vt des. Dic vt in gl. quā nota, &
eſt gl. mag. in fin. verūtamē volo ꝙ ſciatis, ꝙ trāſ-
actio pōt cadere in quālibet ſpeciē cōtract⁹ inno
minati: pōt enim ex parte actoris eſſe facio vt des.
verū eſt ꝙ gl. noſtra differētiā aſsignat hic. Verbi
gratia, per totū iſtū tit. Ego actor deſiſto à lite vt
des mihi decē: ex parte tua eſt do vt facias: qñq;
facio vt facias. pone, agebā cōtra te: cōuenimus: ꝙ
irē pro te Romā, & tu pro me Peruſiū. ¶ Itē pōt
cadere in illā ſpeciē, do vt des. pone petebā fundū
mihi dari: ꝑuenimus ad tranſactionē ꝙ ego actor
darē tibi centū, & ꝙ tu dares mihi fundū. hic eſt
trāſactio. ¶ Itē pōt cadere in illā ſpeciē cōtractus
innominati, do vt facias: qa remittere eſt dare: vt
dixi ſ. & ꝓbať in d. l. ſi mulier. Modò, ſi ꝑueni-
mus ad trāſactionē, ꝙ remitto tibi actionē, vt va-
das ꝓ me Romā: trāſactio incidit in cōtractū, do
vt facias. Quęro, quaľr debet intelligi pēdēte. Dic
vt in gl. & bene. & tene mēti iſta. hic nō ſunt alia.

SVMMARIVM.

1 ☞ Tranſactio, quando porrigatur ad ea, de qui-
bus non eſt cogitatum. & nu. 5.
2 Remiſsio generalis, quando cōprehendat ea, quæ
ſpecialiter ſunt incognita. & nu. 4.
3 Tranſactio & ſentētia ſunt eiuſdem conditionis.
6 Compromiſſum quādo cōprehendat incogitata.
7 Remiſsio doli, an veniat in generali tranſactione.
8 Intellectus ad iſtam l. in ver. error autem.

SVb prætextu. [a] Vbi eſt pe-
titio gene-
ralis, & tranſactio generalis, refertur ad
omnia quæ in actione propoſita poterāt compre-
hendi. ſecus in his quę poſtea emergūt. h. d. ¶ Ad
primū dictū extra gl. opp. & videtur † ꝙ trāſactio
nō porrigatur ad ea, de quibus nō eſt cogitatum:
vt l. cum Aquiliana. & l. qui cum tutoribus. ff. eo.
Huius timore dicūt quidā, & hæc lex debet intel
ligi de illis ſpeciebus, de quibus cogitatū fuerat.
Et ita intelligit Mar. Sil. Contra quē eſt expēſsè
hæc litera dū dicit: poſt repertarū. ergo apparet,
ꝙ primò de hoc cogitatū nō fuerat. Vnde doct. [b]
Vltramon. dicūt, & bene iudicio meo, quòd qñq;
pōt de re aliqua cogitari ſpecialiter, & illo modo
non fuit cogitatū hic. poteſt etiam cogitari de re
generaliter: vt quia habeo intentionē remittēdi
quicquid in actione tutelæ poſsit venire. & iſto
modo fuit cogitatū hic. & ſic intelligūtur cōtra-
ria: videlicet, in generali trāſactione non veniunt
ea, de quibus nō fuit cogitatū, ſcilicet generaliter,
vel ſpecialiter. ſed hic fuit cogitatū gñaliter. Et
iſta diſtinctio cogitari vel generaliter vel ſpecia-
liter, probať per tex. ff. de teſt. mili. l. qui iure mili
tari. ita debet intelligi hic. ¶ Hoc præmiſſo venio
ad gl. opp. ꝙ † ea quę ſunt ſpecialiter ĩcognita, nō
veniūt in generali remiſsione: vt l. tres fratres. ff.
de pac. Sol. Ibi erat incognitū ꝓpter dolū aduer-
ſarij: hic alterius. ¶ Opp. & ad idē ff. eo. l. de his. &
l. non eſt. Sol. Ibi loquitur de his quæ ex teſtamē
to dependent, quæ in tranſactione nō veniūt, niſi
inſpectis & cognitis verbis teſtamēti. ¶ Opp. ad
idē j. de iudi. l. licet. Sol. Dicūt quidam, ꝙ ibi fuit
petito ſpecialis, licet generalis ſententia. hic fuit
vtrūq; generale. Gloſ. reprobat iſtā ſolu. quia etiā
ibi fuit generalis petitio. Alij dicūt, ꝙ aliud eſt in
ſentētia, vt ibi: aliud in tranſactione, vt hic. & aſsi
gnāt duas rationes. Primò, quia iudiciū redditur
in inuitū: trāſactio fit inter volētes. Et ex hoc ſe-
quiť alia ratio: quia tranſactio eſt fauorabilis: iudi
ciū odioſum. Iſta eſt truffa: quia † eiuſdē conditio
nis eſt tranſactio, & ſentētia: vt ſ. eo. l. nō minorē.

a ✠ Pro cōcordia Ad-
uerte: quādo gene-
ralis fuit petitio,
& proſecutio fuit
1 ſpecialis, & facta
eſt trāſactio gene-
ralis in effectu: an
habeat ſaltem ope
replicatiōis obſta-
re exceptio ſolùm
in qua actor fuit
b ſpecialiter proſecu
tus. Bart. videť te-
nere ꝙ ſic, in hac l.
ſub prætextu ſpe-
ciei. contra vide-
tur tenere in l. tres
fratres. ff. de pa-
ctis. Tu dic, verū
eſt ꝙ obſtat ſolùm
in ſpecialiter agita
tis: vt in d. l. tres
fratres. niſi ope re-
plicationis elida-
2 tur exceptio. & ita
loquatur in hac l.
ſub pretextu. & ita
ſupplēdo cōcordat
vbiq;, ꝙ ſolùm in
effectu preiudicať
quo ad ſpecialiter
ꝓſecuta ſi repliceť
ab agente nō fuiſſe
ꝓſecutū. Vel aliter
poſſet ĩtelligi Bar.
in hac l. ſub præte-
xtu, vt loquať in
vno ex duobus ca-
ſibus ſpecialib⁹ po
3 ſitis in d. l. tres fra-
tres. pro ſalkē.

4 Dicendū † eſt ergo, ꝙ ibi fuit petitio generalis, &
ſentētia generalis: ſed ꝓſecutio cauſæ fuit ſpecia
lis: meritò: in nō ꝓſecutis ſentētia nō obſtat ope
replicationis: hic verò fuit petitio, proſecutio &
trāſactio generalis. nam ſi hic fuiſſet ꝓſecutio ſpe
cialis, eſſet idē qđ in ſententia: vt in lege cōtraria.
¶ Vlterius opp. de l. j. j. ſi aduer. rem iud. Solue vt
in gl. qa ibi ope reſtitutionis iuuatur, quo etiā re-
medio iuuareť hic, ſi eſſet minor. Itē opp. de l. age.
ſ. eo. Sol. Ibi fuit petitio generalis, & trāſactio ſpe
cialis: hic verò fuit vtrunq; generale, vt ibi not.
¶ Opp. de l. ſi de certa. j. eo. Sol. ibi fuit petitio ſpe
cialis, & trāſactio generalis: hic verò omnia gene
5 ralia fuerunt. Vt † ergo tibi liqueat materia huius
principij, & gl. quæ eſt in l. age. ſ. eo. dic, Quādoq;
eſt petitio generalis, & trāſactio, & ꝓſecutio ſpe
cialis: tūc in nō ꝓſecutis nō obſtat exceptio trāſ-
actionis in effectu: qa ope replicationis eliditť: vt
j. de iudic. l. licet. Aut fuerunt omnia generalia: et
tūc aut reliquę ſpecies nō fuerūt notæ ꝓpter ad-
uerſarij dolū: & tūc ad illas trāſactio nō porrigiť:
vt l. tres fratres. ff. de pac. Aut abſq; aduerſarij do
lo: & tūc aut illæ ſpecies incognitæ depēdebāt ex
vltima volūtate: & tūc ad illa generalis trāſactio
nō porrigiť: vt l. de his. & l. nō eſt. ff. eo. ti. Aut nō
dependebāt ex vltima voluntate, ſed aliunde: tūc
porrigiť ad omnia, quæ ſub generalitate actionis
propoſitę poſſunt cōprehendi: vt in hac l. in prin.
ſecus de his quę poſtea de nouo emerſerūt: vt hac
l. no. ſecundùm vnā lec. Aut omnia fuerūt ſpecia
lia: & tūc tranſactio nō porrigitur ad aliud, quàm
ad id. ſuꝑ quo ſpecialiter eſt trāſactū: vt l. ſi vnus.
§. in ſumma. ff. de pact. Aut fuit generalis petitio,
& ſpecialis trāſactio: & tūc nō porrigiť, niſi ad ea
quæ in trāſactione venerūt. ſ. eod. l. age. Aut ecō-
tra fuit ſpecialis petitio, & generalis tranſactio: &
idē qđ ad ſpecificata in petitione porrigitur: vt l.
ſi de certa. j. eo. qđ intellige, vt ibi ſtatim dicā. vbi
6 perficieť iſta materia. ¶ † Quæro. quid in cōpro-
miſſo. Gl. dicit idē, quod in trāſactione, & bene-
7 probatur in l. de rebus. ff. de arb. ¶ † Item quærit
gloſ. vtrū in generali trāſactione veniat remiſsio
doli cōmiſsi in adminiſtratione. Gloſ. remittit ad
notata in l. ſi vnus. §. illud. ff. de pact. Iſta materia
eſt multū ſubtilis. Dic vt plenè dixi in l. Aurelio.
§. Caius. ff. de libe. leg. ¶ Venio ad ver. error aūt.
Quæro de intellectu huius §. Dico ꝙ iſte §. legiť
in gl. duobus modis principaliter. Vno modo, ꝙ
Imperator loquať actori. Alio modo, ꝙ loquatur
reo. Secundùm primū modū legitur tribus modis a
8 in gl. Primò † quòd trāſigens tēpore trāſactionis
putabat rem eſſe ſuā, vel apud eum cū quo trāſige
bat, cùm eſſet apud aliū. Certè ſi poſſeſsio de no-
uo ꝑuenerit apud eū cum quo eſt facta trāſactio:
illa generalis trāſactio nō porrigiť ad hāc rē, quin
poſsit ipſam vendicare: & ſic ipſi actori nō nocet.
Iſta lec. poteſt eſſe vera, per l. ſi quis ad exhiben-
dum. ff. de excep. rei iudi. & l. de eo. ſæpius. ff. ad
exhiben. Pro hoc etiā facit: quia ſub actione pro-
poſita primò illæ res non poterant claudi: ergo in
tranſactione facta ſuper illa actione nō veniunt.
¶ Secūdo modo legitur ecōtra: quia in veritate,
primo tēpore tranſactionis erat apud eū cum quo
quis trāſigebat, ſed putabat tranſigens eſſe apud
alium. Certè iſte error ſibi non nocet, quin ipſam
rem poſsit vēdicare. Et iſta lec. colligitur ex gloſſ.
dum dicit: vel econtra. & vide gl. Iſta lec. pōt eſſe
vera, ſi ponas quòd ille, apud quē res erat, occulta b
bat eā: & ſic dolo ſuo nō erat cognita agēti: meri-
tò nō venit in trāſactione: vt l. tres fratres. ff. de
pact. & ſ. dixi. & ſecūdùm hoc in iſto §. fuit error
circa poſſeſsionē rei, nō circa ꝓprietatē. Et debes
literā legere ſic, Error autē rei apud alium extra
perſonas tranſigentiū, tēpore trāſactionis cōſtitu
tæ, nil poteſt nocere circa ꝓprietatē. Iſtę lec. ſunt
veræ, vt vidiſtis: tamē ſecūdùm hoc litera nō legi
tur rectè: ideo alij legūt alio modo vt hic: ſit error
circa ꝓprietatē: & trāſigens putabat dominiū rei,
quę erat apud aliū, nō ꝑtinere ad ſe. Certè hoc ſi-
bi nō nocebit, qn poſsit poſtea rem vēdicare, cùm

✠ POMATES.
a ¶ Sub prætextu. Iſtā l. alle. Spec. in
tit. de arbi. §. exci-
pitur. ver. ſed po-
ne Titius, &c. ad
notabilē quæſtio-
nem. & ibi per eū
ad materiam huius
legis, vide Alexā.
cōſi. xj. vol. ij. Bar-
ba. cōſi. xvj. vol. ij.
& cōſi. xvj. col. vj.
eod. vol. & aliquid
cōſi. xxj. col. iij. eo.
vol. & cōſil. xxvj.
col. xxj. eo. vol. &
cōſi. lx. col. ij. e. vol.

✠ POMATES.
b ¶ Vnde doc. De-
clara iſtā ſolutio-
nem, vt per Barto.
in l. ſi de certa. in
vlti. col. j. eo. ĩ ver.
cogitate autem. &
Pan. extra, eo. ti. &
vide Alexan. cōſi.
xliij. col. iij. & ſeq.
vol. j. & Are. xxx-
iij. col. fina. & eo. in
fine Roma. cccciij.
col. ij. & iij. ſequen.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

✠ P. P A V. P.
a ¶ Tranſactiõe. Vide Feli. in c. tertio loco. colũ. pen. extra, de præſum. Et etiã in materia an & quãdo quis poſſit allegare turpitudinem ſuã, vide Felin. latè in c. ſciſcitatus. in verſic. non ſe excuſat. extra, de reſcrip. in c. lator. in j. & ij. col. extra, de re iudic. vbi etiam an quis poſsit venire contra factũ ſuũ proprium, vide Alex. conſil. cxxiij. in ij. col. & in iiij.
b ¶ Turpitudinem. Adde Bar. in l. iuſiurandum quod ex conuentione. ff. de iureiurã. & Cano. in c. inter dilectos. extra, de donat. & in c. cũ M. de cõſt. Bal. in l. ſi mulier. ff. ſol. mat. Bar. in l. de tutela, de reſti. mi. & in l. filios. j. quæ in frau. credi. per Spec. & Ioan. Andr. in addit. ad Spe. in ti. de dona. vbi ponitur qõ. de patre quæ emãcipauit filium, & ei donauit omnia bona ſua, ne committes maleficiũ inueniatur habere bona ſi filius dicat, neſcio te; cũ pater illa petit, an poſsit alleg. ſimilia, ibi vide, & per Petr. de Anch. conſi. ccxxviij.
c ¶ Reſpõdere. Adde eũdem Bar. cõſi. cciiij.
✠ Pro concordia aduerte, quòd generalis trãſactio non porrigitur niſi ad ea, de quibus fuit litigatum. Secus in pacto; quia ad omnia refertur. Ita videt̃ velle Bart. in d. l. de pupillo. §. ſi in pluribus. ff. de ope. noui nũ. Contra tenere alleg. ſecundùm do. Alex. ibidẽ in hac. l. ſi de certa. Tu dic quòd Bar. hic non firmat pedem in hoc; imò ſuã diſtinctionem hic ſequuntur communiter docto. ſcilicet quòd aliquãdo verba cum congruentia recti ſermonis poſſunt reſtringi ad illã cauſam, de qua agitur:

eam cõpetit eſſe ſuã. Et iſta lec. ponitur in fine gl. ſecũdùm quã debet litera legi, & rectè. & vide gl. Iſta lect. põt eſſe bona, ſed in quã habes, ꝙ in hac trãſactiõe generali nõ venit niſi illud qđ põt peti ex eadẽ cauſa: ſecus ſi ex alia, vt hic. Nã prius fuit trãſactũ ſup actione tutelæ: certè bene poterit peti res rei vẽdicatione, ſi cõpetit rem eſſe ſuã. Ita loquit̃ lec. hęc. & hoc modo debet intelligi quæſtio, quę ſ. formatur ĩ gl. Scđo modo principaliter legit̃, vt Impator loquatur reo quaſi dicat, error tranſactiõis nõ nocet reo, qn generalis trãſactio ad oĩa porrigat̃. Vide gl. ibi. Alij dicũt cõtra, qđ dirigit, & c. iſta lec. põt eſſe bona, ſi tu intelligas, ꝙ actor nõ inducebatur in hãc errorẽ dolo aduerſarij. Itẽ oportet te ĩtelligere, ꝙ in actiõe ꝓpoſita, ſup qua eſt tranſactũ, iſtud veniebat, ſiue ponas rem apud reũ, ſiue apud aliũ habẽtẽ cauſam ab eo: vt l. illicitę. ff. de reb. co. & l. nec vllam. §. pe. & ibi no. ff. de peti. hęre. Et ſcđm hãc lec. habes ꝙ vbi ignorãtia nõ ĩpedit trãſactionẽ: ibi nec error. ¶ Sum⁹ expediti de hac lege: alia dicemus in l. ſi de certa. &c.

Sub prætextu. Vbi petitio & trãſactio eſt generalis: trãſactio in oĩbus nocet, & ad oĩa refert̃. h. d. ¶ Opp. dicit̃ hic, ꝙ generalis tranſactio nocet. cõtra. de l. tres fratres. ff. de pact. Sol. ꝙ ibi fallit. ¶ Itẽ op. de l. age. ſ. eo. Dic ꝙ ibi fuit trãſactio ſpecialis. ¶ Itẽ opp. de l. licet. j. de iudic. Sol. ꝙ ibi loquit̃ in ſentẽtia q̃ fuit generalis, & omnia cõtinet: fuit etiã petitio generalis, licet ꝓſecutio ſpecialis. ¶ Itẽ opp. de l. ſi de certa. j. eo. Sol. ꝙ ibi fuit ſpecialis petitio. ¶ Itẽ opp. de l. j. ſi aduer. rem iud. Solue vt hic not. ¶ Quęrit gl. quid in cõpromiſſo. Gloſ. quã not. quę eſt gl. mag. in fi. dicit eſſe idẽ in cõpromiſſo, quod in tranſactione. & probat̃ in l. de rebus. de arbi. Aequiparat̃ ergo cõpromiſſum trãſactioni. Gl. eſt in aut̃. vt dif. iud. §. j. colla. ix. q̃ æquiparatio nõ eſt vſquequaq; bona, vt dixi in l. tranſigere. ¶ Quæro de intellectu ſecũdi ver. Iſte verſic. legitur duob⁹ modis in glo. Vno modo quòd Imperator reſpõdet hic actori trãſigenti. & hæc lect. poteſt intelligi dupliciter, vt patet in gloſ. Alio modo, quòd reſpondet reo, & ita tangitur in fi. gl. & vtraq; põt tolerari. Bar.

SVMMARIVM.

1 ☞ Allegans turpitudinem ſuam non auditur.
2 Poſitioni criminoſæ quis nõ tenetur reſpondere.

Tranſactione. [a]Breuiter hoc dicit: Quis nõ poteſt ſuũ dolũ ad ſuũ cõmodum allegare. ¶ Nota ꝙ allegãs turpi
b tudinem [b]ſuã †non auditur. cõcor. ſunt in gloſſa.
1 vt dixi. hoc eſt verũ, ad ſuum cõmodũ, ſed ad ſuũ incõmodũ bene poteſt qs allegare dolũ ſuũ, licet quandoq; ſibi parcat̃: vt vidiſtis in aut̃. nouo iure.
2 j. de pœ. iudi. q ma. iudi. ¶ † Et facit iſta lex ꝙ qñ eſt petitio criminoſa, vt q̃ cõtinet crimẽ eius qui
c debet rñdere, nõ tenet̃ qs rñdere[c]: vt hic in fi. patet. De quo habem⁹ in c. dudũ. el ij. extra, de elect. & Spe. tractat hoc in ti. de poſitio. §. vij. ver. xix. Ego hoc plenè dixi in l. Marcell⁹. §. j. j. rerũ amo. & tetigi in l. fi. de his qb. vt iudi. & l. nõ ĩtelligit̃. de iure fiſci. tex. eſt in l. quoties. §. prętor. de nox.

SVMMARIVM.

1 ☞ Verba generalia in tranſactione, quando generaliter intelligantur, & quando reſtringantur. Verba generalia generaliter intelligũtur, niſi aliter de mente proferentis appareat: & quando dicatur apparere de mente.
2 Trãſactio quõ porrigat̃ ad ea, de quib⁹ nõ eſt lis.
3 Clauſula vtilis apponenda in tranſactiõe, vt porrigatur ad ea de quibus non eſt lis.
4 Verba generalia pacti, vel tranſactionis, ſi generaliter intelligantur, vtrum referantur ad ea, quæ actor ignorabat ſibi competere.
5 Clauſula apponenda in tranſactione, vt porrigatur etiam ad incognita.
6 Tranſactio facta ſuper vna re, an porrigatur ad omnem actionẽ, ex qua poſſet illa res peti, etiam ex alia cauſa: an tantùm ad propoſitam.

✠
d Si de certa. [d]Breuiter dicit: Verba generalia tranſactionis reſtringũtur ad rem, de qua litigabatur. h. d. hæc l. no. ¶ Opp. dicitur hic, ſi de certa. ¶ Cõtra, ſuper certo nõ poteſt tranſigi: vt l. j. ff. eod. Sol. hic erat res certa: ibi autẽ erat dubiũ propter litẽ. ¶ Opp. de l. ſub prætextu. ſ. eo. Solutio. Ibi fuit petitio, & tranſactio generalis: hic fuit petitio ſpecialis, & trãſactio generalis. Licet hoc ſit ſatis bene dictũ, vt ibi modò dixi: tamẽ prius poſſemus loqui, vt dicam⁹ quòd hic interpoſita eſt trãſactio ſup actione ſingulari: ibi ſup actiõe vniuerſali, & vniuerſaliter propoſita. ¶ Opp. ſecũdo, & modò intro materiã hu
1 ius legis, ad quẽ aduerte. † Verba generalia debẽt intelligi generaliter: vt l. j. §. generaliter. de lega. præſtã. & à ſignificato verborũ nõ debemus recedere: vt l. nõ aliter. de leg. iij. ſed hic dicitur cõtrarium: quare malè: quia hic verba generalia reſtringũtur. Huius timore gl. in l. emptor. §. Lucius. ff. de pact. dicit aliud in pactis, vbi verba generalia generaliter intelligũtur: aliud in trãſactionibus: vbi verba generalia reſtringũtur, vt hic. & illi qui volũt hoc tenere, aſsignãt rationẽ: quia tranſactio eſt de re dubia, & lite incerta: ideo verba tranſactionis nõ extẽduntur vltra id, de quo eſt lis. & hoc videbatur tenere do. Cyn. in antiqua lect. ſua ſuper l. ſub prætextu. poſtea ſuperuenit Guil. de Cug. qui dicit in pactis idẽ qđ in trãſactionibus: vt clauſula generalis reſtringatur ad rem, ſeu cauſam ſpecificatã: vt l. quęſitũ. §. j. de leg. iij. & l. Aurelius. §. Sticho. de lib. leg. & l. fi. §. idẽ quęſiuit. ff. de cõdi. inde. Et quod dicit̃, ꝙ verba generaliter debẽt intelligi: eſt verũ, niſi aliud de mẽte ꝓferẽtis appareat: & apparere videt̃ p expreſsionẽ certę rei, vel cauſæ, vt dictũ eſt. & ita ex verbis Guil. d. Cy. fecit additionẽ. Pro gl. videt̃ caſus in l. pluribus. ff. de accepti. ¶ E cõtra. gl. videt̃ caſus in l. ſi ex plurib⁹. in prin. ff. de ſolut. Breuiter ſic dico: Quãdoq; verba generalia ſalua ratione recti ſermonis poſſunt reſtringi ad rem, ſeu cauſam ſpecificã: & tũc ad illud reſtringuntur. hic eſt caſus hic, & d. l. ſi ex pluribus. ff. de ſolut. Si verò ſalua ratione recti ſermonis nõ poteſt reſtringi: tunc nõ reſtringitur. Ita loquit̃ l. pluribus. de accep. Exẽpla plura ponere clarũ eſt. & ſecũdùm hoc idẽ erit in pa-
e cto quod in trãſactione. ¶ Et ſecũdùm hoc[e] dices
2 † tu: quomodo trãſactio porrigitur ad ea, de quibus nõ eſt lis. Dicebat dominus Iaco. quòd iſtud erat ex vigore ſimplicis cõuentiõis, magis quã ex vigore tranſactionis. Verius puto quòd etiam ex vigore trãſactionis. Hoc ſic probo: In tranſactione poteſt eſſe quòd ex parte actoris datur. aliud reo propter illud, quod à reo recipit: vt habuiſtis nota. ſ. in l. ij. & probatur in l. ſi ſup poſſeſsione. ſ. eod. Modò quid repugnat ꝙ reus det certã quantitatẽ pecuniæ nomine trãſactionis, & actor eodẽ modo liberet eum ab actione propoſita, & etiam ab alijs actionibus, quantuncunq; liquidis? Certè nihil repugnat. Eſt enim iſtud pars eius, quod datur nomine tranſactionis. arg. l. fundi partẽ. ff. de
3 contrahen. emp. vt † tamẽ iſta effugiãtur, ideo notarij apponũt iſta verba: ad infraſcriptã trãſactionem, cõpoſitionem, & pactum, cõuentionẽ deuenerũt, &c. vt ſe nõ reſtringat, ꝙ ſit pura trãſactio.
f tangam etiã in l. proxi. ¶ Quæro vlterius[f] quãdo verba generalia in pactis, vel tranſactionibus ge-
4 neraliter intelliguntur, † vtrum referantur ad ea quæ actor ignorabat ſibi competere. Ego vidi ſuper hoc quoddam conſiliũ Iac. de Aret. qui dixit ſic Liberare aliquẽ, eſt donare: vt l. cõtra iuris. ff. de pac. ſed ignorans nõ donat: vt j. de dona. l. nec ignorãs. ergo, &c. Ad idem facit ff. de inoffi. teſta. l. mater. ¶ Hic aduerte: breuiter credo eum bene dicere, niſi de incognitis eſſet generaliter cogitatum: vt l. ſub prætextu. in princ. ſ. eod. & ibi dixi. Probat̃ in l. vno. §. j. de accep. Inſti. quib. mo. tol. obli. §. eſt aũt prodita. Cogitatũ autẽ præſumitur vniuerſaliter: quãdoq; ex natura actionis propoſitæ: quia ipſa deerat vniuerſalis: & tunc videtur cogita

& tunc caſus eſt hic quòd reſtringuntur, aliàs generaliter intelligantur: ita in pacto, ſicut in tranſactione: licet Bartol. det cautelã ad euadendam iſtã difficultatem. adde ad cõſil. do. Alexã. xj. in ij. volum.
d ¶ Si de certa. Vide Ludo. Rom. in cõſil. cclxij. in glo. in c. j. de tranſact. & ibi per ſcribentes. Et nota pro eo quod hic Bart. dicit, vide eũdem in l. de pupillo. §. ſi in plurib⁹. ff. de ope. noui nun. vbi dicit quòd trãſactio nõ refertur niſi ad ea, ſuper quibus erit lis: hic dicit contra. Vide ibi ſcribentes, vide Innoc. & Ioan. de Imola & alios in c. conquerente. de offic. ordi. vide Bart. in l. emptor. §. Luci⁹. Bar. in l. Aurelio. §. Caius. ff. de libe. lega. vbi dicit quòd non extẽditur ad incognita, etiã ſi verba nõ patiãtur vt intelligãtur in ſpecificatis. And. Barb.
✠ POMAETS.
d ¶ Vide Alex. cõſi. xj. in ij. vol. incipi. viſo ac, vt oportet, cõſiderato themate, & conſyderata dubitatiõe, & Are. cõſi. cxxxviij. colũ. ij. & cõſi. clxj. colũ. fi. & ſeq. col. iiij. & Alex. cõſi. j. col. pe. vol. ij. vbi per hanc l. ſi de certa. & ſimiles dicit, ꝙ ꝓteſtatio facta ſuper capitulis expreſsis, de quibus cõtendebat̃, nõ porrigitur ad capitula, & pacta poſtea inita ex pœnitentia, in primis poſt finitũ tẽpus ipſorũ. & Bal. conſil. cccexvij. in v. parte. vbi ponit pulchrum caſum.
e ¶ Et ſecundũ hoc. Adde tamen circa hoc, vide Alex. de Imol. in conſil. vj. colũ. j. & quaſi per totum in ij. vol.
f ¶ Quæro vlterius. Et vide do. Pe. de Ancha. in cap. j. de trãſact. vbi allegauit conſi. Iacob. de Aret. Andr. Barb.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

cogitatum de omni eo quod in illa actione pote-
rat deuenire:vt dicta l.ſub prętextu.niſi dolus.ad
uerſarij,vel teſtiũ interueniat:vt ibi dixi.¶ Si ve-
rò loquimur in alijs iudicijs particularibus,eſt ne-
ceſſe ꝙ appareat,[a]ex verbis, quòd ipſi voluerunt
illam cõuentionem, ſeu tranſactionem extẽdi ad
5 omnia:vt d.§.j.cũ ſimilibus.& ideo†notarij appo
nunt hodie in inſtrumentis: ita quòd ſi generalis
liberatio, & generaliter intelligaẽ, & porrigatur
ad omnia,etiã incognita,quod tene menti.¶ Ve-
nio ad gl.vlti.vidimus ſ.de gñalitate rerũ : modo
6 quęrimus†de generalitate cauſarũ:vt puta, trãſ-
actio eſt facta ſuper vna re:fateor, ꝙ non porrigiẽ
ad aliam rem. Sed vtrum iſta trãſactio porrigitur
ad omnẽ actionẽ,ex qua poſſet peti iſta res, etiam
ex alia cauſa:an ſolùm ad actionẽ , & cauſam ſuã
ꝓpoſitam. Quidam dicũt ꝙ tranſactio non por-
rigaẽ ad aliã actionẽ ex alia cauſa veniẽtem , ſicut
nec res iudicata:vt l.cũ quęriẽ.de excep.rei iudic.
Hugo dicit contrarium tribus rationibus. Prima
ratio eſt: Generalis tranſactio nocet in omnibus,
etiam in quibus non eſt cogitatum:vt ſ.eod.l.ſub
prætextu. ergo eadẽ ratiõe porrigitur ad omnem
actionẽ.Certè iſta ratio nõ eſt bona:quia porrigi-
tur.ad ea,de quibus nõ erat cogitatum:quæ tamẽ
ſub actione propoſita poterant comprehendi : vt
dixi in l.ſub prętextu.ſ.eo.ſed hic illa actio ex no
ua cauſa proueniens, ſuper actiõe propoſita , non
poterat comprehendi.ergo &c. ¶ Secundò ꝓbat
ſic. Vbi quis nõ põt habere litem,non poteſt age-
re ex iure ſuperueniẽte:vt l.ſtipulatio iſta.§.quę-
ſitũ.& §.ſed quatenus.de verb.obli.ſed iſta rõ nõ
eſt bona:qa ibi ideo nõ põt agere:quia de euictio-
ne teneẽ. ¶ Tertiò probatur per l.ſi vnus.§.pen.
ff.de pactis. Gloſſ. reſpondet : quia ibi ex eadem
cauſa petebatur. Breuiter contra opi. Hugo.eſt ca
ſus expreſſus in l.ſi ita quis.§.fi.de verbo.obli.Et
ibi feci te notare:quod intellige verũ,ſi actio ſpe-
cialiter fuit propoſita:nam ſi actio fuit propoſita
generaliter: ſicut res iudicata obſtaret in omnib9,
ita tranſactio:vt l.fin.j.de annali exceptione. Et
eſt hodie textus expreſſus in c. Abbate ſane. de
re iudica.libro.vj.&c.

SI de certa. Vbi petitio eſt
ſpecialis,& tranſ
actio generalis, trãſactio reſtringitur
ſolùm ad petita.h.d. ¶ No.qđ dixi in
ſummario:qa iſta lex eſt multũ not. ¶ Opp. diciẽ
hic,ſi de certa re:cõtra.de l.j.ff.eo. Solu.vt in pri-
ma gl. ¶ Item oppo.dicitur hic, ꝙ generalis trãſ-
actio reſtringiẽ ad petita.cõtra: qa videtur ꝙ gñ-
liter debet intelligi:vt l.j.§.gñaliter.de lega.prę-
ſta. Timore hui9 gloſ.in l.emptor.§. Lucius.ff.de
pac.facit differentiã inter pactũ & trãſactionẽ, vt
pactũ generale gñaliter debeat intelligi, ſi petitio
proceſſerit ſpecialis,: ſed tranſactio gñalis debet
reſtringit ad petita.Et rõ huius gl.eſt:quia cũ trãſ
actio nõ fiat,niſi ſuper re dubia, non debet extẽdi
niſi ad ea,de quibus litigabaẽ,& quæ erãt dubia ,
& non alia,de quibus non videtur cogitatum.Sed
cùm pactum fiat ſuper re nõ dubia, & fiat gratis :
meritò debet extẽdi ad omnia : qa in pacto ceſſat
illa ratio, q̃ eſt in trãſactione.Gul.in d.§.Luci9 te
net contrarium differẽtiæ glo.quia ipſe intelligit
illam glo.in dubio.Sed vbi apparet contrarium,ſi
ue ſit pactum,ſiue tranſactio generalis, ſemper re
ſtringitur ad petita , vbi petitio ſpãlis præceſſerit
ſecũdũ qđ fuit in caſu illius.§.adde l.fi. de vi.tri.
oleoq; leg.Facit.l. Aurelius.§.Sticho.ff.de li.leg.
Et aduerte ꝙ ipſe tenet:quia ſemper cõtrarium di
citur apparere,vbi pręcedit petitio ſpecialis.Ita te
net ipſe.tu tñ tene gl.illam quæ eſt vera:& eſt ca-
ſus ꝓ illa gl.in l.plurib9.ff.de acceptilatio.¶ Quę
rit glo.qd ſi fuit actũ ad certã rem,ex aliqua cauſa
fuit facta trãſactio:modò actor ad illã eandẽ rem
vult agere,nõ obſtãte tranſactione, nũqd põt:vr̃
ꝙ ſic.Sicut eñ dicimus in ſñia quę abſolutoria la
ta non parit exceptio.rei iudi.glo.determinat con
trarium,per tres rões,quas vide in glo.¶ Contra
opi.Hugo.& gl.videẽ caſus in l.ſi ita quis.§.fi.ff.
de ver.obli. Aduertendũ eſt:quia ſi actio eſſet ꝓ
poſita gñaliter in oĩbus caſibus, dico ꝙ tranſactio
noceret , ſicut & ſententia : ſic & ſpãliter.argu.in
l.fi.de anna.excep.& eſt caſus decretalis extra, de
re iudi.c. Abbate ſane.lib.vj.

SVMMARIVM.

1 ☞ Trãſactio ſup eo, đ quo eſt iudicatũ, nõ valet.
Res iudicata habeẽ pro veritate , & ei ſtãdum eſt.
2 Tranſactio ꝙ non poſsit fieri ſuper inſtrumento
guarentigiato.
3 Tranſactio facta ſuper iudicato per acceptilatio-
nem,ꝙ non valeat.
4 Species tranſactionis eſt duplex.
5 Tranſactio ſi non valet vt tranſactio, nõ valet vt
pactum nudum.
Pacta liberatoria ſi non valent vt agitur, valẽt vt
valere poſſunt.
6 Clauſula apponenda in trãſactiõe ad hoc, vt ſi nõ
valeat vt tranſactio,valeat vt pactum.

SI cauſa cognita. Breui
ter di-
cit.Sup eo qđ eſt iudicatũ,nõ põt trãſ
igi:ſed põt acceptilatione remitti.h.d.
1 ¶ No.ꝙ tranſactio†quæ fit ſup eo,de quo eſt iu-
b dicatum,non valet.[b] Ratio:quia tranſactio fit de
re dubia:vt l.j.ff.eo.ſed quando eſt iudicatum, ita
ꝙ non poteſt aliquo mõ reſcindi nullo modo ha-
betur dubitatio:quia res iudicata habetur ꝓ veri-
tate:vt l.res iudicatę.j.de regu.iur. & ei ſtandum
eſt:vt l.j.j.de re iudica. Idem credo de inſtrumen
2 tis†confeſsionatis,ſeu guarentigiatis,[c]quæ ſecũ-
c dũ formã ſtatutorũ Italiæ merentur executionẽ,
ſicut ſententiæ diffinitiuæ:vt ſuper his nõ poſsit
d trãſigi,niſi ex aliqua cauſa reuocaretur[d]in dubiũ:
ſicut hic dicimus de ſententia.¶ Quærit glo.circa
3 hãc l.quid ſi tranſactio†fuit facta per acceptilatio
nem ſuper iudicato:an valeat.Quidam dicũt ꝙ ſic
per hunc tex.quidam ꝙ non.& bene.quod no.nã
hic reprobatur tranſactio: ergo quælibet eis ſpe-
cies in l.fi.j.de vſu.rei iudi.& l.j.in fi.& ibi not.ff.
4 de ſuis & legi.Sed†ſpecies trãſactiõis eſt duplex:
qa quædã fit pacto nudo:quædã acceptilatiõe.er-
go nullo modo valebit no.hic tex. quia verũ eſt, e
quod tũc acceptilatione quis liberatur à ſentẽtia.
quãdo voluerint partes quòd valeret in re ſimpli
cis acceptilationis, & liberationis, non trãſactio-
5 nis.Et†ſic habes hic quòd tranſactio quæ non va
let vt tranſactio,nõ valet vt pactum nudum.tene
menti,& vide iſtam gl.no.¶ Contra hoc videtur:
qa in pactis liberatorijs,ſi nõ valet qđ ago vt ago,
valet vt valere poteſt:vt l.an inutilis.in prin.ff.de
acceptila.& l.ſi accepto latum. eodem titu.de pa-
ctis l.ſi vnus.§. ſi acceptilatio. Reſpondeo , quòd
tranſactio nõ eſt pactum merè liberatorium:imò
vltro citroq; naſcitur obligatio.nam nullo dato,
retẽto,vel promiſſo nõ valet:vt j.c.l.trãſactio. &
e ideo cùm ſit pactum obligatorium:[e]ſi nõ valet vt
ago,non valet vt valere põt:vt l.j.§.ſi quis ita, de
verbo.obl.& ideo notarij,in inſtrumẽtis trãſactio
6 nis apponũt iſta verba†quæ dixi in l.ſub p̃textu.
ſ.eo.ad infrà ſcriptã tranſactionem,pactum,con-
uentionem,& liberationẽ, &c. Et omnia iſta ver
ba inculcant: vt nõ referant ſolũ ſe ad tranſactio
nem.& ſic valet omnimodo quo poteſt &c.

SI cauſa. Poſt ſñiam appella-
tiõe,vel in ĩte.reſti.nõ
ſuſpẽſam,nõ valet trãſactio: niſi reuo
caretur in dubiũ,vtrum eſſet iudicatũ
h.d.cũ gl.no.l.iſtã ꝙ ſicut nõ valet trãſactio:poſt
ſentẽtiã:ita in ar.nõ videẽ valere trãſactio ſup in-
ſtrumento guarentigiæ,vel confeſsionis:quia ex
forma ſtatuti inſtrumẽtum guarẽtigiæ habet in ſe
præceptũ tabellionis,& dicitur clarum , & habet
promptam executionẽ, ex forma ſtatuti:ſed poſt
ſñiam non valet trãſactio:ergo nec in dicto caſu.

SVMMARIVM.

1 ☞ Cõdictio ob cauſam , vt quis reponat ſe in pri
ſtinam obligationem,ꝙ non habet locum,ſi non
ſeruantur promiſſa in tranſactione.
Condictio ob cãm ꝙ detur actori cõtra reum, qñ

a ¶ Eſt neceſſe ꝙ ap a
pareat. Adde tu eũ
dem Bar.in l. Aure
lio.§.Caius.ff.đ li.
leg.& in l.cũ Aqui
liana.ff.eo. titu. &
Alex.ĩ cõſi.xj. col.
ij. in verſi. vñ dicit
barto.in ij.volu.
b ¶ Nõ valet. Adde
hoc intelligendum
verũ , niſi ſit dictũ,
non obſtante ſñia:
quia tũc valet com
promiſſum & trãſ
actio,ſecundũ doc.
hic: quibus adde ẽt
Ro.conſi.ccclxiij.
c ¶ Guarentigiatis.
Adde intelligẽdũ
Bart.ſecundũ Pau.
de Caſt.ſi cõtra ta-
le inſtrm̃ non põt
opponi aliqua ex-
ceptio ex forma ſta
tuti ad impedien-
dam executionem.
nã tũc habet ſimili
tudinẽ cũ ſentẽtia:
vt l. peremptorias.
infrà ſentẽtiam re
ſcindi non poſ.ſed
ſi nõ eſſet tale ſtatu
tum:tũc quia con-
tra tale inſtrm̃ pñt
opponi oẽs exce-
ptiones , quæ pñt
obijci in iudicio or
dinario,ante latam
ſententiã: ex his q̃
no.Bar.ĩ l.j.de edẽ.
& in l.ij. de lega. ij.
nõ haberet vim ſen
tentiæ: ideo poſſet
tranſigi, & cõpro-
mitti. Tu dic ꝙ ꝓ
hoc facit qđ voluit
Bal.cõſi.lxxiij. lib.
ij. ꝙ ſtante ſtatuto
ꝙ cauſæ debeãt cõ
promitti , qđ illud
debet ĩtelligi vſq;
ad cõcluſionẽ ĩ cã.
& qđ voluit idem
Bal.cõſi. cxciij.lib.
iij. ꝙ ſi inſtrã mu-
tui habeãt execu-
tionẽ paratã ex for
ma ſtatuti, & aliqs
petat compromiſ-
ſum ex forma alte
rius ſtatuti , ꝙ non
debet intelligi de
dictis inſtr̃is habẽ-
tibus executionẽ
paratã. Ad qđ vi-
de etiã Pe.de Anc.
cõſi. clxxxiij. Pau.
de Caſ.cõſi.lxxiiij.

P.PAV.P
d ¶ Reuocareẽ. Idem
clarius dicit Paul.
de caſt.hic, & Ale.
& voluit etiã Bart.
in l. elegãter. ĩ prĩ.
ff.de cõdi. ind.ideo
Comẽ.conſil.cxlij.
poſt princ. dicit ꝙ
lex vel ſtatutũ mã
dans ſententiã vel
inſtrumẽta execu-
tioni mandari, de-
bet intelligi de in-
ſtr̃is liqdis, & ſen-
tẽtijs, quæ nullo re
medio poſsint im-
pugnari , & contra
quas nihil poſsit
opponi, & intelli-
giẽ de valida & in-
dubitata : vide Fe-
li.in c.monaſteriũ.
in vlt.col.verſi.de-
mum colligendo.
de re iudic.

e ¶ Obligatoriũ. Ad
de ſecundũ Bal. ꝙ
hoc non põt proce
dere: & iõ ſi nõ va-
let qđ ago, non va
let vt valere põt :
quia dicit ipẽ: nam
pactũ de nõ peten-
do cõtinet obliga-
tionem:vt no.in §.
pactus ne peteret.
& tamẽ ſi nõ valet
quod ago, valet vt
valere põt.ideo dic
quòd in actu libe-
ratorio , ſi nõ valet
qđ ago vt ago, va-
let vt valere põt, ſi
includi põt in actu
facto. ſicut cõcludi
tur pactũ ſub acce-
pti. ſecus ſi nõ põt
includi,qa ſint ſpe-
cies oppoſitę: ſicut
tranſactio , & ſim-
plex pactũ gratui-
tum,vt hic.& ſi nõ
valet tranſactio vt
trãſactio, valeat vt
pactũ gratuitũ. vi-
de Ang. cõſi.xciij.
& de hoc brocardo
ſi nõ valet qđ ago
&c.vide etiã Bald.
conſil.cxl.lib.j.

a ¶Si pro fundo. Vide qđ ſingulariter dicit Bal. ꝑ iſtam l.in.j. de cōtro.inter vaſal. & aliū de beneficijs.& allegat iſtā l.per do. Pau.in cōſi.clxxxv. qñ ſtatutum dicit,cā compromittatur inter conſanguineos, an habeat locum ſi petitur ſniæ executio.hoc ponas in l.ſi cā ſ.eo. Andre Barb.

P. P A V. P. ¶Si ꝓ fundo. Iſtū tex. ꝓ ſingulari allegat Bald.
a in c.j. de cōtrouer. inter vaſal. & aliū. ꝙ dimittēs ex cauſa tranſactiōis non trāſfert dominiū, licet ſecus in alijs cōtractibus. Et ideo nota cautelā ꝙ trāſigens dicat ſe dimittere ex cā tranſactionis,nō aūt tradere, vide Crem. ſing. cxxxij. Item an & qñ in tranſactione veniat euictio, vide Bal.in c. j.in pen.col. de ꝓhib.feu.aliena. per Fede. An autē diuiſio ſit verè & propriè traditio, vide Bal.in proœ. feu. in vuj.col. Et ꝙ licet diuiſio trāſferat dñium in cōtractibus ad hoc pendētibus §.interdum.inſt. đ re. diui. Secus ſi in contractibus principaliter tendentibus ad liberationē vt tranſactio & iuſiurandū,vide Alexan.in l. nā & poſtea.§.fin. col. iij. de iureiur.

b ¶Dicit cōtra. Adde vt ꝑ Alexā. hic.

POMATES.

c ¶Quærit gloſ.pro iſta opi. bene facit quod notat Barto. in authen.ingreſsi. ij.col.in verſ.quæro vlterius. in fi. ſ. de ſacroſan. ecc. & opi. Bar. ex vtroq; mēbro eſt cōis: vt hic inquit Decius & ſequen.

d ¶Conſanguineorū. Add ſcđm Bal. ꝙ ſi conſanguinei nolūt adeſſe ne īpediatur cōtractus,ꝙ pōt adhiberi authoritas iudicis loco iſtorum.ar.l. bono rū.j.q admi.et Pau. de Caſt.dicit hunc caſum vidiſſe de facto.de quo vide in l.ſi cūm dotem. §. eo autē tempore. ibi poſui.ff. ſoluto matrimonio.

POMAETS.

¶Et ſic collige ex doctrina Bart. hic, qđ quando ſtatuto cauetur qđ mulieres & minores, nō poſsint contrahe-

per reum ſtat quò minus tranſactio impleatur.
2 Actor ex cōtractu trāſactionis,an habeat actionē præſcriptis verbis,vt promiſſa ſeruentur.
3 Tranſactio, ꝙ tribuat titulum poſsidenti in re, quæ ex cauſa tranſactionis traditur.
Aæſtimatio litis,ſi ſoluitur, eſt ſimilis emptioni.
4 Dominium,rei,quæ apud reum erat,ꝙ nō trāſferatur:licet quis renunciet liti,& cauſæ.

SI pro fundo. [a]Hæc lex eſt ſin.valde breuiter hoc intēdit. ſi fund⁹ ex cā tranſactiōis,tradit⁹ euincaɫ, de euictiōe agiɫ ſi nō eſt tradit⁹, ſed apud trāſigentē dimiſſus: eo euicto nō agiɫ.h.d. hęc lex ſingularior de toto
1 iſto titulo.¶†Primò no.quòd in trāſactione ſi nō ſeruanɫ promiſſa, nō habet locū cōdictio ob cauſam:vt quis ſe reponat.in priſtinā obligationem: qđ apparet ex iſto tex.q dicit inſtaurari non debere litē finitā.videte textū ibi:inſtaurari &c.¶Ad iſtā op.de eo quod habuiſtis nota.ſ.eo.l.actiōe. & l.ſiue apud acta.glo. in nulla parte ſoluit iſtud cōtrarium,inquantum reſpicit condictionē ob cauſam.Pet.hic dicit, quod ſpeciale eſt hic odio litis: dicens indiſtinctè, quòd in tranſactione nō eſt locus cōdictioni ob cauſam.Ego in l.ſiue apud acta. hoc limitaui:quia iſtud eſt verū: quādo reus quātū in ſe fuit,impleuit,quod cōuenit, trādēdo rem licet poſtea euincatur. ſecus ſi per eum ſtaret quo minus impleretur: quia tūc daretur condictio ob cauſam: ita intellige materiam iſtam. & notaɫ in lege,actione.ſupra eodem. ¶Secundò,ad iſtud oppo.quòd agatur actiōe prima:vt l. ſiue apud acta. ſ.eod.&.l.cum proponas.ſ.de pact.Solu. duobus modis.Primò dic ꝙ actio fuit hic ipſo iure ſublata:ibi ſecus.vel dic quòd ibi reus nullo modo obſeruauit promiſſa: hic obſeruauit quantum in eo fuit.Modò habes primum not.ſingulare hic.¶Se
2 cundò habes hic notare quòd ex contractu†trāſactionis,actor habet actionem præſcript. verbis, vt promiſſa ſeruentur.& vide glo.& tex.¶Contra hoc expreſsè eſt.ſ.eod.l.ſiue apud acta.Gl.prima iſtud ſoluit ibi, dicens quòd hic eſt actio præſcriptis verbis datiua,non natiua.tu dic, quòd hic fuit cōtractus tranſactionis per talia verba concepta,q potuit impleri perfectè ex parte actoris.meritò ſibi implenti datur actio præſcriptis verbis. In l.ſiue apud acta,non poterat impleri:vt dixi.et hoc ſatis placet.Et intelligo verba ſic concepta in dubio per tex.hui⁹ leg.quādo dico: ꝓ fundo quē peto, promittis mihi dare aliū fundum: vt hic in princ.Nā illa verba pro fundo,quē peto: poſſent intelligi ꝓ fundo,ſ.de cætero nō petendo: & ſecūdūm hoc nuſquā poſſet impleri. ¶Itē poſſent intelligi, ꝓ fundo:ſcilicet dimittēdo apud reum.Et iſtud pōt impleri: qa nūquā à reo īuito poterit extorqueri.Vnde iſta verba in dubio intelliguntur cōcepta in caſu,q pōt impleri.quod not. ¶Tertiò
3 habes notare†ex iſta leg.tota, ꝙ contractus tranſactionis tribuit titulum poſsidēti in re, quę ex cā trāſactionis tradiɫ:non in re quę ex cā tranſactionis retinetur.Ita colligiɫ ex hac lege quia tradens tenetur ad tradendū dominiū:dimittēs verò non. ita vides hic.Ita ſentit gl.in l.pe.j.qro empt.&.ff. pro empt.l.j.quod ꝑpetuò tene mēti. ¶Sed contra iſtud vlti.opp.ꝑ gloſ. & videɫ ꝙ etiam dimittens,det titulum poſsidēti,vt.l.ſi donatæ.ff.de dona.inter virū & vxo. Solu.ibi ſoluit litis æſtimationē,quæ ſimilis eſt emptioni:vt l.litis.ff. ꝓ empto.hic verò traſegit. Ita etiam intelligitur.ff.de
4 rei ven.l.eius rei.&.l.hæc ſi res.¶Vltimò no.†ex hac leg.quòd licet quis renunciet liti & cauſæ:nō tamen per hoc transferɫ dñiū rei,quæ apud reum erat:ſed cōtra ſuā actionē paraɫ exceptio.vt.ſ.tit. j.l.poſtquā liti. qđ ꝓbaɫ ex hac leg.in eo.ꝙ ꝓ re quam apud te dimitto,non teneor ad aliqua &c.

SI pro fundo. Si res ex cauſa trāſactiōis data euincaɫ,ex ſtipulatiōe nomine euictionis,ſi ſtipulatio īterceſſerit:aliàs præſcriptis verbis agiɫ:ſed parte remanēte penes eum,cū quo ſit tranſactio,non competit actio noīe euictionis.h.d.vſq; ad fi.¶ Opp.de ſe ipſa ad ſe ipſam.Sol. quòd hic eſt mutatio perſonarum,vt dicit gl.¶Item opp.contra vltimū dictum de l.ſi donatæ.ff.de dona.inter virū & vxorē. Solu.gl.ꝙ ibi reus habuit cauſam ab actore.Pro declaratione huius,vide quod not.per Dy. in c.pro poſſeſſore.extra,de reg.iur.lib.vj.¶Item no.iſtā legē quòd glo. cōiter dicunt in l.libera.j.de ſenten.& interlocu.om.iud.& in l.elegāter. in prin.de pigno.actio.ꝙ vbi res pro te data euincitur,agitur prima actione nomine euictionis.Sed vbi res datur pro pecunia,& euincitur,agiɫ ex empto.Contra primum membrum gloſ.eſt iſta lex quia datur res pro re, & non agitur prima actione.Cōtra ſecundū membrum eſt l.qui res.ff.de ſolut.Quantum ad contrarium huius legis dicas ꝙ in caſu noſtro ſit ſpeciale fauore litium finiendarum.

SVMMARIVM.

1 Dolus non infertur ſcienti.
2 Pollicitatio de hæreditate futura,non obligat aliquem.
3 Stipulatio de faciendo aliquem heredem non valet.
4 Tranſactio facta hoc modo,ſi me hæredē feceris,libero te:ꝙ non valeat.
5 Matrimonium vt quis contrahat,induci poteſt,ſpe præmij.
6 Remitto vt me hæredem facias,ꝙ talis contractus non valeat.

CVm donationis. Breuiter dicit. Sciēti nō infertur dol⁹. & pollicitatio ſucceſsionis non obligat pollicitantē.hoc dicit.¶ No.ꝙ ſcie-
1 ti†non infertur dolus. De hoc habes regulam de reg.iur. lib.
2 vj.in c.ſcienti.& dic vt ibi per Dy. ¶Ex fine huius legis nota†ꝙ pollicitatio de hæreditate futura nō obligat aliquē: vt l.pactum quod dotali.ſ.
3 tit.j.& l.ſtipulatio hoc modo.ff.de ver.obli. ¶†Quæro,qđ ſi ſtipulatio interceſſerit de faciendo aliquem hæredem?Reſpōdeo.ꝙ nō valet. & gl. dicit idem ꝙ non valet:quia eſt contra bonos mores: vt l.ſtipulatiò hoc
4 modo.ff.de verbo.oblig. ¶†Quæro,quid ſi verba tranſactionis fuerunt concepta conditionaliter:vt puta,ſi me hæredem feceris,libero te.Glo.dicit quòd non valet tranſactio:quia eſt facta ſub conditiōe, quæ eſt cōtra bonos mores:vt Inſtitu.de inutil.ſtipula.§.impoſsibilis.& l. impoſsibi
b lis.ff.de verbo.obli. Pet.dicit [b]contra. ꝙ enim quis obligetur ad faciēdū aliquem hæredem,iſtud eſt bene contra bonos mores: ſed quòd qs inuitetur ſpe alicuius lucri ad faciendum quem hæredem, iſtud nō eſt contra bonos mores:vt l. Titio centum.§.j.de condi.& demonſtra. Videɫ quòd Pet.dicat malè contra caſum in l.ille autem.de hæredi.inſtituē.& ibi no. Nam nec metu pœnæ,nec ſpe præmij,quis debet inuitari ad hoc.Nō ob-
5 ſtat l.Titio centum.§.j.quia ibi loquitur in matrimonio, ad†quod qs inuitari poteſt ſpe præmij: poteſt enim ibi intercedere pecunia ex vtraq; parte:vt dos,& donatio propter nuptias: ſecus in alijs. Ita videtur mihi
c quod ibi dicit glo.¶Sed quærit glo.[c]quid ſi hoc fiat†per modum modi:
6 vt remitto vt me herædem facias?Certè glo.dicit bene,quicqđ dicat Pe. quòd ille contractus continet turpitudinem:ideo in pari cauſa eſt melior conditio poſsidentis:vt l.ij.j.de condi.ob turpē cauſam. Ille autem caſus eſt indubitabilis, ſi poneremus quòd quis fecis ſpe ſucceſsionis: & hoc fuit in mente retentum,non expreſſum: vt ſ.eo.l.ſi maiores. qđ nota ꝙ tene menti perpetuò.

CVm donationis. Scienti, & conſentienti nō inferɫ iniuria, neq; dolus, hoc dicit.¶Quærit glo.quid ſi interceſſerit ſtipulatio.Dic ꝙ non valet. ¶Item ſi conditio fuit facta ſub modo. Dic vt in glo.quam nota.quæ incipit.cūm ſit coutra bonos mores.Bar.

SVMMARIVM.

1 Metus,ꝙ ceſſat quando amicorum præſentia interuenit.
2 Cautela ad tollendum metum,quando vxor vel filia facit aliquem cōtractum,eſt ꝙ adhibeatur præſentia amicorum.
3 Statutum ꝙ mulieres,& minores,non poſsint cōtrahere ſine præſentia conſanguineorum, eſt inductum vt tollatur præſumptio doli & metus.

1 TRanſactionem. Breuiter†dicit Pręſentia amicorū facit ceſſare pręſumptionem metus.hoc dicit nota.lex,quam perpetuò tene mēti. Dixi vobis in l.interpoſita.ſ.eodem tit. quod ſi vxor ꝓpter metum,& reuerentiam viri,facit aliquid,quòd reuocatur,licet nō interuene
2 rit metus mortis,vel cruciatus corporis.Vt igitur ceſſet†iſta pręſumptio metus,facias quòd quādo iſtæ dominæ faciunt iſtos contractus, ꝙ adhibeatur amicorum præſentia.arg.hui⁹ legis.¶Item ad tollendā pręſumptionem doli,& metus,qui allegarentur contra te:ſis memor facere probationes,quod amici interuenerūt,per iſtam legem.¶Item ex hac l.not.
3 rationem†ſtatutorum,quę ſunt per Italiam,quòd mulieres,& minores
d non poſſunt contrahere ſine præſentia cōſanguineorum.[d]hoc ſit ad tollendam præſumptionem doli,& metus,per hāc.l.Sed ſi in ſtatuto adijcitur,ſine præſentia conſanguineorum,& proximorum.In eo quod dicit, proximorum:eſt ratio:quia cūm ad eos ſpes ſucceſsiōis pertineat eſt.veriſimile quòd diligētius hoc videbunt.Facit ad hoc ff.de legi.tuto.l.quod

tene

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

re ſine præſentia &c. q non debet intelligi de proximioribus: ita q ſi tales adhiberentur contractus, etiā teneret proximioribus præſentibus. qđ ſequitur Ang. cõſ. clx. & iſtam conſuetudinē ſequunt. & ita dicit Iac. But. in l. j. j. vnde vir & vxor. qđ quidē notādum eſt: quia doctori illuſtri atte ſtāti de cõſuetudine credit: vt inquit Ia. Arc. & ibidē Bal. in fi. apparatus ſui. in l. de qbus. ff. de legibus. De iſto pūcto. & vltra adducta p Alexā. hic vide Bal. in rubr. j. de cõtrahen. emp. & in l. ſi marito. §. ſi voluntate. ff. ſol. matri. Et vtrū credatur doctori atteſtāti de cõſuetudine, vid q ponit Alex. ī l. poſt dotē. in antepe. col. in prin. ff. ſol. ma. & Barba. cõſ. viij. vol. j. Vide et Barb. col. xij. volu. j. & xxij. col. iij. vol. ij. & xxxiij. co. ix. & duabus ſeq. volu. ij. & xxxiij. & Bal. in prēludi. feu. col. j. cõtra tamen doctrinā Bart. hic, quam tenet etiam Iac. de Are. & Sali. in l. j. vnde vir & vxor. tenet Bal. in l. ff. j. de ver. ſig. & Ang. ſibi contrari⁹ in cõſi. clxxij. īcip. item ſtatuimus. & ď materia hui⁹ ſtatuti vltra ſ. tradita vide Bal. ī l. j. & ī l. in copulandis. & ī l. viduę. j. de nup. & l. j. vnde vir & vxor. & ibi ēt. Sali. in l. ſi. j. de teſt. mil.

a ¶ Tranſactionem. Tene mēti hāc doctrinam: ſed certè tex. videtur. cõtra in c. cauſam matrimonij. de offi. dele. vide ibi Io. de Imo. l. poſt alios q aliter loqtur quā Bar. hic. Simile idē voluit ī l. j. C. de p̄. cur. li. x. & vide Bart. in l. ſi. ff. ſi quis ali. te. pro hi. And. Barb.

b ¶ Si maior. Allegatur. l. q periurus repellitur ab agendo. quod eſt verū, ſi velit agere ſuper eo, ſuper quo periurus: alias ſecus. c. dilecti. per doc. de except. Vide do. Pet. in conſil. ccclxvij. And. Barb.

c ¶ Inſulā. Adde ſecundū Paul. de Ca. q Bal. ſubtiliť vult q etiam ſi mora ſit cõmiſſa ante lit. cõteſt. puta, dedi libellum contra te in cētum. cõparuiſti, & ante litiscõteſtationē tranſegimus, vt tene menti.

a T**Ranſactionem.** [a] Præſentia amicorū tollit p̄ſumptionē metus. h. d. Nota iſtā legē: quia eſt valde no. qa licet venditio facta per vxorem ob reuerētiā maritalem, veniat reſcindenda per officiū iudicis: vt l. j. §. quæ onerādæ. ff. qua. re. act. nõ da. tñ ſi interueniūt cõſanguinei vxoris, valet cõtractus. & eodem modo ſi opponať exceptio cõtra te, q intuliſti metum: potes replicare, interuenerunt conſanguinei vel amici. Et hic ſumitur practica, quando mulier, vel minor vendit, debet eſſe præſentia cõſanguineorum, vel amicorum.

SVMMARIVM.

1 ☞ Moram intra, quantum tempus quis offerendo purget.

2 Morę purgatio vſq; ad quod tempus admittatur.

3 Moræ purgatio poſt ſententiam, q admittať, quādo vnum eſt in obligatione, aliud in ſolutione, ex diſpoſitione legis.

4 Moræ purgatio etiam admittitur poſt litem conteſtatam, quando mora non præceſſit.

b S**I maior.** [b] Breuiter dicit. Etiā poſt terminū re⁹ offerendo promiſſa, implet trāſactionē, & ſibi parat efficacē exceptionē. h. d. ſcđm intellectū magis cõem. ¶ No. tex. in fi. dum dicit: nec offerāt, aliās ſi poſtea offeratur. ¶ Circa hāc legē q̄ro, intra quātū tempus †quis offerendo 1 purget morā, Glo. in l. ſiue apud acta. ſ. eo. dicit q vſq; ad ſñiam, & etiā poſt, quouſq; coueniať iudicati. Vide gl. ī l. ſiue apud acta. ſup ver. vrgere. gl. hic vř velle q habeat neceſſe offerre ī lite illa. Iſtę determinatiões vidētur cõtra l. ſi inſulā. de verb. obl. & l. interdum. in fi. eo. tit. & quod ibi no. in l. ſi poſt tres. ff. ſi quis cau. videlicet q lite cõteſt. nõ admittiť purgatio moræ. Vnde Pe. intelligit hāc l. ſic: lex cõtraria loquiť qñ fuit mora cõmiſſa ante lit. cõteſt. q lit. cõteſta. ſecuta non admittitur purgatio: hic loqtur quādo mora fuit cõmiſſa poſt li. cõte. & ſic admittitur purgatio. ita loqtur hic. Intelligit ergo ipſe has leges quòd poſt li. cõte. fuit facta trāſactio. & quod reus nõ impleuit p̄miſſa: actor fuit proſecutus primā inſtantiam: vt l. ſiue apud acta. vnde nõ fuit facta cõteſtatio poſt tranſ actionē, ſed precęſſerat. & hoc ſatis placet. ¶ Sed 2 tūc quæro, vſq; ad quod tempus †admittatur iſta purgatio. Videtis hic gl. variantes. puto q gl. poſita ſuper hac lege verū dicit, q ď admittitur purgatio vſq; ad ſententiā† Nõ obſt. l. item veniunt. §. idem rectè. de pet. hęre. quę videtur cõcedere purgationē, quouſq; coueniatur iudicati: qa debes ſcire, q quādo eſt vnum in obligatione, aliud in ſolutione, ex diſpoſitione legis: tūc §. idem rectè habet locum quando vnum eſt in obligatione aliud in ſolutione, ex diſpoſitione hominis: tunc ille §. nõ habet locum: vt l. ſi quis ſtipulatus fuerit decē in melle. ff. de ſol. Sed in materia noſtræ legis vnū eſt in petitione, aliud in ſolutione, ex diſpoſitiōe hominis, ſ. ex cā tranſactionis. ergo. §. idem rectè. nõ vendicat ſibi locū in hac materia. ¶ Et ex hoc c habes limitationē ad l. ſi inſulā. c cū materia ſua, 4 q poſt lit. conteſt. nõ habet locū purgatio moræ, †hoc eſt verū ſi mora pręceſſit: aliās ſecus, vt his legibus probatur. quod tene menti.

S**I maior.** Si re⁹ intra terminū nõ ſoluit cauſa trāſactionis ad terminum datum, poſt terminum auditur offerens, & ſoluens. ſi nõ ſeruatur promiſſa cauſa tranſactionis pœna committitur. Item tranſactio aliquo dato, vel retento valet. hoc dicit cum l. ſeq.

dares quinquaginta: & ego p̄miſi vlterius nõ proſequi, nõ dediſti. ego p̄ ſequor litem ſuper libello primo, & facta eſt lit. cõteſta. vult Bal. & Pau. poſt eum. q poſsis adhuc offerre poſt lit. cõte. vſq; ad ſentētiā excluſiue, & ſi hoc feceris, nõ condēnaberis in prima actione ad totam ſummā: imò cogor accipere, quod coueniemus & abſolueris. Non obſtat. d. l. ſi inſulā. quia tunc litis conteſtatio præcludit viā purgandi morā, quando eſt facta ſuper intereſſe, vel ad pœnam, ad quā, vel ad quod, orta eſt mihi actio p̄pter morā tuam: ſed dudū ante ex cõtractu celebrato tecum. & hoc dicit ſubtile & ſingulare. aliquantulum vltra vide per Pau. ipſum.

P**Romiſsis.** Si non implētur promiſſa, ex cauſa tranſactionis, pœna tñ appoſita cõmittiť. h. d. ¶ Glo. quærit hic, qđ ſi aliquis nõ vult petere pœnā, ſed vult petere illđ, qđ principaliter eſt p̄miſſum. Gl. hic videtur dicere q nõ poſsit: vt l. apud Celſum. §. idem Labeo. de doli excep. Iſtud venit in illā magnam dubitationem, vtrum ſtipulatio pœnalis noueť pręcedentē ſtipulationē. de qua plenè in l. ita ſtipulat⁹. de ver. obli. ¶ Quærit glo. an ad euitandū pœnæ cõmiſſionē admittatur purgatio moræ: remittit ad not. in l. ſi pacto quo pœnam ſ. titu. j. dicam in l. magnam. j. de contrahen. & commit. ſtipula. &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Remittere nõ eſt dare, quādo dubiū remittiť.

d T**Ranſactio.** [d] Opp. glo. de l. de fideicõmiſſo. ſ. eodē. Solu. ſupple hic, vel remiſ-1 ſo. †Et ſi tu dicis, nõnne remittere eſt dare. Certè non, quando remittitur dubium: vt l. ſiue apud acta. ſ. eo. & ibi dixi. ¶ Oppo. de l. ſi ſup poſſeſsione. ſ. eo. tit. Sol. Ibi non fuit datum culpa partis intercedente. quod no. &c.

⊶ POMATES. ¶ Tranſactio. Ad declarationē huius l. vltra tradita hic per Bal. in l. ſi. j. de excep. rei iudi. vide Pau. de Caſt. ī l. q ď ſi Epheſi. §. ſi. ff. de eo' quod cer. lo. & quod no. Ang. cõſ. xciiij. in vij. col. incipiēte, his. & quęſtione ſecunda notabili. Et nota q ſi in inſtrumento dicatur, qualiter partes receſſerant à litē, ex cā trāſactionis, aliquo dato, vř p̄miſſo. q hoc nõ crediť, niſi probeť datum, aut p̄miſſum, ſcđm Pau. de Ca. in l. ſuus quoq; in quibuſdā lectu. de repud. hæred.

O**Vamuis.** Cõtractus tranſactiõis, nõ reſoluitur ex pñia. h. d. not. ¶ Opp. cõtractus trāſactiõis eſt cõtractus innoīatus: vt habuiſtis no. ſ. e. l. ſiue apud acta. ſed in cõtractib⁹ innoīatis eſt locus pœnitētiæ, re integra: vt l. iij. §. j. de condi. ob cau. & l. ſi pecuniā. in prin. ergo &c. Sol. duplex eſt opi. Huius timore dicūt quidā, q eſt ſpāle in trāſactione fauore minuēdarū litiū: vt hic, & vidiſtis in l. ſi p̄ fundo. ſ. eo. & l. ſi maior. & hoc placet. ¶ Alij dicunt, vt Iac. de Ra. q eſt ſpāle fauore liberatiõis, vt in quacūq; liberatiõe ſit idē: vt ex pœnitētia nõ poſsit reſolui. Pro hoc facit ff. de preſcrip. ver. l. ob eā cauſam. Sed glo. ibi ſoluit. c Puto igiť q in alijs cõtractib⁹ innominatis, [c] ī quibus liberatio vertitur, ex pœnitētia cõtractus reſoluatur: vt l. ſi quis accepto. de cõdi. ob cau. et notatur in d. l. ob eam cauſam. de præſcrip. verbis.

⊶ POMATES. c ¶ Innoīatis. opin. Bar. hic eſt cõis ſecūdū Pe. hic & vid Cy. & Pau. de caſt. in l. j. ī j. q. ſ. ď pac. & ī l. ſicut. circa penul. col. j. de act. & oblig.

SVMMARIVM.

1 ☞ Alternatiua poſita inter genus, & ſpeciē, quādo de mente proferentis apparet, reſoluitur in dictionem expoſitiuam, id eſt.

2 Acceptilatio an habeat vinculum obligatorium.

3 Variare q quis poteſt, qñ vna obligatione teneť ad plures res alternatiuę: ſecus ſi habet plura iura: quia vnius electione ſibi præiudicat in alijs.

4 Exceptio tranſactionis q non poſsit opponi poſt ſententiam.

5 Moræ purgatio non admittitur, quando pœna cõmittitur propter maleficium.

6 Electio ī alternatiuis cõpetit reo, quādo plures res alternatiuē ſunt in obligatione: ſed qñ plura remedia alternatiuē competunt, electio eſt actoris.

7 Agere qñ qs poſsit, & dicať ſine actione. & nu. 8.

9 Pacta circa actionem ſublatam, quæ non põt reſuſcitari, qualiter fieri debeant.

10 Stante ſtatuto q bannitus occidatur impunè: ſi occidens inquiratur, tertius pro eo comparere poteſt, & producere bannum: & abſoluetur.

11 Tertius etiam, cuius non intereſt, quando aliquid continet publicam vtilitatem, comparere poteſt.

12 Pœna quòd non ſuccedat loco rei promiſſæ, quādo tranſactio fit per Aquilianam ſtipulationem, & acceptilationem.

13 Reo qualiter ſubueniatur, quādo actor venit cõtra tranſactionem.

14 De facto fieri, quando ſufficiat, ſiue ad actionem dandam, ſiue ad pœnæ commiſsionem euitādam. ſiue vt pœna euitetur.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

P. P. A. V. P. a
a ¶ Vbi pactum. Cir
ca materiam huius
legis, an & quando
iudex poſsit repel-
lere agentem ſine
actione, & an iſtud
procedat qñ cõpe-
tit actio ſed ineffi-
cax, vide Feli. in c.
ad aures. extra, de
reſcript. Item vide
Aret. in l. ſi ita ſcri
ptum. colũ. vlti. de
leg. j. vbi dici hoc
eſſe verũ ſi ex actis
non appareat iudi-
ci agentem carere
ex verbis Bar. ibi.

VBi pactum. [a] Lex iſta ẽ mul
tum difficilis,
& ſingularis: & ꝓ declaratione eius,
& materiæ, debetis ſcire ꝙ qñ reus nõ
ſeruat cõuenta in trãſactione, qualiter ſubuenia-
tur actori: habuiſtis not. plenè ſ. ea. l. ſiue apud a-
cta. Qualiter verò ſubueniať reo cõtra actorẽ non
ſeruantẽ tranſactionẽ, pleniſsimè explicať hic. &
lectura huiꝰ l. variať diuerſis modis, & circa diuer-
ſa, vt videbitis j. in ſolutiõe cõtrariorum. tñ ſcd̃m
lec. quã intẽdo tenere breuiter h. d. Si ſtipulatiõe,
& acceptilatiõe, trãſactio eſt firmata, actor cõtra-
ueniens repelliť, & data repetunť, & pœna per eũ
ꝓmiſſa peteť. h. d. hęc l. ibi: aut. ſ. actor cõtraueni-
ret. Notabilia colliguNť multa ĩ ſolutiõe cõtrario
rũ: ideo pro modo nota tñ qđ dixi in ſummario.
¶ Opp. ꝙ hæc lex cõtineat ſuperfluũ in eo qđ di-
cit, pactũ vel trãſactio. nam trãſactio eſt pactũ. vñ
oppo. de prima cõſti. §. quibus. in prin. huius libri.
Sol. Dicunt quidã, ꝙ hic dicit, pactũ intellige gra-
tuitũ. qđ ſequiť tranſactio: intellige nõ gratuita.
Aliȷ̃ dicũt, ꝙ hic exponitur vel, ꝓ id eſt, & iſta ve
ra. nã in iſta lege nihil diciť de pacto gratuito: qđ
appet ex eo, qđ dicit vna, cũ his q̃ data ꝓbãť &c.
1 ¶ † Ex hoc notant quidã, ꝙ vbicunq; alternatiua
poniť inter genus & ſpeciẽ, reſoluiť in dictionem
expoſitiuam id eſt. & vide gl. Simile habes in l. ij.
circa prin. ff. ad l. Aquil. ibi: quadrupedem, vel pe
cudẽ. & ibi no. ſed iſtud eſt verũ, qñ de mente pro
ferẽtis appet: vt hic, & d. l. ij. aliàs dictio alternati-
ua poſita inter genus & ſpeciẽ, ſignificat proferen
tem voluiſſe aliam ſpeciẽ ſub illo genere cõprehẽ
di: vt ff. de re. dub. l. j. & ibi no. ſcd̃am lec. Dixi ple
nè in l. ſi is qui ducenta. §. vtrũ. eo. ti. ¶ Opp. ſcd̃o
& vado p ordinẽ. gl. dicit hic Acql. ſtip. & accep.
2 vinculis. & ſic innuit ꝙ † acceptilatio habeat in ſe
vinculũ. ¶ Ad iſtud opp. acceptilatio fit ad liberã
dum, nõ ad obligãdũ: vt Inſti. de accep. §. eſt autẽ.
& ſic nõ habet in ſe vinculũ obligatorium. Gl. di-
cit, ꝙ fit ad liberãdum, ſ. à prǫcedenti obligatiõe:
ſed habet in ſe quandam obligationem naturalẽ,
ad non petendũ, ſicut pactũ de non petendo. ff. de
pac. l. ſi vnus. §. pactus. & vide glo. quã no. Iaco. de
Are. dicit, ꝙ acceptilatio eſt etiã vinculũ ciuile ad
nõ petẽdũ. Si enim ex pacto nudo oritur natura-
lis tantũ: ergo ex acceptilatiõe, quę eſt veſtita ver
bis, oriť ciuilis & naturalis. Et ex hoc ſequiť ꝙ ex
hac acceptilatione poterit agi certi cõdictione ad
intereſſe, ſi cõtraueniat ſecundũ eũ. Iac. But. dicit
ꝙ ex acceptilatiõe nulla oriť obligatio, neq; ciui-
lis, neq; naturalis: nã actus agẽtiũ nõ opanť vltra
intentionẽ eorũ: vt l. nõ omnis. ff. ſi cer. pe. & l. La
beo. de ſuppel. leg. & l. obligationũ ſubſtantia. de
actio. & obli. ſed acceptilatio fit ad liberãdũ: ergo
nõ inducit obligationẽ. Præterea, acceptilatio eſt
imaginaria ſolutio: vt d. §. eſt autem. Inſti. quibus
mod. tol. obli. in prin. ſed ex ſolutiõe nulla oritur
obligatio, ſed nata diſſoluiť: vt Inſti. qb. mod. tol.
obli. in prin. ergo obligatio nõ induciť. Præterea,
idem actus non parit liberationẽ, & obligationẽ:
vt l. cũ his. §. j. ff. de cõdi. inde. Ita dicit ipſe. Quid
dicemus. Nõ obſtat, ſecundũ eum §. pactus ne pe-
teret, quia ibi fuit expreſsè ꝓmiſſum non petere:
hic aũt nihil eſt ꝓmiſſum, ſed cõfiteť ſe recepiſſe.
¶ Cõtra do. Iac. but. videť ꝙ qñcunq; põt quis re
moueri à petitiõe, teneť naturaliter nõ petere: vt
l. Mǫuia. §. fi. ff. ſol. mat. vbi hoc dicit Iac. de Are.
ſup illo verbo, nõ teneri. Mihi videť ꝙ oẽs quodã
modo habuerũt bonũ intellectũ, ſ. tam gl. quã do.
Iac. Nam qñq; verba cõuentionis cõtinent ꝓmiſ
ſionẽ de nõ petẽdo: & tũc ſine dubio quis obligať
naturaliter nõ petere. Quãdoq; nullam continẽt
ꝓmiſsionẽ, ſed ſolũ fiũt ad reſoluendũ, vt appa-
ret in acceptilatione, & apparet in pactis p quæ à
venditiõe recediť: & ex illo pacto nulla oriť obli-
gatio: ſed ꝓpter pactũ oriť quędã naturalis ęqui
tas: ex qua qs obligať naturaliter, per quã obliga-
tionẽ quis teneť naturaliter nõ petere. Ita intelli-
go hic glo. Idẽ dico in omni actu liberatorio, nam
ſi ſoluo tibi, ęquũ eſt ꝙ de cętero nõ petas à me. et
ideo teneris naturaliter ad non petendũ: nec oritur ex ſolutiõe, ſed pro-
pter ſolutionẽ ex æquitate naturali: vt dixi in d. l. Mǫuia. §. fi. Ita intelli
ge gl. hic poſitam. & iſto modo poſſet intelligi d. l. ſi vnus. §. pactus ne pe
teret. cũ ſua gl. ¶ Venio modo ad vlteriora. & fortiora, & ĩtro gl. magnã.
¶ Opp. ꝙ reus nõ poſsit repetere data: vt l. dedi. in prin. & l. qđ Seruius.
de condi. ob cau. Sol. nõ põt repetere, niſi actor cõtraueniat. Ita loquitur
hic. & ſic cõcor. cũ cõtrariȷ̃s. ¶ Opp. diciť hic, ꝙ pœna vnà cũ his quæ da-
ta probanť ante cognitionem cauſæ inferenda eſt. & ſic innuit ꝙ prius co
gnoſcatur ſuper petitione pœnæ, & repetitione datorũ, quã ſup actione
ꝓpoſita per actorẽ. Cõtra: qui prior appellat, prior agat. ff. de iudic. l. qui
prior. Huiꝰ timore variať hęc lec. tribus modis. Vno modo, ꝙ illa verba,
ante cauſæ cognitionẽ: determinẽt verbũ eſt, poſitũ hic in fi. legis: & tũc
procedit contrariũ. Dicunt quidam, hic eſt ſpeciale. In cõtrarium eſt re-
gula. & iſtam tenebat Iac. de Ra. & aſsignabat rationẽ: quia hoc eſt in ele
ctione rei, vel petere pœnã, & repetere data: vel repellere actorẽ agentẽ
exceptiõe: & ſic poſſet iſte reus variare qñcunq; etiã poſt ſententiam: vt
l. eum qui certarũ. in fi. ff. de verb. obli. Vnde ſic cauſa propoſita p actorẽ
prius agereť, & reus cõdemnareť, ſequeretur ꝙ poſt ſententiã, reus poſſet
exceptionem tranſactionis opponere: quod eſſet iniquum. & ideo prius
agiť cauſa, quã petať pœna, & repetať data: vt ſic de trãſactiõe non poſsit
poſtea opponere. Ita dicit Pe. Iſta ſua ratio nõ eſt vera: quia intelligo ꝙ
iſta tria omnia poſſunt fieri, ſcilicet ꝙ actor repellať, pœna petať, & data
3 repetanť, vt. j. dicam. Præterea, eius ratio nõ eſt vera. † Nam quãdo quis
vna obligatione teneť ad plures res alternatiuè: tunc habet locũ l. eũ qui
certarum. §. fi. de verb. obli. Sed quãdo aliquis habet plura iura alternati
uè, electio vnius ſibi præiudicat in aliȷ̃s, nec admittitur variatio poſt cõte
ſtationẽ: vt l. quod in hęredẽ. §. eligere. ff. de trib. Facit qđ habuiſtis not.
4 in l. cùm proponas. ſ. eo. tit. Præterea, † exceptio tranſactionis nõ poteſt
opponi poſt ſententiã: vt l. eleganter. §. ſi poſt. de condi. indebi. Et ideo
Pet. legit iſtã legẽ alio modo, vt illa verba, ante cognitionẽ cauſæ: nõ de
terminent verbum, maluerit: quaſi dicat, vel actor repelleť, vel pœna pe
teť. & quæ data ꝓbanť, repetentur, prout aduerſarius elegerit ante cauſę
cognitionẽ. & ſic non obſtat l. qui prior. Certè iſta lect. procedit ſecundũ
opi. eorum, qui dicunt reum non poſſe conſequi omnia iſta tria. ſed ſecũ-
dũ illos quos ſequor iſta lectu. nõ eſt bona, vt j. dicam. ¶ Aliȷ̃ legũt iſtũ
tex. tertio modo. & iſta eſt in gl. ꝙ illa verba, ante cauſæ cognitionẽ: de-
terminent participium data. quaſi dicat, pœna vnà cùm his quę probanť
data ante cauſæ cognitionem, inferenda eſt. & ſecundũ hoc nihil obſtat.
& iſtam teneatis, & videatis gl. ¶ Vlteriꝰ opp. ego dixi ſ. ꝙ eſt in electio
ne rei cõuenti, vel actorem repellere, vel pœnam, & data repetere. Cõtra:
ille, qui primò fuit actor in illo iudicio, in quo petitur pœna, eſt reus: ſed
in alternatiuis eſt electio rei: vt l. plerũq;. in fi. ff. de iure do. ergo eius de-
bet eſſe electio. Huius timore lex iſta legiť duobus modis. Primò vt hic
Imperator loquať reo, q quęſiuit qualia remedia haberet cõtra actorem.
Cui rñdet Imperator: vel actor obtẽperabit placitis: vel ab eo auferetur
pœna, vnà cũ his quæ data ꝓbanť, prout ipſe maluerit: ipſe dico actor, q
modò in hoc iudicio eſt reus. & vide gl. Iſta lec. poteſt eſſe vera, ſi quęſtio
proponať princip., antequã actor cõtraueniat. quaſi dicat, eſt in electione
aduerſariȷ̃ tui, vel obtẽperare trãſactioni, vel ſoluere pœnam, & reddere
data. Nam ſi proponeretur quęſtio, ꝙ iam actor contrauenisſet, nõ poſſet
eſſe in electione ſua: imò præciſè compelleretur ſoluere pœnã, & redde-
5 re data: qa † qñ pœna cõmittiť propter maleficiũ, non admittiť purgatio:
vt l. qui ea mẽte. ff. de fur. Alio modo legiť, ꝙ Imperator loquať hic acto
ri: & ſecundũ hũc modum poſui tibi caſum. Diciť enim, ꝙ vel actor ob-
tẽperauit ſententiæ, vel ſi ipſe cõtrauenit, & aduerſarius eius velit, cogiť
6 ſoluere pœnã, & reddere data. Nec obſtat † quod iudicis, ꝙ actor modò
eſt reus: ergo ipſe debet habere electionem: quia quãdo plures res alter-
natiuè ſunt in obligatione, tũc eſt electio rei in dubio: vt d. l. plerunq;. in
fi. Sed qñ plura remedia competũt alternatiuè, eſt electio eius, cui cõpe-
tũt iſta remedia: nõ eius, cõtra quẽ cõpetũt: vt l. iij. §. & gñaliter diffinit.
Scęuola. & §. fi. ff. de eo quod cer. lo. & l. qđ in hęredẽ. §. eligere. de trib. et
l. cũ filiꝰ. §. variȷ̃s. ff. de leg. ij. & j. de fur. l. j. cũ ſimi. ſed hic iſta remedia re-
pellendi actorẽ, vel repetendi data, & petendi pœnam, cõpetunt ipſi reo.
ergo eius eſt electio; & iſta eſt vera. Habes expeditũ principiũ glo. modò
venio ad fortiora, & vtilia huius legis. ¶ Opp. hic innuit quòd ſi reus vult
petere pœnam & repetere data, ꝙ actor audiatur ſuper prima actiõe pro-
poſita: vel ſi reus vult, repellat actorem, & non petat pœnam, & repetat
data. ¶ Oppo. ſine actiõe nemo experiť: vt l. ſi pupilli. §. videamus. de ne
go. geſt. ſed actor hic nullam habebat actionem: quia ſublata per accepti-
7 lationem: ergo nullo modo agere poterit. Si † tu dicis, cõcedo, quòd actor
non poterit agere: tunc ſequeretur ꝙ reus cõſequeretur iſta tria, ſcilicet,
quòd actorẽ repelleret, & ꝙ pœnam peteret, & repeteret data, quod eſt
expreſsè cõtra l. cũ ꝓponas. ſ. eo. Horum contrariorum timore intelle-
ctus huius legis variatur quinq; modis. Secundũ primum agitur de facto
reo volẽte. ſecundũ tres alios agitur de iure, ſecundũ quintũ agiť de facto
reo inuito. ¶ Modò examinemus iſta p ordinẽ: dico & ad cõtrariũ rñdeo
ꝙ hic agitur de facto prima actiõe reo volẽte hoc pati. & hoc eſt qđ dicit
hic tex. ſi aduerſarius maluerit, quaſi dicat, bñ poterit reus oĩa iſta tria re-
media habere, ſi velit: ſed ſi vult actorẽ admittere, & ſolũ petere pœnã, et
repetere data: hoc põt. Et iſtã lec. tenet Azo: quã ꝓbat tribus rõnibus.
Primò,

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Primò,quia hoc eſt in odiū remittētis tam ſolēniter:vt j.e.l.
ꝓxi.quia remiſit ꝑ Aquilianā ſtipulationē, & acceptilatio-
a nē.Secūdò,qa actio prima eſt ipſo iure ſublata: ſicut dicim⁹
in pacto ,qūq; ipſo iure:vt l.ſi vnus.§.pactus.ff.de pac. Ter-
tiò,qa ſi iudex interrogabit actorē:qua actiōe agis?actor non
pōt dicere:& ſic iudex abſoluet reū. Ita dicit Azo. Et ſcdm
hoc nō obſtat l.cū ꝓponas.ſ.e.qa hic reus abſoluiť, nō iō qa
accipit:ſed qa iudex reperit actorē ſine actione agere. Vñ fa-
teor ꝙ reus nō poſſet excipere : ſed iudex de neceſſitate ha-
bet reū abſoluere:qa reperit actorē ſine actiōe agere. Ibi ve-
rò habebat actionē q̄ elidebať exceptiōe : vñ cū exceptio nō
poſsit ꝓponi,ꝓcedit actio.vide iſtā gl.Ego iſtā opi. Azo.te
neo tāquā veriſsimā:vt ꝓbo j.ī qnta opi. ¶ Alij dicūt,ꝙ hic
agiť de iure:qa reo petēte pœnā, & repetēte data reſtitui.re-
ſuſcitať actio prima ſublata:ar.j. de nō nu.pec:auť.cōtra qui
propriā.& qñ licet ab emp.diſcedere.l.j. ſicut quādo per pa-
ctū quis recedit:vt l.ſi diuerſa.ſ.eo.Sed Azo cōtradicit.quia
hic reus hoc nō facit,vt actionē primā reſuſcitet,vel trāſactio
nē reſcindat:imò vt ſibi debitū conſequať. & dicit bene: qa
etiā ſi expreſsè hoc ageret,vt actio prima reuiuiſceret, pacto
nudo nō poſſet fieri:vt l.ſi vnus.§.pactus.ff.de pac.& dixi ſ.
eo.l.ſi diuerſa.Nec obſtat auť.cōtra qui ꝓpriā. quia ibi nōdū
reſuſcitať actio prima:ſed datur noua,ſ.cōdictiōe ex illa lege.
Nec obſtat l.j.qñ licet ab emp.diſcedere.quia ibi actio prima
non erat ſublata,ſed eliſa. ¶ Alij ergo dicūt, quòd hic agitur
de iure,ſcilicet actiōe prima,quæ reuiuiſcit ideo,quia reus pe
tit pœnā & data,arg.j.ſi aduer.tranſactio.l.j. & ij. Certę illæ
leges nō faciunt:qa ibi fuit impetrata reſtitutio,cuius natura
eſt primā actionem reſuſcitare. ¶ Alij dicunt hic agi de iure
hoc modo,ꝙ primò actor aget cōdictione ſine cauſa, vt reus
reponat ſe in priſtinam obligationem: quo facto aget actiōe
prima de iure.Certè hoc non placet:quia ideo hic deueniť de
cauſa ad nō cauſam:quia actor deliquit veniēdo contra trāſ-
actionem.& ſic nō eſt æquum ꝙ ex ſuo delicto conſequatur
cōdictionem ſine cauſa:vt l.itaq; fullo.ff.de fur. Vnde nō po
teſt ſuſtineri,ꝙ hic agatur de iure. Vnde dicūt alij,& eſt quin
ta opi.ꝙ hic agitur de facto,& reus cogiť hoc pati, ſi vult pe-
tere pœnam,& repetere data,vt omnia iſta tria conſequatur.
ſcdm l.cùm proponas.ſ.eo.& ſecundū hoc exponiť hic tex.
ſi aduerſari⁹ hoc maluerit.quaſi dicat, eſt electio rei,vel acto
rē repellere,vel debere eū admittere,& repetere pœnā, et da
ta.Et vide iſtā gl.quæ hic ponit iſtam lectu.quintam,ꝙ de fa
cto agiť nō de iure,licet reo īuito.Pet.de Bel.perti.allegat ꝓ
caſu l. Iulianus.§.quātū aūt.ff.ad exhi.Certè dñi,illa lex ni-
hil facit nā ibi de facto agiť reo volēte liberari ab vna actiōe
q patiť ſe cōueniri de facto:ſed eo inuito nō diciť ibi. Ad l.nu
da.& l.ſi Titius.quas gl.alle. rñdeo per iſta verba. Quādoq;
8 †quis nō habet actionem,ſed eam habere ſperat per cōteſta
tionem factā ſuper actione propoſita de facto: tunc bene ad
mittitur ꝙ quis agat de facto:vt d.l.ſi Titius. de verbo.obli.
& d.l.nuda.ſcdm vnā lectu.Quandoq; quis non habet , nec
habere ſperat:& tūc ſi quidē quæris,an admittať ad agēdum
de facto,quantū ad hoc vt poſsit conſequi illud quod petit:
& tūc nō admittiť niſi reo volēte:vt hic.& d.l. Iulian⁹.§.quā
tū aūt.inquantū aūt.reo verò inuito nulla l.reperiť. Et ideo
ſtandū eſt regulæ quæ dicit,ꝙ ſine actione nemo experitur.
Si verò agit,nō vt illud qđ petit cōſequatur,ſed vt aliā obli-
gationē faciat cōmitti:tūc admitteť:vt d.l.nuda. & ſic teneo
hic opi. Azo.ꝙ ſi reus vult,actor repelleť,pœna peteť, & da
ta repetētur.& ideo dico,ꝙ ſi actor repelliť,nō erit vigore ex
ceptiōis propoſitæ:nulla cm̄ exceptio cōpetebat, cùm nulla
erat actio:ſed erit ideo,qa iudex reperit actorē ſine actiōe ex
periri,poſito ꝙ reus nullam exceptionē obijciat. Et ꝙ hoc ſit
verum,dico ꝙ eſt caſus in l.ſi vn⁹.§.pactus.ff. de pac. vbi qñ
actio tollitur ipſo iure ꝑ pactū,quod eſt in actionibus deſcē-
dentibus ex delicto,per aliud pactū non poteſt reus facere ꝙ
actor poſsit agere. Ita hic cùm actio prima tolliť per accepti-
lationem,nō pōt pacto nudo tacito quod induceretur ꝑ pe-
titionē pœnæ,& repetitionē datorū fieri ꝙ agať actione pri-
ma nec pōt dici,agetur de facto:vt d.§.pactus.vbi indiſtinctè
dicit ꝙ nō poterit agere,& ſic reſiſtit in facto:nō cm̄ dicit, nō
habet actionē:ſed dicit,agere nō poterit.Pręterea,ſi hoc eſſet
verū ꝙ poſſet agi de facto.fruſtra eſſet introducta actio præ-
ſcriptis verbis datiua,de qua loquitur l.cùm mota.ſ.e.gl.ta-
git in l.ſiue apud acta. Item fruſtra agereť,vt quis ſe reponat
in priſtinā obligationem,ſi actio prima intētata de facto ſuf-
ficeret. Ad qd ergo fieret circuit⁹:vt l.dñs teſtō.de cōdi. inde.
9 Certè hoc nō video. Et ideo qñ fiūt iſta pacta † circa actionē
ſublatam,quæ non pōt reſuſcitari,deberēt ſic fieri,vt ſtatim
dicam. Pone exemplū:liberaui te ab actione iniuriarū per pa
ctum de non petendo,ſi facis mihi pactum de petendo , actio
prima nō reuiuiſcit:vt d.§.pact⁹ fiat ergo pactū ſic,ꝙ tu reus
promittas de illo pacto de nō petendo nihil dicere , vel oppo
nere,vel ī iudicio allegare,ſub certa pœna:tūc ſi allegabis,in
cides in pœnam:ſi nō allegabis, tunc poterit te conuenire de
facto:& iudiciū procederet.vel cautius ſuꝑ tali pacto de non a
opponendo,vel nō allegādo in iudicio interponat iuramētū:
quia tūc iudex nō audiet te cōtra iuramentū tuū:vt in auť. ſa
cramēta.j.ſi aduer.vē.& ideo nō poterit ſibi liquere actorem
ſine actione experiri:aliàs ſi ſibi liqueret, haberet neceſſe reū
abſoluere:vt hic, ſecundū lecturā Azo. veriſsimā. ¶ Et iō iā
10 de facto dixi.Statuto cauetur † ꝙ exbānitus poſsit impune of
b fendi.[b] modò quidam offendit exbānitum : inquirebatur de
hoc maleficio,reus nō audebat cōparere ad hoc allegandū:cō
paruit quidam tertius.& dixit.Domine,ille,q fuit offenſus ꝑ
talem,erat exbānitus.& ꝓduxit bannū,& liquidauit de bā-
c no.Ego dixi[c] ꝙ iudex debeat illū reum abſoluere : & nō pōt
vlterius ꝓcedere.Ratio:quia liquet iudici iſtud nō eſſe deli-
ctū:& illud iudiciū ſine actione,ſeu accuſatiōe ꝓcedere.Ca-
d ſus eſt hic ſcdm vnā lecturā Azo.veriſsimā.Et ſi dicať,[d] quo
11 modo admittitur iſte tertius ad hoc dicendū. Dico, † ꝙ hoc b
cōtinet publicam vtilitatē , vt exbanniti poſsint offendi : vt
l.j.& ij.j.quādo lic.ſine iu.ſe vin. Sed quādo hoc opponeret,
cōtineret vtilitatem tantum priuatam,nō admittitur,niſi ipſe
cuius intereſt. ¶ Procedo vlteri⁹ extra gl.Opp.ꝙ pœna ſucce
dit loco rei:vt l.ſi quis à ſocio.ff.ꝓ ſocio.& l.pręđia.de actio.
emp.dixi in l.petēs.ſ.tit.j.Si actor obſeruaſſet promiſſa,ab eo
nō repeterenť data.ergo ſi ſoluit pœnam, cum videatur obſer
uare promiſſa nō debēt ab eo poſſe repeti data. hic dicit con-
12 trarium:quare malè.Sol.Dico † quòd quādo trāſactio fit per
Aquilianam ſtipulationem,& acceptilationem:pœna nō ſuc
cedit loco rei promiſſæ. Nam certum eſt ꝙ actor amplius nō c
poterit reū inuitū exigere:ſuccedit ergo loco cōtractus. quo
caſu pœna & data poſſunt repeti:vt l.ſi quis rem.ff.de arbit.
13 ¶ † Et ideo pro huius declaratione ſcias ꝙ quādo actor venit
cōtra tranſactionem,qualiter ſubuenitur reo.Dicas,aut trāſ-
actio fuit firmata iureiurādo: & tunc ſine dubio actor repelli
tur,pœna petetur,& data repetentur:vt j.l.proxi. Quādoq;
non fuit iuramento firmata: & tunc aut fuit actio prima ipſo
iure ſublata,vel acceptilatiōe,vel pacto , in caſibus in quibus
pacto tollitur:& tūc idem:quia actor repelliť,ſi reus vult pœ
nā petere,& data repetētur:vt hac.l.ſingulari, ſecundū lectu.
Azo. Aut actio prima nō fuit ipo iure ſublata: & tūc aut fuit d
dictum,rato manēte pacto:& exceptio obijcieť, & pœna re-
peteť:nō autē repetentur data:vt l.cū proponas.ſ.eo.tit.ff.e.
l.qui fidē. Aut nō fuit dictū,rato manente pacto:& tūc eſt in
electione rei,vel opponere exceptionē,vel petere pœnā, vel
repetere data condictiōe ob cām:vt d.l.cū ꝓponas.& dixi in
l.ſiue apud acta poſſet etiam agere actiōe præſcriptis verbis,
vt d.l.ſiue apud acta. ¶ Vltimò opp.quācunq; opi.teneas ap-
paret ꝙ hæc pœna committiť,qñ de facto agitur.Contra.j.ſi
mā.ita fue.alie.l.ea quidē.de verb.obli.l.ſtipulatio iſta.§.quę e
14 ſitum.Sol.Qñq; † quæriť,vtrū ſufficiat de facto fieri,quantū
ad habendam,ſeu dandā actionē.Et dic vt l.mulier.§.penult.
de cōdi.inſti.Quādoq; quæriť; an ſufficiat de facto fieri quā-
tum ad euitandā pœnæ cōmiſsionē.Dic vt no. ꝑ Dy.in l.qui
dam cū filiū.in fi.de verb.obli.& ibi etiā ponit de præcedenti
mēbro.Quādoq; quæritur vtrum ſufficiat de facto fieri quā
tum ad pœnæ cōmiſsionem : & iſta eſt materia noſtræ legis,
in qua dic breuiter tria verba. Aut q̄ris de pœna legali,aut cō
uentionali.Si de legali:aut factū nō poteſt ſortiri de iure effe
ctum,& cōſummationē:& ſufficit de facto fieri: vt l.eū qui.
j.de adul.j.de ſepul.vio.l.j.de ſacroſan.eccle.l. iubemus.& l.
nemo martyres.& qđ ibi no. Aut pōt ſortiri effectum,& cō-
ſummationem,ſaltem de facto.& habet locū materia l.ſi quis
non dicā rapere ſ.de epiſ.& cleri.Secundo caſu,quādo quæri
tur de pœna cōuentionali:& tūc aut fuit actum ꝙ cōmittatur
ſi cōtra fiat de facto,& hoc cōſtat:& cōmittiť:vt l.qui Romę.
§.Flauius Hermes.de verb.obli.& l.Lucius.§.tres hæredes.
ad Trebel. Aut fuit actum ꝙ committatur ſi de iure contra
e fiat:[e] & hoc conſtat:& non cōmittitur ſi fiat contra de facto:
vt l.ſtipulatio iſta.§.quæſitum.de verb.obli. Aut dubitatur:
& tunc ſi fiat de facto,fit incommodum aduerſario, & pœ-
na cōmittitur,vt hic. Aut aduerſarius non incommodatur:&
pœna nō cōmittitur:vt l.ea quidem.j.ſi manc.ita fue.alie. &
l.continuus.§.cùm quis.de verb.obli.& ibi de hoc dixi &c.

VBi pactum. Veniens cōtra tranſactio-
nē, Aquiliana ſtipulatiōe
& acceptilatiōe firmatū , repelliť ab agēdo. Item
pœnā ſoluit: & accepta nomine trāſactiōis reſti-

a ☞ Secundo, quia. Annota verba gl. quæ hic Bar. referre intēdit, ita cantare. Secūda: qa ipſo iure tolliť ſtipulatio ꝑ ſtipulationē: licet nō ſic ī pacto: vt ff. de pactis.l. ſi vnus.§.pactus.verū tñ eſt dictū bart. vt ex gl.in d.§.pactus.& ſequentib⁹ patet. Alc. Ioſęus.
❊ P.P.A V.P.

b ¶ Offendi. Vide Are. in opere maleficiorū.in verſi.cōparēt dicti inquiſiti.in verbo, defenſiones.col.iij. Et vide Alex.hic.& moder.& alia multa q̄ habes ad Bart. in l.pe.§.ad crimen. ad fi.ff.de pub.iud.

c ¶ Ego dixi. Adde eundē Bart.in l.pe.§.ad crimen. de publi.iudi. per Cy. in l. reos. & ibi Bal.j.de accu. & in c.j.§.iniuria.de pace iu.fir.& in l.j.§. Offilius.ff. ne qs eū qui in ius vo.eſt, vi eximat.

d ¶ Et ſi dicať. Vide Barto.in l.pe.§.pe crimē.de publi.iudic. vbi pro ſeruo, monacho,ſubdito, in cauſa criminali pōt cōparere dñs. Andr.Barba.
✠ POMATES.

e ¶ Cōtra fiat. Quando quidem de iure debet fieri, nō ſufficit ꝙ de facto fiat. no. tñ ꝙ ſi aliqd de facto ī ciuitate obſeruareť, qđ de iure nō teneret, quòd perinde eſſet, ac ſi de iure valeret. de quo eſt gl. in l.qui habebat. in fine.ff. de ma.te. & ꝓpter hoc vide quæ dicit do.Alb.in l.j. in vlti.col.ſ.de ſum.tri. & in quæſtione de fideiuſſo.circa vſuras.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

tuit.h.d.ſcd̄m verã lectu. Axo.¶ Opp.dicit̃ hic:vbi pactũ vel
trãſactio.Iſte tex.videt̃ ſuperfluus:vt ĩ §.qb⁹.s. in prima cō-
ſtitu.Huius timore eſt facta prima gloſ.quę expōit hũc textũ
dupliciter.¶ Prima expoſitio nō eſt bona:qa hic in textu di-
cit̃:his,q̃ data probãtur:et tamẽ pactũ debet eſſe gratuitũ.Te
ne ergo ſecũdã expoſitionẽ.Habetis ergo ĩtelligere ſolũ ĩ trãſ
actiõe,& ex iſto ĩtellectu not.vbi dictio,vel, & aut,ponit̃ ĩter
genus & ſpeciẽ:tũc ponit̃ ꝓ id eſt,vt hic.& l.ij.in princ.ff.ad
leg.aquil.& ibi not.ꝙ poteſt eſſe verũ,vbi apparet de mente
proferẽtis.ſecundũ quod hic aliàs ponitur.Aliter vidiſtis in.
l.tranſigere.s.eod.¶ Itẽ oppo.dicitur hic:accep.vinculis &c.
iſte tex.videtur innuere,ꝙ in acceptilatione fit vinculum:ſi
tamen acceptilatio fiat ad liberandũ:non debet operari eius
cōtrariũ,ſcilicet obligationẽ.argu.l.cũ tale.§.falſam.de cōdi.
& demon Sol.gl.quòd eo,quod quis liberatur per acceptila-
tionẽ,ex parte liberati,non habet vinculũ obligationis in ſe:
ſed ex parte liberantis ſic:quia tenetur ad non petendũ natu-
raliter.Dictũ huius glo.reprobat Iacob.butr.quia nunquã
acceptilatio operat̃ cōtrarios effectus.ſ.liberationẽ & obliga-
tionẽ:vt l.cũ is.§.j.ff.de cōd.ind.Præterea,dicit ipſe:agen
tium actus non debent operari vltra eorũ intentionẽ:vt l.nō
omnis.ff.ſi cert.pet.Sed intentio tranſigentium per modum
acceptilationis eſt,vt contingat liberatio,& obligatio:& ex
his concludit gl.malè dicere.Bene fatetur tamẽ quod vbi fuit
pactum de non petendo,ibi eſt obligatio ad non petendum:
ſecut in acceptilatione.Tamen poteſt ſaluari tam dictum gl.
quã dictũ do.Iac.vt dicatur ꝙ in pacto,& acceptilatione illa,
naturaliter non dicitur oriri obligatio ex acceptilatione:ſed
propter acceptilationem ex quadã naturali equitate petere
obligatur a modo non. Contra ſolet dici in.l.ex hoc iure gen
tiũ.ff.de iuſti.& iur.¶ Item opp.& ſum in princi.gl.magnæ:
dicitur hic,ꝙ nō poteſt peti pœna,niſi cũ ventũ fuerit contra
trãſactionẽ.¶ Item oppo.dicit̃ hic in textu noſtrę legis:quòd
aut ſubſecutis ac.aut pœna inferẽda eſt ante cognitionẽ cau-
ſę,ſ.principalis.Iſte tex.videt̃ innuere,quòd ſi actor qui trãſ-
egit,veniat contra tranſactionẽ agendo,& reus petit pœnam
appoſitam in tranſactione:quòd iſta quæſtio,& pœna primò
debeant terminari quã principalis cã.Iud eſt falſum,per l.qui
prior.ff.de iudic.Huius timore iſta litera legitur dupliciter in
gl.Tertio modo ſecundũ vltramon.Primò intelligitur quòd
iſta verba,ante cogni.cauſę:determinentur ab illis verbis:in-
ferenda eſt & ad cōtrariũ reſpōdet,quod hic ſit ſpeciale.Ra-
tio ſpecialitatis nō apparet in iſto caſu,& ideo nō videt̃ vera.
Intelligitur alio modo ꝙ hæc verba,ante cognitionem,deter
minent̃ a participio data:& tunc in nullo obſtat.¶ Intelligit̃
tertio mō,ſecundùm vltramontanos,ꝙ determinẽtur ab illo
verbo,maluerit,quaſi velit dicere,ſi aduerſarius malit ante co
gnitionẽ cauſæ principalis petere,pœnã & repetere data:po-
teſt.Iſte ĩtellectus ſoluat,ꝙ reus nō habeat,niſi duo remedia:
videlicet,petitionẽ pœnæ,& repetitionem datorũ:et in hoc
fuit opi.vltramōtano.Iſte intellectus nō eſt verus:imò habet
tria remedia,& ſtatim videbitis:quia & actor pōt repelli.Te
ne ergo,quòd iſta verba determinẽtur ab illo participio data:
& contrarium non obſtat.¶ Item opponi.dicitur hic in tex.ſi
aduerſarius maluerit.Iſte tex.videtur innuere,quòd electio
ſit rei,cui rumpitur tranſactio.¶ Sed tunc opponitur,& vide-
tur eſſe electio actoris,qui tranſactionẽ rumpit:eo quòd nũc
cùm agitur contra eum ad pœnã,& ad data:ipſe dicitur reus:
& videtur teneri alternatiuè:vt hic.Sed in alternatiuis eſt ele
ctio debẽtis:vt l.plerũq;.ff.de iu.do.in fin.Timore huius iſta
verba,ſi aduerſarius maluerit,in gloſ.exponuntur dupliciter,
vno modo,ꝙ exponat aduerſarius,i.reus,qui conuenitur ad
pœnam tunc,qui tamen actor fuit primò.¶ Alio modo expo
nunt aduerſarius,id eſt actor,qui pœnam petit,& tunc qui
primò erat reus,cum fuit tranſactio rupta:ambæ iſtæ duæ ex
poſitiones poſſunt tolerari. Nam antequam preueniatur ad
iudicium,eſt in electione primi actoris vtrũ vellet obſeruare
tranſactionem,an pœnam ſoluere,& reſtituere data:ſed poſt
quã ipſe venit cōtra tranſactionẽ:& ſic neutrũ:aliàs ventum
eſt ad iudiciũ:qa petitur pœna,& repetunt̃ data:tunc non eſt
in electione primi actoris:ſed poteſt cogi ad ſoluendã pœnã,
& ad reſtituendum data,vt hic videtis.Poterit etiam eum re-
pellere ab agendo:vt.j.videbitis,ſecũdùm vnam lectu.& ſic
intelligendo,iſtę expoſitiones tolerãtur,& ſimilia.¶ Itẽ op-
po.& ſum in glo.magna,in verſic.qui incipit:ex prædictis pa
tet. Vos videtis quòd tranſactio fuit facta per acceptil.& ſic
tranſactio fuit ſublata ipſo iure:vt inſtitu.quib.mod.tollitur
obliga.§.eſt autẽ.& hoc dicit tex.quod eſt contra tranſactio
nem:& ſic ſine actione agit.contra.l.ſi pupilli.§.videamus.ff.
de nego.geſt.¶ Huius contrarij timore lex legit̃ quinq; mo-
dis in glo.Et aduerte ad ordinem glo.quia duę opiniones,vi-
delicet prima,& vltima tendunt ꝙ in lege noſtra agatur de fa
cto:ſecundũ primã opi.agitur de patiẽte reo:ſecundũ vltimã
inuito reo.Hæ tres opi.ſcilicet ſecũda,tertia,& quarta,tẽdũt
ꝙ agat̃ de iure.venio ad primã quę ipſa veritas eſt,& fuit opi.
Azo.& eã tenet do.Iac.hic.Prima eſt,quòd hic agatur de fa
cto,& reus patiat̃.quaſi dicat tex.Si aduerſari⁹,id eſt reus,cui
rumpitur tranſactio,malit pœnã petere,& data repetere:po-
teſt hoc velle.& ſi actorẽ vellet repellere,etiã poteſt.quaſi cō
cludit tex.ꝙ omnia iſta remedia reus poſsit habere pœnã,re-
petere data,& actorẽ repellere:& tunc pōt expònere aut pro
&.Ratio huius opi.eſt triplex.& videbitis in gl.noſtra.tertiã
rationem,quę eſt multũ notanda ad id quod j.dicam.& eſt ra
tio ibi:tertia,quia cũ iudex.¶ Secũda fuit opi.ꝙ hic agatur de
iure,allegat gl.pro hac opi.l.j.j.qñ licet ab emp.diſ.& aut̃.cō
tra qui propriam.j.de nō nu.pecu.Azo contradicit,cuius fuit
predicta opi.vt hic videtis.poteſt eſſe alia ratio:qa actio ex-
tincta nunquã reſuſcitat̃:vt l.qui res.§.areã.ff.de ſol.Tertia
fuit opinio,ꝙ hic agat̃ actiõe vtili.alleg.gl.l.j.et ij.j.ſi aduer.
tranſactio.Illæ leges nihil faciũt ad materiã noſtram,vt dixi
in ll.ſi diuerſa.s.eo.loquũtur enim in reſtitutione in integrũ.
¶ Vnde alij dicunt ꝙ hic agitur per actorem,vt reus ponat ſe
in priſtinam obligationẽ:& agitur condictione ſine cauſa.&
ita agitur de iure ſecundùm hanc opi.& etiã ſecundùm duas
præcedentes.& ita contrariũ non obſtat:quia qui agit,actio-
nem habet.Iſta opi.non eſt vera:quia licet cauſa ſit reuerſa ad
non cauſam,vbi tranſactio rũpitur:tamen cum cauſa reduca-
tur ad non cauſam propter dolũ actoris venientis cōtra trãſ-
actionẽ,& ex iſto ſuo dolo non debet cōſequi condictionem
ſine cauſa,arg.ff.de fur.l.itaq; fullo.ideo hæc opinio nō eſt ve
ra.Vnde alij dixerũt.& iſta eſt quinta,& vltima qđ hic agat̃
de facto,& non de iure,etiã reo inuito,per l.cùm proponas.s.
eo.ſcilicet per rationem,quam gl.aſsignat.Hanc opinionem
tenent Vltramontani,& do.Cy.& de hac faciebat mentionẽ
in l.ea quidẽ.j.ſi mãci.ita fue.alie.iſta nō eſt vera.Nã ſi poſſet
agi de facto,eo re inuito,ad quid diceret lex quòd vbi actio eſt
ſublata ipſo iure,præſcriptis verbis actio competeret datiua,
ſecundùm quod dicitur in l.cùm mota.s.e.Itẽ ad quid diceret
lex ꝙ poteſt agi,vt reus reponat ſe in priſtinam obligationẽ:
vbi actio eſt ſublata ipſo iure,ſecōdũ quod dicit l.ſi quis acce
pto.de cond.ob cauſam.Certè nō eſſet ratio cōtra.Tene ergo
primam rationẽ?Reſpondeo per tres rationes,quas aſsignãt:
& eſt vera.Ex qua opinione cōcludas,ꝙ vbi rũpit̃ tranſactio
firmata acceptilatiõe,& Aquiliana ſtipulatione,pœna poteſt
peti,data poſſunt repeti.¶ Itẽ actor repellitur.& ſic reus ha-
bet tria remedia.& ſic opponi.de tex.q loquit̃ alternatiuè.ex
pone vt ſuprà dixi.Et ſi tu diceres,quomodo repellitur ꝑ ex
ceptionem,cũ nulla ſit actio:quia ſublata eſt per acceptilatio
nẽ:& exceptio ſit actiõis excluſio:vt l.j.de excep.dico quòd
actor repellitur nō virtute exceptiõis,ſed potius per officiũ
iudicis videntis actorẽ ſine actione agere:quia iudex interro-
gabat per modum,quem habetis in gl.in prima opinio.Azo.
in tertia ratione:& ſecundùm do.Iac.iſta ratio tertia facit ad
q.pone:ſtatuto cauetur ꝙ non ſoluens collectas,nō audiatur
ad ius,neq; etiã agendo,neq; etiam defendendo.Tu nō ſoluis
collectas,agam contra te:excipis,agere non potes:quia nullã
actionem habes contra me replico contra te:quia tu nō ſoluis
collectas.non poteſt reddi ius,neq; in agendo,neq; in defen-
dẽdo.quis obtinebit?Reſpond.nō ſoluens collectas.Nã licet
non potes repellere virtute defenſionis,quæ nō competit ex
forma ſtatuti:tamen iudex officio ſuo vidẽdo me nō habere
actionem poterit me repellere:& interrogabit me ſecundùm
formam huius glo.¶ Item valet ad aliud.pone ꝙ bannitus nō
poteſt audiri ad ius,agit exbannitus contra me:non excipio
ipſum eſſe bannitum:quia fortè timeo.Certè quantũcunq;
nō excipiam,tamen ſi iudici eſſet notum,per alium modum,
ipſum agentem eſſe exbanitum:& exbannito non competit
ius agẽdi.Iudex:ſine aliqua exceptione,poterit eũ repellere,
eò quòd videbit ſine actione:& faciet interrogationem ſecun
dùm formam huius gloſ.¶ Item oppo.ſecũdùm primum in-
tellectum,quem dixi,quod etiam pœna ſi agatur de facto pe-
titur.& tunc oppo.de l.ea quidem.j.ſi manci.ita fue.alie.Sol-
ue vt ibi dixi.¶ Item oppo.de l.ſtipulatio iſta.§.quæſitum.de
verbo.oblig.Solue vt hic no.in gloſ.

SVMMARIVM.

1 ☞ Diſpoſitio huius legis quod nō habeat locum in minore.
2 Pœna huius legis quòd non habeat locum in compromitten-
te,ex forma ſtatuti.
3 Pœna huius legis quando habeat locum.
4 Pœna legalis,vt cōmittatur,requiritur quod quis peruenerit
vſq;

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Aduerte φ Bar.in hac l.ſi qs maior.arguitur de cõtrarietate: ſed in quo allegetur contradicere,& pro ſaluatione Bar.vide concordantiam poſitam ad l.ſi quis pro eo.ff.de fideiuſ.

a POMATES.¶ Si qs maior.Et procedat etiam ſi iſtud iuramentum eſſet ſibi illegitimè relatum præſente parte, & non citata. Archidiac. in conſi.ccclxxiij. incipiẽ.retento ordine.in verſicu.& ex hoc etiam ſubſequenter.

vſq; ad ſententiam:ſecus in conuentionali.

5 Mitius agitur cum lege quã cum homine.

6 Periurus eſt infamis.

7 Veniens contra tranſactionem iuratam,reddit data,ſoluit pœnam,& perdit actionem.

8 Iuramentum appoſitum in contractu,habet vim clauſulæ rato manente pacto.

9 Iuramentum appoſitum in contractu habet vim clauſulæ,ſi nõ valet quod ago vt ago,valeat vt valere poteſt.

10 Pœna huius legis quòd infertur ipſo iure,nec expectatur ſententia.

Verba præteriti temporis important ipſo iure.

Dictio mox,importat ipſo iure.

11 Iuramẽtum,quod impediat morã purgari in reo.

12 Pœna huius legis φ habeat locum etiam in reo.

13 Pœna huius legis φ habeat locum etiam in alijs contractibus.

P. P A V. P.

a ¶Si qs maior. Per iſtum textum ſingularem ſolet dici φ iuramẽtum purgationis moræ: de quo vide Alexan. cõſil.ccccj.in ij.col. quod tñ limita ꝓcedere in foro iudiciali. Secus in foro pœnitentiali.Glo. ſingularis xxxij.q. j.c.apud misericordẽ.allegat Ro. ſingulari cccclv. impediente iuramẽtum. a Nunquid aũt hęres extraneus puniaƭ pœna huius legis, b vide Ang.cõſi. ccxxxiij.& ccxxxvj. in ij.parte.incip.ex themate & actis. in prin.Pau.de Ca. conſi.lxvij.vbi ponit quid ſi hęres ſit minor. Et nũquid hæres cõtraueniẽs tranſactioni iuratæ per defunctum cõfecto tamẽ inuẽtario poſsit vti beneficio inuentarij, vt nõ teneatur ad pœnam vltrà vires hęreditarias, vide Ang.cõſ.ccxxxvj. incip.teſtator trãſegit,& cccxxix.&eſt in ij.parte. Item in materia hui⁹ legis,vide omnino Alex.dicẽtem multa conſi.xcij.vbi inter cętera dicit, φ ille qui eſt ex aliquo contractu iurato conſecutus dominium alicuius rei,ſi contraueniat,non perdit dominium ipſo iure,ſed opus eſt vt contra eum agaƭ cõdictione ex hac lege.Item φ iſta condictio non datur contra tertium poſſeſſorem.Item φ ad has pœnas incurrẽdas requiritur dolus. Et ibi in vltimis verbis ſingulariter dicit,φ contraueniens ſolũ teneƭ ad verã æſtimationem rei,non autem ad aliquid plus,ſi ex induſtria ſua ſuperlucratus fuerit. Itẽ an habeat locum in reo, & φ intelligatur in iuramento valido,vide Alex.cõſi.cccccxxxviij.in vij.col.ad finẽ. & prin.ſeq. Itẽ φ pœna huius legis habeat locũ,etiã ſi quis ꝓmiſiſſet ſimpliciter ſub fide ſua,vel ſub fide Chriſti,vide Fel.in c.ij.in ij.col.de ſponſa.circa prin. Vide in Bertachi.in verbo,fides. Iaſ.in l.iij.§.j.in ij.col.ff.de iureiurand. Item ad id quod dixi ſ.pœnam huius legis cõmitti cõtra hęredem cõtrauenientẽ tranſactioni iuratæ,faciunt quæ habes ad Abba.in c.veritas.extra,de iureiur. vbi habes φ iuramentũ eſt perſonale, & nõ ligat hęredes. Item φ ſi quis impugnet ſolùm teſtamentũ tranſactionis ipſum tatũ negando, incidat in pœnas huius legis. Pondera. Alexã.conſil.lvj.vol.ij.in pricip.Item quid ſi apponatur pactum tẽpore iuramenti φ per cõtrauentionem quis non incidat in pœnam huius legis,an valeat. Videtur φ nõ: quia pœnæ huius legis incurrunt ex dolo contraueniendo, vt hic. Ergo dolus futurus remitti nõ poteſt l.ſi vnus.§.illud nulla.ff.de pac.vbi habes ad Bar.Et ad hoc facit quod notat Abbas in c.ſolitæ.col.vlti.de reſtitu.ſpol.Item φ non implens ex parte ſua non poſsit agere contra aduerſarium ad pœnas huius legis,vide Alex.conſ.cclxv.in penul.colum.Item nota ſingulariter φ ſi quis contraueniat ſupplicatione,facta tamen mentione de tranſactione, non incideret in pœnam. Ita infertur ex his quæ dicit Felin.in c. cæterum.ad finem extra de reſcrip. vide eundem in c.ex tenore.col.ij.in prin.extra de reſcri. Vide etiam in præcedẽti col.vbi latè examinat, an per ſolam ſupplicationem non vtendo reſcripto incidat in pœnam.De quo vide omnino Alex.conſi.xxxiiij.in j.vol.in ij.colum. vbi concludit cum Pau.de Caſt.hic,licet hic tenet contrarium. Vide Felin.in c.ex tenore.Iaſ. hic, col. iiij. Itẽ an & quando periurus ſit infamis, vide latè Felin.in c.teſtimoniũ.in vj.col.& ſeq.extra de teſtib. Et ibi etiã an iſta lex procedat in eo qui iurauit ſoluere vſuras,& non ſoluit, & quãdo,repellatur ab agendo, vide latè Decium in c.intelleximus. col.pen.de iudic. Item φ ille qui primò fuit in mora, vt quia primò euenerit dies ſuç promiſsionis,incidat in pœnas, & aduerſarius rogaƭ poſtea ſimpliciter, vide Math.ſ.nota. l. vbi quædam alia materia hui⁹ legis. Qũo aũt tunc poſſit cõmitti mora, ſi aliquis nõ impleuerit, vide ad Bart. in l.ſi nu. in fine prin. de excep. Itẽ φ ꝑiurus eſt ĩfamis. & de multis alijs pœnis periurij, vide ꝑ Iaſo.in l.ſi duo patroni.§.fi.in ij.col. ff.de iureiur. Itẽ an requiratur dol⁹ ad hoc vt quis dicatur periurus etiã inquãtum ad pœnas huius legis,vide Ia.in l.q iuraſſe.in prin. ĩ ij.co.ĩ pri.ff.de iureiur.& in l.videamus.in j.co.ff.de in litẽ iurando. vbi repetit oĩa quæ dixit in d.l.q iuraſſe. Sed φ quãtũ ad pœnas hui⁹ legis ſufficiat culpa, vide eũdem in l. in actionibus, in vj. col. de in litẽ iurando. Itẽ φ licet piurus ſit infamis, & repellaƭ ab agendo,nõ tñ à ſe defendendo, vide Alex. cõſi.xxxvij. vol.ij. col.ij. Decium in c. intelleximus.col.penul.extra,de re iudicata.

SI quis maior. ᵃHæc eſt ſingu.lex: quam no.et breuiter hoc dicit.Quiuenit contra trãſactionẽ iuratã p Deum vel Principem,infamatur,pœnam ſoluit, ᵇſibi data reddit,& actionem perdit, quæ parti obſeruanti applicãtur.hoc dicit.Vadam per ordinem.no. φ iſta lex tantùm habet locũ in maiore.Quæro, quid in minore iurante? Domi. Iac.But.dicebat, Aut ipſe iurauit non venire contra,ratione minoris ætatis:& tunc ſatis eſt,φ iuramentum eum repręſentat maiorem,vt pœna huius conſtitutiõis nõ teneatur. Aut iurauit non venire contra,ratione minoris ætatis,vel alia:& tũc teneaƭ pœna huius cõſtitutionis:quia duo iurauit propter primũ repręſentaƭ maior: propter aliud teneatur pœna 1 huius cõſtitutionis.Satis†poſſumus dicere,φ iſta conſtitutio non habet locum in minore,& iurante : nam quòd iuramentum faciat eum maiorem, iſtud eſt interprętatiuè.ergo ad eum hæc lex non extẽditur:vt l.iij.§.hęc verba.de neg.geſt. Fateor tamẽ quòd iuramentum validat contractum.ſecundùm auƭ.ſacramenta.j.ſi aduer.vendi.& quod ibi dicitur.non autẽ φ teneatur pœna huius legis. ¶Secundò habes id quòd hæc lex habet locum in tranſactionibus factis nullo cogente imperio, ſed 2 libero arbitrio.Ex hoc dico, † φ ſi fuerit iuratum ſuper compromiſſo,vel tranſactione, quæ fiunt à parte inuita,ex forma ſtatui,vel pręcepto iudicis, quòd pœna huius conſtitutionis non teneatur. di c cit enim,nullo cogẽte imperio. ᶜ¶Nota quod hic dicitur, φ venire contra,fit vel interpellando iudicem,vel ſupplicando Principibus,vel non implendo promiſſa.Contra.ff.rem ra.habe. l.amplius nõ peti. vbi dicitur quòd requiritur litis cõteſta.Sol. 3 †Plures ſunt conceptiones ſtipulationum.quandoq; promittit quis non contrauenire : & tũc iſta ſtipulatio committitur ſecundum formã huius legis,quod multum nota propter ſtatuta, & ꝓpter alia quæ dicunt:ſi quis cõtrauenerit, vel contra fecerit,& ſimilia. Quãdoq; quis promittit amplius non petere.ita loquitur lex contraria : quia reqrit litis conteſtationẽ.Quandoq; quis promittit controuerſiam non mouere:tunc loquitur l.diuus. ff. de peti.hære.& de his,& multis alijs dixi latius in l. amplius non peti.¶ Oppo.ad iſtud, & videtur quòd requiratur quòd perueniat vſq; ad ſentẽtiã: vt l.qui cum maior.§.accuſa.de bonis liber. Solu. 4 Ibi†in pœna legali:hic in conuẽtionali. & mitius 5 †agitur cum lege quã cum homine:vt de arbitr. l. Celſus.dixi plenius in dicta l. amplius.¶ Item ha 6 bes hic notare,quòd periurus † eſt infamis & hoc plenè no.in l.Lucius.ff.de his qui notã.infam.teti gi in l.fin.ff.de crimine ſtelliona.¶ Vlterius nota 7 ex lege iſta†φ quãdo eſt iuratum ſuper tranſactione,vel pacto,φ qui venit contra,reddit data,& ſoluit pœnam,& perdit actionem.¶Contra.ſ.cod.l. cùm proponas.& ff.co.l. qui fidem. Sol. Illud eſt hic propter iuramentũ.qđ no.multum bene. Nã d iuramentumᵈhabet vim illius clauſulæ,† quæ ap 8 ponitur in ſtipulatione pœnali:rato manente pacto &c.imò maiorẽ vim habebit:vt ex iſta l.patet. 9 ¶ Itẽ dico φ iuramẽtũ habet †vim illius clauſulç,

b POMATES.¶Pœnã ſoluit.Intellige φ cadit ab actione,qñ fuit periurus ſup cã illi⁹ actionis:ſecus ſi fuiſſet periurus ſup alia cã. Ita Alc. cõſi.xvij.incip.põderatis his.in j.vol.Feli.in c.dilectio.de exceptio.& viđ ad iſtã l.Matth.notab.ſuo l.in v.charta.Feli.in c.teſtimoniũ. col.vij.de teſti.& verſi.ſeq.ſed inquantũ.& Barb.in c.licet ex ſuſcepto.in decimo caſu.Pan.ibi de foro compe. vbi dicit φ iſta l. habet locũ,ẽt ſi qs iuraret per Regẽ.& vide ẽt Card.cõſi.cxlviij.in ij.dubio. & Barb.in c.ex literis.co.v. poſt Bal.ibi.de cõſt.& Ro.ſingu.ſuo cccexcij.col.lv.inci.tu. Salic.c.j.de iureiur.& Barb.in c.j.col.viij.de offi.de leg.& Alex.cõſi.xxxij.ad fi. vol.ij. & xxxvij.col.ij.ad fi.eo.volu.& Feli.in c.querelã.col.ij. de iureiur.vbi ponit,an habeat locũ in violatore fidei:& vide q̃ ponit do. Sig. in cõſi.cclij. incip.in q̃onib⁹ ad hoc vt ꝓcedat iſta lex,reqriƭ dolus.Ita Bal.in l. obſeruare.§.ꝓficiſci.ff.de offi. ꝓcõſu.& Alex.in cõſi.xcij.incip.ꝓſpectis his q̃ in themate narrãtur.& in l.ſi.ff.q ſatiſd.cogã.vide ẽt ĩ materia hui⁹ l. Ange.in cõſi.cclxvj.incip.ex themate & actis.& Corſe.in repetitiõe rubricç de iureiur.in primo & in ſcđo priuile. Alex.in cõſi.xv.in ij.col.volu.ij.& cõſi.xvij.in ij.col.vol.iij.Feli.in c.dilecti filij.col.j.de exceptioni.& Card. Flor.in conſi.xxv.in fi.vide ẽt iſta lege per Barb.in cõſi.xxiiij.col.j.vol.j.

c ¶Imperio.ADDE ſcđm Pau.de Caſt.& Fulg.qđ hoc verũ,ſi fuiſſet cõpulſus iurare,& cõpromittere:ſecus ſi cõpromittere tm̃:quia ſi ſpõte iurauit veniẽdo contrà,incidit in iſtas pœnas,cũ illud iurm̃ ſit præſtitũ nullo cogẽte imperio.ſi tñ de cõſuetudine præſtareƭ iurm̃, ſatis diciƭ eſſe de neceſsitate ſtatuti.ar.l.qđ ſi nolit.§.qa aſsidua.ff.de ædil.edic. Dicit ẽt Sali. has pœnas nõ habere locũ,qñ in cõpromiſſo apparet φ neceſsitate ſtatuti eſſet compromiſſum : aliàs ſecus. Vnde qui neceſsitatem allegabit,probabit.l.fideicõ.§.ſi rem.de leg.iij.Tu de materia huius l.vide Alex.in conſilijs ſuis Aliquid per Abb.conſil.xij.lib.ij. Ange.conſi.lix.Pet.de Anch. conſi.ccclxxxiij.

d ¶Iuramentum. ADDE quod iuramentum habet vim ſtipulationis:vt voluit Bald.conſili.cxliiij.& clauſulæ derogatoriæ,vt etiam eius conſilio cclxj.cod.lib.j.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

ſi nō valet iure trāſactionis, valeat omni iure quo
a valere[a] poteſt: vt l. cùm pater. §. filius matrē. ff. de
leg. ij. & ideo puto ꝙ ſi tranſactio nō valebat iure
tranſactionis, valeret iure pacti, propter iuramen
tum. quod ſecus eſſet alias: vt l. ſi cauſa. §. eo. & ibi
10 habuiſtis no. ¶ † Vlterius no. hic, ꝙ iſte pœnæ in-
b fliguntur ipſo iure, [b] nec expectaṫ ſententia. quod
apparet ex eo quod dicit: actiōe priuatus. & ſic lo
quiṫ in præterito. Item apparet ex eo, quod infrà
ſequiṫ. itaq; omnia eorū mox cōmoda deputabun
tur &c. Nam ex dictione mox, apparet ꝙ ſit ipſo
iure: vt in auṫ. de inceſt. nup. §. j. dixi in l. iubemus.
§. œconomus. ſ. de ſacroſan. eccle. ¶ Et ex hoc no
c ta[c] etiā ꝙ † iuramentū impedit purgationē moræ.
11 hoc enim ſonat verba huius legis. Hoc etiā ꝓba-
tur: quia vbicūq; executio à lege nō admittiṫ pur-
gatio moræ: vt l. ſi is cui. ff. de leg. ij. ¶ Vltimò q̄ro,
12 de duobus. Primò † an hæc lex habeat locū in reo,
ſicut in actore contrauenīēte. Gl. dicit ꝙ ſic, in illis
pœnis, quæ ad ipſum poſſunt adaptari. ¶ Itē quæ
13 ro an habeat locū in alio † cōtractu, quā ī cōtractu
tranſactionis. Puto ꝙ ſic in omnibus, ibi in prin. l.
dū dicit, aduerſus pacta, vel tranſactiones: in eo ꝙ
dicit pacta, omnia comprehendit. ¶ Item hoc ap-
paret in fi. dū dicit, pactis. & j. dicit, pactionum. &
ſic loquitur in omnibus pactis, non ſolū in tranſ-
actione. Non habetis hic alia: ergo &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Clauſula, ſi preces veritate nitantur: quod ta-
citè inſit in reſcriptis.
2 Trāſactio facta prætextu falſorū inſtrumentorū,
quādo ſit nulla, vel reſcindatur: & quo iure. nu. 7.
3 Titulus, ſi ex falſis inſtrumentis, quod habeat lo-
cum, etiam ſi inſtrumenta falſa fuerunt producta
abſq; dolo partis.
4 Iuramentū quod tollat reſtitutionem, quæ eſt de
iure ſpeciali: non eam, quæ de iure communi.
5 Diſpoſitio huius legis quòd habeat locū, etiam ſi
tranſactio fuit facta prætextu falſorum teſtium.
6 De falſo quatuor modis cognoſcitur.
8 Exceptio, vel replicatio in caſu huius legis quādo
competat abq; reſtitutione in integrum.
9 Practica opponēdi exceptionē in caſu huius legis.
10 Reſtitutio dotis ſi debet fieri, & ille, cui fieri de-
bet, teneṫ ex forma ſtatutorū recipere poſſeſſio-
nes in ſolutum. ſecundum æſtimationem cataſtri,
prout ipſe elegerit: qualiter tunc debeat fieri.
11 Tranſactio, ſi eſt facta in vno capitulo tantū, præ-
textu falſorum inſtrumentorum, & pro omnibus
capitulis fuit data ſententia, qualiter reſcinditur.
12 Inſtrūm ſi eſt falſum ꝓ parte, an ſit falſum ī totū.
13 Executio ſi fuit demandata per iudicem, quando
pereat finito eius officio.
14 Falſitas in teſte quando noceat producenti.

SI ex falſis. Breuiter dicit: Tranſactio eate
nus reſcindiṫ, quatenus facta fuit præ
textu falſorū inſtrumentorū, etiā ſi
fuerit iuratū, niſi fuerit ſuper falſo tranſactū. h. d.
notabilia ſunt clara. ¶ Opp. hic dicit, ꝙ debeat trā
ſactio retractari: & ſic innuit ꝙ valeat. cōtra. ſ. de
diuer. reſcrip. l. fina. Solu. aliud eſt in reſcriptis, in
1 qb9 ineſt † tacita cōditio, ſi preces veritate nitanṫ.
qđ in trāſactione nō eſt. ¶ Secundò opp. ad idē ꝙ
trāſactio ſit ipſo iure nulla: vt l. in ſumma. in prin-
cip. de cōdi. inde. Habuiſtis no. ſ. e. l. ſub prætextu.
2 Solu. † Quādoq; quis petit tranſactionē reſcindi:
quia facta ſub prætextu falſorū inſtrumentorum,
abſq; dolo partis: tunc ſine dubio habet locū iſta l.
ꝙ debet reſcindi. Quādoq; arguiṫ falſitas inſtrī, &
dolus partis: & tūc ſi quidē dolus eſſet ex ꝑte acto
ris, eſſet tranſactio nulla: vt in lege contraria. ſi ex
parte rei, non: vt d. l. ſub prætextu. ſ. eo. tū iſto caſu
non loquiṫ hic: quia hæc lex loquiṫ indiſtinctè in
actore. Et ſic debes intelligere hic, quādo ſola falſi
tas arguitur, non dolus aduerſæ partis. ¶ Ex quo
3 nota † ꝙ ti. ſi ex falſis inſtrumētis. j. & ff. de re iud.
l. diuus. habet locū, etiā ſi fuerint producta inſtru-
mēta falſa abſq; dolo partis. licet quidā Vltramō.
dicant contrarium. & hoc tenet iſta glo. quā vide-
ſuper verbo, præcipimus. ibi: nec diſtinguo. ¶ Op.
j. ſi mi. ſe ma. dixe. l. ſi alteri9: vbi iuramentū impe
dit reſcindi pactum factum dolo aduerſarij. Solu.
Ibi fuit ſimplex dol9. hic fuit plus, ſcilicet falſitas.
4 ¶ Opp. j. ſi aduer. vendi. l. j. Solu. per † iuramentū
d tolliṫ reſtitutio, quæ eſt de iure ſpeciali[d], vt ibi nō
ea quæ eſt de iure communi. ita loquitur hic. Vel
poſſumus dicere, hoc eſt ſpeciale in trāſactione fa-
cta prætextu falſorū inſtrumentorum. ¶ Opp. j.
de fal. l. ipſe. Sol. Ibi fuit trāſactū de fal. ¶ Opp. de
l. j. j. de plus peti. ff. de excep. l. qui agnitis. Solue ꝙ
illæ leges non obſtant, ſi bene inſpicianṫ. ¶ Circa
5 legē noſtrā quæruntṫ plura. Primò † quæro, hic dici
tur ex falſis inſtrumētis: qđ de teſtib9? gl. dicit idē,
& idē no. in l. j. & ij. j. ſi ex fal. inſtr. & hoc eſt verū
vt l. diuus. ff. de re iud. facit ff. de fide inſtr. l. j. ¶ Se
cundò quæro, diciṫ hic, etiā ciuiliter falſo reuela-
to. Quot modis cognoſcatur de falſo? glo. quæ eſt
6 hic, dicit † quatuor modis. Primò criminaliter ac-
cuſando lege Corn. de fal. Secūdo per actionem in
factum ad intereſſe. Tertiò per exceptionem: vt ſi
actor agat ex tranſactione, excipiatur de falſis in-
ſtrumētis. Quartò per replicationem: quia ſi reus
excipiat de tranſactione, actor replicabit de falſo.
Poteſt etiam de falſo cognoſci per inquiſitionem:
vt l. iubemus. j. de proba. de teſt. l. nullum, ¶ Item
illud quod glo. facit duo membra, de exceptione,
& replicatione, poteſt claudi ſub vno membro.
Nam replicatio eſt exceptio: vt l. ij. ff. de exceptio.
tamen quod iſtis duobus modis cognoſcatur de
falſo in hac lege, videtur contra id quod glo. dicit
j. proxima quæſtione. ¶ Quæro, dicitur hic: falſo
7 reuelato retractari præcipimus. quæro, † quo iure
retractatur iſta tranſactio. Dicit glo. per reſtitutio
nem in integ. vt ff. de re iudi. l. diuus. & j. titu. iij. l.
j. vide gl. ſuper verbo, præcipimus. in prin. ¶ Ad
uerte tamen tex. hic dicit: falſo reuelato retractari
præcipimus. & ſic innuit quòd antequam retracte
tur: debet de falſo cognoſci. Item dicit gloſ. quòd
cognoſcitur per exceptionem, vel replicationem:
8 ſed exceptio † vel replicatio non poteſt habere lo
cum, niſi prius reſtitutiōe impetrata: vt l. nam poſt
ea. §. ſi minor. ff. de iureiur. & l. necnon. §. exem-
plo. ff. ex quibus cau. maio. & l. exceptio. in fin. de
exceptio. & ſic videtur quòd prius debeat peti re-
ſtitutio: & poſtea proponi exceptio. gl. dicit econ
d uerſo. ¶ Hic aduerte: dicūt quidam, quòd poterit
opponi exceptio cōpenſationis. Nam cùm actio
in factum ad intereſſe propter falſum detur à le-
ge, ipſo iure poterit opponi exceptio. & de iſta ex
ceptione compenſationis gloſſ. loquitur. quod
non placet. Nam cùm non ſit liquidum illud de-
bitum: non poteſt ex eo compenſatio opponi: vt
infra de compenſatio. l. fina. Dico igitur ſic: Quan
doq; quis vult opponere exceptionem ad impe-
diendam petitionem tantùm: & tunc hoc poteſt
fieri ſine aliqua reſtitutione de mundo. Et ita lo-
quitur hæc lex, & l. finalis. j. ſi ex falſis inſtrumen.
dum dicit: iudicati executio ſolet ſuſpendi &c.
Quandoq; quis vult plus, ſcilicet quòd ſuper cau-
ſa primò propoſita procedatur, & diffinitiua ſen-
tentia determinetur: tunc ſi quidem prima actio
non erat ipſo iure perempta: quia non fuit facta
tranſactio per Aquilianam ſtipulationem, & acce
ptilationem: videtur prima inſtantia durare ſecun
dùm quod innuit l. ſiue apud acta. ſ. codē. & ideo
dico quòd reo ſufficeret exceptio, & actori repli-
catio ſine aliqua reſtitutione. Ita loquitur gloſ. ſu
per verbo, ciuiliter. Sed ſi poneremus primā actio
nem eſſe ipſo iure peremptam, & per conſequens
inſtantiam, ſuper ipſa actione: & tūc eſſet neceſſe
quod peteretur reſtitutio in integrum: ſicut dici-
tur in ſententia: vt dicta lege diuus. ff. de re iudica.
& quod ibi dixi. Quęrit gl. qđ ſi à lite eſſet receſ-
ſum, prætextu falſi iuramēti. Gl. diſtinguit, & bñ.
dic vt in ea. ¶ Quæro, circa iſtam partem, quæ erit
9 forma proponendæ exceptionis? † Reſpondeo
breuiter ſic. Si volumus propriè loqui, non debe-
ret quis excipere: bene ageres, niſi tranſlatio eſſet
facta ex falſis inſtrumentis: quia verè tranſactio
non

a ¶ Quo valere pōt. Adde tu, & collige ex iſto dicto Bart. ꝙ iuramentū ſemper addit diſpoſitioni ſuper qua interponitur. Et adde ad hoc eundem bar. in l. cū quā. ver ſicu. vj. caſus. j. de fideicō. & ꝙ tradit Bal. in l. fi. in ij. q. j. cōmoda. & ponunt Moder. in l. ſi conuenerit. & de iuriſ. om. iudic. & ponit de eis ī repeti. c. primi. col. xxj. extra, de iudi. Stra.

b ¶ Ipſo iure. Adde poſtea, quæ dicit Alex. de iſtis verbis: ipſo iure. videndum Bal. cōſi. ccclxix. lib. iiij.

☙ POMAETS.

c ¶ Ex hoc no. Vid. Ro. conſi. xlvij. col. ij. An autē iſtud, ꝙ mora non poſſit purgari iuramento interueniente habeat locū in his oībus quatuor pœnis, de quibus hic. licet Bar. videaṫ indiſtinctè tenere ꝙ ſic: ſcias tū, ꝙ Ange. in l. ſi inſulā. in v. q̄one Bart. ff. de ver. obli. & Pau. de Caſt. hic dicūt opi Bart. ꝓcedere quo ad infamiā, & actionis amiſſionem ab ipſa lege, nō autem quo ad pœnam. & data reſtituenda de quib9 aſſerēt, alias aſſererēt factū hoīs requiri, quaſi volēs ꝙ poti9 hic non admittiṫ moræ purgatio, ex eo ꝙ fiat executio l. quapropter vbi iuramentū interuenerat: vt plenè ꝑ eos habetur. Imo. tamen & aliqui Moder. Peruſi in d. l. ſi inſulam. in loco præallegato, dicunt ꝙ opi. Bart. indiſtinctè ꝓcedit quo ad oēs pœnas de quibus hic: eò quia vna determinatio reſpiciēs plura determinabilia, ea æqualiter determinare debet. l. nā hoc iure. ff. de vul. & pupil. Huic rñdent quidā ſuīi: & eſt de mēte Alex. hic, ꝙ illud ē verū, vbi eſt eadē ratio l. ſi ita ſcriptū fuerit. vbi Bart. la. ij. ff. de manu. teſt. & in l. ſi ſeruus. de ſtatu lib. ſed hic eſt diuerſa ratio. ergo &c. Secundò ꝓ Bar. facit ſcđm Imo. ibi: quia iſta lex nullā haberet ſpecialitatē: cū clarum ſit ꝙ vbi ſit executio à lege nō admittiṫ moræ purgatio. Huic rñdent ibi primū ad ſententiam, & eſt de mente d. Alex. hic ꝙ inuenit ſpeciale quo ad infamiā, & actionis priuationē hic vt per eos. Tertiò facit ſcđm do. Petrucium hic, ꝙ vna res nō đbeat diuerſo iure cenſeri. l. cū q ædes. ff. de vſucapio. Huic reſpondet vt primo ar. Quartò facit ſecundùm eū tex. hic ī dictiōe mox, quæ excludit omne temporis interuallum. Huic reſpondet, quod imò non excludit.

☙ P. PAV. P.

d ¶ Spāli. Circa iſtā ſolutionē viđ alex. in l. cū quidā. ff. de acqui. hær. & Are. cōſi. lxvij. in vj. col. & conſi. ciiij. in iij. col. & ibi etiā in ij. col. Ideo fortè hoc eſt hic odio falſitatis.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

nõ eſſet facta ex falſis inſtrumẽtis, tanquã ex cauſa proxima,
ſed extriſeca: q̃a niſi eſſent falſa inſtrumẽta, pars nõ tranſegiſ
ſet. Debet ergo dici: bene ageres, niſi trãſactio eſsẽt falſè facta
prętextu vel timore falſorũ inſtrumentorũ. & hoc ſentit gl.
tua prima, quã vide. ¶ Venio ad ſecundã partẽ: gloſſ. quęrit
vnam quæſtionem, & inducit in argumẽtũ ad illã. ¶ Quęrit
a quid[a] ſi tranſactio fuerit facta prętextu† falſorũ inſtrumento
10 rum ſuper vno capitulo tantũ, & pro omnibus capitulis fuit
data vna ſentẽtia. Dicit gloſſa, & bene, q̃ debet videri exami
nari, quantũ veriſimile fuit datũ pro illo capitulo, ſuper quo
eſt trãſactũ. & illud reddat. ar. l. q ſolidũ. §. j. ff. de leg. ij. & vi
de gl. tuam quam nota rogo te. ¶ Et bene facit ad q. de facto:
11 †ſtatutũ eſt hic, q̃ ille, cui debet fieri reſtitutio dotis, teneat re
cipere poſſeſsiones ſecundũ æſtimationẽ cataſtri, prout ipſe
elegerit. Contingit q̃ vni debeat fieri reſtitutio dotis mille li
brarũ: repericbatur vnũ ponere æſtimatũ trib⁹ millib⁹ libris.
Ille volebat eligere tertiã partẽ illius põderis ſecundũ mẽſu-
ram: & elegebat ſibi totũ bonũ: ita: q̃ illa tertia erat melior,
quã illę duę partes ſcd̃m bonitatẽ. Ego dicebã, & credo dice-
re veritatẽ, q̃ ſibi nõ eſt dãda illa tertia pars ſecundũ menſurã,
ſed ſecundũ bonitatẽ. quod nota tu Peruſine. Dicebam q̃ cũ
fuerit facta æſtimatio fundi totius vniuerſaliter, & particula
riter cuiuſlibet partis p ſe: videnẽ æſtimatores æſtimaſſe quã
libet partẽ ſecundũ bonitatẽ ſuã. & ideo illi debebatur tertia
pars ſecundũ bonitatẽ, non tertia pars ſcd̃m mẽſuram: argu.
huius gl. & l. qui ſolidũ. §. j. de leg. ij. & argumẽ. ff. de euic. l. j.
b ¶ Iſta gl. inducit hanc l. in argumentũ, eſt quęſtio: †ſi inſtru-
12 mentũ eſt falſum pro parte, an pręſumatur falſum in totũ.[b]
Iſtã quæſtionẽ ponit Inno. de hęreticis. c. fraternitatis. Spe-
c cu.[c] ponit eam in tit. de inſtru. edi. Breuiter debem⁹ ſic dicere,
aut inſtrumentũ eſt falſum propter vitium notarij: & ſine du
bio totũ eſt falſum: vt l. ſi aliquid. de ſuſcep. & arc. lib. x. & l.
ſi quis ex argẽtarijs. §. j. ibi not. ff. de edẽdo. Aut propter aliũ
defectũ: & tũc aut eſt defectus circa ſubſtãtialia, vt circa diẽ
& cõſulẽ: & vitiatur totũ inſtrumentũ: vt in auẽ. vt prępona.
nomen Impera. circa princip. Facit ad hoc qd̃ no. ſ. de veteri
iure enucleãdo. l. ſi. in fi. Aut eſt defectus circa ſubſtantiã in-
ſtrumẽti: tũc aut eſt defectus in eodẽ capit. aut in diuerſis. ſi in
eodẽ: totũ illud capit. vitiatur, vt hic. Aut in diuerſis: & tunc
ſi ſunt capitula cõnexa, tunc idẽ: vt l. etiã. §. ex cauſa. ff. de mi
no. Aut ſunt capitula ſeparata: tũc ſecus, vt hic. ¶ Quæro qd
d in teſtibus?[d] Dic extra, de teſt. c. in noſtra. & ibi plenè &c.

SI ex falſis. Eatenus, quatenus tranſactio fit prętextu falſi inſtrumẽti reſcinditur, licet fuerit iurata: niſi ſuper tranſactiõe falſi. hoc dicit. ¶ Op. vos videtis q̃ tranſactio licet
iurata reſcinditur. Innuit cõtra l. ſi. de diuer. reſcr. Soluit gloſ
ſa q̃ illa lex loquiẽ in reſcriptis, in quibus ineſt tacitè illa clau
ſula, ſi preces veritate nitantur. quod non eſt in tranſactione.
¶ Item opp. de l. in ſumma. ff. de cond. ind. Solu. q̃ ſi quis al-
legat falſitatem aduerſarij commiſſam in trãſactionib. & tũc
habet locum hęc lex. Quandoq̃ quis allegat contra aliũ ſim-
pliciter dolum, non falſitatem: & tunc ſolue & dic vt ibi diciẽ
no. ¶ Item opp. de l. ſi. j. ſi minor ſe ma. dixe. Solue quòd hic
interuenerit maior falſitas: & ſic reſcinditur. ¶ Opp. de l. j. ſ. ſi
aduer. ven. Solue vt in glo. Vel dic q̃ non venit contra ſacra-
mentum: quia facilius tollitur in integrum reſtitutio, q̃ eſt ius
ſpeciale, quã remedium huius legis, quod eſt ius commune: vt
in §. quia verò. de non alie. col. ij. ¶ Item opp. de l. ipſe. j. ad l.
Corne. de fal. Sol. q̃ ibi fuit cognitũ de falſitate: hic nõ. ¶ Itẽ
opp. de l. qui agnitis. de excep. vt in gl. & vide quod ibi no. p
Dy. ¶ Quærit, quid ſi ſuit facta ex falſis teſtibus. gl. prima di-
cit idem. propter identitatem rationis poteſt peti de falſitate.
Glo. dicit q̃ agit quatuor modis, per accuſationẽ criminalẽ.
Item eſt quintus modus: quia poteſt procedi per inquiſitionẽ
contra teſtem falſum: vt l. nullum. j. de teſti. & no. per gl. in l.
ij. §. ſi publico. ff. ad l. Iul. de adul. Et licet de falſitate q̃ratur p
modum exceptionis, vel replicationis: tamen ſi probaret per
modum exceptionis, tu non potes puniri. Gl. eſt in d. §. ſi pu-
blico. & ſigna gl. quę incipit, nõ ſolũ criminaliter. ¶ Itẽ quę
rit gl. quid ſi iuraſti falsò, nunquid poſsit puniri iuramentũ?
Dic vt in gl. Item quęro, quo iure reſcinditur? Dic per in in-
tegrũ reſtitutionẽ. ¶ Quærit ſi eſt data pecunia nomine trãſ-
actionis, & non apparet cui fuerit data. Gl. determinat q̃ de-
bet inſpici rerũ pretiũ, ſecundũ æſtimationem illã præſumi-
tur data pro rata. Item gl. inducit hanc legem in arg. q̃ inſtru
mentum non dicitur falſum ratione partis. Ita ſentit glo. pe.
quam no. Similem glo. habetis in l. fin. de vet. iur. enu. ¶ Ad-
uerte tamen, q̃ aut quæriẽ de vitio falſitatis, aut de alio defe-
ctu. Si de vitio falſitatis: dic ſecundũ doc. q̃ ratione partis fal a
ſæ, & ratione tabellionis totum dicitur falſum. Ratio eſt: q̃a
ratione falſitatis tabellionis. alia inſtrumenta reddũtur ſuſpe
cta: vt l. ſi aliquid. j. de ſuſcep. & arca. libr. x. Hoc tetigit gloſ.
in l. ſi quis ex argentarijs. in prin. ff. de eden. Quod tamẽ intel
lige de inſtrumentis confectis poſt ſententiam latam. Ita de-
bet intelligi §. ſi. in auth. de tabellio. col. iiij. Si alia reddũtur b
ſuſpecta, multò magis debet dici totũ illud falſum, ſuper quo
falſitas eſt commiſſa. Si verò de alio vitio falſitatis quęraẽ, dic
q̃ aut loquimur de vitio ſolennitatis: & tunc totum diciẽ vi-
tiatum: vt in auth. vt prepo. no. Impe. in prin. Et ita poteſt in
telligi quod no. in d. l. ſi. Si verò loquimur de vitio ſubſtãtię:
& tunc aut ſuper vno cap. & inſtrumentũ habet plura capitu
la: & tunc aut ſunt indiſtincta, aut nõ. & vide quod no. Item
quęro quid in teſtibus? vide gl. no. in hoc, in c. in noſtra. circa
prin. extra, de teſti. Vnum tñ no. q̃ poſito q̃ teſtis nõ diceret
verũ ſuper vno articulo de appẽditijs cauſæ principalis: verbi
gratia, eſt interrogatus teſtis vtrum ſit conſanguineus partis,
ipſe reſpondit mẽdaciter q̃ non eſt: licet mendaciter rñdeat,
nõ poteſt puniri: quia non eſſe mẽdacium eſt falſum: vt l. qd
ſi. ff. de fal. ¶ Et ſunt verba do. Iac. in l. Lucius. de his q no. in- c
fa. no. gl. ibi: item nota hic arg. & melius. vt no. Inn. in c. fra-
ternitatis. extra, de hære. vbi tenet q̃ ſi inſtrumentum eſt fal-
ſum, propter falſitatem per tabellionẽ commiſſam non in to
tum, ſed in vno capitulo tantùm eſt dicendũ falſum. Ratio:
q̃a ex quo voluit q̃ ſit tabellio damnatus propter vnũ inſtru
mẽtum falſum: denegat fidem omnibus alijs inſtrumẽtis, quę
in futurum faceret: vt colligitur ex gl. l. ſi quis ex argẽtarijs. ff.
de edẽ. l. iud. j. de digni. lib. xij. & l. ſi aliquid. de ſuſcep. & arca.
quantò magis falſitas in vno inſtrumento cõmiſſa circa vnũ
capitulum, reddet falſum & aliud capitulum. Et de his plenè d
vide vt no. glo. xix. diſt. in decretis. c. ſi ad ſcripturas. & quia
glo. in hac lege ſuper verbo, inſtrumentis. dixit q̃ idem eſt in
inſtrumentis executioni mandatis, de neceſsitate interloqui
tur, q de neceſsitate ſui officij teneẽ id facere: ergo de neceſsita
te interloquitur, & mandat nuncio quòd illud exequatur: &
ideo poſt finem officij ſui poterit nuncius exequi. Si autẽ iu-
dex interloquitur ſimpliciter. nam mandat nuncio vt exequa
13 tur: & tunc dico† q̃ talis interlocutoria peribit finito officio
iudicis interloquentis. Et p hunc modum reſpondet ad §. itẽ
acquirimus. l. j. de acqui. poſ. & ad l. q̃ eſt in l. eius qui. in prin.
quia in illis legibus ille qui habebat neceſſe facere mandauit.
Sed vbi ſolùm interloquitur aliquid, & non mandauit execu
tioni mandare: & tũc iſte §. & illa gl. nõ obſt. huic ſolutioni.
14 Fran. Tigri. vide quod no. gl. Inn. in c. fraternitatis. †vbi ipſe
idem nõ. quòd tũc eſt verum, q̃ falſitas dicta per teſtem in at-
teſtationibus inducit præiudicium producẽti, & ipſi teſti, quã
do falſitas dicitur ſuper negotio principali, ſuper quo exami-
natus eſt. Sed qñ diceret falſum ſuper aliquo adminiculari: pu
ta ſi interrogatur teſtis, an attineat alicui parti &c. ſi in hoc di
cit falſitatem, non pręiudicat. Franc. Tigri doc.

SVMMARIVM.

1 ☞ Tranſactio facta vt quis remaneat ſeruus, non valet.
2 Trãſactio in cauſa cõuentionis vel monachationis nõ valet.
3 Tranſactio in cauſa matrimonij quando valeat.

IVbemus. Trãſactio facta ſuper cã ſtatus valet. h. d. Quęrit gl. †qd
1 ſi fiat trãſactio, vt ille remaneat ſeruus, an valeat.
2 Gl. dicit q̃ non: & bene. ¶ Quęro, †an in cauſa cõ
uerſiõis, & monachatiõis, & matrimonij, valeat trãſactio. Re
ſpõdet gl. & dicit q̃ ſic: ſed requiritur decretũ Epiſcopi. ¶ Cõ
trarium no. in l. iij. §. quacunq; ff. de iureiur. Sol. Verum eſt
q̃ in cauſa cõuentionis, & monachationis, nullo modo valet
trãſactio: ſiue fiat vt monachus remaneat ſiue nõ: quia conti-
3 net ſimoniã: vt extra, eodem tit. c. ſuper eo. Super† cauſa ma-
trimonij ſi quidem fiat vt remaneat vxor: & poterit fieri. Ita
poteſt loqui gl. iſta: quia in matrimonio non eſt prohibitum
vt detur pecunia: quia poteſt dari pecunia, vt quis inuiteẽ ad
matrimonium: vt ff. de conditio. & demonſt. l. Titio. §. j. Aut
ſit tranſactio vt vxor non remaneat: & tunc non valet: quia
nullo modo licet: vt extra, de re iudi. c. latòr. & ita poteſt in-
telligi glo. contraria.

IVbemus. Tranſactio facta ſuper cauſa ſtatus, tenet & valet. h. d. Nota quòd lex ſequens trahitur ad negotia præterita, iam deciſa, vt confirmentur, non quòd infirmentur: vt l. cauſas vel lites. ſ. eodem. ¶ Quærit gloſſ. quid ſi
hæc trãſactio fiat inter dominum & ſeruum. Dic vt in gloſſa.

a ¶ Quęritur qd Vide Ange. in authẽ. hoc niſi. j. de ſolu. vbi trãſit ſimpliciter cum Bar. And. Barba.
b ¶ In totũ. Adde vltra Alexan. de hoc Bal. cõſi. cclxiiij. li. j. & conſi. xxviij. li. iij. inci. in quodã inſtrumento. & inquantũ addit, q̃ ſi falſitas eſt in verbis enunciatiuis, vt in appoſi. cõfiniũ loci &c. vide tu Bal. cõ. ccxiij. inci. dubitabatur de quodã notario.
c ☞ Spe. Adde q̃ locus Spe. quẽ adducit Bar. eſt in tit. de inſtr. edit. §. inſtrumentũ. als. §. poſtremo. ver. quid ſi aliquod inſtrumentũ. Alex. Loſæus.
POMATES.
d ¶ In teſtibus. Vide Feli. in c. licet cauſam. col. v. in nono not. de pbo. & Cepo. cõſil. xxxij. col. viij. & Feli. in ca. j. col. vj. de re iudi. & Barb. conſi. lxx. colum. xix. volu. ij. & Alex. cxxxiij. col. iiij. vol. j. & Arc. lx. col. ij. & lxxj. col. ij. iiij. & Bar. lxxxvij. co. j. & Oldr. xxxvij. & vide ad hoc Barb. in c. cũ ſuper. col. vij. de offi. dele. & Iaſo. in l. ij. colũ. pe. C. de bo. poſ. ſecundũ tab. & Bal. in c. ſi qui teſtiũ. de teſt. & ſeq. & alex. conſi. xxvij. col. ij. vol. ij. & xliiij, vbi dicit q̃ teſtis iurãs dicere veritatem ſuper omnibus interrogatis, ſi deponit falſum in vno etiã impertinenti, & ẽt per verbum credit, q̃ non creditur ſibi in aliquo etiam in his quæ ante dixerat: & ſeq. colũ. volu. ij. dicens hoc pcedere ſiue ignoranter, ſiue ſcienter admiſerit falſum, & ſiue capitula ſint ſeparata, ſiue connexa. & col. fin. & lxxx. in fi. eo. vol. & ibi dicit q̃ dictũ teſtis non poteſt pro parte acceptari & pro parte nõ. & Ale. cõſi. cxxxiiij. col. ij. volu. ij. & Bal. in rub. de con-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

trouer.inueſt.& ali
qđ in c.in nr̄a per
Areti. de teſtib.&
Soci. conſil. clv. in a
pe.col.

✠ P. P A V. P.

a ¶ De errore calcu-
li. Circa materiam
erroris calculi &
maximè vtrū poſ-
ſit poſt ſentētiā al-
legari, vide Pau. de
caſt. cō. xxxvj. vbi
etiā ponit qđ ſi pars
negauerit calculū
q poſtea ſit ꝓbat⁹,
an poterit poſtea
opponere de errore
calculi. Itē an ſentē
tia ſemel lata facto
calculo poſsit re-
tractari, tāquā fue-
rit erratum in cal-
culo. Et qūo intelli
giť illud ꝙ calcul⁹
ſemp poſsit reuide
ri, vide Io. de ann.
cōſi. ici. viſo pūcto.

b ¶ Iterū. Adde vt p
eſidē Bar. ī l. inſtar.
j. de iure fiſ. li. x. Et
qn̄ ſentētia lata p
erroř ſit nulla, ad
de & vide p Frā. de
Are. in c. qm̄ cōtra.
col. viij. in fi. & ſe.
extra, de proba.

c ¶ Ait ꝑtor. Adde vt
p Bal. hic & in cōſ.
cxxij. j. li. vbi tenet
ꝙ valet ſentētia, ſi
iudex dixerit: qa p
a, & b. eſt ꝓbatū:
iō cōdēno: licet ꝓ-
batum nō fuerit. &
idem tenet Pet. de
Anc. cōſ. ccix. & de
materia huius l. qn̄
petiť, vt iterū cōpu
teť rō: vide Bal. cō.
xlvij. & cclxiiij. j. li.
Et an poſt ſn̄iam er
ror calculi poſsit
ꝓbari? & an negās
calculū illo ꝓbato
poſsit ꝓbare erro-
rē, vide Pau. de Ca.
cōſi. xxxvj. Et an ſi
error calculi eſt ex
preſſus in ſentētia:
an valeat in ea ꝑte,
in qua nō eſt erra-
tū. Et qđ ſi iudex in
parte cōdēnauit, in
parte tacuit: vide
Fel. conſi. cxxxviij.
& cclxix.

d ¶ Cōtinere. Adde
tu eūdē Bar. in l. ij.
j. de re iu. & Franc.
de Are. in c. qm̄ cō
tra. col. viij. circa fi.
de ꝓba. qđ intelli-
ge, & limita, qn̄ ta
lis error nullo mō
ſaluari poteſt. Ita
Areti. vbi ſ. & allc.
Bal. in l. cum certa
rōne. quando pro-
uo. non eſt neceſ.

¶ Vltimò inducit in ar. quòd ſic, valet tranſactio: vt in gloſſ.
Ex quo vide quod nota. per decretiſtas in c. ſi. & c. ſuper eo.
extra eodem.

De errore calculi.[a] Rubrica.

SVMMARIVM.

1 ☞ Ratio, ſi ſit calculata inter mercatores: tamē prætextu erroris poteſt de nouo calculari.
2 Sententia, vel tranſactio, prætextu erroris, quando reuoceť.
3 Error in libello ſi eſt expreſſus, ſententia ſimpliciter lata, videtur eundem errorem continere: meritò eſt nulla.
4 Tranſactio an reuocetur per errorem calculi.
5 Error. qui eſt in cauſa, non impedit conſenſum, qui adhibeť in pacto.

LEX I.

Errorem calculi. Breuiter dicit, ꝙ ſi
in calculo eſt erratum, pōt ſępius retractari:
niſi ſuper eo ſit iudicatum, vel tranſactum: &
indebitum promiſſum condicitur. h.d. ¶ No
1 ta tu iuuenis, ꝙ licet inter † plures mercato-
res ſit ſolidata ratio, & ſumma: tamē pōt adhuc petere debi-
tor, vel creditor, vt iterum[b] cōputetur, & videatur ſi eſt erratū
2 in calculo: vt hic. ¶ Secundò nota ꝙ ſententia † vel tranſactio
nō reuocatur prætextu erroris calculi. Ad iſtam opp. ff. quæ
ſen. ſine appel. reſci. l. j. in prin. & §. j. prout hic in ſentētia lo-
quiť gl. rn̄det duob⁹ modis. Primò, ibi fuit expreſſus error in
ſententia: hic verò nō. Iſtam ſol. damnauit Iac. de Ra. qa ſen
tentia ſemper referť ad acta: vt l. hæc ſententia. j. de ſen. quæ
ſine cer. quanti. l. ait prætor. §. j. de re iudic. & ideo ſatis eſt, ꝙ
error ex actis appareat. Pro hoc induciť ipſe tex. in d. l. j. §. j.
ibi dum dicit: ſed ſi putauerit &c. Vnde ſecundùm eum, non
videtur diſtinguendū vtrum appareat error in ſententia vel
nō. Sed pro gl. noſtra videtur caſus in l. præſes. ff. de re iu. &
l. ij. j. quando ꝓuo. nō eſt neceſ. & ideo dic: Q nn̄q; expreſſus
error eſt in ſententia & ſentētia eſt ipſo iure nulla: vt d. l. ij. j.
qn̄ ꝓuo. nō eſt neceſ. & l. j. ff. q̄ ſen. ſine appel. re. Qn̄q; nō eſt
expreſſus error in ſententia, ſed apparet in actis: tunc aut ſen
tētia eſt lata per relationē ad illa acta, in quibus eſt error: &
videtur eſſe error in ſententia: vt l. hęc ſentētia. j. de ſen. quę
ſine certa quāti. & l. ait Prętor[c]. §. j. de re iud. Aut eſt lata ſen
tētia ſimpliciter: & tūc aduerte: qa q̄dā ſunt acta ad quę de ne
ceſsitate refertur ſentētia, vt libellus, vt l. vt fundus. cōi diui.
Itē ſentētia appellationis de neceſsitate referť ad ſentētiā pri
mam: qa iudex approbat vel reprobat eā: vt l. eos. j. de app. &
3 tunc eo caſu ſi † in libello, vel in ſentētia prima eſt error exp̄ſ
ſus: ſententia ſimpliciter lata videť eūdem errorē cōtinere:[d]
meritò eſſet nulla: vt d. l. j. quæ ſen. ſine ap. re. & iſto caſu poſ
ſet eſſe vera opi. Iac. de Ra. Si verò error appareat ī alijs actis,
per hoc nō reddiť ſententia nulla. Ita loquitur opi. gl. hic po-
ſita, & d. l. j. §. j. q̄ ſen. ſine ap. re. & l. p̄ſes. ff. de re iudi. Secun-
da ſol. eſt, ꝙ hic errauerant partes. in cōtrario errauit iudex.
& ſatis eſt bona: qa tunc nō eſt expreſſus error in ſentētia, qn̄
errauere partes: ꝙ tn̄ debet ītelligi ſcđm p̄miſſam diſtīctionē.
¶ Quęro, qđ de tranſactione: an reuocetur per errorem cal-
4 culi. † Quidam dicunt ꝙ tranſactio indiſtinctè valet, licet ex
preſſum errorem contineat: tn̄ in eo, in quo eſt error, obſtat
exceptio doli, vel replicatio: ar. ff. ſi quis cau. l. ſed & ſi quis. §.
fi. & de fideiuſ. l. ſi qs poſtquā. Iac. de Ra. hoc reprehendit: qa
error impedit conſenſum: vt l. ſi per errorem. de iuriſd. om. iu
dicum. ergo impedit tranſactionem, quæ fit conſenſu partiū.
5 Pet. tenet gl. Nā error † qui eſt in cauſa, non impedit conſen-
ſum, qui adhibeť in pacto: vt in toto tit. de condic. inde. & de
condi. ſine cau. & hac l. in fi. Puto opi. Pet. eſſe veram. Poteſt
autem eſſe, vt ſiue ſit expreſſus error in tranſactione ſiue nō:
in eo qđ eſt erratum, ſuccurritur parti lęſæ. Exemplum, qn̄ er
ror eſt expreſſus, apparet manifeſtè cōuentum inter te & me
vt de eo qđ petebas darem tibi tertiam partem nomine tranſ
actiōis. petebas xxx. tertium de xxx. eſt x. ſed ego puto ꝙ ſit
xv. ego ꝓmitto tibi xv. hoc continet expreſſum errorē cōpu
tationis: ideo in v. ſuccurriť ꝓmiſſori per exceptionē doli. ſed
ſi fuiſſent ꝓmiſſa xv. ſimpliciter: & in trāſactione nō fuiſſet
facta cōputatio: tunc error non eſt expreſsè cō miſſus in tranſ
actione: ſed apparet ex eo ꝙ agebatur: quia nō agebatur, niſi
de tertia: & fuit expreſſum de medietate: tunc enim poterit
condici liberatio, & opponi exceptio &c.

Errorem calculi. Error calculi po
teſt ſepius retra
ctari, ſi non ſit ſecuta ſententia, vel tranſactio. h.d.
Vos videtis quòd iſte tex. innuit ꝙ ſi ſn̄a eſſet la-
ta. ꝙ non competit retractatio. Contra hoc opp. de l. j. §. j. ff.
quæ ſen. ſine app. re. Solue vt hic no. & etiā in l. cōtraria, quā
no. vidiſtis in l. ij. j. qn̄ prouo. nō eſt neceſ. Not. gl. primò non
teneatur &c. quia mulcta petitur pronunciari per officiū iu-
dicis, vt no. Inno. in c. j. extra, de offi. iudi. circa fi. Item & co-
gnoſcitur per modum exceptionis: vt no. in glo. in l. j. §. j. j. q̄
ſenten. ſine app. re. tamen glo. ibi dicit, ꝙ opponereť per cōpu
tationem, ſententiam fuiſſe erroneam. Franc. Tigri.

De poſtulando. Rubrica.

¶ Continuate rubricam. vt ſ. de pactis.

SVMMARIVM.

1 ☞ Qui non appellat, videtur conſentire.
2 Aduocatus prohibitus aduocare. quando dicatur perpetuò prohibitus.
3 Prohibitus aduocare à iudice Cremonę, intelligitur prohibitus aduocare etiam Florentiæ.
4 Aduocatus condemnatus ex aliqua cauſa, an tacitè dicať prohibitus aduocare.

LEX I.

Cum à præfecto. Breuiter di
cit: Qui nō
appellat, videtur ſentētiæ cōſentire. h.d. No
1 ta ꝙ † qui non appellat, videť cōſentire: vt l.
ab eo. j. qūo & qn̄ iu. & de app. l. hi qui ad ci-
2 uilia. ¶ Opp. de l. ſi. ff. de pœ. Glo. hic † ponit
duas ſol. quas reprobat, & ponit tertiā verā: Aut iudex cōde-
mnat aduocatum, ne poſsit eſſe aduocatus cauſa cognita, & p
ſentētiā diffinitiuā: & loquitur lex iſta: quia perpetuò nō po-
terit eſſe aduocatus. Aut condēnat ex interlocutoria: & tunc
nō extendiť ꝓhibitio vltra tēpus ſui officij. ¶ Vidimus de tē
3 pore: q̄ro qđ de dolo, vtrū † ꝓhibitus aduocare à iudice iſtius
ciuitatis, poſsit eſſe aduocatus in ciuitate Florentię. Gl. rn̄det
notabiliter. Aut fuit prohibit⁹ ex cā, quę infamiā nō irrogat:
& iſta prohibitio ſe nō extendit, vltra locū iuriſdictiōis iudi-
cis prohibētis. Si verò ſit ex cauſa quę infamiā irrogat: tūc vi
detur prohibitus in omni loco l. ex ea. ff. e. Optimū dictū eſt,
& hoc ponderaui multū in l. cūctos populos. ſ. de ſum. tri. &
4 fid. cat. ¶ Vltimò erit quærendum, quid ſi aduocatus eſt † cō-
demnatus ex aliqua cauſa, & tamen nō eſt expreſsè prohibi-
tus poſtulare: an prohibitus videatur tacitè. Gl. hic intrat illā
materiam, quā habes in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his
qui no. infa. & diſtinguitur: aut pœna eſt diminuta, aut aucta.
& ſic ſit diſpenſatum cum fama, vel non. quod no. &c.

Cum à præfecto. Nō appellās à ſen
tētia, cōfirmare vi
detur. h.d. ¶ Opp. iſte tex. videtur innuere ꝙ ꝓhi
bitus poſtulare, videatur ꝓhibitus in perpetuum.
Contra iſtud opp. de l. ſi. ff. de pœ. quia cū officiū huius iudi-
cis eſt temporale, non videtur prohibere in perpetuū vltra tē
pus ſuū. Huius timore eſt facta gl. mag. vſq; ad verſi. idē ꝙ di
cit. & pro ſe dat quatuor ſol. tn̄ illa eſt multū no. cū dicit glo.
tu dic ſecūdū Ia. & ſol. eſt iſta, vbi iudex quantūcunq; tp̄alis,
dum modo cū cauſæ cognitione fiat, diffinitiuā proferat: pōt
in perpetuū prohibere. Valet iſta ſol. ꝙ cōſtitutiones factę p
Pręſides prouinciæ quantūcunq; tēporales: qa cū cauſę cogni
tione fiunt poſt tēpus eorū, & in tēpus ſucceſſoriū durāt. arg.
huius gl. Glo. eſt in c. ſi. extra, de offi. leg. & idē eſt in legato ſe
dis apoſtolicę. Caſus eſt in d. c. ſi. ¶ Quęrit gl. quid ſi ſit ꝓhi-
bitus poſtulare in hac ciuitate: vtrū poterit poſtulare in alia.
Glo. remittit ad l. ex ea. dic vt ibi. Et vide gl. quę eſt ibi. In gl.
vt ibi. Tu dic, no. hanc ſol. cū iſta ſol. concor. gloſ. in l. j. prope
fi. ff. de offi. pręfe. vrb. & not. glo. in l. magis puto. ff. de re. co.
Quam ſolu. puto ſic debere intelligi, ꝙ ſententia interlocuto
ria, eſt iam ſortita effectum tempore magiſtratus, vel iudicis,
q tulit eam, & poſt finem officij obtinet, durat: ſed ſi ſententia
interlocutoria non eſt ſortita effectum tempore ferentis eā,
quia non pōt perfectè ſortiri effectum tempore ſuo: tūc talis
interlocutoria deſinit habere vires, finito officio ſuo: & ideo
eſt cautela, ꝙ ſi ſententia interlocutoria tp̄e vnius Poteſtatis
eſt lata, q̄ reqrit executionē hominis, & ſecuta fuerit: tūc non
cōfidat de illa ſentētia, per hanc gl. ſed faciat eā de nouo ferri à
ſequēti officiali, vel iudice. Cōtrariū videbať eius qđ gl. dicit
hic: quia lex vult ꝙ vbicūq; mandať aliquid, quod mandans
habet de neceſsitate facere, & id, cui mandať, pōt etiam poſt
mandatū illud facere, licet res non ſit integra. Ita probatur in
l. fundi. §. item ſi amicus. ff. de acqui. poſſ. Fran. Tigri.

Nec cæterorum

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

LEX II.

NEc cæterorum. Libertus nõ ꝓhi
beturesſe aduo-
catus.h.d.Quęrit gl.vtrũ illiteratus poſsit poſtu
lare. Glo.dicit ꝙ ſic:ſed non erit aduocatus. & dic
vt in ea.& vide aliam glo.in l.j.in prin.ff.eo.&c.

SVMMARIVM.

1 ☞Exceptio non numeratę pecuniæ,an habeat locum etiam
ſi promiſsio fuit facta,non ſpe futuræ numerationis.
2 Statutum permittẽs opponi exceptionẽ ſimulationis,de qua
ſimulatione intelligatur.

LEX III.

SI ſub ſpecie. Hæc lex eſt ſubtilis,vti-
lis, & difficilis. breuiter
dicit:Si occaſione ſalarij ex cauſa mutui promitta
tur intra tẽpus legitimũ,poteſt exceptio obijci,&
liberatio cõdi.h.d.¶ Opp.j.de nõ nu.pecu.l.cũ vltra.Sol.qđ
hic dicit,nõ numeratæ pecunię exceptiõe.i.in factũ ꝓ pecu-
1 nia nõ numerata,vt in cõtrarijs.¶ Opp.ſcđò,exceptio†nõ nu
meratę pecuniæ tunc habet locũ,qñ fit promiſsio ſpe futuræ
numerationis,aľs non:vt l.aduerſus.& l.in cõtractib⁹. de nõ
nu.pec.& Inſtit.de li.obli. in prin.ſed hic nõ fuit facta ſpe fu
turæ numerationis. ergo nõ habet locũ hæc exceptio. Huius
timore lex nr̃a legitur in gl.duob⁹ modis.Quidã intelligũt
ꝙ aduocato fuit promiſſum ex cauſa mutui ſalariũ,vltra debi
tũ modũ:& ſic in eo qđ.plus eſt,datˀ exceptio nõ numeratę pe
cuniæ,ſed etiã cauſę iniuſtę:vel verius eſt exceptio ſimulatio
nis.¶ Sed ad iſtã lect.opp.qa ſecundũ hoc iſta exceptio poſ-
ſet ſemper opponi:vt l.iij.ff.de cond.ſine cau.& j.de cõdic.ob
turp.cau.l.j.Huius timore,illi q tenẽt iſtã opi.dicũt,ꝙ hic de
bet ſubaudiri maximè:vt ſic poſt biẽniũ nõ poſſet oppo. Alij
tenẽtes aliã opi.dicũt intra biẽniũ põt opponi,vt creditor ha
beat ꝓbare poſt bienniũ,qđ deberet probare debitor aſſerẽs:
vt l.ſi ex cautione.& l.aſſeueratio.j.de non nu.pecu.Alij ve-
rò,huius timore recedũt ab iſta lectura:& dicũt ꝙ hic verè lo
quitur in exceptiõe nõ nu.pecu.vel in factũ loco eius:et dicũt
ꝙ in eo qđ eſt promiſſum vſq; ad debitũ modũ, p̃iudicat ꝓ-
miſſori poſt biẽnium:antè nõ.in eo qđ eſt ꝓmiſſum vltra nõ
præiudicat amiſſori,nec antè,nec poſt.Vide gl.in fi.q̃ ponit
hãc lect.Quæſtio eſt hic,an in eo qđ nõ excedit debet incõti
nẽti ꝓmiſſori p̃iudicare:vt l.ſingularia.ff.ſi cer.pet.& l.ſi ex
pretio.j.ſi cer.pet.Rñdeo,vt habeatis intellectũ hui⁹. l. qñq;
ꝓmittitur ex cã mutui illud,qđ debetˀ ex alia cã iã p̃terita,et
finita:& tũc habet locũ l.ſi ex p̃tio.j.ſi cer.pe.& l.ſingularia.
ff.ſi cer.pet.Qñq; ꝓmittitˀ qđ debetur ex cã futura:tunc, qa
promiſsio fit ſpe futurę cauſę,non ſpe futuræ numerationis,
intra biennium poteſt obijci exceptio nõ numeratę pecunię,
& etiam cauſæ non ſecutæ:vt hic:poſt biẽnium nõ poſsit op
poni,ſed ſi promittitur illud,quod non debetur ex aliqua iu-
ſta cauſa:ſed ꝓmittitur prętextu alicuius acuſæ iniuſtæ:tũc
habet locũ exceptio ſimulatiõis,vel condictio ſine cauſa,vel
ex iniuſta cauſa:vt l.j.j.de condi.ob tur.cau.& hoc ſecũdum
2 aliã lec.¶ Et ex hoc debetis intelligere:†quando ſtatuta per-
mittunt opponi exceptionem ſimulationis,de qua ſimulatio
ne loquitur.Certè intelligitur quando promitteretur ſpe fu
turę cauſæ poſtea non ſecutæ:& tamen alia cauſa in inſtru-
mẽto exprimitur,vt hic:vel prætextu alicuius cauſæ præte-
ritę,vel p̃ſentis,turpis,vel inhoneſtę.& illa eſt vera exceptio
ſimulationis,vt dixi.Sed ſi ꝓmitteretur debitũ ex vna cauſa
vera,& honeſta,ex alia cauſa tũc nõ obſtaret exceptio ſimula
tionis:vt d.l.ſi ex pretio.& l.ſingularia.&c.

VElamento. Non reſcinditur ſentẽtia,pro
pter abſentiam aduocati.hoc
dicit.

SI qui. Qui de quota litis paciſcitˀ,ab aduoca-
tionis officio remouetˀ.hoc dicit.Quę-
ro,quid ſi aduocatus non paciſcitur de quota,ſed
de certa re.Gul.hic videtur tenere ꝙ nõ habeat lo
cum pœna huius legis.Contrarium not.ff.de pac.l.ſumptus.
& illa communiter tenetur &c.

SI qui. Aduocatus paciſcens de quota litis repelli-
tur ab aduocatione.h.d.Nota quod dixi in
ſummario.¶ Quęrit gl.nunquid ſit licitum de minima
parte:puto ꝙ ſic.Nam tex.dicit,cũ graui damno litigatoris:
ergo à contrario,vbi non eſt graue damnum,videtur eſſe li-
cita pactio de quota litis:quia ceſſat ratio huius l.Et hãc opi.
tenuit Gul.hic:& ĩ l.ſumpt⁹.ff.de pac.dicẽs ꝙ pactũ de quo-
ta litis eſt prohibitum,ſi fiat de dimidia parte:ſecus de mino-
re.Glo.hic,& in d.l.ſumptus.determinat contra.Itẽ q̃rit gl.
quid ſi fiat de re certa,& non de quota.Verbi gratia,cũ quę-
ritur de hæreditate,paciſcitur aduocato de dicta hæreditate
dari vnũ fundũ nomine honorarij:nunquid valet?Videtur ꝙ
ſic:quia pactum de quota litis eſt prohibitũ.Et in hanc opi.
videtur inclinare gl.hic in fi.Contrarium videtur ſenſiſſe gl.
in d.l.ſumptus.quia per illa reprobatur pactum.Nã ſicut re-
probatur pactum de quota,ea ratione,quia ſpe lucri huius fa-
ciliter inuitaretur aduocatus ad calumniã,& eadem ratio ſit
in q.ꝓpoſita,vbi pactum fit de certa re.dicendum eſt ꝙ ſicut
primum pactum eſt reprobatũ,ita & iſtud.¶ Quęrit do.Iac.
nũquid ſit licitum paciſci de quota litis,nomine palmarij,ſeu
victoriæ.do.Iac.determinat ꝙ ſit licitũ,cũ non reperiatur in
iure prohibitum.l.nec non.§.quod eis.ex qui.cau.ma.Poſſes
dicere contrarium:quia ea ratiõe qua reprobatur pactum de
quota,vel de certa re,vt ſ.dixi,habet locum etiã in quęſtione
a propoſita:imò multò magis debet reprobari.Nã [a] aduocatus
cogeretur retinere mille,iuſtè,vel iniuſtè.

QVisquis. Breuiter dicit:Non ſit qs aduo
catus & iudex:inhoneſta verba
non dicat:cũ clientulis non cõtrahat encęnia,alij [a]
codices amicitiã,gratanter recipiat:litem non dif
ferat:ſtet,& non ſedeat.h.d.hæc lex.Cætera dic vt in gl.&c.

SVMMARIVM.

1 ☞Aduocatus non debet contrahere cum clientulo.
2 Aduocatus an quis eſſe poſsit & iudex,diuerſo tẽpore in vna
cauſa.

QVisquis. Non poteſt quis in eodẽ nego-
tio eſſe aduocat⁹,& iudex.hoc
primò.Item aduocatus non debet dicere cõtume
liam partibus:non debet contrahere cum clientu
lo ſuo:encęnia debet gratanter recipere:litem non debet dif-
ferre:debet ſtare,& nõ debet ſedere.h.d.vſq; ad fi.¶ Nota ꝙ
1 † aduocatus nõ debet cõtrahere cũ clientulo.Sed q̃ro de rõne
huius gl.Dicit,qa timore litis ſibi daret oĩa:quod eſſet incon
gruum,ſicut æger medico.argu.l.medicus.de var.& extraor.
2 cog.¶ Quęro,nunquid† diuerſo tempore poſsit qs in eadem
cauſa eſſe aduocatus,& iudex.Hic aduerte:quia aut quęritˀ,
nũquid qui fuit aduocatus in eadem cauſa,poſsit eſſe iudex.
Et dico ꝙ nõ.Nam ratione affectionis,quam haberet ad cau-
ſam,pręſumptio eſſet contra eum,ſed deberet cauſam delega
re:vt l.Prętor.de iuriſd.om.iud.Aut quæritur,nunqd q fuit
iudex in cauſa,in eadem poſsit eſſe aduocatus.Hoc non repe
ritur prohibitum:quia iudex ceſſat ratio prędicta.tantam eñ
affectionem debet habere ad vnam,quantum ad aliã.Itẽ quę
rit glo.quid ſi à principio non fuit factum pactum de ſalario:
nunquid poſtea lite pendente poſsit paciſci cũ clientulo?Dic
vt in glo.quæ determinat ꝙ ſic.

b PRouidendum. [b] In cauſis ex vtra-
q; parte aduocati,
debent eſſe æquales.aduocatus,qui contẽnit aduo
cationem,priuatur.pars,quæ hoc procurat,cõtra
eam pręſumptio paratur.h.d.

SVMMARIVM.

1 ☞Scientia nobilitat.
2 Lex iſta,an habeat locum in aduocatis hodiernis.
3 Pœna huius legis intelligitur per ſententiam.
4 Subtrahens defenſam aduerſario,videtur non fouere licitam
cauſam.
5 Aduerſarius,qui prohibet examinari teſtes producendos,po
teſt pro conuicto haberi.

PRouidendum. Aduocati debent
ęqualiter diuidi in
ter partes:& tñ debent oẽs eſſe boni ex vna parte,
& reliqui ꝓ alia.Itẽ aduocatus ſine cauſa renuens
aduocationem.ad petitionem partis punitur:& etiã ipſa pars
1 procurans.hoc dicit.¶ Nota †ꝙ ſcientia nobilitat.¶ Quærit
2 gl.quid de aduocatis hodiernis,†qui non percipiunt ſalariũ
à publico,ſed à partibns.Glo.quæ incipit nobiliſsimos.dicit
quòd non habet locum.Doc.reprehendunt iſtam gl.quia po
ſito ꝙ aduocati non percipiant ſalarium à publico:tamen ſa-
larium quod recipiunt à clientulis,ſuccedit loco ſalarij,quod
recipiebãt à publico:arg.l.fori.j.tit.j.ideo eſt idem.Pręterea
ratio huius legis habet locũ in aduocatis hodiernis.¶ Itẽ quę
3 rit gl.hic dicitur,careat†foro:nunquid ipſo iure.Dic per ſen
tentiam:arg.eorum quę no.in l.iubemus.§.œconomus.ſ.de
ſacroſan.ecc.ibi dum dicit,puniatur.& arg.eorũ quæ no.in l.
4 ſi quis in tantam.j.vnde vi.¶ Nota in hac l.tex.dum dicit,†ꝙ
ille,qui ſubtrahit defenſionis copiam aduerſario,videtur nũ-
quam licitè fouere cauſam.c.conſtitutis.circa finem,extra,de
teſtibus.Ad hoc allegãt hãc legẽ,ex qua videtur poſſe proba

[a] ☞Nã aduocatus. Hæc verba oĩno non quadrant:quare legendum putarẽ:Nam aduocatus vrgeretˀ obtinere ſententiã iuſtè,vel iniuſtè.Et hoc dico ex verbis Paul. de Caſtr.hic Alex. Loſæus.

¶Prouidendũ. Adde ſecundùm Pau. de Caſtr.hanc legẽ eſſe menti tenendã contra illos,qui faciunt conſuli ab vno doctore.& deinde ab alijs omnibus ſubſcribi, vt pars non poſsit ſe iuuare:quia debent perdere cãm alleg. Cy.hic in add.quia ille, qui ſubtrahit parti ſuas probationes, vel defenſiones ſubtrahẽdo inſtrumẽta, teſtibus minando, illos corrumpendo, debet perdere cauſam: p l.ſi de poſſeſ.j.de proba.& l.ij.ff.de iure fiſc.& ibi per Bar.& facit c.puenit.de teſti.cog.& quod no.Imo.in c.intimanit.de teſti.& dicit Paul.quod hoc fortè voluit dicere text.ibi, quod experietur authoritatem iudiciariam à ſe læſam.& hoc dicit menti tenendum: quia ſingulare.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

5 ri glo. quæ eſt in capitu. intimauit. extra de teſtibus.† In qua dicitur ſi aduerſarius meus impedit teſtes per me producendos examinari: quod aduerſarius meus poteſt pro coniuncto haberi.

NEmo. Nullus poteſt eſſe aduocatus, qui nõ ſit Chriſtianus. h.d. in ſumma.

NEmo. Nullus poteſt eſſe aduocatus qui nõ eſt Chriſtianus. h.d. in ſumma iſta l. vel ſic. Iudæus vel nõ catholicus, nõ põt eſſe aduocatus. & iudex eũ admittens punit̃. h.d. quòd non catholicis nõ patet porte dignitatis. Sequitur ergo quòd officium aduocationis eſt dignitas: vt l. laudabile. j. ti. ij. hinc eſt ꝙ infames repellunt̃ à poſtu. vt l. j. §. remouet. ff. de poſtu. & quaſi ꝑ totũ. Ex hoc concludas. ꝙ vnus Saracenus, vel Iudæus, non poſſit eſſe Poteſtas, vel Rector. gl. eſt in aut̃. iuriſiuran. quod pręſta. ab his. col. ij. colligitur ex no. in rub. inſtitutionum, ſuper verbo, in nomine domini. Item iudæus non poteſt eſſe doctor.

De aduocatis diuerſorum iudiciorum. Rub.

SVMMARIVM.

1 ☞Sententia lata propter aduocati corruptionem, ad hoc, vt ſit nulla, tria requiruntur.

2 Opponi quando poſſit, ꝙ prius agatur contra aduocatũ quã ſententia retractetur.

3 Probõ p̃uaricatiõis aduocati, an ſufficiat ĩ cã cõtra prĩcipalẽ.

LEX I.

SI patronum. Breuiter dicit. Pręuaricatio aduocati ꝓbata, facit aduocatũ puniri. & iterũ de cã q̃ri nõ probata, facit accuſantẽ puniri: & ſentẽtię ſtari. h.d. ¶ Opp. de l. minor aũt. §. j. ff. de mino. Tres dantur ſo. vna, ꝙ iſta cõcordat cum illa: quia de nouo inquiritur de cã, petita reſtitutiõe. Alij dicũt ꝙ ſi quidẽ aduocatꝰ allegaret ꝓ aduerſa parte, ipſo iure ſñia reſcindit̃, vt hic. Si verò pro aduerſa parte nõ al legauit, ſed omiſit dicẽda ꝓ cã ſua: tũc habet locũ reſtitutio: vt in cõtrario. Tertij dicũt: aut fuit corruptus pecunia, & ſententia eſt ipſo iure nulla, vt hic. Aut precibus: & tunc ſententia non ipſo iure eſt nulla, vt l. cõtraria. & l. venales. j. quãdo prouo. nõ eſt neceſſe. & l. ſeruo inuito. §. cũ pretor. ad trebel. Pe. tenet primã opi. reprobatis alijs diſtinctionibꝰ. Nã illa diſtinctio an fuerit corruptꝰ pecunia. vel nõ, nõ reperit̃, niſi ĩ iudice: ſecus in aduocato. Rõ q̃a in eo nõ ſubſtantiat̃ iudiciũ: ſed in actore reo & iudice. Et iſtã opi. Pe. puto verã. ¶ Opp. & videtur quòd ſententia ipſo iure ſit nulla, vt l. ſi pretor. §. Marcellus. de iudic. Glo. fatetur contrarium, ſi aduocatus fuit cor
1 ruptus dolo aduerſarij. Certè† ad hoc vt ſententia ſit ipſo iure nulla propter corruptionem aduocati tria requirũtur. Primò, ꝙ dolus aduerſarij corrumpentis interceſſerit. Secũdò ꝙ aduocatus falſas allegationes corruptas fecerit. Tertiò, ꝙ ſententia fuerit lata contra abſentem: vt d. l. ſi prætor. §. Marcellus. Cùm ergo iſta lex loquatur generaliter, quòd ſententia reſcinditur, quando aduocatus fuit corruptus, intelligatur ꝙ reſcinditur per reſtitutionem, vt comprehendantur omnes caſus. ¶ Opp. ꝙ non habeat locum reſtitutio: quia habet locum actio de dolo: vt l. eleganter. §. ſi dolo malo procur. ff. de dolo. Sol. Reſtitutio habet locum ad ipſam actionem primã, ſeu ad ipſam cauſam actio de dolo habet locũ ad cętera dãna: vt lege contraria. ¶ Ad idem opp. & videtur ꝙ debeat agi actione prima: & ſi excipiatur de ſententia, replicetur de dolo: vt ff. de dolo. l. cũ à te. Glo. & doc. non ſoluunt. Dico ſic: ibi loquitur quando fuit corruptus procurator in quo iudiciũ ſuſtentabatur: hic quãdo fuit corruptus aduocatus, in cuiꝰ perſona non ſuſtentatur iudicium. ¶ Item opp. extra glo. & vi-
2 detur† ꝙ prius debeat agi contra ipſum aduocatum corruptũ quã redeat̃ ad actionem vt l. & eleganter. §. penul. ff. de dolo. & arg. l. fi. in prin. ff. de eo per quẽ fac. erit. Sol. Illud procedit qñ aduocatus eſſet corruptus abſq; dolo partis: ſed ſi fuerit corruptus dolo aduerſarij, non poteſt opponere quod agat primò contra aduocatum, cùm fuerit in pari dolo. ¶ Oppon. ad ſecundam partem. hic innuitur quòd eo ipſo, ꝙ quis non probat calumniatur &c. ſed cõtra ff. ad Turpil. l. j. §. j. Sol. in hoc ſunt opinio. inter gl. noſtras. & Cy. circa hoc dicit multa. Tu dicas breuiter, vt dicit glo. in l. athletas. §. calumniator. ff.
a de his qui not. infami. ¶ Vltimò [a] quęro, an ſi eſt probatũ de
3 præuaricatione contra† aduocatos, an ille ꝓbationes ſufficiant in cauſa cõtra ipſum principalem? Breuiter iſtam queſtio. plenè examinaui, quam diſputaui de filiofamil. condemnato pro quo pater tenetur ſoluere condemnationem: quam po-

a ¶ Vltimò. Et an ille, qui pro parte eſt condemnatus, & pro parte abſolutus an deuoluat totam cauſam ad iudicem appellationis? Dy. tenet hic ꝙ nõ, per l. circa. ff. de inof. teſta. cõtra tenet Bart. quem vide in conſil. inci. cũ prædicta examinarem. And. Bar.

b ¶ Secundò no. Vide in c. ſi. de poſtu. vbi alleg. iſtud dictũ. & tenet cõtra. Andre. Barba.

no in l. cùm filius. ff. de ver. obli. tamen quantum ad propoſitum dico ꝙ non ſufficeret: vt l. ſi veteris. j. de fide inſtru. & l. j. ff. ad leg. Corne. de ſica. &c.

SI patronum. Aduocatus accuſatus de pręuaricatiõe, ea nõ ꝓbata punitur accuſans: & ſentẽtia remanet firma. h.d. ¶ Nota qđ dixi in ſummario. No. primò duo dicta, ꝙ aduocatus p̃uaricator punit̃, & qõ reſtaurat̃. quaſi videat̃ dicere tex. ꝙ ſentẽtia lata nõ valuerit. ¶ Sed opp. & videt̃, ꝙ ſentẽtia valeat quantũcunq; aduocatus pręuaricauerit: tñ reſcindat̃ per reſtitutionẽ in integrũ: vt l. minor. §. j. ff. de mino. Gl. pro huius ſol. dat tres ſolu. Prima eſt hęc, ꝙ hęc debeat intelligi ſecũdũ illã, ꝙ tantũ reſtauret̃ ope reſtitutionis. & iſta cõiter tenetur. Alia fuit, ꝙ aduocatus pro ea parte allegat, aut facit non bonas allegationes pro parte ſua. Primo caſu nõ valet ſententia ipſo iure, vt hic: ſecũdo caſu valet. Sol. applaudit tex. legis cõtrarię: tñ gl. non tenet iſtã. Sed ſol. ꝙ aut aduocatus eſt corruptꝰ pecunia, aut gratia, vel precibꝰ. Primo caſu nõ valet ſentẽtia ipſo iure: ſecũdo valet, ſed reſcinditur. Alleg. gl. l. venales. j. qñ ꝓuo. nõ eſt nec. l. ſeruo inuito. §. cũ pretor. ff. ad Trebel. licet gl. firmet etiã opi. hic tñ nõ eſt vera. ¶ Nam iura cõtraria loquuntur in iudice, cuius ꝑſona mediãte perſona actoris, & rei, ſuſtentatur iudiciũ: & ideo nõ mirũ, ſi ſententia nõ valet ipſo iure, vbi iudex corruptus eſt ꝓ pecunia. ſed cũ aduocatus non participat de ſubſtantia cauſæ, nullus actus iudiciarius irrogatur in perſonã aduocati: ergo tene primam ſol. ꝙ valeat, licet reſcindatur per reſtitutionẽ in integrũ. ¶ Sed cõtra p̃dicta inſtat̃ de l. ſi pretor. §. Marcellus. ff. de iud. Gl. fatetur contrarium, quòd vbi per dolum aduerſarij litigãtis aduocatus eſt corruptus, ſententia non valet ipſo iure. qđ intellige vt no. in dicto. §. Marcellus. ¶ Item opp. & videtur ꝙ nõ habeat locũ reſtitutio in integrum, ſi competat de dolo. l. & eleganter. §. ſi dolo malo procu. ff. de dolo. Soluit gl. & bene, quod reſtitutio in integrũ competit vt cauſa reſtauretur. Ita & habet locum hæc lex, & quæ ſ. dixi. ſed actio de dolo competit ad expenſas, & alia damna: vt in contrario. ¶ Quęro, nũquid ſi probata eſt præuaricatio contra aduocatum, eo ipſo, viſis actis actitatis contra aduocatum debet reſcindi ſentẽtia cõtra partem lata per præuaricationem aduocati? Dic ꝙ nõ, arg. l. ſi veteris. j. de fi. inſt. facit ꝙ res inter alios acta &c. ¶ Dicit̃ hic, ꝙ non probans videtur calũniari. Tex. videtur in cõtrariũ ff. ad Turpil. l. j. §. j. Soluit gl. ꝙ ibi loquitur in caſibus ſpecialibus. Solu. gl. non eſt bona. Nam nimis reſtringit illã legem. Vnde dicas ſecundùm Pet. quòd quandoq; quęritur nunqd ille, qui non probat, & ſic ſuccũbit, pręſumatur habuiſſe iniuſtam cauſam litigandi: & tunc non eſt dubiũ ꝙ ſic. Hinc eſt ꝙ fit condemnatio in expenſas, niſi iuſta cauſa ignorãtię, vel abſentiæ hoc excuſet: vt l. properandum. §. ſin autẽ alterutra. j. de iudi. & in authen. generaliter. ſ. de epiſc. & cle. l. qui ſolidum. §. etiam. de leg. ij. Hinc eſt, ꝙ pro ſententia ſemper præſumatur ſententia iuſta: & per conſequens ſuccumbens pręſumitur habuiſſe iniuſtam cauſam. Facit ad hoc l. Hęrennius. §. Caia. & ibi no. ff. de euic. Quandoq; quæritur, nunqd q nõ probat, & ſic ſuccumbit, videatur calumniator: & tunc dicũt ipſi ꝙ non. Caſus eſt in d. l. j. §. j. Et ad hanc legem reſpondeo quòd quandoq; iudex in ſententia ſua exprimit non probantem fuiſſe calumniatum: quandoq; hoc non exprimitur. Primo caſu ſuccumbens, quia nõ probauit, videtur ꝙ ſit calũniator. ſecundo caſu non: vt d. §. j. qui probat ſecundam. & maximè verum vbi eſſet præſtitum ſacramẽtum calũnię: vt in authen. de iud. §. oportet. colla. vj. & quod ibi nota. in glo. Nam illa gl. tenet ꝙ nunquã ſit condemnatio expẽſarũ, qñ eſt præſtitum ſacramentũ calumniæ. ꝙ vtrum ſit verũ, vide qđ no. per Cy. in aut̃. generaliter. ſ. de epiſ. & cle. Bar.

SVMMARIVM.

1 ☞Aduocatus, qui habet officium in ciuitate, non poteſt exire extra ciuitatem.

2 Qui habet ſalarium à Republica, non poteſt eſſe aduocatus contra Rempublicam.

LEX II.

QVi neceſſario. Hic fuit punctus in prima parte. breuiter dicit: Qui ad magiſtratum aſſumitur, extra eũ non poteſt vagari: & in eo non poteſt aduocationis officium exercere, pręterquam cõtra Rempublicam. h.d.
1 ¶ Nota ex hac lege & tene menti† ꝙ aduocatus qui habet aliquod officiũ in ciuitate, non poteſt ire extra ciuitatem. ¶ Se
b cundò nota[b] ꝙ poteſt eſſe aduocatꝰ preterquã cõtra Rẽpublicam

cam. Ex quo habes † ꝙ qui ſalarium habet ex Republica, non debet eſſe aduocatus cōtra Rempublicā. Et ſic facit, ꝙ doctores huius ciuitatis ſalariati non poſſunt eſſe aduocati contra Rempublicam. huius ciuitatis &c.

LEX III.

NEquis. Aduocati non poſſunt eſſe ſuſceptores collectarum, volentes, neq; inuiti. hoc dicit. &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Aliud eſt eſſe ex aliquo: aliud eius occaſione.
2 Salaria quę hodie percipiunt aduocati à clientulis, ſuccedūt loco ſalariꝭ publici: & de eo teſtantur.
3 Aſſeſſores quod acquirunt, eſt quaſi caſtrenſe peculium.

FOritui. Quod aduocati quærūt ex aduocatione, vel eius occaſione, quaſi caſtrenſe peculium reputať. hoc dicit. Nota primò
1 qđ dixi in ſummario. ¶ Nota differentiā † ꝙ aliud eſt eſſe ex aliquo, aliud eius occaſione. Dixi vobis in l. non du
2 bium. ſ. de legi. ¶ Nota etiam gloſ. hic, ꝙ ſalaria † quæ hodie percipiunt aduocati à clientulis, ſuccedūt in locum ſalariorū, quę olim percipiebantur à publico: & ſic poterit teſtari, & facere omnia. ¶ Nota etiam ex iſta glo. pro eo quod dicit, de iu
3 dicibus cōmunis Bonoñ. ꝙ illud † quod aſſeſſores acquirunt, eſt quaſi caſtrenſe. Simile in l. velut. ſ. de aſſeſſoribus &c.

QVicquid. Priuilegia quibuſdā cōceſſa poſſunt ad alios per ſuperiorem generalibus verbis transferri. h.d. Simile fecit Papa Bonifacius, ꝗ priuilegia cōceſſa fratribus minoribus, & prędicatoribus: conceſsit fratribus. Heremitis ſancti Auguſtini.

SVMMARIVM.

1 ☞ Aduocati non poſſunt cogi ad munera perſonalia.
2 Aduocatus poteſt cogi ſuſcipere delegationem.
3 Aduocatus non debet exercere officium aduocationis in alio loco.

SAncimus. Aduocatus nullū mun⁹ ꝑſonale debet iniūgi, niſi neceſsitas iudicandi, cōſulendi, ſeu arbitrandi. h.d.
1 ¶ Nota primò † ꝙ aduocati non poſſunt cogi ad
2 munera ꝑſonalia. ¶ Nota † ꝙ pōt cogi ſuſcipere arbitriū, hoc eſt delegationē. Et idem dico de cōſilio: vt not. j. de prox. ſac. ſcri. l. ij. ¶ Nota illud ꝙ dicit in eodē dūtaxat loco &c. ad quæ
3 ſtionē facit, ꝙ † aduocatus non debeat aduocationis officiū exercere in alio loco. de quo no. in l. ſed & hę. §. nō ſolum. de ꝓcu. Sequiť l. eadē. quę lex idē dicit qđ l. quicquid. ſ. eo. &c.

CVm aduocatio. Officiū aduocati fiſci, liberať à cōditione curiali: nec erit de cætero aduocatus, ſed aduocatorū officio potietur: & quod lucrabiť, quaſi caſtrenſe reputabitur. h.d. breuiter iſta lex.

SI quis de togatis. Si aduocat⁹ ad vnum officiū aſſumitur, eo finito poteſt officium aduocationis reintrare. h.d. &c.

BInos. Quando in officio, cui vnus conſueuit præeſſe, plures ſunt, vel eliguntur, quilibet illorū illis priuilegijs vtatur quibus ille ſolus vtebať. h.d. & eſt notabilis caſus. ¶ Quid de ſalario, an habebit quilibet tantū. De hoc habes caſum ſ. tit. j. l. reſtituendæ. quod debet diuidi inter duos æqualiter &c.

a NEmini licere. [a] Sub colore aſsidēdi ꝓhibit⁹, in cōſiliū nō debet aſſumi. Itē nullus in aduocatorū collegio aſſumatur, niſi prius fuerit probatū nō eſſe cohartali cōditiōe adſtrictū, & doctorū iuramēto fuerit approbat⁹ filijs aduocatorū, & eis ꝗ ſunt vltra numerū, in ſubrogatione ꝑponēdis. h.d. Prima pars hui⁹ l. facit ad q. Statutū eſt hic, ꝙ ꝗ hic fuerit aſſeſſor. nō poſsit aſsidere hinc vſq; ad qnq; annos: Ptās aliquē, quē ſub nōie aſſeſſoris retinere nō poterat, retinebat ſub nōie cōſiliarij. Certè hic eſt arg. ꝙ ſit ꝓhibitū, &c.

NOn aliter. Nota hunc caſum, & not. hic tex. ꝓbādi negatiuam, ꝙ aliquis nō eſt curialis vel cohortalis: qa curiales, vel cohortales hoc dicūt, ꝙ ipſe nō eſt de eis, quod eſt optimum ad probandum ꝙ quis non ſit de collegio, & ſimilia. Facit ad hoc l. ruta. de omni agro deſer. & facit quod dixi in l. hoc iure. ff. de ver. obli. ¶ Secundò no. ꝙ doctori creditur de ſcholari ſuo.

SAncimus. Officium aduocati fiſci durat biennio. hoc vult iſta lex, &c.

PEtitionem. Ex iſto prin. no. ꝙ noīa eorū, qui ſunt de collegio, debēt ſcribi in matricula: & ꝙ matricula ꝓbat eos eē de collegio. Ad ꝙ facit j. de prin. agen. in re. l. matricula. li. xij. qđ intellige verū, ſi exerceāt ea ꝗ pertinēt ad matriculā, ſeu ad illud collegiū: alˀs ſec⁹: vt l. qui ſub prætextu. ſ. de ſacroſan. eccl. de teſt. mili. l. ſciniarios. facit ff. de teſta. mili. l. pe. ¶ Nota iſtud ver. hæredibus. ad q. qñ officialis decedit officio durāte, vtrū hæredes debeant habere ſalariū pro toto tempore. De quo videbitis j. eo. l. poſt duos &c.

ADuocati. Breuiter dicit, ꝙ aduocati dicūtur ita legibus militare, ſicut milites armis: & magis ſunt neceſſarij Reipublicæ, quam milites &c.

POſt duos. Nota ver. his quoq;. & breuiter dicit: Si officialis decedit ītra annum, hęredes eius debēt habere ſalarium illius anni. Quod nota ad materiam huius legis tangit glo. in l. j. §. diuus. de varijs & extraordi. cog.

IVbemus. Nota qualiter probatur quē nō eſſe cohortalem: dixi ſ. eo. l. nemini. Non habetis hic alia &c.

De aduocatis diuerſorum iudic. **Rubrica.**

¶ In quo differat hic titulus à præcedenti: dic vt in gloſ. &c.

LEX I.

b SVggeſtionem. [b] Nota, ꝗ depoſuit aduocationis officiū, eſt in dignitate: & appellatur clariſsim⁹. Et ex hoc apparet, ꝙ non debet torqueri tanquam habens dignitatem: & debet iuramentum mitti ad eū, tanquam ad egregiam perſonam.

LAudabile. Nota iſtud principium, pro arengarijs.

PEtitiones. Nota ꝙ null⁹ pōt aſſumi ad aduocationis officiū, niſi ſtatuto tpe ſtuduerit, quod eſt tēpus quinq; annorū. Et habetis in prima conſtitutiōe Digeſtorū, in j. col. etiā ſi ſit filius aduocati. Ita habem⁹ hic etiā literas papales, quę dicūt ꝙ nullus pōt aſſumi ad doctoratū, niſi ſtuduerit ſex annis in legib⁹, & quinq; in decretalib⁹, in ſtudio generali: & ita oportet nos iurare. Et idem eſt in l. iubemus. ſ. titu. j.

> POMAETS.
> a ¶ Licere. Vide ad iſtū text. Feli. in c. ex literis. col. fi. de conſti. & Ro. conſin. ccxvj. alˀs xxvj. col. j. & Areti. lvij.
>
> POMATES.
> b ¶ Suggeſtionem. Vide pulchra ſimilia per Felin. in c. ꝗ in eccleſiarum. col. xxix. de conſti.

REſtituendæ. Hic eſt tex. quē allegabā tibi ad q. ſ. tit. j. l. binos. & dic vt ibi: pari lāce in vtrūq; diuidendā. ¶ Itē nota ibi illū ver. nā vniuerſalis reddiť. Habuiſtis idē in l. non plures. in fi. ſ. de ſac. ſan. eccl. & ibi etiam dixi.

PEr hanc. Nota ibi: nouerint enim. ꝙ aduocatus, ꝗ fuerit abſens à ciuitate ꝑ biēniū, ꝑdit priuilegiū ſui collegij. In alijs verò collegiatis requiriť quinquēnniū: vt j. de prin. agen. in reb. l. matriculā. ¶ Nota ver. nō vt ſæpe. no. ꝙ ſi in ſolutiōe ſalarij, qđ cōſtituiť alicui ꝓpter dignitatē, nō eſt cōſtitutū tēpus, intelligitur ꝙ ſoluatur in medio tēporis: vt hic. qđ eſt verū in iſtis aduocatis. In alijs autem perſonis quid iuris ſit, dixi in d. l. j. §. diuus. de varijs & extraor. cogni. &c.

NEmo. Nota ꝙ iſte qui promouetur per ſaltū, non habet priuilegium. quod nota.

De errore aduocatorum. **Rubrica.**

LEX I.

EA quæ. Breuiter dicit. Qđ aduocat⁹ dicit parte ꝑſente, videť ipſa pars dicere. h.d. ¶ Quęro, quo ad qd habeať perinde, ac ſi pars diceret. Rñ. quo ad partis præiudicium tantū. vnde ſi vult reuocare dictū aduocati, pōt reuocari ſicut ſuum, ꝓbando errore: vt videbitis in l. ſi. j. eo. ¶ Quęro, aduocat⁹ corā iudice loquitur literaliter: cliētulus eſt idiota: vtrū dictū aduocati ꝑiudicet ſibi. Certè nō. ideo gl. hic dicit ſup verbo ꝑſentibus & intelligētib⁹. vide gl. Certè iſtud dictū gl. eſt bene dictum cauſa dubitationis tollendæ: ſed non eſt neceſſariū dictum. Nam eo ipſo ꝙ dicit, præſentibus, intelligitur & intelligentibus. nam qui eſt præſens, ſi non intelligit, non dicitur eſſe præſens. in l. coram. ff. de verborum ſignifica. & l. diem. §. coram. de arbi. &c.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

EAquæ. Dictū aduocati pręſente clientulo, videť ab ipſo clietulo dictum. Error aduocati poteſt retractari vſq; ad ſentētiā. h.d. cum l.fi. Cautela eſt ꝙ clientulus quando incipit litigare proteſtetur, ꝙ ſi aliquid diceretur per aduocatum ſuum, qđ cōtra eū faceret ꝙ ipſe vult pro nō facto, & ei nō cōſentit: talis proteſtatio enim conſeruat ſibi ius. ar. l. at ſi qs. §. pleriq;. ff. de reli. & ſump. fune. Item opp. de l. error. ſ. de iur. & fa. igno. Sol. vt hic no. tex. ibi: perinde habēda &c. Ex quo pōt aſſumi cautela ꝙ aduocatus non loquať latina lingua, ſed vulgari: qa tūc fortè clientulus ſuus non intelliget. Tex. autē hic dicit ꝙ ideo pręiudicat, quia pręſente clientulo, ſupple, & intelligēte. & facit hæc l. ꝓ eo quod no. gl. in l. cū precū. j. de libe. cau. & l. j. eo. ti. & probat tex. ibi dum dicit: te confiteris &c. nā ſi dictū aduocati mei me præſente & intelligēte mihi nocet: multò fortius illico quòd ego dico. vel in libello pono qđ mihi nocet: vt d. l. j. & l. cùm precum. Item intellige, pręalleg. l. cùm precū. & l. j. qñ aduerſarius meus eſt præſens, dū aduocatus loquiť me præſente: vel ego in libello meo pono aliquid: aliàs ſecus: quia expreſſa mea cōfeſsio meipſius non nocet mihi: niſi aduerſarius ſit præſens in iudicio: vt eſt caſus in l. certum. §. ſi quis abſente. ff. de confeſ. Ita multo fortius nō debet mihi nocere abſente aduerſario meo id, quod aduocatus diceret me præſente, vel ego ipſe corā ipſo iudice. Effectus huius dicti eſt, ꝙ quāuis ego in libello poſuiſſem aliquid cōtra me, & dediſſem in curia penes tabellionem, ſed nondū miſi aduerſario meo: vel ipſe de mea voluntate copiam non habuit, non præiudicat mihi & poſſum ipſum reaptare, & lacerare: quia in abſentia aduerſarij non mihi nocet, vt ſ. ꝓbaui. Sed quādo mitterem ipſum aduerſario meo, & ipſe ipſum reciperet: tunc ſcriptura mea, quam ego ſubdirigo, repræſentat perſonam meā: & ideo mihi nocet: ſicut aliàs in epiſtolis quę mittuntur: quia ex receptiōe fit præiudicium mittēti, & recipienti. De mittēte probat l. publia. in fi. & l. Lucius. ff. depoſiti. & l. fi. cū ſua gl. ff. de act. & obl. de recipiēte ꝓbat l. ſi filiꝰ. in fi. ff. ad Mace. Ita hic de mittēte, & recipiēte libellū. Frā.

✱P. PAV. P.

a ¶Aliqd aliud. Circa illud quod nō valeat ſententia, niſi ad inſtātiam alicuius ſit lata, vide & limita vt per Iaſ. in l. properandū. §. & ſiquidem in iiij. no. j. de iudic. Areti. in auť. hoc ſacramentum, j. de iura. calū. ꝙ ſi feratur pro actore ſit ſatis requiſitio facta in libello, ꝙ poſtea tempore ſententiæ non petat.

SVMMARIVM.

1 ☞Sententia quę non fuit lata licet errore ſcribentis ſcripta, quando noceat parti.

2 Sententiam non eſſe latam qualiter probabitur.

LEX II.

ERrores. Breuiter dicit: error ſcribentiū libel
1 lum, non nocet parti† probato errore. hoc dicit. Innuit hic tex. quòd probādo condemnationem non interceſsit, probatur error ſcribentis, Cōtra, infrà vnde cogna. l. non hoc. quia nō probat hoc eſſe: ergo & cętera. vnde pōt eſſe quòd ſentētia non eſt lata: & tamē hoc fuit ſcriptum nō errore ſcribentis. ſed errore partis, hoc aſſerētis ſibi. Solu. Poſſumus dicere ꝙ hic non ponitur perfecta ꝓbatio, & ideò debet aliter probari: videlicet quia dixi illi aduocato de inſtrumento: nec dixi de ſententia. Vel aliter, vt ſuſtineas tex. prout iacet. Dico ꝙ ſufficit probare ſentētiam nō eſſe latam. Et ex hoc ſequitur erratum, vel à parte, vel à ſcribente: vt l. ſi poſt diuiſionem. ſ. de iur. & fac. igno. Cùm ergo à quocunq; ſit erratum, idem importat: vt ſ. l. proxi. & j. l. ꝓxi. & hic non eſt curandum: cuius errore hoc contigerit. arg. l. qđ ſi dubitet. de acqui. hære. & argu. l. Gallus. §. ſi eius. de li
2 be. & poſth. quod tene menti. ¶ †Quæro: qualiter probabiť iſta negatiua: ſcilicet ſententiam non eſſe latam? gloſſ. dicit: probabitur eo ipſo, quòd non apparet contrariū. Hoc videtur contra tex. qui requirit manifeſtam probationē: vnde alij dicunt aliter: videlicet quòd probabitur eo ipſo, quòd probatur ſentētiā eſſe latā aliter quā dicat libellꝰ: qa cū libellꝰ diceret de qnquaginta, ſentētia dicit aliter. Certè iſta ꝓbatio nō, cōcludit: quia licet vna ſentētia dicat vnū: potuit eſſe qđ fuit lata vna alia ſententia, quæ dicebat aliter: niſi fieret vna poſitio, ꝙ in dicta cauſa nō fuit lata niſi vna ſententia. argu. l. j. ſ. ſi plures vna ſenten. & quod ibi dixi vobis. ¶ Alij dicūt quòd probatur iſta negatiua: quia probabo iudicem illo tempore non fuiſſe, vel eſſe mortuum. Quod ſatis placet: ſi tempus latę ſententię eſſet coarctatum loco, & tempore. Iacobus but. dicebat aliter hoc poſſe probari, ſcilicet per inſpectionem libri, in quo cōtinētur tales ſentētiæ iudicis: & talis ſentētia nō reperitur, & ſic à ſufficienti diuiſione probabitur iſta negatiua: vt l. obligationum ferè. §. placet. de act. & ob. & l. patre furioſo. de his qui ſunt ſui vel alie. iur. & probatur. j. de re. cre. & iureiur. l. fi. quod ſatis placet: qđ tene menti perpetuò &c.

ERrores. Negatiua facti, poteſt probari, dummodo eius ratio cadat in ſenſum teſtis. h. d. do. Iac. & loquitur iſta lex de ſecunda parte rubricæ. Sed contra hoc opp. de l. actor. j. de proba. Gloſ. dat plures modos probandi, inter cęteros: dat vnū modū, ꝙ poſſit probari per ſcripturā: quia oſtenditur ſentētia: quia ex inſpectione teſtamenti probatur: vt l. fi. j. de reb. cre. & hoc poſſet probari per tex. in d. l. fi. de reb. cre. & ita tenet glo. iſta. Et eſt rō, quia negatiua iſta eſt coarctata loco, & tēpore, quod poteſt cadere in ſenſum teſtis. Dicit teſtis: fui præſens cū iudex tulit ſententiam in tali palatio, ad tale banchū, in tali die ante tertiā? in qua ſententia condēnauit Titium in quinquaginta, & nō in centū optimè probatur iſta negatiua p teſtes. Dat gl. alium modū probandi negatiuam per teſtes: vt not. in l. j. §. j. circa fi. glo. magnę. ff. de itine. actuꝗ. priua. Bart.

LEX III.

SEntentiis. Error aduocati poteſt reuocari, probato errore vſq; ad ſentētiā, & etiā in cauſa appellatiōis. h. d. ¶ Opp. & videť, ꝙ error facti poſsit reuocari vſq; ad ſententiam: vt l. error. ſ. de iur. & fac. ign. Hic dicit intra triduū: quare malè. Sol. hic denotat facti accidentiam: quia tantū triduo cauſa durauit. & iſta eſt vera, licet Placēti. dixerit aliter. ¶ Vltimò nota quòd error adhibitus in cauſa principali, pōt reuocari in cauſa appellatiōis, vt hic, & no. in l. creditor. §. iuſſus. ff. de appel. & tene menti.

Vt quæ deſunt aduocatis partium iudex ſup. Rubrica.

¶ Continua vt in glo. & quę poſsit iudex ſupplere. gl. hoc tāgit ſuꝑ rubrica, & ſuꝑ nigro. & ibi dicā plenè de hac materia.

SVMMARIVM.

1 ☞Iudex in his, quæ ſunt iuris, ſupplet.

2 Iudex in his, quæ radicantur in ſeipſo, quando poſsit ſupplere parte non petente.

3 Circa ea quæ in parte radicantur, qñ poſsit iudex ſupplere.

4 Iudex quando poſsit ſecundū conſcientiam iudicare,

5 Iudex ex officio pōt bannitū in iudicio cōparentē repellere.

LEX vnica.

NOndubitādum. Iudex poteſt ſupplere de iure, nō de facto. h. d. tex. cū gl. ¶ Opp. iudex debet iudicare ſecundū allegata & ꝓbata: vt l. illicitas. §. veritas. de offi. præſi. ergo ipſe ſupplere non debet. Solu. Verū eſt in his quę ſunt facti, nō debet ſupplere iudex, vt ibi: ſed in his q̃
1 † ſunt iuris: vt allegando legē vel rationem facientem ꝓ parte iudex ſupplet. ita loquiť hic. ¶ Ad hoc opp. de l. ſi irruptione. §. j. ff. finiū regun. vbi diciť ꝙ iudex ſupplet de facto. Cuiꝰ timore Placen. hic dicebat, ꝙ etiam de facto poteſt ſupplere: vt l. age. ſ. de tranſac. & de peti. hęr. l. fi. Doc. communiter tenent cōtrarium. Non obſtat l. ſi irruptione. quia ibi loquiť in his quę ſunt nota iudici vt iudici, q̃ pōt ſupplere. ſecꝰ ſi eſſent nota iudici vt priuato. Non obſtat l. age. vt ibi no. Nō obſtat l. fi. de pet. hęre. quia officiū iudicis ſuccedit loco exceptiōis: & apertè imploratur. ¶ Contra hoc opp. de l. ampliorē. j. de
2 app. vbi iudex ſupplet de fcō. Breuiter† ꝓ declarāda iſta materia debetis ſcire ꝙ quędā ſunt quę principaliter radicanť in parte: quędā principaliter in iudice. In iudice, vt dare dilationes. pronunciationes, & ſimilia. In parte, vt ꝓponere exceptiōes, ꝓducere teſtes, & ꝓbationes, petere à iudice ſentētiā,
a vel aliqd aliud[a]. Circa primū: an iudex poſsit ſupplere: hoc eſt illud qđ radicať in ſe facere parte nō petente. hic dicas, aut loquimur in his quę reſpiciūt iuris publici obſeruātiā: & iudex poteſt parte non petente remittere libellū malè conceptū: vt ff. de offi. aſſeſ. l. j. dare dilationes: vt l. ꝓperandū. §. j. j. de iud. & l. j. j. qñ ci. ac. cri. pręiu. facere partes iurare de calūnia: vt l. ij. §. ſed qa veremur. j. de iu. calū. Prædicta vera. qñ ꝓceditur vtraq; parte p̄ſente. Nā ſi aliqua partiū eſſet cōtumax, cōtra illā partē contumacē nō ꝓcediť ad aliquid nō petente, aut inſtante altera parte: vt d. l. properandū. §. j. & de iudi. l. ad peremptoriū. & auť. qui ſemel. quō & qñ iud. Si verò reſpiceret partis vtilitatē, tūc iudex hoc nō poſſet facere, niſi parte p̄ſen
3 te: vt l. v. §. pe. ff. iud. ſol. ¶ Circa† ſecundū. ſ. in his quę radicātur in parte: dicas, aut reſpiciūt publicā vtilitatem: & pōt iudex proponere ex ſuo officio, non petente parte: vt repellere aduocatū, vel ꝓcuratorē: vt l. quos ꝓhibet. ff. de poſtu. & l. filiuſf. §. veterani. ff. de ꝓcu. & §. milites. ea. l. Si verò publicā vtilitatē non reſpiciunt; tunc ſi quidem loquitur in caſibꝰ, in quibus pōt cōtra abſentem perueniri ad diffinitiuā ſententiā: tunc iudex pōt ſupplere de facto inducēdo probationes pro

abſente

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

a ✠ *P. P A V. P.* ¶Iudicare. Vide Feli.latè in c.ad petitionem.in ij.
col.extra,de accu. Vide quod dicit Bar.in l. Aemilius.ad finē.ff.de mino.
Aret.in l.ſi ſeruum.§.ſequitur.ff.de ver.obli.in j.col.
b ¶Infamia. An appellatione infamiæ veniat infamia iuris,vel facti, vide
quod habetur in c.ſuper his.de pœnis.

abſente:vt d.l.ampliorē.§.j.in prin.& ibi feci te
notare,& auť.qui ſemel.qūo & qñ iud.vbi feci e-
tiā te notare.Si verò nō ꝓceditur cōtra abſentē,
vel cōtra eū ad diffinitiuā ſententiā peruenire nō
pōt:tūc iudex nō pōt de facto ſupplere, vt hic in
tex.& gl.Ita debetis intelligere l.age.ſ.de trāſa.
& ita debetis intelligere iſtā materiā,quā pleniſſi
mè explicaui in l.iiij.§.hoc aūt iudiciū.de dā.infe.
4 ¶In hac lege cōſueuit formari q̄ſtio †vtrū iudex
poſsit ſecundū cōſcientiā iudicare.Et breuiter in
his q̄ iudex pōt ſupplere, de facto ſuppleat: vt ſ.
dixi.aľs ſi eſt iudex intra legē,iudicet ſecundū alle
gata & ꝓbata:vt hic,& l.illicitas.§.veritas. ſed ſi
eſſet iudex ſuprà legē,vt Papa,vel Imperator, vľ
alius dñs,cuius dictū habeť pro lege in territorio
a ſuo:tūc debet iudicare[a] ſecūdū conſcientiā ſuam:
aliàs peccaret.Ita dicunt Theologi.

NOn dubitandū eſt.
Iudex pōt ſupplere de iure. h.d. ¶Opp.
de his quę no.in l.illicitas.§.veritas.& qđ ibi no.
ff.de offi.pręſi.Sol.vt in gl.Vel dic,ꝙ aut loqui-
mur de iudice q eſt ſuprà legē, & ille ſupplet qđ
ſibi placet:qa Princeps &c.vt l.j.de cōſti. princi.
Quęriť,nunquid iudex qño; ſuppleat vt iudex,
q ſubiect⁹ eſt legi.Dic,aut q̄riť nunqd iudex pōt
ſupplere,vel iudicare,ſcđm cōſcientiā ſuam infor
matā ex actitatis corā eo,& ſic eſt notū ſibi vt iu-
dici:& pōt:vt no.hic in fi.gl.Aut vult iudicare ſe
cundū cōſcietiā ſuā informatā ex notario.Ita de-
bet intelligi l.ſi irruptiōe. ff.fi. regun.l.ij.ibi: aut
authorū iniuria.ff.de feri.Si verò tale eſt notoriū
aut nō:tunc q̄ritur,nūqd poſſet ſupplere de iure.
Et dic ꝙ ſic,vt hic:& eo mō poſſet ſupplere de fa
cto:arg.l.vbicūq;.ff.de interro. Aut q̄riť nūquid
poſsit ſupplere de facto.& iudicare ſecundū con-
ſcietiā ſuam:& nō pōt:& not.in d.§.veritas. imò
plus:qa licet iudicare cōtra cōſcietiā ſuā,dūmodo
iudicet ſcđm actitata.Glo.eſt in c.j.extra,de offi.
ord.Pro hac l.vide gl.quę eſt in l.quoties.§.fi.ff.
de ꝓba.ſup verbo,hæredē. ¶ Itē ex hac l.not.ꝙ
5 vbicūq; iudex videt bānitū, † q ex forma ſtatuti
nō pōt eſſe in iudicio,pōt eū repellere đ facto. Ita
no.Ia.de are.hic.& ad hoc.l.ꝓhibet. ff.de poſtu.
Et eodem modo pōt induci qđ not.gl.in l. filius.
§.veterani.ff.de procu.vbi concludit de reſpiciē-
tibus publicam vtilitatem,& ad ineptudinem iu
dicij,vt ea ſupplere poſsit.Franc.Tigr.

b *Ex quibus cauſis infamia[b] irrogatur.R.*

¶Continua iſtam rubricam ſic: quia per infamiā
quis repellitur à poſtulando:ideo poſt tractatum
de aduocatis ponit tractatum ex quibus cau. infa
mia irrogatur.

SVMMARIVM.

1 ☞Miſsio in carcerem quando infamet.
2 Fama quid ſit.
3 Infamia quid ſit.

LEX I.

INfamiæ. Miſſus in car
cerem vel vin
culatus cā maleficij inquirēdi,nō
eſt infamis.h.d.¶Oppo.& videť
1 † ꝙ miſsio in carcerē infamat,ſi-
cut pœna dānationis in metallū.
arg.in l.ſeruus.j.de pœ.Solu.Intellige hic de eo,
c qui eſt poſitus in carcerē cauſa maleficij[c] inqrēdi,
nō ad pœnā.nā ſi eſſet miſſus cauſa pœnę,& per-
d petui carceris:tunc eſſet infamis.[d]¶Circa hāc le-
gem quærit glo.quid eſt infamis? Ad hoc vt ſcia-
mus quid eſt infamia,primò oportet te ſcire quid
2 eſt† fama.& lex dicit:Fama eſt illeſę dignitatis ſta
tus legibus & moribus cōprobatus:vt l.cognitio-
num.de var.& extraordi.cogni.Infamia eſt lęſæ
3 dignitatis† ſtatus legibus & moribus reprobatus.
vnde qñ vita & ſtatus alicuius eſt reprobatus legi
bus & moribus:tunc iſte eſt infamis:quia infamia
ex multis cauſis contingit,vt videbitis j.in hoc ti.
& ff.eo.per totum titulum &c.

LEX II.

NEque furti. Damnatus ex edi
cto de publicanis,
non eſt infamis.h.d.¶Oppo.j.de fur.l.
etiā.Sol.duobus modis.Vno modo,ꝙ hic non cō
trectauit inuito dño:ſed volēs ſoluit:licet plus de
bito.Vel aliter etiā ſi eo inuito cōtrectauerit,vel
per vim abſtulerit:fateor ꝙ eſſet infamis,ſi eſſet
furti accuſatus,vel vi bonorum raptorum:ſecus ſi
ageretur ex edicto illo de publicanis &c.

SVMMARIVM.

1 ☞Iudex cauſa cognita vſq; ad ſententiā,poteſt
pœnam minuere.
2 Iudex poſt ſententiam poteſt mulctam minuere.
3 Iudex ex cauſa poſt ſententiam poteſt pœnā trāſ
mutare in grauiorem.
4 Iudex non poteſt etiam ſi ipſi conſtaret condēna
tum non culpabilem:ſentētiam ipſam tollere,ſed
reſcribit principi.
5 Pœna diminuta,an dicatur cū infamia diſpēſatū.
6 Iudex ex cauſa minuit infamiam.
7 Infamiæ effectus multiplex.
8 Cauſę ꝓpter quas pœna augeri,vel minui poſsit.

LEX III.

ET ſi ſeuerior. Iſta l.habet
fortē mate-
riā & dicit.Si pœna cā cognita minua-
c tur[c],infamia videtur eſſe remiſſa.h.d.
¶No.qđ dixi in ſummario.Circa hanc le.primò
videnda ſunt exēpla,quæ ponuntur in glo.ſuper
verbo certis rationibus.quæ eſt clara.¶Venio ad
vltimam glo.mag.ad quā recitandā debetis ſcire,
ꝙ in hac l.duo dicuntur.Primò,ꝙ iudex pōt mi-
nuere pœnā.Secūdò,ꝙ pœna minuta,videtur cū
infamia diſpēſatū.¶Cōtra primū gl.format opp.
in fi.gl.contra ſecūdum,in prin.& ideo prius reci
tabo fi.glo.¶Oppo.ꝙ iudex minuere non poſsit
pœnā,quia nō eſt in eius arbitrio:ſed in leg.pote-
ſtate:vt l.j.§.j.ff.ad Turpil.& l.ordine.ff.ad mu.
1 †So.cauſa cognita pōt pœnā minuere ante ſniām:
vt hic,poſt ſententiā aūt nō poteſt:vt in contra-
rijs.¶Cōtra hoc opp.ꝙ poſt ſentētiam poſsit mi-
2 nuere:vt l.illicitas.§.fi.ff.de offi.pręſi.†Sol.ibi lo
quitur in multa:hic in pœna.¶Itē cōtra hoc opp.
& videť,ꝙ etiā pœnā poſsit mutare:vt l.quicūq;.
3 j.de ſer.fug.& l.ſi quis id ꝙ.de iuriſ.om.iud.†So.
f poſt ſentētiā nō poteſt minuere pœnā,[f] ſed ex cā
4 pōt eā trāſmutare in grauiorē pœnā.†Plus dico,
ꝙ etiā ſi liqueret iudici poſt ſentētiam cōdēnatum
nō eſſe culpabilem,nō pōt ſentētiā tollere.vt l.j.
in fi.de quęſtio.ſed debet ad ſuperiorē remittere:
vt ibi plenè dixi.& hoc circa principiū.Et ex præ
dictis potes colligere diſtinctionē per te.¶Venio
g ad ſecundū:[g] hic dicitur ꝙ pœna diminuta videť
5 diſpēſatū† cū infamia.cōtra.j.de generali aboli.l.
fi.Sol.dicit gl.ibi de indulgentia,per quam nō re-
mittitur infamia:hic cū iudex in ſentētia pœnam
minuit.Doc.noſtri dicūt,ꝙ iſta gl.non ſoluit con
trariū.Notat enim diuerſitatē caſuum & nō aliud
vnde dicebat do.Ia.But.ibi:indulgentia quā prin
ceps concedit proprio motu,non eſt ex rōne:ideo
nō eſt extendēda:vt l.quod nō ratione.ff.de lega.
hic iudex in ſentētia pœnā minuit ex ratione.cer
tè non placet:quia etiā imperator fortè cōcedit in
dulgentiam iuſtis rationibus.Dicendum eſt ergo
ſic glo.bene dicere.Nā ibi loquiť in indulgentia, g

c ¶Cauſa maleficij. Adde c.ſuper his. & quod ibi Inno. extra, de pœnis.

d ¶Infamis. Aliter etiam infamia diffinitur,vt in l.de minore.§.tormēta.de q̄ſti.Bal.ī l.ea quidē.in j.co.de accu. Ex hoc infert not. Ange.hic ꝙ iudex cōdemnando notariū de falſo,pōt ſibi reſeruare ex cā facultatē cōficiendi inſtrumēta:ſine cauſa verò nō.Sed ipſemet Ang.in l.qd ergo.§.pe.ff.de his q not.infa.& ēt Bal.ī l.& militib⁹.j.de teſt.mi.voluit nō poſſe illud ſibi cōſeruare qñ notarius delinqt in officio vel commiſit falſum: argu.l.ſi qs aliqd.j.de ſuſcep.& arca.lib.x. Sed prima opi.videtur verior, quā tenuit Bart.in l.ſi quis.in prin.teſtamenti.§.j.de leg.iij.per illū text.not.etiam per Bart.in l.& militibus.p illum tex.& p Bal.in l.diuus.ff.de iniur.per Arch.v.di.ſi quis preſbyter.Non obſtat l.ſi quis aliquid.q.ibi ex nulla cā fuit facta reſeruatio.
ADDE an cū iudex cōdemnat aliquē,poſsit ſibi reſeruare famā.Bart.conſi.ex j.

e ¶Minuať. Tñ eſt gloſſa hic ꝙ vbi delictū nō eſt cōmiſſum dolo, ſed culpa,vel vbicūq; cōcurrit alia cā de his q̄ enumeranť hic in gl.iudex diminuit pœnā.quod eſt verū non ſolū in pœnis iuris cōis,ſed ēt in pœnis ſtatutorū,ſecūdū Bal.Sal.Pau.de Caſt.hic.et Bart.in d.§.pœna grauior.in vlt.ver.& in l.fi.in fi.ff.de recep.quicquid dixerit Bald.contrariū ſentiens in d.§.pœna grauior.&in l.j.j.ſi aduer.delic.& ī auť.hodie.j.de iudi.& ideo ſi ſtatutū imponit pœnā pro homicidio vel pro alio delicto,& illud delictū nō fuerit commiſſum ex propoſito per dolum,ſed per latam aut leuē culpam:pœna ſtatuti ceſſabit:quia ſtatutum debet interpretari ſecundū ius commune.c.cū dilectus.de conſue.l.ſi ſerui veſtri.C.de noxa.no.gl.in l.fi.§.in computatione.ff.de iure delib.ideo ſicut de iure cōi pœna legis Cor.de ſica.ceſſat, ſi nō dolus,ſed culpa dedit cauſam homicidio l. in lege Cornelia.ff.de ſica. ita etiā dicendū in ſtatuto. Et ita not. Bald.in d.l.ſi ſerui veſtri. & ibi etiam Sali.& Bal.in l.data opera.in v.col.j.qui accu.& in l.quicūq;.in vlti.col.de ſer.fugi.j.per eūdē in l.j.de legib.& in l.pignus.in vlt.co.j.de pign.act.vbi hoc limitat. & in l.ij.§.prætor.ff.ne quis eum.per Bar.l.j.§.non autem illud.ff.ſi quis teſta.lib.eſſe iuſ.fue.per Sali.in l.j.j.de ſica.per illum tex.per do.Ant.de butr.& Imo.in c.ij.de conſtitu.vbi etiā hoc limitat aliter.& limitat Salic.in d.l.ſi ſerui veſtri.vbi dicit prędicta fallere, ſi ſtatutum dicat,ſi quis occiderit aliquem quouis modo vel qualitercūq; &c.argu.l.milites.in verſicu.quo modo.cum ſimi.j.de teſta.mili.Et ad prædicta faciūt no.per Barto.in l.omnes populi.in vj.q.princi.ff.de iuſtit.& iure.
ADDE ꝙ ſtante ſtatuto qui occidit occidatur, debet intelligi dolo.Pau.de Caſtr.vbi dicit plures iuuiſſe. & Bal.cōſil.cccxlviij.j.lib.

f ¶Minuere pœnam. Et ad hanc materiā an iudex poſsit diminuere pœnam in præiudicium fiſci,facit quod ſing.dixit Barto.in l.j.in fin.ff.ad Turpil.
ADDE ꝙ licet iudex iurauerit ſeruare ſtatuta,poteſt tamē minuere pœnam ex cauſa:vt cōſuluit Roma.cōſil.cccxxix. & vide Pau.de Caſtr.conſil.xxviij.

g ¶Venio ad ſecun-

dū. Et tene menti
elegans dictū Inn.
in c.j. de conſtitu.
ad hoc vt iudex
poſsit emere pœ-
nam requiritur ꝙ
ſuper illa poterit
diſpenſare : aliàs
ſecus. Vnde dicit
do. Anto. in c.de
cauſis. de officio
delega. ꝙ poteſtas
non poterit dimi-
nuere pœnam.quā
do venit applicāda
fiſco. & vide gloſ.
in p̄alleg.c.de cau-
ſis.& vide Lu.Ro.
in conſil.ſuo. ccvj.
vbi diſputat,ſi fu-
ga debitoris infa-
met cum de facto.
Andr.Barba.

quæ cōcedit̄ poſt ſententiā:hic in remiſsione quæ
fit à iudice in ipſa ſentētia.Ratio huius eſt hæc:nā
ſentētiā pōt trāſigi:& ideo videt̄ infamia remiſſa,
quaſi ſit ſuper ea trāſactū:vt j.l.prox.ſed indul-
gentia principis cōcedit̄ poſt ſentētiā,poſtquā nō
licet trāſigi:vt l.poſt rem.ff.de trāſac.& ideo non
pōt videri trāſactū ſuper infami[illegible].¶Contra hoc
opp.l.nō pōt.ff.de fur.& l.diuus.ff.de iniurijs.So.
6 Iudex † nō pōt minuere infamiā ſine cauſę cogni
tiōe:vt ll.cōtrarijs.ſed cā cognita,& certis motus
rationib⁹ ſic,vt hic.¶ Cōtra hoc op.de l.qd ergo.
ff.eo.§.pœna grauior.Sol.hāc l.debem⁹ intellige
re ſecūdū illā:qa loquitur quando imponitur vna
pœna corporalis pro alia corporali.ſecus ſi impo-
nitur pecuniaria pro pecuniaria : vel pecuniaria
pro corporali,vt ibi plenè &c.

ET ſi ſeuerior. Ad euiden
tiā eſt ſcien
dū qd eſt fama.& de hoc eſt tex.ī l.co
gnitionū.§.ęſtimatio.de var.& extra-
or.cog. Itē eſt ſciēdū quid eſt infamia.nā eſt priua
tio famę.gl.tāgit in l.j.ſ.eo.¶ Itē eſt ſciendū quo
7 tuplex eſt infamia.Dicēdū eſt ꝙ † principaliter eſt
duplex,ſ.infamia iuris & facti.Itē quotuplex eſt
effect⁹ īfamiæ.Et aduerte qa effect⁹ infamiæ vide
tur eſſe multiplex:vt ī l.j.p totū ff.eo.& de poſtu
lā.l.j.§.remouet.Itē effect⁹ infamię facti gl.dicūt
cōiter ꝙ eſt duplex.repellit em̄ à dignitate,& à q̄
rela.Videbitis no.in l.nullā.j.eo.& no.l.j.ff.eo.ti.
Verū eſt quòd gl.alibi tangunt alium effectum,
videlicet effectum teſtimonij ferēdi.circa quē effe
ctum gl.variant.Nam in l.Caſsius Lōginus.ff.de
ſenato.tenent vnum aliud in l.j.ſ.de ſum.trini.dic
vt ibi per doc.Item ſciendum eſt ꝙ infamia habet
ſe vt querela criminis ex quo quis damnatur.
¶Item eſt ſciendum ꝙ ex cauſa iudex poteſt au-
gere,& minuere pœnā.l.aut facta.§.fi.ff.de pœ.l.
quedā.eo.tit.no.in l.quid ergo.§.pœna grauior.
ff.eo.omnia tn̄ iſta debēt fieri cū cauſę cognitione
vt j.videbitis.His præmiſsis l.noſtra h.d.Vbi iu
dex cū cauſæ cognitione imponit pœnā minorē,
damnatus nō remanet infamis,quia videtur tranſ
actum ſuper infamia.h.d.ſcd̄m gl.quæ gl.incipit:
ponit exemplū,ponit caſum in l.¶ Opp.tex.iſte
innuit proconſulem eſſe clariſsimū.contra de l.ra
ptores.ſ.de epiſ.& cle.Sol.ꝙ hic ponitur impro-
priè.¶Item opp.dicitur ꝙ iudex poteſt minuere
pœnam de l.j.§.j.ff.ad Treb.& eſt ī fi.gl.ſol.ꝙ in
ipſa ſententia iudex cum cauſæ cognitione minue
re poteſt:ſed poſt ſententiā non,vt in contrario.
¶Item opp.de l.fi.j.de fideicom.liber.de l.vt fun
dus.ff.cōmu.diui. Solu.quòd verum eſt ꝙ iudex
debet cōformare ſententiam cum libello regulari
ter vt in contrarijs.Iudex tn̄ ex cauſa poteſt altera
re pœnā,vt hic.¶Contra hoc opp.quia tunc vide
tur eſſe ſententia cōtra l.ſi iudex imponit aliā pœ
nam quam l.dictet:& per conſequens ſentētia nō
valet ipſo iure:vt l.ij.quando ꝓuo,nō eſt neceſſe.
So.ꝙ nō dicit̄ cōtra l.cùm fiat pœna l.hac pmitt̄e
te ꝓ quorū declaratione dicas quòd qn̄q; aliquis
damnatur de crimine famoſo,& quæritur nūquid
iudex poſsit alterare pœnam:& ſi alterat,nūquid
condemnatus remaneat infamis.Circa qd̄ dicas
ꝙ aut iudex infert pœnam legalem & regularē &
conſuetam:iſto caſu non eſt dubium ꝙ condēna-
tus remaneat infamis.l.j.ff.eo.Quādoq; iudex al-
terat pœnā:& hic aduerte ꝙ quādoq; iudex ponit
pœnam pecuniariam pro pecuniaria,vel pecunia
riam pro corporali:& tunc cōdemnatus remanet
infamis.Caſus eſt in d.§.pœna grauior.& ibi glo.
no.Quandoq; imponit pœnam corporalē pro pe
cuniaria vel corporalē pro corporali: & tunc aut
imponit pœnā maiorē pro minori:aut ecōuerſo.
Primo caſu dicunt glo.ꝙ videtur eſſe tranſactum
ſuper infamia.Doc.dicunt melius,ꝙ aut imponit̄
pœna grauior propter atrocitatē delicti: & tunc
nō videt̄ trāſactū ſuper infamia:quia pœna nō de
bet inducere pręmium vt l.regula.§.fi.de interdi.
& rele.facit quod no.in l.ſiue hęreditaria.ff.de ne.
geſt.Si aūt imponit̄ propter feſtinātiā delinquen-
tium.quod eſt licitū:vt l.aut facta.§.pręallega.& tunc videtur tranſactū
ſuper infamia.Ita poteſt intelligi lex ſequens ſecundū vnū intellectum.
Secundo caſu dicitur ꝙ aut ſine cauſę cognitione:& tunc remanet infa-
mis:vt l.diuus.ff.de iniu. Aut cū cauſæ cognitione:& tunc gl.in d.§.pœ-
na grauior.dicit ꝙ videtur eſſe tranſactū ſuper infamia.Vltramon redar
guunt dictum gl.Nam nō ſequitur ad minorationē pœnę remotio infa-
mię.ſufficit enim in paucis:vt l.tutor.j.de neg.geſt.Vnde dicunt ipſi,ꝙ
qn̄ cum cauſæ cognitione minuitur pœna,aut in ſententia apparet iudi-
cem voluiſſe diſpenſare ſuper infamia,aut non.Primo caſu non remanet
infamis,vt hic:ſecundo caſu ſic.Teneas glo.ſecundū do.Iac.ꝙ cùm infa-
mia veniat vt ſequela criminis:vbi diſpenſatum eſt ſuper crimine mino-
rando pœnam cū cauſæ cognitione, videtur eſſe diſpenſatū ſuper infa-
mia,ſecundū do.Iacob.quia quod iuris eſt in principali,eſt in acceſſorio.
¶ Contra prædicta opp.de l.fi.j.de gene.aboli.Sol.vt in gl.dixi,ꝙ iudex
pōt augere & minuere pœnā cum cauſæ cognitione.Quid verſetur circa
8 cauſæ cognitionē,& quæ ſunt cauſæ propter † quas pœna pōt minui vel
augeri.gloſ.quę incipit,pone exemplū:enumerat plures cauſas,quibus
pœna pōt minui ratiōe ætatis:vt l.ij.de ter.mot.l.auxiliū.ff.de mi.Alios
caſus dic vt in gl.Item adde ad gl.propter nobilitatē perſonæ.l.Pedius.
de incē.rui.nau.l.iiij.circa fi.ſ.de ſum.tri.& fi.ca.per gl.& hoc in caſib⁹,in
quibus ea minuuntur:& cauſæ,quib⁹ augētur,ſunt duæ principaliter:vt
atrocitas delicti:vt l.quędā.de pœ.Item frequētia delictorū:vt d.l.aut fa
cta.§.fi.in fi.in gl.quæ incipit,cùm enim ibi:ſequela.Intelligunt Pet.&
Cy.hic in lec.ꝙ pœna minuta quāuis cū cauſæ cognitione,nunquā con-
ſeruet famam,niſi ex tenore ſententię appareat iudicē hoc velle.Ego pu
to ꝙ ſi iudex non expreſsiſſet cauſam in ſententia,quare hoc minuiſſet,
poſſet tantum haberi recurſus ad iudicē qui declaret cauſam,ex qua dicit
ſe cauſa cognita feciſſe.Pro hoc induco primò dictū Iaco.de Arc.in l.qui
teſtamento.ff.de excu.tut.vbi tenet ꝙ ſi de cauſa aliter non apparet,iu-
dex interpretatur verba dubia ſententiæ:vt l.ab executore.ff.de appel.
Sed pro dicto Iac.induco glo.expreſſam in l.imprudentiam.ff.de euictio
nib.Franc.Tigri.

SI Poſsidoniū. Hæc lex legitur in gl.duobus modis
ſecūdum vtrāq; lec.breuiter dicit:Si
pœna eſt aucta,vel minuta,cauſa cognita, videtur ſuper inf[illegible]mia
eſſe tranſactum.h.d.¶ Opp.in criminibus,quę non ingerunt pœnā ſan-
guinis,non licet tranſigere:vt ſ.de tranſac.l.trāſigere,ergo malè dicit hic
tex.tranſigere videatur.Sol.Non eſt licita tranſactio.ſ.à partibus:ſed à iu
dice ſic,vt hic.Ita intelligit gl.ī l.quid ergo.§.pœna grauior.ff.e.ti.Quæ
rit glo.vtrum ſit aliqua differentia inter relegatum,& motum ab ordine.
Dic vt in glo.j.quam vide,quæ eſt [illegible]lara,&c.

SI Poſsidoniū. Iſta lex legitur in glo.dupliciter.&
quare hoc ſit,videbitis: & ſecundū
vtrāq; lecturā.h.d.Vbi pœna eſt aucta,vel minuta cū cauſæ co-
gnitione,videtur eſſe tranſactum ſuper infamia.h.d.¶Oppo.& videtur
ꝙ ſit ſuperflua per legē præcedentē.Huius timore variata eſt lectu.legis
noſtræ.Primò legitur,ꝙ lex ſ.proxima habet locū,vbi pœna eſt dimi-
nuta cū cauſæ cognitione:hoc habeat locū vbi eſt aucta:& tunc iſta ver-
ba,relegatū,& damnatū,ponuntur impropriè.Gloſ.approbat hanc lect.
tanquam habentē vim literæ:quia iſta verba poſſunt ſtare propriè.Vn-
de tenet aliam lec.& dicit,ꝙ non eſt ſuperflua:quia lex illa præcedens lo
quitur in remoto ab ordine.hic in relegato.Prima lec.videtur adhærere
tex.ibi:quoniam ſeueritas &c.¶ Item oppo.dicitur ꝙ videtur tranſactū
ſuper infamia.Contra:tranſactio in criminibus non ingerentibus pœnā
ſanguinis non valet:vt l.tranſigere.ſ.de tranſact.Sol.ꝙ facta à parte nō:
ſed facta à iudice valet:vt hic &c.

DEcuriones. Breuiter dicit:Condēnatus de iniuria
eſt infamis.h.d.Habes ff.eo.l.j.ꝙ dā-
natus de iniuria ad tempus in opus publicum,finito tempore
remanet infamis.h.d.¶ Opp.de l.j.j.de pœ.Solu.Ibi damna-
tur in opus publicum perpetuum,hic ad tempus.¶Quęro,quę eſt diffe-
rentia inter damnatum in opus publicum,& damnatū in metallum:vide
glo.tuam quæ eſt clara.

DEcuriones. Damnatus de iniuria,efficitur infamis,
etiam ſi iniuria ſit illata in viliſsimā per-
ſonam.h.d.cū l.iniuriarū.j.eo.¶ Nota l.decuriōes.in verſi.verū.
dum dicit,pronūciauit iniuriā te feciſſe,&c.quod in crimine,& in cā cri-
minali ſufficit,ꝙ iudex pronūciet ſup facto:licet de pœna nihil dicat,ꝙ
hic de crimine loquat̄,& cā criminali,patet:qa ſ.in prin.loquitur de pœ-
na fuſtium,quæ non imponitur niſi pro crimine.& principium legis dat
intellectū toti legi,vt probat tex.in l.regula.circa finem. de iuris & facti
igno.hoc modo probat̄ in l.ſi te expilaſſe.j.eo. Primò,quia ibi loquitur
etiā de pœna,ꝙ ſi non eſt irrogata,&c.Ergo ſupponit ꝙ irroganda erat
ex crimine,ſic & in ciuilibus habemus ꝙ ſuper facto ſufficit pronunciare,
licet aduerſarius aduerſario non condemnetur:vt l.quid tn̄.§.ſi arbiter.
ff.de arbit.¶ Nam ibi non condemnat partem parti:ſed dicit nihil videri
debitum à parte quod deberet.Pro hoc etiā bene facit quod not.in gl.in
l.Iulianus.ff.de condi.indebi.

SI furti. Dānatus furti eſt infamis.ſec⁹ in dānato,qa res fur
tiua penes eū reperta fuerit.h.d.Circa hāc l.format̄
per gl.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

per gl. vna quæſtio talis: vtrum damnatus de furto quod non commiſit, ſit infamis. Et dicunt quidam ꝙ non, per hanc l. & per l. generi. de publi. iudi. Glo. omnes determinant contrarium per l. j. ff. eo. de furt. l. non poteſt. Nec obſtat l. generi. quia ibi eſt ſpeciale in ſocero. Nec obſtat hæc lex: quia hic in fine, non fuit conuentus actione furti, ſed certi condictione, vel alia actione & hæc eſt vera. & teneas hanc licet gl. det plures ſolu. &c. Bar.

SI furti. Condẽnatus actiõe furti efficitur infamis: ſed cõdẽnatus alia conditione, nõ infamatur. h. d. ſecundũ verũ intellectũ gl. ¶ No. quod dixi in ſummario. ¶ Opp. cõtra l. noſtrã de l. nõ põt. ff. de fur. Huius timore eſt facta gl. mag. Et pro hui⁹ ſol gl. dat plures ſolut. illa eſt vera, quæ eſt tertia gl. Dic ergo ꝙ hic nõ fuit condẽnatus actione furti: ſed cõdictione certi generali. Hanc tenet gl. Ex qua ſolu. no. ꝙ condẽnatus certi condictione, nõ efficitur infamis: vt l. ceſſat. de actio. & oblig. & infert arg. ꝙ condemnatus ex forma ſtatuti, vel per inquiſitionem, cũ ex ſtatuto oriatur condictio ex lege, non efficiatur infamis. Gl. habetis in l. iij. §. prętetea. ff. de ſuſpec. tut. & hoc tenet in d. l. ceſſat.

INiuriarum. Condemnatus de iniuria illata in viliſsimam perſonam, infamatur. h. d. Intelligit gl. hic, ꝙ fuit cõmiſſum maleficium in ſeruum: non autem dominus fuit condemnatus pro ſeruo, &c.

DEbitores. Ceſsio bonorum nõ infamat. hoc dicit, & cætera.

SIte. Condemnatus crimine expilatæ hæreditatis, eſt infamis. h. d. No. ꝙ licet iudex in ſententia nõ imponat pœnam: tamen ſufficit ꝙ pronunciet delictũ eſſe cõmiſſum. Ita vides hic, & l. j. §. j. ff. ad Turp. ¶ No. ꝙ expilator hæreditatis dicitur fur improbior.[a] Ex quo no. gl. ꝙ triplex furtum eſt improbũ: ſcilicet ſimplex furtum. improbius, eſt expilare hæreditatem. improbiſsimum, ſcilicet vi capere. & vide gl. tuam quam nota perpetuò &c.

EA quæ pater. Verba patris in teſtamento prolata iuris infamiã non irrogant. h. dicit. ¶ Quid importet iſta infamia de fctõ: videbitis j. de inof. teſt. l. fratres. &c.

NVllam. Tormenta ad eruendam veritatẽ, infamiã non irrogant. h. d. ¶ Op. de l. ictus fuſtiũ. ff. eod. Solu. Ibi fuit fuſtigatus in pœnam, hic in inquirendo veritatem. Si aliquis fuſtigatus in pœnam, poſito ꝙ non præcedit ſententia: tamen ille ex genere pœnæ cum cauſa infamatur. ¶ No. hic gl. quæ ponit de effectu, & infamia facti: tamen vt puto ille qui eſt tortus ad eruendã veritatem, non infamatur[b] etiam de facto: quia dicit nullam: quod ſignum eſt vniuerſale, quod prędicatur de pluribus. quod no. &c.

NVllam æſtimationis. Tormenta ad eruendam veritatẽ, infamiã nõ irrogãt. h. d. ¶ Opp. ff. eo. l. ictus fuſtiũ. Solutio. Ibi fuit fuſtigatus in pœnam licet nõ præcedat ſentẽtia: tñ ex genere pœnæ cũ cauſa præcedenti infamatur, vt ſ. dixi. not. gl. quę eſt in iſta lege, quid importet infamia facti. Dicam in d. l. fratres. de inoffi. teſta. tamen puto ꝙ fuſtigatus ad eruendã veritatẽ, nõ infamaꝭ de iure, vel de facto vt hic probatur in tex. cum dicit, nullam &c. quæ dictio eſt ſignum vniuerſale: ergo &c.

DEcreto. [c]Non ſeruare luctum in habitu, non infamat: ſecus ſi feſtinanter nubat. h. d. An iſta lex ſit hodie correcta per dictum Apoſtoli dicentis, ꝙ mortuo viro nubat in domino. Glo. hic dicit ꝙ non ¶ Contrarium habuiſtis j. de ſecũdis nuptijs. l. j. & illa verba tenent Canoniſtæ extra, de ſecundis nup. c. penul. &c.

FVſtibus. Iſta l. h. d. Ictus fuſtiũ cum cauſa, infamat. h. d. ¶ Quæro, vtrum iſte ſit infamis de iure, vel de facto? Reſpondeo, ſi ſit fuſtigatus ob crimen exploratum, erit infamis de iure. l. ictus. ff. e. Si verò crimen nõ fuit exploratum: tunc non erit infamis de iure, ſed de facto. argu. eo. quę habuiſtis no. l. proxi. &c.

VErbum. Verbum iniurioſum in interlocutiõe iudicis prolatũ, nõ ĩfamat. h. d. in ſumma lex iſta &c.

VErbum. Interlocutio iudicis non præcedente cauſæ cognitione non irrogat infamiã. h. d. cũ l. interlocutio. j. eo. ¶ Not. hic, ꝙ banna, quæ dantur hodie, non inducunt infamiã. ¶ Nam bannum eſt quædam interlocutio, quæ probatur per gl. in l. j. ff. de requi. re. Facit ad q. nũ quid appelletur à banno. Secundò probatur: quia diffinitiua eſt illa, quæ imponit finem liti: ſed per bannum non imponitur finis crimini. Quòd non imponatur, patet: quia rediens exbannitus audietur: vt no. in d. l. j. de requi. re. ¶ Item probo ꝙ bãnum non ſit diffinitiua ſententia: quia diffinitiua lite non conteſtata non datur niſi in caſibus not. per gloſ. in l. præſenti. §. cùm autem. de his qui ad eccleſi. confu. Sed bannum nõ eſt ex illis. ergo puto pro veritate tenendum, ꝙ bannum propriè eſt forma banni: quia hodie datur.

NOn damnatos. Breuiter dicit: damnatus, vel pactus de iniuria, data pecunia infamatur: ſecus ſi cauſa ſit iureiurando deciſa. h. d.

INterlocutio. Admonitio præſidis, vt quis ad meliorem vitã ſe reformet, non infamat. h. d. iſta lex, &c.

IMprobũ. [d]Lex iſta ſeipſam ſummat. ¶ Quærit iſta gl. vtrum iſta infamia irrogetur ipſo iure, vel per ſententiam. Gl. dicit ipſo iure: & bene. Dic vt in ea.

IMprobum. Exercens improbum fœnus infamaꝭ. hoc primò. Itẽ minor xxv. ann. exercens artem ludicram, non infamatur: damnatus autem actione pro ſocio de fide rupta, eſt infamis, h. d. vſq; ad finem. Dicitur in l. improbum. ꝙ exercens improbum fœnus, ſit infamis.

SI fratres. Si minor artem ludicrã exercet, nõ infamatur. hoc dicit. &c.

FIdem. Damnatus in actione pro ſocio, de fide rupta, eſt infamis, hoc dicit lex iſta.

De procuratoribus. *Rubrica.*

¶ Dictũ eſt ſ. de aduocatis: & quia procuratores in aliquibus ſimiles ſunt aduocatis: ideo de eis ponit. Quærit gl. quæ eſt differentia inter procuratorem, & aduocatum. ¶ Item quærit quæ differentia eſt inter hunc ti. & ti. j. mandati. & vide gl.

SVMMARIVM.

1 ✱ Cautio ſumitur tribus modis.
2 Laudum quando dominus cogatur habere ratũ.
3 Quando procurator compromittit, & dubitaꝭ de mandato, debet cauere dominum ratum habiturum compromiſſum.
4 Procurator quando eſt certum ipſum non habere mandatum. non admittiꝭ etiã cũ cautione rati.
5 Coniuncta perſona admittitur ad agendum cum cautione rati.
6 In cauſa momentaneæ poſſeſsionis, quilibet etiã ſine mandato, admittitur.
7 Idem in cauſis capitalibus.
8 Habens mandatum, quando teneatur etiam cauere de rato.
9 Procurator rei, ſemꝑ debet cauere iudicatũ ſolui.

l

a ¶ Fur improbior. Bal. in l. de his. j. de fur.

b ¶ Non infamatur. Hanc opi. Bart. tenet etiam Iac. But. Sed dic gl. procedere, quando iſte fuſtigatus vel tortus fuit, ꝓ crimine ſuo eruẽdo, nec fuit abſolutus, vel condemnatus, ſed ſimpliciter relaxat⁹. aliàs procedat dictũ Ia. Bu. & Bar. quando fuiſſet abſolutus, vel fuiſſet tortus tãquã teſtis pro alieno crimine. Ita Sali. hoc notat.

c ¶ Decreto. Adde ꝙ Pau. de Caſtr. dicit opi. gl. veriorẽ: qa nec ad apoſtolum nec ad conditorem canonis ꝑtinet corrigere leges ciuiles, vbi nõ eſt quæſtio de peccato, ſed bonis morib⁹. de quo vide Petr. de Anc. conſi. c.

d ¶ Improbum. An vſurarius ſit infamis: Bal. in l. qui accuſare. de edendo. dicit ꝙ ſunt infames infamia facti: ideo repelluntur à querela. dominus Andre. in c. Ray. de teſta. dicit per iſtã l. ꝙ ſunt infames in famia tali: vide ibi eum. & Bald. hic. And. Barb.

d ¶ Improbum. Vide do. Lau. in tractatu de vſur. in ij. parte. in vlt. q. quæ eſt q. cliiij. & quod no. Bal. in l. j. C. de teſt. plene Sali. hic. & hic vide quę no. Bal. & do. Anto. in c. Ray. de teſ. ꝙ poſſum quærelare teſtamentum fratris mei, qui inſtituit vnum vſurariũ hæredem tanquã turpi perſona inſtituta, per iſtum text. Item ſecundũ Bal. non poſſunt eſſe teſtes iſti vſurarij. Ad hoc vide text. in c. inter dilectos. de exceſ. prælato. & etiam vide omnino quod ibi habes per Modernos. & gl. j. hic dicit, ꝙ exiſtẽs in peccato mortali, eſt infamis. vide nota. in c. teſtimoniũ extra, de teſti. ADDE quod Bal. dicit, ꝙ ſtante ſtatuto ꝙ mulier nõ poſſit contrahere ſine conſenſu conſanguineorum bonæ famæ, ꝙ ſi adhibeãtur conſanguinei vſurarij, non valet, quia ꝓdigi famæ.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶ Cautio. An procurator poterit probari per teſtes, vide Io. de Imo. in ti. de procura. §. ratione autem formæ. & vide tex. in l. j. ff. eo. in quantũ dicit, ꝙ poteſt conſtitui per nuncium: ſed Inſtit. de ſatiſdatio. videtur text. ꝙ non: quia acta iudicialia non poſſunt probari per teſtes. Andr. Barba.

a ¶ Cautio rati. Vide quæ dixi poſt Bar. in l. j. de ſatiſda.

ſum, ꝙ quando eſt dubium de mandato: tunc recurritur ad cautionem, ſi dominus eſt abſens: ſecus: ſi præſens in ciuitate. l. minor. ff. eo. Ita tenent ibi Gul. Cy. & Bal. idem in §. qui in alieno. ſ. alleg. & eſt tex. ſingularis ſecundum Ang. in l. mutus. §. is qui. ff. eo.

h ¶ Non fuit. Adde Bar. in d. §. qui alieno. & Bal. in l. j. in prin. j. man.

P. P. A V. P.

10 Procurator qui agit, & dubium ſit de mandato, quando teneatur cauere de rato.
11 De mandato qualiter poteſt probari, & certificari: & an per teſtes.
12 Qualiter dicatur eſſe dubium de mandato.
13 An hæc cautio poſsit de partiũ voluntate mutari.
14 Cautela, vt quando quis aſſerit ſe procuratorem alicuius, vt non negetur, nec fateatur ipſum procuratorem.

LEX I.

CAutio rati. [a] Procurator actoris cauet de rato, cũ eſt dubium de mãdato. h. d. ¶ Op. hic dicit, cautio & ſic innuit ſine fideiuſſore. vt l. ſancimus. j. de ver. ſig. Sed cũ iſta ſit ꝓtoria, videt̃ ꝙ exigat fideiuſſorẽ: vt l. prętoriæ. ſa. iij. ff. de præto. ſtipu. ergo male hic dicit,
1 cautio. Sol. Dicit gl. ꝙ cautio † põt ſumi trib⁹ modis. Vno modo pro genere: alio modo pro ſpecie ſua: tertio põt dici ſatiſdatio ex pte ſatiſdantis, & ſatiſacceptio reſpectu accipiẽtis: vt l. j. ff. q ſatiſd. cog. hic ergo ponitur impropriè pro ſatiſdatione. ¶ Op. ſecũdò ff. de arbi. l. nõ diſtinguem⁹. §. pe. dicit gl. ꝙ regula huius legis fallit in procuratore dato ad cõpromittẽdũ: ſed in lege cõtraria gl. decla-
2 rat melius. † Dñi, laudũ nõ cogit̃ ipſe dñs ratũ habere ſi cõpromitteret̃: ſed ſoluẽdo pœnã poſſet ei
3 nõ ſtare: vt l. ij. ff. de arbit. ideo † procurator nõ debet cauere dominũ ratũ habiturũ. ſed ſi ipſe procurator cõpromitteret, bñ debet cauere dñm ratũ habiturũ cõpromiſſum, ſi de mãdato dubitaret̃: non aũt dñm ratũ habiturũ ſñiam. Ita debetis intelligere hãc materiã. ¶ Sumus expediti de cõtrarijs, q̃ hic ſunt in gl. Tamẽ pro declaratiõe huius mate-
b riæ [b] in iſto tex. dicitur vnũ, ex quo colligunt̃ alia duo ꝑ gl. quæ egerẽt declaratiõe. Dicit̃ hic cautio de rato pręſtat̃, cũ eſt dubiũ de mãdato: innuit ꝙ qñ certũ eſt, eũ nõ habere mãdatũ, nõ admittitur, etiã cũ cautiõe. ¶ Itẽ qñ eſt certũ, eũ habere mãdatũ, admittit̃ ſine cautiõe: qñ eſt dubiũ, loc⁹ eſt cautiõi: vt in tex. Et vide gl. quæ hoc tãgit in ſi. Pri-
4 mũ, † qñ eſt certũ, procuratorẽ nõ habere mãdatũ nullo modo admittit̃, etiã cũ cautiõe de rato: vt l.
5 ſi pupilli. §. videamus. de neg. geſt. Fallit † in cõiuncta perſona, quæ admittit̃ ad agendũ cũ cautiõe de
6 rato: vt l. ſed hæ perſonæ. ff. eodẽ. Fallit † in cauſa momentaneæ poſſeſsiõis, in qua admittitur quilibet etiã nõ habẽs mandatũ: vt l. j. j. ſi per vim, vel
7 alio modo. Fallit † in cauſis capitalibus, qñ qs vellet appellare: vt l. nõ tantũ. ff. de ap. & j. de ap. l. ad dictos. & hoc de primo. ¶ Circa ſecũdũ, qñ cõſtat
c habere mandatũ [c] eſt aduertendũ: quia quandoq;
8 † conſtat habere mandatũ, ſed dubitatur an ſit legitimũ: verbi gratia, erat aliquis caſus, in quo requirebatur ſpeciale mãdatum: dubitatur an eſſet expreſsè factũ ſecũdũ quod debet in cauſa ſpeciali. Reſpondeo, ꝙ certè locus erit cautioni de rato: vt l. illud. in ſi. cũ l. ſeq. ff. de minorib⁹. Quãdoq; conſtat eũ habere mandatũ, & legitimũ: tũc nõ eſt locus cautioni de rato: vt l. ne ſatiſdatio. ff. rẽ rat. ha. niſi fortè eſſet dubiũ an mandatũ eſſet reuocatũ: vt l. vulgo. ff. de admini. tut. Et pręſicta in pro-
d curatore, ex parte actoris: [d] procurator † vero ex
9 parte rei, debet ſemper cauere iudicatũ ſolui, etiã ſi eſt certum de mandato: vt l. j. j. de ſatiſda. & ibi videbitis. ¶ Tertio caſu, quando eſt dubium de
10 mandato: † tunc procurator admittitur cum cau-
c tione [c] de rato. Ita loquit̃ hæc l. & ff. rem ra. hab. ꝑ totũ ti. Fallit in l. qui ita. §. j. ff. ad Treb. vbi nõ admittit̃ cũ cautiõe de rato, propter rationẽ poſitam
f ibi. Fallit in procuratore [f] dato ad recipiẽdũ ſolu-
g tionẽ, [g] ſecundũ quod no. in gl. in l. nõ ſolũ. §. qui alieno. ff. e. quam Cy. ſequitur hic. Ego aũt reprobaui eã. ff. rẽ ra. ha. l. ſi ſine. §. j. & dic vt ibi. ¶ Modò hoc præmiſſo, antequã reintrẽ gl. vado per ordinẽ ad dicta tria mẽbra. Dixi qñ eſt certũ de mã-
11 dato, nõ cauet̃: qualiter põt † probari & certificari de mãdato. Pet. hic dicit, ꝙ debet probari per inſtrumẽta: nec põt probari per teſtes, oſtẽdit rationẽ: teſtes examinati nõ faciunt fidẽ contra eũ, qui
h in iudicio nõ fuit: [h] vt l. ſi qñ. j. de teſti. Sed teſtes, qui examinant̃ ſuper mãdato, examinant̃ inter ꝓcuratorẽ, & reũ: dñs de hoc nihil ſcit: & ad hoc nõ eſt citatus: ergo hoc ſibi non præiudicaret: & ideo reo per hoc cautũ nõ eſſet: ſed inſtrumẽtũ publicũ probat aduerſus oẽs. Ita dicit Pet. Pro hoc facit: quia ex aduẽtu procuratoris nõ debet cõditio aduerſarij in aliquo fieri deterior: vt l. ij. §. defendi. quib. ex cau. in poſſeſsi. ea. Idẽ tenet gl. in l. maritus. j. eo. tñ gl. iuris canonici extra, e. ti. c. j. in gl. magna tenet contrariũ. Idẽ videt̃ velle Spe. in tit. de procuratori. §. rõne aũt formæ. circa princi. per vnã columnã. Idẽ tenet Gul. de Cug. in l. procuratorẽ. e. ti. probat: quia procurator põt cõſtitui per nunciũ: vt l. j. ff. eo. ergo per nũciũ poterit proba-
i ri. [i] Faciũt etiã ad multas alias rationes. Ad rationes Pet. nõ reſpõdet bene. Suſtinẽdo dictos doct. poſſumus ſic dicere. Sicut ille, qui nõ eſt iudex, ratione dubij dicitur eſſe cõpetens iudex ad cognoſcendum de iuriſdictione, vt l. ij. ff. ſi qs in ius voc. nõ ie. & l. ſi quis ex aliena. de iudici. & dixi ſ. ſi cõtra ius vel vti. publi. l. pręſcriptione. ita iſte qui aſſerit ſe procuratorem, ratione dubij dicitur legiti-
k ma perſona [k] ad examinandum hoc, an ſit procurator, adeò ꝙ teſtes pręiudicent domino, ſicut ſi ipſe fuiſſet citatus, & ſuperſit domino ſola accuſatio falſi contra teſtes, ſicut contra inſtrumentũ. ¶ Secundò dicitur hic, quando eſt dubium de manda-
l to, eſt locus cautioni de rato. ¶ Quæro qualiter [l]
m dicatur eſſe dubium [m] de mandato. Gloſ. dicit per
12 negationem † aduerſæ partis: vt l. iij. j. qui. ad li. procla. nõ li. ff. de tranſac. l. poſt rem. j. de ſi. inſtr. l. plures. & vide gl. Doc. oẽs ſunt in contraria opi. propter inconueniens quoddã, quod ſequeretur. nam veniet aliquis, & dicet ſe procuratorem. Aut aduerſarius confitebitur: & tunc ipſe habet propoſitũ ſuum. Aut negat: & tunc eſt dubiũ de mandato, & admitteretur cum cautione de rato. quod eſſet incõueniẽs. Nec obſtãt leges ſ. allegatę: quia verum eſt ꝙ negatio facit rem dubiã ad commodum ipſius negãtis, & ad incõmodũ aduerſarij: vt
n dictis legibus: ſed hic negatio facit rẽ dubiã [n] ad incõmodũ ipſius negãtis: quia faciet admitti aduerſarium cũ cautione de rato, qui prius nõ admittebat̃. Ita dicunt prædicti docto. Dicendũ eſt ergo
o ſecundũ eos, & hoc oẽs ſequunt̃, [o] ꝙ res efficit̃ dubia per aliquod factum eius, qui ſe procuratorem aſſerit. Verbi gratia: oſtendit literas ſigillatas, de quarum fide dubitatur: vel oſtenditur inſtrumentum, de cuius fide dubitabat̃: vel probat per vnũ teſtẽ: prout dicimus in l. in bonæ fidei, j. de iureiu. & l. admonendi. ff. de iureiurã. Item, ſi procurator plenè doceret de mãdato, & de reuocatione doce-
p retur ſemiplenè: [p] quia tũc eſſet dubiũ de mãdato vt d. l. vulg. de admini. tut. Hoc oẽs tenẽt. do. Frã.

a ¶ Cautio rati. Limita vt ꝑ Rom. ſingulari cxvj. de regula. Et quando dicatur dubium de mandato, vide Feli. in c. coram. in iij. colum. & ſeq. de offic. de leg. Item ꝙ quando per cautionem rati non plenè eſt ſuccurſum, etiam quo ad honorẽ & famã aduerſarij nõ habeat locum iſta regula, vide Iaſ. in l. iuſiurandum qđ ex conuentione. §. procurator. in iiij. notab. de iureiurã.

b ¶ Huius materiæ. Et ad materiã huius legis adde Bart. poſt gl. in l. non ſolum. §. qui alieno. ff. eod. & vide latè Spe. in ti. de ſatiſda. §. viſo, de ſatiſda.

c ¶ Habere mandatum. Hanc materiã limita, niſi procurator eſſet conſtitutus apud acta. l. j. de ſatiſd. quod no. Sed quid ſi eſt dubium de reuocatione mandati, qualis cautio pręſtabitur: vide Bart. in l. inter quos. §. qui alieno ff. de dam. infec. & l. j. j. de ſatiſda.

d ¶ Actoris. Et ad hanc materiam vide omnino Bart. in l. iij. §. duę cauſę. ff. eo. ad Carbo.

e ¶ Admittitur cum cautione. Adde qđ no. gl. & ibi Bar. in l. de pupillo. §. qui procuratorio. ff. de ope. no. nun. in d. §. qui alieno.

POMATES.

f ¶ In procuratore. Fallit etiã quoties per talem cautionẽ nõ eſſet plenè aduerſario cõſultum vt eſt tex. vltra allegata per Alex. hic, in l. iuſiurandũ qđ ex conuentione. §. ſi. cum l. ſequen. in verſicu. nec multum intereſt. & ibi doc. maximè Alexand. not. ff. de iureiu. & ibi tex. iuncta gloſſa, probat etiam vt idem ſit, ſi ſolùm per cautionem prouideretur, quo ad pecuniariũ commodũ, non aũt quo ad famam.

g ¶ Solutionem. Et per l. d. Bal. ꝙ mandatum ceſsionis debet plenè probari: aliàs non admittitur cum cautione de rato. Idem in executore vltimæ voluntatis, & in exactore tributorum, & ſimilibus. Et adde his alium ca-

i ¶ Poterit probari. De hoc etiam vide per Inno. in c. cũ in iure. de offi. delega. Adde Ang. conſil. ccxcj. & vide Abb. in c. j. extra eodem. Io. And. in d. §. rõ.

k ¶ Dicitur legitima perſona. Vide qđ ſcribit Bart. in l. licet j. eo. vlti. colũ. vbi hoc limitat.

l ¶ Quæro qualiter. Vide do. Abba. in c. j. de procura. vbi dicit eſſe text. contra gloſſam iſtam. Tu pondera: quia forte ibi eſt caſus pro iſta gl. quia ibi ideo nõ admittitur quia dominus primò oppoſuerat nõ dediſſe mãdatũ ergo ſi non oppoſuiſſet, potuiſſet admitti cum cautione de rato. Rapha. hic tenet gloſſ. vide hoc per eum. Andre. Barba.

m ¶ Eſſe dubiũ. Adde pulchrum modum per Bald. in l. iij. §. dicitur. ff. ad Carb. adde ꝙ probatio non concludens, nunquã facit rẽ dubiã ſecundum Bal. in l. ij. in fin. de bo. poſ. ſecundum tabu.

n ¶ Rem dubiã. Adde Bar. in l. non ſolum. §. qui alieno. ff. eo. ti. Item limitat Bal. in l. tale pactum. §. qui prouocauit. in fi. de pact. niſi præſumptio eſſet cõtra negantẽ. per l. ſi verò. §. qui pro rei. ff. qui ſatiſda. cog. Itẽ, niſi facta negatione appareat euidens probatio in contrarium: vt not. gloſſ. in d. l. poſt rem. de tranſact. & Inn. in c. ſin. de cohabitat. cleri. & mulie. vbi omnino vide ad text. & ibi Ange. & Imol. in l. j. in princi. ff. ſi cui plus quàm per leg. fal. & Bald. in aut. ad hæc. j. de vſur. in iij. colum. in ver. quæro igitur.

o ¶ Omnes ſequuntur. Adde etiam quod notanter dixit Bar. in l. vulg. ff. de admini. tutorum.

p ¶ Semiplenè. Adde Bal. l. admonendi. ff. de iureiu. in verſi. quæro quid ſi actor. & Bar. in d. §. qui alieno.

Accur.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Accur.voluit ſemel ſuſtinere iſtã gl. Et dicit ꝙ dicta doctorũ nõ ꝓcede-
bant:nã ſi de mandato probaret̃ ſemiplenè,deferretur iuſiurãdũ procura
tori:vt d.l.in bonæ fidei.& l.admonẽdi.de iureiu.& ſic de mãdato eſt cer
tũ,neceſſet locus cautioni.Sed hoc nõ eſt verũ:quia iuramentũ ꝓcurato
ris nõ nocet dño: quia ad iurandũ ſuper mandato, nõ habet mãdatũ:vt l.
ſed & ſi poſſeſſori.§.fi.cũ l.ſeq.ff.de iureiu.& l.iuſiurandum quod ex cõ
uẽtiõe.§.fi.eo.tit.¶ Quęro,hic dicit̃ ꝙ debet cauere de rato:quid vult di
cere ratihabitio? Dic vt in gl.¶ Quęro, dixi ꝙ hęc ſatiſdatio eſt cũ fide-
13 iuſſore:†an poſsit de voluntate partiũ mutare? Glo.dicit ꝙ ſic:tamen tũc
nõ remaneret prętoria,ſi mutatio fieret abſq; mẽte prętoris:vt l.in cõuẽ
tionalibus de verb.ob.¶ Quęro,qñ eſt dubiũ de mãdato,in cuiꝰ electiõe
ſit probare mãdatũ,vel dare cautionẽ,an procuratoris,an dñi? Dic vt in l.
non ſolũ.§.qui alieno.ff.eo.tit.¶ Vltimo ſcias,poſsit euadere opin. quæ
eſt in hac gl.quę vult ꝙ ꝑ negationẽ res fiat dubia:poſſumus aſſumere ta
a le conſiliũ,ᵃvt qñ quis ſe aſſerit procuratorẽ,†tu nec neges nec procura-
14 torẽ cũ fatearis:ſed dicas, ᵇpeto mihi fieri copiã mãdati,ſi quod habes.qđ
b debet facere procurator ſuis expenſis: vt dicta l.ſecunda. §.defendi.quib.
ex cauſis in poſſ.ea.&c.

CAutio rati. Vbi dubitatur de mandato, exigitur
cautio de rato.h.d.¶ Op.dicit̃ hic, ꝙ
exigitur cautio à procuratore:imò videt̃ ꝙ procurator debeat
eã prętare. Vnde op.de l.ſeruũ quoq;.§.ait ꝑtor.ff. eodẽ.Sol.
ꝙ iſta cautio exigitur à procuratore. Alio modo põt intelligi ꝙ procura-
tor,de cuius mandato dubitatur,exigat cautionem ab alio:& ſic ponãtur
iſta verba actiuè,& paſsiuè:tũc habet locum l.ſeruum quoq;.§.ꝑtor ait.
pręallega.Item op.ꝙ appellatione cautionis, cõtinetur nuda ꝓmiſsio:vt
l.ſancimus.j.de verb.ſign.ſed procurator,qui debet cauere de rato,debet
pręſtare fideiuſſorem:cum talis cautio ſit prętoria:vt l.prima.§.primo,et
l.prætoriæ.la.ij.ff.de pretor.ſtipul.Soluit gl.ꝙ cautio eſt nomen genera
le,quod comprehendit ſub ſe duas ſpecies infrà ſatiſdationem ex parte re
cipientis:vnde debet hoc intelligi cum fideiuſſore,cùm prætoria ſit & ita
concordat.Item oppono de l.ſi procuratorem abſentem.ff.eodem Solue
ꝙ erat ibi certum,procuratorẽ habere mandatũ:hic dubitatur. Vnde vbi
eſt certũ,nõ eſt neceſſaria cautio.vbi aũt eſſet certũ, non habere manda-
tũ:cautio nõ ſuſciperetur:quia nõ audiretur,cũ actionem nõ habet: vt l.
ſi pupilli.§.videamꝰ.ff.de neg.geſt.vbi aũt dubitatur,habet locũ hęc lex.
¶ Sed contra hoc opp.& videtur ꝙ etiam vbi eſt certũ procuratorẽ habe
re mandatum:procurator debet ſatiſdare:vt l.j.in fi.j.de ſatiſdando. Sol
ue ꝙ ibi loquitur in procuratore rei.Et quę ſit differẽtia inter procurato
rem rei,& actoris:dic vt l.non ſolùm.§.qui alieno.ff.eo.¶ Sed cõtra præ
dicta inſtatur,& videt̃ ꝙ etiã ſi ſit certum ꝓcuratorẽ actoris habere man
datũ:tñ debet ſatiſdare de rato:vt l.illud.§.fi.cũ l.ſeq.ff.de min.¶ Sed ſe
cundũ do.Iac.ſic,ꝙ quãdoq; cõſtat,procuratorẽ actoris habere mãdatũ,
& mãdatum eſt legitimũ:& iſto caſu cautio nõ eſſet neceſſaria:vt in d.l.
ſi procu.ff.e.Quandoq; cõſtat procuratorem habere mandatũ,ſed man-
datũ nõ eſt legitimũ,pone exẽplũ:quia requiritur ſpeciale mãdatũ in cer
tis caſibus:& procurator producit generale.& ita debet intelligi l.illud.
§.fi.cũ l.ſeq.prælle.ff.de min.¶ Itẽ,quod cõtra ſecũdũ mẽbrũ dicebat,
ꝙ vbi cõſtat procuratorẽ nõ habere mãdatũ,etiã cũ cautiõe,nõ admitti.
Op.de l.ſed & hę.ff.eo.& l.exigendi.j.eo.ti.Solue ꝙ fallit in cõiunctis ꝑ
ſonis.¶ Itẽ op.de l.nõ tantũ.ff.de appel.Solue ꝙ ibi eſt caſus ſpecialis,&
ratio ſpecialitatis aſsignatur in tex.¶ Itẽ op.de l.nõ diſtinguemus.§.j.ff.
de arbit.Solue vt in gl.Hic dicit̃,ꝙ vbi dubitatur de mãdato,exigitur cau
tio de rato.Quęrit gl.qualiter efficiatur res dubia,vt habeat locũ iſta lex.
Gl.dicit ꝙ efficitur dubia per negationẽ allegat l.iij.j.qui.ad li.procla.nõ
licet.Doc.tenent cõmuniter cõtra dictũ huius gl.& dicũt,ꝙ res ſola ne-
gatione nõ efficitur dubia:ſed fit dubia propter aliquod iudiciũ : quia ꝓ
curator oſtendit ſigillũ domini.de quo dubitatur. Vel pone exẽplum:qa
probatur per vnum teſtẽ.& alleg.ad idem.l.iij.§.cauſæ.ff.ad Carbo.Non
obſtat l.iij.alle.pro gl.quia tunc eſt verũ,ꝙ per negationẽ efficitur res du
bia,quando in hoc verſaretur incommodum ipſius negãtis.ſed ſi in hoc
caſu per ſolam negationem efficeretur res dubia,ſed eſſet incommodum
ipſius negantis:quia procurator aliàs nõ admitteretur. Itẽ quærit gl.nun
quid hęc cautio poſſet augeri,vel minui,ex cõſenſu vtriuſq; partis.& nõ
eſt dubiũ ꝙ ſic:& diceretur potius cõuentionalis quã ꝑtoria.l.in cõuentio
nalibus.ff.de ver.obli.Aut vtraq; parte nõ cõſentiẽte:& hic dicas,ꝙ quã
doq; lex dicit debere ſatiſdare cũ fideiuſſore vel pignore:& tunc nõ poſ-
ſet mutari hæc cautio,vel ſatiſdatio cõtra voluntatẽ eius,qui debet ea re
cipere:imò eſt in electione ſua velit fideiuſſores vel pignora.alleg.l.pro-
miſſor.§.fi.ff.de conſti.pecu.Quãdoq; lex dicit debere ſatiſdare ſimplici-
ter:& quia tunc ſatiſdatio intelligitur cũ fideiuſſore,vel pignore, quodã
modo dicitur obligatio alternatiua:& in alternatiua eſt electio debentis:
vt l.plerunq;.§.fi.ff.de iure dot.& iſto caſu non poſſet mutare contra vo
luntatẽ eius.qui debet pręſtare,Quãdoq; lex dicit debere pręſtare fide-
iuſſorem:& tunc nõ põt mutari cõtra volũtatẽ creditoris,qui fideiuſſorẽ
debet accipere. arg. l. Paulus.cũ ſimilibꝰ.ff.de ſolutio.¶ Quæro,per quę
verba debet interponi cautio de rato? Odoff.dicit,ꝙ procurator deberet
promittere facturũ,& curaturũ,ꝙ dominus ſuus habebit ratum : qa aliàs
ſi promitteret ratum haberi,videtur promittere factum alienum, cõtra l.
ſtipulatio iſta.§.alteri.ff.de verb.obliga.Tu dicas ꝙ poteſt interponi ſic:
Promitto rem ratam haberi domino meo : vt l.ꝓ
curator cùm peteret.ff.rem ratam haberi. Hoc te
nuit gl.in §.ſi quis alij.Inſtitut.de inuti.ſtipu.Itẽ
hæc lex loquitur de procuratore dato ad iudicia.
¶ Pone,procurator vult exigere debitũ:& dubi-
tatur de mandato eius:dicit ipſe,ſolue mihi,& ꝑ-
ſtabo cautionẽ de rato:nunquid debet? videtur ꝙ
ſic,per iſtã legẽ.Dicas contrarium per §.eos autẽ.
de colla.coll.ix.quia etiam non coniunctis poſſet
ſolui:vt l.ij.vt leg.no.cau.Et iſtud tenet gloſſ. ex
preſsè in l.nõ ſolũ.§.qui alieno. in medio magnæ
gl.ff.eodem.Iſtam eadem opinionem tenet Azo
in ſumma huius ti.& hic Odofre.in lect.tenet eã
Cyn.& Vltramont.contra ipſorum opinio,vide
tur tex.in l.procurator ad exhiben.§.j.rem ra. ha
beri.& in l.cũ mino.§.j.cum ſua gl.eo.ti.quę inci
pit,prudẽtius.Non obſtat §.eos.per gl. inductus
quia loquitur in exactore tributorũ,qui habebat
mandatum à principe,quod mandatũ à principe
collatum probari debet per ſcripturam, quã prin
ceps facit de hoc fieri:vt probatur in l.j.de mand.
principũ.Secundò reſpondet̃ ad l.qui ita.§.j.ff.ad
Trebe.per illos.qui dicunt ꝙ nõ debet admitti cũ a
cautiõe de rato.nam illa lex loquitur in ꝓcurato
re,q debet recipere reſtitutionẽ hæredis:& tñ ibi
conceditur ꝙ cum cautione de rato admittitur:ni
tuntur reſpõdere ſic,ꝙ reſtitutio eſt duplex. Vna
eſt reſtitutio,quæ fit ſolo verbo. Alia,q̃ fit reali-
ter:vt probatur in l.reſtituta.cum ſua gl.ff.ad Tre
bellia. Intelligunt ergo l.qui ita.ꝙ ibi loquatur
de reſtitutione verbali:nõ aũt in reali.Et ſic rema b
net ꝙ opinio nõ eſt vera, vt ſ.dixi.Nam poſito ꝙ
ad illã reſpõdere poſsint:tamẽ non poſſent reſpõ
dere ad prealleg.l.ff.rẽ ratã habe.Item quæro, in
cuius electione ſit probare mandatum, vel præſta
re cautionem de rato. Dic vt dicto §. qui alieno. c
¶ Item quid ſit procurator dicit, promitto ꝙ dñs
meus habebit ratum,quicquid ꝑ me factum erit.
Si contingat me probare mandatũ, poſſemnè te-
neri de hac promiſsiõe? Nunquid poterit? Dic ꝙ
ſic:vt l.prętor ait.ff.de damno infecto.Quęro,nũ
quid mandatum procuratoris poſsit probari per
teſtes. Vltramonta.communiter dicunt,ꝙ nõ : qa
poſſet ſequi magna abſurditas. Nam ſi continge-
ret reum abſolui,dominus procuratoris poſset ite
rum agere.Et ſi obijceretur exceptio rei iudicatæ.
dominus poſſet negare mandatum procuratoris.
Et ſi reus allegaret mãdatum fuiſſe probatum per
teſtes,& teſtes examinati per procuratorẽ,& reũ,
dicta eorum nõ nocerent.domi.Gul.in l.ſi procu
ratorem abſentem.ff.eo. determinat contrarium
allegat multas rationes.& allegat iſtã,ꝙ procura-
toris mandatum ſit per nunciũ : vt l.j.ff.eo. Item
pro hoc eſt gl.ordi.in c.j.extra.eod.tit.

a ¶ Tale conſilium. Bene facit quod no.Bart.in l.illa,de ver.obli.in l.j.ff.de cura.bo.dã. & hic adde Bart.in l.licet j.eod.

POMATES.

b ¶ Sed dicas. Vide etiã Bart.in l.licet. j.eo.col.ij. & Pañ. in ca.j. col.j.extra, eodem.

c ¶ Vel appellatiõis. Circa ea quæ tangit hic Cyn. vide Bal.in d.l.nõ ſolũ. §.qui alieno. ADDE Io. An. in addit.ad Spec.in ti de ſatiſdando. §. expedito.verſ.hæc autem. Et an in cã arbitraria poſsit interuenire procurator,vide ꝑ do. Ancha.conſi. cclxxiij.

SVMMARIVM.

1 ¶ Maritus poteſt eſſe procurator vxoris.
2 Cauſæ pecuniariæ poſſunt agitari per procuratorem.
3 In cauſa appellationis præſtãtur ſatiſdationes, q̃ deberent pręſtari in cauſa principali, & quando. in nume.4.

LEX II.

CVm rem. Legitur duobus
modis. ſecundũ
vtranq; lect.breuiter h.d.In cauſa pe-
c cuniaria principalis vel appellationis ᶜ
admittitur procurator pręſtitis debitis cautioni-
bus.h.d.ſecundũ vnã lect.ſecundùm aliam legi-
tur in cauſa appellationis.& hoc timore huius cõ
1 trarij,de quo j.dicã.¶ No.quòd maritus† põt eſſe
procurator vxoris.videbitis in l.maritus.j.e.¶ Se
2 cundò no.†ꝙ cauſæ pecuniariæ poſſunt agitari ꝑ
procuratorem.à contrario innuit ꝙ cauſæ non pe
cuniariæ non poſſunt agitari per procuratorem.
3 Tertiò no.†ꝙ in cauſa appellationis pręſtãtur ſa
tiſdationes quæ deberent præſtari in principali.
Ad primum opp.j.qui da.tu.poſ.l.maritus. & de
excu.tut.§.pen.Solu.Maritus nõ poteſt eſſe cu-

rator vxoris,ſed procurator ſic. ¶ Item & ſecũdo
op.ff.eo.l.nõ ſolũ.§.fi.& l.Põponius.Sol.illæ nõ
ſunt pecuniarię cauſæ.¶ Itẽ op.ad id qđ hic à cõ-
trario ſenſu innuitur,& videť ꝙ in cauſis capitali-
bus admittiť procurator:vt l.ſeruũ quoq;.§.pu-
blice.ff.e.& dic vt ibi.& l.pen.§.ad crimen.de pu.
iu.¶ Op.ad vltimã partẽ,& videť ꝙ in cauſa appel
lationis non debeat de nouo ſatiſdari, ſi in prima
eſt ſatiſdatũ:quia eſt eadem cauſa,vt l.j.j.ſi in vna
eadẽq; cauſa.alias etiã ſi nõ eſt ſatiſdatũ,nõ põt pe
ti,nec opponi in cauſa appellatiõis:vt l.ita demũ.
4 j.eod.Huius†timore legiť duobus modis.Primò
ꝙ hic loquiť in cauſa prima,& quod hic dicit ap-
pellatiõi,id eſt interpellationi.& non obſtat con-
trariũ.Alio modo legiť,vt ſtet propriè, & loquať
in cauſa appellationis:tunc reſpõdeo ad cõtrariũ,
ꝙ hic loquiť qñ de nouo procurator interuenit in
cauſa appellationis,qui in prima nõ fuerat, vt l.ij.
j.de cõſor.eiuſdẽ litis.ſecus ſi fuiſſet in prima cau-
ſa:vt l.ita demũ.j.eo.vel aliter & melius.& iſtã te
a ne.[a]Qñq; ꝓcurator interuenit in cauſa prima &
ab eo ſatiſdatio nõ fuit petita:tũc ab eodẽ nõ pote
rit peti in cã appellationis,vt j.eo.l.ita demum.Si
verò à procuratore fuit cautio petita in primo iu-
dicio,ſeu cã:certè illa eſt finita appellatiõe inter-
poſita.& ideo de nouo erit cauendũ.vt hic,& l.cũ
apud Semproniũ.ff.iudi.ſol.licet Mar.Sil.dixerit
cõtrarium & male.Vide gl.tuam,& not.eam &c.

CVm rẽ pecuniariã.

Iſta lex loquitur dupliciter.& h.d. in cã
principali,vel appellationis,præſtitis debitis ſa-
tiſdationibus,interuenit procurator.h.d.¶ Opp.
iſte tex.videť innuere ꝙ in criminali nõ poſsit in-
teruenire procurator.¶ Oppo.de l.fi.j.de iniurijs.
Solue vt in gl.¶ Itẽ op.de l.ſeruũ quoq;.§.publi
ci.ff.e.Solue vt ibi no.¶ Opp.& intro gl.magnã.
diciť hic ꝙ debet præſtari ſatiſdatio.cõtra de l.ita
demũ.j.e.Huius timore gl.legẽ hãc legit duobus
modis. Vno modo ꝙ hæc lex debeat intelligi in
cauſa principali:& contrariũ nõ obſtat.Alio mo-
do,ꝙ intelligiť in cã appellatiõis.¶ Ad contrariũ
reſpondeo,ꝙ hic interuenit poſt lit.cõte.Vel dic
ſecundũ do.Iac.aut in primo iudicio fuit petita ſa
tiſdatio,aut nõ.¶ Primo caſu debet pſtari in cau-
ſa appellationis ſi nõ fuit præſtita in primo iudi-
cio:vt l.cũ apud Semproniũ.ff.iudi.ſol.Secũdo ca
ſu nõ põt amodo peti,vt l.ita demũ: in cõtrarium
alleg.¶ Opp.de §.pe.Inſti.de excu.tut. Sol.Pro-
curator põt eſſe,vt hic:nõ curator, vt in cõtrario.
Et rõnem huius vide j.qui da.tut.poſſ.l.maritus.
Eſt aduertũ ꝙ gl.dũ dicit,nõ intelligiť ſatiſdatum
corã iudice:nã intelligo hoc eſſe,ſi reus fuit abſo-
lutus.ſecus ſi fuerit cõdẽnatus:qa tũc ſtatim fide-
iuſſor teneť effectualiter:& ſunt obligati,ſi in ap
pellatione confirmabitur prima ſentẽtia. Nã & ſi
debet intelligi id qđ dicimus,ꝙ fideiuſſor iudicio
ſiſti nõ teneť niſi vſq; ad ſñiam:vt l.Grecè.§.poſt
litẽ.ff.de fideiuſ.nã id verũ intelligo,ſi cautio pro
pter nõ ſiſtere,añ ſñiam eſſet cõmiſſa:& tũc etiam
poſt ſentẽtiam in ea quãtitate fieret exactio:ſed ſi
poſtea nõ ſiſtereť in cã appella. fideiuſſor non te-
netur.Sic intelligo prææalleg.§.& poſt lit.Frãciſc.

SVMMARIVM.

1 ☞Cauſa poteſt aſſumere initium à citatione fa-
cta de tutore & curatore.
2 Melius eſt citare primò dominũ quã procuratorẽ.
Adde circa hoc Barba.in cõſ.xviij.in prima parte.
3 Tutor,vel curator,poteſt cogi vt reſpondeat.
4 Tutor,vł cura.cõtumax,pt vt ſuſpect⁹ remoueri.
5 Iudex abſq; nouo proceſſu poteſt tutorẽ,vel cu-
ratorem ſuſpectum remouere.
6 Ex contumacia procuratoris perueniť contra do-
minum ad primum decretum.
7 Contumacia procuratoris,in his quæ pertinẽtq ad
proceſſum cauſæ nocet domino.
8 Mulcta ob procuratoris contumaciam, nõ poteſt
domino imponi.
9 Ex contumacia negotiorum geſtoris, nõ perueni
tur ad primum decretum contra dominum.

LEX III.

EVm qui res.

Hęc eſt bona & notabilis lex,& bre
uiter dicit.Ex cõtumacia adminiſtra
b toris põt ipſe ab adminiſtratione remoueri:[b]vel cõtra princi-
palẽ admiſsionẽ ex primo decreto perueniri.h.d.¶ Ex hac l.
1 no.tu iuuenis,†ꝙ cauſa põt aſſumere initiũ,facta citatiõe de tutore, cura-
tore,vel procuratore.gl.tñ in c.cũm.extra,de dolo & cõtu.videť dicere,ꝙ
2 primò†debeat citari dñs quã procurator:& illa pro certo eſt melior pra-
3 ctica.& ſic obſeruať.¶ Secũdò no.†& perpetuò tene mẽti,ꝙ tutor,vel cu
c rator cogi põt reſpõdere[c],vt hic in tex.gl.tñ dicit,ꝙ hoc eſt cauſatiuè,nõ
præciſè.quæ gl.põt procedere in procuratore:vt l.filiuſſa.&.fi.& l.nõ co
gẽdũ.in prin.ff.eo.ſed in tutore & curatore nõ procedi:vt l.j.in prin.ff.de
admini.tut.no.etiã in l.ſi tutor.ff.de authoritate tut. Veritas eſt ergo, ꝙ
iudex põt præciſè cogere tutorẽ,vel curatorẽ defendere: vt ibi. ¶ Tertiò
4 no.†& perpetuò tene mẽti ꝙ tutor,vel curator cõtumax põt tanquã ſu-
d ſpectus remoueri:vt hic,& l.fi.in prin.j.de admini.tuto.& vide[d] text.&
gl.ſuper verbo,iuriſdictiõis.¶ Videte dñi,circa hoc inſurgit dubiũ vnũ,
5 †vtrũ iudex poſsit ipſum remouere abſq; nouo proceſſu,[e]dicendo:qa eũ
e reperio cõtumacẽ,ideo eũ remoueo.an verò ſit neceſſe ꝙ nouũ proceſſum
faciat cõtra eũ.Iſta l.innuit ꝙ ex ſuo officio abſq; nouo proceſſu fiat.facit
ad hoc l.iij.§.præterea.& quod ibi no.ff.de ſuſpec.& vbi pu.edu.deb.l.fi.
6 ¶ Vltimò no.ꝙ ex cõtumacia†procuratoris põt perueniri cõtra[f]dñm,ad
f primũ decretũ:vt ibi,deliberabit &c.Facit j.de digni.l.quoti. ſecus eſſet
in ſecundo decreto:vt l.hoc amplius.§.fi.cũ l.ſeq. & ibi pleniſsimè dixi.
7 ff.de dã.infec.¶ Itẽ no.†ꝙ cõtumacia ꝓcuratoris nocet dño,in his q̃ per-
tinẽt ad proceſſum cauſę:vt hic,& d.l. quoti.ſecus quo ad alias pœnas ex
8 trinſecas.Nã propter†cõtumaciã procuratoris nõ poſſet dño mulcta im-
poni:vt l.j.§.ſi ꝓcurator.ff.ſi qs ius di.nõ obtẽ.Et iſta ſunt vtilia ad mul
ta.De quo plenè p Inn.extra,vt lit.nõ cõte.c.j.¶ Quæro, quid de geſto-
g re negotiorũ,vtrũ ex eius cõtumacia poterit perueniri ad primũ decretũ[g].
9 Gl.hic videť velle ꝙ ſic,dũ dicit:geſtorẽ.†Tu tñ intelligas geſtorẽ,ſcilicet
cũ mãdato.Nã cõtumacia vnius,qui nõ habet mãdatũ,non eſt dicendum
ꝙ alteri debeat nocere:vt l.j.j.ſi per vim,vel alio modo.& j.l.proxi. &c.

EVm qui res.

Ex contumacia adminiſtratoris põt
fieri miſsio in poſſeſsionem bonorũ
domini.h.d.¶ No.gl.ſuper verbo,euoca.ꝙ per citationẽ admi
niſtratoris,vel tutoris,incipit cauſa. Sed Bernardus aſsignat
aliam practicã in c.cũm.extra,de dolo & cõtu.¶ No. ꝙ adminiſtrator co-
gitur rñdere.¶ Sed quæro,nũquid præciſsè,vel cauſatiuè , ſi volet perſi-
ſtere in adminiſtratione.do.Ia.dicit ꝙ præciſè:aliàs ꝙ iſta alternatiua po
ſita in tex.nõ bñ ſtaret.& probať in l.ſi tut.ff.de auth.tut.& l.j.poſt prin.
ff.de admini.tut.Et facit ꝙ ſi tutor nõ velit adminiſtrare,faciat ꝙ ſit cõtu
max in reſpõdendo.¶ Op.de l.j.§.ſi procurator.ff.ſi quis ius di . nõ obtẽ.
Sol.Aut quæriť,nũquid cõtumacia adminiſtratoris noceat dño quãtũ ad
proceſſum:vt fiat miſsio ex primo decreto.Et dic ꝙ ſic:vt l.aut qui aliter
§.j.ff.quod vi aut clã. Aut nũquid pro culpa adminiſtratoris poſsit impo
ni alia pœna.Dic vt l.iubemus.la.j.ſ.de ſacroſan.eccle.¶ Quęro,qualiter
fiat iſta deliberatio.Dic vt in gl.¶ Quæro,nunqd hodie retẽto caſu huius
legis fiat miſsio omniũ bonorũ.Gl.dicit ꝙ nõ.& vide per Dy.in l. ſi fini-
ta.§.ſi plures.ff.de dã.inſe.Breuiter vide gl.quæ incipit,ſummatim . ibi:
per calumniã.& adde ꝙ iurabit actor ꝙ per calũniã nõ petit:vt no. glo.in
corpore auť.de exhib.re.§.ſuſcepto.& in hoc vertitur hęc ſummaria co-
gnitio,de qua hic.& in auť.ei qui.j.de bo.autho.iud.poſ.Hic eſt aduerten
dum in prima & ſecũda gl.in qua diciť de geſtore.cũ in fi. l. poſtea dicitur
ꝙ fiat miſsio,ſi nõ defendatur dñs ab iſtis adminiſtratoribus. Et ſic habes
ex gl.illa,ꝙ ſi geſtor fuerit vocatus ad iudiciũ nomine meo, cuius negotia
gerit,& ipſe eſt cõtumax,ꝙ fiat miſsio in bonis meis.quod eſt no. Inquã
tum hic gl.ſentit,puto cõtrariũ eſſe verũ,ſcilicet ꝙ ex cõtumacia ſimpli-
cis geſtoris nõ fiat miſsio in poſſeſsionẽ bonorũ dñi. Intelligimus ergo
quod gl.ſentit de geſtore neceſſario,vt eſt curator,& ſimiles.& ſic in ſimi
li exponim⁹ gl.quæ eſt in.l.ſi ſeruũ.§.videamus.ff.de verb.obli.De mora
ibi loquiť gl.& ad hunc intellectum reduco.l.ſi quis ſolu.ff.de vſur. Secũ
dò circa legẽ iſtam eſt aduertendum inquantum gl.loquitur de procurato
re,& tutore,notare habes ex ea ꝙ quãuis ex dolo ꝓcuratoris nõ poſsit iu
dex dominũ mulcta afficere:vt l.j.§.ſi procurator.ff.ſi quis ius di.non ob
tem.tñ ex cõtumacia ficta procuratoris,vel tutoris fit miſsio in poſſeſsio
nem bonorũ dñi.quod aũt.§.ſi procuratore loquať,& etiã ille titulus qñ
imponiť mulcta ratione doli veri.¶ Dicit gl,expreſsè in eadẽ.l.j.§.hoc iu
diciũ.in fi.gl.mag.Tertiò in hac lege no.dũ dicit,ꝙ põt citari procurator.
& ſic præſupponit de neceſsitate eſſe in electiõe agẽtis,ſi eſt pſens dñs,ſeu
debitor,an agẽs citet dñm & cõtra eũ porriget libellũ,an cõtra procurato
rẽ,cũ hic nõ dicat ꝙ vocet hæredẽ,qđ eſt no.maximè ꝓpter vnũ qđ ha-
beť in c.cũm quæ,extra,de do.& cõtu.vbi in ordine vť poni, ꝙ primò do
minus,ſecũdò procurator,tertiò ad edictũ,& alia,vt ibi.Et ſi dicas,intelli
gas hanc legem ſecundũ determinationem dicti c.videlicet ꝙ hic hęredes
non erant præſentes,cùm citetur hic procurator.Iſta eſſet quędam vati-
cinatio,nec eſt veriſimile c.eſſe conditum ad corrigendum iura ciuilia.

QVia abſente.

Abſens ex cã neceſſariã,& probabili,
reſtituiť ad proceſſum . & factũ mulie
ris nõ nocet viro.h.d.¶ Op.videť ꝙ in alijs caſibus admittiť mu-
lier

a ¶ Et iſtam tene.Vi
de latè Bart.in d.l.
cum apud Sempro
nium.& etiam Iac.
But.& Cyn.hic.
b ¶ Remoueri. Et ad
hoc iſtam l.pro ſin.
alle.Bal.in l.man-
datum.in vj.col.C.
mand.ad hoc vide-
licet,ꝙ iudex dum
videt ſe cõtẽni à ꝓ
curatore abſentis,
põt abſenti cõſule-
re,interdicẽdo pro
curatori officiũ pro
curatoris, ne dein-
ceps dñs p ſuã cõtu
maciã dãno afficiať
Caſus eſt hic ſingu
laris ſecundũ eum.
c ¶ Cogi põt reſpon
dere. Et an ab ini-
tio primò ſit citan-
dus ꝓcurator, quã
dñs,adde Bar.l.quã
uis.in vlti . colũ.de
dã.infec. & vide in
d.l.meminerint.&
opp.vtrũ procura-
tor,vel alius admi-
niſtrator poſsit co
gi reſpõdere . & ad
de hic Bar. j.eod.l.
inuitus.in prin.
ADDE,an ab ini
tio potius ſit citan
dus dñs , quã reus,
And.Sic.cõſ.xviij.
j.vol.Põt etiã coge
re tutorẽ,& vende
re bona pupilli,ſe-
cundùm Bald.in l.
ſub prætextu.j.de
hæred.act.& in l.j.
j.quando fiſcus vel
priua.quid in præ-
lato & actore, vide
Spe.in tit.de reo,in
ver.& nunquid.er
go idẽ in prælato.
POMATES.
d ¶ Vide text. Vide
Ro.cõſ.cccc xxviij.
vbi hoc confirmat
alijs exemplis.
e ¶ Nouo proceſſu.
Bene facit qđ not.
Barto.in l.j. in fine
principij. ſi quis ius
di.non obtempe.
POMATES.
f ¶ Contra dñm.Li-
cet iſtud dictũ com
muniter teneatur à
Legiſtis: tamen il-
lud reprehendit Pa
nor.in c.paſtoralis,
in prin.colũ. iiij.de
iud.vide etiam cir-
ca iſtud dictum Fe
li.in c.j.col. iij. ex-
tra,vt lit.non con-
teſt.
g ¶ Primum decre-
tum. Adde Barto.
in l.quàmuis. ff.de
dam. infect. & ibi
latius.

lier ad defendẽdũ:vt j.q̃n mu.tu.offi.fun.po.auť.matri & auiæ.Sol.quod hic dicitur,fallit in alijs caſibus quos gl.dicit hic.¶Quæro,vtrũ iſte abſẽs hẽat neceſſe petere reſtõnẽ in integrũ.Et dicas ꝙ ſic: aut iſte fuit abſens
a an lit.cõte.nec fuit legitimè defenſus:& ſentẽtia eſt ipſo iure nulla:ᵃvt j. de tẽp.app.l.fi.§.illud etiã.ideo reſtõ nõ eſt neceſſaria. & ita vult dicere gl.ij.hic poſita,quæ dicit ꝙ nõ opus ſit.¶Secundo mõ põt intelligi ꝙ iſte fuit abſens poſt lit.cõteſt.tũc ſentẽtia valet,& opus eſt reſtõe.Ita loquitur prima gl.huius legis,quã vide.¶Quæro pro declaratiõe tex.quõ arguit hic Imperator.Gl.intelligit hũc tex.ſic,ſi nõ licet mulieri interuenire ex parte actoris:ergo nec ex parte rei.Et vide tex.& gl.& ſic nota ꝙ ſi nõ licet ex parte actoris,nec ex parte rei.Iſta argumẽtatio nõ eſt vera: vt j.l.exigendi.Sumitur ergo argumentum ſic:mulier nõ poteſt interuenire ſine mandato.Ratio,quia etiam cum mandato non poſſet interuenire, niſi in certis caſibus.Ita intelligas iſtum textum.

QVia abſente. Abſente ex probabili,& neceſſaria cã,debet reſtitui ſua defenſio:& mulier pro alio nõ põt eſſe in iudicio.¶Opp.de l.fi.q̃n mulier tu.offi.fun.po.& l.fœminæ.ff.e.Solue vt in gl.¶Quęro,nũquid reſtituatur ipſo iure:an ſit neceſſaria reſtõ in integrũ.dic,aut iſte maritus fuit abſens ante litem conte.vel poſt.Primo caſu ſi fuit lata ſentẽtia contra eum,nõ valet:vt l.fi.§.illud.j.de temp.app.& iſto caſu non eſt neceſſaria reſtitutio in integrum,vt gloſ.dicit hic.¶Secundo caſu dic,quòd eſt neceſſaria reſtitutio.Ita debet intelligi prima glo.& tex.huius legis.

ACtionem. Breuiter dicit:Qui ꝓ alio agit,debet eũ defendere:aliàs ab agendo repelliť.h.d. Circa hãc legẽ pro eius declaratiõe quęrũtur duo.hic dicit, ꝙ debet defendere.Sed quid ſi reus conuentus nõ vult agere incõtinenti:an procurator debeat ſatiſdare de defendendo?Glo.hic dicit,ꝙ ſic.Pet.hic dicit contra:& dicit ꝙ nulla lege reperitur cautum,ꝙ debeat ſatiſdare de defendẽdo.Ego dico ꝙ de hoc eſt tex.in l.j.j.de ſatiſda. & ibi dicemus.Dixi in l.& ideo.§.ſi filia.ff.rerum amo.¶Quęro,vtrum procurator in rem ſuam teneatur defendere.Dic vt in gl.&c.

ACtionem. Agẽs nomine alieno,& nõ defendẽs in cã recõuentiõis dñm,remoueť ab agendo.h.d.¶Quęro,reꝰ nõ vult ſtatim recõuenire,ſed petit ſibi caueri de cõueniẽdo:nunqd debeat p̃ſtare cautionẽ. Gl.dicit ꝙ ſic.per l.& ideo.§.ſi filia ff.rerum amo.Vltramõ.& Cy.hic dicũt multa verba:& ad contrariũ reſpondent ad interruptionem:& ſic dicunt,cautionẽ nõ debere pręſtari.Sed text.eſt in l.j.j.de ſatiſdãdo.in §.ſinautẽ.ibi dũ dixit:etiã ipſi quaſi abſentes in hac parte procur.&c.& in continuato ſermõe ad ſuperiora.de procu.ab agẽdo primo facto loquitur.nã ſi loqueretur de ꝓcuratore facto ad defendẽdũ,nõ diceret ibi tex.quaſi ꝓcurator ibi pręſtare cogitur.aliàs cauet. Vltramõtani,& Pe.hic reprobãt:qa per hoc dareť materia ſemp remanẽdi procu.agẽte reo,vt ex hoc procurator differat litigiũ:vt volo cõuenire dñm tuũ in mille marchas argẽti.& ideo dicũt ipſi ꝙ nõ teneť cauere:qa lex nõ dicit aliqd de cauẽdo:vt in §.ait p̃tor.& hic.Item quia eſſet abſurditas,vt dixi.¶Ego aũt dico,ꝙ cõtra eos eſt tex.l.j.j.de ſatiſdando.vbi expreſsè de cautione loquitur,etiam ſi in futurum quæſtio ſit mouẽda:vt probatur in l.j.§.ſinautem.j.de ſatiſdando.dum dicitur: ſatiſdatio ſuper excipienda lite præſtare cogetur.

b REum. ᵇAccuſatus de crimine capitali,nõ põt eſſe ꝓcurator alterius.h.d.¶Quęro,q̃ eſt rõ huius legis. Gl.ex legibꝰ quas allegat,vř dicere ꝙ poſt dãnationẽ nõ poſſet exercere cãm:vt l.is qui reus.de pub.iud.Tu dic,rõ eſt: qa etiã ſi proprio nomine haberet cauſam ciuilẽ,ſuper ea deberet ſuperſederi:vt l.vlti.de ord.cog.ergo multò magis procurator alterius non poteſt eſſe.¶Quęrit gl.notabiliter quid ſi hæc exceptio non opponitur,an iudicium valeat.Gl.reſpondet notabiliter quòd ſic.Et nota eam,&c.

REum criminis. Accuſatꝰ de crĩe capitali, non põt eſſe ꝓcurator alterius,antequã ſe purget de crĩe.h.d.¶Quęro.de rõne glo.vt colligiť
1 ex legibꝰ,quas allegat,vř dicere ꝙ ſi ferreť ſñia cõtra eũ, amo
2 do nõ poſſet in iudicio eſſe, alàs dic ſcđm doct.quia ſi ſupſederetur in cã ſua propria.vbi qs eſſet cõuẽtus ciuili,& poſtea cõueniť crĩali,vt l.fi.j.de ord.iud.ſupſedere debet:multo magis in iſto caſu.¶Sed q̃ro,qd ſi nõ eſt oppoſita iſta exceptio:nunqd valeat iudiciũ? Gl.dicit ꝙ ſic.& nota eam.

3 MIlitem. Miles nõ põt eẽ procurator alterius,etiã cõiun
c ctę pſonę,etiã ex reſcripto prĩcipis.h.d.¶Oppo.de l.quoties.ſ.de prec.Imp.offe.vbi dicitur ꝙ p reſcriptũ põt remitti exceptio dilatoria.ſed hęc eſt dilatoria. ergo &c.
1 Sol.Dicit gl.ibi loquiť de dilatoria ſolutiõis:hic de alia.Tu dic ꝙ ideo,qa hoc eſſet cõtra publicã vtilitatẽ &c.¶Quęro ergo,quæ eſt rõ huius legis ꝙ milites ꝓcuratores eſſe nõ pñt.Rñdeo,duplex. Vna eſt,ne à ſua militia auocentur:quod eſſet contra publicã vtilitatẽ.Ita loquitur hic in fin.
2 Et ſcđm iſtã rationẽ hęc lex nõ habet locum in militibꝰ noſtri tpis Et eſt alia rõ,vt ne pſona militis videatur terribilis aduerſario:vt j.ti.j. & ij.l.j.
c & iſta ratio haberet locum in militibus noſtri tẽporis,ᶜſi ſunt potẽtiores.

MIlitem. Miles non poteſt eſſe procurator alterius.hoc.d. Opp.de l.filiusfa.§.veterani.ff.eo.Solue vt in gl. vel dic vt ibi.¶Quęro de ratione.Gl.aſsignat duas rationes.Pri
c ma,qa videretur terribilis aduerſario.& hęc poſſet habere locum in militibꝰ hodiernis.¶Quæro nunquid clericus poſsit eſſe procurator.Gl.dicit quòd nõ: ſed nunqd poſsit eſſe aduocatus? Vide glo.in l.j.§.ſexum.ff.de poſtu.Bart.legũ doctor.

d QVod quis. ᵈProcurator ad iudicia ante lit.cõteſ. alium ſubſtituere non poteſt:ſed poſt ſic. h.d.¶Op.de l.ſi procuratorem.§.j.ff.mand.Solu. Ibi loquitur de procuratore ad negotia hic de procuratore ad iudicia.¶Contra vtrumq; opp. & videtur ꝙ procurator ad iudicia poteſt alium ſubſtituere ante lit.conteſta.vt l.illam.j.de dona.Solu. Ibi erat procurator in rem ſuam.¶Contra ſecundum opp.& videtur ꝙ procurator ad negotia nõ poſsit alium ſubſtituere.vnde videtur obſtare.ff. de diuer.& tempo.præſcri.l.fi.§.item ſciendum. Solu.Huius timore ſunt ibi multæ opi.Finaliter dico ꝙ l.ſi procuratorem.§.j.loquitur in procuratore generali.§.item adijciendum.& l.fi.§.j.loquitur in procuratore ſpeciali. ¶Opp.contra de l.ſi ego.ff.quod vi aut clam.Solu.Ibi mandatum habet certam & limitatam formam.vnde non videbatur electa perſonæ induſtria:vt d.l.fi.§.j.ſecus ſi mandatum non habebat certam, & limitatã formam,vt ibi dicitur,&c.

QVod quis. Procurator ad iudicia ante lit.conteſt. non poteſt alium procuratorem facere. h.d.¶Op.de l.ſi procura.§.j.ff.man.Gl.dicit hic, ꝙ procurator ad negotia poteſt facere, procurator ad iudicia non.¶Sed contra prædicta opp. de l.illam.j.de dona.Solu.ibi loquitur in procuratore in rem ſuam.¶Opp.de l.fi.§.audientiam.ff.de diuer.& temp.pręſcri.Gloſſ.intelligit vt ibi not. Doc.dicunt.Aut procurator ad negotia eſt generalis:& tunc poteſt facere alium procuratorem,vt ibi habes.Aut eſt ſpecialis:tunc non poteſt facere alium.¶Quæro,ego facio procuratorem quendam,qui eſt inhabilis,& do ſibi poteſtatẽ ſubſtituendi alium:agit procurator in iudicio. Oppo.ꝙ eſt inhabilis:quia nemo &c.dicit ipſe,ſi non poſſum eſſe procurator,volo ſubſtituere talẽ. Doct. dicunt ꝙ poſsit fieri ſubſtitutio.Nam ſubſtitutus ab alio inhabili, videtur eſſe ſubſtitutus à primo domino.ar.l.item eorum.§.ſi decuriones.ff.quod cuiuſq; vniuer.Præterea,ſicut non dominus non conſtituit:vt l.j.ff.eo.ita non dominus non conſtituit ſeruitutem:& tamen ſi concedo tibi ſeruitutẽ hoc acto, vt poſſes concedere alteri, licet non ſit dominus:tamen poteris concedere:ita in propoſito.arg.l.cùm eſſent.§.fi.ff. de ſerui.ruſti.prædi.

SVMMARIVM.

1 ☞Procurator in rem ſuam,videtur proprium negotium gerere.

2 Si procurator in rem ſuam agit, quomodo cognoſcetur an intentet vtilem,vel directam? & hæc dicta Bar.vide relata per Alexan.in l.cùm fundus. §.ſeruum tuum.ff.ſi cer.pe.

3 Copia ceſsionis q̃n dari debeat ante litẽ cõteſtatã.

c QVi ſtipendia. ᶜMiles põt eſſe procurator in rem ſuam.h.d.¶Nota ꝙ pro-
1 curator † in rem ſuam, videtur gerere proprium negotium:vt l.j.§.in propria.quando app.ſit.Et ex hoc apparet, quòd ipſe iurat de calumnia:vt videbitis in l.ij.§.ſinautẽ.j.de iura.ca-
2 lum.¶Quæro,quando aliquis eſt † procurator in rem ſuã,quomodo poſſumus cognoſcere vtrũ in-

a ¶Nulla.Et quia erat reus:ſecus ſi actor.in auť.qui ſemel.C.quomodo & quando iud.& in c.cauſam.& ibi bona glo.aſsignans rationem diuerſitatis,de dolo & contu.& no.gl.in auť.qui ſemel. C.quomodo & quando iud.ex oppoſito.& vide not.Bart.in l.fi.ff.de in integ.reſti.

b ¶Reum.Et limita ſingulariter hoc in teſte rñd.conſyderato ꝙ inſtãtia in criminali durat biẽnio:vt ibi tenet gl.& tamen poſt annum accuſatus poteſt promoueri, ac omnia agere ac ſi citatus fuiſſet.Certè mirabile eſt hoc voluit glo.allegando iſtã l.& oĩpotens.de accuſa.ſed contra legẽ põt opponi de l.hos.§.j.de accuſa.Item poteſt dici ꝙ iſta lex fallit fauore fiſci.l.pe.de accuſa.vbi vide omnino glo.quę alleg.iſtam legem. Andre.Barba.

c ¶Noſtri temporis. Adde quod Spec. in ti.de procura.§.j.ver.itẽ qđ eſt miles.tenet ꝙ milites noſtri tẽporis poſſunt eſſe procuratores.Io.Andre.in materia extra,eod. An aũt clericꝰ poſſit eſſe procurator laici,vide Fede.cõſil.cclxx.

POMATES.

d ¶Quod quis.Amplia iſtum tex.vt p Ro.conſi.cclvj.vbi dicit ꝙ in cauſis, in quibus lis non conteſtatur, non põt procurator alium ſubſtituere.

P. PAV. P.

d ¶Quod quis.Circa iſtam materiam vide Rom.ſingulari.ccxiij.inci.quidſi in toto inſtrumento.vbi dicit ꝙ etiã iſta regula procedit, quando fieret mentio de ſubſtitutione in inſtrumento procuratorio in clauſulis executiuis,puta in clauſula permiſsionis de releuando procuratorẽ ab onere ſatiſdãdi,vide Alex.de hoc cõſi.clix.Item an iſta regula ꝓcedat in cõiũcta pſona,q̃ habet mandatũ à lege, vide Ro.ſingulari ccxxvij.inci.in illa l.j.ad fi. Et circa illud quod dixi.ſ.de clauſulis executiuis, vide omnino.q̃ habes in Berthachino, in verbo,clauſulæ reſcriptorum in prin.Itẽ facit quod dicit Comen.conſilio cxlviij.de quo ſcripſi in l.procurator.ff.de procura.ad Barto.

e ¶Qui ſtipendia.Adde inquantum Alex.tangit, an ceſsio facta per pri-

uatum in eccleſiam
valet tanquã facta
in potentiorẽ. Ro.
conſil. ccccxix. Et
an exceptio, q̃ ob-
ſtat cedenti, obſtet
ceſsionario, ꝑ Pau.
de caſt. conſi. xlvij.

a ¶ Copiam. Adde
vt per Specu. in tit.
de inſtru. edi. §. nũc
dicamus. verſic. ſed
quid eccle.
b ¶ Si procurator. ad
de docto. in c. peti-
tio. de procu. & ibi
do. Ant. quomodo
diſtinxit quæſtio.
tactam hic per l. ſi
procurator. Andr.
Barba.
c ¶ Plenã. Adde quã
poteſtatem habeat
procurator conſti-
tutus generaliter,
& ad facienda ea q̃
ipſe dñs poſsit, Bal.
cõſi. cccccxxxiij. lib.
ij. & inquãtũ Alex.
tangit, an procura-
tor conſtitutus ad
litem conteſtatam
poſſit ꝑſiſtere vſq;
ad ſentẽtiam, adde
Pau. de Caſ. conſil.
cccxxxiij.

tentet directam vel vtilem. R̃ndeo, quidã ſunt ca-
ſus ſpeciales in qbus ex toto titulo cõtra ius trãſit
vtilis actio: quos habetis no. in l. j. de actio. & ob-
lig. In iſtis debebit hoc colligi ex concluſione, nõ
ex narratione: nã narratio ſemper haberet origi-
nem ex perſona alterius: vt hic in concluſione co
gnoſcitur: nam ſi quidẽ intẽto directam, debeo pe
tere aduerſarium meũ condẽnari mihi procurato
rio nomine, licet in rẽ meam: vt l. planè, ff. fami. er
ciſcun. Sed cũ volo intentare vtilẽ, debeo petere
reum condẽnari mihi nomine meo: quia in eo eſt
actio vtilis ex perſona mea. Ita põt intelligi hæc
lex: ſed in actionibus, in quibus vtilis non tranſit
ſolo titulo, niſi cedatur: ad hoc vt videatur vtilem
intentare, eſt neceſſe ꝙ fiat mẽtio de ceſsiõe: quia
aliter vtilis actio nõ competit: vt ſi de ceſsione nõ
fieret mentio in libello: quia ex ea non poteſt col
ligi vtilis. Et verba debent intelligi ſecundùm in
tentionem proferentis: vt ff. de iudic. l. ſi quis in-
tent. ¶ Et ex hoc poteſt determinari illa quæſtio
3 vtrum de ceſsione debeat fieri copia † ante lit. con
te. Certè ſi quidem agitur directa, debet fieri copia
ante litem conteſta. quia agit procuratorio nomi
ne alterius: & ſic perſona debet prius legitimari:
ſed ſi ipſe ageret vtili: tunc agit ſuo nomine, licet
ordinem petitionis ſumat ex perſona alterius: vt
a hic meritò nõ debet facere copiã[a] ante lit. cõte. qa
hæc magis reſpicit iuſtitiã cauſæ, quã legitimatio-
nẽ perſonæ. Ita determinat Iac. but. in quadã ſua
diſputatiõe. De hoc dixi in l. ſi duo. ff. de ſolu. &c.

QVi ſtipendia. Miles põt eſſe procu-
rator in rem ſuam. h. d. ¶ Not. text. in
medio legis qui dicit, ꝙ qui agit nomi
ne ceſſo, facit in libello mentionem de perſona ce
dentis. ¶ Quærũt doct. & Gul. tetigit in l. ſi quis
in rem. ff. eo. qualiter cognoſcatur, quando intẽta
tur directa, vel vtilis. Et dicit ꝙ qñcunq; quis intẽ
tat directam nomine cedentis, tam in narratione,
quàm in concluſione fit mẽtio in libello de perſo
na cedentis. Verbi gratia, dico ꝙ ceſsit mihi iura,
dico etiam ꝙ fecit me procuratorem in rem meã:
quare peto mihi dari, & ſolui &c. Hic apparet in-
tentatam eſſe directam. Sed ſi dicerem, dico ꝙ Ti-
tius mihi ceſsit iura: ideo ſum procurator in rem
meam: quare peto mihi dari, & ſolui. & ſic appa-
ret intentatam eſſe vtilẽ. Nam vtroq; caſu fit men
tio de cedente in narratione. Et facit ad quæſtio-
nẽ: tu agis iure ceſſo: peto mihi fieri copiã inſtru-
menti ceſsionis: nũquid debet dari ante lit. conte.
do. Ia. determinat ꝙ ſi apparet ex forma libelli eſ
ſe propoſitã directã, debet dari copia: quia primò
de perſona &c. vt l. licet. j. eod. Sed ſi apparet in-
tentatam eſſe vtilem, non debet dari: quia potius
vr̃ tractãdũ de meritis cauſę, quã de perſona: vt l.
j. poſt prin. ff. de eden. In contrarium videtur: qa
ipſe eſt procurator, & debet oſtendere mandatũ,
vel cauere de rato: vt l. j. §. eo. Sed dicit ꝙ ibi loqui
tur in agente nomine alieno: hic nomine ſuo.

SVMMARIVM.

1 ☞ Fines mandati ſunt diligenter attendendi.
2 Concedo tibi plenam adminiſtrationem, & con-
cedo tibi liberam adminiſtrationem, eſt idem.
3 Idem importãt illa verba: vt poſsit facere omnia,
quę ipſe dominus poſſet.
4 Quando quis agatur cõtra procuratorem, qui fuit
in dolo, quàm contra dominum.
5 Clauſula, promitto me habere firmũ & ratũ. &c.
an importet liberam adminiſtrationem.

b SI procurator. [b] Si procu-
rator fines
mandati egreditur, non pręiudicat do-
mino: ſecus ſi non egreditur: ſed in eo quod dolo
fecit, poterit à domino coueniri. h. d. ¶ Circa pri-
mam partem quæro exemplum, quomodo fuit
ad vnam ſpeciem conſtitutus. Gloſſ. videtur in-
telligere ꝙ fuit datus ad litigandum, & tranſegit.
& ſecundùm hoc quæritur, an tranſactio præiu-
dicet domino. Iſta opi. eſt contra literam. ibi: rem
iudicatam reſcindi &c. ¶ Et ideo pone caſum, ꝙ
fuit factus procurator ad vnum articulum: vt puta ad reſpõdendum po-
ſitionibus tantũ, vel producendum teſtes, vel inſtrumenta, & ipſe litiga-
uit vſq; ad ſententiam: vnde dubitatur an ſententia noceat domino? Et
1 iſta eſt vera lect. ex qua nota † ꝙ fines mandati ſunt diligenter attẽdendi:
vt hic: & l. diligenter. ff. mandati. concor. aliæ ſunt hic in glo. ¶ Venio ad
c ſecundam partẽ: quęro, qñ quis dicatur habere plenam[c] poteſtatem. Qui
dam dicunt qñ habet ſpeciale mandatum. Alij dicũt, & iſtud tenet gl. qñ
2 habet liberam. quod tene menti. & vide gl. ¶ † Et ſic not. ꝙ idẽ eſt dicere,
concedo tibi plenã adminiſtrationem: & concedo tibi liberã adminiſtra-
3 tionem. Idem fortè importãt illa verba, quę cõiter apponũtur: † vt poſsit
facere omnia quæ ipſe dominus poſſet: vt per hoc videatur concedi libe-
ra: vt l. j. ff. de offi. procura. Cæſa. ¶ Venio ad finem legis, dicitur ꝙ debet
agi contra procuratorem, & nõ reſcindi ſententia. Cõtra. ff. de dolo. l. ele
4 ganter. §. pe. & l. ſi procuratorem. in prin. ff. man. Sol. Dicit † glo. fateor
ꝙ prius debet agi cõtra procuratorem, ſi eſt ſoluendo: aliàs in ſubſidium
poſsit haberi regreſſus contra principalem, vt in contrarijs. ¶ Cõtra iſtud
opp. fortiter. Qñ plures cõmittunt dolũ, quilibet poteſt conueniri prin-
cipaliter actione de dolo: vt l. ſi plures. ff. de dolo. ergo ſi hic commiſit do-
lum procurator, & aduerſarius, debet poſſe agi æqualiter contra quemli-
bet. Sed hic dicitur, ꝙ demum in ſubſidium agitur cõtra alium: quare ma
lè. Sol. Hęc eſt veritas. Quandoq; vnus tantùm committit dolum: & tũc
ille debet conueniri prius, poſtea in ſubſidium peruenitur ad eum, qui cõ
modum ſentit ex dolo: vt l. ſi. §. planè. ff. de eo per quem fact. erit. Quan-
doq; plures cõmiſerunt dolum: tunc ſi quidem dolus omnium venit pur-
gandus per actionem de dolo: tunc quilibet poteſt conueniri: vt l. ſi plu-
res. ff. de dolo. Sed ſi dolus vnus purgatur per actionem de dolo, dolus al-
terius purgatur per actionem ex contractu: tunc primò peruenitur ad eũ,
qui poteſt conueniri ex contractu & in ſubſidium, quàm cõtra eum, qui
poteſt conueniri de dolo. Hic eſt caſus hic. nam procuratoris dolus purga
tur per actionem mandati, vt hic dicit gl. vlti. in fi. & bene. dolus verò rei
purgatur per actionem de dolo, quę cùm ſit ſubſidiaria, ad eam debet vl-
timò perueniri: vt l. j. §. ait, ff. de dolo. l. j. j. de dolo. &c.

SI procurator. Procurator egrediens fines mãdati,
non præiudicat domino. Sed ſi dolũ
commiſit nomine domini, põt conueniri. h. d. ¶ Quæro, quis di-
catur habere plenam poteſtatem vide gl. ibi dũ dicit tu dic, ſufficit &c. Et
no. ꝙ paria ſunt concedere procuratori plenã poteſtatẽ, aut generalem cũ
libera. ¶ Quæro, nũquid per hæc verba, promitto firmũ, ratũ, gratum, &
acceptum &c. Quidam dicunt ꝙ ſic: & eſt caſus in l. j. ff. de procura. Cæſa.
Cy. dicit hic ꝙ in l. quã Tuberonis. in prin. ff. eo. non debet concedi libe-
ra poteſtas generaliter, ſed ſpecialiter ſic. ¶ No. tex. cum gl. ſuper verbo,
plenam. ꝙ idẽ eſt ſiue dicat plena, ſiue generali, & libera. quid ſi dicatur in
5 aliquo procuratore generali, † & promitto me habere firmum, & ratum,
quicquid procurator meus fecerit: nunquid ex his verbis videatur induci
libera poteſtas & adminiſtratio? Et tex. in c. per tuas, extra, de arbi. in c. de
cætero, extra de tranſactio. videtur velle ꝙ ſic. Videbatur contrariũ quia
iura noſtra requirunt ꝙ ſpecialiter debet concedi libera: in l. quam Tube
ronis. hic alleg. in j. gl. & no. gl. in l. ſi liberam. j. eo. tamen hoc ſatis æqui-
pollere videtur. Et ex dictis tex. colligitur de generali, & libera. vide l. cre
ditor. §. Lucius. ff. manda. Fran. Tigri.

SVMMARIVM.

1 ☞ Tutor, vel curator non conſtituunt procuratorem, ſed actorem, & de
ratione poſt lit. conteſt. ſic. nu. 5. & nu. 15.
2 Tutor, vel curator ſunt quaſi domini.
3 Adminiſtratores, qui faciunt fructus ſuos, poſſunt procuratorem conſti-
tuere.
4 Epiſcopus, & tutor non pariſicantur.
6 Tutor ad negotia conſtituit procuratorem.
7 Tutor quomodo conſtituit actorem, & quando.
8 Actor poteſt conſtitui ad vnam rem.
9 Actoris officium ꝙ finiatur finito tutoris officio.
10 Pupillus cum authoritate actoris, conſtituit procuratorem, nõ tamen ad
alienandum. nu. 11.
12 Minor carens curatore contrahit, & ad negotia procuratorem cõſtituit.
13 Tutor quando poterit ipſe ſolus reuocare procuratorem à pupillo, cum
eius authoritate conſtituto.
14 Procurator à minore conſtitutus, ꝙ debeat cauere, ꝙ minor non petet re
ſtitutionem in integrum.
16 Tutores, & curatores ex vna parte æquiparantur procuratoribus.
17 Tutor, vel curator, an habeat plenam adminiſtrationem.
18 Tutor non poteſt cedere actionem pupillo competentem.
19 Differentia quando actor conſtituitur à iudice tutore petente: & quando
eſt conſtitutus à tutore cum iudicis decreto.
20 Epiſcopus cenſetur vſufructuarius.

NEque tutores. Breuiter dicit. Tutor & curator ex
ſua perſona procuratorem nõ con-
ſtituit: ſed minori conſtituenti autorizatur. ¶ Item, poſt cõteſta
tionẽ litis ipſe ex ſua perſona cõſtituere poterit. h. d. ¶ Not. ex prima par-
1 te, † ꝙ tutor & curator non poſſunt conſtituere procuratorem. ¶ Secun-
dò not, ꝙ poſſunt conſtituere actorem. Quæro de ratione iſtius primi di-
cti.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

cti.Reſpōdeo,procurator debet conſtitui à domino.Ideo di-
cit lex,procurator eſt qui aliena negocia mandato dñi agit:vt
l.j.ff.eo.ſed tutores & curatores nō ſunt dñi:ergo nō poſſunt
conſtituere procuratorem.¶ Cōtra opp.de l.qui fundum.§.ſi
2 tutor.ff.pro emp.Sol.†Nō ſunt dñi propriè, ſed quaſi domi-
ni.¶ Vlterius op.in auť.de ſan.epiſc.§.ſi quando. vbi dicitur
ꝙ epiſcopus conſtituit procuratorem: & tamen nō eſt domi-
nus.Dicit gl.expone procuratorē,id eſt ſyndicum.Idē viden
tur velle in l.j.ff.eo.Doct.noſtri.alij dicūt cōtrariū.Nam qui-
3 dam†ſunt adminiſtratores ad vtilitatem propriā,ita ꝙ faciūt
fructus ſuos:vt pater,qui eſt legitimus adminiſtrator filij:tūc
verè cōſtituit procuratorem,etiam ante litis conteſtationem:
vt l.j.j.de bo.ma.ſecūdū veram opi.licet gl.ibi videantur ali-
ter dicere: & malè. Eadē ratione dico in epiſcopo,qui poſſet
4 conſtituere procuratorem:nec eſt†bona ſimilitudo epiſcopi,
& tutoris:quia fructus ſuos tutor non facit:& ideo factę ſunt
quædam decre.extra,eodem.c.petitio.quæ dicunt,ꝙ non eſt
curādum de iſtis nominibus,vtrū vocetur procurator, actor,
vel ſyndicus,vel quomodo.Itē op.de l.ita autem.§.geſsiſſe.
de adminiſtra.tuto. vbi tutor poteſt agere per aliū. Et ſic ap-
5 paret: ꝙ facit procuratorē.Soluti. Ad†iudicia tutor, non pōt
6 facere procuratorē ante lit.conteſt.Ita loquitur hic.† Ad ne-
gocia poteſt:vt lege cōtraria,& l.ſi procuratorem.§.j.ff.mād.
& vi diſtis ſ.eo.l.quod quis.Ratio:quia negotium debet per-
tinere ad tutorem,& dicitur negotium illud ſuum cura & ſo
licitudine:vt l.ſi pupilli.§.itē quæriť.de neg.geſt.& quod ibi
no.merito ad negotiū illud poteſt procuratorem conſtituere:
ſed actio nō eſt tutoris,ſed propria pupilli:meritò non poteſt
ad actionem conſtituere procuratorem. ¶ Opp.dicitur hic,ꝙ
pōt eſt conſtituere actorem:imò videtur quòd debeat conſti-
tui à iudice:vt Inſtit.de cura.§.fin.Item videtur ꝙ nō poſsit
conſtitui,niſi de neceſsitate,quādo tutor,vel curator impedi-
tur gerere.l.decreto.ff.de adminiſtr.tuto. hic autē ſimpliciter
7 permittit:quare malè.Solu.Dicūt†quidam,quòd hic deficit,
ſuppletur per illas leges Alij dicūt &verius,ꝙ duplex eſt mo
dus cōſtituendi.Vno modo ꝙ conſtituat eum tutor authori-
zante iudice:vt hic,& l.ſi actor.j.de appel.Alio modo,ꝙ con
ſtituat eum iudex de volūtate tutoris vel curatoris:vt l.con-
traria. quilibet iſtorum modorum eſt bonus & verus. & vide
glo. Ad aliud quod videtur gl.hic reqrere, ſcilicet ꝙ ita demū
poſsit conſtituere,ſi tutor eſt impeditus agere.Dico ꝙ omnes
doct.tenēt,ꝙ hoc non eſt de neceſsitate. Sufficit enim ꝙ no-
lit,vel non poſsit,ſicut dicimus in cōſtitutione procuratoris:
vt ff.de procu.l.j.in fi.Ita tenēt doct.in l.decreto.ff.de admi.
tuto.ibi vide,& in l.actor.rē ra.hab.& ita oēs tenent.¶ Quę-
ro,in quo differt hic actor à procuratore? Gl.ponit plures dif
ferentias,quas vide Gl.iſta in omnibus dicit bene:niſi in vno
8 †dum dicit,ꝙ actor non poteſt cōſtitui ad vnam rem,quod eſt
contra caſum in l.ſi actor.j.de appel.¶ Item no.ꝙ hic dicit gl.
9 ꝙ officiū†actoris finitur finito officio tutoris. Aliàs de iſtius
actoris natura plenè dixi in l.actor.ff.rem rat.habe.¶ Quęro,
10 vtrum pupillus† authoritate iſtius actoris poſsit conſtituere
procuratorem.Iac.de Are.etiam Iac.But.dicūt ꝙ ſic,vt ſicut
poteſt authoritate tutoris,ita etiam authoritate iſtius actoris.
11 Fallit in caſu,†in quo præſentia tutoris requiritur, ſcilicet in
alienatione rerū immobiliū.j.de præd.mino.l. in minorū. &
j.eo.l.procuratorē.ſecūdum verā lect.¶ Venio ad ſecundam
partē,no.ex hac particula,ꝙ minor pōt cōſtituere ꝓcuratorē
cū authoritate tutoris.& curatoris.Cōtra.ff.rē ra.hab.l.iij. in
prin.vbi videtur ꝙ poſsit etiā ſine authoritate tutoris. Gl. &
tex.vidētur velle in l.iij.§.j.in fi.ff.qui pe.tu.ꝙ in illis caſibus,
in qbus minor ſine authoritate alterius habet legitimā pſonā,
in illis caſibus ſine alicuius authoritate, pōt cōſtituere procu-
ratorē.Facit ad hoc l.etiā.§.abſens.ff.de manu. vindi. Ita de-
12 bet intelligi lex cōtraria tene mēti.Debes ſcire†ꝙ minor cura
a torē nō habēs pōt cōtrahere legitimè:[a]vt j.de in inte.reſt. l. ſi
curatorē. Itē ad negocia pōt procuratorē cōſtituere ſine alte-
b rius authoritate:ita loquitur cōtrariū.¶ Quæro,an iſte[b] ꝓcu
13 rator cōſtitutus à pupillo contutoris†authoritate,poſsit per
ſolū tutorē reuocari. Iſtā quęſtionē tāgit Gul.in l.ſi qs māci-
pijs.§.j.de inſtitor.Inn.tangit extra,de poſtu.pręl.c.bonæ.in
gl.ſuper verbo,temere.& tāgit de teſta.c.præſentiū.quod eſt
hodie li.vj.olim erat extrauagans,& incipiebat,ad hoc. & ibi
ipſe videť melius loqui.Nā quędā ſunt,quæ poſſunt geri per
adminiſtratorē ſolū:& ꝓcurator ad illā cōſtitutus poterit per
ſolū adminiſtratorē reuocari:quoniā in illis habet plenā ad-
miniſtrationē:& in adminiſtratione eſt poſſe ꝓcuratorē reuo
care.Quędā ſunt quę nō poſſunt geri per ipſum ſolū:& in il-
lis ipſe ſolus iſta negocia non poſſet agere. Iſta ſunt verba ſua
pulchra ſed quādo ipſe adminiſtrator aliū procuratorē cōſti-
tuit:tūc nō eſt dubiū ꝙ pōt reuocare:quinimo eius morte re-
uocatur mādatū:vt l.ſi per epiſtolā.de acq.hę.facit d.l.ſi qs mā
14 cipijs.§.j.de inſtito.& qđ ibi per Gul.¶ †Quęro, vtrū ꝓcura
tor ſi ſit conſtitutus à minore,debeat cauere ꝙ minor in inte-
grū reſtitutionē nō petat.tex.& gl.vidētur velle ꝙ ſic, in d.l.
iij.in prin.ff.rē ra.ha.dic vt ibi.¶ Venio ad tertiā particulam,
15 quā no.†ꝙ poſt lit.cōte.tutor & curator cōſtituūt ꝓcurato-
16 rem.Itē no.ꝙ ęquiparātur†tutores & curatores ex vna parte
17 procuratoribus.¶ Sed quæro vtrū tutor† & curator videātur
habere plenā,& liberā adminiſtrationē.Gl.dicit ꝙ ſic,in l.mā
dato generali.ff.eo.tit.& tetigi ſ.de pac.l.pactum curatoris.

c NEque tutores. Tutor & curator[c] ꝓ-
curatorem ex perſo-
na ſua nō cōſtituūt,ſed minori cōſtituēti authorā
tur.Itē poſt litē cōteſtatā ipſe ex ſua pſona cōſti
tuere poterit.h.d.in prima parte.Not.ꝙ tutor & curator non
poſſunt cōſtituere ꝓcuratorē.ſed actorē. ¶ Quæro de ratio-
ne.Reſpōdeo vt ex glo.primò colligitur:quia nō ſunt dñi:&
ꝓcurator eſt,qui mādato dñi aliena negocia adminiſtrat:vt l.
j.ff.eo.Cōtra hoc op.de l.qui fundū.§.ſi tutor.ff. pro empto.
¶ Solu.Sūt quaſi dñi,vt ibi:nō dñi verè,vt hic.¶ Opp.in auť.
de ſan.epiſ.in §.ſi qñ.vbi dicit,ꝙ epiſcopus cōſtituit ꝓcurato-
rem.Gl.hęc magna poſt prin.dicit,ꝙ ibi debet exponi ꝓcura
tor,id eſt ſyndicus.Idē in l.j.ff.eo.¶ No.doct.cōtra.nā epiſco
pus eſt adminiſtrator ad vtilitatē propriā:merito pōt cōſtitue
re procuratorē:vt in cōtrario.Simile videmus in patre,qui eſt
legitimus adminiſtrator.& habet vſumfructū,& ideo poterit
cōſtituere ꝓcuratorē ante litis cōteſtationē,vt j.de bo.ma.l.
j.licet gl.ibi aliter intelligat,ibi eſt caſus.¶ Op.de l.ita autē.§.
geſsiſſe.de adminiſt.tut.vbi tutor gerit per aliū.Solu.dicit gl.
ꝙ ad negocia pōt ꝓcurator cōſtitui,nō ad iudicia:vt l.ſi ꝓcu-
rator.§.j.ff.mādati.No.in.l.quod qs.ſ.eo.& eſt verū,ꝙ nego
cia pupilli ſunt tutoris, & curatoris, cura, & ſolicitudine: &
ideo facit procuratorē ad id qđ eſt ſuū:actiones aūt,quę in iu
dicio reducūtur,non poſſunt eſſe niſi ipſius pupilli:& ideo ad
actionē illā inducēdam in iudiciū procuratorē cōſtitui nō pōt.
18 Et ex hoc puto†ꝙ cedere nō poſsit tutor actionē pupillo con
petētē:vt l.pōt.ff.de auť.tut.& in Spec.de ceſsione actoris.§.
j.verſi.patet ergo ex præmiſsis.quāuis Bar.cōtra in d.l.poteſt.
¶ Op.& videtur ꝙ debeat cōſtitui actor à iudice,nō à tutore:
vt Inſti.de cura.§.fi.l.actor.ff.rem ra.hab.Gl.hic mirabiliter
ſoluit,ꝙ duplex eſt modus conſtituendi actorē:primò,ꝙ ipſe
actor conſtituatur cū authoritate iudicis:vt hic,& l.ſi actor.j.
de appe.dū hic dicit:actorē cōſtituere debēt:ipſi conſtituunt.
¶ Secūdus modus,ꝙ cōſtituatur per iudicem petēte tutore,vt
in cōtrario:vt l.curator.ff.de tut.da.ab hijs.quilibet modus eſt
bonus,vt hic.¶ Gl.notabi.dicit:Sed iuxta hoc quęriť:ſi in ef-
19 fectu iuris†eſt aliqua differētia inter modū cōſtituēdi actorē.
Reſpōdeo,& iſtud aduertatis:quia iſta eſt opi.mea.Differētia
eſt,quia ſi dubitetur de mādato actoris:ſi quidē eſt cōſtitutus
à iudice tutore petente,debet cauere de rato,ſcilicet pupillum
ratum habiturum:vt d.l.actor. & ibi no.ff.rem ra.ha.Si verò
eſt cōſtitutus à tutore,cū decreto iudicis:tunc debebit cauere
tutorem ratum habiturum:quia tutor eum conſtituit.hic eſt
caſus in l.ij.ff.de cur.bo.dam.poſt prin.¶ Opp.hic ſimpliciter
permittit cōſtituere actorem.cōtra,imò non pōt niſi ex cauſa:
vt l.decreto.ff.de admini.tut.gl. hic & ibi vidētur hoc fateri.
Doct.ibi dicunt ꝙ veritas eſt,quod cauſa debet eſſe volunta-
ria,vel neceſſaria:vt l.curatorem.j.qui da.tut.poſ.vbi gl.hoc
tenet.& ideo in inſtrumēto actoris debet apponi cauſa ꝙ ille
adminiſtrator impeditur,vel propter infirmitatem vel abſen
tiam,vel negociorū multitudinē: ſecūdum quod placet tibi.
¶ Quæro circa iſtā partem,in quo differt actor à procuratore.
Dic vt in glo.quę dicit bene pręterquā in vno,videlicet in eo
quod dicit,ꝙ nō pōt cōſtitui procurator ad vnā rem.Nam ad
vnā rem conſtitui pōt:vt l.ſi actor.j.de ap.¶ Quærit gl.quali
ter finitur officiū actoris.Certè finitur,ſicut finitur officium
tutoris.quod tene mēti.Facit ad hoc ff.de tute.l.ſolēt. & l.cu
rent.¶ Quæro, nunquid pupillus authoritate huius actoris
poſsit procuratorē cōſtituere.Iac.de Are.& do.Ia.But.dicūt
ꝙ ſic,niſi in materia in alienatione rerū immobiliū:vt j.de fi-
deiuſ.mi.l.minorū.¶ Venio ad ſecūdā partē:dicitur hic,ꝙ pu
pillus & adultus poſſunt cōſtituere procuratores,authoritate
tutoris & curatoris.contra.imò ſolus.ff. rem ra.habe.l.iij. in
prin.So.Tex.& gl.in l.iij.ff.qui pet.tut.vidētur velle ꝙ in il-
lis caſibus.in qbus minor habet legitimā perſonā, poſsit ſine
tutore vel curatore.Ad idē facit l.etiā.§.abſens.ff. de manu.
vind.& quod no.in c.ſæpe.de reſti.ſpo.p Inn.Sed quæro,an
procurator cōſtitutus à minore,ꝓut hic diciť,debeat cauere,
ꝙ minor nō petet reſtitutionē in integrū tex.eſt & gl.i d.l.iij.

P.P.A V.P.

a ¶ Legitimè. Hoc in
telligę ſi non habet
curatorem.aliàs nō
poſſet. Vide Paul.
de caſt.in l.iij.in fi-
ne princi.ff.rem ra.
habe.

b ¶ Quæro an iſte.
Vide Bar.in l.poſt
litem.ff.eo.vbi alle
gatur ſibi contra-
rius.Andre.Barba.

c ¶ Curator. Adde
an executor poſsit
ante lit.conte.pro-
curatorem conſti-
tuere,vltra Alexā.
Pau.de Caſt.conſi.
cxlviij.An aūt mi-
nor poſsit cum iu-
ramento procura-
torem conſtituere,
vide Bald. conſil.
clxxvj.li.j. Et qua
liter intelligatur ꝙ
procurator factus
ſit dominus litis p
litē cōteſtatā, vide
Old.conſi.cccxvij.
& de priuilegijs cō
ceſsis à iure poſt li.
conte.procuratori,
vide per eundem
conſil.cxxx.& in-
quantum Alex. di
cit,ꝙ non meminit
alibi legiſſe, ꝙ re-
ctores hoſpitalium
poſsint ante litem
conteſtatam procu
ratorem conſtitue-
re:dic ꝙ idem dicit
Imol.in cle.fin. de
procurato.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

※¶ Aduerte, quod Bar, in hac l. exigēdi. arguitur de contradictiōe. In quo tamen videatur cōtradicere, & eius ſaluationem, vide cōcordantiam quam poſui ad l. minor. ff. de procu.

a ¶ Coniuncta. Adde quid in ſpurio, Abb. in c. nonnulli. extra de reſcri.

b ¶ Gloſſ. in l. tuto. Nota bene iſtam gl. cum dicto Bart. ſed idem Barto. tenet contra. in l. minor. ff. eo. tit. Io. de Imo. in c. qui generaliter. extra, eodē. in vj. allegauit iſtas contrarietates: & dixit, cogita. alij ibi multa dicunt. Andre. Barba.

c ¶ Non debet repelli. Adde tu, & vide circa hoc Franc. de Areti. in c. poſt ceſſionem. colū. v. de probat.

§. j. in prin. ff. rem ra. ha. dic vt ibi. ¶ Quæro extra gl. &c. quā
do procurator eſt cōſtitutus à pupillo cum authoritate tuto
ris: an poterit per ſolū tutorē reuocari. Hoc tāgit Gul. ff. de in
ſtit. l. ſi quis mancipijs. §. j. Inno. in ſimili in c. bonæ, extra, de
poſtu. in glo. ſuper verbo, temere. & extra, de teſtib. c. præſen
tiū. lib. vj. quæ olim incipiebat, ad hoc, vt ibi loquit̄: quod ali
bi dicit. & prout colligo, videt̄ ſic loqui velle aut ille procura
tor eſt cōſtitutus ad ea, quæ ſolus tutor, vel ſimilis adminiſtra
tor facere poſſet: & tūc poſſet ꝑ ipſum reuocari. Ratio: quia
etiā hoc reuocare eſt in adminiſtratore. Quædā ſunt q̄ nō poſ
ſunt geri per eum ſine pupillo, vel per prælatum ſine capitu-
lo. Iſta vidētur verba ſua: ſed quādo eſſet cōſtitutus à tutore
ſolo, eius reuocatio ſola ſufficeret expreſſa vel tacita per mor
tē: vt l. ſi per epiſtolā. de acquir. hære. ¶ Venio ad tertiā, dicit̄
ꝙ poſt litē cōteſtatam poſſunt cōſtituere procuratorē. Ratio
patet: quia ſunt domini litis. Nota æquiparari tutores & cu-
ratores procuratoribus. quod eſt bonū, propter multa argu-
menta. ¶ Quæro circa iſtā legē, vtrū tutor vel curator habeat
liberā. Gl. eſt ff. eo. l. mādato generali. Conſueui dicere in l. pa
ctum curatoris. ff. de pact. Quærit gl. quid ſi eſt conſtitutus à
pupillo ſine authoritate tutoris. Tu dic vt in ea dicit, ꝙ ſi da-
ta eſt ſentētia pro eo: valet no. in præcedenti l. quod dicit, ple
nā: quia importat liberā. Vide multa ſubſtantialia verba: ex
quibus libera poteſtas colligat̄. ¶ Vide gl. cū decreto: ibi cum
dicit, ꝙ epiſcopus poſt lit. cōteſtatā nō eſt ſimplex adminiſtra
tor: ſed habet ius in re: quia cēſetur vſurarius: vt l. ij. de epi. &
20 cle. ¶ Canoniſtę dicūt, † ꝙ etiā vſufructuarius: vt no. gl. extra
de offi. ordi. lib. vj. ſic ergo patet qui habet vſumfructū in bo
nis filijfamilias pōt procuratorē facere in lite, etiā añ lit. cōte.
vt probat̄ in l. j. j. de bo. ma. ibi dū dicit, atq; omnia gerere, tā-
quā ſolidū dominiū, facit procura. añ lit. cōte. ſicut epiſcopus.
quāuis gl. in d. l. no. cōtrariū: & malè in gl. ibi quæ incipit: or
dinatū &c. Vide gl. quæ incipit, debēt ad omnia. hæc gl. dicit
malè. dic ergo, & melius, vt no. in l. ſi actor. j. de appel. in glo.
que incipit, à ꝑſide, &c. j. e. gl. dū dicit, ꝙ ipſe iudex, vel tutor
cū decreto iudicis actorē conſtituit: intellige dū dicit: vnde ſi
petēte tutore ei dari, in hoc qñ cōſtituitur à tutore, vel à iudi
ce. Ratiò eſt iſta: quia ſi dubitaret̄ de mandato ipſius actoris,
per quod videbatur caueri de rato, debet cauere, pupillū ratū
habiturum. Si verò à tutore: dic vt ſ. ſecundū membrum pro
batur ex l. ij. ff. de cur. bo. dan. in ij. §. coniuncta gl. cum textu.

SVMMARIVM.

1 ☞ Quilibet maior eſt idoneus defenſor cum ſatiſdatione: & quid debeat continere ſatiſdatio, nu. 4.
2 Filius tanquā coniuncta perſona agit pro patre ſine mādato.
3 Minor quando ſit idoneus defenſor.
5 Coniuncta perſona quando admittatur ad agendum pro coniuncta perſona: & quid ſi ſit minor, nu. 6.
7 Minor poteſt eſſe procurator, licet rejciatur exceptio minoris ætatis ante litis conteſtationem.
8 Exceptio ꝙ ꝓcurator ē minor, nō reddit iudiciū retro nullū.
9 Minor xxv. annis, quando poteſt eſſe procurator ad iudicia, vel ad negotia: & ſic ſeruus.
10 Quando minor admittit̄ ad defendendū, ſine mandato, verba ſentētiæ in ipſum formātur: nec reſtituitur ipſe minor, nu. 11.
12 Conſors eiuſdem litis, ſine mandato quando admittatur.
13 Amicus pro amico, an admittatur ſine mandato.
14 Coniuncta perſona an ſolui poſsit: & qūo debeat cōcludere.
15 Coniunctæ perſonæ poſt litem conteſtatam & ſatiſdationibus præſtitis, ꝙ poſsit procuratorem conſtituere.

※ EXigendi. Iſta lex notabilis, & ſingularis eſt, & breuiter dicit: Quilibet maior etiā ſine mandato admittit̄ ad defendendum abſentē, & ad agēdū pro cōiūcta perſona pōt admitti: & ipſe minor etiā ſine mādato admittit̄ ad defendendū patrē abſentē, cū cōtra eū poſsit ꝑueniri ad diffinitiuā ſententiā. h. d. & habet duas partes. Primò examinabit̄ exceptio defectus mādati. Secūdò examinabit̄ defect⁹ ætatis exceptio.
1 Secūda ibi: ſane. ¶ No. tu iuuenis, ꝙ quilibet † maior eſt ido-
2 neus defenſor alterius, cū ſatiſdatione. ¶ Secūdò no. † ꝙ filius
tanquā cōiūcta ꝑſona pōt intētare actionē partis ſine manda
3 to. ¶ Tertiò not. † ꝙ minor nō eſt idoneus defenſor regulari-
ter. ¶ Vltimò nota caſum ſpecialē, in quo minor admittit̄ ad
defendendū. Ratio ſpecialitatis eſt duplex vt quia filius: vt qa
cōtra abſentē poterit ꝑueniri ad diffinitiuā ſniam. ¶ Opp. hic
dicit̄. ſatiſdatiōe præſtita pro defenſiōe. Contra, imò debet ca
4 uere: vt ff. iudicatū ſolui. l. iudicatū. Sol. Fateor † q̄d hic dicit̄,
& alia obſeruatione &c. Et intelligitur ꝙ interponat̄ illa ſti-
pulatio, quæ cōtinet illas tres clauſulas, ſ. de defendēdo, & do
lo, & ſoluere iudicatū: vt l. cōtraria. Alij dicūt, ꝙ iſta verba in
telligunt̄ ꝙ debeat cauere de rato. q̄d gl. reprobat, & bñ. dic
vt in ea. ¶ Vltimò op. ff. de mi. l. patri. circa prin. & vadit iſta
5 op. † ad ſecūdū no. Sol. Cōiūcta[a] perſona admittit̄ pro cōiūcta
a ad agendū ſine mādato: verū eſt, niſi in caſibus, in quib⁹ requi
rit̄ ſpeciale mādatū: vt legibus cōtrarijs. q̄d dic vt ibi. ¶ Quę-
6 ro, an cōiuncta perſona poſsit agere pro cōiuncta † perſona mi
nore. Videt̄ ꝙ nō: qa nō admitteret̄ cū mādato minoris. ergo
nec ſine mādato: vt ſ. eo. l. qui abſente. Cōtrariū determinat
b gl. in l. tutores[b] qui poſt. in prin. de admi. tuto. in gl. parua. Di
xi tibi in l. ſi actor. j. de app. & hoc tangit Iac. de Are. & Cyn.
¶ Venio ad ſecundā partē principalē: & videt̄ tex. ſibi cōtra-
dicere. Nam primò dicit: nō iniuſtè potuit repelli. Poſtea di-
cit ꝙ iuſtū fuit eū admitti. & ſic cōtradicit ſibi. Sol. ſecundum
verū intellectū iuſtè potuit repelli ſecūdū cōmunē regulā, iu
ſtū fuit eū admittere iure ſpeciali, duplici de cā: vt dixi. & iſta
7 eſt vera ſolut. Alij dicunt † ꝙ iuſtè potuit repelli ante lit. con
c teſt. ſed poſt litē cōteſtatā nō debet repelli.[c] & vide gl. quę po
nit hoc. quod tene mēti. ¶ Et ſic no. ꝙ exceptio minoris æta-
tis, nō pōt obijci procuratori poſt litē conteſtatā, ſicut nec ex-
ceptio militiæ: vt j. l. proxima. & quod habuiſti no. in l. cū ſ. ſ.
8 eo. Ex quo no. ꝙ exceptio † ꝙ procurator eſt minor, nō reddit
iudiciū retro nullū. Et ideo nō poſſet opponi ſemper: vt j. eo.
Licet alij dicāt, ꝙ hic ſequit̄: ſed multò iuſtius &c. ponit̄ cor-
rectiuè. Tene primā. ¶ Item op. hic dicit̄, ꝙ minor nō pōt eſſe
procurator. Contra in l. ſi collectaneus. ff. de ma. vin. Inſtitu.
qui ma. non poſ. §. & ſeruus qui manumitti. dicit gl. ibi loqui
9 tur † de procuratore ad negocia, quē ſufficit eſſe maiorē xviij.
annis: hic in procuratore ad iudicia, qui debet eſſe maior xxv.
ann. Iac. de Are. & eū ſequebat̄ dominus Old. dicit cōtrariū,
ꝙ procurator ad iudicia pōt eſſe ſi eſt maior xviij. ann. vt legi
bus cōtrarijs, quæ ſic debēt intelligi de neceſsitate. Nā ibi di-
citur ꝙ iuſta cauſa eſt manumittendi ſeruū, vt ſit procurator,
ſi habeat ætatem ſufficientem, hoc eſt, xviij. ann. ſi loquimur
de procuratore ad negocia, nō eſt neceſſaria manumiſsio: quo
niā ſeruus pōt eſſe procurator ad negocia: vt l. ſeruū quoque.
in princi. ff. eo. & fuit no. ſ. l. proxi. Non obſtat hæc lex quo-
niā hic nō dicit̄ de procuratore, ſed de defenſore ſine mādato:
& minor nō eſt legitimus defenſor. Ita loquit̄ hic, & l. minor
ff. eo. Ratio patet: quia ibi minor reſtitueretur, & eius fideiuſ
ſores: quāquā iſta verba ſunt ſatis ſubtiliter dicta: tñ contra
hoc habemus hodie caſum expreſſum in c. qui genera. in fi. ex
tra, de procura. lib. vj. & hoc tenēt omnes noſtri doc. & gl. Nō
obſtat quod dicitur de neceſsitate &c. quia licet ſeruus poſſet
eſſe procurator ad negocia, pōt tamē eſſe neceſſaria manumiſ
ſio: quia libentius homines contrahūt cū eo facto libero, quā
cū eo exiſtente ſeruo. Itē ex eius geſtione ipſe obligatur, qui
non eſt liber, non obligatur: vt l. cū actū. de nego. geſt. Itē fi-
delius agitabit iſtud negocium ſciens ſe à domino manumiſ-
ſum. ita loquitur d. l. ſi collectaneus. & d. §. & ſeruus qui ma-
numittit̄. ¶ Itē dicit̄ hic, ꝙ in iſto caſu minor ad defendendū
10 admittitur ſine mandato. Quæro, † in cuius perſona proferun
tur verba condemnationis, an in iſtum minorē defendentem
an in principalem, ſcilicet defenſum. Reſpondeo, in minorē:
vt l. liberto. in §. fi. de neg. geſ. & in l. j. j. de ſent. quicquid alij
dixerint. ¶ Sed tūc op. quia ſecūdū hoc inſurgit iniquitas. nā
iſte minor qui admittit̄ authoritate legis, ipſe & fideiuſſores
eius reſtituentur: vt l. ſi minor. ff. eo. quod videtur iniquū: vt
l. j. ff. de his qui ve. æta. impe. Huius timore variatur lectu. iſta
ſecundæ partis. Nā quidā dicūt, ꝙ hic minor admittit̄ ad alle
gandas cauſas abſentiæ, nō ad plenā defenſionē. Certè iſtud
eſt cōtra principiū legis noſtrę ibi: qui ſe defenſiōi, &c. & ibi:
cū ſatiſdatione pro defenſione, &c. Ex quo apparet, ꝙ venie-
bat ad plenā defenſionē. Vnde alij volentes ſuſtinere dicūt ꝙ
in principio veniebat ad plenā defenſionē. in ver. ſane. venie
bat ad allegādas cauſas abſentiæ. Iſtud eſt cōtra illū text. ibi:
idē filius tuus, &c. Ex quo apparet ꝙ loquitur eo caſu quo ſ.
Vnde veritas eſt ꝙ hic veniebat ad plenā defenſionē ſpeciali
11 fauore, vt dictū eſt ſ. Nec obſtat q̄d dicit, ꝙ inſurgit iniquitas
quia minor reſtitueretur: quia illud nego. imò † hoc caſu non
reſtitueret̄ duplici rōne. Prima, ne ꝑ hoc ipſe pater reſtituat̄:
vt l. iij. §. ſed vtrū. ff. de mino. Item ꝙ legis authoritate hic vt
minor admittit̄. ergo &c. vt l. j. j. de his q ve. æta. impe. ¶ Op.
vltimò ꝙ non pōt perueniri ad diffinitiuā, lite nō conteſtata:
vt l. fi. §. illud. de tempo. appel. Sol. Intellige hic parte abſen
te, lite conteſtata. ¶ Oppo. de l. j. §. pueritiam. ff. de poſtu. Sol.
Aliud in aduocato, aliud in procuratore: vt lege cōtraria, &c.

EXigendi. Ad defenſionē alterius poteſt quis venire præſtita legitima ſatiſdatione. Itē perſona coniuncta pro coniūcta, etiam ſine mādato admittitur. Itē filius, licet minor,

nor,admittiꝛ ad defenſionē patris,vbi procedi poſſet cōtra eū ad diffiniti-
uā.¶ Et diuidiꝛ in duas partes.nā in prima parte poniꝛ vnū dictū, vbi exa
minaꝛ exceptio defectus mādati.in ſecunda parte poniꝛ aliud dictum,vbi
examinatur exceptio defectus ætatis minoris.Secūda ibi:ſane.Not.circa
fi.huius legis,ꝙ licet minor non poſsit eſſe in iudicio:fallit tñ in hoc caſu,
vbi ſententia diffinitiua pōt ferri cōtra patrē.¶ Opp.dicitur hic circa pri-
mam partē,ꝙ defenſor debet ſatiſdare pro defenſione.cōtra, imò videꝛ ꝙ
habeat ſatiſdare iudicatū ſolui:vt l.iudicatū.j.iudi.ſolui.l.j. j. de ſatiſda.
Sol. Quidā dixerūt ꝙ ſub hoc noīe pro defenſione,cōprehenditur clauſu
la etiā iudicatū ſolui.Sed contra hoc inſtatur de tex.quia dicit , & alia pro
cul dubio.dicunt qui volunt tenere hanc opi.ꝙ per iſta verba tenetur de-
fenſor etiā ſatiſdare de rato.hæc eſt falſa:tū quia nō reperitur iure cautū,
ꝙ præſtādo ſatiſdationē de defendendo,videaꝛ cōtinere clauſulā indica-
tum ſolui:tū quia defenſor ex parte rei nō ſatiſdat de rato, niſi in caſibus:
vt l.nō ſolū.§.ſed & is.ff.eo. Vnde tene primā ſolutionē gl. quæ incipit,
quod defendat.¶ Itē opp.dicitur ꝙ coniuncta admittitur pro coniuncta.
contra de l.patri.ff.de mino.Solue vt in gl.quæ incipit,cū ſit de cōiūctis.
¶ Itē op.& trāſeo ad ſecundā:& videtur ꝙ iſte tex.ſit adinuicē cōtrarius,
cùm dicit,nō iuſtè:& poſtea dicit,multò iuſtius.Gl.dat plures ſolu. Iſta
eſt veritas ꝙ iudex iuſte repellit minorem xxv.ann.in iudicio, in caſu no
ſtræ legis.fallit vbi cōtra partē pōt procedi ad diffinitiuā,caſu in quo ipſe
abeſt.¶ Item op.dicitur hic,ꝙ minor xxv.annis nō pōt eſſe in iudicio.cō
tra,de l.j.§.pueritiam.ff.de poſtu.Solue ꝙ lex cōtraria loquitur in aduo-
cato,ī cuius perſonā nō ſubſtantiaꝛ iudiciū: ſed in ꝓcuratore,in cuius per
ſonam ſubſtantiatur,nō pōt eſſe in iudicio.¶ Item op.de §.& ſeruus qui
manumittitur. Inſti.qui ma.poſſ.Soluit gloſſ.Minor xxv.annis pōt eſſe
procurator in iudicio ad negocia,non ad iudicia:vt hic,& ff.eod.l.minor.
¶ Item op.trāſeo ad gl.pe.magnam.dicitur hic,ꝙ iſte filius minor admit-
tetur ad iudicium.contra: Aut tu dices,quòd iſte filius minor admittatur
ad defendendum patrem & ſentētia feratur contra eū,& ꝙ tanquā minor
poſsit petere reſtitutionē in integrū: & iſtud videtur falſum: quia iam ad
uerſarius litigans cum eo deciperetur authoritate huius legis contra l.j.j.
de his qui veni.ætatis impe. Aut dices ꝙ admittatur: & ſi condemneꝛ,poſ
ſit petere reſtitutionē in integrū: & iſtud videtur per l.ait Prætor. & qua
ſi per totū.ff.de minoribus. Aut dices,ꝙ iſte filius admittatur ad defendē
dum,ſed ſententia nō feratur cōtra eum,nec ipſe condemnetur:ſed pater.
& iſtud eſt falſum,per l.liberto.§.fi.ff.de nego.geſt.Huius timore , facta
eſt gloſſa huius legis: & quidam dicunt ꝙ ipſe non condemnabitur: quia
non interueniat niſi ad allegandum cauſas abſentię.Iſta opin.eſt falſa,&
eſt contra text.Quidam dixerunt in gl.iſta ſolu.eſt vera ꝙ hic filius licet
minor debeat admitti.& tex.dicit,& in eius perſonam ſententia firmabi
tur.& licet condemnetur,dico ꝙ non peteret reſtitutionem in integrum:
quia hæc reſtitutio prodeſſet patri.contra l.iij.§.ſed vtrum.ff.de minori.
tamen quia aduerſarius cum eo litigans , reperitur deceptus authoritate
huius legis nō pōt petere filius reſtitutionē in integrū. Quæro,quæ ſunt
perſonæ coniunctæ.Gl.in l.ſed & hæ.in prin.ff.eo.enumerat plures fina
liter ſe refert ad legem j.cum l.ſequen.ff.de poſtula.& inter alias enume-
12 rat conſortes eiuſdem litis.¶ †Circa iſtud aduerte:quia demum conſors
eiuſdem litis,ſine mandato admittitur pro conſorte,ſi lis ſit conteſtata ab
omnibus conſortibus:alias nō.Ita debet intelligi l.ij.j.de conſor . eiuſdē
lit.Et hoc tenent docto.& eſt gl.in c.cū M.Ferrarienſis extra, de conſtit.
13 Sed iuxta dictum gl.†quæro, vtrū amicus pro amico? Videtur ꝙ nō:quia
iura loquuntur de coniunctione,ratione affinitatis.Guli.determinat con
trarium ratione harū legū.Ratio enim quare coniuncta admittiꝛ pro con
iuncta,videtur eſſe : quia cū coniuncta perſona teneatur præſtare certas
ſatiſdationes,vt l.Pomponius.§.fi.& ibi no.ff.eo.ideo videtur veroſimi-
le ꝙ amicus non permittat amicum incidere in illam cautionem,ſeu pro-
miſsionem:ſicut conſanguineus conſanguineū ,arg.l.j.&.ij.ff. in ius vo-
ca.vt eant.Et intelligas de amicitia non leui,de qua l.latæ.§.amicos.ff.de
verb.ſigni.Præterea,talis amicitia præpōderat fraternitati. Caſus eſt pro
hoc in l.cū allegas.j.de caſt.pecu.lib.xij.¶ Sed nemini venit in dubium,ꝙ
frater pro fratre poſsit agere.Præterea,amicus petit tutorē filio amici ſui.
14 & l.ij.in prin.ff.qui pet.tu.& ſic idem eſt in amicis.¶ †Item quæro,nun-
quid coniunctæ perſonæ poſsit ſolui.Sol.Dic ꝙ non:vt l.ij.ff.vt leg.no.
ca.& eſt gl.in l.vero procuratori.ff.de ſolu. & ſic concludes concluſionē
libelli.Nam coniuncta agens pro coniuncta,non debet cōcludere in libel
lo ſibi ſolui:cū ſolutionē non poſsit recipere.Sed debet concludere, ſolui
perſonæ coniunctæ,pro qua agit,vel ſibi recipienti nomine ſuo. Et eodē
modo allegas formam ſententiæ.Iuxta prædicta quæro,nunquid perſo-
na poſsit agere pro coniuncta minore xxv.annis. Vidiſtis gl.in l.ſi actor,
ſecundū vnū intellectum.j.de appella.& eſt gl.in l.tutor. ff. de admi.tut.
15 Tetigi in l.liber.§.fi.de negotijs geſtis.¶ †Item quæro nunquid coniun-
cta perſona lite cōteſtata,& pręſtitis ſatiſdationibus legitimis,poſsit pro
curator facere.Primò videtur ꝙ non:quia licet procuratori hoc permitta
tur poſt litem conteſtatam:vt l.procuratorem.j.eo.tamen non permitti
tur coniunctæ perſonæ:quia non dicitur vt procurator:vt l.iij.§. ſed & ſi
fortè ex liberis.ff.iudic.ſolui.Potes dicere contrarium:quia poſtquā con
iuncta perſona præſtitit ſatiſdationem habetur loco domini . Et eodem
modo poſſes dicere in defenſore ex parte rei , qui præſtita cautione
iudicatum ſolui,habetur loco domini:vt l.Plautius.ff.eod. Sed dominus

conſtituere procuratorem &c.Et Spec . hoc tāgit
in ti.de defenſo.Item quæro,nūquid minor xxv.
annis poſſet eſſe procurator. Gl.veſtræ cōiter di-
cunt ꝙ nō ad iudicia:ſed ad negocia ſic:vt in gloſ.
patet.Ia.de Are.& Old.dicūt totū cōtrariū:quia
licet ex parte nō poſsit minor xxv.ann. eſſe pro-
curator,vt hic.l.minor.ff.eo.cū habeat neceſſe ſa
tiſdari iudicatū ſolui, & poſſe reſtitui ipſe , & idē
ſui:vt in d.l.minor.tamē ex parte actoris pōt in-
teruenire:vt in d. §. & ſeruus qui manumittitur.
Hæc eſt gl.quæ dicit,ꝙ illæ leges debeant intelli
gi de procuratore ad negocia:quia tūc non habe-
ret locū ille tex.eò ꝙ non eſſet iuſta cauſa manu-
mittendi,vt dicit ille tex.ad hoc vt poſsit eſſe pro
curator ad negocia:vt l.ſeruum quoq;.in princ.ff.
eo.imò plus:quia minor xviij.annis , puta pupil-
lus,pōt eſſe procurator ad negocia:vt l.j.§. cuius.
ff.de exerci.l.ſed & ſi quis.§.parui.ff.de inſti. Ex
his cōcluditur,ꝙ minor xxv.annis poſsit eſſe pro
curator ex parte actoris. Tu ſalua gl. & dic ꝙ non
pōt eſſe procurator.Et pro hac gloſ.caſus eſt in c.
qui genera.in fi.extra.eo.Nec obſtat ratio Iac.cū
dicit,ꝙ nō eſt iuſta cauſa manumittēdi:quia reſpō
detur per interemptionē:quia magis expedit con
trahere cū libero,quā cū ſeruo,cū liber obligetur
ſeruꝰ nō: & procuratoria debet opponi añ li.cōte.

SVMMARIVM.

1 ☞Exceptio procuratoria,vel aliàs declinatoria,
debet opponi ante litē cōteſtatā & qñ poſt. nu.6.
2 Exceptio omiſſa ante litem conteſtatam non po
teſt opponi in cauſa appellationis.
3 Appellatio reſcindit iudicatum , & illud reponit
in ſtatutum,in quo erat poſt litem conteſtatam.
4 Exceptiōes ꝑemptorię nō oppoſitę in cauſa prin
cipali,pñt opponi, & ꝓbari in cauſa appellatiōis.
5 Exceptio procuratoria , quando reddat iudicium
retro nullum.

a ITa demū. [a]Exceptio pro-
curatoria nō pōt
opponi poſt lit.cōteſtatā,nec in cā ap-
1 pellatiōis.h.d.¶ †No. ꝙ exceptio pro
curatoria ſeu alia declinatoria debet opponi ante
litē conteſtatā, vt hic & l.fi.j.de excep.& l. Pōpo.
§.rati.ff.eo.videbitis in l.exceptionē.j. de proba.
2 ¶ Secundò no.ꝙ exceptio omiſſa†ante lit.cōteſt.
nō pōt opponi in cauſa appellatiōis . ita videbitis
b hic.¶ Ex quo no. [b]tertiò † ꝙ per appellationē re-
3 ſcinditur iudicatum , & reponitur in eo ſtatu , vt
poſsit facere omnia quæ poſſet poſt litis conteſta
tionē. Ad illū em̄ ſtatū reduciꝛ,non ad eū qui erat
ante litē conteſtatā quod tene mēti. ¶ Op. de l.ij.
§.eo.Solue vt ibi.¶ Op.ſecūdò de l.eos. j. de app.
& de tēp.app.l.per hāc.vbi dicitur ꝙ nō oppoſitū
opponā,nō probatū probabo in cauſa appellatio
4 nis.†Solu.Illud verū in exceptiōibus peremptó-
rijs,ſecus in dilatorijs.Rationē dixiſ. quia appella
tio reponit in eo ſtatu vt poſsit facere quæ pote-
rat facere à tēpore litis cōteſtatæ citra.¶ Op.j.c.l.
licet.Sol.quædā eſt exceptio procuratoria, qua di
ciꝛ,ꝙ qs nō eſt procurator: & iſta reddit iudiciū re
c tro nullū: & quandocunq; pōt opponi: [c]vt d.l.li-
cet.j.c.Quædā eſt exceptio procuratoria : quia di
co,tu nō potes eſſe procurator, & iſta pōt opponi
5 tantū ante litem conteſtatam,vt hic. ¶ †Quæro,
hic diciꝛ de exceptione militię:an idē in quolibet
alio caſu,quo ꝑſona reddiꝛ inhabilis ad ꝓcuratio
d nē,vt in fœmina[d], & ſimilibus. Gl.tenet hic ꝙ ſic:
quā vid̄, & tene mēti.de reo criminis habuiſtis idē
no.§.c.l.rerū.de minori.habuiſtis no.§.l. ꝓxi.&c.

ITa demum. Ab initio ꝓ
curatoria ꝓ-
ponenda eſt,aliàs nō pōt opponi in cā
appellatiōis.h.d. ¶ Not.ꝙ idē valet cā
appellatiōis qd̄ cā principalis,vt gl. dicit. ¶ Item
no.ꝙ appellatio reſcindit iudicatū, & reponit pro
ceſſum in eo iudicio,in quo erat poſt lit. cōteſ.per
hanc l. ¶ Oppo.de l.per hanc.j. de tempo . appel.
Solu.ꝙ iura contraria loquuntur in exceptioni-
bus peremptorijs . lex noſtra in dilatorijs. ¶ Item
oppo.de l.licet.j.eod.titu.Sol.quòd iſta lex loqui

a ¶ Ita demum. Sed
contra iſtum tex.fa
cit l . ſi quæramus.
ff.de teſt.vide Ioā.
de Imo.ibi in prin.
& vide Bal . in auꝛ.
gñaliter.C.de epiſ.
& cler.& vide glo.
& doc.& do. Abb.
in c.ad audientiam.
de reſcri.& iſta lex
declaraꝛ per Inno.
in c.ſuper his.de ac
cu.in illo dubio qñ
exceptio , tua non
intereſt.pōt oppo-
ni.vide Io.de Imo.
& ibi dixi in c.exce
ptionem.de excep.
do. Abb.in cap.per
tuas.de app . & vi-
de Bar.in l. exigen
di.§.eo . vbi nō pōt
opponi minor ętas
poſt lit.conte.pro-
curatori. & vide ꝙ
dicit Lu. Ro. in cō
ſil. ccxxxij. per iſtā
l.& vide text . in c.
per tuas . de appel.
& ibi vide do. Ab-
ba . vbi probaꝛ qd̄
appellatio non re-
ſcindit ea quæ ſiūt
ante lit.conteſta.&
ſic eſt ibi tex. ſimi-
lis huic. An. Barb.

POMATES.

b ¶ Ex quo not. Vi-
de Panor. in ca . ad
audientiam. col.iij.
de reſcri.ille ergo q
repellitur , vt non
poſsit eſſe in prima
inſtātia, repelliꝛ in
cauſa appellationis
quod intellige vt
hic , ſcilicet ſi fuit
oppoſitū in prima
inſtantia . & vide
Ro.conſil.cclxxx
iiij.& Pau. de caſtr.
conſi.lxxv.vbi pul
chrè loquitur

P. P A V. P.

b ¶ Ex quo no. Qua
liter iſtud procedat
vide Feli.in c.ad au
dientiā.col ij.in ver-
bo , omitter extra,
de reſcrip.

c ¶ Opponi. Adde
Bal.conſi. cccxxiij.
incipi . dictus pro-
cu.lib.iij.

P. P A V. P.

d ¶ In fœmina. De
fœmina eſt textus
in §.penul. Inſtit.
de excep. quē alle-
gat Matheſ. nota-
bili c.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

POMATES.

a ¶ Non eo minus. Circa iſtam l. adde pulchram declarationem, quã ponit Bal. in c. j. in ij. col. de reſcript.

P. P A V. P.

a ¶ Non eo minus. Vide circa intellectum huius legis. Panor. in c. cauſam quæ. in pen. & vlt. colũ. extra. de iud. Item ꝙ iudiciũ cũ minore ſit nullum, vide Anto. conſil. xviij. poſt princ. & ibi idem dicit ſi factum cũ curatore, q erat nulliter, decretus. Et ibi etiam ꝙ fideiuſſores dati in tali iudicio nullo modo teneãtur. Itẽ adde ꝙ ſi feratur ſententia pro procuratore minoris nõ legitimè cõſtituto, valet in fauorem minoris, etiã ſi fuiſſet à principio oppoſitum cõtra procuratorem ſi iudex eum admiſit: vide Ioan. de Ana. conſi. xciij. in ij. col. ad finem. Itẽ ꝙ facta cũ minore valeant, & in eius beneficium cadãt, vide cõſi. lix. ĩ ij. volu. ĩ ij. co. Siaũt pars aduerſa opponat à principio de minori ætate, an proceſſus reddatur null⁹, etiam pro minore, Pau. de Caſt. hic tenet ꝙ ſic, & idem vult Iaſo. & ſentit hic Bald. ſed in c. j. colũ. v. de reſcript. quẽ allegat hic Iaſ. aliter loqtur: quia dixit ꝙ ſi non obſtante oppoſitione iudex procedat, poteſt appellare, quia grauatur vt declarat Paul. de Caſtr. hic, ſi appellatur, ergo non videtur proceſſus nullus. ideo ſi nõ appelletur. videtur ꝙ valeat proceſſus.

¶ Pro concordantia. Aduerte, nunquid ſñia lata pro aliquo qui litigabat cum tutore alicuius minoris, q tutor cauerat, vel aliàs nõ erat legitimus, noceat pro illo. & videtur quod non: quia ipſo iure nulla, & ideo nõ eſt opus reſtõne. Ita

tur de exceptione falſi procuratoris, quæ põt opponi in quacunq; parte iudicij, & poſt ſñiam, licet ſit dilatoria, vt ibi videbitis, & vidiſtis no. in l. j. §. de iur. & fact. igno. ¶ Quærit gl. ſcitis ꝙ fœmina non poteſt eſſe procuratrix: nõ fuit q̃ſitũ, vtrũ nõ poſsit poſt lit. conte. opponi. Glo. dicit ꝙ idẽ ſit in fœmina qđ hic. Sic vidiſtis in reo accuſato, q adhuc nõ purgauerat innocentiã ſuam: vt l. reum. §. eo. ti. ¶ Sed q̃ro, qđ ſi in monacho, & ſeruo nõ fuit oppoſita iſta exceptio: nũquid poterit poſtea opponi. Iac. de Are. dicit ꝙ ſic: qa illi nec ꝓ ſe, nec ꝓ alio poſſunt eſſe in iudicio, in l. ſeruus. j. de iud. ſed melius põt eſſe in iudicio ſaltẽ ꝓ ſe: vt l. qui ſtipẽdia. §. eo. & idẽ in excõicato qđ in ſeruo: qa exceptio excõmunica. põt opponi in quacũq; parte iudicij, vt in c. pia cõſideratione, de exce. li. vj. ¶ Sed quid in exceptione illa, nõ põt eſſe proc. qa cauſa capitalis fuit omiſſa ante lit. conte. nunqđ põt opponi? Rñ. tãgit gl. in l. quãuis indubitati. ad l. Iul. de adul. quã gl. no. Iac. de Are. dicit ꝙ ratio huius legis eſt: qa miles ſaltẽ ſuo noĩe poterat eſſe in iudicio, nec alieno in iudicio eſſe põt, vt qa ſeru⁹, vel monachus. Puto dictũ Iac. verũ in exẽplo de ſeruo, nõ de monacho: qa licet monachus non poſsit eſſe ꝓcurator: vt §. ea. l. ĩ gl. ſuo tñ noĩe eẽ põt, qđ ꝓbaꝛ §. de epiſ. & cle. aut. cã quæ fit cũ monacho.

Non eo minus.

a Quod in fauorem alicuius introductũ eſt, nõ debet in eius læſionẽ cõuerti. vel aliter: Sẽtẽtia lata ꝓ procuratore minoris nõ legitimè cõſtituto valet. h. d. ¶ Notabilia clara ſunt in ſummario. ¶ Opp. ff. quod quiſq; iur. l. iij. Sol. gl. hic loquiꝛ in priuilegio conceſſo de iure cõmuni: ibi de priuilegio cõceſſo ad poſtulationẽ partis. ¶ Quæro de duobus extra gl. hæc lex loqtur, quãdo fuit in iudicio procurator minoris. ¶ Quęro qđ ſi ipſe minor b litigat? Gl. videꝛ dicere idẽ in l. j. j. q legi. pſo. Iac. de Are. dicebat cõtrariũ. Dicã vobis j. in quib. cau. in inte. reſt. nõ eſt ne. l. ſi tutor, vbi q̃dã gl. videꝛ tãgere iſtã opi. ¶ Quæro, qđ ſi iſta exceptio opponatur ante ſentẽtiã: an reddatur iudiciũ retro nullũ? Breuiter doct. dicũt ſic, ꝙ ſi quidẽ eſt certũ, ꝙ proceſſus facit pro minore; quoniã legitimè datus eſt libellus, & fecit probationes: tũc ꝓceſſus valeat, ſicut ſentẽtia ꝑ rationẽ generalẽ iſti⁹ l. Si vero ꝓceſſus faceret cõtra minorẽ, vł eſſet dubiũ: tũc eẽt nullus ipſo iure vt j. q leg. pſo. l. j. cõiũcta l. ſi minor, in ſi. ff. de mino. ¶ Sed cõtra hoc firmiter facit l. fi. j. de eo q ꝓ tu. Sol. Dico ꝙ illa lex debet ĩtelligi ſcđm iſtã, videlicet ꝙ reſcĩdaꝛ ꝓceſſus quaten⁹ nõ facit ꝓ minore. Dic vt dicã in d. l. ſi tutor. j. in quib. cau. in integ. reſtit. nõ eſt neceſ.

Non eo minus

Illđ qđ fauore alicui⁹ eſt introductũ, nõ debet in eius diſpẽdiũ retorq̃ri. h. d. ¶ Op. đ l. iij. ff. q đ quiſq; iur. Soluit gl. ꝙ illa regula fallit hic. ¶ Quæro, vos videtis, ꝙ ſi minor litigat, ꝑ procuratorẽ quãtũ ad dãnum, ſñia nõ valet, ſed valet ſñia lata ꝓ minore. ¶ Quid ſi minor litigat per ſe, & nõ ꝑ ꝓcuratorẽ, & ſentẽtia venit ꝓ eo: nunqđ habet locũ hæc lex. Gl. no. nõ hic, ſed in l. j. j. q leg. pſo. ſtãdi hab. in iudicio, dicit ꝙ idẽ, & allegãt hãc l. ¶ Vltramõ. redarguũt dictũ gl. Rñ. ꝙ iudiciũ agitatũ cũ minore, nõ habet ſubſtãtialia ſua. Nõ obſtat hęc lex: qa hęc lex loquiꝛ vbi iudiciũ agitaꝛ ꝑ ꝓcuratorẽ, quãtũcunq; idoneè agitaꝛ. ¶ Vnde cũ iudiciũ habeat ſubſtãtialia ſua, nõ mirũ ſi ſñia valeat. Tu ſalua gl. & dicas, ꝙ ſicut in cõtractib⁹ q đ minor facit cõditionẽ ſuã meliorẽ, nõ req̃riꝛ authoritas tutoris, vel curatoris & diciꝛ habere legitimã pſonã: vt Inſti. de autho. tu. in prin. cũ ſi. ita codẽ modo minor in iudicijs vbi quaſi cõtrahitur l. iij. §. idẽ ſcribit. ff. de pecul. ſi facit cõditionẽ ſuã meliorẽ: qa ſentẽtia venit ꝓ eo, diciꝛ habere legitimã pſonã. quod eſt notandũ. ¶ Sed q̃ro, quid ſi non eſt lata ſentẽtia pro minore, c ſed apparet proceſſus agitatus cũ minore? Dic, aut apparet ex actitatis ꝓceſſum facere ꝓ minore, & ſentẽtiã poſſe ferri pro eo: aut apparet totũ cõtrariũ. Primo caſu, ꝓceſſus valebit, & tenebit, & procedeꝛ vlterius. Secũdo caſu nõ ꝑ rationẽ huius legis & etiã ſic in procuratore eſt ꝓhibitũ.

Item.

Pacta de quota litis, etiam in procuratore reprobanꝛ. h. d. vel aliter: Exceptio ꝙ procurator pactus eſt de quota litis eũ ab agendo repellit. h. d. ¶ No. ꝙ pactũ de quota litis reprobatur in ꝓcuratore: & facit eũ repelli ab agẽdo. ¶ No. ꝙ officium procuratoris debet eſſe gratuitũ. ¶ Op. de l. ſi remunerandi. in prin. & l. ſalariũ. ff. mãd. Sol. Procurator bene põt recipere ſalariũ: ſed paciſcendo de quota litis, hoc reprobaꝛ: vt hic, & l. ſi cõtra licitum. j. man. & l. militẽ. §. ¶ Quæro: pone ꝙ in inſtrumẽto ꝓcuratiõis meæ cõtineꝛ ſalariũ mihi ꝓmiſſum op. mihi, tu nõ es procurator: qa officiũ ꝓcuratoris debet eſſe gratuitum: vt hic, & l. j. in princ. ff. e. Veritas eſt iſta: Si nos quęrimus de poteſtate agẽdi cõtra aliũ, quantũ ad illud ego dicor procurator ſiue habeo pecuniã ſiue nõ: ſufficit enim ꝙ eius volũtate, & eius mandato exerceã eius actionẽ. & ita loquuntur oẽs tex. & gl. q patiunꝛ ꝓcuratori promittere ſalariũ. videbitis j. mãda. l. ſalariũ. Si verò quęrimus q̃ actio oriaꝛ inter mãdantẽ & eũ cui ſit mandatũ: tũc eſt recurrẽdũ ad illam diſtinctionẽ: b aut eñ quis ſuſcepit mãdatũ gratuito, & habet locum actio mãdati: vt l. j. ff. man. Aut nõ gratuito: & tũc aut eſt cõtractus locatiõis, aut eſt cõtractus innominatus. Iſtam diſtinctionẽ de verbo ad verbum probat tex. in l. naturalis. §. pe. de præſcript. ver. & ſic pars. cõtra quã agitur, nõ põt opponere: tu nõ es procurator, quia habes ſalarium: qa quantum ad eã dicor procurator: ago enim domini voluntate. Ita debes intelligere hanc materiam, &c. c

Procuratorem.

Procurator & actor non poſſunt alienare, niſi hoc ſpecialiter ſit mãdatũ, vel habeãt generale cũ libera. h. d. ¶ Op. de l. ꝓcurator cui gñaliter. ff. eo. Sol. fateor, ꝙ ſufficit generale mãdatum cũ libera, ſicut ſi habeat ſpeciale mandatũ. eſt vera opi. licet quidã doct. antiqui diſtinguãt inter procuratorẽ & tutorẽ, & tutorẽ & procuratorẽ cũ libera: q̃ diſtinctio reprobaꝛ ꝑ noſtros doct. ¶ Quęro, de quo actore loquiꝛ hic. Quidã intelligunt de actore, hoc eſt, caſtaldione. & ſic nõ curãt, an ſit ſeruus, vel liber. Alij dicũt, ꝙ loquitur de actore conſtituto à tutore, vel curatore. nam in iſto generali mandato nõ venit vt poſsit alienare, niſi ſpecialiter ſit ei mandatũ. Et hæc eſt vera: & hanc teneas.

Procuratorem.

Procurator nõ habẽs ſpeciale mãdatũ, vel gñale cũ libera, nõ põt alienare. h. d. No. ꝙ dixi in ſummario inquantũ hæc lex ſecũdũ primã lec. gl. loquiꝛ in actore cõſt. tuto à tutore nõ ſpecialiter. à cõtrario ſenſu huius legis ꝙ actor cõſtitut⁹ à tutore habẽs ſpeciale mãdatũ à tutore de vẽdendo põt vendere, qđ puto falſum: qa nec ipſe tutor poſſet vendere: vt j. de admit. tut. l. lex q̃ tutores. d

SVMMARIVM.

1 Quis nõ cogitur inuitus ſuſcipere officiũ procuratoris.
2 Inuitus quando quis dicatur.
3 Procurator, qui cauſam ſuſcipit, tenetur eã proſequi, & appellare, non tñ appellationem proſequi.
4 Procurator generalis ad lites præſentes, & futuras, poteſt appellare, & appellationem proſequi.
5 Procurator in cauſa, poteſt petere reſtitutionem in integrum.
6 Appellare eſt præparatoriũ ad proceſſum appel.
7 Paupertas in appellatione exercenda excuſat.
8 Quis quando teneatur appellationem proſequi.
9 Defenſor ſine mandato, an teneatur appellationẽ proſequi, & ita actor.
10 Volens exercere appellationẽ ex parte rei qs põt.
11 Procu. actoris ſiue rei, qñ teneaꝛ dñm defendere.

d

Inuitus.

d Hæc lex cõſueuit reputari difficilis: & habet varias lec. ſecũdũ lec. verã, & clarã, q̃ ponitur

Bar. per tex. expreſſum in l. ſi tutor. C. in quib. cau. in integ. reſtitu. non eſt nec. Sed contra videtur tenere Bart. in hac l. non eo minus. In qua vult ꝙ ſi ſit lata in fauorẽ pupilli, valet. Tu dic Bar. in hac l. nõ eo min⁹. dicit ſe ſaluando, intellige illam l. ſecundũ iſtã, vt ibi dicã, vbi dicit, ꝙ lata pro minore valet eo ratificãte: contra minorẽ autem eſt ipſo iure nulla, & ita ſaluantur ille leges quæ videntur contrarię & Bar.

POMATES.

b ¶ Si ipſe minor. Hoc ſequitur Alexan. conſil. lix. col. j. volu. ij. vbi ſequiꝛ hoc etiam ſi minor talis eſſet in poteſtate patris, & litigaret ſine eius conſenſu.

c ¶ Pro minore. Adde quod Spe. in tit. de actore. §. j. verſi. quid ſi minor dicit ꝙ ſi opponaꝛ ante ſentẽtiam, ꝙ iudex non debet vlterius procedere: quia iudicium non debet claudicare. Io. An. ibi dicit, ꝙ Iaco. de Are. tenebat ꝙ minor ſit repellẽdus, etiã ſi geſta ſint in eius fauorem, proceſſus tamen tenebit, & ſtabit cũ curatoris authoritate vt feratur ſentẽtia arg. l. ſi id quod. §. j. de reſcinden. vendi. & eandem opin. dicit tenere Vber. de Bo. & cũ his trãſire ipſe videtur.

P. P A V. P.

d ¶ Inuitus. An autẽ defenſor cogaꝛ appellare, vide tex. in l. liberto. § . litem. de neg. geſt. & Ro. ſingulari cccclxxvij. inci. ꝓcurator.

ponitur circa ſi.vlt.gl.Breuiter dicit ꝙ non cogitur quis pro-
curationē ſuſcipere,ex patre actoris vel rei.& qui ſuſcipit,de
bet appellare:non tamen appellationem proſequi.h.d. Tres
principales habet partes.Primò loquitur in procuratore acto
ris.ſecundò in procuratore rei.tertiò ponit regulam genera-
lem.Secunda ibi:ſed nec.Tertia ibi:cū fidem. Iterum prima
ſubdiuiditur.nam prima loquitur antequā procurationē ſu-
ſceperit. Secūda loquitur qñ ea ſuſcepta ad quid extendatur.
1 Secūda ibi:nec eadē.¶ †No.ex prima parte. ꝙ nemo cogitur
inuitus ſuſcipere officium procurationis.& iſtius primę par-
ticulæ lect.nō variatur.¶ Op.ad hāc partē de l.iij.ſ.eod.Dicit
gl.non compellitur præciſè,ſed cauſatiuè,vt ibi.Tu dic ꝙ hic
loquitur in procuratore,qui nō cogitur inuitus.ibi loquit̃ in
tutore,qui pōt etiā cogi præciſè, vt dixi ibi. Circa iſtam pri-
2 mam partē,qñ quis dicatur inuitus,†glo.remittit,& bene.ad
no.in l.filius.§.inuitus.ff.eo.& dic vt ibi.Ego dixi latius in l.
quæ dotis.ff.ſol.matr.¶ Venio ad ſecundā particulā, ex qua
3 not.†ꝙ qui procurationē ſuſcepit,tenetur peragere cām pri-
a mam,& appellare ſi ſuccūbit:nō aūt proſequi,[a] ſecūdū opi.ve
ram,quā teneo,licet Pla.aliter dixerit.& ſic iſte verſ.variatur
duobus modis,vt dicā.¶ Opp.ff.an per aliū cā ap.l.ſi.vbi vi-
detur ꝙ per procuratorē debeat agi cā ap.Sol. Pla. fatebat̃ cō
trariū:& ſic intelligebat ꝙ nō tenet̃ cām extēdere vltra, niſi
opus fuerit appellare:appellationē enim deberet proſeq. Iſta
eius lect.eſt cōtra caſum l.ſi actor.j.de ap.ideo tene præcedē-
tē lectu.Non obſtat l.ſi.an per aliū cau.app.quia ibi loquit̃ in
4 procuratore†gñali, qui pōt appellare & appellationē proſe-
qui ex virtute gñalis mādati.Et intellige gñale ad lites pſen-
tes,& futuras:vt no.in l.omniū.ff.eo.& l.dāni.§.ſi is qui vici
nas.de dā.infect.hic loquit̃ in ſpeciali,cuius mādati vigore nō
pōt cām appellatiōis exercere:vt d.l.ſi actor.& hic.Vel aliter
ibi fuit mandatū de exercēda lite, & etiā proſequēda appella
tione,ſi opus fuerit.vñ expreſsè fuit dictū,ꝙ poſsit appella-
tionē proſequi.aliàs ſecus.¶ Itē op.ad idē.ff.eo.l.qui ꝓprio.
§.itē quærit̃.Sol.Ille.§.habet multas lectu.& ſecundum ali-
quas in nullo obſtat:ſed ſecundū vltimā videtur cōtradicere.
5 Sed ſolue,†aliud in cā reſtōnis in integrū, aliud in cauſa app.
Ratio,qa reſtō impetrat̃ corā eodē iudice. Itē videt̃ eſſe eadē
cauſa cū prima.nō enim conqueror de iudice,nec de ſentētia,
ſed de mei facilitate.¶ Op.tertiò ad idē de l.in cōmodato.§.ſi
6 cut aūt.ff.cōmo.†Sol.gl.appellare nō eſt inchoare proceſſum
ſuper appellatione,ſed eſt quoddā præparatoriū ad illud. Vñ
non videt̃ negotiū eſſe cœptū.¶ Vltimò op.hic dicitur,ꝙ de
bet prouocare,licet nō proſequi.Contra de l.ſi procuratorē.
§.ſi ignorātes.ff.man.Gl.dicit:hoc eſt verū,niſi excuſet̃ pro
b pter paupertatē.[b] Sed contra hoc inſiſto:q̃ excuſatio propter
paupertatē pōt eſſe in appellādo.hoc nō videt̃ verū, cū poſsit
appellare viua voce:vt l.litigatoribus.j.de ap.& in l.j.in fin.
& l.ij.ff.de app.dicūt quidā,ꝙ fortè erat neceſsè appellare in
ſcriptis.vel ſecundū ſtatuta ciuitatis erat neceſſe ꝙ fieret ali-
quod depoſitū:vel fortè debebat ſolui decima.Iſtæ ſunt diui
nationes.Verus intellectus eſt,quod ille.§.ſi ignorantes.nō
loquitur de appellatione interponenda:ſed loquitur de ap-
7 pellatione exercenda,†quā quis tenetur proſequi: niſi pro-
8 pter paupertatē excuſetur,vt ibi diſtinguitur.¶ †Sed tūc in-
c ſtatur:[c] ſecundū hoc, caſus illius legis erit cōtra caſum huius
legis.Breuiter,qñq; quis eſt in iudicio nomine alieno, & ad
commodū alienū:& tūc habet locū materia noſtra.In qua di
ſtingue: aut loquimur in procuratore gñali,aut ſpeciali.& ſi
in ſpeciali:aut fuit appoſitū in mādato de proſequendo appel
lationem,aut nō:vt patet ex prædictis.Et prædicta intelligo
quando eſt appellatū à diffinitiua.ſi enim appellaret̃ ab inter
locutoria:tūc teneretur quis appellationē proſequi, arg.l.ad
rē.& l.ad legatū.ff.de procu.Quandoq; quis eſt in iudicio no
mine ſuo,ad commodū tñ,vel ad incōmodū alienū:vt fideiuſ
ſor & emptor:tūc tenet̃ appellare & appellationē proſequi,
ſi per ſñiam fuit iniuſtè grauatus.aliàs ſecus vt l.Herēnius.§.
Caia.ff.de euict.& quod ibi no.in glo.niſi excuſetur propter
paupertatē:vt d.l.ſi procurator.§.ſi ignorātes. Qñq; quis eſt
in iudicio nomine ſuo,& ad commodū ſuū,vel nomine alie-
no,& ad commodū ſuū,vt procurator in rē ſuā:tūc nō eſt du
biū,ꝙ nō tenetur appellationē proſequi, quia in re propria,
&c.vt l.in re mandata.j.mā.& l.ſi cōſtante.§.ſiue.ff.ſol.mat.
imò pōt,ſi vult,actioni iam propoſitæ renūciare:vt l.quis li-
bellos.j.de app.Ita debetis intelligere hanc materiam: & ha
9 bes expeditam iſtā ſecundā gl.quā vide.¶ †Quæro circa hāc
partem,quid in defenſore ſine mādato an teneatur appellatio
nem proſequi?Dico in l.liberto.§.ſi.de nego.geſt.¶ Quæro
quid in actore.Dic vt in l.ſi actor.j.de ap.¶ Quæro,licet inui
tus quis nō cogatur exercere appellationē:an volēs exercere
10 poſsit?Certè†aut loquimur ex parte actoris:& non pōt. aut
ex parte rei:& tūc pōt:vt l.ſi actor.j.de ap. & ibi dixi.¶ Ve- a
nio ad tertiā partē,ſ.ad ver.ſed nec defenſionē.Et iſte verſi.le
gitur duobus modis principaliter. Primò ꝙ loquitur in pro-
curatore actoris.ſicut ſ.Secūdò,ꝙ loquit̃ in procuratore rei.
Et iſtā lect.vobis tenui.Itē ſecundū primā lect.ſubdiuiditur
in tres lect.quia quidā intelligūt de procuratore actoris ante
præſtitam ſatiſdationē de defendēdo:alij de procuratore acto
ris poſt pſtitā ſatiſdationē de defendēdo,& q̃rit̃ an poſsit co
gi defendere à reo. Alij,an poſsit cogi defendere ab ipſo acto
re,qui eum dedit.& ſic in ſumma quatuor lect.ſunt.pono, ſe
cundum primam,lex dicit ꝙ procurator actoris non cogitur
11 ipſum actorē defendere.¶ †Contra hanc opi.op.ſ.eo.l.actio-
nem.& l.mutus.§.pœna.ff.eo.Sol.Non cogitur quis defen- b
dere inuitus præciſè,vt hic:ſed cogit̃ cauſatiuè à lege, ſi vult
audiri ſuper actione intentata.¶ Sed cōtra op.de l.ſi procura
torem.§.ſi ignorantes.ff.man.Sol.Fateor,ꝙ tenebitur domi
no actione mandati,ad intereſſe tantū:cū nō cogatur præciſè
defendere.¶ Op.tertiò ad iſtam lectu.cū ibi mādatur vt agas
videtur etiam mandatum vt defendas: quia omnia videntur c
eſſe mandata,ſine quibus illud expediri non pōt:vt ff.eod.l.
ad rem.& l.ad legatum.ſi videtur mandatum, & ipſe non im
plet,apparet ꝙ non implet fidem ſuſceptam.& ſic ratio, quæ
ſequitur,nō bene adaptatur.Huius timore gl.recedit ab iſta
lect.& legitur alio modo.Non poſſumus ſuſtinere iſtam lect.
quia hic loquitur qñ poſt lit.conteſt. petebatur à procurato-
re cautio de defendendo,quod nō pōt fieri: vt l. Pomponius.
§.rati.ff.eo.Et ita intellexerunt antiqui,dū poſuerūt hic ca-
ſum ibi dum gl.dicit:puta egit procurator cōtra aliquē.Et ſic
no.ꝙ dicit,egit.& ſic innuit litē fuiſſe cōteſt. vt l. amplius.ff.
rē ra.ha.Non obſtat quod dicitur de fide ſuſcepta:quia tenen
do iſtā lect.ille ver.cū fidē.refertur ad præcedētia: nō ad pro-
xima.& ſic ille verſic.legitur duobus modis. Vel aliter dica-
mus,ꝙ iſta prima lect.loquit̃ qñ egit,quod perfecit. Sicut enī
non cogit̃ cauſam appellationis proſequi poſt latā ſentētiam
ita non cogatur actorem abſentem poſt latam ſententiam
defendere,ꝙ tūc bene ſequit̃ ratio,cū fidē ſuſceptā&c.q̃ ratio
pōt referri ad omnia præcedētia.Et hæc lect.pōt eſſe ſatis bo
na.Tertio mō legit̃ in procuratore actoris,q ſatiſdedit de de-
fendendo:nō tñ cogit̃ præciſè defendere: ſed ſufficit ꝙ pſtet
intereſſe.Iſta lect.probatur per gl.& per l.ſed & hæ.§.pter.
ff.eo.Alij dicunt,ꝙ non cogit̃ præciſè defendere ab abſente,
ſed ab aduerſario ſic.quod gl.reprehendit per l.ſi defunctus.
ff.eo.hoc aūt qualiter procedit,dic vt l.filius.§.ſi.cum l.ſeq.
ff.eo.& quod no.in l.ſed & hæ.§.præter.Et pro certo hęc be
ne ſuſtineri nō poſſet.Secunda lectu.eſt,ꝙ loquatur in procu
ratore rei.& iſtam vobis tenui.& iſta eſt ſatis clara.

INuitus. Iſta lex habet duas lect.in gloſ.
principales.Prima lect.eſt ꝙ lex
iſta loquatur in procuratore actoris.& iſta prima
lectu.diuiditur in tres partes,vt j.patebit. Secun-
da lect.eſt,ꝙ hæc lex vſq; ad ver.ſed nec.loquatur in procura
tore actoris,vel defenſore ex parte rei.& iſta lectu.eſt vera,&
eam proſequar.& iſtā proſequitur gl.ſi.circa ſi. cū dicit: tu di
cas quarto modo.Secundū hanc lec.iſta lex diuiditur in duas
partes.Secunda ibi:ſed nec.& in ſumma hoc intēdit. Officiū
procuratoris ſiue ex parte actoris,ſiue ex parte rei,tūc eſt vo-
luntarium,& nō neceſſariū.h.d.ſecūdū verā lect.¶ Op.ff.ad
munici.de l.munerū.quaſi per totā l.ff.de mu.& ho.Solu.ꝙ
munera publica authoritate,& vtilitate,vel authoritate tan-
tùm quis cogatur ſuſcipere vt in contrarijs:ſed munera priua
ta authoritate,& vtilitate,vt puta officiū procuratoris, quis
non cogitur ſuſcipere:vt hic.¶ Item op.cōtra ver.ſed nec.&
ſum in gl.ſi.dicitur hic,ꝙ quis nō cogitur ſubire defenſionē.
contra de l.ſeruum quoq;.§.ait Prætor.ff.eod.l.ſed & hæ.§.
defendere.& §.præter.in co.ti.Huius timore variatus eſt in-
tellectus huius verſi.principaliter duobus modis.Nam quidā
intelligunt verſi.hunc.& totā l.in procuratore actoris.¶ Qui
dam intelligunt in procuratore rei vel in defenſore.Volētes
tenere primā opinio.dicunt ꝙ procurator ex parte actoris nō
cogitur defendere actorem in cauſa reconuentionis, ſcilicet
præciſè,ſed cauſatiuè ſic,vt in contrarijs. & iſta fuit ſecunda
lect.vt in gl.ibi dum dicit.Alij dicunt,quòd iſta lectu.non eſt
bona,& eſt contra d.§.præter.& quod ibi no.quod procura-
tor actoris cogitur præciſè defendere.& dic vt ibi de hac ma-
teria.¶ Secunda fuit lectura,licet ſit tertia in gl. quòd ab ab-
ſente quis non poteſt cogi vt eum defendat,vt hic:ſed ab ad-
uerſario,cum quo litigat,ſic:vt in contrarijs. Hanc reprobat
glo.quia eſt contra l.ſi defunctus.& quod ibi nota.ff.eodem.
Vnde alij volētes tenere primam lect.dixerunt aliter: & iſta

a ¶ Proſequi. Adde quod idem tenet Ro.in nouiſsim.niſi habuerit mādatū ad agendū, appellādum & appellationem proſequendā: quia tunc tenetur proſequi, licet proteſtetur ꝙ nō velit proſequi:vt habet̃ in ordine cxlvij.

b ¶ Paupertatē. Adde an pauperi currant tempora appellationis proſequendæ.Bal.quod non conſi.v.iij.lib.

c ¶ Sed tunc inſtat̃. Et ratio eſt ſecundum Bal. quia nōdum eſt functus officio ſuo: quia videtur habere mandatū ad omnia emergētia. Et idem ſi reſtitutio in integrū peteretur incidenter.vt j.vbi & apud quos.l.j.in fin. & maximè hoc verū ſecundū ius canonicum ſcilicet.ꝙ appellatio ab interlocutoria impugnatur & iuſtificatur ex actis primis & non ex nouis allegationibus, in cle.appellanti.de app. & vide conſilium Dyn.ſup hoc.Andre.Barba.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

lectu.eſt prima in gl.licet ſit ſecunda quo ad me: quia quis nõ cogitur ſubire defenſionem actoris, quantũ ad hoc vt aliquã pœnam patiatur quo ad aduerſarium ſuum: niſi ꝙ denegabitur ſibi actio, ſi non vult defendere actorem in cauſa reconuẽtionis: vt l.actionem.ſ.eo.l.mutus.§.pœna.ff.eo. tamen abſenti tenebitur ad intereſſe. Iſta eſt lect.vlt.huius legis: licet prima in gl.lectu.iſta reprobatur per gl.& meritò, quia videbitur contra hunc tex.in fi.cùm dicit ſuſceptam: quia ſi nõ cogeretur procurator defendere actorem in cauſa reconuentionis, non diceretur adimplere ſuſceptam fidem: quia ſicut videtur mandatum exercitium principalis: ita videtur mandatum illud, ſine quo explicari non poteſt: vt l.actionem.ſ.e.l. ſeruum quoq;.§.ait Prætor.ff.eo.iuncta l.ad rem.& l. ad legatum.ff.eo. Reiectis ergo tribus lectu.quæ omnes excludũt hanc legem loqui in procuratore actoris. Tene ergo lect.principalem, quæ eſt in fi.gl.quæ incipit, Tu dicas quarto modo. & hunc tex.ſuſceptã, expone vt gl.exponit. ¶ Quæro, qs dicatur inuitus. Tex.eſt in l.filiuſſa.§.inuitus.ff.eo. ¶ Aduerte, ꝙ tex.loquitur: quia non probatur conſentire. & ſic glo. non hic, ſed in præalleg.§.inuitus.exponit illud brocardum, vtrũ taciturnitas habeatur pro cõſenſu.vbi expedit.tãgit in l.Caius.de pigno.actio, l.qui vas, ff.de furt. Dy.in c.qui tacet.extra, de reg.iur. Iac.de Aret, tangit in l.ij.§.voluntatem. ff.ſo.ma. Aduerte: quia ſunt duo extrema, videlicet expreſſus conſenſus ex vna parte, vel expreſſa contradictio ex altera. Iſta duo extrema habent vnum medium, quod dicitur taciturnitas, vel patientia. Modò circa iſtud medium procedit brocardum: & tunc ſi circa tale medium reperitur aliqua legis diſpoſitio: tunc illam ſequimur. & ita debet intelligi l.j.§.ſi autem. ff.ad Treb. Si verò non reperitur aliqua legis diſpoſitio; tunc loquimur aut de patientia, vel taciturnitate hominis furioſi, aut hominis ſanæ mentis. Primo caſũ quando actus validatur ſolo conſenſu, & patientia furioſi non habetur pro cõſenſu.l.qui ad certum.locati vel conducti. Fallit in l.ij.§.voluntatem.ff.ſolu.ma. Si verò non validatur conſenſu; tunc patiẽtia operatur obligationem furioſi: vt l.iij.§.& ſi furioſi. ff, de nego.geſt. Si verò loquatur de patientia hominis ſanæ mentis: tunc capias regulam, ꝙ tacens neque videtur conſentire, neq; cõtradicere. Fallit in quibuſdam, in quibus habetur pro conſentiente, vt puta ratione publicæ vtilitatis, vt l.j. de admini.tuto. Item fauore matrimonij: vt l.in ſponſalibus. ff, de ſponſa. ¶ Item fallit ratione coniunctionis, vel affinitatis: vt l.ſi ſeruus communis.ff.de donatio, inter vir, & vxor. ¶ Ex iſto vltimo quantum ad materiam noſtram, nota ꝙ vbi ſuadet ratio coniunctionis, vel proximitatis, tacens habetur pro conſentiente, videlicet, ꝙ ſi ego conſtituo te conſanguineum meum procuratorem, & tu taces, quòd tu videaris conſentire & iſto caſu accipietur inuitus, qui expreſsè non contradicit. arg.l.ſi ſeruus.alleg. Et ex hoc inferunt doctores, quòd idem ſit in amicis. de præſenti verò amicitia arg.l.latæ culpæ. ff.de verb.ſigni. & valet, quòd ſi ſocius tuus, vel multùm amicus, & multo magis ſi ſit conſanguineus portans libros ad te, & reportet in camera tua: licet tu expreſsè non conſentias: tamen tu teneberis depoſiti, per dictam rationem. ¶ Quæro, nunquid procurator cogatur proſequi cauſam appellationis. Gl. quæ incipit, cogitur enim. examinat hic.gl.concludit ꝙ teneatur appellare, & non proſequi. & dic vt in gl. ¶ Item quæro, nunquid indiſtinctè teneatur appellare, & non proſequi. & dic vt in gl. ¶ Item quæro, nunquid indiſtinctè teneatur appellare. quandoq; contingit ꝙ apparet ex actis procuratorẽ fouere malam cauſam: quandoq; apparet ex actis fouere iuſtam cauſam: quandoque dubitatur. Primo caſu dic quòd nõ tenetur appellare, imò bonam fidem agnoſcere debet. arg.l. quoties.§.ſicut, ff.de admi, tuto.l.ſi ſi de.§.quædam.ff.mand. In ſecundo caſu, vbi apparet procuratorem fouere iuſtã cauſam: dicas quòd non tenetur appellare: quia ſemper eſt præſumptio pro ſententia lata contra eum, contra quem fertur, l.Herennius.§.Caia, & ibi not.ff.de euict. Debet tamen denunciare domino, vt appellet, ſi vult. Sed quæro, quid ſi velit proſequi appellationem: nunquid debet admitti. De hoc vidiſtis glo.in ſimili in l.ſi actor.j.de appel.quia debet admitti tanquam defenſor, non tanquam procurator. ¶ Item quero, quid in defenſore, nunquid defenſor ex parte rei, contra quẽ eſt lata ſententia, teneatur appellare? Dic quòd ſic, dummodo veniat ad plenè defendendum, non ad allegandum cauſas abſentiæ: vt l.liberto.§.ſi.ff.de nego.geſt. Poſſes tamen diſtinguere, vt ſ.dixi in procuratore, in l.inuitus.in gloſſ. ad illud quod gloſſ.dicit per l.qui proprio.§, item quæritur, ff.eo.ſecundùm vnam lect. Nam ſicut ibi procurator datus ad vnam litem principalem, etiam cauſam reſtitutionis exercet, vt ibi videbatur ꝙ etiã exercet cauſam appellatiõis: maximè cũ cauſa reſtitutionis, & appellationis videatur apertè æquiparari: vt l.præſes.ff.de mino. hoc tamen non eſt verum. Nec obſtat ſi cauſam reſtitutionis exercet, & nõ appellationis. Ratio eſt quia reſtitutio dicitur de appendicijs primæ cauſę: vt no.glo. in præalleg.§.item quæritur. Appellatio verò non eſt de appendicijs primæ cauſæ: imò diuerſa ab omni inſtantia: arg.l. ita demum.ſ.eodem.l.cum apud.ff.iu.ſol.quod probatur ſic. Nam reſtitutionem indulget ipſe Princeps, Vide in l. eos.j. de appel.& l.j.ff.eo.ergo patet vnam eſſe dependentiam à prima, ſicut aliam.

a ¶ Alienam, Idem intellige ꝙ non admittitur ad plenè defendendum, ſed bene ad allegandũ cauſas abſentiæ: vt l.ſeruum quoq;.§, publicę.ff. eo. vide do.Ant.in c.ſignificantibus. de offic, delega. vbi colligit ꝙ mater agit pro filio. vide l.ij.j. de nego.geſt. & ibi Bar, Andr.Barba.

※ ¶ Aduerte, quòd Bar.allegat contraria in hac l. alienã. Sed pro ſolu. vide concordã.ad l.j. ff, de appel.reci.

b ¶ Si pretium. Sed ſi fiat de neceſsitate rei dominicę, vt qa vendidit vinũ, vel frumentum domini, ad vtilitatẽ eius; talis alienatio valet. quod tene menti, And.Barba.

※ ¶ Pro ſolutione Bart, in hac l.nihil. in qua arguitur de contrarietate, vide concordantiã quã poſui ad l. ab executore. in §.ſi.ff.de appel.

S V M M A R I V M.

1 ☞ Mulier non admittitur ad defendendum alios.
2 Mater admittitur ad defendendum filium.
3 Mulier in caſibus in quibus pro filio agere poteſt, an poſsit defendere.
4 Mulier quando pro alio admittitur, an iuuetur Velleiano.

a ALienam. [a]Mulier non poteſt defendere filium pupillum, ſed eidem tutorem petere. h.d. ¶ Not. pulcherrimam legem.
1 Ex qua nota † ꝙ mulieres non admittuntur ad defendendum alios. ¶ Op.ff.de appel.re.l.j.Sol. Speciale in cauſa appellationis,
2 vt mater admittatur † ad defendẽdum filiũ. Ratio: quia contra eum poteſt perueniri ad diffinitiuam ſententiam. non ita in cauſa principali: nam contra pupillum nõ poteſt perueniri ad ſecundum decretum: vt l. apud Iulianũ. ex quib.cau.in poſ.ea. Vnde cùm non poſsit parari plenum præiudicium ſibi nõ admitteretur ad eum defendendum: ſed ſi eſſet caſus, in quo contra eum poſſet perueniri ad diffinitiuam ſententiam, vel parari plenum præiudicium: puto ꝙ admittetur mater, ſicut in cauſa appellationis: vt legibus cõtrarijs. ¶ Oppo.de l.fœminas.ff.eo.Sol.ibi admittitur pro parte, quia ei non poteſt conſuli per tutorem: ſed huic filio poteſt conſuli per tutorem, Sed ſi poneremus ꝙ non poteſt conſuli huic filio per tutorem eſſet eadem ratio quæ in patre: & habe
3 ret locum dicta l.fœminas. ¶ Quæro, † vtrum in omnibus caſibus, in quibus poteſt pro alio agere, poſsit & defendere. Gl. hic dicit ꝙ ſic: & vide eam. Iſtud arg.non videtur concludere in muliere. Nam defendendo alium videtur intercedere: & ſic iuuatur velleiano: quod non fit agendo. per quod quidam
4 reprehendunt iſtam gl. ¶ † Sed pro huius declaratione eſt videndum, an in huiuſmodi caſibus, in quibus mulier admittitur pro alio, iuuetur Velleiano. Gl.tangit in d.l.fœminas.ff. eo, Et quidam dicunt ꝙ non iuuatur, ne quis decipiatur legis authoritate. & vidiſtis ſ.eod.l.exigendi. & l.j.j.de his qui ve. æta.impet, Alij dicunt, & iſtud puto verum, ꝙ mulier iuuetur Velleiano, niſi renunciauerit: vt j.quando mu.tut. offic. fun.po.auſ.matri & auiæ. & in corpore, vt ſine prohib.ma.§. quia verò. Et ſi dicis, ꝙ quis decipitur legis authoritate: non eſt verum: imò decipitur ſua ſtultitia: quia renunciare non fecit. ad hoc ff.ſi quis in ius voc.non ie.l.j.qui ſatiſd.cog.l.j.&c.

ALienam. Mulier, vel mater, non poteſt eſſe procuratrix pro filio in iudicio: ſed tutorem debet petere. ¶ Op.de l.j.ff.de appel.reci. Solue ꝙ ibi eſt caſus ſpecialis. ¶ Itẽ op. de l.fœminas.ff.eo. Solue ꝙ licet pro patre mulier poſsit eſſe in iudicio, vt in contrario: tamen pro filio non. Reſpon. quia filio poteſt prouidere de tutore. ¶ Aduerte: quia ſi eſſet filius impubes: ſicut mulier poteſt eſſe pro patre: ita pro filio multò magis: quia eadem ratio eſt, & multò maior. ¶ Quæro, qualiter debet intelligi iſtud verbum petere. Vide glo. no. debet intelligi cum effectu: nunquam autem ſine.

b SI pretium [b]Pretium conuerſum in vtilitatẽ domini vendicantis rẽ emptori venditam, debet reſtitui. h.d. in ſumma &c.

S V M M A R I V M.

1 ☞ Conſtituere procuratorẽ, ante litem conteſtatam vel poſt, in quo differat.
2 Procurator poſt litem conteſtatam quando poſsit alium ſubſtituere.

※ NIhil. Quæro pro declaratione huius text.in
1 quo † nihil intereſt. Gl. tua dicit primò, quo ad dandi facultatem: quia ita põt dari poſt litem conte. ſicut ante, Item etiam alia, ſ. in ſatiſdatione; quia ſicut ſatiſdat procurator, qui interuenit ante litẽ conteſtatã, ita ſatiſdat procurator, qui interuenit poſt lit, conteſtatã, vt hic.de cõſor.eiuſdẽ litis.l.ij. Itẽ tertiò, nihil intereſt ſcilicet in modo condẽnandi: nã ſicut condẽnatur procurator interueniẽs ante litẽ cõteſtatam, ſic cõdemnatur procurator
interue

interueniens poſt litem cõteſtatã, vt plenè dixi in
l.j.j.de ſent. Addit gl.notabile verbum, quod eſt
verũ, niſi qñ verba ſententiæ nõ poſſunt proferri
in perſonã procuratoris, proferunt in perſona do
mini: vt in iniuria & matrimonio. Ita dicit glo.&
bene no.quã vide.Quartò, quãtũ ad euitandũ in-
famiã nihil intereſt: qa ſicut euitatur infamia, qñ
procurator interuenit ante litẽ conteſtatã, ita eui
tatur qñ interuenit poſt: vt l.furti.§.ſi quis alie-
no.de his qui notan.infa.licet Gul.dixerit cõtra-
a rium.¶ Quæro, an procurator[a] conſtitutus† poſt
2 litem conteſtatam poſsit alium conſtituere pro-
curatorẽ. Videtur quod ſic: vt l.neq;.in fi.ſ.eo.&
j.eodem l.procuratoribus.&.l.nulla. dicit gl. con
tra.nam ideo poteſt conſtituere procuratorẽ poſt
litem conteſtatam quia per conteſtationem eſt ef
fectus dominus litis: ſed ille, qui conſtituitur poſt
litem conteſtatam non poteſt effici dominus litis
per conteſtationem: ergo procuratorẽ ſubſtitue-
re nõ poterit. Et in hoc intereſt, vtrũ detur procu
rator ante litẽ conteſtatã, vel poſt. Et ſic fallit hæc
regula. Doc. Vltramõ dicũt cõtrariũ. ꝙ procura-
tor etiã poſt lit.cõte. cõſtitutus, poterit aliũ ſubſti
tuere, nã cũ ipſe incœpit tractare merita cauſæ ef-
ficit dñs litis. Ego dico ſic: & aduerte, Tranſlatio li
tis de domino in procuratorẽ, vel de vno procura
tore in alium, poteſt fieri tribus modis. Primo qđ
omnia de nouo repetantur. ſecundũ quod not.in
l.mutari.ff.eo.& tunc nõ eſt dubiũ quod talis pro
curator poterit ſuſtituere: quia videtur de nouo li
tem conteſtatã eſſe. ¶ Quandoq; fit trãſlatio per
modũ ceſsionis: quia ius inſtantiæ, quod eſt apud
primum transfertur in ſecundum: vt.ff.codẽ.l.in
cauſæ.§.fi.&.§.ſi ex parte.tũc idem ſicut dicimus
in procuratore in rem ſuam.vt.l.illam.infra de do
nationibus.& in l.qui ſtipẽdia.ſ.eo.& no. in l.qđ
quis.ſ.eo. Quandoq; procurator ſimpliciter con-
ſtituitur poſt litem conteſtatam ad exercendum
illud ius inſtantiæ quod competeret domino, vel
primo procuratori: tunc verum puto iſtam gl.di-
cere: quia cũ primus, qui conteſtatus eſt litem, fit
b dominus litis, [b]alius dominus eſſe non poteſt: cũ
dominium litis eſſe non poteſt apud plurimos: vt
l.ij.§.ex pluribus.de acquiren.poſſ.&.l.ſi vt cer-
to.§.ſi duobus vehiculum.ff.commodati.

a ¶ Quæro, an procurator. Archid. tenet contrarium, ꝙ procurator poſt litem conteſt. conſtitutus nõ poſsit aliũ conſtituere, niſi de hoc haberet mandatũ. Ita notat ipſe in c.j. de procura. in vj. Sed opi. Vltramon. eſt verior, ꝙ eſt effectus dominus litis: quia ſententia fertur in eũ: vt not. in l.j. C. de ſent. & inter. om. iudi. Item. quia in cauſis, vbi lis nõ cõteſtat, ſed habetur pro conteſtata. gl. eſt ſing. in c.j. de appel. in vj. quod eſt no. dignum. Andr. Barbatia.

NIhil arbitramur. Nõ eſt differentia, vtrũ procurator interue-
niat ante litẽ cõteſtatã an poſt.h.dicit.
¶ No. quod dixi, in ſummario. pone caſum in l.ij.
j.de cõſortibus eiuſdẽ lit. nota iſtã legem quia eſt
multũ no. Quęro, in quibus nõ intereſt. Gl. ponit
plura exempla, vt in ea patet. Inter cætera ponit
vnũ exemplũ, quod ſicut procurator interueniẽs
ante litẽ cõteſtatã, debet cõdemnari: ita & inter-
ueniẽs poſt. licet quidã contra: vt viſum fuit. j.de
ſen.& interlocu.omni.iud.l.j. Et hic vnũ verbum
gl.no.qđ tũc eſt verũ, ꝙ procurator debet conde-
mnari, qñ ſententia, vel verba ipſius poſſunt cade
re, vel adaptari, in perſonam procuratoris. ¶ Quid
enim ſi eſſet cauſa criminalis: vel quid ſi eſſet cau-
ſa matrimonialis: nunquid condemnabitur procu
rator, vel formabitur ſentẽtia in perſonã ſuã? Cer
te non: vt.l.fi.j.de iniurijs. quia verba nõ aptãtur
in perſonã procuratoris: vñ vide gl. quã not. circa
mediũ faciebã mẽtionẽ de ea in dicta.l.j. de ſentẽ.
¶ Itẽ op.& videt ꝙ ſit differẽtia: vt l.ante litẽ.&
l.poſt litẽ.cũ ſequẽtibus.ff.eo.ti. ¶ Circa reuoca-
tionẽ iuris eſt differẽtia: quia ante litẽ cõteſtatam
remouet indiſtinctè: poſtea nõ ſecundũ cognitio-
nem. ¶ Item op.& videt ꝙ etiã ſit differẽtia an in
teruenit ante vel poſt: quia ſi interueniat ante li-
tem cõteſtatã: tũc põt facere aliũ procuratorẽ: ſed
poſtea nõ: cũ non ſit dominus.l.procurator.j.eo.
gl. ſecundũ Ioan. fatet cõtrariũ, quia in hoc eſt dif
ferẽtia. Vel dicit gl. ſub dubio forte. ꝙ etiã inter-
ueniẽs poſt: põt procuratorẽ conſtituere. Dictum
huius gl. in fi. approbat do. Iac. hic per hanc ratio
nem: quia ſicut procurator interueniens ante litis
cõteſtationẽ poſt lit.cõteſtatã efficit dominus in-

ſtantiæ. vt l.procurator.j.eodem. Ita & procura-
tor interueniẽs poſt, eoipſo ꝙ incipit tractare me
rita cauſæ, efficitur dominus inſtantiæ, & poterit
procuratorem conſtituere. Poſſet facere pro opi-
nione ſua l.nulla.j.eo. vbi dicit, poſt cauſam in iu
dicio agitatam quaſi velit dicere: poſtquã merita
cauſæ cœperunt tractari: & non dicit poſt litẽ cõ
teſtatam. Et idem videntur tenere Vltramon. hic
imò plus: quia eſt caſus vbi lis non fuit conteſta-
ta. tantũ operatur ſecundũ eos exercitium: alicu-
ius actus iudicij, de illis actibus, qui ſolent exerce
ri poſt litẽ conteſtatã, quantũ operatur ipſa conte
ſtatio. Facit ad hoc ſpecialis.l.ij. j.de conſortibus
eiuſdem litis. ſecundum eos. ¶ Aduerte, quia di-
ctum huius gl.& etiam dictum domini Iac. videt
procedere. Ratio: quia procurator non põt conſti
tui niſi à domino.l.j.ff.eodẽ. l. procurator.j.eod.
Sed probo ꝙ interueniẽs poſt litem conteſtatam
non põt dici dominus cauſæ vel litis. Ratio, quia
eſt dominus inſtantiæ procurator primus qui in-
teruenit ante, & fuit litem cõteſtatus. Sed duo nõ
poſſunt eſſe inſolidum eiuſdem inſtantiæ domi-
ni. argu.l.ſi vt certo.§.ſi duobus vehiculum.ff. cõ
moda. Et ſic cùm primus procurator ſit dominus
inſtantiæ, concluditur ꝙ interueniens non poſsit
eſſe dominus eiuſdem inſtantiæ: & ſic procurator
non poſſe conſtituere. videtur vera opinio Io. hic
poſita, dum dicit: ſecus ſi detur &c. ¶ Aduerte ta-
men, ꝙ tranſlatio inſtantiæ fienda de vno procu-
ratore in alium, vel in dominum, poteſt fieri alte-
ro de tribus modis: vel per modum enarrationis,
ſecundùm quod no. in l.mutari.ff.eodem. vel per
modum ceſsionis: vt l.in cauſę.§.ſi ex parte.& ibi
no.ff.eo. Et iſti caſus nõ ſunt dubij: quia in primo b
caſu ille procurator, in quem fit trãſlatio, ipſe idẽ
videtur litem fuiſſe conteſtatus, & omnia feciſſe
facta narratione. In ſecũdo videtur idem ꝙ à pro
curatore in rem ſuam poteſt fieri trãſlatio inſtan-
tiæ in alterum, per modum conſtitutionis procu- c
ratoris vt alium conſtituat: & tunc habet locũ di
ctum huius gloſſ. quod ſ. dixi. Notate tamẽ quod
dictum Vltramõta. videtur procedere, vbi lis nõ
debet conteſtari: vel de iure communi. pone exẽ-
plum per l.de ſubmerſis.j.de naufra.lib.xj. vel de
iure municipali: quia tunc exercitium actus iudi-
ciarij in illis actibus, qui ſolent exerceri poſt litem
conteſtatam operatur tantùm quantum ipſa con
teſtatio valet ad quæſtionem. Pone, dicit ſtatutũ,
ꝙ quæſtio ciuilis terminari debeat intra menſem
à tempore lit. conteſtatæ pone ex forma ſtatuti,
ſunt certi menſes, in quibus lis conteſtatur: quan
do incipit currere menſis ex forma ſtatuti: incipit
currere eo ipſo ꝙ incipiunt tractari merita cauſæ,
quæ ſolent tractari poſt litem conteſtatam, argu.
eorum quæ ſ. dixi. Et circa hoc vide Cyn. in l.pro
perandum. in prin.j.de iudi. in hac l. quærit Petr.
ſi interuenit procurator poſt litem conteſtatam,
quo tempore præcluditur via petendi cautionem
de rato. Reſpondet ipſe, ꝙ poſt primum actum cõ
tradictorium inter talem procuratorem, & aduer
ſarium interuenientem. quod tene menti.

b ¶ Litis. Adde qualiter procurator dicatur effectus dominus litis, Oldra. conſi.cccxvij.

c ¶ Maritus. No. dictum in vno, videtur negatũ in alio. hoc verum, niſi ſit expreſſum ꝑpter maiorem frequentationem. Ita colligit do. Anto. ex gl. in ver. pręſidentes. in cle.j.de reſcript. vbi vide Ioan. de Imo. adde, illud dicitur fieri cõtra mãdatum, quod fit ſine mandato. Bal. in l.nec filius. C. de iu reiu. Andr. Barba.

SVMMARIVM.

1 ☞ Maritus pro vxore, quando & pro quibus bo
nis ſine mandato admittitur.
2 Mulier habet patrimonium triplicis generis.
3 Maritus ex traditione inſtrumentorum eidem fa
cta per vxorem videtur conſtitutus procurator.
4 Agere quando quis põt ad id, quod non eſt man-
datum.
5 Permiſſum in vno, quando in alio videatur prohi
bitum.
6 Expreſsio ſpeciei quando reſtringat genus.
7 Maritus quando admittitur vt coniuncta perſo-
na an admittitur ſicut aliæ coniunctæ.

c MAritus. [c]Breuiter dicit: Mari-
tus tanquã coniuncta
perſona admittitur ad agendum pro
vxore ſine mandato, præſtita cautio-
ne: & quod in vno conceditur, in cæteris prohi-

✻ P. P A V. P.

a ¶ Paraphernalia. Quę autē dicantur propriè paraphernalia, & quid ſi tēpore datæ dotis nō habebat talia, ſed poſtea ad eandem peruenerunt, & maritus ea detinuit & poſſedit ſciente & patiente vxore per multos annos, non tñ expreſsè tanquā paraphernalia, an dicātur propriè paraphernalia, vide Coñ. ꝙ ſic, conſil. ciij. per totū. cum ſubſcriptionibus. Vide Iaſon. hic in vlt. col. Imo. conſi. lxxxij. in fine. Et an bona paraphernalia gaudeāt iiſdē priuilegiis, quibus gaudet dos, vide Iaſo. in l. ſi ex toto. in prin. ff. de lega. j. Et quæ dicantur paraphernalia, vide Fe. in c. iurauit circa finem. extra' de proba. Et quæ habes ad Bar. in l. fi. C. de pactis conuen. vbi omnino vide. Item de eo quod dictum eſt de priuilegiis dotis, an competant pro bōis paraphernalibus, vide Aret. in ſ. placet. de acqr. hære. in ij. col. poſt alios p eū relatos. Vide q̃d dicit Iaſ. hic, prope finem. Vide Crem. ſingulari. cxlv. Item an ſtatutum loquens de dote, habeat locum in coſanis & bonis mobilibus. traditis per patrem filiæ, vide Ioan. de Anna. cōſi. xxxvj. Item limita regulam huius legis ꝙ prouiſio hominis facit ceſſare prouiſionem legis vt per Pau. de Caſ. conſil. ſuo cxxx. in fine.

betur. h. d. Diuiditur in tres partes. Primò ponit
dictum, quando maritus nullum habebat manda
tum. Secundò ponit rationem. Tertiò ponit aliud
dictum, quando maritus habebat mandatum in
quibuſdam. Secunda ibi: nec fœminæ. Tertia ibi:
ſi autem. Iſte verſi. ſi autem. legitur duobus mo
dis. Vno modo ſecundùm docto. alio modo ſecun
dū gl. & ſecundū lectu. gl. Hic eſt ſingularis caſus,
1 quem no. ¶ †Opp. dicitur hic in prin. ꝙ admittat
ſine mandato, & de rato caueat. Contra. j. de pact.
conuen. l. fin. vbi videtur eſſe procurator, etiam ſi
2 non caueat de rato. †Sol. Mulier habet patrimo-
nium triplicis generis. Nam habet dotem. & iſta
eſt viri ſine dubio: vt l. doce ancillam. j. de rei ven
dica. Habet quandoq; quædam alia bona viro tra
a dita extra dotem: & iſta dicuntur paraphernalia[a]
& in his maritus videtur eſſe procurator: vt l. con
traria. Habet quædam alia bona marito nō tradi-
ta aliquo modo & tunc maritus non eſt procura-
tor: & habet locum hæc lex. Fateor tamen ꝙ pro
3 quacunq; re †mulier tradidiſſet marito inſtrumē
ta: ꝙ ex illa traditione probaretur mandatum: vt
b d. l. fi. quod tene menti.[b] ¶ Op. ad finem huius le-
4 gis, & videtur ꝙ poſsit quis agere vltra id † quod
mandatur: vt ff. eo. l. ad rem mobilem. & l. ad lega
tum. Solu. Quæ ſunt antecedentia de neceſsitate
ad id, quod eſt mandatum, videntur eſſe mandata.
Ita loquitur lex contraria. ſed hic loquitur de his,
quæ ſunt penitus ſeparata & diſtincta ab eo quod
eſt mandatum. ¶ Item opponitur: caſus omiſſus
remanet in diſpoſitione iuris communis: vt l. ſi ex
traneus. ff. de condictio. ob cauſam. ergo ſi mulier
mandauit de vna cauſa in aliā, debet maritus poſ-
ſe admitti tanquā coniuncta perſona. Huius timo
re Iac. de Bel. fatetur contrarium. & hanc lege in-
telligit aliter. videlicet & vltra quod eſt manda-
tum, maritus, non poteſt admitti vt procurator,
ſed vt coniuncta perſona. Ita intelligit hunc tex.
quem vide. Certè opi. noſtrorū docto. eſt, vt dicit
5 gl. †ꝙ ſi habuerit mādatum in aliquibus, in cęte-
ris videtur prohibitus. quod no. quia ſingulare eſt
præterea hic intellectus Iac. nullam dubitationē
haberet. Reſpondeo ad contrarium. caſus omiſſus
remanet in diſpoſitione iuris communis: quia di-
ſpoſitio iuris communis eſt, vt maritus & alię cō-
iunctæ perſonæ admittantur ſine mādato: niſi ſit
aliqua præſumptio, ex qua præſumatur illum, cu
ius nomine agit̄, hoc nolle: vt l. ſed & hæ. in prin.
ff. de procuratoribus & l. ſi cū dotem. §. eo autem
tempore. ſol. mat. & depoſiti. l. ꝙ ſeruus. ſed ex eo
quod mulier facit maritum procuratorem in vna
cauſa tantum, inſurget præſumptio ꝙ ipſa noluit
eū eſſe procuratorē in omnibus ſine eius licentia.
quæ præſumptio facit maritum repelli. ita debes
6 intelligere legē noſtram. ¶ †Op. expreſsio ſpeciei
nō reſtringit genus: vt l. quęſitū. §. pe. ff. de fun. in
ſtru. ita hic mandatū ſpeciale mulieris nō debet re
ſtringere generalem legis permiſsionē. Sol. ibi ex
primitur genus, & ſpecies: hic exprimitur ſpecies
tantū. ¶ Vltimò quæro, dicitur hic in fine, pręſcri
pſerit. qualiter intelligitur? dicit gl. ſi ante oculos
ſcripſerit cum ſcriptura, vel etiam ſine ſcriptura.
& in eo quod dicit, ſine ſcriptura, velle videt̄ iſta
gl. ꝙ mandatum poſsit probari per teſtes. De quo
dixi vobis ſ. eod. l. j. ¶ Vltimò quæro, habetis hic
7 ꝙ maritus admittit̄, vt cōiuncta perſona. ¶ †Quæ
ro, vtrum ſint aliæ perſonæ coniunctæ. Gl. remit
tit ad l. ſed & hæ. in prin. ff. eo. Dic vt ibi dixi an-
no in l. ij. ff. de accu. & vide ibi plenè, & Inn. ponit
in c. non nulli. §. j. extra, de reſcri. &c.

MAritus. Maritus admittit̄ ad agendum pro vxore ſua ſine mandato. Item quod conceditur in vno, in aliis videtur eſſe prohibitum. h. d. Concordat ſecundo dicto l. cūm pretor. de iudic. cum multis ſimi. ¶ Item not. ꝙ illud ius, quod eſt de aliqua re, illud ius eſt de prin. illius rei ſcitis ꝙ maritus & vxor non ſunt affines, ſed dicuntur. Nam ſicut affinis agit ſine mādato: ita maritus agit ſine mandato. ¶ Item op. de l. fi. ff. de pactis conuen. Solue vt in gl. Vel dic ſecundùm do. Iac. ꝙ mulier, ſiue vxor. poteſt habere triplicis generis bona. habet enim dotem ſuam, puta fundū dotalem proprium, inæſtimatum datum, vel fundum æſtimatum datum: in his maritus poteſt facere vt ſibi placet: vt l. doce. j. de rei vendica. & l. quot. de iure dot. cum ſimi. ¶ Item poteſt habere bona paraphernalia extra dotem viro tradita: & in his maritus videtur eſſe procurator vxoris ſuę, & non requiritur ꝙ præſtet ſatiſdationem de rato. & de his bonis loqtur d l. fi. alleg. ¶ Itē pōt habere bona paraphernalia non tradita marito & in his maritus non videtur eſſe procurator vxoris: ſed ſi maritus agere vult, habet neceſſe pręſtare legitimam ſatiſdationem. Ita debet intelligi lex noſtra, ſecundùm do. Ia. ¶ Item op. contra ver. ſi. de l. ad rē mobilem & l. ad leg. ff. eo. Non ſol. Tu dicas ꝙ in iuribus contrariis videtur contineri ſub primo mandato omne illud, ſine quo primū mandatum explicari non poteſt: & ita tollitur contrarium. Item op. caſus omiſſus remanet ſub diſpoſitione iuris cōis: vt l. ſi cum dotem. in prin. ff. ſolu. mat. cum ſimi. modò ſi maritus eſt cōſtitutus procurator ab vxore ſua ad vnum actum tantū, quantum ad alios actus videtur remanere ſub diſpoſitione iuris communis. Sed diſpoſitio iuris communis eſt ita, ꝙ maritus & perſonæ coniunctæ poſſunt agere pro coniunctis ſine mādato: vt in prin. noſtræ l. & l. ſed & hæ. ff. eo. Sed lex noſtra prohi b bet omnino maritum agere: quare malè. Quidam vt Pet. videntur dicere contrarium: & intelligunt hanc legem, ꝙ licet maritus datus ad vnā cauſam, non videatur datus quo ad alias, neq; agere poſſet vt procurator: tñ pōt vt coniuncta perſona. Sic intelligūt ipſum. Et ex hoc argunt ad q. cōiūcta perſona conſtituit aliam perſonā coniunctam procuratorem. Procurator conſtitutus videns fortè ꝙ procuratorium non eſt legitimum, non vult comparere vt procurator, ſed vt cōiuncta perſona: nūquid poteſt? Videtur per prædicta ꝙ ſic. Et idem poſſetis dicere in procuratore conſtituto, ex parte in rem ſuam. Sed ſi videat procuratorium ſuū non ſolenne, poterit comparere vt defenſor, vel vt cōiuncta perſona. Intellectus iſte eſt contra legem iſtam in fin. quia videtur eſſe prohibitum quo ad alia. ¶ Ad contrarium, cum dicitur, caſus omiſſus &c. concluditur ꝙ maritus debeat admitti tāquā coniuncta perſona. Reſpondeo ꝙ coniuncta perſona admittitur ſine mandato: non tamen contra mandatum: vt l. Pomponius. §. fi. ff. eo. ti. Contra mandatum autem videtur tendere in caſu noſtrę legis: quia eo ipſo ꝙ maritus eſt datus procurator quo ad vnum actum, videtur eſſe prohibitus quo ad alios. Hic eſt intellectus noſtræ legis. De quæſtionibus autem tactis, vide tu quod no. per Cyn. in l. contra maiores. j. de inoffi. teſta. ¶ Item dicitur ꝙ procuratio emiſſa præſcripſerit. quæro de intellectu horum verborum. Gloſ. exponit dupliciter. Secunda expoſitio eſt multùm not. quia concludit ꝙ procuratorium poſsit probari per teſtes ſine ſcriptura. Dixi in l. j. ſ. eodem. Contra hoc videtur l. j. ſ. de manda. prin. Solue ꝙ ibi eſt caſus ſpecialis. & iſtud tenet Azo in ſumma illius tit. & gl. in c. j. extra eodem.

b ¶ Tene menti. Adde vt pulchrè per Ro. conſ. cccclvj. & ibi an maritus, qui egit, cauſam vt procurator, cū nō eſſet poſsit ſuſtinere tanquā maritus: dicit etiam hic Paul. de Caſtr. ex eo quod hic no. quod maritus non eſt affinis, ſed cauſa affinitatis quod pōt induci ad q. de eo qui accepit emphyteuſim pro ſe, & liberis ſuis, per lineam maſculinam deſcēdentibus, & deceſſit relicta fœmina: quæ licet deſcenſum habuerit à patre maſculo, quod tamen in ipſam nō tranſibit emphyteuſis: quia in patre non incipit linea, licet ipſe ſit principium lineæ: ſed in ipſa filia quę non eſt maſculus. Et ita dicit tenere Spe. in ti. de loca. §. nunc aliqua. verſic. xlvj. Tu adde Bal. conſi. cxxvj. v. li. ꝙ accipiens emphyteuſim vſq; in tertiam generationē, ipſe non comprehendatur.

PRocuratoribus. Procurator per conteſtationem efficitur dominus litis, & non poterit remoueri ſine cauſa. h. d. ¶ No. ꝙ per conteſtationem procurator efficitur dominus litis. Et per hanc legem dicebat, & conſuluit dominus Lambertinus de Rāponibus, ꝙ poſt litem conteſtatam à procuratore, ſi citatur dominus ad aliquem actum, & ipſe non compareat, & in eius domini cōtumaciam ille actus geritur, ꝙ nō valet quod agitur: nam ipſe dominus non debet citari, ſed debet citari procurator: quia iam eſt effectus dominus litis, adeò ꝙ eo inuito dominus proſequi non poteſt. Ita loquitur hic. Sed ſi dominus veniret, & ſua ſponte litigaret,

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

garet,& procurator non contradiceret, iſtud non eſt prohibitum. Et de
cauſis,ex quibus poteſt remoueri procurator,habes plenè in l.filius.§.fi.
cum multis legibus.ſeq.ff.eo.&c.

PRocuratoribus. Per litis conteſtationẽ procurator efficitur dñs inſtantiæ:& nõ põt reuocari,niſi ex cauſis legitimis.h.d. Hæc lex inducitur in arg.ad quæſtionem illam,de qua iam dixi j. de ſen.
& interlo.omnium iudic.l.j.Pone iudicium fuit agitatũ per procuratorẽ
& litis conteſtatio facta per eum:cũ debebat ferri diffinitiua,non fuit citatus procurator,ſed dominus,& fuit contumax:lata fuit ſententia nun
a quid valet?Et determinatũ fuit Bonoñ.[a]per Bal.ꝙ ſententia non valeret
tanquã lata in perſonam,quæ nõ fuerat in iudicio,nec erat dominus inſtãtiæ:& ſic videtur lata ſine inſtantia:& ſic nõ valet:imò debuit citari procurator,qui eſt dominus litis.Et hic eſt caſus ſecundũ do.Ia.But.ibi:perſequẽdi non habeat facultatem.Ego puto contrarium ꝙ valet ſententia,
& valuit citatio:& ego dominus potui comparere. Non obſtat mihi titulus iſte:quia eſt verum tunc demum quando procurator contradixiſſet aduerſario meo:ſed vbi procurator præſens nõ contradixiſſet, ego poſſum
optimè eo patiente pertractare negotium:quamuis ipſe fuerit litem conteſtatus.Et ita determinat per iſtam legem,& gl.Io.And.in c.j.extra,de
procurato.& c.ij.eo.ti.lib.vj.Sed tunc indiſtinctè fatetur,ꝙ citatio & per
conſequens ſententia eſſet nulla,quando ego dominus citarer poſt lit.cõteſtat.à procuratore factam eo abſente:& ſic contradicere non valente:
vel faciendo eum citari,eo expreſsè contradicente.

NVlla. Poſt conteſtationem factam à procuratore,domini morte non finitur mãdatum:& põt alius a procuratore ſubſtitui.h.d.Ratio huius eſt:quia poſt litem conteſtatam nõ dependet ex ſolius domini volũtate : cũ ſit procurator effectus dominus litis:ideo domini morte nõ finitur mandatũ.Quęro,quid eſt in cauſis,in quibus non conteſtatur lis,quando dicetur procurator effici dominus litis.Docto.dicunt ſtatim,cùm incipit tractare merita cauſæ.quod dictum ſatis placet:& videtur caſus hic.Nam ſuprà proximè dicit,poſt litis conteſtationẽ:hic dicit,poſt cauſam in iudicio agitatã.
Vnde ſtatim cùm merita cauſæ incipiunt agitari & tractari per procuratorem,ipſe dicitur effici dominus litis.hic eſt caſus hic.Hoc intelligo verum,niſi illius litis alius iam eſſet effectus dominus:vt ſ.eodem.l.nihil.
¶Quęro,mortuo domino qualiter formabuntur ſententiæ verba in iſtũ
procuratorem:nam ſi eum condemnabit procuratorio nomine domini,
cùm dominus iam ſit mortuus,videretur ſententia eſſe nulla:vt l.penultima.ff.quæ ſententiæ ſine appella.reſcind.Quid dicemus?Cogitabis.

SVMMARIVM.

1. Exceptio procuratoria quando ſit dilatoria,& quando peremptoria:
& opponi poſsit poſt litem conteſtatam.
2. In his quæ nõ dependent ex cõſenſu meo,approbatio mea nihil releuat.
3. Cautela ad opponendum contra procuratorem.
4. Actus contrarius factus proteſtationi nihil prodeſt.
5. Exceptio procuratoria eſt quintuplex.
6. Exceptio,tu non es procurator,quando poſsit opponi.
7. Pronunciatio facta per iudicem,quem eſſe procuratorem,nõ nocet dño.
8. Iudicium factum cum non procuratore,licet non valeat in præiudicium
domini,valet tamen in præiudicium procuratoris.
9. Solutio facta falſo procuratori poteſt repeti.

b LIcet. [b]Exceptio,quæ reddit iudiciũ retro nullum,quãdocunq; opponi põt.h.d.¶Op.ꝙ exceptiones procuratoris debent opponi ante litis conteſtationem : vt l.ita demum.ſ.eodem.l.Pomponius.§.rati.ff.eodem. Huius timore
ſunt hic plures ſolutiones.Dicunt quidã ꝙ poſt litis conteſtationem permittitur opponi,ſi ipſe,qui opponit,hoc vult probare. Ita loquitur hic.
Iſta non videtur vera ſimpliciter:cùm enim ſit mera negatiua non poteſt
probari:vt l.actor.infrà,de probatio.& l.aſſeueratio.j.de non numerata
pecunia.Vnde alij dicunt,ꝙ hic eſt ſpeciale in exceptione,quæ reddit iudicium retro nullum:vt hic,& l.ſequen.j.ſi à non compet.iudic.l.j.Ratio
huius eſt,vt ſtatim dicit gl.ibi:vel melius &c. quia cũ iudicium ſit nullũ,
non poteſt dici ꝙ oppoſitio exceptionis ſit retardata poſt litem conteſtatam cùm nulla ſit conteſtatio.Iſta eſt optima ratio. Alij dicunt aliter:tñ
illę ſolutiones tendunt ad aliud contrarium magis generale:ideo ipſas forma ſic.¶Op.ꝙ exceptio dilatoria debet opponi ante litis conteſtationẽ:
vt l.ij.ff.de except.& l.exceptio.j.de probatio.ſed iſta eſt dilatoria : ergo
1 &c.Dicunt†quidam: Aut opponitur exceptio,tu non es procurator:&
iſta eſt peremptoria. Aut opponitur exceptio,tu non potes eſſe procurator:& iſta eſt dilatoria.Dicit gl. quòd iſtud ſibi non placet: & bene dicit
quia contra tex.d.l.iij.de exceptio.quia vtraq; eſt dilatoria. Alij dicunt,
Aut ſcio ipſum non eſſe procuratorem,& debeo ipſum repellere.alias eſt
quod mihi imputetur. Aut credo ipſum procuratorem eſſe:& tũc ſi poſtea ad mei notitiã peruenerit,ꝙ ipſe nõ eſt procurator,quandocunq; poſſum opponere.Ita loquitur hic.Si verò dubito vtrũ ſit procurator vel nõ
debeo opponere in principio litis.Ita loquitur hic hæc lex in prin.& vide iſtam gl.ibi:alij vt Hug.¶Primum membrum eſt,ꝙ ſi ſcio ipſum non
eſſe procuratorem,ab initio debeo ipſum repellere.hoc eſt verum. ſed ſi
cum non repellerem,innuit iſta opinio ꝙ mihi præiudicet.quod puto verum,quantum ad actionem quam poſſum habere
contra procuratorem ad intereſſe. Debetis enim
ſcire,& notare,ꝙ ſi aliquis agit contra me tanquã
procurator, vel aliter contrahit : ipſe tenetur me
docere ſe procuratorem.arg.l.j.j.cre.euic. pigno.
non de.Igitur ſi ſciui eum non procuratorem, nõ
tenebitur mihi.argu.l.ſi fundum.j.de euic.& l.cũ
donationis.ſ.de tranſact.Sed ſi volo opponere exceptionẽ nullitatis,quia non eſt procurator:iſtud
2 poſſum non obſtante ſcientia mea. †Nam in his
quæ non dependent ex conſenſu meo, approbatio mea nihil releuat ad validandum iudicium: vt
l.ſi expreſsim.ff.de appella.Dixi in l.j. qñ prouo.
non eſt neceſ.Sed quid in his quę ex cõſenſu meo
dependent?Vide in l.ſi tutor.j.in quib.cauſ.in integ.reſtitu.nõ eſt neceſſ.& ibi dixi. ¶Secundum
membrum eſt,ꝙ ſi credo eum procuratorem eſſe,
tamen non eſt verum:quandocunq; ad mei notitiam peruenerit,potero opponere. Hoc videtur
eſſe verum:vt extra,de excep.c.paſtoralis. & videtur ꝙ hoc,quod peruenerit ad mei notitiã,probetur per iuramentum: vt ibi dicitur. ¶Tertium
membrum eſt,ꝙ ſi dubito,debeo dicere in princi.
vt hic.Iſtud no.quia hoc puto verum.Et per hoc
3 colligitur cautela,†quam dixi vobis in l.j.ſ.eod.
Nam non negabo eum procuratorem, ne per negatiuam fiat res dubia:ſed petã ꝙ me faciat certũ
de mandato. Alij dicũt,ꝙ hic iſta exceptio fuit ab
initio oppoſita:tamen litigauit ſub quadam proteſtatione.Dixit enim. nego te procuratorem.&
proceſsit in cauſa conteſtando litem,ſemper dicẽdo ſaluo eo ꝙ ſi apparet procurator &c. Et vide
4 gl.in fi.†Certè iſtud nõ placet:nam iſta talis proteſtatio,ſeu reſeruatio,quã quis ſibi facit, nullius
eſt effectus:nã facit actum cõtrarium ipſi reſeruationi.extra,de appel.c.ſolicitudinẽ.Dicit ergo gl.
ꝙ prima ſolutio poſita in iſta glo.placet. Tu verò
5 clarius pro intellectu huius legis dic,†ꝙ exceptio
procuratoria eſt quintuplex.Quandoq; opponitur,tu non potes eſſe procurator : quandoq;, ille,
qui conſtituit,nõ potuit te cõſtituere. Quandoq;
opponitur,ꝙ ex natura cauſæ non potuit cõſtitui
procurator.Quandoq; opponitur cõtra procuratorem,ꝙ nõ cauit. Quandoq; opponitur, ꝙ non
eſt procurator:& eſt quinta, de qua loquitur lex
noſtra.¶Prima,quæ opponitur ratione perſonæ
procuratoris:aut perſona eius talis eſt,ꝙ nõ põt eſſe in iudicio,nec pro ſe,nec pro alio : vt ſeruus in
cauſis ciuilibus:& iſta exceptio poterit quandocunq; opponi:quia reddit iudiciũ retro nullũ : vt
l.ij.§.j.qui ſatiſdare cog.Quandoq; põt eſſe in iudicio pro ſe,non pro alio:vt mulier,miles, minor
cũ authoritate,filiuſfamilias,& ſimiles:& tũc debet opponi ante lit.conteſta.l.ita demũ.ſ.e.¶Secundo verò opponitur exceptio de perſona cõſtituẽtis. De illo dixi in l.nõ eo minus.ſ.eo.ti.¶Tertiò opponiẽ ratione cauſæ,vt in cauſis criminalibus nõ põt cõſtitui procurator.De his habes glo.
in l.quãuis indubitati.j.de adulte.& ibi dicã:& dixi in l.pen.§.ad crimen.ff.de publi.iudic.¶Quartò opponiẽ de cautiõe nõ præſtita:& iſta debet opponi ante lit.conteſtationẽ:vt l.Pomponius.§.rati.ff.eo.¶†Quintò opponitur,tu non es procura
6 tor.& de hoc loquiẽ hic iſta exceptio. Quandoq;
opponitur ab eo,contra quẽ procurator litigauit.
Quandoq; opponiẽ ab ipſo dño,cuius nomine litigauit procurator.Primo caſu,ſi quidem ab initio
contẽditur de mãdato,nec deciditur, ſed propter
dubiũ procurator admittitur cũ cautione de rato:
tunc de cętero iſta exceptio,tu non es procurator
nõ põt opponi,niſi opponẽs hoc incõtinenti probaret:vt l.inter quos.§.alieno.ff.de dãno infecto.
Quãdoq; diſputatur de mãdato, & determinatur
quod eſt procurator.& iudex pronũciat eum eſſe

a Fuit Bonoñ.Si legas per Bal.ſequitur ꝙ hæc ſecunda lec. non ſit Bar'
cùm nunquam legerim Bar. citare Bal.Sed exemplaria Veneta habent,
per Balendium.ego puto legendum per Iac.Balduinum,qui ſæpe à Bart.
adducitur.Alex.Loſæus.

b ¶Licet. An geſta cum procuratore,qui non debuit admitti,teneant,vide
Tanc.in iij.rubr.in
iij.q.do.de Rota.cõ
cluſione clxxxvj.
vbi allegauit ꝙ procurator habẽs mandatum ſubſtituẽdi
& reuocandi, licet
ſubſtituat & proteſtetur ſe nolle de cã
intromittere, vide
d.Petr.in c.ex parte Decani.de reſcri.
ꝙ geſta per procuratorem non poſſunt haberi rata.
Andrę.Barba.

P. P Æ V. P.

b ¶Licet.De iſta materia,an & qñ poſſit opponi exceptio,tu non es procurator, vide oĩno
Alex.cõſ.dlxij.Itẽ
quòd exceptio falſi
procuratoris poſsit
ſemper opponi,vide Ioan. de Anna.
cõſil.xcvj. etiã ſi eſſet pronũciatũ per
iudicẽ ſuper legitimatione perſonæ,
ſecũdũ Bologninũ
ibi ad finem, qui loquitur tamen quo
ad præiudicium domini, qui non conſtituit. Item ꝙ nũquam cenſeatur reiecta à ſtatuto iſta
exceptio incompetentiæ iudicis,vide
Io.de Anna conſil.
penul. Et Bolog.
ibidem ponit de eo
quod dictum eſt ſ.
quando pronunciatum eſſet ſuper legitimatione procuratoris, de quo vide etiam Feli. in c.
cum in iure.in col.
pe.ad finem. de offi.deleg. Et ibi etiã
cui incumbat onus
probandi mandatum poſt litem conteſtatam. Itẽ ꝙ exceptio inepti modi
procedendi poſsit
quandocunq; opponi,vt dicit Bald.
hic,vide Feli. in rubri.extra, de foro
compet. Itẽ ꝙ iſta
exceptio impediat
litis ingreſſum:ſecus in exceptione
ꝙ quis nõ eſſet procurator cõtractus,
cuius vigore quid
egit:Vide Bal. no.
in c.j. §. naturales.
col.ij.ſi de feu.fuer.
controuer.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a P. P. A V. P. ¶ Eſſe procuratorem. Vide Alexan.conſi.lix.in ij. col.in prin.in ij.vol. Et de tutore vel curatore vide Bart.in l.j.§.idem Põponius.ff.qui fal.tuto.autho.

b POMATES. ¶ In tuto. Vide Alex.cõſi.ciij.in vlti.col.ad fin.in ij.vol.& cõſ.ciiij.in fi.vol.iiij.& Panor.conſ.xviij.col.ij.vol.ij.& Alexã.lxxx.col.j.ad finẽ.vol.ij.& c.& clxxx ij.col.ij.eo.volu.ij. vbi ſentit hoc procedere, etiam ſi pronũciaſſet omni meliori modo &c. & clxxxv.co.ij.vo.ij.

¶ Pro concordia, aduerte, quãdo mãdatũ reuocatur in dubiũ an ſit validũ, vel nõ, & producũtur teſtes. & fertur ſentẽtia ſuper eius validitate. Bar.dicit in l.j.ſ.eo.tit. ꝙ iſti teſtes, & ſententia pręiudicat domino etiã nõ citato cõtrarius allegatur do. Alexã.in hac l. col.j. Tu dic ſaluando Bart.ꝙ in d.l.j. debet intelligi ſecũdũ determinationẽ quã dicit in hac lege,ſ. ꝙ pręiudicat, ſcilicet quando cauſa cognita, nõ aliter ideo cautè dixit d. Alex.ꝙ limitatꝰ, nõ aũt ꝙ cõtrariet. In alio tñ ſecũdũ do. Frã. Arc.ĩ l. ſciẽdũ. col.fi.ff.de ver.ob. allegatꝰ contrarius Bar.in hac lege: qa in prin. voluit ꝙ q dicit procuratorem eſſe falſum, nõ tenetur probare: qa negatiua non coarcta ta loco, & tpe.l.actor. C.de pba.cũ ſi. & tñ. ſecũdũ eũ cõtrariũ voluit in eadẽ lege.ff.vbi voluit ꝙ põt probari probando reuocationẽ mandati. Tu dic ꝙ prima opinio vera.& nõ.obſtat quod dixit col. fi.qa Bar. loquitur qñ quis aſſumpſit in ſe onus probãdi qđ ita probari põt producẽdo reuocationem: & ſic nihil obſtat: imò ſubtiliter intuendo, tunc negatiua nõ probatur, ſed affirmatiua reuocationis, quæ tamen habet annexã negatiuam: vt latè habetur in l. hoc iure.et in l.illa. ff.de verb.obli.nouiſ.in l.de pupillo. in §.ſi quis ipſi.ff. de no.ope.nun.

procuratorem[a] legitimũ: tũc de cætero nõ poterit opponi ipſi ꝓcuratori ꝙ nõ ſit procurator: qđ iã determinatũ eſt, arg.l.iij.j.ſi ex fal.inſtru. Idẽ ſi inſtrumentũ procuratiõis fuit productũ in iudicio, & probatum: vt l.fi.de fide inſtr.& Inno. tractat in c.quoniã cõtra falſam.extra, de proba.vbi expreſsè dicit, hoc in inſtrumento procurationis. Si verò de hoc nunquã fuit cogitatũ. nec diſputatũ de mandato: tunc põt quãdocunq; opponi. Ita loquitur hic: ſeruata tamẽ diſtinctione Hugo. quæ ponitur hic in gl. Vbicũq; aũt dixi, ꝙ poſtquã eſt determinatũ, nõ põt de cętero opponi exceptio, tu non eſt procurator: hoc eſt verũ, niſi ille, q opponeret, vellet in ſe aſſumere onus probandi iſtã negatiuam, quod poſſet facere probandi mandatũ reuocatũ, vel inſtrumẽtũ falſum. Et ĩtelligas ſemper, niſi de hac falſitate, vel de reuocatione fuit cognitũ: & hoc modo põt intelligi prima opinio poſita in gl. ¶ Secundus caſus principalis eſt, quãdo ipſe dominus, cuius nomine agitur, vult dicere, ꝙ ille nõ fuit ſuus procurator tũc põt qñcũq; dicere niſi de mandato doceatur, vel de ratihabitione: vt ſ.eo.l.ſi prætiũ.ff.rem ra.hab.l.procurator.la vlti
7 ma. Illa eñ † pronunciatio, per quã iudex declarat eſſe ſuum procuratorem, nõ nocet domino abſenti: quia eo non citato cauſa cum eo dicitur non cognita, & ſi hoc fuit pronunciatũ: ar.l.cũ nõ iuſto.de collu.dete. Ita tenẽt omnes doctores: licet
b ſecus ſit in tutore[b] Ratio, quia eius cõſtitutio principaliter ſpectat ad iudicẽ: vt l.j.§.idẽ Põponius. ff.qđ fal.tu.autho.p.Inn.in c.ſup literis.de reſcr. Quo ad quid tñ pręiudicat dño: vt qñ recipiũtur teſtes ſup mãdato: vt dixi in l.j.ſ.eo. ¶ Modò habetis expeditã iſtã materiam, & primam glo. Venio ad ſecundam gl.& opp.ſi nullũ eſt iudiciũ: ergo nõ põt examinari, an ſit ꝓcurator, vel nõ, niſi antè conſtet de mãdato: ſed ante non poteſt cõſtare de mãdato, niſi examinetur: & ſic videtur perplexitas, ſeu indiſſolubile quoddã. Sol. Dicit glo. breuiter, & bene. Iudiciũ primum, an ego ſim procurator, non agitatꝰ procuratorio nomine: ſed ego proprio nomine dico me procuratorem. Et ſic in hoc habet legitimã perſonam: meritò quantũ ad hoc, an ſit procurator, conſtat litigium: quia eſt ꝑſona legitima. Vide gl.quã no.& bene: ideo ſi procurator ageret nomine minoris, vel ſyndicus nomine vniuerſitatis vel tutor, & cõtingeret aliqua læſio in examinatione perſonę, an ſit procurator, vel ſyndicus, vel tutor: certè nõ poſſunt petere reſtitutionẽ in integrũ: quia iſta cauſa an ſit procurator. vel ſyndicus, vel tutor, eſt cũ ipſo tutore vel ꝓcuratore agitata: non enim cum minore vel eccleſia. ¶ Opp.& videtꝰ ꝙ licet non habeat mandatũ, iudicium valeat.l.ſi ſine.in prin.& §.j.ff.rem ra.ha-
8 be. † Sol. Iudicium non valet, quãtum eſt in præiudicium domini: ſed in præiudicium procuratoris, & fideiuſſoris, quem dedit de rato, bene valet.
9 ¶ † Vltimò quęrit gl.an ſi ſoluitur huic falſo procuratori, poſsit repeti. Dicit gl.ꝙ ſic: ſed an idem ſi ſoluatur cum iudice. Dicas ꝙ ſic: quia ſententia lata fuit cum falſo procuratore de hac materia plenè dic per me in l.ſi ſine.in princ.& §.j.& §.cùm autem.ff.rem ra.hab.

LIcet in principio. Exceptio quæ habet reddere iudiciũ retro fuiſſe nullũ põt opponi ĩ quacũque parte iudicij.h.d. ¶ Opp.& intro gl.magnã, q̃ dicit ꝙ pmittitur. Vos videtis ꝙ exceptio falſi ꝓcuratoris põt opponi.cõtra.de l.ita demũ.ſ.e. Huius timore facta eſt iſta gl.dicit gl.ꝙ tũc eſt verũ, ꝙ hęc exceptio põt opponi qñcũq;, etiã poſt litẽ cõteſtatã, quãdo ille, q opponit, velit probare procuratorẽ non habuiſſe mandatũ. quaſi velit dicere gl.ꝙ qa ſuſcepit in ſe iſtud onus, nõ mirũ ſi põt iſtã exceptionẽ opponere quãdocunq;. Iſta fuit prima ſolu.quę nõ eſt vera: quia iſta cũ ſit merè negatiua, nõ eſt probabilis.l.actor.j.de proba. Vnde gl.dedit aliã ſol. Re ipſa veritas eſt, dicit gl.ꝙ hic eſt ſpeciale in hac dilatoria, quę põt opponi in quacũq; parte iudicij: & idem in quacũq; alia, quę haberet reddere iudiciũ retro nullũ fuiſſe no.in l.j.ſ.de iur.& fac.igno. Et eſt rõ: quia qñ iudiciũ dicitur nullũ inſtãtia nulla, cõteſtatio litis nõ habet formã iudicij: vnde nõ põt dici tardè oppoſuiſſe hãc exceptionẽ: nec põt obijci, nõ oppoſuiſti ante litis cõteſtationẽ: qa nõ dicitꝰ lis cõteſtata qñ iudiciũ ſit nullũ. Et iſtud voluit ſentire gl.cũ dicit, vel meliꝰ: & iſta eſt vera ſol. Alij dederũt aliã ſol.& dicũt ꝙ exceptio, de qua loquitur.l.ita demũ.ſit dilatoria. Sed hęc exceptio eſt peręptoria: & iſta ſol.eſt falſa: qa vtraq; eſt dilatoria: tñ optimè loquitꝰ quãtũ ad aliud. Nã qñq; opponitꝰ, tu nõ es procurator: & tũc licet ſit dilatoria, põt opponi qñcũq;, vt hic. Qñdoq; opponitꝰ talis exceptio: nõ potes eſſe procurator. Et hic aduerte ſecũdũ d. Ia.qa quãdoq; eſt defectus rõne cauſę. Videbitis de hoc in l.quãuis indubitati.j.de adul. Qñq; eſt defectꝰ rõne pſonæ: & põt eſſe duplex exceptio: qa pſona non poſsit eſſe in iudicio, nec pro ſe, nec pro alio: & tũc iſta exceptio põt opponi qñcunq;.l.ſeruꝰ.j.de iudi.l.ij.§.ſi qs his ff.qui ſatiſd.cog. Et eſt alius defectus, ꝙ qñq; pſona põt eſſe in iudicio ꝓ ſe, & nõ pro alio: & tunc iſta exceptio debet opponi ante litẽ cõteſtatã: vt in d.l.ita demũ. Qñq; oppo. exceptio, nõ põt eſſe procurator: qa nõ legitimus: & iſta debet opponi añ litẽ conteſtatã: vt l.Pomponius.§.rati.& vide ibi bonã gl.ff.eo. Sed quęrit hic Ia.quid de exceptiõe libelli ineptè formati, qñ debet opponi? Ipſe dicit ꝙ hæc exceptio opponi põt, etiã poſt litẽ conteſtatã. allegat ad hæc l.libellorũ.verſic.qđ ſi libelli.ff.de accuſatio, quia ſi libellus eſſet ineptè conceptus: nomẽ rei aboletꝰ: vt ibi patet in tex.ſi aboletꝰ ergo concludit ꝙ erat receptũ inter reos: & ſic erat lis conteſtata: vt l.adulterã.j.de adulter. plenè in l.j.qui accuſare nõ poſſunt.ꝑ doct. Contra qđ vide bonã l.cũ ſua gl.Titia.ff.de accuſatio.& quod ibi notatꝰ: & no.illã legẽ verũ eſt qđ glo. pro ſolutiõe dicti cõtrarij, dedit aliã ſolutionẽ: & diſtinguit tres caſus, vt videbitis in fi.gl.quia dicit gl. Aut ſcio falſum, &c.dic vt in glo. Aduerte tñ: quia gl.in primo mẽbro huius diſtinctiõis videtꝰ innuere, ꝙ ſi ego ſcio procuratorẽ eſſe faſum &c.& nõ oppono ſtatim: mihi præiudicat: quare poſtea nõ poſſum opponere. Dictũ huius gl.nõ eſt verũ: qa poſito ꝙ ſciã procuratorẽ agẽtẽ cõtra me, nõ habere mãdatũ, mihi nõ præiudico. Ratio quia cõſenſus meus in his, quæ nõ depẽdẽt ex mea mera volũtate, nõ operatur ad validandum actũ, vel ſentẽtiã: vt l.ſi expreſsim.ff.de ap. Sed ſi iudiciũ agitatũ dependet ex mera voluntate mea, quia iudiciũ redditꝰ in inuitũ. Et ex eo cõcludas.ꝙ licet nõ opponã, & ſciã ipſum eſſe falſum, adhuc poſſum ipſam opponere. Imò plus: quia cõſenſu vtriuſq; partis iudiciũ nullum vel ſententia nulla nõ poſſet validari, vt valeret ſñia. Et ita debet intelligi l.ij.& ibi per doct.j.cõia vtriuſq; iudi.licet glo.ſenſerit cõtrariũ, & malè in l.j.j.qui pro ſua iur.iu.dare, da.ve poſ.& idem no.per Ber.in c. quoniam cõtra falſam.in vltima gl.magna.extra, de probat. & ſolet dici per doct.in l.inſtar.j.de iure fil.lib.x. ¶ Itẽ op.& ſum in gl.fi.de princ.ad fi. Solue vt in gl.in prin. ¶ Quæro, pone ꝙ per ſentẽtiam iudicis eſt ſolutum falſo procuratori: nũquid ſolutũ põt repeti. Dic ꝙ ſic. ¶ Non obſtat l.cũ putarẽ.fa.erciſcũ.quia ibi fuit iudiciũ agitatũ cũ legitima perſona: hic non. ¶ Itẽ dicit gl.ꝙ iudiciũ eſt nullũ, in præiudiciũ domini, niſi habuerit ratũ.alle.gl.licet.de iudic Concludit ergo iſta gl.ꝙ dñs poſsit ratificare iudiciũ agitatũ per falſum procuratorẽ. ¶ Aduerte, inquantũ iudicium facit cõtra dominũ, ꝙ poſsit ratificari: ita debet intelligi. Sed quęro, quid ſi iudiciũ faceret pro domino, vel ſentẽtia lata eſſet pro domino in perſona falſi procuratoris: nunquid ratificando tunc valebit ſentẽtia? Gl.in l.ſi mater.§.hoc iure.de exceptio.rei iudi.tenet ꝙ ſic: & alleg.l.licet.ff.de iudic.prælleg. Contrariũ ſentit gl.alibi in l.ſi tutor.j.in quibus cau.in integ.reſti.nõ eſt neceſ. Gl.innuit ꝙ ſpeciale ſit in minore. Iſta vlti.gl.cõiter approbatur, per rationẽ ſuperius dictã: & aduerte ꝙ l.licet.ff.de iudi. loquitur vbi dominus ratificat iudiciũ agitatũ per falſum procuratorem ante ſentẽtiã latã. quid aũt ſi poſt ſentẽtiã, vide ſ. Quæro, iudex pronunciat procuratorẽ eſſe legitimũ, & ſe habiturũ ratũ quicquid per eũ factũ fuerit: quæro nũquid valebit. Videtꝰ ꝙ ſic: vt l.j.§.idẽ Pomponius.ff.qđ falſo tutore. Cõtrariũ videtꝰ ꝑ l.qđ nõ iuſto.ff.de collu.deteg. Nõ obſtat lex cõtraria: qa loquitꝰ in tutore, cuius tutoris dãda dependẽt ab ipſo iudice.qđ bõ eſt in procuratore. verũtamẽ eſt, ꝙ ſi iudex pronũciat ſic: pronũcio exceptiões oppoſitas cõtra mãdatũ huius procuratoris non obſtare, & eis nõ obſtãtibus eſſe procedẽdum in cã. iſto caſu iudiciũ valeret. Iſta eſt practica cõis, quam ponit Spe.in ti.de excep.§.iij.in fi.& Cy.hic.

QVicunque. Illuſtris perſona nõ litigat per ſe, ſed per procuratorem: alias punietur.h.d. ¶ Hic eſt autꝰ.hoc ius.quã limitat. Rationem legis dic vt in glo.&c.

QVicunque. Poſitus in illuſtri dignitate non litigat per ſe, ſed per procuratorem. Cùm aũt quæro de ratione: dic vt in gl.quia ratione dignitatis debet ſedere cum iudice.

SVMMARIVM.

1 Cauſæ, in quibus quis cogitur perſonaliter, & non per procuratorem comparere.

2 Aſſeſſores raro vel nunquã admittunt excuſationem per procuratorem.

In pecuniarijs.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶In pecuniarijs. Et a
allegat iſtum text.
Bart. in l. j. §. ſuffi-
cit. ff. de admi. tut.
& in l. qui habet. §.
ſi pupillus. ff. de tu
te. ꝙ pupillus pōt
ſolus citari ad iudi
ciū: quia intelligit
ꝙ cōpareat per ſe,
vel per ꝓcuratorē.
Ego tenui cōtrariū
in l. ſed ſi ex ſtipu-
latu. quā præcedit
l. ſi ex legati. ff. de
verb. oblig. & vide
c. cū in iure. de of-
fi. deleg. & vide ibi
doc. qui alleg. Bar.
hic. And. Barba.

✠ Pro concordia ad-
uerte: vult iudex fa
cere comparere ali
quē ex litigātibus
pſonaliter reſpōſu
rus poſitionib⁹ vel
ſimilibus, audiētiā
pōt denegare ꝓcu
ratori in hoc, quaſi
dñs ſit legalior &
melius inſtructus:
vt p Bart. hic, ī hac
l. ſi. cōtrariū allega
tur tenere in l. ſi a-
ctor. ff. eod. tit. in j.
col. Tu dic in d. l. ſi
actor. loquit Bart.
qñ qs venit ad de-
fendendū, nō ſim-
pliciter vti ꝓcura-
tor. ſed tāquā ꝓ iu-
re ſuo, qd dicit mē
ti cōmēdandū. ſec⁹
ſi ſimpliciter. & ita
loquit. adde ad no
ta. in c. j. de cōfeſ. in
vj. maximè per Io.
And. in gl. j. Itē, &
aliter dici pōt: qa ſi
ꝓcurator ſpeciali-
ter ad ſic rñdendū
informatus, & miſ
ſus à dño: & ita ꝓ-
cedat ſecunda opi.
aliàs ꝓcedat prima
in d. l. ſi. Ita Bar. in
l. q bona. §. qui alie
no. ff. de dam. inſe.
& alleg. cōcor. Ad
de ad Inn. in c. pa-
ſtoralis. in prin. de
iud. In criminalib⁹
aūt vide Bar. & do
cto. in l. ij. §. defen-
di. ff. ex qb⁹ cau. in
poſſeſ. ea.

In pecuniariis. [a] Per ꝓcurato-
rem citatus poteſt cōparere, etiam ſi in
citatione hoc exprimit: nec cogit quis
cōparere perſonaliter, niſi ex cauſa [b]. h. d. ¶ Quę-
1 ro quæ† ſint cauſæ, propter quas qs cogit pſona-
liter cōparere. Pro huius declaratione debetis ſci-
re, ꝙ hic tex. ibi: niſi forte quoſdā &c. legit duob⁹
modis. Primò ſic. Dictū eſt ſuprà, ꝙ quis pōt cōpa
rere per ꝓcuratorē ſi vult, niſi in caſu, in quo cogi
tur quis cōparere p procuratorē: vt ſ. l. ꝓxi. & ita
intelligit iſte verſi. niſi forte. vt dicit gl. ſuper ver-
bo, iuſtiores. in prin. Alij dicūt ecōuerſo: & ita po
ſui caſum, qui eſt magis notabilis, vt ſ. dictū eſt, ꝙ
poteſt cōparere per procuratorē: niſi ex cauſa com
pareret pſonaliter. Quæ eſt ergo cauſa iuſta. Dicit
glo. cauſa iuſta eſt in his cauſis in quibus nō admit
titur ꝓcurator: vt puta, in cauſa criminali, in qua
ponit pœna à relegatione ſupra. & iſtud eſt clarū.
Vel dicas, dicit gl. quia melius ſcit dñs veritatem,
quā procurator. Sed ſecūdū hoc ſemper iudex po
terit dicere: cōpareas corā nobis perſonaliter: quia
volumus ſcire [c] à te veritatē. Et vide glo. do. Iaco.
circa hoc dabat remediū, ꝙ quis faciat procurato-
rem inſtructū ad omnia, de quib⁹ poſſet iudex eū
interrogare, & hoc exprimat in mādato. Sed certè
hoc nō placet mihi. Nam dicit l. de minore. §. tor-
menta. ff. de quęſtio. ꝙ veritas perpēdit ex vultu,
& trepidatione, & qua cōſtātia quis loquatur: ſed
in his iudex nō pōt informari per procuratorē: qa
alius eſt aſpectus dñi, & alius eſt aſpectus ꝓcura-
toris: & ſic qñ iudex vellet, faceret dominū cōpa-
rere: & hoc colore aſſeſſores [d] raro† vel nūquā ad-
2 mittūt excuſationē per procuratorem. quod ſatis
placet. Vel quartò, dicit gl. eſt alia cauſa iuſta, ſi p
ſona domini eſt legalis: nec eſt rixoſa, ſicut eſt ꝓ-
curator. arg. l. ſi actor. ff. eo. Quod dictum placet
multùm in procuratore ſimplici, per cuius aduen
tum, conditio aduerſarij in nullo debet fieri dete-
rior: vt l. ij. §. defendi. quib. ex cau. in poſ. ea. Sed
quid in procuratore in rem ſuam: docto. tractant
hic. De hoc eſt tex. & gl. in l. ſi actor. ff. eod. & ibi
dicemus Deo duce. Barto.

In pecuniariis. Omnis citatio
includit hanc poteſtatē. ꝙ citatus poſ-
ſit cōparere p ſe, vel per procuratorē, ni
ſi in citatione contrariū appareat, vel alia legitima
cauſa intercedat. h. d. Nota quod dixi in ſumma-
rio. Quæro, quid velit dicere tex. ob cauſas. Dic vt
in gl. tu agis ex iure ceſſo cōtra me. dico ꝙ compa
reat cedēs, tanquā melius nouerit veritatē: an de-
beat cōparere. Videt ꝙ ſic: vt l. ſi actor. ff. eod. Dic
cōtrariū ſecūdùm Iac. de Are. quia tūc cōfeſſio ce
dētis nō poſſit præiudicare ceſſionario in aliquo:
vt l. ſi partē. ff. quemad. ſerui. amit. l. ſeruū filij. §.
j. ff. de leg. j. & ibi per Dy. & in l. facta. §. ſi hęres. ff.
ad Trebel. ad quod debet cōparere cedens. Certè
nō video. quod eſt verū ſecūdū Iac. de Are. niſi ad
cedentē ſpectaret aliquod periculū, vel cōmodū:
iſto caſu dicitur prima cauſa cedētis, & poſſit vo-
cari cū debet. arg. l. j. §. in propria. ff. quādo appel.
ſit. Item quęro, tu cōpares tanquā ꝓcurator in iu
dicio, oppono tibi & volo ꝙ compareat principa-
lis, tanquā melius nouerit veritatē: principalis eſt
abſens: debeo ſibi facere ſumptus? Videt ꝙ ſic: qa
volo inducere eum in teſtem. arg. l. quoniam libe-
ri. j. de teſt. & l. eos. j. de appel. Dic contrariū: quia
per abſentiā aduerſarij nō debet fieri mea cōditio
deterior. Tex. eſt in l. ij. & ibi gloſſ. quib. ex cau. in
poſ. eat. Item nota hanc legē in arg. Pone, ꝙ caue-
tur ꝙ pro maleficio debeat quis citari ter vt com-
parcat per ſe, & per procuratorē legitimū: quidā
fuit citatus vt cōpareat: ipſe non cōparuit: fuit po
ſitus in bāno: nunquid bannū valeat? Videtur ꝙ
nō: quia citatio eſt fundamentū iudicij, quę nō fuit
facta ſecundū formā ſtatuti. Cōtrariū determinat
do. Iac. per hanc legē: quia poteſtas cōparendi per
alium ineſt tacitè, per hāc legē: & expreſſio eorū,
quæ tacitè inſunt, nihil operaretur: vt l. nō rectè.
j. de fide. l. hæc verba. de leg. j. ¶ Vltimò nota pra
cticam ex hac lege ꝙ ſi aliquis eſt accuſatus corā te
de aliquo crimine, cuius pœna ſit infra relegatio-
nem, & tu citas eum, & ipſe cōparet per procura-
torem. quod eſt licitū. l. ſeruū quoq;. §. publicè. ff.
eo. quo ad obuiandū malitiæ ſuæ. Et, vt poſſis me
li⁹ inueſtigare veritatē, poſſes dicere ꝙ tu vis prin
cipalē, qui melius nouit veritatē: per hanc legē. Et
ſi vis ꝙ cliētulus tu⁹ nō cōpareat, ꝙ ipſe faciat ꝓ-
curatorē ſpecialiter ad iurādū de calūnia. Et eſt ca
ſus extra, de procur. qui ad agen. lib. vj. Et ponas,
ꝙ ipſe cōfiteatur, vel reſpondeat ad omnia, de qui
bus interrogabitur. Et omnia iſta ponunt expreſ
ſe & ſingulariter in procuratorio. Verbi gratia: ſi
interrogaberis de hoc, reſpōdeas ſic. & iſta eſt pra
ctica Barto.

Ne liceat potentioribus. *Rubrica.*

¶ Continua vt in glo. & ſicut rubrica partes duas
habet: ita in nigro ſunt duæ leges. Prima tractat
de prima pte rubricę: ſecunda de ſcda tractat &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Procurans patrocinium potentiorum, debet
priuari cauſa.
2 Officialis præſtans fauorem alicui priuato, punit.
3 Iudex minor punit maiorem de fauore per eum
præſtito in cauſa alicui priuato.
4 Pœna huius legis non imponitur ipſo iure, ſed p
ſententiam.
5 Diſpoſitio huius legis habet locū in actore & reo.
6 Pœna huius legis an committatur ex ſola procu-
ratiōe, vel requirat ꝙ patrociniū fuerit præſtitū.
7 Pœna huius legis committitur, quocunq; modo
patrocinium præſtetur.
8 Diſpoſitio huius legis habet locum, etiam ſi patro
cinium fuerit præſtitum per familiarē potētioris.
9 Delegari quòd non poſſit per rectorem prouincię
hæc cauſa.

LEX I.

Diuinæ. Qui patrocinium
potentis rōne offi
cij ꝓcurauit, cauſa priuat: & ille
potētior punietur: & rector pro [d]
uinciæ iudex erit. h. d. Primò lo
quit in genere. Secūdò reſpōdet
quęrenti. Secunda ibi: quare cùm interſit. Itē pri-
ma ſubdiuiditur: quia primò punit partem procu
rantem. Secundò punit potētiorem facientē hoc.
1 Secūda ibi: quem palā &c. ¶ Nota ex hac lege† ꝙ
ille, qui procurauit aduocationem, ſeu procuratio
nem, ſeu auxilium potentiorū, debet priuari cau-
ſa. quod nota cōtra eos, qui in ciuitate iſta faciunt
ꝙ priores faueāt ſibi in aliqua cauſa, coram alijs of
ficialibus: debent eñ cauſa priuari, vt hic vides.
2 ¶ Nota† ꝙ officialis, qui pręſtat patrocinium, vel
fauorem alicui priuato, in aliqua cauſa, coram alio
3 officiali, punit. ¶ Secūdò nota† ꝙ de iſto delicto
iudex minor poteſt punire officialem maiorem.
¶ Opp. ff. de alie. iudi. muta cau. fac. l. iij. Sol. ibi lo
quitur de potentiore non ratione officij, ſed fortè
diuitiarum, ſeu ratione alterius ſtatus: hic de po-
tentiore ratione officij. Contra hoc opp. ſ. de ad-
uo. diuer. iudi. l. ij. vbi decuriones poſſunt eſſe ad-
uocati. Sol. Hic loquitur de potentioribus ratione
officij ita magni, ꝙ poſſit alteri minacem feruorē
oſtendere, ſeu inferre: vt l. ſi per impreſſionē. j. qd
met. cau. & ideo propriè poſui exemplū in priori-
bus iſtius ciuitatis. ¶ Opp. ſecundò. j. de ſuffra. l. j.
Solue vt in gl. quia ibi non erat potētior. ¶ Circa
4 hanc legē quęro: dicit hic ꝙ priuatur cauſa: † vtrū
priuetur ipſo iure, an per ſententiam? Glo. optimè
dicit. per ſententiā? quia dicit, priuetur: non, priua
tus ſit. Sic ſimile habuiſtis no. in l. iubem⁹. §. ſane.
ſ. de ſac. ſan. eccle. & l. ſi quis in tantam. j. vnde vi.
& dixi pluries. ¶ Quæro, hæc lex vtrū habeat lo-
cum tam in actore quàm in reo. Glo. quæ eſt j. tit.
proxi. ſuper rubrica, videtur velle ꝙ hæc lex ha-
5 beat locum ſolùm in actore. Contrarium† puto,

POMATES.
b ¶ Niſi ex cā. Vel ni
ſi quis impetraſſet
reſcriptū, quod ad
uerſarius poſſit cō
pelli cōparere pſo-
naliter. quo caſu ēt
ipſe impetrans co-
geret. vt per Rotā
in tit. de dol. & cō-
tu. c. ij. in antiqori-
bus. de quo Feli. in
rubrica, de reſcrip.
col. ij.

✠ *P. PAVP.*
c ¶ Scire. Vide etiam
Bar. in l. ſeruum. §.
publicè. ff. de pro-
cura.
d ¶ Aſſeſſores. Sed
cōtrariū videt tene
re idē Bart. in l. qui
bona. §. pen. de dā.
inſe. & ibi vide Io.
de Imo. in c. ij. aliàs
iij. de iura. calū. vbi
tenet cū Bart. in d.
l. §. pe. & alleg. Io.
an. Iſtud tene men
ti. in c. ſi. de iura ca
lū. in vj. tangit in c.
paſtoralis. de iudi.
vide c. pen. de po-
ſtu. pręla. & ibi di-
xi. And. Barb.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ꝙ habeat locum in actore & reo. Primò propter
generalitatē rubricæ, quę dicit, patrocinium litigā
tibus præſtare. Ex eo quod dicit, litigātibus, loqui
tur tā de actore quam de reo. Hoc etiā apparet ex
principio huius legis, quæ loquif generaliter. Se-
6 cundò † quæro, vtrū ſit neceſſe ꝙ potētior pręſtet
patrociniū, an ſufficiat ꝓcuratio partis ſola. Text.
videtur dicere ꝙ ſolùm ſufficiat procuratorē ha-
bere patrociniū potentioris ratiōe officij. Tex. vi
detur ꝙ ſic, dum dicit, aduocaſſet. Et ita ſentit glo.
ſuper illo verbo. gl. finaliter dicit cōtrariū de æq-
a tate. arg. l. quamuis. de in ius voc. ¶ Quęro, vtrū[a]
ſit neceſſe ꝙ illud patrociniū præſtetur palam ad
banchū: vel ſufficiat ꝙ clam, vel per interpoſitam
7 perſonā fiāt iſta rogamina? Certè † puto quocūq;
modo potētior præſtet patrocinium, fauorem, vel
auxiliū ad procurationē partis, ipſe incidit in hāc
legem propter generalitatē verborum huius legis
ibi: potentiorū domorū opibus niterētur. ¶ Quę
8 ro, † quid ſi aliquis procurauit[b] patrociniū alicu-
b ius familiaris potentiorū: vt puta notarij prioris?
Puto ꝙ idem, vt teneatur hac cōſtitutione. Et hoc
innuit tex. & gl. ſuper ver. domorū opibus. id eſt,
illis de domibus. dicit gl. Pro hoc facit j. ſi rec. ꝓ-
uin. &c. in rubro & in nigro. & j. ſi quacūq; pręd.
l. j. &c. ¶ Circa vltimam partē, dicif hic ꝙ rector
9 prouinciæ eſt iudex ſup iſto delicto. ¶ Quęro † an
iſtā cauſam poſſet delegare. Glo. dicit ꝙ non: quia
iſtud ſpecialiter eis cōmittif vt maioribus. Et per
hanc legē ponit exēplū in l. j. ff. de offi. eius cui mā
da. eſt iuriſdi. ¶ Vltimò gl. hic tractat materiā de
ceſſio. act. quę hic non cadit: ſed cadet melius in l.
proxi. & optime. & ibi debet dici in l. per diuerſas.
& l. Ab anaſtaſio. j. mand. & ibi dicemus: & dicam
j. l. proxi. quantum ad eam expediet. & nota hanc
legē, quam poteris cum honore practicare &c.

a ¶ Quęro, vtrū. no. quòd iſta pœna habet locum etiam ſi clam pręſtetur patrociniū. vide tex. in c. j. de offi. deleg. in verb. manifeſtè. vbi probaf contra. vide ibi. And. Bar.

P. P A V. P.

b ¶ Procurauit. Iſta lex tamē nō habet locū in potentibus ſolùm diuitijs, vel quia ſit ex magnatibus ciuitatis, ſed ſolùm in potentioribus ratione officij. vide Deci. in c. j. colū. iiij. ad fin. & ſeq. de offi. delega. vbi etiam quędam alia in materia.

DIuinæ. Non poteſt potētior patrocinium pręſtare: aliàs ipſe punireſ: & præſes eſſet iudex, & litigator ipſo priuaretur. h. d. Diuidif in duas partes. Prima loquitur in genere. Secunda in ſpecie. Secunda ibi: quare cùm interſit. Iterum prima ſubdiuiditur: quia primò punit litigantem. Secūdò punit potentē, & pœnā cōſtituit. Secūda ibi: que palam eſt. ¶ Opp. ff. de alie. iudi. mu. cau. fac. l. j. cum duabus ſeq. Solue vt in gl. ¶ Item opp. de l. ij. §. de aduo. diuer. iudi. Sol. eſt not. ibi loquif in decurione: hic in alio officiali maiori. Oportet ergo ꝙ ſit officialis ita magnus, ꝙ poſſit inferre timorē per vocē: vt ſunt priores hic: non ita camerarij, vel alij conſiliarij. ¶ Item opp. j. vbi ſena. vel cla. l. iij. Solue vt in glo. ¶ Quæro, vtrum priuetur cauſa ipſo iure, an per ſententiam. Et gl. dicit per ſentētiā: quia dicitur, afficerentur. ¶ Quęro, vtrū præſes prouinciæ poſſit in caſu huius legis per inquiſitionem procedere. Gl. videf dicere ꝙ non, niſi ad partis poſtulationem: hoc etiam videtur probare tex. ibi: inter litigatores audiētiam tuam &c. ¶ In contrarium: quia delictum iſtud cōmittitur corā iudice: ergo ipſe de hoc poterit inquirere: vt j. de probatio l. iubemus. de teſta. nullum. Et illud puto verū, quantū ad accuſationem criminalē, ſeu ad punitionem, per textū ibi: rectores prouinciarum & cuſtodes, &c. Ad ipſorū ergo cuſtodiā hoc pertinet, & per actionem præſtitam. quantum ad actionem ciuilem nō puto: quia in eo nihil poteſt facere iudex, niſi parte petente: vt l. j. in princip. ff. de edend. & l. ad peremptoriū, de iudicijs. Fallit in l. iij. ff. de ſuſpe. tutori. & quod ibi nota. ¶ Quæro vtrum ſufficiat procurare patrocinium: potentioris: an requiraf quòd exhibeat. Dic vt in gl. Quęro, & eſt no. quid ſi aliquis nō procurat patrociniū potentioris habentis officium, ſed alicuius ſui domeſtici. Dic vt no. p gl. quæ dicit idem per tex. qui dicit, domorū opibus: id eſt, illis de domibus. Ad quod j. ſi rector prouinciæ, vel ad eum pertinētes. in rubro & nigro & j. ſi quacunq; prædi. pote. l. j. ¶ Quærit gl. vtrum rector prouinciæ poſſit delegare iſtam cauſam. Dic vt in gl. ¶ Quęro, vtrū hic titulus habeat locum in actore & reo. gl. j ti. j. ſuper rubrica dicit, ꝙ in actore tantum. Tu dic in actore & reo, propter generalia verba huius legis, quæ prohibēt vnūquēq; procurare patrociniū potentiorū. Dicam plenius j. titu. j. l. j. ¶ Vltimò glo. tractat hic materiā ceſſionis, quæ melius incidit j. eo. l. fi. & ibi recitabo. ¶ Nota diſpoſitionē intelligi, id eſt, illis de domibus: quia quandoq; diſpoſitio nō cedit in domibus tanquàm in ædificio: qa intelligitur domus, pro illis de domibus: vt ff. ſi cer. pet. aliàs de aſſeſſo. l. lecta in prin. & hic. ¶ Extra in l. diuinæ. vide gl. q̄ incipit, & ideo alij. hic eſt primò notandum. gl. dicit prope finē, ꝙ ſi titulus ceſſionis non eſt expreſſus in principio inſtrumenti, ꝙ ceſſio præſumitur ſimulata. quā intellige ſanè: qa nō debes intelligere ꝙ ſi eſſet cauſa ceſſionis in fi. ꝙ ideo dicatur ſimulata. Sed voluit dicere ꝙ ſi à principio, quādo fit ceſſio, nō exprimitur illa cauſa: ꝙ ſi ex interuallo exprimeretur ꝙ nihilominus pręſumeretur ſimulata. Et nota ꝙ ſit differētia an exprimā in principio inſtrumenti, vel in fine. ¶ Item eſt aduertendū. dum gloſ. dicit, ꝙ ſi pro parte iura ſint vendita, & pro parte donata, ꝙ eſt ſimulata ceſſio. Quęro, qualiter agetur ad iſtud. Dic vt notatur per Innocen. in c. ij. extra, de alie. iudi. mu. cau. fac. & idem eodem modo, ſi vendita ſunt minori prętio iura, qualiter tunc agatur. Dic vt ibidē p eum. Ratio quare verus ſit titulus, vel cauſa ceſſionis in iuribus cedentis, nec ſufficit ſola ceſſio, eſt iſta: quia iura volūt quod illud idē operetur ceſſio, in transferendis iuribus in ceſſionarium, quod traditio rei corporalis in transferendo dominium rei corporalis: vt not. gl. in l. ad eum, in principio, ff. de donationibus. Facit quod not. in l. in omnibus. ff. de actio. & oblig. & qđ habetur in l. fi. quando fiſcus, vel priuatus. in gl. quę incipit, ſuo. Sed nemini venit in dubium, ꝙ venditio ſola rei corporalis non transfert dominium, niſi ſit ibi titulus habilis ad tranſlationem dominij: vt l. traditionibus. §. de pactis. & l. nunquā nuda. ff. de acqui. poſſ. & de acquir. re. domi. Ergo ſola ceſſio ſine traditione, titulo, & cauſa, non transfert iura. Et qa hic in gl. fit mentio de prætio, dum iura ceduntur ex cauſa venditionis: ꝙ ſit tabellio dixit talis cedens fuit confeſſus ex tali ceſſione habuiſſe centum: an iſtud ſufficiat: Gloſſ. quæ eſt in l. per diuerſas. infrà, mandati. ſup verbo, ſolutarum. innuit ꝙ iſta confeſſio non ſufficiat: ſed debeat pretiū realiter eſſe ſolutum. Et hanc opinio. approbat Iac. de Bel. eſſe veram in authenti. de æqua. dot. poſt principium. in lectura ſua. ¶ Quid ſi tabellio dicit: coram me habuit centum pro dicta ceſſione contra Martinum debitorem ſuum pro dicto pretio dictę ceſſionis: an hic titulus ſit ſufficiēs, cùm nullus ſit expreſſus titulus venditionis: vt l. fi. j. de præd. decu. vbi dicit fieri venditionem: vt per hoc manifeſtè detur intelligi venditionis fuiſſe contractum.

LEX II.

SI cuiuſcunque. Si actio cedatur potentiori, ratione officij, actor cadit à cauſa. h. d. ¶ Quęrit gl. hic, in quo differt hæc lex, ſeu prouiſio huius legis, à titulo de litigioſis? Reſpōdeo, ibi loquitur de actione litigioſa, q̄ iam erat in iudiciū deducta: hic etiā ſi non erat litigioſa. Itē in quo differt hic titulus à titulo de alie. iudicij muran. cau. fac. Reſpōdeo, ibi loquitur de potentiore, alia ratione quā officij. Secundò quærit gl. qđ ſi ceſſio fuit actionis non litigioſæ nec fiat potentiori aliqua ratione. Gl. circa hoc diſtinguit tres caſus, quos videbitis in tex. in l. per diuerſas. & l. ab Anaſtaſio. j. manda. & vide gl. tuam quam maximè nota, ibi: ſi dubitatur maximè ibi: item quòd titulus &c. ibi in principio. & hac rōne, ſeu dicto huius gl. ponunt quidam in principio inſtrumentī titulum ceſſionis: licet quidam dicant quòd non expediat. Sed dicemus in dicta l. per diuerſas. j. manda. & finali. &c.

SI cuiuſcunque. Qui cedit actionē potentiori ratiōe officij, eam perdit. h. d. ¶ Opp. ff. de ratione officij. ¶ Opponitur de liti. in ij. Sol. Ibi prohibetur ceſſio propter potentiam eius, cui cederetur. Ratione huius contrarij gloſſ. diſtinguit de ceſſione: quod habuiſtis perfectius in l. per diuerſas. & l. ab Anaſtaſio. j. mandati.

De his, qui potentiorum nomine. *Rubrica.*

¶ Gloſſa continuat ſic: ſuprà titulo proximo, prohibuit actorē aduocare potentioris patrocinium: hic prohibet reum. Innuit hic glo. ꝙ titulus præcedens non habet locum in reo: quod eſt falſum, vt ſ. dixi. Continua ergo ſic: Suprà punit litigantes, qui aduocant patrocinium potentiorum præſtandum dicto, vel facto ipſorum potentiorum: hic punit litigātes, q aduocant patrocinium potentiorum, dicto, vel facto ipſius litigantis: qđ facit aſſignādo titulos, vel prætendendo nomina: vt videbitis j. &c. Bar.

SVMMARIVM.

1 Hæc lex habet locum in actore, & reo.
2 Chartula q̄ cōtinet exceptionē rei, appellatur libell9, ſicut & illa actoris.
3 Aſſerta per reum in exceptionibus, ita faciunt fidem contra ſe, ſicut aſſerta in libello per actorem.

LEX I.

ANimaduertimus. Breuiter dicit: Qui titulos potentiorū prędijs ſuis affigunt, vel eorum nomina in lite prætendunt, priuanf ſuo iure, & metallo dānantur: & potentior, ſi conſenſerit, infamatur. hoc

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

tur.hoc dicit.Diuide:primò loquitur in genere.ſecũdò reſpõ
det quærenti,repetẽdo quaſi illud idem.Secunda ibi:quiſqs
igitur.¶ Ad euidentiam legis debes ſcire ꝙ ſenatores,& viri
clariſsimi habent priuilegium ne conueniãtur,niſi ſub certis
iudicibus:vt l.iij.j.vbi ſenatores vel clariſsi.¶ Hoc pręmiſſo,
venio ad caſum in hac l.Hodie poſſumus ponere exẽplum in
prælatis,qñ aliqui volentes euadere curiam ſecularẽ titulos
alicuius ecclesiæ imponũt ꝓdijs ſuis,vel eius nomẽ in iudicio
pretendunt.Ad hoc facit extra,de alie.iudi.mu.cau.fac.c.ij.
Nã ſi hoc faciunt in fraudem:quia nõ eſt verum,puniẽtur &
tenebuntur hac conſtitutione.¶ Quæro vtrum hæc lex ha-
beat locum in actore.Videt̃ ꝙ nõ:vt hac l.verſi.quiſquis.In
contrarium videtur ibi,nec repetendæ actionis &c.gl.ſuper
rubrica,& etiam ſuper dicto verbo,actiõis videtur tenere ꝙ
non habet locum in actore ſed habet locum ſ̃.titu.j.l.prima.
1 Ego dico† ꝙ habet locum tam in actore quã in reo.& l.j.ſ̃.ti.
j.loquitur alio caſu vt dixi ſuper rubrica.¶ Vltimò nota ex
2 iſto tex.† ꝙ ſicut chartula cõtinẽs petitionem actoris,appellat̃
libellus:ita chartula continens exceptionem rei appellatur li
3 bellus:vt ibi contradictorijs libel.&c.per† quod patet ꝙ ſicut
illud,quod actor aſſerit in libello facit fidem contra ſe:vt l.cũ
precũ.de liber.cauſa.Ita iſtud ꝙ reus aſſerit in exceptionibꝰ.

ANimaduertimus. Qui titulos, & nomina potentiorum in lite prætendit,litem perdit,& metallo pu
nitur:potẽtior,ſi ſciens fuit,infamatur.h.d.¶ Quæro,in quo
differat hic titulus à præcedenti.Reſpondeo ſecundum gloſ.
ſuprà in actore:hic de reo:vt ibi dixi.Tu dic ꝙ differt à præ-
cedenti:quia loquitur quando interuenit actus ipſius poten-
tioris:hic etiam quando nullus actus interuenit,ſed pars in
iudicio eum nominauit.Item præcedens loquitur in poten-
tioribus ratione officij tantùm:hic loquitur in eis,qui habẽt
dignitatem & priuilegia dignitatis,etiam ſine officio,ſeu ad-
miniſtratione:de qbus loquit̃ l.iij.j.vbi ſenat.vel cla.& hoc
patet ĩ principio,ibi:clariſsimè priuilegia dignitatis,&c.Ter
tiò,quia præcedens titulus poteſt habere locum etiã nulla li-
te mota:ſed in caſu legis vltimæ huius tituli,ſed hic titulꝰ ha
bet locũ lite mota,ſaltem per porrectionẽ libelli.¶ Nota ex
lege iſta,ꝙ ſicut libellus continens actionẽ vocat̃ libellus:ita
chartula cõtinens exceptionẽ vocatur libellus.Et ex hoc pa-
tet.ꝙ ſicuti ea quæ quis aſſerit in libello,faciunt fidem cõtra
eum:vt l.cùm precum.de liber.cau.ita ea q̃ ponuntur in libel
lo exceptionis.Vltimò eſt notãdum ꝙ hic titulus,& præce-
dẽs loquuntur de potentioribus rõne officij.¶ Si aliquis aſſu
meret defenſionem alicuius caſtri,vel villæ ſubditæ alteri ci-
uitati,vel etiam domini,ſi non ſit potentior ratione officij,pu
nitur:& dictæ conuentiones non valent:vt j.nemo ad ſuum
patrocinium ſuſcipiat ruſti.l.j.lib.xj.Bartolus.

Vt nemo priuatus &c. *Rubrica.*

LEX I.

REgiæ maieſtatis. Rubri.ſummat legem iſtam j.& ij.& in partibus iſtis de conſuetudine nõ ſeruatur hæc lex &c.

REgiæ maieſtatis. Qui titulũ ſub nomine principis rebus inſcripſerit,eas perdere debet. Vel aliter.Qui titulum,etiam ſub nomine proprio ſcripſit,eas perdere debet.hoc dicit.Tamen iſte caſus vltimus in Italia non ſeruatur.

SVMMARIVM.

1 Quãdo accuſatio non procedit,iudex non debet eam admittere.
2 Nomen rei inter reos quando dicatur receptum.
3 Notarius non habet neceſſe mittere in quaterno accuſationem,ſuper qua non debet procedi.

LEX II.

a NEquis. [a]Breuiter dicit:Rebꝰ alienis nõ po
teſt quis titulum,vel arma alterius
imponere:& faciens punietur.& poſtea cuilibet li
cet euellere ſine metu proceſſus.h.d.¶ No.ex iſto
1 fine ꝙ† quando accuſatio nõ procedit,iudex non debet eã ad
mittere.Simile habes in l.j.ff.de offi.aſſeſ.¶ Nota etiam vnũ,
ꝙ hic videtur caſus pro opinio,quã teneo:dubitat̃ quãdo di-
catur nomen rei receptum inter reos:& in hoc ſunt variç opi
nio.vt doc.ſcribunt in l.j.j.qui accuſare non poſſunt.& ego
2 pleniſsimè in l.is qui reus.de publi.iudi.Finaliter† dico quòd
donec pendet cognitio,an ſuper accuſatione ſit procedendũ
vel non,quis non dicitur receptus inter reos:ſed quãdo iudex
pronunciauit procedendũ eſſe ſuper accuſatione,nõ obſtãti-
bus exceptionibus:tũc dicitur receptus inter reos.Hoc videt̃
probari:vt quia nõ debet ſcribi illa accuſatio,ſuper qua nõ de
3 bet procedi.vt hic in fi.¶ Item nota iſtum finẽ,† ꝙ ſi ꝓducit̃
accuſatio,ſuper qua nõ debet procedi notarius,non habet ne
ceſſe eam admittere in quaterno.ſi tamen ſcripſit,puto quòd
non puniatur:quia hic dicitur:punitur qui ſcribi cõcedit.Re
ſpon.& intelligas ad hoc,vt ſuper ea procedatur:ſed ſi ſcriba-
tur vt oſtendatur ſuper ea non eſſe procedendum:non video
quid repugnet &c.

NEquis. Qui alterius principis vexilla,vel titulũ abſq; legitima authoritate,
rebus alterius appoſuerit legitimè puniet̃:& qli-
bet poteſt ea frãgere,ſine metu ꝓceſſus.h.d.¶ No
ta tex.ibi:ſine pręceptione iudicis cõpetentis.Innuit ꝙ cũ li-
centia,vel præcepto iudicis,hoc poſſet facere.Et ſic videt̃ ꝙ
iudex partem ipſam poſsit facere executorẽ in lite ſua.Simile
j.tit.j.quod intellige cauſa cognita:quia aliter incideret in cõ a
ſtitutionem l.meminerint.j.vnde vi.Dixi in l.iuſte.ff.de acq.
poſ.Et ꝙ quis poſſet eſſe executor in re ſua,habes in l.cũ qui.
§.fi.ff.de fur.¶ Secundò nota ꝙ curiales,presbyteri,milites di
cuntur nobiles:hoc eſt,nõ plebeij.¶ Nota ſi.huius legis ad ꝙ
tota die allegat̃,ꝙ iudex libellũ,qui nõ debet recipi,poteſt la
cerare.Facit ff.de offi.aſſeſ.l.j.¶ Itẽ nota quaſi caſum ꝓ vna
opiniõe mea:qualiter intelligatur nomẽ rei recipi inter reos.
multæ ſunt opinio.In l.j.qui accu.nõ poſ.teneo ꝙ tunc vide-
tur receptus,quando pronũciatum eſt accuſationem eſſe ad-
mittendam,& ſuper ea procedendum:aliàs non dicitur nomẽ
recipi inter reos:vt hic in fine.

a ¶ Ne quis. Et not. ꝙ eo ipſo,qđ qs efficitur clericus deſinit eſſe plebeius quod not.pro ſtatuto ſcđm Flo.adde gl.de cõſe.diſt.iij.c.rogatiões. quod ap pellatione plebei venit ſeruus. Lap.c.fi.de offi.dele.in vj.ꝙ appellatione plebęi,venit monachus:quia eſt ſeruꝰ monaſterij. And. Barb.

P.P AV.P.

b *Vt nemini liceat ſine iudicis authoritate ſigna imprimere rebus.*[b] *Rubrica.*

¶ In quo differt hic ti.à præcedenti,dic vt in gloſſa.Ex quo b
habetis intellectum clarum.

b ¶ Imprimere. An iſta materia procedat in capellis per aliquem cõſtitutis in aliqua eccleſia, qua nõ poſſunt depingi alia inſignia, etiam ſui hæredis, qui non eſt de ſua agnatione.

LEX I.

SAepe reſcriptum eſt. Nota ex rubro & nigro ſequentiũ legum,ꝙ ſine authoritate iudicis nõ licet ſigna imponere rebꝰ alienis:ergo à cõtrario ſenſu,cũ authoritate iudicis licet.Et ex hoc concludit̃,ꝙ iudicis authoritate põt qs ingredi poſſeſsionẽ ſine executore:vt ipſemet ſit executor,& nũcius in cauſa ꝓpria:præcedente tñ legitima cognitione,ne incidat in conſtitutionem l.meminerint.j.vnde vi.Pro hoc ꝙ quis poſsit eſſe nuncius in re propria,facit l.cũ qui.§.ſi epiſtola.ff.de fur.Dixi plenè in l.iuſtè.de acqui.poſ.Vltimò pluries allegaui iſtam legẽ in conuentibus ſcholarium,qui doctorantur,& qui debent petere inſignia doctoralia,nõ ipſimet ſua authoritate recipere,&c.

Ne fiſcus &c.uel reſpubli. *Rubrica.*

¶ Continua vt in gl.hanc rubricam:& hæc rubrica eſt ſummarium totius tituli:tamen quamlibet legem ſummabo &c.

LEX I.

REipublicæ. Nõ poteſt dari in ſolutũ Reipublicę actio litigioſa,vel dubia.h.d.¶ Oppo.j.qñ fiſ. vel priua.p totũ tit.Solu.Fateor ꝙ in ſubſidium debitore exiſtente nõ ſoluẽdo,põt cõuenire fiſcus debitorẽ debitoris:tamẽ ſponte cõtra eum,accipere actionem non poteſt.Cogita.

REipublicæ. Quæro dicit̃ hic ꝙ fiſcꝰ nõ debet ſuſcipere exactionẽ debitorũ priuati pro debito ſuo:quid econuerſo? vtrũ poſſet cõmitti vni priuato vt exerceat actionẽ cõtra debitores fiſci,pro debito ſibi priuato? Dic ꝙ nõ.Caſus eſt j.de erog.mil.anno.l.annonas.lib.xij.&c.

LEX II.

CVm allegas. Actionẽ litigioſam,vel dubiã ex cauſa donationis,Reſpublica nõ poteſt ſuſcipere.h.d.Et facit cõtra ciuitates illas,quæ quotidie faciũt cõtra hãc legẽ:& ſæpe cõtingit ꝙ duo fratres habẽt vnũ caſtrũ,& vnꝰ expellit aliũ:& vadit ille expulſus ad aliquã ciuitatẽ ꝓpinquã:

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ille expulſus cōcedit ius ſuum illi ciuitati, pro aliqua quātita
te, certè iſta conceſsio nihil valet. quod perpetuò nota &c.

LEX III.

ABhorret. Propter amiſsionem debiti nō de
bet fiſcus contra alium procura-
tionem ſuſcipere. h.d. iſta lex.

ADfraudem. Omnes leges præcedē-
tes, loquuntur de procu
ratione, ſeu auxilio, ex parte actoris: hæc loqui-
tur in auxilio ex parte rei. Breuiter dicit: Procura
tionem ad defenſionem priuati fiſcus ſuſcipere non debet.
h.d. hæc lex.

De negotijs geſtis. *Rubrica.*

¶ Dictum eſt ſ. de procuratoribus, qui gerunt cum mādato:
verùm quia negotia quandoq; geruntur ſine mandato: ideo
de his ponit &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Si in tutela dicitur, talem proximiorem dedit tutorem:
an vitietur tutela.
2 Coram pręſide eſt porrigenda accuſatio ſuſpecti.
3 Mater vtrum teneatur facere tutorem ſuſpectum.
4 Mater expendens pro filio pupillo, proteſtans quòd inten-
dit repetere, quas expenſas repetat.

LEX I.

CVm tutores. Expenſæ factæ
pietate materna,
vel affectione domeſtica, nō repetunť actio
ne negotiorū geſtorū. h.d. ¶ Opp. ꝙ nō ipſa
mater facit tutores ſuſpectos: ſed mali mo-
res, & eius negligētia: vt j. de ſuſpec. tut. per
totū. & ff. eo. per totū. Sol. expone, faceres, id eſt, detegeres.
ſic j. de acq. re. do. l. adeo. §. cūqs. verſ. vidētur. & vide gl. hoc
1 facit ad queſtionē: † Cùm quidā eſſet tutor legitimus, in tu-
tela eſt dictū, iudex talē proximiorē agnatū dedit tutorē. cer
tè puto ꝙ ex hoc nō vitiaretur tutela: quæ debet intelligi: de
dit, id eſt datū declarauit. Debēt ergo intelligi iſta verba ſecū
dum naturā eius, ſuꝑ quo proferūtur: vt in l. ſi vno. in prin. ff.
loca. l. dāni infecti quidā. ff. de dam. infec. & l. ſi ſtipulatus. de
vſur. Circa hanc legem quæruntur tria. ¶ Et opp. primò j. de
nup. l. patrē. Solu. Ibi ſpeciale. Primò quæro, corā quo debet
2 fieri accuſatio iſta de ſuſpecto. Glo. dicit, & bene, † corā pręſi
de: vt ff. ad Turp. l. j. §. ſuſpecti. quòd dic plenè vt ibi. & l. co-
gnitio. in prin. ff. de offi. eius cui manda. eſt iuriſdic. ¶ Secūdò
3 quęro, vtrum † mater teneatur facere tutorem ſuſpectū. Gl.
hic videtur dicere quòd non: & dicit verum. Probatur in l. ij.
§. ſi mater. & §. ſeq. ff. ad Tertul. petere verò debet. ¶ Ex hoc
4 ſequiť ſolu. alterius queſtionis: † quid ſi mater fuerit ꝓteſta-
ta, ꝙ iſtas expenſas faciebat animo repetendi: vtrū poſſet repe
tere? Fran. Accur. dicebat ꝙ ſic, arg. l. Neſennius. ff. eo. qđ eſt
verū in expēſis factis in accuſando tutorē ſuſpectū, quod nō
tenebať facere, vt ſ. dixi. Facit ad hoc extra, de elec. c. vt pręte
ritæ. & quod ibi no. plenè per Inn. ſed expēſas factas in peten
do tutorem non poſſet repetere: quia ad illas tenebatur: & ſic
geſsit ſuum negotium: ideo non poteſt repetere &c.

CVm tutores. Expēſæ factæ pietate
materna, vel affectiōe
domeſtica, actiōe negotiorū geſtorū nō repetunť.
h.d. ¶ Opp. ꝙ iſta mater non faciat tutores ſuſpe-
ctos: ſed mali mores ex negligentia eorū: vt j. de ſuſpe. tu. per
totum. & maximè in l. ſuſpec. & Inſtitu. de ſuſpe. tut. §. fi. ff.
de ſuſpe. tut. per totū. Reſpondeo: debet exponi faciēs, id eſt
detegēs. Simile in l. adeo. §. cùm quis. in fi. ff. de acqui. rer. do.
Hoc facit ad quæſtionē: cū quidam eſſet tutor legitimus in
tutęla: deinde iudex talē agnatum proximiorē dedit tutorē:
certè puto ꝙ per hoc nō vitiatur tutela, debet enim intelligi,
dedit, id eſt, datū declarauit. Debēt enim intelligi iſta verba ſe
cundùm materiā eius cōtractus, ſuper quo ꝓferunť. l. ſi vno.
ff. loc. & l. ſi ſtipu. ff. de vſur. & l. damni infecti quidā. ff. de dā.
infec. ¶ Opp. de l. patrē. j. de nup. Sol. Ibi ſpeciale. Circa hanc
legē quęrunť tria. Primò corā quo debet fieri iſta accuſatio de
ſuſpecto. Gl. dicit, & bene, coram præſide. l. j. §. ſuſpecti, ff. ad
Turpil. & dic plenè vt ibi. & l. cognitio. in prin. ff. de offi. eius
cui man. eſt iuriſd. & l. j. §. j. ff. de ſuſpec. tut. ¶ Secundò quæ-
ro, vtrū mater teneatur facere tutorem ſuſpectū. Gl. hic videť
dicere ꝙ nō: & dicit verū. Probatur in l. ij. §. ſi mater. & §. ſe-
quen. ff. ad Turp. petere tamē debet. & ex hoc ſequiť ſolutio
alterius quæſtionis. ¶ Quid ſi mater fuerit ꝓteſtata, ꝙ iſtas
expenſas faciebat animo repetendi: an poſsit repetere. Franc.
Accur. dicebat ꝙ ſic. l. Neſennius. ff. de neg. geſt. quod eſt ve-
rum in expēſis factis in accuſando tutorē ſuſpectū: quod non
tenebatur facere, vt ſ. dixi. facit extra, de elec. c. vt præteritæ.
& quod ibi no. per Inn. Sed expenſas factas in petendo tuto-
rem non poteſt repetere etiam ſi fuerit proteſtata: quia illas
tenebatur facere: & ſic cùm teneatur facere, proteſtatio nihil
operať: vt no. in l. Neſennius. ff. eo. de libe. agnoſ. l. ſi quis à li-
beris. §. ſi mater. & ſic fecit negotium ſuū: meritò non poteſt
eas repetere. Ita debetis intelligere.

SVMMARIVM.

1 ☞ Expēſę factę in petendo tutorē pupillo, quæ repetantur.
2 Vſufructuarius expenſas magnas non facit.
3 Procurator, qui cōſueuit viuere de ſalarijs quæ percipit ex cu
rijs: ſi fecit expenſas in petendo tutorem, cenſetur feciſſe ani-
mo repetendi.
4 Quid in amico paterno.
5 Si petens tutorem ſuccumbit, an repetat expenſas.
6 Tertius quando admittatur ad excipiendum pro aliquo, &
probandum.

LEX II.

COntra impuberes. Breuiter
dicit: Mi-
nores tenētur actiōe negotiorū geſtorū in eo qđ
ſunt locupletati. Item expēſæ factæ in petendis
tutoribus repetunť: niſi ab alijs gratis fuiſſet factum. h.d. Pri-
mò loquiť in genere. Secūdò inferť ad ſpeciē. Secunda ibi: quę
tibi quoq;. ¶ Opp. & videtur, ꝙ hęc lex ſibi cōtradicat: nā pri
mò dicit neceſsitatibus: ſecūdò dicit ex vtilitate. Et ſic loquiť
primò in expenſis neceſſarijs: poſtea infert, & loquitur, de vti
libus. Huius timore glo. paruula hic ſuper verbo, ex vtilita-
te, dicit ꝙ iſta vtilitas eſt in genere, ne aliàs negotia pupilli de
ſerantur: vt Inſti. de obli. quæ ex quaſi cōtrac. §. j. ¶ Sed con
tra hoc opponitur, ſi expenſæ ſunt neceſſariæ: ergo debēt re-
peti, etiā ſi pupillus non eſt locupletior: vt ff. de ſol. l. in pupil
lo. & de mino. l. verū. §. item nō reſtituetur. Sol. Dicunt qdā,
ꝙ hic expenſæ eſſent neceſſarię ex parte impēdentis: qa erat
curator minoris. Diuinare eſt. Pręterea, curator nō ſufficeret
ad adeundā hæreditatem: vt l. cū in vna. §. j. ff. de app. & hæc
lex videtur, ꝙ loquatur in pupillo locupletato, & qui aliorū
hęreditatē agnouerat. Vnde alij dicunt, ꝙ iſta eſt veritas, qđ
hic dicitur, vrgente neceſsitate. expone, id eſt, vtilitate. & ita
tenent omnes doc. ¶ Oppo. ſecundò, quòd non requiratur ꝙ
ſit locupletior: ſed ſufficiat ab initio vtiliter geſtum: vt l. ſed
an vltro. §. j. ff. eo. Sol. Speciale eſt hic in minore, in quo requi
riť ꝙ ſit locupletior. Venio ad fi. & videtur ꝙ iſtæ expēſæ fa-
ctæ in petēdis tutoribus, non repetūtur: vt ſ. l. ꝓxi. ſoluit gl.
hoc fecit animo repetēdi, vt hic ſuprà fecit affectiōe materna,
ſeu domeſtica. facit ff. eo. l. is qui. Sed qd in dubio. ¶ Pro hu-
1 ius declaratione debetis aduertere: nā ſi quidē hanc legē † in-
telligamus in matre: oportet nos dicere, ꝙ expēſæ factæ in pe
tendis tutoribus poſſunt fieri diuerſimodè. Quādoq; enim ex
pendit in ipſum pupillū, quē ducunt Romā: tunc quidā Mo-
derni dicūt, ꝙ haberet locum materia quæ eſt in l. alimēta. j.
eo. ſtatim, ibi videbitis. Qñq; fiunt expenſæ ab ipſa matre: &
tunc iſtę expenſæ nullo modo repetenť, etiā ſi fuerit proteſta
ta: quia cùm iſta cura iniungatur matri, vt l. ij. §. ſi mater. ff. ad
Tertul. & l. diuus. ff. qui pet. tu. debet hoc facere ſuo ſumptu:
vt l. ſuꝗ victu. ff. de ope. lib. Quādoq; fiūt expēſæ, in iudicio,
in notarijs, & alijs ſimilibus: & in hoc videtur aliqualis opi. nā
quidā dicunt, ꝙ iſtę expenſæ ſimpliciter pertinent ad matrē.
Alij dicunt, ꝙ poſſunt repeti à pupillo, per hanc legē. & hoc
mihi placet. licet enim mater habeat neceſſe facere neceſsita-
te cauſatiua: non tñ ſibi iniungitur niſi ſola cura, nō expenſę.
2 Simile † videas in vſufructuario, cui iniungitur cura reficiēdæ
domus: non autem expenſa magna: vt l. interdū fructuarium. ff.
de dam. infec. & l. damni. §. ei cuius. eo. titu. Simile in hærede,
qui licet neceſſariò habeat facere inuentarium: tamen expēſę
computantur de hæreditate: vt l. ſcimus. §. in cōputatione. de
iure delibe. Pro hoc facit: quia mater excuſatur, ſi nō petierit
tutores filijs ſuis egētibus, & pauperibus: vt l. ij. §. ſi mater. ad
Tertul. Vnde dico, ꝙ huius generis expenſæ poſſunt repeti à
matre, ſecundùm diſtinctionem quam dicam in alijs expēſis.
circa alimenta pupilli: vt l. alimēta. j. eo. & hoc modo debetis
intelligere quod dixi ſ. l. proxi. Etiam poſſumus hanc legem
intelligere in extranea: & tunc ſi quidem fuerit ꝓteſtata, qđ
faciebat animo repetēdi, nō eſt dubium: vt l. Neſennius. ff. de
neg. geſt. Si verò non fuerit proteſtata, tunc ex qualitate per-
ſonæ pręſumeretur an fecerit amicitia paterna vel domeſtica:
3 an verò animo repetendi. ¶ Quid enim ſi aliquis † procurator
cōſueuit viuere de ſalarijs, quæ percipit ex curijs, ſi hoc fecit?
certè

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

certè præſumitur feciſſe animo repetēdi.arg.l.excepto.j.loc.
4 & quod ibi no.ſed ſi,aliàs eſſet † quidam amicus patris pupil-
li:non aliàs conſuetus eſſet in curijs:certè pręſumeretur feciſſe
affectiōe paterna:vt ſ.l.ꝓxi.& l.is qui amicitia ff.eo.¶ Quæ
5 ro,quid ſi iſte,† qui litigauit in petēdis tutoribꝰ,ſuccubuit:an
expenſas factas repetet,quas repeteret ſi obtinuiſſet. Videtur
ꝙ non:quia nō geſsit vtiliter,ſicut dicimus in defenſore:vt l.
iam tñ.§.in hac.iud.ſol.& no.j.man.l.etiam. Inn.tamen cir-
ca hoc videtur aliter dicere.de ele.c.vt præteritæ.licet ibi loqua
tur in alia materia:ſcilicet in eo qui petit cōfirmari abbatem,
a vel epiſcopū.¶ Vltimò vide hic tex.[a]huius legis in fi.q text.
videtur mirabilis:cùm cauſa erat inter iſtum gerētem negotia,
& pupillum:tamē innuit ꝙ iſta matertera,quæ eſt extranea,
admittatur ad allegandū,& ad probandū totum ſuum factū
in fauorem pupilli,ex eo quòd dicit ſe facere paratā. Aduerte,
6 †ego bene reperio,ꝙ in fauorem ſui bene admittatur tertius
ad excipiendum,& etiam ad probādū.l.ſi inſtituta.ff.de inof
fic.teſta.& videbitis;in auth.nunc ſi hæres.j.de litig.& l.Titia.
ff.ſo.mat.& l.ita tamen.§.quoties.ad Trebel.ſed ꝙ in fauorē
litigantis admittatur tertius,non reperio:& maximè mulier.
Poſſumꝰ dicere ꝙ ſpeciale eſt hic fauore minoris,vt quilibet
admittatur ad proponendū,& probandum exceptiones pro
pupillo,etiā ſi fuerit fœmina. Vel dicamus ꝙ ſicut qlibet eſt
idoneus defenſor alterius ſine mādato ſuper tota cauſa:ita po
teſt eſſe idoneus defenſor ſuper vno articulo. In eo aūt quòd
hic loquitur de matertera,& ſic de fœmina,ſpeciale eſt fauo-
re pupilli.quod nota,& tene menti.

CONTRA IMPUBERES. Hæc actio datur in pupillū,quatenus eſt locupletior:niſi alius eſſet gratis facturus.h.d.¶ Opp.ad prin.ſi eſt locupletior
ad negotia pupilli recurratur de neceſsitate rationis. Solu.vt
in gl.j. Item quęrit glo.quo tempore debet eſſe locupletior,
vt teneatur. Dic vt in gl.ij.¶ Quæro,de quo loquatur hæc lex,
qui fecit expenſas in petendis tutoribus. Reſpō.ꝙ poteſt in-
telligi,ꝙ loquatur de matre:& tunc aduerte in petēdis tuto-
ribus fiunt multæ expēſę. Primò,in perſona ipſius pupilli,du
cendo Roman:tunc iure poteſt petere,ſecūdum diſtinctionē
quam videbitis in l.alimenta.j.eo. Secundò in perſona ipſius
matris:& tūc illud mater nō poteſt repetere:vt dictum eſt ſ.
l.proxi.ergo debet facere de ſuo:vt l.ſuo victu.de ope.liber.
Quædā expenſę fiunt in notarijs,& ſcripturis,& ſimilibꝰ:&
iſtas expenſas puto matrem poſſe repetere,ſecūdū diſtinctio
nem formatam.ſ.l.proxi.& d.l.alimenta.nā matri iniūgitur
cura petendi tutorē:nō autem iniunguntur expenſæ. Simile in
fructuario,cui iniungitur cura reficiendi domum:nō tamē ma
gna expenſa. Simile in hęrede,qui debet facere inuentarium,
nō tñ ſuis expēſis:vt l.ſcimus.§.in cōputatione.j.de iure deli.
& apparet ex eo quia lex excuſat matrē,propter paupertatē
ipſius filij. Si enim totum deberet facere mater ſuis expēſis,ad
quid attēderetur paupertas ipſius filij:vt l.ij.ad Tertu.§.ſi ma
ter.¶ Quęro,quid ſi mater petijt quondā in tutorē,& ſuccu-
buit:an tūc repetet expēſas litis. Puto ꝙ nō,quia nō geſsit vti
liter:vt l.iam tñ.§.in hac.ff.iudi.ſolui.not.in l.etiā.j.man. In
eo tamē qui petijt cōfirmari electionem factā de pręlato,vide
Inno.de elec.c.vt pręteritæ. Mirandū videtur de tex.iſto:ex
quo habes ꝙ tertia ꝑſona in cauſa,quæ eſt inter te & me,ad-
mittitur ad probandū defenſionē meā. quod eſt mirabile:tamē
reperio hoc ꝙ tertia perſona quādoq; admittitur ad ſui vtili-
tatē:vt in auth.nūc ſi hęres,de litig.& l.ſi inſtituta.in princ.ff.
de inoffi.teſta.& l.ſi ſuſpecta.in prin.ff.de inoffi.teſt.& l. Ti
tia.j.ſol.ma.& l.ita tamē.§.quoties.ad Treb.¶ Sed quòd ad
mittatur ad vtilitatē alterius litigātis:hoc neſcio niſi hic,& for
tè eſt hic:quia ſicut quilibet poteſt venire ad defenſionē alte-
rius plenariā:ita & ſuper vno capitulo tantū,vt hic vides Mi
randū eſt tamē hic:quoniā eſt mulier iſta:& ſic non videtur ad-
mitti:vt l.alienam.ſ.de procu. Sed reſpondeo ꝙ hoc fit ſpecia
liter fauore pupilli. Vel aliter,ꝙ vbicūq; defenſio erat facto
mulieris,mulier ipſa admittitur. Ita loqtur hic. Facit j. de ꝗ-
ſtio.l.interrogari.ff.de ædi.edic.l.quęro.de prob.l.cùm pro-
batio.¶ Vltimò nota finē iſtū:multoties occurrit,ꝙ ſunt qui
dam tutores,qui omnes fructus expendūt,dicentes ſe expen
dere circa pupillum.& tunc ſi quis conſanguineus vult ꝙ illæ
expenſæ non poſsint pupillo imputari,proteſtetur tutori ꝙ
ipſe eſt facturus illas expenſas gratis:& tūc illæ expenſæ non
poterunt dicto pupillo imputari ſemper:& intelligas quòd
ſit perſona,apud quam pupillꝰ poſſet educari tutè,& ſecurè.
aliàs dicta proteſtatio poſſet annulari.

LEX III.

SIVE PRO FRATRE. Quod cohęres expēdit pro cohęrede,venit in actione negotiorū geſtorum niſi ſit factū ex neceſsitate cōmunionis:quia tūc venit actione fa
mil.erciſc.h.d.¶ Nota ꝙ actio negotiorū geſtorū habet locū,
quādo geritur ex voluntate:ſecus ſi aliqua neceſsitate:vt ha
bes in l.hęredes.§.an ea.& §.idem iuris.& l.j.ff.famil.erciſ.&
in l.ſi cōmunes.ff.eo.¶ Ex iſta lege nota caſum,ꝙ ſi vni debi
tori ſucceſſerūt plures,quilibet liberatur à perſonali obliga-
tione,ſoluendo partē ſuam.quod apparet:quia ſi cogeretur ſol
uere totū,non veniret in actione negotiorū geſtorū. Iſtud ꝓ
batur expreſſum in l.ſi teſtō.§.ij.ff.de fideiuſ.¶ Contra hoc
opp.defunctus nō liberatur ſoluendo partē:vt l.tuto.§.Lu-
cius.ff.de vſur.ergo ex perſona hęredis non debet variari cō
ditio obligationis:vt l.ij.§.ex his.de verb.obli. Sol. Nō debet
variari quātum ad rem:vt liberētur hęredes ſolutiōe alterius
rei:quoniam defunctus non liberaretur:vt ibi.ſed quātū ad
modū ſoluendi,bene variatur:vt hic. De hoc habes in l.legata
rius.in prin.de leg.j.& d.l.ij.§.ex his.¶ Venio ad ver.ſine pi-
gnore.dicitur hic eandē actionē.contra.ff.fami.erciſ.l.hæredes.
§.ſi vnus. Sol.vera eſt:expone hic eandē,ſcilicet in genere,nō
in ſpecie.& ſic nota ꝙ eſt reperire actionē in genere:licet qui
dam Vltramon.dixerunt contrariū. Dixi in l.iij.in fi.ff.de ac a
qui.poſ.vbi eſt gl.ſuper verbo genus.& in l.ſi ſeruus commu
b nis Męuij.§.fi.ff.de ſtipu.ſeruo.[b]nota hanc legem &c.

SIVE PRO FRATRE. Quod cohęres ſoluit pro cohęrede abſque neceſsitate,repetit actiōe negotiorū geſtorū,aliàs familiæ erciſcūdę.h.d.¶ Ad euidentiā huius legis
eſt ſciendū,& notatur ex prin.ꝙ ſi ſint plures cohęredes,qli-
bet ſoluendo partem ſuam liberatur:licet defunctus nō libe
retur ſolutiōe partis:& ſic videtur ꝙ ex perſona hęredis mu-
tetur cōditio obligationis.quod dic plenè de ver.oblig.l.ij.§.
ex his. Ad ſecūdam partem opp.de l.ſi cōmunes.ff.eo.& l.hę
redes.§.ſi vnus.ff.fami.erciſ. Sol.expone,eandem actionē;ſci
licet in genere,& ſic eſt dare actionē in genere,licet Vltran.
contra. Simile no.in l.ſi ſeruus communis Męuij.§.fi.ff.de ſti b
pu.ſer.vt dixi plenè.

QVI PVPILLÆ. Mandatū geſtoris,nō impedit hāc actionē oriri inter dominū & gerentē h.d.¶ Nota hanc legē,ꝙ c
licet geram negotia pupilli ex mandato tutoris,
eſt neceſſe ꝙ geram negotia pupilli cōtemplatione pupilli:vt
actio negotiorū geſtorū ſit inter pupillū & me. De hoc opti-
mè in l.ſi mandatum.j.eo.& ibi dicam.quod facit pro forma-
tione libelli,vtrum ſit neceſſe apponere in libello,quòd geſſe
ris eius contemplatione:& hoc probare.quod nota &c.

QVI PVPILLÆ. Mandatum tutoris nō impedit hāc actionē dari pupillo.h.d.¶ Opp.ꝙ debeat dari actio mādati. Sol.
Hic mandauit tutor,non pupillus.& intelligas ꝙ
tutor mandauit negotia gerenda tāquam ſua,hoc eſt,pertinē
tia ad ipſum tutorem cura,& ſolicitudine,ſi eum feciſſet pro-
curator conſentiente pupillo,ſecundùm formam l.neq;.ſ.de
procu.habetur actio mandati. Barto.

OFFICIO. Quod quis facit ex neceſsitate obſequij debiti,in hac actione non venit.
hoc dicit lex iſta.

CVRATOREM. Si officium iniunctum non arctat gerentem,pro geſtis competit actio negotiorū geſtorum.h.d.¶ Opp.de
l.de creationibus.ſ.de epiſ.audi. Solu. Adulto curator in te-
ſtamento non poteſt dari,vt hic:ſed furioſo bene poteſt da-
ri,vt lege contraria.

SI AB EO. Pro ea parte,pro qua debitor creditori ſuccedit,extinguitur actio:pro reliquis
firma remanet &c.

ADVERSVS. Actio negotiorum geſtorū non tollitur pręſcriptione longi tem
poris.hoc dicit &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Ratihabitio,quando mandato æquiparetur.
2 Actio negotiorum geſtorum vnde oriatur.
3 Actio negotiorum geſtorum quando oriatur.

c **SI PECVNIAM.** [c] In hac lege tractamꝰ aliā materiam:de negotijs geſtis. In negotio quod eſt noſtrū ratihabitione,hæc
actio oritur ratihabitione ſecuta.h.d.¶ Oppo.& videtur ꝙ
ratihabitio nihil operetur:vt l.ſi pupilli.§.ſed ſi ego.ff.eod.
Solu. Hic exigitur nomine meo:meritò poteſt haberi ratum:

a POMATES.
¶ Vide hic text. Et
eſt cōmunis intelle
ctus,ſecundū Ale-
xan. in l.diuortio.
in ij.col.verſ.iuxta
hoc ff.ſol.mat.vi-
de Bart.conſil.xv.
col.iiij.vol.j. Ale-
xan.in l.ille à quo.
§.ſi de teſtamento.
col.j.ff.ad Trebel.
& Iaſ.i l.videamꝰ.
col.ij.ff.de i lit.iur.

b POMATES.
¶ Stipu.ſer. Similis
eſt ad hoc glo.ſoli-
taria in l.fina.ff.de
magiſt.conue.

c ¶ Si pecuniam. Et
ſalua tex.qui dicit,
pecuniā tuam.non
eſt neceſſe exponi
tibi debitam:quia
poteſt intelligi ꝙ
pecunia erat depo-
ſita,vel cōmodata,
& ſtat ꝓpriè:quia
dominiū nō trāſit.
An aūt iſto modo
poterit pecunia cō
modari:eſt text.in
l.iij.§.fi.cū l.ſeq.ff.
cōmo.eſt enim dif
ferentia inter ſuū,
& debitum:vt no.
gl.ſuper verbo,de
bitum in cle.audi-
tor.de reſcri.And.
Barba.

aliàs ſecus: vt in cõtrario, niſi in ſubſidium: vt l. mater. j. de rei a
vendi. & ibi videbitis. ¶ Opp. quod exactio tertij nõ præiudicet
creditori: vt l. ſi Stichũ. in fi. de noua. Sol. Non prȩiudicat, niſi
prȩcedat mãdatũ, vel ſequatur ratihabitio. ¶ Itẽ opponitur,
1 †ratihabitio mandato cõparatur: vt l. ſemper qui non prohi-
bet. ff. de reg. iur. & in c. ratihabitionẽ. de reg. iur. lib. vj. & l.
fi. j. ad Macc. ergo debet oriri actio mandati, nõ negotiorũ ge
ſtorũ. Gl. ponit hic plures ſolu. quarum tres poſſunt eſſe ve-
ræ. Et ideo dicas ſic: Quandoq; ratum habetur negotium ge
ſtum à prȩſente: & tunc ratihabitio comparatur mandato, &
oritur actio mandati: vt l. qui patitur. & l. ſi remunerãdi. §. ſi
paſſus. ff. manda. Quandoq; habetur ratum negotium geſtũ
pro abſente: tunc ſi quidem mãdatum prȩceſsit, licet non fue
rit acceptatum à mãdatario: tunc tamẽ ſi poſtea quis gerat, ſe
cuta ratihabitione oritur actio mandati: vt d. l. ſemper. & hic
in dicta ſecũda ſolutione. Si nullum mandatum prȩceſsit, tũc
oritur actio negotiorũ geſtorũ, vt hic in tex. & l. ſi pupilli. §.
item quȩritur. ff. e. Nec obſtant regulæ cõtrariæ: quia ratiha
bitio comparatur mandato: nõ tamen quo ad omnia. Ita hic
glo. ſentit. Tangitur per Cy. in c. ratihabitionẽ. de reg. iu. lib.
vj. ¶ Pro declaratiõe huius legis ſunt videnda duo, quȩ hic tã-
2 guntur in gl. Primò, vnde oritur †actio negotiorũ geſtorum.
Secundò, eſt videndũ quãdo oritur. Glo. noſtræ videntur di-
cere quod ex tribus generibus negotiorum, ſcilicet quãdo nego-
tium eſt noſtrũ re ipſa, ipſo geſtu, cura, & ſolicitudine, oritur
ex ipſa geſtione actio: ſed quãdo negotium eſt noſtrũ ratiha
bitione, tũc oritur actio ex ratihabitione. Ita videt velle gl.
hȩc ibi: item quartò. Et ita videtur gl. in l. ſi pupillus. §. itẽ quȩ
ritur. ff. e. Dy. in dictis primis generibus videtur dicere quod orit
ex negotiorũ geſtione & ratihabitiõe, tacita, vel expreſſa: vt
l. Pomponius ſcribit. ff. eo. In negotio, quod eſt noſtrũ ratiha
bitione, cõcordat cum gl. Breuiter in dictis primis generibus
oritur actio ex ipſa geſtione, ſeu ex ipſo negotio geſto: & pro
eodem accipio. Nec eſt verum quod dicit Dy. quod requiritur ra
tihabitio tacita, vel expreſſa. Nam furioſus nõ poteſt habere
ratum tacitè, vel expreſsè: vt l. qui ad certũ. ff. loca. & l. certè.
ff. de preca. & tamẽ ſi quis gerat negotia furioſi, oritur ſibi. &
contra eum actio negotiorũ geſtorũ: vt l. iij. §. & ſi furioſi. ff.
eo. ¶ In quarto genere, quando originaliter negotium eſt no
ſtrum ratihabitione: fuit opi. inter gl. in d. l. ſi pupilli. §. itẽ quȩ-
ritur. Vltramon. tenẽt opi. contra gl. noſtram, quod oritur ex ne
gotio geſto, non ex ratihabitione: ſicut dicimus in ſimili in l.
ex placito. j. de rerũ permu. Iac. But. tenebat ſimilem opi. etiã
contra glo. & bene, iudicio meo, per tex. in l. ſi pupilli. §. item
quæritur. ff. eo. vbi dicit tex. ratihabitio, inquit, negotiũ no-
ſtrũ facit. Aduerte ergo, quod ratihabitio diſponit ſuper ipſo nego
tio: & negotium, quod aliàs non erat noſtrum, per ratihabi-
tionẽ efficitur noſtrũ: nõ aũt diſponit ſuper actione naſcenda
ex geſtione ſeu nego. geſt. Ex ipſo ergo negotio, quemadmo
dũ eſt meum, per ratihabitionẽ oritur actio, non ex ratihabi-
tione: aliàs proprius diceret actio ratihabitionis quã actio ne-
gotiorũ geſto. quod nunquã eſt repertum: & licet iſtud ſit de
apicibus iuris: tamẽ eſſet vtile ad practicam. Vos ſcitis, quod quis
poteſt conueniri in loco cõtractus. vel quaſi cõtractus: modò
ego geſsi negotium tuum in ciuitate iſta: tu habuiſti ratũ in ci
uitate Florẽtiȩ: ſi actio oritur ex negotiorũ geſtione, apparet
quod quaſi cõtractus eſt celebratus hic: & hic poteſt cõueniri. Si
ex ratihabitione oritur: tunc poſsit agi in ciuitate Florentiæ,
vbi quaſi ille cõtractus eſt celebratus ex ratihabitione ibi ſe-
3 cuta. ¶ Vidimus vnde oritur: quæro †quãdo oritur iſta actio
negotiorum geſtorum. Breuiter in tribus primis generibus ne
gotiorũ, oritur actio ſtatim cũ geritur. Ita no. in l. nam & Ser
uius. ff. eod. & bene. In negotio geſto quod eſt noſtrum rati-
habitione oritur ratihabitiõe ſecuta: licet oriatur ex negotio
antè geſto: vt hic, & d. l. ſi pupilli. §. item quȩritur. ff. eo. Nec
obſtat l. diſpenſatorem. in fi. ff. de ſolu. vt ibi dixi. Licet aũt
hoc ſit verũ in actione negotiorũ geſtorum, vt oriatur actio il
la, tunc cũm geritur: tamen hoc non eſt verum, quando nego
tium geritur ex officio tutelæ, vel ex officio ſocietatis: quia tũc
oritur demum finita tutela, vel ſocietate: vt gloſ. dicit hic, & c
bene: vt l. ſi tutor. ff. de tute. & rat. diſtra. &c.

SI ſeruum. Quod expenditur in curando ſeruum vtilem, à domino hac actione repetatur. h. d. ¶ Quærit gl. quid ſi iſte ſeruus erat inutilis. Dic vt in glo. &c.

SVMMARIVM.

1 Mater quando poſſit alimenta repetere facta filio.
2 Proteſtatio declaratoria voluntatis, non habet effectũ in his, quæ ex voluntate noſtra non dependent.

a ¶ Alimenta. Quando patruus, vel frater prȩſtat alimẽta ſorori diuiti, poterit repetere, vel imputare: vide domi. Pet. in cõſ. ccxviij. Andre. Barba.

POMATES.

b ¶ L. neſennius. Hoc declarat vt per Arc. cõſil. cl. col. ij. in ſimili Alexan. cõſil. xcix. col. fi. volu. ij. vbi ponit, an expẽſæ pro aliquo redimendo, maximè à fratre, poſſint repeti. & vide etiam Bald. conſil. l. in v. parte.

P. P A V. P.

c ¶ Quod in vxorẽ. Iſtud procedit ſolùm in expenſa facta pro vxore infirma: ſecus pro ſana. vide Alex. in l. Mula. §. vſura. in ij. col. ff. ſol. mat.

a ALimenta. [a] Quod mater expendit circa perſonã filij, in dubio nõ videtur facere animo repetendi: ſecus in eo quod expẽdit circa res. h. d. Et habet hæc lex duas partes: vt pa-
tet ex litera. Habetis duas gl. Vna ponit materiã, alia ponit
vnũ dubium. ¶ Opp. ad prin. de l. Neſennius. ff. eo. Sol. ibi ma
ter fuit proteſtata, quod faciebat animo repetẽdi: hic nõ. ¶ Opp.
ſecundò j. de pat. pot. l. nec filium. Sol. Ibi loquit de expenſis,
quas mater tenebatur facere de neceſsitate præciſa: quia erat
infans, vel fœmina intra trienniũ, vnde mater debebat eũ la-
1 ctare, &c. Ideo pro declaratione† huius legis debetis ſcire quod
quãq; mater expendit circa perſonam filij de neceſsitate præ-
ciſa: vt quia filius eſt intra triennium: vel quia filius nõ habet
aliàs vnde viuat: vel quia matrimonium eſt ſolutũ diuortio
eius culpa: & onus filiorum ſpectat ad matrem: vt l. nec filiũ.
j. de pat. poteſt. & l. ſi quis à liberis. §. ſiue parẽs. ff. de lib. agn.
& j. de diuor. fac. apud quem libe. edu. l. j. & aut. ibi poſita. Iſto
caſu mater non habet repetitionem, etiã ſi fuerit proteſtata quod
faceret animo repetendi: vt in glo. tua hic dicit, & bene. Quãq;
expendit de neceſsitate cauſatiua, vt in petẽdo tutores: & tũc
admittitur. ſic dixi ſ. eo. l. j. & ij. Quandoq; expendit ex volũ
tate: & tunc aut onus alimentãdi filium ſpectabat ad aliũ, vt
puta ad patrem: & tũc mulier poterit repetere ab ipſo patre:
b vt l. Neſennius. [b] ff. eo. ibi: finge patrem peregre obijſſe. & l. ſi
quis à liberis. §. ſi mater. ff. de libe. agno. &c. Ab ipſo verò fi-
lio non poterit repetere, etiam ſi fuerit proteſtata: quia aliud
erat factura: vt ſ. eo. l. ij. Et iſtud tenet etiam hic gl. quã vide,
& poſtea faciã te notare: & nota ibi: & hoc etiã ſi fuerit pro-
2 teſtata. Ex quo nota quod † iſta proteſtatio declaratoria volũta-
tis nullũ habet effectum in his quæ ex voluntate noſtra non
dependent, ſed ſunt deciſa, & determinata per legẽ. Quãdoq;
onus alimentandi ſpectat ad ipſum filiũ: tunc ſi quidẽ mater
gerebat alia negotia filij, in dubio videtur expẽdiſſe de bonis
filij: vt l. Neſennius. ff. eo. Si negotia filij non gerebat, in du-
bio videtur facere animo nõ repetendi: vt hic, in prin. niſi fue
rit proteſtata: vt d. l. Neſennius. ita debes intelligere hãc ma-
teriã. Et iſtud idẽ quod dico de matre, habet locum in auia. Ita di
cit gl. in l. Neſennius. ff. eo. ¶ Venio ad ſecundam partem: hic
dicitur, repetendi animo feciſſe oſtenderis. Quȩro, quãdo hoc
oſtendetur. Gl. dicit, & bene, eo ipſo quòd non probatur con
trarium, præſumitur feciſſe animo repetendi in expenſis, quȩ
ſunt factæ circa res, &c.

SI filius. Si ſoluit filius pro patre animo repetendi, poteſt repetere. h. d. Quȩro, quid in dubio, vtrum prȩſumatur facere animo donandi in dubio, vel animo repetendi. Io. hic di-
cit quod animo donandi in dubio. Vide glo. ſed mihi videtur quod
hæc lex dicat cõtrarium, quod in dubio non præſumatur animo
donãdi. Nam primò dicit, quod ita demum non repetit, ſi habuit
animum donandi. Secundò dicit, quod ſi ſoluit pro patre gerẽdo
negotium ſimpliciter, nec apparet vtrum animo donãdi, vel
non donãdi: quòd poteſt repetere: quia prȩſumitur feciſſe ani
mo repetendi. Et vide tex. qui manifeſtè hoc dicit. hoc etiam
probatur ſ. l. proxi. in ſimili. nam non præſumitur expẽdiſſe
animo donandi niſi in his quæ fiunt circa perſonam: vt ſ. pro
ximè vidiſtis. Hoc autem eſſet clarum, ſi poneremus filiũ geſ
ſiſſe ex neceſsitate: puta, quia pro patre fideiuſſerat, vel eius fi
deiuſſores ſuſceperat: quia tunc non videtur ſoluere animo
donãdi: vt ff. fami. erciſ. l. hæredes. §. ſi filiuſfa. & l. ſi dubitet.
§. filius. ff. de fideiuſ. ¶ Quæro, de quo ſoluit hic filius pro pa
tre. Certè ſi intelligas de peculio profectitio, non eſt locus di-
ſtinctioni huius legis: quia cũm cauſa pertineat ad patrem, &
etiam ad cohȩredes, non poſſent repeti: vt j. fami. erc. l. certũ.
ſi loquimur de peculio aduentitio, poteſt hæc lex procedere ſe-
cundùm iura hodierna, vt poſsit filius repetere à cohȩredibus,
vel etiam ab ipſo patre, in caſibus, in quibus ſibi nõ quæritur
vſuſfructus. Si ponis quòd ſoluit de peculio caſtrẽſi, vel quaſi:
procedet ſine ſcrupulo: quia in eo habetur vt paterfamilias: vt
l. ij. ff. ad Macedo. &c.

c QVod in vxorem. [c] Expẽſȩ in curãdo vxorem factæ nõ repetũtur. ſecus in expenſis funeris eiuſdem. h. d. ¶ Quȩro, quid ſi vir fuerit proteſtatus quod
illas expenſas faciebat animo repetẽdi, vtrũ poſsit repetere.
Videtur quod ſic: vt l. Neſennius. ff. eo. Et pro huius quæſtionis
declaratione, habemus videre vtrum maritus teneatur de ne-
1 ceſsitate expẽdere in vxorem ægram † vel nõ: quia ſi tenetur,
licet proteſtaretur, non repetet: vt l. habuiſtis no. ſ. eo. l. alimẽ
ta. Debes ergo ſcire, quod quandoq; eſt talis infirmitas, per quã
vxor non prohibetur eſſe in obſequio viri: tũc ſine dubio de-
bet eam

bet eam alere,& curare.argu.l.in rebus.§.poſſunt.ff.commo.
de opc.liber.lege,ſicut.coniuncta lege,verbo,victus.de ver-
bo.ſigni.& tunc proteſtatio nihil operatur.Quandoq; mu-
lier propter infirmitatē ꝓhibetur eſſe in ſeruitio viri,abſq;
a ſua culpa:[a] tunc ſi quidē eſt dotata vir debet facere expenſas
in curādo eam,ſcdm quantitatē dotis:vt l.ſi cū dotē.§.ſinaūt
ff.ſol.mat.Et quantū ad illud nil operareᷓ proteſtatio in con
trarium.In eo verò quod excedetur quātitas dotis:dic vt ibi
dicam infrà quando non erat dotata.Si verò mulier non erat
dotata ſi quidē habebat aliūde vnde poſſet curari,vel ſuperat
pater,qui ad hoc tenetur:tunc maritus non tenetur eam ex-
pendere:& tunc habet locum lex iſta, quòd expenſa ſimpli-
citer facta videtur facta affectiōe maritali.ſed. ſi eſſet ꝓteſta
tus,poſſet repetere,arg.l.Neſennius.ff.eodem.l.& ꝙ ſi nulla.
ff.de reli.Si verò nullus aliꝰ erat,ad quē ſpectaret,nec ipſa ali
unde habebat:tūc maritꝰ ipſe neceſſe habet facere:vt dicta l.
ꝙ ſi nulla.& j.vnde vir,& vxor.autᷓ.pręterea.& tūc proteſta-
tio nil operaretur.aliàs autē qn̄ vir teneaᷓ alere vxorē,tangit
Dy.in dicto §.ſinautem in ſæuiſsimo.& Cy.hic.

SVMMARIVM.

1 ☞Actio negotiorum geſtorum.vt competat mulieri,vel cō
tra eam,quid requiratur.
2 Libellus in actione negotiorū geſtorū,quid cōtinere debeat.

SI mandatum. Mādatum mariti nō impedit hāc actionē dari inter gerētem & mulierem.h.d.Primò expe diam ſecundam gloſ.poſtea reuertar ad primam. Opponi.niſi interuenerit mandatum,non habet locum hæc actio.Inſtitu.de obliga.quæ ex quaſi contractu.§.j.Sol.Hic nō interuenit mandatum inter gerentem,& vxorem:ſed inter maritū & gerentem.¶Item opponitur de l.ſi mandauero.§.ſi curator.ff.mandati.Gloſ.ſoluit optimè.Dic vt in glo.
1 ¶Venio ad gl.primā:†quęro vtrū ad hoc,vt negotiorum ge
ſtorum competat mulieri,vel contra eam,ſit neceſſe vt eius
contemplatione ſit geſtum,Io.dicit ꝙ ſic.Gloſ.videtur con-
tra.& vide gl.j.& iſta opi.Ioan.eſt contra hanc legem de di-
recto in principio,vbi dicit,ſi mandatum ſolius mariti ſequi
tur ergo apparet ꝙ non fuit contemplatione vxoris:ſed ſo-
lum cōtemplatione viri mandantis.¶Et ideo pro declaratiōe
huius paſſus debetis ſcire quòd quandoq; quis gerit negotia
alterius,& non habet animum obligandi aliquem:quia fortè
putat negotium eſſe ſuum,vel pro ſe factum:tunc iſta actio
non oritur,ſed habet locum retētio:vt l.ſi in area.de conditio
ne indebi.Fallit in poſſeſſore hęreditatis:vt l.ſi pœnę.§.j.&
l.repetitio.de condictione indebi.¶Quandoq; habet animū
obligandi alium:tunc ſi quidem ille eſt dominus,ad quē ſpe-
ctat principaliter negotium,nō eſt dubium quòd habet locū
hęc actio:vt in toto titulo iſto hic,& ff.Si verò non eſt domi
nus:ſi quidem ad eum pertinebat negotium,quod geritur cu
ra vel ſolicitudine ſolum:hoc non impedit quin actio nego-
tiorū geſtorū oriatur cōtra verum dominū,licet eius cōtēpla-
tiōe nō ſit geſtū:vt ſ.eo.l.qui pupillæ.& l.ſi pupilli.in prin.ff.
eo.Si verò ad eū cuiꝰ cōtēplatione gerebaᷓ,non pertinebat cu
ra,& ſolicitudo:tunc ſi quidem ad eū poterat quoquo modo
ꝑtinere,actio negotio.geſto.nō dabitur cōtra verum dn̄m vt
l.ſi pupilli.§.ſed ſi ego.ff.eo.niſi negotiū fuerit geſtū nomine
ſerui vel filij,qui habebāt peculiū:vnde ad eos pertinebat,&
poterāt obligari ſaltē naturaliter.Si verò nullo modo perti-
nebat ad eū cuius cōtēplatione gerīᷓ:& tunc oritur iſta actio
contra verum dominum,cuius contemplatione nō eſt geſtū:
vt l.item ſi cum putauit.§.ſi.ff.eodem.& hoc modo debet in
2 telligi hæc materia.Ex prædictis † habes videre,vtrū ſit ne-
ceſſe in libello,vel in articulo poni,vtrum negotiū fuerit ge
ſtum contemplatione eius,contra quem agitur vel vtrū ille
contra quem agitur geſſerit contemplatione agentis.¶Sed
quæro in caſibus in quibus hoc debet probari quòd alteriꝰ cō
templatione ſit geſtum:qualiter hoc probabitur.Reſpondeo
ſufficit ꝙ gerens ſciat negotium ad eum pertinere:quia in du
bio videtur gerere eius contemplatione:vt l.ex maleficijs.§.j.
ff.de actio.& obligati.Inſtit.de obligationi.quę ex quaſi cō-
tractu.§.j.¶Quęro,& redeo ad gloſſam vlti.hic poſitā vtrū
inter maritum,& vxorem in caſu huius legis habeat locum
actio negotiorum geſtorum.Certè ſic.nam maritus videtur
geſſiſſe per alium:vt l.nam & Seruius.§.fin.ff.eo.&c.

b **SI paterno.** [b]Expenſæ factæ circa perſonam priuigni,non repetūtur niſi fuerint factę animo repetendi.h.d.¶Quęro quando quis debet probare animo repetendi ſe feciſſe quia eſt præſumptio contra eum:qualiter hoc probabit? Dicunt quidam,quòd probabitur ex proteſtatione:vt l.Neſennius.ff.eo.Poteſt etiam probari & alio modo,dicit gl.& nihil plus dicit.quomodo erit hoc alio modo?Certè pōt intelligi directè:vt puta,quia quando expendebat,faciebat librū rationum,in quo cōtinebatur:talis tenetur mihi in tm̄,quod pro eo expendi:vt d.l.Neſennius.Poteſt etiam probari ex cōiecturis,quæ ſumuntur ex qualitate perſonę faciētis,vt dixi in l.ij.ſ.eo.Item ex qualitate perſonę eius,pro quo fit,vt diſtinguamus,an illa erat in ſeruitio in domo vitrici,aut nō.quę diſtinctio eſt valde notabilis:& vide gl.quod tene mēti.¶Vltimò quæro,in quibus ceſſat iſta actio negotiorum geſtorū? Glo.hic enumerat.& vide eam &c.

SI negotium. Expēſæ factę pro rebus ſororis,repetuntur hac actione,vel mandati,ſi interceſsit.h.d.Quærit hic glo.vtrum ſit differentia inter rogare,& mādare. Certe nulla eſt differentia:vt l.j.§.ſi.ff.man.&c.

SVMMARIVM.

1 ☞Directa actio nego.geſtorum quare dicatur directa.
2 Actio quando diſtinguatur per actionem directam,& cōtra-
riam,& quomodo.
3 Actio quando dicatur directa reſpectu vtilis.
4 Interdictum vnde vi,licet loquatur in ædibus,tamen habet
etiam locum in fundo.
5 Actio directa,quando habeat locum.& quando vtilis.
6 Actio dicitur vtilis reſpectu directæ.quæ cōpetit eodē caſu.
Item reſpectu directæ,quæ alio caſu competit.
7 Cedens quando poſsit ſolutionem recipere,& debitorem li-
berare.
8 In actione negotiorum geſtorum contra hęredes,quando ve
nit dolus,& lata culpa.
9 Hæres geſtoris neceſſarij,vel voluntarij,quando teneatur in
minus quàm defunctus.
10 Hæres geſtoris an teneatur de leui culpa ſuſpiſius.

CVratoris. Cōtra hęredes geſtoris ex neceſsitate daᷓ hęc actio vtilis, in qua venit dolus,& lata culpa:& hoc officiū ad hęredes nō trāſit.h.d.¶Pro declaratiōe iſtius materię,primò habemus videre differētiam inter actionē vtilē,
& directam.Et ad hoc declarandum eſt,facta prima,& ſecun
da gl.huius legis.Et gl.noſtra pro huius declaratione primò
vult videre,vt ſciamus quid eſt dictū,directa.Secūdò,vt ſcia
1 mus quid eſt dictum vtilis directa.†Dicit gl.dicitur diuerſis
reſpectibus.Vno modo directa dicitur reſpectu cōtrariæ:vt
ſ.eo.l.ſi mandatū.Alio modo dicitur directa reſpectu vtilis:
2 & ita aſſumitur hic.†Et primum quādo actiones diſtingua
ᷓ per actionem directam,& contrariam.Ponit hic gl.& clarius
in l.conſenſu.de actio.& obli.tamen in aliquibus deficit.ideo
dic,ꝙ quandoq; eſt aliquis contractus,in quo nō variatur no
men contractus,nec nomen contrahentium,vt in cōtractu ſo
cietatis:tunc ex vtraq; parte actio eſt directa,nec diſtinguiᷓ
inter directam,& contrariam,vt in ti.pro ſocio.ff.& C.& In
ſti.eo.Quandoq; variatur nomen contractus,& cōtrahentiū:
vt in emptione,& venditione,locatione.& cōductiōe:& hoc
caſu nō diſtinguitur actio per directam & contrariam:ſed cui
libet compęit ex nomine ſuo:vt mihi ex empto,tibi ex vēdi
to:& mihi ex locato,tibi ex conducto.Quandoq; variaᷓ no-
men contrahentium ſeu quaſi:nō aūt variatur nomen cōtra-
ctus,vel quaſi.Iſto caſu qn̄q; iſta variatio cōtingit:quia nomē
deſcendit à nomine:vt mandans & mandatarius:deponēs &
depoſitarius: commodans & commodatarius:& his ſimiles:
tunc variatur actio inter actionem directam,& contrariā.nā
directa competit ei,qui habet nomen proprium.Cōtraria ei,
qui habet nomen deriuatum:vt ſ.eo.l.ſi mandatum.& in to
to ti.ff.depo.ff.commo.ff.manda.& C.Qn̄q; variatur nomē
cōtrahentium,vel quaſi,& nomen non deſcēdit à nomine,&
nō variatur ſenſus cōtractus vel quaſi,vt in cōtractu pignoris
vnꝰ vocatur creditor,alter debitor:ſed ex vtraq; parte iſte cō
tractus vocatur pignus.Idem in negotio geſto,vnus vocatur
gerens,alter dn̄s:& tamen ex vtraq; parte vnus dicitur quaſi
contractus,ſcilicet negotiorum geſtio:tamen iſta actio diui-
ditur inter actionem contrariam,& directam,directa compe
tit ei,ad quē res pertinet:contraria cōpetit alteri:vt ff.de pig.
act.l.tutor.§.contrariam.& per totum tit.C.& ff.eod.& iſtis
caſibus,tam directa,quā cōtraria,diciᷓ directa reſpectu vtilis:
3 de qua dicam j.¶Secundò eſt videndū,quando† dicitur dire-
cta reſpectu vtilis,& hic aduerte:Directa,& vtilis,diciᷓ diuer
ſimode.Vno modo dicitur vtilis reſpectu directæ,q̄ alijs ca-
ſibus competit,nō in iſto de quo loquitur.& hoc proſequiᷓ
gl.noſtra hic.Alio modo dicitur vtilis reſpectu directę,quæ
eodem caſu competit.& iſtud gloſ.non proſequitur hic.Di-

a ¶Sua culpa.Adde latè de hoc ꝑ Ro.conſi.cccccvij.Abba.conſi.lxxxv.& quæ poſui in l.diuortio.§.ſi vir.ff.ſolu.matrimo.

b ¶Si paterno.Adde Lud.Roma.in cōſ.cclij.pro his quæ hic dicuntur.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

eo primò dicitur vtilis reſpectu directę: quia alio caſu compe
tit. Ponit gl. exemplū, quādo vno caſu habent locum verba,
& mēs legis: tūc habet locū directa. quādo in alio caſu, habet
locū mens legis, & nō verba: tūc habet locū vtilis. Probat gl.
ff. eo. l. iij. in prin. & §. ſed & ſi quid. vbi edictū ꝓtoris loqtur
de eo q gerit negotia domini viuētis, vel negotia quæ fuerūt
mortui. §. ſed & ſi quid. prętor loquitur de eo qui gerit nego
tia, quæ nō ſunt viuētis, nec fuerūt mortui: vnde cùm deficiāt
verba, habet locum vtilis. ¶ Item pōt poni exemplū hoc edi-
ctum de negotijs geſtis habet locū in eo qui gerit ſpōte: in eo
qui gerit coactè, nō habent locū verba, ſed mēs: ideo habet lo
cum vtilis, vt hic: & vide gl. in princi. ¶ Iſtud dictum glo. re-
prehendit per doct. nam vbicūq; habet locū mens legis, tunc
orit directa, licet verba deficiāt. Vidiſtis expreſſum in l. j. ff.
4 vti poſsi. aliàs j. vti poſside. vbi † licet interdictū loquatur de
ædibus: tamen habet locū in fundo directū. Probatur in l. nō
dubiū. ſ. de leg. eſt tex. in l. nominis & rei. §. verbū. ff. de verb.
5 ſigni. & in l. iij. in fi. & l. ſeq. ff. de legi. tuto. Dicendū † eſt ergo
aliter ſecundū doct. Actio directa tūc habet locū, quando ha-
bent locū verba, & mens legis, vel mens tantùm: vt dictis le
gibus. Actio vtilis habet locū, quando nō habent locū verba,
nec mens legis: ſed per Iuriſconſultū illa lex extendit ꝓpter
idētitatem, vel ſimilitudinē rationis: vt l. pe. ff. ſi quadru. pau-
pe. feciſ. dica. ita loquit hic. Nā edictū de negotijs geſtis loquit
de gerente ſponte: nec ibi verba, nec mens prætoris, fuit de ge
rente neceſſario, ſed per Iuriſconſultū ad ipſum extenditur:
ideo tūc habet locū vtilis. Ita debetis intelligere hāc materiā.
¶ Item debetis ſcire, dicit gl. ꝙ iſta variatio qñq; conſiſtit in
perſona actoris: quādoq; in perſona rei. In perſona actoris fit
variatio per nomina, vt directa, & vtilis: in pſona rei fit varia
tio per aduerbia, vt directè, & vtiliter. Ideo ſi aliqs gerit ſpon
te, ipſe habet actionem negotiorū geſtorū directā: ſi gerit co-
actè habet vtilē. ſi gerit negotia domini, vel mortui, habet di
rectò directā: ſi neutrū horū fuerit, habet vtiliter directam di
cit gl. & ſic poteſt eſſe ꝙ habet locum directa directò, & dire-
cta vtiliter: vtilis directò & vtilis vtiliter. Et idem gl. dicit in
rei vendicatione, in petitiōe hæreditatis. Et idem no. ff. de rei
vēdi. ſuper rubrica. Doctores Vltramonta. contra. & dicūt ve
ritatem, iudicio meo. Iſta diſtinctio nominum, & aduerbiorū
eſt diſtinctio magiſtralis, quæ lege nō reperitur: quinimo nec
eſt bona diſtinctio. nam iſtæ diſtinctiones habēt ſua principa.
vnum ex parte actoris: aliud ex parte rei. Et ſi qđ iſtorum de-
ficit, non pōt dici directa, ſed dicitur vtilis. vnde falſum eſt, ꝙ
dicamus directam vtiliter. poſito enim ꝙ ego ſim dominus, ſi
ex perſona conuenti non poteſt habere locum vēdicatio, vel
hęreditatis petitio, vel iſta actio directa, dicetur tota actio vti
lis. Caſus eſt ff. de noxa. l. electio. §. j. ¶ Secūdo modo dixi, ꝙ
6 dicebat vtilis reſpectu † directę, quę competit eodē caſu, vt di
recta cōpetit cedenti, vtilis ceſsionario: eodē caſu directa hę-
redi, vtilis fideicōmiſſario. vel directa procuratori, vtilis dño:
vt in l. cauſæ. in fi. ff. de procu. Et differūt iſtæ actiones vtiles
inter ſe: quia vtilis de qua loquor, ſi cedat, nihil remanet apud
cedentē: quia ſolùm illam vtilem habebat: vt j. de hæred. vel
actio. vendi. l. emptor. & l. ex aſſe. & ibi no. ad Trebel. & eſt
tex. in l. j. §. de illo. eo. ti. Alia verò vtilis, de qua ſupra dixi, ꝗ
dicitur reſpectu directæ, quæ alio caſu competit, licet in aliū
transferatur: tamen remanet apud cedentē: & ſic poterit dici
directa, reſpectu vtilis, quæ competit ceſsionario. Exemplū
in bonorū poſſeſſore, de iure prętorio, qui reſtituit hæredita
tem. nā apud eum remanet vtilis de iure prætorio. in fideicō-
miſſarium tranſit vtilis per Trebel. vt l. j. §. bonorum. ff. ad
Trebel. & l. recuſare. §. j. eo. tit. Ita intelligo hic, ſi minor ce-
deret actionem vtilem contra curatorem, etiam apud eum re
manet, argu. dictorum iurium. ¶ Iſtud eſt vtile ad quæſtionē
7 de facto, † nam ille qui cedit propter virtutem directę quę re
manet apud eum, poteſt ſolutionem recipere, & debitorē libe
rare: niſi in certis caſibus, qui ponuntur in l. iij. j. de noua. ſed ſi
apud eū nihil remaneret, tūc ſecus. & iſta ſunt ſubtilia, & mē
ti tenenda. ¶ Sumus expediti de duabus primis glo. & dicitur
8 hic, ꝙ contra hęredes in hac actione, † non venit niſi dolus, &
lata culpa. ¶ Opp. ad hoc j. de hære. tut. l. j. ij. & iij. Sol. Fateor
ꝙ nō venit niſi dolus, & lata culpa. Fallit in tribus caſibus, q
ponuntur in legibus cōtrarijs. ¶ Opp. j. arbi. tute. l. quicquid.
& j. eo. l. tutori. Sol. Fateor, ꝙ ipſe curator tenetur de dolo, &
lata culpa, & leui: ſed hęredes eius nō tenētur, niſi de dolo, &
9 lata culpa. Fallit in tribus caſibus, quos ſ. dixi. ¶ † Quęro, cir-
ca iſtam partē, de duabus quęſtionibus. Primò vtrū hoc ſit ve
rum in hęrede geſtoris voluntario, ſicut hic in hærede geſto-
ris neceſſario, vt teneatur in minꝰ hęres, quā defunctꝰ. Gl. hic
dicit ꝙ non, imò dicit ꝙ in volūtario geſtore in tantum tenet
hęres, in quantum defunctus. Idem no. in l. acti. ff. eo. Cōtra-
rium no. ff. eo. l. iij. §. hæc actio. & ff. de actio. & obl. l. ex depo
ſiti. cōmuniter omnes tenent gl. hic poſitā, & ſimiles: quia in
geſtore voluntario iſta differentia nō reperitur in aliqua lege.
¶ Quęro, iſtud eſt verū, ꝙ hæres nō tenetur niſi de dolo, & la
10 ta culpa defuncti: an teneat † de leui culpa ſuſpſius hæredis,
in eo quod ipſe geſſerit. Gl. dicit hic, ꝙ ſic. & vide gl. Cōtrariū
videtur in l. cùm oſtēdimus. ff. de fideiuſ. tu. Sol. Ibi loquitur
qñ geſsit aliquid, quod habebat gerere neceſſe: hic quando
geſsit illud, quod gerere non habebat neceſſe.

OBnegotium. Hæc actio eſt bonæ fi-
dei, ſiue ſponte, ſiue ex
neceſsitate geratur: ideo ex mora in eo veniūt vſu
ræ. hoc dicit.

ABvno. Etiam pro communi negotio, habet lo
cum hæc actio. hoc dicit breuiter in
ſumma &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Officium procuratoris, quando ſit voluntarium.
2 Geſtor quando teneatur etiam de neglectis.
3 Geſtor quando teneatur de leui culpa.
4 Geſtor non poteſt intentare actionem.
5 Geſtor vnius negotij tantū an teneat à ſeipſo debita exigere.

TVtori. Tutor & curator differūt à geſto-
re: qa ipſorū officium eſt neceſſa-
riū: & finit neceſsitate ceſſante: ſed officiū geſto-
ris eſt voluntariū, & volūtate ꝓpria terminatur.
¶ Item primus poteſt exercere actionē: ſecūdus nō: & vterq;
etiā de leui culpa tenetur. h. d. ¶ Diuide primò ponit differē-
tiam inter tutorem & curatorem ex parte vna: & geſtorē ex
parte alia, in adminiſtratione inchoanda & finiēda. Secundò
ponitur vnum, quod eſt cōmune obligationis vtriuſq;. Ter-
tiò ponit differētiam inter prædictos in exercendo actiones.
Secūda ibi: ſecundū quæ. Tertia ibi: de cæteris. ¶ Nota primò
ex prima parte differentiā inter adminiſtratorem voluntariū
& neceſſarium. ¶ Secundò nota quòd geſtor tenetur de dolo,
lata culpa, & leui. ¶ Ex tertia parte nota quòd ſine actione ne
mo experitur. & ſic non poteſt geſtor intentare actionē. ¶ Ad
1 primum opp. & videtur † quòd officium curatoris ſit volun-
tarium: vt Inſti. de cura. §. item inuiti. Sol. Voluntariū eſt ex
parte eius, cui datur: & ex parte eius, cui datur eſt neceſſariū.
¶ Opponitur ad idem de l. ij. §. quæritur. de cura. bo. dan. Sol.
Ibi loquitur in curatore dato bonis: quod ſupra dixi, loquit
in curatore adulti. ¶ Item opp. & videtur ꝙ officium tutoris
vel curatoris non finiatur pubertate: vt j. vt cau. poſt puber.
tutor adſit. in l. j. Sol. Fallit ibi in negotio non perfecto, vt ibi
dicitur. ¶ Habes expeditam primam gl. ſuper verbo, mune-
ris. venio ad aliam gl. ſuper verbo, voluntas. ¶ Opp. & vide-
2 tur † quòd geſtor teneatur etiam de neglectis: vt l. in commo
dato. §. ſicut. ff. cōmo. Sol. In iſto paſſu fuerunt opi. inter glo.
noſtros inter Ioan. ex vna parte, & Guliel. antiquum gloſ. ex
alia. Veritas eſt iſta, quòd diſtinguitur ſic, aut quis incœpit ge
rere, & poſtea illud omiſit: & de illo tenetur. arg. d. l. in cōmo
dato. §. ſicut. ff. commo. & j. de actio. & obli. l. ſicut. Aut non
incœpit: & tūc aut ab initio acceſsit vt omnia geſturus: & de
omnibus tenetur: vt l. Pomponius in negotijs. in fi. cū l. ſeq.
ff. eo. Aut nō acceſsit vt geſturus omnia: ſed vt geſturus quę-
dam: & tunc aut alius fuiſſet geſturus omnia, niſi ipſe acceſsiſ
ſet: & tenetur de omnibus: vt l. ſi pupilli. §. videamus. ff. eod.
Aut alius non erat geſturus: & tunc non tenetur: niſi de his,
ad quæ gerenda acceſsit: vt hac l. cū his quæ ſibi cōnexa ſunt:
vt l. tres tutores. §. ij. ff. de admi. tut. Quod ergo hic dicitur, ꝙ
volūtas imponit finē adminiſtrationi: intellige de voluntate,
quā habuit ab initio, cū acceſsit ad gerendum. ¶ Venio ad ſe-
3 cundā partē: hic dicitur ꝙ † geſtor tenetur de leui culpa. Con
tra. ff. eo. l. iij. §. interdū. Sol. Illud, quod hic dicitur eſt regula
re. Fallit in caſibus, qui ibi not. ¶ Itē opp. de l. curatoris. ſ. eo.
Sol. Aliud eſt in hęredibus adminiſtratoris neceſſarij quā in
ipſo adminiſtratore voluntario. & ibi dixi. ¶ Venio ad ter-
4 tiam particulam: & opp. & videt ꝙ geſtor poſsit † intentare
actionē: vt l. ſed & hæ. de procu. l. maritus. ſ. de ꝓcu. Solu. Ibi
pōt agere, nō quia geſtor: ſed quia cōiuncta perſona. ¶ Quęro
5 vtrū geſtor vnius † negotij tantùm teneat debita à ſeipſo exi-
gere. Glo. paruula quę eſt hic, ponit duas opi. Tene vltimā ꝙ
teneat exigere à ſe illud: qđ debet de adminiſtratiōe nō aliud
quod probatur ff. man. l. ſi non remunerādi. §. apud. niſi eſſet
generalis adminiſtrator: vt hic per doctores.

SIcognati. Obligatio perſonalis non impe
dit libertatē ſerui: & factus liber
non tenetur ex antè geſto. h. d. Dic vt l. Pomponius
in negotijs.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

in negotijs.ff.eod.

NEgotium. Tutor non tenetur de caſu fortuito. hoc dicit hæc lex breuiſsima, &c.

SVMMARIVM.

1 ☞Prohibitio tollit actionem negotiorum geſtorum.
2 Proteſtatio poteſt fieri in ſcriptis, & ſine ſcriptis, & quando. & numero 5.
3 Prohibitio in gerente negotia, an tollat repetitionem.
4 Vtiliter expēdenti poſt prohibitionem, an competat aliqua actio de æquitate.
6 Proteſtatio, de qua hic, an debeat ſpecialiter fieri, vł ſufficiat quòd in genere fiat.

2 **SI quis nolente.** [a] Prohibitio tollit actionē negotiorū
geſtorum, in his quæ poſt prohibitionē gerūtur:
ſecus in his quæ geſta ſunt ante. hoc dicit. ¶ Nota
1 †quòd prohibitio tollit hanc actionem. ¶ Secundò nota† ꝙ.
2 proteſtatio poteſt fieri in ſcriptis, & ſine ſcriptis. ¶ Oppo. ꝙ
3 videtur† quòd iſta prohibitio non prohibeat repetitionē: vt
ff.de inſtito.l.ſi quis mācipijs.§.Proculus.Soluit glo.optimè
ibi: licet prohibuerit dominus.tamen nō ꝓhibuit ſeruus: qui
ſeruus poteſt obligare dominum inuitū de peculio, vel de in
rem verſo: vt l.ſi quis ſeruū.§.etiā.ff. de pecul. ¶ Opponitur
de l.at ſi quis.§.idem Labeo.de relig.Sol.Speciale eſt in fune
raria, quæ nō tollitur per prohibitionem. ¶ Iuxta hāc legem
4 quærūtur duo: vtrū huic vtiliter expendenti† poſt prohibi-
tionem de æquitate competat aliqua actio. Gloſ. ꝓ ſolutiōe
huius quæſtionis, intrat aliam quęſtionem, quādo ꝓhibitio
nō fuit facta expreſsè, ſed tacitè. verbi gratia: mandaui tibi vt
emeres mihi codicem pro decē: emiſti pro viginti: an illa de-
cem vltra poſsis repetere. Et in hoc fuerūt opiniones. finali-
ter glo.determinat ꝙ nō repetit. Si ergo tacita prohibitio im
pedit repetitionem: multò magis expreſſa, in ꝓhibitione ex
preſſa. Habemus duas gloſ. contrarias. Vna eſt in l.ſoluendo.
ff.eo. Alia eſt in.l.ſi Stichum.in fi.ff.de noua.quæ cōtrariatur
huic. Guli.de Cug. videtur tenere glo.l.ſoluēdo. per l.ſi quis
mancipijs.§.Proculus.de inſtit.& de relig.l. at ſi quis.§. idem
Labeo. Ad iſtā legem reſpōdet bene, & valde ſubtiliter: hic
loquitur quando prohibitio eſt facta circa adminiſtrationem
rerū, poſtquā quis non poteſt adminiſtrare ſine delicto: nam
poſt prohibitionem delinquis ſi ingrederis fundū meum, vel
in eo operaris: vt l.diuus.de ſeruitu.ruſti.prædio.& l.iiij.circa
prin.de acquir. rerū do. & quod vi aut clam.l.j.§. quid ſit vi.
ſed quæſtio gl.in l.ſoluendo.loquitur quando poſt prohibi-
tionem poteſt geri negotium ſine delicto: vtputa conueni ne
creditori meo ſolueres pro me frumentum, & ſimilia: tūc de
æquitate habet locum actio non obſtāte prohibitione. Licet
hęc reſponſio ſit bona ad hāc legem, tamen eſt contra l. ſi pro
te.ff. mād. Vnde teneas hāc gloſ. & gl. quę eſt in l.ſi Stichū.
in fi.ff.de noua. Nō obſtat §.Proculus.& §.idē Labeo. vt ſu-
5 prà reſpōſum eſt circa contraria. ¶ Quæro, †vtrum hoc ſit ve
rum indiſtinctè, ꝙ proteſtatio poſsit fieri in ſcriptis, vel ſine
ſcriptis. Breuiter. quandoq; proteſtatio ſuccedit in locū actio
nis: tūc debet fieri in ſcriptis: vt l.vt perfecti⁹.de anna.excep.
Quādoq; nō ſuccedit in locum actionis: tūc regula eſt, quòd
poteſt fieri ī ſcriptis, & ſine ſcriptis: vt hic, & l. ſcire oportet.
§.oportet.de excuſa.tuto. Fallit in caſu j.de non nume.pecu.
6 auť. hāc autem querelam. ¶ Quæro ſecundò, vtrum† ꝓteſta-
tio, de qua loquiť hic, debeat ſpecialiter fieri, vel in gñe. text.
hic in principio videtur dicere ſpecialiter. Glo. videtur expo
nere ſpecialiter, id eſt expreſſe. Dic ſi quidem volo ꝓhibere,
ne gerat negotia mea ſimpliciter omnia, tūc ſatis eſt ſi genera
liter loquatur: nec eſt neceſſe ꝙ res deſigneť, vel negotiū no-
minetur: vt l.de pupillo.§.q nunciat. de oper.noui nun.ſed ſi
volo prohibere de aliqua re particulari, illam debeo deſigna-
re, nec debeo obſcurè loqui: aliàs proteſtatio nihil operare-
tur: vt l.aut qui aliter.circa prin.§.j.ff.quod vi aut clam.

De his quæ ui, metuſue cauſa, geſta ſunt. Rubr.

¶ Continua gloſſ. vno modo: & dic vt in ea. Vel aliter: dictū eſt de pactis, & de tranſact. verùm quia prædicta fiunt metu, vel dolo aliquando: ideo ſubiungiť rubrica de his, quę metu, vel vi. & poſtea de dolo. Quæro quare fecit mentionē de vi. Gl. dicit: quòd Imperator ſecutus eſt antiquam intitulationem: ſed hodie aliter, vt habes in glo. quam vide &c.

LEX I.

PErſecutionem. Ad furē, & metū inferētem, ſpectat periculum interitus. h.d. ¶ Oppo. de l.ſi cùm exceptiōe.§. quod ſi homo ff. eo. Sol. Ibi loquiť quādo res perit intra quadrimeſtria tempora: hic quando perijt ante. Ratio patet ibi. ¶ Oppo. de l.ſi cùm exceptione.§.ſed & ſi nō culpa.ff.eo. Sol. Ibi loquitur quādo res erat eodem modo peritura penes actorem: hic non. Quod intellige vt ibi no. Item oppo. de l.ſubtracto.j.de fur. & ff.de condi.fur.l.parui. Solu. Ibi purgauit moram: hic non. ¶ Quæro vltimò, re perempta, ad quid formabitur libellus, vel quid petetur. Tex. hic videť quòd ipſa res peteť, licet ſit petita. Vnde ea quæ ſunt ablata etiam poſtquam interciderint, poſſunt peti. Idem videtur in l.ſi ſeruus.§.boue.ff.de cōdic.furti. & l.inter ſtipulantem.§. penul. de verbo.obliga. & l.ſi mulier.§.j.rerum amota. ¶ In contrariū, quòd petatur æſtimatio, videtur tex. in l.in re furtiua, de condi.fur. licet gloſſ. ibi aliter exponat text. Ego iſtū paſſum examino multum diffusè in repetitione l. ſtipulationes non diuiduntur. de verbo. obli. vtrum obligationem reſtitui re perempta, ſuccedat obligatio ad intereſſe: & quid ſit in petitione: & ſinaliter teneo, quòd vtrunq; poſsit peti: ſcilicet res, & æſtimatio. Ad hoc facit l.illud.§.j. de dona. cauſa mor. & ibi dixi. ¶ Vltimò glo. intrat hic materiam violētiarum, quam glo. ponit latius in l.extat.ff.eod. & ponit hic ſex genera violentiarum. & vide eam.

PErſecutionem. Fur, & metū inferens, teneť de interitu. hoc dicit. ¶ Oppo. & ſum in glo.ij. dicitur quòd metum inferens teneť de interitu. contra de l.ſi exceptio.§. quòd ſi homo.ff.eo. Sol. quòd hæc debet limitari ſecundùm illam: quia hoc eſt verum, niſi res pereat intra quadrimeſtre tēpus. & quæ ſit ratio huius. dic vt ibi not. Sed cōtra iſtam ſolutionem opp. & ſum in gloſ.j. & videtur quòd indiſtinctè veniat periculū: vt l.j.§.rectiſsimè. & l.merito.ff. de vi & vi arma. Timore hui⁹ glo. diſtinguit hic, quòd quinq; ſunt genera violentiarū. Iſtud dictum redarguitur: & ad contrarium reſpondet, ꝙ in duobus generibus violentiarū, videlicet expulſiua, & ablatiua, venit interius indiſtinctè: in impulſiua nō habet locū lex noſtra. & d.§. quòd ſi homo. ¶ Sed contra iſtam ſolutionem oppo. de l.ſi ipſa.ff.eo. Solue, vt ſoluit glo. magna circa mediū. & aduerte ad vnum quod glo. dicit: quia gl. magna circa fin. dicit, ꝙ ſunt plura alia genera violentiarū. Iſtud dictum redarguitur per docto. quia nō eſt verū, quòd ſint plura. Bene ſunt plures modi puniēdi iſtas violentias, & plures cōſtitutiones factæ: & has cōſtitutiones vide plenè: vt l.extat.ff.eo. ¶ Item oppono. & ſum in glo.ij. & videtur quòd debeat diſtingui vtrum res eſſet eodē modo peritura penes actorem vel nō: vt l.ſi cū excep.§. quatenus. verſicu. ſed & ſi nō culpa.ff.eod. glo. fatetur contrarium. ¶ Contra iſtud poſſet opponi de l.ſi in alia.ff.depoſi.§.fi. de l. quòd te. & quod ibi not.ff.ſi cer.peta. Pro huius ſolutione dic ſecūdùm do. Iaco. Butri. quādoq; quæritur, nunquid moroſus teneatur de interitu indiſtinctè, vel debeat diſtingui, vtrum res eſſet eodem modo peritura penes actorem, &c. Dic ſic: quòd quandoq; contingit, ꝙ nulla obligatio præcedit. pone exemplum in reali, poſsides Stichum meū &c. Circa iſtud membrū dic vt not. in l.ſi vehenda. aliàs in l. litem ſi verberatū.§.fi. in glo. magna.ff.ad leg. Rhod. de iact, Quādoq; cōtingit ꝙ pręcedit: & tunc aut talis obligatio deſcendit ex delicto: quia eſt factum quod fieri non debuit. aut deſcēdit ex alio contractu. Primo caſu regulariter moroſus tenetur de interitu: vt d.l.j.§.rectiſsimè. & l.merito.ff.de vi & vi arma. Fallit in meticuloſo, vbi debet diſtingui ſecundùm quod diſtinguitur in d.§.quatenus. verſi. ſed & ſi non culpa. Si autem obligatio deſcendit ex contractu: dic, aut præcedit mora, aut culpa. Primo caſu moroſus tenetur indiſtinctè de interitu: vt d.l.quod te. & d.l.ſi in alia. in fin. licet Martin. dixerit aliter: vt ibi not. In ſecundo caſu, vbi præcedit culpa: tunc debet diſtingui vtcùm res eſſet eodem modo peritura penes actorem, an nō: eſt tex. cum gloſ. ſua in l. ſi vehenda.§. penul.ff.ad leg. Rhod. de iact. Item oppono de l.ſubtracto.j.de fur. Solue vt gloſſ.ij. in fin. quia ibi fuit purgata mora. Barto.

SVMMARIVM.

1 ☞Ignorantia iuris quando noceat in damnis vitandis.
2 Scienter ſoluens quod promiſit per metum, non repetit quod & quæ ſoluit.
3 Exceptio merè odioſa quæ dicatur.
4 Exceptio metus eſt odioſa reſpectu metum inferentis, & reſpectu paſsi eſt fauorabilis.

❧ *P. P. A V. P.*

[a] ¶ Si quis nolente. Circa quæſtionem quam tāgit hic. gl. de emēte rem pro pluri, vide Paul. de Caſt. cōſil. clxxvij. incip. ſuper domina. vbi tangit materiam huius legis. Item regulam huius legis limita nō procedere in medico, qui medetur infirmo, etiam inuito, & in ſoluēte ꝓ cōdemnato corporaliter, vide Barba. in rub. extra, de ſolu. ad fin.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

5 Solutio poteſt parere obligationem, & ſolutionem.
6 Soluens coactè poſt cautionem metu factam quãdo repetat.
7 Metus tyranni quando dicatur durare.
8 Qui iurauit per metum dare decem ſi ſoluit quod repetat.
9 In materia iuramenti ſtatur iuri canonico.
10 Vbicũq; in ſolutione poteſt ſubeſſe alia cauſa, quã approbatio primę promiſsionis, quis non præſumitur illã approbare.
11 Stante ſtatuto, quòd per inſtrumẽtum non poſsit opponi exceptio doli vel metus, quin debitor capiatur ſoluens nõ videtur primam obligationem approbare.
12 Contra aſſerẽtem ſe ſpoliatum metu competit exceptio: ſed non competit quando agit poſſeſſorio.

LEX II.

CVm te non ſolum. Solutio ſpõtanea purgat vitiũ metus adhibiti tẽpore promiſsionis. h.d. ¶ Aſſumo principiũ, & oppo. ff. de cõdi. ob turpẽ cau. l. ex ea. & l. metum. §. ſed quod prętor. ff. eo. Sol. Ibi fuit adhibitus metus in ſoluẽdo: hic in promittẽdo tantũ. ¶ Op.
1 ſecundò, & aſſumo finem glo. † Iuris ignorãtia non nocet in damnis vitãdis: vt l. error. ff. de iur. & fac. ign. ſed hic ſoluens errauit: ergo &c. Gl. dicit, ꝙ hic fuit error ſupinus: vt l. nec ſupina. de iur. & fac. igno. & vide gl. Contra iſtã ſolu. videt̃ ff. de cõd. inde. l. ſed & ſi me putem. in prin. vbi in damnis quilibet errãs quantũcunq; fatuus, & in facto proprio excuſatur. Sol. Dic ꝙ hic ſoluit ſcienter: vel ſi ponis eum erraſſe, poſito ꝙ repetitio cõpeteret per iura cõtraria, non competit per actionẽ quod met9 cauſa. & hoc eſt quod dicit iſte tex. ſed alio modo competit repetitio: nõ aũt competit per hanc actionem. & vide tex. qui dicit, vim paſſum &c. Modò venio ad oppo. & re
2 deo ad princi. gloſ. & concludo † quòd ſi ſcienter ſoluit: ſublatum eſt vitiũ metus adhibiti tempore promiſsionis: & ſic ceſſat repetitio. ſi ſoluiſſet ignoranter, fortè poſſet repetere, nõ per hanc actionem, ſed per aliã: ſcilicet per cõdictionẽ indebiti. ¶ Ad hoc opp. tutus de exceptione odioſa, ſi ſoluit per errorem nõ repetit: vt l. qui exceptionem. ff. de condi. inde. Gl. fatetur contrarium dicens ꝙ etiam per iſtã rationem ceſſat repetitio. & vide gl. Docto. moder. hic multũ notabiliter dicũt, ꝙ iſta gl. nõ dicit verũ. nam l. qui exceptionem. loquitur de
3 exceptione merè odioſa: † vt exceptio Macedoniani. ſed exce
4 ptio † metus eſt odioſa reſpectu inferentis metũ, & eſt fauorabilis reſpectu paſsi metum: & ideo non obſtante illo odioſo, cõpetit repetitio. nec aliàs ſit melioris conditionis delinquẽs quã nõ delinquẽs. cõtra l. nõ ſolũ. la. j. ff. de noxa. Et ita dicũt ipſi, ꝙ ſatis placet mihi ꝓ modo. fortè alibi iſtum paſſum examinabimus melius. ¶ Item oppo. dixi ꝙ ſoluens per ignoran
5 tiam repetit, Contra, vna ſolutio † nõ parit obligationẽ, & liberationen: vt l. qui hominẽ. §. fina. ff. de ſolu. ergo iſte ſoluẽs cùm ſit liberatus ab illa obligatione, non poteſt repetere. Gl. fatetur contrarium. Tu dic cõtra: ſi ſoluiſſet ignoranter. Nec obſtat quod iſta ſolutio parit liberationẽ: quia verũ eſt ꝙ parit liberationem ab omni obligatione valida: ſed qa erat tut9 exceptione: ideo nõ impedit̃ repetitio. ¶ Modò habes primã gl. veniamus ad quęſtiones: & debes ſcire quòd Guar. poſuit ſuper hanc legem vnam ſuam gl. quę an ſit vera dubitatur: & eius verba recitãtur hic per gl. quam vide. Iſta glo. habet tres partes. Prima cùm dicit. pręſumitur querelam de vi non habuiſſe. Iſta pars eſt vera, ſi ponis eum ſciẽter ſoluiſſe, poſtquã metus ceſſauerit: aliàs ſecus, vt j. dicã. Secũdò dicit: Aut ergo omnino nõ repetet, & iſta pars eſt vera, ſi ponis eum ſoluiſſe ſciẽter poſtquã met9 ceſſauerit: aliàs ſec9, vt ſ. dixi. Tertiò dicit: aut eatenus impeditur, donec ꝓbet cõtrariũ. Iſta pars eſt vera, ſi ponis ſoluiſſe ignorãter, vel ſoluiſſe inſtãte metu: aliàs
6 nõ poſſet repetere, vt ſ. dictũ eſt. Ita debes intelligere gl. hic poſitã. ¶ Quęro, † quid ſi parum poſt cautionẽ coactus ſoluit an poſsit repetere? Oldra. ꝙ ſic. ſed glo. cõtra. Breuiter omnes doc. tenẽt iſtud: Aut quis ſoluit inſtante metu, vel metus periculo: & tũc poteſt repetere aut poſtquã metus ceſſauit: & tũc ſecus. Ita loquitur hic & tex. hoc probat. Puto aũt metum inſtare ſi cauſa ex qua met9 inferebat̃ ſubſiſtit. Verbi gratia: ali
7 quis Tyrãnus cogit me ad promittendum; certè toto † tẽpore
a ſuæ tyrãnidis, [a] inſtat met9: & donec ſum in loco vbi ipſe exercet tyrãnidẽ, arg. l. Fulcinius. §. quid ſit autẽ. ff. quib. ex cau.
b in poſ. ea. facit ad hoc extra, eo. ti. c. j. ¶ Quærit gl. [b] quid ſi iuraui per metũ dare decẽ: & poſtea ſoluo ſpõte, an poſſum repe
8 tere. Gl. hic dicit ꝙ nõ: licet † de iure canonico contra: quia vi
c deor ſoluere metu periurij: [c] vt repetã, arg. extra, de iureiu. c.
9 debitores. & extra, e. c. ad aures. & vide gl. † & huic iuri cano
10 nico ſtandũ eſſet in his. ¶ Ex quo nota † ꝙ vbicũq; in ſolutione poteſt ſubeſſe alia cauſa, quàm approbatio primę promiſſionis: ꝙ nõ præſumitur illã approbare: vt videbitis j. l. ꝓxi. & hoc quã videor ſoluere metu periurij ſolùm: nõ vt approbẽ promiſsionẽ primam: ſed vt nõ ſim periurus. ¶ Et per hoc di
11 co ꝙ in iſta † ciuitate, & alijs ciuibus Tuſciæ, vbi contra inſtrumentũ nõ põt opponi exceptio doli, vel metus, quin aliquis capiatur, & fiat ſolutio: ꝙ ſoluẽs nõ videt̃ primam ꝓmiſsionem approbare, ſed videt̃ ſoluere, ne capiatur: & poſſet repetere. Facit ad prædicta quod dixi ff. quod vi aut clam. l. j. §. & parui. ¶ Reſtant videre in glo. duæ oppo. quas omiſi. Oppo. & videtur, ꝙ obligatio facta metu ſit nulla, taquã turpis: vt ſ. de legi. l. nõ dubium. dic vt in gl. ¶ Item opp. quale fuit principiũ, talis debet eſſe proceſſus, quo ad primordia litis &c. vt l. j. j. de impo. luc. deſcrip. lib. x. Sol. qđ hic ſequit̃ poſt principium, eſt cõtrariũ primo: quia ſpõtanea ſolutio eſt contraria
d coactiõi: meritò illud tollit. ¶ Vltimò [d] extra gl. not. & tene
12 menti. dixi ꝙ ſpoliat9 ante oĩa † eſt reſtituẽdus, nec põt obijci aliqua exceptio: vt l. momẽtaneæ. j. vnde vi. & ſi per vim, vel alio modo. l. j. hoc eſt verũ ſi agit̃ poſſeſſorio, vt ibi: ſed ſi agit̃ petitorio, vt actiõe qđ metus cauſa, poteſt obijci exceptio, ꝙ ille metus eſt purgatus per aliquem actum poſtea ſubſecutũ, vel per conſenſum expreſſum: vt hic. & l. j. j. ſi per vim, vel alio modo. circa quod vide Inno. extra, de renun. c. ſuper.

CVm te. Vbi ꝓmiſsio eſt facta per vim, & ſequit̃ ſolutio ſpõtanea, nõ cõpetit actio quod metus cauſa h.d. ¶ Oppo. de l. ex ea ſtipulatione. ff. de cõdi. ob turp. cau. Sol. Gl. tenet ꝙ ibi interuenit metus tã in ꝓmiſsiõe quã in ſtipulatiõe: hic in promiſsiõe tantũ. Et aſsignat tres rationes. Prima eſt multum not. & intelligit̃ ex lege cõtraria. Secunda eſt bona. Tertia eſt falſa, in eo qđ gl. dicit, ꝙ vna ſolutio &c. Dictũ glo. habet locũ, vbi quis reperit̃ in delicto: quia eſt verũ ꝙ eadẽ ſolutio nõ parit liberationẽ & repetitionẽ: quia iſto caſu repetens videtur ſibi cõtrarius. quod nõ eſt in caſu noſtro. Et aduerte, ꝙ ſi tertia ratio glo. eſſet vera eodem modo deberet dicere, ꝙ ſi metus eſſet adhibitus in ſolutione non cõpeteret repetitio. quod eſt falſum. & ex his omnibus, gl. noſtra reprobat quãdam gl. quæ gl. incipit, præſumit̃ enim &c. ¶ Aduerte, quòd glo. cõtraria habet tres partes. Prima particula ſecundũ gl. & docto. eſt vera, dũmodo intelligãt ſecundũ do. Iaco. de præſumptione iuris, cõtra quam nõ recipitur probatio in cõtrarium. ¶ Itẽ ſecũda particula eſt vera, tertia falſa, vt hic patet in glo. Pro qua videtur velle tex. noſtræ legis, vbi ponit̃ pro conſtanti quòd vis non fuit adhibita in ſecundo. Item oppo. quòd iſte ſoluẽs videtur erraſſe in iure: quia poterat ſe defendere: ſed error iuris in damno vitãdo nõ nocet: vt l. error. & l. regula. de iur. & fac. igno. Solue vt glo. vel dic, ꝙ leges cõtrariæ habẽt locũ vbi ſolutio fuit facta ignoranter, hic fuit facta ſciẽter. ¶ Item opp. & videtur quòd cùm talis ſit cõtra legẽ, ꝙ quicquid ſequitur ex ea, nõ valet, vt l. non dubiũ. ſ. de legi. Soluit glo. not. in fin. glo. magnę. quam nota, quia licet fuerit turpiter facta, per metũ ſcilicet, nõ tamẽ fuit turpis de ſe. De hoc videbitis in l. dolo. j. de inuti. ſtipu. ¶ Quærit gl. de duobus. pone ꝙ aliquid per vim promiſit centum: nõ ex interuallo, ſed ſtatim ſoluit, nũquid repetit. Hic fuerũt opi. quia quidã dixerũt ꝙ ſic. arg. l. ij. §. Scio. ff. de mino. arg. l. ſi mulier. j. ad Velleia. glo. ſecundũ Hugo. reprobat hanc opi. & nõ allegat do. Iac. tenet idem cum glo. per hãc legẽ quæ loquit̃ indiſtinctè. Nõ obſtat §. Scio. qa ibi ſecundus actus de neceſsitate venit ad cõſequentiã immiſtionis, & exactio debitorũ de neceſsitate ſequit̃ aditionẽ hæreditatis. qđ non cõtingit in caſu noſtræ legis, qa ſolutio nõ ſequit̃ de neceſsitate ad ꝓmiſsionẽ factã per vim, imò ſoluẽs poterat opponere exceptionem, quod metus cauſa, & ſi nõ opponit, videt̃ habere ratã præcedentẽ vim. Nõ obſtat l. ſi mulier. j. ad Velleia. vbi ſuccurritur mulieri circa ſecundũ actum, ſicut circa primũ intra biẽnium. Reſpõdeo, quia ſecũdus actus nitit̃ eadem ratiõe qua primus, quia in vtroq; actu ineſt ratio fragilitatis ſexus, qđ nõ eſt in caſu noſtræ legis, quia ſoluens poterat opponere exceptionẽ. verũ eſt ꝙ do. Cy. reprobat dictũ eius glo. Nã vbi ſtatim poſt ꝓmiſsionẽ coactã ſit ſolutio, in ſolutiõe adhuc videtur ineſſe vis, ſeu metus, q fuit in ꝓmiſsiõe per regulã iuris, ea quę incõtinenti &c. vt l. lecta. ſi cer. peta. ibi eſt iuris caſus contra dictũ gl. & l. nouiſsime. §. j. ibi, quid enim ſi cõpulſus. ff. qđ fal. tu. autho. &, vt hoc ĩtelligas, debetis ſcire ꝙ ille §. ꝓbat hic, ꝙ hęc ſunt paria aliquẽ facere aliqđ cõpulſum ad hoc, aut facere timore ne cõpellat̃, vnde vi ſoluens iã fuit expertus eã in promiſsiõe illa. ¶ Item eadẽ vis præſumit̃ eſſe in ſolutione, quæ non valet. Facit ad qſtionẽ pone ex forma ſtatuti reformat̃ ꝙ bona rebelliũ debẽt venire ĩ cõi, & debitores eorũ poſsint exigi, debitor cuiuſdã rebellis fuit coactus, vt ſolueret debitũ cõ-

muni, non

a ¶ Tyrannidis. Vide Petr. de Ancha. conſi. ccc.

b ¶ Quęrit gl. Adde quę notaui ad Bal. in l. j. j. ſi à nõ compe. iud. And. Barb.

c ¶ Metu periurij. Adde quid de ſoluẽte metu excõmunicationis, Roma. cõſi. cclxix.

POMATES.

d ¶ Vltimò. Vide quę dixi in cap. ſolicite. de reſti. ſpol. & vide c. ij. de reſti. ſpolia. vbi allegat̃ lex iſta hic poſita per Inno. & alios.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

muni: nõ ſoluit tunc, ſed relaxatus ſoluit põſt vnũ diem, vel
duos, reuertitur creditor rebellis, & petit debitũ. Oppo. pro
debitore ꝙ ipſe eſt liberatus per ſolutionẽ factam cõmuni: &
allegat quæſtionẽ factam in l. liberto. §. Lucius. de ann. leg. l.
creditor. ff. de ſolu. Replicatur ꝙ licet fuerit detentus in pala
tio, tamen poſtea facta eſt ſolutio poſt. quid iuris. Hæc gloſ.
facit cõtra debitorem: veritas videtur in contrarium per l. no
uiſsimè. §. j. præalleg. Item quærit glo. pone, ꝙ aliquis iura-
uit per metũ, poſtea ſoluit: nunquid poſsit repetere? Gloſſ.
dicit ꝙ non: quia tale iuramentum remittitur: vt l. finã. ff. de
his qui ſatiſd. cog. de iure canonico ſecus: vt in gloſſa.

SVMMARIVM.

1 ☞Res vendita per metũ, poteſt repeti per actionem in rem.
2 In hac actione habet locũ exceptio retentionis, propter pre-
tium: licet non in interdicto vnde vi.
3 Res empta metu poteſt præſcribi: & ſic cõtra actionẽ quod
metus cauſa, opponitur exceptio præſcriptionis.
4 Actio quod metus cauſa, quãdo detur cõtra tertiũ poſſeſſorẽ.
5 Actio perſonalis quod metus cauſa, ſcripta in rem, quãdo de
tur contra tertium poſſeſſorem, vnde naſcatur.
6 Pretium rei venditæ per metum, cui debeat reſtitui, quando
agitur ad rem.
8 Si primus emptor dedit maius pretium, quam pretium quod
dedit ſecundus: quod pretium reſtituit agens ad rem.
9 Clauſula in inſtrumẽto venditionis, vẽdidit rem, & omnem
actionẽ, quã habet in dicta re, ſeu pro dicta re: quid operetur.
10 Exceptio retẽtionis propter pretium quemodo opponi de-
beat per ſecundum emptorem conuentum.
11 Actio perſonalis ſcripta in rem, præſcribitur longo tẽpore.
12 Poſſeſſor bonæ fidei, licet faciat fructus ſuos: tamen tenetur
reſtituere quatenus eſt factus locupletior.
13 Poſſeſſor bonæ fidei an teneatur de fructibus ante trienniũ,
& ipſos præſcribat triennio.
14 Res poſſeſſa violentia compulſiua præſcribitur: non aũt poſ
ſeſſa vi expulſiua.
15 Actio quod metus cauſa, an duret contra primũ emptorem,
ſi ſecundus rem præſcripſit.
16 Actio quod metus cauſa non finitur anno.
17 Contractus venditionis metu celebratus, quando non ſit nul
lus ipſo iure.

LEX III.

SI vi vel metu. Coactus fundũ vẽde-
re, poteſt illum repete
re à quolibet poſſeſſore, ſi pretiũ reſtituit: & præ-
1 ſcriptio non currit. h. d. ¶ Primò nota † ꝙ res vẽdi
tæ per metũ poſſunt repeti per actionem in rem à quolibet
poſſeſſore. Secũdò nota, ꝙ debet reſtitui pretiũ à vendicante
2 Ex quo habes † ꝙ contra hãc actionẽ opponitur exceptio re-
tentionis propter pretiũ: licet cõtra interdictum vnde vi, nul
3 la talis exceptio poſsit opponi. ¶ Tertiò nota ꝙ † res empta
metu poſsit præſcribi. Ex quo habes ꝙ contra actionẽ quod
metus cauſa, opponitur exceptio præſcriptiõis rei. ¶ Ad iſta
tria opponamus per ordinem. ¶ Oppo. vendẽs, licet per me-
tum, tranſtulit dominium: vt l. ſi mulier. §. ſi metu. ff. e. Inſti.
de rerũ diui. §. per traditionẽ. ergo non poteſt vẽdicare tãquã
nõ dominus: vt l. in rem. in princ. ff. de rei vendi. Soluit gl. ꝙ
de iure ciuili nõ poſsit vẽdicare, ſed de iure prætorio ſic: quo
4 iure nõ videtur dominium perdidiſſe. ¶ Item oppo. † & vide
tur ꝙ cõtra tertium poſſeſſorem non debeat dari actio quod
metus cauſa: vt l. metum. §. licet. ff. eo. Solu. Fateor contrariũ,
ꝙ ex hoc edicto tria dãtur remedia, ſcilicet vtilis in rem, actio
perſonalis quod metus cauſa, quę eſt in rẽ ſcripta, & exceptio
metus: vt d. l. metũ. §. ſed quod prætor. & §. licet. & §. volẽti.
5 & hac lege. ¶ Circa hoc quæritur, † iſta actio perſonalis ſcri-
pta, etiam in rem, quãdo datur contra tertium poſſeſſorẽ vn-
de naſcitur. Glo. magna hic mirabiliter dicit ꝙ naſcitur ex va
rijs figuris cauſarum: vt l. j. in prin. de act. & obli. ¶ Et aduer-
te, ne erres: ego nõ quæro de actione in rem vnde oriaẽ: quia
illa nõ oritur ex obligatione cauſæ. datur enim cõtra poſsidẽ
tem, quia poſsidet, nõ quia obligatus. Inſtit. de actio. §. j. Sed
ego quęro de actione perſonali in rem ſcripta. Iſta enĩ datur
cõtra poſſeſſorẽ tanquã obligatũ, ideo qa poſsidet: vt l. de eo.
in fi. ff. ad exhib. Illa igitur obligatio cõtrahitur ſola rei puen
tione, eo ipſo quòd res peruenit ad eum: ideo dicitur oriri ex
varijs figuris cauſarũ. ¶ Ad ſecũdum nota. oppo. j. de rei ven-
di. l. ſi mancipium. & ſum in j. glo. magna. Sol. Hic debet reſti
tui ideo, quia pretium eſt verſum in eius vtilitatem. ¶ Oppo.
ff. de rei vẽdi. l. emptor. Solue eodẽ modo. ¶ Oppo. j. de præ-
ſcrip. xxx. anno. l. j. Solue eodem modo. ¶ Item oppo. j. de re
ſcin. vendi. l. j. Solue vt in glo. ¶ Opp. de l. ſi per impreſsionẽ.
j. eo. Sol. Aliud cum agitur cõdictione ex lege illa: aliud cùm
agitur actione qđ metus cauſa. ¶ Circa iſtud notabile quæro
6 † primò, cui debet reſtitui illud pretium. Reſpondeo, ſi quidẽ
agitur cõtra metũ inferẽtem, debet reſtitui ſibi ſine dubio: ſi
agitur cõtra poſſeſſorem: tũc poteſt iſte, qui vendicat, ſoluere
primo emptori. Item, poteſt ſoluere huic emptori ſecundo ſi
vult. Ita dicit glo. quod qualiter ꝓcedat, infra dicã. Vide gl.
in principio, in eo quod dicit. poteſt ſoluere huic ſecundo em
ptori: videtur cõtra: quia non ab eo habuit pretium, ſed à pri
mo emptore, & ipſi primo emptori debetur: ergo ſi ſoluo alte
ri nõ ſequitur liberatio: vt l. qui hominem. §. ſi nullo, ff. de ſo
lu. Glo. reſpondet duobus modis. Primo modo, quia primus
emptor cogitur habere ratum, quia eius negotiũ eſt vtiliter
geſtum. ſoluit enim creditori ſuo. nã hic ſecũdus emptor po-
terit repetere à primo, qui ſibi vendiderat. vnde cũ eius nego
tium vtiliter ſit geſtum: ergo &c. vt l. ſoluẽdo. de neg. geſt. &
l. Pomponius. & quia vtiliter poterat ſoluere creditori credi
toris: vt l. ſi opera. de doli excep. & l. ſi liber. de nego. geſt. ita
dicit glo. magna. Sed diceres, quid ſi iſte ſecundus non fuiſſet
emptor, ſed donatarius: vel quid ſi fuiſſet actum quòd à pri-
mo nõ poſſet repetere etiam pretium: dic vt dicam in ſequẽ-
7 ti quæſtiõe. ¶ Quęro, quid ſi pretium quod primus † emptor
dedit, eſt maius quàm pretium quod dedit vltimus, quod de-
bet reſtitui? Glo. dicit, quòd eſt in electione actoris quod pre
tium reſtituat. argu. l. ſi cum militaribus. in fi. j. de reſtit. mili.
& vide gl. tuam in fi. Pet. de Bel. & domi. Cyn. ſecundũ eum
videtur tenere quòd totũ primũ pretium debeat reddi: quia
ille, qui vẽdidit ſecundo emptori, tranſtulit in eum omne ius
8 ſuum. nos quid dicemus. Ego † fateor quòd ſi in inſtrumento
venditionis fuiſſet dictum, quòd vẽdidit illam rem, & omnẽ
actionem quam habet in dicta re, ſeu pro dicta re, ſicut fit ho-
die in inſtrumentis: quod Pet. verum diceret. Sed ſi fuiſſet res
vendita ſimpliciter, prout proponitur: tunc nõ trãſit niſi ius
reale. Nam iura illa quæ competũt perſonæ, nõ tranſeunt ni
ſi cedãtur: vt l. in creditore. ff. de euict. ¶ Et ideo puto tũc ad-
9 uertendum, qualiter † opponatur exceptio: aut iſte poſſeſſor
cõuentus opponit exceptionem nõ debere ſe reſtituere, niſi
ſibi reſtituatur pretium: & nõ debet ſibi reſtitui, niſi pretium
quod ipſe dedit. Ita loquitur. l. ſi cum militaribus. j. de reſtit.
mili. Sed ſi oppoſueris exceptionẽ, non debeo tibi reſtituere
iſtam poſſeſsionẽ donec pretium reſtituas ſimpliciter: vel do
nec reſtituas pretium primo emptori. optimè procederet iſta
exceptio: quia exceptiões ex perſona venditoris trãſeunt in
emptorem: vt l. ſi à te. in fi. & l. ſi mater. §. fi. de excep. rei iud.
& tunc debet ipſi primo emptori reſtitui. Idem dico, quòd ſi
iſte, qui vendidit coactè, vellet iſti primo emptori pretium re
ſtituere, & nihil huic ſecũdo: optimè poſſet: qa eius eſt debi-
tor, qui habuit ab eo: niſi iſte ſecũdus haberet ius ceſſum con
tra eum per generalia verba venditiõis: vel niſi illud ius eſſet
obligatum prætextu obligationis cõſuetæ apponi in vendi-
tionibꝰ: tũc haberet locum. l. iij. j. de noua. & quæ res pigno.
oblig. poſ. l. nomen. ¶ Ad tertium notabile opp. hęc actio eſt
perſonalis: ergo non tollitur lõgo tempore: vt l. iij. de conſti.
pecu. Glo. ſoluit optimè: & dic vt in glo. tua notabili. ¶ Nota
10 † quòd actio perſonalis ſcripta in rem, præſcribitur lõgo tem
pore. ¶ Secũdò opp. emptor licet per metum ſit dominus, vt
ſupra dixi: ergo nõ præſcribiẽ: vt l. ſequitur. §. lana. ff. de vſuſ
cap. dicit gloſ. hic videtur dominus de iure prætorio. Vel ali-
ter ille, qui eſt dominus reuocabiliter, præſcribit cõtra illam
actionem, per quã poteſt reuocari illud dominiũ: multo for-
tius quã ſi nõ eſſet dominꝰ: vt l. in bello. §. ſi quis ſeruũ. de ca
11 pti. & poſtlimi. re. ¶ Nota hoc ad multa. Vos ſcitis † ꝙ bonæ
fidei poſſeſſor facit fructus ſuos. teneẽ enĩ reſtituere quatenus
12 eſt locupletior. no. in l. fructus. ff. de rei ven. ¶ Item ſcitis † ꝙ
13 poſſeſſor rei mobilis ꝑſcribit triẽnio. Ex quo cõcluderet † ꝙ
bonæ fidei poſſeſſor nõ teneẽ de fructibus pceptis ante trien
nium: quia ſicut ſi nõ eſſet dñs, cùm ſit bonæ fidei, ipſo pręſcri
beret triẽnio: eodẽ modo hic præſcribat fructus triẽnio. tex.
& gl. habes in l. ſequiẽ. §. fructus. de vſuſca. qđ tene menti, qa
milies practicabilis. ¶ Item op. res furtiua, vel vi poſſeſſa nõ
põt vſucapi. vt Inſtiẽ. de vſuſca. §. furtiuæ. ſed iſta eſt vi poſ-
14 ſeſſa. ergo &c. Sol. Res † poſſeſſa violẽtia expulſiua nõ ꝑſcri-
bitur: ſecus ſi violentia cõpulſiua. Ita loquiẽ hic. qđ nota mul
tùm: qa valde notabilis ſolu. eſt. ¶ Opp. in auẽ. vt ſpõſa. larg.
§. rurſus. poſita j. de ꝑſcri. lõgi temp. auẽ. malæ fidei. Sol. Iſta
iura aliquãtulũ mutanẽ per iura noua. & ibi videbitis. ¶ Cir-
15 ca hãc legẽ quęrit gloſ. quid † ſi ſecundus emptor præſcripſe-
rit, vtrum actio quod metus cauſa duret cõtra primum. Gloſ.
dicit ꝙ nõ, vt j. de his q à nõ do. ma. l. fi. Iſtã glo. omnes repre
hendunt. nam ibi loquitur qñ dominium rei eſt cauſa actio-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

nis perſonalis ita ꝙ actio datur in conſequẽtiam dominij. qđ
hic non eſt: ideo competit actio contra primum dñm: vt l. itẽ
ſi res. in prin. de aliena. iu. mu. cau. fa. & ibi glo. dixi vobis ple
16 nè alio anno, in l. iij. ff. vi bo. ra. ¶ Quærit gloſſ. an iſta† actio
finiatur anno, ſicut reſciſſoria. Gloſſ. dicit ꝙ non: & bene.
17 ¶ Item quæritur an contractus† venditionis adhibitus metu
ſit ipſo iure nullus: ſicut quando dolus dedit cauſam contra-
ctui. Quidã dicebãt ꝙ ſic. Alij cõtra. & hæc eſt veritas. & aliđ
in dolo meticuloſo, & aliud in dolo ſimplici: vt in contrario.

SI vi. Contractus per vim & metum ad vẽdendũ rẽ, põt illã repetere actione qđ metus
cauſa vtili in rẽ, ſi pretiũ reſtituat, & præſcriptio
nõ cucurrit. h. d. Nota tria. Primũ venditor agens
hac actiõe, debet reſtituere pretiũ. Secundũ eſt, quòd compe
tit vtilis in rem. Tertiũ eſt, quòd emptor ſecundus pręſcribit
rem per metũ venditam. ¶ Contra primũ dictũ oppo. & ſum
in glo. ſuper verbo, reddito. circa medium. de l. ſi mancipiũ. j.
de rei ven. Sol. gl. ꝙ ideo pretium reſtituitur hic qa fuerit ver
ſum in vtilitatem venditoris. ¶ Item oppo. de l. in ciuilẽ. j. de
fur. Sol. vt in præcedẽti contrario. Circa quod vide quod no.
in l. emptor. ff. de rei vẽdi. ¶ Item op. de l. j. j. de reſ. ven. Glo.
ibi dat plures ſol. hæc eſt vera. ¶ Item opp. de l. ſi per impreſ
ſionem. j. eodem. Sol. vt in gloſ. ¶ Item opp. contra ſecũdum
dictum. Rei vẽdicatio datur domino: vt l. in rem. ff. de rei ven
dicatio. ſed venditor per traditionem, licet coactã deſinit eſſe
dominus: vt l. traditiõibus. ſ. de pact. ergo nõ competit actio
in rem. Glo. fatetur contrarium de iure ciuili: ſed de iure prę-
torio non videtur eſſe tranſlatum dominium in effectu, cum
poſsit recuperari beneficio prętoris, vt l. nemo. ff. de in integ.
reſtitu. Et ideo non mirum, ſi competit ſibi hæc actio. Item
oppo. & videtur ꝙ ei competat aliud remediũ: vt l. metum. §.
volenti. ff. eo. Sol. glo. quę incipit nõ ſolùm, quòd cõpetit vti
lis in rem, vt hic: & alia remedia in l. cõtraria. ¶ Item oppono
& ſum in glo. magna, ad tertium dictum: quia non eſt dubiũ
quòd actio quod metus cauſa eſt perſonalis. ſed actio perſo-
nalis non præſcribitur longo tempore decimo, vel vigeſimo
anno: vt l. ij. j. de cõſtitu. pecunia. & l. omnes. j. de præſcript.
xxx. vel xl. annorũ. Glo. dat duas ſolutio. Prima eſt, licet fue
rit ſecunda in gloſſa. quòd cùm iſta actio quod metus cauſa,
excedat ſuos terminos: quia competit contra poſſeſſorẽ quẽ
cunq;: tamen eſt perſonalis, licet dicaẽ in rem ſcripta: vt l. me
tum. §. fin. ff. codẽ. nõ mirũ ſi excedatur à ſuis terminis. Te-
ne primam ſcđm do. Iaco. ¶ Item opp. dicitur, ꝙ ſecundꝰ em
ptor pro traditione fuit factus dominus: & dominus nõ prę-
ſcribit: vt l. ſequitur. §. lana. de vſuca. Sol. gl. ꝙ licet ſit factus
dominus non ideo minus præſcribit: nõ tamen præſcribit do
minium ſed pręſcribit contra actionem: quia illud dominiũ
poſſet reuocari de iure prætorio. Signa iſtam gloſſam. ¶ Itẽ
oppo. de §. furtiuæ. Inſti. de vſuca. Sol. gl. quòd cõtrarium lo
quitur in vitio reali quod afficit ipſam rem. ¶ Item oppono
de authenti. malefidei. de præſcriptio. longi temporis. Solue
vt in glo. ¶ Quęro, quę ſit differentia inter vim & metũ. Dic
vt prima gl. vel. cape differẽtiã ex l. j. & l. ij. ff. eo. ¶ Itẽ diciẽ ꝙ
debet reſtitui pretiũ. Quęro cui debet reſtitui, vtrũ prĩo emẽ
ti ꝑ vim, an ſcđo emptori? Gl. dicit ꝙ vtriq; eorũ, qa cũ ſcđus
emptor diciẽ creditor primi emptoris, debitor ſoluẽdo credi-
tori ſui creditoris liberaẽ. Circa qđ vide qđ not. in l. ſi o pa. ff.
de doli excep. ¶ Itẽ q̃ro. qđ pretiũ debet reſtitui. Glo. in fine
poſita ſuper verbo, reddito. dicit ꝙ venditor per vim coactus
põt reſtituere quãdocũq; vult: tñ Cy. reprobat dictũ gl. ꝙ cũ
emptor ſecũdꝰ ſucceſſerit in locũ primi, debet vti eo iure quo
ſuus anteceſſor, per regulã iuris, cũ qs. li. vj. ſed primo empto-
ri debet reſtitui ꝑtiũ ab eo receptũ: ergo & ſecũdò põt tolera
ri gl. ſcđm do. Ia. ꝑ l. nomẽ. in fi. quę res pig. obl. poſ. Itẽ quę-
rit glo. pone quòd emptor ſecundus præſcripſerit iſtam rem,
non poteſt agi contra iſtum emptorem. Sed nunquid potero
agere contra primum emptorem inferentem vim. Glo. deter
minat ꝙ nõ, per l. fina. j. qui à nõ do. ma. Iſta gl. eſt contra ca-
ſum l. item ſi res. in princi. ff. de aliena. iudi. mut. cau. fact. ad l.
finalem aliàs per gl. reſpondeo vt not. in d. l. item ſi res. in fi-
ne glo. Item quęrit gloſſ. nunquid hæc reſciſſoria finiatur an
no. Dic vt nota. in d. l. ſed ſi per prætorem. §. quoties. ex qui.
cau. maio. per Dy. in §. rurſus. Inſtitu. de actio. ¶ Itẽ quęritur
actio quod metus cauſa, quæ datur cõtra ſecũdum emptorẽ,
vnde naſcitur. Reſpond. gloſſ. quòd ex varijs figuris cauſarũ.
Dominus Iacob. reprobat iſtam gloſſ. quia non eſt verum ꝙ
naſcitur ſic: ſed oritur iure dominij ex preuentione rei: quia
res ad eum peruenit. & iſto reſpectu dicitur ſcripta in rem. Si-
mile in actione ad exhibendum: vt l. iij. §. eſt aũt, ff. ad exibẽ-
dũ. ¶ Vltimò q̃rit gl. quid ſi res eſt integra. Dic vt in gl. Bar.

a ¶ Nõ intereſt. Ad-
de quòd Pau. de ca
ſtro ꝑ hãc legẽ di-
cit ſe conſuluiſſe,
quòd cùm qdã ty-
rãnus volebat pe-
cunias ab vno, qui
non habebat, & ob
hoc feciſſet ipm in
carcerari vt cõpul-
ſus vẽderet poſſeſ-
ſionẽ vni pecunio-
ſo: & ille emptor
putaret tutè eme-
re; qa ab ipo violẽ-
tia nõ inferebaẽ pe
cunias q numera-
bat; quòd tñ vẽdi-
tor hoc nõ obſtãte
poterat habere re-
greſſum ad bona et
recuperare, nec em
ptor pretiũ recupe
rare poterat: qa nõ
verſum fuit in vti-
litatẽ eiꝰ. & hoc di
cit diuerſum ab eo
qđ habeẽ in l. qui
in carcerẽ. ff. eodẽ.
P. P. A. V. P.
b ¶ Probaẽ. Vide cir
ca iſtã materiã o-
mnino do. Franc.
cõſil. xxiiij. in pen.
& vlti. col.

SVMMARIVM.

1 Contra actionem quod metus cauſa opponitur exceptio
conſenſus poſtea adhibiti.
2 Receptio ſpontanea, quando inducat approbationem con-
ſenſus.
3 Actio quod metus cauſa, quãdo, & cum qua actiõe cõcurrat.

SI per vim. Hæc actio intra annũ datur ad quadruplũ, poſt annũ ad
ſimplũ, ſi alia actio nõ cõpetit. h. d. ¶ Nota ꝙ cõ-
1 trã hãc† actionẽ opponiẽ exceptio cõſenſꝰ poſt-
ea adhibiti. ¶ Cõtra hoc opponiẽ, nonne recipiendo pretium
2 videatur approbare venditionẽ, arg. ſ. eo. l. ij. Reſpõdeo, † nõ.
licet enim ſolutio ſpontanea inducat approbationẽ, quia non
poteſt videri facta alio reſpectu: tamẽ receptio ſpõtanea nõ
inducit approbationẽ cõtractus. Ideo enim recipio pretium,
vt ſit mihi magis cautũ: quia tantò minus habeo perdere, vn-
de põt eſſe alia ratio, quã approbatiõis. Hoc ſentit Inno. opti
3 mè in c. ſuper hoc. extra, de renũ. ¶ Opp. ꝙ hęc† actio cõcur-
rat cum alia. vnde videẽ obſtare ff. eo. l. ſi cũ exceptione. §. cũ.
& l. metũ. §. volenti. Solu. Non concurrit cũ alia, ſcilicet ordi
naria: cum alia extraordinaria ſic: & bene. Alij dicunt, ꝙ non
concurrit cum alia, quæ non oriatur ex hoc edicto. quod nõ
eſt verum, in d. §. volenti. ergo tene primam ſolutionem.

SI per vim. Actio qđ metus cauſa intra annũ cõpetit ad quadruplũ,
poſt annũ ad ſimplũ: niſi alia actio competat. h. d.
¶ Quæro de intellectu verſi. q dicit, niſi alia actio
non ſit. quærũt docto. vtrũ ſuper hoc ferant duæ ſentẽtię. De
hoc gl. in l. ſi cũ exceptione. §. hæc autẽ actio. ff. eo. Vltramõ.
dicunt hic, ꝙ non eſt neceſſaria in hac actione duplex ſenten
tia: imò poterit expediri vna ſententia, & formabitur libellus
ſic: dico ꝙ coegiſti me per vim, vt venderẽ tibi fundũ, & ven
didi & tradidi: quare peto vt fundũ reſtituas: & ſi diſtuleris
vſq; ad annum mihi reſtituere, peto quadruplũ. Iſta eſt for-
ma libelli: & ſic formabitur ſententia. Hanc formam vidiſtis
in l. conducto. j. de loca. & conduc. Non habetis hic alia.

a NOn intereſt. [a] Siue quis coactus ſit vẽdere, ſiue minori pretio
vẽdere, habet locũ hæc actio. h. d. ¶ Quæro, vtrũ
de neceſſitate requiraẽ ꝙ ille, ad quẽ res ꝑuenerit,
ſciat metũ illatũ. Gl. dicit, & bene, ꝙ quãtũ ad reſcindendũ,
vel repetendũ rem, nõ quæriẽ ſcientia: ſed quãtũ ad periculũ
interitus eſt differentia: quia ſciẽs tenetur, ignorãs nõ: vt l. ſi
cum exceptiõe. §. in hac. & §. aliquando. ff. eo. ¶ Quęro, vtrũ
ſit aliqua differẽtia, vtrũ quis cogatur vẽdere, vel minori pre
tio vẽdere? Certè quantũ ad hoc, vt iſta actio cõpetat, non eſt
differẽtia: qa vtrobiq; cõpetit: vt hac l. quia in princip. loqui-
tur de eo qui ſit coactus vẽdere: quod vẽdere nolebat. ibi: nã
& ſi pretio minori. loquitur in eo qui volebat vẽdere, & fuit
coactus vendere minori pretio: ſed eſt differẽtia in modo cõ-
cludendi in hac actione. Nã coactus vendere petit reſcindi cõ
tractum, & rem reſtitui. Coactus vendere pretio viliori, petit
ſuppleri iuſtũ pretium, nõ rem reſtitui: nõ enim fuit in ven-
dendo coactus, ſed in pretio viliori. Iſtud probatur in l. ſi res.
§. j. de iure dot. Ita debes hoc intelligere, &c.

NOn intereſt. Siue quis cogatur vẽdere per metũ, ſiue minori
pretio vẽdere, cõpetit hęc actio. h. d. ¶ Quero nũ-
qd hoc ſit verũ indiſtinctè, ꝙ ſiue emptor ignoret
vim illatã, ſiue nõ, poſsit cõueniri. Dic quòd ſic. In vna tñ eſt
differentia, videlicet circa interitum: vt l. ſi cum exceptiõe. §.
aliquãdo. ff. eo. ¶ Item quæro, quid ſi aliquis eſt coactus ven
dere iuſto pretio? Dic vt in glo. quæ incipit, iuſto pretio.

AD inuidiam. Ex dignitate ſola cõtrahentis violentia nõ pro
baẽ. h. d. ¶ Nota ꝙ ex dignitate ſola nõ præſumi-
tur violẽtia vel metus. & ideo dicebã tibi in l. in-
terpoſitas. ſ. de tranſact. ꝙ ſi mulier vendidit propter metum
mariti, eſt iuſta cauſa reſcindẽdi cõtractũ: vt l. j. §. quæ onerã
b dæ. quarũ rerum act. non da. tamen iſte metus non probatur [b]
eo ipſo ꝙ eſt maritus. arg. huius legis ſed eſt neceſſe ꝙ ꝓben
tur minæ verbera: vt j. l. proxi. & per Innoc. extra, de cõuer.
coniug. c. accedens. & ibi plenè de hoc &c.

AD inuidiam. Sola dignitas non eſt cauſa inducendi actio-
nẽ quod metus cauſa. hoc dicit. Simile nota quòd
ſola reuerentia non eſt cauſa inducendi actionem
quod metus cauſa, niſi metus vel alius terror interueniat. Ita
debet intelligi. l. j. §. quæ onerandæ. ff. quartum rerum actio
non datur. Barto.

Si donationis.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

SI donationis. Quilibet cõtractus celebrat⁹ iuſto metu, reſcinditur hac actione. h. d. ¶ Nota q̃ donatio, et ſtipulatio, dicitur cõtractus. Simile in l. ſi qs emptionis. de præſcrip. trigin. anno. quod facit ad id quod videbitis in aut. ſacramenta puberum. j. ſi aduer. vendi. ¶ Oppo. ff. de verbo. ſigni. l. Labeo. §. contractum. Solu. Non eſt cõtractus propriè: quia non oritur vltro citroq; obligatio: ſed largè, & impropriè ſumendo eſt contractus ita loquitur hic. ¶ Oppo. q̃ hic tex. ſit ſuperfluus: quia primò ponit de metu mortis: ſecundò ponit q̃ intercesſerunt minæ capitales. ¶ Glo. huius timore exponit: & dic vt habes ĩ ea. Tu dic clarè, metus mortis intelligitur, quando inſtabat metus mortis: quia fortè tenebat gladium ſuper caput. minæ intelliguntur quãdo mors inſtabat: tunc iſtæ minæ faciunt iuſtum metum ex qualitate perſonæ, vt j. eo. l. metum &c.

SI donationis. Contractus iuſto metu initus reſcindiť per hãc actionem: ſecus ſi nõ ſit iuſtus metus. h. d. cum l. ſequen. ¶ Nota quòd donatio & ſtipulatio dicũtur cõtractus. ¶ Oppo. de l. Labeo. §. contractum. de verb. ſigni. Solue quòd impropriè dicũtur cõtractus. ¶ Item opponitur ad l. cum te. & videtur q̃ cõpetat repetitio: vt l. iij. §. ſi quis. de condic. ob cau. Dic, aut quæritur nunquid cõpetat alia actio, aut fuit expreſſa iuſta cauſa, aut fuit in mẽte retẽta. Circa q̃d diſtingue hic, vt in glo. quam nota. ¶ Quęro de exemplis gl. Dic vt in gloſſ. quæ incipit, puta.

CVm te. Factum metu iniuſto per hanc actionem nõ reſcinditur. hoc dicit. ¶ Quęro vtrum alio iure poſsit reſcindi hæc venditio? Rñdeo, ſi quidem iuſta cauſa non fuit expreſſa, ſed in mente retenta, nõ poteſt reſcindi: vt l. ſi repetendi. j. de cõdic. ob cau. Si verò fuit expreſſa: tunc in primo caſu legis haberet locum cõdictio ob turpem cauſam. Nam notarius, qui debebat mihi reddere inſtrumentũ, & nolebat reddere, niſi facerem talẽ cõtractum, recipit turpiter: vt l. penulti. ff. de condi. ob turp. cau. Item in ſecundo caſu, ſi quidem erat inhabilis ad officium, ille qui dedit, repetit: vt j. de condic. ob turp. cau. l. quod euitãdi. Si erat habilis, non poteſt repetere: quia ipſe etiam turpiter dedit: vnde ex vtraq; parte verſatur turpitudo: vt l. ſi ob turpem cauſam. ff. de condi. ob turp. cau.

SVMMARIVM.

1 ☞Ex ſolis minis quando probetur metus.
2 Metus an probetur ex ſola acclamatione vim paſsi.

METum. Legitur duob⁹ modis. Primò q̃ loquatur ex parte inferẽtis metũ: & ſecundùm hũc modum breuiter dicit: Ex ſolis mi-
a nis non probatur metus[a], niſi fuerit deuentum ad
1 actũ. h. d. ¶ Oppo. ad hoc ſ. eod. l. ſi donationis. Sol. † quando minæ inferũtur debet inſpici perſona inferentis minas: ſunt enim quidã potẽtes, & ita mali, q̃ illud, quod dicũt, conſueti
b ſunt facere: tũc eſſet iuſtus metus ex minis[b] & iactationibus: vt ſ. eo. l. ſi donatiõis. Si verò erat quidam homo, qui cõſueuit multum dicere, & modica facere: tunc nõ eſſet iuſtus metus. Ita loquitur hic. Ex perſona ergo dicta penſemus: vt j. ſi quis Impera. maledi. l. j. nec ẽm minæ illuſoriæ debent attẽdi, ſed veriſimiles. ſic in l. iiij. ff. ſi cui plus quã, p leg. Falci. habes vnã lectu. & not. Secũdo modo legitur ex parte patientis vim, &
2 metum, ſecũdùm quem breuiter hoc intendit: † Ex ſola proteſtatione, vel acclamatiõe actoris non probatur metus. hoc dicit. Simile habuiſtis in l. ſi maior. ſ. de trãſac. Tertiò modo verò legitur ex parte vtriuſq;: vt nomẽ iactationibus, referatur ad inferentem metũ: nomen conteſtata, referatur ad paſſum metum. Duo hæc lex dicit, vt ſ. in duobus ſummarijs &c.

✱ METum. Authoritas facti inducit hãc actionem, non iactatio. Item timor accuſatiõis futurę non ſufficit, vt hęc actio cõpetat. hoc dicit. Contra. l. accuſationis. Oppo. de l. nec timorem. §. fi. cum l. ſeq. ff. eo. Sol. vt in glo. in fi. quam nota &c.

SVMMARIVM.

1 ☞Accuſatio inſtituta quando cauſet inſtrumentum, vt repetatur ſolutum.
2 Solutum metu accuſationis futuræ, an repetatur alia actione, quàm actiõne quod metus cauſa.
3 Trãſactio impedit proceſſum in caſib⁹, in qbus licet trãſigere.

1 ACcuſationis. † Accuſatio inſtituta vł inſtituẽda nõ eſt iuſtus metus, ad hanc actionem inducẽdam. h. d. ¶ Oppo. glo. ad hanc, & ſummarium de l. nec timorem. §. fi. cum l. ſeq. ff. e. Glo. ſoluit optimè: ibi alius timebat metũ inferendum à priuato: hic metum inferẽdum à iudice: ideo non eſt iuſtus metus. ¶ Oppo. de l. in ſumma circa princi. de cõdic. indebi. Sol. hic aduerte: iſta lex dicit, q̃ accuſatio nõ eſt iuſtus metus ad dandum hãc actionem: an autem alia actione poſſet agi, hoc non dicitur hic. Et ſic lex contraria nõ obſtat; quæ lo-
2 quitur de condi. indebi. ¶ Quęro, † & reuoco in dubiũ vtrum alia actiõe poſsit agi, ſeu reuocari, ſeu, repeti illud quod eſt factum metũ accuſatiõis futuræ, vel iam factæ. Glo. reſpondet multùm ſolẽniter: ſi quidem accuſatio erat calũnioſa poteſt
3 repeti: vt l. ii. ſumma. de condic. indeb. Si † verò erat vera: tũc aut loquimur in caſibus, in quib⁹ licet trãſigere: & nõ poteſt repeti: ſi aduerſarius obſeruat promiſſa. alias ſecus. vidiſtis in l. ſiue apud acta. & l. trãſigere. de trãſact. ſed ſi nõ licebat trãſigere: tunc ille qui dedit, turpiter dedit: & ſic repetere non poterit: vt l. ſi quidem. j. de cõtrahen. & cõmit. ſtipul. ¶ Et aduer-
c te[c] ad iſtam glo. quia iſta glo. dicit manifeſte, quòd in caſibus, in quibus licet tranſigere, tranſactio impedit proceſſum, & agenti poteſt opponi. & vide glo. tuam &c.

SI per impreſsionem. Venditio celebrata per impreſsionem officialis, cõdictione ex hac lege reſcindiť, nec pretiũ reſtituiť. h. d. ¶ Oppo. & videtur q̃ pretium reſtituatur: vt ſ. eo. l. iij. & iiij. Sol ibi illud quãdo agitur actione q̃d metus cauſa: q̃a illatus eſt metus mortis, vel cruciatus corporis: hic quãdo agitur cõdictione ex hac lege, quę non requirit hunc metum, ſed ſolũ metũ alicuius officialis. ¶ Cõtra hoc oppo. ſ. eo. l. ad inuidiam. Sol. Habẽs ibi dignitatem, emit nulla facta impreſsiõe, vel metu adhibito: hic adhibuit metũ, vel impreſsionẽ, dicens q̃ cõtra eum procederet, vel de maleficio denũciaret eum. ¶ Oppo. de l. non licet. de contrahen. & commit. ſtipu. vbi nullo modo licet officiali vendere. Solue vt ibi ſoluitur, &c.

VEnditiones. Iſta lex põt loqui in caſu pręcedẽtis legis, & extendit legẽ pręcedẽtẽ, & dicit hoc breuiter. Quod in pręcedẽti lege, & venditione dicitur, per hãc legem ad omnes cõtractus extẽditur. h. d. Et intelligo ſemper, q̃ in quolibet contractu, illud, quod recipit, qui eſt paſſus impreſsionem, non redditur, vt dicitur in præcedenti lege. Alij intelligũt hoc de tali metu, qui induceret actionem quod metus cauſa: ſed præcedens lectu. eſt verior &c.

De dolo malo. Rubrica.

¶ Continua rubricam, vt habes in gl. Glo. quærit quare adijcitur in rubrica, de dolo malo. & dic vt in gloſ.

LEX I.

SI fideiuſſor. Fides debita ratione cõtractus, facit quod non poſſum vt ego, non poſsim vt quilibet h. d. ¶ Oppo. j. de diſtra. pig. per totum. Sol. Illud eſt verũ extraneo emẽte: hic verò emit fideiuſſor. ¶ Sed cõtra hoc oppo. q̃ non poſſum vt ego, poſſum vt quilibet: vt l. itẽ eorum. in princ. quod cuiuſq; vniuer. no. Sol. Fallit hic ratione fidei debitæ, ratione contractus. Fallit in l. fina. §. quatuor. ff. de leg. ij. & dic vt ibi dixi. ¶ Oppo. & videtur quòd non cõpetat actio de dolo: vnde videtur obſtare ff. manda. l. ſi mandato Titij. §. j. Gloſ. ponit multas ſolutiones. Hæc eſt vera, vt exponatur de dolo: id eſt, mandati nomine doli. quod nota.

SVMMARIVM.

1 ☞Hæc actio de dolo, quando concurrat cum actione quod metus cauſa, & cum reſtitutione in integrum.
2 Actio de dolo, habet ſe ad modum inuidi.
3 Actio de dolo an concurrat cum interdicto vnde vi.
4 Vtrum concurrat cum interdicto quod vi aut clam.
5 Vtrum concurrat cum actione iniuriarum.

LEX II.

DE dolo. Hæc lex ſummat ſeipſam. Actio de dolo, nõ cõcurrit cũ alia. hoc d. ¶ Opp. ff. eo. l. ſi legatarius. & j. de condi. inde. l. ij. & iij. Sol. Illa actio nõ concurrit cum alia ſpeciali, ſed cũ gñali, ſicut cũ cõdictione ſine cauſa, vel certi cõdictiõe, vt in cõtrario. ¶ Itẽ opp. ff. q̃d met. cã. l. ſi cũ exceptiõe. §. cũ
1 q. vbi cõcurrit cũ actiõe q̃d metus cauſa. Sol. † Iſta actio non cõcurrit cũ alia ſpeciali, q̃ nõ ſit arbitraria prætoria, ex eadem æqtate inducta, & reſtitutoria: ſed actio q̃d met⁹ cã habet oẽs dictas cõditiões: ergo cõcurrit cũ ea. ¶ Cõtra hoc opp. ff. e. l. j.
2 §. ait p̃tor. ver. vſqueadeo. Hic aduerte, dicit gl. iſta † actio ha-

✱ *P. P A V. P.*

a ¶ Metus. Quomõ probeť metus, & q̃ probeť ex indicijs, q̃ relinquunť iudicis arbitrio: & de multis indicijs in materia, vide Comẽ. latè cõſi. lxviij. incip. in p̃ſenti q̃ſtione. per totum.

b ¶ Minis. Adde videndũ vnũ verbũ p Bal. conſi. cxxxvij. iij. lib.

✱ Pro concordia aduerte q̃ interdictũ vnde vi põt cõcurrere cũ actione de dolo. Ita videť velle Barto. hic in hac l. ij. Cõtrari⁹ alleg. in l. ij. ff. de dol. Tu dic. Bart. in hac l. ij. non firmat pedem: q̃a dicit, fortè &c. nec etiã in d. l. fi. loquitur ſimpliciter in omni caſu limitando, q̃ñ illud interdictum non eſt ſpecies.

✠ POMATES.

c ¶ Et aduerte. Et q̃ ſunt quę impediãt. Adde plenè Bal. in l. poſtquã liti. ſ. de pac. & not. gl. hui⁹ l. an liceat pacẽ facere cũ bãnito: q̃a videť q̃ hic cõtrarium tenet Iac. de Bel. diſputat. & ẽt Barto. vt hic refert alleg. in cõtra. glo. in l. j. ff. de do. quã Ange. in l. iuriſgẽtiũ. §. ſi paciſcar. ff. de pac. fecit ſingularẽ, & eam ſequiť. Tene menti diſtinctionem Bald. hic.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

bet ſe ad modum inuidi, qui non inuidet maiori, ſed nec infe
riori, ſed æquali: ſic iſta actio non inuidet actioni magis gene
rali quã ſit ipſa: ideo cõcurrit cũ ea: nec inuidet iſta actio ali-
cui actioni, quæ ſit ſpecies, quo ad eã, vt actio quod metus cau
ſa. nã dolus eſt genus: & continet in ſe dolũ ſimplicẽ & me-
tum vnde actio de dolo cõcurrit cum actione quod met⁹ cau-
ſa: quia inferior ea: ſed in integrũ reſtitutio, & aliæ actiones,
de quibus lex cõtraria loquitur, nõ ſunt ſpecies, quo ad actio
nẽ de dolo, nec genus: ſed habẽt ſe inuicẽ vt excedẽtia & ex-
ceſſa: qa in multis caſib⁹ habet locũ in integrũ reſtitutio, vbi
nõ eſt dol⁹: & in multis caſibus põt eſſe dolus, & nõ habet lo-
cum in integrum reſtitutio. & ideo non cõcurrit cũ ea. & hoc
eſt quod vult dicere gl. tua, quam vide. ¶ Quęro, & reuoco in
3 dubiũ vtrum † actio de dolo poſsit cõcurrere cum interdicto
vnde vi. Gl. dicit ꝙ poteſt dici quòd ſic, quod fortè poſſet cõ
cedi: quia vbicunq; habet locum interdictũ vnde vi, eſt com-
miſſus dolus: vnde habet ſe vt ſpecies ad actionẽ de dolo: er-
4 go &c. vt eſt dictũ. ¶ Secundò quæro, † vtrũ concurrat cum
interdicto quod vi aut clam. Gl. videtur dicere ꝙ ſic. Puto cõ
trarium: nam illud interdictum habet locũ vbi eſt factũ clam:
licet quis nõ fuerit ſuſpicatus ſibi moueri controuerſiã, ſed ſu
ſpicari debuerit: vt l. prohibere. §. clam. quod vi aut clã. & ſic
poteſt habere locũ vbi nõ eſt dolus cõmiſſus. ¶ Quęro tertiò,
5 † vtrũ cõcurrat cum actiõe iniuriarum. Gl. videtur dicere ꝙ
ſic: puto contrarium: quia ad diuerſa competunt. nã actio de
dolo datur ad intereſſe: vt l. arbitrio. ff. eo. actio iniuriarum
datur ad vindictam: vt l. prætor edixit. §. j. de iniur. Cùm igiꝛ
non competant ad idem, de concurſu non eſt quęrẽdum &c.

DE dolo. Actio de dolo non concurrit cum
alia maiori, vel minori. h. d. de hoc
in l. j. §. j. ff. e. Oppo. de l. ſi cũ exceptione. §. eũ. ff.
quod met. cau. Soluit glo. ꝙ actio de dolo nõ con
currit cum alia, quę nõ ſit arbitraria, & prętoria, & ex eadem
ęquitate inducta: ſed ſi hoc cõcurrat. tunc actio de dolo cõcur
rit cum alia, ſicut eſt actio quod metus cauſa. ¶ Cõtra hãc ſol.
gl. & etiam cõtra tex. op. de l. iij. §. idem erit. aliàs, ſed ſi dede
ro. ff. de cõdic. ob cau. de eo quod. no. in l. cùm proponas. cir-
ca fi. gl. magnæ. j. eo. ¶ Pro cuius declaratione debetis ſcire ꝙ
quãdoq; quęriꝛ nũquid de dolo poſsit cõcurrere cũ alia gene
raliori: vt puta cũ certi cõdictione: & tunc dicas ꝙ poſsit: tũc
ita debet intelligi quod not. in d. l. cùm ꝓponas. Quãdoq; q̃
ritur, nunquid actio de dolo poſsit cõcurrere cũ alia minori:
quæ ſe habet vt ſpecies ad actionẽ de dolo: & tũc cũ iſta etiã
concurrit hæc actio: & tũc habet locũ iſta lex. & ita debet in-
telligi hæc materia. Quærit glo. nũquid actio de dolo poſsit
cõcurrere cũ vnde vi, & quod vi aut clam. Gl. dicit ꝙ nõ, per
l. j. §. ait prętor. verſ. vſqueadeo. ff. eo. Sed quęro iuxta gl. qd
ſi alicui cõpetat aliqua exceptio: nunqd actio de dolo concur
rat cum exceptione illa. Tex. in dicto ver. vſqueadeo. videtur
dicere ꝙ nõ: quod eſt verũ regulariter de qualibet exceptio-
ne. ¶ Sed reuoco in dubiũ, de exceptione doli: verbi gratia, ꝑ
dolum promiſi tibi aliquid: nunqd potero agere cõtra te, vt li
beres me actione de dolo, & opponere exceptionẽ doli, ſi age
res contra me. Videtur quod nõ: vt d. §. vſqueadeo. In cõtra
rium facit l. metum. §. volenti. ff. quod met. cau. Gl. tenet hãc
vltimam partem in d. §. vſqueadeo. ¶ Vltramontani reprehẽ
dunt dictum gl. per illum tex. & ad §. volenti. reſpondent ꝙ
ibi eſt dolus ſimplex. Poteſt tolerari gl. quia nõ reperitur ra-
tio, quare hoc cõcedatur magis in dolo velato, quàm non ve
lato. Et intelligas verſi. vſqueadeo. in qualibet exceptione,
præterquam in exceptione doli. Quæro quid verſetur in cau
ſæ cognitione. Gloſ. dicit tria: tempus ſcilicet, quòd non ſit
tempus bienniј, vt in gloſ. Bartol.

LEX III.

NOn poſſunt. Tempus actionis de do
lo, non currit abſenti,
cauſa Reipublicæ. h. d. in ſumma &c.

SVMMARIVM.

1 In contractibus innominatis duæ actiones oriuntur.
2 Actio de dolo in contractibus innominatis datur ad intereſſe quando non ſeruantur promiſſa.
3 Stante ſtatuto quòd pœna adiecta dationi nõ petatur: ſi promiſit quis parere laudo ſub pœna continente dationem: an tunc pœna poterit peti.
4 Procurator quando poſsit manumittere.
5 Diſpoſitio huius legis an intelligatur in actione de dolo, quę datur ad intereſſe, quando promiſſa non ſeruantur. Et ſic in contractu, vbi ceſſat actio præſcriptis verbis.
6 Contractus innominati an iudicentur ſecundùm modum ineundi: an verò ſecundùm modum implendi.
7 Contractus innominati iudicantur ſecundùm modũ cõtractuum nominatorum, quibus aſsimilantur.
8 Debemus inſpicere id, ad quod res principaliter agitur.
9 Dominium rei, quòd non transferatur in omnibus contractibus, niſi ſoluto petito, & fide habita de pretio.

CVm proponas. Hæc eſt ita ſubti
lis lex in ſe, ſicut
fortè hoc anno habuero aliã. & meo viſu gl. caſpi
tauerũt in hac l. multũ. & multa dixerũt quæ ni-
hil faciũt ad propoſitũ: Secũdùm verũ intellectũ breuiter di-
cit: In cõtractu facio vt des, ſi facienti nõ ſeruanꝛ promiſſa, ſi
factũ nõ eſt repetibile, datur actio de dolo. ſi eſt repetibile, da
tur cõdictio ob cauſam, vel aliàs cõcediꝛ repetitio. h. d. ¶ Ad
1 euidentiam debitis ſcire † quòd in contractibus innominatis
ſunt proditæ duæ actiones. Vna eſt præſcriptis verbis, quæ
datur vt impleatur qđ conuenit: vt l. naturalis. §. j. ff. de prę-
ſcri. ver. & iſta oritur ex illo contractu iuriſgentiũ: vt l. iuriſ-
gentiũ. in prin. ff. de pac. ¶ Itẽ eſt ꝓdita cõdictio ob cauſam,
ad repetendũ id, quod eſt datũ, ſi non obſeruantur promiſſa:
vt d. l. naturalis. §. j. & in toto titu. de condic. ob cau. C. & ff.
¶ Hoc præmiſſo, gloſſ. tua videtur hanc legem intelligere de
actiõe de dolo, quæ datur ſi obſeruentur promiſſa in contra-
ctu, facio vt des, vbi deficit actio preſcr. verbis: vt l. naturalis.
§. quod ſi faciam. de pręſcrip. verb. Et ad hãc tendunt omnes
opin. gl. Alio modo intelligit, ꝙ hic loquitur de actiõe de do
lo, quæ datur ad intereſſe, eo ꝙ non reddiꝛ id, quod eſt factũ,
eo caſu quo cõditio ceſſat ob cauſam: quia factũ nõ eſt repeti
bile. Et hãc lecturã ergo tenui: & ſecũdũ iſtam poſui ſumma-
rium, & ſecundũ iſtam pono caſum in terminis. hic eſt verus
2 intellectus. Vnde gl. tua intelligit † ꝙ datur actio de dolo ad
intereſſe, quia nõ ſeruantur promiſſa: & ſic ſuccedit in locum
actionis præſcriptis verbis. ¶ Ad iſtud oppo. In cõtractu do
vt facias, habet locũ actio pręſcriptis verbis: vt l. naturalis. §.
at cùm do. de pręſcrip. verb. ergo nõ habet locum actio de do
lo, quæ nõ concurrit cum alia. Huius timore dicit glo. hic fuit
cõtractus facio vt des. ſic enim incœpit cõuentio: manumitto
vt des mancipiũ: & ſic prius fuit actum de manumittẽdo. hoc
ſentit ſecũda glo. quam vide. ¶ Cõtra iſtam ſolu. oppo. Iſtud
poteſt procedere in primo caſu legis, quãdo conuenit vt ipſe
manumitteret & mãcipiũ reciperet: ſed in ſecũdo caſu, quã-
do cõuenit vt daret ancillam manumittendã, & reciperet mã
cipium, videtur cõtractus do vt des: & ſic debet habere locum
actio præſcriptis verbis. Glo. ſoluit duobus modis. Primò. ꝙ
nunquã fuit cõuentũ vt daret ancillã manumittendã: ſed fuit
cõuentũ vt manumitteret: licet poſtea ille, q debebat manu-
mittere, tradiderit eã manumittendã: volens complere cõtra-
ctum. Et ita ſentit hic ſecũda gloſ. vel aliter: licet conueniam
vt dem ancillam manumittendã, nõ eſt contractus do vt des:
imò facio vt des. nam cùm ancillam dedi, non vt habeas eã ti-
bi, ſed vt manumittaꝛ: iſtud factũ reſpicit. & ſic ex parte mea
videtur factum: cùm illa datio fiat ꝓpter factum. & vide gl.
tuam. quæ ſolutio eſt notabilis ad quæſtionẽ: Statutũ eſt hic,
3 † quòd ſi pœna adijciatur facto, poteſt peti: ſecus ſi adijciatur
donationi eius, quod cõſiſtat in pondere, numero, vel menſu-
ra. Modò quidã ꝓmiſerũt ſtare & parere laudo ſub certa pœ
na, laudũ cõtinet dationem quãtitatis: certè iſta pœna videꝛ
adiecta dationi: qa ſtare, & parere laudo, eſt ꝓpter illud dari
quod venit in eo. Pro hoc videꝛ tex. in l. v. §. fi. de verb. obli.
4 & vide gl. ¶ Item cõtra prædicta oppo. † per aliũ non poteſt
qs manumittere: vt j. cõm. de manumiſ. l. j. & j. de manumiſ.
vin. l. iij. Sol. Nõ poſſunt per procuratorẽ ſimplicẽ, vt in con-
tra. ſed per procuratorem in rem ſuam, ſic. vt hic. Ita dicit gl.
& bene. ¶ Item oppo. In contractu facio vt des, habet locum
actio pręſcriptis verbis: vt l. cùm mota. š. de trãſac. Sol. Dicit
hic glo. ibi fuit, do vt facias, & fuit conuentum in faciẽdo: hic
facio vt des. vel aliter, vt ibi dixi, ibi loquitur quãdo ex facto
aduerſarij aliquid adeſt: hic nihil adeſt. ¶ Item opp. de condi.
ob cau. l. iij. §. ſed & ſi dedi. Solu. Dicit gl. ibi loquitur de certi
cõdictione generali, quæ cõcurrit cum actione de dolo. & ita
5 pertranſit gl. tua. Videntur † ego omnes iſtæ gloſ. intelligere
hãc legem de actione de dolo, quæ datur ad intereſſe: qa non
obſeruantur promiſſa, & ſic in contractu, in quo ceſſat actio
præſcriptis verbis: quia eſt facio vt des. Iſte intellectus nõ eſt
verus, primò per rationẽ. ſecũdò per hunc text. per rationem
ꝓbo ſic. In cõtractu facio vt des, quando ex facto aliqd adeſt
aduerſario, competit actio præſcriptis verbis: vt l. mota. š. de
trãſact. & l. ſolẽt de pręſcrip. verb. no. in d. l. naturalis. §. qđ ſi
faciam, ſed hic quando dedi tibi ſeruum manumittendũ: tibi
adeſt iuſpatronatus: ergo debet dari pręſcriptis verbis. Sed ad
hoc potes reſpõdere: qui habet iuſpatronatus, nõ videꝛ locu-
pletior: vt

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

pletior:vt.l.plane.circa finem.& l.ſequen.ff.de leg.j. Sed for
tè iſta nõ eſt bona rñſio: vt d.l.naturalis. in fi.de præſcri.ver.
Pręterea paria ſunt adeſſe mihi, vel alteri de voluntate mea:
vt l.ſolutam.de ſolutio.Cùm ergo huic ancillæ competat li-
bertas:& ſic ex facto meo adeſt cõtrahenti, vel alteri de volũ
tate ſua: concludo quòd ſi quis vellet agere, vt obſeruarẽtur
promiſſa,haberet optimè locum actio pręſcriptis verbis. Et
ſic quicquid gloſſæ hic dicant,nõ dicunt verũ.ſed hæc lex lo-
quiꝛ,quãdo aliquis volebat repetere id quod fecit, vel dedit:
& ſic volebat recedere à cõtractu: & quia cõdictionẽ ob cãm
nõ habet: qa factũ,vel datũ nõ eſt repetibile: ideo recurriꝛ ad
actionẽ de dolo. Hic eſt tex.in lege noſtra.& vide textũ tuũ,
q clarè dicit vñ tota lex nõ tendit,niſi ad oſtẽdendũ,qualiter
ſuccurriꝛ mihi volẽti recedere à cõtractu,quãdo datũ, vel fa-
ctũ nõ eſt repetibile.¶ Præterea gloſ.in ſolutiõe prædictorũ
6 cõtrariorũ,præſupponit etiã†aliud, ꝙ cõtractus innominati
judicãtur ſcḋm modũ ineundi, nõ ſecundũ modũ implendi.
Ita tenet hic,et in l.cùm mota.de tranſactio.& nota: qa non
tractat materiam cõtractuũ nominatorum. Vltramõtani cõ-
tra:ſicut enim in cõtractu emptiõis,& vẽditionis,ex pte emẽ
tis dicitur emptio,ex parte vendentis dicitur venditio:& idẽ
in cõtractu locatiõis, & cõductiõis:ita hic ex parte ei⁹, q facit
vt detur,dicitur facio vt des:ex parte eius,qui dat vt fiat diciꝛ
do vt facias. Iſtã opinionẽ puto verã,quam probo ſic:Cõtra-
7 ctus†innominati dijudicãtur ſecundũ naturã cõtractuũ nomi
natorũ,qbus aſsimilãtur: vt l.prima.§.ſi quis ſeruũ.ff.depo-
ſiti.& l.cũ qui.§.j.ff.cõmo. Ad propoſitũ,ſi do tibi Stichũ,vt
vadaꝛ pro me Romã:iſte contractus aſsimilatur locationi,&
cõductioni:& ideo nõ eſt locatio: quia ibi nõ interuenit pecu
nia:meritò ergo ſicut in locatiõe,& cõductione, diuerſimode
nominãtur cõtractus:ita hic diuerſimode nominanꝛ ex diuer
ſitate perſonarũ. Pręterea,quæ eſt ratio,ꝙ in facio vt des, daꝛ
actio de dolo. Certę quia ex facto nihil adeſt aduerſarie: ideo
ceſſat æquitas.quę actionẽ pręſcriptis verbis nõ induciꝛ. ſed
pone ſcḋm intellectũ gl.ꝙ fuit cõtractus initus facio vt des:
tamẽ ille dedit primò: cùm ex donatione aduerſario aliquid
adſit,ſubeſt æquitas,quæ parit actionẽ præſcriptis verbis ex
parte illius:& idem econuerſo,ponamus ꝙ fuit initus cõtra-
ctus,do vt facias:& ille præuenit in faciendo:ſi ex facto mihi
nihil adeſt,non eſt ęquitas,quæ actionem præſcriptis verbis
inducat:certè non ideo quid obſtet,licet hoc gl.dicat in l.iu-
riſgentium.§.j.ff.de pact. Puto ergo ꝙ ex parte vnius dicaꝛ
do vt facias:ex parte alterius facio vt des: nec curo à quo inci
piat cõtractus. Tamẽ do. Iaco.Butrig.defendebat gl.noſtras,
& faciebat tales ratiões,& dicit,ꝙ contractus debẽt dijudica-
ri ſecundũ modũ ineundi.non ſecũdũ modum implẽdi: vt ff.
de noua.l.ſi ita fuero ſtipulatus.§.fi.& l.cùm em̃.ergo &c.Re
ſpon.ꝙ bene dicit:ſed nihil ad propoſitũ:quia dico ꝙ ſecũdũ
modũ ineundi,ab ipo initio fuit do vt facias: ex alio facio vt
des.quicũq; pręueniat in faciẽdo,vel dãdo,non curo:qa ſem-
8 per fuit ſic.¶ Pręterea,dicit ipſe, illud debemus inſpicere†ad
quod res principaliter ipſo paratur,nõ illud ad quod per cõſe
quentiã deueniꝛ:vt l.& ſi nõ ſint.§.perueniamus.ff.de aur.&
argẽ.leg. Fateor iſtam rationẽ, ſed nihil ad propoſitũ:quia ab
ipſo initio ex parte vnius principaliter agitur vt fiat:ex parte
alterius principaliter vt detur:ſicut in emptione & vẽditiõe,
locatiõe & cõductione: quia ex parte vnius principaliter agi
tur habere pecuniã: ex parte alterius habere principaliter rẽ.
Præterea,dicit ipſe,ab ipſo initio ex tali cõtractu innomina-
to nata eſt naturalis obligatio,quæ poſtea roboratur à iure ci
uili,propter interuentũ rei:vt l.ex placito. de re permu,ergo
ipſam obligationẽ vt ab initio interuenit debemus inſpice-
re. Reſpondeo,concedo:ſed nihil ad propoſitũ:quia fateor ꝙ
ab initio iſta obligatio oritur diuerſimodè, ſecundũm diuer-
ſitatem reſpectuum, propter diuerſitatem perſonarum,vt ſ.
dixi. Venio ad ſequentem particulam:quæro,quomòdo po-
tuit eſſe ꝙ dominium remanſiſſet penes tradentem. Glo.po
nit plures modos,inter quos ponit vnum, quòd tradidit an-
cillam,non habita fide de mancipio:& ſic nõ tranſtulit domi
niũ,ſicut in venditiõe: vt Inſti.de re.diui.§.præterea.¶ Nota
9 †ex hac gl.ꝙ illud quod diciꝛ, nõ trãsfertur dominiũ rei, niſi
pretio ſoluto,vel fide habita de eo,habet locũ in omnib⁹ cõ-
tractibus etiã innominatis:vt innuit hic glo.& in l.ſi ſeru⁹ §.
locaui.ff.de fur.¶ Cõtrariũ videꝛ velle glo.in l.traditionibus
ſ.de pac.j.de re.permu.l.ij. Iſtã puto veram,vt dixi d.§.loca-
ui.¶ Quęro,quid ſi mouetur quęſtio ſtatus? Dic vt hic gl.&c.

CVm proponas. In cõtractu facio vt des,ſi facientĩ nõ
obſeruantur promiſſa, cõpetit actio de dolo.h.d.
¶ Opp.& ſum in glo.poſita ſuper verbo, tradidi-
ſti.& videtur ꝙ cõpetat actio pręſcriptis verbis,& nõ de do-
lo.l.naturalis.§.j.de præſcrip.ver. Soluit glo.ꝙ hic fuit cõtra-
ctus,facio vt des:in quo habet locũ actio de dolo.§.quod ſi fa
ciam.ibi fuit,do vt des.¶ Cõtra hoc oppo.de text.qui dicit,ei
tradidiſti.colligiꝛ ꝙ hic fuit cõtractus do vt des. Gl. dat duas
ſolu. Prima eſt, ꝙ oppoſitio præcederet vbi ancilla dareꝛ, &
dominiũ fieret accipiẽtis,quod non fuit in caſu noſtræ legis:
quia tradita tanquã miniſtro vt manumitteret. Eſt iſta rõ fal
ſa per l.nec.j.de manu.vindi. Vnde gl.trãſcendit ad aliam ſo
lutionẽ,ꝙ hic fuit dominiũ trãſlatũ in recipientẽ:& fuit fact⁹
ꝓcurator in rem ſuã:& per hoc nõ videꝛ tolli oppoſitio:quia
ad hoc vt dicatur cõtractus do vt des:ſed teneas ſolu.& dicas
ꝙ cùm iſta traditio fuerit facta ob hoc,vt manumittaꝛ ãcilla:
inſpicitur poti⁹ iſtud factũ,quàm traditio:& ſic manumiſsio
ancillæ iſto caſu eſt cõtractus,facio vt des.¶ Item opp.& vi-
deꝛ ꝙ cõpetat pręſcriptis verbis actio:vt l.cũ mota.ſ.de trãſ-
act. Soluit gl.ꝙ ibi fuit cõtractus do vt facias:hic fuit facio vt
des. Vel dic,vt ibi dixi.¶ Et aduerte, pro declaratiõe ꝙ quili
bet cõtractus innominatus habet vnũ cõtractum nominatũ
cui aſsimileꝛ. Ita in no.naturalis.§.penul.ff. de præſcrip.ver.
modò facio vt des,aſsimilatur locationi & cõductiõi: vt ibi-
dem ꝓbatur,in quo cõtractu facio vt des, debes diſtinguere,
ꝙ aut ex facto meo tibi,qui debes dare,aliqd adeſt: & tũc nõ
cõpetit actio de dolo:vt l.naturalis.§. qḋ ſi faciã. Et eſt ratio
huius,quia actio pręſcriptis verbis nitiꝛ æquitate:vt l.j.e.tit.
vnde cũ ex facto meo tibi adeſt aliquid:æquũ eſt vt des mihi
illud quod debes: & ad illud cõpetit præſcriptis verbis. Sed
vbi ex facto meo tibi nõ adeſt aliquid,iſta æquitas ceſſat. Sed
quia ego feci qḋ debui,licet tibi nihil adſit, & mihi nõ facias
quod debes,rumpis fidẽ:& ideo cõpetit actio de dolo. ¶ Sed
cõtra hoc opponiꝛ de caſu noſtræ legis.nam ex iſto facto tibi,
qui recipiſti ancillã manumittendã, adeſt ius patronat⁹ p ma
numiſsionẽ:& tamẽ nõ cõpetit præſcriptis verbis,ſed de do-
lo. Solue ꝙ licet diceris habere ius patronatus, nõ tamẽ dices
tibi adeſſe aliqd, nec diceris locupletior. Probaꝛ per l.planè.
la ij.de leg.j.§.fi. Sed opp.de l.iuriſgẽtiũ.§.j.ff.de pac. vbi cõ-
ueni de manumittẽdo ſeruum meũ, & manumiſi, vt dares mi
hi Stichũ:& Stichus datus eſt euictus:& ſic nõ videꝛ datus.&
dicitur ibi in tex. ꝙ cõpetit actio præſcriptis verbis. Solu. &
facit ſol. Vltramon. debes ſcire ꝙ quddam eſt factũ merum,
quod nõ participiat aliquid de datione:aliqḋ eſt factũ, quod
continet in ſe aliquam dationem. In primo diſtingue vt dixi
ſ.aut ex mero facto adeſt aliqd aut nõ. In ſecũdo,pone exem-
plum in manumiſsiõe, quæ manumiſsio eſt datio libertatis;
in iſto facto nõ mero habet locũ l.iuriſgẽtium.§.j.in cõtrariũ
alleg.¶ Opp.de text.noſtræ legis:nam videtis in lege noſtra,
ꝙ hoc eſt factũ nõ merum,ſed cõtinens aliquam dationem,vt
puta manumiſsionẽ:& cõpetit actio de dolo. Soluunt docto.
ꝙ ex cõtractibus innominatis,quando nõ fit, vel datur quod
fieri vel dari debuit:poteſt agi dupliciter: quãdo verò agis vt
fiat:vel detur quod fieri vel dari debuit: & tũc habẽt locũ ea
quę ſuprà dixi.¶ Quandoq; agitur nõ ad hoc, ſed ad repeten
dum id quod eſt datũ,quia nõ ſeruantur promiſſa: & iſto ca-
ſu,aut illud,de cuius repetitione tractatur, eſt quid nõ repe-
tibile.pone exemplum in libertate:& tũc habet locũ lex no-
ſtra:quia cõpetit actio de dodo ad intereſſe. ¶ Item oppo. de
l.iij.§.ſed ſi dedi.ff.de condic.ob cau. Solue vt ſoluit gloſ.in l.
quam not.& vide quod not.in l.ſi cũ exceptione.§.cum qui.
ff.quod met.cau.¶ Quæro,quando poteſt eſſe, ꝙ ſi tradidiſti
alicui ancillam manumittendam, & ſic ille eſt factus procura
tor in rem ſuã,ꝙ dominiũ nõ ſit tranſlatum per traditionem:
& tamen tex.dicit cõtrarium. Gloſ.dat plures modos:tamen
vltimus eſt multum not.qui allegat §.venditæ. Inſtit.de re-
rũ diui. Ex primo dicto glo. habes notare ꝙ ſicut in cõtracti-
bus nominatis,non transfertur dominium, vbi pretium non
eſt ſolutum,vel fides habita de pretio: ita & in innominatis.

SVMMARIVM.

1 ☞Contra patrem datur actio in factum nomine furti.
2 Quomodo cognoſcatur, an agatur actione de dolo cõtra pa-
trem,vel actiõe in factum: & quomodo formabitur libellus.
3 Tranſactio ſi eſt facta dolo patris,nudo verbo agitur actione
prima.

SI ſuperſtite. Tranſactio tollit actionẽ ope exceptionis, vel ipſo
iure,ſi acceptilatio interceſsit, & cõtra patrem nõ
datur actio de dolo:ſed in factum.hoc dicit.¶ Op
ponitur ff.de furt.l.ſi quis vxori.§.j.vbi eſt actio furti contra
1 patrem. Dicunt†quidã,iſta actio eſt famoſior illa. Truffa eſt.
Tu expone ibi furti,contra id eſt in factũ nomine furti.¶ Itẽ
opponitur de l.ſed & ſi hac lege.§. prætor ait. de in ius vocã.

POMATES.
a ¶ Dolū. Fallit iſta
lex in quatuor ca-
ſibus vbi dolus nō
probaꝛ aliquo mo-
do ſed pręſumitur.
de quibus per Fel.
c. ſi autem. vbi de
materia. in prin. ex
tra de reſcrip.

P. P A V. P.
a ¶ Dolū. Per multas
cōiecturas, ex qui-
bus præſumiꝛ fraus
& dolus in ſtatuen
tibus aliquid, vide
latè do. Anto. con.
xlij. per totū. Item
qualiter probetur
dolus interueniſſe
in aliqua re, vide la
tè Bart. in tracta. de
teſtib. in verbo, do
lus. & in ſeq. quō
differat dolus præ
ſumptꝰ à vero cum
vterq; probeꝛ per
indicia. de quo etiā
vide in repertorio
ī verbo, dolus. Vi-
de latè Feli. in c. ſi
aūt. col. j. & ſeq. de
reſt. in materia pro
bandi dolū, & quō
præſumatur.

POMATES.
b ¶ Leuia indicia. Vi
de Roma. cōſi. liiij.
colum. ij. vbi ponit
multa, ex quibꝰ do
lus præſumitur, &
Imol. cōſi. lxxviij.
& clvij. colū. iiij. in
fi. Pano. in c. ſup li
teris. colū. vj. & ibi
Bal. in iij. col. de re-
ſcrip. & Aret. cōſi.
cxlix. col. iij. & Ale
xan. cōſi. lviij. colū.
fi. vol. iij. & Barba.
cōſi. xlij. x. colum.
volumi. j.
c ¶ Terminari. Addē
inquantum Alex.
tangit, quòd ſtan-
te ſtatuto, quòd dē
maleficio n̄ poſſit
cognoſci poſt ſex
meſes: quid ſi ſtatu
tum dicat, quòd nō
poſsit cognoſcere
poſt quinquenniū
& aliud dicat, ꝙ cō
iugatus aliā ducens
vxorem capite pu-
niatur: contingat ꝙ
ꝙ aliquis vltra qn
quēnium duxerit
aliam vxorem, &
pſeuerauerit in de
licto: an iudex po-
terit cognoſcere?
vide Pe. de Ancha.
conſilio iiij.

l. p̄tor edixit. §. p̄terea. dē iniurijs. Sol. eo. modo expone ibi, i.
ī factū. ¶ Opp. de l. j. §. īterdictū hoc. de vi & vi arma. Sol. Ibi
illud interdictū nō infamat. ¶ Quęro, dicitur hic: nō ageretꝛ dē
2 dolo, † ſed ī factū: quomodo cognoſceꝛ hoc ex illo libello, cū
hodie nō proponebat nomē actionis. Tex. in l. nō debet. ff. eo.
ponit iſtā practicā dū dicit: ſed in factū verbis tēperādā dādā
actionē vt bonę fidei mētio fiat. illa verba ſunt tex. ¶ Ex quo
collige primò, ꝙ in narratione narrabo factum: nec ponā illa
verba denotantia dolū, & fraudē. Verbi gratia, dico ꝙ pater
meus talibus verbis me induxit ad trāſigēdū, nō dicā doloſè,
fraudulēter, & ſimilia verba: deīde in cōcluſiōe dicā ſic: quare
cū bonę fidei nō cōgruat aliū locupletari cū aliena iactura ideo
peto &c. Sed in actione de dolo dicerē manifeſte: quare cùm
nō ſit æquum ipſum locupletari ex ſuo dolo: ideo peto &c.
3 ¶ † Quæro quid ſi per patris dolū tranſactio fuit facta nudo
verbo. Certè tūc ageretur actione prima: & ſic excipiatur de
tranſactione, nō replicabitur de dolo ſed in factum, vt l. apud
Celſum. §. aduerſus, de doli exceptione.

SI ſuperſtite. Trāſactio ſubſecuta Aqui
liana ſtipulatiōe, & repro-
miſsione, aīs reprobatiōe, tollit actionē ipſo iure
vel ope exceptiōis. Itē actio de dolo nō cōpetit cō
tra parētes. h. d. ¶ Op. de l. fi. j. q & aduer. quos. Sol. vt ibi not.
¶ Itē op. cōtra patrē aīs tex. de l. ſi qs vxori. §. j. ff. de fur. Dic
ꝙ ibi debet exponi actio furti, i. actio in factū nomine furti.
¶ Itē opp. de l. ſed ſi hac. §. prætor ait. ff. de in ius vocā. Sol. vt
præcedens cōtrariū. ¶ Itē op. de l. j. §. interdictū. ff. de vi & vi
armata. Sol. vt in gl. in fi. ¶ Quæro iuxta gl. cum hodie actio-
nes non proponātur in libello, qualiter poterit cognoſci vtrū
agatur actione de dolo contra patrem, an actione in factum,
hoc poteſt intelligi in l. non debet. ff. eo. ibi: vt in bonæ fidei
mentio fiat &c. Nā ſi agerem cōtra patrem, dicerem ſic dixi ꝙ
cōtraxi cum patre meo, vel auo paterno & fui ſic inductus ad
contrahendum, & narrare factum. quare cum bonæ fidei non
congruat aliquem locupletari ex aliena iactura, peto, &c. Ex
iſta narratione videtur intenta actio in factum. Sed ſi diceret
ſic: dico quod fui inductus dolo &c. quare cum non congruat
aliquem locupletari ex dolo ſuo, &c.

SVMMARIVM.

1 Quæ conſiſtunt in animo, non poſſunt directè probari
ſed ex indicijs perſpicuis.
2 Exempla ex quibus dolus præſumatur.
3 Dolus quando præſumatur.

a DOlum. [a]No. † ꝙ ea q̄ cōſiſtūt in aīo, nō poſ
1 ſunt ꝓbari directo ſed ꝓbātur ex ī
b dicijs perſpicuis, quaſi dicat, leuia indicia[b] non ſuf
2 ficerēt ad probationē. ¶ Quæro exēpla † huius l.
gl. ponit exēplū ſecūdū Aldri. vt in, ea patet. Alia exēpla vidē
bitis j. de reſc. ven. l. ſi dolo. & l. dolꝰ. & tūc pōt poni vnū exē-
plū. Qñcūq; p̄dico tibi aliqd: qd̄ nō eſt, & ſic mētior. ar. ff. eo.
l. ſi qs affirmauerit. facit de cōtrahē. emp. l. ea q̄ cōmēdādi. Ad
3 p̄dicta op. & videꝛ ꝙ dolus † p̄ſumaꝛ, etiā ſi nulla appareāt in-
dicia: vt l. ſi ꝓcurator. §. dol. & l. dolꝰ ff. mā. & ad l. fal. l. dolo.
Dicit gl. fallit ī illa regula brocardica Azo. dolū p̄ſumi. ¶ Tu
dicas ſic Breuiter Qñq; loqtur in omittēte, & tūc regula eſt.
ꝙ ſi ſcit ſe debere facere qd̄ omiſit, p̄ſumiꝛ dolꝰ, vt d. l. ſi ꝓcu
ratorē. §. dolo. & l. dolus. ff. mā. & l. dolo. ff. ad l. fal. & l, qd̄ te
ff. ſi cer. pe. Secus ſi ignoret: vt de re. iu. l. q ī alterꝰ. Quādoq;
loqtur in faciēte: & tunc quādoq; fit aliquis actus ſimpliciter
prohibitus: & tūc p̄ſumiꝛ dolus ex ipſo actu niſi probeꝛ con-
trariū. j. de ſicca. l. j. de iniu. l. ſi nō cōuitij. Qñq; fit actus ſimpli
ter pmiſſus: & tūc dolꝰ nō p̄ſumiꝛ niſi indicijs legitimis cōpro
beꝛ vt in hac l. cū ſimilibus. Quandoq; fit actus, q aliquo caſu
eſt permiſſus aliquo non tunc ſi fiat clam, præſumitur dolus:
ſi fiat palàm non præſumitur, niſi probetur. ff. de ritu nuptia.
l. fina. de iure fiſc. l. non intelligitur. §. ſi quis palam &c.

DOlum. Quęro de exēplo. Gl. ponit exem-
plū in Aldrico. ¶ Oppo. videtur ꝙ
dolus non pręſumatur. cōtra de l. ſi procurator. §.
dolo. Dicit glo. fallit ibi, vnde dic quòd quandoq;
quæritur, nūquid in omittente pręſumatur dolus. in iſto caſu
quandoq; reperitur vnus actus ſimpliciter permiſſus, & ſic ſu
mus in genere permiſſorū & iſto caſu nunquā pręſumitur do
lus, niſi probetur. l. quoties. §. qui dolo. ff. de proba. Quādoq;
eſt aliquis actus ſimpliciter prohibitus & ſic ſumus in genere
prohibitorū: & iſto caſu dolus ſemper præſumitur niſi probe
tur contrariū. l. j. j. ad l. cor. de ſicca. Quandoq; eſt aliquis actus
nō ſimpliciter permiſſus, & ſimpliciter prohibitꝰ: & ſic dicas,
ꝙ aut talis actus fit palàm, aut clā. Primo caſu nō præſumiꝛ:
ſecundo ſic: vt l. fin. ff. de ritu nup. l. non exiſtimo. de admini,
tuto. In ſecūdo caſu. quid de omittente. dic ꝙ aut omittēs ſcit
ſe debere facere quod debet: tūc pręſumitur dolus. Ita debet
intelligi. l. ſi procurator. §. dolo. ff. mand. aut ignoranter: &
non præſumitur. l. qui in alterius. de regu. iur.

SVMMARIVM.

1 Contractus bonæ fidei, ſicut eſt nullus, quando dat cau-
ſam contractui, ita quando dat cauſam diſtractui.
2 In pactis liberatorijs ſimpliciter, pactum, ſeu liberatio, trahit
ſecum executionem.

SI maior. Actio de dolo datur occaſione
lucri, nō facti dolo alterius. hoc
d. ¶ Opp. quando dolus dat cauſam contractui
bonæ fidei, contractus eſt ipſo iure nullus: vt l. &
eleganter. in princ. ff. eo. ergo repudiatio hic, eſt ipſo iure nul
la. Sol. Dicit glo. illud, quod operatur in contractu venditio-
nis traditio, illud operatur repudiatio. & ideo ſicut ibi facta
traditione recurrimus ad actionem de dolo: ita hic facta re-
nunciatione. ¶ Quid habes ex iſta nota. glo. Primò habes,
1 † quòd ſicut quando dolus dat cauſam contractui bonę fidei,
contractus eſt ipſo iure nullus: ita quando dolus dat cauſam
diſtractui, hoc eſt, illi actui, per quem receditur à contractu.
nam petitio hæreditatis eſt bonæ fidei: vt l. fi. j. de pet. hæred.
2 ita eodem modo repudiatio eſt bonę fidei. Item habes † quod
in pactis liberatorijs ſimplex pactum, ſeu liberatio, trahit ſe-
cum executionem: vt l. j. §. ſi debitori. vt in poſ. leg. Simile vi
debitis not. j. tit. j. l. de tutela. tangitur in l. ſub prætextu in-
ſtrumenti. ſ. de trāſact. & ibi dixi. Sed ſi eſſet aliqua liberatio,
quæ non traheret ſecum executionem, quia deberet hinc in-
de aliquid dari, vt in contractu tranſactionis: tunc idem eſſet
quod in emptione, & venditione, vt dixi ſ. in d. l. ſub prætex
tu. Et ex his apparet, quod illi, qui reprehendunt iſtam gl. di-
centes, quod hic non loquitur in contractu bonæ fidei, non
intelligunt eam. nam licet loquatur in actu, per quem recedi-
tur à contractu vel quaſi contractu bonæ fidei: tamen idem
eſt in iſto caſu, quod in ipſo contractu. & vide glo. tuam, quā
nota perpetuò &c.

SI maior. Repudiatio hęreditatis facta per
dolum, purgatur per actionē de
dolo. h. d. ¶ Opp. & videtur quod iſta repudiatio
ſit nulla: vt l. & eleganter. in prin. ff. eo. Solue vt
hic notat glo. quam ſigna &c.

OPtimum. Actio de dolo debet intra biē-
nium continuum intentari, &
c terminari.[c] ¶ Opp. de l. iij. ſ. eo. Sol. Illa corrigitur
per iſtam. Secundò opp. & videtur ꝙ actio debeat
perpetuari lite cōteſtata: vt j. de præſcrip. xxx. ann. l. ſi. & l. ſi.
de anna. excep. Sol. Fallit hic. ¶ Quærit gl. vtrum tēpus quod
datur ad reſciſſoriam intentandam, perpetuetur lite conte-
ſtata. Dic vt hic, per glo. Dicam vobis in l. ſuperuacuam. j. de
tempo. reſti. in integ. &c.

OPtimum. Lis orta ſuper dolo, actione
de dolo intentata, debet finiri
intra biennium. h. d. ¶ Oppo. de l. j. ſ. eo. circa me-
dium legis. Gl. dat plures ſolu. Dic quod tempus
currit, vt hic: ſed competit reſtitutio, vt ibi. ¶ Item oppo. de
l. ſi. j. de præſcr. xxx. vel xl. ann. Sol. Eſt regula, quod per con
teſtationem quælibet actio perpetuatur. fallit hic. ¶ Quærit
glo. quid de actione reſciſſoria. De hoc habes in l. ſed & ſi per
prætorem. §. quoties. ex quib. cau. maio. & ibi gl. in §. rurſus.
Inſti. de actio. &c. Bart.

De in integrum reſtitutione. *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 Lex debet intelligi ſecundùm naturam tituli, ſub quo
poſita eſt.

LEX I.

ILlud inſpiciendum. Mi
nor
lęſus renunciando q̄relæ, tacitè, vel expreſ-
ſe, reſtituitur. h. d. ¶ Opp. & videꝛ ꝙ ipſo iu
re nō noceat talis renunciatio: vt j. in quib.
cau. in integ. reſtit. nō eſt neceſ. l. ij. Huius ti-
more ſunt hic plures ſolutio. Quædā ꝙ hic loquitur, prout lo
quiꝛ de repudiatiōe tacita. hoc debet intelligi, quæ fit per ali-
quem actū, vt accipiendo legatū, vel aduocando pro teſtamen
to: nō ex ſolo curſu tēporis &c. Iſta lect. non placet: quia tex.
hic dicit: tacita diſsimulatio. Sed dic ꝙ eſt bona: quia licet nō
diſsimulet agnoſcendo, tamen diſsimulat querelam: quod fit
ſimpliciter per taciturnitatem. Nam accipere legatum, nō eſt
diſsimulatio,

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

diſsimulatio,ſed eſt factio,ſeu quoddã factũ,ſeu agere.Dicũt
ergo alij,& hæc lex cõcordat cũ illa,vt ipſo iure ſit immutatũ
aduerſus iſtam tacitam renũciationẽ.Hoc nõ placet,per text.
qui dicit,auxilium ætati impartitur,&c. propter quod cõclu
1 dit de reſtitutiõe in integrũ,maximè cùm † hæc lex ſit poſita
in hoc titulo,debet intelligi ſecũdũ naturã tituli , ſub qua eſt
poſita:vt l.Imperator.de in diẽ addic.& no.in l.fi.j.de cõdic.
inde.dicas ergo ꝙ hæc lex per illam corrigitur in hoc &c.

ILlud inſpiciendum. Reſtitutio in integrũ cõcedit̃ minori xxv.annis Læſo,ꝓpter renũciationẽ querelę inofficioſi teſtamẽti.h.d. No.
qđ dixi in ſummario.¶ Opp.de l.ij.j.in q.cau.in inte. reſt.nõ
eſt neceſ.Gl.dat plures ſol. Tene primã. Vel dic ꝙ hęc corri-
git̃ p illã.Iac.de Are.format q̃ſtionẽ,vtrũ ſi minor facit pacẽ
cũ inimico ſuo,poſſet petere reſtitutionẽ in integrũ. Dixi in
l.de fideicõmiſſo.ſ.de trãſact. LEX II.

EO tempore. Numerus liberorum non ſupplet ætatem ad impediẽdam reſtitutionem.hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 ☞Minor curatorem habens , quãdo æquiparetur prodigo.
2 Si aliquis ſit minor,& prodigus,poſſet ſibi bonis interdici.
3 Prodigus quando æquiparetur pupillo.
4 Adultus quando æquiparetur pupillo.
5 In accuſationibus ſuſpecti,adultus,& pupillus non æquiparantur.
6 Authoritas iudicis quando ſufficiat in contractibus minorũ.
7 Iudex quando ſuppleat defectum tutoris.
8 Practica,quando iudex ſupplet defectum curatoris,in cõtractu minoris. LEX. III.

a SI curatorem. [a]Si minor habẽs curatorẽ , cõtrahit ſine eo,
cõtractus eſt nullus:ſed ſi non habet curatorẽ , &
cõtrahit ſine eo,valet cõtractus:ſed reſtituit̃ ſi læ
datur.h.d.Nota quod dixi in ſummario.¶ Nota ꝙ minor ha-
bens curatorẽ,æquiparatur ꝓdigo.Et ex hoc gl. noſtra facit
duo proportionalia,ſeu duas æquiparationes , ex quib⁹ colli
gis tertiam.Primũ proportionale ponitur hic in text.Minor
curatorem habens æquiparatur prodigo.Secundum ponitur
in l.certi cõdictio.§.itẽ quæri.ſi cer.peta.quòd ille,cui eſt in-
terdictum bonis, æquiratur pupillo. Tertium colligitur ex
prædictis duobus,ꝙ minor curatorẽ habẽs æquiparatur pu-
b pillo[b].Hoc modo probatur:Minor habens curatorem ęqui-
paratur prodigo:prodigus æquiparatur pupillo:ergo minor
curatorem habens æquiparatur pupillo. ¶ Ad primam ęqui
1 parationem†oppo.ꝙ minor non æquiparatur prodigo:nam
prodigus non poteſt teſtari: vt l.is cui.ff.de teſta.ſed adultus
ſic:vt j.q teſtamẽ.face . poſ.l.iij. & l.qua ætate.ff.de teſtamẽ.
Sol.Hic loquitur in actibus viuentium, in quibus ęquiparã-
tur,vt hic:in actibus morientiũ nõ,vt ibi.Ratio:quia ꝓdigo
interdicit̃ propter eius vitiũ,& defectũ.minori verò interdi-
2 citur ꝓpter præſumptionẽ ætatis.Et ideo fortè ſi†eſſet qui-
dã minor,& prodigus,nõ poſſet ſibi dari curator,tãquã ꝓdi-
go,quia ſufficit curator tãquã adulto.ar.l.qui habet.ff. de tu
te.Sed arbitror ꝙ poſſet ſibi bonis interdici,ꝓpter prodiga-
litatem:quæ interdictio operat̃ ne poſſet teſtari: ad quẽ effe
ctum,datio curatoris propter ętatẽ ſe nõ extẽdit.¶ Ad ſecũ-
3 dum cùm dicit,†ꝙ prodigus æquiparatur pupillo,opp.de eo
quod dixi in l.ſi quis in tãtam.j.vnde vi.circa primam partẽ.
Solu.In contrahendo æquiparantur,non in delinquendo:vt
4 ibidem.¶ Ad tertiam ęquiparationem†ꝙ adultus æquipare-
tur pupillo:oppo.de l.qua ætate.ff.de teſt.Solu.Dico,in acti
bus viuẽtium æquiparãtur:nõ in actibus moriẽtium. Ratio-
nem huius plenè dixi ff.ad Treb.l.j.§.fuit quæſitum.vbi ha-
bes de his vnam bonam glo.quam hic Cy.recitat. ¶ Opp. de
d.§.fuit quęſitum.Sol.Fallit ibi.¶ Opp.Inſti.de ſuſpe.tuto.
5 §.impuberes.ff.de ſuſpe.tut.l.impuberib⁹.Sol.Fallit†in ac-
cuſationib⁹ ſuſpecti , vbi nõ æquiparantur pupilli & adulti.
¶ Venio ad gl.quæ dicit,habens tutorem vel curatorem,cõ-
6 trahit cũ decreto iudicis:an† authoritas iudicis ſufficiat ? Hic
in gl.ſunt opi.finaliter tenet, ꝙ ſufficit iudicis authoritas. vi
de gl.& tene mẽti.Contrariũ videtur tenere glo.j.tit.ij.l.fi.et
j.ſi prop .publi.penſio.l.fi.Mar.Sili.tenet gl.cõtra. Non ob-
ſtat.§.pmittitur.quẽ allegat:quia ibi loquitur in actu neceſ-
ſario,vt recipere ſolutionẽ:vt l.fideicommiſ.§.ſi rem.ff.de le
ga.iij.Non obſtat.l.bonorũ.quia loquitur in caſu ſpeciali:ſed
tamẽ alij tenẽt iſtam glo.¶ Ad contraria reſpõdent,vt j.dicã.
Ego dico ſic:Quidã eſt actus,in quo requiritur iudicis,& tu-
toris authoritas:vt in alienatione immobiliũ:vt in toto.titu.
de prædi.mino.& ff.de reb.eo.tũc authoritas ſola iudicis non
ſufficit:qa deficeret vnũ de ſubſtãtialibus l.cùm hi.§.ſi prę-
tor.de trãſac.Ita loquunt̃ iura ſ.alleg.in cõtrariũ. & ita dice-
bãt dicti doc.& bene.Quidã ſunt actus,in quibus authoritas
tutoris,& curatoris,tãtũ ſufficit:& in hoc dicti docto. tenẽt
iſtã gl.ſimpliciter.Tu dic, Aut celebrat̃ actus neceſſari⁹: & iu
dicis authoritas ſufficit:vt l.ait prętor.§.permittit̃. cõiũcta l.
fideicõmiſ.§.ſi rẽ.ff.de leg.iij. Aut eſt actus volũtari⁹: & tũc ſi
quidem loquimur in curatore,dico ꝙ authoritas iudicis ſuffi
cit : & poteſt ſupplere defectum curatoris. Sicut enim poſſet
vnũ aliũ curatorẽ dare,vt l.vẽtri.de tut.& cura.da. ab his.ita
ipſe iudex poteſt perſonam curatoris aſſumere.& ita loquit̃
7 iſta glo.& bene.¶ Si verò†in tutore tãtùm : tũc ſi quidẽ pu-
pillus nõ habebat tutorem,tũc iudex poteſt ſupplere defectũ
tutoris:vt l. bonorũ. qui admit . ad bo poſ.& j.de iu.deli.l.ſi
infanti.in fi.Si verò tutorẽ habebat:tũc iudex nõ poteſt ſup-
plere defectũ tutoris:vt d.l.ſi infanti . à cõtrario ſenſu, quod
probo per rationẽ:quia habẽti tutorem,tutor nõ poteſt dari,
niſi in caſib⁹:vt j.ĩ quib.cau.tu.ha. Cùm ergo habeat tutorẽ,
iudex illius tutoris officiũ nõ aſſumit: quia nõ poteſt ſibi au-
ferre ſine cauſa,& officium alterius tutoris aſſumere:quia nõ
poteſt ei dare &c.niſi vt dictũ eſt. Fateor tñ ſi t ille tutor non
poſſet haberi : tũc iudex poſſet eius defectũ ſupplere:arg.l.ſi
longius.de iud.& l.ſi cùm dotẽ.§.ſi patri.ff.ſolu.matri.& vbi
pup. edu.deb.l.fi. ¶ Ad vnum tamẽ aduerte,ad practicam ꝙ
8 †vbicũq; iudex ſupplet defectum tutoris , debet notarius de
hoc facere expreſſam mẽtionem in actis,dicens:ſciens & co-
gnoſcẽs dictus iudex eam eſſe minorem,& prædicta ſine tu-
toris authoritate facere.ſuũ decretũ interpoſuit , & authorita
tẽ.Hæc practica ꝓbatur j.qui admit.ad bono. poſ.l.bonorũ.

a SI curatorem. Vẽditio facta ſine curatore,p adultũ curatorẽ habẽtem,non valet ipſo iure:ſecus ſi curato
rẽ non habeat,quia valet:ſed ſi læſus eſt,poteſt re
ſtitui in integrũ.h.d. ¶ Nota æquiparationẽ iſtam , ꝙ minor
curatorem habens æquiparatur prodigo, ſi cõtrahit ſine cura
tore.aliã æquiparationẽ facit gl.quod prodigus æquiparetur
pupillo l. certi cõdictio.§.item quæri.ff.ſi cer.peta. Ex his ar
guit.glo.quòd adultus curatorẽ habens , æquiparat̃ pupillo.
¶ Sed cõtra primã æquiparationẽ oppo.adultus poteſt teſta-
ri,prodigus non:& per cõſequens æquiparatio non valet:vt
l.is cui.ff.de teſti.l. Aurelio.§.j.ff.de li.leg. Solue ꝙ in actib⁹
morientiũ dicta æquiparatio nõ eſt bona:ſed in actibus viuẽ
tium ſic.¶ Itẽ opp.cõtra aliam æquiparationẽ de §.impube-
res. Inſti.de ſuſpe.tut.Gloſ.fatetur contrarium, ꝙ quantum
ad actionem ſuſpecti,non æquiparantur pupillus & adultus.

SVMMARIVM.

1 ☞Allegans ætatem quando habeat probare.
2 Semel minor non ſemper præſumitur minor: quia temporis curſu mutatur.
3 Qui ſemel poſſedit,an dicatur ſemper poſsidere.
4 Illa oratio dicitur negatiua,quæ ſignificat priuationem, & affirmatiua quæ ſignificat poſitionem.
5 AEtatem probat,qui eam allegat.

SI minorem. Ille debet probare ætatẽ, qui eã allegat , ſiue actor ad fundandã intẽtionẽ: ſiue reus ad fundandã exceptionem.h.d. notabilis lex. ¶ Opp. de l.minor
1 xxv.ãnis addito.ff.de mino.Sol.†ille,q allegat ætatẽ, debet
eã probare,niſi ex aſpectu trãsferat̃ onus probandi in aduer-
2 ſam partẽ,vt lege cõtraria. ¶ Itẽ opp.†qui ſemel eſt dñs,ſem
per præſumitur dñs:vt j.de ꝓba.l.ſiue poſsidetis.eadẽ ratio-
ne, qui ſemel fuit minor , ſemper præſumitur minor. Rñdet
gl.ꝙ illa regula eſt vera in his , quæ ſolo curſu tẽporis nõ mu
3 tant̃.& no.hãc limitationẽ.¶ Quærit glo.quid†de poſſeſſo-
re,nunqd qui ſemel poſſedit , præſumatur ſemper poſsidere.
& quid de domino ſimiliter , dic vt d.l.ſiue. & l.neq;.in fi.ad
exhib. ¶ Quęro,& reuoco in dubiũ, vtrũ qs debeat ꝓbare ſe
minorẽ,an aduerſarius eũ maiorẽ. Glo.in.l.de ætate.ff.eo. di
cit multa verba,vt ibi patet : & ponit vnã opi.inter alias,vt di
ſtinguamus.qualiter qs ponat :aut ego excipiẽdo dico te mi-
norẽ:aut ego aſſero te maiorẽ. Iſta opi.eſt vna truffa. ¶ Ad-
uerte,ne erres: qa fortè dicã in.l.actor.de proba.ideo nõ curo
4 aliquid,vtrũ verba proferant̃ affirmatiuè,vel negatiuè:† ſed
omnis illa oratio dicit̃ negatiua,quæ ſignificat priuationẽ:&
illa dicitur affirmatiua,quæ ſignificat poſitionem. vnde qñ
ego dico,ego ſum minor:certè iſta eſt priuatio,& ſemper eſt
negatiua:ſicut iſta,homo mortu⁹ eſt,etiã eſt priuatio:qa ni-
hil ponit.& qñ dico,nõ ſum maior:propriè eſt priuatio.Hoc
5 videt̃ velle gl.in.l.fi.j.de adul.†ſed ille debet probare ætatẽ

POMATES.
a ¶ Si curatorẽ. Vide Aret.cõſi.cxxx.in fi.& Ro.cliiij. vbi declarat.& iaſ.poſt alios ibi in.l. videamus.in prin.col.fi. ad fi.ff.de in li.iur. & Ang.in.l.ea quidem.ff.quod cuiuſque vniuer. nomi. vbi ampliat hãc legem in ſecũdo caſu,etiam ſi haberet curatorem ſed impeditum vel abſentem.

P. P A. P.
b ¶ Pupillo. Limita ſolùm procedere in his,quæ verſantur circa adminiſtrationem bonorũ:ſecus extra adminiſtrationem:vide Bar.in.l.j.§.fuit quæſitum.vbi etiã alij,ad Trebel.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶ Eā allegat. Adde Bar.conſi.xliiij. incip.ſer Simon.& Bal.cōſil. cxxiij.iiij. lib.Pau.de Ca.cōſi.cxl.Bal.cōſil.cclxiiij.j.lib.

P.PAV.P.
b ¶ AEtatem. Regulam huius legis ꝙ coniunctus preſumatur ſcire &c. limita nō procedere quando cōiunctus eſſet in partibus remotis,vide Feli.in c.quoties.poſt pri. extra,de teſtib.Et ad regulam vide aliqua per Feli.in.c.literis,extra de preſump.vide Aret.in l.Titius.§.Lucius. in j.nota.de lib.& poſthu.quod non procedit quādo eſſet vnus in ciuitate, ali⁹ ruri,niſi eſſent proximi.

P.PAV.P.
c ¶ Non videtur.Et quòd minor ſi facit quod feciſſet pater familias,non reſtituitur, vide vnum verbum per Commen.conſi. cxxvij. inci. nobilis domina.circa finem.

POMATES.
d ¶ Dicatur.Iſtud ſequitur do.Ant. in c.j.de in integ.reſt. ſed in contrarium facit l.minorib⁹.§. cod. vide Ioan. de Imol. in. d.c.j. vbi dicit cōmunē opi. in contrarium.

a qui eam allegat[a]:ſiue actor ad fundandā intentionē,ſiue reus ad fundādam exceptionem. Caſus eſt hic apertus,& rotundus:quod nota.& perpetuo tene menti &c.

Minoribus. Qui eſt minor,& læſus poteſt impetrare in integrum reſtitutionem ante xxv.annū,& in xxv.anno.h.d. Debet ergo qs dicere in libello ſe minorē,& læſum: vt hic.& de ſui facilitate:vt j.eo.l.ſi.& ibi videbitis &c.

Si intra. Mors rei nō impedit cām reſtitutiōis à minore īchoatā.h.d.¶ Op. ꝙ reſtitutioni in integrū nō pōt renunciari:nā eo ipſo ꝙ renūciat,lędit̄:vt l.doli except.ver.diuerſum.ff.de noua.&.ff.eo.l,interdū.& notat̄ in l.ſi iudex circūuēto.ff.e.Sol.Fateor ꝙ nō pōt renūciari in minori ætate,vt in cōtrarijs:ſed factus maior ſic,vt hic,cū gl.quod nota bene.

SVMMARIVM.

1 Teſtis deponēs ſuper ætate,in cauſa ſcientiæ,dicens,ſcio quia patruus:bene deponit.
2 Turpitudinem ſuam quando quis allegare poſsit.
3 Liberatio.quando ſecum trahat executionem.

De tutela. Sciēs nō decipit̄:ideo ꝙ minorē ſciuit ætatē probatione ;ætatis ſe deceptū eſſe,allegare nō pōt.h.d.vel aliter Affinitas tutelę,& ꝓximitas ſanguinis facit prę
b ſumi vt qs ſciat ætatē[b] minoris.h.d.¶ No.†teſtis interrogat⁹
1 de ętate,dicit illū eſſe minorē.Itē interrogat⁹ quomodo ſcit, rñdet:quia eſt ſuus patruus,vel ſuus auūculus,vel fuit ſua nutrix.Certè iſta ratio videtur,ꝙ cōcludat in hoc tex.Dices tu. nōne ratio teſtis debet eſſe per aliquē actū,qui percipiat̄ ſenſu corporeo:vt.l.qui teſtamēto.in fi.ff.de teſt.& l.j.in princ. de his quæ in teſt.delē.& j.de teſti.l.teſtiū.& per Inn.extra, de teſti.c.cū cām:ſed iſtæ rōnes nō ſunt huiuſmodi:ergo &c. In hoc cogitabitis.¶ Venio ad l.oppo.nemini licet allegare turpitudinē ſuā:vt.l.trāſactio.§.de trāſ.ſed hic minor allegat turpitudinē ſuā,ſcilicet falſas allegationes dediſſe: ergo &c.
2 ¶ †Hui⁹ timore hæc lex legit̄ duob⁹ modis,Primò in minore probāte;tūc obſtat cōtrariū.Sed rñdet gl.de iure nō poteſt allegare turpitudinē ſuā:verū eſt alteri:ſed ei,qui fraudē participat:& fuit particeps huius turpitudinis:tūc allegare pōt, vt hic.Ita videtur cōcludere iſta prima ſol.& vide iſtā primā glo.Iſta prima ſolutio nō videtur vera,per.d.l.trāſactione.§, de tranſac.vbi etiā ei,qui fraudē participauit,non licet allegare turpitudinē ſuā.Soluit glo,ꝙ tūc ſe credebat maiorem, nunc videt ſe minorē.& iſta eſt magis tuta,Secūdo verò modo legitur de tutore probāte ætatem falſo.¶ Tūc opp.quādo dolus dat cauſam cōtractui bonæ fidei,cōtractus eſt ipſo iure nullus:vt l.eleganter.in prin.ff.de dolo.Sed iſte cōtractus fit ſuper actione tutelæ,quæ eſt bonæ fidei:ergo &c.Solue vt dixi.§.tit.j.l.ſi maior.quia eſt diſtractus,ſicut cōtractus valet:
3 quia eſt liberatio,quæ ſecū trahit executionē:†& intellige liberationem factā per acceptilationē ipſo iure,non per pactū: nam ſi per pactum:tunc debet agi actione prima:& ſi exciperetur,replicaretur vt.§.de tranſac,l.ſub prætextu.la.j.

Minoribus. In omiſsis,& etiā in neglectis minoribus ſuccurrit̄.hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 An ſit bona conſequentia,minor eſt vſus iure communi: ergo non eſt læſus.
2 Genus non infert ſuam ſpeciem de neceſsitate.
3 Libellus in integrum reſtitutionis quid debeat continere.

c **Non videtur.** [c]Seipſam ſummat glo.dicit,pone caſum per l. verū.§.ſciendū.& alijs legib⁹ alle.per glo.In hac lege nō ſunt alia veruntm̄ Guar.poſuit in hac lege vnā ſuā gl.de cui⁹ intellectu dubitat̄ inter noſtros doctores & ſcholares,qui neſciūt logicalia.Ego dico illud,qđ mi-
1 hi videt̄.& antequā intrem eā,opp.& oſtēdo,†ꝙ minor pōt eſſe læſus iure cōmuni,& tm̄ eſt circunſcriptus:vt puta,præcedente deliberatione plena adiuit hæreditatē:& poſtea reperitur nō ſoluēdo,iure cōmuni vſus eſt in eo quod deliberauit: tm̄ reperitur circūſcriptus,& daretur ſibi reſtitutio:vt.j.ſi minor ab hęre.ſe abſti.l.j.& ij.Hui⁹ timore Guar.poſuit hic vnā gl.quæ dicit ſic,cōſequētiā tollit,nō oppoſitū infert;qa pars eius eſt.Quid igit̄ velit dicere iſta gl.dubitat̄ hic in glo.& per doc.Et primò videas quid vult dicere,cōſequētiā tollit.Rñdeo:antecedēs eſt illud,vſus eſt iure cōmuni:ergo circūſcriptus:iſtud eſt cōſequēs.iſtā cōſequētiā tollit iſta lex,quaſi dicat,cōſequētia nō eſt bona,vſus eſt iure cōmuni:ergo circunſcript⁹.iſtud ſequit̄:non oppoſitū infert.quaſi dicat ex dicto antecedēti,nō ſequit̄ oppoſitū.nō eñ eſt bona cōſequentia, vſus eſt iure cōmuni:ergo nō eſt circūſcriptus.& hoc nō dicit̄ in hac lege:& ſic ceſſat contrariū qđ ſequitur:quia pars eius eſt.Ad euidentiā eius debes ſcire,ꝙ hic aſſumit̄ totū,& pars,
2 ſicut genus & ſpecies.¶ Itē debes ſcire†ꝙ ſpecies infert ſuū gen⁹:quia bona cōſequētia eſt,homo eſt:ergo animal eſt.Sed genus nō infert ſuā ſpeciē de neceſsitate:quia ſi dico,animal eſt:nō ſequitur,ergo homo eſt:quia pōt eſſe equus.Ita in lege noſtra propoſitio ideo nō infert oppoſitā conſequentiam, quia habet ſe vt genus et ſpecies.nā circunſcriptū,eſt genus: quia quidā ſunt vſus de iure cōmuni, quidam non:vſus iuris cōmunis eſt ſpecies:ideo nō ſequitur dicta cōſequentia.& vide glo.tuā.Tota expoſitio primæ & ſecūdæ particulæ dictæ gloſſæ procedit,expoſitio tertiæ particulæ nō procedit.nam vſus eſt iure cōmuni,& circunſcriptus eſt:nō habent ſe vt genus & ſpecies:ſed vt excedentia & exceſſa:quia poteſt eſſe ꝙ aliquis eſt vſus iure cōmuni,& eſt circunſcriptus,& ecōuerſo.Item poteſt eſſe non circunſcriptus,& vſus iure cōmuni, & ecōuerſo,& ideo qui volūt ſuſtinere primas duas particulas glo.vt §.diximus expoſitas,iſtā particulā exponūt ſic,vt dicam,conſequentiā tollit,nec infert oppoſitam conſequentiā:quia pars eius eſt:id eſt,particulariter eſt verū in quibuſdam.no.ꝙ qui eſt circūſcriptus,eſt vſus iure cōmuni,& ecōuerſo:vñ cùm iſta particularis vera,ex vno nō infert ad aliud: quia ex puris particularibus cōſequentia aliqua nō ſequit̄:& ſic ſumma glo.ſic conſequentiā tollit oppoſitā conſequentiā nō infert:quia particulariter eſt verum,& particulariter nō. nam ex puris particularibus nō ſequitur aliqua cōſequentia. Alio modo intelligit̄ iſta gl.& variatur iſta expoſitio primæ, & ſecūdæ particulæ.Et per cōſequens tertię,vt intelligamus hic,ꝙ minor ſit vſus iure cōmuni,quādo fecit ea quæ diligēs paterfamilias feciſſet.Hoc pręmiſſo expone ſic gl.antecedēs eſt vſus iure cōmuni: cōſequens eſt ergo circūſcriptus. Iſtam cōſequentiā tollit nō.hic eſt iſta dictio nō,poſita in hac lege, & ſic punctuabis:cōſequentiā tollit nō poſita in hac lege,& ſic dictio nō tollit cōſequentiam.¶ Sequitur in glo.non oppoſitum infert:quaſi dicat,infert oppoſitam cōſequentiam: quia verū eſt dicere,vſus eſt iure cōmuni,hoc eſt,fecit ea quæ feciſſet qlibet diligēs paterfamilias:ergo circūſcriptus:iſtud ſemper ſequitur in gloſſ.quia pars eius eſt:quia ſpecies.vnde meritò infert ſuū genus.nā facere illud quod faceret diligens paterfamilias,eſt ſpecies:nō circunſcriptū eſt genus:quia poteſt eſſe nō circunſcriptus.& facere ſtultè,& facere deliberatè.vnde meritò iſta ſpecies,hoc eſt vſus iure communi.infert ſuum genus,hoc eſt non circūſcriptus.tenendo iſtā opi,quæ eſt bona,& vera:obſtat cōtrariū de eo,qui adiuit hęreditatē, cū deliberatione,qui reperitur poſtea nō ſoluēdo:dico ꝙ nō fecit illud qđ feciſſet diligēs paterfamilias: qa perquiſiuiſſet omnia,quę ſunt in inuentario:quia ſciuiſſet omnia quę ſunt in hęreditate:vnde nō fecit,vt diligens paterfamilias.& hæc vera & bona.licet gloſſ.ponat alias expoſitiones.& expoſui tibi iſta verba Guarn.nō ſequēdo verba gl.nec doctorū.¶ Et per hāc legē,& alias leges,ex quibus ponitur exemplū,ſicut
3 hic,†ſemper in libello cùm petitur reſtitutio,dicatur[d] ꝙ eſt
d minor,& læſus ſui facilitate:quia diligēs paterfamilias hoc nō feciſſet.Nā ſi poneres in libello,quod eſt minor,& læſus: & ex libello nō colligitur,ꝙ ſui facilitate:libellus nō cōcluderet.ergo debet reſtitui.ideo ſemper facias poni &c.

De filiofamilias minore. *Rubrica.*

LEX I.

Filiusfamilias. Si filiusfamilias fideiuſsit,ꝓ patre,vel extraneo pōt reſtitui,niſi læſio per ſucceſsionē tollat̄.h.d.¶ Cōtra iſtā legē oppo.de.l.cùm mādato.ff.eo.Illius timore dixit Placē.ꝙ tūc fili⁹ pōt impetrare reſtitutionem:quādo principalis nō eſt ſoluēdo per illā legem,Gloſſa reprehēdit iſtā opi.intereſt enim minoris potius nō ſoluere, quàm ſolutū repetere:vt l.iij.ff.de cōpen.& arg.j.tit.ſecundo.l.etiā.¶ Ad l.cùm mandato.reſpon.ꝙ ibi ponuntur duo caſus principales,In primo contraxit minor principaliter in re alterius:quia res alteri⁹ vēdidit mādato dñi,& volebat petere reſtitutionē aduerſus contractū,quo tenebat̄ dominus, quod nō poteſt niſi in ſubſidiū:hic autem ſe obligauit conſequenter,pro patre,vel extraneo:& vult petere reſtitutionē aduerſus obligationem ſuam,quod poteſt indiſtinctè,In alio caſu illius legis nō contraxit minor,ſed procurator eius:vnde non facit ad propoſitū.¶ Quæro,hic dicit,pro extraneo: quis

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

quis intelligatur extraneus. Dic vt in l.j.§.extraneum.de rei vxo.actio. dicitur hic, ſi ei non ſucceſsit. ¶ Quæro, quid ſi ſucceſsit patri. Dic vt in gloſſa. ¶ Quæro, quid ſi iſte filius pro patre principaliter ſe obligaſſet. Certè idem eſſet. tamen non tolleretur obligatio per ſucceſsionem: ſed tolleretur læſio, & ſic tolleretur reſtitutio &c.

LEX II.

SI frater tuus. Filiusfamiliàs minor, aduerſus mutuũ reſtituitur, niſi iuſſus patris interuenerit, vel Maced. iuuetur. h.d. ¶ Opponitur, & videtur ꝙ filiusfamiliàs nõ iuuetur reſtitutiõe: vt l.iij.§.ſed, vtrũ. ff. de mino. Sol. Quãdo filius cõuenitur ſuo nomine reſtituiẽ, vt hic. ſed quãdo conuenitur pater, nõ reſtitueretur, vt l.cõtraria. ¶ Item opponitur, & videtur ꝙ quãdo ceſſat Maced. non habet locum reſtitutio: quia accipit in caſibus permiſsis. & ſic eſt vſus iure communi: vt ſ.tit.j.l.fin. Solu. Dic vt in gl. ¶ Quæro, quæ eſt ratio, ꝙ quando patris iuſſus interuenit, non reſtituitur. Dic vt in gl.ff.co.l.iij. ¶ Quæro, quæ eſt ratio, ꝙ quando eſt locus Macedoniano, non habet locum reſtitutio. Dic vt in glo. &c.

a *De fideiuſſoribus minorum.* [a] *Rubrica.*

LEX I

POſtquam. Reſtituto minore, nõ videẽ reſtitutus fideiuſſor, niſi dolus creditoris interceſſerit. h.d. cũ l.ſeq. ¶ Oppon. quando venditio eſt ipſo iure nulla, nõ eſt opus reſtitutione: vt l.in cauſæ. la.ij.ff.co. ſed hic eſt ipſo iure nulla: quia non interuenit decretũ. ergo &c. Sol. glo. intellige, ꝙ hæc vẽditio fuit facta cũ decreto. ¶ Quæro, ad quid fuit hic minor reſtitutus ad ipſam rem? Plures ſunt opi. hic. Quidã dicũt ꝙ fuit reſtitut⁹ ad ipã rẽ, ſ. vẽditã: quidã ꝙ fuit reſtitutus, ꝙ nõ tenereẽ de euictiõe. ¶ Secũdũ primã opi. not. ꝙ fideiuſſor euictiõis noĩe teneẽ ſi ꝑ bñficiũ reſtitutionis in integrũ vẽditorem auocauerit. ¶ Iuxta hoc quæro, quid ſi vẽdẽs agit cõdictione ex lege l.ij.j.de reſcin.vẽ. an fideiuſſor teneaẽ? ¶ Itẽ quęro, qd ſi minor fuiſſet reſtitutus ideo qa pretio minori vẽdidit: nõ ideo quia vẽdidit: an fideiuſſor euictionis teneaẽ? Doc. tãgũt iſtas q̃ſtiones, quę videnẽ mihi dubiæ: ideo nõ examino. Fortè hoc dicã in auẽ. ſacramẽta. j. ſi aduer. vẽd. Secũdo modo legiẽ, ꝙ fuit reſtitut⁹ ne teneaẽ de euictiõe: & ꝙ extrane⁹ tũc euincit rẽ. ¶ Sed tũc opp. quõ potuit extrane⁹ tũc euincere, cũ res ſit de bonis paternis & iſte minor erit hęres. gl. dicit ꝙ debet intelligi ꝙ fuit d̃ bonis paternis putatiuè, non verè. Vel dicas ꝙ fuit euicta per hypothecariam.

SVMMARIVM.

1 ☞ Beneficiũ reſtitutionis, quãdo trãſit ad fideiuſſores minorũ. & nu. 4.
2 Decretũ iudicis, quando faciat ceſſare beneficiũ reſtitutionis in integrũ.
3 Actio de dolo ceſſat, vbi habet locum reſtitutio in integrum.
5 Reſtitutio in integrum quid operetur.
6 Reſtitutio in integrũ, quãdo dicatur beneficiũ perſonale, & quãdo reale.
7 Reſtituto minore, an fideiuſſor habeat de nouo petere reſtitutionem in caſibus, in quibus beneficium ad ipſum tranſit.
8 Fideiuſſor põt intẽtare reſtitutionẽ, quando minor voluit eã impetrare.

LEX II.

1 SI ea quæ. No. ꝙ † qñ minor lædiẽ facilitate ſui, bñficiũ reſtitutionis nõ trãſit ad fideiuſſorẽ: ſecus ſi læditur dolo aduerſarij: quia tũc beneficiũ trãſit ad fide
2 iuſſores. ¶ Opp. de l.ait prætor.§.permittiẽ.ff.e. † vbi decretũ iudicis, ſeu pręſidis, facit ceſſare reſtitutionẽ. Sol. Ibi interuenit decretũ in alienatione neceſſaria, vt in recipiẽdo ſolutionẽ: hic in volũtaria. ¶ Cõtra hoc op. j. ſi propter pub. pen. l.ſi. Sol. Intellige, ꝙ hic interuenit authoritas tutoris, & decretũ iudicis: aliàs venditio eſſet ipſo iure nulla: & ſic inutilis eſſet reſtitutio, vt in cõtrario. ¶ Op. tertiò hic diciẽ, ꝙ dol⁹ aduerſarij interceſsit. Cõtra: aut dolus dedit cauſam cõtractui: & cõtractus eſt ipſo iure null⁹: & ſic ceſſat reſtitutio: vt l.& elegãter.ĩ prin.ff.de dol. Aut dol⁹ incidit in cõtractũ, & habet locũ actio ex empto. & ſic ceſſat reſtitutio: vt l.in cauſæ.ff.e. Gl. ponit plures ſo. hęc eſt vera, ꝙ dolus dedit cau-
3 ſam cõtractui: & fuit deuẽtũ ad traditionẽ. † & ſic in maiore haberet locũ actio de dolo. l.& elegãter. in prin. verũ quia minor põt iuuari ꝑ reſtitutionẽ, habet locũ reſtitutio, ceſſat actio de dolo: vt l.j.§.antep.ff.de dolo.
4 dixi in l.ij.ſ.de dolo. Ita habetis hoc intelligere. ¶ † Op. ꝙ fideiuſſori proſit bñficiũ reſtitutionis, etiã ſi dolus nõ interuenit: de l.mino.ff.de procu. Glo. ſoluit multũ bñ. Aut reſtituto minore, & eius fideiuſſore, creditori nõ dareẽ regreſſus cõtra aliũ: & tunc fideiuſſori nõ prodeſt reſtitutio: vt
b hic. Aut dareẽ regreſſus cõtra aliũ: & bñficiũ reſtitutionis [b] trãſit ad aliũ: vt d.l.minor. ita dicit gl. & bene. ¶ Itẽ opp. quomodo reſtituto minore, & ſic ſublata obligatione principali, põt teneri fideiuſſor: cũ nõ ſit obli-
5 gatio cui accedat: vt l.j.ff.de fideiuſ. Hui⁹ timore eſſet vidẽdũ † qd operetur reſtitutio in integrũ. Quidã dicũt, ꝙ ſolũmodo perſona eximiẽ ab obligatione: obligatio tñ remanet firma: ſicut dicim⁹ in eo q deportatur in l.ſi.ff.de duo.re. & in eo q decedit ſine hęrede: vt l.ſi ſine hęrede. in prin. de admi. tut. & l.Stichũ aut Pãphilũ. circa prin.ff.de ſol. Vnde ratio obligatiõis remanet, vt accedat fideiuſſor. vt l. ſi debitori deportato. de fideiuſ.

✤ Pro cõcordia aduerte ꝙ vbi ope exceptionis minor tutus eſt de iure cõmuni aduerſus aliquã obligationẽ: ipſe minor non põt petere reſtitutionem in integ. Ita videtur velle Bar. hic in hac l.ij de filioſa.mino. ſed in l.iij.§.ſed vtrũ.ff.de mino. videẽ tenere affirmatiuã in l.in cauſæ.la.ij.ff.de mi. Tu dic, faciẽda eſt differẽtia quo nomine cõueniatur, vt per Bart.hic.

Alij dicũt, ꝙ perſona ab obligatiõe nõ eximitur, ſed ſolũm paratur exceptio: qa ꝑſonalis eſt: ideo nõ trãſit ad fideiuſſorẽ: vt.l.exceptiones quę perſonæ.ff.de excep. Facit ad hoc.ff.e.l.ſi iudex circũuẽto. Iſta vltima placet mihi plus. & hãc tenet gl. Sed cõtra hãc opp. dixi ꝙ iſta exceptio eſt perſonalis: cũm beneficia ꝑſonalia nõ trãſeant ad hęredes: vt.l.qui tale.ff.ſolu.mat.j.de priui.dot.l.j.cũ ſi. Sol. quicquid dicat Dyn. in c.priuilegiũ perſo-
6 nale. de reg.iur.lib.vj. † reſtitutio in integ. quo ad quædã, diciẽ beneficiũ perſonale: vt in caſibus, in quibus ad fideiuſſores nõ trãſit. quo ad quædã dicitur reale, vt quo ad trãſmiſsionẽ ad hæredes: vt l.nõ ſolũm.ff.de in integ.reſt. In caſib⁹, in quibus cõpetit fideiuſſori: huius eſt ratio, quia beneficiũ iſtud partim datur ratione perſonę: partim ratione læſionis. & ideo in quibuſdã caſib⁹ habet vim perſonalis beneficij: in quibuſdã habet vim realis beneficij. ¶ Opp.ff.de fideiuſſ.l.Marcellus. Solue
7 vt ibi. ¶ Quærit glo. multũ ſolẽniter. † Vtrũ reſtituto minore intelligatur reſtitutus fideiuſſor, in caſibus, in quibus trãſit beneficiũ ad fideiuſſorẽ: vel habeat neceſſe fideiuſſor de nouo, petere beneficiũ reſtitutionis in integrũ. Glo. tenet ꝙ habeat neceſſe petere de nouo, per hunc text. qui dicit: vtriq; perſonę tam &c. vnde cũm vtriq; cõpetat,
8 quilibet habet intentare per ſe. ¶ Quæro † quid ſi minor nõ voluit impetrare reſtitutionẽ, an poſsit eam intentare fideiuſſor? Glo. dicit, ꝙ ſic, & bene: vt l.ſi poſt mortem.§.ſi.de contra tabu. &c.

Si tutor uel curator interuenerit. Rub.

LEX I.

SI iam puberes. Minor aduerſus aditionẽ põt reſtitui intra tẽps legitimũ: quo elapſo cõtra eius curatorẽ, qui ſibi authoratus eſt ſuccurretur. h.d.

LEX II.

1 MInoribus. Tutoris authoritas in iudicio, vel extra non impedit reſtitutionem minoris, ſi ibi eſt læſus. h.d.

LEX III.

ETiã. Etiã in his, q̃ geſsit tutor ſol⁹ minor põt reſtitui, et cõtra tutorẽ experiri. h.d. Videbitis. j.e.l.ſi.&c.

SI creditor. Minor nõ reſtituitur aduerſus obligationẽ adminiſtratoris: quia ipſe nõ tenetur. Cyn. hic intrat materiã difficillimam, quæ tractatur in.l.ſi pupilli.§.j.de nego.geſt. & Cyn. ponit in l.ei qui ſeruo.§.j.j.quod cum eo &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Reſtitutio quando concurrat cum alia actione contraria.
2 Actio ordinaria quãdo excludat extraordinariã.
3 Inſtantia perempta, actio remanet perpetua.
4 Auxiliũ ordinariũ & extraordiãriũ qñ cõcurrãt.

ETiam. Auxiliũ extraordinariũ cõcurrit cũ ordinario, qñ cõpetit cõtra diuerſos, nec ele-
1 ctiõe tolluntẽ. h.d. ¶ Opp. † reſtitutio nõ cõcurrit cũ cõtraria actiõe: vt.l.in cauſę.la.ij.ff.de mino. Sol. verũ eſt, qñ illa duo remedia darenẽ cõtra vnũ & eũdem: ſecus ſi cõtra diuerſos, vt hic.
2 ¶ † Cõtra hoc opp. de.l.cũ mãdato.ff.e. Sol. multę ſunt. Iſta ſol. eſt vera: ibi loquiẽ qñ actio ordinaria habuit originẽ ab actiõe volũtaria: qa tũc excludit extraordinariã, etiã qñ cõpetit cõtra diuerſos: hic verò habuit originẽ ab actiõe neceſſaria. ¶ Oppo. tertiò de.l.properandũ.§.ſi.j.de iud. Sol. Dicit

Vel melius Bar. in d.l.in cauſę. loquitur ſecundũ gl. ibi. quæ loquiẽ in caſu l.ſi minor.§.minores.co.ti. vbi diciẽ, ꝙ minor cõpromittens poteſt in integrũ reſtitui, quod intelligit ibi Bart. ſcilicet qñ in arbitrum à quo nõ poteſt appellari: ergo ibi ceſſat remediũ ordinariũ. Sed licet Bar. referat gl. nõ, tñ illud expreſſè firmat. Pręterea ſibi eſt cõtrarius referẽdo ad illũ caſum, vt ſ. Poſſet etiã aliter ſolui, ſecũdum eũ, vt affirmatiua procedat quãdo reſtitutio detur iure actionis, negatiua verò quãdo, datur officio iudicis.

✤ *P. P A V. P.*

a ¶ Minorum. Adde tamẽ quòd fideiuſſor minoris cum quo fuit intentatũ iudicium nulliter, puta ſine curatore, nõ tenetur aliquo modo, vide do. Anto. cõſ. xviij. de quo habes ad Bart. in.l. non eo minus.ſ.de procu. Itẽ ꝙ ſi quis promiſit minorem ratũ habiturũ aliquẽ actũ cũm erit effectus maior, & nolit ratificare propter euidẽtẽ læſionẽ & iniquitatẽ nõ teneatur, vide Pet. de Anch. latè cõſil. cccxxx. inci. viſa facti narratione. in v. & vj. col. Sequiẽ Iaſo. in.l.ſi pacto quo pœnã. in fine. C. de pactis.

✤ *P. P A V. P.*

b ¶ Reſtitutionis. Quid autem ſi ille non eſſet ſoluẽdo, vide arc. poſt Paul. de Ca. in.l.ſi pupillus.ff.de acquiren. hæredi.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶ Et ꝓ parte. Ad-
de quod Bal. vt re-
fert & ſequit̃ Pau.
de Caſtr. hoc dicit,
ꝙ ſtante ſtatuto ꝙ
nō valeat ſentētia
niſi ſoluatur gabel
la ad computū ſex
denariorū pro li-
bra & lata ſit ſen-
tentia in centū, ſo-
lutaq; gabella niſi
pro quinquaginta,
quòd in totum erit
ſententia nulla. Ta
men ſubdit Paul.
de Ca. reſpondiſſe
de facto, ꝙ ſtante
ſtatuto quòd non
valeat inſtrumen-
tum cōtinēs ſum-
mam ſupra quin-
quaginta, niſi regi-
ſtratum foret in li-
bro communis: &
eſſet inſtrumētum
de centum, ꝙ vale-
bat in quinquagin
ta, quia ſumma eſt
diuiſibilis. Nō ob-
ſtat deciſio Bal. ſe-
cundū ipſum: quia
loquitur in ſenten
tia quæ eſt indiuiſi
bilis. alle. not. in l.
ſi ſponſus. §. gene-
raliter. ff. de dona.
inter vir. & vxo.
b ¶ Quid dicemus.
Et vide Barto. in l.
qui vas. ff. de fur. &
in l. ſi conſtante. §.
fi. ſol. mat. D. Ant.
& alios in c. cū in-
ter nos. de re iudic.
Bal. in l. ij. C. eo. &
glo. in l. apud Cel-
ſum. §. item quæri-
tur. ff. de doli exce
ptio. And. Barba.
❧ P. P A V. P.
c ¶ Iſtam ſentētiam
ꝙ ſuper eodem ca-
pitulo non valeat
ſentētia lata ꝓ par
te, tenet Cyn. & Ia
co. But. et cōmuni-
ter oēs hic, & gl. in
ca. placet, extra de
cōuer. cōiug. Vide
etiā Bar. & Alex. ī
fin. legis, ſi cōſtāte
§. fin. ff. ſolu. matr.
Quid autē ſi iudex
diceret, cōdēno in
decē tantùm. Dñs
Matheſ. in quodā
cōſil. iudex merca-
torū. tenet ſentētiā
in iſto caſu nō vale
re. Pro quo etiā fa-
cit vnā regulā, quā
ponit Bar. ī l. iij. §.
cùm Titio. ff. de
adim. leg. In cōtra-
riū vide Panor. in
c. cū inter. in pen.
& vlt. col. extra, de
re iu. vbi latè tāgit

Cyn. ꝙ ſpeciale eſt ibi in inſtātia iudicij: qa ea per-
empta remanet actio prima firmior, quam primò
eſſet: ſecus ſi cauſa eſſet perēpta: & vide gl. ¶ Not.
3 ex eo qđ dicit firmior, † ꝙ perēpta inſtātia rema-
net perpetua actio, quæ eſt facta per litis cōteſta.
De hoc dixi vobis ī. l. ij. j. de fru. & li. expē. Pet. tñ
tenet iſtā ſo. ſed dicit, quòd hic nō poterat minori
æqualr ſubueniri cōtra fideiuſſorē, & extraneos:
quia tutor dediſſet eis pecuniā, & ipſi volebāt poſ
ſeſſiones vēditas. Sed qñ proſequeret̃ ab vtroq;
tūc actione ordinaria debet procedere, nec habe-
ret locū reſtitutio: vt. d. l. fi. Iſta ſol. Pe. nō eſt ve-
ra, vt per. l. etiā. §. eo. ti. & eſt cōtra. l. ſi minor. ff. de
admini. tuto. Tene ergo ſolu. glo. ꝙ ſpeciale eſt in
4 iudicijs. ¶ Itē opp. j. tit. ij. l. fi. Solue vt ibi, † & di-
ſtingue plenè qñ ordinariū auxiliū cōcurrat cum
extraordinario. Pleniſſimè dixi in l. in prouincia-
li. de oper. no. nū. vbi tangitur. ¶ Vltimò oppo. &
videtur, ꝙ per electionem tollatur: vt j. de cod. l.
fi. Solu. Ibi quando contra eundem agebatur: hic
quando contra diuerſos agebatur &c.

Si in communi eademque cauſa, in integrum reſtitutio poſtuletur. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 ☞ Factum vnius ex fratribus non nocet alteri.
2 Qui ratā habet vēditionē rei ſuæ, ſibi præiudicat
3 Beneficiū quod datur vni ex ſocijs, quando por-
rigatur ad alium. & nu. 5.
4 Quis quando poſſit habere ratum, quod ſuo no-
mine non eſt geſtum.
6 Aetas vnius ex ſocijs, quando proſit alijs.
7 Appellatio vnius, quando proſit alijs.
8 Principium ſpectatur, quando finis habet neceſ-
ſariam conſequentiam ad principium.

LEX vnica.

Nec ſi maior. Factum vni⁹ ex
fratribus non nocet alteri: & re-
ſtitutio, quę cōpetit vni minori,
nō prodeſt alteri maiori. h. d. No
tabilia habes in ſummario. ¶ Pri
1 mò habetis † ꝙ factū vnius ex fratribus nō nocet
alteri. Simile j. de cōmu. re. alie. l. j. quib⁹ res iudi.
nō no. l. j. & in toto ti. res īter alios acta &c. ¶ No.
2 ſecūdò † ꝙ qui ratā habet vēditionē rei ſuæ, præ-
3 iudicat ſibi. ¶ Tertiò not. † ꝙ beneficiū, qđ datur
vni ex ſocijs, nō porrigitur ad aliū. ¶ Ad ſecundū
4 opp. † quis nō poterit habere ratū, qđ non eſt ſuo
noīe geſtū: vt l. ſi pupilli. §. ſed ſi ego. ff. de nego.
geſt. Solu. Dic ꝙ hic ſoror geſſit noīe ſuo, & fra-
trū. Vel ſi intelligas ꝙ geſſit noīe ſuo tm̃: reſpon
deo ad contrariū, ꝙ nō poſſum habere ratū quod
non eſt meo nomine geſtum. quantum ad produ-
cendā actionem negotiorū geſtorū mihi vel con-
tra me, vt in cōtrario: ſed quātū ad alia, vt ad præ-
iudicium mihi generandū, poſſum: vt l. ſi fundus.
§. j. de pig. niſi in ſubſidiū: vt l. mater. j. de rei vēd.
& l. ſi eum ſeruum. ff. ſi cer. peta. & vide glo. ſuper
5 ver. geſſerat. ¶ Ad tertiū notabile opp. † ꝙ bene-
ficiū vnius ex ſocijs porrigatur ad aliū: vt l. ſi com
munē. ff. quēad. ſer. amit. ſi ſer. vēd. l. loci corp⁹. §.
ſi fundus. Gloſſ. tua dicit, ꝙ hæc lex loquit̃ in his
quæ ſunt diuidua: lex cōtraria loquitur in indiui-
duis: qm̃ oēs ſeruitutes ſunt indiuiduæ, excepto
vſufructu: vt l. j. §. ſi vſusfruct⁹. ad leg. fal. Pet. re-
prehendit iſtā gloſſ. quia licet ſeruitus ſit indiui-
dua, tamē obligatio perſonalis eſt diuidua: vt l. per
fundū. de ſerui. ruſti. præd. Dominus Iaco. Butri.
tenebat idem: ſed loquebatur magis curialiter, di
cens quòd iſta gloſſ. debet intelligi in ipſo iure
ſeruitutis, non in obligatione perſonali. ¶ Tu dic
6 clari⁹: Quādoq; † beneficiū perſonale, ſeu ætatis,
allegatur ad impediēdū præſcriptionē ſeruitutis,
ſeu ætatis, & ſic ad eam conſeruandū: & tunc ætas
vnius ꝓdeſt alteri maiori: vt l. ſi cōmunē. quēad.
ſerui. amit. Qñq; allegat̃ ætas vnius ad ſeruitutis
declarationē: vt qa agebat̃ cōfeſſoria, vel negato-
ria: tūc idē vt ætas vni⁹ ꝓſit alteri: vt l. loci corpus

§. ſi fundus. ff. ſi ſerui. vend. Quādoq; ætas allegatur ad impediendū ſer-
uitutem conſtitutā: & tūc ætas vnius prodeſt alteri: quia nō poteſt pro
parte cōſtitui: vt l. pro parte. ff. de ſerui. Qñq; allegat̃ ad impediēdū obli-
gationē perſonalē de ſeruitute cōſtituēda: tūc ætas vnius nō prodeſt al-
teri: vt. l. per fundū. de ſerui. ruſt. præd. ¶ Itē opp. de. l. j. ſi vnus ex pluri-
bus app. ff. de appel. l. ſi quis ſeparatim. §. fi. Gloſ. inculcat iſta cōtraria cū
præcedētibus. & dicit, ꝙ ibi loquit̃ in indiuiduis: hic in his quę ſunt diui-
7 dua. Vult dicere † ꝙ ſñia diffinitiua eſt indiuidua. ideo non pōt pro parte
valere, pro parte nō: meritò vnius appellatio alteri prodeſt. Et vide gloſſ.
iſtud nō videt̃ verū: nā ſentētia ex poſt facto poteſt eſſe diuidua, vt dicā
vobis j. tit. j. l. j. Præterea, quādo ſunt plures perſonæ litigātes, etiā ſentē-
tia prima poteſt eſſe diuidua, ꝙ in perſonam vnius feratur in perſonā al-
terius nō: vt l. non idcirco. ff. de iud. & l. de vnoquoq;. in prin. ff. de re iu-
di. Vnde iſta glo. fortè voluit dicere ꝙ illa l. j. j. ſi vnus ex plu. & l. ſi quis
ſeparatim. §. fi. loquatur in cauſis indiuiduis, vt ſuper ſeruitutibus commu-
niter illę leges intelligant̃ gñaliter: & pro certo gñaliter loquunt̃, ſcilicet
in obligatione tutelæ, & in alijs indiuiduis. Dicamus ergo, prout dictum
fuit, ſcilicet ꝙ ſpeciale eſt in cauſa appellationis, quando vna eſt cauſa, &
vna ratio defenſionis vtriuſq;. Ratio huius eſt: quia ſtudere debemus, vt
ſentētia ſit indiuidua inquantū poſſumus: licet poſſibile ſit, ꝙ ex pòſt fa-
cto diuidatur. tamē principaliter debemus ſtudere, vt ſit indiuidua inquā
tum poſſumus: vt l. in hoc iudicio. fami. erci. ¶ Oppo. de l. iij. §. Scio. ff. de
8 mino. vbi videtur, † ꝙ debeamus inſpicere initium: ſed hic tempore, quo
ratum habuerūt, iſti erant minores: ergo &c. Sol. Dic ꝙ hic quādo ratum
habuerūt, non erant minores. Dicit glo. vel aliter: poſito ꝙ tempore, quo
ratum habuerunt, erant minores, tamē ſi poſtquā facti ſunt maiores ha-
buerunt ratum, nō habebūt reſtitutionē. Nō obſtat lex quæ dicit princi-
pium ſpectandū: quia illud verum, quādo finis habet neceſſariam conſe-
quentiam ad principium: ſed hic ratihabitio ſequens non habet neceſſa-
riam conſequentiam ad principium, ſed voluntariè fecit: ergo &c.

Si aduerſus rem iudicatam. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 ☞ Sententia, quando poſſit ferri pro parte tantùm.
2 Si aliquis cōuētus rei vēdicatione ad totū fundū, repertus tātùm dimidiū
fundi poſſidere, ad illam dimidiam condemnatur: & ſententia tenet.
3 Libellus in actione tutelæ, qualiter poſſit formari.
4 Initium quādo inſpiciatur, & non finis, ad hoc vt detur reſtitutio mino-
ri aduerſus ſententiam.
5 Iudicare, & ſic iudicare, qualiter differant.
6 Aduerſus læſionem contingentem intra modicum tempus, poſtquam
ceſſauit abſentia, quando detur reſtitutio.
7 Sentētia, quando poſſit pro parte valere, & pro parte non ex pòſt facto.
8 Libellus, qñ quis petit ſe reſtitui. aduerſus ſententiā, qualiter cōcipiatur.
9 Reſtitutio in integrum reſtituit minori, quod abſtulit ei læſio.

LEX. I.

Minus ex tutelæ. Actori minori ſuccurrit̃,
ſi reus in minus extiterit,
cōdemnatus, nō maiori. h. d. Iſtā legē habeo pro multum
ſubtili, licet circa tex. ſit clara. ¶ Oppo. & videt̃ ꝙ de iure
comuni agere poſſet: vt j. de iudi. l. licet. & ſ. de trāſact. l.
age. Sol. In cōtrarijs vnā tantum ſpeciē fuit proſecutus:
vnde de alijs poteſt agere de iure cōmuni: hic verò de illa ſpecie vult age-
1 re, de qua fuit iudicatū. ¶ Contra hoc opp. † ꝙ etiam de eadē poſſet agere
a de iure cōmuni: nā ſi iudex pro parte fert ſententiā, & pro parte[a] nō, ſen-
tentia eſt ipſo iure nulla: vt l. in hoc iudicio. ff. fami. erciſ. & l. apud Cel-
ſum. §. itē quærit̃. el j. de do. excep. ſed ſecundū hoc, hæc ſentētia fuit ipſo
iure nulla: quia de parte tantū pronunciauit. ¶ Huius timore, in hac lege
ſunt opi. & hic aduerte, ꝙ quidā fatent̃ contrariū, & hāc legē intelligunt,
ꝙ in quinq; cōdemnauit, & in quinq; abſoluit: & ſic de toto pronuncia-
uit. & ita videtur ſentire glo. Alij dicūt, ꝙ iſtud eſt diuinare: ſed hic ſuper
toto pronūciauit: hoc eſt, ſuper quinq; expreſsè: & ſuper alijs quinq; ta-
citè pronūciauit: & quia de eo quod nō dixit, videt̃ abſoluere. quod glo.
& doc. noſtris nō placet. In ſentētia enim nō præſumitur niſi illud, quod
eſt dictū: vt j. ſi plu. vna ſentē. l. j. & d. l. apud Celſum. §. item quæritur. de
doli excep. Alij dicūt ꝙ hic pronūciauit ſuper parte tantùm: & dicunt ꝙ
cōtrarium nō eſt verum. nō enim eſt nulla ſentētia: ſed pro parte tantùm
pronūciatur, vt hic. Doc. tamē & glo. dicūt cōtra per l. in hoc iudicio. fa-
b mi. erciſ. & l. qualem. §. j. ff. de arb. ¶ Quid dicemus?[b] primò in hoc vtrum
ſentētia poſſit ferri pro parte tantùm: dicas, ſi quidē libellus cōtinet plu-
ra capitula, poteſt ſuper vno ferri ſentētia, & ſuper alio nō: vt l. etiā. §. j. ff.
eo. Facit ſ. de trāſac. l. ſi ex falſis. Idē ſi libellus cōtinet vnū capitulū con-
tra plures, nam cōtra vnū poteſt pronūciari, cōtra alios nō: vt ff. de iudi. l.
non idcirco. & ff. de re iud. l. de vno quoq;. ſi verò cōtinet vnum tantùm
c capitulū[c]: tunc nō poteſt pro parte tātùm pronūciari: vt d. l. in hoc iudi-
cio. & l. qualē. §. j. de arbi. Ita dicūt doct. Addo hoc eſſe verū, quando in-
ſtātia cauſæ tenet ſuper toto: ſecus ſi pro parte eſſet perēpta ita ꝙ ſeque-
ret̃ abſolutio ab obſeruatione iudicij. tūc enim ſufficiat pronūciari ſuper
illa

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

illa parte, in qua tenet iudiciũ. Caſus eſt in l. ſi cõſtãte. §. fi. ff.
2 ſol. mat. ¶ Et per hoc dixi ſemel in q. de facto, †cùm rei vẽdi-
catione aliquis conueniretur ad fundũ, repertus eſt poſsidere
a pro dimidia a tantùm: vnde iudex eum in illa dimidia conde-
mnauit: in alia dimidia nihil dixit. Dico ꝙ ſentẽtia valet: qa
pro alia parte, quã non poſsidebat, nõ procedebat iudicium:
vt l. fi. ff. de rei vend. ¶ His præmiſsis, redeo, & videam⁹ qua-
liter intelligas hãc legem. Glo. videtur velle ꝙ pro parte ſit
cõdemnatus, pro parte abſolutus. quod verũ eſt in ſe: ſed eſt
diuinare. Tu verò pone caſum aliter, ꝙ fuit actũ actione tu-
telæ pro vna ſpecie nõ expreſſa quantitate hoc modo: Peto
ꝙ reddat adminiſtrati frumẽti rationẽ, & reliqua reſtituat:
iudex cõdemnauit eum ad reſtitutionẽ de quinq; occaſione
reliquorũ: cùm in veritate deberet cõdemnare ad decẽ. Certè
tunc valet ſententia, & videtur ſuper toto pronũciatũ: qua-
ſi dicat iſta tãtùm reliqua petere eum debere. Et hoc fortè vo
luit dicere illi, qui dicũt, ꝙ pro alijs quinq; videt̃ abſolut⁹ ta
citè. Sed ſi ponamus, ꝙ in libello fuiſſet expreſſa certa quãti-
tas: vt puta decẽ, quæ remãſerunt apud te, ex tali adminiſtra-
tione: tũc haberemus neceſſe dicere illud quod gloſſ. dicit, ꝙ
in quinq; cõdẽnauit, in quinq; abſoluit. ¶ Ex prædictis no-
3 ta† ꝙ in actione tutelæ põt formari libellus exprimẽdo cer-
tam quantitatẽ, ad quã quis dicat tutorem ſibi teneri: vt hac
lege, cum ſua glo. Poteſt etiã formari libellus nullam expri-
mendo quantitatẽ. vt ſ. dixi. & not. in l. j. in prin. ff. de eden.
¶ Procedo vlterius. oppo. hic videt̃ dicere ꝙ ſufficiat quem
eſſe minorẽ tempore iudicij. Cõtra. imò requiritur, ꝙ ſit mi-
nor etiã tempore ſentẽtiæ: vt ff. eod. l. iij. §. j. Glo. dicit ꝙ iſta
ſuppletur per illã: vt hic, dum dicit: tẽpore iudicij: ſubaudi,
4 & tempore ſentẽtiæ. ¶ Cõtra hoc oppo. & videtur† ꝙ debea-
mus inſpicere initium, & nõ finem: vt l. ſi minor. ff. de ſeruis
expor. Sol. Quando finis habet neceſſariam cõſequentiam ad
principium, tunc inſpicimus principiũ: vt lege contraria. Sed
quando nõ habet neceſſariã conſequentiã, inſpicimus finem:
vt d. l. iij. §. j. Dices tu, nõne ſentẽtia habent neceſſariã conſe-
quentiã ad proceſſum? quia iudex habet iudicare neceſſe: vt
d. l. de qua re iudi. ergo debemus inſpicere tempus proceſſus,
5 nõ tẽpus ſentẽtię. ¶ Hic aduerte, †duo ſunt, ſcilicet iudicare,
& ſic iudicare, quòd iudex iudicet, iſtud habet neceſſariã cõſe
quentiã ad proceſſum: ſed ꝙ iudex ſic iudicet, iſtud nõ habet
neceſſariã conſequentiã ad proceſſum. & ideo ego putarem,
ꝙ ſi qdẽ ſic iudicare veniret ex neceſſaria cõſequẽtia ad pro-
ceſſum: vt quia minor omiſit aliquas ꝓbationes: vnde iudex
nõ poterat cõdemnare: tunc etiam aduerſus ſententiã latam
cõtra minorẽ peteretur reſtitutio. Secus ſi minor eſſet ſolùm
læſus in ſentẽtia: quia in proceſſu fecerat quicquid debuerat:
tũc nõ habet locũ reſtitutio aduerſus ſentẽtiam: quia illa nõ
6 habet neceſſariã cõſequentiã ad acta. ¶ Oppo. †aduerſus læ-
ſionem cõtingentem intra modicũ tẽpus poſtquã ceſſauit ab-
ſentia, quis reſtituitur, vt l. ab hoſtibus. §. ſed quod ſimplici-
ter. ff. ex qui. cau. maio. ergo eadẽ ratione aduerſus læſionem
cõtingentẽ intra modicũ tẽpus, ex quo ceſſauit minor ætas:
ſed ego dixi tibi ſ. etiam quãdo ſententia eſt lata cõtra factũ
maiorẽ: ergo &c. Sol. Dicit gl. ratio eſt, quia poteſt appellare.
Hoc nihil eſt dicere. Tu dic ꝙ diuerſa eſt ratio prædictorum:
nam modicũ tẽpus, ex quo quis eſt reuerſus. computari non
poteſt abſenti, donec ſarcinulas compoſuerit & aduocatum
quæſierit. quæ ratio ceſſat in modico tẽpore, ex quo ſuperue
7 nit ætas. ¶ Quæro †vtrũ ſententia poſsit pro parte valere, &
pro parte nõ valere ex pòſtfacto. Verbi gratia: iudex conde-
mnauit me ad decẽ: ego appellaui, dicẽs me grauatũ ad qnq;,
& in hoc obtinui: & ſic valebit ſentẽtia pro parte, & pro par-
te nõ. & hoc fatẽtur Vltramõ. arg. ff. de inof. teſt. l. circa. Iac.
de But. dicebat ꝙ l. circa. nihil facit ad propoſitũ, quia ſi iudex
appellationis in quinq; abſoluit, remanet ſentẽtia in alijs qn-
que, & ſic ſuper toto eſt iudicatũ. qñ tamen ſunt diuerſa capi
tula, nullus negat quin pro parte poſsit ſententia valere, &
pro parte nõ l. Carmelia Pia. de iure patr. & l. quædã mulier.
fami. erciſ. Ego puto ꝙ ex pòſtfacto ſentẽtia poſsit pro parte
valere, & pro parte nõ: vt in exẽplo propoſito, vt cõdemna-
tus ad decẽ appellauit à quinq;, ſtatim appellatio ſola reſcin-
dit ſententiã in eo quod eſt appellatũ: vt ff. ad Turpi. l. j. §. fi.
vnde interim antequã iudex ſentẽtiet, remanet pro parte va
lida, & pro parte nõ. hoc etiam apparet ex caſu huius legis, ſi
8 bene aduertatis. ¶ Pro huius declaratione quæro, †qualiter
formatur libellus, qñ quis petit ſe reſtitui in integ. aduerſus
ſñiam. Hæc lex videtur velle, ꝙ quis petat ſe reſtitui vt poſ-
ſit ſuper illa re, de qua ſententiatũ eſt, actionẽ de nouo itera-
tò intentare, ac ſi ſententiatũ nõ eſſet. hoc apparet ex prin. &
ex fine huius legis. Principiũ dixit habere actionẽ &c. ſecun-
dùm hoc videt̃ ꝙ debeat de nouo dari libellus, & lis cõteſta-
ri &c. & alia facere. Præterea reſtitutio in integ. habilitat vt
poſsit proſequi primam inſtantiam, ac ſi iudicatũ nõ eſſet. In
contrariũ. videtur ꝙ quis debeat petere reſtitutionem in in-
tegrum, vt poſsit primã inſtantiam proſequi, ac ſi iudicatum
nõ eſſet: vt j. ſi aduer. liber. l. j. ibi dum dicit: litis inſtauratio-
nẽ admittit, &c. Breuiter dico ſic. Ad euidentiã antequã ve-
9 niam ad alia, debes ſcire† ꝙ beneficiũ reſtitutionis in integrũ
reſtituit minori illud, qđ abſtulit ei læſio: vt l. ait prætor. in
prin. ff. eo. & l. qui proprio. §. item vel cõqueritur ff. de pro-
cu. ſecũdùm verũ intellectũ. Dicam j. in proceſſu. Hoc præ-
miſſo, ſi minor eſt læſus in ſententia: quia cùm iudex debet
cõdemnare, tutorẽ abſoluit: reſtitutio in integ. reſcindit ſen-
tentiam contra illud obſtaculum exceptionis, quod parauit
minori, nõ tamẽ ꝙ iudex reſtituens in illa inſtãtia cõdemnet
tutorem. Ratio: quia tutor nunquã fuit cõdemnatus minori,
vnde iſtã condemnationem nõ reſtituit ſibi tatio: quia nun-
quam fuit cõdemnatus, ſed reſcindit ſentẽtiam tantũ. & ideo
nunquã petens reſtitutionẽ aduerſus ſententiã, petet vt ſu-
per cauſa prima, vigore illi⁹ inſtãtiæ habitę ſuper reſtitutio-
ne iudicetur, ſed quod læſio, quę illata eſt per ſententiã, remo
ueatur. & in priſtinũ ſtatũ reponatur. ¶ Hoc præmiſſo poteſt
eſſe ꝙ ſententia læſit me per neceſſariam cõſequentiã acto-
ris, quia nõ probauerũt vt debuerã: tunc habeo neceſſe in li-
bello omnia iſta narrare, ꝙ ego omiſi talem probationem, ex
quo iudex abſoluit tutorem, propter quod ego mei facilitate
ſum læſus: quia diligẽs paterfamiliàs & homo maior hoc nõ
feciſſet: tunc cõcludo ꝙ reſtituar aduerſus dictã ſententiã, &
ponar in eo ſtatu, in quo eram quando poteram facere dictas
probationes. & iſto modo intelligit̃ reſtauratio litis, quæ po
nitur in l. j. j. ſi aduer. li. Si verò læſit me ſentẽtia tãtùm, quia
acta ſtãt optimè, & debebat ſentẽtia venire pro me: tunc ſo-
lùm petã reſtitutionem aduerſus dictam ſentẽtiam: & tunc
poſſum petere reformari ſententiã ex primis actis, ac ſi iudi-
catũ nõ eſſet. & hoc modo poteſt intelligi d. l. j. & illud quod
hac lege dicitur ꝙ actio moueret &c. intelligitur eodẽ modo
ꝙ moueatur actio proſequẽdo primã inſtantiam. Vel poſſu-
mus aliter intelligere hanc legem, & ſtabit tex. propriè. Egi
actione tutelæ pro vna ſpecie, & omiſi aliud acceſſorium: vt
puta vſuras, de quibus nihil dixi: fuit iudicatũ, propter ſen-
tentiam impedior mouere actionem ſuper principali, vt cõ-
ſequar vſuras, quæ veniunt acceſſoriè: vt. ſ. depoſiti. l. iiij. &
de iudi. l. ſi cùm tibi. petã reſtitutionem aduerſus ipſam ſen-
tentiam, vt poſsim actionem principalẽ mouere propter vſu
ras & alias acceſsiones, ac ſi iudicatum non eſſet, &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Actor in libello poteſt facere mentionem de exceptione rei & replicatione.
2 Pater agens cauſa ſtatus, quando poſsit venire cõtra factum ſuum.
3 Filius, quando petat ſe reſtitui contra patrem.

LEX II.

SI cum pater. In cauſa ſtatus filius mi
nor aduerſus ſentẽtiam
latam pro parte petet ſe reſtitui. h. d. ¶ Not. ex hac
1 lege ꝙ †ſicut in libello ſuo actor poteſt facere mẽ-
tionem de defenſione ſiue exceptione rei, & replicatione: ita
hic. & hoc no. Inno. neſcio in quo c. & in petẽdo, ego in libel
lo poſsim facere mentionem de pacto de nõ petẽdo: & quod
poſtea feciſti mihi pactũ de petendo: vt hic patet. quod not.
2 ¶ Oppo. ꝙ †pater non potuit agere: quia non poteſt venire
cõtra factum ſuum: vt l. poſt mortem. ff. de adop. Solu. Veri-
tas eſt iſta: Quandoq; patri obijcitur ſolus curſus tẽporis, quo
filius ſtetit in libertate: tunc requirunt̃ viginti anni ad exclu
dendum eum: vt l. j. j. de pat. pote. & ibi not. Quandoq; patri
obijcitur factũ ſuum cum curſu temporis: tunc ſufficiunt de-
cem anni ad excludendũ patrẽ: vt. l. poſt mortem. ff. de adop.
Quandoq; patri obijcitur factũ ſuum tantùm: tunc iſta obie-
ctio nõ excludit eũ, ſi factum eſt inualidum. hic eſt caſus hic.
3 ¶ Tertiò opp. ꝙ †cõtra patrem nõ poſſet peti reſtitutio: vt j.
qui & aduer. quos l. fi. Sol. Regula illa fallit in cauſa ſtat⁹. hęc a
eſt bona ſol. quæ mihi placet. Alij quòd nõ petitur reſtitutio
aduerſus patrem, ſed aduerſus ſentẽtiam latam pro patre. Et
hanc opi. tenẽt quidam: quia tunc quæritur de iudice, non de
patre. licet glo. eam nõ teneat. ¶ Oppo. de l. præfecti. & l. mi-
nor. eod. titu. ff. Solu. Intellige hic quòd de procõſule: ibi de
eodem loquitur &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Iudex delegatus quãdo poſsit de in integrum reſtitutione cognoſcere.

iſtã materiam. Pro
Matheſi. facit, quia
in ſententia verba
ſtrictè intelligũtur
l. j. C. ſi plur. vna
ſen. ideo vbi fit ſtri
cta interpretatio, nõ
habet locum argu-
mẽtum à contrario
ſenſu. Ergo in ali-
quo abſoluo, vt p
Bar. in l. omnes po
puli. in vj. articulo
principali. de iuſti.
& iur. dũ ponit an
ſtatuta accipiãt in-
terpretationẽ extẽ
ſiuam. Vide latius
de materia, quãdo
ſententia lata pro
parte valeat, Felin.
in c. cùm inter. col.
iiij. de re iudic. cum
ſeq. vſq; ad fin. vbi
ponit quatuorde-
cim limitatiões ad
regulam cõmunẽ,
& ſuper eodẽ capi-
tulo nõ valeat pro
parte, & trãſit etiã
cum opere Abbas
circa illud quod di
ctũ eſt de taxatiua,
vide etiã ad regulã
quod cõſuluit Ro-
ma. cõſi. ccxviij. in-
ci. i repræſenti vbi
ponit ſi quis cõde-
mnetur ad reſtitu-
tionẽ, ꝙ valeat re-
ſpectu rei, ſed non
reſpectu æſtimatio
nis, cùm ſint ſepara
ta capitula. Itẽ vide
Bal. in c. inter cæte
ros. in ij. q. de re iu-
di. dicẽtem ꝙ ſi eſt
deducta ſtipulatio
de decẽ, & iudex iu
dicat de viginti, in
totũ eſt nulla, etiã
ſi eſſet iudex cõpe-
tẽs in tota ſumma,
vt differat à caſu l.
fin. cũ glo. ff. de iu-
riſd. om. iud. Sequi
tur Fel. in d. c. cum
inter. col. iiij. Item
ꝙ niſi pronũcietur
ſuper toto non va-
leat, vide Barb. cõ-
ſi. xxxvj. vol. iiij. in
ij. dubio. qui loqui
tur quãdo erat op-
poſita exceptio cõ
demnationis, quæ
extinguebat credi
tũ actoris pro par-
te, vt per eum.

¶ Pro dimidia. Ad-
de quid ſi quis ven
dicat fundi medie-
tatem pro indiui-
ſo, & ꝓbat pro di-
uiſo, quam ſenten
tiam debeat facere
iudex, Fede. conſil.
cxxxix.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

✻ Pro cõcordia Aduerte, ꝙ reſtituere poteſt ſolus princeps aduerſus illũ, a qui vice principis iudicauit. Ita Bart. & Baldus in hac l. aduerſus. Bar. ĩ l. fi. C. vbi et apud quẽ. cõtra videtur tenere in l. iudex. ff. de re iudic. hæc refert Pañ. in cõſil. lxxxviij. circa ñ. j. colũ. Tu dic, vt ipſe ſenſit vbiq;, Aut reſtitutio ſit de directo aduerſus ſententiã ipſam diffinitiuã, nõ poteſt: quia functus eſt officio ſuo. Et ita videtur clarè determinare Bart. in l. j. ĩ fi. ff. de quæſtio. & iurib⁹ præalle. Aut debet fieri reſtitutio circa aliquã ĩterlocutoriã, & circa appẽditia, nõ circa principalẽ: & poterit delegat⁹ reſtituere. Iſta fuere de mẽte ipſi⁹ Bartoli vbi s.

a ¶ Princeps. Adde quòd Bald. ex hoc infert, ꝙ ſtante cõſtitutione legati, ꝙ appellatio non intelligat̃ deſerta, licet Apoſtoli non fuerint petiti, & legatus à Papa in terra iuriſdictiõis ſuæ protulerit ſñiã, à qua fuit appellatũ: nõ tamẽ fuerint apoſtoli petiti, q̄d appellatio dicitur deſerta: quia conſtitutio inferioris nõ obſtat delegato Principis.

b ¶ In rẽ pupilli. Nota ꝙ iſta lex fuit data in punctis dño Socre filio dñi Flo. & ex gl. ꝑ hoc not. ꝙ appellatione pẽdẽte poteſt peti in integrũ reſtitutio. & tenuit Archid. lxxxvij. di. c. irreligioſum & hoc etiã dicebat do. Flo. hic & alleg. iij. de app. & facit quia poterit peti in principali cauſa. arg. l. impera. §. poſtquã. vt le. no. cau. And. Barb.

✻ POMATES.

c ¶ Limitationẽ. Vide Bar. & alios ſcribẽtes in l. in ꝓuinciali. §. j. ff. de oper. no. nũ. & vnũ verbũ Ro. conſi. ccxx. col. iiij. in verſi, iij.

LEX III.

✻ ADuerſus. Aduerſus ſñiam vicarij vel delegati principis ſolus prin-
a ceps[a] reſtituit. h. d. ¶ Opp. in aut̃. de app. & intra
quæ tẽ. §. fi. Dicit gl. aliud in appellatione quã in
reſtitutiõe. Tu dic idẽ. ibi cũ appellat̃ ad principẽ: licet alij iu
dices ab eo deputati ſuꝑ hoc cognoſcãt, vt vidiſtis in l. præci-
1 pim⁹. j. de app. ¶ Quæro † an ipſe iudex delegat⁹ poſsit reſtitu
tionẽ in integ. cognoſcere? Quidã dicũt quòd ſic: vt l. fi. vbi et
apud quẽ. & ſic iſta lex corrigit̃. arg. pro hoc in l. q proprio. §.
itẽ quærit̃. de procur. Breuiter, ſi quidẽ reſtitutio petitur ad-
uerſus aliquã interlocutoriã: tũc ipſemet delegat⁹ poterit re-
ſtituere: vt d. l. fi. j. vbi & apud quẽ. ſi petit̃ reſtitutio aduerſus
diffinitiuã: tũc ipſemet delegatus reſtituere nõ poſſet: vt hic,
niſi ſibi ſpecialiter committeretur: vt lege contraria &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Sententia lata contra minorẽ indefenſum, quãdo & quibus caſibus valeat.
2 Sententia lata contra minorem, an valeat, ſi tutor fuit in exordio litis, ſed non tempore ſententiæ.
3 Minor an tutor condemnetur quando non defenditur.
4 Sententia lata contra minorem indefenſum in principio litis & in fine ſic quando valeat.
5 Si tutor vel curator à principio fuit in cauſa, poſtea in proceſſu nõ fuit citatus, ſed minor cum alio eius curatore: an ſententia valeat.
6 Libellus in quo dicitur, dico ſententiam nullam, & ſi qua eſt, appello, quòd valet.

CVm & minores. Sententia lata aduerſus mino
res indefenſos eſt ipſo iure nulla: ſed ſi ſunt defen
ſi, eſt valida: ſed poſſunt reſtitui. h. d. ¶ Opp. factũ
ab adulto nõ habẽte curatorẽ eſt validũ: vt l. ſi curatorẽ. s. de
1 in integ. reſt. ergo eodẽ modo ſñia. Glo. dicũt † ꝙ illud eſt ve-
rũ in cõtractib⁹: ſec⁹ in iudicijs ſecũdùm oẽs: licet nulla lege
caueat̃. Vide gl. certè tex. in l. acta. §. fi. ff. de re iudi. videt̃ hoc
multùm bene cõcludere. ¶ Opp. etiã ꝙ ſentẽtia lata cõtra mi
norẽ valeat. ff. ex qui. cau. in poſ. catur. l. apud Iulianũ. §. fi. &
l. ſi minor. de bo. auth. iud. poſ. Sol. Dicit glo. fallit in ſñia in-
terlocutoria, vt ibi. hic loquit̃ in diffinitiua. Dicas ꝙ verũ eſt
in ſñia interlocutoria de mittẽdo vel nõ mittendo in poſſeſ-
ſionẽ: ſec⁹ in alia interlocutoria, quæ profert̃ parte præſente,
vt vidiſtis in l. ſi præſes. j. quõ & qñ iud. Itẽ fallit in ſñia dif-
finitiua, quæ profert̃ in poſſeſsione momẽtanea: vt l. j. j. ſi per
vim vel alio modo. & l. j. ſi de momẽ. poſ. fue. appel. ¶ Quærit
2 gl. † q̄d ſi tutor vel curator fuit in exordio litis, ſed nõ inter-
fuit tẽpore ſententiæ, an ſñia valeat. Videt̃ ꝙ nõ: vt l. ſi præ-
ſes. j. quomodo & qñ iud. Glo. determinat contrariũ, & dicit,
Qñq; tutor, q interfuit ab initio, ex pòſt facto deſijt eſſe, mor
te vel alio caſu: tũc ſentẽtia lata aduerſus minorẽ eſt nulla: vt
d. l. ſi præſes. Qñq; tutor adhuc durat, ſed adeſſe noluit: tunc
ſentẽtia valet: vt . l. quãuis. la j. de adul. Cõtrariũ videt̃ dicere
glo. in d. l. ſi præſes. vbi dicit ꝙ paria ſunt, tutorẽ non eſſe vel
eſſe, & nolle aſsiſtere. Et dicas ſic: Qñq; tutor eſt, ſi quidẽ aſ-
ſiſtit in toto proceſſu, noluit tñ, adeſſe ſententiæ: tũc ſentẽtia
valet: vt in hac glo. ¶ Ad vnũ tamẽ aduerte quod gl. hic dicit
3 † ꝙ condẽnatur minor: intelligas hoc eſt tutor cõtumax pro
minore: vel fortè etiã ipſe minor, ſecũdùm ea quæ dixi in l. j.
j. de ſent. Qñq; tutor noluit adeſſe in cauſæ proceſſu: & tũc
ſentẽtia lata contra minorẽ nulla eſſet ipſo iure, ſicut qñ non
haberet tutorẽ: vt d. l. ſi præſes. & quod ibi no. Et ideo cõtra
tutorẽ nolẽtẽ venire ad proſequendũ cauſam, proditũ eſt re-
mediũ quod habuiſtis in. l. cũ qui res. s. de procu. ¶ Ex prædi
ctis habes vnũ caſum, quando minor fuit defenſus ab initio,
4 nõ in fine: quid iuris ſit. Quæro † quid ſi minor nõ ſit defenſus
ab initio, licet in fine ſic. Certè ſentẽtia eſt nulla: qa legitimè
nõ fuit inchoata cũ ſua perſona: vt l. momẽtaneæ. j. qui legi.
perſo. & vide gl. Et ſecũdùm hæc habes ſecũdũ caſum. Ter-
tio caſu quãdo minor nõ fuit defenſus neq; ab initio neq; in
proceſſu: iſte caſus eſt indubitabilis, vt hic. ¶ Iuxta prædicta
5 glo. quærit de quæſtione notabili, † quid ſi ab initio tutor fuit
in cauſa: poſtea in proceſſu nõ fuit, nec fuit citatus, ſed fuit ci-
tatus minor cum alio eius curatore fortè ad illã litẽ: an valebit
ſentẽtia? Gloſſ. videt̃ dicere ꝙ ſic: vt l. ſi minor. ff. de bo. auth.
iud. poſ. vbi minor habẽs curatorẽ poteſt venire cum alio de-
fenſore. Doc. nõ examinãt iſtud plenè. Breuiter fateor ꝙ ſi tu
tor inchoauit inſtãtiã, minor ipſe cũ alio legitimo adminiſtra
tore põt proſequi: qa ipſe habet vtile ius inſtãtiæ: ideo ſi ipſe
citat⁹ voluit cõparere, optimè potuit, & valebit ꝓceſſus: ſed
ſi ipſe noluit cõparere, ꝓceſſus factus cõtra eũ nõ valet: quia
nõ potuit ipſe inuitus citari ad illã inſtantiã: vt l. procurato-
ribus. s. de procu. & ibi dixi vobis: & ita conſueuit dicere do.
Lãbertinus de Ramponibus, quod intelligitur qñ ab initio
ſolus tutor inchoauit cauſam: ſecus ſi inchoauit pupillus au-
thoritate tutoris: quia tũc iſta gl. ꝓcederet ſimpliciter: vt l. j.
§. ſufficit. de admi. tut. ¶ Quæro vltimò quia fuit facta mẽtio
6 de ſentẽtia nulla, & ea quæ reſcindit̃ per reſtitutionẽ, † quid
ſi in libello dicatur, dico ſententiã nullam, & ſi qua eſt appel
lo, an valeat. Dico ꝙ ſic: vt c. auditis. extra de reſtitu. in integ.
Dixi in l. j. quando prouo. non eſt neceſ. &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Reſtitutio aduerſus ſententiã latam contra adminiſtratorem minoris quando detur minori.
2 Reſtitutio in integrum quando competat, vbi habeat locum aliud remedium, puta appellatio.
3 Remedium extraordinarium quando plenius per ipſum ſuccurritur, concurrit cum ordinario.
4 Minori an currat tempus ad appellandum.

b IN rem pupilli. [b]Clariſsima eſt. Bre
uiter dicit. Eodẽmo
do reſtituitur minor aduerſus ſentẽtiã latã cõtra
eius adminiſtratorẽ, ſicut cõtra ſeipſum. h. d. Op-
1 po. de l. ait prætor. in prin. ff. de mino. vbi dat̃ † reſtitutio de
eo q̄d geſtũ eſt cũ minore: ſed hic nõ eſt geſtũ cũ minore: er-
go &c. Rñdeo: imò cũ ipſo minore eſt geſtũ, qñ geritur cum
eius tutore vel curatore. & probat̃ in hac l. iij. Simile videbitis
in l. iij. §. ſi ꝓcurator. ff. quod quiſq; iur. Sed ſi dicis, iſtud non
eſt verũ propriè: ſed impropriè: vt l. j. §. deieciſſe. j. de vi & vi
arma. Ego rñdeo ꝙ imò propriè gerit̃ cũ minore: quia iſte eſt
actus licitus, ꝙ ſic à tutore vel curatore neceſſario. In neceſſa
rio videt̃ fieri rectè cũ ipſo pupillo: ſicut dicim⁹ de eo qui per-
cutit aliquẽ cũ pila vel ſagitta: quia verè percutit cũ illa pila
vel ſagitta, neceſſariò agat: vt l. itẽ Mela. in princ. & §. j. ff. ad
leg. Aqui. Dixi anno plenè in l. ſed et ſi vni⁹. §. ſeru⁹. ff. de in-
iu. ¶ Opp. de l. ſi creditor. s. ſi tut. vel cura. interue. Sol. Aliud
qñ quis cõtrahit cũ tutore cõtẽplatione ipſius: aliud qñ cõtra
eũ ſimpliciter datur ſentẽtia: quia tũc ſentẽtia mandaret̃ exe-
cutioni cõtra pupillũ: vt l. iiij. in prin. & §. j. ff. de re iudi. & l.
Plautius. ff. de procu. meritò hic minor reſtituit̃. ¶ Itẽ oppo.
2 † reſtitutio in integrũ nõ habet locũ, vbi cõpetit aliud auxi-
liũ: vt l. in cauſæ. la ij. ff. de mino. Sed ille, qui ſuccũbit, habet
remediũ appellationis de iure cõi: ergo videtur ꝙ de neceſsi-
tate reſtitutionẽ nõ habeat Dicũt quidã ꝙ hic loquit̃ quãdo
erãt elapſa tẽpora appellationis. Quod an ſit verũ examinabi
tur incõtinenti, tamẽ quantũ ad propoſitũ glo. ſolu. alio mo-
do: quia reſtitutio tribuit plus quã tribuat appellatio: nã per
appellationẽ quis habet neceſſe adire maiorẽ iudicẽ: quod nõ
habet neceſſe per reſtitutionẽ. Præterea, per appellationẽ nõ
poſſet quis reſtitui ad exceptionẽ dilatoriam: vt l. ita demũ s.
de procu. ſed per reſtitutionẽ ſic: vt l. minor xxv. annis omiſ-
ſam. ff. de minorib⁹. ¶ Præterea, hoc probatur in l. j. ſi ſæpius.
3 in integ. reſt. poſtu. ¶ No. ergo † ex iſta glo. vnã limitationẽ[c]
c bonã & notabilem, ꝙ illud quod dicit̃, ꝙ extraordinariũ au-
xiliũ nõ cõcurrit cum ordinario, eſt verum, niſi extraordina-
rium ſit magis plenũ. Tene menti totã iſtam glo. ¶ Ad illud
autẽ quod dicitur ꝙ tẽpora appellationis non currunt mino-
ri: opp. j. in quib. cau. in inte. reſt. non eſt neceſ. l. fi. Dicũt qui-
4 dam, † fateor ꝙ hodie tẽpus appellãdi non currit minori, per
illam legem. Alij dicunt cõtrarium, ꝙ fauore iudiciorum iſta
tempora currant minori. Simile j. de iudi. l. properandũ §. ſi.
Habuiſtis not. in l. vlti. s. ſi tu. vel cura. interue. & in hoc reſi-
det glo. ¶ Cõtra glo. videtur tex. in l. ſi præſes. j. quomodo &
quãdo iud. Præterea videtur ratio. ideo enim in l. prope. in fi.
currit tẽpus inſtantiæ, quia parat modicũ præiudicium, cùm
actio firma remaneat: vt no. in d. l. vlt. ſi tutor vel cur. interu.
ſed tẽpus appellationis nõ ſolũ aufert inſtãtiã, ſed etiã aufert
totã cauſam. Quid dicemus? Breuiter, poſſumus ſic dicere: Si
minor non habet tutorem. tempora appellationis non cur-
runt: vt d. l. ſi præſes. j. quomodo & qñ iud. ſicut nõ currunt
abſenti nec ignorãti: quia iſta cõputantur à tempore ſciẽtiæ:
vt vidiſtis in l. ab eo. j. quomodo & qñ iud. ſed ſi habet defen
ſorem, & nõ appellat, ſeu non proſequitur: tunc currunt iſta
tempora. Ita loquitur iſta glo. Sed ſi dicas ꝙ per lapſum iſto-
rum temporum admittatur cauſa: cõcedo tamen fauor iudicij
requirit vt iſta tẽpora labantur, licet poſsit reſtitui: vt in aut̃.
de hære. & fal. §. pupillus. Cõtra hoc tamen facit glo. quæ eſt
in d. l. ſi præſes. quomodo & quãdo iud. ſed illã poteſt intel-
ligere, quòd contra minorẽ indefenſum non poteſt ferri ſen-
tentia à iudice, vt dixi ſuprà, l. proxi. ſed lapſus inſtãtiæ à iu-
re ſic. Vide glo. tuã & nota, & eam perpetuò tene menti, &c.

Si aduer

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶Sacramenta. Adde conſ. Io. de Imo. lxviij. pro gl. vide hic Io. de Imol. in conſi. cxxj. vide Bar. in cōſi. incip. Bart. de Tuderto. vbi diſtinguit an iuramentū ſit de præterito. vt no. in iſta authē. an de futuro. & vide Bart. in conſi. clxiij. inci. quæro, dicit ſtatutum. vbi omnino vide: quia alleg. c. ij. de maio. & obe. & loquitur etiam de contractu ſimulato. vide Barto. in conſi. clxxvij. inci. prædicto puncto. vide Ludo. Ro. in conſil. xij. incip. viſo facto propoſito. And. Barba.

¶ Et adde tu, an hæc auē. habeat locum in donatione. Adde & vide Frāc de Arc. in c. in præſentia. col. ij. de proba. & Moder. repeti. hic char. ij. colum. iiij.

POMATES.

a ¶Sacramenta. Limita iſtum text. ꝙ iuramentum non confirmat contractum, vbi in eo argueretur dolus. Ita Anch. in conſi. ſuo clxxvj. incip. in ſuprà dicta cōtentione. & in cōſi. lxxxviij. & in cōſil. cccxl. & ad auth. vide Bart. in conſi. xcix. & Ioan. de Imo. cōſi. j. colum. ij. & conſi. clvj. & Alex. xl. ij. coll. ij. & ſeq. vo. j. & Ancha. in c. canonū ſtatuta. colū. xlj. de cōſti. & cōſ. xxxviij. & Aretin. lxxiiij. volu. ij. & Alex. liij. vo. ij. vbi ponit an iſta auth. haberet locū, vbi interuenit enormis læſio: & an in cōtractu donationis, authoritas curatoris, & aliæ ſolēnitates requiſitæ à iure cōmuni, etiam municipali. & ibi in v. colum. an peti poſſet abſolutio à tali iuramento. & xxj. in fi. vol. v. vbi ponit, quid ſi iuramētum eſſet præſtitū à tutore pupilli, vł alio adminiſtratore. & Ro. omnino ccccxxxvij. vbi ponit remiſſiones. & So. lxv. colum. viij. vbi ponit an habeat locum in Iudęo. & limita iſtam authē. vt non procedat in prodigo iurante ſuper contractu, etiam cum authoritate tutoris: vt per Alex. poſt alios reprehendentem Bart. volentem contrarium in l. j. in fi. ff. de cura. fur. & in l. is cui bonis. ff. de ver. ob. & idem tenet Bal. ſibi contrarius in c. j. in §. item ſacramenta. vlti. ver. in tit. de pace iura. firman.

a ✠ *P. P A V. P.* ¶ Sacramenta. An diſpoſitio huius authēticæ ꝓcedat in enormiſſima læſione, vide Alex. cōſi. xlij. col. iij. & ſeq. Vide etiam in cōſ. cxxv. vbi etiā latè ponit de materia iuramēti. Et an in caſu hui⁹ anthēticæ poſſit peti abſolutio à iuramēto: de quo vide Iaſ. hic latè colū. x. Vide etiā latè de materia Alex. cōſi. ccclxv. vbi ponit an & quādo poſſit peti habilitatio, & an in ea requiratur citatio partis: de quo vide in conſi. ccccxxxviij. in vj. col. vbi alia ponit. Itē no. ꝙ iſta auē. non corrigit leges antiquas loquētes de iuramēto aſſertorio, prout eſt in l. ſi alterius. j. ſi minor ſe maio. dixe. vide do. Frā. cōſ. lxxiiij. in iiij. col. Itē an iſta auē. procedat in impubere doli capace, vide Pau. cōſ. ccxv. vbi etiā ponit ſi non tenetur ſeruare, qua actione reſcindat. Itē in materia huius auē. vide Bal. in c. j. §. itē ſacramenta. de pace iura. fir. Item an habeat locum in donatione vel enormiſſima lęſione, vide Felin. in ca. in præſentia. in iiij. col. extra de ꝓba. Vide omnino latè Petrū de Ancha. cōſi. cccxxx. in ij. iij. & iiij. col. concludentē poſſe contraueniri iuramēto per minorem pręſtita ratione eiuſdē tis iniquitatis & lęſionis. Vide etiam latè Barba. cōſi. vj. volu. iiij. Itē an minor, qui iurauit, excludatur, quoniam poſſit ratione enormiſſimæ læſionis cōtrauenire & dicere cōtractū nullū, vel petere vt reſcindatur beneficio legis ſecūdæ. j. de reſcin. vē. vel reſtitutione in integrū: & an ſit neceſſaria abſolutio à iuramēto vide latè Com. cōſi. clxxx. inci. videē prima frōte. vbi cōcludit iurm nō obſtare. Rōnes vide ꝑcū, qui loquiē etiā ſi interuenerit decretū iudicis in alienatione. Itē de habilitatiōe an ſit neceſſaria: & ꝙ aliud ſit quando iuratur ſuper aliquo certo: aliud quādo iuratur nō cōtrauenire laudo. vide ad Bar. in l. ſi ſocietatē. §. arbitrorū. ff. pro ſocio. in pe. col. Item pro eo quod dictū eſt ſ. an rōne enormiſſimę lęſiōis poſſit minor venire cōtra contractū iuratum: vide etiā latè do. Añt. conſi. xlv. cōcludētem ꝙ ſic. inci. d. honorabilis in j. & ij. & iij. colū. et per totū. qui etiā loquitur qñ renūciaret minor cuicunq; auxilio ſibi cōpetēti, prout etiā loquitur Com. de quo ſ. quia ratione enormiſſimæ læſionis præſumitur fraus & deceptio: qua præſuppoſita iuramētū nō ligat, vt hac auē. Vide etiā ibi ad finē illius cōſilij quædam notabilia verba circa declarationē hui⁹ auē. qño iuramētū ſit ſeruādū. Itē ꝙ rōne enormiſſimæ læſionis nō obſtāte iuramēto poſſit cōtraueniri, vide etiā Alex. in l. ſtipulatio hoc modo cōcepta. in v. & vj. col. de verb. ob. & eſt cōis opi. ſecundū Deciū cōſi. xlv. in j. col. & in fine cōſilij. Itē iſtam auē. repetit Pau. de Ca. Itē ꝙ iuramētū tollat reſtitutionē in integrū, vide Iaſ. in l. ſciēdū. col. x. & ſeq. de verb. ob. Itē in materia an cōtractus iurat⁹ poſſit reſcindi, maximè vbi ſtatutū annullat etiā iuramētū, & præſumit

Si aduerſus uenditionem. Rubrica.

LEX I.

SI minor. Iuramētū de nō veniēdo cōtra reſtitutionem impedit poſtulare. h. d. ¶ Op. de l. nō dubiū. in fi. ſ. de legi. Hui⁹ timore hęc lex variaē duobus modis. Vno modo ſecūdùm Mar. q dicit ꝙ hæc lex loqtur generaliter, ſiue decretū iudicis interuenit, ſiue nō. Nō obſtat lex cōtraria: quia loquitur in cōtractu perpetuò prohibitiuo: ſed alienatio rei minoris in qbuſdam caſibus reperitur permiſſa: ideo firmatur iuramēto. Bulg. fuit in cōtraria opi. quia l. non dubium loquitur quādo cōtractus eſt nullus ipſo iure: vnde iuramēto nō firmatur: & pars poteſt agere ex iure ſibi competēti: nec habet hoc neceſſario impetrare à iudice: vnde iudex nō eſt authorperiurij. hęc lex loqtur quando cōtractus eſt validus: quia decretum interuenit. Vnde habet neceſſe petere reſtitutionē in integrum, vt poſſit agere, quā ſibi iudex denegat ne poſſit reſtitui, ne ſit author periurij. & ideo Bulg. dixit per elegātia verba, vt hic habes in gl. Iſta opi. eſſet vera iure Codicis: tñ ſuperuenit auē. ſacramēta. quę eſt noua cōſtitutio Imperatoris Federici: & approbauit opi. Mar. vt etiam ſi ſuper cōtractu inualido iuretur, nō poſſit minor venire cōtra: ſecundùm opi. cōmunē. licet quidam cōtra: vt dicemus ſuper dicta auē. ¶ Op. ſ. de trāſa. l. ſi ex falſis. Sol. Ibi interuenit dol⁹ aduerſarij. ¶ Opp. de l. fi. j. de nō nu. pec. Sol. Ibi iuramentum habebat in ſe tacitā cōditionē. Hic nō habetis alia. Cætera dicem⁹ in auē. ſacramēta &c.

LEX II.

IN integrum. Minor reſtituitur aduerſus venditiones nociuas ſibi vel tutori factas. hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 ☞ Iuramentum eſt triplex: & quando obligat: & de quo loquatur hæc authenti.

2 Contractus quibus ex cauſis fiat inualidus: & de qua inualiditate loquatur hæc authenti.

3 Diſpoſitio iſti⁹ auē. habet locū ī cōtractu īualido.

4 Hæc authenti. fuit facta tempore gloſſatorum.

5 Imperator Federicus approbat opi. Martini.

6 Sacramentum propriè eſt ſacræ rei ſignum: & hic ponitur pro iuramento.

7 Iuramentum an præſtetur corporaliter.

8 In illis caſibus, in quibus habet locū lex interpretata. habet locum lex interpretans.

9 Impubes proximus pubertati obligaē iuramēto.

10 Iuramentum an apponatur in ipſo contractu vel poſtea quandocunq;, vel prius nihil refert.

11 Significatio dictionis ſuper.

12 Quando iuratur extra contractum, an requiratur præſentia aduerſarij.

13 In dependentibus à ſola voluntate vnius, non requiritur præſentia partis.

14 Iuramentum præſtitum per minorem ſuper contractu inualido alia ratione quàm minoris ætatis an validet contractum.

15 Stante ſtatuto, quòd nullus contrahat cum minore ſub pœna, ſine conſenſu conſanguineorum: ſi minor contrahat, & iuret, an poſſit contrauenire.

16 Iuramentum præſtitum per minorē, an impediat reſtitutionem in integrum.

17 Iuramentum interpoſitum ſuper facto, extēditur ad omne ius quod deſcendit ex illo facto.

18 Diſpoſitio huius auē. an habeat locū etiā in cōtractibus, in quib⁹ ex vna parte tm̄ oritur obligatio.

19 Diſpoſitio huius auē. eſt fauorabilis & extēditur.

20 Diſpoſitio huius legis habet locum in diſtractu, & ſic liberatione.

21 Si iuratur generaliter nō venire cōtra aliquē contractum ab eo celebratū, an habeat locū hæc auē.

22 Hęc auē, habet etiam locum in iudicijs.

23 Item habet locum ſi minor vendit rem alienam.

24 Vt habeat locū iſta auē. ſufficit ꝙ ponātur verba in cōtractu, quæ importent, iurauit nō retractare.

25 Inuiolabiliter cuſtodiri quomodo dicatur.

26 An hæc auē. habeat locum quando minor eſt deceptus vltra dimidiam iuſti pretij remiſſiuè.

27 Iuramentum interpoſitum per metū nō obligat.

a SAcramenta. [a] Iſta eſt noua cōſtitutio Federici: & habet multū altā & multū ſubtilē materiā. & ego tractaui de iuramēto pleniſſimè in l. ſi qs pro eo. in prin. ff. de fideiuſ. vbi tractaui de oībus iuramētis, niſi de eo quod à minore pręſtatur, de quo hic dicā: quia hæc eſt ſua materia. Et primò loquiē de iuramēto interpoſito ſponte. Secundò de iuramentis interpoſitis vi. Secunda ibi: per vim aūt. Iaco. Colūbi. gloſſauit iſtā auē. & ponit multa & infinita. Glo. breuiter ponit quędā ſubſtātialia. Domin⁹ Rofr. cōmentauit iſtam cōſtitutionē, & ponit eam inter ſenatuſconſulta. & ibi dicit multa bona. Ego dicā vobis quæ ſunt magis quotidiana & vtilia. ¶ Et vt intrem gl. oppo. & videē ꝙ iuramentum nō ſit obligatoriū, niſi in liberto: vt l. vt iuriſiurandi. ff. de oper. lib. & l. fi. de lib. cau. & l. ſi quis pro eo. in prin. de fideiuſ. ¶ Hui⁹ timore debes ſcire † ꝙ triplex eſt iuramentū. Quoddā eſt obligatoriū: vt ſi aliqs vult ſe obligare iuramēto, nullo alio præcedēte vel ſequēte cōtractu: & tūc iuramentū nō eſt obligatoriū niſi ī liberto: vt l. nō dubiū. ſ. de legi. Quoddā eſt iuramentū litis deciſoriū, qñ iuratur ſuper aliquo. de hoc loquiē tit. de iureiur. ff. & C. & de hoc nō loquiē hæc auē. Quoddā eſt iuramentum cōfirmatoriū alicuius cōtractus: & de illo loquitur hæc auē. ¶ Item debetis ſcire † ꝙ cōtractus ſit inualidus multis ex cauſis. Qñq; fauore publicæ vtilitatis: qñq; qa cōtra bonos mores: qñq; qa nō ſeruaē ſolennitas: qñq; quia lex ſibi nō aſſiſtit: & multis alijs ex cauſis: vt habes Inſti. de inuti. ſtipul. De omnib⁹ iſtis nō loquiē hæc auē. qñq; contractus eſt inualidus ratione minoris ætatis: & de hoc tantū loquiē hæc auē. ¶ His pręmiſſis iterum oppo. ad hanc auē. ſ. de legib. l. non dubiū. Dicunt quidā ꝙ hæc auē. corrigit illā legē. Alij dicunt: & hāc opi. tenēt omnes Vltramō. ꝙ iſta auē. nō corrigit legē contrariā. nā hic loquiē qñ interponitur ſuper cōtractu valido. Dicit enim ſuper cōtractibus rerum ſuarū, lex cōtraria loquitur ſuper con-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

contractū ſimulatū,vide latiſsimè Barba.cōſi.vj.vol.iiij.& conſi.xlj.eod.
volu.& cōſi.xvj.vol.iij.vbi etiā dicit ꝙ pōt cōcedi abſolutio à iuramēto.

a ¶Corporaliter. Adde ꝙ hoc fallit in epiſcopis,qui non tenentur tangere Euāgelia:vt decidit Rota deciſione cccclx.de iureiu.in antiquis.quāquā ibi referat ꝙ Papa Grego.xj.aliud volebat de epis q erāt in curia Roma.

b ¶Iuramento. Adde ꝙ hoc ſequitur Abb.cōſil.xxxix.lib.j.& dicit ꝓbari in c.literis.in text.& gl.extra.de ſpō.iuncto c.j.de delic.pucro.de quo vide etiam Calde.cōſil.viij.& ibi qn̄ quis teneatur ad obſeruantiam iuramēti,ꝑ do.Car.cōſi.xcij.

P.PAV.P.

b ¶Iuramēto. Item ſequiť Panor.dicēs eſſe cōem ſentētiā in cōſil.xxxix.Vide Pau.de Caſt.cōſil.ccxv.de quo ſ.

c ¶Tene mēti. Adde ꝙ Paul.de Caſt.dicit.ꝙ cōſiderationes Bart.non ſunt bonæ,& ſe pluries conſuluiſſe contra opi.Bart.de quo ꝑ ipſum cōſil.ccv.& clj.per d.Car.cōſil.xxxv.& cōſi.xxxvij.& cōſil.xlvj.& cōſi.cxj.ꝑ Bal.cōſi.lxxix.& ccxxix.et ccclxix.j.li.& cōſi.cxliij.ij.lib.& cōſil.clxxxiiij.ij.libr.& cōſi.lxiiij.iiij.li.Pe.de Anch.cōſil.ccclxxxij.Abb.cōſil.xj.& alle.xxxix.j.lib.et cōſi.vij.ij.lib.Ro.cōſi.xij.& melius cōſil.cccexxxvij.Feder.de Senis cōſi.cclxxij.Ange.cōſi.clx.And.Sicu.cōſi.liiij.li.ij.Alex.cōſil.xxvij.j.lib.& ccxxix.ij.volu.

POMATES.

d ¶Quæro vtrū. Habes tn̄ limitare iſtā auť.ex dictis doct.in l.is cui bonis.ff.de verb.obli.dum reprehendūt Bar.q volebat ī l.j.ī fi.de cura.furi.& in d.l.is cui bonis,ꝑ do.Alex.ꝙ illud ꝙ dicitur ꝙ ꝓdigus iurās ſuper cōtractu,nō teneť ad eū obſeruādū,nō ꝓcederet quoties iuraſſet authore curatore.Oppoſitum vltra doc.in ſuperiori loco tenuit ipſemet Bal.ſibi cōtrariꝰ in c.ex parte.extra,de cōſu.vt nō habeat locū quoties dareť curator minori ꝓpter malos mores:

tractu inualido,& ſecūdū m hoc iſta auť.venit ad
l.C.addēdo,nō corrigēdo.Glo.vidētur dicere ꝙ
3 veniat corrigēdo:†quod ſi interuenerit ſuper cō-
tractu inualido,ꝙ illud cōfirmet.Et hanc tenent
omnes,& cōſuetudo approbat:& egoꝰ credo ꝙ ſit
4 verū.†Nā iſta auť.fuit facta tēpore noſtrorū gloſ
5 ſatorū.Et audiui†ꝙ Impator Federicus ex certa
ſciētia ſciēs iſtas opi.approbauit opi.Martini.Iſta
referūt doctores antiqui.¶Venio ad quæſtiones:
dicunť hic ſacramēta.Quæro quid eſt hoc dictū,
ſacramēta.Reſpōdeo,debes dicere ꝙ hoc vocabu
6 lū hic ponitur impropriè:†quia ſacramentū pro-
priè eſt ſacræ rei ſignū.de quo loquiť tit.extra,de
ſacra.non reiterā.ſed hic ponitur ſacramentū,hoc
7 eſt,iuramētū.¶Quæro circa iſtud,†vtrū ſit neceſ-
a ſe ꝙ ſacramentū præſteť corporaliter?[a] Videtur
ꝙ nō:quia auť.ſimpliciter loquitur.In contrariū
8 videtur ꝙ ſic:vt l.j.huiꝰ tit.quæ hoc probat.†Nā
in quibus caſibus habet locū lex interpretata:in
his habet locū lex interpretans:vt in auť.de filijs
ante dota.inſtr.natis.Pro hoc videť tex.in l.ſi alte
rius.j.ſi minor ſe ma.dixe.et hoc de iure ciuili cō-
muniter tenetur.Ego credo ꝙ Canoniſtæ teneāt
aliter.¶Sequiť in tex.puberū.Quæro quid ſi iu-
rauit pupillus ſeu impubes?Glo.dicit ꝙ nō tenet,
arg.l.qui iuraſſe.de iureiu.Doct.cōmuniter tenēt
9 †ꝙ ſi impubes eſt maior infante,proximus puber
tati,ita ꝙ in eo cadat delictū,tūc obligetur iura-
b mēto[b]:vt l.impuberē.ff.de fal.& de fur.l.impube
rē.¶Sequiť in tex.ſpōte facta.dicit ſpōte,ad dif-
ferentiam eorū quæ infra ponūtur per vim,vt vi
debitis.¶Sequiť in tex.ſuper.Quæro quādo de-
10 beat interponi iſtud iuramentū?†Reſpōdet glo,
ſiue in ipſo cōtractu ſiue poſtea quādocunq;,ſiue
11 prius.¶Not.†ſignificationē iſtiꝰ dictionis ſuper,
ꝙ nō requiriť ꝙ in ipſo contractu fiat.Sed quæro
12 †an quādo iuratur extra cōtractū,requiraſ præ-
ſentia aduerſarij.Videť ꝙ ſic:vt l.certū.§.ſi quis.
ff.de cōfeſ.& de iureiur.l.ij.in prin.& hoc multi
13 tenēt.Cōtrariū puto:†nā in actibus,qui depen-
dent ex ſola volūtate vnius non requiritur partis
præſentia vt in ratihabitiōe:vt l.Pōponiꝰ ſcribit,
de nego.geſt.Itē in aditione hęreditatis quę ſolo
animo aditur.ſed iuramentū,de quo hic loquitur,
eſt ſolūm cōfirmatoriū;& tamē ſicut ratihabitio
pōt fieri parte abſente:ita iſtud iuramentū.¶Se-
quiť in tex.cōtractibꝰ.Quęro an hæc auť.loquaſ
in contractibus inualidis vel validis.De hoc ſunt
opi.inter doc.& cōmuniter teneť ꝙ hæc auť.lo-
quatur tā de cōtractibus validis quā de inualidis,
vt ſ.dixi.¶Tamen ad vnū eſt aduertendū,ꝙ hæc
auť.ſolūm loquitur qn̄ cōtractus eſt inualidus ra
tione ætatis,nā iuramentū facit eum videri maio-
14 rem per iſtā auť.†Si ergo alia rōne cōtractus eſſet
inualidus.iuramentū præſtitū:a minore ſimplici-
ter nō validaret iſtū contractū:niſi vltra adijce-
ret,qui iuraret nō venire cōtra,ratione ætatis mi
noris vel alia quacūq;.nam ex eo quod iurat non
venire cōtra,ratione minoris ætatis;habetur pro
maiore.Ex eo quod ſubdit,vel alia quacūq;,ha-
betur perinde ac ſi maior iuraret.Vnde in caſibꝰ,
in quibꝰ iuramentū maioris cōfirmaret cōtractū;
& hic cōfirmabitur.in caſibus in quibꝰ iuramētū
maioris nō cōfirmaret:nec hic confirmabiť.¶Et
15 ideo pono q.de facto:†per multas ciuitates Italię
ſunt,ſtatuta quæ dicūt,ꝙ nullꝰ audeat cōtrahere
cū minore ſine præſentia cōſanguineorū,& ſub
certa pœna:minor cōtrahit,& iurat nō cōtraue-
nire rōne minoris ętatis,vel alia:vtrū poſsit veni
re contra? Aduocati cōiter dicerent ꝙ non;quia
iſtud ſtatutū nō pōt facere ꝙ minor veniat con-
tra iuramentū ſuū,nō enim hoc poteſt facere Im-
perator.ideo l.nō dubiū ſ.de legi.corrigitur per c.
cūm cōtingat.extra,de iureiu.¶Ego dico contra.

nā iſta auť.& c.cūm cōtingat.loquunť,qn̄ cōtra-
ctus eſt prohibitus fauore iurātis,meritò iurādo
tollitur eius fauor.Nō em̄ prohibeť aliquis emere
à minore,nec minor prohibeť vendere à lege:ſed
dicit,ꝙ nō valeat ſi facit.vnde Lex nō aſsiſtit huic
vēditioni:nec ꝓhibet perſonā contrahere:ſed ſi
quis facit cōtra præceptum legis,peccat mortali-
ter.vt extra,de maio.& obed.c.ij.qui nō obedie-
rit Principi,morte morietur.Et alibi dicit Pau.ad
Ro.xiij.Omnis anima ſubdita ſit Principi & j.ſe-
quitur:Et qui volūtati eius reſiſtit,volūtati Dei
reſiſtit,& dānationē ſibi acquirit.Cūm ergo ſupe
rior populus,vel princeps hoc præcipiat,ſi qs fa-
cit cōtra legē,peccat mortaliter.Sed iuramētū in-
terpoſitū ſuper peccato mortali,nō eſt obligato-
riū:vt in c.ij.extra,de pac.lib.vj.& eo.lib.de reg.
iur.c.non eſt obligatoriū.ergo manifeſtè conclu-
ditur ꝙ tale iuramentū nō obligat.& ideo verba
ſtatuti ſunt diligenter inſpiciēda,vtrū prohibeāt
perſonā cōtrahere,vel prohibeāt cōtractū valere.
c qđ tene mēti.[c]¶Quæro,vtrū[d]per tale iuramen-
d tū ſimpliciter præſtitū impediatur minor†petere
16 reſtitutionē in integrum[e].Reperitur ꝙ Dy.con-
e ſuluit,ꝙ non prohibetur petere reſtitutionem,&
do.Cy.hoc refert in l.ij.j.de reſcin.vēd.Ratio hęc
eſt,ſecundūm eum:quia nemo videtur renūciare
ei,de quo nō cogitauit:vt l.mater.ff.de inof.teſt.
Sed minor non cogitabat ſibi competere reſtitu-
tionem:ergo ei nō videtur renūciare.& iuramen
tum nō porrigitur ad aliud,de quo non eſt cogi-
tatum:vt l.ſi.ff.qui ſatiſda:cog.& l.ſi.in prin.ad
Macc.j.de nō nu.pecu.ſ.de traſac.l.ſi ex falſis.Eſt
ergo neceſſe ſecundūm quod dixi,ꝙ certificetur
de beneficio reſtitutiōis,quale ſit.quicquid dixe-
rit,cōmuniter ſeruatur contrarium.ego conſului
f contrariū.[f]nam ſufficit quē eſſe certum iurare ſu
17 per facto:tunc†enim illud iuramentū extendeť[g]
g ad omne ius,qđ deſcēdit ex illo facto:vt l.ſi duo.
§.ſi qs iurauerit.ff.de iureiur.& eſt .ext.ſ.eo.l.j.ſi
bene intelligatur.¶Quæro,vtrū hæc auť.habeat
18 locū in†cōtractibus,in quibus ex vna tātū par-
te oritur obligatio.Quidā ꝙ non.glo.ꝙ ſic:vt ha
bes in gl.quia prædicti cōtractus appellātur:vt l.
ſi donātionis.ſ.quod met.cau.& l.ſi quis.de prę-
ſcriptio.xxx.anno.Plus dicet Roſr.ꝙ ſi iuret ſu-
per aliquo turpi cōtractu,ſiue ſuper actione per-
ſonali,ſiue reali,ſuper quacunq; obligatione iſta
auť.habet locum:& ſic olim nomen cōtractus la-
tiſsimè accipiebaſ,ſicut in l.cōtractus.de fide in-
ſtru.de iudic.l.omnem obligationē.Pro eius de-
19 claratione habemus videre vtrum iſta auť.†ſit fa
uorabilis,vel odioſa:quia aufert minoribꝰ bene-
ficium ſuū:& hoc eſt verū reſpectu rerū corpo-
ralium,ſed nō reſpectu animæ,quæ pręferēda eſt
cunctis rebus:vt ſupra de ſacroſan.eccle.l.ſanci-
h mus.quia diciť fauorabilis.[h]Fauet em̄ ne quis in
periuriū incidat.ſi fauorabilis:ergo extende:vt l.
cūm quidā.ff.de lib.& poſth.& ſic omnes prædi
ctos cōtractus comprehendet.¶Quæro,quid ſi
20 iuramentū interponatur†ſuper diſtractu,i.ſuper
aliqua quietatione Gloſ.in l.quod ergo.§.j.ff.de
cōtraria vel vtili ac.tu.dicit idē quod iuramento
21 firmatur.¶Quero,quid ſi†iuraſ generaliter,non
venire contra aliquem cōtractum celebratum ab
eo?Gl.arg.hic pro & cōtra.Certè iſta opinio reſi
det in eo quod dixi ſ.an tempore iuramēti requi-
ratur præſentia aduerſarij vel nō,& tenuit ꝙ nō
requiriť.Eadē ratione videtur quòd tale iuramē-
tum generaliter præſtitū debeat valere,etiā & in
omnibus contractibꝰ pręiudicare.¶Quęro,quid
22 in iudicijs,†vtrū poſsit minor ītereſſe cū iuramē-
to.In glo.ſunt opinio.Breuiter puto ꝙ ſic:& ſic
cōiter tenetur:quia in iudicijs quaſi contrahiť:vt
l.iij.§.idē ſcribit.ff.de pecu.In cōtrariū facit:quia
iudicium

qa tūc dato millies ꝙ iuraret ſuꝑ cōtractu curatore authore,tn̄ nō teneret ad eiꝰ obſeruātiā.& tenuit hoc expreſsè Bal.in c.j.§.itē ſacramēta.in vltimis verbis in tit.de pa.iur.fir.ex quo etiā pōt colligi,& fuit cōſideratio Torti.ī d.l.is cui bonis.ꝙ talis minor,cui eſſet datꝰ curator,ꝓpter malos mores nō poſſet teſtari,iuxta §.itē ꝓdigus qbꝰ nō eſt permiſ.fac.teſt.Inſtitu.& l.is cui bonis.ff.de teſta.

P.PAV.P.

e ¶In integrū. Aduerte tn̄,quia licet nō poſsit peti reſtitutio in integrum aduerſus cōtractū,poterit peti aduerſus implemētū cōtractus iurati,vide Alex.conſi.ccxxij.in ij.vol.

POMATES.

f ¶Conſului cōtrariū. Adde qđ eſt in cōſi.lxxvij.& vide Bar.conſi.lij.col.x.vol.ij.Ant.de But.cōſil.xlvj.& Alex.cxxv.col.v.ad fin.vol.j.& cxxvij.volu.ij.& liiij.ad fin.vol.iij.& Bart.xvj.volu.iij.vide etiam Bal.in c.ex reſcripto.colū.j.de iureiurā.& in c.peruenit.primo.co.ti.de pac.iura.fir.§.item ſacramēta.in fin.& Pau.de Caſt.conſi.lxx.col.fi.et Alex.lxxx.col.fi.vol.v.

g ¶Extendeť. Adde ꝙ Bal.cōſi.cxxxiij.li.iij.intelligit hoc verū,qn̄ in aliqua parte inſtrumenti,eſt factamētio ętatis.de quo etiā vide eius conſi.xl.v.lib.& cōſi.iiij.& xlvij.iij.li.Ioan.And.in addi.ad Spe.in tit.de renun.§.j.verſi.cui autem.

POMATES.

h ¶Fauorabilis.Et ꝑ hoc ꝙ in his quæ tēdūt ī fauorē animę licita ſit fieri extenſio,vide Barb.conſil.lvj.col.xij.volu.ij.& Roma.conſil.cclxxxv.ī fi.Imol.cōſi.j.col.iij.& conſi.cxxiij.colū.iij.& ꝙ tendētia in fauorem animæ debeāt extendi,facit gloſſ.in l.omnes dies.in verbo apoſtolicæ.j.de ferijs.& not.plenè per Alex.in conſ.lx.in.iij.colū.in ij.vol.& de gl.in d.l.omnes dies mei.& Gemini in c.j.de tempo.ordi.in vj.vide etiam Alexā.conſi.lxiij.in ij.col.vo.iiij.& cōſ.xcix.in ij.col.eo.vo.Fel.in cap.tranſlato.de

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

iudiciū reddit̃ in inuitū:vt l.inter ſtipulātē.§.j.de verb.obli.
& aut̃.iſta loqtur qñ iuramētū p̄ſtat̃ ſpōte.Breuiter dic, licet
iudiciū reddat̃ in inuitū:tñ iuramētū nō fuit exactū ab inuito:
meritò habet locū iſta aut̃.Sequit̃ in tex.rerū ſuarū.quid ſi mi
23 nor vēdidit rem alienā?†Roſ.examinat hic iſtud multū bene
& dicit,ꝙ hęc verba,meū tuū,ſuū,& alterius,requirant etiā
ad aliquē,rē iure dominij pertinere,vel quaſi,vel alio iure:vt
l.ij.de cōdi.inſt.& l.ij.ff.de reli.Tamē hoc debet intelligi ſup
cōtractib⁹ rerū ſuarū.hoc eſt,ſup cōtractib⁹ obligationū ſua
rū.vnde licet res ſit aliena,ſi tamē obligatio eſt ſua,habet locū
iſta aut̃.¶ Seqtur in tex.nō retractandis.Quęro vtrū de neceſ
ſitate debeat poni in inſtrumēto illud verbū qđ iurauit non
24 retractare?Roſ.†dicit ꝙ nō,qa ſufficit ꝙ ponat̃ verbū æqpol
lēs:vt qa promittit p̄dicta ſeruare,vel cōtra p̄dicta nō venire,
vt vidiſti in l.j.ſ.e.Facit qđ dicimus in re iudicata:vt j.de ſen.
l.pręſes.& ff.de re iu.in l.in ſumma.¶ Sequit̃ in textu: inuio
25 labiliter cuſtodiant̃.Quęro,quomodo†cuſtodient̃.Dicit gl.
ex tali cōtractu dabit̃ actio,& exceptio:vt l.ſtatuas.de acqui.
re.do.qđ.tene mētiv bicūq; lex pręcepit aliquid,ex quolibet
eius ſtatuto dat̃ actio & exceptio.¶ Quęrit gl.q̄ actio dat̃ Gl.
26 dicit,& bene:& dic vt in ea habes.¶ Quærit gl.qd† ſi minor
eſt exceptus vltra dimidiā iuſti p̄tij,an habebit beneficiū l.ij.
de reſcin.vēdi.Gl.tāgit hoc plenius in l.ij.de reſcin.vēditio.&
27 ibi,dicā.¶ Seqtur in tex.p.vim aūt &c.Ex iſto fine nota † ꝙ
a iuramentū interpoſitū [a] per metū nō obligat,nec requirit ex
b ceptionem[b]:licet aliàs detur actio,quod metus cauſa &c.

Si aduerſus uenditionem pignorum. Rubrica.

LEX I.

ETiam. Aduerſus pign⁹ pręctoriū: qđ incipit à minore, ſi vendat̃,minor reſtituitur, ſi graue damnū intercesſit, vel fraudis conſilium.h.d.¶ Oppo.j.l.proxi. Solue vt ibi dicam incontinenti &c.

LEX II.

REm quam. Si pignus qđ incepit à maiore vēdat̃,minor nullo modo reſtituit̃:ſed cōtra vēditorē,vel eius adminiſtratorē,ſibi ſuccurritur.h.d.¶ Op.de l.ſ.ꝓxi.Dicūt qdā ꝙ hic creditor diſtraxit patre viuēte:ibi eo mortuo. Hoc reprobat̃ p finē.vbi agit̃ cōtra tutores. Alij dicūt ꝙ hæc lex determinat̃ p p̄cedentē,ꝙ nō cōpetit reſtitutio, niſi ſit enorme damnū,vel fraudis cōſiliū:vt ſ.l.proxi.& l.ij.j.de prę.mi. Sed iſtud videt̃ cōtra hāc legē ibi:nō bona fide &c.vnde volētes ſuſtinere,dicunt ꝙ hic fraus nō fuit participata cū emptore.Et iſtam opin.tenuit Bul. Alij,vt Ioā.dicunt ꝙ requiritur vtrunq; copulatiuè,ſcilicet enorme damnū,& fraudis cōſiliū. Tertij dicūt,& iſtud dicit Azo,ꝙ nullo modo reſtituit̃ minor qñ pignus cœpit à maiore:& lex prox.loquit̃ qñ cœpit à minore.Iſta opinio plus placet:ſed quia nō eſt perfecta, ideo aduerte:qñ pignus cœpit à minore:ſi quidē fuit pignus prætorium minor reſtituit̃,ſi interuenit fraudis cōſiliū,vel enorme damnū.pro paruo enim damno nō reſtituit̃:vt ſ.l.proxi.&de prędi.mi.l.ij.& de mino.l.ſi ex cauſa.in prin.Si verò cœpit à minore pignus cōuētionale:& tūc minor reſtituit̃ pro paruo damno,nō pro minimo:vt l.Seio.ff.de in integ.reſtit.Si verò cœpit à maiore,hic aduerte:ſiquidē venditio fit ex pacto habito cum defuncto,nullo geſto cum minore,minor non reſtituit̃:vt hic,& l. Aemilius.ff.de mino.& l.apud iulianū.§.j.ff.q.ex cau.in poſ.ea.Ratio,quia verba edicti dicūt,de eo qđ cū minore geſtū erat:ſed hic nihil eſt geſtum cum minore.ergo &c.Si verò eſt aliqd geſtum cū minore,aut quia interpellaui eū,& ex mora eius ſum conſecutus poteſtatē vendēdi à lege: vel aliqd aliud feci in alia materia:tunc ipſe poſſet impetrare reſtitutionē in integrū.qa cum eo eſt geſtū aliqd:vt l.cūm filius.§.in hac.ff.de ver.obl.Iſtam diſtinctionē tangit gl.in l.ſi cū militaribus.j.de reſti.mili.Prędicta vera,quādo minor nō reſtituit̃ ex edicto de minoribus:ſed ſi vellet reſtitui ex edicto ex qui.cau.ma.ex clauſula,ſi qua mihi cauſa iuſta videbitur, dicens ſe ignoraſſe cōtractum patris ſui:& propter eius ignorantiam eſt deceptus:& ideo petit reſtitui,qđ poteſt.Ita tenet gl.in d.l.cūm filius.§.in hac.de verb.obli.Ita dicit Dy.in c.ſi is qui in ius.de reg.iur.lib.vj.ꝙ hæres emphyteotę eius,q nō ſoluit canonem,per biēnium,reſtituitur ex iuſta cauſa:ita hęres patris,qui non ſoluit pignus ignoranter,reſtituitur &c.

Si aduerſus donationem. Rubrica.

LEX I.

SI quæ. Moderata nuptialis donatio, p reſtitutionem nō reſcinditur.h.d.Iſtam legem intellige ꝙ donatio fuit facta de rebus,quæ ſeruando ſeruari non poſſunt: nā aliàs requiritur decretū iudicis,vt valeat donatio,vt j.de prædi.l.ſi prædia &c.

LEX II.

SI inte. Si conſenſus ipſo iure non præiudicat, reſtitutio non eſt neceſſaria.& aſs debet reſtitutio poſtulari.hoc dicit.

Si aduerſus libertatem. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 ☞Reſtitutio quando detur aduerſus datam libertatem.
2 Conſultor aſſumptus in cauſa,ſi conſuluit aliquem condēnādum,an iudex,qui pronunciauit ſecundùm naturam conſilij, videatur condemnaſſe.
3 Iudex,qui cognoſcit ſuper cauſa reſtitutionis aduerſus ſententiam,non iudicat ſuper prima cauſa,ſed ſolùm ſententiam reſcindit.ſecus in appellatione.

LEX I.

SI poſt. Aduerſus libertatē datā nō dat̃ reſtitutio:ſed aduerſus dādā ſic,
hoc dicit quaſi tot⁹ titulus.¶ Opp.† de l.pe.
1 ff.de reſcin.ven.vbi ipſo iure libertas nō cō-
petit,niſi ſit impleta conditio.¶ Ad idē oppo
nit̃ de l.ſi qs ſub cōditione.ſi qs omiſſa cau.te
ſta.Sol.Dicunt quidā quòd hic fuit expreſſum in ſentētia,ne
impleret̃ cōditio.Vel dic ꝙ cū à parte minoris,hoc opponeret̃:iſta
talis exceptio fuit tacitè reprobata.Simile in l.qđ in
c diē.§.ſi rōnē.de compe.[c] & ff.de ori.iu.l.j.ſunt ſatis bonę iſtę
ſolu.Vel dic,ꝙ contraria loquuntur de conditione,quæ tacite
ineſt ex diſpoſitiōe legis:hic de ea quę venit ex diſpoſitio
ne hominis.¶ Opp.j.eo.l.ſi.Gl.ſoluit notabiliter:hic pronū
ciauit liberandū in l.ſi.ꝓnunciauit liberū.Et vide iſtam gl.&
d nota.ad ea quæ dicam tibi.Facit ad quæſtionem.[d] Conſultor
2 aſſumptus,in cauſa,conſuluit aliquem condemnandum:†iu-
dex condemnauit ſecundùm formam conſilij:an videatur cō
e demnaſſe reum?Certè non.[e] Aliud enim eſt pronunciare con
demnandū:aliud cōdemnare:ſicut videtis hic.¶ Nota ex hac
3 lege illud,qđ dicit tex.litē reſtaurari,&c.ꝙ iudex† q cogno-
ſcit ſuper cauſa reſtitutionis,quæ impetrat̃ aduerſus ſentētiā,
nō iudicat aliquid ſuper prima cauſa:ſed ſolùm reſcindit ſententiam,& reducit partē ad primam inſtantiam.ibi:litē reſtaurari,&c.Dixi ſ.ſi aduer.rem iudi.l.j.ſecus in iudice appellationis:vt j.de appel.l.eos.Ratio eſt:quia appellatio ſtatim cùm interponitur,iudicatum extinguit:vt l.j.in fi.j.ad Turpil.vnde iudex appellationis non habet primam ſententiā irritare, ſed ſolùm ſuper meritis primę cauſæ pronunciare:quod facit pronunciando ſentētiam iuſtam,vel iniuſtam:vt d.l.eos.poſſet etiam dicere,condemno vel abſoluo:vt ibi dixi,&c.

LEX II.

ET ſi minor. Etiā ſi minor ſit dolo decept⁹,aduerſus libertatē nō reſtituit̃,ſed ei contra dolum ſuccurrit̃.h.d.in ſum ma.

SVMMARIVM.

1 ☞Iudex,qui cognoſcit ciuiliter,ſi reperit crimen,an poterit punire.

LEX III.

QVos retrahi. De nullitate libertatis poteſt quæri,nō per in integrū reſtitutionē reſcindi:& dolus tutoris pōt ciuiliter & criminaliter puniri.h.d.¶ Ex iſto tex.
1 dicūt † quidā ꝙ iudex,q cognoſcit ciuiliter,& reperit crimē,
poteſt punire criminaliter:tñ hic nō apparet vtrū eodē iudicio,vel diuerſo.Facit ad hoc j.de cōdi.ob tur.cau.l.qđ euitādi.ff.de calū.l.pe.de fur.l.interdū.§.qui furē.ff.ſi.regū.l.iiij.§.ſi dicant̃.de pub.iud.l.defuncto.& ibi plenè dixi.¶ Quęro,de quo liberto loquit̃ hic.Quidā dicūt de eo,qui fuit manumiſſus.Sed certè de illo loquit̃ lex præcedens:hic loquit̃ de alio liberto,qui erat curator,& paſſus eſt ſeruū manumitti.&c.

SVMMARIVM.

1 ☞In cauſa liberali appellatur.

IN iudicio. Aduerſus ſententiam, qua quis pronunciatur liber,nō
dat̃ reſtitutio:licet cōcedat̃ appellatio.h.d.¶ Opp.
1 ſ.eo.l.j.Solue vt ibi dixi.¶ Nota hic,† ꝙ in cauſa
liberali poteſt appellari.Facit ff.de appel.l.illud.la ij.

Si aduerſus tranſactionem. Rubrica.

conſti.col.vj.ad fi. & in c.iurauit.col.ij.de proba.& in c.in præſentia.colū.xv.eo.tit.& in c.ſi.co.j.de pręſcrip.& Bar.cōſil.lxiiij.col.xij.vol.j.Ad hęc ēt vide gl.ibi & Pan.& qđ ibi addidi in c.referente.ad fi.de præſcrip.& Alex.cōſil.clxxxiiij.vol.ij.col.ix.& Barba.lix.col.xij.vol.ij.& Ro.cclxxxv.in fi.& Imo.conſi.j.col.iij.& cxxiij.col.iij.& Alexā.xlij.in fi.vol.j.& lxxxv.eo.volu.& cxxv.col.vj.& Aretin.xlix.col.iij.

POMATES.

a ¶Interpoſitum.Et idē crederē ſi eſſet interpoſitū per dolum,per textū in c.quāuis.de pactis.in vj.& p ea quæ ponit Alex.conſi.liij.colū.v.volu.iij.vbi ponit,de quo dolo debet intelligi,ſcilicet re ipſa,an ex ꝓpoſito.

P.PAV.P.

b ¶Exceptionem.Quid de iure Canonico,vide & limita vt per Felin.in c.ij.in j.col.ad finē extra,de iureiur.& in c.ſi non.in iij.colū.eo.tit.& in c.ij.col.penul.de ſpon.

c ☞De cōpen.Aduerte ꝙ l.j.de origi.iu.non facit.credo potius Bar.voluiſſe adducere l.cū principalis.ff.de regul.iur.vel ꝙ hæc allegatio ſit ſuperflua,& abradenda.Melius puto,ꝙ debeat adduci l.ſi autem.§.fi.ff.de nego.geſt.quę optimè facit.Alexand.Loſæus.

d ¶Facit ad q.Vide Ioan.And.in c.cōſtitutus.de reli.do.d.Ant.in cap.cùm venerabilis.e.lib.c.tranſmiſſa.de elec.Andr.Barba.

e ¶Certè non.Paul.de Caſt.tenet contrarium.& ita dicit tenuiſſe Io.Falſio.& Bar.ita cōſuluiſſe,vt res potius valeat,quàm pereat.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

SVMMARIVM.

1 ☞Aduerſarius minoris reſtituti, etiã ipſe reſtituitur ad id, ad quod læſus eſt ex contractu minoris.
2 Tranſactio facta per minorem, ſine iudicis decreto, quando ei præiudicet.
3 Rectores eccleſiarum nõ poſſunt tranſigere, nec alienare, ſine iudicis decreto & ſolennitate.
4 Actio iudicatur mobilis, vel immobilis, ſecundùm naturam rei, quæ in ea deducitur.
5 Si cõcedo tibi bona mea mobilia, vel immobilia: iura & actiones non veniunt.

LEX I.

CVm in integrum. Reſtituto minore, videtur reſtitutus aduerſarius, quaten⁹ ex
contractu erat læſus. hoc dicit. ¶ Opponitur
de l. cùm minor. ff. de mi. Gl. ſoluit vno mo-
1 do. Tu dic breuiter † ꝙ aduerſarius non reſti-
tuitur, niſi ad actionem illam, in qua læſus erat per illũ actũ,
cõtra quem petita eſt reſtitutio: ſecus ſi illam actionem aliàs
amiſerat: vt in contrario. ¶ Opponitur ſecundò, & videtur ꝙ
ipſo iure tranſactio non præiudicet minori: vt j. de prędi. mi-
no. per totum. & l. ſi pupillorũ. in principio. ff. de reb. eorum.
2 Glo. † tua valde not. dicit, diſtingue, quid veniebat in actio-
ne, ſuper qua tranſactum eſt. ſi quidem erat res, quæ ſeruãdo
ſeruari non poterat: & ſic poterat alienari ſine decreto: valet
tranſactio ſine decreto. Et ita poteſt loqui, hic aliàs require-
retur decretũ iudicis, nec aliter valet: vt in contrario. & idẽ in
3 adulto. & vide glo. tuam not. Nota bene hanc † gloſſ.[a] contra
a fraudes, quæ fiunt tota die per rectores eccleſiarum, qui non
poſſunt alienare ſine decreto, & ſine ſolennitate. De qua dixi
vobis in aut. hoc ius porrectum. ſ. de ſacroſan. eccl. Certè nec
tranſigere poſſunt: vt hic manifeſtè vides. Contra hoc oppo.
ff. de rebus eorũ. l. ij. §. idemꝙ erit. Sol. Aliud in ſentẽtia diffi
b nitiua, vt ibi: aliud in tranſactione, vt hic. ¶ Vltimò nota[b] ex
4 iſta glo. ꝙ actio iudicatur mobilis vel † immobilis ſecũdùm
qualitatem rei, quæ in actione deducitur, vt hic vides. Simile
habes. ſ. de ſacroſan. eccle. l. iubemus. §. ſanè. & in aut. de non
alienã. §. quia verò. Facit quod no. in l. mouentium. ff. de ver.
ſigni. Veritas eſt iſta, ꝙ propriè actio non eſt mobilis, vel im-
mobilis: ſed eſt tertiũ genus per ſe: vt l. à diuo Pio. §. ſi in ven
ditiõe. ff. de re iudi. & l. quam Tuberonis. §. fi. de peculio. Sed
quando debemus actionẽ aſſimilare alicui: tunc procedit iſta
gl. quia actio aſſimilatur ſecundùm naturam eius, quod in eo
5 continetur. ¶ Et per hoc dicunt † doc. quòd ſi ego concede-
rem tibi bona mea mobilia & immobilia, quòd iura & actio-
c nes non veniunt: quia eſt tertium genus[c] per ſe: nec eſt neceſ
ſe hic, quòd alicui extremorum aſſimiletur: quia poteſt eſſe p
ſe. & Specu. iſtud tenet in Specu. in tit. de fruc. & intereſſe. &
neſcio in quo §. vel verſiculo.

P. P. A. V. P.

a ¶ Hanc gloſ. Vide Iaſon. in l. iuſiurandum quod ex conuentione. §. pupillus. colũ. j. ff. de iureiuran.

b ¶ Vltimò no. Adde glo. dicentem ꝙ computatur inter immobilia l. fi. j. in qui. cau. re. in inte. nõ eſt neceſſa. Andre. Barba.

c ¶ Tertium genus. Adde Barto. conſi. l. Spec. & Io. And. in tit. de fru. & intereſſe. §. j. verſicu. quid ſi debeo.

☞ Et dictum Specul. quod vult adducere Barto. eſt in §. j. qui hic alleg. verſi. ſed quid ſi debeo. Alex. Loſæus.

SVMMARIVM.

1 ☞Actio, quæ reſtituitur aduerſario minoris reſtituti, dicitur vtilis, & non directa.
2 Actio quæ tribuitur aduerſario minoris, an reſtituatur ipſo iure, vel per officium iudicis.

LEX II.

SI ex perſona. Reſtituto minore reſtituitur aduerſari⁹, vt ha
beat replicationẽ, ſi actio prima durabat aliàs: ad
actionẽ, h. d. ¶ Opp. de l. quod ſi minor. §. reſtitu
tio. ff. eo. Sol. Hic loquitur quãdo aduerſarius minoris remiſit
actionem, quę debet reſtitui: quia ipſa remiſſione minor fa-
ctus eſt locupletior. ibi quãdo aduerſarius minor dedit aliqd
quo caſu reſtituitur contra minorẽ, quatenus minor fact⁹ eſt
locupletior. ¶ Opp. de l. cũ minori. ff. eo. ſol. vt dixi ſ. l. ꝓxi.
¶ Opp. de l. qui res. §. aream. ff. de ſolu. vbi actio extincta nõ
reuiuiſcit. Sol. Dicunt quidã, fallit hic. Alij dicunt ꝙ actio ex-
tincta nunquã reuiuiſcit, ſecundũ cõmunẽ curſum naturę: ſed
miraculoſè ſic: ſicut videmus in homine. Iſta ſol. prę ſupponit
ꝙ iſta actio, quę hic reſtituitur, ſit eadẽ cũ prima extincta. qđ
eſt falſum: vt l. alterius. ff. de tute. & ra. diſtra. Nã reſtituit vti
1 lis, † vt ibi patet. & etiã dicit hic tex. ibi: tributa actio. nõ di-
cit, renata actio: ſed dicit, tributa quaſi dicat actionẽ iſtã dari,
nõ oriri: vt dixi in l. cũ mota. ſ. de trãſac. & ideo vr̃ in d. l. alte
rius. ꝙ iſta actio ſit vtilis, nõ directa. quod apparet eſſe verũ:
quia reſtituit ex edi. prẹto. de mino. meritò nõ põt concedere
actionẽ ciuilẽ directã, ſed vtilẽ: vt Inſti. de bo. poſ. §. quos au
tem. ſed ſi actio reſtitueret à iure ciuili, bene poſſet eadẽ reſti
tui: vt l. deferre. in fi. de iure fiſ. & hãc materiã plenè explicaui
in repetitione l. melius. §. duobus. ff. de leg. ij. ¶ Opp. & videt
ꝙ hæc lex ſit ſuperflua per præcedentẽ. Soluit gl. imò in mul
tis differt, vt habes in gl. in ſolutione, quã vide. ¶ Quęrit gl.
2 de vna quæſtione, vel duabus. ¶ Quæro primò, † vtrũ reſtitu
to minore ſit reſtituta actio aduerſario eius ipſo iure. Quidam
vidẽtur velle hic, ꝙ ſic. Alij dicunt per officium iudicis. Circa
quod vide glo. quam tene menti. Ego puto ꝙ quælibet iſtarũ
opinionum ſit vera, recte intelligendo. Nam veritas eſt ꝙ iſta
actio reſtituitur per officium iudicis, ex edicto de mino. quod
apparet: quia reſtituitur vtilis, vt ſ. dixi: tamen debet reſtitui
ipſo iure: hoc eſt, reſtituto minore: licet iudex de reſtitutione
aduerſarij nihil dicat: ius tamen ipſum reſtituit: vt hac l. in fi.
Ita debes intelligere materiam iſtam &c.

Si aduerſus ſolutionem. Rubrica.

¶ In iſta rubrica ſicut ſunt duæ partes, ita ſunt duæ leges, &c.

LEX I.

EXemplo. Licitè ſoluit curatorib⁹, licet minores aduerſus il
lam ſolutionẽ poſſint reſtitui. h. d. ¶ Oppo-
nitur, & videtur quòd minor nõ poſſit reſti
tui: vt ff. de mino. l. ait prætor. §. ꝑmittitur.
Solu. Diſtingue vt habes in glo. & ff. eo. l. ait
prætor. §. permittitur.

SVMMARIVM.

1 ☞Solutio facta per minorem, quando transferat dominiũ.
2 Minor aduerſus ſolutionẽ factam de debito ciuiliter, ſed naturaliter indebito iuris errore, reſtituitur.
3 Lex, etiam. de compenſa. habet locum, quando repetitur indebitè naturaliter debitum.

LEX II.

INdebito. Hæc lex habet materiã l. in-
terdum. de conditio. inde. hic
exemplificabo quantũ pro gl. hic poſita expedit.
Si minor ſoluit indebitum naturaliter tamẽ debi
tum per errorem iuris, reſtitutione iuuat. h. d. gl. iſta facit tria
mẽbra principaliter. recitabo ipſam, per tria cõtraria. ¶ Opp.
& videtur ꝙ minor ipſo iure ſit tutus: quia alienare non põt:
vt in toto tit. de re. eo. & de prędi. min. ergo ſolutione domi-
1 nium nõ transfertur, nec tranſit. Sol. Si † quidẽ res, quę debe-
batur, erat talis, quæ alienari nõ poterat: tunc ſoluẽdo ſine tu
tore, & ſine decreto, non transfertur dominiũ: vt l. magis. §. ſi
pupillus. ff. de re. eorum. ſed ſi res cõſummaretur cõſumptio-
ne, reconciliaretur ſolutio ſi debitũ præceſſerit: vt l. non oĩs.
§. ſi pupillus. ff. ſi cer. peta. & l. quod ſi forte. in fine. ff. de ſo. &
in iſtis caſibus nõ loquit̃ hæc lex. quę loquit̃ in indebito: & ſic
dicta iura non obſtãt. ¶ Opp. ſecundò, videtur ꝙ cõpetat re-
petitio ipſo iure: vt in toto tit. de cõdi. inde. ff. & C. Solu. Ibi
2 loquitur, † quando ſoluitur indebitũ vtroq; iure: hic qñ ſolui
tur ciuiliter, ſed naturaliter debitum per errorẽ iuris: quo ca-
ſu maiori nõ daret̃ repetitio, ſed minori cõceditur per benefi-
cium reſtitutionis. ¶ Oppo. tertiò, & videtur ꝙ etiam in mi-
nore detur repetitio ipſo iure, per cõdictionẽ indebiti: vt l. in
terdum. de condi. inde. Solu. Ibi loquitur, quando nõ ſoluit le
gitimè: quia ſine curatore. hic quando ſoluit legitimè interue
niente tutore: quo caſu non reperitur, niſi per reſtitutionem.
Iſte paſſus eſt ſatis dubius, ibi: examinabitur meli⁹, &c. ¶ Cõ
tra hoc opp. ff. de compẽ. l. etiam. nam ſi minor repeteret iſtud
naturaliter debitum, opponeretur cõpenſatio. Solu. Dicit gl.
3 hic propter beneficium ætatis compẽſationẽ euitat. Vel † dic
clarius, & melius: lex etiam. de compen. quę dixit quòd pro
debito naturali poteſt opponi compenſatio: habet locum in
petente, non in repetente. Ratio, quia repetitio iſta, quæ fit p
tit. de condi. inde. habet vim cuiuſdam reſtitutionis: quia ego
eram ſpoliatus meo errore, peto me reſtitui: & ideo an omnia
ſum reſtituendus. & ideo iſta exceptio compenſationis, non
poteſt opponi. & hoc dicit gl. in d. l. interdum. ff. de condi. in-
debi. vbi latius determinatur iſta materia.

Si aduerſus dotem. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 ☞Dos eſt iuſta cauſa alienationis.
2 Reſtitutio aduerſus dotem immoderatam, quando detur muliere mortua.
3 Conſtitutio dotis facta à minore, quando ſit ipſo iure nulla.

LEX vnica.

QVoniam. Aduerſus dotẽ immoderatam reſtituitur vni
uerſaliter mulier, & hæres eius. hoc dicit.
¶ Opponi. de l. prædia. j. de prædi. mino. &
de l. lex quæ tutores. ff. de adm. tu. Sol. Intel
lige ꝙ hic erant bona, q̃ poterãt alienari ſine
decreto:

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

decreto: vel ſi requirebatur decretum, dicas ꝙ intereſſe. Sed contra hoc
opp. quia bona poſſunt alienari à minore tantùm ob æs alienum: vt j. de
prædi mino. l. ob æs. ſed dare dotem non eſt alienum æs: ergo &c. Huius
1 timore ſunt hic opi. an cauſa dotis † ſit iuſta cauſa alienationis. Veritas eſt
iſta, ꝙ ſic: vt d. l. p̄dia. & d. l. lex quę tutores. & ff. de iure do. l. Titia. & ita
2 tenet Azo, & bene. ¶ Opp. † tertiò, ſi mulier eſt mortua, dos poteſt repe-
ti ipſo iure: quia ſoluto matrimonio dos debet reddi: vt l. ij. in princ. ff. ſo
lu. matri. ergo reſtitutio nõ eſt neceſſaria: vt l. in cauſæ. ff. de mino. Gloſ.
dicit ꝙ hic factum erat pactum de lucrando dotem: vel fortè erat ſtatutũ
in ciuitate, ꝙ vir lucraretur certam partem dotis: & ideo intereſt hęredis,
vt reſtituat aduerſus illam conſtitutionem dotis. ¶ Item poteſt intereſſe
propter fructus medio tẽpore perceptos. Ita debes intelligere hanc mate
3 riam. ¶ Item opponitur, & videtur † ꝙ conſtitutio dotis facta à minore,
a ſit ipſo iure nulla: [a] vt l. ſiue generalis. ff. de iure do. Huius timore glo. tua
ponit vnam ſuam diſtinctionem bonam & notabilem, quæ communiter
tenetur: licet Vltramon. non teneant &c.

Si aduerſus delictum. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 ☞ Minor aduerſus delictum, quando & ex qua cauſa reſtituitur.
2 Differentia inter delictum & crimen.

LEX I.

IN criminibus. Aduerſus delictũ dolo
commiſſum minor non
reſtituitur: ſecus ſi culpa. h. d. ¶ Oppo. ff. ad l. Corne. de
ſica. l. infans. de fur. l. impuberem. Solu. Ibi loquitur de
minore infante doli non capace: hic de eo, qui eſt doli
1 capax. ¶ Oppo. & videtur † ꝙ minoribus ſubueniatur
in delictis: vt l. aut facta. in fi. §. j. de pœ. Sol. Quandoq; minor excuſat ſe
à delicto, propter delictum ætatis, vel conſilij: vt quia ſit infans, ſiue doli
non capax: tũc iuuatur ipſo iure: vt l. infans. & l. impuberem. Quandoq;
minor iuuatur ex diſpoſitione legis; quia in eum pœna nõ cadit: & tunc
etiam ipſo iure iuuatur: nec eſt opus reſtitutiõe: vt j. l. proxi. vbi eſt caſus,
ꝙ quædam in minore nõ ſunt delicta, quæ in maiore eſſent delicta. Quã
doq; minor excuſat propter infirmitatẽ animi: quia iuuenis: tunc ſiquidẽ
delictũ cõmittitur dolo, bene põt iuuari: cùm minor pœna imponatur ex
officio iudicis, non p reſtitu. in integ. vt d. l. aut facta. §. j. de pœ. & l. auxi
lium. §. in delictis. ff. eo. ſi verò cõmittitur ſine dolo: tũc per reſti. in integ.
2 iuuatur à tota pœna. ita loquitur hæc lex. ¶ † No. differẽtiã inter delictũ
& crimẽ, ſecundũ gl. quam vide & no. bene. Alij tamẽ aliter ſumunt &c.

LEX II.

b LIcet. [b] minor ætas excuſat matrem, quę filijs ſuis tutorem
non petit. hoc dicit lex iſta.

Si aduerſus vſucapionem. Rubrica.

LEX vnica.

c COntra. [c] Minor reſtituitur aduerſus vſucapionẽ. hoc
dicit. ¶ Opp. & videtur quòd non ſit opus re-
ſtitutione: vt j. in quib. cau. in integ. reſtitu. non eſt neceſ. l. ſi.
Solu. glo. ibi plenè dicitur &c.

Si aduerſus fiſcum. Rubrica.

LEX I.

SI probus. Si minor à ꝓcuratore fiſci decipitur,
poteſt reſtitui. hoc dicit. Vel aliter:
Ita reſtituitur minor aduerſus fiſcum, ſicut aduerſus pri
uatum. hoc dicit. Intelligas quòd non fuit deceptus vl-
tra dimidiam iuſti pretij: aliàs haberet locũ reſciſſorium:
vt l. ij. j. de reſcinden. vendi. cuius legis haberet remediũ,
& ceſſaret reſtitutio, &c.

LEX III.

EDicto quidem. Gloſ. prima magna ponit ca-
ſum in lege iſta. & nihil aliud
ponit. & breuiter hoc dicit. Quando fiſcus vendit rem mino-
ris, tanquã ſui debitoris, minor non iuuatur, niſi fraus inter-
ceſſerit, vel ſolennitas ſeruata non fuerit. hoc dicit.

SI aduerſus. Præſes eſt iudex inter priuatos: procu-
rator fiſci, inter fiſcum, & priuatum. hoc
dicit.

Si aduerſus creditorem. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 ☞ Vnuſquiſque debet probare id quod eſt cauſa ſuæ intentionis.
2 Minor petens ſe reſtitui aduerſus creditorem, vel rem alienatam, quid ha
beat probare.
3 Diſpoſitio huius legis non habet locum in creditore non fœnerante, qui
mutuauit minori.

LEX I.

d CVm & ipſe. [d] Minor
reſtituit
aduerſus fœneratorẽ: niſi per eũ
probet pecuniã in eius vtilitatem
eſſe cõuerſam. h. d. totus titu. Hic
aduerte: quia eſt totus practica-
bilis. ¶ Opp. hic videtur, ꝙ minor præſumatur læ
a ſus, niſi probetur contrariũ. ſ. de in integ. reſt. l. mi
noribus. & l. nam poſtea. §. ſi minor ff. de iureiur.
Sol. Speciale eſt hic in odium fœneratorũ. Contra
hanc ſolutionẽ opp. de prædi. mi. l. ſi prædiũ. Di-
cit gl. ſolue vt ibi. Alij ponũt hic bene quatuor ſo
b lutiones. Tu breuiter dic, & bene: & per hoc intel
1 liges totã hanc materiã. Pro fundamẽto ſciatis † ꝙ
vnuſquiſq; debet probare illud, quod eſt cauſa in
tentionis ſuæ, actor illud quod eſt cauſa actionis:
reus illud, quod eſt cauſa exceptionis: vt l. ſi mino
rem. ſ. de in integ. reſti. & l. ij. ff. de ꝓba. Modò ad
2 propoſitũ, qñq; minor † repetit rem ſuã alienatã,
dicens cõtractũ ipſo iure nullũ: reus vult retinere
rem, dicens pretiũ cõuerſum in vtilitatẽ minoris:
tunc reus debet probare minorẽ locupletatũ: quia
iſtud eſt caſus intẽtionis. Ita loquit l. ſi prædiũ. j.
c de prædi. mino. Qñq; minor repetit rem ſuã p re-
ſti. in integ. vel alias petit ſe reſtitui: & tũc aduer-
te: quia tũc ſi minor dicit ſe læſum in eo quod ven
didit: quia nõ expediebat ſibi vẽdere. aduerſarius
vult retinere rem ꝓ pretio, quod dedit minori, ꝙ
eſt verſum in vtilitatẽ minoris: tũc aduerſari⁹ de-
bet probare minorẽ locupletatũ: qa eſt cauſa ſuæ
exceptionis: & ſufficit ꝙ minor ꝓbet ꝙ fuit lęſus
in eo qđ vẽdidit: vt l. patri. §. j. & ij. ff. de mino. &
e l. ſi res. §. j. ff. de iure dot. Qñq; minor [e] petit ſe re-
d ſtitui, quia læſus eſt in eo ꝙ pretiũ pdidit: & tunc
ipſe debet probare ſe perdidiſſe: quia eſt cauſa ſuæ
intẽtionis. l. minoribus. ſ. de in inte. reſt. & l. nã &
poſtea. §. ſi minor. de iureiur. Fallit in fœneratore:
f hic eſt caſus hic ideo dicũt doc. [f] † ꝙ ſi eẽt ſimplici-
3 ter mutuatũ ſine fœnore, nõ haberet locũ hęc lex.

Si minor ſe ab hære. abſtineat. Rub.

SVMMARIVM.

1 ☞ Repudiatio hæreditatis in filio, non eſt neceſ-
ſaria.
2 Vbicũq; exiſtentia ſui hæredis eſt filio proficua,
etiam hodie ſi eſt filius, ergo hæres: ſecus ſi eſſet
nociua.
3 Exiſtentia ſui hęredis operatur tranſmiſsionẽ hæ
reditatis.
4 Item confirmat tabulas pupillares.
5 Item confirmat dationem tutelæ.

LEX I.

SIuos. Qui ſe nõ immiſcuit
hæreditati, tutus eſt
ipſo iure: aliàs poteſt reſtitui. h. d.
1 ¶ Notetis † ꝙ in filio non eſt ne-
ceſſaria repudiatio. ſufficit enim
g ꝙ ſe nõ immiſcuit. ¶ Contra hoc
oppo. & videtur ꝙ eo ipſo ꝙ filius: ergo hęres ſe-
cundùm Apoſtolũ: vt probat Inſti. de hære. qua.
& dif. §. ſui. & de hære. quæ ab inteſt. j. de acquir.
hære. l. neceſſarijs, Cy. & circa hoc facit magnã fi-
lateriam, vtrũ ſit fundata intẽtio, ꝙ quis ſit hęres
eo ipſo ꝙ filius. Breuiter glo. hic tenet ꝙ nõ: quia
tex. dicit hic: nõ immiſcuiſtis. & eſt veritas: vt l. cũ
bonis. de acqui. hære. & de leg. j. l. nam nec emãci-
patus. Pro cuius veritate debetis ſcire, & aduerta-
tis ꝙ de iure antiquo, & ciuili, eo ipſo ꝙ erat fili⁹,
erat hęres ſuus & neceſſari⁹. ſuperuenit beneficiũ
prętoris, quo filij habẽt beneficiũ abſtinẽdi. & fuit
iſtud introductũ in fauorẽ eorũ, ne creditorib⁹ te-
neantur: vt d. §. ſui. de hęre. qua. & diffe. & de hę-
red. quę ab inteſta. §. ſui. Vnde hic dicit, vbicunq;
exiſtentia ſui hæredis eſſet ipſi filio nociua, exiſtẽ
tia nihil operat propter prętoris edictũ. vbicunq;
2 † autẽ exiſtentia ſui hęredis eſt filio proficua, ad-
g huc hodie eo ipſo ꝙ filius, ergo hæres: quia cùm
beneficium abſtinendi ſit eius fauore introductũ,

P. PAV. P.
a ¶ Nulla. Vide aliqd p Com. cõ. xlv. incip. ſtante ſtatuto Vicentiæ. poſt princ.
b ¶ Licet. Adde ꝙ Pau. de Caſtr. formaret hic q. de muliere minore, quæ non petijt tutorẽ filio, an excuſet. de quo per Roma. cõſil. cclxxix. Angel. conſil. cxviij. Bald. conſi. clx. lib. iij.

P. PAV. P.
c ¶ Contra. Circa gl. huius legis, quæ tãgit, quæ ſunt res q̃ ſeruãdo ſeruari nõ poſſunt, vide quæ ſcripſi in l. j. §. fuit quæſitũ. ff. ad Trebellia.

POMATES.
d ¶ Cùm & ipſe. Iſte text. reputatur ſingul. per Mathe. in not. lvij. incip. not. vnum caſum quotidianum.

POMATES.
e ¶ Quandoq; minor. Vnuſquiſque ergo debet probare id, quod eſt cauſa ſuæ intentionis. & vide exemplum per Alexan. conſi. xlvj. volum. v. in j. dub. & vide ad hęc Soci. conſil. cxv. in col. iiij.

P. PAV. P.
f ¶ Dicũt doc. Contrarium tenet Matheſ. notabil. xcv. ſiue lix. incip. nota vnum caſum quotidianum.

P. PAV. P.
g ¶ Hæredis. Vide ad iſtã quòd in his quæ ſunt filio vtilia, ſic bona conſequẽtia eſt, eſt filius: ergo hæres. Secus in præiudicialibus. Vide Areti. conſil. cxxxvij. in princi. Bald. in c. j. de cap. Corra. Alex. conſi. cccc j. in j. col. & in l. ſi cùm dotem. §. trãſgrediamur. co. v. ff. ſol. matrimo. ideo non poteſt dari curator bonis tãquàm vacantibus, ſtante filio ſuo, niſi conſtet eum abſtinuiſſe. Super quo

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

vide oĩno q̃ habes
in rubr.ff.de cura,
bonis dando. Vbi
plura addidit. Itẽ
ad regulã p̃dictã vi
de Barba. in c,ij.in
ij.notab.de pigno.
& in c.j.extra, de
ſolu. in j.col.Vide
in Repertorio, in
verbo, Hæres.Bar
ba. in c.filius,in ij.
notabili. de teſta,
& quæ habes ad
Bar.in l,neceſſarijs,
ff.de acqui,hære,
a ¶Si oẽs.Pro intel-
lectu illi⁹ auẽ.vide
Inno,& doc.& ibi
dixi in c.cũ inter,
de excep.vide Io,
And,do,Ang,Ioã.
de Imo,& ibi dixi
in c.dilecti, eod,ti,
And,Barba,
¶Adde tu & limi-
ta no.in iſta authẽ.
nõ procedere,quã-
do agitur principa
liter.de trãſferẽdo
poſſeſsionẽ in aliũ,
Ita Pet.de Anch.
in c,fin.de elec.lib,
vj.& refert & ſeq-
tur do,Alexan.de
Imo.in conſi.v.co,
j.in ij,vol.Stra.
P, P A V, P.a
a ¶Si omnes,Inquã-
tum tractatur de re
ſtitutione cõceden
da aduerſus aditio
nem vel immiſtio-
nem,an ſatis ſit ꝓ-
bare debita aliqua
extare in hęredita
te,etiã ſi aliter non
probetur de valo-
re bonorum, vide
Bal.in l.j.ad finem
ſ,eod. Vide Alex:
conſil.xxj,volu.iij,
col.pen.Areti.in l,
neceſſarijs, col, pe,
de acquiren.hære.
poſt Imolam ibi &
Alexã.col.j.&ſeq.
Et licet non ſerua-
retur forma citan-
di,de qua hic,vale-
ret quo ad citatos.
Vide Bald.hic,co-
lumna ij.Quid au-
tem ſi talis minor
antequam reſtitua
tur exigat à debi-
toribus hæredita-
rijs,an ſint liberati
ſi poſtea petat re-
ſtitutionem in in-
tegrũ aduerſus adi
tionem. Et quid ſi
non eſſet pecunia
ſalua,an curator da
tus poſtea hęredi-
tati poſsit petere
reſtitutionẽ in inte
grum aduerſus ſo-
lutionem, ſicut po
terit minor, vide

nõ debet retorqueri in eius læſionem:vt l.q̃d fa-
uore,de leg,& conſti,& hic eſt tex.rotundus,ſi bñ
inſpiciatur in l.ſi fili⁹ qui patri.de vulg.& pup.&
ibi dixi latiſsimè.¶ Ex his patet,ꝙ creditoris intẽ
tio,non eſt fundata contra filium:vt dicamus,ſi fi
lius:ergo hęres:quia eſſet ſibi nociuum:vt hic cũ
3 ſi.¶ Ex his patet,† ꝙ exiſtẽtia ſui hęredis operaẽ
tranſmiſsionẽ hęreditatis,ſecundum opi.verã:vt
l.apud hoſtes.j.de ſuis & leg,l,ex militari.in fi,de
teſta.mili,& l,liber homo.§.j,de ſtip.ſer.& de iu.
fiſ.l.Lucius.Ratio;quia hoc eſt beneficium pro-
4 ficuum filio,non nociuum,¶ Ex his apparet † ꝙ
exiſtentia ſui hęredis confirmat tabulas pupilla-
res:vt l.ſi filius,qui patri,de vulg,& pup,& l.fili⁹,
& l.Iul.de acq.hęre,& l.pater.ff.de priui.cre.Ra
tio:quia eſt fauorabile filio,quòd habeat ſubſtitu
5 tum,& ſic decedat teſtatus,† Itẽ confirmat tutelę
dationẽ:vt l.ſi nemo.& q̃d ibi no.ff.de teſt,tut,&
hic p doc,de te.tu.l.ij.Eſt tñ quidam tertius caſus
in hi ,quæ filijs neque nocent,neque proſunt,In
his vtrum exiſtẽtia ſui hæredis aliquid operetur,
nõ eſt materia noſtra.dixi plenè in d.l,ſi filius qui
patri.¶Opp.gl.de l.cùm quaſi.§.ſed & ſi quis,de
fideicom,lib,Sol,ibi ſpeciale fauore libertatis,

S V M M A R I V M.

1 ☞Creditores ſunt citandi,quando agitur de eo-
rum intereſſe.
2 Quãdo illud quod petitur eſt tale,ꝙ ſuper eo nõ
poteſt perueniri ad primũ & ſecũdũ decretũ:tunc
parte cõtumace peruenitur ad ſentẽtiã diffinitiuã.
3 Iudex ex officio poteſt prouidere,ne bona pereãt.
4 Creditores quando ſunt in iudicio,non citantur.
5 Quando ignoratur an ſint creditores,ſit proclama
generale.
6 Legatarij debent citari.

LEX II.

SI omnes. [a] Iſta auẽ.ſumiẽ ex
corpore,vt ſpõ.lar-
gitas.§.ad hæc.Iſta auẽ.practicat legẽ
Codicis,& eſt practica talis.Dictũ eſt
ꝙ filius poteſt petere reſtitutionẽ:vt abſtineat ab
b hęreditate.[b]¶Quęro,q citabũtur in hoc iudicio?
reſpõdet Imperator,omnes,creditores hęreditarij
pręſentes:ſed ſi abſunt debẽt à iudice ſolẽniter ci
tari:vt cõpareant,&c,vt habes in tex.¶ No.ꝙ cre
1 ditores† ſunt etiã citãdi:qa ipſi lęderẽtur:vt l.nã
ita diuus,ff.de adop,l.de vno quoque.de re iudic,
2 ¶No,ſecũdò,& perpetuò tene mẽti,†quòd quã-
do illud quod petitur,eſt tale,ad q̃d nõ poteſt cõ-
ſuli per miſsionẽ ex primo vel ſecundo decre.tũç
parte cõtumace pũenitur ad diffinitiuã ſentẽtiã,
Et idem dicũt quidã quando agitur quęrela inoffi
cioſi teſtamẽti.Nam propriè non cadit hęc miſsio
in poſſeſsionem:& ideo peruenitur ad diffinitiuã.
Pro hoc facit optimè,ff.ad Trebel,l.ſcęuola ſecũ-
dùm vnam le.Hãc auẽ.examinaui latius in l.ſi fi-
3 nita.§.Iulianus ff,de dam.infe.¶No.tertiò†ꝙ iu
dex ex officio ſuo etiam parte non petente,poteſt
prouidere,ne pereant bona,Ratio eſt:quia ſibi li-
quet,vt iudici.¶Opp,ad primam partem ille,qui
certus eſt,non debet certiorari,vt l.j.in fi.de actio.
emp.ergo creditores ſi ſunt præſentes citari non
debent,intellige hic præſentes in eadem ciuitate:
4 non tamen erant in iudicio,nam ſi† eſſent in iudi
cio,non requireretur citatio per dictam regulam.
q certus eſt,&c.& hoc tenet Gul.in l.j.ff.de in ius
voc.¶Oppo,ſecundò,ad diffinitiuam non poteſt
perueniri lit.non conteſtata:vt l.fi.§.illud,de tẽp.
appel.Sol,hic eſt ſpecialę in cauſa reſtitu.in integ,
Vel ſic ſecundùm alios ſpeciale eſt,in his,in qui-
bus non poteſt eſſe conſultum per miſsionem ex
primo, & ſecundo decreto.¶Quæro circa hanc
leg,quid ſi filius ignoret:qui ſint creditores,quali
5 ter fiet citatio?†Reſpõ.fit generalis proclamatio
per ciuitatẽ:vt de remiſ.pig.l.ſi eo tẽpore.¶Quę-
6 ro,an legatarij ſunt citandi.gl.determinat,†ꝙ ſic,
& bene:vt in auẽ.de hære.& fal.§.ſancimus.& in
authen.ſed cum teſtator,ad legem fal.Nota bene,
&c.hic non ſunt alia,

LEX III.

SI cum aui. Poteſt qs ab hæ-
reditate paterna
abſtinere,per reſtitutionem,& auitam
amplecti.h.d.¶Quæro,quando quis
abſtinet ab hęreditate paterna,& agnoſcit auitã,
quo iure hoc faciat.de his tex.habes in l.qui ſe pa
tris.j.vnde lib.gl.tamen hic eſt ſcripta corruptè.
ideo vide eam:ſi dicit antè malè ſtat:quia debet di
cere,poſt paternam.aliàs cõmuniter ſtat malè,&c.

Si ut omiſſam hæreditatem,uel bono-rum poſſeſ. Rubrica.

LEX I.

MInores. Minor reſtituiẽ ad hę-
reditatem, & bonorũ b
poſſeſsionem,vel alia lucra.Hoc dicit
totus iſte titulus.

In quibus cauſis in integrum reſtitutio non eſt neceſſaria. Rubrica.

LEX I.

MInoribus. Mortem defuncti
non vindicare mi
noribus ipſo iure non nocet.hoc dicit
in ſumma &c.

LEX II.

ADoleſcentiæ. Tẽpus ſta
tutum ad
proponendã quęrelam inofficioſi te-
ſtamenti,in minori ætate ipſo iure nõ c
currit.hoc dicit.¶ Opp.de l.j.ſ.de in integ.reſtit.
Solue vt ibi plenè dixi.

S V M M A R I V M.

1 ☞Mora ſine interpellatione re ipſa quando con
trahiẽ fauore minoris,& qñ ex alijs cauſis.& nu.2.

LEX III.

c INminorum. [c] Hæc eſt
notabilis
lex.Ad duo breuiter allegaẽ,quæ di-
cit hæc lex:Primò fauore minoris re
ipſa,mora ſine interpellatiõe cõtrahitur.Itẽ actio
d ex teſtõ[d] licet ſit ſtricti iuris, æquiparatur actio.
bonæ fidei.h.d.¶Opp.diciẽ in tex.tardè pretij ſo
1 lutionis:& ſic innuit † ꝙ loquiẽ in contractu em-
ptionis,& venditionis.cõtra:quia tũc in quolibet
maiore re ipſa mora cõtrahitur:vt j.de act.emp.l.
curabit.& ff.de ac.emp.l.Iulianus.§.ex vendito.
Solu.Huius timore dicunt quidã ꝙ hic appellatio
debiti ponitur largè,pro quolibet debito. Alij di-
cunt ꝙ in emptione,& venditione,nõ eſt ſpeciale
in minore,ſed in alijs contractibus.Vel potes di-
cere ꝙ etiam in emptione & venditione ſit ſpecia
le,nam maiorem conſtituit emptor in mora,cùm d
res traditur ſibi.tunc enim emptor eſt in mora re
ipſa:ſed re non tradita ſecus:vt d.§.ex vẽdito.In
minore ſit hoc ſpeciale,ꝙ emptorem cõſtituat in
mora,etiã re emptori non tradita:cùm tamen tra
dita re cum fructibus.& ita poteſt intelligi litera
noſtra.¶Opp.ſecundò ꝙ aliàs contrahatur mora
2 re ipſa:vt ſ.quod met.cau.l.j.Solu.† Fateor quan
doq; re ipſa mora contrahitur odio debitoris de-
linquentis,vt in contrario.Quandoq; fauore cre
ditoris:vt hic,& l.Titia Seio.§.vſurar.de lega.ij.
Quandoq; cauſa cuiuſdam recompenſationis:vt
d.l.curabit.de actio.emp.Quandoq; ex alijs cau-
ſis:quas dic,vt in no.gl.in l.mora.de vſur ideo hic
Azo in Summa tractauit materiam morę,& Vl-
tramon.etiam,& do.Cyn.hic recitat glo.& ponit
in l.mora.de vſu.& ibi dicemus Deo duce.

S V M M A R I V M.

1 ☞Litigans cum tutore debet habere copiam tu-
telæ,& inuentarij,
2 Tutor litigans quando teneatur ſatiſdare,
3 Dominus,quando poſsit habere ſentẽtiam latam
pro falſo procuratore ratam.adde tu circa hoc,&
vide Areti.in c.cauſam quæ.de iudi.col.iiij.vbi di
cit communiter teneri quòd ſic.

Pau.de Caſtr.not.
per illum text.in l.
ſi fili⁹.ff.de ſol.Et
ꝙ omnia geſta per
eum ſint habenda
rata, & ipſe teneaẽ
reſtituere, ſi qs pe-
nes eum remanſit,
vide tex.in l.ait p̃-
tor.§.fi.in l.ſi mu-
lier.& l.in integrũ
reſtitutio.ff.de mi-
nor.in l.quoties.ff.
de acqui.hęre.cum
vbiq; notatis.
b POMATES.
¶Ab hæreditate.
Et vtrum per ſolã
euictionem proba
tur læſio,quod hic
tangit Iac.de Are.
Cyn.& Ray.vide
Alexan.conſi.xxj.
inci.viſo proceſſu
ſatis longo.in pe-
nul.co.verſi.& q̃d
nõ ſufficiat pro ob
tinenda reſtitutiõe
in integrũ.in j.vol.
vide Aret.conſilio
cxxxvij.
c P. P A V. P.
¶In minorum.Iſta
lex habet locum in
eccleſia.Item in fi-
ſco & republica.
Vide gloſ.& quæ
ſcribũt ibi Moder.
in §.ex maleficijs.
in glo.in verbo,in
iudicium.Inſtit.de
actio. Et de fiſco
eſt gloſ.ſingularis
in l.cùm quidã.§.
fiſc⁹.de vſur.Et vi-
de in d.§.ex male-
ficijs.cõcordantes,
de quibus ibi.Li-
mita tamen iſtã le-
gem non procede-
re in æquè priuile
giato,vide Pau.de
Caſt.conſi.ccxxx-
viij.in ij.colum.
d POMATES.
¶Ex teſtamento
&c.Intellige æqui
parationem in caſi
bus,in quibus per
Barto.in l.ſi hęres.
in princip.ff.de eo
quod cer.loco.

Sententia

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

✻ Pro ſaluatione. Bart.in hac l.ſi tutor.in qua arguitur de contrarietate,vide concor. quā poſui ad l.non eo minus.ſ.de procu.

✻ POMATES.

a ¶ Non ſufficeret. Vide Alex.conſil. ccxj.col.fi.volu.ij. Iudiciū ergo agitatum cū tutore minus legitime cōſtituto eſt nullum, & non prǫiudicat populo.& vide Rom. conſil.ccccliiij. col. iiij.vbi loquitur etiam in curatore.et declarat.

b ¶ Item oppo.de l. Tu vide iſtam glo. alleg.per do.Abb. in c.cauſam quę.de iudi.cōtrado. Ant. ibi vide omnino.& vide Bal. qui not. loquitur in l.Iulianus.ff. qui ſatiſda. cogan.& Ang. qui ponit nouā oppoſitionem in l. licet. de iud. And. Barb.

c ¶ Perpetuò nota. Adde vidēdū Bal. conſil.ccx.ij.lib.

✻ Pro concordia aduerte ꝙ exceptio non numeratę pecuniæ excludiṫ biēnio.& ſecūdū Bar. in hac l.fi.circa medium.poſt illud tēpus biēnij naſcitur naturalis obligatio,non aūt añ. Idē tenet in l.cū quis. C.de iu.& fac.ign. Contra, ꝙ ſit nata etiā antè,tenet in l. j.ff.de condi. inde. vbi videtur tenere ꝙ orta ſit tam antè quàm poſt biēniū illa obligatio : ſed poſt biennium illa ciuilis habet illum effectum,quem habet obligatio naturalis & ciuilis. Tu dic Bar.in hac l.fi. refert ſe ad dicta ſua in d.l.cum quis vbi refert opin. diuerſas. & ita debet intelligi in d.l.etiā. Sed poſito ꝙ Bart. vbi ſuprà inclinaret in partem Vltramōtanorum, ꝙ ante biennium nō ſit nata naturalis: tunc adhuc dico ꝙ bene videatur Bar. in d.l.j.ff.de condi. inde.videtur etiam inclinare in eandē partem . ver.ſed in

4 Sententia lata pro falſo tutore, quando poſsit ꝑ minorem ratificari.

5 Sententia lata pro prælato non legitimè ordinato,an poſsit per legitimè ordinatum ratificari.

✻ SI tutor. Sententia lata contra tutorē, q nō cauerat, ipſo iure pupillo nō p̄iudicat.h.d.No
1 ta qa per hoc dico † ꝙ ille, qui litigat cū tutore,debet habere copiā tutelæ,& inuētarij, vt ſic poſsit oſtēdere ꝙ iſte tutor legitimè potuit agere: aliàs ſibi nō ſufficeret[a]: vt hac l.videṫ. Sed an debeat dare copiā totius inuētarij,i. omniū rerum contentarū in inuētario,tāgā vobis j.in ma-
2 teria tutelarū.fortè in l.fi.arbi.tu.¶ Opp.† & videtur ꝙ non debeat tutor ſatiſdare:vt Inſti.de ſatiſda.tu.§.j.Sol.intellige hic d̄ tutore datiuo,ſine inquiſitione,vel legitimo:vt dicā pleniꝰ de tu. & cura.qui ſatis nō de.l.j.¶ Item oppo.[b] de l.non eo minus.ſ.de proc.Sol.Hic fuit lata ſententia cōtra minorē:ſed ſi eſſet ꝓ minore lata,valeret iure ſingulari,minore ratū habente.h.d.gl.tua multū notabiliter,quā nota.quia doct. Vltramō.faciūt magnū feſtū,& dicūt notabilē hanc legē,ex qua apparet intellectus l.nō eo minus.ſ. de procu. & ff.
3 de iudi.l.licet.& rē ra.ha.l.iij.§.falſus.Nā † quod dicitur,ꝙ dominus pōt habere ratā ſententiā latā cum falſo ꝓcuratore:debet intelligi,qñ eſt cōtra dominū lata,qui vult habere ratam in ſui preiudicium.Sed ſi eſſet lata pro domino tunc nō poſſet habere ratā à domino maiore,ſed à minore ſic, iure ſingulari,vt dicitur hac leg. quā perpetuo no.[c] cōtrariū determinatur p gl.in l.ſi mater.§.hoc iure.ff.de excep.rei iu.& iſtud puto verū. Idē tenet Iac.de Are.& etiā Pet.de Bel.perti.licet hic diceret aliter. Et eſt ratio:quia qñ negotium peccat in ſolo cōſenſu,ſtatim ratihabitio trahitur retro:vt l.fi.j.ad Macedo.ff.de ſol.l.ratum.ſed mandatum procuratoris pendebat ex ſola domini volūtate :
4 meritò ratihabitione confirmatur.¶ Tutoris † aūt officiū,non pendebat ex ſola voluntate pupilli: ideo ex ſola eius ratihabitione non confirmaṫ,niſi iure ſpeciali. Ideo hic gl.dicit optimè in tutore:in procuratore verò ſecus.¶ Opp.de l.Barbarius.ff. de offi.præto.Solu. Ibi propter cōmunē errorem.
5 ¶ Quæro,quid in prælato † non legitimè ordinato.Glo.hic videtur dicere idem.Facit j.de eo qui pro tutore.l.ij.Tangit gl.ff.de iureiur.l.iuſiurādū, quod ex cōuentione.§.j.Tu dic plenißimè vt extra,de elec.c.nihil.in fi.gl.& ibi apparet multum de intellectu l.Barbarius.ff.de offi.præto.&c.

SVMMARIVM.

1 ☞ An omnis exceptio ſit perpetua,& quæ.
2 Exceptio non numeratæ pecuniæ cauſatur ex facto,vel non facto.
3 Diſpoſitio huius legis an ſit fauorabilis minori.
4 Quando quis lęditur curſu temporis,debet petere reſtitutionem intra tantum tempus,quantū eſt illud,in quo dicitur læſus.
5 Minor quando reſtituatur aduerſus curſum temporis,& quibus caſibus.
6 Præſcriptio cœpta contra maiorem quando currat minori,ſine ſpe,vel non ſpe reſtitutionis.
7 Diſpoſitio huius legis an ſeruiat nobis de vento, & propter quid facta fuerit.
8 Quando ſit quòd melius ſit ante tempus occurrere,quā poſt illatum vulnus medicamen quærere.
9 Minor quid habeat probare,quando petit ſe reſtitui aduerſus præſcriptionem & vſucapionem.
10 Minor ſi modò appellat intra decem dies, an & quando ipſi competit reſtitutio ad appellandum.
11 Præſcriptio triginta,vel quadraginta annorū quādo currat contra minorem.
12 Tempus quod datur ad petēdum bonorum poſſeſsionem,an currat contra minorem.
13 Præſcriptio inducta per teſtamentum,an currat contra minorem.
14 Item quid in præſcriptione ſtatutaria.
15 Quis in genere pōt cogitare de eo quod ignoret.
16 Statuta recipiunt interpretationem reſtrictiuam, ne quis indebitè damnum patiatur.

✻ d SAncimus.[d] Iſta eſt ſingularis & notabilis lex,& habet materiā quotidianā. Breuiter dicit: In caſibus,in qbus minor contra præſcriptionē olim cōtra ſe cœptā,& finitā reſtituebatur,hodie ipſo iure ſeruaṫ illęſus, niſi ſit xxx.ann.præſcriptio.h.d.Diuidiṫ in quatuor partes.Primò loquiṫ in ſpecie.Secundò illud oſtēdit generaliter.Tertiò ponit rationē.Quartò à generalitate ponit exceptionem.Secūda ibi:ſed humaniꝰ.Tertia ibi:melius eſt.Quarta ibi:videli
1 cet.¶ Opp.& videṫ ꝙ omnis † exceptio ſit perpetua:vt l.purè.in fi.ff.de doli excep.Sol.Quædam eſt exceptio,quę cauſatur à facto vel nō facto:& iſta eſt perpetua,vt lege cōtraria. Iſta regula fallit in exceptione nō numeratę pecuniæ,& non numeratę dotis:vt j.de nō nu.pecu.l.in cōtractibus. & de do.cau.nō nu.l.fi.& ibi ponam.Quędā ſunt exceptiones,quę cauſantur ex tempore,poſtea tñ nata erit perpetua:vt patet in materia pręſcriptionum,& vſucapionū,& vbiq;.Ex hoc patet ꝙ illi, qui dicebāt ꝙ exceptio nō numeratę pecunię cau
2 ſabatur ex tempore,nō dicunt verū:imò † cauſaṫ ex facto,vel non facto,& finitur in tēpore,& hoc voluit tangere gl.poſita hic.¶ Opp.vlterius,dicitur hic,exceptionē nō currere.cōtra. Aut hoc refertur ad tempus,& eſt falſum:quia nō pōt facere Imperator quin tempus currat. Aut hoc refertur ad ipſam exceptionē,& iterū hoc eſt falſum:quia ipſa exceptio ipſo tempore currit.Huius timore, dicit gl.debes exponere exceptionē non currere cum tempore,ita ꝙ cum tempore finiaṫ:ſed remanet firma,vt currat,& finiatur tpe perfectę ętatis &c.Opp.j.de nō nu.pecu.l.ſi intra.Plures ſol.dantur ibi. Iſta vera:quia qñ tēpus huius exceptionis cœpit à maiore,currit etiā minori,qui ei ſucceſſit,vel econtra.ſecus ſi à maiore non cœpit,vt hic. ¶ Contra hoc oppo.quia ſi cœpit à maiore:ergo currit ſine ſpe future reſtitutionis:vt l.ij.ſi aduer. ven.pig.Solue vt ibi dixi.¶ Opp.quartò:& videṫ
3 † ꝙ hoc non ſit fauor minoris,ſed odium.Nā ante hanc legē completa ętate habebat quadriennium ad petendū reſtitutionem:ſecundū iſta habet biēnium tantū ad proponendā exceptionē.hic nō eſt eius fauor.Sol.Dicit gl.ꝙ fauor eſt in hoc,quia ſecundū iſta tēpora illud,quod erat ipſo iure nullū, nō firmabaṫ iuramēto:ſed q̄d erat reſcindendum per reſtitutionē in integrū firmabaṫ iuramēto:vt ſ.ſi aduer.ven.l.j.Eſt ergo fauor in hoc ne iuramēto adſtringaṫ.Vel poſſet eſſe ꝙ petēdo reſt.in integ.nō probaret.Quod qualiter poſsit ꝓcedere j. dicā.Vel poſſet eſſe,ꝙ perderet per fas vel nefas. Ita dicit glo.Vel dicas tu,ꝙ illud q̄d diciṫ ꝙ quis habet quadrienniū,eſt verū,qñ lædiṫ ex cōtractu:
4 ſed † qñ lędiṫ ex curſu tēporis,debet petere reſtitutionē intra tantū tēpus,quantū eſt illud,in quo diciṫ læſus:vt l.ab hoſtibus.§.fi.ex qui.cau.maio. quod ſequiṫ ex l.interdū.ff.de mino.¶ Venio ad ſecūdā partē,& intro gl.quę eſt ſuper verbo,conceſſerunt.¶ Opp.j.ne de ſtatu defun.l.ſi mater.ff. de mino.l.auxiliū.Dicit gl.ibi loquiṫ in caſibꝰ ſpecialibus,in quibus olim pręſcriptio currebat ſine ſpe reſtitutionis,in quibꝰ nihil per hāc legē immutatur:qa hic ſolū loquiṫ in caſibꝰ,in qbꝰ currebat, ſed reſtituebaṫ.¶ Opp.ſ.eo.l.ij.ff.eo.l.interdū.& j.ſi ma.fac.ali.l.fi.Sol.Ibi loquiṫ in caſibꝰ ſpālibꝰ, in quibus olim nō currebat pręſcriptio.& ſic non erat opus reſtitutiōe,in qbus caſibus illæ leges nō mutanṫ p iſtā.¶ Opp.& videṫ ꝙ hodie etiā currat p̄ſcriptio,ſed reſtituaṫ:vt j.de iud.l.ꝓperandū.in
5 fi.† dicit gl.& bene,ꝙ regula quę poniṫ in hac lege,fallit in p̄ſcriptiōe iudiciorū,vt in tēpore inſtātiæ:vt d.l.ꝓperādū.in fine.Adde idē in tpe appellatiōis interponēdę:vt in auṫ.de app.& ītra q̄ tpa §.j.& j.ſi ſępiꝰ in inte.reſti.poſt.l.j.Eadē rōne de tpe appellatiōis ꝓſequēdę,vt ſ.dixi.ſi aduer.rē iudi.l.fi.& ibi no.gl.licet dubitauerit ibi.& dubitat ēt ī l.& ſi ſine.§.pe.ff.de min.tñ tex.eſt ī.d.auṫ.de appellatio.& intra q̄ tpa.§.j.& eadē rōne in oībꝰ dilationibꝰ datis à iudice:vt d.l.& ſi ſine.§.pe.de

quæſtione propoſita &c. vbi verba vnde æquitati naturali non teneṫ.& licet videatur alterare iſtud in cōcluſione, quā facit dū dicit ꝙ gl.non bene exēplificat:quia reſpondeo ꝙ Bart. poteſt intelligi vt loquatur in materia cōdictionis indebiti , non autem malè loquatur , dū loquitur de natiuitate naturalis obligationis. Vel aliter dic ꝙ non eſt nata in ſuo robore , vt poſsit ī iudicio deduci,ſed quo ad natiuitatem ſic.& ita loquatur in d.l.j.

✻ *P.P AV.P.*

d ¶ Sancimus. Limita iſtam legem procedere in præſcriptionibꝰ clauſis in corpore iuris:ſecus in preſcriptionibꝰ inductis ex diſpoſitione ſtatutorum: quia in eis requiriṫ in integrū reſtitutio ſecundū Imolā in c.conſtitutus.ad finē extra,de in integ.reſtit.De quo vide practicam Papiē.in forma libelli in integrum reſtitutionis.in verbo, præſcripſiſſe.ad finem. Vide Bartol. infrà ad finem huius legis.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

mino.¶ Item opp,in auẽ,de hære.& fal.§.pupillus,Sol. Spe-
ciale ibi in tempore cõficiẽdi inuentarij,vt minori currat,ſed
reſtituaẽ,¶ Opp.j.de temp.in inte.reſti.auẽ.ſi minor.Sol.Ibi
ſpeciale eſt.¶ Opp.de l.cum miles.j.ex quib.cau.ma.Sol.Ibi
nulla fit mẽtio de minore.& ſic non no.¶ Opp.de l.etiã.ff.de
min.Sol.Dicas ꝙ illa corrigiẽ per iſtã legẽ,vel ibi pręſcriptio
nõ currit cõtra minorẽ.¶ Opp,ſ.ſi aduer.vſuſcap.l.j.Sol.Di-
6 cunt quidã ꝙ illa corrigiẽ per iſtã.Tu dic ſecũdũ gl.ibi:dic† ꝙ
ibi loquiẽ qñ cõtractus vſuſcapionis cœpit cõtra maiorẽ,illa
currit minori,ſed reſtituiẽ:hic qñ cœpit cõtra ipſum minorẽ.
Iſta tenetur cõmuniter per doc.noſtros.ſed Vltramon.tenẽt
pręcedentẽ,ꝙ illa lex corrigitur ſiue cœpit cõtra minorẽ,ſiue
cœpit cõtra maiorẽ,per rationẽ huius legis,ibi:melius &c.ꝗ
ratio haberet locũ,ſiue cœpit cõtra minorẽ,ſiue non cœpit.
ſed cõtra eos facit l.ſi fundũ.ff.de fun.dot.vbi defectus ſupue
niens præſcriptionẽ non impedit.Ipſi reſpõdent & dicunt ꝙ
quandoq; ſuperuenit defectus tendens ad defendẽdã pręſcri
ptionem:& iſte defectus ſuperueniens impedit:vt l.ſicut j.de
præſcrip.xxx.an.Quandoꝗ ſuperuenit defectus tendens ad
extenſionẽ vſuſcapionis:& ſic non impedit:vt d.l.ſi fundũ.
Ita dicit hic,& auẽ.quas actiões.ſ.de ſac.ſan.eccl.in illa quę-
ſtione,quãdo priuilegiatus ſuccedit nõ priuilegiato.Sed certè
d.l.ſicut.quã allegãt,loquiẽ in caſu ſpeciali,ſ.in pręſcriptiõe.
xxx.an.quę dormit.ergo & in alijs ſecus eſſet.Teneamꝰ opi.
gl.per dictã l.ſi fundũ.quod patet:quia in pręſcriptiõe debe-
mus inſpicere initiũ vt l.iuſto.§.& ſi poſſeſsionis.ff.de vſuſc.
teneamus ergo opi.gl.vt dixi.Sed contra hoc oppo.Si dicis ꝙ
quãdo cœpit cõtra maiorẽ,cõtra minorẽ currit,ſed reſtituiẽ.
Dicis contra l.Aemilius.ff.de mino.& ſ.ſi aduer.ven.pig.l.ij.
Gl.dicit alibi ꝙ dictæ leges loquunẽ de pręſcriptione conuẽ
tionali:hic de præſcriptione legali.Ita no.in l.etiam.ff.de mi
no.Quæ ſit ratio huius,nõ bene video.Vnde Iac.de Are.di-
cit aliter:Aut præſcriptio venit ad corroborandũ contractũ
celebratũ cum defuncto maiore:& currit cõtra minorẽ,ſine
ſpe reſtitutionis:vt d.l.Aemilius.§.ij.ſ.ſi aduer.ven.pig.aliàs
currit,ſed reſtituiẽ:vt l.j.ſi aduer.vſuſca.Iſta ſentẽtia videtur
cõtra l.ſi intra.j.de nõ nu.pe.ſecundũ qđ gl.eam intellexit ſ.
Nam præſcriptio cõtra exceptionẽ nõ numeratæ pecunię,tẽ
dit ad corroborandũ contractũ celebratũ cum defuncto ma-
iore:& tũc currit,cum ſpe tñ reſtitutionis:vt d.l.ſi intra.& ſ.
dixi.Aduerte:quia fundamẽta huius materię ſunt in verbis
edicti pretoris:vt l.j.§.j.ff.de mino.& l.ait prętor.in prin.ff.
eo.vbi verba dicũt,ꝙ cũ minore geſtum erit,quę res erit ani-
maduertã.Si igiẽ p̃ſcriptio cœpit à minore:tũc habes animad
uertere,an ex hac p̃ſcriptione iudiceẽ aliqd geſtũ cum mino-
re,ex quo ipſe lædaẽ:& cõpetit reſtitutio,aliàs nõ:quia ver-
ba pretoris dicũt,quod cum minore geſtum erit,animaduer-
tam:in exceptione nõ numeratę pecunię,ante bieniũ non eſt
nata naturalis,ſecundũ opi.verã,vt dixi in l.cum qs.ſ.de iur.
& fac.igno.Si ergo bienniũ cõpletur in perſona minoris,ob-
ligatur naturaliter,ergo cũ eo aliquid geritur,meritò habet rę
ſtitutionem in integrũ.Sed ſi teneremus opi.Vltramõ.ꝙ an-
te bienniũ eſſet nata naturalis,tunc per curſum biẽnij ſi nihil
geritur cũ minore,nõ haberet locũ reſtitutio.& gl.noſtra nõ
diceret bene in caſu l.ſi intra.Idẽ dico in vſuſcapione,& pręſ-
ſcriptione,per quas quęritur dominiũ.ſed iſta pręſcriptio cõ
pletur cum minore,& ab eo aufert dominiũ,& ipſe videẽ alie
nare:vt l.alienationis.ff.de ver.ſignifi.& ſi cum eo aliquid eſt
geſtum,meritò cõpetit ſibi reſtitutio:vt l.j.ſ.ſi aduer.vſuſca.
Iſtud idem dico in pręſcriptione cõuentionali.ſiquidem cum
minore aliquid geritur,ex quo læditur:vt puta qa ipſe inter-
pellatur,cõpeteret ſibi reſtitutio:vt l.ſi creditor.§.illud.de di
ſtra.pign.de ver.obli.l.cum filius.§.in hac.& l.ſi cum milita-
ribus.& quod ibi no.de reſti.mil.Sed ſi cũ eo nihil geritur,qđ
defunctus dedit mihi poteſtatem vendendi poſt annũ,& ego
vẽdidi ex poteſtate habita à defuncto,abſq; aliquo facto,vel
geſto cum minore:meritò nõ habet reſtitutionem in integrũ.
Ita loquitur l.Aemilius.& l.ij.ſ.ſi aduer.ven.pig.& eſt effe-
ctus,& radix totius iſtius materiæ.¶ Venio ad gl.magnam.
7 †oſtendo ꝙ Imperator ſeruiuit nobis de vento,quoniã ante
iſtam legẽ hoc erat conſtitutũ:vt j.ſi quis igno.rẽ mi.ſine de-
cre.compa.l.j.& ſi.& quibus nõ ob.long.temp.præſcri.l.non
eſt.Sol.dicit Pla.ꝙ Imperator bene potauerat qñ fecit iſtam
legem:& ideo nõ bene recordabat de legibus iſtis.Sed nõ eſt
veriſimile,ꝙ Imperator,q habet omnia iura in pectore ſuo,
non fuit memor illarũ legum:vt l.omniũ.j.de teſta.& l.hu-
manũ.ſ.de legi.& ideo dicit gl.in legibus contrarijs currebat
p̃ſcriptio,ſed nõ cũ effectu,ꝓpter reſtitutionẽ:hic verò ipſo
iure non currit.¶ Item opp.ꝙ ſeruiuerit nobis de vento.Et
opponitur à diuiſione ſic:Aut loqueris in rebus pupilli:& de
iure antiquo non poterant vſucapi;vt l.bonæ fidei.de acqui.
re.do.Aut loqueris in rebus adulti:& tunc aut erãt res immo
biles,& de iure antiquo nõ poterãt alienari:vt l.j.de re.corũ.
ergo nec vſucapi:vt l.vbi.ff.de vſuſc.Aut erant mobilia,quę
ſeruari poterant:& idem ꝙ non poterant alienari,& per con
ſequens nec vſucapi:vt l.lex quæ tutores.de admini.tu.Aut
erant res,quę ſeruari nõ poterant:& in illis fruſtra quęriẽ de
pręſcriptione:quia tanto tempore nõ durant,ſed pereũt:vn
de videtur ꝙ de iure antiquo eſſet iſtud.Dicunt quidã,hic lo-
quitur de præſcriptione cõtra actionem:contrariũ de pręſcri
ptione rerum.hanc reprobat,vt hic in gl.Alij dicunt ꝙ hic lo
quitur quãdo vẽditio tenuit.& hanc reprobat,vt in gl.Tertij
dicũt ꝙ hic alienauit prędeceſſor minoris.& iſta eſt truffa:qa
tunc quis haberet dominiũ incontinenti.Vel ſi cœpiſſet præ
ſcriptio contra maiorẽ,curreret nũc cõtra minorem,vt dictũ
eſt.Vnde gl.dicit ꝙ dicta argumentatio nõ procedit:quæ nõ
poſſunt alienari,nõ poſſunt vſucapi:vt l.ſi fundum.de fundo
dota.Iſta non eſt bona reſponſio.nam l.ſi fundum.loquitur
quãdo vitium impediens alienationẽ ſuperuenit poſt inchoa
tam præſcriptionẽ.Sed regula,de qua opponitur,dicit,ꝙ quę
non poſſunt alienari,non poſſunt præſcribi.Vnde gl.ſoluit
aliter:licet per dictas regulas non impedireẽ vſuſcapio:tamẽ
erat ſpecialiter prouidendum:vel quòd non erat factũ ante
iſtam legem,ſcilicet ſpecialiter.aliàs iſtud eſſet modici effe-
ctus.Dicũt quidã Vltramon.quos ſequebatur Mar.Sil.ꝙ qñ
alienatio eſt prohibita per naturã rei,quia ſacra,vel religio-
ſa:tunc vſuſcapio eſt prohibita.Secus ſi alienatio eſt prohibi
ta fauore perſonæ:vt in minore.& ideo dicta argumentatio
non tenet.Iſtud nõ placet per l.vbi.ff.de vſuſcap.& quod ibi
no.dic ſecundũm Iac.de Are.ꝙ rei minoris non eſt prohibita
ſimpliciter alienatio,ſed eſt permiſſa cũ decreto:meritò præ-
ſcribi põt.& ideo dicta argumentatio non procedit.¶ Venio
8 †ad tertiam particulam,& dicitur hic,melius etenim &c.con
tra.ff.de autho.tuto.l.ſi tutor.Dicit gl.magna hic in prin.ibi
nihil dicitur de minore,aliàs de præſcriptione.Certè fateor:
tamen illa lex obſtat ad rationem huius legis,quę eſt generã
lis:ideo dic ibi:quia ibi erat dubiũ an minor lędereẽ vel non:
hic autem erat certum,vt ſtatim dicam.¶ Item opp.ꝙ ſecun-
dũm hoc in integrũ reſtitutio nunquã eſſet neceſſaria:qa me
lius eſt ante tempus &c.ſic eſſet deſtructꝰ totus titulus pręce
dens de in integ.reſti.& hic,& ff.Dicit gl.magna hic in fi.hic
certum eſt minorẽ deceptum,ſed non eſt ita certum in cõtra-
ctibus ita decipi eum.Vide gl.in fi.innuitur ꝙ ſi certum eſt in
contractu minorem lædi,ipſo iure ſeruaretur illæſus,per ra-
tionẽ huius legis,hoc aũt eſt falſum:vt l.ſi minor xxv.an.§.
j.ff.eo.in eo quod loquitur de minore,qui cõpromittit.Qua
re dicas ꝙ ideo aliud in contractibus:quia ibi interuenit factũ
minoris verè,in pręſcriptione interuenit fictè:vt l.alienatio
nis.de ver.ſign.Vnde illum fictum conſenſum remouet hęc
lex ſuadẽte æquitate nõ enim ſubeſt æquitas,quare illa fictio
9 inducatur,& ſic poteſt verũ conſenſum remouere.¶ †Ex hac
glo.nota vnũ ꝙ in caſibus,in quibus ſ.dixi,minorem reſtitui
aduerſus vſuſcapionem & præſcriptionẽ,non habet neceſſe
probare aliud,quã ꝙ vſuſcapio cõcurriſſet.ſtatim enim præ-
ſumitur ꝙ ſit læſus.Vide gl.quæ hoc dicit.Cõtrariũ videtur
velle tertia gl.huius legis in eo quod dicit:vel petendo reſti-
tutionem non probaret.Si enim eo ipſo præſumiẽ lęſus,quo
modo non poteſt probare læſionem?intelligas vbi nõ proba
ret,ſi cucurriſſet præſcriptio:tñ eo ꝓbato probata eſſet lęſio,
10 vt in hac glo.¶ Et per hoc vidi †quæſtionem de facto:minor
a xxv.an.nõ appellauit intra decem dies:[a] reſtitutionẽ petit ad
appellandũ:quid habet probare?videtur per hanc legẽ ꝙ eo
ipſo ꝙ currit pręſcriptio,ſit læſus.In contrarium videtur:qa
in dubio pręſumitur ſentẽtia iuſta,& ſic nõ expedit ſibi appel
lare:vt l.Herennius.§.Caia.ff.de euic.Solu.ſiquidem certum
eſſet ꝙ ſi minori nõ expedit appellare,nõ daretur reſtitutio:
ſi dubitatur vtrum ſibi expediret appellare,vel non:in dubio
præſumeretur læſus eo ipſo ꝙ paſſus eſt perdere beneficium
appellandi.Tex.eſt,& gl.in d.l.ſi minor.§.j.ff.eo.& Canoni
ſtæ tangunt iſtam quæſtionẽ.¶ Venio ad vltimam partẽ.Di
11 citur† hic,ꝙ præſcriptiones xxx.vel xl.an.remanent in ſuo
ſtatu.¶ Opp.j.de præſcrip.xxx.an.l.ſicut.§.penul.Huius ti-
more ſunt hic in glo.opin.Pro quarum declaratione dicas ſic:
In pręſcriptione xxx.an.vel maiori,ſi quidem minor eſt pu
pillus,contra eum non currit præſcriptio:vt dicta l.ſicut.Si
verò eſt maior pupillo:& tunc aut præſcriptio cœpit contra
eum,& finitur cum eo:& tunc currat ſine ſpe reſtitutiõis.Ra
tio:quia iſta eſt lõga præſcriptio,quæ excedat ętatẽ xxv.an.
& quadriẽnium quod datur ad petẽdam reſtitutionẽ.Si verò
cœpit cum maiore,vel cum minore,& finitur cũ minore:tũc
currit,

P.P.A V.P.
a ¶ Decem dies.Con
trarium eius quod
hic dicit,tenuit ex-
preſsè idem Bar.in
l.nam & poſtea.§.
ſi minor.in ij.colũ.
ff.de iureiur.cuius
opinionẽ ibi ſequi
tur,& dicit eſſe ve
rius Abbas conſil.
lxxvij.in ij.vol.in-
cip.in trinitatis in-
diuiduę nomine,in
iij.col.& ſeq.Ang.
Bal.& Salic.in d.§.
ſi minor.Verũ eſt
quòd Pau.de Caſt.
poſt Fulg.hic po-
nit vnam concor-
diã.Aut loquimur
in additione:& tũc
ſit vera opinio bar.
ibi.Aut loquimur
in reo:& tunc vera
ſit iſta.Et dicit pau.
de Caſtr.hic ꝙ iſta
eſt veritas.Et iſta
concordia placet ẽt
Alex.in d.§.ſi mi-
nor.dicit ꝙ in mi-
nore.opinio Bart.
eſt verior:ſed ĩ ma
iore,qui ex aliqua
iuſta cauſa petit ſe
reſtitui,vult ſerua-
ri opinionem Bar.
ibi in iij.colũ.vbi
etiam ponit de alio
ſimili.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

curꝛit,licet reſtitutio deẽ:vt d.l.ſicut.ita debetis ĩtelligere hāc
materiā.In alijs verò pręſcriptionibus minoribus collige di-
ſtinctionē per teipſum ex prędictis. ¶ Expeditus de gl. circa
12 hāc legē extra gl.& dicta doct.quęro an† tēpora quæ dantur
ad petendū bonorū poſſeſsionē currant hodie minori. Videẽ
ꝙ nō:qa olim currebāt,ſed reſtituebaẽ minor:vt ff.e.l.fi.ergo
hodie ipſo iure nō currunt. In cōtrariū videẽ ꝙ iſta lex videẽ
loqui tantū in caſibus,in quibus minor tractat de dāno vitan
do:vt apparet ex prin.l.Primā opinionē puto veriorem,pro-
pter generalitatē huius legis quę dicit:in omnibꝰ caſibus &c.
13 ergo nihil excipit.¶ Quęro quid in præſcriptione,† quæ in-
ducitur ꝑ teſtamētū. Reſpōdeo,& puto ꝙ currat hodie, ſed
reſtituaẽ ſicut olim:vt l.iij.§.& ſi hęres.ff.e.& ita loquiẽ tātū
in pręſcriptionibus legalibus:nō in his,quæ ꝓcedūt ex cōtra
14 ctibus,vel vltimis volūtatibus,vt ſ.dixi.¶ Quęro† qd in pręſ
a ſcriptionibus[a],quę ꝓcedūt ex ſtatutis,vtrū currāt cōtra mi-
nores? Inno.dicit,ꝙ nō habet locū hęc lex nec de ſtatutis co-
gitauit.Ita dixit extra de reſtit.c.auditis.aliàs eſt in c. cōſtitu
tus,extra,de in integ.reſti.& idē vr̄ mihi ꝙ teneat Spe. & iō
dicit ipſe,ꝙ ille p̃ſcriptiōes currūt,ſed minori reſtituiẽ.Caſus
eſt in d.c.cōſtitutus.ſecundū eū. Videmus vtrū hæc lex cogi-
tauerit de ſtatutis. Et vt dixi vobis in l. ſub p̃textu ſpecierū.
15 ſ.de trāſact.pōt quis† cogitare de eo quod ignoret in genere,
licet nō in ſpecie:vt l.ſi miles.ff.de teſt.mi. Ita iſta lex cogita-
uit in genere de omni pręſcriptione legali,cōtra quā lex daret
reſtitutionē:ſed quis dubitat,ꝙ cōtra pręſcriptionē ſtatutorū
iſta lex dat reſtitutionē:ergo de illo cogitauit lex. Præterea,
16 †ſtatuta recipiūt interpretationē reſtrictiuā,ne quis indebitè
damnū patiaẽ:vt l.ij.j.de noxa.l.Cæſar.de pub.& l. adigere.
§.quāuis.de iure pat.non aūt recipiūt interpretationē reſtri-
ctiuā,vt quis lucreẽ. Aut ergo eſt illa pręſcriptio quæ auſert
minori,quod ſibi iam eſt quęſitū:& tūc ſtatutū ſimpliciter lo
quens reſtringiẽ ad maiores:nec habebit locū in minoribus,ꝑ
hanc legē,per rationē hic poſitā. Aut per illā pręſcriptionem
minor amittebat lucrū,& ſtatutū nō reſtringiẽ: qa tūc currit,
ſed reſtituiẽ.hic eſt caſus in d.c.cōſtitutꝰ. ꝑ qd̄ Inn.ſe fundat.

Qui & aduerſus quos in integrum reſtitutio non poſtuletur. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 ☞ Quando ſemiplena probatio eliditur aliqua pręſumptio
ne,non eſt locus,delationi iuramenti.
2 Minor induſtrioſus pręſumitur conuertiſſe mutuum in pro
prias vtilitates.
3 Approbatus ab aliquo collegio nō poteſt in concernentibus
eius profeſsionem petere ſe in integrum reſtitui.
4 Aſſumptus in defectum alicuius,non dicitur approbatus.
5 Prodigus,cui fuerint bona interdicta,ſi eligitur de prioribus,
an videatur ſublata interdictio.

LEX I.

IN conſilio. Secundū lec.gl.dicit
vnū:ſecūdū lec.Vl-
tramonta.dicit aliud.Pono ſecūdū gl.breui
ter hoc intēdit:Vbi minor ſemiplenè docuit
de læſione,recurriẽ ad veriſimilia:ſed vbi de
læſione cōſtat,veriſimilia minime attēdunẽ.
h.d.ſecundū gl.ſed ſecundū Vltramō.breuiter hoc dicit: In
actibꝰ,in qbus quis eſt approbatꝰ induſtrioſus,ceſſat reſtitu-
tio rōne ipſius ætatis:ſecus ſi in ſubſidium eſt aſſumptus.h.d.
¶ Ad legē noſtram opp.gl.à diuiſiōe: Aut iſte ꝓbauit ſe lę-
ſum,& debet reſtitui:vt l.minoribus.ſ.de in inte.reſti.& l.nā
poſtea.§.ſi minor.ff.de iureiu.ergo iſtud vtrū ſit induſtrioſus,
vel nō ꝓ nihilo attēdiẽ.Sol.gl.hic loquiẽ in caſu dubij,qñ de
lęſione cōſtabat ſemiplenè:in illa eſſet locus dilationi iuramē
ti:vt l.in bonæ fidei.j.de iureiur.& l.admonēdi.ff.de iureiu.
quod nō deferẽ modò propter iſtā pręſumptionē,ꝙ ſit indu-
1 ſtrioſus,vide gl.¶ Ex hac lec.nota† ꝙ ſemiplena probatio ali
b qua præſumptione eliditur[b],vt nō ſit locus dilationi iuramē
ti. Tene mēti. Dicemus in d.l.in bonę fidei. Alij dicunt ꝙ hoc
habet intelligi de mutuo,in quo minor pręſumitur lęſus,niſi
in contrariū probeẽ per creditorem:vt ſ.ſi aduer.cre.l.j.quæ
præſumptio tolliẽ,ſi erat induſtrioſus. Vide iſtam gl.& tene
mēti.Gl.approbat primā lec.licet iſtā nō reprobet. Iſtā ſecū-
2 dam etiā teneamꝰ,ꝙ ſi† minor eſt induſtrioſus,& eſt diligēs,
præſumiẽ pecuniā in proprias vtilitates cōuertiſſe.arg.ad hoc
j.de pig.l.fi.& quod ibi videbitis. Iſta eſt lec.gl. Alij,vt Pet.
3 de Bel.perti.legunt aliter: Vos ſcitis,† ꝙ ſunt quidā actus,ad
quos qs nō admittiẽ,niſi eſſet examinatus,vt puta doctor ad
collegium aduocatorū,vt vidiſtis ſ.de aduo.di.iudi.l.nemini.
modo pono,aliquis eſt legum doctor,petit reſtitui in integrū
ad quādam allegationē omiſſam. Certè iſta reſtitutio denega
bitur,probato hoc ꝙ publicè iſto caſu approbatus eſt indu-
4 ſtrioſus. Sed pone ꝙ ex aliqua† neceſsitate in defectū aliquo
rū eſt aſſumptus,non dicitur approbata eius induſtria:nō de-
negaretur ſibi in integrū reſtitutio. Ratio primi dicti eſt:quia
dicendo ſe doctorē,& allegando ſe læſum in allegatiōe iuris,
allegat turpitudinē ſuā:vt l.ij.§.initiū.ff.de orig.iu.& ſic pro
feſsio,& deſiderū diſcrepant:vt j.de munc.pat.l.ꝓfeſsio.li.
x. Et eadē ratione putarē in iſtis alijs actibus,qñ aliquis eſt ap
probatus in mercātia,& poſitus in matricula,nō poſſet pete-
re reſtitutionē in illo actu.arg.ad hoc j.de his q ve.ęta.impe.
l.ij. In alijs verò,qui ex alijs actibꝰ ſolis nō dicunẽ induſtrioſi,
nec ſunt approbati à publico,procedit lec.gloſ.modo habes
vnum.¶ Circa primā partē quęro,quomodo iudex hoc con-
ſiderabit,ꝙ fuit electus decurio,ſi nō eſt probatū. Dicit ꝙ ſibi
erat notoriū:quia omnibus erat notoriū quod fuit decurio.
Iſtud enim probatione nō eget. Vnde ſi aliqs fuerit,vel ſit de
prioribus,probatione non indiget.& vide gl.facit quod ha-
betur j.de appel.l.ciues.¶ Vltimò ex fine nota ad quęſtionē,
5 quam vidi hoc anno.† Alicui fuit interdictum bonis,vt pro-
digo:demum fuit aſſumptus inter Priores:vtrū ex hoc videa
tur ſublata interdictio,quaſi ad ſanos mores peruenerit:vt l.
j.in prin.ff.de cura.furio. Hic habes tex.ꝙ non hic,in fi. Hoc
etiam clarius dic vt hic no.in fi.ij.glo.quam vide,& perpetuo
tene menti &c.

LEX II.

CVm apud. Ratione minoris ætatis con
tra patrē,vel patronum,reſti
tutio denegaẽ.h.d.¶ Opp.ff.de dolo.l.nō debet.
& ſ.de dolo.l.ſi ſuperſtite.Sol.Ibi loquiẽ de reſti-
tutione quæ daẽ iure actionis:hic de ea quę datur iudicis offi
cio.¶ Secūdò opp.de bo.quę lib.l.fi.§.in vtroq;.aliàs,ſi naūt.
in fi.Sol.Ibi nō daẽ reſtitutio cōtra patrē,ſed contra aliū:licet
per quandā cōſequētiā deueniretur ad patrē.¶ Item oppo.ſ.
ſi aduer.rem iud.l.ſi cum pater.Sol.Ibi quia eſt ſpeciale in cau
ſa ſtatus. Vel dicas,ꝙ ibi datur reſtitutio cōtra patrē,nō tamē
aduerſus factū patris,ſed iudicis.& iſta eſt ſol.magis notabi-
lis.¶ Opp.ſ.ſi aduer.do.l.ij.Sol.Ibi non reſtituitur cōtra pa-
trem,ſed aduerſus factū patris. Vnde pro huius legis declara-
tione,aſſume breuiter. Aut quæris de reſtitutione,q̄ daẽ iure
actionis,& pōt dari cōtra patrē,vel patronum:vt ſ.de dolo.l.
ſi ſuperſtite.aut de ea,quæ datur officio iudicis rōne minoris b
ætatis:& tunc quandoq; qui petit reſtitutionē non cōtra pa
trem,ſed contra patris factū,& ſibi denegatur vt hic.Qñq; pe
tit contra patrē,ſed non cōtra patris factum,& ſibi concedi-
tur:vt l.ij.ſ.ſi aduer.rem.iudi.Quandoq; quis petit cōtra pa-
tris factum,& non contra patrē:& tunc etiam ſibi cōceditur: c
vt l.ij.ſi aduer.dona.etiam ſi contra patrem veniret per quan-
dam conſequentiam:vt l.fi.§.in vtroq;.j.de bon.quæ liber.
Aut petitur reſtitutio non ratione minoris ætatis,ſed ratiōe
abſentiæ,vel ex alia iuſta cauſa:& tunc dicit Iacob.de Are.ꝙ
hæc lex non habet locum,nec requiritur quin filijs vel liberis
detur iſta reſtitutio:quare &c.

Si minor ſe maiorem dixerit. Rubrica.

LEX I.

SI cùm minor. Si minor dixit ſe
maiorē dolo ad-
uerſarij,ei nō denegaẽ reſtitutio:ſecus ſi dolo
proprio.ſed ſi nullus intercеſſerit dolus,reſti
tutio conceditur,niſi iuratum fuit.hoc dicūt
iſtę tres leges.¶ Opp.ad primam: Confeſsio
erronea reuocatur de iure,vt ſ.de iur.& facti igno.l.error.&
l.cùm teſtamentum.ergo non eſt neceſſaria reſtitutio.Sol.Fa
teor ꝙ hic non petitur reſtitutio aduerſus cōfeſsionē iſtā:ſed
aduerſus contractum,in quo ille læſus confeſſus eſt ſe maio-
rem:tamen ipſi minori incumbit onus probandi,quòd tem-
pore contractus erat minor:vt l.ſi minorem.ſ.de in inte.reſt.

SVMMARIVM.

1 ☞ Aetas melius probatur per inſtrumenta,quàm per teſtes.
2 Minor eo ipſo quòd dicit ſe maiorem,an dicatur eſſe in dolo,
& denegetur ei reſtitutio.

LEX III.

c SI alterius. [c]Secūdū verā lec.lex iſta diui-
diẽ in tres partes.Primò loqui
tur qñ minor aſſeruit ſe maiorē ꝓprio dolo.Secū
dò qñ dolo aduerſarij.Tertiò qñ neutrius.Secun-
da ibi:quod ſi ꝑ iniuriā.Tertia ibi:aditus ita.& ita hæc lex po
nit caſus præcedētiū legum.& addit vnū aliū caſum,qñ neu-

✤ POMATES.
a ¶ Præſcriptionibꝰ. Vide Anc.in c.canonū ſtatuta.colū.ij.ad fin.& ſeq.de conſti.& Alexan.conſil.xxxj.vol.v.col.j.vbi loquitur in proclamationibus &c.vt nō præiudicent minoribus &c.

✻ P.PAV.P.
b ¶ Elidiẽ. Vide Feli.in c.in noſtra.ꝓpe finem.extra,de teſtib.

✻ P.PAV.P.
c ¶ Si alteriꝰ. Iſta lex & ſimiles loquētes de iuramēto aſſertiuo,non ſunt hodie correctæ per auth.ſacramenta.ſ.ſi aduer.vendit. Vide do.Franciſ.conſil.lxxvij.in iiij.colū. Item limita ſingulariter iſtam regulam,vt minor iurās ſe minorē non poſſit petere reſciſsionem cōtractus bonæ fidei ad reſtitutionem in integrū,ſed poteſt bene petere reſpectu nullitatis propter ſolennitatē omiſſam. Vide Roma.conſi.xij. Pau.de Caſt.conſi.cxlj.domi.Franciſ.Cremen.ſingulari clxiij.Quid autem ſi filiuſfamilias in inſtrumēto aſſerat ſe patrem familias,an reddatur obligatio efficax ſine conſenſu patris,vide Pau.de Caſtr.conſil.clxxiiij.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

trius dolo.¶ Opp.de l.minor xxv.an.ex aſpectu.§.planè.ff.
de mino.Sol.Ibi minores adhibuerunt dolum contra aliũ,nõ
contra curatorem.¶ Opp.ſ.de in inte.reſti.mino.l.de tutela.
Sol.Ibi minor fuit ſciẽs,& aduerſari⁹ ſimiliter ſciẽs:hic verò
aduerſariũ decipit.¶ Opp.ad tertiã partẽ ſ.de trãſac.l.ſi ex fal
ſis.vbi iuramentum dolũ aduerſarij nõ tollit.Gl.quæ eſt hic,
ponit multas ſolutiones.Breuiter illa eſt vera,ꝙ illa lex non
cõtradicit in aliquo.nã hic in ver.aditus.vſq; ad fin.loqtur ꝙ
null⁹ dolus interceſsit,ſecũdũ lec.Azo.& verã.Si enim dol⁹
interceſſerit,nõ tolleẽ per iuramẽtũ:vt lege cõtraria.¶ Opp.
ꝙ idẽ ius eſt inſtrumẽtorũ,& teſtiũ:vt l.in exercẽdis.j.de fi.
inſtr.Sol.Fallit in caſu huius legis:qa tenere menti memoriã
1 annorũ eſt difficile:vnde† facilius admittiẽ ꝓbatio inſtrumẽ
torũ,quã teſtiũ:vt ff.ad Carb.l.iij.§.duę.¶ Quęro,vtrũ eo ip
ſo ꝙ minor aſſerit ſe maiorẽ,p̃ſumaẽ in dolo.Gl.pe.hic in fi.
vr̃ dicere ꝙ ſic:& vide gl.Pet.de Bel.perti.tenet cõtrariũ:qa
nõ p̃ſumiẽ dol⁹,niſi ꝓbetur:vt l.quoties.§.q do.ff.de ꝓba.
Et iſtã opi.puto verã ꝑ hãc legẽ in ver.aditus.vbi apparet,ꝙ
ſi dol⁹ interceſsiſſet,& nõ oſtẽdiẽ,p̃ſumiẽ nõ interceſsiſſe.&
vide tex.in ver.adit⁹.ibi:nõ repererit.¶ Nota ꝙ dicit,nõ repe
riẽ.ex quo cõcludiẽ,ꝙ ſi nihil apparet de hoc,ꝓbata eſt mino
ris intẽtio.Vñ ꝓ declaratiõe huius materię dic:Qñq; minor
2 †aſſerit ſe maiorẽ ſuo dolo tãtũ adhibito cõtra aduerſariũ,&
hoc cõſtat:& denegatur ſibi reſtitutio:vt l.ij.& hac l.in prin.
Qñq; dolo ſuo,nõ adhibito cõtra aduerſariũ:& non denegaẽ
ſibi reſtitutio:vt l.minor.§.planè.ff.eo.Qñq; dicit ſe maiorẽ
dolo aduerſarij tãtũ:& reſtitutio ſibi nõ denegaẽ:vt ſ.eo.l.j.
& hac l.ij.rñ.etiã ſi fuerit iuratum.ar.ſ.de trãſac.l.ſi ex falſis.
Qñq; aſſeruit ſe maiorẽ dolo ſuo,& aduerſarij:& reſtitutio ſi
bi non denegaẽ:vt l.de tutela.ſ.de in integ.reſt.in fi.niſi eſſet
iuratũ:vt ĩ auẽ.ſacramẽta.ſi aduer.vẽ.Qñq; aſſeruit ſe maiorẽ
neutri⁹ dolo:tũc diſtĩgue vt diciẽ ĩ hac lege aut nõ fuit iuratũ,
aut fuit iuratũ.ſi fuit iuratũ,aut non corporaẽr,aut corporaẽr.
Qñq; dubitaẽ an dol⁹ ĩterceſſerit:& in dubio p̃ſumiẽ nõ ĩter-
ceſsiſſe:vt hac l.ver.adit⁹.Et ita debes ĩtelligere hãc materiã.

❀ *P.PAVP.*
a ¶ Impetrauerunt.
Nota iſtam mate-
riam ꝙ inferior à
principe non po-
teſt per ſtatutum
ſuum cõcedere ve-
niam ætatis.Vide
Bar.in l.imperium.
ff.de iuriſdi.omniũ
iudicum.

SVMMARIVM.

1 ☞ Iudex quam interlocutoriam reuocet ex officio.
2 Vnum remedium extraordinarium non excludit aliud.
3 Reſtitutio denegata propter defectũ probationis,poteſt ite-
rum peti.

CVm circa. Hæc eſt difficilis lex breui
ter dicit:Si reſtitutio eſt de
negata,ꝓpter ętatẽ non ꝓbatã,ad reſtitutionẽ,&
ętatẽ probãdã iterũ admittiẽ.h.d.ſecundũ lec.ma
gis notabilem.Hęc lex legiẽ duobus modis principaliter.Pri
mò ꝙ fuit erratũ per iudicẽ iudicãtem.¶ Ad iſtã l.opp.ff.quę
ſen.ſi.app.re.l.j.§.j.Sol.Ibi fuit expreſſus error ĩ ſentẽtia:hic
nõ.Secũdo modo legitur,ꝙ hic fuit erratũ à teſtib⁹,q dixerũt
falſum circa ætatẽ.Et iſta lec.ſubdiuiditur in duas.Vna ꝙ iu
dex de ætate pronũciauit interlocutoriè:alia ꝙ pronunciauit
diffinitiuè.¶ Ad primã opp.interlocutoria põt reuocari arbi
trio iudicis:vt l.quod iuſsit.de re iudi.ergo nõ debet peti re-
1 ſtitutio:vt ff.de mino.l.in cauſæ,la ij.Sol.Fateor† ꝙ iudex po
teſt reuocare,ſi vult,ſuo arbitrio:vt in cõtrario.tamen nõ co-
giẽ,niſi vt impetretur reſtitutiõis beneficiũ,vt hic.& hoc ma
gis placet.Vel dic,ꝙ iſta eſt talis interlocutoria q̃ perimit vi-
res toti⁹ cauſæ.vnde quodãmodo eſt diffinitiua:vt l.intra vti
le.ff.de mino.¶ Ad ſecũdã prout hic fuit pronunciatum diffi
nitiuè.¶ Opp.qñ iudex pronũciauit ex falſis teſtibus,cõpetit
reſtitutio de iure cõmuni:vt j.ſi ex fal.inſtru.per totum.& l.
diuus.ff.de re iud.ergo iſta reſtitutio,quę daẽ ratiõe ętatis,nõ
debet habere locũ:vt l.in cauſæ.ff.de mi.So.Licet auxiliũ or
2 dinariũ excludat extraordinariũ,vt d.l.in cauſę.† tñ vnũ ex-
traordinariũ nõ excludit aliud:vt l.q bona.§.ſi quis opus.ff.
de dam.inſe.& quod me.cau.l.ſi cũ exceptione.§.eũ.Vñ ni-
hil repugnat,ꝙ qs poſſet habere reſtitutionẽ ex duab⁹ cauſis.
3 ¶ † Itẽ opp.reſtitutio ſemel denegata,iterũ nõ conceditur:vt
j.ti.j.l.j.Sol.Hic fuit denegata ꝓpter defectũ probatiõis ęta-
tis:vnde iterũ poteſt reſtitui:ibi ꝓpter defectũ probationis
læſionis.Ratio eſt:qa de ætate nõ fuit cognitum,niſi in iudi-
cio reſtitutiõis.& ſic nõ habet niſi vnã ſentẽtiam cõtra ſe,hoc
reſpectu:ſed de lęſione & iuſtitia fuit cognitum in primo iu-
dicio,& in iudicio,in quo petebatur reſtitutio:ideo ſemel de-
negata,iterum non conceditur.Ita debetis hoc intelligere.

Si ſæpius in integrum reſti.&c. Rub.

SVMMARIVM.

1 ☞ Differentia quando quis reſtituatur ad appellandũ,an ad
totam cauſam.
2 Si quis primò appellauit,& tempus appellationis eſt lapſum,
ſi petita reſtitutione fuit denegata,an iterum reſtituat.
3 Ille qui omiſit appellare,quando poſsit petere reſtitutionem
in integrum ad appellandum,& coram quo iudice.

LEX I.

SI poſt ſenten. Si reſtitutio fuit ſe
mel denegata,ite-
rum non cõceditur,niſi ad appellandum,vel
niſi ex noua cauſa.h.d.totus ti.Differt lex ſe
quens à pręcedẽti:qa fuit ſ.poſtulata reſtitu
tio cõtra ſententiã:hic contra contractũ.hic
reſtitui deſiderabant aduerſus contractum,vel ſententiã:ibi
adierunt,ſ.iudicẽ.¶ Opp.ad l.j.ꝙ tempora appellationũ non
currunt:vt l.ſi.ſ.in qui.cau.in integ.reſti.non eſt neceſ.Dicũt
qdã,ꝙ hæc lex hodie corrigiẽ.Cõtrariũ videẽ verũ,vt ibi di-
xi.ꝓbaẽ in auẽ.de appel.& intra quę temp.§.j.vbi eſt ſpecia-
1 le in iſtis temporibus iudiciorũ.¶ † Quęro,quę eſt differẽtia,
vtrum quis reſtituatur ad appellandum,nõ ad totam cauſam.
Dic vt in gl.qñ datur reſtitutio ad appellandum.¶ Quæro,à
qua ſententia?Dicit gl.à qua vult,vel vt poſsit appellare ab
2 ea,à qua fuit denegata reſtitutio.¶ † Quęrit gl.quid ſi primò
appellauerit,& tempus appellationis eſt lapſum:poſtea petit
reſtitutionẽ,& fuit denegata:an reſtituitur iterũ.Glo.dicit ꝙ
non,niſi ad appellandum.Intelligatis ad appellãdum,ſ.à ſen
tentia,in qua eſt reſtitutio denegata vel ad proſequẽdum ap-
3 pellationẽ,cuius tempora ſunt curſa.¶ † Vltimò nota ex hac
lege ꝙ ille,qui omiſit appellare,poteſt petere reſtitutionẽ in
integrum ad appellandum,non ſolũm corã iudice,à quo de-
buit appellare,ſed etiã à ſuperiore:vt hic,dum dicit:vobis ius
reſtituimus.Vnde Imperator reſtituit eum ad appellandum:
vt dixi vobis in l.pręſes.de appel.&c.

LEX II.

QVanquam. Ad iſtam legem opp.quia
etiã ex cauſis antiquis po
teſt iterum peti reſtitutio:vt ſ.ti.j.l.ſi.Sol.Intelli
ge hic de nouis cauſis,hoc eſt de nouo allegatis.
Vel dic,nouis cauſis,hoc eſt de nouo ſuperueniẽtib⁹.Vel de
nouis cauſis:id eſt,de nouis probationibus factis ſuper cauſis
antiquis allegatis:vt ſ.ti.j.l.ſi.Secũdum hoc ergo habes ꝙ qñ
nouę cauſæ,vel nouę probationes allegaẽ,poteſt reſtitui ad
totam cauſam:aliàs nõ reſtituitur niſi ad appellãdũ.¶ Quæ-
ro,quando reſtituitur ad appellandũ,vtrum iudex appellatio
nis reſtituit,ſicut debuiſſet facere primus.Reſpon.quandoq;
reſtituitur ad appellandũ à prima ſententia:& tunc procedit
tanquã iudex appellationis ſecundũ formam l.eos.de appel.
Quandoq; reſtituitur ad appellandum à prima ſentẽtia,quia
improbata eſt reſtitutio:& tunc cũm illa ſentẽtia ſit ꝑ appel-
lationem extincta,iudex appellationis iudicabit,cũm illa cau
ſa ad eum ſit deuoluta:vt d.l.eos.

LEX III.

IN vna. Opp.& videẽ,ꝙ reſtitutio detur ſę
pius:vt ff.eo.l.& ſi ſine.§.reſtitut⁹.
Gl.ſoluit optimè.Ibi fuit reſtitutio cõceſſa:vñ po
teſt iterũ cõcedi.hic fuit denegata,ideo hic iterũ nõ
concediẽ,ne leges ludibrio fiant.Pet.reprobauit iſtã ſol.quia
eadem eſt ratio in vno caſu,ſicut in alio.quod mihi nõ placet:
ideo tene opi.gl.Nam qñ minor non eſt reſtitutus,eſt in eius
poteſtate vt reſtituatur,vel nõ:vt l.ſi iudex circunuẽto.ff.eo.
Si ergo vſus eſt ea cũm poſſet nõ vti,põt cõtra hoc petere re-
ſtitutionem in integrũ,& eſt noua cauſa reſtitutionis:quę ra
tio ceſſat,qñ reſtitutio eſt denegata.¶ Vltimò quęrit gl.qd ſi
minor velit petere reſtitutionẽ,vt omiſſam ꝓbationẽ faciat,
& ſic poſsit venire cõtra ſentẽtiam.Gl.dicit ꝙ ſic.dic vt in ea.

a *De ijs qui ueniam ætatis impetrauerunt*[a]. *Rub.*

LEX I.

EOs qui veniam. Cui ętatis venia
eſt conceſſa,reſti
tutio denegatur.hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 ☞ Maſculus qñ conſequatur veniam ætatis,& qñ fœmina.
2 Minor lęſus in impetratione ætatis an reſtituatur.
3 Mulier eſt minoris vitæ,quam maſculus,& citius perficitur.

LEX II.

1 OMnes. Maſculus† ꝓbata ætate xx.an.fœ-
mina xviij.veniã cõſequitur ętatis:
per quam tñ immobilia alienare nõ poterunt.h.d.
¶ Quęrit gl.corã quo iudice fiat ꝓbatio.Dic vt in
2 gl o.¶ Quærit glo.quid ſi minor† eſt lęſus in eo quod impe-
trauit

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

trauit veniam ætatis:an reſtituetur.Dic vt in glo.
¶ Quæro,quæ eſt ratio,ꝙ in muliere minus tem-
pus requiritur,quã in maſculo. Gl.dicit quia ma-
3 la herba citò creſcit.Ratio†eſt iſta,quia mulier cũ
ſit minoris vitæ,quã maſculus,citius pficiť. & ita
cõtingit in quolibet animali : quia quantò res eſt
breuioris vitæ,tãtò citius perficiť: & iſta eſt ratio
propria. Gl.ſignat quoddã argu.contrariũ,& non
ſoluit vide eam ibi.l.j.Sol. Hoc propter aſpectum
perſonæ,qui requiritur.arg.j.de cadu.tol.l.fin.§.
ne autem:& ff.de adop.l.poſt mortem.

LEX III.

EOs qui. Qui veniam ætatis meruerunt,non poſſunt alienare,vel immobilia obligare, ſine decreto.hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 ☞ Aetas legitima,vel perfecta diciť xxv.annorũ.
2 Factum ciuiliter,quando repræſentet eundem effectum,quam factum naturaliter.

a **SI quis aliquid.** [a] Ad implendam cõditionem non ſufficit ciuiliter factũ. h.d. No-
1 tu iuuenis,quod ætas legitima,†vel ætas perfecta
b dicitur xxv.ann[b].De hoc habes in l.cum filio. ff.
de leg.iij.¶ Secundò no.ꝙ non ſufficit ciuiliter fa
ctum.¶ Ad iſtud opp.gl.hic.ff.mandati.l.fi.§.fi.
& de dona.quæ ſub modo.l.fi.§.fi.de inſti. & ſub
2 ſti.l.ſi mater.Sol.breuiter†quãdo ciuiliter factum
repræſentat eundem effectum,ſicut factum naturaliter factum ciuiliter ſufficit vt in cõtrarijs:aliàs
ſecus,vt hic. Iſta eſt cõis ſol.quã ponit Dyn.in l.ſi
cum dotẽ.in prin.ff.ſol.ma.& l.ex ea parte.§.inſu
lam.ff.de verb.obli.& in l.Deo nobis.ſ. de epiſc.
c & cle.Et ego circa[c] hoc dedi vnam magnam diſtinctionem,& multum vtilem in l.Gallus.§.& quid
ſi tantùm.de lib.& poſth.vbi tex.& gl.tãgũt &c.

Si maior factus ratũ habuerit. Rubrica.

LEX I.

SI inter minores. Ratihabitio maioris tollit reſtitutionẽ aduerſus leſionẽ,quæ in minori ætate cõtingit.h.d.¶ Circa hanc l. quærũtur duo. Primò quid ſi hæc diuiſio facta fuiſſet dolo:an ratihabitio aliquid opereť circa illũ dolũ.breuiter,aut ille, qui habuit ratũ,fuit ſciẽs,aut ignorãs , vt gl.dicit. ¶ Quæro ſecundò,qualiter videatur habere ratũ. Certè ſi quidẽ ratũ habuit expreſsè,nullũ eſt dubiũ:vt hic.ſi aũt tacitè tũc habẽs titulũ in v.libr.ſi maior fac.ratam alic.habue.qui titulus loquitur, quando habetur ratũ tacitè,& ideo dic vt ibi &c.

LEX II.

QVi poſt vigeſimum. Hæc lex loquitur magis generaliter,quã præcedens:quia ſ.loquitur de diuiſione facta ſimpliciter à minoribus, hic ſimpliciter : & ſic magis generaliter.

Vbi & apud quẽ cog.&c. Rubric.

LEX I.

SI quid. Aduerſus ſententiam procuratoris Cæſaris ſolus Cæſar reſtituit.h.d.¶ Op.ff.de mi.l.an cauſæ.§.fi. l.præfecti.So.hæc l.põt intelligi,vt loquatur de iudice delegato à principe:& tũc ſtat propriè. Nec obſt.cõtrariũ,ꝙ loquitur de iudice ordinario. Si verò intelligatur propriè de procu.Cæſaris:tũc expone text. cũ dilectus ſolus Princeps , ſubaudi , vel ipſemet qui iudicauit.& ſic non obſtat contrarium &c.

SVMMARINM.

1 ☞ Actio ſequitur forum rei,etiam quando petitur reſtitutio aduerſus contractum.
2 Reductio ad arbitrium boni viri,coram quo iudice petatur,vbi compromittentes & arbiter ſunt diuerſi fori.

LEX II.

QVoniam. Quãdo reſtitutio petitur aduerſus contractum,ſequitur actor forum rei.
d h.d.Formo[d] quæſtionẽ. Quidam†Pe
1 ruſinus habens cauſam cum vno Florentino, com
promiſerunt de cauſa tanquã in arbitratorem in
quendam Senenſem.ille exiſtens Senis tulit laudum.Peruſinus vult petere reduci ad arbitriũ boni viri iſtud laudũ corã quo iudice iſtud faciet:De
iure cõi arbitramentũ eſt quædã trãſactio,nec oritur actio ex arbitramento:ſed oritur actio ex cõpromiſſo facto inuicem completo, ex declaratiõe
arbitratoris:vt l.ſi ſocietatẽ.§.arbitrorum. ff.pro
ſocio.& auť.vt differẽ.iudi.§.ij.& j.de iudi.in auť.
ſi verò contigerit.& j.de contrahen.emp.l.fi.ideo
ſi peto reduci ad arbitriũ boni viri , conqueror de
cõtractu,debeo ſequi forum rei.Caſus eſt hic. ſed
2 ſecundùm iura municipalia in partibus † Tuſciæ
ipſa lauda producunt actionẽ per ſe,& habẽt vim
ſententiæ:vnde ſi peto reduci ad arbitriũ boni viri,quæror de ipſa ſentẽtia,quæ me ledit:quem debeo tunc adire.Certè debeo adire ſuperiorem eius
qui iudicauit:quia de ſententia conqueror: vt ſ.l.
proxi.& ſic etiã loquiť j.l.pxi.ideo eſt vidẽdũ de
arbitramẽto,vtrũ producat actionem, vel non,ſecũdum cõmune ius,vel municipale,vt ſ.dictũ eſt.

SVMMARIVM.

1 ☞ Cauſa reſtitutionis in integrum,licet ſit miſti imperij,tamen fauore minoris delegatur.& nu.3.
2 Reſtitutio in integrũ competit iure magiſtratus.
4 Iudex delegatus qñ poſsit in integrũ reſtituere.
5 Compromitti ꝙ poſsit in aliquem, vt pronunciet quem reſtituendum vel non.
6 Cauſa reſtitutionis an poſsit in arbitratorem compromitti.
7 Iudices,qui nulli præſunt iuriſdictioni, ſicut notarij,& iudices chartularij,quando poſſunt in integrum reſtituere.& nu.8.
9 Iuriſdictio cohæret territorio.
10 Quomodo cognoſcatur,an aliquis ſit iudex ordinarius,vel delegatus.
11 Syndicus electus à conſilio ciuitatis,ad ſyndicandum officialem,dicitur delegatus.

LEX III.

e **CVm ſcimus.** [e] Hęc eſt ſingu.lex breuiter dicit:Reſtitutio,quæ officio iudicis cõceditur,poteſt poſtulari ab or-
f dinario[f],& delegato ſpecialiter ad illã cauſam.vel
vniuerſaliter,non coram arbitris, iudicibus chartularijs,vel delegatis ab eis.h.d.Diuiditur.Primò ponit quæſtionem.Secundò determinationẽ.Tertiò determinationem ſuã limitat & declarat circa iudices prohibitos reſtituere.Quarto limitat circa eos,quibus eſt pmiſſum.Quintò limitat circa modũ pronunciãdi.Secũda ibi:ſancimus. Tertia ibi: ſed ne qs.Quarta ibi:cũ hos.Quinta ibi:ſed ne qd penitus.Ex prima parte habemus ꝙ iudices delegati poſsint de cauſa reſtitutiõis in integrũ cognoſcere:cõtra ea quæ per iudicis officiũ expediũtur, delegari nõ poſſunt:vt l.nec quicquã.§.vbi decretũ.ff.de offi.procõ.& leg.l.omnia quæcunque.de
1 re.iu.Sol.†ſpeciale eſt hic fauore minoris.¶ Opp.
ſecũdò,ea quę poſſunt delegari,cõpetunt iure magiſtratus:vt l.j.§.j.ff.de offi.eius cui man. eſt iuriſdic.& ſic videtur ꝙ in integrũ reſtitutio competit
iure magiſtratus.hoc eſt contra l.ea quæ.§.j.ff.ad
2 municipa.ergo &c.Dicit gl.fateor†ꝙ olim nõ cõpetebat iure magiſtratus,ſed hodie ſic per hãc legem.Nec obſtat hic tex.qui dicit , veteribus non fuerat incognitum : quia verum eſt ꝙ antiquitus poterant delegari habenti iuriſdictionem à lege, non autem omnibus:ſed per hanc legem delegať
3 indiſtinctè.Tu†dicas ꝙ etiam hodie reſtitutio in
integrum eſt miſti imperij:quia iudicis officio expeditur:& licet poſsit delegari,eſt ſpeciale fauore
g minoris[g],vt hic.¶ Opp.ꝙ iudex delegat' nõ poſ
ſit reſtituere:vt ſ.ſi aduerſus rem iudi.l.aduerſus.
4 Solu.Quãdoq;†delegať cauſa reſtitutionis prin-

a ¶ Si quis aliquid. Et vide do. Pet. in cõſil.cclxxxix.qũ Papa concedit alicui,ꝙ poterit prouidere perſonæ idoneæ de tali beneficio:an cõprehẽdať ille,qui eſt idoneus per diſpẽſationem & concludit ꝙ ſic. Adde ꝙ aliquando appellatione ætatis legitimæ, venit etiam pubertas, & ſic in maſculo xiiij. in fœmina xij. Ita probatur in tex. & gl.& doct.in c.j.de regularibus Andr. Barba.

❧ *P. PAV. P.*
b ¶ Annorũ. de iure canonico dicitur in triginta annis. vid Bar.in tra. differentiarũ inter ius &c. in iij.col.

❧ POMATES.
c ¶ Circa. Iſtud notabile limita per c.cũ dilecti. &c. ad audientiam . extra, de cleri.non reſi.
d ¶ Formo q. Adde latè Fed.conſi. cclxxv.& paul. de ca. hic qui aliter loquuntur.

❧ *P. PAV. P.*
d ¶ Formo q. Iſtã q. Bar.refert & ſequitur do.Chriſto. de Caſt.ſubſcribendo quoddã conſil.Rapha.Com. inci.viſis compromiſſ. in ix.col. aliàs viij. & ibi & in ſeq. vide declarationem ad iſtũ dictũ duobus modis. & ad dicta Bar.hic vide etiam Are.in c. fi. in pen. colũ.de foro cõpet. Vide peruſi. in ru. de appel.col.vlt.vide Fel.in c.cũ ſit de foro cõpe.in ij. col. vbi dicit non procedere in eccleſia vel clerico petente reſtitutionem in integrum.
e ¶ Cum ſcimus. per iſtam leg.decidit Iaco.de bel.ꝙ habens poteſtatem legitimandi ab Imperatore poteſt legitimare in terris eccleſiæ. And.Barba.

❧ *P. PAV. P.*
f ¶ Ordinario. Limita iſtum textũ, niſi alius eſſet celebratus authoritate alicuius ſuperioris qa iudex inferior ſe intromittere non poterit. Vide Iaſ.in l. nam & ſi minor.in iij.col. ff. de iureiu.

❧ *P. PAV. P.*
g ¶ Minoris. Cõmunis ſententia eſt in contrarium. videlicet ꝙ ſit ſpeciale in minore. Vide Iaſ. in l.ne quicquam. §.vbi decretum.in pen.col.de offi.proconſul.& legati.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

cipaliter:& tunc non eſt dubiũ ꝙ poteſt reſtitue-
re,vt hic. Quandoq; delegaẽ vniuerſitas cauſarũ:
& tunc idem,vt hic,in fi.ibi:vel ſi generaliter &c.
Quandoq; delegatur cauſa principalis tãtum: &
tunc ſi quidem reſtitutio petitur incidenter ſuper
aliqua interlocutoria,vel emergẽti, poteſt cogno
ſcere delegatus:vt hac l.in fi. ſecundũ vnam lect.
glo.quæ eſt verior.Si verò petiẽ reſtitutio princi-
paliter,contra ſententiã latã in illa cauſa, nõ poſ-
ſet reſtituere delegatus:vt d.l.aduerſus.& ſ.l.pro
xi.ſecundũ verã lect.¶ Venio ad tertiã particulã,
in qua habes,ꝙ etiã in cã reſtitutionis nõ põt com
5 promitti in arbitrũ:ſed quæro,†an poſsit cõpro-
mitti,vt arbiter pronũciet aliquẽ reſtituendũ vel
non.Gl.videẽ dicere ꝙ ſic:nã arbiter nõ põt reſti-
tuere,ſed pronũciare reſtituẽdũ. Et vide gl.quę vi
deẽ velle ꝙ ſic.Ratio eſt: qa inter iſta duo eſt diffe
rentia:vt habuiſtis not.in l.ab executione.j.quo.
appel.nõ recipiunẽ.& ſ.ſi aduer.liber.l.j.Ego du-
bito in hoc:quia nõ reperiẽ aliqua actio,vel aliqđ
ius agẽdi,quo quis petit pronũciari ſe reſtituẽdũ:
ſed ꝙ quis petat ſe reſtitui ſic.Qua ergo actiõe age
tur corã arbitro,nõ video:niſi dicamus ꝙ ille, qui
de hoc cõpromittit,videatur velle pati ꝙ ſic de fa
cto conueniaẽ ad hoc,ꝙ poſſet ſi vellet:vt l. Iulia
nus.§.quãtũ aũt.ff.ad exhibẽdũ.dixi ſ. de trãſac.
9 l.vbi pactum.& hoc ſatis placet. ¶ †Quæro circa
hoc,an cauſa reſtitutionis poſsit in arbitratorẽ cõ
promitti? Iam fuit de facto in ciuitate iſta,& cõſu
lui ꝙ ſic.nã arbitramentũ,vt ſcitis,eſt quædã trãſ
actio,vt dixi ſ.l.proxima. Vnde ſicut põt tranſigi
de cauſa reſtitutionis:ita põt in arbitratorẽ cõpro
mitti.¶ Item habes in hac parte,ꝙ iudices hi, qui
7 nulli pręſunt adminiſtrationi,nõ poſſunt reſtitue
re.¶ †Quæro,qui ſunt iſti iudices,qui nulli præ-
ſunt adminiſtrationi.Gl.dicit,& bene,ſunt iudi-
ces chartularij,qui habẽt voluntariã iuriſdictionẽ
vt notarij,ex forma ſuorũ priuilegiorũ:de quibus
fit mẽtio hic:& de iudi.l.rẽ non nouã.& ff.de iu-
di.l.j.& ibi no. Alij dicunt ꝙ hic loquiẽ de iudice
8 delegato,qui nõ põt ſubdelegare. Tu tene primã,
quæ eſt magis notabilis.¶ †Quęro,an iſti iudices
chartularij poſsint in integrũ reſtituere. Gl. videẽ
velle ꝙ nõ:quia nulli præſunt adminiſtrationi.ꝙ
ſatis placet. niſi in reſcripto aliud diceretur. ¶ In
quarta particula habes ꝙ illi poſſunt reſtituere, q
9 præſunt adminiſtrationi,cui adhæret iuriſdictio.
¶ †No.ergo,ꝙ iuriſdictio cohæret territorio. Si-
mile in l.j.§.cũ vrbẽ.de offi.præfe.vrb.ibi: cũ vr-
10 bẽ fidei tuæ cõmiſimus.& ſic cõmittit vrbem quę
adhæret iuriſdictioni.¶ †Et ex hoc potes diligen
ter perpendere,an aliquis ſit iudex ordinarius,vel
delegatus.Nam ſi quidem alicui cõmittitur certũ
territorium,vel iuriſdictio in territorio:hoc con-
tingit dupliciter.vel hoc fit indiſtinctè, non limi
tando iuriſdictionẽ territorij,vel perſonarũ:vt in
iſtis iudicibus chartularijs:& iſti dicuntur ordina
rij,ſine adminiſtratione. & hic eſt caſus hic, & in
præcedenti verſi.Quandoq; cõmittitur aliqua cã
inter certas cauſas:& tunc iſte eſt iudex delegatus
quia ei cõmittitur cauſa & non territorium.& ita
11 debetis intelligere hãc materiam.†Et per hoc po
tes dicere:conſilium iſtius ciuitatis facit aliquẽ of-
ficialem ad ſyndicandum vnum officialem: certè
in dubio iſte videtur iudex delegatus:quia ei com
mittitur certa cauſa:non autem committitur cer-
ta adminiſtratio,cui iuriſdictio adhæret.

a ¶ Speciale. Sed qđ in ſyndico vniuerſitatis: vide Paul. de Ca. hic Roma. cõſi. cccexxiiij.

b ¶ Ad vnum tamẽ. Limita illud,quod dicit Bart.ꝙ ſup incidenti põt petere reſtitu. procurator non habens ſpeciale mãdatũ, niſi eſſet ſententia interlocutoria lata ſup incidente poſt decẽ dies:quia tunc non poteſt ſine ſpeciali mandato. Ita not. Io, Andr. in c. corã felicis.de in integ. reſtitu.& ita Romę pronunciaui. Ludoui. Andre. Barba.

De reputationibus, quæ fiunt in iudicio. Rubrica.

LEX VNICA.

QVi reſtituitur. Reſtituto minore omnia reponantur
in priſtinũ ſtatũ,tã aduerſus mi-
norem,quã aduerſus extraneũ.
h.d.¶ Op.de l.quod ſi minor.§.
reſtitutio.ff.de mino.Sol. Intellige hic quatenus
eſt locupletior:& ſic cõcordat cũ illa.¶ Op.de l.ſi
per impreſsionẽ,quod me.cauſa.Sol. Ibi ſpeciale.
¶ Op.tertiò de l.ſi iudex.ff.eo.Sol. dico ꝙ minor
c teneṫur reſtituere omnia. Verũ eſt,ſi vult vti reſti
tu.aliàs ſecus.¶ Venio ad ver.ſed & ſi interceſſo-
re.¶ Opp.ſi minor fideiubet pro aliquo: ergo ille
alius eſt obligatus.& ſic nõ eſt neceſſe ꝙ actio con
tra illũ reſtituaẽ:vt l.j.ff.de fideiuſ.Sol. Intellige
ꝙ hic interceſsit animo nouãdi:& ſic liberauit pri
mũ debitorẽ.¶ Opp.ꝙ actio reſtituaẽ ipſo iure:vt
ff.ad velleia.l.debitrix.§.j.Sol. Aliud in muliere,
vt ibi,quã in minore,vt hic. Ratio,quia mulier eſt
tuta ipſo iure ꝑ vellejanũ. Ita dicit gloſ.quã vide.
In eo quod innuit ꝙ mulier ipſo iure nõ teneatur,
doct.reprehendunt iſtã:quia imò teneẽ, licet ha-
beat hanc exceptionẽ:vt ff.ad velleia. l. ſi mulier.
& quod ibi no.ff.ad Mace.l.j.Sed certè nõ bene re
prehendũt:quia glo.hic intelligit mulierẽ tutam
ipſo iure: hoc eſt,abſq; iudicis miniſterio habet a-
ctionẽ,vel exceptionẽ:ita ꝙ neceſſe nõ habet pe-
tere reſtitutionẽ. Ita videẽ dicere gl.¶ Opp. Inſti.
quib.mo.tol.ob.§.præterea.& ff.de noua.l.j. Gl.
dat hic multas ſol.hæc eſt vna,ꝙ in lege cõtraria
minor erat obligatus naturaliter tantũ:& ſic non
indigebat reſtitutione:meritò actio in veterẽ de-
bitorem non reſtituebatur. hic verò erat obliga-
tus naturaliter,& ciuiliter:& cum reſtituitur mi-
nor, reſtituitur actio in veterem debitorem, niſi
dolus creditoris interceſſerit:vt l.ſi Titius.ff.de fi
deiuſ.in fi.& ff.de ſol.l.qui res.§.huic.

Etiam per procuratorem cauſam reſtitutionis in integrum agi poſſe. Rubri.

SVMMARIVM.

1 ☞ Procurator qñ dicatur habere ſpeciale mandatum,ad petendam reſtitutionem in integrum.
2 Procurator etiam ſine ſpeciali mãdato poteſt agere cauſam reſtitutionis in integrum,quando venit incidenter in cauſa commiſſa.
3 Pater põt petere reſti.in inte. ꝓ filio ſine mãdato.
4 Dictio etiam,implicat:& quid implicet hic.

LEX VNICA.

CAuſam. Rubrum & nigrũ,idẽ dicunt.
¶ Op.de l.neq;.ſ.de procu. Sol.
Intellige hoc de procuratore.
qui habebat mandatum ſpecia-
a le[a] legitimè ordinatũ.¶ Opp. ff.
de mino.l.illud.§.ſi talis.Sol. Intellige hic de pro
curatore qui habebat ſpãle mandatũ: qũo intelli-
giẽ procurator habere ſpeciale mãdatũ ſufficit ne
1 †ꝙ in inſtrumẽto dicaẽ ad agendũ &c.& in integ.
reſt.petẽdã &c.doc.determinãt hic ꝙ nõ:ſed ꝙ di
caẽ,& ad petẽdã reſtitutionẽ in integ.in tali cauſa
vt l.ſi quis mihi bona.§.iuſſum.de acq.hære. Ego
altius aſſumpſi iſtã materiã in l.filiuſfa.ff.de dona.
b ¶ Ad vnum tñ[b] aduerte ꝙ ſi cauſa reſtitutionis in
c integ.[c] †incidenter veniat in cauſa cõmiſſa,poſſet d
2 etiã agere ſine ſpeciali mandato:vt ſ.ti.ij.l.fi. in fi.
& l.qui proprio.§.item quæriẽ.ff.de procu.ſecun
dum vnã lec.¶ Op.de l.ij.de his qui ve.æta.impe.
Sol. Ibi eſt ſpecialis caſus,in quo nõ admittiẽ pro
d curator.¶ Op.ꝙ etiã[d] ſine ſpãli mãdato poſsit: vt
3 l.patri.in princ.ff.de minor.†Solue ꝙ eſt ſpeciale
in patre,q eſt legitimus adminiſtrator,vt ibi:ſicut
in alio legitimo adminiſtratore:vt in tutore,& cu
ratore,& ſimilibus.¶ Quæro,dicitur hic in rubro
4 & nigro,etiã ꝑ procuratorẽ agi poſſe. †quid im-
plicat hæc dictio etiã? Põt intelligi etiã ꝑ ꝓcurato
rẽ,quaſi nõ ſolũ per dñm,vel quaſi per tutorẽ vel e
ſyndicũ.quid implicat, neſcio quid dicam modo.
& habui hoc anno plures de iſta dictiõe etiã &c.

In integrum reſtitutione poſtulata, &c. Rubrica.

LEX VNICA.

POſtulata. Rubrica eſt ſummarium totius ti.
e Quæro,vtrũ reſtitutio[e] impetrata im
pediat executionẽ ſñiæ. Hic vẽ tex.ꝙ
ſic,&

❧ POMATES.

c ¶ Reſtitutionis in inte. No.ꝙ licet ad petendã reſtitutionem in integrũ requiraẽ ſpeciale mãdatum, ꝙ tñ iſtud non eſt verum,niſi quando principaliter petitur. Secus quando incidenter in alia cauſa,ad quã procurator ſpecialis, vel generalis eſſet conſtitutus peteretur:vt puta, ꝙ in aliquo articulo eius cauſæ incidenter oporteret reſtituere in integrum. tunc enim nõ eſſet neceſſarium mandatum ſpeciale. Tenet idem Bart. in l. cum procurator.ff. de ope.no.nunc.& ibi Alex.& ex hoc poſsit inferri in iuramento, in quo requiriẽ ſpeciale mãdatum, ſicut in reſtitutione in inte. l.iuſiurandũ, quod ex conuentione.§. fi.ff.de iureiu.vt intelligatur quando principaliter in certa cauſa vellet deferre.ſecus verò quando in principali cã incideret aliquis caſus:& tunc ſup aliquo caſu poſsit iuramentum deferre abſque eo ꝙ ſuper eo habeat ſpeciale mandatũ, vel æquipollens. Pro quo vide Alex.l.qui bona.§.ſi alieno.in iij.co.& in iiij. in fi. in verſ. pro quo dicit facere.ff.de dã.infect.in iiij.col.in fine.

d ¶ Oppo. ꝙ etiam. Idem in omni alio legitimo adminiſtratore & tutore: vt l.ij.§.ſi ſępius de in integ.reſt. Idem in ſyndico Reipublicæ.ſecus in ſyndico alicuius vniuerſitatis, vel corporis. And. Barba.

❧ P. P A V. P.

e ¶ Reſtitutio. Quid autẽ de iure canonico,vide Bar.in tracta.differentiarum inter ius &c. colũ. xvj. Vide in tractatu clauſularum in charta xiij. vide Alexand. latè in l. iiij.§.condemnandum.ff. de re iudi.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

ſic.& ita debet intelligi glo.quam vide.Iſtud intelligitur hic cum tempe
ramento,ꝙ ponitur in c.ſuſcitata extra, de reſti.in integ.Dic vt ibi.& in
cap.conſtitutus.vbi vide Inno.

De reſtitutione militum. Rubrica.

¶ Dictum eſt ſ.de reſti. mino.verùm quia quidam maiores reſtituuntur
ex cauſa militiæ,vel abſentiæ:ideo ponitur rubrica de reſti.mili

SVMMARIVM.

1 ☞ Beneficium petendæ reſtitutionis tranſit ad hæredes.
2 Bonorum poſſeſsio non agnita per minorem, quando poſsit beneficio
reſtitutionis agnoſci per eius hæredem.
3 Si minor decedit hæreditate non adita, eius hæres petita reſtitutione ex
perſona minoris poterit adire.
4 Tempora ad agnoſcendam bonorum poſſeſsionem, qñ currant abſenti.
5 Abſens ex cauſa neceſſaria, & probabili,ſiue potuerit procuratorem con
ſtituere,ſiue non,ſemper reſtituitur.

LEX I.

SI Valerianus. Hæc lex breuiter hoc inten
dit:Reſtõ,quę cõpetit ma-
ioribus rõne abſentiæ,etiã in quęrendis,trãſmittiꝛ tunc
1 ad hęredes.h.d.¶ †No.ꝙ bñficiũ petẽdæ reſtõnis tranſit
ad hęredẽ.Dixi in ſummario.& aduerte:qa hæc materia
eſt difficilis,& ſubtilis.¶ Opp.bono. poſſeſsio nõ agni-
2 ta nõ tranſmittiꝛ.ff.de bo.poſ.l.ij.§.acquirere.†Sol. Hic nõ tranſmittiꝛ
hęreditas,ſed bñficiũ reſtõnis cũ oĩ ſuo effectu:vt ſicut defunct⁹ poterat
reſtitui ad agnoſcẽdã bo.poſ.ita & eius hęres.¶ Itẽ op.hic innuitur, ꝙ ſi
Valerian⁹ deceſsiſſet ante cõpletos dies,ꝙ hęres ei⁹ nõ reſtituiꝛ.cõtra.ff.
de acq.hęre.l.Pãtoni⁹.§.j.Sol.Dicũt qdã ꝙ hic ſubaudiẽdũ eſt maximè.
Alij dicũt, Aut deceſsit antè:& datur reſtitutio ex ęqtate,vt in cõtrario.
Aut deceſsit poſtea:& daꝛ de rigore,vt hic.Alij dicunt,aut deceſsit poſt:
& daꝛ reſtitutio ad totũ tps.Aut deceſsit antè:& daꝛ reſtõ ad totũ aliud
tp̃s,qđ ſupererat defuncto.Tu aũt dic,qñq; hęres prętẽdit reſtõnẽ ex per
ſona defuncti,ſolũ rõne abſentiæ:& tũc ita demũ competit,ſi defunctus
mortuus eſt poſt lapſa tpa,q̃ danꝛ ad petendã bo.poſ.vt hic.Qñq; hęres
petit reſtõnẽ ꝓpter abſentiã iunctã cũ morte:& tũc cõpetit reſtõ,etiã ſi
3 tpa non ſunt elapſa:vt l.Pãtoni⁹.§.j.ff.de acq.hęr.¶ †Ex hoc dico vobis
ꝙ ſi minor decedit hęreditate non adita, ꝙ hæres eius põt petere reſtõnẽ
in integrũ ex pſona minoris,vt adeat hęreditatẽ:qui minor fuit lęſus per
minorẽ ętatẽ iunctã cũ morte:ſicut dicimus de morte iuncta cũ abſentia.
Ita tenet Ia.de Are.in l.q duos.de re.du.& ibi pleniſsimè dixi.Ita tenet
hic Iac.de Bu.Cõtrariũ dicit Iac.de Bel.p no.in auꝛ.de triẽ.& ſemiſ.circa
prin.in ſi.q.diſputatæ,quã ponit ibi:tu intellige iſtã vt dixi ĩ d.l.q duos.
¶ Procedo vlterius,& vꝛ ꝙ iſta tpa nũquã currũt abſenti,cũ ſint vtilia:
4 vt Inſti.de bo.poſ.§.ſi.dicit Pla.olim erãt cõtinua.Gl.dicit†ꝙ hic nõ cur
rũt:qa potuit cõſtituere ꝓcuratorẽ,ſed nõ cõſtituit:ideo reſtituiꝛ. Sed ſi
eſſet negligens in cõſtituẽdo ꝓcuratorẽ,nõ reſtituiꝛ.Vide glo.quę vꝛ ſi
bi cõtradicere.Vltramon.intelligũt iſtã gl.ſic,ꝙ iſtud ꝙ potuit miles cõ-
ſtituere ꝓcuratorẽ,nõ tñ cõmode ꝓpter militiã.Et qđ dicit,ſec⁹ ſi fuiſſet
negligẽs:intelligũt qñ potuit cõſtituere ꝓcuratorẽ:& cõmodè.do.Iaco.
But.iſtã diſtinctionẽ cõmodè,& incõmodè nõ admittit:qa habet locũ tm̃
in abſentib⁹ ex cã ꝓbabili tm̃:vt l.nec nõ.in prin.ff.ex qb.cau.ma.ſed in
5 eo,† q eſt abſens ex cã neceſſaria & ꝓbabili,ſiue potuit dare ꝓcuratorẽ,ſi
ue nõ,ſemp daꝛ ei reſtõ:vt l.ſi.ff.de in integ.reſt.¶ Opp.ff.de mino.l.Pa
pinia.exul.Sol.Ibi loqtur in abſente ex cã neceſſaria,& nõ ꝓbabili.¶ Itẽ
opp.qa ſi fuiſſet pręſens,& tacuiſſet,nõ reſtituiꝛ.ergo hic p abſentiã non
eſt læſus,ſed p taciturnitatẽ:merito reſtitui nõ debet.Glo.dicit,& bñ p̃-
ſumitur ꝙ ſi fuiſſet præſens,agnouiſſet.arg.l.j.in fin.ſi mulier ven.no.

LEX II.

SI quid de bo. Siue ſit præſcripta res,ſiue ſit pręſcri-
pta actio,abſentis cauſa.Reipu. intra
annum vtilem datur reſtitutio.h.d.

LEX III.

QVod tempore. Hæc lex habet materiã mul-
tũ difficilẽ,& eſt materia.l.ab
hoſtibus.§.ſed & ſi ſimpliciter.ff.e.& habet duas lec.vnã ſecũ
dùm Mar.aliã ſecũdùm Gul.ſecundùm lec.Bul.Breuiter.h.d.
Finita abſentia ex cã neceſſaria,daꝛ reſtõ cõtra p̃ſcriptionẽ,vt ſubducatur
de medio oẽ tp̃s abſentię,quodcũq; fuerit primũ, mediũ,vltimũve, Pri-
mò pono caſum ſecũdùm.Mar.ego fui præſens primo & ſecundo anno,
quo vſucapiebas rẽ meã mobilẽ:tertio anno fui abſens,et cõpleta eſt vſuſ
capio in abſentia:ſum reuerſus.Quęro, vtrũ mihi reſtõ deꝛ,& ad qd.Rñ
det Imperator,ſi ann⁹ vtilis,q daꝛ ad petẽdã reſtõnẽ nõ eſt lapſus,põt re
ſtitui vt ſubducaꝛ illud tp̃s vſucapiõis de medio; & ꝙ res reſtituaꝛ:ſed ſi p̃
ſcriptio eẽt cõpleta in pręſentia,nõ dareꝛ in inte.reſtõ.h.d.ſecũdùm Mar.
¶ Op.dicit tex.amota p̃ſcriptiõe tpis medij,ſed ſecũdùm Mar.nõ debe-
ret amoueri p̃ſcriptio tpis medij. ergo mala eſt lec. ſua.Sol.ſecundùm eũ
non intelligas tp̃s mediũ,ſ.in vſucapione:ſed tp̃s mediũ, ſ. inter primam
ſñiam,& ſecũdã,qđ eſt vltimũ in vſucapiõe.Iſta ſol.poſſet ptrãſire,quan
tũ ad hũc tex.tñ iſta lec.eſt falſa in duob⁹. Primò
in eo qđ dicit,ꝙ ſi vſuſcapio eſſet cõpleta in p̃ſen-
tia,nõ reſtituereꝛ. Iſtud eſt cõtra l.nec nõ. §.ſi qs
a ſæpi⁹ᵃ.ff.e.Itẽ in eo qđ dicit,ꝙ p hãc reſtõnẽ re-
cuperaꝛ res:malè dicit:nã illud qđ abſtulit læſio.
illud reddit reſtõ:vt l.ꝙ ſi minor.§.reſtõ.ff.đ mi.
& l.pe.ff.e.ſed p abſentiã fui lęſus ſolũ in vſuca-
piõe,nõ in poſſeſsiõe rei:ergo reſtituẽs nõ reſti-
tuit mihi rei poſſeſsionẽ.Iſtud eſt verũ:ſed ſi per
abſentiã aliquis eſſet lęſus in poſſeſsiõe rei:tũc p
reſtitutionẽ recuperaret poſſeſsionẽ:vt l.q ꝓprio. a
§.itẽ quęriꝛ.ff.de ꝓcu.& ibi eſt caſus ſecũdũ vnã
lec.¶ Hoc p̃miſſo,venio ad ſecũdã lect.Bul. q̃ eſt
veriſsima in hac l.ego fui p̃ſens primo anno, quo
vſucapiebas rẽ meã mobilẽ:ſcđo fui abſens cã Rei
pe.tertio anno fui p̃ſens,& ſic cõpleta eſt vſuſca-
pio.in pręſentia.Quæriꝛ,vtrũ deꝛ mihi reſtõ. Ad
qđ rñdet Impator,ꝙ ſi à tpe cõpletę p̃ſcriptiõis
nõ eſt elapſus annus vtilis,datur reſtõ:vt ſubduca
tur illud mediũ tp̃s vſucapiõis de medio,ſcilicet il
le ann⁹,quo fui abſens intra illũ annũ,poterit do
min⁹ vẽdicare poſſeſsionẽ.h.d.vſq; ad §.vltra aũt
Iſte ver.legiꝛ in gl.nr̃a duob⁹ modis.Vno mõ ꝙ
declarat p̃dicta:dictũ eſt ꝙ p reſtõnẽ ſubducitur
tẽpus vſucapiõis de medio.hic declarat Impator
ꝙ reſtitutio ius minoris in aliquo nõ ledit.q.d.nõ
aufert poſſeſsionẽ:ſed ſolũ ſubducit obſtaculum
vſucapiõis.Secũdo mõ legiꝛ ad illud qđ dictũ eſt,
intra annũ vtilẽ:dictũ eſt ſ.ꝙ intra annũ vtilẽ:hic
declarat ꝙ ſi ille annus vtilis eſt lapſus,nõ põt cõ-
cedi reſtõ:& iſta eſt ſatis vera.Poteſt etiã legi alio
mõ,vt tãgit gl. vt ponat vnũ caſum nouũ.Finita
vſucapiõe daꝛ reſtõ.hoc eſt verũ,niſi tanto tẽpore
fuit negligẽs,quãtũ eſt illud tẽpus,ad q đ ſe reſti-
tui poſtulat.hoc eſt quod vult dicere vltra annũ.
q.d.ſi fuit vltra negligens ꝙ nõ deꝛ reſtõ.tu iuue-
nis tene vnã aliã ex præcedẽtib⁹:qa eſt magis cla-
ra viſa iſta lect.Bulg.¶ Opp.ꝙ ſi iſte fuit reuerſus
añ vſucapionẽ cõpletã,tutus erat de iure cõi:quia
poterat vẽdicare:ergo ſibi nõ concediꝛ reſtõ:vt l.
nõ videꝛ.ſ.de in integ.reſti.Dic : fateor ꝙ tpe re-
uerſionis nõ erat lęſus perfectè : hoc anno elapſo
apparet ipſum eſſe læſum in anno abſentię:meri-
tò ſibi cõcediꝛ reſtitutio . ante em̃ ꝙ ille annus la-
bereꝛ,nõ erat læſus:& ſic tp̃s ad petẽdũ reſtitutio
nẽ nõ currebat ſibi.¶ Op.ff.de acq.hære. l. Pãto-
nius.in prin.vbi etiã nõ cõpleta læſiõe petiꝛ reſti-
tutio.Sol.ibi læſio nõ fuit cõpleta curſu tpis ſolũ,
ſed ex morte iũcta cũ curſu tẽporis,vt dixi ſ. eo.l.
j.¶ Op.tertiò de l.q proprio.§.itẽ quæriꝛ.de pro-
cu.Sol.Dixi ſ.qñ aliqs p abſentiã eſt læſus ſolùm
in vſucapiõe,nõ in perditiõe poſſeſsiõis : tũc ſunt
duo iudicia. Vnũ quo vſucapio ſubducitur: aliud
quo poſſeſsio vẽdicaꝛ,ſeu qñ p abſentiã lædiꝛ in
vſucapiõe,& poſſeſsiõe:tũc eſſet vnũ iudiciũ tm̃.
Rationẽ dixi ſ. Alia,circa materiã actiõis reſciſſo
riæ:dic p Dy. Inſti.de act.§.rurſus. p gl.& docto.
& in l.ab hoſtibus.§.ſed quod ſimpliciter.ff.eod.
tangã aliqua j.ex qui.cau.ma.l.ſi.vbi gl.tãgit.&c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Si venditio bonorum fiat contra non latitan-
tem,an ſit nulla ipſo iure:vel ſit opus reſtitutiõe.
2 An ad hoc vt perueniatur ad venditionem bono-
rum contra latitantem,ſit neceſſe ꝙ præcedat pri
mum,& ſecundum decretum.
3 Creditor an cogatur expectare tempus reuerſio-
nis abſentis.

IGnorare. Contra abſentem
non latitatem põt
perueniri ad primũ decretũ , nõ ſecun
1 dum.h.d.no.l.¶ †Quærit gloſ.quid ſi
perueniaꝛ ad venditionẽ cõtra non latitantẽ,vtrũ
valeat,& ſit opus reſtõne:an ſit ipſo iure nulla.gl.
videtur tenere ꝙ valeat,& ſit opus reſtõne : vt l.ſi
finita.§.ſi forte.ff.de dã.inſec.Idem videtur velle
in l.cõtra pupillum.ff.de re iudi.tangit gl.in l.Ful
cinius.§.j.ff.quib.ex cau.in poſ.ea.Contra iſtã gl.
habetis tex.in contrariũ in l.Imperatores.de pri-
ui.cre.vt reſpondeaꝛ ad §.ſi forte.quẽ gl . alleg.de
betis ſcire,ꝙ quandoq; contra aliquem abſentem

a ¶ Si qs ſæpius. Sed
cum reuerẽtia Bar.
hic dum dicit ille §.
ſæpius.ſed intelli-
go ꝙ vſuſcapio ibi
erat completa in
abſentia ibi pro cõ
ſtanti ſupponitur
ꝙ dabatur reſtitu-
tio:quærebatur an
ſi ſæpius abſuiſſet,
ex quo tempore cõ
putaretur vtile tẽ-
pus.Ego autem pu
to ſentẽtiam. Mar.
veriſsimam indu-
cendo hic. nam qui
actionem perdidit,
dicitur amiſiſſe rẽ
ad quã actio com-
petebat. Et adiuua
tur iſta ſentẽtia per
l.ſi mulier. ff. de cõ
di.ob cau.l.licet.§.
j.de iure dot . l . ait
prætor.§.ſi cũ mu-
lier.& §.ſi conditio
nalis . quæ in frau.
cre.& rectè in reſti
tu.in inte.l . metũ.
§.ex hoc edicto. ff.
quod me.cau. De-
claro:ego te libera
ui per acceptilatio
nem ab actione per
ſonali, qua teneba
ris mihi ad centum
ob cauſam , vt ires
pro me Romam:cã
non eſt ſecuta,non
condicam vt repo-
naris in priſtinam
obligationem:imò
condicam centum.
quid enim eſſet di-
cere,de vno perſico
fierẽt duo boli. Sic
igitur reſtituiꝛ res,
non actio.ſic voluit
lex amatrix litium
finiendarum.arg.l.
non eſt nouum. de
act.emp.l.hęredes.
§.de pluribus . ff.
fa.erciſ.l.cum duo-
bus.§.ſi plu.ff. pro
ſocio.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

proceditur ex debito deſcendente ex contractu,
vel quaſi: tunc non poteſt perueniri ad ſecundum
decretum contra eum. & ſi fiat, ipſo iure nõ valet:
vt d. l. Imperatores. & hac l. in text. non cauillãdo
eam. Quandoq; proceditur contra eum ex debito
deſcendente ex natura rei, vt in actione noxali,
vel in cauſa damni infecti tunc poteſt perueniri ad
ſecundum decretum: tamen ſi abſens læditur, re-
ſtituitur: vt in dicto §. ſi forte. & l. ij. §. j. ff. ſi ex no
xa. cau. agatur. Ita debes intelligere hoc. ita tenẽt
2 omnes doc. ¶ † Item ſcias per hanc legem damno
vnam opi. Iac. de Are. qui videtur velle, ꝙ ad hoc
vt perueniatur ad venditionem, ſit neceſſe ꝙ pri-
mum & ſecundum decretum interponatur cõtra
latitantẽ. Ita dicit in l. Fulcinius. §. j. ex quib. cau.
in poſ. ea. Allegat quandam glo. quæ eſt in l. item
ait prætor. §. penul. ff. eo. Illud eſt expreſsè con-
a tra hanc legem: [a] quia ſi primum decretum fuit in-
terpoſitum contra non latitantem, poteſt perueni
ri ad venditionem ex ſecũdo decreto. & vide tex.
hodie tamen in iſto ſeruamus ſtatuta, quæ ſunt in
3 his vltra ius commune. ¶ † Circa iſtud quæro vnũ
verbum hic: pone ꝙ nolo expectare tempus reuer
ſionis ſuę: eſt aliquod remedium quo mihi ſuccur
ratur. Reſpondeo, ſi quidem ſperatur reuerſurus
de proximo, cogitur creditor expectare. ff. eo. l. ſi.
ſi verò nõ ſperatur de proximo debet dari curator
bonis, cõtra quem poterit procedere ordinariè ad
diffinitiuam ſententiam, & ad executionem: vt l.
ab hoſtibus. in prin. ff. eo. & de priui. credi. l. ſi. §. j.

a ☞ Contra hanc le-
gem. Venetũ exẽ-
plar habet ita: Iſtđ
eſt expreſsius con
tra hanc legẽ: quia
hic primum decre-
tum fuit interpoſi-
tum contra non la
titantem, tñ poſtea
contra latitatẽ põt
perueniri ad vendi
tionem ex ſecundo
decreto. aduerte
quoq;, dum Bar. in
ſi. quęſtio. huius le
gis adducit l. ſi. ff. e.
ꝙ ea lex non facit,
vt voluit Caſtr. q đ
percipio: ex alleg. l.
ſi longius. ff. de iu-
di. Alex. Loſæus.

NEque. Præſcriptio quadriennij
contra abſentes, quibus
aliàs reſtitutio proficit ipſo iure, non
currit. h. d.

SVMMARIVM.

1 ☞ Quare quis reſtituatur ex læſione cauſata pro
pter venditionem rei, factam legis authoritate.
2 Per hanc reſtitutionem in integrum, quando quis
recuperabit rem.
3 Ille qui vendicat rem, debet reſtituere debitum,
vel pretium.

SI cùm. Aduerſus venditionem
factam propter negligẽ
tiam commiſſam tempore abſentiæ,
iuſtè petitur reſtitutio. h. d. ¶ Opp. ſ. ſi
aduer. vend. pig. l. ij. Soluit gl. mirabiliter, hic ven
ditio fuit facta ex poteſtate legis: ibi ex poteſtate
conuentionis, quo caſu non reſtituitur. Rationem
dixi ibi, & l. ſi. in qui. cau. in integ. reſti. non eſt ne
1 ceſ. Ratio eſt, † quia hic abſens cauſa Reipublicæ
non reſtituitur aduerſus contractum: vt j. l. pro-
xi. Sed quando res venditur ex pacto, venditur ex
poteſtate contractus, & eum lędit contractus. Sed
quando venditur ex poteſtate legis, tunc læditur
ex abſentia ſui: meritò datur reſtitutio. Tangitur
per gl. ff. de mi. l. etiam ei. & l. fin. ſ, in quib. cau. in
2 integ. reſtitu. non eſt neceſ. ¶ † Quæro, vtrum per
hanc reſtitutionẽ quis recuperabit rem. Certè gl.
tua intelligit hanc l. ꝙ ſunt duo iudicia. Primum,
per quod peto reſcindi venditionem. Secundum,
per quod rem vendico reſciſſa venditione. Iſtud
ſentit gl. & hoc optimè ſentit text, ſi aduertas be-
ne. Vnde hoc intelligas vt dixi ſ. eo. l. quod tem-
pore. ꝙ ſi p abſentiã ſui læſus ſolùm in venditio-
ne rerum, dicunt iſtæ gl. ſed ſi eo abſente creditor
comparaſſet poſſeſsionẽ, & vendidiſſet: tunc quia
abſentia læſit eum in poſſeſsione, & vſucapione,
ad vtrunq; reſtituetur: vt d. l. qui proprio. §. item.
3 ſ. de procurato. ¶ † Vltimò habes, ꝙ ille, qui ven
dicat, habet reſtituere debitum, vel pretium, ſi mi
nus eſt in debito. De eo dic plenè vt dixi ſ, quod
met. cau. l. iij.

QVæ à patre. Aliàs incipit
l. ea quæ à pa-
tre. Ex cauſa abſentiæ ipſi abſenti re-
ſtitutio non datur, vel eius hæredi ad-
uerſus contractum à ſe celebratum. h. d. ¶ Not. ꝙ
ex cauſa abſentiæ quis reſtituitur aduerſus negle-
cta, non aduerſus facta. Vel dic, vt dixi in ſumma
rio. ¶ Op. de l. ſ. proxi. Sol. Non reſtituitur abſens
aduerſus contractum celebratum à ſe: ſed aduerſus cõtractum ab alio ex
cauſa abſentiæ ſic: vt l. proxi. &c. ¶ Op. j. tit. j. l. ſi. Solue vt dicam ibi.

SAncimus. Sola militia non eſt cauſa concedendæ re-
ſtitutionis: ſed occupatio circa militares
expeditiones. h. d.

De uxoribus militum, & eorum, qui Reipublicæ cauſa abſunt Rubrica.

LEX I.

TEmporalibus. Mulieres abſentes cum ſuis vi-
ris, reſtituuntur, vt ſui viri. h. d.
hæc lex & ſequens: quia totus iſte ti. idem dicit.

LEX II.

EI quæ. Hæc lex eſt difficilis, & habet plures lec. Breui-
ter dicit, ꝙ mulier debet reſtituere pretiũ ad hoc
vt poſsit recuperare rem. contra. ff. de rei vendic. l. emptor. &
quod ibi no. Gl. huius timore legit hanc legem pluribus mo-
dis. Vno modo ꝙ pretium hic reddatur ab ipſo venditore, non à muliere.
Alio modo ꝙ reddatur ab ipſa muliere: & tunc oportet te intelligere ꝙ
pretium fuit in eius vtilitatem conuerſum: vt notatur in d. l. emptor. ſed
tunc eſt videndum, quomodo fuit facta hæc venditio, ꝙ prætium vertere
tur in vtilitatem mulieris. Dicunt quidam, ꝙ procurator generalis mulie
ris vendidit rem eius fraudulosè pro modico pretio, quod conuertit in vti
litatem mulieris. Et ita intelligunt hanc legem. & vide gloſ. ſuper verbo,
pretio. innuit hæc gl. ſecundùm hanc lectu. ꝙ ſi procurator generalis ven
didit dolosè, non tranſit rei dominium, niſi ſecuta vſucapione, & preſcri-
ptione, vt hic in tex. quod etiam tex. tenet alibi in l. ij. §. ſi procurator. ff.
pro empt. Sed contra hanc videtur ſ. ti. proxi. l. quæ à patre. vbi reſtitutio
non conceditur aduerſus contractum. Sol. Ibi fuit contractus celebratus
ab ipſo abſente: hic ab eius procuratore. Alij legunt hanc legẽ ꝙ hęc ven-
ditio fuit facta à creditore mulieris: & eſt ſatis bona. Alij dicunt tres eſſe
caſus: aut venditio fuit facta bona fide, aut mala fide, quæ poteſt probari:
aut mala fide quæ nõ poteſt probari: iſto tertio caſu loquitur hæc lex. Sed
iſtud eſt truffa: quia mala fides, quæ nõ poteſt probari, eſt perinde ac ſi nõ
eſſet: vt l. duo ſunt Titij. de teſta. tute. Tene ergo vnam dictarum præce-
dentium, quam vis.

De tempo. in integ. reſtit. tam mino. quam aliorum. Rub

LEX I.

INhis. Quando vna cauſa petendæ reſtitutionis
ſuccedit poſt aliam, tempus petendę reſti-
tutionis non currit. h. d. ¶ Opponitur, & videtur ꝙ hęc
lex ſit ſuperflua per tres ſequentes. Sol. Non eſt verum.
nam hic loquitur quando vna cauſa reſtitutionis ſucce-
dit poſt aliam, in eadem perſona: lex ſequens loquitur
quando vna ſuccedit poſt aliam in diuerſis perſonis. in alijs duabus videbi
tis differentiam, vt j. dicam. ¶ Oppo. ſecundò: hic dicitur, ꝙ tempore ab-
ſentiæ poteſt reſtitutio impetrari. Iſtud videtur continere repugnantiã:
quia ſic abſens non poteſt eſſe in iudicio. Solu. Intellige ꝙ per procurato
rem poteſt. ¶ Opp. abſenti cauſa Reipublicæ currunt tempora: vt infrà ti
tu. ij. per totum. Sed hic dicitur, ꝙ ipſo iure non currit: quare malè. Solu.
Dicunt quidam ꝙ hic currit ipſo iure: ſed reſtituitur. & ſic dabitur reſtitu
tio: vt poſsit impetrare reſtitutionem, non obſtante curſu temporis. Gl.
hoc reprehendit, & bene: quia ſpaciale in tempore reſtitutionis, cauſa vi-
tandi circuitum, vt minori vel abſenti non currat. & ita debetis intellige
re materiam hãc. ¶ Item opponi. ꝙ tempus petendi reſtitutionem in inte
grum eſt continuum: vt infrà. eodem, lege ſi. ergo currit in abſentia. Solu.
Non eſt continuum quo ad omnia: quia tempora minoris ętatis, & abſen
tiæ ſubducuntur.

LEX II.

SI intra. Si minor ſuccedit maiori cauſa militiæ abſenti to-
to tempore minoris ætatis tempus petendæ reſti-
tutionis non currit. hoc dicit.

LEX III.

SI intra. Iſta lex poteſt ſummari vt præcedens: & quæro
in quo differt hæc lex à prima. Certè in hac lege
ponitur de minori, quæ eſt adhuc intra tempus reſtitutionis, de
quo ibi non dicitur. Ponitur etiam hic de minore, qui minor effectus eſt
miles & in hoc concordat cum illa &c.

EX perſona. Quando vna cauſa reſtitutionis ſuccedit
poſt aliam: tunc tempus non currit in ea-
dem perſona: & hæredibus prodeſt. h. d.

Summarium.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

✠POMATES.

a ¶Hæreditate. An hæreditate iacente currat præſcriptio: & caſu quo currat, an detur reſtitutio, vide Alex. conſi.iiij.col.vj.vo.ij. & lxxxiij. & ad fi.vol.iij.& Bal. cõſil.xlviij.in j.parte. ſecundum impreſ. Mediolanen.

b ¶Petendæ. Vide iſtam legem declaratam per Inno.& alios in c.de cauſis. de offic.dele. And. Barba.

✠ P. P A V. P.

b ¶Petendæ. Iſtam regulam ꝙ dilatio facta reo fiat communis actori, limita nõ procedere qñ actor ſemel renunciaſſet probationibus. textus eſt quẽ ponderat Ange. in §.quia verò.in vlt. col.in aut. de teſti. Vide Fel.in c.de teſtibus.in ij.no. extra de teſti.& ad finem. Vbi etiam de alia limitatiõe. Itẽ vide ad iſtam regulam id quod dicit Areti.in l. ſed ſi de ſua.de acqui.hære. in v.col.qui voluit ꝙ ſicut data reo dilatiõe, põt & actor probare idẽ erit ſi reus non petat dilationem ad probandum, ſed opponat aliquam exceptionem, quę probetur ex iuris præſumptione quia poterit actor licet excluſus à probãdo probare contra talem exceptionẽ, vt per eum.

☞¶Pro cõcordia aduerte ꝙ dilatio tertia, quando petitur in criminalibus, & eſt conceſſa reo, poteſt accuſator inuito reo ea vti. Bar.in l.ſi poſt mortem.§.fi.ff.de contra tab. Contrarium tenere allegatur hic in hac lege, petendæ. & in l.ſi iudex circunuento. ff. de mino. Tu dic in d.l.ſi iudex. Bart. format q. ſed non decidit. in hac verò l. petendæ. poteſt intelligi ſecundum diſtinctionem hic poſitã ſcilicet an re integra. & procedat negatiua, aut re non

SVMMARIVM.

1 ☞Tempus petendæ reſtitutionis quanto tempore duret.
2 Minor ſuccedens maiori quando reſtituatur.
3 Maior ſuccedens minori an reſtituatur.
4 Hæreditate iacente tempus petendæ reſtitutiõis quando currat.
5 Mors dicitur iuſta, & neceſſaria abſentia.

EAquæ. Iſta eſt bona lex: In mino
ri ætate non currit tempus
petendæ reſtitutionis, ſed ſuperueniente
maiori in eius perſona, vel in perſona ſucceſſoris
1 incipit currere.¶ †No.principium huius legis, in
quo eſt dare vnum caſum. quod tẽpus petẽdę reſti
tutionis durat quinq; annis. Alij caſus ſunt clari.
2 ¶ †Circa hanc legẽ quæritur, quando minor ſuc-
cedit maiori. qñ aliquod tempus reſiduũ ei curre
re incipiat. Gl. de hoc diſputat, ꝙ fuerũt opi. tene
illam ꝙ currat perfecta ætate, ne aliàs eſſet dare ꝙ
minor reſtitueret̃ ad reſtituendũ: vt habuiſtis ſ.e.
3 l.j.& hic.¶ †Quæro ſecũdò, quid ſi maior ſucce-
dat minori. Iſte caſus nõ eſt in tex. Ratio: quia eſt
indubitabilis. Dicit gl. ego circa iſtum caſum facio
4 dubium. nã† quando maior ſuccedit minori, tem-
pora non currunt iacente hæreditate: vt hic, & in
fi.& poteſt eſſe ratio: quia hæreditas iacens repræ
ſentat perſonam defuncti: vt l.hæreditas. de acq.
re.do.& l.mortuo.de fideiuſ. ſed defuncto nõ cur-
reret tempus ſi viueret: quia minor erat: ergo &c.
Sed quando maior ſuccedit minori, eſt dubium an
iacente hæreditate currunt tempora. Et videtur
ꝙ ſic: vt l.cœptam.de vſuca.& l.nũquã.§. vacuũ.
Præterea, ceſſat ratio, quæ eſt in fine huius legis
nam hæreditas iacens hoc caſu non repræſentat
perſonam minoris: ergo debet tempus currere. Di
a co ꝙ iacente hæreditate[a] tale tempus non currat,
nam tempus neceſſariæ, & iuſtæ abſentiæ, de me-
5 dio ſubducitur: vt j.e.l.fi. Sed iuſta, † & neceſſa-
ria abſentia eſt mors. ergo &c. Ita debes intellige
re hanc materiam: niſi poneres ꝙ hæres inſtitutus
fraude & dolo, aditionem differret. arg. l. cũ Sila-
nianum. j.de his quib. vt indig. &c.

SI minor. Iſta aut. ponit quę-
dam ſpecialia in iſta
materia.¶ Op. ꝙ in minori ætate non
currit tempus petendæ reſtitutionis:
vt ſ.eo.l.j.& in hac l.C.Sol. Speciale eſt hic, & in
aut. iſta ponuntur ſex vel ſeptem ſpecialia: vt glo.
tua dicit, quam vide. Circa iſtam aut. quæro, dici-
tur hic, à tempore nuptiarum, ſ. contractarum. Et
ex hoc ſequitur ꝙ vſque ad xxxvij. annum poſſet
differri. Gl. reprehendit. Dic vt habes in ea.

SVMMARIVM.

1 ☞Tempus inſtãtiæ ex cauſa legitima prorogat̃.
2 Actor põt vti dilatiõe, quæ datur reo, & econtra,
3 An cũ actor porrigit libellum reſtitutiõis in prin. quadriennij, ſi tempus labatur ob diſputationes, an ſit danda dilatio ad probandum, quæ excedat totum tempus.
4 An idem ſit inſtantia cauſæ principalis, & in cauſa appellationis.
5 Si reus vult renunciare dilationi ſibi datæ, an actor poterit illa vti: & ſic renunciari poſsit in eius præiudicium.
6 Licet reo detur vna dilatio, pluſquàm actori: tamen actor etiam ipſe poterit vti dicta dilatione.
7 Si minor reſtituitur vt poſsint teſtes iterum producere: ita & eius aduerſarius poterit.

b PEtendæ. [b]Hęc eſt nota.& ſin
gn. lex, breuiter di-
cit: Si petitur dilatio, quæ tempus in-
ſtantiæ non excedit, tam actori quam
reo conceditur. quod ſi excedat, nõ actori, ſed reo
conceditur. Poterit tamen actor vti dilatione reo
conceſſa. hoc dicit in ſumma. Ad euidentiam hu-
ius ſcias ꝙ olim erat annus vtilis ad petendam, &
finiendam reſtitutionem: hodie eſt quadriẽnium
1 continuum: vt j.eo.l.fi.¶ †No. ꝙ tempus inſtan-
2 tiæ ex legitima cauſa poteſt prorogari. ¶ †Secun
dò no. ꝙ actor põt vti dilatiõe, quæ datur reo. Idẽ
puto econuerſo. l.vlt. j.de fru.& li. expen.¶ Op.
j.l.proxi. Sol. Illa intelligitur ſecundũ iſtam, vt j.
3 videbitis.¶ †Quæro, quid ſi actor dedit libellum
circa principium quadriennij, & tantũ fuit diſpu-
tatum ſuper libello, & ſuper legitimatione perſo
næ, ꝙ modicũ ſupereſt ad probationes faciendas:
an actori debebit dari dilatio quæ tẽpus excedat,
tex. videtur hic velle ꝙ non ſimpliciter. Dicit cñ
actori denegari. Hoc etiã videt̃ velle gl. quæ dicit
duo ſufficere. Primũ vt denegetur: ſecũdũ ꝙ in cõ
finio petatur, & tempus trãſcendat. Ita dicit gl. ſu
per verbo, quippe. ſed hic ſunt duo: ergo &c. com
muniter determinatur contrãriũ, per rationẽ quæ
hic ponitur in tex. Ratio: quia qñ actori denegat̃,
eſt propter negligentiam ſuã: quia eſt in arbitrio
eius quando agat. Si igitur ceſſat iſta ratio, ceſſa-
bit iſta lex. Et ſic ſi in actore eſſet eadẽ ratio quæ
in reo, eſſet idẽ ius. Pro hoc videtur tex. in l.quin
4 quaginta.& l.ſi cùm ipſe. de excu.tut.¶ †Quæro
vtrum hoc idem ſit in tẽpore inſtantię cauſæ prin
cipalis. Rñ. breuiter ꝙ nõ: vt l.properandũ. de iu-
dicijs. quaſi per totã legẽ, & maximè in §.ſi. Ratio
differentiæ eſt: quia hic perẽpta inſtantia, perit in
ſtantia & cauſa: ſed in cauſa principali perempta
inſtantia remanet ius primum vt poſsit eam de no
uo inchoare. Simile vidiſtis in cauſa appellationis.
5 & idẽ j.de tẽp. app. aut. ſi appellatione.¶ †Quęro,
c dicitur hic, ꝙ actor[c] põt vti dilatiõe cõceſſa reo: qđ
ſi reus vult renũciare dilationi ſibi datæ, an actor
poterit ea vti? Docto. dicunt hic ꝙ ſic, per l.ſi poſt
mortem.§.j.ff.de cõtra tab. Non obſtat ff. de mi-
no. l.ſi iudex circunuento. quia ibi loquitur in be
neficio reſtitutiõis, quod eſt de iure ſpeciali, quod
facilius tollitur quã ius cõe, ſecundũ eos. Iaco. de
Are. vt colligitur ex dictis ſuis in d.l. ſi poſt mor-
tẽ. dicit cõtra. ꝙ qñ aliqs habet priuilegiũ à me, ſi
quidẽ vult vti cõtra me, inuito me nõ põt: vt d.l.ſi
iudex circũuento.& l.amicißimos. ff. de excu.tu-
to. Sed ſi vult vti cõtra aliũ, põt me inuito: vt d.l.
ſi poſt mortẽ. ita in propoſito, ſi actor habet iſtud
ius ex perſona rei, non põt vti cõtra ipſum reũ eo
inuito: vt d.l.amicißimos.& d.l.ſi iudex circũuen
to. cõtra hoc facit j.de fruc.& lit. expen. l.fi. Solu.
Ibi aduerſari⁹ volebat vti priuilegio: meritò alius
vtit̃ cõtra eũ: ſed quæſtio noſtra præſupponit, qñ
ſuo beneficio, hoc eſt, ſuæ dilationi volebat renũ-
ciare. prædicta vera re integra: nam re nõ integra,
poſtquã fortè actor dederat articulos ad proban-
dũ, vel fecerat citari teſtes ad examinãdũ: tunc nõ
eſt locus pœnitẽtiæ: vt l.ſi pecuniã. ff. de condi. ob
6 cau.¶ †Et per hanc legẽ dicimus, ꝙ licet reo cõce
dat̃ vna dilatio plus quã actori, vt l.in pecuniarijs.
d ff. de fer. tñ actor[d] poterit vti ea ꝑ hãc legẽ.¶ †Itẽ
7 ꝑ hãc legẽ dicũt qdã, ꝙ qñ minor reſtituitur poſt
teſtium pręſentationẽ, vt poſsit iterum teſtes pro
ducere: ꝙ illa reſtitutione poterit vti aduerſarius
ſuus, & iterũ producere teſtes. quod tamen exami
na latius, vt dixi in l.j.§.nunciatio. de ope.no.nũ.

SVMMARIVM.

1 ☞Italia dicitur prouincia.
2 Ex diuerſitate locorum non debet induci diuerſitas iuris. & hoc quando ſit. in nu.7.
3 Tempus minoris ætatis, & abſentiæ, ſubducitur de quadriennio.
4 Minor quando reſtituatur in his, quæ facit intra quadriennium.
5 Tempus petendę reſtitutionis, an ſit continuum.
6 Tempus redhibitorię, vel quanto minoris, an dicatur vtile vel continuum.
8 Tempus reſtitutionis quotuplex ſit, & an ſit vniforme.
9 Tempus petendæ reſtitutionis, quando ſit quadriennium, & quando biennium.
10 Præſcriptio ſi incipit à minori ætate, & completur in maiori, tempus reſtitutionis petendę, quando incipiat currere, & an detur reſtitutio.

c SVperuacuam. [e]Hæc eſt
bona lex.
Pro anno vtili datur hodie quadrienniũ
cõtinuũ, de quo minor ętas, & iuſta abſentia exci-

integra, & procedat qđ dicit̃ in d.§.fi. vel etiã poſſet intelligi ſecũdũ diſt. Bar.in d.§.fi. an dilatio fuerit data ad petitionẽ rei vł nõ, dic vt ibi per eum. Adde ad do. Iaſc. in l.ſi arrogator.ff. de adop. col. xxj.q relatis opi.dicit iſtã eſſe cõem ſentẽtiã.

✠ P. P A V. P.

c ¶Quòd actor. Cõtrarium tenet Bal. Pau.de Ca.& Moder.hic, & Bal.in l.ſi arrogator.in vlt. colũ. de adopt. vbi etiã gl.& Bart. Limita tñ iſtud procedere in dilatiõe cõceſſa de iure cõi: ſecus ſi ſpeciali fauore puta minori. bal. in l. poſtquã liti.in vlti.colũ.C. de pactis. ita rñdens ad l.ſi arrogator. col. antepenul.

✠POMATES.

d ¶Tamẽ actor. Vide, & limita vt colligitur ex dictis per Iaſo. poſt alios in l.admonendi. in ij. gl. in tertio intellectu in ver. tu autem ſubtilis potes elicere ex verbis. ff. de iureiu.& vide Bal. in c.ſi autem col.ij. de reſcrip.

✠ P. P A V. P.

c ¶Superuacuã. No. circa iſtam materiã ꝙ ſi aliqua læſio obuenerit minori in iſto quadriennio, non daretur reſtitutio. Vide Alex. cõſil.xxj.in princ. Itẽ no. ꝙ iſtud quadriẽniũ à ſui principio eſt vtile, adeò ꝙ nõ currit niſi à tẽpore ſciẽtiæ læſiõis. Vide Alex.in cõſ.j.in v.col.in iiij. vol.in conſi.lxxj. ad finẽ. Itẽ no. ꝙ iſtud quadrienniũ in eccleſia nõ currit durãte ꝑlatura illi⁹, q dãno ſum cõtractũ fecit. Vide Alexã.cõſil. viij.ad finem, in ij. vol. Itẽ ꝙ non currat ignoranti, vide Alex.cõſi.lxxiiij. in ij.col.& cõſil.iiij. in ij.vol. in ãpen. col.& cõſi. ccxxxj. in iij.colum.& conſil.cccxij.ad finem. Vide etiam de materia do. Franciſc. conſil. xv. ad fin. Item an poſt iſtud

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

quadrienniũ eccleſia reſtituaꝝ videro. conſi.cxxiij. in iiij. col. Itẽ an eccleſia reſtituaꝝ aduerſus præſcriptionem de æquitate canonica vide Bar. in tracta. Differẽtiarũ inter &c.in v.colũ.in c.j. de præſcri.col.ante penul.& ſeq.quod quadriennium eſt vtile à principio. Item ꝙ petens reſtitutionẽ habeat fundatam intentionem eo ipſo ꝙ probat ſe fuiſſe minorem tempore contractus, licet non probaret ſe nũc eſſe in tempore quadriennij, quod daꝝ ad petendum reſtitutionem vide Aret.in l.ſi te minorem.ſ.de in integr. reſtit.per illũ text.

a ¶Nota ex hac. adde l. doli exceptio. §. diuerſum. ff. de noua.Fallit in caſu l.fi.in fi.j. de repu. hære.& Adde Bar. in l.ab hoſtibus. §. ſed quod ſimpliciter.ff.ex quib.cau. ma.Vide gl.in contra.in cle.j. de in integ.reſtit. vide per omnes in c. cum ex literis. de in integ. reſtit.& in d. cle.j. Andr.Barba.

POMATES.

b ¶Quando tempus. Vide Alex.conſil. lxiij.in colũ. iiij.in iiij.volu. & pe. col. in prin.& Fel. in c. j.col.vj. de reſcrip. vbi pulchrè tangit de iſto quadriẽnio. & Alex.cõſil.lxxj. co.iij.vo.j. & lxxxiij.col.ij.eo. vol.& Are.xv.col.fi. Panor.in c.cũ ex literis.col.iij.& ſeq. de reſti.in integ.& Alex.cõſ.iiij.coll. vj. vol.ij.in fi.vbi dicit ꝙ hoc quadriẽniũ eſt vtile, & ideo nõ currit ignorãti. Et idem dicit conſil. lxxxix.col.iij.eod. vol.& clxviij.in fi. eod.volu.ij.de quo etiam vide Iaſo.in §.rurſus.colũ.xiiij. Inſti.de act.&vide etiam Alex. conſi. xxxj.col.j.in fi.vo. v.& cxvj.col. ij. & lxxj.ad fi.eo. vo.v. & Bal.cõſi.ccxxxvj.in j.parte.&xcij. eadem parte.

pienꝝ.h.d.¶ †No.ꝙ Italia dicitur prouincia:tamẽ
1 ſtrictius accipitur:vt videbitis in l.fi.j.de præſcri.
long.temp.¶ †Secundò no.ꝙ ex diuerſitate loco
2 rum non debet induci diuerſitas iuris.¶ †Tertiò
3 no.ꝙ tẽpus minoris ætatis,& abſentiæ,ſubducitur de quadriennio.¶ Op.ꝙ illud quadriennium
non ſit priuilegiatum:vt l. doli exceptio. ver. diuerſum.ff.de noua.Solu.Dicit gl.fateor ꝙ non eſt
priuilegiatum, ſed priuilegiat æ rei datum. Vide
4 glo.ſuper verbo,continuum.¶ †No.ex hac[a] glo.
ꝙ in his quæ minor facit intra quadriennium non
poteſt petere reſtitutionẽ.in integr.vt d.§. diuerſum.Fallit in l.fi.de repu.hære. & ibi eſt ſingularis caſus:in quo no.ꝙ minor reſtituitur in his quę
facit in quadriẽnio,poſt perfectã ætatẽ.¶ Op.ſecundò quando tempus[b] eſt continuũ currit omni
tempore:vt l.j.ff.de diuer.& temp.pręſcri.ſed hic
in princi.dicitur ꝙ eſt tempus continuum. In fine
dicit,ꝙ non currit tempus minoris ætatis. vel abſentię:quare malè.¶ Huius timore facta eſt hic ad
ditio,quæ eſt prima gl.mag.quæ gl. eſt ſatis clara.
5 †Et breuiter tẽpus reſti.petẽdę nõ eſt continuum
quo ad omnia,ſed quo ad quid.Et iſtã eandem gl.
habetis de diuer.& temp.præſcri.in rubrica.& l.j.
6 Gl.dicit hic aliqua,de quibus alibi dubitatur,†ſci
licet an tempus redhibitoriæ,vel quanto minoris
ſit vtile vel continuum.Et vide gl.quia in d.l.j.cũ
ſeq.& in l.annus.de calũ,ſunt gl.contrariæ.Gloſ.
tangit iſtud in rub.de diuer.& temp.pręſcri.& ibi
dixi:& examinat in l.cũ ſex.ff.de ædil.edi.¶ Op.
& videtur ꝙ ex diuerſitate locorum inducatur diuerſitas iuris: vt ff.de eo quod certo lo. l. ideo. de
7 offi.procõſ.l.j.& ij.†Gloſſa nõ ſoluit.Dicas, quia
quandoq; ex diuerſitate locorũ inducitur diuerſi
tas rationis:& tunc inducitur diuerſitas iuris:vt l.
j.j.de dila.l.pretia.ff.ad legem.Fal.& l.fi. j. de teſta.& j.qui num.libe.l.j.Si verò non inducitur di
uerſitas rationis,non debet induci diuerſitas iuris,
vt hic.¶ Op.ſ.eo.ti.auꝝ.ſi minor.Sol.Ibi eſt caſus
ſpecialis.¶ Op.ff.ex qui.cau.ma.l.ſed & ſi per pręt
orem.§.ſi feriæ.& §.quoties.Gl.huius timore lo
quitur hic multũ inuolutè ſuper verbo, cõtinuatio.& in hoc ſunt multæ opi.quas tamen examinabo tibi tantũ,ꝙ eas clarè habeas.Debes ſcire:&
8 hic aduerte quia ſubtilis paſſus eſt,† ꝙ duplex eſt
tempus.Primũ eſt tẽpus,ad quod quis petit ſe reſtitui.Secundum eſt tempus,intra quod quis petit ſe reſtitui.Primum eſt vniforme:quia ad tantum tempus quis petit ſe reſtitui,in quanto tẽpore fuit lęſus,& non vltra:vt ſ.ti.ij.l.quod tẽpore.
Secundum tempus eſt,intra quod illud etiam eſt
duplex.Nam quoddam eſt tempus,intra quod debet reſtitutio poſtulari,& terminari : quoddã eſt,
intra quod debet proponi.Primũ eſt ſemper vniforme: quia debet terminari intra quadriennium
continuum,vt hic.fallit in caſibus vt ſ.l. proxi.&
auꝝ.ſi minor.Secundum tempus intra quod debet
proponi:& in hoc ſunt opi.etiam. Veritas eſt hęc
ꝙ ſi quidem aliquis leditur ex contractu, vel ſententia,tempus proponendæ reſtitutionis eſt vniformæ,ſ.quadriennium:vt hac lege.Si verò læditur ex curſu temporis:ſi quidem tempus læſionis
eſt plus quã quadriennium,idem:quia intra quadriennium poteſt proponi,vt hac l. Si verò tantũ
tempus quo eſt læſio,eſt minus quadriennio : tũc
debet de neceſsitate proponi reſtitutio intra tantum tempus,quantum eſt ille tempus leſionis, &
non vltra:vt d.l.ſed & ſi per prætorem.§.ſi feriæ.
& §.quoties.not.in l.interdum. ff. de mino.licet
quidam alij dixerint contrariũ. Et per hoc apparet ꝙ ſi aliquis eſt læſus in decem diebus,qui dantur ad appellandum,finita ætate,minor debet reſtitutionẽ proponere intra decem dies: quæ tamẽ
propoſita poſſet durare quatuor annis.Et idem ſi
aliquis eſt læſus in vna die,finita ætate, vel abſen
tia,deberet in prima die proponere,ꝗ poſſet quatuor annis durare,vt ſ.dixi. Ita tenet gl. expreſsè
in l.diuus.ff.de in integrũ reſtitu.Ratio huius eſt:
quia tempus negligentiæ poſtquã ceſſat impedimentum,abſorbet illud tempus quod debet reſti
tui. Ita etiam ſentit hoc glo.tua,quam vide ſuper
verbo,continuatio.Canoniſtæ tamen videnꝝ aliter ſentire:vt de in integ.reſti.c.j.in Clemen.licet
credam eos non bene dicere.¶ Op.de l.fi.j.de anna.excep.Sol.Fallit hic:quia per litis conteſtatio.
9 actio nõ perpetuatur.¶ †Item oppo.& videtur ꝙ
non ſit quadriennium,ſed biennium.ſ.de dolo.l.
fi.Solu.in reſtitutionibus quæ petuntur per officium iudicis,ſemper eſt quadriennium,vt hic.in il
lis quæ petuntur iure actionis, ſunt cõſtituta alia
tempora:vt ſ.de dolo.l.fi.& ſ. quod metus cau.l.
ſi per vim,vel metum.¶ Item opp.de l. intra vtile.ff.de mino.Solu.ibi non prorogatur tẽpus,pro
pter malitiã aduerſarij appellãtis.¶ Opp.ſ.l.pro-
10 xi.Sol.Iſta determinatur per illam.¶ †Quæritur
quid ſi præſcriptio fuit incœpta à minori ętate,cõ
pleta in maiori:qñ incipit currere tempus petẽdæ
reſtitutionis.Quidam dicunt,ꝙ tunc reſtitutio nõ
habet locum. Sicut dicimus quando præſcriptio
completur abſente reuerſo:vt vidiſtis ſ.ti.ij.l. qđ
tẽpore.ſecundũ quorundam opinio.Sed poſito ꝙ
reſtitutio habeat locum ſecundũ opi. noſtrarũ gl.
& veram,quæro quando incipit.Gloſ.hic dicit ꝙ
pręſcriptiõe finita,nõ ante:licet quidam contradi
cant.Vide gl.ſuper verbo,illuxerit.Gl.examinat
latius iſtum paſſum Inſtit.de act.§.rurſus. & l.ab
hoſtibus.§.ſed quod ſimpliciter.ff.ex qbus cauſ.
maio.& finaliter videtur iſtud idem tenere,ꝙ à tẽ
pore læſionis completæ,perfectè incipit currere.
Contra iſtam opi.eſt ff.de dolo.l.j.§. idem Pomponius.vbi dicitur ꝙ actio de dolo excluditur per
aliam actionem,quæ competit. & ita videtur, ꝙ
hæc reſtitutio extinguatur per aliam actionẽ,quã
habuit de iure communi reuerſus ante vſucapionem completã ſed fortè aliud eſt in actione de do
lo,quæ eſt magis odioſa,quã iſta reſtitutio:vt d.l.
j.& ſeq.Putarem pro modo ſalua meliori deliberatione,ꝙ ſi quidem ad complendam vſucapionẽ,
ſeu præſcriptionem ſupererat tantũ tempus, quã
tum eſt quadriennium,vel plus, ꝙ reſtitutio extinguitur ideo:quia ſicut quadriennium extingue
ret beneficium reſtitutionis iam competens : mul
tò magis impedit naſciturum:vt l. patre furioſo.
de his qui ſunt ſui vel alie.iur.Dicam alibi plenius
de iſto paſſu.¶ Vltimò quærit gl.an quod hic dicitur de quadriennio habeat locum etiam in actio
ne reſciſſoria,ſicut in officio iudicis reſcindẽti. Di
cam vobis j.ti.j.l.fi.

c ¶Vincula. Adde quod Pau.de Caſt. dicit,dum gl.loquitur de ſententia lata contra exiſtentẽ in carceribus,quòd Florentiæ fuit magna differẽtia, per ea quæ dicit Bar.in l.is qui reus.de publi.iudi.Bene dicit ipſe ꝙ bene eſt, vt citetur ad domũ:& ſi nũcius referat ꝙ citauit, valeat ſententia:quia põt eſſe ignarus ꝙ fuit in carceribus: ſi verò referat ꝙ citat⁹ eſt in carcerib⁹,ſententia non valeat.

Quibus ex cau.maio.in integ.reſt. Ru.

LEX I.

S I propter. Legatio eſt iuſta cauſa abſentiæ vt reſtitutio concedaꝝ. h.d.¶ No.quod dixi in ſummario. ¶Nota ꝙ qui petit reſtitui aduerſus rem iudicatam, petit inſtaurationem iudicij,non ꝙ ſententia reformetur,ſed ꝙ de nouo iudicium agitetur.Simile in l.j. ſ.ſi aduer.liber.Dixi in l.j.ſ.ſi aduerſus rem iudicatam. Item nota ꝙ poſſum dicere in libello,peto reſtitutionem reſtaurationis iudicij,vt integrè defenſionibus meis vtar.& vide text.qui format libellum,&c.

LEX II.

S I idcirco. Vincula[c] publica ſunt iuſta cauſa cõdendę reſtitutionis beneficium.hoc dicit.Glo.legit iſtam legem duobus modis.Vno modo quòd arbiter ponatur hic pro iudice ordinario : & iſta bona. Alia ꝙ ponatur pro arbitro compromiſſario iuris:& iſta non eſt bona ſecundùm iſta tempora.Ratio : quia ſententia arbitri non ligat,vt videbitis.ſic j.titu.ij.l.j. Daretur ergo exceptio aduerſus petitionem, non ꝙ reſtituatur,ad aliud:tamen ſecundùm iura hodierna,an ex ſententia arbitri poſsit oriri actio . videbitis in l.cũ antea.j.tit.j.l.ij.& ſic poſſet procedere iſta lectura &c.

In contra-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

LEX III.

IN contractibus. Oppo.
maiores non reſtituuntur aduerſus cõ
tractũ:vt ſ.ti.iij.l.quę à patre.no.ſ.ti.
j.l.fi.in gl.ſuper verbo,cõtinuatio.Solue ꝙ hic nõ
loquitur de reſtitutione in integ.ſed loquiř hic de
officio iudicis mercenario, ꝙ actioni deſeruit. Et
ita intelligit gl.tua hãc l.Tu verò poſſes intellige
re propriè,vt faciat ad titulũ , ꝙ maior reſtituiř in
cõtractibus celebratis,non à ſe,ſed ab alio,puta à
creditore ſuo:vt l.ſi cum militari.de reſti.mili.vel
à ſuo procuratore:vt ſ.de vxo.mili.in l.ij. ſecũdũ
vnã lec.vel à iudice,ſi iudex proceſsit ad vẽditio-
nẽ arg.l.j.& ij.de re mili.& l.ignorare.& quod ibi
dixi.¶ Sed tenendo lec.gl.op.licitũ eſt contrahẽ-
tibus ſe inuicem decipere:vt l.in cauſæ. §. peñ.ff.
de mino.ergo maioribus non ſubuenitur. Huius
timore glo.diſtinguit hic.dic vt in ca.

SVMMARIVM.

1 ☞Lex iſta an habeat locum tam in alia ciuitate,
quàm in ciuitate Romana.
2 Lex debet extendi per identitatem rationis.
3 Reſtitutio in integrũ,an & quibus caſtris detur.
4 Diſpoſitio huius legis habet locum in eccleſijs.
5 Eccleſia intra quantum tempus reſtituatur.
6 Reſpublica an vtatur iure pupillorũ,vel iure adul
torum.

REſpublica. Non eget ſummario: quia ſe-
ipſam ſummat.Quærit gl.de qua Re-
1 publica loquiř hæc lex? Rñdet† ꝙ lo-
quiř de Republica Romanorũ : vt l.cũ qui vecti-
gal.ff.de verb.ſign.ad Mace.l.nihil.ſed tunc quæ
rit quid in alijs ciuitatibus? Gl. videř dicere ꝙ idẽ
arg.ff.eo.l.legatis.& l.ſed & ſi per prætorẽ. §.fi.li
cet illę leges loquantuř in legatis ciuitatis,non in
ipſis ciuitatibus.Finaliter videř tenere gl.ꝙ alię ci
uitates reſtituunř arg.l.Rempubl.j.de iure Reipu
blicæ.li.xj.Quidã doct.Vltramõ. tenẽt cõtrariũ.
Nã ciuitas cõtineř appellatiõe Reipub.impropriè
vt l.ſed & ij,qui.ff.de publi. Sed nos debem⁹ legẽ
intelligere ſecũdũ propriã ſignificationẽ: vt l.j.§.
ſi is q nauẽ.ff.de exercito.ergo &c.Quidã alij doc.
tenẽt opi.gl.ꝙ ciuitates reſtituanř. & probař per
hãc legẽ,& ꝑ l.Rẽpub.j.de iure Reipubli.quę lo-
2 quunř gñaliter.†Præterea,lex debet extẽdi ꝑ idẽ
titatẽ ratiõis.nõ eñ eſt aliud mẽs legis quã ratio:
vt vidiſtis in l.nõ dubiũ.ſ.de legi.ſed eadẽ eſt ra-
tio in qualibet ciuitate,quę eſt in Republi.Roma
norũ:quia ꝑ alios regunř,ſicut minores regunř ꝑ
tutores,& curatores. ergo &c. Præterea , propter
vnũ quodq; tale,& illud magis.ſ.de ſacroſan.ec-
cle.auř.multò magis. Sed legati ciuitatũ propter
ipſas ciuitates,habẽt beneficiũ reſtitutionis in in-
tegrũ vt ff.eo.l.legatis.ergo multo magis ipſe ci-
uitates.Iac.But.dicebat ꝙ nõ reſtituentur vigore
huius legis,quia propriè nõ eſt Reſpubli.tñ reſti-
tuerenř ex clauſula generali,ſi qua mihi iuſta cau
3 ſa eſſe videbiř.& hoc puto eſſe verũ.¶ †Itẽ quæ-
a rit gl.quid in caſtro[a],vel in villa,& dicit ꝙ nõ de-
bet reſtitui:& vide gl.& ſic videř ꝙ priuilegia cõ-
ceſſa ciuitatibus,nõ cõpetũt caſtris,vel villis rectè
dicit.de alijs priuilegijs tetigi.ſ.de ſacroſan.eccle.
l.fi.& facit pro iſta gl.qđ habetis not.in l.ſi finita.
b §.ſi de vectigalibus[b].ff.de dã.infec.tñ quantũ ad
propoſitũ dicebat Iaco.But.ꝙ quædã ſunt caſtra,
vel villæ,quæ habẽt multitudinẽ hominũ,& ha-
bent regi per ſuos adminiſtratores,& publica ne-
gotia non poſſunt eſſe in omnibus : verè tunc in
eis eſt eadẽ ratio,quæ in ciuitatibus.Sunt & caſtra
quædam,ſeu villæ,quæ habẽt modicos homines
fortè ſex vel decẽ:& ſic tractant negotia cõitatis,
tanquã propria,& quilibet ſcit tota:& tũc eſt ca-
c dẽ ratio,quæ eſt in priuato:& ideo nõ poterit re-
4 ſtitui.quod ſatis placet.[c]¶ †Quæro,quid in eccle
ſia.Gl.dicit ꝙ idẽ : quia per adminiſtratorẽ regiř,
ſicut Reſpublica.qđ ſatis placet. Habetis tex.oẽs
plenos de hoc extra,de in integr. reſtit. in antiqs.
5 & in vj.& in Clemẽ.¶ †Quæro,intra quantũ tẽ̃ps
reſtituatur.Quidam dicunt,ꝙ perpetuò. ergo ſibi
nunquã currit tẽpus.Gl.dicit,intra quadriẽnium:
vt j.de ſen.aduer.fiſ.l.j.li.x.Tu habes de hoc tex.
in c.j.extra,de in integ.reſti.li.vj.vbi vide quid de
6 eccleſia.Dicitur hic†ꝙ Reſpubl.vtitur iure mino.
quæro,quorum minorum : an iure pupillorũ , an
iure adultorum.Glo. quæ eſt hic, videtur velle ꝙ
iure pupillorum.Et vide gl.ſecundã. De hoc dicã
tibi alibi adhuc hoc anno:quia ſunt quidam text.
& quædam gl.quę videntur ſibi contradicere.Ad
idem facit l.Rempu.j.de iure Reipub.lib.xj.

SVMMARIVM.

1 ☞Actio vtilis reſciſſoria,an ſit proprium nomẽ
actionis,vel ſit adiectio.
2 Actio vtilis reſciſſoria,quare ſic appellatur, & qñ
naſcatur.nume.5.
3 Nomina verbalia poſſunt accipi actiuè& paſsiuè.
4 Nihil exemplum ſuijpſius.
6 Leæna parit fruſta carnium:& per clamorẽ inſpi-
rat in eos ſpiraculum vitę.
7 Actio vtilis reſciſſoria,quando dicatur datiua vel
natiua.
8 Dominium directum,an ita tollatur per præſcri-
ptionem ſicut per vſucapionem.
9 Actio licet tollatur ipſo iure per præſcriptionem
triginta annorum,tamen obligatio non tollitur.
10 Actio realis quare appellatur à Bar.natiua.
11 Actio vtilis reſciſſoria,quanto tempore tollatur.
12 Annus qui datur in iudicio reſciſſorio, ꝙ incipiat
currere à die reſtitutionis habitæ.
13 Iſta actio,quando eſt directa , datiua, non natiua,
an tollatur anno vtili.
14 Actiones perſecutoriæ quando ſint perpetuæ.

SI ab hoſtibus. Iſta lex eſt multũ diſ-
ficilis,& habet multũ ſubtilem & diſ-
ficilẽ materiã.Breuiter dicit:reſtitutio
ne habita,petitur vtilis reſciſſoria,quę anno fini-
tur.h.d.Ad euidentiã pręmitte,quid ſit fictio poſt
liminij.& quid ſi fictio legis Corneliæ.¶ Op.cõ-
munia de ſuc.l.ſeruus.Sol.Hic illi , qui deceſſerũt
apud hoſtes,habent ſucceſſorẽ, propter duplicem
fictionem , ſ. poſtliminij.& legis Corneliæ.vt hic
apparet ex tex.Sed cõtra hoc duę fictiones nõ poſ
ſunt circa idẽ:cõcurrere.vt.j.de do.promiſ.l.j.So.
hic nõ concurrũt circa idẽ: qa lex Corn.fingit cir-
ca mortuos in captiuitate:poſtliminiũ fingit circa
filiũ reuerſum.His præmiſsis,venio ad declaratio
nẽ materiæ huius l.Primo quæro,quę eſt iſta vti-
lis actio,de qua loquiř hic.Reſpon.eſt vtilis reſciſ
ſoria.& ita dicit tex.in l.ab hoſtibus.j.de capti.&
1 poſtlimi.reuer.¶ †Quæro, vtrũ iſtud ſit propriũ
nomẽ actiõis,an ſit adiectio? Gl.in l. ab hoſtibus.
§.ſed qđ ſimpliciter.ff.eod.dicit ꝙ eſt adiectio,ſi-
cut dicimus de adiectione de peculio , tributoria,
inſtitoria,exercitoria,& ſimilibus.Nam illa actio
antiqua per vſucapionem ſublata eſt , ita ꝙ reſti-
2 tuiř vtilis,& appellař vtilis reſciſſoria.¶ †Quęro
quare appellař vtilis reſciſſoria? Rñdetur , vt alias
3 dixi vobis†ꝙ nomina verbalia poſſunt accipi acti
uè,& paſsiuè:vt l.filiusfami. ff. de teſta . & l.ij.ff.
de duob.reis.& in qualibet earum no. Vnde reſ-
ciſſorium poſſet appellari iudicium de in integrũ
reſti.quo ad obſtaculũ vſucap.vel aliud reſcindiř:
& tũc diceret actiuè:ideo appellamus eũ officium
reſcindẽs.Reſtitutione verò habita datur antiqua
actione ſublata vtilis , & iſta actio reſtituta vtilis
appellař reſsiſſoria:quia circa eã eſt facta reſsiſsio.
Sed contra,facit iſte tex.qui dicit , exemplo vtilis
actionis &c.Nam ex hoc patet,ꝙ alia actio eſt iſta
quæ intẽtatur:alia illa vtilis quæ reſtituitur:quia
nihil eſt exẽplum ſuijpſius,& nullũ ſimile eſt idẽ,
4 †vt l.quod nerua.ff.depoſi.& auř.ſi qs in aliquo.
ſ.de eden.Huius timore gl.exponit iſtũ text. tri-
5 bus modis,quos vide:vt in gl.¶ †Quæro,quan-
do naſcatur iſta actio reſciſſoria.Reſpon.duę ſunt
opi.Vna,quia ſtatim finita inſtãtia naſcitur, licet
inefficax,donec prætor per reſtitutionẽ in integ.
inſufflet in ea ſpiraculũ vitę:ſicut dicũt naturales
6 Philoſophi,de leæna,†quæ parit fruſta carniũ,&

P. P A V. P.

a ¶Quid in caſtro.Vide de Roma.cõſ.cccc-
xxiij.vbi etiam ponit an deř vniuerſitati cõtra aliã, & ꝙ
etiã villis & cõitatibus deř reſtõ, vide
etiam Com.in cõſi. clviij.in j.dubio, ꝓ
pe finẽ.vbi dicit ꝓcedere hoc præci-
puè ſi cõe ſit magnũ.Sentit etiã idẽ
ſi nõ eſſet magnũ, dummodo non ſit
minimum,propter illud quod dicit hic
Bar. Et vide Abb. in c. j. col. pen.ex-
tra,de in integ. re-ſtit . vbi etiã ponit
quid in villis & caſtris & collegijs vel
hoſpitalibus,ꝙ opinio Bar.& Ia. But.
ſit communis, vide etiam Soci . conſil.
ccxcix.in ij.colũ.in ij.dub . vbi vult ꝙ
deř reſtitutio etiã ſi ſyndicus , cuius cul
pa eſſet læſa , eſſet ſoluendo ſed cõtra
hoc facit , quia iſta reſtitutio videř da-
ri ex clauſula generali,ſi qua mihi iu-
ſta cauſa:vt ꝑ Bar. hic,& Pau.de Caſ.
in d.conſil.cccxvij. & Abb.in d.c. j. &
Salice.hic quo caſu non videtur dari re
ſtitutio niſi in ſub-ſidium, quando nõ
ſunt ſoluendo hi, quorum culpa data
eſt lęſio:vt videtur velle Bar.in l.ſi in-
fante.ad fi. C.de iure deliber. De quo
latius ſcripſi in Re pertorio.in verbo,
reſtitutio.colum.ij. Et ꝙ villis & com
munitatibus detur reſtitutio ſolũ ex
clauſula generali, vide etiã Soc. cõſil.
cxciij.col.iij.prope finẽ.vbi dicit iſtam
eſſe communẽ opinionem.

P. P A V. P.

b ¶ Vectigalibus.Vide ibi Alexã. in v. co.& vide etiam in d.l.fin.C. de ſacro.ſanc.eccle.

c ¶ Satis placet. Vide Paul. de Caſt.& Io.And.in addi.ad Spe.in tit.de reſtit. in integ.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ✻ *P. P A V. P.* Cauſa facta. Limita diſpoſitionem huius tituli, vt in ſimili per Alex. in l. ſi finita. §. ſi de vectigalibus. ff. de damno infec. col. xxij. & ſequenti.

b ✤ POMATES. ¶ Requiruntur. Aliquando tamen rei vendicatio datur contra non poſsidentem: qui tamen ſperat de proximo poſsidere. Ita not. Barb. in c. ſi. extra, de iudi. qa ibi illi laici agebãt contra illã eccleſiã petitiõe, ꝙ nõ erat in poſſeſsione electionis rectoris ſed ſperabatur de proximo eſſe per ſententiam in fauorem illius eccleſię latã à Florentina ptãte.

c ¶ Ex ſentẽtia. Qualiter iſta debeant ꝓcedere de iure Canonico, & multa vide per Ro. in l. ex conſenſu. de appel. & quę ibi dixit Alex. & legem iſtam in verbo, ſæpe reſcriptum. ponderat Pau. de ca. in conſi. qđ incipit, In Chriſti nomine amen. verſic. viſis & ponderatis oĩbus &c. ꝙ ex cõiter accidentibus bona eſt argumẽtatio. de quo vide in l. neq; natales. j. de proba.

☞ Aduerte ꝙ Bart. in hac l. j. de arbitris. inuoluitur vitio cõtrarietatis, ſecundũ quoſdam. Sed pro ſaluatione Bart. & in quo arguitur de contradictione, vide concordã. quam poſui ad l. nemo poteſt. ff. de leg. j.

d ¶ Oriaꝛ actio. Sed quid ſi fiat compromiſſum per ſtipulationem ſine pœna: an ex ſentẽtia oriatur actio, ſicut qñ pœna eſt incerta: vide Cyn. & quod ibi no. Bart. per illũ text. in l. diẽ proferre. §. ſi. ff. de arbi. & quæ differentia ſit inter compromiſſum, & iudicium, vide latè Spe. in ti. de arbi. §. differt. ꝑ totum illum §. & Ange. de Areti. in §. omnium. in ij. colum. Inſti. de actio.

✻ *P. P A V. P.*

e ¶ Arbitri. vide quomodo procedat iſta regula & contra regulam aſsignatam in textu, multa per Iaſ. in l. arbitro. ff. qui ſatiſda.

per clamorem quẽ facit ſuper eos, inſpirat in eos ſpiraculum vitæ, & viuificãtur. Alij dicunt ꝙ iſta reſciſſoria non competit, niſi in integrum reſtitutione præhabita. & iſta eſt vera, quam tenet gl. in l. ſi ab hoſtibus. §. ſed quod ſimpliciter. & probaꝛ ex iſto tex. dũ dicit, in integrum reſtitutis. Probatur in l. in honorarijs. ver. ſed cũ reſciſſa. de act. & obli. vide glo. tuam in fi. quę tangit iſtas opi. tene

7 opi. gl. in §. ſed qđ ſimpliciter. ¶ †Quæro, vtrum iſta reſciſſoria ſit natiua, vel datiua. Gl. noſtræ ſubtiliter ſunt locutæ, & dicunt, Quandoq; vſucapiꝛ res mobilis, per quam vſuſcapionem quæritur dominium directũ: vt l. traditionibus. ſ. de pact. Cũ ergo prima actio ſit totaliter ſublata, iſta, quæ reſtituitur, erit datiua, non natiua. Si verò eſt præſcripta res immobilis, tunc per præſcriptionẽ nõ tollitur dominium directũ, ſed quęritur vtile pręſcribenti: vt in auꝛ. niſi. & ibi per gl. plenè, de bo. ma. tunc reſtitutio tollit de medio obſtaculũ pręſcriptionis, per quod paratur exceptio cõtra vendicationem: & iſta actio erit natiua, ſcilicet ex dominio directo, quod reſidet penes iſtũ reſtitutum. & reſtitutio ſolũ exceptionis obſtaculũ ſuſtulit: & idem in præſcriptionibus, quæ currunt contra actionem. Nam actio non tollitur ipſo iure: quia tempus nõ eſt modus tollendi, vel inducendi obligationẽ: vt l. obligationũ fere. §. placet. de act. & oblig. Vnde per iſtam reſtitutionem tollitur ſolũ exceptio, quę erat parata contra actionem, & intẽtabitur actio prima directa. Ita ſentit gl. hic, &

8 in §. ſed qđ ſimpliciter. Vltramon. dicunt †ꝙ etiã ita per præſcriptionẽ tollitur directũ dominium, ſicut per vſucapionem: & ideo dicunt ꝙ etiam in re mobili præſcripta ſit locus vtili reſciſſorię, quę dicitur datiua. tamen iſtorum opi. reprobamus, vt dicam in auꝛ. niſi. de boñ. ma. Itẽ dicunt ꝙ quando præſcribitur actioni præſcriptione xxx. vel xl. annorum, tollitur ipſo iure actio, probatur in l. oẽs. de præſcri. xxx. an. & ſic dicũt eſſe locũ vtili reſciſ-

9 ſoriæ, quam dicũt ſimpliciter datiuã. Hic †aduerte, rogo te: licet propter præſcriptionem xxx. vel xl. an. actio ipſo iure tollatur, vt d. l. omnes. tamẽ non tollitur obligatio: vt d. l. obligationũ fere. §. placet, & de act. & ob. Si ergo lex reſtituit illam obligationẽ iam mortuã, cũ reperiat viuã obligationẽ eius matrẽ, dicemus iſtã natiuam, non datiuam: quia habet matrem ex qua oritur: vt l. iuris gentium. §. j. ff. de pact. ſicut videmus in Chriſto, qui reſuſcitauit filium ſuæ matris, dicemus ne illum reſuſcitatum ſine matre? Certè non. ita actio reſuſcitata diceretur natiua, non datiua. Aduerte

10 tamen, †ꝙ vbicunq; in actione reali ego appellaui eam natiuam, ſeu datiuam, non intelligatis eam natiuã ex matre obligationis: quia actio in rẽ non oriꝛ ex obligatione: vt Inſti. de act. §. j. & j. l. proxi. ſed pro tanto appello eã natiuã: quia habet materiã ſubſiſtentem, ex qua oriꝛ dominiũ, & poſſeſ-

11 ſio: vt videbitis j. l. prox. ¶ †Hoc præmiſſo, quęro ſ. quãto tẽpore tollaꝛ iſta reſciſſoria. Glo. dicit, quadrienniũ. Idẽ dicit ſ. ti. proxi. l. fi. Et vide iſtas gl. Ego dixi vobis ꝙ duplex eſt iudiciũ. Eſt iudicium reſcindens, & iudicium reſciſſorium. In iudicio reſcindente eſt propoſitum quadriennium: vt l. fi. ſ. tit. j. In iudicio reſciſſorio, eſt propoſitus annus vtilis: vt hic, & l. in honorarijs verſi. ſed cũ reſciſſa. de acti. & obli. hoc nõ reperio mutatũ: ergo adhuc hodie durat anno. ergo &c. qa qđ nõ immutaꝛ &c. vt l. ꝑcipimus. j. de app. Nec obſtãt iſtæ gl. quæ videntur velle ꝙ tollatur quadriennio: nam fateor ꝙ ſi per quadriennium quis fuerit negligẽs in proponendo, & proſequendo iudicium reſcindens, impeditur natiuitas iſtius actionis reſciſſoriæ. & pro tanto dicit quòd quadriennio tollitur.

12 ¶ †Sed quæro à quo tempore incipit currere iſte annus. Breuiter ſecundùm opi. quam tenui, incipit currere à die habitę reſtitutionis: quia tunc oritur, & perpetuatur iſta actio cõteſtatione litis, ſe-

13 cundùm qđ gl. iſtæ dicũt. ¶ †Quęro, quando iſta actio eſt directa, natiua, non datiua vtrum tollatur anno vtili. Certè hic eſt caſus ꝙ ſic, ſecundùm lect. prout loquitur in re non vſucapta. Vide gl. tuam. Sed poſſumus loqui clarius: quando actio prima durat per reſtitutionem, datur replicatio contra exceptionem inductam ex tempore, vel ex pacto. Vidiſtis ſ. ſi aduer. trãſa. in l. ij. Dico ergo ꝙ illa actio prima eſt perpetua hodie, ſicut erat primò: ſed effectus replicationis inductæ per reſtitutionem, finitur anno ſicut actio inducta per reſtitutionẽ finitur anno: ita replicatio. Sed de nouo eſt mirandum, quomodo hæ actiones prætoriæ, quæ ſunt rei perſecutoriæ, non ſunt perpetuæ: vt Inſti. de perpe. & temp. act. & l. in honora-

14 rijs. in prin. de act. & obli. ergo & iſta debet eſſe perpetua. †Reſpon. actiones perſecutoriæ, quæ dantur à prætore, ſunt perpetuæ, niſi dentur contra ius ciuile: vt d. l. in honorarijs. ver. ſed cũ reſciſſa. & ideo redhibitoria, & quantò minoris finitur anno, vel ſex menſibus: quia datur ad reſcindẽdum contractum validum de iure ciuili. Ita iſta, quæ datur ad reſcindendum illud, quod erat validum, de iure ciuili finitur anno, &c.

a *De alienatione iudicij mutandi cauſa facta*[a]. *Rubrica.*

LEX VNICA.

CVm in rem. Si res eſt alienata cauſa mutandi iudicium, poteſt agi contra alienatorem ex hoc edicto, vel contra poſſeſſorem actione in rem. h. d. aſta no. lex. ¶ Opp. ꝙ imò dominium parit actionem in rem: vt l. in rem. ff. de rei vendica. Solu. Rei vendicatio habet duo principia formalia, vnum ex parte actoris, & iſtud eſt dominium: aliud ex parte rei, & iſtud eſt poſſeſ-

b ſio, vt hic. & ideo iſta duo requiruntur[b] corporaliter, ſ. dominium & poſſeſsio, nec ſufficeret vnum: & iſtud vult dicere gl. poſita hic. Dicit tamen quidam de quaſi dominio, & quaſi poſſeſsione: quæ an ſint vera, dicã ſtatim. & vide primò gloſ. in eo quod dicit de quaſi dominio, videtur contra tit. ff. de publi. vbi quaſi domino datur Publiciana, non rei vendicatio. Et credo ꝙ gl. voluit intelligere quaſi dominium, ſ. vtile dominium, de quo loquitur tit. ff. ſi ager vecti. vel emphy. pet. Item illud quod dicit de quaſi poſſeſsione, videꝛ contra, quia incorporalia quaſi poſsidẽtur: vt l. ſeruus. §. incorporales. de acqui. re. do. de ſerui. l. quoties. & tamen non petuntur incorporalia per rei vendicationem, ſed per confeſſoriam & negatoriam. Reſpon. credo gl. intellexiſſe quaſi poſſeſsione, pro eo qui dolo deſijt poſſidere, qui conuenitur perinde, hac ſi poſsideret: vt l. parem. ff. de reg. iur. de rei vendica. l. is qui dolo. & l. ſi culpa. vel hoc dicit pro eo, qui habet detentationem tantùm: vt l. officium. de rei vendica. & iſta ſufficiant, quantũm ad rei vendicationem. ¶ Op. & videtur ꝙ nõ detur reſtitutio ex hoc edicto, ſed actio in factum: vt ff. eod. l. j. & l. ex hoc edicto. Solu. Intellige reſtituitur, per actionem in factum. Quæro, quid requiritur vt actio in factum, locum habeat. Dic vt in gl. quam vide. ¶ Quæro, vtrum contra iſtã alienationẽ detur rei vendicatio, cùm aliàs quaſi dolo deſierit poſsidere. Gl. dicit, ꝙ ſic, & bene. & dic vt in gloſ. ¶ Quæro. an per actionem ex hoc edicto tollatur rei vendicatio? Glo. dicit ꝙ non. ff. eo. l. iij. §. ex quibus. & verum dicit, quia competunt ad diuerſa. ¶ Quæro, qualiter probatur ꝙ dolosè alienauit. dic vt nota. per Cy. in c. pro poſſeſſore. extra, de regu. iu. lib. vj. Glo. in l. Fulcinius. §. quid ſit latitare. quib. ex cau. in poſ. eatur.

De receptis arbitris. *Rubrica.*

¶ Gloſſ. continuat, vt habetis in ea. Tu potes continuare vt colligitur ex his quæ dixi ſ. de in ius vocan. l. j. &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Ab illa ſententia, quæ parit actionem iudicati, poteſt appellari.
2 A ſententia arbitri non oritur actio: & ideo ab ea non appellatur.
3 A ſententia arbitri, eo caſu quo oritur actio, appellatur.
4 Hodie cùm ex ſententia arbitrorum, & ex forma ſtatutorum oriatur actio, ab ea poterit appellari.
5 Pactum quod à ſententia arbitri poſsit appellari, an valeat.
6 Verba debent intelligi ſecundùm ſubiectã materiam, in qua poſita ſunt.

LEX I.

c ☞ EX ſententia.[c] Breuiter hoc intendit iſta bona lex. A ſententia, quæ nulla eſt, appellari non poteſt. Item ſententia arbitri vltra diẽ cõpromiſsi, pœnam cõmitti nõ facit. h. d. ¶ No. quòd ab

1 illa †ſententia poteſt appellari quæ parit actionem iudi-

2 cati. ¶ †Secundò nota quòd ſententiæ arbitri, metu pœ-

d næ paretur, non quòd ex ſententia oriatur actio.[d] ¶ Nota quòd à ſenten-

e tia arbitri[e] non poteſt appellari. ¶ Opponitur. ff. eodem lege, non diſtinguemus. §. cùm quidam. Solu. Non poteſt appellari vt hic: quia eſt introducta quædã exceptio, quæ eſt quædã appellationis ſpecies, vt l. cõtraria.

Oppo

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

çog,per diſcurſum poſt alios.& in pe.colū.multa tangit contra rationem
aſsignatam in textu iſto,& ꝙ non procedat in arbitris electis à iudice vel
à partibus cum authoritate iudicis circa aliquod emergens in iudicio, vt
in caſu illius legis.
a ¶Opp.ſecūdò.Qualiter intelligatur,vide omnino Bar.in l.ſi.de bo.poſ.
ſecundum tabu.&
hāc l.limita vt no.
per gl. & Bart.in l.
arbitro. qui ſatiſd.
cog.vbi vide oīno.
& vide per Mod.in
l. ex conſenſu. in
princi. ff. de appel.
Item limita niſi cō
promiſſum ſit in iu
dicem:& ipſe vt ar
biter ſententiā tu-
lit: quia tunc pote
rit appellari. text.
eſt valdè not.in c.a
iudicibus.ij.q.vj.&
no.in c.ab arbitris.
de of.deleg. lib.vj.
Poteſt tamen ſem
per opponi exce-
ptio doli, ſecundū
Bal.in rub.j. de ap.
in ſi. Itē poteſt peti
in inte.reſt. ſecun-
dùm Bald.in l. j.in
ſi.ſi de momē. poſ.
ſue.appel.
POMATES.
b ¶Vtrū hodie. Vi-
de Alex.in l.nemo
poteſt.in vj. col.&
ibi Mod. & maxi-
mè Aret.& Iaſ. ff.
de leg.j. Ex quorū
dictis colliges veri
tatem horum quæ
dicit hic Bar.& vi-
de Raph. Cu.conſ.
l.&quid iuris ſit in
ſententia arbitrato
ris:vide Pau.conſi.
lxxvij.co.ſi.in vlt.
dub.vo.ij.& Alex.
in l.j. colū.vj. ff.de
leg.j.
c ¶Appellari. Appel
lari an poſsit ab ar
bitro? Et adde Bal.
l.ex compromiſſo.
ff.e.& Bal. in l.ar-
bitro.ff. qui ſatiſd.
cog.&ibi Ang.vi-
detur tenere con-
trarium. Quæ autē
ſit ratio ꝙ à ſenten
tia arbitri non ap-
pelletur, vide An-
ge.& docto. in d.l.
arbitro.
ADDE ꝙ Bald.
hic reprobat Bart.
inquantum allegat
§.falſus. & inquan
tum dicit ꝙ in caſu
l.cùm antea.poſsit
appellari intra de-
cē dies. de quo per
Alex.conſi. xxiiij.
li.iiij.& xcvj.li.j.&
li.iiij.Pau.de caſ.cō
ſil.ccxvj.
P. P A V. P.
c ¶Appellari. Vide
pro hoc quod ha-
bes ad Bart.in l. qd

2 ¶†Oppo.ſecundò[a] ꝙ ex ſententia arbitri oriatur
a actio,vt j.e.l.ne in arbitris.& l.cū antea.Sol. olim
non oriebatur, hodie ſic,vt lege contraria.¶Quę
b ro vtrū hodie[b] eo in caſu† quo actio oritur à ſen-
3 tentia arbitri poſsit appellari.Gl.dicit ꝙ nō.Nam
tunc oritur actio quando ſententia eſt approbata
expreſsè, vel tacite per curſum decē dierū. Aut er
go eſt approbata expreſsè, & nō pōt appellari,vt
j.de re iudi.l.ad ſolutionem. Aut nō:& tunc intra
decem dies nō pōt appellari:quia non oritur actio
poſt decē dies non poſſet:quia tranſactū eſt tēpus
appellandi. Ita dicit gl.tua quā vide: & omnes eā
tenent:& ſic pertranſeunt omnes doct. Ego aliàs
dixi in l.nemo poteſt.ff.de leg.j.Puto ꝙ à ſenten
tia arbitri eo caſu quo poteſt confirmari tacitè, ita
c ꝙ oriatur actio pōt appellari.[c] quod probo ſic:ab
ea ſententia quæ producit actionē iudicati,poteſt
appellari,vt hic, ſed iſta eſt huiuſmodi: ergo &c.
Nec obſtat ſi dicis ante decem dies nō oritur poſt
ſerò prouocatur &c.vt in glo.quia eo ipſo ꝙ quis
appellat,approbat ſententiam &c.ita ꝙ ex ea orit
actio:& ſic pōt appellari.non enim approbat eam
tanquàm bene latam,ſed tāquàm ſic latam.Simi-
le in l.iij.§.falſus.ff.rem ra.hab. & l. Pomponius
ſcribit.ff.de neg.geſt.& ibi no.¶Ex hoc textu &
ratione ipſius habes vnum notare,& menti tene-
4 re† ꝙ cū hodie ex forma ſtatutorum ciuitatū Ita-
liæ ex ſententia arbitrorum oriatur actio ꝙ ab illa
ſententia pōt appellari,ſicut à ſentētia iudicis. Te
ne mēti,nō dico de arbitris,ſed de ſententia arbi-
tratoris:quia arbitramentum eſt quidam contra-
ctus non ſententia:ideo eſt recurrendum ad mate
5 riam l.ſocietatē.§.arbitrorū.ff.pro ſocio.¶†Quę
ro vtrum valeat pactum ꝙ à ſententia arbitri poſ
d ſit appellari.[d] Dy.poſuit in l.ex cōſenſu. ff. de ap-
pel.& quidam habent in l.nemo poteſt.ff.de leg.
j.& ibi videtur tenere, ꝙ tale pactum valeat. Cy.
hic videtur tenere contrarium:quia per hoc dare-
tur iuriſdictio arbitro,cōtra l.priuatorum. j. de iu
riſdi.om.iudi.Ego ſum cōſuetus dicere ꝙ tale pa-
ctum valeat in omni caſu. Aut enim loquimur in
caſu in quo de iure communi poteſt appellari, ſe-
cundū ea quæ ſ.dixi:& nō eſt dubium. Aut loqui
mur in caſu in quo à ſententia arbitri non poſsit
appellari de iure cōi:quia ex ſententia arbitri non
oritur actio:& tunc idem.& illa verba ꝙ liceat ap
pellare,accipiuntur impropriè,hoc eſt ad iudicem
reclamare. Quid enim repugnat ꝙ inter me & te
conueniatur ꝙ ſententia arbitri reuideatur per iu
dicem.Certè nihil,non dico ꝙ ſit appellatio pro-
pria quę reſcindit ſententiam quæ nulla eſt,ergo
6 †eſt quædam reclamatio.verba tamen debent in-
telligi ſecundùm quod ponunt aliàs ſonant, & ſe
cundū ſubiectā materiā in qua poſita ſunt, vt l.ſi
vno.in prin.ff.loca.& l.ſi ſtipulatus.ff.de vſur.

S V M M A R I V M.

1 ☞Quando contumax in non comparendo corā
arbitro incidat in pœnam.

LEX II.

SI contra. Qui eſt contumax
non cōparēdo corā
arbitro incidit in pœnā compromiſsi.
h.d.¶Op. ff. eo.l.nō ex omnibus.vbi
1 ex ſola contumacia nō videtur† ꝙ quis incidat in
pœnā.Sol.hic fuit expreſsè actum,vt dicit gloſ.&
ita intelligit iſtū tex.¶Contra iſtam ſolutionem
op.de l.diem proferre.§.ſi quis.ff.e.Sol.Pro decla
ratione huius legis debes ſcire.Quandoq; eſt actū
expreſsè,vt debeat venire ad præceptum arbitri:
& tunc nō eſt dubium ꝙ pœna committitur, non
veniendo vt hic.Quandoq; nō eſt actū:& tūc aut
eſt actum ꝙ ſentētia poſſet ferri parte abſente:&
tunc nō veniēdo pœna non committitur. Ratio:
nō impedit arbitrū ſentētiare:quia hoc pōt parte

ergo.§.ex compromiſſo:ff.de inſa.Item vide quod habes ad Bar.in l.non
fatetur.in prin.ff.de confeſ.an ſtante tali ſtatuto ꝙ confeſsio coram eis fa
cta dicatur iudicialis.
d ¶Poſsit appellari. Adde Mod.in l.ex conſenſu.in prin.ff.de app.& con-
tra Bar.tenet Spe.in ti.de app.§.ij.ver.quid ſi conuenerit.alle.text.in aut.
vt in med.litis non
fiant ſa. iuſ. circa
prin.& in l. priua-
torū.j.de iuriſ.om.
iudi.
e ¶Arbitrorum. no.
ꝙ ſententia arbitri
corrupti pecunia,
valet: licet obſtet
exceptio doli, vt
hic,& not. Inno.in
c.cum ab omni. de
vita& ho.cle.& ibi
gl.licet Io. dixerit
contrarium ij.q.vj.
§.diffinitiua.verſi.
venales. ſecus ſi cō
tinet expreſſum er
rorem:quia eſt nul
la ſicut ſententia iu
dicis, vt in §. ſtari.
hic alle.per gloſ.&
Bal.in l. venales.j.
quando prouo. nō
eſt neceſ.
f ¶Ipſo iure.Facit ꝙ
no.in l.iij.§. ſi ſer-
uus.de pecul.
g ¶Actiōis. De quo
vide etiam per Bal.
in l. ſi ex cautione.
in viij.q. & ibi etiā
per Cy.j.de nō nu.
pe.& Bal.in l.v.cir
ca ſi.ff.d cad.tollē.
h ¶Not.ex hac lege.
Siue poſt iurauerit.
& ſic facit iſta lex
ad no.in l.ſi qs ma-
ior.ſ.de trāſa.ꝙ illa
lex locum habet ſi
ue iuramentū fue-
rit poſitum in con
tractu ſiue poſt.
And.Barba.
i ¶Cōſentire. Et bo
nus tex. & ibi not.
Bar.j.de rela. l.j.&
vide j.in ſi. huius l.
k ¶Aperit.vide Bar.
in l.j.circa ſi.de con
di.ex lege.
l ¶Condictio. An a-
ctio varieť per ſen-
tentiam arbitri vi-
de latè Spe. in ti.de
arbit.in §.ſi.verſic.
item quæro an act.
&c.cum §.ſeq.

abſente.Si verò hoc non eſſet actum:tunc non ve
niendo pœna committitur: non quia non venit
principaliter ſed quia non veniendo impedit ſen
tentiam arbitrum ferre.Hic eſt caſus in d. l. diem
proferre.§.ſi quis litigatorū.ff.e.Et ſecūdū iſtā de
terminationē debet ītelligi tex.l.nō ex oīb⁹. ff.e.

S V M M A R I V M.

1 ☞Tacita conditio ꝙ impediat natiuitatem actio
nis ſicut expreſſa.

LEX III.

e ARbitrorū. [e]Hæc lex breui
ter dicit. Aduer
ſus petitionē pœnæ cōpetit exceptio
doli,ſi per ſordes fuerit arbitratum.h.
d.¶Op.& videtur ꝙ pœna committitur ipſo iu-
f re:[f]quia in compromiſſo ineſt tacita cōditio, ſi do
lo non arbitratur.vt ff.eo.l.j.§.ita demū.Sol.gl.ꝙ
g tacita conditio non impedit natiuitatem actiōis.[g]
1 Vnde gl.non dicit verū:imò tacita† cōditio impe
dit natiuitatem actionis ſicut expreſſa,vt no. in l.
itē quia.ff.de pac.quæ glo.dicit verius quā iſta,&
ibi reſpondet ad l.quę extrinſecus.de ver.ob.Sol.
ergo iſta tacita cōditio non ineſt ſtipulationi, ſed
exactioni.Ita videtur velle in d.l.ita demum.ff.e.
meritò non impedit natiuitatem actionis, ſed in-
ducit exceptionem.¶Oppo.ff.eo.l.diem.§.ſtari.
Solu.illa intelligitur ſecundum iſtam.quærit glo.
quid ſi arbiter tulit ſententiam per dolum abſque
ſcientia partis.Dic vt in glo.& bene &c.

S V M M A R I V M.

1 ☞Quòd idem ſit iuratum eſſe,ſiue partes ſcripſe
rint,vel ſcribi fecerint ſe iuraſſe.
2 Ex ſententia arbitri quando eſt iuratum oritur a-
ctio,& quę actio.nu.5.
3 Acta debent apparere in ſcriptis, & quando poſ-
ſint probari per teſtes.
4 Qui ñ cōtradicit qñ videať cōſētire & approbare.
6 Iudex vel arbiter quando poſsit eſſe teſtis in cau-
ſa ſuper qua iudicauit.

NE in arbitris. Iſta lex di-
uidiť in plu
res partes. Primò ponit procemium.
Secundò ponit dictum quando iuraue
runt partes,& arbiter. Tertiò qñ iurauerunt par-
tes & non arbiter.Quartò quando iurauerit arbi-
ter tantū.Quintò quando de iuramēto nihil con-
ſtat:ſed altera pars tātū.Sextò qñ poſt ſentētiam
partes emologauerunt.Secunda ibi,ſi igitur.Ter-
tia ibi,ſi autem. Quarta ibi,ſed & ſi ipſe. Quinta
ibi, ſi autē in ſcriptura.Sexta ibi,ſi quis aūt.Bre-
uiter dicit.Si quid in compromiſſo fuerit iuratum
à partibus,& ab arbitro, vel à partibus tantū, vel
ab arbitro tantū,ex arbitri ſententia oritur actio
& exceptio,ſecus ſi altera pars tantū iuratū aſſeue
rat. Item ſi arbitri ſententia emologatur, produ-
h cit actionē,h.d.¶No.ex hac lege[h] ꝙ ſiue ſit iura-
1 tum† ſiue partes ſcripſerunt,vel ſcribi fecerunt ſe
2 iuraſſe,idem eſt.¶Secundò no.† ꝙ ex ſententia ar
5 bitri qñ eſt iuratum oritur actio.¶†Tertio not.ꝙ
acta debent apparere in ſcriptis:aliàs nō creditur
eis,vt hic in verſiculo ſi autem in ſcriptura.¶Vl
4 timò no.& tene menti† ꝙ ille qui non contradi-
i cit,videtur conſentire[i] & approbare,vt hic in fin.
¶Oppo.ſ.eo.l.j.Sol.Speciale eſt, quando fuit iu-
ratū ꝙ ex ſententia oriatur actio.¶Sed circa iſtā
partē quęro,quę actio datur ex tali ſentētia.Tex.
k non bene aperit[k] ſecundū quod vidiſtis.[k]Glo.di-
cit: Aut in ſententia venit aliquid incertum:& da
tur actio in factū. Aut venit certū,& habet locū
l cōdictio[l] ex lege iſta. Aut ſnīa fuit lata ſuper actio
ne in rē:& habet locū vtilis in rē.vide glo.¶Ve-
nio ad verſi.ſi autem in ſcriptura.¶Oppo.& vi-
detur quòd arbiter ſit idoneus teſtis in qua cau-
ſa fuit arbiter.vnde videtur obſtare l.ob carmen.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

POMATES. ¶ Et melius. Vide Raph. Cu. cõſi. vij. in iiij. col. Feli. in c. cũ à nobis. co. iij. ver. ſcd'a cõcluſio. de teſti. Ant. de Bu. cõſ. xxiiij. i v. col. & ſeq. & cõſ. xxxiij. & Car. cõſ. cxxxvij. col. iij. & ſe. & Ana. xvij. co. iij. Bal. in c. cõquerẽte. in fi. de reſt. ſpo. vbi dicit ꝙ tales nõ poterũt teſtifi cari de fundamento iuriſdictionis ſuæ. & Are. in c. qualiter & qñ. primo. co. iij. ad fi. de accu. & Panor. conſilio lxiiij. & Panor. in c. ij. col. iiij. ad fi. de arbi. & Aret. cõſil. clxiiij. colum. vj. & Bal. in c. dilecto. & Bal. in d. c. cũ à nobis. & Alexã. cõſil. lxxxviij. coll. peñ. vol. v. & nõ ab re. cõ. cxxiiij. vol. ij. & videetiã Alex. cõ. lxx. vo. iij. col. peñ. vbi dicit generaliter ꝙ iudex nõ poteſt deponere ſuper validitate, & iuſtitia ſentẽtię ſuę: & ibi vide aliquid.

§. illud ff. de teſt. Solu. Dicit gl. illud ideo: qa erat vnus ſolus, & dicto vnius nõ eſt credẽdũ. l. iuriſiurãdi. j. de teſtibus. Alij dicũt hoc ideo: qa debet
6 apparere in ſcriptis, & nõ apparebat. † Tu dic cla
a rius, & meli⁹.[a] Aut iudex aſſumitur vt teſtis in cã
b donec eſt iudex vel arbiter: & nõ poteſt, [b] ne duplici fungatur officio, vt l. quiſquis. ſ. de poſtulã. Aut poſtquã cauſa eſt finita: tũc ſi quidem aſſumitur vt teſtis ſuper ꝓceſſu valet ei⁹ teſtimoniũ, vt d. l. ob carmẽ. §. illud. niſi ei obſtaret ꝙ eſſet ſolus vł quòd ſcriptura nõ eſſet facta, vt l. hac lege. Aut aſſumitur ad teſtificandum ſuper iuſtitia ſentẽtię ſuę: & nõ poteſt: qa eſt ſuſpectus. ar. l. eos. in prin. de appel. Et de hoc per gl. & Inno. extra de teſt. c. cũ à nobis. & c. dilecto filio. & de elec. c. cũ dilect⁹.
c ¶ Itẽ opp. ad hanc partẽ[c] de l. in exercẽdis. j. de fide inſtru. Sol. Fallit in actibus qui debẽt approbari ꝑ ſcripturã, vt hic. & in c. quoniã cõtra falſam. extra de proba. cũ gl. ibi poſita. ¶ Cõtra hoc opp. de l. quoties. §. fi. de probatio. cũ gl. ibi poſita, quę
7 innuit ꝙ acta probãtur ꝑ teſtes. Sol. dic † ꝙ acta
d poſſunt probari per teſtes[d] qui dicunt hoc fuiſſe actum, & hoc fuiſſe ſcriptum, vt l. teſtium. j. de teſtib. Ita debetis intelligere iſtam materiã. ¶ Venio ad verſic. ſi. hic habetis ꝙ paria ſunt dicere, nõ
e cõtraho, & approbo[e]. Facit ad hoc ff. rem ra. ha. l. quo enim. §. j. & quod ibi not. in glo. parua. Rog. & de hoc ibi dixi d. l. quo enim. §. j. & gl. tãgit in l. ſi abſentis. j. ſi cer. pet. &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Arbiter non tenetur iurare nec debet.
2 Si eſt factum cõpromiſſum in arbitrum cũ iuramento, & pœna, iuramentum reijcitur.
3 Diſpoſitio huius authẽ. nõ habet locum cum iuramento.

DEcernit ius. Iſta auẽ. corrigit legẽ C. & vult, ꝙ ſuper cõpromiſſo non iureẽ. ¶ Opp. & videẽ ꝙ arbiter qui malẽ iudicat, facit litẽ ſuã, vt l. ſi qs ĩ cõſcribẽdo. ſ. de pac. Sol. fallit hic qñ fuit iuratũ. ¶ Quęro, de duobus. primò in quo corrigiẽ lex C. Rñ. certũ eſt ꝙ finis hui⁹ legis nõ corrigiẽ, ſed de eo q̃d dicitur in prin. ſunt opi. Nã quidã dicunt ꝙ prohibet iuramentũ pręſtari à partibus tantũ, nõ ab arbitro, & iſtud tenet Pet. quaſi non ſit prohibitum arbitrium iurare, ſicut nõ eſt prohibitum de iudice. Alij dicunt ꝙ
f prohibet ſacramentũ[f] & arbitri, & partium. Et hanc opi. gloſ. noſtrę tenẽt, ſed iure canonico hoc reperitur eſſe prohibitum: imò iuramẽtum eſt ſer
g uãdum,[g] niſi vergat in diſpẽdium ſalutis æternę, vt in c. cũ contingat. extra de iureiu. Certè de hoc vellẽ vidiſſe opinionẽ Canoniſtarũ: tñ mihi vide
1 tur † ꝙ aliud ſit expreſsè cautũ in iure canonico, ꝙ tale iuramentũ nõ ligat: quia vt vides hęc lex pręcipit ne arbiter aſſumaẽ cũ iuramẽto. et ideo q hoc
h facit peccat mortaliter:[h] qa facit cõtra præceptũ principis: meritò nõ eſt ſeruãdum: quia vergit in
2 interitũ ſalutis æternę. ¶ † Quęrit gl. quid ſi fue
i rit appoſita pœna[i] & iuramẽtum. Dic vt in gl. ſecundũ opi. Io. quia iuramentum reijcitur, & rema

P. PAV. P.
a ¶ Et meli⁹. De hac materia an & quãdo credaẽ dicto arbitri vel arbitratoris ſeu iudicis, vide Fel. in c. cũ à nobis. in iij. colũ. extra de teſti. Vide quę ſcripſi in auẽ. niſi breuiores. C. de ſentẽ. ex breuicu. reci. & Com. conſ. cxxvij. incip. cõſul. in vlti. col. vide oĩno do. Ant. cõſi. xxiiij. in pe. col. circa finem. & ſequẽ. vbi etiam Com. conſ. cxlij. in prin. ꝙ nõ poſsint arbitratores lauda ſua interpretari, vide do. Auto. cõſil. xxxij. in princi. & circa medium, vide pro extenſione cõcluſionis Bart. hic, quòd credatur iudicibus poſt depoſitũ officium, Areti. in c. cùm dilecti. in tertiò notab. de accuſa.

b ¶ Nõ poteſt. Vtrũ iudex, vel arbiter poſsit eſſe teſtis in cauſa in qua eſt, vel fuit arbiter. Adde Barto. in l. ſocietatem. §. arbitrorum. ff. pro ſocio. Et qd in denunciatore, vide caſum in c. omni negotio. de teſti. & Bar. in l. diuus. in fi. de re iudic. Iudex tamẽ ſemper poterit eſſe teſtis, ad inſtructionẽ, & æſtimationẽ ſaltẽ. Gl. eſt valde not. in c. de conſilijs. xviij. diſt. allegat l. ſciendũ. ff. de app. recip. & c. cordi. de appel.

c ¶ Ad hanc partem. Adde Bartolum in l. fina. in finalibus verbis infrà de edi. diui Adria. tollen. & quę dixi poſt glo. & Bartol. in l. contrahitur. ff. de pigno.

d ¶ Per teſtes. Vide l. curent. ff. de teſti.

ADDE Pau. de Ca. cõſ. ij. Et adde Lanfrã. de Brix. in rep. c. quoniã contra falſam. colum. v. extra de prob. qui tenet ꝙ ſic. & allegat c. ſicut. extra de re iud.

e POMATES. ¶ Et approbo. Hoc tamẽ non habet locum in notario dicente partibus pręſentibus, & nõ contradicentibus: quia tunc non æquipollet verbo approbo. Ita plenè dicit Oria. in trac. ſuo de arb. in vj. char. in v. co. in verbo, emologatio. & vide etiam ad iſtã legem eundem in char. xx. q. xxij.

net compromiſſum validum cum pœna. ¶ Vlti
3 mò tamen ſcias, † ꝙ hæc auẽ. habet locum in arbitro, non arbitratore. ille enim poteſt aſſumi cum iureiu. vt in c. Quintauallis. extra de iureiur. & l. ſi libertus. de oper. lib. & c. hic non ſunt alia pro nũc dicenda.

SVMMARIVM.

1 ☞ Ex ſententia arbitri à partibus emologata, oritur actio, & exceptio,
2 Quæ actio oriatur ex ſententia arbitri.
3 Clauſula rato manente pacto: quid operetur in compromiſſo, in quo eſt pœna appoſita.
4 Diſpoſitio huius legis quãdo in compromiſſo eſt adiecta ſtipulatio non habet locum.
5 Laudum ꝙ non poſsit emologari antequam feraẽ.
6 Arbiter debet ſententiam ſuam ferre in ſcriptis.
7 Litis conteſtatio facta coram arbitro interrumpit præſcriptionem.
8 Probationes factæ corã arbitro, faciunt fidem coram iudice.

k CVm antea. [k] Ex ſententia arbitri pacto nudo, & ſine pœna aſſumpti emologata tacitè vel expreſsè oritur actio: & fit interruptio præſcriptionis: & ex actis corã eo factis in alio iudicio fit probatio. h. d. Iſta eſt notabilis & ſingularis lex, & eſt conſtitutio noua. Primò recitat ius antiquum. Secũdò ponit ſtatutum quando partes approbant expreſsè. Tertiò quando partes approbant tacitè. Quartò quando expreſsè reprobant. Quintò ponit an fiat præſcriptionis interruptio. Sextò & vltimò an acta probent in alio iudicio. Secunda ibi, ſancimus. Tertia ibi, ſinautem. Quarta ibi, altera. Quinta ibi, licet. Sexta ibi, ad hæc. ¶ Nota ex principio legis ꝙ ex
1 ſententia arbitri oritur actio † & exceptio, & habet executionem paratam, ſi eſt emologata tacitè
2 vel expreſsè. ¶ † Opponitur ſ. eo. l. j. Solut. Dicũt quidam: Fateor ꝙ non oritur actio ex ſententia, vt ibi. ſed ex lege ſic, vt hic, dũ dicit, ex noſtro no
l mine. Vel dic, & melius[l] ꝙ hic eſt ſpeciale, quãdo arbiter eſt aſſumptus pacto nudo, & ſine pœna. nam quando eſt appoſita pœna per prouiſionem
m propriã[m] receditur à prouiſione huius legis. ¶ Itẽ opponitur de l. diem proferre. §. fina. ff. eodem. Solu. ibi loquitur quando arbiter fuit aſſumptus per ſtipulationem, licet pœna non fuerit appoſita. Nã agitur actione ex ſtipulatu ad intereſſe: ideo non eſt locus prouiſioni huius legis. idem videtur glo. tua. Ideo pro declaratione huius materiæ aduerte: quandoque arbiter aſſumitur cum pœna pacto nudo: & tunc ex eius ſententia non oritur a
3 ctio, vt l. j. ſ. eo. Rationem tibi dixi ſ. † niſi eſſet dictum, rato manente pacto. tunc enim pœna commiſſa, & etiam ſoluta, remanet pactum ſimpliciter: ideo ex ſententia orietur actio: ſicut ſi ab initio ſolo pacto ſine pœna eſſet compromiſſum, vt hac lege. Ita tenet gl. in l. ij. ff. eo. quod tene menti perpetuo. Qñque arbiter aſſumiẽ pacto nudo tantũ: tũc ſi quidem fuit iuratũ oriẽ actio & exceptio vt no. ſ. eo. l. proxi. hodie ſecus, vt in auẽ. decerni.

f ¶ Sacramentũ. No. ad c. cũ cõtingat. de iureiur. & adde no. ꝑ Bar. in l. ſi quis ꝓ eo. ff. de fideiuſ.

P. PAV. P.
g ¶ Eſt ſeruãdũ. Q đ diſpoſitio huius authẽ. nõ procedat de iure Canonico, tenet Bar. in tract. differentiarum inter ius &c. in j. col.

h ¶ Mortaliter. Et vide quæ no. Bart. in l. ſocietatem. in vlt. col. ff. pro ſocio.

i ¶ Appoſita pœna. Vide omnino Bar. in d. §. arbitrorũ. in verſi. quæro an ex ſentẽtia arbitratoris. & ad iſtud quod hic dicit Bar. ꝙ arbitrator aſſumitur cũ iuramento eſt tex. iuncta gloſ. in l. hac edictali. §. idẽ iſtud in verſi. ſacramẽto. C. de ſecun. nup. & ex oppoſito iudex. de hoc late per Spe. in ti. de arbi. §. fin. verſic. ſed quid ſi cũ adul. cũ §. fi. & ſeq.

k ¶ Cum ante. In l. cùm antea. in prin. An autem arbitramentum emologetur curſu decẽ dierum. Barto. in l. ſocietatem. §. arbitrorum. ff. pro ſoc. tenuit ꝙ non ſequitur Imol. in c. quintauallis, extra de iureiur. & adde quòd laudum iudeorum abſq; emologatione tacita vel expreſſa incõtinẽti mãdatur executiõi. tex. eſt ibi no. ſecundũ vnam lect. in l. iudæi. C. de iudęis. & ibi no. Gui. de Suz. Et quid ſi eſt cum pœna, an mandetur executioni, vide quę dixi in l. diẽ proferre. §. fin. ff. e. & ibi quid ſi eſt clauſula, rato manente compromiſſo. Et adde tu an iſta lex habeat locum in arbitratore. & Inno. in c. Quintauallis. circa fin. extra de arbi. ſentit quòd ſic. & ita ipſum refert & ſequitur Pet. de Ancha. in conſi. ccviij. col. iij. poſt me. & inci. conſi. iudex de iure iudicaturus.

l ¶ Et Melius. Et adde in l. ſi. de execu. rei iudi. in vlti. col.

m ¶ Prouiſionem propriam. Et quomodo oriatur actio ex ſententia arbitri effectu vel non: an verò ex conuentione compromiſsi, vide Bar. no. in l. ſi. j. de ſe. ta. & ad Bart. ꝙ ipſemet not. in l. diem proferre. & in l. ij. ff. eodem. Quid in ſententia arbitratoris? not. tamen quòd ſi laudum eſt debimus.

tum,poteſt implorari iudicis officium pro executione:vt no.Bar.in l.fin.
in iij.col.C.de execu.rei iu.& ibi vide eũ etiã no.hic.Et ad Bar.hic vide eũ
in l.ait Prætor.in prin.& ibi per Alex.cum concor.ff.de re iudic.

a ¶Stipulationem ſimplicẽ.Et ita tenet hic Cy.& iſtis adde Spec.de arbi.§.
ſi.ver.conſueuit.& ver.quid ergo ſecundum pręmiſſa.& ver.quid ſi ſunt
cum ver.ſeq.

b ¶Emologauerunt.
Sed ſi compromiſ-
ſum non procedit
an poſsit emologa
ri.dic ꝙ non vt.c.
examinata.de con
fir.vti.vel inuti.&
ꝙ not.in l.iij.§.ſed
ſeruus.ff.de pecu.
Bar.in.d.§.arbitro
rum.ver.quid ſi in
cõpromiſſo dictum
ſit,ꝙ ex nunc par-
tes &c.in pen.col.
ADDE quod cõ
ſuluit Pet.de Anc.
conſi.cclxij.

c ¶Iuri futuro. Et
vnum adde,ꝙ not.
voluit Bar.in l.qđ
de bonis.§.j.ad.l.
falc.& idem tenuit
Spe.in tit.de arbit.
§.differt autẽ.verſ.
ſi ſit pactum &c.&
in.§.fi.verſi.quid ſi
ſit compromiſſum.
& his adde Bald.in
l.ſi.ĩ.xij.q.de actio.
empt.

d ¶Auť.generaliter.
De hoc per Bart.in
l.fin.de edi.diui.Et
an inducat vitium
litigioſi,no.Bar.in
l.j.in fi.j.communi
diuid.Adde,an per
ſententiam arbitra
toris interrumpať
pręſcriptio,Oldr.
conſil.clxxvj.

e ¶Sancimus.Sed qd
ſi compromittẽtes
iurant.not.Spec.in
ti.de arb.§.pe.poſt
prin.in fin.vide o-
mnino.c.dilecti.ex
tra e.vbi videť pro
bari,ꝙ hoc ſit ſpe-
ciale in partib⁹ Ga
licis,ſecundum eo
rum conſuetudinẽ.
Ex oppoſito vide
in l.fœminæ,de re.
iur.

✠ P.P.A.V.P.

f ¶De ſatiſdãdo.Cir
ca iſtam materiam
ſatiſdationis ſi ſta-
tutum dicit aliquẽ
non audiri niſi præ
ſtita ſatiſdatione,
an ſit dare rẽmediũ,
ꝙ non præſtetur,
vide Roma.conſil.
lxvij.Vide de ma-
teria quod ſcripſi
in auť.generaliter.
C.de epiſco.& cle-
ricis.vbi multa habes.

mus.Aut arbiter fuit aſſumptus per ſtipulationẽ
a ſimplicem[a]:& tunc ſi quidem non fuerit appoſita
pœna,non oritur actio,neq; exceptio:ſed agitur
ex ſtipulatione ad intereſſe:vt l.dic.§.fi.ff.eod.Si
verò fuit appoſita pœna,tũc idẽ:quia metu pœnę
debet parere cõpromiſſo:vt.ſ.eod.l.j.etiã ſi fuerit
dictum rato manente pacto.cũ pœna ſoluta rema
neat compromiſſum,cũ in ſimplici ſtipulatiõe &
non haberet locum hæc lex:vt.ſ.dictum eſt.Re-
manet ergo ꝙ hæc lex habeat locũ,quando com-
promiſſum fuit factum pacto nudo,ſine pœna,&
fuit homologatum:vel cum pœna,& fuit dictum
4 rato manẽte pacto:& ſic cum†hodie quaſi in quo
libet compromiſſo,ſtipulatio inſeratur,non habe
ret locũ iſta lex:ſed ſtatuta circa hoc prouiderunt.
¶Quæro,quid ſi non fuerit appoſita pœna,ſed pi
gnus?gl.videtur velle ꝙ ſit idem,ꝙ in pœna,quã
do pignus debet dari parti:quia per hanc prouiſio
nem videtur recedere à prouiſione huius leg.arg.
l.fi.de pact.conue.¶Quæro hic loquitur quando
partes ſubſcripſerunt ſe poſt latam ſententiam.
¶Quæro,quid ſi ante latam ſententiam partes
b ſubſcripſerunt ſe,& emologauerunt[b] laudum fe-
5 rendum:an valeat†?gl.hic diſputat,quam vide:fi
naliter nihil determinat.Nos arguamus aliquan-
tulum:& videtur ꝙ emologatio facta ante ſenten
tiam non valeat:quia iuri futuro non põt renun-
ciari,vt l.qui ſuperſtitis.de acqui.hære.habuiſtis
not.ſ.de pact.l.j.Item pro hoc videtur hæc lex à
contrario ſenſu.Contra,ꝙ valeat videtur caſus.j.
de temp.appel.l.fin.§.fi.Item:quia per pactũ põt
c quis renũciare iuri futuro:[c] vt ſ.de pact.l.j.ad idẽ.
ff.de pac.l.& hęredi.§.filiafa.omnes iſtæ rationes
videntur hic in gloſſ.¶Domini vos ſcitis quia eſt
quæſtio,an valeat pactum de non petendo reduci
ad arbitrium boni viri,quam quæſtionem ponit
Dy.in.c.ſcienti.de regu.iur.lib.vj.Cyn.ponit hic.
Gul.in l.ſi vnus.§.illud.ff.de pact.Dy.tenet,ꝙ ta
le pactum non valeat:quia per hoc arbitri induce
rentur ad delinquendum.Facit etiam plures aliàs
rationes in d.c.ſcienti.& in l.quidam cũ filium.ff.
de ver.obl.Per eaſdẽ rationes non valet eius emo
logatio facta ante ſententiam.Ita reperio Dy.cõ-
ſuiſſe,& ego iam conſului,ꝙ non valet per eaſdẽ
6 rationes.¶Quęro vtrũ arbiter†debeat ferre ſen-
tentiam in ſcriptis.Gloſ.hic dicit ꝙ ſic,& colligit
ex iſto text.cum dicit ſubſcripſerint.¶Venio ad
7 ver.licet.No.†ꝙ hic conteſtatio facta coram arbi
tris,inducit perpetuationem,& interruptionem
præſcriptionis:ſicut facta corã iudice.Cõtra.ſ.de
d epiſ.& cle.auť.generaliter.[d] vbi per arbitriũ non
mutatur iudiciũ:Solu.vt ibi.¶Vltimò no.ex fin.
8 †ꝙ probationes factæ corã arbitro,faciũt fidẽ co-
ram iudice.ꝙ dic,vt dicemus.j.de teſti.l.fi.&c.

e SAncimus.[e] Mulieres nõ poſ-
ſunt arbitrium aſ-
ſumere.h.d.¶Quærit gl.quid in Comi-
tiſſa Mathilda,& in Comitiſſa Campaniæ:& in
Regina Apuliæ:vtrũ in iſtas dominas ita præex-
cellentes,quę tenent iuriſdictionem poſsit com-
promitti.gl.tenet ꝙ ſic,per l.j.j.de eman.li.& eſt
caſus extra eod.ti.c.dilec.

De ſatiſdando[f] *Rubrica.*

¶Gloſſ.continuat rubricam hoc modo:dicturus
de iudicijs,pręmittit de ſatiſda.quæ interponun-
tur ante litem conteſtatam.¶Quærit glo.quid ſit
ſatiſdatio.Certè intelligitur cũ fideiuſſore:vt.ff.
qui ſatiſda.cog.l.j.&c.

g ¶Conſtet.Et adde,ꝙ licet hoc regulariter ſit ꝙ procurator rei caueat de
iudicato ſoluendo:tamen illud fallit,ſi venit ad defenſionem alicuius cau
ſæ.Ita notat Angelus in lege,filius.ff.qui ſatiſda.cog.& alleg.gl.in lege,
in eo.§.j.ff.de reg.iuris.Et ad hoc facit in ſimili quod notat Bar.in l.debi
tum.ff.de condi.indebi.& in l.filiusfami.de dona.& in l.cũ procurator.in
prin.ff.de dan.infect.quod no.Item no.ꝙ vbi procurator venit ad defen
ſionem reſultantem ex actis,nunquã eſt neceſſe ꝙ de rato caueat:quoniã
ſi quis non defenderet,iudex ex officio defendere & ſupplere teneretť ſe-
cundum gl.in l.vbi pactum.ſ.de tranſa.etiam quia in tali defenſione,etiã
perſona inhabilis:
puta mulier vel mi
nor admittitur,ſe-
cundũ Inn.in c.ve
niens.extra de ac-
cu.& refert do.Lu.
Ro.in l.de pupillo.
§.qui procurator.
ff.de ope.no.nunc.
Item non tenetur
cauere in caſibus,
de quibus in l.Põ-
ponius.§.ſed & is.
ff.de procur.& qđ
no.Bar.in l.de pu-
pillo.§.pe.de ope.
noui nũ.Item non
cauetur de iudica-
to ſoluendo vbi na
tura cauſę nõ patiť
vt declarat Imol.in
l.pe.§.ad crimẽ.ff.
de publi.iudi.& ad
de ꝙ in iudicialib⁹
verum eſt,ꝙ debet
certificare aduerſa
rius de reuocatione
antea facta ſi fuit fa
cta fides de manda
to:aliàs non eſt ne
ceſſe,vt eſt gl.fi.in
c.ij.de procu.in vj.
quam ad hoc alleg.
docto.in c.ex par-
te decani.de reſcri.
An autem in extra
iudicialibus ſit ne-
ceſſe reuocationẽ
venire ad notitiam
aduerſarij,vide per
Inn.in d.c.ex par-
te.Et de hoc ibi per
omnes doc.vbi po
nunt hanc materiã.
Et an in matrimo-
nio habeat locum
dicta reuocatio,ẽt
antequã perueniat
ad notitiã,habetur
in c.fi.de procu.in
vj.vide per doct.in
d.c.ex pte Decani.

✠ POMATES.

h ¶Notabile,& op-
po.An & qñ factũ
à procuratore reuo
cato valeat?& limi
ta totam iſtam ma
teriam vt non va-
leat reuocatio pro-
curatoris,ſ.hodie
faciendo ipſum ꝓ-
curatorem,& cras
reuocando:& ſic eã
captionis cum ipſo
cõtrahentiũ.Text.
eſt ſingu.in l.ſed &
ſi pupill⁹.§.ſed &
ſi alias.ff.de inſti-
tor.tex.pro ſingu-
lari alleg.Ro.in ſingulari cccclxxxj.inci.variant.

SVMMARIVM.

1 ☞Quando procurator eſt ad acta cõſtitutus,nõ
dubitatur de mandato.
2 Reuocatio procuratoris,quę non peruenit ad no
titiam iudicis vel actoris,non nocet:& quãdo no
ceat & debeat fieri.nu.7.10.11.12.13.&14.
3 Procurator actoris tenetur cauere de defendendo
in cauſa reconuentionis.& nu.16.
4 Procurator rei cauet de iudicato ſoluendo.
5 Exceptio contra procuratorem debet opponi an-
te litis conteſtationem.
6 Procurator an debeat ſatiſdare,quando cõſtat de
mandato quomodocunque conſtet.
8 Differentia inter procuratorem conſtitutũ apud
acta,& conſtitutum extra iudicium quantum ad
reuocationem.
9 Reuocatio adminiſtratoris apothecæ,debet fieri
in illo loco in quo fuit propoſitus adminiſtrator.
15 Procurator lite conteſtata non reuocatur ipſo in-
uito,& ſine cauſa.
17 Differentia inter procuratorem actoris,& procu
ratorem rei.remiſsiuè.
18 Modus releuandi procuratorem à ſatiſdatione.

LEX VNICA.

NOn eſt incerti
iuris.Procurator factus apud a-
cta,nõ tenetur ſatiſdare de rato,
ſed de defendendo.Item reuoca
tio quę in notitiã iudicis vel ad-
uerſarij non peruenit,iudiciũ nõ impedit procura
tor verò indiſtinctè cauet de iudicato ſoluẽdo.h.
d.Diuiditur in duas partes.Prima de procuratore
actoris.Secũda de procuratore rei.Secunda ibi,rei
autem.Prima ſubdiuidiť in tres:quia primò loqui
tur qñ exigebať cautio de rato.Secũdò qñ manda
tũ fuit reuocatũ.Tertiò qñ exigiť cautio de defen
1 dendo.Partes patẽt per ſe.¶†Not.ex hac lege qđ
diciť de procuratore facto apud acta,de cuius man
2 dato nõ põt dubitari.Et no.†ꝙ reuocatio quę nõ
peruenit ad notitiã iudicis,vel aduerſarij non no-
3 cet.¶†Not.ꝙ procurator actoris tenetur cauere
de defendendo in cauſa reſtitutionis,vel recõuen
4 tionis.¶†Not.ꝙ procurator rei,indiſtinctè cauet
5 de iudicato ſoluẽdo.¶†Not.etiã ꝙ iſtę exceptio-
nes debent opponi ante litis conteſtationem,ibi
6 dũ dicit:in ipſo litis cõteſta.exordio.¶†Oppo.&
videtur ꝙ quocunq; modo conſtet de mãdato nõ
debet ſatiſdare de rato,vt ff.rem ra.hab.l.ne ſatiſ
datio.& ff.de procura.l.ſi procuratorem.ſ.de pro
cura.l.j.Gl.fatetur contrarium:quia idem ſi quo-
g cunq; modo de mandato cõſtet[g]:ego autem puto
aliud eſſe ſpecialitatis in procuratore facto apud
acta,vt j.dicam.¶Op.ff.de operis noui nunc.l.de
pupillo.§.qui procurator.dicit gl.ibi ſpeciale.Tu
dic vt ibi no.quia ibi erat verus procurator:tamẽ
de mãdato dubitať.¶Opp.tertiò de l.qui ita.§.j.
ff.ad Treb.Solu.Fateor ꝙ ibi eſt ſpeciale per ra-
tionẽ quæ ibi ponitur in tex.De iſta materia dixi
vobis plenius in l.j.ſ.de procu.¶Venio ad ſecun-
h dum notabile,& opp.[h] ꝙ factum à procuratore re
uocato ſit ipſo iure nullũ ſ.de procur.l.licet.ff.de
ſol.l.vero ꝓcuratori.§.ſed & ſi qs mãdauerit.Hu
ius timore gl.diſtinguit vno mõ:& ſimilẽ diſtin-
ctionẽ ponit in l.ſi ꝓcuratorẽ.ff.de procu.vbi idẽ
7 tex.& eadẽ gl.quę hic.¶†Circa reuocationẽ pro-
i curatoris[i],examinemus alia mẽbra iſtius gl.dicit

i ✠ P.P.A.V.P.¶Procuratoris.Circa iſtã materiã ꝙ reuocatio de-
beat eſſe nota parti,ſeu iudici.vide omnino latè Io.de Ana.cõſ.xxv.limi
tantẽ inter alia non eſſe opus intimatione reuocationis,quando non erat
prius facta plena fides de mandato.Itẽ ſi poſtea fuit cõtumax procurator

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

non nocet eius contumacia domino, licet reuocatio non ſit intimata. Et multa alia in materia vide per eum & Bolog. in addi.

a ✻ P. P A V. P. ¶ Aduerſariū. Super iſto mēbro vide Comē. cōſil. cxlviij. incipi. venerabilis vir. in ij. dub. vbi vr̄ velle contrariū Bar. hic. & reprobat ſolutionem & intellectum quē ponit Bar. j. ad §. præſcribere.

glo. Quandoq; iudex, & aduerſarius hanc reuoca
tionem ignorant: tunc procedit iudicium ita. loq
tur hic. & vide gl. Quandoq; procurator eſt factus
a contra certū aduerſarium[a] ſine dubio ꝓcedit iſta
gloſ. vt l. ſi procurator. ff. de procu. ar. l. ſi fideiuſ-
ſor. §. j. ff. mand, quæ probant ꝙ debet aduerſario
denunciari. Facit l. nomē. j. ꝗ res pigno. obli. poſ.
Quandoq; non factus eſt contra certum aduerſa-
b rium,[b] ſed eſt procurator generalis ad cauſas: tūc
ſi quidem eſt factus apud acta, debet reuocatio ap
parere apud acta: alʳs reuocatio nō nocet. & hic eſt
8 caſus in hac l. nota. Et hęc eſt †vna differentia in-
ter procuratorem factum extra iudiciū, & factum
apud acta. Nam ſicut quando eſt dubiū de man-
dato eſt locus cautioni de rato, vt l. j. ſ. de procura.
ita etiam quando eſt dubium de reuocatione, licet
conſtet de mandato, eſt locus cautioni de rato, vt
l. vulgo. de admini. tut. Sed quando fact⁹ eſt apud
acta non poteſt eſſe dubium de reuocatione, niſi
apud eadem de reuocatione conſtet, vt hic. & hoc
vult dicere tex. itaq; & ſi poſtea &c. quaſi dicat de
mutatione voluntatis nō poteſt dubitari. Et eſt ra
tio, qꝛ ſicut quādo habet certum aduerſarium, de
bet ei denunciari, vt dictum eſt: ita quando certū
habet iudicē ſibi debet hoc denunciari ſicut par-
ti, vt infrà dicam. Et prędicta vera in his quæ agū
tur in eodem tribunali, apud cuius acta factus eſt
procurator in his quę agūtur in alio tribunali eſ-
ſet idem quod in procuratore facto extra iudiciū,
vt d. l. vulgo. de admini. tuto. ita debetis hic intel
c ligere. Si verò non eſſet factus apud acta[c] talis ꝓ-
curator generalis: tunc ſi quidem per eum iam in-
cœptum eſt negotium cum certo aduerſario: idē
quod quando eſſet factus procurator contra cer-
tum aduerſarium eadem ratione. argu. etiam in l.
apud Celſum. §. quęſitum. de doli excep. ſed ſi ni-
hil cœperat: tūc puto ꝙ nō requiratur quòd reuo
catio perueniat in notitiam iudicis, vel aduerſarij.
Ratio: quia nullus eſt certus iudex apud quē ſit fa
ctus nullus eſt certus aduerſarius: & ideo non eſt
d ſibi imputandum,[d] ſi non denunciat: quia neſcit
cui. Probatur in l. ſi dictū. §. fi. ff. de euict. qđ dixi
ſ. qñ eſt certus iudex vel certus aduerſarius, debet
e ei denūciari.[e] Idem dico ſi erit certus locus, vt pu
9 ta† propoſuit aliquem cuidam adminiſtrationi in
aliqua apotheca: certè in illo loco debet manife-
ſtū facere de reuocatiōe, vt l. ſed & ſi pupill⁹. §. ꝓ
ſcribere. ff. de inſtito. Ita intelligo hunc paſſum,
nō obſtante quicquid dicit per Cy. j. man. l. māda
10 tum. ¶ †Secundū mēbrū eſt, dicit gl.[f] qñ ꝑuenit
f ad notitiā vtriuſq;: tunc indiſtinctè factū à pro-
g curatore tali nō valet.[g] & in hoc dicit bene ſcđm
oēs. limitatur tamen per gl. primā. ¶ Tertium mē
h brum[h] eſt †qñ ad notitiam iudicis tantum perue-
11 nit reuocatio: tamē ſententia ipſo iure eſt nulla.
Dicit gl. quaſi iudicium ſit factum cum nō legiti-
ma perſona, vt l. licet. ſ. de procu. in hoc etiam be
12 ne dicit, ſcđm omnes. ¶ †Quartum membrum eſt
quando peruenit in notitiam aduerſarij, & nō iu-
dicis: tunc valet ſentētia ipſo iure lata pro illo ad
uerſario ſciente. ſed ope replicationis eliditur. Ita
dicit gl. magna. Mar. Sylima. impugnat iſtud mē
brū: qꝛ plus debet impedire dolus partis quā dol⁹
tertij, vel elegāter. in prin. ff. de dolo. ſed dol⁹ ter-
tij vt puta iudicis, facit iudiciū ipſo iure nullū, vt
dictum eſt ſ. & probatur in l. licet. ſ. de procura. &
l. cùm non iuſto. de colluſio. dete. ergo multò ma
gis dolus aduerſarij. Ad iſtam rationem reſponde
tur per doctores: vnum eſt de dolo tertij, per quē
non celebratur actus: alias ſecus, vt l. cùm manci-
pium. de edil. edicto. Item arguitur contra glo. qñ
ſententia eſt lata per falſas allegationes, eſt ipſo iu
re nulla, vt l. ſi prætor. §. Marcellus. ff. de iudi. ſed
hic eſt huiuſmodi: ergo &c. Solu. Debes intellige
i re[i] ꝙ hæc pars quæ ſciebat non allegauit, ſed ſolū
tacuit. & hoc modo ſuſtinetur gl. noſtra. ¶ Quin-
13 tum membrum †eſt: quando peruenit ad notitiā
procuratoris tantū & non aduerſarij. Iſto caſu di-
cit gl. ꝙ valeat ſententia lata contra dominū qui
fecit procuratorem, ſed non valeat lata pro eo. vi-
de glo. Pro hac gl. induco ff. pro ſocio. l. ſed & ſo-
14 cius. §. primo. ¶ Sextum †membrum eſt, quando
dubitatur, vtrum peruenerit in notitiam alicuius
vel non. Iſto caſu prę ſumitur ignorantia, niſi pro
betur ſcientia, vt l. verius. ff. de probatio. & de reg.
iur. c. præſumitur. libro ſexto. ¶ Vlterius opponi
tur de l. poſt litem. ff. de procura. Sol. Omnia quæ
ſupra dixi, loquuntur in reuocatione facta ante li
15 tis conteſtationem. ſecus ſi poſt: †quia tunc non
poteſt reuocare procuratore inuito ſine cauſa, vt
in contrario. Addit gloſſ. in l. ſi procurator. ff. de
procuratori. quod ſatis iuſta cauſa eſt ſi procura-
tor ſit præſens, & hoc patiatur. Et ſecundùm præ
dicta de reuocatione mandati debes intelligere ex
tra de procurato, c. iij. & in c. in noſtra præſentia.
& c. mandato. Venio ad tertium not. dicitur hic
quòd procurator debet cauere de defendendo.
16 † Per iſtum text. poteſt probari opinio Vltra-
monta. contra gloſſ. noſtram. nam gloſſ. in l. ſer-
uum quoque. §. ait prætor. ff. de procurato. dicit
quòd procurator actoris cauet de defendendo in
cauſa reconuentionis in l. & ideo. §. filiafa. ff. re-
rum amota. & ſ. de procurato. l. actio. Vltramon-
tani dicunt quòd nulla lege hoc cauetur, ſed leges
quæ dicunt quòd procurator actoris debet caue-
re in cauſa reconuentionis: debent intelligi de cau
tione iudicatum ſolui. quaſi diceret: debet defen-
dere, & cauere de iudicato ſoluendo. quod gloſſæ
noſtræ fatentur, quando incontinenti vellet age-
re, ſed quādo ex interuallo debet cauere de defen-
dendo. Hoc optimè probat tex. ibi dum dicit de ſa
tiſdatione ſuper lite excipienda. Verùm ipſi nitū
tur aliter exponere textum iſtum, videlicet ſatiſ-
datione, ſcilicet de iudicato ſoluendo, ſuper lite
excipiēda. Venio ad vltimam partem: quęro quæ
17 eſt ratio differentiæ † inter procuratorem rei, &
procuratorem actoris. Dic vt plenè not. in l. non
ſolum. §. qui alieno. ff. de procura. & per docto. ſ.
de procura. l. j. ¶ Quæro vtrum ſit aliquis modus
k releuandi[k] procuratorem ab iſtis ſatiſdationibus.
Certè tex. ponit remedium Inſtitu. de ſatiſda. §. ſi
verò. ſcilicet quòd dominus in inſtrumento pro-
18 curationis caueat: †& ideo in quolibet procurato
rio hodie dicitur: & dictus dominus volens ſuum
procuratorem à ſatiſdatione releuare: promittit
mihi notario recipienti de defendendo: iudicato
ſoluendo: & ratum habendo &c. An autem pro-
curator releuatus debeat ſaltem promittere nuda
cautione. Cy. tangit hic, & Dy. ff. iud. ſol. ſuper ru
brica. & ibi no. &c.

b ¶ Certū aduerſariū. Et eſt tex. no. in d. c. ex parte Decani. de reſc. & in c. ij. de ꝓcu. in vj. vbi bona gl. & in cle. j. de renū. vbi eſt gl. & Cy. in l. mādatum.

c ¶ Apud acta. De hac materia plenè per Ia. de bel. in l. j. ff. qđ iuſſu.

d ¶ Imputandū. Vide Bar. in l. nō ſolū. §. morte. in vj. col. de no. ope. nunc. & ibi oīno alle. in xij. colum.

e Denunciari. Nota, hoc: quia eſt clauis hui⁹ paſſus, & per hoc etiā nō dicit ꝙ ſi mandatū morte reuocatur, non eſt neceſſe ꝙ ad notitiam aduerſarij perueniat, vel ad iudicis, cum non ſit qđ morienti dn̄o imputetur. Ita no. dicit Bart. in l. ſi procurator. ff. de procu.

✻ P. P A V. P.

f ¶ Dicit glo. Limita niſi reuocatio peruenisset ad notitiā poſt cōcluſionē in cauſa. Caſus eſt ſingularis in c. auditis. extra de ꝓcu. Exclamat Ro. ſingul. cccxij. incip. tu ſay. Itē no. ꝙ cōtumax reuocatio ꝓcuratoris nocet dn̄o, vt pereū obliget, ēt ſi ſit reuocatus. Tex. eſt in l. ſed ſi pupillus. §. ſed aliàs. de inſt. quē hic ponderat Ro. ſin. cccclxxxj. incip. variat.

g ¶ Non valet. Et de materia vide Pe. de Anch. in clem. j. de renun.

h ¶ Tertium membrum. Sed aduerte quia docto. in c. ex parte Decani. de reſcript. & ibi Imol, dicunt quòd in iudicialibus videtur ſufficere quòd reuocatio peruenerit ad iudicem per illam l. j. Hoc vide per gloſ. & docto. in c. mandato. de procura. & latiſsimè Pet. de Ancha. poſt gloſ. in c. j. j. de renun. quid autem in reuocatione iuriſdictionis, & aliorum priuilegiorum antequā reuocatio perueniat ad notitiam, vide latè per Inno. in c. quia cunctis. de conceſ. præben. in vj. p B. l. in l. mandatum. j. mand. in penul. col.

i ¶ Intelligere. Vide quæ dixi poſt Bar. in l. ſi prætor. §. Marcellus. hic alleg. l. poſt litem. & ſemper ſcias quid releuet reuocatio procuratoris facta poſt concluſum in cauſa c. auditis. de procu. Vnum tamen nota quòd qui mittit nunciū vult obligari per ſeipſum, & non per alium: & ideo poteſt reuocare mandatū clam: ſed ille qui procuratorem mittit, vult obligari per alium, non per ſe, vt legitur & nota. j. ſi quis alteri vel ſibi. l. multum. Itaq; confert ſenſum ſuum in procuratorem, nec valet reuocatio. niſi in notitiam deducatur. vt no. in c. vlt. per Ioā. And. de procu. in vj. in nouel. Quod dictum reaſſumpſit Bal. de pace Conſtā. in verb. mittat. per Bald. in d. l. mandatū. in penul. colū. j. man. Et adde quod no. gloſ. & docto. in l. j. in fi. ff. de contrahend. emp. & in l. non ſolum. §. ſi mandato. ff. de iniurijs.

✻ P. P A V. P.

k ¶ Modus releuādi. De iſta releuatiōe & ꝙ ea ſtante non poſsit cogi procurator præſtare aliquam ſatiſdationē quia eſt intelligendum de eo qui non eſſet releuatus, vide no. Ioā. de Ana. conſi. lxxxij. & ibi etiam ꝙ ſufficit talis releuatio, licet dominus non eſſet ciuis nec ſuppoſitus illi ciuitati vbi agitur cauſa. & ibi etiam idem ſentit & clarius Bolog. in additio. & tale ſtatutum nō deberet intelligi quādo clarè conſtaret de mādato procuratoris, intelligendo vt aliquid iuri communi addat.

k ¶ Modus releuandi. Latiſsimè per Baldum, in rubri. ff. iudi. ſol. Sed aduerte: quia aliqui dicunt ꝙ licet procurator priuet hoc modo in inſtrumēto per dominū: tn̄ oportet poſtea ꝙ dominus ſit præſens in ſententia. Eſt vna gloſſ. j. §. ſi verò. hic alleg. quæ videtur deſtruere illum tex. per quem fuit inuēta hæc practica dum gl. ibi intelligit illum textum in reo cū quo fuit lis conteſtata: nihil tamen alle. de quo vide per doct. in l. ſi filius. ff. qui ſatiſda cogā. Et an iſta releuatio operetur aliquid, vt circa cautionem rati. Bal. videtur velle ꝙ non in l. ij. ſ. de procura. Quid ſi procurator non caueat de iudicato ſoluendo; nec etiam dominus eum releuauit? condemnatur in expenſis: niſi eſſet factum ſpeciale, vt egregiè voluit Spe. in ti. de ſatiſda. §. expedito. verſi. in ſumma. ex oppoſito, an requirat in ipſa ſatiſdatione danda per dominum referre ꝙ tempore ſententię fuerit præſens ipſi ſententiæ, vide Spe. in ti. de ſatiſda. §. expedit. verſicu. ſed nunquid dominus. Adde Io. And. in addi. ad Spe. in ti. de procu. §. vt aūt, verſi. ſed nunquid. Ioan. de Ana. conſi. lxxxij.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

De formulis[a] *Rubrica.*

¶ Continua rubricā vt in gl.& ſicut rubrica habet
duas partes:ita ſūt duę leges. Prima tractat de pri-
ma parte. Secūda de ſecūda parte. Ad euidētiā de-
bes ſcire ꝙ olim impetrabanť acta a pōtificib⁹,hoc
eſt ab his ꝗ prę erāt regimini ciuitatis:& erat tradi
ta certa forma impetrationis:& ꝗ cadebat à ſylla
ba,cadebat à tota cā.vt ff.de orig.iur.l.ij.§.deide.
Et ita erāt iſtę quędā aucupatiōes.quare Impator
primò tollit formā impetrādi, ſecundò tollit im-
b petrationem[b] ipſam totaliter. Per hunc titulū di-
cunt quidam ꝙ actio nō eſt hodie vulgaris formu
la:& ſic dicunt ꝙ l.ſi ſeruus nauem.ff.de fur.hodie
non procedit. Sed doctores cōmuniter dicunt ꝙ
ſi quidem loquimur de actiōe nō redacta ad actū:
& tūc eſt ius proſequendi in iudicio &c.vt inſti.de
act.in prin. Si verò loquimur de actione prout ad
actum reducitur,& ꝓponitur in libello : tunc eſt
vulgaris formula,vt l.ſi ſeruus nauē. Nec ob. hic
tit.qa ſolū hic corrigiť aucupatio illarū ſyllabarū,
& impetratio:& tūc acta iſta debēt ꝓponi, vt hic
videbitis in fi. ¶ Opp.ff.in inte.reſti.l. diuus. j. de
app.l.nominationes. Sol.ibi deficiat ſolēnitas ſub
ſtantialis cuius defectus vitiat.hic remouetur quę
dam ſolennitas vana & ſuperſtitioſa. ¶ Oppo.ij.
ff.de iure fiſ.l.in fraudem. §. quoties. Sol. Ibi fuit
cōmiſſa falſitas in actis: meritò quis punitur. hic
verò loquimur quādo erratur in ſyllaba , vel alia
ſolēnitate nō ſubſtātiali &c.

De iureiurando propter calumniam dando[c] *Rubrica.*

c ¶ Continua vt in glo.& per hanc continuationē
gl.dicunt Canoniſtæ ꝙ ipſi habēt rubricas melius
ordinatas quā nos. Nā ipſi ponunt de iuramēto ca
lūniæ,ſtatim poſt lit.cōte.vñ de iure antiquo ſuꝑ
quolibet actu interpenebať iuramētū calūniæ: vt
videbitis j.co.l.j. Et ideo qa ante lit.cōteſt.pluries
habebat locū iuramētū calūniæ:& etiā hodie ha-
bet:ideo iſta cōſideratione inſpecta poſuit poſt ti-
tu.de ſatiſd.& de formu.qa ſtatim cū opponit mi
hi exceptionē aliquā ꝙ dubitať de mādato,vel ali-
quid cōtra libellū:ſtatim poſſum dicere:iura ꝗ nō
proponis animo calumniæ:& ideo hanc rubricam
poſuit ſtatim poſt dictos titu. Videbitis j.co.auť.
hoc ſacramentum.& illo reſpectu debuiſſet poni
poſt ti.de li.cōte.vnde vterꝙ bene fecit. Cætera
dic per te, vt ſequitur in nigro.

SVMMARIVM.

1 ☞Statutū ꝙ de quolibet debito,de quo apparet
inſtrumentū,ſoluať gabella:an cōprehendat debi
tum de quo eſt facta apodiſſa.
2 Scriptura priuata quādo veniat appellatiōe inſtru
menti.
3 Quando negatur inſtrumentum quis habeat pro
bare.
4 Pro inſtrumento quando præſumatur.
5 In criminalibus an iuretur de calūnia.
6 In criminalibus qñ liceat ſe quocūꝙ modo redi-
mere etiā per calumniam.
7 Pœna calumniantium.
8 Ad torturam peruenitur quando aliæ probatio-
nes deficiunt.

LEX I.

d In omnibus.[d] Siue ꝗs ab
aduerſario exigat ꝓbationē, ſi-
ue ſe petat ad ꝓbandū admitti,
debet prius iurare de calūnia . h.
d. Primò ponit qñ ꝗs exigat pro
batiōes ab aduerſario. Secdō qñ volebat admitti ad
ꝓbādū. Secda ibi, ne aūt. Videbitis hic ꝙ ſuꝑ quo
libet actu iurať: ꝙ hodie ꝑ auť.corrigiť. Circa hāc
l.ꝗriť primò ꝗd vult dicere tex.ſiue ꝑ literas ſiue ꝑ
inſtrumētū. Dicit gl.literas intellige priuatas . in-
ſtrumentū intellige publicū.& vide gl.quę ponit
etiā alias expoſitiōes. ¶ †Et iſtā no.ad quęſtionē:
1 dicit ſtatutū ꝙ de quolibet debito de quo ſit inſtru
mentum debeat ſolui gabella.modò de debito ſit
apodiſſa,an debeat ſolui gabella. Hic videť tex.&
2 †gl.ꝙ nō:quia ſcriptura nō cōtineť appellatione
inſtrumēti. In cōtrariū facit:qa inſtrumentū dici-
tur quicquid inſtruit cauſam,vt ff.de fi.inſtru.l.j.
ſed ſcriptura priuata inſtruit cauſam:ergo &c. Itē
e facit in cōtrariū[e] j.de probat.l.inſtrumēta. Sol.ſe-
cundū propriā ſignificationē,quæ aſſumitur ex al
luſione vocabuli,ſcriptura priuata eſt inſtrumen-
tum:quia inſtruit cauſam:ſed ſecundū cōmunem
vſum loquēdi,ſcriptura priuata nō eſt inſtrumen
tū.non eſt enim in vſu noſtro dicere ego habeo in
ſtrumentū:cū habeo ſcripturā priuatā, vel apodiſ
ſam:& ideo probato iſto cōi vſu loquēdi dicerē ap
pellatiōe inſtrumēti apodiſſam nō cōtineri vt l.cū
de lanionis. §.aſinā.ff.de fun.inſtr.& inſtru.leg.&
l.librorū.§.quod tñ Caſſius.ff.de leg.iij.& de ver.
ſigni.l.in vſu.& de ſupel.leg.l.labeo.& ibi dixi de
modo probandi cōem vſum. ¶ Item quæro: circa
3 iſtam partē qñ negatur †inſtrumentū cui incūbat
probatio. Breuiter aut negatur ſcriptura priuata:
& incumbit probatio ei qui producit eā,vt l.ſcri-
pturas.j.qui pot.in pig.ha.& j.de fide inſtrumen
to.l.cōparationes.de proba.l.inſtrumenta.& l.ra-
tiones. Idē ſi negatur inſtrumētū publicū exēpla
tū,vt in auť.ſi quis in aliquo documēto. ſ. de edē.
4 Sed ſi eſſet †inſtrumētū publicū authenticū: tunc
præſumiť pro inſtrumento,niſi aliud probetur,vt
l.cū præcibus.j.de proba.& de iur.& fac.igno.l.ſi
poſt diuiſionē.niſi fortè eſſet aliqua ſuſpicio , vel
fortè propter vſuras poſitas in inſtrumēto vel pro
pter perſonā producentē qui eſſet aliàs cōſuetus
ſimilia facere,vt l.ſi quis ex argentarijs.§. j. & ꝗđ
ibi no.ff.de edē. Itē quæro,dicitur hic,ſiue ꝓpter
5 quid aliud quæro,†an in cauſis criminalibus[f] iure
f tur de calumnia. De hoc fuerūt opiniones in gl.no
ſtra. Gl. dicit ꝙ ſic propter generalitatē huius le-
gis.& j.l.proxi.in prin.& de fide inſtr.l.ſi. Alij di
cunt cōtrariū per multas rōnes:ad quas gl.reſpō-
det hic:tñ vnā rationē volo facere quæ eſt magis
6 fortis,quā ſint aliæ quæ talis eſt. In †cauſis crimi-
nalibus ingerētibus pœnā ſanguinis,licet ſuū ſan
guinē redimere quocunq; modo,etiā per calūniā,
vt l.j.ff.de bonis eorū qui ſibi mor.cōſci . ergo nō
debet iurare de calūnia. Sol. Illud ꝗđ diciť ꝙ licet
redimere quocunq; modo:diciť ꝗa pro cōfeſſo nō
habeť:nō ꝙ lex permittat calūniari:ideo debet de
calumnia iurari:hodie tñ ſecundū cōem vſum Ita
liæ hoc nō obſeruať,ſed ſtatim cū accuſator venit
iurat accuſationē verā eſſe:& ſic animo calūnian-
di nō producere poſtea cū cōparet reus iurat de ve
ritate dicēda. Ita obſeruat cōis ſtylus noſter. ¶ Ve
nio ad ſecundam partē : quæro in quo differt hic
verſi.à præcedēti. Dic vt ibi dixi ponēdo caſum:
7 & vt etiam diciť in gl. ¶ †Quæro vtrū calūnian-
tes puniantur aliter quā pœna huius legis. Certè
ſic per ti. Inſti.de pœ.te.litig.& l.nō ignoret. j.de
8 fruc.& li.expen. ¶ Vltimò no.ꝙ †ad quęſtionem
peruenitur qñ oēs aliæ probationes deficiūt &c.

g Hoc ſacramētū.[g] Op.ff.de
dan.infe.l.qui bona.§.pe. Sol. Illa cor
rigitur per iſtam, vel ibi loquitur quan
do extra iudicium fiebat,hoc eſt,non in forma iu
h dicij[h] ita ꝙ non fuit præſtitum iuramentum ſuper
tota cauſa. ¶ Opp.in auť.de teſt.§.quia verò. Sol.
Ibi loquitur de alio iuramento quàm de iuramen
to calumniæ. Item aduerte:quia iſta auť. corrigit.
l.C.in his tantū quæ fiunt poſt litem conteſtatā:
& ſic poſt præſtitum illud iuramentum tale , ſed
in his quæ fiunt ante lit.conteſta . ita iuratur ho-
die ſuper qualibet exceptione ſicut olim: & ſic in
hoc hodie non eſt correcta &c.

SVMMARINM.

1 ☞Iudex deberet habere ante tribunal euangelia
ſed conſuetudo non ſeruatur.

---

a ¶ In l.nulli.in pri. Hęc lex eſt ſcđa in ordine hui⁹ ti.& al legať ꝙ qñ ex libel lo apparet actionē ipſo iure nō cōpetere,ſiue nata fuerit ſiue extincta , ſiue nunquā nata fuerit nec ſpereť naſci, vt eſt qñ obligatio eſt cōdōnalis , libellus eſt nullus ipō iure: ꝗa ex eo nō concludiť ius agēdi ꝑ legē iſtā quā ita.alľ.Marti.Mathe.ī ſuis notabilibus dictis notabili.x.

b ¶ Impetrationem. Quid eſt actio, adde Bald. in l. edita. in.v.col. de edēdo.

✻ P. P A V. P.

c ¶ Dādo. In notorijs nō iurať de calūnia ſcđm Bal.in l.ſi verò.§.ꝗ ꝓ rei qualitate.ff. ꝗ ſatiſ.cog. Cur.ī l.j.ī ij.no.j.e.

✻ P. P A V. P.

d ¶ In oīb⁹. Iſtā legē primā & ſcđam legit do.Frā.Cur. Itē an ī ſummarijs cauſis ſit iurādū de calūnia,vide Barbat. cōſi.xlviij.ī iij. vol.

d ¶ In oīb⁹. Et no.ꝙ ēt in cauſis ſummarijs iurať de calūnia vt ī cle.ſępe.de ver.ſigni.de quo vide. Ale.in l.qui bona. §.ſi alieno.de dam. infec.vbi ad hoc refert notabile dictū Bal . in l.nō ſolum in prin . de procu. & not. ꝙ omiſsio hui⁹ iuramēti pſtiti vitiat ꝓceſſum , vt ꝑ Imol.& Ale.ī d. §.ſi alieno. in gl. in verb.reb⁹.vbi referūt vnā cautelā ꝓ hoc ad inualidādū ꝓceſſum.et ibi ſubdit Alex.ꝙ tale iuramētū qñcūq; ꝑſtatur , dummodo non ſit concluſum in cauſa. Gl.eſt no. in c.ex literis. de iureiu.& hoc adde ad §. ſed quia veremur.j.ꝓxi.l. ADDE intelligēdum proximè ſcripta quod omiſsio huius iuramenti vitiat proceſſum , cū eſt petitū : aliàs ſecus,vt in c.j.co.tit. in vj. & an appellatione inſtrumenti veniat priuata ſcriptura,vide Ro.cōſ. lxxiij.

e ¶ In contrariū. Idē tenet Bal.hic: & facit quod no. Bal.in l.ſi.in j.col.C.de ſi. inſtru.

f ¶ In cauſis criminalibus. An iuratur de calumnia in criminalib⁹,adđ Bar. in l. is qui reus . in viij. col.de pub. iudi.& in d.l.j. de bonis eorum. Adde Spe. co. titu.§.ij.& Abb.in c.j.extra e.

✻ P. P A V. P.

g ¶ Hoc ſacramenrū. Limita ſingulariter hanc auť.vt per Ale.in l.ſi finita.§. Iulianus.in ij.colū. ff.de dan.infect.

h ¶ Forma iudicij. Idē tenet Bar.in l.iuſiurandum.§.qui iuſiurandum. ff. de iureiu.adde quę not. Bar.in l. qui bona. §.ſi quis ſtipulatus.ff.de dā.infect.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

2 Patroni cauſarum debẽt iurare de calumnia, licet de conſuetudine non ſeruetur.
3 Iuramentum calumniæ debet præſtari poſt litem conteſta,nu.17.
4 Aduocatus debet iurare poſtquàm pars iurauit.
5 Aduocatus an debeat inſtruere partem circa reſponſionem.
6 L.rem non nouam.fuit facta ante hanc legem.
7 Lex quæ facta eſt prior, quando debeat eſſe prior in ordine.
8 Factum in ipſa conteſtatione litis, vel ſtatim poſt dicitur factum in exordio litis.
9 Iuramentum de calumnia, quo iure fuerit introductum.
10 Quæ perſonæ iurant de calumnia.
11 Patronus, & parentes, non iurant de calumnia.
12 Coniuncta perſona, quando agit pro coniuncta: an & quando iuret de calumnia.
13 In quibus cauſis de calumnia iuretur.
14 In cauſa appellationis iuratur de calumnia.
15 Si inſtantia eſt perempta: iterũ iuratur de calũnia.
16 Si in medio iudicij iudex mutatur, an iterum ſit iurandum.
18 Qualiter iuretur de calumnia.
19 Ordo literæ non attenditur, quando eſt contra mentem legis.
20 Actor quando ſcit ſe iuſtam cauſam non habere, & vult ꝙ detur ſententia propter ſtipulationem de euictione quomodo iurabit.

LEX II.

CVm & iudices. In prima par
te loquit̃ q̃n quis litigat pro ſe, & du-
rat vſq; ad §.quod obſeruari. & breui
ter dicit. Litigantes etiã patroni cauſarũ debẽt iu
rare de calũnia: & ſi ad iudiciũ venire nõ poſſunt:
mittit̃ eis ſacramẽtũ ad domũ.h.d. Primò ponit q̃
pſonæ debẽt iurare. Secũdò qd & qualiter iurare
debẽt. Tertiò qd debeat fieri q̃n ille qui debet iu-
rare nõ põt venire ad iudiciũ. Secũda ibi, & actor
quidẽ. Tertia ibi, ſinaũt vel dignitas. Primò habes
1 hic† ꝙ ante tribunal iudices debẽt habere ſancta
euangelia. qđ hodie de cõſuetudine nõ ſeruat̃. Se-
2 cundò no. ꝙ† patroni cauſarũ debẽt iurare de ca-
lumnia, vt hic, & j. de iudi. l. rẽ nõ nouã. quod etiã
3 de cõſuetudine nõ ſeruat̃. Tertiò no. † ꝙ ſacramen
tum de calumnia ſtatim præſtatur poſt litem con
4 teſtatã. & vide tex. No. etiã† ꝙ aduocatus [a] debet
a iurare poſtquã iurauit pars. ex hoc colligit gl. vnũ
5 ſatis notandũ, ꝙ aduocatus non † debet inſtruere
partẽ circa reſpõſionẽ. Vide gl. ſup verbo vtriuſq;
an ſit verũ, dicã ſtatim in §. qđ obſeruari. vbi tra-
ctabo materiã poſitiõis. Notetis vltimò formã iu
6 ramẽti de calũnia. Op. hic innuitur† ꝙ l. rẽ nõ no-
uam. j. de iudi. fuit facta antequã iſta: quia hic fa-
cit mẽtionẽ de ea. Sed cõtra. ergo debet eſſe prior
in ordine, vt ſ. in prima conſti. §. quibus. & §. ſeq.
7 Solu. † Illud eſt q̃n poneretur in eodẽ tit. [b] ſecus ſi
b in diuerſis. ¶ Itẽ op. j. eadẽ l. §. fin. vbi dicitur ꝙ in
8 exordio debet iurari. Solut. Satis iuratur† in exor
dio, quando fit in ipſa litis conteſtatione, vel ſta-
tim poſt eam, vt hic. & ſic iſta concordat cum illa.
c Hoc præmiſſo venio ad q. [c] & in hoc prin. per mo
dum ſummæ primò quæro, quo iure fuit introdu
ctũ ſacramẽtũ de calũnia. Secũdò quæ perſonę iu
rent de calũnia. Tertiò in quibus cauſis iuret̃ de ca
lumnia. Quartò qualiter & q̃n iuret̃ de calũnia: &
per iſtas q. expediã oẽs gl. ¶ Ad primũ quęro quo
9 iure† fuit introductũ ſacramentũ de calũnia. Cer-
tè videt̃ ꝙ de iure antiquo fuit cognitũ in caſibus
ſpecialibus, vt ff. de no. oper. nunc. l. de pupillo, §.
qui opus. ff. de dam. infe. l. qui bona. §. ſi alieno, de
iureiur. l. iuſiurãdũ. §. qui iuſiurãdum. & in multis
alijs legibus, poſtea per iura Codicis hoc fuit reda
ctum in materiã generalẽ. & fuit ſtatutũ ꝙ in qua-
libet cã & in quolibet articulo iuret̃, vt vidiſtis ſ. l.
proxi. & hic in prin. hodie verò eſt cõſtitutũ ꝙ ſe
mel tm̃ iuret̃ in cauſa, vt vidiſtis in aut̃. hoc ſacra-
mentũ. & videbitis ſtatim in aut̃. in iſto. ¶ Secũdò
10 quęro † q̃ pſonæ iurẽt. & vt ſcitis in iudicio ſunt
principaliter tres perſonæ. Iudex: & iſte nõ iurat
in qualibet cauſa, ſed iurat in principio ſui officij,
vt in aut̃. iuſiurandum qđ præſtat̃ ab his. per totã
conſtitutionẽ. debet tñ iudicare propoſitis ſacro-
ſanctis euãgelijs, vt hic: ſed hodie hoc de cõſuetu-
dine nõ ſeruat̃. Itẽ perſona actoris & rei: & iſti ſi-
ne dubio debẽt iurare q̃n per ſe litigant, vt hic. Si
aũt litigarẽt per alios, videbitis j. proxi. §. & in §.
ſinautem abfuerit. Itẽ eſt perſona aduocati, & pro
curatoris. De aduocato videbitis hic expreſsè, &
in d. l. rẽ nõ nouã. licet cõſuetudo nõ ſeruet̃. de ꝓ
curatore dicã j. in d. §. ſinautem abfuerit. & in aut̃. d
principales. ¶ Circa hoc quærit̃, an hoc iuramẽtũ
d remittat̃ [d] patrono & parẽti. hic in gl. ſunt opi. Et
11 † breuiter determinat ꝙ remittat̃. Nõ obſtat. §. ſed
quia veremur. j. ea. l. quia non põt remitti à parte,
vt ibi, ſed à lege ſic, vt hic. & vide gl. ſuper ver. mo
12 uiſſe. ¶ Item quæro, † quid ſi coniuncta perſona li
tigat per coniunctam. Reſpõ. quidã ſunt caſus in
quibus cõiuncta perſona admittit̃ cõtra volunta-
tẽ alterius coniunctæ perſonę, vt l. nõ tm̃. ff. de ap e
e pel. [e] & j. de appella. l. addictos. & ff. de lib. cau. l. j.
ij. & iij. In iſtis caſibus ipſe qui agit iurabit, quoniã
propriũ intereſſe videt̃ proſequi. Ita dicit hic eadẽ
gl. circa finẽ: quã vide. Si verò agit̃ in caſib⁹ in qui
bus nõ admittit̃ cõtra volũtatẽ, ſed præter volun
tatẽ: tunc idẽ: quia quãtũ ad iſtã actionẽ, videt̃ le-
gitimus adminiſtrator; quia authoritate legis facit
ergo &c. vt j. §. proxi. ¶ Tertiò principaliter quę- f
f ro, in quibus caſibus iuretur de calumnia [f]. Rñdeo,
13 quædã eſt † cauſa ciuilis & ordinaria: & in iſta ſine
dubio iuratur, vt hic, & per totũ titulũ. Quædam
eſt cauſa ciuilis & extraordinaria in qua nõ fit litis
cõteſtatio: & tunc puto idẽ ꝙ iuretur de calumnia
ſemper, cũ iudex expoſceret ſecũdũ formam legis
antiquæ, vt ſ. eo. l. j. Poſſet etiã præſtari iuramen-
tum generale ſtatim cum de negotio tractari inci-
pit ſecundũ formã huius l. Quædam eſt cauſa cri-
minalis: & in iſta ſunt opiniões, vt vidiſtis ſ. l. pro
g xi. & dic vt ibi. Quædã eſt cauſa ſpiritualis, [g] & in
iſta fuerunt olim opi. hodie eſt determinatum ꝙ
in ea iuret̃ de calũnia, vt extra eo. ti. c. ij. §. fi. li. vj.
14 ¶ † Circa hoc quæritur an in cauſa appellatiõis ſit g
iurandum de calumnia. Et hic in gl. ſunt opi. fina
liter gl. determinat ꝙ ſit iurandum: quia cauſa ap
h pellationis eſt alia à prima, vt l. inuitus. [h] ſ. de pro h
cur. Et habuiſtis plenè in l. ita demum. eo. tit. & l.
per hanc. de tempo. appel. quod eſt hodie determi
natum extra eo. ti. c. ij. lib. vj. & vide iſtã gl. in me-
15 dio. ¶ † Item quęro quid ſi perit inſtantia triẽnio
an debeat iterum iurari? Certè ſine dubio iurandũ
i eſt iterum: [i] quia noua inſtantia eſt, vt d. l. prope-
16 randum. j. de iudi. quaſi per totum. ¶ † Item quæ- i
rit gl. quid ſi in medio litis mutetur iudex, an ite-
rum ſit iurandum. Io. dicebat ꝙ nõ, per l. propo-
nebatur. ff. de iudic. quia iudicandum eſt ex eiſdẽ
actis, vt d. l. proponebatur quod habuiſtis not. j.
quomodo & quando iudex. l. ſi vt proponis. Qui
dam tenẽt cõtrariũ, & allegãt ff. iud. ſol. l. cũ apud
Semproniũ. ſed illa lex nõ facit: quia ibi cautio iu
dicatũ ſolui fuit limitata reſpectu certi iudicis, vñ
iudice mutato cautio perit. ſed illud iuramentum
pręſtatur ſuper tota cauſa, reſpectu cauſæ, non iu
dicis: vnde cũ cauſa non mutetur mutatione per-
ſonæ iudicis remanet iuramentum validũ, vt d. l.
proponebat̃. Item pro prædictis facit aut̃. de teſti,
§. quia verò. ſed certè ibi de alio iuramento loquit̃
quã de iuramento calumniæ. Itẽ facit pro prædi-
ctis in caſu l. properãdum. §. ſinaũt in medio. j. de
iud. ſed ibi mutabat̃ inſtãtia. hic in quæſtione no-
ſtra ſola iudicis perſona mutat̃. Habes expeditas
17 quaſi oẽs iſtas gl. ¶ † Modò habemus videre quali
ter & q̃n iuret̃. quæro q̃n debeat pręſtari iſtud iu-
ramentũ. Rñd. quoddã eſt iuramentum vniuerſa
le quod præſtatur ſuper tota cauſa. & iſtud debet
pręſtari ſtatim poſt litis conteſtationẽ vt l. j. & hic
in tex. Quoddã eſt iuramẽtũ de calũnia particula
re ſup certo actu, iſtud põt præſtari ſemp q̃n ali-
qua partiũ petit aliqd produci, vt vidiſtis ſ. l. ꝓxi.
18 ¶ † Quæro qualiter iuretur. Iſtud qualiter, poteſt
intelligi

a ¶ Aduocatus. Sed an aduocatus debeat eſſe præſens, vide Bal. in l. ſi poſtulauerit. §. quæſtioni. de adul. Sed an pars debeat habere copiam poſitionum antequàm exeat, vide Bald. in l. ij. vt lite, pen. per Inn. in c. per tuas. in fi. de teſtib. & ibi etiam per eũ quid de copia interrogatoriorum. & quod no. Bar. in l. ſi duo. ad fi. de iureiu. in §. idem Iulianus.

✠ P. P. A V. P.

b ¶ Eodem titulo. Et ſic in libris Codicis non ſequitur, vnus titulus eſt añ aliũ: ergo leges tituli prioris ſunt priores legibus poſterioris tituli. ſecus in eodẽ titulo. Vide ad iſtũ Iaſo. in l. fi. col. pe. in ver. ſecũdò principaliter pondera. C. qui teſ. fa. poſſ. vbi multa allegat.

c ¶ Venio ad q. Adde no. j. ead. l. §. qđ obſeruari. & §. ſed quia veremur.

d ¶ Remittatur. Item quid contra an remittatur filio, vel liberto? Bart. ꝙ ſic in l. iuſiurandum. §. qui iuſſu. ff. de iureiu. p tex. in c. ſciẽdum. §. in quib⁹. de conſue. recti feud.

e ¶ Non tantum. ff. de app. Si coniuncta perſona agat ꝓ coniuncta, quis iurat? Adde Bar. in l. qui bona. §. ſi alieno. ff. de dam. infe. quod no.

f ¶ Iuretur de calumnia. Vide Bar. in l. j. ſ. eo. idem in arbitro: adeo quod in executione ſententiæ petita iurat̃ de de calumnia l. theſaurus. ff. ad exhib. Ita dicit Bar. in l. j. in princi. j. ne lic. in vna eademq; cauſa tertio prouo. & videtur velle idẽ Bal. in l. j. ſ. eodem.

g ¶ Spiritualis. vide Bal. j. ea. l. §. quod obſeruari. circa vltcolum.

h ¶ L. inuitus. vide Bar. in l. qui bona. §. ſi ſtipulaturus. ff. de dam. infe. Vide Bar. in aut̃. hoc ſacramentum. ſ. eo.

i ¶ Iurandum eſt iterum. Adde Bart. & ibi dixi in l. qui bona. in §. ſi quis ſtipulaturus. ff. de dam. infect. & ibi an ſit iurandum ſuper actiõe cumulata. & hic adde Bal. in authen, hoc ſacramentum. ſ. e. ad hoc qd no. ĩ l. ij. ff. iudi. ſol.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

intelligi tribus modis. Primò quæ ſit forma iuramenti: & hæc forma iu-
ramenti colligitur ex hoc text. adiicitur ſibi aliud c. per auť. in iſto. quam
ſtatim videbitis. & adiicitur aliud per auť. principales. quam legam ſuper
§. ſi autem abſuerit. Ex his gl. j. proxi. §. quod obſeruari. circa prin. ma-
ioris glo. ponit ver. qui continet iſta capitula. Iſtud iuretur quod lis ſibi
iuſta videtur, &c. Item poteſt intelligi iſta quæſtio, qualiter iuretur, id
eſt quo ordine iuretur. Ad hoc reſpondet gloſſ. hic ꝙ prius debet iurare
actor: ſecundò debet iurare reus, colligitur ex ordine literæ. Sed contra
19 hoc facit. Inſtit. de pœ. te. lit. §. j. Sed certè † non debet attendi ordo literę
quia eſt contra mentem legis. ¶ Quæro, circa hoc quid in duplici iudicio.
Dic vt in glo. hic: & ff. de iu. l. in tribus. ¶ Quæro vlterius, quid ſi reus cõ
fiteatur debitum, dicit tamen ſe habere aliquas exceptiones. Certè gl. di-
cit idem, quòd actor debet prius iurare inſpecta primordiali cauſa: vt ha-
20 betis in gl. ſuper verſi. & actor quidem iuret. ¶ Vltimò quæritur, † quid
ſi aliquis ſcit ſe cauſam iuſtam non habere, tamen vult ꝙ detur ſententia
propter ſtipulationem de euictione: qualiter iurabit iſte de calumnia. gl.
dicit optimè: quia iſte non iurabit rem eſſe ſuam: ſed debet iurare. ꝙ iſte
litigat ex iuſta cauſa propter cauſam euictionis: ergo &c. Poſſet etiam cõ
fiteri alteri rem ſuam eſſe. Debet enim bonam fidem agnoſcere: vt l. quo-
ties. §. ſicut. de adminiſtrati. tutorum. &c.

a IN iſto iuramento. [a] Ad formam iuramenti additur per iſtã auť.
aliud cap. habes hic: quod non eſt ſæpius iurandum. Simile ha
buiſtis. s. in auť. hoc ſacramentum. & quod ibi dictum fuit, po
teſt dici hic. ¶ Nota iſtam auť. ex qua ſumitur ꝙ pars debet reſpondere po
ſitionibus: vt nõ exigat probationes: niſi quas neceſſarias putabit: dicam
tibi in l. ſeq. Sequitur auť. principales. quã legã tibi in. §. ſi autẽ abſuerit.

SVMMARIVM.

1 ☞ Adminiſtratores legitimi iurant de calumnia & in eorum animam, & nume. 2.
3 Iuramentum calumniæ eſt credulitatis, non veritatis.
4 Scire dicitur quis, quod credit.
5 Scire eſt vehementer opinari.
6 Confeſsio tutoris, vel alius adminiſtratoris legitimi, emanata per modũ iuriſdictionis contentioſæ, præiudicat pupillo.
7 Iuramentum in litem non defertur tutori.
8 Minor, an debeat iurare de veritate dicenda: & nu. 13. vbi ꝙ ſic.
9 Adultus cum authoritate curatoris litem conteſtatur.
10 Pater adminiſtrator filij iurat de calumnia.
11 Infames, dementes, & furioſi, non iurant de veritate.
12 Pupillus doli capax, quando ſcit veritatem, iurat de veritate.
14 Minor quando iurat de veritate: quibus caſibus hoc agat, cum authoritate curatoris.
15 Filiuſfamiliàs, & monachus, quãdo pater, vel monaſterium agit, poſſunt interrogari de veritate.
16 Pupillus, & ſeruus, in cauſis, in quibus habent legitimam perſonam, iurant de calumnia.
17 Filiuſfami. quando agit pro caſtrenſi peculio, iurat de calumnia.
18 Poſitio, ꝙ inducta fuerit ex conſuetudine.
19 Interrogatio & poſitio in quo differunt.
20 Poſitio quid ſit.
21 Poſitionibus, ex quibus cauſis non ſit reſpondendum.
22 Poſitioni incertæ quando ſit reſpondendum. & nu. 24.
23 Dubitanti in reſpondendo poſitionibus, quando iudex debeat ei aſsignare terminum.
25 Poſitio impertinens, quæ dicatur: & quando poſitioni impertinenti ſit reſpondendum.
26 Poſitio contraria, quæ dicatur: & qñ poſitioni contrariæ ſit reſpondẽdũ.
27 An ſit reſpondendum ſæpius eidem poſitioni.
28 Poſitioni continenti factum alienum, quando ſit reſpõdẽdum: & nu. 23.
29 Poſitioni, quæ continet ius, quando ſit reſpondendum.
30 Poſitio fit, vt pars à probatione releuetur.
31 Poſitioni negatiuæ hodie iure canonico eſt reſpondendum.
32 Poſitioni criminioſæ quando ſit reſpondendum.
33 Poſitioni in criminalibus, quando ſit reſpondendum.

Quod obſeruari. Hic eſt ſolennis. §. & habet gl. magis notabiles, quã ſint in hoc titulo. bre-
uiter dicit. ¶ Qui ſe legitimos adminiſtratores aſſerũt, debent de calũnia
iurare: & aliæ leges quæ de iuramento loquuntur in ſuo robore perſeue-
rent. h. d. Continua hunc. §. hoc modo. Dictum eſt ſupra de his, qui litigãt
per ſeipſos: hic ponitur de his, qui litigant per alios, vt puta per admini-
ſtratores legitimos. j. proximè dicitur de his, qui litigãt per procuratorẽ.
Itẽ hic. §. diuiditur in tres partes. Primo, ponit dictum. Secundò ponit ra
tionem. Tertiò confirmat leges antiquas de iuramento loquentes. Secun
1 da ibi: conuenit enim. Tertia ibi: omnibus. ¶ † Nota ꝙ adminiſtratores le
2 gitimi iurant de calũnia. ¶ No. † ꝙ iurãt in animã ſuã, nõ in eorũ quorum
3 bona adminiſtrãt. ibi, eo ꝙ ex cauſa ſuæ ſcientiæ iurent. ¶ No. ꝙ † iuramẽ
tum calumnie eſt credulitatis, & æſtimationis, non veritatis: vt hic circa
b finem. ¶ No. hic in verſi. cõuenit, [b] ꝙ primò dicit: ipſam cauſam ſcietes: &
poſtea ſcire poſſunt. & j. dicit quod quiſq; credit,
4 & exiſtimat. Ex † quo habes ꝙ illud quod qs cre-
5 dit dicitur ſcire. Scire † enim eſt vehementer opina
ri, vt l. ij. §. idem Labeo. & quod ibi no. ff. de aqua
plu. arcend. quod tene menti. ¶ Venio ad gl. Pri-
mò op. non debet præſtari iuramẽtum quod prę-
ſtitum nõ releuat, vt l. hæc ſtipulatio. §. diuus. vt
leg. no. ca. ſed cõfeſsio tutoris vel curatoris nõ prę
iudicat pupillo, vel adulto, vt ff. de confeſsis. l. cer
tum. §. ſed an & ipſos. ergo videtur ꝙ eorum iura
mentum, & eorum confeſsio, nõ ſit exigenda. Hu
ius timore eſt facta gl. j. & gl. inuoluit ſe multum,
& finaliter non bene ſoluit. idem facit in contra-
rio. Examinaui vobis hoc anno iſtum paſſum j. de
6 confeſ. l. j. Breuiter iſta † eſt vera: ſi quidem confeſ
ſio adminiſtratoris legitimè emanat per modũ vo
luntariæ iuriſdictionis, non prępiudicat, vt d. §. ſed
an & ipſos. Si verò emanat per modum iuriſdictio
nis contentioſæ: tunc præiudicat, vt hic. debet cũ
veritatem confiteri, & agnoſcere bonam fidem vt
l. quoties. §. ſicut. de adminiſtratio. tuto. ¶ Secun
dò opponitur & videtur ꝙ vnus & idem tutor, ex
vtraque parte iuret de calumnia, vt l. accipientis.
de authorita. tuto. Sol. Intellige ꝙ ibi erant diuer
ſæ actiones, ſiue cauſæ diuerſorum pupillorum:
non vna. ¶ Opponitur tertiò de l. videamus. ff. de
7 in lit. iuran. Sol. † Ibi loquitur de iuramento in li-
tem, quod eſt iuramentum affectionis: & eſt alia
affectio tutoris, alia eſt affectio pupilli. hic loqui-
tur in iuramento calumniæ quod eſt iuramẽtum
credulitatis. ¶ Vlterius opp. de l. iuriſiurandi. j. de
teſt. Sol. ibi loquitur de iuramento teſtis. quod eſt
veritatis: hic de iuramento calumniæ: quod eſt cre
8 dulitatis. ¶ Quæro ego & reuoco in dubiũ, an † de
veritate dicenda debeant ipſi minores iurare. Pro
pter hoc eſt facta alia gl. magna, hic ſuper. ver. poſ
ſunt. Nam quidam dicunt ꝙ ſi adultus ſcit verita-
tem eodem modo, ſicut ipſe curator, ipſe debet iu a
rare de calũnia, & de veritate. Alij dicunt contra-
rium. Veritas eſt: quoddam eſt iuramẽtũ calũnię,
& iſtud ſemper debet præſtari ab adminiſtratore,
vt hic in hoc §. Ratio huius eſt duplex. Prima: qa
cum iſtud iuramentum ſit de forma & ſubſtantia b
iudicij, debet cadere in legitimam perſonam, vt l.
momẽtaneæ. j. qui le. perſo. Sed iſta ratio mihi nõ
placet. Primò: quia iuramentũ calũnię põt omit-
ti, vt in §. ſed quia veremur. j. ea. l. ſi eſſet de ſubſtã
9 tia non poſſet omitti. Prętereà † litis cõteſtatio eſt
de ſubſtantia iudicij, vt l. prima. j. de lit. conteſta. l.
fi. §. illud. de tempo. app. & tñ poteſt fieri ab adul-
to, cũ authoritate curatoris, vt l. j. §. ſufficit. de ad
mini. tut. Ratio igitur eſt, quã ponit tex. hic: quia
ipſi adminiſtratores poſſunt ſcire inſtantiam cau-
ſæ, melius quã ipſi pupilli, vel adultus: licet iſti ſci
rent melius veritatẽ facti: & iſta ratio ponitur hic
in tex. Sed hæc rõ non concludit, niſi in minori-
bus, vel aliàs imbecillibus intellectu vt in furioſo
10 prodigo, & ſimilibus. In patre † verò qui eſt legiti
mus adminiſtrator filij: etiã ſi filius eſſet antiquus
iſta ratio nõ videtur cõcludere: quia filius põt ſci-
re veritatem, ſicut pater, & iuſtitiã cauſæ, ſicut pa-
ter. tñ dico ꝙ eadẽ eſt ratio, ſcilicet ꝙ ipſe iuret. Si
cut enim iurat aduocatus, vt s. proxi. §. ſic & iurat
procurator, vt §. proxi. ita debet iurare legitimus
adminiſtrator. Non enim aliàs ad cauſam debet
venire, niſi ſciat iuſtitiã cauſæ, quã põt ſcire p ſuã
credulitatẽ: tñ per prędictã rationẽ non remouet,
quin ipſe filius iuret, ſed inducit, ꝙ pater ipſe de-
bet iurare: quia quoddam eſt iuramentũ veritatis.
Et in hoc eſt aduertendũ: quidã ſunt quorũ bona
11 adminiſtrant qui † carẽt omni intellectu, vt infan
tes, & demẽtes, & furioſi: & iſti ſine dubio nõ præ
ſtant iuramentũ veritatis: qa eorũ ętas quod videt
ignorat, vt l. j. de fal. mo. Quidam ſunt qui habent
intellectũ, ſed imbecillẽ, vt pupilli: & in iſtis di-
cũt quidã idẽ, ꝙ nõ debẽt iurare de veritate dicen
da: ſicut enim non recipiuntur in teſtes pro alijs,
nec cõtra alios, vt l. iij. §. lege Iulia. ff. de teſtib⁹. ita
nec in cauſa ſua. Ita dicebat Iacobus Butri. Mihi

a ¶ In iſto iuramẽto. Limita vt p Imol. in l. qui bona. §. ſi quis ſtipulaturus. ff. de dam. infec.

b ¶ Conuenit. Vide tamen Bart. in l. admonendi. in v. col. ff. de iureiu. & in l. j. ff. de interrogat. act. adde Bar. in l. is poteſt. de acqui. hære. in vij. col.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ✻ *P. P A V. P.* ¶ Poſitionũ. Circa iſtã materiã poſitionũ nota ꝙ licet cõtumax in nõ reſpondẽdo habeaẗ pro cõfeſſo, iuxta cap. ij. de confeſ. in vj. tñ poſſet cõparẽdo declarare iuriſdictionẽ iudicis. Ita Bal. in c. fin. extra de iu. cal. qđ limita vbi eſſet oĩno nõ ſuus iudex: qa ꝑ cõtumaciã nõ ꝓrogaẗ iuriſdictio. Bal. in c. j. §. ſacramentũ. de cõſue. recti feudi. in l. j. C. vbi de cri. ag. opor. in d. ca. fi. Secus qñ eſſet ſuus iudex declinabilis tm̃, ſcđm Bal. ĩ l. ſi q ex cõſenſu. C de epiſc. aud. Imol. & doct. in c. præterea. extra de dila. Itẽ no. ꝙ vbi actor & reus ſunt ambo cõtumaces: tũc neuter eorũ hẽ ꝓ cõfeſſo, Ita Ange. in l. ſi nõ fuerit. ff. de iniur. Itẽ vide de materia latè eũ dẽ Barto. in repetitiõe l. vbicũq; poſt mediũ. ff. de inter. rog. act. Item no. ꝙ vbi aliquis potuiſſet ſe citaſſe ſine tẽpore, contumax in reſpondendo non hẽ ꝓ cõfeſſo. Fuit ſingulare dictũ Baldi in l. j. C. ſi plures vna ſentẽ. qđ exclamat. Crem. ſing. iij. De materia aũt interrogatoriorũ, & ꝙ aliqđ ſint quàm poſitiões, vide ad Bar. multa in ru. ff. de ĩterr. act. Itẽ an oĩbus poſitionibus regulariter ſit reſpõdẽdũ, niſi eſſent notorię impertinẽtes, vel tales quib⁹ de iure non eſſet reſpõdendum, vide Cur. cõſ. lxx. in vij. col. Itẽ ꝙ poſsit reſpõderi poſitionibus hoc mõ reſpondet ꝙ nõ credit, vt poniẗ. Vide Spec. in tit. de poſitio. §. vij. verſi. vndecimò cõſiderandũ. Item ꝙ reſponſio facta poſitionib⁹ debeat taliter interpretari, ne reſpondens ſit contrarius, vide Alex. cõſi. xliiij. incip. viſo & diſcuſſo. in pe. col. in ij. vol. Et de modo ſaluãdi poſitiones, ne ſint cõtrarię, vide no. Iaſ. poſt Alex. & alios in l. j. in prin. in iij. col. in iiij. ſaluatione. ff. ne quis eũ qui. Item nõnulla dicta in materia quomodo fiẽdæ ſint poſitiones, & qualiter cõpellatur quis reſpondere, vide Barto. in trac. de ord. iud. in iij. col. ad fi. & ſeq. Item ꝙ reſpondens poſitiõi cõfitendo aliquid ex cõtentis in ea poſtea in cæteris dicatur negaſſe qualitatem in ea inſtãtia, vide Ale. cõſ. xiij. vo. j. col. j. Itẽ de iure Digeſtorũ an teneaẗ rñdere qs poſitionibus, vide Bar. in l. j. §. ex reſcripto. ff. de ven. inſpi. per illũ tex. Item adde ꝙ ſi diu diſputaretur an poſitiones eſſent admittendę, & an eis eſſet reſpondendũ, nunquã curreret tẽpus ſtatutum alteri parti ad probandũ, vide Curt. in l. j. §. eod. Alexã. in ſimili conſil. ccccxxxix. in prin. & ad finẽ. Itẽ circa materiam poſitionum habes tractatũ Iacobi de Arena. Item quando danda ſit dilatio ad deliberatè reſpondendum poſitionibus, qñ conſiſtunt in facto proprio ſiue alieno, vide Are. in l. cũ falſum. in j. & ij. col. de acqui. hęre. An aũt ille qui primò eligit viã capitulorum ad probandum poſsit ſuper eo facere poſitionem, Spe. in tit. de poſi. in §. iiij. col. vlti. verſi. ſed quid ſi altera. tenet ꝙ ſic. In cõtrarium facit qđ dicit Sali. in l. ſi quis iuſiurãdum. in fi. C. de rebus cre. arguẽdo à delatione iuramenti appoſiti, vt arguit Bar. in l. in cõtractibus. §. illo. C. de nõ num. pecu. Pro prima opi. eſt gl. ordina. in c. pręſentiũ. in vj. & ibi vide Io. An. in nouel. col. penul.

b ¶ Introducta poſitio. In quo differãt poſitiones ab interrogationibus, vide Spe. in tit. de poſi. in ver. hic dicamus. & qualiter fieri debeat, vide in §. quintò ſupereſt &c.

c ¶ Iure poſitio. Et qñ ſint fiẽdæ poſitiões, vide latè per Spec. in tit. de poſi. in ver. quartò q̃ro.

12 aũt videtur † ꝙ ſi pupillus ſcit veritatẽ: & eſt doli
capax, ꝙ poteſt ſibi deferri iuramẽtum veritatis.
quod probo per ea quæ dixi in auẗ. ſacramẽta. §. ſi
aduer. ven. Secũdò probo, impubes poteſt exami
nari vt teſtis, nõ ad plenam probationem, ſed ad
indiciũ, vt l. j. §. impubes. ff. ad ſyll. videbitis tactũ
j. ad ſyl. l. ij. Si ergo aliquid operatur in cauſa, vt di
ctum eſt: ergo poteſt ſibi deferri iuramentũ. Præ-
terea ſi reſpondebit cũ authoritate tutoris: autho
ritas tutoris ſupplet eius defectũ, vt l. clarum. j. de
au. pręſtan. tñ pręcedens ratio magis placet mihi:
quia tutoris authoritas propriè eſt in reſpõſione,
vt j. dicam. Quidam ſunt qui habent intellectum
13 nõ † ita imbecillem, ſed magis plenè, vt adulti. &
iſtis defertur iuramentum veritatis: & ipſi de veri
tate reſpondent. Et ita determinat glo. tua, quam
vide ſuper verbo, poſſunt. ¶ Circa hoc quæro, an
14 qñ minor rñdet de veritate † debeat tutor ſuã au-
thoritatẽ interponere. Tex. videtur ꝙ ſic in dicta
l. clarum. j. de auth. pręſtã. Veritas eſt iſta, iudicio
meo, ꝙ duplex eſt actus. Primus vt cognoſcatur
an minor debeat interrogari, vel nõ. Et iſta exami
natio debet fieri cum ipſo tutore, & cum eius au-
thoritate, vt d. l. clarũ. & arg. iſtius. §. Ipſe eñ ſcit
iſtam inſtantiam: an debeat cadere in ſciẽtiã mino
ris ver. nõ, iſtud de quo interrogaẗ. Quidã eſt act⁹
reſpondendi, & iſte eſt duplex. Aut eñ q̃ris vtrũ
tutor authoretur vt reſpõdeat: tũc puto ꝙ debeat
authorari, vt d. l. clarũ. Aut vt ſic reſpõdeat cõfitẽ
do vel negando: & nõ puto ꝙ tutor in hoc debeat
authorari: qa hoc nõ cadit in ſciẽtiã ſuã: argu. d. l.
videamus. de in lit. iur. Ita intelligo hãc materiã.
¶ Quęro, dicitur hic: & alij qui habent legitimam
adminiſtrationem. Quęro, qui ſint iſti alij qui ha
bent legitimam adminiſtrationẽ. Gl. ponit exem
plum in patre, & auo, & ſimilibus. & dic vt in gl.
15 ¶ † Quęro, an qñ pater agit tanquã legitim⁹ admi
niſtrator filij, poſsit filius interrogari de veritate
dicẽda? Reſpond. ſic: ſicut dictum eſt de adulto. &
idem qñ monaſteriũ agit pro monacho. ¶ Quæ-
16 ro, quid in cauſis † in quibus pupillus vel ſeru⁹ ha
bet legitimã perſonã, vt j. ſi per vim vel alio mo. l.
j. & j. q le. pſo. l. momẽtaneæ. Certè ꝙ tũc iurabũt
17 de calũnia nõ eſt dubiũ. ¶ † Quęro, qđ qñ fili⁹ agit
vẽ cõueniẗ pro caſtrẽſi peculio? Certè in hoc habe
tur vt paterfamiliàs, & ipſo iure ipſe iurabit: vt ff.
a ad Mac. l. ij. Sequiẗ videre materiã poſitionũ[a] mo
do quã hic tractat gl. noſtra. Pro declaratione gl.
& materiæ primò q̃ro, quo iure ſit ĩtroducta po-
b ſitio[b] Dicũt quidam ꝙ iure Digeſtorũ per l. Offi
dius. ff. de leg. iij. ibi pone, inquit &c. ¶ Sed certè
ibi eſt magis interrogatio iudicis, quàm poſitio.
Alij dicunt per titulũ de interrog. actio. Sed certè
eodẽ modo ille loquitur de interrogatione, nõ de
poſitione, vt j. dicam. Alij dicũt per tit. de cõfeſſ.
ſed certè ille titu. loquitur de confeſ. eius quod eſt
deciſiuum totius. ſed poſitiones fiunt de quolibet
particulari facto. Alij dicũt per hãc l. qs debet re-
ſpondere ꝑ credit, vel nõ credit. Sed certè hic lo-
quitur de iuramento vniuerſali ſuper tota cauſa.
Alij dicũt ꝑ auẗ. in iſto. & in corpore vñ ſumiẗ. §.
eo. vbi diciẗ ꝙ qs nõ exiget probationẽ, quã neceſ
ſariã non putabit. Et pro certo ſi aliquo iure poſi-
c tio[c] eſt inducta: eſt inducta per iſtã auẗ. Et docto-
18 res noſtri dicunt † magis propriè, ꝙ eſt inducta ex
conſuetudine per rationẽ huius auẗ. probatur hoc
de lit. conte. c. j. & de confeſsis. c. j. lib. vj. de teſtib.
c. pręſentiũ. eo. li. ¶ Iuxta prędicta quæro, in quo
19 differt poſitio † ab interrogatione? Reſpõdeo, iſte
qui interrogat nihil ponit affirmãdo, vel negãdo,
ſed ſolùm interrogat, ſed ille qui ponit confitetur
d vel negat illud ꝙ ponit. ¶ Quæro, qđ eſt poſitio.[d]
Specu. ponit ſuas diffinitiones. Domi. Cyn. ponit
hic ſuas diffinitiones: de quo multũ non curo, ſed
20 breuiter dicit. Poſitio † eſt alicuius particularis rei
ad cauſam pertinentis aſſertio. Quare dico particu
laris? ad differentiam libelli, & conteſtationis litis
& iuramenti de calumnia: in quibus fit quædam
aſſertio vniuerſalis rei, ad totam cauſam. Quare di
co aſſertio. Ad differẽtiã vtriuſq; actiõis, vbi qui
interrogat non aſſerit. ¶ Quæro rationẽ & intro
21 gl. ex quibus † cauſis poſitionibus nõ ſit reſpõden
dum. Glo. hic examinat quinq; cauſas: & ego exa
minabo vobis ſex. Quandoq; allegatur incertitu
do, quandoq; impertinentia, quandoq; eſt cõtra-
rietas, quandoq; eſt iuris, quandoq; negatiua: ad-
do ſextũ quandoq; eſt criminoſa. ¶ Examinemus
iſta: & erit examinata materia, & gl. noſtra. Dico
22 primò, † quandoq; allegaẗ incertitudo, vel quan-
doq; opponitur: & hoc dupliciter. Quandoq; eſt
incertitudo, reſpectu reſpondentis: quandoq; re-
ſpectu ponentis. Primo caſu, pone exemplum: po
nitur ꝙ Titius eſt mortuus: ego cõtra quẽ ponitur
reſpondeo, neſcio. De hoc dicit gl. poſſum reſpon
dere dubito. arg. ff. de petitio. hæredi. l. ſi debitor.
de excep. l. ſi quidem. de iureiuran. l. iuſiurandũ &
ad pecunias. in principio. Quidam tamen dicunt ꝙ
cùm reſponſio fiat per credit, vel non credit, vt in
e hoc §. quòd poteſt cogi[e] ſtatim reſpondere: &
tunc dat conſilium quòd reſpondeat, pręmiſſa ne
f gatione, vt in ea habetis. ¶ Sed pro eius declaratio
23 ne[f] quæro, an † iudex debeat dare ei qui dubitat

d ¶ Quid eſt poſitio. An aũt poſitiones poſsint fieri an lit. cõteſt. tex. ꝙ ſic ĩ c. vnico. de li. cõte. & no. Bar. in l. j. qđ lit. cõte. licet videaẗ cõtra: qa ſuccedũt in locũ ꝓbationũ. ꝙ not. & adde tex. in c. dudũ. de elect. & aduerte: quia illa iura non arctant partem ad reſpondendũ illis, videre meo debet rñderi. Tu vide glo. in c. j. & ij. de confeſ. in vj. & per Spec. in ti. de poſiti. §. iiij. in princi. & not. ꝙ poſitio non dicitur priuſquàm ſit producta & admiſſa per iudicem, ſecundùm Bald. in l. generaliter. §. j. de re. cre. & ibi vide ꝑ eũ. no. differẽtiã inter poſitionẽ & copulam & articulũ, quẽ etiã dixi poſt Bar. in l. non fateẗ. ff. de cõfeſ. ad fi. & vide etiam, an ſup expenſis emanãtibus ante litis cõteſ. poſsit fieri poſitio, vide Specu. in ti. de poſiti. §. j. verſic. j.

e ¶ Quòd poteſt cogi. Nota etiã Imo. in c. ex parte. de reſcript. per text. ibi, dolo vel negligentia. ꝙ poſitio, vel articul⁹, poſſunt formari alternatiuè, ſeu cum diſiunctione. Ad idem de reſtit. in integrum c. conſtitutus. de præſcrip. c. audien. quod eſt verum ſecundùm eum, quãdo fit de alieno facto in quo eſt probabilis ignorantia. l. fin. ff. pro ſuo. & l. ij. ff. de iuris & facti ignorantia. cap. ab excommunicato. & ibi nota. de reſcrip. & poteſt etiam notare ſecundùm dominum Anto. ibi ꝙ quando in vna poſitione pars alternatiuè concludit ad intentionem articulantis vel ponentis: tunc admittitur articulus vel poſitio alternatiua. Facit quod habetur in l. quod ſi dubitetur. ff. de acquir. hære. & in l. Gallus. §. ſi eius. ff. de libe. & poſthu. & ibi Bar. ita videtur ſequutus Imol. in d. c. ex parte. vide Innoc. in c. cum Bertoldus. de reg. iur. & Bald. in l. age. in ij. col. de tranſact. & in l. edita. in xxxij. col. de eden. ver. quid ſi dicamur. Facit etiam quod de libello alternatiuo, & de poſitione alternatiua dicitur per Bal. in l. ij. C. de ſen. quæ ſine cer. quanti. ¶ Quid in poſitione negatiua, an debeat reſponderi? Guli. de Suza. hic ꝙ ſic in auẗ. principales §. eo. quia poteſt per confeſsionẽ probari l. j. §. fi. ff. de interro. act. no. Bal. in rub. C. de proba. in ij. col. & hic in fi. & ideo dicit ipſe in l. non nudis. j. de prob. ꝙ poſitioni negatiuæ ꝙ quis non eſt filius tuus: reſpondendum eſt, vt per Bartol. hic: & poſitioni ſine tempore non reſpondetur. Bal. in l. j. in fi. ſi plu. vna ſenten.

f ¶ Pro eius declaratione. Adde in materia quid ſi ſtatutum dicit, & fingat bannitum contumacem haberi pro confeſſo, vel non reſpondentem poſitionibus haberi pro confeſſo, an talis ficta confeſsio poſsit reuocari? Docto. de errore iuxta materiã l. error. §. de iur. & fac. igno. & l. non fateẗ. de

terminum

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

terminum ad deliberandum. Reſpondeo: Aut in-
terrogatur de facto proprio, & longinquo: & de-
bet dari terminus ad deliberandum: quia memo-
ria hominis eſt labilis: vt l. peregre. in princip. de
acqui. poſ. & l. hac conſultiſsima. §. at cū humana.
j. qui teſta. face. poſ. & ſ. de vete. iure enuclean. l.
ij. ibi: omniū habere memoriã, &c. ſed ſi eſt de fa-
cto proprio de recenti: tunc quidē erat negotium
valde implicitū. debet dari terminus ad deliberan
dum. arg. l. penul. ff. de cõfeſsis. & l. emptor. §. Lu
cius. ff. de pactis. Si non erat implicitū, non debet
dari terminus ad deliberandum: vt l. quãquam. ff.
ad Velleia. Si verò poſitio cõtinet factū alienum:
& in hoc eſt dubiū. nam gl. j. ſecundum quoſdam,
videtur dicere ꝙ nō debet ei reſpōdere: vt l. Mar-
cellus. §. j. ff. rerum amota. Sed certè ibi loquitur
de iuramēto veritatis [a]: hic loquitur de iuramen-
to credulitatis. Dicēdum eſt ergo, quòd debet re-
ſponderi: tamē ſi dubitat, debet dari terminus ad
deliberandum: & ſic rectè poteſt dici, dubito: vt
in hac glo. in prin. ſui tractatus, de poſitionibus.
24 ¶ Quãdoq; incertitudo † emanat ex ipſa poſitio-
ne, ſiue reſpectu ponentis: tunc ei non debet re-
ſponderi: vt ff. de interrog. act. l. de ætate. §. nihil.
argu. ff. de confeſ. l. certum. in prin. vide Gl. tuam,
quæ iſta tangit, ſi bene aduertas. ¶ Opp. ſecundò,
quòd non ſit reſpondendū ratione impertinētię [b].
25 Et hic debes aduertere quòd quædam † eſt poſitio
impertinēs: vt ſi peto à te centum, & pono ꝙ Rex
Franciæ eſt in Frãcia: non debes reſpondere: vt l.
ſi quis libertatē. in fi. de peti. hære. & l. ſi duo pa-
troni. §. Iulianus. ff. de iureiur. & alijs legibus alle
gatis in gloſ. ¶ Quandoq; eſt poſitio impertinens
neceſſario, ſed pertinens præſumptione: vt ſi po-
no quòd fui dominus: nã non ſequitur neceſſariò:
ergo hodie ſum dominus, eſt tamen præſumptio:
vt l. ſiue poſsidetis. j. de proba. tunc admitteretur
iſta poſitio. Quandoq; eſt impertinens per ſe, [c] ſed
coniuncta cum alia eſt pertinens. Exemplū: peto
à te centum. pono ꝙ Titius eſt publicus notarius.
Itē ꝙ de hoc fuit rogatus, certe perſone, ꝙ Titius
ſit notarius, nihil ad cauſam, ſed iuncta cum alia
ſic: & ideo admitteretur: vt in tex. aut. in iſto. vi-
26 de glo. ¶ Opp. tertiò, quòd † nō eſt reſpōdendum
ratione cõtrarietatis. Hoc poteſt eſſe duobus mo-
dis. Vno modo ꝙ ponēs eſt ſibi cõtrarius: tūc de-
bet repelli, nec reſpōderi: vt j. de fur. l. j. quãdo ap
pellãdū ſit. l. ij. §. ſed ſi alius. Quãdoq; ponēs nō eſt
cõtrarius ſibi, ſed ſi reſpondetur poſitionibus, poſ
ſet reſpōdens in cõtrarietatē incidere: hoc eſt ve-
rum, quando vna poſitio dependet ab alia. Exem-
plum, pono ꝙ Titius facit teſtamentum: tu negas.
Itē ꝙ me hęredē inſtituit. Certè iſta pendet ex pri
ma: ideo non debes huic reſpōdere: quia ſi hanc cō
fitearis, eſſes primæ reſpōſioni cõtrarius. vnde po
teſt dici: nō eſt reſpōdendū: quia pēdet à prima ne
gatiua. & hoc vult dicere gl. tua. ¶ Iuxta hoc quę-
27 rit gl. in fi. an eidem † poſitioni ſit ſæpius reſpon-
dendum. Et dicit ꝙ nō, niſi ex cauſa: vt puta, aper-
tis teſtibus pars informatur de veritate eius, quod
prius ignorabat. Pro hoc induco l. optimam. ff.
de dam. infe. l. q bona. §. ſi qs ſtipulaturus. vide gl.
28 tuã. ¶ Sequit̃ in gl. qñ poſitio † eſt de facto alieno.
Hoc examinaui tibi circa prin. ſcilicet qñ opponi
tur de incertitudine, ideo plus non dico. ¶ Oppo.
29 quartò ꝙ eſt poſitio iuris. ¶ Quęro † vtrū ei ſit re-
ſpōdendū? Gl. quę eſt hic, arguit pro & cõtra. Tu
dicas, quoddã eſt ius diſpoſitiuū [d]: quoddã eſt ius
diſponēs. Ius diſponēs, eſt lex, ſeu ſtatutū: & iſto
caſu dic, aut poſitio eſt iuris cõmunis, & non de-
bet ei reſpōderi: & ſi reſpōderet̃ aliter quã ius di-
ceret, nō valeret: vt l. ornamētorū. ff. de au. & arg.
leg. & ibi no. de interrog. act. l. confeſsionibus. &
quod habuiſtis no. j. de cõfeſ. l. j. facit l. qñ prouo.
nō eſt neceſ. l. ij. æquiparãdo cõfeſsionē, & ſenten
tiã. Ad idē: quia ius certū eſt: vt l. ij. de iur. & facti
igno. ergo, &c. Si verò poſitio eſt iuris municipa-
lis, tūc ſi quidē eſt alterius ciuitatis quã eius, in qua
lis eſt. exēplū, Florētiæ eſt ſtatutū, ꝙ minor xviij.
annis nō poſsit facere teſtamētū. Certè huic debet
reſponderi: qa debet probari, vt habuiſtis no. in l.
præſcriptione. ſ. ſi contra ius vel vtili. publi. & de
cõſti. c. j. li. vj. Si verò eſt iuris municipalis eiuſdem
ciuitatis: tūc ſi quidē eſt ius nō ſcriptū, vt cõſuetu-
do, deberet huic reſpōderi: qa iſta ſunt ꝓbabilia:
30 ergo ponibilia: quia † ad hoc ſit poſitio. vt pars à
probatione releuet̃: vt in aut. in iſto. Sed ſi eſſet ius
ſcriptū, tūc huic poſitioni nō debet reſpōderi eadē
ratione: quia nec poſitioni iuris, per allegata iura.
Quoddã eſt ius diſpoſitiuū: vt obligatio, & actio,
ſeruitutes, & ſimilia iura: tūc ſi de tali iure fiat po
ſitio, erit reſpondendū: vt l. ſi. de iureiur. & l. qui-
dam in iure. ff. de dona. Ita debetis intelligere hãc
gl. ibi idem dicūt ſi quæſtio eſt iuris, &c. ¶ Opp.
31 quintò, ꝙ eſt negatiua †, an negatiuæ poſitioni ſit
reſpōdendū. Gl. hic dubitat: videt̃ ꝙ non: qa non
debet probari: ergo nec poni [e]. Breuiter tex. habe
mus hodie extra, de cõfeſ. c. j. li. vj. ꝙ poſitioni ne-
gatiuæ debet reſponderi, nō obſtãte ꝙ nō põt pro
bari: quia hoc nō eſt verū ſemp. Pręterea, licet nō
poſsit probari per teſtes, põt probari per confeſ-
ſionē [f]: ideo poteſt poni, & eadē ratione reſpōde-
32 ri. vide gl. ¶ Opp. ſextò, ꝙ eſt criminoſa: † & iſtud
dictū eſt magis cano. extra, de elec. c. dudū. & c. bo
næ. & quod ibi no. nō enim debet qs detegere tur
pitudinem ſuam: vt l. trãſactio. ſ. de trãſactio. Pro
hoc videtur glo. iuncto tex. in l. qui iuraſſe. §. ſi pa
ter. ff. de iureiu. & l. ſi à te. in prin. de excep. rei iu-
di. In contrariū videtur tex. in l. quoties. §. prętor
ff. de noxa. vbi quis cogit̃ reſpōdere an poſsideat,
vel dolo deſierit poſsidere. Et idē videtur mihi ꝙ
ponat tex. in l. qui petitorio. ff. de rei ven. Itē quia
in cauſis criminalibus deferẽ iuramentum: vt l. iij.
circa prin. ff. de iureiur. Ad idem. ff. de offi. aſſeſ. &
l. j. in gl. ſuper ver. poſtulationibus. Breuiter Spe.
videtur tangere, vt recitat in titul. depoſiti. §. vij.
verſicu. xix. & allegat ſua iura canonica. Breuiter
dico ſic: Quandoq; per poſitionem criminoſam [h]
detegitur à lege quem eſſe detentorem rerum ad
alium pertinentium, vel eſſe alterius debitorem:

conf. ſ. quòd gl. eſt peregrina in l. quoniã. ff. de his qui no. infa. quam alle. Io. And. & Ant. de But. ad hoc in c. ſi. de confeſ. vide quæ no. Bal. in c. ſicut. C. de repud. hære. & quod no. Moder. in l. ſi. aliàs eſt l. creditor. §. iuſſus. de appel. in iij. char. & tenet Ioan. Andr. in tit. de poſitio. §. ergo. vide quod dixi in l. abſentem. de pœnis. & ſentit expreſse Bal. in l. iubemus. §. ſanè. in ij. colū. & latius in l. error. de iur. & fac. igno. & in l. ita demū proc. & per Imol. in d. §. iuſſus. & quod dicit hic Bart. ſentit Bal. in l. magnã. j. de contrahen. & commit. ſtipul.

a ¶ Veritatis. Vide omnino gloſ. in c. preſentiū. de teſti. lib. vj. gl. & Bar. & Bal. in l. ſi quidem. de excep. & glo. in c. ij. de confeſ.

b ¶ Ratione impertinētiæ. Vide Bal. hic. & quæ dicatur poſitio impertinens, vide Bart. & Bald. in l. cùm virum. in princ. de fideicommiſ. & ibi etiam dici, quòd poteſt fieri poſitio, de iure præſumpto. & vide etiã Bart. & Cy. in l. ſiue poſsidetis. in fi. & ibi Bal. de probatio.

c ¶ Impertinens per ſe. Et adde qđ ſtatutum dicit, ꝙ poſitioni debeat reſponderi: & ſi ſit impertinēs, habeatur pro nō reſponſo. & quòd in fine examinetur, quæ ſint pertinētes per tale ſtatutum, non debet quis cogi reſpondere poſitionibus notoriè impertinētibus: quia ſtatutum videtur loqui de poſitionibus, in quibus poteſt cadere examinatio, an ſint impertinentes: quod non eſt in notorijs. ca. ad noſtrã. el ij. de iureiur. Ad hoc bene facit text. in l. vtilitas. §. penulti. aliàs eſt l. dies cautioni. de dam. infect. & quod not. ibi Barto. in fin. illius §. hoc ibi vult Imo. quia ibi non adaptantur verba legis, nec eius diſpoſitio. l. ita autem. in prin. ff. de admi. tuto. & per alia iura. & l. quod conſtitutum. de teſta. mili. c. indemnitatibus. §. penulti. de elec. in vj. & ita dicit ipſe. quod nota.

d ¶ Ius diſpoſitiuū. Quid de huiuſmodi quotidiana diſputatione? Dicas ꝙ res ſtetit abſq; eo, ꝙ ſi fuerit factum, an ſit affirmatiua, vel negatiua: & dic ꝙ eſt negatiua, eo quia onus probandi nō incumbat proponenti, licet aduocati cõmuniter hanc reputēt affirmatiuã. Idem in iſta dico, ꝙ tu es maior. tu dicis, dico quod non ſum minor. nam ille dicitur affirmare, cui imponitur onus probandi. & no. in l. de ætate. de mino. non attenta cautela verborum: vt not. in Cle. literas. de reſcript. Rebus enim, & non verbis, &c. Ita dicit Bal. in c. j. in prin. de contro. inter do. & vaſal. de inueſtitura. Adde glo. in l. ſi. de excep. & Bal. hic. & in l. actor. in v. col. de proba.

e ¶ Ergo nec poni. Adde etiam quòd nō requiritur, quòd poſitio ſit neceſſariò cõcludens, ſed ſufficit quòd adminiculetur, ſecūdum Pet. & Bal. in l. ſiue poſsidetis. in v. col. de proba. & Bal. in l. eam. C. de fideicom.

f ¶ Per cõfeſsionē. Vide Bal. hic in lec. antiqua, & Bar. in l. ij. de proba. vtrū admittatur articulus negatiuus, ſicut poſitio. alleg. Spec. de teſte. §. nunc videndum. verſicu. hoc quoq;. & dicit: Aut articulus eſt coarctatus loco & tēpore. Vide Bald. in l. cum te mino- rem. j. de proba. ad cognoſcendum poſitionem negatiuã non eſſe inſpicienda verba, an negatiuè, &c. ſed effectus verborum. Et dicit etiam vnum pulchrum dictum, vt videbitis. De hoc vide l. inter ſtipulantem. in fin. prin. de verb. obli. & ibi dixi.

g ¶ De offi. aſſeſ. Vide Bart. in l. fin. ff. de his quib. vt indig. latius in l. Marcellus. ff. rerū amo. & de iur. fiſci. l. nō intelligitur. §. tacitè. ꝙ in criminalibus non reſpondetur poſitionibus, & contumax non habetur pro confeſſo: licet Bal. teneat contrariū in l. j. in iij. colū. C. quomodo & quando iud. & in l. conſtitutæ. C. de pœna iudic. qui malè iudic. & latè per Bald. in l. qui accuſare. j. qui. accuſa. non poſ. & ꝙ poſitioni criminoſę, nō ſit reſpondendum, vt hic per Bart. in v. col. Adde Bar. in l. qui iuraſſe. ff. de iureiur. qui limitatur, niſi reſpondens primò cōfiteatur ſe de crimine diffamari. nã tunc tenetur poſitioni criminoſæ reſpondere. Ita not. doc. in c. dudum. el ij. de electione. & ibi Inn. quòd ſicut poſitioni criminoſæ non eſt reſpondendum: ita nec illi, per quam peruenitur ad illud. arg. l. ij. ff. de iuriſdic. om. iudi. Aliàs limitationes ad regulam prædictam vide in l. Marcellus. §. j. ff. rerum amota. & adde quòd poſitioni, quam fecit actor de iure rei, non de iure ſui, reus non tenetur reſpondere, ſecundùm Bald. in l. cogi. in princi. C. de peti. hære. allegat Specu. in ti. de teſte. §. nunc vero. ver. item agens. Item dicit Bald. in l. filium. in xviij. col. j. fami. erciſcun. quod legatarius non tenetur reſpondere poſitioni factæ per hæredem, qua continetur quòd res eſt ſoluendo: quia nō conficit inuentarium. dicit tamen, quòd iudex ex officio poterit interrogare. Adde an poſitioni criminoſæ ſit reſpondendum, vide Bart. conſil. ccij. & aliquos, quibus poſitionibus non ſit reſpondendum: vide per Pau. de caſt. hic.

h ✠ P. P. A. V. P. ¶ Criminoſam. Bald. hic, in vlt. col. indiſtinctè tenet ꝙ non tenetur quis reſpondere poſitionibus criminoſis, & dicit ꝙ ita

practicatur. Et Sa-
lic. circa ſinẽ dicit
eſſe communem. ſen
tenciã, & reſpõdet
ad leges Barto. hic,
& in l. Marcellus,
ff. rerũ amo. in l. ſi,
ff. de his quib. vt
indig. vide Abb.
in cap. ij. in vlti. &
penulti. col. extra.
de confeſ. vbi non
loquitur eo mo-
do, quo diſtinguit
Bart. Itẽ vide Iaſ.
in l. j. in pen. col. ff.
de offic. aſſeſſo. &
Curt. ibi, qui dicit
ꝙ opinio Bar. in l.
fina. eſt noua, & ꝙ
cõtraria eſt verior
& communis ꝙ in
diſtinctè nõ tenea
tur quis reſpõdere
poſitioni crimino
ſę. Vide eũdem &
Moder. in l. qui iu
raſſe. §. Si pater. ff.
de iureiur. qui idẽ
videtur velle, licet
Curt. hic dicat ꝙ
opinio Barto. in d.
l. fina. & in l. Mar-
cellus. & hic, ſit ve
rior. Sed tamen dũ
caſus cõtigiſſet in
facto, nõ potuit eã
ſuſtinere. Et eãdẽ
opi. Barto. tenuit
ipſe Barto. conſilio
cxciij. incip. Cæ-
cus de Spoleto. Re
tenta concluſionę
ꝙ quis non tenea-
tur reſpondere. Li
mita vt per Rom.
cõſi. cccxlix. incip.
dum quæritur. ad
finem. Et cum opi.
Bar. in d. l. Marcel-
lus. & in alijs locis,
de quibus ſ. tenet
do. Lanfran. in re-
petitione ca. quo-
niam cõtra falſam,
in verbo, poſitioni
bus. extra, de pro-
ba. Vide Ange. in
d. l. Marcellus.

a ¶ Nõ placet. Fallit
tamẽ in cauſa dãni
infecti in qua ſuffi
cit ſolũm procura-
torẽ iurare. Ita te-
net Imol. in l. qui
bona. §. Sabi. ff. de
dam. infect. Adde
etiã Bart. in l. non
ſolũm. in princ. ff.
de procura.

& tũc cogitur reſpõdere: vt d. l. quoties. §. pretor.
& l. q petitorio. niſi per hoc tractaretur, qđ ſemel
deciſum eſt in l. qui iuraſſe. §. ſi pater. & ibi glo. de
iureiur. & l. ſi à te. in prin. & qđ. ibi not. de excep.
rei iud. & de hoc dixi vobis ff. de his qb. vt indig.
l. fi. in q. illa, an qs cogatur reſpõdere, an aſſumpſit
tacitã fidẽ à teſtatore de reſtituendo non capaci.
Probatur in l. nõ intelligitur. §. tacitè. ff. de iur. fi-
ſci. & ibi eſt gloſſella. vbi dicit ꝙ p cõfeſsionẽ ta-
citã partis detegiť fideicõmiſſum. Quãdoq; p poſi
tionẽ delictũ hoc nõ detegitur, ſed ſolũm pſona
repelliť: & tũc nõ debet reſpõdere huic poſitioni
criminoſę. Ita intelligo dictum Canoniſtarũ: vt
not. in d. c. dudũ. & in d. ver. xix. & ſecũdum hoc
gloſ. quę eſt in l. j. ff. de offic. aſſeſ. non bene dicit
33 vſquequaq;. ¶ Quęro, vtrũ † in criminalibus de-
beat reſpõderi poſitionibus. Hoc nõ tangũt doct.
breuiter; & aliàs plenius dixi. Dic quòd nõ debet
reſponderi poſitionibus criminalibus per credit.
vel nõ credit. Ratio, qa nõ releuat. Caſus eſt in l.
inter omnes. ff. de fur. & de crimi. expi. hæredi. l.
fin. Inſtit. de obli. quæ ex delict. naſcũ. §. placuit.
ſed de veritate bene debet. & põt reſpõderi: vt d.
l. iij. in princ. de iureiur. & l. Marcellus. §. j. rerum
amo. & quaſi per totũ tit. ff. Iſtã materiã ita intel-
ligo. Eſſet etiã vidẽdũ, q̃ eſt pœna nolẽtis reſpõ-
dere poſitioni, videbitis tex. j. eod. §. qđ ſi actor.

SVMMARIVM.

1 ☞ Iuramẽtũ calũnię quãdo, & quomodo poſsit
per procuratorem prę̃ſtari. & in auť. principales.
2 Mandatum ſpeciale requiritur ad iurandum de
calumnia: & quare mandatum. num. 4.
3 Delictum in generali mandato non venit.
5 Procurator, qui habet generale mandatum, an poſ
ſit iurare de calumnia, ſi dominus eſt abſens à lõ-
ginquo.
6 Procurator in rem ſuam iurat de calumnia.
7 Defenſor quando poſsit iurare de calumnia.

Si autem. Si cauſa agitur per procura
torem principalis, debet iu
rare de calumnia. h. d. Continua: Dictũ eſt ſ. quan
do agitur per legitimũ adminiſtratorẽ: hic quãdo
agitatur per procuratorem. & diuide: quia primò
loquitur de procuratore actoris, ſecũdò de procu-
ratore rei. Secũda ibi: ſimili ꝗ modo. ¶ Opp. & vi-
detur ꝙ quis poſsit agere cauſam per pcuratorẽ:
vt ff. de procu. l. nõ ſolũm. in prin. Solut. Fateor,
ſi vult iurare de calũnia per ſe, vt hic: aliàs ſecus.
¶ Opp. ſecũdò, ſecũdum hoc nũquam eſſet neceſ
ſaria cautio de rato: quia ſemper cõſtabit de mãda
to: & ſic videť obſtare ſ. de procu. l. j. Gl. hic nõ re-
ſpõdet clarè: ſed melius dicit ff. de procu. l. Pom-
ponius. §. ſed & his. Nam iuramentũ de calumnia
præſtaťť poſt lit. cõte. & ſic cautio de rato poteſt ha
bere locũ pro his, quæ gerũtur ante litẽ conteſta-
tam. Itẽ poſſet eſſe, ꝙ iuramẽtũ calumnię omitte-
tur: vt videbitis in §. ſed quia veremur. Itẽ poteſt
eſſe, ꝙ procurator dicit ſe habere mãdatũ ad iuran
dum de calumnia: vt j. dicã. ¶ Opp. tertiò de dã. in
fec. l. qui bona. §. ſi alieno. Gl. magna in fine, dicit
quòd ibi ſpeciale: vel illa corrigiť per iſtã: vel ibi
extra iudiciũ. Dicit gl. certè non placet[a] aliqua iſta
rũ. Dicunt noſtri doc. Fateor, ꝙ procurator debeat
iurare de calumnia: vt lege cõtraria: non tamẽ per
hoc excludo, quin debeat iurare etiã principalis:
vt hic. Et hoc puto ſatis bene dictum: quia eſt ca-
ſus in c. ij. §. j. extra. eo. li. vj. & glo. videť hoc velle
in auť. principales. quã ſtatim legã. Tu verò quan
tũ ad legẽ cõtrariã dic melius ꝙ hic loquiť de iura-
mento calũnię, quod eſt de ordine iudicij. ibi loqui
tur de iuramẽto calũniæ, hoc eſt ad probationem
ejus, de quo agiť, qđ põt præſtari per procurato-
rem: vt ibi patet. & ibi de iſta materia dixi multũ
diffuſè ſatis. ¶ Quęro, pro declaratione materiæ
1 † & l. an per pcuratorẽ poſsit dominus præſtare
iuramentũ calũniæ. olim erant opi. deciſum eſt ho
die ꝙ ſic in c. vlt. extra, eo. lib. vj. qđ per pcurato-
rem poteſt iurari de calũnia. & aduerte: quia iura-
mentũ calumniæ quod præſtat pcurator vt ipſe,
prę̃ſtat in animã ſuã: vt vidiſtis ſ. pxi. §. iuramen
tum quod præſtat pro dño, prę̃ſtat in animã dñi,
& refert verba ad dñm, ſcilicet dñm calũniæ cauſa
non poſtulare, &c. cũ omnibus illis capitulis. Hoc
pbat tex. optimè in d. §. ſi alieno. ¶ Ex hoc ſequi
2 tur † qđ ad prę̃ſtãdũ iuramẽtũ calumnię requiriť
ſpeciale mãdatũ. aliàs nõ poteſt iurare in animam
3 domini, vt ligaret eũ. Nam in generali † mandato
nõ venit delictũ: vt l. ſi pcurator. ff. de cõdi. inde.
Vnde nõ poſſet facere procurator deierare dñm
ex vigore generalis mãdati: ideo requiriť ſpeciale.
¶ Et ideo puto de iure, quòd nõ ſufficiat ſpeciale
mandatũ hoc modo, & ad iurandũ de calũnia, &c. b
4 ſed eſt neceſſe † ꝙ dicat ad iurãdũ de calumnia[b] in
b tali cauſa: vt l. ſi qs mihi bona. §. iuſſum. ff. de acq.
hære. quod no. per doc. ſ. etiã per procuratorẽ cau
ſam in integrũ reſtitu. agi poſſe. l. j. Ratio eſt ma-
nifeſta: quia ſi mãdatũ eſſet ſimpliciter ad iurandũ
de calũnia, intelligereť in cauſis iuſtis: & ſic dñm c
5 nõ ligaret, vt hic. ¶ Quęro, quid † ſi procurator nõ
c habet ſpeciale mãdatũ[c], & dominus eſt abſens ita
à longinquo ꝙ non poteſt haberi? Vltramontani
dant conſiliũ, ꝙ detur curator bonis: tunc ille erit
legitimus adminiſtrator, & poterit iurare de calu
mnia ſ. pxi. §. Mihi nõ placet: ſicut tutela teſtamẽ
taria excludit datiuã, ita eadẽ ratione iſte, q habet
mãdatũ à dño, excludit curatorẽ datũ à iudice. &
ideo puto ꝙ tũc procurator admittatur ad iuran-
dum, & procedit iudiciũ. & iſte §. debet intelligi,
quando dominus põt haberi de facili. Simile ff. de
iudi. l. ſi longius. & qđ ibi not. alibi actio vtilis nõ
cõpetit niſi facta ceſsione. hoc eſt verũ, ſi ille, qui
cedit, põt reperiri. aliàs à iure cõcediť: vt j. de act.
& obli. l. j. ff. de inſti. l. j. & ij. l. dãni. §. fin. & quod
ibi no. ff. de dam. infec. Spe. tamen in materia poſi
tionum, vt mihi videtur, tenet præcedentem opi.
6 ¶ Reuertor ad glo. Quæro, † quid in procuratore
in rem ſuam? Gl. hic & l. non ſolũm. in princ. ff. de
procu. tenet, & bene, ꝙ ipſe debet iurare de calu-
mnia. dic vt in eis. ¶ Quæro, & reuoco in dubiũ,
7 quid de defenſore: † an debeat de calũnia iurare?
Reſpõdet gl. hic diſtinguendo: vt in l. non ſolũm.
ff. de procu. Tu dic latius, Quandoq; defenſor in-
teruenit animo nouãdi: & tunc nõ eſt dubium qđ
ipſe iurabit, tanquam procurator in rem ſuam, vt
dictum eſt. Facit ff. de noua. l. delegare. Quãdoq;
non interceſsit animo nouãdi: tunc ſi quidem in-
terceſsit animo repetẽdi: tunc procedit diſtinctio
gl. ſcilicet: Aut cõuenitur ex obligatione propria,
& iurat de calumnia: aut ex promiſsione domini:
& dominus ipſe debet iurare: vt hic. Si verò inter-
ceſsit animo non repetendi: tũc ipſe debet iurare.
argu. l. ſolutionem. ff. de ſolutio. & l. ſoluendo. de
neg. geſt. Ita debetis intelligere hanc materiam.

Principales. Iſta auť. ponit
quædam, quæ
ponuntur in hac lege, licet addat quę-
dam: & inter cætera addit vnũ capitu-
lum iuramenti, ſcilicet quòd nihil promitteret, vt
falſa ſententia detur. & addit etiã vnũ aliũ caſum.
¶ Quæro, quæ ſint iſtę perſonę, ad quas negotiũ
trãſit. Dicit gl. ad hæredem. Item ad procuratorẽ.
& ſic tenet iſta gl. quòd procurator teneatur iura-
re de calũnia. & vide eam. Caſus eſt hodie, ꝙ pro-
curator debet iurare. extra, eo. c. ij. §. j. lib. vj. Dixi
ſ. pxi. §. Iſtud vltimũ ſi nõ vult reſpondere, qua-
liter punitur, dicam j. eadẽ l. §. quod ſi actor, &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Coram arbitris iuratur de calumnia.
2 Iuramentum calumniæ poteſt tacitè omitti.
3 Iuramentum calumniæ, ſi petitur, & non præſta-
tur, reddit proceſſum nullum.
4 Clerici quando debeant iurare de calumnia.
5 Princeps, quòd poſsit remittere iuramentum ca-
lumniæ per reſcriptum.

Sed quia veremur. Sacramẽtũ
calũniæ, nõ
poteſt remitti à partibus. hoc dicit. Vel aliter:
Quæ ad vtilitatem publicam ſunt inducta, non
poſſunt cum conſenſu partium renunciari. hoc
dicit, Nota quod dixi in ſummario. ¶ Nota quòd
coram

b ¶ Iurandum de ca-
lumnia. Bart. vide-
tur tenere contra-
rium in d. §. ſi alie-
no.

c ¶ Speciale manda-
tum. Et hoc dictũ
nota. ad plura alia
iuramẽta extendit
Bar. in l. qui bona.
§. ſi alieno. ff. de da
mno infe. ſed con-
tra eum tenet hic
Bal. in §. ſed quia.
in princ. ꝙ nõ valet
conſuetudo, ꝙ etiã
parte non petente
iſtud iuramentum
non præſtetur: vt
refert Alex. in l. de
pupillo. §. q opus.
ff. de oper. no. nun.
& ibi etiam refert,
quid ſi minus legi-
timè eſt prę̃ſtitum.
& vide Imol. in l.
qui bona. §. ſi alie-
no. ff. de dã. infe. &
ſcias quòd etiã in
cauſis ſummarijs
prę̃ſtatur iuramen
tũ: vt in cle. ſæpe.
de ver. ſign. & not.
Bar. ſ. ea. l. §. ſi au-
tem. & dixi ſ. eo. l.
j. vbi vide. Adde ꝙ
nõ valet conſuetu
do quòd iſtud iu-
ramentũ non præ-
ſtetur: vt extra, de
fideiuſ. c. conſtitu-
tus c. præſentium.
& tamẽ valet con-
ſuetudo, ꝙ ſolũm
tempore ſententiæ
exigatur, ſecundũ
Ioã. And. in addit.
ad Spec. eod. tit. §.
ſequitur. verſic. qd
de cauſa appellatio
nis. & refert Piſ.
ita tenere. & Hoſt.
dicit ꝙ ita ſeruaba
tur Mediolani, tem
pore quo ibi aſſeſ-
ſor fuit. de quo vi-
de Abb. in c. cæte-
rum, extra, eod.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶Hoc etiã. Sed Gui. de Suza. vult hunc §. loqui etiam ſine cõiuncta perſona, quæ poteſt agere ſine mãdato. ſi enim is, quẽ cõſtat habere mãdatũ, non releuet dominũ à iuramẽto: quantò minus debet ipſum releuare, cõiuncta perſona, quam conſtat non habere mandatũ: ſed principium legis loquitur quãdo cõiũcta perſona agebat proprio nomine, pro ſuo intereſſe: tunc enim debet ipſe iurare, non alius. & plus mihi placet. And. Barb.

Bal. in d. §. quod obſeruari. in viij. col. quòd cõtumax in non reſpondendo poſitioni non admittendę non habetur pro confeſſo. hic adde Barto. in l. de ætate. §. qui tacuit. de interrogato. actio. & dum dixi quòd poteſt contumax purgare moram, vide hic per Gul. de Suza. & do. Ant. in c. pe. circa penul. col. extra, eodem.

b ¶Omnino repellitur. Vide Bart. in l. qui bona. §. ſi alieno. de dam. infe. & in l. ij. in prin. s. co.

c ¶Syndicus. Adde s. eo. in §. quod obſeruari. in iij. col.

d ¶Quid in Abbate. Vide quæ dixi poſt Bald. in l. ij. §. q accuſ. non poſ.

✠ P. P A V. P.

e ¶Calumniæ. Circa hoc vide quod ſingulariter ponit Iaſ. in repetitione legis, admonendi. in xj. charta. in iij. col. ff. de iureiuran. dicens allegãdo Bal. ꝙ ſi poſtquam ꝙ plenè probauit ſuã intentionem exigeretur iuramentum calumniæ, & ille recuſaret, quòd per hoc nõ habetur pro confeſſo, licet tale iuramentum peti poſſit in quacunque parte iudicij c. j. de iura. calum. in vj. Rationem, vide per eum. Super quo ipſe dubitat in l. iuſiurandum & ad pecuas. in j. colũ. cod. atu. vbi etiam ponit aliam limitationem, ꝙ quando eſt petitum ſolùm à parte, ſi non pręſtetur, per hoc processus redditur nullus, ſecundùm Bal. per eum relatum: licet alleget alios tenere oppoſitũ. Et idẽ Iaſ. in l. videamus. §. differri. in j. notab. ad finem. de in litem iuran. refert ſe tenuiſſe contra Bald. in d. §. ſi alieno. in v. co. de damno infecto.

1 coram† arbitris, debet iurari de calumnia: ſicut coram iudice. ¶ Circa hanc legem quæro vtrũ iuramẽtum calumniæ poſſit tacitè omitti. In gl. ſunt
2 opi. hodie† eſt caſus extra, de iuramẽto calumnię. c. j. & .j. lib. vj. ꝙ ſi tacitè omittatur, nõ vitiatur pro
3 ceſſus. Ex hoc† ſequitur, ꝙ ſi à parte petitur, & nõ præſtetur, ꝙ pceſſus eſſet nullus: vt hic, & in hoc §. ¶ Quæro, vtrum remittatur parẽti, & patrono.
4 Dixi s. eo. l. j. in prin. ¶ Quęro, vtrum clerici† debeant iurare. Glo. in hoc multùm ſe inuoluit. De hoc habemus text. eo tit. in antiquis per totũ, de
5 iuramen. calum. & c. j. §. ſi. lib. vj. ¶ Quęro† vtrum princeps poſſit remittere hoc ſacramẽtum per reſcriptum. Certè ſic, ſi dicit, non obſtante lege.

S V M M A R I V M.

1 ☞Diſpoſitio huius §. non habet locum in cõiuncta perſona: quia poteſt iurare de calumnia.
2 Vniuerſitas iurat de calumnia, per eius adminiſtratores.
3 Syndicus an poſſit de calumnia iurare.
4 Abbas quando poſſit de calumnia iurare.

Hoc etiam. a Qui admittitur cum cautione de rato, non poterit in cauſa procedere, niſi per principalem de calũnia ſit iuratum. h. d. ¶ Opp. ꝙ procurator, qui nullum mandatũ offert, omnino repellitur b: vt s. de pcu. l. j. Solu. Hic protulit, ſed non probauit perfectè. Hoc vult dicere quedã gl. paruula, quæ eſt hic ſuper verbo prolato. Ex hoc† apparet ꝙ iſte §. nõ loquitur in perſona cõiuncta, quæ agit pro perſona coniuncta. Nam ille cùm ad hoc habeat legitimã perſonam, vel adminiſtrationem, admitteretur ad iurãdum: vt s. in §. quod obſeruari. ¶ Quęro quomodo intelligatur in hoc ꝙ debet iurare vniuerſitas, † vel maior pars. Dicit bene, ꝙ debẽt iurare illi, qui regunt vniuerſitatẽ, vel maior pars eorum. Inconueniens enim eſſet, quòd ſi quis haberet litigium cum iſta ciuitate, quòd omnes deberẽt iurare. ¶ Item, † vtrum ſyndicus c poſſit iurare de calumnia. Certè ſic: quia habet adminiſtrationem legitimam: ſed hic dubitabatur, an eſſet ſyndic' vel non. ¶ Quærit glo. quid in Abbate, d an† iuret de calumnia? Certè glo. dicit quòd ſic. Et dic vt in ea. De iſto ſyndico qualiter debet iurare, & reſponde re poſitionibus, habes plenè in c. præſentium. extra, de teſti. lib. vj.

S V M M A R I V M.

1 ☞Non iurans de calumnia, cadit ab actione per ſententiam, quæ fertur lite conteſtata. nu. 3.
2 Iurans de calumnia, qui habetur pro confeſſo, ꝙ poſſit appellare.
4 Nolens reſpõdere poſitioni, an habeatur pro confeſſo: & an per ſententiam, vel ipſo iure. nu. 5.
6 Pœna huius §. quando tranſeat ad hæredes.

Quod ſi actor. Breuiter dicit: Si actor non vult iurare de calumnia, e cadit ab actione: reus volens iurare habebitur pro confeſſo. h. d. Dicitur hic, ꝙ actor cadit ab actiõe. ¶ † Quęro, an ipſo iure, vel per ſententiã. Certè per ſentẽtiã: vt habuiſtis in au. princi pales. s. proxi. Circa hoc opp. & videtur iniquum. quia fortè vellet à lite deſiſtere: vt l. poſtquã liti. s. de pac. Sol. Non põt deſiſtere actor: vt in au. q ſemel. j. quõ & qñ iud. ¶ Opp. j. de iud. l. pperãdũ. §. ſi autẽ ex geſtis. Sol. Ibi loqtur de abſente: hic
2 de præſente, & iurare nolẽte. ¶ Quæro, an iſte † q habeẽ pro cõfeſſo, poſſit appellare. Gl. tua dicit, ꝙ ſic: vt l. creditor. §. iuſſus. ff. de app. ¶ Item quærit

3 gl. † vtrũ iſta ſentẽtia ferať lite nõ cõteſtata. Certè nõ: quia iuramentũ calũnię poſt litẽ cõteſtatã debet prẽſtari. ¶ Quęro, vtrũ reus ſemper debeat cõdẽnari. Dicit gl. & bene, ꝙ nõ: per iſtũ tex. qui dicit ꝙ prout rei qualitas ſuggeſſerit. fortè poſito ꝙ habeať pro cõfeſſo, nõ erit efficax ad condemnandum. & libellus ſtabat, ita ꝙ debebat ſequi abſolutoria. ¶ Quæro, vtrũ qs poſſit petere tempus ad
f deliberandũ. f Dic vt etiã dixi in §. qd obſeruari.
4 ¶ Quæro † vtrũ ille, qui nõ vult reſpondere poſi-
g tioni, habeatur p cõfeſſo. g De hoc fuit magna contentio olim vt refert Cy. hic. & gl. dicit ꝙ ſic, in l. certũ in prin. ff. de cõfeſ. & per Azonẽ in ſumma eo. tit. C. hodie eſt facta de hoc decre. extra, de cõfeſſis. c. ij. li. vj. quę dicit, ꝙ duo, vel tria ſunt neceſ
h ſaria h: vt qs pro cõfeſſo habeať. Primò ꝙ poſt litẽ cõteſt. ſecũdò, ꝙ fuerit iuſſus à iudice: & quòd ſit præſens, & interrogeť. Tertiò, ꝙ abſq; rationabili cauſa recuſet reſpõdere: & tunc poteſt haberi pro
i cõfeſſo. ¶ Sed aduerte i, vtrũ eo ipſo ꝙ recuſet re-
5 ſpõdere habeať pro cõfeſſo, † an ſit neceſſe ꝙ hoc pronũcietur? Reſpõde. neceſſe eſt ꝙ iudex pronũciet eũ haberi pro cõfeſſo, vel pronũciet eũ contumacẽ in reſpondendo, vel pronũciet eum ſine rationabili cauſa recuſare: vnde oportet iudicẽ pate facere eius delictũ, añq̃ habeatur pro confeſſo. Caſus eſt in l. eius q delatorẽ. in princ. de iure fiſci.
6 Itẽ dico, † q ſi iſte talis cõtumax in non reſpõdendo, vel nõ iurãdo decedit ante iſtã pronũciationẽ:
k ad eius heredes k nõ trãſit iſta pœna, vt habeantur pro cõfeſſis. Caſus eſt in l. eius q delatorẽ. in prin.

Si enim. Hic eſt quidam verſicu. qui non eget ſummario: imò eſt quædã ratio præcedẽtis. ideo debet legi cum præcedenti.

S V M M A R I V M.

1 ☞Contra aduocatos prolixos.
2 Conſtitutio edita ad litis ordinationẽ, porrigiť ad lites futuras, ſup factis etiã preteritis pẽdentibus.

Antiqua. Hæc lex habet locũ in litibus inchoãdis poſt hãc legẽ, & in pẽdẽtib9, ſi partes ſunt præſentes: aliàs ſecus. h. d.
1 Dicũt qdã ſup verbo, & cõpẽdioſa. Nota ar. † pro aduocato, q dicit ſe breuia verba dicturum: poſtea vtiť magna plixitate verborũ. ſic j. de vſufr. l. anti
2 quitas. ¶ Nota ex iſto §. & tene mẽti † ꝙ conſtitutio, quę reſpicit litis ordinationẽ, porrigiť ad lites futuras ſuper factis etiã præteritis pendẽtibus: vt hic vides, &c. ¶ Opp. de l. leges. s. de legib. vbi lex ad pręterita nõ trahiť. Sol. Ibi loquitur de legibus quę reſpiciũt litis deciſionẽ: & ſic iuſtitiã, vel iniuſtitiã partis: hic de his qui reſpiciũt litis ordina-
l tionẽ, ſeu proceſſum l. Nam proceſſus etiam de futuro tenet ſuper cauſa præterita. Ita dico multum plene in repetitione l. omnes populi. de iuſtitia & iur. & perpetuò tene mẽti: quia quotidie accidit.

¶ Explicit liber ſecundus.

Incipit Liber tertius.

De iudicijs. *Rubrica.*

¶ Viſis præparatorijs iudiciorum, ſequitur videre de iudicijs. Et hanc continuationem vidiſtis s. de pactis. ſuper rubrica.

S V M M A R I V M.

1 ☞Conditio actoris quando fiat deterior per litis conteſtationem.

g ¶Pro confeſſo. Sed non ipſo iure. & hoc etiam tenet Ioan. Mo. in d. c. ſi poſt prẽſtitum. de confeſ. in vj. & hoc ſequitur Bald. c. ſi vaſallus feudum. ſi de feu. fue. contro. quod cõputabitur alia ratiõe: vt quia cõmittitur motui iudicantis in d. c. ſi poſt preſtitũ. dum dicit, abſq; rationabili cauſa. ergo requiriť iudicis declaratio. & ideo ſis cautus: quia ſi tu es aduocatus eius, qui nõ reſpondet, & cauſa committatur conſulenda: facias quòd committatur ſola diffinitiua, & non interlocutoria: quia cùm ſit interlocutũ diffinitiuè, id poteſt fundari ratione cõtumacię. ſed altera pars ſit cauta, ꝙ faciat committi quæ ſunt partes iudicis. quod tene menti. & ſunt verba Bal. in l. conſtit. de pœn. iud. qui ma. iudi. & in l. j. in xij. col. de confeſ.

✠ P. P A V. P.

h ¶Neceſſaria. Vide etiã in materia iuramenti de calũnia ꝙ ſatis ſit ipſum præſtari quandocunq; ante concluſionem in cauſa. Et quid ſi reus in ratione libelli petat ne poſtea detur. in ſtet, an proceſſus ſit nullus, Alexan. in l. qui bona. §. ſi alieno. in v. col. de damno infec.

i ¶Sed aduerte. An autem requiratur citatio in iſta ſententia declaratoria? Specul. dicit ꝙ non, in titu. de depoſi. §. viij. ad fin. Sed pro hoc vide Ioan. And. in not. vbi de hoc tangit. And. Barb.

k ¶Ad eius hæredes. Et ſic habes hic, q d ficta confeſſio non nocet hæredi. Adde tu ad idem Lanfran. de Ori. in repet. ca. quoniam contra falſam. de proba. in verſi. reſponſiones. col. fin. Philip. de Ruſi. in c. cũ ſpeciali. §. porro. col. iiij. de appel.

f ¶Quod ſi actor. Ad deliberandum. Adde tamen quòd contumax in non reſpondendo poteſt purgare contumaciam, licet iſte actor ſit grauatus in probando, vt dicit Baldus in c. j. de milite vaſal. qui contumax eſt, alleg. Iaco. de Areti. in hac l. & Adde quòd reſpondens poſitionibus, licet non congruè, non debet reputari contumax, ſecundùm Bald. s. ea. l. §. quod obſeruari. in iiij. col. & vide quæ ibi dixi. dicit etiam

l ☞Proceſſum. Scriptum exemplar habet: Nam proceſſus eſt de futuro, licet ſuper cauſa præterita. Alex. Loſæus.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

2 Stipulatio vſurarum, quando tollatur per noua-
tionem.& num.8.
3 Vſuræ q̄ currūt poſt litis conteſtationē, quomo-
do petātur in actione, vel officio iudicis. & nu. 6.
4 Officium iudicis ordinariū concurrit cum actio-
ne ordinaria.
5 Rei vendicatio, licet ſit iudiciū ſtricti iuris, tamen
eſt arbitraria.
7 Nouationis ſpecies eſt triplex; & de effectu eius.

LEX I.

✻ P. P A V. P. [a]
a ¶ Iudicio. Quòd ſentētia lata ſuper principali nō tollat, quò minus pœna cōmittatur ſuo tēpore, vide Com. conſilio cxlij, circa medium.

IVdicio. [a]Per litis cōteſtationē nō extinguitur obligatio vſurarū commiſſa, vel cōmittēda. h.d. Primò præmittit vnū antecedēs, ex quo ſequiť declaratio quęſtiōis. ¶ Secundo ponit ipſam determinationē quæſtionis.
Secūda ibi: ſupereſt: Antequā ponā caſum in ter-
minis: primò debetis ſcire ꝙ hęc lex variať duob⁹
modis principaliter. Primò, ꝙ loquatur in ſtipula
tione vſurarū cōmittenda. Secūdò, vt loquatur in
ſtipulatione iam cōmiſſa vſurarū. & iſtæ lect. tā-
guntur in ſecūda gl. huius legis. Itē prima ſubdi-
uiditur in duas. Vna ꝙ vſuræ quæ currūt pēdēte
iudicio, poſſunt peti vigore eiuſdē inſtātiæ. Alia
ꝙ noua inſtantia opus ſit. Iſta tāgunť in gl. ſuper
b verbo deductū. Pone ergo caſum ſecūdùm j. lec. [b]
ſcilicet in ſtipulatione vſurarū cōmittēda: quę eſt
magis rationabilis. ¶ Nota ꝙ p litis cōteſtationē
1 † nō fit deterior cōditio actoris. quod apparet: qa
nō perimitur ſtipulatio vſurarū. ¶ Nota ꝙ vſuræ
quæ currūt pendēte iudicio poſſunt peti. ¶ Opp.
ꝙ per litis cōteſtationē fit nouatio: vt ff. de noua.
2 l. alia ſed † per nouationē ſtipulatio vſurarū extin
guitur: vt ff. de noua. l. nouatione. & l. Paulus. er-
go, &c. Huius timore hæc lex legiť duob⁹ modis.
Primò. ꝙ illud quod diciť in l. cōtraria, ſcilicet ꝙ
tollitur ſtipulatio vſurarū, loquiť in ſtipulatione
cōmittenda: hic in ſtipulatione cōmiſſa. & hęc eſt
ij. lec. quæ tāgitur in ſecūda gl. Declara, vt in gl, &
in ea nō inſiſto: quia nō habet dubiū. vide gl. Alia
lec. eſt ꝙ loquať de ſtipulatione vſurarū cōmittē
da: tūc ad cōtrariū reſpōdeo, ꝙ ſtipulatio vſurarū
tolliť per nouationē voluntariā: ſed per litis cōte-
ſtationē fit nouatio neceſſaria, quę non habet no
cere actori: vt d. l. aliā. & de reg. iur. l. non ſolet. &
loquiť hic ita. ¶ Modò ad iſtā lec. opp. tex. innuit
3 ꝙ iſtę vſuræ † quæ currūt poſt litis conteſtationē
debēt peti nouo iudicio. cōtra: quia imò hoc ve-
nit in eodē iudicio: vt l. ædiles. §. item ſciendū. de
ædi. edic. Huius timore, ſunt hic duę lec. Vna eſt,
ꝙ cōtrariū fatemur, ꝙ hic poteſt cōueniri, ſcilicet
per officiū iudicis, vel etiā actiōe principali, quo-
modo vult. Alij dicūt, ꝙ hic debet conueniri, ſcili
cet per officiū, vel etiā actione principali, ſcilicet
in noua inſtantia. & iſta fuit opi. Io. & ad §. item
ſciendū. reſpōdet, ꝙ ibi loquitur in iudicijs bonæ
fidei. Vide glo. Contra iſtā reſpōſionē videť caſus
ff. de rei ven. l. nō ſolùm. videlicet ꝙ etiā in actio-
nibus ſtricti iuris ea, quę poſt litē cōteſtatā emer-
gunt, ſpectant ad officiū iudicis. Propter quod gl.
videť recedere ab opinione Io. tenendo opi. gl. ꝙ
hic pōt peti etiā iudicis officio. ¶ Opp. extraordi-
nariū nō concurrit cū ordinario: vt in l. ꝓuinciali,
ff. de no. ope. nū. & l. in cauſę. la ij. ff. de mino. ergo
nō debet cōcurrere iudicis officiū cū actione ordi-
naria. Solu. Dico ꝙ actio ordinaria non concurrit
officio iudicis, qđ principaliter intētať loco actio-
4 nis: ſed cū officio iudicis † mercenario ſic. Ita lo-
quiť hic, & in d. l. nō ſolū. ff. de rei vē. Ita defendit
glo. iſtā lec. Nos qd dicemus? Breuiter dicamus, ꝙ
opi. Io. eſt vera, ꝙ iſtæ vſuræ nō veniāt officio iu-
dicis, ſed alia interpellatione opus eſt: vt text. hic
expreſsè dicit. Ad §. itē ſciēdū. reſpōde, vno modo
ſecundū opi. eiuſdē Io. ꝙ ibi loquiť in bonæ fidei
iudicijs: hic in ſtricti iuris. Nec obſtat l. non ſolū.
5 de rei vēd. qa licet rei vēdicatio † ſit iudiciū ſtricti
iuris: tamē eſt arbitraria: vt l. in actionib⁹. ff. de in
litē iur. & ideo ęquiparať actioni bonę fidei. Vel
6 aliter, † & melius: & iſta eſt veritas, ſicut Deus eſt
Deus. Quędā occurrūt pendēte iudicio, quæ poſ-
ſunt peti ex natura actionis propoſitæ: tunc poſ-
ſunt iſta expediri p officiū iudicis deſeruiētis illi
actioni: vt d. §. itē ſciendū. & l. nō ſolùm. Quædā
emergūt pēdente iudicio, quæ in natura actionis
ꝓpoſitę nō veniūt: vt in caſu legis noſtrę. nā vſu-
ręhic debenť ex ſtipulatiōe vſurariū, nō ex natu- c
ra actionis ꝓpoſitæ ad ſortē: meritò p officiū iudi
cis expediri nō poterūt. Caſus eſt hic: & l. Athe-
ius. §. fi. cū ſeq. ff. de aqua plu. ar. & l. ſi qs iuſſum.
§. fi. ff. de dā. infe. Ideo opus eſt alia interpellatio-
ne. Caſus eſt hic. Modo habes intellectū huius le-
gis. modo veniamus ad gl. magnā. ¶ Opp. ꝙ p litē
cōteſtatā fit nouatio, vt dixi: ſed p nouationē tol
litꝛ ōis obligatio: vt l. j. ff. de noua. Inſti. q. mo. tol.
ob. §. ꝑterea. ergo vſurarū ſtipulatio eſt perempta.
7 Hui⁹ timore debetis ſcire † ꝙ triplex eſt ſpēs noua
tionis. Vna eſt nouatio, quę eſt vni⁹ obligationis
in aliā trāsfuſio, atꝙ trāſlatio: & iſta fit duob⁹ mo
dis, p ſtipulationē, & p litis cōteſtati. factā cū alio
animo nouādi. Secūda nouatio eſt, ad obligationē
nouæ qualitatis adiectio: & iſta fit p lit. cōte. con
tra debitorē: & appellať hæc nouatio neceſſaria:
& de hac loquitur iſta l. Tertia nouatio eſt primæ
nouatiōis ad vetere adiectio. & iſta fit p ſentētiā:
nā primę actioni adijciť actio, nō factū ex ſenten-
tia. Videamus ergo de effectu iſtarū nouationum.
De qualibet ponit gl. p ordinē: ideo vide gl. in eo
quod dicit, p nouationē volūtariā decedit ab obli
gatione. Dic plene, vt dixi in d. l. aliam. ff. de noua.
8 † In eo qđ dicit, ꝙ p ſecūdā ſpeciē nouationis in-
terrūpiť ꝑſcriptio: dic plene vt dixi tibi in l. ij. §. fi.
ꝓ emp. Dicā in l. cū notiſsimi. in prin. j. de præſcr.
xxx. an. & l. more. j. de rei vē. In eo qđ dicit de a-
ctione reſciſſoria, quæ perpetuať: dic verū eſt in re
ſciſſoria: ſecus in officio iudicis reſcindēte, vt dixi
plenè ś. ex qb. cau. ma. l. fi. Circa tertiā ſpeciē noua
tionis: in eo quod dicit, ꝙ lata ſentētia ſuper reali
parit vtilē in rem: nō eſt verū, niſi in ſentētia arbi
tri: vt l. ne in arbitris. ś. de arbi. ſec⁹ in ſentētia iu-
dicis: vt l. miles. §. iudicati. ff. de re iu. & ibi dixi. &
gl. tāgit. & dicā in l. actori. j. de iureiur. Item in eo
quod dicit, ꝙ primę actioni decedit p ſentētiā: nō
eſt verū in vſuris. Nā ſi quis vellet prima actione
agere, poſſet agere inſolidum, ſicut prius habuiſtis
no. in l. j. ſi plures vna ſentētia fuerint cōdem.

c ¶ Cùm quæritur. Quid ſi pater dedit tutorē filio ſuo Titium debitorem ſuū, poſtea cōuenitur Titius de malè geſtis, & fit compromiſſum de cauſa: cōdēnať Titius in xxx. pro malè geſtis, & omiſsis: an ſi agit ad debitum patris ſui, obſtet exceptio? vide Specul. in titu. de arbit. §. excipiť. ſed pone.

✻ Pro cōcordia. Aduerte ꝙ Bar. in hac l. quoties. allegatur contrariari per do. Alex. in l. Titia. ff. ſolu. mat. vbi dicit Bart. tenere contrariū eius, quod hic dicit. & in l. omni innouatione. C. de ſacroſan. ecc. Solutionem vnā dat do. Alex. ꝙ aut loquimur in his quę ſunt merè eccleſiaſtica, & quæ nullo modo actiuè ſpectant ad Laicos: vt quia agitur de puniēdo clericum, vel hæreticum, & ſimilia. Et tunc ſiue incidat quæſtio facti, ſiue iuris, nūquam cognoſcit iudex ſecularis: & ita loquiť ca. ſi iudex. de ſent. excō. in vj. & procedat ſecunda opi. ſcilicet, ꝙ incidenter non poteſt cognoſcere: ſi autē actiuè caderet in laicum: tunc procedat alia opi. Bar. in d. l. Titia. cum diſtinctiōe prædicta, quæ fuit originalis Pauli de Eliaza. in Cle. j. de vſuris. Adde prædicta ad Bald. in l. filium. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iur.

LEX II.

LIcet iudice. Quādo eſt petitio generalis, ꝓſecutio ſpālis, & ſentētia generalis, cōtra exceptionē rei iudicatæ, repli
c catio doli obijciť. h. d. ¶ Opp. de l. cū quęritur. [c] &
l. & an eadē. de excep. rei iudi. Sol. Hic cōſyderata
actione generali ꝓpoſita, & ſentētia generali, ob-
ſtat exceptio rei iudicatæ: qa agiť de eodē: ſed con
ſyderata ꝓſecutione, nō agiť de eodē: ideo replica
tio obijciť. ¶ Opp. de l. ſub prętextu. ś. de tranſac.
Solue vt ibi dixi. & l. age. eo. tit. ¶ Opp. j. eo. l. ſi cū
tibi. Solue vt ibi. & illa eſt notabilis determinatio
ad hāc l. ¶ Quęro, qd ſi ſciēter qs omiſit ꝓſeq vnū
articulū? Reſpō. idē: qa pinde obſtat exceptio rei
iudicatę, ac ſi eſſet ꝓſecut⁹. Caſus eſt in l. de reb⁹.
ff. de arbi. qui caſus eſt ſingularis quo ad hoc, ita ꝙ
nō eſt alibi: & ita plenè tractať in iſta materia.

SVMMARIVM.

1 ☞ Iudex ſecularis quando poſsit incidenter co-
gnoſcere de cauſa ſpirituali.

LEX III.

✻
1 QVoties. Iudex † incidēter pōt de cauſa ſpirituali cognoſcere, qđ aliàs principaliter nō poteſt. h. d. Hoc eſt verū ſimpliciter, ſecū
dum iura noſtra: ſed de iure canonico hoc eſt limi
tatū. ꝙ hoc intelligať, qñ incidit quęſtio, quæ non
ſit ſpūalis. Nā de quęſtione ſpūali nō pōt etiā inci
d denter cognoſci [d]: vt extra, qui fi. ſint legi. c. lator.
de ordi. cog. c. tuā. Et poſſumus dicere etiā, ꝙ hæc
limitatio eſt vera de iure ciuili vt ś. de ſacroſ. ecc. l.
omni innouatione. vbi feci tibi notare quòd qñ
emergit aliqua quęſtio in ſpūalibus, nō debet ter-
minari ſine cōſenſu epiſcopi: qa in talibu ad eum
debet

✻ P. P A V. P.
d ¶ Cognoſci. Idem Bar. in tract. differētiarum inter. Et in j. colū. notabiliter tenet ꝙ poſſeſſorium cauſæ ſpiritualis non eſt ſpirituale, ſecundū Bal. in cap. j. quib. mod. feu. amit. tit. ij.

b ¶ Secundùm primam lect. Vide de materia Angel. de Are. Inſtit. de act. in §. actionum. in penul. col.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

debet recurri.& ideo vos videtis,quādo opponiť
exceptio vſuraria,ſemper remittitur probatio ad
epiſcopū.idē in exceptione excōmunicationis. Itē
q̄n emergit cōtentio matrimonij:vt in c.præalle.
& extra,de ſen.excō.c.ſi iudex laicus.li.vj. Tamē
ego cōſueui vobis dicere,ꝙ poteſt eſſe contentio
de matrimonio taliter,ꝙ poteſt expediri per iudi-
cem laicū:quia ego dico,ꝙ ille nō deſponſauit talē
per verba de preſenti:de hoc autē an deſponſauit
eā vel ne?hoc eſt facti,nec eſt ibi aliquid ſpiritua-
a litatis.ª Sed ſi eſſet cōtentio an inter eos potuerit
eſſe matrimoniū,vel an ſint aliqua verba quæ ha-
berent inducere matrimoniū:tunc iſtud eſt ſpiri-
tuale. Ita loquuntur dicta c. Idem dico de vſuris.
Nam ſi eſt cōtentio inter te & me:qa dico inſtru-
mentū factū de duplo in fraudē vſurarū:aduerſa-
rius dicit cōtra. Iſta queſtio eſt ſup facto,& nihil
eſt hic ſpiritualitatis. Sed ſi eſſet cōtētio ſuper ali-
quo cōtractu certo,vtrū eſſet vſura,vel nō:vt pu-
ta in iſtis emptionibus frumēti,quę fiunt ante tē-
pus:in iſtis,& in alijs ſimilibus,tūc ad ep̄m debe-
mus recurrere.& ita loquiť tex.in d.l.omni inno-
uatione.§.allegata.& dixi tibi in l.Titia.ff.ſo.ma.

SIcum tibi. Sententia generalis parit exceptionem
in non proſecutis,ſi tamē ſunt de appendi
tijs proſecutorū.h.d. Hic eſt ſingularis caſus,quē
ita clarè neſcio alibi. ¶ Opp.ſ.eod.l.licet. Solue vt
in vlt.ſol.gl.quę concordat cum ſummario quod
tibi dedi.& tene menti:quia neſcio alibi ita clarè.

b AIudice. ᵇ Delegatus non ſubde-legat, niſi ſit delegatus à
principe.h.d. ¶ Opp.ff.de offi.procon.l.
legatus. So. Hæc regula fallit in legato procōſ. Ra
tio:quia delegatus eſt de cōſcientia legis. ¶ Opp.
ff.quis & à quo ap.l.j.§.j. Sol. Ibi loquitur in dele
gato ad vniuerſitatē,qui poteſt vnā ſubdelegare.
¶ Opp.de auť.ad hęc j.poſita. Sol.vt ibi videbitis
incōtinenti. ¶ Quęro,vtrū iudex delegatus poſt
litē cōteſtatā poſsit ſubdelegare. Glo.in quibuſ-
dam locis videtur dicere quòd ſic,ad ſimilitudinē
procuratoris:vt ſ.de procu.l.neq;. Doc.noſtri di-
cunt cōtra:quia differētia eſt inter procuratorem
& iudicē. Nam per lit.cōteſt.poteſtas iudicis non
plus firmatur,quod apparet:quia poteſt reuocari
etiā poſt litē cōteſtatam vt l.iudiciū ſoluitur.ff.de
iudi.quod in ꝓcuratore nō eſt. Non ſunt hic alia.

S V M M A R I V M.

1 ☞Diſpoſitio huius authen.non habet locum de
iure canonico.
2 Delegatus ad vnam cauſam,an poſsit vnum arti-
culum illius cauſę delegare.

ADhæc ſi admini. Pono
caſum ſecūdum gl. ¶ Opp.de l.à iudi
ce. Soluit gl.ꝙ hic loquiť quando iu-
dex vult delegare.reſeruata ſibi ſentētia.& ita cōi
ter obſeruat cōſuetudo,dicit gl. ¶ Vltramō.intel
ligūt aliter,& melius,ꝙ hic nō loquitur de iudice
delegato,ſed de aſſeſſoribus.& ſic intelligitur iſta
auť.vt iudex,q habet ſuos aſſeſſores,poſsit expe-
dire ꝑ ſuos aſſeſſores omnia acta,dūtamē ipſe etiā
interſit. Ita loquiť hic. Iudex vero appellatiōis,&
iudex delegatus,debēt omnia acta ꝑ ſe expedire,
1 non per ſuos aſſeſſores. Sed circa hoc ſunt† variæ
conſuetudines locorū:tamē de iure canonico iſta
auť.non procedit:qa iudex pōt delegare oīa,reſer
uata ſola ſibi ſententia:vt in c.ſup q̄ſtionū.extra,
2 de offi.& pote.iudi.deleg. Item† an iudex delega
tus ad vnā cauſam poſsit vnū articulū illius cauſę
committere. Dic vt extra.de offi.deleg.c.j.in Cle.

SEruus. Seruus nō habet legitimā
ꝑſonā ſtādi in iudicio.h.d.
Et fallit ī caſibꝰ hic poſitis in gl. In ꝑſona
monachi dic vt in auť.cauſa quę fit cū monach.ſ.
de epi.& cle.in ꝑſona filij dic vt in l.j.j.de bo.ma.

CVm debitoris. Contra ſeruum
ex perſona defuncti domini, agi non
poteſt:ſed ſi non defendatur per offi-
cium iudicis actor in poſſeſsionem mittetur.h.d.

c PLacuit. ᶜ Aeq̄tas ſcripta ꝑferť ri-
gori.h.d. Iſtā materiā ex
plicaui tibi plenè in l.j.ſ.de leg.dic vt ibi.

S V M M A R I V M.

1 ☞Plena cauſæ cognitio in quibus cauſis adhibe-
ri debeat.
2 Summariè intelligitur quo ad ſolennitatem iudi
ciorum,probationes tamen requiruntur.
3 Semiplena probatio ſufficit in cauſis,quæ non pa e
riunt plenum præiudicium.
4 Plures dilationes dantur ad allegandū remiſsiuè.
5 Iudex an poſsit limitare terminum ad proban-
dum remiſsiuè.

IVdices. In cauſis,in quibus ſen
tētia lata plenū prẹiudi
ciū parit,debet adhiberi plena cauſæ co-
gnitio.h.d.in ſumm.ſ. ¶ Opp.de l.ſciāt.j.de ꝓba.
1 Sol.†Breuiter quędā eſt criminalis cauſa,& in il-
la exigiť pleniſsima cauſæ cognitio:vt d.l.ſciant.
quędā eſt cauſa ciuilis:& in iſta qn̄q; ſentētia quę
ſup ea ferť,plenū ꝑiudiciū parit:tūc debet adhibe
2 ri plena cauſę cognitio,vt hic. Et vbicunq; † repe
ries ꝙ in iſtis cauſis plenū ꝑiudiciū parentibus co-
gnoſcatur ſummariè:intelligiť ſummariè quo ad
ſolēnitatē iudiciorū:probationes tn̄ requiruntur
plenæ:vt extra,de ver.ſigni.c.ſæpe.in Cle.& j.de
naufrag.lib.xj.l.de ſubmerſis. Si verò ſunt cauſæ
3 †quæ nō pariūt plenū prẹiudiciū,tūc requirūtur
ꝓbationes ſemiplenæ.ff.ad exhib.l.iij.§.ibidē.&
l.ſi quis à liberis.§.ſi vel parens.de lib.agno.ff.ad
exhibē.l.theſaurus.cū ſimilibꝰ. ¶ Opp.ꝙ non deť
4 niſi vna dilatio:vt l.ſi.ff.de fer. Solu. Hic† loquiť
in dilationibus,quæ dantur ad allegādū:ibi in his
quæ dantur ad probādū. ¶ Quęro,an iudex poſ-
5 ſit limitare terminū† ad ꝓbandū,ſeu proponēdū
exceptiones. Cy.tractat hic Dy.in c.indultum.de
reg.iu.li.vj. Dixi vobis plenè in l.ij.ff.de re iudi.

S V M M A R I V M.

1 ☞Productioni teſtium,vel inſtrumentorum,an
renunciari poſsit:& valeat renunciatio.
2 Pactum quòd contra inſtrumentum non poſsit f
probari,niſi per inſtrumentum,non valet.
3 Allegationibus iuris,q̄n quis poſsit renunciare.

IVbemus. Opp.de l.ſi.ff.de
fer. Gloſſa dicit,
hic in dilationibus,quæ danť abſenti:
ibi præſenti,& petenti. Truſſa eſt. Tu
dic ꝙ hic loquitur in dilationibus,quæ dantur ad
allegandū:ibi in his quę dantur ad probandū. Itē
ſcias ꝙ vſus nō approbauit ꝙ dentur tot dilatio-
nes ad probandū,ſeu allegandū. Et,vt dixi vobis,
nō ponitur iſta ſolennitas in numero ſolennitatis
ſubſtantialis:ita ꝙ eius omiſsio vitiaret ſententiā:
1 vt dixi vobis in l.prolatam.j.de ſen. ¶ †Quæro,ſi
d aliquis renūciauit ᵈ productioni teſtiū,vel inſtru-
mentorū,an hęc renūciatio valeat. Iſta auť.vide-
e tur ꝙ ſic:ibi allegationibus ᵉ renūciauit. Glo.deter
minat contrarium,videlicet ꝙ non valeat renun-
ciatio.& hæc auť.loquitur in allegationibus iuris.
Vide gl.quæ eſt vna noua glo. Contrarium huius
videtur notari in corpore vnde hęc ſumiť.& Iac.
de Aret.tenet contrariū,& etiā Cano.vt extra,de f
teſtib.c.de teſtibus.& iſtud quotidie obſeruatur
in iudicio:ergo quis poteſt renūciare ſuis proba-
tionibus:ſed extra iudiciū talis renūciatio nō va-
2 let:vt not.in auť.vt ſine prohi.ma.de.& cre.§.qa
f verò.†Et illa pacta quæ ſępe ᶠ quotidie apponū-

a ¶Spiritualitatis. Adde quæ poſui in l.Titia.ff.ſol.matrimo.
b ¶ A iudice. Quis poſsit delegare,& ſubdelegare?vide latè Specu.in tit.de
iudi.deleg.§.iam nunc dicendum.vſq; ad §.ſeq. Ex oppoſito,an delega-
tus à principe,& an delegatus inuitis partibus,& etiam delegatus Papæ.
Et quid ſit officium delegati,vide Specu.in tit.de offic.delega.§.ſequi-
tur.& quid poſsit
facere,& an coërce
re,vide latè in d.§.
ſequitur. Et quid ſi
eſt delegata cauſa
pluribus:an vnus
poſsit conſocio cō
mittere vices ſuas,
& conſenſum,vide
ibi latè formā com
miſsionum.

P.P.A.V.P.

b ¶A iudice. Iſtam
legem inquantum
loquitur de dele-
gato principis,li-
mita vt ſolùm pro
cedat in delegato
ſupremi principis.
Secus in delegato
ducis vel marchio-
nis. Ita ponderat
Bart.ab Imol.in l.
iij.§.j.in fine.ff.de
damno infec. Nota
tamen ꝙ delegatus
inferioris à prin-
cipe poteſt ſubde-
legare actum non
iuriſdictionalē,li-
cet nō poſsit iuriſ-
dictionalē ſecun-
dum Panor.conſi.
lxj.in iij.col. Vide
de materia Feli.in
c.cum Bertoldus.
in vj.col.de re iud.
& in c.ſi pro debi-
litate.de off.deleg.
& ibi in ij.colū.tan
git ſi delegatus nō
haberet neceſſaria
requiſita à iure,an
poſſet ſubdelegare
alteri etiam non ha
benti:vide etiā ibi
latè Deciū in ma-
teria. An autē poſ-
ſit ſubdelegare v-
num articulum,po
nit etiam Feli.in c.
ſup quæſtionū.in
prin.ad fi.& princ.
ſeq.de offic.deleg.
& in §.illud.ponit
latè an & q̄n dele-
gatꝰ inferioris poſ-
ſit ſubdelegare.

P.P.A.V.P.

c ¶Placuit. Vide de
materia Felin.in c.
ij.in princ.extra,de
re iudica. Et intel-
lige quando æqui-
tas eſt ſcripta poſt
rigorem. Secus ſi
æquè. vide Socin.
in l.ſi tibi.in viij.
notab.ff.ſi cer.pet.

P.P.A.V.P.

d ¶Renunciauit. De
hac materia an par
tes per pactum poſ
ſint ſibi reſtringere
facultatem, vide
Alex.in cō.cccj.ad fi. An autem tunc ſit ſuccurſum aliquo remedio,vide
Ro.ſingulari ccj.inci.dubium eſt an valeat contractus. Vide etiam de ma
teria Cepol.cautela cclxxij.& duabus ſequen. Vide in Bertachino in ver.
pacta inter debitorem.in viij.c.vide omnino Feli.in c.ij.in vlt.col.extra,
de proba.vbi etiam ponit quid in ſtatuto:& quòd terminus datus ad pro
bandum & proba
tum habendū non
trahatur ad allega-
tiones iuris, vide
Alex.cōſi.ccxliij.
incip.quòd valeat
cum iuramēto. Vi
de etiam Iaſ.hic,&
Felin.vbi ſ. In con
trarium vide Bar-
bat.in rubr.extra,
de probat.in xvij.
col.& ſeq. Pro pri-
ma opinione vide
Alexā.conſil.cij.in
v.volumi.

e ¶Allegationibus.
Sed quid ſi ſimpli-
citer renunciauit al
legationibus:an vi
deatur renūciatum
allegationibus iu-
ris,vel facti, vide
Ioan.And.in addi.
ad Spec.in tit.de re
nuncia.§.j.& Pau.
de Caſt.hic.

POMATES.

f ¶Quæ ſępe. In cō
trarium videtur fa
cere text.in l.te-
ſtium.C.de teſtib.
& ibi Bald.iuncta
regula,quod quæ
poſſunt fieri per le
gem poſſunt fieri
per pactum.gloſſ.
in l.non impoſsi-
bile.ff.de pactis.
Solu.patet ex di-
ctis per Barto.in l.
omnes populi.in
vj.colū.in fin.ff.de
iuſtitia & iur.& vi
de Alexan.conſi.l.
col.j.volu.ij.Felin.
in ca.ij.de probat.
col.pen.& fin.

P.P.A.V.P.

¶Quę ſæpe. Vide
Ang.conſilio ccc-
xxviij.incipien.ex
themate quatuor
dubia oriuntur.in
ſecundo dubio.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a POMATES.¶Nulli.Limita iſtam l.vt per Oldra. cõſi.xvij.col.
iij.& nota ꝙ qui eſt iudex cauſæ preparatæ.& vide Bart.in c.ij.col.iiij.de
offi.deleg.& Alexan.conſi.cxcvj.colũ.ij.in fi.vol.ij.& conſi. lxiij. vol.iij.
a P. P A V. P.¶ Nulli. Ad materiam vide Bart.in l.j.ff.de offic.
conſul.vbi ponit multas quæſtiones. Et ad materiã vide quod dicit Bal.
in l.caſus.ff. de ſe-
nato. quòd licen-
tiatus in ſtudio Pa
pienſi non potuit
doctorari in ſtu-
dio Bononiẽſi. Et
ad intelligentiam
hui⁹ materiæ quòd
continentia cauſæ
diuidi non debeat,
vide multa per do.
Franc. conſi. xxix.
in antepenul. col.
vſq; ad finem.
b ¶Examinari. Li-
cet continẽtia cau-
ſæ nõ debeat diui-
di, intelligitur ſem
per, niſi diuiſio eſ-
ſet neceſſaria: vt
eſt caſus not. in l.
nam & ſi ſur. ff. ſi
cer. pet. vt puta, ſi
pecunia quam de-
di mutuo in parte
ſit cõſumpta: quo-
niam tunc ante par
tẽ conſumptã, &c.
Secũdò limita iſtã
regulam non habe
re locum. ſi reus
non opponat: quia
ad hoc vt procedat
iſte tex. requiritur
ꝙ pars opponat.
Iſtud fuit ſingula-
re dictum Inno.in
c. cùm M. Ferrar,
de conſtitu. adde
Bal.in terminis in
authent. ſed nouo
iure.C.de ſer.fugi,
& Bald. in c. j. de
contro.feud. inter
pa.Et ad limitatio
nem vide Bald. in
c. de inueſtitura in
mari facta. Tertio
fallit, quando pe-
titur coram iudi-
ce, qui non habet
iuriſdictionem vl-
tra partem petitã.
Ita ſingulariter di
xit Bartol. in l. in
commodato. in §.
duabus.ff.commo,
& vide quæ dixi
in margine mei co
dicis, in hac l.
c ¶Properandum.
An in executioni-
bus ſit dare inſtan-
tiam, vide Bart.&
Paul. in l. litibus.
de agrico. & cenſi.
lib.xj.
P. P A V. P.
c ¶Properandum.
Circa materiã iſtã
habes tractatũ per Soci. Item iſta lex eſt aliter limitata per ſtatutum Pa-
pieñ. vide in primo ſtatuto cauſarum ciuilium, in j.cap.

tur in inſtrumẽtis, quæ dicũt promittentes, quòd
cõtra inſtrumẽtũ nõ poſsit probari, niſi per aliud
inſtrumẽtum, nõ valent: vt not.in d.§.quia verò.
3 ¶ Itẽ illud quod gl.dicit,† ꝙ allegationibus iuris
pôt renũciari: intellige quãtũ ad hoc, vt ſibi vlte
rius nõ ſtatuatur terminus ad allegandũ: & nõ ſit
qui imputet iudici.tamẽ renũciatio non impedit
quin ſcilicet, ſemp poſsit allegari: qa illis non pôt
renũciari: vt l.ornamẽtorũ.de au.& arg.leg.& de
interrog.act.l.cõfeſsionibus.de leg.j.l.nemo pôt.

SVMMARIVM.

1 Cauſæ continentes quæ dicuntur, ad hoc vt
non poſsint agitari coram diuerſis iudicibus.
2 Ratio conuentionis, & reconuentionis, impedit
cauſas agitari, coram diuerſis iudicibus.

a NVlli. [a] Hęc lex loquiť duob⁹ mo
dis principaliter. dicit bre-
uiter: Cauſę cõtinẽtes nõ debẽt coram
1 diuerſis iudicibus diuidi. h.d. ¶ † Ad
euidentiam debes ſcire quòd cauſæ dicuntur inui
cem continentes quandoq;: quia ſub vna actione
generaliter plures ſpecies, & plura capitula conti
nentur. Hoc modo hic intelligitur hæc lex in ſe-
cunda gl. huius legis. Alio modo dicuntur cauſæ
cõtinẽtes: quia ſuper eadẽ re, licet diuerſis actio-
nibus agatur: vt petitoriũ, & poſſeſſorium. & iſto
modo loquitur prima gl.magna. Et iſta diuiditur
in quatuor: vt in ea patet. Redeo ad primã gloſ. &
prout hæc lex loquiť in petitorio, & poſſeſſorio.
Hæc lex loquitur quatuor modis. Primo modo
ponitur hic caſus, ꝙ hic impetrauit vnũ iudicem
ſuper petitorio: aliũ autẽ ſuper poſſeſſorio. Certè
hæc lex nõ poteſt eſſe vera in ſe, propter duas ra-
tiones. Primò ne cauſæ cõtinentiæ diuidantur, vt
hic. Secũdò propter naturã cõuentionis & recon-
uentionis, quæ vult ꝙ fiat corã eodẽ iudice: vt l.
cùm Papinianus. & auť. & cõſequenter. j. de ſent.
tamẽ hæc lec. nõ cõgruit literæ propter tex. in fi.
qui loquitur de eodẽ impetrãte. vide tex, Secũdo
modo legitur in eodem impetrante, ꝙ hoc facere
non poſsit. ¶ Sed contra hoc opp. ꝙ cauſa poſſeſ-
b ſionis, & proprietatis, non pôt ſimul examinari: [b]
vt l.incerti. j. de interdic. Sol. Intellige hic de poſ-
ſeſſorio recuperãdæ, vel adipiſcẽdæ poſſeſsionis,
vel etiã retinẽdę, in caſu, in quo poteſt cõcurrere
cum petitorio: vt dixi in d.l.incerti. & iſta lec. eſt
bona. Alij dicunt, ꝙ lex, incerti. præcipit cauſam
poſſeſsionis prius examinari, vel terminari: ſed
tamen non impedit quin cognoſcatur ſimul. Iſta
nõ eſt vera eo caſu quo eſſet cõtrarietas inter poſ-
ſeſſoriũ & petitoriũ: vt ibi dixi. Alij dicunt, & iſta
eſt quarta lect. ꝙ finito iudicio ſuper cauſa pro-
prietatis, volebam impetrare alium iudicem ſuper
cauſa poſſeſsionis, vel ecõuerſo: quod nõ poſſum.
¶ Sed contra hoc opp. ꝙ hoc poſsim finito iudi-
2 cio: vt j. de ſen. auť. & cõſequenter. So. † Ratio cõ-
uentionis, & recõuentionis impedit cauſas agita-
ri coram diuerſis iudicibus: prima tamen perit, vt
in contrario. Sed ratio cõtinentiæ cauſæ impedit
eas agitari coram diuerſis iudicibus, etiam prima
finita. Ita loquitur hic, & ff. de quibus rebus ad
eundem iudicem eatur. l.j. hic non habetis alia.

SVMMARIVM.

1 Diſpoſitio huius legis eſt correcta de iure Ca-
nonico, & in terris eccleſiæ non ſeruatur.
2 Tempus inſtantiæ an poſsit de conſenſu partium
prorogari.
3 Tempus inſtantiæ cauſæ appellationis, proroga-
tur per compromiſſum.
4 Pactum, per quod inſtantia prorogatur, non fir-
matur etiam iuramento.
5 Cautela vt poſsit inſtantia cauſæ prorogari.
6 Sententia lata extra inſtantiã quando, & quibus
caſibus teneat.

c PRoperandum. [c] Hæc eſt nota
bilis deciſio. Primò ponit ſtatutũ ſuũ,
in quo limitat tẽpus inſtãtiæ. Secundò
punit actorẽ contumacẽ. Tertiò reum cõtumacẽ.
Quartò iudicẽ negligentẽ. Quintò aduocatos ne-
gligẽtes. Sextò tutores & curatores. Secunda ibi:
in §. & ſi quidem. Tertia ibi: ſin autẽ reus. Quarta
ibi: in §. ſin autẽ alterutra. Quinta in §. illo procul
dubio. Sexta in §. ſi vero cauſę. ¶ Venio ad primã,
quæ videtur dicere: Inſtantia cauſæ ciuilis durat
triennio, exceptis cauſis fiſcalibus, & publicarum
d functionum [d]. h.d. Et diuidiť iſtud principium. Et
primò ponit procœmiũ. Secũdò ponit ſtatutũ. Ter
tiò exceptionẽ. Quartò recepilogat præcedentia.
Quintò reſpõdet cuidã tacitę obiectioni. Secunda
ibi: cenſemus. Tertia ibi: exceptis. Quarta ibi: ſed
omnes. Quinta ibi: hoc enim. ¶ Opp. j. e.l. §. ſin
aũt in medio. Sol. quod hic dicit, fallit ibi. ¶ Opp.
j. vt intra cer. tẽp. quęſtio cri. ter. l. fin. Sol. quod di
cit hic, fallit ibi. & in alijs legibus hic enumeratis
in gl. quas vide p temetipſum. ¶ Opp. & videtur,
ꝙ minus tẽpus ſtatuiť: vt j. quõ & qñ iud. auť. qui
ſemel. Glo, videtur hic velle, & j. proxi. §. quod p
illã auť. hæc lex in aliquo mutetur. quod nõ eſt ve
rum, vt dicã j. proxi. §. & ideo quendã diſtinctio-
nem quam gl. hic ponit, omitto: quia cadit melius
j. proxi. §. ¶ Item opp. j. de tẽp. app. auť. ei qui ap-
pellat. Sol. Hic loquiť in tẽpore cauſę principalis:
ibi in tempore cauſæ appellationis. ¶ Opp. extra,
1 eo. c. ſignificantibus. Solutio. † De iure Cano. iſta
lex eſt correcta: quia inſtantia litis non perit triẽ-
nio: ideo illa obſeruatur in terris eccleſiæ: hęc ve-
rò obſeruatur in terris Imperij. ¶ Circa hanc legẽ
2 quæro de duobus. Primò † an iſtud tempus inſtan
tię poſsit de conſenſu partiũ prorogari. Glo. dicit
ꝙ nõ: quia iſtud eſt introductũ propter publicam
vtilitatẽ: ex rationibus poſitis hic in principio le-
gis & ius publicũ pactis priuatorum, &c. Ita dicit
gloſſa. cõtra hoc videť tex. j. de tẽp. app. auť. ſi tñ.
Dicũt quidã ꝙ iſtud tempus inſtantię non poteſt
prorogari paciſcẽdo ſimpliciter, vt hic: ſed cõpro-
e mittẽdo ſic [e]: vt lege cõtraria. Alij dicũt, ꝙ tempus
inſtãtiæ cauſæ principalis, non pôt prorogari cõ-
3 promittẽdo. ſecus † in inſtãtia cauſæ appellatiõis:
vt lege contraria. & iſtud videť hodie canonizatũ
extra, de appel. c. quãdiu. in cle. ¶ Ex prædictis ap
4 paret, † ꝙ iſtud pactum de prorogãdo termino in
f ſtãtiæ, cum ſit cõtra publicã vtilitatẽ [f] nõ poſſet iu
ramento firmari: vt extra, de fo. cõpe. c. ſi diligẽti.
5 ¶ Sed vidi adhiberi † talẽ fraudẽ, ꝙ vna pars pro-
mitteret alteri hoc nõ allegare, ſcilicet ꝙ tẽpus in
ſtantię ſit peremptũ. tamẽ iſtud nõ releuaret: quia
iudex ipſe videns inſtantiã peremptã, non debet
dare ſentẽtiã: quia nõ valeret, ex quo inſtãtia iam
eſt perẽpta. arg. eorũ quę dicta ſunt ſ. vt ꝗ deſunt
aduo. per l.j. qs ergo eſſet modus? Cogito ꝙ vnus
modus ſit tãtũ ſcilicet ꝙ de nouo renoueť inſtãtia
g vno ictu [g], oĩa repetendo, ſcđm qđ no. in ſimili in
l. mutari. ff. de procu. Prędicta intellige, niſi aliud
obſtaret: vt qñ eſt talis cauſa, in qua perẽpta inſtã
tia eſſet perẽptũ ius: vt in actiõe de dolo, & ſimi-

c. de cauſis. de offi. deleg. in fi. chartę. qui Barb. reprehendit Imo. & con-
cordat. & melius vide in ſuo cõſi. lxvij. vbi plenè loquitur. Et poſſet capi
talis concor. per eundem in d.c. de cauſis. vt prima opi. loquatur in prima
inſtantia, in qua nõ eſt tantum periculũ. in d. auť. loquatur in cauſa appel
lationis. Et iſtã videť ſentire ipſe Bar. in auť. ei qui. C. de appel. adde ad
not. in l. Seius & Augeri⁹. ff. ad l. fal. poſt Barto. & alios domi. Alex. conſil.
xxiiij. in iiij. vol.
P. P A V. P.
d ¶Functionũ. Vi-
de ad hoc Comen.
cõſi. lxxj. in princi.
vbi vult idẽ eſſe in
camera fiſcali do-
mini marchionis,
de quo ibi quid in
fiſco principis. Itẽ
circa iſtã materiã
ad faciendũ quòd
inſtantia non laba
tur triennio, vide
Cepol. cautela lxij.
Itẽ limita ꝙ inſtã-
tia nõ pôt tranſcẽ-
dere terminũ niſi
eſſet appellatũ ab
interlocutoria, quę
cauſam diſtuliſſet.
vide Pau. de Caſtr.
cõſil. xxix. ad finẽ.
Item limita iſtud
nõ ꝓcedere in in-
ſtantia cauſæ emer
gentis, qa non finiť
triẽnio, ſed eſt ꝑpe
tua ſecundum Ro.
ſingulari cclxxix.
inci. nunquid inſtã
tia. Curt. hic poſt
princip. & Aret. &
Iaſ. hic colũ. ij. poſt
Alex. Itẽ nunquid
valeat ſentẽtia lata
poſt terminũ præ-
fixũ iudicij per ſta-
tutũ ad cauſę expe
ditionẽ. Itẽ an va-
leat poſt terminũ
præfixũ nõ iudici,
ſed cauſæ. Item ſi
ſtet per iudicẽ, an
currat tẽpus, vide
Pau. conſil. cccxx-
viij. & j. in §. ſin au
tẽ vtraq;. Nũquid
autẽ lapſo triennio
inſtãtia finiať ipſo
iure in totũ, adeò
vt ius partis tollať,
vide Bald. in c.j. in
iij. col. ſi de inueſt.
inter do. & vaſal.
lis oriť. Quid autẽ
ſi ꝑpter ſubterfu-
gia partis inſtantia
labať, an detur re-
ſtitutio, vide j. in
§. ſin autem vtraq;.
e ¶Cõpromittendo
ſic. Et vide Spec. in
ti. de offi. dele. §. re
ſtat. verſi. ſed nun-
qd de tpe triennij.

Pro concordia aduerte quòd inſtantia cauſæ principalis pacto nõ proro-
gatur, ſecundùm Bar. in hac l. properandum. in princ. Contrarium tenere
allegatur in auť. ſi tamen. C. de tempo. appel. de quo per Imol. & Barb. in

f POMATES. ¶Vtilitatẽ. Præfixio ergo inſtantiæ eſt de iure pu
blico. & vide quid Alexan. inferat ex hoc conſi. l. col. ij. ad fin. volu. ij. &
vide etiam Soci. conſi. xxiiij. aliàs xiij. col. x. vbi ponit, an per procurato-
rem poſsit fieri prorogatio.
g ¶Vno ictu. Adde quod Aret. in cap. cauſam quæ. de iudi. colũ. fin. alleg.
libus:

& ſequitur dicta Bart.hic.

a ✠ P. P A V. P. ¶ Quòd nõ. Ad idem vide Comen.cõſi.xvij.inci. Hieronymus de Biſcherijs.in ij.col.circa finẽ. Vide Fel.in c.pen.de iudi. in vj.col.in c.de cauſis.col.iij.de offi.deleg. Itẽ adde ꝙ licet tẽpus inſtantiæ principalis nõ poſsit prorogari:ſi tamẽ iudex ꝓnũciauit de volũtate partiũ tẽpꝰ nõ currere, interim nõ valere, labereř inſtã-tia, vide do. Anto. conſi. xliiij.ꝑ totũ. & loquitur etiã ſi defenſor cauſę fuit ille qui cõſenſit, ne tẽpus laberetur. In contrariũ vide qđ dicit Iaſ.in iſta lege, in pri.in v.col. Item quõ ſentẽtia lata poſt inſtantiã poſsit valere, vide Feli.in c.de cauſis. in iij.colũ. de quo ſ. & Barba. ibi in pe.& vlt.colum.& Deciũ ibi colũ.viij. Itẽ ꝙ nõ poſsit ferri ſententia perẽpta inſtantia ſup meritis cauſæ, etiam ſi lapſus inſtãtiæ nõ opponař, vide Alexan.conſil. xxxix. vol.v.in princi.Et qñ ſtatutum imponit pœnã, an poſſit iudicari poſt inſtantiam, vide in d. c.de cauſis.ꝑ Dec.

libus:quia tunc nõ eſſet faciendũ. ¶ Quero, quid 6 ſi ſententia ſit lata poſt trieniũ, † an teneat? Glo.dicit ꝙ nõ:[a] vide iſtã gl. Contra iſtã determinationẽ opp.ſ.vt omnes cauſæ tam ciuiles quã criminales l.j.in fi. ¶ Pro huius declaratiõe debes ſcire quędã quæ hic tãguntur per Cy.licet nõ perfectè tamen perfectius per do.Old.in quadã ſua diſputatione, quandoq; tẽpus ſtatuitur parti, quandoq; iudici, quãdoq; inſtantiæ, qñq; actioni. Primo caſu, quando tempus ſtatuitur parti:pars non audiatur poſt tẽpus:vt l.peremptorias.j.ſen.reſcindi non poſſe. b Quandoq; tempus ſtatuitur iudici[b]:tunc aut ſtatuitur iudici tẽpus, & iuriſdictio:& tũc finito tẽpore iudex nõ poteſt aliquid facere:vt l.ij.§.ſed ſi iudex.ff.eod.j.quomodo & qñ iud.l.ſi vt propoſitis.laij.Si verò tẽpus ſtatuiř iudici tantũ:tunc qđ iudex facit poſt tẽpus valet, ſed ipſe punietur:vt d.l.j.i fi.ſ.vt omnes cau.tã ciuil.quã crimi.& ideo aduertas ad verba ſtatuti:qa,vt vides, differt multum. c Quãdoq; tẽpus ſtatuiř inſtãtiæ[c]:tunc illud, d quod iudex facit finita inſtãtia, non valet[d]:vt hic, cum gl. Ratio, quia ſentẽtia nõ valet, niſi præcedãt acta ſolẽnia ad ſententiã:vt l.prolatã.j.de ſen.ſed perempta inſtantia pereũt omnia acta pertinentia ad ordinationẽ:vt l.cum lite.ff.iudi.ſolui.vt vide bitis j.proxi.§.Ergo apparet ꝙ ſententia lata fini to tẽpore, fertur ſine libello & litis cõteſtatione: ergo nõ valet. Facit ad hoc ff.de excuſ.tuto.l.ſcire oportet.§.cõſequens.& quod ibi no.ꝑ doctores. Quãdoq; tẽpus ſtatuiř actioni:tunc nõ eſt dubiũ, ꝙ finito tempore finiatur actio:vt l.ſi.ſ.de dolo. & l.ſuperuacuam.ſ.de temp.appel.cum ſimilibus.

✠ P. P A V. P.

b ¶ Iudici. Vide etiã Feli.in c.pœnæ.in vj.col.de iudic. Vide etiam Feli.in c. pen.in pen.col.de conſti.in c.de cauſis.de offic.delega. col.pen.vbi limitat, niſi eſſet impoſita pœna iudici permittẽti labi inſtantiam. De quo etiã vide Alexã.in iſta lege, in princi. col.vlti.

c ¶ Statuitur inſtantiæ. Vide Specu.in tit.de offi.deleg.§. reſtat. verſi.ergo ſi inſtãtia.aliàs ſtatuto. Adde Pau.de Caſt.cõſi.cccxxxviij. Abb.conſi.xvj.ij.lib. Et in materia adde, & vide per Aret.in c.venerabilis.de iudi.aliter diſtinguentem.

S V M M A R I V M.

1 Tempus inſtantiæ in cauſis, in quibus lis conteſtatur, incipit currere à die litis conteſtatæ, in alijs ab ea die qua cœpit tractari de cauſa.
2 Prope finem triennij, dicitur per ſex menſes.
3 Pupillus dicitur proximus pubertati, quando eſt prope ſex menſes.
4 In cauſa ſemper proceditur ad inſtantiam petentis, etiam altera parte abſente.
5 Eremodicium actore abſente contrahitur.
6 Iudex in ſententia debet dicere, viſis actis.
7 Legitimæ expenſę dicuntur, quæ conſueto modo fiunt.
8 Lex iſta in quo ſuppleař ꝑ auř.q ſemel.& nu.16.
9 De cauſa quando dici poſsit non liquere.
10 Abſens quòd non damnetur, niſi ſit contumax.
11 Ad ſententiam ab obſeruatione iudicij ante triennium actore abſente, quando perueniri poſsit.
12 Sententia ab obſeruatione iudicij, an ſit diffinitiua.remiſsiue.
13 Si ſententia eſt lata ab obſeruatione iudicij, an actio remaneat in primo ſtatu, vel ſit nouata.
14 Inſtantia perempta, quæ acta pereant.
15 Hodie actore abſente, & reo præſente, & inſtante negotium liquidari poteſt.

d ✠ POMATES. ¶ Nõ valet. Vide Pau.cõſ.l.col.ij.in v.col.& Alex. cxxxvj.col.ij.vol.j.& ſeq.col.j.eo.& vide etiam Alex.cõſi.lxxxiij.col.j. vol.iij.vbi dicit quòd ſententia lata perempta inſtantia, eſt nulla, etiam ſi iudex pronunciaſſet de inſtantia ſupereſſe, cùm non ſupereſſet.& ciiij.in primo dubio.vol.v.& Pau.de Caſt.cccxxviij.vbi ponit, an valeat ſententia lata poſt terminum præfixum ipſi cauſæ.

a ✠ P. P A V. P. ¶ Et ſi quidẽ. Vide circa iſtã ſententiã ab obſeruatione iudicij, Comen.conſi.xcij.in ij.dubio.vbi ponit quid ſi iudex, qui debuit pronũciare inſtantiã peremptã ſolùm diffinitiuè & in meritis cõdemnauit reũ ꝙ iudex appellationis põt etiam reformare & pronunciare bene appellatũ & malè iudicatũ & poſtea reformare eam, & pronũciare inſtãtiã eſſe lapſam. Et circa illud qđ dicit Bar.ꝙ in cauſis, in quibus lis nõ cõteſtatur inſtantia currere incipit, argumẽto huius legis:qui loquiř etiã vbi executiuè procediř ſuper aliquo inſtrõ, qđ habeat executionẽ paratã ex forma ſtatutorũ. Super quo vide etiã omnino Rom. cõſi.clxxiij.inci. amplisſime dñe. De quo vide Soci.in tractatu inſtãtiarum.in vj.q.principali.in vlt.fallẽtia, vbi videř aliter diſtinguẽdo cõcludere. Et vide l.mul ctã ſ.de procu.& quod ibi addidi:& Iaſ.in hac lege, in prin.in iij.co. Vide Curt.oĩno in l.j.C.de iura.calũ. Itẽ de iſta ſentẽtia ab obſeruatiõe iudicij, an per eam dicatur cauſa terminata, adeo vt ſit ſatiſfactũ ſtatuto ꝑcipiẽti cauſam terminari debere intra certũ tẽpus, vide Bart.in l.generaliter.C. de cur.lib.xj. An dicař diffinitiua, vide Bolog.ad cõſi.ix.Io.de Ana.Ponderaomnino Ang.in l.ſi qs, libertatem.in fine principij de peti.hære.vide Iaſ.de quo ſ. Itẽ vide ad ea quæ ſ.dicta ſunt do. Ant.cõſi.xliiij.in prin.dicentem in cauſis in qbus leges vel ſtatuta ꝓcedi ſecũdũ purã facti puritatẽ & velo leuato non attenditur inſtãtia limitata ex forma ſtatutorum. Itẽ an cauſę executiuę habeat inſtãtiã, vide Pau.quòd ſic, cõſil. cccxciij.aliàs cccxcj. ad finẽ. Alex.cõſil. cxcij.ponit de cauſis ſummarijs. & Curt. hic quia iſta differũt ab executiuis, & Alex.in d. cõſi.cxcij.quod eſt hodie in ij.vol.dicit ꝙ etiã in executiuis habet locũ talis inſtãtia, & ꝙ in ſummarijs & executiuis habeat locũ inſtãtia triẽnij firmat latè Geor.Natan in repe.c.le.ſępe.in pe.& vl.charta.de verb.ſignifi. do. Benedictus de Bauzijs, q dicit iſtã eſſe cõmunem opinionem in tractatu de executione inſtrumenti in v.q.ij. partis principalis. Itẽ ſeqtur Paul.de Ca.cõſi.cccxciij.incip.viſo puncto.ad finẽ. Seqtur Feli.in c.pen.extra, de iudic.quod loquitur de ſummarijs, put ibi loqtur Abbas, & etiã de executione. Et idem ſeqtur Barb.ibi in vlt.col. Cõtrarium tamen tenet Areti.in d.c. pe.dũ loquitur de cauſis executiuis & do.Anto.de Cana. in tractatu inſtrumẽti guarẽtigiati in xxxiij.q.& multi alij quos reperies allegatos per doctores pręallegatos. Itẽ an abſolucẽs ab obſeruatione iudicij dicatur procedere in cauſa, vide Gemi.in c.ſtatutum.§.cùm verò.ad fin.de reſcrip.in vj. Itẽ de multis quę ſunt interlocutorię, vide Bolog.in additionib.conſ. xciij.Ioan.de Ana.in j.co. Item an abſolutoria ab obſeruatione iudicij ſit diffinitiua vel interlocutoria, vide Fel.in c.examinata.in pen.col.circa finem.cum ſeq.de iudic.& ibi Aret.in vlti.col. An autem in ſententia abſolutoria ab obſeruatione iudicij reqratur citatio peremptoria, vide Iaſ. in iſto §.& ſi quidem in ij.notab.& ibidem in vj.col.in fine.& ſeq.ponit ꝙ aliquando eſt interlocutoria, aliquando eſt diffinitiua:vide Abba. in c.ad diſſoluendum.de deſpon.impub.col.j. Item ꝙ in cauſa dotis non pereat inſtantia triennio, vide Iaſ.in l.j.ff.ſolu.matr.in iij.col. Vide Bal. notab.in tractatu dotis.in xiij.priuilegio.

c Et ſi quidem.[c] Actor abſens legitimè citatus, ſi de cauſa nõ liquet, cõdẽnatur in expẽſis:ſi de cauſa liquet, diffinitiua ꝓfertur ſentẽtia ꝓ habẽte iuſtitiã, etiã ſi fuerit abſens, ſine ſpe retractationis.h.d. ¶ Nota 1 ꝙ † tẽpus[f] inſtãtię incipit currere poſt litẽ cõte.in f caſibus ergo in qbus lis nõ cõteſtatur puto ꝙ incipit currere tempus ab ea die, qua cœpit tractari de meritis cauſę:vt no.doc.ſ.de procu.l.nihil.& habuiſtis tex.in l.nulla.co.ti.quod tene menti. ¶ Nota 2 ſecũdò, ꝙ † prope finẽ triẽnij dicitur illud, quod g eſt prope per ſex mẽſes.[g] Et ſic facit † ꝙ pupillus 3 dicatur ꝓximus pubertati, quãdo eſt prope ꝑ ſex mẽſes. Ad idẽ facit ff.de exc.tut.l.nõ tãtùm. Dixi plenè ff.de noua.l.j.vbi glo.tangit. Nota tertiò, ꝙ 4 ſemper † quãdo vna pars eſt abſens, debet procedi ad petitionẽ, & ad inſtantiã partis petentis:vt hic, & l.ad perẽptoriũ.ff.eo.& j.quomodo & quãdo 5 iud.auř.q ſemel.& ibi tetigi. ¶ Nota † etiam, ꝙ abſente actore cõtrahitur eremodicium, ita ꝙ poteſt perueniri ad diffinitiuã ſententiã. ¶ Nota aliud, ꝙ 6 † hic dicitur, iudicem acta apud ſe confecta debere inſpicere:vt ſis cautus in ꝓnũciationibus dicere, viſis actis, & agitatis in cauſa &c.nõ enim ſufficit hoc eſſe agitatum, ſi iudex ignorat:vt l.hęc aũt.§. j.ex quib.cau.in poſ.eatur. Dixi plene in l.multũ. de cõdi.& demon. ¶ Nota etiã duo, quæ dicuntur hic circa expẽſas. Primò dicit, ꝙ debet cõdẽnari in expẽſas, quę cõſueto modo circa lites expendunř. Secũdò in verſi.finautẽ ex geſtis.dicit in expenſis, quas reus ſe legitimè expẽdiſſe iurauerit. Ex quo 7 nota † quòd legitimę expenſę dicũtur illæ, quę cõſueto modo fiũt:& ſic iudex taxare debet. Tetigi vobis in l.nõ ignoret.de fruc.& lit.expẽ. Nota caſum, in quo ille, qui vincit, condẽnatur in expẽſis. Vltimò nota ꝙ verus contumax nõ appellat. De hoc dicã j.ꝓximo §. ¶ Veniamus ad apparatum. 8 opp.& videtur ꝙ maior † dilatio debeat dari actori abſenti:vt j.quõ & quãdo iud.auř.q ſemel.Gl. ſuper verbo, decem.confitetur contrariũ:& dicit ꝙ hodie iſta dilatio eſt aucta. Vide gl. Videte, nõ puto hoc verũ:nam auř.qui ſemel.loquitur quando cõtra actorem abſentem quis vult ꝓcedere ad liquidationem negotij, & ad diffinitiuã ſententiã: ideo ibi maiores dilationes ſtatuuntur. hic verò loquitur quãdo cõtra actorẽ abſentem procediř ad abſolutionem, ab obſeruatione iudicij, ſi negotiũ

f ✠ POMATES. ¶ Nota ꝙ tẽpus. Sẽtit ergo Bart.ꝙ diſpoſitio huius legis habet locum etiam in cauſis ſummarijs, & executiuis.& vide Alex. conſi.x.col.iij.vol.ij.& Nic.omnino in tracta.concordan.contrarietatum Bar.in vlti.concor.vide etiam Soci.conſi.xcv.

f ✠ P. P A V. P. ¶ Nota ꝙ tẽpus. Ex forma aũt ſtatuti Papien.incipit currere à tẽpore porrectę petitiõis & in actis dimiſſa atq; intimata parti, licet nõdum eſſet reſpõſum ꝑ eum, vide in primo ſtatuto ciuiliũ.in ij.cap.

g ¶ Sex menſes. Vide Bal.in l.excipiuntur.ad Syllania.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶Dilationibus. Vide Bal. in l. ſancimus. in antepe. col. j. quomodo & qñ iud. & vide Bart. in l. admonēdi. in iij. col. de iureiu. fuerunt verba Inno. in c. ſupeo. el. ij. de app. Spe. in tit. de ſen. prola. §. nūc vidēdum. ver. iſtud.
b ¶Interlocutoria. Adde tu, & vide Franci. de Aretio in c. examinata. de iudi. col. fin. & do. Maria. Soc. in cap. dilecti. de libelli obla. argu. xxix. q. v. vbi dicit ꝙ eſt interlocutoria habēs vim diffinitiuę: & quòd ſit interlocutoria ita decidendo conſuluit dominus meus do. Frāc. Pepius in eius conſil. qđ incipit in cauſa ad me tranſmiſſa.
c ¶Tam literis. Nec vllū verbū de hoc ibi facit Inno. ſed expreſsè hoc tāgit in ca. cauſam quæ. eo. tit. Io. Nico.
d ¶Sinautem reus. Vide Bart. in cōſi. xx. incipi. Dominico, vbi cōſuluit ſi poteſt ferri ſentētia in abſentem. And. Barb.
d ¶Sinautem reus. Itē ſubdit hic glo. de quo not. vide quę dixi poſt Bart. in l. ſi finita. §. Iulianus. in xiiij. char. ff. de dam. infec. & vide etiā ibi Bart. in colū. viij. Adde an inſtantia iudicij coram arbitro duret triennio, Abb. conſi. xxxix. ij. lib. & Pau. de Caſtr. §. ſequenti.
✱ P. P AV. P.
d ¶Sinautem reus. Alia autem forma datur procedendi contra reum abſentem contumacem per ſtatutū Papiē. & ſecundùm illud etiam lite non conteſtata poteſt peruenire ad ſententiam diffinitiuam: vide in ij. rubri. de ordine mittendi in poſſeſſ. in ſtatutis ciuilium cauſarum: & iſta ſententia lata per contumaciam habetur pro iuſta & veritate ſicut ſi eſſet lata contra reum ſe defenſantem. Vide Pau. conſil. cccxxvij. circa finē. licet quo ad alios vel quo ad alia negotia ſecus eſſet; quia præſumitur lata potius, quia ſe non defendit, quam ꝙ iuſtam cauſam foueat. Vide etiam quæ ſcripſi in l. ei qui delatorem. ad Barto. in fine. ff. de iure fiſci. indiſtinctè tamē ꝙ non præſumatur lata potius propter contumaciam, vide Bar. in l. Papinianus. §. meminiſſe. de inoffi. teſta. in ſecūdo notab. & ibi longam apoſtillā Alex. vide omnino ſuper omnes Feli. in c. cum Bertoldus. in pe. charta. de re iud. Vide iij. q. Bar. inci. Peruſinæ ciuitatis ſtatuto.
e ✤ POMATES. ¶Siue autem. Vide aliquid per Bal. in c. ex parte B. col. ij. & ſeq. de reſcrip. & Alex. cōſi. cxxij. ad fi. volu. ij. vbi ponit an ille, qui ſuccubuit propter iuramētū delatū aduerſario in ſupplementum ſit in expēſis cōdēnandus. & xxxiij. colū. fi. vol. iij. vbi loquitur quando adeſſet ſtatutum, ꝙ victus victori &c. quando eſſet facta promiſſio per inſtrumentum de expenſis. & vide etiam Iaſ. in l. admonēdi. in repetit. ff. de iureiuran. vbi inquit incidenter. & lxxix. col. ij. qđ vix approbat, licet litigās, & ſuccumbens, non debet in expenſis cōdemnari.
✱ P. P AV. P. ¶Siue autē. Limita niſi ſit articulus iuris multum dubius. Vide do. Ant. de But. conſi. lxvij. ad fi. Item circa materiam expenſarū, habes tractatū per Iac. de Areti. Item aliquas differentias inter expēſas quæ debentur ratione contumaciæ, & illas quæ debentur ratione victoriæ: vide per Iaſ. in l. j. §. fin. ff. ſi quis ius dic. non obtempe. in ij. colū. vbi etiam aliquas differētias an debeantur iure actionis vel officio iudicis. Itē quòd vbi ambæ partes ſunt diligentes, ꝙ neutra debeat in expenſis cōdemnari quādo perit inſtantia, vt habes. j. in §. illo proculdubio. Quid autem ſit in cauſa criminali, vide ad Barto. in l. j. in vlt. colum. ff. ad Turpil. Item quòd ſuccumbens in cauſa appellationis ex eiſdem actis ſit condemnandus etiā in expenſis primæ inſtātię, vide Ancha. conſi. cccxv. ad fin.

non eſt liquidū, vel ſi eſt liquidū ad diffinitiuam. vnde hoc addit̃ huic l. per aut̃. qui ſemel. quia per hanc legē non pôterat negotiū liquidari abſente actore: licet per illā aut̃. ſic. ¶Opp. ff. quę ſen. ſine appel. reſcin. l. j. §. itē cum ex edicto. Gl. pro ſolu. huius cōtrarij hic diuinat. Tu dicas ꝙ fuit hic legitimè citatus: in lege cōtraria ſecus. ¶Opp. ter-
9 tiò, & videtur ꝙ †non poteſt eſſe caſus, in quo de cauſa nō liqueat. Nam aut probatū eſt per actorē: & debet vincere. Aut nō eſt probatum: & actore nō probāte reus abſoluit̃: vt s. de eden. l. qui accuſare. Glo. nō bene ſoluit: dicit enim, ꝙ illud quòd actore nō probante reus abſoluitur. In dubio eſt verum actore præſente, Iſtud nihil eſt dicere. Tu dic ꝙ lex cōtraria loquitur quādo apparet actorē nō probaſſe, datis legitimis dilationibus[a]: vt l. fi. ff. de fer. & j. de dilat. l. j. Sed ſi ponimus actorem ſe abſentaſſe, nō datis legitimis dilationibus: tūc de cauſa nō liquet. Ita loquitur hic. ¶Opp. ꝙ nō debet recurri ad iuramentū partis, niſi in ſubſidiū: vt l. admonendi. ff. de iureiu. & l. in bonæ fidei. j. de iureiur. Sol. ſpeciale eſt hic in expēſis. ¶Opp. & videtur ꝙ cōtumax debet perdere litē: vt l. contumacia. ff. de re iud. Solu. Expone vt ibi: vt ceſſent cōtraria. ¶Vltimò opp. de l. certū. §. ſi quis. ff. de cōfeſ. vbi præſens nō damnatur abſenti. Sol.
10 Sed verū †eſt, ꝙ nō damnatur abſenti, niſi ſit contumax: quia tūc eius abſentia, Dei replet̃ præſentia: vt j. proximo. §. ¶Venio ad quęſtiones, & quæ-
11 ro †vtrum ante finē triennij poſsit perueniri ad illud, quod hac lege dicitur. In hoc ſunt tres opin. in gl. Bul. ꝙ ſic. Placen. ꝙ nō. Ioā. diſtinguit. Sed opi. Placē. videtur verior: quia ad hoc non poteſt perueniri, niſi prope finem triennij, ſiue ſit abſens actor, ſiue reus: vt j. ea. l. §. huiuſmodi autē ſententia. hodie autē videtur ſecus, ꝙ nō ſit neceſſe tantum expectare, actore abſente: imò poteſt citius perueniri ad iſtam abſolutionē, quę fit ab obſeruatione iudicij: vt j. de dila. aut̃. quod fieri. ¶Quęro
12 †ſecūdò, vtrū iſta abſolutio ab obſeruatione iudicij ſit diffinitiua ſententia, vel interlocutoria[b]. dic plenè vt l. Titia. ff. de accu. vbi gl. tangit, & ibi tractaui plenißimè. ¶Quęro, vtrum iſta abſolutiōe
13 † ſecuta actio remaneat in primo ſtatu, vel ſit in aliquo innouata. Gl. dicit hic ꝙ in primo ſtatu remaneat: innouatur tamē in aliquib⁹. Primo in eo ꝙ eſt perpetuata in xl. an. propter lit. conte. vt l. ſi. j. de præſcri. xxx. an. vel xl. an. In hoc dicit verū, licet quędā gl. videat̃ velle dicere aliter in l. ij. j. de fruc. & lit. expē. & ibi dixi. Itē innouat̃ in eo, quia adhuc durat vitiū litigioſi, licet inſtātia ſit perempta. Hoc tāgit̃ per Inn. de teſti. in c. tā literis[c]. Gl. tamē videt̃ dicere cōtra. j. de pſcri. long. tēp. l. j. ſecundùm primā lec. dic vt dixi in d. l. ij. j. de fruc. &
14 lit. expē. ¶Quæro, vtrū acta facta in prima† cauſa durent in ſecūda, perēpta inſtātia. Breuiter ea, quę pertinent ad litis ordinationem, pereūt: vt hic in tex. in eo qđ dicit cautiōes expirare. & l. ij. ff. iudi. ſolui. In actis verò, quę ptinent ad litis deciſionē, gl. remittit ad notata in l. is apud quē. s. de edēdo.
15 tangā j. ea. l. §. pe. ¶Quęrit gl. †quid ſi reus præſens vult aſſumere in ſe onus probandi, vt diffinitiuè abſoluatur: an poteſt. Certè nō poterit fieri, per iſtā legē ſed hodie abſente actore poteſt nego-
16 tiū liquidari: vt in aut̃. qui ſemel. ¶Quęrit gl. †in quo innouetur iſta lex per aut̃. qui ſemel, dicit gl. primò in numero dierū. Secundò, quia abbreuiatur tempus triēnij. Hoc nō placet: quia ibi loquitur qñ proceditur ad liquidationē abſente actore: hic verò ſecus. Tertiò innouatur: quia hodie poteſt abſente actore procedi ad liquidationē. quod non poterat per legē iſtā. hoc eſt verū. Quarto dicit gl. ꝙ hodie cadit actor ab actione ipſo iure. per d. aut̃. quod non eſt verū, vt ibi vidiſtis. Qualiter debeat cōcipi iſta citatio, qñ citatur abſens: vidiſtis j. quomodo, & quādo iud. in l. conſentaneum.

SVMMARIVM.

1 ☞Contumax quis poſsit appellari.
2 Contra reum abſentem poſt litem conteſtatam, peruenitur ad primum decretum.
3 Miſsio in poſſeſsionem, quomodo fiat: quando fit executio ſententiæ.
4 Sententia diffinitiua, an feratur pro actore abſente non contumace, reo præſente: vbi quòd non.

d **Sinautem reus.** [d] Hic incipit tertia pars, in qua loquit̃ de reo abſente. Et breuiter dicit: Reo abſente legitimè citato, ſi de cauſa liquet, ad diffinitiuā ſententiā peruenitur, quę executioni mādabitur, ſine ſpe recuperandæ poſſeſſionis, vel appellationis: & hoc prope finem triennij debet fieri. h. d. ¶Opp. ꝙ reus audiatur volens recuperare poſſeſſionē: vt ff. de bo. autho. iudi. poſ. aut̃. ei qui. Solue ꝙ ibi fuit facta miſsio ante lit. conteſt. hic poſtea. quod dic vt habuiſtis in l. cōſentaneū. j. quomodo & qñ iud. l. ij. j. vbi in rem actio. Opp. ſecundò, &
1 videtur† ꝙ contumax appellat. vnde videtur obſtare ff. de appel. l. creditor. §. iuſſus. Sol. hic loquitur de eo, qui eſt cōtumax in non veniēdo: ibi de eo qui eſt cōtumax in nō exhibendo. ¶Opp. ff. de in integ. reſti. l. diuus. Sol. Ibi venit iudice ſedente
2 pro tribunali. ¶Quæro primò, † an contra reum e abſentem poſt litis cōte. poſsit perueniri ad miſsionē ex primo decreto: cùm hæc lex dicat ꝙ ad diffinitiuā deberet perueniri. Reſpō. ꝙ ſic: vt j. qūo & qñ iud. l. cōſentaneū. & ita dicit hic gl. ¶Quæro,
3 dicitur ꝙ ſententia debet mandari † executioni p miſsionē in poſſeſsionē, in qua re debet fieri miſſio. Gl. diſtinguit, Aut agit̃ reali: & fit miſsio in re petita. Aut agitur perſonali: & olim fiebat miſsio in omnibus bonis: hodie pro menſura debiti declarati: vt in aut̃. ei qui. de bo. autho. iud. poſ. Vide gl. Hoc nō eſt verū in caſu huius legis: quia qñ fit miſsio pro executione ſententię, ſemp debet fieri ꝓ menſura debiti, nō omniū bonorum. Et ideo dicit tex. primò mobiliū: ſecūdò immobiliū: tertiò nominū. in l à diuo Pio. §. in venditione. ff. de re iud. Itē ſubdit hic gl. ꝙ qñ fit miſsio ex perſonali actione, ſemp audiat̃ de poſſeſsione. Hoc non pōt eſſe verū, qñ mādat̃ ſentētia executioni. Nā tunc ideo fit miſsio, qa nō ſoluit: nō ideo qa nō venit. & ideo poſſeſsionē nō recuperat, niſi ſoluat: vt l. ſi pe-
4 cuniæ. in fi. ff. vt in poſ. leg. ¶Vltimò quęro, †an reo pſente, actore abſente nō p cōtumaciā, poſsit ferri diffinitiua ꝓ actore. Gl. dicit ꝙ ſic: ar. j. de adul. l. quāuis indubitati. Iſtud nō eſt verū: quia ꝓ abſente, nō cōtumace, nō pōt ſentētiari: vt habuiſtis no. in l. ea q̃. j. qūo & qñ iu. ff. de re iud. l. q̃ſitū. eſt tex. in l. furioſo. eo. ti. Hic ꝓ nūc non ſunt alia.

SVMMARIVM.

1 ☞Iuramentum calumniæ, an & quando excuſet quem ab expenſis.
2 Temeritas litigatoris quomodo cognoſcatur, vt condemnetur litigans in expenſis.
3 Si cauſa appellationis agitur, ex primis actis indiſtinctè, victus victori condemnatur in expenſis.
4 Iudex poteſt cōdemnare, etiam ſi nō ſit petitum, victum victori in expenſis.
5 Cautela vt iudex teneatur condemnare victum victori in expenſis.

e **Siue autem.** [e] Victus victori debet condemnari in expenſis. hoc dicit. & iſte §. eſt de præcedenti parte. not. text. ibi: pro ſolutis expenſis, &c. ¶Oppo. s. ea. l. §. ſinautē ex geſtis. Sol. Ibi eſt caſus ſpecialis, vt vincēs condemnetur in expenſis. ¶Opp. ff. de leg. ij. l. qui ſolidum. §. etiam. Sol. Dicit gl. quòd à regula hic poſita facit exceptionem contumacia: vt d. §.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ※ P. P A V. P. ¶Sinautē vtraq;. Alia pœna imponitur per ſtatutū Papiē.qa punitur pœna cētū florenorū auri,& in expēſis & dānis vtriuſque partis. Habes in primo ſtatuto ciuiliū ſtatutorū. Idē etiā ibi in quolibet delegato & cōſultore illi⁹,& intellige ſi requirat̃,vide Iaſ.hic. Quomodo autē cōſuli poſsit iudici ſi ſit clarus in fine inſtātię,vide Fel.in c.pe. de iudic. in vij.col. ad finē,& ſeq. Vide Alex.in l.ait p̃tor.§.ſi iudex.ī iij. colum.ff.de re iud. poſt Bart. & alios. An aūt poſsit pronunciare iudex nō liquere de cauſa, quādo non eſt clarus: & an tunc fiat præiudicium parti per lapſum inſtantiæ, vide Feli.in c. cauſa matrimonij. ad finem. de offic. deleg. Alexā.in l.ſi vni.in prin.ff.de re iudic.

※ P. P A V. P.

b ¶Reſtituuntur. De hac reſtitutione in integrū, vide Ale. conſil.ccccix.in iiij. col. Et qd ſi ꝓpter ſubterfugia ꝑtis erat lapſa inſtātia, an poſsit iudex reſtituere, vide latè Roma.conſi. ccxx. in iiij.col.

¶Illo proculdubio. Nota, in ſentētia requiritur expreſsio cauſæ, de quo per Iac.But.in l.ij.§.ignominię.de his qui no.infa.vbi tradit hanc doctrinam, dicēs ꝙ aut iudex vult grauare cōdemnatum vltra quàm conſtet effectus ſententiæ ſimpliciter latę:& debet cām exprimere:vt in d.§.ignominiæ.& in l.fina. cum ibi no.j.de ſuſpec.tut. & l.ſi legatario.§.fin.de fideicom.liber. Aut vult reſeruare ius, & exonerare eū cōtra quē fert̃ ſnīa:& tūc debet cām exprimere,quę tali effectui cōueniat. Allegat iſtū tex.& §. ſenat⁹. hic all.ī gl. Aut neutrū facere: & tūc eſt conſiliū, ꝙ iudex exprimat cām:& ſic ſnīa lata ex vna cauſa pariet exceptionē rei iudicatæ in alia.l.ſi mater.§.eādē. cū ſi.ff. de except.rei iudic. De ſubſtantia autē ſnīæ,ad eius validitatē,nō eſt ꝙ requiratur expreſsio cauſæ c.ſicut. de re iu. Et ab hac doctrina non diſcrepat etiam Bar.in dicto.§.ignominiæ.Spec.in tit.de ſent.prola.§.qualiter.ver.verum. vbi ponit multos caſus, in quibus in ſententia requiritur expreſsio cauſæ.& inter cæteros dicit ꝙ qn qs abſoluit̃ ab inſtantia,& per patronos cauſæ,vel alios ſteterit quo minus potuerit intra inſtantiam cauſa diffiniri,debet exprimi cauſa.i.cuius culpa ſtetit,vt hic. Et idem dicit vbicunq; iudex à iure cōi recedit.l.ſciendū.ff.de appe.reci. &ideo infert,quòd vbi victus nō condemnat̃ in expenſis, iuxta regulam poſitam ſ.ead.l.§.ſinautem vtraque. debet exprimi cā: vt in §.oportet. in auć.de iudi.& in c. calumniā. de pœnis. & idem dixit Ioan. Andr. & alij in ca.finem litibus. de do. & contu.& Bar.in auć.generaliter. in v.col.ſ.de epiſ.& cle.& Spec. in titu.de expen.§. poſtremo. arguit in contrarium, & Bal.in l.præſes.C. quomodo & quādo iud.& in auć hē. ſed nouo iure.j.eo. & dicit ꝙ de hoc eſt tex.& not. Ioā. Andr.in d.c.ſicut. vbi ēt ſequit̃ dicta per Spec.in d. ver. verū in oībus fallentijs ibi poſitis. Plures etiā caſus, in quibus requiritur cauſæ expreſsio in ſententia,ponit Bal.in l.pręſes. &aliam fallentiam ponit etiam glo.in d.c.ſicut. & Bal.in l.generaliter.§.j.de rebus cred. Adde an in ſententia ſit inſerēda cauſa. Pe. de Anc.conſi.ccix. vbi dicit ꝙ fatuus eſt iudex qui cauſam in ſentētia exprimit.

※ P. P A V. P.

c ¶Illo ꝓculdubio. Circa iſtū.§.qn̄ declaratur inſtantia peremptoria, ꝙ ſit ſnīa interlocutoria,vide Io.de Anna. cōſil.xciij.in iij. colū.ponit Bolog. ibi in j.colū.multa ſimilia. Et vide ēt Peruſinū in cap.cū ceſſante. in vltima charta.extra, de appellation. Felin.in rubric.extra, de re iudic.columna penulti. Et dum dicit̃ quòd remanet iudex finita inſtātia in pronunciando inſtantiam peremptā: an hoc poſsit

vt d.§.ſinautē ex geſtis. Itē iuſta ignorātia: vt d.
l.qui ſolidum.§.etiā. Ille ego qui habet iuſtā cau
1 ſam litigādi,excuſatur ab expēſis. ¶Quęro †ergo
vtrum iuramētum calūniæ excuſet quē ab expē-
ſis.doc.tāgūt in auć.generaliter.ſ. de epi.& cle.&
ibi tetigi tibi.& gl.in auć.de iudi.§.oportet. Gul.
in l.iij.circa prin.ff.de iureiur. Et dicit ipſe ſic. Iu-
ramentum calum.excuſat à calum.non à temeri-
tate:vt d.l.iij.§.j.ff.de iureiu.& l.j.in prin.ff.ſi mu
lier ven.no.in poſſeſ.cal.cau.ſed expenſæ veniūt
reficiendæ,etiam propter temeritatē:vt l.eū quē
temere.ff.eo.& inſti.de pœ.te.li.ergo iuramentū
calumniæ non excuſat ab expen.d.Iac.But.nite-
batur oſtendere,quòd iuramentū calumniæ ex-
cuſet etiā à temeritate. Nam iuramentū iſtud con
tinet ꝙ quis credat ſe habere iuſtam cauſam:vt l.
ij.§.quod obſeruari.ſ.ti.j. Et debet intelligi,quòd
credit iuſtis rationibus,non temerarijs:ideo illud
iuramentum non præſtatur:niſi ab homine legi-
timo,& habente ætatem legitimā: vt ibi vidiſtis:
ergo apparet ꝙ nec in calumnia,nec in temeritate
eſt. Credo d.Gul.habuiſſe bonum intellectum,et
etiam do.Iaco.But. Nam iuramentum excuſat à
præſumpta calumnia. Itē à præſumpta temerita-
te ſecūdùm Iac.ſed pro tāto d.Gul.diſtinxit in-
ter calūniam & temeritatē:quia calumnia cōſiſtit
in animo:ideo nō poteſt probari directo. Teme-
2 ritas †aūt poteſt ex actis faciliter colligi.qd enim
ſi errauerit in iure,quod eſt lata culpa:& ſic teme
ritas:vt l.leges.ſ.de le.& not.in l.libellorū.§.no
tat.ff.de his qui notā.infa. ¶Itē pōt apparere ex
actis, ꝙ actor nō inueſtigauit omnia quæ debuit,
antequàm perueniret ad iudiciū:vt l.qui in alte-
rius.ff.de reg.iur.ꝙ aūt hoc doloſè fecerit,nō po-
teſt ex actis perpēdi. Et ideo placet mihi vna pra-
ctica quam ego induxi:ꝙ ſi apparet alteram par-
tium certo tempore litis temerariè litigaſſe certo
tēpore nō:verbi gratia:poſt productionem vnius
inſtrumenti.poſt publicationem teſtium,fuit cer
ta vna pars,ꝙ non habebat iuſtam cauſam, vel iu
ſtitiam:iudex debebit eum cōdemnare in expen-
ſis factis à die productionis talis inſtrumenti ci-
tra:vel ab apertura teſtiū citra:in antea factis nō.
Ar.pro hoc imò tex.ff.depoſi.l.ſi quis inficiatus,
poteſt etiam apparere ab ipſo initio temerariè liti
3 gaſſe:& ſic condēnabit in omnes expē.¶ †Et iſta
optimè dicunt do.Inno.& etiā do.Io.An. qui di
cunt,ꝙ quādo cauſa app.agitatur ex primis actis
indiſtinctè,victus victori condēnabitur in expen
ſis. Ratio:q̄a errauit in iure vict⁹,qui vidēs omnia
acta hic debuit cognoſcere vtrum habeat iuſtitiā,
vel non:vt not.per Inno.extra de dolo & contu.
c.finem litibus.& per Ioan.Andr.in cap.ignorā-
tia.de reg.iur.lib.vj.¶ Quæro vtrum iudex poſ-
4 ſit †condemnare victum victori in expenſis,ſi nō
ſit petitum. Reſpond.quòd iudex ſi nōn ſit peti-
tum,poteſt condemnare in expē.quia iſtud emer
git in lite,& pertinet ad officium eius:vt hic,& l.
ædiles.§.item ſciendum.ff.de ædil.edict.& l.nō
ignoret.de fruct.& lit.expen.tamen ſi iudex con
demnationem omittit,non punitur ex hoc,ſi nōn
erat petitum: vt l.iiij.§.hoc autem iudicium.ff.de
dam.infec.& ibi hoc tangitur per Dyn. & ibi di-
5 xi.¶ Et propter hoc ſitis cauti, †quòd ex parte a-
ctoris,ſemper ponatis in libello peti reum con-
demnari ad prædicta,cum damnis,& expenſis fa-
ctis,& faciendis &c. Similiter ex parte rei hoc pe-
tatis. Non ſunt alia.

SVMMARIVM.

1 ☞Magnus,quando magis puniatur,quā paruus.
2 Diſpoſitio huius.§.an habeat locum in his iudici
bus,qui per annum tantùm cōſtituuntur,vel per
ſex menſes.
3 Tempus ſemel ſuppletum,iterum nō ſuppletur.
4 Infinitas eſt euitanda.

a **Sinautem vtraque.** [a]Hic incipit quarta
pars,in qua punitur negligens iudex. breuiter di
cit. Iudex negligens cauſam intra terminū trien-
nij terminare,pœnis legitimis punietur, & ſi iu-
dex fuerit mutatus,& ad litem terminandam, mi
nus anno ſupererit,annus ſupplebitur.hoc dicit.
Vides hic †ꝙ magis punitur magnus quā paruus,
contra in l.Pedius.ff.de incen.rui.nau.Sol. Ibi in
pœna corporali:hic in pecuniaria.¶Opp.ff.de iu
di.l.proponebatur.Sol. Ibi non finitur iudicium:
ita nec hic,tamen mutatur iudex. ¶Oppo.de l.ſi
iudex.ff.eod.Sol.vt ibi. ¶Quæro vtrum hæc lex
2 habeat †locum in iudicibus annalibus,& ſemeſtri
bus. Dicunt quidam ꝙ non:quod glo.non placet,
& meritò:nam cū ſit iudex per annum,apparet ꝙ
poteſt habere annum quem vult iſta lex. In iudi-
cibus autem ſemeſtribus videtur ꝙ non poſsit pe
rire inſtantia authoritate huius l. Nam cū debeat
habere annum integrū,& in omni capite ſex mē-
ſium mutet̃,nunquā finietur inſtātia. Ita dicit gl.
quam vide. Docto.noſtri dicunt contrariū. Nam
hęc lex loquit̃ quādo iudex mutatur ex caſu, ita
quòd pars non potuit prouidere. Secus ſi potuit
prouidere.argumen.ff.quib.ex cau.maio.l.ſed &
ſi per prætorem.§.ſi feriæ. Sed certè, licet iſta ra-
tio concludat in partibus,non tñ concludit in iu-
dice ſurrogato:cui non eſt quid imputetur. Dicas
3 ergo ꝙ ratio eſt:quia †tempus ſemel ſuppletū,ite
rum non ſuppletur:vt l.fideicom.§.ſi quis decem.
de lega.iij.& l.j.§.ſi cui ita.vt lega.no.ca. ¶Itē ad
4 hoc facit †ratio vitādæ infinitatis. Quærit gloſſ.
vtrum hoc caſu finiatur inſtātia. Et dicit ꝙ finitur
b ſed partes reſtituuntur[b]. De quo dic vt in glo.

SVMMARIVM.

1 ☞Cauſa in ſententia hodie non inſeritur.
2 Clientulus cauſa pendente poteſt cogi ſoluere ſa-
larium aduocato,officio iudicis mercenario.
3 Cauſa in quibus ſententijs inſeri debeat.
4 Inſtantia licet ſit perempta,officium tamen iudi-
cis durat,vt poſsit hoc declarare:& partem in ex-
penſis condemnare.

c **Illo proculdubio.** [c]Hic incipit quinta pars,
in qua puniuntur aduocati. breuiter dicit. Si per
negligētiam aduocati cauſa differtur, legitimè pu
nietur:& ſi propter ſalarium non ſolutum retar-
detur lis,pars ſoluere compelletur.h.d. Nota hoc
ibi:ipſo videlicet iudice,&c. No.ꝙ in ſentētia de-
bet inſeri cauſa. Circa quod vide quod not. per
Dyn.in l.qui Romæ.§.duo fratres.de verb.obli.
1 Et hoc refert Cyn.ad literam. Sed †hodie non eſt
neceſſe quòd inſeratur cauſa:vt in ca.ſicut.extra,
2 de re iudi.¶ Not.quòd per †officium iudicis mer-
cenarium deſeruiens cauſæ,cauſa pendente poteſt
clientulus cogi ſoluere ſalarium aduocato. Vide-
bitis.j.de ſuffrag.l.j.¶ Quæro circa hāc legē quæ
3 †eſt iſta ſententia,in qua iudex debet iſtam cau-
ſam inſerere. In gloſſ.ponuntur tres opi. Vna eſt,
quòd loquitur de ſententia, in qua aduocatus
condemnatur:& iſta eſt clara. Alia,in qua iudex
abſoluit ab obſeruatione iudicij. Alia, in qua de-
clarat partes abſoluendas ab obſeruatione iudicij:
quælibet eſt vera,vt puto:nam iudex abſoluit ab
obſeruatione iudicij prope finem triennij,ante ta
men elapſum triennium:vt ſuprà eodem.l.j.§.&
ſi quidem.ſed ſi triēnium eſt elapſum,tunc partes
ſunt abſolutæ ab obſeruatione iudicij ipſo iure:vt
ſ.l.j.in principio & habuiſtis not.in dicto.§.& ſi
quidem. & in eo quod dicit quòd ſententia non
valet poſt triennium:licet Pet. & Cy.aliter dicāt

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a & malè. ¶ Ex quo not. quòd licet[a] inſtantia ſit† p
4 empta, tamē officiū iudicis durat, vt poſsit hoc de
b clarare:[b] & vt poſsit partem propter quā hoc cō-
tingit, in expenſis cōdēnare. Hoc probaṫ in l. ſi p̄-
ſes, j. quomodo & quādo iud. & l. ij. j. vt intra cer
tum tempus crim. quęſtio ter. Cętera dic vt in gl.
c **Sin verò cauſæ.** [c]Hic incipit ſexta pars, in qua puniū
tur adminiſtratores. breuiter dicit: Si tutores, vel
curatores negligentes extiterint, quo minus cau
ſa intra triennium terminetur perit inſtātia iure
remanente minoribus ſaluo: & damnum, quod
inde cōtingit, adminiſtratores reſpicit. hoc dicit.
d Ex iſto §. habes colligere[d] vnum ex tex. & vnum
ex gloſſ. primò an minoribus detur regreſſus cō-
tra actorem, vel procuratorem conſtitutum à tu-
tore: & hic tex. poteſt induci pro & contra. Vi-
debis tex. & tene menti. Item tene menti gl. quæ
videtur velle quòd l. vltima j. de teſt. habeat locū
etiam in teſtibus examinatis coram iudice. quod
an ſit verum, dicemus ibi &c.
e **REm nō nouam.** [e]Iudi-
ces & aduocati debent iurare ſolenni
ter: vt hac l. exprimiṫ. h. d. ¶ No. tex.
ibi, vel qui ex iuriſdictione ſua iudicandi habeat
facultatem. Vide glo. hic poſitam, quæ facit men
tionem de iſtis iudicibus chartularijs: & in l. fina.
§. vbi & apud quem. nota, & perpetuò tene mēti.

SVMMARIVM.

1 ☞ Diſpoſitio huius legis in quibus differat à diſ
poſitione l. properandum. §. ſiue autem alterutra.
& nume, 3.
2 Succumbens in interlocutoria, in expenſis retar-
dati proceſſus condemnatur.
4 Si aliquis debebat citari tribus edictis, & citatus
non comparuit in primo, nec in ſecundo, ſed in
tertio, an debeat in expenſis condemnari.
5 Contumax duobus remedijs cogitur expenſas re
ficere.
6 Delegati ab inferiore quòd poſsint citare.
7 Arbitrij poſſunt citare.

f **SAncimus.** [f]Cōtumax nō
auditur, niſi re-
fectis expenſis. hoc dicit. ¶ Opp. & vi
detur, ꝙ iſta lex ſit ſuperflua p l. pro-
perandum. §. ſiue autem alterutra. §. e. Sol. In mul
1 tis† differt: ibi loquitur de expenſis, quæ reficiun
g tur ratiōe victorię:[g] hic de his, quę reficiūtur ra-
tione cōtumaciæ. Item hæc lex habet locum ſe-
cundū glo. poſt litem conteſt. & ante: illa poſt lit.
conteſt. tantùm loquitur. Vide gl. innuit hæc gl.
ꝙ ſi aliquis ſuccūbat in aliqua interlocutoria an-
te litis conteſt. vel etiam poſt, ꝙ non debet fieri
h condemnatio expenſarū[h] per d. §. ſiue autē. Nam
ille habet locū poſt lit. conte. Itē in diffinitiua ſen
tētia. Ita videṫ velle iſta gl. quæ ſatis pōt ſuſtine
2 ri, ꝙ vigore huius l. nō fiat† cōdēnatio expenſarū.
Non ergo ratione cōtumaciæ, nec rōne victoriæ
condēnabiṫ in expēſis ille, qui ſuccūbit in interlo
cutoria: ſed condēnabiṫ ratione retardati proceſ-
ſus: vt l. non ignoret. j. de fruc. & lit. expen. & ibi
dixi. Quid enim ſi diu fuit litigatum ſuper iura
emergentia, & proceſſus diu fuit retardatus: vt l.
intra vtile. ff. de mino. quod videbitis. j. de ord. iu
di. l. j. Certè ęquū eſt ſuccūbētem cōdēnari in ex-
i penſis[i]: vt d. l. non ignoret. facit quod no. per Ca-
no. extra de dolo & cōtu. c. finem litibus. Differt
3 † etiā, dicit gl. hæc l. à d. l. ꝓperādū. qa hic loquiṫ
de omni dāno: ibi de expēſis tm̄: vt d. l. non igno-
ret. ¶ Opp, & videṫ ꝙ nō fiat taxatio: vt l. qui re-
ſtituere. §. j. ff. de rei ven. Sol. vt in gl. ¶ Oppo. de
auṫ. nouo iure hic poſita. Sol. Illa corrigiṫ, vt ſta-
4 tim videbitis. ¶ Quæro primò aliquis debet † cita
ri tribus edictis, fuit contumax in primo, & ſecū
k do: cōparet in tertio: an debet reficere expēſas[k].
Doc. dicunt ꝙ ſic. Idē no. extra de procu. c. ij. Dixi
vobis ꝙ eſt tex. in auṫ. qui ſemel. j. quomodo &
5 quando iud. ¶ † Quæro quibus remedijs contu-
max cogatur expenſas reficere. Rn̄. Duobus mo-
dis: vel per officium iudicis denegantis ei audien-
tiam, vt hic: vel per act. in factū ex illo tit. ſi quis
ius dicen. nō obtēp. l. j. ¶ Quęro, quid vult hic di-
cere in fi. licet non citati ſed requiſiti. Dicunt qdā
ꝙ delegati non poſſunt citare per edicta, neq; per
nuncium, ſed per ſeipſos. Hoc vult dicere, nō cita
ti, ſed reqſiti. Et referūt doc. ꝙ iſta fuit opinio dñi
Loth. cū eſſet cōmiſſa quædā quæſtio ſibi & dño
Azo. & vna partium erat pulchra dña: vnde do.
Loth. dicebat ꝙ non poterat citare per nuncium,
ſed per ſe, vt irēt ad videndum illam pulchrā do-
l minam. Sed veritas eſt, ꝙ poſſunt citare[l] per nun
6 cium ſicut arbitri † vt l. ſed interpellatur. §. j. de ar
bi. Nam iudices delegati habent iuriſdictionē ma
iorē quàm arbitri: vt l. ait prætor. §. j. ff. de re iud.
& text. hic debet exponi, non citati, ſ. per edicta
in albo propoſita: cùm delegatus non habeat al-
bum: ſed requiſiti per nuncium, vel per ſeipſum.

facere arbiter vel arbitor. vide in Repertorio in vebo Inſtantia.

a ↝ POMATES. ¶ Not. ꝙ licet. Vide Alex. conſ. cxxxvij. in princ. in iij. vol. & conſ. ix. in fi. vol. iiij. & Anna. xciij. colū. iiij. & Alexā. xxxix col. j. vol. v. & lxvj. colū. ij. eo. vbi dicit partem cuius negligentia lapſa eſt inſtantia, in expenſis condemnari debere.

✻ P. P A V. P.

b ¶ Declarare. vide concor. per Felin. in c. venerabilis. in ij. colū. in princi. de iudic. Si autē neutra pars fuiſſet negligens, neutra cōdemnatur. vide, Ioan. de Anna. cōſil. xcj. col. vj. in iij. dubio. & ibi etiam ꝙ vbi non obſtante negligentia iudex poteſt ferre ſententiam, & non imputatur parti.

✻ P. P A V. P.

c ¶ Sin verò cauſæ. Circa iſtū §. inquātum videṫ velle ꝙ bona hæredū autoris vel curatoris ſint obligata pupillo, adde quod eſt caſus hic ſpecialis: vide Com. conſil. lix. in cip. quæritur ad finem. De quo vide Iaſ. hic in vlt. col. q legit iſtū §. cū præcedenti. Et idē eſt in dote. vide Bart. poſt glo. in l. fin. j. quæ res pign. obli. poſ. Bart. Salice. & alij in l. Paulus in princ. ff. de pigno. An eccleſiæ detur reſtitutio aduerſus lapſum inſtantiæ, vide Alexā. conſil. cccxc. limita iſtum text. dum dicit ꝙ prius eſt agendum contra adminiſtratores vt p Pau. de Caſt. cōſil. cccxvij. in iiij. dubio. Item qđ ex reſtitutione ex clauſula generali, an peti poſsit antequā agatur contra adminiſtratores, etiā extra caſus huius legis, vide Aret. conſ. clxj, col. vj. Et rationem deciſionis huius §. vide per Bar. in l. in prouinciali. §. j. col. ij. ff. de oper. no. nun. vide ad regulam huius §. Soc. conſi. ccxcix. col. ij. Et ꝙ iſte §. procedat ſolū in iudicio. vide p Bar. in l. etiā. §. ſi tut. vel cu. vide Abb. cōſ. lxxvij. vol. ij. co. ij. ad fi.

d ¶ Colligere. Vide Ale. cōſi. xxiij. ī iij. dubio, vbi dicit poſt iſtū tex. ꝙ minori aduerſus lapſum inſtantiæ non datur reſtitutio: ita nec pię cauſę añ ver. tene menti. vide Pau. de Ca. conſi. lxxxvij. in iiij. dubio. vbi declarat.

e ✻ P. P A V. P. ¶ Rem non nouam. In quantū gloſ. hic dicit, in aduocatis lege cauetur, ſed conſuetudo non ſeruatur, etiam doctores communiter tranſeunt ꝙ conſuetudo non poſſet hoc tollere. vide Rom. ſingulari cccxxix. incip. tu habes.

f ✻ P. P A V. P. ¶ Sancimus. Adde etiā ꝙ idē eſſet, ſi nō fuit cōtumax, ſed proceſſus fuit nullus. Com. conſil. lviij. & generaliter quocunq; aliquis indebitè aliū in ius traxit, debet in expenſis cōdēnari l. eū quē temere. de iud. Spec. in titu. de expenſis. Et circa reum contumacem datur alia forma per ſtatutum huius ciuitatis, habes ſub ſecunda rubric. de ord. mit. in poſ. Item an requiratur citatio in cōdemnatione iſtarum expenſarum propter inſtantiā, vide Fel. in c. j. in v. col. de iud. Item ꝙ iſta regula procedat etiam in actore cōtumace, qui permiſit labi inſtantiam, vide Decium conſil. xxxiiij. ad finem.

f ¶ Sancimus. De materia huius legis vide q̄ dixi in l. ſi finita. §. Iulianus in xvj. charta. ff. de dam. infect.

g ¶ Reficiunṫ rōe victoriæ. Quid ſi quis fuerit excōicatus ex contumacia, an prius debeat reficere expēſas antequā abſoluatur: & quibus cauſis qs teneatur reficere expēſas, antequā audiatur in iudicio, vide Spec. in tit. de contumacia. §. nunc dicamus. ver. imò excōicatus. Et an ſi reus cōparens petat ſe abſolui à contumacia debeat in abſolutione citari actor: & quid ſi abſoluitur ſine citatione actoris: an valeat ſententia: & an ab ea poſsit appellari, vide latè Spec. vbi ſ. in ver. ſed pone excōicatus cum ſini.

h ¶ Cōdemnatio expenſarū. Sed an ad iſtam contumaciā requiraṫ ꝙ offerantur primò expēſæ: vide Bal. in auṫ. qui ſemel. in v. colum. j. quō & qn̄ iud. & ibi an ſufficit verbalis oblatio: & vide Imo. in d. §. Iulianus. Nunquid vna ex tribus citationib⁹ debeat eſſe gratuita: vide Ioā. And. in c. ij. de procu. hæc ille. circa fi.

✻ P. P A V. P.

¶ In expenſis. vide d. l. non ignoret. & talis cōdēnatio debet fieri ſtatim nō expectata ſentētia diffinitiua, vt vult Bar. in d. l. nō ignoret. Et vide omnino Fel. ī c. ad audiētiā. el ij. extra de reſcript. vt ſcripſi ad Bar. in d. l. nō ignòret. Et circa iſtam oblationē expēſarū vide Alex. in l. ſi finita. §. Iulian⁹. in xxxv. colū. ff. de dāno infect. & etiā in xxxvij. colū. Itē ꝙ iuſta cauſa litigandi non excuſat ab expenſis ratione contumacię. Ita do. Anto. ponderat gloſ. in c. finē litib⁹, extra, de dolo & cōtuma. Aduerte tñ ꝙ in reuocatiōe tenutæ propter cōtumaciam requiriṫ ꝙ ſatiſdetur de iudicio ſiſti, & ſi quis poſsideat immobilia. Glo. in §. adminiſtrator. in verbo fideiuſſorem. in auṫ. de exhi. & introd. reis, in auth. ei qui iurat. C. de bo. auth. iudi. poſsid. Item ad limitationem huius legis vide Panor. in cap. fina. de reſcript. circa fin. An autem iſta lex procedat in minore, vide Alex. in apoſtil. in l. minor etiā. ff. de mino. vide de materia Feli. in c. quoniam contra falſam. in viij. colum. & ſeq. de probat.

k ¶ Debet reficere expēſas. De hoc eſt caſus in c. querelā. de ꝓcur. & lxiij. diſt. c. honoratus. no. Bar. & doct. in l. contumacia. §. cōtumax. de re iudi. & l. j. ff. ſi quis ius dic. non obtem. & §. pe. in tit. de expen. §. ſi autem lex. ver. ſed quærit. licet Iac. de Aret. hic tenuit contrarium. Vide Imol. in l. qui autem. ad fi. & ibi Bar. de verb. oblig.

l Poſſunt citare. Vide Bart. in l. ij. de iur. om. iud. & in authē. qui ſemel. C. quomodo & qñ iud. & Bald. in l. ij. eo. titu. Tex. eſt in §. eo. in auṫ. de litig. Adde tu & vide d. Mari. Sozi. idem tenentem in rubri. de dila. arti. iiij. in iiij. illatione. De arbitris & arbitratoribus, intellige etiam quando ſunt electi ex neceſsitate inducta per ſtatutum, per not. in l. arbitro, & in l. ab arbitrio. ff. qui ſatiſd. cog. in l. ſi. ff. à quib. app. non licet. in c. cum ſpeciali. de arbi. & in c. ab arbitris. de offi. dele. lib. vj. & idem dicit in arbitris cōpromiſſarijs, per l. ſed ſi interpellāt. in §. j. ff. de arb. qa redacta ſunt ad inſtar iudiciorū. l. j. ff. de arb. & adde ꝙ licet arbitri poſsint citare per nuntium, non tamen potuerunt citare teſtes: ſed debent citari per iudicem, vt compareant coram arbitris. Ita Bal. in l. ſed ſi interpellantur. §. j. ff. de arbi. & dicit do. Maria. Sozi. vbi ſuprà.

Iura-

a ¶Nouo iure. Et adde q Bal.in l.ſancimus.in prin.ſ.eo.dicit q nūquā habet locū taxatio, vbi quātitas expēſarū pōt pbari aliter, quā per iuramētum ex oppoſito. Sed vtrū deferendo ſacramentū, de quo hic, ſit neceſſaria citatio partis. Bal. dicit q non, in c.j.in princ.ſi de inueſti.lis oria. inter do.& vaſal.quia in priuilegiū præcedentis cōtumaciæ, vt ibi no.per Bar. adde Ro. per Bart. in l.iij.§.ſi ad diem. de re mili.& in iſta authē.vide not.per Bald.in l.iij.in vlti. colum. de fruct. & lit.expen.

b ¶Eſt veritas. De materia huius auē. vide Alex.in l.qui bona.§.qui damni ff.de dan.infec.

c ¶Apertiſsimi. Licet regulariter delegatus poſsit ante litis conteſtationē recuſari, ſecundum Inn.in c.cū ſpeciali.de appel.niſi recuſaret cū circuitu, & ppter ſubterfugia: quia tunc non poſſet aliquo caſu recuſari, pro quo allegatur caſus in ca. propoſuit.de app. & ſatis hic ſentit tex. Secundò limita per auē.offeratur.j.de lit.conte.de quo ibi ſcripſi.

SVMMARIVM.

1 ☞Iuramentum quando debeat præcedere taxationem expenſarum.

2 Propter iuſtam cauſam litigandi expenſæ poſſunt adinuicem compenſari.

a NOuo iure.[a] Aliàs, Poſt iuſiurandū. Iſta authē.corrigit legē Codicis. Dicit q pri' iurabat à parte, poſtea taxabat à iudice hodie cōtra. ¶Opp.ff.de in lit.iur.l.videamus.§.pe.vbi pri' iurat, & poſtea taxat. Dicūt quidam q illa porrigitur per hanc glo. tenet contrariū, &
b iſta eſt veritas[b]. Qūq; iurat de veritate: tunc de-
1 bet pcedere†taxatio. Poſtquā enim eſt iuratum, non poteſt taxari, vt hac auē. Ratio, qa taxatio veniret contra iuramentum. Qūq; iuratur de affectione: & tunc poſt iuramentum poteſt taxari: vt l.contraria.pōt enim iudex affectionem partis in ordinatam refrenare, ſed non veritatem. ¶Quæ-
2 ro†quid velit dicere tex.hic, q neuter debet condemnari in expenſis, propter negotij veritatem. Reſpon.poteſt eſſe, q vtraq; habet iuſtā cauſam litigādi. Vel poteſt eſſe, quòd vtraque pars obtinuit in dimidia eius quod petebatur. vnde cōpenſantur expenſæ inuicem, &c.

c ✠ *P. P. AV. P.* ¶Apertiſsimi. Adde circa iſtā materiā ſuſpiciōis q iuſta cauſa ſuſpiciōis eſt, qn̄ daret iudex, qui eſſet aduerſarius meus in alia cauſa: vide Panor.in c.j.in j.col.extra, de iud. Et ibi in v.col.an poſsit ordinarius recuſari, ſi aſſeſſor ſit ſuſpectus. Item eſt iuſta cauſa recuſandi ſi fuit teſtis in cauſa, vide do.Fr.conſi.xx.in vlti.colū. Item quædam alia in materia vide per eundem in conſil.xxix.in pe.col. Itē no.q quādo iudex recuſat ſuſpectus, cautela eſt q deleget cauſam nō ſuſpecto. ita Cepola cautela cxviij. Item eſt iuſta cauſa ſuſpicionis ſi cōſuluit in cā. vide Cepo.caut.clxxij. Itē nunqd cōminatio ſit iuſta cā ſuſpiciōis, vide Pau.cōſi. xxij.circa mediū. Itē vide qnq; caſus ſuſpiciōis p Panor.in c.cecedēs.el ij. extra, vt lite nō cōte. vide oīno Peruſinū poſt alios in ca.poſtremò extra de app.in j.col. & etiam ſuper glo.& ibi etiam in iiij.col.ponit quadraginta caſus, ex quibus pōt recuſari vt ſuſpectus. Nunquid aūt princeps poſſit cōmittere cauſam alicui recuſatione remota, vide latè Feli. in c.cū inter priorē.in iiij.col.& ſeq.extra, de exce. Peruſinū in d.c.poſtremò.co.ij. de app. Itē q iudex poſsit recuſari tāquā indiſcret', vide Fel.in c.ad noſtrā.in ij.col.extra de proba. Peruſinū in d.c.poſtremò.ad ſi.vide etiam de materia Roma.ſing.cclx.inci.nūquid ſi aduerſarius loquat ad aures iudicis, an poſsit, vt ſuſpectus recuſari: & qūo iudex propter grauamē illatū poſsit recuſari, vide Aret.in c.qualiter.el j.in ij.notab.extra de accuſa. Quid autē in paribus curiæ, an poſsint recuſari, vide Bal.c.j.§.fi.in ij.col. de prohib.feud.alie.per Fed.& q ille qui fuit aduocatus contra me poſſit vt ſuſpectus recuſari, vide Iaſ.in l.ſolet.ff.de iuriſd.omi.iudi. & ibi habes duas limitationes ad hoc & ibi ponit etiā q non eſt iuſta cauſa recuſationis, ſi aduocatus partis aduerſæ ſit familiaris & domeſticus iudicis quem vult propter hoc aduerſarius recuſare. Itē quaſdam cauſas recuſandi iudicē, & q etiā tertius recuſare poſsit poſt litē conteſt. vide per Felin. in c.cum ſup.in j.col.de offi.dele. Itē an vicarius poſsit recuſari pptet ſuſpicionē iudicis, & ecōtra: & an prælatus in cauſa eccleſiæ, & quędā alia, vide per Fel.in c.inſinuante.in j.& ij.col.de offi.deleg. Itē q ille qui litigauit mecū poſsit recuſari, vide Are.in c.j.& in j.col.extra, de iudi. Item an ſententia lata à iudice recuſato vel ſuſpecto ſit nulla, vide Cur.& Moder.hic. Adde Alexan.cōſi.cccxvj.circa medium vbi retēta opinione q etiā proceſſus ſit nullus, limitat niſi pars poſtea corā tali iudice litigaſſet vide omnino conſil.ciij.vbi dicit q quando ſuſpicio eſt notoria, pceſſus eſt nullus ſine recuſatione. Vide latè Roma.conſi.ccxx.vide Pau.de Ca. cōſi.xxij.Bal.cōſi.cccxxviij.in ij.pte.inci.Statuto cōis Papiæ latè Peruſ. & Præpoſi.in c.cum in ſpeciali.in prin.in vlti.q.de appel. Et qui poſsint recuſari tanquā ſuſpecti, vide latè Peruſinū in d.c.cum ſpeciali.in j.& ij. charta. Et an doctor poſsit recuſari, ſi ſit ſuſpectus doctorando, & an totum collegium, vide Feli.in c.cauſam quæ.de offi.deleg. Et de notario vt poſsit recuſari ſuſpectus ſolo inſtrumēto, licet ſecus in iudicio, vide Alexan.conſi.ciiij.vol.v.in ij.dubio.

d ✠POMATES. ¶Ordinarius. Vide de iſta materia & ſeq. Panor.in ca.ſi quis contra clericum.col.iiij.de foro compe. Et an iſte, qui adiungitur ordinario, debeat ire pro decidenda cauſa ad domum ordinarij, vel ecōtra; vide Panor.in c.ad hæc.col.pe.de appel.

e ¶Delegatus poſsit recuſari. Vide latè Spec.in tit.de iud.deleg.§.ſed ſupereſt videre ex oppoſito. Et quid ſi aduerſarius meus eſt mihi datus iudex delegatus. Dicitur autem aduerſarius ille qui mecum litigat: vt in c.j.extra, de iud. Ad idē tex.in c.fi.extra, de eo qui mit.in poſ, cau.rei ſer.& in l.ſi aduerſarius.C.de fi.inſtru.an poſsit tunc recuſari vt ſuſpectus. Dicas q ſic, nō ſolum ſi litigat nomine ſuo, verum etiam ſi nomine alieno, vt noīe eccleſiæ ſuæ, tāquā prçlatus.ſeu vt rector. Ita dicit gl.no.in c.cum ſuper.de offi. delega. Ita tenet do. Ant. & Moder.in cap.j. extra, de iudic. ſuper quo vide Ioan. Andr.in ca. legitima.in xj. charta. in ver.omnia.de app. in vj.& de his etiā j.eadem apoſtilla. Et an litigans mecūm poſsit recuſari in teſtem, ſicut in iudicem, vide do.Anto.& Abb. in c.j.de iudi. Et finaliter cōcludunt, q aut loquimur in eo, qui habuit litē, & poteſt eſſe teſtis. Ita intelligunt notabilē doctrinā Io.An.in add.Spe. rub.de iud.deleg.& in verſi.eſt ſciendū.in ver.vj.aut in eo qui habet litē de præſenti: tunc diſtinguunt: aut habet criminalem aut ciuilem omnium bonorū, vel maioris partis bonorū: & tūc repellit totaliter à teſtimonio, per tex.in auē.de teſt.§.ſi verò quis dicat odioſum.in prin. & per ea quæ no.gl.& doc.in c.cū oporteat.de accu.& in c.pe.eo.ti.& per ea quę habētur in c.frequēs.de reſt.ſpo.& in l.propter litē.de excuſ.tuto. Aut habet litē cuiuſdā rei mecū, & non repellit teſtē omnino, ſed eſt in arbitrio iudicis quanta fides ſit ſibi adhibēda: ita videt probari in d.§.ſi verò quis dicat odioſum.in ver.ſeu aliàs.§.ſi verò aliter odioſus.in prin. Sed tu in iſta materia cōſidera duo, quæ ponuntur hic. Et adde quo ad primam concluſionem, quādo prælatus agit nomine eccleſiæ, bene poteſt recuſari, vt ſuſpectus qui participat commodum. cūm ſit vſurarius vſq; ad mortē iuxta ea quæ habētur in c.præſenti.de offi.ordi.lib.vj. Pro qua concluſione facit tex.in cap.inſinuante.extra, de offic.delegati.& ita per illum textum determinat Ioan. Andr.in ſimili q.in capitu.poſtremò de appella. reprehendens Specula.in titul.de iudi.delega.§.ſupereſt. verſicu.quid ſi impetraui. Sed vbi œconomus, vel procurator ageret nomine eccleſiæ, ad quos nullum commodum pertinet beneficij: tunc oppoſitum eſſet dicēdum, primò per tex.quem Abbas Modernus no.ad hoc in ca. poſtremo. in verſicu.eo negotio.de appella.vbi dicunt doctores quòd licet aliquis non poſsit eſſe iudex in cauſa, in qua ſemel fuit aduocatus, in alia tamen pōt eſſe: eadē ratione in procuratore, qui in eadē cauſa propter affectionē excluderetur capit. Romana. de teſtib.lib.vj. Secundò, quia aduocatus contra me in vna cauſa, non mihi dicitur inimicus. l.qui cūm maior.§.finali.de bon.liber.& tradit Barto.in l.iij.§.fina.de adi.lega. Iſtud dictum Bartol.non reperio: imò contrarium ponit gloſſ.in l.ſi pecuni.m.§.proculdubio.in verſiculo vel hoc repelle ſuam.& ibi ponderat Bal.ergo non repellitur vt ſuſpectus. Pro hoc facit text.in capitulo ſuper eo. & quod ibi not.de appellation. Fortè tamē poſſet dici, quòd non haberet locum in eo qui fuiſſet procurator contra me, vel eſſet in cauſa capitali, vel in actione famoſa per ea quæ habētur in l.penultima.in principio.ff.de inofficio.teſtamento.& quæ ponit Barto.in l.poſt legatum.§.ſunt qui putant. ff. de his quibus vt indignis. Hoc tamen non affirmo pro nunc. Vtrum autē iudex poſsit recuſari, qui habuit litem cum parte: licet tunc ſit finita. in dicta rubrica non declarauit: ſed ſatis videtur ſentire quòd non poſsit recuſari: argumento eorum quæ dicuntur in teſte. Sed tu aduerte: quia aut iudex ſi habuit litem mecum, & ſuccubuit: & tunc videtur poſſe recuſari: quia præſumitur durare inimicitia aliqualiter contracta per litē adhuc ex culpa ſua. Aut obtinuit: & tunc dicit gloſſa ſingulariter, quam tene mēti in capitulo vt debitus.de app.quod iudex non poſſit recuſari vt ſuſpectus, quando ſuſpicio ſurgit ex culpa recuſantis. Sed quia communiter ibi impugnatur illa gloſſ.ideo ſimpliciter eſſet tenēdum quòd poſsit recuſari. Adde q circa dicta do. Ant.& Abb.declarantium dicta Io. And.vt ſuprà videlicet q aliqs habuit litē mecū tūc, & modo nō habet, nō pōt repelli à teſtificando. hoc videt eſſe falſum: imò videtur diſtinguēdum ſicut diſtinguitur pēdente lite, per doctores in d.c.j. vt ſuprà quod probo: idcirco repellitur teſtis mouēs litē criminalē qa ex

SVMMARIVM.

1 ☞Ordinarius non recuſatur, vt remoueatur, ſed vt ei detur adiunctus.

2 Iudex delegatus de iure ciuili, ſine cauſa recuſatur: ſecus de iure canonico.

c APertiſsimi.[c] Iſtæ leges quę ſequūtur nō ſunt in vſu. Breuiter dicit: Iudices delegati poſſunt ex cauſa ſuſpicionis recuſari: ſed partes coguntur ad eligēdos arbitros qui vice delegati fungentur. h.d. Primò ponit dictum. Secūdò ponit, & extēdit illud ad delegatos à principe. Tertiò ponit rationem. Quartò ponit aliud dictū in delegato à Principe. Quintò illud extēdit ad delegatos ab alijs. Secūda ibi: licet cū. Tertia ibi: cū poſt litē conteſ. Quarta ibi: eodem. Quinta ibi: q & ſi. Quæro primò, an iudex ordi-
d narius[d] poſsit recuſari vt ſuſpectus. In hoc fuerūt opi.inter noſtros gloſſatores, vt hic. Dicit in prima gl.magna: veritas eſt q nō pōt recuſari vt re-
1 moueatur, ſed vt†ſibi aliqs adiūgatur: vt in auē.ſi verò cōtigerit.quā ſtatim videbitis. De iure Cañ.
2 †vē ſec': vt extra de ap.c.cū ſpeciali. Quęro, vtrū
e iudex delegatus[e] poſsit recuſari ſine cauſa, opiniones fuerunt inter noſtros docto. Finaliter noſtri

tali lite præſumitur inimicus:vt in c.cũ P.& in c.cum oporteat.extra, de accuſa.& probatur clarè in d.§.ſi verò quis dicat odioſum. & etiam in d. ver.ſeu.§.ſi verò aliter odioſas.Sed iſta ratio habet etiã locũ finita lite:qa qui ſemel fuit inimicus,præſumitur durare inimicus, niſi ꝓbeť reconciliatio,ſecundum Imo.in c.cũ oporteat.præalle.& Bal.in auť.ſi dicatur.C. de teſt. & eſt caſus quem ibi ponderat Bald.ad hoc in l.in ipſius.C.fami.erci. ergo pari ratione repelletur nunc ſicut tunc. Amplius dicit Specu.in titu. de iudi.delega.§.ſuper eſt. verſic. item quod quodã.ꝙ inimicus etiam recõciliatus poſt repellitur vt ſuſpectus. Alle.tex.cum glo. iij. q. vj. accuſatores. qđ intellige ſi ſit reconciliatus de recẽti: aliàs nõ ꝓcederet dictũ ſuum: vt ibi not. Ioannes Andr. Præſumitur enim adhuc durare ſua cauſa inimicitiæ precedentis,ex quibus repelliť adhuc vt inimicus. Facit ad id quod not. tradit Bal.in l.j.§. idem Cornelio.ff. de qõ.Sed tñ qa licet iſta ratio fortiſſimè adſtringat?videntur poſſe ſeruari dicta doctorum, qñ ille qui habebat litem mecum non ſuccubuit:qm̃ tunc licet preſumatur durare inimicitia: quia tamẽ videtur contracta culpa mea, ideo teſtis ipſe nõ videtur eſſe repellẽdus. Ita no. dicit Bal.ſecut⁹ dictũ Nico.de Ma.in auť.ſi dicatur.C.de teſti.tenuit Barto. per illum text.in l. j.§.cum quis.ff.de quæſt.Pro quo facit text.not. quem ipſe nõ allegat in d.§.ſi verò qs dicat odioſum vbi ille,qui mouit litẽ criminalem,repellitur à teſtimonio totaliter,donec lis fuerit finita. Igitur lite finita ſecus.Sed contra iſtam doctrinã eſt ſingularis doctrina Imo.in c.cũ I.& A.de re iudi,dicens ꝙ ad repellendum quem à teſtimonio non diſtinguitur,cuius culpa inimicitia fuerit contracta:ſed ſatis eſt quod ille teſtis habeat me odio,& illud dictũ ſequuntur moderni:quia habet maximam æquitatem;ſed poſſet fortè dici,quòd in tali caſu non repelliť à teſtimonio:ſed non adhibeť tanta fides,ſicut dicit tex.in d.§.cũ quis.tenet Bar.ibi quamuis ille tex.non probet dictũ Bar.ſi rectè conſideratur.

a ¶Suſpectos.Et an poſſim recuſare illum quem habui aduocatum contra me in iudicem.V bi vide tex.in glo.& d.c.dilecto.de teſti.

b ✣POMATES.¶L.qa poterat.V bi vide Ale.in ij.col.& Barb.in c. ſuſpectus.col.ij.de of.dele.& Ale.cõſi.ciiij.in ij.dubio.vol.v.vbi loquitur in notario actorum recuſato ſuſpecto &c.

c ✣ POMATES.¶Si verò cõtigerit.Ad iſtã auť.inquãtum loquitur de epo,vide Ale.cõſi.clxxxij.col.ij.vol.ij.vbi ponit ꝙ loco epi poſsit ali⁹ dari,quoties eps,vel eius vicarius eſſent remoti.Ad iſtã auť.vide Panor. in c.licet ex ſuſcepto.col.iij.in ver.ſeptim⁹ caſus,& quæ ibi poſui de foro compe.& Oldr.conſil.cxlvij.& no.ꝙ arbitramẽtum nõ ſolũ dicať quedã trãſactio,quãdo in forma dictũ eſt,ꝙ amicabiliter de iure,& de facto ꝓcedatur:ſed etiam ſi tantummodo dictum eſt ꝙ de iure procedatur,& videtur ſentire Imo.in l.ſi ex duobus,in vj.q.Bar.dum alleg.l.ſi duo.ff.de arbi .& ibi ſequitur Beſu.ff.de duob.reis.quod not.perpetuo.

c ✣ *P. P A V . P.*¶Si verò cõtigerit.Circa iſtam aſſociationẽ epiſcopi,vide omnino Alex.conſil.cccxxvj.vbi inter cætera ponit quod ſi epiſcopus ſit abſens,quis debeat aſſociari.

d ¶Tranſactionis.Qualiter iſtud intelligať,vide Bart.in l.ꝙ ſi Epheſi.§.j. ff.de eo quod certo loco.& in d.§.arbitrorum. in j.qõ. & vide Bart.in l.ſi de meis.§.ex compromiſ.de arbit.qđ & ibi dixi in princ.& id qđ hic dicit Bar. ſequitur Ang.hic. ADDE tu. & limita diſpoſitionẽ huius auť.ſingulariter ſecundum Hoſtiẽ.non procedere qñ in prouincia eſſet alius iudex ſecularis qui eſſet ſuperior iudicis recuſati:quia tunc ipſe eſſet adeundus. Ita no.Hoſtien.in ca. nouit.de iudi.& refert & ſequiť Anton. de Butr.& ibi alij de fo.compe.& ibi etiã do. Maria. Sozi. q ex hoc infert,ꝙ qñ in ciuitate datur ſuperior,ſi recuſať ordinarius inferior, tunc ſuperior debet adiri:qđ dicit not. Secundò limitat hanc auť. præfatus do. Maria.in d.c. licet ex ſuſcepto,ꝙ habeat locum in iudicibus ſecularibus ſubiectis Imperio:ſecus in ſubiectis eccleſiæ . allegat quod habeť in d.c.ſi duobus.in glo.fin. extra,de appe.I.T.S.

doc. & glo.tenent ꝙ ſine cauſa poſsit recuſari : & ſufficit ſolùm ꝙ partes putent ibi ſuſpectos[a],vt dũ dicit:ſuſpectum iudicem putat.arg.ad Treb.l.

b quia poterat[b].de iure Canonico eſt ſecus : vt extra,de app.c.ſecũdò requiris.§.j. ¶ Quæro, qualiter formetur libellus recuſationis.Dic vt in glo.

S V M M A R I V M.

☞Iudex poteſt eſſe arbitrator inter partes , vt eas componat.

2 Arbitramentum non dicitur ſentẽtia ,ſed magis quidam contractus tranſactionis.

3 Arbitrator ſemꝑ ſumiť in cõtractu, & nõ in lite.

Iverò contigerit.[c]

¶ Videť ergo hic,ꝙ iudex †poſsit eſſe arbitrator inter partes: quia dicit amicabilẽ cõpoſitionẽ.contra.ff.de arbi.l.ſed ſi ſeruũ. §.ij.Sol. Non poteſt eſſe arbiter:vt in contrario, ſed arbitrator,vt hic.¶ Et vt dicit glo.in corpore

1 vnde ſumitur:hoc†arbitramentũ nõ diciť ſententia,ſed magis quidam contractus tranſactionis[d]:

2 quia partes recedunt à lite,pro eo quod nos dicemus ad idẽ.ff.de arbi.l.ſi de meis.§.recepiſſe.¶ Et

d ſic, ſi bene†aduertis,arbitrator ſemper aſſumitur

3 in contractu,& nunquam in lite . Nam procedit inter nos iſte contractus tranſactionis , vel pacti ſimplicis,ſecundùm quoũ arbitrator ille declarabit. Tangunt doct.in l.ſi qui ex conſenſu.š.de epiſco.aud.Pleniſsimè iam dixi in l.ſocietatem.§.arbitrorum.ff.pro ſocio.Hic non ſunt alia.

Certi iuris.

Magiſtrat⁹ militares, & hoĩes illiterati,pñt eſſe iudices.h.d.Sed quomodo iudicabunt in ſcriptis,qui literas neſciunt?Dic vt l.fi.j.de ſen.ex breuic.reci.

S V M M A R I V M.

1 ☞Delegatus principis , & ſubdelegatus ab eo, exequitur eius ſententiam.

2 A ſententia arbitrorum iuris,& ſic electorum vigore ſtatutorum appellatur.

3 Quando appellatur à ſententia.ſententia mandatur executioni per iudicem appellationis.

Cum ſpecialis.

Libell⁹ recuſatiõis debet offerri corã iudice recuſato, ſi eſt preſens.aliàs corã iudice eius loci vbi eſt pars, qui

e debebit partes cogere ad arbitros eligẽdos[e]:quorum ſententia per primum delegatum executioni mandabitur: ſed ad delegantẽ appellabitur.h.

1 d.¶ Ex iſto fine habes notare primo ꝙ†iudex de-

f legatus mandat ſuam ſententiam[f] & eorum qui vice eius cognoſcunt,executionẽ.Quod intellige in delegato à principe.Plenè dixi,& ibi glo.tãgit in l.à diuo Pio.in prin.de re iud.¶ Nota ſecundò,

2 †ꝙ ab arbitris,qui eliguntᵉ ex poteſtate legis,põt appellari:& ideo iſti arbitri.qui eliguntᵉ ex forma

g ſtatuti[g] de neceſsitate ,magis habẽt vim iudicum delegatorũ quã arbitrorũ.quod millies allegaui. & tene menti,& hoc vtile eſt propter multas differẽtias,quę ſunt inter arbitros,& iudices delega

3 tos.¶ V ltimò nota†ꝙ qñ appellatur à ſententia, mandatur executioni per iudicem appellationis. Dixi vobis in l.præcipimus.ver.officijs. & l.eos in prin.j.de appella.

De ſportulis. Rubrica.

LEX I.

Quiſquis.

Executor, q fuit in principio litis.debet in ea vſq; ad finẽ perſiſtere.h.d.Hæc de conſuetudine in executoribus nõ ſeruantur hodie.De hoc tetigi vobis in l.cum ſententiam.j.de ſenten.

LEX II.

Omnibus.

Si executores non fuerunt idonei;ſed negligentes,remoueantur, & alij in eorum loco ſurrogantur.h.d.No.ꝙ iudices delegati poſſunt eligere nuntios, & electos remouere.Non habetis hic alia.

De pedaneis iudicibus. Rubrica.

LEX I.

Procuratori.

Sententia lata à delegato ab incompetẽti iudice,eſt ipſo iure nulla.hoc dicit. ¶ Ad euidentiam tu debes ſcire ꝙ procurator Cæſaris eſt competens,iudex,inter fiſcum & priuatũ: vt l.j.š.vbi & apud quẽ.non eſt ergo iudex inter priuatos.Ideo pono caſum in terminis &c.Glo.format hic duas q.dic vt in glo.

S V M M A R I V M.

1 ☞Merum imperium eſt,quod expeditur officio iudicis nobili, & reſpicit publicam vtilitatem.

2 Miſtum imperium eſt,quod expeditur officio iudicis nobili,& reſpicit priuatam vtilitatem.

3 Iuriſdictio eſt,quæ expeditur propoſita actione per officiũ iudicis mercenariũ actioni deſeruiens.

e ¶Eligendos. Quid ſi eſſent plures iudices, & vnus eſſet ſuſpect⁹,an alij pñt cognoſcere de cãſu ſpiciõis vide Spec. in tit.de accuſ.§.fi. ver.ſed qd ſit vnus.

e ✣ *P. P A V . P.*¶Eligẽdos.Et idem eſſet in arbitris electis de voluntate partiũ ex iuſſu tñ iudicis l.arbitro,ſecundùm intellectũ Angeli ibi.ff.qui ſatiſda.cog.vbi Abbas dicit ita ſeruari. Et de materia iſtorum arbitrorũ,qui eliguntur ex neceſsitate ſtatuti arbitri tanquã arbitratores & amicabiles compoſitores & amici communes etiam ꝙ eligãtur ex neceſsitate ita diſponente ſtatuto:tamen cenſentur iſti vt arbitratores & procedunt vt arbitratores poſtpoſitis ſolennitatibus iuris ciuilis. Ita ſignanter Pet.de Anch.conſi.cclxx.incip.pro declaratione primi dubij.in j.col.quod eſt notandũ pro ſtatuto Papien.& cõmuniter aliorũ cogentiũ affines ad compromittendum : quia loquuntur per verba ampla, de iure & de facto,&c.ideo tales non dicuntur iudices,nec iudicant tanquã iudices.Et iſta lex procedit ſolùm quando eliguntur vt arbitri.Ita etiam ſequitur Feli.in c.ſi.in pe.col.de re iudi.licet alleget Pet.de Anch.in dicto conſi.corruptè in numero.

f ¶Mandat ſuam ſentẽtiam.V ide latè Spe.in tit.de recuſationibus actio. §.qualiter.vſq; in fi illius tit.& ibi forma.

g ✣POMATES. ¶Forma ſtatuti. Et an ab his poſsit appellari, vide Are.in l.nemo poteſt.xvj.q.Bart.ff.de leg.j.& Alex.conſi.cxxij.in iij.col.vol.iiij.& Feli.in c.j.col.fi.de conſti.in vlt.fol.Panor.in c.paſtoralis.§.j.de reſcrip.& Aret.conſil.lxxxvij.colum.fi. & Barto.cccl.colum. iij.in v.parte.& Areti.conſi.lxxxvij.colum.fin.& Feli.in c.fina.colum. pe.in fi,de re iudic.

Iuriſdictio

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

✻ P. P A V. P.
a ¶Placet. Circa ma
teriam delegatio-
nis cauſarū meri &
miſti imperij, vide
quæ addidi in l.j.
ff. de offic.eius. &
in l.more. ff.de iu-
riſ.omn.iudi.
✻ P. P A V. P.
b ¶Placuit. an cauſæ
miſti imperij, q̃ re-
quirūt magnā cau-
ſę cognitionē & ēt
coertionē poſsint
đlegari īterueniēte
aliquo ex īpedimē
tis, de qb⁹ hic, vide
q̃ ſcripſi in l.j. ff.de
offi.eius.ad Barto.
✻ P. P A V. P.
c ¶Delegātis. Circa
materiam an Papa
vł epiſcop⁹ poſsit
delegare cauſas cle
ricorū: & econtra,
an princeps laicus
poſsit đleg. cauſas
laici clericis, an fra-
tres minores ſint
capaces delegatio-
nis, iſtam queſtio-
nem vide per Iaſo.
in rubric. de offic.
ei⁹.in vlt.co. & ſex
reqſita vt poſsit fie
ri delegatio & de-
legat⁹ cōpelli, vide
p Iaſo. in l.cū qui.
ff.de iuriſdi. omn.
iud. Itē ꝙ epiſcop⁹
vł ali⁹ clericus poſ-
ſit eſſe delegat⁹ prī
cipis ſecularis, vide
Feli.in c.inter dile
ctos.in iiij. colū. in
prin.extra, de fide
inſtru. An autem
ad petitionem cle-
rici poſsit Papa de-
legare cauſam con
tra laicum, vide Bo
log. in additio. ad
cōſi.lxxxiiij. Ioan.
de Ana.in vlti.col.
Itē de eo quod di-
ctū eſt ſ. an poſsit
cauſa ciuilis clerico
rū delegari laico, vi
de Are.in c.ij. in j.
col. & ſeq.extra, de
iudi.vbi etiā ponit
an poſsit conſtitui
laicus vicarius epi-
ſcopi, vel ali⁹ admi
niſtrator vel procu
rator eccleſiæ. & la
tius vbi vide Deciū
col.iij.& ſeq.& alia
in diſcurſu. Item ad
ea q̃ dicta ſunt ſ. an
clerici vel religioſi
poſsint eſſe delega
ti inter laicos cau-
ſarū mere laicaliū,
vide latè Barba. in
rub.extra, de offic.
deleg.in vj.colū.&
ſeq. cōcludētem ꝙ
nō. Vide Deciū in

4 Iuriſdictio eſt triplex.

LEX II.

a PLacet [a] nobis. Habeo iſtā legem pro
difficiliori, quā quæ ſit in Codice meo
viſa in text. & in materia. Glo. noſtrę
intrincāt multum iſtam legem. Ego pono tibi ca
ſum ſecundum quod iſtam legem intelligit Ia. de
Are. quam lecturam doct. cōmuniter tenent. Ad
1 euidentiā huius legis præmitte, ꝙ primò eſt † me-
rum imperium, quod expeditur officio iudicis no
bili & reſpicit publicam vtilitatem: vt l. imperiū.
2 de iuriſdi.om.iud. Item eſt miſtum † imperium,
quod expeditur officio iudicis nobili, & reſpicit
priuatam vtilitatem: vt l. nec quicquam. §. vbi de
cretum. & ibi not. ff. de offi. procō. & leg. & l. iu-
bere cauere. de iuriſ.om.iu. plenè de hoc in l.j. ff.
3 de dam.infe. Et eſt tertiū, ſcilicet † iuriſdictio, quæ
expeditur propoſita actione, per officium iudicis
mercenariū actioni deſeruiens: vt not. in d. §. vbi
decretum. & in l.iiij. §. duas. ff. de damn.infec. d. l.
imperiū. ¶Et hęc iuriſdictio ſic diuiditur in tres:
4 † quia quædam iuriſdictio eſt magna, & q̃ reſpi-
cit cauſas ſtatus ingenuitatis, & libertatis, vel cau
ſas pecuniarias vltra trecētos ſolidos: vt in authē.
de iudi. §. audient. ¶Quædam eſt cauſa media, ſci
licet trecentorum ſolidorum. & j. vt in dict. §. au-
dient. Quędam cauſa minima, de quibus loquitur
j. de ſen. ex breui reci. auth. niſi breuiores. ¶ Hoc
præmiſſo, lex noſtra breuiter hoc intendit: Cau-
ſas medias præſides debent audire per ſe, vel de-
legare, reſeruata ſententia: niſi per occupationes
publicas, vel cauſarum multitudinem impedian-
tur: cauſas verò meri, & miſti imperij & cauſas
iuriſdictionis magnas, iudicent per ſeipſos: cauſas
verò minimas delegent indiſtinctè. hoc dicit, hæc
l.fin. Iſta lex habet quinque partes. In prima par
te dicit, ꝙ cauſæ mediæ. j. de quibus pręſides non
poterant cognoſcere ante iſtam legem, non dico
propter iuriſdictionis defectum: ſed ne aliæ cauſæ
magnæ impedirentur, hodie debent de eis cogno
ſcere per ſeipſos. h.d. ¶Primo videamus literam.
Dic ſuper verbo, non poſſent. non propter defe-
ctum iuriſdictionis, ſed ne aliæ cauſæ impediren
tur, ſuper verbo adhibere: id eſt, hodie ꝑ ſe debēt
cognoſcere: poſſunt tamē cognitionem delegare,
reſeruata ſibi ſententia: vt l. hac. in verſi. ꝙ vſque
adeo. quem hic iunge. & eſt ſecunda pars iſtius le-
gis. Dicit dominus Imperator per hoc: Vos dimi
nuitis honorem, & iuriſdictionem præſidis pro-
uincię. Imperator reſpondet, ꝙ prędicta debēt in
telligi ita ꝙ ex hoc iuriſdictio pręſidis non ſit di-
minuta: poteſt enim cōmittere cognitionem reſer
uata ſibi ſentētia. h.d. ſecūdū Ia. de Are. vide text.
& vide glo. ſuper verbo, nec diminuta videantur,
ſed aucta: qa poteſt cōmittere cognitionem: ſed
ipſe ſentētiat, quia eſt ei honori, ſecundùm Ia. de
Are. Redeamus adver. ita tamē. quę eſt tertia pars
legis, domine Imperator, quid ſi pręſes impeditur
iudicare propter publicas occupationes, vel cauſa
rum multitudinē? certè tūc poterit cōmittere etiā
ſentētiā in dictis cauſis medijs. Quarta pars inci-
pit ibi: quod nō ita &c. in qua loqtur de cauſis me
ri, & miſti imperij. ¶Quęro vtrū ꝓpter publicas
occupatiōes, & cauſarū multitudinē poſsit cauſas
meri, & miſti imperij delegare. Reſpōdet Impera
tor & dicit ꝙ nō: hūc ver. intellige niſi fuerit ab-
ſens: vt l.j. §. huius rei. de of. eius cui man. eſt iuriſ.
¶Seqtur, dū tñ. & hęc eſt quinta pars, quę loqtur
de cauſis, & iuriſdictionib⁹ maioribus, q̃ non poſ
ſunt delegari. ¶Ad iſtū finē opp. j. de ord. iud. l.j.
Solue vt in gl. qa ibi impediebatur ꝓpter Carbo-
nia. nō ꝓpter iuriſdictionis defectū. ¶Op. de. l. ſi
qs libertatē. ff. de pe. her. Sol. Ibi loqtur de cauſa
ſeruitutis: hic de cauſa ingenuitatis, & libertatis.
Materiā meri, & miſti imperij, tractabo hęc anno
futuro, quātū meli⁹ potero vſq; ad pellē. & qa hęc
lex pficit de cauſis meri, & miſti imperij, de cauſis
& iuriſdictiōib⁹ maiorib⁹, & medijs, de minimis,
nihil. dicit: ſed dicetur in l. fi. ideo eā hic iūge &c.

QVædam ſunt. Cauſę iuriſdictiōis mi
nimę, pōt ſine diſtictiōe aliqua delegari.
PLacet. Iudices delegati debēt iu-
dicare, nec pnt ad delegā-
b tē remittere: & ab eis pōt appellari. h.d.
PLacuit. [b]Si iudices delegati
cām determinare īpe
diuntur, debet cauſa alijs ſubdelegari.
h.d. ¶ Quod dicitur de iudice delega-
to impedito, intellige ſi impedimentū eſt longū:
ſecus ſi impedimentū eſt breue: vt l. fin. de leg.

Qui pro ſua iuriſdictione. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 ☞Sentētia nulla ex defectu iuriſdictiōis, nō pōt
cōſenſu partiū validari: pōt tñ valere ī vim pacti.
2 Sententia lata à delegato, vt valeat, requiritur ꝙ
ſit cauſa de iuriſdictione delegantis.
3 Sententia lata à delegato, qui aliàs erat ordina-
rius, an valeat ſi non proceſsit vt delegatus.
4 Si iudex delegatus à principio caruit iuriſdictiōe,
& lite pēdēte ſuperuenit, quō valeāt acta, & ſñia.
5 Delegatus principis poteſt ſubdelegare cauſas
meri, & miſti imperij.

LEX VNICA.

INcauſarum. Nō poteſt delegari
cauſa, quæ ad iuriſdictionem delegā-
tis nō pertinet, & ille qui delegat̃ de-
c bet eſſe de iuriſdictione delegantis[c]. Itē cū dele-
gatus principis ſubdelegat, appellatur ad ipſum.
h.d. Habet tres partes. Primò, qñ cauſa non eſt de
iuriſdictione delegantis. Secundò qñ nec cauſa,
nec perſona eſt de eius iuriſdictione. Tertiò lo-
quitur de delegato à principe, ſecundū gl. noſtrā.
Secunda ibi: quod ſi quis. Tertia ibi: hoc teneant
niſi. ¶ No. finē hui⁹ legis: quia neſcio alibi. ¶ Op-
po. j. cōia vtri. iudi. l. ij. Dicit gloſ. fateor ꝙ ſñia eſt
nulla ipſo iure, niſi à partibus approbet̃, vt l. con-
traria. Vide gl. quā ꝑpetuo tene menti. Tenet gl.
d iſta, [d]ꝙ ſñia nulla † ꝑpter defectum iuriſdictionis
1 iudicis, pōt per conſenſum partiū validari. Doct.
oēs tenēt cōtrariū: vt l. ſi expreſsim. ff. de app. j. de
iuriſd.om.iud. l. priuatorū. Nō ob. l. ij. j. cōia vtri.
iud. quia ibi ex illa approbatione nō validat̃ ſñia
e vt ſentētia. ſed habet [e]vim cuiuſdā cōtract⁹, quaſi
partes fecerint per contractū illud, quod cōtine-
bat̃ in ſentētia. ¶ Opp. ff. de offi. eius cui mā. eſt
2 iur. l. & ſi prætor. Sol. ad † hoc vt ſentētia lata per
delegatū valeat, ſufficit ꝙ cā pertineat ad iuriſdi-
ctionē delegantis: nec eſt de neceſsitate, ꝙ ille cui
delegat̃, ſit de eius iuriſdictione: vt l. cōtraria. Sed
quātū ad hoc vt delegatus poſsit cōpelli, requirit̃
ꝙ ſit de iuriſdictiōe delegātis. Ita debet hic intel-
ligi. ¶ Opp. ad fi. noſtrę l. de l.j. in fi. ff. qs & à quo
appel. Sol. quidam habet hic, ad nos: & tunc con-
cor. quidam habēt, ad eos: & tūc dic ꝙ ſpeciale eſt
in delegato à principe, vt ad eū appelletur ab eius
delegato: vt hic, & eſt hic ſingularis caſus. ¶ Quę-
rit gl. ſuper prin. de duabus qōnibus. Primò, qd ſi
3 ille, † cui eſt facta delegatio, aliàs habeat iuriſdi-
ctionē, & partes ſciēter corā eo litigauerūt: an va
leat ſñia? Glo. videt̃ dicere ꝙ ſic. Tu dic ſecūdum
f Azo. inſpiciēda acta, an cognouerit vt delegat⁹[f]:
& nō valeat, vt hic, & ſ. titu. j. l. j. an cognouerit vt
ordinarius, ex vigore iuriſdictiōis prorogatæ: &
tunc valeat. Ita debet intelligi glo. ¶ Quęro qd ſi
4 in principio cauſę † delegatus carebat iuriſdictiōe
poſtea pēdente cauſa, iuriſdictio ſuperuenit, an cō
firmet̃ iuriſdictio delegati. Dicit glo. ꝙ ſic ab iſto
tempore, & nō tamē trahitur retro. Contra no. gl.
in l.j. j. vbi de cri. agi opor. & ibi dicā tibi. Vltimò
5 quęrit gloſſ. † quid ſi princeps delegauit cauſam
meri, & miſti imperij: an illam cauſam poſsit ſub-
delegare. Et tenet glo. hic quòd ſic. Mar. ſil. tenet
contra. Puto gl. verū dicere, per hunc tex. qui hic
dicit nullo perſonarū ve &c. & ſic ſine diſtinctio-
ne cauſarū delegatus à principe ſubdelegat. Idem
tenet Gul. de Cu. in l.j. de off. eius cui man. eſt iu-

c.ij. de iudi. latè de
iſtis. Et ꝙ econtra
ſi clericus ſit dele-
gatus laici, an poſ-
ſit cognoſcere de
cauſis ſpiritualibus
incidentibus, vide
latè Feli. in c. cum
ſit gñale. de fo. cō-
pe. co. pe. & vl. ha-
bes ad Bar. in l. Ti-
tia. ff. ſol. mat.
✻ POMATES.
d ¶Tenet gl. iſta. vi-
de gl. in c. ſignifica
ſti. extra de fo. cō-
pe. Pau. cōſi. xcij. in
j. vol. & cōſil. xviij.
co. ij. vo. ij. ī iiij. col.
& cōſil. xxx. col. ij.
ad fi. vol. ij. & cōſil.
lxij. col. j. co. volu.
Feli. in c. cum ex of
ficij. col. xv. & ſeq.
de præſcri.
e ¶Sed habet. Adde
tu & vide do. Ma-
ria. Sozi. in c. ſigni-
ficaſti. artic. vij. qō.
viij. de foro cōmpe.
f ¶ Vt delegatus.
Text. eſt in l. ſed &
ſi ſeruum. §. ſi quis
iudex. ff. de arbit.
Ad idem facit in c.
ſuper. de offic. de-
lega. & in c. ex pte
Aſten. de conceſ.
ꝓben. & in l. ſi is ad
quē. de acqui. hęre.
& in l. præterea. de
eo q ꝓ tutore. ſed
ſi litigarūt corā eo
tanquā ordinario,
tūc valebit proceſ-
ſus. allegat l.j. §. ij.
ver. ſed & ſi. j. de iu
dic. vbi ſatis eſt, ꝙ
ptes ꝓceſſerūt ex
capite ꝓrogādi: li-
cet iudex errauerit
ſed ꝓcedat opi. In
no. ī c. cū ex officij.
de ꝓſcri. Spe. de iu-
riſdi. om. iudic. §. j.
ver. & ita ēt Bar. in
l. ſi p errorē. de iu-
riſdi. om. iu. & Bar.
in repe. l. falſus. C.
de fur. & ita etiā te
net Fulg. in d. l. ſi p
errorē. de quo ēt p
Bal. in l. cū q. de iu
riſ. om. iu. & in d. l.
falſus. & ēt hic &
Pau. de Caſt. in d. l.
& ſi ꝑtor. ī prin. de
offi. ei⁹ & p Roſ. ibi
dem qui impugnat
primū mēbrum ſu
pra ſcriptæ diſtin-
ctionis, & mouet̃.
qa ibi eſt defect⁹ in
cauſa efficiēte &c.
Vide Alexand. qa
inueni hanc apo-
ſtil. in reportatis
Alex. in l. ſi per er-
rorē. in pe. & fi. col.
ff. de iuriſ. om. iud

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

riſdi,arg.l.pater.§.quindecim.de leg.iij.& dice-
mus in l.j.de offic.eius.cui man.eſt iuriſdic. & ſic
eſt ſingularis caſus hic,ꝙ delegatus à principe cau
ſam mei imperij ſubdelegat &c.

a *Ne quis in ſua cauſa[a]. Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 ☞Qui non recognoſcit ſuperiorem,eſt iudex in
cauſa propria.
2 Ciuitas,quę non recognoſcit ſuperiorem,iudicat
in propria cauſa.
3 Epiſcopus an poſsit eſſe iudex in cauſa ſuæ eccle
ſiæ remiſsiuè.
4 Poteſtas an poſsit eſſe iudex de iniuria facta eius
familiæ remiſsiuè.

LEX VNICA.

b Generali. [b]Rubrica ſum
mat l.Hoc ìtel
1 lige verũ,niſi in iudicibus,q †nõ
recognoſcũt ſuperiorem.tũc eꝗ̃
ipſimet iudicãt cauſas ſuas:vt ff.
de hęr.inſt.l.& hoc Tiberi⁹.Et
c ita videm⁹ de facto in ciuitatib⁹[c],ꝗ̃ nõ †recogno
2 ſcunt ſuperiorẽ.Pro quo facit gl.in l.ſi alius,§.be
3 liſsimè.ff.quod vi aut clã.¶ † Quæro an epiſco
pus poſsit eſſe iudex in cauſa ſuæ eccleſiæ. Vide
per Inno.extra,de elec.cap.noſti.Item vide circa
4 prædicta extra,de iud.c.cùm veniſſet.Item † an
Poteſtas poſsit eſſe iudex de iniuria facta familię
ſuæ.Iac.de Are.diſputauit q.quam Cy.hic ponit
de verbo ad verbum. & ego dixi in l.ſi quis fortè.
§.ſi quos.ff.de pœ.Cætera dic vt in gloſſa.

Qui legitimam perſonam. Rubrica.

LEX I.

d Si cùm eſſes. [d]Senten-
tia lata cõ-
tra minorem defenſore carentem
non valet. h. d.cũ l.ſeq. Super l.j.
dicit gloſ.quòd hoc eſt verum in ſen
tentia diffinitiua:ſecus in interlocutoria. Intelli-
ge interlocutoria de mittendo ex primo, vel ſe-
cundo decreto:vt vidiſtis in l.ſi præſes. quomo-
do & quando Iudex.

SVMMARIVM.

1 ☞Iudicium momentaneę poſſeſsionis,quare ſic
dicatur.
2 In iſto iudicio momentaneæ poſſeſsionis lis con
teſtatur probationes tñ nõ requirũtur ita claræ.
3 Hæc lex loquitur de poſſeſſorio adipiſcendæ,vel
recuperandæ poſſeſsionis, prout refertur ad per-
ſonam minoris.
4 Minor licet poſsit agere in cauſa poſſeſſoria, non
tamen poteſt conueniri.
5 In cauſa poſſeſsionis, quando poſsit fieri articu-
lus de proprietate,vel dicatur impertinens.
6 Teſtis deponẽs ſuper articulo poſſeſsionis, ſi de-
ponat etiam de proprietate,an valeat ei⁹ dictum.

LEX II.

Momentaneæ. Hæc eſt
dificilis l.
&multum vtilis,&notabilis.Et diui
ditur in tres partes ſecundũ lec.magis
vtilem.Primò dicit,ꝙ minor habet legitimã per-
e ſonam in cauſa momentaneæ poſſeſsionis[e].Secũ
dò,ꝙ non habet ligitimam perſonã in cauſa pro-
prietatis.Tertiò ꝙ non poteſt per modũ recõuẽ-
tionis minor reconueniri in cauſa proprietatis, ſi
ne legitimi adminiſtratoris authoritate. Secunda
ibi:ſub colore.Tertia ibi:nihil autẽ.& hoc ſit pro
1 ſummario ſecundũ lec. Azo.magis vtilẽ.¶ †Quę
ro quare dicitur iudiciũ momentaneæ poſſeſsio-
nis.Rñ.dicunt quidam:quia cognoſcitur de cau-
ſa ſummariè.Domini.nõ intelligatis ſummariè,
hoc eſt ſine libello, & litis conteſtatione: quia in
2 eo debet †lis conteſtari:vt Inſti.de interdic.§.re-
tinendę.& plenè dico in l.naturaliter.§.nihil cõ-
mune.de acquir.poſ.Sed ſummariè, quia proba-
tiones non requiruntur ita claræ:vt j.quorũ bo,
l.j.& ibi dixi.Poteſt tamen agi aliquo poſſeſſo-
rio:vt condictione ex l.momentaneæ.j.vnde vi.
in quo cognoſceretur ſummariè vt ibi dixi.Dixit
tex.& ibi gl.ſentit.& ibi dixi vobis.Vel dic mo-
mentaneæ:quia poſſeſsio eſt apta momẽto dura-
3 re penes vincentẽ.¶ †Quæro ſecundò,de quo iu
dicio poſſeſſorio loquatur hic.Rñ.licet gl.hic va-
riet:tñ veritas eſt iſta,ꝙ prout refertur ad perſo-
nam minoris,poteſt intelligi de iudicio poſſeſſo-
rio adipiſcendæ,vel recuperandæ poſſeſsionis:vt
j.ſi per vim,vel alio modo.l.j.Nã adipiſci nõ po-
teſt ipſe poſſeſsionem ſine domini voluntate,nec
diceretur habere perſonã legitimã in iudicio. In
hoc videtur reſidere iſta glo.¶ Quæro,vtrũ iudi-
cium momẽtaneæ poſſeſsionis,poſsit contra mi-
norem intentari.Quidam dicunt ꝙ non:quia hic
dicitur actio:non autem loquitur de defenſione.
4 Ita ponũt quidam †caſum in fi.noſtræ l.quòd mi
nor non poſsit cõueniri de poſſeſsione,licet poſ-
ſit agere.qđ ſatis mihi placet:quia in eorũ fauorẽ
eſt inductum,vt poſsint agere de poſſeſsione:er-
go non debet redũdare in eorũ lęſionẽ quòd poſ-
ſint conueniri.¶ Vltimò,glo.tua hic in fin.dicit
not.ar.ꝙ teſtes in cauſa poſſeſsionis non ſunt in-
terrogandi de proprietate:& ſi interrogentur,nõ
f valet[f] dictum eorũ.Iſta glo.poteſt intelligi duo-
5 bus modis.Primò †an in cauſa poſſeſsionis poſ-
ſit fieri articulus de proprietate,vel dicatur articu
lus impertinens.Rñ.ꝙ quandoq; articulus pro-
prietatis eſt impertinens in quæſtione poſſeſsio-
nis:quãdoq; in interdicto retinẽdæ:vt dixi in l.j.
vti poſsi.qñq; in interdicto adipiſcendæ:vt l.j.j.
quorum bo.l.j.quorum lega.& in qualibet eorũ
not.in l.ij.j.de edic.diui Adria.tol.& ibi not.Itẽ
qñq; in interdicto recuperandæ poſſeſsionis:vt
in caſu l.conquerebatur.j.vnde vi,& ibi glo.no.
6 & bene.& ibi dixi.¶ †Secũdo modò poteſt intel
ligi:ꝙ ſi articulus de poſſeſsione tantùm dicat,&
teſtis deponit de proprietate,an valeat? Breuiter
omnes doct.intelligũt ſic: Aut teſtis iurauit ſim-
pliciter dicere veritatem ſuper his,quæ in articu-
lis continentur:& tunc illud,quod dicit de pro-
prietate,non valet:quia deponit non iuratus.er-
go &c.vt l.iuriſiurandi.j.de teſtibus. Aut iurauit
dicere veritatem ſuper articulis,& tota cauſa:&
tunc valeat dictum eius &c,

Vt nemo inuitus agere uel accuſare cogatur. Rubrica.

LEX VNICA.

Inuitus. Item dicit tex,quòd
rubrica nõ eget ſum-
mario,Dicit tamen gloſſ.ꝙ ex cauſa
quandoq; ſtatuitur terminus ad agẽ-
dum,vel accuſandum,quod dic vt in glo.& ple-
nè dixi in l.Titia.de accuſa.

De ordine iudiciorum. Rubrica.

¶Continua vt in glo,&c.

SVMMARIVM.

1 ☞Si pupillo agenti mouetur quæſtio ſtatus, an
iudicium differatur,vel cauſa ſtatus.
2 Sententia lata ſuper principali, quando præiudi-
cet ſuper incidenti.& nu.3.
4 Sententia lata ſuper incidenti,quãdo faciat præ-
iudicium,ſi in alio iudicio per modum actionis
agatur ſuper eo.
5 Super incidenti quando ſit pronunciandum.
6 Exceptio rei iudicatæ iuriſiurandi,& tranſactio-
nis,impediunt litis ingreſſum,& quando dican-
tur ſic emergentes,& ſuper ipſis ſit pronuncian-
dum.& nu.7.

LEX I.

g Adite præſidem. Su-
per
incidenti[g] non eſt pronunciandum:
ſed pronunciatur ſuper principali.
hoc dicit iſta notabilis lex. Et primò ponit di-
ctum

✠ *P.P.AV.P.*

a ¶ Cauſa. Limita non procedere in principe vel populo non recognoſcẽte ſuperiorẽ. Vide Fel.in c.cũ veniſſent.in iij.col.extra.de iudic. Vide ibi latè Decium in pen.col.&ſeq. vbi etiam quid in inferiore à principe.

☞ POMATES.

b ¶ Generali. Vide Alexand.conſil.j.col.iij.vol.v.Felin.in c.j.de prob.col.v.in ij. notabili. & in ca.poſt ceſsionẽ.col.v.de probatio. Anton. de Prato. in conſil. inſerto in conſilijs Barto. colũ.ij.ad fin.vol.j.cum iij.ſeq., col. & conſil.xxiiij. col. j. vol.ij. Pañ.in c.cũ veniſſent.de iudic.

c ¶ In ciuitatibus. Et limita hanc legem vt per Bart.in l.ex ſententia.ff.de teſt.tut. vbi dixit ꝙ Poteſtas nõ poteſt pronunciare ſuper tota iuriſdictione: ſed an ſit Poteſtas ſuper vna cauſa tantũ, bene poteſt pronunciare: ex oppoſito & ad hæc quæ dicit hic Bar. vide ꝗ̃ habes poſt gloſ. in c.j.đ maledicis. Adde, an epiſcopus poſsit eſſe Iudex in cauſa eccleſiæ ſuæ, Oldra.conſil.clvj. & de iniuria facta familiæ, dicit Pau.de Caſt. quòd Poteſtas poſsit cognoſcere, ſi eſt notoria: quia potius dicitur exequi,quã cognoſcere.

✠ *P.P.AV.P.*

d ¶Si cũ eſſes. Circa iſtã materiam, adde Pe.Berar.ſingul.lxvj. ꝙ minor non habeat legitimam perſonã ſtandi in iudicio, limita niſi iuraret non contrauenire proceſſui & ſententiæ: vide Iaſo. in auth. ſacramenta. in xviij.vel xx.col. C.ſi aduerſus vendit. vbi etiam hoc limitat,ſed non firmat. Et an in criminalibus & vbi proceditur ſine figura iudicij minor poſsit ſtare in iudicio,vide Aret.in l.cum & nos minores.C.ſi aduer.rem iudic.

✠ *P.P.AV.P.*

e ¶Poſſeſsionis. An repreſentetur maior in hoc iudicio, & an ſi lædatur poſſit reſtitui in integrum, vide Iaſo.in l.ſciendum.col.x.de verb.oblig.

f ¶Valet. Et not.gl. quòd probatio ei⁹, quod fieri non debuit,nihil releuat: limita vt habes per Alexã.in l.à diuo Pio.§.ſi quis.in iij.col.de re iudi.

g ¶Super incidenti. An ſuper incidẽti, vel emergenti ſit pronunciandũ, vide Bar.in l.ait prętor.§.permittitur.ver.ſi quis tamen.ff.de minorib.cum alijs concord. quas refert Alex.in l.ſi finita.§.Iulianus.in xxij.colũ.de dã.infect.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ctum.Secundò reſpondet cuidam obiectioni.Secunda ibi: neque enim.
¶ Oppo.& videt̃ ꝙ qñ quæſtio ſtatus infertur pupillo,differatur iudiciũ
petitionis hæreditatis:vt j.de Car.edi.l.j.Sol.verũ eſt ꝙ differtur,quãdo
pupillo expedit:ſed hic pupillo nõ expediebat:quia habebat probatio-
nes in promptu,& teſtes poterant mori:vt l.ij.§.duæ.ff.ad Car.¶ Oppo.
ad idem ff.de car.edict.l.ij.§.miſſum.vbi dicitur ꝙ poteſt agi de ſtatu pu
pilli,quando ipſe agit petitione hæreditatis:& etiam ſ.de pe.iudi.l.pla-
cet.la j.dicitur quòd præſes prouinciæ põt cognoſcere de ſtatu.hic verò
dicit cõtra:quare malè.Sol.ꝙ hic,dicit̃,ꝙ ſi ſuper cauſa ſtatus cognoſcere
non poſsit.intellige,ſcilicet nõ propter iuriſdictionis defectũ:ſed ꝓpter
defectum principalis,qñ conueniretur,& ſibi expediret,ꝙ quæſtio ſtatus
differretur per Carbonianũ:ſed hic pupillus agebat & expediebat ſibi ne
differret̃.¶ Itẽ op.ad idẽ ff.ad Car.l.pe.vbi pupillus agebat petitorio:&
tñ differebatur quæſtio ſtatus.Sol.hic agebat cõtra vniuerſalem poſſeſ-
ſorem hæreditatis,qui ſe contendebat hæredẽ:ibi agebat cõtra poſſeſſo-
res ſingularũ rerũ,qui ſe hæredes non cõtendebãt,& ſatiſdederat ibi pu-
pillus:vnde põt mouere actiones,ſicut curator datus bonis.Contra præ-
dicta opp.& videt̃ ꝙ nullo caſu ſtatus quæſtio differatur:vt j.de pe.hær.
l.liber.Sol.ibi referebatur quæſtio ſtatus defuncti,quæ non tangebat q.
ſtatus pupilli.hic referebatur quæſtio ſtatus ipſi pupillo,& ſecundùm
hoc hæc lex intelligit̃,ꝙ hic agebat̃ petitione hęreditatis. Alij intelligũt
l.iſtã,ꝙ hic petebatur bonorũ poſſeſsio Carboniana:& tũc tex.in tertia
parte ſtat impropriè:quia præſes prouinciæ nõ poterit in illa quæſtione
de cauſa ſtatus cognoſcere plenariè:ſed cognoſcit ſummatim,& non pro
nunciabit de ea,ſed de hæreditate,hoc eſt,de poſſeſsione hæreditatis,ex
Carboniano edicto.Probat̃ in l.iij.§.parui.& §.cauſæ.ff.de Carb.edict.
Iſta lectura eſt vera in ſe,tñ nõ bene cõgruit literæ,quę innuit ꝙ agebat̃
1 hæreditate,nõ de poſſeſsione hęreditatis.Et ideo†vt habeas iſtã materiã
diſtingue:Qñ pupillo infert̃ quæſtio ſtatus:aut eſt quæſtio ſtatus defun-
cti,quæ non tangit pupillũ:& ita non differtur:vt l.liber.j.de peti.hære.
Aut infert̃ quæſtio ſtatus ipſius pupilli:& tũc aut pupillus agit,vel con-
uenitur.Si agit:aut poſſeſſorio:& differt̃ quęſtio ſtatus:nec de cauſa co-
gnoſcitur,niſi ſummariè:niſi fortè pupillo expediret,vt hic ſecundũ ſe-
cundam lecturam,& in l.iij.§.parui.& §.cauſæ.ff.de Carbonia.edic.Si ve
rò agit petitorio:tũc aut agit contra vniuerſalẽ poſſeſsionẽ hæreditatis,
qui ſe contendit hæredẽ:& non differtur quæſtio ſtatus:ſed de ea plenè
cognoſcitur hic ſecũdum primam lecturam.& l.iij.§.miſſum.ff.ad Car-
bo.Si verò agitur contra particulares poſſeſſores hęreditatis:tunc differ-
tur quæſtio ſtatus:vt l.j.ad Car.Si verò pupillus cõuenitur petitione hæ
reditatis:tũc debet differri quæſtio ſtatus:vt l.j.ad Carbo.niſi expediret
pupillo,ꝙ non differret̃:vt l.iij.§.duę.ad Car.Modo habetis primã gloſſ.
mag.¶ Modò venio ad vltimã gloſſ.mag.& iſtã recitemus per quæſtio-
nes,& eſt multũ ſubtilis,& vtilis.& ideo aduerte:dicit̃ hic,ꝙ nõ pronun
2 ciatur ſuper incidẽti,ſed ſuper principali.¶ Quæro,vtrũ ſentẽtia lata†ſu
a per principali[a],paret præiudiciũ ſuper incidẽti.Glo.diſtinguit,aut pro-
nunciatur pro puero:& videtur ꝙ pro eo pronũciatur ſuper vtraq;.ſecus
ſi cõtra pronuncietur in principali:nõ enim tunc videt̃ pronunciari con-
tra eum ſuper incidenti:vt j.de ordi.cog.l.ij.& ſ.de iudi.l.quoties.Quid
vult hoc dicere?Dic ꝙ alterũ de duobus voluit dicere. Primò,ꝙ ſentẽtia
lata ſuper principali ꝓiudicat in incidẽti,ſi hoc reſpicit fauorẽ ſtatus:aliàs
ſecus.Iſte põt eſſe vnus intellectus,& bonus,vt j.dicã.ſi pro puero,lata
ſentẽtia reſpicit fauorẽ ſtatus.ſecꝰ ſi cõtra eũ.ergo &c.Vel aliter:ſentẽtia
lata ſuper principali parat præiudiciũ in incidenti catenus,quatenus ſen-
tentia lata non poſſet aliter eſſe vera,niſi ſuper incidenti ſit pronunciatũ
intellige.¶ Ex hoc ſequitur ꝙ ſi lata ſententia eſt pro puero,de neceſsi-
tate debet intelligi pronunciatũ pro eodẽ ſtatu:quia ipſo non exiſtente
filio,nõ potuiſſet obtinere.Sed ſi ſnĩa feratur cõtra puerũ,potuit ſuccũ-
bere ex alia cauſa quã illa:ideo,quia nõ erat filius,fortè nõ probauit be-
ne aliàs intentionẽ ſuã:vnde de neceſsitate nõ infert̃ pronunciatũ ſuper
incidẽti.& iſtud voluit hic dicere Ioã.¶ Sed cõtra hoc oppo.ff.de his qui
ſunt ſui vel alie.iur.l.peñ.de lib.ag.l.ſi quis à liberis.§.ſi vel parẽs. Solu.
hic loquitur qñ ſuper incidẽti cognoſcitur plenè.Secus ſi ſuper incidenti
cognoſcitur ſummatim:quia tunc ſentẽtia ſuper principali nullo modo
præiudicat ſuper incidenti.¶ Contra hoc opp.& miror ꝙ doc.illud con-
trarium nõ tangãt in aliqua parte.¶ Opp.ꝙ ſententia lata ſuper principa
li,nullo modo pręiudicat ſuper incidenti,quin poſtea per modũ actionis
in alio iudicio ad aliũ effectũ deducatur:vt l.vendicantẽ.cum l.ſeq.ff.de
euic.Reſpõdeo,duobus modis.& vterq; placet mihi.primò hic loquitur
qñ ſentẽtia lata reſpicit fauorẽ ſtatus:alias ſecus:vt l.cõtraria.& iſtã tene.
nolo dare aliã ſolu.¶ Itẽ opp.& videt̃ ꝙ indiſtinctè ſententia lata pręiu-
dicet ſuper incidẽti,adeò ꝙ in alio iudicio illud poſtea diſcuti non poſsit:
vt l.qui Romæ.§.duo fratres.ff.de verb.obl.prout intelligitur.ꝙ ibi ma
le fuit iudicatũ.quæ lect.cõmuniter tenetur. Rñd.ibi loquitur qñ ſuper
incidenti ſuccumbit ille,cõtra quem obijciebatur:ea,quæ ſ.dixi, habent
locum quando ſuper incidenti ſuccubuit ipſe excipiens,in cuius poteſta
3 te nõ fuit litẽ reaſſumere.Breuiter†ergo reaſſume ſic:Aut ſuper incidẽti
fuit cognitum ſummariè:aut plenè ſuper incidẽti fuit cognitum. Primo
caſu nõ præiudicat ſententia lata ſuper principali:vt l.ſi quis à liberis.§.ſi
vel parẽs.de lib.agno.& l.penul.de his qui ſunt ſui vel alie.iur.& ibi no.
Si verò fuit cognitum,& plenè:& tunc aut ſentẽtia lata ſuper principali
poteſt eſſe vera,& ſi ſuper incidẽti nõ ſit pronũ-
ciatũ:& tunc non pręiudicat incidẽti:quia nõ vi-
detur ſuper eo ꝓnunciatũ:vt not.in d.l.pe.de his
qui ſunt ſui vel alie.iur.&d.l.ij.j.de ord.cog.Aut a
nõ põt aliter eſſe vera:& tunc videtur pronũcia-
tum ſuper incidẽti,vt hic.¶ Sed an hæc ſententia
4 †ſuper incidenti lata,faciat præiudicium ſi in alio
iudicio per modum actionis refricetur? Dic aut
proponitur in alio iudicio per modũ actionis ad
eundem effectum,ad quem fuit propoſitũ in mo
dum exceptionis:tũc præiudicat:vt l.duobus.ff.
de excep.rei iud.& quod ibi no. Aut proponitur b
ad alium effectum:& tunc aut ſentẽtia lata reſpi
cit fauorem ſtatus,& præiudicat, vt hic,ſecundũ
opi.glo. Aut non reſpicit fauorem ſtatus:& tunc
aut in illa incidenti ſuccubuit ille,contra quẽ op-
ponebatur:& facit præiudiciũ in alio iudicio:vt
l.qui Romæ.§.duo fratres.& tãgitur per Cy.li-
cet nõ alleget illũ.§.j.l.j.j.quãdo ci.act.cri.præ-
iud.Si vero nõ ſuccubuit ille,qui obijciebat:tunc
non præiudicat in alio iudicio:vt d.l.vẽdicantẽ.
ff.de euict.tangitur per Cy.j.ſen.reſcin.non poſ.
l.peremptorias.Dixi in dicta l.qui Romæ.§.duo
fratres.¶ Venio ad aliam quæſtionem:quæro in
5 quo differat iſta lex à ſeq.dic vt in gl.¶ †Quęro
b tertiò[b]vtrũ ſuper incidenti ſit pronũciandũ. Gl.
ſup hoc refert tres opin.Pla.dicebat ꝙ ſic:vt l.de
qua re.ff.de iud.l.intra vtile.de mino.ff.de pręua
rica.l.præuaricationis.Bu.verò dicit cõtra,ꝓ hãc
l.& per l.ij.j.de ordiñ.cog.Et hoc verum dicebat
Bul.qñ ciuilis quęſtio incidit ciuili.ſi autem cri-
minalis criminali:tunc de vtraq; pronũciatur:vt
l.ij.§.ſi publico.ff.de adul.de lib.cau.l.ſi filium.j.
eo.l.pe.idem ſi quæſtio ciuilis incidat in crimina-
li:vt dicta l.pen.j.eod.ſecundũ Bul.¶ Tertia fuit
opi.Io.& Azo.quæ diſtinguit inter incidẽtem,
& emergentem.Incidens dicitur,quæ habet cau
c ſam vetuſtiorem [c]ante iudiciũ:& tunc de ea non
pronũcietur:vt hac l.Itẽ eſt exceptio emergens,
quæ emergit in ipſo iudicio:vt ꝙ aliquis fuit fal-
ſus teſtis,ꝙ dilatio non debet dari:tunc ſuper iſtis
eſt pronunciandum:vt j.de dila.l.à procedẽte.&
6 de liber.cau.l.à liberis.§.fi.& l.ſeq.iſta opi.eſt ve
riſsima. Tamen,vt eius veritatẽ videamus,oppo.
exceptio†tranſactionis,rei iudicatæ & iuriſiurã-
di impediunt proceſſum:vt l.fratris.s.de trãſact.
& l.eleganter.§.ſi quis poſt.de condi.inde.& ta-
men conſtat ꝙ ibi habuerũt originẽ ante iudiciũ:
& ſuper eis eſt pronunciandũ,ſ.an habeãt impe-
dire vel nõ impedire proceſſum,vt ibi videbitis.
Item pone,ꝙ pactũ de nõ petendo ſit factũ pen-
dente iudicio:ſuper iſta exceptione,ſeu pacto,nõ
erit pronunciandũ:& tamẽ habet originẽ pendẽ-
te iudicio.Iſta ergo diſtinctio non videtur vera.
Sol.ſecundũ omnes,exceptio,quæ opponitur ad
proceſſum de neceſsitate,habet originẽ penden-
te proceſſu.Non enim poterat impedire proceſ- c
ſum antequã proceſſus inchoaretur,vel inchoari
7 vellet:& ideo†quando ego oppono exceptionẽ:
rei iudicatæ tranſactionis,& iuriſiurandi ad litis
conteſtationem: iſta poteſt dici emergens, non
enim de iuſtitia,vel iniuſtitia cauſę:tractatur:ſed
de hoc an ſit procedendum,vel non ſit proceden-
dum:ſicut quando opponeretur dilationem dan-
dam,vel aliquẽ in teſtem admittendũ,vel nõ ad-
mittẽdũ:qa tũc nõ põt vltra ꝓcedi,niſi ſuper hoc
pronunciet̃.Si verò ille,ꝙ opponeret dictas exce-
ptiones rei iudicatę trãſactionis,& iuriſiurãdi,nõ
opponeret ad ꝓceſſum,ſed ad iuſtitiã cauſę:vt qa
diceret:dico me abſoluẽdũ,vel te nõ fouere iuſti-
tiã:qa iudicatũ,iuratũ,vel trãſactũ:tunc fateor ꝙ
nõ eſſet ſuper ea pronũciandũ,ſed ſuper principa
li. Ad illud qđ dicit̃ de pacto de nõ petẽdo,facto
pendẽte iudicio:reſpõdeo,ꝙ Ioã.reſpicit ad illud
quod cõmuniter accidit:qa iſtę exceptiões perẽ-
ptoriæ cõſueuerũt habere originẽ retro ante iudi
cium.Clarius tñ ne poſsis errare debes dicere ſic,
8 †ꝙ aut exceptio opponit̃ ad impediendũ proceſ-
ſum:& ſup ea eſt pronũciandũ de neceſsitate:vt
j.de dila.l.à ꝓcedẽte.l.à liberis.in fi.de lib.cau.de

✱ *P. P. A V. P.*

a ¶ Principali.Circa iſtã materiã vtrum incidens incidenter deciſum poſsit in alio iudicio refricari, vide Paulũ de Caſt.in conſil. xcvj.

b ¶ Quæro tertiò. Quid autẽ ſi iudex omiſit ꝓnũciationẽ ſup emergenti, proceſſus ſit ipſo iure nullus? Videtur ꝙ ſic:quia dicũt doct.ꝙ ideo eſt pronunciandũ: qa non poteſt ad vlteriora ꝓcedere.Gl. eſt de hoc in l.arbitro.ff.q ſatiſ.cogã. præterea iudex videtur inordinariè ꝓcedere:ergo ꝓceſſus eſt nullus c.exhibita.extra de iudic.In contrariũ eſt caſus,ꝙ licet iudex procederet omiſſa pronunciatione ſuper legitimatione perſonarũ,valet proceſſus: quia ipſo facto videt̃ pronũciare cõtra exceptiões impediẽtes ꝓceſſum procedẽdo ad vlteriora.Caſꝰ eſt not. in ca.ex parte.el ij. extra, de appellat. Quid autẽ ſi iudex dicat ſic: Pronuncio omiſſa tali exceptiõe. Dic quòd eſt ꝑinde ac ſi expreſſè de exceptione ꝓnũciaſſet.no. dictum Inno.in c. ſæpe.in glo.hic locũ extra.de appel. Andre.Barba.

✱ *P. P. A V. P.*

c ¶ Vetuſtiorẽ.Vide Alex.in l.quod iuſsit.in j.col.ff.de re iudi.Abb.in c.j. in vlti.col.de ordi. cog.

a ❧ *P. P A V. P.* ¶Quoniam. Iſtud, ꝙ cauſa criminalis faciat ceſſare ciuilem, limita vt procedat quando criminalis eſt cœpta ante litem conteſtatam in ciuili: ſecus ſi poſt. Vide Imolam in c.j. de mut. petitio. & ibi Abbatem in xvj. col.

b ¶Res. In primis vidi dubitari: reperitur in actis narratio, & petitio, & ſubditur per notarium actorum, tali præſente & nõ cõſentiente: vtrũ inducatur litis conteſtatio: vide quod nota. in ca. j. extra. eodem.

præuari. l. præuaricationis. Aut opponitur ad iuſtitiã cauſæ: & tũc ſuper ea nõ eſt pronunciandũ vt hic in fi. intelligas de neceſsitate. Poteſt tamẽ iudex ſi vult: vt l. intra vtile. ff. de minori. Ita debes intelligere iſtam materiam: & iſta eſt veritas. Dixit ſuper exceptiõe, quę reſpicit ꝓceſſum eſſe pronũciandũ. quid ſi omittaꝛ, dicã tibi in l. à procedẽte. j. de dila. De materia huius l. dic vt per Inno. extra, de elec. c. cum inter. in glo. quæ incipit, per hoc videtur. per Ber. de mu. pet. c. j. & per Specu. in titu. de incidentibus quæſtionibus.

LEX II.

SI quæſtio. Iſta lex dicit idẽ in ſumma, q̃d pręcedens: ideo non ſummo aliter quã in l. pręcedẽti. Vltimò not. ꝙ nõ eſt neceſſe, ꝙ de nullitate teſtamẽti agaꝛ principaliter: ſed hoc venit incidẽter in petitiõe hęreditatis. An aũt hic principaliter poſsit peti, ꝙ teſtm̃, vel aliud inſtrumentũ nullum pronuncietur: plenè dixi in l. quæ ſub conditione. in fi. de condi. inde. &c.

LEX III.

CVm ciuili. Quãdo ciuilis incidit criminali, vel ecõtra, vtraq; cã eadẽ ſñia dirimitur. h. d. ¶ Opp. ꝙ primò finienda ſit criminalis: vt j. l. proxi. Sol. Ibi vtraq; principaliter intẽtabaꝛ: hic vna principaliter, alia incidẽter. Cõtra hoc opp. ergo ſup incidẽti nõ eſt ꝓnũciãdũ: vt ſ. l. proxi. et l. j. dicebat Bal. ibi loquiꝛ q̃n ciuilis incidit ciuili. Vel aliter ſecundũ Io. & melius, ꝙ hæc intelligaꝛ ſecũdũ illas: q̃a vna ſñia terminabuntur. Nã lata ſentẽtia ſuper principali videtur ſententiatum ſuper incidenti, &c.

QVoniam. [a] Quando inter duos oritur cã ciuilis, & cã criminalis, pẽdẽte criminali ſuperſedeꝛ ſup ciuili. h. d. Cõcordat ff. de iud. l. per minorem. & ex hac l. ſumebã vobis vnam regulam, ad impediendã cumulationẽ. de qua dicam vobis in l. edita actio. ſ. de edend. ¶ Opp. de l. rerũ amo. actio. §. ob adulterij crimẽ. ff. re. amo. Solue vt ibi, & dicam in d. l. edita.

De litis conteſtatione. Rubric.

¶Continua vt in gloſſa.

SVMMARIVM.

1 ☞Citatio licet interrumpat præſcriptionẽ, non tamen inducit litis conteſtationem.
2 Libellus dat⁹ principi, interrũpit præſcriptionẽ.
3 Litis cõteſtatio per quę verba inducatur. & nu. 5.
4 Ex facto ius oritur.
6 Lis quòd non conteſtetur per exceptiones declinatorias.
7 Exceptio iuriſiurãdi, an ĩducat litis cõteſtationẽ.
8 Exceptio pacti de nõ petẽdo, & exceptiones peremptoriæ, an inducant litis conteſtationẽ & numero 12.
9 Litis conteſtatio, ꝙ nõ poſsit fieri parte abſente.
10 Litis conteſtatio non poteſt fieri per narrationẽ, & reſponſionem factam ex interuallo.
11 Litis conteſtatio vnde dicatur.
13 Ex reſponſione facta poſitionibus, non inducitur litis conteſtatio.
14 Prælium quãdo dicatur fieri, & q̃n badaluchum.
15 Si q̃s re⁹ rñdẽdo negat, & dicat ꝙ nõ rñdet aĩo litẽ conteſtandi: quòd non inducatur litis cõteſtatio.
16 Proteſtatio contraria actui, quòd non releuet: & quando dicatur contraria actui. & nu. 17.
18 In litis cõteſtatione, quaſi cõtrahitur. & ſ. nu. 10,
19 Proteſtatio facta contra proteſtationẽ. q̃n proſit.
20 Quando reſpondetur in litis cõteſtatione, debet reſponderi de credelitate.
21 Si reus in reſpondendo cõfiteatur, an per hoc inducatur litis conteſtatio.

LEX VNICA.

b REs [b] in iudiciũ. Hęc eſt bona lex, & malè declarata per nr̃os doc. breuiter dicit: Proteſtatio, alij Poſtulatio, vel actiõis editio litis cõteſtationẽ
c nõ facit: ſed fit p narrationẽ [c] negotij, & rñſionẽ. h. d. ¶ Ad euidẽtiã pręmitte ꝙ de iure antiquo fiebat res litigioſa p lit. cõte. tũc eñ res dicebaꝛ deducta ĩ iudiciũ: vt l. ij. j. de litig. Pone ergo caſum ſic: Actor petijt citari reũ, vel dedit ſibi libellum: vtrũ videaꝛ ex hoc lis cõteſtata, & ſic res in iudiciũ deducta: Rñdet Imꝑator &c. ¶Op. de. l. ſicut. in prin. j. de pręſcr. xxx. an. Solu. Licet q̃nq; ſola
1 †citatio habeat effectũ interruptiõis pręſcriptio
d nis, nõ tñ inducit litis cõte. ¶ Opp. ſ. q̃n libellus [d]
2 Principi daꝛ. l. j. Sol. †eodẽ mõ, licet ibi habeat effectũ interrũpẽdæ præſcriptiõis, quo ad aliud tñ nõ vr̃ lis conteſta. q̃a adhuc põt iudex recuſari: vt in auc. offeratur. & ideo nõ põt dici ꝙ ſit lis conteſtata q̃a nõ põt dici in prælio, q põt effugere præliũ: ita nõ põt dici ꝙ ſit lis cõteſt. q̃n põt lis effugi. ¶ Opp. diciꝛ hic, p narrationẽ negotij. ſed in libello narraꝛ negotiũ. ergo &c. Rñ. debet hic ſubaudiri p narrationẽ negotij, & rñſionẽ alteri⁹ partis: vt ſ. de iur. calũ. l. ij. poſt prin. & de iud. l. rẽ nõ nouã. §. patroni. ¶ Hoc p̃miſſo venio ad q. quęro. cũ in libello cõtineanꝛ duo, ſ. narratio facti: & cõcluſio iuris: q̃d debet narrare actor, & q̃d debet reus reſpondere, vt inducaꝛ litis cõteſt. Rñ. vtrũq;, & fa-
3 ctũ & ius: & †ideo conſuetudo obſeruat ꝙ actor dicit narrata, ꝓut narranꝛ vera eſſe, hoc reſpicit factũ: & petita fieri debere, hoc reſpicit ius. re⁹ rũdet narrata, ꝓut narrãꝛ, vera nõ eſſe, et petita fieri nõ debere. Rõ hui⁹: q̃a ſicut ex parte actoris, ſñia debet eẽ cõformis libello: ita ex pte rei debet eſſe liquidũ iudici, q̃d petat re⁹: & apparet ꝙ petit nõ fieri petita, & ſic ſe abſolui. Tñ tex. iſte non videꝛ referri, niſi ad narrationẽ facti dũtaxat: dũ dicit, cũ iudex p narrationẽ negotij. Non ergo dicit de iure tñ tex. in l. ij. circa prin. de iura. calũ. loquitur magis gñaliter, poſt narrationẽ, & reſpõſionẽ nõ dicit de narratione facti, vel iuris. & ſic de vtroq; põt intelligi. Itẽ tex. in l. rẽ nõ nouã. §. patroni. di

❧ *P. P A V. P.*
c ¶Narrationem. Et adde ꝙ per iſtum modũ inducitur litis conteſtatio, ſcilicet per interrogationem & reſponſionẽ, etiã ſi extaret ſtatutũ ꝙ litis cõteſtatio intelligitur facta à tẽpore aſsignati termini ad probandum, prout cõiter ſunt: quia per hoc non tolliꝛ q̃n lis dicatur cõteſtata per interrogationem & reſponſionẽ: cũ tale ſtatutũ inductum ſit ad agendum. Vide no. Com. conſil. xvij. inci. Hieronymus de Vicherijs. in ij. col. circa finẽ. & prin. ſeq. Ex forma tñ ſtatuti Papien. diciꝛ lis cœpta ante reſpõſionẽ rei: & per conſequens conteſtata, l. ſi quis poſtea. ff. de pecu. vide in j. ſtatuto ciuiliũ. in ij. c. Aduertẽdum tñ ꝙ licet dicaꝛ lis cœpta, non per hoc dicitur cõteſtata: q̃a lis incipit ante litẽ cõteſtatã l. cauſas. vbi Bald. & alij C. de trãſact. Sed poſt ea ibi habes in ca. iiij. incip. vt quæ in terminis. q̃d lis habetur pro conteſtata, etiam ſi reus nõ reſpondeat in prima die vtili poſt petitionem porrectã. Itẽ quod litis conteſtatio inducatur ſi reus reſpondendo libello dicat actorem mẽtiri. vide Imolam poſt Ang. in l. turpia. in prin. de lega. j. Et circa iſtam materiã nota ꝙ licet per illa verba, nego narrata prout narranꝛ, inducta videatur litis cõteſtatio: ſi tñ poſtea opponatur aliqua exceptio impediẽs litis ingreſſum, & opponẽs proteſtaꝛ de nullitate proceſſus, diciꝛ talis exceptio rectè oppoſia. Vide Alex. conſi. xxxvij. in ij. vol. in ij. col. Matheſ. notab. lxiiij. Et ꝙ negãdo narrata prout narrantur, negãdo ſe illud facere animo conteſtãdi, impediatur litis cõteſtatio, vide Alex. conſi. cccix. in ij. colũ. An autẽ litis conteſtatio poſsit de cõſenſu partiũ remitti, vide do. Franc. cõſi. cix. An in cauſa appellatiõis requiratur litis cõteſtatio. vide Matheſ. notabili lxvij. Nũquid aũt cõfitens vnũ delictũ contentũ in inquiſitione, & dicẽs ſe de alijs non eſſe culpabilem, videatur ſuper alijs litem conteſtari vide Barto. conſi. cxij. Item an iudex poſsit præcisè compellere partes ad litẽ conteſtandũ. vide Pau. de Caſt. conſil. ccxiiij. ad finem. Feli. in c. cũ olim. de teſtib. in j. col. Et in quibus cauſis requiratur litis conteſtatio, & de quibus non, vide latè Barba. in tract. de gabel. in ix. parte, in ix. col. & ſeq. Nunquid aũt dubius dicatur litẽ conteſtari, vide Bal. in c. j. ſi de feud. vaſ. ab alio interpel. fuer. & in c. vaſallũ. ſi de feud. in vlti. colũ. ſi de feud. fuer. contro. vbi etiam ponit an per verbum, non credit, inducatur litis cõteſtatio. Item ꝙ facta litis conteſtatione ſuper principali, nõ requiratur poſtea ſuper emergenti, Vide Crem. ſingu. cxxvij. Item ꝙ litis conteſtatio ita cõſtituat in malam fidẽ actorem ſicut reum, quãdo poſſeſsio rei petitę peruenit ad actorem, vide latè Feli. in c. ſignificauerũt extra, de teſtib. in iij. colũ. Item adde ꝙ vbi requiritur litis conteſtatio, dicatur lapis angularis iudici, dixit Baldus in cap. j. de litis conteſta. Sequitur Iaſon in rub. C. de in ius vocand. poſt princ. in l. nam & poſtea. §. ſi his quę. in iij. notab. de iureiur. diciꝛ ꝙ requiritur etiam in iudicio poſſeſſorio. an autem ſufficiat litẽ conteſtari per aduocatũ parte præſente & tacente, vide Felin. in c. paſtoralis. col. j. de iudic. Item an ſuper exceptionibus ſit lis cõteſtata, vide Felin. in c. prudentia. §. ſexta. poſt prin. de offi. deleg. Item vbi lis non conteſtatur, prim⁹ actus qui ſolet fieri poſt litem cõteſtatam, habet vim litis cõteſtatę. vide Felin. in c. inſinuante. ad finem. extra, de offi. deleg. An autem vbi proceditur ſine figura iudicij inter præſentes ſit neceſſaria cõteſtatio litis, Bald. tenet ꝙ ſic. vide Areti. in contrarium in authen. ſi omnes. C. ſi vt ſe ab hære. abſtinuerit.

d ¶Quando libellus. Adde tu, & aduerte quòd quando factum proponitur coram principe, tunc videtur quòd non ſit neceſſarius libellus. Ita Innocen. & Ioan. And. in c. j. de libel. oblatio. Et remittit ſe ad nota. in c. j. de lit. conteſta. Et idem dicunt Stephan. & zaba. in clemen. ſæpe. de verb. ſignifi. q. xv. in iiij. intellect. Et licet hoc dicant in Papa, ibi tamen eſt in quolibet Principe ſuperiorem non recognoſcente, & iure Principum fungente, ex quo eſt ſolutus legibus. l. princeps. ff. de legib. ſicut not. per Barto. & Ioan, de Imo. in l. infames. ff. de public. iudi. & per Bartol. in l. hoſtes. ff. de capti. & poſtlimi. reuer. & vide in propoſito Bartolum in l. j. ff. de minori. Et ad prædicta vide do. Mar. So. in d. c. j. de libelli obblatio. fol. x.

a ¶Quæro ergo.Facit gl.i ij.q.x.ca.qa ꝓſulat⁹.ij.q.ij.c.nõ tũ.& in c.cũ eccleſia. de cauſ. poſſeſ. Idē ſi fiat corã Papa, ar.l.omnium.j. de teſtib⁹. & quod no.in c.j.extra,eo. tamē in cõtrariũ eſt gl.in c.j.de lit.conteſt.vbi requirit ꝙ inſerat̃ petitio. & illã ſequit̃ d.Io.& Bar.hic dicit quòd ſi prȩcedat libellus eſt neceſſaria narratio,illa narratio refert̃ ad libellum,in quo oppoſita erat petitio.tamē Bart. dixit in l.libellorũ.ff.de accu.quòd eſt ſpãle in criminibus,vt admittat̃ ſolus libell⁹narratorius.ergo in cõtra. eſt ius cõe: vbi nec ob.gl.c.qa ꝓſulat⁹. ꝑalle. qa ꝓcedit in interdictis recuperãdæ:hic ſumus in his in quibus ſufficit offi.iud.& procedit opi.Barto. vt in ſpũalibus in cle. diſpendioſam. de iudic.Aut nõ exuberat iudicis officiũ:& tunc procedit in glo. in c.j.de mu.pe.facit tex.in illo.c.j.& ca.dudũ. el.ij.de elec.& cle. ſæpe.de verb.ſig.c. licet Hel.de ſimo. Inno.in ca.in noſtra.de ſep.in prin. & Ioã.de lig.in c.j. & in c.ex literis.de reſt.ſpo.vnde moder.in c.j.eo.ꝑalle.

cit poſt narrationē ꝓpoſitã,& cõtradictionē obiectã,nõ dicit facti,vel iuris:& ſic de vtroq; põt itel
ligi.¶ Quæro ergo,[a] qd ſi actor narrauit factũ tã-
tũ:vt narrata prout narrant̃ vera eſſe:& reus ad fa
ctum tantũ reſpõdet,aut inducat̃ litis cõteſtatio.
puto ꝙ ſic,per hanc leg.cũ dicit ꝑ narrationē ne-
gotij:nec requirit de neceſſitate narrationē iuris.
4 ¶Prȩterea†ex facto ius oritur:vt l.ſi ex plagis.§.
in cliuo.ad leg.Aquil.ad Turpil.l.j.§.j.Vnde prȩ
ſuppoſita narratione facti, ſequitur concluſio iu-
ris.Item ex parte rei propoſita contradictione fa-
cti,ius ipſum facit cõtradictionē iuris: quia acto-
re factũ nõ probante,reus abſoluit̃:vt ſ.de eden.l.
5 qui accuſare.¶ Quæro tertiò:†qd ſi actor ius nar
rat,& reus ecõtra,negat illud ius narratum.Verbi
gratia:dicit actor petita fieri debere,reus negat pe
tita fieri debere:an inducatur conteſtatio.glo.hic
videtur dicere,ꝙ ſic,in exemplo ꝙ ponit:quando
dicit,ꝙ actor dicit,debes mihi decē.Debere enim
eſt obligatũ eſſe:& eſt iuris.inſtit.de ob.in princ.
Et ſi reus iſtud neget,inducitur lit.cõteſt.& iſtud
puto verũ.nã ad poſitionē cõſequētis,ſequit̃ poſi
tio antecedentis:vt l.pro hȩrede.§.papi.& l.illud
ff.de acq.hȩr.vñ cũ ego narro ius:videor narrare
iſtud factũ,ex quo illud ius orit̃.& idē i reo negã-
te.de hoc ēt vr̃ tenere Inn.de lit.cõte.c.j.&Spe.in
tit.de lit.cõte.Et eadē rõne dico:ꝙ ſi actor narra-
ret factũ,reus rñdēdo negaret ius,ſatis vr̃ ad ꝓpo
ſitũ rñdiſſe:vt induceret̃ lit.cõteſta.arg.in l.quæ
extrinſecus.§.fi.de ver.ob.& l.ſi ſub vna.in prin.
eo.ti.& eorũ,ꝗ dicã ſtatim in eo ꝗ exceptionē op
ponit. ¶Quæro,vtrũ opponēdo exceptionē in-
ducat̃ lit.cõte.hic gl.dicit:ꝙ ſi oppõit̃ exce. ꝑem-
ptoria pacti,vel iuriſiurãdi,inducit̃ lit.cõteſ.ſecus
ſi opponit̃ exceptio declinatoria iudicij,ex perſo-
na iudicis,actoris,vel libelli.Ita dicit gl.quã vide
ſup verbo:vel arbi.hæc Cy.idē.& d.Iac.bu.cõtra
hoc habemus caſum exꝑſſum,de li.cõte.c.ij.li.vj.
¶Quid dicem⁹ in eo ꝙ glo. dicit,qñ obijcit̃ exce.
6 †declinatoria,iſta nõ inducit lit.cõteſt.hoc eſt ve
riſſimũ.nã ad declinãdũ iudiciũ ꝓponit̃,nõ ad li-
tigandũ.& ſic vos videtis in iſtis ꝑlijs corporalib⁹:
qm̃ multa ꝑcedũt antequã ꝑueniat̃ ad ꝑliũ: vt de
planare locum,vbi prælieť:deſtruere munitiones
eorũ,q prȩliũ cõtēnũt,& declinãt.Ita in iſto prȩ-
lio ciuili,& intellectuali:oẽs iſtæ exceptiões de-
clinatoriæ debēt ante oĩa examinari.debet eñ vi
deri libell⁹ vtrũ ꝓcedat.l.j.ff.de offic.aſſeſ.libell⁹
eſt eñ id ſup quo cõtendit̃.Ideo debet deplanari:
& examinari vtrũ ſit cõtendēdũ ſuper eo.Itē illæ
exceptiões:tu nõ es iudex,nõ es legitimus actor:
oĩa iſta debēt reſcindi antequã ad lit.cõteſ.ꝑuenia
tur:& ſup eis ē ꝓnũciãdũ:vt vidiſtis.ſ.ti.j.l.j.Ex
7 ceptio†verò iuriſiurãdi,de qua dicit hic gl.põt op
poni ad impediēdũ ꝓceſſum:qa eſt de impedientibus:& tũc nõ inducit̃ lit.cõteſt.nam declinat iudi
ciũ,nõ inducit.& eſſet idē ꝙ in præcedētibus.Sed
ſi opponeret̃ ad merita cãæ:tũc eſſet idē,ꝙ in ex-
ceptiõe pacti,& alijs peremptorijs: de qbus ſtatim
8 dicã.¶De exceptiõe verò † pacti,& alijs ꝑēptorijs,videtis glo.noſtras & doc.cõtradicētes cũ de-
cret.ij.extra de lit.cõte.in vj.¶ Pro cuius declara-
9 tiõe ꝑmittēda ſunt duo,primò,an lit.cõte.†poſſit
b fieri abſente parte.[b]Pet.in l.edita.ſ.de edē.dicit ꝙ
ſic,ex pte actoris:hodie ꝑ aut̃.q ſemel.j.quo et qñ
iu.ſtatim dato libello:& ſic ꝓpoſita facti narratio
ne,actor eſt obligat⁹ liti:& ſic ex pte ei⁹ eſt lis cõt.
Doc.oẽs dicũt cõtra.& hoc eſt cõtra iſtũ tex.et eſt
ſpãle i aut̃.q ſemel.ꝙ ꝑuenit̃ ad diffinitiuã lite nõ
cõt.ſicut qñq; i bello corpali,qs ꝑt vīcere aduerſa
riũ ſuũ,ſine bello.Ita i caſu illi⁹ aut̃.ſine libello &
ſine lit.cõt.ꝑt vicere actor.tñ ſpãlis caſus ē ibi.fa-
cit ad hoc de tē.ap.l.fi.§.illud.Sicut ſi vna ptiũ tm̃
eſſet in cãpo:nõ põt dici ꝑliũ:ita ex vna tm̃ pte al
tera abſente,nõ põt dici lis cõte.¶Quȩro ſecũdò.
10 †vtrũ lit.cõt.poſſit fieri ꝑ narrationē,& rñſionē
c factã ex interuallo.Rñ.ꝙ nõ[c].nã vt ſcitis in conte
ſtatione quaſi cõtrahit̃:vt l.ij.§.fi.& ibi not.ff.de
ꝑto.ſtip.l.iij.§.idē ſcribit.ff.de pec.ſed cõtractus,
vel quaſi impediunt̃ ꝓpter interuallũ tpis, inter
interrogationē & rñſionē:vt l.j.§.j.de verb.obli.
l.continuus.in prin.eo.tit.Præterea,vt dixi,ſicut
vides in iſto corporali ꝑlio,ſi vnus veniret in cam
pum hodie,& poſteà reuerteret̃, & alius cras non
diceret̃ præliũ inter eos.Ita etiã ex interuallo nõ
põt dici lis cõteſtata.Prȩdicta duo ſcilicet de par-
te abſente,& de interuallo ꝓbant̃ ex ſignificatio
11 ne noĩs.Litis eñ cõteſtatio†dicit̃ à con,qđ eſt ſi-
mul,quaſi ſimul atteſtatio in lite.Sed ex interual
lo,vel inter abſentes,non põt ita ſimul atteſtatio
īteruenire,ergo &c.Facit ad prȩdicta.ff.de cõfeſ.
l.certũ.§.ſi qs abſente.& de interr.act.l.fi. ¶Nũc
12 †ad ꝓpoſitũ,an ꝑ oppoſitionē exceptiõis perem-
ptoriæ inducatur litis cõteſtatio,dico ſic: aut ſta-
tim poſt narrationē factã ab actore ſequit̃ reſpon
ſio rei opponentis exceptionē peremptoriã : tunc
inducitur litis cõteſtatio.Ita intelligatur iſta glo.
& tex.hoc videt̃ velle in d.l.rē nõ nouã.§.patro- c
ni.ibi:poſt narrationē ꝓpoſitã,& contradictionē
obiectã.Sed ſi poſt libellũ datũ,vel poſt narratio
nem ꝓpoſitã,reus ex interuallo veniret,& ꝓdu-
ceret ſuas exceptiões:tũc nõ induceret̃ litis conte
ſtatio:quia nõ videt̃ ꝓducere ſuper meritis cauſȩ. d
Ita loquit̃ c.j.de lit.cõte.in vj.Ita debes intellige
13 re iſtã materiã.¶†Quȩro vtrũ per reſpõſionē fa-
ctã poſitionibus inducat̃ litis cõteſtatio.Reſpõ.ꝙ
nõ.Nam tex.hic loquit̃ de narratiõe negotij vni-
uerſalis,& rñſiõe facta ſecuta ad eandē:ſed in poſi
tionibus fiũt narrationes particulares : meritò nõ
inducitur litis conteſtatio.Sicut enim videmus in
14 iſtis†prælijs corporalibus,inter famulũ & famu- e
lum nõ appellat̃ præliũ,ſed badaluciũ:ſed qñ tota
maſſa,& totus exercitus vtriuſq; partis inuicē cõ
fluũt:tũc dicit̃ prȩliũ.& ita hic iſtæ cõtradictiões
particulares,vt reſpõdere poſitiõib⁹,nõ inducunt
litis cõteſtationē.& de hoc eſt caſus extra,de litis
15 cõteſt.c.j.¶†Procedo vlterius,[d] & quæro,quid ſi
d reus rñdendo narrationi actoris dicat,ꝙ rñdet nõ
e aĩo cõteſtandi litē.[e]Glo.dicit ꝙ nõ videt̃ cõteſta-
tio.arg.ff.qui.mo.pig.vel hypo.ſol.l.ſi debitor.§.
j.de excep.l.ſed & ſi qd.§.fi.& l.ſeq.Quidã doct.
dicũt ꝙ iſta ꝓteſtatio eſt cõtraria actui,q celebra-
tur:iõ nihil releuat:imò inducit̃ cõteſtatio : qa qñ
16 ꝓteſtatio†eſt cõtraria actui,q celebrat̃,nihil rele-
uat,extra,de app.c.ſolicitudinē.not. etiã extra de
conſtit.c.cũ M.Ferrarienſis.Facit ad hoc qđ not.
in l.in vēdentis.j.de cõtrahen.emp.Puto tñ ꝙ gl. f
17 noſtra verũ dicat.†Nã iſta ꝓteſtatio nõ eſt cõtra-
ria actui q celebrat̃ :tũc eñ eſſet cõtraria , qñ eſſet
circa idē.Verbi gratia:ego reus rñdeo negãdo, &
f ꝓteſtor[f] ꝙ nõ rñdeo.Iſta eñ bene eſſent cõtraria
verè & repugnãtia:vt in l.vbi repugnãtia. de reg.
iur.& de fi.inſtr.l.ſcripturæ.ſed qñ eſt circa diuer
ſa,non dicuntur cõtrariæ.Põt eñ animus ꝓteſta-
tiõis ſeparari ab actu:vt l.q in aliena.§.fi.de acqr.
hær.l.at ſi qs.§.pleriq;.de relig.& l.ſi debitor.§.j.
quã allegat gl.ita fit in ꝓpoſito.Nã,vt dixi,per li
18 tis†cõteſtationē inducit̃ quidã quaſi cõtract⁹, per
quē quis obligat̃ inſtãtiæ,vt ſ.dixi.Vnde cũ reus
rñdet negãdo,ꝓteſtat̃ ꝙ nõ habet animũ cõteſtã
di litē,hoc eſt,inducendi illum quaſi cõtractum.
Videmus etiã in iſtis prælijs corporalib⁹, vt dixi,
ꝙ poſſit vna pars aggredi aliã nõ aĩo prȩliãdi,vel
ſtandi ſecũ in prȩlio,ſed ſtatim animo retroceden
di.Alij ſunt qui dicũt,ꝙ iſta ꝓteſtatio ꝓdeſt,niſi
ex diuerſa parte per actorē ꝓteſtet̃ cõtrariũ: vt l.
j.§.elegãter.ff.de lib.agno.& l.aut q aliter.§.ij.aſs
j.ff.qđ vi aut clam.Breuiter dico,ꝙ iſta contraria
ꝓteſtatio actoris quãtũ eſt in caſu ꝓpoſito nihil
19 operat̃.In duob⁹ eñ caſib⁹ † ego reperio ꝙ cõtra-
ria ꝓteſtatio aliquid operat̃.Primò,qñ per primã
ꝓteſtationē inducit̃ quædã quaſi patiētia , & con
ſenſus ei,cui fiebat ꝓteſtatio:qa ꝑ cõtrariã ꝓteſta
tionē declarat̃,ꝙ ille quaſi cõſenſus , ſeu patientia
nõ inducit̃:vt d.l.j.§.elegãter.de lib.ag.¶Itē ope
rat̃ proteſtatio cõtraria,qñ fit ad diuerſos effect⁹:
vt puta præceſſit ꝓteſtatio tua,ꝗ intēdit ad noti
ficãdũ mihi aliqđ,vt tu excuſeris à vitio clãdeſti-
nitatis.Ex aduerſo ego facio aliã proteſtationem
ad prohibendum ne facias,vt ſic incidas in vitium

※ POMATES.
b¶ Abſente parte. Et vide Aret.cõſil. lviij.col.ij. & colũ. iiij.& vide Alexã. conſi.c.col.j.vol.v. vbi dicit ꝙ põt fieri pte abſente ꝑ cõtumaciã , declarando vt ibi per eum.
c ¶Quòd non.Abb. in c.j.extra , eo.dicit Rotã tenere cõtrariũ,deci.cclj.
※ P. PAV. P.
d ¶Vlteri⁹. Vide ēt Cõ. cõſ.lxxj.ici.in noĩe dñi. vbi limitat hoc nõ ꝓcedere qñ ſtaret ſtatutum poſt reſponſionem rei, litē haberi pro conteſtata.
e ¶Nõ aĩo cõteſtãdi litē.Quid ſi re⁹ rñdēdo libello actoris dicat , & rñdet animo nõ cõteſtãdi litē : vide de hoc ꝑ Spe.i ti.de lit.cõte. §.j.ver.illud & nõ cũ alijs plurib⁹ verſe.Et an rñſio facta ꝑ verba iuris, inducat lit.cõteſta. vide Spec.no.vbi ſ.§.j. ver.qd ergo ſi ꝓponunt̃.& ibi i verſ. ſed qd ſi nego cãm.
f ¶Et ꝓteſtor.Vide i l.nõ ſolũ.§.morte.in quarta charta.de op.no.nunc.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶Nec daꝛ diffiniti-
ua. Adde tu,& ad-
uerte:qa Bar.hic vr̃
ſentire ꝙ ptes pñt
renunciare libello,
non tñ qn porrigaꝛ
qualiſqualis peti-
tio ad hoc vt iudex
certã ferat ſñiam.
Et ſic vr̃ cõtradice-
re his q̃ ipſe dicit.j.
in auꝛ. afferaꝛ.ſ. ꝙ
ptes nõ pñt renun
ciare libello.in col.
ij.ĩ fi.q tñ ſaluari pt
ĩtelligẽdo dcã hic,
qñ ptes cõuenerũt
qñ iudex nõ ĩ figu-
ra iudicij,ſed de pla
no ex offõ ſuo ve-
ritatẽ inqrat, & au
diat, & ſecũdũ rep
ta dicat : aliàs autẽ
tali ſolẽnitati renũ
ciari nõ pt.l.nemo
põt.ff.de lega.j. Et
tũc qñ ptes ſic non
veniũt,nõ requiriꝛ
libellus.l. quoties.
in fi.C.de priuileg.
ſchola.lib.xij. quẽ
ita qdã intelligũt.
facit lex in auꝛ. vt
differẽ.iud.§.ſi ve-
rò cõtigerit. & ĩ c.
cũ t pe.extra , de ar
bi.nõ eñ fieri pt cõ
uẽtione ptiũ,ꝙ iu-
dex ſñiam dicat ſi-
ne libello , ex quo
debet ei eſſe cõfor-
mis.c.licet Heli.de
ſimo.cũ ſi. & bene
ſecundũ Pan.in d.
c.j.de libel.obla.&
ibi do. Maria Soci.
in arti.v.fal.xiij. p
not.in ca.dudũ.de
ele.& in l.poſtquã
liti. de pact.quia ſi
partes pñt in totũ
cedere liti,vt in iu-
rib⁹ s.allega. ſic &
totã cauſam pote-
runt ponere in ma
nu iudicis : & tunc
eius dictũ non erit
ſententia. ſed erit
quoddã mandatũ.
arg.no.hic p Bart.
ad qd facit gloſſ.in
c.de cauſis. de re iu
di. Et in iſto modo
põt procedere illa
opi. q̃ vult libellũ
poſſe à partib⁹ re-
mitti,quę fuit opi.
glo.& Spe.& adde
ẽt ꝙ ptes pñt face-
re ꝙ iudex ĩ cãu ꝓce
dat vt arbitrator, p
l.ſed ſi in ſeruũ.§.ſi
qs.ff.de arbi.& di-
cit d.Mar. ĩ loco ſ.
alleg. & ibi cõcor.

P. P A V. P.

b ¶Offeraꝛ. An iſtæ
ĩduciæ habeãt locũ
ĩ criminalib⁹, vide

violẽtiæ,hoc põt fieri:vt d.l.aut qui aliter.Sed qñ
per ꝓteſtationẽ partis ſolũ induciꝛ declaratio cũ
ꝓteſtatione:vt eſt in q.noſtra: ꝓteſtatio aduerſę
partis circa hoc nõ põt aliqd operari:qa nõ fit cir-
ca illud quod ſit in poteſtate ſui proteſtãtis:vt ha
buiſtis no.in ſimili in l.alimẽta.ſ.de neg.geſt.Sed
qd faciet iudex,qñ pars nõ vult cõteſtari litẽ. Cer
tè ꝓcederet ad miſsionẽ ex primo decreto,vt ha-
20 buiſtis gl.qũo & qñ iud.auꝛ.q ſemel. ¶ †Quæro,
qñ rñdeꝛ in litis cõteſtatiõe,vtrũ debeat reſpõde-
ri de veritate,an de credulitate . Dic de credulita-
te,& ita obſeruat cõſuetudo,& intelligas hoc de
veritate,hoc eſt, de eo quod vehementer opina-
tur,& credit:vt no.in l.ij.§.idẽ Labeo.ff.de aqua
plu.arc.aliàs ille q cõueniretꝛ ex facto alieno , nũ-
21 quã poſſet cõteſtari litẽ,qđ eẽt abſurdũ.¶†Quæ
rit gl.qd ſi rñdẽdo actori cõfiteaꝛ reus,an inducaꝛ
litis cõteſtatio.Gl.diſtinguit. Aut pręceſsit libel-
lus:& tunc per cõfeſsionẽ fit litis cõteſtatio. Aut
actor ſic ſimpliciter petit ſine libello:& tunc non
a fit litis cõteſtatio:nec daꝛ diffinitiua,[a] ſed fit ſim-
pliciter præceptum de ſoluendo : vt l.ſi debitori.
ff.de iud.Doc.Vltramõ.dicũt cõtrariũ.nã per con
feſsionẽ nõ fit litis cõteſtatio, imò debet qs abſol
ui ab inſtãtia iudicij.arg.l.ſi reus.de ꝑcu.Pro hoc
etiã videꝛ tex.in l.ſi dom⁹.§.qui cõfiteꝛ.de lega.j.
Itẽ ꝓ iſtorũ opi.facit ſ.de iudi.l.rẽ nõ nouã.§.pa
troni.ibi:poſt narrationẽ ꝓpoſitã,& cõtradictio-
nẽ obiectã.nota ꝙ dicit cõtradictionẽ in cõtrariũ:
& puto ꝙ iſta ſit veritas.Cõteſtatio fit p narratio
nẽ,et cõtradictionẽ ſine dubio.Sed alibi dicit tex.
p narrationẽ,& rñſionẽ:nec dicit vtrũ ſit rñſio cõ
tradicẽs,vel ſit rñſio cõſonans:vt l.ij.circa prin.§.
j.ſ.de iura.cal.Nec obſtãt leges alleg. in cõtrariũ:
imò cõcordãt cũ glo.ſi rectè inſpicias. Nã põt eſſe
ꝙ quis cõfiteꝛ eo ꝓpoſito,ꝙ nõ cogaꝛ ſubire iudi
cium,ita loquunꝛ contraria:volebat eñ ſtatim ibi
ſoluere.¶ Itẽ põt qs cõfiteri eo animo , vt iudiciũ
ſubeat,& feraꝛ diffinitiua.Ita loquiꝛ iſta glo.ſicut
vides in bello corporali. Nã põt eſſe ꝙ qs volens
præliari,reddat ſe victũ:ſed vult eſſe in prælio,&
vult ꝙ per vim belli capiaꝛ. Item in ꝓpoſito,licet
quis cõfiteatur:tñ vult ꝙ per diffinitiuã ſententiã
condẽnetur,quod eſt qñq; vtile , imò neceſſariũ,
vt puta,ꝓpter cõſeruandã ſtipulationẽ de euictio.
vt l.vtiq;.de rei ven.& de nego.geſt.l.ſi autẽ. vñ
noſtræ glo.dixerũt optimè.¶ Vltimò quæro,qd
ſi in actis appareat lis cõteſtata,nec dicitur per cõ-
feſsionẽ,vel cõtradictionem:an valeat proceſſus?
De hoc dixi in l.ſciendum.de verb.oblig.

SVMMARIVM.

1 ☞Libellus debet in ſcriptis offerri,niſi in cauſis breuioribus.
2 Diſpoſitio huius auth.determinatur per l.ſciendum.ff.qui ſatiſd.cog.
3 Libellus per quem offeratur.
4 In libellis offerendis cõſuetudo curiæ ſeruãda eſt.
5 Libellus cuius expenſis detur.
6 Libellus offertur coram arbitro.
7 Sportulæ quæ ſint.
8 In prætorijs ſtipulationibus perſona fideiuſſoris requiritur.
9 Dilatio,de qua in iſta auꝛ. ꝙ cauſa cognita poſsit minui.
10 Iudex quando impetretur ab vtraq; parte.
11 Notarius de cõſuetudine ſcribit diem dati libelli.
12 Interruptio p̃ſcriptionis,qñ fiat p lit.cõte.nulla.
13 Productioni libelli,quando poſsit renunciari.
14 Litis conteſtationi nõ põt renunciari per partes.
15 Quòd poſsit compromitti in arbitros , vt poſsit ſine libelllo & ſine litis conteſtatione pronunciare in ſcriptis,& ſine ſcriptis.

b OFferatur.[b] Iſta auꝛ. eſt bõa.
Primò ponit qd
habet facere actor.Secundò, qd habet
facere reus. Tertiò,qd habet facere iu
dex.Quartò,quid iuris,ſi prædicta obſeruata non
fuerunt.Secunda ibi:& exinde.Tertia ibi:deniq;.
Quarta ibi:litis ergo.¶ Opp.Breuiter hic diciꝛ li-
c bellus[c]:& ſic innuit ꝙ debet dari in ſcriptis:cõtra
de eden.l.j.in prin.Solu.de iure antiquo non erat
neceſſe ꝙ libellus daretur in ſcriptis,in ciuilibus:
vt l.cõtraria:ſed in criminalib⁹ ſic:vt l.libellorũ.
1 ff.de accu.hodie †verò etiã in ciuilib⁹ datur in ſcri
ptis:vt hic.niſi in cauſis breuioribus:vt in auꝛ.niſi
breuiores.j.de ſentẽ.ex breui.recitã.¶ Opp.de l.
ſciendũ.ff.qui ſatiſda.cog.Solu.quidã dicũt ꝙ illa
corrigitur per iſtã. Alij dicũt ꝙ illa tenetur cõiter,
2 & ꝙ iſta †determinatur per illã.ſ.ꝙ illud quod hic
ſimpliciter dicit de fideiuſſore dãdo,diſtinguatur
an poſsideat immobilia vel nõ:vt d.l.ſciendũ.ar.
de legi.l.nã & poſteriores. ¶ Circa auꝛ. iſtã eſſent
quęrẽda multa:ſed dicã tibi tm̃ ea quæ ſunt neceſ
ſaria.diciꝛ hic offeraꝛ ei,qui ad iudiciũ vocatur li-
3 bellus: imperſonaliter loquiꝛ.¶ †Quęro,per quẽ
debet libell⁹ offerri.Tres ſunt opi. Prima,ꝙ ante
oĩa libellus debet dari iudici,& poſtea pars citari:
& tunc per iudicẽ offeratur libellus parti . Et hoc
videꝛ ꝓbare ex ordine ti.ſ.qa primò ponit de edẽ
do.Secundò ponit de in ius vocando.quaſi libelli
oblatio corã iudice debeat præcedere. Alij dicũt,
ꝙ primò citaꝛ reus,& poſtea libellus ei offerꝛ ab
actore reo poſtulãte:& hoc videꝛ probari ex ordi
ne titulorũ in ff.Nã primò ponit de in ius vocan.
ſecundò titu.de eden.Pro hoc optimè facit de iu-
di.l.nõ videꝛ.Tertij dicũt, ꝙ libellus offeraꝛ iudi-
d ci,& mittetur parti per vnum nũcium.[d] & in hac
opin.ſunt Vltramon.& hoc ꝓbatur primò per l.
ſicut.& l.cũ notiſsimi.j.de præſcri.xxx.ann. ſi p
ſolã citationẽ fit prę́ſcriptionis interruptio,de ne
ceſsitate debet intelligi ꝙ mittaꝛ libellus cũ cita-
torio.aliàs neſciret reus ad qd eſſet citat⁹.Pro hoc
j.ꝓxi.auꝛ.libellũ.& j.qũo & qñ iudex.auꝛ.qui ſe
mel.Nos qd dicemus?Certè quęlibet practica eſt
bona.vñ tene quã vis.& hoc tenet glo. tua prima
hic.quã vide & not.In hoc tñ eſt differẽtia : quia
qñ libell⁹ mittiꝛ cũ citatorio:poſtea reus coparens
nõ poſſet petere dilationẽ ad deliberãdũ ſuper li-
bello:cũ iã libellus fuerit miſſus:vt extra,de dila.
4 c.ij.Facit.j.tit.ij.l.ſi qñ.tñ in prędictis †ſerua cõſue
e tudinẽ[e] curiæ ciuitatis,in qua es.Nã in ciuitate iſta
in criminalibus mittiꝛ libell⁹ cũ citatorio:in ciui-
libus nõ in ciuitate Piſarũ mittiꝛ etiã in ciuilibus
libell⁹ cũ citatorio.vnde ſecundũ diuerſitatẽ loco
rum ita debet fieri.¶ Quęro,qñ re⁹ cõparet,debet
5 ſibi dari copia libelli.q̃ro †cuius expẽſis.Text.vi-
detur velle in l.j.circa prin.ff.de eden.ꝙ expenſis
ipſius rei.ſatis eñ eſt,ꝙ ei fiat copia deſcribẽdi:vt
ibi patet.In quibuſdã partibus obſeruatur vnũ,in
alijs aliud.vñ ſerua cõſuetudinẽ curiæ.¶ Sequiꝛ,ei
6 qui vocaꝛ ad iudiciũ. †Quæro,vtrũ corã arbitro
ſit offerendus libellus.Glo.dicit,& bene,ꝙ ſic,vt
l.penul.§.fi.ſ.de arbi.& de iudi.l.rem non nouã.
circa prin.¶ Vlteri⁹ quæro:diciꝛ hic,exinde præ
7 ſtitis ſportulis.quæ ſunt †iſtę ſportulæ.Glo.dicit
ꝙ in iudice delegato ſunt declaratæ in auꝛ.de iud.
§.ne autem.in iudice verò ordinario,nõ reperitur
expreſſum,niſi in clericis:vt l.cũ clericis.& l.oẽs.
f ſ.de epi.& cleri.¶ Vlterius ꝓcedo,diciꝛ hic,[f] data
fideiuſsione.q̃ro,qd ſi non vult dare fideiuſſorem
8 ſed pignora? Gl.dicit †ꝙ nõ ſufficit:quia in p̃torijs
ſtipulationibus,perſona fideiuſſoris requiritur:vt
l.p̃toriæ.la vltima.ff.de præto.ſtip.in l.prædicta
tenet gl.cõtra.& ſunt glo.multũ inuicẽ aduerſan
tes:dic vt ibi dixi.& glo.ibi poſita dicit veritatẽ.
¶ Vlterius dicitur hic.xx.dierũ gaudeat inducijs.
9 †Quęro vtrũ iſta dilatio poſsit augeri vel minui.
Glo.videtur tenere ꝙ non.Doc.ſunt in contraria
opi.cũ etiã iſta dilatio detur miniſtro iudicis, po-
teſt minui cauſa cognita:vt l.ij.ff.de re iudi.& ibi
dixi.Vidiſtis tactũ per me.& ibi glo.in auꝛ.q ſe-
mel.j.quomodo & quãdo iudex. ¶ Sequitur hic,
ꝙ poteſt recuſare iudicem,niſi ipſe perietit eum.
Quæro,vtrum an vna tantum parte poſsit iudex
10 impetrari.Breuiter diſtingue:†aut vtraq; pars eſt
præſens,& non impetratur,niſi de conſenſu vtri-
uſque.ſecus ſi alia pars eſt abſens. & ita obſeruat
curia Romana.Probatur in l.obſeruandum.ff.de
iud.¶ Vlterius quęro,vtrum ille,qui dat libellũ,
debeat in libello ſcribere diem dati libelli.Text.
hic vide-

Rom. ſing.dccxx-
xiij.incip.quæro.

P. P A V. P.

c ¶Libellus. Circa
hoc an & in quib⁹
caſib⁹ reqraꝛ libel-
lus,& in qb⁹ nõ,&
multa alia ĩ iſta ma
teria libellorũ, vi-
de Are.poſt Io.fa.
ĩ §.tripli.in gl.ma-
gna.Inſti.de actio.
& ibi ẽt aliqua per
Iaſ.vbi multa alle
gantur in materia.
d ¶Vnũ nũciũ.Vide
ſ.Alex.in rubri.de
edẽ.an cũ citatorio
ſit mittẽd⁹ libell⁹.
e ¶Cõſuetudinẽ cu-
riæ. Adde tu an va
leat conſuetudo ꝙ
nõ deꝛ libell⁹.& vr̃
ꝙ ſic:vt p doc.ĩ c.j.
de lib.obl.& maxi
mè p do.Mar. Soc.
in arti.v.fal.xj.

P. P A V. P.

f ¶Diciꝛ hic. Circa
iſtas ſportulas vide
glo.pleniſsimas,&
ibi ſcribẽtes ĩ §.tri
pli.ĩ gl.magna. In
ſtit.de acti. & ibi p
Iaſ. poſt alios. Et
ibi habes qd ĩ iudi-
cibus,an poſsint ac
cipe ſportulas & ſa
laria,& qd in ordi-
nario, ſcilicet in ar
bitro,& qd ĩ aduo
catis & doctorib⁹,
& qd in delegãtis,
vide vbi multa: &
quantæ ſportulæ
exigi poſsint, &
qñ ſolui debeant.

hic videtur velle, ꝙ ſic.gl.dicit ꝙ hoc de cõſuetu-
11 dine non ſeruatur: ſed hoc † ſcribit notarius: & da
tur terminus ad reſpondendum. ¶ Quęro circa fi.
12 iſtius auẽ. † vtrum quãdo conteſtatio eſt nulla ex
vigore iſti⁹ auẽ. interrũpaẽ p̃ſcriptio. glo. quæ eſt
hic, videtur dicere ꝙ nõ. Quod intellige verum in
illis caſibus, in quibus interruptio debet fieri p li.
conte. nõ in caſibus in q̃bus interruptio fit per ſo
lam citationem, vt l. cum notiſsimi. & l. ſicut. j. de
pręſcri. xxx. an. Nam illud ſolùm debet aduerti,
an legitimè fuerit facta citatio, vt l. accuſatur⁹. ff.
đ adu. & ibi plenè dixi. & tene mẽti hãc gl. ¶ Vl-
13 timò quæro † vtrum productioni libelli [a] poſsit
a renũciari. gl. quę eſt hic, dicit ꝙ tacitè põt omitti,
nõ expreſsè. Et in hoc videtur reſidere etiã Mar.
Syl. Iac. But. & alij ſunt in contraria opi. ꝙ renun
ciari non poſsit. Et iſtud puto verũ. Iſta enim ſo-
lennitas non fit ad vtilitatẽ partis ſolũ, ſed etiam
ad vtilitatem iudicis: vt ſcias ſuper quo habeat fer
re ſententiam: ideo non poteſt conſenſu partium
renunciari. Pręterea ea, quæ inducuntur circa ſo-
lennitatem in actibus hominum, non poſſunt cõ
b ſenſu partium tolli: [b] vt l. nemo poteſt. de leg. j. ff.
14 de pact. l. ius publicum. Idem † dico in litis conte.
Idem tenent cano. extra de offi. deleg. c. de cauſis.
& per Ioan. And. de re iudic. c. fi. lib. vj. ¶ Quæro
15 tota die fiunt † cõpromiſſa in arbitros, quòd poſ-
ſint cognoſcere ſine libello, ſine lit. conteſt. & ꝓ
nũciare in ſcriptis, & ſine ſcriptis &c. Quomodo
valet iſte proceſſus: cũ vt dixi dictis ſolẽnitatib⁹
renunciari non poteſt. Reſpond. ſicuti Papa vel
Imperator quando dat iudicem poteſt remouere
iſtas ſolennitates: vt l. j. poſt prin. ff. qs & à quo
appel. & l. vlti. j. de ſenten. Ita partes poſſunt da-
re ipſam formã arbitris: quia illi notionẽ habẽt à
partibus tantum, aliàs non poteſt aſſumi cum re
motione dictarum ſolẽnitatũ, ſecus in alio iudice
qui iuriſdictionẽ habet à ſeipſo, non à partibus.

Libellum. Iſta auẽ. de conſue tudine nõ ſeruaẽ. h. d. ¶ Not. ex ſtipulatione executoris & officialis quęritur actio parti. Vidi ſti in auẽ. g̃naliter. ſ. de epiſc. & cle. & in auẽ. mat. & auiæ. j. quando muli. tute. offi. fun. poteſt. iſta lex tamen de conſuetudine non ſeruatur.

✠ POMATES.
a ¶ Productioni libelli. Vide Cepol. conſil. lx. colũ. j. & ij. & Car. cxxxix. col. ij. & ſeq. vol. j. & Soci. xcvj. col. j. & duabus ſeq. vbi loquitur etiam in cauſis ſummarijs, in quibus foret dictum, ſola facti veritate inſpecta, & ꝙ poſsit ꝓcedi in ſcriptis & ſine ſcriptis &c. & ibi loq̃tur tam in libello, quã in litis cõteſta.

✠ P. P A V. P.
a ¶ Productioni libelli. Limita ꝙ remitti non põt in cã principali, ſed in cã appellatiõis ſic. Vide Ro. ſin. lxxx iij. inci. cõis cõcluſio. Itẽ aduerte ꝙ licet iſta ſolẽnia nõ poſsint remitti vt valeat ſententia, ſi tñ fuit cõuẽtũ non opponere đ nullitate, ꝓpẽ talem omiſſionẽ nõ poterit opponi, maximè ſi ad ſit iuramẽtum. vbi Iaſon in l. vbi pactũ. in vij. col. C. de tranſact. faciunt q̃ habes in Berta. in verbo, exceptio. cõtra iudicẽ q̃ñ cõuẽtũ eſt nõ opponere de aliqua nullitate an poſsit opponi de ꝓueniẽte ex defectu poteſtatis. Item q̃uo ſolennia iudiciorũ tolli poſsint de cõſenſu partiũ, vide Fel. in c. de cauſis. in iiij. col. de offi. deleg. et ibi latè Deciũ, col. vij. Itẽ an ſolẽnitas libelli poſsit remitti, vide Barba. cõſ. xxxiiij. volumine iij. colum. vlti.

De plus petitionibus. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 ☞ Diſpoſitio huius leg. habet locũ lite cõteſta.
2 Tranſactio facta bona fide, licet ſuper cautione
dolo extorta, valet.
3 Actor confitens lit. conteſt. ſed dolo plus petiſſe,
non punitur hac lege.
4 Reus ſi abſoluitur de quantitate falſa adiecta per
actorẽ, q̃a actor non ꝓbauit: an tũc puniaẽ actor.
5 Lex hęc quãdo locum habeat, & ſic quando quis
dicatur plus petere.
6 Lex hæc quomodo deducatur in practicam.
7 Pœnitentia in huius legis pœna, nũ locũ habeat.

Odioſas. [c] Iſta eſt bona & ſingularis lex, & ea expedita, erit quaſi expedita lectio noſtra. Breuiter dicit, Qui per dolũ cautionẽ pluris exegit, & per dolũ plus petijt litẽ conteſtando, debitũ perdit: niſi tranſactio, vel ſecunda cautio interuenerit. h. d. ¶ Primò ponit dictum: Secundò exceptionem. Secunda ibi tranſactionibus. ¶ Opp. hic videẽ, ꝙ ſit locus pœnitentiæ. cõtra ff. de ædi. edic. l. ſi quis ſit fugitiu⁹. in prin. Sol. hic delictũ nõ dicẽ cõſummatũ ante litẽ: ibi verò ſecus. ¶ Vltimò op. inſt. de act. §. tripli. Sol. fateor ꝙ ille qui per dolum plus petit punitur in triplo
1 expenſarum: tamen † non priuatur debito, niſi
fuerit lis conteſta. ita loquitur hic. ¶ Opponi. ad
fin. huius legis, & videtur ꝙ tranſactio doloſè in-
terpoſita nõ valeat: vt l. in ſumma. in prin. ff. de cõ
di. indeb. & habuiſtis no. ſ. de trãſ. l. ſub prętextu.
dicunt quidã ꝙ hic fallit. Tu dic ꝙ eſt verũ ꝙ hæc
2 † trãſactio fuit facta bõa fide, licet fuerit facta ſu p
cautione extorta per dolũ. ¶ Itẽ opp. ad Velleia.
l. ſi mulier. vbi nõ ſufficit ſecũda cautio ſine curſu
biennij. Sol. Dicũt quidã ꝙ hic expectatur curſus
biennij: quod eſt falſum. Nam ibi loquiẽ de mulie
re, q̃ pro alio ſe obligare non põt: hic verò loquiẽ
in eo, qui q̃ñcunq; vult, põt ſe obligare. ¶ Quęri-
tur de duab⁹ quæſtionibus: & primò hic diciẽ, ſi
3 reus fuerit cõuictus: † quid ſi ipſemet poſt litẽ cõ-
teſtatã confeſſus fuerit? Glo. dicit ꝙ tũc nõ punie-
tur. arg. ff. de iureiurã. l. cũ qui. in prin. de non nu.
pecu. auẽ. contra qui propriã. alij dicũt cõtrarium.
Vos teneatis glo. noſtrã per tex. qui hoc expreſsè
requirit: ꝙ poſt litẽ cõteſtatã permaneat in lite, &
cõuincatur de obiecta falſa quãtitate: ſed ille, qui
cõfitetur, non cõuinceretur: ſed ipſemet ſeipſum
4 cõuincit, ergo &c. ¶ Quæro † quid ſi reus abſolui-
tur de quantitate falſa adiecta per actorem, quia
actor non probauit vtrũ iſte titulus habeat locũ.
Glo. quæ eſt hic, dicit ꝙ ſic. Mirabilis glo. eſt iſta,
ſi verũ diceret. Vide gloſ. mag. circa fi. doc. oẽs te-
nent cõtrariũ. nam iſta lex loquiẽ q̃ñ actor delin-
quit in duobus, ſcilicet exigendo cautionẽ pluris
per dolũ. Itẽ plus petẽdo per dolũ. ſecus ſi in vno
tantũ deliquit. ſ. in plus petendo. Ita tenet gl. ex-
tra, eod. tit. c. j. Ita tenent etiã oẽs noſtri doct. hic.
5 Ex his † habes diſtinctos aliquos caſus. Q̃ñq; qs
propter dolũ exigit cautionẽ pluris. & per dolum
plus petijt: tunc habet locũ iſta lex. Quandoq; qs
ſolũ per dolũ plus petijt: tũc punitur in triplo ex-
penſarũ, & non perdit debitũ: vt in §. tripli. Inſti.
de actio. hodie fortè punitur in duplũ: vt ſ. titu. j.
auẽ. libellum. Vel dicas ꝙ ibi in alio caſu loquiẽ.
Q̃ñq; quis pluris exegit cautionẽ per dolũ, nõ tñ c
plus petijt: & tunc nullo modo punitur in debito,
ſed puniẽ crimine ſtellionatus, ſi dolus ille in aliã
ſpeciẽ delicti non cadit: vt l. j. & ij. ff. de cri. ſtellio.
Q̃ñq; quis nec propter dolũ exegit cautionẽ plu-
ris, nec per dolũ plus petijt, ſed per temeritatẽ: &
tunc punitur in expenſis tñ: vt ff. de iud. l. cũ quẽ
6 temerè. ¶ † Quęro qualiter practicaẽ iſta lex, vtrũ
ad faciendũ actorẽ plus petentẽ priuari debito, re
quiratur nouus libellus cõdictiõe ex lege iſta: an
verò per officiũ iudicis, qui eũ reperit dolo plus
petijſſe, & pluris cautionẽ exegiſſe. qualiter hoc
fiat? Certè vtraq; poſſet eſſe bona practica: vt no.
in ſimi. ff. de rei ven. l. fin. & videbitis in auẽ. item
poſſeſſor. j. qui potiores in pigno. hab. & in corpo
re vnde ſumitur. ¶ Vltimò opp. extra gl. ꝙ vſq;
ad ſententiã ſit locus pœnitẽtiæ: vt l. alia. j. de his
qui. vt indig. & l. Papinianus. §. meminiſſe. de in-
7 offic. teſta. Solu. † Speciale eſt hic propter duplex
delictum actoris &c.

b ¶ Partiũ tolli. Vi Barba. in c. de cauſis. in quinta charta. de offi. deleg.

✠ P. P A V. P.
c ¶ Odioſas. Circa iſtam legẽ de pœna petẽtis pl⁹, adde ꝙ iſta pœna nõ habet locũ, quotieſcũq; in libello eẽt appoſita clauſula, ſaluo iure ſuperflui &c. ſecũdũ d. Ant. in c. ij. ĩ pe. col. de libel. obla. allegans Specu. Vide Iaſ. in §. tripli. in v. colũ. Inſtit. de actio.

De dilationibus. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 ☞ Quælibet dilatio ad probandum videtur per-
emptoria.
2 Iudex ex ſuo officio poteſt dare dilationem etiã
non petenti.
3 Probatio facta in ſecũda dilatione data cauſa non
cognita, quando valeat.
4 Probatio facta ſine dilatione an valeat, remiſsiuè.

LEX I.

Quoniam. Iudex debet dare dilationes moderatas ſecũdũ diuerſitates locorũ: & non facilè amplius quã ſemel. h. d. iſta no. lex & ſingularis. ¶ Opp. de auẽ. q ſemel. j. q̃uo & q̃ñ iudex. Sol. ibi loquitur in dilationibus expectatorijs: hic verò de dilationibus quæ danẽ ad probandũ. ¶ Oppo. ſ. de iud. auẽ. iubemus. Sol. Ibi loquitur de dilationibus allegatorijs: hic de

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

dilationibus præparatorijs.¶ Vltimò not.& pri-
mò per hanc l.videtur,ꝙ non ſit neceſſe ꝙ in dila-
1 tione apponatur,& perēptoriè:quia† quælibet di
latio eſt perēptoria,vt hic videtis:quia nō daꝫ niſi
vna de facili.Idem ff.de fer.l.ſi.quod eſt verum in
iſtis dilationibus quæ dantur ad probandū: ſecus
in dilatorijs:vt j.qñ & qñ iudex.l.ceſſante.& ibi
gloſ.¶ Not.ſecundò ꝙ dilatio non debet dari niſi
petenti:vt ibi,ſi rerum vrgentiſsima ratio flagita
uerit,& neceſsitas deſideratę inſtructionis exege
a rit.Ego puto[a]† ꝙ iudex ex ſuo officio poſsit dare
2 dilationē etiam non petenti,ſi hoc viderit expedi
re vt ſ.de iudi.l.properandū.in fi.princ.ibi nullus
erit tam audax,qui poſsit inuito iudice litē prote-
lare.Vnde ſi pars eſſet negligēs in petēdo dilatio-
nem ad producendos teſtes,iudex poſſet ſtatuere,
etiā eo non petente. Nec obſtat iſta lex,imò facit
pro:ibi dū dicit,ſi rerū vrgentiſsima ratio flagita-
uerit.Vnde ſi eſt neceſsitas ex parte rei, hoc eſt li
tis,vt dilatio prębeatur:etiā ſi pars nō petit,iudex
poteſt hoc facere.Iſta enim lex hoc vult,vt iudex
non poſsit dare dilationē non congruentem , per
quā lis protelaretur:ſed dare dilationē per quā lis
abbreuietur,hoc non cōtradicit. Ad idē l.ij.j.qñ
& qñ iudex.Dixi in l.iiij.§.hoc aūt iudiciū.de dā.
infec.¶ Item nota ꝙ hic dicitur,ꝙ nō facilè datur
amplius quā vna dilatio.Aliæ eñ dilationes danꝫ
cauſa cognita:vt l.ſi.ff.eo.& l.oratione.Circa hāc
b legē quęro,[b]quid ſi iudex dederit ſecūdā dilatio-
3 nem† abſq; cauſę cognitione: vtrū valeant q̃ fiūt
in illa dilatiōe?hic text.dicit ꝙ nō:quia iudex hoc
non poteſt facere,vt ibi:nō ſibi conceſſum intelli
gant dandæ dilationis arbitriū &c.& puto verum
ſalua meliori deliberatiōe,ſi prima dilatio fuit pfe
cta.ſ.triū menſiū vel vj. vel ix. ſecundū modera-
tionē huius legis,ꝙ non valent.Sed ſi prima dila-
c tio perfecta non fuit:[c]vt quia dedit decem dies ad
probandū:& tunc ei de facili poteſt dare ſecundā
dilationē,vt acta in illa dilatione valeant.ꝙ eñ in
prima dilatione diminuit,videꝫ ꝙ poſsit ſupple-
re.& ita videtur ſentire Inno.de teſt.c.pen. quaſi
in ſi.finalis glo.& ibi vide multa bona per eum de
4 intellectu huius l.¶ An valeat† ꝓbatio facta ſine
dilatione?Doc.tangunt aliquid hic.Dixi plenè in
l.in crimine.ff.de adul.Et dic plenè vt ibi.

LEX II.

SI quando. Nō debet alicui dilatio dari ad illud,ſup quo ante iudiciū poſſet eſſe
inſtruct⁹.h.d.Per iſtā legē dicim⁹,ꝙ
ſi actor peteret dilationē ad dandū libellū reo, nō
d debet ſibi dari.Item ſi procurator actoris[d] peteret
dilationem ad faciendum fidem de mandato,non
deberet ſibi dari:quia ante hoc potuit eſſe inſtru-
ctus.idem in ſimilibus.quod nota bene.

QVod fieri. Opp.ꝙ actore veniente debeāt dari dilatiōes,ſecundū auꝫ.qui ſemel. qñ & qñ iudex.Sol.Reus habet tria remedia. Aut enim actor eſt abſens poſt lit.conteſt.& negotiū liquidatum per probationes factas.& ſeruat formam l. properādum.§.j.de iud. Aut eſt actor abſens ante litis conteſt.& tunc aut vult ꝙ negotium eo abſente liquidetur,& perueniatur ad diffinitiuā, & debet ſeruare formam auꝫ.qui ſemel.aut nō vult quod negotiū liquidetur,ſed ſolùm vult ꝙ abſoluatur ab obſeruatione iudicij:tunc ſeruat formam huius authen.&c.

SVMMARIVM.

1 ☞Officium iudicis,in quibus conquieſcat dila-
tione pendente,&c.
2 Finita cauſa dilationis finitur dilatio,etiam ſi totū
tempus non ſit lapſum,
3 Feriæ an eximantur de dilatione.remiſsiuè.

LEX III.

e SIue pars.[e]Pendente dilatiōe debet iudicis officiū cōquieſcere & in numero dierum cōputanꝫ etiā feriati.h.d.hęc bōa lex.

¶ Oppo.ad primū dictū, ꝙ iudex pendente dila-
tione poteſt procedere: vt.j.de iureiur.l.generali
ter.§.his de præſentibus.verſi.nullo tñ.Solue qđ
1 hic dicit† pendente dilatione iudicis officium con
quieſcat:intellige in his quæ ꝑiudicialia eſſent ad
f ea,ſuper quibus pēdet dilatio:in alijs verò[f] poteſt
iudex ſuū officiū exercere.verbi gratia : datus eſt
mihi terminus ſex menſiū ad probandū vnū arti-
culū,in quo producūtur teſtes ex alia prouincia :
interim conquieſcat iudicis officiū ſuper illo arti
culo:ſuper alijs poterit procedere : vt lege cōtra-
ria.Item ſi pendet dilatio ſuper admittendo vno
teſte:ꝙ ſuper alijs poterit procedi.& idem in ſimi
libus.¶ Itē opp.de l.à filia.§.alumno.ff.ad Treb.
Solu.Illud quod hic dicitur, ꝙ debeat expectari,
2 donec tranſeat totū tempus dilationis,† intellige
niſi cauſa dilationis ſit finita.Nam tunc nō expe-
ctaretur vlterius:quia finita cauſa dilationis finiꝫ
dilatio:vt lege contraria. Exemplū:iudex ſtatuit
tibi dilationem ad veniendū decē dierum. veniſti
in prima die:certè finita eſt cauſa dilatiōis:de cæ-
tero pēdente dilatione procedere poterit nō ob-
ſtante hac l.& idem in ſimilibus.tene menti. Ad
3 ſecundum:† vtrū feriæ eximantur de dilatione vel
non.Dic plenè vt dixi in l.ij.de temp.appel.

SVMMARIVM.

1 ☞Ea quæ deſiderant cauſæ cognitionem,debēt
fieri iudice ſedente.
2 Super emergenti quando ſit pronunciandum.
3 Si iudex omiſit pronunciare ſuper incidenti , an
vitietur proceſſus.
4 Iudex procedēdo ad vlteriora videtur tacitè pro-
nunciare ſuper exceptione.
5 De iure Canonico reuocaꝫ proceſſus,ſi iudex par-
tem grauauit,cùm non deberet procedere de iure
proceſsit.

AProcedente. Quæ cauſæ cognitionē deſiderant,debent expediri iudice ſedente pro tribunali: nō à procedente vel ambulante.& ſuper emergenti eſt pronūciā-
1 dum.h.d. ¶ † Nota ꝙ ea quæ cauſæ cognitionem
deſiderant,debent expediri iudice ſedente pro tri
bunali.Et ideo ſis memor ſemper facere iſtud ap-
poni in ſententijs,vel in alijs,quæ cauſæ cognitio
nem deſiderant.Nota ꝙ ſuper emergenti ꝓnun-
ciatur.¶ Opp.de l.voluit.ff.de interro.actio.& l.
ij.§.dies.ff.quis or.in bo.poſ.ſer.Sol.Ibi loquiꝫ in
his quæ plenam cauſæ cognitionem nō requirūt:
hic in alijs quæ cauſæ cognitionem requirunt . &
ideo hęc lex debet intelligi ſecunda, vel tertia di
latione,quæ petitur.nam prima conceditur de fa-
cili:ideo poſſet concedi & peti à procedente iudi-
2 ce: vt ſ.eo.l.j.& l.ſi.ff.eo.¶ Oppo.& videtur † ꝙ
ſuper incidenti non ſit pronunciādum: vt l.j.ſ.de
ordi.iudi.Solu.hic loquitur de quæſtione emer-
gēti quæ reſpicit ꝓceſſum:ibi loquiꝫ de quęſtio-
ne incidenti,quæ reſpicit merita cauſæ: vt ibi ple-
3 nè dixi.¶ † Quæro,quid ſi iudex omiſit pronun-
ciare ſuper hoc emergēti: vtrum vitietur proceſ-
ſus.Spec. videtur dicere ꝙ non vitietur ipſo iure:
ſed pōt appellari ab eo qñ ipſam exceptionē , vel
cōtradictionē iudex nō admiſit : vt extra,de offic.
dele.c.ex parte,el ij.no.per Spe.in titu.de except.
§.propoſitis.pe.ver. ¶ Aduerte,qñq; iudex non
obſtāte cōtradictione partis procedit in cauſa,nul
la facta examinatione de eius contradictione: tūc
habet locum c.interpoſita.extra,de app. qa ſi ex-
ceptio erat legitima,& in exceptione opponēs ſe
obtulit probaturū,eo ipſo ꝙ iudex eū nō admiſit
eū grauauit,ſed ſi ſe non obtulit probaturū : tunc
haberet opponens à grauamine appellare,& in cā
appellationis veritatē exceptionis docere, vt ibi
g patet.Quandoq; iudex de veritate,& iuſtitia[g] ex-
ceptionis examinat,& inquirit:& tunc nō obſtā-
te exceptione vltra ꝓcedit: & tūc dico, ꝙ ex hoc
ꝙ ſuper exceptione nō eſt pronunciatū proceſſus
h nō eſſet nullus,[h] nec etiā annullandus. Nam ꝓce-
4 dendo vltra,† tacitè ſuper exceptione pronunciat
ipſam non obſtare:ſicut pronunciādo diffinitiuè,
tacitè

a ¶ Ego puto. Adde tu ꝙ idē tenet Frā. de Are.in c.venerabilis.col.ij.de iud.

b ¶ Circa hanc l.q̃ro. Bald.tenet ꝙ ſic in l.petēdæ.ſ.de tē.in integ.reſtit. & Moder.ſequūtur in c.ij.de dilat.qđ h.d. Bart.ſed pro eo facit tex.in d.l.petēdæ.in ver.cauſis cognitis oportebit. itē quia hoc eſt de ordine l.prolatam.j.de ſenten.

✠ P.PAV.P.

c ¶ Non fuit. Sequiꝫ Abb.in cōſi. lxiiij. in ij.vol.in j.col.ad fi.inci.caſus in effectu talis ē. vide de hoc & alijs in materia hui⁹ legis,& an habeat locū in cauſis ſummarijs,Bar. cōſi.xcv.īci.ī qōne ꝑdicta.Vide p Iaſ. in l.ſi.ff.eo.tit.

d ¶ Procurator actoris. Adde ꝙ hoc idē tenet referēdo Barto.hic Frā.Cur.Papiē.in repe.l.admonēdi.col,xij.in fin. ff.de iureiurando,

✠ P.PAV.P.

e ¶ Siue pars. Ad regulā hui⁹ legis vide Panor.in c.ſignificāte.extra,de appe. Item limita iſtā legē diuerſo tpe, ſed ſimul pñt plura dari: vide Feli.in c,ij. in prin.extra, de teſtib.cog.

f ¶ In alijs verò.Qđ licet iudex hoc poſſit,tñ non cogitur. & vide Ro.conſil. cccxliij,in ij. dub. ad finē in vlt,colū.

✠ P.PAV.P.

g ¶ Et iuſtitia, Iſtud limita non ꝓcedere, qñ opponereꝫ declinatoria iuriſdictionis: quia nō dicitur pronūciaſſe ſuper illa & ſententia ſemper poteſt dici nulla.Verba ſunt ſingularia Baldi: in l.ij.C.de ordi.iud. Et vide ad dicta Bartol.hic Rom.in cōſi.ccxx. in ij.col.circa finē incip.circa princip. Itē an requiraꝫ citatio partis, qñ ſit talis actus per quē induciꝫ tacita pronunciatio de ꝓcedēdo ad vlteriora, ponderat Felin.in c.in noīe.in pen.de teſtib.dum loquiꝫ in admiſsione capitulorū,an pars ſit citanda.Item de iſta materia ī l.ſi.ī pri. col.ij.ff.ſi cert.pet. & Are.in c.ex pte. col.pe. extra, de teſtib.& in l.naturaliter.§.nihil cōe.co. v.in prin.ff.de acqui.poſſ.& conſil. cxvij. Abb.in cap. cū ſup.in ij.co.extra,de offic.deleg. Itē de iſta materia an & qñ iudex ꝓcedēdo ad vlteriora videaꝫ tacite ſuper exceptiōe pronunciaſſe,vide Felin.in c.ſuborta.in ij.colū. & quatuor ſeq.extra,de re iudi.Et dictum Bar. hic refert etiam & ſequiꝫ Roma.cōſi. cccex.in ij.colū. Et de illa limitatione Bal.in illa l.ij.C.de ordi.iud.de qua ſ. Vide latè Felin.in d.c.ſuborta.in iiij. col.& ſequē.de re iud.in verſ.quartò limita.Et vide etiā ſuper hoc de exceptione declinatoria Iaſ.ī l.ij.ī pe.colū.ff. ſi qs in ius voca.nō ier.qui tenet reqri expſſam pronunciationē ſuper cōpetentia iuriſdictionis.& ibi etiā ponit quędam alia in materia iſta. Et de materia vide latè Feli.in l.ſi quæram⁹.ff.de teſta.in ij.col.Itē an ſit ꝓnūciādū ſup exceptione,ſi opponatur delictū eſſe cōmiſſum extra territoriū iudicis,excludat iuriſdictionē,vide Bart.ꝙ nō in trac.iuriſdictio. in q.xij.

h ¶ Non eſſet nullus. Vide Lud.in cōſil. ccxliij. in ordine

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſuo ĩ iij.col.vbi dicit ĩtelligi debere p ꝓceſſum ad vlteriora ꝓnũciatũ ſup emergenti, quãdo fuit cognitũ per iudicẽ. & vide Ang.in conſi. xcviij. in iij.col. & Pau.de Caſt. in l.fi.ff.ſi cer.pe.& Io.and.in addi.Spe.in titu. de ſen.in addi.inci. Item quod eſt ſciendum.&c.

a POMATES.¶ Qm̃. Et ꝓcedat ẽt in feriatis, ĩ honorẽ dei, & quo notari⁹ dici pōt in ſtrumẽtum appellatiõis conficere, & etiã ĩ qbuſcũq; alijs actibus, qui die feriata poſſunt expediri. Ita Ancha.in 5 conſil. ſuo. ccclxij. incipiẽ. viſa plena. in princ. & in ver. ſed fortius obijciť. vide etiã Feli. in c. cũm Mar. Ferrari. col.xix.in prin. de cõſti.& Alex.cõſi. clxxxvij.vo.ij.col. fina.

b ¶ Iudicis executio. De quo vide quæ dixi in l.j.§.nũciatio.de no.ope.nũc. in princ.iij.col.

c ¶ In c. ſignificauerunt. Adde Bart.in l.j.§. nunciatio. cũ concor. in iij.colũ. de ope.no. nunc.& Ang.de Aret.in l. ab executione, in vj. col.ff.de appel. a Adde Fede.conſil. xlviij. Et adde tu circa hoc etiam, ꝙ ſequeſtrũ fieri poteſt, & etiam reuocari die feriato. Ita Lanfran.in c.quoniam cõtra falſam in ver. citationes. col.fi.de proba. & Moder.repe.ſcilicet do.Fran.cur.in l.j.j.de prohib. pe. ſeque.q.x.& ponit Angel.de Aret.in l. imperatores.§. finali.ff.de appel. & Cacialup. in tract. de deb.ſuſpe.& fugi.in q.viij.prin.

☞ ¶ Pro concordia. Aduerte, quod diebus feriatis in honorem Dei, habet ceſſare omnis ſtrepitus iudiciorum, 1 per Barto.hic in l. dies feſtos, de fe- 2 rijs. Contrarius tamen allegatur hic in l.pe.hoc titu. de fer.in l.diuus.ff. e. in l.miles.§. ſexaginta.ff.d adul. Tu dic primò pōt dici ſpeciale in crimina 1 libus: quia debent expediri quã citius b eſt poſſibile: qa iſte eſt fauor incarceratorũ l. ꝓperandũ. in prin. C.de iudi. c vel aliter, & ſubti- 2 li⁹, vera eſt ſ.prima opi.non ob.qđ dicitur in dicto .§.ſexaginta.& in d.l.diuus.in hac l.pen.præal.quia nõ loquitur niſi de datione libelli, quæ eſt facti: nec dicitur actus iudicialis, etiã ſi loquatur de exceptione partis, vt ſenſit & voluit expreſsè Bar.in locis præal.& maximè in d.§.ſexanginta.

d P.PAV.P. ¶ Dies feſtos. Quid aũt in ferijs repẽtinis, & an eis poſsit renũciari, vide Bart.in tract.de carcere.in iij.col.

P.PAV.P.

e ¶ Suſpectus. vide de iſta materia ſuſpicionis fugę, quę latè ſcripſi in l.ait prætor.§.ſi debitore.ff.de his quæ in fraud.cred.

f ¶ Ait prætor. Vide omnino Alexand. poſt Ange.& alios in l.qui bona.§.de illo.ff.de dã. infec.

g ¶ Quęrendum. An aũt ſi quis citatur, vt cõpareat die feriata, teneatur cõparere aň vel poſt? Bartolus ponit in repe.l.ex quacũq;. in ver.fin.ff.ſi quis in ius voc. non ierit. vbi etiam ponit q.de qua hic quærit Bart.& ibi dicit qđ ſi act⁹ fact⁹ die feriato trahiť ad nõ feriatũ, valet ponit ẽt ibi, ꝙ citat⁹ à Papa vel Impatore, debet cõparere ẽt die feriata. Adde Pau.Ca.cõſil.xxv. & Fed.cõſ.ccxliij.

P.PAV.P.

h ¶ Iuris ordinẽ. Limita vt p Bart.in l. ſi ſocietatẽ.§. arbitrorũ.ff.pro ſocio. ĩ v.col. Et iõ cleric⁹ agẽs contra laicum ſubijciť legib⁹ laicorũ, & quo ad ordinẽ ꝓcedẽdi, & quo ad deciſionẽ cauſę. Vide Comen. latè cõſi.cxxxix.in j.& ij.col.ẽt ſi reconueniať cleric⁹ à laico coram ſeculari iudice.

tacitè pronunciat ſuper incidenti: vt ſ. de ord.iud. l.ij. ita procedendo in cauſa tacitè ꝓnunciat ſuper emergẽti, quę reſpicit proceſſum. & ſic poſſet intelligi hæc lex ſecũdũ vnã expoſitionẽ glo. quod hic ſuper emergẽti nõ fuit ꝓnunciatũ, bene tamẽ poſſet de iure Canonico reuocari † ille proceſſus, ſi iudex grauauit partẽ cũ non deberet ꝓcedere de iure, & ipſe ꝓceſsit. nõ ergo appellatur: qa nõ pronunciauit, cũm tacitè ſit pronunciatũ: vt dixi: ſed ideo quia tacitè pronunciando grauauit partem, ſi procedere non debuit: quia fortè exceptio legitimè obſtabat. Ita debetis intelligere hanc materiam.

CVm à nobis. Coram eo, à quo poſtulatur conſiliũ, nõ poſtulatur, neq; datur dilatio. hoc dicit. Dixi tibi de tempo.appel.l.ij.

INter priuatos. In cauſis fiſcalibus dantur dilationes. hoc dicit.

NEc de ſtatu. In quęſtionib⁹ ſtatus & bonorum terminus dilationis in lege, ſtatutus non exceditur. h.d.

De ferijs. Rubrica.

LEX I.

QVoniam. [a]Diebus feriatis poteſt appellatio interponi. hoc dicit. Hęc lex clarè procedit in tempore appellationis interponendæ: in tẽpore verò appellatiõis exercẽdæ ſec⁹: qa nõ pōt exercere, licet fatalia currãt, vt vidiſtis l.ij.j.de temp.appel. Hic non ſunt alia.

LEX III.

OMnes iudices. Dies dominica eſt feriata in omnibus, præterquam in opere ruſticali. h.d. in ſumma.

ANullo. Iudices ſua authoritate non inducunt ferias. h. dicit. Nota text. ibi ac ſi pro hoc nomine eximuntur.&c.

PVblicas. Cauſæ publicæ, & formariorum poſſunt tractari diebus feriatis, ob neceſſitatem hominum. h.d.

QVadraginta. Tempore quadrageſimæ in cauſis criminalibus ſunt ferię. h.d. Non obſeruatur iſta lex.

SVMMARIVM.

☞ Executio ſententiæ poteſt fieri in diebus feriatis, in vtilitatem hominum.

Inſtrumẽta cõfeſsionata poſſunt exequi etiam in perſonã in dieb⁹ feriatis ob neceſsitatẽ hominum.

OMnes. Omnis dies eſt iuridic⁹, niſi ſpecialiter ſit expſſum ꝙ ſit feriatus. h.d. ¶ Quæro, vtrũ in diebus feriatis ob fauorem hominũ homines poſsint capi pro debitis. Breuiter nõ poſſent capi vt venirent ad procedendũ: ſed poſſunt capi ad exequendum. licet † enim diebus feriatis ob neceſsitatẽ hominum nõ poſſet de neceſsitate procedi, vt hic: tamen iudicis executio[b] nõ eſt interdicta, niſi in diebus feriatis in honorem dei: vt patet hic in fine. & ꝙ executio ſententiæ poſsit fieri die feriato ob neceſsitatem hominum, eſt caſus in c. ſignificauerũt.[c] extra, de iudi. & ibi p Inn. & p Io.an. † Cum igiť inſtrũa cõfeſsionata, ſeu guarẽtigiata habeãt executionẽ, ſicut diffinitiuæ ſnię capi poterũt homines in dieb⁹ feriatis ob neceſsitatẽ hominum: ſecus in feriatis in honorem Dei.

ACtus. Actus, qui ſpectãt ad iuriſdictionẽ volũtariam, pñt celebrari dieb⁹ feriatis in honorem Dei. h. d. Et ſic videť, & decre.q̃ eſt de immu.ecc.c.j. quæ annulat oẽs actus iudiciarios, qui fiunt in eccleſia, debet intelligi de actibus iudiciarijs, & contentioſis, non voluntarijs vt hic.

PRouinciarũ. Cõtra latrones inſignes poteſt fieri examinatio diebus feriatis, etiam in honorem Dei. h.d. Hic videtur text. ꝙ per ſtatutum poſsit diſponi, ꝙ etiam in criminalibus procedatur, etiam in diebus feriatis in honorem Dei, & virginis Mariæ, & omnium ſanctorum.

SVMMARIVM.

1 ☞ Suſpectus de fuga qñ poſsit capi, etiam die feriato in honorem Dei.

2 Citatio facta die feriata ad diem non feriatã, quando valeat.

d DIes feſtos. [d]Diebus dominicis, & feriatis, in honorem Dei, debet ceſſare oĩs cognitio, & executio: pñt tñ celebrari cõtract⁹. & ſpectacula vel prælia, ſunt illis dieb⁹ totaliter interdicta. h.d. Diciť hic, nulla fideiuſsiõis flagiteť exactio. ſ. iudicio ſiſti: niſi timeať de eius receſſu. Dic vt in gloſ. ¶ No. ſecundũ iſtã gloſſ. ꝙ
1 quãdo aliquis † eſt ſuſpectus[e] ne aufugiat, poteſt
c capi die feriato in honorẽ Dei, vt det fideiuſſorem de ſtando iuri. Tene menti. ſicut etiã pōt capi ſua
f authoritate: vt l.ait p̃tor.[f]§.ſi debitorẽ.ff.de his quæ in frau.cre. qđ intelligo ſi debitoris conditio ſit mutata à die cõtracti debiti. aľs ſi nulla mutatio interuenit, habet creditor quid ſibi imputet. arg. l.ſi is à quo.ſ.fi.ff.vt in poſſ.lega. ¶ Vltimò eſſet
g quęrendũ,[g] an † citatio facta die feriata, vt veniat
2 die non feriata, valeat. quam quęſtionem ponit Cy.hic, & do.Iaco.But.diſputauit. Ego examino plenè in l.j.§.nunciatio.ff.de ope.no.nun.&c.

De iuriſdictione omnium iudicum. Rubrica.

LEX I.

NOn quidem. Iuriſdictio eius q aliàs iuriſdictionem habet, poteſt inter non ſubditos cõſenſu partium ꝓrogari. h.d. ¶ Quætit gl. duas quæſtiões. Prima, an ſint aliqui caſus, in quibus nõ pōt iuriſdictio ꝓrogari. Gl. ponit hic quatuor caſus, quos vide. Domini, iſti quatuor caſus non ꝓpriè excipiũtur ab hac l. nã iuriſdictio pōt ꝓrogari. ſ. qñ habet aliàs iuriſdictionẽ ciuiliũ cauſarũ. Vnde ille, qui habet tantũ cognitionẽ de ciuilibus, non pōt ex prorogatiõe eſſe iudex in criminalibus. Ita loquunť iſti caſus exceptuati, q hic ponunť in gl. tua. ¶ Quęrit gl. quot modis fiat ꝓrogatio iuriſdictionis. Glo. ponit hoc plenius in l.j.ff.de iudi. Cy. ponit in l.ſi qui ex conſenſu.ſ.de epiſ.audi.&c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Quis pōt cõueniri in loco mutati domicilij.

2 Per ſtatutum pōt fieri, ꝙ reus ſequať forũ actoris, reſpectu ſubditorum ſtatuto.

LEX II.

h IVris ordinẽ. [h]Actor ſequiť forum rei, q eſt in loco domicilij, qđ habet, vel habuit tpe cõtractus. h.d. No. tex. q dicit ꝙ habet vel habuit tpe cõtract⁹. quod

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

a ❧POMATES. ¶Poteſt conueniri. Bart. ita generaliter loquentem reprehendit Panor. in c. propoſuiſti. in ij. colū. in ver. ſed quæro. extra, de fo. compe. & Imo. ſoluendo Bart. intellige vt per eum Panor. in fi. illius quæſtionis.

b ¶Habebat domicilium. Vide etiam Bar. in l. cū quædā puella. & quę ibi dixi poſt Bar. ff. de iuriſ. om. iudi. Ad- de do. Ange. in ca. ꝓpoſuiſti. de foro cōpetenti &c. Habes hic per Alexā. in d. l. cum quædā puella. & attēde ꝙ domiciliū p̄cedens dicitur etiam ſi ſit domiciliū originis. De quo vide ꝙ̃ dicam in d. l. cū q̄dā. puella. Et adde qđ cōtra Bart. hic tenēt d. Ant. & Abbas in ca. ꝓpoſuiſti. de fo. compe. & do. Maria. Soci. in c. licet. co. titu. q. x. principaliter. Et ēt contra Barto. tenet domi. Franciſc. de Aret. in d. c. propoſuiſti.

❧POMATES.

c ¶Priuatorū. Vide ad iſtā legē Roma. conſil. xviij. Feli. in c. paſtoralis. co. iiij. in prin. de except. & domi. Anto. de Prato in conſil. inſerto, in conſilijs Bar. ad fi. col. j. in j. volu.

d ¶Lex. De materia huius l. latè Spe. in ti. de cōpe. iud. adi. §. j. verſic. breuiter ſcias &c. Et vide tu circa materiam huius l. qn̄ quis poſsit pœnitere, p Franc. de Are. in c. ſi diligenti. col. ij. de foro cōpe. & ibidem do. Mari. Soci.

❧ *P. P. A. V. P.*

e ¶Perdat actionem. Circa iſtā materiā an verba præſentis vel præteriti tēporis importent ipſo iure, vide Pano. in c. ſi diligenti. extra de foro cōpet. in ij. col. & vide Roma. ſingu. iij. Anto. de But. conſi. iiij. Vide Ang. cōſ. xxxvj. inci. in dei noīe. in vlt. col. vbi limitat illud ꝙ verba primitiua futuri tpis requirunt ſentētiam poſt ſe, vt procedat in verbis diſpoſitiuis: ſecus in conditionalibus, vt ibi per eum, qui etiam limitat aliter. Itē pro ſingulari limitatiōe huius materiæ. vide Ang. oīno cōſi. cccxxiiij. inci. illuſtris & magnificus dn̄s. ad fi. Itē circa practicā hic poſitā vide Roma. cōſi. cclxix. in vlti. col. Itē ꝙ verba futuri tēporis prolata à teſtatore, puta, priuetur hæreditate: importēt ipſo iure, vide Bal. in l. j. in vij. col. C. de his quæ pœnæ no. Frāc. Crem. ſingulari vij. refert Soci. in ca. Rodulphus. in verbo, verba. extra, de reſcri. dicēs Bal. hoc nō dicere. Item vide in materia quę ſcribit Feli. in c. ij. col. j. extra, de reſcrip. Item an illa verba, actus nō valeat: importēt ipſo iure, Bal. in l. vniuerſas. ſ. de preci. Imper. offe. cū apoſtilla

1 eſt hic ſingulare: & †ſic licet mutauit domiciliū,
a tū poteſt conueniri[a] in loco vbi habebat domici-
b lium[b]. ¶ Quæro, vtrū per †ſtatutū poſsit fieri, ꝙ
2 reus ſequat̃ forū actoris. Breuiter inter ſuos ſub-
ditos, poteſt facere ſtatutū quod vult. Sed ꝙ quis
poſsit ſtatuere, ꝙ homo non ſuæ iuriſdictiōis te-
neatur in foro actoris. Rn̄. hoc non pōt: quia ciui-
tas non poteſt facere ſtatutū de his quæ ſuæ iuriſ-
dictionis non ſunt: vt j. eod. tit. l. fi. & ego exami
no plenè in l. cunctos populos. & l. omnes populi.
quia vtraq; pono &c.

LEX III.

c PRiuatorū. [c]Priuatorū conſenſus nō dat iuriſdictionē. h. d. ¶ Op. j. e. l. fi. & ī aut. de defen. ciuita. circa prin. & §. j. Solu. Conſenſus priuatorū nō dat iuriſdictionē, vt hic: ſecus in conſenſu alicuius collegij, vel vniuerſitatis: vt in contra. ¶ Quæro, an ſtatim facta electione, qs habeat iuriſdictionē antequā ingrediat̃ officiū. Gl. dicit, ꝙ ſic. De hoc dic vt dixi in l. Publius. in prin. de cōdi. & demō. & de teſt. mil. l. pen. &c.

NEmo poſt. Ordinarius non poteſt recuſari. nec pōt ante diffinitiuā ſnīam appellare. h. d. An poſsit recuſari iudex ordinarius, vidiſtis in l. apertiſsimi. ſ. de iudi. &c.

SVMMARIVM.

1 Reus in vetito examine quomodo poſsit trahere actorem.
2 In pœna hui⁹ l. habet locū pn̄ia vſq; ad ſentētiā.
3 In pœnis legalibus habet locum pœnitētia vſq; ad ſententiam. Fallit in l. j. ſ. de plus peti.
4 De qua ſententia hic intelligatur.
5 An pœna huius legis inferat̃ ipſo iure, vel habeatur pro condemnato.
6 Pœna huius legis an in eadem inſtantia, vel in alio iudicio auferatur.
7 An agi poſsit condictione ſine cauſa, contra trahentem in vetito examine, vt liberet tractum.
8 Practica quō pronūciabitur contra trahentem, in vetito examine, in ſententia diffinitiua.

IN criminali. Hęc eſt bona, & ſingu
d laris lex.[d] Et breuiter dicit. Qui alium
in vetito trahit examine, perdit cām.
h. d. Recitemus apparatū noſtrū per quæſtiones.
1 ¶ Quærit glo. quō †reus pōt trahere actorē in ve-
tito examine. Dicit glo. fortè ſi reus cōminet̃, & ſi
ſub tali iudice nō agat, & ſic per metū, vel per do-
lū eū ad hoc cōpellit. hoc ſatis placet. Tu aūt po-
ne exempla magis clara. Sunt qdā caſus in quibus
reus trahit actorē ad iudicē. verbi gratia, in l. diffa-
mari. j. de inge. ma. vel facit reus actori ſtatui ter-
minū ad agendū. vt habuiſtis no. ſ. in l. j. vt nemo
inui. agere cog. j. qui accu. nō poſ. l. ea quidā. l. Ti-
tia. ff. de accuſ. facit quod habuiſtis in l. iij. qui bo.
2 ce. poſ. & qđ ibi dixi. ¶ Quæro ſecūdò †quid ſi a-
ctorē poſtea, vel reū pœniteat. Dicit glo. ꝙ ſi eum
pœnituit ante ſnīam, indulget̃ ei, vt actionē non
perdat, nec pro confeſſo habeat̃: vt l. quāuis. ff. de
in ius voc. Quidā Vltramōtani reprehēdūt: vt re
3 fert Cy. Tu dic glo. dicere verū: qa †in iſtis pœnis
legalibus eſt locus pœnitētię vſq; ad ſententiam:
vt l. qui cū maior. §. accuſaſſe. de bo. li. & l. in ſerui
tutē. §. petiſſe. eo. tit. Et no. pe Dyn. in l. amplius.
ff. rem ra. ha. Fallit in caſu l. j. ſ. de plus pe. vbi vſq;
ad lit. cōte. tātum eſt locus pœnitētiæ. Ratio, quia
4 ibi in duobus deliquit. ¶ Sed quæro: †dicitur hic
ꝙ ante ſententiā pōt pœnitere. de qua ſentētia lo
quitur hic. Puto ꝙ intelligat̃ de ea ſentētia ꝙ̃ finit
iudiciū primū, in quo qs fuit tractus in examine
vetito. De hoc dicā ſtatim clarius. ¶ Quæro vtrū
e actor perdat actionē[e] vel reus habeat̃ ꝓ †cōdēna-
5 to ipſo iure, vel expectet̃ ſentētia. Gl. dicit, & bn̄,
ꝙ ſentētia requirit̃: qa tex. dicit mulctet̃, nō mul-
ctat⁹ ſit. Simile in l. iubem⁹. §. œconom⁹. de ſacro
ſan. ecc. & de pœ. iudi. q ma. iudi. aut̃. nouo iure. &
aut̃. qui ſemel. j. quō & qn̄ iud. & in multis ſimi-
6 lib⁹. ¶ Sed q̃ro, vtrū †hoc fiat in eadē inſtantia, an
opus ſit nouo iudicio. Gl. videt̃ ponere vtrāq; pra
cticā, vel ꝙ fiat noua īſtātia cōdictiōe ex hac l. vel
f in ipſa ſentētia diffinitiua ſentētiabit̃,[f] cōtra vo-
cātē in vetito examine. vide gl. ſup verbo, habeat̃.
quaſi circa fi. In eo qđ gl. dicit, ꝙ reus cōdēnatus
poſt cōdēnationē agit cōdictiōe ex hac l. nō vr̄ ꝓ-
cedere. Aut em̄ reus vocat⁹ in vetito examine, nō
oppoſuit exceptionē iudicis incōpetētis: & tūc vr̄
iuriſdictionē ꝓrogare: vt ſ. e. l. j. & videbitis. j. vbi
de cri. agi op. l. j. & ſic videbit̃ vocat⁹ corā cōpetēti
iudice. Aut oppoſuit exceptionē iudicis incōpetē
tis, & fuit admiſſa: & tūc nō ꝓcedit glo. ꝙ̃ dicit ꝙ
fuit cōdēnat⁹ reus. Aut oppoſuit, & fuit repulſus:
qa iudex ꝓnūciauit ſe eſſe iudicē cōpetētē: & tūc
nō poterit ampli⁹ dicere ſe vocatū in vetitū exa-
mē cū ſemel ſit ꝓnūciatū examē eē idoneū, & iu-
dicē cōpetētē. Rn̄. in primo caſu ſi ponis ꝙ reus nō
oppoſuerit exceptionē incōpetētis iudicis, intelli
git̃ in caſib⁹, in qb⁹ iuriſdictio nō pōt ꝓrogari: vel
qa re⁹ ignorabat: vt no. j. tit. ij. l. j. vel qa iudex nō
hēbat aliā iuriſdictionē ſup illis: vt dixi ī l. j. ſ. eo.
vel qa ipſe re⁹ nō poterat ꝓrogare, vt cleric⁹ de iu-
re cano. extra. de fo. cōpe. ca. ſi diligēti. Scđo caſu
qn̄ exceptionē iudicis īcōpetētis oppoſuit, & ob-
tinuit: qa iudex ꝓnūciauit ſe nō eē iudicē cōpetē-
tē: tūc fateor ꝙ nō ꝓcedit gl. in eo qđ dicit, ꝙ re⁹
fuit cōdēnat⁹: ſed ꝓcedit tex. qa re⁹ habebit cōdi
ctionē ex hac l. vt actorē faciat priuari ſua actiōe.
Et iſto caſu illa erit ſnīa, vſq; ad quā licet pœnite
re. ſ. ſnīa in qua iudex ꝓnūciauit ſe eſſe nō iudicē.
¶ Tertio caſu, qn̄ exceptionē oppoſuit, & fuit re-
pulſus: qa iudex ꝓnūciauit ſe iudicē cōpetētē: tūc
ꝓcedit gl. ſi pōim⁹ iudicē malè ꝓnūciaſſe: hoc em̄
poterat examinari in alio iudicio. in quo agit̃ cōdi
ctiōe ex l. iſta: qa ad aliū finē tēdit, iuxta ea ꝙ̃ dixi
7 vobis ſ. in l. j. de or. iu. ¶ Deīde dicit gl. †ꝙ pōt agi
cōdictiōe ſine cā, vt actor eū liberet. Iſtud nō pla-
cet: qa nō deſijt eſſe obligat⁹ ſine cā, donec condi-
ctiōe ex l. iſta actor ſit in actiōe priuat⁹. Deīde di-
8 cit glo. †dādā aliā practicā. ꝙ in ipſa ſentētia diffi
nitiua ſentētiabit̃ cōtra vocātē in vetito examine.
g Hinc aduerte:[g] ſi actor vocauit reū in vetito exa-
mine, pōt iſta gl. ꝓcedere: qa reo ſupuenit defen-
ſio, pēdente iudicio, quæ ſibi ꝓdeſt ad abſolutio-
nem. Inſtit. de perpe. & tēp. act. §. fi. & l. iuſiurādū
& ad pecunias. §. fi. ff. de iureiur. Sed ſi reus traxit

quā ibi addidi ad Feli. remiſsiuè. Itē latiſsimè de materia, quæ verba importēt ipſo iure & quę nō, vide oīno Feli. in d. c. Rodulphus. vbi ſ. vbi ponit in ſpecie de infinitis verbis: & quid de verbo, non audiatur. de quo ibi vide Alexan. in l. j. §. ſublata. ff. ad Trebel. quem refert Felin. in c. ſedes. in vlt. col. in prin. de reſcrip. an importēt ꝙ excludatur ipſo iure. Sed tenēdo contrarium vt per Feli. ibi, ille tex. probat contrarium. Et de verbo, careat, vide Felin. omnino in c. ex tenore. in antepe. co. de reſcrip. & in dicto verbo, verba. in iij. col. ante finem. Vide etiā in materia Iaſ. in l. fina. C. de iure emphy. vide in eius tabula, ſeu in l. ij. ibidē. Itē de verbo ſpoliari, an importet canonē latę ſentētię, vide Barba. in c. cum olim. in pe. col. de rer. permu. Quid autē de verbo, non valeat, an importet ipſo iure, vide latè Iaſo. in l. vniuerſa. in iij. colū. C. de trāſact. Idem de verbo, irritū ſit, ꝙ nō ſemper importet ipſo iure, niſi ſit iunctum cum alio, puta, irritū & inane, vide Iaſonē ī l. poſtquam. circa finem. C. de pact. vide aliqua per Aretin. in l. ij. §. quid ſi actor. de iureiuran. in j. colū. Quæ importent ipſo iure, licet addantur verbo futuri temporis, vide etiam in materia do. Anto. conſilio xxij. poſt princip. Et pondera eum velle quòd vbi lex dat facultatem aliquem expoliandi propria authoritate, innuit eum eſſe ipſo iure priuatum iure ſuo. Item adde quòd vbi ſunt duo verba ſimul iuncta, puta irritum & inane importent ipſo iure licet adijciantur verbo futuri tēporis, vide Iaſo. in l. non dubiū. in x. notabi. C. de legib. vbi etiam cōtra regulam adducit vnum tex. ſuper quo relinquit cogitandum.

f ❧ *P. P. A. V. P.* Sententiabitur. Vide Abba. latius declarantem has practicas in cap. ſi diligenti. in nona columna, de foro competenti. Et pro ſecunda practica quod coram eodem iudice poſsit peti vt puniatur: dicit Bartolus hic. & Abbas ibi. vide etiam Alexandrū conſilio cix. poſt princip. in verſiculo pro hoc etiam facit in quinta columna ad finem illius verſiculi.

g ❧POMATES. ¶Hic aduerte. Nota ergo, ꝙ in huiuſmodi remedijs, quis dicitur reus, & propterea dixit do. Alex. conſi. ſuo. ciij. volu. v. ꝙ talia remedia intentabit coram iudice ſuo &c.

actorem

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

actorem in vetitū examinē, nō poteſt in hac diſ-
finitiua reus cōdēnari,vel pro condēnato haberi:
quia ius qđ ſuperuenit actori pēdente iudicio, nō
pōt videri ī iudiciū deductū: vt l.nō pōt.ff.đ iud.

MAgiſteriæ. ᵃMagiſter militū, poteſt cognoſce-
re etiā ſummariè inter milites.hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 Collegia approbata poſſunt dare ſuis credito
ribus iuriſdictionem.
2 Collegia approbata poſſunt facere ſtatuta de his,
quę pertinent ad eorum iuriſdictionem.
3 Negotiatores quam militiam exercere poſſunt.
4 Milites Florētini,qui militāt cauſa honoris,mer
cantiam exercent.
5 Priores artium an poſſunt cognoſcere de cauſis
publicis.
6 Rectores artium,non habent iuriſdictionem,niſi
in his quæ pertinent ad eorum artem.
7 Vniuerſitas ſcholarium eſt approbata, & poteſt
habere rectorem.

PEr iniquum. Hæc eſt bona
l.Qui ſunt de
aliquo collegio rōne ꝓfeſsionis, iuriſdi-
b ctionē eius q p̄eſt collegio, ᵇrecuſare nō poſſunt.
1 h.d. ¶ † No.ex hac l.ꝙ eſt multū mēti tenēdū, ꝙ
collegia approbata poſsūt dare ſuis rectorib⁹ iuriſ
2 dictionē ordinariā.¶ Ex hoc nota† ꝙ collegia ap
ꝓbata poſſunt facere inter ſe ſtatuta, de his q̄ pti
nēt ad eorū iuriſdictionē. dixi in l.oēs populi. de
iuſti.& iu.¶ Opp.dicit̃ hic,ꝙ illi q ſunt de nego-
tiatione,nō habēt exceptionē occaſione militiæ.
& ſic innuit ꝙ poſſunt eſſe milites.Contra j.nego
tia.ne milicēt in rubro & nigro li.xij.Sol.ītellige
3 hoc† de quadā militia inermi.nō eīn iurabāt ſe nō
euitaturos mortē ꝓ re publica,ſed aliā militiā aſ-
4 ſumebāt,vt faciūt milites Floren.q militāt†cauſa
honoris:nihilominus mercātiā exercēt: & dicūt
5 populares.¶ Op.ſc̄d̄o,† qa ſecūdū hoc iſti Prio-
c res ſeu Capitanei artium ᶜ poſſent cognoſcere de
publi.criminib⁹:vt ibi,tā publicis quā in priuatis
&c.qđ videt̃ cōtra l.j.ff.de off.ei⁹ cui mā.eſt iuriſ.
vbi hoc cōcedit̃ ſolū iudicib⁹ maiorib⁹. Sol. dicit
gl.intellige hic publicis,i.ſocietatib⁹, vt̃ collegijs
illius.& ꝙ dicit priuatis:ītellige quā habēt inter
ſe illi de illo collegio,vel ſocietate,in his q̄ ptinēt
ad eorū artē.&ita obſeruat cōſuetudo.& vide iſtā
gl.& no.Iſtud ēt tenet Inn.de off.or.c.cū ab ec-
6 cleſiarū.Et ſic iſti† rectores artiū,nō habēt iuriſ-
d dictionē,niſi in his,q̄ ptinēt ad eorū artē, ᵈ & in
illis poſſunt facere ſtatutū,& nō in alijs.¶ Quęrit
gl.vtrū vniuerſitas ſcholariū poſsit habere recto-
rē? Gl.videt̃ dicere ꝙ nō qa tex.dicit q aliquas pro
feſsiones,vel negotiationes exercet.ſed ſcholares
nō profitētur,vel negotiantur: ſed ſub ꝓfitētib⁹
addiſcūt,vnde doc.bene poſſunt habere rectorē:
qa ꝓfitētur. Vide gl.tuā,q̄ hoc dicit doct.tenent
7 ꝙ† vniuerſitas ſcholarium ſit approbata, & poſ-
ſit habere rectorē, per authen.habita. j.ne fil.pro
patre.& ita obſeruat cōſuetudo.Hic nō ſunt alia.

a ¶Magiſteriæ. Vide qđ p iſtū tex.notanter dicit Bal.hic in fi.& not.& limitat Alex.in l.magiſtratibus.ff.eod.

b ¶Qui p̄eſt collegio. An autem iſte electus ſit à ſuperiore confirmandus, vide Alex.in l.more.cū ſeq.in vj.col.ff.eo.titu.

c ¶Capitanei artium.Et an priores artiū ſtatutis ſuis poſsint adijcere pœnas, vide quæ dixi in l.ij.ff.ſi qs ius di. non optempe.

✻ *P.PAV.P.*

d ¶Eorū artē. Et ita obſeruat cōſuetudo a Vid d.Frā.cō.xxxiiij.ī pri.et vid oīno alia quæ habes ad Bar.in l.fi.ff.đ excu.tu. Vide multa per Iaſon.in l. oēs populi.in ix.col.ff. de iuſt.& iure.in ij. lect. & in l.ſi qs ex argētarijs.§. rationē. ff.de edē. in iij. & iiij.nota.dicit ꝙ habeat iuriſdictionē non ſolū in ſpectantibus ad artem ſed etiā in dependētibus & connexis ab eis:Itē ꝙ intelligat in ſpectantibus ad artē, vide Iaſ.in l.age.in ij.col.C.de traſ.Et đ ca.& alijs colle.ꝙ nō poſsint ſtatuta cōdere,vid p Fel.in c.cū oēs.in j.& ij.char.de cōſt. & in c. cū acceſsiſſent.col.ij.& iij.eo.titu.Barb.latè cōſ. xxix.vol.iij.vbi ēt qđ ſi eſſent cōfirmata à ſuperiore.

✠ POMATES.

e ¶Si cōtra pupillos. Vltra priuilegiū, qđ habet miſerabilis ex iſta l. vide ēt aliqd qđ ponit̃ in c.j.de poſtu. Aliud qđ ponit gl.ij.in c.licet.extra, de cēſi. & ibi Pan. aliđ qđ ponit Inno.in c.ſignificātibus.de offic.dele.ꝙ nō valet reſcriptū impetratum contra miſerabilem perſonam niſi facta mentione de eius miſeria per textū noſtrum hic. ſed illud ibi reprobat Imol.quia tex. noſter non probat hoc.Vide Car.conſil.cxxxvj.colū. v. ad fi.Itē aliud ponit Ant.de Bu.in l.licet ex ſuſcepto.de foro compe. ſed illud ibi reprobat.Panor.in v.col.in ver.ij.non placet.Itē aliud,qđ ponit in c.ex tenore.de for.compe.& ibi vide Maria.in c.j.in vlti.not. & aliud qđ ponit Bar.in q.ventilata inter glorioſam virginem Mariam, & demonē.in v.col.in ver.dixit aduocata. & aliud qđ ponit in l.iiij.§.hoc autem. iudiciū.in iiij.opp.ff.de dā.infect.an autem his priuilegijs poſſum renunciare,vide glo.hic in verb.excedere q̄ videtur ſentire ꝙ nō.& vide etiam Panor.in c.ex parte.ſ.col.iij.de foro compe.& Barba.in c.ij.col.ij.de offic.delega.ad fin.& Felin.in dicto c.ſignificantibus.col.ij.& ſequen.vide Anto.de But.conſi.xliiij.

e ✻ *P.PAV.P.*¶Si contra pupillos.Eſt hic vna gl.ſingularis ꝙ etiā ſi iſtę perſonæ renunciarent huius priuilegio non valeret:quam ſequitur & commendat Feli.in c.ſi diligenti.de foro compet.in illa materia quomodo quis poſsit iuri ſuo renunciare,colligens ꝙ vbi cōceditur aliquid alicui miſerabili perſonæ,& in miſericordiā,non pōt per eū,cui cōcedit̃, renunciari.Itē an priuilegiū huius legis cōcedatur indiſtinctè pupillis & viduis,etiam ſi ſint diuites.Alber.hic tangit,ſed non firmat.Spec.in tit.de inſtru editio.§.nunc aliqua.verſi.& ſcias.el ij.eſt in vj.charta.tenet qđ ſolū in pauperib⁹: quia tunc ſunt miſerabiles perſonæ: vt per Alex.conſi.xxj.ad fi.vol.j. Allegat Inno.in c.ſignificantib⁹.de offic.deleg.quem vide.& clarè non firmat. Et vide Deciū in c.cæterū.col.x.de iudi.qa videtur velle contrariū Pau.de Caſt.in iſta rub.idē ſentit bene probatū in iſto textu in fine:in dictione,alij. Et licet rubrica generaliter loquatur, non eſt incōueniens eā reſtringere ad pauperes,in quib⁹ militat ratio miſerationis, ſuper qua fundatur iſta deciſio,vt per Bald.& alios hic.Et ad hoc pōdera textum in c.ſuper quibuſdā.in fine.de verb.ſig. qui etiam generaliter loquit̃. Reſtringitur igitur ad pauperes per Canoniſtas in d.c.ſignificātibus.

f ¶Miſerabiles perſonæ.Vide Innoc.in cle.j.de conſtit.do.Ant.in c.licet.de cenſ.& latè do.Abb.in c.ſignificātibus.de offi.dele.& vide Spe in titu.de reo.verſic.item ꝙ pupillus. adde Paul.de Caſtr.hic & adde tu dictum Bart.hic: dum dicit relinqui arbitrio iudicis, quæ dicantur perſonæ miſerabiles,non procedere qn̄ in iure eſſet expreſſum, q̄ dicantur perſonæ miſerabiles.Ita do Maria.Soci.de foro compe.in ca.ex tenore.

Quando Imperator inter pupillos, uel uiduas. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 Iuriſdictio ordinaria recuſatur propter miſera
bilitatem perſonarum.
2 Quis quando poſsit trahi extra prouinciam.
3 Miſerabiles perſonæ,nō pŏt trahi extra ꝓuinciā.
4 Perſonæ miſerabiles quæ dicantur.
5 Vidua dicitur etiam mulier,quæ nō habuit virū.

LEX VNICA.

e SI cōtra pupillos. ᵉ
Perſonæ miſerabiles non poſſunt
trahi ad ius extra prouinciam: ſed
ipſi alios trahere poſſunt.h.d.Not.
1 †ergo caſum,in quo iuriſdictio ordinaria recuſa-
tur:quia miſerabiles perſonæ faciunt hoc anthoritate huius legis. Alium caſum vidiſtis in l.j.j.ſi
quacunq; prædi.po. ¶Oppo.& videtur ꝙ hoc ſit
2 de iure communi,ꝙ † quis non poſsit trahi extra
prouinciam:vt in auť.vt diffe. iudi.§.j. Fateor ꝙ
hodie eſt correctum:quia generaliter nemo trahi
poteſt extra prouinciā ſuā,niſi iudice ꝓuincię ne
gligente.tn̄ hodie ſi iudex ꝓuincię negligeret,nō
3 poſſent trahi miſerabiles† perſonę extra ꝓuinciā:
ſed debet cauſa delegari in ꝓuincia huius.l.autho
4 ritate.¶ †Quęro q̄ dicant̃ miſerabiles pſonę ᶠtex.
f ponit,pupilli & viduæ.& Inno.in c.ſignificanti-
5 bus.de offi.dele. viduas:†intellige etiā q̄ nunquā
habuerūt virum.Nam vidua dicit̃ quæuis mulier,
quæ nō habet virū,& aliæ perſonæ infirmæ. Bre
uiter,puto iudicis arbitrio relinqui &c.

Vbi de criminibus agi oporteat. Rubr.

SVMMARIVM.

1 Remiſsio vbi & qn̄ habeat locū ī criminalib⁹.
2 Remiſsio an habeat locū in cōtractib⁹.remiſsiuè.
3 In criminalibus iuriſdictio pōt prorogari: & qūo
prorogetur per ignorantiam.nu.4.
5 Vagabundus poteſt conueniri vbilibet: & quis ſit
vagabundus.nu.6.

LEX I.

g QVæſtiones. ᵍHic eſt valde bo
nus tit.De crimine pōt cognoſci
in loco delicti,in loco domicilij,
& in loco prorogatæ iuriſdictio
nis, & in loco vbi quis plurimū
conuerſatur.h.d.cū l.ſeq.¶ Oppo.dicit̃ hic ꝙ pōt
cognoſcere,vel cognoſci de maleficio in pluribus
1 locis.Contra:†imo quis ſemper debet remitti ad
h locū cōmiſsi criminis:ʰ vt in auť.vt nul.iu.§.ſi ve
rò quis comprehenſorū.poſita j.de adul.auť.ſi ve
rò criminis.Sol,tres ſunt opi. Vna,ꝙ facienda ſit
remiſsio.verùm eſt illo iudice poſtulante,in quo
loco quis deliquit.ita loquūtur contraria. ſecus ſi

g ¶Quæſtiones. De materia huius titu.vide per Angel.de Aret.in tracta. malefic.in ver.exiſtens Florentiæ.& Bartolum in l.ſi cui.§.finali in fine. de accu.

h ✻ *P.PAV.P.* ¶Criminis. Vide circa iſtam materiam remiſsionis,quid ſi iudex domicilij iā cœpiſſet cognoſcere: & quid ſi iā lata eſſet ſentētia:an iudex loci delicti poſsit poſtea petere remiſsionem.Et alia in materia,vide Alex.in l.à diuo Pio.§.ſententiā Romę dictā.in j.charta.& ſeq.ff.de re iudic.poſt alios ibi.& etiam ibi addidi ad eū. An autē ſi quis committat delictum in aliquo loco,poſtea mutet domicilium in alio loco poſsit conueniri in loco noui domicilij,& puniri pro delicto alibi commiſſo,vide Barba.in c.excommunicatus.in ij.col.de offi.deleg.De materia remiſsionis in criminalibus,vide Feli.in c.ſi.charta ij.de foro compe. in ciuili.vide ibi in pen.charta.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

non peteret: quia poteſt alibi cognoſci. ita loquiꝛ
hic. & hæc eſt vna opi. & bona. Alij dicunt ꝙ de-
bent remitti ad locũ delicti. ſ. ad puniendũ. cogno
ſci verò poteſt de delicto in pluribus locis: vt hac
l. Hoc nõ videtur verum: quia hæc lex dicit perfi
ci debere: & ſic denotat ꝙ perficiaꝛ vſq; ad execu
tionẽ. Alia eſt opi. & eſt vera coniuncta cũ prima,
ꝙ remiſsio debet fieri ad poſtulationẽ iudicis illi⁹
loci, vbi maleficium eſt cõmiſſum. tñ remiſsio, nõ
fit ſimpliciter, ſed debet cognoſci ſummatim per
iudicẽ loci à quo poſtulaꝛ remiſsio, an iſte re⁹ fue-
rit contumax in loco delicti: vt in d. §. ſi verò quis
cõprehenſorũ. De hoc dixi in l. fi. §. j. ff. de pub. &
2 l. ſi cui. §. fi. ff. de accu. ¶ An aũt in cõtractib⁹ † fiat
remiſsio, tangit gl. in l. hæres abſens. §. j. ff. de iud.
& ibi dicemus, & tene menti illam opi. ꝙ poſsit co
gnoſcere vnus iudex, & remittere ad iudicem loci
cõmiſsi criminis ad puniendũ: & vide glo. primã.
¶ Opp. ſecundò, diciꝛ hic, ꝙ põt cognoſci vbi in-
choata eſt lis. contra ſecundũ hoc procederꝛ corã
iudice incompetẽti. cõtra l. j. ſ. tit. ij. Sol. Intellige
3 hanc l. † ꝙ fuit lis inchoata corã eo, q aliàs cogni-
tionẽ habebat ſimiliũ cauſarũ[a] criminaliũ: ideo ei⁹
iuriſdictio potuit prorogari. Secundùm ergo hoc
intellige ꝙ ſciẽter fuit lis inchoata corã iudice in-
cõpetenti: vt l. j. & l. ij. ff. de iudi. ¶ Contra opp. ꝙ
cauſæ criminales nõ poſſunt delegari: vt l. j. ff. de
offi. eius cui mãd. eſt iuriſ. Sol. Aliud eſt dicere an
cã poſsit delegari: aliud eſt an poſsit iuriſdictio ꝓ
rogari. illa eñ non eſt delegatio, ſed cognoſcit ex
vigore ꝓpriæ iuriſdictionis: vt habuiſtis in l. epi-
ſcopale. ſ. de epi. au. ¶ Quæro, qd ſi ab initio igno
rat reus, q̃a credebat iudicẽ eſſe ſuũ: poſtea ſciuit,
& ſponte ligauit: an valeat iudiciũ? Glo. iſtud tan
4 git hic meli⁹ quã alibi. Ideo † pro declaratiõe iſtius
glo. dicas tria verba ſic. Qñq; in iudice nõ eſt defe
ctus iuriſdictionis, ſed eſt defectus volũtatis par-
tium, quæ nõ prorogãt iuriſdictionẽ, ꝓpter igno
rantiã[b]: tũc licet ab initio ignorauit, & poſtea ſci-
uit, & ratũ habuit, validatur iudiciũ: quia erat de-
fectus ſolùm in volũtate. argu. l. licet. ſ. de procu.
Qñq; fuit defect⁹ in iuriſdictiõe iudicis: tũc poſt-
ea pendente cauſa iudicij iuriſdictio ſuperueniat.
Dic. aut ſuperuenit ex cauſa de nouo emergente:
& iudiciũ nullo modo põt cõfirmari. Ita tenet hic
glo. in ſecundo mẽbro. Ratio: quia initium iudicij
nõ fuit legitimũ: vt l. momẽtaneę. ſ. qui legi. pſo.
Si verò ſuperuenit iuriſdictio ex cauſa de præteri
to: tunc confirmatur iudicium vt ex nunc, non vt
ex tunc: vt l. obſeruare. §. fi. ff. de offi. procon. Ha
buiſtis no. in l. j. ſ. qui pro ſua iuriſd. iud. dari non
poſ. & vide gloſſ. ¶ Quæro, diciꝛ hic, vel vbi repe
riunꝛ, quid eſt hoc dictũ, vbi reperiunꝛ? dicũt qui-
dã, vbicunq;. ꝓpter illud verbũ Dñi, vbi te inue-
nero, ibi te iudicabo. Certè Deus bene põt dicere
illud verbũ: q̃a habet iuriſdictionẽ ſuꝑ toto: ſed
Imperator, & alius iudex non. Vnde glo. bene di
cit, ꝙ debet intelligi vbi reperiunꝛ: ſcilicet habe-
re domiciliũ. & iſta eſt bona. Alij intelligũt hoc de
vagabũdo, qui põt vbicũq; cõueniri. vide glo. iſtã
5 quã no. Et ſic nota † ꝙ vagabundus põt conueniri
vbilibet. Idẽ no. j. ꝓxi. & de iudi. l. hæres abſens.
6 §. proinde. ſed quis ſit vagabundus, † gl. tangit in
l. eius qui. §. fi, ad munic: & per Dy. melior eſt glo.
in l. iiij. §. prætor. de dam. infec. vbi vagabũdus di-
citur, qui propriam habitationem non habet. Ve
nio ad l. ſeq. &c.

a ¶ Similiũ cauſarũ. Adde tu & vide Arc. in c. ſi diligẽti. col. ij. de fo. compe.

b ¶ Propter ignorãtiã. Et qñ error litigantium impediat prorogationẽ iuriſdictiõis, adde & vide plenè p d. Mari. Soc. ĩ c. ſignificaſti. ar. vj. q. ij. đ fo. cõp.

P. P A V. P.

c ¶ Qua in ꝓuincia. Circa iſtud qđ dr̃ ĩ iſto tex. ꝙ ſi qs haberet priuilegiũ ne cõueniret niſi certo loco, ſi alibi delĩquat, ꝙ poſsit alibi cõueniri in loco delicti, nõ obſtãte priuilegio. Vide Iaſ. poſt alios ĩ l. fi. ff. de cõſti. principũ ĩ ix. col. ad fi. Et põdera tex. notab. ĩ c. j. de priuil. in vj. Et videẽt Abb. ĩ c. fi. ĩ vj. & vij. col. extra, de foro compe.

P. P A V. P.

d ¶ In corpore. Vide Barb. ĩ verbo, clauſula nõ obſtãte. in iij. col. vbi addidi.

LEX II.

Sciens. Diciꝛ hic. vbi degit, cau-
ſam cognoſcet. quid eſt
hoc dictũ, vbi degit? Glo. dicit, vbi ha
bet domiciliũ. Vel dic de vagabundo.
Certè ſecundũ hoc nihil adderet ad legẽ præcedẽ
tem. Dic ergo, vbi degit. i. cõuerſatur: vt ſcholaris
in ſcholis, qui nõ habet domiciliũ. facit j. vbi ſeñ.
vel cla. l. ij. Et hoc tenet Inno. & dicam vobis ibi.
¶ Ex hoc habes ꝙ Florentini, & alij, qui ſtant in
ciuitate iſta, licet non habeant hic domicilium: ta-
men propter multam conuerſationem quam ha-
bent, poſſent hic conueniri, quod eſt valde notã-
dum. & idem de ſcholari. quod tene menti.

SVMMARIVM.

1 Quæ priuilegia tollantur ex diſpoſitione huius legis.
2 Reſcriptum nõ põt impetrari extra prouinciam, niſi data negligẽtia iudicis prouinciæ, vel ſi potentiam aduerſarij perhorreſceret. nu. 3.
4 Si conuenitur mandatarius de delicto, habet dilationem ad denunciandũ domino: & propter quid datur.
5 Procurator etiam in ciuilibus habet dilationem ad denũciandum dño, vt poſsit inſtrui de ſuis defenſionibus.
6 Quando quis conuenitur, ſemper habet dilationem ad denunciandum ei, ad quem negotium principaliter ſpectet, vt poſsit vti eius defenſionibus.
7 Fideiuſſori datur dilatio, vt denunciet dño, vt ab eo inſtruatur.
8 Laboratores. conductores, & emptores, & ſimiles habent dilationem ad denunciandum domino, vt inſtruatur ad defenſionem.
9 Caſus, in quo lite non conteſtata proceditur.
10 Sentencia lata contra conductorem, quando poſsit exequi contra dominum abſentem.

c Qva in prouincia. [c] Primò ponit vnũ dictum
vbi quis debeat conueniri:
quod erat de iure antiquo. Secundò ponit quædã ſingularia,
quæ inducunꝛ per hanc auꝛ. Tertiò excipit à prædictis. Secun
da ibi: ſi ergo. Tertia ibi: excipiꝛ. Habes in hac l. quædã ſingularia. Primò
in ver. ſi ergo. habes ſingulare illud. qđ dicit: omni priuilegio ceſſante. In
ver. eo aũt abſente. habes tria ſingularia. Primò ꝙ datur dilatio ad denũ-
ciandũ dño. Secundò ꝙ dñs ipſe abſens condemnabitur lite non cõteſta-
ta. Tertiò, ꝙ cõdemnato ꝓcuratore fit ſatisfactio de rebus dñi: ſi ꝓcura-
tor nõ eſt ſoluẽdo. In ver. ſed ſi nec ipſe. habes aliud ſingulare: quia qs cõ
dẽnabiꝛ lite nõ cõteſtata. ¶ Oppo. ꝙ iſta lex ponat ſuꝑfluũ in ſeipſa. nam
primò dicit, deliq̃t. poſtea dicit, criminũ. glo. exponit ꝙ primò intelligaꝛ
deliq̃t: ita ꝙ cõueniaꝛ ciuiliter. poſtea dũ dicit, criminũ: intelligitur crimi
naliter. Vel dic, primò loquitur quãdo deliquit ſine animo, poſtea cũ ani
mo. Ita dicit glo. vel dicas ꝙ primò in eo qđ dicit, deliq̃t: loq̃tur quando
quis conuenitur in loco delicti. Secundò. cùm dicit, criminum reus: loq-
tur quando quis conuenitur in loco domicilij, vel alio loco permiſſo: vt
l. j. & ij. huius tit. ¶ Opp. ſecundò, & videtur ꝙ hæc lex ſit ſuperflua: qm̃
hoc erat de iure antiquo. Sol. dico ꝙ non erat ita expreſsè dictum de iure
antiquo. Præterea: hic multa ſpecialia adduntur ſpecialiter, illud quod di
cit, omni priuilegio ceſſante. ¶ Sed cõtra hoc oppo. de l. j. ſ. titu. j. & ſ. de
epiſ. & cle. auꝛ. clericus. & auꝛ. cauſa. vbi quis habet priuilegia, per quę re
1 cuſat iudicem. ¶ Quidam dicunt: † bene tollitur priuilegiũ fori, ſed nõ pri
uilegiũ ſui iudicis: quaſi dicat, forũ ciuitatis Peruſij, vbi quis deliquit, de-
clinare non põt. Sed tñ debet conueniri corã ſuo iudice: hoc eſt, clericus
corã epõ: ſcholaris corã ſuo iudice: & ſimilia. ¶ Vel dic verius, ꝙ iſta ver
ba, omni priuilegio. debẽt intelligi de priuilegio in corpore iuris nõ in-
d cluſo. Priuilegia eñ incluſa in corpore[d] iuris, nõ tollũtur ex verbis iſtius
auꝛ. qđ eſt notandũ. Simile not. in l. ij. §. legatis. ff. de iudi. & l. hæres ab-
ſens. in prin. ff. de iudi. qđ tene menti. ¶ Itẽ oppo. ad primũ, & adidẽ, &
videtur ꝙ quis poſsit trahi extra prouinciã per reſcriptum, vt ſ. de dilat.
l. ſi quando. & authẽ. quod fieri. Solu. Hic tollit priuilegiũ reo, ſi aliquod
priuilegiũ allegaret, propter quod non conueniatur in ſua prouincia: ſed
in lege cõtraria concedit actori impetrare reſcriptum extra prouinciam.
Contra hoc opp. de l. in criminali. ſ. tit. ij. vbi innuit etiam reum ad iudi-
cem impetrare reſcriptum extra prouinciam. Sol. Dicunt quidam, quòd
illa corrigitur per iſtam. Tu dic ꝙ non corrigitur. fateor eñ ꝙ reus poteſt
impetrare reſcriptum ad iudicem extra prouinciam: tamen ſi præueni-
retur, quia prius eſſet conuentus coram iudice ſuæ prouinciæ, non poſ-
ſet vti exceptione aliqua ex vigore illius reſcripti, propter verba hui⁹ au
thent. Sed ſi prius traheretur actor ad iudiciũ coram iudice delegato, ꝓce
deret iudicium, nec poſſet poſtea conueniri coram iudice prouinciæ, ob-
ſtãte exceptione præuentionis, quæ eſt inſerta in corpore iuris: vt l. vbi
acceptũ. ff. de iud. nec eſſet tũc ꝓpriè exceptio, ex vigore impetrati reſcri
2 pti, ſeu priuilegij. hodie tñ † eſt hoc expeditũ, ꝙ nec actor, nec reus poteſt
impetrare reſcriptũ extra ꝓuinciã: niſi propter negligentiã iudicis pro-
3 uinciæ: vt in auꝛ. vt diffe. iudi. §. j. ¶ † Itẽ quãdo aduerſarij potẽtiã ꝑhor-
reſceret: vt ſ. tit. j. l. j. in fine, & iſtud eſt hodie expreſſum extra, de reſcri.
c. ſtatutũ. §. cũ verò. lib. vj. vbi vtitur expreſsè verbis l. j. in fi. præcedẽtis
titu. ¶ Venio ad ver. eo aũt abſente. ¶ Primò quæro de intellectu huius
ver. Antiqui poſuerũt caſum vt habetis in prin. gl. quã caſus poſitionem
gl. reprehẽdit & bene. ¶ Secũda caſus poſitio eſt in eo, qui aliquẽ deiecit
de poſſeſsione, aliquo mandante: vt ſi de hoc accuſaretur. vel cõueniatur,
habet dilationem ad denũciandũ domino. & procedatur ſecundùm for-
mam huius authen. Vide iſtam glo. & no. ſecundùm iſtam caſus poſitio
4 nem, † quod ſi conueniatur mandatarius de delicto, habet dilationem ad
denunciandum domino: & iſta dilatio non datur, vt ex hoc liberęꝛ con-
uentus, ſed datur vt conuentus à domino poſsit inſtrui de ſuis defenſio-
nibus. arg. extra, de procura. c. conſtitutis. quod eſt notandum. Et ſecun-
dùm hæc intelliges iſtam authenti. quòd conueniebatur de iſto crimine
ciuiliter, & illo caſu quo vnius ſatisfactio liberat alium, aliàs pro delicto
procuratoris non fieret executio in dominum, cùm vnuſquiſq; propria
& ſeparata

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

&ſeparata obligatiōe teneatur, vt j. dicam. Poteſt tamē eſſe caſus, in quo
a iſte mandatarius excuſabitur[a] propter mandatum, ſecundū ea quæ not.
in l. liber homo. ff. ad l. Aquil. & dixi plenè in l. non ſolùm. §. ſi manda-
to. ff. de iniur. ¶ Tertiò modo ponitur caſus in eo, qui cōtraxit te mādā-
te: vt in glo. & ſecundū hanc debes exponere, ex cuius domo iniquū quid
patior: quia non obſeruantur cōtenta in cōtractu. No. iſtam caſus poſitio
5 nem, ꝙ etiam† in cōtractibus procurator debet habere dilationem ad de
nūciādum domino, vt poſsit de ſuis defenſionibus inſtrui vt dicto c. con-
ſtitutis. ¶ Quarto modo ponitur caſus in eo, cui data fuit pecunia cōtem-
platione vtriuſq;: vt ſuprà, ſi tutor vel cura. interue. l. ſi creditor. & l. ſi pu
6 pilli. §. j. ff. de neg. geſt. ¶ Ex quo nota ꝙ quis† debet habere dilationē ad
denunciandum ei, ad quem negotium principaliter ſpectat, licet non cō-
ueniatur vt procurator, nec vt fideiuſſor: vel debet habere dilationem ad
denūciandū ſocio ſuo, cuius æqualiter intereſt. Et ſemper intelligas quòd
illa dilatio fiat, vt poſsit inſtrui de defenſiōibus ſuis, vt infrà dicā. ¶ Quin
to modo ponit caſum Ioā. in fideiuſſore de iudicio ſiſti, qui debet habere
7 dilationem ad denūciandum domino. Ex quo etiam nota † ꝙ fideiuſſori
datur dilatio, vt denunciet domino, vt ſic ab eo poſsit de defenſionibus
ſuis inſtrui. Facit ad hoc l. idemq;. §. generaliter. ff. mandati. Aduerte, oēs
iſtæ poſitiones poſſunt ſuſtineri, vt vidiſtis, & notabiles ſunt tamen non
congruūt literæ in corpore, quæ dicit, ſiue procurator, ſiue cōductor, ſiue
quicunq; ſit alius. Et ideo Vltramontani ponunt caſum, & bene: ſi domi
nus erat abſens, & dimiſit procuratorem, ſiue caſtaldionem, ſiue laboran-
tem, vel cōductorem ſuum, vel emptorem fructuum: & ille informatus à
domino ſuo incidit arborem in poſſeſsione, quam ali⁹ dicebat ſuam eſſe:
certè ſi talis accuſatur, vel ciuiliter conuenitur, debet habere dilationē ad
denunciandum domino: vt ſic ab eo de ſuis defenſionibus inſtrui poſsit:
qui ſi venerit, vel nō venerit, ꝓcederetur vt litera iacet. Nota ergo ex iſta
8 lectura, ꝙ † laboratores, cōductores, & emptores, & omnes ſimiles debēt
habere dilationem ad denunciandum domino, vel ad denūciandum eorū
actori, vt poſsint inſtrui de defenſiōibus. Et hoc dico ad differentiā illius
dilationis, quę datur ad denūciandum domino, vt infrà, vbi in rem actio.
l. ſecunda. per quam dilationem liberatur reus ab inſtātia iudicij: vt ibi vi
diſtis. ¶ Oppo. hic innuit ꝙ perueniatur ad diffinitiuam ſententiam lite
non conteſta. cōtra in lege fi. §. illud. de tēpo. appella. Solu. Specialis eſt ca
9 ſus, † in quo lite non conteſtata proceditur: quia lis videtur quaſi cōteſta
ta per iſtam dilationem, quę datur ad denunciandū domino: vt videbitis
in dicta lege ſecunda. vbi in rem act. ¶ Opp. res inter alios acta, alijs nō p̄-
iudicat: vt j. res inter alios. acta in rubro & nigro. & j. qui. res iudi. nō no-
cet. per totum. Sed hic dicitur ꝙ lata ſententia cōtra caſtaldionem, cōdu-
ctorem, & ſimiles, ſi nō ſunt ſoluendo, ſatiſfiet de rebus domini: quare ma
lè glo. dicit, ꝙ hic tex. debet intelligi, quādo ſententia eſt lata cōtra ipſum
dominum abſentem: nō autem quando eſt ſententia lata in cōductorem,
& ſimiles, fiet executio in bonis domini. Vide gl. ſuper ver. non fit. Glo.
in l. venditor. ff. de iud. videt velle ꝙ ex ſententia cōtra præſentē fiet exe
cutio in abſentem. Idem videtur tex. in l. ſi procuratorem. §. ſi ignorāter.
ff. manda. tex. hic clarius videtur dicere ꝙ in ſubſidiū nō exiſtente ſoluen
10 do cōductore, vel ſimili, fiet executio in bonis domini, dico ſic. † Quando
aliquis præponit aliquem certo ponderi, vel facit eum vſufructuariū: vi-
detur eum facere procuratorem ad omnia incumbētia illi ponderi: vt l. ij.
ff. de oper. no. nun. & vſufru. quēadmo. ca. l. j. in fi. & l. ſeq. per hoc tamen
generale mandatum nō videtur mandatum delictum: vt l. ſi procurator.
de condi. indeb. vnde ex delicto talis procuratoris, nullo modo in domi-
num debet fieri executio. Sed ſi nos poneremus à domino eſſe mandatū
expreſsè: vt quia locauit poſſeſsionem cum talibus finibus: & ſic compre
hendebat aliena: tūc ſi quidem ꝓcurator, fuiſſet cōuentus criminaliter ex
ſuo delicto, & fuiſſet cōdemnatus, nō ſatiſfieret de bonis domini: quia ꝓ
curator ſoluendo dominum nō liberaret: vt l. ſi quis id quod. §. fi. cū l. ſe-
quen. de iuriſdi. om. iudi. & l. j. de cōdic. fur. Sed ſi cōueniretur ciuiliter ad
intereſſe, quo caſu ſolutio procuratoris liberat dominū: vt d. l. j. de condi.
furti. tūc ipſemet procurator poſſet ſatiſfacere de bonis domini, vt in illis
poſsit fieri executio procuratore hoc volente, vt d. §. ſi ignoranter. & hoc
negotium abſentis vtiliter fit. arg. ſ. de epiſco. & cleri. authen. ſi captiui. &
dixi vobis in l. ea. §. Cato. de verborum obligatio. ¶ Vltimò quærit gloſ.
quot ſpecialia inducantur per hanc authenti. Dixi vobis ſuprà in prin-
cipio legis.

Vbi de poſſeſsione agi oporteat. *Rubrica.*

LEX VNICA.

VBi autem. Vbi eſt facta vis, & vbi eſt poſſeſ-
ſio, ibi poteſt agi de poſſeſsione. hoc
dicit. Vide glo. facit hæc lex ad quæſtionem, ſi exiſtens
in territorio Peruſij, percutit aliquem cum ſagitta in ter
b ritorio Aſsiſij: quo loco poſsit conueniri[b]. De hoc dic
vt dixi in l. libellorum. ff. de accuſa.

Vbi fideicommiſſum peti oporteat. *Rubri.*

LEX VNICA.

FIdeicōmiſſum. De materia iſtius legis dic plenè
vt no. in l. quod legat. ff. de iudic.
¶ Vltimò aduerte ad gl. quæ eſt
ſuper ver. relicta eſt &c. quæ di-
cit, vt ſit tertium adiacens. Dy. dicit, i. verbum ter
tiæ perſonæ nullam determinationem habens.

Vbi conueniatur, qui certo loco dare promiſit. *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 ☞ Actio arbitraria quæ dicatur.
2 Vtrum omnis actio ſtricti iuris, dicatur arbitraria propter electionem loci.
3 Si contractus celebratur Florētiæ, & ſolutio deſtinatur Mediolani: an Florentiæ, & ſic in loco cōtractus quis conueniatur.

LEX VNICA.

QVi certo loco. In actionib⁹ arbitrarijs, ꝓpter ad
iectionem loci, habetur ratio in-
tereſſe vtriuſq; partis. hoc dicit.
1 ¶ † Quęro, quæ dicat actio arbi-
traria. Dico ꝙ actio arbitraria eſt, in qua exercet
officium iudicis mercenarium, actioni deſeruiens,
propter aliquod incidēs intrinſecus. Hoc dico, vt
cognoſcatis in quo differat ab actionibus bonę fi
dei, in quibus deſeruit officiū iudicis mercenariū,
ſecundū naturam actionis propoſitæ. Nam ex na
tura actionis propoſitę bonæ fidei, veniūt vſuræ,
venit intereſſe, iurat in litē, & ſimilia. ſed in actio-
ne ſtricti iuris, ſecundū naturā actionis ꝓpoſitæ,
hoc non poteſt fieri: ſed æquitas ſuggerit propter
adiectionē loci, vt iudex habeat rationē intereſſe
vtriuſq;. Ideo ꝓpter hanc adiectionē hęc actio di
citur etiam alijs modis arbitraria: vt Inſti. de ac. §.
2 præterea. ¶ † Quęrit glo. vtrum poſsit cōueniri in
quolibet loco. Dicit gl. ꝙ ſic, ſ. ī loco idoneo. ¶ Itē
quærit, vtrū omnis actio ſtricti iuris ſit arbitraria
propter adiectionē loci. Et dicit ꝙ nō, niſi in qua-
tuor caſibus, ſcilicet in cōſtituta pecunia, ex ſtipu-
latu, ex mutuo, ex teſtō. Do. Nic. de Mat. diſputa-
uit cōtrarium in quolibet iſtorū. Dicemus in ma- b
teria de eo quod certo loco anno futuro. ¶ Quęrit
3 glo. † ego exiſtens Peruſij promiſi me daturū cen
tum Florentiæ. nō eſt dubiū ꝙ Florentiæ poſsim
cōueniri, vbi eſt ſolutio faciēda: vt l. cōtraxiſſe. ff.
de act. & obli. Sed an poſsim cōueniri hic, vbi ver
ba fuerunt celebrata. Gl. tangit hic, & l. iij. §. Iulia
nus. ff. de conſti. pecu. & l. j. de bo. autho. iudi. poſ.
& ibi dixi. Tex, videtur in l. quęro. ff. de ſol. ſecū-
dùm Pet. & ibi dixi.

Vbi in rem actio exerceri debeat. *Ru.*

SVMMARIVM.

1 ☞ Venditor ſi vult emptorem defendere, an poſſit iudicium ſuſcipere inuito actore.
2 Venditor poteſt ſuſcipere iudicium, vt ſimplex defenſor, non tamen animo nouandi.
3 Stante ſtatuto, ꝙ inter cōſanguineos fiat compromiſſum, ſi vnus ex fratribus qui vendidit, comparet pro defenſione cōtra alium fratrem vendicantem, an ſtatutum habebit locum.
4 Per compromiſſum quod fit in arbitratorem, nō fit mutatio iuriſdictionis.
5 Arbitramentum eſt quædam tranſactio.
6 Qui de neceſsitate aliū defendit, poteſt ex ſua perſona exceptiones, & beneficia deducere.

INrem actio. Actio in rē
dat cōtra poſsidentē: & ex pſona
actoris non fit mutatio iudicis. h.
d. iſta nota. l. ¶ No. tex. ibi ī fi. nec
enim iuriſdictionis &c. Ad illud
1 quod j. dicā. ¶ Circa hanc l. quęrit gl. † qd ſi vēdi-

a ¶ Mandatarius excuſabit. Vide quæ dixi in l. de pupillo. §. ij. de oper. no. nū. ad intellectum §. tignum.

b ¶ Cōueniri. Vide Bal. in l. negāda. in vj. colū. in ver. forma qōnis. j. qui accu. non poſ. Adde not. extra de foro compe. c. poſtulaſti. & c. fin.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶Caſus illius q. Vide quæ dixi poſt Bar. in l. facere poſſe. ff. ſol. mat.

✻Pro concordia aduerte, ꝙ beneficiũ miſsionis in poſſeſſionẽ datum per iudicem contra aliquem debitorẽ verum, ſuper aliqua re, quę nõ erat ipſi⁹ debitoris, ſed alteri⁹, præiudicet etiã dño ipſi⁹ rei, ſecundum Bar. in l. iuſtè poſsidet. ff. de acq. poſ. Cõtrariũ videt velle in hac l. ij. ver. quæro vtrũ in iſto caſu. Tu dic Bar. in d. l. iuſtè. loquit qñ debitor poſsidebat illã rem, in quã fit miſsio in hac verò l. ij. loquitur qñ dñs poſsidebat: quo caſu nullũ fit pręiudiciũ dño: ꝓut apparet ex verbis Bart. vbiq;. Adde ad materiã l. ob maritorũ C. ne vxor pro ma. & in l. in noxalib⁹. ff. de noxa. in l. fin. C. de edi. diui adri. tol. & ibi Bald. in iiij. q.

✻ *P. P A V. P.*

b ¶Si quis alterius. Nota circa iſtã materiã nominationis in iudicio ꝙ nominator tenet in ſubſidium pro nominato, vide in l. nominatori. per illũ tex. C. de pig. vide Bertach. in tracta. de gabellis. in j. parte. in penul. col.

tor vult defendere emptorem, & pro eo ſuſcipere
iudicium inuito actore, an poteſt. Glo. determinat
hic ꝙ ſic: tñ in ſoro emptoris, nõ ipſius vẽditoris:
vt l. venditor. ff. de iudi. facit de peti. hære. l. ſed &
ſi. §. item ſi rem. in fi. & verũ dicit. tamẽ in hoc eſt
dubium, ſi inuito actore poteſt ſuſcipere iudicium
animo nouandi: vt ſic emptor vlterius nõ teneat.
Gl. videt tenere ꝙ ſic in l. liberto. §. fi. de neg. geſt.
& malè dicit, ſecũdùm Modernos hic, per l. ſi man
dato. §. j. ff. manda. Doc. tangunt hic. Ego plenè
dixi in l. ſolutionem. ff. de ſolutioni. Tanquam er
2 go† ſimplex defenſor poteſt ſuſcipere iudiciũ: nõ
tamen animo nouandi. ¶Vltimò hic videt caſus
a illius q.[a] quã diſputaui. dicit ſtatutũ† ꝙ cauſę quæ
3 vertuntur inter cõſanguineos, cõpromittantur in
arbitratores. Contingit ꝙ frater meus vendicauit
ab eo, cui vendidi poſſeſsionem. ego iui ad defendendum illum, cui vẽdideram, & defenſione ſuſce
pta petij cauſam compromitti, tanquã vertentem
inter cõſanguineos aliàs coniunctos: quæritur an
poſſum. ꝙ non debeat compromitti videtur caſus
hic, & in l. vẽditor. ff. de iudicijs. ¶Contrariũ de-
4 terminaui per hanc rationem: quia† per compromiſſum, quod fit in arbitratorem, non fit mutatio
iudicis, vel iuriſdictionis: imò prima cauſa decidit
5 coram iudice. Cùm enim arbitramentum† ſit quę
dam trãſactio: vt in aut. ſi verò cõtigerit. ꝟ. de iud.
& ibi dixi. & in corpore vt diffe. iud. §. j. & ibi gl.
quando peto, cõpromitti, idem eſt dicere, qđ peto
ꝙ tranſigamus ſecundũ arbitrium talis. & ſic non
eſt mutatio iuriſdictionis: ſed eſt quoddam beneficium competens partibus & per hoc hæc lex nihil facit ad propoſitũ. Tamẽ ad determinationem
6 quæſtionis ille, qui de† neceſsitate defendit aliũ,
põt defenſiones, excep. & beneficia, ex ſua perſona in iudiciũ deducere: vt l. idemꝗ. §. genera. ff. mãda. & ibi tex. & gl. l. procurator ad exhiben. §. j. &
ibi dixi. rem ra. habe. ergo iſte poterit ex ſua perſona iſtam defenſionem in iudicium deducere &c.

SVMMARIVM.

1 ☞Poſsidens alieno nomine poteſt dominum in iudicio nominare.
2 Reuerſus quando agat de proprietate, quando aliquis fuit in poſſeſsione ſuorum bonorum.
3 Denunciatio facta domino, qñ habeat vim quaſi litis conteſtationis.
4 Quaſi quoddam prælium, quid ſit.
5 Ex diſpoſitione huius legis inducitur poſsidenti quædam exceptio declinatoria.
6 Diſpoſitio huius legis in quo poſſeſſore habeat locum, vt poſsit dominum in iudicio nominare.
7 Poſsidens ciuiliter, nominatus in dominum in iudicio, poteſt conueniri rei vendicatione.
8 Nominare dominum in iudicio, ꝙ poſsit poſsidẽs rem mobilem. & nu. 11.
9 Noĩatio an poſsit fieri in iuribus incorporalibus,
10 Nominatio an habeat locũ in iudicio poſſeſſorio.
12 Conuentus in actione miſta, vt puta in petitione hæreditatis, quando poſsit dominũ in iudicio nominare.
13 Cõuentus actione perſonali, an poſsit dominum in iudicio nominare.
14 Nominatio ꝙ debeat fieri ante litem cõteſtatam.
15 Nominans dominum in iudicio, an debeat probare ſe poſsidere nomine alieno.
16 Si poſsidens nomine alieno conuenitur, ſi nõ nominet dominum in iudicio an teneat proceſſus.
17 Sententia lata contra, colonum, vel aliũ, alieno nomine poſsidentem an noceat domino.
18 Per iudicem denunciandum eſt domino.
19 Domino comparente datur nouus libellus.
20 Nominans debet poſſeſsionem in nominatum transferre.

LEX II.

✻ b SI quis alterius.[b] Iſta eſt ſingularis lex: & non eſt alibi in corpore iuris ciuilis. Breuiter dicit: Alieno nomine
1 †poſsidens conuentus põt dominum in iudicio
c nominare.[c] & ei ſunt dandę inducię ad denunciãdum domino, & habet vim quaſi conteſtationis
quo ad interrumpendum præſcriptionẽ, & vt reuerſus dominus de poſſeſsione non audiatur. hoc
2 dicit. Dicitur hic ꝙ† reuerſus auditur de proprieta
te tantùm. Contra: imò de poſſeſsione: vt l. ſi quis
emptionis. §. pe. j. de præſcri. xxx. ann. Sol. Quãdoq; miſsio in poſſeſsionem fit ante litis cõteſtationẽ: & tunc auditur de poſſeſsione & proprieta
te: vt lege cõtraria. Quandoq; miſsio in poſſeſsio
nem fit poſt litem cõteſtatam, vel quaſi: & tũc nõ
auditur de poſſeſsione, ſed de ꝓprietate. hic eſt caſus hic. Quandoq; miſsio in poſſeſsionem fit poſt
diffinitiuam ſentẽtiam: & tunc nõ audit, nec de ꝓ
prietate, nec de poſſeſsiõe: vt l. ꝓperãdũ. §. ſin aũt
reus. ꝟ. de iud. j. quomodo & qñ iud. l. cõſentaneũ.
& ibi vidiſtis. ¶Quęro, vnde inducat iſta quaſi cõ
3 teſtatio, de qua fit hic mẽtio. Tex. dicit† ꝙ hęc de
nũciatio facta domino habet vim quaſi cõteſtatio
nis. Ad quod intelligendũ aduerte, vt dixi tibi in
l. j. de lit. conte. iſtud quod dicimus de iſta litis con
teſtatione ciuili, ꝓcedit quaſi ad exemplum prę lij
4 corporalis: vt vidiſtis. Quãdoq; in pręlio† corporali, illi, qui tenẽt vnam arcem, vel vnũ fortaliciũ,
dicũt volo denũciare dño pro quo hic ſum: & niſi
mihi ſuccurrerit intra tantum tempus, ego cedam
tibi q facis exercitũ cõtra me. Iſtud eſt quaſi qđdam prælium: ita hic iſte tenens rem alieno nomi
ne, nominans dominum in iudicio expectat ab eo
ſubſidium, quo veniente litigat: eo nõ veniẽte ce-
5 dit. Et ſic† ex hac lege inducit poſsidẽti alieno no
mine quædã exceptio declinatoria, vt nõ cogatur
ſubire iudiciũ, ſi ei⁹ dñs veniat, ipſe litigabit, & cõ
tra eum dabitur libellus: vt ibi actoris intentiones
excipiat: ſi verò nõ veniet, ipſe erit citandus, & cõ
ſtituendus in cõtumacia: vt ibi: edictis legitimis ci
tare curabit: & ſic iſte poſsidens nõ inquietabitur
vlterius. Et in hoc differt iſta denũciatio, quę hic
fit, ab ea, quæ ponitur in aut. qua in ꝓuincia. ꝟ. vbi
de cri. agi. nam illa denũciatio fit, vt cõuentus poſ
ſit inſtrui defenſionibus ſuis: non vt per hoc à iudi
cio liberetur: vt vidiſtis ibi. ¶Quęro, dicit hic ꝙ
6 quis alieno nomine poſsidens: de† quo loquitur
iſta lex. Dicunt quidã de eo qui nõ habet ius in re,
vt commodatarius, colonus, vel inquilinus. Item
in eo qui habet ius in re, vt feudatari⁹, emphyteuta, & ſimiles. & hoc propter generalitatem huius
legis. Alij dicunt contra. nam illi, qui non habent
ius in re, poſsident nomine ſuo, non nomine alieno: ideo dominum nõ nominant in iudicio. & iſta
opinio communiter tenet. Et mihi videtur quòd
d debemus ſic dicere[d]. Aut iſte, qui habet ius in re,
conuenitur ſolùm reſpectu poſſeſsionis: vt quia
emphyteuta conuenitur ab alio dicente ſe potiorem emphyteutam eſſe: tunc vera ſit iſta opinio,
quòd non poſsit dominum in iudicio nominare:
quia ei non pręiudicatur. Si verò cõuenitur reſpe
ctu dominij directi: & ſic reſpectu iuris, quod eſt
apud alium, debet nominare dominum in iudicio:
& liberabitur à iudicio, reſpectu illius dñij, quatenus illud iudicium non repugnat iuri ipſius emphyteutæ. Poteſt enim dicere emphyteuta, nõ curo quis ſit dominus directò, nec hoc volo defendere: ſed dico me eſſe emphyteutã, ſed quatenus ius,
vel petitio actoris repugnaret iuri ſuj ipſius emphyteutæ, haberet emphyteuta neceſſe ſe defendere: nec poſſet dominum nominare, quantum ad
declinandum iudicium: ſed bene poſſet eum nominare, vt poſsit ab eo de ſuis defenſionibus informari: vt vidiſtis in authenti, qua in prouincia.
7 ¶Iuxta hoc quæro: †pone quòd nominaret in
iudicio dominum, qui poſsidet ciuiliter tantùm:
an iſte tantùm ciuiliter poſsidens poſsit conueniri rei vendicatione. Opi. ponuntur hic in gloſſ. finaliter gl. tenet quòd ſic. ff. de rei vendicatiõe. ſup
rub. in l. Pomponius. §. ſi is qui precario. ff. de acq.
poſ. & ibi plenè dixi. Et eſt tex. in l. cuiuſcũq;. §. j.
ff. de vſufru. ¶Procedo vlterius: dicit hic, alieno
8 nomine poſsidens rem immobilẽ. ¶Quęro, †qđ ſi
poſsideat

c ¶Noĩare. Quis teneat dñm in iudicio noĩare, vide latè Spe. in tit. de primo decreto. §. reſtat. ver. hoc etiam not. & ibi etiã quid in emphyteuta vel feudatario. & ibi ẽt qđ in procuratore dato ad adminiſtrãdum: & ibi de colono & de viro circa bona dotalia, & alijs ſimilibus: & ibi etiã quid ſi nominans nominato nõ cõparente vult pœnitere, &c.

✻ *P. P A V. P.*

d ¶Dicere. Sic Abb. in c. qm̃ frequẽter. §. ne in alijs. in ij. charta. vt lite nõ cõteſta. Barba. conſil. lxxxiiij. in iiij. vol. vbi dicit opi. Bart. eſſe cõem, vt etiam dicit Abbas in d. §. in alijs. licet Cardi. & Ant. de Butr. ibi aliter loquãtur. & aliter Bald. hic, & Pau. de Caſ. & Ange. Salic. hic ſequit Bar. vide Maria. Soci. in c. qm̃ frequenter §. quod ſup. vt lite non conte. qui ſequitur opi. Abbatis ibi.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

poſsideat rem mobilem. Gloſſ. dicit ꝙ non poteſt dominū nominare in
iudicio vigore huius l. ſed res debet deponi ſi eſt perſona ſuſpecta : vt l.
ſi fideiuſſor.§.ſi.q ſatiſdare cogant. Sed hodie poſſet dominū nominare, ꝑ
authē. qua in prouincia. ita dicit gl. Certè authē. illa nihil facit: qa ibi loq
tur de nominatione, q̃ fit, vt poſsit inſtrui de defenſiōe cauſæ: nō autē ad
declinandū iudiciū. Inno. extra, vt lite nō cōteſtata.c. quoniā frequēter.
circa ſi. tenet idē indiſtinctè, ꝙ poſſeſſor rei mobilis poſsit dominū nomi
nare in iudicio, & ꝓ certo nos de hoc nō habemus legē expreſſam: tñ ex
identitate rationis poſſumus bñficiū huius legis ad poſſeſſores rei mobilis
extendere, cū eadē ſit ratio, nec ꝑ hoc introducat alicuius legis correctio.
9 ¶Quęro extra gloſ. vtrum † in iuribus incorporalibus liceat dominum
in iudicio nominare. Inno. tenet ꝙ ſic, per c. inter. de ma. & obe. & no. ipē
in d.c. quoniam frequenter. Iſta enim iura incorporalia habentur pro re-
bus inmobilibus, & maximè quando immobilibus adhęrent: vt l. ſi alie-
10 na.§.j.ff. de vſuſca. cōmu. prę. l.j. ¶Quęro extra gl. † nūqd in poſſeſſorio
poſsit quis dominum nominare in iudicio. videt ꝙ non: qa tex. loquitur
de cōuento act. in rem. Gul. de Cu. tenet hoc idem in cōucto poſſeſſorio.
per aut. qua in prouincia. ſed illa nihil facit vt dixit gl. Decret. tenet con-
tra. xij.q.ij.c. quicunq;. Glo. noſtra videtur velle ꝙ in poſſeſſorio habeat
11 locum beneficiū huius legis vt l. locū.§.j.ff. de tab. exhi. quę gl. etiam † in
a nuit, ꝙ in re mobili habeat locū hæc lex, quod ſatis placet[a] ꝓpter idētita
tem rationis, cū ex hoc, vt dixi, nō introducatur l. correctio. Non obſt.c.
quicūq;. vbi dicit ꝙ ille, qui poſsidet nomine alieno, cōuentus poſſeſſo-
rio debet reſtituere, vtrū eſt, & intellige cū determinatiōe hui⁹ l. vel dñm
12 in iudicio nominare: & ſic declinare iudiciū. ¶Quęro vtrū † cōuēt⁹ actio-
ne miſta, vt petitiōe hęreditatis, poſsit dñm in iudicio noīare. Gu. ꝙ ſic, ꝑ
tex. ff. de pet. hęre. l. etiā. aliàs l. nec vllā.§. ſi qs abſentis. q̃ lex benefacit.
Dices tu: ſecūdùm hoc apparet ꝙ iſte modus nominādi dñm in iudicio,
erat de iure antiquo, vt ſ. dixi: & q̃d hoc nō reperit alibi. Sol. Dico ꝙ alio
reſpectu loquitur §. ille. nam, vt ſcitis, petitio hęreditatis nō datur, niſi cō
tra eum qui poſsidet ꝓ hęrede, vel ꝓ poſſeſſore, ſed ille, qui poſsidet alie
no nomine, nō poſsidet pro hęrede, vl ꝓ poſſeſſore. & pro tāto ibi noīa
bat dñm in iudicio: non autem nominabat, vt ei domino abſenti fieret de
nunciatio: & procederetur ſecundū formam huius legis hoc etiā nō repe
riebatur cautum: tamen per rationem illius §. & per identitatem rationis
iſtius legis tenet hoc eſſe verum: qa in actione miſta conuentus poſsit no-
minare dñm in iudicio, argu. j. titu. j. l. j. & hoc puto verū, prout iſta actio
miſta habet naturā actionis realis: quia datur contra poſsidentem prout
verò haberet naturam perſonalis, dic vt in ea, vt dicā j. proxima quęſtio.
13 ¶†Quæro, vtrū cōuentus actione pſonali poſsit dñm noīare in iudicio,
cùm tex. hic nō loquatur niſi de conuentis act. in rem. Breuiter, quædam
eſt actio perſonalis in rem ſcripta: vt ſunt ferè oīa interdicta vt l.j.§. pen.
ff. de interdic. & in iſtis pōt quis dñm nominare in iudicio: quia eſt eadē
ratio, q̃ in reali. & hoc tenet gl. in prędicta l. locū.§.j. de tabu. exhib. Quæ
dam eſt actio merè perſonalis: & in iſta non licet dñm nominare in iudi-
cio ad declinandum iudicium, ſed vt poſſet ſe de defenſionibus informa-
re. hic eſt caſus in aut. qua in prouincia. Procedo vlterius: dicitur in text.
14 debet ſtatim in iudicio nominare dñm. ¶Quęro † quando debet fieri iſta
nominatio. Reſpon. iſta exceptio eſt declinatoria. & exceptiōes declina-
torię debent opponi ante litem conteſta. vt j. de exceptio. l. ſi. & j. de pro
15 ba. l. excep. ¶†Quęro ſecundò, an iſte, qui nominat dñm in iudicio, de-
beat probare ſe alieno nomine poſsidere. Dic quòd ſic: quia in executiōi
bus reus eſt actor, quantum ad probandum : vt l. in exceptionibus. ff. de
proba. & l.j. ff. de excep. Tu dic, ꝙ ſufficit ſolùm quòd nominet dominū
in iudicio vt per hoc abſoluatur ab inſtantia iudicij: niſi actor in ſe velit
onus probandi aſſumere, & probare eum ſuo nomine poſsidere: vt ſic in
eum transferat poſſeſsio authoritate legis vltimæ. ff. de rei vēdica. Et il-
lud videtur Innocen. velle in c. quoniam frequenter. vt lit. non conteſta.
16 ¶†Quæro. quid ſi talis poſsidens nomine alieno non nominat dominū
in iudicio an valeat proceſſus? Certè ſic, vt, l. officium. ff. de rei vendica-
tio. & iſtud eſt quod gl. hic dicit dum exponit debet, id eſt, poteſt. quaſi di
17 cat: nemo cogitur dñm nominare in iudicio, ſi non vult. ¶†Quęro, vtrū
iſto caſu ſententia lata contra colonum, vel alium alio nomine poſsiden
tem præiudicabit dño. Videtur ꝙ non: vt l. ſi. j. ſi per vim, vel alio modo.
& j. quib⁹ res iudicata non nocet. per totum. & res inter alios acta per to
tum. Plus dico quòd etiam facta executione, & re ad actorem trāſlata nō
b priuabitur dominus abſens poſſeſsione ſua[b], ſi quam habeat: argu. d. l. ſi.
ſi per vim, vel alio modo. Nō obſt. ad hoc l. peregre.§. quibus. ff. de acqui.
poſ. & l. iij.§. quod ſi hic ſeruus. eo. tit. quia ibi loquitur in deijciente, qui
deijciendo colonum habet cauſam priuandi quemlibet ſua poſſeſsione,
at iudex non habet animum priuandi abſentē poſſeſsione ſua: vt d. l. fin.
ſi per vim, vel alio modo. Et hoc videtur tenere Inn. in d.c. quoniam fre-
quenter. ¶Procedo vlterius: dicitur hic, quòd ſtatuitur tempus certum.
18 colono, ad denunciandum domino. ¶†Quæro, an debeat domino de-
nunciari per iudicem, vel ſufficiat ſola data dilatio colono. Reſpond. non
ſed per iudicem etiam debet nunciari domino: aliàs poſſet per colonum
fraus committi, non denunciando domino. Et hoc videtur velle tex. ibi:
certo dierum ſpatio à iudice, &c. eo quod ad notionem eius procedendo
intelligo per iudicem. Et hoc videtur expreſsius dicere text. in dicto ca-
pitulo, quoniam frequenter. circa finem. & ita ibi exponit Innocentius.

a ✠ *P. P A V. P.* ¶Placet. Limita iſtam opinionē, niſi cōueniret ex
ſuo delicto, puta quia ipſe ſpoliaſſet vel violētiā intuliſſet, ſecūdū Abb.
in c. qm̄ frequēter.§. in alijs. col. pe. vt lite nō cōteſt. Ang. hic Soci. in d.c.
quoniam frequēter.§. ꝙ ſunt. vt lite non conteſta.
b ✠ *P. P A V. P.* ¶Poſſeſsione ſua. Vide Alex. in l. peregre.§. quib⁹
in pen. & vlt. colū. de acqui. poſſeſ. Et adde ꝙ ſentētia nū quā prę iudicat poſ
ſeſſori, niſi ipſe ſit noīatim citat⁹, adeò ꝙ vbi aſs ſufficeret citatio gñalis vl per edicta, nō ſuffi
ceret in præiudiciū poſſeſſoris, qui potuit veriſimilè ſcire vide Alex. conſi. v.
in ij. volumi. col. j. Vide ad Bart. in l. iuſtè poſsidet ff. de acqui. poſſeſ. Vide
Alex. ī l. à diuo pio §. ſi poſt edictū. ad finē. ff. de re iudi. ꝙ etiā ꝓpria authori
tate licet poſſeſſori tali expellere talē immiſſum in poſ-
ſeſsionē: vide oīno eūdē in l. clam poſ-
ſidere.§. qui ad nūdinas. in ij. colū. de
acqui. poſ. vbi ponit an talis ingreſ-
ſus acquirat aliquā poſſeſsionē ſaltem naturalem.

¶Procedo vlterius: dicitur hic quòd dominus ve-
niens, vel mittens procuratorem contra actoris in
tentionē excipiet. ¶Quęro, qualiter iſtud fiat, ꝓ
cedatur ne ſuper primo libello dato cōtra colonū:
an verò dabitur nouus libellus contra ſuperuenie
19 tem dominū. Puto † quòd colonus abſoluatur ab
inſtantia iudicij, propter dictam nominationē: &
c libellus de nouo ſit dandus[c] cōtra ſuperueniētem
dominū: quia textus innuit quòd cōtra ipſum de
cætero faciendus eſt proceſſus. ¶Sed tunc quęro,
ſi dominus nullo modo poſsidebat, ſed ille, qui eū
in iudicio nominabat, poſsidebat ciuiliter, & deti-
nebat nomine domini fortè precario: quomodo
contra dominum dabitur libellus? Videtur ꝙ nō
poteſt: vt d. l. Pomponius.§. ſi is qui precario. ff. de
20 acqui. poſ. † Dico quòd iſte, qui nominat domi-
num in iudicio, debet etiam poſſeſsionem ipſam
in dominū transferri: vt ſic poſsit rei vēdicatione
cōueniri: aliàs ſi hoc non faceret, nō abſolueretur
ab inſtantia iudicij: quia per illam nominationem
non eſſet actori conſultum vt voluit hæc lex &c.

SVMMARIVM.

1 ☞Cognitio ſummaria qualis eſſe debeat, ad co-
gnoſcendum de iuribus actoris.
2 De proprietate vſq; ad quantum tempus quis au
diatur, quando ſit actum ſuper poſſeſsione.
3 Miſſus in poſſeſsionem in actione reali, an ſtatim
poſsideat. remiſsiuè.

Sin verò poſt. Dicitur hic, ꝙ domi-
no non veniente ne-
1 gotium examinatur ſummatim. ¶†Quęro qualis
eſt iſta ſummaria cognitio: vtrū requiratur quòd
de iure petentis conſtet expreſsè, & clarè: an verò
d ſufficiat iuramētū calūnię. Breuiter,[d] qñq; ex miſ
ſione in poſſeſsionē non fit prę iudicium, neq; in
proprietate, neq; in poſſeſsione: tunc ſufficit ſum
maria cognitio per iuramentum calūnię, vt vidi-
ſtis in aut. & qui iurat. j. de bonis authori. iud. poſ
ſiden. Quandoq; fit præiudicium in proprietate,
& in poſſeſsione: vt quādo interponitur ſecundū
decretum, tūc debet cōſtare de iure actoris: vt ple-
nè vidiſtis in l. pe. de bo. auth. iud. poſsidē. Quan-
doq; fit prę iudicium in poſſeſsione, & nō in pro-
prietate: & tunc debet cōſtare de iure actoris ſum
matim, hoc eſt, per præſumptiōes, vel indicia, vel
ſemplenā ꝓbationē: vt l. iij.§. cauſę. ff. ad Car. &
ita in hac l. cū per hanc miſsionē non fiat prę iudi-
ciū, niſi in poſſeſsione. ¶Venio ad finē noſtrę le-
gis. dicitur hic: omni allegatione abſenti reſeruata
2 ſuper proprietate. Quęro, vſq; † ad quod tempus
auditur de proprietate. Dicit glo. vſq; ad decē an-
nos inter prę ſentes, & viginti inter abſentes. Nā
poſtea eſſet res vſucapta, vel prę ſcripta: vt in l. iu-
ſtè. in gl. allegata. Doct. reprobant iſtam glo. nam
per primū decretū. non intendit iudex transferre
dñm per conſequens, nec vſucapiendi condictio-
nem: vt l. clauibus. de contrahen. emptio. Suſtinē-
do gl. dic ꝙ vſucapiet ex poſſeſsione quodāmodo
iuncta cum præcedēti titulo, quem habebat: vt l.
ſi is qui pro emptore.§. penul. ff. de vſucap. & l. cū
qui ædes. poſt prin. eo. tit. ¶Item dicit gl. ꝙ aliud
eſt in actione noxali, cùm ſtatim efficitur domi-
nus accipiens, ſi primus poſſeſſor erat dominus:
vt in glo. hoc eſt verum quando miſsio fit ex ſe-
cundo decreto. ſecus ſi miſsio fieret ex primo. &
ita loquuntur iura allegata in glo. ¶Item dicit gl.
quòd in actione perſonali audit quis vſq; ad xxx.
annos, volens recuperare poſſeſsionem: niſi per-
uentum fuerit vſq; ad ſecundū decretum. & verū
3 dicit gloſ. ¶†Quæro, nunquid in reali miſſus[e] in
e poſſeſsionem ſtatim poſsideat Dic vt diximus in
dicta lege ſi quis emptionis.§. pen. j. de præſcrip.
xxx. an. Facit ad prædicta, quod no. in l. iij.§. ſi. ff.
de acquir. poſ. &c.

c ✠ *P. P A V. P.* ¶Dandus. Et vbi ſtatutum tolleret hoc, ſaltē deberet petitio reiterari. vide Deciū cōſil. lxij. col. iij. Itē q̃nō ſententia lata cōtra colonum præiudicet domino, vide latè Alex. ī l. ſæpe. col. ij. & ſeq. de re iudi.

d ✠ POMATES. ¶Breuiter. Adde Bart. in l. j. C. quo. bo. contrariū tenet in l. admonendi. de iureiur. & in verſic. ſummariè. in extra ua. ad reprimendū vide not. do. Mat. in ij. volu. iij. not.

e ✠ POMATES. ¶Reali miſſus. De hoc autem, an miſſus in poſſeſsionē ex primo decreto, in actione reali poſſideat, vide Alexā. in l. iuſtè poſsidet. in prin. ff. de acqui. poſſeſ.

SVMMARIVM.

1 ☞Si mulus ducitur per mulionem per ciuitatem,
mulio non poterit hic conueniri.
2 Actio perſonalis quæ proponit̃ pro aliqua re im-
mobili, an poterit in loco vbi res eſt, proponi.

LEX III.

ACtor. Actio in rem põt exerceri
vbi poſſeſſor habet domi
2 ciliũ, & vbi res eſt[a] ač̃s debet forum, rei
ſequi, tam in actiõe reali, quã in pſona
1 li. h. d. ¶ †Quęro, quid de re mobili, per ciuitatem
iſtam tranſit quidã mulio: ego dico mulum, quem
ducit, eſſe meum: volo eũ hic cõuenire: an poſsim.
Et videtur ꝙ ſic: quia poteſt conueniri vbi res eſt.
Et de hoc ſunt opi. in gl. noſtra: vt in ea habetis. Fi
naliter[b] ſalua meliori deliberatione, dicendũ vide
tur ꝙ non: quia iſtud, qđ hic dicit̃: vbi res eſt: intel
ligitur vt ibi permaneat, non ad tempus, cauſa cu
ſtodiæ, vel tranſitoriè: tunc enim ibi nõ dicit̃ eſſe.
Vidiſtis in l. ij. de verb. ſigni. & l. quęſitum. §. ij. de
lega. iij. cum ſimilibus. & ideo ſi res eſſet hic per-
manſura, vt hic permaneret: idem eſt in re mobili,
quod in immobili. & ſic procedat opinio Azo. In
re quæ eſſet hic trãſitura, & cauſa cuſtodiæ ꝓcedit
opinio Hug. & aliorum ſalua meliori deliberatio
2 ne. cætera dic vt in glo. ¶ †Quęro, quid in actione
perſonali, quæ proponitur pro aliqua re immobi-
li: vtrum poſsit ꝓponi in loco vbi res eſt, ſi ꝓpo-
nẽs nõ habet domiciliũ. Gl. tenet ꝙ nõ.[c] ff. de cẽſi.
l. forma. §. ſi verò quis agrum. & ibi no. & probat̃
ff. de iudi. l. quod leg. ſecus, in actione miſta:[d] vt j.
proxi. titu. l. j. in qua idem tenet, quod in reali.

Vbi de hæreditate agatur. Rubri.

LEX VNICA.

ILlicvbi.[e] Miſsio in poſ-
ſeſsionẽ debet
peti, vbi res eſt: & petitio hæredi-
tatis põt intẽtari vbi hęres habet
domicilium. h. d. &c.

Vbi de ratiocinijs agi oporteat. Rub.

LEX I.

EVmqui. De adminiſtratiõe
tàm publica, quàm
priuata, ibi ratio reddi debet, vbi eſt ge
ſta. h. d. iſte titulus.

Vbi cauſa ſtatus agi debeat. Rubr.

SVMMARIVM.

1 ☞Quo iure cognoſcatur an ſeruus aufugerit.
2 Practica huius legis.
3 Reconuentio an poſsit habere locum, quando cau
ſa conuentionis eſt ſummaria, & reconuentio nõ.
remiſsiuè.
4 Reconuentio non habet locũ in cauſis, quæ ſibi in
uicem præiudicant.

LEX I.

EA quæ. Hæc eſt bona
lex. An qs fuge-
rit, debet prius p iudicẽ examina
ri: & repertus fugiſſe, ad locũ vñ
aufugit, debet remitti, vbi ſtatus
qõ agitur. h. d. ¶ Quęro primò,
1 quo iure cognoſcat̃ de hoc, † an ipſe aufugerit, vel
nõ. Dicit gl. nõ interdicto vti poſsidetis: quia res
eſt mobilis: ſed interdicto vtrobi. nõ eſt verũ: quia
illud haberet locũ, qñ ancilla poſsideret̃ ab alio:
ſed qñ ipſamet facit cõtrouerſiã ſui recurrendũ eſt
ad officiũ iudicis: vt l. iij. §. hoc aũt interdictũ. de li
be. exhi. habuiſtis no. j. de lib. exhi. l. j. ff. de rei vẽ.
2 l. j. §. per hanc. Erit † ergo practica hic, ꝙ ille, à quo
ſeruꝰ aufugit in aliã ciuitatẽ, capiat ſeruũ per per-
ſonã, & cõducat ad iudicẽ illius terrę, in qua eũ ce
pit, & eius officiũ imploret, & hic examinet, an ab
eo aufugit an non. Et ſi eum aufugiſſe reperit̃, re-
mittat̃ ad iudicẽ, vnde ipſe aufugit. ꝓbat̃ i l. j. j. ti.
j. & quod ibi not. ¶ Sed cõtra hoc op. ſi tu cõuenis
me fugitiuũ, petẽdo remiſsionẽ: ego potero te re-
cõuenire ſuper cã ſtatus, dicẽdo me liberũ: vt j. de
ſen. l. cũ Papi. & aut̃. & cõſequẽter. & ſic in eodem
3 loco examinabit̃ cauſa ſtatus. Dicũt † quidã, recon
uentio non põt habere locũ, qñ cauſa cõuentionis
eſt ſummaria, & cauſa recõuentionis requirit, ple-
nariã cauſæ cognitionẽ. Et ita dicũt, ꝙ eſt caſus in
hac lege. Sed an hoc ſit verũ, dicã in d. aut̃. & cõſe-
4 quenter. & tñ ad legẽ noſtram reſpondeo, ꝙ † ma
teria recõuẽtionis nõ habet locũ in cauſis, quę ſibi
inuicem præiudicant, vel quarũ vna eſt pręparato
ria ad aliam. & ita loquit̃ iſta lex: & ibi videbitis.

LEX II.

PRocuratores. Procurator
Cæſaris, nõ
eſt competens iudex in cauſa ſtatus.

LEX III.

SI ex poſſeſsione. In cã
ſtatꝰ,
actor ſequit̃ forũ rei, & partes ſuſtinet,
qui poſſeſsiõis cõmodo gaudet. h. d. cũ
l. ſeq. & iſta lex bene congruit l. j. huius tit. quia il
la loquit̃, qñ eſt dubium: hic quando eſt certum.

IAm. Cauſa libertatis, & ſeruitu
tis, inter fiſcũ, & priuatum,
examinatur à procuratore Cæſaris.
Cauſa verò libertinitatis, & ingenuita
tis, a Præſide. h. d.

INlitibus. In queſtionibus
ingenuitatis ali-
cuius viuentis, præſcriptio quinquẽ-
nij eſt ſublata. h. d.

Vbi quis de curiali, uel cohortali, alia ue conditione conueniatur. Rubri.

SVMMARIVM.

1 ☞Liber homo alteri obnoxius, fugiens poteſt
propria authoritate capi, vt ad iudicem ducatur.
2 Cauſa ſtatus liberi hoĩs, an agatur vbi ſit captus.

LEX I.

SIquis.[f] Liber homo alteri ob
noxius, fugiens põt ca
pi, & ſub iudice, ſub quo capit̃, cau-
ſa ſtatus examinat̃. h. d. ¶ Not. hanc
legẽ[g] ꝓ monachis aufugiẽtibus, &
ꝓ alijs obnoxijs. ¶ No. ꝙ liberũ hominẽ quis non
põt capere ſua authoritate. vt l. ob es. j. de act. &
1 obli. de priua. car. l. j. Sol. Speciale eſt † in homini-
bus ſic obnoxiatis, ſic conditionatis: tunc eñ per
conditionẽ perſonę qñq; ſunt fugitiui, & poſſunt
capi: vt hic, & ſ. titu. j. l. j. Et intelligo capi, vt non
detineant̃, ſed vt ad iudicẽ ducãtur. & ita intelli-
git hic gl. no. & j. de decu. l. generali. tangit̃ per gl.
Inſti. de act. in prin. dixi plenè in l. ait Prętor. §. ſi
debitorẽ. j. de his q̃ in frau. cre. ¶ Opp. ꝙ non de-
bet ibi agi cauſa ſtatus vbi eſt captus: ſed debet re
2 mitti ad locũ vñ aufugit: vt ſ. tit. j. l. j. Sol. † Aliud
in ſeruis, vt in cõtrario: aliud in hominibus quorũ
cõditio alio modo eſt obnoxiata, in quibus eſt ſta
tutũ: vbi te inuenero, ibi te iudicabo. ita intelligit̃
hic. Sed certè Gul. de Cug. videt̃ dicere, ꝙ hic agat̃
cauſa ſtatus coram iſto iudice, ſub quo capit̃ ſpon
te. ſecus enim ſi peteret remiſsionem fieri ſecundũ
formam l. j. ſ. tit. j. hoc etiam velle videtur glo. in
l. de iure. ff. ad municip. no. iſtam gl. quæ dicit ca-
pi, ſcilicet vt ad iudicem ducatur.

SVMMARIVM.

1 ☞Sñia diffinitiua an poſsit ꝓferri in cõtumacẽ.
2 Sententia diffinitiua an poſsit ferri in contumacẽ,
pro publicis functionibus.

LEX II.

HAc perpetua. Homines
obnoxia-
ti, vel qui pro exactionibus, vel con-
cuſsionibus conueniuntur, non poſ-
ſunt fori pręſcriptionẽ opponere: niſi ſint milites
armatæ

✻ *P. PAV. P.*

a ¶ Res eſt. An idem ſit ſi agatur remedio poſſeſsionis reſtituẽdæ, vide Arc. in c. ex parte. in j. col. de foro compe. Itẽ ꝙ ſit in electione actoris an velit agere in loco domicilij cõuẽti, vide Feli. in c. dilectꝰ. el ij. col. v. de reſcript.

b ¶ Finaliter. Adde tu ꝙ hæc opinio fuit originař. Pet. hic: & illã ſequitũr Ioã. And. in addit. Spe. in tit. de cõpe. judi. adi. §. j. verſic. xx. & in c. fi. de foro cõpe. & ita etiã Abb. in c. ſane. de foro compe. & ibi do. Mari. Soci. in d. c. ſane. verſi. ſecundo declara.

c ¶ Tenet quod non. Et ſic habes ꝙ in perſonalibus quis ratione rei ſitæ nõ ſortitur forum. Ita etiam tenet domi. Mari. Soci. in c. ſanè. verſic. ſeptima declaratio. de foro compet. Adde tamen ꝙ ſi agitur hypothecaria ratione rei ſitæ, ꝙ qs in loco poterit cõueniri. Ita Ioã. And. in addi. Spec. in tit. de cõpe. iudi. §. j. verſi. vij. Et idem ſi agit̃ interdicto turbatiuo, dato ꝙ ſit perſonale: tamẽ eſt ſcriptũ in rem: & ideo quo ad ipſam rem iudicatur vt realis. l. j. ff. de interdict. & no. Inno. in c. ex parte. ſ. de foro cõpetenti.

✣ POMATES.

d ¶ Actione miſta. Vide Ro. cõſi. cxcvij. & Bal. etiam ibidem tenet in l. cũ in longi. §. nihil. j. de præſcriptio. lõ. tẽpo. & Panor. in c. ſi. col. xvij. extra, de foro compe. & Bart. in l. forma. §. j. ff. de cenſi.

✻ *P. PAV. P.*

e ¶ Illic vbi. Vide Io. de Anna. conſi. iiij. incip. viſis ſtatutis. in iij. dubio.

f ¶ Si quis. Et nota gl. ſecundam hic, in ver. ab his, quæ dicit, vel à procuratoribus eorum. Ex qua habes quando beneficium capiẽdi propria authoritate poteſt cedi. qđ perpetuò not. facit quod no. Barto. & doc. in l. j. §. ſi. ff. de noui ope. nun.

✣ POMATES.

g ¶ Nota hanc l. Vide text. in c. pen. & ibi Feli. & Scriben. de proba. & vide Areti. conſi. xcv.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

armatæ militię, vel eis fit ſpecialiter cõceſſum.h.d.¶Nota hic in fi. ſentẽ
1 tiam † ꝓferri cõtra cõtumaces. Gl.quæ eſt hic, dicit, intellige de pœna q̃ inferẽ ipſi cõtumaci, nõ ꝙ diffinitiua ſententia ꝓferatur in contumacem. Gul.de Cug.etiam ſic intelligit, ꝙ diffinitiua ſententia proferatur in cõ
2 tumacem, in caſibus hic poſitis.¶ †Et ſic nota ꝙ quando quis cõuenitur pro publicis functionibus, poteſt in eum contumacem proferri ſentẽtia, quod bene nota, & tene menti.

Vbi ſenatores, uel clariſsimi, ciuiliter, uel criminaliter conueniantur. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 ☞Reatus excludit omnem honorem.
2 Forenſis delinquẽs in ciuitate puniẽ ſecũdùm formã ſtatutorũ ciuitatis.

LEX I.

QVicunque. Qui occaſione criminis cõueniũtur, rõne dignitatis infra illuſtrẽ priuilegio fori nõ vtũtur.h.d. ¶Nota†
1 ꝙ reatus excludit omnem honorẽ. Itẽ nota tex. dũ dicit, publicis legibus ſubiungenẽ. Ex quo dicũt,
2 †ꝙ ſi forẽſis delinquat in ciuitate iſta: debet hic puniri authoritate publicarũ legũ non ſecundũ formam ſtatutorũ. Cõtra determinãt omnes doc.ſ.de ſum. trin.l.cũctos populos.& ibi plenè dixi. Tangitur per Dyn.in l.ſi cui.§.fi. ff.de accu.&c.

LEX II.

a SEnatores. [a]Senatores etiam in cauſis ciuilibus põt conueniri, vbi habent domiciliũ, vel maiorem partẽ bonorũ: vel vbi conuerſanẽ. in vrbe verò coram ſuis iudicibus.h.d. Quidã habent hic aut: quidã &, prout ha
b betis aut: eſt caſus, ꝙ vbi quis aſsiduè [b]conuerſatut, põt cõueniri, licet ibi nõ habeat domiciliũ. Pro hoc ſ. vbi de crimine agi oporteat.l.fi. vbi de hęredi. agi oporteat.l.j.quod no.in l.hęres abſens.§.proinde.ff.de iudi.per Inno.de foro cõpe.c.ex parte.

LEX III.

QVoties. Viri habentes dignitatem illuſtrẽ, ex adminiſtratione in cauſis criminalibus, ſolũ corã principe, vel cui ipſe mandauerit, poſſunt accuſari: & poſſunt abſolui, nõ cõdemnari Principe incõſulto: & eius aduerſarius poterit de calumnia condemnari niſi ſimilis dignitatis exiſtat. Qui verò ſunt illuſtres conceſsione, abſq; adminiſtratione poterunt ſub quibuſdã iudicibus nominatis in vrbe, in prouincijs verò apud eorũ rectores accuſari, qui eos poterunt abſoluere: ſed non cõdẽnare Principe inconſulto. h.d.tota iſta lex.& habet duas partes. Secunda ibi: viros autem illuſtres. ¶Nota caſum in hac lege, vbi quis poteſt abſoluere, & non cõdemnare. & videtur contra regulam iuris. quod tene menti perpetuò.

In quibus cauſis, militantes fori præſcriptione uti non poſſunt. Rubrica.

LEX VNICA.

OMnes. Militantes etiam in curia Principis, fori præſcriptionem non habent in publicis functionibus: vel ſi pro priuatis negotiationibus conueniuntur, niſi tempore commeatus. hoc dicit.

Vbi cauſæ fiſcales. Rubrica.

LEX I.

c NOn defenſæ. [c]Iſta eſt bona lex, & declarat & ponit practicã qualiter bona auferuntur ab hærede indigno, qui mortẽ non vindicauit. breuiter dicit. De bonis auferendis ab hęrede, qui mortem defuncti non vindicauit, non poteſt agi niſi cõuictis reis, vel defunctis. hoc dicit.¶Nota hic, ꝙ iſta accuſatio facta contra reos conuictos, habet effectum confiſcandorum bonorum contra hæredes. De hoc dixi plenè in l.j.de his quibus vt indignis.& videtur caſus hic, quòd de crimine nõ poſsit agi ciuiliter, niſi prius agatur criminaliter. Sed hoc non eſt verum ſimpliciter. Dicemus in l.fi.de fide inſtru. vbi gl. dicit. & vide in l.j.§.veſtrum.de pigno. Adde quòd locus iſte §.veſtrum.nequiuit comperiri.

CVm vendente procu. Nota hic gl. vtrũ procurator, qui habet mandatum de vendendo, poſsit habere fidem de pretio: &c.

d *Quando liceat unicuiq; ſine iudice ſe uindicare.* [d]*Rubri.*

¶Suprà habuiſtis ab illo titulo de iudicijs, vſq; huc, quando quis implorat iudicis officium contra alium: hic quãdo ipſemet vindicat, vel Rempublicam.& de prima parte rubricæ loquitur l.j. De ſecunda parte rubricæ loquitur l.ij.&c.

a ¶Senatores. Circa mediũ ꝑ doc.in c.dilectus.el ij.de reſcrip.poſt glo.ib.
b ¶Aſsiduè cõuerſaẽ. Adde & intellige hoc ſaltem per decẽniũ. Ita Cy.hi. & dicit Frãc de Aret.in c.qđ clericis.co.ij.de foro cõpe.& adde do.Marii Soci.in c.licet.queſtio.vj.verſi.j.eo.tit.de foro compe.
b ✠ P. PAV. P. ¶Aſsiduè cõuerſatur. Vide Abbatẽ in c.qđ clericis.in vltimo nota: extra, de foro cõp. Et vide oĩno alia quæ habes ad Bar. in l.hæres abſens. §.j.ff.de re iudi.

LEX I.

LIberam. De nocturno depopulatore agrorũ, & derobatore ſtratarum poteſt quis ſua authoritate vindictam aſſumere.h.d. b

SVMMARIVM.

1 ☞Statuta quæ permittũt bãnitos impunè offendi, ſunt introducta pro quietæ commani.
2 Vindicta publica quæ dicatur.
3 Qui facit pacem cũ bannito, & promittit nõ offendere: ſi tamen poſtea offendit, non dicitur pacem rumpere, quãdo ex forma ſtatuti bannitus poteſt c impunè occidi.

LEX II.

e OPprimendorum. [e] Milites deſertores poſſunt à quocũq; capi, & reſiſtẽtes offendi.h.d.¶
1 †Nota ꝙ ſtatuta, quę ꝑmittũt exbãnitos impunè occi
2 di, ſunt introducta ꝓ quiete cõi. Et diciẽ illa† vin
f dicta publica, [f] vt hic vides. Ex hoc colligiẽ, ꝙ† ſi
3 aliquis priuatus facit pacẽ cũ exbannito, & ꝓmittit nõ offendere eũ, poſtea offendit: nõ incidit in
g pœnam: nec diciẽ rumpere pacem. [g]Nam cum iſta offenſio permittatur propter publicã vtilitatẽ, & diciẽ publica vindicta, nõ potuit pacto priuatorũ tolli: vt l.ius publicum.ff.de pac. Et dicitur ille bonus dolus: vt l.j.§.non facit.ff.de dolo. Et iſtã q. diſputaui Piſis, &c.

De inofficioſo teſtamento. Rubri.

SVMMARIVM.

1 ☞Petitio hæreditatis, quomodo detur contra titulo poſsidentem.
2 Petitio hęreditatis an videatur intentata, quando intentatur querela inofficioſi.
3 Querela inofficioſi, quando poſsit intentari cõtra fideicommiſſarium vniuerſalem.

LEX I.

CVm de inoffic. Querela, & poſt eam hęreditatis petitio, põt contra fideicõmiſſarium, ſicut cõtra hæredẽ, intẽtari. hoc dicit.¶Oppo. ꝙ petitio hære e
1 ditatis non datur† cõtra titulo poſsidentẽ: vt l.hęreditatem.j.in quibus cau.ceſſat longi tempo.pręſcri.& l.regulariter.ff.de petitio.hære.ſed hic fideicommiſſarius poſsidet titulo: ergo &c. Huius f timore ſunt in hac lege duæ opiniones. Vna quæ dicit, ꝙ hic in principio legis, non fuit intẽtata hęreditatis petitio, ſed querela: & poſtquã quis obtinuit in querela, poteſt agere contra fideicommiſſarium petitione hęreditatis: quia titulus allegatus pro non titulo habetur, cùm teſtamẽtum ſit reſciſſum. Et iſta eſt bona lectura, & vera. Alij dicũt, ꝙ
2 intentãdo† querelam, videtur intẽtari petitio hæreditatis. & ideo non poteſt hic intentari contra fideicommiſſarium: quia habet titulum vniuerſalẽ, g & ſciuit eſſe teſtamentum inofficioſum: vt l.nec vllã. aliàs vt l.etiam.§.ſi quis ſciens.de petitione hæreditatis. Iſta non eſt vera, quòd intentata querela, videatur intentata petitio hæreditatis: vt plenè nota.in l.qui de inofficioſo.ff.de inofficioſo te
3 ſtamen.tene ergo primam.¶ Quęro ergo, † & reuoco in dubium, vtrum cõtra fideicommiſſarium vniuerſalem poſsit intentari querela, vt reſcindaẽ teſtamentũ ex toto. Breuiter dic, ſecundùm Gul. de Cug. Aut fuit intentata cõtra hęredẽ antequã reſtitueret: & tũc poſſet: & poteſt proſequi cõtra

✠ POMATES.

¶Vide Panor. in c.qđ clericis. circa j.col. extra, de foro cõpe. in verſic. duo principaliter. idem refert Bart. ſibi contrarius.

¶Nõ defenſæ. Iſtũ ti.limita ꝑut Bar. no.in l.ſi vacantia. C.de bon.vac.li.x. niſi ꝓcurator Cæſaris nõ adeſſet: qa Præſes ꝓuincię eſt iudex in cauſa etiã deuoluta, ꝑ Bar.in l.à diuo Pio.§.ſi emptor.de re iudi. & ad hanc legẽ vide l.cum eorum.& ibi Bar.& Bal.j.de ſenten. & interlocu.omnium iudi.

✠ P. PAV. P.

d ¶Vindicare. Materia huius tituli ꝓcedit qñ delictum eſt de iure cõi punibile. Vide Pau.conſil.cxciij.vbi ponit an valeat ſtatutum ꝙ filius poſsit vindicare necẽ patris. Item quoſdã alios caſus, in quib9 põt quis ꝓpria authoritate ſibi ius dicere vide ꝑ Bal.in c.j.§.j.de pace iura.fir. per Bal.in l.generaliter.C. de decur. lib.x.

¶Opprimẽdorum. Ad hanc legẽ vide Cano.in c.iter alia. de immu.eccle.

¶Vindicta publica. De iſta qõ. vide per Bal.hic & per Bar.in l.quid ergo. §.ſi hæres.de leg.j. & adde qđ dixit Bar.in l.vbi pactũ. de tranſac. ꝙ minimus veniens poterit hoc allegare.

¶Rumpere pacem. Pro hoc vide quod no.Bar.in l.cũ mulier.in j.q.ff.ſoluto matrimo.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶Si mater. Vide pro ampliatione huius tex. in l. mater. iuncta gl. j. ff. eod.
b ✠ P. PAV. P. ¶Facultatem. Et piſtam regulam ꝙ quando teſtator habet tempus prouidendi, ſi non prouideat, ꝙ ei non ſubueniatur, vt eius diſpoſitio ſuſtineatur, vide quod conſuluit notab. Anto. de But. conſil. lvij. col. vlti. incip. in nomine domini &c. in quęſtione ſurgente. Et qđ dicit Bart. in l. j. in vj. col. vbi alia habes. ff. de vulga. & pupil. & in l. neq; enim. §. cum miles. ff. de teſta. mili. per illum tex. Itē adde ad materiam huius legis ꝙ ſi pater vel mater iſtitueret filios ſuos hæredes, & ignoraret aliquē habere, & de eo nullam faceret mentionem, ꝙ talis filius ignoranter præteritus haberet̃ ęqualiter cum alijs inſtitutus. Vide Iaſ. in l. ſicut certi. in ij. & iij. colū. C. de teſta. mili. Item ad illud qđ dictū eſt ꝙ pater habuit tp̄s ꝓuidēdi &c. vide in cōtrarium quæ ſcribit latè Iaſo. in authē. ex cauſa. in penul. & vlti. colū. de lib. præter.

c ¶Vocetur ad dimidiam. Adde Bar. idem tenentem in l. pater filiū. in xij. col. & quæ ibi dixi ff. eo. titu.

ADDE inquantum Bar. concludit ꝙ poſthumus, qui præſumitur inſtitutus authoritate huius legis agit actione ex teſtamento. quod Bald. tenet contrarium, & per primum vide, an huic competat beneficium l. edicto. An autem ſi filius ſit inſtitutus ex re certa, & inſtituti ſint extranei, habeatur pro præterito. Pil. q. lxxv. vt refert Ioan. Andr. in addi. ad Spec. de teſt. §. j. ver. coram. tenuit ꝙ ſic, ꝑ hanc l. ſecꝰ ſi ſint fratres inſtituti.

d ¶Si pater. Ibi hodie ſecus. Sed certè iſta ſolu. non videtur vera in caſu l. noſtrę. Nam ibi loquitur in querela quę competit contra teſtamentum aſcendentium, hic contra querelam, quæ datur contra teſtamentum fratris mei: cùm in hoc non reperiam mutatum ius antiquū. ergo &c. l. pręcipimus. j. de appella. no. tamen glo. quia fortè ſeruaretur in practica, ſecundùm Franci. de Ramp. & idem ſequitur Bald. in lege ſcimus. §. fina. j. eodem.

e ✠ POMATES. ¶Nouiſsima. Ad hanc authenti. vide Alexan. conſilio lxxxiij. volumine iij. vbi ponit quanta ſit legitima nepotum, faciendo in hoc pulchram diſtinctionem. Vide etiam Alexan. conſi. lxxvj. col. ij. volu. iij. vbi ponit quando teſtamentum ſit inter liberos, an debeant habere iure inſtitutionis. & vide Math. no. ciij. col. xviij.

fideicōmiſſarium: quia ius inſtātiæ tranſit in eum: vt l. j. circa prin. ff. ad Trebel. & l. ita tamē. §. actiones. eo. tit. Si verò fuit reſtituta hęreditas ante litē exortam: & tunc aut fuit tota reſtituta abſq; aliqua detractione, vel facta detractione certę rei: & tunc poterit contra eum intentari querela: vt hic. Si verò fuit facta detractio quotæ, non pōt intētari querela contra fideicommiſſarium, vt teſtamentum reſcindatur pro toto, ſed ſolùm ꝓ parte, quę ſibi reſtituta eſt: vt l. ij. j. ad Trebel. arg. j. eo. l. cum duobus. & ff. eo. l. circa. Si verò intentatur contra hæredem poſt reſtitutam hæreditatem, nullo modo noceret fideicommiſſario: vt l. facta. §. ſi hæres ſcriptus. ff. ad Trebel.

LEX II.

QVamuis. Gloſſ. ponit caſum in l. iſta, de illa bonorum poſſeſsione gratia agnoſcendę litis. Aliter intelligunt doctores quā gl. vt hic refert Cy. ideo videatis eum, qui hoc plenè tractat, &c.

SVMMARIVM.

1 ☞Pręteritio matris habetur pro exhæredatiōe.
2 Præteritio matris, quare magis habeatur pro exhæredatione, quàm præteritio patris.
3 Filius pręteritus, cæteris filijs inſtitutis, ex diſparibus partibus, quam portionem habeat.
4 Filio præterito an detur querela, quando in teſtamento ſunt inſtituti filij & extranei.
5 Contra præſumptionem huius l. ꝙ admittat̃ probatio in contrarium.
6 Filius, qui præſumitur inſtitutus huius legis authoritate, qua actione agat.

LEX III.

SImater. [a] Hæc eſt bona & ſingularis lex, ita ꝙ non alibi reperies eam. Poſthumus pręteritus à matre, quę mutandi teſtamētum
b non habuit facultatem, [b] videtur cū alijs viriliter inſtitutꝰ. ſed ſi eſſent extranei inſtituti, q̄rela agere debet. h. d. ¶Oppo. per natiuitatem poſthumi rumpitur teſtamentum ipſo iure: nec eſt opus querela: vt Inſtit. de exhæ. lib. in prin. Sol. Ibi loquit̃ in maribus facientibus teſtamentum: hic loquitur
1 in fœminis. Et eſt ratio, dicit gl. †quia præteritio matris habetur pro exhęredatione: vt Inſti. de ex
2 hæ. liber. §. mater. ¶ †Sed quęritur, quare præteritio matris magis habetur pro exhæredatiōe, quā præteritio patris. Iſtam rationē ego dixi: alia ſcripta non ponunt: ſed Iuriſconſulti credo ꝙ poſuerunt eam. Ratio hæc eſt: filius in poteſtate patris dicitur dñs viuo patre: videt̃ ideo ꝙ moriente patre nō dicitur poſsidere ꝓ hærede: nec noua hęreditas dicitur ſuperuenire: ſed dicitur cōtinuare, vt l. nihil. j. pro hærede. & ibi not. Vnde cū viuo patre fingatur dñs, niſi exhæredetur hęreditas non poteſt alijs dari, cùm fingatur eſſe dñs: ſed mater non habet ſuū hęredem: & ideo inſtituere extraneum, & filiū pręterire, eſt eū hæreditate priuare: quia eam nunquam habuit, & ex teſtamento non datur ſibi. & ideo Iuriſcōſulti poſuerūt legem in ſuis ti. de lib. & poſth. vt oſtenderēt, ꝙ ex illa lege colligitur ratio, quare filius ſuus debeat exhære-

c ✠ P. PAV. P. ¶Nouiſsima. Circa modum computandi legitimā, qñ ſunt plures fratres, & grauati ꝙ quicunq; deceſſerit ſine liberis, alijs reſtituat. & vnus poſtea moriat̃ alijs inſtitutis, quos ſimiliter grauat: poſtea morit̃ aliqs ex eis, cui vnus tm̄ ex ſuperſtitibꝰ ab inteſtato ſuccedit, qūo & quātū alij nō ſuccedēti, qa ſit cōiūctꝰ ex vno latere tm̄, debeat̃ vigore fideicōmiſsi, vide Com. cōſi. lxvj. incip. Io. deceſsit. ꝑ totū. Et qa dicit̃ hic qđ eſt aucta legitima deſcendentium per iſtam auth. quid ſi ſtatutū prohibeat aſcendenti relinquere extraneo vltra tertiam partem bonorum, & quòd duæ partes relinquantur deſcendētibus, an per hoc dicatur reducta legitima ad beſſem. Vide not. Com. ꝙ non, conſilio cxij. per totum incipiē. ſtatutum, ꝙ nec teſtes per eundē vnū verbum conſilio cxix. ante ſinem. verſicu. tamen verius. Et circa iſtam materiam ꝙ filius debeat habere iure inſtitutiōis, etiam patre teſtāte inter liberos, vide Alex. conſil. cccxliij. in penul. colum. Itē an filius ꝓpria authoritate poſsit occupare bona pro legitima, vide in l. ij. C. quando & quib. quar. pars deb. lib. x. Vide Bal. in l. nō amplius. §. in bonorum. circa finē. de leg. j. Bal. in l. ex facto. §. fina. de hæredi. inſtit. Item an legitima aſcendentium ſit aucta, vide Alex. conſi. cxl. ad fin. & Ant. de But. conſi. cxij. quod ſic. & conſil. xv. poſt medium: Roma. conſi. clxxxv. Cur. hic, & alios. Quid autem in collateralibus, vide Alexā. conſi. ccv. in princ. Modern. hic poſt glo. Item no. quòd ille qui non poteſt ſuccedere ab inteſtato, ſi inſtituatur & grauetur, nō pōt eueniēte caſu ſubſtitutiōis & grauaminis retinere legitimam vide Alex. conſi. cccclx. in v. col. ad fin. & cōſi. cccccxix. Ite plures limitationes ad hāc regulā ꝙ p̄t teneat̃ relinquere legitimā iure inſtitutiōis, vide ꝑ Math. eſil. nota. cvj. Quid aūt ſi ſtatutū dicat ꝙ dos matris ꝑuenire debeat in filiū: an ītelligi debeat titulo ſingulari, an titulo hæreditario: effectus eſt maximus ꝓpter trāſmiſsionē. Vide Ang. cōſi. lxxvij. inci. dña Maria. Itē iſtā auth. & latiſsimè materiā legitimæ qūo & qualiter & quāta debeat̃, repetit latiſsimè do. Fabia. de paroch. vbi multa ponit in materia: ideo vide oīno eū. Itē ſi ſtatutū arguat legatū, an habeat locū in filijs legitimatis, vide do. Bened. de Plūb. in quadā diſputatione inci. ſtatuto piſano. in ij. & iij. dubio. Itē circa illud quod dictū eſt ſ. ꝙ relinqui titulo inſtitutionis: qd ſi ſimpl̄r relinquatur, que

dari &c. ¶Procedo vlterius, & videtur ꝙ iſte filiꝰ
c vocetur ad dimidiam [c] hęreditatis, ſicut ille qui inſtituitur eſſe completo: vt Inſti. de hære. inſti. §. ſi verò totius. Sol. Hic habetur pro inſtituto à l. incerta, & limitata portione: ibi verò fuit inſtitutꝰ à
3 teſtatore ſimpliciter. ¶ †Quęro, quid ſi filij ſint inſtituti ex diſparibus partibus? Reſpondet, ſemper iſte pręteritus habebit virilem. l. qui cùm plures. ff. de vulg. & pupilla. Nec obſtat l. numis. de lega. iij. per quā videbatur ꝙ deberet habere minimū: quia hic eſt certa diſpoſitio legis: ibi verò erat du-
4 bia diſpoſitio teſtatoris. ¶ †Quęro, quid ſi in eodem teſtamēto erant inſtituti filij, & extranei. Dicūt quidam, quo ad extraneos erit locus querelæ: quo ad filios non. Gl. determinat contrariū: quia in nullo ſit locus querelæ. Cùm enim iſte filiꝰ pręſumatur inſtitutus in aliquo, non poteſt dici ꝙ ſit
5 locus querelæ. ¶ †Quęro, extra glo. vtrum cōtra pręſumptionem huius legis admittatur probatio in contrarium, ꝙ mater noluerit illum filium quē gerebat in ventre inſtituere. Guliel. de Cug. dicit quòd ſic. Nam tex. hoc introducit propter coniecturam maternę pietatis. ſed in incertis, nō certis, eſt locus coniecturis: vt l. continuus. §. cùm ita. de
6 verb. oblig. ergo &c. ¶ †Quęro, vtrum iſte filius, qui præſumitur inſtitutus authoritate huiꝰ legis, agat condictione ex lege iſta, vel qua actione. Determinat Guliel. & bene, ꝙ debet agi actiōe ex teſtamento, cùm authoritate huius legis videat̃ inſtitutus. Diſponit enim iſta lex, vt inſtitutꝰ videatur. Vnde non concedit iſta lex hæreditatem ſibi immediatè, ſed per medium teſtamentum: vt in l. lege obuenire. de verborum ſignificatione. Vnde ex teſtamento agetur. quod ſatis placet. Dicam vobis in ſimili infra, de liber. pręte. in authen. ex cauſa. &c.

CVm ex cauſa. Reſciſſo teſtamento per querelam, non reſcindūtur libertates cōceſſæ.

d SIpater. [d] Querela pręparata trāſmittitur. h. d.

CVm quæritur. Filiꝰ cui relicta eſt legitima non habet querelam. h. d. Iſtud qđ erat olim ī quarta, hodie corrigitur, & inducitur legitima ad aliā portionē, ſcilicet trientē, & ſemiſſem, per aut̃. de triē. & ſemiſ. §. j. ideo aut̃. nouiſsima. ſequitur.

SVMMARIVM.

1 ☞Filij hodie debent habere legitimam iure inſtitutionis.
2 Legitima aſcendentium eſt aucta.
3 Trebellianica & Falcidia non eſt aucta.
4 Parentes, an hodie habeant legitimam iure inſtitutionis.
5 Filij, qui non poſſunt ſuccedere, an computentur in numero filiorum, ad computationē legitimæ.

e NOuiſsima [e] Oppono qđ imò debet habere iure inſtitutionis: vt in authentica, vt cùm de appella. cog. §. aliud quo-

1 què capitulū.Sol.fateor, † ꝙ iſta aut̃.per illā corri
a gitur:[a] quia hodie debet habere iure inſtitutio-
b nis[b].Ratio:qa eſt titul⁹ magis honorabilis.¶ Itē:
quia habet ius accreſcēdi in hęreditate,vt dixi vo
bis in lege,quoties. j.de hæredibus inſtituendis.
¶ Item oppon.de l.vxori meæ.j.de vſufruc.lega.
Sol.fateor quòd lex illa corrigitur in hoc:quia in
vſufructu non poteſt filius fraudari in legitima.
2 ¶ † Quæro,vtrum in aſcendentibus ſit aucta por
tio legitimę.glo.& docto.intelligunt ꝙ ſic: vt in
3 authen.eadem.§.j.¶ Item † quęritur,vtrū trebel
lianica,& falcidia ſit aucta.Reſpondeo non: quia
hoc nō reperitur,& quòd non mutatur, quare ſta
4 re prohibetur.¶ Quęro, † vtrū parentes debeāt
c habere legitimam iure inſtitutionis[c]. gloſ.tangit
iſtam queſtionem in patrono.in l.j.§.ij.ff.ſi qd in
fraud.patro.& ibi dixi,ꝙ patronus poteſt habe-
re quoquo relicti titulo: vt inſti.de ſucceſsio.lib.
§.ſed noſtra.Sed parens,& patronus,ęquiparan-
tur quo ad omnia.exceptis quibuſdam, quę not.
in dicta l.j.ſi à patre quis fuer.ma.quia non reperi
tur iſta diuerſitas.ergo &c. Prętere a,quod nō mu
tatur expreſſè,remanet incorrectum vt l. pręcipi
5 mus.in fi.de appella.¶ Quæro, † vtrum filij, qui
non poſſunt ſuccedere connumerentur in nume-
ro aliorum,quātum ad cōputationem legitimæ.
Iſta eſt difficilima queſtio.quam examinaui ple-
nè in l.j.§.ſi pater.ff.de coniun.cum eman. li. &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Falcidia,quæ dicatur propriè.
2 Teſtamentum in quo filiæ ſunt relicta centum pro ſua falcidia,an valeat.
3 Donatio,an valeat inter patrem & filium.
4 Donatio immenſa facta filio,quo iure reuocetur, remiſsiuè.

VNde & ſi parēs. Iſtud quod in lege Codicis dicit̃,ꝙ inſpicit̃ illud quod habet tēpore mortis, limitatur per hanc aut̃.¶ Opp.dicitur hic,nomine falcidiæ, Falcidia dicitur quæ debet̃ iure inſtitutiōis:vt ff.
1 ad l.fal.l.j.in prin.Sol.dicit gl. † hoc nomē falcidia
propriè ponit̃ ꝓ Falcidia debita iure inſtitutiōis:
impropriè ꝓ Trebellianica: impropriſsimè ꝓ le
gitima.Nota:iſta verba faciūt ad q.quam vidi de
facto.Dixit teſtator:relinquo filiæ centū pro ſua
Falcidia:nec adiecit,& ī his eā hęredē īſtituo.Cer
d tè puto ꝙ teſtamentū[d] valeat † & iure inſtitutiōis
2 videat̃ reliquiſſe.Nā cū iſtud nomen Falcidia,acci
piatur pro legitima,intelligere vr̄ iure inſtitutio-
nis:arg.l.ſciendū.de ver.obli.Inſti.de fideiuſ.§.ſi.
de inuti.ſtipu.§.itē ſi ſcriptū.Dixi vobis in l.filiū.
3 ſed & ſi portio,de leg.præſtā.¶ † Opp.ꝙ inter pa
trē & filiū nō valeat donatio:vt j.de do.inter vir.
& vxo.l.donatiōes.Poſſumus dicere,hic erat fili⁹
emācipatus.Vel dic verius,ꝙ etiā in filio in ꝑtāte
pōt hr̄e locū,in quo valet donatio hodie,& ēt ꝗli
bet obligatio ex cā aduentitia.Ita tenet gl.hic,&
l.frater à fratre.ī prima mag.gl.de cōdi.inde.& in
l.pactū.j.de pac.cōuē.& ibi dixi tibi.Et habuiſtis
caſum in l.iubemus.ad Treb.Dices tu,quō poſſu
mus dicere ꝙ donatio ſit ex cauſa aduētitia,cū ea
q̄ à patre ꝓficiſcunt̃,dicāt̃ ꝓfectitia:& ſic eſt ꝓfe
ctitia?R̄ndeo. dicit gl.hic loquit̃,qn̄ pater donat
filio vt extraneo:qd eſt hoc dictū?Dico,intellige
qn̄ ꝑceſſerūt opera filij talia,ꝙ ꝓpter illa opera pr̄
cuilibet extraneo tm̄ donaſſet.Vnde cū illud,qđ
filius acqrit ex operibus ſuis,ſit aduentitiū,vt l.cū
oportet.in prin.j.de bo.q̄ libe.iſta donatio videt̃
aduētitia.Secus ſi iſta merita nō pręceſsiſſent.Di
xi vobis plenè in l.ſi donatione.j.de col.vbi dicit
4 gl.¶ Quęro,quo iure † iſta immenſa donatio filijs
irritet̃.Dicit gl.per querelam inofficioſę donatio
nis.Dicam vobis j.tit.j.in l.j.&c.

NEptem. Neptis exhæredata habet querelam.h.d.

e PArentibus.[e] Pater pōt hæreditatem diuidere inter filios,dūmō vnicuiꝗ legitimā derelinquat.& q iudiciū defuncti agnouit,non poteſt intentare querelam.h.d.

DE inofficioſo. Teſtamētum militis non ſubiacet querelæ.h.d.

an prę ſumatur titulo inſtitutionis,vide oīno q̄ habes in l.his verbis.ff.de hęre.inſti.ad Bar.Nunquid autē portio quę relinquit̃ ex diſpoſitione ſtatuti debeat relinqui de neceſsitate tit.inſtitutionis,vide Alex.cōſi. ccxij. in ij.col.Itē quæ dicat̃ legitima: & an tota portio, quę deferret̃ alicui ab inteſtato,dici poſsit legitima, vide in Bertachi.in verbo,legitima.in prin. Itē an filia excluſa p ſtatutū cōnumeretur inter filios ad augendū vel diminuendū eorum legitimā,vide omnino ſubtiliter & latè d. Ant.conſi.xxxix.per totum.&ibi in prin. ponit qua ratione ſit aucta legitima.& quędam alia in materia, Vide etiam de eo qđ dictū eſt ſtatim ad Barto.in l.j. §.pen. ff.de contra tab. & in Berta.in ver.legitima.in j.col.et ibi in ij.col.latè an poſſit tollere in totū vel minuere legitimā, & ꝙ legitima computet̃ reſpectu eius qđ quis haberet ab inteſtato, excludatur etiam à legitima. vide d. Anto.conſi.xvj. Vide omnino in contrarium circa hoc quę habes ad Bar.in l.j.§.ſciēdū.ff.de ſuis & legiti.ad apoſt.do.Alexan.

POMATES.

a ¶ Corrigitur. Vide de Panor. conſilio xj. ad fin. volumi. ij.Fe.in c.cūm ſup. colū. fina.de offic. deleg.& Alex.cōſ. lxxx.volu.v.colū. ij.vide etiam Ang. in l.milites.j.de teſta.mili.& Bal.cōſi.ij.in fi.in prima parte.vbi ponit an hoc procedat etiam in linea materna.

b ¶ Nouiſsima.iure inſtitutionis.Hanc regulam quod filius debeat habere iure inſtitutionis, limita non procedere in patre teſtante inter liberos: quia ſufficit quòlibet relicti titulo,dummodo aliquid relinquatur.Glo. eſt hic ſingula.& quia defectus alicuius ſolennitatis iuris poſitiui,illud nō vitiat:vt d.§.ex imperfecto.& ageret ad ſupplementum.ſecus ſi præteriti fuerunt aliqui ex ipſis filijs:quia teſtamentum eſſet nullū.l.filio præterito.de iniuſto,rup.teſta.pro hoc bene facit c.Raynutius.de teſta.in prin. & not.in cap.ſi pater.de teſtamen.in vj.& verſicu.inſtituit.& ſecutus eſt Mathe.in ſuis notabilibus.cxl.licet non alleget glo.hic.& iſtam gl.ſecutus eſt Iaco.butr.ar.d.§.ex imperfecto.tamen Iac.de Arc.& Pe.& Cyn. videntur hic iſtam glo.reprehendere,tenentes ꝙ iſta omnino corrigatur per §.aliud quoq; capitulum.quod etiam reputat tutius glo.in d.c.ſi pater.Item fallit hæc regula in inſtitutione in legitima,ſecundum Bar.in l.j.circa fi.ſ.de ſatiſdan.in lec.nō in repe.in ij.q.quintæ partis principalis. & ibi Bald.in xxvj.col.& Pet.de Anch.& Imol.in c.cūm eſſes.de teſta. & ſufficit quòd ſit inſtitutus in vno numo:quia habebit ius accreſcendi, ſecundùm Bald.in l.ſi quis priore.ad Trebel.& ff.de minori.l.deniq;.in fin.not. Bald.hic.ſecus ſi eſſet ſimplex legatarius:quia etiam decedente fideicommiſſario vniuerſali,non haberet ius accreſcendi.l. eam quam.j. de fideicommiſ.& Bald.hic. Item limita ꝙ debeat habere iure inſtitutionis,niſi inſtitutio omitteretur fauore filij:vt in caſu l.multi.de liberis & poſthumis.Ita not.videtur concludere Bartolus & Imola in lege,cum filio.de vulgari & pupilla.Item fallit ſi ſtatutum hoc non ſic diceret,ſecundùm Baldum in lege finali in ſexta columna de bonis quę liberis notat Ludouicus in lege,ſi quis priore.ad Trebellianum refert ſe contrarium conſuluiſſe:licet neminem reperiat tenere contra Baldum.De quo vide Alexandrum in lege,inter cætera.ff.de liberis & poſthumis. An autem iure canonico requiratur quòd filius habeat iure inſtitutionis:de teſta.per gloſſam in dicto capitulo ſi pater.libro ſexto,& Salice.& Bald. in l.fina.C.fami.erciſcun.per Imo.in repe.l.j.§.ſi ex fundo.& in l.his verbis.in prin.de hęre.inſti.

c ¶ Legitimam iure inſtitutionis.Et iſtud idem tenuit Bar.in l.ſiue libert⁹. §.excluditur.de iure patro.Cōtrarium tenuit Bal.in l.ij.j.de bo.poſ.liberti.& Bal.in aut̃.ex cauſa.in prin.viij.co.j.de libe.præte.& Bal.in l.omnimodo. j.eod. & eſt caſus in aut̃.vt cum de app.cog.§.eo.& §.& hæc quidem. & vide plenè per Bald.in l.j.j.de bo.poſ. contra tab.libe.Sed ꝙ pater debeat habere iure inſtitutionis, hic contra Bart.tenet Bal. in d.l.j.de cōtra tabu. Flo.dicit ſe plures conſuluiſſe cōtra Bart.& ꝙ contra eum tenet Iac. de Bel.in d.§.aliud quoq; capitulum. ADDE ꝙ Bald. conſilio lxxxj. & clxxxiij.lib.j.& cōſilio cxxiij.lib. iiij. tenet parentes eſſe inſtituendos. & dicit Salice. ꝙ ſtante ſtatuto ꝙ mater nō ſuccedat vſque ad quartum gradum, ꝙ poterit petere legitimam. An autē ſtāte ſtatuto ꝙ mater tranſiens ad ſecunda vota, nō ſuccedat filijs primi matrimonij ab inteſtato,ſi fuerit inſtituta in decem cū hoc ꝙ plus petere non poſsit, poſsit agere ad ſupplemētum.Bald.tenet ꝙ non,cōſil.cccxxiiij. lib.iiij.&dicit Pau. de Caſt.notandum eſſe pro ſtatuto Triuiſano,ꝙ qui auget legitimā filiorum,ꝙ ſufficit quòd tūc relinquatur quoquo relicti titulo:quia ſicut ſtatutū derogauit in quātitate,ita præſumendum eſt derogaſſe in ſolennitate,ſecundùm Bal.in l. maximum vitium j.de lib.præte.Et an cùm ſtatutum auget legitimam, filius poſsit grauari in illa,vide in conſilijs Cal.de.xxxij.de teſt.in fin.l.vide eundem Bar.in l.planè.§.duobus.de leg.j.& per Moder.in l.j.j.quando non peten.partes.

ADDE Ang.conſi.ccxcj.& Pau.de Caſt.conſi.cclij.

d ¶ Teſtamētum valeat.Idem tenet Bal.per illum tex.in l.humanitatis.in iiij.col.j.de impu.licet Bar.reliquerit ſub dubio in l.filiū.§.ſed & ſi portio.de leg.præſtan.& vide Barto.in l.j.§.j.ad l.Falci.idem videtur tenere Bal.hic.Sed quid ſi pater dixit:inſtituo filium in partem,ad quam de iure debeo:an intelligatur de iure municipali,vel communi:vide Bal.in l.quicunq;.de ſer.fugit.Bal.& Imo.in l.illa inſtitutio.in fi.prin.de hære.inſti. Et quid ſi dicit:relinquo filio iure inſtitutionis.Bart.tenet in l.ſi cùm antea.C.de dona.ante nupt.Et adde quod dixi in l.j.§.quib⁹.ff.qđ cuiuſq; vniuer.& ad Barto.vide hic Imo.in l.j.§.ſi ex fundo.& in l.his verbis.in prin.de hære.inſti.& in c.Ray.de teſta.vbi tenet contra Bar.& etiam Sal. hic;& in aut̃.nouiſsima.& in l.quoties.de hære.inſti.j.licet do.Flori.in d.c.Ray.tenuerit opi.Bar.cum Bar.tenet Matheſi.in no.clix.& r̄ndet ad rationem Bar.ꝙ hæc ſunt nimis generalia.Pro quo facit quod no.Bar.in l.lecta.in ij.col.ſi cer.pe.dū dicit,de verbo cōuenerit vel promiſerit &c.& adde Bar.in l.ſi.ff.de pec.le.& facit quod no.gl.& Bar.ī l.quoties.j.fa.erc.

ADDE ꝙ ſi teſtator dicat:volo ꝙ filia mea habeat decem pro ſua benedictione,ꝙ dicitur inſtituta:vt voluit Cardi.conſi.lx.Idē ſi dicet,iure inſtitutionis:vt voluit Bal.conſi.cccv.iiij.lib.& aduertendum ad vnum qđ dicit Pau.de Caſtr.ſe reperiſſe conſultum per do.Io.Pariſienſem præceptorem Bal.ꝙ ſi teſtator grauet inſtitutum,vt eius filium capiat in cohęredem,ꝙ hoc caſu filius non cenſebitur inſtitutus:licet aliàs illud verbū cohæredem importet inſtitutionem.

e POMATES.¶ Parentibus.Vide aliter per Alex.conſi.xxij.vo-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

SI hæredum. Contra fiſcū, qui ſuccedit hæredi ſcripto, poteſt intentari querela. h.d.

SVMMARIVM.

1 ☞Nihil Iudę⁹ Iudęo: & nihil Catilina Cethego.
2 Infamis ꝙ non poſsit opponere contra teſtem, ꝙ ſit infamis.
3 Iudex officio repellit teſtem infamē, etiam quando pars non poteſt opponere.
4 Mater, quę fuerit meretrix, non poteſt ꝓpter meretricium filiam exhæredare.

IN arenā. [a] Turpitudo quem à ſucceſsiōe inteſtati nō remouet. ¶ Item nō pōt quis obijcere turpitudinē, ī qua ipſe īcurrit obijciens.
1 ¶ No. ex iſto tex. in fi. † nil Iudęus Iudęo: & nil Catilina Cethego. [b] Facit † ſi aliqs eſt infamis,
2 non pōt opponere teſti ꝙ ſit infamis: vt l. iij. §. Iulianus. & ibi no. ff. de teſti. Sed † iudex fortè pote-
3 rit eum repellere ex ſuo officio, ſecundū Guil. de
4 Cug. arg. l. quos prohibet. de poſtu. Et ſic facit † ꝙ ſi mater fuit meretrix propter meretriciū nō poſſet filiam exhæredare. quod nota bene, &c.

SI pater. Propter fideicommiſſum inuicē inter filios relictū, nō eſt locus querele. h.d. Opp. j. eo. l. qm̄ in prioribus. Sol. dicit gl. fateor ꝙ iſta lex hodie corrigaꝛ: quia debet filius habere legitimā ſine aliquo grauamine. Quidā doc. mod. dicūt, nō eſſe verū, ꝙ iſta lex hodie corrigaꝛ: quia ſicut cōtinet on⁹ iſtud, fideicōmiſſum: ita pōt habere commodū, & ſub iſto incerto toleraꝛ iſtud grauamen: vt l. ſi ea. j. de vſur. & arg. de ſol. l. pe. & iſtud videbaꝛ tenere Richar. Mal. Pro quo optimè facit ſ. de trāſa. l. de fideicōmiſſo. Tu teneas gl. tuā, & ita obſeruat cōſuetudo, ꝙ ſine aliquo onere debet habere: nec hoc pōt præiudicare filio. Sicut enī in legitima ſibi remittiꝛ on⁹: ita etiā alteri parti remittiꝛ, vnde nec plus, nec minus habet. Pro huius declaratione vide quod dicā j. eo. l. filius matrem.

CVm duobus. Teſtamēto reſciſſo pro parte, legata diuidua ꝓ parte præſtantur: indiuidua pro ſolido ſunt prēſtanda. hoc dicit. intellige vt in glo.

SVMMARIVM.

1 ☞Succumbens in vna actione, quādo repellatur ab alia.
2 Querela, & falſum ſunt contraria origine, non effectu.
3 Contra tabulas, & falſum, an ſint contraria origine & effectu.

EVm qui. 1 Qui ſuccubuit † in vna actiōe, quæ ex vna cauſa ꝓponiꝛ, nō repelliꝛ ab alia, q̄ ex diuerſa cā proponiꝛ. h.d. ¶ Opp. j. de l. ſi mater. §. eādē. ff. de excep. rei iud. Sol. Dicūt quidā: Aliud in rei vēdi. aliud in petitione hæreditatis. Iſtud eſt falſum: vt l. ſi mater. in prin. ff. de exce. rei iud. Dicas ergo, ꝙ hic ꝓpoſita fuit querela, nō petitio hęre. ¶ Itē opp. extra gl. j. de fur. l. j. Sol. Ibi qs propoſuit vnā actionē cōtrariā, & obtinuit: hic verò ſuccubuit: ideo pōt redire ad illā: vt l. Aurelius. §. fi. de lib. leg. ¶ Cōtra hoc opp. & nūc reintegro gl. de l. ſi patronus. de bo. lib. Sol. Dicūt qdā, aliud in patrono, aliud in patre: qđ nihil
2 eſt. Alij dicūt, vt Dy. in l. cōtraria ꝙ hic q̄rela, † & falſum ſunt cōtraria origine, nō effectu: nā vtrūq; reducit rem ad cām inteſtati: ibi verò falſum, & cōtra tab. ſunt cōtraria origine & effectu. nam p falſum præſupponiꝛ nūquā fuiſſe teſtamentū, & re-
3 duciꝛ res ad cauſam inteſtati: ſed falſum † & cōtra tabulas omnino ſunt cōtraria effectu, & origine: qa vnū prēſupponit teſtamentū fuiſſe: aliud non. ¶ Itē effectu: quia p vnū res reduciꝛ ad cauſam inteſtati: per aliud nō ita. Dicit Dy. iſtud placet: nec per hoc redditur ratio diuerſitatis. Dic ergo ꝙ ibi priuatur hęreditate patronus, qui ſuccubuit in falſo propter delictum ſuum, ſcilicet quia teſtamentum falſum accuſauit: nō propter electionē. Dices tu: quare etiam in hac lege ille qui ſuccubuit in falſo, non priuatur hęreditate? Reſpon. hic qui dicit teſtamentū falſum, priuaꝛ omni cōmodo ꝓueniente ex illo teſtamento, nō aliunde: ſed in l. cōtraria patronus, qui dicit teſtamentū falſum, oīno priuaꝛ inſtitutione: quia in teſtamento erat inſtitutus, hic vult ꝑuenire ad querelā ab inteſtato: & ſic vult peruenire aliūde quā ex teſtō: arg. ff. eo. l. etiā. & quod ibi no. & hoc fortè voluit hic dicere gl. in ſecunda ſol. ibi in l. cōtraria fuit inſtitutus patronus & c. q. d. ibi qui ſuccubuit in falſo, agebat ex eodem teſtamento: hic agit extrinſecus. ¶ Opp. j. de codicil. l. fi. So. Ibi ideo: quia tam varijs modis nitebaꝛ ex eadem ſcriptura. ¶ Opp. de l. ꝙ in hæredē. §. eligere. de tribu. Sol. Ibi in his quæ electione tolluntur &c.

c **FIliam.** Præteritus à matre, habetur pro exhęredato: [c] ideo habet neceſſe intentare querelam. h.d.

SVMMARIVM.

1 ☞Propoſita vna actione, quando currat tempus ad aliam.

d **COntra maiores.** [d] Pendente vno iudicio, non currit tēpus in alio: quia illo pendente, non poterit inchoari. h.d. ¶ Opp. de l. ſi ſeruus. ff. vi bo. rap. Sol. Illa nihil ad propoſitum. ibi enim loquitur, quādo negligentia in primo, nocet in ſecundo. De quo dic vt ibi. hic loquitur quando eſt diligens in primo vtrū proſit in ſecūdo. de quo ſtatim dicam. ¶ Opp. de l. minorū. §. j. de euic. Sol. Illa nō eſt cōtra. ibi enim quęritur an vna ſententia præiudicet, & ad aliā: non de curſu temporis. ¶ Item opp. & videtur, ꝙ iſtud tempus quinquennij ſit continuū: ideo ſemper currat: vt ff. quādo appel. ſit. l. j. §. dies. Sol. Iſtud tempus eſt vtile quo ad initiū: continuum quo ad proceſſum. ¶ Item opp. ff. de excuſa. tuto. l. ſcire opor-
1 tet. §. ſcire. Huius timore † contrarij, debes dicere breuiter ſic. Quandoq; vni competunt plura iudicia vere: quādoq; vnum cōpetit: & putat aliud ſibi competere. Primo caſu, aut illa iudicia poterāt ſimul, & ſemel intētari, aut non. Primo caſu, aut ꝓpoſuit actionē ita gnāliter, ꝙ poterat vtrūq; iudiciū comprehendere: & tunc negligentia in vno prodeſt in oībus: vt l. fi. j. de anna. excep. Aut petitio nō poterat vtrūq; cōprehēdere: & tunc diligentia in vno prodeſt in alio: vt d. l. fi. de an. excep. & l. ſcire oportet. §. ſcire. de excuſ. tuto. fallit in l. fi. de duobus reis. ratio ibi patet. Si verò ſimul intentare non poterat: tunc diligentia in primo facit ꝙ tempus in ſecundo nō currit: vt ff. de adul. l. quinquenniū. Secūdo caſu, quādo vnum competebat, & aliud putabat ſibi competere: tunc aut eligit ius incompetens ignoranter, & non currit ſibi tempus in iure competenti: vt hic. Aut eligit ſcienter, & imputet ſibi: vt l. mater. ff. eo. Sed ſi elegiſſet ignorāter, ignorantia iuris: dic vt dixi in l. Claudius. de acqui. hære.

1 ☞Prēteritio matris facta per filium in teſtō habetur pro exhæredatiōe.

c **CVm filium.** Præteritio matris facta à filio, habeꝛ pro exhęredatione [c] & eſt locus querelæ. h.d. Et habet multas leges, quę dicūt ꝙ prēteritio matris
1 habetur pro exhęredatione, & eſt locus querelę: ſed † de prēteritione matris paſsiuè, cum ipſa prēteriꝛ, habes modicas leges: ideo illā tene menti perpetuò.

SVMMARIVM.

1 ☞Offenſa diciꝛ, quicqd alterius animum ad iracūdiā prouocat. & nu. 3.
2 Offenſa cum tractatur de aliquo puniendo, diciꝛ illa, quæ pœnā mereꝛ.
4 Offenſa in perſonam quæ dicatur: remiſsiuè.

CVm te pietatis. Exhæredat⁹ à patre ſine iuſta cauſa, habet quęrelā. h.d.
1 Vide gl. in l. noſtra. ꝙ † offenſa diciꝛ quicqd alterius animum ad iracūdiā ꝓuocat: vt videbitis hic, & j. eo. l. filia in orbitate.
2 Tamen cū tractamus † de aliquo puniēdo propter offenſam offenſa diciꝛ illa, quæ pœnam meretur: vt l. teſtamento centurio. ff. de manu. te. tamen
3 largo † modo ſumēdo, vt dixi, diciꝛ offenſa etiam illa, quæ non pœnā meretur. ſi tamē prouocat animum alterius ad iracundiam, etiam iniuſte: vt
4 hic, & j. eo. l. filia. De hoc quid dicatur offenſa, & quæ † dicatur offenſa in perſona, vel non, dixi plenè in l. licitatio. §. ꝙ illicitè. ff. de publi.

SI filiam. Iuſta eſt cauſa exhęredandi filiam, propter vitę turpitudinem. h.d. Hodie eſt iſtud limitatū per auꝛ. quæ ſequitur.

FIlia. Nolle diuertere à marito, non eſt iuſta cauſa exhæredādi, vel exhæredationis. hoc dicit.

f **FRatris.** [f] Vltra fratres nulli competit querela: accuſatio autē falſi, omnibus permittitur. hoc dicit. De huius legis materia videbitis j. eo. l. fratres.

SI maritus. Teſtamento reſciſſo per querelam, actiōes competentes hæredi, quæ erant confuſę, reſtituuntur. h.d.

TEſtamenti. Qui impedit aliū teſtari, iuſtā cauſam exhæredationis cōmittit. h.d. nec eſt hoc hodie correctum &c.

TEſtamentum. Teſtamentū militis nō ſubiacet querelę inofficioſi. h.h.

SVMMARIVM.

1 ☞Filius ſub qua conditione poſsit inſtitui.
2 Filius an poſsit cogere patrem, vt ipſum emancipet.

Filijs

---

lu. v. & xciiij. ad fi. volu. iij. vbi dicit ꝑ iſtū tex. ꝙ cum legitima ſit portio eius, qđ debeꝛ ab inteſtato ꝓ nepotibus viuētib⁹, & parentibus nō debeꝛ legitima in bonis aui.

a ¶ In arenā. In prin. limita vt per Bald. in l. ſi filiam. j. eo.

b ¶ Cethego. Cōtrarium tenuit Bart. & melius in l. cum mulier. ff. ſol. mat. vbi vide per Alex. concordantias.

c ¶ Exhæredato. Quid econtra, vide j. eo. l. cū filium.

✱ P. P A V. P.

d ¶ Contra maiores. Circa iſtam legem, an pendente iudicio nullita. currat tempus datum ad appellandū: vide oīno Comen. cōſi. xxxvj. inci. proponiꝛ ꝙ A. p totum. Et ibi etiā an ſimul poſsint intentari. Item circa declarationē hujus regulę ꝙ pendēte iudicio ſuper incidēti non currat tēpus principali, vide Feli. in c. ex ratione. circa mediū. extra de appella. Faciunt quæ ſcripſi in l. properandum. ſ. de iudi. vbi vide. Item vide quæ ſcribit Curti⁹ in l. j. C. de iura. cal. ꝙ pendente diſputatione an capitula ſint admittēda, vel poſitionib⁹ reſpondēdū, nunquā currit tp̄s ſtatutum ad probandū. Et vide Alexā. conſil. cccc-xxxix. in princi. & ad finē. Areti. in l. quātum. la vltima, col. v. de acqui. hę.

e ¶ Pro exhæredatione. Dicit Bald. hic, ꝙ corrigitur.

f ¶ Fratris. In fin. j. col. vide circa hoc glo. de Inſti. eo. ti. §. ſoror.

Filiis matrem. Cõditio, quæ filij
inſtituti fauorem reſpicit, nõ facit lo-
cum querelę, neq; teſtamẽtum annul
lat. h.d. ¶ Opp. primò, & videtur ꝙ pẽdente con
ditione habeat locum bonorũ poſſeſſio ſecđm ta-
bulas: vt ff. de bon. poſſeſ. ſecđm tabu. l. ij. §. ſi ſub
cõditione. Sol. Hęc eſt regula, ꝙ põt peti: aliàs ta
men nõ poteſt peti à patre, in cuius odiũ fuit op-
poſita cõditio. Sed an iſta poſſeſſio tribuat ius vel
non: dic plenè, vt dicam in d. l. ij. §. ſub cõditione.
¶ Oppo. & videtur, ꝙ non põt inſtitui filius, niſi
ſub cõditione poteſtatiua: vt l. ſi pater. j. de inſtit.
& ſubſti. ſub cõdi. fa. imò omnis conditio reijcitur
de legitima: vt j. eod. l. quoniam in prioribus. Sol.
1 † Quandoq; certum eſt ꝙ conditio reſpicit fauo-
a rem,[a] non odiũ filij, & tũc poteſt adijci: nec reijci
tur. hic eſt caſus hic. Quandoq; reſpicit grauamen
filij: tũc nõ poteſt adijci: vt d. l. ſi pater. imò hodie
de legitima reijcitur: vt d. l. quoniã in prioribus.
Quandoq; eſt dubiũ vtrum conditio adiecta reſpi
ciat fauorem, vel odiũ: & tunc illa hodie reijcitur
de legitima: licet olim ſecus: vt l. ſi pater. in prin. ſ.
eo. & ſecũdum opi. gl. & l. cum ex filio. in princ.
2 ff. de vulg. & pupil. ¶ Quęrit gl. † an filius poſſit
cogere patrem vt eum emancipet. Dic vt ff. de le-
ga. j. l. filiusfamiliàs. §. ſecũdum vulgarẽ. & de cõ
ditio. & demonſt. l. ſi cui.

Ex tribus. Inſtituto in legi
tima, põt pupilla-
b riter ſubſtitui.[b] h.d. ¶ Quærit gl. v-
trũ in legitima poſſit ſubſtitui per fi-
deicõmiſſum. Et dicit quod nõ. Iſtã qſtionẽ exa-
minat plenè Dy. in l. j. §. fi. de vulg. & pupil. & ibi
c dixi. & Cy. hic ponit verba Dy. Veritas eſt iſta,[c]
ꝙ ipſe filius in legitima nõ poteſt grauari per fidei
cõmiſſum: quia ab ea omne grauamen ſubduci-
tur: vt l. quoniã in prioribus. j. eo. de vulg. & pup.
l. cohęredi. §. cùm filiæ. ſed ſubſtitutus filio pupil
lariter grauari poteſt per fideicommiſſum in legi
tima: vt l. ſi fundum per fideicommiſſum. aliàs l.
ſi Titio. §. fi. cum l. ſeq. ff. de leg. j. nota bene.

SVMMARIVM.

1 ☞ Fratri pręterito, vl' exhęredato, an deᷣ q̃rela.
2 Pręteritio fratris, habetur pro exhęredatione.
3 Querela contra teſtamentum fratris, an operetur
reſciſsionem teſtamenti in totum, vel vſq; ad le-
gitimam.
4 Querela an competat quando frater inſtituit ali-
quam turpem perſonam, & aliquam non.
5 Quando frater exhęredaᷣ, an debeat cauſa inſeri.
6 Cauſæ ingratitudinis, an repellant fratrem à ſuc
ceſsione ab inteſtato.

Fratres. Fratres cõſanguinei
habent querelam cõ
tra teſtamentum fratris turpem perſo
d nam[d] inſtituentis, niſi ſeruum neceſſa
rium inſtituat: & querela nulli alij ex trãſuerſali-
bus competit. hoc dicit. Iſta lex eſt ſingularis: nã
in nulla parte iuris declaratur quòd querela com
petat fratri contra teſtamentum fratris, ſicut hic:
licet de hoc habeam⁹ in trib⁹ locis, ſcilicet ſ. eo.
l. fratris. Inſtitu. e. §. j. ff. e. l. j. ¶ Quæro, vtrũ que-
1 rela † cõpetat fratri p̃terito, ſeu exhęredato. De
exhęredato nõ eſt dubium: de pręterito dubitaᷣ:
quia poſſet dici ꝙ ſibi competat bonorum poſſeſ-
ſio contra tabulas, ſicut parenti pręterito. ¶ Con
e trarium eſt veritas:[e] quia bonorũ poſſeſsio contra
tabu. non competit: vt l. j. §. liberos. ff. ſi à pa. quis
fue. ma. Competit autẽ querela authoritate huius
2 legis, nec eſt opus † exhęredatiõe: quia prætéritio
pro exhæredatione habetur: ſicut dicimus de prę
teritione materna: cũ eadem ſit ratio prout dixi ſ.
3 eo. l. iij. ¶ Quæro, vtrum per hanc † querelam re-
ſcindatur teſtamentũ in totum: an verò vſq; ad le
gitimã. Gl. ſ. eo. auᷣ. nouiſsima. dum facit mentio
nem de legitima fratris, videtur innuere ꝙ vſque
ad legitimam reſcinditur teſtamẽtum. Pro hoc fa
cit ſimilitudo patroni: vt Inſtitu. de ſucceſ. liber.
§. ſed noſtra. Contrarium determinat Guli. quo-
niam iſta querela cõpetit propter odium hæredis
inſtituti, qui eſt turpis perſona vt l. Pantonius. ff.
4 ſi quis à parẽ. fue. ma. ¶ † Quęro, quid ſi frater in-
ſtituit aliquam turpem perſonam, & aliquam nõ
turpem? Breuiter dicit hic Guliel. ꝙ cõtra illã tur
pem perſonam competat querela, & pro parte ſua
reſcindetur. arg. ſ. ea. l. cũ duobus. & ff. eo. l. circa.
5 ¶ † Quęro, vtrum quando frater exhæredatur, de
beant de neceſsitate inſeri cauſæ exhęredationis:
quæ cauſæ ponuntur in auᷣ. de nup. §. ingratitudi
nem. Dicit Guliel. de Cu. ꝙ non: quia quando fra
ter agit contra turpem perſonam inſtitutam hęre
dem, per querelã, poterit hæres inſtitutus de eius
ingratitudine conqueri: vt in d. §. ingratitudinẽ.
facit ad hoc l. libertus. ff. de in ius vocãdo. ¶ Quę-
6 ro, vtrũ illæ † cauſæ ingratitudinis[f] repellãt fratrẽ
f à ſucceſsione ab inteſtato. Videtur ꝙ ſic: vt in d.
§. ingratitudinẽ. in auᷣ. de nup. & j. de ſecũ. nupt.
l. fi. & l. cũ patronũ. cũ l. ſeq. ff. de iure patro. Con
trarium determinat Guliel. per l. cognatis. ff. vn-
de cog. Non obſtat. §. ingratitudinem. & l. fi. de ſe
cun. nupt. quia ibi repellitur frater à quodã lucro,
quod hęreditario iure cõpetit. Non obſtat l. cũ pa
tronũ. qa facilius tolluntᷣ iura patronatus quã iu-
ra ſanguinis: vt l. ius aũt agnationis. ff. de pact. &
l. iura ſanguinis. de re. iur. iũcta l. pe. de bo. lib. & c.

Liberi. Liberi exhæredati præſu
muntᷣ ingrati, niſi probẽt
ſe gratos: & parentes pręſumuntᷣ gra-
ti, niſi probentur ingrati. h.d. Et eſt ho
die iſta lex correcta: quia quilibet præſumitur gra
tus, niſi probetur ingratus. per l. omnimodo. j. eo.
& eſt hodie neceſſe ꝙ inſeratur cauſa exhæreda-
nis: vt in auᷣ. non licet. j. de libe. præte.

g Quoniam. [g] Dos & donatio pro
pter nuptias, compu
tantur in legitimam portionem. h.d.

SVMMARIVM.

1 ☞ Quando relinquitur minus legitima agitur ad
ſupplementum.
2 Filij præſumuntur ingrati.
3 Sufficiebat olim legitimã quoquo titulo relinq.
4 Quando quis agit ad ſupplementum legitimæ cõ
tra quos debeat agere?
5 Filius pro ſupplemẽto legitimæ, an poſsit propria
authoritate occupare bona?

---

a ¶ Reſpicit fauorẽ. Item vbicũq; cõditio fuerit ad cõmodũ filij, nec habet locũ querela, vt l. multi. ff. de lib. & poſth. & vide qđ ibi in ſimili ponũt doct. & facit an mater poſſit relinquere legitimã filio, cũ hoc ꝙ patri nõ q̃ratur vſusfruct⁹. de quo p Bar. in l. filio. in fi. fa. erciſ. p Bar. ĩ tra. de duobus fratribus. & in auᷣ. excipiᷣ. C. de bo. quæ lib. & vide Bald. hic ad fin.

b ¶ Subſtitui. Vide ſ. eo. l. ſi pr̃ puellæ.

✠ POMATES.

c ¶ Veritas eſt iſta. Et iſtã opi. tenet in §. diui. cõtra putãs in maio. & ꝓ eo facit ꝙ vbicunq; lex reſiſtit actui, ibi nec valet adiectio pœnę. §. fi. Inſt. đ leg. ſed lex reſiſtit ne in legitima apponaᷣ grauamẽ: vt hic. igitur &c. Addẽ ꝙ ꝓhibitio đ nõ alienãdo nõ afficit legitimã, ſecđm Arc. in cõſil. xix. inci. ex facto p̃ ſupponiᷣ. & eſt verũ ꝙ ille loquiᷣ qñ ad hoc vt inducaᷣ priuatio legitimæ: ſed nos loquimur quo ad priuationẽ reſidui hęreditatis: imò cogita. cõtrariũ tñ in hoc tenet Raph. in l. filiusfa. §. diui. ff. de leg. j. & Pau. de Caſt in cõſ. ccxxxiiij. inci. viſis & diligẽter cõſideratis. & Mod. referẽ. in d. §. diui. in ccvij. col. Tñ in cõtrariũ aſtringit iſte text. in l. oĩmodo. & in l. qm̃ in prioribus. j. c. in verbo, directè, nec ĩdirectè, põt apponi grauamẽ in legitima. Retẽta tñ opi. Raph. per Barb. vide cautelã ad eã euitãdũ, Cepol. cautel. lix. quã referũt Mod. repetẽtes in d. §. diui. colũ. xxviij. Retenta etiã opi. contraria ꝙ ꝓhibitio de nõ alienando, non afficit legitimã: intellige, qñ prohibitio fieret ſimpliciter. ſecus ſi vſq; ad certũ tempus: puta vſq; ad xxx. annos. & Pau. de Ca. cõſi. cccxxxiiij. incip. viſis & cõſideratis omnibus. in ij. col. Ad hanc tamen euitandam vide Ang. in l. quoties ab omnibus. j. de fideicõ. & Cepo. in d. cautela lix. Et quid ſi teſtator inſtituit in minus quã legitima, adiectis hic verbis, quod plus petere non poſſit: & an tunc poſſit agi ad ſupplementum, vide Ro. conſil. cccclxxviij. Et an filius, quem pater exhęredauit, ſed poſtea ei aliquid reliquit iure inſtitutionis, poſſit agere ad ſupplemẽtum, vide Bal. conſi. ccliij. in ſecunda parte.

d ¶ Turpẽ perſonam. Quid ſi reperiatur vſurarius inſtitutus, vtrum diciᷣ turpis perſona, vide quod dixi in l. improbum. ſ. de infa. vbi eſt caſus.

ADDE Ange. conſ. clxxj. qñ frater inſtituit cõcubinam, & fratri certũ quid reliquit: & in teſtamento eſt clauſula codicillaris: vide etiam Paul. de Caſt. conſi. lxj. Ioã. And. in addi. ad Spe. in tit. de teſta. §. ſequitur. ver ſi autẽ. Vbi limitat ꝙ frater habet querelam cum turpis p̃ſona eſt inſtituta: niſi & ipſe frater eodem morbo laboraret.

d ✠ P. P. A V. P. ¶ Turpem perſonam. Ad materiã hui⁹ legis vide Matheſ. not. xlviij. & cxcviij. Sup quo vide latius Barb. in c. Raynutius. col. cj. de teſta. vbi in ſeq. etiam ponit qđ in cõcubina, & quanta ſit legitima fratris: & qđ ſi in teſtamẽto eſt clauſula codicillaris. & quædã alia, vt per eum.

✠ P. P. A V. P.

e ¶ Contrariũ eſt veritas. Vide Angel. conſil. cclxiiij. inci. Petrus. vbi etiam ponit an concubina dicatur turpis p̃ſona. Et quid operetur clauſula codicillaris in tali teſtamento poſita, vide Barba. vbi ſ. Item an iſta lex procedat in ſorore, & an ſufficiat ſola inſtantia & quædam alia in materia, vide per Pau. de Caſt. conſi. lxj. Item ꝙ ſpurius dicatur turpis perſona ad hoc propoſitũ vide Bald. in c. naturales. in ij. col. ſi de feu. fue. cõtro. Itẽ qđ ſi in teſtõ, in quo eſt ĩſtituta turpis perſona, ſit clauſula codicillaris, an videatur frater grauatus per fideicommiſſum illa turpis perſona: & ſic ſuſtineatur per clauſulã codicillarẽ, vide oĩno Cremen. ſingu. xcij. aliàs cxcij. Itẽ rupto teſtamẽto p̃ querelã de qua hic, an conſeruetᷣ legitima per auᷣ. ex cauſa. C. de lib. præteri. vide q̃ ibi habes ad Bart. Itẽ an clauſula codicillaris rũ peretᷣ rupto teſtõ p̃ querelã, vide Pau. de Caſt. conſil. lxj. circa mediũ. & multa circa iſtam materiã, & qũo probetᷣ turpis perſona, & an ſufficiat aliquo titulo relinquere aliquid fratri, vide per Corne. conſil. clxxvj. in iiij. pte.

f ¶ Cauſæ ingratitudinis. Contrarium tenuit Ang[e]. in §. ingratitudinem. hic allegato.

g ¶ Quoniam. Adde Bar. in l. in quartam. ad l. Falc. Et no. ꝙ dos computatur in legitimam. Et adde ꝙ iſtud intelligit Bar. hic locum habere non ſolũm in filia, ſed etiam in nepotibus ex filia agentibus, ex perſona filiæ. Et dicit de hoc hic eſſe caſum, coniuncta l. illam. j. de collat. Et ita concordat Bart. conſi. cxlvij. quod incipit, Gilbertus dedit dotem pro filia quæ mortua eſt &c. Illud idem tenuit in alio ſuo conſilio, quod incipit, in quęſtione prædicta.

ADDE Pet. de Ancha. conſi. xlviij. Pau. de Caſt. conſil. cxxiiij.

a ✠ POMATES. ¶ Omnimodo. Qualiter autem deducatur ſupplementum legitimæ, vide Oldra. conſi. cxiij. & etiam aliquid per eum cōſil. cviij. col. iij. volu. j. & vide Capram etiam cōſi. vj. & ſeq. in prin. & xv. no. ergo ꝙ agēs, ad tale ſupplementum non dicitur infringere, vel querelare teſta. &c. & vide Alex. cōſil. lv. col. fi. volu. ij. Pro huius ampliatione vide text. in apoſtil. ad Bal. in l. fi. C. de do. promiſſ. & in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. poſt Imol. in ix. col. ff. de lib. & poſthu. Itē ad iſtā l. vide Raph. in l. filiusfa. §. diui. ff. de lega. j. vbi tenet ꝙ ſi pater inſtituit filios, & ꝓhibuit ne aliquid alienent cū cauſa, & ꝙ ſi alienant, ꝙ tunc hęreditas applicetur tali hoſpitali: quòd ſi filij alienant vſque an legitimā, ꝙ incidunt in pœnā priuationis. Et idem tenet Pau. de Caſt. in conſil. ccxxxiiij. incip. viſis & diligenter cōſideratis. & Modern. in repe. in d. §. diui. in xxvij. col. cum ſeq. Conſidera tamen quòd in cōtrarium multū ſtringit iſtū text. in d. l. quoniā in prioribus. j. eodē, vbi nec directè, nec indirectè poteſt apponi grauamen in legitima.

a OMnimodo.[a] Ille cui aliquid in teſta
mēto relinquitur nō poteſt illud impugnare: ſed debet ad ſupplementum
b legitimæ agere[b]: niſi probetur ingratus. In his ve
rò in quibus nihil relinquitur iura vetera nō mutantur. Item datū cauſa militiæ cōputatur in legi
1 timā. hoc dicit. ¶ Not. quod † quando relinquitur
minus legitima, debet agi ad ſupplementum. Et
iſtud eſt ius nouum: per quod iura antiqua corriguntur: licet de hoc fiat mentio, in l. ſi nō mortis.
ff. eodem. ſed fuit additum à compoſitoribus.
2 ¶ Not. † ſecundò, quòd filij præſumuntur grati,[c]
c ſi non probentur ingrati. hoc etiam eſt nouum, &
3 corrigit l. liberi. §. eodē. ¶ Not. † tertiò, quòd ſufficit, quòd relinquatur legitima quoquo relicti
titulo. hoc hodie corrigitur vt habuiſtis no. in authen. nouiſſima. §. eodē. ¶ Quæro, quando quis
4 † agit ad ſupplementum, vtrum debeat agere cōtra hæredem an etiam contra legatarios, quibus
ſunt relictæ res hæreditariæ. dixi plenè in l. in
5 quartam ff. ad leg. falci. An autem † filius pro ſupplemento ſuæ legitimæ, poſſit propria authoritate occupare bona: vide in l. ij. quādo & qui. quarta pars debetur. per me.

QVæ nuper. Præcedens conſtitutio habet locū in teſtamētis etiam nuncupatiuis. h. d.

QVoniam in priori
d bus.[d] De legitima ſubducit̄ omne gra
e uamen[e] conditionis, vel tēporis, vel alterius grauaminis. h. d. ¶ Not. grauamen dici, vel

a ✠ P. P A V. P. ¶ Omnimodo. Circa iſtā materiā an filius habeat bona hypothecata defuncti pro legitima, vide quæ ſcripſi in l. ſi conuenerit. §. ſi nudā de pigno. actio. alegādo Feli. in c. cū olim de maio. & obedi. Item ſi ibi ſit relictū minus legitima, an pro ſupplemēto habeat hypothecam tacitā, ſicut dat̄ pro alijs relictis. Item an ſupplementū legitimæ habeatur pro relicto à teſtatore, an verò debeatur ex legis diſpoſitione, vide de his omnibus Bulga. in quodā ſuo cōſil. incip. Ieſu Chriſti nomine inuocato. de quo vltimo an ſupplementū dicatur peti ex teſtamento, an ex legis diſpoſitione condictione ex iſta lege, vide hic Soci. in l. ſi ex toto. de quo j. poſt Sali. & alios hic, & Ange. not. in l. Papinianus. §. cōditionem. in j. col. ff. de inoffi. teſta. & vide oīno Soci. in l. ſi ex toto. in princip. ff. de lega. j. an detur hypotheca pro ſupplemento legitimæ. Item ꝙ legitima ſemper intelligatur exceptuata de omni grauamine. Et ſi filius ſit hæres, vide Decium conſil. lxxxj. col. j. Item ꝙ etiā ſi eſſet minor, filius, vel prodigus, non valeat prohibitio patris de alienando reſpectu legitimæ, vide Aret. conſil. xix. in ij. dubio.

b ✠ P. P A V. P. ¶ Agere. Vel ad plus ſi ex aliquibus appareat de voluntate teſtatoris. Exemplifica, vt in conſil. ciij in ſubſcript. Fulgo. in conſilijs Com. Et aduerte ꝙ facultas petēdi ſupplementū trāſmittitur ad hæredes, ſecūdū Sali. in l. ſcimus. j. co. quē ſequitur Alex. in cōſil. cxc. incip. viſo titulo quæſtionis. in iij. col. ad fi. & eſt de mente Bal. in l. ſi arrogator. in ij. oppoſitione. ff. de adop. & in l. ij. in vlti. q. C. de lib. præter.

c ¶ Filij præſumunt̄ grati. Quod facit ad ea quæ habētur in l. donatione. j. de colla. & in l. ſi fortè. de caſtrē. pecu. Sed dic ꝙ ibi non intelligit de iſtis meritis, nec de obſequijs: vt no. Bal. in aut. ex teſtamēto. eo. tit. Et qñ dicantur bene meriti, vide Bal. in l. iubem⁹. in fi. in princ. de ſac. ſanc. eccle. & in l. liberti. §. eo. & ibi no. per Bart. & Bal. in prin. eiuſdē legis. & vide Bar. & Bal. in l. fratres. §. eo. & not. ꝙ petēs ſupplementū legitimæ, nō dicitur teſtamentū impugnare. adde Bal. in l. cū lege. de epiſc. & cle. & quo iure petatur legitima, & ſupplementū, vide Bal. j. eo. tit. ſi quis in ſuo. in prin. facit quod not. Bal. in l. j. in vij. col. j. de inoffi. dona. Et ꝙ petēs ſupplementum legitimæ, nō dicatur teſtamentū impugnare, tenet etiā Pau. de Caſt. in conſi. vij. quod incipit, in Chriſti nomine amē &c. Circa primū videtur dicendum &c. in iij. col. vbi concordat, ꝙ ſi plura ſunt alicui relicta, ei nō competit querela, ſecundum ius ad ſupplementum. & ſubdit, plus cenſetur intereſſe, ſuper ius agendi ad ſupplementum. Alexan.

d ✠ POMATES. ¶ Quoniā in prioribus. Vide pro limitatione iſtius legis Alex. in l. ſi pater. in vlti. col. in verſi. extra gl. adde j. de inſti. & ſubſti. ſub cōdi. fac. & in vij. col. in l. reprehendenda. eod. tit. An autē legata, vel onus æris minuant legitimā, vide Oldra. conſil. cxxj. ad fin. Alex. conſil. lv. in iij. col. in ij. dubio, volu. iiij. in fi. & lxxxix. in ij. col. eo. & in fi. An in legitima poſſet pater filio ſubſtituere, vide Panor. conſil. xv. col. ij. vol. ij. Vide etiam ad hæc Barto. in conſi. xiij. col. ij. in ij. dubio. & col. v. conſil. xxvij. & conſil. xxviij. in fin. & conſil. xxxij. & conſil. xl. & Barba. conſil. lxiij. col. vj. volu. ij. Cardi. conſil. xxij. & Imo. cōſil. cxiij. vide etiam quę ſcripſi ſuprà poſt l. ex tribus.

conditionis, ſubduci de legitima. Hoc quod de cōditione dicit, dic vt dixi in l. ſi pater. j. de inſtit. & ſubſti. ſub condi. fac.

SVMMARIVM.

1 ☞ Minuſcula dicitur quarta.
2 Dictio plus, refertur ad modicum.

f SIquis in ſuo.[f] Qui in dando legitimā,
quæ ſola relicta eſt, vſq; ad ſentētiam
fuerit contumax, ipſam duplicatā ſol
1 uere cogitur. hoc dicit. ¶ Not. † quòd minuſcula
dicitur hic quarta. Et hoc facit ad dictū teſtis, qui
dicit: dico quòd talis poſſedit decē annis, & plus.
2 nam hæc † adiectio plus, ad modicū refertur: vt l.
hæc adiectio. ff. de verb. ſigni. iſtud modicum intelligitur de quarta parte temporis. argu. huius l.
& ita inducit gloſſ. hanc l. in l. & ſi poſt tres. ff. ſi
quis cau. & dic vt ibi per Guliel.

LEgis autem. In poſthumo nō cadit iuſta cauſa exhæredationis, cùm non poſſit alieno odio prægrauari. h. d. ¶ Ex hac l. fuit ſumpta regula, non debet aliquis. de reg. iur. lib. vj. & illam vide per Dy.

SVMMARIVM.

1 ☞ Querela quando detur nepoti præterito.
2 Querela inofficioſi finitur quinquennio.
3 Ius agendi ad ſupplementum legitimæ finitur quinquennio.

SI quis filium. Querela præparata tranſmittitur ad hæredes, contra quos poterit opponi de ingratitudine

d ✠ P. P A V. P. ¶ Quoniā in prioribus. Vide quæ ſcripſi in l. ſcim⁹. j. co. Et de materia vide Alex. cōſ. clxxxv. & vnum caſum, in quo ī legitima adijcitur grauamē vide p Alex. cōſi. ccxlvj. in v. col. Quid aūt ſi aliqd adijciat̄ quod poſſit eſſe vtile, vide do. Frāciſ. conſil. xix. in ij. col. Vide eundem conſi. xliij. vbi ponit, ſtāte ſtatuto ꝙ legitima ſit prout pater voluerit. pone pater relinquit legitimam filiā & eam exhauſit legatis, an illud grauamen deducatur, ad quod vide Paul. de Caſt. cōſi. cclxxxv. ad finem. Nūquid aūt per ſubſtitutionem pupillarē poſſint grauari venientes ab inteſtato, an legitima pupilli: & an in dubio cenſeantur grauati, vide Pau. conſi. cxcix. ad fi. Vide quæ ſcripſi in l. ſi fundū per fideicommiſſum. §. fi. de lega. j. Item ꝙ poſſit adijci grauamen ne poſſit alienare intra certum tempus, vide Pau. de Caſt. conſil. ccxxxiiij. in ij. col. Iaſ. in l. filiusfamiliàs. §. diui. ad finē. ff. de leg. j. Et dicit Pau. in d. cōſil. ꝙ ſi alienetur legitima, habeat locū priuatio hæreditatis à legitima ſupra. quod eſt mirādū. Item in materia legitimæ, vide do. Fabianū in repetitione aut̄. nouiſſima. §. eo. prout ibi ſcripſi. Et ibi etiam ponit ꝙ omne grauamē deducatur. & multa alia in materia. Item in quo prouideat iſta lex: & quid ſi eſſet inſtitutus filius ſub conditione caſuali vel mixta, an reijciatur, an verò teſtamentū ſit nullum, vide Anto. de But. conſil. lxvij. circa medium vſq; ad finē. tenentem ꝙ ſit nullū, & declarantem quomodo proceſſit iſta lex, & l. ſancimus. §. cùm aūt. j. eo. Vide poſt Bar. in l. ſuus quoq;. de hæred. inſti. vbi etiā ſcripſi an iſta regula ꝙ omne grauamen reijciatur, non procedit quando perſona inſtituta eſt ſub cōditiōe, ꝓ quā reddit̄ incerta, vide Are. in l. cōmodiſſimè. ij. & ij. col. de leg. j.

e ¶ Omne grauamē. Limita hāc legē vt habetur §. eo. l. filijs. Quid autem ſi filius renuncians legitimæ, ſcit ipſam ad aliū deuenire: an ille teneatur ad grauamen. Dic ꝙ ſic. Textus eſt ſingularis in l. cùm patronus. ff. de leg. ij. quæ licet loquat̄ in patrono, nihilominus ex identitate rationis per Moder. extenditur ad filium. Item limita hanc legem non habere locum in poſthumo ſub conditione inſtituto, & eueniat conditio antequàm naſcatur, vt per illum tex. dixit & limitauit hanc legem Imol. in l. cùm poſthumus. ff. de liber. & poſthu. in fin. l. De hoc etiam vide vnum verbum per Bar. in l. cōmodiſſimè. de liber. & poſthu. vbi per illum tex. hoc limitat. ADDE quod Iaco. But. & Bald. dicunt, ꝙ ſi ſtatutum dicat, ꝙ filia debeat ſtare contenta illa quantitate, quam pater in ſuo teſtamēto reliquerit pro dote: nec poſſit plus petere, ꝙ ſi pater reliquerit centum nō ſufficientia ad legitimam, & vltra hoc appoſuerit conditionem, vel tempus: quòd licet filia debeat ſtare, contenta de quantitate: non tamen cogitur ſtare contenta de conditione vel tempore: quia ſtatutum venit ad correctionem l. omnimodo. quo caſu non debet extendi, ſed reſtringi.

f ¶ Si quis in ſuo. Hic habes text. in princi. ibi minuſcula autem ꝙ appellatione particulæ venit quarta: ſed appellatione partis venit dimidia l. nomen. §. portionis. de verb. ſignifi. quod limita, niſi eſſet dictio aliqua: quia tunc importat minus quàm dimidia: vt voluit Bal. in c. j. de cōtrouer. inueſti. & in l. cùm filius. §. pater. de leg. ij. Et adde Bar. per illum tex. in glo. in prin. in l. ij. C. qñ & quib⁹ quarta pars debetur. Adde etiā gl. in cle. j. in verbo, aut earū partis. de ſo. cōpe. Et adde quæ no. Bart. in l. plures. de dā. infec. Si autē dicit, pro parte ſua, intelligitur pro legitima. l. ſancim⁹. j. eo.

tranſmit-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

& ibi not. Bar. & Bal. Et quando dicitur aliqua pars, vide Bal. in l. j. in pe. col. j. tit. ij. & probatur in l. Gallus. §. in omnibus. de lib. & poſthu.

a ✠ P. P A V. P. ¶ Tranſmittentis. Circa iſtam materiam tranſmiſſionis querelæ quando nõ eſt preparata, vide aliqua in l. cùm mota. C. de tranſactio. vbi Iaſ. in iiij. colum.

tráſmittentis,[a] & de inſtitutione de eo facta, & de repudiatione, vel temporis curſu. ¶ Oppo. quod de iure antiquo iſte nepos[b] ſaltem ex perſona ſua
1 habet † querelam: vt ff. eodem. l. ſi is. Gloſ. fatetur contrarium. Idem tenet in l. nam & ſi parentibus. ff. eodem. Idem tenet Dyn. in c. non debet. de regul. iur. lib. vj. & in l. iij. §. ſi emancipatus filius. ff. de bono. poſſeſsio. contra tabu. vbi tex. etiam videtur tangere gloſſ. in l. ſi quis poſthumos. de libe. & poſthu. Dices tu, quomodo iſte nepos cùm ſit præteritus habet querelam. ideo gloſſ. in l. parentes. ff. eodem. exponit querelam, id eſt, contra tabul. Ego dico, quod querela ſtat propriè. Nam iſte nepos licet eſſet in poteſtate, non tamen erat ſuus: quia pater eum præteribat: & ſic cum dominium non continuaretur in eum, præterito habetur pro exhęredatione, ſicut dixi vobis in præteritione materna in l. j. ſ. eodem. ¶ Vltimò nota ex
2 hac lege quòd † querela finitur quinquennio.[c] &
3 idem de iure † agendi ad ſupplementum. Hoc modo poteſt intelligi hæc l. in fi. Pro hoc facit: quia ius agendi ad ſupplementum ſuccedit in locum querelæ: vt ſ. eodem l. omnimodo. ergo ſortitur eius naturam: vt l. j. §. hæc actio. ff. ſi quis teſt. lib. eſſe iuſ. fue.

S V M M A R I V M.

☞ Priuilegium, quando latiſsimè, & quãdo ſtrictè intelligatur.

SIquando.[d] Conceſsio teſtãdi liberè, intelligitur legitimè & ſolennitate iuris ſeruata. hoc dicit. Glo. ſignat hic multa contraria. ¶ Oppo. ſecundùm hoc priuilegium nihil operatur. quod eſt contra l. j. in fin. ff. ad muni. & l. ſi quando. de lega. j. Sol. Intellige hic, quòd fuit conceſſum priuilegium ei, qui aliàs teſtari non poterat. dicit gloſſ. ¶ Oppo. de l. etiam. §. j. ff. de bo. lib. Sol. Dicunt quidam, ibi princeps ſcienter hoc fecit, vel aliter, ibi habebat aliàs teſtamenti factionem: ideo aliquid operatur. ¶ Oppo. de l. ſi quis
e filio[e] exhæredato. §. ſed & ſi quis fuerit. ff. de iniuſt. teſta. Solu. Ibi Princeps concedebat militi facere teſtamentum: vnde videtur ei cõcedere ſecundùm qualitatem perſonæ ſuæ, & ſecundũ priuilegia militię. ¶ Oppo. de l. Paulus. §. patroni. ff. de bo. lib. Solu. Ibi conceſsit homo: hic princeps. ¶ Extra glo. oppo. † & videtur, ꝙ beneficia principum ſunt latiſsimè interpretãda: vt l. fi. ff. de cõſti. princip. Solu. Quoddam eſt priuilegium quod conceditur contra ius commune: & illud ſtrictè interpretatur, vt hic. Quoddam eſt beneficium: vt quando Imperator donaret alicui caſtrũ vnum vel ſimilia: & illud interpretatur latiſsimè: vt l. contraria. Quædam ſunt reſcripta, quæ ad iuris communis obſeruantiam conceduntur: & de illis vidiſtis ſ. de diuer. reſcript. & in titu. ſi contra ius vel vti. pub.

b ¶ Iſte nepos. Nepos iſte ex perſona ſua admittitur ad querelam. & idem tenet Bar. in l. pater filiũ. de inoffic. teſt. mẽ. & Pau. de Caſt. in cõſi. cxlix. qđ incipit, in Chriſti nomine amẽ, in præſenti caſu &c. in xj. col.

c ¶ Finitur quinquẽnio. Adde Bald. in auẗ. presbyteros. la j. de epiſc. & cleri. qui fuit ſibi cõtrarius in l. pater filiũ. ff. eo. Sal. hic tenet contra Bart. & idẽ Bal. hic. & idẽ Angel. in l. Papinian⁹. §. ſi cõditioni. ff. e. vbi dedit nouos intellectus ad iſtum tex. & vide Bart. latius ſuam opin. firmantem in conſil. in nomine domini. quęritur vtrum iuri agendi &c. per Imo. in l. planè. §. ſi duobus. de leg. j. & Bald. in l. ij. in quibus cauſ. in integr. reſti. non eſt nec. & contra Barto. tenet hic etiam Florẽ. & dicit, quòd eſt cõmunis opini. Moder. per Angel. in auẗ. de trien. & ſemiſ. in princ. & per Bal. in d. l. pater filium. in xij. colũ. & in materia, vide bonum dictum Bald. in l. qui libertatis. de euict. Vtrũ per modum contradictionis, ſeu excuſſionis, poſsit opponi querela, facit quod not. Inno. in c. cùm dilectus. & in c. fin. de ordine. cogni.

ADDE an iuri agendi ad ſupplementum præſcribatur quinquennio, Pau. de Caſt. conſi. cccxlviij. Bald. conſil. cxxxiij. iij. lib. Pet. de Ancha. in conſil. Cald. xvij. de teſta.

c ✠ P. P A V. P. ¶ Quinquẽnio. Quomodo incipiat currere iſtud quinquẽnium, & an opinio Bar. hic de ſupplemẽto legitimę ſit vera, vide latè Alex. conſil. cxxviij. in v. col. & ſeq. Et de iure agendi ad ſupplemẽtum, an ei præſcribatur quinquẽnio, vide Pau. latè. cõſi. cxxiij. Et ꝙ iſtud quinquenniũ nõ currat filio minori durante minori ętate, vide Cremeñ. ſin. cxxx. vbi etiã ponit de veritate dicti Bar. hic, vide Iaſ. in l. certi cõdictio. in ix. col. ff. ſi cer. peta.

d ✠ P. P A V. P. ¶ Si quando. Circa intellectũ huius legis qñ conceſsio teſtandi liberè fieret aliàs inhabilis ad teſtandũ, ꝙ operetur vt ſolẽnitates teſtamentarię intelligantur remiſſæ, vt vult gl. & Bart. hic. tamẽ non intelligitur remiſſa neceſsitas & ſolennitas inſtituẽdi filios: qa iſtud concerneret pręiudiciũ tertij. Vide omnino Com. conſi. cxxvj. incip. viſa copia. per totũ, maximè circa medium dicẽtẽ iſtũ eſſe intellectũ huius legis relatę ad titulũ, ſub quo eſt ſituata. Et allegat Bal. & alios hic. Vide ibi per eum. Et pro hoc ꝙ priuilegium cõceſſum liberè teſtandi non intelligitur in præiudiciũ tertij, vide do. Anto. cõſ. x. prope finẽ. Faciunt quæ habes ad Bart. in l. ij. §. ſi quis à principe. ff. ne quis in loco publico.

e ✠ POMATES. ¶ L. ſi quis. Pro declaratione huius legis vide Iaſ. in l. & militibus. j. de teſt. mili. col. j. & aliqd nõ ab re p Fel. in c. ad aures. col. ij. j. de reſcrip. & in c. j. col. v. in ver. declara duobus modis. eo. titu.

f ¶ Non põt tolli. Quid aũt ſi iſtud pactũ iuretur, an tollat ius agẽdi ad ſupplementum. Bart. hic tenet ꝙ ſic per c. quãuis. de pact. in vj. & no. ex iſto tex. ꝙ legitima nõ eſt debita filio viuente patre: quia ſi de pręſenti deberetur in vita patris de præſenti poſsit renunciare. & iſtũ tex. limita vt per Bar. in d. l. j. §. ſi parẽs. & ſequiẗ Imol. in l. Titio centũ. §. Titio. de condi. & demõſt. in vlti. col.

f ✠ P. P A V. P. ¶ Tolli. Vide Alexã. latè cõſ. clxxxj. vol. v. & in præcedenti, vbi dicit etiã nõ præcedere hoc, vbi eſſet iuramẽtũ, vide quę dicit Decius conſil. lxxxvj. in ij. dubio. & etiã in j. colũ. & conſil. lxxxix. col. vlti. Et vide Iaſ. in l. ſtipulatio hoc modo cõcepta. de verb. obliga. col. vij. vbi dicit ꝙ poteſt ſuccedere ex teſtamento, & ꝙ eſſet renunciatũ iuri ſuccedendi ex teſtamento.

f ILlud. Per pactũ habitum inter patrẽ & filium non põt tolli[f] ius agendi ad ſupplementum: niſi hoc fieret cum hęrede poſt mortem defuncti. h. d. ¶ Oppo. de l. j. §. ſi parens. ff. ſi quis à pa. fue. ma. Solu. Tene vltimam ſol. gloſſæ.

S V M M A R I V M.

1 ☞ Donatum per patrem filio tempore emancipationis, an computetur in legitimam.
2 Donatum filio tempore emancipationis, venit in collatione.
3 Voluntas filij, quãdo ſit cauſa iuſta exhęredandi.

Et generaliter. Qui accipit ſimpliciter quod ſibi eſt relictũ, iuri agendi ad ſupplementũ non videtur renunciare, niſi fuerit hoc expreſſum. h. d. ¶ Not. tex. ibi: ſub ea cõditione, vt hæc inter viuos dona
g tio in quartã ei cõputetur. ¶ Opp. j. depoſi. l. iiij. §. Solu. Ibi accipiendo debitũ, non poteſt petere acceſsiones, quę veniunt iudicis officio mercenario: hoc poteſt petere ſupplementum quod venit iu
1 re actionis. ¶ Quæro † vtrũ illud quod pater do
h nat filio[h] emancipato tempore emancipationis, computetur in legitimam. Certè hic eſt tex. quòd non, niſi fuerit dictum vt in dicto ver. & generaliter. Puto tamẽ, ꝙ ſi pater dicat: do tibi pro parte tua: videatur hoc expreſſum, quòd computetur in
i legitimam.[i] argumẽ. j. l. proxi. circa prin. & l. peto. circa princ. de legat. ij. licet tamen in legitimam
2 non † computetur, venit in collatione: vt vidiſtis
k in l. vt liberis. j. de colla. ¶ Vltimò quærit gl.[k] qđ
3 ſi † pater non inſtituit filiũ ideo, quia filius dixit, ꝙ nolebat inſtitui, an filius poſsit rumpere teſtamentum? Glo. vlti. hic tangit, & arguit pro & contra. Breuiter omiſsis omnibus determinationibus docto. videtur mihi ſic dicendũ: Aut pater talem filiũ præterijt, vel exhæredauit nulla cauſa inſerta tunc teſtamentum eſt nullum: nec potuit filius ſua voluntate iſtam ſolennitatem remittere: vt l. Paulus. §. patroni. de bon. liber. Si verò fuerit exhæredatus cauſa adiecta, quia voluit exhæredari: tunc ſi cauſa eſt vera, puto ꝙ teſtamentum valeat.

g ¶ L. iiij. Vtrũ illud quod datur filio à patre cõputetur in legitimã, limitationes vide per Bar. in l. j. §. ſi parens. ff. ſi quis à paren. fuer. manumiſ. vide Bal. in l. ex liberis. & in l. illud. j. de coll. & Ange. in l. in quartam. ad leg. Falcid.

h ¶ Donat filio. De iſta queſt. vide Barto. in l. in quartam. ad leg. Falci. & in l. peto. hic allega. & in d. l. vt liberis. & ibi Bal. & vide Bal. in l. ſcimus. j. eo. ad de eundẽ in conſil. cxxxviij. & aliud per Bal. ĩ l. quoniã nouella. ſ. eo. tit.

ADDE Paul. de Caſt. conſi. ccl. Roma. conſil. cclxxij. Oldra. conſil. clj.

i ✠ P. P A V. P. ¶ Legitimã. Et quẽadmodũ per pactũ generale nõ præiudicatur legitimę, ita nec per legẽ vel ſtatutũ generaliter loquẽs. vide Com. cõſil. cxxvj. ad fi. incip. viſa copia. Et an in dote quæ daẗ loco legitimæ requiraẗ ſpãlis mẽtio, vide Pau. cõſi. cxxxj. circa fi. Si aũt in teſtamẽto pr̃ diceret filiũ tot habuiſſe & velle in partẽ ſuã cõputare, vel ꝙ cõferret cũ alijs fatrib⁹: an credaẗ patri, vide Com. ꝙ non, cõſil. ciij. & in ſubſcriptione p Fulg. & circa deciſionẽ huius tex. vide Alex. in cõſi. ix. in vij. col. in iij. vol. & cõſi. lxix. & cõſi. dlxxviij. ad fi. Itẽ ꝙ iſta aſsignatio legitimæ nõ poſsit fieri filio in ptãte, vide d. Franciſ. cõſil. xvij. in iiij. col. aliàs xviij. Itẽ ſi vxor, cui facta ſunt multa legata, ĩter cætera ſunt legata ei dos, faciat generalẽ liberationẽ hæredi de oĩbus legatis, an trahaẗ ad dotẽ, de qua extat publicũ inſtr̃m, vide Pau. cõſi. ccxlj. Facit etiã cõſil. ccxlv. Itẽ ꝙ agnoſcẽs legatũ ſibi factũ pro toto eo quod peti poſſet vigore legitimæ nõ præiudicet ſibi in legitima, vide Are. in l. j. §. ſi quis ita in vj. & viij. col. ff. de verb. oblig. Iaſ. hic Itẽ ꝙ generalis renũciatio trahaẗ ad feudũ, vide Bal. in auẗ. ſucceſsione. circa fi. C. de ſuis & legit. Et de intellectu huius §. & ꝙ loquaẗ ſolũ qñ qs paciſciẗ poſt mortẽ pr̃is: ſec⁹ ſi in vita. Itẽ ꝙ aliter poſsit intelligi quã ĩtelligãt cõiter doctores, vide oĩno Com. cõſi. clxxxviij. incip. ſpectabilis miles. circa mediũ. Itẽ vide ꝙ p iſtã regulã conſuluit Ioã. de Ana. cõſi. xcix. vbi dicit ꝙ ſi pr̃ facit legata, & filius moriẽdo eadẽ faciat, non per hoc cenſetur ſibi præiudicare in legitima, vt per eum.

k ¶ Vltimò quærit gl. Dicit Ang. in l. ſi quis legatũ. §. ſi patronus. ꝙ videtur tex. iuncta gl. dum loquitur de filio, ꝙ ſi filius adſcribat ſe in teſtamẽ-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

to præteriti:nihilomin⁹ pôt dicere nullũ mortuo patre.l.filio præterito. de iniuſto rup.teſ.& Pro hoc gl.alleg.hic,& in l.impuberẽ.in fi.ff.de fal.

a ¶Nec obſt.auẽ.Bal.tamẽ hic ſecutus eſt opi.cõtra Bar.videlicet ꝙ non ſit iuſta cauſa voluntas filij.& hic adde Ange.& Imol.poſt gloſſ.in l.ſi quis poſthumos.§.ſi filiũ.delib.& poſth.Ang.Bal.& Imo.latè in l.filio præterito.in xlv.colum.

cum §.j.j.de iniuſt. a teſta.

¶Adde Ioã.And. in addi.ad Spec.in tit.de teſta.§.ſequitur videre.verſi.illud quoq;.vbi ponit quid de filio, ꝗ à matre fuit præteritus ipſo volente. & dicit, ꝙ poſtea 1 agẽs doli exceptio 2 ne repellitur,ſecũdùm Pil.niſi calore 3 iracundiæ recuſaſ- b ſet inſtitui.

ADDE tu ꝓ intelligentia dictorũ Bar.hic.& vide do. meũ Soci.in conſil. ſuo incipiẽte,circa primũ cõſultatio- 1 nis articulum.in ij. c dubio.verſi. tertiò 2 iſta concluſio.

b ¶Scim⁹. Vide no. ꝑ Bar.& ibi docto. in l. ſuus quoq;.in prin.de hære.inſti.

P. P A V. P.

b ¶Scim⁹. Circa iſtã regulã ꝙ onus de- 3 trahaẽ de legitima, vide ſ. eod.l.ſi qñ. d vbi ſcripſi. Et circa regulã huius legis ꝙ filius non poſsit aliquo modo grauari in legitima,vide Comenſ.conſil. xxv.incip.Frãciſc⁹ inſtituit.in vlt.col. vbi limitat niſi fili⁹ e habuiſſet à patre aliud tantundẽ ꝙ ſufficeret legitimę. vide ibi, vbi ponit nouũ dictũ in ma- f teria. Itẽ nota inquantũ diciẽ hic ꝙ omnis dilatio in tẽ 1 pore deducitur de legitima: q̃a iſtud 2 ſingulariter nõ habet locũ in dote fi- 3 liæ,quæ ex diſpoſitione ſtatuti excluditur ſtãtibus maſculis:quia licet illa dos ſuccedat loco legitimæ, tñ pater ſi relinquat dotem filiæ pupillæ, non 1 debet eã habere,niſi tẽpore quo nubet:& pôt in eã grauari, ſi cõtingat eã decedere in pupillari ætate,vide ſin- g gulariter Com.cõſil.xlvj.incip.pater filius. circa mediũ. Et ꝙ poſsit pater filiũ grauare in le-

Nec obſtat auẽ.[a] vt cùm de app.co.§.cauſas.quia ibi loquiẽ de exhæredatione,ꝗ fit inuito filio,nõ de ea quæ fit eo volẽte.arg.in l.nõ putauit.§.ſi qs ſua manu.de cõtra tab. Poteſt autẽ apparere ꝙ licet illa verba dixerit, tamen noluit exhæredari: vt puta ſi hoc dixit propter dolorẽ mortis patris, dicens: poſtquã tu decedis, nolo aliquid.vel alia ratione turbatus.argu.de regu.iur.l.quod calore. Quã rationẽ ſigemẽti: quia occurrit de facto &c.

S V M M A R I V M.

☞Repletio legitimæ fit ipſo iure ſi petatur.

Fructus bonorum defuncti,licet dicantur res,non tamen ſunt de ſubſtantia defuncti.

Pro parte ſua idem eſt dicere,ꝙ pro ſua legitima.

SCimus.[b] Sicut ſi ab initio minus legitima relinquatur,agiẽ ad ſupplementũ:ita ſi ex poſt facto legitima minuaẽ: ꝗ repletio debet fieri de ſubſtãtia teſtatoris.Item tẽporis dilatio,de legitimã ſubduciẽ.hoc intẽdit.¶Opp. ꝙ repletio nõ fiat ipſo iure, niſi petatur:vt ſ.eo.l. omni modo.Sol.†ꝙ hic dicit ipſo iure,videlicet ſi opponatur[c] ab hoĩe:vt dicimus de cõpenſatione. ¶Oppo.& videtur ꝙ fructus † ſunt de ſubſtantia bonorũ defuncti:vt l.rei appellatio.ff.de verb.ſignifi.Sol.fateor ꝙ dicũtur res:vt l.j.in fi.ſi cer.pe. & ff.de verb.ſignifi.l.rei appellatio.ſed tamẽ non dicũtur de ſubſtãtia patris:vt hic,& l.iubemus.j. ad Trebel.¶Oppo.de l.Papinianus.§.ſi cõditionĩ.ff.eo.Solue vt ibi.& dixi in l.iubem⁹.j.ad Trebel.& dicã in l.filiũ quem habentẽ.j.famil.erciſ. ¶Item nota quòd † dicit tex.pro parte ſua.quod idem eſt dicere,quod pro legitima ſua.

Cùm autem.[d] Oppo.qñ filius inſtituit ſub die ĩcerta, vel cõditione,tale teſtamẽtũ eſt nullũ:vt l.ſi pater.j. de inſti.& ſubſti.Sol.Illa lex hodie corrigiẽ quãtũ eſt in legitima:vt dixi ibi,&c.Opp.ꝙ filius debet hr̃e legitimã iure inſtitutionis:vt habuiſtis in auẽ.nouiſsima.ſ.eo.Sol.Gl.đ t hic,relinqẽ fideicõmiſſum validũ,ꝙ habet vim inſtitutiõis.Vide gl. Iſta gl.nõ eſt vera:q̃a tex.ĩ corꝑe expſſam mentionẽ facit,ꝙ non valet iure fideicõmiſsi,[e] hoc etiã dr̃ expreſſum ff.ad Treb.l.ita tñ.§.q rogatus &c.

Illud præterea.̀ Tempus querelæ, incipit currere ab adita hæreditate,quę debet adiri intra ſex mẽſes: & querela non præparata tranſmittitur[f] ad liberos.h.d.iſte bonus §.quod nota &c.

S V M M A R I V M.

1 ☞Teſtamentum filijfamil.militis factũ,de bonis caſtrenſibus,vel quaſi hodie ſubiacet querelæ.

2 Filiusfamiliàs miles, quando teſtatur de peculio caſtrenſi habet tria priuilegia.

3 Filiusfamiliàs effectus ſui iuris nõ habet amplius peculium.

CVm antiquis. In caſtrẽſi,vel quaſi peculio,filiusfamiliàs habet duplex priuilegiũ:ꝙ pôt teſtari, & ꝙ ei⁹ teſtamentum nõ ſubiacet querelæ:ſed poſtquã factus eſt ſui iuris, deſinit eſſe peculium. h. d. tota lex. ¶Opp.†& vr̃,ꝙ iſtorũ teſtamẽta ſubiacet q̃relæ: vt ſ.de ſac,ſan.eccle.auẽ.preſbyteros.Gl.dicit fateor cõtrariũ,ꝙ iſta iura hodie corrigantẽ. De hoc etiã vidiſtis in auẽ.in teſtamẽto.j.ad Tertul.& in auẽ.preſbyteros.vbi glo.videnẽ inuicẽ aduerſari. Dicã in auẽ.ex cauſa.vbi etiã gl.tãgit.¶Itẽ oppo. ff.eo.l.Papinian⁹.[g] §.cõtra vetera.alias incipit,Papinianus,Sol.dicit glo.hic loquiẽ in milite:ibi loquiẽ in veterano.Tu verò dic breuiter: Quoddã eſt peculiũ ꝓfectitiũ:quoddã aduẽtitiũ:& in iſtis filiusfamiliàs nõ pôt teſtari,nec aliã vltimã volũtatẽ cõdere:vt l.pen.j.q teſta.fa.poſſ.Quoddã eſt

gitima,& facere ꝙ fructus cõputentur, vbi aliquid vltra legitimã relinquit,vide Com.conſ.lij.incip.ad primũ quæſitũ.in ij.& iij.col.Et ꝙ non poſsit pater grauare in legitima,etiã ſi augeretur legitima ex diſpoſitione legis vel ſtatuti ad magnã partẽ omniũ bonorũ,vide Com.conſil.cxiij.in j.col.incip.Statutũ ꝙ nec.& circa iſtã legẽ, ſcimus.in §.repletionem.de modo aſsignãdi legitimam, vide in Bertachi.in verbo, legitimã in penult. col.vbi ſcripſi.

peculiũ caſtrẽſe:& in hoc diſtingue: Aut facit te-
2 ſtamentũ miles,aut veteranus.Similes, † ſi quidẽ exiſtẽs in actu militię habet tria priuilegia,ꝙ pôt teſtari licet filiusfamiliàs.Itẽ in eo nõ requiriẽ ſolẽnitas iuris.Itẽ non ſubiacet querelę:vt hic,& l. c milites.j.de teſta.mili.ff.de teſta.mili.l.j.& quaſi ꝑ totũ.Si verò veteranus teſtaẽ:dic vt l.j.Papinianus.§.cõtra veterani.ff.eo.quæ gl.declarat meli⁹ quã hic.Et tertiũ peculiũ eſt,ſ.quaſi caſtrẽſe:& in iſto filiusfamiliàs habet duplex priuilegiũ,ſ.ꝙ poteſt teſtari,& ꝙ querelæ nõ ſubiacet,vt hic.Iſtud ſecundũ videẽ correctũ ſecũdũ gl.hic poſitã.quod
3 dic vt dicã in auẽ.ex cauſa.¶Vltimò not.†& tenemẽti tex.hic in fin.ꝙ cùm filiusfamil.ſui iuris efficitur,peculium perdit nomẽ peculij,& cõfundiẽ cũ alio patrimonio.Simile habetis,licet in alio caſu,ĩ l.ſed & ſi plures.§.filio.de vulg.& pup.&c.

De inofficioſis donationibus. Rubr.

S V M M A R I V M.

1 ☞Querela inofficioſæ donationis,cum quo alio remedio concurrat.

2 Donatio inofficioſa per querelã,vſq; ad quid reuocetur.& nu.3.

4 Querela inofficioſæ donationis non competit filio,qui fuit in legitima inſtitutus, & ab eo multa legata facta.

5 Si ſunt factæ plures donationes, & vltima fuit in officioſa:an oẽs reuocenẽ? & qñ vltima tantùm?

LEX I.

SI vt allegatis. Si per donationes filiorũ legitima minuiẽ, per querelã inofficioſæ donationis vſq; ad legitimã reuocaẽ.h.d. Gl.noſtra in hac lege voluit tra- d ctare totã materiã.& iõ nos hic tractam⁹.¶Vnũ volo vos ſcire,ꝙ de hac materia nõ habemus mentionẽ in ff.niſi in l.Titia.§.Imperator.& §.ſeq. ff.de leg.ij.¶Itẽ,vt intelligatis glo.debetis aduertere,ꝙ hic in prin.quærit gl.quatuor, quæ tñ quatuor nõ ſunt niſi duo:q̃a repetit bis idẽ.ideo illa recitabo vobis ꝑ duo cõtraria.¶¶Oppo.hic innuiẽ ꝙ quatuor erãt filij ex eo ꝙ donatio erat facta libe- e ris in plurali:& ſic ad min⁹ erãt duo:& filij in plurali erãt q reuocabãt.& ſic ad minus erãt alij duo. Secũdũ hoc ſi iſtis duob⁹ ſunt relictæ duæ vnciæ, fuit relictũ plus quã legitima:ergo nõ habẽt q̃relam:vt l.cũ quæriẽ.ſ.ti.j.Sol.duobus modis.Primò ꝙ hic inſtituit eos in duabus vncijs minutis: hoc eſt,in duabus patrib⁹ de xij.illius patrimonij, quod remãſit poſt factã donationẽ:& ſic nõ habebat legitimã.Iſta eſt vera.Alij dicũt,ꝙ hic ĩſtituit eos ex duabus vncijs de groſsis:hoc eſt totius pa- f trimonij,quod erat ante donationẽ.& ideo iſti dicũtur habere minus quarta:quia fuerũt grauati legatis:vt tex.dicit.Vide gl.ibi:vel ſi ex groſsis fuerunt exinanitæ legatis.& cõiũge verſi.tertiò opp. &c.vbi repetit idẽ quod ſ.dixerat in prima oppoſitione.Hæc tñ ſecũda ſolu.nõ eſt vera.ſi enim relictæ eſſent duæ vnciæ ex groſsis ꝓpter legata: nõ induccreẽ q̃rela: q̃a legata relicta vltra legitimã de iure antiquo nõ valẽt:vt l.cũ patron⁹.ff.de leg.ij.& etiã hodie remittiẽ omne grauamen:vt l. q̃m in prioribus.ſ.titu.j.Remanet ergo qđ prima ſol.ſit vera.¶Oppo.ſecũdò,qñ filio aliquid relinquitur,nõ habet locũ querela,ſed agiẽ ad ſupple- g mentũ:vt.ſ.tit.j.l.oĩmodo.& l.ſancimus.ſed hic iſtis fuit aliqd relictũ: ergo iſta querela nõ debet agi,ſed ad ſupplemẽtũ.Gl.dicit ꝙ iſta lex habuit reſpectũ ad iura antiqua,quæ erãt ante l.oĩmodo, vbi habebat locũ querela,ſi minus legitima relinquebaẽ:vt ſ.tit.j.l.cùm quæriẽ.& idẽ glo.repetit hic in iiij.q.An verò hodie haberet locũ iſta querela.

c ¶Videlicet ſi opponaẽ.Sali.hic dicit cõtra,ꝙ fiat ipſo iure etiã ſi non petatur:quia ſi iſta cõditio ineſſet, impediret trãſmiſsionẽ in l.ſi quis filiũ.ſ.eo.arg.hui⁹.l.in fi.iuncta l.ſi ita legatũ.§.illi ſi volet.de leg.j.Cogita tamẽ: quia licet diceremus tacitè ineſſe iſtã cõditionem: non tñ impediret trãſmiſſio l.cõditiones extrinſecus.ff.de condi.& demon.& qđ diciẽ nõ computari fruct⁹ in legitima, vide in l.nõ eſt ambiguum.vbi Cyn.idem tenet j.famil.erciſ.& in l.cohæredib⁹.quia eſt ius vniuerſale.& quod habetur in auẽ.nouiſsima.ſ.eo.Bald.in d.l.non eſt ambiguum.

d ¶Cùm autẽ.In §.cùm autẽ.in princ.ſed portio ſua idẽ eſt dicere ꝙ legitima per Bart.in l.peto.in prin.de leg.ij.& vide qđ dixi ſ.co.l.ſi quis in ſuo.

e ¶Iure fideicõmiſſi.Vide latè ꝑ Bar.in d.l.ita tamen.& Bar.in l.cùm ex filio de vulga.& pupil.& in l.multi.de libe.& poſth.& in l.ſi emãcipati.j.de colla.

P. P A V. P.

f ¶Tranſmittiẽ.Ita Bal.in l.j.in penul.col.j.de ĩnoffi.dona.An aũt teſtamẽta militũ vel clericorum ſubijciãtur iuri dicẽdi nullum ex præteritione parentũ vel filiorũ, vide latè Barba.in c.quia nos.in iij.colum.& ſeq.extra, de teſtamen.

g ¶ff.eod.l.Papinianus.Adde qđ Bal.in c.j.de duo.fra.de nouo benefi.inue.dixit,ꝙ peculium aliud caſtrẽſe,aliud paganũ: & paganum eſt duplex:vt

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Lib. 3

ibi latè. Et de iſtis peculijs vide Specu. de act. §. fi. verſi. quid ſi de peculio. Vtrum autem iſtud quod quęrunt notarij, dicatur quaſi caſtrenſe, ſ. in ſalarijs ſuis, Bal. quòd ſic, in l. fori. de aduo. diuer. iud. & ibi dicit: ſecus fortè in ſalario procuratorum, & aliorum negotiantium.

a ¶Reuocatio. Ad quantū fiat reuocatio, per hanc querelā opi. Bal. hæc eſt ꝙ nō fuit reuocatio, niſi vſque ad legitimam indiſtinctè: pręterquā in caſu illius l. ſi vnquā. j. alle. Vtrum autē reuocent̃ legata vt inofficioſę donationes, an verò vt legata. & ſi non ſufficiant primò donationes. & iſtud vltimū tenet hic Bald. in vij. colū. Et formam libelli ponit hic Bal. in vij. colū. & modū articulandi p eūdē in l. ſi qs in ſuo. ſ. tit. j. ibi dū dicit valere libellū, peto mihi reſtitui legitimā. Hanc materiam limita, ſi alienetur res prohibita alienari: nam licet interueniret iuramentum: ſi tamen in fraudē legitimæ nō eſſet opus querela, ſed ipſo iure nō teneret: vt ſingulariter no. Imol. in c. cùm cōtingat. ī xij. col. de iureiur.

✻ P. P A V. P.

a ¶Reuocatio. Vide ad Bar. in l. Titia. §. Imperator. de leg. ij. Item adde circa iſtā materiā reuocādi, alienata in fraudē legitimę filiorū: qd ſi pater ad ludū azari amiſit oīa bona ſua, an poſſit filius reuocare, vide Bald. ꝙ ſic. q̃ refert Iaſ. ī l. ſi arrogator. ī x. col. ff. de adop. vbi etiā ponit qd ſi alienatio ſit titulo oneroſo, ꝙ nō præiudicet filio, niſi cōſtet de actuali numeratiōe pretij: qa nō credit̃ patri de pretio cōfitēti ī inſtrumēto. De quo vltimo ſcripſi etiā ad Bart. in l. cū quis decedēs. §. codicillus. de legat. iij. De alienatiōe facta titul. oneroſo, vid ad Bart. & qd ibi habes in l. non vſque adeo. ff. ſi quis à pa. ſue. ma. & latiſsimè Barba. in c. Raynu. ti⁹. col. xlv. & ſeq. de teſta.

b ¶Guliel. de Cug. Vide Bar. in l. ſi totas. j. e. & quæ dixi in d. l. ſi vnquā. &

rela. gl. hic videt̃ vel leuariare. Nam primò dicit, ꝙ pōt agi querela inofficioſę donationis: & pōt agi cōdictiōe ex illa lege ad ſupplemētū: & ita vtrūq; remediū habet. Poſtea j. in iiij. q. videt̃ dicere, ꝙ ſicut in querela inofficioſi teſtamēti eſt facta immutatio: ita etiā in hac querela. & vide gl. Videte, q̃rela inofficioſi teſtamēti ſemper reſcindebat teſtamentū in totū, reſpectu eius cōtra quam agebat̃: ideo fuit introductū remediū l. omnimodo. ſ. ti. j. Sed querela inofficioſæ donatiōis qñq; reſcindit vſq; ad legitimā tātū, vt ſtatim videbitis: & iſto caſu nō fuit neceſſariū remediū l. omnimodo. Vnde hoc caſu pōt eſſe verū primū dictū gl. qa habet cōdictionē ex l. omnimodo. & habet querelā: qa omnino ad idē tēdūt, vt legitima ſuppleat̃. nō eñ eſt aliud iſta q̃rela, quā ius agēdi ad ſupplementū. Quādoq; p hāc querelā reuocat̃ totū qđ eſt donatū: & tūc eſt verū ſecūdū dictū gl. ꝙ hodie debet agi ad ſupplemētū, nō reuocari in totū, ſi aliquid eſt relictū: arg. l. omnimodo. ¶Sed cōtra primū dictū opp. dixi ꝙ duo remedia habēt locū: cōtra. j. e. 1 l. ſi filius. Sol. Dico † ꝙ querela inofficioſæ donationis nō concurrit cū alio remedio qđ eſſet ante iſtā legē: ſed bene cōcurrit cū alio, quod eſt inuētū 2 poſt hāc legē: vt j. tit. j. l. j. & ibi dicā. ¶Quęro † in a quātū fit reuocatio[a] per querelā inofficioſæ donationis. In hoc ſunt opin. Azo dicit indiſtinctè ꝙ ſemp fit reuocatio vſq; ad legitimā, quatenus eſt geſtū immoderatè: vt ꝓbat̃ j. eo. l. ſi totas. & l. ſi mater. & l. ſi liqueat. & quaſi per totū iſtū ti. ¶Cōtra iſtā opi. opp. de l. Titia. §. Imperator. ff. de leg. ij. vbi dicit̃ ꝙ reuocat̃ dimidia. ſed expone ibi, dimidia quæ eſt vltra dodrātē. ¶Opp. ſecūdò, plus iuris habet filius, quā patron⁹ in bonis liberti: vt l. ſi qs legatū. ſi. ff. ad le. Cor. de fal. ſed ego video, ꝙ patronus reuocat in totū: vt l. ſi libertus. §. ſi. de iure patr. ergo idē in filio &c. Huius timore Hug. 3 receſsit hic ab opi. Azo. † & diſtinguit ſic, aut donatio eſt inofficioſa re & cōſilio: aut re tātū: vt primo caſu fiat reuocatio in totū: arg. d. l. ſi libert⁹. in fi. & ita intelligat̃ d. l. Titia. §. Imperator. Secūdo caſu reuocet̃ quaten⁹ immoderatè eſt geſtū. & ita intelligant̃ quaſi oēs leges iſtius tit. Iſta opi. videt̃ cōtra caſum l. ſi liqueat. j. e. vbi fuit inofficioſa re & cōſilio, & nō reuocat̃ niſi vſq; ad legitimā. Itē iſta diſtinctio videt̃ cōtra l. ſi vnquā. j. de reu. do. vbi nō fuit inofficioſa cōſilio: & tñ reuocat̃ in totum. ideo d. Dy. diſtinguit in hac materia ſic: Aut qs donat ante natiuitatē filiorū reuocare volētiū, aut poſt. Si ante: aut extraneis, aut liberis. Si extraneis, in totū reuocat̃: vt d. l. ſi vnquā. j. de reu. do. ſi liberis: tūc reuocat̃ vſq; ad legitimā: vt j. e. l. ſi totas. ¶Si autē donat poſt natiuitatē, tūc tene diſtinctionē Hugo. aliquo addito: aut donatio fuit inofficioſa re, & cōſilio: & reuocat̃ in totū, arg. dictę. l. ſi libert⁹. in fi. de iure pa. Et intellige, ꝙ fuit facta extraneis: ſecus ſi liberis. vt l. ſi liqueat. j. e. Si verò fuit inofficioſa re tantū, reuocat̃ vſq; ad legitimā: b vt hac l. & quaſi p oēs leges hui⁹ ti. Guliel. đ Cu.[b] videt̃ dicere ꝙ l. ſi vnquā. de reu. do. nō habeat locū, niſi qñ donatio eſt facta liberto. ſecus ſi eſt facta alij extraneo: qa tūc nūquā reuocat̃, niſi quatenus īmoderatè eſt geſtū. Pro hoc facit hæc lex, q̃ ęquiparat ſiue donatū ſit extraneis, ſiue filijs. Iſta opi. Gul. eſt cōtra caſum vnius decr. xvij. q. iiij. c. ſi. quā alle. ſ. de epiſ. & cle. l. ſi qs ad declinādā. circa prin. Tamē vt ego reſpōdeā huic legi, & vt ſuſtineā dictū Hug. debetis aduertere, ꝙ qñq; donatio reuocat̃ ex prę ſumpta volūtate donātis: vt puta donauit aliqs nō habēs liberos, nec ſe habere putabat. Certè ſi poſtea naſcāt̃ liberi, donatio reuocatur. Ineſt eñ tacita cōditio, ſi liberos nō habuero. De iſta loquit̃ l. ſi vnquā. & dictū c. vlti. de hac ēt pōt loq l. ſi totas. j. e. ¶ Quædā eſt reuocatio, q̃ fit

vide omnino ſingu. Bal. in l. ſi cū vel in vtero. j. de teſta. mili. & in aut̃. ex cauſa. in v. col. de libe. & poſth. & vide no. per glo. & doct. in l. fi. de do. & vtrū illa lex, ſi vnquā habeat locū qñ fit donatio ad pias cauſas, qđ nō reuocetur in totū. Bald. hic tenet ꝙ nō reuocat̃ niſi in legitima. Et idē tenet Abbas Sicul. in d. c. ſi. quia nō debet eſſe minus chara anima quā fili⁹. aut̃. ſi qua mulier. de ſacroſan. eccle. canonizata xviij. q. vlt. ſi qua mulier. Pro hoc gl. xviij. q. vlt. c. ſi. ſenſit glo. in d. c. ſi. de do. dū dicit, ꝙ fuit ibi reuocata iure poli: hoc eſt, ex quadā naturali æquitate. Idē ſentit Bar. ī l. Titia. §. Imperator. ff. de lega. ij. in quadā quęſtione. & facit qđ ipſe no. in l. j. C. de ſac. ſan. eccle. Ita refert Abb. in d. c. ſi. & ibi vide gloſſ.

ADDE an donatio reuocetur in totū, vel vſq; ad legitimam, Bal. conſil. cccclxj. ij. libro. & lxxxiiij. j. li. Roma. conſi. xcv. & cclxviij. & inquantū dicitur ꝙ donatio facta ad pias cauſas non reuocatur niſi vſq; ad legitimā. Dic verum eſſe ſi dictum fuit pro anima. aliàs ſecus, vt voluit Bald. conſil. cccxlj. ij. lib.

c ¶ Ab initio valet. Adde ꝙ donatio omniū bonorū facta filio naturali tātū tenet. l. oēs debitores. §. Luci⁹. ff. q̃ in frau. cre. & vide Bald. in rub. C. eo. tit. in ij. col. & hanc legē & ſimiles intellige vt per Bart. in l. frater à fratre. in vlt. col. illius legis. ff. de cōdi. inde. & fallit in caſu ſingu. l. cū oportet. §. ſin autē. & ibi Bar. de bo. quę lib. & ꝓ eo qđ dixi in l. ij. ff. de do. poſt Barto. fallit iſta lex in donatiōe facta à lege ſuo filio in ptāte: qa valet incōtinēti ſecūdū Bal. ī c. j. §. itē ſacramentū. de pace iur. fir. Sed de materia huius legis vide hic p Iaco. de Bel. Itē fallit in donatione facta ſtudiorū cauſa. & Bal. & Ang. ī l. j. ſo. ma. licet ibi Imo. cōtra.

ADDE an valeat donatio facta filio naturali. Roma. cōſil. cccxcvij. & cccclxxxiij.

cōtra volūtatē donātis, per iſtū tit. vt qñ ſciens ſe habere filios donat: & qñ ſciēs ſe nō habere cogitauit ꝙ etiā ſi filios ſuſciperet, volebat iſtā donationē valere. & ſic nō fuit illa tacita cōditio, ſi liberos nō habuero: tūc fit reuocatio p iſtū ti. Reaſſume ergo ſic: Aut quęris de reuocatione, quę fit ex præſumpta volūtate donātis ꝓpter ſuperuenientes liberos: aut de ea quæ fit cōtra volūtatē donātis. ¶ Primo caſu, aut danatio fuit facta liberis: & reuocat̃ quatens immoderatè eſt donatū: vt j. eo. l. ſi totas. Aut fuit facta extraneis: & reuocat̃ in totum ipſo iure: vt l. ſi vnquā. de reuo. do. & xvij. q. iiij. c. ſi. Si quæris de reuocatiōe, q̃ fit p iſtū tit. diſtingue, aut fuit inofficioſa re & cōſilio, aut re tantūm. Primo caſu, aut donatio fuit facta liberis, & uocatur quaten⁹ eſt immoderatæ geſtū: vt j. eo. l. ſi liqueat. Aut fuit facta extraneis: & reuocat̃ in totū. arg. l. ſi libert⁹. ī fi. de iure pat. Nec obſtat iſta lex, q̃ æquiparat, ſiue donatio ſit facta extraneis, ſiue liberis. Nā eā intelligo, qñ ab initio fuit inofficioſa re, & nō cōſilio. & qđ dicit̃ in tex. ad excludendū inofficioſi querelā &c. intelligas ꝙ hoc cōtigit ex euētu, nō ex ꝓpoſito. Vel aliter ſi intelligas ꝙ hic fuit inofficioſa cōſilio: rñ. ꝙ hoc nō declarat̃ quaten⁹ fiat reuocatio. Intelligas ergo ſecūdū p̃dicta aliter in filijs, aliter in extraneis. Secūdo caſu, qñ donatio fuit īofficioſa re tātū, ſemp reuocat̃ quatenus īmoderatè eſt geſtū. Ita intelligunt̃ oēs leges huius ti. Sumus expediti de iſta q̃ſtione. ¶ Quæro ſecūdò, & tūc reintro gl. ibi: ſextò q̃ro &c. qd ſi aliqs primò, donauit dodrātē, poſtea fecit teſtamētū, & filiū īſtituit in reliqs trib⁹ vncijs, & ab eo multa legata reliq̃t: an ꝓpter iſta legata poſſit agi q̃rela īofficioſæ donatiōis? Dic vt in gl. 4 quā vide. Quicquid gl. dicat, breuiter veritas † eſt iſta, ꝙ q̃rela inofficioſæ donationis in caſu p̃dicto c locū nō habet: cū iſte fili⁹ fuerit tantū in legitima inſtitut⁹, legata ab eo relicta ſunt nulla: vt l. qm̄ in priorib⁹. ſ. eo. tit. & l. cū patron⁹. ff. de leg. ij. vnde fili⁹ habet legitimā: & de donatione nihil venit reuocādū. ¶ Quæro tertiò, & eſt ſeptima q. in gl. & q̃ro qd ſi pluribus ſingulariter donauit, & vltima eſt inofficioſa: an oēs aliæ veniāt reuocādæ. Gl. di 5 cit, ꝙ breuiter diſtinguendū eſt: vt ſ. Tu dic, † aut donationes fuerūt ab initio inualidę: ſed eodē tēpore ſunt cōfirmatæ, vt puta p mortē: & tunc de oīb⁹ fit reuocatio ꝓ rata: arg. j. ad l. Fal. l. in donationib⁹. Si verò donatiōes fuerūt ab initio validę, & tūc reuocat̃ ſolū vltima, q̃ fit inofficioſa: vt l. ſi libertus. in fi. de iure patr. ¶ Quærit glo. tres aliàs q̃ones, de quibus dic vt in gl. qa ad eā nihil addo: & multa alia ſingularia vtilia dixi in hac materia ī d. l. Titia. §. Imperator. ff. de leg. ij. dic vt ibi &c.

SVMMARIVM.

1 ☞Donatio inter patrē, & filium, quando valeat.
2 Querela inofficioſæ donationis, ceſſat quando aliud remedium poteſt habere locum.
3 Donatio immoderata non confirmatur morte, in eo quod eſt immoderata.
4 Donatio ꝙ non retro trahatur, quantum ad dominium, ſed quantum ad fructus.
5 Hæres quādo poſsit venire cōtra factū defuncti.

LEX II.

SI pater. Si pater donauit filio in poteſtate, quaten⁹ immoderatè donauit, morte nō cōfirmat̃: iō ad reuocādū nō eſt op⁹ q̃rela. c ſi donauit filio emācipato ab initio valet: [c]& q̃relæ eſt locus. h. d. ¶Opp. & vr̃, ꝙ donatio inter patrē & filiū in poteſtate nō valet. Vidiſtis in l. donationes. j. de dona. inter vi. & vxo. ¶ Oppo. de l. Pomponius Philadelphus. fam. i. ercīſcun. Sol. Re 1 gula eſt † ꝙ nō valet donatio inter patrē ꝙ filium. fallit in quibuſdā caſibus quos gl. hic ponit. quam

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶Tene alterā. Donatio morte confirmata retrotrahitur vide in l.j. & iiij. ff. pro dona.

b ¶Retro trahitur. Sed an iſta donatio cōfirmetur ꝑ emācipationē, & quomodo: tūc vid̃ tex. in l. ſiue emancipatis j. de dona. per hanc legē etiā dicit expreſſe Bal. in auth. ſi quas ruinas. in vj. col. C. de ſac. ſan. eccle. ꝙ pater reuocaret donationem quā ipſe fecit filio in poteſtate. quod no. & eſt caſus in l. ſiue emancipatis. C. de do. & dixi in d. l. ſi frater à fratre. & facit ad hoc l. Titia Seio. §. Lucius. de leg. ij. & quod hic do. Bald. de donatiōe alimētorū. & ibi Bar. in l. ſi totas. j. eo. & vid̃ Bal. in l. filia. in j. colū. j. fa. erciſc. Et an valeat donatio facta à matre filio in poteſtate, vide glo. & Bal. in l. ſi conſtāte j. de donat. inter vir. & vxo.

c ¶Si liqueat. De intellectu huius le. in fi. vide Bart. in l. ij. in princip. de do. & circa hoc vide hic per Bald. vide Bar. in cōſi. domina Pe. nupſit. aliàs incipit in Chriſti nomine. punctus quæſtionis talis eſt domina P. de iure dona. in eodem inſtrumēto. Et quid ſi maritus, & vxor vendiderunt fundū dotalem, & mulier cōfitetur ſe participare pretiū, de quāto ꝑſumatur, vide Bal. in l. mater. in vij. colū. de rei vē. & cōſuluit Bar. & Bald. in aut. ſi qua mulier. ad Velleia. & ibi Salice. & tenet opi. Bal. etiā ſi interuenit iuramētū. alle. Spe. de ſol. §. cū oī modo. cū ſol. Bart. & eius opi. indiſtinctè procederet, qñ mulier eſſet cōfeſſa in iudicio, qđ not. d. aut. ſi qua mulier & ibi Bal. & ita in illo caſu tenet Lu. Ro. in l. ſi cū dotē. §. tranſgrediamur. ſol. mat. adde Bald. in l. j. in ij. colū. de

vide & no. In iſtis ergo caſibus: qbus donatio ſta-
tim perficitur, nō ſufficeret act. fa. erci. ſed eſſet lo
cus querelæ inofficioſæ donationis: niſi fortè poſ
ſet ſubueniri filio per officiū iudicis ex tit. de col.
2 Tunc † enim ſi haberet aliud remediū, ceſſaret iſta
querela: vt l. ſi filius j. eo. ¶Opp. ſecūdò de aut. vñ
etſi parēs. ſ. ti. j. Sol. Intellige, ꝙ ibi donatio fuit fa
cta propter merita ſua: & ſic ex cā aduētitia: & ſic
ſtatim tenuit, meritò eſt locus querelæ. hic verò,
qñ donatio ab initio nō tenuit. ¶Venio ad ſecun
dā gl. op. in fa. erciſ. iudicio nō venit niſi illud qđ
erat in bonis tēpore mortis: vt ff. fa. erciſ. l. & pu-
to. Sed iſtæ donationes cōfirmant̃ morte, & retro
trahunt̃: vt j. de do. inter vir. & vxo. l. donationes.
ergo apparet ꝙ nō erant in bonis tēpore mortis.
a Gl. ponit plures ſo. tene alterā[a] de duabus. Prima,
3 ꝙ hęc nō cōfirmatur † morte in eo, ꝙ immoderatè
eſt donatū. & iſta eſt bona quātū ad iſtā leg. vel ali
4 ter, & † ſubtilius, ꝙ retrotrahit̃[b] quātū ad fructus:
b nō aūt quātū ad dominiū. Ita tenet gl. hic, & in d.
l. donatiōes. j. de do. inter vir. & vxo. ¶Contrariū
videt̃ tenere in l. ſequēs quæſtio. de leg. ij. & l. ſub
cōditiōe ff. de ſol. Sed iſta gl. eſt verior, vt ibi dixi.
¶Op. ꝙ hæres nō poſsit venire cōtra factū defun
5 cti: vt l. cū à matre. j. de rei vē. So. hęres † nō pōt ve
nire cōtra factū defuncti: verū eſt, niſi qñ à defun
cto nō habet totū illud, ꝙ ſibi habet neceſſe relin
quere. habuiſtis plenè no. j. ſi quid in frau. pat. l. j.
& ij. ¶Itē op. iudiciū fa. erci. nō cōpetit, niſi inter
hæredes: vt ff. fa. erciſcū. l. j. & ij. Solu. intellige hic
ambos filios fore hæredes, ſecūdū glo. & Cy. circa
h. d. multa verba, quæ pro nunc hic omitto.

PRecibus. Hæc querela locū habet, etiam quando donans ab inteſtato deceſsit. h. d.

SI filius tuus. Aliud auxilium extraordinariū iſtam querelā excludit. h. d. ¶Not. quod dixi in ſummario. ¶No. ꝙ querela inofficioſæ donationis datur parentibus contra donatarios, quibus liberi donauerunt. h. d.

SVMMAIRVM.

1 ☞Donatio immoderata facta liberis reuocat̃ ꝓpter ſuperuenientiā liberorū beneficio l. ſi vnquā.
2 An hæc reuocatio fiat patre viuente?

SI totas. Quod immoderatè liberis eſt donatū propter ſuper-
uenientes liberos, etiā viuo donatore re-
1 uocatur. h. d. ¶Quæro, vtrū † reuocetur ipſo iure,
an ꝑ querelā: quidā dicūt ꝙ ipſo iure: ꝑ l. ſi vnquā.
de reuoc. do. Alij dicūt, per querelam, & iſtud vl-
timū videtur tenere gl. ¶Ego teneo primū. Sicut
enim quādo donatur extraneo, ineſt tacita condi-
tio, ſi liberos nō habuero: vt dicā in l. ſi vnquā ita
qñ donat̃ vni ex liberis, ineſt tacita cōditio, ſi alios
liberos nō ſuſcepero: & tūc reuocat̃ quatenus im-
moderatè eſt donatum. Præſumēdum enim eſt, ꝙ
tantum nō donaſſet, ſi de iſtis liberis cogitaſſet vt
hic, & in l. ſi filiæ pater. de lega. iij. de fun. inſtru. l.
quæſitū. §. ſed & ipſe Papinianus. hoc etiā appare
bit ex eo quod dicam j. proxi. quęſtione. ¶Quęro
2 † vtrū hæc reuocatio fiat viuēte donatore, an poſt
eius mortē. Gl. hic videtur dicere ꝙ poſt mortem
tantū. quod videtur contra iſtū tex. qui loquit̃ pa
tre viuente. Et ex hoc apparet, ꝙ nō habet locum
querela inofficioſæ donationis: quia illa haberet
locum poſt mortē, ad ſimilitudinē inofficioſi teſta
mēti. Facit ad prædicta optimè l. Titia Seio. §. Lu
cius. de leg. ij. ¶Opp. de l. ſi vnquam. de reuo. do-
na. Sol. Ibi donauit extraneo: hic vni ex liberis,

CVm donationibus. Impeditur intentare hanc querelā, qui iu
dicium defuncti agnouit, vel aliud remediū habet
vel ei quantum ſufficit ad legitimam eſt relictū. h.
d. Dicitur hic, iudicium defuncti agnouit. ¶Quæ
ro, qūo intelligit̃ agnouiſſe. Dicit gl. expreſsè re-
nunciādo, vel accipiēdo legatū: vt ſ. ti. j. l. parenti-
bus. Iſtud ſecūdum, ꝙ accipiendo legatū videatur
querelæ renūciare, nō placet: nā per hanc quere-
lam, nō reſcindit̃ teſtamētū. vnde licet accipiendo
legatū ego approbē teſtamētū, & per cōſequēs re
pellar à querela inofficioſi teſtamēti: nō tñ repel-
lar à querela inofficioſæ donatiōis, ꝑ quā cōtra te
ſtamentū nō venit̃: ſed petit̃ vt legitima ſuppleat̃:
vt. ſ. ti. j. l. ſi qñ. §. fi. Itē dicit gl. ꝙ curſu quinquē-
nij vr̃ renūciare huic querelæ, ꝙ ſatis placet, &c.

SI mater. Donatio reuocat̃, quatenus immoderatè eſt facta. hoc dicit.

c **SI liqueat.** [c] Donatio facta vni ex liberis immoderatè re & cōſilio reuocat̃, quatenus geſtū eſt immoderatè. Itē in eo
quod vxor donat de bonis viri, debet inſpici an fi
lij per illā donationē in bonis viri fraudētur. h. d.

NOn conuenit. Eiuſdem naturæ eſt querela inofficioſi teſtamenti, cū hac querela. h. d. Fallit in caſibus, vt dicit gloſ. quos habetis notatos in glo. noſtra, quam potes videre.

d *De inofficioſis dotibus.*[d] *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 ☞Filij qualiter dicantur defraudari per conſtitutionem dotis inofficioſæ.
2 Querela inofficioſæ dotis, quando aliud remediū excludat.

LEX VNICA.

CVm omnia. Si per donationē in dotē filij legitima defraudent̃ reuocat̃ ꝑ querelā inofficioſæ dotis. h. d. Op. ꝙ ꝑ cōſtitutio
nē dotis filij nō defraudent̃: nā fi
lij ſuccedūt in dote, ſicut in alijs bonis matris: vt l.
1 ſi quidē. j. ſol. ma. & l. illā. de coll. Sol. Intellige † ꝙ
hic dedit dotē, & pactū appoſuit vt vir lucraretur
eā vxore mortua in matrimonio. Ita intelligit gl.
j. Vel aliter pone exemplū, hodie per ſtatuta quæ
e ſunt in ciuitatibus, [e] vt vir lucraretur tertiā partē
dotis, vel dimidiā: nā ſi per hoc lucrum legitima fi
liorū minuatur, reuocaret̃ per hāc querelā. ¶Op.
2 † aliud auxiliū hāc querelā excludit: vt l. ſi filius.
& l. cū donationibus. ſ. ti. j. ſed filij primi matrimo
nij habēt hodie remedium l. hac edictali. j. de ſec.
nup. ideo videt̃ ꝙ hoc remediū non cōpetebat. Vñ
Azo dicebat hodie remedium huius legis ceſſare.
Hug. verò dicebat hāc legē cōcurrere cū alio reme
dio: & ſic differat à præcedētibus. do. Ia. But. dice
bat ꝙ hoc remediū, & etiā pręcedētia poſſunt cō-
currere cū alijs remedijs poſt hāc legē inductis: nō
tñ inductis añ: & ſic ceſſat cōtrariū. Tu dic ꝙ con-
trariū nullo modo obſtat: nā auxilia cōpetūt ad di
uerſa. illud eñ qd reuocat̃ ꝑ l. hac edictali. nō cōpu
tat̃ in legitimā portionem: vt l. hac edictali. §. j. &
no. in aut. de nup. §. optimè. Sed ꝑ remediū huius
legis reuocat̃ vt habeat legitimā ideo vtrūq; reme
diū habebit. & hoc ꝓut ponimus in liberis primi
mr̃imonij, q reuocāt à ſcđo cōiuge. Poſſumus in-
telligere ēt hāc l. ī filijs naturalib⁹, q reuocāt à cō-
iuge ꝑ bñficiū hui⁹ l. qb⁹ nō cōpetebat remediū l.
hac edictali. qm̄ ſcđm mr̃imoniū non interceſsit.
¶Itē poſſumus ponere in filijs eiuſdē matrimonij
quia videt̃ patrē lucratū eſſe omnia bona ex pacto
& ex lege, & ſic videt̃ ſe grauari legitima. Sed for-
tè hoc nō procederet: qm̄ illud, quod lucratur, de
bet ipſis filijs reſeruare: vt l. j. j. de ſe. nup. aut. hæ-
res. & authenti. vxore. Poſſumus etiā intelligere,
qñ mulier nō dotauit ſeipſam, ſed dotauit filiam,
vel aliā perſonā extraneā immoderatè: vt tūc re-
uocet̃ per hāc querelā, ſecūdū Plac. ſed iſta nō pla
f cet: [f] quia tūc illud dotare eſſet donare: vt l. j. §. ac
cedit. de rei vxo. act. & ideo tūc haberet locū reme
dium præcedētis ti. & iſtud nō eſt neceſſariū, &c.

g *De petitione hæreditatis.*[g] *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 ☞Quando idem ſit in extraneo, & in fiſco.
2 Pecunia hęreditaria altero ex tribus modis poteſt peruenire ad poſſeſſorem.

Senatuſcon.

duo. reis.

ADDE ꝙ conſil. Bart. eſt cxxiiij. de quo vide Spe. in ti. de ſol. §. añ oīa. verſi. ſed pone vir. Io. de Imol. in c. cū cōtingat. in xvij. col. Ge. Ray. in c. ſi pr̃. de pact. in vj. Abb. conſi. viij. ij. li. Pau. de Caſ. cōſil. ccxix. Fede. conſil. ccxlj.

P. PAV. P.

d ¶Dotibus. Quod illud beneficiū competat etiā deſcēdētibus in bonis aſcēdētiū, vide do. Anto. cōſil. xij. Et loquit̃ in matre, ꝙ pōt agere cōtra maritū qui lucrat̃ dimidiā dotis ex forma ſtatuti, vt in illa dimidia det ſibi ſuā legitimā: & ſic teſtm̄ illius dimidię ſi in alia dimidia nō habuit legitimā ſuam habito reſpectu ad omnia bona, vt ibi no. per eum.

e ¶In ciuitatib⁹. do. Ioā. hoc intelligebat, quādo expreſſe non cōſtaret de mēte ſtatuti: ſecus ſi cōſtaret: quia tūc ſtatutū ſecundū cōmunem opi. poſsit minuere legitimā, per not. in l. ſancimus. C. de nup. facit ad ea quæ notat Bar. in l. hac edictali. de ſecū. nupt. & hic per Bal.

f ¶Sed iſta non placet. Bald. & Oldra. approbant iſta etiā contra Bar. ſed Cy. & Azo tenent idē quod Bar. hic.

P. PAV. P.

g ¶Hæreditatis. Nota & agēs petitione hæreditatis ſi dicat ſe poſſediſſe poſt mortem defuncti, ſuccūbit: vide Alc. cōſi. ccxxxj. Itē nota ꝙ intētans petitionē hæreditatis obtinet probando rē fuiſſe poſſeſſam à defuncto añ mortē, non aūt requirit̃ probatio dñij, vide do. Franciſ. conſil. ciij. col. iiij. Et circa illud quod dictum eſt ſ. qñ hæres ſemel apprehēdit poſſeſsionem, ſi poſtea agat petitione hæreditatis, ꝙ ſuccūbat: & qūo poſſit ſaluari libell⁹ vt

non videať intētata petitio hæreditatis,qñ petitū fuit declarare pertine-
re ad agētē titulo hęreditario,vide omnino Anto.de But.cōſi.lxiij.incip.
in nomine Ieſu Chriſti viſo libello.ꝑ totū.Itē ꝙ poſt ſemel apprehēſam
poſſeſsionem non competat petitio hæreditatis: & rei vendicatio ſimul
poſsit intētari : & ꝙ ei qui ſemel habuit poſſeſsionē,nō cōpetat:& ſimili
ter nec remediū l.
finalis.C.de edicto
diui Adria.tollen.
nec interdictū quo
rum bonorū.Vide
Iaſ.in l.eius qui in
in prouincia.ſi cer.
pet.Faciunt ad iſta
ea quę not.Bart.&
alij i l.ſed & ſi poſ-
ſeſſori.in princ.ff.
de iureiur.Itē ſi qs
ſit cōdēnatus de re
ſtituēdo rem.& eā
reſtituat,& poſtea
perueniat ad man⁹
condēnati:an iterū
poſsit agi cōtra eū
ad rem reſtituēdā:
ſuper quo vide Iaſ.
ibi,quā legit ſub le
ge quarta.§.ſi pe-
titor.in iiij.notabili.
a ¶Oppo.ad primū.
Et per hanc legē di
cit Bar.in l.exem-
plo.de proba.ꝙ fi-
ſcus cōtra nō ſub-
ditos habetur loco
priuati.
b ¶Fructus veniūt.
No.quando res pe
titur rei vendicatio
ne an in ea interue
niāt fructus,ſi pe-
tanť.Adde Bart.in
l.iiij.§.hoc autē iu-
dicium.ff.de dam.
infect.& Bal.in l.j.
in vlt.colū.de fru-
ctibus & lit.expē.
& Cy.in l.nō eſt.j.
fami.erciſcun.
✤POMATES.
c ¶Eſſent pendētes.
Vide de iſta mate-
ria pleni⁹ remiſsio
nem,per Alexā.in
l.ſi marito.§.fin.in
fin.ff.ſolu.mat.&
Are.cōſi.cx.col.ſi.
d ¶Item opp.Adde
quæ in ſimili no.in
l.ex quacunq;.ff.ſi
quis in ius voca.
non ierit.& ibi etiā
Alexan.alleg.hāc
glo.in v.col.
✤POMATES.
e ¶Sed quęro.Cir-
ca hæc vide Alex.
conſi.xc.colum.ij.
volu.ij.vbi limitat
hoc,quoties quis
acquiſiuiſſet titulū
poſt mortem de-
functi:quia tunc cō
tra eum bene dare-
tur petitio hæredi
tatis,& Publicia-
na:licet aliàs nō da
retur.& lxxxiij.
f ¶Poſsidentē.Vi-
de ſ.e.ol.iij.aliquid
per Bal.in l.hære-
ditatem.in quibus cau.ceſ.lon.temp.præſcript.
f ✤P.PAV.P.¶Poſsidentē.Nunquid aūt petitio hęreditatis de-
tur contra poſsidentē tit.putatiuo nullo,vide Alex.cōſil.ccxxvij.in prin.
Itē non procedit iſta lex qñ titulus eſſet quęſitus poſt mortē defuncti:vi
de Alex.cōſi.ccxxxij.in iiij.col.Et de ambobus prædictis vide do.Franc.
cōſil.cx.in ij.col.&
ibi etiam in iij.col.
ponit cuius naturæ
ſit iſta exceptio.Itē
vide in materia Ce
pol.cautela cxlvj.
Item limita niſi ti-
tulus haberet cau-
ſam & ortū ab eo,
cui antea poſſeſſor
alienauerat,Vide
Roma.ſingul.cxl.
incip.regulariter ꝙ
tunc datur cōtra ti
tulo poſsidētē.Itē
decem limitatiōes
ad iſtā regulā,ꝙ pe
titio hęreditatis nō
detur contra titulo
poſsidētē,vide per
Iaſ.in l.j.in iiij.col.
C.de inoff.teſtam.
Item vide vnam li
mitationē per Ioā.
de Ana.conſi.c.co.
v.qñ non cōclude-
retur in libello ad-
uerſariū cogi ad re-
ſtitutionē bonorū,
ſed peteret actor ſe
immitti in poſſeſ-
ſionē bonorū.Itē
etiam quando vti-
lis intentaretur,vt
per eū.Itē nō ꝓce
dit qñ quis emit
à poſſeſſore,ꝙ po-
terat ipſe conueni-
ri petitione hæredi
tatis:quia poſside-
bat ſine titulo,ſecū
dùm Bar.in l.cogi.
ad finē.j.eo.& in l.
ſi rem & pretium.
ff.de peti.hæredi.
Alex.& Pau.de ca
ſtro.in l.fin.C.de
edic.diui Adri.tol.
In cōtrarium vide
oīno Bar.in l.iij.§.
opus.ff.de alie.iud.
mut.cau.fa.Vide
Areti.in l.is qui bo
nis.in vlti.colū.de
acqui.hęredi.Item
ꝙ quando datur cō
tra titulo poſsiden
tem,& etiam præ-
ſcribatur decennio
vide Bart.in l.fi.in
vlti.col.& aliàs in
vlti.charta.de edic.
diui Adria.toll.in
glo.fi.Ang.conſil.
lxxvij.inci.viſis q-
buſdā.in iiij.dub.
Vide Iaſ.de prædi
ctis,& de materia
in d.l.fi.in vlti.col.
de edic.diui Adria.
tol.

LEX I.

SEnatuſcon. Bonę fidei poſſeſſor
hęreditatis,teneť quaten⁹ fact⁹ eſt
locupletior ante lit.cōteſt.malę fi-
dei,vel bonæ fidei poſt lit.cōteſt.te
netur ad vſuras,& ad fructus perceptos,& q per-
cipi potuerūt.h.d.¶Et diuidiť in tres ptes.Primò
ponit vnū præambulū ad deciſionē.q.Secūdò lo-
quitur in bonæ fidei poſſeſſore.Tertiò loquiť in
malę fidei poſſeſſore.Secunda ibi vſuras.Tertia
a ibi poſt litē.¶Oppo.ad primū[a] j.de priui.fiſ.l.j.
1 & de cōpē.l.j.& l.iij.Sol.†Qñq; fiſco aliqd cōce-
diť in priuilegiū:& tūc nō eſt idē in fiſco,ꝙ in ex
traneo.Qñq; nō cōceditur priuilegiū:et tūc idē in
fiſco,ꝙ in extraneo ſeu in priuato.¶Opp.ff.e.l.ſi
2 poſſeſſor.in prin.Sol.†pecunia hęreditaria pōt ꝑ
uenire ad poſſeſſorē,altero de trib⁹ modis.Vno,
pecunia inuēta in hęreditate:& tūc diſtingue,aut
eam attigit:aut nō,vt l.ſi poſſeſſor.ff.e.Secundò.
poteſt ad eum peruenire pecunia,ex vēditione re
rum hęreditariarum:& tunc diſtingue vt hac leg.
Aut eſt malæ fidei poſſeſſor:aut bonæ fidei:& ſi
bonæ fidei:aut eſt lis conteſta.aut non.Tertiò po
teſt peruenire pecunia ex vēditione fructuū:tunc
dic vt in l.hæres furioſi.§.fi.ff.eo.&c.

SVMMARIVM.

1 ☞Petitio hęreditatis,quòd detur contra titulo
poſsidentem mala fide.
2 Bonæ fidei poſſeſſor conuentus petitione hęredi
tatis,quando teneatur pro fructibus.
3 Fructus in petitione hęreditatis veniūt,& augēt
hęreditatem.
4 In rei vendicatione fructus non veniunt.
5 Fructus pendentes augent rem particularem,&
veniunt in rei vendicatione.

LEX II.

SI poſt motam. Emptor hęredita
tatis malæ fidei teneť de fructibus:bo
næ fidei verò à tēpore lit.cōteſt.& pe
titione hęreditatis cōueniť:emptor verò rei ſingu
laris rei vendicatione tenetur.h.d.habet tres par
tes,vt apparet ex ſummario.Secunda ibi:ſi verò.
Tertia ibi:emptor aūt.¶Ad primū dictum opp.
qui poſsidet titulo,nō cōuenitur petitiōe hęredi.
tatis,ſed iſte cōuētus poſsidet hæreditatē titulo:
1 ergo petitione hęreditatis nō cōueniť.Sol.†Hic
emit hęreditatem mala fide,& emit vniuerſaliter
quotā:ideo teneť petitiōe hęreditatis.Ita loquiť
iſte tex.ff.e.l.etiā.§.ſi quis.aliàs eſt ſub l.nec vllā.
¶Opp.ſecundò ad ſecundū de d.l.etiā.§.ſi quis.
2 ff.e.Sol.†Iſte ſecūd⁹ caſus debet intelligi ſecūdū
diſtinctionē iſtius legis vt qñ quis emit hæredita
tem bona fide,diſtinguať:aut emit modico pretio
vel magno:& qñ magno pretio:aut vēditor con
paret,aut nō:vt ibi plenè no.¶Venio ad ver.fru
3 ctibus.quæro quid vult dicere.Reſpō.†adaptať.
ad præcedētia hoc modo:fructus augēt hęredita-
tem:& ideo vigore primę petitionis hęreditatis.
propoſitæ veniunt fructus.¶Item poſito ꝙ quis
peteret hæreditatē ſimpliciter,nulla facta mētio-
b ne de fructibus,fructus veniūt[b] in hoc iudicio:qm̄
augent ipſam hęreditatē.Exemplū,ſicut ſi peterē
hominē,qui creſceret pendente iudicio,vt l.itē ve
4 niunt.§.fructus.ff.eo.nō †aūt eſſet ita in rei vēdi
catione quæ proponitur ꝓ re ſingulari:tūc em̄ ſi
quis vellet fruct⁹ petere rei vēdicatione,nouo iu-
dicio opus eſſet:vt l.fundi.ff.de except.nec de eis
haberet ratio,niſi eſſet petitū:vt d.l.fundi.& qđ
ibi not.& videbitis j.tit.j.l.certum.ff.de rei vēdi.
l.fruct⁹.& l.& ex diuerſo.& quod ibi no.Ratio:
quia fructus non augēt rē ſingularē.Sed poſtquā
ſunt ſeparati,dicitur alia res.Donec verò fructus
5 †eſſent pendentes[c],augerēt rem:& in ipſa rei vē-
c dicatiōe veniūt:vt l.fructus pēdētes.ff.de rei vē.

LEX III.

HAereditas. Qui ſuccumbit in
vno iudicio,nō re
pelliť exceptione rei iudicatæ in alio,qđ
ex alia cauſa deſcēdit.h.d.gl.ponit hic caſum,&c.

INreſtituenda. In re-
ſtituen
da hæreditate,habeť ratio expēſarum
factarum in defunctum,& ſolutarum
pecuniarū creditoribus hæreditarijs.h.d.cū l.ſeq.

SIputas. Hæc eſt difficilis lex,
& legiť duobus modis
in gl.ꝙ pone caſum ſecundū ſecundā
lect.veriorem.breuiter h.d.Auus pa-
ternus poteſt ab iniuſtis tutoribus poſsidentibus
hæreditatē pertinentē ad nepotes hac actione auo
care.h.d.¶Opp.diciť hic ꝙ non valet datio tuto-
ris facta ei,qui eſt in poteſtate alicuius.¶Contra:
ſententia quæ non cōtinet expreſſam falſam cau-
ſam,valet:vt l.præſes.& l.cū prolatis.ff.de re iu-
di.So.Dicit gl.fallit hic,& l.Seiæ egreſſę.ff.de tu.
& cur.da.ab his.ibi no.cōtra.ſ.ꝙ valeat datio tu-
toris.Dic circa hoc,vt tetigi in l.ij.qñ prouo.non
d eſt nec.vt in l.j.j.de cur.fur.¶Itē op.[d]& videtur
ꝙ inter auum & nepotes,quos habet in poteſtate
nullum poſsit eſſe iudiciū:vt l.lis nulla.ff.de iud.
Sol.hoc ideo:quia eſt incertum an ſint in poteſta
te vel non.Iſta gl.ſecundum iſtā lec.dicit,ꝙ petit
auus hæreditatē ſuo nomine à tutoribus,qui eam
defendūt pro pupillis.Iſta lec.nō videť vera:quia
ſecundū hoc cauſa ſtatus deberet differri per Car
bonianū in tēpus pubertatis:vt l.j.ſ.de ordi.iudi.
l.j.ad Carbo.Præterea,cā ſtat⁹ deberet primò agi
vt l.ordinata.ff.de lib.cauſ.& ſic nō debet ꝓcedi
in petitiōe hæreditatis.Huius timore gl.legit hāc
legē ſecūdo modo,ꝙ iſte auus petebat hæreditatē
tanquā legitimus adminiſtrator nepotū,licet per
eos nepotes poſtea ipſi auo quæratur:& iſti tuto
res petebāt hæreditatem pro ſe,non pro pupillis.
& iſta lect.eſt magis clara.hic non ſunt alia &c.

SVMMARIVM.

1 ☞Ratio,quare petitio hæreditatis præſcribitur
longiſsimo tempore.
2 Petitio hæreditatis quare non detur contra titulo
poſsidentem.
3 In pari cauſa melior eſt conditio poſsidentis.
4 Rei vendicatio fundatur ex dominio:ideo datur
contra quęcunq; poſsidentem quocunq; titulo.

HAereditatis. Petitio hære-
ditatis pręſcri
biť xxx.ann.rei vēdicatio præſcribiť lon
go tēpore.h.d.Vides ergo ꝙ petitio hæreditatis
ꝑſcribiť lōgiſsimo t̄pe:rei vēdicatio lōgo.¶Quæ
1 ro,†quæ eſt ratio huius legis.Text.videť dicere,
rō eſt:qa eſt miſta actio tā in rē quā in pſonā.Qui
dā iſtā rationē reprehēdūt.Nam ideo diciť miſta:
quia in ea veniūt pſonales pſtatiōes:ſed quaten⁹
ꝓponiť pro re corporali,diciť in rē:vt l.ſed & ſi le
ge.§.pet.hær.ff.e.Ideo gl.dicit:melior rō eſt illa,
quæ colligiť ex hoc prin.Hæreditatis petitio non
dať cōtra eū qui titulo poſsidet:vt l.regulariter.ff.
eo.ſed aduerſus eū,qui poſsidet pro hærede,vel
pro poſſeſſore:ſed præſcriptio lōgi tēporis nō ha
bet locū,niſi titulus præcedat.j.tit.j.l.nullo.& ff.
de vſucap.l.Celſus.Ideo nō pōt tolli ſpatio lon-
gi tēporis.Eo aūt caſu,quo dať cōtra titulo poſsi-
dentem,tolleret ſpatio longi tēporis.Vidiſtis in
l.fin.in fi.j.de edi.di.Adri.tol.quod eſt ſatis bene
2 dictū.¶Sed quæro,†quæ eſt[e] ratio ꝙ petitio hæ-
e reditatis nō datur cōtra titulo poſsidentē.[f]Gloſſ.
f hic dicit,quā vide,ꝙ hæc ratio eſt:quia petitio hę
reditatis debet durare xxx.an.ſed poſsidens titu-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a POMATES. ¶Deſuncti.Vide Are.conſi.ciij.& ibi ponit quali-
ter probatur poſſeſsio defuncti.& cx.col.iij.& Ana.c.
b ¶ Datur prius terminus. Adde ꝙ poteſt ſimul dilatio dari vtriq; parti.l.
ij.in prin.& ibi Bal.j.vt intra certū tempus.Sed nota quia tunc nō curret
terminus reo ad probandū exceptiōes cōtrarias per eum appoſitas, ſecun
dūm Bald. in l.j.in
ix.col.C.de ſerui.
c ¶ Simul & ſemel.
Dilationes ad pro-
bandum, prius de-
bēt dari actori quā
reo:vide Bar. in d.
l.ſi quæramus. per
Bart. in l.fruſtra.j.
de proba. Sed quid
ſi in eodem termi-
no actor & reus vo
lunt teſtes produ-
cere,quis preferet:
per Specu. de pro-
ba.§.j.verſ.ſed vbi
vterq;.
d ¶Si filiuſfa. Nō eſt
alibi.& ad iſtū tex.
adde ſimilē,& quod
ibi no.in c. contine
batur.de his quę ſi.
à præla. ſine cōſen
ſu capituli.
POMATES.
d ¶Pro maiori intel
ligentia huius l. Si
filiuſfami.vide do.
Alex.in l. ſciendū.
in v.col.ff.de verb.
obli.De iſta mate-
ria qn̄ diuturnitas
operatur,vt oīa vi-
deantur ſolenniter
acta, vide Alex. in
l.ſciendū. in v.col.
ff.de verbo.obli.&
in cōſil.lxxix.inci.
redemptoris noſtri
circa primū dubiū
de quo quæritur,
col.iij. & iiij. vol.j.
& cōſil.cxiij. incip.
ſuper primo dubio
col.ij. eo. volu.j.&
cōſil.ix. incip. viſo
themate.col.pe.vo
lu.iij.& conſil.j.co.
pen. vol.iiij. & con
ſil.xij.inci.viſo pro
ceſſu.col.ſi.eo.vol.
iiij.& conſil.xvij.in
cip.viſo inſtrumen
to.col.iij. eo. volu.
& conſi.xlv.incip.viſa facti narratione.in ſi.volu.iij.Ro.conſi.cclij. Barb,
conſi.xxvj.col.vj.& cōſi.xxxiij.col.j.vol.ij.& Are.conſil.xxxvj.Alexā.
conſi.vlti.in iiij.col.vol.iiij.& conſi.vj.vol.j.& conſi.j.col.x.vol.ij. & Fe,
in c.Albericus.col.ij.& ſeq.de teſti.& in c.nonne.col.iij.& ſeq. in iij. not,
de præſump.& in c.illud.col,iij.& ſeq.in iij.no,de præſump.Barba. con-
ſi.xviij.col.vj.volu.j.& ix.xix.col.vj.eo.& conſi.l,col.iiij.eo.vol.plenius
Feli.in c,ſicut.col.xiiij.in ſi.& v.ſeq.de re iudic.Barba.conſil.vij.col.xvij.
volu.ij.& col.iij.& in cōſi.xxxv.col.viij.volu.ij.& Roma.conſil.clij.& cō
ſil.cclxxv.& Alex.lxxix.col.iij.volu.j.& cxiij.colū.& eo. Areti. xxxvj,
col.j.& xlij.in ſi.& Bar.in rubri.C.qui admitti,col,ij.& Iaſ. in l. j.col.vj.
& ſeq.duabus.eo.tit.& Alex.in l.ſi donatione.col.antepenulti.j.de col-
la.& conſi.lxx.col.j.volu.iij.vbi limitat hanc legem tribus modis.& col.
penul.& alio modo videtur limitare.& cō.l.col.ij.& ſeq.volu.v.vbi dicit
ꝙ iſta lex tantum procedit,vbi tractatur de ſolutione præſumenda:aliàs
non.& Soci.cclxvj.col.xiij.vbi dicit,ꝙ ex diuturnitate temporis prēſumi
tur quòd emphyteuſis legitimè conceſſa fuerit ab eccleſia: & trāſit etiam
ad extraneos.Et vide etiam Bald.conſi.cccccxj.in vltima parte,& xxxiij.
col.ij.volu.
d *P. P A V. P*. ¶Si filius. Adde ꝙ idem eſt econuerſo, ꝙ ex longo
tempore patientia præſumitur repudiatio,ſi aliàs poſſet,vide Com. conſil.
xxix.incip.quidā geometricus.in princ.Et idem ſi pater diu poſſedit filio
patiēte & præſente:quia præſumitur aditio ex parte filij.Vide Com.con
ſil.lxxx.inci.viſa copia.in prin.Et ꝙ ſi pater poſſedit diu hæreditatē dela
tam filio,præſumitur filius adiuiſſe,vide Ang.in conſi.ix.in iij.colū.in iij.
vol.Et de multis,quę prēſumuntur ex curſu tēporis,vide Alex.cōſi.vlt.in
vj.& vij.col.Et ꝙ prædicta procedāt in cōſenſu principis,vide do.Franc.
cōſ.xxxvj.in j.col.
Et ibi in pen. colū.
ponit qđ dicatur lō
gū tēpus. Nota tn̄
ꝙ cōtra iſtam præ-
ſumptionē poſsit
probari cōtrarium
ex actis,vide domi.
Fran.cōſi.lxij.ad ſi.
Pau.de Caſt.conſi.
l.in iij.col.Nota tn̄
ꝙ tolerantia ſupe-
rioris non iuſtificat
geſtum quātocūq;
tēpore in his quę
acquiri nō poſſunt
ſine principis con-
ceſsione. Vide Ber
tach.in trac.de Ga
bel.in j.parte.in ix.
col. Itē de materia
vide latè Barba.in
repetitione rub.de
fide inſtrum.in lix.
co.& ſeq.& in rub.
C. qui admit.in iij.
col. & eodē conſil.
vlti.volu. iiij. in v.
colū. Vide aliquid
per Feli.in c. Albe
ricus.in ij.colū.ex-
tra,de teſtib. Limi
ta tn̄ regulā huius
legis nō procedere
in mandato, vide
Alex.in l.qui alie-
na.in iiij.colum. de
acquir.hæredi.vbi
etiam multa ponit
de materia huius le
gis. Vide eundem
cōſil.cccexcvj.aliàs
conſi.j.in iiij. volu.
incip.pōderatis his
in viij.col.Et proce
dit iſta regula quā
do effectus ſubſe-
quutus correſpon
det tali pſumptiōi.
Vide Deciū conſil.
xxxvj.co.iiij.ad ſi-
nem.& in penulti.
col. Item limita re
gulam huius legis
non procedere quādo ageretur de prēſcribenda aliqua ſolēnitate,quę tē-
deret principaliter in damnū alterius:quia requiritur ſpatiū triginta an-
norū.vide Alex.in d.cōſil.j.in iiij.vol.in ix.col.& in conſi.cccccvj. incip.
viſo inſtrumēto locatiōis.in ij.col.fulgo.in l.j.qui admit.per tex.in c.per-
uenit.cū gl.de emp.& vend.Contrarium tn̄ tenuit Alex. in l. qui in alie-
na.in prin. ff.de acqui.hęre.ſed in l.ſciendū.ff.de ver.obli.in v.col.tenuit
idē qđ ſ. Itē limita nō procedere qn̄ tractatur de magno prēiudicio, ſecūdū
Alex.in d.l.qui in aliena in prin.& cōſi.cccclxxxvij.incip. viſo proceſſu.
in vlt.col.& cōſi.cccccj.Itē limita in caſu dubio.Secus ſi ex inſpectiōe in-
ſtrumēti cōſtet nō interueniſſe.Ita Pau.de Ca.cōſi.l.in ij.co.& cōſ.xlviij.
incip.in cā quę vertitur. Alex.cōſi.j.vol.iiij.In cōtrariū vide Feli. de quo ſ.
Itē pro extēſiōe no.ex curſu decē annorū prēſumi ſe cōſenſiſſe alienatio
ni factę p emphyteutā vel feudatariū. Ale.cōſi.cxiij.in iiij.vol.in pen.co.
vide Iaſ.ponentē quinq; limitationes in l.j.in v.& vj.colū.C. qui admit.
vbi etiā ponit de eo qđ ſtatim dictū eſt.Itē ad materiā vide Alex. conſil.
lxxix.& cōſi.ccclxxvj.in pen.& vlt.col.& cōſi.ccccx.inci.viſa facti narra
tiōe vide ēt moder.poſt Bal.in l.j.C.q admit.vide oīno Fel.in c.ſicut ī pe-
charta.in ver,fallit tertio.extra,de re iud.& ibi in v.charta.in verſ. ſepti-
mò & vltimò declarat latè impugnat limitatiōes Pau.de Ca.de quo ſ.qn̄
ex inſpectiōe inſtrumenti cōſtaret cōtrariū:declarādo tn̄ vt ibi latè p eū, quē o-
mnino vidētē de materia latè vide p Iaſ.ī l.ſi certis annis.C.de pac.co.iij.
cogi.

lo tuetur ſe minori tēpore:ergo &c.ſed in l.hære-
ditatē.j.in quib.cau.ceſ.lon.temp.præſcri. gl.aſsi
gnat aliam rationem,& meliorem. Nam in peti-
tione hæreditatis quis petit ſe pronunciari hære-
dem:vt l.licet minimā.ff.eod.Ille ergo qui poſsi-
det certo titulo,non negat te hæredem: ideo non
debes agere cōtra eū.Iſta ratio non cōcludit in eo
qui poſsidet pro poſſeſſore,qui etiā agentē, non
negat hæredem vſquequaque. ¶Quæ ergo eſt ra
tio?Dicunt doc.& dicunt veritatem: in petitione
hæreditatis agens fundat ſe ſolùm ex titulo ſuo,
a & poſſeſsiōe defuncti.[a] Licet enim defunctus nō
fuerit dominus:nihilominus venit in petitiōe hę
reditatis:vt l.& non tantū.ff.eo.Sed ille,qui poſ-
ſidet titulo,habet titulum & poſſeſsionē & ſic ha
3 bet æquale ius cum actore.ergo melior † eſt condi
tio poſsidentis in pari cauſa:vt in c.in pari.de reg.
iur.lib.vj.& l.ſi ſeruū.§.de illo.ff.de ver.obli.Fa-
cit optimè l.ſiue autem.circa prin.& §.j.& qđ ibi
no.de pub.tene mēti:quia iſta eſt veriſsima ratio.
4 Sed rei † vēdicatio fundatur ex dominio, quod eſt
ex parte agentis.Ideo datur cōtra quęcunq; quo-
cunq; titulo poſsidentē:cum ius dominij ſit potē
tius:vt vidiſtis in l.j.ſ.de ali.iu.mut.cauſ.fact.

Liber. De perſona teſtātis ante o-
mnia debet inquiri. hoc d.
¶Op.de l.ij.j.de edi.di.Adri. tol.Sol.
ibi igitur poſſeſſorio: hic petitorio.
¶Op.de l.j.ſ.de ordi.iud.Sol.dicit ꝙ hic debet in
quiri,nō tn̄ pronūciari:& ſic intelligatur ſecūdū il-
lam.¶Quæro,qđ vult dicere hic tex.ante omnia
inquiri debet.Et ex hoc apparebit an præcedens
ſolutio ſit vera.reſpondeo:regula eſt, ꝙ exceptio
rei,debet probari propter fundamentū intentiōis
actoris:vt leg.exceptionem.infra de probatio.Et
b ideo de iure datur prius terminus[b] actori: & poſt-
quā actor probauit intentionē ſuam datur terminus
reo,ad probandum exceptionem. Fallit hoc vbi
prius datur dilatio ad probandum, quod defun-
ctus fuerit ſeruus quā detur actori ad probandum
teſtamentum.Hic eſt caſus hic,& l. ſi quæramus,
de teſta.& ibi plenius dixi.Modo ex hoc poteſt di
ci,ꝙ ſuper hac exceptione ſit pronunciandum: nā
non ſolùm opponitur ad merita cauſæ: ſed ad im
pediendum proceſſum.q.d.Tu qui agis ex teſta-
mento,non habes iuſtitiam: quia teſtator fuit ſer
uus,& donec iſtud probatur,non eſt ad alia proce
dendum.Ecce ergo ꝙ impedit proceſſum: meritò
erit pronunciandum ſecundum regulam,quā de-
di,in l.j.ſ.de ordi.iud.Et ideo iudices non bene fa
ciunt,qui dant dilationē tā actori, quā reo, ſimul
c & ſemel:[c]licet videantur aduocati rei,qui ponūt il-
lam dilationem quia dicunt,ꝙ prius probat aliter
intentionem.dicā vobis in d.l.exceptionem &c.

Si ſcripti. Is ad quem pertinet hę
reditas,de iure ciuili vel
prētorio, poteſt eam petere. hoc dicit in
ſumma,&c.

SVMMARIVM.

1 Detentatio hęreditatis facta,per filium longo
tempore,facit præſumi iuſſum prēceſsiſſe:& con
ditionem ſubſecutam.
2 Fictio eſt ſemper ſuper certo.
3 Ratihabitio ſequens,nō operatur idem, ꝙ iuſſus.
4 Curſus lōgi temporis cum detentatione,facit o-
mnia prēſumi ſolenniter acta.
5 Longum tempus,dicitur viginti annorum.

d Si filiuſfa.[d] Iſta eſt ſingularis lex
nec ſcio caſum hui⁹ leg.
alibi,niſi econuerſo.breuiter dicit.Detē-
1 tatio † hęreditatis per longum tempus facta,per fi
lium facit prēſumi iuſſum prēceſsiſſe, & aditionē
ſecutam eſſe.hoc dicit dicit.Dico,ꝙ ſingularis ca-
ſus eſt hic,quando filius detinet. Idem econtra ſi
detinuiſſet pater filio,patiente,ſeu conſentiente:
vt l.qui in aliena.poſt principium.ff. de acquiren.
hęre.¶Oppo.de l.ſi quis mihi bona.§. iuſſum.de
acqui.hęre.Sol.dicunt quidam,ꝙ hic fingitur prē
2 ceſsiſſe iuſſum.quod non eſt verum: † quia fictio
ſemper eſt ſuper certo:vt no.in l.non eſt veriſimi
le.ff.quod met.cauſ.Sed hic erat dubium,an prē-
3 ceſsit iuſſus,vel non.¶ Alij dicunt, † ꝙ ſequens ra
tihabitio operatur idem,quod iuſſus: quod eſt fal
ſum:vt patet in d.§. iuſſum. Dicas ergo ꝙ ex hac
4 detentatione,& curſu † longi tēporis,prēſuman-
tur omnia ſolenniter acta.quod eſt notandum.fa
cit.ff.de vſur.l.cùm de in rem verſo.& quod dixi
in l.j.§.ſi.ff.de aqua plu.arcēd.¶ Quęro, quid ſit
longum tempus:quidam dicunt triennium:alij di
5 cunt † x.vel xx.ann.& iſta plus placet,&c.

SVMMARIVM.

1 Reus,quando cogatur dicere titulum ſuæ poſ
ſeſsionis.
2 In petitione hęreditatis reus cogitur dicere titu-
lum ſuę poſſeſsionis.
3 Interrogatio in petitione hęreditatis, qualiter fie
ri debeat.
4 Gloſſator fuit dignus inuolui cœno.
5 Reus poteſt opponere de titulo, etiam poſt litem
conteſtatam,& exceptio tituli eſt peremptoria.
6 Titulus nouus ſuperueniens poſsidenti, facit poſ
ſidentem poſsidere ex noua cauſa.
7 Titulus ſuperueniens pendente iudicio in petitio
ne hęreditatis,quando excludat agentem.

verſi.ex communi a
ſolutione. b

❧ *P. P A V. P.*

a ¶Cogi. Circa materiam huius legis, quomodo procedat illud, quod dicit gl. ꝙ ille, qui allegat titulũ, debet incontinenti probare, vide Pau. cõſ. cxliij. Item nota ꝙ vaſallus ſiue agat, ſiue cõueniatur demonſtrare titulum per authorem ſuũ, ſecundùm Bald. in c.j. ad finẽ. de notis feud. No. tamẽ ꝙ ſi rex vel princeps citari faciat baronem ſuũ vt oſtendat titulum, quẽ habet in caſtris, alioquin intẽdit ſibi ea auferre: talis citatio eſt ipſo iure nulla, per regulam huius legis. Ita Barto. poſt And. de Barulo in l.j. per illũ text. C. de cõduct. prædio. fiſcal. lib. xj.

b ¶Cogitur dicere titulum. Adde l.j. & quod ibi Bart. not. C. de cõduct. li. xj. Iſta regula fallit, quãdo pręſumptio eſt cõtra poſsidẽtẽ, ſecundũ Inno. in c. cõſtitutus. de elect. & de huius legis intellectu no. Inn. in c. ſi diligẽti. ante fi. de præſcri. Itẽ limita vt per Bald. poſt Bar. in l. ſiue poſsidetis. in iiij. colũ. de proba. & dicit etiã limitari, allegando Inn. in d. c. conſtitutus. Adde ꝙ etiã clarè poſuit Bal. & Ange. in l. malè. de pręſcri. xxx. anno. Itẽ limita niſi quis habeat titulũ in re, cuius dñiũ eſſet alterius, ſecũdũ Bal. in l. ij. in ij. co. j. qũo & qñ iud. Itẽ limita vt per Bald. in l. inciuilẽ. C. de furt. & gl. fi. in c. j. de re. iur. in vj. quã alleg. Imol. in l. in illa in pe. co. de verb. obli. Sed de materia vid in remiſsiõibus allegatis per Lu. Ro. in pe. co. ibi & Archi. & etiã doc. in c. ordinarij. verſi. ꝙ ſi fortè. de offic. ordi. li. vj. quando clericus teneatur edere titulum ſui beneficij. & vide etiã Archid. poſt gloſ. in c.

COgi.[a] Iſta maluagia l. breuiter d. Nemo cogiť dicere titulũ[b] ſuę poſſeſsionis, ad vtilitatem actoris, niſi in petitione hæreditatis. h. d. Primò loquitur in genere. & regulariter: ſecũdò ponit exceptionẽ à regula. Secunda ibi: pręter. ¶ Op
1 po. j. de prob. l. ſiue poſ. Sol. Ad † vtilitatẽ actoris, & eius petitionẽ, nõ cogiť quis titulũ ſuæ poſſeſſionis oſtẽdere, vt hic: ſed reus ad vtilitatẽ ſuã, & ad excludẽdũ actorẽ, cogitur quãdoq; dicere titulum ſuæ poſſeſsiõis. ita loquiť l. cõtraria. ¶ Op. ff. de fruc. l. ciuile. Solue vt ibi. ¶ Itẽ op. ff. de rei vẽ.
2 l. fi. Sol. An quis † poſsideat dicere cogiť, non quo titulo, niſi in petitione hęreditatis. Ita loquiť hic. ¶ Venio ad ſecundã partẽ. Pro cuius declaratione
3 quæro, † quomodo eſt facienda interrogatio in petitione hęreditatis? Dicebat Bulg. ꝙ interrogatur an poſsideat pro hærede, vel poſſeſſore. & ipſe poterit rñdere alternatiuè poſsidere pro hærede, vel pro poſſeſſore. Et hoc probat ipſe, primò per hũc tex. ſecũdò per ſimile: ſicut in rei vẽdicatiõe ſufficit quẽ dicere, an poſsideat: q̃a ex hoc apparet, an poſsit cõueniri rei vẽdica. nec cogiť dicere quo titulo: ita in petitiõe hæreditatis ſufficit quẽ dicere ꝙ poſsideat pro hærede, vel pro poſſeſſore. & ſic eſt certũ actori, poſſe agere petitione hęreditatis, nec erit cogendus reus vt vlterius exprimat. Iſta nõ videť bona lect. per iſtũ tex. qui dicit, vtrũ pro poſſeſſore, vel pro hærede poſsideat. & ſic videť requirere ꝙ de altero tãtũ rñdeat. licet Gul. nitatur rñdere huic tex. Pla. verò dicit ꝙ glo. hic ſom-
4 niauit: & mirabilia locutus eſt. & dicit † Azo in Summa, ꝙ fuiſſet dignus inuolui cœno: ſed Pla. in ſumma ſua dixit ꝙ hũc aphoriſmũ aliter quã ego intelligit de ſtipulatione vniformiter. Dicit ergo Pla. ſic: ꝙ in rei vẽdicatione quis cogiť dicere titulum per proximũ cognatũ. ar. j. de pub. l. ſiue poſ. in petitione hæreditatis cogiť dicere per quẽlibet cognatũ, nõ per extraneũ. q. d. nõ cogiť dicere poſſidere pro hęrede, vel pro poſſeſſore: vt ſic tanquã furioſus cõtra ſe locutus eſſet. Dicit gl. ꝙ voluit dicere Pla. in rei vẽdicatione ſi tu vis excludere agẽtẽ, oportet te allegare titulũ, per proximũ cognatũ, hoc eſt, ꝙ ſis proximior cognatus eius, cuius res fuit in petitiõe hæreditatis, ſufficit quẽ dicere titulum, ꝑ quẽcunq; cognatũ. q. d. quocũq; tit. poſsideas, excludas agẽtẽ petitione hęreditatis. Sed parcat mihi Pla. iſta lex loquiť, qñ quis allegat titulũ ad vtilitatẽ actoris interrogãtis ante litis cõteſ. vel ante libelli dationẽ. Pla. ſe retulit qñ quis allegat titulum ad ſui defenſionẽ cõtra actorẽ. Itẽ Ioã. & Azo & Hug. dixerũt interrogationes in petitione hæreditatis eſſe formãdas aliter, vt hic ipſi ponunt per ordinẽ: vt l. regulariter. ff. eo. & dic vt in gl. quia iſtũ modũ ſeruamus. ¶ Quæro. de duabus q̃onibus quas hic Cy. formauit: addẽdo ad lecturã ſuã. ¶ Quęro primò, ſi reus vult opponere iſtã exceptionẽ, ꝙ tit. poſsidet, vtrũ debeat eã opponere ante lit. cõteſt. vel poſt? Dicit ipſe, & videť ꝙ fuerit opi. Rich. Malũ. ꝙ iſta eſt exceptio declinatoria: ideo debet opponi ante lit. cõteſ. vt l. fi. j. de ex
5 cep. † Ego dixi vobis in l. hæreditatis. ſ. eo. ꝙ exceptio eſt peremptoria: quia perimit, & excludit ius agẽtis: q̃a ex hoc apparet, ꝙ ius rei eſt æquale iuri actoris. Et ideo puto ꝙ poſsit opponi, etiã poſt li. cõte. ¶ Quęro, q̃d ſi Titius ſuperuenit pẽdẽte iudi
c cio[c], an repellat agentẽ petitiõe hæreditatis. Ipſe determinat ꝙ nõ, ſecundũ Ric. Malũ. Nam licet titulus ſuperueniat, & ſic incipiat titulo poſsidere: tñ nõ tollitur titulus pro hærede, quẽ primo habebat: vt l. iij. §. ex pluribus. de acq. poſ. Certè iſta ratio nõ placet mihi: licet enim poſsideat pro hærede, & poſsideat alio ti. puto ꝙ ſufficiat ad excludendã petitionẽ hæreditatis, ꝑ rationẽ quã dixi in l. hæreditatis ſ. eo. Iſta quęſtio fuit diſputata Bononiæ per vnũ doc. iuuenẽ: & fuit determinatũ ꝙ iſte titulus nõ excuſaret: quia in petitiõe hæreditatis poſt cõtrouerſiã motã, res eſt effecta litigio-
d ſa.[d] & ſic nõ eſt alienabilis: vt ſ. eo. l. iij. & l. alienationes. ff. fa. ercif. Iſta etiã nõ placet mihi, ſi ab eo, qui conueniť petitione hęreditatis res euinciť ab alio. ipſe enim liberatur in hoc iudicio: vt in l. is à quo. ff. de rei vend. Idẽ ſi perdit poſſeſsionẽ abſq; ſui culpa, liberať hoc iudicio: vt l. ſi bonæ fidei. §.
6 j. de rei ven. Sed qñ † mihi poſsidẽti ſuperuenit nouus titulus, ego deſino poſsidere ex prima cã & incipio poſsidere ex ſecũda, quaſi mihi ipſi euicerim: vt l. fundo. ff. ad l. Falc. No. bene in d. l. iij. §. ex pluribus. ff. de acq. poſ. ergo videť ꝙ debeat mihi prodeſſe titulus nouus in petitione hæreditatis, tanquã re ab alio euicta, vel me deſinẽte poſsidere, ſine culpa. Facit ad hoc l. ſi ſeruus. in prin. de condi.
7 fur. † Et iſtud ego puto[e] verũ, quando titulus non
e ſuperueniſſet ab eo, qui petitorem agentem petitione hæreditatis potuiſſet excludere per dicta iu
f ra. Sed ſi ego acquirerem[f] mihi quendam titulum ab aliquo, qui nullum ius haberet: tunc procederet determinatio prima, per l. ij. ſ. eo. Facit l. ſumma cum ratione. in prin. ff. de pecu. &c.

SVMMARIVM.

1 ☞Petitio hęreditatis fuit introducta à ſenatoribus, qui erant cẽtũ: & iudiciũ dicitur centũuirale.
2 Legatarij contra quem agant, quando eſt controuerſia de hæreditate.
3 Item creditores contra quem agant.

CVm hæreditatis. Quando eſt cõtrouerſia de hæreditate legatarij, poſſunt agere cõtra hęredem ſcriptum præſtita cautione: creditores poſſunt agere contra petitorem, vel poſſeſſorem: libertates poſſunt peti poſt annũ. & hæc eſt cautio bonę fi-
1 dei. h. d. ¶ Ad euidentiã ſcias, † ꝙ hęreditatis petitio fuit introducta à Senatoribus, qui erant centũ numero: ideo diciť centũuirale iudiciũ. Itẽ ſcias ꝙ hęc actio erat de iure antiquo tantę authoritatis, ꝙ donec ipſa ſperabatur moueri, nõ poterat moueri aliqua quæſtio particularis, per quã poſſet fieri aliquale præiudiciũ petitiõi hęreditatis: vt l. ſi q̃s
g libertatẽ. ff. eo. ¶ Op. ff. de excep. de l. ſi poſt litẽ. Solue vt ibi plenè dixi. ¶ Opp. de l. non diſtinguemus. §. ſi is. ff. de arbi. Sol. Quando petitor, vel poſſeſſor inuicẽ volunt aliquod particulare iudicium intentare, nihil eſt mutatũ vt lege contraria. ¶ Itẽ quãdo petitor, vel poſſeſſor, vellet aliquid contra alium agere, nihil eſt mutatũ per hanc l. vt l. ſi bonę fidei. ff. eo. & ibi no. in l. ſi poſt litẽ. ff. de excep. ſed quando alius vellet agere contra petitorẽ, vel poſſeſſorem: tunc eſt mutatũ per hãc l. vt vidiſtis inter legatarios, & creditores, & libertate dona-
2 tos. ¶ Quęro ergo cõtra † quem poſſunt agere legatarij. Reſpondeo, ſiquidem legata ſunt relicta in teſtamento, debent agere contra hęredem ſcriptũ vt hic, in §. j. ſiue ſit petitor, ſiue poſſeſſor. Sed ſi nos diceremus legata eſſe relicta ab inteſtato, ita ꝙ certum eſt legata deberi à quocunq; detinente: tunc poſſent agere contra petitorem, vel poſſeſſorem. ſicut dicimus in creditoribus: quia eadem eſt ratio. Ita ego intelligo. ſed eo caſu quo agitur contra petitorem, ſi ipſe fecit inuentarium, non puto ꝙ contra eum poſsit fieri executio, donec habeat poſſeſsionem hæreditatis: vt l. ſcimus. §. & ſi præ
3 fatam. j. de iure delib. Item quęro, † contra quem agent creditores. Reſpondeo, contra petitorem, vel poſſeſſorem, ſiue petatur res, ſiue pecunia, ſecundùm glo, Cętera dic vt in glo. &c.

De rei uendicatione. Rubrica.

1 ☞Bona fides, quo tempore requiratur ad hoc, vt quis faciat fructus ſuos.

LEX I.

ETiã per alienũ. Per ſeruum bona fide poſſeſſum quis q̃rit ex re, vel ex opera ſerui: malę fidei verò poſſeſſori nihil q̃rit. h. d. Diciť hic bona fide.
1 ¶ Quęro, † quo tempore debeat eſſe bonæ fidei, Dicit gl. ſufficit, ꝙ ſit bonæ fidei ab initio in ſeruo: in libero homine inſpiciť bona fides quolibet

cõtra morẽ. c. diſ. & Fede. de Se. conſil. xcvij.

c ¶Pendẽte iudicio. Adde quod notat Imol. per illũ text. in l. hęres quãdoq; de acquirẽ. hęre. & no. Bar. in l. j. ff. de excep. & Bald. hic, & in l. quoties. j. tij. & vide per Mod. Inſtit. de acti. §. ſic itaque.

d ¶Effecta litigioſa. Iſta ratio nõ eſt vera: quia verum eſt, ꝙ res litigioſa alienari nõ poteſt. ſed bene põt ſibi poſſeſsio cõfirmari. ſecũdũ Bal. no. in l. ꝑ diuerſas. j. mad. & ita etiam voluit hic Bal. quem omnino vide.

e ¶Et iſtud ego puto. Ego conſului Mutinę pro hac diſtinctione Bal. vide quæ dixi in illo cõſilio meo cccxviij. Andr. Barba.

❧ *P. P A V. P.*

f ¶Acquirerẽ. Vide Bar. in l. ſi rẽ & pretiũ. ff. de pet. hære. in l. hæreditas. ſ. e. ad Bart. Are. in l. is qui bõis. in vlt. col. ff. de acqui. hęredi. vbi etiam de dicto pręcedenti.

❧ *P. P A V. P.*

g ¶Poſt litem. Vide de materia latè per Soci. in l. ſi poſt. ff. de except. & ille, q repellitur exceptione nõ fiat ĩ pręiudicium petitioni hęreditatis: vide Soci. in l. ij. in j. col. ff. de excep. rei iud. & ibi etiã an talis exceptio ſit perẽptoria.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶Cedit ſolo. Vide oīno Alex.in l.j.§.nūciatio.el.ij.ff.de ope.no.nū.vbi plures limitationes ad regulā hic poſitam & dicit Bald.hic,ꝙ talis ædificās dicit̃ oīa poſsidere. & vide j.eo.l.mr̃.& no. in l.domos. de le.j.

b ¶Ratū habere. Et ꝙ poſsit ratificare ne ius ſuū perdat: Bal.in l.vēdicatione.C.pro emptore. alle.l.ſicut.§.vēditionis.quib.mo.pi. vel hypo.ſol. Vide quæ dixi poſt Bar. in l.ſi pup.§.ſed ſi ego.de neg.geſt.

c ¶Habere actionē. nego. geſto. Adde Imo.q videt̃ tenere cōtra Bar. hic,& in d.l.ſi cū ſeruū.ſi cer.peta.hoc tenet ipſe in l.ſi fundū ꝑ fideicōmiſſum. de le.j.in prin.& Bal. hic.& ibi tu vide ꝙ no.in l.quàmuis.ſi cer.peta.& no.Bal. in l.j.ſ.de re.ecc.nō alie.& etiam an iſta lex habeat locū,qñ vēditor habet hęreditatē tit.oneroſo.

✠P. P A V. P.

d ¶Loco rei. De materia, & quid de hypothecaria, vide in l.ſi rē & pretiū.& quod ibi ſcripſi.ff. de petitio.hæredi.

e ¶Pecunia mea. qd ſi de mea pecunia emiſti an poſsim ratificare,& repetere rem,vide j.e.l.ſi vt proponis.per Bal. hic,& per Ray.j.e. l.ſi in area.& oīno vide Bald.in l.pe.j. de ſeruo pi.dato ma.vbi quid de pecunia vſuraria.

f ¶Alieno nomine. Quid ſi aliquis vēdidit rē meā, vide Alex.in l.j.§.nunciatio,in fi.viij.col. de no.ope.nuncia.

g ¶De fructibus. Vtrum titulus ſentētię excuſet à fructibus,dixi in l.fideicommiſsi, de vſur. per Bald, in l.ij.in xx,col,de ſerui,

✠P. P A V. P.

g ¶De fructibus. Vide quæ ſcripſi in l, ex diuerſo,circa finē.ff.de rei vēd. Vi de Areti.in l.cū ſeruus.§.j.ff.de leg.j.

momēto:vt l.q bona.in prin.de acqui.rerū domi. iſta nō eſt vera:qa ibi loquit̃ tā in homine libero bona fide poſſeſſo, quā de ſeruo alieno. Dic ergo ꝙ ille,q eſt bonę fidei ab initio,ſemꝑ facit fructus ſuos:vt l.q ſcit.§.fin.de vſuris. Tñ ex eo tpe,quo cœpit eſſe malæ fidei,tenet̃ eos reſtituere:vt not. in d.l.q bona fide.in prin.de acqui.rer.do. Sic debes intelligere dictā l.qui bona fide. in principio.

LEX II.

a SI inferiorem. AEdificiū cedit ſolo[a]. ¶Op.Inſti.de re.diui.§.cū in ſuo.Sol. Intellige,ꝙ q mala fide ædificat de ꝓpria materia,videtur habere animū donandi in dubio.hic loquitur,qñ ædificabat de aliena materia.

SVMMARIVM.

1 ☞Res aliena in præiudicium vendentis,non domini,vendi poteſt.
2 Dominus rei venditæ per alium quando teneatur prætium reſtituere.
3 Non geſtū nomine meo,qñ poſſum habere ratū.
4 Actio negotiorū geſtorū,qñ cōpetat mihi ad pretiū rei meæ,per aliū,nō tñ meo nomine venditæ.
5 Actio negotiorū geſtorū,datur mihi contra te ex ipſo geſtu,quando geſsi negotium tuum.
6 Si venditur res mea per alium paruo pretio,an iuſtum pretium repetam,an verò pretium acceptū.
7 Si res mea nō meo nomine fuit vēdita, poſtea pluries fuit vēdita,vltimò vſuſcapta, & ego ratū habui,ago cōtra primū venditorem,nō contra alios.
8 Si primò vēditur res mea,& primus emptor illam donauit, & donatarius poſtea vendidit, & res ſit præſcripta,contra quem agere debeo.
9 Rem emptam ex pecunia mea,quando petere poſſum,remiſsiuè.
10 Vendens rē alienā,qñ dicat̃ vendere ſuo nomine.
11 Vendens rem alienam vt alienam, dicitur alieno nomine vendere.
12 Creditor re perempta,vel præſcripta,quando agere poſsit ad pretium in ſubſidium? remiſsiuè.
13 Habens actionē perſonalem ad rem,quando agat ad pretium in ſubſidium re perempta,remiſsiuè.
14 Qui pōt rē à primo poſſeſſore auocare,re perempta quando poſsit ad pretium agere indiſcuſſum.

LEX III.

MAter tua. Rem meā non meo nomine venditam vendicare poſſum,& poſſum ratū ha-
b bere[b] quo ad perdēdū dñium rei meæ, & quo ad parādam actionem neg.geſ.in ſubſidiū h.d.no.habuiſtis in ſummario.¶Op.ff.de cōtrahē.emp.l.rem alienā.Sol. Rem alienā quis pōt vē-
1 dere†in præiudiciū ſui vēdentis,nō in præiudiciū domini,vt hic.qđ plenè dixi in l.cū vir.ff.de vſuſca.¶Oppo.hic dicit̃ ꝙ petitor nō debet reſtituere
2 pretiū.cōtra.ff.eo.l.emptor.†Sol.Ibi conuerſum fuerat in vtilitatē eius,cuius erat res.De hoc vidiſtis plenè in l.iij.ſ.quod met.cauſa.ibi glo.tangit.
3 ¶†Op.ad fi.quod meo noīe nō eſt geſtū,ratū habere nō poſſum:vt l.ſi pupilli.§.ſed & ſi ego.ff.de nego.geſ.ſed hæc vēditio nō fuit facta meo noīe: ergo ratihabitio nihil operat̃.¶Hui⁹ timore ſunt hic opi.qdā intelligūt hāc legē ꝙ ratihabitio pręiudicet mihi quātū ad perdēdū dñium rei meæ:vt l.ſi fundus.circa prin.ff.de pi.ſed nō quātū ad hoc vt poſſet peti pretiū,niſi re perempta,vel pręſcripta,tūc in ſubſidiū datur actio neg.geſt.vt hic & l.ij.de re,ali.non ali.Ita intelligebat Bul.Mar.verò indiſtinctè cōcedat poſſe me habere ratū, quo ad petēdū pretiū,etiā re nō perempta,vel præſcripta per l.j.j.de his q à nō do.ma.Sed gl.noſtræ reſpōdēt,ꝙ ibi eſt ſpeciale fauore libertatis,Glo.noſtræ diſtinxerūt aliter,& ſic:Aut quis ratā habuit venditionē,errās in facto:quia credebat ſuo noīe eſſe geſtū,cū nō eſſet:& tūc ſibi nō præiudicat. Aut habuit ratū errans in iure:& tūc idē:quia mihi non præiudicat:vt l.ſi cū te.de pac. Aut nō errabat nec in iure,nec in facto:& tūc eſt vera diſtinctio Bulg, quia demū re perēpta,vel præſcripta poſſum habere ratū in ſubſidiū.Ita tenet gl.hic,& in l.ſi pupilli.§.ſed ſi ego.de nego.geſt.& l.ſi cū ſeruum.ff.ſi cert.peta.& Dy.in c.

4 ratū.de reg.iur.lib.vj.& ita tenēt cōiter omnes doc.Ego†ſolitus ſum cōcordare opi.iſtas.& hic aduerte:quia eſt multū ſubtile, & notabile. Si tu quæris,vtrū quis poſsit agere ad pretiū actione negotiorū geſ.quę oritur ex venditione,quæ primo facta eſt,negotiū trahitur ad me ratihabitione tunc procedit opi.gl.noſtræ & Dy.nā ratihabitio nō poteſt trahere ad me negotiū nō meo nomine geſtū,niſi in ſubſidiū re perēpta,vel præſcripta, vt in prædictis gl.Si verò velles agere actione negotiorū geſt.quæ oritur ex hoc negotio nouiter geſto,ſcilicet quod ratū habui,per hoc dominium rei meæ ad emptorem tranſtuli:tunc ego poſſum habere actionem nego.
c geſt.[c] hic eſt caſus in lege noſtra.probo ſic:Sicut†ſi ego gero negotiū tuū
5 ipſo geſtu datur mihi cōtra te actio neg.geſt.licet ratum non habeas:vt l. quæ vtiliter.in fi.de neg.geſt.no.in l.ſi pupilli.§.itē quæritur.in fi.mag. gl.eo.ti.Modo tu,qui vēdidiſti rem meā emptori,tuo nomine, ei teneris de euictione.Si igitur ego ratum habēdo trāſſero in emptorem dominiū: gero negotium tuum ipſo geſtu,meritò ex hoc cōtractu vel actu,quia dominium transfero,oritur mihi cōtra te actio negotio.geſt. & hoc enim caſu loquitur opi.Mar.Sil.& probat hoc tex.iſte expreſsè dicit etiā ꝙ ſiue quis perdat dominium ratihabitione,ſiue perdat alio modo, actionem nego.geſt.habet.De hoc tetigi vobis in l.ſi fundum per fideicommiſſum.in prin.de leg.j.quod tene mēti.¶Quęrit gl.quid ſi tantū pretiū petij,quādo nō erat meo noīe geſtū:an mihi præiudicet.Gl.dixit ꝙ nō:vt habes in
6 ea,& bene.¶†Item quærit glo.quid ſi vendidiſti paruo pretio:an repetā pretium iuſtum,an pretiū acceptū.Gl.diſtinguit. Aut erat malæ fidei poſſeſſor,aut bonæ fidei:vt l.ſi poſſeſſor.§.fi.ff.de peti.hære. & ita tranſeūt hic doc.Ia.But.nō tenebat iſtam gl.dicebat enim ꝙ d.l.ſi poſſeſſor. loquitur in petitione hæreditatis,quæ cū ſit vniuerſalis,in ea ſuccedit pretium
d loco rei[d]:vt l.ſi & rem,& pretiū.& ibi no.de peti.hære.ſed hic agit̃ actione neg.geſ.vnde cū habeatur rata venditio, non poteſt venire niſi pretiū acceptū.Ego dicerē ſic:Aut intelligis de actione nego.geſ. quæ oritur ex primo negotio geſto,ſ.ex venditione:& verū dicit do.Iac.But. Aut quæris de actione nego.geſt.quæ orit̃ ex eo quod iſte ratū habuit,& dominiū tranſtulit:tūc poterit peti pretiū iuſtū,quatenus ille ratū habēdo illū ven
7 ditorem liberauit:vt d.l.quæ vtiliter.in fi.¶Itē†quærit glo. quid ſi non meo nomine vendidiſti: deinde per plures manus ambulauit:vltimò eſt vſucapta, vel præſcripta, & ego ratam habeo:vtrū repetam à primo: venditore,vel ab vltimo,vel ab omnibus.Glo.reſpōdet ꝙ ſolū à primo:quia ille habet pretium ex cauſa lucratiua. Alij verò,qui emerūt quantum ipſi vendiderūt,tantum ſibi cōſtiterat:& ideo nihil vidētur habere, & in hoc
8 ſtant omnes doct.¶Item quęrit glo.†quid ſi primus vendidit rem meā: ille emptor alteri donauit:ille donatarius vltimò vēdidit: res vſucapta, vel præſcripta eſt:cōtra quem agatur? Quidam dicūt,contra primū: quidam cōtra vltimum:quidam cōtra vtrunq;. Tu verò dicas, ſiquidem loquaris de actione neg.geſt. quæ oritur ex primo negotio geſto, propter ratihabitionem,procedat opi.iſtius glo.vt poſsit agi contra vtrunq;, qui habet cauſam lucratiuā.Si verò intelligis ꝙ actio neg.geſt.oritur ex vltimo negotio geſto:quia ratum habendo tranſtulit dominium:tunc tantū ab vltimo vendente poterit repetere:quia illi vltimo tantū profuit & illum vltimum liberauit.Et idem dicendum eſt in vltima quæſtione gloſ. Venio ad quaſdam quæſtiones,extra gl.Primò formo vnā quęſtionem, quam formant doc.Hic loquitur in eo qui vēdidit rem meā ſuo nomine.
9 ¶Quæro quid econuerſo.Pone†ꝙ aliquis ex pecunia mea[e] emit rem ſuo
e nomine:vtrum illam emptionem poſſum habere ratam in ſubſidium, & poſſum rem petere.Iſtam quęſtionem tangit gl.ff.de iur.do.l.Proculus. & hic per doc.extra gl.¶Quæro,dicitur hic ꝙ ſi aliquis vendidit rem alie
10 nam ſuo nomine:quæro†quomodo cognoſcam,vtrum vendidit ſuo nomine,vel alieno.Reſpond.Aut in vēditione exprimitur ſuo nomine,aut alieno:& ſtamus certo.Aut nō exprimitur:tunc regulariter eſt dicendū,
11 ꝙ proprio nomine videat̃ vēdere:vt l.& magis.ff.de ſol.Tamen†intelli-
f go alieno nomine[f] rem venditam ſemper,quando quis vendidit eā vt alienam:quia videtur eam alieno nomine vendere.Hic eſt caſus,& ſ. de neg. geſt.l.ab vno.& fa.erciſ.l.in familiæ.Sed ſi eam vendidit vt propriā,pro
12 cederent ea,quæ ſuprà dicta ſunt.¶Quæro,†quid in creditore: vtrum re perempta vel præſcripta poſsit in ſubſidium agere ad pretium. Hoc glo. tangit ff.de diſtrac.pig.l.j.in gl.magna. Dixi tibi hoc anno in l.ſcimus.§.
13 ſi verò hæredes.j.de iu.deli.vbi tex.& gloſſ.tangit.dic vt ibi.¶†Quæro, quid de eo,cui debetur res actione perſonali.Dic vt l.venditor ex hæredi
14 tate.§.j.ff.de hæredita.vendita. ¶†Quæro,quid in eo, qui rem poterat auocare à primo poſſeſſore per Publicianam: vtrum re perempta poſsit petere pretium.Dubito:ideo cogitabimus.

ADuerſus. Ab eo,qui emit à malæ fidei poſſeſſore, pōt res vendicari,niſi præſcripſerit.h.d.

SVMMARIVM.

1 ☞Malæ fidei poſſeſſor an teneatur ad fructus, quos ipſe percipere potuit,vel quos petitor percepiſſet.

g DOmum. Malæ fidei poſſeſſor tenetur de fructibus[g] perceptis,& percipiendis, & expenſas neceſſarias officio iudicis recuperat:vtiles detrahit.hoc dicit.
¶Ad primum.dicitur hic, ꝙ tenetur malæ fidei poſſeſſor de fructibus,

a ¶ Aliud in rebus. Et in materia iſtarū oppoſitionū vide Pau.de Caſt.cōſi. xvij.quod incipit,in Chriſti nomine amē.in cauſa quæ vertitur.in vl.col.

b ¶ Perſonā petitoris. Et in hac materia vide Bar.melius in repe.l.fructus. ff.eo.& in l.ij.de fruc.& lit.expē.& Bar.in l.apud Iulia.§.fundus.de leg. j.& ibi vr̄ voluiſſe idē:licet ſua diſtinctio ſit maxima reſtrictio ad hāc legē ſecūdùm Imol. ibi.vide Bal.hic,& Ang.in d.l.fructꝰ. Cy.cōtra Bart.in l. incertū.in j.q.j.eo. & vide Bart.in l.& ex diuerſo.in prin. ff.de rei vendi.per Ange.in l.fructus. la j.& cōtra.l.ſi nauis.eo.ti. vide Bal. in d.l.ij.de fruct.& lit.expē. hanc legē limita non habere locum in dote. l. ſi cū dotē.§.fi.ſo.ma. Vel dicit hāc legē nō procedere in iudicijs vniuerſalibꝰ. l.Imperator.§.fin. cum l.ſeq. & quod ibi Barto. de leg.ij. Ibidē & magis cōmunis opin.vr̄ eſſe cū Bart.hic cū quo cōcor.Gul.de Cug. & Bal.hic,& Imo. Ray.& Pau.de Ca. in d.l.fructus.quā opin.tñ limita primò vt procedat in illo poſſeſſore,qui nullā habet iuſtam cauſam à dño inducente:ſecus ſi cauſam haberet,vt eſt creditor habēs fundū pignoratū à domino:quia dño tenebitur de fructibus,quos ipſe debitor percipere potuiſſet.Tex.eſt mēti tenendus in l.ij. C.de pign.actio.q̄ repugnat no.Bald. Secūdò limita procedere in vero malæfidei poſſeſſore. ſecus in ficto,cuius mala fides inducta eſſet fictè poſt lit. cōteſt.contra eū factā.Nam talis tenetur tantùm de fructibus, quos ipſe reus percipere potuiſſet. Tex.eſt nō violando literam, C.de fruct. & lit. expen.l.ij.ſecundū Barto.ibi:licet glo.ibi aliter intelligat.

fructibus,quos percepit,vel percipere potuit ipſe
1 malæfidei poſſeſſor. Contra: † q̄ imò tenetur de
his,quos percipere poterat ipſe petitor:vt l.ſi na-
uis.in fine.ff.eo.not.in l.& ex diuerſo.in glo.ma
gna.Glo.nec ibi,nec alibi,me ſciente ſignat,neq;
ſoluit illud contrariū.Pet.dicit q̄ debet diſtingui.
Nam malæfidei poſſeſſor ante moram tenetur de
fructibꝰ perceptis,& quos percipere poterat ipſe,
poſt moram tenetur de his, quos percipere ipſe
poterat petitor. Iſtud non placet mihi.nam ille,
qui iniuria occupauit,vt hic dicitur,ſemper eſt in
mora,vt vidiſtis ſuprà,quod metus cauſa.l.j.Præ
terea,cōtra hanc diſtinctionem videt̄ textus ſ.ti.
j.l.j.in fin.Nec poſſumus diſtinguere,aliud in do-
a mo,aliud in alijs rebus: [a] quia hoc eſſet cōtra tex.
in l.apud Iulianū.§.j.ff.de leg.j.Dico ergo breui-
ter,q̄ ſi aliquis vult ſe referre ad illud quod perci
pi poſſet ſingulariter,debet referri ad perſonā pe
b titoris[b]:vt d.l.ſi nauis.in fi.Si enim perſona [c] poſ
c ſeſſoris potuiſſet plus percipere propter ſingula-
ritatē ſuæ perſonæ:tunc ad illud nō tenetur reſti
tuendū:quia illud percepiſſet ex ſua negotiatio-
ne magis,quā ex re:vt l.ij.ff.ad l.Falc.Sed ſi aliqs
vult ſe referre ad illud,quod percipi communiter
potuiſſet:tunc ſiue per petitorē, ſiue quantū per-
cipi potuiſſet per poſſeſſorē:idem eſt dicere:quia
te referres ad illud quod communiter, & commu
ni æſtimatione poteſt pcipi.arg.ad hoc quod not.
l.ij.j.de reſcin.vend.¶ Vltimò eſt vidēdum, quo
iure conſequantur expenſæ factæ in re. Glo.po-
nunt in l.in fundo.ff.eodem dic vt ibi.

SI ex ea. Res empta ex pecunia mea,nō eſt mea:& ideo à me vēdicari nō pōt.h.d. Contra hoc opp.j.e.l.ſi vt proponis.Sol.vt ibi &c.

d **PArtum.** Eius eſt partus,cuiꝰ eſt mr[d].h.d. Et hoc eſt verū quo ad dñium:ſecꝰ quo ad honores,& munera:vt l.nullus.j.de dec.

SVMMARIVM.

1 ☞ Res empta ex pecunia militis, quòd poſsit ab eo vendicari.
2 Minor qñ vendicet rem emptam ex eius pecunia.
3 Eccleſia quando vendicare poteſt rem emptam ex eius pecunia.
4 Res empta ex pecunia vxoris per virum,quando per vxorem vendicetur.

SI vt proponis. Res empta ex pe
e cunia militis,pōt ſpeciali fauore[e] à mi
lite vēdicari:pōt etiā agi actiōe nego.
geſt.vel mādati,ſi interceſſerit.h.d. ¶ Opp.de l.ſi
ex ea pecunia.ſ.eo.Dixit gl.hic eſt ſpeciale in mi
lite.ſicut in minore,& in eccleſia,& in vxore. Di
1 cit gl.quā vide & not.Certè † in milite,hoc eſt ve
rū ſimpliciter:q̄a res empta ex pecunia ſua pōt vē
2 dicari ab eo.In minore † non eſt verū ſimpliciter: [f]
f ſed eſt diſtinguēdū,an fuerit empta res à tutore[g],
g vel curatore:& pcedit gl.aut fuit empta ab extra
neo : & tūc demū in ſubſidiū poteſt res vendicari.
Probatur in l.filiæ.ff.de ſolu.& ibi tāgitur per gl.
clarius per Iaco.de Aret.in l.ij.quando ex fac.tut.
3 ¶ † Item eodem modo intelligo,quod dicit de Ec
h cleſia[h] ad ſimilitudinē minoris.argu.in l.orphano
4 trophos.in prin.de epiſc.& cle.Illud verò † quod
i dicitur in vxore,& viro non eſt verum [i] ſimplici-
ter:ſed demum in ſubſidium.Ita loquitur l.ex pe
cunia.j.de iure dotium.

c ✤POMATES. ¶ Si enim perſona. Vide Alexā. vbi appellat iſtam communem in l.apud Iulia.in princi.ff.de leg.j.& Roma.conſil.cclv.& Are.conſi.xlvij.col.ix.

d ¶ Eſt mater. Probatur in l.fi.§.idē reſpondit,mulierem.ad municipales.

e ¶ Speciali fauore. Et vide gloſſ.in l.vxor marito.de dona.inter virum & vxorem.in glo.j.& glo.fina.& ibi Bart. & Bal.in l.ſi patruus.j.communia vtiuſq; iudicij.

f ✱ *P.PAV.P.* ¶ Simpliciter. Vide Ro.conſi.ccccxiij.ad finē Pau. conſi.cclxxv.Quod autem idem ſit in eccleſia,vide Barb.in c.inquirendum.col.ij.& ſeq.de pecu.cler.& in vlti.col.vbi ponit incidenter de alijs.

g ¶ A tutore. Et adde quòd hoc priuilegium habet etiam pecuniam datam filio in peculium:quia eſt vniuerſale,ſecūdùm Bal.in l.filium.j.famil.erciſcū.& adde Bal.omnimodo in l.j.ſi quis alteri vel ſibi.per Bal.in d.l.penult.j.de ſeruo pigno.dato.

h ¶ De eccleſia. Vide omnino Bart.in l.ſi vrbana.in fin.de condi.indeb.ſecus ſi res fuerit empta de pecunia mutuata per eccleſiam, ſecundùm Bal. in l.fi.C.de fideicommiſ.

SVMMARIVM.

1 ☞ Vxor quando poſsit vendicare rem dotalem.
2 Maritus eſt dominus rei dotalis.

DOce ancillam. Vxor [l] non po
k teſt vendicare rē dotalē[k].h.d. ¶ Opp.
1 de iure dotium.l.vbi Sol.† Hoc eſt ve
rum,niſi marito vergēte ad inopiam:vt l.contra-
ria.Alij dicunt,quòd ibi agitur hypothecaria,nō [m]
l autem in rem.[l] ita loquitur hic.& iſta eſt etiam ſa-
2 tis bona.Item ex hac l.nota caſum † quòd mari-
tus eſt dominus rei dotalis. de quo vidiſtis plenè [n]
in l.in rebus.j.de iure dotium &c.

m **CVm ſuper.** [m] Dominiū poteſt pbari per teſtes,vel inſtrumenta,vel alijs probationibus.hoc dicit. [o]

SI quis ſciens. Quicquid plātatur, ſeritur,vel ædificatur,omne ſolo cedit, radices ſi tamen egit &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Dominium rei vendicatione,quando transfertur per traditionem.
2 Fides de pretio quando dicatur haberi.remiſsiuè.
3 Fides de pretio an poſsit haberi per procuratorē. remiſsiuè.

INciuile. In cōtractibus no
minatis non eſt lo-
cus cōdictioni ob cauſam contra eum,
qui contractū ex parte ſua nō implet:
ſed ad ea quæ in contractū deueniunt,eſt agendū
1 h.d.hæc bona lex.¶ Opp.† rei venditæ nō tranſ-
fertur dominium per traditionē,niſi pretio ſolu-
to:vt l.quod vēdidi.ff.de contrahē.emp.inſti.de
re.diui.§.vēditæ.Sol.Intellige,hic fuit habita fi-
2 des de pretio:vt d.§.venditæ. Qualiter † autē di-
catur haberi fides de pretio, tangitur per glo.in l.
3 procu.in fin.de tribu.& d.§.venditæ,¶ † Item an
per procuratorē poſsit haberi fides de pretio,tan-
n git Cyn.[n] hic ego plenè dixi in l.à diuo Pio.§.ſed
ſi emptor.ff.de re iudi.vt glo.tangit.& in l.ſi pro-
curator.de iure fiſci.

o **ORdinarii.** [o] Iſta lex tractat materiam l.incerti.j.de interdi.vt ibi dixi & gl.ponit. Breuiter dicit : Poſſeſſorium retinēdæ debet prius examinari : deinde ad petitorium peruenīri.hoc dicit.iſta lex in ſummario.

i ¶ Non eſt verum. Vide not.gloſſ.in l.ſi filij tui.in fi.princi.gloſſ.j.de do. inter vir. & vxor. Et adde Barto.hic: adde tu Iacob.Aluaro.in c.j.§.& q̄a vidimus.de his qui feud.da.poſſ.hoc idem tenet argu.l. Proculus.ff.de iure dotium.

k ¶ Dotalem. Vide Bart.& Bal.in l.j.j. de ſeruo pigno. da. manu.

¶ In rem. Vide Barto.latius aliter in l. ſi conſtante. in j.q. iiij.q.princi. hic alleg.

¶ Cùm ſuper. Vide Pau. de Caſt. cōſil.cclxij.

¶ Tangit Cyn. Vide Ange.conſi.xliiij.

✱ *P.PAV.P.*

¶ Ordinarij. De iſta materia præparatorij vide Decium in rubrica extra,de iudi.in j.& ij.colū. Vide omnino an ille,qui eſt iudex preparatorij,debeat eſſe iudex preparati, Cur. & Moder.in rub. C.de edē.Iaſ. & Alex. in l.quoties. C. de iudi.vbi limitat dictū Bald. quod refert in dicta rub.de edē. Adde etiā in materia Pau.de Caſt.conſi. lxxj. incip. viſis & conſideratis. Vide quod dicit Roma. ſing.cliij.inci.Florētinus.vide Alex. conſi.ccccxxx. Vide tex.loquentē de dote in c.de prudētia,de dona.inter virum & vxor. Item adde circa materiā præparatorij,quòd quicquid omittat circa materiā præparatorij non habet vitiare ſuum iudiciū. Vide Alexā. conſi.xxxvij.volu. ij.in j.col. Et adde etiā q̄ ea,quæ præcedunt litis conteſtationem, dicuntur præludia & præparatoria iudicij,Bald.in l.j.§.ſimilique modo. C.de lat.liberta.tollen.Curt.in rubri.C.de edend.ideo talia præparatoria precedentia litis conteſtationem,non dicuntur propriè de actis Bal. vbi ſ.& in authenti.clericus.C.de epiſcopis & clericis. Item illud quod dicitur, quando iudex præparatorij puta habilitati à iuramento ſit iudex præſentantis,limita vt per Paulum de Caſtro,ſequitur Bolognin.in additio. ad conſilium xlviij.Ioan.de Anani.Iaſon in l.quoties.in ſecundo notabili. C.de iudic.Felinum in c.j.in iij.charta.in vj.fallentia.extra,de iureiurando & in c.ij.in xv.columna extra,de ſponſal.Alexand.conſilio lxiij.in iij. volumi.in j.columna Sequitur Iaſon in l.nam & poſtea.§.ſi minor.in iij. columna ff.de iureiuran.Felinum in c.cùm ſit generale.in v.colū.de foro competen.In contrarium,vide Decium in rub.extra,de re iud. in ij.colū. & ſequenti.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

☙ *P. P A V. P.* ¶ Cum à matre. Vide Sol. in l. frater à fratre. in xij. not. ff. de cōdi. indeb. vide eundē in l. iij. §. fi. in vi. col. ff. de verb. obl. Quomodo aūt teneaꝛ hæres implere totū factū defuncti, vide Bar. in l. Lucius. ff. ſolu. mat. Et ibi Alex. ad regulā huius legis ꝙ hæres non poſsit venire cōtra factum defuncti, limita & declara vt per Aret. cōſi. cxxij. in j. dubio.

CVm à matre. [a] Pro ea parte, qua quis ſuccedit defuncto, ꝓ ea ipſius repræſentat perſonā: & eatenus contra eius factū venire nō pōt. [b] h. d. hæc bona lex. Gl. quærit hic[c] qd in p̄re alienāte rē filij. Rñ. Aut fili⁹ fuit hæres p̄ris: & idē qđ in matre. aut fili⁹ nō erat hæres patris: tūc ſine dubio pōt vendicare: vt l. j. j. de bo. mater. ¶ Quęro, qd ſi fili⁹ fuit tātū inſtitut⁹ in bonorū ſubſidio. Glo. hic tangit plenius, & meli⁹ dicit, de iure delibe. l. ſancimus. §. in cōputatione. vbi glo. videtur dicere cōtra. & dic vt ibi dixi &c.

QVoties. [d] Ille eſt potior in dominio, cui pri⁹ res traditur: licet alius in titulo præuenerit. hoc intendit iſta lex breuiter.

SI in area. Quod in communi ædificatur, commune efficitur: ſed ædificanti bonafide, expenſæ debent reſtitui. h. d.

S V M M A R I V M.

☞ Proteſtatio facta emēti rē meā, quomodo fiat.
Denunciatio, ꝙ conſtituat quem in mala fide nu. 4. & nu. 5.
Malęfidei poſſeſſor conſtitutus per denunciationem, ꝙ teneatur tantum de perceptis.

SI fundum. Denunciatio facta à dño ne quis emat, emptorem conſtituit malæfidei poſſeſſorem. h. d. Nota hāc legē de virtute huius denūciationis, quæ conſtituit emptorē malæfidei. † Itē pondero verba huius legis valde in materia ꝓbationis, ꝙ nō ſufficit ſi proteſteꝛ ꝙ nō emat: ſed debet dicere: qa eſt mea: vt hic patet in tex. Ex hac lege habes duo. † Primo ꝙ denūciatio cōſtituit aliquē malæfidei poſſeſſorē. Secundò † ꝙ iſte malæfidei poſſeſſor teneatur tātū de fructibus perceptis. [e] quaſi dicat, nō de percipiēdis. Et ſic titul⁹ excuſat à percipiēdis. [f] Et ita tenet gl. licet doct. † Vltramon. dicāt cōtra primū paſſum: vtrū denunciatio conſtituat quē in mora. Cy. hic dicit, & ponit verba Dyni q̄ ſunt in l. j. & l. iij. ff. quod fal. tu. au. ho. Et dic vt hic plenè per eū. Ego ponam in meo tractatu de proteſtatione. Itē nota
5 † quòd denunciatio conſtituit quem malæ fidei ante contractum: poſtea verò non. not. per glo. in l. pe. ff. de vſucapio. pro emptore.

INdicia. Dominium poteſt probari inſtrumētis, & alijs indicijs. hoc dicit.

NOn ſeruum. Cōtra domini num inſtitui debet actio pro rebus, quas detinet ſeruus: non contra ſeruum. hoc dicit.

APoſsidentibus. In actione in rē, contra reſtituentem iuratur in litem. h. d.

CErtum eſt. [g] Iſta lex non poſſet eſſe magis breuis, quā eſt: & eſt magis repetibilis in materia fructuū, quàm aliqua alia. Materiam iſtam ponit glo. in l. & ex diuerſo. ff. eo. Doc. recitant eam hic: ideo nō recitaui eam.

SImancipium. Qui repetit rē ſuā, non tenetur ad reſtituendum pretium ab alio perceptum. hoc dicit.

NVllo iuſto. Qui titulū iuſtum non habet, longo tempore non præſcribit. hoc dicit.

SOlennibus. Per ſolutionem penſionis, nō cōſequitur quis dominium. hoc dicit.

MOre litis. [h] Præſcriptio lōgi tēporis poſt litē cōteſtatā nō currit. h. d. ¶ No. & tene mēti hāc l. de qua facio & doceo practicā in l. Celſus. ff. de vſuc. Tuſcis ꝙ articuli ꝓducunꝛ poſt litē cōteſtatā, & teſtes etiā examinanꝛ. Facias ꝙ articul⁹ tu⁹ cōcludat ꝙ tu poſſediſti decē annis

a ¶ Cū à matre. Vide ſuper hac lege a in conſi. xvij. quod incipit, in Chriſti nomine amē in cauſa quæ vertiꝛ &c. b in iij. colū. & cum c hac lege concordat l. vnū ex familia. §. ſed ſi vno. de leg. ij.

b ¶ Venire non poteſt. Qualiter iſta lex ſit intelligēda, vide gl. & Bal. in l. d Luci⁹ ſo. ma. & no. Bar. in l. cū mulier. ſol. ma. & in l. ij. j. ſi quid in frau. credi.

☙ POMATES.

c ¶ Glo. quærit hic. Vide Alex. cōſ. iij. co. ij. vo. iij. & x. co. pe. co. & cōſi. xviij. 1 colū. ij. in ij. dubio. 2 volu. v. vbi loquiꝛ in patre alienante 3 feudū in caſu permiſſo &c. & xxj. co. iij. vbi declarat. volu. v. in verſic. & per p̄dicta. & Feli. in rub. de ſpon. co. ſi. & Aluar. in tit. ſi 1 de feudo ſit cōtrouer. §. ſi facta. colū. pen. in fi. & ſeq. & 2 Alex. cōſi. cxxxix. volu. ij. & col. ij. & 3 cxxiiij. vol. v. vide e etiā exemplū per f Alex. conſil. xxix. 4 col. iij. vo. v. Pau. de Caſt. conſi. ccxlvij. col. ij. in fi. in ij. antiquo. Fulg. cōſil. lxvij. & Ro. conſil. xviij. Cuma. conſil. xxxiij. tex. & ibi Iaſ. in prin. in auꝛ. vnde & ſi parens. C. de inoffi. teſt. & vide Oldra. conſil. xciij. in ij. col. & Areti. cxxiij. col. ij. & Alex. lxxxvij. col. iij. vol. iij. & xxvj. co. l. ij. in fi. vol. v.

d ☙ *P. P A V. P.* ¶ Quoties. Iſta lex non videtur procedere in contractu facto à principe quia ſi primò vni cōcedat & ꝙ trāſeat in ipſum dominium, ſi alij poſtea cōcedat vel donet, ſecundus erit potior, etiam ſi primo fuiſſet tradita: ſed debet prius agere contra principem, iuxta l. bene à zenone. C. de quadr. præſcript. vide Com. conſil. clxj. incip. Duciſſa Mediolani, circa finem. Et ratio eſſe videtur, quia etiam ſi venderet princeps rem in totum alienam, vt ab alio poſſeſſam ille, qui ſecūdo loco habet titulum, & ab eo videtur eſſe tutus, & debet prius agere contra fiſcū d l. bene à zenone. De pœna autem alienantis duobus, vide Bar. & quod ibi habes in l. ſi duobus. ff. de falſis. Item quid ſi quis primo donauit, quæ donatio ſit nulla, quis præferatur, & quædā alia, vide per Com. conſil. clxxiij. in j. & ij. col. incip. Saluarinus. Item iſtam legem repetit Iaſ. & Curt. quos vide. Item limita iſtam regulam nō procedere in vaſallo. vendente rē ſuā duobus, vide Cepol. cautela cxliij. Quid aut ē ſi quis vendat rē incertā, vel pro indiuiſo, vel ad mēſurā, & nondū ſit mēſurata, & oppoſitū ſit cōſtitutū, an prim⁹ p̄feratur ſecūdo vide omnino Bar. cōſ. xlvij. Itē ꝙ iſta lex nō ꝓcedat in feudis, vide Ro. cōſi. vij. Itē ꝙ ꝓcedat iſta lex nō ſolū ſi vēdēs à principio ſit dñs, ſed etiā ſi poſtea ſupueniat dominiū: vide Ro. cōſi. cclxx. Itē ꝙ ꝓcedat iſta lex etiā ſi prim⁹ cōtract⁹ ſit firmat⁹ iuramēto: vide Pau. de Ca. cōſi. lvj. & moder. hic in vj. charta. An aūt vēditor, cui res nōdum eſt tradita, poſsit ſe opponere ꝓ intereſſe ſuo, ne ali⁹ mittaꝛ in poſſeſsionē eius rei, vide Bal. in c. j. in prin. quid ſit inueſt. Quid aūt ſi vaſallus primo vēdidit cū cōſenſu dñi, poſtea vēdat ſecūdo etiā cū cōſenſu dñi, vide Bal. in c. ſi facta. ſi de feud. fuer. cōtrouer. Quid aūt ſi ꝓcurator alicuius vēdidiſſet & cōſtituiſſet ſe in dñm poſsidere noīe emptoris, poſtea dñs vēdidiſſet & tradidiſſet, vide Ange. cōſi. ccccxlj. Sempronius olim Caij. & ſeq. vbi ſingulariter loquiꝛ. Quid aūt ecōtra ſi fuit facta vēditio ꝓcuratori alicuius, & dñs vēdēs cōſtituiſſet verſus ꝓcuratorē tenere & poſsidere noīe eius, vide Ang. cōſi. c. incip. quædā mulier Moder. hic in ij. col. vel iij. charta. Quid aūt ſi nō conſtet cui pri⁹ fuerit res tradita, vide Ro. ſingulari ccclxxxij. incip. l. quoties. cū ſi. Mod. hic in pe. charta: qa ille qui ꝓbat ſe prius ſoluiſſe pretiū, præſumiꝛ ꝙ ſibi fuerit primò tradita. Itē inquantū Moder. hic limitāt nō ꝓcedere in pſonis eccleſiaſticis vēdētib⁹ rē duob⁹: vide etiā Roma. cōſi. lxx. Iaſ. in l. fi. in pe. col. C. de ſacroſ. eccl. vbi quædā alia ponit in materia. Itē an ꝓcedat in locatione ponit hic Iaſ. in xiij. limitatio. Sed cōtrariū cōſuluit Alexā. vt addidi ad eū in cōſi. cxxij. in v. vol. Itē ꝙ ille qui primò habuit titulū, præſumitur prius habuiſſe traditionē, vide Alex. cōſi. xcij. volu. v. col. iij.
d ¶ Quoties. Adde quod dixit Hoſtiē. poſt Inno. in c. continebaꝛ. de his quæ fi. à præla. ſine conſenſu capi. per illum tex. ꝙ iſta lex nūc nō habet locū in perſonis eccleſiaſticis vēdentibus: quia tūc ſemp erit potior primus emptor, licet ſecundū res fuerit tradita, & non primo: quia tales perſonæ nō deberēt adhibere fraudē in ſuis cōtractibus. ca. per tuas. de do. ſed laici ſe quaſi naturaliter adinuicē decipiūt. l. in cauſæ. la ij. de minori. Itē, quia conſenſus ſpiritualis eſt fortior quā carnalis: ideo difficilius rūpitur. c. ij. de trāſla. præla. ſed Abb. Sicu. in d. c. cōtinebaꝛ. refert ꝙ iſtud ſingulare dictū cōmuniter nō teneꝛ à moderniorib⁹: quia iſta lex nō reperitur correcta per canones: ideo nō debet corrigi per gl. magis ſed refert Abb. ſingulariter poſſe illud dictū ſubdiſtingui, in cōceſsione rerū ſpiritualiū in quibus ex ſola cōceſsióne trāſferꝛ ius in re, vt in tex. no. in c. ſi tibi. de præbē. in vj. facit c. fi. de ſpōſa. duo. & quod no. cōmuniter in c. inter cætera. de præb. Itē ſecūdùm eū poſſet ſaluari, qñ eccleſia vēdit eccleſiæ, vt ex ſola cōuētione ſit trāſlatū dominiū in eccleſiā: ar. l. fi. C. de ſac. ſan. eccle. illa tñ lex nō loquitur, qñ eccleſia cōtraxit cū eccleſia: & videꝛ diſputandū eſſe an priuilegium illi⁹ cōſtitutionis cōpetat eccleſiæ cōtra eccleſiā. Et ſatis æquū eſſet tenere ꝙ ſic. & faciunt no. p Bar. in auꝛ. quas actiones. C. de ſac. ſan. eccle. vbi diſputat an priuilegiū &c. Adde quę dixi poſt Bart. in l. ſiue autē. §. j. de publi. & dictā opinio. Hoſti. & Innoc. ſequitur Lud. Ro. in auꝛ. ſimiliter. ad fi. ad l. fal. in xxij. fallē. arg. c. cùm autē. de iure pa. Et in hac materia quis ſit potior, etiā ſi interuenit iuramētū. & quid ſi vni vēdidi, alteri ꝓmiſi vēdere, Inno. in c. cùm cōtingat. de iureiu. in iiij. char. & illud dictum Hoſt. in d. c. cōtinebatur. tenent ſcribētes in cle. cùm illuſio. de renun. vt habeo relatum per Moder. in ca. ſuam de pœnis. ADDE quod dictum Inno. ſequitur Ro. conſi. ccxcvij. vbi illud extendit ad principem.

e ¶ De fructib⁹ ꝑceptis. Et ita etiā tenet Pau. de Ca. in conſi. clvij. quod incipit, in Chriſti noīe amē. q̄ſtio iſta vertiꝛ & c. allegat hūc tex. iuncta glo.

f ☙ *P. P A V. P.* ¶ Percipiendis. In re minoris vide Roma. ſingulari ccccl. incip. tu habes. cum ſingulari cxxxvj. Et in pupillo vide Roma. conſil. cccclilij. ad finem.

g ¶ Certū eſt. Vide Bar. in l. & ex diuerſo. ff. eo. & hāc legē ſecūdo dicto limitauit Bar. in l. in inſulā. §. fructus. ff ſol. mat. quā limitationē reprehendunt ibi Raph. & Pau. de Caſt. Sed in vno caſu ſaluat ibi Alex. & vide ad hanc legem aliqua per Bar. in l. iij. §. ex cōtrario. de acqui. poſ. & hanc legem limita in iudicio ſingulari, ꝙ fructus percepti, & conſumpti à bonæ fidei poſſeſſore, veniunt reſtituendi: ſecus in iudicio vniuerſali. l. non eſt ambiguum. & ibi Cy. & Bal. famil. ercif.

h ☙ POMATES. ¶ More litis. Dic ꝙ imò hodie de æquitate canonica poſt ſolam citationem: vide ad iſtam l. do. Franc. de Crema. notabili cj.

& vltra

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

lib: 3

a ¶Res alienas.Sing.eſt hæc l.ſecũdùm Bal.in l.ij.j.qui.non ob.lon.tẽpo.
præſcr.ver.no.de iur.tertij poteſt opponi.per Bar.in l.ij.de excep.rei iud.
a POMATES. ¶Limita iſtam l.ſi.vt per Alex. in l.ſi ab hoſtibus.
§.ſi alienam in princ.ff.ſolu.mat.& cum Alex.conſi.j.volu.v.
a P. P A V. P. ¶Res alienas.Quòd in dubio ſit iudicãdũ pro poſ-
ſeſſore, vide Bar.in repet.rub.q admit. in iij.col.in prin.
& vltra ante lit.cõte. Nã ſi ꝓbaret̃ poſſeſsio decẽ annorũ poſt lit.cõteſt.nihil ꝓbares. Et ad hoc nota hãc legẽ, quæ melius dicit, quã aliqua de mũdo.

SEruum. Ex ſolo titulo ſine poſ
ſeſsione non quæritur
dominium. hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 ☞Opponi poteſt de iure tertij, quando eſt exclu
ſiuum iuris agentis.

a REs alienas. [a] Niſi actor ſuã
intentionẽ pro
bet, reꝰ poſsidẽs, licet etiã iniuſtè, ab-
1 ſoluit̃.h.d. Ex hoc habes† ꝙ hoc caſu
licet opponere de iure tertij hoc modo: tu vendi-
cas rem, quam ego poſsideo: ego poſſum dicere,
b non eſt tua: ſed cuiuſdam tertij. [b] Ratio eſt: quia
c ius tertij [c] eſt excluſiuum iuris agentis. Vidiſtis in
l.cùm ſeruum quiſpiam. j. de ſerui.fugi.

De uſufructu, & habitatione, & miniſterio ſeruorum. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 ☞Vſufructuarius quomodo dicatur dominus.
2 Vſufructuario datur realis actio: vt confeſſoria:
& negatoria.
3 Seruitutes perſonales ſunt quatuor.
4 Miniſterium ſeruorum, eſt ſeruitus perſonalis.
¶Rubrica noſtra cõtinuatur ſecũdùm gl.noſtrã
ſic: Dictũ eſt s.de dominio rerũ corporaliũ, ſequit̃
videre de dominio rerũ incorporaliũ: vt vſusfru-
ctus, vſus, &c. Iſta cõtinuatio videtur poſſe impu
gnari. Et videt̃ ꝙ hic ſit oppoſitio in obiecto. Nã
vſusfructus eſt ius vtẽdi fruẽdi, alienis rebꝰ: vt ff.
eo.tit.l.j. Sed gl.ſecũdùm iſtã cõtinuationẽ videt̃
d cõcludere ꝙ vſufructuarius ſit dñs: [d] quare malè.
1 Potes† ſaluare gl.ſecũdùm Gul.de Cug.& dice-
re ꝙ vſufructuarius habito reſpectu ad ius, quod
habet in re, poteſt dici dñs ipſiꝰ: arg.l. in vẽditio-
2 ne.ff.de bo.aut ho.iud.poſſeſ.in prin. Nã† & vſu-
fructuario datur realis actio: vt cõfeſſoria, & nega
toria, quæ domino dant̃: vt l.ij.in prin.ff.ſi ſer.vẽ
di.& quod ibi no.& in l.vti frui.§.j.ff.ſi vſusfruc.
pe. Ad euidentiã totius materiæ, debetis ſcire ꝙ
ſeruitutes quędã ſunt reales, de quibꝰ habetis j.ti.
3 proxi. Quædã ſunt ꝑſonales: † & iſtæ ſunt qua-
tuor, ſecũdùm Dyn.ſ.vſusfructꝰ, de quo principa
liter tractat titulꝰ noſter: & cuiꝰ naturæ ſit, habe-
tis in l.vſusfructus legato.in prin.ff.eo.tit. Eſt &
vſus: & cuiꝰ naturæ ſit, habetis in l.plenũ.in prin.
ff.de vſu & habi. Et eſt habitatio: & cuius naturæ
ſit, habetis in l.pen.§.licet tã auguſtꝰ.ff. de vſu &
habi. Et eſt miniſteriũ ſeruorũ, de quo fit mẽtio in
rub.noſtra: & cuius naturæ ſit, habetis in l.ij.ff.de
4 ope.ſer.& in l.ij.de vſufruc.leg.licet † quidã dixe-
rint ꝙ miniſteriũ ſeruorũ ſit ſeruitus realis. Tamẽ
tu dicas, ſecũdùm Dy. ꝙ ſeruitus ꝑſonalis eſt. Nã
morte ſerui extinguitur, ſecus in realibꝰ, quę ſunt
perpetuæ, & debentur à re rei: vt l.j.& quod ibi
not.ff.de ſerui.tit.generali.& l.qui aliena.§.ſi.ff.
de nego.geſt.& ibi bonus tex. Et hanc opi.firmat
Dyn.in §.æquè. Inſti.de actio.

SVMMARIVM.

1 ☞Teſtator non poteſt remittere cautionem in-
troductam in fauorem hæredis.nu.6.
2 Teſtator non poteſt facere quin leges habeant lo
cum in ſuo teſtamento.& nu.9.
3 Vſusfructus quando cadat in rebus, quæ vſu con
ſumuntur.
4 Verba improprianturpropter voluntatem de-
functi ſeruandam.
5 Verba quandoque propriè, & quandoque impro
priè ſumuntur.
7 Quis non debet inuitari ad delinquendum.
8 Detractio Falcidiæ quòd ſit introducta fauore te
ſtatoris.
10 De qua cautione loquatur hæc lex.
11 Hæres poteſt remittere hanc cautionem.
12 Cautio, de qua in iſta lege, quãdo dicatur de ſub-
ſtantia vſusfructus.
13 Vſusfructus, ſi cõſtituatur inter viuos: an hęc cau
tio tunc poſſet remitti.
14 Libellus, dico me eſſe in poſſeſsione taliũ iurium:
licet poſſeſsio in iuribꝰ nõ detur quòd ſuſtenet̃.
15 Verbum dubium prolatum ab actore, interpreta
tur pro eo.
16 Si emphyteuta qui cedit à poſſeſsione rei emphy-
teuticæ dicat, rem ad ſe pertinere iure dominij, ꝙ
ſuſtinetur libellus.
17 Si in libello dicitur, rẽ pertinere ratione dominij,
vel quaſi, quòd videatur deductũ dominiũ vtile.
18 Dictum teſtis impropriè loquentis, quòd debet
coadiuuari. vt non incidat in falſum.

LEX I.

SI vſusfructus. Cau-
tionẽ
quã vſufructuarius præſtare de-
e bet teſtator remittere nõ põt [e]: &
per cõſequẽs vſufructuarius ante
cautionẽ ꝓſtitã vti frui nõ põt.h.
d. ¶Nota primo quod dixi in ſummario. ¶Nota
1 ſecũdo † ꝙ teſtator cautionẽ, quę eſt introducta in
fauorẽ hæredis, remittere non põt. ¶Nota tertiò
2 † ꝙ teſtator nõ põt facere ꝙ leges nõ habeãt locũ
in teſtamento ſuo: vt hic, & l.nemo.ff. de leg.j.
¶Opp.dicit̃ hic, ſi vſusfructꝰ omniũ bonorũ &c.
3 tex.vr̃ cõcludere ꝙ in rebꝰ, † q̃ vſu cõſumunt̃, di-
catur eſſe vſusfructꝰ. ¶Sed cõtra.de l.j.& ij.& iij.
ff.de vſufr.ea.re.q̃ vſu cõſu.& de §.cõſtituit̃. In-
ſti.de vſufruc. Sol. Nomẽ fructꝰ, vel vſusfructus,
hic appoſitũ ſumit̃ ꝓpriè, quantũ ad eas res, quæ
ſcilicet vſu nõ cõſumũtur: impropriè aũt ſumitur
etiã habito reſpectu ad eas res, quæ vſu cõſumun
4 tur. & hoc † cõtingit ꝓpter volũtatẽ defuncti cõ-
5 ſeruandã. Nã aliàs † verbũ qñq; ſumitur propriè,
& impropriè: vt l.ij.& quod ibi no.de offi.procu.
& l.ſed & ſi poſſeſſori.§.itẽ ſi iurauero.ff.de iure-
iurã. ¶Itẽ opp.dicit̃ hic ꝙ teſtator nõ põt remitte
re iſtã cautionẽ. ¶Cõtra.de l.ſcire.j.vt in poſ.le-
6 ga. Solu. † hic nõ põt remittere iſtã cautionẽ: tum
quia eſt introducta ĩ fauorẽ hæredis: tũ quia vſu-
7 fructuarius † inuitaretur ad delinquẽdũ, cõtra l.cõ
uenire.ff.de pac.do.cõtra l.ſi vnꝰ.§.illud.ff.de pa
ctis. Sed cautio de qua fit mẽtio in lege contraria,
eſt introducta in fauorẽ ipſiꝰ teſtatoris: & ideo eã
f remitere poteſt. [f] Sed contra iſtã ſol.poſſet inſtari
de authẽ.ſed cũ teſtator.j.ad l.Falc.quæ ſumit̃ ex
corpore de hære.& fal.§.ſi verò expreſsim.vbi te
ſtator poteſt prohibere falcidiã, quæ eſt in fauorẽ
8 hęredis. Sol. Poteſtis † dicere, ꝙ detractio Falcidię
ſit fauor ipſius teſtantis, ad hoc vt non decederet
ſine hærede: quia decederet ſi hæres non haberet
aliquod cõmodũ: quia non adiret hæreditatẽ.arg.
Inſti.ad l.Falci.in prin. ¶Itẽ oppo.dicitur hic, ꝙ
etiam ſi teſtator prohibuit cautionẽ exigi, ꝙ ta-
men præſtari debet. Cõtra de §. diſponat. in aut̃.
de nup.col.iiij. Hic autẽ veniunt contra diſpoſitio
9 nem ipſius teſtatoris. quare malè. Sol. † Aut volũ
tas teſtatoris eſt ſecũdùm leges: & tũc indiſtinctè
ſeruãda eſt, vt in cõtrario. Aut eſt cõtra leges, vel
quia fortè diſponit volens legem locũ nõ habere
in teſt.mẽto: & iſta diſpoſitio eſt ſeruãda. Ita in-
telligatur lex noſtra, arg. in l.nemo põt.de lega.j.
10 Modo pro declaratione noſtræ legis quæro, † de
qua cautione loquat̃ lex noſtra. Breuiter loquit̃
de cautione de vtendo fruẽdo, arbitrio boni viri:
habẽdo reſpectũ ad res quæ vſu nõ cõſumuntur.

P. P A V. P.
b ¶Cuiuſdam tertij. Iſta tamẽ exceptio nõ admittetur contra agentẽ remedio retinẽdæ poſſeſsionis. Vide Are. in l. ſi de eo. §. ſi prope. ff. de acquiren. hæredita. imo nõ admittitur talis exceptio cõtra agẽtem petitorio, quando eſt tale in quo poſſit actor ſe fundare ſuper dominio, ſufficit ꝓbare poſſeſſione, vt eſt in agẽte petitione hæreditatis. Super quo vide quod not. Io. de Imol. in l. ſi duo patroni in princ. in vlti. col. ff. ad Trebel. poſt Bar. ibi. Et ibi etiã vide Alex. & Ang. in l. itẽ vidẽdũ. §. nũc videamus. ff. de peti. hęred. vbi etiã habes ad Bart. facit quod dicit Bart. in l. ſi qs conductionis j. loca. agenti actione perſonali ex cõtractu locationis vel ſimili non poteſt opponi exceptio dominij alterius.

c ¶Ius Tertij. Tu adde Bart. in l. ſi alienando. ſol. mat.

c ¶Et circa iſtũ titu. quãdo legat̃ vſuſfructus omniũ bonorum, vide Ludo. ro. in conſil. ccciij. & an medietas alterius vſuſtructus accreſcat alteri legatario.

POMATES.
d ¶Vſufructuarius. ſit dominus. Vtrũ vſufructuarius dicatur dominus, facit quod not. Bart. in l. naturaliter. in prin. de acq. poſ. & adde. l. vſusfructꝰ. & ibi Bart. & l. qui vſumfructum. de verb. oblig.

P. P A V. P.
e ¶Non poteſt. Vide Alex. cõſil. lviij. in iij. volu. Et quẽadmodũ nõ poteſt remitti iſta cautio, ita nec neceſsitas cõficiẽdi inuẽtariũ, ſeu propalandi & deſcribendi bona in quibus eſt relictus vſusfructus. Vide omnino multa quæ habes in Bertach. in verbo, vxor vſufructuaria. Itẽ ꝙ ſi vſufructuarius vtat̃ ante pręſtitã iſtã cautionẽ, poſtquã tñ fuit petita, nõ faciet fructꝰ ſuos. Secus ſi nõ eſſet petita. Vide Pau. de Ca. cõſi. cccxcij. ad finẽ. & eũdẽ cõſi. cxcj. in prin. Vide quæ habes ad Bar. in l. ſcire debetis. vt in poſ. leg. Circa verò cautionẽ in vſufructu earũ rerũ, quę ſit cõtinuũ furtũ, & eius materiam vide ad Bar. ĩ rub. ff. de vſu fru. ea. rer. quæ vſu cõſu. Et circa materiã huiꝰ cautionis, vide Barb. in c. ſi. ĩ vlti. col. de pig. An autẽ donans alicui bona ſua retento vſufructu, teneat̃ donatarius tanquã vſufructuariꝰ pręſtare iſtã cautionẽ, vide Soci. in l. oẽs. ff. de excep. eo ipſo ꝙ eſt præſtita cautio, videt̃ hæres ea recipiens, & dat̃ licẽtia vſufructuario accipiẽdi poſſeſsionẽ vſusfructus. vide Imol. in l. ſi homo. ff. de vſuca. Itẽ an faciat fructus ſuos, ſi percipiat ante ꝓſtitã cautionẽ, vide Bar. in l. vxori. ff. de vſuf. leg. & in d. l. ſi homo. ff. de vſucap. in l. hac edictali. §. his illud. C. de ſecund. nupt. Et circa modũ pręſtãdi iſtã cautionẽ, vide etiam Ange. Aret. in. §. cõſtitutus. Inſti. de vſufr. ea. rer. q̃ vſu conſu.

f ¶Remittere põt. Vtrum cautio poſſit remitti vſufructuario per teſtatorem, inter viuos, vide j. proxi. Dicit tamen hic Cy. quòd cautio pro alijs rebus, quæ vſu conſumuntur, poteſt remitti. Sed Bald. hic dicit ꝙ eſt contra iſtũ tex. qui loquit̃ in pecunia. Et hãc etiã approbat Bal. in duobꝰ locis hic. & pro opi. Cy. tenet Pet. de Ancha. in c. ſi. de pign. ſed Imo. ibi contra, & Salice. hic etiam tenet cum opi. Bart. vide Bald. in auth. cui relictum. in vlt. colũ. in verſi. ergo. C. de indi. vidui. tollend.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Itē loquitur de alia cautione, videlicet de tāta pe-
cunia reddēda, vel æſtimatiōe rerū, habēdo reſp-
ctū ad res quæ vſu cōſumūtur: vt l.ij.§.j.de vſufr.
earū rerū quæ vſu cōſumuntur.in §.cōſtituit̃.In-
ſti.eo.tit.¶ Quæro, dicit̃ hic ꝙ teſtator nō poteſt
11 remittere hāc cautionē.Sed nūquid hæres†poteſt
remittere hanc cautionē ipſo iure. Primò videt̃ ꝙ
nō, per l.hæredē.ff.de reg.iur.Glo.noſtra videtur
determinare cōtrariū: quia cū iſta cautio ſit in fauo
rem hæredis, ipſe hæres fauori ſuo renūciare pōt:
vt l.ſi quis in cōſcribēdo.de pac.& l.ſi quis in con
12 ſcribēdo.de epi.& cle.¶ Itē quæro, nūquid†cau-
a tio ſit de ſubſtātia vſusfruct⁹a. Primò videt̃ ꝙ ſic,
per hāc legē, & p l.j.§.j.& §. habet.ff. vſufr.quē-
ad.ca.In cōtrariū videt̃ l.ſi vſusfructus.§.illud.&
§.planè.vſufru.quēad.ca. Ad idē l. hoc ſenatuſcō
ſultū, §.j.ff.de vſufruc.earū rerū quæ vſu cōſu.in
quib⁹ legibus probatur, ꝙ cōſiſtit vſusfruct⁹ ſine
catione. Hāc vltimā partē probat glo.in l.j.ff.eo.
do.Iac.But.dicit duo verba. Et ſic aut quęris, nū-
quid iſta cautio ſit de ſubſtātia vſusfruct⁹, habēdo
reſpectū ad eas res quę vſu nō cōſumūtur: & dico
ꝙ nō eſt de ſubſtātia: nā & in multis caſibus vſuſ-
fructus cōſiſtit ſine ea: vt videbitis not.in l.vſufru
ctu.j.eo.tit.Si verò habeamus reſpectū ad eas res,
quæ vſu cōſumunt̃: tūc cautio iſta videtur eſſe de
ſubſtātia: vt l.hoc ſenat⁹.§.j.ff. de vſufru.ea.re.q̃
vſu cōſu.ſecūdùm eū.¶ Itē quæro, dicit̃ hic ꝙ te-
ſtator in teſtamēto nō pōt remittere hanc cautio-
13 nem.Sed pone†ꝙ cōſtituo tibi vſumfructū inter
viuos: quod poteſt fieri: vt l.vſufructu.j.eo.tit.§.
cōſtituit̃.Inſti.eo.tit.Nunquid poſſum remittere
hāc cautionē? Primò videt̃ ꝙ nō, p l.vſufructu.in
fi.j.eo.tit.¶ In contrariū determinat Gul.de Cu.
hic: quia cū in ſuū fauorē iſta cautio ſit ītroducta,
fauori ſuo renūciare poteſt: vt d.l.ſi quis in cōſcri
bēdo.Nō obſtat lex cōtraria: quia eſt verū ꝙ non
eſt differētia inter cōtractū inter viuos, & vltimas
volūtates, quātū ad cōſtitutionē vſusfruct⁹: tamē
quātū ad præſtādū cautionē ſic, per rationē ſuprà
dictā. Ita dicit ipſe. Multū facit tñ cōtra hāc opi.
vna ratio, quā gl.aſsignat hic, & in l.ſcire.j.vt in
poſ.leg.quia dicit glo. hæc cautio eſt introducta,
vt tollat̃ occaſio delinquēdi ipſi vſufructuario: &
per cōſequēs videtur ꝙ in cōtractu non poſsit re-
mitti hæc cautio: quia ita inuitaret̃ vſufructuari⁹
ad delinquendū remiſſa ſibi cautione in cōtractu,
ſicut in vltima volūtate: ar.ad prædicta l.cōueni-
re.ff.de pac.do.& l.ſi vn⁹.§.illud.ff.de pac.¶ Vl-
timò hæc lex & ſimiles valent ad queſtionē, ſecū
dū Gul.de Cug.& ipſe ponit in l.ſed & ſi poſſeſſo
ri.§.itē ſi iurauero.ff.de iureiur. Ecce vos videtis
hic, ꝙ nomen vſusfructus ꝓpriè ponit̃, & impro-
14 priè, diuerſis reſpectib⁹.¶ Modò pone, † quidam
agebat cōtra aliū, dicebat ſe eſſe in poſſeſsione ta-
lium iuriū: ſcitis ꝙ iura nō poſsidētur: vt l.ſeruus.
§.incorporales.de acq.rerū do. nunqd ꝓcedit iſte
libellus? Dicit ipſe ꝙ ſic, arg.iſti⁹ text.& arg.dicti
§.itē ſi iurauero, quia licet propriè poſſeſsio nō ca
dat in iurib⁹, tamē impropriè ſic, & maximè cū in
15 initijs iudiciorū ſi verbū†dubiū ab actore profera
tur, interpretemur pro eo: vt l.ſi quis intētione.&
b quod ibi not.ff.de iudic.¶ Itē valet ad aliud,[b] po
16 ne emphyteuta†cadit à poſſeſsione, agit cōtra poſ
ſeſſorē, dicēs rē ad ſe ptinere iure dominij: nūquid
c poterit defendi talis libellus?[c] Videtur ꝙ non.nā
appellatione dominij ſimpliciter prolati refert̃ ad
directū: vt l.j.in fi.ſi ager vecti.vel emphy.pe.Sed
emphyteuta nō habet directū dominiū, ſed vtile,
vt ibi no.ergo &c.In cōtrariū determinat Gul.de
Cug.per prealle.rationes: quia licet dominiū ꝓ-
priè ſumptū intelligat̃ de directo: pōt etiā intelli-
gi de vtili, quod habet ipſe emphyteuta.arg.præ-
alle.iuriū.¶ Et ex hoc poteſtis cōcludere aliud, ſe
cūdùm opi.Gul.quia videtis ſecūdùm opi.ſuā, ꝙ
verbū dominij, in libello prolatū, cōprehēdit etiā
17 vtile dominiū. Vnde valet†ad libellū, qui quoti-
die formatur in rei vēdicatione. Nā dicit̃, peto ta-
lem rem ad me pertinentē iure dominij, vel quaſi.
nunquid videt̃ eſſe deductū dominiū vtile? Certè

ſic, ſecundùm iſtā opi. Et hanc opi. videtur etiam
formare Dy.in l.& an eādē.§.actiones.de except.
rei iud.& eādē format do. Mar.in l.ſi mater.§.eā-
dem.eo.tit. Et ſi actor ꝓbabit pręſcriptionē decē
vel viginti annorū, per quā quęrit̃ vtile dominiū,
vt no.in aut̃.niſi.C.de bo.mater.videtur ꝙ debeat
18 obtinere.¶ Vltimò valet iſta lec.& ſimiles, †ꝙ ſi
teſtis loquat̃ impropriè, ꝙ dictū ſuū debeat coad-
d iuuari.[d] ¶ Et eſt verū ſecūdùm do.Iaco.[e] quantū
e ad hoc vt nō incidat in falſitatē, nō autem vt pro-
bet, vt no.per eū in d.§.item ſi iurauero. Nam ver
bū teſtis dubiū, ſemper cōtra proferētē debet in-
terpretari: vt in c.in præſentia.extra, de prob.&c.

LEX II.

VErbis. Proprietarius non impe
ditur obligare proprie-
tatē, licet vſusfructus ſit alienus.hoc
dicit.Nota ſummarium.

SVMMAIRVM.

1 ☞Vſusfructus finitur morte vſufructuarij.
2 Vſusfructus quando finiatur morte proprietarij.
& nume.3.
4 Caſus, in quo pater non habet vſumfructum in
bonis aduentitijs.

LEX III.

SIpatri. Morte proprietarij non
tollitur vſusfruct⁹: ſed
1 fructuarij ſic.h.d.Nota†ꝙ vſusfructus
finit̃ morte vſufructuarij, ſiue vſusfru
ctus ſit cōſtitutus in vltima voluntate, ſiue in con
2 tractu.¶ †Secundò habetis notare ꝙ morte pro-
prietarij nō extinguitur vſusfructus. Modò cōtra
iſtud ſecundū notabile opp.de l.ij.j.de bo.ma.vbi
videtur ꝙ mortuo filio cōſolidetur cū proprieta-
te.Sed ſecundùm Pla.ibi eſt caſus ſpecialis. Iſtud
eſt falſum: quia non apparet aliqua ratio ſpeciali-
tatis.quare ſolue, & meli⁹, vt ibi no.qa ibi nō di-
citur ꝙ obierit fili⁹, ſed pr̃. ideo nihil ad rhombū.
¶ Item oppo.de l.pen.§.quod ſi nepotes.j.eo.ti.
de bo.mat.dicit gl.etiā ibi fallit. Tu verò potes di
cere ſecūdùm Pet.& Cy.ibi & l.hic, ꝙ ibi eſt alia
ratio finiēdi vſumfructū, videlicet cōſolidatio cū
3 proprietate.¶ †Item oppo.de §.ſi verò.in aut̃.de
hæred.ab inteſt. colla. ix.quare dicas duo verba.
Qñq; fili⁹ decedit nō relictis deſcēdētib⁹ vel col-
lateralibus, ſed patre tantū: & tūc ſuccedit tantū
pater: & vſusfruct⁹ cōſolidat̃ cū ꝓprietate: vt in
aut̃.defuncto.& in corpore vñ ſumit̃.j.ad Tertu.
Qñq; fili⁹ decedit relictis deſcendētib⁹ tantū: &
tūc illi ſuccedūt: qa eſt potior cauſa deſcēdentiū:
vt in §.j.in aut̃.de hære.ab inteſt.& in aut̃.in ſuc-
ceſsione.de ſuis & legit. Qñq; decedit relicto pr̃e
& relictis fratrib⁹: & tūc pater ſuccedit in virilem
cū fratribus: & quātū ad illā portionē virilē vſuſ-
fructus extinguit̃, & cū ꝓprietate cōſolidat̃: quā-
4 tū†ad alias portiones, in quib⁹ ſuccedūt fratres,
etiā vſusfruct⁹ extinguit̃: vt in §.quoties.aliàs cō
ſequēs.in aut̃.de hære.ab inteſt. Et quæ ſit ratio,
dic vt ibi.& eſt de caſib⁹ exceptuatis, in quib⁹ pa-
ter nō habet vſumfructū in bonis aduētitijs filio-
rū, quos habetis not.in aut̃.idemq;. C. de bo.quæ
libe.& in corpore, vt lice.ma.& auiæ.§.fi.&c.

SVMMARIVM.

1 ☞Vſufructuarius tenetur cauere de vtēdo fruē-
do arbitrio boni viri.
2 Fiſcus vſufructuarius non cauet.
3 Pater vſufructuarius non cauet, & quado tenea-
tur reddere rationem.
4 Quando vſusfructus eſt relictus purè, & propric
tas ſub conditione, vſufructuarius non cauet.
5 Si vſufructuarius non poteſt cauere, an habeat
vſumfructum.
6 Impoſsibilitas facti, ꝙ excuſet: ſed difficultas nō.
7 Vſufructuarius ſi non præſtitit cautionē, & per-
cepit fructus, an eos faciat ſuos.

VSufructu. Vſufructuarium
ſiue ex teſtamen-
f to, ſiue ex contractu, oportet cauere.[f]
de vtendo fruendo arbitrio boni viri.
1 h.d.¶ Nota ꝙ vſufructuarius † tenetur cauere de
vtendo

a ¶De ſubſtātia vſuſ
fruct⁹. Et adde hoc
quod not.Bar.in l.
ſi tamen.de vſufru.
eſt tex. optimus in
l.pe.de vſufr.ea.re.
quæ vſu conſu. &
cum Bar. hic tenet
Anto.de But.in c.
fi.de pig.ſed Imol.
ibi dubitat, per l.
hoc ſenatus.§.j.hic
alle.Sali. hoc tenet
cum Bart.

b ¶ Ad aliud. Adde
Barto.in l.ſed & ſi
poſſeſſori.§.item ſi
iurauero.de iureiu.

c ¶ Talis libell⁹ An
ſi in libello emphy
teuta dicat rem ad
ſe pertinere iure do
minij, poſit defen-
di talis libellus: ad-
de Barto. in eo qui
pręſcripſit in l.mi-
nor.§.j.ff.de euict.
vide quæ dixi poſt
Bar.in l.j.ſi ager ve
cti. hic alleg.& qđ
not. Inno.in c.ex-
aminata.ad fi.de iu
di.& quod no. In-
no.in c.in præſen-
tia ad fin.de proba.
& quæ no. in d.l.ſi
quis intentione.ad
fi.de iudi.& Bar.ſe
quitur hic Bal.in l.
proprietatis.de ꝓ-
ba. Adde tamen ꝙ
appellatione pro-
prietatis, ſemp in-
telligitur tex.in d.
l.j.in fi.ſi ager vect.
not.Bal.in l.cū res.
in fi.j.de proba.&
Bal.in l.pe.in j.col.
ſi à non cōpe. iudi.
vide tu not. in l.ſi
olei.j.loca.

d ¶Coadiuuari. No
ta qualiter debet
iurare teſtis: de quo
per Bart.in l.ij.ff.ſi
cer.pet. & in l.ſi in
ter ſtipulantem.§.
pro quo. vbi omni
no vide Imol.de
verb.obli.ſed Bar.
in rub.j.ſi ex fal.in
ſtru. tenet ꝙ etiam
teſtis improbè lo-
quēs probat in fi-
ne legis. vide omni
no.Bal.in l.Luci⁹.
ff.de inſa.

POMATES.

e ¶ Verū ſecundùm
do.Iaco. Vide etiā
Alex.in l.diuortio.
ff.ſolu.mat.& vide
Feli.in c.cùm tu.in
j.colum. de teſt.&
Imo.conſi.cj.

f ¶ Oportet cauere.
Nota qui ſunt illi
vſufructuarij qui
teneantur cauere.
Sed quid in condu
ctore emphyteuta
& alijs habentibus
vtile dominium, vi
de Bal.in rubr.j.de
iure do. Adde an
ante pręſtitam cau
tionem faciat fru-
ctus ſuos. Bal.cōſi.
clxxvij.ij.libro.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶Reddere rationē. An pater teneatur reddere rationem filio,per Bald.in auť.epiſcopalis.aliàs in l.emphyteu.de epiſ.& cle.l.filia.in vlti. col. fami. erciſ.& in l.ſi ſuperſtite.de dolo.& tex.bonus & doct. in l. cùm oportet. §.cum autem.de bo.quæ libe. Alexan.

b ¶ Dare fideiuſſores.Nota qd ſi vſufructuarius non poteſt cauere, vt ſufficiat iuratoria cautio,duo requirunt̃: vt no.Bar.ī auť. generaliter.ī prin. de epiſ.& cle.& ꝙ iſta difficultas ſemper probet̃ p iuramētū vt perueniat ad iuratoriā cautionem: licet Bal.in l.j.C.de aſſer. tollē.Sed ille tex. videt̃ ſubtiliter ī cōtrariū. & ad de Bal. in d.l.j.§.j. ī fi.vbi querit vtrū ſemp ſufficiat iſta iuratoria cautio. Itē nō ſufficit iuratoria cautio, vbicū ꝙ iuraſſet qs ſe ſemel præſentare,& non obſeruauerit. auť. ei q. & qđ ibi Bal.ī primis verbis de bo.auto.iu.poſ. Ad hoc quod not. Bal.in c.qua frōte. poſt gl.in fi.de appel.imò etiā videtur ibi in d.auť.ei qui.dicere hoc eſſe verū,vbi ſolū quis fuit contumax etiā abſque periurio:& ad quæſtionē glo. hic, & docto. vide etiam Bal. in l.hac edictali. §. hic illud. in pen. col.de ſec.nup. & adde ꝙ vbi qs liberatur à ſatiſdatione, eo qa nō poteſt,& ꝙ deuenitur ad iuratoriam cautionē,non debet ſolū promittere, ſed cū hypotheca bonorū, per l.filio.& ibi Bar.vt lega.no. caue. & tex.in auť.cui relictū. de indi. vidui. & adde ſecundùm Flor.hic ſtatur iuratoriæ cautioni: hoc eſt verū,ſi qs nō poteſt cauere propter paupertatē:ſecus ſi propter malos mores nō poteſt fideiubere:quia tūc nō auditur cū eius iuramēto l.iij.§.à barbaris.de re milit.& d.§.his illud. &c. per veſtras. de dona.inter vi. & hoc fuit de mēte Bal.in auť.cui relictum.in ij.col.j.de indi.vidui.& doc.in c.qua fronte.in fi.de app. Item iſtis in materia adde quod not. Cyn.in l.vniuerſa. & ibi dixi poſt Bal.ſ.de preci.Impe.offe. Et ad quæſtionē,de qua hic,vide bonū tex.in l.filiusfa.§.diui.verſi.itē princeps.ff.de leg.j.& quod ſufficiat iuratoria cautio,vbi nō poteſt ſatisdari.& eſt tex.not.in l.ſi conſtante.§.quoties.ſolu.mat.& quod no.in l.in poſſeſſionem.in princi.quib ex cau.in poſſ.ea.& per Paul.de Ca.in d.§.quoties. Et pro iſta glo. ꝙ cautio neceſſaria non ſuppleatur p cautionē iuratoriā in defectū, tenet Ro.in l.ij.in princ.ſol.mat. per tex.in l.ij.C.de tu. qui ſatiſ. nō de. Itē limita, niſi alio remedio cōtra non valentem cauere l.filiusfa.§.diui.de lega.j. & ibi Imol.& vide Imo. in l.non facile. ff. ſi cui plus quàm p l.Falci.Itē limita vt p Bald.in l.ij.ff.de vſufr. leg.

vtendo fruendo arbitrio boni viri,vt hic.Et hæc
ſunt vera ſiue vſusfruct⁹ cōſtitut⁹ ſit in vltima vo
lūtate,ſiue inter viuos:vt hic.¶Modò oppo.dicit̃
2 hic ꝙ vſufructuari⁹ tenet̃ cauere,&c. Cōtra†de l.
j.§.ſi ad fiſcū.ff.vt leg.no.ca.ibi,fiſc⁹ nō caue.Sol.
Caſus ſpecialis eſt in fiſco.¶Item oppo.de l.fi.§.
3 ſinautem.j.de bo.quæ lib.¶Sol.†Etiam eſt caſus
ſpecialis in patre, vt colligitur in d.§.ſinautē.nā
nō tenetur ille cauere: ſicut & aliàs nō tenet̃ red-
a dere rationē[a] adminiſtrationis, vt ibi,niſi doloſè
geſſerit:quia tūc tenetur reddere rationē admini-
ſtratiōis:vt l.Imperator.& ibi not.ff.ad Trebel.
¶Item oppo.de l.ſi vſufructuarius.§.planè.& §.
4 illud.ff.vſufruc.quēadmo.ca.Sol.†Ibi vſusfru-
ctus erat relictus purè, ꝓprietas ex cōditione:&
ita ſperabat̃ de ꝓximo vſusfruct⁹ cōſolidari cum
proprietate: & ſic vſufructuarius vtebatur quaſi
re ꝓpria:& ideo nō cauet:& iſta eſt ratio legis cō
trariæ.¶Pro declaratiōe legis noſtræ quærit gloſ
5 ſa.†Ecce vſufructuari⁹ debet cauere,& dare fide-
iuſſores de vtendo &c.arbitrio boni viri. Pone ꝙ
b nō poteſt dare fideiuſſores,[b]nūquid gaudebit cō-
c modo[c] vſusfructus? Quidā dixerunt ꝙ non imò
res debet ſequeſtrari:vt l.litibus.de agri.& cenſi.
lib.xj.C.Illa opi.nō videtur vera.Nā regulariter
ſequeſtratio eſt ꝓhibita,niſi in caſib⁹,inter quos
iſte nō enumeratur:vt l.vnica.& quod ibi nota.j.
de ꝓhib.ſequeſt.& l.ſi fideiuſſor.§.fi.ff.qui ſatiſ.
cog.Quare dixerūt alij, ꝙ ſi ipſe velit promittere
proprietario ſecundùm formā l.hac edictali.§.his
illud.j.de ſecū.nup.ꝙ admittetur ad vſumfructū.
Iſta opinio reprobatur in glo. & merito.nam ibi
eſt ſpeciale in matre cōuolante ad ſecunda vota,vt
hic patet.Quare glo.noſtra hic dicit,ꝙ ſi nō poteſt
dare fideiuſſores,ꝙ ipſe non gaudebit commodo
vſusfructus:vt l.vxori vſusfruct⁹.ff.de vſuf.leg.
Sed cōtra iſtā ſol.glo.poſſet inſtari de §.impoſſi-
bilis.Inſti.de hære.inſti.Sol. Dicit glo.ibi loquit̃
de impoſſibilitate de natura vel de iure: hic in
queſtione noſtra de impoſſibilitate facti.Vel me
6 lius ſecūdùm dictū do.Iac.dicatis†ꝙ impoſſibi-
litas excuſat aliquē, vt in cōtrario:ſed difficultas
præſtationis nō excuſat:vt l.cōtinuus.§.illud.de
verb.oblig.& ita intelligit̃ quæſtio noſtra. ¶Sed
vlterius,cōtra determinationē glo. poſſet inſtari
de l.cùm nō facile.ff.ſi cui plusquā per l.Falcidiā.
vbi ſi nō pōt præſtare fideiuſſores: remittit̃ iura-
toriæ cationi. Huius timore Pet.& Cy.poſt eū di
xerunt,ꝙ ſi vſufructuarius velit iurare de vtendo
fruēdo arbitrio boni viri,ꝙ ipſe gaudebit cōmodo
vſusfructus,& remittet̃ ſibi cautio:arg.in auť.cui
relictū.poſita j.de indi.vidui.tollen.& in corpore
vnde ſumit̃. Facit ad hoc l.j.§.ſin verò.j.de aſſer.
tol. & ita tenet primā opi. poſitā hic in gl.Gul.de
Cug.tenet ꝙ res debēt ſequeſtrari apud quendam
bonum virū, qui vſufructuario præſtabit cōmo-
ditatē vſusfruct⁹:arg.l. poſtquā,§. Imperator.vt
leg.no.caue.Credere poſſe ſaluari opi.vtriuſq;:&
ſic.Nam aut pſona vſufructuarij eſt pſona ſuſpe-
cta: & tunc dicerē ꝙ haberet locū opi.Gul.ꝙ res
debeat ſequeſtrari ſecundùm formā l.poſtquàm.
§.Imperator.prælle.Aut nō eſt pſona ſuſpecta:
& tunc habet locū opi.Pe.videlicet ꝙ cōmittatur
iuratoriæ cautioni:arg.in d.l.j.§.ſin verò.j.de aſ-
ſer.tol.Itē quæro,videtis ꝙ vſufructuarius debet
7 præſtare cautionē.†quid ſi nō præſtitit cautionē,
d & fructus pcepit,nūquid fruct⁹ fecit ſuos[d]? Glo
variāt.Habetis vnā glo.in l.ſi cuius.§.j.aliàs eſt l.
ſi vſusfructus.ff.eo.tit.quæ videtur dicere ꝙ non
facit fructus ſuos.Aliam habetis in l.vxori.la j.ff.
de vſufr. leg. quæ videtur dicere, ꝙ fecit fructus
ſuos.Quid dicemus?Gul.de Cug.cōcordat ea ſic.
Aut vſufructuarius bona fide vſus fuit:quia fortè
cautio nō fuit petita ſibi ab hærede:& tūc vſufru-
ctuarius facit fructus ſuos.& ita habet locum glo.
quæ eſt in l.vxori præalleg. Aut nō fuit vſus bo-
na fide:& tūc nō facit fructus ſuos.& ita habet lo
cū gl.quæ eſt in l.ſi cui⁹.§.j.de vſufru.& hāc.eādē
opi.ſecūdùm Cy. Pet. format hic.& quodāmodo
fuerūt verba Azo.in d.l.vxori.de vſufru.leg.&c.

SI pater. Vſufructuarius fruct⁹ perceptos poſt tēpus vſufructui adiectū tenet̃ reſtituere. h.d.¶ Nota quod dixi in ſummario.
¶Item nota ꝙ finito vſufructu,poſt tēpus ei adie
ctum fructuarius tenet̃ reſtituere omnes fructus,
c vt hic. ¶Oppo.dicitur hic quòd vſufructuarius[c]
tenetur reſtituere fructus perceptos poſt tempus,
quaſi videatur dicere ꝙ non teneatur de percipien
dis. Sed contra de l.ſi nauis.§.generaliter.ff.de rei
vend.& l.certum.ſ.tit.proximo. Dixerūt quidā,
ꝙ hic eſt ſpeciale in matre, ꝙ nō teneatur de per-
cipiendis.Iſta ſol.eſt falſa per l.ſi mater.j.de vſu-
ris.quare dicatis quòd iſta lex ſuppletur per iura
contraria: quia licet dicat quòd teneatur ad fru-
ctus perceptos, non tamen negat quin etiam de
percipiendis teneatur.

SVMMARIVM.

1 ☞Vſufructuarius poteſt obligare vſumfructū, ideſt commoditatem vtendi fruendi.& nu.2.

INtereſt. Maritus vſumfructū in dotē recipiēs, proprietatem obligare non poteſt:& idem ſi proprietatem inæſtimatam in dotem reciperet:ſi verò æſtimatā,obligare poteſt h.d. Ad euidentiā,iſta lex habet duplicem intellectum. Vnus eſt ſecūdùm gl. ꝙ lex iſta ponat tres caſus:videlicet quādo vſusfructus tātum datur in dotem. Itē qn̄ datur proprietas inæſtimata. Itē qn̄ dat̃ æſtimata. Legit̃ & alio modo,vt ponat quatuor caſus. Et ſecūdùm iſtā lec.debet addi caſus,in quo proprietas ſit æſtimata ea æſtimatione, quæ nō facit emptionē.Ponā vobis caſum ſecūdū primā lec.quā gl.approbat, licet aliam nō reprobet. ¶Nota qđ dixi in ſummario. ¶Oppo.dicit̃ hic ꝙ vſufructuarius nō pōt obligare proprietatē.¶ Cōtra de l.fruct⁹.de reg.iur.& l.fi.ff.de vſuris.hic autē dicitur cōtra.quare malè.So.Dicūt quidā ꝙ iura cōtraria loquuntur in dubio.Certè iſta ſolutio nō videt̃ bona,qa nullū habet ſaporē. Quare dic ꝙ vſufructuarius nō pōt obligare proprietatē,vt
1 hic:†vſumfructū ſic.Et ita intelligant̃ contraria.
Cōtra iſtā ſol.inſtat̃ de l.arborib⁹.§.vſufructua-
rius.ff.eo.ti.& de eo quod ſolet notari ſ.itē finit̃.
Inſti.eo.ti.vbi vſufructuari⁹ pōt cedere,Sol. Aut
vſufructuarius vult cedere vel vēdere vel obliga-
re ius vtēdi fruēdi. Et dico ꝙ nō poteſt:vt d.§.itē
finitur. Aut vult cedere vel vendere cōmoditatē
2 †vtēdi fruēdi,& hoc poteſt fieri:vt no.d.l.arbo-
ribus.& d.§.itē finit̃.Inſti.eo.tit.hic nō ſunt alia.

SVMMARIVM.

1 ☞In reficiendo, omnis expēſa pertinet ad vſufructuarium.
2 Vſufructuarius repetit magnā expenſam:& qua actione.nu.3.
4 Vſufructuarius videtur conſtitutus procurator in rem ſuam.

EVm ad quem. Modica expenſa pertinet ad vſufructuariū: magna ad proprietariū.h.d.Quærit gl.qua actione vſufructuari⁹ repetet.Reſpondet ꝙ per actionē negotiorū geſtorū,Iſta glo nō placet mihi.licet enim modica expēſa ptineret ad vſufructua-
1 rium,& magna ad dominū:tamen†omnis expēſa
in reficiēdo ſemper ptinet ad vſufructuariū. Siue
ergo ſit magna expēſa,ſiue parua,vſufructuarius
f debet reficere licet magnā repetat[f],& paruā nō:vt

POMATES.

c ¶Commodo. Vide Panor. conſ.xl. col.iij. in ij. dubio. vol.j. & in c.cū cōſtet.col.fi.de pign. vbi tāgit de ſequē. verbis Bart.& Alexan.conſil.lvij.volu.iij.colum.fina.

d ¶Nūquid fructus fecit ſuos. Et vide Bart.in l.ſi homo. de vſuc.& aliquid in auť. cui relictū. per Bal.in l.fi.in ij. col. de indi. vidui. tollen.

e ¶Vſufructuarius. Quos fructus perceptos poſt tēpus teneat̃ reſtituere.

f ¶Magnā repetat. Adde ꝙ contrariū tenet Bald.quē refert & ſequit̃ Pau. de Ca.hic: quia durum eſſet vſufructuario magnā impenſam facere de ſuo,deinde recuperare. Vnde dicunt ꝙ nō tenebitur niſi ad paruam:vt eſt de natura vſusfructus,non obſtante quòd ſit procurator in rē ſuā: quia illud verū, quantum ad defendendum: nō vt de burſa teneatur facere impenſam.

P.PAV.P.

f ¶Magnā repetat. Vide aliquid per Com.conſil.lvij.in ij.colū. circa finem inci.monaſterium. Idē tenet Paul.de Caſt.& Barto.poſt gloſ.in d.l.damni.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

§.eius cui.ad finem de dam.infect.Con tratamen dicit hic Bal.& Paul.de Ca. 3 imò bene conſide-ra.vide quæ ſcripſi in l. hactenus. ad Bar.ff.de vſufruct. 4

POMATES.

a ¶ Locare. Quid in vaſallo habitatiõis an poterit ipſe loca re,vide Bal. in præ ludio feud. in ſecũ da diuiſione. & ibi do.Præpo.

b ¶ Legare dominiũ. An per legatũ hæ-reditatis videatur legatum dominiũ, Faciunt notata per Bart.in l.Quintus. §.argento. de auro & ar.le.& not.ꝙ ſi relinquitur habita tio, intelligitur ꝓ ſe & familia,per id, quod not. Bald. in aut.habita.in ij.co. j.ne fili⁹ pro patre.

c ¶ Antiqtas. Adde ad hanc legem etiã Bart.in l.Sempronius.de vſufru.leg.

P. P. A V. P.

c ¶ Antiquitas. Vide Ang.cõſi.ij. Vide omnino ad intellectum huius legis quæ ſcribũtur per Bar. in l.Gallus, §. etſi parentem.circa finem ff. de libe.& poſth. Vide Iaſ.in l.in annalibus. j.de lega.ponẽtem quæ ſit ratio huius legis & cur diuerſum in legatis annuis: & an haberent locum in vſu,& an in fundo,vt ibi per eum.

d ¶ In perpetuũ. Vide l.Titio centum. ff.de cõdi.& demõ. per Bar.in l.j.in vj. col.de ſenten. quæ pro eo quod intereſt.&gl.j.loca.in l. ſi hi.& in l.poſt certi.C.de lib.cau.

e ¶ Corruptionem. Et vtrũ illa lex habeat locum in hęre ditate. Dic ꝙ non: quia nunquã admittitur, niſi morte: vt no.gl.& Bal. in l.cũ antiquitas. §.co.

ff.de dã.infect.l.dãni.§.ei cuius.Vnde cũ vſufructuarius expedit de neceſſitate,nõ põt repetere ꝑ actionẽ neg.geſt.vt l.hæredes.§.idẽ eſt ſi vnus.fa mi.erciſ.¶ †Qualiter ergo repetet? Rñ.ꝑ actionẽ in factũ:vt dicit Iuriſcõſult⁹ in ſimili in l.ꝑtor.§. his verbis.de bo.autho.iudi.poſ.q eſt bon⁹tex.ad hoc vt repetat ꝑ vtilẽ actionẽ mãdati: qa vſufructuarius †videt cõſtitutus ꝓcurator in rẽ ſuã à domino,circa curã rei.Iſtud ꝓbat i l.j.in fi.cũ l.ſeq. de ope.no.nũ.& l.j.cũ l.ſeq.vſufruc.queãd.cauea.

SVMMARIVM.

1 ☞Vſufructuarius poſſidet naturaliter tantum.
2 Sola naturalis poſſeſsio nõ ſufficit ad pſcriptionẽ.

NEque fructuariũ. Vſufructuarius,vel eius hæres nõ preſcribit pro prietatem.h.d.Ratio eſt,dicit gl.& bene.†quia nõ 1 poſſidet ciuiliter:ſed naturaliter tantũ.†ſola aũt 2 naturalis non ſufficit ad præſcribendum:vt l.acquiritur.§.fi.de acqui.re.domi.per Dyn.in c.ſine poſſeſsione.de reg.iur.libr.vj.Dixi pleniſsimè in l.iij.§.ex contrario.de acqui.poſ.

VSufructu. Vſufructuari⁹,vel cui ſunt relictæ operæ ſerui, alienandi facultatem non habet.h.d.

SI domina. Habet duas lect. ſecundũ primam h.d.Morte domini nõ extingu t vſuſfructus.h.d.ſecundũ aliam lect: Morte eius,qui conduxit vſumfructũ,vſusfructus cõductus extinguitur.h.d.ſecundum aliam lect.magis notabilem,&c.

HAbitatio. Habitatio finit mor te,& qui eam habet non poteſt alienare proprietatem, etiam in vltima voluntate.h.d.

SVMMARIVM.

1 ☞Quando tempus certæ ætatis apponitur ad ex cluſionem iuris iam quæſiti: in dubio facit diem, non conditionem.
2 Dictio donec,importat quandam conditionẽ extenſiuam.& de iſta dictione remiſsiuè.

AMbiguitatem. Qñ †tempus certæ ætatis appo.ad excluſionẽ iuris iã quæſi- 1 ti,in dubio facit diem,non cõditionẽ: & vſusfructus morte extinguit.h.d.tota iſta lex. Et eſt iſta lex vnum de membris, ꝙ fit in l.ſi cui legetur, de leg.j.& l.ex his verbis.de bon.aut.iudi.poſ.¶ Nota primò q̃d dixi in ſummario.¶ Not.ſecũdò,†ꝙ 2 dictio donec,hic importat cõditionẽ quandã extenſiuã.De hoc tangitur per gl,in l. iiij. in prin.ff. de ſerui.ti.generali.tex.qui facit magis difficilem iſtam materiam de dictione quouſq;,& donec,eſt tex.in l.pe.de excu.tuto.Tu dic vt plenè dixi in l. j.ff.de condi.& demõ.tetigi.j.de lega.l.j.

SVMMARIVM.

1 ☞Habitatio eſt ius per ſe,& qui eam habet: põt eam locare,
2 Habitatione legata,ꝙ ex vſu loquendi quis intel ligatur legaſſe dominium.

CVm antiquitas. †Habitatio eſt ius per ſe,& qui eã habet põt lo 1 care: a non tñ põt dñium vẽdicare: niſi a hoc fuerit in cõcedendo expreſſum.h.d.¶ Op.ff. de vſu & ha.l.cęterũ.in prin.& l.ſed neq;.Sol.ibi loquit in eo,cui relictus eſt vſus tãtũ:hic in eo,cui relicta eſt habitatio.¶ †Quæro, quõ poterit pro- 2 bari,ꝙ qs legãdo habitationẽ,voluit legare b dominiũ.gl.rñdet & bñ multũ notabiliter ex vſu lo b quẽdi.Sunt enim quidã,qui domũ vocant habitationẽ:ſicut ſunt quidã qui fundũ appellãt poſſeſ ſionẽ,reſpiciẽdo ad proprietatẽ,nõ ad nudã poſſeſ ſionẽ:vt l.interdũ.de verbo,ſig.quod tene menti.

SVMMAIRVM.

1 ☞Hæredis appellatio qñ finiat i pſona heredis.
2 Liber homo quando poſsit in perpetuum operas ſuas locare,remiſsiuè.

c **ANtiquitas.** c Appellatio hæredis relata ad illud quod ſui natura nõ eſt trãſibile ad hæredes,in perſona primi hæredis finit.h.d. ¶ Opp.de l.in annalibus.j.de leg.gl.dicit 1 ibi ſolui.Tu dic ꝙ †ibi appellatio hæredis refertur ad illud,quod ſui natura nõ eſt trãſibile ad hæredem,etiã volẽtibus cõtrahentibus, ſeu volẽte teſtatore.Si enim eſſet actũ,ꝙ ad hæredes tranſiret, nõ eſſet idẽ vſusfructus ille,qui eſt in pſona hęredis:& ille,qui erat in perſona defuncti:vt l.ſtipulatio iſta.§.ſi quis ita.de verb.ob. Facit ff. queãd. vſuſfru.amit.l.repeti,ſed legatũ annuũ ex natura rei legatæ bene põt trãſire ad hæredẽ, ſed nõ tranſit:qa eſt cõditionale pro annis ſequẽtibus. Adijcitur ergo ibi rei,quæ de ſui natura põt ad hæredes trãſire.ideo ſi bene reſpicis illã legẽ heres nõ capit tanquã legatũ ſibi,ſed tãquã legatũ factũ defuncto cõſeruatũ in eũ.¶ Op.de l.ſciẽdũ.de verb.ſig.
2 Solu.Fallit ibi. ¶ †Vltimò gl.inducit iſtã legẽ ad
d quæſtionem,vtrũ liber homo poſsit in perpetuũ d operas ſuas locare,ſeu obligare. De qua quæſtiõe plenè dixi in repetitione l.ſtipulationes non diuiduntur.ff.de verbo.obligatio.

INter antiquam. Per alienationem partis ſerui, non extinguit vſusfructus ſeruo conceſſus.h.d.

SVMMARIVM.

1 ☞Actio perſonalis competens pro vſufructu ꝙ tollatur longo tempore.
2 Promittens ſeruitutem,an dicatur promittere factum,an ius.remiſsiuè.

e **COrruptionem.** e Vſufructuarius nõ vtẽdo & perſonalis actio pro eo competẽs,ſpatio lõgi tẽporis amittitur nõ minori:finitur etiã per mortẽ & capitis diminutionẽ,nõ per minimam.h.d. ¶ Op. gl. cõtra iſtam legẽ multũ fortiter:videt ꝙ iſta lex nõ procedit in vſufructu relicto in teſtamẽto:nã ille ſtatim adita hæreditate eſt cõſtitutus:vt l. ſi partẽ.§.
f j.queãd.ſer.amit. ſicut em dñium trãſit recta via f in legata.ita etiã ius vſufru.vnde ſtatim eſt cõſtitutus.Si verò vſusfructus eſt promiſſus per ſtipulationẽ,ſi quidẽ nõ eſt traditus,nõ põt amitti: ſed ſi eſt traditus,iam perſonalis actio pro eo cõpetẽs eſt extincta ſolutiõe.fruſtra ergo quæritur de per
1 ſonali actione. Rogo†ꝙ aduertas. Dico ꝙ in vſufructu relicto iſta lex procedit ſine dubio:quia in vltima volũtate cõcurrit actio perſonalis cũ reali quantum eſt reſpectu originis:vt l.j.& ij.j.cõmu. de leg. In vſufructu verò ꝓmiſſo inter viuos procedit iſta lex etiam antequã conſtituat.Et ſecũdũ hoc erit mirabile,ꝙ actio perſonalis finitur longo tẽpore,etiã vſufructu nõ cõſtituto:& ita generaliter hic gloſſ.in fi.videtur hanc legem intelligere. Ita etiã ſentit Azo in Summa huius ti.Itẽ procedit hæc l.j.in vſufructu iã conſtituto,nec tollit actio perſonalis ſolutiõe.nã ille qui ꝓmiſit vſumfructũ,tenet ad factũ,hoc eſt ad patiẽtiã:iſtã patiẽtiã nunquã tradit perfectè. Licet enim patiatur te frui hodie,fortè nõ patietur cras. Ideo actio perſonalis adhuc non durat:quia vnã cũ vſufructu extinguitur. Ita etiã dicit in l.pluribus.de ver. obli. & credo ꝙ iſta gl.dicat veritatẽ. Vltramõtani ve-
2 rò inſurgũt cõtra eã,&†dicũt ꝙ ille, qui promittit ſeruitutẽ,nõ promittit factũ,ſed ius: vt hic refert Cy.& hoc tãgit in l.ij.§.j.de verb.oblig.& ibi hunc paſſum examinaui perfectè, & ſuſtinui glo. noſtrã contra impugnationem Vltramõtanorũ.

EX libris Sabi. Hæc lex habet vnũ difficilẽ paſſum valdè, breuiter dicit: Si filius,cui eſt vſusfructus conceſſus, ante patrẽ decedit,videtur contemplatione patris conceſſus: ſed ſi pater prius decedat,contemplatione filij.hoc dicit,Diuidit in duas partes. Primò loquitur,quãdo filius,vel ſeruus prędeceſſerit, Secundò,quando pater prædeceſſerit. Itẽ in prima loquitur

Pro concordia aduerte ꝙ actio perſonalis competẽs pro ſeruitute reali vel perſonali, imponẽda, nondum orta, tollitur ſpatio decem vel viginti annorum, ſecundùm Bar.hic in hac l.corruptionem.ſed do. Alexander hic in ſua apoſtilla allegat Bart.ſibi contrariũ in l.ſi partẽ.ff. quẽ admo.ſer.amit.Tu dic,nõ reperitur ꝙ Bart. aliquid dicat in d.l.ſi partẽ.præter ſummariũ. ſed adhuc ibi loquitur de ſeruitute impoſita & orta: patet dũ dicit per vſum partis loci &c. Præterea aliud eſt in nihilo habere,ſeu vti actione: quo caſu loquitur prima opin. Aliud vti pro parte:quo caſu impeditur pręſcriptio in totum. Adde ad Cepo.in tracta. ſeruitutũ.in j.parte. quæſtione viij.

P. P. A V. P.

e ¶ Corruptionem. Circa iſtã materiã quid ſi teſtator inſtitutis filijs hęredibus dicat ꝙ portionis Titij relinquit vſumfructum alijs cohæredibus: quia tũc cõſidero ꝙ durantibus beneficijs non indiget Titius vſufructu portiõis ſuæ:an talis vſuſfructus finiat morte Titij, vide Ro. conſil.ccccxxx.in ij.colum.

f ¶ Recta via. Vide Bart.in d.l.ſi partẽ. vbi videtur tenere contrarium, videlicet ꝙ actio perſonalis competens pro ſeruitute reali vel perſonali imponenda nõdum orta tollitur ſpatio decem vel viginti annorũ. & ſic not. ꝙ actio perſonalis iũcta cũ reali vel perſonali, præſcribitur eodẽ tẽpore ſicut & realis, Vide Bald.poſt gl.in l.j.in v.col.de anna.excep.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

loquitur de filio, & ſeruo: In ſecũda de filio tãtũ.
Secũda ibi: neq; ſi pater, &c. Opp. de l. qui vſum-
fructum. §. ſi. ff. eo. Sol. Hic vſusfructus fuit reli-
ctus cõtẽplatione pr̃is, vel dñi, ibi cõtẽplatiõe ſer
ui. Ita dicit gl. hoc ibi cõſtabat. ¶ Opp. de l. ſi filio.
ff. de dona. cau. mor. Sol. eo mõ. ¶ Opp. de ver. ob.
l. ſi ſtipulatus fuerim. & de iniu. l. ſed & ſi vnus. §.
ſi. Solu. Ibi in his quæ cohęrent merę pſonæ filij,
ita ꝙ patri nõ acquiritur. ¶ Itẽ opp. & iſtud eſt dif
ficile. Vr̃ ꝙ hęc lex nõ poſsit procedere aliquo iu
re neq; antiquo neq; iure nouo. Nã aut hic relict⁹
erat vſusfructus ex cã caſtrenſi vel quaſi: & tũc p-
ſona patris nullo mõ attendit: qa ſibi nihil quęre
batur, vt vidiſtis in l. cũ oportet. §. exceptis. j. de
bo. q̃ lib. & ff. ad Macedo. l. ij. Aut loqueris in ad-
uẽtitijs, & profectitijs: & tũc de iure antiquo acq-
rebatur in totũ patri, & in nullo attẽdebat pſona
filij. hic dicitur cõtra. ergo malè. Si loqueris de iu-
re hodierno, in caſtrẽſi, vel quaſi vel profectitio,
nihil eſt immutatũ: in aduẽtitio quęrit ipſi filio: er
go ei⁹ morte debuit extingui. & tñ hic in prin. dici
tur ꝙ remaneat apud patrẽ. Dicunt qdã ꝙ in prin.
loquitur qñ cõſtat ꝙ fuit relictus vſuſfructus cõ-
tẽplatione patris: in fi. loquitur qñ cõſtat ꝙ fuit re
lictus cõtẽplatiõe filij. Iſtud nihil eſt dicere: qa ſe-
cundũ hoc diſtinctio huius legis nihil operat, vtrũ
pr̃ decedat primò, vel poſt. Pręterea tex. ſi eum re
ſpicis, loquitur in dubio [a], vt patet ex fin. ibi: ple- a
runq;. veriſimile. Cũ eñ reſpicis quod veriſimile
eſt, apparet qđ nõ eſt certũ. ¶ Pro hui⁹ declaratio
ne qcqd dicãt hic doc. nos debemus hic primò ad-
uertere qñ relinquitur filio, vtrũ videat relictũ [b] b
cõtẽplatione patris, aut cõtẽplatiõe filij. Circa qđ
Dy. in l. ſi filio. ff. de do. cau. mort. & in l. filio. de
cõdi. & demõ. vr̃ diſtinguere, an fiat mẽtio patris
vel non: vt qñ fiat mentio patris videatur relin-
qui contemplatione patris: vt l. cùm aliquis. j. de
iure delib. Sed ego reperio in quodã ſuo cõſilio ip
ſum cõſuluiſſe aliter, ꝙ in dubio vr̃ relictũ cõtem
platione filij, p hãc legẽ in fi. Et iſtud puto verius
cũ diſtinctione, quã dicã. j. Nã in dubio nomẽ pa-
tris vel pater, vr̃ adijci cã demonſtrationis: & ſi in
ea erretur, nõ vitiat: vt l. his verbis. §. ſi. ff. de hęr.
inſti. ¶ Circa hoc debem⁹ breuiter ſic dicere. Pri-
mò ſi eſt certũ vel ex aliquibus cõiecturis põt ap-
parere; cuius cõtẽplatione relinquatur, ſtamus illi
certo: vt l. ſed ſi plures. §. in arrogato. de vul. & pu
pil. & ff. pro ſo. l. ſociũ qui in eo. §. j. ¶ Facit quod
habuiſtis notatũ in l. cùm oportet. in princ. de bo.
q̃ lib. Si verò nõ apparet, aduerte. Qñq; fit mẽtio
patris & patrię poteſtatis: tunc in dubio videtur
relictum contemplatione patris: vt l. filio. de con-
di. & demon. niſi expreſsè eſſet relictum in tẽpus
exiſtẽtię ſui iuris: vt l. mulier. in prin. ad Treb. l. ſi
mater. j. de inſti. & ſubſtitutio. Si verò fit mentio
patris tantùm, & non patriæ poteſtatis: tunc aut
illud quod relinquitur, eſt illud, ex quo nihil po-
teſt quæri filio: & tunc in dubio videtur relictum
contemplatione patris: arg. ff. de ſtipul. ſer. l. j. §. ſi
ſeruus. & l. verum. §. ſi ſeruo cõi. ff. pro ſocio. Facit
ad hoc quod nota. in l. poſt mortem [c]. §. j. ff. qñ ex c
fact. tuto. & l. cùm poſt. §. j. ff. de admini. tuto. &
ita debet intelligi l. cùm quis. j. de iure deli. Si ve-
rò poteſt quæri, tunc in dubio videtur relictum
cõtemplatione filij: vt hac l. in fine. & perſona pa-
tris videtur adiecta ad contemplationẽ: vt d. l. his
verbis. in fin. Si verò eſt dubiũ vtrum filio poſsit
quæri vel non, ſed pendet ex futuro euentu: ille
futurus euentus inſpicitur: & ſecundùm illũ futu
rum euentũ iudicamus cõtemplatione patris vel fi
lij. Hic eſt caſus hic, vt j. declarabo. Debes enim ſci
re ꝙ qñ filio relinquitur vſusfructus ex cauſa ad-
uentitia, licet ipſe ſit fructuarius: tñ commoditas
fructuum pertinet ad patrem: vt not. in aut. idem
eſt j. de bon. quæ lib. Si igitur filius decedit viuo
patre, hic euentus declarat ꝙ fili nihil poteſt
quæri: & ideo præſumitur iſto caſu, contemplatio
ne patris relictum: & patri dicetur vſusfructus
quæſitus: vt in prin. l. ſed ſi pater decedat primò:
hic euentus declarat ꝙ filio poteſt quæri: quia eſt
ſui iuris effectus: & ideo videtur contemplatione
filij relictum. Hic eſt caſus in ſecunda parte huius
legis & ideo in hac parte non reperitur de ſeruo:
quia ipſi. ſiue viuo, ſiue mortuo domino, nihil po
teſt quæri: & ideo ſemper in dubio inſpicitur pſo
na domini. Ita debetis intelligere hãc materiam.

d *De ſeruitutibus & aqua.* [d] *Rubrica.*

¶ Continua vt in glo. &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Seruitus altius non tollendi ꝙ ſola prohibitione acquiratur.
2 Seruitus itineris acquiritur ſecuto curſu triginta dierum.
3 In ſeruitute aquæductus, per primum actum inducitur quaſi poſſeſsio.
4 Bona fides quando requiratur ad præſcribendam libertatem.
5 Poſsidere pręcariò reſpectu alterius non domini, quando præſcribatur.
6 Contra neſcientem, nec contra poſsidentẽ vi vel clã, vel precariò, non præſcribo ſeruitutẽ. & nu. 7.
8 Patientia tyranni occupãtis ciuitatẽ, non præſtat alicuius præſcribendi bona illius ciuitatis.
9 Ciuitates quæ ſunt vſæ mero & miſto imperio vacante Imperio: an præſcripſerint.
10 In poſitionibus ad probandam præſcriptionem [e] debet poni de ſcientia aduerſarij.

LEX I.

SI quas. Iſta lex primò legitur tribus modis: & quælibet lectura eſt bona & nota. Breuiter dicit ſecundùm primã: Seruitus, quæ habet cauſam continuã, acquiritur ſpatio lõgi tẽporis, ſi præſcribens fuerit bonæ fidei. h. d. ¶ Opp. ad iſtã lec. ad tex. huius l. j. in prin. quę loquitur in ſecunda perſona: in fi. loquitur in tertia perſona. Pręterea in fine dicitur, is qui pulſatur, vnde videtur ꝙ referatur ad reũ cõuentũ, qui ędificauit: non ad actorẽ. Sed ſecũdùm caſum, quem poſuit, iſta verba referuntur ad actorẽ: quare malè. Sol. expone, is qui pulſatur. id eſt, tu qui pulſaris, ſecundùm iſtam lect. Item opp. ꝙ ſine poſſeſſione præſcriptio nõ procedit: vt l. ſine poſſeſsione. ff. de vſucapio. Sed licet domus tua ſit depreſſa, & mea ſit alta: ego nullã habeo poſſeſsionẽ ſer
c uitutis: ergo nullo mõ præſcribo. [e] Gl. huius gra-
1 tia dicit hic & alibi ꝙ in hac ſeruitute † altius non
tollendi, tunc acquiro quaſi poſſeſsionẽ, qñ vici-
num volentem altius tollere prohibeo: vt l. ſi. ff.
quemad. ſer. amit. & ibi not. ¶ Circa hoc oppo. &
videtur ꝙ non ſufficiat ſola prohibitio ad acqui-
rendam iſtam quaſi poſſeſsionem: ſed requiritur
curſus triginta dierum, vt l. j. §. j. de iti. actuq; pri-
ua. Solu. Quædam ſunt ſeruitutes negatiuæ: & in
iſtis acquiritur quaſi poſſeſsio per ſolam prohibi-
2 tionem, vt hic. Quædam ſunt ſeruitutes † affirma
tiuæ: vt quòd liceat ire & agere, aquam ducere, &
in iſtis quædam ſunt, in quibus poteſt eſſe vſus p
modum facultatis cuiuſdam: vt ire per fundum
tuum. De hoc cuilibet eſt facultas, donec prohi-
beatur: vt l. diuus. ff. de ſerui. ruſti. prædi. & l. iij. §.
j. de acquiren. rer. domi. tunc non acquiritur quaſi
poſſeſsio per primum actum, niſi curſu ſecuto tri-
ginta dierum: vt d. l. j. §. j. ff. de itine. actuq; priua.
3 Quandoq; † vſus non poteſt eſſe per modum fa-
cultatis: vt ſi quis ducat aquam per fundum tuũ:
tunc per primum actum inducitur quaſi poſſeſ-
ſio: vt in l. j. in principio. & §. quod autem. ff. de
aqua quoti. & æſti. Qualiter autem hoc probetur
non vi, aut clam, neque precario: dic vt in d. l. j. §.
j. de itiner. actuq; priuato. ¶ Secundò legitur iſta
lex, & breuiter hoc intendit: Libertas ſeruitutis
altius non tollendi, quæritur longo tempore ab
eo, qui bona fide fuerit in quaſi poſſeſsione liber-
4 tatis. hoc dicit. ¶ † Nota ſecundùm hãc lecturam
quòd ad præſcribendam libertatem requiritur
bona fides.

s

a ¶ Ex libris. Loquitur in dubio. an relictũ filio dicat cõtemplatiõe patris, vide latè Bar. in l. ſi filio. de dona. cauſa mort. & vide pulchrè Bald. in l. non plures. de ſac. ſanc. eccle. & quod not. Bal. in l. Gallus. §. quidam rectè. ff. de lib. & poſthu.

b ¶ Relictum filio. Quando videatur factũ eius cõtẽplatione, vel patris.

c ¶ In l. poſt mortẽ. Quæro in illa l. cũ quis. illa hæreditas nõ põt quæri filio dummodo apparet ꝙ cõtemplatiõe illius factũ eſt. non habemus ꝙ p iſta verba ſoluas filio meo: videtur pater priuari vſufructu, per l. ſi vſusfruct⁹. §. ſi ita. iuncta gloſ. ff. quando dies leg. ced.

P. PAV. P.

d ¶ Et aqua. Circa iſtã materiã acquirendi quaſi poſſeſſionẽ in iſtis ſeruitutibus ſi inducat eũ cui debetur ſeruitus, in fundũ aĩo tradendi ſibi quaſi poſſeſsionẽ ipſius ſeruitutis, an dicat acquiſita poſſeſsio ſine aliquo vſu, vide oĩno Areti. in l. iij. in prin. ff. de acquir. poſ. & ibi etiã in v. col. ſignanter ponit nunqd in ſimilibus incorporalibus ſit dare aliquẽ caſum, in quo trãſferat quaſi poſſeſſio de vno in alium abſq; aliquo actu vel facto. Item de materia qñ ſeruitutes poſſent acquiri pręſcriptione, vide latè Felin. in c. de quarta. in vlt. char. extra, de præſcrip. Itẽ quòd opus ſit vti iure ſeruitutis, etiã aduerſarijs ſciẽtibus, ad hoc vt poſſit acquiri ſeruitus, vide Com. cõſi. cl. viij. in ij. dubio. vbi quædam alia breuiter.

e ¶ Præſcribo. Adde glo. in l. qui luminibus. & ibi glo. ff. de ſer. vrb. prædio. & Bar. in l. & ſi fortè. §. j. ſi ſer. ven. & in l. ſi prius. in vij. oppo. de ope. no. nun. qñ acquirat poſſeſſio ſeruitutis altius non tollendi, & ſic de alijs tãgitur j. e. & vide quod dixi poſt Barto. in l. j. in prin. viij. colũ. ff. de acquirẽ. poſſeſ. per Inn. in c. bonæ. de poſtul. præla. & in c. in literis. de reſti. ſpo. & Bal. in l. proxi. & qđ dixi poſt Bar. in d. l. j. de acq. poſſ. & plenè quomodo acquirat poſſeſsio in corporalibus p Bal. in l. proxi. in xij. co. cũ duabus ſeq. & Bart. in l. ſed. de acqui. poſ. & plenè Pe. de Ancha. in repe. c. ſine poſſeſsione. de re. iur. in vj.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

¶Oppo.ad hanc lect.de tex.qui dicit vicem ſer-
uitutis.Sol.Dic ſeruitutis:ſcilicet amiſſę.Vel a-
liter dic propriè: ſicut enim quando ſcholaris per
dit famulum ſuum, oportet ꝙ ipſemet ſit ſibi fa-
mulus:ita quando domus amittit ſeruitutem,ipſa
met ſibi efficitur ſerua.¶ Oppon.ſecundò,ꝙ non
requiratur bona fides: vt l.ſequitur.§.ſi via.ff.de
vſuſc.Sol.Quandoq; quęritur de præſcribenda li
bertate perſonæ:tunc ſine dubio requiritur bona
fides:vt j.de præſcrip.long.temp.quæ pro liber.
per totũ.Quandoq; tractatur de pręſcriptione li
bertatis, à ſeruitute reali:tunc ſi quidẽ ad conſti-
tuendam quaſi poſſeſsionẽ huius libertatis,requi
ritur factum hominis : tũc requiritur bona fides.
Hic eſt caſus hic:nã ad hoc,vt ſim in quaſi poſſeſ-
ſione libertatis,requiritur ꝙ altius ædificem. Ita
no.ff.quemad.ſer.amit.aliàs de ſerui.vrb.pręd.l.
hæc autẽ iura.Si verò ad actum pręſcribendi,non
requiritur factũ hominis: & tunc nõ eſt neceſſe:
5 vt d.l.ſequitur.§.ſi viã.¶ †Quęrit glo.ſecundùm
iſtam lec.quid ſi pręſcribens poſsidebat pręcariò,
reſpectu alterius,non reſpectu dñi:an pręſcribat?
Gloſ.dicit ꝙ nõ,propter generalitatẽ huius legis,
& ff.quẽad.ſer.amit.l.fi.de aqua plu.arcen.l.fi.In
cõtrarium facit ff.vti poſ.l.j.in fi.cũ l.ſeq. Gl. nõ
ſoluit.Dic quantũ ad cõſeruandũ poſſeſsionẽ per
interdictum retinendæ poſſeſsionis,ſufficit ꝙ ab
aduerſario vitioſè nõ poſsideã : ſed quãtũ ad ac-
quirendũ per pręſcriptionẽ,requiritur ꝙ à nemi-
ne vitioſè poſsideat.ita loquiť hic.Sed in tertia le
ctura breuiter dicit.Patiẽtia eius,qui vi aut clam
a vel præcariò poſsidet,non tribuit alter ius[a] ſerui-
tutis pręſcribendæ.h.d.¶ No.ꝙ iſta eſt magis no
tabilis lect.ad infinitas res. ¶ Not.quod dixi tibi
b in ſummario.Huius ratio eſt iſta: [b] quia in iſtis iu
ribus incorporalib⁹ nõ cadit aliqua poſſeſsio, ſed
quaſi poſſeſsio,quę dicitur patiẽtia aduerſarij: vt
6 l.pe.ff.de ſerui.¶ †Et ideo ſi aduerſarius neſciat,
quis nõ poteſt eſſe in quaſi poſſeſsione: eo ꝙ ille,
7 qui neſcit,nõ patiatur,vt j.l.prox† ¶Si ergo aliqs
poſsidet vi aut clàm vel precariò , contra eum nõ
poſſum pręſcribere:quia nullum ius habet in re,
& eius ſcientia non conſtituit me in quaſi poſſeſ-
8 ſione:meritò non præſcribo.Et pro hoc ſi † quę-
dam ciuitas detinetur ab vno tyranno,ille tyran-
nus eſt in quaſi poſſeſsione iuriſdictionis illius ci
uitatis,tẽpore tyrannidis.ſi alia ciuitas occupat de
territorio illius,& tyrannus patiatur,vel de iuriſ
dictione,illius:dico ꝙ patientia illius tyranni,qui
eſt in poſſeſsione vi aut clam,non inducit ius pręſ
cribendæ illius iuriſdictiõis:vides caſum hic.Et
c ideo etiã[c] videť † ꝙ ciuitates,quæ vſæ ſunt mero
9 & miſto imperio,vacãte Imperio nõ præſcribunt
ſeruitutẽ:nec ſunt in poſſeſsione,nec fuerũt:quia
poſſeſsio illius iuriſdictiõis nõ eſt aliud,quã patiẽ
tia & ſciẽtia principis,cõtra quẽ præſcribitur:ſed
vbi non eſt ſciẽtia,nõ dicitur patientia,meritò nõ
dicitur quaſi poſſeſsio.Iſta dico inducẽdo in arg.
10 non determinãdo: & ideo † in poſitionibus ſis me
mor apponere ꝙ aduerſari⁹ ſciebat & patiebatur
illum eſſe in ſeruitute per tantũ tempus &c.quod
perpetuò tene menti.

a ¶Tribuit alter ius. Vide Bar.in l.proxi.& in l.j.in fi. de aqua plu.arcen.

b ¶Ratio eſt iſta. Vide quod dixi poſt Bar.in l.præſcri.ad fi.§. ſi cõtra ius vel vti.pub.& qđ not. in ca.cũ eccleſia. de cauſa poſſeſ. Adde Bart.in l. q fundũ. ff.quẽad. ſer. amit. Bald.etiã hic videť tenere contra Bar. in vlti.col.per Bal. in l.proxi.in v.col.

c ¶Et ideo etiã. An ciuitates Italię pręſcripſerĩt cõtra imperiũ, vide Bart.in l.j. §. deniq;. ff.de aqua plu.arcẽ. & l. naturaliter.ff.de vſuſc. Moderniores in c.j.de præſcrip. & notaui ad d. Anto. Andre. Barba.

SVMMARIVM.

1 ☞Titulus nõ requiriť in præſcriptiõe ſeruitutũ.
2 Seruitus,quę habet cauſam continuam,vel quaſi,
acquiritur longo tempore.
3 Qualiter cognoſcatur ꝙ ſeruitus habeat cauſam
continuam,aut non.
4 Seruitus vię,& itineris,nõ habet cauſam cõtinuã.
5 Seruitus aquæductus , quando dicatur habere
cauſam continuam.
6 In ſeruitutibus nõ habentibus cauſam continuã,
quæ præſcriptio requiratur.
7 Negatoria tollitur ſpatio triginta annorum.
8 In præſcribendis iuribus incorporalibus,requiri-
tur ſcientia, & patientia aduerſarij.
9 Cautela vt articuletur de ſcientia,& patiẽtia ad-
uerſarij.
10 Agẽs negatoria,põt petere ꝙ aduerſarius prohi-
beatur vti ſeruitute: & ꝙ cõdẽnetur ad intereſſe.
11 Pręſcriptio ſeruitutũ,qualiter interrũpať,& qñ li
tis conteſtatione,& quando per ſolam citationẽ.

LEX II.

SI aquam. Seruitus,quę habet
cauſam cõtinuã,acq
ritur longo tẽpore:niſi fuerit interru
pta.h.d.¶ No.ꝙ aquæductus pręſcri-
biť lõgo tpe.¶ No.ꝙ ad hãc pręſcriptionẽ,requi-
riť ſciẽtia aduerſarij.¶ No.ꝙ talis p̃ſcriptio inter-
rumpiť.¶ Opp.& videť ꝙ præſcribatur exemplo
rerũ immobiliũ,quę res immobiles nõ pręſcribũ
tur ſine titulo:vt l.nullo.§.de rei vẽ.ſed ſeruitutes
1 p̃ſcribunť † ſine titulo:vt l.ſi qs diuturno.ff.ſi ſer
ui.ven.ergo malè.Sol.Iſtud,qđ hic diciť,exẽplo
rerũ immobiliũ,intelligiť in tpe,nõ in titulo.Rõ
eſt,vt dicit Dy.in c.poſſeſſor.de reg.iur.lib.vj.qa
in pręſcriptiõe iſtarũ ſeruitutũ,tractať de modico
d præiudicio[d]:ideo nõ requiritur titulus.¶ Contra
opp.§.l.proxi.vbi debet poſsidere nõ vitioſè.So.
Fateor,põt eſſe poſſeſsio nõ vitioſa abſq; titulo,
ſi habebat aliquã cãm credendi,ſibi deberi ſerui-
tutẽ:vt no.per gl.in l.j.§.j.de iti.actuq; pri.¶ Itẽ
opp.ꝙ requirať maius tempus:vt l.hoc iure.§.du-
2 ctus aquæ.ff.de aqua quoti.& æſti.† Plures ſolu-
tiones dãtur.Teneas illã,ꝙ illa ſeruitus nõ habe-
bat cauſam continuã:ideo nõ acquiritur lõgo tẽ-
pore:ſecus in his quæ habent cauſam cõtinuam,
vel quaſi:ita loquiť hic.Ita no.plenè in l.ſeruitu-
3 tes.ff.eo.& in l.j.in fi.ff.de aqua plu.arcẽ.†Quali
ter aũt cognoſcẽs vtrũ ſeruitutes habeant cauſam
e continuã[e].do tibi regulã infallibilẽ:ſi quidem ad
vſum ſeruitutis requiriť factũ hoĩs,nunquã diciť
habere cauſam cõtinuã:quoniã homo nõ põt ope
rari cõtinuè.Si verò non requiriť factũ hominis,
diciť tũc habere cauſam cõtinuã vel quaſi:vt l.fo-
4 ramẽ.ff.de ſer.vrb.prædio.†Et ex hoc apparet,ꝙ
ſeruitutes viæ,& itineris,nõ habẽt cauſam conti-
5 nuã:†quia nõ põt homo ſemper ire:ſeruitus verò
aquęductus,põt habere cauſam cõtinuã,cũ ſemp
aqua fluat,vel apta eſt fluere:ſed ſi requiriť factũ
hoĩs,vt puta eſſet neceſſe ꝙ de quodam fonte vel
foſſa aqua extraheređ,& mittereť in aliquẽ riuũ:
tunc non haberet cauſam cõtinuam.In hís ergo,
6 †quæ cauſam continuã nõ habent,nõ currit præ-
ſcriptio,niſi eius temporis,cui⁹ initij memoria nõ
f exiſtit:vt d.§.[f] ductus aquæ.¶ Sed contra hoc op.
op.omnis actio præſcribiť xxx.vel xl.an.l.ſicut.
& l.cũ notiſsimi.de præſcri.xxx.an.Si igiť nega-
toria tolliť xxx.an.ergo xxx.an.quęreť ſeruitus.
In effectu gl.dat duas ſolutiões:iſta eſt vera ꝙ ne
7 gatoria † tolliť xxx.an.pro illa itineratiõe,ſeu ire,
quę fuit facta,iã ſunt xxx.anni.ſed pro eo ꝙ vadis
hodie,cũ tibi ſeruitus nõ debeať,nõ poſſum inten
8 tare negatoriã.¶ †Opp. diciť hic,ſciẽte aduerſa-
rio.Cõtra.j.de præſcri.lõg.tẽp.l.fi.Sol.Dicit glo.
aliud in pręſcriptiõe proprietatis:aliud in præſcri
ptiõe ſeruitutis.Et eſt ratio,dicit gl.quia hic dñs,
cõtra quẽ pręſcribiť,poſsidet: ibi nõ.Iſta non eſt
bona ratio.Tu dicas vt dixi tibi.§.l. proxi.Ratio
eſt iſta: qa ad hoc vt præſcribať ſeruitus, requiriť
quaſi poſſeſsio ſeruitutis:ſed iſta quaſi poſſeſsio
nihil aliud eſt,quã aduerſarij patiẽtia:vt l.pe.ff.e.
hæc aũt patiẽtia nõ põt eſſe niſi duobus cõcurren
tib⁹,ꝙ ego vtar,& ipſe ſciat:meritò ſciẽtia reqriť.
9 †Et ex hoc ſit caut⁹[g] ſemp in iſtis iurib⁹ incorpo-
g ralib⁹ facere articulũ de ſciẽtia,& patiẽtia ei⁹,con
h tra quẽ pręſcribiť[h].¶ †Quęrit gl.vtrũ qñ inten-
10 tať negatoria,poſsit ſimul & ſemel peti ꝙ prohi-
beať illi vti ſeruitute,& cõdeneť ad intereſſe eius,
qđ factũ eſt.Glo.dicit ꝙ vtrũq; põt peti:& bene.
¶Quęro,dicitur hic ꝙ ſi pręſcriptio eſt interru-
11 pta &c.quęro † qualiter interrũpitur iſta præſcri-
ptio.Rñ.interruptiõe naturali,ſi vſus interdiciť:
vt hic dicit text.Itẽ interruptione ciuili.Sed hic
inſurgit dubiũ,vtrũ requirať litis cõteſtatio.Et vi
detur ꝙ ſic:ſicut ad interrumpendã præſcriptionẽ
long.tẽp.vt §.tit.ij.l.morę.Ecõtra videť ꝙ ſuffi-
cit ſola citatio:vt l.ſicut.& l.cũ notiſsimi.j.de pręſ
crip.xxx.an.Rñ.ſiquidẽ iuuatur pręſcribẽs ex ti
tulo,puto ꝙ requirať litis cõteſtatio:vt d.l.morę.
Si verò

d ¶De modico præiudicio.De quo plenè Alex.poſt Imo. in d.l.j.§.fi.de ope.no.nun.

☙ POMATES.

e ¶Continuã.Et vide aliquid per Fel. in c.de quarta.col. xiiij. & præced. de præſcrip. & Alex. cõſi.lxix.in j.dub. vol.v.vbi in ſpecie ponit de ductu aquæ,& quę requiranť ad illi⁹ acquiſitionẽ.& vide Alexan. conſi.cviij.co. j.ad fi. vol.ij.& ibi in ij.col.dicit ꝙ ſeruitus aquæductus diciť prædialis , & imò eſt neceſſe ꝙ dicens illã acquiſiuiſſe probet limitatè cui prædio acquiſiuerit.& ibi etiam ponit quantũ reqratur ad talem præſcriptionem.

f ¶Vt d.§.Poteſt tamen vnus allegare titulum & fundare intentionẽ ſuam ex eo:quia præſumitur ex diuturna patiẽtia dominiũ: vt not.in l.cũm de in rẽ verſo.de vſu. vide Barto.

☙ *P. P A V. P.*

g ¶Cautus ſemper. Vide Bart.diſtinguentẽ in l.j.§.hoc interdicto.de itin.actuq; priua.

☙ POMATES.

g ¶Cautus ſemp.Vide Panor.conſilio xviij.col.fi.vo.ij.& conſil. xxiij. col.fi. vol.ij.& conſi.xvj.co.iij.eo.vol.& Alex.cviij.co.j.ad fi. vol.ij. & aliquid p eũ vj.volu.& Feli. in c.de quarta.col. pe.in verſi.dũ ſubdit Abb.de pręſcr.

h ¶Præſcribiť. Hoc intelligatis verum in ſeruitutibus habẽtibus cauſam cõtinuam:ſecus ſi diſcontinuam, vt no. Bald.in d.l.j.§.j.de iti.actuq; priuato.

Si verò ſine titulo,tunc per ſolam citationē,quia eadem eſt ratio quæ in præſcriptione triginta anno.quia currit ſolū ex negligentia nō petētis &c.

LEX III.

ET in prouinciali.

Prædio tributario poteſt imponi ſeruitus,& res tranſit cum onere ſuo.

SVMMARIVM.

1 ☞Conceſſo aquæductu vni,ꝙ poſsit alteri concedi,ſi non nocet primo.

AQuam quæ.

Ex fundo alieno nō pōt duci aqua niſi dño volēte.h.d.¶Quærit glo.hic,ſi dñs cōceſsit aquæductū vni an poſsit poſtea cōcedi alteri [a]. Videť ꝙ nō:vt l.in cōcedēdo.cū l.ſeq.ff.de aqua plu.arcē.& ff.de ſer.ruſt.prę.l.per quē. In cōtrariū ff.de aqua quoti.& ęſti.l.Lucio.de ſer.ruſti.pręd.l.ij.§.ſi aquæductus.Sol.† Aut ex eo ꝙ cōcedit ſecundo,nocet priori:& nō valet cōceſsio:vt in primis allegationibus. Aut priori nō nocet:& valet cōceſsio:vt in ſecundis allegationibus. Et ita fuit determinatum Bononiæ,in quęſtione inter fratres Prędicatores & Minores,cùm cōe prius cōceſsit aquā fratribus Minoribus,& poſtea cōceſsit Prędicatoribus,vel econtra:qđ potuerūt facere,ex quo aqua ſufficiebat vtriq;.¶Quæro vtrū ille,cui cōceſſa eſt ſeruitus poſsit alij concedere?Dic vt in glo.& bene.

SIquid pars.

In confeſſoria venit,vt res in priſtinū ſtatum deducatur, & dānum reſarciatur.hoc dicit.

PRæſes prouinciæ.

¶Oīs charitas bene ordinata incipit à ſeipſo. Ad hoc allegatur iſta lex,&c.

SImanifeſtè.

In aquæductu antiqua conſuetudo ſeruāda eſt.h.d.Gl.inducit iſtam legem in argu.ad quæſtionē de molendino,de quo nō tangiť niſi hic,& in l.ſi quis ex argentarijs §.ſi initiū.de edendo.& l.quò minus.ff.de flumi.& ibi hæc omnia & multas alias quęſtiones,& quicquid pōt in illa materia occurrere,intendo tractare in repetitione illius l.quò minus.

ALtius.

Solum eſt [b] liberū vſq; ad cœlū,niſi ſeruitus ſit impoſita.& in parietē alterius nemo poteſt feneſtrā facere.h.d.iſta lex &c.

SVMMARIVM.

1 ☞Dicens ſeruitutem non deberi,habet intentionem fundatam de iure communi.

SI in ædibus.

Qui ædificauit cōtra debitā ſeruitutē cogiť tollere:aliàs nō pōt prohiberi altius ædificare.h.d.¶Nota ex hac lege,& l.pręcedēti † ꝙ fundata eſt intentio de iure cōi eius,qui dicit ſeruitutē non deberi,ſiue ſit actor,ſiue reus:vnde aduerſario incumbit onus probādi:vt in iſtis duabus legibus.De quo in l.ſicuti.§.ſed ſi quæratur.ſi ſeruitus ven.& plenè dixi in l.ſi prius.ff.de no.ope.nun.

SItibi.

Quilibet in ſuo pōt facere quod vult,niſi faciat contra debitā ſeruitutem.hoc dicit.

PEr agrum.

[c] Non pōt qs ire per agrū alienū, ſi per viā publicā ire pōt.h.d.Vide gl. quæ facit ad quęſtionē: Tu ab initio duxiſti aquam ex flumine publico ad domum,in qua habes vnum molendinū.Et ego ex alia parte duco ex eodem flumine aquam ad aliud molendinū,cū tāta ſit aqua quę ſufficit vtriq;:tu vis me impedire dicens,ꝙ in domo tua vis ponere plura [d] molēdina:certè nō potes.Debet em̄ inſpici modꝰ ab initio ſumptꝰ:qa tātū ꝓ vno molēdino ducebas:nec debes curare ꝙ poſtea debeat augeri,&c.

SIcut vſumfructum.

Seruitutes reales non vtendo perduntur ſpatio longi temporis.

SVMMARIVM.

1 ☞Epiſcopus qui habet viſitationem vna die cuiuſlibet anni in monaſterio,iſtud ius non vtendo perdit tempore duplicato.

CVm talis.

Iſta eſt ſingularis lex. Breuiter dicit:Seruitꝰ,quę habet vſum diſcontinuū,perdiť tpe duplicato [d].h.d.no.lex ad multa.¶Op.ff.quēad.ſerui.ami.l.ſi ſic.Gl.ſoluit.tene ſolutionē Io.hic poſitā.† Iſta lex facit ad quæſtionē de epiſcopo,qui debet habere viſitationem vna die cuiuſlibet anni in monaſterio: vt iſtud ius nō vtendo pereat tēpore duplicato &c.

Cùm autē apertiſsimi. [e]

Et fortè iſte §.nō eſt alibi ſecundū vnā lec.quę dicit:Si area nō pōt habere ventū,niſi ex vna parte, prædio vicino ipſo iure ſeruitus eſt impoſita ne altius tollatur & ventum impediat.h.d.

De lege Aquilia. *Rubrica.*

LEX III.

EX morte.

Ex morte ſerui pōt agi ciuiľr & criminaliter.h.d.¶Tractat glo.hic materiā l.j.j.qñ ciui.act.cri.præiu.& ibi etiā dixi.& dic vt ibi,& l.ij.§.j.ff.vi bo.rapt.

COntra negantem. [f]

Actio legis Aquilię creſcit contra inficiantem.hoc dicit.

DE pecoribus.

Vide gloſ. Iſta gl.nihil dicit,quia ad hoc vt competat directa actio legis Aquiliæ,oportet ꝙ deť dannum de corpore in corpus:quia verba legis Aquiliæ in primo capite dicūt:Si quis hominem quadrupedem vel pecudem occiderit. In ſecundo dicit,ſi quis arſerit,fregerit,ruperit,&c.& ſic loquitur quādo datur dannū de corpore in corpus:& tunc datur directa:aliàs autem vtilis:quia non haberent locum hæc verba.hoc dicūt omnes leges allegatæ.

Familiæ erciſcundæ. *Rubrica.*

LEX I.

SI non omnem.

Si quid hæreditatis non eſt diuiſum,hoc iudicio agiť vt diuidať.h.d.¶Opp.ff.eo.l.ſi filia.§.familiæ.Tene vltimā ſolūtionem ꝙ hic prima diuiſio fuit facta extra ius,&c.

LEX II.

VXor tua.

[g] In hoc iudicio filius deducit pręcipuā dotē vxoris ſuę viuentis,vel poſt mortē patris defunctę.h.d.¶Quęro quid ſi vxor filij decedit in vita patris.Cyn.tangit hic,& bene:vt dixi tibi in l.j.de bo.ma.Dic vt ibi.

LEX III.

ADuerſus.

Hoc iudicium excludit crimen expilatæ hęreditatis.

---

a ¶Concedi alteri.Si conceſsi aquæductum vni,an poſsim poſtea concedere alteri,vide Bar.in d.l.in concedendo.& in l.quòminus.in fi.v.q.de flumini.& quod not.Bar.in l.per agrum.j.eo.

b ✠ POMATES.¶Altius ſolū eſt.Limita iſtam regulam nouē modis,vt per Cepo.in tracta.ſuo ſeruit.prædi.ruſti.in tit.de ſolo ſeu area.& xxxix.quarū limitationū refert quatuor Iaſ.i l.ex hoc iure.ī ij.col.in ver.no.ibi ędificia tollere.ff.de iuſtit.& iur.ſe extendit circa limitationem de eo qui ob inuidiā vel odiū vellet ędificare.& vide iſtam legē aliter p Alex.conſi.xv.in princi.vol.v.& Panor.cōſil.lvij.col.iiij.in ij.dubio.in ij.volu.& vide q̄ ſcripſi poſt Bart.in l.quæro.ff.de ſer.vrb.præd.& Alex.cviij.co.j.vol.ij.& clxxxiij.eod.volu.ij.

✠ *P.P A V.P.*

b ¶Solum eſt.Limitant hic Cyn.Ray.& Salice.niſi quis ædificaret nō propter ſe,ſed ad æmulationem vicini.Facit quod vult ſingulariter Bal.in l.j.C.qui teſta.facere poſ.quicquid dicat ibi Ange.facit qđ dicit Bart.in l.quo minus.in j.q.ff.de vſufru.& quod dicit Bald.per illum text.in l.cùm allegas.C.ne fiſc.vel reſpubl.& quod dicit Pau.reprobando Ang.ibi in l.cū eo.ff.de ſeruit.vrb.præd.Vide Bal.in l.item lapilli.in ij.col.ff.de rer.diuiſi.Præſumitur ædificare propter ſe,nō propter ęmulationem vicini.De quibus omnibꝰ vide latè Alex.conſi.cccxvij.& ꝙ in dubio præſumitur ad ſuam vtilitatē facere,vide Alex.conſ.cccxxxvij.in ij.col.Vide Cepol.in tracta.ſeruitutū vrba.capi.lxij.de feneſtra.in iiij.col.& in cap.xxxvj.de ſeruitu.ne lumi.offic.in vij.q.vide oīno latè Iaſ.in l.ex hoc iure.in ij.col.ff.de iuſti.& iur.circa iſtā regulā & prędicta.Item an ad ęmulationem priuati liceat,vide etiā Iaſ.in l.ij.C.ne fiſc.vel reſpubli.quā legit cū rub.illius tituli, vbi etiam ponit de duobus fratribus habentibus caſtrum cōmune,an liceat vbi ad ęmulationem alterius vendere partem ſuā.Et vide latè eundem in l.quò minus in v.col.de flumi.& aliquid ad declarationem in vij.col.ibidem in prin.

c ¶Per agrum.Vide ad ea quæ habentur & etiam quæ not.Bar.in l.j.& ij.ne qd in publico.

d ¶Cūm talis.Tēpore duplicato.Bald.& Ang.in l.cū notiſsimi.§.in his.de preſcri.xxx.an.tenent ꝙ iſtud tempus nullo mō poſſit trāſcendere triginta annos.

e ¶Cū autē apertiſsimi.Vide Alexan.poſt Angel.in l.ſi prius.in xvj.col.ff.de oper.no.nun.& pro ſingul.allegat ibi Imo.in fi.& allegans poſt Bart.in ij.opp.tertiæ partis.& alij caſus,in quibꝰ ipſo iure ponuntur,vide in l.j.in fine.cum ſeq.de aqua plu.arcen.

f ¶Contra negantē.Et hanc legē limita,vt ſing.dicit Barto.in l.idem.§.j.de vſufruc.accreſ.Bal.in l.ea quę.de condic.inde.& ibi etiā dicit ꝙ ab hac pœna excuſatur qs ꝓpter iuſtū errorē.& ibi etiam ſubdit ꝙ ſi pro dāno dato ageretur criminaliter,non creſcit per inficiationē.& vide quæ dixi poſt Bart.in l.eum qui.de iureiuran.&c.

g ¶Vxor tua.Per Bar.in l.ſi cùm dotem.§.tranſgrediamur.ſolu.matr.

a ¶ Iurediuiſa. Vide aliquid per gloſ. in l. bona. j. eod.

b ¶ Diuidere. Sed nũquid pater poſſit feuda vel caſtra diuidere inter fi- 1
lios, præſertim pu- 2
pillos. Bal. in c. j. in 3
prin. de prohi. feu. 1
alie. p Fede. dicit ꝙ
nõ: tñ ſi fili⁹ eſt ei⁹ a
hæres, niſi ſeruet volũtatẽ patris, tenetur pſtare intereſſe. de lega. j. l. vnũ ex familia. §. ſed ſi 2
vno.

c ¶ Certũ. Vide in l. frater à fratre. iuncta gl. in ver. ſecu- 3
tus. de cõdi. inde. An aũt peculiũ pfectitiũ veniat cõferendũ, Bart. ꝙ nõ in l. filiæ licet. j. de colla. vbi text.

POMATES.

d ¶ Sol. dicit glo. Limita iſtã glo. vt per Alex. in l. qui Romæ. §. duo fratres. verſi. in ea. ibi: niſi fuerim ſciẽs. de verbo. obliga.

e ¶ Quod eſt not. Tene menti ſingl̃r gl. b
& vide Bart. in l. q Romę. §. duo frẽs. in xj. q. j. de verbo. obli. latius in vlt. q.

f ¶ Nota. q. No. pulchrã q. gl. in materia feudi. Adde tñ qđ dicit Bal. in c. j. §. pręterea ducat⁹. c
de prohi. feud. alie. per Fede. ꝙ duo fratres marchiones diuiduntur. Sed hoc qualiter ĩtelligi de 1
beat, vide in c. imperator Lothari. in 2
vſib. feud.

P. PAV. P.

f ¶ Notabilis quæſtio. Vide Alexan. cõſi. xxj. vol. v. Vide Aret. cõſ. iij. vbi etiã dicit ꝙ ſi eſſet feudũ antiquũ, nõ prohiberet frater, qui iſto modo diuidẽdo promiſiſſet nõ cõtrauenire & renũciaſſet cuicũq; iuri quod haberet, vel habere poſſet, vel ſperaret ſuccedere alteri fratri. Se d
quit do. Iac. de ſan. 1
Geor. in ſua inue- e
ſtitura feudali. charta xxxvj. col. ij. circa qđ vide Alexã. cõſi. xiij. vol. v.

g ¶ Filiæ cuius. Et vide Bal. in l. quæ dotis. ff. ſo. mat. & ibi

SI filius. Caſtrẽſia in diuiſione deducuntur pręcipua: ſecus ſi non ſunt caſtrenſia.

INipſius. Voluntas vltima põt mutari tacitè & expſſè. hoc dicit.

SVMMARIVM.

Noĩa debitorũ nõ diuiduntur, ſed aſsignãtur. Res immobiles ꝙ per diuiſionẽ demonſtrantur. In nominibus fit diuiſio ſecundùm legẽ xij. tabu.

EA quæ. †Nomina per hoc iudicium nõ veniũt diuidẽda, cùm ſunt ipſo iure diuiſa.[a] hoc dicit. ¶ Op. de l. plane. ff. c. Sol. Nomina nõ veniunt diuidenda, vt hic: ſed veniunt aſsignanda, vt ibi. ¶ Oppon. ꝙ idem videtur in rebus immobilibus, cùm ipſo iure ſint diuiſa: quoniam quilibet ibi habet partem ſuam. Reſpõdeo, † Illæ portiones, quæ ſunt pro indiuiſo, non poſſunt ad oculum demonſtrari: vt l. Mæuis. §. duobus. de lega. ſecundo. Sed per diuiſionem poſtea poterũt demonſtrari, non antea: ſed † in nominibus nõ poteſt fieri aliter diuiſio, quàm facta ſit per legẽ xij. tabul. hoc dicit.

SI qua. In hoc iudicio habetur ratio fideicommiſſorum & prælegatorum.

BOna. Pro plurib⁹ hæreditatib⁹ diuidẽdis poteſt vnũ familiæ erciſcundæ iudiciũ intentari. h. d. ſecundùm lect. magis notabilem &c.

NOneſt. Hæc actio eſt bonæ fidei, & in ea habetur ratio fructuũ. h. d. Vide gl. q̃ dicit quot modis accipiaĩ ti. quã no. & ſign. Doc. ponũt in l. cogi. ſ. de pet. hęre. qñ repetũt illã, &c.

QVoties. Teſtator põt inter ſuos hęredes diuidere [b] ſalua Falcidia: & clauſula generalis determinatur per ſpecialem clauſulam præcedentem. h. d.

INter filios. Hæreditas patris debet diuidi ęqualiter inter filios.

NOn ideo. In diuiſione non eſt neceſſaria ſcriptura. h. dicit.

CErtum. [c] Profectitia veniũt diuidẽda, & debitũ vni⁹ fratris non onerat alios, niſi de eius peculio profectitio. h. d.

SVMMARIVM.

Socius ſcienter accipiẽs rem alienã pro ſua parte in diuiſione, re euicta ꝙ non agat cõtra ſocium. Si vni ex duobus fratribus, eueniãt in partẽ bona ẽphyteutica, vel feudalia, alteri allodialia & ſi emphyteutica reuertãtur ad dominum ex diſpoſitione contractus, quando contra habentem allodialia poſsit legi de euictione.

SI familiæ. Ex cõtractu diuiſionis obligaĩ quis de euictione, quatenus ſocius habet de parte cõſocij. h. d. ¶ Opp. j. cõmu. vtri. iudi. l. ſi fratres. Sol. Ibi ſcienter vnus accepit pro parte ſua rem alienã: hic ignoranter, &c. ¶ Cõtra hoc opp. & videtur ꝙ etiã quando vnus ſocius accepit rem alienam ſciẽter, alter ſocius teneatur de euictione ſaltem vt reddat quod ad eum peruenit de parte ſocij. ſicut dicimus in venditore, qui ſ. itẽ tenetur ad reſtituendũ pretium, etiam eo caſu quo conuenit vt de euictione nõ agatur: vt l. emptorẽ. §. ſi. de actio. emp. Sol. Dicit gloſſ.[d] ꝙ aliud eſt in diuiſione, quo caſu vterq; videtur † in ſe ſuſcipere periculum ſuæ partis. quod eſt notandũ[e]. Facit ad hoc arg. ſ. de trãſac. l. de fideicommiſſo. vide hanc glo. & nota quia eſt ſingularis, & tene mẽti. ¶ Oppo. ff. de leg. j. l. ſi domus. §. j. Sol. Ibi loquitur in re legata: hic in re, quæ ex diuiſiõe obuenit: & ſic eſt ſeparata materia. ¶ Item oppo. de l. cùm pater. §. euict. ff. de leg. ij. Sol. Ibi diuiſio fuit facta à teſtatore: hic à iudice, vel à partib⁹. ¶ Quęro, & eſt no.

f queſtio[f]. Ponamus † ꝙ in diuiſione vni ex fratri-
2 bus obuenit vnum podere totũ proprium, quod in quibuſdam partibus vocatur allodiũ: alteri verò fratri obuenit podere, vel fundus emphyteuticus: contigit ꝙ ille frater, cui obuenerunt res emphyteuticę, eſt mortuus, relicta filia fœmina: vñ dñs ſecundũ legẽ contractus auocat illas res. Quęro an poſsit agi contra fratrem de euictione. Glo. determinat ꝙ de euictione agi non poſsit, niſi ſtipulatus eſſet expreſsè. Vide iſtam gl. & tene menti: quia ſingularis eſt do. Ri. Mal. intelligit iſtã gl. qñ expreſsè ſtipulatus eſſet de euictione in hunc caſum. aliàs ſi ſimpliciter eſſet ſtipulatus, cùm ſciret bona eſſe feudalia, & ex natura feudi euincere- g
tur, de euictione nõ ageretur: arg. ff. de hæred. vel act. vend. l. nomina. j. de dona. l. ſpẽ. facit. ff. loc. l. ſi quis domũ. §. j. de dam. infect. l. damni infecti ſtipulatio pertinet. in prin. Hic non ſunt alia.

SI diuiſionem. Ex pacto nudo diuiſionis nõ oritur actio, neq; transfertur dñium, niſi traditiõe ſecuta. h. d. Non ergo ex pacto hoc fiet: ſed fit per officium iudicis.

SI filii. Iudex diuidendo inter liberos debet ſequi volũtatem defuncti, etiam non ſolennem. h. d. Vidébitis de hoc infrà, eo. l. fi.

COhæredibus. Diuiſio facta inter ſocios, alijs ſocijs abſẽtib⁹ nõ piudicat. h. d.

SVMMARIVM.

1 Libri empti per patrem, & traditi filio, quãdo videantur donati.

g **FIliæ cuius.** [g] Quod pater nomine vni⁹ filij cõparauit, & tradidit: debet ei filio adiudicari: & in hoc iudicio habeĩ ratio ſumptuũ. h. d. ſup ver. cõparauit. id eſt manualiter tradidit. aliàs videtur tantũ nomẽ filij in inſtrumẽto accõmodare. ar. j. ſi quis alteri vel ſibi. l. iij. de caſt. pecu. l. j. lib. xij. ſcđm Ray. ¶ Itẽ opp. de l. ſi donatione. j. de col. Solue vt ibi. ¶ Iſta lex allegatur in
1 arg. ad † queſtionem de filio, pro quo pater emit libros: vtrũ debeat illos habere pręcipuos. Glo. dicit ꝙ hæc lex facit pro eo. Roſ. diſputauit iſtã quæſtionẽ, & determinauit ꝙ filius non debet habere h
libros præcipuos. & hoc per oẽs alias rõnes, quæ fiunt in auĩ. ex teſtamẽto. j. de colla. quę cõcludũt ꝙ ſimplex donatio venit in collatione. Do. Vber. de Bobio determinauit contrariũ: ſicut enim res, quas pater dat filio militi eunti in caſtra, filius debet habere pręcipuas, vt l. ſi fili⁹. ſ. eo. qa eſt caſtrẽſe peculiũ: ita illud, quod daĩ filio ſtudẽti, dicitur quaſi caſtrẽſe: nec venit in collationẽ. ar. ſ. de inoſ. teſta. l. ſi. ſ. de aduo. diuer. iud. l. fori. & l. aduocati. Et hoc videtur etiã velle Dy. in l. j. §. nec caſtrẽſe. ff. de colla. bo. & ibi plenè dixi. Sed aduertas iſtud procederet, ſi pater emeret libros, & daret filio iã exiſtẽti aduocato vel doctori, qui põt quaſi caſtrẽſe habere peculiũ: ſed donec fili⁹ eſt in ſtudio, non diciĩ quaſi militare: nec diciĩ habere quaſi caſtrenſe peculiũ: nullã enim exercet pfeſsionẽ. & ideo tũc videtur recurrendũ ad illud, qđ hac lege diciĩ: vt ſi pater emit & ſibi tradidit, ꝙ videĩ donare, & morte cõfirmatur: ideo nõ venit in collationẽ bonorũ: tamẽ põt contradicere ſi vellet, vt hic diciĩ in tex. Sed in filio iam exiſtẽte aduocato, valet donatio incõtinenti, ita ꝙ pater non poſſet reuocare ſi vellet: quia eſt quaſi caſtrenſe. Dixi plenius in d. l. j. §. nec caſtrenſe. ff. de colla. bono.

INcerti iuris. In hoc iudicio habetur ratio rerũ ſubtractarum, & etiam deterioratarum. h. d.

h **INfamiliæ.** [h] Iſta lex eſt ſubtilis, & allegaui tibi eã multùm notabilẽ in l. mater. ſ. de rei vend. nec põt ſummari: quia non poſſet eſſe magis breuis. Hanc legẽ allegaui tibi in l. mater. ſ. de rei vendi. ꝙ qñ vendo rẽ vt alienam, ego

vide Alexan. poſt Imo. referentẽ duos alios intellectus ad iſtã legẽ. ſed hãc l. limita & intellige vt hic p Bald. in v. col. & adde Bar. in l. ſi. de pe. leg. & cõtra Bart. hic, tenet Bald. hic, in ij. q. in iij. col. Adde ad q. Bar. Ro. cõſil. cxlv. Bal. cõſi. cxiij. j. lib.

¶ Pro cõcordia aduerte, qñ rẽ aliquã emit pater noĩe filij cõſtituti in eius poteſtate, quã ſibi nõ tradidit, præſumiĩ ſolũ pater nomẽ filij accõmodaſſe in inſtrũo. Ita Bar. hic in hac l. filiæ cuius. & in l. iij. C. ſi quis alteri vel ſibi quã ipſe legit pprima. Contrarius tñ allegatur in l. ſi pater. ff. de don. & in l. ſi. de pecul. lega. Tu dic ꝙ corruptè allegaĩ cõtrari⁹ in d. l. ſi pater. imò idẽ tenet ꝙ in hac l. filię. & in d. l. ſi. bene videĩ cõtrari⁹ prima facie, ſed nõ eſt: qa ibi loquitur quãtũ ad conſtitutionem peculij, quod aliud eſt dicere, quã qñ emit nomine filij ſui, ſine traditione.

¶ In familiæ. Vide ſing. dictum Barĩ. ad hãc l. in l. ſi fundũ per fideicõmiſſum. in princ. de le. j. vbi allegat ꝙ ſi dico, vẽdo tibi iſtam domũ Titij, videar vẽdere noĩe ipſius Titij: & ſic etiã re nõ præſtita, nec pempta, poterit habere ratũ. Facit qđ no. per gl. & doct. in l. ſciendũ. §. tutores. ff. q ſati. cog. et in l. qua ratione. de procu. vide tñ ꝙ ſi quis aſſerit ſe procuratorẽ: et aliquid faciat, ꝙ in dubio intelligiĩ dicto nomĩe facere, licet nõ dicat procuratorio noĩe: ſed ſi fuiſſet præſens in tali mãdato rei meæ, conſentiendo daretur mihi actio mandati. l. q patiĩ. ff. man. Sed ſi ex poſt facto cõſentiẽdo, dabitur negotiorum geſtorũ. qđ ſingl̃r nota: qa forte alibi

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

clarius nō reperiſ,
ſcd̄m Imol. ibi. &
adde Bar.in l.inter
hic alleg.et ibi Bal.
in fine.
ADDE princip.
apoſtillæ Paul. de
Ca.conſi. cxxxvij.
✱P. P A V. P.
a ¶Inter oēs. An diſ
poſitio huius legis
habeat locū in filio
teſtante inter parē
tes, vide Barba. in
repetitiōe legis, cū
acutiſsimi.ī xxvij.
col.C.de fideicom.
Item an procedat
qñ aliquis teſtareſ,
& loqui nō poſſet,
ſed ſibi diceretur.
Si vis talē,inſtitue-
re,ſtringe mihi ma
num. Vide eūdem
vbi ſ.in xliij.col.&
ſeq.Item ꝙ qualiſ
cūꝗ nominatio &
diſpoſitio pr̄is,etiā
in actibus inter vi-
uos nominātis fi-
liū hæredē, valeat.
Idē in pia cauſa,vi
de Iaſ.in l.tale pa-
ctū.§.fin.in ij.iij.&
iiij.colū.C.de pact.
Item an diſpoſitio
huius legis proce-
dat in patre teſtāte
inter filios natura-
les in caſu, in quo
eos poſſet inſtitue
re,vide Areti.in l.
nec furioſus.in iij.
col.& ſeq.de teſta.
Vide quę habes ad
Bar.in l.hac cōſul-
tiſsima.§.ex imper
fecto.
✤POMATES.
b ¶Teſtamentum.
probari. Vide Ale
xan.cōſi.clx.in pe.
dub.in ij.col.vol.ij.
& lxx.volu.iij.vbi
pulchra circa hoc
dicit maximè in j.
colum.

ego videor vēdere nomine alieno:ita ꝙ poteſt ha
beri ratum:vt hic tex.clarè dicit.Glo.quę eſt hic,
ponit vnam diſtinctionem valde pulchram:quā
vide & nota:quia eſt ſubtilis pulchra & notabilis,
& iam pluries conſului ſecundùm eam.

SI cogitatione. Iudex in hoc iudicio debet
ſequi patris voluntatem.h.d.

SEruum cōmunē. Error cohæredis non facit alteri acqui
ri dominium.hoc intendit.

LIcet. Pactum cohæredum nō prę iudicat creditoribus,ſed in-
ter ipſos hęredes ſeruatur,& ſuū ope-
ratur effectum.h.d.

EX cauſa donatiōis. Qui non vult ſuccedere,nō teneſ vel
corrigitur conferre.h.d.

SVMMARIVM.

1 ☞Voluntas teſtatoris imperfecta probat inter
liberos;quādo eſt imperfecta ratiōe ſolennitatis.
2 Teſtamentum poteſt probari indicijs,dum tamen
per duos teſtes probetur.
3 Vnus teſtis deponens directè ſuper maleficio,fa-
cit indicium.
4 Indicium in maleficijs,debet legitimè probari per
duos teſtes.

INter omnes. a Volūtas patris mi-
nus ſolēnis,in diuiſiōe inter liberos eſt
ſeruāda:ſecus quo ad extraneos.hoc di
1 cit.¶†Nota ꝙ voluntas imperfecta probat inter
liberos:quod intelligitur de volūtate imperfecta
ratione ſolēnitatis,fuit tamē perfecta ratione vo-
lūtatis:ſed ſi eſſet imperfecta ratione voluntatis,
nihil probaret:vt l.ſi is qui.ff.de teſta.Dixi vobis
in l.hac cōſultiſſima.§.ex impfecto.j.de teſt.Hoc
vult dicere quędam gloſella ſuper verbo,imperfe
2 ctum:licet nihil alleget.quā vide & not.†Itē ha-
b bes hic ꝙ ſufficit teſtamētū ꝓbari b qbuſcūq; indi
c cijs:intelligit gl. c multum notabiliter ꝙ nūquā ex
eat de mente tua:dūtamē legitimè probeſ,ſaltem
duob⁹ teſtib⁹.& vide gl.& no.& ꝑpetuò tene mē
3 ti.†quod ergo diciſ,vnus teſtis facit indiciū, & fa
cit ſemiplenā probationē,vt l.in bonę fidei.& ibi
no.j.de iureiu.& ff.e.l.admonēdi.& no.j.ad l.Iul.
ma.l.ſi quis.eſt verum,qñ vnus teſtis deponit di-
4 rectè ſuper vno maleficio:ſed ſi deponeret†ſuper
aliquo indicio ad maleficiū:tunc illud indiciū de-
bet legitimè probari per duos teſtes,vt hic.

SI modo. Iſta authentica determi-nat authenti. quod ſine.j.
de teſtamen.

SVMMARIVM.

1 ☞Fundus conceſſus in peculium profectitium
filio,venit in reſtitutionem fideicommiſsi.
2 Datum in cauſa conditionis implendæ,venit in re
ſtitutionem fideicommiſsi.
3 Trebellianica poteſt deduci in vna re conceſſa fi-
lio in peculio profectitio.& nu.5.
4 Lectura antiquorū ad hanc legē eſt vera.& nu.7.
6 Quarta,licet reſpiciat quālibet rem patrimonij,de
bet tamen fieri diuiſio in vna re,prout cohęredes
fuerunt concordes,ꝙ iudex æſtimauerit.

FIliū quē habētem. Fama & re difficilis eſt hæc lex,ſcd̄m
gl.Et hui⁹ difficultas inſurgit ex varia
tione lecturarū,& ex intrincatiōe gl.Et legiſ hæc
l.ī gl.nr̄a,trib⁹ modis.quarto mō legiſ ſcd̄m Iac.
de Aret.ſcd̄m cōem lec.hæc lex diuiditur in duas
partes.In prima poniſ thema,& quęſtiōes,& oſtē
dit qōnes ex themate.Secūdò poniſ deciſio quæ-
ſtionum.Scd̄a ibi:hęreditaria parte prędij,&c.Et
prima gl.hui⁹ l.proſequiſ tantū lecturā antiquo-
rū,ſcd̄m quā lec.hęc lex breuiter hoc intedit.Da
tū cauſa cōditiōis implēdę,cōputaſ in quartā Tre
bellianicā,quæ pōt detrahi in vna re data à patre
filio,in peculio profectitio.h.d.Caſum in termi-
nis pone vt in gl.& habetis tex.multum clarū.Et
1 ex iſta lec.no.†ꝙ fundus cōceſſus in peculiū ꝓfe-
2 ctitiū,venit in reſtitutione fideicōmiſsi.† Secūdò
no.datum cauſa cōditionis implēdę.cōputatur in
3 quartā Trebellianicā.Tertiò†no.ꝙ Trebellianica
pōt deduci in vna re cōceſſa filio in peculio profe-
ctitio.Et pone caſum vt dixi,ꝙ in hęreditate erāt
trecenta:& erant tres filij:fundus datus in peculio c
valebat xxx.Si enim poneres ꝙ fundus datus in
peculio valet xij.vt quidā antiqui poſuerūt,de q-
bus fecit mentionē glo.j.in prin.tunc facta dedu-
ctione Trebellianicæ,nihil remanet in eodē fun-
do.Contra,dicit tex.tuus in fi.l.ideo pone fundū
valere xxx.& caſus eſt planus.¶Opp.& videtur,
ꝙ datū cauſa cōditionis implendę,non cōputetur
in Falcidiā:vt ſ.de inoff.teſta.l.ſancimus. §.reple
tionē.Sol.Ibi in quarta debita iure naturæ:hic in
quarta Trebellianica.¶Opp.ſecundò ꝙ ſecundū
hoc hęc lex nō facit ad tit.qd̄ eſt cōtra primā con
ſtitutionē ſ.§.quib⁹.Sol.Dicit gl.ꝙ hæc lex facit
ad titulū in hoc:quia ſicut per hāc actionem prę-
legata deducuntur,vt ſ.eo.l.ſi qua.& ff.eo.l.inter
cohæredes.§.j.ita hæc reſtitutio ſit cohæredibus
hoc iudicio.Vel dicas,cùm per iſtum rogatū de-
beat retineri quarta,& ſic fieri diuiſio hui⁹ portio
nis:hoc fiet per indiciū famil æ erciſcūdę.¶Opp.
tertiò,ꝙ ſecūdū hoc eſt mala grāmatica.nā hic di-
citur,filiū quē habentē.& iſta dictio filium,nō ha
bet verbum à quo regatur:quod eſt cōtra.l.Plau-
tius.ff.de auro & argento lega.Huius timore ali-
qui antiqui exponūt filium,id eſt filius,vt ſic po-
natur caſus pro caſu.Alij dicunt filiū quem,id eſt,
aliquē.Vel potes dicere ꝙ hic ſubaudiſ vnus no-
minatiuus:id eſt filius:vt dicamus:filius,quē filiū
habētē fundū &c.& procedit iſta lectura clarè:&
eſt clara gl.quā vide.¶Venio ad ſecūdā gloſſam,
& opponitur:quarta diminuit quamlibet rem pa
trimonij æqualiter:vt l.Plautius.& l.lineā marga
ritarum.ff.ad leg.Falc.& l.ij.j.eo.tit.hic dicitur ꝙ
detrahitur in vna re:ſcilicet conceſſa filio in pecu
lium profectitium:quare male.Sol.Dicūt quidā,
hoc ideo:quia teſtator hoc expreſsè hic dicit,ꝙ de
illa re detraheret.Hoc eſt diuinare:ideo non pla-
cet.Alij,vt Lotharius,dicunt ꝙ hoc fit ex pręſum
pta voluntate defuncti,qui hunc fundū prędixit
filio in concedendo in vita concedenda ſibi in pe-
culium profectitium:vnde etiam poſt mortē lex
imitatur iſtam voluntatē.Glo.non placet hęc ſo-
lutio:quia talia peculia non ſunt præcipua,ſed cō
munia:vt ſ.eo.l.certum.Vnde alij dicunt,ꝙ cōtra
ria loquuntur in Falcidia,quæ non detrahitur in
vna re:hic in Trebellianica,quæ in vna re pōt de-
duci.Gl.hic non dicit plus.Certè hæc ſolutio non
eſt vera:quia nulla eſt ratio,quare magis Falcidia
detrahatur de ſingulis rebus,quàm Trebellianica.
Vnde alij dicūt,ꝙ ſit hic ſpeciale in filio,ea rōne:
quia iſtud eſt contra eum.Nam datum cauſa con-
ditionis implendæ,computatur in Trebellianicā:
ergo ſit pro eo vt in vna re poſsit deducere:vide
glo.hucuſq;.Iſtam ſolutionem gloſſ.reprehendit
duabus rationibus.Prima eſt iſta:Tu dicis,quod
regulariter à cohærede percipitur extra quartā:
iſtud eſt falſum:quia aut illud,quod ſoluitur à co
hęrede,eſt pecunia hęreditaria:& tūc à ſeipſo,&
quaſi iure hæreditario,videtur habere:ideo com-
putatur in quartam:vt ff.de leg.ij.l.cùm pater.in
prin.& l.deducta.§.numis.ad l.Falcid.Nec obſtat d
l.in quartam.ff.ad l.Fal.quia ibi loquitur cùm eſt
hęreditarium corpus,quod à cohęrede percipiſ.
vnde non poteſt diuerſis iuribus cenſeri:vt l.cum
d qui ædes.ff.de vſuſcapioni. d Vel ſi non fuerit pe-
cunia,fuit corpus non hæreditariū:vnde non po-
teſt dici ꝙ ideo fuerit vnum ſpeciale pro eo quod
aliud eſt ſpeciale contra eum:quia nihil eſt ſpecia
le contra eum.Item alia ratione dicit,ꝙ non pro-
cedit dicta ſolutio:quia ſi duo ſumus cohæredes,
& à me tibi,& à te mihi legatū relinquitur,vt eſt
in caſu noſtro.Item & alijs à nobis relinquitur:
illud,quod à cohærede meo percipio,computabo

c ¶Intelligit gl.Eſt
ſingularis & nota.
quia indiciū eſt mi
nus,quā ſemiplena
probatio gl.not.in
l.cū probatio.ff.de
proba.& vide pul-
chrè in d.l.ſi debi-
tori. de iudic.& dū
hæc gl.dicit,ꝙ vn⁹
teſtis facit indiciū.
intelligo ſi eſt pro-
batæ vitæ,& bonę
opinionis, nec pōt
haberi ſuſpect⁹ fa-
miliaritate, & alia
de cauſa iudicis ar-
bitrio cōmittenda:
vt refert Bal.in c.j.
§.ſacramentum.de
conſue.recti feu.&
ita à fortiori debet
intelligi regula. q̄
dicit,ꝙ vnus teſtis
facit ſemiplenā pro
bationē:& qd̄ no.
in l.marit⁹.ff.de q̄-
ſtio.& Bart.in l.ſi.
& ibi dixi.de quę-
ſtio. Rayn.in l.j.§.
idē.eo. titu.& cum
Bat.tenet Bal.in c.
ſicut.de ſimo.Item
vnus teſtis facit in
dicium ad torturā,
niſi aliæ circunſtan
tię exiſtant.Bal.in
l.ij.C.quorū appel.
in prin.& hic vide
do.Alex.de Imol.
in conſil.xxxvj.&
conſil.xxxix.in v.
vol.& adde ꝙ etiā
vnūquodq; admi-
niculum faciens ad
cauſam,debet legi-
timè probari p du-
os teſtes.Ita not.in
c.ſicut.de ſimo.&
Ang.in auſ.de te-
ſta.imperfec.Bald.
in l.ij.in prin.ff.de
excu.tut.& Alex.
in conſi.cl.col.ſi.&
in conſi.clj.co.ij.in
v.vol.Bal.in l.cùm
circa.j.de iure dot.
& Ang.ī l.ſi.ff.qd̄
met.cauſa.
d ☞ff.de vſuſcapio-
ni.Et ſcripto exē-
plari,poſt hęc ver-
ba ita lego,Pecu-
nia autē,quam ha-
buit hic à cohære-
de non fuit hære-
ditaria:ideo de iu-
re cōi cōputaretur
ſibi in quartam.vel
ſi nō fuit pecunia,
&c. Alexā.Loſęus
Auil.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

mihi in quartam. vt tãtò minus ab ipſo cohærede
detrahã, ꝑpter illud, quod ab eo recepi: licet quo
ad alios datũ à cohærede non computetur in quar
tam: vt l. Neſennius. ff. ad l. Falci. & l. in quartã. in
prin. eo. tit. Si ergo in Falcidia hoc eſt multò ma-
gis in Trebellianica, in qua plura computant̃, quã
in Falcidia. Vnde gl. habet dictam ſolu. ad l. Plau
tius. & ad l. lineam margaritarũ. pro non vera. Sol
ue ergo alio modo, ꝙ hic detrahitur in vna re ab
hærede volente, & volentibus cohæredibus. In
hoc reſidet gloſſa. Sed hæc opin. non eſt vera, per
tex. in fi. legis, qui dicit, reddere cõpellitur: non er
go à volente fit. Habes ergo recitatam iſtam ſecũ
dam gl. vſq; ibi: alij, vt Io. quam vide. Iſtud quod
ſequitur in hac gloſ. non recito adhuc: quia intrat
in opi. Io. quę ponitur in ſequen. gloſſ. ¶ Ad quã
ſequentem glo. venio, & opp. ad lec. antiquorum.
Hic dicitur ꝙ hæreditaria portio fundi computa-
tur in Trebellianicã. Contra, imò quarta hęredita
riæ portionis, nõ tota hæreditaria portio: vt l. Ti-
tia. ff. ad l. Falci. Dicunt quidã ꝙ hoc ideo, quia te-
ſtator dixit. Sed certè hoc eſt diuinare, & eſt refu-
gium miſerorum, vt glo. dicit. ideo glo. habẽs iſtã
lect. antiquorum pro declarata, intrat ad lect. Io.
ibi: Dic ergo ſecundũ Io. & etiam vſq; ibi recita-
4 ui. † Nos quid dicemus? Dico lect. antiquorũ eſſe
5 veriſsimam, & notabilem vltra alias. † Ex qua ha
bes iſtud ſingulare in hac lege ꝙ Trebellianica po
teſt deduci in vna re conceſſa filio in peculio pro-
fectitio: nec habes alibi iſtũ caſum. Hui⁹ ratio eſt:
quia Ioan. dicebat, ꝙ pater eũ prædilexit in vita.
Hanc voluntatẽ debet imitari iudex in hoc iudi-
6 cio diuiſorio poſt mortẽ: nam vos debetis ſcire † ꝙ
licet quarta reſpiciat quamlibet rem patrimonij:
non tamen debet fieri diuiſio cuiuſlibet rei patri-
monij: vt l. ij. j. quibus quarta pars debe. lib. x. Sed
debet deduci in vna re, de qua cohæredes fuerunt
in concordia, & iudex æſtimauerit: vt ff. de leg. j. l.
poteſt. Debet ergo iudex iſtam rem eligere, quam
pater filio cõceſſerat in peculiũ in vita: vt ſic præ-
ſumatur dilexiſſe in morte: vt l. pen. de ali. & ciba.
leg. & ne auferatur filio, ſ. quod ſuis ſumptibus la
borauit, & laboribus ampliauit: vt j. de alluuio. &
pal. l. fi. & ne ab eo fiat ſeparatio rei ita ſibi cohęrẽ
tis: ar. j. commu. vtri. iud. l. poſſeſsionum. Nec ob-
ſtat gl. quę dicit ꝙ iſta peculia non ſunt præcipua:
vt l. certũ. s. eo. quia hoc concedo, ꝙ filius non ha
bet hic iſtum fundũ præcipuum, cum pro haben-
do iſto det tantundẽ. Quartam enim, quã in alijs
rebus debebat detrahere, habet in iſtis, & in alijs
dimittet: & hæc eſt veritas. Non obſtat l. Titia. ad
l. Falc. quia ibi loquitur quando detrahit quartam
ſecundũ voluntatem defuncti: hic autẽ quãdo pręter voluntatem. ¶ Sumus expediti de lectu. anti-
quorum: veniamus ad lec. Io. ſecũdum quam hæc
lex breuiter dicit, & intendit: Datum cauſa condi
tionis implendę, cõputatur in quartam Trebellia
nicam: & hæreditaria portio fundi filio prælegati,
& de eo reſtituendo grauato. hoc dicit ſecundùm
lect. Io. Et eſt differentia inter lect. Io. & antiquo
rũ: quia antiqui dicebant fundũ conceſſum in pe-
culio: & ſic inter viuos: ſed Io. dicit fundum præ-
legatum in morte. Item antiqui dicebant, ꝙ illud,
qđ deerat de quarta, ſuppleatur de eo fundo. Io. ꝙ
ſuppletur de eo, quod datur pro eo fundo. Itẽ an-
tiqui dicebant filio rogato reſtituere totam partẽ
ſuam. Io. verò dicit filio rogato reſtituere ſpecialẽ
illũ fundum. Pone ergo caſum ſecũdũ lec. Io. pro-
cedere, vt ex prædictis colligitur. ¶ Opp. ad iſtam
lec. de l. Titia. ff. ad l. Falc. Sol. Ibi detrahebat Tre
bellianicã ſecundũ voluntatẽ teſtatoris: vnde cõ-
putatur ibi in ea quarta hęreditarię portionis: hic
verò detrahebat pręter voluntatẽ defuncti. Ratio
nem dic plenè vt dixi in d. l. Titia. ¶ Item oppo.
quia tex. hoc non dicit de eo quod datur pro fun-
do: ſed in eo fundo. So. ſcđm Io. expone in eo fun
do, ſcilicet pro eo fundo. Sed quia hęc lec. videtur
aliqualiter deſtruere tex. ideo dixit gl. ſolue vt di
xi in gl. ſuperiori. Vide ergo iſtam gloſ. quatenus
proſequit̃ gl. lec. Io. vſq; ibi: vel ſi vis ſcđm Azo,

a ¶ Azo & Hugo. Lect. Hugolini & Azo. expedit hic Bald. in vij. colũ. in ver. & ideo procedo ad tertiũ. de qua lec. Bald. aliquid in l. iubemus. in j. col. j. ad Trebel.

b ¶ Qui filiab⁹. Bal. hic in viij. col. videtur tenere contrarium. & vide Bart. in l. in quartam. ff. ad l. Fal. in ver. qnto oppo.

c ¶ Azo. ſit vera. Vide Bar. in l. Marcellus. §. quidam. ad Trebel. & Bald. in d. l. cùm virũ. in iij. col. de fideicom.

& Hug. & c. vt ibi: vel dic vt in gl. alia inferiori: melius ſtaret in ſuperio-
ri. Redeo enim ad præcedentẽ gloſ. vbi dimiſi. Alij, vt Io. & c. quia iſta ex
poſitio, vt exponitur in eo fundo. j. pro eo, videtur nimis extranea ad tex.
ideo Ioã. dicit text. ſtare proprię, tamẽ legit eũ tranſponendo hoc modo:
ſoluitur à cæteris facta detractione de ſingulis, & ſupra quartã habens in
eodem fundo & c. Et ſic text. iſte nõ dicit, ꝙ in eo fundo aliquid habeatur
nomine quartæ, niſi hęreditaria portio ſecundùm Io. habes ergo expedi
tam illã particulã præcedentis gl. Alij, vt Ioã. & c. vſq; ibi: & vt hæc cla-
reant, vide eam. Hęc lect. Io. non eſt vera. Primò, quia tex. dicit, filiũ quẽ
habentem. nam habentem eſt participiũ præſentis temporis: ergo ſigni-
ficat ſecundũ tempus: vt ibi, & l. in delictis. §. ſi extraneus. ff. de noxali.
Innuit ergo ꝙ tempore, quo teſtator diſpoſuit, filius habebat fundum.
Sed ſecundùm lect. Ioan. tunc non habebat: quia ſibi prælegabatur. ergo
& c. Præterea hęc lect. Ioan. deſtruit literam, vt videtis. Pręterea hæc lect.
Ioan. præſupponit eum grauatum reſtituere iſtum fundum. Sed ſi hoc eſt
verum, de iſto fundo toto non detraheret quartam: ſed detraheret quar-
tam portionis hæreditariæ. Nam in eo quod ipſe habet vltra portionem
hęreditariam, eſt legatarius: ergo in eo quod habet iure legati, non detra
heret Falcidiam: vt l. in lege Falcidi. ff. ad legem Falcidiam. Vnde repro-
a bata lectu. Ioan. veniamus ad lect. Azo. & Hugo.[a] ſecundùm quam bre-
uiter hoc intendit: Datum cauſa conditionis implendæ, computatur in
Trebellianicam, & hæreditaria portio rei filio donatę, & donatio morte
confirmatur. hoc dicit. Differt hæc à lectur. antiquorum: quia antiqui
dicebant fundum eſſe conceſſum filio in peculium. Azo & Hugo. dice-
bant fundum eſſe donatum filio. Item antiqui dicebant quòd illud, quod
deerat de quarta, ſupplebatur in eodem fundo. Azo & Hugolinus dice-
bant ꝙ ſupplebatur in alijs rebus. Item differt à lect. Ioã quia ideo dice-
bat fundum prælegatum. Azo & Hugo dicebant fundum in vita dona-
tum. Item dicebat Ioã. filiũ expreſsè grauatum in fundo. Azo & Hugo
hoc non dicunt. Ponamus ergo caſum in terminis ſecũdùm Azonem &
Hugo. vt iacet in glo. & clarè. ¶ Opp. ꝙ iſta res donata nõ veniat in fidei-
commiſſum: vnde videtur obſtare j. ad l. Falcid. l. in donationibus. cõiun
cta l. Marcellus. in § . quidam. ff. ad Trebel. Sol. dicunt ipſi ꝙ hic fuerit ro
gatus reſtituere portionem ſimpliciter, nõ dixit portionem hęreditatis:
vt plenè habuiſtis no. j. de fideicommiſsis. l. cùm virum. ¶ Opp. de leg. j. l.
b qui filiabus.[b] Solu. vt in glo. ¶ Item opp. de l. in fideicommiſ. in fi. ff. ad
Trebel. Solue vt in gl. ¶ Item oppo. de l. iubemus. §. fina. ad Trebel. vbi
dicitur, quòd illud, quod extrinſecus obuenit. non computatur filio in
Trebellianicam. Solutio. Dicit gl. hæc lex corrigitur per illam. Sed poſ-
ſumus dicere quòd illa loquitur in ſuis caſibus tantùm: ſcilicet vt fructus
non computentur in Trebellianicam: ſecus in alijs rebus, quæ obuenirẽt
c filio extrinſecus. Vide glo. Videamus an lectu. Azo. ſit vera.[c] Dyn. dicit
ꝙ non, quod probat. Donatio facta inter viuos, non venit in fideicom-
miſſum: vt l. ſequens quæſtio. ff. de leg. ij. ergo non computatur, nec com
putabitur in quartam: vt l. in fideicommiſſariam. ff. ad Trebel. Dominus
Franciſcus, reſpondebat ꝙ lex ſequens quæſtio. loquitur in donatiõe fa-
cta à viro vxori, quæ retro trahitur: meritò in fideicommiſſo non venit.
ſecus in donatione, quæ fit à patre filio. Iſtud non videtur eſſe verum: nã
eodem modo retro trahitur in vna, ſicut in alia: vt l. donatio. j. de donat.
inter vir. & vxor. & l. ij. de inoffic. dona. & ibi nota. Propter hoc docto-
res Moderni recedunt à lec. Azo. quia circa intellectum huius l. ſequens
quæſtio. dic vt ibi dixi. tamen lect. Azo. mihi non placet: nam cùm à co-
hæredibus videatur habere illum fundum, quatenus excedit hęreditariã
portionem, ſaltem quo ad ipſos cohęredes, debet in trebellianicam impu
7 tari: vt l. Neſennius. ff. ad l. Falcid. † Tene ergo lect. antiquorum, tanquã
veram, & veriſsimam. Iaco. de Ra. legit alio modo, & in parte tenet lect.
antiquorum. & in parte lectu. Ioan. quam recitare non curo. Reſtat vt vi
deamus finem præcedentis gloſſæ, quæ intrat materiam noſtrę legis ex-
plicatis lect. Et pro iſta glo. determinanda habemus videre quid compu-
tetur in debita iurę naturę: quid in debita iure inſtitutionis: & quid cõpu
tetur in Trebellianica: & an poſsit in vna re deduci? Item habemus vi-
dere de alijs quartis, quæ omnia plenè examinaui in repetitione, quam ti-
bi feci in l. in quartam. ff. ad l. Falcidiam. & ibi plenè vide & c. Hæc lex eſt
de titulo præcedenti poſt l. licet.

Communi diuidundo. *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 ☞ Res fit litigioſa per litis conteſtationem, & in quo iudicio. nu. 4.
2 Concluſio libelli in iudicio communi diuidundo.
3 Fundus debet totus æſtimari.
5 Iudicium communi diuidundo eſt miſtum.

LEX I.

FRater tuus. Iudicium communi diuidundo,
datur cõtra emptorem, & poſt li
tem ſuper eo conteſtatam, res tanquã litigioſa, nõ poteſt
1 alienari. h. d. Nota finẽ huius legis, ꝙ ſolum † per litis cõ-
teſtationẽ fit res litigioſa. Habes hic duo notare. Pirmò
2 quale ſit officium iudicis, in cõi diuidundo. † Ex quo de
bes colligere concluſionẽ libelli: ſcilicet fundũ certis finibus, & regioni-
bus termi-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶Diſcuſsio principalis.Nota perpetuò & vide Inſtit.de actio.§.item ſi quis.& vide j.de app.l.j.ſed Bal.hic ponit practicam,ſcilicet ꝙ poſt litem conteſtatam neceſſe ſit actori vel excuſsionem facere,vel aliter de inopia debitoris docere.

b ¶Formandus ſit libellus.Forma libelli in hoc iudicio:& nota ꝙ ad hoc vt habeat locū hoc iudicium, requiritur vel quòd agens non negetur ſocius,vel quòd ſit in poſſeſsione rei,quā petit diuidi:vt per Bart.in l.in prouinciali.§.j.ff.de ope.no.nun.

bus terminari:vel & cōmoda fieri nō poſſet alteri
adiudicari,ſecundū quod iudici videbitur.De hoc
3 dicam plenius j.eo.l.ad officium.¶†Item nota ꝙ
fundus æſtimari debet totus:non debet æſtimari
quælibet pars.Nam qñq; eſt maior ęſtimatio to-
tius,quā ſi fieret per partes.Hoc tenet hic gl.quā
tene menti:& nota & vide eam.Quidam tamen
4 tenent contrarium j.l.proxi.¶†Nota tertiò ꝙ in
hoc iudicio res ſit litigioſa per litis conteſtationē:
ſecus eſſet in iudicio vniuerſali familiæ erciſcūdæ
vel petitione hæreditatis:vt ſ̄.de peti.hære.l.ij.&
5 ibi no.& fa.erciſcun.l.alienationes.†Item hoc eſt
verum:quia iſtud iudicium nō eſt merè reale,ſed
miſtum:nam in rei vendicatiōe per ſolam citatio
nem efficeretur hodie res litigioſa:vt j.de litig.au
then.litigi.& ſic hodie hic finis non corrigitur.

SVMMARIVM.

1 ☞Actio communi diuidundo,quando competat non poſsidenti.
2 Si ex duobus iudicijs,vnū debet præcedere aliud, proceſſus tenet,ſi non opponatur.
3 Iudicium in hypothecaria non facta executione procedit ſi non opponatur.

LEX II.

SI probatum. Contra eū, ad quē trāſit
poſſeſsio iure pignoris,pōt hoc iudiciū
intentari.h.d.¶ Opp.dicitur hic,æſti-
mata parte:imò videtur quòd debeat æſtimari to
tum:vt ſ̄.l.proxima.Solu.Quod hic dicitur,ęſti-
mata parte:intelligatis ſub vniuerſo,non aūt par
ticulariter ſit æſtimatio,vt vidiſtis ſuprà.l.proxi
1 ma.¶†Quæro circa hanc legem vtrum debeant
eſſe duo iudicia:vnum,in quo ego vēdico partem
meā:aliud,in quo peto diuiſionē:an verò ſit vnū,
ſcilicet communi diuidundo,& in eo incidēter co
gnoſcatur de dominio. Reſpondeo, quando ille,
qui agit communi diuidundo,nō poſsidet,& ne-
gatur communio:tūc debet ante omnia agi rei vē
dicatione:nec poteſt agi cōi diuidūdo prius:vt ff.
fami.erciſc.l.j.quod eſt verum ſi opponatur:ſed ſi
non opponeretur hæc exceptio pręcederet hoc iu
dicium:& in iſto iudicio cōi diuidundo incidēter
cognoſceretur de dñio.Ita dicit gl.hic,quā ſigna.
& no.in l.ſi mancipium.§.j.ff.de euict.Vide glo.
2 tuam notabilē,& nota eam.†Ad iſtud quod dicit
expreſsè nota etiam vniuerſaliter eā,ꝙ duo ſunt
iudicia,quorum vnum debet pręcedere aliud.hoc
eſt verū ſi opponatur.aliàs nō vitiatur proceſſus:
3 vt hic vides.†Et eſt vtile,ſi ageretur contra bono
rum poſſeſſorem hypothecaria,vel ageretur con-
tra fideiuſſorem:licet non ſit facta diſcuſsio prin-
a cipalis,[a]procederet iudicium,ſi non opponatur:&
vide in l.prolatam.de ſenten.h.d.

SVMMARIVM.

1 ☞Libellus in iudicio communi diuidundo.
2 Iudex quomodo æſtimabit rem.

LEX III.

AD officium. In hoc iudi-
cio veniūt q̄
ſunt cōmunia,& per iudicē eſt faciēda
diuiſio certis regionibus,vel adiudica
tionibus poſſeſsionum diuerſarum,vel etiam vni⁹
alteri æſtimatione refuſa.h.d.¶ Circa legē noſtrā
b quęro,qualiter formandus ſit libellus[b] in cōmuni
1 diuidundo iudicio.†Reſpondeo,ꝙ libellus habet
duas partes.Primò narrationem.Secundò conclu
ſionem.In narratione debet ille,qui agit,dicere ꝙ
cū aduerſario habet talem rem cōem,& pro tanta
parte,& ꝙ non placet ſibi,nec expedit amplius in
cōione perſiſtere.Iſtud probatur hac lege in ij.rñ.
In concluſione verò debet dicere.Quare peto di-
ctum fundum,ſi eſt fundus vnus,partiri & termi-
nari debet,& dictam partem mihi pro diuiſo peto
aſsignari,vel alteri ex eis dictum fundum iuſto
pretio adiudicari,prout veſtrę ęquitati videbitur.
Verum quia in hoc iudicio veniunt quandoq; fru
c ctus[c]:habetur etiā ratio damnorum datorum in
re:vt j.l.proxi.tunc in natione debet fieri mentio
fructuum,& dāni dati,& in cōcluſione petere ad-
uerſarium in hoc cōdemnari:vt j.l.proxi.¶Quę-
2 ro,†qñ iudex debet æſtimare:qualiter fiat æſti-
matio.Reſpondeo,ipſe poteſt facere ſuo arbitrio
ſi vult,etiam nullam partem interrogando:vt ſ̄.l.
proxi.Item hoc facere pōt licitando,interrogādo
quamlibet partem pro quanto pretio vis tu ibi
retinere:vt hic,& ſ̄.l.j.quo caſu poterit etiam ex-
traneus ad licitationem admitti:vt hac lege.

SVMMARIVM.

1 ☞Ex diuturnitate temporis præſumitur diuiſio.
2 Ex poſſeſsione rei per decem annos non prēſumitur emptio.

d SI maior.[d] Diuiſio facta inter
fratres debet haberi
e rata,[e]niſi beneficio reſtitutionis reſcin
datur:non diuiſa debent diuidi: & in
hoc iudicio habetur rō culpę,& fructuū.h.d. Tu
1 †habes hic vnam bonā gl.no.& ſingularem:Duo
fratres poſſederunt fundū pro diuiſo,lōgo tempo
re,nec de diuiſione aliquid apparet:vtrum ex hoc
f prēſumatur diuiſio?[f] Gl.dicit ꝙ ſic,[g] & bene.quā
g ſigna, & perpetuò tene menti.¶†Quæro,quid ſi
2 ego poſſedi talem totā rem tuā,decem annis.volo
dicere emiſſe,& probare per hanc prēſumptionē,
quia decē annis poſſedi:an hoc fieri poterit?Gl.di
cit ꝙ poſſet quæri:ſed dic breuiter ꝙ nō:quia nul
lo pręcedēti titulo,ex ſola poſſeſsione nō præſu-
mitur:vt ſ̄.de rei ven.l.nullo.Nō obſtat quod di-
ctū eſt in quæſtione præcedēti quia ibi tractatur
de modico,vel nullo præiudicio:nā ſi dico me ha-
bere partē ex diuiſione,cōſtat hoc ꝙ tu habes aliā
partē ex diuiſiōe.ſed hic ſi prēſumeretur vēditio,
totū dñium perderetur.Sic etiā nō obſtat quod di
citur de ſeruitute,in qua probatur titulus ex prę-
ſumptiōe:quæ reſultat ex vſu lōgi tēporis:vt no.
in l.ſeruitutes.ff.de ſer.& l.j.in fin.ff.de aqua plu.

c ¶Fructus.Adde ꝙ ſi res nō poteſt cōmodè diuidi, præfertur qui habet maiorem partem l.ſancim⁹.& ibi Bal.in ij.col.de don.& ibi quando res dicitur commodè diuidi.

P. P AV. P.

d ¶Si maior. Vide Alex.in conſi.xcij. inci.viſo & diſcuſſo.in ij.volumi.vbi iſtud vult,ēt ſi poſſeſsiones poſſeſſæ pro indiuiſo eſſent inæquales multū, vt per eū.Itē ex q̄bus præſumatur diuiſio,vide Alexan.ccxxxiij.Pau.cōſi.xciij. Et inquantū Bar.limitat ꝓcedere in his quæ ſunt leuis p̄iudicij, ꝓut eſt diuiſio:ſecus in alijs.Adde Bar.melius & clarius iſtud volētē ī diſputatione,mulier hñs amplū patrimoniū in fi.Alex.cōſil.xij.incipi.viſo proceſſu.in iiij.vol.in conſil.cxiij.co.li.inci.viſo & diligenter cōſiderato.& Bal.hic clarè.Et ita intellige Bald.conſi.ccclxxxix.ad fi.in ij.parte.Et ſic prēſumit̄ diuiſio ex poſſeſsione longa pro indiuiſo:ita præſumitur recōmunicatio ex poſſeſsione pro indiuiſo ſecuta poſt diuiſionē:vide Rom.cōſi.ccccxviij.& vide de materia practicum Papien.in forma libelli quo agitur pro hęreditate vel re ſingulari diuidenda.in ij.col.& in ſeq.vide ad Bart.in l.cùm de in rem verſo.de vſur.in vlt.col.Et nota modificationē Bart.hic,& ita intelligendum dicit Bal.conſi.cclxix.ad finem.de quo ſ̄.inci.quædam puella.

e ¶Haberi rata.Item facit,quòd ſi ſint duo fratres,quorum vnus adminiſtrat omnia bona paterna,ſciente & patiente altero,per longum tempus: vtrum per hanc patientiam excludatur,maximè vigore cuiuſdam tacitæ renunciationis.Iſta faciunt ꝙ ſic:ſed Bal.firmat contrarium,& bene ſecundùm alios doc.& hoc dicit in l.licet.C.de iure deli.per ſuas rationes. Itē quia ſcientia,& patientia non habetur pro conſenſu,in his quæ ſunt magni præiudicij:vt plenè per Bar.in l.cùm de in rem verſo.de vſur.& in l.quæ dotis.ſol.ma.In his autem quę ſunt parui præiudicij,inducitur cōſenſus.Et ita intellige glo.hic.& adde quod not.ſ̄.eo.in l.ij.& hoc tenet Pau.de Ca.in d.l.licet.& adde per Bar.in diſputatione ſua:quædā mulier habens magnū patrimoniū.ſed Bal.in conſi.inci.quædam puella.dixit ꝙ diuiſio præſumit̄ ex præcedēti poſſeſsione facta pro diuiſo,& inducit̄ diuiſio.Alleg.gl.ord.& his ſubdit,ꝙ aliqui nō intelligētes dicūt cōtrariū: quia ex ſola patientia cōtractus nō præſumit̄.vnde cōſiderantes,ꝙ facta relatione de patientia, ad patientiam, reſultat q̄dam permutatio, cui ineſt diuiſio. Ange.in l.ſi.ff.pro dote. Refert hanc gl.cui dicit in hærede.Bar.& Bald.in l.qui in aliena.de acquirē.hæred.ſed alterius latè refert ꝙ Pe.& Cy.hic tenēt cōtrarium.& ſic tranſit Bal.hic optimè loquit̄:& adde Bald.in l.j.in v.col.C.de fideicom.

ADDE,an diuiſio præſumatur ex lōginquitate tpis: Bal.cōſi.ciiij.vol.j.per eūdē cōſil.ccclxix.lib.j. An diuiſio facta per minorē,in quē pſeueratū eſt per xl.annos, poſsit infringi per eūdē cōſil.cl.Et an valeat diuiſio,cùm vni aſsignantur omnia ſtabilia.alteri verò inſtabilia,ſcilicet nomina debitorū fœneratitia, eundem conſil.xij.& an valeat diuiſio fratrum aliquo eorū abſente,ꝓ quo vnus promittit de rato pro ipſo, per eundē cōſil.cccxxiiij.j.lib. Et cū diuiſio eſt facta per ſortē,an poſsit reſcindi ſi aliqs fuit læſus,per eūdē conſi.cxxxviij.Et qualiter inter eos,q fecerūt fraternitatem, ſit fienda diuiſio ꝑ eundē conſil.lxiij.ij.li.Et quis debeat facere diuiſiōes,cū fratres diuidūt,per Ro.conſi.cccclxxj. Et qualiter plures filij diuerſorū fratrū,qui longo tempore ſimul habitauerunt,debeant diuidere,cùm aliqui ſunt laboratores,aliqui nō,& alij maiores,alij non:cōſi.xxiij.ij.lib.Et qualiter ruſtici diuidant animalia, per eundē conſi.cccclxvj. Et qualiter diuidatur inter patruos, & nepotes,per eundem conſil.cciij.eo.ij.lib.Et quid veniat compenſandum inter conſanguineos diuidentes,cùm pro vno eſt ſolutū aliquid, per eundem cōſi.ccxxxvij.j. lib.

f ¶Prēſumatur diuiſio.Vide Bar.in l.qui in aliena.in prin.de acqui.hære.

g POMATES.¶Dicit ꝙ ſic.Ex ſeparata poſſeſsione rei cōis prēſumitur diuiſio:vide Cepol.cōſ.xxij.col.ij.Ro.cōſi.ccv.& Alex.xcij.vo.ij.& Pau.de Ca.cōſi.xciij.ſecūdū impſsionē antiquā. & Barb.in c.& ſup.col.iij.de reb.ecc.nō alie.& Alex.cōſi.iij.in fi.vol.iij.& xxv.vo.v.col.iiij. vbi pulchrè declarat hanc gl.niſi alia præſumptio eſſet in contrariū. Idē dicit ecōtra,quòd ex poſſeſsione mutua rei communis, non ſolùm inducitur ſocietas,ſed & ſi prius fuiſſet diſſoluta induceretur. ita Roma.conſi.ccccxviij.& vide etiam ad hoc Soci.conſi.clxiiij.col.fin.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ꝯ✠ *P. P A V. P.* ¶ In cōmunione. Vide ad regulā huius legis, qđ nemo cogitur ſtare in cōmunione, quæ habes in Bertachino, in verbo, diuiſio. in ij. col. Et ad Bart. in l. ſi cōueniat. §. in hoc. ff. cōi diuidundo. Vide Iaſ. in §. quædam. in xj. col. Inſtit. de actionib.

b ¶ Caſibus. Nota ꝙ quilibet pōt pronocare ad diuiſionem: fallit in caſibus hic notatis. Adde prædictam regulā etiā fallere in duobus alijs caſibus, de quibus habes ſing. text. in l. fina. & ibi Bart. ff. de ali. iudi. mu. cau. fa. & ad intellectū, vide Bar. in l. ſi non ſortem. §. ſi centū. ff. de cōdi inde. in l. filium quē habētē in verſi. venio ad ſecūdā glo. vide Bart. in l. in quarta. ad l. Fal.

c ¶ Diuiſionem. Et de his quæ hic habent, bene faciunt not. per Barto. in l. cū ſolus. ff. de vſu. Sed vtrū titul⁹ diuiſiōis excludat petitionem hæreditatis, vide Bal. in l. Pōponius. ff. de rei vēdicatio.

d ¶ Etiam ſi is. Hæc eſt lex ita ſingularis, ſicut aliqua quę ſit in mūdo, ſcđm Bal. hic. de quo vide quod. dixi in l. j. qui pro ſua iuriſ. & vide Bartol. in l. obſeruare. circa fi. de offic. procon. & quod not. Moder. in l. ſi expreſſim ff. de appel. & Bald. in l. ſi diuerſa. C. de trāſac. Et an ſentētia nulla valeat vt cōtract⁹, & an poſſit ratificari per gl. & doc. in c. ſignificaſti. de foro cōpe. Adde & intellige no. hanc legem nō habere locum quādo partes ſtant in vi ſimplicis. Glo. eſt ſingu. quam Bal. ad hoc ponderat in l. ſi diuerſa. in prin. š. de tranſac. Item non habet locum, quando ſcienter coram iudice incompetenti litigarent: cuius iuriſdictionem prorogare non poterāt. Ita doc. in c. ſignificaſti. de foro cōpe. & Bal. in l. vnica. C. qui pro ſua iuriſ. & ponit Fran. de Are. in c. at ſi clerici. col. v. de iudi. Stra.

e ꝯ✤ POMATES. ¶ Non intelligatis. Vide Feli. in c. cū ex officij. col. xv. & ſeq. de præſcrip. & aliquid in c. j. col. iiij. in fi. & ſeq. de re iudi. Vide aliter per Roma. cōſi. cxiij. in fi. & in conſi. clxxv. & Cardi. lxxiiij. col. pe. & Bolog. in addi. ad ſextum contrarium. Bar. in l. j. col. iij j. quando prouoc. & vide Alex. conſi. cxxiij. col. iiij. in verſi. ergo bene. vol. j. & Are. lvj. col. ij. & Bar. vbi limitat in c. ex parte Decani. col. iij. de reſcrip. vide etiam Bal. vbi limitat in rub. de offi. deleg. ad finē. de foro compe. & Bal. in c. de cauſis. col. vj. de offi. deleg. & Alex. in l. quod iuſſit. col. fi. ff. de re iudic. & conſi. xxxij. col. ij. vol. ij. & Card. lxxj. & plenè Feli. in c. ſignificaſti. de foro cōp. col. iij. & ſeq. & Panor. cōſi. vj. vol. ij. & cxj. vol. j. & aliqđ per Feli. in c. inter monaſterium. col. ix. de re iudic. & Panor. in c. examinata. in iij. notabili, de confir. vtil. vel inuti. & Soci. conſi. cxx. col. iij.

f ꝯ✠ *P. P A V. P.* ¶ Approbatur. Vide Alex. conſi. cxxiij. incip. redemptoris &c. vbi limitat ſingulariter ꝙ tñ ſnīa eſt nulla, quia in ea eſt expreſſus error, tūc nō pōt cōſenſu partiū cōfirmari, etiā vt valeat in vim cōſenſus. Et hoc qñ cōſenſus eſt taliter præſtitus ꝙ trāſit in cōtractū delegatoriū, puta ſtipulationis. Secus ſi in vim ſimplicis cōſenſus & emologationis qa cū nulla ſit, nō pōt cōſenſu tāquā ſnīa validari. Vide ēt Abb. in c. ſignificaſti. in pe. col. extra, de foro cōpe, demū in c. prouidentia. col. iij. de offi. & lati⁹ Feli. ibid. Et vide ibi do. Maria. Soci. in vlti. charta, ver.

arcē. quia ibi tractatur de re modici pręiudicij, vt dixi vobis in l. ij. š. de ſer. & aqua &c.

a IN cōmunione. [a] Gloſſa. dicit, ꝙ hoc fallit in caſib⁹ [b], quod dic vt in gl. b Vnū tñ quod gl. dicit, ꝙ ratione tp̄is qs inuitus cogitur ſtare in cōione: reprehēdit per Doct. & bene. Videbitis in l. j. j. de an. excep.

Communia utriuſque iudicij. Rubri.

SVMMARIVM.

☞ Diuiſio in quibus ſit diſſimilis emptioni.

LEX I.

DIuiſionem. [c] Diuiſio eſt ſimilis emptioni. hoc. d. ¶ Quæro quomodo hoc procedat. dic vt in gl. c tamen† in hoc eſt diſſimilis: quia 1 vnus eſt contractus nominatus. alius non. Et ex hoc ſequitur, quod in vno habet locum condictio ob cauſam. in alio non &c.

LEX II.

d ETiam ſi is. [d] Diuiſio facta à iudice incōpetenti, poteſt cōſenſu partium validari. h. d. Nō intelligatis [e] hic, quod hæc e diuiſio cōprobetur per cōſenſum, tanquā ex ſnīa: ſed approbatur [f] tāquā ex diuiſione cōſenſu facta: f vt dixi tibi in l. j. š. qui pro ſua iuriſdictione. & ibi declaraui iſtam l. quia ibi glo. allegat eam.

SVMMARIVM.

☞ Quod. l. ij. j. de reſcin. vēd. habeat locum in omnibus contractibus bonæ fidei. 1

LEX III.

MAioribus. Hæc eſt bona l. In diuiſionibus ſubuenitur ei, qui eſt deceptus dolo aduerſarij, vel re ipſa vltra dimidiā iuſti pretij. h. d. ¶ † No. hāc. l. valde, quo generaliter ex 1 tendit. l. ij. š. de reſcin. vend. ad omnes contractus bonæ fidei [g]. & ideo bene no. & vide gl. ſuper ver g bo perperam &c.

SVMMARIVM.

☞ Res empta ex pecunia communi cum minore, 1 efficitur communis cum minore: idem in eccleſia & marito. nu. 2.

3 Pecunia redempta ex bonis communibus, nō efficitur communis. & nu. 7.

octauò quæro. Et adde ꝙ idem eſt in laudo arbitri ſi ſit latū extra cōpromiſſum, vide Abb. in c. examinata. in iij. vol. de confir. vtil. & inuti. Barb. latè conſi. v. vol. iiij. Vide Ang. conſi. ccxv. incip. teſtator quidam nomine Angelus vbi loquitur de vtroq;. Ro. cōſil. clxxiij. incip. pro deciſione. in fi. & conſi. clv. inci. præmiſſum laudū. in j. col. cōſi. clxxv. incip. dictum vltimū laudū in fine. Et iſto modo ſoluatur dictū Baldi in pace conſtantiæ, in verbo, ſentētiæ quoque. dū dicit laudū latum extra compromiſſum nō cōualidatur per emologationē. verum eſt in vim laudi. quod patet: quia Bal. allegat tex. in c. examinata. quem ibi ita declarat Abbas, poſſes tamē aliter intelligere Bal. ſecūdum terminos illius cap. examinata. vbi dicit Abbas in iij. nota. ꝙ emologatio non cōualidat laudū ibi. quia erat latū ſuper iure patronatus de quo partes non poſſunt diſponere ex conuentione ſua, cū ſit quid ſpirituale vel annexum ſpirituali c. quanto. de iudic. Et iſto modo ſaluabitur deciſio Ang. conſil. cxcv. inci. ff. & V. cōtraxerunt. ad finē. Et tāto magis prędicta procedere qñ in emologatiōe adeſſet iuramentum: quia tūc faceret emologatio nē valere omni via poſſibili & ſi non poſſit valere ī vim trāſactionis vel nudi cōſenſus faceret valere in vim pacti gratuiti. Sic dicit Bal. in l. ſi qs maior C. de tranſac. Moder. in l. ſi cauſa cognita. eo. titu. Sed vbi non adeſſet iuramentum, ſis cautus, vt facias promitti per ſtipulationem de obſeruando cōtenta in laudo ex cauſa noui cōſenſus & nouæ trāſactionis quātum expediat, quaſi tūc partes videātur in illā cōuentionem deuenire: qa vbi eſſet ſimplex emologatio & cōſenſus, & tanquā cōſenſus eſſet ſufficiēs ad producēdū actionē, nō produceret etiā actionē tāquā laudū vel ſentētia prędicta. Vide de materia Feli. latè in c. ſignificaſti. col. iij. & ſeq. de foro cōpe. Et ꝙ laudum nullū nō cōualidetur per emologationē in vim laudi, ponit multa Barba. in Ioānina ſua in iiij. vel v. charta, ſi malè non memini, vide per eū. Itē ꝙ emologatio ſimplex non obliget nec actionē producat, niſi tranſeat in ſolennem ſtipulationē vel alium cōtractum habilem ad producendū actionem, vide Pau. de Caſt. qui bene declarat Bal. conſi. ccccxxvij. vol. j. Item vide præpoſitum latè in materia in c. dilecto. in vlti. charta. in verſi. ſexta eſt quæſtio de appella. & ibidem Peruſin. Item videtur etiam ꝙ in vim ſententię valeat, quādo conuentum eſſet non opponere de tali nullitate, vide ad Bar. in authen. offeratur. in vlti. col. C. de litis conteſta.

4 Res empta per ſocium ex pecunia communi, quādo ſit communis.

5 Si vnus ex fratribus cum pecunia hęreditaria mercatur, & lucretur: quādo debeat tale lucrum cum alijs communicare.

6 Libri mercantię probant cuius nomine mercatura exercetur.

8 Tutor negotians cum pecunia hęreditaria, in dubio pręſumitur, quod nomine cōmuni. remiſſiuè.

9 Fratres ſtantes ſimul in communione, quando videantur ſocietatem contrahere: & quę ſocietas dicatur contracta nu. 10.

h SI patruus. [h] Hęc eſt ſubtilis lex & doc. nullum hic bonū verbum dicūt. breuiter dicit: Res empta ex pecunia cōmuni, vel redacta ex rebus cōmunibus nō eſt comunis, ſed eſt ementis cui tradita eſt: ſed pecunia peti debet. hoc dicit multū nota. & ſępe cōtingit de facto iſte caſus. ¶ Opp. ff. ꝓ ſocio. l. ſi qs ſocietatē. Sol. Ibi cōtracta erat ſocietas omniū bonorū, hic nō. ¶ Opp. ſecūdò de l. curator. j. arb. tutē. ff. quādo ex fac. tu.

1 l. ij. Sol. Dicit gl. hęc lex debet intelligi† quādo ille filius fact⁹, erat maior: nā ſi fuiſſet minor, res empta ex pecunia cōmuni cū minore eſſet cōmunis.

2 † Idē in eccleſia & marito: vt habuiſtis no. ī l. ſi vt proponis. š. de rei vēdi. Pro declarando hāc legem debetis aduertere ꝙ lex iſta intelligitur duobus modis. Vno modo ꝙ res fuit empta ex pecunia cōmuni, in hęreditate repta. Alio modo ex pecunia redacta ex cōmunibus bonis, vt puta ex vēditione fructuū: vt dicit prima glo. quā vide. & no. Prout intelligitur primo modo ſi quidē ponimus iſtum patruū eſſe tutorē, vel curatorē nepotis, nō poſſet hęc lex intelligi in minori: vt d. l. cura. & l. ij. qñ ex fac. tu. Sed ſi ponimus, ꝙ nō eſt tutor, nec curator, tūc nō eſt aliud in minore quam in maiore: vt l. ſi filię, ff. de ſolutio. & dixi š. de rei vendicatio l. ſi vt proponis. Sed prout intelligimus ſecundo modo,

3 tūc pecunia† redacta ex bonis cōmunibus, non eſt cōmunis: vt l. q vas. §. fi. ff. de fur. meritò res empta ex illa pecunia, non eſt communis: ſed iſta lex ꝓcederet tam in maiore quā in minore. Ad hoc facit l. Titiū & Męuiū. §. altero. ff. de admi. tu. ¶ Cōtra

i hoc opp. de l. ſi ego. ff. de nego. geſt. [i] Sol. Ibi emit nomine communi: hic verò nomine proprio: vt

4 dixit textus. † Et ideo pro declaratione huiūs legis dic aut emit quis nomine cōmuni, aut nomine

g ꝯ✠ *P. P A V. P.* ¶ Bonæ fidei. Vide Ro. conſi. ccccxxiij. Aret. in §. ſi quis agens. in viij. col. in fine de actio. Scripſi in l. ij. j. de reſcind. vendi. Ad idem gloſ. in l. ſi olei per illum tex. C. loca. in glo. fin. Panor. poſt alios in c. pe. extra, de emp. & ven. Bar. in l. item ſi pretio. ff. loca. Salic. & communiter docto. in d. l. ij. j. de reſcin. ven.

h ¶ Si patruus. Et in materia hui⁹ legis vide egregiū textū in l. ij. j. ꝓ ſocio. & qđ in vltimis verbis tractat Bar. Et ad materiā hui⁹ legis, & no. p Bar. hic adde do. Alex. de Imo. ī cōſi. xxx. col. ij. ver. circa ſecūdū. ī ij. vol. Stra.

i ¶ Neg. geſt. De iſta materia vide per Bald. in l. ij. j. qui teſt. face. poſſeſ. &

proprio

Bal.in c.j.de beneficio fratris.& Bal.in l.ſi fratres.ff.pro ſocio.Ibidẽ,& ſi habens bona cum fratribus aliquid acquirat,an præſumatur acquiſitum de bonis communibus.Dic ꝓ non:vt in glo.in l.Quintus mutius.de dona.inter vir.& vxo.& vide no.Bar.in l.cum oportet.j.de bo.quæ libe.& in tract.de duobus fratribus.

✠ *P. P A V. P.*

a ¶Cõi.Vide aliqd p Cõ.cõſ.viij.ĩci.duo erãtˀſocij.& aliqdĩ cõſi.xvij.ĩci. Hieronymus.in vlt.colũ.

b ¶Pecunia emerit. Hic eſt caſus quem do. Lud. allegat ꝓ ſing.in tit. de emp. & ven.in xvij.ſingul.in l.ij.j.pro ſocio.vbi vide Bart.

✠ *P. P A V. P.*

b ¶Emerit. Vide Comẽ.conſil.lxxxvij. Et extende vt ſcripſi in d.l.ſi defunctus.C.arbit. tute. Et de iſta materia. quõ quis præſumatur ex propria pecunia emiſſe vel aliter acquiſiuiſſ.,vide quæ ſcripſi in l. ij.j. pro ſocio. vbi poſui tres ſingulares limitatiões Barto.ĩ l.Titiũ & Męuium. §. altero. de admini.tuto.

c ¶Dubio p̃ſumitur. Bal.hic dicit eẽ recurrẽdum ad cõcordãtias alias cõiecturas, quas ponit hic aliter loquiť ĩ l.pe. j.ſi qs alteri vel ſibi.

POMATES.

d ¶Socij oĩm bonorũ. Vide Alex. conſi. cliiij.in ij.col.vol.ij. &vide ẽt Panor.cõſil.lxxxvij.vo.ij.et Ana.lxv. & ibi in additio.& cxvij.& Alex.xlviij. vol.ij. & ibi ĩter cętera ponit,ꝙ feudũ ꝙ acq̃ſiuit vnꝰ ex fratribꝰ habẽtibꝰ ĩ cõi,nõ teneť alteri cõicare: & qđ tales tenẽtur cõferre ſolũ acqſita ex actis q̃ſtuarijs & negotiatiõibus: nõ aũt q̃ ex legato &c. niſi eẽt exp̃ſsà contracta ſocietas, & p cõionem fructuũ ꝓueniẽtiũ ex tali re, nõ inferť cõmunio.

e ¶Clarius dico ſic Bal.hic in oĩbꝰ tenet cõtra Bar.dicẽs ꝙ ſiue nullꝰ negotieť,ſiue vnꝰ tm̃,ſiue ãbo, & diuerſo mõ: ſi tñ oĩa,q̃ acq̃rit,cõicat inducitur ſocietas. Adde videndum.Petrus de Anchara. conſilio cxliiij.

proprio,aut dubitať.Primo caſu res eſt cõmunis,
altero habente ratum:vt l.ſi ego.de nego.geſt.&
l.actione.§.ſi in rem.& §.morte.ff.pro ſocio.Aut
emit nomine proprio,tunc diſtingue:aut emit de
a pecunia propria,aut de pecunia cõmuni[a]: aut dubitatur.Primò caſu nõ eſt dubium, quòd res non
eſt cõmunis:vt hic,ſecundũ vnum modũ legendi.
Aut de pecunia cõmuni:& tunc aut ille,qui in re
cõmuni vendicat partẽ,erat maior,aut minor.Primo caſu,nil põt repetere in re:vt hic.Secũdo caſu
Aut ille qui emit,nõ erat tutor,vel curator:& tũc
idẽ:vt l.filię.ff.de ſol. Aut erat tutor,vel curator,
& emit:& tũc res efficitur cõmunis:vt l.ij.quando ex facto tuto.l.curator.j.arb.tut. Aut dubitať
b ex qua pecunia emerit[b]:& præſumiť ex propria:
vt l.ſi defunctus.arbit.tut.nec eſt ibi recurrendũ
ad coniecturas,cuius conditionis hic fuerit artifex,vel non:vt dixi in l.cum oportet.in princi.de
bo.quæ libe.Tertio caſu,quando dubitatur cuius
c nomine emerit,in dubio præſumitur[c] emiſſe proprio noĩe:vt l.& magis.ff.de ſol. nec alia perſona
ſubintelligitur extrinſecꝰ:vt in l.ſi ita ſtipulatus.
5 §.Chryſogonus.de verb.obl.¶†Ex prædictis apparet ſoluta quæſtio,quæ tota die occurrit de facto,ſi vnus ex fratribus cũ pecunia hæreditaria facit mercãtias,& ex illis lucratur,vtrũ debeat alteri fratri cõicare.Nã primò vidẽdũ eſt,an hoc fecerit nomine cõmuni,an nomine ꝓprio?Et hoc anno cũ hoc de facto occurriſſet mihi:feci mihi oſtẽ
6 di librũ rationũ,in†quo cõtinebatur:hic eſt liber
mercantiæ,mei talis,& mei fratris.Et hoc ego dico probari,ꝙ cõmuni nomine faciebat.ar.l.Neſennius.de neg.geſt.vnde lucrum erat cõicandũ.Sed
ſi hoc non apparet:tunc ſi ille frater nõ erat tutor
neq; curator,lucrũ debet eſſe ſuum proprium: vt
d.l.Titium & Mæuium.§.altero.de admi.tuto.&
hac lege.Sed ſi eſſet tutor,vel curator:tunc lucrũ
quod fecit ex prima mercãtia empta,debet eſſe cõmune:quia in mercantia illa fuit cõis,tanquã empta de pecunia cõmuni:ſecus ex lucro quod fit ex
7 reiteratione emptionũ.†Nam pecunia redacta ex
mercantijs cõibus,non eſt communis:vt hic dicitur in prima glo.Et prædicta quæ dico de tutore,
ſunt vera,quando conſtat mercantiam feciſſe no
8 mine proprio:†nam in eo fortè in dubio pręſumeretur noĩe cõmuni:vt l.poſt mortem.§.j.& quod
ibi not.ff.qñ ex facto tu.quod hic non examino.
d Sed quęro, hic diciť,ſi nõ ſunt ſocij oĩm bonorũ[d]:
9 quæro,†an ſtando ſimul fratres videantur ſocietatẽ contrahere?Reperiť quædã additio originaliter ex dictis do.Iac.de Are.Primò aliqualiter extenſa per do.Ray.& do.Old.qui dicunt ꝙ fratres
ſtando ſimul,cõicando ſimul lucra,videntur tacitè habere,& contrahere ſocietatem re ipſa,arg.l.
coiri.ff.pro ſocio.Item,ſicut tacito cõſenſu diſſoluitur,ſic tacito cõſenſu contrahiť:vt l.itaq;.ff.ꝓ
e ſocio.Ego verò clarius dico[e] ſic,quãdo plures fratres ſtãt ſimul,aut nullus negotiatur,aut alter negotiatur,alter non,aut omnes negotiãtur. Si neuter,nõ poteſt intelligi contracta ſocietas,licet hæreditatem inſimul teneãt indiuiſam:vt l.ex parte
§.filius.ff.famil.erciſ.facit l.cũ duobus.§.Papinianus,aliàs eſt l.ſi fratres.ff.pro ſocio.Si verò vnus
negotiatur,alter nõ:tunc idem,ꝙ nõ poteſt intelligi ſocietas cõtracta:qa ex hoc ille q negotiareť,
magis videreť donare,quã ſocietatẽ contrahere:
ergo &c.in l.v.in fi.ff.pro ſocio.Si verò vterq; negotiatur,ſiquidem alter eorum eſt pupillꝰ,nõ po
f teſt intelligi[f] cũ eo cõtracta ſocietas:quia hoc non
poſſet expreſsè:vt l.vt in cõditionibus.ff.pro ſocio.Si verò vterq; eſt maior,tunc puto,ꝙ ſi quidẽ
lucra poſuerũt in cõmuni,ex hoc inter eos præſu
10 mať cõtracta ſocietas.Non † dico ſocietas omniũ
bonorũ,ſecũdũ quod quidã videnť velle: ſed ſocietas quæſtus illius mercãtiæ tantũ. Primũ,ꝙ ſocietas ſit cõtracta,probať per rationes ſ.factas per
dictos doct.Itẽ arg.l.in libere.ff.de ritu nup. & l.
in concubinatu.ff.de concubi.Item quia talis cõmunicatio quæſtus non poteſt intelligi alter fieri citra ius & nomen ſocietatis:ergo pręſumenda
eſt ſocietas.arg.l.ꝓ hęrede.§.Papinianꝰ.ff.de acquir.hære.ſcđm qđ præſumereť ſocietas quęſtus
g iſtius negotiatiõis tm̃[g].Probať: quia actus noſtri
volũtarij,nõ extẽdunť vltra quã geranť:vt l.ſi.ne
vxor ꝓ marito.Facit ff.de iti.actuq; priua.l.j.§.ij.
Teneatis menti iſta,quæ quotidie occurrunt,&c.

SI fratres. Ex contractu diuiſionis, quis de euictione tenetur: niſi ſciens res alienas, vel obligatas accipit:tunc quis nõ tenetur,niſi promiſerit.h.d.&c.

h POſſeſsionum.[h] Sic ẽ faciẽda diuiſio,vt agnationes aſcriptitiorum nõ ſeparentur.h.d.&c.

S V M M A R I V M.

1 ☞Quando pater ſtipulatur dotem pro filia,actio eſt propria patris,& an tranſeat ad hæredes.

i ILlud.[i] Iſta eſt ſing.lex nec ſcio eam alibi. & in repetitiõe quam feci de l.poſt dotẽ.ſol. mat. feci de hac lege magnum feſtum. Breuiter, dos,vel donatio ante nup.ad patrẽ reuerſa, debet eſſe præcipua illius filiæ,pro qua data fuit extraneis inſtitutis.Si verò alij filij fuerũt inſtituti, debet ad eũ,pro quo data fuerit,redire catenꝰ.quatenus apud alios ex his cauſis datũ perſeuerat.h.d.
1 ¶†No.ex hac lege ꝙ qñ pater ſtipulať dotẽ, quã dat pro filia,actio eſt ꝓpria patris.Sed an trãſeat ad hæredes,diſtingue; aut ſunt extranei, aut filij:& ſi filij,aut ipſis eſt data dos, vel donatio,aut non.Et per hoc ſoluitur quæſtio,quæ ponitur in l.j.§.videamus.j.de rei vxo.actio.&c.

Finium regundorum. Rubrica.

S V M M R I V A M.

1 ☞Differũt verbum querimonia,& verbũ quęſtio.remiſsiuè.& nu.3.
2 Quando eſt quæſtio de finibus,& nõ de proprietate,lite nõ cõteſtata peruenitur ad diffinitiuam.

LEX III.

k SIquis ſuper.[k] Primò de poſſeſsione.Secundò de proprietate debet indicari. Tertiò p agrimenſores fines ponũtur etiã parte abſente per cõtumaciam.h.d.
1 vide glo.ſuper verbo,huiuſmodi quæſtio.†quam
nota quæ notat differẽtiã inter quæſtionẽ & que
l rimoniam[l]:ſed ego puto ꝙ quãdo quæſtio eſt ſo
2 lum de finibus,†& nõ de ꝓprietate,lite nõ cõteſtata poſsit ad diffinitiuam ſententiam perueniri:
quia nõ cadit hic miſsio ex primo,vel ſecũdo decreto:vt dixi vobis in auť.ſi omnes.ſ.ſi min. ſe ab
3 hære.abſti.Et de hoc verbo quęſtionis†quod gl.
dicit,an ſit verũ:dic vt l.amplius nõ peti.ff.rẽ rat.
habe.&gloſ.tangit in l.qui fidem.ff.de tranſact.

SI conſtituerit. Hanc conſtitutionẽ commendat Roſ.inter conſtitutiones quæ puniunt violentias. qui poſt litis cõteſt.ſuper finibus aliquid inuadit indebitè, hac lege punitur.hoc dicit.Vide Roſr.ſuper hac lege. hoc dicit.&c.

m ## *De cõſortibus eiuſdẽ litis*[m]*.* Rubrica.

f ¶Nõ põt intelligi.Fallit niſi tutorẽ hr̃et.ſcđm Bal.hic,& hoc verũ eẽt,ſi talis ſocietas vtilis fuiſſet,ſcđm Bal.in l.cũ oportet.in iij.col.de bo.q̃ lib.

g ¶Negotiatiõis tm̃.Hoc verũ ĩtelligit hic Bal.in actibꝰ vniformibꝰ,ſecꝰ ſi eſſent diſformes,& ꝓmiſcui:qa tũc ſocietas ĩduciť oĩum bonorũ. Adde vidẽdũ Pet.de Anch.cõſi.cccij.vbi dicit,ꝙ ſi vnꝰ ſit doctor,alter mercator,alter iuri intendat.&vide q̃ poſui in l.ſi maior.ſ.titu.proxi.

h ¶Poſſeſsionũ.Facit l.ante pe.ff.fam.erciſc.& ideo dicit Bal.quòd hæredes huic legi non poſſunt renunciare:qa eſt ĩtroducta in fauorem familiæ, nõ hæredum.

i ¶Illud.Hęc lex nõ eſt alibi. Deciꝰ intellectu vide aliqd per Bal.in l.j.§.videamus. C. de rei vxo.act.in fi.legis. & vide quod notat Bar.in l.ſi emãcipati.ad fi.de coll.

k ¶Si quis ſuper. Ad ĩtellectũ huiꝰ legis vide p Ange.Iſtit.act.§.q̃dã actio.in iiij.char.ibidẽ paulò poſt.& hic alleg. Bar.in l.qui bona. §.fi.de dam.infect. & in l.Theopompus.circa fi.de dote præleg.

l ¶Querimoniã. Et de quęſtiõe,& querimonia, vide Bal. in l.j.de præſcript. long.tempo.

✠ *P. P A V. P.*

m ¶Eiuſdẽ litis. Limitationes ad regulam ꝙ conſors poſſit agere ſine mandato pro conſorte. vide p Feli.in c.cũ M.Ferrariẽſis,ĩ iiij. col.& ſeq.extra,de cõſti.& Deciũ ibi ĩ iij.col.& ſeq.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

LEX I.

EXploſis. Licet plures ſint cōſortes eiuſdē rei:tamen quilibet poteſt pro ſua parte agere,& defendere.hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 ☞Conſors pro conſorte,quando poſſit ſine mādato agere,& defendere.

2 Cautio rati,quod etiam præſtetur poſt litis cōteſtationem.

3 Si quis poſt litis conteſtationem patiatur procuratorē interuenire,& merita cauſę tractare:antequā petat cautionē rati,talē cautionē petere non pōt.

LEX II.

COmmune. Hæc eſt bona, et ſubtilis,lex. Pro cōſorte poſt litis cōte.abſente pōt qs agere,& defendere,ſine mādato[a],p̄ſtitis legitimis ſatidatiōib⁹.h.d.¶ Opp.qn̄ certū eſt quē non habere mandatū,nō eſt locus cautioni,de rato:vt l.j.§.de proc.Sol.Fallit hic in cōſorte eiuſdē litis,abſente alio poſt li.cōteſt.Circa qđ
1 dic,†Aut plures conſortes habent eādē litē circa rem indiuiduam,aut circa rē diuiduā.Primo caſu pōt vnus ſolus agere,& defendere:vt l.antep.quę incipit,ſi cū vno.ff.ſi ex noxa.cau.aga.& ſi ſerui.ven.l.loci corpus.§.ſi fund⁹.Aut eſt res diuidua:& tunc aut ante litē conteſtatā abeſt,& nō poteſt agere,niſi pro parte:vt ſ.l.proxi.Dfendere verò poſſet in totū,ſicut quilibet extraneus,per l.ſoluendo.ff.de neg.geſt.& l.ſolutio.de ſol.Aut poſt lit.cōteſt.& tūc aut vult agere alijs inuitis & contradicentibus:& nō pōt:vt l.ſi petitor.ff.de iudi.Aut alijs ignorātibus:& tūc poteſt agere prę̄ſtita cautione de rato,vt hic.de defenſione nō eſt du-
2 biū.¶† Sed cōtra hoc opp.& videtur q̄ cautio de rato nō debeat interponi poſt lit.cōteſt.vt l.Pomponius.§.rati.ff.de proc.Sol.Illud eſt verū in eo q̄ interceſsit ante lit.cōt.ſecus in eo qui interceſſit poſt litē conteſt.vt hic.quod eſt notandū.Di-
3 cunt tamē doct.q̄ ſi poſt litis cōteſtationē† quis pateretur procuratorem interuenire, & tractare cauſæ merita[b],antequā peteret cautionem de rato quod petere non poſſet.arg.d.§.rati.&c.

De noxalibus actionibus. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 ☞Statuta recipiunt interpretationem reſtrictiuam,ne quis indebitè damnum patiatur.

LEX II.

SI ſerui.[c] Tota die allegaṫ hæc lex & eſt notabilis lex.Breuiter dicit:†Ne aliquis indebitè damnū patiaṫ,verba ſtatuti recipiūt interpretationem reſtrictiuam.hoc dicit. Vide glo.ſuper verbo, ſaltem. circa finē. quam nota & tene menti.Et de hoc dic vt in l.oēs populi.de iuſti.& iur.Et ibi allego tibi hāc legē notabiliter.

LEX III.

SIue ſeruum. Actio criminalis cōtra ſeruum actio,verò noxalis contra dominum proponitur.h.d.

SI ſeruus. Idem dicit quod præcedens.

Ad exibendum. Rubrica.

LEX I.

SI dominum.[d] Actio ad exhibendū eſt pręcipua & præparatoria ad rei vēdicationem.h.d.&c.

SVMMARIVM.

1 ☞Perſona vel res,exhibetur teſtibus, vt eā recognoſcant.

LEX II.

SI criminis. Etiā ſi agēdum eſt criminaliter pōt agi vt ſeru⁹ exhibeatur. h.d.tene
1 menti. Dico† q̄ qn̄ teſtes dicerent ſe non cognoſcere perſonam, vel rem nominaliter: ſed ſi eam viderent q̄ recognoſcerent,q̄ debet eis res oſtēdi:vt poſsint eam cognoſcere:vt hic, & j l.ſi cùm exhibuiſſent.§.ij.ff.de public.& dic vt ibi.

LEX III.

NEque ad. Sententia abſolutoria non nocet,agere volēti de nouo ex alia cauſa.h.d.&c.

SVMMARIVM.

1 ☞Qui ſemel poſſedit,quando præſumatur hodie poſsidere.

NOn ignorabit. Qui in initio litis poſſedit,adhuc hodie p̄ſumiṫ poſſidere.h.d.¶ Oppo.de l.ſiue poſside-
1 tis.j.de probat.†Solu.Qui ſemel poſſederit, non præſumitur hodie poſsidere regulariter,vt in cōtra.Fallit ſi poſſederit in initio litis: vel ſi poſſeſſor habebat cauſam ab actore.Ita dicit gloſ.Non habetis hic alia.

SVMMARIVM.

1 ☞Actio ad exhibendum, eſt perſonalis ſcripta in rem.

2 Exhibens rem deterioratam culpa,qua actione teneatur.& nu.5.

3 Actio ex teſtamento eſt ſtricti iuris:ſed habet inſtar bonæ fidei.

4 Soluens partem rei,aut totam rem,quando & pro qua parte liberationem conſequaṫ:& qua actione contra eum agatur.nu.5.

6 Libellus qualiter formatur,quando agitur actione prima ad illud quod deficit.

7 Recipiens rem deterioratam in ſolutione à ſoluēte,quando præiudicet ſibi in æſtimatione deteriorationis.

EXhibitiōis. Omiſsis truffis,aduerte,vt declarem tibi iſtā materiam difficilē.& hāc l.in text.quæ multùm iā dedit mihi de labore,breuiter dicit.Qui rem deterioratam culpa exhibet,in factū actione tenetur. h.d. Diuide.Primò ponit dictum ſuum ſub nube. Secundò illud determinat,& declarat. Secunda ibi:
1 ita vt qui rem. Ad euidentiam præmitte,† q̄ actio ad exhibendum eſt perſonalis ſcripta in rem:vt l.de eo.§.fi.ff.eo.& differt à mere reali:quia perſonalis in rē ſcripta daṫ cōtra poſsidentē, tanquā cōtra obligatum.Sed actio in rem, nō præſupponit obligationem: hoc præmiſſo pone caſum. Ille,cōtra quem fuit actum ad exhibendum,fuit condēnatus vt exhiberet:qui exhibuit, & in exhibendo dolum,vel culpam commiſit. Quæro vtrum ipſe teneaṫ aliqua obligatiōe propter dolum, vel culpam in exhibendo cōmiſſam?Reſpondet Imperator,& dicit q̄ ſic. Hic primò vide literam ſuper verbo,neceſsitate tenetur.ſ.obligatione, qua quis tenetur exhibere. ¶Sequitur ſecunda pars, Domine Imperator, ille qui exhibēdo commiſit culpam,licet ob hoc ſit obligatus,cōueniеṫ actione ad exhibendum prima, an aliqua noua actione?Reſpon.Imperator, & dicit,cōuenitur actione in factū noua,quę deſcēdit ex ęquitate.ibi ſuper verbo,exhibuit ſed culpa.¶Opp.dicitur hic,
2 q̄†qui exhibet rem deterioratam , teneṫ actione in factū.cōtra.ff.ad l.Aquil.l.qui tabulas.Sol. Dicit glo.debet ibi intelligi de vtili Aquiliana.quæ concurrit cum actione in factum ſubſidiaria in locum

a ¶Sine mandato.& pro iſta dico q̄ gl.no.in l.nemo ex ſocijs.ff.pro ſocio.volens videre tacitū mandatū eſſe inter ſocios,etiā ad licita:& ad videndum partē cōſocij,nō eſt vera nec in licitis,nec illicitis.Primo caſu contra ipſam eſt bona glo.cū tex.in l.pupillo.§.ſi pluriū.in verbo,alter.de ope.no.nū.& ibi per Ro.Pro hoc etiā facit tex.in l.propriū cōia prædio.licet ibi poſsit reſpōderi ſpeciale eſſe ī ſeruitutibus , in quo caſu requiritur ſingularis conſenſus.l.fina.cōia prædio.Itē pro hoc text.in l.qui aliena.in fi.de neg.geſt. vbi actio negotiorū geſtorū daṫ:ſed ſi directum haberet mādatum, cōpeteret mandati, igitur &c. Sed etiā fortè hoc non obſtat : quia ſequereṫ q̄ ſi etiam tibi meo ſocio mādo exp̄ſsè aliqd in ſocietate, q̄ nunquam poſsit habere locū actio, vel cōi diuidundo. quod credo verū Item pro iſta parte multū ſtringit iſte tex. nā ſi diceretur nō habere mādatū, cū haberet adminiſtrationem , poſſet mouere actionē. l.ſed & ſi vnius.§.p̄curator,de iniurijs. Item ſi eſſet cōtra iſtū text. vnde putarē ſic diſtinguendum prout hic diſtinguit Bar.& videtur Bart. ſenſiſſe in d.l.nemo ex ſocijs.& ibi vide Bal. Aduerte tn̄: qa gl. in d.§.ſi plurium. in verbo nocere.in fi.dū alleg.l.ſi quis putans.videṫ omni novelle q̄ ſoci⁹ poſſit facere ea,quæ tēdunt ad vtilitatē ſociorū: & ſic etiam ad hoc habere mādatū.Ita videṫ velle gloſ.ibi & ibi omnino nota.

b ¶ Et tractare cauſę merita. Addē qđ not.per doct.in l.nihil.& in l.nulla.ſ.de procu.& iſtud dictum ponit Cy. hic: aliter tamen videtur loqui.

✤ P. PAV. P.

c ¶ Si ſerui, Circa iſtā legē q̄ ſtatuta recipiant interpretationē paſsiuam à iure cōi,vide Ang.in qbuſdā allegationibus poſitis poſt cōſiliū cclxxxj.qđ incipit,in dei noīe, in quęſtione Ioānis.ad fi.not.tn̄ q̄ ſtatutū magis trahūt ad aliud ius municipale quā ad ius cōe,ſcđm Ang.ſingulr̄ cōſil.cccxj.incip.quidā ciuis Florētinus.ad ſinē.Itē limitatiōes dictæ regulæ,vide p Panor.in c.cauſam.in iij.col.extra,de dolo & cōtu. Vide etiā de confirmatione regulæ, Alc.conſi.cclxiiij.Itē limita niſi ſit expreſsè correctum. Vide Pau.cōſi.cccxlviij.in antepe.col.Vide Iaſ.in l.oēs populi.in vlti.ff.de iuſt.& iur.Item ad intellectū regulæ vide oīno Com.cōſil.clxxvj.incip.ſtatuto papiēſi caneṫ.in iij.col.ad fi.& ibi etiam Pau.q̄ nō ita faciliter recipit īterpretationē à iure cōi ſtatutū, ſicut recipit aliud ius cōe à iure cōi. Itē dū ſolet limitari & nō recipit limitationē ab illo iure ad qđ corrigēdum venit,vide oīno in cōtrariū Iaſ.in authenti.præterea.in vj.col.C.vnde vir & vxor.Itē q̄ ſtatuta recipiāt interpretationē à iure, qn̄ loquūtur in materia iuris. Secus ſi in materia noua & ſeparata. Vide Anto.de Bur.conſilio lxxix.ad fi. & poſt pri.Itē & vnū ſtatutū trahaṫ ad aliud, ſed non vnum ius cōe ad aliud, & per ipſum declaraṫ.Vide Pe.de Anc.cōſi.xciij.ici.iſta do.Ioānina.p̄pe fi.Quod aūt ſtatutū debeat intelligi vt aliquid opereṫ, pōt reſtringi ad ius cōe , vide Alex.in l.iiij.§.pręṫor.in iiij. & v.col.ff.de dā.infe. Item q̄ ſtatuta non recipiant interpretationē à iure cōi in eo, in quo ius cōe ītroducit aliquod extraordinariè,vel p̄ fictionē,vide Iaſo. vbi habes exēplū in l.oēs populi.in ij.lect.ad finē.ff.de iure fiſci.

d ¶Si dominium. In actione ad exhibēdū,qualiter procedatur,& quales p̄bationes requirantur,no.plene Spec.de ſumma cogn.§.poſtremò.verſi.ſextò quęrēdū.an in eodē libello poſsit attentari cū rei vēdicatione,no.in ti.de act.& pet.§.ſequitur.verſi.& no.qđ diciṫ.& in tit.de iudi.§.vlti.videndū.& no.q̄ dicta actio eſt arbitraria,& nota Bal.in l.nō ignorabit.j.co.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

locum l. Aquil. Iſta ſol. nõ placet. Nõ enim loquiŧ hic de actiõe in factũ
ſubſidiaria l. Aquil. quia illa dño datur ſicut actio l. Aquiliæ. ſed loquitur
hic de generali actione in factũ: qa hic prætẽdebat aliud intereſſe quã do
minij: vt j. dicam. ¶ Oppo. ff. depoſiti. l. j. §. ſi res depoſita. & ff. cõmo. l. iij.
§. ſi reddita. vbi videtur ꝙ debeat agi prima actione: nõ actione in factũ.
Sol. Ibi qñ ſoluitur res deteriorata ab eo qui tenebatur actione bonæ fi-
dei: hic in eo qui tenebatur actione ſtricti iuris. ¶ Contra hoc oppo. ff. de
ſolu. l. etiam. & l. Iulianus. §. ſi. ff. de verb. oblig. Solu. Hic loquitur quan
do ſoluitur res deteriorata ibi qñ ſoluitur res perfecta reſpectu rei, licet
deficiat aliquod ius: vt puta cautionis, vel aliud: ideo agitur actione pri-
ma. ¶ Contra hoc etiã opp. de l. nõ ſolum. ff. de rei ven. Solu. Licet ibi aga
tur actione ſtricti iuris: tamẽ ibi petitur quod eſt meũ. Igiŧ agitur actiõe
prima: hic verò prętẽdebat aliud intereſſe quã dominij. ¶ Cõtra hoc opp.
a de l. & elegãter. §. non ſolum[a]. ff. de dolo. Sol. Ibi loquitur quando quis
exhibet rem deterioratã dolo: hic qñ exhibet eam deterioratã culpa: ideo
hic non põt agi de dolo: ſed agitur in factũ. ¶ Contra hoc opp. ff. de lega.
j. l. huiuſmodi. §. ſi hæredes. aliàs res. vbi etiã in ſtricti iuris iudicio agitur
3 actiõe prima. Sol. Ibi † eſt actio ex teſtamẽto, quæ habet inſtar bonæ fi-
dei: vt l. in minorũ. ſ. in qui. cau. in integ. reſt. nõ eſt neceſ. ¶ Vltimò opp.
de l. qui ſibi aut Titio. §. j. ff. de ſol. Sol. Iſta eſt vera omiſsis truffis. ibi lo-
quitur in debitore in genere, qui ſoluit rẽ deterioratã: ideo nõ liberatur,
ſed agitur actio prima: hic verò loquiŧ in debitore ſpeciei. ¶ Iuxta præ-
4 dicta † diſtingue breuiter. Aut quis ſoluit partem rei perfectè, & pro illa
parte liberatur: vt l. ſi ſtipulatus §. j. ff. de ſol. Aut ſoluit totã rẽ perfectè,
& in totũ liberatur: quia ſolutiõe eius quod debetur &c. Aut ſoluit eam
5 minus perfectè. & tũc † aut fuit defectus extra eãdem rem in aliquo iure
ipſius rei. aut fuit defectus in ipſa: vt puta, quia ſoluta deteriorata. Primo
caſu agitur actione prima. Secũdo caſu ſubdiſtingue. Aut eſt actio bonæ
fidei: & agitur actione prima. Aut eſt actio ſtricti iuris: & tunc aut habet
inſtar bonæ fidei: & idem. Aut nõ: & tunc aut peto quod meũ eſt: & idẽ.
Aut quod eſt mihi debitũ: & tunc aut erat debitũ in genere: & idẽ. aut in
ſpecie: & tunc aut traditur deteriorata dolo: & agiŧ actione de dolo: vt ff.
de dolo. l. & elegãter. §. nõ ſolũ. Aut deteriorata culpa: & agitur in factũ.
hic eſt caſus hic. Præterea probatur ex ſolutionibus dictorũ contrariorũ.
¶ Quæro, vidiſtis ſ. ꝙ licet res nõ ſit ſoluta, tamẽ propter illud quod defi-
6 cit, adhuc agitur prima actione: qualiter † formabitur libellus. R ñ. narra-
bitur totum factũ, & in cõcluſione dicet, quare peto dictã rem, & vt mihi
de euictione caueatur: vel vt mihi intereſſe pro æſtimatione deteriora-
tionis præſteŧ. iſte libellus probaŧ in d. l. Iulianus. §. j. ff. de verb. oblig. &
ibi de hoc plenè dixi. Ratio horũ eſt: quia cum cautio, vel deteriorationis
æſtimatio, in caſibus prædictis nõ veniat iure actionis, non põt per ſe pe-
ti principaliter: ſed venit iudicis officio: ideo principalis actio debet pro-
poni &c. ¶ Quærit gloſ. in d. l. & eleganter. §. nõ ſolũ. Quid ſi aliquis ſol
b uerit tibi rem deterioratam[b], & tu recepiſti: an tu præiudices tibi in æſti-
7 matione deterioratiõis. R ñd. dicas ſic. Aut † ille, qui recepit, ignorauit: &
ſibi non præiudicat: vt puta, quia vitium erat latens. Ita not. glo. in l. hac
actione. circa prin. ff. de tritica. Si verò ſciuit: aut enim loquitur in caſibus
in quibus æſtimatio deteriorationis venit iure actionis: & ſibi nõ præiu-
dicat: vt l. centum Capuæ, & l. ſi. deo quod cer. loco. Aut venit officio iu-
dicis: & tunc ſecus: vt dictis legibus, & l. iiij. j. depoſi.

SI res tuas. Ex pacto alterius appoſito in traditiõe rei
meæ, quæritur mihi actio vtilis. h. d.

SI ex quocunque. Debitor qui ſoluit, poteſt pe-
tere inſtrumẽtum cancellatũ ſibi reddi. h. d.

De religioſis & ſumptibus funerum. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 ☞ Scripturæ in lapidibus monumentorũ ꝙ inducant quoddã notorium.
2 Scripturæ antiquæ in muris, & lapidibus, quæ continent aliquam diſpo
ſitionem poſsibilem, ꝙ faciant fidem.

LEX VI.

c MOnumentorum. [c]Scripturæ, quę fiũt in lapide monumen
ti, non faciunt fidem ſecundùm vnum intellectum. Sed
1 lex noſtra loquitur in caſu certo: † ſed in caſu fortè incer
to ſtandum eſt ipſis ſcripturis. non tãquam proprijs, ſed
tanquam inducentibus quoddam notorium: vt de con-
dic. & demon. l. in teſtamento. la prima. & tangitur per me in l. prima. ff.
2 de alb. ſcri. ¶ Quæro, vtrum iſtæ ſcripturæ, quæ reperiũtur † in muris, &
in lapidibus, faciant fidem. Hic videtur caſus quòd non. In contrarium
videtur caſus in l. j. ff. de alb. ſcri. & per Spec. de proba. §. videndum. ver-
ſicu. xj. Et iſtud puto verum, ſi ſunt ſcripturæ antiquæ, quæ continẽt ali-
quam denunciationem vel diſpoſitionem poſsibilem: ſed hic iſtæ inſcri-
ptiones continebant aliquam diſpoſitionem, quæ nõ erat poſsibilis fieri
per illa verba: vt dicit gloſſa.

Explicit liber Tertius.

Incipit liber Quartus.

De rebus creditis, & iureiurãdo. Rub.

SVMMARIVM.

1 ☞ Verbum credere, eſt generale ad omnes perſo
nales actiones.

Continua vt in gloſſ. Dictum eſt ſ. de actionibus
in rem: ſequitur videre de actiõib⁹ perſonalibus:
1 verum quia hoc † verbum credere eſt generale ad
omnes perſonales actiões: ideo præmittit de reb.
credi. ¶ Item quia per iuſiurandũ aliquis efficitur
debitor, vel creditor: ideo cõnectitur de iureiuran
do. licet in hoc tit. de rebus creditis nihil ponatur:
ſed in ſeq. tit. ſpecialius. ¶ Quærit gl. quare nõ di-
xit, de rebus debitis. Dic vt in glo. & bene &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Iuramentum deciſorium litis, quãdo retracte
tur ratione periurij.
2 Iuramẽtum veritatis retractatur ratione periurij.
3 Item iuramentum purgationis.
4 Quòd ex iuramento non oriatur actio.

LEX I.

CAuſa iureiuran do. Cauſa iuramẽto deciſa, nõ re
tractaŧ ꝑtextu piurij. h. d. ¶ Op.
de l. admonẽdi. ff. eo. & j. de pœ.
iud. qui malè iudicauit. in authẽ-
1 tica nouo iure. Solu. Quoddã † eſt iuramẽtũ deci-
ſoriũ litis: & iſtud nõ retractaŧ ꝑtextu piurij, niſi
2 in caſibus expreſsis in lege, vt hic. Quoddã † eſt iu
ramẽtũ veritatis: vt illud, qđ ꝑſtat teſtis, & iſtud
põt retractari ꝑtextu periurij: vt l. Luci⁹. ff. de his
3 qui no. infa. Quoddã † eſt iuramẽtũ purgatiõis: &
iſtud etiã põt retractari. in auŧ. nouo iure. j. de pœ.
iud. q malè iud. Sed cõtra ꝑdicta opp. de d. l. admo
nẽdi. ff. eo. Sol. Ibi eſt ſacramẽtũ neceſſarium: hic
verò volũtariũ, vel iudiciale, qđ nõ retractaŧ. Fal
4 lit in caſu l. ſi. j. eo. tit. Quærit glo. vtrũ † ex iura-
mento oriatur actio. Dic vt in glo. & tene menti.
opp. Io. vt ſemper ex iuramento oriatur actio.

LEX II.

IVriſiurandi. Periurus nõ à lege:
d ſed à ſolo Deo puniŧ.[d] h. d. Diuidiŧ:
primò loquitur de eo, qui iurauit per
Deũ. Secũdò de eo q iurauit per principẽ. Secũda
ibi: periculũ aũt. ¶ Opp. ſ. de ſum. tri. l. j. in fi. Sol.
Ibi cõtẽnit fidẽ Chriſtianã alio modo quã deierã
do. ¶ Secũdò opp. ff. eo. l. ſi duo patroni. in fi. Sol-
ue vt gloſ. Tu tene tertiam ſol. ꝙ quãdo iuraŧ per
principẽ, nõ puniŧ pœna corporali, vt hic: ſed alia
pœna, vt legibus cõtrarijs. ¶ Opp. ſ. de trãſ. l. ſi qs
maior. Sol. Hic loquiŧ in iuramẽto de ꝑterito litis
deciſorio: ibi verò loquiŧ ĩ iuramẽto de futuro, qđ
apponiŧ ſuper cõtractu, in quo deierãs puniŧ. h. d.

SVMMARIVM.

1 ☞ Hæc lex, ꝙ habeat locum in omnibus cauſis
ciuilibus & criminalibus.
2 Per domeſticos, cõparationem literarum, vel per
fugam rei, ita per vnum teſtem ſemiplenè proba-
tur. & nu, 3. de fuga remiſsiuè.
3 Iuramentum ſuppletorium, cui deferatur.

LEX III.

e IN bonæ fidei. [e]Iſta lex ſolẽnizabiŧ an
no futuro, ĩ l. admonẽdi. ff. e. In defectũ
ꝓbatiõis iudex defert alteri partiũ iuramẽtũ. hoc
intẽdit. ¶ Opp. ꝙ actore nõ probãte reus abſolui
tur: vt ſ. de eden. l. q accuſare, Sol. Quãdoq; actor
plenè probat, & vincit: quãdoq; nihil probat, &
ſuccũbit, ĩ cõtrario. quãdoq; ꝓbat ſemiplenè: tũc
recurriŧ ad hanc legẽ, vt cauſa decidaŧ iureiurãdo.
¶ Quæro, in qbus cauſis habet locũ hæc lex. Glo.
1 videŧ † velle ꝙ in oĩbus cauſis ciuilib⁹ & crimina-
libus. Vide glo. ſuper ver. cauſis. dum loquunŧ in
actiõibus deſcẽdẽtibus ex delicto, ciuiliter intẽta
tis, ſine dubio iſta gl. diceret verũ: in criminalibus
fortè non dicit verum. quod dic vt tangit Gul. de

a ¶ §. nõ ſolũ. Et ꝑ eaq̃ habenŧ ĩ d. §. nõ ſolũ. dicit Bal. ĩ l. ſi. j. de cõdi. fur. ꝙ ſi fur rẽ pignoratitiã abſtulerit, non ꝓdeſt ſibi: qm̃ ſi res poſtea ꝑeat, ẽt abſq; ſui culpa, nõ teneatur, niſi dñs rẽ ſcienter & ſpõte recuperet.

b ¶ Rem deterioratã. Per Bar. in l. q ſibi. §. j. de ſolu.

c ¶ Monumẽtorũ. Ad de Bal. hic, & Bar. ĩ l. j. ĩ ſi. prin. de ſec. tab. & gl. ſin. ĩ iij. q. vj. c. pulſat⁹ in j. gl. vbi ſñia valet ſcripta in parietibus.

d ¶ Puniŧ. Et hic vide Bal. ponẽtem octo pœnas diuerſimodè ꝑ iura ĩponẽdas & vide qđ hr̃ vj. q. vj. qcũq;. & gl. ord. in ca. j. de fal. & qđ no. gl. in c. q̃relam. de iureiuran.

e ¶ In bonę fidei. Adde ſing. ꝙ in pactis extraneis, q̃ nõ ꝑſumunŧ, nõ deferŧ iuramentũ. c. j. §. ſi. q̃ ſit ĩueſti. Itẽ nõ deferŧ iuramẽtũ qñ actor bene ꝓbat, & re⁹ ſemiplenè, non deferŧ reo ad reprobationem actoris. Ita ſin. dicit Tan. ĩ ſuo cõpẽ. ĩ vj. rub. ĩ j. alleg. Inſt. de ĩut. ſtip. §. itẽ verborũ. & vide ſin. Bal. ĩ l. q accuſare. de edẽ. vbi q reprobaŧ à teſtimonio, reprobatur à iuramento. And. Barb.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶Quatuor modos. 2
Et adde ꝙ ad hoc
vt deferaẽ iuramen a
tũ in defectũ ſemi
plenæ probatiõis, b
eſt neceſſe ꝙ pars 3
quæ petit deferri
iuramẽtũ,dicat ve-
riſimilia: vt dixit
elegãter Bal.in l.j.
in ij.col.ſ.q & ad-
uerſus quos.

POMATES.

b ¶Itẽ per vnũ,Limi
ta multis modis:v-
bi etiã latè de ma-
teria: & per Iaſ.in
l.admonendi, in le
ctura in glo.in ver-
bo,exacto.in verſ.
in eadem gloſſ.vbi
vel per vnũ teſtem
ff.de iureiur.
c ¶Oriẽ actio. Vtrũ
aũt ex iuramẽto ta
xationis expẽſarũ,
vel in litẽ oriatur
actio,vide Bal.ĩ au
then.nouo iure.C.
de iudi.& Bar.in l.
in actionibus.in fi.
de in lit.iurã. & ad
hoc vide plenè no.
in l.j.ĩ.co.per Bart.
in l.nã poſtea.§.fi.
& in l.ſed & ſi poſ- 1
ſeſſori.§.ſi quis ff.
de iureiur. Ex ſnĩa 2
tñ formiter lata da
tur actio ex cõtra- 1
ctu, ſcdm Bar.ſin. c
in l.Iulianus verũ
debitorẽ.ff.de con
dict.inde.
d ¶Delata. De huius
legis intellectu, vi
de Bar.in l. iuſiurã 2
dum.§.prætor ait.
ff.eo .tit.
e ¶Bona lex.Hãc le-
gẽ no.& Bart.alle.
in l.fi.de præto. ſti
pu.& not.etiã in l. d
poſt legatũ. in iij.
col.de his quib. vt
indi.ꝙ poſitio non
põt niſi ſemel reuo
cari.adde quæ dixi
in l.reb⁹.rerũ amo.
& vide oĩno Bald.
per iſtũ tex.no.al- e
leg. in auẽ. habita.
in iij.col.in verſic.
iiij.in fi.j.ne filius
pro pat.ꝙ nouatio
nõ permittiẽ niſi ſe
mel.& pro hoc qđ
not. Moder. in l.ſi 1
ex toto.§.j.de leg.
j.in ea.l.& allegaẽ 2
quædã gl. hui⁹ l.ꝙ 3
diffinitiua ſnĩa di-
ciẽ etiã illa,quæ dif
finit articulũ cau-
ſæ.et ita alleg.Pau.
de caſ.in cõſi.clxv.
qđ incipit,in Chri
ſti noĩe amẽ. in fa-
cto iſto poſt lon-

Cug.l.iij.§.j.ff.eod.& ibi dicã,vt dixi pleniſsimè
in l.marit⁹.ff.de queſt.vbi gl.tãgit.¶†Quero,qñ
qs dicaẽ ſemiplene probare.Gl.ponit hic tres, vel
quatuor modos.[a]Primò per domeſticos.Secundò
per comparationem literarum.Tertiò per fugam
rei.Item per vnum teſtem[b].quæ omnia not.¶Et
no.ſpecialiter†illud,quod dicit de fuga:ꝙ fuga fa
cit ſemiplenã probationẽ.Tex.alibi videtur velle
ꝙ faciat plenam.l.conſiliarios.ſ.de aſſeſſo . idẽ qđ
hic glo.not.in d.l.admonẽdi.ff.eo.& ibi dicemus.
De hac fuga plenè dixi in l.lege Cor.in prin.ff.ad
Sylla.Quæritur hic,cui debet iuramẽtum deferri.
4 †Hic tex.nõ aperit:ſed dicit cauſa cognita.In cau
ſæ autẽ cognitiõe,vertitur vt deferatur ei qui me
lius ſcit veritatẽ: & ſi vterque æqualiter ſcit de-
feraẽ ei,qui eſt dignior.Si vterq; eſt æqualiter di-
gnus in hoc ſunt opi.Quidam dicunt deferendum
potius actori quã reo:quidã econtra,vt potius reo
quã actori.Et iſtud vltimũ cõſueuerunt tenere gl.
noſtræ:licet Vltramon.teneant contra &c.

SI ad excludendam. Pupillus non poteſt iuſiurandum de-
ferre.hoc dicit.

CVm etiam à pupillorum.Relictum à tutore,videtur reli
ctum à pupillo: & in cauſa pupilli po-
teſt iuſiurandum deferri tutori.h.d.&c.

CVm proponas. Sup cau
ſa ſtatus
poteſt iuſiurandum deferri.

NEc filius. Iuramẽtum,vel dela-
tio vnius,alteri nõ de-
bet obeſſe.hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 ☞Actio in factũ oritur ex iuramento,quãdo in-
formiter iuratur,& formiter vtilis ex contractu.
2 Actio quæ oritur ex ſententia,an dicatur in factũ,
vel iudicati.remiſsiuè.

ACtori. †Ex iuramẽto preſtito,
vel remiſſo, oriẽ actio[c]
in factũ:ſicut ex ſentẽtia.h.d.¶Opp.
ꝙ oriẽ alia alio quã in factũ: vt ff.eo.l.
ſi duo.§.ſi quis iurauerit.Sol.hic loquiẽ qñ iuraue
rit.informiter.ibi qñ iurauit formiter, ſuper ali-
quo cõtractu:vnde oritur actio vtilis ex eo cõtra
2 ctu.¶Quæritur,†vtrum actio,quæ oritur ex ſen
tentia,vocetur actio in factum,vel actio iudicati.
Glo.dicunt ꝙ vocaẽ actio in factũ,per hanc legẽ.
Doct.vltramõ.dicunt ꝙ vocatur actio iudicati:vt
hic tractatur per do.Cy.Ego pleuè dixi in l.miles.
§.iudicati.ff.de re iudi.vbi glo.tangit &c.

DElata. [d]Reus,cui deferẽ iuramẽ
tum,debet iurare,referre
vel ſoluere. h.d. Vides ergo ex hac l.
practicã,ꝙ iudex rectè p̃cipit p̃ti,ꝙ nõ
recedat à bãcho qn iuret, ſoluat, vel deferat, &c.

IN actione. Super actiõe depo
ſiti poteſt iuſiuran
dum deferri.h.d.&c.

SI quis. Iſta eſt bona lex[e]. Dela-
tio iuramẽti antequã p̃ſte
tur,põt reuocari donec iuretur, præ-
ſteẽ,vel ſentẽtieẽ.h.d.¶Oppo.hic in-
nuit ꝙ præſtatur iuramentum poſt diffinitiuã ſen
tentiam.Contra j.l.proxi.Solue vt ibi dicam &c.

SVMMARIVM.

1 ☞Ante ſententiam,vel in ipſa ſententia,eſt iurã
dum:vel modicum poſt.nu.4.
2 Iuramẽtũ defuncti,ꝙ ſit aliud à iuramẽto heredis.
3 Hæres nõ eſt periurus,ſi nõ impleuerit iuramen-
tum defuncti.

GEneraliter. Primò loquiẽ
qñ debet iura-
re.Secũdò loquiẽ de effectu iuramẽti,
partib⁹ preſentib⁹.Tertiò loquitur de
effectu iuramẽti partib⁹ abſentib⁹.Quartò cõfir-
mat iura antiqua.Secũda ibi:ſed iuramẽto.Tertia
ibi:his de præſentib⁹. Quarta ibi:in oĩbus aũt,&
1 hoc ſit pro ſummario.¶Not.† ante ſnĩam,vel in
2 ipſa ſnĩa eſt iurandũ.¶No.†ꝙ aliud[f] eſt iuramen
f tum defuncti:[g]aliud eſt iuramẽtũ hæredũ: & ſic
g iuramẽtũ eſt mere perſonale.Si†ergo defunct⁹ iu-
3 rauerit aliquid facere vel dare,& non facit,nec dat
ipſe,nec hæres eius:nõ eſt periurus hæres propter
iuramẽtũ defuncti.¶Opp.& videẽ ꝙ poſt ſnĩam
h iureẽ:[h] vt ſ.l.proxi.& ſ.de ſentẽ.cũ iudex.Sol. f
Dicunt quidã ꝙ illa iura corriguẽ. Hoc videtur
cõtra hanc legẽ in fi.quæ confirmat iura antiqua.
4 Sol.†Ego dico,ꝙ debet iurari in ipſa ſnĩa,vel mo
dicum ante,vel modicũ poſt:vt hic.Et licet à ſnĩa
appelletur, nihilòminus ſtatim iurabitur,nõ ob-
ſtante appellatione.hic eſt caſus hic &c.

SVMMARIVM.

1 ☞Deferens iuramentum,ſiue iuretur,ſiue non,
non appellat.
2 Ille,cui iuramentum defertur,poteſt illud ex cau
ſa recuſare.& nu.5.
3 Recuſans iuramentum ſine cauſa,poteſt à iudice
pro conuicto haberi.
4 Recuſans iuramentum,licet cauſas non allegaue-
rit,poteſt tamẽ illas in cauſa appellatiõis allegare.
6 Qui non vult iurare,non cogitur cauſam dicere.
7 Hęc lex loquiẽ de iuramẽto iudiciali,vel volũtario
8 Qui dicit in prima cauſa,ſi perdat in cauſa appel-
lationis,ex nouis probationibus,non condemna
tur in expenſis:aliàs ſecus.

Sed iuramento. Si cauſa decidiẽ
ſacramẽto delato
i præſtito.vel recuſato,nõ eſt loc⁹ appellatiõi[i]:ſed
qñ poteſt prouocari,p̃ceditur eo ordine, qui hac h
lege inſeritur.h.d.& eſt notabilis iſte caſus, & alij
in hac lege poſiti,qui non ſunt alibi.¶No.primò
1 †ꝙ ille,qui defert iuramẽtũ,ſiue iuretur, ſiue refe
k ratur,non poteſt appellare.[k] ¶Nota ſecundò ꝙ i
2 ille,cui deferẽ,cogiẽ iurare,vel referre: vel†ſi vult
põt recuſare ex cauſa. Ita debet intelligi iſte text.
3 & ſic non corrigitur l.manifeſte.ff.eod. ¶†Nota
tertiò,ꝙ qñ quis recuſat iuramẽtũ abſq; legitima k
cauſa,iudex poteſt habere eum pro cõuicto:quaſi
ipſe alteri parti retulerit iuramentum,& ei remi-
ſerit: & hoc habet locũ ſiue ſit iuramentũ deciſiuũ
totius:ſiue ſit iuramentum deciſiuum alius par-
tis:vt puta ſuper aliquali poſitione,vide text.qui
dicit ibi:& ita cætera ſentẽtię capitula.No.ex hac
4 lege ꝙ†ille,qui recuſat iurare,licet cauſa quare no
luerit iurare non allegauerit corã primo iudice:tñ
eas poterit allegare corã iudice appellatiõis, ſcdm
qđ glo.intellexit.vide tex.in ver.ipſe aũt.& vide
gl.ſup verbo atteſteẽ.& glo.ſuper verbo,auxiliũ.
l ¶Oppo.ff.eo.l.manifeſtæ.[l]Dicunt quidã, ꝙ illa
lex hodie corrigiẽ:qa indiſtinctè hodie põt iura-
5 mentũ recuſari ſine cauſa. Alij dicunt contra.†&
veritas eſt:quia ſine cauſa non põt recuſari:vt hic
dicit tex.Hoc etiã apparet:quia ſi ſine cauſa recu-
6 ſat,põt haberi pro cõuicto.†In hoc tamen eſt ad- l
uertendũ:quia nõ cogitur cauſam dicere, qñ non
vult iurare.¶Quæro de quo iuramẽto loquiẽ lex
iſta.Rñ.quædã gloſella dicit ꝙ referẽ ad iuramẽ- m
7 tũ neceſſariũ tantũ.Hoc eſt falſum:†quia text.in
ver.ſin aũt is &c,expreſsè loquiẽ de iuramẽto vo-
lũtario,vel iudiciali.¶ Quęro,qd vult dicere tex.
m ibi[m]:neq; periurij:neq; iuſti ſtipendij.Gloſſ.dicit
multũ notabiliter,ꝙ neuter neutri condẽnatur in
8 expẽſis.Vide gl.ſuper ver.diſpẽdij.quã nota.†Ex
hac gl.dicũt quidã ꝙ ille,qui vicit in prima cauſa,
ſi in cauſa appellatiõis ſuccũbit,nũquã dãnatur in
n expenſis[n].quod debes intelligere verũ, quãdo in
cauſa appellationis ſuccũbit ex nouis probationi
bus:ita loquitur hic.ſecus ſi ex primis actis ſuccũ
bit,vel apparet prima ſentẽtia manifeſtè iniqua.
Ita no.Io.And.in c.iuris ignorantia.de reg. iur.
lib.vj.per Inn.extra de dolo & contu.c.finẽ.Di-
xi tibi,vt videtur mihi.ſ.de iudi.l.properandum.
§.ſin autem alter &c.

SVMMARIVM.

1 ☞Iudex poteſt ſtatuere procuratori terminum n
ad faciẽdum comparere principalem, ꝙ veniat ad
iurandum,vel reſpondendum poſitionibus.

Iuramentum

gam diſceptationẽ
nota.in prin.ij.col.
& vide Bart.in l.ſi
poſt exceptionem.
§.hæc aũt actio.ff.
quod metus cauſa.

POMATES.

¶Nota ꝙ aliud.Si
defunct⁹ ergo debe
bat iurare, non po
terat hæres iurare,
nec declarare id,
qđ defunct⁹ habe-
bat declarare: vt p
Alex.conſi.liiij.vo
lu.j.in j.dubio.
g ¶Iuramẽtũ defun-
cti. Iuramentũ eſt
perſonale, vide in
auẽ.quod obtinet.
de proba.& Bar.in
l.cũm quis.§.codi-
ci.de lega.iij.in eo.
verſi.adde glo.in l.
pe.§.fin.ff.ne quis
eum qui.dicit,ꝙ fa
cultas iurãdi in li-
tem tranſit ad hæ-
redem. De quo o-
mnino adde Alex.
ibi poſt doct.
h ¶Iureẽ. Vide Bar.
in l.admonendi.in
fi.& in d.l.cũm iu
dex.
i ¶Locus appellatio
ni. Vide Bart.in l.
in actionibus.in fi.
q.de in lit.iuran.
k ¶Appellare. Ex
iſto text.dicas ꝙ ſi
cauſa committitur
ex partiũ cõſenſu,
cõſilio ſapientis. &
ſententia fuerit la-
ta vigore conſilij,
ꝙ pars non poterit
appellare. Sed cõ-
trariũ tenet Bal.in
l.j.§.j.in fin.& in l.
ex cõſenſu.de app.
Et dicebat Bald.ꝙ
hic erat tex.melior
de iure. Vide oĩno
Bar.in l.ſi cõuene-
rit.de re iudica.
l ¶Manifeſtæ. Per
Cano.extra, codẽ
c.fina.
m ¶Text.ibi. Et hic
no.tex. ſcdm Bal.
ꝙ iudex nõ põt co
gere quem iurare:
ſed dicitur habere
ipſum p̃ conuicto.
Ibidẽ adde Bart.in
d. §. ſiue autẽ alte.
Adde pulchrũ di-
ctum Bar.in l.ſi pi
gnore.de pact.pig.
n ¶In expẽſis. Quid
autem ſi fuerit
in interlocutoria

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

2 Iuramentum,quando in abſentia cõmittitur, iu-
dex in cuius iuriſdictione pars degit:ſi corã eo iu-
ratur,remittit acta ad iudicem cauſæ.
3 Quãdo iuramẽtũ cõmittiť in abſentia,debet ſtatui
terminus parti,vt cõpareat ad videndum iurare.
4 In arbitrio iudicis eſt,declarare cuius expẽſis fiat
iuramentum in abſentia.
5 Pendente iudicio ſuper vno capitulo,non impedi
tur iudicis officium ſuper alijs.

a **His de præſentibus.** [a]Iſte eſt notabilis
§.& ponit valde pulcherrimam practicã. ¶ Nota
1 primò†q iudex poteſt procuratori ſtatuere termi
num ad faciendũ comparere principalẽ q veniat
ad iurãdũ,vel reſpõdẽdũ poſitiõib⁹.Not.ſecundò
2 †q quãdo iuramẽtum cõmittitur in abſentia,hoc
b oportet fieri ſub fide geſtorum[b].hoc eſt,q iudex,
coram quo cauſa agitur,ſcribat iudici illi⁹ loci,vbi
c pars degit:vt ſi corã eo iuretur,remittantur acta[c]
3 ad iudicẽ cauſæ principalis.¶ No.tertiò†q quan-
do iuramẽtum cõmittitur in abſentia,debet ſtatui
terminus parti,vt ad illum locũ compareat ad vi-
dendũ iurare partẽ,vel teſtes &c. ¶ Nota quartò
4 †q cuius expẽſis[d] hoc debeat fieri,hoc eſt in arbi-
d trio iudicis.¶ Not.†quintò q pendente dilatione
5 ſuper vno capitulo,non impeditur[e] iudicis officiũ
e ſuper alijs capitulis,nõ prȩiudicialibus.quod per-
petuò tenementi,&c.

SVMMARIVM.

1 ☞Negatiua probatur per ſcripturam.
2 Scholaris q nõ ſit in matricula,probatur in inſpe-
ctione matriculæ.
3 Quem non ſoluiſſe collectam,probatur ſi in libro
ſoluentium non reperitur.

CVm quis. Iuramentũ retractatur ꝑtextu te
ſtamẽti de nouo repti.h.d. Vide tex.
ibi circa prin.ibi:poſtea aũt manifeſtũ
f nihil ei,&c.Quæro,quomodo[f] poteſt iſta negati-
ua probari,nihil fuiſſe ei relictum.Gloſſ.dicit per
ſcripturã teſtamẽti,nõ p teſtes.Alij dicũt ẽt p te-
g ſtes[g].& iſtud puto verũ.¶ No.ergo†primò,q per
1 ſcripturã ꝓbareť negatiua[h] hoc mõ inſpecto te-
h ſtamẽto nõ reperiť ibi Titio legatũ:ergo nõ eſt le
2 gatũ.Facit†ad ꝓbãdũ q ſcholaris nõ ſit in matri-
3 cula,ꝓbať p inſpectionẽ†matriculæ: facit etiã ad
ꝓbãdũ,q aliqs nõ ſoluit collectã: qa inſpecto li-
bro ſoluẽtium collectã,nõ reperiť ibi. & valet ad
multa.Simile põt ꝓbari per teſtes,q dicũt ſe in-
terfuiſſe teſtamento:& tunc non fuiſſe relictum.

Si certum petatur. *Rubrica.*

LEX I.

NEque æquam- Hæredes tenentur ad debita pro por-
tionibus hæreditarijs, nullo re-
ſpectu habito ad prælegata.h.d.
iſta lex,&c.

LEX II.

QVamuis. Ex mutuo rei alienæ,naſcitur nobis
actio,ſi fuerimus ſtipulati:quæ pote-
rit cedi dño.h.d.¶ Opp.de l.ij.§.appel
lata.ff.eod.Solu.Hic mutuum fuit reconciliatum
ſtipulatione.Quærit gloſſ.an iſta ſtipulatio impe
diat actionẽ oriri ex numeratione.Glo.plenè exa
minat in l.certi cõdictio.§.quoniam.ff.eo.Cy.re-
fert hic. Tetigi in l.ſi ita fuero ſtipulat⁹.& in l.cũ
enim.ff.de noua.¶ Quæro,quid ſi pecuniam alie-
nam,quã dedi,mutuo,& ſum ſtipulatus,dominus
repetat.Itẽ quid ſi dñs non repetat,nec ego fui ſti
pulatus,& ille nõ vult cõſumere? Iſtas quæſtiões
format hic gloſſ.& de verbo ad verbum eas ponit
in l.nam & ſi fur.ff.eo.Dic vt in gloſſ.& ibi plenè
examinabimus.

LEX III.

EOs qui. Vbi qs exercet officium nõ põt exercere fœnus.
h.d.Videbitis in l.principalib⁹.ff.e.&c.

SVMMARIVM.

1 ☞Alteri per alterũ in mutuo, & in debito pro-
pter pecuniam quæritur.
2 Expreſſa reprobatio act⁹ facti nomine meo,quã-
do requiratur.
3 Ex cõtractu alterius meo nomine celebrato,ſi ra-
tum non habeo,gerenti quæritur actio vtilis.

SI abſentis. Subtilis lex eſt iſta.Si pecũia alie
na abſentis dñi noĩe mutueť,ei q̃ritur
actio:q ſi ratũ nõ habet mutuãti cede
re cogiť aliàs vtilis ei cõpetit.h.d.¶ Op.alteri per
alterũ nõ põt q̃ri actio:vt l.ſtipulatio iſta.§.alte-
1† ri.de verb.obli.Sol.Fallit in mutuo,†& etiam in
debito,ꝓpter ſingularia ꝑcepta pecuniæ : vt hic,
& l.certi cõdictio.§.ſi numos.& l.ſingularia.ff.e.
j.de cõdi.indebi.l.ſi per ignorãtiam. ¶ Itẽ oppo.
q huic nõ poterit quæri actio,cũm ratũ nõ habue
rit:ergo negotiũ ad eum nõ pertinet:vt l.ſi pupil-
li.§.vnde q̃riť.ff.de neg.geſt.Sol. Dicũt quidam,
q hic primò habuit ratũ,poſtea non vult habere
ratum,per reſtitutionẽ in integrũ vnde actio iam
erat ſibi quæſita.Iſtud licet in ſe ſit verũ,tamẽ eſt
diuinare.Dicas ergo q ei abſenti,& ignoranti. &
ratũ nõ habenti , quæritur actio ipſo iure, vt hic.
Nec obſtat §.vnde quæritur.quia hic eſt negotiũ
ſuũ quodãmodo ipſo geſtu,vel re ipſa:ideo perti-
net ad eum nõ expectata ratihabitione.Vel veri⁹
dicas,hoc eſt ſpeciale propter ſingularia prȩcepta
pecuniæ mutuatȩ,vt ſ.dixi.¶ Quæro.dicitur hic,
reprobato nomine:qualiter reprobauit iſtud no-
men? Dicũt quidã,petendo reſtitui in integrũ.ſed,
vt dixi,iſtud eſt diuinare.Alij dicunt & reprobat
expreſsè dicẽdo,nolo agere.& iſta eſt vera,vt ſta-
tim dicã tibi.Alij dicũt q tacẽdo eo ipſo & nõ ha-
bet ratũ,videť reprobare.quod gl.noſtræ nõ pla-
cet.Et ſic remanet vera prȩcedẽs,q requiritur re-
probatio expreſſa.Pro hoc facit l.ſi fili⁹.ff.ad Ma
cedo.& quod no.in l.quo enim.§.j.ff.rem ratam
ha.ſcd'm gloſſellã Rogerij,q dicit nõ reprobare,ra
tihabitioni par eſt.Sed contra iſtã glo.facit l.pro-
curator ad exhibẽdũ.§.fi.& l. quo enim.§.j.ff.rẽ
2 ratã hab.Sol.†Quãdoq; aliquid eſt factũ nomine
meo,per quod mihi quȩritur,vel alius mihi obli-
gať:tũc nõ improbare eſt approbare.Requiriť er-
go expreſſa reprobatio:ita debet intelligi hȩc lex
cũ ſua glo.ideo enim dicit text. reprobato nomi-
ne,quaſi expreſſa reprobatio requirať. Si verò eſt
factũ aliquid meo nomine,per quod mihi præiu-
dicať:tũc nõ eſt neceſſaria exꝑſſa reprobatio : ſed
qui non approbat,reprobat vt legibus contrarijs.
Fallit in caſu d.l.ſi filius.ad Maced.Dixi plenè in
d.l.quo enim.§.j.Glo.format vnam quȩſtionem,
quam dic vt in ea.& tene vltimam ſol.¶ Vltimò
3 nota†& tenementi text.q ex contractu alterius
nomine celebrato,ſi ille ratũ non haberet gerẽti
i competit vtilis[i] in eo quod ad illum contrahentẽ
peruenit.Concordantiæ ſunt in glo.

SVMMARIVM.

1 ☞Quãdo pecunia ad vnũ de volũtate alteri⁹ pue
nit,fictione iuris dicuntur plures numerationes.
2 Exceptio nõ numeratȩ pecuniȩ limitata tpe,non
habet locũ in cõtractib⁹ nõ celebratis in ſcriptis.
3 Diſtinctio gl.in l.ſi ex cautione.j.de nõ nume.pe
cu.non habet locum in ſcriptura priuata.
4 Si notarius in inſtrumento dicat,pro centum flo-
renis ſibi datis,& ſolutis &c.ſi poſtea probetur q
illo tempore non interuenit numeratio:an inſtru
mentum ſit falſum.remiſsiuè.

SI non ſinguli. Ex contractu mutui
quis non tenetur vltra illud,quod ad
eum peruenit:niſi pluriũ reorũ cõſti-
tutio,vel interceſsio,vel biẽnij curſus interuene-
rit.h.d.Diuidiť in duas partes.Primò,quãdo pecu
nia fuit numerata & cõfeſſata.Secũdò quãdo fuit
numerata,ſed fuit cõfeſſatũ aliud pro ea.Secunda
ibi:ac multè magis. ¶ Oppo.q numeratione duo
rei nõ poſſunt cõſtitui:cũ vna pecũia nõ poſsit ad
plures ꝑuenire inſolidũ:vt l.ſi vt certo.§.ſi duo-

ſnĩa cõdẽnat⁹ ĩ ex-
pẽſis,& in diffiniti
ua obtinuit, vide
no.Bar.l.ſi pigno-
re.ĩ fi.ff.d̃ pig.act.
Et vide not.Bal.in
auť.gñalr.ĩ v.co.ff.
de epiſ.& cle.de eo
qui habet iuſtã cau
ſam litigãdi in vno
articulo,& obtinet
ĩ alio: iõ dicit Bal.ĩ
§.ꝓxi.q ſi qs dicit
ĩ vno capitulo ĩ ex
pẽſis,ſtatim debeat
refici nõ expectata
diffinitiua.adde gl.
hic. Vide Bal.in l.
j.j.de ſen.quæ ſine
certa quantitate.

a ¶ His de præſentibus.Et p hũc text.
dicit hic Bal.probari q iuramentũ ve-
ritatis delatũ dño,
nõ põt p ꝓcuratorẽ pſtari de iure ci-
uili,ẽt ſi hr̃et ſpãle
mandatũ. De quo
oĩno vide Alex.in
l. q bona.§.ſi alie-
no.ff.de dã. infect.
in xj.col.in fi.& vi
de Sali.hic, quid ſi
dñs eẽt ĩ loco adeò
lõgè,q ad eũ mitti
non poterit.

b ¶ Fide geſtorũ.Vide Bar.ĩ l.ad egre-
gias.ff.eo.tex.cum
gl.c.cõſtitut⁹.de fi
deiuſ.& ibi gl.q in
cã criminali teſtes
debẽt remitti ad iu
dicẽ cauſæ.& gloſ.
in c.teſtes.in q.ix.
Cõtrariũ ſenſit gl.
in c.Romana.§.cõ
trahẽtes.poſt Ioã.
Mo.de ſo. cõp.lib.
vj.p d.Abb.ĩ c.cũ
cãm.de teſti. & qđ
no.in l.ſi quãdo.C.
de teſti.

c ¶ Remittanť acta.
Vide Bar.ĩ l.ſi po-
ſtulauerit. ff. de a-
dulte.

d ¶ Cuius expẽſis.In
hoc cui⁹ expẽſis de
beãt fieri,videq; quȩ
dixi poſt Bar.ĩ l.ad
egregias.de iureiu.
& Bal.hic.& Salic.
ibi etiã q̃rit , qd de
rñdẽte poſitiõib⁹,
q eſt dñs: & de ma-
teria vide quȩ dixi
poſt Bar.ĩ l.qm̃. &
ĩ l.ſi qñ.j.de teſt.&
Ro.in l.accuſare.§.
fi.ff.ad Treb.& vi-
de oĩno gloſ.& ibi
Bar.in l.ij.§.defen-
di.ff.quib.ex cauſ.
in poſ.ca. & Ioan.
And.in rubri.ex-
tra,de iur.calum.

e ¶ Non impeditur.
Et no.Bar.in l.fin.
in ij.col.ff.de ferijs.
& in l.ij.de re iu.&
in l.ſiue pars.C.de
dil.& qd no. Bar.ĩ
l.iij.de appel.reci.
POMATES.

f ¶ Quȩro qño.Vide
Soci.cõſil.clix.col.
maximè iiij.vbi ſe
quiť,inducendo ad
pulchrum caſum.

g ¶ Per teſtes. Et ex
hoc concludit Pau.
de Ca.in cõſi.ij.qđ
ĩcipit,ĩ Chriſti no-
mine amẽ.ꝓ euidẽ
tia ei⁹ qđ q̃riť &c.
q acta pñt p teſtes
ꝓbari,etiã ſi nulla
ſcriptura reperiať.

h ¶ Probareť negatiua. De mõ ꝓbãdi
negatiuã, adde qđ
no.glo.& Bar.ſ.de
erro. aduo.l. erro-
res.& qđ no.gl.ĩ l.
cos.de offi.magiſt.
tex.& ibi Bar.in l.
cũ qs.C.de vſufru.
hic no.& adde bar.
ĩ l.Titiæ textores.
de leg.j.& Bal.in l.
iuſtũ.C.de eden.&
tex.& Bar.ĩ l.cũ te
ſta.j.de teſt.manu.
& Bal.in l.hi q ad
ciuilia.de appel.

i ¶ Cõpetit vtilis.Et
ĩtellige cũ oĩb⁹ qua
litatib⁹,& cõditio-
nib⁹ cohærentibus
perſonæ tertij : vt
ſing.declarat Bart.
in l.fundum.ff. de
actio.empt.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

1 bus.ff.cõm.Gl.ſoluit †optimè,fictiõe iuris videł
ad vtrũq; perueniſſe,cũ ad vnũ de volũtate alte-
rius pueнerit. Iſta eſt vera: licet Vltramõtani cõ-
tra.Plenè dixi in l.eandẽ.in princ.de duo.re.¶ Itẽ
oppon.excep.nõ.nu.pec.põt opponi intra bieniũ
tm̃,qñ cõtract⁹ eſt celebrat⁹ in ſcriptis: vt l. in cõ
tractibus.j.de non nu.pe.ſed hic nõ proponił in-
terceſsiſſe ſcriptura: ergo &c.Solue vt in gl.quæ
dicit,ꝙ hæc ſcriptura interceſsit. Vide gl.& tene
2 mẽti,quæ tenet †ꝙ exceptio nõ numeratæ pecu-
niæ limitata t pe,nõ habet locũ in cõtractibus nõ
celebratis in ſcriptis.Gul.de Cug.tractat in l.qui
pecuniã.ſi cer.pet.Dicam vobis in l.ſi ex cautiõe.
& l.in cõtractibus.j.de nõ nu.pec.¶ Opp.dicitur
hic,ꝙ ſcriptũ fuit oleũ ſuſceptũ: ergo per inſtru-
mentũ probał oleũ numeratũ :ergo nõ põt obij-
ci exceptio nõ nu.pec.Glo.ſoluit duobus modis.
Primò,ꝙ hic erat priuata ſcriptura.¶ No.iſtã ſol.
3 †& ſic habes ꝙ diſtinctio gl.in l.ſi ex cautiõe. q̃
dicit aut inſtr̃m dicit ꝙ qs cõfiteł: aut dicit ꝙ fuit
facta numeratio: nõ habet locũ in priuata ſcriptu
ra[a]. Idẽ no.j.de do.cau.nõ nu.l.ſi.in prima gloſel
la.qđ tene mẽti. Alij dicũt ꝙ hic loquitur etiã in
publico inſtrumẽto: & qđ hic dicit, ſuſceptũ,de-
bet intelligi ꝙ partes cõfitebanł,hic nõ:hic nota-
ri⁹ hoc aſſerit in inſtr̃o. Scđm hoc videł velle iſta
4 gl.†ſi notarius diceret in inſtrumẽto: & hoc fecit
ꝓ centũ florenis ſibi datis,& ſolutis &c.& poſt-
ea ꝓbareł ꝙ illo t pe non interuenit numeratio:
inſtr̃m eſſet falſum:qđ an ſit verũ,nõ dicã modo.
do.Ia.Bu.diſputauit de hoc vnã q̃onẽ.Tãgã j.de
nõ nu.pec.l.ſi ex cautiõe.no. & tene mẽti gl.iſtã.

SVMMARIVM.

1 ☞ Exceptio ſimulationis dicitur,quãdo obliga
tio eſt facta ob cauſam non veram vel fictam.
2 Si debitũ eſt ex vna cauſa, & in inſtrumẽto confi
teał ex alia cauſa, nõ dicił inſtrumentũ ſimulatũ.
3 Debitum ex vna cauſa,poteſt conuerti in debitũ
ex alia cauſa.

SI ex pretio. Iſta eſt bona lex. Debitũ ex cã põt
cõuerti in aliã ſtipulationẽ,nõ pacto nu-
do , ex interuallo appoſito:ſec⁹ ſi incõtinẽti. h.d.
hæc l.& l.ſi ꝓ mutua.j.e.¶ Oppo.ad l.ſi ex pretio
de l.ſingularia.ff.e.Sol.Ibi pecunia debita ex vna
cã erat ſolutiõi parata.vñ nuda cõuẽtione in cãm.
mutui põt cõuerti,vt ibi no.Sed ſi nõ eſſet parata
ſolutiõi:diſtingue aut vis cõuertere in cãm mutui
p ſtipulationẽ, aut pacto nudo.& ſi pacto nudo :
aut incõtinẽti,aut ex interuallo:vt iſtis ll.Ex hoc
habes:ſtatuto ciuitatis hui⁹ caueł ꝙ cõtra inſtr̃m
confeſsionatũ,ſeu garentigionatũ, poſsit opponi
b exceptio ſimulatiõis[b].Dico,& ita de facto obti-
1 nui,†ꝙ illa dr̃ exceptio ſimulatiõis,qñ promiſsio
eſt facta ſimulatè ob cãm nõ verã,vel nõ iuſtã.Ita
loquił tit.pl⁹ valere quod agił.l.j.& j.de cõdi.ob
2 cau.quaſi †dicat,qñ debitũ in veritate eſt ex vna
cã,licet in inſtr̃o cõfiteał vt debitũ ex alia cã: nõ
dicił inſtr̃m ſimulatũ: qa obligatiõis ſubſtãtia nõ
3 deficit:vt hic dicit text.Et debitũ †ex vna cã, põt
conuerti in debitũ ex alia cauſa, Tene menti &c.

NOn vnde. Vtrũ ille,q agit cer
ti cõdictione ex mu
tuo,debeat ꝓbare pecuniã mutuatã fuiſ
ſe ſuã ꝓpriã,Hic tex.vł ꝙ ſic.Certè ſi pecunia cõ
ſumpta eſt,nõ eſt dubiũ ꝙ nõ debet ꝓbare:qa ẽt ſi
fuiſſet aliena,mutuũ eſſet recõciliatũ cõſũptiõe.
Sed ſi nõ eſſet cõſumpta : de hoc ſunt opi. tãgił in
l.nã & ſi fur.ff.eo.& ibi.Deo duce dicemus, &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Vnus ex pluribus ſocijs vni⁹ mercãtię,nõ põt
agere in ſolidũ pro rebus ſocietatis ſine mandato.

CVm te. Si plures ſimul mutu
ant,q̃libet agit ꝓ par
te,niſi actũ fuerit,vt eſſent duo rei cre
dẽdi,vel alteri ab altero eſſet mãdatũ.
h.d.¶ No.ꝙ duo rei credẽdi poſſunt conſtitui. de
duo.reis debẽdi nõ eſt dubiũ,vt vidiſtis in l.ſi nõ
ſinguli.s.eo.& l.pe.j.de duo.re.& l.eandem.ff.de
1 duobus reis. Facit iſta lex ꝙ † ſi plures ſunt ſocij
vnius mercantiæ,ꝙ vnus nõ poteſt agere in ſoli-
dũ pro rebus ſocietatis, niſi habeat mandatum ab
alijs.dixi plenè in materia de duobus reis.optimè
facit.ff.de exerci.l.j.in fi.cum legibus ſequẽtibus.

c EO quod. [c]Plures vno inſtrumẽ
to poſſunt obligari.
Item vnum debitum in aliud, poteſt per
ſtipulationem conuerti.h.d. An autem plures de
bitores vno libello poſsint conueniri,dixi etiam
in materia de duobus reis.l.iij.in fi. Tetigi in l.ſu-
pra inter.§.Caſsius.ff.de aqua plu. arcen.

d INcendiũ. [d]Caſus fortuit⁹ nõ
e liberat [e]debitorem
quãtitatis vel gñis.h.d.¶ Oppo.de l.qđ
te.ff.e.Sol.Ibi loquił in debitore ſpẽi:ſec⁹in debi
f tore quãtitatis.Itẽ qđ hic dicit [f]de debitore quã-
titatis,fallit qñ quantitas debetur reſpectu certæ
ſpeciei:vt ff.de noxali.in l.electio.§.ſi is.de pen.l.
quæſitum.in prin.j.de iur.emphy.l.j.&c.

5 SI in rem. Qui pro alio ſoluit,põt ab
eo repetere,&c.h.d.

EVm qui. Inſpicitur cuius cõ
tẽplatiõe quis mu
tuet:non cuius contemplatione quis
accipiat.h.d. Materia huius legis eſt
plenè in l.ſi pupilli.§.j.de neg.geſt.

MVtuæ. Subſcriptio vt teſtis non
obligat eum,qui neq; acci
pit,neq; ſtipulanti promiſit.h.d.

NOn aduerſus. Creditor
nõ põt cogi
à debitore,vt eo dimiſſo agat cõtra de-
bitorem,debitoris.h.d.

QVi ſquis. Iudices in ꝓuincia,
in qua iudicãt fœ-
nus exercere nõ pñt:& q pecuniã pro
honore dat,exilij pœna punitur.h.d.

SVper chirographa-
rijs.Si cõtractus excedit ſummã q̃qua-
ginta librarũ auri,tres teſtes debẽt adhiberi in in-
ſtrumẽto obligatiõis,vel liberatiõis.h.d. ¶ Opp.
j.de teſt.l.teſtiũ.Dic vt ibi. Iſta lex recipit limita-
tionem auł.ſed nouo iure.quam vide &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Quot teſtes requirantur in inſtrumentis.
2 Notarius,ꝙ cõnumeretur in numero triũ teſtium.
3 Comparatio inſtrumenti,ad quod inſtrumentum
fiat.remiſsiuè.
4 Contractus in ſcriptis celebratur qñ hoc agitur.

g SEd nouo iure. [g]Circa
legẽ no
ſtrã ſunt q̃rẽda tria, q̃ tãgunł hic p gl.
1 †Primò q̃rił,quot teſtes requiranł in
inſtr̃is. Glo.tua diſtinguit vtrũ cõtractus fiat ſu-
per minori ſumma libræ auri,vel maiori. Primò
caſu ſufficiũt duo teſtes,ad plenã probationẽ.non
diſtincto vtrũ in ſcriptis, vel ſine ſcriptis,in ciui-
tate,vel extra ab ĩperito literarũ,vel nõ:vt in auł.
de fide inſtr.§.fi. Secũdo caſu,aut cõtrahit impe-
rit⁹ literarũ in ſcriptis,& in ciuitate,& requirũnł
quinq; teſtes,q oẽs debẽt ſubſcribere cũ ipſo con
trahẽte,vel ali⁹ ꝓ cõtrahẽte ſubſcribere,vt in hac
auł.Dices tu:q̃ ͦo põt cõtrahens ſe ſubſcribere,cũ
ponas eũ imperitũ literarũ? R̃n.imperitũ literarũ
intellige ſcđm Odof.illũ,q nullas ſcit literas,vel
ſcit modicũ:vt iſti mercatores,q neſciũt ſcribere,
niſi in vulgari.Si verò cõtractus celebrał ſine ſcri
ptis: tũc requirunł tres teſtes. Idem ſi contractus
celebrał à perito literarũ. Ita dicit gl.vt in auł.de
fid.inſtru.§.ij.& §.ſed & ſi inſtrumenta.quod eſt
multũ notandũ,vt ſemper aduertatis, ſi inſtrumẽ
tum excedit,ſummã cẽtũ florenorũ: req̃ranł in eo
tres teſtes,ſcđm glo.Hoc etiã tenebat Odof. Alij
dicunt,ꝙ iſto caſu ſufficiunt duo teſtes.& hoc te-
nebat Iac.de Bel.& hoc ſi inſtrumentũ eſt publi-
cum.Nec obſtat d.§.ij.& §.ſed & ſi inſtrumenta.
quia ibi loquitur, quando erat priuata ſcriptura,
& quis volebat ad eam facere comparationem.&
domi.Cy.hic hoc non firmat: licet tangat Specu.
in titu.

a ¶ In priuata ſcri-
ptura. Et iſtud idẽ
tenet Pau. de Caſt.
in cõſi.j. quẽ vide.
quia Bar.recitat cõ
trarium &c.

b ¶ Simulatiõis. Ad-
de Bal.s.de poſtul.
l.ſi ſub ſpecie.& vi
de Bar. latè in cõſi.
Petrus Nicolæ. &
quod not.Bar.in l.
Luci⁹.ff.depoſi. &
Barto.in l.emptor.
de aqua plu. arcen.
& Bal.poſt Bart.in
d.l.ſi ſub ſpecie. an
exceptio non nu-
meratæ pecunię ſit
exceptio ſimulatio
nis. de pactis.

POMATES.

c ¶ Eo quod. Vide
ſimilem tex. & ibi
Bal.& Pau.de Caſt.
& doct.in l.licet.s.

P. P AV. P.

d ¶ Incendiũ. Limi-
ta iſtam regulã niſi
caſus fortuitus con
tingeret propter p
ſonam creditoris &
eius reſpectu. Vide
Com.cõſi.clxxxv.
incip.ſer.Laurẽti⁹.
in ij.col.in prin. &
alia quæ ad Bart.in
l.creditor.ff.de ſo-
lutionib.

e ¶ Non liberat. Vi
de per Ang. & Mo
der.in l.ſi ex lega-
ti.de verb. obliga.

POMATES.

f ¶ Quod hic dicit. Li
mita iſtũ text.not.
quẽ exclamat Pau.
de Ca.in l.Titi⁹.de
p̃ſcr.ver. Rõnẽ at-
tigi ibi ad Bar.& ſe
quił i l.ſi ex legati
cã.ff.de ver.obl.ad
fi.& Iaſ.in l.Titi⁹.
in ij.notabili.ff.de
præſcrip.verb.

g ¶ Sed nouo iure.
Iſta auł.de cõſuetu
dine nõ ſeruał ĩ pu
blico inſtr̃o, ĩ quo
ſufficiũt duo teſtes
ſed ſolũ ſeruabił in
chirographo,et pri
uata ſcriptura:ſecũ
dum Iac.de Bel.in
l.fin.facit quod idẽ
not.in l. neque.ad
Velleia.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

lib. 4.

a ¶Correcta. Vide glo. magiſtram in corpore de fide inſtru. §. fi.
b ¶In l. j. Sed quando debet ſolui ſalariũ aduocato, vide in l. archiatri. aliàs Antiochus, & ibi Bar. C. de profeſ. & medi. lib. x. quia donec lis pendet, non debet ſolui. per Bar. latè in l. j. §. diuus. de var. & extraor. cog.
¶Quoties. Adde Lud. Roma. in conſi. cccxx. in materia ſequeſtrationis. Andr. Barba.

in tit. de teſte. §. reſtat de numero. videtur tenere 1 ꝙ duo teſtes †ſufficiãt. d. Io. And. in c. pluralis locutio. de reg. iur. lib. vj. videt̃ ponere idẽ. Dicit enĩ ꝙ regulariter duo teſtes ſufficiunt: excipit, qñ contract⁹ fit in ſcriptis ab imperio literarũ in ciuitate &c. Sed quod fit ſine ſcriptis, nullã exceptionẽ facit. Tu dicas, vt ſaluemus inſtrumẽta, quæ quotidie fiũt, 2 ꝙ †in numero dictorũ triũ teſtiũ connumeret̃ tabellio, ſecũdũ qđ gl. dicit in p̃cedẽti membro, vbi requirunt̃ qnq; teſtes. Si verò cõtractus fiat in rure, remanet in eo correcta[a]. l. C. a ¶ 3 †Quæro, de cõparatiõe inſtrumẽtorũ, ad qđ inſtrumentum fiat cõparatio: de quo dicemus in l. cõparationes, & aut. ibi poſita. j. de fi. inſtru. 4 ¶Quæro, †qñ contractus dicatur celebrari in ſcriptis. Rñ. quando hoc agitur vt in ſcriptis celebret̃: vt dicit gloſ.

De ſuffragio. Rubrica.

¶Continua vt in gloſſa.

LEX VNICA.

SI qui deſideria. Salariũ aduocato[b] ꝓmiſſum cõdictione ex hac lege petit̃, & ſi res mobiles pro ſalario tradant̃, traditio ſola ſufficiet. Sed ſi immobiles, debet cõtract⁹ in ſcriptis celebrari, & vera traditio ſeq. Et ſi aduocat⁹ inuaſerit, reſtituet: & actiõe priuabit̃. h. d. Diuiditur in quatuor partes. Primò, qñ ſalariũ ꝓmittit̃. Secũdò qñ tradit̃ ꝓ ſalario res mobilis. Tertiò, qñ res ĩmobilis. Quartò, qñ aduocat⁹ inuadit indebitè. Secũda ibi: ſed ſi qđ eo noĩe. Tertia ibi: ꝙ ſi prædia. ¶Quarta ibi: quod ſi quis, propter hac vltimã partẽ, quæ punit aduocatũ violentum, Roſ. ponit iſtã cõſtitutionẽ inter cõſtitutiones, quæ puniũt violẽtos: & ibi eã totã cõmẽtatur. ¶Opp. ꝙ imò petendũ ſit certi cõdictiõe ex ſtipulatu: vt inſtit. de verb. obli. in prin. Sol. Diſtingue vt hic in prima glo. Circa hanc legẽ glo. quærit multas quæſtiões, & oẽs melius determinat pro aduocato, & c. licet in quibuſdam. reprobetur per doct. in quo non curo multum inſiſtere: ideo dic vt in gloſ. & per Cy. & per Roffre. in ſuis libel. &c.

De probibita ſequeſtratione pecuniæ. Rubrica.

LEX VNICA.

QVoties. [c]Sequeſtratio regulariter eſt prohibita. h. d. ¶Oppo. de l. ſi fideiuſſor. §. fi. ff. q ſatiſ. cog. Iſta eſt regula, ꝙ ſequeſtratio[d] eſt ꝓhibita: fallit in caſib⁹ qui hic no. in glo. qua[...]ide, & ſigna. ¶Quæro, video ꝙ eſt prohibita ſequeſtratio: ſed pone ꝙ ego volo ꝙ nõ

c ¶Quoties. Et adde ꝙ ſicut rerũ mobilium fit ſequeſtratio qñq;, vt hic: ita etiã iſtis caſib⁹ poterit interdici alienatio immobiliũ. in l. de pollicitationibus. ff. de pollici. & adde ſecũdũ Barto. in l. fi. de edi. diui Adr. tol. ꝙ tenet ſequeſtratio poſſeſſionis, cùm duo veniant ad arma, & mãdatur vtriq; ne accedant ad poſſeſſionem ſine licẽtia iudicis. Et de materia vide Anton. de But. in c. ij. de eo q mit. in poſſeſ. cauſa rei ſer. & adde qđ b dixi. s. adde Bar. in l. ſed & ſi vſusfructus. §. ſi inter duos. de vſufruct. & gl. in c. dilectus. de ſequeſtra. poſſeſ. & Spec. in titu. de expen. §. poſtremo. ꝑ totum. & dicit Bar. per gloſſ. in l. j. j. de ſer. quod ſemp valet ſequeſtratio cõmiſſa ꝓpter ſequeſtrationem, niſi ſatiſdaretur: quod tenet Bal. ĩ l. ſi. s. vbi in rem actio. etiam in loco vbi qs ſortitur forum.

✠ P. P A V. P.

d ¶Sequeſtratio. Regulariter nõ debet fieri ſeqſtratio fructuum, niſi teneat̃ rixa vel alia iuſta cauſa ſubdit. Vide c Com. conſi. clxvij. ad finẽ. & circa iſtã materiã ſequeſtri, an requirat̃ ꝙ con- d ſtet de debito per inſtrumẽtũ vt poſſit fieri: & an requiratur citatio partis, & multa alia, vide per Iaſ. in l. ſi fideiuſſor. §. fina. per totum. ff. qui ſatiſ. cogantur.

e ✠ P. P A V. P. ¶Permittitur. Deſcriptio ſemper ſit permiſſa. licet enim non deberet fieri inuentarium, vide Bal. & Sali. hic. Bar. in l. j. §. pe. ff. de ven. in poſ. mit. Bar. in l. fina. in prin. ff. de requir. reis. in l. Imperatores. §. fin. vbi Moder. & cæteri. ff. de appel. in l. facultas. C. de iur. fiſ. lib. x. in l. poſt contractum. ad fi. ff. de dona. Ant. de But. in c. ij. de ſequeſt. poſ. & fruct. bonus tex. in l. cùm domini horreorũ. in ver. quæ ibi ſunt deſcribere. ff. loca. quem allegat Angel. in d. l. Imperatores. etiam ſi non eſſet aliqua ſuſpicio fraudis. Ita Bar. in l. ſi fideiuſſor. §. fi. ff. qui ſatiſ. cog. circa fi. allegans ad hoc Andreã de Baru. in d. l. facultas. C. de iure fiſci. In contrarium vide omnino Ang. in l. fi. C. de anno. & tribu. Et quod diſcuſſio ſit ſemper permiſſa, etiam vbi quis non tenetur facere inuentarium, vide no. Com. conſi. lxxxviij. De quo habes ad Bar. in l. cùm proponas. §. non autem. C. de bo. quæ lib. ad Bar. & ideo Bal. in quodam ſuo conſilio inci. in Chriſti nomine amen. petitus tutor à matre voluit ꝙ licet teſtator remiſerit inuentarij confectionẽ tutori tamẽ pati debet tutor deſcriptionẽ bonorũ fieri, ne bona baratentur. Et ideo Pau. de Ca. cõſi. cxcj. inci. antequã veniã ad dicta dubia. in prin. voluit ꝙ ſi teſtator remittat vxori cõfectionẽ inuẽtarij vxore vſufructuaria, relicta ꝙ nõ obſtãte tali remiſsione poterit cogi ad cõficiẽdũ fieri inuẽtariũ vel ad patiẽdũ fieri deſcriptionẽ bonorũ, ne trãſeat ĩ ſiniſtrũ. Idẽ Alex. cõſi. lviij. ĩ iij. vol. Vide Curt. ĩ iſta l. j. ĩ v. ſeu xvj. co. q allegat illud conſi. Paul. de Ca. conſi. cxcj. ad illud quod dictum eſt s, ꝙ etiã ceſſante omni ſuſpicione poteſt fieri deſcriptio bonorum. In cõtrarium, vide Ang. per illũ text. in l. fin. C. de anno. & tribu. lib. x. Quod ſi fiat ſine cauſa, dicitur pars grauari, dicẽdo ibi eſſe textũ de hoc. Et pondera Pau. de Caſt. in l. ſi domini horreorũ. ff. locati. Et vide Bal. in l. facultas. in ij. co. C. de iure fiſci ꝙ petens eam debet docere de ſuo intereſſe & vide Iaſ. in d. l. ſi fideiuſſor. §. ſi ſatiſdatum. ad finem ff. qui ſatiſ. cog. Item ꝙ deſcriptio non ſit fienda, niſi cum aliqua cauſæ cognitione, & propter aliquam ſuſpicionem, vide Ange. in apoſtil. ad Bar. in l. j. C. de apoch. pub. lib. x. Quòd autem fieri poteſt deſcriptio, vide Imolam in d. l. Imperatores §. fi. col. j. de appel. e ¶Permittitur. Adde Bart. in l. Imperatores. §. fi. de ap. quod ibi per mod. & de materia per Io. And. in regula, locupletari. in mer cu. li. vj. & Bal. hic.

ſequeſtret̃, ex quo nõ poteſt fieri: ſed volo ꝙ ſcribant̃ quæ res ſint in domo, & q fructus percipiẽtur in domo: vt poſsint res facilius probari. Certè e iſta deſcriptio permittitur, [e]licet nõ ſequeſtratio. Tex. eſt not. in l. j. §. pe. ff. de ven. in poſ. mit. licet in cõtrariũ faciat l. defenſiõis facultas. j. de iur. fiſ. dic vt dixi in d. §. penul. ¶Quærit gl. vtrũ quãdo res ſequeſtrantur, perdatur poſſeſsio. Gl. dicit, ꝙ ſic: vt in l. intereſſe. ff. de acqui. poſ. Examina hoc vt ibi plenè dixi. & per Cy. hic &c.

De condictione indebiti. Rub.

SVMMARIVM.

1 ☞Sententia quãdo faciat ceſſare repetitionem.

LEX I.

f PEcuniæ. [f]Indebitũ ex cauſa iudicati ſolutũ nõ repetit̃: & in actionib⁹ ſtricti iuris nõ veniũt vſuræ, etiã poſt litis cõteſtationẽ hoc dicit iſta bona lex. Oppono ꝙ & ex alia cauſa ſolutũ nõ repetitur: vt j. co. l. ea quæ. Solo. Gl. 1 fatet̃ †ꝙ ſnĩa facit ceſſare repetitionẽ, vt hic. Sunt & alij caſus, q notant̃ hic, & in l. elegãter. circa fi. ff. co. ¶Sed oppo. dicit̃ hic ꝙ ſentẽtia facit ceſſare g repetitionẽ. [g]Contra. ff. de iud. l. ſi p̃tor. §. Marcellus. & l. in cõmodato. in fi. & l. rem mihi. ff. cõmo. de cõdic. ſine cauſa. l. ſi fullo. Dicit glo. ꝙ illud, qđ hic dicit̃, ꝙ ſentẽtia inhibet repetitionẽ, fallit in caſib⁹ dictarũ legũ. Alibi videtur dicere gl. quod verũ eſt. ꝙ non põt repeti per cõdictionem indebiti, vt hic: ſed per cõdictionem ſine cauſa. Ita no. in l. ſi fideiuſſor. §. in omnib⁹. ff. mã. Ita etiã no. in l. ſi ſine. §. qđ ſi ꝓcurator. ff. rẽ rat. ha. Doc. noſtri h reprobãt illas gl. & merito. [h] Nã ſolutũ indebitũ ꝑ ſnĩam, nullo modo põt repeti: niſi eſſet cã propter quã dare t̃ reſtitutio in ĩtegrũ. Et qđ dico: nõ põt repeti, intellige ꝑ actionẽ, ꝑ quã veniat̃ cõtra ſnĩam. Sed ſi eſſet aliqua actio, q̃ cõtra ſnĩam non repugnat: ſed aſſerit eã eſſe verã: tũc dat̃ repetitio. Hic ẽ caſus ĩ d. l. ĩ cõmodato. ĩ fi. & l. ſi fullo. cũ ſi. e

LEX II.

SIcitra. Delegatus indebitè repetit à delegante, non ab eo, cui eſt delegatus. h. d.

LEX III.

CVm & ſoluta. Solutum, & etiã promiſſum poteſt condici. h. d.

EAquæ. In his quę creſcũt per in- f ficiationẽ ſolutũ, vel ꝓmiſſum indebitè, nõ cõdicit̃. h. d. ¶Quæro, quæ eſt ratio huius legis. Rñ. quia in iſtis que creſcũt per inficiationẽ, ſoluẽs, licet indebitè, vi- i debit̃ tranſigere. [i]Ita tãgit glo. in l. error. s. de iur. & fac. igno. ¶Oppo. de l. inde Neratius. §. fina. ff.

✠ P. P A V. P. ¶Pecunię. Iſtã regulam ꝙ ſolutũ ex cauſa iudicati, non poſsit tãquã indebitè ſolutũ repeti, limita nõ ꝓcedere qñ eſſet lata ꝓ eo qđ aduerſari⁹ ꝓhiberetur donare. Caſus eſt ſingularis in l. ſi ſpoi. ſus. §. ſi vxor. ff. de donat. inter vir. & vxo. exclamat Ro. ſing. cccviij. incip. tu ſcis ꝙ donatio. Adde tamen ꝙ licet latè indebitum ſolutum non repetatur condictione indebiti, repetatur per cõdictionem ſine cauſa, vide Alex. no. cõſi. cccexxxvj. in iij. col. Vide latè Feli. in c. ſuborta. col. vj. & ſeq. de re iudi. Iaſ. in l. Iulianus verum debitorem col. viij. ff. de condi. indebi.

g ¶Ceſſare repetitionem. Adde tamen ꝙ ſolutio indebiti vigore præcept. facta, ſine cauſæ cognitione repetitur vt legitur & nota. ij. q. j. in ſumma Vide Bar. in l. ij. §. graui. de admi. rerum ad ciui. perti. & hanc legem limita egregiè per Bar. in l. j. §. denique. in fi. ff. quod vi aut clam.

h ✠ ¶Illas gloſſ. ex ſcripto exemplari lego clarius: & meritò: nam ſolutum indebitè per ſententiam, nullo modo poteſt repeti: niſi eſſet cauſa, propter quam daretur reſtitutio in integrum. quod dico non poteſt repeti: intellige per quam veniatur contra ſententiam. Sed ſi &c. Alexander Loſæus.

i ¶Tranſigere. De hac ratione. Adde Bar. poſt gl. in l. eleganter. §. ſi. ff. co. aliter tamen ponitur per Bal. in l. j. in fi. s. co.

a ¶ Indebitum. Et primam partem huius l. limita vt dixi in l. cuius per errorem. ff. de reg. iur.
b ¶ Aequiparanẽ. An dubius, & ignorãs, æquiparenẽ. vide in l. manifeſtiſſimi. §. j. de fur. & no. Bar. in l. ij. in ij. col. ff. ſi quis in ius voc. non ierit.
c ¶ Repetiẽ. Et materiã huius legis, vide latè examinatã per Bar. poſt glo. in l. fi. ff. de condic. ſine cau. & ſolet limitari hæc lex cũ materia per caſum l. pe. ff. q̃d ſal. tuto. auth. videlicet niſi tradẽs in dotẽ fuerit in dolo. & vide Bal. hic.
d ¶ Concurrãt. Nota ꝙ vtilis rei vẽdicatio concurrit cum cõdictione ob cauſam. & firmat Bal. in l. proxi. in v. col. in ver. iam venio.
e ¶ Debet dari. Adde an donatio ſit cõtractus innominatus, vide Bart. in l. fi. ff. eo. & in l. iuriſgentiũ. in princ. de pac. & in l. Ariſto. de do. Bald. hic tenet, ꝙ ſit contractus noĩatus etiam hodie.

✻ P. P A V. P.
f ¶ Stipulatio. Vide no. Alex. cõſil. xvj. in ij. vol. inci. dicto themate. Alexã. & Imo. ĩ l. j. ff. de pac. vbi Alexan. diſtinguit ꝙ ad finem repetendi caſu quo aliquis nõ impleat ſeruat naturã cõtractuũ innoĩatorũ, vt ibi per eũ. quẽ vide. Sed eũ reprobat in illa ſua diſtinctiõe in rub. ff. de verbo. obli. vbi latiſsimè tãgit, an ſtipulatio appoſita ſuper contractu innominato reguleẽ ſecundum eius naturã, quod etiã ipſe latiſsimè tetigit in l. cum mota. C. de tranſa. vbi refert cõtrarietatẽ Bar. in hoc. Sed vltimo loco in d. rubri. aliter cõcludit. Vide etiã Alex. de Aret. in d. rubri. & Paul. de Ca. & alia allegata p Iaſ. vbique: qa iſte eſt paſſus ambiguus. Et bene pondera tex. in l. precib⁹. in aduerſatiua. ſi verò. j. de rer. permu. quia in illo textu probatur ꝙ ad finem repetendi data ex capite cauſæ non ſecutæ nõ ſeruat naturã cõtractus innominati, ſup quo interponitur. Quẽ textum ponderat Iaſ. in d. rubric. & in d. l. j. de pac. Et allegat Roma. in l. ſciendum. de verb. oblig. prout etiã allegabat in d. c. cũ mota. Vide etiam aliquid per Fel. i. in c. j. extra, de pact. in vij. declaratione. & alios Moder. in d. l. cũ mota. & in l. j. ff. de pac. & in rubri. ff. de verb. oblig. Bal. ſecundũ do. Bartolinum. in j. colum. tranſit cum Bar. hic, etiam inquantum ad hoc vt non habeat locũ repetitio cõtra non implentẽ. Et ſic cõtra Alexan. in d. l. j. ff. de pac. ideo bñ nota. Vide etiam Soci. in d. rubric. in pen. & vlti. char. Stipulatio. Adde tu ad Barto. hic, & vide Alex. in cõſil. xv. col. j. in ij. volu. & in conſil. lxxvj. in princi. in v. vol. & no. Bar. in l. com mota. j. de tranſac. ĩtellige vt per Alexand. in d. conſilio lxxvj. Strabo.

ad l. Aquil. ſed ibi à nemine erat debitum: hic verò erat debitum ab aliquo.

SI à patre. Qui non eſt hæres & ſoluit, cũ ſe putat hæredem repetit. h. d.

SI per ignorãtiam. In indebito ſoluto alteri per alterum quæritur actio, ſicut in mutuo.

FIdeicommiſſum. Idem dicit, quod l. cùm quis. ſ. de iur. & fact. igno. &c.

CReditoris. Indebitũ ſolutũ tãquã ꝓcuratori in rẽ ſuã, ab eo repetiẽ. Vidiſtis de hac materia in l. falſus. j. de fur. &c.

a INdebitum. *Soluẽs ſciẽter indebitũ, nõ repetit: & ſolutio in dubio præſumiẽ. h. d.

S V M M A R I V M.

1 ☞ §. ſi decẽ. in l. ſi nõ ſortẽ. per hãc legẽ corrigiẽ.

SI quis. Cuius eſt electio in ſoluẽdo, eiuſdem eſt electio in repetẽdo. h. d. ¶ Oppo. de l. ſi nõ ſortẽ. §. ſi decẽ. circa fi. ff. eo. Sol, Dicũt quidam quòd ibi erat electio creditoris ab initio. Sed iſtud, licet ſit verum in ſe, eſt tñ diuinare. Veritas
1 †eſt, ꝙ ibi Vlpiani opi. poniẽ quæ hic ꝑ hãc l. corrigitur. ¶ Opp. de l. planè. ff. eo. Sol. Ibi loquiẽ qñ erãt duo rei debẽdi: tũc ipſi nõ habẽt electionẽ in repetẽdo, ne forte in eligẽdo ſint diſcordes. ¶ Oppo. tertiò de l. is cui. ff. de leg. ij. Sol. Ibi ſoluit vnã rẽ de debitis alternatiuè: hic ſoluit vtrunq;. ¶ Itẽ opp. de l. ſi nõ ſortẽ. §. ſi decẽ. in primo caſu. ff. eo. Sol. Ibi nõ ſoluit perfectè vtrũq; : ſed cũ deberet Stichũ aut x. ſoluit Stichũ & v. vnde illa v. debẽt repeti præcisè: qñ illa v. apparẽt indebitè ſoluta. ¶ Ex prædictis potes diſtinguere per teipſum.

S V M M A R I V M.

1 ☞ Dubitans, & ignorans, quando æquiparẽtur.

PRo dubietate. Hæc eſt notabi-
1 lis lex. Dubitãs † & ignorãs, quãtũ ad
b repetitionẽ indebiti ęquiparanẽ. [b] Prędicta vera ſunt, quantũ ad repetitionẽ indebiti, vt dixi: quantum ad alios cõtractus qñq; inter dubitantem, & ignorantẽ reperitur differentia, vt no. ff. de iur. & fac. igno. in glo. ſuper rubri. & ff. de teſta. l. de ſtatu. Et habuiſtis hoc anno j. de fur. l. manifeſtiſsimi. §. ſin autem neſcius & dubitans.

De condictione ob cauſam. Rubrica.

LEX I.

PEcuniam. Quod datur ob cauſam dotalẽ pro matrimonio illicito, per cõdictionẽ ob cauſam repeti-
c tur[c]. h. d. ¶ Oppo. de l. qui cõtra, j. de inceſt. nupt. vbi diciẽ, ꝙ dos debet duplicari. Sol. Ibi qñ ſciẽter cõtraxerũt matrimoniũ illicitũ: hic qñ ignoranter. Et circa hoc dic vt habes in l. cũ dotẽ. §. ſi. cũ l. ſeq. ff. ſol. matr. ¶ Quæro, quid eſt hoc dictũ iure cõdictionis. Gl. dicit. id eſt, trãſitiuè lege. q. d. de eo iure, qđ eſt cõdictio. Idem not. ſ. tit. j. & quid velit dicere trãſitiuè, vel intranſitiuè, quære grammaticos &c.

S V M M A R I V M.

1 ☞ Donatio inter patrẽ, & filium, quãdo cõſiſtat.
2 Donatio morte confirmata, quaſi per omnia, habet vim relicti.
3 Actio præſcriptis verbis datur, vt impleatur id, quod conuenit.
4 Condictio ob cauſam ad reſoluendum contractum, & ſic ad repetendum datur.
5 Actio præſcriptis verbis, & cõdictio ob cauſam, quomodo ſimul concurrant.
6 Cõdictio ob cauſam, cõcurrit cũ actiõe vtili in rẽ.
7 In contractibus nominatis non agitur ad cõtractum reſoluendum.
8 Donatio ſimplex eſt contractus innominatus.
9 Donatio ob cauſam, eſt contractus innominatus. f
10 Condictio ob cauſam, an habeat locũ in contractibus nominatis. remiſsiuè.
11 Stipulatio eſt contractus.

LEX II.

SI vt proponis. Si donatari⁹ nõ ĩpleuit pactũ in donatiõe appoſitũ, ad reddẽdum qđ accepit hac cõdictiõe teneẽ. h. d. ¶ Opp. inter patrẽ & filium nõ conſiſtit donatio: vt l. ij. ſ.
1 de inoffi. dona. Solu. †Quod hic dicit, ſorori tuæ: intelligas emãcipatæ, vel ex alio patre nata: vt dicit gloſſella. et iſtę ſolutiões ſunt clarę, & verę, vel fictæ dic: licet donatio ab initio nõ valuerit, tñ qa cõfirmatur morte, ſi nõ implet quod cõuenit, cõuenitur cõdictione ob cauſam. hoc quidam reprehẽdunt: quia illa donatio morte confirmata aſſumit vim relicti: & in vltimis voluntatibus transfertur dñium ipſo iure: vnde nõ poſſet agi cõdictio-
2 ne ob cauſam. Si †volumus ſuſtinere gl. poſſumus dicere. ꝙ quaſi per omnia habet vim relicti, vt vidiſtis. j. de do. inter vir. & vxo. l. res. & l. donationes. ¶ Itẽ opp. & videẽ ꝙ debeat dari actio pręſcriptis verbis ad implendũ promiſſa, nõ cõdictio ob cau. vt l. naturalis. §. j. de præſcr. ver. l. hæreditatẽ. ff. de do. & j. de do. l. cũ res. Sol. Fateor ꝙ vtraque
3 datur, ſed ad diuerſa. †Nã actio præſcri. verb. daẽ vt impleaẽ quod cõuenitur, vt in cõtrarijs. Cõdi-
4 ctio †ob cauſam datur ad reſoluendum contractum: & ſic ad repetendũ quod eſt datũ: oriẽ enim extra id quod agitur: vt l. ſi is qui. in fin. ff. cõmo. Et ideo quãdo in cõuẽtione fuit dictum, vt ſi hoc non obſeruares, redderes: prout fuit in caſu legis noſtræ, poſſet etiã agi actiõe præſcri. verb. vt reddatur: quia hoc fuit conuentũ: & ſic agitur ad obſeruationẽ promiſſorũ. hoc nota. in l. j. ff. de do. &
5 ibi plenè dixi. ¶ †Sed tunc oppo. qño act. præſcr.
d verb. & condictio ob cauſam concurrant [d] ſimul. cõtra l. quoties. ff. de præſcri. verb. Rñ. quia habẽt originẽ ex diuerſis fontibus: nã condictio ob cau. daẽ, quia promiſſa nõ obſeruantur: actio præſcri. verb. daẽ qa ꝓmiſiſti reddere. ¶ Item opp. ꝙ non poſſet agi cõdictione ob cauſam, cũ daẽ in rẽ: vt l. quoties. j. de dona. quæ ſub modo. & nemo cõdi-
6 cit rem ſuã: vt l. ſi. vſufru. quẽadmo. ca. Solu. †Ibi datur in rẽ vtilis, quæ cõcurrit cũ cõdictiõe: ſecus in rẽ directa. ¶ Itẽ opp. de l. aliàs vẽdit. j. de actio.
7 empt. ſ. de rei ven. †vbi nõ põt agi ad reſoluẽdum cõtractũ: ſed vt impleaẽ quod cõuenit. Sol. Illud eſt verũ in cõtractibus noĩatis: ſecus in contractibus innominatis: ita loquiẽ hic. ¶ Sed tunc oppo. donatio eſt hodie cõtractus nominatus, cum contrahiẽ pacto nudo: vt l. ſi quis argentũ. §. j. de don.
e ergo nõ debet dari [e] cõdictio ob cauſam in caſu noſtræ legis. Sol. dicit gl. ſpeciale eſt hodie in cõtractu donatiõis. Vltramõ. dicũt ꝙ cõtract⁹ donationis olim, & hodie, fuit cõtract⁹ noĩatus: habet enĩ elegãs nomẽ, ſicut cæteri cõtractus: ergo &c. vt l.
8 iuris gẽtiũ. circa prin. ff. de pac. ¶ †Quid dicemus? Breuiter dico, & puto ꝙ donatio ſimplex olim &
9 hodie fuit cõtractus noĩatus: donatio † verò, quæ fit ob cauſam, nõ eſt ꝓpriè donatio, ſed magis ob cauſam datio: vt l. j. ff. de dona. meritò dicitur contractus innominatus & olim & hodie. ¶ Opp. de reſcin. ven. l. ea. Solue vt ibi. ¶ Itẽ opp. de l. cũ te.
10 j. de pact. inter empto. Solue vt ibi clarius dicam:
11 †an in cõtractibus noĩatis habeat locũ in cõdictio
f ob cauſam? Vnũ † tamẽ ſcias, ꝙ ſtipulatio [f] eſt contractus

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ☙POMATES.¶Innominatū.Vide Alex.& ibi Mod.in l.filius fa. §.diui.in j.col.de le.j.& Barb.cōſ.ſuo xlvij.inci.clarè ſcribiť.col.xvij.in j. vo.& ī cōſi.lxiij.inci.ꝑclarè ſcribiť.in iiij.col.ī ij.vol.vbi tenēt ꝙ vbicūq; res eſt ꝓhibita alienari de iure cōi,ꝙ ꝓhibitio facta de nō alienādo ēt ſine cā valet adeò ꝙ poſtea īpediť alienatio ī caſib⁹ aľs à iure.Pro quo facit qđ vult Bal.in c.j.§.ꝓterea.de capi. Contra.vbi vult ꝙ pactū de nō alienādo ēt ſi a ne cā, valeat : adeò ꝙ poſtea īpediť alienatio ī caſib⁹ aľs à iu b re ꝓmiſsis.Proquo facit qđ vult Bal.ī 1 ca.ꝓterea. vbi vult ꝙ pactū de nō alie- 2 nādo appoſitum in inueſtitura feudali 3 operať etiā vt non poſsit alienari ī ca- 4 ſib⁹ aľs ꝓmiſsis.Facit l.tutelam. iūcta gl.j.de adm.tu.Cō 7 trariū tñ vř tenere Ant.in cōſi. cxlvij. 8 īci.And.Pet.Monaldi.& ad hęc vide Alex.Are.cōſil. cxxij.īci.diligēter & maturè diſcuſsis vide ēt ang.ī l.qdā teſtō.§.ſi qs filio.ī c ij.col.ff.ad treb.& Abb.conſil.iij.col. xviij.q.xix.ī ij.vo. ī q.xxvj.co.xxiiij. & Fel.in c.venerabilis.de offi.dele.

b ¶Tangā vobis.Vide Bar.ī l.ſi.ff.c.& cōtra iſtud qđ dicit hic Bar.facit quod no.Bar.in l.cū mota.ſ.de trāſ.dū alř. l.ſi ſtipľat⁹.de vſu.& Imo.ī l.ſtipula- 1 tiōes nō diuidunť.ī x.co.de ver.ob.ſed pro hoc facit l.ex placito.de re.ꝑmu. & cum Bar.tranſit Pau.de ca.in rubri. de verb.oblig.

c ¶Tenebiť.Sed ſi loco tibi rē,an valeat pactum ꝙ alteri nō loces,tex.eſt & ibi Bal.ī l.nemo.j.loc.

d ¶Religioſam valeret.In contrariū vř 2 tex.cū gl.& ibi dic d in l.ſi.C.de pact.inter emp.& ven.ibi humano iuri.cū & fortè meli⁹,& vide etiā Bar.ī d.§.ea lege.& l.ea qdē.C.ſi mā.ita fue.alie.Poſſes pluribus modis rñdere,vt ꝑ gl.hic, vel aliter,vt ꝑ Bal. hic ī fi.& vt ꝑ Bal. ī d.l.ea qdē.& idē qđ hic vř ſentire e Bar.ī l.filiuſfa.§.di 3 ui.ī iij.co.ff.de le.j.

e ¶Vnū tantū.Scriptū exēplar pfectè habet.Itē op.ī auť. de alic.& emphyt. 4 §.ſanctiſsimas.Sol.Ibi cōcurrunt duo:pactum & conditio perſonæ, hic vnum tantum.Alex.Loſ.Auil.

f ¶Reſeruat.Intellige vt qa bona ſunt hypothecata ꝓ tali nō alienatiōe. Ita do.Alex.in cōnſi.lviij.col.j.in v.vol.& ad Bart.hic adde no.in l.qui abſenti.§.j.ff.de acqui.poſ.

tract⁹ noīat⁹,vt l.j.in fi.ff.de pact.Vñ cū in omni publico inſtrumēto notarij apponant ſtipulationem,rarò reperies cōtractum innominatum[a] probari per publicum inſtrumentum:ideo eſt recurrendum ad materiam contractuum nominatorū. Tāgam vobis[b] in l.ex placito.j.de re.permu.&c.

SVMMARIVM.

1 ☞Pactum de non alienādo non impedit dominij tranſlationem & quando.nu.5.& 6.

2 Pactum de non faciendo rem ſacrā vel religioſam valet.

3 Si res dať minori cū pacto de nō alienādo tale pactum impedit alienationem ab eo faciendam.

4 Barto.& Franc.Accurſij miſerunt Piſas ad videndum Pandectas,in l.cum creditor.§.fin.de diſtra.pigno.

7 Alienās quod ſibi datū eſt cū pacto de nō alienādo,quando teneatur ad intereſſe.

8 Alienatio qñ poſsit prohiberi per iudicē vel arbitros.remiſsiuè.

LEX III.

FA lege. Pactum de non alienādo rem donatā operatur vt eius metu quis nō alienet, vel ſi alienabit condictione ob cām tenebitur.[c] h.d. Antequā veniā ad cōtraria:quia iſta lex loquiť alternatiuè:quæro hui⁹ alternatiuę ꝗ pars ſit vera. In hoc ſunt opi. Vna glo.eſt quæ dicit ꝙ vltima pars eſt vera:nam per iſtud pactum nō impeditur trāſlatio dominij in alium. Sed ſi alienaretur competit condictio ob cām.hoc probat gloſſ. per duas rationes.Primò:quia nemo poteſt cōdicere rem ſuā,ꝑter quā à fure,ſed cū detur condictio:ergo dominiū erat trāſlatum in aliū.ſecundò per l.traditionibus.ſ.de pac.quia per nudam conuentionē à traditione rei dominiū non pōt transferri:& iſta eſt vera. Alij,vt Roſ.& Iac.de Ra.dicebāt ꝙ prima pars eſt vera,ꝑ l.finalē.j.de re.alie. non alie.ſed ſtatim ſoluā.habes ergo ſecūdū gloſ. quā tene menti:† ꝙ pactum de nō alienando non 1 impedit te alienare,quin in alium trāſferas dominiū,licet tu tenearis cōditione ob cām.Hoc etiam probať in l.ſi ita quis.§.ea lege.de verb.ob.de hoc dixi ibi.¶Contra hoc opp.de l.ſi.de reb.alie.non alie.Solu. Fateor ꝙ alienatione prohibita omnia quæ illa lege ponunť,intelliguntť eſſe prohibita, adeo ꝙ cōtra faciens incidat in pœnam,vel ad intereſſe teneatur:non tamen ꝙ dominij tranſlatio impediať.¶Itē opp.de l.ea quidē.j.ſi mā.ita fue. alie.quæ lex obſtat in duobus.Primò in eo qđ ibi diciť ꝙ pactū de nō manumittēdo impedit libertatē.¶Ad hoc rñ.ꝙ ſpāle eſt ibi in libertate quæ ſicut difficilius reuocať:ita difficili⁹ impediť. Ea- 2 dē† rōne dicerē ꝙ pactū appoſitū de non faciēdo d rem ſacrā vel religioſam,valeret[d] & impedit illud fieri,ſicut impedit libertatē.Secūdo mō op.qa ibi veniēdo cōtra de facto nō incidit in pœnā:hic ſecus.Sol.ibi fuit cogitatū de effectu.vt ibi plenè dicetur.¶Tertiò opp.j.de bo.quę libe.auť.excipiť. Sol.Dicūt quidā ibi in vltima volūtate. Certè ēt ibi loquiť inter viuos.Dic ergo ꝙ ibi pactum impedit quandā alienationē legalē:qa per l.in patrē trāſibat vſusfructus:alienatio verò ordinaria,quę fit ab homine per traditionē non impediť, vt ibi. ¶Item opponi.in auť.de aliena.& emphy.§.ſanctiſsimas.aliàs ſancimus.Sol.Ibi concurrūt duo, ſ.pactū & cōditio perſonę,cui à lege ꝓhibeť alienatio:hic vnū tm̄[e].Et eadem ratione dicerem † ꝙ 3 ſi qd detur minori ſub pacto nō alienādi , illud pactum impediret alienationē faciendā ab eo.¶Itē opp.de l.ſi creditor.§.ſi.ff.de diſtrac.pigno.Solu. Ibi duplex eſt litera:vna ꝗ dicit nullā eſſe pactionem:& tunc cōcordat cū iſta. Alia quæ dicit nul- 4 lam eſſe vēditionem:& illa eſt vera litera.†Semel enim cum hoc dubiū hic haberemus,miſim⁹ vſq; ad Piſas do.Fran.Accur.& ego ad vidēdū Pandectas,& erat ibi litera,nullā eſſe venditionē. Solue 5 ergo† ſic:qñ ille qui dat ſub pacto de nō alienan- f do reſeruat[f] ſibi aliqđ ius in re pro conſeruatione illius cōuētionis:tunc illa cōuentio valet,& impediť trāſlatio dominij,vt d.l.ſi creditor.§.fi.de diſ. pig.& l.ſi.de iure emphy.& ideo ſi pro obſeruatiōe cōuētiōis de nō alienādo volo rē alienare ꝓhibitam mihi eſſe obligatā:non poterit fieri alienatio,vt d.l.¶Item op.ff.de act.emp.l.ſi tibi liberū.Sol.Quidā diſtinguūt,an iſtud pactū aponať in traditiōe an nō:ſic diciť in d.l.ſi tibi liber.& l.ſi binarū.de ſer.vr.ꝑd.ſed ſic eſt truffa.ille em̄ leges loquunť qñ de ꝓſenti volo mihi reſeruare aliqđ ius in re,materia noſtra loquiť qñ volo mihi reſeruare aliqđ ius in futurū.¶Itē oppo.de l.ſi.j.de pac.inter emp.Sol.Quidā diſtinguūt hic,aut intereſt paciſcētis aut nō:ꝗ diſtinctio eſt bona quātū ad actionē ꝑſonalē,nō quātū ad īpediēdā trāſla 6 tionē dūij.Habes† ergo ſummariè,vtrū ꝑ pactum impediať hui⁹ dñij trāſlatio:diſtinguę aut ꝗris an poſsit īpediri alienatio extraordinaria,ꝗ fit à lege & īpediť,vt in auť.excipiť.Aut de alienatiōe ordinaria:& tūc aut cōditio ꝑſonæ ꝓmittētis eſt talis ꝗ de iure cōi nō pōt alienare:& iſtud pactū impedit,vt in §.ſanctiſsimas.de ali.& em.aut de iure cōi pōt alienare : & tūc aut ille cui promiſſum eſt de nō alienādo,reſeruauit ſibi aliqđ ius in re hypothecæ,vel dñij.& īpediť alienatio,vt l.ſi creditor.in fi.de diſtr.pig.Aut nullū ius ſibi reſeruauit & tūc dñij trāſlatio nō impeditur,vt hic,& l.ſi ita 7 quis.§.ea.de ver.obl.¶†Sed an ille qui facit cōtra h cōuētionē ad ītereſſe teneať?diſtingue aut ītereſt ei⁹ cui fit pactū.vel nō:vt l.ſi.de pac.inter emp.& ff.de pac.l.nemo.¶Modò habes qñ eſt prohibita alienatio per pactum.¶Oppo.ſ.de legi.l.non dubium.Sol.ibi fuit ꝓhibita per legē:hic ꝑ hominē. ¶Circa hoc,qñ eſt ꝓhibita per legē,eſſent vidēda multa.Item eſſet videndū qualiter ſtatutū pōt impedire alienationē.¶Itē opp.de l.filius.§.diui. de le.j.Sol.ibi fuit alienatio prohibita à teſtatore: hic à cōtrahentibus.Et qñ prohibetur à teſtatore dic plenè ꝑ Dy.in l.pater.§.Iul.Agrippa.de lega. 8 iij.Sed† an per iudicem poſsit alienatio prohiberi, & an ꝑ arbitros.Gl.& Inn.tangunt hoc extra,de teſta.c.Raynaldus. Ego omnia plenè examinaui in d.l.filius.§.diui.de leg.j.hic pro nunc,non ſunt alia digna relatu &c.

SI cū exiguā. Per hanc condictionem cōdicitur liberatio,ſi non eſt ſecuta cauſa,propter quam facta eſt oblatio.h.d.

SImilitē. Si cauſa,propter quā eſt datum,non impletur ꝓpter iuris impoſsibilitatē, quod datū eſt repetiť.h.d.¶Oppo.impoſsibilis conditio impedit actionē oriri ex contractu: vt l.impoſsibilis.ff.de ver.obli.Sol.quicqd dicat gloſ.cōcedo quòd impedit act.oriri ex contractu facto ad obſeruandū quod venit in contractu:ſed cōdi.ob cau.dať ad reſoluendū cōtractū, nō ad implendū qđ in contractu deuenit. Ad idē vide qđ pleniſsimè dixi in l.j.de cōd.īſti.¶Quęro,an hoc ſit verum,quod dicitur,ſiue fuerit ſciēs,ſiue ignorans.Gl.tangit hic ſtatim,j.eo.l.dictam.

CVm ancillā. Donatio ſimplex nō reuocatur:donatio ob cauſam reuocať cauſa non ſecuta.h.d.

g h **SI repetēdi.** [g] Cauſa dādi in mēte retenta[h] nō expreſſa,ſi non impleatur,hanc condictionem non inducit.h.d.

g ¶Si repetēdi. Vide ꝑ gl.plenè in l.j.§.ſed ſi parēdi.de cōdi.ob cau.& ꝙ no. Bart.& qđ ibi dixi in l.cū te.ſ.ꝙ met.cā.& not.gl.in l.ꝙ qs.de cōdi.indebi.

✻ P. PAV. P.

g ¶Si repetendi.Iſta lex non ꝓcedit vbi aliqd eſt tacitè cōſiderandū ab vtraq; parte,licet nō ex ꝓceſſu,vide Ro.cōſi. cccxvij.in princi. Vide ad iſtā legem pulchrū verbū bal. in l.j.in ij.q.C.qui admit.vbi ęquiparat deliberationē cū poſthumo. Et Iaſ.in l.j.in ij.co.ff. de cōdi.ob cau. Itē nō ꝓcedit iſta lex, vbi ſup tali tacito ꝓſumpto lex aliqd diſponit, vt declarat Cy.hic. Ad qđ eſt bon⁹ tex.ī l.tale pactum.§.fin.ff.de pactis.

☙ POMATES.

h ¶In mēte retenta. Limita niſi cā à iure ꝓſumereť. Ita d. Prępo.ī c.veritate co.ij.diſ.viij.& niſi etiam cā ab vtraq; pte tacitè ſubintelligať.Ita Ro.conſ. cccxvij.& Iaſ.in l. dedi.§.ſi liber.col. ij.in vj.not.ff.de cōdi.ob cau.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

SVMMARIVM.

1 ☞Datũ ob cauſam impoſsibilẽ, quando repetaꝛ.

DIctam. Si cauſa nõ impletur ex facto recipiẽtis, hac cõdictio ne tenetur. h. d. ¶ Opp. diciꝛ hic, ſi nõ impoſsibilem &c. ¶ Contra: imò etiã quãdo ꝓpter impoſsibilitatẽ impediꝛ impleri. habet locũ cõdi-
1 ctio: vt ſ. eo. l. ſi militẽ. Sol. † multæ ponuntur hic in gl. Veritas eſt iſta, qñ aliquis dat ob cauſam impoſsibilẽ: aut ignorãter: & habet locum hęc cõdictio vt l. ſi militẽ. aut ſciẽter: et tũc aut dedit adijciẽdo cõditionẽ: & tũc repetiꝛ: vt d. l. ſi militẽ. aut nõ adijciẽdo cõditionẽ, ſed per modũ cauſæ aut modi: & tunc non repetitur. ita loquitur hæc lex &c.

SI liber. Datũ cã nõ ſecuta repetiꝛ: niſi cùm ſeruus dño dederit. h. d. Not. qđ dicit ſalua reuerẽtia &c.

SVMMARIVM.

1 ☞Cauſa ſi impletur caſu fortuito an tunc ceſſet condictio.
2 In contractibus innominatis eſt locus pœnitẽtię.

1 PEcuniam. Si cauſa † non ĩpleꝛ fortuito, ceſſat condictio. h. d. cũ l. ſeq. ¶ Ad l. pecuniã. opp. ff. eo. l. ſi pecuniã. in prin. & l. iij. §. j. gloſſ. nõ dicit bene. hic veritas eſt iſta, vt dicit glo. in cõtrario: & ibi dicemꝰ latius. breuiter aut volo repetere quaſi cauſa non ſecuta: & nõ poſſum: vt hic. Aut quaſi
2 pœniteat: q̃a † pœnitẽtiæ eſt locus in cõtractibus innoĩatis & poſſum. Ita loquitur lex cõtraria ſic.

De cõdictiõe ob turpẽ cauſam. Rub.

SVMMARIVM.

1 ☞Exceptio cõtra promiſsionẽ, qñ fuit facta ob turpẽ cauſam, intra quantũ tẽpus poſsit opponi.
2 Exceptio turpis cauſæ q̃uo opponaꝛ. remiſsiuè.

LEX I.

SI ex cautione.[a] Promiſsiõis ex cã turpi, in veritate licet in cautiõe cã exprimaꝛ honeſta, põt cõdici liberatio. h. d. Iſtã l. habuiſtis in l. ſi ſub ſpecie. ſ. de poſtu. dic vt ibi. ¶ Oppo. ꝙ imò aduerſariꝰ debet ꝓbare: nõ ille, q excipit, vt l. ſi ex cautiõe. j. de nõ nume. pec. Sol. Dic, illud eſt verũ intra biẽniũ: hic
1 poſt biennũ. Veritas, vt mihi videꝛ eſt: q̃a ibi † loquiꝛ in exceptiõe nõ nu. pec. q̃ habet locũ, qñ aliq̃d eſt ꝓmiſſum ſpe futurę numeratiõis: hic verò nõ ſub ſpe futurę numerationis, ſed ob certã cãm turpẽ: iõ nõ eſt ꝓpriè exceptio nõ numeratæ pecuniæ, ſed doli, vel cauſæ iniuſtæ, vel ſimulatiõis.
2 ¶ † Quęro ꝓ declaratiõe huiꝰ l. ſi ꝓcedit iſta exceptio. dico ꝙ ĩ dicta ꝓmiſsiõe nulla ĩteruenit numerata pecunia, ſed dctã ꝓmiſsio fuit ob cãm turpẽ, & nõ exprimo cãm: vtrũ p̃cedat iſta exceptio ſi nõ exprimo ob quã cãm. hic vꝛ tex. & ſic: ſed tu cogitabis qñ habebis opponere exceptionẽ. Non dico modò; ſed vide notata p me in l. j. j. de teſta.

LEX II.

CVm te. In pari caſu turpitudinis, potior eſt cõditio poſsidẽtis. h. d. Gloſ. tangit quaſdam quęſtiões, quid de pignore. dic vt l. iiij. §. ſed quod meretrici. ff. eo. &c.

LEX III.

QVod euitandi. ¶ Quãdo turpitudo verſaꝛ ex pte recipiẽtis tãtùm: quod datum eſt repetitur & turpitudo punitur[b]. h. d.

QVoties. In actione ſtricti iuris non veniunt vſuræ.[c] hoc dicit.

MErcalem. Promiſſum ob turpem cauſam, ex parte vtriuſq; non poteſt peti. h. d. &c.

OB reſtituenda. Qui recipit pecuniam vt faciat quod facere tenebaꝛ: cõdictiõe ob turpẽ cauſam tenetur. h. d. cum legibus ſeq.

De condictione furtiua. Rubrica.

LEX I.

PRæſes prouĩciæ. Actiones pœnales contra plures dantur in ſolidum: & vnius ſolutione alter non liberatur: ſecus in perſecutorijs. h. d.

LEX II.

ANte oblationẽ. Periculum rei furtiuæ ſpectat ad furem.

De condictione ex lege. Rubrica.

LEX I.

LIcet. Hæc eſt bona[d] lex, & habet vnũ caſum ſingularẽ. Fiſcꝰ debitorẽ purè vel in diẽ debitoris ſui ex cã principali põt cõueniri etiã añ diem, condictione ex hac lege. h. d.

LEX II.

DIſſolutæ.[e] Debitor liberatus ſolutiõe põt debiti inſtrm̃ in cõditione ex hac lege cõdicere. h. d. Breuiter dic. Aut ĩſtrumẽtũ erat debitoris: & põt agere actione ad exhibẽdũ vel rei vẽdicatione, vt ſ. ad exhi. l. ſi. Aut erat creditoris: & tunc põt agere cõditione ſine cauſa, vt reddatur ſibi inſtrumentũ cancellatũ: dum tamen faciat aliud inſtrumẽtũ creditori ſe debitũ exoluiſſe, vt l. plures. j. de fid. inſtr. ff. de furt. l. q tabulas.

SI non eſt. Numeratũ ĩtra tp̃s intra qđ põt opponi exceptio nõ numeratę pecunię poteſt condici liberatio. h. d. &c.

De actiõibus & obligatiõibus. Rub.

SVMMARIVM.

1 ☞Species contineꝛ appellatione quantitatis.
2 Actio vtilis ſine ceſsione non tranſit ex cõtractu innominato: niſi in ſubſidium. & nu. 14.
3 Ex datione in ſolutum, quando tranſeat vtilis ſine ceſsione.
4 Mandatũ ꝓcuratoris in rẽ ſuã, qñ finiatur morte.
5 Actio vtilis quando tranſeat ſine ceſsione. & numero 15.
6 Titulus cõtractus nõ requiritur in ceſsione, quãdo creditor cedit fideiuſſori, vel correo, vel ſimilibus. & nu. 24.
7 Cedere, & mandare, quomodo differãt. & nu. 21.
8 Quod operaꝛ traditio in rebus corporalibus, operatur ceſsio in incorporalibus.
9 Cedere & concedere, q̃uo differant. & nu. 23.
10 Notarij apponunt in inſtrumẽtis, dedit ceſsit & cõceſsit &c. vt competant actiones vtiles & directę, & nu. 25.
11 Actio vtilis vnde oriatur, & an ſit datiua. & numero 16. & 19.
12 Agens actione vtili, an poſsit dicere aduerſarium obligatum. & nu. 22.
13 Quando ceſsionarius agit ex ceſsiõe, an de ceſsiõe debeat diſcuti ante litẽ conte. & nu. 18.
17 Actio dicitur vtilis quadrupliciter.
20 Actio vtilis in actionibus realibus, an dicaꝛ natiua an verò datiua.
26 Verbũ trãſtulit ꝙ importet idem quod mãdauit.

LEX I.

DAta. Legiꝛ duobus modis. Vno mõ in glo. Alio mõ p Azo. ĩ ſum. ſcđm lec. glo. breuiꝛ hoc ĩtẽdit. Ex cõtractu innoĩato nõ cõpetũt vtiles actiões ſine ceſsiõe[f] niſi in ſubſidiũ. h. d. ¶ Opp. ex cõtractu emptiõis trãſeũt vtiles actiones

a ¶ Si ex cautiõe. Vide ad hanc legem Bart. in l. pe. in fin. ff. eod. & quod ibi dixi. & iſta lex habet locum in quacunq; parte verſeꝛ turpitudo: vt hic in glo. & ita ĩtellexit Bar. ĩ l. ij. & j. ff. eo.

b ¶ Punitur. Vide ꝙ not. Bart. in l. cùm ea. & ibi omnino Bal. j. qđ met. cau.

c ¶ Vſuræ. Adde tñ ꝙ qñ reſcidiꝛ cõtractus habitꝰ fœneratoris fructus extenuãt ſortẽ. no. gl. ĩ c. ad noſtrã. de ẽpt. & vendi.

d ¶ Bona. Vide ĩ l. ij. C. qñ fiſcꝰ vel pri. ꝙ notat Bar. ĩ l. iij. §. multa. ff. de iure fiſci.

e ¶ Diſſolutę. Et hãc legẽ extende vt p gl. & doc. in c. accedẽs. el j. vt lite non conteſta. & vide in materia p d. Ant. ĩ c. eccl̃ia. vt lite pẽd. ſed an debeat ĩ caſu huiꝰ l. debitor reficere expẽſas ĩſtrĩ ipſi creditori, vide Bal. ĩ l. fi. j. c. & melïꝰ ĩ l. eos. §. ſup his. j. đ vſu. et no. p bal. in l. nec ignorãs. de fru. & li. exp. et hic adde Bal. ĩ l. hmõi. §. ſi ita. de lega. j.

✠ *P. PAV. P.*

e ¶ Diſſolutæ. Vide de hac materia late Feli. in c. accedẽs. el j. extra, vt lite non cõte. in prĩ. Vbi ẽt ponit an obtinẽs ĩ cã poſsit petere ab aduerſario vti ſibi inſtrã ſua reddat.

f ¶ Sine ceſsione. Ex cõtractu innoĩato nõ trãſeũt actiões ſine mãdato: vide plenè hic p Bal. ĩ v. col. Vide ẽt Ludo. in l. mortis cã. §. Titia. de do. cã mor. q alle. iſtã legẽ ꝓ fin. Et ĩ materia ceſsionis dic ꝙ offõ iudicis cedi p̃t l. ſi mĩoris. ff. đ admi. tu. & ibi ẽ text. no. idẽ in inſtãtia. l. in cãæ. §. pe. de ꝓc. & ibi gl. ſi. volẽs ceſsionẽ fieri poſſe abſente ceſſionario qđ fortè verũ: eſt in mãdato ſed in ceſsiõe q̃ ẽ q̃dã quaſi traditio, fortè nõ ẽ verũ: niſi ĩteruenіat nũciꝰ, vꝛ ep̃la. Itẽ p̃t cedi ius ſnĩæ, vel in iudicio familiæ erciſcũdæ, & hoc caſu ſi cedẽs habet ius executionis paratę, habebit eodẽ mõ ceſſionariꝰ. & idẽ ĩ legatario. qđ no. perpetuo. ꝓ qbꝰ oĩbꝰ vide Bal. in l. ex legato. j. de leg. ĩ materia vide quæ dixi poſt Bar. ĩ l. ſi ſtipulatus fuerim illud aut illđ. de ver. ob. latiꝰ ꝓbaꝛĩ l. Modeſtinꝰ. de ſol. ſaltẽ circa fin. & qđ dixi poſt bar. ĩ l. p diuerſas. j. mã. & latiſsimè de hac materia in l. j. ff. eo. & adde in Spec. de ceſſ. act.

✠ *P. PAV. P.*

f ¶ Sine ceſsiõe. Circa hãc materiã ceſsionis actionis vide Roma. latè conſil. lxxxvj. Item circa materiã huiꝰ legis ꝙ clauſula guarẽtigiæ in inſtrõ appoſita vt iuꝛm operaꝛ vt acq̃raꝛ actio ſine ceſsione, vide Ro. lxxvj.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

nes ſine mādato,vt l.emptor.j.de hęre.vēd.& j.l.ꝓxi.in fi.ſed hic fuit cō
tractus emptionis.quod apparet: quia fuit data pecunia pro illa actiōe:er
go cōpetit vtilis:nec eſt neceſſe ꝙ expectet̄ ꝙ creditor ſine hęrede dece-
dat.hic dicit̄ cōtra:ergo malè.¶ Huius timore dixerunt antiqui ꝙ hic nō
fuit cōtractus emptiōis,ſed fuit quidā cōtractus innominatus,ſcilicet do
vt facias:& intelligūt ꝙ hic nō fuit data pecunia numerata, ſed in ſacculo
1 ſignata tāquā ſpecies.¶ †Nec obſtat tex. qui dicit quantitate: quia etiam
appellatione quantitatis cōtinet̄ ſpecies,vt l.quiſqs.de le.ij.& ſcd̄m hoc
fuit do vt facias.Poſſumꝰ ēt dicere,ꝙ fuit facio vt facias:& tūc exponemꝰ
tex.qui dicit,data,i.tradita.Iſta lec.licet ſit vera in ſe:tñ diuinare eſt:ideo
2 veniamꝰ ſtatim ad aliā lec.¶ †No.tñ ex ea illud qđ dixi tibi ī ſummario,
ꝙ ex cōtractu innominato nō trāſit vtilis actio ſine ceſsione,niſi in ſub-
ſidiū qñ nō ſupeſt ille q̄ debet cedere. qđ eſt notantū.Probat̄ in l.j.in fi.
cū l.ſeq.ff.de inſti.& de dā.infec.l.dāni.§.fi.& ibi no.¶ Scd̄o mō legit̄ ſe-
cundū Azo.in ſumma,licet gl.hic de eo nō faciat mētionē: & ſcd̄m eum
hoc breuiter intēdit.Mādatū directarū actionum ex cā emptiōis expirat
mādatore mortuo ſine hęrede: & vtiles ſolę remanēt.h.d.¶ Opp.ad iſtā
lec.ꝙ cōpetit vtilis ex cōtractu emptiōis, etiā ante mortē mādātis,vt j.l.
ꝓxi.& l.emptor.de hęre.vē.Sol.Fateor cōtrariū: nec hæc lex hoc negat
ſed dicit ꝙ directæ actiōes q̄ non ſunt mādatæ nō pñt exerceri ꝑ mortem
mādātis.nā ante poterat exercere directas, & habebat vtiles:poſt mortē
vtiles tm̄.Iſta eſt lec. Azo.iſta lec.eſt vera in ſe:tñ iudicio meo nō bene cō
gruit literę:quia hic nō dicit ꝙ ex cā emptionis fuerūt mandatę actiones:
nec pecunia fuerit data ex cauſa pretij, ſed inuicem debiti. Vnde puto ꝙ
caſus debeat aliter poni:& ſcd̄m hāc lec.quā pono.breuiter dicit.Quādo
creditor mādat ſoluenti debitum actionis,tale mādatū morte finit̄,ſed in
ſubſidiū vtilis dabit̄,ſi nō eſt q̄ cedat.h.d.¶ Eſt ergo ponēdus caſus,quan
do creditor cedit actiones fideiuſſori ſoluēti vel mādatori, vel correo,vel
pignorū poſſeſſori, vel etiā in ſimilibus caſibus.¶ Sed cōtra hoc oppo.ꝙ
ſoluēti debitū nō poſsint cedi actiōes vel madari:quia ſolutione tollitur
obligatio,vt l.Modeſtinꝰ.ff.de ſol.Sol. Intellige hic ꝙ fuit actū t̄pe ſolu
tionis ꝙ actio cederetur, vt d.l.Modeſtinus.& ita dicit hic gl.in princ. &
bene.¶ Opp.ſecūdò ꝙ cōpetat vtilis nō expectata morte cedentis,vt j.l.
ꝓxi.cū fi.Sol.Illud eſt verū in cōtractu emptiōis & vēditiōis, & ſimiliū,
vt ſtatim dicā,ſed hic nō fuit ille cōtractus,ſed fuerūt mādatę actiōes inui
cē debiti ſoluti,vt dicit tex.¶ Sed cōtra hoc op.qa iſto caſu:qñ fideiuſſor
ſoluit ꝓ reo,& ſimilibꝰ videt̄ fieri emptio noīs, vt l.ſi dubitat̄.ff.de fide-
iuſſo.ergo cōpeteret vtilis ſine ceſsione.Rñ.dico ꝙ nō eſt emptio ꝓpriè
ſed emptio largo mō aſſumēdo,ꝓut cōtinet oēm alienationē,vt ff.de ſta
tuli.l.ſtatuliberi à cæteris.§.fi. vbi dicit̄ ꝙ creditor recipit ꝓ debito ſuo,
& ſoluēs ſoluit de neceſsitate:& ſic propriè nō fuit emptio.Itē cōtra iſtā
lec.op.ex datiōe in ſolutū trāſeunt vtiles ſine ceſsione, vt j.qñ fiſ.vel pri
ua.l.fi.in fi.Sed in caſibus p̄dictis creditor tenebat̄ cedere fideiuſſori & ſi
milibus:ergo cedēdo ſoluit qđ debebat:meritò vtiles trāſeūt ſine ceſsiōe.
3 Sol.illud qđ dicit̄ † ꝙ ex datione in ſolutū trāſit vtilis ſine ceſsione:eſt ve
rū qñ dat̄ in ſolutū nomē ꝓ pecunia debita:tunc em̄ videt̄ emptio,ſed qñ
nomē ip̄m principal̄r debet̄ ex alia cā vl̄ ex alia ęquitate:nō trāſeūt vtiles
ſine ceſsiōe,niſi in ſubſidiū,vt hic,& d.l.j.in fi.cū l.ſe.ff.de inſti.& qđ no.
in d.l.dāni.§.fi.de dā.inf.Et iſta vr̄ verior lec.¶ Cōtra oēs iſtas lec.op.mā
datū ꝓcuratoris in rē ſuā nō finit̄ morte mādantis,vt j.de do.l.illā.ſed in
oībꝰ p̄dictis caſibꝰ fuit mādatū in rē ſuā: ergo &c.Sol.dicūt quidā ꝙ hæc
lex hodie corrigit̄ ꝑ illā. Alij dicūt ꝙ ibi fuit ceſſa : hic mādata. Alij dicūt
4 ꝙ ſpeciale eſt in donatione.Mihi videt̄ ꝙ debemus ſic dicere † ꝙ aut ille q̄
fecit aliquē procuratorem in rem ſuā,deceſsit cū hęrede:& tūc mādatum
directarum actionū non extinguitur: cùm enim ille qui intētat directas
intētat eas noīe cedētis,ſeu mādantis,vt ff.fa.erciſ.l.planè.Dixi vobis ī l.
q̄ ſtipēdia.ſ.de ꝓcu.ſicut viuo mādāte poteras agere noīe eius:ita tūc no
mine hæredis,ſed qñ deceſsit ſine hęrede: tunc extinguitur mandatū,vt
hic.Ratio:quia nō eſt cuius nomine agat̄:ideo dat̄ vtilis in ſubſidiū.Circa
5 legē noſtrā † q̄ro,vtrū[a] vtilis trāſeat ſine ceſsione.Breuiter rñdeo: At ille
a qui debet cedere nō reperit̄: qa eſt mortuus vel abſens: & tūc nō trāſeūt
ſine ceſsiōe,vt hic cū cōcor.alle.ſ.qđ eſt multū notandū.& habuiſtis pri-
die ad Treb.l.pe.§.fi.Si verò reperit̄:tūc aut loquimur in cōtractu.innoīa
to:& nō trāſeūt vtiles ſine ceſsiōe,vt ſcd̄m lec.antiquorū.aut ex cōtractu
noīato:& tūc regula eſt ꝙ vtilis ſine ceſsione nō trāſibit,vt ꝓbat̄ ff.ꝓ ſo.
l.j.in fi.& l.ij.& iij.& de pecu.l.qs ergo.fallit ergo in emptiōe,vt j.l.ꝓxi.
& l.emptor.de hęr.vē.fallit in dote,vt j.l.ꝓxi. fallit in donatiōe in ſolu
tū,vt l.fi.j.qñ fi.vl̄ priu.qđ ītellige qñ datio in ſolutū facit ius emptiōis,
vt dixi ſ.fallit in legato nominis,vt j.de leg.l.ex legato noīs.ſed iſtud fal
lit,nō cadit ꝓpriè hic:qm̄ regulā poſui ſ.in cōtractibꝰ noīatis,ſed legatū
nō eſt cōtractꝰ:vñ magis cadet j.vt videbitis.Itē fallit in donatiōe.vt j.đ
dona.l.illā.ſed certè hoc nō placebat do. Ia.Bu. & bene:nā ibi nō fuerūt
actiōes mādatę,ſed fuerūt ceſſæ,vt ibi patet,Qñq; nō eſt cōtractꝰ innoīa
tus,neq; noīatꝰ,ſed eſt alia æqtas ꝓpter quā debet fieri ceſsio actionū,
vl̄ alia obligatio:tūc nō trāſeūt vtiles ſine ceſsiōe,vt hic,ſcd̄m tertiā lect,
quā dedi vobis,fallit in legato noīs,vt d.l.ex legato, Et ſcd̄m hanc tertiā
6 lec.no.†ex hac l.vnū ꝙ licet titulꝰ cōtractꝰ debeat apponi ī initio ceſsiōis
ſcd̄m gl.noſtrā,vt l.ꝑ diuerſas.& l.ab Anaſtaſio.j.mā.& habuiſtis no.ſ.
ne li.potē.l.j.& ſ.depoſi.l.j.j.de litig.l.ij.tñ qñ creditor cedit fideiuſſori
vl̄ correo & ſimilibꝰ,ſufficit ꝙ cā ceſsiōis inferat̄: qa ſoluiſti tale debitū
&c.nec eſt neceſſe ꝙ dicat̄ titulo vēditiōis vel do
natiōis vel alio ſimili.Hoc probat̄ ex hac lege ſuf
7 ficit ꝙ in vicē debiti ceſsio ſit facta. ¶ †Quęro q̄
b differētia eſt īter cedere actionē & mādare:& hoc
tractat hic gl.ij.¶ Tu dicas breuiter ꝙ reſpectu ce
dentis inter cedere & mandare non videtur diffe
rentia.nam ſemper directę remanent penes ceden
tem,quæ nō pñt ab eiꝰ oſsibus ſeparari,vt l.quis
ergo caſus.ff.de pec.& pro ſocio.l.iij.ſed reſpectu
eius cui ſit ceſsio bene eſt differentia.Nam quādo
mandatur actiones,trāsfertur ſolùm exercitium
directarū quas debet exercere noīe mādantis,ſed
quādo ceduntur,transfertur vtilis quā exercebit
8 nomine ſuo illud † enim quod operatur traditio
in rebus corporalibus,vt l.traditiōibus.ſ.de pact.
illud operatur ceſsio in iſtis iuribus incorporali-
bus,vt no.in l.ſi qñ fiſ.vel priua.ff.de dona.l.fi.in
9 princi.Quę † autem differentia ſit inter cedere &
concedere,dic vt dixi in d.l.fina.de dona.vbi glo.
10 ponit:& ſic†notarij in inſtrumēto ceſsionum ap-
ponūt omnia iſta verba:dedit,ceſsit,& conceſsit,
& tranſtulit,atq; mandauit,vt ex hoc cōpetāt vti
11 les & directę.¶ †Quæro vnde oriatur actio[b] vti-
b lis.Glo.videt̄ velle quòd actio vtilis ſit data à le-
ge:nec naſcat̄ ex matre obligatione.Ita ſentit hic
glo.in fi.& ff.cod.l.j.in princ.in gl.mag.j. de leg.
l.ex legato nominis.quod eſt verum indubitāter
in vtili quæ cōpetit ex ceſsione.Nā inter eū cui ce
ditur,& debitorem,nullum negotium eſt geſtum
ex quo actio poſsit oriri:meritò dicit̄ datiua, non
natiua:qa nō habet præexiſtentē materiā ex qua
oriatur,vt l.iuris gentiū.§.j.& ibi no.ff.de pactis.
Alię verò vtiles ſcd̄m quod dicit Pe.& bene pñt
dici datiuæ habito reſpectu ad edictum prætoris.
de neg.geſt.quod loquitur in eo qui ſponte gerit
ſed habito reſpectu ad extēſionem Iuriſconſulti:
tunc dicitur natiua:habet enim præexiſtentē ma
teriā ex qua oritur,ſ.negotiorū geſto. producens
obligationē ex extēſione Iuriſconſultorum. Idē
in l.pe.ſi quadru.pau.fe.di.Nā habito reſpectu ad
legē xij.tab.quę loquit̄ de dāno dato à quadrupe
de,nō pōt oriri actio ꝓ dato à bipede, ſed ex idē-
titate rationis Iuriſcōſulti extēderunt ad bipedē:
& illo reſpectu dicitur natiua:habet enim præexi
ſtētem materiam,ex qua oritur. Idem in actione
vtili ex lege Aquilia.Idem in vtili petitione hęr.
ſeu in bonorum poſſeſſore hęreditatis petitione.
12 ¶ †Hoc præmiſſo quærit glo.vtrum ille qui intē
tat vtiles debeat dicere aduerſariū ſibi obligatū.
Glo.dicit quòd non.Non enim iſta actio vtilis cō
petit ſibi ex obligatiōe,ſed dat̄ à lege.vide gl.q̄ lo
quitur notabiliter.Tu dicas breuiter,ꝙ ſi quidem
intentatur vtilis ex ceſsione,nō poſſum eū dicere
fuiſſe obligatum mihi,ſed habeo eum dicere fuiſ
ſe obligatū cedēti quare debet cōdēnari mihi, vt
vidiſtis in l.qui ſtipēdia.ſ.de procu.Sed ſi intento
alias vtiles de quibus feci mentionē ſ.rectè eū po
tero mihi dicere obligatū,vt ſ.patet. Et ſic vides
quòd illa difficultas vtrū vtilis ſit datiua vel nati
ua,reducit̄ ad hoc,vtrum poſsim dicere eum mihi
13 obligatū vel non. ¶ †Vltimò quęro quando ille
cui ſunt ceſſæ actiones agit:vtrum ante lit.cōteſt.
c debeat diſcuti de ſua ceſsione.Spec.[c] ponit iſtam
quæſtio.neſcio in quo tit.d.Iac.diſputauit,& fi-
naliter determinauit,aut intentat directas: & tūc
nomine alieno agit,vt l.planè.famil.erciſc.debet
eius perſona ante omnia legitimari. ſed ſi intētat
d vtiles ſuo nomine:tunc ſecus.[d] h.d.

¶ Additur de nouo.

e DAta.[e] Hæc lex legit̄ quinq; mo
dis quorū duo ſunt in glo.
alij extra glo.ſecundū primū.h.d.Ex
cōtractu īnominato nō trāſeūt actio
nes vtiles ſine ceſsione,niſi in ſubſidium. ¶ Nota

a ¶ Quęro vtrū. Adde Bar.ī l.ſi vrbana.in fi.de cōdi.īde.Et adde ꝙ vbi dñꝰ
cōuenit̄ in iudicio ex cōtractu ꝓcuratoris pōt ex eodē cōtractu verſa vice
petere ſine ceſsiōe:qa aliter nō eēt ſibi ſaluū ītereſſe ꝓpter naturā rela-
tiōis.Ita no.voluit Bar.ī l.pe.j.de exer.& adde ꝙ dicit Bal.ꝙ vbi dicit lex
ex cautiōe, vel ex cōtractu talis aliꝰ agere poſsit,ꝓpt̄ dictionē ex, nūquā
reqrit̄ ceſsio. & ita
dicit Bal.ī l.fi.ī pri.
de teſta.manu.

b ¶ Oriat̄ actio.Bene
facit qđ no.Bar.ī l.
j.de cōdi.īde.ī viij.
col.& in l.cū qs.de
iur.& fac.ign.& ad
de Bar.& doc.in l.
curatores.de nego.
geſt.& in l.ij.ff.co.

POMATES.

b ¶ Vide ad hęc Are.
conſil.cxxiiij.aliàs
cxiiij.& ſe.& ibi di
cit hic velle ꝙ ille
cui ſunt mādatę di
rectæ ſine ceſsione
vtiliū dicit̄ ꝓcura-
tor in rem ſuam.

c ¶ Spe.Credo ꝙ di-
ctū Spe.de cuiꝰ lo-
co nō meminit bar
to.ſit in ti. de ꝓcu.
§.ſequit̄ videre. in
princ. Alex.Loſæ.

d ¶ Tūc ſecꝰ. Et ideo
caute facias ſemper
vtiles tuo noīe ītē-
tari.plenè ꝑ Bar.in
d.l.q̄ ſtipēdia.et cū
Bal.hic trāſit Bar.ī
iiij.q.quā vide.Vti
le tñ eſt in caſu age
re directa: quia tūc
nō reqrit̄ ceſsio bo
norū:ſecꝰ ſi ageret̄
vtili,vt no.Bal.ī l.
ij.& iij.colū. C.qñ
fiſ.vel priua.& ī l.
hr̄ditatis actio. &
qđ no.ī l.nomē.C.
q̄ res pig.obli.poſ.
ad fi.vbicunq; agit̄
de priuilegijs, me-
liꝰ eſt agere directa
vt no.Bart.ī l.j.ī v.
col.C.de priuil.fiſ.
adde Spec.in tit.de
act.& pet.§.iuxta.
ver.antepe.vbi po
nit de his vltimis
verbis.

e ¶ Data.Adde ꝙ hāc
repetitionē aſſerit
eē Bar.d. Iaſ.may.
nr̄a tēpeſtate doctor
excellētiſsimꝰ
ī §.j.co.iij.ver.ſecū
dò limita. Inſti.de
act.& ī §.ruſus.co
lū.xvij.ver.nunqd
Inſti.eod.tit.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

qđ dixi in ſummario. ¶ Opp. qđ ãtequã creditor
decedat ſine hęrede, ex ſolo cõtractu competant
actiones vtiles, vt l. ꝓxi. & de hære. vel act. ven.
l. emptor. Sol. Dicit gl. ſcđm hãc lect. Cõtrariũ lo
quiť qñ fuit, cõtractus emptionis & vẽditionis, in
quo ſtatim trãſit vtilis ſine ceſsione: hic verò fuit
cõtractus innoĩatus. Ad hoc oppo. qa videť ꝙ hic
fuit emptio, ex quo interuenit pretiũ. Dicit enim
data certa quãtitate pecunię: ecce pretiũ. Huiꝰ ti-
more dicit glo. ꝙ hic quãtitas fuit data vt ſpecies.
Nec obſtat tex. qui dicit quãtitate. nã appellatio-
ne quãtitatis, contineť ſpecies, vt l. quiſquis. ff. de
leg. iij. Iſta eſt prima lectu. vera in ſe, vt j. dicam.
24 ¶ † Ex qua habes notare primò ꝙ ex cõtractu in-
nominato nõ tranſeunt vtiles ſine ceſsione. ¶ Se-
cundò ꝙ mãdatum, licet in rem ſuã, expirat mor-
te mãdantis ſine hęrede. Tertiò no. ꝙ in ſubſidiũ,
vbi nõ ſupereſt qui cedat, qui cedere tenetur, dať
vtilis à lege. Caſus eſt hic, & j. ad Treb. l. pe. §. fi.
quæ lex loquitur qñ deſijt eſſe propter mortem.
hoc etiã eſt dicendũ, ſi aliquo mõ reperiri nõ poſ-
ſit, vt ff. de inſti. & ſubſti. l. j. & ſeq. & l. dãni. §. fi.
vt ibi no. ff. de dã. infec. ¶ Sed qa iſta lec. videť face
re aliquã violentiã literę: ideo alij, vt Martinus re
cedũt ab iſta lec. nõ quòd eam reprobant, ſed ali-
ter legunt literam. & ſecundũ Mar. breuiter. h. d.
¶ Etiam venditore nominis mortuo ſine herede,
vtiles cõpetunt emptori. Iſta etiam lect. Mar. ve-
ra eſt in ſe: tñ nõ bene congruit literę: nam Impe
rator reſpõ. ſi ita ſunt: quaſi dicat ſi ita nõ ſunt, nõ
cõpetunt vtiles, vt l. fi. ſ. de diuer: reſcri. & l. cũ ad
præſens. ff. ſi cer. pe. Prȩterea iſta lect. nullũ habet
notabile, nec aliqđ ſingulare. Ideo lec. Azo. aſſu-
mã. & huiꝰ timore legiť tertio modo. Et ſecũdum
iſtã breuiter hoc intẽdit. Mandatũ exercẽdarũ di-
rectarum, ex cauſa emptiõis, morte etiã mãdantis
extinguiť: vtilis ſola remanet. h. d. & differt lect.
Azo. à prȩcedẽ. qa loquitur in cõtractu innoĩato,
ſed iſta in cõtractu emptiõis. ſcđm primã datur in
ſubſidiũ vtilis. ſcđm iſtam dať vtilis ex priuilegio
cõtractꝰ emptiõis, vt j. patebit differt à lect. Mar.
qa Mar. nullã ponebat differẽtiã añ mortẽ, et poſt
mortẽ: ideo ſubaudiebãt maximè, ſed Azo ſubau
diebat differentiã, vt ſ. dixi. Hanc lect. ſequebať
Mar. Silima. & Iaco. de Ra. ¶ Opp. ꝙ ſoluta pecu
nia nõ põt fieri ceſsio l. Modeſtinus. & l. ſeq. ff. de
ſol. Sol. Dic ꝙ hic fuit actũ de cedẽdo ante ſolutio
nem, vt d. l. Modeſtinus, vt hic in princ. ¶ Secũdò
opp. mandatũ in rem ſuã non finitur morte, vt l. il
lam. de dona. Sol. Gl. ponit hic tres ſolutiões. Pri-
ma ꝙ hęc lex in hoc corrigať. Alij ꝙ ibi actio fuit
conceſſa, hic mandata. Alij ꝙ ſpeciale eſt in cõtra
ctu donationis. Mihi videť ſic dicendũ. Qñq; man
dans decedit ſine hærede: & tunc mãdatum extin
guiť. nam cũ habet intentare directas noĩe alieno
modo nõ reperiť cuius nomine agat. caſus eſt hic.
Qñq; mandãs decedit cũ hęrede: & tũc mãdatum
in rem ſuam nõ extinguiť, vt d. l. illã. qa adhuc ſuc
ceſsit hęres, cuius nomine põt mandatarius agere
vt l. planè. ff. fa. erc. ¶ Scđm oẽs lect. præſupponi
tur ꝙ ex cõtractu emptiõis trãſeũt vtiles ſine ceſ-
ſione. & hoc etiã in alijs quibuſdã caſibus de qui-
bus j. dicã. Hoc Petro non placet: imò dicit ꝙ nec
ex cõtractu emptionis trãſeunt vtiles ſine ceſsio-
ne: nã illud qđ opať traditio ĩ rebꝰ corpalibꝰ illud
opať ceſsio in iuribꝰ ĩcorporalibꝰ, vt l. fi. j. qñ fiſcꝰ
vel priua. vt ibi no. ſed ex cõtractu emptionis nõ
trãſferť dñiũ ſine traditiõe, vt ſ. de pact. l. traditio
nibꝰ, et l. ſi ager. ff. de rei ven. ergo nec vtilis. Pro
hoc adducit j. đ hęr. vel ac. vẽ. l. q tibi. & l. ex noĩs.
in qbꝰ dicit exp̃ſſum eſſe, & leges q̃ dicũt ꝙ cõpe
tit vtilis ſpecie, ĩtelligebãt facta ceſsiõe: & ſic iſtã
legẽ legit planè, & ſcđm eũ hoc intẽdit. Ex cõtra
ctu emptiõis nõ trãſeũt vtiles ſine ceſsione: niſi in
ſubſidiũ. Iſta opi. nõ placet mihi: nã tex. loquiť di
rectè ꝙ cõpetit vtilis ex cõtractu ẽptiõis, ſine tra-
ditione aliqua: vt oſtẽdã hoc aliquãtulũ deuiare à
regula iuris cõis. Aſsignať rõ quare ſic receptũ eſt
vľ qa ſic placuit, vt l. ꝓx. & d. l. ẽptor. & l. poſtquã
de hęr. vel act. vẽ. Si eñ intellexiſſet Impator fa-
cta ceſsiõe: tũc nõ diceret: qa ſi placuit, ſed qa facta
eſt ceſsio q̃ opať idẽ ꝙ traditio in rebꝰ corporali-
bus: p quã traditionẽ dñiũ trãſferť de iure gẽtiũ,
vt Inſti. de re. diui. §. per traditionẽ. nõ qa ſic pla-
cuit principi. Quid, ergo dicemꝰ? puto ꝙ licet aliæ
lect. ſint verę in ſe, præter illam. Pet. tñ hęc litera
nõ põt loqui in cõtractu innoĩato: nec in cõtractu
emptiõis ꝓpriè, ſed vbi aliquis adduciť ad ceden-
dum ex aliqua ęquitatæ quę nõ cadit in formam
alicuiꝰ cõtractus noĩati, vel innoĩati. & ſcđm hãc
lect. hoc breuiter dicit. Mandatũ directarũ expi-
rat morte mãdantis, & ſoluẽti debitũ alienũ, licet
actiones debeant cedi, nõ tñ cõpetit vtilis ſine ceſ
ſiõe, niſi in ſubſidiũ. h. d. Differt hæc lectura à pri
ma: qa hic nõ poniť ꝙ fuerit cõtractus innoĩatus,
nec aliquis cõtractus, ſed ſolutio debiti ꝓ alio, vt
in fideiuſſore pro reo, & ſimilibꝰ, & probať in gl.
parua, ſuper verbo, debitor. Differt ab alijs: qa illę
præſupponebant contractum emptionis: hic nõ.
¶ Ad iſtam lect. opp. ei qui ſoluit pro alio nõ poſ
ſunt cedi actiones, vt d. l. Modeſtinus. ff. de ſol. &
l. cũ his. de fideiuſ. Solu. Dicas ꝙ hic p̃ceſsit pactũ b
de cedẽdo, vt in gl. vel dic ꝙ ſoluit pro obligatio-
ne ſua, nõ eius pro quo fideiuſsit l. Papinianus. ff.
man. & quod ibi no. Contra hoc facit tex. qui di-
cit ꝓ quo ſoluiſti. Sol. expone pro quo: id eſt cuiꝰ
occaſiõe: qa ad iſtum principaliter ſpectabat debi
tum. ¶ Secũdò oppo. ꝙ hoc caſu ſoluens videtur
emere, vt ff. de fideiuſ. l. ſi dubiteť. ergo tanquã ex
contractu emptionis tranſeunt vtiles, ſine ceſsio-
ne. Solu. Ibi nomen emptionis poniť impropriè.
nam verè ſoluit: qa debet, nõ vt actiões emat. Vel
ibi non loquitur in emptione quadam neceſſaria,
ſed ſolùm in voluntaria: ideo placuit vt omnes
actiones denť ſine ceſsione: ergo nõ obſtat. & hic
15 eſt caſus no. in hac lege. ¶ † Iſtis lecturis ſic expli-
catis quęro vtrum actiones vtiles competant ſine
ceſsione. Reſpõ. Aut aliquis tenetur cedere ex vl
tima volũtate ſi quidem ex titulo ſingulari, & ex
cauſa legati: & trãſeunt vtiles ſine ceſsiõe, vt l. ex
legato. j. de. lega. Ratio qa etiã in rebus corporali
bus trãſit dominiũ ſine traditione. l. à Titio. ff. de
fur. Aut titulo generali: & non tranſeũt niſi facta
reſtitutiõe, vt l. facta. & l. reſtituta. ff. ad Treb. Fal
lit quãdo non reperitur quis cedat, vt l. pe. §. fi. j.
ad Treb. Si ex cõtractu: aut ex cõtractu innomi-
nato, & nõ trãſeunt ſine ceſsione, vt hic ſecundũ
lec. Mart. Aut ex cõtractu noĩato: & regula eſt ꝙ
non tranſeunt ſine ceſsione l. j. ij. & iij. ff. pro ſoc.
Fallit dicta gl. in contractu emptionis. vt j. l. ꝓx.
& de hæred. vel actio. vend. l. emptor. Ratio: quia
ſic placuit qđ intellige in actione volũtaria, vt ſ.
dixi. Secundò fallit in dote, vt l. ꝓxi. hęc põt eſſe
rõ fauorẽ dotis, vt l. j. ff. ſol. matri. Tertiò fallit in
noĩe dato inſolutũ, vt j. quando fiſ. vel priua. l. fi.
quod intellige qñ datũ inſolutũ facit, emptionẽ.
aliàs ſecus. Ita loquũtur dictæ leges. Fallit quar-
tò in nomine dato pignori, vt ff. de pign. actio. l. ſi
conuenerit. vt j. de hęre. vel act. ven. l. poſtquam.
a ¶ Quintò fallit[a] in donatione, vt l. illa. j. de dona.
Hæc non placet do. Iac. Bu. nam ibi actiones fue-
runt ceſſę: alias nõ cõpeterẽt ſcđm regulã p̃dictã
facit. ff. de dona. l. ad eũ. in princip. & quod ibi no.
¶ Tertio caſu qñ actio debet cedi ex aliqua eq̃ta-
tę, nunquã trãſit vtilis, niſi in ſubſidium, qñ cedẽs
non reperitur, vt hic, & d. l. j. in fi. & l. ſequẽ. ff. de
inſti. & l. damni. §. fi. ff. de dam. infect. Ad idem ff.
de cui. l. in creditore. Eſt & alius caſus quãdo trãſit
vtilis ſine ceſsione, vt ff. de admi. tut. l. quoties. in
16 prin. ſcđm do. Iac. & Dy. ¶ † Quæro vnde oritur
iſta vtilis actio. Gl. remittit ſe ad notata j. de leg.
l. ex legato nominis. vbi nota. quod iſtę actiones
vtiles ſunt datiuę, nõ natiuę. Ita not. ff. cod. l. j. in
prin. in gl. mag. & l. ex maleficijs. §. hæres, ff. e. ſed
in l. pater. j. de pactis conuen. dicitur quòd quan-
b doq; naſcitur: quandoq; dať. ¶ Ad declarationẽ[b]
huius primò videamus quid ſit dicere natiua & da
tiua. Pro iuuenibus pono exemplum in homini-
bus: poſſumus dicere, quòd quidam eſt homo da-
tiuus, non natiuus, ſed à Deo immediatè factus,
vt

a ¶ Quintò fallit. Ad
de ꝙ hãc fallentiã
tenet Ioã. Fab. hic.
& ađ aliũ caſum ĩ
quo vtilis ſine ceſ-
ſiõe trãſit, ſ. qñ no-
tariꝰ ſtipulať ſuper
r̃ſtõne vſurarũ. Ita
Bal. in l. executorẽ
col. iiij. verſi. modò
ego quæro de exe.
rei iudic. Item alio
caſu acq̃riť ſine ceſ
ſiõe, ſ. vbicũq; no-
tariꝰ, vel alia publi
ca pſona ſtipulať.
ita Bar. & ibi Alc. ĩ
apo. in l. ij. ff. rẽ pu.
ſaluã fore. & đ quo
ĩ l. Caiꝰ. ff. đ vul. et
pup. & in l. ij. & ibi
Bal. ſ. de adop. & ꝙ
notariꝰ acq̃rat ſine
ceſsiõe. tenet Bal. ĩ
cõſi. ccxxviij. in v.
vo. & adde qđ vbi-
cunq; eſt appoſita
ſtipulatio ſup nu-
meratione nomine
abſentis, dũmodo
ratificet numera-
tionẽ eius noĩe fa-
ctã, acq̃riť ſibi actio
vtilis ſine ceſsione.
Ita Bal. ĩ l. certi cõ-
dictio. §. ſi numos.
ff. ſi cer. pet. Et etiã
adde qđ Ang. ĩ cõ-
ſi. cxxxvij. ici. p̃mit
to ad euidẽtiã. col.
ij. ver ſup hoc. dicit
ꝙ actio vtilis trãſ-
ferť ĩ eccl'iã ſine ceſ
ſiõe, ſi ex ſolo titu-
lo in ea trãſferť do
miniũ. Et in ꝓpoſi
to facit q̃ ponit bar
to. ĩ rep. l. j. ſ. de ſa.
ſan. ec. col. antepe.
ver. in cõtrariũ. &
refert Ale. de Imo.
in cõſi. iiij. colũ. vij.
ver. vñ eſt. in ij. vo.
b ¶ Ad declarationẽ.
Adde tu, & vide eũ
dẽ Bar. in l. j. ff. eo.
ti. vbi etiã predicta
ponit, & quaſi de
verbo ad verbum.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

vt Adam. Aliȷ dicunt̃ natiui: naſcunt̃ enim ex patre & matre
ſecundū quod cōiter videmꝰ: ſic quædā eſt actio ꝗ habet pa-
trē & matrē: & hęc dicit̃ natiua. ſed qñ nō habet matrē, ſed im
mediatè à lege ꝓcedit, dicit̃ datiua. Tex. eſt quē Vltramō. nō
allegāt, ſed d. Ia. But. allegat in l. iuris gētiū. §. j. ff. de pact. Di
cit em̄ ꝙ tunc dicit̃ natiua qñ habet ꝑexiſtētem materiā ſuffi-
ciētē, ex qua oriat̃: aliàs dicit̃ datiua. Hoc præmiſſo ſciendum
a eſt ꝙ duplex eſt materia.ᵃ Quædā eſt materia remota: ꝗdam
ꝓxima. Exemplū in perſonalibꝰ cōtractꝰ eſt materia remo-
ta: obligatio eſt materia ꝓxima ex qua orit̃ actio ꝗ dicit̃ nati
ua in realibꝰ, poſſeſsio & eiꝰ traditio eſt cā remota: dñiū poſ
ſesiōis ſeu detentio aduerſariȷ eſt cā ꝓxima ꝗ parit actionē in
rem, vt ſ. de alie. iud. mu. cau. fac. l. j. & ff. de rei ven. l. in rē. & l.
officiū. & ideo dicit ipſe. Aut tu quęris vtrū actio vtilis dicat̃
reſpectu cauſę ꝓximę: & tūc ſi quidē īſpicias principia l. xiȷ.
tab. ꝗ iſtā vtilē nō introducebāt, dicet̃ datiua, vt in vtili poſſ.
bonorū, ꝗ dat̃ cognatis, vt in caſu. l. pe. ff. ſi quadr. pau. fe. dic.
Si verò inſpicis leges quas vtiles ītroduxerūt, dicet̃ actio na-
tiua: qa lex introducit obligationē, ex qua hęc actio orit̃: vñ
obligatio bñ poſſet dici datiua, ſed actio non. Si verò inſpicis
cām remotā: tūc fateor dictū glo. ꝙ eſt natiua. nā cū ꝑceſſerit
contractus ex quo oriatur, & ꝙ in iſtis vtilibus ſit obligatio,
ꝓbat ipſe, obligatio eſt iuris vinculū, quo qs adſtringit̃ &c.
vt inſt. de obl. in prin. ſed iſte cui dant̃ iſtę vtiles adſtrīgit̃ ſecū
17 dum noſtrę ciuitatis iura: ergo &c. ¶ † Ad examinandā iſtam
quæſtionē oportet me primo ꝑmittere ꝙ actio vtilis dicitur
quadrupliciter. Primò vtilis reſpectu directæ cōpetentis ad
idē, vt in caſu legis noſtrę cum ſimilibus. nam directa cōpetit
cedēti, vtilis ceſsionario. Scḋo dicit reſpectu directæ ꝗ iā com
petiȷt, ad idē nunc nō cōpetit, vt in vtili ꝗ reſtituit̃ minori, vel
abſenti poſt pemptā directā, vt ff. de acti. & obl. l. in honora-
riȷs. ver. ſed cū reſciſſa. & ſ. ſi aduer. trāſac. l. j. & ij. Tertiò dici-
tur vtilis reſpectu directę quæ nūquā cōpetiȷt, nec cōpetit ad
idem, ſed eſt poſsibile competere, vt l. quoties. j. de dona. quę
ſub modo. & ad exhibendū l. ſi res. Quartò dicit̃ vtilis reſpe-
ctu directę quę competit ad aliud, vt in l. pe. ff. ſi quad. pau. fe.
di. & l. curatoris. ſ. de neg. geſt. & de bo. poſ. hære. pe. l. j. ¶ Se-
cundò eſt videndū, an per ceſsionē transferatur obligatio vti-
18 lis, ſicut vtilis actio. Et videtur ꝙ non. Gl. pe. hic dicit † ꝙ ha-
bēs vtiles, nō pōt dicere illū ſibi obligatū. In cōtrariū videtur
tex. j. eod. l. ſi inſolutū. prout eſt in litera, habes pro hoc: quia
video ꝙ quando alicui reſtituit̃ hæreditas, nō ſolū tranſeunt
vtiles actiones, ſed etiam vtiliter dicitur hæres, vt ff. qḋ cum
eo. l. ſi filiꝰ. & l. ſi poſtulāte. ff. ad Treb. Prętcrea, ego video ꝙ
ſpes obligationis pōt trāſferri per ceſsionē, vt j. de dona. l. ſpē.
eadē ratione ipſa obligatio. Præterea obligatio quæ nō parit
actionem, poteſt cedi, vt l. ſi eius. ff. ad Trebel. eadem ratione
etiam quæ actionē parit. Præterea: inſtantia iudiciȷ quę nō eſt
actio, ſed per eam obſtatur inſtantiæ pōt cedi. l. j. in princip. j.
ad Treb. & l. cū hæreditas. eo. tit. Facit l. nam ex cōtractibus.
ff. de iudiciȷs. hic puto ꝙ competat vtilis obligatio. Tertiò eſt
videndum, quando actio oritur ex obligatione, vtrum ſemel
naſcatur an ab initio tantū. Sunt enim quædam quæ naſcun-
tur ex aliqua re indeſinēter. vt lumen à ſole, & ſimilia: quędā
quæ oriuntur in pūcto, vt filius à matre. Reſpōdeo, ſemel tā-
tùm ab initio oritur actio, nec vlterius poſtea. Ad idem l. ſi qs
ſtipuletur. & l. ſi ſic. ff. de verbo. oblig. l. cùm quærebatur. ff.
19 iud. ſol. ¶ † His præmiſsis venio ad quæſtionem, vtrum actio
vtilis dicatur datiua. Iuriſcōſulti appellauerunt eam datiuam,
quæ nō habet præexiſtentē materiam ſufficientem remotam
hoc eſt cōtractum ex quo oriatur, vt d. l. iuriſgentiū. §. j. ff. de
pactis. Strictius videamus & dicamus eam eſſe datiuam, quæ
non habet obligationem aliquam, nec natiuā, nec datiuā ex
cōtractu. Aſſumo actionem vtilē, prout primo modo dicitur
reſpectu directæ cōpetentis ad idē, vt in cedente & ceſsiona-
rio. Diceret aliqs: natiua eſt: quia ſupra tenuiſti ꝙ ceſsionario
cōpetit obligatio vtilis: ergo habet vtiles ex qua oritur actio.
Contrarium dico in ceſsionariū cōfertur vtilis obligatio, quę
apud cedentem erat directa, ſed apud cedentem erat obliga-
tio tūc quæ vlterius non pareret actionē. iam enim parturie-
rat illam, vt ſ. dixi. Iam enim ergo hæc vtilis non parit actio-
nem vtilem mere. ergo iſta vtilis eſt datiua. Et hoc mō verū
dicit glo. Sed ſi poneres ꝙ obligatio vtilis transferret̃ in ali-
quē, antequā actionē pareret, vt in hoc caſu. & l. ſpē. j. de do-
na. tunc puto veram opi. Pet. quòd illa actio vtilis oriatur ab
obligatione vtili, quæ eſt datiua, & non natiua. Si verò capias
vtilē actionē ſecūdo modo, prout dicit̃ reſpectu directæ, quæ
iam competiȷt ad idem, nūc non cōpetit: & tūc idē: qa eſt da-
tiua nō natiua iam enim euacuata erat poteſtas generandi in
obligatione illa directa: eo ꝙ iam actionem pepererat. Si ve-
rò accipis actionē vtilem tertio caſu, ſcilicet quæ nunquā cō-
petiȷt nec cōpetit ad idē, ſed poſsibile eſt cōpetere, vt in caſu
l. quoties. j. de dona. quæ ſub modo. & l. penul. ad exhib. tūc
fateor ꝙ lex ab initio ꝓducit obligationē vtilem, & actionē
quæ orit̃ ex ea: & tūc dicet̃ actio natiua: nō autē obligatio da
tiua, nec obſtat tex. in d. l. pe. ad exhi. qui dicit, vtilis dabitur.
Et ſic innuit ꝙ eſt datiua: qa illud dicit: ideo qa obligatio non
dat̃, niſi habeat cōtractū præcedentē, ex quo oriat̃. Et ſic Iu-
riſconſultus appellat illā datiuā, vt dixi, ſed egò hic ſtrictius
accipio. Si verò accipis actionē vtilem quarto modo, ſcilicet
qñ reſpectu directę quæ cōpetit ad aliud: tūc fateor opi. Pe-
tri verā. Aut reſpicis principalia legis xiȷ. tab. vel alteriꝰ iuris
introducentis directam in alio caſu: tunc nō pōt dici datiua:
quia illa vtilem nō inducit: nec ex ea habet ortum. Aut reſpi
cis alia iura introducentia directam vtilem: & tunc fateor ꝙ
illa vtilis non eſt natiua reſpectu obligationis, & reſpectu al
terius materiæ, ſ. cōtractus vel directi vel quaſi, vt d. l. curato-
ris. ſ. de neg. geſt. l. hęc actio. ſi qua. pau. fe. di. & in multis legi
20 bus in ti. ad l. Aquil. Et ꝑdicta vera in perſonalibꝰ. ¶ † Quid
dicemus in realibus, vtrū vtilis ſit natiua, vel datiua: Gloſſ. in
l. j. in prin. ff. eo. in glo. magna dicit ꝙ reales actiones nunquā
oriuntur ex obligatione, vt Inſti. de actio. in prin. & dicit ve-
rum. Sed dixi vobis ꝙ materia ex qua orit̃ actio in rem eſt do
minium & poſſeſsio aduerſariȷ. Videndū eſt ergo vtrū vtilis
in rem oriatur vel detur. Et eſt hic aduertēdum: qa vtilis in rē
quandoq; dicitur vtilis reſpectu directę quæ competebat ad
idem, quæ deſiȷt competere aduerſario deſinenti dolo poſsi-
dere: tunc puto quòd hæc actio non ſit natiua: non em̄ habet
ſufficientē materiā ex qua oriat̃: qa deficit poſſeſsio aduerſa-
riȷ, vt d. l. j. ſ. de alie. iudi. mu. cā. & no. ſ. de rei ven. in ru. Qñq;
dicit̃ vtilis reſpectu directę cōpetentis ad diuerſa, vt vtilis in
rem, quę cōpetit emphyteutæ, feudatario, & ſimilibus. Iſta
eſt natiua: orit̃ em̄ ex vtili dñio, quod habet emphyteuta, & a
feudatarius, & ex poſſeſsione aduerſariȷ. Sic loquit̃ titulꝰ ff. ſi
ager vec. vel emphy. pe. Qñq; dat̃ vtilis reſpectu directę, cui
cōtrariat̃, vt in vtili ꝗ cōpetit præſcribēti ꝗ vtilis venit ad pe
rimendum directā ei cōtra quē ꝑſcribit̃, ſcḋm opi. gl. in aut.
niſi triēnale. j. de bo. ma. & iſta ſimiliter eſt natiua: orit̃ em̄ ex
dñio vtili quæſito per præſcri. & poſ. aduerſariȷ. facit l. j. in fi.
& qḋ no. ꝑ Dy. ff. de aqua plu. arcē. vbi dicitur ꝙ ex præſcri-
ptiōe orit̃ vtile ius. Quādoq; datur vtilis reſpectu directę cō
petentis ad idē voluntate eius cui competit directa vera, vel
pręſumpta, vt qñ dñs qui habet directā rei vēdicationē mihi b
cedit illā, vel vēdit, vel recepit æſtimationē rei: tūc enim com
petit vtilis in rem, quæ eſt datiua: nō natiua: non enim habeo
dominium: qa non fuit mihi res tradita: nec directa nec vtilis
ſcḋm Dy. in c. pro poſſeſſore. de reg. iur. in vj. gl. in l. ſi culpa.
de rei ven. licet Pet. dicat quòd tūc competat vtilis. quod eſt
falſum, vt l. hoc ſi res. ff. de rei vē. & hæc ſunt multūˢ neceſſa-
21 ria ꝓpter formationē libelli, vt dixi in d. l. ſi culpa. ¶ † Quęrit
glo. vtrum in vtili poſsim dicere debitorem mihi obligatum.
Glo. pe. dicit ꝙ nō. Tu dic, vt patet ex his quę iam dixi. nā in
caſibus, in quibus perſonalis vtilis eſt natiua, tunc poſſum di
cere debitorē mihi obligatū, licet cōtractus ſit celebratus cū
altero: vt ſ. de procura. l. qui ſtipendia. Sed qñ actio ſit datiua,
tunc idem: quia poſſum dicere debitorē mihi obligatum, vt
dictū eſt: nō tamen poſſum dicere, vel concludere, vt virtute
illius obligatiōis cōdēnetur: qa illa obligatio non pōt actionē
ꝓducere: vt ſ. latè dictū eſt. & hoc voluit dicere gl. ¶ Quæ-
b ro, quæ eſtᵇ differētia īter cedere, & mādare. Gl. ij. recitat opi.
22 Nam quidam dicunt, † ꝙ qñ actio ceditur, nil remanet penes
cedentem: quando mandatur, tunc remanet penes eum dire-
cta. Iſta eſt falſa: quia per ceſsionem quis non amittit dire-
ctam, quia ab oſsibus ſeparari nō pōt: vt l. quid ergo. ff. de pe
culio. & pro ſocio l. iij. Vnde aliȷ, vt Io. dicunt ꝙ qui cedit, re
tinet directam, ſed vtilem transfert, ſed qui mandat, tantùm
committit exercitiū: & nō transfert niſi in caſibus, vt in glo.
Illud quod dicit ꝙ ꝗ cedit, retinet directā eſt verū: ſed quod
poſtea dicit vtilē trāſferri, non eſt verū directe loquendo: qa
vtilē nō habet, ſed à lege conceditur propter illam ceſsionem
ſed impropria locutio eſt. ſed quod poſtea ſubdit, qui mādat
ſolùm, cōmittit exercitium: iſtud eſt verū, vt hic, & d. l. planè.
qḋ poſtea ſubdit, niſi in caſibꝰ hic notatis: eſt falſum. nunquā
enim per mādatum trāſit vtilis actio: vt l. fi. j. qñ fiſ. vel priu.
& hac lege, quæ loquit̃ in procuratore in rem ſuam, vt vide-
tis: qa vtilis cōpetit in ſubſidiū ex illa æquitate: qa nō eſt ꝗ ce
dat: nō propter mādatum: vt hic in tex. Item competit vtilis
ſine ceſsione in caſibus ꝑdictis, ꝓpter ipſum contractū, non
propter mādatū exercendarū actionum. Vnde Azo & Hu.
dicunt, ſi tu loqueris reſpectu cedentis: & dic ꝙ intercedere,

¶ Materia. De hac duplici materia vide clariꝰ ꝑ Pau. ī c. dilecti. co. v. de iudi. & ꝑ Iaſ. ī §. j. co. xix. ver. vnū ēt ꝑpetuè nota. Inſtit. de actio. Alex. Loſæus.

¶ Quæro ꝗ ē. Adde ad iſtā differētiam glo. & ibi Barto. & Alex. in apoſt. in l. fi. in prin. ff. de do. & eūdē Bart. in l. ꝑ diuerſas. j. man. & in d. l. fi. de ſequenti differentia.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

&mandare,nulla eſt differentia:qa ſemper apud cedentē,vel
mandantē,remanet directa:ſed reſpectu ei9,cui ceditur, bene
eſt differētia.nam per mādatum non trāſeunt vtiles : ſed per
ceſsionē ſic.& hoc ſatis verum.Sed dubito, an per ceſsionem
actionis finiri videaſ mandatum.videſ quòd non:vt l.fi.j.qñ
fiſ.vel priua.Sed certè ibi nō fuit facta ceſsio:licet vtilis cōpe
teret ſine ceſsione.In cōtrariū videtur l.j.in fi.ff.de ope.noui
nun.vbi eo ipſo q te facio fructuarium,videor te facere pro-
curatorē in rem tuam:vt ſic in illam rem procuratorio nomi-
ne poſsis experiri. Ad idē vſufr.quēadmo.caue.l.iij.in fi.cum
l.ſeq.& hoc puto verum Glo.in prima l.tenet quòd videatur
23 mandatum directarum,& ita facta ceſsione actionū.¶†Vi-
dimus differentiā inter cedere & mādare:ſed quæro,quæ eſt
differētia inter cedere & concedere.Glo.in l.pe.in prin.ff.de
dona.dicit quòd qui concedit,nō cedit.& ſic per cōceſsionem
non tranſeunt vtiles:quod verum vt ibi patet.ſed ibi hoc vi-
dendum.Reſpon.verbum concedo, eſt ſignificatiuum actus
cōtrahendi:ſed per cōtractū nō transferſ vtilis niſi in caſibus
vt dictū eſt:ergo cū dico cōcedo,nō transfero vtilem,niſi con
cederem ex aliqua cauſa,quæ caderet in aliquem cōtractum,
ex quo transferreſ vtilis ſine ceſsione:ſed verbū cedo non eſt
ſignificatiuum actus cōtrahendi:ſed executionis contractus,
vel obligatiōis præcedētis.vnde cedere eſt idem quod abdi-
care à ſe,vt in tit.de ceſ.bo.ff.et j.eo.ti.vnde poſtquā pceſsit
contractus vel oblig.iſtud cedre tibi actionem,eſt abdicare à
me,inquantum poſſum:& habet vim cuiuſdā traditionis: &
trāſferſ vtilis:ſeu à lege cōcediſ.& ideo lex,q̃ dicit quòd ceſ-
ſio nō valet niſi appareat titulus cōtractus in ceſsiōe:vt l. per
diuerſas.& l.ab Anaſtaſio.j.man.& l.j.in fi.mag.gl.ſ.ne lice.
potē.ſecundū punctū rationis procedit.nā ſicut in rebus cor-
po.nuda traditio nunquā trāſfert dñiū vt l.nunquā nuda.ff.
de acqui.re.do. Ita nunquā nuda ceſsio trāſfert vtilem in ceſ
24 ſionarium.d.l.per diuerſas.¶†Et aduertendum eſt ad id,qđ
dicit,quòd titulus contractus debet inſeri,verum eſt quando
cauſa ceſsionis cadit in aliquē contractū : tunc enim pōt ex-
primi titulus:qa qñ nō eſt nominatus tūc ſufficit dicere titu-
lum ex cauſa infrà ſcripta,vt hic eſt caſus.nō eñ hic expreſ-
ſit vtrū ex cauſa emp.vel alia:ſed dixit,in vice debiti:& tamē
a ſufficit.qđ eſt notandū.Et ideo[a] ppter tollendas iſtas†dubi
25 tatiōes notarij apponūt in inſtrumento omnia iſta verba, de-
dit,ceſsit,cōceſsit,trāſtulit,atq; mādauit. ¶Sed de ſignifica-
tione verbi trāſtulit,quid importet:dubitaſ an ſit idē qđ ceſ
26 ſit vel cōceſsit. Tex.in l.ij.j.de don.dicit†,p importat idē qđ
mādauit.nō eñ poteſt importare idem q cedit.nam per ceſ-
ſionem nō trāſferſ pprie vtilis,ſed poſt ceſsionem à lege cō-
ceditur.Sumus expediti de gloſsis omnibus:quædam alia di
cam in materia.in l.proxi.Bar.

a ¶Et iō. Adde Bart. met in l.fi.ff.de do. in princ.vide ſ.

b ¶Quæro vtrum. Adde eundē Bart. in l.j.ff.eo.titu.

c ¶Quęro ex forma ſtatutorū. De hac q.& ſeq.vide p eū dē Bar.ī l.j.col.pe. ver. q̃ro ergo.ff.e. & ibi latè p d. Ale. ī apoſt.Adde tñ q in j.q.cōtra Bart.tenet Bal.ī l.p diuerſas.j.mā.& ibi Sal. & tenet ēt Paul.de Ca.ī l.poſtulāte.in ij.col.ad tre.& clarè ponit Alexā.de Imo.ī cōſ.xcv.col. iij.ver.vnū ē q debitor.vbi q nō potuit capi ad īſtātiā ceſsiōarij,niſi prius citato ipſo debitore,& diſcuſſo de citatiōe.de quo vide ēt p eūdē Alex.ī l.ſi ſic.ī fi.ff.de leg.j. & ī d.l.poſtulāte.ī ij.col.circa fi.& in col.fi.& ibi cōcordātes allegat & ponit magis cōem op.

LEX II.

NOminibus. Ex contractu dotis, & em-
ptionis,tranſeunt vtiles ſi-
ne ceſsione.h.d.&c.

SVMMARIVM.

1 ☞Actio vtilis,& directa,an ſint eædem in ſubſtantia.
2 Actio directa,& vtilis,an poſsint competere eidem ad idem.
3 Habēs vtilē ex inſtrumēto habēte executionē paratā,ex for-
ma ſtatutorū,an poterit petere executionē talis inſtrumenti.
4 Agens directa,& probans in vtili an debeat obtinere.

NOminibus. Ex cōtractu dotis & em
ptionis tranſeunt vtiles
ſine ceſsiōe.hic vř caſus cōtra opin.Pet,qui dicit,
q nunquā trāſit vtilis ſine ceſsiōe.Sed ipſe rñ.in-
telligo hoc facta ceſsiōe,& iſta lex voluit cōcludere q dele-
gatio facta per ſtipulationē.vel lit.cōte.non eſt neceſſaria.vo
luit tamē cōcludere per ceſsionē.Sed noſtri doc.cōiter intelli
gūt ſine ceſsiōe.& videſ de mēte hui9 l.in eo qđ dicit, ad ſimi
litudinē eius,q nomē emerit.Si eñ idem eſſet in omni contra
ctu:iſta exceptio in emp.& dote fuiſſet ſuperflua.fruſtra eñ
à principe impetraſ,q de iure cōcediſ.l.j.ad muni.¶Quæro,
b vtrum[b] actio vtilis,& directa ſint eædē ſubſtātia.Io.An.dicit
1 q ſic.Gl.ſigna†argumē,cōtra.& ſic dimittit,& q ſint eædem
ſic pbatur.Cōtra gerētē ex neceſsitate daſ vtilis:cōtra gerē-
tē ex volūtate daſ directa:vt l.curatoris.ſ.de neg.ge.ſed iſtæ
duæ dicunſ eædē:qa dicit lex,hæc actio &c.vt l.iij.§.hac act.
ff.de neg.geſt.Vř caſus in l.actio.ff.e.tit.ſcđm vnā lec.Pręterea
tutor teneſ directa tutelę.magiſtrat9 vtili:vt l.j.j.de ma
gi.cōue.ſed iſtæ duæ dicūtur eædem:vt l.fi.ff.de magi. cōue.
ergo &c.In cōtrariū q ſint duæ,probaſ.In actiōe directa qs
fundat intentionē ſuam ex pſona ſua:in actiōe vtili ex perſo
na alterius:vt l.qui ſtipēdia.ſ.de procu.q intellige quantum
ad facti narrationē:ergo ſunt diuerſa. Præterea,videmus qđ
qñq; directa eſt ciuilis,vtilis eſt prætoria:vt ff.de bono.poſ.
hęr.pet.l.j.ſed ptoriæ.& ciuiles,ſunt differentes ſpecie:ergo
non ſunt eædem.Breuiter Pe.dicit,q quantū ad effectū,vti-
lis & directa,eſt eadē,quia habet eūdem effectū:vt d.l.actio.
Item eſt eadem in gñe:qa ſicut vna eſt actio,ita alia eſt actio.
Item ſunt eædem ſpecie:quia de qualibet ſpecie actionis poſ
ſumus dicere:alia directa,alia vtilis.Sed ſi quæris, an ſint eæ-
dem numero:tunc dicendum eſt q non ſecundùm eum quod
apparet:quia multæ ſunt differentiæ,finguntur tamē eædem
qñq;vt puta qñ vnus loco alterius reſtituitur : vt ſ.ſi aduer.
tranſact.l.j.& ij.Et iſta ſunt verba ſua,quæ examinemus.Di
cit ipſe q quantum ad effectum,vtilis & directa ſunt eædem
quia habent eundem effectum.hoc non eſt verum ſimplici-
ter.nam vtilis petitio hæreditatis, quæ competit fideicom-
miſſario,non eſt effectus eiuſdē cum directa,per notata in l.
quia perinde.ff.ad Treb.Itē in iudicijs particularibus pōt eſſe
q contra vtilem competit exceptio , quæ non cōpetit contra
directā:vt l.quoties.in prin.ff.de admini.tuto.Dyn.in c.pro
poſſeſſore.de reg.iur.in vj.Item directa infamat:quod nō re-
periſ in vtili:vt ff.de his qui no.infa.l.j.Expedit enim magis
habere directā,quā vtilē, ppter pbationes.Nā in vtili qñq;
debeo plus probare,ſcilicet cōtractum,& ceſsionē: ſed indi-
recta,quam haberem ex contractu meo,ſolùm cōtractū.Hoc
vltimum Pe.fatetur:de alijs non facit mentionem.Ad ſecū-
dum dicit ipſe q actio vtilis & directa ſunt eædem genere qđ
eſt verū ſecundùm cōem opi.quæ eſt vt ſit actio in genere:vt
ſ.de neg.geſ.l.iij.& ibi dixi.l.iij.§.gña.ff.de acqui.poſ.l.ſi ſer
uus communis Mæuij.ff.de ſtipu.ſeruo.§.fi.ſed ipſe Pet.dicit
q non reperitur actio in genere : vt referunt docto.in d.l.iij.
ſ.de nego.geſt.ergo non poteſt dici q ſit actio in genere:cùm
non reperiatur iſtud genus.Tertiò dicit ipſe q iſtæ actiones
ſunt eædem in ſpecie.Circa quod eſt ſciendum q differentiæ
quæ ſumuntur ex aliquibus qualitatibus,non faciunt diffe-
rētiam ſpecificam:ſed differentiæ ſubſtātiales faciūt aliquos
differre ſpecie.Vnde ſi diceremus:hominum , quidā magni.
quidam parui.iſta differentia eſt ſecundùm qualitates.& ſic
nō differūt ſpecie:vt l.fi.de ſun.inſtru.Sed differētiæ ſecun-
dùm ſubſtātiā:vt homo & aſinus,faciūt differentiā ſpecificā.
Facit quod no.in l.ij.in prin.ff.ſi cer.pe. Modò ad propoſitū:
vtilis & directa ſunt quædam qualitates:ergo non faciūt dif-
ferentiam ſpecificam. Iſtud cōcedo:ſed poteſt eſſe q ex alijs
differentijs differunt ſpecie:vt puta ſi vna eſt ciuilis.alia præ-
toria:quia ciuiles,& prætoriæ,differūt ſpecie:vt patet ex di-
uiſione,quam facit Imperator Iuſtinianus Inſtit.de actio.§.
ſed iſtæ.& Io.in arbore. Quartò dicit ipſe q vtilis & directa
non ſunt eædem numero.Iſtud eſt verū.probo.Idem nume
ro,nō pōt differre à ſeipſo:vt l.proponebatur.ff.de iudi.& j.
de codicillis.l.ſi idē.ſed inter vtilē & directā,ſunt multæ dif-
ferentiæ,vt ſ.probaui.ergo &c.& probant leges hic allegatę
per glo.contra Pet.quę videntur ſibi inuicem cōtradicere:&
tñ ſoluit,q vna loquiſ de vtili,alia de directa.& ſic cū habeāt
ſe vt alia & alia,nō ſunt eædē numero.Itē dicit Pe.q licet nō
ſint eædē,tñ ſingūtur eædē qñq;:vt qñ reſtituitur vtilis loco
directæ:vt l.j.& ij.ſ.ſi aduer.trāſact. iſtud q fingantur eædē,
nō reperio.nā vtilis reſtituta eſt annalis, cū alias eſſet perpe-
tua:vt l.in honorarijs.ver.ſed cū reſciſſa.ff.eodē.& oēs leges,
quæ dicūt eadē eſſe actionē,intelligas eādē nomine vel gene-
re,vel ſpecie,vt ſ.dixi.nō aūt eadē eſt ſubſtātia. Facit ad hoc
quod dixi in l.Mæuius.ff.de leg.ij.§.duobus.vbi actio ſemel
extincta reuiuiſcit:vtrum reuiuiſcat eadem,vel alia,ibi tradi-
tur.¶Quærit glo.vtrum qñ ceduntur actiones,videatur mā
dari exercitium directarum.Et tenet q ſic.Dixi ſ.l.proxima.
2 Quæro,†vtrum directa & vtilis,poſsint competere eidem ad
idem.Rñ.non.Cùm enim vtilis inducatur à lege ex æquita-
te,vt dixi ſ.l.proxi.quando aliquis habet directā,ceſſat ęqui
tas quare vtilis induci debeat.hoc probatur ff.ad Tre.l.ſi hæ
res.in prin.& ideo ſi ceſsionarius,qui habet vtilē illā, iterum
cederet ei,qui ſibi ceſſaret,non transfertur in eū vtilis: vt illā
poſsit ſuo nomine intentare:vt d.l.ſi hæres. ¶Quęro,ex for
c ma ſtatutorum[c] inſtrumenta guarentigionata, ſeu confeſsio
3 nata habent executionem paratam:† vtrum hoc erit verum
in eo,cui competit vtilis vigore illius inſtrumenti?Rñ.ſic qđ
apparet.nam domino lata ſententia pro procuratore ſuo,vel
procuratore iurante competit vtilis:& tñ dñs pōt petere exe
cutionem,ſicut ſi haberet directā : vt l.ſi pcura.ff.de pcurat.
& de re iudic.l.iiij.§.j.& ij.de iureiu.l.nam poſtea.§.iuſiuran
4 dum . ¶†Quæro aliquis propoſuit directam, & probauit in
vtili:vtrum debeat obtinere.Iſtam quæſtionem format Pet.
ſ.l.proxi. Veritas eſt,quòd aut pendente iudicio,ei,cui com-
petebat directa,cœpit competere vtilis,facto rei : & tunc ex
eadem

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

eadem inſtantia poteſt actor obtinere.l.quãquã.§.Iulianus.de aqua plu.
arc.ff.de rei ven.l.poſt acceptam.ſed ſi ab initio competebat directa tan-
tùm,& propoſuit vtilẽ:vel cõpetebat vtilis tãtùm,& propoſuit directã:
tunc nullo modo põt obtinere:quia actionem ineptã propoſuit: vt in l.j.
in prin.ff.ſi menſ.fal.mo.dixe.Bene tamen poſſet eſſe qñq;,ꝙ verba libel
li eſſent ita generalia,ꝙ poſſent referri ad directã, & vtilẽ:maximè in a-
ctionibus realibus,vbi quis non cogitur exprimere in libello cauſam re-
motam: nam ſi dicit ad ſe pertinere iure dominij, poteſt intelligi de dire-
cto & vtili:tunc ſi probaret in vtili,obtineret:vt l.ſed & ſi.§.item ſi iura-
uero.ff.de ureiu.licet gl.videatur aliter dicere in l.minor.§.j.ff.de euict.
& l.ſi mater.§.eandem.in fi.ff.de excep.rei iud.ſed id,quod ibi dicit non
videri proponi de vtili dñio,eſt exponẽdũ:id eſt,de quaſi dñio,ꝓ quo cõ
peteret Publiciana,vt ex ipſis gl.apparet.& in qualibet earum dixi.Bart.

LEX III.

OB cauſam. Coloni non poſſunt conueniri pro domi-
nis.hoc dicit.

¶Nouiter apposita.

OB cauſam. Coloni,qui ſoluerunt penſionẽ nõ po-
ſunt pro dominis cõueniri.¶Quęrit gl.
quid ſi non ſatisfecerunt?Certè tunc facta condemnatione de
domino,poterit fieri executio in colonos,ſicut in alios debito
res:vt j.quando fiſ.vel.priua.l.j.& ij.¶Quęro vtrum locator poſsit con-
ueniri pro debito coloni.Reſponde vt dicam j.l.nimia.Bar.

¶Nouiter addita.

SVMMARIVM.

1 ☞Iſta lex habet locum in omnibus contractibus.
2 Item habet locum in contractu liberationis.

1 BOnam fidem. †Quęro,vtrũ hęc lex debeat intelli
gi in contractibus bonæ fidei tantũ
vel de omnibus.Rñ.de omnibus In omnibus. eñ bona fides cõ-
ſideratur,tñ diuerſimodè.Sciẽdum eſt enim,ꝙ ſi dolus dat cauſam cõtra-
ctui bonæ fidei, reddit contractum nullum ipſo iure:in contractu ſtricti
iuris,ope exceptionis:vt ff.de dolo.l.& eleganter.in princ.Et quãtum ad
officiũ iudicis actioni deſeruiens.nam in contractibus bonæ fidei veniũt
ea de quibus non eſt actum, nec cogitatum, ſi bona fides exiſtat: ſecus in
2 ſtricti iuris: vt Inſti.de act.§.in bonæ fidei.¶ †Sed quęro, quid in libera
tionibus,vtrum conſideretur bona fides eodẽ modo, vt in contractibus.
Reſpondeo ꝙ ſic per omnia.Sicut enim dolus dans cauſam cõtractui bo-
næ fidei,reddit contractum ipſo iure nullum:ita dans cauſam liberationi
à contractu bonę fidei,reddit liberationẽ ipſo iure nullam:vt not.ſ.de in
inte.reſti.l.de tutela.& d.l.& eleganter.§.non ſolùm.Item ſicut in cõtra
ctibus bonę fidei officium iudicis multùm poteſt in cõſiderando ea, quæ
ex bona fide ſunt:ita in pactis liberatorijs ſuper contractu bonæ fidei. &
hoc eſt quod not.ff.de pact.l.ab emptione.Bart.

a SIcut. [a]Boues ligãtur per cornua, & homines per verba.
h.d.¶Opp.de l.ſi pecunia.ff.de cõd.ob ob cau.Sol.
Ibi loquitur in contractibus innominatis: hic loquitur in con
tractibus nominatis: & ideo in contractibus innominatis nõ
oritur obligatio,niſi completo contractu rei interuẽtu:ideo locus eſt pœ
nitentiæ:quia adhuc non ſum ligatus: ſed in contractibus nominatis eſt
quis ligatus incontinenti: ideo non licet diſcedere.¶Oppo. de cõtractu
mandati,qui reſoluitur volente mandãte, & de contractu depoſiti.nam
depoſitum reſoluitur cùm vult deponẽs.Idem de contractu precarij, &
ſimilibus.fallit,dicit gl.ſed non eſt verum:imò regula ſuperior remanet
firma.Nã in omnibus iſtis cõtractibus.in eo,in quo contracta eſt obliga-
tio,nunquã licet reſilire altera parte inuita:ſed quando apud te depoſui,
nõ fuit contracta obligatio,vt permitterem apud te rem eſſe ſemper,ſed
ad mei beneplacitum.Idem in cõtractibus mandati,precarij,& ſimilibus.
b & ſic regula remanet firma & viua.Et iſta eſt vera ratio: [b] licet gloſſ. aſ-
ſignet quaſdam rationes deluſorias &c.

¶Nouiter apposita.

c SIcut ab initio. [c]Ab initio contrahere,eſt volunta
tis:poſt cõtractũ ei ſtare,eſt neceſ-
ſitatis.¶Primò nota ꝙ à principio contrahere,eſt volũtatis.hoc
examinat gl.in l.nec emere.j.de iure delib.¶Secundò nota ꝙ poſt cõtra-
ctum celebratũ ei ſtare,eſt neceſsitatis.hoc examinatur hic.¶Ad hoc op-
po.ff.de cond.ob cau.l.dedi.§.j.gl.in prin.ſoluit ſecũdùm quoſdã, quod
ibi loquitur in contractibus innominatis, celebratis gratia petentis tan-
tùm:ſecus ſi alterius,vel vtriuſq;.Iſtam opi.reprehendit Azo in l.ſi pecu
niam.in gl.mag.in prin.ff.de cond.ob cau.& veram ſolutionẽ ponit glo.
hic in fin.Nam poſt contractum non licet venire contra id ad quod quis
eſt obligatus.ita loquitur hic.Sed in contractibus innominatis,nõ eſt qs
perfectè obligatus,antequã aduerſarius impleat cõtractum ex parte ſua:
ergo poteſt pœnitere.¶Secundò opp,ff.manda.l.ſi mandauero.§.fi.& l.
inter cauſas.§.mandatum.Sol,quidã dicunt ꝙ ibi fallit:nõ eſt verũ:iſta re
gula nunquã fallit.In mandato non obligatur mandans,ad non reuocan
dum mandatum,cùm mandatum ſit gratuitũ.Dicũt doct.ꝙ ille qui ſuſ-
cepit mandatum,poteſt pœnitere: ſicut ille,qui ſuſcepit precarium:ſed ſi
pœnitentia affert dño damnũ,vel malè exercuiſ-
ſet mandatum, & ſic iam eſſet domino obligatus
ad intereſſe:tũc ab iſta obligatione nõ poſſet diſ-
cedere.¶Opp.de l.verũ.§.fi.ff.pro ſocio.Dicunt
quidã,fallit & hoc videtur dicere Dy.in.c.quod
ſemel.extra de reg.iur. in vj.ſed non eſt verũ.nã
cõtrahens ſocietatem,non obligatur ad perſiſten
dum in illa obligatione ſocietatis. & ideo põt illi
renunciare , nõ enim contra obligationem venit:
quòd ſi eſſet obligatus ad aliquid cõmunicandũ,
tunc illi obligationi nõ poſſet renunciare per re-
gulam hic poſitam.¶Oppo.ff.depo.l.j.§.pe.Di-
cunt quidam,ibi fallit.Nihil eſt dicere : ideo eodẽ
modo ſolue. Deponens non eſt obligatus vt non
petat depoſitum:ideo poteſt repetere qñ vult.ſed
ſi eſſet obligatus actione depoſiti,nõ poſſet pœni
tere,per regulã hic poſitã:vt ff.cõmodati.l.in cõ-
modato.§.ſicut.¶Opp.ff.de precario.l.cũ ꝑcario
Sol.eo modo.quidam tñ ſoluũt dictas leges: quia
non eſt nata actio: vnde ante natiuitatem actiõis
locus eſt pœnitentiæ.quorum opinionem repro-
bat hic glo.& bene.Barto.

SI inſolutum Cui ceduntur actiones
pſonales,videt̃ cedi hypothecaria pro
illo debito cũ ſua cauſa : vt ei creditor
potior pręferatur.h.d.cum l.ſeq.Facit l.emptori.
& quod ibi no.de hære.vendi.in fi .& quod not.
per Azo.in Summa,de hære.vendi.in fi.In con-
trarium videtur caſus in l.ſi hæres pecuniam.ff.ad
Treb.& l.hęres à debitore.in prin.ff.de fidiuſ.&
dic vt ibi dixi &c.

¶Nouiter addita.

SI inſolutũ. Cui cedit̃ actio
perſonalis,in cõ
ſequentiã ei cõpetit hypothecaria, cũ
ſua cã. & ei prior creditor ꝑ̃fertur.h.
d.cũ l.ſeq.¶No.ꝙ dixi in ſummario.¶Item not.
ꝙ ceſſa perſonali,trãſit ptãs vendicandi pignora.
Quęro,quid differt l.j.& ij. Gl.rñ.hæc loquit̃ de.
datione inſolutũ:ſequens loquitur de vẽditione
Item hic fuit ſpecialiter ceſſa hypothecaria. Cer-
tè hoc nõ dicit tex.Itẽ in l.ij.additur plus: qa addi
tur de vẽditiõe pignorũ,ꝙ hic nõ dicit̃.¶Quæro,
quæ ſit forma vẽdicandi pignora.Dic vt in gloſſ.
¶Quæro quãto tpe ꝑ̃ſcribat̃ hypothecaria. Dic
vt in glo.¶Extra gl.opp.de l.ſi hęres pecuniã.ff.
ad Treb.& l.hęres à debitore.ĩ prin.ff.de fideiuſ.
So.Ibi nõ trãſit hypothecaria,vel obligatio cõtra
fideiuſſorẽ per Trebellianũ,qa nõ fuerãt iſtę obli
gationes per teſtatorẽ cõtractę, ſed per hęredẽ &
Trebellianũ ſolũ diſpoſuit de actionibus hæredi
tarijs,q̃ defuncto cõpetebant : ſed hic loquitur de
ceſsiõe,quã qs facit ſpõte,quo caſu ceſſante pſo-
nali ſeu principali,ceſſant acceſſoria,vt hic.¶Op.
de l.hęredẽ.in prin.ff.mã.Sol.q̃ nõ cœperũt,alias
quę cõpetierũt trãſeũt ſine noua ceſsiõe: vt ibi in
gl.no.¶Op.de l.ſi pignori.ver.cõtra.ff.fa.er.Sol.
hic loquitur qñ ceſſa eſt principalis:ibi ecõtra qñ
ceſſa eſt hypothecaria. Aut eñ cedit̃ ex neceſsita-
te:& tunc videt̃ cedi pſonalis. Aut ex voluntate:
& tunc ſecus.Quõ aũt ſit poſsibile,ꝙ hypotheca
ria cedatur ſine principali:dicã in l.vlt.j.đ hęredi.
vel actio.ven.vel in l.vſucapio.j.de pigno. Bar.

SI quidem dona. Dona tio ꝑ-
fecta nõ reuocat̃:mãdatũ verò mãdan
tis morte finit̃.h.d.¶Opp.ꝙ mãdatũ
hic nõ finiat̃ morte: qa eſt mãdatum in rem ſuam:
ergo &c.vt l.illa.j.de dona.Breuiter poſt multas
ſolutiones dic ꝙ hic non fuit ꝓcurator in rẽ ſuam.
non enim ei fuit mandatum,vt exigeret à procu-
ratore:ſed fuit mãdatũ ꝓcuratori ꝙ ei daret &c.

¶Nouiter apposita.

SI quidem. Mãdatũ morte man
dãtis finit̃ : ſed perfe
cta donatio morte non infirmat̃. ¶Op.
qñ mandatũ ſit in rem ſuã,morte nõ extinguitur
vt l.illã.j.de dona.hic dicitur contrarium : ergo
malè.Gl.ponit duas ſolutiones,quas reprobat,&

a ¶Sicut.Iſtã allegat
Bal.ĩ arg.ĩ l.Gall⁹.
§.ei⁹.đ lib.& poſt.
ꝙ licet aſs cõfeſsio
facta ꝑ partẽ poſsit
reuocari, vt no.per
Bar.ĩ l.qcqd adſtrĩ
gẽdę,in fi.de verb.
ob.iſtud ẽ verũ,niſi
ꝑ partẽ fuerit acce
ptata,qm̃ illa ãpli⁹
reuocari nõ ꝑt ſine
ꝓbatiõe erroris.&
iuxta hãc legẽ ad đ
gl.magiſtrãl in c.di
uerſis fallatijs . de
cle.coniug.vñ quis
poſsit venire cõtra
factum ſuum.

b ¶Vera rõ.Et đ rõ-
ne hui⁹ vide ꝙ no.
Bar.in l.ſi pecunia.
de condi.ob cau.

c ¶Sicut.Adde & in-
tellige hãc legẽ nõ
hr̃e locũ in feudis.
Ita Io.Fab.hic al̃.
text.ĩ cap.j.de feu.
guar.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

bene. Tertia ſol. eſt ꝙ hic nõ mãdauit: nec aliquid
mihi volebat donare: ſed mãdauit procuratori ſuo
vt daret. Ad idẽ retulit iiij. ſol. & hanc tenet gl. &
eſt vera in ſe. Caſus eſt in l. ij. §. ſed ſi quis donatu-
rus. ff. de do. & pro hoc facit text. hic dũ dicit, nec
qđ tibi dari mãdauerat. Et ſic inuit ꝙ nõ mãdaue
rat tibi vt accipias: ſed procuratori vt daret. Sed in
cõtrariũ facit tex. in prin. ibi: te à procuratore ſuo
aliã pecuniã ſumere p̃ceperat: & ſic mãdatũ videt̃
directũ ad eũ cui donare volebat. Volendo ſuſti-
nere gl. oportet dicere ꝙ præcepit per quãdã cõſe-
quentiã. Nã ex eo ꝙ p̃cepit procuratori vt ſoluat,
vr̃ p̃cipere ꝙ ego recipiam. Sed ſi volumus tenere
ꝙ mãdatũ fuerit directũ ad eũ cui donabatur: tũc
habemus tenere vltimã ſolutionẽ gl. ꝙ de iure an
tiquo donatio non perficiebatur pacto nudo, ſed
requirebat̃ traditio vel ſtipulatio, ſed hic interue
nit ceſſio, quæ habet vim traditionis: nec interue
nit ſtipulatio. & ſic non poſſunt conueniri hære-
des. Prior tamen lectura plus placet. Bar.

NEgantes. Qui negat, debet de iure conueniri, nõ per vim exigi. h. d.

ADuerſus. Per electionem hy-
pothecariæ, nõ perdi
tur perſonale. h. d.

NImia. Dominus non poteſt conueni
ri pro debito coloni. h. d.

¶ Nouiter appoſita.

NImia. Locator nõ põt cõueniri
pro debito conductoris.
Vel ſic: dñs nõ põt cõueniri ꝓ debito
coloni. ¶ Quęrit gl. hic dicit̃, ꝙ colo-
nus accipiebat mutuo in rẽ ſuã. qđ ſi accipet, quod
cõuerteret in rẽ dñi? Dicit gloſ. tũc tenet̃ dñs: vt j.
quod cum eo. l. ei qui. Aduerte: ſi colonus eſſet in
poteſtate locatoris, qa filius vel ſeruus: tũc pater,
vel dñs tenerent̃ de in rẽ verſo. Et nõ eſt dubiũ ꝙ
ſi eſt liber homo: tunc ſi aliquis mutuat contẽpla-
tione dñi, & vertatur in rẽ domini, poteſt habere
dñm obligatum: vt d. l. ei qui. j. quod cum eo. Sed
ſi mutuat ſimpliciter, vel contemplatione coloni:
tunc licet vertat colonus in rem domini, nõ tene-
tur dominus: vt s. ſi cer. pe. l. cum qui. Bar.

OB æs alienũ. Ob ęs alienũ
non põt quis
effici ſeruus alterius. h. d. Intelligatis
ſeruire: hoc eſt, ꝙ ſit ſeruus. Item ꝙ
nec faciat aliqua ſeruitia: quia põt liberari præſtã-
do intereſſe: cùm in obligationibus facti ſuccedat
obligatio ad intereſſe. Habuiſtis no. in l. antiquas
s. de vſufru. & dixi in l. ſtipula. ff. de verbo. oblig.
¶ Quęro, vtrum valeat pactũ quòd debitor poſ-
ſit capi pro debito. Dyn. tangit illam q. in l. alia. §.
a eleganter. ff. ſol. ma. & ibi dixi.[a] tangitur etiam in
l. Titio. §. ij. de condi. & demon. &c.

¶ De nouo addita.

OBæs. Duobus modis principaliter
legitur hæc lex. Primò vt ex-
ponat̃ liberos, ſ. hoĩes. Secundò vt expo
natur. i. filios. Item ſecũdum primã ſubdiuidit̃ in
tres. Prima hoc dicit, ꝙ pro debito hoĩes liberi nõ
pñt ſerui cõſtitui. ¶ Secunda lect. h. d. Seruus, q ad
libertatẽ debet p̃uenire, ꝓpter debitũ non põt in
ſeruitutẽ retineri. Secũdũ hoc exponit̃, ſeruire, id
eſt, in ſeruitutẽ durare, & qđ dicit, liberos. ſ. futu-
ros, hoc tñ fallit in caſu. j. de cap. l. fi. ¶ Tertiò hoc
dicit. Propter debitũ qs nõ cogit̃ ad ſeruiẽdũ p̃ci-
sè. Et ſecũdum hoc, ſi ego promitto tibi ſeruire ad
certũ tp̃s: vel alias promitto opas meas, nõ cogor
p̃cisè, ſed liberor p̃ſtãdo intereſſe: vt no. in l. iij. de
vſufruc. le. & s. de vſufru. l. antiqtas. Iſtę tres lec.
tangunt̃ in gl. vide eã. ¶ Secũdum ſecũdã lecturã
principalẽ hoc dicit, Filij nõ poſſunt obligari: vel
in ſeruitutẽ redigi pro debito patris. Et ſecũdum
hoc expone liberos, id eſt filios. hoc tamen fallit
in caſu l. ij. j. de pat. qui filios diſtra. Bar.

b IMò. An aũt poſsint dari obſides: tã
git gl. in l. fi. j. de pat. qui fil. diſ
tra. & extra de iureiur. c. debitores.[b] &c.

S V M M A R I V M.

1 ☞ Diſpoſitioni huius aut̃. an renuncietur.
2 Pactum quòd quis pro debito carcerari poſsit, ꝙ
non valeat.
3 Beneficio ceſsionis bonorum, an quis poſsit re-
nunciare: remiſsiuè.
4 Statutum quòd quis pro debito poſsit carcerari,
an valeat.

IMò. Hęc aut̃. addit ad legẽ Co
dicis. & punit eũ, q liberũ
hominẽ pro debito retinuerit: ſed nõ
dicit qua pœna. Poſſet fortè dici. ſ. re-
legat. argumẽto imò caſus. j. q̃ res pig. obli. pñt. l.
qui filios. ¶ Gl. quęrit de tribus quęſtioni. primò
1 quo iure debet̃ parẽtib⁹. dic vt in glo. ¶ † Secundò
quęrit vtrũ iſti legi poſsit renũciari. & dicit ꝙ nõ:
vt in aut̃. vt ſine prohibi. ma. §. j. vide glo. & ſigna.
Ratio eſt: qa homo nõ eſt dñs membrorũ ſuorũ:
vt l. liber homo. ff. ad l. Aqui. Eſt enĩ homo ĩperij
vel ciuitatis, nõ ſuipſius. ff. de iuſt. & iur. l. veluti.
& l. poſtliminiũ. §. j. ff. de cap. Item nõ põt facere
pacto, ꝙ efficiatur ſeruus: nec põt renunciare iſtis
legibus: quia non pertinet ad vtilitatem eorũ: vt
j. de app. l. addictos. ꝙ ff. de lib. cau. l. j. ¶ Et ſic ha-
2 bes hic caſum † ꝙ pactum factum quòd quis pro
c debito poſsit capi & incarcerari, non valet: [c] quia
quem in carceribus detineri, eſt ſpecies ſeruitutis:
3 vt ff. de lib. ho. exhi. l. j. & ij. ¶ † Et iſtã gl. inducũt
quidam ad quæſtionem illam, an poſsit renuncia
d ri beneficio ceſsionis [d] bonorum. de quo per doct.
j. qui. bo. ce. poſ. l. j. & per glo. & Dy. in l. alia. §. ele
4 gãter. ff. ſol. mat. ¶ † Sed quęro, nũquid valeat [e] ſta
e tutum ꝙ quis pro debito poſsit incarcerari? Rñd.
non: vt ff. de condi. & demon. l. Titio. §. ij. & repe
riuntur aliquę allegationes Dy. quæ videntur in-
clinare quòd nõ valeat: tamen ego ibi reprobaui
in d. §. ij. vbi videtur caſus, ꝙ patronus facere põt
quòd libertus non recedat de certo loco, ſic & ci-
uitas põt legem condere, quæ faciat aliquem in-
carcerari. Poſſunt enim iſta fieri per legẽ publicã,
licet nõ per pactũ priuatorũ: vt l. nec ex prętorio.
& l. neq; pignus. ff. de reg. iur. An autem poſsint
dari obſides: tangit gloſſ. j. de patr. po. l. ij. extra de
iureiur. c. debitores.

EVm cui. Debitor eſt conue-
niendus, nõ ille qui
à debitore pretium rerũ quas ſibi ven
didit, recipit, &c.

ESt in arbitrio. Creditor
põt agere
perſonali, vel hypothecaria. h. d. Hoc
eſt hodie correctum: quia prius debet
f fieri excuſsio bonorum: ideo vide aut̃.[f] & habui-
ſtis. j. de pig. aut̃. hoc ita. & aut̃. hoc ſi debitor &c.

¶ De nouo addita.

ESt in arbitrio. Poteſt qs
eligere an
agat in perſonali vel hypothecaria cõ
tra poſſeſſores. h. d. ¶ Not. hic, ꝙ dicit
vtroſq;. & ſic poſſum agere perſonali, & hypothe
caria. Secundum iſta tempora clarius eſt expeditũ
in aut̃. de fidei. §. neq; hodie. Hæc lex corrigit̃. &
ideo vide aut̃. ſed hodie. Materia huius aut̃. decla-
rabitur plenius. j. de pig. aut̃. Hoc ita. & aut̃. hoc ſi
debitor. Bar.

Vt actiones ab hæredibus, & contra hæredes. *Rubrica.*

S V M M A R I V M.

1 ☞ Actio an ſit nata ante diem in obligationibus
in diem? remiſsiuè.

LEX VNICA.

g CVm &.[g] Actiones poſ-
ſunt incipere ab
hærede, & contra hæredes, ſub-
lata antiqua regula, quæ contra-
rium dicebat. h. d. ¶ Oppo. & vi-
detur ꝙ iſto caſu nata ſit actio vi-
uente creditore. Vnde videt̃ obſtare. ff. de ver. ob.
l. cum qui. §. ita. j. & l. ad diẽ. & l. interdũ. in prin.
& quando

a ¶ Et ibi dixi. Per
Ang. in repe. l. ne-
mo carcerem. C. de
exa. tri. li. x. & Bal.
& Imo. in d. §. ele-
ganter.
b ¶ C. debitores. Et
c. ex reſcripto. e. ti.
& no. Bal. ĩ l. ob ęs.
s. e. vbi dicit, ꝙ pro
publica dari poteſt,
nõ põt ꝓ priuata.
Et de iſtis obſidib⁹
vide in l. diu⁹. de iu
re fiſci. late, & bal.
in d. l. fi. de pa. q fi.
diſtra. & in l. obſi-
des. de teſta.
c ¶ Nõ valet. Adde, et
ĩtellige hoc verũ in
carcere priuato per
debitorẽ: ſec⁹ aũt ĩ
carcere publico: qa
tale pactum tenet.
Ita Ang. ĩ l. nemo
carcerem. j. de exa.
tri. colũ. iiij. ver. &
ex prædictis vide
Alex. in d. l. alia. §.
elegãter. & ĩ d. l. Ti
tio cẽtũ. §. Titio cẽ
tũ. el ij. ff. de cõdi. et
demon. & vide do.
Maria. Soci. in ru-
bri. de dila. arg. iiij.
prin. q. ij.
d ¶ Bñficio ceſsiõis.
Et ꝙ nõ poſsit re-
nũciari, adde Can.
in c. ij. de pig. & ĩ c.
Odoard⁹. de ſolu.
Imo. ĩ c. cũ cõtigat
đ iureiu. Fed. ĩ cõſ.
lxij. & d. de Ro. cõ
clu. clj. & cõſil. ccv.
adde tñ ꝙ firmat̃ iu
ramẽto. Ita Abb. ĩ
cõſil. xlij. ĩ ij. vol. de
quo p doct. in §. fi.
Inſti. de act. & do.
Maria. Soc. ĩ c. ſi dili
genti. de ſo. compe.

e ¶ Nunqd valeat ſta
tutũ. Adde Ang. ĩ
d. l. nemo carcerem
doc. ĩ l. j. j. q bo. ce.
poſ. & ĩ d. §. elegan
ter. & in d. §. Titio
cẽtũ. & Alexan. de
Imo. ĩ cõſi. clxv. co
lum. j. in v. vol.
f ¶ Vide aut̃. Hanc
aut̃. vnà cũ aut̃. hoc
ſi debitor. hic alle.
Pau. de Caſt. ĩ cõſi.
clxxiij. ꝙ ĩci. ĩ Xp̃i
noĩe amen. ad pri-
mum quæſitũ cla-
rè eſt reſponſum.
☙ *P. P A V. P.*
f ¶ Vide aut̃, Vide du
os caſus, ĩ qb⁹ nõ ẽ
neceſſaria iſta ex-
cuſsio bonorũ, per
d. Frã. cõſ. xxxij. ad
fi. Vide Bart. & ibi
ſcripſi in proſecu-
tione ad aut̃. hoc ſi
debitor. j. de pig.
☙ *P. P A V. P.*
g ¶ Cũ &. Inquantũ
dicit Bal. & Sal. hic
p iſtũ tex. ꝙ ſi quis
grauat hæredẽ ſuũ
dare aliqd poſt mor
tẽ Titij, cẽſet̃ reliqſ
ſe hęredib⁹ Titij: vi
de ĩ cõtrariũ Soc. in
l. Paul⁹. de re. dub.
Qñ aũt procedat
materia hui⁹ titu li,
qa vbi fit mẽtio de
morte, ĩtelligit̃ do
natio cã mortis, q̃
põt reuocare, vide
Alex. conſi. lxxxj.
in j. vo. Alleg. Bal.
in l. nã ſi cũ moriar
ff. de cõdi. inde. vbi
vide: & Iaſ. eã le-
git cũ l. ſub condi-
tione. vide Soci. la-
tè conſil. cxxxvij.
vide Alexã. conſil.
lxxviij. vol. iiij.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

& qñ di.vſuſfr.leg.ced.l.j.§.j.Gl.dicit fateor hoc
eſſe verum in contractibus.Sed pro tanto hic dici
tur incipere cõtra hęredẽ:quia ante non habebat
effectũ.Tenet ergo glo.quòd in obli. in diẽ, ante
1 diẽ ſit nata actio† & obligatio.Pet.de bel.pert.&
Ia.de Ra.determinauerunt cõtrarium. Poſteà d.
Bar.de Pratis diſputauit iſtã.q.Cuius diſpu.Cyn.
a poſuit[a] hic,& tenuit glo.Poſteà do. And.de piſis
in repe.l.inſulam.ff.de verb.obli.ponit eã multũ
latè.Et d.Gul.de Cu.tractat eã in l.certi cõdi. in
prin.ſi cer.peta.Ego tracto eã,& reduco eos ad cõ
cor.ſub quadam diſtinctione,in repetitione.l.ita
ſtipulatus.de ver. obl.in illa quæſtione, quando
committitur obligatio in diem &c.

¶ Super addita de nouo.

CVm &. Actiões poſſunt incipere ab hęredibus, & contra hæredes ſublata veteri regula. quę contrariũ ſuadebat.h.d.¶ Quęro exempla huius leg.glo.ĳ.ponit:dic vt in ea.Cõtra inſt.de verb.obl.§.ex cõditionali.Sol.fallit, dicit glo.in cõditionali ſtipulatione.¶ Cõtra hoc opp. de l.pœnales.ver.nec cõtrariũ.ff.ad l.fal.ſol.Azo. & nos dicimus ꝙ hęc lex facit mentionẽ de quodam iure ſſorum antiquiſsimo.& hoc ſentit gl.inſtit.de inut.ſtipu.§.poſt mortẽ.Secũdo modo ponit exemplũ glo.ſi.de ſtipul.quę põt cõmitti poſt mortem.ſed ſtipulatio pœnalis eſt ſtipulatio conditionalis,in qua omni tẽpore fuit idẽ:vt dicit pręcedens glo.¶ Opp.in ſtipulatione in diem, ſtatim eſt nata actio,& obligatio:licet nõ cũ effectu : vt l.cedere diẽ.ff.de ver.ſign.l.j.§.ſi.quãdo dies vſuſfruc.legat.ced.Sed hic diciť,ꝙ actio incipit ab hærede,& contra heredẽ:ergo malè:imo.à defuncto incipit.Gl.fatetur contrariũ dicens quòd in legatis incipit ab hærede,in ſtipulationibus à defuncto.ſed dicitur incipere ab hęrede :quia incipit ab eo nunc,cùm habet effectum, & ſic ſumus in iſta q.an in obligatiõe in diẽ,ante diem ſit nata actio. Gloſſatores noſtri dicunt,ꝙ ſic.Pet.diſputauit cõtrarium per multas leges.dominus Bartolucius de pratis,dicit cõtrariũ reſpondens ad rationes Pet. quem vide hic,per Cyn.Domi.And.de Piſis in repetitione.l.ſi inſulam.ff.de verb.obligatiõi.reaſſumit hæc omnia de verb.ad verbum.¶ Ego verò aliter,quã p̃dicti,ſoluo per vnam diſtinctionẽ, quã pono in l.ita ſtipulatus.ff.de verbo.oblig. in illa quęſtione,de ſtipulatione in diẽ. Tamen quãtum ad propoſitum teneo contra gloſſ. & contra Azo.in ſumma huius tituli . Nam licet obligatio in diem certam pariat actionem incontinẽti, Caſus eſt hic,& gloſſ.hic tenent in l.omnibus. ff.de regu.iur.Dyn.in l.ſi pupillus §.qui ſub cõditiõe. ff.de noua.Rationẽ aſsignat:nam in obligatiõe in diem certam,interuſurium medĳ temporis eſt certum,& ſic eſt certum quid ſit in obligatione.meritò poſſemus dicere actionem natam.Sed quando promittitur in diem incertam,interuſurium eſt incertum & ſic eſt incertum quid ſit in obligatiõe:ſicut cùm ꝓmittuntur partus naſcituri,vel fructus futuri:& ſic actio nõ eſt nata:vt l.interdum.ff.de ver.obli.Dixi plenè in d.l.ita ſtipulatus.

a ¶ Poſuit.Vide Barto.in l.hęres meus. in prin.de condi.& demon.

✻ *P. P A V. P.*

b ¶ Pro marito. An valeat ſtatutum ꝙ vxor teneať ꝓ marito, vide Alex.cõſil.xlĳ.in ix.col.& generaliter an valeat ſtatutũ ꝙ vnus teneatur pro alio, vide Feli.i c.cognoſcẽtes.in j.co.extra de conſti.Alia vide quæ ſcribo in rubri.j.titu.j.ad hoc. Itẽ ꝙ ex facto vel delicto mariti non præiudiceť vxori, niſi in vna cauſa,de qua vide Antoniũ de Butr. in conſil. lxj . poſt medium. Itẽ an valeat ſtatutum vel cõſuetudo ꝙ vnus pro alio teneatur,vide latè Iaſon.de quo ſcripſi ad Bart.in rub.titu li ſequentis.

Ne uxor pro marito.[b] *Rubri.*

LEX I.

FRuſtra. Rubrica ſummat totum iſtũ titulum: ideo non ponam tibi aliud ſummarium.

LEX II.

c OB maritorum. [c]Hęc eſt bõa lex. Hoc quod dicitur,ꝙ vxor debet probare res eſſe ſuas,& ſic de dominio:eſt verum,ſi maritus poſsidebat:ſec⁹ ſi ipſa vxor poſſideret,cui ſufficeret ſolùm.quòd probaret ſe poſſidere:nec eſſet neceſſe probare de dominio.hoc vult iſta glo.hic,ſuper verbo occupatæ ſunt.quã perpetuò tenementi.ſecus ſi non poſsideret maritus,ſed vxor.Ita no.per glo.in l.à diuo .§. ſi ſuper rebus.ff.de re iudic.& ibi plenè dixi.& habuiſtis hoc anno à me.j.de priui.fiſci.l.j.

¶ Nouiter inuenta.

SVMMARIVM.

1 ☞ Bona vxoris occupata cum bonis viri,quo iure petantur.

2 Qui petit vt bona occupata ſibi reddantur, quid habeat probare.

OB maritorum. Publicatis bonis
viri non debent capi bona vxoris,ſed
1 capta reſtitui.hoc dicit.¶ †Primò quæ
ro quando bona ſunt iſto modo occupata,quo iu
re petantur,& reddantur?Reſpon.imploratur of-
ficium iudicis:vt ſummatim cognito de hoc,ea fa
ciat reddi:vt l.à diuo Pio.§.ſi ſuper rebus.ff.de re
iudi.l.ſi quis poſt hac.in princi.j.de bon.dam.l.res
2 quę.ff.de iure fiſci.¶ †Secundò quæro:iſte,qui pe
tit vt bona occupata ſibi reddantur,quid habet ꝓbare.tex.dicit ꝙ dominium.Gloſ.diſtinguit notabiliter,ꝙ aut ſunt occupata bona mea à me poſſeſſa:tunc ſufficit ꝓbare poſſeſsionem meam:vt d.§.ſi ſuper rebus.dic vt ibi per do.Fran.Aut poſsidebantur ab aliquo,contra quem fiebat executio: tunc debet probari dominium.Ita ſentit gl.j.ſuper verbo,occupatę.& j.de priui.fiſc.l.j.Itẽ quod [c] hic dicitur,ꝙ vxor debet probare res eſſe ſuas,& ſic de dominio : eſt verum,ſi maritus poſsidebat. ſed ſi ipſa vxor poſsideret, ſufficeret ꝙ probaret poſſeſsionem,licet non probaret de dominio.Sic dicit glo.not.ſuper verbo,occupatæ.ſecus ſi maritus,non ipſa,poſsideret,vt ſ.dixi.Bar.

c ¶ Ob maritorum. Et ad iſtum tex.vide Bald.in l.bona mariti.j.de priuile.fiſci.& adde caſum etiã quòd maritus tenetur pro vxore tutrice , in l.peñ.j. qui.cau.pig.ta.contrahi.& ſic nota ex poſſeſsiõe quę præſumit factũ dominum.adde no.in l. ĳ. j. de proba.not. Bar.latè in l.quidã in ſuo.ff.de condit. inſti.& Spe.in titu. de primo & ſecundo decreto . §. reſtat.ver.ſed nunqd per Bar.no. in l.ad monendi.in verſic. quæro cui incumbit.ff.de iureiu.

LEX III.

CVm te. Hęc eſt bona lex.Qui ſoluit debitum vnum ꝓ alio,non cogiť alia ſoluere.h.d.&c.

¶ Nouiter appoſita.

CVm te. Vxor pro marito,mater pro filio,& maritus pro vxore non tenentur.h.d.in princ. Iſta lex ponit vnum alium caſum,quẽ non dixi:ideo vide eam.Oppo.glo.& iſta oppoſitio eſt ſ.l.proxi.melius tamen cadit hic.& videtur ꝙ maritus teneatur pro vxore:vt l.obſeruare.§. proficiſci.ff.de offic.procon.Solue vt in l.proxima.Barto.

¶ Nouiter inuenta.

CVm te. Qui vni ex creditoris filĳs ſatiſfacit,alĳs ſatiſfacere nõ teneť.h.d.vel ſic:Qui ſoluit vnum debitum pro alio,alia debita ſoluere non cogitur.h.d.¶ Nota ꝙ ea quę volũtariè gerimus,non extenduntur vltra quàm gerantur. Facit ſ.de nego.geſt.l.tutori.¶ Oppo.j.ad l.Falci. auť.ſed cùm teſtator.Solue vt in glo.Bart.

ET omnino. Aliàs,Sed oĩno.Nota ꝙ repreſalię non ſunt licitæ.hoc eſt verũ, quãdo aliter poſsit haberi iuſtitia:vt l. nullus.ſuprà de Iudæis.& ibi no.do.Iaco.de Bel. diſputauit vnam q.de hoc in auť.vnde hæc ſumitur.Facit de hoc extra,de iniu.& dam.da.c.j.li.vj. facit j.tit.j.authen.habita.

¶ Nouiter addita auť.

ET omnino. Hæc authent.eſt multum no.& illud quod in hoc titulo dictum eſt, in quibuſdam perſonis, generaliter ſtatuitur in omnibus,& pœna imponitur. h. d. Videtur ergo per iſtam authen.quòd reprę ſalię ſint prohibitæ.& hoc videtur velle gloſ.licet ciuitates ſeruent contrarium.Ita dicit glo.& tex.videtur dicere infrà titu.j.in auť. habita.¶ Opp.quòd non puniatur in quadruplo,ſed ſolùm perdat actionem:vt l.extat.ff.quod metus cauſa.Solutio. Hic loquitur quando alius pro alio exigitur : ibi

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ❧ *P. P A V. P.* ¶ Pro patre. Pro diſpoſitiōe hui⁹ rubricę limita primò vt per Alex. in l. quāuis in prin. ff. ſo. mat. Et bñ nota. Itē pro ſingulari limitatiōe vide Alex. cōſi. xxiij. poſt prin. vbi ſingulariter vult ꝙ vbicū ꝙ delictū patris nō noceret filio, cōmodū reuerteretꝰ ad patrē, tunc nocet nunqd autē iſto caſu poſsit pater renūciare vſumfructū, vide Cepol. cautela lxv. Itē alium modū faciēdi ꝙ filius teneatꝰ pro patre, vide cepolā cautela cclxvj. Item ꝙ dñi nō teneantꝰ pro debito famuli nec pater pro filio, nec emphyteuta ꝑ delicto ruſtici ſui, vide Iaſ. ī l. j. in ij. notab. ff. ne qs eū qui. vbi etiā quędā alia. Nūquid aūt valeat ſtatutū ꝙ filius teneatur ꝓ patre, & ecōtra, & qd ī alio, vide Alex. cōſi. xlij. in viij. col. de quo etiā ſcripſi in rub. ſ. tit. j. Vide domi. Frā. Cur. cōſil. xcij. circa finē. Bar. in l. Stichus de pecu. lega. Bar. in l. iure ꝓ uiſum. & ibi Alex. de fabri. lib. xj. Vide Deciū in c. ij. de cōſti. col. ij. vbi etiā an valeat quo ad imponendā pœnā corporalē. Item ꝙ non valeat ſtatutū ꝙ coloni poſsint cōuenire pro dñis vide Bar. in l. his pœnis. C. de agri. & cēſi. Nūqd autē ciues teneantur ſupplere onus deficiētiū collectarū p aliquē, vide Bald. & Alexā. ibi in additionibus in l. j. C. de oī agro deſer. libr. x. Itē ꝙ vbi lex obligat patrē pro filio, intelligitur ſemp ſi pater facit factū ex quo obligatur. Et idē in alijs perſonis. Vide do. Fran. cōſi. xc. vide Soci. in l. Modeſtinus. in j. nota. ff. de excep. Itē ſtante ſtatuto ꝙ in criminalib⁹ pater teneatꝰ ꝓ filio ſi filius condemnetꝰ ex contumacia, nō tenebitꝰ: vide Bar. cōſi. cxiij. Itē ꝙ ſtatutū obligās alium ex facto alterius ſit odioſum & reſtringendum vide Com. cōſi. cxl. in ij. dubio. Itē generaliter an valeat ſtatutū vel cōſuetudo ꝙ vnus teneatur pro alio: & quā plurima exempla circa hoc vide late Iaſo. in l. de qbus. in xv. col. cum duabus ſeq. ff. de legib. Feli. de quo ſcripſi in rub. in ti. præcedēti. Itē qūo delictū patris noceat filio, vide Bar. & quod ibi habes ad eū in l. j. in fin. ff. de interd. & releg. Itē generaliter ꝙ ex facto alicuius nō aliter grauari ſiue in ciuilib⁹, ſiue in criminalib⁹, vide Iaſ. latè l. ſi qs. in fi. §. legis. C. de inof. teſt. vbi ponit de validitate pluriū ſtatutorū, de qbus etiā ſ. Itē ꝙ ſtatutū obligādi aliū ꝓ alio fuit cōtra ius cōe & naturalē æquitatē, & inquātum poſsit ſit cōcordādū cū iure cōi, vide nota. Io. de Ana. cōſi. lxxij. & ibi etiā ꝙ ſunt ſtrictè intelligenda. Itē in criminalibus an valeat ſtatutum ꝙ alius pro alio teneatur, vide Feli. in c. ius generale in pe. & vlti. col. j. diſt. Item qūo ſtatutū poſsit inducere ꝙ ſentētia lata cōtra vnū executioni mandetꝰ cōtra aliū, vide Alex. in l. ſæpe. in co. iiij. de re iu. vbi etiā de dictis ſtatutis. Itē qūo valeat ſtatutū ꝙ pater teneatur pro delicto filij vſq; ad legitimā vel vltra. & quid de pœna infamię vel corporali, vide Soci. latè in l. filiuſ familiàs. in prin. ff. de verbo. oblig. per duas chartas.

quādo à proprio debitore. ſed ſi aliquam rem occupauit, punitur per legē, ſi quis in tantā. j. vñ vi. ¶ Nota ergo quòd repreſalię de iure non ſunt licitæ: eſt verum, quando aliter poſſet haberi iuſtitia. ſed ſi iuſtitia haberi non poſſet: tunc ſunt licitę: vt l. nullus. ſ. de Iudę. & ibi no. do. Iac. de bel. diſputauit vnam quæſtionem, quā poſuit in autꝰ. vt nō fiāt pig. in prin. vnde ſumitur hæc autꝰ. Facit c. j. extra, de iniurijs, & damno dato. in vj. & in autꝰ. habita. j. titu. j.

a

Ne filius pro patre.[a] *Rubrica.*

LEX I.

b Neque ex eius. [b] Rubrica ſit ſummariū totius rituli &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Scholares poſſunt venire, & ſtare ſecurè ad ſtudium.

2 Qualiter probabitur quem veniſſe cauſa ſtudij, ſi in aliquo loco capiatur.

3 Data licentia veniendi, & ſtandi, an videatur data licentia redeundi. remiſsiuè.

4 Nuncij ſcholarium habent eandem licentiam, & ſecuritatem, quam habent ſcholares.

5 Poteſtas loci ꝙ ſit iudex ſcholarium: & ꝙ habent tres iudices.

6 Si à ſententia rectoris vel doctoris appelletur, ad quem appellabitur.

7 Scholaris vſq; ad quantum tempus variare poſsit in electione iudicis.

8 Si iudex inuito ſcholare pronunciat ſe iudicem à tali pronunciatione appellatur.

9 Verbum priuetur, ꝙ intelligatur per ſententiam.

10 Scholares, eius nuncij, valiſia. & equi non poſſunt capi pro repręſalijs. & nu. 4.

c Habita. [c] Nota † ī principio, ꝙ ſcholares pñt venire & ſtare ſe-
1 curè ad ſtudia. [d] Sed qualiter † probabitꝰ, ꝙ
d 2 ipſi veniunt cā ſtudij ſi in aliquo loco capiantꝰ. Probabitꝰ certè ex cōiecturis: vt qa veniebāt cū libris, vel erāt ſoliti aliàs ſtare in ſtudio: vel ex qualitate itineris: vt l. ſi fugitiui. j. de ſer. fug. & l. nō oēs. §. à
3 barbaris. de re mili. ¶ † Sed ad vnū aduertendū eſt, ꝙ iſta lex dicit, ꝙ veniāt & morentꝰ ſecuri: nō dicit aliqd qñ recedūt. & ſic incidit in illā queſtionem, vtrū ille, cui data eſt licētia veniēdi, videatꝰ data licētia redeundi. dixi plenè in l. vtimur. ff. de ſepul.
4 vio. Itē nota † ꝙ eādē ſecuritatē habēt ipſi, & eorū nūcij. qđ eſt no. ad multa. Eadē ergo rōne nō poterit capi, nec nūcius ſu⁹. neq; valiſia ſua, & ſimilia. Gl. format hic aliquas q. ī iſta materia: q̄ dic vt in gl. quia nō poſſunt hic ſtare. hic non ſunt alia &c.

Habita. Hæc autꝰ. diuiditur in tres partes, ſicut tria priuilegia indulget. Primū eſt, ꝙ ſcholares vadant, & morētur ſecuri: & ſic non teneantꝰ ad ſoluendas gabellas vel pedagia. Secundū eſt, ꝙ non patiātur iniuriā: & non capiantur propter repręſalias. Tertiū eſt, qđ dat eis: qa dat eis iudices & facultatē eligēdi ſub quo cōueniatur. Secūda ibi: hac igitꝰ. Tertia ibi: verumtñ. ¶ Primò quæro: qd releuet iſtud priuilegium, quod ſcholares vadāt ſecuri: nōne de iure cōi quilibet debet ire ſecurus per loca? Nam ſcitis ꝙ graſſatores puniuntur. Reſpon. dicit gloſ. vadant ſecuri, ꝙ nō teneantꝰ ſoluere pedagia: aliàs hæc cōſtitutio nihil releuaret. arg. l. ſi qñ. de leg. j. Et ita tenent omnes doc. Dicitur hic, ꝙ vadant ſecuri ad loca, quæ literarum exercēt ſtudia. Vtrum hoc ſit verum, ſi vadant ad ciuitates non priuilegiatas. Reſpon. ſi quidem loquamur in alijs facultatibus, excepto iure ciuili, videtꝰ ꝙ habeāt priuilegiū. Nam illæ ſciētiæ poſſunt in qualibet ciuitate legi de iure communi: vt l. ſi duas. §. eſt autem. ff. de excu. tu. Sed leges iſtę nō poſſunt legi, niſi in ciuitatibus priuilegiatis: vt in prima cōſti. Digeſtorum. §. pe. Et ideo q vadit ad alia ſtudia adulterina, non habet priuilegia. & hoc verum: tamen quidam dicunt, quòd illi conſtitutioni eſt derogatum p conſuetudinem. Tertiò quæro, quando aliquis trāſit, ſi dicet ſe ſcholarem, quomodo probabit? Reſpō. ex coniecturis conſiderata qualitate perſonę, & rerum, quas portat in itinere. Ad quod facit. ff. de re mil. non omnes. §. à barbaris. j. de ſer. fug. l. ſi fugitiui. ¶ Quęro: iſtud eſt priuilegium eūdi, & morādi: ſed de recedentibus nihil dicitur: & ſic ſum⁹ in illa quæſtione, ſi datur alicui ſecuritas eundi, an videatur data ſecuritas redeundi. Et dico ꝙ ſic. ff. de ſepul. vio. l. vtimur. ¶ Veniamus ad ſecundum priuilegium, & iſtud priuilegium habet tria capita. ¶ Primò, quòd nullus faciat ſcholarib⁹ iniuriam. ¶ Secundò quòd non capiantur pro repræſalijs, quæ conceduntur ex priuata conſuetudine. quod nota. ¶ Tertiò, ꝙ rectores debent iudicare. quod intelligo quando ex inquiſitione, & officio ſuo. aliàs nullum eſſet priuilegium: & ſi non faciūt, puniuntur. ¶ Venio ad tertium priuilegium: & quęro vtrum hoc ſit verū in qualibet lite etiā in criminali. Gl. dicit ꝙ ſic. ſed quantū ad criminalē ſcholares Boñ. renūciauerūt. Peruſini non: ſed eis nō ſer-
5 uaretꝰ clericis exceptis. ¶ † Quæro, vtrū habeāt iudicem Poteſtatē ciuitatis. Gl. dicit ꝙ ſic: quia de iure cōi erat: & ſic habēt tres iudices, poteſtatē, Epiſcopū, & doctorē: vt in proœmio digeſtorū. §. pe. ſed an rectorē? Rñ. ſic de iure cōi: qa ita ſcholares, ſicut quęlibet alia vniuerſitas poſſunt ſibi facere rectorē: vt l. vltima. ſ. de iuriſdi. om. iudi. Iaco. But. ideo dicit, ꝙ ſi eligeret rectorē, bñ audiretur: ſed ſi quemuis aliū alibi trahat, nō incideret in pœnam
6 huius legis. ¶ Quęro extra † gl. à ſnīa doctoris vel rectoris, ad quē appellabitꝰ. Breuiter appellabitur ad proximū ſuperiorē: vnde ſi doctor, vel rector, eſt ſecularis, appellabitur ad ptātem: ſi clericus ad epiſcopū. Sed in vniuerſitate iſta & Boñ. doc. ſubſunt rectori: nec poſſet appellari à rectore ad doctorē: ſed ſi nō ſubeſſent rectori, tūc appellaretur
7 ad eos. ¶ Sed quęro, † dicitur hic ꝙ ſcholaris habet poteſtatē eligēdi: vſq; ad qđ tēpus? Gl. dicit, ꝙ vſq; ad litem conteſtatā doctores omnes reprehendunt eā: qa ſi hoc eſſet ſemp variarent: ꝙ eſſet abſurdū. ar. l. iij. §. j. ff. de eo qđ certo loc. Pręterea ſta

b ¶ Neq; ex eius. Fallit iſte ti. & ei⁹ materia in patre, qui accepit pecuniam mutuo, & conſumpſit in alimenta filiorum, & poſtea filij aduētitij efficiūtur diuites: qa tunc tenentur ſoluere illud debitum ꝑ patre. Dictū fuit not. Bal. in l. his ſolis. j. de reuo. do. & not. Lud. in ſuis ſing. in tit. de mandato. in viij. ſing.

❧ *P. P A V. P.*

c ¶ Habita. An iſta authen. habeat locū in clericis ſcholaribus, vide Abb. in c. ſi diligenti. de foro competen. in xj. colum. Item cuius ſit electio circa iſtos iudices & qd ſi de iure cōi quis haberet plures iudices, vide Roma. conſilio cccexij. in princip. Item nota quòd ſi ſtatutum dicat quòd ſcholaris non poſsit coram alio pulſari, intelligitur non ſolū in ciuili, ſed etiam in criminali: vide Bartol. in l. fina. C. de agen. in reb. lib. xij. Et ibi etiam quòd intelligitur dictum ſtatutum, donec eſt in ciuitate in qua legit, ratione ſtudij: ſed ſi extra ciuitatem delegat, poterit corā ordinario cōueniri. Item an rector poſſit exequi ſentētiā contra ſcholares ēt in capturā, vide Feli. in c. ſignificaſti. in fine de offi. delegati. Barba. ibidem in vltima col.

d ¶ Studia. Circa hāc materiā vide Ioan. And. in c. ſi diligenti. de foro compe. in fi. & ibi plenè declarat eam: & dicit ibi, quòd aliqui ſtudētes in ſtudijs adulterinis, nō gaudēt priuilegio huius autꝰ. reliqua hic vide per Bald. & quod notat Barto. in l. fin. de colleg. illi. & vide ad hanc authen. in c. tua. de cleri. non reſid. Et ad iſtud quod ſuprà dixi ſecundùm Bald. vide eundem in proœmio Digeſtorum in §. hoc autem. & ibi etiam Barto. dicit iſtam authen. non ſeruari de conſuetu. in criminalibus ſecundùm gloſſ. in authen. de manda. princi. §. non permittas. ang. ſequitur in l. ſi vacantia. poſt medi. de bo. vacan. & quod not. Bart. in l. fin. de conſtit. princi. & hic per Bald. in x. colum. & iſta authen. habet locum in famulis ſcholarium, ſecundùm Bald. in l. ij. C. de epiſco. & cleri. & quod not. in l. ſi plures. de ſacroſan. eccle. & hic per Bald. & gloſſ. & Bart. in l. ij. §. legatis. ff. de iudi.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

tim c um acceptauit, eſt quęſitũ ius alteri: vt l. apud. ff. de opt. leg. ꝓ iſta opi. vř gl. in l. ſi cõuenerit. ff. de iur. om. iud. ¶ Quę ro, vtrũ ſcholaris poſsit priuilegio renũciare. Dic vt s̃. de pac.
8 l. ſi quis. & l. j. ff. ſi quis in ius voc. non ier. ¶ †Quæro, quid ſi iudex inuitò ſcholari ꝓnũciauit ſe iudicẽ? Rñ. appellabiť ab iſta ꝓnunciatione. Dicit gl. & bene no. ꝙ ſuper iſtis appellabitur. Ratio, qa habẽt ꝑiudiciũ facere in toto. de quo p me in d. l. intra vtile. ff. de mino. & l. ait prætor. §. permittiť. eo. tit. Appellať enim ab his pronunciationibus, quæ iudicẽ eſſe, vel
9 nõ: vel cognoſcẽdi, vel nõ: licet ſit interlocutoria. ¶ †Quæro, hic dicit, priuetur: an ipſo iure vel per ſententiã. Glo. dicit ꝑ ſñiam: qa dicit, priueť. quę verba referunť ad iudicẽ: vt dixi in l. extat. ff. quod met. cau. hic nõ. ſecus ſi diceret, priuat⁹ ſit: vł præteritũ apponeretur: vel dictio mox, vel ſtatim: vt not. s̃. de iuriſdict. omn. iudic. l. in criminali. & in auť. de inceſt. nup. §. j. ¶ Quęro, à quo iudice priuetur. Rñ poſſum hoc petere fieri per officium iudicis à quo, & coram quo eſt citatus: poſſum etiam hoc petere principaliter per condictionem ex iſta auť.
10 ¶ Vltimò no. †ꝙ iſta ſecuritas eundi, & redeundi, datur ſcholaribus nuncijs, & rebus eorum: & ſic pro reprę ſalijs, valiſia, & equi capi non poſſunt &c.

An ſeruus ex ſuo facto. Rubrica.

LEX I.

QVamuis. Seruus ex cõtractu, vł quaſi, facto in ſeruitute nõ teneť factus liber, niſi pro libertate ꝓmiſit: ex debito verò factus liber tenetur extraneo, non domino ſuo. h. d. lex iſta &c.

¶ Additur de nouo cum ſeq. legibus huius tituli.

SVMMARIVM.

1 ☞Seruus factus liber quando teneatur pro contractu facto per eum in libertate, vbi regula cum fallentijs.

QVamuis. Statuliber de eo qđ geſsit factus liber, nõ teneť. h. d. ſpecialiter quãtũ ad ſe. ¶ Quęro, q̃ fuit ratio dubitandi in hac l. Gl. dicit: qa ĩterim videť liber: ſed hoc nõ eſt verũ ſimpliciter, niſi quod ad quędã. Itẽ poſſet eſſe dubitãdi rõ: qa exiſtẽs cõditio retrotrahiť: & retro fingiť fuiſſe liber. argu. l. potior. ff. qui potio. in pig. habe. & l. qui balneũ. e. ti. & de peric. rei ven. l. neceſſario. §. qđ ſi pẽdẽte. ſed hoc nõ eſt verũ in relictis cõditiõalib⁹ factis in teſtõ: vt ff. ad Syllani. l. j. §.
1 ij. ¶ Opp. gl. †. de l. & elegãter. §. ſeruus pactionis. ff. de dolo. dicit gl. regula poſita in hoc tit. fallit in caſibus. primò in d. §. ſeruus. Ratio eſt ibi in eo quod dicit j. e. l. promiſſe. vt ſtatim dicam. Secũdò fallit ff. de fideicõ. liber. l. ſi pure. de liber. lega. l. Aurelius. §. Sticho. Iſtud non eſt verũ: nã hæc lex loquitur ꝙ nõ tenetur factus liber ciuili obligatione: ſed naturali tenetur: vt l. ſi id quod. ff. de condi. indeb. & l. naturaliter. eod. tit. ſed illę duę leges non dicunt ꝙ ſeruus poſsit conueniri: ſed ꝙ poſsit de peculio retineri, tãquã naturaliter debitũ. Itẽ fallit, quarũ rerũ actio nõ dať. l. j. §. iiij. ratio ibi patet. Item fallit j. eo. l. promiſſæ. Ratio eſt ibi: quia promiſit pro libertate propria, & cõfertur in tempus libertatis. & eodẽ modo loquitur §. ſeruus pactionis. s̃. allegatus. Item fallit ff. de neg. geſt. l. cũ actum. & eo. titu. l. at qui natura. §. Scæuola. Certè domini ibi non conueniť ex antè geſto, vt condemneť, ſed vt deducatur propter connexitatem enim in iudicium, de neceſsitate debet deduci, vt ibi notatur. Item fallit ff. depo. l. ſi apud filium. ſed glo. dicit, ꝙ illud fallere non eſt verum: quia ex poſteriori de
a tentatione conuenitur. Item fallit[a] ſecundũ legem in maleficijs, de quibus dicam in l. vltima.

LEX II.

CReditoribus. Factus liber non tenetur ex antè geſto: & maximè ſi non habet peculiũ. h. d. Differt hęc lex à præcedẽti: quia s̃. loquitur de ſtatulibero: hic in mero ſeruo. Innuit per hoc quod dicit maximè, idem eſſe ſi peculium eſſet legatum. Contra de lega. ij. §. per contrariũ. ff. de dot. prælega. Solue vt in glo. & bene.

LEX III.

PRomiſſæ. Promiſſum ex cauſa libertatis à ſeruo, debetur à facto libero. h. d. ¶ Opp. ff. de ope. liber. l. vt iuſiurandum. §. j. & de libe. cau. l. fi. Sol. Hic loquitur in pecunia promiſſa pro libertate: ibi in operis promiſsis. ¶ Opp. ff. de dolo. l. & eleganter. §. ſeruus pactionis. Sol. Ibi ſeruus nõ promiſit, ſed alium ſubiecit qui promitteret. vnde non tenetur in factum: ſed de dolo.

LIcet. Ex delicto commiſſo in alium, factus liber tenetur: quia noxa caput ſequitur. Ad euidentiam debet is ſcire ꝙ licet per mutationem ſtatus quis dicatur eſſe alter homo: hoc eſt verum in actionibus ciuilibus ex contractu: ſecus in actionibus deſcendentibus ex delicto: vt ff. de ca. dimi. l. ij. §. pe. ¶ Quærit glo. quando oritur hęc actio? Dic vt in ea. & bene nota.

SI vt allegas. Factus liber, ex antè geſto nõ poteſt inquietari in perſona, nec in eo quod lucratus eſt. Barto.

SIue ſerui. Seruus ex delicto commiſſo in dominum, non tenetur in ſeruitute, vel poſtea: ſecus ſi factus liber deliquerit. h. d. ¶ Opp. s̃. e. l. licet. Sol. Ibi deliquit in extraneum, quo caſu ab initio naſciť actio noxalis cõtra dñm: quæ poſtea eſt directa cõtra ipſum manumiſſum: ſed ſi deliquit in a dominũ ab initio, nulla naſcitur actio: ideo poſtea nõ teneť. Opp. ff. ſi qs teſt. lib. eſſe iuſ. fu. l. j. Sol. Ibi fallit. & ratio ibi patet. ¶ Vltimò diſtinguè: quia aut ſeruus contrahit, vel quaſi. Primo caſu regula eſt, ꝙ non teneatur: vt l. j. s̃. eo. Fallit in caſibus, vt ibi. Aut delinquit: & tunc aut in dominũ, aut in extraneum. primo caſu non tenetur: ſecundo ſic: vt l. licet. s̃. eo. Fallit in d. l. j. ſi quis teſta. lib. &c. Bar.

Quando fiſcus uel priuatus. Rubrica.

LEX I.

PRopter æs alienum. Res tutoris, non poteſt inquietari pro pupillo. b

¶ Nouiter inuenta & appoſita.

SVMMARIVM.

1 ☞Tutor debitor pupilli, ex mala adminiſtratione, quando poſsit pro pupillo conueniri.
2 Lex poteſt impedire ortum actionis, per appoſitionem diei.

PRopter æs alienum. Res tutoris non põt inquietari propter debitũ pupilli. h. d. Quęro c qđ ſi tutor tenet aliquid de bonis pupilli. dic vt in
1 glo. ¶ †Quæro, quid ſi tutor nõ teneť, ſed eſt debitor pupilli: d quia malè adminiſtrauit? Gl. dicit idẽ: quia etiam ab ipſo pupillo nõ conueniť, niſi finita tutela: vt l. ij. j. de admi. tu. & l. rationes. Iſtud quod dicit tutorẽ durante tutela nõ cõueniri: intelligas nõ teneri, ita ꝙ poſsit agi: nã ſtatim obligatio, ſed nõ ſtatim actio naſciť: niſi finita tutela: vt l. ſi tutor Reipublicæ, §. fi. cum l. ſeq. ff. de tute. & rati. diſtr. & tangitur per glo. in l. ſi rem. §. omnis. ff. de pigno. actio. Ex quo colligo vnum membrum contra noſtros doc. in quæſtione quam dixi s̃. vt acti. ab hęre. & contra hæred. l. j. ſcilicet ꝙ ex obligatione in diem certam, qñ dies adijcitur à lege, nõ naſcitur ſtatim actio: vt dixi modò in tutore. Nam obligatio eius eſt in diem certam, ſci
b licet pubertatis, licet antè poſsit finiri. Ratio huius eſt:[b] † qa
2 lex põt impedire ortum actionis per appoſitionem diei, non autem homo: vt l. nemo poteſt. ff. de leg. j. & de actio. & obli. l. obligationum fere. §. placet.

LEX II.

c SI in cauſa. [c]Si alia non reperiuntur, vltimo loco ſit executio in nominibus debitorum. h. d. ¶ Quæro, vtrum hoc ſit verum, ſiue debitor confiteatur, ſiue neget debitum. ¶ Pla. diſtinguit, aut negat malitioſè aut non. Gloſſatores noſtri indiſtinctè dicunt contra debitorem negantem non poſſe fieri executionem: vt ff. de re iudi. l. à diuo Pio. §. ſic quoq; verſi. ſed vtrum. ſed eo caſu quo malitioſè negat, dabitur curator bonis, qui ordinariè conueniat debitorem.

¶ Addita nouiter.

SVMMARIVM.

1 ☞Debitor ex cauſa quæ paratam executionem habet, ſi neget ſe debitorem, fiet tamen executio.
2 Ad nomina debitorum quando perueniatur, etiam non lata ſententia.
3 Executio contra nomina debitorum quomodo fiet.
4 Pignora quomodo capientur.

SI in cauſa. Vbi aliæ res non reperiũtur, ſit executio cõtra noĩa debitorum. h. d. ¶ Nota vltimò deueniri ad noĩa debitorũ: vt l. à diuo Pio. §. in vẽd. ff. de re iu. ¶ Oppo. de l. à diuo Pio. §. ſed vtrũ. ff. de re iu. gl. dicit: intelligo hãc ſecũdã diſtinctionẽ illi⁹ §. ꝙ hęc lex habet locũ in debitore cõ
d fitente. & hoc verũ, nã ſi neget malitioſè[d] ꝑ mẽdaciũ: tũc non

¶ Item fallit. Adde tu vltra has fallen. glo. quod fallit qñ ſeru⁹ tãquã liber cõtraxit matrimoniũ quia id quod recepit ab vxore, tenetur reſtituere, & ad id obligať. l. ſi ſeruus. ff. de iure dot. & ibi gl. not. & dicit d. Argen. in l. j. ff. ſol. mat. ꝙ eſt ſpeciale fauore dotis.

¶ Ratio huius eſt. Adde eundẽ Bart. in l. ita ſtipulatus. colũ. xv. in j. q. ij. q. principalis. ff. de verb. oblig.

¶ Si in cauſa. Dixi in l. ꝓ officio. j. de admi. tut. & Bald. hic.

¶ Nam ſi neget malitioſè. Adde Spe. in titu. de primo & ſecundo dec. §. reſtat. verſic. quid ergo & aliquid per Bal. in l. etiam. col. j. j. de exe. rei iu. de quo vide latè per Alex. in d. l. à diuo Pio. §. ſic quoq;. ff. de re iu. vbi ponit alias limitationes.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

pōt fieri executio.ſed Plac.dixit cōtrariū.& malè.Sed quę eſt
ratio hui⁹?Rñ.in executiõe adhibetur ſummaria cognitio.d.
l.à diuo.§.ſi ſuper rebus.ſed in exigēdo à debitore negāte exi
gitur plena cauſæ cognitio:qa debet dari libell⁹,& ſimilia:vt
ſ.de act.& obl.l.negātes.meritò nō poteſt fieri executio.Sed
qualiter cõſuletur actori?Dicit gl.dabiť curator bonis,q por
1 riget libellū,& litē proſequetur.Ex prædictis collige,†qđ ſi
debitor negans ſe eſſe debitorem,eſſet debitor ex tali cauſa,q̃
habet paratā executionē:ꝙ tūc poſſet fieri executio cōtra eū
qa ceſſat ratio prædicta.Pręterea ad quid expectamus caſum,
cuius nil operatur euentus imò qui iam euenit,nā ſi negat,cō
dēnareť & poſtea fiet executio:ſed ſi reperiať in eo ſtatu,qđ
eſt condēnandus vel pro condemnato habendus:quid impe-
2 dit quin contra eum fiat executio,nō video.¶Opp.†dicitur
hic,ſi in cauſa iudicati.cōtra imò & ſi nō eſt lata ſentētia,pōt
perueniri ad nomina debitorū:vt ff.de pig.act.l.ſi cõuenerit.
& j.quę res pig.obl.poſ.l.nomē.Sol.Ibi ſi vult agere hypo-
thecaria propter nomina debitorū.ſeu vtili,pōt:ſed ſi non ha
bet nomina obligata,tūc ſec⁹.fallit in ſiſco:vt j.l.ꝓxi.& ſeq.
3 ¶†Quęro,qualiter fiet hęc executio cōtra nomina debitorū.
Text.hic videť velle ꝙ authoritate iudicis debitores ſoluere
cōpellantur:ſed dubito,cū de iure cõi res prius debeat capi pi
gnori & poſt aliquod tēpus diſtrahi:vt l.debitoribus.de re iu
4 di.¶Quæro† quomodo capientur[a] pignora.Certè iſtam pra
ctică tangit gl.melius quā alibi j.de præto.pig.l.j.& in d.l.à
diuo Pio.§.ſic quoq;.Sed prędictis videtur contrariari.nam
nō debēt capi ipſa nomina pignori,ſed pecunia:vt d.l.à diuo
Pio.§.ſed & ſi pecuniā.& §.ſeq.& l.cõmodis.ff.de re iud.Rñ.
ſi quidē debitor habebat pecuniā ſolutioni paratā:ipſa pecu-
nia capieť,nō nomina:vt d.l.cõmodis.§.ſed & ſi pecuniā.licet
gl.in d.§.ītelligat aliter,ſed deſtruit tex.Sed quādo nō eſt pa
rata ſolutioni tūc ipſum nomen capietur:vt hic.Et aduerte ꝙ
quando pecunia capitur,eſt neceſſe quòd debitor cõfiteatur,
ſicut quando capitur ipſum nomen:vt d.§.ſed & ſi pecuniam.
in eo quod dicit,æque,quaſi dicat,eodem modo quo quando
ipſum nomen capitur.Habes ergo quomodo ipſum nomē ca
pitur in cauſa iudicati.

LEX III.

SI debitum. Debitor debitoris fiſci cogitur ſoluere fiſco.h.d.Hoc fit in priuato demum condemnato debitore principali: in fiſco etiam eo nomine non condemnato per condictionem ex l.j.de condi.ex lege Hic non ſunt alia.[b]

NOn prius. Ad debitorem debitoris nō peruenitur niſi debitore primo diſcuſſo.hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 ☞Dominiū ſicut in corporalibus nō transferť,niſi traditio-
ne ſecuta:ita in incorporalibus ex ſolo contractu non trans-
fertur actio directa.& nu.4.
2 Actio vtilis regulariter non transfertur,niſi cedatur.
3 Libellus in actione directa competenti cedenti,quomodo for
metur,& quando in actione vtili.
5 Actio vtilis ex datione in ſolutum transfertur ſine ceſsione.
6 Actio directa non competit,niſi ſit ceſſa,vel mandata.

IN ſolutum. Ex datione in ſolutū trāſeunt vtiles ſine ceſsione: directæ verò nō poſſunt exerceri niſi mandentur. hoc dicit.¶De hac materia dixi vobis ī lege.j.ſ.de
actio.& obl.Vnum tamen no.[c]quod ponit iſta gl.quòd ſicut
1 in corporalibus†non transfertur dominium niſi ſecuta tradi
tione:ita in incorporalibus ex ſolo contractu nō transfertur
2 actio directa niſi mādetur.vt hic.neq;†vtilis regulariter,niſi
cedatur:vt d.l.j.ſ.de act.& obli.vide iſtam æquiparationem,
quæ eſt bona ad multa argumenta &c.

¶Additio noua.

IN ſolutum. Nomine dato inſolutū,nō cõpetit exercitiū directę,niſi mandeť:ſed cõpetit vtilis.h.d.Vel ſic.Ex datiõe inſolutū trāſeunt vtiles ſine ceſsione.directę verò non poſſunt exerceri,niſi mandētur.De hac materia
3 dixi vobis in l.j.ſ.de act.& obl.¶Nota quod†qñ formatur li
bellus in actione directa competenti cedenti formatur procu
ratorio nomine cedentis,vt hic,& l.planè.fami.erciſ.ſed quā
do formatur in vtili,formatur nomine eius,cui eſt facta ceſ-
ſio:vt hic,& ſ.de procu.l.qui ſtipendia.& quod ibi videbitis.
4 ¶Itē no.vnū† qđ poſuit iſta gl.ſicut in corporalibus nō trāſ
fertur dominiū niſi traditiõe ſecuta:ita in incorporalib⁹ ex ſo
lo cōtractu nō trāſferť actio directa niſi mādeť,& vtilis niſi ce
5 datur:vt in d.l.j.ſ.de act.& obl.¶Quęro†vtrū hæc vtilis cõ-
petat ſine ceſsione?Reſpōdeo:ſic in caſu iſto:vt no.in l.j.ſ.de
acti.& obl.& ibi plenè dixi.¶Sed tunc opp.facta ceſsione vi
dentur mandatæ actiones directæ:vt l.ij.ſ.de act.& oblig.&
ibi no.ſed hic eſt facta ceſsio ſaltē à lege.ergo &c.Reſpōdeo:
aliud eſt ceſsionem fieri ab homine,aliud à lege:quia iſtud,
quod fit à lege,limitatur vt ſola vtilis cõpetat:ſed homo cedē
do transfert quicquid pōt:pōt autē transferre mandatum di-
rectarum:ergo &c.¶Vltimò nota quandam gl.quæ eſt hic,
6 quæ dicit,id,† quod operatur traditio &c.quod intellige quā
tum ad exercitiū directarum indiſtinctè:quia nullo caſu cõ-
petit,niſi actiones ſint ceſſæ vel mandatæ:ſed quo ad vtiles
in aliquibus caſibus non eſt neceſſaria ceſsio:vt ſ.de actioni-
bus & obligationibus.l.j.

De hæreditarijs actionibus. *Rubrica.*

LEX I.

PEcuniam. Cohęredes poſſunt cõueniri perſonaliter pro hæreditaria portione, hypothecaria inſolidum.h.d.¶Gl.quęrit,quid ſi defunctus erat obligatus ad aliquid dandum indiuiduum? Dic vt in gloſſa.

¶Additio noua.

PEcuniam. Contra hæredes pro portionibus hæreditarijs poteſt agi perſonali,& hypothecaria inſolidum.h.d.¶Opp.dicitur hic,pro parte tibi cõpetēte.cōtra:quia pro illa parte actio eſt extincta:vt l.ſi adulta.j.eo.Sol.expone vt in glo.¶Quęrit gl.quid ſi mater debeat rem indiuiduam.Dic vt in gloſſa.

LEX II.

d PRo hæreditariis. [d]Actiones perſonales dantur contra hæredes pro hęreditarijs portionibus:reales,quatenus poſsident.h.d.Vide glo.quæ ponit caſus,in quib⁹ diciť fallere.quā no.Domini:iſta eſt materia.ff.de ver.obli.l.iiij.§.Cato.& ibi plenisſimè examinaui qualiter actiones diuiduæ,tranſeunt contra hæredes.& Cyn.hic multa ponit,& dicit.

¶Additio noua.

SVMMARIVM.

1 ☞Actio in rem,quando detur contra hęredes pro parte quā
poſsident,regula cum fallentijs.
2 Rem reſtituere eſt quoddam indiuiduum,& quādo dicta ob-
ligatio ſit indiuidua.

e PRo hæreditariis. [e]Duas regulas ponit hæc lex.
prima actio pſonalis dať cõtra hęredes ꝓ hęredita
1 rijs portionib⁹.† Actio ī rē dať cõtra hr̄des ꝓ pte
quā poſsidēt.h.d.¶Op.ff.de ver.ob.l.ij.§.ex his.& l.ī execu
tione.§.ſecūda ſpēs.Sol.Dicit gl.prima regula hui⁹ l.fallit in
ſex vel ſeptē caſib⁹,quos enumerat p ordinē.¶Examinemus
ſingulariter.& primò dicit,fallit qñ indiuiduū eſſet in obliga
tione,quo caſu quilibet hęredū teneť inſolidū:vt in legib⁹ cõ
trarijs.ita dicit gl & bñ.Quod intellige,qñ agiť ad ipſum indi
uiduū:ſecus ſi ad intereſſe deueniť:vt d.l.ij.§.item ſi in facto.
¶Præterea dicit gl.fallit qñ res,quæ debet reſtitui poſsideť
ab vno:vt ff.cõmo.l.iij.§.hęres.& depoſi.l.ſi duo.In hoc ad-
2 uerte:iſte non videtur nouus caſus à præcedenti:†nam rē re-
ſtituere eſt quoddam indiuiduum,cùm pro parte non poſsit
reſtitui.d.l.ſi diuo.Et ſic videtur idem caſus cum præcedenti:
quia indiuiduum eſt in obligatione.Sed aduerte.ſ.dixi de in
diuiduo quo ad obligationem.Item aduerte:quia iſtud non
eſt verum in qualibet obligatione rem reſtitui:ſed ita demū
ſi in obligatione rem reſtitui eſt obligatio bonæ fidei.Iſtud
probat text.in l.iij.§.hæres.ff.commo.Item habet locum in
actione ſtricti iuris,quando competit pro aliqua re,pro qua
poſſet competere actio in rem.Caſus eſt in l.qui fundum.§.
ſi tu ex parte.ff.ad legem fal.aliàs extra hos caſus ſtaremus re
gulæ huius legis,vt quilibet teneatur pro portione hæredita
ria.Pro hoc alle.de leg.j.l.ſi tibi homo.§.pen.¶Tertiò fallit
in pollicitatione.quod dic vt in gloſſ.& bene:& eſt ratio,fa-
uor fiſci.¶Quartò fallit in l.iij.in princ.& §.j.ff.de alimen.&
ciba.lega.Certè iſtud nō eſt propriè fallere.Nam hæc regula
loquitur de actionibus hæreditarijs,quæ competunt contra
defunctū:ibi de actione,quæ nūquā competit defuncto.Præ-
terea,ibi actio pro hæreditarijs partibus cõpetit antequā iu-
dex ſe interponat:ſed dicit imminente fauore alimentorum
concedi ſibi vt decernat vtrum ſoluatur ab vno,an à plurib⁹.
Quintò

a ¶Quomodo capiē
tur.Pro hac practi
ca adde eundē Bar.
in l.ſi.ī prin.de do.
b ¶Sunt alia. Vide
Bart.in l.iij.§.mul
ta.ff.de iur.fiſc.ad-
de in l.j.C.de con-
ue.fiſ.debit.lib.xj.
ſecundùm ij.& iij.
lect.vbi dicitur,ꝙ
fiſcus poteſt conue
nire debitorem de
bitoris ſui,excuſſo
tamē prius ſuo de-
bitore principali.
Facit l.Moſchis.a-
liàs incipit,quędā.
ff.de iu.fiſci.
c ¶No.Adde not.in
l.ſi.ī prin.ff.de do-
na.& Bar.ī l.j.ſ.de
act.& ob.ī vlti.co.
d ¶Pro hæreditarijs.
Et vide oīno Bart.
in l.ij.j.de debi.ci.
li.xj.vbi videť bo-
nus caſus.& in hac
lege habes glo.no.
iuncto textu.& p
iſtum text.hic not.
per Bald.in l.debi-
tori.in ij.col.C.de
pac.quòd ſi qs pe-
tat ſuum debitum
antequā adeat,non
videtur hæreditati
renunciare.vide tñ
Bal.hic.
❧ *P.P.A.V.P.*
e ¶Pro hæreditarijs.
de effectu hui⁹ diui
ſiõis,qñ vn⁹ efficiť
non ſoluendo,vide
ſingulariter Areti.
in l.ij.§.& horū.in
ij.col.ff.de verbo.
obl.Itē ꝙ ita diui-
ditur hypothecaria
ſicut perſonalis vi-
de eundē.in d.l.ij.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

¶Quintò fallit, ſi teſtator legauit ab vno hęredum creditori hæreditario
cauſa compenſandi, debitum: vt l. cùm ab vno. ff. de legatis ſecundo. Ad
uerte, illa lex habet duplicem intellectũ. Primò quòd loquatur in actiõe
hęreditaria, ſcilicet de dote: & tunc verum dicit gl. & tunc fallit: non em̃
eſſet idem, ſi legaretur alteri, quàm ei quæ debet habere dotem: non em̃
poteſt facere teſtator, quin q̃libet hęredũ teneaꝛ pro parte hęreditaria: vt
ſ. ſi cer. pet. l. j. Alio modo intelligiꝛ in actiõe ex teſtamẽto: & tũc nõ pro
priè fallit: q̃a nõ eſt actio illa hęreditaria, quę nõ cõpeteret cõtra teſtato-
rem. Sed prim⁹ intellect⁹ cõiter approbaꝛ: vt ibi p do. Franc. ¶Sextus ca
ſus eſt in ſummaria cognitione, ſeu actione. Gl. dicit verũ: tñ nec illa cœ-
pit cõtra defunctũ cõpetere. ¶Septimus caſus in caſu mirabili. dicit gl. in
l. qui fundũ. §. ſi tu ex parte. ff. ad leg. fal. Certè nec ibi diciꝛ de actiõe hæ-
reditaria: quę cõtra defunctũ cõpeteret: tũc em̃ actio daretur ꝓ portioni
bus, ſed loquiꝛ de actiõe ex teſtamento: quæ licet ſit pſonalis, tñ q̃n agiꝛ
ad ſpeciẽ, agitur cõtra illum qui poſsidet pro mõ quo poſsidet. Ratio: q̃a
pro ea etiã cõpetit actio in rem: vnde propter concomitantiã quam habet
cũ ea, datur inſolidũ cõtra partem: vt ibi patet. ſed ſi eſſet res hæredis, ita
ꝙ actio in rem nõ cõpeteret: tũc actio daretur pro portionibus hęredita-
rijs, non in plus: etiã ſi vnus totã haberet: vt l. ſi tibi homo. §. ſi fundus. ff.
de leg. j. ¶Sumus expediti de prima regula. Ad ſecũdam regulam opp. ff.
de præto. ſtipu. l. ij. in fi. Sol. Ibi loquitur quando aliquis deceſsit poſt litẽ
conteſtatam: hic ante. Et dic vt ibi plenè per gloſ. & ff. de rei vendic. l. ſi
poſſeſſor. & de condi. fur. l. in conditio.

SVMMARIVM.

1 ☞ In obligatione ſeu actione tacita, quòd detur actio vtilis contra debi
torem debitoris. contra gloſ.
2 Forma libelli quando quis intentat actionem perſonalem prohibitam p
hanc legem: vel vtilem propter hypothecariam.

LEX III.

HAeredem. Contra debitorem debitoris nõ cõpe-
tit actio perſonalis. h. d. ¶Op. ꝙ poſ-
ſit agere hypothecaria contra debitorẽ debitoris: vt ff. de pig.
act. l. ſi conuenerit. j. quę res pignori oblig. poſ. l. nomen. Sol.
Dicit gl. illud eſt verũ in expreſſa obligatiõe: ſecus in tacita. Notabile di-
1 ctum † eſſet, ſi eſſet verũ, quòd in actione ſeu in obligatione tacita nõ deꝛ
actio vtilis cõtra debitorẽ debitoris, gl. ponit hic, quã vide. Iſta glo. con-
muniter non tenetur: quia ꝙ non poſsit agi vtili ex tacita obligatiõe, nõ
reperitur in lege. cautũ. Nec obſtat lex iſta: q̃a hic denegaꝛ actio perſona-
lis: non aũt vtilis, quæ datur propter hypothecariam: vt dicit gl. Sed quæ
2 ro, † q̃uo cognoſcam vtrũ quis intentet perſonalẽ actionem prohibitã per
hanc legẽ: an verò intentet vtilẽ propter hypothecam: & ſic eſt neceſſe, ꝙ
ſciamus formationẽ libelli. Gl. hic mirabiliter dicit, q̃n ego intentarẽ per
ſonalẽ, ego dicerem ꝙ debitor eſt mihi obligatus obligatione perſonali,
quando intento vtilem propter hypothecam, non dico eum mihi obliga
tum. ſed dico ꝙ nomen eius, vel ius obligationis eſt mihi obligatum. vide
iſtam glo. quam nota: quia eſt vtilis propter formationem libelli &c.

¶Additio noua.

HAeredem. Actio perſonalis datur contra hęredes,
non contra debitores. ¶Opp. pro dote
reddenda ſunt omnia bona tacitè hypothecata: vt l. aſsiduis. j.
qui po. in pig. habe. & de rei vxo. act. l. j. §. ſed & vt plenius. er
go iſta domina habet obligata nomina debitorũ: poteſt ergo vtili agere:
vt ff. de pig. act. l. ſi conuenerit. Sol. Dicit Azo, & mirabiliter: in obligatio
ne generali expreſſa veniunt nomina debitorũ: vt in cõtrarijs. Secus in ta
cita: vt hic, ſecundũ eum. quod eſt multũ ſingulare. Hanc ſol. tenet Pe. cõ
trarium tenet Cy. & arguit ſic: in tacita obligatione veniũt bona, vt l. hac
edictali. §. omnibus. j. de ſecun. nup. ſed appellatione bonorum veniũt no
mina debitorum: ergo &c. Dubito in iſto paſſu. Pro Azo. tamẽ arguo ſic,
fiſcus habet omnia bona tacitè obligata: vt l. infertur. §. fiſcus. ff. de iu. fiſ.
tamen ego video, ꝙ fiſcus non põt cõuenire debitorem debitoris ſui, niſi
in tribus caſibus, qui ponuntur in l. iij. §. multa. ff. de iure fiſci. & no. ſ. ti. j.
l. iij. §. nam ſi verum eſſet ꝙ tacita hypotheca porrigeretur ad nomina, in-
diſtinctè poſſet fiſcus agere cõtra debitorẽ debitoris ſui. quod eſt falſum.
Qui tñ voluerunt tenere cõtrariũ, intelligũt hãc legem, ſcilicet ꝙ mulier
nõ põt intentare actionem perſonalẽ cõtra debitores mariti: ſed hypothe
cariam. ¶Et qualiter hoc cognoſcaꝛ, vtrũ intenteꝛ perſonalis an hypothe
caria, per gloſſ. no. ex qua habes formam libelli hic. vide eã, & ſigna. Hæc
non videꝛ vera. nam contra debitores debitoris nõ daꝛ hypothecaria, ſed
vtilis, quæ ipſo primo debitori cõpetit directa: vt l. nomẽ. j. quæ res pign.
oblig. poſ. ſed ſuſtinẽdo gl. põt dici quod intellexit ꝙ non datur perſo-
nalis actio, iure pſonalis actionis, ſed iure hypothecæ. Deinde ſubdit glo.
ſed & pſonali põt eũ &c. vt ſ. ti. j. l. ij. Iſtud nõ eſt verũ: ſed illud fit officio
iudicis exequẽtis: vt ibi patet. & l. à diuo Pio. §. ſic quoq;. ff. de re iu. Bar.

a VT debitum. [a]Donec hęreditatis quęſtio termine
tur, alter ex litigantibus non poteſt
ſibi petere debitum. h. d.

¶Noua additio.

SVMMARIVM.

1 ☞ Petens debitum quando videatur renunciare petitioni hęreditatis.
2 Actus factus contrarius proteſtationi quando tollat proteſtationem.
3 Donec petitio hæreditatis terminetur, non poteſt
alter ex litigantibus petere debitum.

VT debitum. Petitio hære
ditatis ſub ꝓ
teſtatione alterius actionis præiudicia
lis ad illam nõ admittiꝛ. ¶Quærit gl.
1 vtrũ † petẽdo debitũ videaꝛ renũciare petitioni hę
reditatis. Et dic ꝙ nõ: q̃n expreſsè reſeruat ſibi pe
titionẽ hæreditatis. Si ergo nõ reſeruaret, videreꝛ
hæreditatẽ repudiare. Quod ꝓbo ſic. Actus, q nõ
põt geri citra ius & nomẽ hæredis, inducit aditio-
nem: vt l. pro hærede. §. Papinian⁹. ff. de acqui. hę
re. ita actio, quæ nõ põt geri abſq; repudiatiõe: er
2 go &c. ¶Cõtra hoc opp. † actus proteſtationi cõ-
b trari⁹ [b] tollit proteſtationẽ. extra, de app. ſolicitudi
nẽ. ſed petere debitũ cõtrariaꝛ illi ꝓteſtationi, per
quam reſeruat ſibi peti. hære. ergo illa proteſtatio
videꝛ nulla. & p cõſequens videꝛ renunciatũ peti
tioni hęreditatis. Sol. q̃n id, q̃d ꝓteſtaꝛ, eſt præiu
diciale ad id, q̃d petiꝛ, intãtũ ꝙ ei eſt pręferẽdũ ra-
tione maioritatis: & tũc ꝓteſtatio annullat actũ
magis quã act⁹ ꝓteſtationẽ, vt hic. Si verò eſſent
inuicẽ pręiudiciales paris potẽtię, ꝓcedit cõtrariũ
3 tene'mẽti. ¶No. ꝙ donec † petitio hęreditatis ter-
minetur, alter ex litigantibus non poteſt petere ſi
bi debitum. Barto.

SVb prætextu. Quæſtio pẽ
cuniaria ꝓ-
pter pupillarem ætatem non differtur.

SI adulta. Cõtra cohęredes põt
quis agere pro hære
ditaria portione: & ſi ſit nõ ſoluendo,
poteſt impetrari ſeparatio.

¶Noua additio.

SI adulta. Si creditor debitori
ſuccedit, pro hæredi-
taria parte actio extinguiꝛ: pro reſiduo
cohæredes poſſunt cõueniri: & ſic bo-
norum ſeparatio poterit impetrari. h. d. Vel ſic:
Poteſt quis agere contra cohęredes pro hæredita-
ria portione: & ſi non ſunt ſoluendo, poteſt ſepa-
ratio bonorum impetrari. h. d. Ad euidentiam prę
mitte, dicit glo. de ſeparatione bonorum. Bar.

CReditores. Creditores de-
bent conuenire
hæredes, non legatarios. h. d. &c.

¶Additio noua.

CReditores. Legatarij non
poſſunt à credi
torib⁹ conueniri. h. d. Vel ſic. Credito
res debẽt cõuenire hæredes, nõ legata-
rios. Vides ergo ꝙ legatarij non dicunꝛ creditores
hr̃ditarij. Q̃d eſt verũ. q̃n eſt cõtrouerſia ĩter credi
tores, vt dicit gl. in caſib⁹ tñ daꝛ actio cõtra legata
rios: vt j. de iur. deli. ſcim⁹. §. licẽtia. el primo. Bar.

P. P A V. P.

a ¶Vt debitum. Per
iſtum textum vide
Bal. in l. debitori. ĩ
ij. col. C. de pactis.
vbi dicit ꝙ nõ põt
hæres cõſequi de-
bitũ ſibi añquã ad-
eat hæreditatẽ. Se-
quitur Alex. ibi, &
Iaſ. in ij. colũ. licet
Pau. de Caſt. ibi in
fine aliter referat.
Bal. in l. fi. §. in cõ-
putatione. in ij. col.
verſi. ex hoc ſequiꝛ
C. de iure deli. qui
aliter loquitur.
b ¶Contrarius. De
hoc quando actus
cõtrarius proteſta-
tioni tollat prote-
ſtationem, vide ali
quid per Bal. ĩ ſuo
tracta. ſchiſma. quẽ
ponit ſuper rubri.
j. ſi quis ali. teſta.
prohi. & p Alexã.
de Imol. in l. iuris
gentiũ. §. q̃d fere.
ff. de pac. per Imo.
& ibi latè p do. Fe.
in c. cum M. Ferra-
rienſis. extra, de cõ
ſtitu.

Ex delictis defunctorum inquantum hæredes conueniantur. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 ☞ Actio deſcendens ex delicto defuncti, quãdo
detur contra hæredes remiſsiuè. & nu. 6. & nu. 9.
2 Litis conteſtatio quando detur contra hæredes. re
miſsiuè.
3 Actio deſcendens ex contractu pro dolo cõmiſſo
in contractu per defunctum, quando detur cõtra
hęredes. & nu. 13.
4 Actiones deſcendentes ex delicto, quando dẽtur
hæredibus. & nu. 17.
5 Actio de calumniatoribus datur ad quadruplum
eius quod recipit, non quod eſt damnificatus.
7 Condictio furtiua eſt ex delicto.
8 Quando pœna imponitur ipſo iure, nõ eſt neceſ-
ſaria litis conteſtatio.
9 Si defunctus fuit confeſſus delictum, an dabitur
actio contra hæredes.
10 Ex delicto vnius prælati, an detur actio in ſucceſ-
ſorem? remiſsiuè.
11 Hæredes de iure canonico an teneantur pro deli-
cto defuncti vltra id quod ad eos peruenit.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

12 Hæredes vſurariorum an teneantur ad reſtitutio
nem vſurarum.
13 Hæredes defuncti quando teneantur actionibus
prouenientibus ex contractu defuncti.
14 Ex contractu nullo non poteſt actio oriri.
15 Actiones deſcendentes ex quaſi contractu, quãdo
dentur contra hæredes.
16 Actio ex contractu quando detur hæredibus.

LEX VNICA.

Poſt litis. [a] Hęc lex ſummat ſeipſam, &
totam materiam. Breuiter dicit:
Actiones deſcendentes ex delicto poſt litis cõteſta. dant̄ contra
hæredes inſolidũ: aliàs quantum
1 ad eos peruenit, h.d. ¶ Opp. & videt̄ † ꝙ iſtæ actio
nes non dantur contra hęredes: vt ff. vi bo. rapt. l.
ij. §. fi. Sol. Dicit gl. ꝙ hęc eſt regula. fallit hic in ca
ſibus, qui hic ponunt̄ in glo. Breuiter circa hoc dic
vt dixi tibi plenè in l. j. ff. de priua. deli. ¶ Opp. ſe-
2 cundò † ꝙ etiã poſt litis conteſt. nõ det̄ contra hę-
redes regulariter: vt l. ex iudiciorũ. ff. de accu. Sol.
Hic loquitur in actionibus ciuilibꝰ deſcendentibꝰ
ex delicto leges cõtrarię loquunt̄ in actionibꝰ cri
minalibus: quæ an dantur contra hæredes, ſiue de
ſcendãt ex legibus publicorum iudiciorũ, ſiue ex
legibꝰ priuatorũ iudiciorũ, dic vt ibi plenè dixi vo
bis. & gl. hic tangit̄ in fi. ¶ Opp. iij. de l. ex cõtracti
bus. & l. ex depoſiti. ff. de ac. & obl. & l. ſi hominẽ.
§. datur. ff. depo. Dicit gl. ꝙ regula iſtius legis ha-
bet locum quando delictum cõmittitur extra con
tractum: ſed quando committitur in cõtractu, re-
gulariter dat̄ cõtra hæredes, ſicut cõtra defunctũ.
Fallit tamẽ in caſibus quos gl. hic ponit. Breuiter
3 † quando dolus commiſſus in cõtractu purgatur,
per actionem deſcendentem ex contractu, datur
contra hęredem ſicut contra defunctum, non di-
ſtincto an lis ſit conte. vel nõ: peruenit vel nõ: vt
in legibꝰ alleg. in contra. s. Sed qñ dolus cõmiſſus
circa cõtractũ, nõ purgat̄ per actionẽ deſcenden-
tem ex cõtractu: tũc nõ dat̄ cõtra hęredes inſolidũ
niſi ſit lis cõteſt. vel quatenꝰ ad eos ꝑuenit: vt in ca
ſibꝰ, in quibꝰ gl. dicit, fallit: & vide gl. ibi: ſi aũt ſit
ex cõtractu vel quaſi. &c. Si eos bene aduertas, qñ
q; dolus cõmittitur in quaſi contractu: tunc qd iu
ris ſit, habuiſtis in l. curatoris. s. de neg. geſt. j. de in
li. iur. per totũ. hic dicitur qualiter hęc actio detur
contra hæredes. Sed quęro, vtrum actiones ex de
licto dentur hæredibus. Hic gl. in prin. examinat.
Tu dic vt dixi in d. l. j. ff. de priua. deli. &c.

¶ Additio noua.

Poſt litis. [b] Actiones deſcendẽ
tes ex delictis datur
contra hęredes inſolidum poſt litẽ cõ
teſt. aliàs quantũ ad eos peruenit. h.d.
Glo. eſt multũ plena: & ideo pro eius declaratiõe
eã diuido in quatuor partes: quas recitabo ꝑ qua-
tuor quæſtiones, & aliqua dicã vltra. ¶ Et primò
4 † an actiões deſcẽdentes ex delicto dent̄ hęredibꝰ.
Breuiter dic clariꝰ quàm gl. Aut actiones cõpete-
bant defuncto, vt cuilibet de populo, aut iure pro
prio. Primo caſu nõ tranſeũt, niſi lite cõteſtata: vt
l. ſicui. ff. de ver. ſign. Secundo caſu, ſi quidẽ cõpe-
tũt ad vindictã, nõ trãſeunt ad hęredes, niſi lite cõ
teſta. vt l. iniuriarum. ff. de iniu. l. cũ emancipati. §.
emãcipatus. ff. de colla. bo. de in ius voc. l. pe. Aut
ꝓſequit̄ rẽ familiarẽ: & tunc regula eſt, ꝙ cõpetit
hęredibꝰ. Fallit in actione in factũ de calũnia: vt l.
hæc actio. ff. de calũ. ſecũdùm vnã lec. Sed poſſu-
5 mus dicere † ꝙ illa actio cõpetat ad vindictã: datur
enĩ in quadruplũ eius, quod qs recepit, nõ ad qua-
druplũ eius, quod qs eſt dãnificatus: vt l. j. in prin.
eo. tit. ¶ Sed quęro, & aſſumo glo. ibi ecõtra: vtrũ
6 † actiones dentur cõtra hæredes. Dicit glo. regula
eſt ꝙ ſic: quatenꝰ ad eos peruenit, non vltra. Fallit
in actiõe vi bo. rap. Itẽ in interdicto vnde vi: vt ff.
vi bo. rap. l. ij. in fi. & ff. de vi & vi arma. l. j. in fin.
Certè puto, ꝙ illę leges faciẽt regulã pro ſe: quod
vbicunq; actio pretoria denominatur ab ipſo de-
licto: vt vnde vi, vi bo. rap. & ſimi. talis non datur
cõtra hæredem, ſed datur in factum loco ipſius ꝓ
alia, ſi qua competit, per rationem poſitã in dictis
legibus. Item fallit, dicit glo. in condictione furti
ua: vt l. ſi pro fure. ff. de cõdi. fur. Sed iſta nõ eſt ex
delicto: ſed ex varijs ſignis cauſarũ. Domini, iſtud
7 eſt verum dictum: ratio eſt falſa. nã † cõdictio fur-
tiua eſt ex delicto: vt ff. re. amo. l. ſi mulier. §. pe. &
ff. de compen. l. ſi ambo. & per Gul. quem recitat
do. Bartolucius in d. l. ſi ꝓ fure. Eſt ergo ratio, fre
quentia huius delicti: propter quam cõſtitutũ eſt
hęredẽ teneri inſolidum. Item fallit, dicit gl. ff. ꝙ
quiſq; iur. l. iij. §. quod autẽ ratio: quia priuilegiũ
tranſit ad hæredes: ergo & pœna. Ita dicit gl. Tu
8 dic, & melius, ibi † loquitur in pœna à iure impoſi
ta ipſo iure, vnde non eſt ibi neceſſaria litis conte-
ſta. cùm ipſa lex ibi faciat executionẽ. Simile eſt in
l. commiſſa. ff. de publica. Et pro hoc ſoluo vnum
cõtrariũ de l. Caius. ff. ad Syllania. vbi etiã lite nõ
conteſtata conuenitur hæres inſolidum. Nam di-
cunt quidam, ꝙ ibi loquitur in delicto commiſſo
in non faciendo. quod nihil eſt dicere. Dic ergo ꝙ
ibi erat facta executio ipſo iure. Nã propter inul-
tam mortem defuncti, ipſo iure priuabitur hæres
hæreditate. Quod apparet: quia conuenitur hære
ditatis petitione nõ aũt accuſatur, vt priuetur hę-
reditate: vt no. in l. j. j. de his qui. vt indi. ff. ad Syl-
lania. l. in cognitiõe. Item fallit ſi lis eſt cõteſtata. b
9 iſtud eſt verum. ¶ Sed iuxta hoc quæro, † qd ſi eſt
confeſſus. & vt augeam dubium, pono cum cõfeſ
ſum in cauſa criminali: vtrum dabitur actio cõtra
c hæredes. Spe. dicit ꝙ ſic [c] in ti. de accu. §. j. ver. qd ſi
latro. dixi in l. j. ff. de priua. deli. ¶ Item fallit, dicit
gl. in l. ij. ff. ad legem Iuliam repetun. quod eſt ve c
rum ſecundùm vnam lec. ſecundũ aliam nõ fallit,
ſed eſt aliud ſpeciale. Dic ergo breuiter: aut ex ma
leficio imponitur pœna ipſo iure: & tranſit cõtra
hęredes. Aut venit imponenda ab homine: & tũc
aut lis eſt conteſtata contra defunctũ: & datur in
ſolidum cõtra hæredes, vt hic. Fallit in caſu l. ij. ff.
ad legem Iul. repe. ſecundũ vnam lec. Aut lis non
eſt conteſtata, & datur contra hæredem, in quãtũ
ad eũ ꝑuenit regulariter: vt hic. Fallit in cõdictio
ne furtiua, quæ dat̄ inſolidũ cõtra furẽ. d. l. ſi ꝓ fu
re. In vno tñ eſt differentia, ꝙ quando datur con-
tra hæredem in eo quod peruenit: ſi eſt actio ciui-
lis, datur eadem. ſi prętoria tunc aut denominatur
10 à delicto: & tũc nõ datur eadem. ¶ Quęro, † vtrũ
detur actio in ſucceſſorẽ ex delicto vnius pręlati.
Dic vt per Inno. in c. cùm dilectus. extra, de ordi.
11 cog. ¶ Quæro, † vtrum hoc ſit verum de iure Ca-
nonico, ꝙ hęredes non teneantur, niſi inquantum
ad eos peruenit. Videtur ꝙ ſic: cùm idem ſit de iu
re naturali, ſecundũ gl. in l. j. ff. de priua. deli. In cõ
trarium videtur caſus in c. j. de rapt. ſed ibi loqui-
tur in actione, quæ non eſt pœnalis ex vtraq; par-
te: ſecus puto in actionibus ex vtraq; parte pœna
12 libus: vt d. l. j. de priua. deli. ¶ Quæro † vtrum de iu
re ciuili hęredes vſurariorum poſſint compelli ad
reſtitutionẽ vſurarũ. Videtur ꝙ non, niſi quantũ
ad eos peruenit: in contrarium eſt veritas. Na vſu
rarij tenentur ad reſtituendum vſuras, non ex de-
licto, ſed ex cõdictione indebiti, quæ eſt ex quaſi
contractu: vt ff. de condic. inde. l. ſi non ſortem. in
prin. & per Inn. in c. Michael. extra, de vſu. Prædi
cta vera in actionibus deſcendentibus ex delicto.
quid in actione deſcendẽte ex quaſi delicto? Glo.
hic in prin. videtur dicere idẽ. Pro hoc habemꝰ l. ſi
filius. in fi. cũ l. ſeq. ff. de tute. & ratio. ¶ Venio ad
13 tertiam partem gl. & quæro, † quid de actionibus
deſcendentibus ex contractu. Dicit gloſſ. iſtæ re-
gulariter dantur contra hæredes, fallit in caſibus.
Tu dic, & examina bene totam gloſ. Si quidem a-
ctio oritur ex contractu, non eſt dubium quòd da
tur hæredibus, & contra hæredes: vt ſuprà titulo
primo per totum, & per totum titul. de acquiren.
hære. Si verò datur ex contractu propter delictũ:
tunc aut purgatur dolus per actionem deſcenden
tem ex eo contractu: & datur cõtra hæredes: ſiue
ſit cõtractus bonę fidei: vt l. ex depoſiti. & l. ex cõ
tractibus. ff. de actio. & obli. & l. ſi hominem. §. da
tur.

a ¶ Poſt litis. Hãc legẽ hic not. limitat Bal. in iij. col. in quã tum dicit, ꝙ actio ex delicto nõ trãſit in hæredem, niſi in quantũ ad eũ peruenit. tñ ſi res ex delicto quæſita ſit a per delinquentem conſumpta, ideò ꝙ ex illa cõſumptiõe ſeruata eſt aliàs res quæ delicto nõ cõmiſſo conſumpta fuiſſet, ꝓ illa re hęres conueniri poterit. alleg. tex. no. in l. ſi ipſa, quod met. cau. tene menti. Itẽ limita & intellige hanc legẽ ꝓut no. in l. iij. §. qđ autem. ff. quod quiſq; iu. & qđ ibi latè. Itẽ limita, & intellige, niſi per præſentes, etiam lit. cõte. recederetur ab inſtãtia: vt etiã voluit Bart. ꝑ illũ tex. in l. cùm mota. s. de tranſac. Et ad hanc l. vide Spe. & Io. And. in tit. de accu. §. j. ver. quid ſit latro. & hic Bal. in j. & iij. co. & hęc lex etiam facit de iure canonico: vt hic per Bald. ad quod adduco qđ no. voluit do. Ant. in c. ſi diligenti. de præſcriptio.

✻ P. P A V. P.

a ¶ Poſt litis. Iſta diſtinctio vtrũ ſit lis conteſtata vel nõ, & vtrũ aliqd peruenerit ad hęredes vt̄ ne, nõ procedit de iure canonico; quia hęres indiſtinctè tenet̄; vide Iaſ. in l. ſi eũ. §. qui iniuriarũ. in iij. notabili. ff. ſi qs cautionib. Vide Bar. in tractatu differ. in pe. col. Barb. in tractatu de Tabel. in iiij. parte. in peñ. col. ibi etiã in precedẽti col. vltra alia ponit in materia quæ oĩno vide. Itẽ ꝙ confeſſio faciat actionẽ de delicto trãſire ad hęredes vide in dicto tractatu in iiij. parte viij. partis principalis. Itẽ de iſta regula & duabus limitationibus, vide Iaſ. poſt alios in l. iij. §. qđ autẽ ait. ff. qđ quiſq; iuris. Vide ea que habes ad Bar. in l. fi. C. de reuoc. dona. Vide ẽt magiſtraliter Bart. in l. j. ff. de priua. delic. Vide & declara vt ꝑ Iaſ. ĩ l. ſi eũ. §. qui iniuriarũ. in iij. & iiij. notabi. & etiã in vltimo notabi. ff. ſi qs cautio. Itẽ quõ pæna trãſeat cõtra hæredes, qñ delinquens erat conuictus, vel confeſſus: vide Areti. in l. q à latronibus. §. j. col. v. de teſta. Et ibi ẽt de effectu conſeruationis bonorũ. itẽ circa illud qđ dictũ eſt ꝙ de iure hęres teneatur vltra vires hæreditarias, vide Aret. in rub. ff. de acqui. hæred. in iiij. & v. col. in l. furti. C. de fur.

b ¶ Poſt litis. Ad materiam huius legis vide tu eundẽ Bar. & ibi Alex. ĩ apoſtil. in l. j. ff. de priua. deli.

c ¶ Quod ſic. Adde eundem Spe. in tit. de interro. in iudi. fa. §. nunc de interrogatorijs. ver. qd ſi is. & adde ꝙ not. in c. ĩ literis. de rap. & ibi vide d. Abb. & eundem in c. ſi. de ſepul. & ibi qñ hæres teneatur ex delicto defuncti de quo etiam vide per Per. de Anc. in cõſil. cccexiij. & adde Io. Fabr. hic, ꝙ vbi eſſet iniuncta pœnitentia, ſemp hæres tenetur. & idẽ Inn. & ibi Abb. in d. c. fina. de ſepul. & ſic facit ſecundùm Ioã. Fab. hic, ꝙ hæres non tenetur ad emẽdas non taxatas, licet defunctus gagiauerit. Et etiã adde ꝙ vbi pro delicto eſſet imponẽda pœna partim pecuniaria, partim corporalis, ꝙ pecuniaria non extinguitur morte. l. defuncto. ff. de publi. iud. Ita Io. Fab. hic alle. no. in §. nõ autem. Inſtit. de ppe. & tempo. actio.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

tur.ff.depoſi.& ff.cõmuni diui.l.itẽ quãuis. & ibi
no.ſiue ſit ſtricti iuris: vt l.ex ea parte.§.fi.ff.de
verb.obl. Aut nõ purgatur per actionẽ deſcendẽ-
tem ex cõtractu: & non datur contra hæredes niſi
inquantũ ad eos peruenit. Et ita loquunt omnes
leges, inquibus gl.dicit, fallit.nam in §.aliquãdo.
Inſti.de perpe.& tẽpo.actio.dolus ibi dedit cau-
4 ſam contractui: vnde eſt ipſo iure null⁹ † vnde ex
eo nõ poteſt oriri actio. In caſu.l.iij.§.pe.& fi.ff.
ſi men.fal.mo.dixe.nõ oritur actio ex contractu,
ſed ex delicto.& in l.illud.§.fi.ff.de tribu. q̃a ibi
tenetur domin⁹ propter dolum cõmiſſum, in ma
lè diſtribuendo.ſimiliter fallit in l.fi.ff.de edẽdo.
& ff.de preca.l.quæſitum.§.fi.de quo dic vt in §.
datur dicta lege.ſi hominẽ.ff.depo. Item fallit in
l.ſi eum.§.qui iniuriarum.ff.ſi quis cau.& dicit ve
rum: quia ibi actio ſubrogatur in locum actionis
15 deſçendentis ex delicto. ¶ Quæro, † quid in actio
nibus ex quaſi contractu. Gl.in prin. videtur di-
cere idem, cùm ęquiparet cõtractus vel quaſi. q̃d
nõ eſt verũ. ſed eſt dicendum, ꝙ aut delictum pur
gatur per actionẽ deſcendentẽ ex quaſi contractu
neceſſario: & tunc non eſt verũ: vt in tit.de hære.
tu.& de in litem iuran.per totum. Aut oritur ex
quaſi contractu inito voluntariè: & tunc datur in
totum ſecundũ veram opi.vt l.curatoris.s̃.de ne
16 go.geſt.& d.l.iij.§.hæc autẽ actio. ¶ Quæro, † an
actio ex cõtractu detur hæredibus. Glo.dicit ꝙ re
gulariter ſic fallit in l.j.§.videamus.j.de rei vxo.
act.& de ope.lib.l.ſi operarũ. Ratio in primo eſt
ius conſolidorum: aliàs conſolidationis, quæ cõ-
petit filię. Ratio in ſecũdo eſt, quia illud, ad quod
competebat actio, eſt merè perſonale: & idẽ vbi
cunq; hoc contigerit. ¶ Venio ad vltimam partẽ
glo. quæro, nunquid actiones criminales traſeant
17 † ad hæredes vel contra hęredes. Glo. dicit ꝙ nõ
regulariter. fallit in quinque caſib⁹, ĩ l. ex iudicio
rum.ff.de accu. Pręd icta vera, ſiue reus decedat an
te litem conteſtatam, ſiue poſt. Sed ſi decedat poſt
ſententiam, tamen appellatione ſuſpenſam, diſtin
gue vt in l.fi.j.ſi reus vel accu.mor.fuc.& l.j.ff.ſi
penden.appel.mors interue.Bar.

※ *P. P. A V. P.*
a ¶ Si quãdo. Inquã
tum dicitur hic ꝙ
tertius non obliga
tur, intellige etiam
ſi diceretur ꝙ ipſe
extraneus ꝓmiſit,
dummodo ſint ver
ba partis licet nota
rius faciat inſtrumẽ
tum, vide Com.cõ.
ſil.xl.inci. cuiuſdã
filio.in j.col.ad fin.
in verſic. ad ſecun-
dum.

De conſtituta pecunia. Rubri.

S V M M A R I V M.

1 ☞ Actio de conſtituta vt detur, non requiritur ꝙ
debitum pręcedat, quando quis conſtituit ſe ſolu
turum per ſtipulationem.
2 Ex pacto nudo oritur actio, quando quis pacto ſe
conſtituit ſoluturum debitum à ſe, vel ab alio.

LEX I.

SI pro alieno. Actio de cõſti
tuta, eſt perpetua, & trãſitoria ad
hæredes, & contra hæredes.h.d.
¶ Aduerte, ad hoc vt habeat locũ
actio de conſtituta, requiritur ꝙ
præcedat debitum: quod eſt verũ, quando quis ſe
1 ſoluturum conſtituit pacto nudo: ſed † ſi per ſtipu
lationem: tunc etiam ſi debitum in veritate non
præceſsit, tenetur cum effectu. Probatur Inſti.de
acti.§.de conſtituta.& ff.de ver.obli.l.ſi diuortio.
quod tene menti &c.

¶ Noua additio.

b ¶ Promittẽtis. Idẽ
dicas ex parte libel
lantis: vt ſi quis di-
cat, domine iudex,
petitur à vobis.ſe-
cundùm Bald.in l.
edita.in iiij.col. C.
de eden.per Bart.l.
competit.§.in ſum
ma. quod vi aut
clam.

SI pro alieno. Pro debito alieno tenet
conſtituens, & eius hæres. Debes ſcire
ad euidentiã, ꝙ fundamentũ iſti⁹ actio
2 nis eſt: quia regulariter † ex nudo pacto nõ oritur
actio: ſed in hoc caſu ſpeciali introductũ eſt ꝑ prę
torem, qñ quis conſtituit ſe ſoluturũ, q̃d erat de-
bitũ à ſe vel ab alio: vt Inſt.de act.§.de conſtituta.
Si enim per ſtipulationem promitteretur, haberet
locum certi condictio ex ſtipulatu.

S V M M A R I V M.

1 ☞ Dictio aut, conſtituit duos reos inſolidum.
2 Imperſonalitas ex parte promittentis, vitiat obli
gationem.
3 Idem quãdo eſſet in verbo obligatiuo, ſeu obliga
tionis inductiuo.
4 Quando profertur verbum primæ perſonæ, ſup-
poſitum ſubintelligitur ego.

a SI quando.[a] Hęc eſt bona au-
then. ¶ Nota de di
ctione aut, de qua facio magnũ feſtum
in materia de duob.reis.ꝙ licet non di
catur ꝙ ſint duo rei inſolidum: tamen ſi apponat
1 † dictio aut, duos reos conſtituit inſolidum: vt de
hoc habes in l.ſi ex toto.§.fi.de leg.j. ¶ Nota ſecũ
2 dò † ꝙ imperſonalitas vitiat obligationẽ, quod in
tellige, quando imperſonalitas eſt ex parte ꝓmit
b tentis[b]: ſecus ſi eſt imperſonalitas ex parte ſtipu-
lantis: vt l.ſtipulatio iſta.§.ſi quis ita.ff.de verbo.
3 obl. Item hoc verum, quando † imperſonalitas eſt
in verbo obligatiuo, ſeu in verbo obligationis in-
ductiuo. ſecus ſi eſſet imperſonalitas in verbo ob-
ligationis executiuo: vt l.fi.§.fi.ff.ſi cer.pet.& l.il
la.§.j.ff.de verbo.obligatio.

¶ Additio noua aut.

4 SI quando. Ex iſta aut. † nota
ꝙ quando profert
verbũ primę perſonæ intelligitur ſup
poſitum ego, vel nos. ¶ Secũdò not. ꝙ
imperſonalitas ex parte promiſſoris vitiat obliga
tionẽ. ¶ Tertiò nota ꝙ ſi plures ſunt ꝓmittentes
alternatiuè, quilibet tenet in ſolidũ. Simile in l.ſi
ex toto.§.fi.ff.de leg.j.& de lega.ij.l.ſi quis Titio
c aut Seio. ¶ Vltimò nota ꝙ imperſonalitas[c] vitiat
obligationem. intellige qñ imperſonalitas eſt ex
parte promittẽtis: ſecus ſi ex parte ſtipulãtis.l.ſti-
pulatio iſta.§.ſi quis ita.ff.de ver.ob. Item hoc eſt c
verum, quando imperſonalitas eſt in verbo obli-
gatiuo, ſeu obligationis inductiuo. ſecus ſi eſſet in
verbo obligationis executiuo.l.fi.§.fi.ff.ſi cer.pe.
l.illa.§.j.ff.de verbo.obli.

c ¶ Imperſonalitas.
Adde tu quando
imperſonalitas vi-
tiat: & vide p Ale-
xan.de Imo.in l.fi.
& ibi Moder.ff.ſi
cer.peta.quòd non
vitiet libellum ad
de eundem Alexã.
in l.ſtipulatio iſta.
§.ſi quis ita.ff.de
verbo.oblig.& ibi
etiam de materia.
& in §.ſicut.& in
l.quoties.& in l.in
illa.§.j.ff.eo.tit.&
in libello. Adde
Bal.ĩ l.licet.ff.nau
tæ, caupo.ſtabu.&
Roma.in conſilio
clxxxvj.inci.in ca-
ſu propoſito reſe-
catis ſuperfluis.

LEX II.

REceptitia. Receptitia actio
eſt ſublata: & oĩs
res põt in conſtitutum deduci: & actio
de conſtituta eſt perſonalis & perpe-
tua.h.d.tota iſta lex. Vide gloſſ. quę eſt hic in fin.
¶ Nota caſum expreſſum: quia negotiatores poſ-
ſunt facere ſtatuta inter ſe. quod tene menti &c.

¶ Additio noua.

S V M M A R I V M.

1 ☞ Actiones perſonales durant triginta annis.
2 Actio de conſtituta habet duo priuilegia.
3 Pecunię nomen quandoq; ſtrictè, quandoq; largè
& quandoq; largiſsimè accipitur.
4 Campſores, & alij negotiatores pñt facere ſtatuta.
5 Statuta campſorum, inter eos in deciſorijs, ſeruan
tur in curia aliorum.

REceptitia. Actio receptitia
eſt ſublata: & oẽ
debitũ, & oẽs res pñt in cõſtitutũ dedu
ci. hęc actio eſt ꝑpetua, & cõpetit hæ-
redib⁹, & cõtra hæredes.h.d. Primò tollit actionẽ
receptitiã. Secũdò ponit tria vitia circa actionẽ de
cõſtituta, q̃ ꝑ ordinẽ tollit. Tertiò ſtatuit eã trãſ-
ire ad hęredes, & cõtra hęredes. Quartò ponit quę
impediũt cõſtitutũ. Quintò rñdet cuidã obiectio
ni. Vltimò cõfirmat ſtatuta campſorũ. Secũda ibi
cũ igit. Tertia ibi: ſed & hęredibus. Quarta ibi: ita
tñ. Quinta ibi: & neminẽ. Vltima ibi: ĩ his. ¶ No.
1 † ꝙ actiões ꝑſonales durãt triginta ãnis. fallit ĩ ca
2 ſibus, vt dicit gl. ¶ No. † ꝙ actio de cõſtituta habet
ſua priuilegia, quæ ſunt duo ſecũdũ gl. Primò, ꝙ
ex nudo pacto orit actio. Secũdò de ſpatio decem
dierũ: vt l.ꝓmiſſor.§.j.ff.eo. Poſtea dicit gl. ꝙ il-
lud eſt de iure cõi: vt l.q̃d dicimus.ff.de ſolutio.
quod nõ eſt verum: quia in l.quod dicimus.tp̃s eſt
arbitrio iudicis: ſed in conſtituto eſt limitatum.
3 ¶ Nota † quòd nomen pecunię accipit largiſsimè,
4 qñq; largè, qñq; ſtrictè: vt in gl. ¶ Vltimò no. † ꝙ
cãpſores, & alij negotiatores pñt facere ſtatuta, q̃
ſeruant, & valida ſunt: vt hic, & s̃.de iuriſ.om.iud.
l.fi.& plenè dixi in l.oẽs populi.ff.de iuſti.& iur.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

queſtatuta ſeruabũtur inter eos tantùm:vt gl.di
5 cit.†Sed an ſeruarentur in curia aliorum.Glo.hic
videtur dicere quòd non.Docto.dicunt contra-
rium.Nam in his,quæ pertinent ad litis deciſio-
a nem,ſi litigium eſſet inter campſores[a],ſeruantur
eorum iura coram omni iudice.lege,ſi fundus.ff.
de euictio.Barto.

LEX III.

D Iui Adriani. Exceptio diui
ſionis,quæ ori
tur ex epiſtola diui Adriani,habet locum
etiã inter plures conſtituentes.hoc dicit.&c.

¶ Additur de nouo.

D Iui adriani. Beneficium di-
uiſionis,ex epi-
ſtola diui Adriani habet locũ inter plu
res,alienum,debitum conſtituentes.h.
d.¶ Opp.ff.rem pup.ſal.fo.l.fi.Solu.Speciale eſt
ibi:ꝙ eſt caſus,in quo plures fideiuſſores non ha-
bent beneficium diuiſionis.

De probationibus. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 ☞Probatio eſt rei dubię ꝑ argumentum oſtẽſo.
2 Quando animus iudicis ad fidem,vel credulitatẽ
deducit̃ dicitur fieri oſtenſio.
3 Argumentorum appellatione,veniũt teſtes & in
ſtrumenta.

1 ¶ Continua vt in glo.†Quærit gl.quid eſt proba
tio & reſpondet.quòd eſt rei dubiæ per argumen
tum oſtenſio.Et aduerte,oſtenſio iſta dicitur fieri
2 †quando animus iudicis ad fidem & credulita-
tem deducitur:vt lege,quinquaginta.& ibi no.ff.
de probatio.& l.cùm de ætate.eo.tit.Item quod
3 dicit argumenta,†non intelligas de argumẽtis tan
tum,& rationibus ſyllogiſticis:quia etiam de te-
ſtibus,& inſtrumentis,ad inducendum iudicẽ ad
fidem:vt per totum hunc titulum.& ſeq.Quærit
glo.vnde dicitur probatio.Et dicitur à verbo pro
bo.Barto.

LEX I.

V T creditor. Actor
ſuam in
tentionẽ,& reus ſuã exceptionẽ,
debet ꝓbare.h.d.Quæro vtrum
eo ipſo ꝙ debitor dicit ſe ſoluiſſe
fundata ſit intentio creditoris,
quaſi videat̃ ille cõfiteri debitũ.do.Dy.videt̃ dice
re ꝙ ſic in c.null⁹ pluribus.de re.iu.li.vj.Ego dico
cõtrarium in l.nõ vtiꝗ.ff.de excep.Videtur text.
in l.cùm de indebito.ff.de proba.&c.

¶ Additur de nouo.

SVMMARIVM.

1 ☞Quando aduerſarius negat,vel dubitat reſpõ-
dendo onus probationis transfertur in alium.
2 Intentio actoris an ſit fundata ex eo,quòd re⁹ op-
ponit ſolutionem.

V T creditor. Sicut actor de
bet ꝓbare ſuã
intẽtionẽ,ita reus ſuã exceptionẽ.h.d.
1 ¶ Quęro,† qñ alicui infert̃ on⁹ probã
di.Rñdet gl.qñ aduerſarius negat ſiue dubitat:Si
ergo petitioni ꝑ aduerſariũ reſpõſum eſt,ꝙ dubi
tat:ita mihi onus ꝓbationis incũbit ac ſi negaret.
An autẽ admittat̃ reſpõſio ſic.Iſta videbitis j.de
iur.calum.l.ij.§.ꝙ obſeruari.no.ff.de pet.hęre.l.ſi
debitor.& de iureiu.l.iuſiurãdũ & ad pecunias.in
prin.¶ Quęro,ꝗ eſt rõ hui⁹ l.ꝙ creditor debet ꝓ-
bare numerationẽ,debitor ſolutionẽ?Dic vt in gl.
2 ¶ Quæro circa l.iſtã,†vtrũ eo ipſo ꝙ re⁹ opponit
exceptionẽ ſolutiõis,ſit fundata intẽtio actoris ita
ꝙ nihil habeat actor ꝓbare.Quidã dicũt ꝙ caſus,
eſt hic,ꝙ reo incumbit onus probandi.Certè in cõ
trariũ eſt veritas:nã ſi re⁹ negat ſol.illa ſo.allegata
b ꝑſumptionẽ[b] debiti,non inducit.Caſus eſt in l.cũ
de inde.ff.eo.Vnde iudex debet dare terminũ ad
ꝓbãdũ vtriq; parti.Caſus eſt ſecũdũ vnã le.ff.de
cõdi.inde.l.Iul.licet Dy.dixerit cõtrariũ,& malè,
in c.null⁹ pluribus.extra,de re.iu.in vj.& idẽ Cy.

a ¶Inter campſo-
res.Adde ꝙ idem
eſſet,ſi eſſet inter
campſorem,& nõ
campſorem,& ſta
tuta fuiſſent appro
bata à ſuperiore.
Ita Sal.hic,& in l.
fi.ff.de iuriſd.om.
iud.refert,& ſequi
tur do.Io.Baptiſt.
Caccialupus in re-
peti.l.omnes popu
li.char.iij.col.ij.ver
ſi.deinde.ff.de iu-
ſti.& iure.

b ¶Præſumptionẽ.
Et qñ re⁹ recipiens
videatur fateri intẽ
tionẽ agentis,vide
latè ꝑ do.Feli.in c.
cũ venerabilis.de
excep.& ibi ponit
regulam cũ ſex fal
lentijs.& vide ali-
quid ꝑ Lanfran.de
Brixia ĩ repe.c.quo
niã cõtra falſam.in
ver.excep.col.ij.de
probatio.

c ¶Falſum eſt.Con-
tra Placen.eſt ca-
ſus rectè intuenti,
ĩ l.qui vas.ff.de fur
tis.

d ¶In ꝑteritũ.Qui
nũc eſt ſoluẽdo,ꝓ-
ſumit̃ ita fuiſſe in
ꝑteritu,& cõtra:vi
de etiã ꝑ Bal.ĩ l.nõ
ignorabit.ſ.ad ex
hi.& per Bar.in l.ſi
prius de oper.no.
nun.& in l.ſi is cui.
§.ijſdẽ.de accu.&
in l.ſi qs & ibi Bar.
de adul.Vide tamẽ
quod habetur in l.
matrẽ.j.eo.Et ad-
de quod ſi ꝓbo te
nõ eſſe ſoluẽdo prę
ſumit̃ etiã in futu-
rũ,ſecundũ Bal.in
l.iij.C.ſi vẽ.pi.aga.

& ita debet intelligi hęc lex,licet vtriq; parti detur terminus ad proban-
dum.Dixi latè in l.non vtiq;.ff.de excep.

SVMMARIVM.

1 ☞Poſſeſſor non præſumitur dominus.
2 Actor ſuccumbens in rei vendicatione,agit Publiciana.

LEX II.

P Oſſeſsiones. In re poſſeſſa debet probare peti-
tor,non poſſeſſor.h.d.Iſtam l.indu
1 cebat Placent.† ꝙ poſſeſſor,dominus præſumatur.quod fal-
c ſum eſt:[c] vt in glo.videbitis j.eo.l.cùm res &c.

¶ Additur de nouo.

P Oſſeſsiones. Actori incũbit onus probandi do-
minium:aliàs poſſeſſor abſoluitur.
h.d.Vel ſic:In reali debet ꝓbare petitor,nõ poſſeſſor.¶ No.
ꝙ actore non probante poſſeſſor abſoluitur:vt l.qui accuſa-
re.ſ.de eden.¶ Opp.ꝙ apud reũ abſolutũ non remanet dominium:vt ff.
de iureiur.l.ſed & ſi poſſeſſori.& ff.eo.l.circa.de excep.rei iudi.l.excepti.
Huius timore exponit gl.& Io.hic dñium.i.poſſeſsio.Simile in l.inter-
dum.ff.de verb.ſigni.& hæc eſt vera.alię non ſunt verę.Dic vt in glo.&
2 dicã in l.cùm res.j.eo.¶ Quæro,†ſi actor ſuccumbit in rei vendicatione:
an poſsit agere publiciana.Doc.& glo.dicunt ꝙ ſic.ff.de euictio.l.minor.
§.j.dic vt ibi plenè dixi.

LEX. III.

E X perſona. Ex perſona tutoris,q fuit ſoluẽdo tẽ-
pore depoſiti officij,non põt alius cõ-
ueniri.h.d.Et materiã hui⁹ l.habuiſtis ſ.de trãſactio.l.j.& ibi
dixi.& j.ar.tu.l.j.videtur ergo ꝙ ego debeã ꝓbare ipſum tũc
non fuiſſe ſoluendo,quaſi de iure præſumat̃ contrariũ.Rñ.hic eſt de caſi-
d bus,in quibus ex pręſenti præſumim⁹ in pręteritũ.[d]Qui enim modò ſol
uendo nõ eſt,retro pręſumitur nõ ſoluẽdo,niſi probetur cõtrariũ,& cõ
uerſo,in iudicijs.Et de hoc cõſueui dare quandã diſtinctionẽ do.Old.quã
ipſe ponit in l.j.§.ſi magiſtratus.de magi.conue.Non ſunt alia hic,&c.

¶ Additio noua.

SVMMARIVM.

1 ☞Qui nõ eſt modò ſoluẽdo,pręſumit̃ retro non fuiſſe ſoluẽdo.& nu.5.
2 Tutor quando conueniatur ex perſona alterius.
3 Tutor excuſatur,ſi contutor tempore finitæ tutelæ erat ſoluendo.
4 Dicens ſe fuiſſe diuitem debet probare.
6 Ex præſenti quomodo præſumatur in præteritum.

E X perſona. Qui aliquid dicit certo tpe fuiſſe,illud
1 debet ꝓbare.h.d.Vel aliter.†Nõ prę-
ſumit̃ quẽ diuitẽ fuiſſe,niſi probet̃.Vel ſic.Ex perſona contu
toris,qui fuit ſoluendo tpe depoſiti officij,non põt alius con-
2 ueniri.¶ Nota tria.Primò†ꝙ qñq; vnus tutor cõuenit̃ ex ꝑſona alterius.
de quo in l.j.ſ.de tranſac.Gl.hic tangit:tamen non curo referre.¶ Secun
3 dò nota†ꝙ excuſat̃ tutor,ſi cõtutor erat ſoluẽdo tpe finitę tutelę.¶ Ter
4 tiò nota†ꝙ ille,qui dicit ſe fuiſſe diuitẽ,& ſoluendo.debet probare.Ad
ſecundũ no.opp.& vr̃ ꝙ ſufficiat quẽ non eſſe ſoluendo tpe quo agit̃:vt
l.inter fideiuſſores.ff.de fideiuſ.Sol.ſecundùm Pet.ibi in fideiuſſore qui
ſpõte intercedit,& ideo plus grauat̃:hic in tutoribus,quorũ officium eſt
neceſſarium:ideo ad eorum excuſationẽ ſufficit tpe finitę tutelę quẽ eſſe
ſoluendo.¶ Ad aliud opp.& videtur ꝙ actori incumbat onus probandi,
non reo:vt in l.fruſtra.j.eo.& ſ.l.proxi.Sol.Actori incumbit onus ꝓbã
di ſuam intentionẽ,reo ſuã exceptionẽ:vt ſ.l.j.ſed hic reus dicit:ideo pro
bat.¶ Contra hoc opp.quilibet præſumit̃ idoneus,& bonus,niſi probet̃
contrariũ:vt j.de teſta.l.omni.ergo debemus pręſumere iſtum fuiſſe diui
5 tem:niſi probetur contrariũ Sol.Dicit gl.hoc ideo:†qa ex præſenti pręſumitur in pręteritũ.Vult ergo,ꝙ qui hodie non eſt ſoluendo,retro pre
ſumatur non ſoluẽdo.Idem nota.in l.eũ qui.ff.e.& in l.nõ eſt neceſſe.de
6 magi.conue.l.j.§.ſi magiſtratus.¶ Iſtud examinemus,† quõ ex præſenti
præſumatur in pręteritũ.& opp.de l.iiij.ff.e.vbi qui hodie fugit,nõ prę-
ſumitur retro fugiſſe.Sed Old.in ſua quadã diſputatione dicit:quandoq;
præſens ſtatus rei,eſt cõnexus tempori pręterito:& tunc de pręſenti præ
ſumitur in pręteritũ:vt in aut.de reſtit.& ea quæ parit.in §.vnũ ſi quidẽ.
Quandoꝗ non eſt connexus:& tunc aut pręſens ſtatus habet in pręteri-
tum cõtrariã neceſſariam veritatẽ.Exemplum:licet ſeruus fugerit,tamẽ
in pręteritum ponitur de neceſsitate tẽporis,quo verũ eſt ipſum non fu-
giſſe,qñ erat puer:& tunc de præſenti non præſumimus in præteritum:
vt d.l.iiij.ff.eo.Quandoꝗ non habet in pręteritum neceſſariam veritatẽ
contrariam:vt in paupertate,& diuitijs.Poteſt enim eſſe,ꝙ quis ſemper
fuit diues,vel ſemꝑ fuit pauper:& tũc de pręſenti pręſumit̃ in pręteritũ:
vt hic,cũ ſimi.Et ꝓ hoc dicit ipſe,contrariũ dixi in l.j.§.ſi magiſtrat⁹.Et
eſt in argumentũ,ꝙ qui hodie condẽnat̃ vt hęretic⁹,pręſumit̃ heri hęre-
ticus:quia hoc eſt falſum,cũ hoc habeat in pręteritũ neceſſariã veritatem
contrariã.Iſta verba non ſunt perfecta,neq; in omni parte ſui vera,vt j.vi
debitis.Ideo aduertendum:nam quandoq; ex eo quod eſt in pręſenti,vo
lumus præſumere in præteritum illud idem:quandoq; ex eo quod eſt in
præſenti,volumus præſumere aliud.Primo caſu,aut præſens tempus ſe
habet ad pręteritũ,ad quod volo præſumere ſicut finis ad initiũ:tunc de
pręſenti pręſumimus in pręteritũ:vt l.ſed & Iuli.§.proinde.ff.ad Mace.

vbi

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶Proprietatis. Debuit allegare.l. at. q̃.§.cū me abſente. ff.de ne.geſt. Vide Aug.in d.§. cū me abnte. And. Barb.

b ¶Probatiões. No. quod ſi teſtis deponat ꝙ talis tenebat pro ſuo, & tanquā rē ſuā, non per hoc ꝓbatur dñium, niſi oſtēdat titulum. Ita dixit do. Abb.ī c.cū ad ſedē. de reſti.ſpo.in iiij.charta.alle. dictū Inn. in.c.illud. de præſum.& dñi de Rota in dec. cccxxv. Ad de Alex. & ibi plenè in l.j.ff. pro ſuo. poſt Bar. & Ang.vbi ad hoc al leg.alias concor.

c ¶Dicit gl. An iſta gl.ſit vera,vid̃ Bar. in l. de minore.§. tormenta de q̃ſtio. et iſta ſoluit Bar.in l.cum ſuper. de rei vendi.

d ¶Fama operetur. Poſſes dicere ī hoc articulo,aut eſt fama recedēs, & tūc non plenè ꝓbat, ſed adminiculatur. Ita ꝓcedat iſta gl. hic.per quā dicunt Cy.& Bart. & oēs quòd qñ procuratores articulantur, quòd de hoc eſt publica vox & fama, hoc iō faciunt, quia ſi ꝓbatiōes erunt hincinde pares,defertur iuramē tum ſemiplenè ꝓbāti propter famā Aut prima eſt antiqua: & tunc plenè probat dominium. Ita dicit Ang. in l. Titius. ff. qui mo. pig.vel hyp. ſol. & l. at qui natura. §. cūm me abſente. ff de neg.geſt.licet glo.ibi tenuerit cōtrariū.& not. dicit ibi. Ang. quòd ita fuit de facto obtentum in ciuitate Paduana. Idem Bald. in authent.quas actiones. C. de ſacr. ſan.ec. & in l. conuenticula. de epiſ. & cle.& in. l.cū ſuper.de rei vend. & hic.& Imo.in c. veniēs,de ver.ſig.Iuxta hoc nota quòd fama antiqua eſt illa, quæ excedit hominū memoriam. Excedere em̄ dicitur memoriā.ſi per

vbi ſi filius vertit in rē patris,præſumitur à principio illo animo accepiſſe:vt j.de agrico. & cēſi.l. litibus.vbi ſi colonus mihi rñdet de fructibus prę ſumitur retro meo nomine coluiſſe.& idē in ſimilibus.Quādoq; præſens ſtatus nō habet ſe ad prę teritum eo modo:& tunc aut illud,quod eſt ī præ ſenti,habet in præteritum neceſſariam contrariā veritatem,& nō præſumimus in pręteritū vt d.l. iiij.ff.eo. Aut nō habet: & tūc aut præſens ſtatus habet ſe ad nō eſſe,aut ad eſſe. Primo caſu ex præ ſenti præſumimus in preteritum:vt d.l. nō eſt neceſſe.& l.j.§.ſi magiſtratus.ff.de mag.cōue. Secū do caſu,& tūc ex preſenti nō p̃ſumimus in præte tum. Exemplum ſi hodie poſsideo, in pręteritū non præſumor poſſediſſe:vt j.de pręſcrip.lon. tē po.l.ſuper longi.Et ſi hodie ſum dominus nō prę ſumor retro fuiſſe dominus:vt.l.ſi mater.§.eadē. ff.de excepti.rei iudi.cum ſimi. ¶Et quod s̄.dixi. quando ſe habet ad non eſſe intellige ſimpliciter. Nam ſi haberet ſe ad nō eſſe per modum priuationis:vt ſi dicerem me liberatum:nō præſumeretur in pręteritum:imo infertur contrariū,quia ad poſitionem priuationis ſequitur reſciſsio habitus.l. decem.de verb.oblig.Secundò quādo ex præſenti volo aliud præſumere in præteritū:& tūc quādoq; præſens infertur in præteritū de neceſsitate vt aliqua peperit hodie:ex hoc infertur:ꝙ intra vndecim menſium præteritorū tēpus ipſa cognouit hominē:vt in auē.de reſti.& ea quę parit.§.vn de ſi quidē.& idem in ſimilibus,q̃a ſi fructus induſtriales ſunt recollecti,induſtria fuit adhibita tēpore congruo.Eadē ratione ſi vinea facit fructus: de neceſsitate ſequitur,ꝙ vinea fuit tribus annis in præteritum laborata.Quādoque pręſens nō infert in pręteritum de neceſsitate:& tūc de pręſenti nō pręſumitur in pręteritū regulariter vt faciat plenam probationem:vt j.l.matrem.& l. neq; natales.Fallit in l.ſi hi qui adulterij.j.de adulte.Pōt tamē qñq; contingere,ꝙ facit aliquam præſumptionem in præteritū:vt l.in ciuilem.j.de furtis.

SVMMARIVM.

1 ☞Probationes legitimæ quæ dicantur.
2 Fama non probat dominium,ſed probationē coadiuuat.
3 Fama inducit iuſtam cauſam credendi, & ſic titulum putatiuum.
4 Titulus putatiuus ſufficit ad præſcriptionem.

a **P**Roprietatis. [a] Dominiū pōt probari per inſtrumēta,& p aliās legitimas
b ꝓbatiões. [b] h.d.¶†Quæro,quæ ſunt
1 aliæ legitimæ probationes.Dicit [c] gl.per famā cō
c ſentiēti,vel teſtes,vel per alia: nō intelligatis † ꝙ
2 per famam probetur dominium ſed probationē coadiuuat.l.iij.§.eiuſdē quoq; principis.ff.de teſ.
3 Vel poſſumus dicere† quod fama operetur [d] hoc,
d quòd inducat iuſtam cauſam credendi, & ſic indu
4 ceret titulum†putatiuum,qui ſufficit ad pręſcriptionem:vt l.celſus.de vſuſca.Et hoc modo fortè
e debet ītelligi gl.q̃ eſt in.l. ſed an vltro. [e] circa prin ci.ff.de negotijs geſtis.&c.

¶Additur de nouo.

PRoprietatis. Dominiū poteſt probari quolibet genere probatiōis.h. d. ¶Nota hic iſtud quod dicit proprietatis dominium.&c. ¶Nota etiam hic cum gloſ.ſua,quòd quicunque habet aliquod ius ,dominium illius iuris dicitur habere.De hoc tangitur.l. naturaliter.ff.de acqr. poſſeſ.¶Quæro,quę ſunt legitimę probationes. Gl.dicit,per famam cōſequentem vel teſtes: vel alia:non intelligas ꝙ per famam probetur dominium:ſed quoadiuuat probationem de dominio: vt.ff.de teſti.l.iiij.§.eiuſdē quoq;.in princ. Dico etiam quòd fama facit ad probationem dominij: nam ad vſuſcapionem, & præſcriptionē ſufficit titulus putatiuus errore probabili:vt l.Celſus.ff. de vſuſca.Vnde ſi eſſet fama ꝙ pater meus acquiſiuiſſet aliq̃d aliquo titulo:hæc fama induceret iuſtum errore.& illo titulo pręſcriberē.& hoc fortè voluit ſentire.gl.de neg.geſt.l.at qui natura.§.cū me abſente.in gl.mag.Poſſunt etiam alię ꝓbationes de dominio eſſe.Ideo poteſt eſſe in rebus mobilibus probatio multū clara,vt ſi inueni lapillū in litore maris:vel feci vnā ſpeciē ex multis reb⁹ bona fide:vt ff.de acqui.re.domi.l.adeo.§.cū qs.

SVMMARIVM.

1 ☞Scriptura priuata quando probet.
2 Quæ ſunt adminicula,quæ adiuuant ſcripturam priuatam vt probet.
3 Quæ non proſunt ſingula,quādo multa iuuant.

f **I**Nſtrumēta. [f] Legitur duobus modis:: vno modo ſecundùm gl.ſecundùm quā
1 breuiter h.d.Priuata†ſcriptura non inducit probationem .ſi ibi non eſt cauſa.h.d.Vides ergo ſecundùm gl.ꝙ illa priuata ſcriptura facit fidē, quātum eſt in ſe:ſed non ſufficit propter defectū eorum,quæ in ea continentur:ſed ipſa de ſe probat illud quod dicit:ſed non ſufficit:quia non cōtinet e
cauſam.Hæc lec.videtur cōtra tex.qui dicit,ꝙ nō facit probationem.Vnde Vltramonta.legunt aliter & ſecūdùm eos breuiter dicit. Priuata ſcriptura nō facit fidem,niſi cū alijs adminiculis: vt puta literarū comparationibus adiuuetur.h.d.Lec. gl. f
procedit quando priuata ſcriptura ſit confeſſata, quòd ſit facta eius manu,contra quem producitur lec. Vltramon.procedit quando ſcriptura priuata negatur.

¶Additur nouiter.

INſtrumēta. Legitur duobus modis.Primò ſecundùm gl.ſcriptura priuata non fa
2 cit fidē ſine cā.¶Quæro†quæ ſunt iſta alia adminicula.Dicit glo.cauſa,vt nuda ratio.ff. de dona. & de acq.re.d.l. nunquā nuda. Videte, priuata ſcriptura ſi non habet cauſam,probat ſicut cū cauſa:ſed ꝓbatū nō releuat,& iō iſta lectura nō videtur vera:q̃a tex.quęrit vtrū ſufficiat ad ꝓbationē. Ideo Vltramontani legunt iſtā legē alio modo: g
& ſcd̄m eos breuiter.h.d. Priuata ſcriptura non ꝓbat,niſi teſtibus,vel cōparatione adiuuetur. h. d.¶Secundū hoc quæro,quæ ſint adminicula, de quibus loquitur hic?Reſpondeo:comparatio, & teſtes ſcd̄m formam.l.cōparationes.j. tit. ĳ. & in auth.ibi poſita.Lec.gloſſ.poteſt eſſe vera in priuata ſcriptura confeſſata,quæ non ſufficit ad probationem eius,q̃d in ea cōtinetur, niſi adiuuetur alijs adminiculis ſupradictis. Vltimò gl. colligit,
3 †quæ nō proſunt ſingula,multa iuuant. Oppo. gloſſ.j.qui nume.tut.l.j.in fi.Solu.in vno verbo. Quandoque plura,quæ non proſunt,ſingula tendūt ad perficiendum vnū tantū,tunc quæ nō ꝓſunt ſingula,multa iuuāt, vt hic cū ſimi. Oīa enim iſta tendūt ad faciendū iudici fidem.Si verò tēdūt ad diuerſa tota:tunc quę non proſunt ſingula,nec multa iuuant:vt in l.contraria.ibi enim tendebāt ad diuerſas ſpecies excuſationum.

RAtiones. Duas partes habet. Prima loquitur in ratione.Scd̄a in vltima voluntate.Prima pars hoc dicit: Rationes defuncti non probant alium fuiſſe debitorē defuncti.h. d. Scd̄a pars ſecūdū gl.breuiter dicit:Verba enūciatiua defuncti in vltima volūtate,debitores nō liberant.h.d.ſcd̄m gl.Vel aliter.Debitoribus non præiudicatur ſcd̄m alios.Secūda pars incipit ibi, eiuſdē iuris eſt.Videtur ꝙ in reſiduo debitor liberetur.Vnde op.de l.j.j.de ſal.cau.adiec.Sol.ibi aſſeruit ſibi ſolutū:hic verò dicit certā quātitatē ſibi deberi.licet em̄ dixerit de minori,nō ꝓpter hoc negabit,quin deberetur maior quātitas.Sed ſi dixiſſet ſibi deberi centū tantū p er hoc quòd dixit tantū,videtur negare ꝙ plus debeatur:& tūc ſuf
g ficeret debitoribus,ſecundùm Azo.& bñ. [g] Probatur in.l.iij.§.cum Titio.ff.de adimen.lega.Tetigi vobis s̄.de tranſactioni.l.ſi quidem.

SVMMARIVM.

1 ☞Rationes defuncti,quando faciant præſumptionem,vel indicium.

xl. annos viguit. Dictū eſt ſingul.d. Ant.in.c. veniens. el.j.de teſti. Qualiter probatur ſtare memoria vide alex. poſt.Bar.in.l.ij.§. idem Labeo.ff. de aqua plu. ar. Adde quid operetur fama antiqua. Bald. conſ. lxxiij.iij.lib. & conſi .cccxliij. eo lib. Et qualiter probetur poſſeſsio & qualiter dñium, vide Bal.cōſil.cccxxvj.cum duobus ſeq.iij.libr.

¶Sed an vltrò. Voluit allegare. l. at q natura.§. cūm me abſente.ita glo. de neg.geſt.

¶Inſtrumēta. Allegaui tibi in.l.nuda. in.j.col. ff. de donatio. Adde quæ poſui poſt Alex.in.d. l.nuda.

¶Et bñ. Adde Bar. in.l.ſi cūm dos.in princ. rerum amo. & ſic no.hic gloſſ. quòd in ſententia affirmatiuè concepta,non ſubintelligitur dictio taxatiua tantum, ꝓ hoc videtur tex.in l. cū furti.ff. de in litem iurā.vbi ſi ſubintelligeretur,iurās fuiſſet periurus: quod tamen ibi negatur. Et de iſta dictione tantùm, vide Bal. in l.cum mulier in vlt.col.ff.ſol. mat.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶ Iura. Qñ iuramē tū tranſit ad hæredes, dixi in auth. ſacramenta. & quod ibi Bal. in C. ſi aduer. vē. & Bal. in l. ſi. C. de pac. & in l. ſi qn. C. de ioſ. teſt. & Bal. in auth. principales. C. de iureiurā. ob cal. & Barto. & Ang. in l. generaliter in princ. de re. credi & not. Bald. in l. iij. j. plus vale. quod agi. Cardin. Flo. in cle. Rom. §. poſtero in vj. q. de iureiur. Fede. conſil. cclij. gl. lxiij diſtin. tibi domino. Inn. in c. veritatis. de iureiur. Hoſt. & Io. Andr. in c. fin. de ſepul.

b ¶ Hęredes. Adde, quòd licet nō poſſit adiri iudex eccleſiaſticus principaliter contra hęredem pro obſeruantia iuramēti defuncti, prout tenet Io. An. in cap. fi. de iureiur. in vj. & ſequitur Bal. in l. j. de iureiur. tamen poterit per indirectum adiri, vel vt compellat hæredem ad transferendum, & ad exonerandum animam defuncti. arg. not. in c. à nobis. de ſenten. excom. Ita Abb. & ibi do. Maria. Soci. n c. cùm ſit generale. de fo. compe.

c ¶ Exēplo. Iſte tex. pōt allegari quòd ſimplici proteſtationi alicuius credi nō debet. Pro quo tamen vide Bar. & quæ ibi dixi poſt eum in l. ſi quis inficiatus. ff. depoſi.

d ¶ Articulus. Articulus non concludens an debeat admitti in petitione, vide Bald. in l. ſiue. poſſidetis. in prin. Et ad Bar. hic vide quod not. Iun. in c. ex parte Abbatiſſæ de priui. vide p Ioan. An. in c. literas. de præſum.

2 Enunciatiua verba defuncti quam probationem faciant.
3 Iuramentū erroneū an noceat, ſicut nec cōfeſsio.
4 Iuramentum habet in ſe clauſulam, ſi nō valet qđ ago vt ago, valeat vt valere poteſt.
5 Enūciatiua verba defūcti, qñ īducāt diſpoſitionē.

RAtiones. Ratiões defuncti nō probāt contra extraneos. Item per aſſertionē minoris quantitatis, nō inducitur liberatio
1 a maiori. h. d. ¶ Circa primā partē quæro † vtrum rationes defuncti faciāt aliqualē præſumptionē, ſeu indiciū. Et glo. aliquādo tenet quòd ex ea debet deferri iuſiurandum, vt dixi in l. admonendi. ff. de iureiur. & hoc probat cùm dicit, ſolā ſufficere nō poſſe. &c. quaſi dicat. egeret aliquibus adminiculis: ipſa ſola nō ſufficit, ſed adminiculaꝛ: ſicut nō probaret teſtis vnicus. Ratio eſt: nā tūc dicitur fieri probatio. & cōmunis ſit præſumptio, cū iudex adducitur ad fidē, & credulitatē: vt dixi ſuper rubrica. Sed cū iudex vidit librum rationum, aliqualiter incipit ſuſpicari quia nō eſt veriſimile quòd defunctus ſcripſerit ibi falſum. ¶ Ad ſecun
2 dam partem quæro pro declaratione tex. † quid ſi teſtator vſus eſſet verbo taxatiuo tātū, vel ſolūmodo, vel dūtaxat: vt puta. Titius debet mihi cētū tantùm. Azo dicit tunc eſſe aliud. Hugo dicit idem. Iſtæ opi. non cōtradicunt ſibi. Nā qđ Azo dixit tunc eſſe aliud, verū eſt ex ſignificatiōe verborum. Caſus eſt nota. ff. de adimen. leg. l. iij. §. cū Titio. & qđ Hug. dixit ꝙ idē nō negat dictū Azo eſſe verum: ſed dicit, licet verba hoc importēt, tñ non pręiudicat, ſi per hæredē cōtrariū probeꝛ: niſi in duobus caſibus, quos ſtatim examinabo. Pōt ergo probari cōtrariū ſecundū Hugo. & bñ: vt l. j. de fal. cauſa. adiect. Fallit in duobus caſibꝰ. Primò ſi iurauit: vt in auꝫ. hic poſita. Hoc non videtur ve
3 rū: quia † iuramentū erroneū nō debet nocere ſicut nec cōfeſsio: vt. l. fi. ff. qui ſatiſd. cog. & l. fi. de
4 non nume. pecu. Suſtinēdo dico hoc ideo: † qa iuramentū importat in ſe, vt ſi nō valet ꝙ ago, valeat vt &c. & l. cùm pater. §. filius matrē. de leg. ij. Valebit ergo tūc iure liberationis relictæ. Item fallit ſi fuit ſciēs, qa tunc non errauit, & dictū hoc eſt, quādo per hæredē probatur error. ¶ Vlti. gl.
5 ſumit hic arg. ꝙ † verba enūciatiua nō inducūt diſpoſitionem. Poſtea in contrariū arguit. Breuiter ad ſol. l. quę hic alle. & ad declarationē huiꝰ, ſcias ꝙ verba enūciatiua nunquā inducūt diſpoſitionē poſtea vltra id. qđ eorū ſignificatio importat. Hic eſt caſus, & in l. Titia. §. Caius. ff. de l. ij. Itē enunciatiua non inducunt diſpoſitionē cōtra eum, quē teſtator nō potuit grauare. Hic eſt caſus, & ī. l. iij. §. j. ad Syllania. & j. de teſtamē. l. verba. Itē verba enunciatiua non inducūt diſpoſitionē eius, quod per teſtatorem non poteſt induci: vt j. arbit. tut. l. j. §. cōmunia vtriuſq; iudi. l. ſcriptura. Alia regula eſt. Verba enūciatiua eius, quod per teſtatorē poteſt induci, diſponūt cōtra eū, quem teſtator grauare poteſt: vt l. ex hac ſcriptura. de don. ff. ad Syllania. l. j. in. fi. & l. ij. & l. Lucius. §. qſquis. de leg. ij. & j. de fal. cau. adi. le. l. j. in prin. cum ſim. Bar.

QVod obtinet. Verba enūciatiua teſtatoris nō pͥiudicant hæredibus: niſi teſtator iurauerit.[a] h. d. De materia huius dic plenè vt in. l. ex hac ſcriptura. ff. de don.

¶ Additur noua auth.

SVMMARIVM.

1 ☞ Hæredes tenētur ſeruare iuramētū defuncti.
2 Hæres non ſeruans iuramentum defuncti, nō efficitur periurus.
3 Iuramentum non tranſit ad hæredes.
4 Teſtator iurando non poteſt extraneis præiudicare, prodeſſe ſic, nu. 5.

QVod obtinet. Verba enūciatiua teſtatoris nō præiudicāt hęredibꝰ, niſi teſtator iurauerit. Vel pone caſum ſecūdū quod colligitur ex lec. Hugolini poſita ſup
1 l. C. ¶ † Nota quòd hæres tenetur ſeruare iuramentū defuncti: non tamē eſſet periurus ſi non ſeruaret: quia iuramentū nō ligat niſi animam iuran-
2 tis: † nec tranſit ad hæredes:[b] vt ſ. de reb. cre. l. generaliter. ī prin. & extra
b de iureiuran. c. veritatis. ¶ Secūdò nota quod teſtator † etiam iurando nō
3 poteſt præiudicare extraneis. Quærit gl. an † poſſit ꝓdeſſe extraneis. Et
4 determinat † quòd ſic, & bene. De materia huius auth. dic plenè vt dixi in l. ex hac ſcriptura. ff. de do. Bar.

c EXemplo.[c] Scriptura propria non facit fidem pro ꝓducente. hoc dicit.

¶ Additio.

SVMMARIVM.

1 ☞ Quod eſt cauſa mali exempli, non debet permitti.
2 Liber rationum non probat pro ſcribente, ſed contra ſcribentem.

EXemplo. Scriptura propria ſcribenti nō ꝓdeſt. ¶ No.
1 † ꝙ nō debet permitti id, quod eſt mali exēpli cauſa: vt ff. de pœnis. l. ſi quis aliquid. §. q abortionis. Secun-
2 dò nota ꝙ † liber rationum non probat pro ſcribēte: vt hic. vel pro hærede eius: vt ſ. l. proxi. ſed contra ſcribentem ſic: vt l. quædam. §. numularios. ff. de edend. & contra hæredes eius: vt l. inter chartulas. & ibi not. j. de conue. fiſ. debi. Bart.

FRuſtra. Reus non debet probare, ſed actor. Hoc dicit.

CVm te minorem. Ei, qui ætatem allegat, incūbit onus probandi eam. h. d. De hoc habuiſtis ſ. de in inte. reſti. l. ſi minorem. &c.

¶ Additio.

SVMMARIVM.

1 ☞ An poſsim adire iudicem, vt probetur de ætate mea. reſmiſsiuè.
2 Aetas per quem probetur: & quis debet eam probare.
3 Aetas qualiter probetur.
4 Quod ſemel fuit tale, quando præſumatur ipſum fuiſſe tale.

CVm te minorem. Qui ætatem dicit eā probare debet. ¶ Hic eſſet vi
1 dendum principaliter † an poſſum adire iudicem, ad hoc vt ꝓbem de ætate mea: quod hæc lex velle videtur quod examina
2 ui plenè in l. de ætate. ff. de minori. ¶ Secundò eſſet videndum † cui incumbit onus probandi ætatem. Et iſte tex. dixit, quòd ei, qui dicit. Clarius ei, cui ætas eſt fundamentum intentionis: vt d. l. de ætate. ff. de mino. & ſ. de integ. reſtitu. l. ſi minorem. & ibi melius quàm alibi. Item eſſet vidēdū
3 † qualiter ꝓbetur ætas. Dic vt d. l. de ætate, & de ꝓbatiōis effectu ibi ple
4 nè dixi. ¶ Opponi. † quod ſemel fuit tale, ſemper præſumitur tale, niſi ꝓbetur contrarium: vt j. eo. l. ſiue. Sol. Illud eſt verum in his, quæ ſolo curſu temporis non mutantur: ſed ætas ſolo curſu temporis mutatur: ergo &c. vide glo. & eam not. Bar.

SVMMARIVM.

1 ☞ Articulus, qui de neceſsitate concludit, quando debeat admitti.

NEque natales. Non probat hoc eſſe, quod ad hoc contingit abeſſe. h. d. Vel aliter.
d Articulꝰ[d] impertinēs nō debet admitti. h. d. ¶ Op. de l. matrē
1 & de l. ſiue poſsidetis. j. eo. vbi † articulus, qui nō concludit de neceſsitate, debet admitti, Sol quidam eſt articulus, qui de neceſsitate cōcludit: & de iſto non eſt dubiū. Quidā eſt articulus, qui præſumptiuè concludit: & tūc quandoq; inducit talem præſumptionē, qui trāſfert onꝰ ꝓbandi in aliā partē: & tunc debet admitti: vt lege cōtraria. Qnq; inducit talem præſumptionem, quæ facit ſemiplenam probationem: & tūc idem vt l. in bonæ fidei. ſ. de iureiuran. Quādoq; neutrū iſtorū facit, nec aliam probationem coadiuuat: & tunc non debet admitti. ita loquitur hic &c.

SI ſcriptum. In iudicio præſumitur pro teſtamēto, niſi probetur contrarium h. d.

¶ Additio.

SVMMARIVM.

1 ☞ Qui dicit teſtamentum ſolenne, quando debet id probare.
2 Teſtamentum an poſſit dici nullum principaliter agendo.

SI ſcriptum. De cōditiōe alterius nō pōt alius agere principaliter, ſed incidenter ſic. Vel aliter, ad hoc ſemper allegatur: Teſtamentum præſumitur ſo
1 lēne, niſi probetur cōtrariū. ¶ † Op. ꝙ ille, qui dicit teſtamentū ſolene, debet probare. l. quæcūq; in fi. ff. de pub. Sol. breuiter. Quædā eſt ſolēnitas quæ requiritur ad teſtamētū ſimpliciter: vt numerus teſtiū, & ſimilia. & tūc qui teſtamentū allegat, debet hoc ꝓbare: vt ſic in ꝓpria eiꝰ figura appareat: vt j. de edicto diui Adri. tollen. l. fi. Quædā requiruntur in teſtō ad effectū, nō ſimpliciter, ſed aliquo præſuppoſito: vt inſtitutio vel exhæredatio filij reqrit in teſtamēto ꝙ præſupponatur ꝙ filiꝰ ſit. Idē & in ſimili in inſtitutione; & pro teſtamēto præſumitur, niſi ꝓbetur cōtrarium: vt hic. & ſ. de iur. & fac. igno. l. ſi poſt diuiſionē. j. de codicil. l. nō codicillos, et ff. eo. l. qdā licet gl. alleget hic alias pro cōtrarijs: tñ ſunt ꝓb. ¶ Opp. ꝙ qs poſſit dicere hæredē nō capacē principaliter: vt ſ. eo. l. cū te- Sol. Ibi qs volebat agere de cōditiōe pſonæ ſuę, hic de cōditiōe alterius.
2 † An aūt qs poſſit dicere teſtm̄ nullū principaliter agendo. Videtur hic tex. ꝙ nō: vt in l. j. ſ. de ord. iu. Dixi in l. & eleganter in prin. de do. & in l.

quæ

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

quæ ſub conditione.§.fi.ff.de condi.inſti.

SVMMARIVM.

1 ☞Dominiū vt transferatur,an requiratur φ fiat miſſio in poſſeſsionem rei vacuæ.& nu.15.
2 An requiratur in publiciana quòd fiat miſſio in poſſeſsionem rei vacuæ.& nu.7.
3 Dominium vt probetur,quid requiratur.& nu.5. & nu.10.& nu.12.
4 Dominium nō transfertur per vidcntem & tradentem non dominum.
6 Ille,à quo cauſam habeo,non poteſt mihi obijcere quòd non fuerit dominus.& nu.16.
8 Poſſeſsio non vacua dicitur duobus modis.
9 Venditor non liberatur,niſi tradat poſſeſsionem vacuam omnimodo.
11 Vēditorem fuiſſe dominū,qualiter probabitur.
13 Practica articulandi ad probandū præſcriptionē.
14 Poſſeſſor quando præſumetur dominus.

Cum res. Res per inſtrumenta nō geretur,ſed per inſtrumenta probatur poteſt alijs modis
etiam legitimis comprobari.h.d.¶Contra primū
opp.de l.contractus.j.de fi.inſtr.Solu.Quod hic
dicitur,fallit quādo hoc egitur, quòd contractus
celebretur in ſcriptis.¶Circa ſecundā partē quæ
a runtur aliqua[a].Primò†an ſit neceſſe ad tranſla-
1 tionē dominij,[b]quòd fiat miſſio in poſſeſsionem
b vacuā. Quidā dicūt φ ſic,ꝑ hāc legem,doc.noſtri
tenētvbiq; cōtrariū.ꝑ l.ſi fundū.ff.de fun.dota.&
2 l.ij.§.j.de act.emp.¶Scđo q̄ritur extra gl.†vtrū
ad publicianā requiratur φ qs mittatur in poſſeſ-
ſionē vacuā.quidā dicunt φ ſic:qa alias nō poteſt
præſcribere:ergo nec publiciana cōpetit: vt l. eū
qui.in prin.ff.de pub.dic plenè de hoc vt dixi vo
bis in l.Celſus.ff.de vſuſca.¶Tertio quærit gloſ.
3 †quot requirantur ad probationē dominij.Placē.
dicebat φ tria quæ hac.l.ponūtur ſcilicet emptio
nem factam:traditionem:& pretium numeratū.
4 quod gl.noſtræ nō placet.¶†Quid enim ſi ille q
vendidit & tradidit,non erat dominus?Certè nō
pōt trāſferre dominium:vt l.traditio. ff. de acqr.
5 re.domi. †Et ideo addit gl.quòd debet ꝓbare tra
c dētem fuiſſe dominum[c].Sed qualiter probabitur
Reſpōdet gl.probatur per modos traditos Inſti.
de re.diui.§.ſingulorū.Poterit etiā probari quòd
præſcripſit,& vſucepit. Sed qualiter reſpōdebis
ad iſtā legē quę videtur velle quòd tria ſufficiāt.
d Gl.reſpōdet,quod hęc ſuppletur[d]ꝑ illas.Vel dic
& iſtud eſt no.dicit gl.qđ agebatur cōtra vēdito-
rē,vel eius hæredē,q nō negat vēditorē fuiſſe do-
minū,qa ſic ſuā & ſui authoritas turpitudinē alle
6 garet,quod nō poſſet.qđ nota: †quia ſcđm hoc
ille,à quo ego cauſam habeo nō poteſt mihi obij-
cere,quòd ipſe non fuerit dominus:an autē econ
e uerſo.ille qui habet cauſam à me[e]poſſit mihi re-
ferre quęſtionē dominij.Dic vt l.ita vt ſi fur.ff.cō
modati. Tangitur.j.eo.l.ſiue poſſideris.& j.loca.
l.ſi quis conductionis.Non habetis hic alia.&c.

¶Additio.

Cum res. Non ſolùm inſtrumētis.ſed quibuſcunque alijs probationibus,poteſt probari dominium.¶Nota qđ cōtractus nō fiunt
per inſtrumenta:ſed facta per inſtrumenta,ꝓban
tur.Simile.ff.de pig.l.contrahitur.Oppo. ad pri-
mū de l.cōtractus.j.de fi.inſtr.Solue vt in prima
glo.¶Veniamus ad ſecundam gl.quę tractat ma
teriā valde vtilē.Hic dicitur,in vacuam poſſeſsio
nē.quæro an reqratur,qđ qs mittatur in vacuam
poſſ.ad dñij trāſlationē.Quidā qđ ſic,ꝑ iſtū text.
gl.determinat cōtrariū & bene,per l.ſi fundū. ff.
7 de fun.dota.¶Quęro†vtrū ad Publicianā ſuffi-
ciat traditio poſſeſsiōis nō vacuæ.Iſtā q̄onē for-
mat hic Cy.& Iac.But.Inſti.de act.§.aliæ.& de-
terminat qđ nō ſufficit,nā publiciana nō cōpetit
ei,qui nō pōt vſucapere:vt l.eum qui in princ. ff.
de publi.Sed inductus in poſſeſsionē non vacuā,
poſſeſsionem non acquirit.ergo non vſucapit,er
go nec publicianam habet.Credo qđ habeat ſanū
8 intellectum.Tamen aduertendum eſt:†qa poſſeſ
ſio non vacua,dicitur duobus modis: vt hic dicit
glo.& ꝓbatur in.l.ij.§.j.ff.de act.empt.primò qñ
aliquis poſſidet naturaliter tantū: & tradēs poſſi
det ciuiliter & naturaliter: tūc verū dicūt prædi
cti doct.ſed aliquis poſſidet naturaliter tātum,&
tradēs ciuiliter tantū:tunc licet fiat miſſio in poſ
ſeſsionem non vacuam.tamē acquiritur publicia
na:quia miſſiōe acquiritur ciuilis,quæ erat apud
mittentem,quæ ſola ſufficit ad vſucapionē: vt l.
j.§.per ſeruum qui in fuga.ff.de acqui.poſ.& l. q
fundū in prin.pro emp.Quādoq; dicitur poſſeſ-
ſio nō vacua,quādo qs eſt in poſſeſsiōe rei ſeruan
dæ:vēdēs vero,ſeu tradēs poſſidet ciuiliter, & na
turaliter:tūc etiam ſufficit ad publicianā:vt ff.ꝓ
emp.l.miſſo pro hærede.l.qui legatorū.§.j. licet
9 tū prædicta ſufficiāt ad publicianam: †nō tamen
liberatur venditor, niſi tradat poſſeſsionē vacuā
omnimodo:vt dicit.l.ij.§.j.& l.iij.in prī.ff.de act.
10 emp.¶Quęro,& ſum in gl.in ſecūda parte,†vtrū
ſufficiat probare iſta tria ad probandū dominiū?
Placen.dicit qđ ſic,per hāc legē:glo.dicit cōtra:qa
iſta tria de neceſsitate nō inferunt emptorē do-
minum:qa pōt eſſe qđ vēditor non fuit dñs: vt l.
traditio de acquir.re.do.Dico qđ nō infert de ne
ceſsitate,neq; ꝓbabiliter,ſcđm dicta.s.eod.l.ne-
quæ natales.Vnde oportet qđ ꝓbet qđ venditor
fuerit hic dñs.& illud cōmuniter tenetur ꝑ oēs.
11 ¶Quærit gl.†qualiter probabitur venditorē fuiſ
ſe dominū.Gl.dicit hic in rebus mobilib⁹ multū
clarè,vt qa cepit ferā beſtiā,vel aliquā ſpēm ſpeci
ficauit.Sed in re immobili qualiter ꝓbabo vēdi-
torē fuiſſe dominū?Certè per præſcriptionē: qa
poſſederat tāto tēpore,iuſto titulo, & bona fide
qđ pſcripſerat.Sed tūc ſcđm gl.nō ꝓbatur dire-
ctum dominiū,ſed vtile:vt in auᵗ. niſi. & ibi no-
12 ta.j.de bonis mater.¶Qualiter autē†poteſt pro-
bari directum?Dubiū eſt.finaliter aliàs ego dixi,
credo dicere verū:regula iuris gentiū eſt,quod in
nullius bonis eſt,occupāti conceditur,& ideo pu
to φ ſi facta ſolēni inueſtigatione & diſcuſsione,
nō reperiatur aliquis,qui dicat ſe dñm illi⁹ fundi,
quem author me⁹ poſſidebat:dico ꝓbari ipſum
directū dominū:vt l.rem quæ nobis.ff. de acqr.
13 poſſeſ.& ibi dixi.¶†Quęro,quia mod⁹ probādi
per præſcriptionē eſt cæteris cōmunior, qualiter
ſit formandus articulus ad probādum pręſcriptio
nem longi temporis.Quidam formabāt ſic: dico
qđ poſſedit à decēannis citra,& iſte articulus nō
concludit:quia potuit poſſidere vna die à decem
annis citra:vt l.j.§.quod autē.ff.de aqua quoti.&
ęſtiua.Sed ſi diceret,qđ poſſedit à decem annis,et
citra:tunc adiectio ipſius dictionis,&,operatur vt
dicta oratio verificetur,qđ initiū poſſeſsiōis fue-
rit iam ſunt decē anni, & poſtea ſemp poſſedit:
vt extra,eo.c.licet cauſam.& ibi per Hoſt. & Io.
f an.Eſt ergo[f]modus cōmunis,& magis clarus ho-
die,vt dicatur,poſſedit à decē annis,& citra, & ꝑ
ipſum tēpus.Itē aduerte,qđ ſi tu facis articulū de
decem annis tantùm,vel de illo tempore tm̄, qđ
requiritur ad præſcriptionē,debes dicere à decē
annis,& citra,finitis tali tempore.Et eſt ratio: qa
teſtis examinatur poſt litem cōteſtatā:vnde dice
ret teſtis:verum eſt quòd continetur in articulo,
qđ poſſedit a decem annis & citra: & intelligere
tur dictū teſtis citra,vſque ad diē lati teſtimonij:
& ſic nō eſſet ꝓbata præſcriptio,qa tempus, quo
currit poſt litem conteſtatam,non ſufficit ad præ
ſumptionem:vt l.more litis.s.de rei vend.Quæ-
14 ro†vtrū ille,qui poſſidet præſumatur dñs? Pla-
cen.dicit quòd ſic.Gloſſ.hic videtur dicere cōtra-
riū.No.in l.ij.s.eo opi.Placen.videtur tenere glo.
in l.quidam in ſuo.ff.de condi.inſtit.Iac.de aret.
ibi diſtinguit duo vel tria membra.Ego latius di-
co ſic.Quādoque dominū deducitur in iudiciū,ꝑ
modum actionis.Quādoque per modū exceptio
nis.Primo caſu,aut dominium deducitur in iudi-
ciū principaliter:& tūc poſſeſſor nō præſumitur
dñs regulariter: imò debet probare dominium:
vt l.in rem.ff.de rei vēdic.no.in l.ita vt ſi fur.ff.cō
moda.& j.de non nume.pecu.l.j.& de pig. actio.

a ¶Aliqua. Adde Bal.hic.& in l.ij.j. de acqui.poſ.& ibi gl.& Bar.in l.Celſus.in iij.colū.ff.de vſuſcapio.

b ¶Dominij. Vide in l.rem quę nobis de acqui.poſ.

c ¶Dominū. Quod non poteſt melioris conditionis eſſe ille,qui habet cauſam ab aliquo, quā fuiſſet ille, à quo cauſam habet. Et probatur hoc not. in l.j.§.j.ad Trebe. & Pau.de Caſt. hic tractat allegādo hic not. & conſil. xvij. qđ incipit, in Chriſti nomine amē. in cauſa quę vertitur. Parmæ. &c. in iiij. colum.

d ¶Suppletur. Hunc §.& hanc gl.no. ſequitur Bald. in iij. co. & hic adde Bal. in l. rem alienam. ff.de pig.act. & vide Pau.de ca.in cōſi.iij. quod incipit, in Chriſti nomine amen. in facto iſto quatuor ſunt vidē da,&c. vbi allegat. no.per gloſſ. hic,& doct.& Bar.in l.ita & ſi fur.ff.commo. hic alleg.

✠ *P. P A V. P.*

e ¶Ame. An ille,q emit à me,vel alias cauſam habuit, videaᵗ fateri rē ad me ſpectare taliᵗ φ nō poſſit poſtea negare,vide Ang. ſingulariter dicētē quod nō,in l.j.poſt prin. ff.de publica. Sed cōtrariū dicit Bal. in l.ſiue aūt.§.ij.co. tit.vbi etiā idē Ange.in prin.tenet.'& idē videᵗ velle Pau. de Ca.hic. Item vide in materia Pau. de ca.cōſi.iij. & conſil.xciiij. q vult qđ vbi deduceret poſtea dñium principaliter ab eo,à quo cauſam habent, nō probaretur etiā cōtra me ex ipſo contractu,vide Pau.de ca.in l.pen.ff.de cō dit.infer. q in hoc vr̄ velle cōtrarium, vide ad Barb. ī l. legata.de adimen.lega. l.iē pro deciſiōe Pau.de Ca. in d.l.j. Sal.qui loquitur in fortiorib⁹ terminis in l.matrē.in ij.col. s.co. Et vult qđ licet fateatur reus conuentus hypothecatam rē fuiſſe debitoris,ſed negat fuiſſe ſuā tempore hypothecæ factæ, φ debet hoc ꝓbare. Et dictū Ang.in d.l.j.ſeqtur ſimpliciter Alex.in conſ. xcij.in j.col.in j. volu.& cōſi. clxxxv. in ij.vol.vide & pōdera Bald.in c.ij.de noua for.fideli.vide late in ſcđo repertorio in verbo, emptor vbi habes quatuor limitationes ad dictū Ang. & alios cōcordat. Item quod non videatur fateri qui dicit ſe emiſſe vel permutaſſe,vide alex. in apoſt.ad Bar. in l. Iulianus verum debitorē. col. v. de condic.indeb.in apoſt.ſuper verbo.l. cū de indebito. facit quod ſcripſi ad Bar. in l. ab emptore.ff.de pact. quod per conſtitutū probatur poſſeſsio cōtra illum, qui conſtituit pro eo verſus quem cōſtituit.

f ¶Eſt ergo. Adde eundem Bar. & ibi latè Alex.in l. Celſus.col.pe.de vſuſcapio. & eundem Alex.in cōſi. lxxxviij. in fi. & conſil. xcvj.in fi.in v. vol.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

l.nec creditores. Fallit in l.ſi quis emptionis.§.ſed
hæc contra ſuper illis.j.de præſcrip.xxx.an. qđ
examinabo in l.viſeius.j.co. Quādoque dominiū
deducitur in iudiciū incidenter, & tunc aut quis
allegat poſſeſsionē præſentem, aut præteritā. Si
præſentē, præſumitur dns: vt l.j.ff.fami.erc. Not.
gl.in l.ſicuti.§.ſed ſi quæratur.ff.ſi ſer.ven. Facit
ꝙ no.doc.in l.cōſuetudinis.j.quæ ſit.lon. cōſue.ī
iiij.q.principali.& ꝓbatur in l.nō nudis. prout j.
dicam.& ideo puto, qđ qui agit actiōe legis Aq-
liæ eo ipſo quod poſsidet, præſumitur dns, niſi ꝓ-
betur cōtrariū. Et ita intelligo ad legē Aquiliam
l.item Mela.§.pe. quia ibi conſtabat quod non
erat dominus.& hoc caſu puto eſſe verā opi. Pla-
cen. Si autem allegat poſſeſsionē præteritam, tunc
nō ſufficit ad ꝓbationē dominij: vt l. & quæ nō-
dū ſunt.§.quod dicitur.ff.de pig.no. j. de Saluia.
interdi.l.j. Si vero dominiū deducitur in iudiciū
per modū exceptionis: & tunc aut qs allegat poſ-
ſeſsionē, poſt fundatā intētionē aduerſarij: & tūc
non præſumitur dominus: vt l. ſi de poſſeſsiōe.j.
co. Aut ante fundatam intentionem aduerſarij: &
non præſumitur dominus: vt l.ob maritorū.ſ.ne
vxor pro mari.& facit quod no.in l.j.j. de priuil.
15 fiſ.& l. Titia.ff.de ſolu. ¶ Sed quæro, †quæ reqrā
tur ad tranſlationem dominij. Placen. dixit tria:
ſcilicet venditio, & traditio, & pretiū numeratū.
quod gl.non placet. Quid enim ſi ille, qui vēdidit
& tradidit, non erat dominus: nā non poterat trāſ
ferre dominium, l.traditio.ff.de acquir.rerum do.
ideo addit gl.qđ debet ꝓbare tradentē fuiſſe do-
minū. Sed qualiter probabitur? Dicit glo. per mo
dos traditos Inſti.de re.diui.§. ſingulorū. Poſſet
etiā probari qđ præſcripſit, & vſucepit. Sed quali
ter reſpondebis ad iſtam l.quæ videtur velle qđ
tria ſufficiant? Gloſ.reſpōdet, quod iſta ſuppletur
ꝑ illas. Vel dic: & iſtud eſt no.qđ agebatur cōtra
venditorem, vel eius hæredem, qui nō negabit vē
ditorē eſſe dominum: quia ſic ſuam turpitudinem
allegaret, quod nō poteſt, quod no, quia ſecundū
16 hoc †ille, à quo cauſam habeo, non poteſt mihi ob
ijcere qđ ipſe nō fuerit dominus: an autē econtra,
ille, q habet cauſam à me, poſsit mihi referre quæ
ſtionem dominij? Dic vt.ff.commo.l. ita vt ſi fur.
Tangetur aliquantulū, j.co.l.ſiue poſsidetis & l.
ſi quis conductionis.j.locati.

SVMMARIVM.

1 ☞ Epiſtola quādo probationē inducat.& nu. 4.
2 Practica ad probandum filiationem.
3 Conſanguinitas quōd probetur per auditum.

NOn epiſtolis. Per verba enū
ciatiua in epi-
ſtolis, vel libellis prolata conſanguinitas
nō probatur.h.d. ¶ Op.de l.qdā.in fi.ff.e. Sol. Ibi
fratres erāt in poſſeſsiōe filiationis. ¶ Item oppo.
de l.fi.ff.e. Sol. Dico qđ epiſtolæ nō probant ple
nè, vt hic: ſed adminiculantur aliqualiter, vt ibi.
¶ Quæro ergo, & reuoco in dubiū vtrū epiſtola ꝓ
bet. Et intelligo de epiſtola quam pars confitetur
à ſe emiſſam. Circa quod dic, Aut in epiſtola con
tinentur verba[a] diſpoſitiua, aut verba enūciatiua. ſi
verba diſpoſitiua: ſi quidem ſuper eo, qđ poterat
per epiſtolā introduci, vt in contractibus, qui con
trahuntur conſenſu: tunc epiſtola probat & indu
a cit:[a] vt.l.cōſenſus.ſ.de act.& ob.l.j.in fine.j.de cō
trahen.emp.& Inſti.de ob.quæ ex cōſen. Si vero
illud non poterat induci per epiſtolam: tunc non
ꝓbat: vt l.j.ff.de ver.obl. Si vero epiſtola cōtinet
verba enunciatiua: tunc ſi quidē fit enunciatio ſu
per eo, qđ partes facere potuiſſent: & inducit pro
bationem: vt l.j.j.de cōtrah.& commit.ſtip. Si ve
ro ſuper eo, quod partes inducere non potuiſſent
vt fraternitatem: tunc dicta epiſtola nihil probat,
vt hic: adminiculatur tamen aliqualiter, vt dixi.

¶ Additio noua.

NOn epiſtolis. Verba enū
ciatiua ī iu
dicijs, vel epiſtolis ꝓlata, ius ſanguinis
non inducunt, ſed poteſt probari con-
trarium. ¶ Opp. quod ex epiſtola inducatur illud, qđ cōtinetur in epiſto
la: vt l.j.in fi.de contrah.emp.de act.& obli.l.cōſenſu. Sol. Hic in his, quæ
per epiſtolam induci nō poſſunt: ibi in his quæ poſſunt per epiſtolā indu
1 ci, vt contractus qui celebrantur conſenſu. ¶ †Contra hoc opp. quod ſal
tem per epiſtolam inducatur probatio: vt j.de contrah.ſtip.l.j.ff.depoſi.
l.Publia.in fi. Quidā, vt Iac.antiquus gloſſator, hoc fatebātur. Glo. vide
tur dicere cōtrariū. Hæc eſt veritas, qđ per iſtas epiſtolas inducitur quaſi
poſſeſsio fraternitatis: & ideo quādo ius fraternitatis venit in iudicio in
cidēter: vt puta quia principaliter agitur de diuidenda hæreditate: vt in le
ge noſtra: tūc præſumitur frater, donec probetur cōtrariū: vt hic, & l.ꝓx.
2 ita debet intelligi.ff.eo.l.fi. ¶ Quæro, qualiter †ꝓbetur filiatio vel frater
nitas. Dñi, circa filiationē ſunt faciēdi duo articuli. Primus de filiatione
directò. ſecūdus de quaſi poſſeſsione filiationis. In primo dicam, quod ta
lis eſt natus ex tali vxore, in eius domo, vicinis ſcientibus, ſecundū for-
mam l.filiū.ff.de his qui ſunt ſui vel alie.iu.& j.de nupt.l. ſi vicinis. Secū
do ponā, quomodo aliquis pater, & mater tractauerūt eum vt filium. Iſta
eſt quaſi poſſeſsio filiationis, de qua hic, & in l.proxi.& ff.de quæſtio.l.j.
§.j. adijciendum eſt in dicto articulo: & ſic habitus, & reputatus eſt à vici
nis, & alijs ipſum cognoſcentibus: per d.l.filiū & l.ſi vicinis. ¶ Sed moueo
vnū dubium. Id, quod non eſt, poſsideri non poteſt, ſed poſt mortē patris
nulla eſt filiatio, qđ apparet: quia filiatio eſt quædā correlatio. & remoto
vno de correlatiuis, remouetur aliud: vt ff.de reſcin.vē.l.cū emptor. quo-
modo ergo poſt mortē patris poterit probari eum eſſe in quaſi poſſeſsio
ne filiationis. ¶ Quæro: filiatio & fraternitas, quia ſunt de propinquo,
3 poſſunt probari de facili. †ſed conſanguinitas in gradu remotiori quomo
do poteſt probari, cùm non viuant homines, qui cognouerint iſtos anti-
quos? Reſpondeo, qđ habemus decretalem quæ dicit, quod ſufficit hoc
probari per teſtes, qui dicāt ſe audiuiſſe à maioribus, ſcilicet fidedignis: vt
4 extra de teſtib.c.licet ex quadam. ¶ Sed quæro †vtrū epiſtola probet. Et
intelligo, de epiſtola, quā quis cōfitetur à ſe miſſam. Circa quod dic, aut
in epiſtola continentur verba enunciatiua, aut diſpoſitiua, ſi poſitiua, tunc
ſi quidem ſuper eo, quod per epiſtolā poterat induci, vt in cōtractibus qui
conſenſu contrahuntur: tunc epiſtola probat.l.cōſenſu.de act.& obli. &
de contrahen.emp.l.j.in fi.& inſti.de obliga.quæ ex conſenſu. Si vero id
nō poterat per epiſtolam induci: tunc nō probat.l.j.ff.de verb.obl. Si ve-
ro epiſtola continet verba enunciatiua: tunc ſi quidem fit enunciatio, ſup
eo quod partes facere potuiſſent: & probat.l.j.de contrahen.ſtip. Si vero
ſuper eo quod partes inducere non poſſunt, vt fraternitas: tunc epiſtola
non probat, ſed adminiculatur aliqualiter, vt ſ.dixi. Bar.

SVMMARIVM.

1 ☞ Qui eſt in poſſeſsione conſanguinitatis, præſumitur conſanguineus
2 Filiationis probatio.

NOn nudis. Aſſeueratio fraternitatē nō probat: & q
eſt in poſſeſsiōe fraternitatis, præſumi-
tur frater, niſi probetur cōtrarium.h.d. Vide glo.quæ incipit,
1 cùm ille quaſi poſsideat. ¶ Nota †qđ ille, qui eſt in quaſi poſ-
ſeſsione conſanguinitatis, præſumitur conſanguineus, niſi probetur con
b trarium, & ideo eſt cautela[b] qđ tu ſemper †facias duos articulos: vnum
2 de veritate: alium de quaſi poſſeſsione, hoc modo: dico quod talis eſt filius
natus ex vxore eius, ſuis vicinis ſciētibus. Item quod habitus fuit, & repu
tatus à patre, & à matre, & à vicinis cognoſcentibus eum tanquam filius,
& pro filio. Hoc probato ſatis erit probatum pro te, niſi probetur contra
rium. Facit.ff.de quæſtionibus.l.j.circa prin.§.j.& idem in qualibet con
ſanguinitate: vt dixi.

¶ Nouiter addita.

NOn nudis. Aſſeueratione nō cōſtituitur filiatio, ſed
filiationis quaſi poſſeſsio, & admittitur
probatio in cōtrarium. ¶ Opp. qui eſt in poſſeſsione alicuius
iuris, nō ideo præſumitur illud ius habere: vt no.in l.cùm res.
ſ.eo. Si ergo hic filius dicebat ſe filium: videtur quod ſibi nō ſufficiat eſſe
in quaſi poſſeſsione filiationis. Reſpondeo, debes intelligere qđ hic filia
tio non veniebat in iudicio principaliter, ſed incidenter: & ideo ſufficit
quaſi poſſeſsio, donec contrarium probetur: vt dixi.ſ.e.l.cùm res.& hoc
ſentit gl.j.hic poſita. Et ſic habes quod ſufficit quē eſſe in poſſeſsione fi-
liationis, vt hic: vel fraternitatis, vt ſ.l.proxi. Intellige, donec probetur
contrarium. Nota quod eſt quaſi poſſeſsio fraternitatis, & cuiuſlibet alte
rius conſanguinitatis, ſicut filiationis. Probatur in l.iij.in fi.ff.de lib.agno.
Dixi in l.vbicunque.§.interdum.ff.de ven.in poſſ.mit. Bar.

SVMMARIVM.

1 ☞ Detentus iniuſtè à Poteſtate, ſi fugit, non tenetur.
2 Violenta poſſeſsio, non releuat poſsidentem.
3 Quando qs agenti non poteſt referre quæſtionē dominij, ſententia non
obſtante poterit ſententiam vendicare contra primum agentem.

c VIſeius. [c]Violēta poſſeſsio non releuat poſsidentē ab
onere probandi.h.d. ¶ No.qđ tibi dixi in ſum
1 mario. ¶ Nota †etiam argumentum, qđ ſi aliquis detinetur à
Poteſtate, vel à capitaneo iniuſtè, quod ipſe aufugiens non
tenetur.

Vis eius

a ¶ Inducit. Nota quod probat epiſtola, per Bart. in l. nuda. ad finē. ff. de donatio, & hic per Bal. & Bar. in l. admonēdi. de iureiu. & qđ notat Bal. in ru. C. de fide inſtr. in xix. col. in verſi. quæro quid de literis. & Bar. in auth. contractus. de fi. inſtru. & do. Bar. hic approbata ſequit Petr. de Ancha. in Cle. ſi ſum⁹. de ſenten. excommu.

b ¶ Cautela. Iſtā eandem cautelā dedit Ang. in l.j.ff. de ꝓba. & ſibi attribuit & vide Bart. etiam qūo ꝓbet filiatio: in l.iij.ff. de libe. & poſt. & quomodo & quot modis probabitur filiatio, per Bal. in l.j. in pe. co. j. qui accu. & in l. nō ignorat. in.j.co. co.ti. Adde glo. & Inn. in c. Michael. de fil. præſby. Inn. in c. qm̄. de proba. qui dicit quod non pōt ꝓbari, niſi præſumptiuè gl. in l. j. C. de Carb. edi. gl. & Ant. ī c. trāſmiſſæ. qui fi. ſint legi. Io. An. in c. aſſertæ de præſumptio. Et quid ſi probatur matrem cum alio, quàm cum marito ſe miſcuiſſe, vide Bald. in d. l. ſi vicinis. C. de nup. Et ad Bartol. hic adde Ange. in auth. de trien. & ſemiſ. §. conſobrinus. & ibi quomodo ꝓbetur fraternitas, vxoratus, vel concubinatus, adde not. hic p Bar. in l.j.§. per contrarium. ff. de liberis agno, vbi vide.

c ¶ Viſeius. Ad hoc vide quod refert Alex. in l. ſed eximendi. vbi text. ne quis eū qui in ius.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ✠P. P A V. P. ¶ Siue poſsidetis. De materia quõ ex pterito præſumatur in tps præſens, vide Fel. latè in c. ſcribã. in ij. col. extra de præſum. refert Bal. in l. ex pſona. ſ. e. ponere ſex pdicamẽta in iſta materia. Itẽ no. q qñ ſtatus præſens concordaret cum origine rei, ex præſenti præſumitur in præteritũ, vide d. Fran. cõſi. xv. in ij. col. Itẽ q ille, qui eſt dñs nũc. nõ p ſumiẽ retro fuiſſe, vide Alex. cõſ. xvj. vol. v. col. j. Itẽ nota q in qualitate q cauſaẽ in ſola volũtate, et ſi requiritur pro forma, præſumitur de præterito in præſens, vide do. Franc. Curt. cõſi. lj. Itẽ q circa diuitias non poſsit argui de ſtatu præſenti ad pteritũ, vide do. Frã. cõſi. lxvj. in x. col. Itẽ q ex diuturnitate tpis præſumatur de præſenti in præteritũ, vide do. Frã. cõſi. lxxxiij. in iij. col. Itẽ an iſta præſumptio procedat in rebus mobilib9: & an ea, quę fuerũt in bonis defuncti, pſumantur eſſe penes hæredem, vide do. Fran. Cur. cõſil. cxx. vide Paul. de Caſt. in l. ij. C. de teſta. poſt Ang. Item q in infirmitate nõ præſumitur de præſenti in præteritum vide do. Franc. cõſi. cxliij. in x. col. Itẽ nota q ex præterita minoritate non præſumaẽ in præſenti, niſi tps pteritũ ſit cõiũctũ præſenti vide Bal. de pace Conſtan. in ver. in anno decimo. Itẽ q ille qui percepit fruct9 alicuius agri præſumaẽ toto illo anno poſſediſſe, vi de Com. ſingulari cxxxiij. Itẽ q iſta præſumptio de præterito ad præſens, nõ habet locũ, vbi agitur de pbando aliqua vniuerſalia, vide Alex. cõſi. cc. xlvj. in ij. col. Itẽ q a ſemel fuit dñs, præſumatur ſempdura bre niſi pbetur cõceſſum dñium, vide Com. conſi. clxviij. in ij. col. circa finẽ. Itẽ in materia, vide Arc. in l. nec furioſus in j. col. de teſt. Itẽ circa paupertatẽ q nõ præſumatur ex pterito in præſens, vide Are. in l. decẽ. in iij. col. de ver. obl. Pet. de Anch. in cõſi. v. in ij. col. Bal. in l. confirmando. de cõſi. tuto. Et ibi etiã idẽ in diuitijs. Aduerte tñ q licet illud qđ fuit meũ pſumatur etiã nũc eſſe meũ: tñ ſi qs dicat in libro rẽ fuiſſe ſuã & nõ addat eã eſſe, malè petit. vide Bart. in l. cẽtũ. §. j. ff. de cõſtit. Itẽ an iſta pſumptio ſufficiat agenti petitione hæreditatis, ſi probet defunctũ aliquo tpe añ mortẽ poſſediſſe, vide Aret. cõſi. cj. col. iij. Allegat Ant. de Bu. in c. cum ad ſedem. de reſt. ſpol. quem vide in viij. colum. vbi latè tangit etiam de materia iſta. Allegat etiam Aret. Rom. & Imo. quos vide.

¶ Addita nouiter.

2 **V**Is eius. † Violẽta poſſeſsio nõ releuat, poſſeſſorem ab onere probãdi. ¶ No. argumentũ q ſi aliqs detinetur à poteſtate, vel Capitaneo iniuſtè quod ipſe aufugiẽs nõ tenetur. ¶ Op. poſſeſſori nõ incũbit onus probãdi: vt ſ. e. l. ij. ſiue iuſtè, ſiue iniuſtè poſsideat, vt ſ. de rei vẽ. l. ſi. Inn. ĩ c. đ ſeruorũ. extra, de ſeruis nõ ordin. multũ ſe inuoluit. finaliter vult intelligere legẽ iſtã. & l. ſi qs liberũ. ff. eo. q dicit idẽ, quòd ſpeciale ſit in libero homine poſſeſſo: qa liber hõ nõ poſſet poſsideri à ſciẽte, vt l. cũ hęredes. §. ſi. de acq. poſ. de ſtip. ſer. l. ſi ſeruus teſtamẽto. & iõ violẽta poſſeſsio nõ releuat poſsidẽtẽ ab onere probãdi: imò oĩno vẽdicãti debet reſtituere etiã p rei vẽdicationẽ: nec poteſt obijcere exceptionẽ dñij: vt d. l. ſi qs emptiõis. §. ſed hęc cõtra ſup his. de pſcrip. xxx. vel lx. ann. in alio verò poſſeſſore abſq; violentia, puto verũ dictũ Inn. q in libero homine talis poſſeſsio iniuſta nõ ſufficiat: qa nõ eſt poſſeſsio: ſec9 ĩ alijs: vt ſ. 3 de rei vẽ. l. ſi. ¶ † Itẽ aduerte, q qñ res vi poſſeſſa p me, vendicaẽ, & ego poſſeſſor ſuccũbo: qa nõ poſſum referre dñij q̃ſtionẽ: aliàs oportet q actor pbet. d. §. ſed contra ſup his hoc caſu poſſum agere contra eum, qui agit contra me rei vendicatiõe reſtituta: non obſtante prima ſententia: & idẽ vbicunq; poſſeſſor nõ poteſt referre quæſtionem dominij: qa quandocũq; aliquod ius non poteſt examinari in vna inſtãtia propter naturã cauſæ, illud intelligitur reſeruatũ in alio iudicio: vt l. iij. §. ibidẽ. ff. ad exhib. l. ille à quo. §. ſi de teſtamẽto. ff. ad Treb. qđ dico eum poſſe vendicare. intelligo non obſtante prima ſñia. Vtrum autem obſtent aliæ exceptiones, hoc non venit examinandum hic.

SVMMARIVM.

1 ☞ Quod fuit meum, vel authoris mei, ſemper pſumitur meum.
2 Qui ſemel eſt domin9, præſumitur dominus: & an contra talem præſumptionẽ admittatur probatio. & nu. 4. & nu. 9.
3 Reus cogitur docere de titulo ſuæ poſſeſsionis ad actoris incommodum.
5 Ille, qui poſſedit, quando præſumatur hodie poſsidere. & num. 6.
7 Animus probatur per aſſertionem.
8 Probato initio iuris præſumptione, præſumitur continuatio.
10 Fictio quid ſit.
11 Præſumptio quid ſit, & ſpecies eius.
12 Contra præſumptionem iuris, & de iure, non admittitur probatio in contrarium.
13 Probatio contra præſumptionem iuris tãtum admittitur.
14 Ex præterito quando præſumatur in præſens.

1 **S**Iue poſsidetis. [a] † Qđ fuit meum vł authoris mei, ſemp pſumitur [b] eſſe meum, niſi pbetur cõtrariũ. hoc.

b ✠P O M A T E S. ¶ Semp pſumitur. Circa primũ no. pſcriptionẽ iuris trãsferre on9 pbãbi ĩ aduerſariũ. Et vide Alc. cõſ. cxix. colum. ſi. vol. v. ſemp limita, vt nõ pcedas qñ qs fundaret ſe ex poſſeſsiõe aliena, ad eli dẽdã intentionẽ aduerſarij: qa tũc debet illã limitare, p &c. Ita Anc. cõſi. ccxcvj. in ver. nõ obſtat ſi dicatur. pbat ipſam pſumptionẽ & ad iſtã legẽ vide vnũ verbũ Fel. in c. in pſentia col. xij. de proba. & Oldr. conſi. xcj. in fi. & conſi. cccxxxix. in fi.

c ✠P O M A T E S. ¶ Quod dixi. Vide non ab re aliquid per Felin. in c. mandata. in princ. de præſum. & pulchrè in c. ſcribã. co. ij. c. ti. & ſeq. & alexã. conſi. xlviij. col. iij. vo. j. & no. in ſi. e. & Are. in cõſ. xv. col. ij. & cõſi. lxvj. col. xij. & ſeq. ad ſi. & cõſ. lxxxiij. col. iij. & lj. & quòd p poſſeſſore præſumẽdũ ſit, vide Soci. cõſi. clxiij. colũ. iij. vid. Bar. cõ. xij. col. v. vol. ij. vbi dicit, q ſi probo me aliàs poſſediſſe, & nũc q præſumitur quòd etiã medio tẽpore poſſederim.

c dicit. ¶ No. quod dixi[c] in ſummario. Nota quòd q
d ſemel[d] eſt dominus, ſemper pręſumitur eſſe domi
2 nus. † Cõtra ſupra, l. cum te. Sol. Aliud in ætate, quæ ſolo curſu temporis mutatur: aliud in dominio. ¶ Item opp. & videtur hic in ſecunda parte, quòd re9 cogatur docere de titulo ſuę poſſeſsiõis
3 Cõtra. ſ. de peti. hære. l. cogi. Sol. † vt dixi, hic non cogitur docere de titulo ſuæ poſſeſsionis ad commodũ actoris: ſed cogitur docere cauſatiuè ad a-
4 ctoris incommodum, ſi vult eũ repellere. ¶ † Itẽ oppo. & videtur quòd contra talem præſumptionem non debet admitti probatio in contrariũ: ſicut non admittitur in l. retro. ff. de cap. & ſ. de rei vxo. act. l. j. in princi. Solu. dicit gloſſ. debes ſcire q quædam eſt fictio, quæ fingit ſup certo facto: vt fictio Corneliæ, vel poſtliminij, & ſimiles: & in iſtis nõ admittitur probatio in contrariũ. Quædam eſt præſumptio, quæ fit ſup aliquo facto dubio, & in hoc benè admittitur probatio in contrarium: cum diſtinctione tamen, quam tangit gloſ. hic, & in l. nõ eſt veriſimile. ff. qđ met9 cã. ¶ Quæ
e ro, quid eſt de poſſeſsiõe, [e] vtrũ ille † q ſemel poſ-
5 ſedit, præſumatur hodie poſsidere.: Inter noſtras gl. fuit op. poſtea fuit hic facta qđã additio ex di
f ctis dñi Odo. vide gl. [f] Aduerte: iſta diſtinctio ponit veritatem Tu tamẽ dic clarius, aut ille, quem cõſtat ſemel poſſediſſe, allegat ſe hodie poſsidere: & tunc præſumitur poſsidere. Ratio: qa poſſeſſio retinetur & cõtinuatur animo: vt l. licet. j. de acq. poſſ. non eñ perditur ſine animo: vt l. iij. §. in amittenda. de acquir. poſſeſ. vnde debet probari contrariũ ab aduerſa parte. Aut ipſe negat hodie ſe poſsidere: & tunc præſumitur poſsidere, licet iam poſſederit: quia ſolo animo perditur. Fallit in duobus caſibus, quando habet cauſam ab acto
g re: & quando poſsidebat ab initio litis, [g] vt habetis in glo. &c.

d ✠P O M A T E S. ¶ Qui ſemel. Non tñ q ſi hodie pbo me dñm, q p hoc non ĩfertur q ĩ pteritũ fuerim dñs: vt p Alex. cõſ. xvj. col. j. vol. v.

c ✠P. P A V. P. ¶ Poſſeſsione. Vide Alex. cõſ. cxxx iij. in ij. col. ad fine. et ibi ſubijcit forti9 q talis poſſeſsio p ſumitur ſi nõ fuerit allegata à patre. Contrarium tamẽ in hoc concludit ipſe Alexã. conſil. cclxxx. in ij. col. & ibi etiã in v. col. dicit q iſta præſumptio ſolũ procedit ad vtilitatem ipſius rei, non autem contra eum. Et ideo ſi negaret ſe poſsidere, actor autem diceret q poſsidet, nõ ſufficeret, vt ibi latẽ pereũ, vide etiã Fel. in c. cũ ordinẽ. in pe. colum. extra, de reſcript. Et iſta præſumptio habet locũ ſaltẽ vſq; ad decẽniũ ſecdm Bal. in l. ſi minorẽ. prope finẽ. C. de in integ. reſt. minorum.

¶ Additio.

SIue poſsidetis. Qui ſemel eſt domin9, ſemper pſumitur dñs ipſe, & hæres eius, donec probetur contrarium. Nota quòd ſemel fuit tale, ſemper præſumitur tale: niſi probetur cõtrariũ. ¶ Op. ſ. de in integ. reſtit. mino. l. ſi minorẽ. & ſ. e. l. cum te. Sol. Ibi in his, quæ ſolo curſu tẽporis mutãtur. ¶ Op. q actori incũbit onus probãdi: vt ſ. e. l. ij. & l. fruſtra. Sol. Hoc ideo: quia iam fundata erat intẽtio actoris iuris pſumptione. ¶ Op. & videtur q exceptio rei ſit fundata. Nã ex eo quòd debita ſunt ei ſoluta, præſumitur q debitẽ ſint ſoluta: vt ff. e. l. cũ de indebito. Sol. gl. ĩ ſi. quòd hic nõ ſunt ſoluta: ſed alio modo ad eos puenerũt pdia. ¶ Venia-
6 mus ad q̃ſtiones. Quærit † gl. vtrum verum ſit in poſ. vt qui ſemel. poſſedit, ſemper poſsidere pſumatur. Et recitat opiniones, vt in ea patet. Poſtea ad gl. fuit facta quædam additio ex dictis domini
h Odoſ. qui diſtinguit mirabiliter. Aut qui ſemel[h] poſſedit, adhuc aſſerit ſe poſsidere: & ẽ vera opi. Ale. in d. cõſ. cxxxiij. Itẽ dũ dicitur ſimpliciter q iſta præſumptio militat contra poſsidentem, in cõtrariũ pondera quod vult Bart. in l. quod te, ſi cert. pet. vlt. col. & Iaſ. ibi. qui allegat in cõſi. lj. & text. per eum allegatũ. Itẽ an hæc præſumptio poſsit allegari per ſucceſſorẽ vniuerſalẽ vł ſingularem vide Aret. in l. pomponius. §. aſſeſſores. in vlt. col. de acquir. poſſ.

f ¶ Vide glo. adde gl. in l. minorẽ. ſ. de in integ. reſt. & vide Bal. in §. ſi ſic itaq;. inſti. de act. & pro Io. And. in c. cũ ad ſedem. de reſtit. ſpo. & Bart. in l. quidã in ſuo. ff. de cond. inſtit. & ad prædicta adde Cy. in l. cui loci. C. de pręſcript. long. tẽp. d. Ant. in c. licet cauſam de pb. Bal. in l. ĩdicia. j. de rei. vend. & in l. non ignorat. ſ. ad exhi. Socin. in conſi. xlv. col. vij. & per do. Alex. in conſi. cviij. col. pe. in v. vol.

g ¶ Ab initio litis. Facit l. ſi mater. & qđ ibi not. de exce. rei iudic. & l. non ignorabit. ſ. ad exhiben.

h ¶ Aut qui ſemel. Adde Alc. de Imo. in cõſ. cxxxiij. col. ij. ver. nec ob. in

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

j.vo.& ibi cõcor.& in cõſil. lxxx. circa prin.& colũ.p.ver. & ſi q ſunt. ĩ ij.vol. Frã.cur. in cõſ.xxiiij.col.ij.& do.Phi. Corne.ĩ cõſ. xxiiij. col.ij. & in conſi.c-xxx.col.iij.in j.pte & q ille qui poſsidet: & ſi probat ſe hodie poſsidere. p̃ſumatur olim poſſe diſſe, adde Salic. in l. ex perſona.s. eo. quẽ refert, & ſequitur dñs me⁹ Soci. in cõſi. lxxxix. col. fin.in j.pte,vbi hoc intelligit verũ,ſi cũ poſſeſsiõe de præſenti concurrat aliqua rõ vel præſumptio per quã poſſumus coniecturare. quod in præteritũ poſſederit.

a ¶Probatio in cõtrariũ. Adde,& ĩtellige vt hic p Bald. & Paul.de Ca. in ea.l. in col. fin. & iuxta ea quæ ibi poſui.

b ¶Præſumitur ĩ p̃ſens. De hoc qñ ex præterito præſumatur ĩ pñs,vel in futurũ,vel ecõtra,vide latè p d. Ale. in conſi.xlvij.coll.iiij. ver.ex his.in j.vol. duplicatũ.ĩ ij.vol. cõſi.cij.& vide s.in prĩa add.in ver.vlt. & ad ibi dicta adde Alexã. de Imo. in conſi. cviij. colũ. pe.in v.vol.

c ¶Sed vt ꝓbari. Et vide quod legitur & no.ĩ l.circa. ff.e. & oĩno Barto. ĩ l.ſi pri⁹ ĩ ij,opp.j.partis,de no.ope. nun. & vid ad quaſi poſſeſsionẽ ſeruitutis qđ no. Bal.ĩ l.ad ꝓbationẽ.Iaij.j.e. & p Inn.in c.ex trãſmiſſa. aliàs accepta.đ reſt.ſpo. An quis præſumatur poſſeſſor libertatis, vide per Bal.in l.ij.ĩ ij.col.C. đ ſen,

Pla.& Hug.& eſt verũ q poſsidere præſumitur quia aĩo poſſeſ.retinetur: vt l.licet.j.de acqr.poſ. qui animus † probatur per aſſertionem ſuam: vt Inſti.de act.§.aliæ in gl.mag.ad quę facit ff.de re li.& ſump.fune.l.at ſi quis.§.ſed interdũ. Aut negat ſe poſsidere: tunc vera eſt opi.Io.eadem ratione: quia ſolo animo perditur.¶ Nota ex hac gl.q

7 probatio † initio,præſumptione iuris pręſumitur continuatio ex ſola aſſertione partis: niſi ꝓbetur interruptio.De hoc per doct.in l.longi.j.de præſcrip.long.temp.& dixi in l.Celſus.de vſuc. Tñ pro declaratione iſtius gloſſ.eſt aduertendũ.nã ſi quæris vtrũ ſit idẽ in poſſeſsiõe, quod in domino in pſona hęredũ: tunc indiſtinctè verũ eſt nõ eſſe idẽ: quia licet defunctus poſſederit, hæres nõ præſumitur poſsidere,niſi probetur: vt l.cũ hæredes. ff.de acqui.poſ.ſed ſecus in dominio: vt ibi patet, & hic. Aut quærimus in perſona eiuſdem: & tũc aut loquimur de poſſeſsiõe naturali eo caſu, quo non retinetur animo: & tunc non eſt idem cũ eo ipſo quod exijt de conſpectu fundi amittatur: vt l.clã poſsidere.§.q ad nundinas. ff.de acquir. poſ. & no.ĩ l.j.in gl.magna.ff.de acqui.poſ.Si verò loquimur de poſſeſsione ciuili,vel de naturali,quę retinetur animo: tunc procedit opi.Odoff.eſt tñ hic differentia: quia qui ſemel eſt dñs,ſemper pręſumitur dñs ipſe, & eius hæredes,etiã ſi ſteterit p mille annos donec probetur cõtrariũ: ſed in poſ. nõ præſumitur poſsidere niſi vſq; ad decẽ annos. nã eis elapſis à iure p̃ſumitur obliuio: ex qua ĩducitur amiſsio poſſeſsionis.quod nõ eſt in dñio: vt in l.iij.ſi id quod.in prin.& quod ibi no.ff.de acq. poſ.¶Quęro vtrũ diſtinctio Odoſ.q̃ fit in poſſeſ

8 ſione fiat in dñio: ſcilicet aut negat, aut cõfitetur.

9 † Rñ.qui ſemel eſt dñs, ſi hodie negat ſe dñm,nõ pręſumitur dñs,ſi nõ poſsidet rẽ: quia põt eã habere ꝓ derelicto,& perdere ſolo aĩo,ſicut poſſeſsio: vt in toto titulo ꝓ derelicto. Sed ſi poſsideretur, nõ poſſet haberi pro derelicto animo ſolo: vt l.ſi quis vi.§.differentia.ff.de acqui.poſ.vt ibi not.& tũc indiſtinctè,ſemel dñs, ſemper p̃ſumitur dñs. ¶Quærit gl. qd ecõtra, vtrũ qui ſemel nõ poſſedit p̃ſumatur hodie nõ poſsidere.Dicit gl.q non. & dicit verũ: quia qui ſemel nõ poſſedit,hodie nõ p̃ſumitur etiã non poſsidere.ſed ſtãdũ eſt probationi: quã debet facere ille qui dicit: vt in legibus allegatis in gl.ideo hodie fiũt ĩterrogatiões,an qs poſsideat: vt ff.de rei vẽ.l.fi.¶Vltimò glo. aliàs Cy.in fi.intrat materiã de p̃ſumptionibus hic,&

10 in l.fi.ff.q met.cã.& dicit,† q qñq; ſup facto certo lex aliqd ſtatuit cõtra veritatẽ facti. & iſta eſt fictio,de qua latè dixi in l.ſi is q pro emptore. ff.

11 de vſuc.Qñq; lex † aliquid pręſumit ſuper facto dubio.& eſt propriè pręſumptio.& iſta diuiditur in multas ſpecies,de quibus doct. aliquantulũ tractant hic plenius q̃ alibi,per Hoſti.in ſumma de p̃ſump.p Spe.in tractatu præſumptionũ.¶Quantum ad propoſitũ,vt declarem⁹ tex.& gl. dic q̃dã

12 † eſt præſumptio iuris,& de iure: vt qñ lex præſumit aliquid,& ſuper p̃ſumpto diſponit: tũc nõ admittitur probatio in cõtrariũ:[a] vt j.arbi.tut.l.fi. de do.ante nup.auc.ſed iam.& j.ad Macedo.l.fi.in

13 fi,de adul.l.ſi qs adulterij.Quædã eſt † p̃ſumptio iuris tantũ: vt qñ lex ſimpliciter aliquit p̃ſumit: & tũc admittitur probatio in cõtrariũ: vt in omnibus legibus hic allegatis ĩ gl.& in l.noſtra.¶Verũ quia lex noſtra dicit,q quicqd fuit in præteritũ,p̃ſumitur[b] in præſens: ideo examinemus qualiter procedũt prædicta. Ad quod ſciendum eſt q quędã ſunt,ex quibus aliqd neceſſariò ſequitur: ſi fuit in p̃teritũ: ergo eſt in pręſenti: vt in parẽtela.quę nõ põt tolli: & ideo ex neceſsitate olim ꝓbatur,parẽtela hodie: vt l.nõ epiſtolis.& l.nõ nudis.s.e.& multa alia.Si ſemel eſt verùm, quẽ eſſe mortuũ ĩ ppetuũ,erit verũ ĩ futurũ ipſum eẽ mortuũ: niſi miraculosè reſuſcitaretur.l.nã ad ea.ff.de legi.& in iſtis nõ ſolùm p̃ſumitur,ſed neceſſariò probatur.Quædã ſunt,quæ curſu temporis neceſſariò mutantur,vt ætas: ꝓ tunc quod ſemel fuit hodie nõ pręſumitur eſſe: vt l.cùm te.s.eo.in fructibus,qui neceſſariò corrũpuntur: vt l.j.de glãde legẽda.Quędã ſunt q̃ mutãtur cõtingẽter,& cõtingẽter durãt.& hic eſt dubiũ, Aut eñ mutantur contingenter,abſq; facto noſtro: & tũc ex præterito lex nihil pręſumit ſcilicet nec durare,nec mutatũ eſſe.Exẽplũ ĩ numero filiorũ: & ideo ei,qui dicit incũbit probatio.Si eñ dicis mõ eẽ,probare debes: vt l.ſpadonẽ.§.qui abſolutus.ff.de exc.tu.Si dicis eos defeciſſe,debes probare: vt ff. ad Treb.l.ex facto.§.pe.Facit ad hoc qđ dixi mõ de eo,qui olim nõ poſsidebat.Quædã ſunt,q̃ mutãtur cõtingẽter: tñ facto noſtro ĩteruenĩẽte: & tũc ꝓcedit hæc lex: qa qd ſemel fuit tale,ſemp p̃ſumitur tale,ſecundũ diſtinctionẽ quã dedi s.ſ.aut qs cõfitetur, aut negat.Quædã ſunt q̃ cõtingẽter mutãtur facto alterius.exẽplũ, Titius habet te obligatũ: quod Titius liberet te,nõ p̃t cõtingere facto tuo,nec meo,ſed Titij: & iõ iſto caſu lex nihil p̃ſumit,ſed ei.cui dicit,incũbit onus probãdi: vt l.hoc iure.ff.de ſol. & ibi dixi.no.per Cy.l.ij.j.de iu. emp.& per Inno.in c. ſup his. extra,de accu.& ideo in propoſito ſi eſſet cõtẽtio inter nos de dñio tertij,vel poſſeſsione tertij,debet probari dñiũ: vel poſſeſsio præſentis tpis,de qua agitur: nec eſſet omnino valida preſumptio huius legis.¶Vltimò q̃ro: ago cõtra te rei vẽdicatione ad fundũ.Tu dicis me tibi donaſſe: vtrũ ex hoc ſit fundata mea intẽtio,adeò q te nõ probãte donationem, cõdemneris? Vr̃ caſus q ſic.& hoc videẽ dicere Dy.in c.nullus plurib⁹.extra de reg.iur. in vj.In cõtrarium eſt tex.ad literã extra de excep.c.cùm inter.& melius in c.cùm venerabilis.& extra,de reg.iur. in vj. c. exceptionẽ obijciẽs.Dixi ĩ l.nõ vtiq;.ff.de excep.Facit quod dixi vobis s.e.l.j.& ſecundũ hoc oportet nos ponere aduerſarium hic defunctum, fuiſſe dominum. Bartol.

SVMMARIVM.

1 ☞Quem eſſe natum in ſeruitute vel libertate,probat qui aſſerit.
2 Ingenuitas,quibus modis probetur.
3 Prioritas,vel poſterioritas temporis,qñ eſt fundamẽtũ intentionis,illud ab eo debet probari,niſi contineret delictum.& nu.4.
5 Si excipio Titium occiſum per me, de menſe Maij fuiſſe bannitum,& id probo,delictũ præſumiẽ commiſſum tpe,quo poterat impunè committi.
6 Titulus rei,de quo excipit,qñ præſumatur ante litem conteſtatam.
7 Cautela,vt articuletur de titulo quæſito ante litem conteſtatam.
8 Pars loci limitati,debet probari.qñ probatio loci non ſufficit.

MAtrem. Qui eſt in poſſeſsiõe ſeruitutis,debet liquidò probare ſe ex libera eẽ natũ.h.d.¶ Ex hac lege ſumũt qdã,q qeſt nat⁹ ex ea,quæ ſemel fuit ancilla,præmiẽ nat⁹ ex ancilla,niſi ꝓbeẽ cõtrariũ.qđ gl.nr̃a nõ approbat, & bñ.Nulla eſt eñ rõ,quare magis qs p̃ſumaẽ nat⁹ tpe ſeruitutis, q̃ tpe

1 libertatis,Sed † veritas eſt iſta: qa vtrũ qs fuerit nat⁹ añ manumiſsionem, vel poſt,ei incũbit on⁹ probãdi,qui dicit,ſiue ſit actor,ſiue reus.Aut ergo actor agit cõtra eũ qui eſt in poſſeſsione libertatis,dicens ipm ſeruũ eſſe: & tũc incũbit ei onus probãdi,q mater eius fuerit ancilla: & iſte nat⁹ tẽpore ſeruitutis.aut ecõtra,cũ aliqs ſit in ſeruitutis poſſeſsiõe,& vult dicere ſe liberũ: tũc debet dicere ſe natũ poſt manumiſsionẽ: vt hic clarè tex.

c dicit idẽ not.in l.cũ actũ.in fi.ff.de neg.ge.& l.nõ ſolũ.§.ſed vt probari.[c] ff.de no.ope.nun.Facit quod habuiſtis s.de pet.hęre.l.ij.Facit extra,de reſcri.c.fi.in Cle.& quod ibi plenè no.quod tene menti ad infinitas res.Tetigi in l.de pupillo.§.qui nunciat.ff.de no.ope.nun.&c.

¶ Additur nouiter.

MAtrem. Qñ non ſufficit factũ eſſe qualibet pte tpis, debet probari factũ tpe cõpetẽti. h.d.¶Op.

2 q † alijs modis ꝓbeẽ ingenuitas,ſ.per reſtõnẽ nataliũ,per ſentẽtiã,& ſimilia.gl.dicit,fateor.¶Scđò opp.in dubio debemus pręſumere pro libertate: vt l.inter pares.ff.de re iud.Sed hic innuitur q ſi probaret ſe natã ex illa matre ſimpliciter, q nõ ſufficeret,quaſi p̃ſumereẽ nata añ manumiſsionẽ: ſic præſumeretur in deterius cõtra libertatẽ.Glo. hic vr̃ velle q nõ p̃ſumaẽ,nec pro,nec cõtra: ſed qa iſta erat ĩ quaſi poſſeſſione ſeruitutis,debuit probare ſe ingenuã clarè: & qa nõ ꝓbauit,iõ ſuc-

3 cubuit vide gl.ex hac lege cũ gl.habes q † qñq; prioritas,vł poſterioritas tpis pertinet ad fundãdã intẽtionẽ actoris,ipſe actor debet hic probare limitatũ tp̃s: vt hic,& j.de do,ante nupt.l.de rebus.& l.cũ actũ.& ibi no.in fi.gl.ff.de ne.ge.de incẽ.rui,nau.l.j.§.fi.& l.ij.Sed qñ prioritas, vel poſterioritas tẽporis,eſt cã alicuius exceptiõis: tũc excipiẽs debet probare. Ita

4 innuit gl. & expreſsius no.extra,de reſcrip.c.fi.in cle.quod † ĩtelligo, niſi cõtineret delictũ.quo caſu ſufficit per reũ probari: tñ qñ reuocaẽ in dubiò

5 an ſit delictũ: verbi † gr̃a,accuſas me occidi Titiũ de mẽſe Maij: & ego excipio q Titius erat exbãnitus,& ꝓduco qũo fuit exbãnit⁹ medio menſe Maij.Certè puto q præſumaẽ delictũ cõmiſſum tpe quo impunè poterat committi, primò per regulã l.merito.ff.pro ſo.ſcđò per l.ij.s.de pe.hę

6 re.Si verò reus † excipit de ſuo titulo: certè in dubio p̃ſumitur q titulus p̃ceſsit litẽ,etiã ſi nõ probetur: vt ibi patet in tex.& gl.Rõ.quia ſi p̃ſume-

7 remus ipſum emiſſe poſt litẽ,præſumeremus delictũ.† Et ex prædictis ſit cautus aduocatus.nã ſi do libellũ,petens cẽtũ quæ mutuaui,formet articulos,qui cõcludãt tã ipſi articuli,q̃ ipſorũ teſtiũ dicta,cõtractũ præceſsiſſe d.lit.conteſt.aliàs ſuccũberet: quia mutuũ cõtractũ poſt,nõ põt venire in

8 iudicium: vt l.non poteſt.ff.de iudi.Quæ dixi † de tempore: idem de loco. Nam ſi quælibet pars loci nõ eſt ſufficiens,debet probari de parte,loci limitati: vt l.non ſolùm.§.ſed vt probari.ff.de ope.no.nun.& ibi dixi.& l. de pupillo.§,qui nunciat,eo,tit. Barto.

Cum

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Vm precibus.[a] Præſumitur verum quod continetur in inſtrumento[b]. niſi probetur cõtrariũ. hoc dicit.

¶ Additur de nouo.

Vm precibus. Stat̃ inſtrumento, donec probetur cõtrariũ. h. d. quod
dixi in ſummario. ¶ Opp. & vr̃ ꝙ nõ
admittatur probatio in contrariũ: vt j. arbi. tute. l.
fi. §. j. ff. de vſufr. leg. l. ſi alij Gl. dicit ꝙ illa ſunt ſpecialia. Tu dic ꝙ in l. fi. arb. tute. cõſtabat ſcriptum
volũtate tutoris: ideo nõ admittitur ꝓbatio in cõ
trariũ. & eſt ibi ſpãle. aliàs poſſet probari cõtrariũ
ſcilicet ꝙ licet mea voluntate ſit ſcriptũ: tñ fictè
fuit factũ, & ſimulatè: vt l. Labeo. de ſup. leg. & l. ſi
alij. ſ. alleg. q̃ cõcordat cũ iſta: quia ſtatur ſcripturæ, donec cõtrariũ ꝓbetur. ¶ Circa hãc legẽ q̃ro,
in quo iudicio hoc ꝓbabitur. Rñ. dupliciter põt
intelligi. Primò ſi ponas aduerſariũ illũ fundum
poſſidere, dabitur libell⁹ ĩ rei vẽdicatiõe. & ſi excipiat de donatiõe, & ꝓducat inſtumẽtũ, tũc iſte
ꝓbabit cõtra tenorẽ inſtrumẽti. Alio mõ, ſi ponas iſtũ poſſidere, ꝙ principaliter adeatur iudex,
vt ꝓnũciet illud inſtrumẽtũ errore, vel falſitate
ſcriptũ. Et hoc videtur velle hæc litera, q̃ pmittit
principaliter iudicẽ ob hoc adiri. ¶ Sed quo iure
hoc fiat? Videtur ꝑ iudicis officiũ: vt l. j. §. j. ff. de
ferijs. & ff. q̃ ſen. ſine ap. reſcin. l. j. in prin. & ꝙ ibi
no. facit ꝙ no. Inn. in c. fi. extra de offic. iudi. Sed
contra hoc opp. imò videtur ꝙ hoc debeat fieri actiõe de dolo: vt l. & elegãter. in pric. ff. de dolo vel
actiõe ex eo cõtractu: vt l. ex empt. §. his qvina. ff.
de act. emp. Solu. hic Impator ſoluit cõtrariũ, dũ
dicit, nec ad nomẽ factę donatiõis puenit. ¶ Scias
enim ꝙ qñq; ſaltẽ cõtractus celebratur, q eſt nullus: vel qa dol⁹ dat cãm cõtractui, vel ex cã: & tũc
petitur q đ reſcindatur quaten⁹ de facto proceſſit
allegatis legibus in cõtrariũ. Qñq; nullo modo
cõtract⁹ interuenit noĩe: & tũc nõ habẽt locũ illę
leges. ſic loqtur hic. ¶ Quæro qs citabitur in hoc
iudicio? Rñ. aduerſarius etiã notari⁹, aliàs ſentẽtia
lata contra vnũ. nõ faceret præiudiciũ alteri, vt j.
de fide inſtru. l. ij. Ad præcedentem lectu. qđ hic
requiratur incidenter, facit ſ. eo. l. ſi ſcriptũ. & de
ordi. iudi. l. j. & ibi dicam Bart.

SVMMARIVM.

1 ☞ Exceptio peremptoria debet opponi, & probari poſt litem conteſt. & nu. 9.
2 Exceptio dilatoria reſpiciens iudicium proponitur, & probatur ante litem conteſtatam. & nu. 7.
3 Exceptio dilatoria, ſcilicet ſolutiõis, debet ab initio proponi, & probari poſtquã actor demõſtrauit ſuam intentionem. & nu. 8.
4 Quãdo exceptio dilatoria ſolutionis fuit omiſſa, quid habebit iudicare iudex. & nu. 12.
5 Quando iudex in lit. conteſt. reſeruat exceptiões, ꝙ talis reſeruatio intelligitur tam de peremptorijs, quàm dilatorijs.
6 Terminus ad probãdum, primò eſt dãdus actori, & poſt reo: licet cõiter vtriq; detur. & nu. 10.
11 Teſtes qñ admittuntur publicatis teſtibus.

Xceptionem.[c] Exceptio dilatoria ſolutionis põt ꝓponi ab initio,
ſed debet ꝓbari poſt intẽtionẽ actoris fundatã. h. d. ¶ Op. đ l. fi. j. de exce. ¶ Sol. dicit
1 gl. & bñ, quædã † eſt exceptio perẽptoria: & iſta
debet opponi, & probari poſt lit. cõteſt. vt l. perẽ
ptorias. j. ſen. re. nõ poſ. Quædã eſt exceptio dila
2 toria: & hæc duplex eſt. nã quędã reſpicit † iudiciũ
tm̃: vt quia opponitur contra perſonã actoris, vel
iudicis: & iſta ſimiliter debet opponi, & probari
3 ante li. cõte. vt d. l. fi. j. de excep. Quædã eſt † exce
ptio dilatoria, ſcilicet pacti de nõ petendo vſque
ad certũ tp̃s ſolutiõis: & iſta debet ab initio ꝓpo
ni: ꝓbari aũt poſtquã actor demõſtrauit intẽtio
nẽ ſuã, vt hic dicitur. Hoc aũt qđ hic dicitur, ꝙ ab
initio ꝓponatur, nõ eſt neceſſitatis, ſed eſt volũ
4 tatis. ¶ Sed q̃ro, † qd ſi exceptio dilatoria ſolutio
[d] nis[d] fuit omiſſa: qd habebit iudicare iudex? Dico,
quędã eſt exceptio dilatoria ſolutionis, quę ineſt
ipſi obligationi: vt qñ pactũ de nõ petendo vſque
ad diẽ, opponitur incõtinenti, puta in inſtrumẽto
tũc iudex nõ poterit aſr cõdẽnare, niſi quaten⁹ na
tura obligatiõis patiatur: hoc mõ, cõdẽno te ad cẽ
tũ dãda in Paſchate. & hoc eſt quod dicebat Pau.
Iuriſconſul. pœnã incõtinẽti appoſitã ineſſe obli
gatiõi: vt l. lecta. ff. ſi cer. pe. Sed ſi illa exceptio fuiſ
ſet oppoſita, iudex abſoluit reũ, quaſi actor añ diẽ [c]
malè ageret: vt l. itẽ quia. ff. đ pac. l. j. in fi. qñ di. v
ſuſ. le. ced. Si verò exceptio dilatoria ſolutionis nõ
ineſt obligationi, vt in pacto facto ex interuallo,
tunc ſi non opponatur, ſimpliciter re⁹ cõdẽnatur
vera actione vel obligatione, quę nõ eſt eliſa ꝑ op
poſitionẽ exceptionis. Facit ad hoc quod no. Inn.
extra, de exce. c. paſtoralis. ¶ Op. ꝙ poſtquã ſunt [d]
teſtes publicati, re⁹ nõ põt producere teſtes: vt in
auth. at qui ſemel. hic poſita. Dicũt quidã. ꝙ hæc
lex hodie corrigitur. ſed ibi dicem⁹. quã vide &c.

¶ Additio noua.

Xceptionem. Hęc lex intelligitur de exceptiõe dilatoria ſolutionis: [e]
& ſic omnino no. ꝙ hæc exceptio de
bet opponi in initio. quod intellige añ lit. cõte. vł
in ipſa lit. cõte. qa dicit ꝙ debet probari poſt. Itẽ
nota ꝙ exceptio debet reſeruari poſt. & ſic nota
5 ꝓ practica † cõi: qñ iudex iubet litẽ cõteſtari reſer
uatis exceptionibus, quod intelligitur de perẽpto
rijs & dilatorijs ſolutionis, nõ de alijs: vt j. dicam.
Facit j. de præſcrip. long. tempo. l. emptor. ¶ Nota
6 † ꝙ primò dãdus eſt terminus actori ad probandũ
intẽtionẽ ſuã, quã reo ad ꝓbãdũ exceptionẽ: licet
cõiter detur vtrique ſimul. qđ ſic, j. dicã. ¶ Oppo.
de l. fi. j. de excep. Huius timore gl. hic diſtinguit
plenius quã gl. dic. Quædã eſt exceptio dilatoria,
[e] quædã peremptoria. Item dilatoriæ[e] quædã † eſt
7 iudicij, que opponitur contra perſonã iudicis, vel
iuriſditionis: & hęc debet opponi in initio: vt l. fi.
j. de excep. & intelligo in initio, antequã alia ꝓpo
natur. nã ſi quã alia opponeret dilatoriã, vel pem
ptoriã, videretur in iudicẽ cõſentire: vt l. ſed & ſi
ſuſceperit. ĩ prin. ff. đ iu. extra. de re iu. c. inter monaſteriũ. & ibi no. Inno. & Ber. Nõ obſtat l. nõ vi.
ff. de iud. vt ibi dixi. Si verò eſt dilatoria, quæ op
ponitur cõtra perſonã actoris, vel cõtra libellũ, &
ſimilia: tũc debet opponi, & probari ante lit. cõte.
vt l. ita demũ. ſ. de procu. & ff. de procu. l. Pomponius. §. rati quod intellige, niſi termin⁹ ſit ſtatut⁹:
quia tũc vltrà nõ poterit ſecundũ docto. noſtros:
vt per Dy. in c. indultũ. de reg. iur. in vj. & per Cy.
in l. iudices. ſ. de iud. & extra, de except. c. paſtora
8 lis. ¶ Si verò † eſt exceptio dilatoria ſolutiõis: tũc
debet opponi in initio: vt hac lege. & hoc vr̃ ex
neceſſitate: qa litera dicit, oportet. ¶ Quędã ſunt
9 † perẽptoriæ: & iſtæ poſſunt opponi, & probari
poſt litẽ cõteſtatã vſque ad ſñiam: vt j. ſen. reſcin.
nõ poſ. l. peremptorias. Proponi etiã poſſent ante
litẽ cõteſtatã, & reſeruari poſtea: vt j. de præſ. lõg.
tẽp. l. emptor. tñ hoc nõ eſt ex neceſſitate. Fallit in
aliquib⁹ caſib⁹, qui pñt oppõi, & impediũt litẽ cõ
teſtari, ſi opponãtur ĩ declinatiõe: aliàs ſec⁹: vt ibi
ꝑ Ia. But. & l. elegãter. §. ſi quis poſt. ff. đ cõd. ind.
Fallit in alijs, quę pñt opponi poſt ſñiam: vt not.
ſ. de iur. & fact. ign. l. j. Fallit ſi cert⁹ termin⁹ eẽt ſta
ſtutus: vt d. c. paſtoralis. ¶ Opp. dicitur hic ꝙ reus
debet ꝓbare exceptionẽ poſtquã actor nõ proba
uit intentionẽ ſuam. Cõtra: nonne ſtatim eſt fun
data intẽtio actoris, cùm reus opponit exceptionem pacti de nõ petẽdo ad tp̃s? Glo. dicit ĩtellige
ipſam eſſe propoſitã ſub cõdõe. Tu dic idẽ, ſi op
poſita eſſet ſimpliciter, vt dixi ſ. e. l. ꝓxi. & ſ. eo. l.
j. ¶ Opp. ſi reus probat exceptionẽ poſt actorẽ: er
go admittitur teſtis poſt didicita teſtificata. cõtra.
de auth. qui ſemel. ſ. eo. quã quidã habẽt ĩ tit. de te
ſtibus. Gl. dicit intellige ꝙ teſtificata nõ didicerũt
10 Et † ex hoc ĩſurgit hodie practica cõis, ꝙ datur v
trique parti terminus ſimul inſtrumẽta ꝓducẽdi
vel alias probationes: nam per teſtes non admitte

v iiij

[a] ¶ Cũ precib⁹. Vide Barb. cõſil. xliij. col. vj. vol. j. & cõſil. lj. col. j. volu. j. & Ro. cõſi. ccxcvij. colũ. iij. & Imol. cõſi. iij. col. j. & in cõſi. xxviij. in fi. & cõſi. lxxxiij. & cõſi. cxiiij. col. iij. & xxiij. alš cxxiij. col. j. & col. iij. cõſi. cxxxviij. & Anna. cõſil. iiij. & lxxxv. & xciij. col. iiij. & xcvij. & Alexã. cxxxiiij. vol. ij. & col. fin. & xxxiij. col. ij. volu. ij. & l. iij. col. vj. eo. & cxvj. eo. in fi. Itẽ ĩ dubio ſuſtinẽdus eſt cõtract⁹ l. cùm hic ſtat⁹. §. j. in fi. ff. de do. inter vir. & vx. & Bal. cõſ. xxxviij. in fin. & ſeq. in j. colum. ij. parte. & Curt. in repe. l. admonẽdi. de iureiur col. xxxix. ad fi. & Alex. cõſ. cij. vol. v. & Socin. cclxvij. colũ. iij. vbi ponit an ſit verũ ꝙ ĩſtrumẽtũ ſit ꝓbatio ꝓbata: & facit rẽ liqdã.

[b] ¶ Inſtrumẽto. No. pręſumptionẽ pro inſtrumẽto. limita vt no. Bart. in l. j. C. de iur. cal. & ibi an ꝓſumatur pro illa ſcriptura, adde l. ſi ſcriptũ. ſ. eo. Idẽ limita hic in minore ꝑ l. mino. xxv. ann. omiſſam. ff. de mino. & vide q̃ materia no. ĩ l. ille à quo. §. j. ad Treb.

[c] ¶ Exceptionẽ. Limita tñ priò ĩ exceptiõe excõicationis vel bãni. c. pia. de exce. ĩ vj. c. exceptionẽ. de except. Bar. in l. elegãter. §. ſi qs poſt. de cõdi. inde. Itẽ limita niſi ꝑ errorẽ facti eſſet omiſſa l. j. ſ. de iu. & fac. ig. Itẽ limita niſi datus eſſet terminus ad opponendũ de nouo, qñ trãſacto termino opponi poterit: qñ dicit opponẽs ſibi de nouo ad notitiam peruenisse. cap. paſtoralis. de excep. no.

Bart. in l. mancipiorũ. de op. leg. & de hoc vltĩo qñ talis exceptio ſuperueniens, pendente iudicio &c. vide Bart. in l. j. ff. de except. & ibi dixi.

✻ *P. P A V. P.*

¶ Exceptionẽ. An aũt exceptio declaratoria ſupueniens poſt cõcluſionẽ in cã poſſit opponi, vide Ro. ſingulari ccclij. inci. tu ſcis.

¶ Dilatoria ſolutionis. Adde Bart. ĩ l. lecta. in v. colũ. vbi vide, ſi certum pe. & omnino in l. eum qui ita. circa fi. de ver. obli.

¶ Itẽ dilatoriæ. Ad de qñ poſſit vel dẽat opponi exceptio dilatoria ornatiſſimè, & plenè ꝑ Fel. in c. exceptionẽ. col. iiij. ver. prima regula. de exce. & qñ exceptio dilatoria poſſit opponi poſt terminũ & etiã poſt litẽ cõteſt. ꝑ eũdẽ Fel. in c. paſtoralis. eo. ti. co. vj. verſi. dũ dicitur. Et adde ꝙ ſi exceptio dilatoria eſt oppoſita poſt terminũ, & ꝑ iudicẽ admiſſa, pte nõ opponẽte ꝙ tenet oppoſitio. Ita Frã. đ Aretin. videẽ ſentire in c. de cauſis. de teſti. de quo ꝑ Fel. in d. c. paſtoralis. col. pen. ver. vltimò examino.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶ Aut exceptio. Adde videndū de hoc etiā per eundē Bar. & ibi Imo. & doct. in l. cū qui. §. qui ita. ff. de ver. obli. & doct. in l. lecta. ff. ſi cer. pet. & dñs meus Soci. in cōſil. mihi clxviij. in iij. vol. col. x. ſequit̃ hic dicta Bar.

b ¶ Teſtificata. Hoc habet locum ſiue quis didicerit teſtificata teſtiū ſuorum, ſiue aduerſarij: vt no. gl. in corpore vnde ſumitur. & hic, & Bar. ea. aut. in penul. col.

✻ P. P AV. P.

retur, ſi vellet probare poſt didicita teſtificata: vt no. in aut. de teſti. §. illud. colla. vij. in gl. ſuper ver

11 bo, non habebit. Videte, † publicatis teſtibus nō admittitur ſup eiſdē articulis ſuis. Ita loqtur aut. at qui ſemel. ſed ſuper nouis nihil eſt quod impediat: ſed articuli rei ad probandū exceptionē ſunt noui, cōtinētes aliud q̃ id, ſuper quo depoſuerāt teſtes actoris: ideo etiā poſt publicationē admitteretur talis probatio per teſtes. Et ſecūdum hoc ſi reus vellet, nō deberet dari ſibi termin⁹, qñ datur actori. quod verū eſt ad probandū exceptionē, vt dixi. ſed ſi reus vellet ꝓbare aliud, cōtra intētionē actoris directo: tūc nō poſſet poſt publicationē: & ideo dādus eſt terminus. Dicā plenè in aut. at q ſemel. Facit c. duobus. extra, de reſcript. in vj.

12 ¶ Quæro † quid ſi hæc exceptio nō fuit oppoſita, qualr̃ ꝓnūciabit iudex? Rñdeo, Aut exceptio[a] dilatoria ineſt obligationi: vt puta exceptio incōtinēti appoſita, vt l. lecta. ff. ſi cer. pet. tūc iudex condēnabit reū ad ſoluēdū, in tpe ſtatuto, & nō vltra. quia natura actiōis & obligationis nō patitur: qa ſibi ineſt hæc dilatio. ſed ſi fuiſſet oppoſita hæc exceptio iudex abſolueret, qa ante diē malè agit, vt l. j. in fi. ff. qñ di. leg. ced. Si verò hæc exceptio, nō ineſt ſi nō opponatur iudex cōdēnaret ſimpliciter, vt inſti. de excep. §. temporales. de hoc p Inno. in c. paſtoralis. extra, de excep. Bar.

AT qui ſemel. Iſta eſt optima materia: ſed tp̃s nō patitur examinari. ¶ Opp. de l. exceptionē. ſ. eo. Sol. Dicū quidā q̄ illa lex corrigitur. Canoniſtæ dicunt contra, & bñ. nā hæc aut. debet intelligi q̄ poſt didicita teſtificata[b] nō pñt teſtes ꝓduci ſup eiſdē articulis: ſup alijs ſic: qa in alijs nō ſubeſt timor ſubornationis. ¶ Opp. de l. ſi quis teſtib⁹. j. tit. j. Sol. ad reprobationē teſtiū bene poſſunt ꝓduci teſtes, poſt didicita teſtificata: nō aliàs. ¶ Quærit gl. nūquid in cā appellationis poterunt de nouo teſtes ꝓduci. Dic vt dixi in l. per hanc. j. de temp. app. ¶ Quæro, q̃ dicatur quarta productio. Dicūt quidā q̄ ex vna dilatione poſſunt fieri plures ꝓductiones. Canoniſtæ dicūt, q̄ vna ꝓductio dicitur vna dilatio. & duæ dilationes dicuntur duæ productiones, & ſic de ſingulis. Hoc no. per tex. in c. in cauſis. & c. vltra tertiā. extra, de teſti. & ibi per gl. & Inno. &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Quando certum eſt quem didiciſſe teſtificata, non admittitur ad producendum teſtes de nouo.
2 Quot productiones teſtium admittantur. & nu. 4. & nu. 7.
3 Diſpoſitio huius aut. an corrigat legem Codicis.
5 Quis an poſsit producere teſtem de nouo poſt lapſum dilationis. remiſsiuè.
6 Multitudo teſtium productorum, q̄ poſsit refrenari.
8 Noua productio teſtium qualiter dicatur.
9 Ad partē ptinet ſolicitare vt teſtes examinētur.
10 Quarta productio qualiter petatur, ſeu dilatio.
11 Si quarta productio fuit admiſſa ſine ſolennitate huius tex. an dicta teſtium valeant.
12 Teſtes an poſsint produci poſt renunciationem, vel conclusionem in cauſa.
13 Renunciatio non porrigitur ad ea quæ quis non ſciebat ſibi competere.
14 In cauſa criminali etiam poſt renunciationem, & concluſionem cauſæ, poſſunt teſtes produci, & vide j. & nu. 32.
15 Renunciatio vnius non nocet alteri.
16 Renunciatio facta in cauſa principali, non porrigitur ad cauſam appellationis.
17 Publicatio teſtium, quādo impediat nouam probationem. & nu. 18.
19 Didiciſſe teſtificata, quando quis dicatur.
20 Percunctaſſe dicitur qui cuncta puncta vidit.
21 Atteſtationes dicuntur ſcripta teſtium.
22 Qui didicit teſtificata à teſtificatis p teſtes partis aduerſæ, an per hoc impediat̃ de nouo ꝓducere.
23 Super nouis capitulis poſt didicita teſtificata poteſt quis teſtes producere.
24 Teſtes an poſsint produci de nouo ſup eo, quod non dixerunt, licet ſuper primo capitulo comprehendi poſsint.
25 Teſtes quando poſsint produci poſt didicita teſtificata, ad reprobationem priorum.
26 Fauore publicæ vtilitatis in teſte debet cadere ſcientia.
27 Dictū teſtis, propter corruptionē teſtis, eſt nullū ſicut ſentētia: nec cōſenſu partiū hoc pōt remitti.
28 Si teſtis depoſuit ſuper circunſtantijs nō contentis in capitulo, ſuper ipſis poterunt teſtes produci poſt didicita teſtificata.
29 Teſtes in cauſa appellationis, an poterunt produci poſt didicita teſtificata ſuper eodem. remiſsiuè.
30 Teſtes in alia inſtātia, circa idem poſt didicita teſtificata quando poſsint produci.
31 Cautela pro inſtructione aduocatorum.
32 In cauſa inquiſitionis, quādo poſsint teſtes produci poſt didicita teſtificata. & nu. 33.
34 Si prima examinatio nō valuit, poterit fieri ſecunda examinatio, licet teſtificata fuerint didicita.
35 Si prima examinatio nō reperitur, poterit ſecunda fieri.
36 Si iudex teſtes non interrogauit, poterunt de nouo examinari.
37 Teſtes an admittentur ad declarationem dictorum poſt didicita teſtificata. remiſsiuè.
38 Teſtes poſt didicita teſtificata, q̄ poterūt de partium voluntate admitti.

c QVi ſemel.[c] Aliàs, at qui ſemel. Iſta aut. poſita eſt in hoc titulo: & ſumit̃ ex corpe multū præcisè. & legitur per glo. in l. exceptionem hic poſitā. Quidam legunt eā ſuper l. fi. C. de teſti. & habet materiā valde ſingularē: nec eā habem⁹ alibi, quàm hic, & in corpore vnde ſumitur. Et diuidit̃ in duas partes. Primò loquitur qñ quis didicit teſtificata. Secūdò qñ hoc non apparet, ſed dubitatur propter pluralitatē productionum. Secūda ibi: ſi verò. Et ſecūda pars ſumit̃ ex corpore de teſtibus. §. quia verò. vſq; ad ver. illud tñ. Ex illo ver. illud tamen. ſumit̃ prima pars huius aut. & ſic hic trāſumptiuè poſita eſt. Et breuiter hoc dicit: Dicere teſtificata, impedit quem

c ¶ Qui ſemel. Circa iſtam materiā an & qñ poſt publicata & didicita dicta teſtiū poſsint ſuper eiſdē capitulis produci de nouo teſtes, vide latiſsimè Feli. in ca. fraternitatis, extra de teſti. poſt alios ibi habes infinitas limitationes: & quid etiā in cauſa appellatiōis qualiter ſuccurrat̃ aduerſus publicationem teſtiū per reſtitutionem in integrum ex clauſula generali, vide Feli. in c. intimauit in ij. col. de teſtib. Et in iſta materia vide omnino Alex. conſil. cccclxxiij. vbi ponit multas limitatiōes ad iſtā aut. maximè vt nō procedat vbi procedit ſimpliciter, ſummariè, & de plano. Itē circa iſtā aut. videatur cautela, qua mediāte poſsit producere teſtes poſt didicita teſtificata, vide Alex. in l. iiij. §. hoc aūt indicium. ff. de dam. infect. in iiij. & v. col. vt pars exhibeat teſtes, & iudex recipiat ex officio aliū caſum, in quo poſſunt ꝓduci teſtes poſt didicita teſtificata, vide p Alex. in l. veluti. §. hæc vox. ff. de eden. circa fi. Itē an iſta aut. ꝓcedat in tutoribus & curatorib⁹, vide Alexan. poſt alios in l. vbi exigitur. ff. de eden. vide etiā ſingulare dictū circa iſtā aut. do. Anto. relatum per Alex. in l. j. in ij. col. C. vt quæ deſunt aduoca. part. iud. ſup. vide Roma. ſingulari lxxxij. & ſingulari ccclxix. incip, an valeat conſuetudo vbi ponit an conſuetudo poſsit hoc inducere, vide Feli, in d. c. fraternitatis, in vij. colū. & Panor. in c. feries. ad fi. extra, de teſti. Vide Fel. in c. licet cām, in v, col. extra, de proba. & in c. ij. ad fi. extra, de teſtib. vbi ſingulariter vult q̄ teſtes examinati parte non citata poſsint repeti non obſtāte publicatione. Itē an teſtes examinati poſt didicita teſtificata facient ſaltē præſumptionē, ponit Imola, quē refert Roma. ſingulari cccccclxxxvij. inci. teſtes. Item vide Roma. ſingulari ccccccccxx. inci. ille qui. Item adde q̄ vbi proceditur ex officio, poſſunt repeti poſt didicita teſtificata c. cūm clamor. & ibi notatur extra, de teſti. Panor, in c. qualiter & qñ. el grāde. in ij. col. ad fi. extra, de accu. Itē adde q̄ poſt didicita teſtificata pñt ꝓduci ad cōfirmationem atteſtationum publicatarum. Imo. in c. cūm clamor. de teſti. Roma. in l. admonendi. in xliij. col. ff. de iureiu. & ibi Iaſ. in xiij. col. Itē ſi qs vidit dicta teſtiū. dicatur facta publicatio, vt nō poſsint amplius produci. Tex. eſt q̄ nō, in l. fi. ff. quēad. teſta. aper. vbi Bal. ita allegat Ro. ī ſingulari xxxiij. licet nō firmet. Et an ſola publicatio ſufficiat, & de quibuſdā alijs, vide Alex. oī no cōſil. lxxxiij. in iiij. volu. Cui adde Ang. in §. quia verò. in aut. de teſtib. in vlt. col. & in fine iij. Bar. in aut. de teſtib. §. qm̄. in ij. co. ver. pono q̄ dicta teſtiū. d. Lanfrā. in reptorio. c. qm̄ contra falſam. in verbo, teſtium productiones. in xxj. col. ver. quęro de ſecūdo. vbi approbat opi. Bar. hic. & vbi res promittit̃ etiā actori, & gl. in c. ex tenore. extra, de teſti. Itē vide ī materia nellū ī tractatu de teſti. ī ver. debet iudex. Itē vide Alexan. in materia conſil. ccxiij. vbi declarat quæ ſint eadem & quę diuerſa capitula. De quo vide omnino Ro. cōſil. cxcviij. in princi. & cōſil. ccc. ad finē. & Alex. in d. cōſil. cciij. ponit ſingularē limitationē ad illā legem, q̄ ſup nouis capitulis pñt ꝓduci poſt didicita teſtificata. Itē q̄ iſta diſpoſitio habeat locū, etiā vbi ꝓbatio eſt fiēda per peritos in arte: vide Alex. conſil. ccxcj. Item poſt didicita teſtificata pñt produci teſtes cū inſtrumentis. Itē q̄ in criminalib⁹ poſsit iudex teſtes inducere ad innocentiam inculpati, vide do. Fran. cōſil. lxxx. in ij. col. Nunqd autē in ſummarijs requiratur publicatio, vide Matheſit. notabi. xxxvj. Itē cautela ad faciendū q̄ admittat̃ poſt didicita teſtificata, vide p Cepolā cautela clxxxj. Item q̄ poſt didicita poſsit iudex ex officio teſtes repetere, vide Cepolam cautela cclxxiij. Vide latiſsimè Decium Bertach. in ver. teſtes poſt publicatū proceſſum. Itē q̄ etiam in cauſis, in quibus procedit̃ ſummariè, &c. non poſsint repeti poſt didicita teſtificata, vide Ro. cōſ. cccclxxiiij. vbi ſingulariter dicit q̄ vbi iudex fuit in culpa in exactiōe primorū, et ſi pars fuiſſet aliqua & obſcura, debet iudex repetere poſt publicationē ex officio. Et ibi etiā ponit an ī cā appellationis poſt didicita teſtificata in principali cā poſsint repeti teſtes ſuper eiſdē capitulis. Itē q̄ admittat̃ ꝓbatio p teſtes & īſtrā ſimul, vide Ro. ſingulari lxxij. Alex. in l. certi cōdictio. §. qm̄. ff. ſi cer. pe. c. feries. vbi Imo. extra, de teſti. & alij q̄ ī caſib⁹, in qb⁹ recipiunt̃ lite cōteſtata, nō nocet didiciſſe teſtificata, vide Nellū in tractatu de teſte in iiij. charta. & eūdē in

teſtes

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

vj.char.vbi latè ponit de materia publicatiōis & an poſsint recipi poſt didicita teſtifica. An aūt ſi teſtes iurauerint eis non examinatis poſsit fieri publicatio, vide Bar.cōſi.xxvj.vide etiā q̄ habes ad Bar.in l.dā.§. Sabini.ff.de dā.infe. Itē no.in materia φ ille q ℘duxit teſt.s, nō poteſt petere eos publicari licet ſua interſit, vide Bal.in rub.de cōtrouer.ſueſt. in vlt.col. Itē nota φ publicatio nec a didiciſſe teſtificata nocet, vbi vltimæ ℘bationes nō cōcludunt pro veritate præcedentiū probationū aduerſarij, vide Bal.in c.j.§.item ſi vaſallus non fuit ad probā-dum, ſed conſenſu partiū vel iuris diſpoſitione admiſſus fuit actor ſuſpēſis interim ℘bationibus rei tunc non obſtat reo didiciſſe teſtificata actoris etiā ſuper directò cōtrarijs. Et ibi etiā φ ſi iudex tulit ſentētiā aliquibus nō & vtrū publicatio teſtiū det aliquas vires atteſtationibus. Item quòd teſtes publicati ſuper capitulis non poſſunt de nouo examinari. ſecundùm Bald.in c.j.§.j. Item ſi vaſallus. Item an & qñ in publicatis teſtibus poſsit opponi contra perſonas, vide Felinum in cap. præſentiū.in princip.extra de teſtib. Item an publicatis teſtib⁹ poſſunt examinari teſtes ſup negatiua puta φ non ſit poſsibile φ tali die fecerim tale qd ī tali loco, qa fui in alio loco, vide Fel.in c.ex tenore extra de teſti. Et ibi etiā qñ audiātur teſtes probatorij reprobatorū. Item qñ dicatur didiciſſe teſtificata ad hoc vt impediať noua ℘ductio, vide latè Fel.ī c. vltra tertiā extra, de teſt. & ibi etiā ī j.col. ad fin. q̄ ſit pœna notarij pādentis dicta teſtiū ante publicationē. q̄ aūt dicātur eādē vel diuerſa vel contraria vide cano.in c.fra.& Fel.ibi col. pen.& gñaliter latè de iſta materia quō poſt publicata dicta teſtiū poſsint de nouo ℘duci & complures fallētias vide p Ma. Soci.in d.c.fraternitatis.& ibi etiā habes q̄ dicanť noua capitula & q̄ connexa, & multa alia. Et vide diſtinctas qōnesiſtius materie per eum in principio ſuæ repetitionis poſt notabilia. Item in materia vide ſingulare dictum Card.quē ſequitur Fel.in c.cùm Ioannes.in ij.colū.de fide inſtru.volentes φ ſuper articulis cōtrarijs non poſsint teſtes de nouo recipi, quando ſemel fuerunt ſuper primis recepti: ſecus tñ eſt ſi ſuper petitione fuiſſent recepti, poſtea fierent capitula cōtraria.vide ibi per eos contrarium. Vide Imo.in d.c.fraternitatis. col. pen.de teſti. Item ſi teſtes nulliter depoſuerunt, an poſsint iterum examinari nō obſtante publicatione, vide Iaſ.in l. qui per ſalutē.in j.col.ff. de iureiur.

¶ Producere. An autē minor poſsit reſtitui ad producēdum nouos teſtes poſt didicita teſtificata, vide plenè p Bar.cū concor.in l.j.§.nūciatio.in pe.col. ff. de oper.no.nū.vbi ſubdit an ſimiliter ruſticus, & mulier reſtitui poſſint: de quo dic vt ibi p Alex.in pen.colū.ſubdit etiā ibi Bart.an reſtō ī caſu p̄dicto minore, reſtituať etiā maior ſuus aduerſarius.

¶ Per inſtrm. An poſt didicita teſtificata poſsint ℘duci inſtra, & etiā teſtes ſub nouis capitulis: & tenetur φ ſic. & hic vide Bald.in ver.ſeqtur videre.& add Bar. poſt glo.in l.peremptorias.j.ſenten.reſcind.non poſſ. & not.in ij.colū.& in materia, nūquid ſi teſtes reperiuntur eſſe penes partem, & eorum atteſtationes, & tota cā: nūquid illorū prę-ſumiť habuiſſe notitiam.vide Pau.de Caſt.in cōſi.j.quod incipit, in chriſti nomine amē. clericus eſt minor &c. vide qđ dixi in iiij.col.

¶ Quod ſatis placet. Adde qđ no.in c.veniens. de teſti. & quod dq. Bart.in l.j.ff.de teſti.

¶ Cauſæ cōcluſionē. Poſt cōcluſum in cauſa non poteſt reſtis produci. Recolo tamen me vidiſſe Ang.in l.tale pactum.§. qui prouocauit. ff. de pact. quòd iudex tamen poterit ex officio interrogatoria facere. Alle.do. Innocen.Imol.dicit do. Anto.in c.j.de iudi.quod conſuluit, quòd iudex etiam poſt concluſum in cauſa poſsit interrogare nedum ad finem de-

teſtes de nouo ℘ducere. [a] Prima verò productio
nō impedit de nouo, vſq; ad tertiā productionē
produci. Quarta aūt ſine ſolēnitate hic adhibita,
1 nullatenus permittiť.h.d.¶ Not.† φ vbi eſt certū
quē didiciſſe teſtificata, nō admittitur ad produ
2 cendū teſtes de nouo.¶ Secūdò no.φ† vbi eſt du
biū ex prima ſecūda & tertia ℘ductione, nō p̄ſu
mitur cōtra ℘ducētē: ſed ex quarta p̄ſumiť cōtra
eū: ideo nō admittitur, niſi cū iuramēto hic præſti
to.¶ Opp.ad primā partē de l.exceptione.hic po
ſita, & de l.ſi quidē.j.de exce. & l.officiū.ff.de rei
ven.dicūt quidā φ in illis ll. fit ℘batio exceptiōis
b p inſtrm. [b] Sin autē qs velit facere p teſtes, nō poſ-
3 ſet hodie p iſtā auť.& † iō hic ponit quaſi lex Co-
dicis corrigatur, & hoc tenet gl.hic, & in corpore
vnde ſumitur.circa prin.ij.gl. mag. & in d.l.offi-
ciū.Iac.de Are.dicit φ ille leges in nullo corrigū-
tur: quia hic loquitur qñ ℘ductio fit de nouo ſup
eodē articulo: leges cōtrariæ qñ ℘ductio fit ſup
alio. Alius ēm eſt articul⁹ exceptionis ab articulo
intētionis actoris.& iſtud ℘batur p c.cām.extra
de teſti.ī gl.mag.& c.fraternitatis.& in c.intima-
uit.& iſtud tenetur cōiter.hoc ℘bat ex tex.hui⁹
authē.& ī corpore vñ ſumitur. Dicit ēm q ſemel,
aut bis ℘duxerit: teſtificata didicerit.loquiť ergo
de his, q̄ teſtificata ſunt ſup his ad q̄ teſtes ℘du-
cti ſunt. Sed ſup articulis nouis nūquā ſunt teſtes
℘ducti nec fuerūt: ergo tex.hui⁹ auť.nō pōt ha-
bere locū.¶ Et ℘ hoc facit text.multū in corpore
in §.qa verò ibi: aut nō teſtificata. Ex quo appa-
ret, nō pōt addi ad ea, q̄ iā teſtificata ſunt p nouā
℘ductionē: ſed illū tex.ītelliges, vt j. dicā.¶ Op
po.ſecūdò, ſi hæc authē.eſt vera: ergo teſtes nun-
quā poterūt reprobari.Cōtra.l.ſi qs teſtib⁹.& l.fi.
j.tit.j.Sol.dicit gloſ.φ teſtes nō poſſunt de nouo
℘duci: niſi ad reprobationē priorū: vt ī cōtrarijs.
Hoc intelligo verum, qñ fit reprobatio reſpectu
pſonæ: & ſic eſt nou⁹ articul⁹.ſed ſi vellet impro
bare reſpectu dicti, dicā.j.in q̄ſtionibus.¶ Ad ſe-
4 cundā partē opp.† & videtur, φ nō admittať, niſi
vna ℘ductio: qa vna tantū dilatio eſt cōcedēda: vt
l.fi.ff.de fer.& ſ.de dilatio.l.j.¶ Hui⁹ timore fue-
rūt opi.gl.noſtrorū.quidā dicūt, φ iſtæ leges cor-
rigātur: & ſic hodie plures dari poſſunt dilatiões.
Alij cōtra: qa hic loqtur de plurib⁹ ℘ductionib⁹
factis j.eādē dilationē. Et in hac opi. eſt gl.noſtra
hic.& in d.l.fi.de ferijs.& in corpore vnde ſumiť.
in prin.primæ gl.mag. Canoniſtæ extra c. de te-
ſti.ca.in cauſis.dicūt ℘ductionē vnā, id eſt vnā di
lationē. & ita dicunt obſeruari de conſuetudine.
¶ Mihi videť, φ opi.glo.noſtrorū ſit verior, rectè
intelligēdo. Ad cuius declarationē ſciendū eſt φ
5 † qñq; qs vult impedire aliquē teſtē de nouo ℘du
cere, ℘pter lapſum dilationis.& illa nō eſt noſtra
materia.Dic vt dicta leg.fi.de ferijs.& ſ.de dila.l.
j.& ibi p doct.& in hac nō attendiť vnitas vel plu
ralitas ℘ductionis: ſed ſolū curſus tēporis.& ne-
gligentia partis, infra illā dilationē. Qñq; qs vult
impedire teſtiū productionē ℘pter multitudinē
℘bationū aliàs teſtiū ſeu productionū: & tūc nō
attēditur curſus tēporis, nec pluralitas ℘ductio-
6 nis: quia in † primo actu producendi, poteſt peti,
vt illa multitudo teſtiū refrenetur: vt l. prima.in
fine.de teſtibus. & extra de teſtib⁹ c.ſigni & iſta
ſimiliter nō eſt in noſtra materia. Quandoq; quis
7 † vult impedire productionem teſtium, propter
pluralitatem productionū.& iſta eſt materia hu-
ius authen.in fin. Quandoq; quis vult impedire
nouā productionē: ℘pter renūciationē factā vel
cauſæ cōcluſionē, q̄ idē eſt. Et iſta etiam eſt noſtra
materia: & tangitur in corpore. licet non tanga-
tur hic in prin.§.quia verò.ibi: mox cōcluſerint.
Dicit gl.id eſt renūciauerint productioni teſtiū.
& ibi cōcludente dicit gl.id eſt renunciāte. Qñq;
quis vult impedire nouam productionē teſtium
propter publicationem, vel propter aperturā te-
ſtium, vel atteſtationem iam factā.& hæc etiā eſt
noſtra materia: & tangitur in corpore in §.quia
verò.ibi: & edictum accipientem.exponit glo.id
eſt, aperturam teſtium.& in pluribus alijs locis il-
lius §.Quandoq; quis vult impedire nouam pro-
ductionem: ideo, quia quis didicit teſtificata.& a
iſta eſt materia noſtra hic, in princi. & in corpore
in fi.§.de quolibet iſtorum per ordinē videamus.
8 ¶ Circa primum quæritur qualiter † intelligatur
noua ℘ductio, vt ſciamus vtrū ſit vna vel plures.
Et vt dixi, quidā dicunt vnā productionem, id eſt,
vnam dilationē. Alij ſecus: quod eſt verius. De-
clara tex.hic, & in corpore, nō admittit quartam
productionē, ℘pter timorē ſubornationis. Si qdē
ergo teſtes ſunt ℘ducti, & nō examinauit, nō ha
beo hoc pro vna ℘ductione, quia ceſſat rō huius
auť.nō ēm eſt timor ne qs didicerit teſtificata, qñ
depoſitiones nō ſunt receptę: intelligo ergo pro-
ductionē cū examinatione. Si ergo infra vnā dila-
tionē ℘ducit quis primo aliquos teſtes, qui ſunt
examinati ſecundò, & tertiò alios, nō admitteretur
quarta productio, propter timorē ſubornationis.
Idē dicemus, ſi hoc fecerit infra plures dilationes:
pone φ ſecūda dilatio fuit data ex cauſa: tertia ex
cauſa non attendam pluralitatē dilationum, ſed b
pluralitatem productionū examinatione ſecuta:
tunc ēm ſubeſt timor ſubornationis, vt dixi. Idē
dicerē, ſi ab initio in ſchedula vel voce nominauit
oēs teſtes ſuos: poſtea autē per plures dies vel vi-
ces fecit eos examinari. Iſtæ enim dicentur plures
9 productiones. Nam † ad ſolicitudinē partis, perti-
net non ſolūm exhibere nomina, vel producere
teſtes.ſed inſtare vt perſonæ examinētur.de teſti.
l.ſi quando.infrà.& ibi dixi: & intelligo qñ poſt
primam productionem & ſecundam, interuenit
interuallum tale, quod non poteſt dici cōtinuata
productio.tunc enim dicētur ſeparatæ productio
nes, ſecundum l.continuus.in prin. de verb.obli.
10 ¶ Secundò quæro, † qualiter petatur quarta ℘du
ctio? Reſpon.non debet peti ſimpliciter: quia tūc
indiſtinctè denegaretur: ſed debet peti adiecta cā:
quia primitus iſtos teſtes producere nō potuit: &
quòd paratus eſt iurare, ſecundum ea quæ in iſta
auť.& in corpore cōtinentur. Et ita dicit Inn.ex-
c tra, de teſti.c.ſignificauerunt. quod ſatis placet.[c]
11 ¶ Quæro quid ſi fuit † admiſſa quarta productio
abſq; hac ſolēnitate: an dicta teſtiū valeant? Bre-
uiter tex.in corpore vnde hæc auť.ſumitur, vř di
cere omnino non admitti: id eſt, oīno nō concedi:
vt ibi exponit glo.& ſic vř φ non valeat. Sed iſte
tex.loquitur qñ interuenerunt hæc tria: ſcilicet c
pluralitas ℘ductionis, renūciatio ſeu cōcluſio, pu
blicatio, ſeu apertura.tūc ēm ſi admitteretur quar
ta productio, oīno nō valere, vt ibi dixit tex. Sed
quādo ſubeſt ſolūm pluralitas productionis: tūc
ſi admitteretur, valeret: quia nō reperitur ℘hibi- d
tum, niſi eſſet alia cauſa impediens, de qua dixi, &
j.dicam. Et hoc vltimum videtur tenere Inn.ex-
tra, de teſti.c.in cauſis.& c.vltra tertiā. Et hoc de
12 primo ſufficiat.¶ Circa ſecundū, cūm † quis vult
impedire teſtes de nouo producere, propter renū
d ciationē vel cauſæ cōcluſionē: [d] videndum eſt an
poſſit. Tex.in corpore, videtur φ talis renūciatio
& publicatio nō noceat. nam poteſt admitti noua
℘ductio cū ſolēnitate hic poſita. Et hoc expreſsè
determinat glo.ſ.de iudic.auť.iubemus. Canoni-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

clarandi dubiam probationem: iuxta c. cùm Ioānes. de fide inſtru. & c. p tuas de teſtib. ſed etiam ad fundandam intentionem aduerſarij, per l. vbi cūque de interro. act. & per l. gñaliter. §. j. de rebus credi. & adde Bald. in l. ampliorem. in iij. colum. de appel. l. per hanc. in princ. de temp. app. & glo. expreſsè in verbo, interrogat. in c. qm̄ cōtra. de proba. & adde qđ not. in l. j. ff. de interrog. act. & hoc ſequitur in l. j. §. j. nō tamen cogitur, vt etiam videntur velle docto. in l. non quicquid. de iud. ad hoc tamen vide Innoc. in d. c. cùm Ioannes. qđ refert Bald. ad hoc in l. in bonæ fidei. ſ. de rebus credi. & Ludo. in. §. hoc autē. & ibi Alex. circa vij. colū. ad hoc quod notat Bald. in l. ij. §. ſed quia. ſ. de iuram. calumn. imo ſi actor non poteſt probare, poteſt iudex deferre iuramentum. & an ſic arbitri, vide Bald. in l. actor. in principi. j. eo. & in Specula. in titulo de poſiti. §. iij. in prin. Adde tamen no. ſecūdum Inn. in c. cū veniſſent. extra, de teſt. quod partes licet renunciēt gñaliter teſti. hincinde, tamē pñt produci exceptiones, & ſup illis teſtes. ſecus ſi renunciatio eſſet ſpecialis ſuper vno articulo. ſubdit tñ ꝙ etiam iudex aliqn motus, maximè p̄ſtito iuramēto partibus ꝙ malitioſè non petunt, poterit ſuper eodem articulo reo permittere quoſdam teſtes produci: arg. auth. de teſtib. §. quia verò multi. Ad qđ bene facit quod dixi poſt Bar. in auth. de iudi. ſed id, quod vltimo retuli, ſecundùm Inn. intelligit verum do. Paul. in l. oratione. ff. de ferijs, quando probationes de nouo ſuperueniunt.

ſtę contra extra, de teſtibus. c. de teſtibus. & c. cō
a ſtitutis. el. ij.[a] Breuiter ſic dicas. Aut illi teſtes, qui
de nouo p̄ducūtur, poterāt à parte produci tpe re
nunciationis & cōcluſionis: & nō admittet noua
productio. ſicut enim ei renunciare iuri ſuo, ſicut
poteſt renūciare productioni inſtrumētorū: vt in
l. iij. j. de fide inſtru. Sed ſi illos producere non po-
teſt, propter ignorantiam: tunc talis renūciatio &
concluſio non eſt impedimēto, quin de nouo pro
ducantur cū ſolennitate hic poſita. Hoc colligitur
ex tex. in corpore vnde ſumitur, vbi colligitur for
ma talis iuramēti, quod hic debet præſtari. ibi dū
dicit, propter quod non valuit primitus. &c. Hoc
13 etiā apparet per rationē. nā renūciatio † nō porri-
gitur ad ea, quę quis nō ſciebat ſibi cōpetere: vt
l. mater. ff. de inoffi. teſta. & l. legitimā. ff. de petit.
hæredi. Hoc tangitur etiam per Io. And. in c. con
ſtitutis. in fi. extra, de teſtibus. vel in c. cùm veniſ
14 ſent. Et hoc † eſt verum quando agitur ciuiliter. Si
verò ageretur criminaliter, tunc fortè renūciatio
vel concluſio non eſſet impedimento, quin iterū
producatur: vt l. iuris gentium. §. ſi paciſcar. ff. de
15 pact. ¶ Quæro, † qđ ſi vnus tantū renūciauit: vtrū
prẹiudicet alteri? Certè nō. Tex. eſt in auth. iube-
b m⁹. ſ. de iudi. & in corpore vnde ſumitur.[b] ¶ Quę
16 ro vtrū renunciatio † facta in cauſa principali por
rigatur ad cauſam appellationis? Rñ. nō: quia in cā
appellationis poſſunt produci nouæ p̄bationes,
& noui teſtes: vt l. eos. j. de appella. & l. per hāc. j.
de tempo. ap. niſi expreſsè hoc diceretur, quòd ad
cauſam appellationis hoc porrigatur: vt in Spec.
de renun. & cōclu. §. j. in j. col. & per Innoc. extra
eod. c. intimauit. & in c. cùm veniſſet. & c. cōſtitu-
tus. Et hoc de ſecundo. ¶ Circa tertium, ſ. quando
17 vult impedire nouā productionē, propter † publi
c cationem: an poſsit? Cōmuniter dicitur ꝙ ſic.[c] Et
pro hac parte vide text. in l. admonendi. ff. de iure
iuran. ſecundùm ſecundam lect. Pilei ibi poſitam.
& vide Io. And. in d. c. de teſti. extra, de teſti. & c.
conſtitutus & in Spec. de teſte. §. ſatis. aliàs, ſi qs.
ver. ſed nunquid ante publicationē. In contrariū
videtur tex. in corpore & vnde ſumitur. dicit eñ
ꝙ etiam poſt publicationē admittitur noua p̄du
d ctio cum iuramēto & ſolennitate hic poſita.[d] Bre
uiter ſciēdū eſt, ꝙ quædā eſt publicatio, quę fit ad
hoc vt ſcriptura facta de dictis teſtiū, ſit publicata
& fidē faciat: de quo in l. geſta. j. de re iu. & in l. ſo
lam. j. de teſt. Quædam eſt publicatio, i. manifeſta
tio ſeu notificatio facta partibus: de dictis teſtiū:
& de hac loquitur tex. in corpore, dū glo. exponit
e edictum. i. aperturam. Iſti enim duo actus [e] cōiter
fiunt ſimul & ſemel. Nam iudex pronūciat dicta
teſtium eſſe publicata & aperta: & pro publicatis
& apertis haberi vult & mandat. quod enim dicit
publicata, refertur ad publicationem primā. qđ
enim dicit aperta, refertur ad ſecundam. Et illa pu
blicatio & apertura, ſi quidem fiat parte volēte &
petente: tunc eſſet impedimēto, ſicut ſi didiciſſet
teſtificata: quia iam videtur attentaſſe ſe didiciſſe
teſtificata, & dicta teſtium eſſe aperta ſibi. Si verò
fieret parte abſente, vel non volente: tunc poſſet
admitti noua productio, cum ſolennitate hic poſi
ta. & ita loquitur tex. in corpore. Facit quod tāgit
f Ioā. An. & d. c. conſtitus. in fi.[f] ¶ Quæro † quid ſi
18 publicatio iſta de iure non valuit, quia parte non
g citata vel die feriata, vel propter alium defectū:[g]
h Rñ. talis publicatio non eſt impedimento:[h] vt l.
non putauit. §. nō quæuis. ff. de cōtratabu. Sed ſi
propter iſtam publicationē, quæ eſt nulla, ſecutū
i eſſet quòd pars teſtificata didiciſſet:[i] tunc eſſet im
pedimēto hoc: quia didicit teſtificata, nō publica-
tio. Ad hoc facit princ. hui⁹ authē. & quod. j. dicā.
¶ Venio ad quartū, videlicet qñ qs vult impedire
nouam productionē ideò, quia teſtificata didicit
ille, qui vult procedere, in quo dubitatur de pluri
k bus.[k] Primò qualiter dicatur quis † didiciſſe teſtifi
19 cata. Rñd. primò ſi liber teſtiū fuerit apud eū. Hoc
probatur ex text. hic, qui ponit formā iuramenti,
dū dicit, neq; ſubtraxerit. Si enim ſubtraxiſſet, &
habuiſſet librū, p̄ſumeret didiciſſe teſtificata. Secū
dò ſi viderit legi, & examinari perfectè, & pūctua
liter, nec ſufficerent ſi ipſe, interrogaret teſtes qd
ipſi dixerīt: vel ſi dictū eorū, vel librū trāſcurſoriè
viderit: vt innuit tex. hic, & in corpe dū dicit, neq;

a ¶ Et in c. conſtitutis. Vtrum poſt renunciationem & concluſionem poſſunt teſtes produci: adde Inn. in l. cuſtodias. §. j. de publi. iud. Bal. in aut. iubemus. ſ. de iudi.

b ¶ Vnde ſumitur. Adde Bal. in auth. iubem⁹. de iudi. Sic videtur terminus præfixus ad opponendum ſeu ad probandū in cā principali nec extenditur ad cām appellationis: nec cōcluſio in cā facta in ea eſt &c. Habes hic ex no. p Bar. & idem Inn. in c. cùm veniſſent de teſtib. & c. cùm dilectus de fide inſtr. & Spec. de inſtru. edi. §. nunc dicamus in prin.

c ¶ Communiter dicitur ꝙ ſic. Hoc limita niſi ad declarationem retro agitatorum: vt eſt tex. in c. cùm Ioannes. de fide inſtr. ſecūdùm Bal. in l. in bonæ fidei. de reb. cred. Item fallit niſi producerentur teſtes cum inſtrō, qa ceſſat timor ſubornationis. c. ſeries. de teſtib. Et fortè, ſi admittantur ſuper nouis capitulis, per c. fraternitatis. de teſtib⁹. Et vide quę dixi in l. officium de rei ven. Item fallit in cauſa matrimoniali d. c. ſeries. Et vide gl. in c. iurauit de probatio & not. Barto. in l. j. §. nunciatis. de oper. no. nunc. Et iſta voluerunt do. Anto. & Imo. in d. c. ſeries. Et ad ſecūdam limitationem bene faciunt quæ notat Bartol. in l. certi condictio. §. quoniam, ſi certum peta. & ex vltima limitatione vnà cum Ioan. And. in c. ſeries de teſt. ſumite regulam quòd illud etiam erit verum in omnibus cauſis, in quibus ſententia trāſit in rem iudicatam: quod tñ no. & dicit Io. And. & d. Ant. in c. qualiter. el. j. de acc. ꝙ vbi iudex p̄cedit ex offō, publicatis atteſtationibus, poterit meritò alios teſtes producere, per c. cùm clamor. de teſti. ad hoc quod no. Bar. in l. ij. §. ſi public. ff. de adul. cum ſi. Et vide alias limitationes per Roſre. in rub. de arbi. in vij. q. & idem dicit glo. in d. c. conſtitutus. de teſtibus. quòd antequā didicerit teſtificata, poteſt teſtes p̄ducere, etiam ſi ſint publicatæ atteſtatiōes. Sed poteſt notari ex dictis Bar. hic in ver. quædā eſt publicatio. i. manifeſtatio &c. ſcilicet niſi parte præſente, & non contradicente, publicatio facta ſit. Et adde quia Bald. alleg. hic Io. And. dicit, ꝙ licet ſint publicatæ atteſtationes: ſi tamen dicta teſtium nō peruenerint ad notitiam partis poſſunt teſtes produci. Item fallit hæc regula in teſte, q pōt examinari ad corroborationem ſine ſubſcriptione: & in notario, qui poteſt examinari ad confirmationē ſui inſtrumenti, ſecundū Bald. in d. l. ampliorem. in ij. colū. C. de appella. Item adde qđ Bal. in d. l. ampliorē dat cautelā, vt teſtes poſt publicationē poſſint examinari, de quo vide Lud. in l. iiij. §. hoc aūt iudiciū. de dam. infect. & ibi Alex. in v. colum. & adde quod qñ ſunt perditæ atteſtatiōes, vel acta videtur ꝙ poſſunt teſtes produci: vt ī antiqua repetitione c. fi. de proba. Itē adde ꝙ publicatis atteſtationibus, poſt didicita teſtificata, poſſunt produci teſtes ad præſumptionē aliqualem, non ad plenam probationem, ſecundùm Innoc. in c. cùm dilectus de acc. & apud Legiſtas refert Rom. in l. ſi verò. §. de viro. & in pe. & vlti. fallen. & dum ſ. allegaui dictum Bar. in d. l. ij. §. ſi publico. adde etiā Bald. hic, circa fin. & in j. col. & Bald. in l. ea quidem. in xv. col. de accu. & an poſt didicita teſtificata inquiſitione poſsint teſtes deduci, vide Ang. in l. ſi vacantia. de bo. vac. lib. x. circa medium. & Spe. in tit. de accuſa. §. nunc tractemus. ver. ſed nunquid publi. & Barto. in l. iiij. §. hoc autem iudicium. de damn. infect. & vide omnino Inn. poſt Bart. in l. inter accuſatorem. de publ. iudi. & Bart. in extrauag. ad reprimendum in ver. neglexerunt. & vide Bar. hic circa. iij. col. & vide Bart. & quæ ſcripſi in l. j. §. ſi quis vltro. de quæſtio. & quod habes in c. fi. de colluſione detegen. vide in fin. huius l.

d ¶ Hic poſita. Vide Bal. in l. per hanc. in vlti. col. de temp. ap. & hic.

e ✠ POMATES. ¶ Duo actus. Adde ꝙ iſtam diſtinctionem ſequitur Anch. in conſi. ſuo. ccxxiiij. inci. ad euidentiam.

f ¶ Cap. conſtitutus in fi. Vide Bart. in l. j. §. ſufficit. de ſecun. tabu. & adde Bal. in l. peremptorias. in ij. col. C. ſen. reſcin. non poſ.

g ✠ POMATES. ¶ Aliū defectum. Vide Fel. in c. c. col. iij. ver. quinto & vlti. declara. de teſti. & in c. fraternitatis. colū. ij. ver. eſt aūt regulare. de teſti. cum duobus ſeq. col. & ferè per totum. de teſt. vbi tangit pulchrè de hac materia. & Bar. conſi. ccxx. in c. literis. col. ij. de offic. deleg.

h ¶ Impedimento. Et quid ſi teſtes iam producti, iterū producatur: an debeant iterū iurare? Tex. eſt no. in c. fraternitatis. in fi. extra, de teſt. & qđ dixi in l. per hanc. ſ. de tēp. app. & vide Alex. in l. qui bona. §. ſi quis poſt. de damno infecto.

i ¶ Teſtificata didiciſſet. Vide oīno Bar. j. eo. ad fin. & Bal. hic in iij. col. in ver. vij. vbi ſequitur quod dicit Bart. j. & Bal. in l. ſi quis teſtibus. j. codē. in iiij. columna.

k ¶ Dubitatur de pluribus. Vide in rubrica de arb. in iiij. charta. Et an ſi atteſtationes teſtium penes partes deponantur, debeat ſuper illis vlterius teſtes producere. vide quod dixi ſ. in j. col. in apoſtil. mag. Dic quòd nō. quaſi timor ſit quòd teſtificata didicerint. vide Inno. in c. cōſtitutus. de teſti. & Bal. hic in v. col. & multos caſus, in quibus iſtę regulę fallunt, vide p Io. And. in d. c. conſtitutus. in fi. adde quod Ia. de Bel. multū no. in c. j. qđ ſit inueſtitura. dixit ꝙ regulariter poſt didicita teſtificata, nō admit-

percunctatus

titur productio teſtium.Fallit vbi teſtes nihil depoſuerunt:vt quia dixe
runt ſe neſcire vel nõ recordari,ꝑ illũ text.& itẽ no.in cã appellatiõis ꝙ
tamẽ dixit Bal.ſibi nõ placere,de iure Canonico,niſi in vno caſu: de quo
ibi per eum.& ibi ſubdit Bald.hanc regulam fallere vbicunq; teſtes fue-
rint malè examinati,quia ineſt dolus verus malè examinãtis qui præpõ-
derat dolo ſubor-
natiõis.l. veluti.ff.
de eden.(ꝙ not. Et
prædictis adde qđ
no.Spec.de teſti.§.
ſatis vtiliť.ver.ſed
nunquid. Item vl-
tra aſs limitationes
hoc limitat notab.
Bald.ſi iudex indi-
ſcretè odio vel in-
iuria publicauerit
citò teſtes vt impe
dirẽtur productio
nes teſtium.

✤POMATES.
a ¶Atteſtatiões.Vi
de plenè Fel.in c.vl
tra tertiã.de teſt.&
pulchrã limitatio-
nem ad iſtam mate
riam vide per Al-
uarot.in titu.quid
ſit inueſtit. col.xiij.
b ¶Quando compre
hẽdiť.Ad hoc vide
Bart.in l.per hanc
de tempo.appel.in
j.q.ꝙ dicať nouum
capitulũ. & quod
no. Barto.j.proxi.
verſic.ex prædictis
apparet. Vbi quid
ſi deponunt teſtes
ſuper non conten-
tis in capitulis.
c ¶De neceſsitate.Et
vtrum poſt didici-
ta teſtificata poſ-
ſit contra teſtes op
poni,vide Inn.ĩ c.
pręſentium.de te-
ſti.& qđ no.ĩ auť.
ſi teſtis dicať.j.ti.j.
d ¶Produci.& vide
hic Bald.in ver.ſe-
quitur dicere. & la
tius in d.l.ſi quis te
ſtibus.C.de teſtib.
in ij.& iij.col.& in
l.per hãc.de temp.
appel.in penul.co-
lumna.

✤POMATES.
e ¶Exemplum. Vi-
de Alex. conſi.lxj.
colum.ij.vbi ſequi
tur iſta duo dicta
Bart.hic & limitat
ſecũdum,niſi teſtis
ſimpliciter iuraſſet
dicere veritatem
ſuper tota cauſa.&
vide Rom.conſilio
ccccl xxix.vbi quę
rit an in eadem in-
ſtãtia vel alia pars
quæ articulauit de
tempore in mate-
ria præſumptionis,
ſed obſcurè, poſsit
poſt dedicita teſti-
ficata articulum tẽ
poris declaratiuum
dare:& ibi etiam loquitur in cauſa ſummaria:& an iudex ex officio poſ-
ſit ipſe ſaltem teſtes recipere,vel alios examinare,& non ab re,Aret.in c.
cum cauſam.col.ij. ad fi.de teſti.
f ¶Cõſenſu remitti.No.Bar.nõ poſſe cõſenſu partiũ adhiberi fidẽ teſti nõ
probanti.quod not.ad ea q̃ no.Bar.in l.j.ff.de ſer.& ĩ l.fi.de præto. ſtipu.
& hoc etiam ſubdi
tur ſtatim.
¶Sit inductũ, Ad-
de ad hoc Alex. in
d.l.diu⁹. in fi.ij.col.
✤P. PAV. P.
¶Fraternitatis.vbi
vide Feli.in ij.colũ.
In contrariũ tñ ꝙ
ẽt in cã appellatio
nis admittãtur ſup
eiſdem vel directò
cõtrarijs, vide Cur.
in l. admonẽdi. in
xj.col.in ver.tertiò
nota ex textu iſto.
vbi dicit opi. con-
trariã eẽ erroneã,&
ꝙ in practica ſerua
tur: an admittãtur
in cã appellationis.
Et dicit iſta cõiter
teneri. tñ Fel.ĩ c.fr̃
nitatis.& lati⁹ Ma-
ria. Soci.ibi firmat
contrariã ſñiam:iõ
bñ nota ĩ practica,
qa de iure canoni-
co eſt clarũ, Cle.ij.
de teſti.Sed iure ci-
uili ꝓcedat dubita
tio prędictã opi.tñ
Bar.hic ĩ l. ꝑ hãc.j.
de tẽp. app. firmat
d.Baptiſta Caccia-
lup. ĩ repe.l.admo-
nẽdi.iij.charta ſup
textu. in ver.nouis
inſtrumẽtis. tñ cõ-
traria ſñia cõiter vř
obſeruari, licet opi.
Bar.đ iure ſit cõior
& magis rõnib⁹ ſuf
fulta propter eãdẽ
rõnẽ timoris ſub-
ornatiõis, quã Pa-
pa aſsignat ĩ d. cle.
ij.de teſti.Et qa vbi
de iure ciuili aliq̃d
eſt dubiũ, & de iu-
re canonico clarè đ
ciſum, ſtandum eſt
iuri canonico. Vi-
de ẽt an ſit dr̃ia in-
ter ius ciuile & ca-
nonicũ, ĩ hoc oĩno
Ang. conſi. cxlviij.
incip.in quæſtione
vertente.in ij.colũ.
¶In alia inſtantia.
Vide in l.fin.j. ti.j.
¶Diuerſa. Vide
quod no.Bart. in l.
Iulianus verũ debi
torẽ. in ij. colũ. de
condi.inde. & per
eũdem latè in ij.co-
lum.j. vi bon.rapt.
& quod ibi dixi.

20 percũctatus eſt atteſtationes.¶ No.†ꝙ dicit ꝑcun
21 ctatus,quaſi pũcta cũcta viderit diligenter.†Not.
a quod dicit atteſtationes,[a]quaſi viderit ſcripturam
nõ enim ſufficit audiuiſſe à teſtibus. Idem ſi ꝓcu
rator,ſeu aduocatus,vel actor eius vidiſſet:vt ap-
22 paret hic & in corpore. ¶Quæro†quid ſi aliquis
nõ didicit teſtificata à teſtibus productis à ſe: ſed
teſtificata à teſtib⁹ ꝓductis ab aduerſario:an hoc
impediat eum de nouo producere. Glo.mirabili-
ter dicit quòd ſic in corpore vnde ſumitur,in glo.
magna allega.§.hęc omnia.& §.qm̃.eo.tit.qđ ve
rum eſt,& eſt expreſſum in corpore vnde hæc ſu-
mitur,in ver.illud ibi:& teſtificatiões tractauerit,
aut aduerſario hoc faciẽte impetrauerit.& expreſ
23 ſius in nouel.eod.tit.¶Tertiò quęro†vtrum quis
ſuper nouis articulis poſt didicita teſtificata poſsit
teſtes producere. Rñ.ſic.& hoc tetigi ſ.in primo
24 contrario.¶ Quæro†vtrum teſtes ſuper eo quod
nõ dixerunt,tñ põt cõprehendi ſuper primo c.an
ſuper eo poſsint de nouo produci ſubtilis quæſtio
eſt. Tu ſic dicas,ꝙ quędam ſunt quę ſub præcedẽ-
ti capitulo cõtinenť expreſsè:& ſup illis licet te-
ſtes nõ dixerũt nõ eſt dubiũ ꝙ teſtes non poſſunt
de nouo produci: vt in corpore §.quia verò. ibi.
prioribus additamẽto,&c.Quędã ſunt,q̃ in p̃ce-
dẽti cap.nõ cõtinenť expreſsè,ſed cõtinebanť vel
cõprehendebanť de neceſsitate eorũ quæ petebã
tur,aliàs ponebantur. Hoc poteſt eſſe dupliciter:
quia vel comprehendebanť quantum ad neceſsi-
tatem facti,& neceſsitatem probationis vel quan
tum ad neceſsitatẽ facti tantũ. Exemplum,articu
lus dicebat quòd Titius præſcripſit decem vel vi-
ginti annis:de neceſsitate includiť titulus & poſ-
ſeſsio,ſine q̃bus p̃ſcriptio non ꝓcedit,& iſtud in-
cluditur de neceſsitate eius,ꝙ ponitur & de neceſ
ſitate ꝓbatiõis:qa aliť p̃ſcriptio nõ ꝓcedit: neq;
ꝓbareť:vt l.ſine poſſeſsiõe.de vſuca.l.nullo.ſ. de
rei ven.& iſto caſu,ſi teſtis omiſit dicere ſuper ali-
quo:nõ poterit de nouo ꝓduci idẽ teſtis,vel ali⁹,
ne prioribus addatur:vt d.§.quia verò.ibi: addita
mẽto,&c.Ita ĩtelligo ꝙ no.per Io.An.in c.frater
b nitatis.de teſ.Scđo caſu,qñ comprehẽdiť[b] de ne-
ceſsitate facti tm̃,nõ ꝓbationis:verbi gratia,arti-
culus cõtinet ꝙ ego mutuaui tibi centum: de ne-
ceſsitate facti ineſt tẽpus:qa mutuũ oportet ꝙ ſit
factũ in tẽpore:non tñ cõprehendiť de neceſsitate
ꝓbationis,põt ẽm ꝓbari mutuũ abſq; tꝑe:vt l.te
ſtiũ.j.de teſti.& ibi no.iſto caſu admittiť nou⁹ arti
culus & noua ꝓbatio.non ẽm eſt addere aliq̃d ad
p̃cedẽtia:qa prima ꝓbatio potuit fieri abſq; hoc.
& ſic nõ ob.tex.ĩ corpore ibi:additamẽto pro hoc
etiã optimè facit extra.de teſti.c.ex tenore.Quæ-
c dã ſunt q̃ de neceſsitate[c] ſub p̃cedẽtibus nõ con-
tinenť ſeu cõprehenduntť: & habẽt ſe tm̃ qa pote-
rãt cõprehẽdi vel nõ cõprehẽdi:vt aliquę qualita
tes,q̃ poſſunt adeſſe & abeſſe circa pactũ:vt l.pa-
cta.ff.de cõtrahẽ.emp.Et ſup iſtis poterit fieri no
ua ꝓductio ſi in p̃cedẽtib⁹ facta nõ eſt.arg.extra,
de teſti.c.veniens.& ita intelligo no.ꝑ Io.An.in
d.c.fraternitatis.nec ẽm his obſtat text.in corpo-
25 re,vt ſ.dixi. ¶Quæro vtrum†ad reprobationem
priorũ poſt didicita teſtificata.poſſunt teſtes pro-
d duci.[d]Glo.hic:& in corpore vnde ſumiť,vř dice-
re ꝙ ſic.In cõtrariũ eſt caſus,extra de te.c.fi.in cle.
& ꝓbatur per ĩrationẽ. Dicere teſtificata aduerſa
rij,eſt impedimentum, ne teſtes producanť ſuper
eo.Sed ad reprobationẽ priorũ,de neceſsitate ha-
beo producere ſuper eodem.De reprobatione te-
ſtium vide Cy.in l.ſi quis teſtibus.C.de teſtib.per
totam legem & de reprobatione inſtrumẽtorum
vide in lege prædicta & in l. in exercendis.C.de
fide inſtru.& l.optimam.C.de cõtrahẽ.& cõmit.
ſtip.Et ideo vide in d.c.fi.in Cle.Itẽ qñ ſit obijciẽ
dum cõtra teſtes,vide ꝑ Cy.in d.l.ſi quis teſtibus.
Itẽ q̃d requiratur vt teſtis dicatur falſus:vide glo.
ff.de re iu.l.diuus.Itẽ vide ff.de falſis.l.j.in prin.in g
gl.Breuiter qñq; teſtes ꝓducũtur ad reprobatio-
nẽ priorũ circa pſonas.& hoc põt fieri adhibita di
ſtinctiõe poſita in auť.ſi dicatur.j.de teſti. Eſt ẽm
nouus articulus.Qñq; producũtur teſtes ad repro h
bationẽ priorũ,circa pſonas & dicta ſimul.Exem
e plũ,[e] teſtis teſtificať ꝙ Titius poſsidebat bñ iam
ſunt xxx.anni:ego ad eius reprobationẽ ꝓpono
ꝙ ipſe nõ eſt xxv.an.Ex hoc reddã pſonã ei⁹ in-
habilẽ: qa nõ põt ſcire ꝙ factũ fuit iam ſunt xxx.
anni.Itẽ reddo dictũ eius falſum.Iſto caſu pñt te
ſtes de nouo produci ſecundũ.Nic.de Mat. qa cũ
teſtis dẽat facere fidẽ iudici de eo quod ipſe ſcit:ſi
poterit ꝓbari,ꝙ in eo nõ potuit cadere ſciẽtia: di
ctũ eius reddiť nullũ:& ſup his teſtes qñq; de no
uo pñt produci,ſicut ſup nullitate ſñię & ſimiliũ.
Præterea deficit fides:quod ſubſtãtiale eſt ĩ teſti
bus:vt l.ij.ff.đ teſtib⁹.Et hoc cõſenſu partiũ tolli
26 nõ põt.Non†ẽm fauore eorũ eſt introductũ.ꝙ in
teſtẽ dẽat cadere ſciẽtia,ſed in fauorẽ publicę vti-
litatis.Si verò redarguiť dictũ tantũ,& nõ pſona.
& hic aduerte,aut redarguiť tm̃ dictũ falſum cum
corruptiõe:& tũc pñt teſtes ꝓduci:vt l.diu⁹.ff.de
re iu.Ita tetigit In.de ꝓb.c.in præſentia.Hoc idẽ
27 tenuit Ni.Ma.dicẽs,†ꝙ ſicut ſñia eſt nulla ꝓpter
corruptionẽ,vt l.venales.j.qñ ꝓuo.nõ eſt neceſ.
ita dictũ teſtis:vt l.j.poſt prin.de falſis.nec hoc p̃t
f partiũ cõſenſu remitti,[f] cũ hoc propter publicam
g vtilitatẽ ſit inductum.[g] Si verò volo dicere falſum
abſq; corruptione,tũc aut hoc volo probare indi
rectè:qa ꝓbare volo cõtra illud quod in articulo
nõ cõtinebatur ex p̃ſsè: ſed per teſtes fuit dictũ in
cidenter,puta circa locũ & tp̃s.& poſſum: vt in c.
ex tenore.extra,de teſt.& ar.eorũ quę dixi in p̃ce
dẽti q̃one.Si verò volo ꝓbare faciẽdo directò ar-
ticulũ cõtrariũ,ad primũ nõ poſſum poſt didicita
teſtificata aduerſarij.& eſt expreſſum in d.c.fi.de
28 teſti.ĩ cle.¶Ex p̃dictis appet†ꝙ ſi teſtis dixit ali-
quid ſuper quibuſdã circũſtãtijs,quę ĩ articulo nõ
cõtinebãtur,ad neceſsitatẽ ꝓbationis:ꝙ ſup eodẽ
pñt teſtes produci poſt didicita teſtificata,ſicut ſ.
proxi.dixi ĩ directò cõtrarijs.Et qa ſup illo teſtes
nõ fuerũt ꝓducti.& tex.in corpore,hoc requirit
ꝙ fuerũt teſtes producti,& didicita teſtificata:vñ
nõ nocet,ſi depoſuerũt ſup eo quod nõ fuerũt ꝓ-
29 ducti.¶Quęro,†vtrũ ĩ cã appellatiõis teſtes poſ
ſint produci poſt didicita teſtificata ſup eo.Dic vt
h in c.fraternitatis.[h] extra,de teſtib.& l.ꝑ hãc.j. de
30 tẽp.ap.¶Quęro†an in alia inſtãtia[i] circa idẽ poſ-
i ſint teſtes,ꝓduci,poſt didicita teſtificata. Breuiť
k aut alia inſtantia eſt diuerſa,[k] vel ratione cauſę vř
ratione rei,vel perſonæ:ita ꝙ nõ obſtat exceptio
rei iudicatæ: & tunc ſine dubio pñt de nouo pro-
duci.ar.l.cũ quæritur.ff.de exce.rei iu.aliàs obſta
ret proceſſus & ſñia,quod eſſet abſurdũ.Et iõ cau
31 ti†aduocati cũ de probationibus dubitãt de vna
magna q̃titate,vel repetũt modicum, vt videant
vtrũ teſtes ſup illa teſtificentur plenè.& ſup illo i
modico poſsint informari an habeant legitimas
probationes vel nõ:vt probare meli⁹ poſsint ſup k
reſiduo.Si verò eſt alia ĩſtãtia circa idẽ:tũc aut fue
rũt teſtes examinati corã arbitris,aut corã iudice.
Primo caſu pñt teſtes produci vel nõ ſecundũ di-
ſtinctionẽ l.fi.j.tit.j.Si verò fuerũt examinati co-
rã iudice, tũc gl.in l.properãdũ, in fi.de iud.videť
dicere idẽ.Inn.contra in c.cũm cãm.extra,de teſt.
Et iſtud tenui vobis in l.fi.j.de teſti.per l.geſta.j.
32 de re iud.¶Quæro†vtrũ in cauſa inq̃ſitionis poſ-
ſint teſtes de nouo produci poſt didicita teſtifica-
ta.Dic,aut producuntur per iudicem:& poſſunt:
quia in eo non eſt timor ſubornationis.Semp ẽm
ipſe habuit nota teſtificata:& ſic ceſſat ratio hui⁹
auť.& in corpe.& eſt expreſſum extra,de teſtib⁹.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

c.cùm clarior.& ibi ſecundū Inn.aut ꝓducūť p
partē:& tūc idē qđ in alia cā:qđ tūc eadē eſt rō.
33 ¶ Quæro,† nūquid in cauſa criminali,poſſunt te
ſtes produci poſt didicita teſtificata.Puto ꝙ nō,
p partē,ſed per iudicē ſic,per ea q̄ ſ.dixi. & ff. de
q̄o.l.j.in fi.& de pœ.l.ſi nō defendanť.¶ Quęro
34 † qđ ſi prior examinatio[a] de iure nō valuit? Rū.
nō īpedit ſcđam examinatiōem, licet qs talia te
ſtificata didicerit.ar.l.nō putauit.§.nō quis. ff.
de cōtra tab.& qđ no.extra,de teſt.c.cū cām.& ī
35 cle.de teſt.c.fi.vbi hoc vř expreſſum.¶ Quæro†
qd ſi prior examinatio nō repeřiť.Rū.poſſunt de
nouo teſtes produci qa paria ſunt : nō eſſe, & nō
apparere.Et vř expreſſum extra, de prob.c. fi.j.
36 đ fide inſt.l.ſi.&l.publicati.đ teſt.¶ Quęro† qd
ſi teſtes ꝓductos iudex omiſit īterrogare: vř qd
ſi eos nō interrogauit ſecūdum īterrogatoria da
ta? Rū.poterūt de nouo examinari,etiā poſt didi
cita teſtificata.Et eſt expreſſum ī c.p tuas extra,
37 de teſt.qa nō eſt qd imputeť parti.¶ † Quæro nū
quid ad declarationē eorū,q̄ pri⁹ dixerāt,poſſint
teſtes admitti poſt didicita teſtificata.Dic vt ī gl.
38 & in corpore eodē. ¶ Quæro,† nūqd de partium
volūtate poſſint teſtes admitti poſt didicita teſti
ficata? Dic vt p c.fraternitatis.extra,de teſt. per
b Io.And.ī vlt.q.[b] q dicit ꝙ ſic:qa illud eſt introdu
ctum in fauorem ipſarum partium.arg.l.quod fa
uore.ſ.de leg.&l.ſi quis ī conſcribēdo.ſ. de pact.
& hæc ſufficiant in hac auť.ſecūdo modo lect.

SVMMARIVM.

1 ☞ Subtrahenti inſtrm entum non prodeſt habe
re illud cancellatum.
2 Qui probat īſtrumētum ſubtraxiſſe,facit contra
ipſum plenam fidem.& nu.4.
3 Qui habet inſtrm cācellatū qñ p̄ſumať liberat⁹.
4 Probato ꝙ inſtrumentum furto ſit ſubtractum,
an ſit neceſſe quòd probetur tenor inſtrumenti.
5 Ad probationem ſeruitutis, an ſufficiat probare
inſtrumentum furto ſubtractum.

c SI de poſſeſsione. [c] Habe-
re inſtrm cācellatū nō ꝓdeſt ei q ſubtraxit.Itē q
īſtrm ſubtraxiſſe ꝓbatur cōtra eum plenā fidē
1 facit .h.d.iſte bonus tex.¶ Not.† ꝙ in caſu huius
d legis nō prodeſt habere inſtrumentū cancellatū.[d]
quod dic vt ff.e.l.chirographū.¶ Secundò not.ꝙ
2 † probare aliquē ſubtraxiſſe inſtrm venditionis,
ſeu emptionis, facit cōtra eū plenā fidē. Plenè di-
xi in l.auferť.§.j.& aliàs.l.in fraudem. §.neq; in-
ſtrumen.ff.de iure fiſci.vbi eſt tex. no.de hoc &c.

¶ Additio noua.

SI de poſſeſsione. Pro-
clamāti ad libertatē nō ſufficit producere
inſtrumentū.Itē ꝓbare furtū inſtru-
mētorū ſuorū,eſt ſufficiens probatio cōtra furē.
3 ¶ Op.† q habet inſtrumenta,p̄ſumiť liberat⁹ : vt
ff.de pac.l.ij.& ff.e.l.ſi chirographū.gl. ī d.l.ij. ff.
de pac.vř dicere ꝙ illud verū qñ īſtrumētū ꝓbať
redditū à creditore,aliàs ſecus,vt hic, & l.j. §. ille
aūt.j.de Lati.liber.tol.Io.de Are.diſtinguit mira
biliť ſup hoc,aut qs allegat ſe liberatū pacto, aut
ſolutiōe.primo caſu eſt neceſſe vt ꝓbeť redditū:
vt d.l.ij.Scđo caſu:vt ille,q habet īſtrumētū debi
ti,eſt pſona domeſtica,q̄ veriſimiliť poſſet ipſum
ſubtrahere,& nō p̄ſumiť liberata,dic §.ille.et arg.
huius legis. Aut nō eſt perſona domeſtica:& præ
ſumiť liberata ſolutiōe;vt ff.e.l.ſi chirographū.&
4 l.fullo.&l.q tabulas.ff.de fur.¶ Venio† ad ſcđm.
dicitur hic,quòd ꝓbare furtū inſtrumēti,eſt ſuffi
ciēs probatio.¶ Quæro vtrū ſit ꝓbandū de teno
re inſtrumēti. Dicūt qdā ꝙ nō:quia tunc eſſet ſuf
ficiens probatio cōtra quęcūq;: vt l.teſtium. in fi.
j.ti.j.& ideo dicūt,ꝙ hic de tenore inſtrumēti ꝓ-
babitur per ſacramētum actoris.Simile in l.ſi qñ.
j.vnde vi.extra,quod me.cau.c.ij.& fi.& j.de fiđ
inſtr.l.ſi iniquum.& ibi gl.& ita tenet Pet.& Cy.
hic.Contra hoc videť ff.de fur.l. tabulas. & l.qdā
tabularum.vbi etiā de tenore vř probari de hęre.
Sol.Ibi ideo qa agebatur ad id quod ī inſtrumēto
5 cōtineť.qđ no.¶ † Quærit gl.an hoc probare ſuf
ficit ad ꝓbationē ſeruitutis.& nō rūdet.Breuiter
dicebat Rich.Malū.probatio furti inſtrumēti eſt
ſufficiēs,donec clarè ꝓbeť cōtrariū:vt l. matrē.ſ.
e.ſed hic loqtur de poſſeſsiōe de p̄ſenti:ibi de poſ
ſeſsione de præterito,ſ.matris & fratris. Sed iſte,
q modo vēdicať ī ſeruitē,erat in quaſi poſſeſsione
libertatis:ideo probatio incūbit vēdicāti.Ita ſen-
tit prima gl. Vľ dic ꝙ hic nō ꝓbať quaſi poſſeſsio
ſeruitutis: qa ſeruilia miniſteria pōt facere etiā li-
ber homo:& ideo ad ꝓbationē quaſi poſſeſsionis
ſeruitutis,nō ſufficeret hoc ꝓbare,ꝙ ſeruilia mini
ſteria faciat:niſi probetur ꝙ iure ſeruitutis faciat,
& tanq̄ ſeru⁹.Simile in l.j.& ij.ſ.de ſerui.& aqua.
& ff.de iti.actuq; priua.l.j.ī prin.& §.j.& hoc ſen
tit gl.ij.hic ad fi.¶ Opp.ꝙ ſi ꝓbetur, aliquos eſſe
natos ex matre ſerua,p̄ſumūtur ſerui,niſi ꝓbetur
contrarium.l.naturalis. aliàs nō ideo.j. de li.cau.
Gl.fatetur cōtrarium:& quod hic dicitur oſtēdit
quòd de neceſsitate non cōcludit quòd ſi vnus eſt
ſeruus,ego alter eſt ſeruus:ſed pręſumptiuè ſic ſe
cundùm gl.& bene.Bart.

SVMMARIVM.

1 ☞ Ad probandum quod probatum non releuat
quis non admittitur.

e AD probationē. [e] inſtru
menta ꝓſunt his,quorū mādato ſunt pfecta,
nō extraneis.Itē articulus impertinēs,
non eſt admittendus.h.d.¶ No.ex fi.quòd nō de
1 bet probari,quod probatū non releuat † ꝓbantē
vt hic cōtra ſ.de rei vē.l.ſi vt proponis.Sol. Illud
eſt verū in milite minore,& eccleſia,vt ibi dixi:et
ideo ſi fierēt duo articuli:vnus,ꝙ emptor numera
uit pro pretio pecuniam meam, alius ꝙ ego miles
ſum,iſte articul⁹ admittitur:quia adminiculatur
ad cauſam &c.

AD probationē. Arti-
culus,
qui non adminiculatur ad cauſam,nō
eſt admittendus.h.d.in ſumma &c.

f ACtor [f] Ei,qui dicit,incūbit onus ꝓ
bandi,non ei qui negat.h.d.
¶ Opp.de l.nec codicillos.j.de codi.Sol.
Regula eſt ꝙ ei q negat, non incumbit onus pro-
bandi.Fallit ibi.& caſus, in quibus fallit. glo.tua
enumerat plenè in l.ij.ff.eo.&c.

¶ Nouiter addita.

SVMMARIVM.

1 ☞ Onus probandi incumbit ei,qui dicit.
2 Negatiua quæ dicatur.
3 Practica probandi negatiuam.
4 Negatiua quando poſsit probari.
5 Negatiua quando poteſt probari,an directe,an ve
rò indirectè probetur.
6 Negatiua, qñ eſt probabilis, qs debet eā probare.
7 Si reus aſſumpſit in ſe onus probandi,& non pro
bauit,an condemnetur.
8 Clauſula non ſe adſtringens, quid operetur.
9 Qñ quis videatur ſe adſtringere ad oīa probandū.

ACtor quod aſſeue.
Actori incumbit on⁹ ꝓbādi,nō reo:
& negatiua nō poteſt probari. hoc di
cit.Circa legē iſtā veniūt examinādæ duę regulę.
Prima eſt Actori incūbit onus probādi:hoc eſt,ei
q dicit. vnde reus in exceptione, dicitur actor:vt
l.j.ff.de exce.& l.in exceptionib⁹.ff.e.Scđa regu-
la eſt.Negāti nō incūbit onus ꝓbādi. & huic ad-
iungitur alia p modū cauſę:qa negatiua ꝓbari nō
1 pōt.Circa† primā regulā dic breuiter. Si qs habet
iuris p̄ſumptionē ꝓ ſe,tūc trāsferť on⁹ ꝓbādi in
aduerſariū:vt l.ſiue poſsidetis.ſ.e.& ff.e.l.ſi pa-
ctū & l.ſi chirographum. & l.cùm de indebito.
¶ Circa ſecūdā,primò examinem⁹ id,quod venit
hic per modū cauſę,ſ.vtrū negatiua poſsit proba
g ri.Ad quod videndum, Primò quęro quæ dicať[g]
2 oratio negatiua.Et † quidā intelligunt vbicūq; po
nitur aduerbiū negatiuū. & ideo multi aduocati,
3 † qñ volūt vnā negatiuā probare,faciunt poſitio-
nem

a ¶ Prior examinatio. Adde Bar.in l. q̄ per ſalutē in fi ff. de iureiu.& bal.ī l. j.& in l. per hāc.de temp.app. & Bart. oīno ſ.in ea. auth. verſ.quæro quid ſi a publicatis.

b ¶ In vlt. q̄one. Adde qđ no.Bar.in l. p hāc.in fi.de tēpo. appel. quod & ibi dixi poſt Bar. in l. marit⁹. de q̄o. & q̄ dixi ī l. qdā.§. mulier.de eden. Item adde quę dixi poſt Bar.ī l.ſi qs.j.titu. j.Bald.hic in j.col. adde per Bart. hic c.pręſentata.de teſtib. & dicit Bal. p illū tex.in auť.gñaliter.ī j.col.de epi. & cle.ꝙ conſenſus partium facit ritè ꝓcedere vbi aliàs nō poſſet.& ꝙ cōſenſus talis excuſat iudicē à pœna. & dicit Bal.in l.certi condictio.§.j.ſi cer.pe. qđ vbi vigore ſtatuti nō poteſt probari,niſi per inſtrm, & parte non cōtradicente fuerit probatū per teſtes, valebit probatio.

c ¶ Si de poſſeſsiōe. De materia vide in l. Labeo.ff.de pac.

d ¶ Inſtrumentū cācellatū. Vide ī l.in fraudē.§. quoties. de iu.fiſ.Idē in lacerante inſtrm ſcđm Bal.ī l.in fraudē.j. tit. ij.& ibi ſingulariter p eū De pœna lacerātis inſtrumentū,vide Bal.in l.ij.& in auť. ibi poſita.ſ.de eden.

☙ POMATES.

e ¶ Ad probationē. Vide aliqd, ad qd allegeť iſta lex per Bar.conſ.lviij.col. iiij.vo.ij.& cōſi.in ſerto in cōſi. Alex. ī ij.in iij.col.vo.iiij. & in cōſ.lvj.in vlt. col.eo.vo.& p Barba.cōſ.xj.co.x.vo. ij.& cōſi.xiiij.col. xij.vo.ij.& cōſ.xxvj.co.j.eo.vo.& cōſi.xxxiij.co.iij.eo. vol.& cōſi.xxxvj. col.xvij.eo.vol.& cōſi. xxxviij.colū xij.eo.vol.& cōſi. liiij.col.j.& ſeq.eo. vol.& conſi. l.col. vij.eo.vol.

f ¶ Actor. canonizata.vj.q.vlt.actor. quòd ſemp vbi eſt præſumptio contra negantē,negās debet probare: vt no. Inno.in c.cùm in iure.de offic.de le. & vide Bal. hic in fine.

g ¶ Quæ dicatur. Adde ꝙ negatiua eſt triplex. Vna diciť q̄ cadit in plenam notionē teſtis: & iſta eſt negatiua facti inſtātanei.vt ꝙ ego non ſum in tali loco:qa teſtis videt intuitiuè locū vacuū,& p hoc intelligit ꝙ non ſum ibi ſemp.tñ intelligentia opus eſt : quia, vt dicit Philoſophus,intellect⁹ videt intellectus audit. Alia eſt negatiua, q̄ cadit in præſumptiuā notitiā: vt negatiua facti cōtinui:vt quia teſtis negat titiū hoc anno poſſe diſſe:qa vidit ſolum Seium hoc anno īntrare & exire,& fructus percipere: p̄ſumitur ꝙ nō habeat compoſſeſſorē.Itē in negatiua memoria non errat. Alia eſt negatiua,q̄ non cadit in ſenſum teſtis : vt eſt negatiua,q̄ non habet cōcomitantiā certi loci, & tēporis.In prima negatiua teſtes negātes ꝓbant vt affirmātes.In ſcđa negatiua creditur magis duobus affirmātibus,q̄ duob⁹ vel decē negātibus. In tertia negantibus non creditur. Primùm probatur in l.optimā.C.de contrahen.et commit.ſtip.ſcđm in l. diē proferre. §. ſi plures.ff. de arb.& ſ. j.de pœ.li.vj. Tertium probatur hic in iſto text. & ſic vna eſt facilis probari teſtib⁹, alia impoſsibilis, alia difficilis. Et ita Inn.in c.cùm eccleſia Sutrina. de cā poſ. & ꝓpriè.'& p Bal. in ſua margarita ī verbo, negatiua.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶Itẽ ꝙ hoc eſt. Adde q̃d iſta eſt practica Lombardorũ ſcd̃m Ang.ĩ.§.hoc nobis.co.ij.circa fi. in auth.de hære. & Falc. quã ipſe etiã ibi damnat. & de dicta practica vide per Felin.in c. q̃m contra col. v. verſ. ꝓbo. j. de probat.

b ¶Poſsit; ꝓbari.adde de hoc latè per eundem Bartol. & ibi Alexã.& mod. in l.in illa.ff.de verbo.obligatio.

c ¶Nõ ſe adſtringẽs &c. Adde de hac clauſula eũdẽ Bar. in l.circa.ff. eo. tit. & in l.diuus. & ibi latè Alexã.ff. de re iu. Ang.& Aret.& mod.in.§.j. Inſtit. de ac.Practica. Papi.in forma libelli, in rei ven.& in verbo,non ſe adſtringens.per Alexã.in l. is qui reus. ff. de pub. iudi. & adde: quod dictaclauſula operatur.ꝙ ſi vnus teſtis deponit de vno tpe,& alius de alio,quod non dicuntur ſingulares, & probãt. Ita Do. de ſanc.Gemi.in c. Abbate ſanè, poſt glo. ibi de re iudic. libr.vj. Item ſcd̃m Ange. ĩ l.in cauſis. C.de accu.& Alex. in l.liberorũ. ff. eo. tit.operatur ꝙ ſi in inq̃ſitione, vel accuſatione ſit appoſitus locus, & tp̃s, & non neceſſariè. ſi nõ ꝓbãtur,nõ vitiat. Itẽ operat̃ dicta clauſula ſcd̃m Imo.in l.ſicut nulla.ff.de re iudic.q̃d ſi in libello actor petat decem, q̃ mutuauit iã ſunt anni quinque, ſi poſtea teſtes deponãt de mutuo facto iam ſunt ãni,tres,quod actor obtinebit.& hoc refert & ſequitur do.Maria.Soci. in c. ſignificãtibus. arti.xij.verſi.quarto q̃ro.de lib.ob. q̃ no.pro practica.

POMATES.

d ¶Iubemus. Vide pulchrum dictum Alex. cõſil.lxxvij. col.ij.vol.j.in prin. & in ver. corrobo. rantur.& ſeq.& lxij.col.vij.eo.

nẽ,ſeu articulũ,credẽtes reſoluere illã in affirmati
a uã,hoc modo: Itẽ q̃d hoc eſt[a] abſque eo q̃d ſic fue
rit.& per ſimilia verba. Breuiter omnis oratio pri
uatiua,vel ſignificãs priuationem,poteſt dici nega
tiua. Tex.eſt in l.ſi inter ſtipulantẽ.in princi.ff.de
verbo obli.vbi illa verba,dolum malũ ab eſſe:di
cuntur negatiua. Idem not.ff.de doli except.l.ſi.
in fi.ff.de itine.actuq; priu.l.j.§.j.& quòd ibi no.
4 ¶Scd̃o † quæro vtrũ negatiua poſsit ꝓbari.[b]Do
b cto.circa hoc ſcribũt multũ latè gl.in l.ij.ff.e.Cy.
hic.Hoſt.multũ bene in Summa,de ꝓbatio. §. j.
q̃ oĩa referre eſſet faſtidioſum.Do regulam,prout
breuius poſſum. Quædã eſt negatiua iuris, & iſta
ſi quidẽ non habeat aliquam miſturam facti, eſt
probabilis per apertionẽ libri. Nam ſi iſta negati-
ua debet probari,probabitur per apertionẽ libri
legẽdo iſtã legẽ: vt in ſimili, an filiuſfamilias poſ-
ſit facere teſtamẽtũ. Quãdoque negatiua iuris ha
bet aliquam miſturã facti.exemplũ, vt ff.eo. l. ab
ea parte.tunc ſi illud factum eſt affirmatiuũ, ſine
dubio poteſt ꝓbari.ſi ponitur negatiue: erit idem
q̃d in negatiuis facti, vt dicã ſtatim. Quędã eſt ne
gatiua facti: et hic aduerte: qa aut eſt negatiua qua
litatis aut ſubſtantiæ. Si qualitatis ſemper poteſt
ꝓbari. Ratio: quia negatiua qualitatis ſemper eſt
coarctata: cũ qualitas illa negat̃ reſpectu ſubſtan
tię, ſine qua qualitas ſubſiſtere nõ poteſt, vt.ff.de
vſufruct.l.ij. Exempla dabo.j.cùm dicam cui in-
cumbit onus probandi. Quædã eſt negatiua ſub-
ſtantiæ. Et iſta ſi nõ coarctatur loco, nec tpe, vel
alia re nõ põt ꝓbari, vt hic, no numeratũ, nõ mu-
tuatũ & ſimilia. Sed ſi coarctaretur: tũc ꝓbari poſ
ſet.vt l.optimã.j.de cõtrahẽ.& cõmit. ſtip. & ibi
5 oſtẽdã.¶ Sed q̃ro † qñ põt ꝓbari vtrũ ꝓbetur di-
rectè, vel indirectè. De hoq; fuit ſemel Bononiæ
vna magna cõtẽtio inter canoniſtas, quã ponit Io.
An.in c.bonæ memoriæ.extra de elec.in nouella.
Breuiter dico, ꝙ ſi quidẽ negatiua eſt multũ coar-
ctata, ꝙ põt ꝓbari directo, qa cadit in ſenſum no
ſtrũ, abſque alio medio. Directo eñ poſſum dice-
re, oſtẽſa mihi manu tua video ꝙ nõ habes pecu-
niã in manu, vel poſſum dicere nõ video ꝙ habes
nec poſſum ibi eſſe quin viderim: & eodẽ modo
nõ audio pulſare cãpanã, & hæc res nõ fœtet: &
hęc res nõ eſt dura. & idẽ in ſimilibus, ſecũdũ Dy.
& Cy.hic & Io. And.in d.c.bonæ memoriæ. pro
hoc optimè facit.ff.de aur.& arg.leg.l.cùm aurũ.
& l.pediculis. Facit l.j.de eroga.mili.anno.lib.xij.
Facit pro hoc ff.de verb.ſigni.l.hæc verba, ille aut
ille. vbi poſito vno cõtrariorũ, de neceſsitate ſeq-
tur remotio alterius. Vñ de nocte rectè poſsũ di-
cere, non eſt dies. & ſenſu percipitur. Si verò non
eſt coarctata loco, vel tempore: tunc non põt pro
bari niſi per indirectum: vt puta quod tali die non
fuiſti in ciuitate Peruſij, q̃d ꝓbabitur probando
quod illa die eras Romæ: vt j.de contrahen.& cõ
6 mit.ſtipu.l.optimam.¶ Nunc quæro, quãdo † ne
gatiua eſt probabilis, cui incumbit onus probãdi.
Breuiter dico idem quod in affirmatiua per om-
nia. Nam aut præſumptio eſt cõtra negantem: &
ei incumbit onus probandi: vt j.de conditionibus
l.nec codicillos. Aut eſt præſumptio pro negãte,
& ipſe non debet probare, ſed aduerſarius: vt ſ.
de inoffic.teſta.l.omnimodo. Aut lex non præ-
ſumitur nec pro, nec contra: & tunc onus probã-
di incũbit ei, cui negatiua eſt cã intẽtiõis ſuę. Exẽ
plũ in ętate: vt l.ſi minorẽ.ſ.de in inte.reſti.& ſ.e.
l.cũ te. Itẽ ĩ pauptate, & diuitijs, vt l. ſi vero. §. q
ꝓ rei.ff.q ſatiſd.cog. & idẽ ĩ ſimilib⁹.¶ Vltimo q̃
ro. quid eſt hoc dictũ, ꝙ negatiua facti per rerum
naturã ꝓbari nõ põt glo. dat duas ſolutiones, ſeu
expoſitiões. Do. tenẽt primã. Can. multũ laborãt
circa poſitionẽ dictorũ verborũ ĩ d.c.bonę memo
rię.¶ Vltĩo gl. remittit ſe ad no. ĩ l.ij.ff.e.& in l.ij.
7 circa eo.tit. vbi inter cætera † q̃rit de vna quęſtio
ne. quid ſi reus aſſumpſit in ſe onus probandi, &
deficit, vtrum condemnetur actori. Gloſſ. deter-
8 minat quod non, vt ibi patet. tamen † aduocati vo
lentes effugere dubitationem dicũt in fine articu
c lorum: non adſtringens[c] ſe ad omnia probãda: ſed
ad ea tantũ, quæ faciunt ad victoriam ſuæ cauſæ.
¶Sed cõtra prædictã determinationẽ opp. Impu
tatur ei q aſtringit ſe ad ꝓbãdũ, & nõ ꝓbauit: vt
ff.de inſti.l.q habebat, & extra, e.in c.licet cauſam
Aduerte, & nota, licet adſtringẽs ſe ad ꝓbãdũ ali
☞ qd, eo nõ ꝓbato, ſibi noceat in eo q̃d intẽdebat.
ꝓbare: nõ tñ ſibi nocet in eo q̃d qs nõ intẽdebat
Sed in quæſtione ꝓpoſita in gl. circa d.l.re⁹, q pe
tebat in ſeruitutẽ, aſtringit ſe ad probãdũ ad hoc,
vt ꝓnuncietur ingenu⁹. ſi nõ ꝓbet, nocebit ei in
hoc: qa nõ ꝓnũciabitur igenu⁹, nõ tñ ꝓnũciabit̃
ſeru⁹: & in hoc nõ nocet.¶ Sed q̃ro, qñ qs videat̃
ſe adſtrĩgere. Rñ. qñ qs proponit in vno articulo
plura, quorũ vnũ venit ad qualificãdũ aliud: tũc vi
detur ſe adſtringere ad oĩa probãda: vt d. c. licet
cauſam & d.l.habebat.in prin. Facit optimè tex. ĩ
l.Fulcini⁹.§.ij.ff.q ex cau.in poſ.eatur. Quãdoq;
in vno articulo ponuntur plura, quorum quilibet
per ſe ſubſiſtit, nec vnũ per ſe qualificat aliud: &
tunc ſi ꝙ iſtorũ ꝓbatur, ſufficit: nec videor me ad
ſtrĩgere ad alia ꝓbãda, videor tñ accumulare plu
res cauſas, in q̃bus ſufficit ſi vnã probo. vt l.edit.
ſ.de edẽ. Facit.ff.de exc.tu.l.ſcire oportet.& no.p
gl.extra, de renũ.c.j. Et ꝓpter hoc, ne qs videat̃ ſe
adſtringere, eſt vtilis illa clauſula, non adſtringẽs
ſe ad probãdũ: vt dixi.in l.diuus.ff.de re iud. Bar.

d IVbemus.[d] Qui producit ſcripturas ſuſpectas. debet probare eſſe veras: aliàs vt falſarius punietur iudicis officio. h.d.

¶Additio noua.

SVMMARIVM.

1 ☞ De delicto coram iudice commiſſo quis punitur ſine accuſatione. ex officio iudicis.
2 Iudex cauſarũ ciuilium põt punire teſtẽ dicentẽ falſum corã ſe, vel falſa inſtrumẽta producentẽ.
3 Producens ſcripturam ſuſpectam, nõ punitur vt falſarius.

IVbemus. Legitur duobus mo
dis. Scd̃m primũ hoc
dicit. Qui accuſat ſcripturã vt falſam, &
non probat, vt falſari⁹ punitur. h.d. ſcd̃m aliũ, q
ſcripturas falſas producit p inquiſitionẽ vt falſa
1 rius punitur. h.d. Do caſum, in quo quis accuſato
re punitur, & idẽ intelligo de omni delicto quod
corã iudice cõmittitur: vt.j.tit.j.l.nullũ. Dixi ple
nè in l.ij.§.ſi publico.ff.de adult. Et intelligo q̃d
punitur ex inquiſitiõe, ex officio illius iudicis, co
ram quo delinquit: licet aliàs iuriſdictionẽ nõ ha
2 beret. † Vnde iudex cauſarum ciuilium poteſt pu
nire teſtem dicentem falſum corã ſe, vel produ-
centẽ falſa inſtrumenta. vel acta falſificata: vt j.
3 tit.j.l.nullum.¶ † Quæro, vtrum ille, qui produ-
cit ſcripturam ſuſpectã, puniatur vt falſarius, eo
ipſo ꝙ nõ probat eam veram. Text. hic ſecundũ
iſtam lectu. videtur dicere quod ſic. Sed intelligo
quod de falſitate debet conuinci, aliter nõ poſſet
puniri. vt j. proxi. Quæ autem dicatur ſcriptura
ſuſpecta, dic vt hic in prima gloſſa.

e SCiant.[e] In criminalib⁹ exigũtur probatiões luce clariores h.d. Facit iſte tex. ibi: inſtructa apertiſsimis documentis, quod maleficia poſſunt probari per inſtrumẽta. Iac.de Are. hoc diſputauit, cuius diſputationem hic refert Cy. Ego plenè dixi. ff. ad Turp. in l.in ſenatus. in prin. & habuiſtis gl. ſ. ad leg. Aquil. l.contra negantem.

¶Additio noua.

SVMMARIVM.

1 ☞ Maleficium qñ poſsit ꝓbari per inſtrumẽta.

SCiant cuncti. In criminalib⁹ requirunt̃ ꝓbatiões luce clariores. h.d. ¶Op. & videtur q̃d quis condẽnetur ex præſumptiõibus: vt l.ſi qs adulterij.j.de adul. dicit gl. ꝙ hic fallit. Tu dic ꝙ illud indiciũ facit ꝓbationẽ luce clariorẽ: qa iudicẽ reddit certũ de adulterio.¶ Scd̃o op. qa dol⁹ ſemp ꝓbat̃ ex indicijs: vt ſ.de dol.l.dolũ, & ſic nõ ſũt ꝓbatiões luce

POMATES.

e ¶Sciant. Vide ad iſtã.l.p Ro. in cõſ. liiij. in fin. & Cep. cõſi.vj.col.iij. & vide Fel.in c. prudentiã.§.vj.col.ij.& ſequẽ.de off.dele. & pulchrè Alex. in l. iiij.co.j.ad fi.j. d̃ te ſta. Et dic ꝙ nõ ſolũ in criminalibus, ſed etiam vbi petitur pæna, requiratur liquida ꝓbatio eorũ, que adducũt ad cõmiſsionẽ pœnæ. Ita Alexand. conſi.xxxiij.col.ij. vo.ij. & vide pulchra exempla ad hanc l. per Alexã. conſi.xv. co. pe. in fi. volu.ij.& conſil. lxxxix.col.ij. vol. iij.& Pau. de Caſt. cxcvij. & Alex. ccxj.vo.ij.vbi colligi poteſt ampliatio. & Ful.dxxiiij.vbi loquitur in crimine falſi.

P. PAV. P.

e ¶Sciãt. Vide quod pro iſta regula conſuluit Com.conſi. cxxxiiij. inci. viſis denuncia. Et q̃d in criminalibus vnus teſtis nõ facit ſemiplenã ꝓbationẽ, vide Alex.cõſi.cccclvj. in ij. col. Item quod didicita non probentur per teſtes ſingulares, vide Pan. conſi. xxxiij. in ij. col. Item ad regulam quod teſtes debeant eſſe omni exceptione maiores, vide Ioã. de Anna.cõſ.xlix. Item vide quod ꝓ iſta regula dicit Bar.in l.fi. ff. de in litem iuran. Et habes vbi facit differentiam an agatur pro delicto criminaliter vel ciuiliter. Item vide pro regula iſtius legis, Ioan.de Anna.cõſil.lix in j. col. vbi etiam an propter pręſumptionem in criminalibus quis poſsit condemnari ſuper primo, vide latè Aret. in c. tertio loco. in ij. col. & ſequen. de probationi.

lib: 4

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶In ſenatus. Vide eundē Bar. & ibi Alex. in apo. & Bal. in l. cōtra negātem. ſ. ad l. Aquil. Oldr. in conſi. cxciij. Bald. & Abb. in c. cùm in eccleſijs. de maio. & obed.

b ¶Si tibi. Vnum no. de facili litigantes repellūtur à teſtimonio. & ab accuſando. Tex. eſt no. iij. q. v. ſuſpectos. & cōiurator. ſeu cōſpirator, licet coniuratio ſit laudabilis, ſecūdum Inno. in c. cum I. & A. de re iudi. qđ dictum reaſſumpſit Bal. in 1 c. j. §. conuenticula. de pa. iur. fir.

❧POMATES.

c ¶Etiā. Vide Alex. conſil. cxxij. in iij. col. vol. iiij. & in cōſi. v. col. ij. vo. j. Ro. cōſ. vij. Fel. in c. j. de a teſt. & in c. inſup ꝑ totū eo. tit. & in c. in literis & Barb. ī cōſ. l. col. viij. vol. j. & cōſ. iij. eo. vj. vol. ij. & eo. xiiij. conſi. xvij. & cōſ. xxxvj. col. xij. e. vo. ij. & eo pol. xiiij. Imo. cōſi. xxxv. col. v. & ſeq. & cōſi. cl. col. iij. & cōſ. vj. col. ij. & cōſ. cxxxv. & anna. lij. ī addi. ad eū in cōſ. lv. col. ij. & ſeq. & Alex. lxxviij. co. ij. b vo. j. & conſi. xciij. col. iij. vol. j. & v. c. iij. co. & arc. xiij. in j. dub. col. vij. & xlj. & Pan. in d. c. ī literis. & ibi etiā Bal. et alex. cxj. co. pe. iiij. volu. vbi ponit de teſte affine. & ang. cōſi. cxciiij. vbi loquitur in affine. et Ro. conſi. cccc. vbi loquitur in familiari. & amico. & ccccl. vbi loquitur in teſte cōſanguineo, qui deponit ſuper adulterio vxoris cōſanguinei. & Soci. xvij. vbi etiam loquitur in materia adulterij, et quomodo accipiatur hoc verbū domeſtici, & nota qđ tres teſtes domeſtici faciunt plenam fidē, Ita Alexan. conſil. v. incipien. redemptoris inuocato ſuffragio. in iij. colum. c in verſi. ſecundò re d ſpondeo. vol. j. no. per gloſſ. in l. iij. in verbo. matris in. §. eiuſdem ff. de teſtib.

clariores. Sol. eodem modo dico. ibi debet intelligi de indicijs indubitatis, ita quod animū iudicis reddāt certū. ¶Vltimo opp. dū hic dicit, apertiſsimis documētis. & ſic innuit †qđ maleficiū poſsit probari ꝑ inſtrumēta. cōtra l. iij. §. itē diu⁹. ff. de teſt. ibi: teſtib⁹, & nō teſtimonijs eſſe credēdū. qđ apparet: qa debet examinari corā iudice: vt j. ti. j. aut apud eloquētiſsimū. Iac. de Are. diſputauit iſtā q. quā etiā ponit Cy. hic. Dic breuiter: Quādoq; delictū cōmittiť cōtrahēdo, & tūc pōt probari ꝑ inſtrūm cōtinēs cōtractū: vt ff. de his q no. infa. l. qm̄ & ff. ad Turp. l. i ſenat⁹. ᵃin pri. Dixi latè. ſ. de ſac. eccl. l. nemo martyres. & l. iubem⁹. Quādoq; delictū cōmittiť extra cōtractū, & tūc aut volo ꝓducere inſtrūm ad ꝓbādū circūſtātiā delicti puta in accuſatiōe de adulterio ad ꝓbādū matrimoniū: in l. Aquilia ad ꝓbādū dānū: & tūc pōt ꝓduci inſtrumētū, vt hic, & l. ex morte. ſ. ad l. Aquiliā. & qđ ibi notatur. & j. quorū appel. nō reci. l. ij. Aut volo probare ipſum maleficiū principale, ꝑ inſtrumētū & nō poſſum: vnde ſi aliqs notari⁹ rogat⁹ à ꝑcuſſo qđ ſcriberet quod Titius percuſsit talem, tale inſtrumentum non probaret. d. §. item diuus.

De teſtibus. Rubrica.

LEX I.

SI tibi. ᵇStat⁹ alicuius nō ſolùm per teſtes, ſed etiam ꝑ inſtrumēta probatur. h. d. ſuper verbo non ſufficiunt. ſ. legi quæ voluit probationes fieri per omnia genera. &c.

¶Additio noua.

SI tibi. Non ſolū teſtibus, ſed alijs ꝓbatiōib⁹ pōt probari ingenuitas. Opp. iſta litera innuit, qđ Imperator loquebatur reo, dū dicit defende. ergo rei nō incūbit onus: vt l. actor. ſ. ti. j. hic dicit cōtrariū: quare malè. Huius timore eſt facta gl. j. quæ legit hūc legē duobus modis. Primo vt loquatur in reo, q ſpōte onus probandi in ſe aſſumpſit, vel erat in quaſi poſſeſsiōe libertatis mala fide. Secūdo mō legitur in actore. & tūc exponitur tex. defende. i. age eo qđ cōtrouerſa ſit. ſ. reſiſtēdo. Simile. in l. nō ſolū. §. ſi ſtat⁹ ff. de ꝓcur. & ſi pars hære. pet. l. ꝓmittendū. Opp. dicitur hic ſoli. cōtra imo ꝑ teſtes pōt ꝓbari ingenuitas: vt ſ. ti. j. Sol. expone ſoli. i. ſolūmodo. Vel dic ſecūdo ſoli teſtes nō ſufficiūt. Vel dic tertio ſcđm gl. & hoc no. ſoli teſtes non ſufficiūt, niſi reddāt ſufficientē cauſam ſui dicti. dicā j. l. iij. ¶Cōtra hoc opp. gl. in auth. vt liceat mat. & auię §. qđ autē nobis. de cōdi. & d. mō. l. cū tale §. falſum. in au. de ſan. epi. in pri. Sol. Tenetur reddere rōnē ſui dicti, ſi interrogatur: aliàs nō, vt in cōtrarijs. præterea aliquæ ex illis legibus nō loquūtur in teſte: ſed in teſtatore, in quo eſt ꝓbatio volūtatis. d. §. falſum. & ff. ad treb. l. qa poterat. Bar.

LEX II.

ETiam. ᶜTeſtimoniū pſonę domeſticæ ᵈnon valet, hoc dicit, ¶Quæro, q̄ dicāť pſonę domeſticę. Qui

c ❧P. P A V. P. ¶Etiā. Limita iſtā legē qñ teſtis deponeret ſup aliquo inſeparabili, vt ꝑ Barb. cōſi. xxxvj. col. xj. vol. ij. Albe. in tractatu de teſtib. in ij. q. principali. Hippol. de Mar. in ſingulari v. & in l. j. §. j. ff. de quæſtionib. vide Com. cōſi. xxvij. inci. in chriſti nomine amen. Cùm adeo plenè, Et ibi poniť quod illi dicantur domeſtici, qui in eadē domo habitāt, & etiā operarij illius ꝓ quo deponūt. Et vide plenè de iſta materia an domeſtici poſsint eſſe teſtes, & qui dicātur eſſe teſtes, quæ habes in Bertach. in verbo, domeſticus, col. ij.

d ¶Domeſticæ. Quid in vxore, & viro, an poſsit vn⁹ eſſe teſtis ꝓ alio, vide Imo. in l. ſi cū dotē. §. ſi marit⁹. ff. ſol. mat. & dicit qđ dicūtur ſuſpecti ad deferēdū teſtimoniū, & ad iudicādū in cā. l. alteri⁹ præſenti. §. fi. hic all. &

qđ habetur in c. gaudem⁹. de diuor. & adde Bar. in l. qui teſtiū. §. j. in fi. de teſt. & adde qđ ille q ſtat cū illo, pro quo teſtificatur, ad vnū panē, & vnū vinum, nō eſt bonus teſtis. Ita dicit Petr. & Cy. in l. j. ſ. eo. & cōſuluit Ange. in conſi. porrecta fuit petitio. & idem ſibi dicit. ſi iſtis teſtibus domeſticis, vel familiaribus, non opponitur quod dictū eorū valet. alle. c. fi. de teſti. in vj. hic contra in d. conſil. Vide q inſpicitur conditio teſtis tempore iuramenti. Et ad hanc quæſtionem vide Innoc. in cap. tam in literis alias in literis. extra, eo. & in c. inſinuante. de offic. delega. & Bal. in l. j. de epiſc. et cleri. & hic. & an ſolicitator in cauſa, poſsit eſſe teſtis in cauſa, in qua eſt ſolicitator: vide q̄ dixi poſt Barto. in l. deferre. ff. de iure fiſci. Adde quæ poſui. ff. eo.

dam dicunt. perſonæ quæ alijs ſunt ſubiectæ: vt filius, ſeruus adſcriptitius, & ſimiles, de quib⁹ habuiſtis in l. præſenti. §. fi. ſ. de his qui ad eccle. confu. Alij dicūt aliter, ꝙ domeſtici dicunť, de quib⁹ habemus in l. reſpiciendum. §. furta domeſtica. ff. de pœnis. Sol. Tu dic de hoc vt no. extra, eod. c. in literis. per glo. & Innoc.

¶Addita nouiter.

SVMMARIVM.

1 ☞Domeſtica perſona quæ dicatur.

2 Officio iudicis relinquitur, quando perſona domeſtica admittitur in teſtem.

3 Vir & vxor dicuntur perſonæ domeſticæ.

4 Domeſtica perſona contra aliam domeſticā, quādo admittatur in teſtem.

5 Familiaris ſi deſinit eſſe familiaris, qñ teſtificetur. Mutatio conditionis teſti, quando attendatur.

6 Si ex duobus teſtibus cōtra me procuraui vt vnus accuſaretur, mihi non proderit.

7 Idem ſi alterum percuſsit.

ETiam. Domeſtica perſona nō eſt idoneus teſtis. Gl. ᵉ

1 quęrit q dicatur †domeſtica pſona. Dicit glo. ꝙ ponitur. ſ. de his q ad ecc. cōf. l. fi. §. fi. Certè ibi ponūtur quædā pſonę cōditionatæ, & obligatæ, vt ſunt adſcriptitij, & ſimiles. Subdit gl. & ff. de pœ. l. reſpiciēdū. §. furta, de q̄o. l. pridē. j. q accu. nō poſſunt. l. pe. Ex iſtis ꝓbatur ꝙ domeſtici dicūtur oēs habitātes in eadē domo, & familia: verūtñ hoc determinatur ꝑ c. in literis

2 extra c. ꝙ poſſet †eſſe pſona domeſtica tātę autoritatis, & dignitatis, ꝙ ei⁹ fides nō reprobaretur, ꝙ ſatis placet. Hoc relinquēdū eſt officio iudicis, qui inueſtigabit de cōditiōe pſonæ & qualitate:

3 vt. ff. e. l. j. in fi. de q̄o. l. j. §. j. & ibi notať. ¶†Quid in viro & vxore? Glo. determinat ꝙ ſunt domeſticæ pſonæ. Pro qua facit tex. in. l. quicūq;. j. de re.

4 mili. li. xij. ita tenēt oēs. ¶†Quærit gl. vtrū pſona domeſtica admittatur cōtra aliā pſonam domeſticā, altero cōtradicēte. Glo. rñdet & bene, qđ ſic: qa hoc eſt inductū in fauorē extraneorū: ideo nō debet in eorū leſiōe retorqueri. ꝙ intellige ſi erat ſola ratio domeſticitatis: qa ſi erat alia, ſec⁹: puta ſi erat filius vel alia pſona infra gradus poſita facit j. eo. l. parētes. & j. de quæſtio. l. ſeruos. & ff. eo. l.

5 lege Iulia. ¶†Quæro, ᵉſi aliquis erat ᶠme⁹ familia

e ris, tempore celebrati cōtractus: & tunc nō eſt, vel

f ecōtra tunc non erat, & nunc eſt: an poterit eſſe teſtis. Pro declaratione iſtius quæſtionis dic. Quandoque cōditio, ſeu qualitas teſtis mutatur abſque aliquo facto partiū: tūc inſpicitur conditio teſtis, qualis eſt quando deponit. l. notionē. §. inſtrumētorum. ff. de ver. ſig. Quādoque cōditio teſtis mutať facto partiū, & tūc ei, cuius facto cōtingit mutatio, talis mutatio nō pōt ꝓdeſſe. ff. de q̄o. l. j. §. ſi ſeruus. quantū vero ad aliud eſt idē: vt ſ. dixi ꝙ inſpiciť tēpus, quo teſtis deponit. Nūc ad ꝓpoſitū, ſi ille, qui erat meus familiaris, nunc deſinit eſſe facto meo ad hoc deſtinato, nō poſſet eſſe teſtis pro

6 me, hoc aūt ꝓbať ex cōiecturis. ¶†Itē dico ſi ego videns ꝙ contra me erant duo teſtes tātū, q ſcie-

❧POMATES.

e ¶Quæro. Vide gl. in ſumma. cclxv. & Felin. in cap. quoties. col. ij. in v. notab. extra, de teſti. & in fi. apparatus. et Bar. conſi. vj. co. xvij. vol. j. & conſ. xxix. colū. xvij. & quatuor ſequē. eo. vo. & cōſ. liiij. co. x. e. vo. & col. xiij. & Bar. in c. iij. ad fi. de reb. eccl. nō alie. & Fel. in c. inſinuāte. col. j. & ij. de offic. dele. & Anch. conſil. ccxlvj. & Alex. xxiiij. col. iij. vol. ij. vbi ponit de ſorore, & dicit qđ dictū taliū domeſticorū eſt ſufficiēs ad ꝓbādū innocētiā domeſtici. & xlv. colū. ij. eo. vo. vbi ponit de affine. & lvj. col. fi. e. vbi loquitur ī ſocero & ex dictis ei⁹ ibi colligitur ꝙ dictū taliū redderetur plenè, vbi alij teſtes, qui depoſuiſſent in cauſa eſſent valde idonei. & lxxvj. colū. penult. vbi ponit in cōiuncto affine. & amico: & an qs poſsit teſtificari ꝓ vxore fratris ſui. & cviij. col. ij. vo. ij. vbi ponit de teſte affine, & cognato. & clxxix. j. col. vbi de teſte affine in criminalib⁹. e. vo. & cxcix. col. ij. eo. vbi ponit de teſte q dixit vellem talem obtinere. & ibi etiā ponit de ſorore. & xxxiiij. col. fi. volu. iij. vbi loquitur in cōpatre, & in eo q adoptauit filiū. & xlij. col. pe. vo. iij. vbi loquitur etiā in cōpatre, & in eo qui adoptauit: & in cōſi. ſeq. vol. iiij. & xcix. col. penul. vol. iij. vbi loquitur in domeſtico, & familiari in cauſa matrimonij. & Ro. cclxxxij. vbi loquitur in ſubiecto, cui erat adiecta qualitas paupertatis. & Alex. cij. col. fi. vol. iij. vbi loquitur in conſanguineo. & Soci. xvij. col. iiij. vbi loquitur in viro & vxore, & infert ad vxore, & infert ad vxorem fratris. & Soci. cxiij. col. fi. vbi loquitur in fratre.

f ¶Quæro, quid ſi aliquis erat. Adde circa hanc Lanfran. in cap. quoniam contra. in verſi. teſtium produc. col. xviij. verſi. quæro. de proba. Alber. in bant.

tract.de teſt.Car.ij.col.iiij.& cumulatiſsimè per Feli.in c. literis. de teſti. & vltra ibi aducta per ipſum, adde Alexã.conſi.v.col.ij.verſi. poteſt. & in conſi.lxxiij.verſi.& ſimiliter in j.volu.

2 ✠POMATES.¶ Reddit rationem. An & qñ teſtes teneantur reddere rationem dicti ſui, & qualis eſſe debet, vide Feli.in.c.cauſam.in ij. colũ. & ſeq.p.ix.col.j.& maximè in ij. coll. ver.fallit ij.vbi ponit de hoc dicto in rub.de teſt.& Alexã.cxxxvj. col. iij. 7 volu. j. & col. v.& penul.. col.& vide Alex.conſi. lxxx. colum.ij.volu.ij.& cviij.col.iij eo. & cliij.col.ij.eod. & ccl.col.ij.eod. & xviij.col.iiij.volu. v.vbi ponens pulchrũ exẽplũ dicit ꝙ teſtis deponens ſuper eo quod eſt iuris, vel ĩ quo multũ laboret ratio intellectus, nõ ꝓbat niſi etiã nõ interrogatus reddat rõem dicti ſui. & aliquid per Bal.cõ.clxxxj. in.iiij.parte.& Fel. in c.ſicut.col.iiij.de re iu.& col. xx. & ſeq. & Barb. conſi. iij.col.x.ad fi. volu. ij. & col. xij. ad fin. cũ ſeq. & col. xvj. & Car. flo.in conſ. xxv. & illud quod dicit Bart. hic poſt Inn. ꝙ teſtis de dominio debet reddere rõnem dicti ſui, etiã nõ interrogatus, extende, vt ꝓcedat, ꝙ non probabit ſi deponat reddendo rationẽ qa vidit, & audiuit: ſecundũ Imol. maiorem in l.ſciendũ.in x.col.ff.de ver.ob. quem ſequit Imol. minor. Alex.conſ. ccxcix.inci.excellẽtiſsime domine vicarie.in ij vol. Vide etiã ad hæc eundem Alex.conſi.x. penul.col.in ij.vol. cõſi.cxlviij.in j.col. & conſi.ij.in ij.col. vol.ij.& vide etiã in c. per tuas. col. ij.de teſti.& Cepo.

bãt veritatē: ꝓcuraui ꝙ accuſarenẽ de eodē delicto: & ſic participes criminis non admittētur vt teſtes: vt j.e.l.cũ liberi. Et certè hoc mihi nõ proderit, ſi facto, & opa mea cõtĩgit, argumẽto, imò quaſi caſus.ff.de q̃o.l.j.§.cũ qs.¶ †Idē dico, ſi ego percuſsi vnũ teſte, ad hoc vt tanquã inimicus nõ poſſet cõtra me teſtificari: vt extra, eo.c. dilect. Si verò mutatio cõtingit abſq; aliquo facto meo ad hoc deſtinato, vt qa famulus receſsit à me ſua ſpõte: tũc poterit teſtificari: qa deſinit eſſe domeſtic⁹. Caſus eſt in l.j.§.idẽ numio.ff.de q̃oni.ꝑdicta vera, niſi remaneret alia cauſa impediens, vt ſi manumiſi ſeruũ meũ: certè licet deſinat eſſe domeſticus remanet ratio iuriſpatronatus, q̃ eũ repellit à teſtimonio, vt j.de q̃ſtio.l.ſeruos non ſolũ.Bar.

SVMMARIVM.

1 ☞Sola atteſtatio quæ dicatur.
2 Teſtes nõ publicati nõ tenẽt, nec probãt.& nu.9.
3 Teſtis qñ teneaẽ reddere cãm dicti ſui, & nu.14.
4 Teſtis debet deponere per alterum ex cenſibus corporeis.
5 Dictũ teſtis ſine iuramẽto qñ nõ poteſt imputari parti cur non iurauit, facit ſemiplenã probationẽ.
6 Dictũ religioſi ſine iuramẽto, facit ꝑſumptionẽ.
7 Dictum teſtis non examinati coram iudice, facit fidem, quando parti non poteſt imputari.
8 Dictũ teſtis etiam ſi non ſequatur ſentẽtia valet,
10 In actis non requiruntur teſtes.
11 In publicatione teſtiũ, non requiruntur teſtes.
12 Notarij qñ reſtituunt libros officialibus communis, vt aſsignent ſucceſſoribus debẽt chartas, vbi ſunt teſtes non publicati, ſigillare.
13 Teſtes qñ poſsint per alium iudicem publicari.

LEX III.

SOlam. Atteſtatio ſola legitimis adminiculis non fulcita nõ probat. h.d.¶ Quęro, q̃ dicatur †ſo
1 la atteſtatio. Gl. ponit hic multas expoſitiones. Prima eſt ſolã: qa teſtis nõ iurauit, vel ſolã: qa nõ interfuit iudex. Iſtas duas no. vel ſolã qa iudex poſtea non dedit ſententiam, vel ſolam:
2 quia non eſt ſecuta publicatio. †quoad tenementi qa teſtes nõ publicati nõ tenent, nec probãt, vt vidiſtis.l.fi.j.de re iu. vel ſolam: qa nõ reddit ratio
a nem. ᵃDicit glo. ſi fuit interrogatus: †qa ſi nõ eſt
3 interrogatus de ratione non tenetur reddere. No.
b & ſigna glo. ᵇInn. hoc pertractans multum ſubtiliter extra, eo.c.cum cauſam. dicit ꝙ iſtud eſt verũ quãdo teſtis depoſuit aliqd quod poterat percipi ſenſu. Verbi gratia, teſtis depoſuit quod Titius numerauerat Sempronio centum. ſi non interro-
c gatur de cauſa ſcientiæ, ᶜ ſufficit: quia numeratio poteſt percipi ſenſu, vt per viſum. Sed ſi depoſuit ſuper eo quod ſenſu non percipitur, dictum eius nihil valet, niſi reddat rationem dicti per ſenſum corporeum. Exemplum: teſtis dicit quod Titius eſt dominus talis fundi, niſi reddat rationẽ nihil probat. Nam dñium eſt quoddam ius, quod nõ percipitur ſenſu. Debet ergo dicere: qa vidi ꝙ
d ipſe emit: ᵈvel vidi eũ poſsidere à tempore dictæ emptionis per decẽ annos: vel vidi eum ſpecificare talem rem, vel lapillum, vel denarium in litore maris inuenire, et ſimilia, quę per ſenſum percipiũ
4 tur. Ad quod cõſueui inducere † ꝙ teſtis debet deponere per ſenſum. j.eo.l.teſtium.ff.de teſt.l.q teſtamẽto.§.fi.de his quæ in teſt.delen.l.j. in prĩ. aliàs enim ſi per ſenſum corporeũ nõ deponeret, eſſet magis iudicare quam teſtificari. &c.

conſi.xxviij. colũ. penult.de teſtibus. & vide Barro.cõſi.xc.col.j.& in cẽ.c.col.ij.ad fi.& cõ.cviij.& ſe.& Barb.cõ.viij.vo.j.& con.xxix.col.xviij eod.volu. Nota etiã quod teſtis in criminalibus tenetur reddere rationẽ dicti ſui, etiã nõ interrogatus. aliàs nõ valet. Ita Alex.cõ.xv.col. iiij. vo.j. Et vide Alex.cõ.xlv.col.ij.vo.ij.& Pan.in c.cõſuluit de appel. Vide are. cõ.lxxj.col.ij.ad fin.& xxxviij.col.fi.& Alex.in l.j.in prin.ff.de ope. nonun. & Card.conſi.cxxiij.colum.j.& cxxvj.aliàs xxv.

b ¶ Et ſigna gloſſ. Similis gloſſ.in c.cũm cauſam.in iiij.glo.eodem titul.

b ✠*P.P A V. P.*¶ Et ſigna Gl. Iſtam regulã ꝙ non teneatur teſtis aſsignare rationem nõ interrogatus, limita duodecim modis, vt per Iaſo. in l.cũm hi.§.vult igitur.ff.de tranſactio. quem vide omnino. Vide de materia Alexan.in l.prima in princip.in vltima columna.ff. de ope. nonunci. ſed ſi interrogatus non aſsignet rationẽ nullã præſumptionẽ facit. Vide pro limitatione materiæ Bart.conſi.cx. Item quòd ratio ſit illa quæ dicti ſuſtinet, quando eſt bona, licet dictum ſit ſcriptum & econtra. Et ꝙ non debeat eſſe eadem cum dicto. vide Iaſ.in.l.fi.ff.de offic.ꝓcu. Cæſar' in ij.notab. vide quæ habes in Bertach.in verbo, teſtes deponunt.& qualiter.in vlt.char.

c ¶ Cauſa ſcientiæ. Adde Bar.in l.j.ff.ſi certum peta.& adde ſingu.Bart.in conſi.incip.Maiolus.aliàs quidam nobilis Maiolus.e l.j. Qualis autẽ debeat eſſe cauſa, vide per Bart. in l. fi. de offi. procu.cæſ. Et de prædicta vide in c. ſi quando. de reſcrip. & Bart. in l.j.in princip. & ibi per docto. de no.oper.nunci. Et adde pro hoc quod alleg.Bart.hic, dicit Innoc.in c.cum oporteat. de accuſ.. quòd ſi teſtis deponat quẽ eſſe infamen, debet etiam non interrogatus, allegare rationem, vel cauſam: quia in fama non percipiẽ ſenſu, ſed iuris intellectu. Et in materia dicit Bald. in l.presbyteri. ſuprà de epiſco.& cleric. quid ſi ſint duo teſtes, quorum vnus reddit cauſam ſui dicti, & alius etiam non interrogatus, non reddit, quod magis creditur reddenti cauſam. Vnũ aliud dixit in c.j.de controuer. inueſti. quòd id quod dicimus vnum teſtem facere ſemiplenam probationem.l.admonendi.de iureiur. illud eſt verum ſi cauſam allegat, etiam non interrogatus. Adde quod no. Bald.in l.ſi non ſpeciali.C.de teſta. & nota.Bartol. hic adde quæ not. Bal. in l. conuenticulã ſupra de epiſco.& cler. & maximè in fi.pen. co. licet hoc in probatione famæ, vt dixi in §.tormenta, & de materia vide Bal. & Ange.poſt gloſſ. in l. cũm hi. §. vult ergo. de tranſact. & plenè Inno. in d. c. cũm. & vide ẽt Bal.in l.edita.ſ.de edẽ.in xxxij.co.vbi Bal.ipſe ponit ĩ materia vnũ bonũ dictũ de teſte, vbi etiã dicitur ꝙ pars interrogata de rõne, & cauſa, nõ tenetur rñdere. Et iſtis adde Bar.in.l.ſtipulatio iſta.§. hi quoq;.de ver.obl.& ad Bar.hic adde Bal.in l.pe.ad fi.j.de ſen.q̃ ſine cer.quãt. Itẽ ad ꝓbãdũ intereſſe reqritur cã, ſecundũ Bal.in.l.j.ꝑ illũ tex.in x.col. de ſen.quæ pro eo qd intereſt. Et adde tu Bar.in l.j.ſ.tit.j.& in d.l.cũ q. Et ꝙ quãdo teſtis, deponit ſup his, quę nõ ꝑcipiũtur ſenſu, ꝙ teneaẽ reddere rationẽ, etiã nõ interrogatus: adde do. Alex.in cõſi.cxxxvj.colũ. iij. ver.debetur enim.in j.vol.& ibi etiã ꝙ tenetur reddere, quãdo deponit ſuper negatiua nõ coarctata. Itẽ tenetur reddere, quãdo deponit ſup cõſuetudine. Ita Alex.in d.conſi.ij.col.ij.ver.ij.reſpondeo, & ibi ꝙ etiam tenetur reddere, quando deponit ſuper fama, vel ſuper notorio.

¶ Additio noua.

SOlam. Dictũ teſtis ſine iuramẽto nullius eſt momẽti. h.d. Hic videtur caſus, †ꝙ dictũ te
5 ſtis ſine iuramento non facit ſemiplenã probationẽ, ita ꝙ ex eo poſsit deferri iuramentũ. Quod apparet: qa dicit, nullius eſt momẽti hoc eſt verũ, ſi parti põt imputari cur eũ nõ fecit iurare: alias ſecus, vt dixi vobis in l.admonẽdi.ff.de iu
6 reiuran. †Dicit etiã Inn. ꝙ dictum religioſi facit præſumptionem, etiam ſine iuramento. vt in c.nuper.extra.eod.& hæc de prima lectura. Secũdũ ſecundam hoc dicit. Dictũ teſtis non examinati coram iudice, nullius eſt momẽti. Ex hac lectura ha
7 bes †quòd examinatio facta ab alio quã à iudice, non facit ſemiplenam probationẽ. quod apparet, qa dicit nullius momenti. Quod intellige, ſi poteſt parti imputari, cur eos nõ fecit examinari coram iudice: vt dixi in d.l.admonendi. ¶ Tertio modo legitur, dictũ teſtis, ſi non ſequatur ſententia nullius eſt momenti. hoc intellige vt habeat paratam executionem, ſicut ſententia vel vim ſentẽtię: ſed
8 bene †valet: quia etiam in alio iudicio probat: vt l. cum antea. ſ. de arbi.j.co.l.fi. ¶ Secundum quartã lect. hic ſola partis atteſtatio nullius eſt momẽti. Differt hæc lectura à ſecũda; quia hæc loquitur de atteſtatione partis, illa de atteſtatiõe teſtis. ¶ Quĩte modo legitur, & hæc ſolemnis lect. breuiter hoc
9 dicit. †Dictum teſtium publicatum, nõ ſecuta ſententia, nullius eſt momenti. Quę eſt ratio huius? Dicit glo. qa licet tabellio ſcripſerit, tamẽ illa ſcriptura non habet teſtes: ideo non facit fidem. donec coram teſtibus recipiatur. Iſta ratio nõ videtur ve
10 ra: quia †in actis non requirũtur teſtes. ſ.l.in donationibus de dona.& extra, de prob. c. qm̃ contra falſam, ſed j. dicam. ¶ Secundò opp. gl. ad ſe ipſam nõne eo ipſo ꝙ notarius ſcripſit dicta teſtiũ, ſunt publicata. Dicit gloſſ. ꝙ non, niſi ſcribantur corã iudice, & teſtibus.l.iij.§.idem.ff.eo. In eo quod dicit, corã iudice, dicit verum. vt ſ. in ij. lect. & ꝓba
11 tur. j.eo.ti.auſ.apud eloquẽtiſsimũ. In eo vero †ꝙ dicit, corã teſtibus, non videtur verũ: quia in actis teſtes nõ requirũtur vt ſ. dixi. Intellige gl. ꝙ hoc debet fieri corã teſtibus, nõ tñ eſt neceſſe ꝙ ſcribatur in actis: vt iuribus in contrarium allegatis, ſed examinatio fit in ſecreto: ideo requiritur pu-
e blicatio. ᵉ¶ Cõtra hoc opponi. iuramentum te-

d ¶ Vidi quod ipſe emit. Adde Bart.in l.j ſ.titu.l.j.& in l.cum res.

e ¶ Publicatio. Adde ꝙ teſtis nõ publicatus non facit ſemiplenã probationem. Ita Bal.in l.in bonę fidei.col.iij.ver.item quæritur.ſ.de reb. cred.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶Sed in his. Quãdo teſtis, etiam nõ interrogatus, teneatur reddere rationem dicti ſui, vltra alleg. per Alex. ſ. in præcedẽti lec. vide per Areti. & Feli. in d. c. licet cauſam. & per eundem Alex. ĩ cõſ. xv. co. iiij. ver. & non ſunt duo. in j. vol. & ibi ꝙ teſtis deponens in criminalibus, etiam non interrogatus, tenetur reddere rationem ſui dicti. alleg. Sali. in l. fi. ſ. tit. ꝓxi. Et alios caſus in quibus teſtis etiã nõ interrogat⁹ tenetur reddere rationem dicti, vide per eundẽ Alex. in cõſ. lxxij. col. fi. in fi. in eod. vol. & in cõſ. cxxxvj. col. iiij. & ſeq. & in cõſi. cxlj. col. pe. verſ. Gaſpar lañ. e. vol. & in ij. vo. cõſ. x. col. fi.

b ¶Verbũ exhibeo. Adde exhibere ꝓprie ſecretũ habere. & vide ff. ad exhib. l. ij. & de libe. ho. exhi. l. iij. & de tab. exhi. l. locũ. §. quid ſit. Itẽ exhibere, idẽ eſt qđ cedere. ff. de leg. j. l. ſi res obligata. §. pe. Itẽ aliqñ exhibere, idẽ eſt qđ reducere. ff. mã. l. creditor, §. ſi inter maritũ. Item accipitur aliquando pro probare. l. j. C. de ẽdi. ac. in glo. & ibi Azo in ſumma. §. item repellitur emptor.

ſtium accipitur in publico: & tũc teſtis videtur de
ponere. j. eod. l. ſi qñ. Ad quid ergo alia publicatio
eſt neceſſaria. Reſpon. quando teſtis iurat: tũc vi-
detur deponere, ſ. ĩ ſecreto iudici. d. l. ſi qñ. & l. nul
lum. & aliud eſt. nam ſi proderet iudex tale ſecre-
tũ, incideret in crimen falſi. l. j. §. is qui ff. de fal. vñ
licet inſtrumentum ſit publicũ, & faciat fidẽ, ꝙ te
ſtes hęc dixerũt, illud inſtrumẽtũ eſt ſecretũ, nec
poteſt manifeſtari. De neceſsitate ergo requiritur
nouus actus publicationis, per quem actus, q erat
ſecretus, fiat publicatus. & notorius omnibus. &
ideo tex. in aut. eo. §. quia verò. illã publicationẽ
appellat aperturam, vel manifeſtationem. Et ideo
12 †notarij quando reſtituunt libros officialibus cõ
munes: vt aſsignẽt ſucceſſoribus ſuis illas chartas
vbi ſunt dicta teſtium non publicata, claudũt illas
chartas, vel cũ filo, vel cũ cera, quaſi illud debeat
13 eſſe ſecretum. ¶Quæro, †nũquid per alium iudi
cem poſsit publicari, vel debeant iterum examina
ri. Gloſſ. dicit ꝙ non. Vide gloſſ. puto ꝙ ab alio iu
dice coram quo dicta teſtium fidem facerẽt, illa di
cta nõ publicata poſsint publicari. hoc videtur ex
preſſum extra, eo. c. cõſtitutus, in prin. Pro hoc. l.
fi. j. eod. vbi facit mentionem de dictis teſtiũ, etiã
abſq; publicatione. & ꝙ hic gl. dicit, nõ facit fidẽ
corã alio iudice, intellige antequã publicetur.
14 ¶Sexta lec. eſt ſecundum quam, h. l. Dictum †te
ſtis nõ reddẽtis ſufficientẽ rationẽ ſuæ cauſę, nul
lius eſt momẽti. Opp. gl. de l. cũ tale §. falſam. ff.
de cõdi. & demõ. Nõ ſoluit. Dic ibi loqtur in teſta
tore deponẽte, in quo eſt pro rõne volũtas: ideo
falſitas cauſæ nõ attẽditur. quę ratio ceſſat in teſte
¶Quęrit gl. qđ ſi teſtis nõ reddit cauſam, qa non
fuit interrogatus. Glo. dicit, valet dictũ ſuũ. Inn.
extra, eo. c. cũ cauſam. dicit, ꝙ hoc eſt verũ in his,
quæ poſſunt ſenſu percipi: vt ſi teſtis deponeret
ꝙ Titius ꝑcuſsit Seium: licet non dicat ſe vidiſſe,
a vel nõ reddat aliã cauſam, valet. Sed in his,[a] quæ
ſenſu nõ percipiũtur, vt ſi teſtis deponat Titiũ eſ
ſe dñm, nõ ſtatur dicto eius, niſi reddat ſufficiẽtẽ
rõnem, quę ſenſu percipiatur. Idẽ dicit Spec. in ti.
de teſte. ¶Qualiter autẽ debet intelligi, ꝙ dictũ
teſtis, debet concludere per aliqđ, ꝙ percipiatur
ſenſu. dixi vobis. in l. de ætate. ff. de mino. Tetigi
etiã aliquas pulchras queſtiões. in l. j. ff. ſi cer. pet.

¶Additio noua.

SVMMARIVM.

1 ☞Amicus pro amico an poſsit teſtificari, ſtatur
arbitrio iudicis.
2 Subditus qñ admittatur ꝓ dño ad teſtificandum.

EOS. Teſtis debet eſſe remot⁹ à gra
tia, & timore. h. d. No. ꝙ di-
cit, fidẽ religiõi iudiciarię. & ſic fides
eſt faciẽda iudici, vt l. lecta. in fi. ff. ſi
cer. pet. Et iſta eſt probatio ad fidẽ, qua iudex ad-
ducitur ad credẽdũ. Circa primũ dicitur hic, ꝙ te-
ſtis debet eſſe remotus à gratia & timore. Quęro
vtrũ amicus poſsit eſſe teſtis ꝓ amico. Et videtur
ꝙ non: vt l. iij. in prin. ff. eo. Pro hoc facit hic tex.
qa eſt dubiũ ne gratificaretur amico. Breuiter pu-
1 to †ꝙ poſſet eſſe tãta amicitia, & talis ꝑſonarũ cõ
ditio, ꝙ amicus à teſtimonio repelleretur vel ſaltẽ
eius fides minueretur. hoc aũt ſtabit ĩ officio iudi-
cis: vt l. iij. §. j. ff. e. ¶Scđò quęro, dicitur hic, potẽ
2 tię, vtrũ †ſubditus vni cõmunitati, poſsit eſſe pro
ea idoneus teſtis? Gl. in l. idonei. ff. eo. tenet ꝙ nõ.
Pet. hic cõtrariũ dicit. Veritas eſt ꝙ nos debemus
inſpicere iſtũ teſtẽ: oportet eñ ꝙ cõditio teſtis ſit
talis, ꝙ poſsit preponere veritatẽ potẽtię, modò
eſſet poſsibile. ꝙ ꝑſona cõitatis eſſet ita iuſta, ꝙ
nollet ꝙ diceret aliud quã veritatẽ, tũc ſtatĩ puta
rẽ ſubditũ admittẽdũ. Ita intelligo dictũ Pet. ꝙ
ꝓbatur hic, põt eñ liberè dicere veritatẽ. Sed ſi do
minus eſſet malus hõ, putarẽ eũ admittẽdũ nõ eſ-
ſe. Iuſtus eſt eñ metus tyranni, & cuiuſlibet, qui
alteri preeſt, ratione alicuius iuriſdictionis. Põt
enim eſſe terribilis; vt j. ſi rector prouĩcię. l. j. & ff.
ex quib. cau. in poſ. ea. l. Fulcinius. §. qd ſit. In du-
bio dicerem ſubditum non eſſe admittendũ: vt l.
idonei. ff. eo. cum ſua glo. Bar. illuminator iuris.

PArentes. Quid de fratre pro fratre, pleniſsimè exa-
minaui hoc: & eius materiam in l. qui teſta
mento §. j. ff. de teſta. &c.

¶Additio noua.

SVMMARIVM.

1 ☞Parentes dicuntur in infinitum.
2 Parentes, & liberi, an poſsint inuicem eſſe teſtes pro ſe.
3 Si filius procurator alterius agat, an pater poterit teſtificari pro eo.
4 Frater quando admittatur pro fratre. vel contra fratrem in teſtem.
5 Coniunctus poteſt teſtificari inter pariter coniunctos.

PArentes. Opp. de l. etiã ff. de ꝓb. Glo. j. dicit ſpi-
rituale in ætate probãda. nec tñ ei facit
plenã fidẽ: vt j. no. Itẽ eſt ſpãle in probãda cõſanguinitate
& cauſa matrimonij: vt extra, eo. c. ſuper. Scđo opp. ff. de te
1 ſta. l. qui teſta. §. ꝓ cõtrariũ. Solue vt in fi. gl. Pro †declara-
tione legis, & gloſſ. primò quæro, quõ accipiãtur parẽtes. Gl. dicit ſuprà
à patre in infinitũ, & infrà liberi. Quæro vtrũ ſit differẽtia, ſi ſint liberi
in ptãte, vel nõ? Gloſſ. hic dicit ꝙ nõ. Cõtra hoc videtur. ff. de fal. l. de eo.
& l. impuberẽ. §. j. Difficile cõtrariũ eſt: ſed dicit glo. ibi loqtur in nota-
rio adhibito ad ſcribẽdũ, in quo diſtinguit. aut eſt in ptãte, aut nõ: vt ibi
patet. Ratio: qa aſſumit̃ vt publica ꝑſona, cuius fides eſt iã approbata: vt
l. j. ff. de off. præſe. præto. Itẽ quia ſcriptura nõ ꝓbat per ſe ſine teſtibus,
vt in auth. de inſtru. caute. & fide. §. oportet. hic verò loqtur in teſtifican
2 te. ¶Quæro †vtrũ parẽtes, & liberi, poſsint inuicẽ eſſe teſtes pro ſe. Gloſ.
dicit ꝙ nõ: vt ff. eo. l. teſtis idoneus. & l. ij. ſ. eo. Circa hoc eſt aduertẽdum
nã glo. ff. de teſta. l. qui teſtamẽto. §. j. videtur facere aliqualem differẽtiã
inter parentes & liberos. nã liberi nõ poſſunt eſſe teſtes ꝓ parẽtibus, vbi
aliqd eis quæreret̃: in alijs caſib⁹ ſic, vt j. dicet̃ in prima gl. qđ intelligit
Ia. de Are. vt puta, ſi alieno noĩe eſſent in iudicio. Parẽtes verò nõ pñt eſ
ſe teſtes pro liberis, vllo modo. & ibi ſubiũgitur in glo. cũ pater plus dili
3 gat filiũ, quã filius patrẽ, & ſecundũ hoc nõ eſt mirandũ, †ꝙ ſi filius eſſet
ꝓcurator alicuius, pater nõ poſſet eſſe teſtis, vt ibi innuitur. Quod intel
ligo verum: ſi inſtrumentũ eſſet fiendum ſuper aliquo facto, vel dicto fi
lij: alias ſecus arg. l. quæſitũ. ff. de in ius voc. & quod ibi notatur. & ff. de
obſequijs l. licet. §. honor. aliàs fi. ¶Quæro, dicitur hic, volẽtes, ad quos re
4 ferat̃. Dic vt in gl. ¶†Quęro, qđ in fratre: vtrũ admittatur ꝓ fratre, vel
contra fratrem? Gl. hic dicit ꝙ ſic in ciuili, non autẽ in criminali: vt l. lege
Iul. ff. eo. Contrariũ ibi videt̃ notari. Breuiter tenẽda eſt opi. gloſſ. qa oẽs
tenent ꝙ in ciuili admittatur. Quod intelligo, niſi repellatur ratiõe dome
ſticitatis: vt l. ij. ſ. eo. vel nimis intenſæ beniuolẽtiæ, vel amicitię: vt ſ. pro
xi dixi quod eſt iudicis arbitrio relinquẽdũ. Petr. intelligit: niſi ſit in eiuſ
dem poteſtate, ſecundùm glo. hic. Et eſt ratio: nã cũ videatur eſſe eadẽ ꝑ-
ſona cũ patre, qui ei imperare poteſt: ſicut perſona patris eſt ſuſpecta: ita
perſona filij. In criminali verò frater non poſſet eſſe teſtis pro fratre: quia
requiruntur probationes luce clariores. vt ſ. tit. j. l. fi. Item: quia videtur
cauſa propria: cùm iniuria facta vni fratri: reſpiciat etiam alterum fratrẽ:
vt l. lege Cornel. ff. de iniu. & idem puto in cauſa ſtatus: vt l. j. cum ſequẽ.
ff. de lib. cauſa. ¶Quæro, quid in ſocreto & genero? Gl. dicit, idem: vt ff.
5 eo. l. teſtis idoneus. ¶Quęro, vtrum †vnus coniunctus poſsit eſſe teſtis
idoneus inter duos pariter cõiunctos. Certè ſic: vt l. nõ ſolũ. §. j. ff. de rit.
nupt. Et ſic pater poteſt eſſe teſtis inter duos filios. Pro quo. ff. de quæ-
ſtio. l. extraneo. & j. de quæſtio. l. hoc quod placet. in fin. vbi ſeruus tor-
quetur inter duos dominos. Bart.

NImis graue. Non debet initium probationis aſſu-
mi de domo aduerſarij. h. d.

¶Additio noua.

SVMMARIVM.

1 ☞Exhibeo quod modis accipiatur.

NImis graue. Non cogitur qs cõtra ſe de domo ſua pro
ducere. h. d. Opp. perſonæ domeſticę ad
petitionem aduerſarij coguntur ferre teſtimonium. vt ſ. eo. l. ij.
& quod ibi not. Et ſic quis cogitur inuitus exhibere teſtes de do-
mo ſua. Huius timore dico quòd hæc lex põt intelligi pluribus modis.
1 Primò debes ſcire †quòd hoc verbũ exhibeo,[b] qñq; aſſumit̃ pro alimen-
b torũ pręſtatiõe: vt j. eo. l. qm̃ liberi. ſecũdo rñ. Et ſi velles ita aſſumere, hic
diceretur quòd qs cogitur exhibere, i. alimẽtare teſtes. qui cõtra ſe produ
cũtur ille q producit. ſed hoc nõ placet. Scđo modo accipitur exhibeo ꝓ
manifeſtatiõe; vt in toto tit. ad exhibẽdũ. & ſecũdũ hũc modũ debet hæc
lex intelligi duobus modis. Primo in his, q admittũtur ad teſtimoniũ vo
lẽtes, nõ inuiti. de qbus loqtur. l. Iul. ff. e. Nã ſi ego dicerẽ aduerſario, fa-
cias quòd tales cõſanguinei veniãt, quòd põt hoc facere, & ſic exhibeas
mihi probatiões; certè ad hoc nõ cogitur, ſed ipſemet debet hoc ſibi pro-
rare. Secũdo modo põt intelligi de quibuſdã teſtibus: & qa dicebat fortè
actor de eis ſe non recordari bene, petebat cogi reũ vt exhiberet nomina
eorũ: certè hoc fieri nõ debet: qa nimis graue eſt, faceret tñ quod ſi peteret
exhiberi quaſi totam familiam, vt regnoſceret ipſe quos vellet in teſtes
producere, quod audiretur: vt l. cũ ſi exhibuiſſent. §. ij. ff. de pub. ¶Opp.
ſ. de aſſeſſo. l. ſi poſt. Dicit glo. ibi fallit. Doctores dicunt quod ibi nõ ex
hibetur vt teſtis, ſed vt reus dicti ſui rationem reddat.

S.nius

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶ Iuriſiurādi. Quomodo iſta lex procedat, vide Bart. in l. admonēdi. ff. de iureiur. ver. quęro quid ſi reperiantur. & ibi Lud. Adde tñ ꝙ informatio poteſt ſumi etiam à teſte non iurato. Glo. eſt ſing. ſecundùm Bal. ibi, facit præualere ꝓbationē eius, qui eū produxit, ſi probationes litigantium eſſent pares, & vnus habet pro ſe teſtem non iuratū. & vide latè de materia huius l. per Spe. de teſte. §. reſtat.

Additio noua.

SEruos. Seruus non interrogatur pro, nec contra dominum, niſi de facto ſuo. h. d. Intelligit glo. ꝙ interrogatur cū tormentis: vt ff. de proba. l. cum probatio. Dic vt ibi. fallit in caſibus no. hic in gl. ¶ Quæro, quid econtra: vtrū dominus poſsit pro ſeruo interrogari? Videtur ꝙ nō: quia videtur ſuſpectus: vt extra, de offi. de leg. c. cauſam quæ, ſ. eo. l. eos. & ff. eo. l. idonei.

S V M M A R I V M.

1 Iuramentum teſtium de conſenſu partium quòd remittitur.
2 Inſpectores vulnerum, ventris, finium agrorum, & ſimilium, an iurare debeant. & nu. 4.
3 Teſtes qualiter iurare debeant.
5 Teſtes debent iurare partib⁹ p̄ſentib⁹, vel citatis.
6 Teſtes an debent citari, & an valeat dictum, ſi nō ſunt citati.
7 Honeſtæ perſonæ ſine iuramento deponentes, faciunt ſemiplenam probationem.
8 Qñ ſunt plures teſtes ex vna parte, & ex alia pauciores, ſed digniores, quibus magis credendum.
9 Qui produxit vnū teſtem, & petit ipſum examinari, an ſit audiendus.

IVriſiurandi. [a]Hęc l. ponit tria dicta. Teſtes debēt iurare: & honeſtioribus debet adhiberi fides: & dicto vni⁹ nō credit̃. h. d. iter, et vt: ſubaudi p̄cipimus. ¶ Quęrit gl. vtrū teſtes debeāt iurare corporaliter tactis ſcripturis. ¶ Item quæ ſit forma iuramenti teſtis.
1 Dic vt in gl. ¶ † Item an poſsit remitti iuramentū de cōſenſu partiū. Glo. dicit ꝙ ſic. Idem not. in l. j. circa princi. ff. de ferijs. ¶ Itē quærit̃, qd in iſtis inſpectoribus q mittunt̃ à iudice ad inſpiciendū ventrem, ad denunciandum iudici qđ ſibi videt̃.
2 Et idem in ſimilibus, † q mittuntur ad inſpiciēdū ſeu videndum fines agrorum, vel ad inſpiciendū vulnus, vtrū ſit remanſura cicatrix, vel ſimilia: an iſti debeant referre cum iuramēto. Gl. dicit ꝙ nō,
b in l. j. §. j. ff. de ven. inſpi. Sed iſtæ gl. [b]videntur cōtra tex. l. hac edictali. §. his illud. j. de ſec. nup. & l. comparationes. j. tit. j. Vide iſtā glo. & eam nota.

¶ Addita nouiter.

IVriſiurandi. Teſtes debēt iurare, & honeſtioribus plus credit̃: & vnus teſtis ad probandū non ſufficit. h. d. ¶ No. ꝙ teſtes prius debēt iurare quā deponant: & ſi prius deponerēt, & poſtea iurarent verū eſſe quod dixerunt, nō valeret eorum dictum, vt hic. dum dicit prius. ¶ Examinemus iſtā primā partē. ¶ Quęro, vtrū teſtes debeāt iurare de veritate. hoc nō habemus bene expreſſum. facit ꝙ ſic ff. de dote pręleg. l. Theo
3 pompus. ¶ † Quæro, qualiter debeat iurare teſtis.
c Gl. dicit corporaliter[c]: & bene. Fallit in ep̄o: vt in aut. ſed iudices. ſ. de epiſ. & cle. ¶ Scđò q̄rit gl. qd debet cōtineri iuramētū teſtis. Dic vt in ea. & habes tex. extra, eodē. c. quoties. ¶ Quæro, vtrū iuramētū teſtis poſsit remitti. Gl. dicit ꝙ ſic hic, & ff.
d de fer. l. j. & eſt caſus extra, eo. c. tuas[d]. ¶ Quæro, ſi
4 aliq̄s adhibeat̃, nō † ad teſtificādū propriè ſed ad iudicādū ſecundū peritiā artis ſuæ: puta medicus ad iudicandū ex vulnere, an ſit remāſura cicatrix, vel debilitet̃ mēbrū, & ſimilia. Itē obſtetrices ad dicēdū vtrū mulier ſit prægnās. Glo. dicit ꝙ iſti iurare
e non debent[e]. quam not. In contrariū dicebat Richar. Mal. ꝙ videbat̃ caſus in l. cōparationes. j. ti. j.
5 & l. hac edictali. §. his illud. j. đ ſecū. nup. ¶ † Quęrit gl. qñ debet iurare. Certè pręſentibus partibus vel citatis: vt l. ſi qñ. j. eo. Itē antequā recipiant̃, vt
6 dixi. ¶ † Extra gl. op. vtrū teſtes debeāt citari: & ſi non apparent citati, vtrum valeat dictum eorum. Pet. de Bella perti. in aut. de teſti. §. ſi verò ignoti. dicit ꝙ non per tex. ibi feſtinantes &c. Pro hoc facit: qua ex eo ꝙ ſe ingerit, videtur ſuſpectus: vt l. quę omnia. §. j. ff. de procu. Pro hoc videtur verus caſus ibi, iamdudū arctari præcipimus. No. ꝙ dicit arctari. & ſic teſtes debent eſſe coacti, non ſpontanei. In contrariū, quia multi ſunt, qui admittūtur volētes: vt ff. e. l. lege Iulia. Præterea: plures gloſſæ diſtinguunt: tulerunt teſtimoniū ſpōte, aut coacti: vt l. poſt legatū. §. his verò. ff. de his quib. vt indig. Quid dicemus? Fortè poſſet dici ꝙ teſtes dicūtur coacti, quādo ſpectat ad grauationē: quia poſt primā citationē grauātur pignoribus, & mulctis. Et ita videt̃ velle Inn. extra, de teſti. cog. c. j. ſecundū hoc ſemper citatio deberet præcedere: & hoc eſt contra caſum l. lege Iuli. ff. eod. ibi: ne inuitus denuncietur. Ergo apparet ꝙ iſta prima citatio fit quandoq; teſte volente: quia aliter fieri non pōt. Dicendū eſt igit̃ ꝙ teſtis quandoq; à parte nō producitur, nec à iudice citatur, ſed ſponte ſe ingerit: & tunc non valet dictum eius. d. §. ſi vero. & ff. de procurato. l. quæ omnia. §. j. Si verò à parte pro-

P. P A V. P.

a ¶ Iuriſiurandi. Et an præſumatur teſtis iuratus, ſi dicatur in actis teſtis iuratus, vide Bartol. in l. Theopompus. in princi. de dote præleg. & ibi Alc. in apoſt. & qđ ibi etiam addidi de iſta materia generaliter an & qñ dicat̃ teſtis ſine iuramento, vide Felin. in c. tuis. extra, de teſti. vbi etiam an poſsit remitti. Et q̄ ſint illa quæ debet teſtis iurare, vide Felin. oīno in c. fraternitatis. pe. colū. extra, de teſtib. Et ibi etiam an ſit neceſſe ꝙ tāgant̃ ſcripturæ ad eſſe iuramenti, ponit etiam Felin. in d. ca. tuis. in pen. & vlt. colū. An in dubijs præſumat̃ teſtis iuraſſe: & qd ſi notari⁹ ſcripſit, teſtis iuratus, &c. Et ibi etiā qd ſi pars petijt à Iudice vt deferret iuramentū teſti, & teſtis obtulit ſe velle iurare, & Iudex non detulit. Et an notarius ſine iudice poſsit deferre: & quid ſi deferret Iudice præſente & non contradicente: & ꝙ ad hoc vt valeat teſtis nō iuratus, non ſufficit partem non contradicere, ſed opus ſit vt expreſsè conſentiat: vide Fel. in c. nuper. ad finē, extra, de teſtib. Et ꝙ pars poſsit remittere iuramentum teſti. vide Iaſ. in l. j. in princ. in ij. col. ff. de fer. Quod autē informationes poſſunt capi ſine iuramento, Bald. in c. j. §. ſi duo. de pace tenen. in ij. col. Fel. in c. propoſuiſti. in pen. col. extra, de proba. An autē teſtis, q ſemel iurauit, ſi iterū producatur in eadē cā, debeat iterū iurare, vide Feli. in c. fraternitatis. in j. col. extra, de teſtib. Et ibi etiam qd ſi primò dicat. poſtea iuret. De quo etiam per eundē in c. de teſtibus. extra, eo. titu. Item an & qñ poſsit iuramentū remitti & qd in cauſa matrimoniali, vide quæ habes per Moder. in l. reprehendēdo. C. de inſt. & ſub. Quid autē ſi teſtis iurauit poſt depoſitionē, vide do. Nellum in tractatu de teſte, in iiij. charta. & ibi, & ad finē illius cap. quid ſi in actis dicat̃, teſtis iuratus, &c. Item ꝙ iuramentū teſtis poſsit remitti, dicit Bal. in l. quoties. . C. de priuil. ſchola. circa finem. lib. xij. Et circa iuramentum teſtis & prædicta vide multa ſimilia per Iaſ. in repe. l. admonendi. in xxiiij. charta. Item limita ꝙ non creditur teſti cum iuramento non procedere qñ perſona ſanctæ vitæ deponeret. Eſt doctrina Imolæ in c. nuper. extra, de teſtib. Bart. in Bonoñ. lectura in l. ſola. j. eod. do. Anto. in c. cū olim. in vj. col. de dolo & contuma. Bene facit dictū do. Anto. in c. cū oporteat. in pe. col. extra, de accuſ. vbi voluit credi conſanguineo, qui ſit bonæ famæ, licet aliàs repelleret̃. Vide aliter ſuper his. in pe. & vlt. col. extra, de accuſ. Item no. ꝙ exiſtentibus probationibus hincinde parib⁹ iudex debet iudicare in fauorem illius pro quo depoſuit plus quā pro aduerſaria parte vnius teſtis nō iurati: vide per Aret. conſ. lxxxj. ad finē. Itē circa iſtā legē in ij. dubio, ꝙ dicto vnius non debet credi, limita vt per Rom. ſingulari dcxlvj. incip. dictum vnius. Itē adde ꝙ etiā Papa nō pōt facere vt credat̃ dicto vnius cōtra partē. Textus eſt in c. indicas Hermanū. ij. q. ix. quē allegat Rom. ſing. dccxxxiij. inci. an papa. Vide alia de iſto propoſito quæ ſcripſi in l. Theopompus. ff. de dote præleg. quia ibi eſt caſus ſpecialis, in quo teſtator poteſt diſponere, ſtari debere. Item de alia ſingulari limitatione ꝙ dicto vnius credatur, & alia in materia, vide in Berta. ī verbo teſtis quot & quales Itē de eo qđ dictū eſt ſ. ꝙ papa non poteſt facere ꝙ ſoli teſti credatur: vide Felin. in c. veniens. el j. extra, de teſti. & in c. nuper. eo. ti. vbi oīno quia tex. in d. c. indicas Hermanum. & Roma. de quo ſ. loquuntur in parte nō in tertio, qui velit eſſe teſtis. Et de parte ſequit̃ etiam Alex. in l. ſi. ff. de p̄to. ſtipul. in addi. in ver. qd dicemus. Et circa iſtud, an credatur ſoli teſti, & qd in papa vel alio ſupremo principe, an & q̄uo ei ſoli atteſtanti aliquid credatur, & quid de epiſcopo, vide Felin. poſt alios in capit. cum à nobis. extra, de teſt. vbi pulchre ponit ī j. ij. & iij. co. de intellectu cle. j. de proba. In criminalibus tñ cōtra inculpatum non creditur. Bal. in l. ij. §. ſi is pro quo. ff. qđ quiſq; iur. Et an ꝓcedat in alijs inferioribus, ad quod ponit Io. de Anna. ꝙ ſic cōſi. xiiij. de quo etiā quomodo credatur principali aliquid atteſtanti in literis vel reſcripto ſuo, vide do. Fran. conſi. clxvj. in iij. co & ſeq. & in c. de quo ſ. Pau. de Caſt. cōſi. xxxv. in ij. col. & conſi. clxxxiiij. inci. in facto præſenti. in ij. col. Item an illa cle. j. procedat ſolū in clericis, vide Pau. de Caſt. cōſi. clviij. in pe. col. Vide in materia Aret. in. cōſi. xxiij. inci. in præſenti. in iiij. col. & viij. Vide quæ habes ad Bar. in l. ex hac ſcriptura. ff. de dona. De verbis enūciatiuis principis, vbi omnino vide alia in materia iſta. Item quid ſi eſſet vnus cardinalis, an ei ſoli credatur, vide Feli. de quo ſcripſi in Bertach. latè in verbo, Cardinalis.

b ¶ Sed iſtæ gl. Pro ſolutione gl. iſtarum dic ꝙ gl. loquuntur quandò deponitur de crudelitate. §. is illud. loquitur quando de veritate, quo caſu non creditur ſine iuramento. vide Bar. in l. creditores. in fin. de pig. in repe. per Bar. in procemio Digeſtorum.

c ¶ Corporaliter. Tactis ſ. ſcripturis, vt per Inn. in c. & ſi Chriſtus. de iureiur. & in c. quoties. de iura. cal. habetur in cle. j. in verbo, tract. de hęre. per glo. in c. vt circa. de elec. lib. vj. & de quo per Spec. & poſt eum per Io. an. in ti. de teſte. §. ſequitur. & adde qđ no. ipſemet Bart. in d. l. Theopōpus. Adde tamen ꝙ quando defertur iuramentum teſti, ꝙ teſtis poteſt petere terminum, circa quod poſsit deliberare an velit iurare: vt per Alexā. in l. iuſiurandum. de teſti.

d ¶ C. tuas. Et ibi vide gl. & doc. & adde ꝙ iuramentum non eſt de ſubſtantia teſtimonij: nam teſtis non iuratus depōnens falſum, ita punitur de falſo ac ſi iuraſſet. Ita Bar. in l. ſi quis. ff. de fal.

e ¶ Iurare nō debēt. Adde qñ iſti periti debeāt iurare, ꝑ eūdē Bar. in procemio Digeſt. colum. iiij. do. Abb. & mod. in c. propoſuiſti. de prob. Ang. de Are. & ibi addita in tracta. maleſi. in verbo, cicatrix. Et vide aliquid per Alexan. in l. j. §. ſi. ff. de ver. ob. & aliquid per ipſum in conſi. xv. in j. vol.

x

& in conſil. clxvij. col.ij.in ij.vol.

a ¶Omnibus. Adde gl.in l.nullus, ff.e. ti.per Bart.ſuper l. ab executore. §. j. ff.de app. vide eundem in l.qui teſtamento.in princ. ff. de teſta.

POMATES.

b ¶Nullus eſt. Fallit in caſu notabili, quẽ poſui in c.oĩs vtriuſq; ſexus.de pœni.& re. vide ad iſtã l.Cep.cõſi. xxxiiij. col.ij.& Imo.cõſi. cxj.ad fi.& Alexã. cxxiiij.col.fi. vol.j. & cxxxvj.col.fi.e. vo.& Alex.conſil. lxij.col.j.vol.iij.

POMATES.

c ¶Indiſtinctè. Et bene per Alex. conſi. ſuo xiij.inci. ex his quæ in themate. in vij.colũ.in princ.in ver.alia ratione nõ probat in j.vol.vbi etiam dicit de proxeneta,ſeu de mediatore.vide etiam Fel.in c.inſuper.columvj.verſi.tertiò quæritur, extra,de teſti.

POMATES.

d ¶In auẽ. Idem eſt in aduocato, & in illo qui vellet teſtificari ſuper receptione alicuius rei quam receperat,vt alicui daret,ſecundùm Bar.in l.deferre.circa fin.ff.de iu. fi.vbi ſcripſi de iſta materia latè.

ducitur, licet à iudice non citetur: puto ꝙ valeat
dictum eius.d.l.lege Iul.& l.poſt legatum.§.is verò.&c.
Tutius tñ eſt ꝙ ſemper citetur. Venio ad
ſecũdã particulã:dicitur, & vt honeſtioribus, &c.
quid determinat iſta dictio vt, Reſpon. poteſt intelligi
vt determinet præcedentia, & ponatur hic
ratio præcedentis dicti,quaſi dicat. Ideo dicunt vt
eis poſtea fides adhibeatur. & ſecundũ hoc innuit
ꝙ iurarent,ſi tñ aliàs eſſent perſonæ honeſtæ eis,
adhiberetur fides.quod non eſt verum, vt eſt expreſsè
text.extra,e.c.nup.vbi loquiẽ de fratribus
7 minoribus.†facerẽt tñ ſemiplenã,vt ibi notaẽ. Se
cũdo modo põt intelligi, vt hic ſubaudiatur verbum,
& præcipimus vt honeſtioribus, &c. q. d.ſi
inter teſtes eſt diſcordia, honeſtioribus creditur.
& ita intellige.¶Op.de l.ſcripturæ. & l.in exercẽdis.
j.ti.j.Sol. Aliud in inſtrumẽtis:quia põt per
partẽ prouideri,vt eſt ibi:aliud in teſtibus,vt hic,
8 ſecũdũ gl.& bene. ¶†Quæro, vna pars habet plu
res teſtes numero,alia digniores:quis preferetur?
Gl.in l.ob carmẽ.ff.eo.vacillat. Glo.in auẽ. e. §.ſi
verò,determinat ꝙ prius debet inſpici numerus,
& vbi eſſet paritas in numero,tunc inſpicitur dignitas.
Sed tex.extra,e.in c.in noſtra.determinat,
& melius,ꝙ dignitas eſt præferenda numero teſtiũ:
niſi in numero eſſet magnus exceſſus: vt ibi
per gloſſ.vbi ſimili modo nota.ꝙ vox vnius, vox
nullius. Quod intellige quantum ad plenam pro
bationem:aliàs ſecus vt in l.admonendi.ff.de iureiu.
& in l.in bonæ fidei.ſ.eo. ¶Quæro,quare,di
cit hic facile. Dic vt in glo. Vel potes dicere facile,
id eſt,ſine iuramento,quod quandoq; defertur ſine
cauſæ cognitione:vt plenè dictum eſt in l. ad
9 monendi.ff.de iureiu.¶†Quæro, aliquis produ
xit vnum teſtem:petit ipſum examinari: vtrum
ſit audiendus. Hic videtur tex.ꝙ nõ, ibi: non audiatur,
&c. Quod intellige verum de facili:ſed debet
videre iudex prius,an dictum illius teſtis cum
aliis eſſet ſufficiens ad probandum. Bar.

SVMMARIVM.

1 ☞Venditor ꝙ non poſsit eſſe teſtis pro emptore,& nume.4.

2 Negotium dicitur geſtum alieno nomine, altero ex quatuor modis.

3 Vnus de vniuerſitate quando poſsit eſſe teſtis in cauſa vniuerſitatis remiſsiuè.

5 Legatarius non poteſt eſſe teſtis pro herede,quãdo teſtamentum poteſt probari per duos teſtes.

6 Fideiuſſor an ſit idoneus teſtis pro principali.

7 Tutor,curator,procurator,& ſimiles,an finito officio poterint teſtificari.

a b OMnibus. [a]In re propria nullus [b]eſt idoneus te
1 ſtis,h.d.† An hoc ſit verũ, ꝙ venditor
nõ poſsit eſſe teſtis pro ſuo emptore?
Gl.hic dubitat. Quidam diſtinguunt: aut venditor
c tenetur de euictione,aut non. Alij indiſtinctè [c]dicunt
venditorem non eſſe idoneum teſtem, propter
affectionem quam habet, vt valeat, & ſortiaẽ
effectum contractus ab eo celebratus: ſicut dici-
d dmus in proxeneta:vt in auẽ [d]e. § . pe.cum gl.fin.
¶Op. Inſti.de teſta,§.legatariis.Sol. Ibi nõ teſtificatur
in cauſa propria:ſed in cauſa teſtamẽti, &c.

¶Additio noua.

OMnibus, Not.ꝙ in re propria non ſolum teſtimoniũ non valet,ſed etiã nõ debet examinari.
Dixit enim tex, ſummotã eſſe facultatẽ, &c.ergo apparet ꝙ non debet examinari.
¶Quæro exẽpla huius l.gl.ſi bene aduertaẽ,legit
2 tribus modis, Nã debes ſcire†ꝙ negotiũ diciẽ no
ſtrũ altero de quatuor modis. primò re ipſa, ipſo
geſtu cura,vel ſolicitudine,ratihabitiõe:vt l. ſi pu
pilli.§.itẽ quæriẽ.ff.de neg.geſt. Poteſt ergo poni
exẽplũ in negotiis,quæ ad nos ptinẽt re ipſa:quia
verè eſt noſtrũ principaliter, Pone exẽplũ,ſi pro
curator induceret dñm in teſtẽ, vt hic,in gl.dũ di
cit,oĩbus principaliter, Cõtra hoc op.j.de fideicõ.
l.vlti.Sol. Ibi nõ eſt propriè teſtis: vt hic, circa fi.
gl.¶Quæro,quid ſi cã erat cõis teſtis cũ alio, Dic

3 vt dicam j.l.proxi. vbi gl.tangit. ¶†Quero quid
e in vniuerſitate: vtrum vnus de vniuerſitate [e]poſsit
eſſe teſtis. Cy.ponit iſtam queſtionem in l. parentes.
ſ.eo. Gl.tangit in l.non tantũ.§. vniuerſitatis.
ff.de rerum diuiſi.& ibi per Gul.& ibi reſident in
vnam ſententiã: tamẽ Gul. magis intelligibiliter
loquitur,ideo dic vt ibi.¶Secundo modo põt intelligi,
quando res pertinẽt ad nos ipſo geſtu, hoc
eſt,per quandam conſequentiam, vel ſecundario.
4 Ponit gl.exemplum in venditore,qui † nõ poteſt
eſſe teſtis pro emptore. Sed gl.in l.nullus.ff. eo.di
f ſtinguit,aut venditor [f]teneẽ de euictione:& nõ po
teſt eſſe teſtis,aliàs ſecus. De hoc videbis Cyn.hic
& Gul.in l.& hæredi.in prin.ff.de pact.tenẽt cõtrarium
per rationem. Dicunt enim ꝙ proxeneta
non eſt idoneus teſtis in negotio,in quo fuit proxeneta,
vt auẽ.eo.§.penul.primo rñ. propter affectionẽ,
quã habet ad illud negotiũ. Eadẽ ratione
nec venditor,nec donãs,nec colonus erit idoneus
teſtis,propter affectionẽ quam habet. Nõ obſtat
l.eos.ff.finiũ reg.quia illam intellige, quando per
quæſtionem finium non reſcindebatur cõtractus,
nec venditor de euictione tenebatur, quæcunque
ſequeretur ſententia:aliàs non poſſet probari per
venditorẽ,ſed per teſtes extraneos. ¶Contra hoc
op.ff.de teſta.l.qui teſtamento. Inſti.de teſta.§.le
gatariis.dixit gl.ꝙ legatarius nõ eſt teſtis in cauſa
propria,ſed in cauſa teſtamenti:quia nõ ſequitur,
ſi teſtm̃ valet:ergo legatũ dñi.verũ eſt ꝙ nõ ſequi e
tur,ſi teſtm̃ valet,ergo legatũ ſed bñ ſequiẽ,ſi non
valet teſtm̃ : ergo nec legatũ in eo relictũ: vt l.j.j.
de codicil.& de his quæ in teſta.delen.l.proxi.er
go legatariis intereſt ſaltẽ ſecundario. Præterea le
gatarij poſſunt appellare,& cauſam agitare:vt l.à
ſentẽtia.§.j.ff.de app.& ff.de inoffi.teſt.l.ſi ſuſpe
cta.in prin.ergo videtur ꝙ non admittantur vt in
cauſa propria:vt ſ. dictum eſt de venditore durũ
eſt contrarium. Dico finaliter, ꝙ illud ideo in te
ſtamentis eſt,propter magnũ numerũ teſtium qui
ibi requiritur,illud admittitur, & toleratur illæ,
5 cuius intereſt ſecundariò. Et ideo†ſi eſſet teſtm̃,ꝙ
probaretur per duos teſtes tantũ,non putarẽ lega
tarios admittendos:vt puta in teſtamẽto facto in f
ter liberos:vt l.hac conſultiſsima.§. ex imperfe
cto,C.de teſt.aliàs poſſet de facili magna fraus ex
cogitari, Poſſent enim duo ex liberis vlterioribus
probare teſtatorẽ inſtituiſſe primos liberos, & eis
teſtibus magna legata reliquiſſe. quod eſt incon
6 ueniens.¶†Quæro, vtrũ fideiuſſor ſit idoneus te
ſtis in cauſa principalis? Videẽ ꝙ nõ: quia ad eum
ſpectat ſecũdariò cõmodũ:ergo &c, ſecũdũ iſtam
lec. Præterea põt appellare:vt l.à ſententia.§.j.ff.
de app. Dy.tangit iſtã q̃o.in l.ſi cui legeẽ. ff. de le.
j.§.fi.& Spe.in ti.de teſte.§.j.ver.ſed nunquid fi
deiuſſor.& determinat,aut principalis eſt ſoluen
do,aut nõ:per l.itaq; fullo.ff.de fur.dubito in iſto
paſſu:quia ſemper intereſt ſua potius non ſolue
re,quã ſolutũ repetere:vt l.iij.de compenſa. Præ
terea d.l.à ſentẽtia.multũ vrget cõtra iſtã deciſio
nem. Tertio modo legiẽ iſta lex, qñ negotium ſit
noſtrum cura,& ſolicitudine:ſed hoc nullũ patiẽ
cõtrariũ,ſecundũ gl. Vnde ſi alius agit cãm tãquã
curator,tutor,procurator,vel alius, nũquàm ille
debet audiri teſtis in cauſa quam ipſe agit, Probaẽ
hoc in l.qui teſtamẽto.§.j.ff.de teſta.& ibi tãgitur
per gl.& Ia.de are. Si eñ intelligeremꝰ de cã, quã
quis agit p ſeipſum,nullũ haberet dubiũ. Vt igiẽ
7 ſit vtilior lectura,pone caſum prout dixi. ¶†Sed
quæro,vtrũ finito officio tutor,procurator, cura
tor,& ſimiles,poſsint eſſe teſtes, Gl.in l.vlt. ff.de
teſti.dicit ꝙ ſic. Cõtrariũ videẽ dicere in l. deferre.
§.itẽ decreuerũt.ff.de iure fiſci. Cy.tãgit in l.pro
xi.vbi nullo mõ cadit,& nihil boni dicit. Tu dic
breuiter,ꝙ durãte officio nõ põt eſſe teſtis in cau
ſa,quã agit,vt dixi. Finito verò officio, aut produ
ciẽ in teſtẽ ad aliqd,ex quo ſpectaret ad eũ cõmo
dũ,vel incõmodũ. Exemplũ, Ego feci te procura
torẽ,& nunciũ ad portãdũ cẽtũ Titio. Certè tu nõ
es idoneus teſtis,ad teſtificãdum te dediſſe: quia ſi
eſt verũ,es liberatus,ſi nõ es obligatus, ergo &c,

vt hac

e ¶Vnus de vniuerſitate. De hoc quando teſtis de vniuerſitate teſtificetur vide latè per do.Feli. in c.inſuper. de teſti.& per Are. in c. cũ nuncius. eo. tit. & vltra ibi per eos adducta, vide quæ ponit Alexand.de Imol.in cõſi. xcix. col.iij.in fi.& colũ. ſeq.in v.lib.

f ¶Aut venditor. Quando venditor legatarius, fideiuſſor,& ſimiles poſſint teſtificari, vide latè per Abb.Imo. & Moder.in c.inſuper.co.vj.extra, de teſtibus.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶Quoniam. Nota iſtam l. ꝙ teſtis productus per te, habere debet expenſas, & omnia alia. Lud. in l. reſtituere. §. fin. cum l. ſeq. ff. ad Trebel. & vide quod ibi dixi j. eo. l. ſeq.

b ¶Participes criminis. Vtrum ſocius criminis admittatur in teſtem: per Bart. in l. j. §. ſi ſeruus. ff. de quæſtio. & p Inn. ĩ c. qualiter. el ij. extra, de accuſa. An in cauſa ciuili, per Baldum omnino in l. omnibus. ſuprà eod.

✻ P. P A V. P.

c ¶Alimentari debeat. Circa iſtã legẽ inquãtum loquitur de ſumptibus ſoluẽdis teſtibus, vide Fel. in c. j. extra, de teſtib. vbi etiam ponit an aliquid poſſit vel debeat dari in recõpenſationem operum. Item ſi teſtis eũdo ad teſtificandum ſpolietur à latronibus. Item an iſtis omnibus reqratur iudicis declaratio. Item ſi minatus à teſte ꝙ nõ teneatur producens ad expenſas notarij vel alteri⁹ miſſi vide gloſſ. in c. iiij. de iud. in vj. in verbo, producendis.

✻ P. P A V. P.

d ¶Teſtis non eſt. Circa iſtam legem dũ loquitur de ſocio criminis, an poſſit eſſe teſtis, vide quæ addidi in Bertach. in ver. teſtes qui eſſe poſſunt. in iiij. colum. vbi multa addidi.

e ¶Socius admittatur. An ſocius poſſit in cauſa ſui ſocij eſſe teſtis: vide remiſſiuè Alexan. in l. ſerui. §. j. de lega. j.

f ¶Per denunciatorem. Addeꝙ etiam ſi per viam inquiſitionis procederetur, ꝙ ſatisfacit pro expẽſis Reipub. de mandato Iudicis. Ità Bal. & ibi Moder. poſt eum in c. j. extra, eo. titul. & intellige de expenſis ineundo, & redeundo, per c. ſtatutum. de reſcript.

vt hac l. Si verò ad te non ſpectat cõmodũ vel in-
commodũ: tunc aut produceris ad teſtificandũ ſu
per eo, q̃d à te dicitẽ eſſe actũ: & tunc nõ eſſes idone⁹
teſtis propter affectionẽ: vt in proxeneta di-
xi ſ. Iſtud tenet gl. in c. Romana. de teſti. in vj. Si
verò produceris ad aliud: tunc eſſes idoneus teſtis
ſicut familiaris, qui deſijt eſſe familiaris: vt l. fin. ſ.
eo. Et hoc eſt verum, quod non poteſt produci ab
eo, cuius fuit procurator: ſed contra eum ſic: vt di
citur in aduocato per gloſſam in fi. ff. eo. p Inno.
in c. inſuper. extra, eo. Dixi plenè in d. §. item de-
creuerunt. ff. de iure fiſci. in l. deferre. Barto.

SVMMARIVM.

1 ☞ Socius criminis ꝙ nõ ſit idoneus teſtis in cri-
minalibus. & nume. 3.
2 Socius pro ſocio in ciuili ꝙ non poſſit teſtifiari.
& nume. 5.
4 Excipere contra teſtem ꝙ ſit particeps criminis,
quomodo debeamus.
6 Denunciator ꝙ debeat facere expenſas teſtibus,
ſicut accuſator.
7 Expenſæ teſtibus debent dari quando veniunt.
8 Laboratores debẽt habere expẽſas à conducente.

a QVoniam. [a]Principiũ huius
legis legitur duo
bus modis: vno modo vt continuetur
ad pręcedẽtẽ l. ſic: Dictũ eſt ſ. ꝙ in re
propria quis nõ eſt idoneus teſtis. Ratio: quia nõ
eſſet liber in teſtificando propter affectionẽ, quã
habet ad ſeipſum: & teſtes debent produci liberi.
h. d. in prin. Alio modo legitur, ꝙ non continue-
tur, & ſecundũ hoc iſta lex dicit duo ſ. quòd te-
ſtes debent eſſe liberi. Item non debent eſſe ſocij,
b vel participes criminis. [b]poſtea dicit à quo alimẽ
c tari debeat[c]. ¶Oppon. †quod ſententia abſolu-
1 toria lata pro vno ſocio criminis, non prodeſt alij
regulariter: vt l. denunciaſſe. §. fin. de adulte. ergo
videtur quòd debeat eſſe idoneus teſtis. Sol. Di-
co quòd ei præiudicat, ad qualequale pręiudiciũ:
d ideo idoneus teſtis non eſt.[d] & vide circa hoc q̃d
habetur per gloſ. & Inno. extra, codem. capitu. j.
2 ¶†Quærit gl. vtrum. in cauſa ciuili ſocius admit
e tatur[e] pro ſocio? Et glo. videtur dicere quòd non,
ſi eſt ſocius omnium bonorũ, vel eius rei. ¶Quæ-
rit glo. quid de ſtatuliberis: quid de adſcriptitijs:
quid de monachis. quam vide, & ſigna &c.

¶Additio noua.

QVoniam. Teſtes debẽt eſſe li
beri, non participes
criminis: & debent ali à producẽte. h. d.
Lex iſta legitur duobus modis. Primò ꝙ cõtinue
tur ad pręcedẽtem. Secundo modo legiẽ, ꝙ hic po
natur quędã ratio ad ſequẽtia. & pręcedẽtibus nõ
continuetur. No. ꝙ teſtes debent eſſe liberi. ſerui
enim nõ poſſunt interrogari, niſi de facto ſuo: vt
3 ſ. eo. l. ſeruos. ¶ †Secundo no. ꝙ illi, q ſunt ſocij, &
participes criminis, nõ ſunt idonei teſtes: & ideo
ſi plures ſunt accuſati in eadem accuſatiõe de eo-
dem delicto, vnus non põt eſſe teſtis pro alio, vel
contra alium: vt hic, & l. ſi filiũ. de lib. cau. & ex-
tra, eo. c. qm̃. ¶Ad idem opp. de l. diuus. ff. de cu-
ſto. reo. & l. j. de falſa mo. Sol. Illud eſt verũ regu-
lariter. Fallit in caſibus prędictis: & in alijs, q tan-
gunẽ in gl. hic & plenius ponuntur j. de accuſ. l. fi.
in fi. in quibus ſocius cõis pro ſocio examinaẽ ad
pręſumptionẽ. i. nõ plenã probationẽ. & facit ff.
de pœ. l. j. §. vlt. p caſum in d. §. qm̃. ¶Quęro qũo
4 opp. hęc exceptio: † tu non potes eſſe teſtis cõtra
me, qa pticeps es criminis: quia ſecundùm hoc vr̃
cõfiteri, ſe eſſe criminoſum. Gl. fi. in l. ſi filium. j.
de lib. cau. dicit, ꝙ opponiẽ ſub conditione: puta,
dico me non deliquiſſe: ſed ſi apparet, dico te ſo-
ciũ eſſe. Alia gl. extra, eo. c. j. in vj. dicit ꝙ dicendo
ſimpliciter te eſſe ſociũ criminis, non videor intẽ
tionẽ aduerſarij confiteri. Tu dic ꝙ nõ eſt neceſſe
ꝙ dicam te ſocium criminis: ſufficit ꝙ dicam ꝙ es
diffamatus de crimine. ſicut ergo text. eſt hic, ibi
dum dicit: ſufficit ꝙ dicantur, licet nõ ſint. & iſta
dubitatio eſt neceſſaria, quando reus vult contra
teſtem excipere. Sed ſi reus produceret aliquem
ad ſui defenſionem, accuſator poſſet clarè dicere:
tu es particeps criminis. hæc enim conſonant in-
tentioni ſuæ. ¶Quærit gl. nũquid in ciuili ſocius
5 admittatur pro ſocio ad teſtificandum. Gl. †diſtin
guit: dic vt in ea. & ita dicunt Canoniſtæ. Iaco. de
Are. dicit, & melius, iudicio meo: etiam ſi ſocietas
incideret in re diuidua, ſi vtriuſq; ſociorũ eſt eadẽ
cauſa defenſionis: & tunc vnus pro alio nõ eſt ido
neus teſtis: vt ff. de appel. l. ſi qui ſeparatim. in fin.
& j. ſi vnus ex plu. appel. l. j. & ij. ¶Venio ad ver.
in exhibitione. dicitur hic ꝙ per accuſatorem, aut
ab his, per quos fuerint poſtulati. quid vult dicere
gl. exponit duobus modis, per accuſatorẽ aut per
f denũciatorẽ[f] in notorijs criminibus: vel dic per ac
6 cuſatorem, aut per accuſatum. †No. ſecundum pri
mam expoſitionem, ꝙ denũciator debet facere ex
penſas teſtibus, ſicut accuſator. Facit l. ab accuſa-
7 tione. §. nunciatores. ff. ad Tur. ¶ †Quęro, vtrum
iſtæ expenſæ quæ ſunt faciendæ teſtibus, debeãt
ei dari primo: an reſtituendæ ſint poſtquã ſunt fa
ctæ? Certè debent primò dari. Tex. eſt hic, ventu
ris. & ſic antequã veniant. Facit ff. mand. l. ſi verò
non remunerandi. §. fi. ¶Vltimò glo. inducit iſtũ
tex. ad quæſtionem, ꝙ laboratores debent recipe
8 re expenſas à conducente, non autem † debẽt emẽ
dari eorum inſtrumenta: vt ff. ad le. Rhod. de Iac.
l. ij. §. j. Iſta gl. dicit verùm, ꝙ laboratores, qui gra
tis laborant, debent ali: vt hic, & ff. commod. l. in
rebus. §. poſſunt. Si verò non gratis intelliguntur
operari victu ſuo: vt l. ſuo victu. ff. de ope. lib. niſi
conſuetudo aliter ſe haberet: vt j. loca. l. excepto.
Dixi in l. ſi non ſortem. §. libertus. ff. de condi. in-
de. & ibi glo. tangit.

SVMMARIVM.

1 ☞ Ad poſitionem priuationis, ſequitur poſitio
habitus. & nu. 6.
2 Dicens ſe abſolutum ab excommunicatione, præ
ſumitur excommunicatus, niſi doceat de excom-
municatione.
3 Exceptiones, quæ proponuntur contra teſtes, nõ
impediunt eorum examinationem, & nu. 7. & 9.
4 Teſtis interrogatus, ad quas interrogationes re-
ſpondere teneatur, & nu. 5.
8 Proteſtationes, quæ fiũt in genere, nihil releuant.
10 Inimicitię ortę poſt litẽ impediũt examinationẽ.

g SI dicatur teſtis. [g]Aliàs
Si teſtis
productus dicatur. Iſta eſt bona auẽ.
¶No. ꝙ ille, qui confitetur ſe liberum
videtur confiteri ſe fuiſſe ſeruum: niſi probet ma-
1 numiſſionem. Nam ad poſitionem † priuationis ſe
quitur poſitio habitus. non enim potuit manumit
2 ti, niſi fuerit ſeruus. Et ſic facit † ꝙ ille, qui dicit ſe
abſolutum ab excommunicatione, niſi probet ab
ſolutionem, præſumitur excommunicatus. quod
tamen non eſt verum ſimpliciter: vt plenè dixi in
3 l. decem. de verb. obli. ¶ †Not. ſecundò ꝙ iſtæ ex
ceptiones, quæ opponuntur contra perſonam te-
h ſtium non impediunt [h]examinationem, ſed reſer
uantur. Idem tenet Spe. in ti. de teſte. §. j. ver. quid
ſi dicitur. Fallit ſi dicatur odioſus ex lite criminis.
Item de hac proteſtatione contra perſonas teſtiũ,
vide quod no. extra, eod. c. præſentium. & ibi vide
per Inno.

¶Additio noua authen.

SI dicatur teſtis. Breui-
ter lite
ra h. d. Quando exceptio, quæ obijciẽ
contra perſonam teſtis, requirit altio-
rem indaginẽ, debet ab initio proteſtari, & in diſ-
curſu temporis reſeruari. ſecus ſi poteſt incontinẽ
ti: quia tunc examinatur antequã teſtes recipian-
4 tur. ¶ †Primò no. ꝙ q̃ñ obijcitur aliquid in perſo
nam teſtis, ipſe teſtis debet de hoc interrogari. q̃d
patet, quia interrogabitur an ſit ſeruus: & ſi dicat
ſe liberũ, qualiter eſt liber. Et pro hoc vides, ꝙ to-
ta die fiunt interrogationes ab ipſo teſte, an ad eũ
pertineat cõmodũ, vel incõmodũ: vel an ſit minor
vel maior: vel an ſit cõſanguineus producẽtis, vel
ſimilia. Si verò illud, q̃d obijcitur contra perſonã

lib. vj. & etiã ꝙ debet dari aliquid in recõpenſationẽ operum, ſecundùm Bald. in d. c. j. & ibi Moder. & vltra eos vide quæ latè ponuntur in tract. de teſtibus parte ij. in principali. colũ. x. verſi. eſt aduertendum.

g ¶Si dicatur teſtis. Et ad gloſ. hic vide quæ dixi poſt Bar. in l. poſt legatum. §. his verò. de his q̃bus vt indig.

h ¶Non impediunt. Quando impediatur examinatio teſtium ipſo iure: adde quod no. Bar. in l. ſi duo patroni. §. idem in fi. ff. de iureiu. iſta ſunt vera quando ſine tortura poſſunt examinari: ſecus ſi cũ tortura. l. j. §. ſi quis. ff. de quæſtioni. an tñ ſi non opponaẽ exceptio, contra teſtamentum iudex habeat ſupplere: vide Bal. in l. ij. ſ. eod. & quod ibi dixi poſt Bar. & Inn. in c. intimauit. de teſti. & ad hoc vide ſingu. Bal. in l. ſi quis teſtibus. in penul. co. j. eo. facit quod no. Bal. in l. laudabilẽ. C. de aduo. diuer. iudi.

x ij

a ¶ An reſeruentur. Adde tamen ꝙ exceptio excommunicationis propter
periculū cōmunis impedit examinationem teſtis.ca.pia.de excep.in vj.&
debet incontinenti probari.ita Io.An.in d.c.ex parte.de teſt.& refert Lā
fran.in c.quoniam contra.in ver.teſtium depoſitiones.col.xxj. de proba.
& formam proteſtationis fiendæ de reprobandis teſtibus, vide in Specu.

g ¶ Puniri.Sed an hæc pœna fiat ex eodem proceſſu:dic ꝙ non.no per Bal.
in l.mercalem.& in l.quod euitandi.de condi.ob tur.cau.& hic in ver. ter
tiò.no.tenet contrarium Bal.per Bar.in l. Athletas.§.j.de his qui no.infa.
& de hac l.& l.omnibus.no.in gl.& vide Ange.in l.ſi vacantia. poſt me-
dium.de bo.vacan.lib.x.

in tit.eo.§. ſæpe.in
princ.& in materia
vide per te Abba.
& latiſsime ꝑ Feli.
in d.c. pręſentium.
※ P. P A V. P.
b ¶ Citatus. Quod
autem ſufficiat mo
nitio iudicis ſine il-
la citatione, vide
do. Nellum in tra-
cta. de teſtibus in
verſi. ſi teſtes citati
non veniāt. Quòd
autem citatio teſtis
non ſit de ſubſtan-
tia,dixit Bal.in c.j.
§.porrò.in ij.colū.
quæ fuer. prima cā
benef.amit. Vide
de hoc an teſtis nō
citatus deponēs re-
pellatur, tanquā ſe
ingerens, vide Fel.
in c.ij.in x.co. de te
ſtib.Et alia quæ ha
bes ad Bart. in d.l.
poſt legatum.§.his
verò.ff.de his qb9.
vt indig. ad quàm
Bar.ſe remittit hic.
POMATES.
c ¶ Contra patronū,
vide Alexā.conſil.
cxcix.col.ij. volu.
ij.& cxj.eod.& lx-
iiij.colū.ij.volu.ij.
vbi dicit, ꝙ omnes
ſcripturæ, vel in-
ſtrumenta, debent
produci etiam par-
te citata, vel pręſen
te. & ibi loquitur
in capitulis, ſuper
quibus teſtes exa-
minari debēt. Vide
etiam Felin. in c.ij.
col.fi.in fi. de teſti.
cog.& in c.ſuſpicio
nis.col.j. de offi.de
leg.
d ¶ Dicere coactum.
Quando teſtis dica
tur coactus ad teſti
ficādum, adde Bal.
in l.parentes. §.eo.
& Bart. in d.l.poſt
legatum. & Bald.
hic,& Bal. in l.ij.j.
de bo.auṫ.iud. poſ.
e ¶ Tangatur. Vide
quæ no. Bart.in l.ſi
quis legatū. in fin.
in prin.ff.de ſal.
f ¶ Nullum ceſſan-
te.Et ad hoc vt nō
obſtet contrarium
auṫ.co.tit.§.ſi verò
ignoti.dixit Inno.
in c.dilectus,de pœ.ꝙ iſta l.loquitur in ordinario.quod no.

teſtis,cōtineret eius delictū,nō cogereṫ rñdere: vt
no.Spe.de teſte.§.iam de īterroga.ver.ſed nūquid
5 quæratur.¶ Secūdò no.† ꝙ interrogaṫ de cōditiōe
perſonæ ſuæ,ſi dicat cōtra ſe,hoc eſt,aliquid ꝙ eū
repellat:ſtatur.Sed ſi dicit pro ſe non ſtaṫ ei:vt hic
patet.Nā ſi dicat ſe fuiſſe ſeruū, & manumiſſum:
ſtatur ei,in eo qđ dicit ſe fuiſſe ſeruū, nō in eo qđ
dicit ſe manumiſſum:qa pręſumptio eſt in contra
riū:vt §.ti.j.l.ſiue.aliàs exigiṫ probatio ab aduer-
6 ſario.¶ Tertiò no.† ꝙ ad poſitionē priuatiōis ſeq
tur poſitio habitus. Nā eo ipſo ꝙ dicit ſe libertū,
ſequiṫ ꝙ fuerit ſeruus.Et ſic videṫ cōtra ea quæ di
xi vobis §.ti.j.l.j.& l.ſiue.vbi q dicit ſe liberatum,
nō videṫ intētionē aduerſarij cōfiteri.Sed rñdeo,il
lud eſt verū in dictis legibus:qa ad poſitionē libe-
ratiōis,nō ſequiṫ poſitio obligatiōis, pro actore,q
ipſam liberationē negat.nec ponit eſſe:vt l. cū de
indebito.ff.de prob.ſed in teſte ſolū dictū eius in
ſpiciṫ,nec attēdiṫ quid pars dicat:& ſic ad poſitio-
nē priuationis ſequiṫ poſitio habitus cōtra ipſum
teſtē.Hoc tibi dico in l.decę.ff.de verb. obli. facit
l.ſi mihi & tibi.& ibi no.ff.de le.j. ¶ Quartò not.
ꝙ poſt publicationē admittunṫ teſtes ad reprobā
7 dā perſonā teſtiū.¶ †Quintò no.ꝙ excipiēs cōtra
perſonā teſtiū,debet proteſtari prius:reſeruaṫ aūt
poſtea:vt hic in fi.Sed fortè iſte tex.habet aliū in-
tellectū,vt dicaṫ,procedat quidē,&c. id eſt, reci-
piaṫ teſtimoniū eius:tñ prius dictū de proteſtatio
ne videṫ hodie declaratū extra,eo.in c.præſentiū.
Et aduerte qđ hic tex.tetigit,ꝙ exceptiones,quę
debēt obijci cōtra teſtē,nō impediūt examinatio-
nē:ſed proteſtanṫ ſaluas ſibi fore exceptiones. Vi
de tex.ibi:ſi verò ex lite.ibi:procedat &c. Et ſecū
8 dū hoc proteſtatiōes,†quæ fiūt ita in genere, mo-
dicū releuāt,niſi iudex eas expreſsè admiſiſſet.Ita
9 dicit Inn.in d.c.præſentiū.Quæro,qd de alijs†ex
ceptionibus,quæ obijciunṫ cōtra ꝑſonas teſtium:
a vtrū impediāt examinationē,an reſeruenṫ[a] poſt-
ea? Io.an.in c.ex parte extra,e,dicit ꝙ extra hos ca
ſus hic expreſſos,eſt in arbitrio iudicis,an proba-
tiones dictæ exceptiōis admittat,vel differat: ſed
exceptionē debet recipere ab ipſo initio. Breuiter
tex.videṫ velle ꝙ iſtę exceptiones impediāt exa-
minationē:vt l.oībus.§.e.vbi denegat facultatē di
cēdi:vt l.iuriſiurādi.§.e.ibi:nō audiaṫ,&c.& ff.eo.
l.ij.§.lege Iulia.ibi:teſtimoniū dicere. qđ intelli
gēdū eſt ꝙ probatio dictę exceptionis,poſſet fieri
incōtinēti:vt in hac auṫ.nā in prima pte hui9 auṫ.
10 hoc apparet expreſsè.† Itē in ſecūda pte dicit ini
micitias,poſt litē motas criminis impedire exami
nationē, & pōt probari ſtatim: vt expreſsè dicit
tex,in corpore.& idē eſſet propter motā litē ſta-
tus vel maioris partis bonorū:vt dicit gl.¶ Quæ-
ro,quid de ſtatuliberis, ad ſcriptitijs, monachis,
vel cōuerſis? Dic vt in gl.& eā bene ſigna.Quæro,
quid de exceptiōe,quæ obijcitur cōtra dicta? Re-
ſpōdeo:pro illa nō debet neceſſariò qs proteſtari
añ publicationē:qa neſcit qd dicturus ſit teſtis. &
ideo pōt opponi poſtea:vt j.eo. l. ſi quis teſtibus.

SVMMARIVM.

1 ☞Dictum teſtis,qui non fuit citatus,an valeat.

LIbertorum. Liberti non debēt exami
nari cōtra patronos.h.d.¶ Quęro vtrū
1 valeat dictū teſtis,†qui nō eſt citat9.[b]
b Hic videtur caſus ꝙ ſic:quia ſpeciale eſt in liber-
to,vt ſpōte nō poſsit dicere teſtimoniū cōtra pa-
c tronū:[c] ergo aliàs poſſet.Simile in l.lege Iul.ff.e.
vbi ſunt q̄dā ꝑſonæ,q̄ ſpōte teſtificari pñt,ſed nō
cogunṫ inuitæ.¶ In cōtrariū videṫ tex.in auṫ.e.§.
ſi verò ignoti.in ver.properātes, ſeu feſtinātes.&
qđ ibi no. p do.Ia.de bel.Sol. Quidā intelligūt te
ſtē dicere ſponte.qñ ſponte cōparuit in prima cita
d tione:& teſtē dicere coactū[d],qñ expectat alias co
actiōes,ſ.ꝙ capianṫ pignora,& indicaṫ mulcta. Et
ita videṫ intelligendus ti.extra,de teſti.cogē.Ego i
tñ dico vobis aliter in l.poſt legatū.§.his verò.ff.
de his qb.vt indig.Et de hac quęſtio.neſcio ꝙ ali-
e qd tāgaṫ[e] ab aliquo,niſi à ꝓdicto do.Iac.in d. auṫ.

SVMMARIVM.

1 ☞Teſtes debent deponere in ſecreto, ſed in pu-
blico iurare.nu.6.
2 Iudex qui etiā de crimine cognoſcere non pōt, ꝙ
poſsit punire teſtē falſum coram ſe producentem.
3 Dicens falſum coram iudice, vel producens, qua
pœna puniatur.& nu.6.
4 Punitus à iudice:quia dixit falſum,vel produxit,
an poterit lege Cornelia de falſis accuſari.
5 Priuilegium fori quis amittit propter teſtimoniū
falſum.
7 Iudex ordinarius pōt torquere teſtem vacillantē.
8 Iudex delinquentem coram ſe punit.
9 Damnatus à iudice,quia dixit coram ſe falſum,ꝙ
non ſit infamis.

NVllum. Teſtis debet ferre teſti-
moniū omni fori pręſcri
f ptiōe ceſſante[f]. Et ſi falſum dixerit, pote
g rit iudicis officio puniri[g] h.d. ¶ No. ꝙ teſtes debēt
h deponere in ſecreto[h] per iſtā l.†Ego credo ꝙ licet
1 iudex cauſarū ciuiliū nō poſsit de crimine cogno- k
i ſcere:tñ cōtra eū[i],q corā eo cōmittit falſum,[k] vel
k dicendo teſtimoniū, vel producēdo falſam chartā
l pōt punire[l]: cū in†hoc ſit ei data iuriſdictio, ſub-
2 mota omni præſcriptione fori:vt hic §. tit. j. l.pe.
¶ Quęrit gl.de duabus quęſtionibus difficilibus:
3 Primo†quæro,qua pœna punietur hic iſte teſtis,
contra quem inquiriṫ per iudicis officium:vtrum
puniatur pœna.l.Corneliæ.Et glo.determinat ꝙ
4 non:ſed alia pœna minori arbitrio iudicis†.Item
an ſi eſt punitus iudicis officio,poterit lege Corne
lia accuſari.Glo.dicit ꝙ ſic,& malè.per l. ſenatus. l
ff.de accuſ.de hoc per do.Dyn.in l.ij.§.ſi publico.
m ff.de adul.& ibi dixi.& vide glo.in fin.[m] &c.

¶ Additio nona.

NVllum. Teſtis efficitur de iu
riſd.examinantis, vt
ex cauſa pro teſtimonio torqueri poſ-
ſit:& ſi teſtificando deliquerit, puniri
poteſt.h.d.Primò loquitur de poteſtate conceſſa
iudicibus in torquēdo.Secundò in puniendo.Secū
5 da ibi:data.¶ †Not.primò ꝙ propter teſtimoniū
n quis amittit priuilegium fori.quid in clerico[n]? dic
vt in l.presbyteri.§.de epi.& cler.¶ Item no.ꝙ te
ſtis debet examinari in ſecreto,ſed iurare in publi
6 co:†vt j.eo.l.ſi quando. ¶ †Item no.ꝙ iudex pōt
7 torquere teſtem vacillantem:quod intelligo in iu
dice ordinario:vt in auṫ.de teſti.§. ſi verò ignoti.
8 ¶ †Item no.ꝙ qñ delictū corā iudice cōmittitur,
ꝙ ipſe iudex per inquiſitionem poteſt procedere,
& punire:licet aliàs non ſit iudex maleficiorum,
vt ibi:data cunctis iudicibus,&c.§.ti.j.l. iubemus.
Et quod hic dicitur in teſte: idem in producente
teſtē:idem in notario ſcribente, procuratore,vel
aduocato delinquente coram iudice: quia eadem

h ¶ In ſecreto.Et ad-
de no.in c. in nomi
ne domini.de teſti.
& in c. venerabili.
extra,e.& no.Bal.ī
l.ꝑsbyteri.ī iij.col.
de epiſ. & clericis.
& limita pBal.hic.
POMATES.
i ¶ Tamen contra
eum. Vide Imol.
conſil.cxxxix.Pa-
nor.in c.verum.co
lū.v.de fo.cōpe.ibi
vide q̄ addidi. & vi
de Ang.de Are.in
tract. maleficiorū.
in gl.in verb. falſa
rio.col.iij.in fi.ver.
quæro:teſtis dixit.
in vj.& in fi. verſi.
& Pañ.in c.eccleſia
ſanctæ Mariæ.ī iij.
no.hoc tñ nō habe
ret locū in clerico,
corā laico.Ita Ioā.
An.in d. c. verū.&
do.Felin.in c. at ſi
clerici.in princi. de
iudi.& Panor. in c.
præterea. de offic.
ordi.et in d.c.verū.
POMATES.
k ¶ Committit fal-
ſum. Et hoc proce
dit etiā in arbitris,
de quib9 in c. ſuſpi
cionis.de offic. de-
lega.vt illi poſſunt
punire teſtes corā
ſe deponētes falſū.
Ita Pan. ibi ī ij.no.
& oēs,& Barba.ibi
ī vj.col. ī fi. & ſeq.
l ¶ Poteſt punire.Cō
trariū tenet Bar.ꝙ
non poſsit:vt l.di-
uus.la ij.ff.de fal.&
vide Bart. in l.hoc
iure.§.à quo.ff. de
aqua quoti.& ęſti.
& pro iſta parte fa
cit tex.ī l.ſi liberti.
C.đ admi.tu. & an
hoc ſit verū ī cleri-
co teſtificāte,viđ j.
c.& ī c.verū.extra,
de fo.cōp.& gl.hic,
& Bal.Ađđ an iu-
dex,corā quo p er-
rorē litigātiū poſsit
teſtē corā ipſo falſū
deponentē punire,
Ioan. and. in addi.
ad Specu.in titu.de
teſte.§.j.verſic. ſed
quid in delegato.
Et an cum Parmē-
ſis & Boñ. litigant
Mutinę,& producāt teſtes Cremonēſes, qui examinanṫ Cremonæ,& ac
cuſanṫ de falſo:qs debeat punire.viđ Spe.in ti.de teſte.§.j.ver.qd ſi aliqs.

g ※ P. P A V. P. ¶ Puniri.Circa intellectū iſtius teſtis in hoc an pro
cedat etiam in iudice delegato,vide Iaſo.latè in l.j.§.qui mandatū. ff.de
offi.eius.in pe.& vlti.col.& Feli.in c.præterea.in ij.col.de offi. delega.&
Feli.in c.verum.colū.iij.de foro compe.vbi etiam quid ſi teſtis eſſet cleri-
cus,Decium in d.c.præterea,col.iij.& ſeq.

m ¶ Gl.in fi. Et gl.hic ſentit ꝙ cū clericus in caſu iſto poſsit puniri à iudice
laico,corā quo deponit:adde ꝙ in cōtrariū facit,qđ voluit Inn.in c.verū.
de fo.compe.adde Pet.de Ancha.in repe.c.quæ.in xix.q.de reg.iur.in vj.
n ¶ Quid in clerico. Adde de hoc vt p Abb.& doc.in c.poſtul.ſti, extra de

ratio

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſo.compe.& ibi latè do.Mari.in xviij.q.& ibi intelligit, ꝙ poterit puni-
ri,reſeruata tn̄ executiōe ep̄o. Quinimo ſecundū eundē,iudex laicus po-
terit etiā facere executionē in bonis ipſius clerici,& ei⁹ fideiuſſores com-
pellere.arg.huius l.& alle.not.per Archi.in c.presbyteri.v.q.vj.& Abb.
in c.verò.de ſo.cōpe. Adde tu eundē do.Maria.in ca.j.de ſo.compe.in ſal.
xxij.& Pe. de An-
cha.in repe.c.ea q̄.
q.xxij. circa fin.de
regu.iur.lib.vj.

☩ POMATES.

a ¶ Si quis teſtibus.
Vide Bald.in l.j.§.
beſtias.de poſtula.
Bar.conſi.xc. colū.
ij.& Ro.cōſil.cccc-
xxxj. & ad iſtā le-
gem loquentem de
teſte effecto inimi
co,vide vnum ver-
bum Alexan.in l.
præſcriptione.C.ſi
contra ius vel vti.
publi.& limita hāc
legē vt per Bal.cō-
ſil.xlj. columna ij.
in v.parte.

a ¶ Si quis teſtibus.
Et dum hic dicit̄,ꝙ
teſtis inimicus, &
maliuolus à teſti-
monio pōt repelli:
intellige, niſi ſit pa
rum maliuolus:&
ſic econtra de ami-
co,niſi ſit aliqs be-
niuolus : vt dicit
no. Ang.in aut̄.de
nup.§.ſi.arg. illius
tex.& hanc l. limi-
ta vt p Inn.in c. cū
venerab.de excep.
Sed qd ſi quis pro-
ducat teſtes tūc, &
nō eſt vſus:an intel
ligat̄ pſonā ei⁹ ap-
probaſſe, adeò ꝙ
aliquid non poſſit
opponere ſi pdu-
catur ab aduerſa-
rio:per Spec.de te-
ſte.§. ſæpe.ver.ſed
tūc.dic ꝙ ſic, in l.j.
§.lati⁹.aſs.in §.be-
ſtias. verſi. ergo.de
poſtu. Vide gl.in c.præſentiū.extra,eo. & vide qđ no. Bal.in l.ad teſtiū.
§.conditiones.ff.de teſt.& in l.ea.in xxxiij.col. & adde in materia ꝙ cle-
ricus pōt teſtificari in cā eccleſię ſuę,nec debet repelli: vt in c.cū nuncius.
extra,de teſt.ſed nunquid cōpellat̄ ferre teſtimoniū cōtra eccleſiā ſuam?
Gl.ꝙ ſic in d.c.cū nuncius.quia nō eſt pprie ſua cā,& tacere veritatē eſt
peccatū. Idē tenet Inn.qn̄ nō ſunt alij teſtes.idē ibi Hoſtiē. dummō. cle-
ricus nō ſit libertus eccleſię.p d.l.libertorum. Idē tenet Abb.Sicu.qa te-
ſtificando p eccleſia tenet̄ teſtificari & cōtra.cū quis debet teſtificari pro
vtraq; parte xiiij.q.v.c.nō ſane. & eſt gl.in c. fraternitatis.de teſt.Sed dic
ꝙ qnq; teſtificat̄ p eccleſia,& reperiuntur alij teſtes:tūc nō cogūt̄:vt no.
gl.in d.c.cū nūcius.ſed vbi nō ſunt alij,ceſſat oē priuilegiū in defectū p-
bationis.not.in c.ſi q teſtiū. de teſti.& in ca.j.de teſti.eo.& h.d. Abb.niſi
clericus ipſe moueret cām eccleſiæ:tūc eñ non pōt eſſe teſtis eccleſiæ.ca.
inſuper.de teſti.nec etiā cogr:quia procurator nō pōt cogi teſtificari con-
tra dn̄m ſuū in eadē cā: licet poſſit interrogare:& adde ꝙ monachus pōt
eſſe teſtis,ſecundū Spec.in tit.de teſte.§.itē excipitur.ver.quid de mona.
Idē tenet Abb.in c.cū nūcius.& adde ꝙ fr̄es minores pn̄t teſtificari,ſecū
dū Spe.in tit.de teſte.§.itē excipit̄. Et idē de cōuerſis religioſis, & simili-
bus:quia nō reperiūtur phibiti,imò potius pmiſsi.c.nup.de teſtib.& d.
c.cū nunci⁹.& ibi. Abb.& in c.& ſi Chriſtus.de iureiur.cū ſi. Idē no.gl.in
in aut̄.de mona.§.cogitandū.& Bal. in aut̄.ingreſsi.C.de ſacroſ.ecc.& di
cit Abb.ꝙ à prin.debet habere licentiā ſui prælati,cū lr̄as nō debeāt lege
re ſine licētia p̄lati.xij.q.j.non dicatis.Sed ſi teſtificati ſunt,nō valet teſti-
moniū. Ad prędicta alle. tex.quē dicit nouū in c.veritatis. de do. & cōtu.

a ✠ P. P A V. P. ¶ Si quis teſtibus. Vide de materia latè Feli. in ca.
præſentium.extra,de teſtib.Et ꝙ procedat iſta diſpoſitio in nominatā ſo
lutionē,vide Bal.in l.j.§.beſtias.ff.de poſtu. Et idē eſt in eo , qui apponit̄
pro teſte in inſtrumēto,ꝙ cēſet̄ eius pſona à partib⁹ approbata , & nō pōt
amplius repelli.vide Alex.cōſi.lxx.in j.vol.in iiij.ſeu.v.col.do.Lanfran.
qm̄ cōtra falſam.in ver.teſtiū depoſitiōes in verbo, Itē frater.extra,de pro
ba.dans bonā cautelā vt ſemper accipiant̄ de ſuis affinib⁹,licet tn̄ nō poſ-
ſet reprobari in di-
cto,niſi eſſet appro
batus etiā in dicto
Vide Feli. in c.ve-
niens.in vlt.col.ex
tra,de teſtib. Vide
Fel.in c.cum inter.
in vij.col. extra, de
excep.vbi facit mē
tionem de iſtā cau-
tela,vt adhibeātur
teſtes affines & do
meſtici. & ꝙ etiam
poteſt probari con
tra dicta referens
etiam ſe dixiſſe in
c.cauſam.extra, de
re iudic.poſt Abba
tem ibi. Itē intelli-
ge illud quod dictū
eſt ſ. ꝙ habens ali-
quem pro teſte , cē
ſetur eū approbaſ-
ſe.verum eſt reſpe-
ctu eius quod ſcie-
bat ille q adhibuit.
Secus ſi defectum
ignoraſſet , ſecun-
dum Ang.in l.j.C.
de teſta . & clarius
Cepol . in cautelis
ſuis cautela xxiiij.
inci.licet regulari-
ter. Et idem tenet
Are.licet eos nō al
leget in l.qui teſtō.
§.j.in iij.colū. ff.de
teſta.vbi refert te-
nentes in primo di
cto cōtrarium. Itē
ꝙ ſi quis producat
aliquem in teſtem,
licet poſtea nō vta
tur eo ne faciat eū
iurare nec depone-
re,procedat iſta lex
vide Feli.in l. pro-
duci.ff.de teſta. Al
legat Spe.vt per eū
in ix . charta.in ij.&
in iij.col. Item ꝙ producens teſtem.non videtur per hoc reprobare dictū
omnibus, Alex.conſi.lxvj.col.pen.vol.j.

ratio eſt.& no.p Inn.extra, de pœ.c.dile. ¶ Quæ
9 rit gl.de duabus q̄ſtionibus. Primò,† an iudex pu
niat eum pœna legis Corneliæ. Secundò ſi ſit pu
nitus ex officio,an poſtea poſsit accuſari. Ad pri-
mum reſpōdet negatiuè:ad ſecundū affirmatiuè.
Ad primū dū dicit,ꝙ punit̄ alia minori pœna :di-
co ꝙ poſſet dicere verū.& ſecūdū hoc in caſu iſto
damnatus ex officio iudicis,non erit infamis quia
illud officiū,de quo hic dicitur,non ſuccedit in lo
cū accuſationis legis Corne.& ideo non eſſet da-
mnatus publico iudicio:ergo nō infamis: vt ff.de
his qui no.infa.l.j. Sic intelligo qđ no.ff.de ſuſp.
tuto.l.ſi.ſecus ſi in locum accuſatiōis ſuccederet :
vt dixi in l.infamē.ff.de publi.iud. Ad ſcđm ſ.qn̄
dicit, ꝙ adhuc poterit accuſari:intelligo adhuc,i.
præter iſtā legē.Sed ſi intelligerem⁹ adhuc,i.poſt
quā eſt punitus officio iudicis:tunc malè diceret
glo. Nam cùm iſtæ pœnæ caderent ad vindictā,ſi
primò eſt electa vna,licet minor,nō poteſt ad aliā
redire:vt ff.de iniurijs.l.prętor edixit.§.j.&c. Bar.

a SI quis teſtibus. [a]Contra per
b ſonam teſtis, [b] quem quis ſemel pduxit,nō poterit opponere: niſi cauſa de
nouo de hoc emerſerit: ſed cōtra dicta ſic.h.d.iſte
bonus tex.quem perpetuò tene menti &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Teſtis productus per me,non poterit in eadē
cauſa ſuper eodem articulo.produci.
2 Vſus teſtibus quando quis dicatur.
3 Teſtes ad reprobandum dicta priorum teſtium,
quando poſsint produci publicatis teſtibus.
4 Sufficit pbare teſtem fuiſſe pecunia corruptum:
vt dictum eius non valeat.

¶ Additio noua.

SI quis teſtibus. Cōtra pſonā teſtis,quem quis ſemel produxit , non
poteſt quis excipere : niſi ex noua cau
ſa : ſed contra dicta ſemper pōt obijcere hoc dicit
¶ Oppo.de l.produci.ff.eo. Gl.ſignat iſtud cōtra-
1 rium in prin.& ſi.gl. Breuiter hęc eſt † vera:teſtis
in vna cauſa per me productus, pōt produci cōtra
me in alia,non in eadem. Intellige ſuper eodē ar-
ticulo:ſuper diuerſo pōt ſecūdum Pet.& iſta. eſt
2 ratio:& ita tenetur cōmuniter . ¶ † Quæro, dici-
tur hic,vſus fuerit.quomodo hoc intelligatur. Di
cunt quidam,ſi aliquis vtatur atteſtatiōibus. Alij
dicunt,ꝙ ſola productio ſufficit:quia ex ſola pro
3 ductione videt̄ perſonā eorū approbare. ¶ † Quæ
ro,vtrum poſt publicationem poſsint produci te-
ſtes ad reprobandum dicta priorū teſtium. Text.
hic non dicit:ſed ꝙ ſolum poteſt argui falſitas ex
dictis eorum. Gl.dicit tamen ꝙ hoc poteſt . & in-
ducit iſtum tex.in ſi.& ſ.eo.auth.ſi dicatur. Breui
ter aut poſt publicationem ego volo reprobare te
ſtes,ſuper eiſdem articulis directò cōtrarijs , & nō
poſſum : aut ſuper alijs , puta circa circunſtantias.
cùm dicit aliquid falſum , de quo non potuit eſſe
inſtructus per primos articulos:& tunc bene poſ-
ſum. Idem ſi aliquid aliud extraneum volo obijce
re:vt de corruptione,& ſimilibus , bene poſſum:
vt hic,in ſi.probatur in c.ex tenore.extra, eodem.
4 Vltimò no.ex iſto fine † ꝙ ſi probo teſtem corru
c ptum[c] pecunia aliquid dixiſſe ꝙ ſatis eſt ad repro-
bandum dictum eius:nec eſt quęrendum,an dixit
verùm,vel falſum:ſicut in ſententia iudicis corru
pti pecunia:vt l.venales. j . quando prouoca.non
eſt neceſ.& ff.de condi.ob tur.cau.l.pe.in ſi.

SVMMARIVM.

1 ☞ Quando eſt debitum contractum in ſcriptis,
liberatio debet in ſcriptis probari , vel per quin-
que teſtes.
2 Debitum in ſcriptis qualiter dicatur contrahi.
3 Teſtes debent deponere per alterum ex ſenſibus
corporeis.
4 Lex noua loquens de ſolutione,trahitur ad ſolu-
tionem præteriti debiti.
5 Si ſcriptura eſt de ſubſtantia actus,& ſcriptura nō
poſsit haberi,quid ſit probandum.
6 Teſtimonium de auditu quando valeat.
7 Teſtis an interrogetur de loco,tempore , & præ-
ſentibus.& nu.8.
9 Si teſtis dicit ſolutionem factā,ſed non dicit,quia
vidit,nec de loco,nec de tempore,quia non inter
rogatus quod probat.
10 Teſtimonium de credulitate an valeat.
11 Scripturam fuiſſe factam,vel caſu deperditā,quot
teſtes requirantur.

TEſtium. De debito in ſcriptis cō
tracto non poteſt pro-
bari liberatio,niſi per quinque teſtes, vel
1 aliam ſcripturam hoc dicit . ¶ † Not.quando debi-
d tum eſt contractū in ſcriptis,liberatio pōt pbari[d]
vide Bal.de quo ſ.vide in repertorio , in verbo teſtis.

b ☩ POMATES. ¶ Teſtis. Vide Bar.conſi.xc.co.ij.& Ro. ccexxxj.&
vide etiam Io.an.in addi.ad Spe.in ti.de teſte.§.ſæpe.in j.addi.& in ſimi-
li Pau.de Ca.in l.quicunq;.ad ſi.j.de ſer.fug.vide Alex. cōſil.cxj.col.ij.ad
ſi.volu.iij.vbi dicit,ꝙ producens inſtrumentū , videtur illud approbare,
ita ꝙ non poterit poſtea dicere illud inefficax.& limita iſtam l.vt per A-
re.in l.ſi quæramus.alias nec furioſus.col.ij.in ver.in gl.vlt.ff.de teſta.

c ¶ Corruptum. Adde ꝙ corrumpēs teſtem,punitur eadem pœna, qua cor
ruptus. Ita Spe.in ti.de teſte.§.j.ver.item nota.

d ☩ POMATES. ¶ Pōt probari. Pro limitatione huius legis.& ſimiliū
quæ requirant ſcripturam,vide Alex.conſi.lxviij.in ſi.vol.iiij. Vide Fel.
in c.ij.col.v.de proba.in ver.intellige ſecundò.& ſeq.in c.quoniā contra.
col.x.in prin.de proba.& in c.licet ex quadam.in j.col.de teſti.& vide ad
hæc Barba.conſi.xix.col.ij.& co.v.vol.j.& Fel.in c.ſicut.col.j.cū ſex ſeq.
de re iud.& no.ꝙ ſi iudex reciperet aliam probationē quā hic parte cōtra
dicente,& proteſtante &c.ꝙ nō valet talis probatio:etiam ſi pars ipſa nō
appellaſſet. Ita colligit̄ ex dictis per Fel.in c.cū cōtingat.col.ij.de offic.de
leg.in ver.no.ad hoc.& vide etiam pro ampliatione, Ancha.conſi.cccl.&
Fel.in c.inter monaſteriū.col.xiiij.de re iud.& ſeq.col. Et adde ad Panor.
in c.ſi.in iij.col.in v.not.de ſucceſ.ab inteſt.& Alex.conſi.lxviij. volu.iij.
vbi dicit iſtum tex.cum ſimilibus præſtare arg.ꝙ valet ſtatutum quòd cō
tractus non poſsit probari,niſi per teſtes &c.& pulchrè vbi dicit citra ta
le ſtatutū.& xxxvj.vol.ij.& l.c.vj.vbi ponit an valeat ſtatutū ꝙ ſolutio
debiti nō probetur,niſi per inſtrumentū:& an hoc poſsit fieri per pactū.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

in ſcriptis, vel per quinq; teſtes. ¶ Qualiter autē
2 †dicit̃ cōtrahi in ſcriptis: dic vt in gl. hic, & l. ſi. ſ.
3 ſi cer. pe. & l. contractus. j. ti. j. ¶ †No. ſecūdò ꝙ te
ſtes debēt deponere de eo quod ipſi ſciūt, & quod
ipſi perceperunt eorū ſenſu corporeo. Dixi vobis
4 in l. ſolam. ſ. eo. ¶ †No. tertiò illū ver. his ſcilicet.
facit ꝙ licet debitū fuerit cōtractū de præterito:
tñ quia ſolutio eſt facienda in futuro: lex noua ꝓ
lata pro ſolutione, trahitur ad ſolutionē præteriti
debiti. videtur enim dare formā futuris negotiis:
vt l. leges. ſ. de legi. vbi de hoc per do. Cy. Dixi de
5 hoc in repeti. l. oēs populi. ff. de iuſt. & iur. ¶ †Vl
timò tene menti finem huius l. ꝙ qñ ſcriptura eſt
de ſubſtantia, & quis nō pōt habere ſcripturā, de-
a bet probare tria[a], ſ. actum eſſe celebratum, & ſcri
pturā eſſe inde confectam, & deperditam. Videbi
tis infrà ti. j. l. ſicut. & l. emancipatione. ¶ Quærit
b gl.[b] vtrū valeat teſtimonium de auditu? Glo. dicit
6 †ꝙ nō niſi in caſu. ff. de aqua plu. ar. l. ij. §. antepe.
& de proba. l. ſi arbiter. Quod intellige verum in
his quæ percipiuntur viſu: ea verò quæ percipiun
tur auditu, vt obligatio verborum, & prolatio fa
cta à teſtatore, bene poſſunt probari per auditum
ſ. proprium, non alienum: vt l. j. in prin. ff. de ver.
7 ob. de teſta. l. iubemus. ¶ †Quærit gloſ. vtrū quis
c debeat interrogari de loco, & tempore[c], & de præ
ſentibus. Dic vt in gl. & extra, e. ti. c. cùm cauſam.
Vide aut. rogati. quam notabis bene &c.

¶ Additio noua.

TEſtium. Si promiſsio fuit fa-
cta in ſcriptis, ſolutio
debet in ſcriptis probari, vel per quin
que teſtes: niſi ſcriptura caſu perierit.
h. d. ¶ No. ꝙ à debito cōtracto in ſcriptis non pōt
probari liberatio, niſi ꝑ ſcripturā, vel teſtes. Iuxta
hoc quæro, qualiter intelligat̃ in ſcriptis. Glo. po
nit duas opiniones, dicā in l. gñaliter. j. de non nu
me. pecu. ¶ Secundò not. ꝙ teſtes debēt deponere
de viſu, quia præſentes fuerūt. Et hoc eſt quod di
cimus, ꝙ teſtis debet reddere rationē ſui dicti per
aliquē ſenſum corporeū: vt ff. de teſt. l. qui teſt. §.
fi. & ff. de his quæ in teſta. delen. l. j. in prin. plenè
dixi in l. ſolam. ¶ No. ꝙ lex loquens de liberatiōe
ad futurā liberationē porrigit̃, licet debitū præceſ
ſerit. quod dic plenè vt no. ꝑ Cy. ſ. de leg. l. leges.
Dixi plenè in repe. l. oēs populi. de iuſt. & iur. Itē
no. ꝙ in caſibus, in quibus eſt neceſſaria ſcriptura,
pōt fieri probatio ꝑ teſtes, probando tria, ſ. factū,
ſcripturā, & caſum. quod eſt no. ¶ Op. ſ. ſi cer. pe.
l. fi. & in aut. ibi poſita. Solue vt in gl. ¶ Op. ꝙ plu
res teſtes requirantur: vt ſ. de teſta. l. hac cōſultiſ
ſima. Solue vt in gl. magna poſt mediū: quia qñq;
requirunt̃ plures, quandoq; pauciores, ſecundùm
occurrentia. ¶ Opp. ꝙ valeat teſtimoniū de audi-
d tu[d]. ff. de proba. l. ſi arbiter. de aqua plu. arc. l. ij. §.
idem Labeo. Dicit gl. fallit ibi. Tu dic ꝙ ibi quærit̃
vtrū aliquis actus extet memoriæ: quo caſu ſem-
per ſufficit teſtimoniū auditus. ¶ Opp. de l. hære-
des palā. ff. de teſta. Sol. Illud qđ dicit̃, ꝙ teſtis de-
bet teſtificari de viſu, intelligit̃ ſecundū doct. viſu
pro quolibet ſenſu corporeo: & ſic de his quę ꝑci
piunt̃ guſtu: vt ff. de peri. & cōmo. rei vēdi. l. j. Itē
de his quæ percipimus per odoratū: vt ff. de dona.
8 l. j. §. j. cū ſimi. ¶ †Quęro, vtrū teſtis debeat inter-
rogari de circūſtātiis, ſ. de loco, tēpore, & ſimilib⁹.
Gl. dicit ꝙ ſic, vt poſsit cōprehendi vtrū dicat ve-
rū, vel falſum. Ita dicit Inn. in c. cū cauſam. extra,
eo. vbi latè examinat iſtā materiā. & Spec. poſt eū
in ti. de teſte. §. nūc tractandū. ¶ Quid ſi teſtis di-
9 cat ſolutionem factā, & non adiiciat, † quia vidit:
an valeat dictū eius, ſi non fuit interrogatus. Facit
quod no. per gl. C. eo. l. ſolam. Item ſi interroga-
tus teſtis de tempore: per hoc non vitiatur eius di
ctum, quia memoria tēporis citò perditur, niſi ad
certū tempus probandum producatur: vt l. ob car
10 men. in fi. ff. eo. ¶ †Item quæro, an valeat teſtimo
nium de credulitate. Glo. dicit ꝙ nō, niſi in caſu l. j.
in prin. de ven. inſpi. Sed certè ibi non adhibentur
vt teſtes: ſed magis vt iudicent ſecundū actus peri
tiam. Dicunt tñ doc. ꝙ teſtis ſuæ credulitatis pōt
reddere rationem ita propinquā ſenſui, ꝙ credere
tur ei: vt puta, ſi dicat: vidi Titiū & Seiā in camera
oſculantes ſe. Certè ſufficeret ad probādū adulte
rium de credulitate. ¶ Venio ad vltimū dictum,
& oppo. & videtur ꝙ ſufficiat indicare caſum tan
11 tùm: vt l. ſi de poſſeſsiōe. ſ. ti. j. Qñq; †caſus inſtru
menti occurrit dolo aduerſarii: & tūc ſufficit pro-
bare caſum tātū: vt in contrario. Quandoq; caſus
aliter occurrit: & tunc aut ego volo probare factū
& ſcripturam, & caſum: & hoc poſſum per teſtes
communes. i. per duos alios idoneos: vt hic. Aut
ſolùm ſcripturam & caſum: & non ſufficeret, niſi
probarē per teſtes valde idoneos: vt extra, de pri-
uile. c. cū olim. per doct. in aut. ſi quis in aliquo. ſ.
de eden. & dicam j. ti. j. l. ſicut. in prin.

¶ Additio noua.

¶ Authen. iſta regulariter non habetur in codici-
bus modernis.

SVMMARIVM.

1 ☞ Artifices ignobiles, & obſcuri, qui dicantur.
2 Honeſtas etiam in hominibus, dicitur ſecundùm
mores ciuitatis.
3 Vilis perſona teſtificatur ſi non opponatur.

TEſtes. Tex. in l. Codicis dicit ꝙ te-
ſtes debēt eſſe idonei, & ſum
mę atq; integræ opinionis, & non vilis.
iſta aut. declarat qui dicūt̃ eſſe viles teſtes. Primò
1 qui dicantur †artifices ignobiles, & obſcuri. text.
declarat j. de inceſt. nup. l. humilē. meli⁹ j. de dign.
l. ne qs. lib. xii. ff. de decu. l. eos. Puto tñ in prædi-
ctis eſſe aduertendum ad mores ciuitatis, & loci.
Quædam enim artes, quæ in dictis legibus appel
lant̃ viliſsimæ, in ciuitate iſta ſunt magnæ autho-
ritatis, & ex eis eligunt̃ priores: tunc prędictos nō
repellerē vt viliſsimos, ſed admitterem vt hone-
2 ſtos. Nam honeſtas †etiā in hominibus dicit̃ ſecū
dum mores ciuitatis: vt ff. de iniu. l. item apud La
beonē. §. cōuiciū. ¶ Quæro, vtrū aliquo caſu tales
teſtes admittant̃. Glo. in corpore vñ ſumit̃ dicit ꝙ
ſic in ſubſidium. Facit ad hoc ff. eo. l. ob carmē. §.
3 fi. ¶ †Sed quæro, quid ſi non opponat̃ de vilitate.
Certè tūc procedit teſtimoniū: vt dicit gl. in cor-
pore. Vltimò no. ex eo qđ dicit feſtinātes. ꝙ teſtis
q ſe ingerit, eſt ſuſpect⁹. dixi ſ. e. l. iuriſiurādi. Bar.

¶ Additio noua authen.

SVMMARIVM.

1 ☞ Teſtes rogati dicuntur, qui ad id vocati ſunt.
2 Teſtes à quibus debeant rogari.
3 Quibus caſibus teſtes debeant eſſe rogati.
4 Lex interpretās intelligit̃ ſcđm legē īterpretatā.
5 Exceptio non numeratæ pecunię ꝙ poſsit oppo-
ni contra confeſsionem in ſcriptis factam.
6 Confeſsio extra iudicium ꝙ præiudicet.

ROgati. Iſta aut. ſi continuatur
ad legē Codicis: Dicit̃
in lege Codicis ꝙ requirunt̃ quinq; te
ſtes: aut. dicit ꝙ debēt eſſe rogati. Pri-
1 mo quæro, qui dicunt̃ †teſtes rogati. Rñ. hoc de-
clarat tex. in l. hæredes palam. §. pe. ff. de teſtibus,
hoc eſt teſtis certioratus, ꝙ interſit huic actui: po-
ſito ꝙ ad illud eſſet vocatus. Vnde licet vos eſſe-
tis hic cōgregati ad audiendum lectionē, & ego di
cerē vobis ſitis mihi & huic actui teſtes. iſti eſſent
teſtes rogati, vt ibi patet. hoc etiā probat̃ in iſta au
thē. dū dicit, nō fortuiti, & trāſeūtes: illi tñ non di
cunt̃ rogati, q fortuito caſu hoc viderint, vel audie
2 rint, nō ad hoc vocati, nec certiorati. ¶ †Quæro, à
quibus debent eſſe teſtes rogati. Gl. hic declarat à
partibus, quæ introducūt teſtes, ſicut in teſtamen
to à teſtatore. Vide gl. & ſigna. Puto tñ, ꝙ ſi in te-
ſtamēto dicat̃ teſtibus rogatis: nō tñ à quo, intelli
gunt̃ rogati à partib⁹ vel teſtatore: qa natura ver-
borū ꝓlatorū eſt apta hoc īportare, igit̃ &c. vt ff.
3 de ver. obli. l. ſciēdū. & ibi ꝑ Dy. ¶ †Quæro in q-
e bus caſibus teſtes debeant eſſe rogati.[e] Dic vt glo.
¶ Quærit quot teſtes debeāt eſſe iſti rogati. Tex.
in corpore nō apit. vñ gl. ponit tres opi. Pet. tenet
opi. Azo, ꝙ debeāt eē quinq;: qa hæc aut. ad hui⁹
4 legis interpretationē eſt facta, & in his †caſib⁹, in
quibus loquit̃ lex interpretata, loquit̃ etiā lex in-
terpretans

a ¶ Probat̃ tria. Quid debet probari, qñ ſcriptura eſt de ſubſtantia, nec ſcriptura poteſt haberi, qa perēpta, vide Bart. in aut. ſi quis. ſ. de edend. vbi limitat iſtum tex. per c. cū olim. & Bar. j. ti. j. l. ſicut.

b ¶ Quærit glo. Cōtrarium videtur te nuiſſe Bar. in l. ij. §. idem Labeo. de aqua plu. arcē. Idem tenet Bal. in c. j. de controuer. inter domi. & vaſal. qui cō cor. cùm Bart. hic. Quid tamen ſi teſtis addit cauſam ſui dicti hoc modo ſcio quia fui præſens, an ꝓbet? Bar. per iſtū text. tenet ꝙ ſic, in l. j. ff. de admi. tuto. ſed Bald. hic contra. Vide q̄ ibi dixi.

c ¶ Loco, & tempore. Adde text. in l. de modo. de condi. & demon. & quod notat Bar. in l. ſi librarius. ff. de regu. iur. & in l. ij. de aqua plu. arcen.

d ¶ De auditu. Intellige de auditu auditus: quia in factis antiquis, in his probatio admittit̃: vt per Bar. in d. l. ij. §. idem Labeo. & per Cano. maximè Feli. in c. licet ex quadam in princi. & in c. tā literis. eo. ſi. extra, eo. tit. & ibi qñ teſtis de auditu probat. & vide eundē Felin. in c. practica. col. j. & col. fi. eo. ti. & quando teſtes de auditu probēt, vide per Alex. de Imo. in conſi. lxxii. colū. pe. & in conſi. lxxvii. col. j. in fi. j. vol. & ibi ꝙ facit aliqualem præſumptionem. & eodem vo. conſi. lxxxii. col. ij. verſ. pro hoc. & ibi quando ſuper conſanguinitate probent. Et adde etiā eundem Alexā. in conſi. xlv. col. fi. & in conſi. xciiii. in vlti. col. in ij. volu. & in iij. volu. conſil. lxxxviii. co. viii. & in iiii. volu. conſil. xxv. col. ij. in prin. & col. penult. in fi. & ſequen.

e ¶ Eſſe rogati. Adde ꝙ etiā in matrimonio debent rogari. c. noſtrates. xxx. q. v. & idem in depoſito. l. j. §. ſi quis tabulas. & §. ſi pecuniam. ff. depo. ita Io. Fa. hic & in materia latè per Spe. in tit. de teſte. §. j. verſic. item ꝙ ſi rogati.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶Si qñ. Et facit iſta lex ꝙ ſi quis habuit terminum ad producendum teſtes & fecit eos citari intra terminum pluries, & ipſi non venerunt, ꝙ ſit imputandū producēti: & ſibi noceat lapſus termini: niſi appareat ꝙ fecit quod potuit: quia inſtetit vt pignorentur iuxta poſſe ſuū: vt tenuit Bal. per illum tex. & Imo. in l. qui de rebus. in prin. & demum facit quod habetur in d. §. Sabini. & glo. in d. clemen. j. de offic. deleg. vt ſcripſi poſt Bart. in l. j. §. ſi ſeruus. ff. de quæſtio.

✠ P. P A V. P.

a ¶Si quādo. Ad iſtā materiam ꝙ ſint citandę partes in productione teſtiū, vide Rom. ſingulari ccclxiij. incipi. fuit vnus ex vobis. cū quatuor ſequ. vbi ponit ad hoc limitationem. Itē ꝙ ex conſuetudine poſſit iſta citatio remitti, vide Alexā. cōſil. lvj. ad finem. Et de materia hac in criminalibus vide Alexand. cōſi. cccxxiij. in iij. col. Itē an pręſens & ſciēs ſit citandus, vide d. Franc. conſil. xiij. in xiij. col. vide etiā ad confirmationē regulæ do. Fr. conſil. clxiiij. in ij. colū. Item vnū caſum, in quo poſsūt examinari parte nō citata & abſente, vide per glo. in l. laudabile. C. de aduo. diuer. iudic. Et ꝙ pars non debeat citari, qñ eſt talis teſtis cuius dicto debet ſtari, vide Ale. conſil. cxxx. Item vbi proceditur per inqſitionē, an pars ſit citanda in examinatione teſtiū, vide Nelſū in tractatu de teſte. in vj. charta. in ij. colum. Item latiſsimè de materia an & qñ in examinatiōe teſtium pars ſit citāda, vide Felin. in c. ij. in ij. colū. & duabus ſequē. extra, de teſtib. Et ibi etiam an in publicatione requiratur citatio. Item an ipſe teſtis ſit citandus: & an ſufficiat citare dominū, & nō procuratorē. Et quid ſi pars fuit citata die feriata & alia die teſtis depoſuit: & quędam alia. Item an requirat citatio peremptoria, vide latè Deciū in c. cōſuluit. col. j. & ſeq. de offi. deleg. Item qñ teſtes producunt indirectè quadā via extraordinaria, an pars ſit citanda, & qualis debeat eſſe citatio, an perſonalis an ad domū, vide Fel. in c. ſignificauit. in ij. col. extra, de teſti. Itē qñ cōmittit alicui vt ſe informet de idoneitate vel ſufficiētia alicuius, an ſequeret ꝙ pars citetur, vide Iaſ. latè in lectura in viij. colū. & ſeq. C. vnde leg. Itē ad regulam huius legis vide Bar. conſil. lxxxiij. vol. iiij. in iij. col.

¶Tempore feriato. Adde Bart. in l. j. §. nūciatio. in iiij. col. de ope. no. nuncia.

✠ POMATES.

¶Terminum. Vide plenè Fel. in c. licet cauſam. col. xiiij. in ver. limita vj. cum duabus ſeq. col. de probat. & vide qđ ſcripſi in d. §. Sabini. & in c. ij. in fi. apparatus. de teſti. Felin. & ibi Bald. in ij. col. & Aret. conſil. cxlj. & Bal. in c. in cauſis. in j. col. de teſti. & Roma. conſi. ccccxliij. vbi an ſaltem poſito ꝙ non poſſent examinari poſt terminū, poſſet peti eorum publicatio. Et omnino Bal. cōſi. xxxiij. in v. parte. vbi ponit quid iuris, quando foret datus terminus ad probandum, probatumꝗ habēdū. Et quid ſi in illo termino euenisset impedimentum: & an per ſolū iuramentum probabitur de tali impedimento? & an ſaltem poſt talem terminum poterūt inſtrumenta produci.

¶ Practicatur. Et no. Bald. in l. geſta. de re iudic. & quod not. dicit Barto. & Bald. in l. ij. ſ. de ſacroſan. eccle.

¶ Præſente parte. Et ſic nota ꝙ teſtis debet iurare parte preſente. Adde ꝙ hoc non habet locū in iudicio dotali. Ita Ray. in l. ſi cōſtante. ff. ſo. matri. per tex. in l. laudabile. & quotieſcunque C. de aduo. diuer. iu. iuncta cle. diſpendioſam. extra, de iudic. Et qñ iuramentum teſtibus poſsit deferri, non citata, vel non pñte parte, vide latiſsimè per Feli. in c. ij. extra co. ti. vbi ponit regulam cū quatuordecima fal.

¶ Poſt terminum. examinari. Adde de hac q̄one, & dic

terpretans: vt in auē. de filijs ante dota. inſtru. na
5 tis. §. j. ¶ Quęrit glo. † an cōtra iſtā confeſsionem
poſsit opponi exceptio nō nu. pec. intra xxx. dies
gl. ponit primò ꝙ ſic. poſtea ponit diſtinctionem
quorundam. quæ eſt nulla. Et iſtā gl. not. quia te
net ꝙ cōtra confeſsionē ſine ſcriptis habitam, po
teſt opponi exceptio nō nu. pec. ſcdm formam l.
in cōtractib⁹. j. de nō nu. pe. cōtrariū vr tenere, &
male, ſ. ſi cert. pe. & l. ſi nō ſinguli. in gl. q̄ incipit,
qualiter fuiſtis cōfeſsi &c. Dicā ī d. l. ī cōtractib⁹.
6 §. j. ¶ † Quæro an confeſsio facta extra iudicium
præiudicet? Hic videt caſus ꝙ ſic: hoc ideo, qa ad
liberandum. Materia huius cōfeſsionis extra iudi
ciū dicet j. de nō num. pecu. l. gñaliter. Duo duce.

SVMMARIVM.

1 ☞Teſtes debent iurare partib⁹ pręſentibus, vel abſentibus, per contumaciam. & nu. 8.
2 Si teſtis iurauit die iuridico, licet depoſuerit tēpore feriato, valet eius teſtimonium. & num. 10.
3 Si teſtis iurauit in termino & depoſuerit extra terminum, valet depoſitio. & nu. 11.
4 Cautela & practica pro examinandis teſtibus.
5 Teſtes trahuntur inuiti ad teſtimoniū ferendum, & in quibus caſibus cogantur venire. num. 6.
7 Teſtes an eodem modo cogantur venire in ciuilibus. ſicut in criminalibus.
9 Teſtes examinantur in ſecreto.
12 Quando teſtis examinat altera parte contumace: eſt tñ ſibi reſeruatum poſſe cōtra ipſos opponere:
13 Aduerſarius pōt inſtare, vt teſtes ptis examinēt.
14 Iudex negligēs tenetur parti ad intereſſe, & qua actione. nume. 15.
16 Teſtes quando examinentur.

SI quando. [a] Eſt in electione teſtis ſatiſdare, vl iurare de non recedendo. & debet examinari
intra xv. dies, nec vltra expectare tenet: & iudex
negligens alteri parti ad intereſſe tenet. h. d. ¶ No
1 ta iſtū finē, ꝙ † teſtes debēt iurare pręſentibus par
tibus, vel per contumaciā abſentibus. Ad idē j. de
fi. inſtr. l. iudices. & ita hodie ſeruat: & idē not. in
l. ſi poſtulauerit. §. quęſtioni. ff. de adul. Pro quo
vide no. per gl. in auē. de teſti. §. pe. & intellige, iu
rare debent, aut deponere in ſecreto: vt ſ. eo. l. nul
lum. & in auē. at qui ſemel. ſ. tit. j. Si enim didicerit teſtificata, nō pōt poſtea teſtes producere. Nec
ob. iſte tex. qui dicit teſtimonia eorū capere: quia
tunc videtur teſtis deponere cū iurat. Et pro hoc
2 facit, † ꝙ ſi teſtis iurauerit tēpore iuridico, & depo
b ſuit tempore feriato [b] ꝙ valet teſtimonium eius.
Idē ſi iurauit in loco congruo, & depoſuit in loco
incōgruo. De hoc extra, de offi. dele. c. j. in cle. Fa-
3 cit † ꝙ ſi pars fecit iurare teſtes intra terminū, q de-
c ponūt poſt terminū [c]: ꝙ valeat eorū dictū. De hoc
plenè dixi in l. dāni. §. Sabini. de dā. infe. ¶ Quidā
4 tñ practicant hoc mō, † ꝙ nūquā faciūt ſcribi diē.
vl locū, in quo examināt teſtes: ſed ſolūmō diē &
d locū iuri & hoc mihi placet: & ita practicat, [d] &c.

¶ Additio noua.

SI quando. Eſt ī arbitrio teſtis ſatiſdare, vl iurare, de non recedēdo, nec vltra xv. dies cogetur expectare: & iudex negligēs parti læſe tenet. h. d. ¶ No. ex prima parte,
5 ꝙ † teſtes trahūtur inuiti ad teſtimoniū ferendū.
¶ Secundò not. ꝙ non debent inuiti fideiuſſores
dare, vel detineri: ſed eorū ſtatur iuramento. Ex-
pediamus primā partē. quęrit gl. qñō teſtes cogāt
6 dic vt in ca. ¶ † Quęro vtrū ī omni cā teſtes cogāt
venire ad teſtimoniū perhibendū. Dicit gl. cogan
tur venire indiſtinctè in cā criminali. In cauſa au-
tem ciuili, aut ſunt præſentes, aut longinqui: &
ſi præſentes, aut ſunt honeſtæ pſonæ, vt ſunt do
ctores & milites: pōt eñ his mitti ad domū iura-
mentū: aliæ cogunt venire: vt in l. ad egregias per
ſonas. ff. de iureiu. Vide gl. ex qua iſta colligūtur. b
Quæro vtrū oēs teſtes cogant inuiti. Dicit gloſ. ꝙ
non, & bene: quia qui de voluntate admittuntur,
nō cogunt inuiti: vt l. lege Iul. ff. eo. ¶ Quærit gl.
7 hic dicit, in cauſis ciuibus. quid † in criminalibus?
Gl. ij. dicit idē gl. dicit verū quantū ad hoc, ꝙ eodē c
modo cogant inuiti in criminalibus, ſicut in ciuili
bus: ſed quātū ad id qđ principaliter ſtatuit hac le
ge, videlicet ꝙ teſtes detineant, & ꝙ nō cogantur
ſtare vltra xv. dies: puto ꝙ ſit aliud in criminalib⁹,
quā in ciuilibus: quia in illis debet fieri diligēs in
quiſitio: vt l. fi. ſ. tit. j. & l. fi. j. de acc. & ita obſer-
uat cōſuetudo, q̄ eſt optima legū interpres. ¶ Ve
nio ad verſi. ſed cū oportet. ex quo no. ꝙ ad proui
ſionē, & ſolicitudinē iudicis ſpectat teſtes exami-
nare, & etiā partes requirere. Et per hoc ſis cautus
8 † ꝙ qñ ſcribit iuramentū teſtis, ſemp ſcribat pręſente parte quæ eos introduxit, & petente: & ab-
ſente altera parte cōtumace, vel præſente. ¶ Not.
tex. videt enim innuere ꝙ teſtes debēt examinari
c præſente parte [e]. Vide tex. ad aliud op. de l. nullū.
ſ. e. & ſ. ti. j. auē. atqui ſemel. vbi patet ꝙ pars non
poteſt audire teſtificata, niſi poſt publicationem.
Quidam antiqui fatebant, ꝙ ſi partes vellent ad-
eſſe examinationi, poſſent. Gloſſ. dicit, & melius,
9 † ꝙ partes debent adeſſe iuramēto, nō aūt exami-
nationi: quia fit in ſecreto. vt in contrarijs: & ita
obſeruat conſuetudo. Nec obſt. hic tex. Nā tūc vi
detur iudex recipere dicta, cū recipit iuramentū.
10 quod eſt valde not. Pro hoc † dico ꝙ ſi teſtis iurat
tempore congruo. & in loco congruo: licet poſtea
deponat tempore feriato, vel loco incōgruo, quia
non ad banchū iuris, valet teſtimoniū: quia tunc
videtur depoſuiſſe cū iurat. Hæc not. hodie in c. j.
de offic. deleg. in cle. & ideo quidam obſeruant ꝙ
dies, vel locus examinationis nunquā ſcribat: & il
lud ego obſeruo. ¶ Hoc etiam facit ad quæſtionē:
11 † ſtatutus eſt terminus parti ad probandum: facit
pars ꝙ intra terminum teſtes iurant, non autē de-
f ponunt: vtrū poſsint poſt terminum examinari [f]?
Iſte tex. cū gl. facit ꝙ ſic: quia tunc videtur depo-
ſuiſſe cū iurat: do. Iac. But. diſputauit iſtā quęſtio
nem, & tenuit idem. Nam terminus datus parti, in d
telligitur de eo, quod pertinet ad partē: nec poteſt
referri ad id, quod pertinet ad iudicem: quia non
tranſgreditur perſonam. arg. l. ſi vnus §. ante oīa.
ff. de pact. ſed ad partē pertinet ſolicitare ꝙ faciat
eos iurare: ad iudicē verò eos examinare: ergo &c.
De hoc in Spe. de dilatio. §. j. ver. ſed quid ſi infra. e
Dixi plenè ff. de dā. inf. l. dā. īfect. §. Sabini. ¶ Quę
12 ro, † quando teſtes examinantur altera parte ab-
ſente, licet per contumaciam: vtrū illi contumaci
remaneat ius opponendi cōtra dicta & perſonas?
13 Glo. dicit ꝙ ſic, ar. l. proxi. j. eo. Quæro, † dicit hic
præſente eo qui eos introduxit: ergo ſi vna pars
produxit teſtes, & abeſt: vtrū pars cōtra quā ſunt
producti, poſsit inſtare vt examinentur. Gl. ꝙ ſic:
quia tūc eos introducere videtur quod no. ¶ Itē,
quid ſi vtraꝗ; pars abeſt? Certè iudex ſe non impe
dit. vide gloſſ. ¶ Nunc venio ad ver. his autem: ex
14 † quo no. ꝙ iudex tenet parti ad intereſſe, ſi eſt ne
15 gligens. ¶ Quæro, qua † actione? Dicit glo. actione
deſcendente ex quaſi maleficio, quaſi fecerit litē
ſuā: vt Inſti. de obli. quæ ex quaſi delic. in princi.
Idem no. in l. argentarius. §. fi. ff. de edē. quod nō
placet. Nam actio deſcendens datur inquantū reli
gioni iudicis videtur: iſta verò datur ad totale in-
tereſſe: vt hic patet. Præterea, hic loquitur in iudi
ce negligente: ibi in iudice, qui malè iudicauit. dic
ergo ꝙ hic agitur condictiōe ex hac l. dixi in l. nō
16 quicqd. §. j. ff. de iud. ¶ † Quęro, qñ debet fieri iſta f
examinatio teſtium. Glo. dicit hic, poſt litē conteſtatā: tunc cū tractantur merita cauſę: vt l. j. de lit.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Latiſsimè, vt per Feli. in c. licet. col. xij. verſi. limita xvj. de proba.
a ¶ Examinatio teſtium. Quæro vtrum de conſenſu partis, tolis ordo poſ-
ſit peruerti: & teſtes ante litis cõteſtationẽ produci. Dic ꝙ ſic. Gl. eſt mul
tum no. in c. cũ olim. de cauſa poſ. & propriè. & omnes caſus, in quibus te
ſtes recipiuntur lite non cõteſtata, vide per Spe. in tit. de teſti. §. nunc. per
Bart. in l. ne quid.
de incen. rui. nau.
b ¶ In caſibus. Idem
Inn. in c. quoniã. in
ver. rationabilis. vt
lite non cõteſt. ſed
interim debent ali
expenſis producen
tis, ſecũdũ glo. in l.
iij. §. Sabini. ff. e. &
in l. qm̃. §. fi. qualis
citatio requirat̃ di-
xi in l. ſi finita. §. Iu
lianus de dã. infec.
& ad hãc legẽ adde
extra, eo. in c. in no
mine dñi. & in c. ſi-
gnificauit. cũ ſeq.
vide quę dixi ſ. eo.
l. quoniam.
c ¶ Non fit examina
tio. Et patet ꝑ hãc
regulã, ꝙ probatio
nes nõ poſsint fieri
regulariter niſi lite
cõteſtata. & no. do.
Anto. in c. j. de ꝓb.
& Bal. in l. ij. j. ſ. n.
reſcin. non poſſe.
d ¶ Loquit̃ in reo. Et
ad intellectũ horũ,
q̃ hic habent̃, eſſent
vidẽda q̃ not. in l. ſi
finita. §. eleganter.
de dam. infec. vnde
qñ qs ageret & c. &
de materia hac vide
in Spe. de teſte, §. ij.
ꝑ totũ, & in ca. qm̃
freqũter. in pri. vt
lite nõ conteſtata.
e ¶ Aut examinatio
Et vide in materia
ꝙ ſi notario cõmit-
tatur examinatio
teſtiũ, eidẽ cẽſetur
cõmiſſa reprobatio
eorum: vt colligit
Ang. in l. cui iuriſ-
di. ff. de iuriſdi. om.
iu. Et ĩ materia, qñ
teſtis poſsit exami
nari ad perpetuam
rei memoriam. Sed
an iudex poſſet eſ-
ſe in militijs, & in
cõtractibus, vide q̃
dixi poſt Bart. in j.
cõſti. Digeſtorũ, in
ij. col. in ꝓludijs. Et
vtrũ publicatio te-
ſtiũ ſit de ſubſtãtia
vide Bart. in l. ſolã.
ſ. eo. quæ dixi poſt
Bar. in l. prolatam.
in vlti. col. de ſent.
f ¶ Et no. iſta. Vide
qũo teſtis deponit
intereſſe certifican
dus. in l. j. in vlt. eo.
ꝑ Bart. j. de ſent. q̃
pro eo qđ intereſt. & vtrũ in publicatione teſtiũ requirat̃ præſentia par-
tiũ, vide quæ dixi poſt Bar. in l. geſta. in fi. de re iudi. Sed nũquid teſtes, &
tabelliones debeãt cognoſcere teſtes, & partes, & an etiã contenta in in-
ſtrumento, vide quæ dixi in l. ſcimus. alias ſeruus. in fi. de iur. deliber.

conteſta. Nam ideo peremptoriè examinantur te
ſtes poſt lit. cõteſtata. quia pertinet ad merita cau-
ſæ: ſed quia ſunt aliqui caſus. in quibus teſtes exa
minant̃ ante lit. conteſta. ideo ſequit̃ hęc aut̃. & c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Hæc aut̃. poteſt intelligi in actore, & reo.
2 Teſtes examinati ad perpetuam rei memoriam, ꝙ non publicentur.
3 In omni caſu, an teſtes poſsint examinari ad ęternam rei memoriam, & quando.
4 Quando aliquid fit ex neceſsitate, fit eatenus, quatenus neceſsitas imminet.
5 Teſtes ſuper viribus teſtamenti poſſunt examinari ante lit. conteſt.
6 Scriptura continens dicta teſtium, licet nõ faciat fidem abſque iudicis publicatione: tamen probat quando teſtes ſunt examinati ad perpetuam rei memoriam.
7 Citatio partis perſonaliter, an requiratur quando teſtes examinantur ad perpetuam rei memoriam.
8 Secundum decretum in cauſa celeritatem requirẽte, & cauſis fauorabilibus interponitur etiam contra non latitantem.
9 Examinatio ad æternam rei memoriã poteſt fieri in omnibus cauſis, in quibus ad ſecundum decretum peruenitur contra non latitantem.

SI quis ab aliquo. Aliàs, Sed & ſi quis ab aliquo. Iſta aut̃. cõtinuatur hoc
modo: Dicitur in C. ꝙ teſtes examinãtur poſt lit.
conteſt. ideo ſequitur noſtra authen. ¶ Quęro, hic
1 loquit̃ de eo, q patitur aliquid cõtra leges: an † in-
telligatur in actore, vel reo? Gl. dicit ꝙ poteſt lo-
2 qui in vtroq;. Vide glo. j. & eam nota. ¶ † Quæro
quando iſti teſtes ſunt examinati ad æternam rei
memoriã, an examinabuntur & publicabuntur?
Gl. dicit ꝙ fiet examinatio tãtũ. & quod dicit hic
publicentur, intellige manu notarij: non aũt pu-
blicant̃ parti: quia nõ poſſet poſtea producere te-
3 ſtes. ¶ Quæro, † an in omni caſu poſsint produci,
& examinari, teſtes ad æternã rei memoriã añ lit.
cõte. Gl. dicit ꝙ nõ, niſi cũ dubitatur de morte, vel
abſentia diuturna teſtiũ. Et ad hoc videamus qua
liter dicta per gl. debeant intelligi. Dic quãdoque
vult producere teſtes ad æternã rei memoriã ille,
qui debet eſſe actor: quandoq; ille, qui debet eſſe
reus: quandoq; ille, qui vult producere eſt actor,
& reus. Primo caſu, aut illi qui debet eſſe actor, cõ
petit de pręſenti ius agendi: & tunc non debet fie
a ri examinatio teſtiũ, [a] niſi cùm dubitatur de mor
te, vel abſentia diuturna teſtium: vt hic in gloſ. &
in l. in lege Aquil. ff. ad l. Aquil. extra, vt lite, non
conteſtat. c. quoniam frequenter. Dicitur autem
b dubitari de eorum morte, in caſibus [b] qui not. in l.
iij. cum ſequen. ff. de donat. cauſa mortis. Et prędi
cto caſu fiet examinatio tantũ, & publicatio ma-
nu notarij: nõ autem in aperto publicatio. Et pro
4 bo per rationem: Quando † aliquid fit propter ne
ceſsitatem, fit eatenus, quatenus neceſsitas immi-
net: & non vltra: vt l. j. §. j. de fer. l. ſenatus. de of-
fic. præſi. ſed in propoſito non imminet neceſsi-
tas, niſi in examinatione: ideo publicatio reſerua-
tur poſt litẽ conteſta. Quandoque non competit
ſtatim ius agendi: & tunc aut tale iùs eſt poſsibile
competere abſque teſtium examinatione: vt puta
ſi debetur aliquid ſub conditione: poteſt enim exi
ſtere conditio, licet teſtes non examinẽtur: & tũc
c idem: quia non fit examinatio [c] ad æternam rei me
moriam, niſi cùm dubitatur de morte, vel abſen-
tia diuturna: vt d. l. in l. Aquilia. ff. ad l. Aquiliam. & ſecundùm hanc lec.
non fit examinatio, nec publicatio: vt ſ. dixi. ¶ Quandoque ius agẽdi nõ
põt cõpetere, niſi examinent̃ teſtes, & publicent̃: tũc ad æternã rei memo
riã examinabunt̃: vt l. ij. j. de bono. poſ. ſecũ. tab. & l. ij. ff. quẽad. teſta. ape.
& l. publicati. j. de teſta. Nam hæreditas nõ põt adiri nõ cognito teſtamẽ-
5 to: vt l. ſed & ſi de ſua. & l. cũ falſum. ff. de acqui. hære. ideo † teſtes ſup vi-
ribus teſtamenti examinabũtur, & publicabuntur ante lit. cõte. & ſic põt
intelligi l. de ætate. ff. de min. Non enim quis põt eſſe in iudicio, niſi ſit cer
tus ꝙ ſit maior. Vnde ſimiliter põt petere ꝙ examinẽtur ante lit. cõteſ. vt
d. l. de ætate. & ibi dixi. ff. de mino. Secũdo caſu principali qñ hanc exami
nationẽ petit ille, qui debet eſſe reus: tũc indiſtinctè poteſt petere vt exa
minentur, & publicent̃: vt in c. Albericus. extra, de teſti. ſecũdum vnã le-
d cturam. & in hac aut̃. prout loquitur in reo [d]. Ratio quia nõ eſt in poteſta-
te eius qñ agat actor: ſed imputet ſibi actor, qui nõ agit. Tertio caſu loqui
tur in parte eius, qui põt eſſe reus, & actor: & tũc idem: quia poterunt an
te lit. cõte. examinari, & publicari: vt dicto c. ſignificauit. & c. Albericus.
loquitur enim ibi in iuribus incorporalibus, in quibus põt quis eſſe actor
& reus: vt d. l. & ſi fortè. §. j. ff. ſi ſerui. ven. Ratio, quia non debet cogi iſte
ad agendum, & imputet ſibi aduerſarius ſi poteſt agere, & non agit. Nunc
ad propoſitum in omnibus caſibus in quibus dixi ante litem conteſta. poſ
ſe fieri examinationem & publicationem, procedit iſta aut̃. ſine ſcrupulo
vt litera iacet: in caſibus verò, vt dixi poſſe fieri examinationem, non aũt
publicationem procedit iſta aut̃. ſecundum lecturam gl. vt intelligantur
publicata per notarium: non autem à partibus. Et ſecundùm hoc, inſur-
6 git mirabile: † quia licet aliàs ſcriptura continens dicta teſtium, nõ faciat
fidem abſque publicatione iudicis, vt l. ſolam. ſ. eo. & l. geſta. de re iudica.
tamen hæc omnia faciunt fidem. ¶ Quæro circa primam partem authen.
7 † vtrum ſit neceſſe, ꝙ ille, contra quem teſtes examinantur ad æternã rei
memoriam, citetur perſonaliter. Dicit Dy. ꝙ ſic. & no. in l. iiij. §. abeſſe. ff.
de dam. infect. & ibi per eum. & Cy. recitat eum. do. Io. an. diſputauit iſtã
quæſtionem, & ponit eam in mercurialibus ſuis & determinauit eam con
tra Dyn. diſtinguendo: tamen diſtinctio ſua non placet mihi: vt d. l. iiij. §.
abeſſe. de damn. infect. Tamen pro modo dico quod ſentio. & præmitto
iſtud, quod de iure eſt, ꝙ primũ decretum, & ſecundum interponatur con
tra partem, etiam lite non conteſtata: tamen puia primum decretum non
8 parat plenum præiudicium, non requiritur ꝙ pars latitet. Secundum † aũt
decretum, quia parat plenum præiudicium, non poteſt interponi, niſi cõ
tra latitantem irregulariter: vt l. Fulcinius. ff. quib. ex cauſ. in poſſeſ. eat.
Fallit in cauſa, quæ celeritatem deſiderat: vt l. finita. §. ſi fortè. ff. de dãno
infecto. Et quia in caſibus fauorabilibus: vt l. neq; infantes. ff. de fideicõ-
e miſ. lib. Hoc præmiſſo diſtingue, aut examinatio [e] ad æternam rei memo-
riam fit ad aliquem effectum pleni præiudicij: tunc non requiritur latita-
tio eadem ratione, quę eſt in primo decreto: vt ſi examinẽtur ſuper actio-
ne ad exhibendum. aut fit ad effectum pleni præiudicij: & tunc non dico,
ꝙ debeat citari perſonaliter, ſicut dicit Dy. ſed dico ꝙ non põt fieri exami
natio, niſi pars latitet: ſicut dixi in ſecundo decreto. Nam, vt ſcitis, ſecun
dum decretum non interponitur, niſi de debito conſtet: vt l. fin. infrà, de
bonis autho. iudi. poſsiden. Et ſic apparet ꝙ parte latitante examinabun
tur teſtes ſuper debito: licet lis non ſit conteſtata. Idem in l. cùm verò. §.
9 ſ. ſubuentum. de fideicom. liber. Sed in † caſu, in quo ad ſecundum decre-
tum poteſt perueniri abſq; latitatiõe, poteſt fieri examinatio teſtiũ abſq;
citatione: vt d. l. cũ verò. & l. neq; infantes. Vnde ſitis cauti. quando exa-
f minationes iſtæ fiunt. Et no. iſta [f]: quia vtilia ſunt, & quotidiana & c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Teſtes ad æternam rei memoriam quando examinentur.
2 De morte teſtium quando dicatur dubitari.
3 In cauſa bonorum poſſeſsionis ſecundum tabulas examinantur teſtes ad perpetuam rei memoriam.

SI quis. Teſtes ex cauſa poſſunt recipi ante lit. conteſt. ad perpetuam rei memoriam. h. d. Aduerte: quia in-
1 tendo examinare hanc † materiam, de teſtibus examinandis,
ad perpetuam rei memoriam: Quandoq; petuntur examinari
teſtes ad perpetuam rei memoriam, ex parte actoris, aliquando ex parte
rei: quandoq; petuntur examinari in tali cauſa, in qua quis põt eſſe actor
& reus. primo caſu aut actor poteſt ſtatim agere: quia ſtatim habet actio-
nem: & tunc non poteſt petere teſtes examinari ad ęternam rei memoriã
ante lit. cõte. niſi dubitetur de morte teſtium, vel eorum abſentia diutur-
2 na: vt l. in l. Aquil. ſi deletum ff. ad l. Aquil. Et dicitur de eorum † morte
dubitari. quando imminet aliquis de illis caſibus qui ponuntur in l. iij. in
fi. cũ l. ſeq. de do. cau. mor. qui ſunt notabiles caſus multum. dico autem ꝙ
tunc petuntur teſtes examinari. non publicari: ſed publicatio reſeruabi-
tur poſtea: vt extra, vt lit. non conte. c. quoniã frequenter. Si verò ſtatim
non põt agere: tunc aut facultas agendi põt ſuperuenire, etiã teſtibus non
examinatis: vt puta nõ poterit agere: qa pẽdebat obligatiõis cõditio, quæ
põt ſuperuenire teſtibus nõ examinatis: & tũc idẽ quod ſupra qa nõ exa-
minabunt̃, niſi cũ dubitat̃ de morte, vel abſentia diuturna: vt d. l. in l. ad
l. Aquil. ſecũdũ aliã lec. Si verò nõ põt ſuperuenire facultas agẽdi, niſi exa
minatis teſtibus: tũc examinabunt̃ & publicabunt̃ añ lit. cõt. etiã ſi nõ du
bitet̃ de morte teſtium, vel eorũ abſentia: vt j. de teſt. l. publicati. j. de bo.
3 poſ. ſecũdũ ta. l. j. & ij. quẽadmo. teſt. ape. l. ij. cũ ſimi. Scitis † enĩ ꝙ bo. poſ.

ſecundùm

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶ Examinari. Bal.
hic contra, cũ qua-
dam limitatione.
& vide Bal. in l.ij.
in vij.q.j. de teſta.
a ¶ Examinari. Vtrũ
ſit ſententia iuſta,
cùm petuntur exa
minari teſtes ad ꝑ-
petuam rei memo
riam, eo quia ſuper
quo recipiuntur de
facili obliuiſcit̃, vi-
de Bartol. in l.iij. §.
duæ cauſæ. circa
medi. ff. ad Carbo.
& in materia vide
gl. in c. cauſam quę
de dolo & cõtu. ad
Bar. hic vide Bart.
in l. de ætate. in ij.
colũ. de mino. Sed
vtrum iſta regula,
quæ habet ꝙ teſtis
nõ poteſt produci
niſi lite conteſtata,
ſemper procedat:
dixi poſt Bartol. in
l.ij. in prin. §. quan
do in rem actio. &
alios caſus, ꝑ quos
limitat̃ dicta regu-
la vltra numeratos
per gl. & Innoc. in
c. quoniã. vt lit. nõ
cõteſt. Item in in-
terlocutoria produ
ci poſſunt ante litẽ
conteſt. quia nõ re
quiritur litis cõte-
ſtatio, ſecundùm
Bal. in l. prolatam.
in iij. col. j. de ſent.
Sed pone ꝙ duo pe
tũt ſuos teſtes exa
minari: vtrius te-
ſtes debeant? Exa-
minãdi ſunt illius,
pro quo magis præ
ſumitur: quia præ-
ſumptio eſt res fa-
uorabilis. Text. eſt
ibi Bal. in c. ſi duo.
de pace tenenda.
b ¶ Cũ apud. Ad in-
tellectũ huius tex.
vide Inn. in c. cũ in
ter. de teſti. & quod
pulchrè ipſe dixit
in c. ꝑterea. in verſ.
ſimilis. extra, eo. ti.
Et adde ꝙ tales te-
ſtes producti corã
talibus arbitris de-
bent compelli ad
deponendum, per
Poteſtatem illius
terræ in capitu. j. in
princi. ſi de inueſt.
inter do. & vaſ. lis
oriatur. Et quid in
iudice delegato: an
poſsit coram ſe pro
ductos cogere, &
torquere ſi nolũt?
not. ꝙ ſic. in l.ij. de
iudi. & Bal. in loco
præalleg.

ſecũdũ tab. vel ſecundũ nuncupationẽ, nõ daret̃,
niſi oſtendat̃ iudici qualiter ille fecit teſtamentũ:
a meritò ante oĩa debẽt teſtes examinari [a]: vt d.l.ij.
de bo. poſ. ſecundũ tab. ¶ Itẽ ſcitis, ꝙ nõ põt adiri
hæreditas niſi qs ſit certus de viribus teſtamẽti: vt
l. ſed & ſi de ſua. & l. cũ falſum. ff. de acq. hære. Sed
quis certus eſſe nõ põt, niſi publicatis teſtibus: er-
go ante omnia petet teſtes examinari & publica-
ri. Si verò petũtur examinari ex parte rei: tũc indi
ſtinctè examinabunt̃, & publicabunt̃ ad æternam
rei memoriã: vt j. de vſur. pupil. l. pupillus. ſecũdũ
vnã lec. Si verò petunt̃ examinari in caſu, in quo
quis põt eſſe actor, & reus: tũc idẽ: qa indiſtinctè
poterit peti ꝙ examinent̃, & publicent̃: vt extra,
de teſtib. Albericus. & c. ſignificauit. vbi loquitur
in iuribus incorporalibus. ¶ Et ſcitis ꝙ in his ille,
qui eſt in quaſi poſſeſsione iuris, põt agere, ſicut ſi
nõ poſsideret, & põt nõ agere: vt l. ſi fortè. §. ſciẽ-
dũ. ſi ſer. vẽ. Ratio ꝑdictorũ eſt: qa qñ põt agere,
imputet̃ ſibi cur nõ agit, & litẽ cõteſtatur: & ſic te
ſtes examinẽtur poſt lit. cõteſt. Sed ſi nõ põt agere
nõ eſt quid ſibi imputetur. Ratio, quia probatio-
nes poſſent deficere. permittitur enim examina-
tio, & publicatio. ¶ Itẽ eo caſu quo poteſt agere,
& excipere, nõ eſt cogẽdus ad agendũ: cũ in pote-
ſtate ſui aduerſarij ſit agere. ¶ In omnibus aũt ca-
ſibus, in quibus ſ. dixi teſtes examinãdos, & publi
candos ante lit. cõteſtatio. intelligi poteſt hæc aut̃.
Sed ſi intelligeres eo caſu, quo dixi ꝙ permittitur
examinatio & nõ publicatio. debes exponere tex.
ibi cũ dicit, teſtimonia publicari, id eſt publica ma
nu authorizari: nõ tamen aperiri: vt gloſ. dicit. Et
iſto caſu authorizatur ſcriptura, in qua contine-
tur dictum teſtis facere fidem: etiam ſi nõ ſit facta
publicatio per iudicẽ: licet regulariter ſit contra:
vt ſ. eo. l. ſolam. Vide gl. vnde aut̃. hæc ſumit̃, &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Poſt publicationẽ teſtiũ poſſunt ſuper eodem
teſtes in alia inſtantia produci. & nu. 7. vbi plenè.
2 Atteſtationes factæ, coram arbitris, faciunt fidem
coram iudice.
3 Qui fecit teſtes examinare, poteſt ipſis ſtare. vel
petere ꝙ de nouo examinentur.
4 Dicta in hac lege de examinatione teſtium, corã
arbitro, habent etiam locum in arbitratore.
5 Diſpoſitio huius legis ꝙ non habeat locum, quan
do teſtes fuerunt examinati, & publicati coram
iudice. & nu. 8.
6 Si teſtis iteratò examinatus dicat, dico prout aliàs
dixi: quid agendum. & nu. 12.
9 Legibus loquentibus de examinatione teſtium,
poſt didicita teſtificata poteſt renunciari.
10 Qui non oppoſuit contra perſonas teſtium, ꝙ po
terit in alia inſtantia opponere.
11 Quando producitur ſcriptura, continens atteſta-
tiones, quæritur de duplici fide.
13 Teſtes examinati coram arbitro, & non publica-
ti, poſſunt per ordinarium publicari.

CVm apud. [b] Hæc eſt ſingu.
b lex. Si teſtes exa
minati corã arbitris [c] viuũt: eſt in eius
c electione, cõtra quẽ atteſtationes pro-
ducuntur, vel eis ſtare, vel petere ꝙ de nouo exa-
minentur. Sed ſi ſunt mortui, atteſtationibus de
neceſsitate eſt ſtandum. h.d. ¶ No. quia poſt † pu-
1 blicationẽ teſtium, ſuper eodem poſſunt de nouo
produci teſtes in alia inſtantia: vt vidiſtis in l. per
2 hanc. de tempo. appel. ¶ Secũdò no. † ꝙ depoſitio
nes teſtiũ, coram arbitris faciunt fidem etiã coram
iudice: vt vidiſtis ſ. de arbi. l. cũ antea. circa finem.
3 ¶ No. tertiò, † & perpetuò tene menti, ꝙ eſt in ele
ctione eius, contra quem atteſtationes producun
d tur, ſtare eis, vel petere ꝙ de nouo examinentur [d],
4 quod eſt notabile. ¶ Sed quæro, † an illud, quod
hic dicitur in arbitro, habeat locũ in teſtibus exa-
e minatis ab arbitratore. do. Iac. dicebat ꝙ ſic [e], ſi ar-
bitrator eos examinauerit in forma iudicij. arg. ff.
f pro ſocio. l. ſocietatẽ. §. arbitrorũ. ¶ Quæro, quid [f]
ſi teſtes fuerunt examinati, & publicati, coram iu-
5 dice: vtrum † habeat locum hęc lex? Glo. in l. pro-

perandum. circa fi. ſ. de iudi. videtur dicere ꝙ ſic. c
b do. Iac. Bu. dicebat contra: quia poſtquàm exami
nati, & publicati ſunt, coram iudice, habent perpe
tuam firmitatẽ: vt l. fi. j. de re iudi. Item tenet In-
g no. extra, de teſt. c. ſignificauit. & hoc puto verũ [g].
6 ¶ Quæro, quid ſi teſtis iterũ examinatus † dicit: di
co vt dixi in alio meo dicto, coram arbitris manu
talis notarij: vel quid ſi dicat: non recordor, niſi vi
derẽ illud quod dixi alia vice: vtrum debeat ſibi
oſtendi? Tetigi in l. eos. ff. de falſis. & ibi vide, &c.

¶ Additio noua.

CVm apud. Dicta teſtiũ co-
ram arbitris, fa-
ciunt fidem coram iudice ordinario: ſi
teſtes ſunt mortui, vel viuẽtes, & pars c
contra quam producuntur, eos examinari prohi-
beat ſaluis ſemper exceptionibus contra dicta, &
perſonas. h.d. Primò ponit quęſtionem. Secundò
reſponſionẽ ponit, quæ habet quatuor membra.
& ſic ſecũda pars diuiditur in quatuor partes. Se-
cunda pars principalis incipit ibi: ſancimus. Item
iſtius ſecũdæ. ſecunda ibi: ſinautẽ nihil. Tertia ibi
ſinautem omnes. Quarta ibi: ſin verò res. ¶ No. ꝙ
7 idem † teſtis ſuper eiſdem articulis põt produci in
alia inſtãtia, nõ obſtante prima publicatiõe. qđ re
cipit plures limitatiões. ¶ Primò hoc verũ, qñ alia
inſtantia tẽdit ad eũdẽ finẽ cũ prima: ſed ſi ad aliũ
finẽ tẽderet, tũc poſſunt ijdẽ teſtes, & alij examina
ri indiſtinctè, nõ obſtãte prima publicatiõe. Caſus
eſt ſecũdũ lec. gl. in l. Iulianus. ff. de condi. inde. in
prin. tex. eſt in c. veniẽs. extra, eo. &c. cùm in tua.
¶ Secũda limitatio eſt: qa hoc verũ in teſtibus re-
ceptis: vt in prin. huius legis. Sed ſi eſſent recepti
8 corã iudice: † tũc in alia inſtãtia tẽdente ad eũdem
finẽ, non poſſunt produci ijdẽ teſtes de nouo: ſed
cogeretur quis ſtare illis atteſtatiõibus primis: qa
ex quo in primo iudicio ſunt publicata, faciũt fidẽ
perpetuã: vt j. de re iu. l. geſta. Ita tenebat Ia. But.
ita tenet Inn. in c. cũ in tua. & in c. ſignificauit. ex
tra, eo. Sed gl. noſtra. videt̃ dicere cõtrariũ, qđ etiã
in examinatione corã iudice habet locũ diſtinctio
noſtræ legis: vt no. in l. properãdũ. in fi. ſ. de iudi. d
¶ Tertia limitatio eſt: qa hæc lex loquit̃ qñ quę li
bet inſtãtia tẽdẽs ad eũdẽ finẽ eſt principalis cauſa
alia appellatiõis: tũc ſunt opi. Dic vt in l. per hãc.
j. de tẽp. app. Secundò no. ꝙ de iure antiquo, poſt
publicationẽ teſtiũ, ijdẽ teſtes non poterãt produ e
ci. & hæc erat iuſta exceptio: aliàs depoſuerũt, vt
hic, ibi: & non opponit eis, &c. Ad idẽ l. produci.
ff. eo. Hodie iſtud eſt magis declaratũ, & extẽſum
9 in aut̃. at qui ſemel. ſ. ti. j. ¶ Tertiò no. † ꝙ legibus
dicentibus de examinatione teſtium, poſt didicita
publicata poteſt renũciari: vt hic dũ dicit, ea ſerua
ri, quæ acta ſunt inter partes. Hoc tenet Io. an. in
10 c. fraternitatis. extra, eo. ¶ Quartò no. † ꝙ licet qs
in vna inſtãtia nõ oppoſuerit cõtra pſonã, vel di- f
cta teſtiũ: tñ ſi illæ atteſtatiões producat in alia in
ſtantia, põt opponi cõtra perſonas, & dicta: vt hic
ibi: omni iure: & in fi. l. quod intellige quantũ eſt
in eo, ꝙ dicit cõtra perſonas: niſi ille cõtra quẽ pro
ducantur, eos produxerit: vt l. ſi quis teſtibus. ſ. e.
11 ¶ † Vltimò nota ꝙ qñ producitur ſcriptura cõti-
nens atteſtatiões, debet quæri de duplici fide. Pri-
mo quęro, de fide ſcripturæ: ſecũdò poſito ꝙ ſcri
ptura vera ſit, de fide atteſtationũ quærẽdũ eſt: vt
hic, in verſi. ſinautẽ oẽs. ¶ Quærit gl. vtrũ teſtes in g
terim iurabũt. Et dic ꝙ ſic: vt ff. de dã. infe. l. ꝙ bo-
12 na. §. ſi quis ſtipu. ¶ Sed quæro, † vtrũ teſtes, qui ſe
cundò examinant̃, poſsint dicere illud quod dixe
runt corã arbitris. Reſpondeo, ꝙ in arbitrio iudi-
cis eſt illud dictũ admittere, vel nõ admittere: tñ ſi
iudex admiſerit, puto ꝙ valeat: ſicut teſtator teſta
mentũ inualidũ põt cõfirmare vno verbo, dicẽdo,
cõfirmo tale teſtm̃: vt ff. de iniu. teſt. l. poſthum⁹.
§. ſi paganus. de bo. poſ. ſecũdũ tab. l. ꝙ ex liberis.
h §. fi. Itẽ puto [h] ꝙ ſi teſtis dixerit, peto mihi copiam
fieri eorũ, quæ iã dixi: quia tũc etiã meli⁹ recorda
ret̃ dico ꝙ talis copia debet fieri. ar. l. cũ ſi exhibuiſ
ſent. §. pe. ff. de pub. Conſiliũ tamẽ eſt, ꝙ ſemp te- h
ſtes ꝓducti dicãt, ſi ĩ aliquo variarẽ ab eo qđ dixi,

P. P AV. P.
¶ Cùm apud. De
materia huius legis
vide latè per Ber-
tach. in verbo, At-
teſtationes. Itẽ an
& quando teſtes &
acta coram arbitro
vel arbitratore, fa-
ciant fidem coram
iudice, vide Feli. in
ca. præſentatæ. ex-
tra, de teſtib.
POMATES.
¶ Coram arbitris.
Vide in l. ij. C. de
eden. & Bar. etiam
pe. vel fi. l. dũ vult
atteſtatiões factas
coram arbitro, non
facere fidem coram
ordinario, ſi pars cõ
tra quàm producte
ſunt, velit eas iterũ
produci: & ſic eſt
in poteſtate ipſius,
ꝙ iterũ producan-
tur. Et vide latè cir
ca iſtam materiam
practicam Papieñ.
in forma op. contra
teſtes poſt publica
tionem. in gloſſ. in
verſi. ſunt quæ pu-
blicatis iam teſtib⁹
alijs receptis. circa
med. in ver. patro-
ni. quęri ſolet an te
ſtes producti & pu
blicati, in vna cau-
ſa faciãt fidẽ in alia.
¶ Nouo examinẽ-
tur. Per Spe. de pro
bat. §. j. verſic. hoc
quoq; ſcias.
¶ Quod ſic. Et cum
hac lege tenẽt do-
cto. in c. præſenta-
ta. extra, de teſtib.
ſed Bal. in d. l. quæ
omnia. ad finẽ. vi-
detur dicere cõtra-
riũ. & hic in ij. col.
per do. Anto. in c.
præterea. de teſt.
¶ Quæro quid. Et
quãdo acta in vno
iudicio valeant, &
poſſunt produci in
alio iudicio, vide-
tur in v. rubric. in
xiiij. q. & in l. ij. ſ.
de eden. c. fi. de pro
ba. l. geſta. j. de re
iud. And. Barba.
¶ Puto verũ. Vide
Innoc. in c. cùm in
tua. eo. tit. & Bart.
in authent. at qui
ſemel. in vlti. colũ.
ſ. tit. j. & in l. ij. iudi
catum ſolui. & idẽ
tenet Ange. in d. l.
properandum.

ADDE ꝙ hic di
cit Pau. de Caſt.

¶ Item puto. Ad-
de de hoc, & de ſu-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

pra ſcriptis Abb. & do. Anto. & ibi Feli.in c. cū in tua. extra,de teſtib.

a ¶ Debitores. Et quot & quibus modis,& qualiter puniatur tabellio cōficiens inſtrm̄ falſum, & de multis alijs modis p gl.& ibi dixi poſt Bart. in auṫ.ſed nouo iure.j.de ſer.fugit.

b ¶ Nō obeſt alteri. Adde quod not. Bald.in l.j. in fi.de aduo.diuer. iudi.& concordat Inno.in c. cauſam. qui filij ſint legi. poſt Cardin.& Bar.in l. Lucius.ff.de dā.infec. & l.pręuaricatiōis. de præuarica.

c ¶ Si aduerſarius. Vide Bart.in l.j.§. edēda.ff. de edē.& per Guli. de Suza. in auth.ſi qs in aliquo.de edē.& Bal. hic & Bartol. in l. pen.ff.de fal.

POMATES.

c ¶ Si aduerſarius. Iſtū text. allegant Bald.& Salic. Decius,& Moder. Papinia. in l. poſtquā liti.ſ.de pact. ꝙ ſicut renuncians liti nō poteſt illā iterū inſtaurare, vt ibi dicit tex. ita etiam renūcians vni tantum articulo litis, non pōt poſtea illū inſtaurare iterū: vt probat hic tex. Iſtā legē diuerſimodè allegauit Bal.in illo articulo,an renūcians inſtrō videaṫ iuri ſuo, & debito renunciare, ſed tantū probationi,quæ ex illo inſurgit: nā Bald.in l.Labeo.§. j.ff.de pac.tenet,ꝙ nō.cōtrariū dixit p iſtammet legem,in l.vlt.§.ille aūt. ad fi.op.C.de Lati. li. tol. poti⁹ cōcordare:vt p Deciū in l. poſtquàm liti.ff.de pac.Pro concordia potes dicere ꝙ aut inſtrumētū reſtringaṫ in dubiū:& tūc renūciās, videṫ renūciare. & iuri, & debito ſuo.arg. ei⁹ quod habetur in d. l. Labeo. Aut non reſtringatur in dubium:& tūc tātū videṫ renūciare probationi,quę ex illo inſurgit:quę cōcor

reduco me ad id quod prius dixi:cùm tunc melius recordarentur.Hoc dixi plenè in l.eos.ff.de falſis.
13 ¶ Quæro,†quid ſi teſtes coram arbitris nō eſſent publicati,ſed examinati tantùm:vtrum poſſet pe ti publicatio,ſeu examinatio coram iudice ordinario? Puto ꝙ ſic,eo modo quo atteſtatiōes poſſunt produci.Caſus eſt in cap.conſtitutus.extra, eodē. Bar.legum doctor.

De fide inſtrumentorum. Rubrica.

LEX I.

a DEbitores. [a]Si alię probationes ſuperſunt. nō nocet inſtrumentorum amiſsio.hoc dicit,&c.

SVMMARIVM.

1 Si procurator,vel teſtes ſint condemnati de falſo,non nocet domino,nec producenti.
2 Producens falſum inſtrumentum,vel teſtes, punitur de falſo,ſi eis vtitur.
3 Accuſans an debeat ſe inſcribere.remiſsiuè.

¶ Additio noua.

DEbitores. Nō obſtat inſtrumētorū amiſsio, ſi aliæ probatiōes ſuperſunt.h.d. Si inſtrumētū pronunciatū eſt falſum contra vnū,non nocet alij eo inſtrumento vtēti:ſed de nouo accuſari,& conuinci debebit.h.d. ¶ No.ꝙ licet
1 †procurator ſit cōdemnatus de falſo,nō nocet dn̄o producēti inſtrumentum. Itē licet condemnati ſint teſtes, non nocet producenti atteſtatiōes.Facit j.de fal.l. j. & ꝙ ibi no.ff.de adul.l.denunciaſſe.in fi. ¶ Cōtra hoc opp.gl.de l.Papinianus.§.fi.ff.de inoffi.teſta. Breuiter ſentētia lata contra vnū, ad quē negotiū nō principaliter ſpectat,ſed per cōſequentiā ei præiudicat:vt lege contraria. ſed ſententia lata contra vnū,non pręiudicat alteri ad quē negotiū ſpectat æque principaliter,vel plus:vt hic,& l.j.ff.de excep.rei iud.
2 ¶ Quærit gl.†vtrū iſte, qui produxit inſtrumētū falſum,teneaṫ de falſo? Certè ſic ex eo ꝙ vtiṫ:nō ex eo ꝙ fecerit:& ideo ſi ab vſu deſiſteret,nō teneretur:vt j.proxi.
3 ¶ †Quærit gl.vtrum ille,qui accuſat, debeat ſe inſcribere ad pœnam talionis,& qualiter? Gl.dicit ꝙ nō neceſſariò. Dicā in l.fi.j.de accuſ.de eo quod dixi ſ.ꝙ licet teſtis ſit condemnatus,non præiudicat producenti. dic vt no.per Cy.j.qui accu.non poſ.l.j.Bar.

SVMMARIVM.

1 Si teſtes fuerunt accuſati & condemnati de falſo,dicta falſitas non nocet alteri.
2 Modus ſubſcribendi accuſationem.
3 Sententia lata contra vnum,non nocet alteri, cuius principaliter intereſt.
4 Teſtis,qui dixit falſum,qn̄ poſsit iterū teſtificari.

LEX II.

SIvteris. Hic eſt bonus caſus: licet inſtrumentū ſit pronūciatū falſum cōtra vnū, nō nocet alteri eo vtēti:ſed debebit accuſari de nouo.h.d. ¶ No.bene hūc tex.ꝙ
1 ſi†vnus eſt cōdemnatus de falſo,illa ſententia non obeſt alteri[b] ſup eadē falſitate.Et p hoc dicimus, ꝙ licet teſtes fuerint de falſo accuſati,& cōdēnati, ꝙ talis ſentētia nō præiudicat alijs eos producenti:niſi iterū ipſi accuſent̄:per hāc l.Facit j.ad l.Cor.de fal.l.j.& qđ ibi no.& l.denūciaſſe.§.fi.de adul. do. Rich. Mal. diſputauit hāc q.quā refert Cy.in l.j.qui accu. nō poſ.
2 ¶ Itē ex hac lege ſumiṫ qdā modus†ſubſcriptionis in accuſatione,ꝙ debeat qs ſubſcribere ſe paratū ſubire eandē pœnā licet hic glo.noſtræ dicant,ꝙ nō ſit neceſſe.De hoc l.ſi cui.poſt princ.ff. de accu.& l.fi.j.eo. ¶ Op.de inoffi.teſt.l.Papinia-
3 nus.§.fi.Sol. Ibi†ſentētia fuit lata contra hæredē, cuius principaliter intererat:ideo præiudicat alijs legatarijs:nō aūt pręiudicaret hęredi,cuius intereſſet æqualiter:vt e.ti.l.etiā. & eodē mō nō ꝑiudicat hic alteri,cui⁹ principaliter ītereſt.
4 ¶ Vltimò q̄rit†gl.an teſtis q ſemel dixit falſum iterū poſsit teſtificari.gl.diſtinguit aut fuit notat⁹,aut nō.Idē no.in l.Luci⁹.ff.de his q no.infa.& ibi plenè vide.

SVMMARIVM.

1 Qui dicit ſe non vſurū inſtrumento quod produxit,quando videatur confiteri inſtrumentum, non verum,& illo inſtrumento vti.
2 Productioni inſtrumentorum renunciatur.
3 Qui dicit ſe vſurū inſtrō,an poterit đ falſo puniri.
4 Cautela,vt euitet falſi pœnam,qui produxit falſos teſtes,vel inſtrumentum.

LEX III.

c SI aduerſarius. [c]Hic eſt bonus caſus: Qui inſtrō,qđ reuocaṫ ſuſpectū,ſe non vſurū profiteṫ,videṫ cōfiteri illud nō eſſe verū.h.d.hęc no.l.
1 ¶ Quærit gl.†qđ ſi īſtrm̄ nō reuocabatur ſuſpectū,tn̄ ipſe dixit ſe nō vſurū? Gl. vṙ dicere ꝙ tūc eſſet aliud. Vide gl.q̄ dicit ꝙ aliud eſt: qa tūc nō vṙ cōfiteri inſtrm̄ nō eſſe verū:ſed illo inſtrumēto,in illo iudicio,vti nō poterit ſecūdū Ca-
2 noniſtas,q†dicūt poſſe renūciari ꝓductiōi inſtrorū:vt dixi vobis in auṫ.iubem⁹.ſ.de iud. & ibi no.
3 Quærit † gl.an poſsit accuſari de falſo iſte,q dicit ſe nō vſurū. Rn̄.accuſari de falſo,pōt intelligi duplici de cā. Vno mō:qa qs fabricauit falſum inſtru-
d mētū[d]& hoc caſu poſſet accuſari, etiā ſi nō vtereṫ eo. Alio mō,qa eo vtiṫ: & tūc accuſari nō poſſet:
4 vt l.ſi falſos.j.de fal. Et†ꝓpter hoc eſt cautela aduocatorū,qn̄ apertis teſtib⁹ reperiṫ ꝙ aliqs ex teſtib⁹ à pte ſua ꝓduct⁹,dixit falſum: ſtatim proteſteṫ ſe nō vſurū dicto illius teſtis: vt nō teneaṫ de falſo,tāquā vtēs dicto falſi teſtis.hoc eſt verū niſi ipſe ſciēs falſum teſtē ꝓduxerit qa tūc nō ſufficit.

e ILlatæ. [e]Pecunia fiſco ſoluta,probaṫ per libros fiſcales. hoc intendit &c.

¶ Additio noua.

ILlatæ. Atteſtationes publicę,probāt inter priuatos.h.d.No. bene quod dixi in ſummario. ¶ Secundò no.ꝙ dicit inſpectio rationū:ex quo intellige, ꝙ pars pōt petere à iudice,vt vadat,vel mittat ad archiuū publicū,vt inſpiciat illa acta,ſi inde extrahi nō pn̄t:vt ibi,dū dicit,inſpectio.& j.e.l.iudices.

SVMMARIVM.

1 Amiſsio inſtrumentorum ſi probetur, quam probationem facit.
2 Homines valde experti,magni aduocati, vel notarij experti,deponentes ſuper tenore inſtrumenti plenè probant.

SIcut iniquum. Hęc eſt bona,lex Amiſſio inſtrumentorū nō nocet aliàs probanti legitimè.h.d. ¶ Pro declaratione huius legis dic
1 tria verba:†Qn̄que probanṫ inſtrumenta perdita tantū:& nihil probaṫ de inſtrumētorū tenore,vel de veritate eorū,q̄ cōtinebātur in inſtrumento:& tunc talis probatio nihil releuat, niſi probenṫ inſtrumenta perdita dolo aduerſarij:vt ſ.ti.ij.l.ſi de poſſeſsione, qđ intellige prout dixi in l.ij. §.j.ff. de iur.fiſ. ¶ Quandoq; probatur inſtrumētorum amiſsio,& tenor inſtrumēti,de veritate aūt eius, quod ibi cōtinebaṫ,nihil probaṫ:tn̄ talis probatio nō facit plenā fidē,ſicut nec exēplū inſtrumēti:vt
f in auṫ.ſi qs in aliquo.ſ.de edē.facit tn̄ ſemiplenā[f] probationē vt deueniaṫ ad delationē iuramēti. Ita
g tenet[g]hic iſta notabilis gl.qđ intellige verū,†niſi
2 illi,qui de tenore inſtrumēti deponerent,[h] eſſent
h homines valde experti:vt magni aduocati,magni doctores,vel notabiles notarij:vt extra, de priuile.c.cùm olim.Dixi tibi in d.auṫ.ſi quis in aliquo. ¶ Quandoq; probatur inſtrumentorū amiſsio & de tenore eius,& de veritate eorū,quę ibi cōtinētur & tūc ſufficit,& facit plenā fidem perinde,acſi inſtrumentum produceretur in caſibus,in quibus ſcriptura requiritur:vt l.teſtiū.in fi.ſ.ti.j.& j.e.l.
i emancipatione. Vide iſtam gl.& eam tene mēti.[i]

¶ Additio noua.

SIcut iniquum. Ei,q inſtrumēta amiſit,nō ſufficit probare caſum:& alijs probatiōibus atteſtātib⁹ nō nocet amiſsio

dia videtur probari in iſto text. à contrario ſenſu: & eſt Decij.

P. PAV. P.

d ¶ Inſtrumentum. Quando inſtrumētum reperitur falſum, pars, in cuius vtilitatē cōfectum eſt,an præſumatur participare de falſitate & dolo, vide Comen.ꝙ non,per iſtum textū & præcedentem in conſi. clxxv.incip. ad primum.in princi.qui videtur velle contrarium, ꝙ eo ipſo ꝙ quis vtiṫ inſtrumento falſo, præſumptio eſt contra eum.

e ¶ Illatæ. Et hāc legem not. Bald.in l. prætor ait.§. fin.in fi.ff.eo.de eden.

f ¶ Semiplenam. Limita no.vt per Bal. in l.j.ſ.eo.

POMATES.

g ¶ Ita tenet. Vide in l. admonendi in rep.colum. xiiij.in verſi.iiij.ff.de iureiuran.& Bal. in l.j. ſ.eod. vbi limitat, niſi amiſiſſes culpa tua: quia cōcremaſſes,vel iracūdia laceraſſes.

h ¶ Deponerēt. Adde quod no.Bar.in l.j.§.ſufficit. de ſecun.tab.& no.Bal. in c.j.qui teſtes ſint neceſſarij ad probādum. Allegat text. iuncta gl.in l.quoniam.ſ.de hære. ꝙ ſententia, quæ eſt lata in ſcriptis, prout ſolet fieri ſi amiſſa caſu ſententia,tn̄ probari poteſt eius tenor,& amiſsio p teſtes & ſufficit. Simile dicit in priuilegijs dummodo teſtes ſint literati, vt ſcholares.de priui. c.cum olim. Adde Bar.hic,& in l.ij.§. j.ff. de iure. fiſc.& Ange.ſequitur dictum Bart. hic pro valde no. Ang.hic loquitur de iure peritis. Et ad dicta Bal.in d.c.j.adde p eundem in l. geſta. in ij.col.de reg. iur.

i ¶ Tenementi. Vide Bald.in l. ſi de poſſeſ.de proba.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶ Tunc facerent. Adde de hoc etiam plenè per do. Alex.in conſil. cxcvj.
in ij.col.verſ.non obſtat quod de priuilegio.in ij.vol.& adde ꝙ dicta Bar.
hic ſequitur Lanfranc.de Brixi.in c.quoniam contra falſam.col.xviij.ver
ſic.quæro vtrum inſtrumentum.de probat.
b ¶ Doctores dicunt cōtrariū. Adde Inn.in cōſi.cxxxviij.col.iiij.ver. confirmatur.in j.volu.
c ¶ Emancipatione.
An poſsit probari
ꝑ teſtes, adde q̃ no.
Bar.in l. quęſitum.
ff.de teſti. & q̃ ibi
dixit Bar. & Bald.
in l. ne in arbitris.
ſ.de arbi. & Bald.
hic,& Bar.in l.j. §.
ſufficit.de ſecū. ta-
bu. & plenè not.
Bald.in l.geſt.in ij.
col. de re iudica. in
verſi.quæro nūqd.
& in l.litigatorib⁹.
j.de app.& Bald.in
l.ij.in iiij.col. C.de
alea.Inno.in c. qm̃
cōtra.in fi.de prob.
errore actoris ſem-
per probaꝛ ꝑ teſtes
ſecundū Cyn. in l.
error. C.de teſta.
d ¶ Scriptura. Vtrū
emācipatio reqrat
ſcripturā? Et Bart.
hic tenet ꝙ ſic. &
Bal.in l.actus. j. de
fal.& hic per gl.
e ¶ Per iuramētum.
Adde Bal. in rubr.
ſ.eo.& in l.fin.ſ.de
edē. Alex.de Imo.
latè in l. publicati.
j.de teſti. & in l.ij.
§.diuus.ff.de iu.fiſ.
f ¶ Scripturæ. Vide
in c. imputari. ex-
tra,e.ti.& per Bal.
hic,& in l. in exer-
cēdis.in j.col. j. eo.
✠ P. P A V. P.
f ¶ Scripturæ. Vide
latiſsimè Felin. am
pliantem iſtā regu
lam in c. imputari.
de fide inſtru.

✠ POMATES.
g ¶ Quādoq; reperi-
tur. Vide Alexan.
cōſil.cxlj. in ij.col.
vol.ij.& cōſi.xxix.
ad fi.volu.iiij.& lv.
in j.col.in fi.eo.vo.
& in cōſ.xciij. in fi.
eo.vol.& cōſi. ſeq.
ad fi.& cōſil.xcviij.
in iiij.col. eo.volu.
Vide quæ ſcripſi
ad Bart.in l.omnes
populi.in vlt.q. iij.
quæſtionis princi-
palis.ff.de iuſti. &
iur.& Alex.conſil.
xiiij.col.ii.vol.j. Pa
nor.conſil. xcix.in
fi.vo.j.Ro.cōſil.xl.
aliàs ccccxl. in ij.
dubio.Barto.conſi.
xlj.col.ccxl.volu.j.
& quæ ſcripſi ad
Bart.in l. Stichus.
§.idē quæſit. in ij.
col.ff.de condi.inde.& Alexā.xl.ad fi.vol.j.& xlj.col.ij.eod.vol.& xlvij.
col.vj.eo.vol.j.& lxx.in prin.eo.vol.j.& colū.iij.& Are.vij.col.j.& ix.&
Pan.in c.ex ore.de priuile.& Aret.conſi.lxxvj.col.fi.vol.ij.& xliiij.colū.
pen.eo.vbi dicit ꝙ reſpōdens etiam poſitionibus,ita debet intelligi,ne ſit
cōtrarius.& lvj.col.ij.volu.ij.vbi idē dicit in teſte,vt intelligat, ne ſit ſibi
contrarius.vbi po-
nit latè ex duabus
ſcripturis, cui ma-
gis ſit ſtandum, &
aliquid non abs re
per Alex.cōſil.cvj.
vol.ij.col.iij.& cxc.
eo.vbi loquitur in
priuata ſcriptura.
& Felin. in c.inter.
colum.xvj.in verſ.
limita.xv.de re iu-
di. vbi loquitur in
duabus ſententijs.
& lxxxij.co.iiij. vo
lu.iij. & colū. v.&
Ang.in l.item vidē
dum.ff.de pet.hæ-
re.& Alex. conſil.
cij.colū.fin.volu.v.
vbi loquiꝛ in pluri
bus confeſsiōibus,
& reſponſionibus,
vnius & eiuſdem fa
ctis, etiā ad reſpon
ſionē poſitionū. Et
vide oīno eū etiam
cōſi.cxxj.col.j. vo-
lu.v.vbi loquiꝛ etiā
in inſtrō quod cōti
net clauſulas cōtra
rias vt ſaluēꝛ ſub di
ſtinctiōe aliqua. &
Soci.cexcv.colum.
pe.vbi ponit, quid
in inſtrumentis di-
uerſimode cōfectis
à duobus notarijs,
de eodem cōtractu
rogatis. & aliquid
ccccij.& ſeq.eadem
parte.vbi ponit an
qn̄ duo inſtrumēta
eiuſdem notarij ſu
per eadē re ſunt di
uerſa:an vnum de-
beat per aliud ſup-
pleri? &c. & aliqd
etiam cōſil. ccccxc.
eadem parte.
h ¶ Repugnantia.
Quid autem ſi ſint
duæ ſcripturæ ori-
ginales ſuꝑ eodem.
Dixit Bal.& Imo.
in l. cū proponeba
tur.de leg.ij.ad fi.ꝙ
neutri crediꝛ, niſi
vna poſsit adaptari
ad aliā:quia ſupple
ret alteri,per no.in
l. Sempronius. de
leg.ij.vt hic. Si ve-
rò eſt varietas inter
teſtes, & inſtrumē
ta,vide in l.j.§. fin.
ff.quēad.teſt.aper.
vide gl.in auꝛ.de te
ſti.§.ſi verò quidā.
i ¶ Subdiuiſionem.
Ad hoc vide quod
ſingulariter voluit
Bal.ī l.j. ne qs eū q
in ius voc. de quo
Alex.ibi in ij.colū.

amiſsio.h.d.¶ Op.ſ.ti.ij.l.ſi de poſſeſsione. Solu.
Ibi probatur caſus dolo aduerſarij:aliàs non ſuf-
ficit probare caſum:vt hic,& ſ.ti.j.l.teſtiū. in fin.
¶ Quærit gl.hic:quid ſi probo caſum,& tenorem
inſtrumēti,nō tamē cōtractū:an ſufficit? Gl. dicit
ꝙ nō,ad plenā probationē:ſed ad ſemiplenā pro-
bationē ꝙ ſic:vt locus ſit delationi iuramēti. quā
vide & not. Verūtñ ſi teſtes, qui de hoc depone-
rent,eſſent multū idonei,quia valentes doctores.
a vel notarij:tunc facerēt[a] plenā fidem:vt extra, de
priuileg.c.cū olim.& dixi ſ.ti.j.l.teſtiū.Docto.in
auꝛ.ſi quis in aliquo documēto.ſ.de edē.ita dicūt.

STatum.

Perdito inſtrumēto naturalium,non mutaꝛ ſtatus.hoc dicit.

SI ſolennibus.

Idem dicit qđ ſuperior.& idē in l.ſi conſtiterit,&c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Exiſtens in quaſi poſſeſsione priuilegij, ꝙ debeat priuilegium probare.

¶ Additio noua.

SI ſolēnibus.

Quia allegat priuilegiū,debet illud probare, qđ eſt cā priuilegij.
h.d.¶ Op.qlibet prēſumiꝛ bonus,niſi
probeꝛ cōtrariū:vt ff.de leg.ij.l.cū quidā. de ma-
nu.teſt.l.ſeruos.ergo ille nō habet neceſſe proba
re,ſe honeſtiſsimū,cū ꝓſumaꝛ. Gl. dicit ꝙ nō erat
in quaſi poſſeſsiōe priuilegij: ergo innuit ꝙ quaſi
1 †poſſeſsio priuilegij quę excuſat ab onere probā
b di.Doctores dicūt cōtrariū[b]:ſicut eñ in ſeruituti
bus ille,q eſt in quaſi poſſeſsiōe ſeruitutis, nō rele
uaꝛ ab onere probādi,qa ius cōmune ei reſiſtit: cū
naturaliter oēs res ſint liberę:vt ſ.de ſerui.l.j.& ij.
no.in l.ſicuti.§.ſi q̃raꝛ.ff.ſi ſer.vē.Et ita hic cū ius
cōmune repugnet huic, q eſt in quaſi poſſeſsione
priuilegij.Ita dicit Cy.& Pe.Pro hoc videꝛ caſus
in c.cū pſonæ.extra,de priuile.lib.vj.Debet ergo
probare indiſtinctè id, qđ eſt cauſa ſui priuilegij:
aliàs dicit gl.intellige,ꝙ hic negabaꝛ ꝙ fuiſſet mi
les:vñ hoc ꝓbato prēſumiꝛ ꝙ honeſtè fuiſſet mi
les miſſus,vt ff.de teſta.mil.l.nō oēs.§.à barbaris.
Pet.cōtra,ꝙ illud ad aliud:qa quātū ad ꝓſequēdū
priuilegiū debet hoc expſsè ꝓbari:vt ſ.dictū eſt.

¶ Additio noua.

SI conſtiterit.

Licet ꝓprietarius inſtrumenta perdiderit,nō poteſt ei aliquod præiudicium generari.h.d.Bald.

Additio noua.

INſtrumentis.

Valet diuiſio ſine inſtrumēto,& etiam venditio:& ideo eorum amiſsio non nocet.h. d. cū ſeq.
¶ Quærit gl.quid ſi actū fuerit,vt venditio fieret
in ſcriptis:& fuit amiſſum inſtrumentū.Reſpō.ꝙ
debet ꝓbari ſecūdū formā l.teſtiū.ſ.ti.j.¶ Secun-
dò quærit gl.qd ſi teſtamētū in ſcriptis celebratū
ſit perditū?Gl.dicit,ꝙ tūc non pōt probari,niſi ſit
perditū poſt publicationē. Iſta gl.dicit bene.Nam
amiſſo inſtrumento debet probari factum, & ſcri
ptura inde cōfecta,& caſus:vt d.l.teſtiū. in fi. Sed
in teſtamento in ſcriptis ante publicationem,non
pōt probari factum: quia teſtes ignorant quid in
eo ſit:ideo amiſſo eo deficit probatio. Secus eſſet
poſt apertionē,& publicationem eo amiſſo. Bart.

SVMMARIVM.

1 ☞ Amiſsio inſtrumenti,ꝙ per iuramentum probabitur.& j.in l.apud eos.

EMancipatione.

c Acta poſſunt ꝓbari per teſtes,ſi ſcriptura inde cōfecta probetur amiſſa.h.d. ¶ Oppo.
ꝙ acta debent probari per ſcripturam:vt ſ. de ar-
bi.l.ne in arbitris.extra,de probat.c. quoniam cō
tra falſam.Sol.Dicunt quidam,ꝙ acta emācipatio
nis cū ſint iuriſdictionis voluntarię,nō requirunt
ſcripturā de neceſsitate,per hāc l. & j. de emanci.
lib.l.ij. Alij dicunt,ꝙ iſta magis tuta eſt opinio,ꝙ
d hic ab initio ſcriptura[d] interuenerit.vnde debēt ꝓ
bari tria:ſcilicet rem eſſe taliter geſtā, & ſcripturā
inde confectam:& iſta duo qualiter probentur ſa
tis liquet.Item debet probari ſcripturam non re-
periri:vt hic,& l.teſtium.in fi.ſ.ti.j. quod proba-
1 bitur †per iuramētū:ar.l.fi.j. eo. Quod eſt genera
le in omnibus,in quibus ſcriptura eſt de neceſsita
te. Facit quod dicit ſ.e.l.ſicut.qđ tene menti,&c.

¶ Additio noua.

EMancipatione.

Si liber actorum eſt perditus acta poſſunt probari per teſtes,vel per ſcripturas, inde
legitimè ſumptas.Opp.ꝙ acta debeāt probari per
ſcripturā:vt ſ.dixi de arbitris.l.ne in arbitris. ex-
tra,de proba.c.quoniā cōtra falſam.Solu. Fateor,
niſi ſint amiſſa:vt l.teſtiū.in fi.ſ.ti.j. Alij dicunt ꝙ
in his,quæ ſunt iuriſdictionis voluntariæ, non re
quiritur ſcriptura,vt hic.Sed prius dictū, plus pla
cet.& probatur per tex.hic in fi.dum dicit,actorū
interitu.Quæro,quid velit dicere text.vel ex fide
inſtrumentorum,&c.Gl.exponit, ꝙ inde ſit ſum
pta quædam priuata ſcriptura per aduerſarium:
nam priuata ſcriptura ipſius producentis non ſuf-
ficeret:vt ſ.ti.ij.l.inſtrumenta. Vel.dic, ꝙ loqua-
tur in inſtrumentis legitimè inde ſcriptis, ſecun-
dūm formam auꝛ.ad hæc.j.eo. vel in quadam ſcri
ptura enūciatiua,alia inter partes enūc.in qua fie-
bat mentio de hac emancipatione.Facit j.de con-
trahen.& commit.ſtipu.l.optimam.Bar.

APud eos.

Proteſtatio amiſsionis inſtrumentorū, nihil releuat.h.d.in ſumma.

¶ Additio noua.

APud eos.

Proteſtatio amiſsionis nō probat amiſſionem.h.d.Facit ad hoc ſ.de tranſact.
l.ſi maior.& quod metus cauſa. l. me-
tum.¶ Quæro,hic dicitur,apud eos, de quibus lo
quitur? Breuiter poteſt intelligi,eos,ſcilicet iudi-
ces:vel eos ſcilicet teſtes, ſeu vicinos. ¶ Quæro
qualiter probatur amiſsio inſtrumenti. Reſpon-
deo,fortè poterit probari per inſtrumēta:vt l.fi.j.
e eo.vel alio modo poterit probari per iuramentū[e]:
vt l.fi.j.eod.Poterit & alio modo probari: vt dicā
in l.ſi creditor.j.de pig.act.Bar.

SVMMARIVM.

1 ☞ Contrarietas inſtrumenti, quando tollat probationem eius,& quibus ſtetur.& nu.5.
2 Contrarietas in teſtibus, quando attendatur, & quibus credatur?& nu.6.
3 Si producātur ſcriptura publica,& priuata,& ſint contrariæ:neutri creditur.
4 Teſtes diſcordantes, reducuntur ad concordiam veriſimilem.

SCripturæ.

f [f] Hæc eſt bona lex.Iſta lex legitur duobus modis. Vno modo in ſcri-
pturis diuerſis, ita ꝙ non contrarijs.
1 Alio modo in ſcripturis cōtrarijs.†ideo ad decla-
g rationē gl.& materiæ,quādoq; reperitur[g] contra
h rietas,ſeu repugnātia[h], in vno & eodē inſtrumen
to:& tūc nō valet inſtrumentū,niſi poſſet contra
i rietas illa adiuuari per aliquā ſubdiuiſionē[i]: vt l.
vbi repugnātia.de reg.iur. & in prima cōſti. C.§.
quibus.Quādoq; reperiꝛ iſta talis diuerſitas, inter
plura inſtrumēta:& tūc aut iſta plura inſtrumēta
producūtur ab vna eademq; parte,aut à diuerſis.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

primò caſu neutri ſtatur, ſiue ſint diuerſę, ſiue ſint
cõtrarię: vt hac l. ſecundũ diuerſas lect. Et ſemper
intellige, niſi cõtrarietas poſsit aliqua ſubdiuiſio-
ne adiuuari, vt ſ. dixi. Si verò ꝓducunt̃ à diuerſis
partibus: tunc ſtatur ſcripturæ digniori: vt l. opti
mã. j. de contrahen. & cõmit. ſtip. ¶ Quandoque
2 †reperitur cõtrarietas, ſeu diuerſitas inter teſtes:
& tunc ſiue inter teſtes eiuſdem partis, ſiue inter
teſtes diuerſarũ partiũ, ſemper tunc ſtatur dignio
ribus: vt l. ob carmē. in fi. de teſti. Ratio, quia non
eſt ita in poteſtate producentis teſtes, deliberare
ꝙ producat: quia neſcit quid dicturi ſint: ſicut eſt
in poteſtate eorũ, de producēdis inſtrumētis, &c.

¶ Additio noua.

SCripturæ. Breuis eſt: ſeipſam ſummat. ¶ Primò
quęro, de quibus ſcripturis loquitur hic.
3 Gloſ. dicit, de publicis, & priuatis: ſed † ſi vna eſſet
publica, alia priuata: pręfertur publica. Ia. de Are.
reprobat gl. in hoc. nam priuata ſcriptura quantũ
eſt cõtra producētē, facit plenã fidē, ſicut publica.
Cũ igitur producant̃ publica, & priuata ſimul, ſibi
repugnantia, neutri fides adhibetur. Facit j., de li-
ber. cau. l. cũ precũ. & hoc tenēt doct. ¶ Secundò
quæro exēpla noſtræ legis. Huius gratia, debetis
ſcire ꝙ ſcripturæ quędã ſunt diuerſæ, quędam cõ
trariæ. & cõtrariarũ, quædã ꝑ indirectũ, quædam
directò. & ſic tribus modis principaliter legit̃ hæc
lex. Primò de diuerſis: quia dicit tex. ſcripturę di-
uerſæ. Secũdò de cõtrarijs: quia tex. ſubiungit, &
fidē ſibi inuicē denegantes. Primò ergo videamus
exēpla de diuerſis ſcripturis. Dicit gl. pone ꝙ vnũ
inſtrumētũ dicebat me fructuariũ, aliud proprieta
riũ. Videndũ eſt qualiter inſtrumētum põt conti
nere me proprietariũ, vel fructuariũ, cum hoc ſit
merũ ius: & notarius debeat ſcribere factũ ex quo
reſultat ius: vt l. cũ res. ſ. de proba. & l. cõtrahitur.
ff. de pig. debet intelligi ꝙ inſtrumentũ cõtinet cõ
tractum, ex quo conſtituitur fructuarius vel pro-
prietarius. Et ad hoc ſequitur reprehēſio glo. quæ
dicit ꝙ hoc exēplũ nõ placet. Si diuerſis tēporibus
obueniat proprietas & vſusfructus: iſta ſunt ſatis
cõpatibilia. Sed ꝙ eodē tpe poſsim eſſe fructuari⁹
& proprietarius, nõ: & ꝙ eodē tpe aſſumã vſum-
fructũ, & proprietatē, mihi repugnat: vt ff. ſo. ma.
l. vſufructu. Quod erit igit̃ exēplũ in lege noſtra?
Pone ꝙ ego profero vnũ inſtrumentũ in quo emi
ſolus: aliud, in quo emi cũ vxore mea eadē die, &
corã alijs teſtibus: & iſtud exēplũ ſatis placet. Se-
cundũ exēplũ eſt: produco inſtrumenta duo eadē
die cõfecta: in vno cõtinetur emptio, in alio dona
tio. ¶ Op. ad iſtud quia iſtæ duæ ſcripturę ſibi ad-
inuicē non derogant, quod requirit tex. nihil eñ
repugnat ꝙ eãdē rē habeã ex cauſa donationis, &
emptionis: vt l. iij. §. ex pluribus. ff. de acquir. poſ.
& l. ſi qs ante. co. ti. Sol. Si iſta duo inſtrumēta, vel
alterũ ipſorũ cõtineret traditionē, tunc ſibi inuicē
repugnãt: quia ſi ſum factus dñs ex vno cõtractu,
ſequēs cõtractus non valuit: quia propriæ rei non
conſiſtit emptio vel donatio. vt l. ſuæ rei. ff. de cõ-
trahē. emp. de cõdi. inde. l. ſeruũ. de leg. l. propria.
& ideo cũ ex iſtis inſtrumentis inſurgat dubiũ, ex
quo qs ſit dñs, ſibi inuicē derogãt: ſecus ſi appare-
ret alterũ præceſſiſſe: vt dictis legibus: & ita põt
intelligi hic. Si verò in neutro inſtrumentorũ con
tineatur traditio: tunc ſibi inuicē nõ repugnãt de
neceſsitate: ſed veriſimiliter, vt hic dicit gl., nõ eſt
veriſimile. qđ igitur hic dicit̃, ſibi inuicē repugnã-
tia: intellige verè vel ſimilitudinariè. Et aduerte,
ſecundùm prædicta iſtæ duæ ſcripturę ſibi inuicē
a nõ derogãt: vt ipſa ſcriptura[a] dicatur nõ vera: ſed
tenor earũ ſibi derogat inuicē; quia vnũ nõ põt va
lere altero poſito in aliquo ex exemplis ſ. poſitis.
4 Ex prędictis no. † ꝙ illud quod dicitur, ꝙ teſtes di
ſcordantes debēt reduci ad cõcordiã; intelligitur
ſcilicet ad cõcordiã veriſimilē; vt extra, de teſtib⁹.
c. in noſtra. alias c. in pręſentia. & c. cũ in tua. in pri
ma cõſtit. C. §. quibus. Dixi vobis in l. ij. §. pe. ff. ſi
cer. pe. ¶ Secundo modo legit̃ in ſcripturis cõtra-
rijs per indirectum: vt ſi in vno inſtrumento dici-
tur, me cõtraxiſſe hac die Peruſij: in alio dicit̃, me
eadē die Romæ cõtraxiſſe: iſta ſunt cõtraria & in
cõpatibilia ꝑ indirectũ & illud exēplũ eſt ſatis cla
rũ. ¶ Tertio modo poteſt intelligi, qñ ſunt plures
ſcripturæ cõtrariæ directò, vt ſi in vna cõtinetur,
me ꝓprietariũ plenè ꝓprietatis, & in alia, me vſu
fructuariũ. Certè iſtud exēplũ nõ procedit: qa tũc
nõ aduerſantur ſibi ſcripturę. põt enim eſſe ꝙ emi
fundũ & vſumfructũ, licet poſterior emptio non
valuerit: ſed aduerſatur ſibi tenor inſtrumēti quo
ad valorē, nõ quo ad eſſe. & ideo ponēda ſunt exē
pla aliter. Nam cõtrariæ directè propriè cõſiſtunt
circa idē: & ideo pone ꝙ de eodē facto producũtur
duo inſtrumēta, quorũ vnũ dicit aliter quã aliud:
tũc iſta ſunt verè cõtraria. & ſi producuntur ab ea
dem parte, tunc ſibi inuicē derogãt. Sed ſi produ-
cerētur à diuerſis: qa q̃libet ſcriptura eſſet eiuſdē
poteſtatis, & ſtaremus ei, quæ eſt pro reo cõtra a-
ctorē: vt l. Sempronius Proculo. ff. de leg. ij. Facit
quod no. de edic. diui Adria. tol. l. fi. in quæſtione
de duobus teſtamentis factis eadem die. ¶ Quæro
vtrũ hic poſsit poni exēplũ per l. vbi repugnãtia.
ff. de reg. iur. Dicit gl. ꝙ non: quia ibi loquitur in
5 eadē ſcriptura: hic in diuerſis. ¶ † Quæro † quid ſi
diuerſę ſcripturæ producãtur à diuerſis partibus?
Certè ſtatur digniori: vt j. de cõtrahē. & cõmit. ſti
pu. l. optimã. alias interpretor ꝓ reo. d. l. Sempro
6 nius Proculo. ¶ Quæro † nunqd ſit idē in teſtibus
diuerſa ſibi inuicē dicētib⁹? Rñ. nõ, dicit gl. ſed ſta
tur dignioribꝰ vt ff. de teſti. l. ob carmē. §. ſi teſtes.
Ratio eſt quia in inſtrumētis põt pars ſibi prouide
re ne producat inſtrumēta diuerſa, q̃ rõ ceſſat in te
ſtibus: vt dicit gl. & bene. Ex p̃dictis ergo collige
aut eſt repugnãtia in teſtibus, aut in inſtrumentis
& ſi in inſtrumētis, aut in vno & eodem, aut inter
diuerſa. & ſi inter diuerſa: aut eſt cõtractus directò
aut per obliquum: vt ex prædictis patet. Vbicũq;
b aũt[b] dixi cõtrarietatē vitiare: itellige, niſi poſſent
reduci ad concordiã per aliquē modũ veriſimilem
vt in prima conſt. C. §. quibus. Facit l. non ſolùm.
ff. de vſuſcapio. extra, de teſtib. c. cùm in tua. Bar.

IN exercendis. Quærit gl. ꝑ quot te-
ſtes reprobetur inſtrumentum. quod dic
plenè vt no. per Inno. extra, co. c. cũ Ioannes.

SVMMARIVM.

1 Inſtrumentum fuiſſe ſcriptum manu alicuius, probatur eius dicto, vel per cõparationē literarũ.
2 In dubio ſtatur inſtrumento.
3 Si omnes teſtes inſtrumenti, dicunt non fuiſſe pręſentes in inſtrumento: reprobant inſtrumentum.
4 Dictum vnius teſtis in inſtrumento adſcripti, ꝙ faciat vacillare inſtrumentum. & nu. 7.
5 Si omnes teſtes inſtrumenti dicant ſe non fuiſſe præſentes inſtrumento, ꝙ non dicant̃ ſingulares.
6 Omnis teſtis de ratiõe proxima, & immediata ſui dicti eſt ſingularis.
8 Si duo teſtes inſtrumētarij dicunt ſe non interfuiſſe in inſtrumento, inſtrumentum reprobatur.
9 Cautela in articulando falſitatem inſtrumenti.
10 Si teſtes inſtrumenti dicunt ſe non recordari an fuerint præſentes: ſtatur inſtrumento.
11 Si teſtis dicat aliter dictum quàm fuerit ſcriptum, cui ſtetur. remiſsiuè.
12 Si aliter ſit actum quàm ſcriptum, inſtrumentum redditur falſum.
13 Subſcribens inſtrumentum, quando poſsit illud reprobare.
14 Quot teſtes requirant̃ ad reprobãdũ inſtrumētũ.
15 Cautela vt fiant articuli de bonitate, & legalitate notarij, in probatiõe, vel reprobatiõe inſtrumēti.
16 Teſtes deponētes cõtra inſtrumentum, quomodo debeant concludenter deponere.

c IN exercendis. [c] Quæro pro de-
claratione huius legis per quot teſtes
reprobetur inſtrumentũ. Gloſ. dicit ꝙ
inſtrumentũ priuatũ reprobatur per duos teſtes:
ſed inſtrumētum publicũ reprobatur per tres vel
quatuor: cùm ipſum inſtrumentum habeat vim
duorum

a ¶ Scriptura. Hanc legem limita nõ habere locum, quando producerentur à muliere inſtrumēta contraria, in cauſam dotis, & vnum eſſet dotale, aliud non: quia tunc dotale attenderetur: nec fides ei ꝑ aliud non dotale derogaretur, ex quo dotale eſt fauorabilius: arg. l. j. & ibi no. ff. ſol. matr. & ita Ange. in d. l. j.

b ¶ Vbicunq; autē. Adde Cyn. in l. in exercēdis. j. c. doct. in c. imputari. extra, co. ti. & Alex. de Imo. ĩ cõſi. cxxj. col. j. in v. volu. Et adde ꝙ non ſolùm ſcripturę, & inſtrumenta partis debēt concordari ſed etiã eius confeſsio. Ita Bald. in l. falſam. ſ. de iur. & fa. igno. et idē in reſpõſione facta poſitionibus legis, ſecundùm Sali. in l. cũ precum. in fi. j. de liber. cau. & idem in reſponſione facta libello, ſecundũ Pet. de Anc. in cõſi. lviij. & adde ꝙ prædicta refert Alexã. de Imol. in conſi. cij. col. ij. circa medium. in v. vol.

P. PAV. P.

c ¶ In exercēdis. Circa iſtam materiam an probatio viuæ vocis ſit dignior & efficacior voci mortuæ, & ſic inſtrumēto, vide latiſsimè Barba. in repet. rubric. de fide inſtru. in j. colũ. & multis ſeq. Vide Felin. in d. rub. in prin. & ibi etiam ꝙ quædam probantur per teſtes quæ non probantur per inſtrumenta. Item limita regulã huius legis, vt per gl. & Pan. in c. ad audiendiã. extra, de præſcrip. Itē circa materiam reprobationis inſtrumenti per teſtes, vide Roma. ſingulari clxxxix. incī. dubitatur per quot teſtes. vbi ponit vnũ caſum, in quo reprobatur inſtrumētũ per duos teſtes. Et vide latiſsimè đ materia, Felin. in c. cũ Io. in pe. & vlt. charta. de fide inſtru. Item vide ſingulare dictũ Card. Florē. in d. c. cũ Io. in ver. ſed extra gl. quæro. vbi dicit, Si in inſtrumēto deſcribantur duo pro teſtibus, puta Antonius de Barataria & Petrus de Curte, demũ dicitur inſtrumentũ falſum, & producãtur duo teſtes, quibus conueniunt nomina et cognomina, de quibus ſ. dicētes ſe nũquã interfuiſſe tali inſtrumento: ꝙ per hoc nõ reddit̃ ipm inſtrumentum falſum. Poſſunt enim eſſe alij duo, qui ita nominētur: potius debet præſumi pluralitas quã falſitas. Et ꝙ omnino teſtes debeant cõcludenter probare falſitatē, & ꝙ nõ poſſit aliter eſſe ad hoc vt reprobetur inſtrumentum, & ꝙ debeant eſſe omni exceptione maiores, vide etiam ea, quæ habes ad Bar. in l. j. §. ſi quis neget. ff. quemadmo. teſta. aper.

c ¶ In exercēdis. Ad de quãdo teſtes cõtradicunt inſtrumēto. & Ioã. de Ana. conſi. xcvij. Et quã do dicunt ꝙ nõ fuerunt præſentes vel quod aliud eſt ſcriptum quã dictum: vide Bal. cõſi. lxxxvij. iij. lib. & conſil. clvj. Angel. conſil. clxviij. & quot teſtiũ vim obtineat inſtrumentum: vide Paul. de Caſtro conſil. cv.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

duorum teſtium, vt hic: ideo ad eius reprobationē requirūtur plures. Fal
lit in caſu, vbi inſtrumentum non poteſt reprobari: vt no. gl. in l. fi. j. arbi.
tut. & ad Velleia. l. antiquæ. Et dico ꝙ Inn. tractauit melius iſtam mate-
riam quā alius extra, eo. c. cum Ioan. & tamen ea, quæ dicit ibi, dicit mul
tum obſcurè, & in multis verbis videtur ſibijpſi contradicere. Ioā. and. ibi
tractauit ad literā. & Spec. remittit ad no. per Iac. de Areti. qui ſuper hoc
facit vnam diſtinctionem, quam Cy. hic tractat, ſumptam tamen ex dictis
Inn. tamen clarè non loquitur, nec perfectè omnia examinauit. Ideo di-
1 camus ſic: Quandoq; reuocatur in dubium † vtrum inſtrumentum ſit ſcri-
ptum manu eius, de quo dicitur: & tūc ſi tabellio viuit, an ſit manus eius
ſtabitur eius dicto: aliàs per comparationem literarum approbatur, & fa-
cit plenam fidem: vt l. ſi quis decurio. j. de fal. & in auē. eo. §. ſi verò moriā
tur. & §. ſeq. & no. in auē. at ſi contractus. j. eo. Quandoq; reuocatur in du
bium veritas inſtrumenti: hoc eſt, verum ſi ſit in eo aliquid ſcriptum, vel
2 non. Et hic eſt aduertendum, † quia aut contra inſtrumentum nihil pro-
batur: & in dubio ſtatur inſtrumento: vt l. cū precibus. ſ. de probat. Aut
contra inſtrumentum aliquid probatur: & hic eſt aduertendū. Quandoq;
3 † inſtrumento contradicunt omnes teſtes inſtrumenti, dicendo non fuiſ-
ſe pręſentes: & tunc dicti teſtes, ſingulares ſunt in ſuo dicto: ergo non fa-
ciunt inſtrumentū reprobatū: vt ſ. de teſti. l. iuriſiurandi. extra, de elec. c.
4 cùm dilectus. In † contrarium videtur ꝙ dictum vnius teſtis adſcripti in
inſtrumento, faciat vacillare inſtrumentum ſiue eius fidem: vt l. j. in fi. ff.
quemadmo. teſta. ape. ergo magis ſi omnes contradicunt. Præterea teſtes
adhibentur inſtrumēto, vt per eos imponatur fides inſtrumēto. in auē. eo.
§. ſed & ſi inſtrumēta. & §. ſi vero. Sed nunc per teſtes ei fides nō imponi-
tur: ergo, &c. Pro hoc videtur caſus extra, de proba. c. tertio loco. & extra
5 de teſta. c. tam literis. in fi. & iſta eſt veritas. Ad cōtrariū † reſpondeē, quā-
do vnus teſtis dicit ſe nō interfuiſſe, nō videē dicere de alijs, qui ſi præſens
fuiſſet, nō poſſet eſſe quin vidiſſet. Iſta nō eſt bona ratio: quia imò potuiſ
ſent alij interfuiſſe, quos iſte non vidiſſet: fortè ſubtiliter & diligenter nō
aduertebat: ſicut hic in ſcholis multi ſunt, de quibus non aduertimus an
ſint. Alij reſpondent ꝙ ſi teſtes concordent in dicto, licet ſint diuerſi in ra
tione, probant: vt no. in l. ob carmen. in fi. ff. de teſti. Sed hic quilibet con
cordat ꝙ inſtrumētum ſit falſum: licet in ratione ſint ſingulares. Hæc re-
ſponſio non videtur bona. Nam gl. in d. l. ob carmen. loquitur quādo tra
ctatur de probando aliquid, quod habet longum tractatum: vt in poſſeſ
ſione, quæ habet cauſam ſucceſsiuam. ſed hic loquitur de actu momenta
neo probando vel improbando. Dico ergo ſic, ꝙ illi teſtes non ſunt ſingu
6 lares: imò ſunt conteſtes. Et ad huius declarationem præmitto, ꝙ † de ne-
ceſsitate omnis teſtis de ratione proxima & immediata ſui dicti eſt ſingu
laris: cū quilibet reddat cauſam ſui dicti ex eo quod percepit ſenſu: vt l. te
ſtium. ſ. de teſtibus. & quilibet dicti de ſenſu ſuo, non de alterius ſenſu. Si
cut enim affirmatiua probatur per ſenſum, qui adeſt ad ſenſatum: ita &
negatiua probatur per ſubtractionem ſeu priuationē ſenſus. Vnde ſi qui
libet dictorum teſtium dicat inſtrumentum eſſe falſum, quia nunquam
interfuit: & ſic ſubtrahit ſenſum ſuū: illi dicuntur conteſtes, ſicut oſten-
ſum eſt in probatione affirmatiua. Et hoc eſt verum, ſi volo probare iſtud
inſtrumentum eſſe falſum: quod eſt vnum totum continens inſtrumen-
tum celebratum præſentibus iſtis teſtibus: nam illis ſubtractis à præſen
tia remanet inſtrumentum falſum. Sed ſi diceretur ſimpliciter contractū
celebratum: & non diceretur pręſentibus talibus: tunc ſi eſſent mille qui
dicerent, ego non interfui, nihil probarent: quia potuerunt alij interfuiſ-
7 ſe. ¶ Quæro ſecundò † quid ſi vnus ex teſtibus ad ſcriptis in inſtrumento
ad præſens dicit: ego nō interfui, ſeu ſe nō interfuiſſe. Reſpō. aut eſt vnus
ex teſtibus neceſſarijs in illo inſtrumento: & tunc faciat vacillare fidē in-
ſtrumēti, adeo ꝙ ei nō creditur: vt l. j. in fi. ff. quemad. teſta. ape. licet Io. di
xerit ibi ꝙ eſt ſpeciale in teſtamento: ſed eadem eſt ratio in omnibus alijs
inſtrumentis, ſecundùm Iac. de Are. hic, & Innoc. in d. c. cùm Ioannes. Si
verò illi teſtes eſſent ſuper numero, à primo termino tunc non faciunt va
cillare fidem inſtrumenti, cū inſtrumentum habeat vim duorum teſtium
vt hic: ergo per vnum non reprobatur. Quidam tamen dicunt ꝙ ſi illi eſ-
ſent adſcripti in inſtrumento, vnus faceret vacillare fidem eius, donec per
alios approbeē: vt in auē. eo. §. ſi verò moriantur. Sed certè ibi loquiē quā
do dubitatur de fide ſcripturæ, hoc eſt, vtrū ſit ſcripta per eū, de quo dici-
tur: quæſtio noſtra loquiē, qñ eſt certū, per quē eſt ſcripta: ſed dubitaē de
8 veritate facti. ¶ † Quæro, quid ſi duo de teſtibus ſcriptis in inſtrumento
contradicunt, dicētes ſe nunquā interfuiſſe. Dicunt quidā eodē modo aut
in inſtrumento remanet legitimus numerus teſtium: & ſtatur inſtrumen
to: quia illi duo ſunt ſingulares in dicto ſuo. Aut nō remanet ſufficiens nu
merus: & vacilat fides inſtrumēti: vt d. l. j. in fi. quēad. teſt. ape. Sed hoc nō
eſt verū, qa illi duo teſtes nō ſunt ſingulares, imò cōteſtes: & ideo puto ꝙ
inſtrumentū reddaē falſum, niſi per alios teſtes idoneos approbetur: vt l.
optimā. j. de cōtrahē. & cōmit. ſtipu. & hoc ſtatim j. dicā. Vt tñ iſtæ dubi-
9 tationes ceſſent, cōſulo † ꝙ fiat articulus iſto modo, ꝙ tali loco & tēpore,
tales teſtes nō fuerūt pręſentes tali cōtractui: & ꝙ vnus nō fuit cū alio in
10 dicto loco: nec potuiſſent eſſe, quin ſe inuicē vidiſſent. ¶ † Quęro, quid ſi
teſtes dicūt ſe nō recordari vtrū fuerint præſentes, vel nō? Dicit Inn. ꝙ in
ſtrumētū remanet validū: quia cōtra eū nihil probaē: vt l. cū precibus. ſ.
11 ti. ij. Facit qđ no. per gl. in d. l. j. in fi. quēad. teſt. ape. ¶ † Quæro an debeat
credi teſti, vel tabellioni, qñ teſtis diceret aliter dixiſſe quā ſit ſcriptū, vide
c. ad audiētiā. extra, de pręſcri. & in l. ſi qs decurio.
12 j. de ſal. ¶ † Quæro qd ſi teſtes dicūt ſe interfuiſſe
cōtractui, tñ dicūt aliter ſcriptū quā fuerit actum.
Rñ. inſtrumētū redderetē falſum vt ſ. de prob. l. cū
13 precibus. ¶ † Quęro qd ſi in inſtrumēto eſt ſubſcri
ptio eius, qui vult impugnare illud, an poſſet? Rñ.
ſic, tñ oportet eū probare ꝙ in ſubſcriptiōe fuit de
ceptus: qa fuit ſibi dictū ꝙ in inſtrumēto contine
batur vnū: & in veritate cōtinebatur aliud, & ipſe
non legit: vt j. titu. l. fin. & de reb. ali. non alie. l. ij.
14 ¶ † Quęro quid ſi in inſtrō cōtradicūt teſtes nō ad
ſcripti in eo. Gl. dicit hic ꝙ requiriē probatio triū
vel quatuor teſtiū. Et in hoc cōcordāt qdā: qa in-
ſtrumētū habet vim duorū teſtiū, & eſt autēticus
notarius: & ſic ad minus tres requiruntē ad impu-
gnādū. Oēs doc. reprobāt iſtud: qa ſic dicēdo aſſū
miē bis idē. Ita dicit Iac. de Are. Inn. Ioā. And. &
oēs. Sed gl. alia rōne nitiē ad dicēdū hoc: qa inſtru
mētū habet vim duorū teſtiū: ergo ad eū reprobā
dū requiritur maior numerus & potētior reproba
tio: ſed ſi eſſent duo teſtes, eſſet probatio paris po
tentiæ: ergo inſtrm nō reprobaē. Et hoc dicūt qui
dā, vt Nic. de ma. & Iac. But. diſputādo ꝙ qñ duo
teſtes cōtradicūt inſtrumēto eſt in arbitrio iudicis
qđ pręualeat, & videbit an pſona notarij ſit ſuſpe
cta, & vtrū ſcriptura habeat aliquā ſuſpicionē ex
trinſecus: & tūc credaē potius teſtibus quā inſtru
mēto. Sed ſi perſona notarij eſſet honeſta, & teſtes a
illi eſſent aliqualiter ſuſpecti: tūc plus creditur in
ſtrumēto quā teſtibus: quia l. optimā. in fi. requi-
rit ꝙ reprobatio fiat per teſtes multū idoneos, &
omni exceptiōe maiores. aliàs in dubio pſumēdū
eſt pro inſtrumēto: vt d. l. cū precib⁹. ſ. ti. ij. & ideo
15 † debēt aduocati multū eſſe cauti, vt faciāt proba
tiōes de bonitate notarij, & de legalitate, & fideli
tate teſtiū. Alij verò dicūt ꝙ duo teſtes reprobant
inſtrm. nā inſtrumētū habet vim duorū teſtiū pro
pter authoritatē notarij: & ideo duo teſtes vē tres b
ſunt maioris authoritatis quā authoritas notarij.
Sed præcedēs dictū puto verius, per pal. l. optimā.
16 de cōtrah. & cō. ſtip. ¶ Aduertēdū † tñ eſt qñ teſtes
nō adſcripti in inſtrumēto deponūt cōtra inſtru-
mētū, debēt deponere ſe fuiſſe pręſentes dicto lo
co & tēpore, quo contractus fuit celebratus: aliàs
nō cōgrueret eorū pbatio: qa alio loco & alio tpe
potuerūt fieri diuerſi cōtractus & diuerſi tenoris:
ſed ſi teſtes nō bene recordarenē de tpe, cōſiliū eſt
ꝙ faciat verificari, qūo ille cōtractus fuit ſemel ce
lebratus inter partes, & non plus: & ſi partes hoc
cōfitenē, dictū teſtis reprobātis cōcludit de neceſ-
ſitate, licet de tpe nō recordētur: vt d. c. cū Ioānes.
Prædicta vera qñ volo probare inſtrumentū fal-
ſum. Sed qd ſi dico inſtrm verū, tñ fictè cōtractū: c
qualiter iſta fictio probabitur? Dicitur j. titu. j. l. j.

SVMMARIVM.

1 ☞ Ille contractus dicitur in ſcriptis celebrari, qñ hoc agitur, & ꝙ aliter non valeat.
2 Quando actus celebratur in ſcriptis, debet primò totus ſcribi, & poſtea legi.
3 Notarij q dicūt ſe rogatos de appellatiōe, & poſtea dicūt parti, dictabis eā, & dabis mihi malè agūt.
4 Si in inſtrō ſunt plura pacta, ex primo pacto prius appoſito nō pōt dicere pars ſibi primò ius quęſitū.
5 Pacta facta ante contractum perfectum, dicuntur fieri incontinenti.
6 Lex non trahitur ad præterita imperfecta.
7 Dominium an transferatur ex traditione antequam contractus ſit habitus pro perfecto.

Contractus. Hęc eſt bona lex & ſingularis ca-
ſus. Cōtractus, q celebranē in ſcriptis, de-
bent prius in totū ſcribi: nec habēt vllā firmitatē,
niſi à ptib⁹ fuerint habiti p pfectis & abſolutis.
1 h. d. vſq; ad §. illud. ¶ No. primò † ꝙ ille cōtractus
diciē celebrari in ſcriptis, qñ hoc agiē: vt nō aliter
a valeat, niſi ſcriptura fiat[a]: vt hic colligiē eſt text.[b]
b & gl. & habuiſtis no. ſ. tit. j. l. teſtiū. & ſ. ſi cer. pe. l.
2 fi. & auē. ibi poſita. ¶ No. ſecūdò † ꝙ ea quę celebrā
c tur in ſcriptis, debēt primò tota ſcribi,[c] & poſtea
3 legi. Ex hoc ego † dico ꝙ notari⁹ poſtquā ē rogat⁹

a ¶ Scriptura fiat. In dubio non præſumiē in ſcriptis. Bal. in l. cū res. de probat. Adde Paul. de Caſt. hic: an moderni contractus, qui fiunt de rebus immobilibus, dicātur fieri in ſcriptis.

b ¶ Tex. Et viđ Bar. in l. actorum verba aliàs, arbitrorū verba. de re iudica. vbi dicit ꝙ pōt emendare. quod eſt multū notabile ad declarationem huius. & vide Bar. in l. in ſacris aliàs, cū ſtatus. de proxi. ſac. ſcri. libr. xj. & Bal. hic in vj. col. & Bal. in l. ſtatutis. j. de ſenten. ex breui reci.

c ¶ Primò tota ſcribi. De hoc vide p Bal. in l. Gallus. §. idem credendum. de lib. & poſthu. & Bal. in l. errore. C. de teſt. & in auē. ſed nouo iure. Bar. in pe. col. l. j. ff. ſi cer. peta. & Ange. & Imo. in l. quicquid adſtringēdæ. de verb. oblig.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ☙ POMATES. ¶ Quòd antequam. Vide Roma.conſil.ccccLxj.vbi per iſtum tex.dicit ꝙ reductio volentis vendere ad minus pretium, non includit perfect.m eſſe emptionem.

b ☙ POMATES. ¶ Et ideo. Vide Bar.cõſil.xlv.& nota ꝙ iſtud quod dicitur, ꝙ accuſatus &c. procedit in abſentibus poteſtatem innouandi & reuocandi actũ. Ita Alex.cõſil.xc.col.ij.in fi.vol.j.& Areti.in c.qualiter & quando.colũ.iij.in prin.de accuſ.& vide ipſum etiam cõſi.cxxviij.col.fi.vbi dicit ꝙ vna pars nõ põt ſola recedere à conuentione iſta: quia cõuentus eſt.

✻ P. PAV. P.

c ¶ Aliud poſt. Et iſtud idem habet locum in ſententia & qualibet diſpoſitione: quia tota ſimul ſumitur vno inſtãte effectu ſentẽtię, & imò licet ꝓcederet diſpoſitio vno modo, poſtea qualificetur & declaretur alio modo, nunquam dicetur eſſe dictum niſi cum illa qualitate: vide omnino Aret.in l.ſi ita ſcripſi.in iij.col.in princ.in fine præcedentis.ff.de lega.j.vbi allegat Bal.in l.quid ergo.§.pœna grauior.de infam. Et per hoc reprobat vnã rationem ad deciſionem Bar.in l.iudex poſt eaquã.in verſi.vltimò quæro.vbi vide.de re iudi.& Iaſo.in l.ſi ita ſcriptũ in ij.colũ. Item ad hic dicta per Bart.& alios, qñ dicatur contractus perfectus, vide Alexan.conſil.x.circa finẽ. De materia etiã vide Bart.conſi.xlv. Adde tñ ꝙ ſi iudex primò condemnaret, poſtea abſolueret, ꝙ attendatur vltimum verbum ſententię: quia iſta ſunt cõtraria: Vide Ro.conſi.cxiiij. Et circa iſtam materiam aduerte ad vnum qđ dicit ſingulariter Pau.de Caſt.hic, in iij.colũ. ꝙ ſi partes concluſerũt aliquẽ contractum, puta de re & pretio, hoc acto vt vocaretur notarius, qui conficeret inſtrumentũ de ipſo, ꝙ nõ aliter celebratur niſi notarius fuerit rogatus: imò licita eſſet pœnitentia. Sed cõtrarium tenet Aret.in l.qui bis, idem.in ij.col.de verb.oblig. Vide eundem conſi.cxxviij.col.vlti.& in d.l.qui bis.idem reprobat Pau.de Ca.ibi idem ſentiente: ſed non allegat eum hic, vbi iſtud expreſsè vult. Imò bene conſidera & vide Pau.hic, & quod ei addidi.

d ¶ Fieri incontinenti. Vide Bar.in l.in bonæ fidei.C.de pactis.

de appellatiõe, quę debet interponi in ſcriptis, vel
de ſentẽtia quę debet ꝓferri in ſcriptis, nõ põt ibi
aliqđ addere vel detrahere, ꝑ hãc legẽ. Vnde errãt
notarij, qui dicũt ſe rogatos de appellatiõe in ſcri-
ptis interpoſita: & poſtea dicunt parti, dictabis eã
& dabis mihi. nã ante omnia debet eſſe dictata, &
a poſtea lecta. ¶ Itẽ no. ꝙ antequã [a] partes habeant
cõtractũ pro perfecto & abſoluto, ex verbis pri-
b mo dictis neutri aliqđ ius q̃rit. Et ideo [b] dicemus
4 †vt dicebã iam in quadã q̃ſtione de facto, ꝙ licet
in vno inſtrumento eſſent appoſita plura pacta:
c vnũ primò, aliud poſt[c]: ille, in cuius fauorẽ vnũ pa
ctũ eſt appoſitũ, nõ põt hoc allegare, ſcilicet illud
eſſe primò cõuẽtũ: cũ iſte cõtractus ſimul & ſemel
aſſumat vires, cũ à partib⁹ fuerit abſolutus: vt hic
videtis. ¶ Vltimò ex hac lege dicũt Vltramon. &
5 bene, †ꝙ oĩa pacta quæ fiũt antequã cõtractus ſit
habitus pro pfecto & abſoluto, dicũtur fieri incõ
d tinẽti[d]. quod ſatis placet. nõ tñ per hoc reprobo di
ctũ gloſſatorũ noſtrorũ, qui dicũt, ſi fiãt aliquãtu
lum ante vel aliquãtulũ poſt: vt probaṫ j. de ędil.
edic.l.iij. ¶ Gl.ij.quærit quid ſi res tradaṫ antequã
e inſtrumentũ perficiaṫ, vtrũ trãſferatur dominiũ[e].
Iſta quæſtio recidit in eo an ex inutili contractu
transferatur dñium. De quo dixi vobis in l.nõ du
biũ.ſ.de legi. Tangiṫ j.ſi qs alteri vel ſibi.l.multũ.

¶ Additio noua.

CONTRACTUS. Si contractus celebratur in ſcriptis, oportet ꝙ ante omnia tot⁹ ſcribaṫ à partibus, pro cõpleto & abſoluto habeatur: ante verò ex eo nullũ ius quæriṫ. h.d. vſque ad §.illud. ¶ No. ꝙ cõtractus diciṫ fieri in ſcriptis, qñ agiṫ à partibus, vt prius ſcribaṫ quã cõtractus ſit. De hoc Inſti.de emp.& vẽ.§.j.in gl.ſuper verbo, cõficiũtur. ¶ Secũdò no. ꝙ cõtractus in ſcriptis debet prius ſcribi totus, poſtea à partibus legi. Ex quo colligiṫ ꝙ errãt notarij, q de appellatione & ſentẽtijs, quæ debẽt in ſcriptis proferri, dicũt ſe rogatos, & poſtea faciũt dictari ſententiam vel appellationẽ. Nam ſcriptura debet perfectè & cõpletè procedere, vt hic. Puto tñ ꝙ etiã poſtquã celebratus fuerit in ſcriptis contractus vel alius actus, poſſunt immutari aliqua verba, quæ tñ non mutant ſentẽtiam: vt l.actorũ verba.ff.de re iudi. ¶ Tertiò no. ꝙ Vltramontani ex hac lege dicunt ꝙ illa dicunṫ fieri incõtinẽti, quæ fiũt ante cõtractũ habitũ pro perfecto & abſoluto, vt hic. quod placet, nõ tñ per hoc reprobo dictũ gl. quæ dicit, incontinẽti fieri, ſi fiat parũ ante vel parũ poſt: vt l.ſi apud.j.de ædi.edic. ¶ Quartò nota qđ per hãc legẽ ſemel dicebã in quæſtione de facto ꝙ licet in vno inſtrumẽto eſſent adſcripta multa pacta, non
põt dici ꝙ ex prioritate pactorũ vni quæraṫ plus
iuris quã alteri. oĩa enim perficiunṫ in vltimo ver
6 bo, ſcilicet cũ partes habẽt contractũ pro perfecto
& abſoluto. ¶ Vltimò no. ꝙ lex †nõ trahiṫ ad prę
terita, quæ ſunt imperfecta. De quo dixi plenè in
7 l.oẽs populi.ff.de iuſti.& iure. ¶ Quæro, quid †ſi
fundus tradaṫ antequã cõtractus ſit habitus pro ꝑ
fecto. Breuiter trãſferṫ dñiũ & vſucapiẽdi cõditio
nõ titulo pro emptore: qa cõtract⁹ ille nõ fuit per
fectus: ſed titulo pro ſuo: vt l.j.& ij.ff.ꝓ donato.
ff.ſol.ma.l.dotis fructus. Et de hoc an ex tali cõ
tractu trãſferaṫ dñiũ, dixi plenè in l.nõ dubiũ.ſ.de
legi.& j.ſi qs alteri vel ſibi.l.multũ. ¶ Vltimo no
ta vnũ, ꝙ licet ſimus tu & ego in cõcordia de vẽdi
tiõe, & inter nos agaṫ ꝙ inde fiat ſcriptura, ꝙ ante
quã fiat ſcriptura, pœnitere poſſum. qđ intellige,
niſi cõtract⁹ ſine ſcriptis ſit habit⁹ ꝓ pfecto. Bar.

f ILLUD. Qui recedit à contractu, arrhas [f] quas dedit, pdit: quas recepit, reddit duplicatas. h.d. Gl. quęrit duas quæſtiones. Prima, qua actione repetũtur arrhæ: ſecũda, vtrũ nõ obſtãte ꝙ habeat arrhas, poſſit petere intereſſe. Iſtã quæſtionem ij. tangit Dyn.in l.j.§.dixerit aliquis.ver.vnde quæritur.ff.de publi.& Cy.hic recitat &c.

¶ Additio.

SUMMARIUM.

1 ☞ Arrhæ quo iure repetantur.

2 Contractus arrharum eſt contractus ciuilis innominatus.

3 Si dans arrhas non ſeruat, quando etiam teneatur ad intereſſe.

ILLUD. Qui nõ perficit cõtractũ, arrhas, quas
g dedit perdit: quas recepit, reddit dupli
1 catas. h.d. ¶ †Quæro, quo iure repetantur arrhæ.
Dicit gl. ꝙ ex hac lege, ſi fuerit contractus, ꝓ quo
dabanṫ arrhæ, vt perficeretur cõtractus, vel actio
ex eo cõtractu, ſi fuerit cõtractus pfectus, & poſt-
ea à partibus reſolutus, aliàs non poſſet voluntas
vnius reſoluere: vt ſ.de actio.& obli.l.ſicut. Ita in
telligitur ff.de act.emp.l.ex empto: §.is qui vina.
¶ Quæro, vtrum contractus arrharũ ſit contra-
g ctus[g] per ſe. Gl. dicit †ꝙ eſt cõtractus innominat⁹.
2 Pet. dicit cõtrariũ: & eſt verũ ꝙ nõ eſt de his qua-
tuor, qui ponũtur.ff.de præſcriptis verbis l.natu-
ralis.& l.dedi.ff.de cõdi.ob cauſam. Sed eſt quidã
cõtractus innominatus ciuilis. Sicut aliàs dicimus
non eſt propriè pignus, ſed loco pignoris datur: vt
3 j.ſi rector prouincię.l.j. ¶ Quęrit gl. †quid ſi alius
patitur dãnum arrharũ, vtrũ teneaṫ ad intereſſe?
In gl. ſunt opiniones. Dic breuiter, quando cõtra
ctus, pro quo date ſunt arrhæ, non perficitur: non
eſt actio ad intereſſe: & ideo nõ procedit quæſtio:
ſolummodo enim arrhæ perdũtur: vt hic. Sed qñ
cõtractus perficitur: tũc ab eo nõ receditur, niſi vo
luntate partiũ: & ideo ibi nõ cadit actio ad intereſ
ſe. Sed ſi diceres arrhas eſſe datas pro implemento
cõtractus de facto, hoc eſt per traditionem rei vel
h pretij: tũc procedit [h] quęſtio. & Dy.ff.de publi.l.j.
§.vnde quæritur. tenet opi. illã ꝙ perdat arrhas, &
poteſt conueniri pro eo quod plus eſt: vt ff. pro ſo
cio.l.ſi quis pro ſocio.& l.prędia.ff.de act.emp.&
videbitis j.quando liceat ab empt.diſcede.l.ij.

i IUDICES. [i] Iudex poteſt cõmittere examinationẽ teſtiũ iudici illius terrę, vbi ſunt teſtes, & partes ad illũ locũ deſtinare. idẽ ſi de fide inſtrumẽtorũ quæraṫ. h.d. Similẽ practicã habuiſtis in l.gñaliter.ſ.de iureiu. ¶ Quæro qualiter intelligatur iſte ver. ẽt ĩ illis obſeruari volum⁹ hic, q ꝓbatis inſtr̃is &c. Gl. dicit ꝙ loquiṫ qñ ſup aliquo inſtr̃o ꝓducto debẽt examinari teſtes. Tu poſſes ał̃r ponere exẽplũ, pone ꝙ inſtr̃m faciẽs ꝓ me eſt in archiuo publico hui⁹ ciuitatis, & ĩde extrahi nõ põt authẽticũ. Certè iudex loci, vbi cã verſaṫ, cõmittet iudici illi⁹ ciuitatis, vt videat ſi illud inſtr̃m eſt ibi auṫ. Canoniſtæ habẽt de hoc caſum, extra, de priui.c.cũ olim.el j.

¶ Additio noua.

IUDICES. Poteſt cõmitti examinatio teſtiũ iudici illi⁹ loci vbi ſunt teſtes, & ad illã partẽ ſunt deſtinãdi. Idẽ ſi de fide inſtrumẽti dubitaṫ. h.d. ¶ Nota ꝙ cõmittitur examinatio teſtiũ iudici alterius loci. ¶ Secũdò nota ꝙ partibus ſtatuitur terminus ad probandũ corã primo iudice. Simile ſ.de iureiu. l.generaliter.§.his de. ¶ Tertiò nota ꝙ cõmittitur examinatio teſtium, nõ publicatio. quod patet ex tex. q dicit ꝙ factis depoſitionibus negotiũ referatur ad primũ iudicẽ. ¶ Quartò nota ꝙ idem eſt ſi agaṫ de imponẽda fide ſcripturę. Hoc põt duobus modis intelligi. Primò ſecũdũ glo. quãdo ſcripturę debet imponi fides per teſtes. & ſcđm. hoc eſſet idẽ caſus vt ſ. Melius eſt autẽ vt dicamus ꝙ fortè corã iudice huius ciuitatis producebatur exẽplum alicuius inſtrumẽti, vel priuilegij, quod hic portari, vel haberi non poterat: tũc iudex debet cõmit-

tere,

e ¶ Transferatur dominium. Bar.in l.j.§ ſi vir.ff.de acqui.poſſeſ.

f ¶ Arrhas. Et de materia arrharum vide plenè per Sali.de contrahẽ.empt.& Bal.in l.ij.j.quãdo liceat ab empt.diſce.

g ¶ Sit contractus. Adde Barto.& ibi Alexan.in l.ex empto.§.is qui vina.in vltima op.ff.de act.emp.& Bal.in l.ij.in quæſtiõe prima.j.quãdo liceat ab emptione diſce.

h ¶ Procedit. Adde & vide per Bart.in d.§.vnde quæriṫ.col.vlti.verſic.facit ad q.per gl.& doc.in §.ita tamen.Inſti.de contrahend.empt.

i ¶ Iudices. Vide no.per gl.& Bart.in l.cùm ab initio.ff.quemad.teſt.ape.

✻ P. PAV. P.

¶ Iudices. Nota circa iſtam materiam & auth.ſeq. ꝙ ſi iudex parte præſente & non contradicẽte interlocutus fuerit teſtes in alia ciuitate accipiendos intra certum terminum literis miſsis, vt fieri ſolet, nõ exigiṫ alia citatio partis: vide Cõ.cõſ.vj.incip.crediṫ libris.ad finem. An autẽ ſi teſtes remittuntur non clauſi nec ſigillati per hoc nõ vitiarentur. Alber.in l.j.ff.de offic.aſſeſ.tenet ꝙ non ibi Iaſ.in vlt.col.iſtud nõ firmat, ſed relinquit cogitandũ. Vide tamen Ro.ſingulari declix.incip.litigabant. vbi dicit ꝙ non debet committi examinatio teſtium in loco vbi poteſt metus eis inferri, puta ſi habitant in loco ſubdito producere volenti.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

S V M M A R I V M.

1 ☞Receptio teſtiũ ꝙ poſsit committi notario,& etiã nõ habenti iuriſdictionẽ de partiũ voluntate.
2 Quando egregię perſonæ examinantur,receptio per iudicem committitur notario.

APud eloquentiſsimum[a]. Opp.de auť.vt defunc.ſeu funera.§.illud.vbi dicit non demandari teſtium receptionẽ.Sol.Dicit gl.ꝙ non põt demãdari teſtiũ receptio alij non habenti iuriſdictionẽ: aliàs ſic:vt no.per Inno.extra,de proba.c.quoniã contra falſam.in ij.gl.& extra,de offi. deleg. c.j.in Cle.Crederẽ
1 †de iure noſtro nõ poſſe demandari non habenti iuriſdictionẽ,niſi de voluntate par-
b tium[b].hoc modo faciunt iudices, quando cõmittunt notario de voluntate partiũ, & ꝙ voluntas partium ſufficit,probatur:quia valet examinatio facta ab arbitris:vt vidiſtis ſ.tit.j.l.fi.&c.

¶ Additio.

APud eloquentiſsimum. Tex.in lege Codicis non bene declarat,cui perſonę cõmittať examinatio teſtiũ:ideo hæc auť.eſt facta.¶ Opp.in auť. vt defun.ſeu fune.§.illud.Sol.Receptio teſtiũ poteſt demandari habenti iuriſdictionẽ,vt hic: non aũt nõ habenti,vt in contrario. & hic videtur caſus de iure ciuili. Canoniſtæ aũt videntur dicere,
c ꝙ examinatio[c] teſtiũ poſsit cõmitti,etiã nõ habenti iuriſdictionẽ:ſi tamẽ iuramentũ recipiať à iudice,& interrogatoriè examinẽtur,ita ꝙ examinator habeat nudũ miniſteriũ examinatoris, ſeu interrogatoris:de hoc per Inn.in c.quoniã cõtra falſam.extra,de proba.in ij.gl.de off.de le.c.j.in Cle. Contrariũ tñ videtur ipſe Inn.notare in c.cũ Bertoldus.extra,de re iud.in fi.Tamẽ pro ſua opinione videtur caſus in c.ij.extra,de teſt. Tu tamen vt iſta effugias,facias ꝙ cõmiſsio fiat de cõſenſu partiũ.tũc enim põt indubitãter fieri,etiã nõ habenti iuriſdictionẽ:vt ſ.ti.j.l.vlt.& in c.pręſentata.extra,de teſt.& in l.cũ antea.ſ.de arbi.nã arbiter nullam habet iuriſdictionẽ,& tñ examinat:vt d.ll.pa
2 tet.Fallit †in perſonis egregijs,in quibus lex ſimpliciter dicit,iudicẽ mittere vnũ de notarijs ſuis:vt in auť.ſed iudex ſ.de epi. Et ſic videť ſimpliciter, ꝙ iudex poſsit cõmittere talium teſtiũ examinationẽ,etiã nõ habẽti iuriſdictionẽ. Pro hoc videť caſus in c.ij.de teſti.ſecundũ vnã lecturam,ibi:vel nũcio,quẽ de hoc miſerit, &c. prout ibi loquitur in egregijs pſonis,vel alijs quæ ad iudicem venire nõ poſſunt. Ad idẽ extra,de teſtib.in c. ſi q teſtiũ.

S V M M A R I V M.

1 ☞Quòd inſtrumentum ſolutionis, ita pertineat ad creditorem,ſicut ad debitorem,& nu.6.
2 Creditor quando reddit inſtrumentũ debiti debitori,poteſt petere ab eo, vt ſibi faciat inſtrumentum,ꝙ id,quod ſoluit,erat ſibi debitum.
3 Res fit dubia per negationem.
4 Introductũ in fauorẽ,nõ debet ĩ odiũ retorqueri.
5 Qui ſoluit,poteſt petere à creditore vt ſibi faciat inſtrumentum.
7 Annuæ præſtationi an præſcribatur?remiſsiuè.

d PLures.[d] Qui recipit apõcham, cogitur reddere antipocham.h.d.¶
1 †Not.primò,ꝙ inſtrumẽtum ſolutionis non pertinet ſolùm ad debitorem,ſed etiã ad creditorem:ideo poteſt petere creditor antipocham:& etiã à notario, ꝙ ſibi reddatur inſtrumentum.Facit ad hoc ff. de furtis.
2 l.qui tabulas.¶ †No.ſecundò ex hac lege, illud ꝙ ego dixi tibi in l.diſſolutæ.ſ.de condi. ſine cauſa. ꝙ quando creditor reddit debitori inſtrumentum cancellatum,poteſt dicere debitori, facias mihi inſtrumentum,ꝙ hoc,quod ſoluiſti,fuit mihi debitum. ¶ Item hæc l.facit ad hoc ꝙ ille, qui ſoluit, poteſt petere ab eo,cui ſoluit, vt de hoc ſibi faciat
e publicũ inſtrumentum[e],&c.

Additio noua.

PLures apochis. Qui recipit apocham,tenetur reddere antipochã. ¶
3 †Nota tu iuuenis,duo notabilia multũ leuia.Primò,ꝙ per negationem fit res dubia. quod dic vt l.j.ſ.de
4 procura.¶ †Secundò no.quod in fauorẽ alicuius introductũ eſt,non debet in eius læſionem retor-
5 queri.¶ †Tertiò no.& hic aduerte,ꝙ ille q ſoluit petere poteſt vt fiat ſibi inſtrumentum. Facit ad hoc j.de libera.cau.l.ſicut data.& l. ſi pupillus.in prin.ff.de nouatio.& ſol.mat.l.ij.§.j.de liber.leg.
6 l.iiij.§.nũc de effectu.& ibi plenè dixi. ¶ †Itẽ no. ꝙ inſtrumentũ ſolutionis nõ ſolũ pertinet ad debitorem,ſed etiã ad creditorem:vt hic patet.Facit ff.de furtis.l.qui tabulas.& l.fullo.vel ſarcinator. §.fi.eo.tit.Et ideo quandoq; notarius debet dare ita inſtrumentum ſolutionis creditori, ſicut debi
7 tori ſoluẽti. ¶ †Glo.inducit iſtam legem ad argumentum:an annuæ præſtationi præſcribatur ſpatio xxx.an.quod plenè dicemus j.de pręſcri.xxx. ann.l.cũ notiſsimi.§.illud.Bar.

f COmparationes.[f] ſcriptura,de qua fit comparatio literarũ, debet eſſe ſcriptura priuata, approbata, forenſis,vel publica.& hi,qui eas faciunt,debẽt ſolenniter iurare.h.d.Diuiditur in tres partes. Primò ponit procemiũ.Secũdò ponit ſtatutũ.Tertiò ſtatutũ ſuũ declarat,& limitat.Secũda ibi : ideoq; ſancimus.Tertia ibi:his omnibus.Iterum ſecũda diuidiť in tres partes.Primò ponit ex quibus ſcripturis debeat fieri comparatio. Secũdò ponit per quas debeat fieri comparatio. Tertiò ponit, apud quos.Secũda ibi:omnes aũt.Tertia ibi: & hoc obſeruari.¶ Ad euidentiã huius legis & totius mate
g riæ,debes ſcire ꝙ quando fit cõparatio[g] literarum requiritur duplex ſcriptura.vna,ex qua fit comparatio.alia,ad quam.De prima loquitur hęc l.& auť.ad hæc.de ſecunda loquitur auť.at ſi contractus.Caſum in terminis pone per te.

S V M M A R I V M.

1 ☞Comparatio literarum quando fit, requiritur duplex ſcriptura.
2 Quando in iudicio dubitatur de aliquo,quod cõſiſtiť in peritia,iudex committit peritis in arte.
3 Pluribus peritis fit cõmiſsio,quando plures poſſunt haberi.
4 Periti debent iurare.

a ¶ Apud eloquentiſsimũ. Vide Bal.in l.à iudice.C.de iud.& quę habentur in l.iudices.ſ.eo.& ibi Bal.& adde quod nõ.Io.an.in c.cũ cauſam.extra,de teſti.Et ad materiã huius auť.vide Bar.poſt gl.in l.cũ ab initio.cum ſeq.ff.quẽad.teſt.aper.De eodẽ vide de offi.deleg.c.cũ olim.& Inn. in c. cũ Bertoldus.de re iud.per Bar.in l.ij.ff.quẽad.teſt.aper.Et an in cauſa criminali teſtium examinatio poſsit cõmitti,vide quę habes in l.fi.j. de collu.deteg.

POMATES.

b ¶ Voluntate partiũ. Vide circa hoc omnino Alex.conſi.ciiij.col.penul.in fi.& ſeq.vol.v.vbi dicit ꝙ iudex non poteſt committere examẽ teſtium notario,niſi de voluntate partium:& ꝙ ſi committit iam recuſato pro ſuſpecto,ꝙ examen erit nullum,etiamſi nõ probata foret aliqua cauſa ſuſpicionis.

P. P. A V. P.

b ¶ Voluntate partium. Vide Alexã. conſil.ccclvj. in iij. col.per Alexan.& Moder. in l. hac cõſultiſsima.§.ſi quis autem.in gl. in verbo depoſitionis.C. de teſta. Vide ad iſta Feli.in c. cũ cauſam.pen.& vlti. colũ.de teſtibus. poſt Abb. ibi vide in repertorio.in verbo, teſtis.ad finem.

c ¶ Quod examinatio. Adde, & vide de hoc aliquid per Are.in c. quoniam cõtra.in not.extra, de proba.& ibi per Lanfrã.in repet. in verſ.teſtiũ depoſitiões.q. xij. latè ponit Feli. vbi ponit cõcluſio. cũ fallen. in ca. cum cauſam. col.xiij.verſ.extra, glo.de teſtib.

d ¶ Plures. Addẽ Bar. in l.j.ff.de eden.

e ¶ Publicum inſtrumẽtum. Vide Bar. in d.l.j. & in l. qui tabulas. ff. de furt. & Adde ꝙ ſicut ille qui ſoluit,põt petere apocham de ſolu. l.j. § . j. de apo. pub. & hic : ſic etiã qui non ſoluit, ſed obtulit eo caſu quo per oblationem cõtingit liberatio:vt ſecuta commiſsione poſt miſsionem,poſsit petere apocham.de ſolutio.vt nota.dixit Bar.per ea,quæ ibi habentur in l.j.C.de ſuſcep.& arc.li.x. An poſsit cogi ad faciendum quietationem generalem tenet Bar.ꝙ non,per illũ tex.in l.cùm Aquiliana.de tranſac.

f *P. P. A V. P.* ¶ Comparationes. Circa iſtam materiã ad probandũ ſcripturã aliquã eſſe ſcriptã manu alicuius, requiritur ꝙ teſtes deponãt ſe ipſos vidiſſe ſcribere. Vide Alex.cõſi.cxxiij.in iij.col. Vide & de materia Alex.cõſi.cccxliij.in iij.col. & conſi.cccccix.in ij.col.latiſsimè do.Frã. in materia conſ.lxiiij. Vide de materia cõparationis & iſtius ſcripturę priuatæ,Moder.poſt Bar.in l.admonẽdi.in materia ſcripturæ priuatæ. ff.de iureiu. Nunquid aũt in libris rationis comparatio faciat plenam fidem,& non ſit idem quod in hypotheca, vide Pau.conſil.cccxxxij. Moder.in l.admonendi.vbi ſ. Item de materia comparationis,& ꝙ regulariter fieri poſſit, niſi in apodiſſa, vide Feli.in c. ij. in vj.col.de fi. inſtru. & in vlti.col.ad finem. Item ꝙ ſi teſtes dicant ſe fuiſſe præſentes quando ſcribebatur, probãt plenè an ſemiplenè,& ꝙ tãta poſſit eſſe vis comparationis, ꝙ plenè credat, vide Alex.conſil.clxxxj.in ij.vol. Item an iſta lex ſit correcta ſolùm in apodiſſa, an verò etiam in epiſtolà vide per Moder.in d.l.admonendi.& Felin.in d.c.ij. & Alexan.in d.cõſi.cccc-xliij.qui videtur tenere ꝙ ſit correcta etiam in epiſtola, licet ipſi in d. l. admonendi tenent cõtrariũ. Item ꝙ ſcriptuta repta ĩ archiuo publico ſubſcripta per aliquem ſit ſufficiens ad comparationẽ, vide Feli.in c.ad audiẽtiã. col.v. de præſcrip. Item ꝙ poſsit quis cogi ad ſcribendũ ad hoc poſsit fieri comparatio literarũ, vide Soc. in l.q agnitis.in ij. notabi.ff.de excep. An aũt poſsit quis cogi reſpõdere an ſcriptura ſit manu ſua, vide ad Bar.in rub. ff.de interrog.act. Item de eo ꝙ dictũ eſt de ſcriptura reperta ĩ archiuo publico vel actis publicis : licet aliàs eſſet ſeruata poſsit fieri cõparatio, vide Areti.in l. ne in arbitris.C. de arbi. Itẽ dum dicitur in iſta lege, ꝙ requiritur iuramentũ, nõ procedit vbi proceditť ſummariè &c. Vide Rom.no.cõſi.xx. vbi quædam alia. Itẽ an iſta lex ſit correcta in ſcriptura priuata, vt ex ea non fiat comparatio,& quomodo, vide Barb.conſi.xxvij.vol.iij.in ij.dubio.

g ¶ Comparatio. Et vtrũ poſsit fieri cõparatio ad ſtylum ſolùm,ad ſcripturam,dicit Bal.nota.quòd ſic.ſ.de emen. Iu.Co.in fi.& Bald.hic in vlt.co. in vj.q.& vtrum iſtum actum cõparationis poſsit iudex alteri committere:dic ꝙ non.Gloſſ.eſt in auť.de fide inſtru.§.ſi verò.in verbo, abſtinere. ſequitur Bal.in auť.ſi verò ff.ſi cert.pet.& ibi plenè de materia comparationis.& vide in auť.at ſi contractus.j.eod.vbi per Bart.& quæ habentur in l.nuda.de donat. Adde,an quis poſsit cogi ad ſcribendum,vt fiat com-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

paratio literarum, tex.in §.ſi quis igitur.in aut.cod.ti.& ad materiam vide Roma.conſil.xx. Pau.de Caſt.conſi. cxcvij.& cccxxx.

a ¶ De comparatiōe. Adde quomodo, & quando fieri debeat cōparatio literarum, & vide latè per Alex, de Imo. in cōſi.lxxvj.colū. ij.& iij.in iij.vol, & in conſil.cxviij.per totum,in iiij. lib,& quomodo fiat comparatio,vide etiam per Paul.de Caſ.in cōſil.cclxxj.col.ij. circa finem.

b ¶ Cōmitti peritis. De hoc latè p Bar. & Alexā.in l.j.§.j. de ven.inſpi.& per Alex.in conſil.xv. col.pe.ver. bene facit,in j.vol.

c ¶ Tamen adhibetur. Intellige hoc procedere in illo territorio, vbi eſt archiuum. Ita Bal. in l.exemplo,ſ. de proba.vel ſi produceretur extra territorium faceret fidē contra ſubditum illius ciuitatis,vel ratione cōtractus,vel alia ratione,ſecundùm Bal.ibi ſ.& refert & ſequit Alex. de Imol, in conſil. cxxxviij.colū.iij.in prin,verſ,nec obſt, in j.vo.quem vide.

d ¶ At ſi contractus. Vide Bar.in l.ſcripturas,in princi,j. qui po.in pig.ha.

POMATES.

e ¶ Ex hoc ſequitur. Vide Alex.in aut, ſi quis.col.ij.verſic, ſextò fallit ſ.de eden, & aliquas remiſsiones per Feli, in ca.cū cauſam.co. iij.ver.in eadē gloſ. ibi de proba,& plenè per eum in c.ad audientiam.col.iiij. & ſeq.de præſc.& Imo,conſi,xxxvij. col.iij.in fi. & Car, lxxij.col.iij.& ſeq. & d.Alexā,conſil, cxxxviij,col.iij,volu.j.& xcij.col,pe, vol.ij.vbi ponit de libris æſtimi. & omnino Iaſ.in l.admonendi,in repet, col.xlviij.in verbo, decimus caſus eſt, de iureiu,vbi ponit qd iuris ſi tales ſcripturæ priuatę non

Additio noua.

COmparationes. Comparatio debet fieri ex ſcriptura priuata,approbata,forenſi,vel publica: & qui cō
parationem faciūt,debent ſolenniter iurare ꝙ lo-
cum habet corā omni iudice,& in omni ſuo tēpo-
re.h.d.¶ Primò ponit procemiū. Secūdò ſtatutū.
Secūda ibi:ideoꝙ.Itē ſecunda ſubdiuiditur: quia
primò ponit ex quibus ſcripturis fiat comparatio.
Secundò per quos,& qualiter fiat. Tertiò in qui-
bus iudicijs.Quartò quo tēpore habeat locū iſta
lex.Secūda ibi:omnes aūt. Tertia ibi: & hoc ob-
ſeruari. Quarta ibi:his omnibus. ¶ Ad euidentiā
1 præmitte,ꝙ†cùm tractatur de comparatione[a],re
a quiritur duplex ſcriptura:vna,ex qua fit compara
tio,alia,ad quam fit cōparatio ſcripturæ. De pri-
ma,ex qua,loquitur iſta lex.de ſecunda, loquitur
aut.at ſi contractus.j.eo. ¶ Op.dicitur hic ꝙ ſcri-
ptura debet eſſe ſubſcripta.contra.de aut.at ſi con
tractus.j.eo.Solu.Dicunt quidam ꝙ hæc l.compa
rationes.corrigitur.alij dicunt,quod eſt veritas,ꝙ
lex iſta loquitur de ſcriptura, ex qua: authentica
loquitur de ſcriptura,ad quam.¶ Op.in lege Co-
dicis dicitur ꝙ per comparationem fit plena fides.
contra.de aut.at ſi contractus.Solu.in hoc lex Co
dicis corrigitur.& hoc eſt verū.quod intellige vt
ſtatim dicā.¶ Tertiò oppo.dicitur in lege Codicis
ꝙ licet quis producat chartulā contra ſe, non pōt
ex ea fieri cōparatio.cōtra.in aut.ad hæc. Sol. Di-
cunt quidā,& lex Codicis in hoc corrigit. Alij di-
cūt,& melius,ꝙ lex Codicis loquit, qn̄ ab eadem
parte producebantur ambæ ſcripturæ: licet vna,
ex qua petebat fieri cōparationem, contra ſe ali-
quid cōtineret:aut.ad hæc.loquit qn̄ volo vti ſcri
ptura,vt ex ea comparatio fieret, quā aduerſarius
meus cōtra me producit.¶ Op. dicit in lege Codi
cis ꝙ illi,q faciūt cōparationē,debēt iurare. cōtra.
ſufficit ſi ſemel iuret:vt ſ.de errore calculi.l.j.Sol.
à parte iuratur ſemel tantū.hic loquit de iuramen
to,quod præſtat ab illis,qui ſunt adhibiti ad com
2 parationem.Ex quo nota duo,vel tria. Primò †ꝙ
qn̄ in iudicio de aliquo dubitat ꝙ, cōſiſtat in artis
peritia,iudex committit peritis in arte:vt hic,& j.
de re mili,l.ſemel,in aut,de nō alie,§.quod aūt.&
3 de ven,inſpi.l.j.§.j.¶ Secūdò no.† ꝙ debet cōmit
b ti peritis[b] in arte plurib9,nec ſufficeret vni: vt hic
ibi alijs,&c,& d.l.j.§.j.ſ.de ven.inſpi, ſi tn̄ ſoli in
ciuitate nō eſſet niſi vnus peritus tantū, illi cōmit
teretur,& ſufficeret.d.§.quod aūt.¶ Tertiò not,
4 † ꝙ iſti quibus tanquam peritis committitur de-
bent iurare ſecundū formā hic poſitam.licet aliter
dixerit gl.& malè in l.iuſiurandi.ſ.tit.j. dic vt ibi.

AD hæc. In hac authentica adduntur duo genera ſcripturarum.h.d.

¶ Additio.

AD hæc. Opp,ꝙ iſta aut,in ſecūdo dicto,nihil addit ad
legem Codicis.nam ibi fiebat mentio
de publico inſtrumento.Sol, Dicit gl.
intelligas hic ꝙ inſtrumentū, qđ producebat ex
archiuo publico,nō erat publicum,hoc eſt, manu
c notarij publicatū;tamen adhibetur[c] fides ei, ſi ha-
bet teſtimoniū eius, qui præeſt archiuo publico,
¶ Pro declaratione huius gl,quæro vtrum ſit ne-
ceſſe,ꝙ ſaltem ſit ſcriptū manu publica;licet non
habeat teſtimoniū publicū.Glo,ſuper l. compara
tiones.ſuper verbo,forēſibus,de hoc dubitat. Ve
ritas eſt,ꝙ manu publica ſcriptum eſſe debet, nec
ſufficeret manu priuati,niſi eſſent duo;vt in c.qm̄
cōtra falſam,extra,de proba,& hoc ſentit gl. Sed
tunc vlterius quæro,quare dictum inſtrumētum
non dicitur publicum,ſi eſt manu publica ſcriptū,
Reſpondeo ꝙ licet non habeat omnes ſolennita-
tes inſtrumēti publici:vt puta,ſi in eo deficit dies
vel conſul.vel indictio,non vitiatur;vt l.cū taber
nam,ff.de pigno,ſed in inſtrumento illa requirun
tur:& idem ſi non haberet notarij publicationem
& ſubſcriptionem, ſi tamen apparet aliter manu
publica factum.quod eſt notandum.

SVMMARIVM.

1 ☞ Scripturis archiui publici, creditur: licet non ſint publicæ,& non habeant annos Domini, indictionem,& ſimilia.nu.2.

3 Iudex ꝙ non poſsit cogere partes ad ſcribendum, vt inde fiat comparatio.

4 Per comparationem literarum,ꝙ fiat plena fides & quando.

5 Comparatio literarum,ꝙ poſsit fieri ad librum rationum alicuius.

6 Quando fit comparatio,an ſola depoſitio teſtium ſufficiat.

7 Scripturæ priuatæ eſt triplex genus.

8 Apodiſſa quam probationem faciat.

9 Liber rationū alicuius,quam probationem faciat.

10 Literæ ſeu epiſtolæ alicuius quando probant.

d AT ſi contractus. [d]Hęc auth.
loquitur de ſcripturis,ad quas fit com
paratio.dicitur in l.comparationes. ꝙ
requiritur ꝙ ſcriptura ſit ſubſcripta tribus teſti-
bus. Contra;imò nō requiritur ſubſcriptio: vt in
iſta aut.at ſi contractus.quam modo vidiſti. Solu.
dicūt quidā,ꝙ iſta corrigit legē Codicis. Tu dicas
ꝙ iſta eſt vera,ꝙ lex Codicis loquitur de ſcriptu-
ra priuata,ex qua fit cōparatio:illa enim debet eſ-
ſe ſubſcripta.aut.at ſi contractus.loquitur ad quā
fit cōparatio.¶ Secūdò op,dicitur in l. cōparatio-
nes.ꝙ per comparationem literarū inducitur ple-
na probatio.Contra in aut.at ſi cōtractus. vbi nō
inducit plenam probationem,ſine adminiculis te
ſtium.Sol.lex Codicis in hoc hodie corrigitur, ꝙ
ſoli cōparationi non ſtatur.¶ Opp.tertiò,dicit in
l.comparationes.ꝙ non fit probatio ex ſcriptura,
quā pars profert cōtra ſeipſam. Contra in aut.ad
hæc.Sol.Gl.dicit ꝙ l.cōparationes.in hoc corrigi
tur.non eſt verū ſecūdùm doct.nā l. cōparatiōes.
loquit qn̄ duæ ſcripturæ producuntur ab vna,ea-
demq; parte,vna pro ſe,ad quā petit fieri cōpara-
tionem:alia contra ſe,ex qua petit fieri compara-
tionē.aut.ad hæc.loquitur,qn̄ quis vnā ſcripturā
producit pro ſe,& ad eā probandā vtitur ſcriptu-
ra,quā aduerſarius producit contra ſe:& iſta plus
placet. ¶ Venio ad aut. ad hæc. videt ꝙ dicta aut.
nihil addat ad l.cōparationes.de eo qđ dicit de his
quæ ſumuntur ex archiuo publico.nam l. cōpara
tiones.permittit fieri ex publicis ſcripturis.& hęc
aut.etiā in publicis loquitur:quare malè.Solu.Di
1 cit gl.†& bene intellige hic,de ſcripturis quæ ſu-
muntur ex archiuo publico,non tn̄ ſunt publicę.
Et ꝙ tex.dicit,ꝙ teſtimoniū habet publicū: intel
ligatis ꝙ habet teſtimoniū publicū illius officia-
lis,qui præeſt armario,ſeu archiuo:non ꝙ ſint ma
nu notarij publicata,quod eſt notandum: quia il-
lis ſcripturis creditur:licet non ſint publicæ ſcri-
e pturæ.Ex hoc ſequitur[e]†aliud,qđ iam notabili-
2 ter allegauit,ꝙ licet in ſcripturis armarij, non ſint
anni Dñi,indictio,& ſimilia:tn̄ probāt. Eſt enim
quędā priuata ſcriptura aut,in qua dictæ ſolēnita
tes nō requirūtur;vt l.cùm tabernā.§.j. ff. de pig.
Habes ergo hic,ꝙ cōparatio fit ex quinq; generi-
bus ſcripturarū,& non ex alijs,adeò ſecundū glo.
ꝙ ſi eſſet alia ſcriptura,quam pars,cōtra quam pe
titur fieri cōparatio,cōfiteretur eſſe ſuā;nō poſſet
ex ea cōparatio fieri.Ita videtur ſentire glo,ſuper
l.cōparationes.in gl.ſuper verbo, ſemetipſum,&
3 ſic†videtur ꝙ ſi iudex vellet cogere partē [f]ad ſcri
f bendum aliquid ſua manu,nō poſſet fieri cōpara-
tio:& hoc facere non poſſet.tex,enim ſimpliciter
dicit,nō aliter fieri:niſi ſicut iſta lex mādat,Modò
habes de ſcriptura per comparationem,ex quo ve
4 nio ad aut,at ſi cōtractus.¶ Op.& videtur†ꝙ ſcri
ptura per comparationē approbata,faciat plenam
fidem:vt l,ſcripturas.j,qui pot,in pig,ha,Sol.Di-
cunt quidam,ꝙ illa corrigitur per hanc legē. Alij
vt Fran.Accur.& do.Iac,de Bel,dicunt ꝙ ibi lo-
quitur, quando priuata ſcriptura habet ſubſcri-
ptionē teſtium vtriuſq; partis:& tūc non poteſt
circa comparationem eius errari de facili; ideo per
ſolam

ſunt ſubſcriptæ p partes nec teſtes,vide etiā Alex.cōſil. xvj.volu.v.colū.j. & ij.vbi dicit quòd ſcripturę ex archiuo publico,faciunt fidem in illo loco, in quo erat illud archiuum: alibi non etiam ſi ibi extaret ſtatutū, ꝙ talibus ſcripturis fides adhibeatur. Et idem dicit cōſi.xxiij.col, ij.volu.v.vbi dicit, ꝙ etiam non facit fidem contra non ſubditos.& Felin. in c.fin.col.pen.in verſic.fallit ſextò. extra,eod.& Bald. ccxxix. in prima parte.vbi ponit, q̄ requirantur ꝙ tales ſcripturæ faciāt fidem.

f ¶ Cogere partem. Vtrū iudex poſſit cogere aliquem,ad ſcribēdum ſua manu, ad hoc vt fiat comparatio. Bart. hic ꝙ non: ſed Bal. in l. cōparationes. ſ.cod.in vj.col.tenuit contrarium & bene per text.ſing. in aut. de inſtru. cau.& fide.§.ſi qs igitur in ſcribere coactus eſt.Et quid ſi litera erit diuerſa ab iſta ſcriptura, ponit,& vult Bal. in l.fi.in iiij.colū.ſ. de ſecun.tab. Adde, quòd idē tenet Paul.de Caſtr.in l. cōparationes ſ.proximè.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſolam comparationem inducitur plena fides. Sed quando non habet tot
ſubſcriptiones: tunc circa cōparationem de facili erratur: ideo requiritur
aliud argu. ita loquitur hic. & ſatis placet. ¶ Item oppo. ad iſtam auť. de l.
comparatiões. Solue vt dixi, illa lex hodie corrigitur in hoc, vt dixi: quia
hodie per comparationē nō fit plena probatio: aliàs plena fides. ¶ Sed ad
uerte: quia hoc intellige verum in apodiſsis, quæ dantur à parte parti. de
5 his enim loquitur tex. in corpore vnde ſumitur. Sed ſi † quis vellet facere
comparationes ad librum rationum eius, contra quem producitur: tunc
credo iura antiqua eſſe incorrecta: quia nō reperitur mutatum: ergo &c.
vt l. præcipimus. in fine. j. de appel. Ratio eſt: quia magis de facili ego poſ
ſum contra facere vnam apodiſſam, dicendo eam manu tua factam: ita ꝙ
per comparationem approbaretur, quàm poſsim facere de libro rationū
tuarum: maximè cùm liber rationum retineatur apud cōfitentem, & ipſe
alijs edidit. ¶ Opp. dicitur hic, ꝙ cùm fiunt comparationes, requiritur ar-
a gumētum. [a] cōtra. probatio per teſtes ſola ſufficit: vt l. vbi numerus. ff. de
teſti. & ſ. de teſti. l. iuriſiurādi. Ad quid ergo egemus cōparatione? Reſpō.
6 quādoꝗ † teſtes teſtificātur de veritate cōtractus: & tunc nō eſſet neceſſa
ria ſcriptura, dum tamen ſint tot teſtes quot ſufficiant: vel niſi eſſet de ca-
ſibus, in quibus requiritur quod fiat in ſcriptis. Ita loquiť in materia de te
ſtibus. Quādoq; teſtes non teſtificanť aliquid de cōtractu, ſed de ſcriptu-
ra: quia teſtificantur talem eſſe ſcripturam talis: tunc nec teſtibus ſolis cre
ditur ad plenam fidē ſine cōparatione, nec ſoli comparationi ſine teſtibus:
ſed facit ſemiplenam probationē: ex vtraq; autem colligitur plena fides:
vt hac auť. Ratio, quia qui teſtificantur de ſcriptura, de facili poſſent deci-
pi, propter ſimilitudinē literarum: & quia pōt quis literas alicuius de faci
li contra facere. Ita videtur ſentire quædam glo. parua in auť. e. circa prin.
b quod tene menti. [b] ¶ Vt igitur liqueat iſta materia, ſciendū eſt ꝙ nos ha-
7 bemus † triplex genus priuatæ ſcripturæ. Primū eſt apocha, quæ vulgari
ter dicitur apodiſſa, quæ datur à parte parti. Secundū eſt liber rationum.
8 Tertiū eſt epiſtola, ſeu litera, q̄ mittiť. ¶ Circa primū, ſ. † apodiſſam dic,
aut à parte, cōtra quam producitur, cōfeſſatur, ꝙ eſt ſua manu facta: & fa-
cit fidē: vt l. cùm de indebito. in fin. ff. de proba. Aut negať: & tūc aut ha-
bet ſubſcriptionē triū teſtiū, & contrahentiū: & tunc ex comparatione ſo
la, & ex ſola probatione fidem facit plenā: vt l. ſcripturas. j. qui po. in pig.
hab. nam propter tot ſubſcriptiones, non pōt errari de facili. Si verò nō ha
bet tot ſubſcriptiones: tunc habet locū hæc auť. quia ipſa nō habet plenā
fidē, ſi approbetur per comparationē tantū, ſed facit ſemiplenā. ¶ Itē non
facit fidem plenā, ſi approbetur teſtibus tātùm: ſed facit ſemiplenā. ¶ Itē
ſi approbetur vtroq; modo: tunc facit plenā fidem, vt hic: debent tamen
9 ad eſſe tot teſtes. quot vidiſtis no. in l. ſi. in fin. & auť. ibi poſita. ſ. ſi cer. pe.
& gl. hic repetit. ¶ Circa † ſecundū, ſ. circa librū rationum, debes aduerte
re: ſi quidem eſt confeſſatum, quòd ſit liber rationū eius, cuius dicitur, &
eius manu ſcriptus: ſi quidem continetur aliquid pro ſe, facit fidem in his
quæ dependent ex mera eius voluntate: vt l. Neſennius. ff. de nego. geſt.
ſecus in his alijs, quę ex mera eius voluntate non dependēt: vt l. exemplo.
& l. rationes. ſ. de probatio. Si verò continetur aliquid cōtra ſe: tunc facit
fidem: vt d. l. rationes. in fi. de prob. & l. quædam. §. numularios. & ibi no.
ff. de eden. Si verò, ibi contineatur aliquid, quod non eſt pro ſe, neq; cōtra
ſe, ſed pro alio, & contra alium: & tunc ſi quidem ille liber eſt cōfectus ex
neceſsitate officij de publico iniuncti: tunc facit fidem: vt d. l. quædam. §.
numularios. & ſ. eo. l. illatæ. Facit de adm. tu. l. Luciꝰ. §. tutelæ. Si verò nō
eſt liber ſic confectus: tunc non faceret plenā fidem, ſed faceret fortè ſe-
miplenam, ſecundū qualitatem perſonarū: vt no. in d. §. numularios. Fa-
cit quod nota. in l. in bonę fidei. ſ. de iureiurand. & l. admonendi. ff. de iu-
reiuran. Si verò dictus liber rationum negatur: tūc puto, quòd poſsit ap-
probari per ſolam comparationē, ſine alio argumento, ſecundū formam
10 l. cōparationes. qa hoc non reperitur correctū, vt ſ. dixi. ¶ † Circa tertium,
ſ. circa literas, ſeu epiſtolas: dico ꝙ qñq; quæritur de effectu eius quod in
literis cōtinetur: & de hoc dixi ſ. de proba. l. non epiſtolis. & l. non nudis
Quandoq; quæritur vtrum faciat probationem: tunc aut eſt epiſtola cō-
feſſata, & proba: vt l. Publia. in fine. ff. depoſiti. Aut epiſtola nō confeſſa
ta: tunc ſi quidem habet ſigillū publicum, probat. quod dic vt no. per do-
cto. in l. ſi qua per calumniam. ſ. de epi. & cle. & Gul. in l. ſi procuratorem
ff. de procu. ꝙ dixi vobis in l. ſi publicanus. §. j. ff. de publi. Aut nō habet
ſigillum authenticum: & tunc debet probari, ſicut aliæ apodiſſæ: vt ſ. di-
xi. Non habetis hic alia. De publicis ſcripturis nihil dico &c.

¶ Additio authenti.

AT ſi contractus. Opponitur, & videtur ꝙ ſola
comparatio faciat plenam fi-
dem: vt l. ſcripturas. j. qui pot. in pig. hab. Sol. Dicunt quidam
quòd iſta per illam corrigatur. Dy. & Ia. de Belui. dicunt ꝙ ibi
loquitur quando ſcriptura priuata habet ſubſcriptionē teſtiū, & nō par-
tium: tunc enim nec teſtibus ſolis crederetur, nec cōparationi, quo ad ple
nam fidem: ſed ex vtroq; colligitur plena fides; vt hic. Contra opp, nam
ſi teſtes ſunt ſoli teſtes: tūc enim probare pñt regulariter duo: licet quā-
doq; plures: vt l. teſtium. ſ. de teſtibus. & l. ſi. cum auť. ibi poſita. ſ. ſi cert.
pet. Ad quid ergo requiriť cōparatio? Rñdeo: hæc auť. loquitur quādo te
ſtes non deponunt aliquid de cōtractu, ſed de ſcriptura, ſcilicet an ſit ſcri-
ptura illius vel non: tunc enim nec teſtibus ſolis crederetur: quia de facili
errare poſſent, nec comparationi ſoli, ſed vtriſq;. ſed ſi teſtes deponerent
de veritate cōtractus, tunc eis ſolis crederetur. Ita
videtur ſentire quædam glo. paruula in auť. eo. §.
j. ¶ Opp. & videť ꝙ huic ſcripturę nullo modo cre
datur: vt in auť. eo. §. ſi verò tale. Solu. Ibi ab vna
parte erat inſtrumentū, & vxor viua: ab alia cōpa
ratio ſola. hic loquiť qñ ab vna parte eſt cōparatio,
& vxor viua: ab alia nil concurrit. ¶ Nunc ad de-
clarationem huius materiæ veniamus. Et gloſ. hic
intrat materiam, tam de publica ſcriptura, quā de
priuata. Ego de publica nihil dicam: ſed dixi in l.
exercendis. ſ. eo. ſed dicam de priuata. Et pro eius
euidētia eſt ſciendū, ꝙ habemus triplex genus pri
uatæ ſcripturæ. Quędam eſt quæ diciť apodiſſa, q̄
datur à pte parti. Quædam eſt priuata, vt liber ra
tionū quē, quis ſibi cōficit. Quædā eſt priuata ſcri
ptura: vt literę, ſeu epiſtolę, quas homines ſibi in-
uicem trāſmittūt. ¶ Circa primū dic, aut illa priua
ta eſt confeſſata ab vtraq; parte: & ſine dubio pro
bat cōtra ſcribentem: vt l. Publia. in fine. ff. depo.
Aut eſt negata: & tunc aut habet ſubſcriptionē te
ſtium, & vtriuſq; partis, & ad probationē facit ple
nam fidē: vt l. ſcripturas. j. qui po. in pig. hab. Ra-
tio, quia ꝓpter tot ſcripturas, in ea de facili errari
nō pōt. Aut non habet dicta ſcriptura ſubſcriptio
nē partiū: & tūc aut eſt approbata p cōparationes
tm̄, vel per teſtes tm̄ adſcriptos, vel nō adſcriptos:
& tūc nō facit plenā fidē, ſed ſemiplenā: & hæc no
tanť de iureiurādo. l. admonēdi. & ibi dixi. Aut p
cōparationē, & per ſolennē numerū teſtiū: & tūc
faceret plenā fidē: vt hic, & in corpore vñ ſumiť.
Sed quęro, qs eſt ſolennis numerus teſtiū, qui req
runť in ſcriptura, ad quā fit comparatio? Gl. ponit
hic, & gl. in l. ſi. cū auť. ibi poſita. ſ. ſi cer. peta. non
recito. ¶ Secūda ſcriptura priuata, eſt liber rōnū.
& in iſto dico, Aut eſt cōfeſſatꝰ: & tūc cōtra ſcribē
tē ꝓbat: vt l. quædā. aꝭs, argētariꝰ. §. numularios.
& ibi gl. ff. de edendo. l. inter chartulas. & ibi nota
tur j. de iure fiſ. libro decimo. qđ intellige ſecūdū
ea q̄ plenè notanť ff. de do. l. nuda ratio. Quod aūt
cōtineť aliquid, neq; ꝓ ſcribēte, neq; cōtra ſcribē
tem: & tunc aut ille liber ſcribiť de neceſsitate of-
ficij de publico iniuncti: & tūc fidem facit. d. l. quę
dam. §. numularios. Facit tex. in l. Luciꝰ. §. tutelę.
ff. de admi. tu. Aut non fit ex neceſsitate talis offi
cij: & tunc nō facit plenam fidem, ſed fortè ſemi-
plenam: vt notatur in d. §. numularios. & in l. ad-
monendi. In his tamen quæ dependent ex mera
volūtate ſcribentis, liber rationum faceret fidem:
vt l. Neſennius. ff. de neg. geſt. ¶ Si verò ſcriptura
contenta in libro rationum negatur: tunc ſi ſit ap-
probata per comparationē literæ factā ſecūdū for
mā l. comparationes. ſ. eo. puto ꝙ faciat plenā fi-
dem. nam auť. at ſi contractus. quæ reqrit ſcriptu-
rā, ad quam cum depoſitione teſtiū: loquiť de apo
diſſa: in libro rationum nil immutatur. & ſic rema
net diſpoſitio l. comparationes. vt l. præcipimus.
in fi. j. de appel. Et eſt ratio: quia facilius poſſet fa-
bricari falſa vna apodiſſa, quàm vnus liber rōnū.
Item, quia apodiſſa vt plurimum ſcribitur pręſen
te parte: ideo imputet ſibi pars, ſi nō fecit adhiberi
ſolennem numerum teſtium. Quę ratio ceſſat in
libro rationū. ¶ Tertia priuata ſcriptura eſt epiſto
la: & iſta ſi quidem fiat parte præſente: & dicitur
ſibi, dicas idē qđ in libro rationū: de hoc plenè di-
xi in d. l. nuda. ¶ Quæro, pone ꝙ produco contra
te quādam priuatā ſcripturā, quam dico manu tua
ſcriptam: & ad eam probādam nō habeo aliàs ſcri
pturas. ad quas fiat comparatio. videtur quòd nō
probet: per tex. in l. C. ibi non aliter fieri compara
tionem: ergo ibi dicit, ꝙ etiam ex cōſenſu partiū,
non pōt fieri comparatio aliter quàm in l. Codicis
dicatur. In cōtrarium videtur tex. in auť. e. §. ſi qs
igitur. Ad l. C. reſpondeo quòd ibi loquiť, quādo
dubitabať de alicuius ſcriptura, qui nō eſt, nec ha-
beri pōt, vt ſcribat: vel ſi poterat haberi, pars nole
bat quòd ſcriberet, ne literarū formā mutaret. Et
hæc ſufficiant circa ſcripturam priuatam.

a ¶ Argumentū. Adde Bart. & quæ ibi dixi in l. nuda rō. de donatio. & vide Bar. in l. ſcripturas. j. qui pot. in pign. habe.

b ¶ Quod tene mēti. Adde Bald. in auť. ſed nouo iure. ī iiij. col. ff. ſi cer. pet.

SVMMARIVM.

1 ☞ Scriptura ſemel in iudicio producta, & in actis copiata, facit plenam fidem.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶Cū quidā. Et iſtā l.alle. Bar.in extrauag.ad reprimēdū ver.de plano.qđ ex his ꝙ ꝓducunꝫ corā iudice,nō ſit probatio,niſi detur copia pti. Et vide ad hāc l. Guid.de Suza.ī auꝫ.ſi qs in aliquo.de edēdo. Et vtrū ſemꝑ ꝓbeꝫ amiſsio inſtr̄i ꝑ iuramentū,vide l.ſi quis ex argentarijs.§.pen.de edendo. & ꝙ incūbāt ꝓbāti,vide Inn.in c.cū olim.de priuile.& vide Bal.in l.fi.in ſi.de eden.& iſtum tex.no.alle. Bar.in l.j.ff.ſi tab.teſ. addē ꝙ ſcriptura exēplata ī iudicio faciat ſidem licet non reperiatur originale: Pet.de Anch. cōſi. xl.& qđ dicit Bart. editionē fiēdā non eſſe,cū qs vult redarguere de falſo niſi ſubſcribat ſe,ītelligit Bal. quādo vellet criminaliter accuſare.ſed ſi vellet ciuiliter excipere, non requireretur ſubſcriptio. & hoc ſequitur Paul. de Caſt.

✤ P. PAV. P.

a ¶Cūm qdā. Circa materiam huius l. vide Cepo. cautela clxij. Itē vide Feli. ī c.cōtingit. ī prin. extra, de fide inſtr. vbi habes ꝙ ꝓducēs inſtrumentum non tenetur ipſum originaliꝫ apud acta dimittere, ſed ſatis eſt ꝑſente pte oſtēdere & dare copiā eiꝰ de quo diſputaꝫ. Et ibi etiā in vlt.col.ꝙ volēs redarguere debet ſe inſcribere ad pœnā talionis,vt dicit Barto.hic.

b ¶Exhibēdū protocollū. Dixi in l.ſi legatarius. Adde Bart.in l.j.§.editiones.in ij.col. vbi latè,de eden.

c ¶In actis redactū. Adde Pet.de Anc. in conſi.clxxiij.inci.circa primum dubiū.ver.prætereа licet inſtrumētū.ibi ꝙ inſtrumētū productum licet nō incorporatū, dicitur de actis,qñ aliquis vult eū redarguere de falſo:& ſatis in propoſito. hic qñ inſtrumentū exemplatum faciat fidē, vide per Inn.in c. qm̄ contra. extra, de probatio.

d ¶Per iuramētum. Adde de hoc vt ſ. eo.in l.apud eos.

e ¶G.perpetuus. Adde & vide Inn.ibi qui dicit ꝙ taliter reſpondenti ſuccurreretur,ſi ſatiſfecit aduerſario de ſuo intereſſe.alleg.l.de ætate.§.ſi ex cauſa.ff.de interro.acti.de quo per eundem Bar. & ibi doc.in l.ij.ſ.de eden.per Bal.in repe.l.ij.ff.de iureiur.& latiſsimè vide ampliationes per Fely.in d.c.G.perpetuus.

f ¶In cōtractibus. Vide Bar.in l.Lucius ff.depo.idem in d.l.ſi quis.Et qñ probatur inſtrumentū ſimulatiōis,vide in l.ſi ex pretio.ſi cer.pe.Ita Bal. contra ad Velleia. Et qñ inſtrumētū dicaꝫ falſum,& qñ ſimulatū,vide Bal. in l.ſi ex cautione. in j.q.de nō nu.pe. & in l.multū.in j. co.j.ſi qs alteri,vel ſibi.vbi ſingu.vide de modo probandi ſimulationē. & qđ ipſe no.ī l.ij.de nō nu.pec. Adde bar. in conſi.incip.Pet. Nico.Pau.de Caſt. in conſil.cclxxviij. & cōſi. ccxxviij.cū ſeq. & conſil.cccc. xxxj. & anteriori cōſi.an exceptio ſimulationis impediat executionē,ꝑ Pet.de Anch.cōſi. ccclviij. Angelum conſil.cclxxij. Bal. cōſil.ccxviij. iij.lib. Alex.conſi.lxiij.& cxix. & ſequen.iij. lib. Bal.cōſi.cxlvj. v.lib.

✤ P. PAV. P.

f ¶In contractibus. Circa hanc legem inquantum loquiꝫ de ſimulatione mariti ad vxorē:quid in ſorore:& de quibuſdam coniecturis,vide Pau.conſi. lvj.& Barba.conſi. lxvj.volu. iiij.in j. dubio.

✤ POMATES.

g ¶Quandoq; vnū. Et no.ꝙ cūm plures ſint ſpecies ſimulationis,vt colligi poteſt ex dictis Bart.hic ꝙ volens probare contractū ſimulatum,ad hoc vt poſsit obtinere, debet probare modum, & ſpeciē ſimulationis.

2 Quādo aliqs ꝓduxit inſtrumētū ſolēniter publicatum,non cogitur protocollum exhibere,niſi velit illud de falſo redarguere.

3 Quę requiranꝫ ad hoc,vt quis cogaꝫ ad exhibendum protocollum.

4 Amiſsio īſtr̄i,& ſic caſꝰ,ꝓbaꝫ iuramēto.et nu. 8.

5 Practica ad hoc vt quis non poſsit amplius producere inſtrumentum.

6 Chartula non producta non facit fidem.

7 De falſo,quando poſsit,& per viam exceptionis, & per viam accuſationis cognoſci.

9 Sententia lata per inſtr̄a falſa poteſt retractari.

Cum quidā. [a] Hęc eſt bona & ſingularis lex inſtrumentū, cuius fides eſt ſemel approbata,debet iterum produci, ſi aduerſarius velit redarguere de falſo: & ſi non producatur,pro falſo habetur,niſi ille, qui ſemel produxit, ſe perdidiſſe ſolēniter iurauerit.hoc dicit.
1 ¶Nota†quòd ſcriptura ſemel in iudicio ꝓducta, & copiata in actis,facit plenā fidē licet authenticū non reperiatur: niſi de falſo redarguatur. ¶Nota
2 ſecundum caſum, quod quando aliquis† producit inſtrumentum ſolenniter publicatum, non co
b gitur ad exhibendū protocollum[b] vel oſtēdendū, niſi aliquis velit redarguere de falſo, ex inſpectio
3 ne protocolli.¶Nota tertiò†quòd nō ſufficit, ꝙ quis dicat ſe paratum redarguere de falſo : ſed eſt neceſſe quòd ſe īſcribat ad pœnā taliōis, antequā aduerſarius cogatur ad exibēdū vel ad exhibitionem eorum quę exhibere non tenetur.quod not. maximè pro his,qui petunt ſibi fieri copiā inſtrumēti,cū die & cōſule,cū intēdāt redarguere illud de falſo:vt no.in l.j.§.editiōes.ff.de edē.vt nō debeat fieri exhibitio niſi prius inſcriptionis pagina precęſſerit.quod not.Gl.tangit hic quędā alia,de quibus non curo,quæ per voſmetipſos videbitis.

¶ Additio.

Cum quidam. ¶Inſtrumentum cuius fides ſemel eſt approbata,nō debet iterum produci niſi parte volente de falſo accuſare,ſed ſi ꝓducēs ſe perdidiſſe iurauerit,excuſaꝫ,& hoc vſqꝫ ad ſnīam locū habet.h. d.¶No.ꝙ qñ inſtr̄m ſemel ꝓductū in actis exem
c plaꝫ,ꝙ illud exemplū in actis redactū[c] facit fidē de cętero:licet originale nō producaꝫ.ꝙ ītellige ſi fides eiꝰ eſt approbata,vt hic,in prin.Intelligo aūt fidē approbatā,ſi datus eſt terminus pti ad probādū,& nil ſufficiēter eſt probatū.¶Scđo no.ꝙ ei q dicit ſe velle accuſare de falſo,debet exhiberi inſtrumētū:dūmodo iuret,& ſe īſcribat priꝰ quā exhibeaꝫ:vt hic.ꝙ multū no.vt ſi ille,cōtra quē ꝓduciꝫ inſtr̄m,petat ſibi ꝓtocollū exhiberi,vel ſibi fieri inſtrumēti copiā cū die & cōſule qa ītēdit redarguere de falſo ꝓtocollū vel ex die & cōſule:ꝙ nō debeat fieri talis editio niſi priꝰ iuret,& ſe īſcribat: vt hic dicit.ſic intelligas ꝙ no.ī l.j.§.editiōes.ff.de edēdo.¶No.ꝙ qdā ītelligūt hic,ꝙ inſcriptio & accuſatio fiat cōtra notariū ſcribentem vt j.dicā.Ex quo habes ꝙ ſi volo accuſare notariū,poſſum petere inſtr̄m ab alio,quā ab ipſo notario:qa inſtr̄m
4 nō pōt bñ redargui,niſi videaꝫ.¶Itē no.†ꝙ pditū
d eſſe inſtr̄m ꝓbaꝫ ꝑ iuramētū:[d] & ſic caſus ꝓbaꝫ ꝑ iuramētū.qđ eſt notandū.ſtatim aliqualiter dicā,
5 No.ex hac l.†practicā ſolēnē.ꝙ ſi volo dicere nullū,vel falſum inſtr̄m ſnīam vel pręceptū quod tu habes cōtra me,fortè ī mei cōtumaciā,poſſum petere à iudice ꝙ faciat exhiberi,ſi quidē dicas te nō habere,nec vis ꝓducere,nec ſufficientes rōnes allegas quare non producas,de cętero producere nō poteris.Caſus eſt hic in §.quod ſi prædictū.Inn.
e ponit,licet nil alleget,in c. G. perpetuus[e] extra
6 eo.vide tex.iſtum.¶Itē† no.ꝙ licet nō producta chartula non faciat fidē hoc eſt intelligendū cōtra eū,qui iam petijt eā ſibi exhiberi,& exhibita non eſt,ſed cōtra alios remanet in ſuo robore:vt hic,& d.§.quod ſi prædictum.¶Vltimò nota ꝙ petitio exhibitionis chartulę,nō pōt fieri,niſi vſq; ad ſententiā.¶Opp.ꝙ non debeat iterū iurare.l.ij.de iura.calū.Dicūt quidā ꝙ hic corrigitur.Tu dic ꝙ hic loquiꝫ de alio iuramēto.¶Secūdò opp.& videꝫ ꝙ
7 † qui vult dicere falſum,non habet neceſſe ſe inſcribere:ſed poſsit de falſo excipiēdo cognoſci:vt l.damus.& l.præbemus.j.de fal.Sol.Dicūt quidā, hic loquiꝫ qñ mortuus eſt principalis delinquēs, falſum cōmittēs:donec eñ ille viuit,nō pōt de falſo cognoſci:niſi prius ille accuſetur criminaliter: vt hic.gl.tñ contradicit.ad leges in cōtrariū allegatas nō reſpondet:& ideo diſtingue multū notabiliter ſecundū Iac.de Are.& Cy.hic,q recitat eū multū ſolēniter:Aut qs vult dicere falſum cōtra ipſum criminoſum:& pōt ciuiliter,vel criminaliꝫ agēdo,vel excipiendo,ꝓut vult:vt d.l.damus.& l.fi.Aut cōtra aliū,tñ redundaret in præiudiciū criminoſi:& tūc aut criminoſus principalis viuit:& nō pōt de hoc principaliter ciuiliter cognoſci,niſi prius criminoſus accuſeꝫ,& conuincaꝫ:vt hic.Aut eſt mortuus principalis criminoſus:& tūc ſecꝰ:vt l.j.j.vbi cauſę fiſcales.quę probat hāc diſtinctio-
8 nē:vide gl.iſtā,& eā no.¶Opp.ꝙ caſus aliter† debet ꝓbari quā per iuramentū:vt l.ſi creditor.j.de pig.actio.Sol.Gl.notabiliter dicit.Quādoq; allegat qs caſum circa id,ad qđ non erat obligatꝰ:tūc
f ſufficit iuramentū:vt hic.Qñq; allegat circa id,ad qđ erat obligatus:tunc non ſufficit iuramētū:vt lege cōtraria.nota gl.¶Vltimò ad finē opp.j.ſi ex falſis inſtrumētis.l.j.& ij.Solutio.Quidam dicunt quòd hic in prima cauſa de falſo diſcuſſum fuerat: & iſta eſt vera in ſe & ei aliqualiter applaudit lite
9 ra,quæ dicit in prin.fides approbata.Vel dicas†ꝙ ſemꝑ poſt ſententiā pōt ſnīa irritari prætextu falſorū inſtrumentorū,ſi aliquis eſt paratus probare illa inſtrumenta falſa:ſed illud,qđ in hac lege eſt dictū,ꝙ pars debet iurare,& ſimilia,illud nō habet locū,niſi vſq; ad ſnīam.Nō ſunt hic alia.Bart.

Plus ualere quod agitur, quàm quod ſimulatè concipitur. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 ☞Quando agitur vnum,& aliud per errorē ſcribitur,præualet quod agitur.
2 Quando ſcribitur per fallaciam aliud,quàm agaꝫ, præualet quod agitur.
3 Si vnum agatur,& aliud ſimulatè de partium voluntate ſcribitur,quod præualeat.
4 Inſtrumento quando poſsit per partes cōtradici.
5 Contra præſumptionem iuris,& de iure,admittiꝫ probatio,ex volūtate vtriuſqꝫ partis:& etiam per partis confeſsionem.nu.6.
7 Cōtractū fuiſſe fictitium, quomodo probabitur.

LEX I.

f In cōtractibus.[f] Gloſſa allegat quaſdā concordātias,ex quibꝰ percepi talē doctrinā in hac materia.breuiter dicit.
1 Quādoq; agitur†vnum,& aliud ſcribitur per errorem:tūc ſine dubio præualet qđ agiꝫ;vt l.ſi quis in fundi vocabulo,de leg.j.& l.q quartam eo.ti.& l.quoties.de hære.inſti.j.de teſt.
2 l.errore.†Quādoq; vnūꝫ agiꝫ,& aliud ſcribiꝫ,per
g fallaciam vnius partis:& tunc idem,quod plus va
3 let quod agitur:vt j.eo.l.fi.Quādoq;† vnum agitur,& aliud ſcribitur ſimulate.de partium volūtate:& tunc aut illud,quod in veritate agitur,nulliꝰ eſt momenti,

eſt momẽti,& nõ valet quod agitur,nec qđ ſimu-
lať:ſed obſtat exceptio.ſ.de condi.ob turp.cau.l.
j.& l.ſi ſub ſpecie.ſ.de poſtu. Aut illud qđ in veri
tate agiť,erat aliquod ĩ effectu:& tũc aut illud qđ
ſcribitur,fit per modũ habilem,ad transferendum
vnã obligationẽ in aliam:& valet illud quod ſcri-
bitur magis,quã illud,quod in veritate fuit actũ:
vt ſ.ſi cer.pet.l.ſi ex pretio.& l.ſi pro mutua. Aut
non fit per modũ contrahibilem ſiue habilem ad
hoc:& tũc valet plus quod agitur quã quod ſimu
latè concipitur:vt per totum hunc titulum.

¶ Additio.

IN contractibus. Quia breuis eſt,non ſummať:& ideo ꝓ eius de-
claratione dic ꝙ qñ vnum agiť,& aliud
ſcribiť p errorẽ,preualet id,qđ agiť ſine dubio:vt
l.ſi qs in fundi vocabulo.ff.de leg.j.ĵ.de teſtamẽ.l.
errore.ff.de hære.inſti.l.quoties.circa prin.Qñq;
vnum agiť,& aliud ſcribiť ex dolo,ſeu fallacia par
tis:& tũc ratio illius qđ ſcribiť,nihil valet:ſed il-
lud qđ agiť,ſi actũ eſt:vt j.eo.l.ſi falſum.l.cũ prę-
cibus.ſ.de ꝓba.Quãdoq; vnũ agitur,& aliud ſcri
bitur de voluntate partium:& tunc valet illud qđ
in veritate agitur,nec illud quod ſimulatè:vt l.j.ſ.
de condi.ob tur.cau.de poſtu.l.ſi ſub ſpecie.Quã-
doq; illud quòd in veritate agiť,valere poteſt:&
tũc ſi quidẽ aliud ſcribatur per modũ habilẽ,& ad
transferendũ vnũ contractũ in aliũ:& tunc illud,
quod ſimulať,pręualet,& euacuať qđ in veritate
fuit actũ:vt ſ.ſi cer.pe.l.ſi ex pretio.& ff.ſi cer.pe.
l.ſingularia.& iſto caſu opponi non poſſet exce-
ptio ſimulationis.Si verò nõ fit per modũ habilẽ
ad transferendũ vnum cõtractũ in ſubſidiũ alteri⁹
tunc id,qđ agiť,præualet.& loquiť totus iſte titu
4 lus.¶ Oppo.j.arbitrium tute.l.fin.†Sol.Dicit gl.
ibi ſpãle,vt dixi in l.in exercendis.ſ.ti.j. Aduerte,
quantum eſt ad materiã d.l.in exercẽdis.nõ eſt ve
rum,quòd ibi ſit ſpeciale:quia inuẽtariũ ita poſſet
reprobari de falſo,ſicut aliud inſtrm̃,ſecundũ oẽs.
Quantũ ad materiã legis noſtræ dicas ꝙ ſi inſpicio
verba teſtatoris,intelliguntur vt iacent.fallit ibi:
quia ibi ſcriptura prępualet veritati:ſed hęc lex vo
luit aliud,ſcilicet ꝙ rei veritas hæc eſt.Illud quod
actum eſt inter partes,præualet ei,quod dictũ eſt:
hoc colligitur ex tex.q dicit in contractibus & in
rubrica:tunc ad contrarium reſpondeo.Quãdoq;
inſtrumentum ſcribitur de volũtate vnius partis
tantũ:& cõtra eũ tunc contradici non põt,ratione
ſimulatiõis:[a] vt lege cõtraria,niſi ex magna cauſa,
& præcedente ꝓteſtatione:vt l.q in aliena.in fin.
ff.de acqui.hære.¶ Contra hoc op.j.ad Velleia.l.
antiquæ.vbi inſtrumentũ agitur inter duos,& ta
men cõtradici non poteſt.glo.dicit fallit ibi.Pe.di
cit,ibi loquitur in inſtrumento publico.hic tex.de
bet intelligi in inſtrumẽto priuato.qđ nõ placet:
quia de omni inſtrumẽto loquitur.Dic ergo quòd
quãdo aliquis cõfitetur inſtrumentum publicum
ſcriptũ de ſua volũtate,non poteſt venire cõtra,di
cendo non eſſe verũ:quia ibi eſt ſcriptum:vt in cõ
trario.ſed ſi vult dicere illud eẽ ſimulatè cõceptũ,
de voluntate vtriuſq; partis,poſſet probari cõtra
5 riũ:nam contra† præſumptionẽ iuris & de iure ad
mittitur probatio ex voluntate vtriuſq; partis:vt
dixi in auť.ſed iam neceſſe.j.de do.ante nup.& gl.
6 in corpore vnde ſumitur:ſed† prẹſumptio,de qua
loquitur l.antiqua,eſt iuris,& de iure:ergo poſſet
probari contrariũ per confeſsionẽ partis præcedẽ
tem,vel ſubſequentẽ:nõ curo.facit l.generaliter.
de non nume.pecu.& ideo poſſet fortè dici,ſi in in
ſtrumento eſt ſcriptũ de volũtate partium,ꝙ illã
pecuniã habuit,& recepit:& etiam poſito quòd in
veritate nõ receperit:inſtrumentũ non poſſet dici
falſum ſed fictitiũ:nõ tamẽ dicat,notarius habuit,
& recepit,in p̃ſentia mei notarij & teſtiũ:qa illud
fortè eſſet falſum.¶ Opp.ff.de vſufru.leg.l.ſi alij.
Sol.vt in gl.& tene ſolutionem Ro.gl.ꝙ ibi non
cõſtabat contrarium.¶ Opp.de omnibus legibus,
quæ dicunt,ꝙ res iudicata habetur ꝓ veritate.Di
cit glo.fallit in illis legibus.& vbi vis ſit in ſentẽ-
tia:verum eſt,ꝙ ibi ſcriptura præualet veritati:tñ
nõ cõtradicit huic legi.Hęc em̃ lex loquiť in cõtra
ctibus:& idem putarẽ in ſentẽtijs,ſi ſentẽtia dareť
ficta:& hoc agereť inter partes,& iudicẽ,ſentẽtia
veritati nõ præiudicaret.ff.de app.l.ſi per luſorio.
7 ¶ Quęro qualiter ꝓbabitur iſta fictio.†Reſpon-
deo ſi poſſet ꝓbari p teſtes adſcriptos,q interfue
runt tempore cõtractus celebrati:hoc eſſet multũ
facile.Sed ſi tunc fuerunt adhibiti teſtes,qui igno
rabãt id,quod agebatur inter partes:puto,ꝙ ſi ꝓ-
baretur per teſtes,ꝙ in præfationibus,hoc eſt,in
tractatu habito de cõtractu fiendo:hic in veritate
agebatur,quod eſſet pign⁹:puta ſi fieret inſtrumẽ
tum venditionis,coram alijs teſtibus abſq; longo
interuallo,probaretur fictitiũ per illos teſtes,q in
terfuerũt ĩ tractatu,licet nõ in cõtractu.ff.de pac.
l.itẽ qa.§.ſi.& de ver.ob.l.Titia.§.idẽ r̃ndit.Bart.

¶ Additio.

LEX II.

ACta. Quando ſimulatio adhibeť de b perſona ad perſonam,præualet
veritas ſimulationi.h.d.Bar.

LEX III.

b EMptione. [b] Cõtract⁹ ẽptionis,ĩtelligiť eſſe
fact⁹ cã pignoris:maximè qñ apponiť
pactũ de retrouendẽdo. Cy.hic tãgit.
Dic vt extra,de pig.c.illo vos.de empt.& vend.c.
ad noſtram.

¶ Additio.

EMptione. In ſimulatiõe de cõtractu ad cõtra
ctũ,præualet veritas.h.d.quæro ad qd
eſt hoc vtile.R̃ndeo:quia pignore per-
cepto fructus extenuant debitũ:vt j.ti.ij.l.j.qđ in
emptione nõ eſt,quærũt doctores,vtrũ ex eo qđ
in cõtractu emptionis,apponiť pactũ de retrouẽ-
dendo,præſumať cõtractus pignoris.de hoc habe
mus duas decretales extra,de pig.c.illo vos.de ẽp.
& ven.c.ad noſtram.dic vt ibi.Bar.

¶ Additio.

SI falſum. Inſtrumẽtũ ẽt à ſubſcribẽte põt dici fal-
ſum.h.d.Facit l.iij.j.ſi qs alteri,vel ſibi
& iſta lex facit ad queſtionẽ de eo qui
dedit notario exiſtenti ad banchum quandã ſcri-
pturam,nõ vt eam mittat in quaterno:nũquid te-
neatur de falſo.& iſta lex tenet ꝙ ſic.& facit hęc l.
c ad id quod dixi in l.ſi quis obrepſerit,[c] ſ.de falſis.

De commodato. Rubrica.

LEX I.

EA quidem. Nota,ꝙ quãdo qs
ſuſcipit periculum caſus fortuiti
in ſe,tenetur.De quo plenè dice
mus in l.ſed & ſi quis.§.quæſitũ
ff.ſi quis cautio.&c.

¶ Additio. LEX II.

CVm eum. Opp.ĩ exceptione,reus debet ꝓ
bare.l.ij.& l.in exceptionibus.ff.de ꝓ
bat.ſed hic reus in excipiendo dicit nõ
eſſe finitũ tp̃s:ergo ipſe debet ꝓbare.Huius timo
re gl.vacillat.Tu dic ꝙ q agit actione ex cõtractu, c
debet ꝓbare ſubſtãtialia cõtract⁹:ſed q agit cõmo
dati,ad hoc vt ꝓbet cõmodatũ,debet ꝓbare rẽ cõ
modatã ad vſum,certo tp̃e limitatũ:aliàs nõ eſſet
cõmodatũ,ſed precariũ:vt no.ff.eo.l.ſi quis in cõ-
modato.§.ſicut.ideo hoc caſu negans cõmodatũ.
debet probare ea,quæ cõmodato incũbunt.Bart.

¶ Additio.

LEX III.

DE reſtituendis. Qui cõmodat
res cauſa pignoris,poteſt agere cõmo-
dati,vt reſtituantur finito tempore pi
gnoris.h.d.no.gl.q̃ hic eſt,quæ tractat materiam,
qua actione debeat agi,quando commodatur res,
vt pignoretur,& plenius quàm al bi.

a ¶ Ratione ſimulationis. Adde qñ cõtractus põt dici ſimulatus per cõtrahentem:& vide p Bar. in l.filios.j.de his quæ in frau.cre.& ĩ l.ſicut.§.ſupuacuum. quibus mo. pign.vel hypo.per Io.& alex.de Imo. in l. nemo põt. ff. de leg.j.& per eundem Imol.in ca.ad noſtrã. de empt.& ven.& in c.cũ contingat.de iureiurã.& in dictis locis,ẽt quãdo appoſitum fuiſſet iuramẽtum.

b ¶ Emptione. Vide quæ dixi in l.ſi.C. de pac.pign.

✻ P. P A V. P.

b ¶ Emptiõe. In iſta lege eſt vna gl.ſingularis ꝙ cõtract⁹ ſimulatus nõ firmatur iuramento.Idẽ Bar.in l.ſi qs ꝓ eo. de fide inſtru.Pan. in c.ad noſtram.de empt.& ven.Bart. in cõſil.inci.quæro dicit ſtatutũ Bal.& Ange. in l.fin. qui ſatiſda.cog. & Bal. hic in l.j.ĵ.de oper. liber.in rub.de iure iur.Angel.in l.j.de dote cau.nõ nume. Imo.in l.nemo poteſt.de leg.j.in c.cũ contingat .in xvj. charta.de iureiurã. Pau.conſi.cclxxx. in j.col. Si tñ eſſet iuratũ in inſtr̃o oĩa in eo contenta eſſẽ vera,& attendere & obſeruare,non poſſet tunc dici ꝙ ſit ſimulatum. Ita Alex. in d.l. nemo põt. in v.colũ. niſi prius petereť limitatio à tali iuramẽto,vt ibi ipſe intelligit vide eundem conſil. cxxxij. in ij. vol.& cõſi.xvij. in iij.vol.Itẽ pro declaratione gl. vide cõcordã.per Iaſ. in l.cũ ea.circa mediũ C.de tranſact vide & declara vt peũdem in l.ij.ad finẽ. ff.de iureiur.

c ¶ L.ſi quis obrepſerit. Adde Alex.de Imo.ibi:& in cõſi. lxxiiij. iij. volu.& Bar.in conſi. cxix. incip. Tudertinus. & eundẽ Alexã. in cõſi.lxx.& in cõſil. lxvij.col.ij. eo.vol.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ✠ P. P A V. P. ¶ Prætextu. Circa iſtam legem finalem & circa materiam retentionis, vide omnino Romanum ſing. cix. & quæ ſcripſi infrà, ob chirog. pecu. in l. j.

b ¶ Propter impenſas. Adde φ qñ contra maritum, vel eius heredes agitur pro reſtitutione dotis, nõ põt fieri retentio pretextu expenſarũ in re dotali factarũ. l. vnica. §. taceat. ver. ſed nec ob impenſas. j. de rei vxo. actio. & eſt ſpãle fauore dotis, ſecundũ Ange. in l. j. ff. ſol. ma.

✠ POMATES.

c ¶ Quod ex operis. Vide Alex. conſil. cxviij. in j. col. volu. iiij. Imo. cõſilio xviij. & ad hanc legem oĩno videas Alex. cõſil. j. vol. ij.

d ¶ Compenſat ſibi fruct⁹. Adde quòd quãdo mulier ageret hypothecaria, cõſtante matrimonio viro ad inopiã vergẽte, & fructus pcipiat, φ nõ tenebit cõpẽſare. & eſt in dote ſpeciale cõtra Raph. in l. ſi cõſtante. in prin. ff. ſo ſu. mat. Itẽ nõ extenuãt ſortẽ fructus, qñ vir cõſtante matrimonio percepit fructus ex re ſibi pignorata ꝓ dote per ſocerum. Caſus eſt in ca. ſalubriter. & ibi Ho. & doc. extra, de vſur. & p eũ dẽ habes alias duas limitatiões ad iſtũ text. & ad l. creditor. ſeq.

e ¶ Creditor. Iſtas leges cũ materia limita no. vt per Bar. in l. diuortio. §. ob donatiões. ſo. ma. Pro qb⁹ facit qđ habeť in l. j. & ij. j. de pac. pig. Itẽ & ſecundã regulã huius legis limita, niſi domin⁹ diũ directũ in pignus accipiat ab habente vtile. Facit tex. in c. j. extra, de feu. Et an idẽ iudicãdũ ſit in emphyteuta, & vſurario, vide no. p Hoſt. in Summa de vſur. §. in aliquo. verſi. Itẽ fallit in not. caſu. c. j. extra, de vſur. in eo q rẽ ſuã ab aliquo accepit, cũ eã aliter recupare nõ potuerit. Itẽ fallit in marito recipiẽte rẽ aliquã in pignus pro dote. c. ſalubriter. de vſur. Itẽ fallit in eo q in re pignorata laboranda gubernando labores, aut opas, adhi-

PRætextu. Hęc eſt bona lex: iõ eam tene menti perpetuo, &c.

¶ Additio.

SVMMARIVM.

1 ☞ Res commodata, quando poſſit retineri prætextu impenſarum.

2 Si actione commodati petitur quãtitas, an poſſit cum debito compenſari.

PRætextu. [a] Nõ eget ſumma rio. Opp. & videť quòd † poſſit retineri: vt l. in rebus. §. poſſunt. ff. eo. Sol. Ibi propter impenſas [b] retinetur & iſtam materiam quãdo retẽtioni ſit locus, ponunt hic docto. & in l. ſi nõ ſortem. §. ſi centum. ff. de condi. indebi. dic vt ibi. ¶ Quærit gl. † quid ſi actione commodati petatur quãtitas, vtrum poſſit cum debito compenſari. Glo. dicit φ ſic: ſiue actio commodati detur ad intereſſe, ſiue ab initio commodata ſit quantitas: & ſic intellige l. ſi. de compenſa. Vide glo. iſtam, quę tenet φ qñ pecunia debetur vt ſpecies, poteſt compẽſari. Cõtrarium notatur in l. cùm fundus. §. ſeruum tuũ imprudens. ff. ſi cer. pet. & ibi dixi. Quatenus ad ꝓpoſitum, dico φ contraria gl. loquitur quãdo illa ſpecies petebatur rei vendicatione: hic quãdo petebatur actione perſonali. Vltramõtani tenẽt ſimpliciter contra illam gl. Videbitis in d. l. ſi. j. de cõpenſationibus.

De pignoratitia actione. Rubrica.

¶ Additio.

SVMMARIVM.

1 ☞ Fructus extenuant debitum, & nu. 3.

2 Creditor compenſat ſibi fructus, quos percipere potuit.

4 Creditor an teneatur fructus conſeruare, & vẽdere temporẽ cariſtiæ.

LEX I.

QVod ex operis. [c] Reditus, qui pcipiunť ex pignore, extenuãt debitum, & creditor teneturſi pign⁹ per eũ deteriore tur. hoc dicit, cum lege ſequenti.

1 ¶ Nota φ † fructus extenuant debitũ. ¶ Secũdò notat† φ creditor cõpẽſat ſibi [d] fructus quos percipere potuit. ¶ Opp. ad† primum, φ fructus non compenſentur. de l. ſi conuenerit. ff. eo. Sol. Intelligunt docto. hic, quando fructus ſunt conſumpti: aliàs ipſi fructus eſſent pignori, ſicut ipſum prædiũ, vt l. j. j. de pactis pign. & l. quãuis. j. in quibus cau. pig. taci. contraha. ¶ Sed iuxta hoc moueo dubium, † vtrũ creditor teneatur fructus cõſeruare, & vẽdere tẽpore cariſtiæ. Breuiter, quidã ſunt fructus, qui debent vendi primo tpe: quia ſtatim corrumpunť: vt poma, & ſimilia: & illa conſeruari nõ debẽt: vt ff. vt in poſ. leg. l. ſi cui. §. q legatorũ. Quidam ſunt φ cõſeruari poſſunt: & illi ſunt cõſeruãdi: vt d. §. qui legatorũ. non tñ teneť eos cõſeruare vltra annũ: vt l. ſi. §. pe. ff. de requi. reis. Intra annũ ergo alienet tẽpore cõpetenti, ad modũ diligentis patriſfamiliàs, & cũ intra annũ alienare teneať: vt d. l. nõ eſt prẽſumendũ φ ea ſeruauerit de anno in annum: & ſic fecerit cõtra id quod lex vult, arg. ff. pro ſocio. l. merito.

LEX II.

CReditor. [e] Nota tex. ibi: quos percipere debuit: qa ꝓbare quod pcepit eſt difficile: ſed probare qđ pcipere debuit. eſt facile: quia põt dici φ cõi æſtimatione potuiſſet tm̃ locabet: qa iſto caſu fructus cũ laborib⁹ cõpẽſanť, ſcđm Hoſt. in d. §. in aliquo. ver. iiij. & Io. An. in c. cõquęſtus. de vſur. vide de materia in c. ad noſtrã. de reb⁹ ecc. nõ alie. Itẽ põt limitari hęc lex, niſi iuratũ eſſet de ſoluẽdo pecuniã creditori: nec in aliquo cũ moleſtare, ꝓ tex. no. in c. ad noſtrã. de iureiur. & qđ no. Bar. in l. ampli⁹. ff. rẽ ra. hab. & adde qđ no. Imo. in l. j. §. per ſeruũ. ff. de acquir. poſ. & materiã vide in c. ad noſtrã. de iureiur. & in c. cõquęſtus. & in c. cũm q. de pigno. & in c. ex lr̃is. de iureiu. Quid aũt in vẽditis ſocietate, an fructus cõputenť in ſortem: vide Bal. in hac lege. & ad iſtã materiã vide q̃ hic dixi poſt Bal. Et qñ fruct⁹ extenuãt ſortẽ vide no. q. Bald. in rub. C. de cõtrahẽ. emp. in xv. q.

ri, ſeu lucrari in anno. Tene mẽti: quia vtilia ſunt.

¶ Additio. LEX III.

PActum. Licet creditor poſſet vẽdere pignus ex pacto, nõ prohibetur debitor agere cõtra eum, ſi malè vendidit. Bar.

SI creditor. Quis debeat ꝓbare caſus fortuitos. Glo. ponit hic: & etiam hoc ponit glo. in l. ſi quis ex argentarijs. §. an nec hæredi. ff. de eden. & ibi dicemus.

¶ Additio.

SVMMARIVM.

1 ☞ Creditor debet probare caſum, manifeſtis probationibus, rem perditam. & nu. 4.

2 Culpam ꝓbat, qui illam allegat. & nu. 4. & nu. 6.

3 Res dicitur amiſſa, quando facta diligenti inquiſitione, recuperari non poteſt.

5 Manifeſtæ probationes quæ dicantur.

7 Caſus cõtingens circa perſonã probať iuramento.

SI creditor. Si pign⁹ pereat, abſq; culpa creditoris, piculũ eſt debitoris. h. d. cũ l. ſeq. & l. ſi nulla. & l. pign⁹. ¶ Nota φ † creditor debet probare caſum. l. rem perditam. ¶ No. φ debet probare manifeſtis probationibus: & ſic non ſtaretur iuramẽto ſuo. ¶ No. φ probata amiſſione, debitor debet probare culpã: vt innuit tex. ibi: ſed ſi culpæ reus deprehẽdatur: quaſi dicat, creditor debet deprehendi reus culpæ à debitore: & ſic debitor debet probare culpã, quòd qualiter intelligatur, dicã j. quia in gl. dubitať de hoc. Pro declarãda lege, iſta ſunt examinãda duo. Primò, quia hic dicitur, quòd creditor debet probare ſe perdidiſſe, qualiter probabit hoc: & de hoc nihil in gl. ¶ Secũdò qs debet ꝓbare culpã amiſſiõe ꝓbata.

2 In gl. ſunt opi. finaliter dicit † φ q culpã dicit, illã probet. Ita tenet hic. & Inſti. quibus mo. re cõtra hi. obligatio. in fine. ſed in l. ſi qs ex argentarijs. §. ſi. ff. de edẽdo. videť dicere, φ aň oĩa debet ille, qui agit, dolũ ꝓbare, vel culpã: poſtea reus probare caſum. Doc. circa hoc parũ dicunt. Breuiter ante oĩa

3 eſt ſciẽdũ, φ res † amiſſa dicitur, qñ adhibita diligenti inquiſitiõe recuperari nõ põt. Facit. ff. de pe

4 ti. hære. l. deperditũ. ¶ Nunc † ad propoſitũ, quandoq; rem amiſſam abſq; culpa eſt cã defenſionis: quãdoq; eſt cauſa actionis. Primo caſu, aut probatur res non perueniſſe ad manus eius, qui conuenitur: & tũc ipſe probat rem amiſſam eo ipſo, quòd adhibita diligenti inquiſitione eam nõ reperit: & ſe non reperire dicit, niſi per aduerſariũ probetur eius dolus, vel culpa: vt l. cùm ita. §. ſpecies. de lega. ij. quod no. ff. de ꝓba. l. cũ de lege. & j. de iure delib. l. ſi. §. licentia danda. Quandoq; apparet rẽ perueniſſe ad manus eius, qui conuenitur: & tunc ſi dicit rem amiſſam, debet probare indubitanter: ſed aduertendũ eſt, φ ſi ad illã rem reſtituẽdã tenebatur iuris obligatione, amiſſionem debet probare manifeſtis probationibus: dicã ſtatim. Si verò tenebatur iudicis officio, põt per iuramẽtum probare: vt ſ. de fide inſt. l. ſi. Quæ autem ſint iſtæ manifeſtæ probationes, dicam ſtatim. ¶ Si verò rem amiſſam eſſe, eſt cauſa actionis alicuius, ille debet probare: vt l. ſi quis ex argentarijs. §. ſi. ff. de eden.

5 Quæro, quę ſunt † iſtæ manifeſtæ ꝓbatiões? Reſpondeo: quidã ſunt caſus fortuiti multùm patentes, vt mors, incurſus hoſtium. & ſimilia: & tũc nõ eſt dubium de probatione. Quidã ſunt caſus fortuiti, q clandeſtinè occurrũt: vt ſunt furta: & iſtis non eſt ſtandũ ſimplici aſſertioni conuenti: vt l. ſi nulla. j. eo. ſed debet probari alijs præſumptionibus: vt puta, quia reperit oſtiũ fractũ, vel φ famulus aufugit, & ſimilibus. Ad hęc l. non omnes. §. à barbaris. ff. de re mili. ſecundum docto. & hæc diceretur

✠ P. P A V. P.

e ¶ Creditor. Ad apoſtillã pcedentẽ ibi. Itẽ fallit in eo, φ in re pignorata. Addẽ Com. cõſi. xix. ĩci. quidã nobilis. vir. ĩ vltimo dubio, dum loquiť de recipiẽte caſtrum pignori cũ pacto φ fruct⁹ efficiant ſui, & debeãt cuſtodire caſtrũ qa ſi expẽſe aſcendant tantũ, quantũ fructus, eos non cõputãt in ſortẽ, licet aliàs pactũ de lucrãdo fruct⁹ rei pignoratæ non valeat, vt ibi pereũ. Itẽ circa apoſtil. quã ponit hic Alex. ſcilicet in habẽte directũ dominiũ & accipiẽte pignus ab habente vtile &c. vide Ro. ſingulari cccxxv. inci. creditor. Item circa aliã limitatione, quã ponit etiã hic alex. de ſuſtinẽte magnos labores ĩ re pignorata. Ad de etiã Roma. ſingulari cccclxix. in ci. regula eſt. Item vide aliã ſimilẽ deciſionẽ de ꝓcuratore, qui emit rem noĩe dñi, & ſoluit ipſe ꝓcurator pretium, & poſtea res fuit ſibi tradita, quã tanto tpe poſſidet φ fructus aſcẽdunt ad quãtitatẽ pretij, φ teneť tradere rẽ dño ſine aliquo ꝓtio. Habes in rubr. ff. mã. Ad hoc bar. Quid aũt ſi fructus extarẽt, & creditor vellet reſtituere, vide Iaſ. poſt alios in l. diuortio. §. ob donatio. col. ij. ſol. mat.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ceretur manifeſta probatio. Manifeſtum eſt enim qđ ex legiti
mis præſumptionibus apparet: vt l. licet. ff. de leg. j. In eo qđ
6 dicit, euidens. & l. ſi quis locuplex. ff. de ma. teſtamẽto. † Quę
ro, quis probabit culpã. Veritas eſt iſta: quidam ſunt caſus, q
regulariter non eueniunt ſine culpa: vt furtum: vt l. cùm duo
bus. §. dãna. & ibi no. ff. pro ſocio. Incẽdium: vt l. ſi vẽdita. ff.
de per. & cõmo. rei vend. l. iij. de offi. prę. vig. Item fuga carce
rati, & hominum, qui cuſtodiri debuerũt: vt l. ſi à bonę fidei.
ff. de rei vend. & in iſtis caſibus non ſufficit conuentum pro-
bare caſum, niſi probet illũ ſine ſui culpa accidiſſe: vt l. ſi quis
fundum. §. Imperator. ff. loc. Intellige enim ibi abigeos clam
ſubripuiſſe. & ff. de cuſt. reo. l. ſi. j. eo. l. pignus. & ibi ſtatim di
cam. Ratio, quia præſumptio eſt contra eum, qui dictũ alle-
gat. Quidam ſunt caſus, qui regulariter cõtingunt ſine culpa,
vt incurſus hoſtium, & latronum, impetus aquarum, & mors
animaliũ, & ſimilia: vt not. in l. cũ duobus. §. dãna. ff. ꝓ ſocio.
& probatur ff. de reg. iur. l. contractus. In iſtis ſufficit cõuẽto
probare caſum: qui dicit culpam, illã ꝓbet: quia præſumptio
eſt, ꝙ abſq; culpa acciderit. Ita debet intelligi hic cum gl. hic
7 poſita. Prędicta vera, † qñ allegatur caſus circa res. ſed ſi alle-
garetur caſus circa perſonas, puta impedimentũ infirmitatis,
vel alterius caſus, propter quod dico me nõ poſſe venire, vel
aliud facere: tunc dicit Gul. de Cu. conſiderata qualitate pſo
næ, ſtandum eſt iuramẽto ſuo: vt l. ſcire oportet. §. ſufficit. de
excu. tuto. j. de rep. & diuortijs. auſ. hodie. Idẽ videtur tenere
Spec. in tit. de appel. §. nunc breuiter. ver. quid ergo.

¶ Additio.

a QVæ fortuitis. [a] Creditor non teneť de caſu, niſi ſit actum.
¶ Nota quòd caſus fortuitus eſt ille, cui reſiſti nõ
poteſt: vt hic, & l. contractus. de reg. iur.

¶ Additio.

CReditor. Creditor tenetur de culpa adhibi ta in deteriorãdo rem pignoratã,
& ſumptus recuperat. h. d.

PIgnus. No. hic maiorẽ, quẽ facit iſtę text. in prin. & eſt in barbara. ¶ Item no. qđ
dicit in horreis in quibus alij ſolebant vti, pro iſtis
quid deponunt pecuniam penes campſores, penes
quos ſolet deponi per alios, vt excuſentur.

¶ Additio.

PIgnus. Nota regulam, ꝙ res perit ei, cuiꝰ eſt qui allegat rem amiſſam furto, debet
probare, ꝙ culpa eius ceſſet: quod apparet hic dũ
dicit, in horreis, quibus alij ſolebãt publicè vti. Ra
tio eſt: quia caſus in furto includit in ſe culpam regulariter. ſe
cus in aggreſſura latronum: vt ſ. eo. l. quæ fortuitis. dixi in l.
ſi creditor. ſ. eo.

SVMMARIVM.

1 ☞ Titulus pignoris, non eſt ſufficiens ad præſcriptionem.
2 Succeſſor vniuerſalis, non poteſt præſcribere, quod nõ pote-
rat defunctus.
3 Actio pignoratitia non præſcribitur longo tempore.
4 Probare obligationem, & rem traditam loco pignoris, ad qd
ſit vtile.
5 Practica ſingularis in actione pignoratitia.
6 Si debitor agit rei vendicatione contra creditorem, an tũc poſ
ſit referri quæſtio dominij.

¶ Additio.

NEque credito. Titulus pignoris nõ eſt ſufficiens ad prę-
ſcriptionem, & exceptio pign. excludit vendican
tem iure dominij. & ſolutio debiti excludit vendi
1 cãtem per hypothecã. h. d. ¶ Nota quòd † titulus pignoris nõ
2 eſt ſufficiens ad præſcriptionẽ. ¶ Nota † ꝙ ſucceſſores vniuer
ſales non poſſunt præſcribere illud, quod nõ poterat prę̃ſcri-
3 bere defunctus. ¶ Nota etiã quòd pignoratitia † actio nõ præ
ſcribiť longo tpe: quia eſt actio perſonalis: & hoc pro prima
parte. ¶ Quærit glo. quando naſcať pignoratitia, & qñ poſſit
præſcribi iuri offerẽdi. Dic vt in ea. ¶ Venio ad verſi. vnde in-
4 telligis. Quęro, ad qd eſt vtile † probare originẽ rei. Dicit glo.
intellige hic originẽ, ſcilicet obligationẽ factã eſſe, & rẽ tradi
tã eſſe loco pignoris. quod ſufficit ad hoc: quia q ſemel poſſe-
dit, præſumiť hodie poſſidere. no. vbi dixi in l. ſiue poſſidetis.
ſ. de proba. quia habuit cauſam ab actore. Iſtud dictũ, licet ſit
verùm in ſe: tamẽ nõ congruit huic literæ: quia præſupponit
tex. pro cõſtãti, quòd aduerſarius tenet rem: ergo aduerſario
tenente precario, ſi probarem originẽ rei, hoc eſt, rem obliga-
tam: tamen confiteor debitũ: & ſic creditor poſſidẽs nõ hr̃et
neceſſe probare. cuius contrariũ ſubdit tex. Alij dicũt, ꝙ pro-
bare originem rei, ſufficit ad hoc quòd creditor poſſidens nõ
præſcribat: quia habet ſciẽtiam alienæ rei. Certè hoc eſt etiã
verum in ſe: ſed huic literæ non congruit, per rationem quã
dixi. Alij, & iſta opinio poniť in gl. dicũt, ꝙ hic vendicať res
pignoratitia actione. Certè nec hoc placet: quia tunc non ha-
beret neceſſe creditor probare debitum. Vnde potes eã lege
re ſic, ſcilicet originẽ rei: hoc eſt, cauſam quare res ad te perue
nit iure dominij: & tunc hęc lex ſine ſcrupulo procedit. Vel ſi
5 volumus ſuſtinere gl. & habemus vnum † caſum ſingulãrẽ, &
no. vt debitor, vel eius hæres, agat pignoratitia, vel rei vẽdica
tione dicens rem fuiſſe ipſi creditori obligatam: & traditã: ne
ſcit tñ pro quanta pecunia: ſed paratus eſt ſoluere debitũ qđ
oſtenderit. Certè tunc creditor cogetur ad reſtitutionem rei.
Principale eſt enim, quòd probẽ rem obligatã, & traditã, ſed
nõ pro quanto: quia teſtes non recordanť: & ſecundũm hoc
6 eſt hic caſus no. ¶ † Circa vltimã partẽ huiꝰ legis quęro, vtrũ
ſi agatur, rei vendicatione contra creditorẽ. poſſit referre qõ-
nem dominij. Quidam ꝙ nõ. gl. ꝙ ſic, & bene. Dic vt ff. cõmo.
l. ita vt ſi fur. Vel pone caſum, ꝙ dicebat aliquis ſe pignoraſſe
fundum, ſpe futuræ numerationis, quo caſu debet creditor ꝓ
bare debitum, hoc eſt, pecuniam numeratam: vt j. ſi pig. cõuẽ.
nu. ſe. non ſu. l. j. & j. de non nume. pecu. l. j.

¶ Additio.

PIgnoris. Debitor repetit à creditore pi- gnus per hanc actionẽ. Itẽ credi
tor non poteſt pignus occupare ſua authoritate,
abſq; pacto, vel iudice. h. d. ¶ Nota ꝙ ex pacto li-
cet alicui rem debitoris capere ſua authoritate: aliàs nõ. vide-
bitis j. de pig. c. creditores. ¶ Opp. glo. de damno infec. l. vtiq;.
Solue vt in ea.

¶ Additio.

b QVò minus. [b] Soluto debito reperitur pi- gnus, nõ obſtãte præſcriptio
ne longi temporis.

De exercitoria, uel inſtitoria actione. Rub.

¶ Additio. LEX I.

SEruus. Si ſeruus cõtrahat in negotia tiõe permiſſa obligat domi-
nũ inſtitoria: aliàs de peculio vel de in rẽ ver
ſo. ¶ Quæro, quomodo probabitur nullam
rem mutuam eſſe acceptam. Dic vt in gl. &
plenè in l. j. §. j. & §. non autem. & l. fin. ff. de
exercitoria.

¶ Additio.

SI mutuam. Præpoſitus ad vnum actum, obligat dominum vtili inſti-
toria. h. d. cum lege ſequenti.

Quod cum eo, qui in aliena eſt poteſtate. Rub.

¶ Additio.

SVMMARIVM.

1 ☞ Pater conſentiens contractui filij, qñ in ſolidũ obligetur.
2 Pater cõſentiẽs decurionatui filij, qñ obligetur etiam priuato.
3 Iſta nomina de peculio, de in rem verſo, quod iuſſu, & ſimilia,
non ſunt nomina actionum, ſed adiectiones.

LEX I.

CVm filius fa. Pater pro filio tuto re non teneť, niſi de
peculio, vel de in rẽ verſo: niſi cõſenſerit, vel
eũ decurionẽ creari ꝑmiſerit. h. d. ¶ Opp. ff.
de tu. l. ſi filius. Sol. dicit gl. no. Aut filius dať
tutor in teſtamẽto; & pater nõ teneť, niſi de
peculio, ſiue conſentiat, ſiue nõ: vt in l. Lucius Titius Caiũ Se
ium. ff. de admi. tut. Aut datur à iudice: & pater non conſen-
1 tit, & non tenetur in ſolidum. d. l. ſi filius. ¶ Nota ꝙ † licet pa-
ter conſentiat cõtractui filij: non per hoc in ſolidũ obligatur:
vt ff. quod iuſſu. l. j. §. j. Breuiter iſtam materiã ego poſui in l.
ſi cũ dotem. §. tranſgrediamur. ff. ſol. mat. Quãtum ad propo
ſitum dic, quod quidam ſunt actus, vel cõtractus, qui pertinẽt
ad nos: tunc conſenſus, ſeu voluntas noſtra, inducit mandatũ
ſeu ratihabitionem: vt l. j. in princi. ff. manda. & l. qui patitur.
eod. titu. Si verò ad nos non pertinet, tunc ſi quidem ille, qui
conſentit poterat cogi conſentire, & ſe obligare: cùm conſen
tit, ſe obligat: vt l. ſi filius. de tute. & l. ſi. de ſuſpec. tu. l. ſi quis
inter. §. imper. ff. de excu. tuto. Aut non poterat cogi conſen-
tire, vel ſe obligare: & tunc conſentiendo nõ obligatur. l. Lu
cius. ff. de adminiſtra. tuto. ibi enim erat datus tutor in teſta-

P. PAV. P.

a ¶ Quæ fortuitis. Circa hãc legẽ, quã Bar. nõ legit, & generaliter qñ qs teneať de caſu fortuito, vide quæ habes in Bertach. in verbo, caſus. & circa iſtã legẽ quæ vult ꝙ res pereat dño, adde etiã ꝙ omne emolumẽtũ ſuperueniens cedit dño, vide Pau. conſi. ccxviij. ad finẽ. Item limita iſtã regulam qñ dño vtilitas ſpectaret: ſecus ſi vtilitas rei ad alium ſpectaret in totum vel in partẽ, vide Iaſo. in l. ſi paſcẽda. in j. col. C. de pac. Item limita nõ ꝓcedere vbi aliquis remaneret dñs ex aliquo iure ſpeciali inducto in eius fauorẽ, vide Iaſ. in l. ſi pupillus. per gl. ibi in vlti. col. ſi cert. pet.

POMATES.

b ¶ Quò minus. Nota facientẽ conſueta fieri, excuſari à culpa. Et videas idem ecõtra, ꝙ qui nõ facit cõſueta fieri, incurrit culpã. ita areti. cõſi. xxxviij. col. ij. & vide Alex. cõſil. ciij. vol. ij. col. ij. & penul.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

mento:& ideo nō cogebaſ fideiubere:nec pater cogebaſ ſe ꝓ
eo obligare.Idem ſi poterat cogi conſentire tunc non obliga
tur:vt l.cùm nō ſolum.§.neceſsitate.C.de bo.quæ li. ¶ Op.
2 † & videſ ꝙ pater,qui conſentit decurionatui, nō obligetur
priuatis,ſed ſolū Reipublicæ:vt l.j.in fi.de ma.cōuc.So.qñ pa
ter nō conſentit decurionatui,obligaſ Reipublicę,& obligaſ
pro officio qđ ipſi filio daſ:dico ea actione,quę oritur ex ipſo
officio:& ex ea adminiſtratiōe,vt hic.nō ſi oriatur ex aliquo
particulari actu,vel delicto cōmiſſo in officio:vt l.contraria.
3 ¶ Vltimò no.†ex hac l.ꝙ iſta noīa de peculio,de in rem ver-
ſo,qđ iuſſu,& ſimilia,nō ſunt noīa actionū,ſed ſunt adiectio
nes.qđ apparet hic dū dicit,tutelę vel negotiorū:&c.Facit ff.
de pec.l.iij.§.cui cōgruit.ī prin.& l.ſi filius.in fi.de ī rē verſo.
de exerci.l.ſi tñ plures.§.fi.& de inſt.l.cuicunq;.§.nō tñ Bar.

¶ Additio.

LEX II.

FIus. Filius ſui iuris effectus, nō tenetur ex an
tè geſto niſi inquantum facere pōt,ſi pa-
ternam hęreditatem nō habet.hoc dicit.Quęre in
glo.& expone ibi,proprij edicti impetratione &c.
& ꝑ edictū quod cū eo qđ eſt factum ad interpretationē & li
mitationem edicti de capi.dimin.in eſt,per qđ actio in filium
reſtituebatur inſolidum:quia per mutationem ſtatus erat li-
beratus.Quærit glo.quomodo intelligatur inquantum face-
re poteſt.Dic vt in ea.Non ſunt hic alia.

¶ Additio noua.

LEX III.

ETiam. Actio de in remverſo,competit ex
eo quod verſum eſt,nec aliter volū
tas dñi requiritur.h.d.Gloſ.colligit differentiam
eſſe inter iuſſum & mandatum.Dic vt in ea.

¶ Additio noua.

SI ex cōtractu. Qui cōtrahit, vt nūcius,
nō obligatur. hoc dicit.

¶ Additio noua.

NVllares. Filiusfamiliàs pōt fideiubendo
obligari,& patrē obligat de pe
culio.h.d.Gl.primò notat hic differētiā inter filiū
familiàs,& ſeruum in contrahendo.Secūdò ponit
lecturam,ſuper ſecūdo reſponſo.Tu tene primam gl. & not.

SI ſeruus. Not.ex hac l.& ex eo qđ diciſ
in gl.qđ qui locat rem tuā te in
uito,& ignorāte,tibi non præiudicat quin cōdu-
ctorem poſsis tua authoritate repellere.

¶ Additio noua.

SI ſeruus. Dominus pōt ſua authoritate
repellere inquilinū qui cū ſer
uo nō habente mandatū contraxerat.Tene mē
ti caſum iſtum,pro locationibus factis ab his,q
mandatum non habent:vt poſsit expelli inqui
linus,vel colonus à domino propria authoritate.Oppo.vt in
glo.& tene duas vltimas ſolutiones.

FI qui ſeruo. Hæc eſt bōa lex.no.iſtud:
qa notabile de eo q mutu-
at factori alterius.de quo per gl.magnā in l.ſi pu-
a pilli.§.j.ff.de neg.geſt.& per Cy.[a] hic.

¶ Additio noua.

SVMMARIVM.

1 ☞Geſtum nomine meo ignorante eo,cum quo geritur,poſ
ſum habere ratum.
2 Ex contractu geſto per alium nomine meo,quando tenear.

FI qui. Duas partes habet.Prima in ſeruo.Se
cūda in libero.Secūda ibi,alioquin.&
iſta ſecūda pars eſt ſingularis.Breuiter hoc inten
dit:Actio de peculio,cōpetit durāte poteſtate,&
ea finita intra annū.Itē ex contractu liberi neg.geſt.tenetur
dñs ſi in rem ſuam vertat,vel ratum habeat.h.d.Ad primam
partem opponi.de l.j.§.annus.ff.quando actio de peculio eſt
anna.Solu.vt in glo.¶ Venio ad vltimam partem:& primò
quęro,dicitur hic,cū libero rem agēte,&c.de quo loquiſ.Di
cit glo.intellige de procuratore,geſtore,& tutore,vel curato
re.Inquantū dicit de geſtore,dicit verū:& eſt no.& ſingula-
re,& intelligit glo.in l.ſi pupilli.§.j.de nego.geſt.Inquantū
dicit de procuratore,verum dicit in ſe,tamen non cōgruit lite
ræ:quia tunc ratihabitio non requiritur.quod hic diciſ in li-
tera.¶ Opp.š.ſi tutor vel curator īterue.l.ſi creditor.& ſi cer.
pe.l.cum qui.Solu.dicit gl.illa ſecundùm iſtam:quia non te-
netur dominus,niſi in duobus caſibus hic expreſsis:poſtea
gl.in fi.ſoluit aliter.& illa eſt vera,ſecūdū Pe.in cōtrarijs qui
contraxit cum geſtore,habuit reſpectum ad perſonam geſto
ris,vt tex.dicit:tamē de domino nil fuit dictū,nec ſic,nec nō:
& tunc tenetur in duobus caſibus hic expreſsis.eſt not.caſus.
¶ Opp.& videtur quòd dominus poſsit habere ratum,quod
ſuo nomine nō eſt geſtum:vt l.ſi pupilli.§.ſed ſi ego.ff.de ne
1 go.geſt.Solu.Dicit † gl.nota.licet non fuerit geſtum nomine
domini à mutuante:fuit tamē geſtū ab ipſo recipiēte:& ideo
poteſt ratum habere.no.tex.& gl.iſtā.¶ Vltimò gl.remittit
ad no.in l.eum qui.š.ſi certum peta.ſed in l.eum qui.nil dicit,
ſed ſe remittit ad no.in l.ſi pupilli.§.j.de neg.geſ.Sed quia ibi
2 elapſo anno non examinaui:ideo dic,† Aut quis contrahit cū
tutore,vel curatore:& dic vt l.poſt mortem.ff.quādo ex fac.
tut.Aut quis contrahit cum procuratore:& dic vt l.ſi literas.
j.mand.Quandoq; quis contrahit cum eo,qui nullum habet.
mandatū:& iſta eſt ſecūda materia noſtrę legis quo caſu dic,
Aut quis contrahit cum aliquo penitus extraneo,nō gerente
negotia alterius:tunc ille,ad quē pecunia aduenit,nullo mo-
do tenetur:vt l.non aduerſus.š.ſi cer.pet.Aut quis contrahit
cum negotiorum geſtore alicuius ſine mādato:& tunc aut cō
trahit cum eo contemplatione ſerui tantùm,ita quòd nō do-
mini:& tunc ipſe tenetur,non dominus:vt š.ſi tutor vel cura
tor interue.l.ſi creditor.& d.l.cū qui.š.ſi certū pet.& hoc no.
in fi.gl.Aut contraxit cū eo,cōtemplatione domini,ita ꝙ nō
geſtoris:& tūc videor gerere negotium domini,& ipſe domi
nus teneſ negotiorū geſtorū actione,ſi negotium eſt geſtū vti
liter:vt l.quæ vtiliter §.ſed an vltro.ff.de nego.geſt.& l.ſi
pupilli.§.j.eo.tit.Aut contraxi contemplatione vtriuſq;,&
vterq; tenetur:arg.d.l.ſi pupilli.§.j.Aut contraxi cum geſto
re contēplatione ſui:de domino aūt nihil agitatū fuit:tūc dñs
regulariter nō tenetur,niſi in duobus caſibus hic expreſsis.Et
prædicta fortè vera ſunt in eo,qui gerit negotia abſentis,ſed
in eo q gerit negotia dñi,vel ſcholaris,eo præſente,vel patiē-
te:tunc tenetur dominus inſtitoria:ſi accepit in eam cauſam,
quā dominus ſibi erat ſolitus cōmittere:vt l.ſi.ff.quod cū eo.

¶ Additio.

SI ex alio. Filius ſui iuris effectus,ex antè
geſto vtili contractu teneſ inſo
lidum,ſi patris eſt hæres:aliàs inquantū facere po
teſt.hoc dicit.Bar.

¶ Additio.

SVMMARIVM.

1 ☞Pater pro filio in ſolidum quando teneatur.
2 Actio mandati,cum actione quod iuſſu,quando concurrat.

1 SI mandator. Pater † tenetur pro filio
inſolidum, ſi mandauit,
iuſsit,vel fideiuſsit.h.d.¶ Nota tres caſus:ꝙ in
2 ſummario dicit,vt gl.dicit.¶ Quęro,† vtrū cōcur
rat actio mandati,cum actione quod iuſſu.Gl.hic recitat vno
modo:alio modo recitat ff.qđ iuſſu.l.j.§.j.& iſta tene menti.

¶ Additio.

CVm ancilla. Ex contractu habito cū
ſerua, nō tenetur domi-
nus,niſi quatenꝰ peculium eſt locupletatum.h.d.
Vide gl.quæ eſt hic,quę ponit tres caſus,in quibꝰ
actio de peculio datur inquantum eſt locupletatum peculiū.

¶ Additio.

DOminum. Ex cōtractu ſerui teneſ do
minꝰ de peculio,& de in rē
verſo:& eſt natiua,& non datiua.quod plenè dixi
in l.frater à fratre.in j.gl.magna.ff.de condi.inde.
& ibi dixi tenendo ꝙ ſit natiua,nō datiua.contra Cy.hic.Bar.

SVMMARIVM.

1 ☞Mandans accipere pecuniam incertam mutuo,ita obliga-
tur,ſicut ſi mandaret de certa.
2 Literæ commendatitiæ quando obligent.remiſsiuè.
3 Mandatum generale quando ſufficiat ad actionē quod iuſſu.
4 Expreſsè dicitur illud,quod ſpecialiter exprimitur.

b DOminos. [b] Iſta eſt bona lex.Primꝰ & vl
timus caſus iſtiꝰ legis notabi-
1 les ſunt.Vide gl.ſup verbo,mētiaſ.Ex quo no.† ſi
mādo tibi de mutuāda pecunia incerta,ꝙ ita obli-
gatur mandans,ſicut ſi mandaret de pecunia certa.¶ No.ſecū
2 dò † ꝙ iſtę literæ cōmēdatoriæ nō obligant:vt hic.Idem ha
betur in l.ſi verò nō remunerandi.§.cùm quidam.ff.man.de
quo plenè dixi in l.Lucius.ff.de fideiuſ.& nota bene hūc vlti
mum,& primum caſum &c.

¶ Additio.

DOminos. Dominꝰ obligaſ quod iuſſu,
ſi ſpecialiter mādauit:ſecꝰ ſi
generaliter,vel literas cōmēdatorias miſit:tūc tā
c tùm de peculio obligaſ.h.d.¶ Nota ꝙ literę[c] cō-
mendatoriæ

a ¶ Et ꝑ Cy.ī l.ſi cre
ditor.š.ſi tutor vel
cur.latè per Barto.
poſt gl.in l.ſi pupil
li.§.j.de nego.geſt.

b ¶ Dños.Vide Bar.
& quæ ibi dixi per
eum in l.Lucius Ti
tius.ff.de fideiuſ.

c ¶ Literę.& ꝙ literę
commendatitię nō
obligent,adde Spe
cu.in titul. de cle.
peregr.§.j.& gl. in
cle.j.de iure patro.
& Bald.in l.ſi lite-
ras.j.mand. Barto.
& ibi Alexand. in
l.Lucius Titius.ff.
de fide.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶ Excepta. De intellectu huius legis vide plenè per Imo. poſt Barto. in l. ſtipulatio iſta. §. ſi ſtipulet. aliàs in §. ſi ſtipuler. & §. ſi quis. de ver. obliga.
b ¶ Mihi donatum. Et ibi dixi in l. quod mihi donatum. in fi. & Bal. hic contra. in ij. & iij. col.
c ¶ Cùm per liberā. Adde l. fi. §. fi. ſecundùm intellectum Bar. ff. de dona.

✻ P. P A V. P.

d ¶ Macedonianum. An filiuſfamiliàs poſsit mutuò acci-
3 pere qñ pater eſt furioſus, vide Are. in l. cū hęres. ī prin. de acqui. hære. An autē filiuſfamiliàs ſit tutus in foro cō ſcietię, vide panor. in cap. nouit. in xij. col. extra, de iudic. Item circa l. Macedoniani ꝙ pater tenetur emere libros filio ſtudenti, vide Pau. de Caſt. conſi. clxxxiiij. Bart. in l. fi. C. de ſilētia. li. xij.

✻ P. P A V. P.

e ¶ Si filiuſfamiliàs. Iſtam regulā huius legis, ꝙ ratihabitio
4 æquiparatur mādato, limita ſingulariter vt nō habeat locum in ſtatutis. nā ſtatutū puniēs mādantē nō habet locū in ratū habente: Bal. in c. ex huiuſ-
1 modi. extra, de ꝓcur. ad idē quod voluit Bal. in l. obſer-
a uationē. §. fin. ff. de offi. proconſul. vbi dicit ꝙ ſtante ſtatuto ꝙ matrimoniū nō poſsit probari, niſi per inſtrumentum, nō habet locū in ratū habēte. Aduerte tñ ꝙ libellus de mādato in ratihabitione locū obtinebit. do. Ant. in ca. atteſtationes. in
1 pe. co. extra, de deſpon. impub. Item alio mō limita vt ꝑ Alex. in l. ſi pecuniā. C. de neg. geſt. Itē notandū ꝙ ratihabitio non trahiť
b retro, niſi ad id qđ à principio erat inualidū. Gl. notat in l. Iulian⁹ ait. ff. qui ſatiſd. cog. Itē limita vt ꝑ Alex. cōſil. ccccxcj. in j. col. Itē an & qñ actus nullus poſsit ratificari, vide Roma. cōſi. liiij. & conſil. cccxl. Itē limita vt ꝑ Fel. in c. nonnulli in iij. col. extra, de reſcri. Item no. ꝙ ratihabitio non æquiparať mādato, vbi ꝓ forma requiriť cōſenſus & authoritas alicuius aliàs ſi etiā eſſet dictū ꝙ nō poſsit aliquid fieri ſine expreſſa licentia alicuius, ſufficit ꝙ ille poſtea ratum habeat. Vide Com. cōſi. clxxviij. in ij. dubio. inci. theſaurarius. Item æquiparatur mandato priuato, non publico, nec in his quæ ſunt authoritatis, vide Feli. in c. prudentiā. in prin. in vlti. col. extra, de offi. dele. Itē pro limitatione ad regulā, vide per Feli. in c. ſicut tuis. extra de mino. Vide tres limitatiōes per Alex. cōſi. lxxviij. in v. volu. in v. & vj. col. Item ꝙ non trahať retro, qñ qs ratificat actum qui nō fuit geſtus noīe ſuo nec in præiudiciū tertij, vide Imo lā ī l. ſi homines. §. ſi fideiuſſor. ff. de ſolut. Item ſicut ratihabitio trahitur retro, & mandato comparatur: eodē modo reprobatio actus trahitur retro, & prohibitioni à principio comparatur. vide Bart. in l. Pomponius. la j. col. vj. ff. de nego. geſt.

mendatoriæ non debent trahi ad hoc, quod pecunia mutueť l. ſi verò non remunerandi. §. cùm qui-
3 dam. ff. man. ¶ Secundò † nota ꝙ generale mandatum non ſufficit ad actionem quod iuſſu. d. l. j. §. j. dicit, expone hic ſpāliter, id eſt, expreſsim. ſufficit tamē ſi generaliter exprimatur. ¶ Opp. cōtra hoc de eo quod dicitur hac lege de procuratore generali. Sol. Intelligit generali de eo, q liberā nō habet, aliàs ſecus. Idē ſi dictum eſſet per dñm, ꝙ haberet ratum quodcūq; geſtū eſſet: vt l. j. §. j. ff. q đ iuſſu. Requiriť enim ꝙ dñs ſciat ſpeciē cōtractus: vnde non eſt neceſſe, ꝙ iubeā ſeruo ꝙ contrahat cū Titio: ſed ſufficit ꝙ iubeā ei ꝙ emat, non dico à quo, & quam rem. hoc ſufficit ad actionē quod iuſſu. d. l. j. §. ꝙ iuſſu. Sed ſi facerē eum procuratorē generalem omniū bonorū meorū, quantūcunq; haberet liberā, quia nō exprimo ſpeciē cōtractus, nō haberet locū q đ iuſſu. hoc qđ hic etiā ꝓbať in inſtitoria, & exercitoria actione, in quibus licet ſeru⁹ volente dño cōtrahat: tamē competit inſtitoria, & nō qđ iuſſu: quia certa ſpecies cōtractus non eſſet demandata ¶ Vltimò tene menti illā expoſitionē
4 ſpecialiter, id eſt expreſsim: quia † expreſsè diciť illud, quod ſpecialiter exprimitur. de quo in l. Lucius. ff. de vulg. & pupil. Bar.

Per quas perſonas nobis acquiritur. Ru.

SVMMARIVM.

1 ☞ Poſſeſsio, & dominium, quando quęratur per procuratorem.

LEX I.

EXcepta. [a] Secundū verā lec. breuiter dicit Per liberā pſonā acquiriť nobis poſſeſsio, nō dominiū actu ciuili interueniente. h. d. ¶ Opp. & videť ꝙ poſſeſsio, & dñiū, quærať ꝑ ꝓcuratorē, vt j. de acqui. poſ. l. ꝑ ꝓcuratorē. Hic aūt diciť ꝙ ſola poſſeſsio quęriť, quare malè. Solue vt in prima gl. ¶ Contra hoc opp. per pactū legis cōmiſſorię transfertur dominiū ipſo iure ergo per pactū procuratoris quęriť dominiū dño. cuius contrariū hic diciť, Glo. videť dicere ꝙ hic per procuratorē non quæritur actio perſonalis, ſed dominiū bene transfertur. ſic loquitur cōtrariū. Do-
1 cto. † noſtri dicunt, & bene, quòd tunc eſt verum, quòd poſſeſsio, & dominium, quęruntur per procuratorē: quando agitur per actū naturalē, vt per traditionem poſſeſsionis: ſecus per actum ciuilē, vt per pactum legis cōmiſſorię vel actionis in diē: & eſt ſecus hic. Et probatur hæc diſtin. ff. de acq. re. do. l. ea quę ciuiliter. & dixi plenè in l. qui mihi
b donatum [b] ff. de do.

¶ Additio.

EXcepta. Per liberā perſonam pōt nobis quęri poſſeſsio, & quod cauſať ab ea per acquiſitionē naturalem: ſecus ſi ꝑ ciuilē. h. d. ſcđm veram lecturā. ¶ Opponitur ex pacto legis cōmiſſoriæ transferť dominiū ipſo iure. j. de pactis inter empt. & ven. l. cōmiſſoriæ. ſed dominiū poteſt quæri per procuratorē: ergo dominus hic poteſt agere ex iſto pacto. Huius timore dicunt quidam quòd dominus non poteſt agere perſonali actione: ſed bene rei vendicatione. Tu dic ſecundùm Moder. ꝙ iſta lex declaratur per l. ea quæ ciuiliter. de acqui. re. do. Nam ea quę acquiruntur ꝑ actum naturalem, acquirūtur nobis per liberā perſonā: ſecus in his, quę acquiruntť ꝑ actū ciuilē. Ita hic qñ dño quæritur per actū naturalē, hoc eſt per traditionē poſſeſsionis: tunc per liberā pſonā nobis quæriť: vt in prin. huius legis: ſed qñ per actū ciuilem, vt per actū legis cōmiſſorię, nō quæritur nobis: vt in ſecundo reſponſo. ¶ Oppo. ff. de vſuris. l. ſi quis ſolutioni. §. j. Dicunt quidā, non quęritur dño directo iure: ſed de æquitate. Sed tu dic ꝙ regulariter non quęriť. Fallit in caſibus, qui ponūtur Inſti. de inuti. ſtip. §. ſi quis alij. tangā in l. multum. j. ſi quis alte. vel ſibi. ¶ Quęro, quomodo fuit hic conceptum. quidam dicunt, in perſonam dñi. quod eſt falſum: vt l. eum qui. §. ſi actori. de conſt. pec. Notatur in l. ſtipulatio iſta. §. ſi quis inſulam. de ver. obl. Dic ergo quòd fuit cōceptum in perſonam procuratoris. ¶ Quæro, quæ eſt differentia inter dominiū & obligationē. Glo. dicit, quia iura incorporalia ſunt ita infixa oſsibus ꝙ ſeparari nō poſſunt. Tu dic quòd ratio eſt ea quæ ponitur in l. ea quæ ciuiliter. de acqui. re. do. Bar.

LEX II.

c CVm per liberam. [c] Cùm per liberam perſonā quæriť nobis actio principalis, quæritur etiā acceſſoria. h. d.

LEX III.

SI duo vel plures. Hæc l. dicit breuiter. Simplici iuſſui prǽualet nominatio: ſed iuſſus ſpecialis præualet nominationi.

d *Ad ſenatuſcon. Macedonia.* [d] *Rubr.*

LEX III.

SI filiuſfa. Nota hāc legē quòd non valet mutuū, ſi ſimpliciter credebat filiūfamiliàs: niſi ductus iuſtis rationibus credat &c.

¶ Additio.

SVMMARIVM.

1 ☞ Filiuſfamiliàs, aſſerens ſe emācipatum à patre, perdit beneficium Macedoniani.
2 Quis punitur propter mendacium.
3 Credens aſſertioni aduerſarij, quando excuſetur.

e SI filiuſfamiliàs. [e] Si filiuſfamiliàs ſe patrēfamil. dixerit, beneficiū Mace-
1 doniani amittit. h. d. ¶ † No. ꝙ per hāc legē ſæpe apponūt notarij in cōtractib⁹ clauſulā: talis offerēs ſe emancipatū à tali ſuo patre. & per
f hoc perdit beneficium [f] Macedoniani. ¶ Secundò
2 no. † ꝙ propter mendaciū qs puniť. ¶ Quęrit glo. qňo poſſum me oſtendere crediddiſſe nō vana ſimplicitate duct⁹. Rñdet, eo ipſo ꝙ cōtrariū nō ꝓba-
3 tur. Vide gl. & no. † ex hoc ꝙ iuſta cā eſt, ſi qs dicat ſe credidiſſe aſſertiōi aduerſarij. Ad idē ff. qñ actio de peculio eſt annalis. l. j. §. fi. aliàs eſt l. ij. ¶ Sed q̃ro, quaľr poterit ꝓbari cōtrariū, vt ꝙ ipſe ſciebat ſic non eſſe. Dic ꝙ multi modi eſſe poſſunt, inter quos eſt, ſi erat ita cōiuncta pſona, ꝙ veriſimiliter ignorare nō deberet: vt l. de tutela. ff. de ī integrū reſti. Bar.

¶ Additio.

SVMMARIVM.

1 ☞ Teſtis qui deponit ſuꝑ publica voce, & fama, ſi dicit ſe ſcire, quia ſic dicitur, non probat.

XEnodorus. Exceptio ſenatuſcōſulti ceſſat ī qnq; caſib⁹ hic expſsis. h. d. ¶ Quęro, teſtis interrogat⁹ ſi de hoc eſt publi-
1 ca fama & vox: dicit † ꝙ ſic. interrogat⁹ quō ſciret: dicit ꝙ ſic publicè diciť: vtrū ꝓbet. Hic vř tex. ꝙ ſic. In cōtrariū eſt veritas; quia pōt publicè dici ꝑ vnū. ergo rō iſta nō ꝓbat; vt l. nō nudis. & l. nō epiſtolis. ſ. de ꝓba. Nō obſtat hic tex. quia hic poniť iuris miniſteriū: vñ ad ꝓbādū illud, quia ſic publicè dicitur: requiritur ea q̃ agebat: quæ cōtrahebat publicè: vt ſic videať ab omnibus: vt ff. e. l. iij. Bar.

f ¶ Beneficium Macedoniani. Adde Bald. in l. ij. ſ. ſi aduer. rem iud. vbi dicit hoc verum, ſi geſsit ſe pro libero per x. an. & refert, & ſequitur Alexā. de Imol. in l. j. §. ſi quis patrem. ff. eo. titul. in apoſtil. ad Barto.

SI filiusfa. Ratihabitio retro trahiť, et mãdato cõparatur.h.d. ¶ Additio.

SI filiusfa. Origo actionis inſpicitur qñ mutatio ne facti ratio non mutatur. hoc dicit. ¶ Op.gl.de l.licet.§.ſed ſi filius.& §. ſequẽ.ff.de pec.Gl.nõ ſoluit. Tu dic, ꝙ hic ex mutatione tituli nõ contingit mutatio rõnis: ſecus in lege cõtraria. ¶ Iſta lex facit ad queſtionem, ſi ego emerẽ, & feciſti refutationẽ de ꝑtio: deinde iſtud ſtatim promiſi ex alia cauſa, ꝙ non debeat ſolui, niſi vna gabella. ¶ Additio.

SI permittente. Volũtas partis tollit exceptionem Macedoniani, cõtra pſonalẽ, & hypothecariam.h.d. Bar. ¶ Additio.

SVMMARIVM.

1 ☞ Pater qñ teneatur emere libros filio ſtudẽti.

MAcedoniani. In mutuo ad vſus neceſſarios ceſſat Macedonianũ: & actio de peculio finita patria poteſtate eſt annalis actio qđ iuſſu ꝑpetua.h.d. ¶ Op.hæc lex videť ſibi contrariari.in principio innuit patrẽ teneri inſolidum: in ſecundo reſponſo ipſum teneri de peculio.Sol.Dicit gl. Aut quis expẽdit ꝓ filio in talem cauſam, quam pater habet neceſſe facere, vt emere filio libros, poſtquã miſit eũ ad ſtudiũ. & loquiť iſtud principiũ.aliàs ſecus: & ita loqui-
1 tur ſecundũ reſponſum. ¶ Not.gl.† quę innuit ꝙ ex quo pater mittit filium ad ſtudiũ, pater habet neceſſe emere libros. In cõtrariũ videť quod hoc ꝓcedat ex mera volũtate: vt l.quæ pater.ff. fami. erciſ.Puto ꝙ quædã eſt diſciplina cõis: vt quis addiſcat legere, & ſcribere: & ad iſtud pater teneť: vt l.qui filiũ.ff.vbi pup. educa.debe.Quędam eſt diſciplina nõ cõis, vel addiſcat leges, vel alias ſciẽtias: & ad iſtud nõ teneť pater. d.l.quæ pater.Nec obſtat gl.iſta: qa intelligo, ꝙ pater habeat neceſſe emere libros, ſtante illa volũtate quòd ſtudeat, cũ ſine libris ſtudere non poſsit: nam ſi vellet mutare voluntatem, poſſet. Dic vt ff.fami.erci.l.ſi filia.§. idẽ aliàs l.ſi vna. Vltimò materiam huius legis declarat gl.in l.ſed Iulianus.§.quod.ff.eo.Bar.
¶ Additio.

SVMMARIVM.

1 ☞ Filij appellatione facta à lege venit nepos ex interpretatione extenſiua.

SI filius. Hæc exceptio tuetur patrem cõuentũ actiõe de peculio. Item appellatio† filij facta à lege porrigiť ad nepotes.h.d.Simile habes in l.filium habeo.ff.e. Et aduerte, quia lex dicit, porrigitur. quaſi dicat ꝙ hoc eſt ex interpretatione extenſiua, non quòd comprehẽdatur ex propria ſignificatione. Dixi in l.liberorum.ff.de ver. ſigni.& ff.de libe.& poſthu.l.Gallus.§.j.
¶ Additio.

SVMMARIVM.

1 ☞ Ratihabitio quòd retro trahitur, & mandato comparatur.
2 Artifex accipiens pecuniam mutuo, in dubio videtur accipere occaſione ſuæ artis.
3 Si paterfamiliàs accipit pecuniam mutuo, quando in dubio videtur accepiſſe pro familia nutrienda. & nu.7.& nu.8.
4 Exceptioni Macedoniani, excõmunicationis, vel banni, quòd non poſsit renunciari.
5 Filius effectus ſui iuris, renunciat exceptioni Macedoniani.
6 Si ſcholaris éxiſtens in ſtudio accipiat pecuniam, quòd in dubio videatur expendiſſe cauſa ſtudij.

SI filiuſfa. Ratihabitio ſequẽs ſicut volũtas ꝓcedens, impedit exceptionẽ Macedoniani. Itẽ ꝓſumiť, militẽ mutuũ, quod accepit, in cauſa militię accipere.h.d.
1 ¶ † No.ratihabitionẽ retro trahi, & mãdato æquiparari. Contra de acq. hære.l.ſi quis mihi bona.§.iuſſum.ſol.breuiter vt intelligas ll.in glo.alle. Quandoq; conſenſus alicuius requiriť certo tpe limitato: & tunc ratihabitio ſequẽs nil opať.d.§.iuſſum.& l.obligari §.tutor. ff.de auth.tut.& l.quid ergo.ĩ prin.ff.de his q no. infa.Qñq; conſenſus alicuius requiriť cert⁹, intra certum tẽpus: & tunc ratihabitio ſequẽs ſufficit: dũ tñ adueniat intra illud tempus: vt d.l.bonorũ. rem ra.ha.& l.j.de appel.reci.Qñq; cõſenſus alicuius requiriť nullo tpe limitato, tũc habẽt locũ ratihabitionẽ retro trahi, & mãdato cõparari.de quo per Dy.in c.ratihabitio.de reg.iur.in vj.Multa dixi in d.l.bonorũ.rem ra.ha. ¶ Quęro, an pater poſſit habere ratũ inuito filio.Dic vt in gl. ¶ Venio
2 ad fi.ex quo nota antequã intrẽ gl.† ꝙ ſi artifex accipit pecuniã mutuo, in dubio videtur accipere cã artis ſuæ.qđ eſt multũ no. ¶ Item facit, paterfam.
3 † accipit pecuniã mutuo, poſtea reperiť emere fru
a mẽta ꝓ nutriẽda familia ſua, ꝙ in dubio[a] videť recepiſſe mutuum pro illa emptiõe faciẽda. Ad hoc optimè j.de pign.l.fi.& ibi dicã aliquid. ¶ Quęrit
4 gl.vtrũ † exceptioni Macedoniani poſsit renũciari. Et determinat ꝙ non, quãdo exceptio nõ inducitur principaliter in fauorem alicuius: ſed in alicui⁹ odiũ non põt ei renũciari: & ideo exceptioni excõicationis, vel bãni, renũciari nõ poſſet, & ſimi
5 liũ. Itẽ aduerte, † quia gl.loquiť multũ obſcurè.inquit enim, an ipſe filius poſſet renũciare: nam ipſe idẽ factus ſui iuris renũciare poſſet: vt l.ij.š.eo. Itẽ & pater eius põt renunciare: vt hac l.& š.l.proxi.

Sinautem miles. In filio militãte ceſſat ſenatuſcõſultũ Macedonianũ. ¶ Nota hũc finẽ valde:
6 & facit † ad hoc in dubio, ꝙ qñ ſcholaris acceperit
b pecuniam, vř eã expendiſſe[b] in cauſas ſcholaſticas
7 neceſſarias. Et per hoc † poſſumus dicere ꝙ qñ pater accepit pecuniã mutuò tpe chariſtiæ, ꝙ in dubio pręſumať expẽdiſſe in alimẽtis ſuæ familię, &
8 ſuis. ¶ † Et ꝙ ĩ dubio ſi aliqd emit ꝓ ſe, vel ꝓ ſuis, ☞ intelligať illã pecuniã ĩ illã cãm expẽdiſſe, ar. optimum, imò quaſi caſus j.de pig.l.fi.in prin.&c.

c *Ad ſenatuſcon. Velleia.*[c] **Rubri.**

LEX I.

MVlieribus. Ad euidentiam toti⁹ tituli debes ſcire ꝙ ſenatuſcon. Velleianum habet tria remedia. Vnum remediũ excluſorium, per quod mulieres intercedentes ab obligationibus eximuntur. Aliud eſt remediũ reſtitutorium, per quod muliere ſubducta de medio actio reſtituitur in veterẽ debitorẽ. Tertiũ remedium eſt inſtitutoriũ, p qđ actio inſtituiť de nouo in eũ, q debet eſſe debitor, ꝓ quo mulier obligationẽ ſuſcepit. De primo remedio loquunť quaſi oẽs leges hui⁹ ti. de duob⁹ vltimis fit mẽtio in l.ſi pater nam.& in aliquibus alijs.j.eo.tit.&c.
¶ Additio.

SVMMARIVM.

1 ☞ Senatuſcõſultũ Velleianũ habet tria remedia.
2 In contrahente cũ muliere, an requiratur ſcientia.
3 Statutum puniens contrahentem cum forenſi, an requirat ſcientiam.
4 Velleiano renunciatur.

MVlieribus. Mulierib⁹ intercedẽtibus, nõ do
1 nãtibus, ſuccurritur Velleiano †.h.d. ¶ Ex hoc prin.cũ duab⁹ gl.hic poſitis no.qnq; modos intercedẽdi, vide tex.& gl. ¶ Secũ
2 dò no.ꝙ † requiriť ſciẽtia eius, q cũ muliere cõtraxit. Ad iſtud opp.de l.vir vxori.circa prin.ff.e.Huius timore gl.hic diſtinguit.vide eã. Et in iſtis duobus vltimis, ſ.qñ vterq; ignorat, vř qñ mulier ſcit, & creditor ignorat: intellige ſi creditori põt aliqd ĩputari: qa magis ſolicit⁹ eſſe debuit.d.l.vir vxo
3 ri.in prin. Et no.materiã † iſtã ad infinita.dicit ſtatutũ, ſi qs cõtrahit cũ forenſi: certè debet intelligi de eo qui ſcit, vel ſcire debet ſe contrahere cum fo
4 renſi.facit.š.ti.j.l.j.Quærit gl.† vtrum velleiano poſsit

a ¶ Quòd in dubio. Addẽ Ale.de Imo. in cõſi.xlvj.circa fi. in v.vol.& ꝓ hoc facit: quia qñ res geritur, vel act⁹ factus reperiť, in dubio pręſumiť fact⁹ ſcđm cõſuetudinẽ. l.vř vniuerſorũ.ff. de pig.acti.& l.qđ ſi nolit.§.quia aſsi dua.ff.de ędil.edic.

b ¶ Expẽdiſſe. Modũ probandi pecuniã, in talẽ cãm expẽſam, vide q̃ not. Bart.in l.q̃ ſub conditiõe.ff.de condi. inſti.& qđ ipſe no. in l.fi.§.& ſi C.de iu.delib.& dictum Bar.hic alle.Bar.in l.Macedoniani.š. eo.per iſtũ §.ꝙ mater nõ præſumitur expendiſſe pecunias mutuatas, in mercimonijs.& in mercatore, filiofa. ceſſat hoc ſenatuſcõ.ſecundũ Bal.& ibi.& vide Bal.ibi ſi ſtatutum dicit ꝙ nõ poſsit contrahi cum filiofa. niſi ſit mercator. pone ꝙ mercať & nõ cõtrahit in cã mercãtiæ: & ad Bar.hic adde quæ no.Bar.in l.ſi prædiũ.j.de præd. min.Bar.in l.ſi ventri.§.fi. Adde qualiter ꝓbetur, ꝙ pecunia fuerit expẽſa in cauſa in qua fuit recepta: Pe.de anc. cõſi.vlti.& inquantum in apoſtilla ponitur de ſtatuto ꝙ non poſsit contrahi cum filiofami. niſi in cauſa mercantiæ, vide Pe.de Ancha.conſi.cccci.

✱ *P.PAV.P.*

c ¶ Velleianũ. Circa hanc materiã Velleiani vide Roma. ſingulari cccxxiij. inci.tu ſay.vbi ponit an ſi conſeruo mulierẽ idẽnẽ, tũc iuuetur Velleiano. Item non procedit ꝓhibitio Velleiani qñ in cã ſua intercedit, Vide exẽplum per textum, & ibi Iaſ.ĩ l.de die. §.j.ff.qui ſatiſ.cog. An autẽ poſsit renũciare velleiano. & an credať notario dicẽti ſe certioraſſe mulierẽ, vide ad Bar.in l.fi.ff.eo. Item an valeat renũciatio, & an requirať certioratio, vide Alex.in l.in repudiãda.ff.de acq. hæredi.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

poſsit renunciari:& determinat quod ſic dicã in
l.j.j.eo.Bar.

FRuſtra. Velleianum non ſubuenit mulieri, quæ ſe obligat principaliter, vel in effectu.h.d.

SI cùm tu ipſe. Mater intercedens pro filio, iuuatur Velleiano: ſiue ſe, ſiue res ſuas obliget: pro alio non, cùm pecuniam ſoluit ab initio. h.d.Glo.opponit & ſoluit.

SVMMARIVM.

1 ☞Patiens rem ſuam obligari: quando videatur conſentire.

SI ſine. Tres caſus ponit. Primò quando
non conſentit. Secundò quando
conſentit. Tertiò quando decipit Et breuiter
hoc intendit. Si mulier pignori non conſentit, iu-
uatur ipſo iure. ſi decipit, nullo modo. ¶ Nota ſe-
cundùm gloſſ. ꝙ qui patitur rem ſuam obligari,
videtur conſentire. Contra ff. de pigno.act.l. Ca-
1 ius.†Dicit gloſſ. aliud in venditione: aliud in pi-
gnore: quia res mea obligari non poteſt me inui-
to: ſed vendi ſic: vnde in obligatione contradicẽ-
do poteram impedire. ſecus in venditione. docto.
noſtri hoc reprobant: & dicunt idem eſſe in obli-
gatione quod in venditione. Nam ille qui eſt præ
ſens, & patitur, non videtur conſentire. nec obſt.
hæc lex: quia hic volebat decipere, vt tex.dicit. &
ratio per glo.aſsignata non eſt bona: quia ita po-
teſt conſtitui obligatio in perſonam, ex contractu
pignoris, ſuper re aliena: vt l.tutor.§.cõtraria. de
pig.actio. ſic in venditione, quatenus ad ius reale
in præiudicium domini, non poteſt aliquid fieri:
neque per venditionem, neque per pignus.

SI mater. Si promittatur indemnitas debitori, ceſſat Velleianum ſecus ſi creditori.h.d.

SI ſciens. Velleianum iuuat mulierem, & hæredem eius ab hypothecaria: & venditionem pignoris facit non valere. Bar.

SI paternam. Hęc eſt bona l.Not. ex iſto principio, & licet plures fideiuſſores fideiubẽdo ſimpliciter teneanꝶ inſolidum, vt §.ſi plures.inſti.de fideiuſ.l. nõ rectè.j.e. tit. tamen quãdo alio modo intercedunt obligationem ſuſcipiendo in ſe: quilibet tenetur in virilem: niſi aliud ſit actum. hic eſt caſus hic &c.

SI paternam. [a]Plures ſuſcipiẽtes in ſe obligationẽ alterius, obligãtur, in viriles: & quatenus mulier per Velleianum iuuaꝶ, eatenus ad priſtinũ debitorẽ actio reſtituiꝶ.h.d. ¶ Ad euidentiã[a] eſt ſciẽdum, ꝙ velleianũ habet tria[b] remedia. Excluſorium, reſtitutorium & inſtitutorium. hæc lex dicit de duob⁹ primis. De tertio videbitis in l.ſi vxor. ¶ Op. ad iſtã hic innuit, ꝙ iſti filij tenebantur in viriles. Contra inſtit. de fideiuſſo.§.ſi plures.j.de fideiuſſo.l.non rectè. Sol. & hęc eſt vera ibi quando fideiubent: hic quando in ſe obligationem ſuſcipiunt principaliter. Bart.

QVamuis. Mulier ſoluẽs per errorem, per velleianũ repetit.h.d.

SI aduerſarius. Mľier prĩcipaľr cõtrahens, nõ iuuatur velleiano: ſecus ſi pro alio contrahendo ab initio ſe obligauit.h.d.

ETiam. Remittere pignora, non eſt intercedere.h.d.

SI fœnebris. Quãdo ſit interceſſio, inſpiciꝶ initiũ nõ euẽtus. ¶ Opp. de lege, ſeia.§.ſi.ff.eo.Gloſ.

a ¶ Si paternam. No. gl. ibi Bar. in l.ſi Titius. de fid. & Bart. in l.nõ rectè. plenè in l.eãdẽ. in v. quæſtione. de duo.reis.

b ¶ Vel potes dicere. Adde & vide Bar. met aliter & copioſius loquẽtẽ ĩ l.j.ff. de cõſti. Princ. & in l.qa tale.ff.ſol.ma. & vtrobiq; vide latiſsimè p d. Alex. & Moder.

☞¶ Pro concordia. Aduerte, ꝙ Barto. vult in hac l.iubemus ꝙ ſi mulier cõſentit alienatiõi ſibi ꝑiudicat ĩ iurib⁹ hypothecarũ. Contrari⁹ vř ſibi ĩ l.ij.§. volũtatẽ. ĩ ſi.ff.ſol. ma, Sol.d. Alc.hic ĩ apoſti. ꝙ debẽt intelligi, & declarari hic ſecũdũ determinationẽ. ĩ d.§. volũtatẽ, vt loquaꝶ pre mortuo: ſec⁹ qñ eẽt viu⁹. & ita ĩtelligatur ĩ d.§.volũtatẽ.

c ¶ Res, vel perſonas. Adde bonũ tex. ſecũdũ vnã lec. in l.ſi actiõe. & ibi Bald. pulchrè.ſ. de pact.

ſoluit multis modis. Tene vltimã, quã tenent oẽs doctores. ¶ Additio.

MVlierem. Hæc exceptio trãſit ad fideiuſſorẽ & etiã ad mandatorem.h.d.cum l.ſeq.

¶ Additio.

SI mulier. Mľier ſubducta de medio, p velleianũ in veterẽ debitorẽ actio reſtituiꝶ.h.d.

¶ Additio.

FOeminis. Mulier intercedẽs, nõ iuuatur ſi decipit h.d. ¶ Additio.

CVm adeas. Si mulier ab initio debitricem ſe conſtituit, Vellano iuuatur.h.d.

¶ Additio.

SVMMARIVM.

1 ☞Priuilegium perſonale, trahitur ad hæredes ꝓ tempore præterito, pro quo eſt facta executio.[d]

HAeredes. Beneficiũ pſonale tranſit ad hæredes.h.d. Opp. vt l.in oĩbus.de reg.iu.
Sol. Dicit Dy. in c.priuilegiũ perſo-
nale. de regu.iur.in vj. ꝙ hic perſona non eſt cauſa
b proxima priuilegij: ibi ſecus. Vel potes dicere,[b]
1 & melius: †priuilegiũ perſonale nõ, trãſit ad hære
des pro futuro tempore: ſed pro ꝑterito, quo fa-
cta eſt executio, tranſit ad hæredes: vt dicemus in
l.quia tale.ff.ſo.mat. ſed Velleianũ ab ipſo initio
trahit ſecum executionem, vt faciat mulierem tu-
tam: vt l.ſi vxor.ſ.eo. meritò tranſit ad hæredes.

SI cùm pater. Vbi eſt locus exceptioni fictionis, non habet locũ Velleianũ.h.d.

SI dotare. No. quòd in dote mulier non iuuatur velleiano.h.d.

SVMMARIVM.

1 ☞Mulier qñ poſsit renunciare iuri hypothecæ.
2 Renunciatio facta per mulierem iuri hypothecę, non extenditur ad alias perſonas. & nu.4.
3 Mulier agens contra tertios poſſeſſores, an excludatur actione cedendarum. & nu.7.
5 Si mulier renunciauit iuri hypothecarũ, & fuit cõfeſſa quòd pretium ad eam peruenit: quod nõ habeat locum hæc lex.
6 Conſentire & renunciare quod ſit idem.ſ.nu.1.

☞ IVbemus. Mulier poteſt re-
nunciare iuri hy-
pothecarũ: quia renũciatio non extẽ
c ditur ad alias res, vel pſonas, [c]quã ad
ea, qbus eſt facta renũciatio.h.d. hæc l.not. ¶ No.
1 ꝙ†mulier poteſt renũciare iuri hypothecæ. Con-
tra.ff.eod.l.vir vxori.§.j.Soluit gl. multipliciter.
Tu dic ſecundũ Iac.de Are. ꝙ illa eſt vera ſolutio:
quia hic renũciauit iuri hypothecarũ: ibi verò nõ
renũciauit: ſed marito obliganti, res ſibi obligatas
d cõſenſit.[d] à ſimili, ſicut mulier poteſt propriã rem
vẽdere, nõ autẽ vẽdenti conſentire, ita põt iuribus
hypothecæ renunciare, non autẽ obligationi con
2 ſentire. ¶ Oppo. ꝙ†iſta renunciatio facta iuri hy-
pothecæ præiudicet quo ad omnes, vt ff.qui.mo.
pig.vel hyp.ſol.l.Paul⁹.in prin.l.creditor.§.ſi te-
cum.ff.q pot.in pig.hab.Sol. Speciale eſt in mu-
liere: vt eius renũciatio nõ extẽdaꝶ ad alias pſonas
e vt hic vides. ¶ Oppo. qñ mulier[e] agit contra poſ-
3 ſeſſores, †aliarũ rerum, hypothecaria cogitur eis
cedere actionem perſonalẽ, & hypothecariam in
bonis viri.l.mulier.ff.qui po.in pigno.hab. & d.l.
Paulus.§.j.quib.mod.pig.vel hypothec.ſol. Sed
iſta mulier non poteſt cedere: quia in quibuſdam
rebus renunciauit: ergo repellitur exceptione ce-
dendarum actionum. lege ſtichum.§.ſi mandato.
ff.de ſolu.Sol. dicunt docto. quòd iſta exceptione
mulier non repellitur: quia ille, contra quem mu-
lier agit, non contraxit prætextu obligatiõis mu-
lieris. Iſta opinio probatur in ſimili, ſecundùm
vnam lecturam in lege ſi ſtipulatus.§. primo de
fideiuſſo. & lege ſi Titius & Seia, eodem titulo.

d ¶ Cõſenſit. De hac lege ĩtellige in muliere ſui iuris: ſec⁹ ſi eẽt filiafa. qa tunc nõ faceret ꝑiudiciũ pr̃i, nec ſibi donec fuerit ſui iuris, p id qđ leg. & no. ĩ l.ij.§.qđ ſi ĩ pr̃is.ſolu. matri. vbi Imol. & Bar. in §.volũtatẽ ea.l. Adde qñ mulier renũciauit hypothecę, & iurauit quaľr ei ſuccurraꝶ. Ab. pľchrè cõſ.viij. li.ij. Et an repellaꝶ exceptiõe cedẽdarũ, cũ cõſenſit viro alienãti, vide Fed. cõſi.ccxliiij. vide ẽt Rom.conſi.cxl.

e ¶ Oppo. qñ mulier. Et adde iſtis not. p Bal. ĩ l.ẽt.ſ.e.q q̃rit qd ĩ gñali renũciatione hypothecarũ ſuorũ iuriũ: qa illa ſunt extendẽda ad oẽs cõtract⁹, & ibi q̃rit, an valeat pactũ à muliere dãte dotẽ, ꝙ res viri non ſint obligatę, & ibi tenet poſt Petr. & Cy. ꝑ in reb⁹ ſpãľr obligatis ꝓ dote, nõ valeat renũciatio, niſi ſeruata for ma auꝶ. ſiue à me.j. eo. qđ limitaꝶ, niſi ſit oĩm. Ad qđ vide eũdẽ Bal. ea. auꝶ. ſiue à me.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶ Vltimò ſcias. Et ibi vide Bar.in l.maritus.de intellectu hui⁹.l.no.in c. peruenit de emp.& vēd. Hoc modo intellige hic gl. dū modo non interueniat iuramentum: vt not.in c.cū contingat.cum ſi.de iureiur.& omnino per Barto.in l.fi.ff.eodem & in proxi.authen.

a ✻ P.PAV.P. ¶ Vltimò ſcias.vide Paul.cōſ.ccxxix.poſt mediū. al's xxj. Vide oīno practicā papien. in forma reſponſionis libelli in actiōe hypothecaria.in verbo,excipere.ad fi.& circa prin.huius l.vid Ro.clxxxviij.& conſi.cxl.

✻ P.PAV.P.

b ¶ Nō agere. Idē ſequitur Practicā Papiē. in forma libelli, q̄ agit pro donatiōe. in ver.ex cauſa ad fin. vide Alex.in l.Mæuia.§.fundus.ff.ſol.matrimo.& ibi etiā dicit quòd nō procedit hæc l.vbi eſſet iuramētū & ibi etiā aliā per Im.& Pau.de Ca.

c ¶ Vltimò ne poſſes. Et iſta faciunt q licet tradatur res æſtimata in dotē, ſi aliàs maritus non eſt ſoluendo, non poſſet alienare: ſecundū Bal.in l.miniſter.§.de vſufru. ad qđ vid no.in l.ſi ęſtimaris ſol.ma.& an,& quō fit prouiſio, vide etiā Bal. hic & Bal.ī l.pe.in vlti.col.j.q bo.ce.poſ. Addē an mulier ſibi pręiudicet, qn̄ ptiū dicit ad eā peruenisse. Pau.de Ca.conſi.ccxix.Barto.cōſ.cxxiiij.Io.An.ī addi.Spe.in tit.de ſo.§.j.verſicul.ſed pone vir.

✻ P.PAV.P.

d ¶ Siue à me. Vide circa materiā huius authē.Barb.in cap.peruenit.in pen.& vlti.colū.de emp.& vend.

e ¶ Alij dicūt. Adde no.ī c.peruenit đ do.& iſta limita niſi ſit iuramētū ſecundū Bal.in l.etiam ſ.eo.& hic etiā per Bal.& quomodo donata res propter nuptias poſſit alienari, vide per Imo.in ca.cùm contingat de iureiuran.

f ¶ Ia.de Bel. Vide Bar.in l.ſi æſtimatis.& in l.ſi cōſtante.ff.ſolu.matri.& not.Bal.in l.ex lapidicinis.ff.de iure do.& Bal.in l.j.in princip.C.de iure dotium.

a ¶ Vltimò ſcias[a], & perpetuò tene menti, q † doc.
4 noſtri intelligunt hanc leg.quādo maritus in alijs rebus remanet ſoluendo. ſi autem non remaneret ſoluēdo, talis renunciatio mulieris non præiudicaret. Ratio: quia quando maritus remanet ſoluēdo, renunciatio hypothecę nō continet donationē, vt ſ.eo.l.etiam.ff.quę in frau.cred.l.ſi pignus ſed quando maritus non eſſet aliàs ſoluēdo, cōtineret donationem. Pręterea, quādo maritus non eſſet aliàs ſoluēdo, mulier per hanc renūciationē
b eſſet obligata nō agere[b]. Nā ex pacto liberatorio quis obligatur ad non agendum: vt l.vbi pactū.ſ.de tranſ.& l.ſi vnus.§.pactū ne peteret.& ibi no.ff.de pact.ſed mulier pro viro nullo mō pōt obligari, vt in auſ.ſi qua mulier.j.eo. ergo talis renūciatio nō valet. hoc tenet Ia.de Are.in l.męuia.§.fi.ff.ſol.mat.& Dy.ff.quę in frau.cre.l.ſi pignus.& Ia.de Bel.ī auſ.vt immobilia ante nup.do.col.
c v. ¶ Vltimò ne poſſes[c] errare, intellige iſtā l. quā
5 do mulier † renūciauit iuri hypothecę ſimpliciter: ſecus ſi renunciauit iuri hypothecarū, & fuit confeſſa, quòd pretiū ad eam peruenit. tūc enim tāquā ſi eſſet ſolutum, fortè pręiudicaret quo ad omnes: vt l.vir vxori.§.j.ff.e.quod tamen non intelligo verum ſimpliciter, ſed cum diſtinctione illa, quā glo.tangit, & ego dixi vobis.ff.ſo.matr.l.ij. circa prin.quę gl.dicit, an per ſolutionem factam ſolu.ma.contingat liberatio viro. Nō ſunt hic alia.&c.

IVbemus. Mulier poteſt renunciare iuri hypothecę, quæ renunciatio non porrigitur vltra res, vel perſonas, quibus fuit renunciatum. hoc dicit. ¶ Opp. ff.eo.l.vir vxori.§.j.gl.illa multipliciter ſoluit. vna q ibi cōſenſit:
6 hic renunciauit. hæc nō eſt vera: quia † cōſentire, & renunciare hypothecæ eſt idem: vt j.de remiſ.pig.l.cū te.dicit ergo Iac.de Are.ibi res obligata obligabatur, & mulier conſenſit: vnde videtur intercedere. hic vendebatur, vel aliter contrahebat ſuper ea, ſeu alienabatur & ideo ſicut mulier poteſt rem ſuam alienare: & pecuniam pro alio ſoluere: ita poteſt conſentire venditioni, non obligationi ſecūdùm eū, & in hoc reſident doct. ¶ Secūdò oppo.qui conſentit alienationi, remittit pgn⁹ indiſtinctè quo ad omnes.ff.qui po.in pig.l.creditor.§.ſi tecum.l.Paulus.§.j.ff.quib⁹ modis pig.vel hypothec.ſol.Solu.ſpeciale eſt in muliere, vt eius renunciatio non porrigatur vltra perſonas, res & contractus, quibus renunciatum eſt: quod eſt no. Tertiò oppo.ille qui agit hypotecaria tenetur cedere actiones priori, vt l.mulier.qui po.in pig.ha.& l.paulus.§.j.ff.quibus modis pign. vel hypoth.ſol.Sed iſta domina, quādo agit hypothecaria cōtra alios, non poterit cedere iuri hypothecarum, quibus renunciauit: & ſic repelletur exceptione cedendarum: vt l.Stichum.§.ſi mādato.ff.
7 de ſol.Sol.dicunt doctores, Contraria † loquunt quòd ille, qui agit hypothecaria, tenetur cedere actiones ſuas priori, quas habet: ſecus ſi eas perdiderit.vt hic. Nō obſtat.§.ſi mandato, qa iſte prior conuentus non contraxit contemplatione illius iuris.quod mulier habebat: ideo ſibi imputari nō poteſt, ſi non cedit hypothecam, cui renunciauit: ibi ſecus. Iſta ſolutio probatur in l.ſi ſtipulatus.§.j.ff.de fideiuſ.ſecundùm vnam lecturam expreſſius eod.titul, in l.ſi Titius. Specul.tangit iſtam quæſtionem in titulo de renuncia.§.primo & ibi dicit allegando dicta quorundam antiquorum. Aut mulier agit contra aliquem, qui emerat à marito priuſquam ipſa renunciaret: & tunc obſtat exceptio cedendarum. Aut agit contra eum, qui emit poſt renūciationē: & videt emiſſe cōtēplatione ipſi⁹ mulieris, dicēs ſi ipſa euinceret, cedat mihi iura ſua, p q̄ recuperabo. Secus in eo q emit, poſtea qui nō pōt hr̄e reſpectū ad iura hæpothecarū, quib⁹ eſt iā renūciatū.ar.d.l.ſi Titius.ff.de fideiuſ.& l.ſi ſtipulat⁹.§.j.ſecūdū vnā lec.ff.de fideiu. Itē aduertēdū: qa doc.intelligūt legē iſtā, qn̄ in bonis viri ſupereſt tm̄, q ſufficiat ad dotem. aliàs iſta renunciatio non præiudicaret mulieri. Iſtam tenet Dy.in l.ſi pignus.ff.de his quæ in frau.cre. Idem Iac.de Are.in l.Męuia.§.fi.ff.ſol.mat.hoc videtur velle glo.ſ.eo.l.etiam.in j.glo.dum dicit, exceptis his quæ ſpecialiter pro dote obligantur: de quo videtur caſus in auſ.ſiue à me.j.eo.quam ſtatim legam. De hoc videtur caſus in auſ.ſi qua mulier.quæ cadit ſuper l.ſeq.& ibi tangam.

SVMMARIVM.

1 ☞ Res mobilis dotalis, quando poſſit alienari.& nu.6.
2 Res donata vxori propter nuptias, q etiam ſit ei obligata.
3 Mulier per donationem propter nuptias, habet actionem in rem.
4 Si mulier iuri hypothecæ renunciauit, & confeſſa fuerit pecuniam ad eā perueniſſe, an tunc tollatur actio de dote.
5 Res inæſtimatæ in dotē datę, ſi alienant, qn̄ cōpetat mulieri actio vtilis.

d SIue à me.[d] ¶ Opp.de rei vxo.act.l.j.§.& cùm lex.Sol. Quod dicit hic: de ſecundo conſenſu poſt biēnium, quòd præiudicat donationi propter nuptias, non debet intelligi repetitum in dote: quia fundus dotalis nō poteſt alienari: & iſta
e eſt bona ſolutio. Alij dicunt,[e] quòd intelligatur de rebus æſtimatis datis in dotē: quod poteſt eſſe verum, quando maritus non eſſet ſoluendo: quo caſu daretur vtilis actio ad illas res: vt j.de iure dotium.in l.in rebus. Alij intelligunt hanc legem in rebus mobilibus, quæ ſeruādo ſeruari poſſunt & tunc non deberet eſſe in tex.ne quid immobile. alias ſi hoc habetis in donatione propter nuptias, non intelligatis hoc repetitū in dote: & ſecū
1 dum hac vltimā ſolutionem vos habetis hic notare.& no.† gl.ad illud qđ conſueuit quæri: vtrum res dotalis mobilis poſſit alienari? quoniā l.Iul.non loquitur niſi de fundo dotali. Et de hoc cōſueui vobis dicere in l.j.ff.ſol.mat.tangit per Azo.in Sum.de fun.do.& per glo.de rei vxo.act.§.& cum lex. Veritas eſt iſta, ſecundū iſta iura noua vt diſtinguamus, aut ſunt res mobiles quæ poſſunt ſeruari, vel non per hanc auſ.& gloſ.hic poſitā.
f Idem no.in corpore vnde hæc ſumitur.& ibi tenet hoc Iac.de Bel.[f] hoc enim verbum immobile, hic poſitum, non eſt in corpore.&c.

¶ Additio.

SIue à me. Duas partes habet. Prima loquitur in donatione ꝓpter nuptias: ſecunda in dote. Secunda ibi: & multò magis idem in dote. ¶ Primò quæro quō ſe habeat hęc auſ.ad legē Codicis. Quidā dicunt addendo: quidā dicūt corrigēdo: quia in lege Codicis permittitur q quis renunciet iuri hypothecarū: hic verò ꝓhibetur in iſto caſu donatio ꝓpter nuptias. ¶ Secūdò opp.cū mulier habeat actionē in rem pro donatione non pōt eſſe ſibi obligata.l.
2 neq; pignus.ff.de reg.iur.Sol.ſuſtinendo dico ſecundū docto.† q licet ſit mulieris, nō tn̄ eſt eius irreuocabiliter. Poteſt enim redire ad virum, ſicut dòs ad mulierem: vt l.ſi liberis.j.de dona.ante nupt. Ergo pōt eſſe nobis obligata: vt l.in bello.§.ſi quis ſeruū.de cap.& l.ex ſextāte.§.Latinus.ff.de except.rei iudica. ¶ Opponuntur dicitur hic, ſoluto matrimonio dari actionem mulieri. Contra. quia ſolut.matrimonio donatio propter nuptias reuertitur ad virum, vel hæredes eius.d.l.ſi liberis.Sol.intellige ſi pactum eſſet appoſitum de lucranda dote, ſecundū glo. ¶ Vltimò nota be-
3 ne ex iſto prin.† & per dona.ꝓpter nup.habet mulier actionem in rem, ſicut vir pro dote: vt l.doce.ſ.de rei ven. ¶ Nota etiā diligenter, q renunciatio nō nocet mulieri, quādo nō ſupereſt viro tm̄, quòd ſufficiat ad dotem: & ſic intellexi l.iubemus.ſ.eo.quod intellige, quando mulier renū
4 ciauit ſimpliciter, ſecus ſi fuerit † cōfeſſa ſe partē dotis recepiſſe: tūc enim pro ea parte eſſet facta ſolutio partis: vt l.vir vxori.§.j.ff.eod.hoc tamen non intelligo ſimpliciter. ſed ſi inueniretur aliquis de caſibus, in quibus dos poſſet reſtitui cōſtāte matrimonio: aliàs licet pecuniam ad mulierem perueniret: non tolleretur actio de dote, niſi quatenus appareret mulierē eſſe locupletatā: vt no.in l.ij.circa prin.ff.ſol.mat. Dicam j.ſi conſtan.matri.dos ſol.fue.l.j. ¶ Vnde ad ſecundā partem opp.de l.j.§.ſed cum lex.j.de rei vxo.act.Sol. Dicunt quidam, q iſte verſic.& multò magis. refertur ad alienationē prohibitam, non permiſſam, vn̄ fundus dotalis alienari nō poſſet, ſecundū formā præcedentis dicti.& iſta eſt bona, & vera. Alij di-
5 cunt, q † iſta clauſula loquitur de rebus datis in dotem æſtimatis: cōtraria quæ prohibent alienationem rei dotalis, loquuntur quando fuit data inæſtimata. Vide glo.iſtam & nota, hoc intelligit verum Iac.de Are.quādo de rebus viri nō poteſt ſatisfieri mulieri; & ſic competit ei vtilis actio pro re alienata: vt l.in rebus.j.de iure do. Ego etiam puto, q iſta lect.locū habeat, quando res eſſet æſtimata, hoc acto q reddatur res, vel æſtimatio quo caſu poterat olim alienari conſentiente muliere: vt l.ſi æſtimatis.ſol matri. Hodie verò requiruntur ſolennitates poſitę in hac auſ, ſecundum
6 iſtam lec.quod no, Alij † verò intelligunt iſtam legem in rebus mobilib⁹ datis in dotem, quæ ſeruando ſeruari poſſunt: quod eſt no. nā de iure Digeſtorum & Codicis ſolummodo alienatio fundi eſt prohibita, non autē alienatio rei mobilis quantūcunq; ſeruari &c.ſecūdum Azo.in Sum.de fun.do.& gl.tāgit in l.j.§.& cùm lex.j.de rei vxo.act.ꝓbat j.de iure do.l.iij.hodie verò p hāc auſ.res dotales quæ ſeruari pn̄t, non poſſunt alienari, niſi cū ſolēnitate hic poſita. De hoc plenè dicebā in l.j.ſolu.matri.vbi gl.videtur dicere ſimpliciter, q res dotalis alienari non poſſit, non tn̄ di-

cit de

a ¶ Si mulier. Et ad hanc l. vide no. per Bal. in auẽ. ſi qua mulier. in fi. j. eod.
a ✠ P. P A V. P. ¶ Si mulier. Circa iſtã materiã vide Alex. in apoſti. in l. ſi liqueat. C. de inof. dona. Itẽ limita diſpoſitionẽ hui⁹ auẽ. in caſu legis, de dic. §. q mulierẽ. & ibi ponit Alex. ff. q ſatiſ. cog. Itẽ an poſsit huic auẽ. renũciari, & de qbuſdã alijs in materia, vide Pau. de Caſt. cõſil. ccxix.

✠ P. P A V. P.
b ¶ Ne aũt. Vide Iaſ.
ĩ l. ſciẽdũ. col. ix. ad
fi. & ſeq. ff. de verb.
obl. an locũ habeat
vbi eſt iuramentũ. a
Et tenet ꝙ non.
c ¶ Tribus teſtibus.
Dicit tñ ſingulari-
ter Bal. in l. j. s. eod.
ꝙ qa hoc de cõſue-
tudine eſt, ꝗ facit
valere, & ſatis eſt,
ꝙ tabellio ſcribat
noĩe teſtiũ. dicit ẽt
ꝙ de conſuetudine
eſt ꝙ ſufficiãt duo
teſtes. qđ idẽ not.
in auẽ. ſed nouo iu-
re. in fi. ſi cert. peta.
& quod dixi in l. de
quibus. de leg.
✠ Pro concordia.
Aduerte ꝙ Velle-
iano renũciari non
pôt, ꝑ mulierẽ cui
cõpetit illud bñfi-
ciũ. Ita Bart. in l. ſi
mulier. §. ſi mulier.
ff. ad Velleia. Con
trariũ vr̃ voluiſſe ĩ
hac l. gñaſr. Tu dic
debet ĩtelligi ĩ alijs
locis ſcđm diſtin-
ctionẽ, de qua ꝑ eũ
ĩ hac l. gñaſr. Ita vr̃
ſoluere Panor. ĩ c. ſi
diligẽti. de fo. cõp.
col. iij. q ẽt dat aliã
ſolutionẽ an fuerit
certiorata, & valet
alſ nõ, vel ẽt cũ iu-
ramẽto: vt ĩ c. cũ cõ
tĩgat. de iureiu. Ad
de alias limitatiões
de qb⁹ ꝑ do. Alex.
ĩ l. ſciẽdũ. ff. de ver.
ob. co. x. Itẽ ꝙ poſt
iuramẽtũ renũciet
bñficio nouę cõſti-
tutiõis, quo tuta ẽ
ipſo iure: vt ꝑ Bal.
poſt gl. ĩ l. j. in fi. C.
ne vxor ꝓ marito.
✠ P. P A V. P.
d ¶ Gñaſr. Vide oĩno
de materia hui⁹ le-
gis. Alc. ĩ l. repudiã
dũ. ff. de acq. hęre.
Et ĩquãtũ dicit tex
tus ꝙ mulier pt̃ ex
pelli ꝓpẽ nõ ſolutã
dotẽ, vide Alc. cõſ.
ccccxlv. col. ij. vbi
ẽt dicit ꝙ ſi iniuſtè
expellaẽ debet ſibi
reconſignari dos.
e ¶ Renũciare Vel-
leiano. Vtrũ mu-
lier poſsit renũcia-
re Velleiano, vide
no. ꝑ doc. ĩ l. ſciẽdũ
de ver. ob. Adde ꝙ
dixi poſt bart. ĩ l. fi.
§. pe. ff. eo. & no. d.

cit de qua re dotali: huic auẽ. cõtradicit tex. qui dicit, ſi aliquid immobile &c. Sed certè verbum illud nõ eſt in corpore: vt dicit gl. ſuper verbo, immobile. & verum dicit. tene menti. Bar.

SI mulier. [a]Mulier, quæ ſecũdò cauit poſt biennium, nõ iuuaẽ Velleiano. h. d. ¶ No. tex. ibi: nihil ſibi p̃iudicare &c. ¶ Not. tex. ibi: ad aliud quod quæritur, an mulier poſsit renũciare Velleiano. De quo dicã ſtatim j. e. l. fi. Sequiẽ auẽ. ſi qua mulier. quã bene no. &c.

¶ Additio authentica.

SVMMARIVM.

1 ☞ Mulier an viro cõtrahẽte poſsit hodie renũciare iuri hypothecæ.
2 Si maritus & vxor in eodem inſtrumẽto ſe obligant tanquam duo rei an valeat.
3 Si mulier in inſtrumẽto cõfiteatur pecuniã in ſui vtilitatem conuerſam: an probetur hoc verum, & quid ſi iurauit, & nu. 4.

SI qua mulier. Quero primò, quõ ſe habeat hęc auẽ. ad l. C. quidam dicebãt ꝙ corrigit totam materiam Velleiani, ſcilicet ꝙ mulier ſit hodie indiſtinctè ipſo iure tuta Velleiano, ſi peruenit in eius vtilitatẽ effectualiter teneẽ. Gl. noſtra & doc. dicebãt cõtrariũ: ſed iſta auẽ. corrigit tm̃, qñ cõtrahit cũ viro ſuo, vel ꝓ eo ſeſe obligat. ¶ Quæro, dicitur hic, Crediti inſtrumẽto qũo intelligatur. Rñ. de omni cõtractu: vt l. j. ff. ſi cer. pet. Ita ſentit glo. noſtra in corpore.
1 ¶ Quero, † dicitur hic, conſentiat, vtrũ hodie viro cõtrahẽte mulier poſsit renũciare iuri hypothecę hic vr̃ tex. ꝙ nõ, & ſic erit correcta lex, iubemus. indiſtinctè qđ videẽ tenere Ia. de Aret. ſi maritus obligat res ſuas, & illi obligatiõi cõſentiat, & renunciat iuri hypothecarũ. Nam per tale pactũ ſeu renũciationẽ obligaẽ mulier nõ petere: quia etiam pacta liberatoria habent in ſe obligationẽ: vt ff. de pac. l. ſi vnus. §. pactus ne peteret. & l. vbi pactum. de trãſac. Sed mulier indiſtinctè non pôt obligari pro viro, ergo &c. Et ſi vir nõ obligaret bona ſua, ſed mulier renunciaret iuri hypothecarũ, valeret:
2 & remãeret l. iubem⁹. ĩcorrecta, ſcđm eũ. ¶ † Quęro: maritus & vxor in eodẽ inſtrumẽto obligant ſe tãquã duo rei, an valeat? Doc. noſtri dicũt ꝙ nõ, ꝑ hãc auẽ. niſi quaten⁹ apꝑeat pecuniã cõuerſam
3 in vtilitatẽ mulieris. ¶ Quęro vtrũ † ad hoc ꝓbãdũ ſufficiat cõfeſsio mulieris facta ĩ inſtr̃o, qua cõfiteẽ pecuniã in ſui vtilitatẽ cõuerſam. puto ꝙ nõ: quia eadẽ facilitate hoc cõfitereẽ, qua renũciat. & hoc voluit iſte tex. qui dicit manifeſtè ꝓbeẽ, &c.
4 ¶ † Quæro, quid ſi fuerit iuratũ de iure noſtro? nõ valet: vt l. nõ dubium. ŝ. de legibus. De iure canonico ſecus: vt extra, de iureiurã. c. cum contingat. Hic non ſunt alia.

ANtiquæ. Mulier quæ, p̃tium cõfeſſa eſẽ recepiſſe, in inſtr̃o publico, vt ĩtercedat, vel ĩ veritate recepit, velleiano nõ iuuaẽ. h. d.

¶ Additio.

SVMMARIVM.

1 ☞ Caſus, in quo quis nõ poteſt venire contra cõtenta in inſtrumento.
2 Confeſsioni mulieris in inſtr̃o appoſitæ, ꝙ nõ ſtetur, niſi inſtr̃m haberet ſolẽnitates, de quibus hic.
3 Creditor quãdo videaẽ excludi Velleiano, ſi mulier excluditur.

ANtiquæ Si mulier pro ĩterceſſione p̃tiũ receperit, ceſſat bñficiũ Velleiani, quo ipſa iuuaẽ nõ aũt bñficiũ, quo creditori actio reſtituiẽ. h. d. ¶ No. primũ caſum, in quo ceſſat vel-
1 leianũ. † Secũdò no. caſum, in quo qs non pôt venire cõtra cõtẽta in inſtr̃o publico. hic em̃ eſt pręſumptio iuris, & de iure, cõtra quã nõ admittitur ꝓbatio in cõtrariũ. qđ apꝑet ex tex. q dicit omnimodo. quaſi dicat, nõ obſtãte aliquo, quare poſſet in contrariũ ꝓbare, niſi ꝓbareẽ ꝑ cõfeſsionẽ partis: vt in auẽ. ſed iã neceſſe. C. de dona. ante nupt. Et hoc declaraui tibi ŝ. plus val. qđ ag. l. j. Et quæ ſit ratio in hoc caſu. Gl. aſsignat duas rões. Vide eã & nota qa pôt valere ad multa: nõ tñ putarem iſtas rões extẽdẽdas vltra caſum iſtius legis ſecũdũ doctores. ¶ No. ꝙ ſi inſtr̃m nõ ita ſit ſolẽniter
2 factũ, † vt hic dicitur, cõfeſsioni mulieris nõ ſtaẽ: niſi aliter ꝓbatur ipſam recepiſſe pecuniã. quod eſt notãdum. Facit ad ea, ꝗ dixi in auẽ. ſi qua mu-
3 lier. ŝ. eo. ¶ † Not. ꝙ in oĩb⁹ caſib⁹, in qbus mulier excludiẽ à Velleiano, nõ per hoc videtur excludi creditor, qn habeat remediũ Velleiani inſtitutorium, vel reſtitutoriũ: vt hic in verſi. ſed ſi minus. & ideo licet mulier Velleiano renũciet, nõ tñ videtur renũciare creditor: & ideo ſis caut⁹, ꝙ ſi mulier promittit animo nouandi, ſicut mulier renunciat Velleiano, ita & creditor.

b NE autem. [b]Iſte eſt ſingularis caſus, quem perpetuò tene menti. breuiter dicit. Mulier intercedẽdo, ipſo iure nõ obligatur. niſi cõtractus in ſcriptis celebretur, &
c à tribus teſtibus [c]ſubſignetur. h. d.

¶ Additio.

NE autem. Iſte §. eſt ſingularis et breuiter. h. d. Mulier intercedẽdo ipſo iure nõ obligaẽ, niſi interueniat inſtr̃m publicũ trib⁹ teſtib⁹ ſignatũ: quo caſu Velleiano nõ iuuaẽ. ¶ Nota caſum mirabilem: quia ſi mulier intercederet extra iſtã ſolẽnitatẽ, nõ tenereẽ, etiã ſi renũciaſſet Velleiano: quia hoc caſu Velleianũ nõ habet locũ niſi iuraſſet: & hoc de iure canonico: vt c. cũ cõtingat. extra, de iureiuran. ¶ Vltimò ſcias ꝙ pro intellectu iſtius auẽ. fuerunt duæ opi. inter Bul. & Mar. tene primam. Bar.

VEterum. Mulier intercedendo pro libertate, nõ iuuatur Velleiano. h. d.

SVMMARIVM.

1 ☞ Caſus, in quibus ceſſat Velleianum.
2 Mulier qñ poſsit Velleiano renunciare.
3 Mulier ea fragilitate, qua induciẽ ad obligandum eadem inducitur ad renunciandum.
4 Mulier renuncians debet certiorari.

✠
d GEneraliter. [d]Mulier intercedẽdo ꝓ dote
1 Velleiano nõ iuuaur. h. d. ¶ † Quęrit gl. ĩ qb⁹ caſib⁹ ceſſat Velleianũ. Gl. ponit ſex. & de his ponit verſus. addit gl. duos alios
2 caſus. ¶ Quæro circa iſtã glo. vtrũ hoc ſit verũ † ꝙ
e mulier poſsit renũciare Velleiano. [e]Gl. hic ſimpliciter tenet ꝙ ſic, ꝑ l. fi. §. pe. ff. e. & tenẽt ita cõiter aduocati. Veritas eſt iſta. Aut mulier ſe obligat ꝓ
f marito: & tũc ipſo iure [f]nõ teneẽ: vt ŝ. e. auẽ. ſi qua mulier. ideo renũciatio Velleiani nihil opaẽ. Aut intercedit pro alio: & tũc aut ſine ſcriptis, & ſine
g ſubſcriptiõe [g]triũ teſtiũ: & tũc ĩdiſtinctè ipſo iure nõ teneẽ: & renũciatio Velleiani nihil operatur: vt l. antiquę. §. fi. ŝ. eod. Si verò intercedat in ſcriptis, & cũ ſolẽnitate poſita in d. l. antiquę. tunc dico. Aut renunciat Velleiano in cauſa, in qua ipſa neceſſariò obligaẽ: & valet renũciatio: vt in auẽ. matri & auię. Aut alſ renũciat: & tũc ſi quidẽ hęc renũciatio fit in iudicio: & valet: vt d. l. fi. §. pe. ff. eo. Aut fit extra iudiciũ: & tũc ſi qdẽ poſt biẽniũ valet: vt ŝ. eo. l. ſi mulier. in fi. Aut intra biẽniũ: &
3 nõ valet: qa † eadẽ fragilitate ꝗ obligaẽ, eadẽ fragilitate renũciat Velleiano: vt l. ſi mulier. in prin. ŝ. eo. & l. doli exceptio. ver. diuerſum. ff. de nouat. à ſimili, ſicut dicimus in renũciatiõe bñficij reſti-

Ant. ĩ c. ſi diligẽti. de fo. cõp. & Bar. in l. ſi qs ĩ cõſcribẽdo. ĩ iiij. co. ŝ. de pac. Adde tñ ſing. ꝙ licet mulier renũciauerit cũ iuramẽto Velleiano: nihilòmin⁹ nõ ĩtelligiẽ renũciaſſe nouę cõſtitutiõi, ꝗ mulierẽ ipſo iure releuat. de quo ĩ auẽ. vt nul. iud. §. ſed illud. ver. ita nota. voluit Bart. in l. ne vxor ꝓ ma. Et hoc an valeat renũciatio, vide Bal. ĩ l. j. ŝ. e. Et an reqraẽ certioratio, Bal. ꝙ nõ in l. ſi
mulier. ŝ. e. ſed Io.
An. in c. cũ cãm. de
emp. & vẽ. tenet ꝙ
reqraẽ. alleg. glo. in
l. fi. §. pe. ff. eod. &
ibi ꝑ glo. an præſu
matur certioratio.
Ad qđ vide ꝙ ſcri
pſi ĩ l. ij. j. reſc. vẽd.
Et p̃dicta intelligit
Io. An. ẽt ſi iuraue
rit. ſed do. Ant. in
d. c. cũ cõtingat. di-
cit ꝙ ſi interueniat
iuramẽtũ tñ præſu
miẽ certioratio: vi
de Bar. in l. ſi qs ꝓ
eo. in v. mẽbro. de
fideiuſſ. Adde ꝙ
Bal. ferè ĩ oĩb⁹ ſuis
cõſilijs, vbi de hoc
loquiẽ, tenet ꝙ req
raẽ certioratio: de
quo vide in auẽ. ſa-
cramẽta puberum.
ŝ. ſi aduer. ven.
✠ POMATES.
f ¶ Ipõ iure. Vide Pa
nor. cõſi. xliiij. ĩ pri
cip. volu. j. & Bald.
cxciij. ĩ v. pte ſecũ-
dũ ĩpreſsionẽ Me-
dio. & Soci. lxviij. ĩ
verſic. ꝓbatur auẽ.
Bar. & ſeq. col.
✠ P. P A V. P.
g ¶ Subſcriptiõe. Sed
hodie nõ reqriẽ ta-
lis ſubſcriptio te-
ſtiũ, ꝓpẽ gñalẽ cõ-
ſuetudinẽ ꝗ habet
ꝙ in talib⁹ inſtru-
mentis non ponũ-
tur niſi duo teſtes
ex quo talis cõſue-
tudo ẽ notoria, nõ
eſt ꝙ ꝓbeẽ, ſed ſuf
ficit eam allegare.
Iſta tria ſingulari-
ter dicit Bal. in l. j.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ante finem in ver.ſed hic quæro.ſ.eo.Et primum ſequitur etiam Pau. de Caſt.in lege antiquæ.poſt medium.ſ.eo. An autem poſsit renunciari beneficio dictarum conſtitutionum cum iuramento, Bal.in l.decurionatus. C.de cur.lib.x.tenet ꝙ nō,ſed Pau.de Caſ.in iſtis legibus tenet cōtrariū.

a ¶ff.de minori.Per Ang.& Imo.in l.in repudianda.ff.de acqui.hęre.

b ¶Valet. Adde ꝙ cōtra dictū videt̃ tenere Aret.in c.ſi dialigenti.col.j.extra de foro compe.quē vide per te.

c ¶Certiorari. Adde ꝙ qn̄ interuenit iuramētū, p̄ſumitur certiorata. Ita Archi.ī c.ij.de iureiu.lib.vj.refert & ſequitur do.Fran.de Aret.in d.c.ſi diligenti.ſ.in alia apoſtil. deducto.colū.j.de foro compe.

✠ *P.PAV.P.*

d ¶Pecunia. Circa materiā huius exceptionis, an intra biennium ſit orta naturalis,& ciuilis an ciuilis ſola, & an de iure canonico idē ſit quod de iure ciuili, vt ſolū poſsit intra biennium opponi, vide Iaſo.latè in l.cum quis.in penulti.& antepen.colum.C.de iur.& fac.igno. Item nota quod de æquitate canonica iſta exceptio pōt perpetuò opponi Dy.in c.locupletari.de reg. iur. in vj. Inno.in c.quia plerią;.de immu.eccl. Ange.conſil.lvj.& Roma.conſil.xlv. aliàs xliiij.melius Ange.conſi.cxlix. incip.domina Angela & cōſi.cl.Bolog.in addi.ad conſil.xcvij. Ioan.de Anna. Item circa iſtam materiam, ſi confiterer me habuiſſe & habere à Titio centum mutuo propter verbū homine,an poſsit oppo.exceptio nō nume.pec.vide Ro.ſin.dclxviij.incip.tu ſcis ꝙ cōfeſsiōi.Itē an poſsit renūciari huic exceptioni vide Bar.& qđ ibi addidi in l.ſi ex cautiōe.in fi.j.e.Itē ꝙ iſta exceptio nō nu.pec.nō habeat locū niſi in cōtractu mutui & dotis,vide Alex.cōſi.cccxxiiij.Itē ꝙ poſt biēniū creditor agere poſsit ex capite verę numerationis vide d.Frā. Curt.cōſi.lxxxvj.in ij.col.No.tñ ꝙ ſi poſt bienniū debitor vellet aſſumere in onus ꝓbandi pecu.nō fuiſſe nume.debet admitti.Gloſ.eſt Inſti.de liter.obli.in prin.in ver.obliget̃.& Ang.circa fi.Bal.in l.illicitas.pillum text.ff.de offi.p̄ſi.& licet ipſe Bal.in l.ſi nō ſingulari.in iij.op.C.ſi cer.pe.videat̃ velle cōtrariū & in l.ſub ſpecie.C.de poſtu.tñ nō eſt ſibi cōtrarius prout ipſemet ſe declarat in l.j.in iij.col.in prin.C.de cōfeſ.eādem ſententiam ſentit Bar.in d.l.ſi ex cautione.in diſcurſu.Panor.in cap.ſi cautio.& clarius in c.fi.de ſolutio.in vltima quæſtione. Ange.conſi.cl.aliàs cxlviij. incipien.domina Angela Roman.conſil.xliiij.incipien.ex ſuprà narrato themate,Et prædictam concordiam Bald.ponit Bolog.in addit.ad cōſil.do.Io.Anna,conſi.xcvij.incipi.iudicio meo preſens conſultatio.& illam negatiuam,pecuniam nō fuiſſe numeratam poterit probari duobus modis.primò ſi ꝓbetur t̄pe cōtractus nō fuiſſe pecu. numer.ꝙ illa confeſsio habuiſſe & recepiſſe ītelligit̃ t̄pe cōtractus.al's ſequeret̃ ꝙ d.nega.nūquā poſſet probari cum nō ſit coartata.Doctrina eſt Barto.in l.certi cōdictio. §.ſi numos.ff.ſi cer.peta.& in l.ita ſtipulatus.§.Chryſogonus.de verbo.oblig.& in l.poſt dotē.in j.q.ſolu.matri.Secundus modus eſt per confeſſionē partis.ſecundū gl.in l.in cōtractib' in prin.j.eo.Pan.in d.c.ſi de cautio.in vlti.oppo. Ange.in d.conſi.cl.Item ad idem ꝙ lapſo biennio poſſit debitor cōfeſſus aſſumere in ſe onus ꝓbādi:vide Alex.cōſi.cccj.in iij.col.Item limita de iſta exceptione nō numeratę pecuniæ in mutuo & in alijs contractibus, & ꝙ lapſo biēnio poſsit ſuccurrere debitori,& plura notabilia,vide p Fel.in d.cap.ſi cautio.in iiij.charta cum duab' ſeq.de fide inſtru.vbi ponit ſex limitationes ad regulā hui' tituli.Itē qūo poſt biēniū poſsit opponi, vide Bolog.in additionib.conſi.xcvij.Ioā.de Ana.Item qd ſi fieret confeſsio ex cā mutui iā facti aliquo certo t̄pe elapſo,vide Soc.no.in l.ij.§.appellata.ī ij.colū.ff.ſi cer,peta. Barb.in c.fi.extra,de ſolutio.col.pe.& ibi in præcedēti colum.an poſt biēniū poſsit opponi exceptio doli, & quædam alia ibi in materia.Item ꝙ in duob' caſibus poſſit perpetuò opponi,vide Soci.in l.q pecuniam.in j.notab.ff.ſi cer.pe.Itē de regula ſex limitatiōes vide p Iaſ.ī d.l.q pecuniā.in j.& ij.col. Aliqua p eūdem in l.ij.§.fi.ī iij.colum.eo.tit.& in d.l.q pecuniā.in vlt.colū.ponit etiā quæ exceptio cōpetit,qn̄ cōfeſsio fuit ſine ſcriptis & qn̄ vltra cōfeſsionem adeſt ꝓmiſsio.Itē inquantū Iaſ.in d.l.qui pecuniā.ponit illā limitationē qn̄ cōfeſsio eſt geminata.vide etiam Abb.in d.c.ſi cautio.ad fi.licet Feli.ibi videatur impugnare,& contrarium tenet Pet.de Bella per.& videtur tranſire Salice.in d.l.in contractibus.§.ſed quoniam.j.iſto titulo vbi gl.tenet iſtam fallentiam.Et cum ea tenet Bal.& tranſeunt alij.Et dicit Sal.ꝙ iſta eſt communis.Pau.tamen de Caſt.ibi dicit ꝙ prima ſolutio gloſſ.ſuper qua fundatur hæc limitatio eſt truſa,& aliter intelligit illum text.Vide Feli.in d.c.ſi cautio.in xiij.col.verſi.fallit vltimo qui tenet prædictam falſitatem.licet poſtea infra in materia exceptionis non numeratæ pecuniæ,in v.fallentia,videatur impugnare:& cum prædicta fallētia videtur tenere Alex.in l.ſi duo patroni.§.Marcellus poſt principium.ff.de iureiurā.Curt.in verbo,geminato.in repertorio ſuo,vide ad intellectum d.l.in contractibus.& dictas limitationes Soci.in l.j.ff.ſoluto matrimo.in penultima charta in viij.fallentia,& aliquid ibi in antepe.colum.Item dictam limitationem tenet etiam Aret,poſt Roma.in l.gerit.in v.colum.de acqui.hære.in l.ita ſtipulatus.§.Chryſogonus.in viij.col. Item ꝙ exceptio non nume.pecuniæ poſsit opponi poſt concluſionē in cauſa, vide per Bald.de Vbal.in tract.de pact.col.iij.ad finem.vbi etiam alia in materia. An autem poſt biennium ſuccurratur per iudicis officium, vide Curt.in ſingularib.ſuis impreſsis,numero xxix.cum recollectis ſuis ſuper prima Codicis.

tutiōis in integ.vt vidiſtis no.ſ.de in integ.reſt.l.ſi intra.& l.ſi iudex circunuento.ff.de mino[a].&c.

GEneraliter. Mulier intercedens pro dote, nō iuuat̃ velleia.h.d. Quærit gl.quot ſunt caſus,in quibus Velleianū ceſſat Dic vt in ea.inter cæteros caſus gloſ.ponit vnū,ſi renūciaret Velleiano.Breuit̃ veritas eſt iſta:qn̄q; mulier intercedit ꝓ viro:tūc renūciatio Velleiani nil releuat,q̄re ipſo iure ē tuta:vt in aut̃.ſi qua mulier.ſ.eo.l.antiq̄.in fi.ſ.eo.¶Aut ītercedit pro alio,& per publicū inſtrumētū:& tūc renunciatio valeret,ſecundū gl.nec auderē dicere cōtrariū propter conſuetudinē.De iure tñ videt̃ diſtingui Aut renūciat corā iudice,& valet[b],vt l.fi.§.pe.ff.eo.Aut extra iudicium:& tunc aut ex interuallo poſt bienniū,& valet,vt in l.ſi qua mulier.ſ.eod. Aut in ipſo inſtr̄o,vel intra bienniū,& tūc renunciatio non valet:quia ea facilitate, qua intercedit, eadem renunciat,vt ſ.eo.l.ſi qua mulier.& l.doli exceptio.ver.diuerſum.de noua.Facit qđ not.in ſimili.ſ.de in inte.reſtit.l.ſi intra.& ff.de mino.l.ſi iudex circunuento.& hoc in muliere:creditorē aūt inquantum velleia.facit pro eo,ꝙ īſtituit,vel reſtituit:puto poſſe renūciare indiſtinctè p clauſulam generalem.l.ſi quis in cōſcribendo.de pact. Dicit† tñ gl.in l.fi.§.pe.ff.eo.ꝙ intelligitur quod 4 mulier debet certiorari[c]:q̄a renunciare non poteſt ei,quod ſibi cōpetere ignorat:vt l.mater de inofficio.teſt.ſed q̄ro,quid ſi in vno inſtrumento fuit certiorata poſtea in alijs non:an ſufficiat p̄cedens certioratio?videt̃ quòd ſic.arg.l.item veniunt.§.à quo.ff.de pet.hęr.& de vſu.l.ſi qs ſtip.in fi. Bar.

De non numerata pecunia.[d] *Rubri.*

LEX I.

SI pecuniam. Etiā ſi incidenter q̄rit̃,de debito creditori,incūbit onus ꝓbandi pecuniā numeratā. h.d.Prima loquit̃ qn̄ agit̃ pignoratitia,p d̄bitorē cōtra creditorē. Secūda loquit,qn̄ agit̃ hypothecaria p creditorē cōtra debitorē.Secūda ibi,eadēq;.Itē prima ſubdiuidit̃:q̄a prima loquit̃ qd habet facere actor tā in formādo petitionē quā in ꝓbādo.Sc̄da loquit̃ qd habet facere reus tā in formando exceptionē,quā etiā in ꝓbādo.Sc̄da ibi:nā intētio.Iſtā leg.habetis de verbo ad verbū.j.ſi pig.cō.nu.ſecu.nō fue.l.j. ¶Quæro qua actione agebatur hic.dic vt in gloſſ.ſ.pig.propter rem.¶Quæro,quid ſi agatur actio.in rē an poſsit obijci exceptio dominij?gloſ.tangit hic:& ſ.de pig.actio.l.nec creditores.& ff.commo.l.ita vt ſi ſur.

¶Additio.

SI pecuniam. Siue incidenter,ſiue principaliter,quæratur de debito,debet probare pecuniam numeratam creditor. Primò loquitur qn̄ agitur pignoratitia cōtra creditorem.Secundò qn̄ creditor agit hypothecaria cōtra debitorē,vel in rem.Secunda ibi:eadēq;.Itē prima ſubdiuiditur q̄a prima loquit̃ qualiter debeat formari libellus,& quid ſit probādū ex parte rei de pignore incipiēte.ſecūda ibi:nam intentio.In terminis pone caſum in debitore agēte pignoratitia:qui debet in libello ſe narrare ſe ꝓmiſiſſe Titio centū,ſub ſpe futuræ numerationis, & numerationē ſecutā nō eſſe.& ſe ob hoc pign' tradidiſſe,quod petit ſibi reſtitui:& ſi quęratur quid debet probare iſte actor.reſpondetur ꝙ ſufficit ſi probet ſe pignus tradidiſſe.h.d.primò.

¶Sequitur verſi.

SVMMARIVM.

1 ☞Pignoratitia competit etiā habēti exceptionem peremptoriam.

2 Actor in libello poteſt facere mētionem de exceptione aduerſarij,& ſua replicatione.

Nam intētio. In quo ſit forma caſum.Inſtat quærēs, ſi ſolū pignus datū ꝓbabo,creditor obtinebit illud tanquā ſibi obligatū.Reſpōdet Imperator,ſi creditor vult excipere,debet narrare rem ſibi obligatā ꝓ certa pecunia:& pecuniā non eſſe redditam.& de iſtis duobus debet ꝓbare.primū.ſ.pecuniā,pro qua pignus fuit tranſcriptū, numeratā eſſe,qđ ſi nō probet, ſuccūberet.h.d.expone ibi, dum dicit intētio.i.exceptio creditoris cōuenti in quo duo intēdit.ſ.pignus datū ꝓ pecunia,& pecuniā nō redditā.& expone tenebit.i. naturaliter habebit effectū ad expellēdū agētē.¶Sequit̃ ſecū
1 da pars:& iſta eſt clara.¶Not.ꝙ pignoratitia† nō ſolū habet locū pecunia ſoluta: ſed etiā oppoſita quacūque exceptiōe perēptoria.Alia notabilia patent ex ſummario,& caſus in terminis.¶Ad l.iſtā oppo.dicit̃ hic,ꝙ agit in rē: ſed ille,q agit in rem, debet ꝓbare ſe dn̄m:vt l.in rē.ff.de rei ven.hic dr̄ cōtrariū,quare malè.Sol.Hui' timore hęc lex legitur duob' modis.Primò qđ agebat̃ pignoratitia:& tunc expone tex.q dicit,in rē.i.pignoratitia ꝓpter rē:ex qua lec.nota qđ modo dixi,ꝙ ſi quis aſſerat ſe habere aliquā exceptionē perēptoriam, habet pignoratitiā.vnde filiusf.& mulier p̄nt agere pignoratitia,dicendo ſe dediſſe pignus ꝓpter pecuniam,ad cuius petitionē poterāt ſe tueri per Macedonianū vel Velleianum.¶Secundò modo

a ¶Si ex cautione. Et circa materiam huius legis vide Ang. in l. ſi ita ſtipu-
latus. §. Chryſogonus. de ver. obli. & quæ no. Bar. & Imo. in l. ſi debito-
rem. ff. de noua. & quod no. Bal. in l. fi. in vj. col. C. cõ. vtri. iudi. & Bar. in
l. poſt dotem. ſol. mat. in ver. ex prædictis.
⁂ Aduerte, ꝙ Bar. allegat̃ ſibi cõtrarius in hac l. ſi ex cautione. Sed ꝓ ſaluã
do. Barto. dic vt in
cõcordãtia, quã po
ſui in l. p̃dia. ff. de
acqui. poſſeſ.
b ¶Recepiſſe pecu-
niã. An ſi maritus
cõfeſſus ſit dotem,
vel mutuũ recepiſ
ſe: hęres ei⁹ poſſit
opponere exceptio
nem non numera-
tæ pecuniæ, dic, ꝙ
nõ. Ita dixit gloſſ.
fin. in l. j. de fal. cau.
adic. le. ſecundùm
Bald. in ca. j. de pa.
cõſtan. in verſi. va-
ſallus. el j. & fi. per
Bal. in l. fi. in vlt. co
lũ. j. eod. & qđ ipſe
no. in l. gñaliter. in
v. q. j. eo. poſt anti-
quos. Itẽ hunc titu
lũ elegãtiſſimis di-
ctis limita, de qbus
vide Ludo. Ro. in
l. ſi mandato. cùm
ſeq. de fideiuſ. Et
an locũ habeat hęc
exceptio in alio cõ
tractu quam in mu
tuo. Bald. & Cyn.
Iaco. de Are. in l. ſi
ex p̃tio. ſ. ſi cer. pet.
ꝙ ſic. Tu verò vide
gloſſ. hic & Bald.
in tertia oppo. in l.
gñaliter. & in pri-
ma oppo. ſ. eod. &
glo. & Bal. in l. j. in
cõtractib⁹. in prin.
ſ. eo. & vide j. eod.
§. j. verſicu. & not.
Sed an cõtra inſtru
mentũ guarẽtigiæ
poſſit opponi ex-
ceptio nõ nu. pecu.
vide Bald. in addi.
Spe. in tit. de exec.
ſen. & qđ no. Bar.
& Bald. in l. ſi ſub
ſpecie. ſ. de poſtu.
& melius Bal. in l.
ſi ob cãm. C. de exe
cu. rei iudic. & in l.
in contractibus. in
princ. j. eo. & ibi ẽt
quid ſi factum fuit
p̃ceptũ ĩ cõfeſſum.
Bald. in l. pecu. j. de
ſol. Et libellum in
hac materia vide p
Bal. ĩ l. j. C. de cõdi.
ob tur. cau. vbi di-
cit duo debere nar
rari. ſ. pecuniã non
numeratã, & con-
feſſionẽ factã ſub
ſpe futuræ nume-
rationis. Et caue ꝙ
qñ p̃ceſſit ſtipula-
tio, & ex ea agitur
iure cõi, nõ compe
tit exceptio nõ nu
me. pecu. ſed exce-
ptio in factum. l. cum vltra. & ibi Bal. j. eo. & Bar. in l. ij. §. fi. ſi cer. pet.
c ¶Tu aduerte. Itẽ vide Bar. in l. p̃dia. ff. de acquir. poſ. q videt̃ dicere cõtra
iſta. & qđ not. Bal. in l. ſi abſentis. in iij. q. ſi cer. pet. Bal. hic, in iij. q. & ad
no. hic per Bar. vide per eundẽ in l. ſi nõ ſinguli. & Bal. p illã glo. in l. ſi ex
pretio. ſ. ſi cer. pet. & qđ no. in l. ſi ex plurib⁹. cũ gl. de ſol. ideo dicit Inn.
ĩ c. fraternitatis. cir
ca prin. de frigi. &
malefi. ꝙ nõ debet
deponere tm̃ ĩ in-
ſtrumẽto. & ꝙ vi-
dit, & nouit. & di-
cit Bald. in aut̃. ſed
nouo iure. ſ. ſi cer.
pet. ꝙ ille q cõfite-
tur inſtr̃m per viſ-
ſum, & auditũ: &
dicit Bal. per glo. j.
ibi in l. fi. C. de con
dic. ex l. ꝙ ſi nota-
rius nõ vidit pecu-
niã interuenire, nõ
tñ tenet̃ dicere, ta-
lis fuit confeſſus
ſub ſpe futuræ nu-
merationis: qa ſo-
lum debet ponere
verba cõtrahentiũ,
nõ mentẽ. Et adde
qđ dixi ſecundùm
Inno. in d. c. frater
nitatis. vide latè p
Bal. in rub. C. de fi
de inſtr. in v. & vj.
colũ. Quid ſi nota-
rius dicit, talis fuit
cõfeſſus habuiſſe à
Titio numerãte, vi
de Bal. in l. j. C. de
cõfeſ. Adde Bald.
cõſil. cclxxviij. li. ij.
⁂ *P. P A V. P.*
d ¶Cõfeſſione. Imò
vbi notarius refert
verba partis, & ipſe
nõ atteſtat̃, nõ pro
bat tale inſtr̃m pl⁹
quã ſi eẽt ſimplex
ſcriptura: Vid̃ Cõ.
cõſi. xl. incip. cuidã
filio. in j. col. ad fi.
in princi. ſeq. Itẽ ꝙ
ſi notarius diceret,
cõfeſſus eſt habuiſ
ſe & etiã habere, p
hoc non ꝓbet̃ nu-
meratio. vide Cre.
& c. ſingulari xlv.
incip. pone dicitur.
Et ad iſta vide Iaſ.
in l. ſingula. in pen.
& vlt. charta. poſt
alios. ff. ſi cer. peta.
e ¶Celebret̃ in ſcri-
ptis. Et adde quod
Lud. in l. ſi manda-
to. de fideiuſ. tenet
cũ Gui. cõtra Bart.
vtrũ diſtinctio, de
dua hic per gl. ha-

legit̃ hic, ꝙ agatur in rem. Ad cõtrariũ reſpõdebat
quidã, ꝙ hic non põt referre quæſtionẽ dominij:
quia habet cauſam ab actore, hęc non eſt vera: vt
habuiſtis not. ſ. de pig. act. l. nec creditores. plene
ff. cõmo. l. ita vt ſi fur. Vnde alij dicũt, ꝙ hic credi
tor nõ referebat queſtionẽ de dñio, ſed ſolũ de pi-
2 gnore. & iſta põt eſſe bona. Ex qua no. ꝙ †actor in
libello põt ſuo noĩe facere mẽtionẽ de exceptiõe
aduerſarij, & replicatione ſua: nã ſecundũ hoc dic,
agebat rei vendicatione dicens ſe dñm, & ſi credi-
tor opponeret de re pignorata, cautionem fruſtra
emiſſam: quia pecunia numerata non fuit. & hoc
totũ ponit̃ in libello: vt in prin. hui⁹ l. dicit̃. ¶Op-
po. ſi ꝓbat pignus datũ: ergo non põt recuperare,
niſi ſoluat. Rñ. glo. probet pignus datũ pro pecu-
nia, quã dicit indebitã: qa numerata nõ fuit. Simi
le vidiſtis in l. nec creditores. ſ. de pigno. actio.

LEX II.

Minorem. Exceptio nõ numeratę pecuniæ, poteſt
obijci in toto, vel in parte. h. d. ¶Opp.
hic innuit, ꝙ ille qui excipit, probet
nõ numeratã pecuniã, Cõtra. j. eo. l. ꝓxi. & l. aſſe-
ueratio. Sol. vt in gl. & tene illam quod hoc ꝓba-
tur eo ipſo, ꝙ non probatur contrarium.

¶Additio.

Minorem. Exceptio nõ numeratæ pecuniæ poteſt
opponi etiã pro parte. ¶Oppo. hic in-
nuit, ꝙ ille q dicit nõ numeratã pecu-
niã, debet ꝓbare. cõtra. j. l. ꝓxi. Sol. Dicũt quidã,
ibi negabatur totũ: hic pars. vñ rõne partis præſu
mitur totũ debitũ, niſi cõtrariũ ꝓbet̃. Facit. ff. de
proba. l. cũ de indebito. Iſta nõ eſt vera, vt dicã in
l. cũ fidẽ. a. ſ. fideicõmiſ. j. eo. ſed poſito ꝙ ſit vera,
qualiter ꝓbabitur iſta negatiua: dicit glo. per cõ-
feſſionẽ: itẽ per numerationes diuerſis tẽporibus
factas. Iſta duo intellige cõiunctim. Primò opor-
tet, ꝙ actor confiteatur ipſum non numeraſſe pe
cuniam verbis: probet reus per teſtes, ꝙ prima vi-
ce fuit tantũ: ſecunda tantũ: & ſic non aſcendebat
totã ſummã. Aduerte ad illud qđ gl. dicit per con
feſſiones. & no. ad illud qđ dicã j. l. ꝓxi. Alia ſol.
eſt, ꝙ hic ꝓbat nõ numeratã eo ipſo ꝙ nõ ꝓbatur
cõtrariũ, vt ſit idẽ iuris de parte, quod de toto. l. q̃
de tota. de rei vendi. & iſta eſt vera. Bar.

SVMMARIVM.

1 ☞Per inſtrumentũ, quando probetur pecuniam
fuiſſe numeratam.
2 Verba iſta, nõ ſpe futuræ numeratiõis, non impe-
diunt exceptionem non nume. pecu.
3 Si in inſtrumento in ſcriptis confecto, quis cõfite
tur ſe recepiſſe pecuniam, ꝙ etiã poterit appone-
re exceptionem non nume. pecuniæ.
4 Exceptioni non numeratæ pecuniæ an poſſit qs
renunciare.
5 In obligatione contracta literis intra bienniũ, nõ
eſt nata ciuilis obligatio: tamen præſumitur nata
& nu. 6.
7 Fragilitas debitoris eſt tanta, ꝙ facit inſtrumentũ
creditori qualiter vult.
8 Pactum legis cõmiſſoriæ in pignoribus ab initio
non valet: ex poſt facto ſi fiat, valet.
9 Verba habuit, & recepit, referuntur ad tempus ce
lebrati contractus.
10 Aduocati tenent opi. glo.
11 Pecuniam nõ fuiſſe numeratam, qũo probabitur.

a ⁂ Si ex cautione. [a]Hæc lex conſueuit
eſſe clauis totius materiæ. & ideo intẽ
do vobis illã bene legere. Si cõtra cre-
ditorem agentẽ opponatur exceptio non nume-
ratæ pecuniæ: creditor debet numerationẽ pro-
bare: aliàs reus abſoluitur. h. d. ¶Opp. de l. in con
tractibus. j. eo. Sol. intellige hanc l. ſecundũ illam
ſcilicet ꝙ intra bienniũ obijciatur exceptio. ¶Se-
1 cũdò oppo. à diuiſione. †aut tu intelligis hanc l. in
inſtrumẽto publico: & tũc numeratio videt̃ pro-
bata per illud: quia ei ſtatur, donec probetur con-
trarium: vt ſ. de proba. l. cum precibus. & ſ. tit. j. l.
antiquæ. in prin. Aut intelligis de priuato: & tũc
aut inſtrumentũ priuatum non eſt ſubſcriptum à
teſtibus, & nullam facit fidem: vnde non eſt opus
exceptione nõ numeratæ pecuniæ, vt ſ. de prob.
l. inſtrumẽta. Aut eſt ſubſcriptum & approbatũ:
& tũc eſt idem quod in publico: vt l. ſcripturas. j.
qui po. in pig. hab. Quid dicemus? Sol. dico ꝙ hoc
poteſt intelligi in inſtrumento publico: dicit glo.
in quo cõtinetur quòd talis cõfeſſus eſt ſe recepiſ
b ſe pecuniam. [b]nõ autẽ dicit quod recepit: & ideo
per inſtrumentũ tale nõ probatur numeratio: ſed
cõfeſſio quod ſatis placet, & eſt verum. Tu aduer-
c te[c] quòd verba inſtrumẽti, in quo cõtinetur pecu-
niam numeratã eſſe, debent hoc importare de ne-
ceſſitate: aliàs nõ probaretur hæc, cùm probatio
debeat de neceſſitate cõcludere. vt l. neq; natales.
ſ. de proba. & l. non nudis. & ibi no. j. vnde cog. l.
nõ hoc. Si ergo notarius dicit, Titius fuit cõfeſſus
ſe habuiſſe, & recepiſſe decem, quæ in veritate ha
buit, & recepit in præſentia mei notarij, & teſtiũ:
& tũc inſtrumẽtum cõcludit de neceſſitate. Sed ſi
dicat notarius ſic: Titius cõfeſſus fuit habuiſſe &
recepiſſe cẽtum, quæ habuit, & recepit: nec addi-
tur, in præſentia mei notarij, & teſtiũ: tũc hoc in-
ſtrumẽtum de neceſſitate nõ cõcluderet numera-
tionem. Nam totum illud poteſt eſſe de cõfeſſio-
d ne[d] partis, quæ dicit, cõfiteor me habuiſſe & rece
piſſe centũ, quæ habui & recepi. notarius hoc ſcri
bẽs ſcripſit in tertia perſona illud, quod ipſe dixit
in prima perſona: & ſic notarius nõ teſtificatur de
numeratiõe, ſed de cõfeſſione illius, ſed ſi inſtru-
mẽtũ diceret ſic, ꝙ fuit cõfeſſus ſe habuiſſe & re-
cepiſſe decẽ, & habuit & recepit in præſentia mei
notarij, & teſtium infraſcriptorũ: tũc illud inſtru
mentũ de neceſſitate numerationem concludit,
nec illa verba poſſunt referri ad partis cõfeſſionẽ.
nam ſi debitor diceret, confiteor me habuiſſe, &
recepiſſe: & habui & recepi. notarius deberet dice
re, fuit cõfeſſus ſe habuiſſe, & recepiſſe: & dixit ꝙ
habuit & recepit: aliàs illud habuit, & recepit, nõ
poteſt referri ad iſtud participium cõfeſſus, ſecun
dum naturam recti ſermonis, & grammaticæ, vt
l. Plautius. ff. de aur. & arg. leg. Item poteſt intel-
ligi hęc lex in inſtr̃o priuato: tunc ſiue in eo dica-
tur quòd fuit cõfeſſus ſe habuiſſe, & recepiſſe, ſeu
in eo dicatur quòd habuit & recepit: poteſt obijci
exceptio non numeratæ pecunię: quia totũ illud
eſt cõfeſſio partis: & non eſt teſtificatio alterius.
Iſtud videtur hic ſentire glo. & l. ſi non ſinguli. ſi
cert. pet. & j. de dote cau. non nu. l. fi. in prin. ¶Et
2 per hoc dico, †ſi in inſtrumẽto cõtinet̃, talis nõ ſpe
futurę numerationis, fuit cõfeſſus &c. quòd per il
la verba non impeditur opponere exceptionem
nõ numeratę pecunię: nam verba quæcũq; profe
rãtur ab ipſo debitore tempore contractus, nõ ha
bent eũ impedire: vt patet ex prædictis. Vt ergo
impediret̃ dicta exceptio, eſſet neceſſe quòd ap-
pareret quòd fuerit alia cauſa, propter quam ipſe
fuit cõfeſſus: vt videbitis j. eodem. l. generaliter.
3 ¶†Quęro, vtrum ad hoc vt habeat locum exce-
ptio non numeratę pecunię, ſit neceſſe quòd cele
e bretur in ſcriptis[e] inſtrumentum. Glo. videt̃ vel-
le quòd ſic. ſ. ſi cer. pet. l. ſi non ſinguli. ff. ſi certum
peta. l. qui pecuniam. & ibi per Gul. contrarium
videtur velle ſ. de teſti. authen. rogati. & iſtã pu-
to verã. Quocũq; ergo modo quis cõfitetur, ſiue
in ſcriptis, ſiue ſine ſcriptis, habet hęc exceptio lo
cum: vt j. eo. l. cum vltra. Et ſic intelligatur etiam

beat locũ in priuata ſcriptura, vide gl. in l. ſi nõ ſinguli. ſ. ſi cer. pet. & gl. et Bar. in l. ſi ex pretio. e. tit. & hic adde Imol. in l. j. §. ſi quis ita. & in l. ſi ita ſtipulatus. §. Chryſogonus. de ver. ob. & Bar. hic in x. q. aliàs col.

a ¶Renũciari exceptioni. Adde q̃ not. per Mod. Inſtit. de act. §. fuerat. Sed an poſsit tolli per ſtatutum, vide per Bald. hic in fin. & not. per Bald. in l. in cõtractibus. in ij. & iij. q. j. e. Quid in exceptione nõ numeratæ dotis, vide Bald. in rub. C. de priuile. do. ĩ iij. col. & glo. & do. in l. j. j. de do. cau.

✠ P. P A V. P.

a ¶Renunciari exceptiõi. Vide Alexã. cõſi. xxxv. do. Frã. conſi. lxxxvj. in ij. colum.

b ¶Sed ſi aliquis ageret. Et eſt aduertẽdũ, an notarius debeat vidiſſe integram ſolutionem illã: & tunc in ſcriptis ponat aſſertiuè totã pecuniam numeratã. aliàs aũt non debet ſcribere ſimpliciter pecuniã numeratã: ſed ſcribat partem aſſerere pecuniã numeratã, & tãtum eſt ſcd̃m Ioan. And. in addi. Spec. §. fin. ſed ſi qs cõfitetᷓ ſe habuiſſe, & recepiſſe certa debita, ex tali cauſa et liberauit debitorẽ ſuum ꝑ acceptilationem, & Aquilianã ſtipulationẽ, ꝑ iſta verba nõ probatᷓ nũeratio: ſcd̃m Bart. in l. j. de his q̃ in frau. cre. & in l. ſi ex pluribus. ff. de ſol. & not. quia dicit Bal. in l. ſi ouis. C. de inſti. & ſubſti. quòd ſi notari⁹ non intelligit ea, q̃ ponit in inſtrumẽto nõ puniet̃ aliàs de falſo, dummodo ſeruauerit formã. qđ no. & adde glo. in l. generaliter. C. de tabu. lib. x. facit etiam quod nota. Bart. in l. ſi quis ob repſerit. ff. de fal.

✠ POMATES.

c ¶Renunciari. Idẽ tenet Alex. in conſil. ſuo xxxv. incip. viſa ſcriptura. prima col. in j. volum.

4 l. in cõtractibus. j. eo. ¶Redeo ad gl. & q̃ro† vtrũ
a poſsit renũciari exceptiõi[a] nõ numeratæ pecuniç.
Gl. dicit quod ſic, quãtũ ad hoc qđ per oppoſitio
nem dictæ exceptionis. nõ grauabitᷓ actor in one
re probandi, ſed ſi vult reus in ſe ſubire onus pro-
bãdi pecuniam nõ eſſe numeratã, poteſt oppone-
re exceptionem doli, vł in factũ: ſicut dicim⁹ poſt
biẽniũ: vt ſ. de cõdi. ob tur. cau. l. j. & j. eo. l. in con
tractibus. d. Nico. de Mata. diſputauit iſtam quæ
ſtionẽ, & ĩter cętera dicit ipſe, Qñdoq; obligatio
5 †eſt cõtracta literis: & tũc intra biẽniũ nõ eſt nata
ciuilis obligatio, ſcd̃m opi. gl. noſtrorũ, & habui-
ſtis not. in l. cũ qs. ſ. de iur. & fac. igno. ergo nõ eſt
nata actio, q̃ oritᷓ ex obligatiõe ciuili, & naturali:
vt Inſti. de oblig. in prin. l. licet. §. ea obligatio. ff.
de procur. Si autem actio non eſt nata, renũciatio
iſta non eſt modus inducendę obligationis, vel ꝓ
ducẽdæ actionis: ergo talis renunciatio nihil ope
ratur. Idem ſi obligatio eſſet contracta verbis per
ſtipulationẽ. arg. j. eo. l. cũ vltra. Sed ſi aliquis age-
b ret [b]ex obligatione cõtracta re per numerationẽ,
& ad eam probandam induceret cõfeſsionẽ: tunc
iſta renũciatio poſſet aliquid operari, ſcd̃m gl. Ita
dicit do. Nico. Hæc opi. nõ placet. quia licet intra
6 biennium non ſit nata ciuilis: in veritate† tamen
nata pręſumitᷓ, donec opponatᷓ exceptio: ideo hęc
lex requirit quòd opponatᷓ exceptio: vt Inſtit. de
excep. ꝑ totũ. Si eñ actio non eſſet nata, exceptio
ni nõ eſſet locus: & ideo puto ſcd̃m qđ doc. noſtri
c dicũt qđ huic exceptioni non poſsit renunciari.[c]
eadẽ enim fragilitate qua inducitur ad promitten
dũ, eadem fragilitate inducitur ad renũciandum.
7 Tãta† eſt enim fragilitas debitoris quærẽtis pecu
niam, quòd facit inſtrumentum creditori qualiter
vult. ergo. &c. ar. l. ſi mulier. ſ. ti. j. & l. doli exce-
ptio. §. diuerſum. de noua. Ad idẽ facit j. de pact.
pig. l. fi. nõ ob. j. l. ꝓxi. q. ibi ex pòſt facto videtur
approbare cõtractũ, & renũciare exceptiõi: ſed in
8 ipſo cõtractu nõ poſſet, vt dixi. Simile† videm⁹ in
pacto l. cõmiſſorię in pignoribus, qđ ab ipſo ini-
tio nõ valet: ſed valet, ſi fieret ex pòſt facto: vt l. Ti
tius. ff. de pig. act. & dixi plenè ĩ l. quãuis. aliàs in
cipit l. Callipodi⁹. ff. de ſol. ¶Quęro & reuoco in
dubiũ vtrũ renunciãdo huic exceptioni, & iuran
do, ſibi præiudicet. & dicam vobis j. eod. l. fi. &c.

SI ex cautione. Si oppo
nitur ex
ceptio nõ numeratę pecunię creditor
debet ꝓbare numeratã. h. d. ¶Op. j.
e. l. in cõtractibus. Sol. intellige hic intra bienniũ.
vt ibi. ¶Secundò oppo. j. eod. l. generaliter. Solu.
Intelligas hic promiſsionẽ facta ex cauſa mutui,
aliàs ſecus: vt in l. cõtraria. & j. dicemus. ¶Tertiò
oppo. à diuiſione. Aut eñ hic loquimur de cautio
ne emiſſa per ſcripturam priuatã & non nocet: qa
fidẽ nõ facit vt l. inſtrumẽta. ſ. de prob. Aut loq-
mur de publica. & ei omnino ſtandum eſt: vt ſ. ti.
j. l. antiquę. in prin. & j. arbi. tut. l. fi. Huius timo-
re dicit gl. quòd poteſt loqui de ſcriptura, tam pri
uata quã publica. ¶Primò examino de publica,
Et dicit gl. quòd hic cõtinebatur, quòd debitor cõ
fitebatur ſe recepiſſe, ſecus ſi diceret quòd eam re
cepit: tũc contrariũ probari non poſſet: & eſſet ꝓ
bata intentio aduerſarij. per inſtrumentum tamẽ
notarius nõ debet ponere hoc in inſtrumẽto, niſi
pecunia ſit prędſens. ita dicit gl. quam no. Exami-
nemus iſtud, ad cuius declarationem debes ſcire,
ꝙ probatio debet de neceſsitate concludere: vt l.
nõ nudis & l. neq; natales. ſ. de proba. Vnde ſi in
ſtrumentũ diceret, cõfeſſus fuit ſe habuiſſe centũ
quę habuit, & recepit. Iſtud nõ probat de neceſsi
tate: nam põt eſſe ꝙ omnia iſta ſunt verba partis
confitẽtis, quę dicit, cõfiteor me habuiſſe, & rece
piſſe centũ quę habui. & illa verba quę dicta ſunt
per partem in prima perſona, ſcribantur per notariũ in tertia. ſed puto ſi
adijceret quæ habuit, & recepit in præſentia mei notarij & teſtium: cer-
tè adhuc non videtur concludere de neceſsitate: quia illa verba in pręſen
tia mei notarij, poſſunt venire ad determinationem illius participij con-
feſſus: & ideo tutius eſt quòd apponatur copula: & dicat, fuit confeſſus
ſe habuiſſe & recepiſſe, & verè habuit & recepit in præſentia mei nota-
rij: tunc illa verba non poſſunt referri ad confeſsionem, præſentẽ &c. ſed
ſolùm ad dictum notarij. ¶Sequitur in gloſ. niſi pecunia ſit in præſentia.
Iſtud nõ ſufficit ad executionem notarij, ꝙ pecunia ſit in præſentia: quia
poſſet dicere ꝙ pars habuit & recepit: licet in veritate ſuis manibus non
tetigerit. Probatur in l. ſingularia. ff. ſi cer. peta. & ibi plenè dixi. Item ex
9 prędictis nota† ꝙ licet notarius dicat, habuit & recepit: quæ ſunt verba
præteriti temporis. tamen referuntur ad tempus celebrati contractus. fa-
cit l. prædia. ff. de acqui. poſ. ff. de verb. oblig. l. ſi ita ſtipulatus. §. Chryſo
gonus. dixi in l. dotem. ff. ſolu. matr. ¶Sequitur in glo. non obſtat. l. anti-
quę. & l. fi. arbi. tu. quia illa ſunt ſpecialia. Dic vt dixi in l. j. ſ. plus vale. ꝙ
agitur. ¶Sed iuxta hoc quærit glo. j. quid ſi inſtrumentũ dicat, habuit &
recepit: vtrum poſsit probari contrarium. Et dicit ꝙ ſic. ſed tunc dicerem
inſtrumentũ falſum: & eſſet recurrendum ad ea, quæ dixi, in l. in exercen
dis. ſ. de fi. inſtru. ¶Secundò dicit gl. ꝙ hæc lex poteſt intelligi in ſcriptu
ra priuata: intellige tali, quæ fidem faciat: quia eſt ſcriptura ipſius conuẽ
ti confeſſata, vel ſignata teſtibus. Item dicit glo. ꝙ ſcriptura priuata non
refert an dicat, confeſſus fuit ſe recepiſſe: an dicat ꝙ recepit. ſemper enim
poterit opponi exceptio: & creditor debet probare numeratã pecuniam,
quam glo. vide, & bene nota differentiam iſtam. Idẽ no. ſ. ſi cer. pe. l. ſi ex
pretio. & de dote cau. non numera. l. j. Et huius ratio eſt: quia ſcriptura
priuata tota pendet ex facto debitoris, qui cõfitetur ſic ſe recepiſſe: & ita
ſcribit ſibi datũ fuiſſe. Ex quo not. ꝙ ſiue debitor dicat, & promittat non
ſpe futuræ numerationis, vel quęcunq; alia verba per eũ dicantur: hęc ex
ceptio non tollitur. tene menti. ſtatim declarabo in quæſtionib⁹. ¶Opp.
ꝙ reus probat ſuam intentionem, aliàs exceptionem, l. in exceptio. ff. de
proba. Sol. hic reus ideo non probat exceptionem non nume. pecu. quia
reus excipiendo nil ponit in debitis. j. eo. l. aſſeueratio. ¶Quęrit glo. vtrũ
exceptioni nõ numeratæ pecunię poſsit renũciari. determinat ꝙ ſic: quia
renunciatio prodeſt quãtum ad hoc, ꝙ ei, qui aſſerit, de cætero nõ incũ-
bat onus probandi numerationẽ, vide glo. iſtam no. ¶Extra iſtam gloſſ.
no. ꝙ licet ſit renunciatũ exceptioni, poteſt actor interrogari vtrũ nume-
rauit: ſecus autẽ ſi biennium eſſet elapſum: vt j. eo. l. in cõtractibus. §. illo.
An aũt iſta glo. dicat veritatem: Ricar. Malũ. diſputauit, & determinauit
ꝙ ſic. In obligatione literarũ, vel ſtipulatione facta ſub ſpe futuræ nume
rationis ante bienniũ, nõ oritur ciuilis: & ideo renũciare huic exceptioni
nõ eſt modus inducẽdæ obligationis, nec illa inutilis obligatio cõfirmari
põt. ſecus eſſet ſi promiſsio fieret ad probationem contractus, ſeu mutui
iam celebrati. Breuiter iſtud dictum non placet mihi: quia obligatio ciui
lis, quę eſt in obligatione literarũ, eſt efficax ad inducẽdã actionẽ. & ideo
introducetᷓ exceptio: vt hic, & j. eo. l. in contractibus. Vnde Iac. de Are.
& Pet. dicũt, & melius videre meo: ꝙ exceptioni huic renũciari non po-
teſt. Ratio: quia nõ eſt facta in fauorẽ debitoris, ſed in odiũ creditoris. Nã
debitor auidus pecuniæ, faceret creditori omne inſtrumentũ quod vel-
let: vt tota die videtᷓ: & eadẽ facilitate, qua inducitur ad promittendũ il-
lud quod nõ eſt numeratũ: eadẽ facilitate induceretur ad renũciandũ ex-
ceptioni: vt ſ. titu. j. l. ſi mulier. Prætereà hoc probatur ex eo quod ſ. ꝓxi.
dixi: quia ſi in priuata ſcriptura dicit debitor numerationẽ ſibi verè factã
eſſe, nõ nocet: quod plus eſt quã renũciare exceptioni. ergo &c. Prætereà
glo. hic dicit, ꝙ renũciatio etiam fit ſpe futurę numeratiõis: ergo non no
10 cet ei, niſi numeratiõe ſecuta. & iſtud putarẽ verũ de iure cõi: tamen† ad-
uocati tenẽt opi. gl. vnde eſſet durũ recedere: qa minimè mutãda ſunt &c.
¶Quærit gloſſa vtrum poſt biennium poſsit opponi exceptio doli. In
gloſſ. ſunt opiniones, & determinat ꝙ ſic, ſi ipſe reus vult probare pecu-
niam numeratã nõ eſſe. vide glo. Fran. Azo tenebat opi. contra glo. vide-
licet ꝙ poſt elapſum bienniũ, vlterius nõ audiatur. Hoc probatur per l. ſi
intra. in fi. j. eo. & l. in contractibus. in prin. ibi: vt eo elapſo &c. & eadem
l. §. illo. vbi dicitur ꝙ creditori nõ poteſt deferri iuramentũ. & eadem l. §.
ſuper. vbi dicitur ꝙ poſt lapſum tẽporis nullo modo poteſt dici pecunia
nõ ſoluta. Sed ad iſtas omnes leges reſpondetur, verũ ſi vult onus proba-
tionis trãsferre in creditorẽ: ſecus ſi ipſe excipiẽs ꝓbare vellet. hæc eſt ve
11 ritas. Probatur infrà eod. l. aſſeueratio. & ibi dicã ſtatim. ¶Sed tũc† quæ-
ro, quõ poſsit debitor ꝓbare nõ numeratã, cũ ſit mere negatiua. Reſpon-
deo, poterit ꝓbare per confeſsiones, & numerationes, diuerſis tẽporibus
factas: vt not. ſ. eod. l. ſecunda. & ibi hoc declaraui. Nec obſtat j. eod. l. in
cõtractibus. §. illo. quia licet nõ poſſet deferri iuſiurandum ſuper toto, an
numerauit: tñ interrogatio poterit fieri ſuper aliqua parte, quæ adminicu
letur ad eius probationẽ: vt ſi ponit debitor, ꝙ vna tantũ numeratio fue-
rit, & nõ plures: vel ꝙ duæ fuerunt, vel ꝙ ſi qua numeratio facta fuit: fuit
facta tali loco, & tempore. quod eſt no. poteſt etiam ꝓbari per teſtes, qui
interfuerunt, quando actũ fuit ꝙ inſtrumentũ fieret: & poſtea fieret nu-
meratio: & ſic facta fuit ſpe futuræ numerationis: poteſt etiam ꝓbari per
aliud inſtrumentum: vt tota die videmus ſpecialiter in cõtractibus dotis,
& venditionis, vbi quis confitetur dotẽ, vel pretiũ, ſibi ſolutũ: & ſtatim
ſequitur aliud inſtrumentum, ꝙ nõ obſtante confeſsione prædicta pro-
mittit

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

mittit ſoluere:& ſic apparet,ꝙ factũ fuit ſpe futu
ræ numerationis. ¶ Vltimò quæro an ad hoc, ꝙ
iſta exceptio habeat locũ:requiritur quod cõtra-
ctus fuerit confectus in ſcriptis.dicam.j.eo.l.fina.
¶ Vltimò de huiuſmodi renũciatione tangit Spe.
in tit.de renun.& in tit.de actio.& obli.Bar.

a CVm fidem. [a]Qui poſt pri-
mã promiſsio-
ſionẽ,eã aliquo modo approbat, ab ex
ceptione non numeratæ pecuniæ ca-
dit.hoc intendit &c.

¶ Additio.

SVMMARIVM.

1 ☞ Soluens partẽ,an præſumatur debitor totius.
2 Debitor ex poſt facto,ꝙ poſsit ſibi præiudicare in
exceptione non numeratæ pecuniæ.

CVm fidem. Poſt cautionẽ
per futurã ſo-
lutionẽ approbatam, non habet locũ
hęc exceptio.h.d.Quęro,vtrũ hęc lex
habeat locũ ſiue ſcienter,ſiue ignoranter iſte ſol-
uerit partem:glo.ponit opiniones. Quidam ꝙ lo
quatur in ſciente. Alij ꝙ loquatur etiã in ignoran
te.¶ Nota iſtam glo.ſecundũ opi.Mar.& Irnerij,
ꝙ qui ſoluit totum,pręſumitur ſoluiſſe debitum,
niſi contrariũ probetur:vt l.cũ de indebito.ff.de
1 proba.Ita†qui ſoluit partẽ,præſumitur debere to
tum,niſi cõtrariũ probetur per eum,vt hic. Idẽ ſ.
eo.l.ij.ſecundũ primã lectu.'Contrarium eſt veri-
tas,ſecundũ opi.Bul.hic poſitã.& gloſſ.approbat
& l.ij.ſ.eo.Nam hic loquit̃ in ſciente.quod appa-
ret:quia tex.dicit,eũ fidẽ cautionis agnoſcẽs.quæ
agnitio nõ eſt in errante,cũ errans nõ cõſentit: vt
l.ſi per errorem.ff.de iuriſd.om.iu.j.de donatio.l.
nec ignorans.Præterea,ego video ꝙ dando pign⁹
nõ præiudico mihi in exceptiõe nõ nume.pecu.vt
l.j.ſ.eodẽ.eadẽ rõne nec ſolutione partis,niſi debi
tũ approbẽ.& ideo puto ꝙ hæc lex debeat intel-
ligi,qñ ſolutio cõtinebat aliquid,per quod totum
debitũ videbat̃ approbari:vt puta, ſoluo tibi de-
cem de ſumma centũ aureorum tibi debita manu
talis notarij:ſecus ſi ſoluerẽ tibi decem ſimpliciter
quia tunc nõ probo de ſumma magna modicã eſſe
debitã:& ſic videtur debitor magis ſoluiſſe quã
debitũ,ideo ꝙ approbet cautionẽ. ¶ Vltimò no.
2 ex hac lege,†ꝙ licet debitor ab initio promiſsio-
nis,per renunciationẽ,vel cõfeſsionem, nõ præiu
dicet,niſi in exceptione nõ numeratæ pecuniæ:vt
ſ.l.proxi.& ibi dixi : tamen ſecus ſi ex poſt facto,
vt hic.quod eſt notandũ ꝙ præcauendũ: quia per
hoc fœneratores poſſent facere multas fraudes.
¶ Vltimò,quia hæc lex loquitur quãdo debitor
agnoſcit id debitũ quod nõ eſt:& quandoq; con-
tingit ecõtra,ſcilicet & neget debitum quod eſt.
Sequitur authentica,contra qui propriam.

SVMMARIVM.

1 ☞ Negans ſcripturã propriam,ſi poſtea conuin-
citur,conuenitur ad duplum.
2 Diſpoſitio huius aut̃.nõ habet locum,quãdo ſcri-
ptura fit ad probationem.
3 Hæc aut̃.ꝙ non habeat locũ,quando negatur in-
ſtrumentum publicum.
4 Duplum,de quo in hac aut̃. petitur condictione
huius legis.
5 Libellus in remedio huius aut̃.
6 Allegare cõtraria in exceptionibus,qñ poſsit.
7 Negans ſe feciſſe homicidium,& cõuictus poſtea
ſi dicit ſe feciſſe ad ſui defenſionẽ,auditur quantũ
ad pœnam principalis delicti, nõ quantũ ad pœ-
nam negationis.

b COntra qui propriã. [b]
1 Ex iſta†aut̃.no.ꝙ ille, qui negat ſcripturã
ſuam propriam,poſtea conuictus cõuenitur in du
2 plum. Tamen vnũ aduerte:†quia hic loquitur.qñ
quis obligatur ſcriptura.ſec⁹ ſi ſcriptura fieret ad
c probationem:quia tunc iſta aut̃.nõ habet locum[c]
vt patet in prin.ſui.& hoc tenet glo.tua ſecunda.
3 ¶ Quæro,†qd ſi aliqs neget inſtr̃m publicum eſſe
publicũ.Glo.dicit hic,ꝙ iſta aut̃.nõ habet locum,
& bene:quia ſolùm loquitur in eo qui abnegat
ſcripturam ſuam propriam,ex qua eſt obligatus.
¶ Quæro,qua actione conuenit̃ quis ad iſtud du
4 plum?Dicit glo.actione ex eo contractu puto†ꝙ
agat̃ cõdictione ex hac lege,& erit modus formã-
d di libellũ[d] hic, ago † contra te dicens ꝙ tu es mihi
5 in tuis literis obligatus ad tantam quantitatem,vt
patet ex ſcriptura tua manu facta.quare peto te cõ
demnari ad dicta.& ſi dictã ſcripturam tuam eſſe
negaueris,peto te cõdemnari in duplum:vt vidi-
ſtis in ſimili.in l.nõ ab re.j.vnde vi.& videbitis j.
loca.l.conductores.¶ Vltimò ſcias,ꝙ Dy.in cap.
6 nullus pluribus.de re.iur.in vj. Allegat † iſtã aut̃.
ꝙ nõ admittitur quis allegans contraria in exce-
ptionibus,per hanc authen. Ego ſemper dixi con
trarium,& adhuc dico.& iſta aut̃.nihil facit ꝓ eo:
imò facit contra eum.Nam vides hic,ꝙ aliqs pri-
mò negauit ſcripturam ſcilicet eſſe ſuam: poſtea
conuictus confitetur eam eſſe ſuam:ſed dicit ſol-
uiſſe.certè nõ auditur quantũ ad euitandum pœ-
nam negationis:ſed bene auditur vt illa ſolutio fa
cta proficiat in eo quod ſoluit. Et per hoc dico, ꝙ
7 ille,qui negauit ſe feciſſe homicidium†vel percuſ
ſiſſe aliquem,poſtea cõuictus,dicit ſe feciſſe ad ſui
e defenſionem.[e] Certè quantum ad pœnam nega-
tionis,ſi per negationem imponeretur aliqua pœ
na,non audiret̃ poſtea hoc allegans:ſed quantum
ad pœnam principalis delicti, bene auditur. Ad
hoc bene plenè.ff.de except.l.nemo facit ad præ-
dicta.ff.de probatio.l.cum de indebito.

ADuerſus. Exceptio non nu
meratæ pecuniæ
nõ habet locũ in confeſsione quam qs
non facit ſpe futurę numerationis:ſed
ex cauſa de pꝛterito.h.d.Idem dicit l.fruſtra, quæ
ſequitur poſt iſtam.

¶ Additio.

ADuerſus. Exceptio non nu-
meratę pecunię ha
bet locũ,quando promiſsio fit ſpe fu-
turę numerationis.al's ſecus.h.d.& le
gitur hęc lex tribus modis principaliter. Primò
quãdo debitum ex alia cauſa,puta emptionis, vel
ſimili promittitur ex cauſa mutui. Secundò quan
do debitum ex cauſa emptionis,vel ſimili ꝓmit-
titur ex alia cauſa:vel locatiõis, vel ſimili,ita quòd
non mutui. Tertiò modo,quãdo debitum ex vna
cauſa non mutui , ex eadem cauſa promittitur.&
vtriq; lecturæ conuenit præcedens ſummarium.
Pone ergo in terminis caſum,ſecundùm primam
lecturam quæ eſt magis nota.& magis cõgruit li-
teræ. Et ſecundùm iſtam not.ꝙ ſicut quando op-
ponitur exceptio non numeratæ pecuniæ , debet
creditor probare numeratam:ſi cautio fuit appo-
ſita ſpe futuræ numerationis.ita quãdo fuit facta
ſpe præteriti debiti,debet probare debitum præ-
ceſsiſſe.¶ Oppo.ſ.ſi cer.pet.l.ſi non ſinguli.& l.ſi
ex pretio.Gl.ſoluit mirabiliter.dic vt in ea.Secun
da & tertia lectu.ſunt clarę. tamen iſta ſecunda le
ctura non videtur vera : quia tunc talis confeſsio
ſtatim pręiudicat, nec requirit̃ an præceſsit iuſta
cauſa debiti.d.l.generaliter. Potes dicere,ꝙ hæc
cautio cõtinet factũ nudum,& ideo habet vim cõ
ſtitutionis:in quo quæritur,an iuſta cauſa præceſ
ſerit debiti.Si verò diceres,ꝙ continet ſtipulatio
nem:tunc ſtatim præiudicat, & quod hic dicit, ſi
quid.intellige,niſi probetur cõtrarium: ſtatim vi
detur probatum per ipſum inſtrumentum; vt l.ge
neraliter.&c.

¶ Additio.

FRuſtra. Pecunia non numera
ta debet habere cau-
tionẽ,condictionem,& exceptionem.
¶ Quæro,an iſto caſu quando compe
tit ad idem actio , & exceptio, poſsint peti teſtes
examinari ad æternam rei memoriam . Dixi tibi
in aut̃.ſi quis ab aliquo.ſ.de teſtibus.

a ¶ Cum fidẽ. Adde etiã ꝙ ſi quis acceptat dilationẽ,videtur agnoſcere debitum.l.ad ſolutionẽ de re iudic.

P. PAV. P.

a ¶ Cum fidem. Vide Ro.conſi.ccxxij.

b ¶ Cõtra q propriã. Et hãc aut̃.ſic intellige,& limita vt ſingula.Dixit Bar.in l.id qđ ſeruo.§.j.ff.de pecu.lega.& de pœna negantis,& de eius materia not.per Bald.in c.vaſallus.ſi de feud.fu.cõtro.& p Bart.hic per do.Anto.in c.pe.extra, de iura.calũ.& p Bald.hic. ADDE ad hanc aut̃.q̃ voluit Pe.de Ancha.cõſil.cxcij.iſte Simõ.Sed quid ſi tpe ſolutiõis fiendæ debitor deponit pecuniã , & petat pignus : & creditor dicat ſe non mutuaſſe , nec habuiſſe pignus, qualiter cõſulet̃ debitori?Spe.in ti.de excе.§.vſq;.ver.ſed qd ſi debitor . dicit quod adhuc ſub iudice lis eſt.

P. PAV. P.

b ¶ Contra q ꝓpriã. Nunqd iſta authẽ. habeat locũ in negãte pacta alicuius libri rationum , & nunqd habeat locũ in ſcriptura priuata de cõtractu iã inito ante dictum ſcriptũ,vide Paul.conſi.cccxxxij.

POMATES.

c ¶ Non habet locũ. Vide Paul.de Caſ.conſi.cccxxxij.vbi pulchrè declarat materiã huius aut̃.

d ¶ Formãdi libellũ. Et vide hic Bal.ĩ fi.& ꝙ no.bar.ĩ l.ſi cũ excep.§.hęc aũt actio.ff.ꝙ met.cau.& vide no.p Bart.& Ray.& Imo.ĩ l.Titio.§.ſi poſt.de condi.& demon.

e ¶ Defenſionẽ. Adde Bal.C.de ap.l.iubemus. Adde Bar.ĩ l.qcqd.de iureiur.& ꝓ iſta pte facit tex.ĩ l.ij.inverſi.falſi.& ibi hoc no.doct.ff.ſi ex nox.cau.aga.licet Dy.videat̃ cõtrariũ tenere ĩ regula,null⁹ plurib⁹.li.vj.& in l.electio.§.neque.de noxa.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

SI quaſi. Ab eo,qui nõ numerauit põt condici liberatio: & ei opponitur exceptio.h.d.

SVMMARIVM.

1 ☞Proteſtatio defuncti quando tranſeat ad hæredem remiſsiuè.

a **SI intra tempus.** [a]Tp̃s qđ qs habet ad opponẽdũ exceptionẽ, trãſmittit ad hęredẽ: & oppoſitio facta p defunctũ prodeſt hæredi.h.d.¶ Oppo.fortiter.ꝙ
1 proteſtatio † defuncti ad hæredẽ nõ tranſeat,vt l. non ſolũ.§.fi.ff.de no.ope.nun.Sol.dic vt ibi &c.

Additio.

SI intra. Ad hęredes tranſit hæc exceptio cum tempore, quod ſupererat defuncto. Itẽ hęc exceptio propoſita perpetuatur. Itẽ elapſo tempore ad hæredes nihil tranſit.h.d.& ſic habet partes tres Glo.quærit primò qualiter debet fieri iſta querela.Dic vt j.eo.auť.hãc aũt.¶ Secũdò quærit quãdo tempus iſtud cõtra hæredes currat.Dic ꝙ ſtatim non expectato tempore maioris ætatis,quia cœpit cõtra defunctum:plenè de hoc in l.Aemilius.ff.de mino.& ff.ſi aduer.ven.pig.l. ij.¶ Moueo vnum dubium:videtur quòd effectus proteſtationis,iam perfectus.& cõſummatus,nõ trãſit ad hæredes.l.non ſolũ.§.fi. de ope.no. nun. Hic dicitur cõtrarium.quare malè.Sol.Quantum ad propoſitum talis effectus proteſtationis, bene tranſit ad hęredes, vt hic:nam propoſita querela, exceptio eſt perpetua, vt hic.Sed quantum ad futura,tunc ſecus,vt lege contraria.quod tamen dic vt alias plenè dixi in d.l.non ſolum.§.fin.

CVm vltra. Qui obligať verbis ſpe futurę numerationis, habet hanc exceptionem.hoc dicit.

Additio.

CVm vltra. Si vltra quã ſit numeratũ eſt promiſſum, habet locũ exceptio nõ numeratæ pecuniæ,vel in factũ.h.d.¶ Oppo. quòd reus poſſit obligari,vltra quã perueniat ad eum: vt l.ſi nõ ſinguli.ſ.ſi cer.peta.&.l.ſi vt certo.§.ſi duobus.ff. cõmoda.Intellige ꝙ puenerit verę vel fictæ.Dicã in d.l.ſi nõ ſinguli.¶ Quæro quare hic dicit exceptionẽ in factũ.Gl.variat,finaliter videť dicere ꝙ
c idẽ ſit in factũ & nõ numeratæ pecuniæ ſecundũ quoſdam. Vel dic,quòd quando ſine ſtipulatione habet locum exceptio non numeratę pecuniæ quãdo interuenit ſtipulatio,habet locũ exceptio in factũ,& iſta eſt vera.Quod ſic declara: quando non interuenit ſtipulatio,agitur ex numeratione interueniente.Rectè ergo poſſum excipere pecuniam non eſſe numeratam,quando ſtipulatio interuenit,agitur ex ſtipulatione.vnde medium.per quod in exceptione concluditur,non eſt:quia pecu.nõ eſt nume.quia ex ſtipulatiõe poſſet deberi nulla numeratione interueniẽte. Sed mediũ,quo cõcludiť,eſt ꝙ ſic fuit actũ:qa ꝓmittebã ſpe futurę numeratiõis. Vnde excipiť in factũ:hoc eſt qa factũ ita ſe habuit.Hæc ſubtilitas periculoſa eſt tamen doctores tenent eam.

ASſeueratio. Hic ẽ pulcher tex.Ei,q excipit,incũbit onus ꝓbandi,qñ excipien
d do aliquid ponit:alias ſecus.h.d.

SI tranſactionis. Qñ nõ ſit promiſsio ſpe futurę numerationis,habet locum hæc exceptio.h.d.

TAm mãdatori. Hæc exceptio trãſit ad obligatos acceſſoriè.h.d. ¶ Quęro qđ ſi fideiuſſor añ opp.exceptionẽ nõ nu.pecu.& poſtea creditor numerauit. Iſta fuit quæſtio ſabatina,licet glo.hic non dicat.
b Gul.ponit eam in l.Titius[b].ff.de procu.& l.ſi fideiuſſ.ff.de fideiuſſo.dic vt ibi.&c.

¶ Additio.

SVMMARIVM.

1 ☞Fideiuſſor an poterit opponere poſt biẽnium exceptionem non numeratæ pecuniæ.
2 Numeratio poſtea facta per creditorem,an tollat exceptionem fideiuſſori.
3 Si fideiuſſor proteſtatus fuit creditori,ne pecuniã numeraret,ꝙ poſsit tamen numerare.

TAm mãdatori. Hæc xceptio tranſit ad fideiuſſorẽ,& mandatorem.h.d.¶ Opp.de l.ex perſona.ff.de fideiuſ. Solu. Intelligo hic de exceptionibus, rei cohærentibus,ſicut eſt iſta:vt l.oẽs exceptiões.ff.
1 de except.¶ Quæro,†vtrũ poſt biennium poſſet opponere fideiuſſor.Gloſ.dicit ꝙ non,& bene: & probatur hoc in tex.ibi dum dicit,exẽplo rei prin
2 cipalis.¶ Quęrit gl.†nunquid numeratio poſtea facta,tollat fideiuſſori exceptionem. Videtur ꝙ non:vt l.fi.ff.de pac.Contrarium dicitur in gloſſ. quia fingitur hanc exceptionem non competiſſe. hoc videť falſum:quia à die numerationis incipit obligatio,ne retro fingeretur exceptio: vt ff.qui po.in pig.ha.l.j.Suſtinendo gl. dicas ꝙ verum eſt quòd quo ad extraneorũ præiudiciũ non fingitur retro:ſed quo ad ipſos contrahentes ſic:vel verius[d] vt ceſſet dicta oppoſitio, dic ꝙ numeratio poſtea ſecuta videtur facta de voluntate fideiuſſoris, nõ ergo mirum ſi ſua tolliť exceptio:vt d.l.fi. Videť enim voluiſſe ab initio,ꝙ numeratio ſequeretur.
3 ¶ Sed nũc quęro,†quid ſi fideiuſſor mutauit voluntatem,& prohibuit ne mutaretur, vel exceptionem oppoſuit:an tunc fideiuſſori nõ noceat: quia licuit ei mutare voluntatẽ,ſicut reuocare mãdatum?Gloſ.dicit contrariũ,& bene,non tñ bene declarat.Ideo dic,ꝙ mutare voluntatem licet,antequã quis alteri ſit obligatus,aliàs non:vt l.ſi qs prohibuerit.alľs incipit,Papinian⁹.ff.de publ.Sed creditor eſt quodam modo debitori obligatus[!]ad numerandũ.ergo &c.Dices tu,hoc eſſe caſum.l.j. ff.ſi cer.pet.& l.j.ff.q po.in pig.hab.Sol. Non intelligas obligatum adeò,& poſsit cogi in iudicio: ſed taliter eſt obligatus,ꝙ eſſet ſibi verecũdia non numerare.quæ cauſa eſt ſufficiẽs,vt poſsit illi denunciationi non parere:vt ff.mand.l.Quintus,& l.pecuniæ.ff.de alimen.& ciba.leg.Sic debet intelligi no.per glo.in l.Titius.ff.de procu. & de fideiuſ.l.fideiuſſor. Bar.

c **GEneraliter.** [c]Promiſsio facta ex certa cã de præterito,& in ſcriptis, eſt valida: niſi contrarium per aliam ſcripturam probetur.h.d.In hac l.debemus tractare tria principaliter.Primò de obligatiõe literarũ.vnde oriatur,qua actiõe agatur,& qualiter tollatur,& quo iure fuerit inducta.Secũdò habemus videre de cõfeſsione,quam quis facit in teſtamento.Tertiò de cõfeſsione,quã qs facit inter viuos. Doct.oĩa iſta tractãt hic,& repilogãt q̃dã,q̃ fuerunt dicta in l.ſi ex cautiõe.ſ.e.& ego iã dixi ibi.¶ No.tñ ex hac l. duo principaliter.Primò,ex iſto text.q dicit ea, q̃ cãm ſpecialiter edixerit.Gl.exponit ex vẽditiõe, locatiõe,vel maleficio.Et puto debere intelligi ex vẽditione vel locatione eius rei,vel ex quo maleficio:alľs nõ eſſet exprimere cãm ſpecialiter. Itẽ illud ꝙ hic diciť,ꝙ debet ꝓbari cõtrariũ,p aliã ſcri
d pturã debes ſic ĩtelligere,[d]Aut ille cõtra quẽ ſcriptura ꝓferť,eã negat,& eã dicit eſſe falſam:et tũc põt probare contrariũ teſtib⁹,& quocunq; modo vult:vt l.vbi.j.de fal.& ſ.de fide inſtr.l.in exercẽdis.Aut illam ſcripturã cõfitetur factã eſſe,de contrahentiũ volũtate:ſed dicit in veritate aliter negotium eſſe geſtum:tunc aut ille vult probare cõtra ſolẽnitatẽ præſumptã in inſtrumento: & põt probare per teſtes:vt l.iuriſgẽtiũ.§.quod ferè.ff. de pact. Aut vult probare contra illud quod expreſsè continetur in inſtrumento: & tunc aut eſt inſtrumẽtum celebratum in ſcriptis, & nõ poteſt probare contrarium:niſi per aliam ſcripturam,vt hic. Aut eſt contractus ſine ſcriptis ſed ſcriptura
eſt facta

a ¶ Si intra tp̃s.Vide hãc l.alle.p Pau.de Ca.cõſ.xvij.ꝗnci. in xp̃i noĩe amẽ. in cauſa quæ vertitur in vj.col.&c.

✳ P.PAV.P.

a ¶ Si ĩtra tp̃s.An iſtđ ꝓcedat ĩ alijs p̃ſcriptiõib⁹ ꝙ tp̃s defuncti noceat hæredi, vide Pau.de Caſtr. conſi.xvij.ĩ iiij.col.

b ¶ Tã mãdatori.l.titius. Et ibi Bar. & Bar.in l.fideiuſſor.

c ¶ Gñaľr. No.in hac l.ꝙ Bar.vř ſentire, ꝙ ſi ſcriptura ſit de ſubſtãtia,nõ p̃t ꝓbari ſimulatio p teſtes.& ita tenet gl. hic in ver.quẽquã. ſed gloſſ.ſcđm aliquos,ĩ l.illicitas.§. veritas.de offi.p̃ſi. tenet cõtra.ſed gl. hui⁹ l.reprobat Ia. Bu.& Bal.& l.j.C. plus va.ꝙ ag.& eſt opin.ęqor.Sed pro opi.Bar.facit text. iſte nõ cauillãdo eũ & gl.ĩ d.§.veritas. vř inuere,qñ p teſtes probať falſitas nõ notarij,vř error. Et iſtã ptẽ meliorẽ putat d.I.de Imo.ĩ c.cũ Ioãnes.de fid. ĩſtru.licet opi.Bar. ſit ęquior.et tãgiť ĩ c.ad noſtrã.de ẽpt. & vẽ.& c.cũ cõtingat de iureiu.ĩ charta.xliij.qñ ſtipulatio põt ꝓbari p teſtes Andr. Bar. Et adde Cep.ĩ trac.de ſimul.cõtractuum. col.viij.

d ¶ Gñaľr.Sic ĩtelligere.Per Imol.in capitu. cum contingat. in xlvj. chart. de iureiur. & doct. in l.ſciẽdũ.de verb.obli. Et adde etiam q̃ habentur per gl. & Bar.ĩ l.quicũq;.j.de apo. publi.& qualiter hęc lex intelligi debeat,adde tex.in l.teſtiũ.ſ.de teſti.vide Bal.ibi q tenet cõtra Barto. hoc ẽẽt ĩ ꝓpoſito. vide nota. p Cy.in l.error.C.de teſt.et Ang.in l.quoties. in princ.ff. de ven. inſpi.& quod not. Bar.in l.cũ ꝓponebatur.de lega.ij.& Bal.hic.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

eſt facta ad ꝓbationem: & tunc poteſt probari cõtrariũ quo-
cunq; modo: vt ſ. plus valere quod agitur. l. ij. & iij. ¶ Vltimò
no. hunc finẽ, ꝙ quis nõ põt venire cõtra illud, quod cõfeſſus
a eſt. Et per hoc dicimus, ꝙ ſi teſtis eſt aliquid teſtificatus, [a] &
poſtea extra iudicium confitetur ſe dixiſſe falſum: ꝙ per hoc
dictum eius non vitiatur, niſi aliter de falſitate cõſtet: vt ex-
tra, de teſti. c. ſicut. Cætera dic vt in glo. hic per docto.

SVMMARIVM.

1 ☞ Confeſſio extraiudicialis an requirat expreſſionẽ cauſæ.
2 Expreſſio cauſæ generalis. an ſufficiat in confeſſione extra-
iudiciali.
3 Quælibet cauſa in confeſſione extraiudiciali, an ſufficiat.
4 Promiſſio facta de non arctãdo quem criminaliter, an valeat,
remiſſiuè.
5 Confeſſio extraiudicialis quando requirat partis præſentiã.
6 Confeſſio teſtatoris facta in teſtamento, non probat debitum
ſubeſſe, vel fuiſſe. & nu. 13.
7 Confeſſio etiam ad liberandum requirit partis præſentiam.
8 Confeſſio extraiudicialis facta parte præſente, & cum cauſa,
quando inducat probationem, liberationẽ, vel obligationẽ,
9 Contra confeſſionem in inſtrumento, vel extra inſtrumen-
tum factam, quando quis poſſit venire: & quæ probatio re-
quiratur.
10 Contractus dicitur in ſcriptis celebrari, quando agitur inter
partes, quòd aliter non valeat, niſi fiat ſcriptura.
11 Contra inſtrumenta, & contenta in eis, quæ hodie fiunt, põt
contrarium probari etiam per teſtes.
12 Cautela, vt contra inſtrumentum non poſſit probari, etiam
de fictione, niſi per ſcripturam.
14 Confeſſio facta per teſtatorem in eius teſtamento reuocatur.
15 Cauſa an requiratur in ſtipulatione.
16 Teſtis ſi confiteatur extraiudicium ſe falſum teſtificaſſe, an di
cta confeſſio præiudicet.

GEneraliter. Contra confeſſionem pro
priã in ſcriptis factam ex
cauſa de præterito, nõ põt aliquis venire, niſi per
aliã ſcripturã probetur cõtrariũ. h. d. Hęc lex di-
uidiť in tres partes. Primò enim ponit dictum. Secundò exce
ptiones. Tertiò exceptionem dicti. Secunda ibi: niſi. Tertia
ibi: nimis. Notabilia patẽt ex ſummario. ¶ No. tex. in fi. & di
ſce eum menti. ¶ Oppo. ſ. eo. l. ſi ex cautione. & j. eo. l. proxi-
ma. Solu. Hic loquiť in alijs cauſis, præterquã in cauſa mutui,
& dotis, in quibus põt opponi exceptio non numeratæ pecu
niæ. quod examinaui in cõtrarijs. ¶ Opp. ad ſecũdam partem
de l. in exercendis. ſ. de fide inſtru. Sol. Fallit hic quãdo quis
vult venire contra confeſſionem ſuam propriam. quod intel-
lige, vt ſtatim dicam, & qa hæc lex tractat de cõfeſſione ſciẽ-
dum eſt, ꝙ confeſſio alicuius qñq; emittitur in iudicio: & de
hoc in l. j. j. de cõfeſ. & hęc nõ eſt materia noſtra. Qñq; emitti
tur extra iudiciũ: & tunc vel in actibus inter viuos, vel in vl-
tima voluntate: & de iſtis tractat hęc gl. quam examinemus.
¶ Circa primũ quæro, quid debeat cõtineri cõfeſſio, vt præ-
iudicet. Et circa hoc dubitatur primò de cauſa, ſ. an confeſſio
1 † extraiudicialis requirat cauſæ expreſſionem. qđ tangit glo.
in l. j. j. de confeſſis. Veritas eſt iſta, aut confeſſio tendit ad li-
berandum, & nõ requirit cauſam: vt l. tale pactum. ff. de pact.
Quãdoq; confeſſio tendit ad obligandũ obligatione perſona
li: & tũc requirit cãm. aliàs nõ obligat: vt l. cum de indebito.
in fine. ff. de proba. Quandoq; tendit ad parandum præiudi-
cium ſuper iure reali: tunc quia ius reale eſt vniforme, nõ re-
quiritur cauſæ expreſſio: vt l. & an eandem. §. exceptiões. ff.
de excep. rei iud. Hoc tenẽt doc. hic, & in l. cum falſa. ſ. de iur.
2 & fac. ign. Sed cum † cõfeſſio requirat cauſam, an ſufficiat ex-
primere aliquã cauſam generaliter: vt puta ex cauſa emptiõis
talis libri, vel talis equi ſpecialiter: videť tex. hic dicere ꝙ ſic:
ibi ſpecialiter ꝓmiſſor edixerit. Et pro hoc quod dicunt do-
cto. ſ. etiam per ꝓcuratorẽ cauſam in integ. reſti. agi poſſe. l.
j. & l. ſi quis mihi bona. §. iuſſum. ff. de acqui. hær. In contra-
rium dicitur, ꝙ ſicut dicunt Logici, ꝙ eſt genus ſpecies, & in-
diuiduũ, vt no. in l. ij. in prin. ſi cer. pet. & in l. cũ poſt. §. gener.
de iure dot. Ita aduerbialiter quædam poſſunt exprimi gene
raliter, quędam ſpecialiter, quędam ſingulariter & indiuiduè
vnde ſi dicerẽ me debere ex cauſa debiti, iſtud eſſet generali-
ter: ſi ex cauſa emptionis talis libri, iſtud eſſet ſpãliter, ſeu ſin
gulariter. & indiuiduè. Iſtud videť ꝓbari ſ. quod cũ eo. l. fin.
Pro hoc facit l. filiusfa. ff. de dona. circa fi. vbi requiriť ſpecia-
le mãdatũ, ſeu ſpecialis cõfeſſio, vt poſſit filiꝰ cauſa mortis do
nare: nõ tñ requiritur ꝙ ſingulariter nomineť donatio fienda:
3 & illud fortè verũ eſt: vt declaraui latius in d. l. fi. ¶ † Quæro
vtrũ ſufficit exprimi quãlibet cãm. Gl. dicit ꝙ ſic ex cõtractu
ex maleficio, vel quaſi: vt hic in ſecũda, & tertia gl. & ſic ĩnuit
quod ſ. dixi, ꝙ ſpecies obligationis exprimatur, licet nõ ſingu a
lariter. Aduerte tñ: quia illud quod gl. dicit, ex maleficio, i. ex
obligatiõe: quia pars teneť ciuiliter ex maleficio parti. Si verò
4 † aliquis promitteret, ne criminaliter accuſaretur, vel in accu-
ſatione inſtituta inſiſteret: tũc an valeat habes text. & gl. in l.
5 accuſationis ſ. quod met. cau. ¶ Quæro, vtrũ cõfeſſio † extraiu
dicialis requirat partis præſentiã. quicquid dicãt doct. iſta eſt
veritas. Quandoque confeſſio emanat ſuper eo, quod depen-
det ex mera volũtate cõfitentis, vt ratihabitio, & hęreditatis
aditio: tũc non requiritur partis præſentia: vt j. de iure delib.
l. potuit. & no. in l. Pomponius ſcribit. ff. de neg. geſt. Quã-
doq; emanat ſuper eo, quod non depẽdet ex mera voluntate
confitentis: tunc aut fit ad obligandum, aut ad liberandũ. ſi ad
obligandũ: quicquid dicat Pet. dico ꝙ requirit partis præſen
tiam, vel organum medium, ſ. nũcium vel epiſtolam: alias ni-
hil operatur: vt l. Publia. in fin. ff. depoſiti. & l. certum. §. ſi qs
abſente. ff. de confeſ. de interrog. act. l. fi. & probatur per iura
6 quæ dicunt † ꝙ confeſſio teſtatoris facta in vltima voluntate,
non probat debitum fuiſſe ſeu ſubeſſe: vt l. Lucius. §. qſquis.
el ij. ff. de leg. ij. & l. cum quis. §. codicillis. ff. de leg. iij. & l. Au
7 relio. §. fi. ff. de libe. leg. Si verò fit ad liberandũ? † & tũc quæ-
dam gl. eſt in l. non ſolum. §. ſi liberationis. de lib. leg. quę vi b
detur dicere, ꝙ nõ requiritur partis præſentia, quo ad inducẽ-
dam doli exceptionem. Ego ſemper contrarium tenui: & gl.
idem in l. idẽ in duobus. ff. de pact. l. Pomponius ſcribit. ff. de
neg. geſt. ibi in gl. magna. Facit l. & hęredi. §. nos autem. ff. de
pac. & ibi videtur tex. examinaui plenè in d. §. ſi liberationis.
8 ¶ Quęro, pone † ꝙ iſta confeſſio ſit ſolennizata cum cauſa, &
partis pręſentia, vt requiritur, quid inducet hęc confeſſio? Re
ſpon. Confeſſio quando habet cõnexum aliquem actum, qui c
habet inducere obligationem: vt puta ſtipulatio, vel pactum
de conſtituta: tunc nõ eſſet dubium quòd oritur obligatio in
hac lege, non ex confeſſione, ſed ex alio adiuncto: vt l. j. de cõ
ſtit. pec. Vide Cyn. in l. ſi ex pretio. ſ. ſi cert. pet. Quandoque
hoc non habet annexum, ſed eſt confeſſio ſimplex: tũc ſi qui-
dem fit ad deliberandum, habet vim pacti: vt l. tale pactum. in
princi. ff. de pact. & ſic obligat quem naturaliter non petere:
& inducit exceptionẽ pacti: vt l. ſi vnus. §. pactus ne peteret.
ff. de pact. Si verò non continet liberationem: tunc non indu
cit liberationem: ſed ſolam probationem: vt l. Publia. in fin.
ff. depoſiti. & hoc eſt vtile ſcire, propter formationem libello
9 rum. ¶ Quæro, † circa iſtam confeſſionem: ſi quis vult venire
contra, qualiter poterit, & quæ probatio requiratur? Reſpon.
quandoq; quis vult venire cõtra confeſſionem ex cauſa erro
ris: & tunc loquitur titulus de iur. & fac. ign. maximè l. error.
& l. cũ falſa. ſ. de iur. & facti igno. de cõfeſ. l. non fatetur. Quã
doq; quis venit ex alia cauſa: & tũc aut cõtractus, ſeu cautio,
in qua emanauit cõfeſſio fuit in ſcriptis: & tũc qui negat illã
cautionẽ ſua voluntate factam, admittitur ad probãdum con
trarium per cõem modũ probãdi: vt l. optimam. de cõtrahen.
& cõmit. ſtipu. & de fal. Vbi autẽ cõfitetur eam factã ſua vo- d
lũtate: tũc ſi quidẽ vult venire cõtra tenorẽ inſtrumẽti, non
admittitur ad probandũ, niſi per ſcripturã, vt hic, & l. cum de
indebito. de ꝓba. in fi. & ſi vellet probare inſtrumẽtum ficti-
b tium. [b] Si verò non venit cõtra inſtrumẽtum, ſeu cõtra tenorẽ
inſtrumẽti, ſed cõtra ſolẽnitatẽ: & tũc admittitur ꝓbatio etiã
per teſtes: vt l. iuris gentiũ. §. quod ferè. ff. de pac. & ibi no. p
gl. Sed ſi vellet ꝓbare cõtra tenorẽ, vel ſolennitatẽ, vel vellet
ſolutionẽ probare: tũc admittiť qs ad probãdũ, ſecũdũ modũ
traditũ in l. teſtiũ. ſ. de teſt. Si verò cõfeſſio emanaſſet ſine ſcri
ptis: tũc admittitur qs ad probandũ cõtrarium, per omnẽ mo-
dum probãdi, vt ſ. plus valere quod agitur. per totũ. & in l. in
10 exercẽdis. ſ. de fi. iſtr. Intellige † aũt in ſcriptis celebrari cõtra
ctum, quãdo cõtrahentes agũt, vt nõ aliter valeat, niſi ĩde fiat
11 ſcriptura. † Vnde cõtra inſtrumẽta, [c] quæ hodie fiũt circa cõ-
c tinẽtia cõtractum, poteſt fieri probatio etiã per teſtes: qa non
ſunt celebrati contractus in ſcriptis: tamen ſunt redacti. Hoc
ꝓbať ſ. de fide inſtru. l. cõtractus. & de ꝓba. l. cũ res. ff. de pi-
12 gno. l. cõtrahitur. Et ideo, eſt cautela, † ꝙ quando qs dubitat,
d ne p teſtes poſſet ꝓbari [d] fictio cõtractus, dicat cõtrahẽs corã
teſtibus, q teſtes interfuerũt præcedẽtibus, ꝙ contractus cele
bretur in ſcriptis, ne poſſit probari de fictione contrariũ, niſi
per ſcripturã: vt hac l. cũ de indebito. in fi. ff. de ꝓbat. ¶ Ve-
nio ad ſecũdũ, ſ. ad cõfeſſionẽ in vltima volũtate factã. Gl. hic
in fine tractat qd operetur illa cõfeſſio, reſpectu hęredis, vtrũ
ĩducat legatũ, vel fideicõmiſſum. Idẽ tractat in l. j. & ij. de fal.
cau. adiec. leg. hoc omitto. ¶ De duobus tamen quęro. Primò
an inducat probationem, etiam contra ipſum teſtatorem. Se-
cundò an poſſit reuocari per teſtatorem. Ad primum quic-

a ¶ Teſtificatꝰ. Adde qd ĩ pte cõfitẽte ſe habuiſſe ſñiam falſam, & qd ĩ iudice, et arbitro? vide no. ĩ auť. ſed iã neceſſe. de do. añ nup. Et đ hoc dicto Bar. vide q̃ notãt gl. & doc. ĩ c. cũ cãm. de teſt. & oĩno qcqd no. bar. ĩ l. qcqd aſtrĩgẽdæ. ff. de ver. obli. circa fi. & ĩ l. iter ſtipulãtẽ. §. ſacrã. ĩ fi. đ verbo. obl. & latè Bar. ĩ l. eos. §. fi. de fal. et ĩ l. ſi qs ĩ graui. ĩ prĩci. ff. ad Syllania. & Bal. hic in vlti. col.

P. PAV. P.

b ¶ Fictitiũ. In cõtrariũ ĩ hoc ꝙ ẽt ſi cõtractꝰ ſit ĩ ſcriptis celebratꝰ, poſſit ꝓbari ſimłatio p teſtes, vide Com. cõſ. clv. in iij. vol. in prin.

P. PAV. P.

c ¶ Inſtrã. Cõtra hoc vr̃ velle Com. cõſil. clx. ĩci. Ioannes & Gerardꝰ ĩ prin. Itẽ gñaľr iſtud intelligať qđ dicit Bar. ꝙ nõ dr̃ cõtrctꝰ ĩ ſcriptis, niſi hoc agať, vide do. Frãc. cõſil. clx. ĩ iiij. col. Ro. cõſil. clxxiij. ad finẽ, vbi ſinguľr dicit ꝙ cñ ĩ ſcriptis cõtractus ẽ celebratꝰ, nõ crediť iſtr̃o p te regrẽte, niſi ꝓtocollũ exhibeať, vide ẽt Bar. & alios in l. cõtractꝰ. ſ. đ fi. iſtr. & ĩ l. teſtiũ. C. đ teſti.

P. PAV. P.

d ¶ Probari. Viđ ang. cõſ. cliij. ĩci. dña Catherina col. v.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

13 quid dicat Pet. dico † ꝙ non inducit probationem, niſi ſit iura-
tum. Tex. eſt in l. cùm quis. §. codicillis. ff. de leg. iij. ſ. de ꝓba.
auť. quod obtinet. Quod probatur: qꝛ ſi induceret probatio-
nem, nunquam induceret fideicōmmiſſum. quod eſt falſum:
vt d. l. Lucius. §. quiſquis. ff. de leg. ij. & l. ſi creditori. ſ. de leg.
j. & l. Aurelius. §. cum. de libe. lega. Et ex hoc ſoluitur ſecūda
14 queſtio: quia † per teſtatorem poteſt reuocari, cùm non indu
cat probationem, nec obligationem. ergo &c. vt l. j. ſ. de ſacro
ſan. eccl. cum ſi. Et hoc tenet Iaco. de Bel. in auť. de iureiurā. à
mo. præſti. in princip. licet Pet. hic dicat contrarium, & malè.
15 ¶ † Vltimò quæro, an in ſtipulatione requiratur cauſa. Gl. tā
git hic & plenius in l. ij. §. circa. de doli excep. & l. hactenus. ff.
de cōſti. pecu. & in qualibet earum dixi. ¶ Inſuper hic tex. fa-
16 cit ad queſtionem: † teſtis aliqua teſtificatus ſit, & poſtea ex-
tra iudicium confeſſus eſt ſe falſum dixiſſe: quòd talis cōfeſ-
a ſio contra primum dictum ſuum nil operetur:[a] vt in fi. huius
legis. De hoc extra de teſti. c. ſicut. &c.

IN contractibus. Exceptio nō nume. pecunię po-
b teſt obijci intra biēnium[b] ab eo, qui confitetur ſi-
bi numeratam pecuniam, exceptis quibuſdam ca-
ſibus hic expreſſis. Ab eo verò, qui confitetur ſibi ſolutū, po-
teſt obijci intra xxx. dies h. d. vſq; ad §. illo.

¶ Additio noua.

SVMMARIVM.

1 ☞ An obligetur literis per ſcripturam quæ ſolam confeſſio
nem continet.
2 Ex obligatione literarum quæ actio oriatur.
3 Exceptio non numeratæ pecuniæ an habeat locum quando
quis confeſſus eſt ſe recepiſſe, & ſcriptura non ſit facta.
4 Fiſcus, qn̄ eius ꝓcurator fuit cōfeſſus recepiſſe, an habeat ex-
ceptionē nō numeratæ pecuniæ vel qn̄ agat cōtra debitorem.
5 Exceptio non numeratæ pecunię datur in mutuo, propter fre
quentiam contractus.
Contractus mutui quòd ſit frequens.
6 Debitor qui quærit pecuniam, de facili fatetur omne inſtru-
mentum quod creditor vult.
7 Exceptio nō nu. pecu. quare ſit ꝙ non habeat locū in mutuo.
8 Exactor pecunię publicæ confitens ſe recepiſſe, quòd nō ha-
beat exceptionem non numeratæ pecuniæ.
9 Confitenti ſibi ſolutum poſt dotalia inſtrumenta, non datur
exceptio non numeratæ pecuniæ.
10 Confeſſio geminata facta per debitorem, ſe habuiſſe centum
mutuo, probat numerationem, & tollit exceptionem nō nu-
meratæ pecuniæ.
11 Debitor an creditor qui replicat de nō numerata pecunia, ſit
qui probare debet.
12 Poſitioni factæ per debitorem creditori quòd non numera-
uit, quòd creditor teneatur reſpondere, ſi non habet iuſtam
cauſam recuſandi.
13 Poſitioni negatiuæ, quando ſit reſpondendum.
14 Proteſtatio ſatis eſt quòd fiat coram iudice, quando non po-
teſt fieri præſenti, & per iudicem ei notificetur.
15 Paria ſunt, quem non eſſe præſentem, vel eſſe, ſed cum diffi-
cultate poſſe adiri.

a ¶ Nil operetur. Ad de quæ conſuluit Bal. cōſi. xxv. v. li.
b ¶ Intra biennium. Sed adde caſum, in quo poſt biēnium excluditur: vt dixi poſt Bar. in l. per diuerſas. & l. ab Anaſtaſio. j. mandati.
P. PAV. P.
b ¶ Intra biennium. An de iure canonico excludatur biēnio, vide Ang. cōſi. cxlix. inci. domina Angela. & quod habes ſ. in prin. huius tituli. in apoſtil la magna.

IN contractibus. Exceptio nō nu. pecuniæ pōt op-
poni intra biennū, vbi quis aſſerit ſibi datum, vel
numeratū, exceptis quibuſdā caſibus. Vbi verò qs
aſſerit ſibi ſolutū, poteſt opponi intra xxx. dies. h. d. vſque ad
§. illo. diuide in tres partes. Primò ponit, quādo hęc exceptio
poteſt opponi intra bienniū. Secūdò, qn̄ nullo modo. Tertiò.
quādo intra xxx. dies. Secūda ibi: ſed qm̄. Tertia ibi: ſemper.
¶ Opp. diciť hic, pecuniæ, vel alię res. & ſic innuit ꝙ hæc exce
ptio locū habeat in alijs cōtractib⁹ quā mutuo. cōtra. ſ. l. ꝓxi.
Sol. expone hic, alię res. ſ. quę pōdere, numero, vel mēſura cō
ſiſtūt: ne cōtradicat l. pręcedēs ſecundū gl. ¶ Opp. ſ. e. l. aduer
ſus. & l. fruſtra. Sol. Intellige, qn̄ cōfeſſio fuit facta ſpe futurę
numeratiōis: aliàs ſec⁹, ſecūdùm gl. ¶ Opp. adhuc de l. ſi non
ſinguli. ſ. ſi cer. pe. l. ſub ſpecie. ſ. de poſtu. Ad l. ſi non ſinguli.
dicas ꝙ ibi fuit facta cōfeſſio ſpe futurę numeratiōis: ſi obij-
ciatur exceptio nō numeratæ pecuniæ debet ꝓbare creditor
iuſtā cām debiti pręceſſiſſe: & ſic apparet nō ſpe futurę nume
rationis cōtractū eſſe: vt l. aduerſus. ſ. eo. in fi. & ibi not. ſcd̄m
primā lecturā. Sed ſi bienniū eſſet elapſum: iſtā iuſtā cauſam
præceſſiſſe: creditor nō haberet neceſſe ꝓbare. Ita loquiť l. ſi
ſub ſpecie. ſ. de poſtulādo. ¶ Venio ad ſecūdā gl. diciť hic da-
tæ eſſe cōſcribūtur. cōtra ergo inſtrumētū probat numeratio
nē: & ſic creditor nō habet neceſſe ꝓbare. Sol. Dicit gl. intel-
lige hoc ſcriptum in inſtrō priuato: ſecus ſi in inſtrumēto pu-
blico. quod not. idē no. ſ. e. l. iij. & ibi dixi rationē. & in l. ſi ex
pretio. ſ. ſi cer. pe. l. j. de dote cau. ¶ Item opp. obligatio nō cō
trahiť per verba præteriti tēporis: vt l. v. §. ſtipu. ff. de verbo.
obli. ſed hic dixit, numeratæ, vel datæ eſſe cōſcribunť. ¶ Sol.
ſubaudit gloſſ., & ſic me ſoluturū promitto. vide gl. & not.
¶ Alij dicūt, ꝙ hic cōtrahitur per verba præſentis temporis.
1 Doc. tenēt cōmuniter opi. Ioā. ex qua nota † ꝙ per ſcripturā,
quæ ſolā cōfeſſionē cōtinet, quis nō obligatur, literis, ſed ſo-
lùm inducitur probatio: vt l. Publia. in fi. ff. depoſiti. Sed ſi cō
tinet promiſſionē de dādo, vel faciendo, licet per pactum nu-
dum: tamē ſcriptura tūc diciť obligare: & veſtit illud pactū,
ſicut veſtitur ſolēnitate verborū per ſtipulationē. Ita loquiť
Inſti. de litera. obliga. ſed ipſa forma vnà cum cōſenſu, qui in
literis cōtineť: vt l. nō figura. ff. de act. & obli. ¶ Quęro, diciť
hic, elapſo biēnio nullo modo audiť. quid ſi reus vult aſſume-
re in ſe onus probādi? In hoc ſunt opiniones hic, & in l. iij. ſ.
eo. & ibi dixi. & caſus eſt j. eo. l. aſſeueratio. ¶ Quæro quid ſi
renūciauit huic exceptioni. dic vt in d. l. ſi ex cautione. ¶ Quę
2 ro, † quæ actio oritur ex iſta obligatiōe literarū. Quidā dicūt,
cōdictio ex hac lege. & Inſti. de lite. obli. Tu dic, quādo certū
venit in obligatiōe, oriť certi cōdictio ex literarū obligatio-
ne: & ſic certi cōdictio ex ſtipulatione: aliàs erat quędā actio,
quæ vocabatur actio ex literarū obligatiōe: ſicut dicimus de
actione ex ſtipulatu. & hāc doctrinā dedi anno perfectiſſimè
3 in l. j. ff. de cōdi. ex lege. ¶ † Quæro, quid ſi aliàs confeſſus eſt
coram teſtibus ſe recepiſſe, nec inde facta eſt ſcriptura, vtrum
habeat locum hæc exceptio ſic limitata biēnio? videtur quòd
non: quia loquitur ſolùm hic, vbi interuenit ſcriptura: ibi cō
ſcribūtur &c. Et iſtud tenet gloſ. ſ. ſi cert. peta. l. ſi non ſingu-
li. Idem tenuit Guliel. in l. qui pecuniā. ff. ſi certum petatur.
Contrarium tenet glo. ſ. de teſti. authen. rogati.

¶ Additio noua.

Sed quoniam. Oppo. ꝙ poſſit opponi exceptio
non numeratæ dotis: vt j. ea. l. in
fina. de dote cau. non nu. l. fi. Sol. Dicit gloſſ. hic ſunt duæ cō-
feſſiones: ibi vna tātùm, & hoc ſatis placet. poſtea declarabo.
¶ Quærit gloſ. vtrum ſint alij caſus, in quibus ceſſet hæc ex-
4 ceptio. Glo. ponit duos. vide eā. ¶ Gl. quęrit † quid ſi procura
tor fiſci cōfitetur ſibi pecuniā numeratā, & ipſe nō eſt ſoluen
do. Glo. arguit pro & cōtra. Doc. iſtam cōtrarietatem determi
nāt ſic: Aut procurator fiſci fuit cōfeſſus cū ſolēnitate debita:
& tūc nō poteſt fiſcus agere contra debitorē: & ita loquūtur
iura allegata pro alia parte. ¶ Quęrit gl. quæ eſt ratio differē
tiæ inter iſtos caſus, & illos, qui ponuntur in principio legis.
Dicit glo. principiū legis loquitur de eo, qui cōfitetur ſibi da
tum, vel numeratū ex cauſa mutui: hic de eo qui cōfitetur ex
5 alijs cauſis. ¶ † Sed quæro, quare hoc in mutuo. Dicit gloſſ. ex
frequētia cōtractus. arg. ad hoc j. de vſu. l. j. Doct. dicūt aliter,
6 & meli⁹. In mutuo, debitor † qui quærit pecuniā, de facili fa-
teť omne inſtrumentū quod creditor vult: ideo fuit ei magis
prouidendū. quæ ratio ceſſat in alijs cōtractibus. Simile vide-
tis in mādatario. Simile notať ſuprà ſi aduerſus credi. l. j. quæ
ratio eſt multùm attendēda ad ea, quę infrà dicam. ¶ Quęro,
quid in alijs caſibus à prædictis quinq;. Breuiter idē quod in
mutuo, quantum ad hoc ꝙ exceptio poſſit obijci tātùm intra
pauciora tempora: quia intra xxx. dies, vt j. proxi. §. nō habe-
mus alia in glo. ¶ Extra glo. examinemus particulariter iſtos
7 tres caſus hic poſitos. Primò, quę † eſt ratio in depoſito. Dicūt
quidam, quia depoſitarius non ſuſtinet niſi incommodū ex
re depoſita. Vnde non eſt veriſimile, ꝙ confiteatur ſibi depo-
ſitū, niſi reciperet. Iſta ratio multùm placet. & hic iſta lex nō
loquitur niſi in depoſitario, qui ſcripſit ſe recepiſſe: nec habet
locum in deponente, quando ſcriberet ſibi reditum. licet glo.
hic aliter dicat. Dicit enim quòd hæc lex non diſtinguit, ergo
nec nos, Sed certè imò diſtinguit. Dicit enim in inſtrumento
depoſitionis, &c. Item ratione prædicta concluditur, ꝙ hoc,
quod hic dicitur, non habet locum, niſi quādo deponitur ſpe-
cies, vel pecunia ſignata: ſecus ſi pecunia numerata: quia tunc
eſſet eadem ratio quæ in mutuo, ſcilicet auiditas recipiēdi in
debitore: vt l. Lucius. ff. depoſi. & ſemper intellige hoc, quā-
do inſtrumentum depoſiti profertur ita ſolēniter, ꝙ fidem fa-
ciat: quia ſubſcriptum tribus teſtibus: vt j. qui po. in pig. hab.
in auť. ſi quis vult cautè deponere. ¶ Venio ad ſecundum: hic
8 dicitur ꝙ exactor publicus, † qui ſcribit ſe recepiſſe, nō poteſt
opponere exceptionē nō numeratę pecuniæ. Ratio eſt: quia
nulla neceſſitas ſibi imminet, quare hoc facere debeat. non
enim illud ad ſui vtilitatē recipit. & ſic fortè videtur idem in
quolibet adminiſtratore nomine alieno, qui ſcriberet ſibi ſo-
lutum eſſe: vt nō poſſit hāc exceptionē opponere. ¶ Tertius
9 † caſus eſt in eo, qui confitetur ſibi ſolutū poſt dotalia inſtru-
menta

mēta cōfecta. Ratio eſt ſecūdùm gl. quia ſunt duę
cōfeſsiones: quod mihi placet. In prima enim aui
ditas debitoris quęrentis pecuniā, videtur ſicut in
mutuo. &'maior. ideo alia tēpora ſtatuūtur: vt in
auſ. poſita in l. ſi. j. de dote cau. nō num. ſed in ſecū
da cōfeſsione iſta ratio ceſſat. Pręterea niſi ſecūda
cōfeſsio probaret, eſſet quodā modo abire in infi
nitū. eadē ratione nec tertia. & ſic de ſingulis. ¶ Et
10 ideo † idem putarem in quolibet contractu: qa ſi
fuiſſes cōfeſſus ex cauſa mutui te habere à me cen
tum, & poſtea ex interuallo iterū cōfiteris te ha-
bere illa centū: dico φ illa ſecunda confeſsio pro-
bat numerationem illius pecuniæ. Bartol.

¶ Additio noua.

Super cæteris. Summatū eſt cū p̄cedētibus. ¶ † Quæ
11 rit glo. ſi opponatur hęc exceptio intra xxx. dies,
quis probabit. ſunt opiniones. Veritas eſt φ ſicut
quādo creditor agit, ſi cōtra eum opponatur, intra
bienniū ipſe debet probare: vt in l. ſi ex cautione. ſ.
e. Idem quādo cōtra debitorē excipiētē de ſoluto,
creditor replicat de nō nu. pecunia, ipſe debet de-
bitor probare. arg. l. ante pe. ſ. de prob. Circa iſtā l.
dubito, cū regula iuris ſit φ fauorabiliores ſunt
rei quā actores. l. fauorabiliores. de reg. iu. l. Arria
nus. de acti. & obl. qūo eſt φ ſi creditor cōuenitur
actione ex alio cōtractu quā mutui & de aliis reb⁹
quā his quę cōſiſtūt pondere, numero, vł mēſura:
nō poteſt ei obiici exceptio nō nu. pecunię, vt ſ. l.
proxima. & tñ no. gl. huius l. ſi à debitore opponi
tur cautio de ſoluto creditori, pōt cōtra eū obiici
hæc exceptio intra xxx. dies, non habita diſtin-
ctione cōtractuum, vel rerum. Pro modo dubito:
ſed declarabo in l. generaliter. pro nunc cogita.

Illo. Poſt lapſum biennii nō pōt qs creditori deferre iuſiurandū[a] an numerauerit. h. d
12 Vnde † nota hic φ ſi ego faciam tibi hanc poſitio-
nē, φ tu nō numeraſti mihi, φ tu nō tenearis huic
reſpondere. Gl. tua videtur velle cōtra l. ij. ſ. e. Ad
iſtum tex. reſpondeo, φ non cogitur iurare, ſ. ſi ha
bet iuſtam cauſam recuſandi. aliàs ſecus: vt habui
ſtis in l. generaliter. ſ. de reb. credi. [b] Et ita videtur
ſentire gl. hæc, ſuper verbo, offerri. &c.

¶ Additio noua.

Illo Quādo hęc exceptio nō poteſt obiici ſu per numeratione, nō poteſt iuramētū d̄
13 ferri. h. d. Per iſtū tex. dicūt quidā, † φ poſitioni ne
gatiuæ reſpōdēdū nō eſt. Sed falſum eſt: vt l. qui-
dā. in iure. ff. de don. & ita p Dy. expreſſum eſt ho
die extra, de cōfeſ. c. ſtatuimus. lib. vj. De hoc etiā
p gl. ſ. de iura. calū. l. ſi. §. quod obſeruari. ī ſi. ma.
gl. Et ratio huius tex. eſt aliàs vt j. dicit. ſed ex hac
l. videtur diſtingui opinio poſita in l. ſi ex cautio
ne. & hac l. in prin. quę dicit, φ poteſt opponi hęc
exceptio poſt biennium, reo aſſumente in ſe onus
probādi. Nō enim poterat reus probare, cū actor,
ſeu is cōtra quē excipitur, hęc exceptio nō teneaſ
interrogationibus ſuper hoc factis reſpondere: vt
hic dicit gl. Poteſt dici φ hæc lex cōtinet ius no-
uum. Cōmune tamē ſecūdùm quod poteſt omne
iuſiurādū licitè recuſari. l. generaliter. ſ. de iureiu.
§. ſin autē. vide gl. Certè in d. l. generaliter. nihil d̄
iure antiquo mutaſ: vt ea. l. in ſi. & in d. §. ſin autē.
Si rectè intelligatur, dicitur φ iuramētū poteſt re
cuſari ex iuſta cauſa, ſiue nō: ſed de iure antiquo li
citè poterat quis recuſare iuſiurandū, ſi dicebat ſe
probare: & nollebat ſe à probationibus releuari
per iuramētū: vt l. cum qui. in princ. ff. de iureiur.
Sunt enim quidā adeò timidi, φ nō iurarēt pro ma
gno facto: vt l. ſi. circa ſi. ſ. de fide inſtr. ita hic ille,
qui habet cautionē de ſoluto, poſt elapſum tēpus
poſſet dicere, nolo iurare: quia plenè probo. & idē
puto φ eſſet ī omni cautione. hic eſt caſus, & hoc
in ſumma. ille, qui plenè ꝓbat, nō cogitur iurare.
h. d. Sed ſi reus vellet facere poſitiones, per quas
probaret contrarium, licet per mediū cogitur re-
ſpōdere. & ſic dicere, pono φ ſemel mutuaſti mihi
tantum. Itē φ illa vice fuerūt numerata decem, &
nō plura: vt vidiſtis notata. ſ. eo. l. ii. vel ſi ponorē,
φ ſi qua numeratio fuit facta, fuit facta tali tēpore,
& loco, & nō eram præſens, vel nulla numeratio
facta fuit. Simile videtis: nam licet quis tempore
litis conteſt. neget vera eſſe, quę in libello cōtinē-
tur: tamen poſtea particularibus poſitionibus, ex
quibus veritas libelli concluditur, quis tenetur re
ſpondere, vel iurare, ſuper hoc toto numeraſti, vel
non: tamē ſemper poſitionibus, per quas ad pro-
bationem deuenitur, reſpondere tenetur.

In omni enim. Hæc exceptio poteſt opponi quādocunq;, & denunciari ei, contra quem opponitur, ſi
eſt pręſens: ſi eſt abſens, coram iudice: & ſi ipſe eſt
Officialis, coram Epiſcopo, vel alio iudice incom
petenti. h. d. &c.

¶ Additio noua.

In omni verò. Sufficit φ hæc exceptio manifeſteſ omni tēpore ei, cōtra quē opponitur, ſiue præſens,
ſiue abſens: vel in dignitate ſufficit ſi corā alio or-
dinario, vel epiſcopo proponaſ, idem in exceptio
14 ne nō numeratę dotis. h. d. vſq; ad ſi. ¶ † No. φ qñ
perſona, cui debet fieri ꝓteſtatio, non pōt bene
haberi, ſufficit φ fiat coram iudice, & per iudicem [c]
15 notificetur ei. ¶ † Nota φ paria ſunt, quem nō eſſe
pręſentem, vel eſſe, ſed cum difficultate poſſe adi
ri. Super hoc in fine eſt poſita quædam auſ. quæ
quaſi nihil adiicit legi Codicis: ſed eam declarat.

SVMMARIVM.

1 ☞ Proteſtatio quando ſuccedit loco actionis, de-
bet in ſcriptis fieri: ſi loco exceptionis, poteſt fieri
ſine ſcriptis.

Hanc autem querelam. Not. † ex hac auſ. argumentum
1 quòd proteſtatio ſit faciēda in ſcriptis.
Vidiſtis in l. ſi. ſ. de neg. geſt.

¶ Additio noua.

Hanc autem querelam. No. † φ hic videtur caſus, φ prote
1 ſtatio debet fieri in ſcriptis. Idem in l.
C. proxi. in §. in omni. idem in l. vt perfectius. C.
de anna. excep. In cōtrariū videſ caſus. ſ. de nego.
geſt. l. ſi. & l. ſcire oportet. §. oportet. ff. de excuſ.
tut. Breuiter quædā eſt ꝓteſtatio, quæ ſuccedit in
in locum actionis: & illa debet fieri in ſcriptis: vt
d. l. vt perfectius. Quædam quæ ſuccedit loco ex-
ceptionis, vel alterius defenſiōis: & tūc regulariter
pōt fieri in ſcriptis & ſine. d. l. ſcire oportet. & in
d. l. ſi. ſ. de neg. geſt. Fallit in exceptiōe nō numera
tæ dotis: vt hac auſ. & §. in omni. hic poſito. Bart.

Si cui. Qui habet obligata bōa debitoris, pōt ex perſona de-
bitoris exceptionem proponere. h. d.
Tene menti hanc legem.

¶ Additio noua.

SVMMARIVM.

1 ☞ Fideiuſſor an accedat ciuili actioni.

[c] Si cui. [c] Hæc exceptio ex perſona debitoris, tranſit ad credito
res, ſiue agāt, ſiue cōueniātur hypothe
caria, & ad fideiuſſores: ſentētia lata cō
tra vnū, alteri nō pręiudicat. h. d. ¶ Ex iſto fine di
1 cit gl. notari † quod fideiuſſor accedat ciuili actiōi.
Hoc tangit l. j. ff. de fideiuſſo. & in l. ſi ſtipulat⁹.
prima. eo. tit. Pet. videſ circa hoc dicere multa ver
ba. Dyn. ibi breuiter dicit ſic. Quoddā eſt debitum
ciuile, quod eſt efficax, vt in eo quod debeſ ex ſen
tētia: tūc ſine dubio accedit fideiuſſor. in toto tit.
iudi. ſol. cōiuncta l. Iulia. in prin. ff. de cōdi. indeb.
Quoddā eſt debitum ciuile, cui obſtat exceptio:
& tūc fideiuſſor ei accedere nō pōt. d. l. ſi ſtipula-
tus. §. j. & glo. ibi poſita. quod intellige cū effectu.
Nam eadē exceptiōe tutus eſt fideiuſſor, qua prin
cipalis: vt hic, & in l. tam mandatori. ſ. eo. Sed pię
dicta intelligo in fideiuſſore, qui ſe obligat conſti
tuendo. Cùm enim conſtitutū teneat de æquitate
prætoria, quādo pręcedit debitum ciuile tantùm:
cui obſtat exceptio prætoria, nō patitur eum ali-
quo modo obligari: vt l. iij. §. j. ff. de conſtit. pecu.

✱ P. PAV. P.

a ¶ Iuſiurādum. De materia an excluſus à probando ſit etiā excluſus à ponendo vel deferendo iuramentū, vide Feli. in rubri. de proba. & in c. licet cauſam. colū. xij. & in c. ij. col. v. eo. tit. Iaſ. in l. iij. §. j. in iij. col. ff. de iureiur. in repertorio. in verbo, iuramentum. in iij. colū. Item circa iſtam legē in §. ſuper cæteris. quòd intra triginta dies poſsit creditor opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ, limita ſingulariter vt per Pau. ī l. tale pactū. in princ. ff. de pact. Item limita vt nō habeat locū ī trāſactione. Bald. p tex. in l. intereſſe. C. de ſolutio.

b ¶ De rebus credi. Vide ſing. quæ ſcripſi circa iſtum tex. in l. hęres abſens. §. j. de iudi.

✱ P. PAV. P.

c ¶ Si cui. Vide circa iſtā legē, q̄ latè pōit Bal. ī l. j. ff. ſol. ma. in pe. col. & p̄ce. & ſeq. poſt Alex. ibi. & an terti⁹ poſſeſſor, q cām nō hēt à marito, poſsit opponere hanc exceptionē, vide bal. nouel. in tracta. dotis. char. liii. ē ī x. pte. Pau. de Caſ. hic q̄d nō. In cōtrariū, vide Bulg. vbi ſ. ꝓ opi. Pau. de Ca. & Bal. nouel. optimè facit q̄d dicit Bal. ī l. iij. C. q̄d met. cau. col. ij. ver. ex p̄dictis cōcludo. φ ſeqſ Paul. de Ca. cōſ. cccxxvj. co. v. ver. ad vnū tñ aduerte. & idē q̄d Bal. ī d. l. tenet etiā Cy. ibi in iij. q. poſt Pet. Sed Salic. ī d. l. iij. quā legit pro l. j. co. ij. aliter dicit, vt per eū. Pau. de Ca. ibi ſequitur Bal. & idem cōcludit Alexan. ibi col. iij.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

SVMMARIVM.

1 ☞Iuramentum appoſitum in contractu, poſt renunciationem pecuniȩ, ꝙ tollat illam exceptionē licet iurans ſoluens poſsit poſtea repetere.

INdubitati. [a]Hæc eſt bona lex. In iuramēto intelligitur illa tacita cōditio, [b]quæ intelligiẽ in obligatiōe principali. h. d. tene mēti hūc caſum. Facit ff. de ope. lib. l. ſi libertus. ¶ †Quero, qd ſi in inſtrumēto renūciauit exceptioni nō numeratę pecuniȩ, & poſtea iurauit[c] ſe nō contrauenire: certè tunc videtur ꝙ non poſſit iſtā exceptionē opponere: qa veniret cōtra iuramentū ſuū. Puto tñ, ꝙ ſi ſoluerit, poterit repetere. Sicut dicim⁹ in debitore, qui iurauit ſoluere vſuras: vt extra, de iureiuran. c. debitores.[d] &c.

¶ Additio noua.

SVMMARIVM.

2 ☞Iuramentum appoſitum in cōtractu, quas exceptiones tollat.

3 Exceptio nō numeratæ pecuniæ ꝙ nō tollaẽ, licet confiteaẽ ſe recepiſſe, nō ſpe futuræ numeratiōis.

INdubitati. Cōditio quæ tacitè ineſt, intelligiẽ in iuramēto ſup illo cōtractu interpoſito. h. d. Vides hic ꝙ ex modo præſtationis iuramēti induciẽ differētia. nōne hoc eſt cōtra caſum in auẽ. ſacramēta puberum. ſ. ſi aduer. vēd. & in c. cùm cōtingat. extra de iureiu? Reſpōdeo: Quædā †ſunt exceptiones, ſeu defenſiones, quæ cōpetūt de præſenti, vel de præterito: & iſtæ poſſunt tolli iureiurādo: nō ſimpliciter: ſed ſecūdùm ea quæ plenè tractaui in l. ſi quis pro eo. in prin. ff. de fideiuſ. Quædā ſunt exceptiōes, quæ cōpetunt: qa promiſſa poſt cōtractum nō ſeruantur: & iſtæ iureiurando nō tolluntur: quia in iuramēto ineſt illa cōditio, ſi promiſſa ſeruantur, ſicut in principali obligatione: vt hic. Idē ſi aliqs caſus obueniret, ex quo de nouo pararetur exceptio: vt l. fi. qui ſatiſda. cog. & ad mu. l. fi. in princi. ¶ †Sed quęro, quid ſi in inſtrumēto continetur, ꝙ Titius fuit cōfeſſus non ſpe futuræ numerationis? Certè ſi iuramentū non interueniſſet, non tollereẽ hæc exceptio: vt dixi in l. ſi ex cautione. ſ. eo. ſed ſi interuenit iuramentum, dubito. Bart.

De compenſationibus[e]. Rubrica.

¶ Additio noua.

¶ Continua vt in glo. Dictum eſt ſ. de quibuſdam exceptionibus: hic annectit Rubricam de compenſationibus.

LEX I.

ET ſenatus. [f]In cauſis fiſcalibus poteſt obijci compenſatio, quando debitum, & creditum ex eadem ſtatione procedit. hoc dicit.

¶ Additio noua.

ET ſenatus. Debitū ab vna ſtatiōe fiſcali, cū debito alterius nō compenſatur. h. d. ¶ Opp. j. de ſol. l. ij. Sol. Ibi in confeſſione, quæ fit per ſucceſsionem: hic in compenſatione. ¶ Secūdò opp. de admi. tut. l. inter tutores. Sol. Propter magnitudinē patrimonij, vel ex alia cauſa, habet diuerſas ſtatiōes, & diuerſa officia: tamen admittitur compenſatio. hic in fiſco eſt ſpeciale. Tene menti iſtam ſolutionem.

¶ Additio noua.

SVMMARIVM.

1 ☞Compēſationis exceptio poteſt opponi poſt ſententiam.

2 Quod debitum poſsit in cōpenſationem deduci.

3 Compenſatio eſt vnius debiti, ad aliud creditum facta contributio.

LEX II.

EX cauſa. De eo qđ eſt ſolutū, ſicut nō pōt repeti: ita nec cōpēſari. Itē in executiōe pōt obijci compenſatio. h. d. ¶ No. ex

1 iſto fine ꝙ †exceptio cōpēſationis, eſt de his, quæ poſſunt opponi poſt ſnīam. ¶ Ad principiū noſtrę legis opp. ff. eo. l. etiā. vbi diciẽ ꝙ debitū naturale, quod non poteſt peti, pōt in compenſationē

2 deduci. Sol. Quoddā eſt †debitū naturale, ꝓ quo actio nō cōpetit, nec vnquā cōpetijt: & ꝑ cōſequēs cōtra eum nulla datur exceptio, & illud poteſt in compēſationem deduci: vt lege cōtraria. Quoddā eſt debitū naturaliter: tamen habet aliquam repugnantiā iuris ciuilis, vt in caſu noſtrę legis, vbi ſententia, quæ eſt de iure ciuili declarat iſtud ſolutū eſſe debitū, licet verò nō fuerit: & ſic ille, qui accepit, tenetur naturaliter reddere: & tunc cōpēſatio obijci nō poteſt, vt hic. Idem ſi verus debitor fuiſſet abſolutus per ſententiā. Natura enim debitor manet: tamē ei cōtradicit ſentētia, quę eſt de iure ciuili: & tunc etiā de tali non poteſt obijci compēſatio: vt l. quęcunqꝫ. ff. e. & ibi no. per gl. ¶ Sed cōtra iſtud vltimum videtur caſus ff. rem rat. hab. l. procurator ad exhibendum. §. j. Gl. in d. l. quęcū- d que. dicit ꝙ hincinde petitur, vt compenſetur, ex eodem fonte eſt. quę ſolutio vera eſt, ſi bene intel

3 ligaẽ. Nam † compēſatio eſt vnius debiti ad aliud creditum, facta contributio. Sed in d. l. procurator §. j. iſtud quod petitur illud idem compenſatur: & ſic non eſt compenſatio propriè loquēdo: ſed magis eſt doli exceptio. Bart.

¶ Additio noua.

LEX III.

INea. Contra Rempublicam poteſt opponi compenſatio, niſi in caſibus, hic exp̄ſsis. h. d. ¶ Quęro, de qua republica loquitur hic. Quidam dicūt de Republica Romanorū. Veritas eſt, quòd idem in qualibet alia ciuitate. Ita videẽ ſentire glo. hic, & in fine legis. Bar.

SVMMARIVM.

1 ☞Compēſatio quòd fiat ipſo iure ad impedien-

a ¶ Indubitati. Vide Bal. in l. j. §. j. de ſac. ſan. ecc. alle. hāc legē ad pulchrā q.

a ✠ POMATES. ¶ Indubitati. Circa materiā huius tex. vide apoſtil. quā feci in l. quæro. §. inter locatorē. ff. locati. & ītellige ꝙ iuramētū ſapit naturā act⁹, ſup quo īterponiẽ, ſ. primordialē, nō accidētalē. Ita Arc. in c. j. col. xiij. extra, de iud, ꝑ totū, ꝑ gl. in l. certi cōdictio. in ver. ex oī. in fi. ff. ſi cer. pet. in c. j. extra de iudi. in xiij. col. quod no. & ꝑ regulā iſti⁹ text. bñ facit tex. ī l. ſed ſi poſſeſſori. §. itē ſi iurauero. ff. de iureiurā. & qđ dicit Ang. ī cōſil. cccxiiij. ſ. ꝙ iuramētū nō eſt maioris potētiæ, quā ſit ipſa virt⁹ ꝓmiſsionis. vide ēt ad hoc aliqd ꝑ Barb. ī cōſi. xliij. ī ij. dubio, vo. ij. & Alex. xxxvij. col. v. vol. ij. Et aliqua ad hęc ꝑ Soci. cōſ. xl. col. pe. ad fi. Limita tñ iſtā regulā, ꝙ iuramētū ſeqẽ naturā rerū, vt non ꝓcedat qñ eſſet ꝓſtitū ꝑ viā cōtētioſæ iuriſdictionis, ꝑ no. ꝑ Sal. poſt gl. ſecūdā in l. j. in ij. op. C. de cōfeſ. vbi gl. vult, ꝙ exceptio nō nu. pec. nō competat, qñ confeſsio eſſet facta ī iudicio & Sal. ītelligit fieri, ſ. ꝑ viā cōtētioſæ iuriſdictiōis, in ij. oppoſitione. ibi: cū iuramentū iudicio ęquipareẽ. l. q iuraſſe. in fi. ff. de iureiu. ęquipareẽ etiā lit. cōteſt. l. pā & poſtea. §. ſi is qui tēporali. ff. de iureiur. & ad iſtā l. vide Bar. ī l. ſi qs pro eo. in vlt. colū. ī prin. ff. đ fideiuſ. & Alex. in l. nemo poteſt. in iiij. q. Bar. ff. de le. j. & ibi Moder. & aliqd ꝑ Feli. ī c. tertio loco. col. iiij. de p̄ſumpt. & in rubr. extra, de præſcrip. col. vij. & Arc. cōſ. xxiiij. col. iiij. & Ang. Arc. in §. idē iuris. Inſt. de excep. colū. xvj. in verſ. capio quintū principale. & Panor. in c. fi. col. j. de eccle. ędi. & Alex. cōſi. lxxxix. co. iiij. vol. iiij. vbi tāgit, quid iuris qñ eſſet iuratū re vera numeratā eſſe pecuniā, & Feli. in c. inter monaſteriū. col. xiiij. de re iud. limita etiā hāc l. vt ꝑ Iaſ. in l. ſingularia. col. xvij. ff. ſi cer. pet. vt nō habeat locū in mercatore cōfitēte ſe habuiſſe pecunias mutuo ab aliquo, vide tñ Iaſ. & Alex. in l. ſi conuenerit. in ij. col. in ver. quarto moueor nouo fundamēto, ff. de iuriſ. om. iu. vbi facit regula in contrarium. & idem facit in l. ſi pecuniā. in gl. in ver. neceſſe. in verſic. ſecundò ſtringit. ff. de condi. ob cauſam. vbi declarat iſtam legem non procedere: ſcilicet vbi deficit conſenſus.

a ✠ P. P A V. P. ¶ Indubitati. Iuramētū adeò regulatur ſecūdū naturā cōtractus, ſuper quo apponiẽ, ꝙ ſi apponaẽ ſuper cōtractu nullo, nō pōt illū validare, vt per Barb. cōſ. xxviij. vo. j. Et limita regulā huius legis ſi in iuramēto implicito: ſec⁹ in explicito & ſpecifico, Bal. in c. quæ in ecclesiarū. in ix. col. aliàs xij. de cōſti. Simile habes in c. ex reſcripto. cū ibi notatis extra, de iureiur. Itē limita vt ꝑ Bar. in l. ſi qs pro eo. ff. de fideiuſ. Itē limita iſtā legē in terminis proprijs exceptiōis nō numeratæ pecuniæ non procedere, qñ iuramētū eſſet appoſitū ſup cōtractu ſecūdùm formā Bart. de qua in l. ij. ff. de iureiur. Itē vide Crem. ſingulari cliij. Itē quomodo iſta regula procedit. Et ꝙ imò iuramētum nō intelligiẽ ſecundū naturā act⁹, ſup quo īterponiẽ. Vide oīno latè Iaſ. in l. ſi conuenerit. in ij. col. & ſeq. ff. de iuriſd. om. iudi. Itē ꝙ qñ deficit conſenſus, vt in iſta lege, iuramētū nihil operatur. Vide Iaſ. qui latè hoc limitat in l. ſancimus. in ij. co. C. de teſta.

b ¶ Tacita conditio. Hoc limita vt refert Alex. in l. ſi cōuenerit. in princ. ff. de iuriſdi. om. iudi.

c ¶ Iurauit. Et vide Bal. ī l. ſi ex cautione. ſ. eo. & no. Inſt. de acti. §. fuerat. & vide qđ not. Imo. in l. nemo poteſt. de lega. j. & de iſta clauſula hui⁹ legis, quæ ſemper allegatur, vide Bar. in l. ſi quis pro eo. in ver. octauò prohibetur &c. & qđ dixi poſt Barto. in l. ſi pecuniam. de condic. ob cām. & vide Paul. de Ca. in cōſi. xj. ꝙ īcipit in Chriſti nomine amē: viſis oībus. &c. & vide bartol. in l. ij. iij. col. C. de reſcin. vendi.

d ¶ C. debitores. Et ad intellectū huius tit. de his vide latè Bal. in l. nō dubiū. in xv. col. ſ. de leg. & ibi Bald. alleg. hāc l. per no. plenè in c. cùm cōtingat. in xlviij. charta. de iureiur. vbi quærit de effectu verborū.

e ✠ P. P A V. P. ¶ De cōpenſationibus. Not. circa iſtā materiā ꝙ in decimis nō eſt locus cōpēſationi, Glo. ſingu. ī c. decimę. xvj. q. iij. Itē an ſtāte ſtatuto ꝙ cōtra īſtrumentum nulla poſsit opponi exceptio, niſi ſolutionis, an poterit opponi exceptio cōpenſationis, vide Ange. cōſil. cxxv. inci. quidā nomine Nico. Alexan. latè in apoſtil. ad Bar. in l. j. ſ. de iur. & fac. igno. in j. col. in apoſt. magna. Item adde circa materiam compenſationis, an iſta poſsit opponi contra ceſsionarium ſicut contra cedentem, vide Ange. conſil. cclxxxviij. incipien. quædam domina Antonia. in j. dubio, ponit etiam quid ſi ceſsio fiat ex neceſsitate, & in vltimo quid ſi opponatur extra iudicium. Item quòd licet fiat compenſatio ipſo iure parte opponente, tamen ſit ſuper ea pronunciandum, quando eſt in iudicium deducta, vide Barba. conſilio xxxvj. vol. xlvij. ij. dubio.

f ¶ Vt ſenatus. Hanc legem limita ex his quæ dicit Bart. in l. ideo. ff. eo. & vide j. eo. l. iij. & l. ſi ex venditione, & Bal. ibi.

dum

dum curſum vſurarum.

a **SI conſtat.** [a]Quantum ad impediẽdum curſum vſu-
rarum, ſit compenſatio ipſo iure vſq; ad
1 concurrẽtem quãtitatem.h.d. Et ſic vides, †quòd quantũ ad
b impediendum curſum vſurarum[b] ſit compenſatio, etiã ſi nõ
opponatur ab homine: quia ipſo iure. aliàs autem ſecus: quia non obſtat
niſi ab homine opponatur &c.

¶ Additio noua.

SVMMARIVM.

1 ☞ Quæ ſint illæ exceptiones, quę tollunt actionem ipſo iure, poſtquam
ſunt oppoſitæ & nu. 2.
3 Iudex abſoluit reum opponentem de compenſatione, ab obſeruantia iu-
dicij: ſicut quando ſoluit iudicio pendente.
4 Compenſatio, an habeat locum quando aliquid debetur cauſa conditio-
nis implendæ. & nu. 2.
5 Practica opponendi compenſationem extra iudicium eſt, quòd fiat inſtru
mentum, ſicut talis opponit compenſationem tali, de tali debito.
6 Compenſatio quòd fiat ipſo iure ad euitationem pœnæ.

1 **SI conſtat.** †Quãtũ ad impediẽdũ curſum vſurarum,
hincinde ipſo iure ſit cõpẽſatio. h.d. ¶ Cir-
ca iſtam legẽ quærit glo. vtrũ hoc ſit verũ, quòd cõpẽſatio fiat
ipſo iure, abſq; aliquo facto hominis? Marti. dicit ꝙ ſic. Io. di-
cit ꝙ nõ: niſi opponatur. Fallit in caſibus in glo. poſitis. Vide gl. Iſtã opi.
Ioã. tenet Dy. Inſti. de act. in §. in bonæ fidei. & eſt ipſa veritas, quicquid
2 Pet. dicat. Pro huius †tamẽ declaratione eſt ſciendũ, ꝙ certæ exceptiones
etiã poſtquã ſunt oppoſitę per hoĩem nõ tollũt actionẽ ipſo iure, niſi ſe-
quuta victoria: vt l. ſi plures. §. j. ff. de fideiuſ. Dixi plenè in l. Iulianus ve-
rum debitorẽ. ff. de cõdi. inde. Sed hæc cõpẽſationis exceptio, ſtatim cum
3 eſt oppoſita ab hoĩe, tollit actionẽ ipſo iure: vñ †iudex, abſoluẽs reũ, debe
ret eum abſoluere ab obſeruãtia iudicij: ſicuti qñ ſoluit pendente iudicio,
valet. Inſti. de perpe. & temp. actio. §. fi. & l. iuſiurandũ & ad pecunias. §.
fi. & quod ibi no. per gloſ. paruam. ff. de iureiurã. ¶ Sed circa hoc inſurgit
dubium. ego video ꝙ ſi iudex non admittit cõpẽſationem nec eam repro
bet, ꝙ interim peti poterit: vt l. quod in diem. §. ſi rationẽ. ff. eo. Ergo vi-
detur ꝙ nõ fiat cõpẽſatio ipſo iure: quia tũc in iudicis poteſtate non eſſet
eam admittere. Sol. Fateor ꝙ nõ eſt in poteſtate iudicis: & ſic grauat par-
tem, nõ admittẽdo cõpenſationẽ: tamẽ quia iudex de ea nõ cognouit, ſtã-
dum eſt ſentẽtiæ, & præſumitur ꝙ fuerit de caſibus, in quibus cõpenſatio
nõ poterat obijci: & ſic petitio remaneret integra: nec ille, cõtra quẽ fue-
rit ſentẽtia lata, & cõpẽſatio nõ admiſſa, poterit dicere cõtrariũ: vt l. ſi ſer
4 uus pluriũ. §. j. ff. de leg. j. ¶ †Quæro, vtrum ſi aliqd debeat ſolui cauſa cõ-
ditionis implẽdę, iſtud poſsit ſolui cõpenſando. Tex. eſt de hoc in l. Iulia
nus. de cõdi. inde. & l. ſi peculiũ. §. j. ff. de ſtatuliber. Vltimò ex hac l. cum
glo. ſua habes notare tria. Primò ex eo quod dicitur, ꝙ cõpenſatio ſit ipſo
iure, vt hic, & ſ. eo. l. vlt. & Inſti. de act. §. in bonæ fidei, & ſic nõ eſt opus
miniſterio iudicis, quãdo poteſt opponi cõpenſatio extra iudiciũ. Fiat er-
5 go †inſtrumentũ quo debitor opponit compenſationem tali. de tali debi
to. Facit d. l. ſi peculiũ. §. j. de ſtatuliber. & l. iij. §. j. eo. titu. Secundò no. il-
6 lud, quod hic dicitur, ꝙ quãtum †ad pœnæ cõmiſsionẽ ipſo iure ſit cõpen
ſatio: ſæpe enim accidit, ꝙ in eodẽ laudo, vel inſtrumento laudi, vna pars
cõdemnatur alteri, & altera alteri in quãtitate pecuniæ. Nam vbicunque
ad cõcurrentẽ quãtitatem ſit compenſatio, licet non opponatur ab homi
ne. ¶ Vltimò legẽ iſtam cũ glo. allegabã ad aliã quęſtionem: marit⁹ pro-
miſit reſtituere dotẽ, vſq; ad annũ, à die ſoluti matrimonij ſub certa pœ-
na: deceſsit vxor ſuperſtitibus filijs & marito. Dicebam ꝙ ſi maritus ſte-
tit per annum, ꝙ dotem non reſtituit: ꝙ iſtud nõ reſtituere erat nomine
filiorũ. Cùm enim nõ reſtituendo incideret in pœnam, præſumitur eum
nõ reſtituiſſe, propter iſtã cauſam quã habebat: propter quam reſtituere
non cogebatur. Probatur in l. pe. vel antepe. ff. de peti. hære. Bar.

SVMMAIRVM.

1 ☞ Compenſari quòd poteſt etiam id, quod debetur officio iudicis.

ETiam. De debito fideicommiſ. poteſt obijci compẽ-
ſatio. h.d. Dubitatur: quia fideicõmiſſum olim
non petebatur per modum actionis, ſed per iudicis officium.
1 Et ſic nota quòd †eius, quod per iudicis officium debetur, po-
teſt obijci compenſatio &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Iudicis officium eſt in mutuis petionibus, ſuper vtroq; iudicare: licet
antè plus conſtat de vna quàm de alia. & nu 3.
2 Compenſatio quòd admittatur de quantitate ad quãtitatem, licet diuerſi
generis.
4 Compenſatio an habeat locum in cauſa dotis, reſpectu rerum amotarum.
Dos confeſſata an habeat priuilegia dotis.
5 Compenſatio ꝗ de re ad quantitatem, & ſic de frumento, ad pecuniam, an
habeat locum. & nu. 6.
6 Fructus conſumpti quòd extenuant ſortem, ſecus ſi non ſunt conſumpti.

NEque ſcriptura. Hæc lex nõ recipit congruũ
ſummarium. nam legitur duo
bus modis principaliter. Primò vt petatur debitum ex alia
cauſa quam dotis. & hæc lec. ſubdiuiditur in tres partes. Secũ-
dò, vt petatur debitum ex cauſa dotis. & hæc lec.
1 diuiditur in alias tres. ¶ Nota ꝙ natura †officij iu-
dicis ſuper mutuis petitionibus eſt, vt debeat de a
vtroq; ſimul pronunciare: licet ante cõſtet de vna
quã alia: vt l. j. in fi. ff. ꝗ ſen. ſine ap. reſcin. & de iu
di. l. ꝗ prior. & dicã vobis in auẽ. & cõſequẽter. de
2 ſen. Vltimò no. ſi. gl. quæ eſt hic, ꝗ dicit, qñ †de-
c betur quantitas hincinde[c]: licet aliquando quãti-
tates ſint diuerſi gñis: vt puta debet vnus pecuniã
d alius frumentum,[d] ꝙ admittitur cõpenſatio. Facit
j. eo. l. proxi. Glo. videẽ tenere cõtrariũ in l. diuor
tio. §. ob donationes. ſol. mat. & ibi examinaui. &
vide ſi. huius glo, quem nota, & tene menti.

¶ Additio noua.

NEque ſcriptura. Pro ea par
te pro qua nõ eſt facta numeratio, põt
opponi pecuniæ non numeratæ exce-
ptio: pro reſiduo poteſt obijci compenſatio. h.d.
¶ Iſta lex legitur duobus modis. Primò principa-
liter, vt loquatur in pecunia debita, ex alia cauſa
quã dotis. Secũdò, vt loquatur in debita ex cauſa
dotis. ¶ Itẽ prima lec. diuerſificatur in tres. Prima
eſt ꝙ principium & finis loquantur in debito di-
uerſarum ſpecierum. Secũdò, ꝙ loquãtur de eodẽ
debito ab eodẽ: & idẽ, ſed principiũ loquitur ante
biennium: finis poſt. Tertiò, ꝙ loquatur de eodẽ
debito, partim non numerato: & de hoc loquitur
principiũ. & partim numerato: vt in fi. Iſta lec. pri
ma eſt bona: tamen in eo quod ponitur in diuerſis
perſonis, videtur includere in ſe aliquã incõgrui-
tatem. Ideo tene duas ſeq. ¶ Cõtra ꝓdicta omnia
opp. infrà de rei vxo. acti. l. j. §. ſed nec ob res. Sol.
Ibi in actione de dote: hic conueniebaẽ alijs actio
nibus ſecundum prædictas tres lectu. Alij legunt a
iſtam legem ꝙ mulier iſta, quæ diuerterat, dotẽ re
petebat. & iſta eſt magis not. lectura. & tunc ob-
ſtat d. §. ſed nec ob res. Et pro ſolutione illius po-
nuntur hic in gloſſa tres opiniones. Prima, quòd
ibi loquaẽ de retẽtione ob res amotas. ſed hic non
opponebatur iſto modo: ſed dicebatur, nõ teneor
tibi reſpondere, donec mihi reſpondeas in cauſa
reconuentionis: & tunc ſi in cauſa reconuentionis
debitum apparebit, ſiet compẽſatio. Eſt ergo ad-
uertendum, quomodo opponatur exceptio. vide b
3 glo. ¶ Et nota bene †ex hac lege materiam recon-
uentionis & conuentionis, quòd non debet prius
pronunciari ſuper vna petitione, quã ſit cognitũ
ſuper alia: & ſi iudex ſecus faciat, poſſet appellari:
vt ff. quę ſentẽtiæ ſine appellatiõe reſcin. l. j. in fi.
4 no. in l. qui prior. ff. de iudicijs. ¶ Item †ſecundùm c
hanc lecturã eſt caſus, contra quãdam gl. poſitam
in l. j. ff. ſol. mat. vbi dicit ꝙ cauſa dotis eſt priuile
giata: quia in ea ſummariè agiẽ. Si enim hoc eſſet
verũ, non eſſet locus recõuentioni, cuius cõtrariũ
hic dicitur. Sed ſuſtinẽdo potes dicere ꝙ hic dici-
tur, ꝙ qui hic agebat rerum amotarũ, paratus erat
incontinenti probare. Tangam in l. fi. j. cod. Scđo d
modo ſoluitur iſtud cõtrarium notabilius, videli
cet ꝙ lex prima §. ſed nec ob res. j. de rei vxo. actio
ne. & in omnibus caſibus ibi poſitis, habet locũ in
dote, quæ verè numerata apparet. Secus ſi non ap
paret numerata: ſed elapſa ſunt tempora opponẽ
dæ exceptionis non numeratæ dotis. Tunc enim
illa priuilegia non habent locum. & ſic poteſt op-
poni compenſatio, & fieri recõuentio, vt hic. Vi-
de glo. in l. aſsiduis. C. qui po. in pig. hab. ibi dum
dicit, de re ipſa &c. l. ſi qs poſt hac. in prin. j. de bo.
5 dam. & dicam in d. l. aſsiduis. ¶ Item opp. †ſpecici
ad quantitatem non poteſt fieri compenſatio: vt l.
ſi conuenerit. de pig. act. Quomodo ergo hic, pro
rebus amotis, poterit fieri compenſatio? Dicit gl.
no. dic quod hic dos erat in pecunia. & illud, quod
fuit amotum, conſiſtebat in numero, pondere, vel
menſura: vt pecunia, frumentum, & ſimilia. Vi-
des hic quòd de pecunia ad frumentum ſit compẽ
ſatio, ſecundum gloſſ. in Iaco. de Areti. tangit in
l. diuortio. §. ob donationes. ff. ſolu. matri. & di-
cit quòd iſta gl. non eſt vera. Breuiter teneas alias
opiniones ibi poſitas. Et breuiter puto quòd Iac.

P. PAV. P.

a ¶ Si cõſtat. No. circa materiã hui⁹ legis ꝙ ad hoc vt ꝓpter euitãdã pœnã admittaẽ compẽſatio ipſo iure, ſequiẽ ꝙ vtrũq; ſit debitum eodẽ tpe, vide Ro. cõſil. cciiij. in ij. col. Itẽ no. ꝙ cõpẽſatio ſit ipſo iure, etiã ad euitãdã ꝑſcriptionẽ, ꝗ ĩponiẽ negligẽti, vide Feli. in c. ex tranſmiſſa. circa fi. extra de ꝑſcript. Soci. ĩ l. Iulian⁹. in v. col. ff. de cõdi. & demõ. Vide etiã in materia cõpẽſationis aliqua ad Bar. in rubr. ff. eo. tit. & in alijs legib⁹ illi⁹ tit. Et ſiẽr ad euitandã caducitatẽ ſit cõpẽſatio, vide Barb. in ca. ij. de depoſito. in vi. col. Moder. in l. ij. C. de iure emph. Vide et Alex. cõſi. lxxiiij. in v. vol. in ij. col.

a ¶ Si cõſtat. Et dũ hic exponiẽ ipſo iure, i. ſine ſpe exceptionis, adde tex. & ibi Bar. ĩ l. pe. j. de ſuis & leg. & gl. vult ſecũdũ vnã expoſitionem, ĩ l. lecta. ĩ ver. ipſo iure. ff. ſi certũ peta.

b ¶ Vſurarũ. Idẽ ad ĩpediẽdũ pœnæ cõmiſsionẽ. ꝑ gloſ. & Bal. ĩ l. j. & Bart. ĩ l. ĩter. de cõdi. indeb.

P. PAV. P.

c ¶ Hincinde. Quid ſi vn⁹ debeat pecuniã ĩ ſpẽ, ali⁹ ĩ gñe. Vide Soc. in l. cum fund⁹. §. ſeruũ tuũ ĩprudẽs. poſt alios ĩ vi. col. ff. ſi cer. pet.

d ¶ Ali⁹ frumẽtũ. Qñ admittaẽ cõpẽſatio de quantitate fructuum ad quantitatem pecuniæ, not. Bal. j. eo. l. fi. in vlt. col. & Inn. in ca. ad noſtram. de iureiu. Bal. in l. pe. ſ. ti. j. & no. hic gl. ꝙ cõpẽſatio ẽ ꝗdã recõuẽtio no. Bald. in l. j. ſ. de arbit. adde ꝙ dixi poſt Bar. ĩ auẽ & cõſequenter. in prin. j. de ſenten.

a ¶ Compenſationes. Et adde Barto. in l. compenſati. ff. eod. & not. in l. bona fides. ff. depoſiti. nota hanc l. quia compenſatio debet opponi per modum exceptionis: ſecus ſi per modum conuentionis. l. cum Papinianus. & in auẽ. ibi poſita. j. de ſententia. Et de ratione huius legis in fin. per Barto. in l. cum his. in fin. de condi. inde.

P. P A V. P.

a ¶ Compēſationes. Ad faciendā cōpēſationē de nō liquido ad liquidū, vide per Cepo l. cautela xcvij. Quare aūt dicaẽ requirere altiorem indaginē, vide Alex. cōſi. ccccxxviij. in ver. ſextò. in iij. vol. Panor. cōſi. xij. in vlt. co. Iaſ. in §. i bone fidei. poſt alios Inſti. de acti. in pe. charta. Alex. cōſi. cccclxxxij. in cōſi. lxj. in iij. vo. & idẽ Alex. cōſ. xciij. in iij. vo. qui cōcludit cū Bart. in d. §. cōpēſationē. in l. auffertur. de iure fiſci. prout etiā tenet in d. cōſi. lxj. ꝙ debeat attēdi tp̄s, quod daretur ad ſoluēdū. & an intra illud tēpus poſsit liquidari: & licet eēt arbitrariū, deberet iudex ita arbitrari. Iſtud tñ mordet Felin. in c. ſuborta. ī ij. col. extra, de re iu. & Barba. in c. ij. de depoſito. dicit eſſe arbitrariū. Et dicit iſtā eſſe cōem Iaſ. in d. §. in bonę fidei. Vidẽ aliquid per Feli. in c. cū Ioannes. de fide inſtr. circa prin. vbi loquiẽ qñ poniẽ cōpēſatio in executione ſententię ꝙ debet liquidari poſſe intra breue tp̄s. Et aliqd p Iaſ. in l. cū fundus. §. ſeruū. in x. col. ff. ſi cer. peta. Quomodo de liqdo ad nō liquidum poſsit fieri cōpēſatio, & qñ pecunia debeẽ vt ſpecies, & qñ vn⁹ eſt liquidus ex cōfeſsione partis. Itē adde ꝙ ibi opponiẽ cōpēſatio debiti naturalis tātū pōt opponi, etiā ſi requireret altiorē indaginē. Vide Bar. ſingulariter in extrauag. ad reprimēdū. ī verbo ſummariè. co. vl. Abb. in c. ij. co. pe. de depo. Bal. hic. ī iij. q. & Sali. in vij. oppo.

b ¶ Patiẽ. Vide Bald. in l. pen. j. depoſiti.

dicat veritatem, per ea quæ dixi vobis in l. j. ſ. de pig. act. vbi dixi ꝙ fructus extenuāt debitū poſtquā ſunt cōſumpti. donec extāt, ſunt loco pignoris: vnde intelligas hic frumentū cōſumptū fuiſſe:
6 quāto tēpore præſumatur cōſumptū. ibi dixi. † Et prædicta ſunt vera, qñ plures ſunt debitores, diuerſarū quātitatū diuerſę materię: vt frumētū, pecunia, & ſimilia. Sed ſi vnus pecuniā argenteā deberet, vel auream: alius deberet materiam argēti, vel auri ad pōdus: tunc poſſet obijci compēſatio: vt l. j. §. fi. & l. Titiæ amicę. de auro & argen. lega.

SI ex venditione. Etiā ī cauſa venditionis poteſt obijci cōpenſatio, præterquā in cauſa fiſci. h. d. &c.

¶ Additio noua.

S V M M A R I V M.

1 ☞ Compenſatio quòd poſsit opponi cōtra eum, qui petit legatum.
2 Compenſatio de fructibus ad pecuniam, quando ſunt conſumpti, & ad æſtimationem redacti.

SI propter fructus. Petēti legatū obijcitur cōpēſatio de debito occaſione fructuū perceptorū. h. d.
1 ¶ † Nota ꝙ petitio legati nō eſt adeò priuilegiata,
2 quin cōtra eam cōpenſatio obijciatur. ¶ † Secūdò nota pro glo. quam habuiſti ſ. l. neq;. ꝙ de fructibus ad pecuniam fit compenſatio. quod intellige quādo fructus ſunt conſumpti, & ad ęſtimationē redacti: vt patet hic, dum dicit: mutuo debitę quātitatis. & ſic hincinde quantitas debebatur.

EIus. Vide gl. circa hoc, de procuratore in rem ſuam &c. ¶ Quæro qd e cōuerſo, an ei poteſt obijci compēſatio de eo quod dño debet. Iſtā q. format gl. in l. ſi quis in rē. ff. de ꝑcu. & nō ſoluit. Dic vt plenè no. p Dy. in c. is q ī ius. de re. iu. li. vj.

¶ Additio noua.

S V M M A R I V M.

1 ☞ Cōpēſatio nō obijciẽ de eo, quod alteri debeẽ.
2 Compenſatio quòd non opponitur procuratori in rem ſuam.
3 Compenſationis exceptio, quòd hodie reſpiciat maximè ipſam actionem.
4 Exceptio compenſationis quòd ſit in rem.

1 **EIus.** † De eo quod alteri debeẽ, nō obijciẽ compēſatio. h. d. Iſtud, quod hic dicitur, fallit in glo. in caſib⁹ ibi poſitis. Et ſic videẽ caſus hic, ꝙ condēnatus nō poſsit petere, ꝙ fiat cōpēſatio, aliàs cōputatio eius, quod alteri debetur, per publicas apodiſſas, ſiue apochas, etiā illo volēte: quod intellige niſi condēnato fuerint ceſſa iura, vel factus ſit ꝓcurator in rem ſuā: vel ſit aliàs ex caſibus in gl. poſitis. ¶ Gl. in l. ſeruū quoq;. §. fi. & l. ſeq. ff. de pro-
2 cu. quærit vtrum † ꝓcuratori in rem ſuam poſsit obijci cōpenſatio. & nō reſpondet. & in d. l. videtur caſus ꝙ nō poſsit obijci, ſic inducēdo: procurator in rem ſuam non ex cauſa lucratiua, non teneẽ defendere in cauſa recōuentionis, vt ibi. ergo non poteſt ei obijci compēſatio. Ita dicūt docto. Iſtam cōſequentiā probo ſic: recōuentio fit vt perueniatur ad compenſationem: vt ſ. eo. l. neq;. & l. j. ff. rerum amotarū. Si ergo prohibetur recōuentio, igitur cōpenſatio. Et in hoc reſidet Mar. Sil. Sed contrariū determinat Iac. de Are. & Pe. hic, & Dy. in c. is qui in ius. extra, de reg. iur. li. vj. Ratio Vltra-
3 mon. eſt: qa exceptio † cōpenſationis hodie maximè reſpicit ipſam actionem: vt l. fi. j. co. & Inſtit. de act. §. in bonæ fidei. Vnde oportet ꝙ actio iſta
4 trāſeat ad aliā cum onere ſuo. Ratio Dy. eſt, † quia exceptio cōpenſationis eſt in rem, quod apparet: qa fideiuſſori cōpetit, vt hic videtur no, cōiuncta l. exceptiones. ff. de excep. Igitur proſequitur actionem quocūq; vadat. & ita ſemel cōſultum fuit Bononię per do. Iaco. But. & multos alios aduocatos. Non obſtat ratio pręcedens: quia licet quis non teneatur quem defendere, tamē patitur compenſationē. Nec eſt verùm, ꝙ ſemper fiat reconuentio ad finem cōpenſationis: imò fit ad alios fines: vt dicam in auẽ. & conſequenter. j. de ſent. Vnde ſi quis vult opponere exceptionem cōpenſationis per modum reconuentionis, debet audiri. Bar.

¶ Additio noua.

QVoniam liberum. Petenti pecuniam obijcitur compenſatio de debito pòſt contracto. h. d.

¶ Additio noua.

INuicem. Sicut Solutio, ita compenſatio pignoratitiā actionem inducit. h. d.

¶ Additio noua.

SI tutores In ſubſidium conuenti poteſt obijci cōpenſatio pupilli. h. d.

¶ Additio noua.

SI velut. Vbi compenſatio non tenuit, pacti debiti integra petitio permanet. h. d.

a **COmpenſationes.** [a] Debiti liquidi ad liquidū poteſt obijci cōpenſatio: ſi requirit altiorē indaginē, debet in alio iudicio reſeruari: excepta cauſa depoſiti, & inuaſiōis poſſeſsionē. h. d. ¶ Not. tex. ibi reſeruēt. Pro iſtis refutationib⁹, quæ quotidie fiūt in iudicijs, modò veni-
b ret tractanda materia de compenſationibus: ſed tempus non patitur. [b]

¶ Additio noua.

S V M M A R I V M.

1 ☞ Compenſatio de quibus rebus opponatur.
2 Debitum officio iudicis, quòd poſsit deduci in compenſationem.
3 Fideiuſſor quòd accedat debito officio iudicis.
4 Debitū qñ dicatur requirere altiorē indaginē. & nu. 8. an ſit arbitrium.
5 Compenſatio de debito non liquido ad debitum, per confeſsionem partis in iudicio quando opponatur.
6 Compenſatio ad debitum liquidum per teſtes, vel inſtrumenta, ad debitum non liquidum, quando fieri poſsit.
7 Compenſatio quòd opponatur contra executionem, & quando.
8 Hodie conſtat, hodie agatur: qualiter intelligatur.
9 Compenſatio quòd non habeat locum in depoſito.
10 Reconuentio quòd non habeat locum, quādo agitur actione depoſiti.
11 Compenſatio an habeat locum, vbi prohibetur reconuentio.
12 Recōuentio, ꝙ nō habet locū in cauſa ſpolij, niſi ſuper ſimili ſpoliatione.
13 Actio præiudicialis tollit aliam, vt ſuper ea non procedatur, ſi intētatur antequam ſit concluſum in cauſa.

COmpenſationes. In omnibus actiōib⁹, vbi hincinde quātitas debeẽ, cōpenſatio pōt obijci debiti liquidi ad liquidū, fallit in actione depoſiti, & in cauſa ſpoliationis. h. d. Primò ponit dictum. Secūdo limitat illud. Tertiò ponit practicā. Quartò ponit duas exceptio-
1 nes. Secūda ibi: ita tñ. Tertia ibi: hoc itaq;. Quarta ibi: excepta. ¶ † Quæro primò, de quibus debitis poſsit obijci cōpēſatio. Gloſſ. j. declarat illud optimè. Primò enim oportet ꝙ hincinde quantitas debeatur, vel genus: ita ꝙ in ſuo genere functionē recipiāt. Ita videtur ſentire glo. in princ. & in fi. Item oportet ꝙ debitum, de quo opponitur cōpenſatio, ſit debitum ciuiliter, & naturaliter, & ꝙ nulla obſtet exceptio: vt ff. eo. l. quęcūq;. vel ſit debitū naturaliter tantùm is, cui ius ciuile non cōtradicat: vt dixi l. ex cauſa. ſ. eo. idem ſi eſſet debitum ciuiliter tantùm, cui nulla obſtaret exceptio. aliàs ſecus: vt l. iij. §. j. ff. de cōſti. pe. Facit quod dixi vobis ſ. ti. j. l. pe. Circa hoc dubitatur de iſto textu, qui dicit de actione in rem: ergo videẽ ꝙ licet hincinde nō debeatur quātitas, poteſt obijci cōpenſatio. Dicit glo. ego credo ꝙ ſi per actionē in rem peteretur quātitas vt ſpecies nō poſſet obijci compenſatio: vt l. ſi creditor. §. j. ff. de pecu. & quod hic dicitur, intellige quando deuenitur ad æſtimationem, propter fructus, vel quia res perēpta, vel propter aliud intereſſe. ¶ Circa hoc quod gl. dicit, ꝙ quando pecunia petitur vt ſpecies, non poteſt obijci compenſatio: videtur notari contrarium in l. fi. ſ. cōmo. & l. ſi creditor. §. j. quam gloſ. allegat, nil facit: nam ideo ibi non poteſt compenſari, quia nō eſt liquidum: neſcitur enim quatenus vires peculij patiātur. Sed ſi eſſet liquidum: tūc ſecus, ſecudùm Vltramontanos. Dixi in l. fi. ſ. cōmo, plenius in l. cùm fundus. §. j. ſi cert.
2 peta. ¶ Secundò no. ex hac gl. † ꝙ eius, quod debetur officio iudicis poteſt obijci compenſatio. quod patet, quando de debito ſpeciei peruenitur ad æſtimationem, per iudicis officium. Glo. tua notabiliter dicit, ꝙ hoc facit, ꝙ debitum ex officio iudicis poteſt nouari: vt l. & vno. ff. de accept. in § j. & Inſtit. quibus mod. tol. obligatio. §. præterea. Item tali debito officio iudicis poteſt accedere fideiuſſor: vt l. cùm quis. §. ſi quis pro reo. ff. de ſolu. & l. centum Capuæ. ff. de eo quod certo loco. & ff. locati. l. quæro.
3 ¶ Extra gl. quæro, † quādo ex vna parte debeatur quantitas ſimpliciter, ex alia debebatur quātitas vel ſpecies alternatiuè: vtrū poſsit obijci compēſatio. Breuiter text. habes ꝙ ſic, non ſimpliciter. Solu. ſed ꝙ altera pars cogitur eligere, quod vellet dare: & ſi elegerit dare quātitatem, tunc admittetur

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

mittetur cõpenſatio:vt j.ſi maior factus.l.j.ff.eo.ſi debeas.facit ff.de furt.
l.ſi ſeruus.§.j & ibi plenè dixi. ¶ Quæro,dicitur hic, ipſo iure. quomodo
intelligitur hoc,dic vt in l.ſi conſtat.ſ.cod.¶ Quęro,dicitur hic ꝙ poteſt
4 obijci cõpenſatio de debito,quod non requirit altiorē indaginem:† quā-
do dicitur altiorem indaginem requirere?Quidā dicunt,ſi nõ poteſt pro-
bari intra duos menſes:vt l.aufertur.§.qui compenſationē.ff.de iure fiſci.
Alij dicunt hoc eſſe arbitrio iudicis relinquendum: vt hic videtur tex.de
5 hoc:& glo.& doct.videntur in hoc reſidere.¶ †Dic tu breuiter, quādoq;
debitum,contra quod opponitur compenſatio,eſt liquidum per cõfeſsio
a nem partis in iudicio[a] factam:& tunc poteſt ei obijci compenſatio:de alio
debito:etiam non liquido:& debet pars æquanimiter ſuſtinere,donec li
quidetur,cùm eum à probatione releuauerit:vt l.eum qui.in princ.de iu
reiur.Hoc notabiliter dicit glo.ij.parua hic, & in l.nemo ex his.de regu.
6 iur.in prima glo.magna.Quandoq; debitum primum eſt liquidum † per
probationem, vt puta per teſtes,vt inſtrumenta:tunc ſi opponatur com-
penſatio de debito non liquido : hic eſt aduertendum,quod compenſare
eſt ſoluere:vt l.inuicem.ſ.eo.& l.amplius. rem ratam habe. Aut ergo illi
debitori conuicto daretur aliquis terminus ad ſoluendum:& intra illum
terminum poteſt liquidare cõpenſationem quam obijcit. Ita loquitur l.
aufertur.§.qui compēſationem.ff.de iure fiſci.vbi admittitur liquidatio,
intra duos menſes:quia tantum tempus ſibi daretur ad ſoluendũ:vt l.de-
bitoris.ff.de re.iudi.& l.in fraudem.§.fiſcalibus.ff.de iure fiſci.Sed vbi ad
ſoluendum nullum tempus daretur: tunc nullo modo compenſatio ad-
mitteretur,quę requirat aliqualem indaginem:& quāuis proteſtet ꝙ in-
terim in cauſa nulla fiat nouitas cõtra eũ,talis proteſtatio nõ releuat quia
ſi ſibi nõ daretur dilatio vlla ad ſoluēdum: multò minus ad liquidandum
7 debitum.¶ †Sed cõtra hoc videtur ſ.eo.l.ex cauſa.in fi.vbi cõtra execu-
tionem obijcitur cõpenſatio.Sol.Dicas ꝙ in executione eſt adhibēda ali-
qualis cauſæ cognitio:vt l.à diuo Pio.§.in venditione.ff.de re iud.& ideo
ſi intra illud tēpus,intra quod expediretur illa cauſæ cognitio,vellet op-
ponere cõpenſationem, & debitum liquidare,audiretur. d.l.ex cauſa.Et
8 illud eſt quod dicitur,†hodie conſtat,hodie agatur:hoc eſt,intra tantum
tempus, intra quantum tu probabis illud modicum quod habes proba-
re in executione:intra tantũ opponam exceptionē meam:vt l.ſi is a quo.
in prin.ff.vt in poſ.leg.¶ Itē obijcitur de iſto tex.quia videtur hoc repo-
nere in arbitrio iudicis. Ad hoc reſpõdeo, & dico.ꝙ quādo exceptio com
penſationis opponitur ante ſententiam:tunc nõ habet locum regula præ
cedens,ſi daretur tibi terminus ad ſoluēdum,vel nõ.ſed eſt in arbitrio iu-
dicis,vt vel eam admittat,vel eam reſeruet, ad hoc vt ſententia ſuper pri-
ma cauſa nõ impediatur. Ita loquitur hic.Fateor tamen ꝙ ſi aliquid reſtat
de cognitione ſuper cauſa,& pars offerat ſe liquidaturam cõpenſationem
intra illud tēpus,quo illa cognitio expediretur,iudex debet eam audire:
aliàs grauaret eum,per ea quę dixi.¶ Ex prædictis habes tria: quandoq;
obijcitur cõpenſatio poſt ſententiā, & poſt expeditam omnē cognitionē
ſuper executione.quandoq; opponitur cõpenſatio poſt ſententiam:quā
doq; ante ſententiam,vt ex prędictis patet.¶ Veniamus ad quartam par
tem huius legis,ſcilicet ad verſiculum excepta.vbi ponũtur duę exceptio
9 nes.Prima eſt † ꝙ fallit in depoſito.cõtra.ſ.cõmo.l.fi.Sol.Dicit glo.ibi nõ
loquitur de cõpenſatione,ſed de retentione.quaſi dicat ibi,hincinde non
debebatur res,quæ res cõpenſari poſſet: hic ſic. ¶ Cõtra hoc oppo.ei,qui
dicit ſe ſpoliatum,nõ poteſt obijci compenſatio: vt j.proxi.Sed quando
denegatur reſtitutio debiti, ſpoliatur creditor:ergo eodem modo nõ po-
terit obijci cõpenſatio.Sol.Credo ꝙ ſi agetur cõdictione ex l.ſi quis con-
ductio.j.locati nõ poſſet opponi compenſatio agenti de cõmodato, ſicut
nec agenti de depoſito:quia quælibet cõtinet ſpoliationem.Sed ſi agere-
tur perſonali:tunc actio depoſiti eſt priuilegiata.quod non eſt in actione
commodati,vt hic.¶ Quęro,vtrum hoc ſit verum,ſiue agatur depoſiti di
recta,ſiue contraria.Hic ſunt opiniones. videbitis j.depoſiti.l.fi.vbi hoc
10 declaratur.¶ Item ex hac lege dicunt doctores,ꝙ†quādo agitur depoſiti,
non eſt locus reconuentioni,per hanc l.Ita tenet Spec.in materia recon-
uentionis.& ego dicam in auſ.& cõſequenter.j.de ſenten.aliàs quomodo
& quando iudex.¶ Et aduerte,vt intelligas:licet illa regula non ſit vera,
11 † quòd vbicunque reconuentio[b] prohibetur,ibi prohibetur compenſa-
b tio:vt dixi ſ.eo.l.neq;.regula contraria tamen eſt vera,quòd vbicunque
prohibetur cõpenſatio,quādo debitum eſt hincinde compenſabile:tunc
prohibetur recõuentio.tunc vide rationem:quia debitum liquidum non
impedit exactionem alterius debiti liquidi,vel non liquidi:vel,multò ma
gis debitum non liquidum,quod non proponeretur per modum recon-
uentionis:deficit primum iudicium. Et aduerte illud quod dico,quòd nõ
eſt locus reconuentioni : intellige vt ſic procedatur in vtraque cauſa pa-
riter,& non ſentētiatur prius in vna cauſa quàm in alia,ſecundùm neceſ-
ſitatem reconuentionis:vt vidiſtis in l.neque.ſ.eodem.Secus ſi vellē ali-
quem reconuenire , ita quòd per meum proceſſum non impediretur
primum : hoc non reperitur prohibitum : cur ergo non permiſſum.
Bartolus.

¶ Additio noua.

POſſeſsionē. Hic dicitur, quòd ſpoliato nõ põt ob-
ijci cõpenſatio.ꝙ intelligit gl.de ſpolia-
to quocũq; modo.Et ex hoc dicũt Canoniſtæ, † ꝙ ſpoliatus nõ
poteſt reconueniri , niſi ſuper ſimili ſpoliatione,hoc eſt etiā quod dicitur,
ꝙ ſpoliatus an̄ omnia reſtituendus eſt:vt j.ad leg.
Iul.de vi.l.ſi quis ad ſe fundũ.hoc eſt,non põt alia
actione iterũ reconueniri,ſecundũ Canoniſtas,li
cet gl.in l.ſi qs ad ſe fundũ.aliter intelligat.¶ Vl-
13 timò no.ex iſto†tex.in ver.ſatis eñ ꝙ illud quod
dicitur,propoſita vna actione pręiudiciali,debere
ſileri ſuper alia : verũ eſt,ſi ꝓponat̃ antequā ſit in
cauſa cõcluſum.& hoc eſt,quod dicit̃ ꝙ prius de-
bet cognoſci,& ꝓnunciari ſuper poſſeſſorio,quā
ſuper petitorio:vt l.incerti.j.de interdi.Et intelli
gendum eſt,ſi poſſeſſoriũ fuerit ꝓpoſitũ,antequā
ꝓbationes fuerint factæ in petitorio. Ita dicunt
Canoniſtę extra,de reſcrip.in c.ſup literis.de cau.
poſ.& ꝓpriè.c.paſtoralis.vbi ipſi habent caſum.
quod tene mēti.¶ Vltimò glo.hic ponit caſus,in
quibus non poteſt obijci compenſatio . vide eam
& ſigna. Bartolus.

De Vſuris. *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 ☞ Verbum,promitto,prolatũ à teſte, non intel ligitur per ſtipulationem,niſi probetur interrogationem preceſsiſſe:ſecus per ſcripturam.& ibi rationem vide nu.7.& nu.15.
2 Teſtis debet deponere , & reddere rationem per ſenſum corporeum.
3 Stipulatio eſt quid iuris.
4 Teſtis dicens quem promiſiſſe per ſtipulationem, indicat,& non teſtificatur.
5 Solennitatem allegandi,incumbit onus probādi.
6 Solennitas quando præſumatur quòd interuenerit.& nu.8.
9 Ratio quare ſolennitas intrinſeca pręſumatur,ſed extrinſeca non.
10 Ex inſtrumento venditionis,in quo cõtinetur ꝙ Titius vendidit fundum, ſed non dicitur de pretio,quòd agi non poſsit.
Inſtrumentum vēditionis repertum in ꝓtocollis notarij ſine pretio,non poteſt publicari.
11 Teſtes nunquid præſumantur rogati . remiſsiuè.
12 Notarius præſumitur rogatus.
13 Inſtrumentũ ſcriptum à notario,ſed non publicatum corā teſtibus,nõ pręſumitur inſtrumentum.
14 Sententia,ſi dicit,viſo libello : & an præſumatur pro proceſſu.quòd non.
16 Verbum,rectè,denotat iuſtitiā:ſed ritè non.

LEX I.

SI interrogatio-
c ne.[c] Hic eſt bonus caſus,quando
ſtipulatio ꝓbatur,per teſtes,de-
bet ꝓbari interrogationē præ-
ceſsiſſe , & reſponſionem ſecutā
d eſſe.hoc dicit.¶ Oppo.Inſtit.de fideiuſſo.[d]§.fin.
ff.de verbo.obligatio.l.ſciendum.j. de contra-
hen.ſtipu.l.j.Solu.Aut verbum promiſsiõis.pro-
fertur in inſtrumento,vel alia ſcriptura: & intel-
ligitur ſolenniter cum ſtipulatione:vt in contra-
1 rio.Aut † profertur à teſte:tũc nõ intelligitur per
ſtipulationem,niſi expreſsè probetur interroga-
tionem præceſsiſſe , & reſponſionem eſſe ſecu-
tam.Ita loquitur hæc lex,& ita intelligit gl.licet
Hugo contra gloſ.¶ Quæ eſt ratio huius.Dicunt
noſtri doc.Moder.quòd ratio eſt:q.illi, qui con-
ficiunt inſtrumenta,ſunt periti.& non eſt veriſi-
mile quòd faceret notarius publicum inſtrumen-
rum ſine ſtipulatione,quæ præſumptio ceſſat in
teſtibus.Iſta ratio diſplicet mihi.nam pone quòd
ſit ſcriptura priuata ab homine impito, vt à quo-
dam mercatore: & tamen ſi ibi dicitur : promiſit:
intelligit per ſtipulationē:vt l.j.j.de cõtrah.& cõ

a ¶ Per confeſsionem partis in iudicio. Adde Cy.hic,& Panor. in c.fi.col. pe.extra,depoſi.& hoc idem ſequitur do.meus do.Franciſ.Pep.in l.cùm fundus.§.ſeruũ tuum.ff.ſi cer.peta.& datur cautela reo:vt quādo aliquid habere prætendit ab actore:ꝙ confiteatur debitum,& obijciat compenſationem eius crediti,etiam non liquidi:quia præcedet cõpenſatio.& hāc eādem cautelā ponit etiā Cepo.Vero.ĩ caute.ſuis nu. lxxxiiij.inci.tu ſcis ꝙ vulgariter.& ad de ꝙ hāc deciſionē Bar.hic alle. & ſequitur do.Iaſ.in §. in bonæ fidei. col. xv.Inſti.de acti.& ibi ſequitur dicta Bart.in hac diſtinctione.

b ¶ Reconuentio. Et ꝙ ille qui reconuenit,nõ dicatur compenſare, adde Bal. in l.cùm Papinianus.j.de ſent.

☙ P. P Æ V. P.

c ¶ Si interrogatione.Circa materiam vſurarũ , quid importēt centeſimæ vſuræ , & ſimiliter beſſes , ſemiſſes & trientes, vide oĩno Soci.in repetitione l.iij.§.itē ſi Reipublicæ.ff.ad leg.Falcid.Item not.circa iſtam materiā ꝙ de hora ad horā promiſſa eſt vſura ſecundũ Ro.ſingula. cclxviij.ĩci.an extra.allegat.xiiij.q. iiij.c.ab illo. Itē an ꝓxeneta cõtract9 vſurarij teneat̃ ad reſtitutionē vſurarũ,vide Ro.ſingulari cclxxiiij.incip. ſui interrogat9.Itē an vſuræ de iure Authenticorũ ſint prohibitæ,vide Panor.in c.cũ ſit generale.ĩ viij.col.de foro cõpe. Et de materia qñ contractus cēſeat̃ vſurarius, vide in Bertach.ĩ verbo,cõtractus vſurarius:& quod ibi addidi in verbo,vſura.Itē ꝙ vſurę ſint hodie ꝑmiſſæ qñ ꝑ inſtrumēto permittitur aliquod factũ,vide Iaſ.ĩ l.petens.in vj.col.in fi. & ſequē.C.de pactis.etiā ſi illud factũ non æquiualeret in totum vſuris vt per eum.

d ¶ Opp. Inſti.de fideiuſ. Adde Bar.& doc.in l.ſciendũ.ff. de verb . obli. vide ibi omnino Alex. in ij.charta.& not. Bar.ibi , ꝙ ſi notarius dicitur peritus

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

mit.ſtip. Vel pone,teſtes,[a]qui deponunt,eſſe ad-
uocatos : certè non reperimus quod propter hoc
debeat præſumi ſtipulatio.Rationem ergo vobis
2 do aliã,vt aliàs dixi. Teſtis debet†deponere,& red
dere rationem per ſenſum corporeũ. Dixi vobis
in l. ſolã.ſ.de teſti,& l.teſtium.eo.tit.Modo ſtipu
3 latio†eſt quid iuris:quia eſt verborum obligatio,
quæ reſultat ex interrogatiõe,& reſpõſiõe. Si er-
go teſtis diceret expreſsè. promiſit in inſtrumẽto
per ſtipulationem,nõ cõcluderet dictũ eius : quia
ſtipulatio nõ videtur,neq; auditur,ſed intelligiť.
Vnde teſtis debet dicere,promiſit pręcedente in-
terrogatiõe tali:& tũc iudex ex hoc colligit ſtipu
lationem.non enim pertinet ad teſtes iudicare,an
ſit ſtipulatio vel non. nam hoc ad iudicem ſpe-
4 ctat.Et ideo†quãdo teſtis dicit,per ſtipulationem
iudicat,nõ teſtificatur.ſed ad iudicandũ nõ eſt ad-
hibitus:ideo nõ valeret eius teſtimonium[b].Sed in
inſtrumẽto eſt aliud:quia cùm cõficiatur de cõſen
ſu partiũ,poteſt notarius illud,quod eſt geſtũ,ſcri
bere per quæcunq; verba,vt ſibi videtur,quę hoc
importẽt:vt dixi plenè[c]in l.ſciẽdũ.ff.de ver.obli.

¶ Additio noua.

SI interrogatione.

Ex ſtipulatione rectè facta põt vſuræ
peti,dũmodo aliàs ꝓbetur.h.d.¶ No.
5 ꝙ†qui ſolennitatem allegat, eam probare debet.
Simile in l.quęcunq;.§.fi.ff.de pub. ¶ Cõtra hoc
opponitur,& videtur ꝙ ſolennitas præſumatur:
vt Inſti.de fideiuſſo.§.fi.& ff.de verb.obl.l.ſcien
6 dum.Solu.Dicit gl.† Quandoque præſumuntur
omnia ſolẽniter acta,vt in cõtrarijs. Quãdoq; nõ,
vt hic.Iſta eſt truffa. Vnde gl.trãſiuit ad aliam ſo
lutionem,& facit differentiã inter inſtrumẽta,&
teſtes:vt primo caſu præſumitur ſolẽnitas:ſecũdo
non.¶ Sed cõtra prędictam ſolutionem oppo.de
l.in exercẽdis.ſ.de fide inſtru.Timore huius,dicit
Hugolinus in cõtraria opinione,quòd idem ſit in
teſtibus,& inſtrumẽtis. Et aſsignat rationem per
l.quoties.ff.de rebus dubijs.Hanc opinionẽ tenet
7 Pe.& Cyn.hic,hoc addito†ꝙ hæc ſit vera,vbi te-
ſtes interrogãtur de cauſa ſui dicti,& certã & bo-
nam cauſam reddãt:vt puta,ſi deponant ſuper ſti-
pulatione;& interrogati de cauſa ſcientiæ reſpon
deant ſe audiuiſſe interrogationẽ pręcedere,& re
ſpõſionem ſequi.Certè domini,iſta opinio nõ vi
detur vera.Nam ſecũdùm hoc nulla eſſet pręſum
ptio,ſed recta probatio.Vnde plus placet opinio
Mar.de fano,qui concordat vtranq; opinionẽ per
hunc modũ,quod aut teſtis dicit aliquã fuiſſe ſti-
pulationem:& tunc præſumitur ſolẽnitas,eo qđ
verbum ſtipulatio,ex ſignificatione ipſius,de ne-
ceſsitate includit ſolennitatem,id eſt interrogatio
nem pręcedere,& reſponſionem ſequi. Aut teſtis
deponit aliquem promiſiſſe:[d]& tũc aut teſtis eſt
iuriſperitus:& ſub hoc verbo ꝓmiſsio,à tali teſtę
ꝓlata,cõtinetur ſtipulatio:ſicut ſi proferreť à no
tario in inſtrumẽto,ꝓpter idẽtitatem rationis:&
ita intelligit opi.Io.hic poſitã.Si verò nõ eſt iuriſ-
peritus,videť teſtis deponere de nuda promiſsio-
ne.Na verbũ promitto,poſſet adaptari ad ſtipula
tionẽ,& nudã promiſsionẽ:vt in l.ſciẽdũ.§.dictũ
8 ff.de ædi.edi.¶ †Sed cõtra p̃dicta opp.ff.de pac.l.
iuris gentiũ.§.quod ferè.So.in inſtrumẽtis pręſu
mitur,vt ſ.dixi,probari tamen põt cõtrariũ,vt ibi
ꝓbať.Sed tñ cõtra prędicta opp.de l.quęcũq;.in
fi.de pub.Sol.Ibi loquitur de ſolẽnitate extrinſe
ca,vt no.per Dy.in l.ſciendũ.ff.de verb.ob.¶ Itẽ
opp.& videť ꝙ in inſtrumẽtis nõ p̃ſumať ſolẽni-
tas:vt ſ.de edẽdo.aut ſi quis in aliquo.Sol.Ibi lo
quiť de ſolẽnitate,quæ reſpicit ipſum principale
in ſpecie.¶ Sed cõtra prædicta omnia op.& videť
ꝙ etiã intrinſeca ſolẽnitas nullo modo p̃ſumatur
vt Inſti.de cõtrah.emp.§.pretiũ.Sol. Debetis ſci
re ꝙ eſt quædã ſolẽnitas formalis,quæ dat eſſe rei
vt puta,in ſtipulatione interrogatio , & rñſio : in
emptiõe & vẽditione cõſenſus: & de hoc.ſ.dixi.
Quędã eſt ſolẽnitas materialis:et de hac loquiť cõ
trariũ.Vñ ꝓ declaratione horũ,ſi quęras nũquid
ſolẽnitas p̃ſumať.Gl.dicit,aut loquimur de ſolẽ-
nitate formali,aut materiali.& primo caſu aut lo
quimur de intrinſeca,aut de extrinſeca.Si de ĩtrin
ſeca:aut de ea,quã ſignificatio verbi ĩcludit de ne
ceſsitate:& iſta ſemper pręſumitur.d.l.ſciẽdum.
verb.ob.& d.§.fi.Inſti.de fideiuſ. Aut de ea,quã
ſignificatio verbi nõ ĩcludit:& tũc recurriť ad gl.
noſtrã,quæ diſtinguit inter ĩſtrumẽta & teſtes.Si
verò loquimur de extrinſeca: & tũc dic ꝙ hęc nõ
præſumiť:vt l.quæcũq;.§.fi.de publ.Vel dic ꝙ ſi
loquimur in inſtrumẽto:aut fuit poſsibile illã tũc
interueniſſe in inſtrumẽto ſolẽnitatẽ:& tunc p̃ſu
miť.Ita intelligiť auť.ſi qs in aliquo.ſ.de edẽdo.Si
verò q̃rimus de ſolẽnitate materiali:dic ꝙ nũquã
præſumiť.Ita loquiť d.§.pretiũ.Et eſt ratio hui9:
quia ſolennitas materialis,puta pretiũ in emptio-
ne,non eſt vniformis:ideo nõ præſumitur:ſed ſo
lẽnitas formalis ſemper eſt vniformis:ideo pręſu
9 miť.¶ †Quæro,quæ eſt ratio ꝙ intrinſeca p̃ſumi-
tur,extrinſeca nõ ſecũdùm diſtinctionẽ,quã ſ.di-
xi.Reſpõdeo:quia ſolennitas extrinſeca denotat
factũ,& ad poſitionẽ vnius facti,non ſequiť aliud
quia nõ ꝓbat hoc eſſe,&c.l.nõ hoc.C.vnde legi.
l.neq; natales.ſ.de proba.ſed ſolẽnitas intrinſeca
denotat ius:& ideo ponendo vnũ factũ, bene põt
ſequi cõcluſio,ꝙ ibi fuit ſolẽnitas iuris, niſi ꝓbeť
abeſſe:vt in l.ab ea parte.ff.de proba.¶ Ex prędi-
ctis potes arguere ad multas quęſtiões. Primò po
10 ne†ꝙ cõtineť in inſtrumẽto, ꝙ Titius vẽdidit ti-
bi fundũ?non dicitur de p̃tio aliquid.Poteſne age
re ex illo inſtrumẽto?Certè nõ:qa pretiũ nõ pręſu-
miť,cùm ſit ſolẽnitas materialis,& nõ ſit vnifor
mis.Eodẽ modo,ſi in ꝓtocollo tabellionis reperi
retur inſtrumẽtum vẽditionis,nõ faciens mẽtio-
nem de pretio:illud inſtrumẽtum non põt publi-
11 cari.¶ †Itẽ potes arguere ad quęſtionẽ vulgarem,
nunquid teſtes p̃ſumantur rogati.Dic vt not.per
12 Dy.in d.l.ſciendũ.de verb.obl.& ibi dixi.¶ †Sed
quid de notario?Gl.eſt in auť.de tabellio.§.j.col.
iiij.quæ determinat ꝙ pręſumatur rogat9: vt In-
ſti.de inutilibus ſtip.§.ſi ſcriptũ.Sed iuxta prædi-
13 cta quęro:†pone,notarius rogatus ſcripſit,ſed nõ
legit inſtrumẽtũ coram teſtibus:pręſumeturne il
lud inſtrumẽtũ.Dico ꝙ nõ:vt l.fideicõmiſ.§.j.ff.
14 de leg.iij.Itẽ potes†arguere ad aliud. Dicit iudex
in ſentẽtia:nos talis viſo libello exce.lit.cõteſt. ſa
cramẽto calũnię,talem proferimus ſentẽtiam.nec
apparet de proceſſu: nũquid pręſumatur proceſ-
ſus rectè factus.Decretiſtę cõmuniter tenẽt quòd
nõ:vt in c,quoniam contra falſam.de proba. Dic
vt ibi.& vide Cy.in l.emãcipatione.ſ.de fide in-
15 ſtrumen.¶ †Sed iuxta prædicta quęro:dicit gloſ.
quòd in inſtrumentis præſumitur ſolẽnitas, & di
cit de publicis. quæro quid de priuatis : nunquid
verbum promiſsio,continebit ſtipulationẽ.Tex.
cum glo.videtur dicere quòd ſic,j.de cõtrahen. &
committẽ.ſtipu.l.j.vide quod not.in l.tutor.§. ab
Aulo,ff.eo.¶ Iuxta prædicta quæro:quia tex.hic
dicit rectè facta:qualiter intelligatur rectè facta.
Glo.dicit quòd debet intelligi,vt innuat vſuras li
citas eſſe deductas in ſtipulatione:ſecundùm for-
16 mam l.eos.j.eodem.¶ Ex hac†gloſ.habes notare
quòd verbum rectè,[e]denotat iuſtitiam : ſed ritè,
ordinem iuris:vt l.ij.ff.de inoff.teſtamẽ.ſed quę-
ro,quid velit dicere iure optimo. Dic vt in gloſſa
finali, Bart.

LEX II.

VSuras.[f]Emptor,q percipit fru
ctus rei emptę, teneť ad
vſuras pretij,etiam depoſiti nõ legiti-
mè.h.d.Iſte vſurę ſunt etiam licitę de
iure Canonico:quia magis tanquam intereſſe pe-
tũtur,quã quaſi vſura.Ita tenet hic gl.& j.de act.
emp.l.curabit.vbi glo.hoc etiam tenet &c.

¶ Additio noua.

SVMMARIVM.

1 ☞Emptor deponendo pretium, quando tenea-
tur ad vſuras.
2 Vſuræ an poſsint peti de iure Canonico per ven-
ditorem, propter pretium non ſolutum.

Vſuras

literarũ, & mercator ĩperitus. Adde Bar.ĩ auť.ſed nouo iure.ſ.ſi cer.pet.

a ¶ Teſtes. Quod dicitur hic de teſtib9, adde glo.no.& qđ ibi Bar.ĩ l.qđ ſi ne potes. de teſta.tu. & fa.qđ ſi teſtis dicat:vidi tale p̃ſcripſiſſe.de quo Bal.ĩ l.iij.ſ.de teſti.cõclu dit dictũ teſtis non valere,dixerit Bar. qcqd voluerit ĩ tracta.de teſte. Ad ꝙ tu vide Imo. ĩ c.cũ cauſam.de teſtib.

☙ P. PAV. P.

b ¶ Teſtimoniũ.Seqť d.Frã.de Are.cõſil. xxxvij.ĩ ij.col. Vide Anch.cõſil.ccc-xxvj.in vlt.colũ.

c ¶ Dixi plenè. Vide ꝙ no.Bal.in l.ſi ex p̃tio.ſ.ſi cer.pe.vbi voluit ꝙ ĩtelligitur ſemp ſolẽnis ſtipulatio,nõ pactũ nudum.& adde ꝙ no. Bar.ĩ l.lecta.ſi cert. pet.& q̃ ibi dixi & imita vt dixi poſt Bar.p l.j.cũ glo.& ibi Cy. & Bal.j.de dot.promiſ.

d ¶ Aliquẽ ꝓmiſiſſe. Adde,& vide circa hoc eũdem Bart.& doc.ĩ d.l.ſciẽdũ.& vltra ibi dicta adde qđ dicit Pau.đ ca.ĩ cõſil.ccccxxx.in ij. p̃te cõſiliorũ antiquorũ Papię ĩpreſſorũ,ĩci.ĩ cã Syluestri.colũ.iij.vbi qđ verbũ,ꝓmitto,ĩ teſte,ĩportat p ſtipulationẽ,qñ ille,cõtra quem deponũt fuit circa alia conuictus de mendacio.

e ¶ Verbum rectè. Addđ de hoc, & dic vt p eũdẽ bar.ĩ l.lecta.& ibi doct.ff.ſi cer.peta.

f ¶ Vſuras. Adde gl. et Bal.ĩ l.cũ allegas ĩ pe.col.j.eo.et Cy. ĩ auť.ad hęc.j.eo.in iij.col.& ibi Bal.j. eo.& ideo iſto caſu qñ petunť vt ĩtereẽ petunť ẽt corã iudice ſectari,ꝓut qđlibet aliud ĩtereſſe, ſcđm Lapũ alľ.lv. qđ ad ea q̃ no. bar. ĩ l.Titia.ſol.mat.et ĩ l.oĩ inouatiõe. de ſac.ſan.ec. Addũ Bal.limitat hic dictum Inno.Roma. conſi.xcj.

VSuras. Emptor, cui res eſt tradita, ꝑtiũ nõ
ſoluẽs, tenetur ad vſuras ex tẽpore
traditionis: contra imò videẽ ꝙ à tempore contra
ctus: quia ex illo tempore põt fruct⁹ percipere: vt
in l. fruct⁹. de act. emp. Sol. Dicit gl. & bene, ꝙ vẽditor nõ põt
a opponere hoc emptori, cùm rem nõ tradidit ᵃ ſecũdũ regulã,
quam habetis in l. cũ in fundo, §. j. ff. de iure dot. ¶ Item opp.
1 diciẽ hic † ꝙ licet emptor depoſuerit pecuniã, ꝙ teneẽ ad vſu-
ras. cõtra imò videẽ liberat⁹: vt l. acceptã. j. e. Glo. dat tres ſol.
Breuiter illa videẽ vera, ꝙ hic nõ diciẽ liberatus: qa pretiũ nõ
obtulit venditori, licet illud depoſuerit. dicam in d. l. acceptã.
2 ¶ Itẽ pro declaratione huius legis quero, † nunqd vſuræ poſ-
ſint peti iſto caſu de iure Canonico. Gl. dicit ꝙ ſic. Simile in l.
curabit. j. de act. emp. & in l. ſocium qui in eo. ff. pro ſocio. &
in l. j. ſ. de ſumma trini. & fide catho. Et alius caſus eſt, in quo
vſuræ ſunt licitæ. l. in inſulam. §. vſuras. ff. ſolu. mat. & no. in
c. ſalubriter. extra, de vſuris. quod bene not. Bartol.

LEX III.

b QVamuis. ᵇ Vſuræ nõ debentur ciuiliter, niſi ex ſtipulatiõe: ex pacto nu
do debentur naturaliter. hoc dicit.

¶ Additio noua.

SVMMARIVM.

1 Vſuræ quando ex nudo pacto ſolui poſsint.
2 Pactũ nudũ incontinenti appoſitum, ꝙ nõ pariat actionem.
3 Vſuræ in contractibus bonæ fidei, veniunt ex mora: & ideo
ſine pacto debentur.
4 Vſuræ ſolutæ quando imputentur in ſortem.

QVamuis. Vſuræ ex nudo pacto nõ poſ
ſunt peti: & ſolutæ nõ repetũ
1 tur, nec ĩ ſortẽ imputanẽ. h. d. ¶ Op. † videẽ ꝙ etiã
ex nudo pacto poſsint peti: vt in l. frumenti. j. eo.
Sol. differẽtia eſt, vtrũ mutueẽ pecunia numerata ſtrictè ſum
pto vocabulo, vt hic: an alia quãtitas, vt in cõtrario. ¶ Sed cõ
tra hãc ſol. oppo. & videẽ ꝙ etiã ex nudo pacto in pecunia nu
merata debeanẽ vſuræ: vt in l. etiã. ff. e. Sol. ſpeciale ibi in ciui
tate. ¶ Itẽ op. de l. periculi. ff. de nautico fœnore. Solu. ibi ſpe
ciale & rationẽ ſpecialitatis dic vt ibi. ¶ Item opp. & videtur
ꝙ debeat diſtingui vtrũ pactũ ſit incõtinẽti appoſitũ an non:
vt primò poſsint peti vſuræ: ſecũdò nõ: vt in l. in bonæ fidei.
ſ. de pactis. l. lecta. ff. ſi cer. pe. l. iuris gentium. §. quinimo. ff. dẽ
pact. Sol. Dicit glo. & bene, ꝙ ſpeciale eſt in vſuris earũ. Dico
2 † ꝙ pactum nudum nõ pariat actionẽ, etiam incontinenti ap-
poſitum. & idem in præſentia. hic eſt text. cũ gl. in l. ſeruus ea
lege. ff. de ſer. expor. ¶ Itẽ oppo. & videẽ ꝙ etiã ſine pacto poſ
ſint peti vſuræ: vt in l. Publia. in fi. ff. depo. & mandati. l. qui
3 negotia. Sol. † Cõtraria loquunẽ in cõtractibus bonæ fidei, in
quibus veniunt vſuræ ſine pacto ex mora: vnde vſuræ quan
doq; debenẽ ex mora propter morã: quandoq; ex ſtipulatiõe
propter ſtipulationem: qñq; ex ſtipulatione propter moram.
De quo dic vt not. in l. lecta. per gl. & doc. ff. ſi cer. peta. Item
4 opp. † & dicitur ꝙ vſuræ ſolutæ non imputanẽ in ſortẽ. con-
tra de l. in his. §. pe. ff. de ſol. Sol. Quandoq; vſuræ ſoluuntur
tanquàm vſuræ: & hoc exprimiẽ à debitore ſoluente: & loqẽ
lex noſtra. Quandoq; ſimpliciter ſoluuntur: & habet locum
lex cõtraria: quia imputanẽ in ſortẽ. ¶ Item opp. j. eo. l. ſi vſu
ras. Sol. Ibi vſuræ debentur etiam ciuiliter. Vel dic vt ibi no.

PEr retentionẽ. Hæc eſt bona lex. Pignora poſſunt
retineri ꝓ vſuris naturaliter tãtùm debitis. Item
c quæ dicta ſunt in præcedẽtib⁹, ᶜ & in ſequentib⁹
factis ex interuallo repetita intelliguntur. h. d. Tene mẽti. Et
de hoc vide in l. Titia. §. idem reſpondi. de verb. obli. &c.

¶ Additio noua.

SVMMARIVM.

1 Dicta in pręcedentibus, propter odium non cenſentur re-
petita in ſequentibus: & quando cenſeantur repetita. nu. 3.
2 Stante ſtatuto ꝙ cõtra magnates ad executionem pœnarum
Poteſtas procedat capiendo perſonaliter, domos diſcoope-
riendo, vſq; ad quartum gradum: quòd tales conſortes nõ te
nentur ad membri mutilationem.
4 Clauſula, quãdo ponitur in medio pluriũ capitulorũ, trahitur
ad omnia, ſi non eſt ratio, quòd magis ad vnum quã ad aliud.

PEr retentionem. Pignus põt reti
neri pro vſuris,
etiam nudo pacto debitis. Item obligatio pignoris
non videtur repetita in ſequenti promiſsione vſu
rarum. h. d. Primò ponit vuum dictũ in genere. Secũdò infert
1 ad ſpeciem. ſecunda ibi: ſi enim. ¶ Nota † ꝙ dicta in præceden
tibus, propter odiũ non intelliguntur repetita in ſequẽtibus.
contra hoc opp. de. §. pe. Inſtit. ad leg. Aquil. & l. Titia. § idẽ
reſpondi. de verb. oblig. ff. de pact. l. item quia in fi. Gloſ. dat
duas ſolutiones: dic vt in prima. Nobilior ſolutio eſt, ꝙ repe-
2 tio de pręcedentibus propter odiũ eſt euitanda. ¶ † Et poteſt
valere ad quęſtionẽ. pone, ſtatuto caueẽ ꝙ cõtra magnates ad
executionẽ pœnarũ Poteſtas teneaẽ procedere perſonaliter
capiendo, domos diſcooperiendo: & in defectum ad membri
mutilationẽ, ſi ſibi videtur: poſtea ſequiẽ in ſtatuto, ꝙ ad ſolu
tionem pœnarũ dictarũ poſſunt cogi conſortes, vſq; ad quar
tum gradũ. nunquid cõtra cõſortes nõ ſoluentes poſsit pro-
cedi ad membri mutilationẽ? Certè nõ: & repetitio dictę clau
ſulę nõ debet fieri propter odium euitandũ, vt nõ côueniatur
ex facto alteri⁹. ¶ Aliam ſolutionẽ dat gl. ſ. ꝙ iura cõtraria lo
quuntur qñ ſequentia ſequũtur incõtinenti: ſecus ſi ex inter
uallo, vt hic. ¶ Item oppo. de talis ſcriptura. ff. de leg. j. Dic vt
ibi ex verbis teſtatoris cõprehẽditur teſtatorẽ habuiſſe reſpe
ctũ tam ad pręcedẽtia, quã ad ſequentia: & ideo habet locũ re
petitio. vel quòd ibi etiã incontinenti ſequentia fuerũt appo-
ſita. ¶ Sed contra primã ſolutionẽ opp. de. l. licet. de leg. j. Sol.
Ibi ex coniectura apparet contrariũ teſtatorẽ voluiſſe. ¶ Itẽ
3 oppo. de. l. iij. §. itẽ ſi ipſe. ff. ſi cui plus quã, p. l. fal. Sol. † Quan
do ſequentia ſunt per ſe omnino ſeparata à pręcedentibus: &
de præcedẽtibus ad ſequẽtia nõ fit repetito. ſecus ſi nõ eſſent
omnino ſeparata. & ita habent locũ quæ ſ. dixi. Pro quorũ de
claratione collige vnũ verbũ ꝙ quandoq; pręcedentia & ſe-
quẽtia habẽt ſe vt omnino ſeparata: & nõ fit repetitio. vt mo
dò dixi. & probaẽ in. d. §. item ſi ipſe. Quãdoq; nõ ſunt omni
no ſeparata: & tunc aut ſi repetitio fieret, ampliaretur odiũ: &
tunc aut ſequẽtia ſunt appoſita ex interuallo. & nõ fit repeti-
tio, ſecundũ ſecundam ſolutionẽ hic poſitã: ſi incõtinenti tũc
regulariter repetitio præcedẽtiũ fit in ſeq. vt d. l. talis ſcriptu
ra. & d. l. item quia. in fi. Fallit vbi repetitio vitiat actũ d. l. Ti
tia. §. item reſpõdi. ff. de verb. obli. Fallit vbi apparet voluiſſe
teſtatorem aliter, vel legiſlatorẽ d. l. licet. de leg. j. ¶ Sed cõtra
prædicta opp. de. l. qui concubinã. §. cùm in teſtamento. ff. de
leg. iij. So. Quandoq; quęriẽ, nũquid præcedentia intelliganẽ
repetita in ſequẽtib⁹: & habẽt locũ ſupradicta. Quãdoq; quę
ritur vtrũ ſequẽtia trahantur ad pręcedentia: & tũc aut præ-
cedentia poſſunt valere ſine repetitione ſequentiũ: & tũc nõ
fit repetitio. Ita loquiẽ. l. qui concubinã. §. cùm in teſtamẽto
4 ff. de le. iij. Vel poſſes dicere † ꝙ vbi clauſula ponitur in medio
inter plura capitula: & tunc trahitur ad omnia, ſi non eſt ratio
quare trahatur ad vnum magis quã ad aliud. arg. l. & ſi peper
cerit. §. ante hęredis. ff. de lib. & poſthu. & ar. l. j. de lib. pręte.
Si verò clauſula apponatur in fine, ſi poteſt referri ad omnia
ſine repugnantia, ad omnia refertur: aliàs ad proxima tãtum:
vt in l. ſi idem cum eo. ff. de iuriſdict. omnium iudi. in fi. Dic vt
ibi per Iaco. but. ¶ Oppo. ſ. etiam ob chirographariam pe. l. j.
Solue vt in gloſſa.

SVMMARIVM.

1 Adminiſtrator ciuitatis, quòd expreſsè nõ poſsit remitte
re vſuras: ſed tacitè ſic, recipiendo minores.
2 Adminiſtrator ciuitatis quando poſsit præiudicare ciuitati.
Cõſilium ciuitatis quòd habeat illam poteſtatẽ, quam habet
totus populus.
3 Conſilium ciuitatis æquiparatur ordini decurionum.
4 Poteſtas vel Capitaneus ciuitatis quam poteſtatem habeant

ADuerſus. Ex perceptiõe minorũ vſura
rum, inducitur tacitum pactũ
d de nõ petendis maioribus, etiã in cauſis publicis. ᵈ
hoc dicit. ¶ Nota ex hac l. cũ glo, Primò, qđ dixi
1 in ſummario. Secundò, † ꝙ licet adminiſtratores ciuitatis nõ
poſsint facere expreſsè pactum de non petendis vſuris: tamẽ
hoc poſſunt facere recipiendo tacitè minores, &c.

¶ Additio noua.

ADuerſus. Creditor minores vſuras reci
piendo quam quę fuerũt pro
miſſæ, præiudicat ſibi. quod eſt verũ, etiam in ad
miniſtratione ciuitatis creditore. hoc dicit. & idẽ
in l. quãuis. j. eodem. ¶ Oppo. & videtur quòd ſicut debitor
ſoluendo maiores, ſibi non pręiudicat: ita creditor recipiendo
minores ſibi non videtur præiudicare: vt in l. creditor. §. fina.
de ſolu. Dicit glo. alia eſt ratio in debitore, fauore liberatiõis:
vt l. Arianus. de actioni. & obligatio. ¶ Item oppo, contra ſe
cundum dictum: & videtur ꝙ adminiſtrator ciuitatis nõ poſ-
ſit præiudicare ciuitati minus recipiẽdo: vt l. Imperatores. ff.
de pact. Glo. dat quatuor. ſeu quinque ſolutiones Doct. com
muniter approbãt primã, quæ probatur per. §. ſi verò liberi.
in auẽ. vt cùm de appe. cog. col. viij. Nam idẽ eſt in adminiſtra
tore eccleſiæ: vt ibi patet. ¶ Item opp. de l. pręſes. ſ. de trãſac.

a ¶ Cùm rẽ non tra-
didit. Adde de hoc
vt hic. per Paul. de
Caſt. & Sali. & per
eundem Paul. in l.
curabit. j. de actio.
empt. & latè, quan
do emptor ob rem
nõ traditã. vel ven
ditor ob pretiũ nõ
ſolutũ, poſsit age-
re ad vſuras: vide
latè per dominum
meum do. Soci. in
cõſil. cix. quaſi per
totum. & latè eun
dem in ſuo cõſilio
clxxvj. per totum.

P. P. A V. P.

b ¶ Quamuis. Iſtud
quod pactum nu-
dum vſurarum nõ
veſtiatur coheren-
tia cõtractus ſtricti
iuris, ſit ſimilis con
tractui bonæ fidei:
Gloſ. ſingularis in
l. Titi⁹. in verbo, de
biti. ff. de pręſcrip.
verb. Roma. ſingu.
cccccxlvij. incip. tu
habes.

POMATES.

c ¶ Præcedentibus.
Vide iſtã l. in hoc
alleg. per Ro. cõſi.
clv. & cccclix. in ij.
col. vbi dicit etiam
per iſtam legem &
ſimiles, quòd ſubſe
quẽs diſpoſitio ex
intellectu, nõ indu
cit repetitionẽ eo-
rum quæ in prima
dicta ſunt.

d ¶ In cauſis publi-
cis. Sed aliter intel
ligit iſtum tex. Bar
tol. in. l. ſi pręſes. ſ.
de tranſact.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Solue vt ſ.proxi.¶ Item opp.& videtur ꝙ nullo modo ad-
miniſtrator poſsit præiudicare ciuitati: vt in l.ꝓhibere.§.pla
2 nè.ff.quod vi aut clam. Vos debetis ſcire† ꝙ ciuitates cõmu-
niter habẽt plures adminiſtratores: quñq; habẽt ancianos, vel
priores: & tũc quam balliã habeant iſti: & nũquid factũ eorũ
præiudicet ciuitati? Dic vt in l.itẽ magiſtri.ff.de pact.& quod
no.ĩ l.aliud.§.referſ.ff.de reg.iur. Qñq; ciuitas habet cõſilia:
& tũc ꝙ cõſiliũ habet illã balliã, quã habet totus populus: qa
eius vice conſiliũ repræſentat: vt no.in rubri.j.quæ ſit lõg.cõ
3 ſue.in medio magnæ gl. Et aduertatis,† quia cõſiliũ ciuitatis
æquiparatur ordini decurionum, & cõſiliarij decurionibus: vt
no.in rub.de decu.lib.x.& quod no.ĩ l.nulli.ff.quod cuiuſq;
vni.no. Quam aũt balliam habeat ordo decurionũ: dic vt no.
4 j.de decr.decu.in rubr.lib.x. Qñq; ciuitas habet† Poteſtatem
vel Capitaneum: & tũc quam Poteſtatẽ habeãt iſti: dic vt in
d.l.prohibere.§.planè.quod vi aut clã.& de his adminiſtrato
ribus loquiť cõtrarium.¶ Item opp.& videtur ꝙ lex iſta ſit
ſuperflua, per l.quãuis.j.eo. Dic vt ibi no. Barto.

SI creditrici. A tempore obſignatiõis, & depoſitionis nõ currũt vſuræ.hoc dicit.

¶ Additio.

SVMMARIVM.

1 ☞ Depoſitum, quando impediat curſum vſurarum.
2 Offerens, conſignans, & deponens, an liberetur ipſo iure.

SI creditrici. Oblatio, cõſignatio, & depoſitio rectè factæ impediunt curſum vſurarũ,† etiã quæ cœperunt currere.h.d.¶ Opp.dicitur hic, ꝙ ſi obtulit pecuniam,
non currũt vſuræ.cõtra.j.eo.l.acceptũ.in fi. Sol. Dicit gl.qñq;
quis offert debitũ, & deponit, & depoſitũ durat: & loqť hæc
lex. Quandoq; debitor recipit debitũ depoſitũ: & tũc tale de-
poſitũ nihil releuat.¶ Item opp.de l.ſi per te.j.eo. Dic vt ibi
no.& videbitis j.eo.l.acceptã. Pro declaratione legis quæriť
2 † vtrũ offerẽs, cõſignãs, & deponẽs, libereť ipſo iure? Gl.tenet
ꝙ liberatur ipſo iure. Dicam in l.acceptam.j.eo. Barto.

CReditor. Ex diuturna præſtatione non inducitur vſurarum obligatio.hoc dicit.

¶ Additio.

SVMMARIVM.

1 ☞ Diuturna ſolutio, & longum tempus, quãdo inducat ius.
2 Præſumptio l.cum de in rem verſo.ff.de vſur.an habeat locũ,
quando debitor ſoluit pro pluribus annis.

CReditor. Diuturna ſolutio non inducit obligationem.h.d.¶ Opp.de l.cũ de in rẽ verſo.ff.eo. Sol. Ibi aſsignabať cauſa ſufficiens, licet nõ probareť: quia allegabať ꝓmiſsio:
hic ſola lõga præſtatio. Item opp.de l.j.j.de fideicõ. Solue vt
in gl.¶ Item oppo.de l.cũ fidem.ſ.de nõ nu.pec. Sol. Ibi erat
debitũ quod ſoluebať: licet nõ obſtaret exceptio.¶ Itẽ oppo.
1 & videtur,† ꝙ diuturna ſolutio, & longũ tempus inducat ius:
vt.l.ſi quis diuturno.ff.ſi ſer.ven. So. Ibi loquiť in iure ciuili,
ſ.ſeruitutis quæ ſeruitus tempore acquiriť. & vtrũ cũ titulo
vel ſine: dic vt per Dy.in.c.malæ fidei poſ.de re.iur.in .vj.no.
per doc.in.l.j.ſ.de ſer.& aqua.hic loquiť in iure perſonali, pu
ta in obligatione, quæ ſolo tempore non quæriť: quia tẽpus
non eſt modus &c.vt.l.obligationum fere.§.placet.ff.de act.
2 & obli.¶ Quæro:† vos vidiſtis hic, ꝙ longa ꝑſtatio ſimul cũ
cauſa, licet cauſa non probetur, facit præſumi obligationem.
quid ſi debitor præſtitit vno anno pro pluribus ãnis, habètne
locum hæc præſumptio? Doct.cõmuniter dicunt ꝙ nõ. Nam
vbi fit ſæpius ſolutio, vt puta ſingulis annis eſt maior præſum
ptio contra debitorem ſoluentem: quaſi potuerit melius deli
berare, quàm quando ſoluit vna vice: vt.ſ.ad Velleia.l.ſi mu
lier Bartol.

QVamuis. Iſta lex idẽ dicit, quod lex aduerſus.ſ.eo.titu.

SI per te. Sola oblatio impedit curſum vſurarum, quæ currere nõ inceperũt.hoc dicit.

¶ Additio.

SVMMAIRVM.

1 ☞ Vſuræ quòd non currant, ſi non reperitur cui ſoluať capitale.idem in pœna.

SI per te. Sola oblatio impedit curſum vſurarum, quæ nondũ ceperunt currere.h.d.¶ Oppo.& videtur ꝙ etiã impediať curſus vſurarũ cœptarum.vt in.l.ſi creditrici.ſ.e.et.l.
acceptam.j.eo. Solue vt in glo.& nota eam.¶ Quæro pone ꝙ
debeo dare decem creditori: vel aliquid aliud ſub pœna: credi
tor moritur: nõ remanent hæredes: nunquid cõmittatur pœ
1 na, & currant vſuræ: cùm† non reperiatur aliquis cui ſoluať.
Dic vt in gl.& not. Item aduerte ꝙ illud, quod dicitur hic in
vſura, idem in pœna.vt l.qui ſine vſuris.ff.de neg.geſt.& hic
in gl.ſuper verbo, maioris.& facit l.ad diem, ſub pœna pecu-
nia promiſſa.ff.de verb.obli.& l.ſi.ff.de nau.fœno. Barto.

VSuræ. Quod dicitur, vſuras non debere excedere duplũ, intelligitur de vſuris vni⁹ anni.

¶ Additio.

FRumenti. Quæro quid continetur appellatiõe frumenti? Dic vt in l.frugẽ.ff.de verb.ſigni.¶ Oppo.de l.quamuis.ſ.eo. Sol.hic
ſpeciale.¶ Item opp.de l.iuris gentiũ.§.quinimo.ff.de pact.
Dic vt in gl.ex qua nota ꝙ duo ſpecialia concurrũt, circa idẽ.
contrariũ no.in l.j.de do.promiſ.C. Ad hoc cõtrarium poteſt
reſponderi, ꝙ per ea, quæ gl.no.hic, & hic detur condictio ex
lege. Vel fortè melius: quia habet locum condictio triticaria,
quæ eſt generalis: vt ff.de tritic.l.j.in fin. Bar.

¶ Additio.

EX prædiis. Fructus percepti à creditore, poſt oblationẽ extenuãt debitum.h.d.¶ Opp.& videtur ꝙ per oblationem, & depoſitionem ſit liberatus ipſo iure: & nõ
ſit neceſſaria exoneratio debiti: vt ſ.eo.l.ſi creditrici.& j.eo.l.
acceptam. Dic vt in glo.& tene ſecundam ſolutionem.

IN bonæ fidei. Poſt latam ſentẽtiam de ſorte, non põt agi per ſe de vſuris officio iudicis debitis.h.d.

¶ Additio.

SVMMARIVM.

1 ☞ Vſuræ quòd veniant in actione ex teſtamento.
2 Actio ex teſtamento, licet ſit ſtricti iuris: tamen ſapit naturã bonæ fidei.

IN bonæ fidei. In bonæ fidei iudicijs veniunt vſuræ ex mora. Itẽ lata ſentẽtia, iudicis officiũ circa vſuras expirat.h.d.¶ Opp.& videtur ꝙ etiam in ſtricti iu-
1 ris iudicijs veniant vſuræ ex mora. Certum eſt enim† ꝙ actio
ex teſtamẽto eſt ſtricti iuris, vel aliàs incerta: vt l.in actioni-
bus.ff.de lit.iur. Vñ opp.de l.ij.& quaſi per totũ.j.de vſur.rei
2 iudi.& l.fin.vbi veniunt vſuræ ex mora. Solu.quamuis† ſit
ſtricti iuris: tamen ſapit naturam bonæ fidei: vt in l.ſi ſeru⁹ le
gatus.§.cùm quid.aliàs, quod tamen.ff.de leg.j.& ideo eſt idẽ
quod in bonæ fidei, arg.l.in minorum.ſ.quibus cau.in integ.
reſti.nõ eſt neceſ. Itẽ opp.de l.j.ſ.de iudi. Dic vt ibi per gl.&
doc.& de materia huius l.dic vt in l.iiij.j.depoſiti.& ibi diceť.

SI ea pactione. Si habitatio loco vſurarum conceditur, nõ inſpicitur quãtum res locari potuerit, niſi per creditorem locata fuerit.h.d.

¶ Additio.

SVMMARIVM.

1 ☞ Habitatio ſi cedatur creditori loco vſurarum, non dicitur vſura illicita; licet habitatio poſsit valere plus quàm vſura legitima.
2 Reditus vineæ annuus, an licitè retineatur, licet plus valeat, quàm ſibi conſtiterit.

1 **SI ea pactione.** Nõ diciť illicita† vſura, ſi creditori cedatur habitatio loco vſurarum: quãtũcũq; habitatiõis
præſtatio poſſet valere plus quã aſcendat vſura
2 legitima.h.d.¶ Hæc lex inducitur† in arg.vtrũ aliquis licitè,
& cum bona cõſcientia poſsit pro vita ſua tenere vnum redi-
tum vnius vineæ: quantũcunq; reditus valeat plus quam ille
ſibi conſtitit. poteſt argui ex hac lege quòd ſit licitum.

a **CVm allegas.** [a] Quando pœna adijciť ſolutioni quãtitatis, nõ poteſt legitimum modum vſurarũ excedere.h.d.
De hoc habes in l.Iulianus.§.idem Papinianus re
ſpondit.ff.de act.emp. Et vide hoc de vſuris.c.conqueſtus.&
de iureiuran.c.debitores.& dicam tibi anno ſequenti in l.ro-
gaſti.ff.ſi cer.peta.&c.

¶ Additio.

SVMMARIVM.

1 ☞ Pœna adiecta facto, qñ videať adiecta in fraudẽ vſurarum.
2 Factum, quòd nõ poſsit apponi ſolutioni per modum pœnæ.
3 Pœna adiecta ſolutioni quantitatis, quando videatur adiecta in fraudem vſurarum.
4 Intereſſe qualiter hic conſideretur.

Cautela

---

a ¶ Cùm allegas. Vide Bar.in.l.ſtipulatio iſta.§.alteri.ff.de verbo.oblig.& quod dixit Bart.in l.cùm ſtipulati.eo.titul.& quod not. Canoniſtæ in.c.illo vos.de pignor.& in.c.ad audiẽtiam.de emptio.& vẽd.& quod dixi poſt Bart.in.l.cùm ſeruus.de cõdi.& demõſtra.& ad iſtam gl.cum hic not.vide Augel.in.q.ſua Aſtenſis miles.an valeat compoſitio cũ diœceſano originis.

✠ P. PAV. P.

a ¶ Cùm allegas. Vide circa hãc legem & ꝙ nõ habeat locum in pœna appoſita in trãſactione caſu quo non tenentur promiſſa, Com.cõſil.clxxix.incip.facta fuit quædam tranſactio.in ij.col.in prin. Item in materia vide latè Are.in §.oẽs.in pe.& vlt.char.Inſtit.de actio. Alex. poſt alios in l.ſtipulatio iſta.§.alteri.in iiij.& v.col.ff.de ver.obli. Et qd de pœna appoſita in laudo ſeu ſententia, caſu quo intra certũ tempus vna pars non daret alteri, vide Are.in l.v.§.fi.in ij.col.& ſeq.de ver.obl. Et vide quæ dicit Soci.in l.iiij.§.Cato.in vj.charta.in j.co.differentiã eſſe an petať pœna quæ à cõdẽnato nõ ſoluitur, licet cõprehenſa in laudo, an quia non paruit laudo, vt ꝑ eum. Item an pœna conuentionalis poſsit exigi ĩ foro cõſciẽtiæ, vide Barba.latè conſil.xlv.volu.iiij.vbi etiam quid in foro contentioſo, quãdo eſt adiecta quantitati vel facto.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

5 Cautela aliqua,an inducatur,vel induci poſsit,cō
tra præſumptionem huius legis
6 Stante ſtatuto,ꝙ ſi debitor, q mutuū recipit,non
reſtituat quantitatem intra annum,teneatur reſti
tuere,& duplū,ꝙ illud duplum non poſsit exigi.
7 Argumentum de pacto ad ſtatutum, ꝙ valeat.

CVm allegas. Pœna adiecta ſolutioni quãtitatis,videt̃ eſſe adiecta in fraudem vſurarum:& nō poteſt legitimū
modum excedere.h.d.¶ Opp.de l.qui ſemiſſes.§.
fi.ff.eo.Sol.Dicunt quidam ꝙ hæc lex diſtinguit̃
per illã.Iſta ſol.videtur contra tex.huius legis, q̃
loquitur indiſtinctè:vnde gl.ſecundùm Ioã. in-
telligit hãc legē,ſiue creditor fuerit ſolitus fœne-
rari,ſiue nō.Non obſtat cōtrarium:quia loqtur in
vſuris,quę propter negligentiam petūtur. De iu
re tamen canonico eſt vera prima ſol.huius gl. &
ꝓbatur in c.illo vos de pig.& ibi per Bar.Itē op.
de l.Luci⁹.ff.de act.emp.Solue,vt in gl.Sed cōtra
ſol.gl.opp.& videtur ꝙ ſit idē in obligatiōe facti.
Nam q ſtipulatur factū,videtur ſtipulari intereſ-
ſe:& quia intereſſe eſt in obligatione,& per con-
ſequēs quãtitas:vt in l.ſtipulationes nō diuidūt̃.
1 ver.Celſus.ff.de verb.obl.Sicut ergo pœna†adie
cta quãtitati,reprobatur vltra legitimū modū vſu
rarū,vt hic:ita adiecta facto,quaſi videatur adie-
cta facto,i.intereſſe.Iſtã opi.fatetur gl.no.in l.ſti
pulatio iſta.poſt prin.ff.de verb.obl.in gl.in ver.
in pœnali enim ſtipulatiōe.Certè domini,illa gl.
falſa videt̃:quia in obligatione facti poteſt pœna
quãdocūq; cōuenit, peti.Ita no.in l.ſi dictū.ff. de
euic.in prin.Verū eſt ꝙ gl.cōmuniter faciūt diffe
rentiã vtrū apponatur pœna per verba multipli-
catiua vt duplū vel quadruplū,an per alia verba.
& iſtã opi.tenet Dy.in §.omnes.Inſt.de act.Doc.
noſtri reprobãt iſtã opi.Vide ꝙ no.plenè p Cyn.
j.de ſen.quę ꝓ eo quod intereſt.l.j.Et ad cōtrariū
dū dicitur ꝙ ibi videt̃ eſſe in obligatione facti, in
qua intereſſe ſuccedit in obligatione, & per cōſe-
quēs quãtitas:dico ꝙ debet ĩſpici origo ipſi⁹ obli
gationis,i.ipſum factū.arg.l.qui id quod.ff.de do.
Nam ibi eſt maior præſmptio fraudis circa quãti-
tatem,cui ſolēt accedere vſurę quã circa obligatio
2 nē facti.¶ Sed nūquid † factū poſsit apponi p mo
dum pœnæ ſolutioni licitæ:dic vt l.ſi tibi decem
milia.ff.de pac.& in l.rogaſti.ff.ſi cer.peta.vbi de-
terminatur ꝙ nō detrahitur:quia quicqd accedit
ſorti,dicit̃ vſura.¶ Itē oppo.de l.in fideicō.§.fi.ff.
3 eo.Sol.Qn̄q;† pœna adijcitur ſolutiōi quãtitatis:
& tūc ſecūdū opi.gl.hic videtur adiecta in fraudē
vſurarū,& nō poteſt legitimū modū excedere,vt
hic,& l.Iulianus.§.Papinianus.aliàs §.idē.ff.de
act.emp.& maximè ĩ cōtractu mutui,de quo loqt̃
lex noſtra.Qn̄q; pœna adijcitur ſolutioni ſpeciei:
& tūc non videt̃ adiecta in fraudē:cū vſurę ibi nō
veniãt.Ita loqtur d.l.in fideicōmiſsi.Qn̄q; pœna
eſt adiecta facto:& tūc nūquã videtur eſſe adiecta
in fraudē vſurarū.Ita loquitur l.Lucius.ff.de act.
emp.Sed cōtra hęc opp.& videt̃ ꝙ ex his reſultet
magna abſurditas.Nã creditor nō poterit exigere
pœnã quãtitati adiectã vt pœnã,vt ſ.dixi:nec vt
vſurã:qa vſura eſt ꝓhibita,vt no.ĩ aut̃.ad hęc.j.e.
& ſic creditor omni auxilio erit deſtitutus,qđ eſt
abſurdū.Sol.Dicit gl.remediū erit ꝙ debitor cō-
dēnabit̃ creditori noīe pœnę ĩ tãtã quãtitatē,quã
tū aſcēderet debita vſura.Sed hoc malè eſt:qa ĩſur
geret ſtatim fraus.Vn̄ gl.dicit,& meli⁹,ꝙ ſuccur-
retur creditori ĩ eo ꝙ à creditore ꝓbabitur inter-
eſſe.qđ intellige ſecūdū doc.ex natura cōtractus
poſſe interuenire ĩtereſſe,& ſubeſſe cã quare præ
4 ſtaretur intereſſe.¶ †Sed q̃ro:nūqd intereſſe cōſi
deret̃ hoc reſpectu?Hic vr̃ ꝙ ſic:vt in l.j.j.de ſen.
q̃ pro eo qđ intereſt ꝓfe.& l.iij.§.nūc.ff.de eo qđ
cer.lo.Veritas eſt in cōtrariū,vt no.ĩ l.j.ſ.de ſum.
a tri.& fi.cath.¶ Sed q̃ro^a nūqd contra p̃ſumptionē
hui⁹ legis poſsit ĩduci antiq cautela.Dixerūt qdã
5 ꝙ ſic:nã† debitor ꝓmittit quãtitatē reſtituere:&
ad petitionē creditoris promittit cōparere in iudi
cio,& p̃ceptū iudicis in ſe ſuſcipere,& parere mã-
datis iudicis:& inde nō recedere,donec ſoluat ſub
pœna.Nam ſi oĩa iſta promittat,valebit pœna,qa
videtur adiecta facto.Iſtã cautelã reprobat Dy.p
l.cūm ſeruus.Et dic vt ibi,no.per eū.ff.de cōdi.&
de.Poſſes tn̄ prędictã cautelã defendere cōtra opi.
Dy.per ea,quæ no.gl.in l.ſed & ſi qs.§.fi.ff.ſi quis
6 cau.Quęro,ſtatuto † cauetur ꝙ ſi debitor,qui mu
tuum accipit,nō reſtituat quãtitatem intra annū,
teneatur reſtituere mutuū,& duplum vel triplū:
nunquid vigore ſtatuti poſsit exigi triplum, vel
illud duplum?Breuiter videt̃ poſſe dici ꝙ non,niſi
creditor oſtenderet de intereſſe ſuo propter mo-
ram debitoris nō ſoluentis,vt patet ex ſ.dictis.ali
7 ter non†. Nã vbi reprobatur pactum, reprobatur
& ſtatutum:quia hæc ęquiparantur:vt no.in rub.
j.de decre.decur.lib.x.Barto.

a ¶ Sed quæro. De veritate huius cautelæ, vide latè per eundem Bar.& ibi Alex.in apoſtil. in d.l. cūm ſeruus. ff. de condi. & demō. &adde aliã cautelam, qua mediãte, pœna adiecta quãtitati poteſt peti, &non cenſetur adiecta in fraudem vſurarum, videlicet vt adijciatur ſors in perſonam tertij, & pœna appoſita in perſona propria:vt puta, promittis dare Titio x. hinc ad Paſcha:& ſi non dederis,promittis mihi xx.nomine pœnę.Ita probat tex. iunctis not. ibi per eundem Bart. in l. qui res.§.qui ſtipulitur.ff.đ ſol.& ibi ſequitur Ang.& ſequitur Io. de Imo. & Raph.in d.l.ſtipulatio iſta.§.alteri.ff.de ver. obli.& not.in d.l. ſed & ſi quis.§.fi.ff.ſi quis cau.licet Barto.hic contra ſed primam tenet Iaſ.Inſti.de actio.§.omnes.colum.vij.

CVm non. Etiam in frumēto nō poteſt permitti vſura vltra modum legitimum.h.d.&c.

¶ Additio.

CVm non frumentum.Etiam in alijs cōtractibus quã pecunia,non poteſt fieri exactio per modum vſuræ vltra modum legitimum.h.d.Opp.&
videtur ꝙ ſecundùm aliam formam poſsit exigi
quantitas frumenti per modum vſuræ.Vnde oppo.de aut̃.ad hæc.Solue vt ibi dicam ſtatim.

SVMMARIVM.

1 ☞ Vſuræ ꝙ de iure ciuili ſint permiſſæ.& nu.5.
2 Diuortium ab initio ſeculi quòd ſit prohibitum.
3 Ruſtici magis indigent frumēto quàm alijs fructibus liquidis.
4 Pœna,de qua in hac authenti.an ipſo iure vel ope exceptionis committatur.
5 Verbū,cadat,quando importet ipſo iure,vel ope exceptionis.Idem de verbo, amittat, & priuetur.
6 Frumentum ſi venditur carius, vt poſt tempora emptor ſoluat.an liceat.remiſsiuè.

AD hæc. Aduerte gl.hic,q̃ diſtinguit quo iure vſuræ petã
1 tur.& vtrū ſint permiſſæ vel non:tn̄†ve-
rè non poſſumus negare,quin vſuræ de iure ciuili
ſint permiſſę,licet permitti nō poterunt:nec pro-
pterea hæretic⁹ fuit Imperator:qa† Moyſes pro-
2 pter duritiē populi permiſit diuortiū,qđ†ab initio
ſeculi eſt ꝓhibitū:ita Imperator permiſit vſuras. b

¶ Additio authen.

AD hæc. Creditores agricolę nō poſſunt exigere vſurã,
niſi ſecūdū formã hui⁹ legis pœna cō-
tra faciētibus imminente.¶ Opp.de l.
oleo.j.eo.Sol.Dicūt quidã ꝙ illa corrigit̃.Veritas
eſt ꝙ iſta aut̃.loquit̃ ſpãliter in agricolis:ſed illa in
alijs hominibus.¶ Opp.de l.ſi ea lege.j.eo.Huius
timore diſtinguit gl.videeã,& ſigna.¶ Pro decla-
ratiōe hui⁹ aut̃.quęro qd de fructibus liquidis,cū
aut̃.loquatur de aridis.veritas eſt ꝙ aliud ĩ liqdis,
3 vbi ſeruat̃ ius cōe:vt l.oleo.j.eo.Ratio,†qa ruſtici
magis indigēt frumēto quã liqdis fructib⁹.¶ Quę
ro quæ ſunt liqda?Dic vt no.in aut̃.ſed hodie.ſ.de
4 epiſ.& cler.¶ Quęrit gl.†vtrū cadat ipſo iure vel
ope exceptiōis.Gl.dicit,& bene,ꝙ ope exceptio-
nis.Simile no.gl.in verbo,amittat,in l.ſi qs in tan
tū.C.vn̄ vi.Simile in verbo,priuet̃:vt l.iubemus.
§.œconomus.aliàs ſanè.ſ.de ſacroſan.ecc.Simile
b in l.in crĩali.ſ.de iuriſd.om.iud.Hoc tn̄ eſt verū^b,
niſi poſt iſta verba veniat dictio ſtatim,vel mox:
qa tūc ipſo iure eſt priuat⁹,nō aūt ope exceptiōis.
Quęrit gl.vtrū vſurę hodie ſint prohibitę de iure
noſtro ciuili.Et cōcludit ꝙ ſūt ꝓhibitę, maximè
per §.j.in aut̃.de eccl.tit.colla.ix.& maximè dicit
gl.quia ꝓhibitę ſunt de iure diuino:vt in exēplo
Matthei,mutuū dantes,nihil inde ſperãtes.Breui
5 ter veritas eſt iſta,†ꝙ de volūtate iuris ciuilis fuit,
ꝙ etiã vſuræ poſsint exigi:qa etiã de iure Authē.
poſt tit.de eccl.tit.vbi Imperator præcipit ſerua-
ri quatuor concilia:idem Iuſtinianus poſuit ti.de
nauticis vſuris.Vnde de voluntate ſua fuit:tamē
de poteſtate non:vt l.nam magiſtratus.ff.de arbi.

†Deutero.24.a
Matthei 19.a.

¶ Hoc tn̄ eſt verū. Adde eundē Bart. in d.§.ſanè.& latè in l.in criminali.j. de iuriſdi.om.iudi. Et adde quòd quãdo lex vtitur verbo præteriti temporis,veniret ad interpretationem legis veteris,quæ ſimilem pœnam imponeret, ſed non ipſo iure: tunc tale verbum modificaretur à lege veteri: & ſic non imponeretur ipſo iure.Ita Areti. in c.nullus. col.j.de foro cōpe. quod dicit perpetuò notandum.Ex quo habes aliã limitationem ad Bart. hic,& in d.§.œconomus.aliàs, ſane. Et adde per quæ verba imponatur pœna ipſo iure,per eundem Aret.in c. ſi diligenti.colū.iij. de foro compe.& p Barb.in cōſi.xij.colum.x.in j.vol.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶Acceptam. Limitatur per Ange. in l. ſi mora. §. fi. ff. ſolu. matri.
b ¶Opp. quòd oblatio. Adde Bar. in l. creditor. in fi. de diſtract. pig. intellige tamen ſecundùm Bart. in l. ſed & ſi alia. ff. de conſti. pecu.
c ¶Venio ad quęſtiones. Adde in hac materia ſingularia verba Barto. in l. pe. de diſtr. pig. & quod no. in c. cupiētes. §. ſi verò. de elect. lib. vj. ꝑ Imo. in l. ſi mora. ſol. matri. & in l. ſi ſeruus cōis. de vulg. & pupil. Item ſufficit ſola cautio ad vitandum iudiciū, vt ꝑ Bal. & ibi dixi in l. ſi reus. de ſerui.

POMATES.

d ¶Equus, & tūc habet vim. Contrariū tamen in equo, ſ. ꝙ requiratur etiā diſpoſitio, tenet Alc. per Angel. & Ro. ibi in l. ſi mora. in v. col. circa fi. ff. ſol. ma. volentē ꝙ imò in equo vltra oblationem etiā requiratur depoſitio. Et ad hæc vide quæ ſcripſi ad Bart. in l. prætor. §. ſi quis paratus. ff. de ope. no. nun. in verſi. quæro qd ſi fiat. in verſicu. de ſolut. Vide Imo. cōſil. xxv. Vide etiā ad hoc Panor. cōſi. lvj. volu. j.

e ¶Vltimis volūtatibus. Contrariū videtur tenere Bar. in l. iij. de cōdi. & demō. & hic per Bal. in vj. q. Adde tamē quod dixit Bald. in l. j. C. ne lic. ter. prouoc. ꝙ vbi non eſt dies, nec hora appoſita, ſufficit ꝙ qs ſit paratus ſoluere, & nō efficiat. Secꝰ ſi ſit appoſita ꝓxima hora, vel nunc ad talem horam. Et ibi etiā dicebat ꝙ ſi creditor obſtat recipere, ſufficit verbalis oblatio, vt in iuribus ibi per eum allegatis. Aliàs requiritur realis. l. ſi rē. §. omnis. de pig. act. Et vide omnino Bald. qui ponit doctrinam ꝙ ſufficit verbalis oblatio. An in cōtractibus īnominatis ſola oblatio ſit ſatis, vide Bald. in l. ex placito. in xviij. q. j. de rerū permuta. ADDE an oblatio verbalis ſufficiat, Pet. de Anch. conſil. clxxiiij. Et ad materiam vide Alexand. conſilio cxxx. cum duobus ſeq. iiij. lib. & cōſil. xcvij. & cv.

quia nō potuit Imperator tollere legem maioris.
6 ¶Sed nūquid ſi vendo† frumētū carius: qa expe-
cto ꝙ poſt tꝑa emptor ſoluat: vel qd in mercato-
re pānorum: dic vt extra, de vſur. c. nauigāti. Bar.

SI ea lege. Hæc eſt bona lex, & quotidie de facto contingit:
nō debet inſpici quātū cōtingat fructꝰ va-
lere, ſed quantum communiter valere ſolent. h. d.

¶Additio.

INdebitas. Vſuræ nullo iure debitæ poſſunt re-
peti. h. d. ¶Opp. de l. ſi non ſortem. de cō
di. inde. Solue vt in glo. hic & ibi. ¶Opp. de l. quā
uis. s. eo. Sol. hic nullo iure debitæ erant: ibi autē
erant debitæ ſaltem naturaliter.

SVMMARIVM.

1 Oblatio ſola ꝙ ſufficiat ad purgationem moræ, & vt hoc opereꝶ vbi debet fieri oblatio. nu. 12.
2 Oblatio verbalis quem effectum producat.
3 Oblatio abſq; conſignatione & depoſitiōe quem effectum habeat.
4 Oblatio, conſignatio, & depoſitio, quid operetur. & nu. 8. 9. & 10.
5 Depoſitarius penes quem deponit per debitorem pecuniam propter defectum creditoris nolentis recipere, quòd poſsit illam deponenti reddere antequàm ab ipſo petatur.
6 Oblatio, depoſitio, & conſignatio, facta extra iudicium in caſu huius legis ꝙ non releuat. & nu. 14.
7 Depoſitio facta in ſacculo an valeat.
11 Oblatio an operetur, vt pœna non committatur.
13 Quæ actio competat creditori contra illum, cōtra quem pecunia eſt depoſita.

a ACceptam. [a] Hæc eſt ſingularis lex. Obla-
tio & depoſitio totius debiti legitimè
facta tollit curſum vſurarū. liberat de
bitorē pignorati. act. parat, & creditori cōtra depo
ſitariū datur actio: contra debitorē non, niſi debi-
tor id receperit. h. d. Diuidiꝶ in duas ptes. Primò
cōſulit debitori. Secūdò creditori. Itē prima ſubdi
uiditur. Primò dicit pecuniam obſignandam in lo
co publico. Secundò declarat quis ſit locus publi-
cus. Tertiò ponit effectū conſignationis. Quartò
hoc extendit ad pecuniā traiectitiā. Secūda ibi: in
hoc. Tertia ibi: quo ſubſecuto. Quarta ibi: ꝙ etiā.
¶Opp. ꝙ non requiritur conſignatio, vt auꝶ. dos
data. j. de do. ante nup. Sol. Ibi in rebus, quæ non
poſſunt cōſignari. ¶Opp. de l. ſi ſoluturus. ff. de ſo
lu. Solu. Iſta intelligitur ſecundū illam ꝙ oblatio
fuit facta cōgruo loco & tempore. ¶Opp. ꝙ obla-
b tio [b] ſola ſufficit: vt l. illud. ff. de peri. & cō. rei vēd.
& l. ſi ſeruū. §. ſequiꝶ. & §. de illo. de ver. obli. Sol.
1 Sola† oblatio ſufficit quantum ad moræ purga-
c tionem, non quo ad alia. ¶Venio ad quæſtiones [c]
& circa primā partem pro eius declaratione quæ-
2 ro quē effectū habet ſi† aliquis nō offert, neq; de-
ponit, ſed ſolo verbo ſe paratū ſoluere aſſerit. Re-
ſpon. In rebus, quę offerri nō poſſunt, vt in immo
bilibus, dicta verba videnꝶ habere vim oblatiōis;
vt in auꝶ. dos data. j. de do. ante nup. & ita videtur
hoc intelligere glo. j. Sed ſi pōt offerri, nō video ꝙ
habeat aliquē effectū, niſi vnū: qa ſi creditor poſt-
ea vēderet pignus, pōt debitor petere venditionē
reſcin. j. de diſtra. pig. l. ſi reſiduum. & ibi not. & l.
pe. ff. de reſcin. ven. Et tetigi de hoc in l. prætor. §.
ſi quis paratus. de oper. no. nun. ¶Quæro ſecūdò
3 † quid ſi aliquis obtulit tñ non conſignauit, neq;
depoſuit: quē effectū habet? Reſpō. Aut eſt res, q̄
d nō pōt cōſignari: vt fundus, vel equus: [d] & tūc ha-
bet vim oblatiōis & depoſitionis: vt in d. auꝶ. dos
data. Facit ff. ſo. ma. l. ſi mora. & qđ ibi no. Si verò
eſt res quæ poterat cōſignari & deponi: tunc qñq;
iſta oblatio fit ex parte actoris ad actionē conſe-

f ¶Suprà eo. l. ſi per te. Fortè impediet pœnam committi. arg. l. qui ſine. de nego. geſt. & vide hic Bal. in v. col. & glo. in l. pe. de nau. fœ. &c.
g P. PAV. P. ¶Impediendā morā. Vide Bar. in l. interdum. §. fi. ff. de verb. obli. vbi dicit ꝙ poſt litem conteſtatam non ſufficiat ſola oblatio, etiam vbi aliàs ſufficeret.

quendam: qñq; ex parte rei. Primo caſu aut loqui
mur in cōtractibꝰ: & nō ſufficit oblatio, niſi ſequa
tur depoſitio & cōſignatio: vt l. ſi à te. j. de pact. in
e ter emp. Si verò in vltimis volūtatibus: [e] tūc obla-
tio ſola operaꝶ vt actio naſcaꝶ, & legatū ad hære-
dem trāſmittaꝶ, tñ pecunia, quę fuit oblata, adhuc
debet ſolui: vt in l. cū ſeruus. alias, cui fundus. §. fi. i
de cōdi. & demon. ſubtiliter intelligendo illū tex.
ꝙ ille, qui debebat recipere cauſa cōditionis implē
dæ, cùm pecunia eſſet ſibi, oblata recipere noluit.
Fallit fauore libertatis, vbi quod obtulit, nō debeo
iterum ſoluere: vt l. fi. j. de cōd. inſer. Vel dic ī hoc
vltimo aliter: Qñq; iſta oblatio fit ex pte rei: tunc
quantū ad impediendū curſum vſurarū, quæ cur-
f rere nō cœperūt, ſufficit: vt s. eo. l. ſi per te. [f] Si au-
tem currere cœperūt, nō ſufficit oblatio ſola, ſi de
poſitio nō ſequatur, vt hic. Item prodeſt debitori
g ad impediendā morā[g] & ad purgandā eam: vt l.
illud. de peri. & cō. rei vend. & l. ſi ſeruū. §. de illo.
de ver. obli. Itē prodeſt debitori ad liberādū eū à
debito principali ſecuto interitu rei oblatę: tñ in k
hoc aduerte, quia ſi ex natura primi cōtractus de-
bebaꝶ & tenebatur de caſu fortuito, qa fortè erat
debitor generalis. l. incendiū. s. ſi cer. peta. propter
oblationē tenetur ſolùm de dolo, lata & leui cul-
pa tm̄. Si verò ex natura primi cōtractꝰ tenebatur
de dolo, lata & leui: tūc ꝑ oblationē liberatur à le
ui: & teneꝶ ſolū de lata, vt ꝓbatur in l. qui decē. in l
prin. j. de ſo. & l. ſi mora. ff. ſo. ma. & ibi vide. Quæ
4 ro qd ſi fiat oblatio, † depoſitio & cōſignatio, quē
effectū habet? Rñ. ex pte debitoris habet effectū
plenę liberationis, ſecundū verā opi. & cōiter ap-
probatā: vt l. obſignatiōe. j. de ſol. licet gl. hic dubi
tet. Ex hoc ſeqtur ꝙ impeditur curſus vſurarū, &
paraꝶ pignoratitia actio, vt hic videtis in tex. Sed
cōtra hoc opp. qūo ꝑ oblationē & depoſitionē li-
beraꝶ debitor, cū pecunia nō efficiaꝶ creditoris? Gl.
dicit ꝙ nō eſt mirū, qa hoc cōtingit aliàs in tribus
caſibus. Primò in eo, q cedit actionē, quæ à cedēte
nō pōt ſeparari, ſed trāſfertur vtilis. In hoc gl. bñ
dicit, quia directa nō pōt ſeparari, ſed tranſfertur
vtilis. Secundò in muliere ſoluēte dotē. ſed hic ca-
ſus nō eſt verus ſecūdū opi. cōem: qa dñiū trāſferꝶ
in virū. Tertiò in eū, qui ſoluit falſo ꝓcuratori re
h uocato. [h] Dicit gl. licet Bul. dixerit tunc tranſferri
dñiū in dñm. & iſta eſt vera quā gl. tenet in l. cū qs
§. ſi debitorē. ff. de ſo. ¶Itē cōtra hoc opp. ſi eſt ve
rū, ꝙ debitor liberetur qūo pōt actio reſuſcitari ip
ſo recipiēte pecuniā: cùm actio ſemel extincta nō
reuiuiſcit: vt l. qui res. §. areā. ff. de ſol. Reſpō. ꝙ in
debitore recipiēte depoſitū fingiꝶ depoſitio retro
ei nō facta. & ſic nihil ꝓdeſt dicta depoſitio. ¶No
ta iſtā ſol. Cùm enim dicat, fingitur retro non fa-
cta: patet quòd perinde eſt, ac ſi non eſſet facta. &
5 huiꝰ opi. tāgiꝶ hic in gl. pe. ¶Et no. † ꝙ licet pecu-
nia deponaꝶ apud aliquē ꝓpter defectū creditoris
i nolētis recipere: tamē ille depoſitarius [i] pōt licitè
mihi reddere deponēti añquā petaꝶ ab eo, pro quo
eſt depoſitū. qđ eſt notandū. ¶Ex fine noſtræ le-
6 gis, q̄ro † qd ſi obtulit, cōſignauit, & depoſuit, non
tñ in loco publico ſecūdū formā huiꝰ legis. Rñ. ni
hil releuat: vt no. s. e. l. ij. & ibi eſt caſus ſecūdū vnā
7 lec. ¶Quęro quid ſi obtulit † pecuniā ſigillatā in
k ſacculo, & eā nō numerauit? Dic vt colligiꝶ [k] ī auꝶ.
l vt exacti. inſtā. do. §. illud. & qđ ibi no. ī gl. mag. [l]
¶Vltimò quęro qua actione agit creditor contra
depoſitarum. Dic vt in gl. Non habetis hic alia.

ACceptam. Oblatio, depoſitio, & cōſignatio
impediūt curſum vſurarū, etiā cœpta-
rū, dūmō ſint legitimè factę, & de toto
debito cū vſuris: & tūc liberaꝶ debitor, & liberanꝶ
pignora, & creditori daꝶ vtilis actio cōtra depoſita
riū. h. d. tota lex. & diuidiꝶ ī v. ptes, Priò pōit vnū
dictum,

h ¶Qui ſoluit falſo procuratori. Vide Bal. in l. ſi procuratori falſo. de condi. ob cau. & in l. falſus. §. fi. j. de fur.

P. PAV. P.

¶Depoſitariꝰ. Intellige, niſi eſſet facta depoſitio authoritate iudicis, ſecūdū Pau. de Caſt. & Ro. cōſi. cclxxxvij. In cōtrariū vide Sali. in l. j. C. q pot. in pig. hab. Vide pro opi. Pauli de Caſt. qđ dicit Bal. in l. fi. in vlt. col. C. de bo. autho. iudi. poſsid.

POMATES.

k ¶Colligiꝶ. Quod limita vt ꝑ Bart. in l. cū ſeruus. ff. de condit. & demō. quem ſequitur Alex. in l. ſi mora. in vj. co. ff. ſolu. matri.

l ¶In gl. ma. Sequiꝶ ergo hic Bal. hanc gl. ꝙ ſufficiat offerri pecuniā in ſacculo. qđ intelligiꝶ vt no. Bar. in l. cū ſeruus. de cōdit. & demon. ſi fuerit nunciata corā teſtibus, vt ibi. & hic not. Imo. ī d. l. ſi mora. Et vide tex. in l. fi. de lege commiſſo. Pro quo facit, quia qs nō teneꝶ recipere ſolutionem hoc modo, ne decipiaꝶ, ſecūdū Ange. in l. more. ff. de fer. qa eo caſu ꝙ non pōt fortè ex iuſta cā. excuſaꝶ à mora. l. ſciē dū. ff. eo. Bene facit qđ no. gl. ī l. cōſenſu. ff. de act. & obl. Et iō dicit ꝙ ſi ferreꝶ talis pecunia in ſacculo, nec prętenderet numerationē coram teſtibus, parabit effectū ſuum ex futuro euentu: vt qa ſi tot pecunię reperienꝶ liberabit debitorē, alſ nō. Et ita intelligiꝶ d. l. fi. de lege cōmiſ. Adde qđ no. Bar. in d. auꝶ. vt exact. inſti. do. hic alleg. & qđ not. in l. j. §. ſi eſſet. ff. depoſi. & vide Bal. hic in vj. col. & xvj. q. & Imo. in l. ſi feruꝰ cōmunis. j. de vulg. & pupil.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

dictũ in quo Imperator cõſuluit debitori. In ſecundo illud dictũ declarat.
Tertiò enumerat effectus obligationis, conſignationis, & depoſitionis.
Quartò poniꝛ quędam extẽſio dicti ad traiectitiã pecuniã. Quintò cõſuliꝛ
creditori. Secunda ibi: in hoc aũt caſu. Tertia ibi: quo ſubſecuto. Quarta
8 ibi q̃d etiã. Quinta ibi: creditori. ¶ Nota ex hac lege† effectus depoſitio-
nis & cõſignatiõis. Primò quia impediũt curſum vſurarũ cœptarũ: & qa
liberaꝛ debitor: & nõ pertinet ad eũ periculũ, & liberaꝛ pignus. ¶ Oppo.
cõtra primũ dictũ huiꝰ legis, & videꝛ ꝙ nõ requiraꝛ conſignatio, & depo-
ſitio: vt in auꝛ. dos data. j. de do. ante nup. Solue vt in gl. ¶ Itẽ opp. & vi-
deꝛ ꝙ oblatio nil operaꝛ: vt l. ſi ſoluturus. ff. de ſol. Sol. Aut fit legitimè
cõgruo loco & tẽpore: & tũc habet multos effectꝰ, vt hic. aliàs ſecꝰ, vt ibi.
¶ Itẽ opp. & videꝛ ꝙ ſola oblatio ſufficiat: vt l. pe. aliàs ſi. j. de cõd. inſer.
Sol. Ibi ſpãle fauore libertatis. ¶ Itẽ op. de l. j. j. de ſuſce. & arca. lib. x. Sol.
Ibi ſpãle. Et rõnẽ dic vt in tex. ibi. Et iſta duo cõtraria, qa reſpiciũt primũ
dictũ, ideo hic ſignaui, licet ſint in gl. fi. ¶ Itẽ opp. de l. falſus. j. de fur. & l.
ſi ꝓcuratori. ff. de cõdi. ob cau. Solue vt in gl. Nã & aliàs cõtingit in pluri
bus: quorũ tres enumerat gl. q̃ ĩcipit, qd miri. ¶ Et aduerte, qa ponit vnũ
caſum in muliere dãte dotẽ, q̃ remanet dña, & tñ liberaꝛ. hoc eſt falſum, &
cõtra l. doce. s̃. de rei vẽ. qa maritus eſt dñs. ¶ Itẽ opp. diciꝛ hic ꝙ creditor
põt agere contra debitorẽ, qa recipit pecuniã depoſitã. cõtra, quia debitor
fuit liberatus. vnde oppo. de l. obſignatione. j. de ſol. Solue vt in gl. & ſol.
etiã poniꝛ in l. ſi creditrici. s̃. e. ¶ Sed quæro nunqd ſi aliqs offert. cõtingat
liberatio? Gl. ĩ d. l. obſignatiõe. videꝛ variare: tñ dicit ꝙ cõtingat. ff. de ſol.
9 l. qui decẽ. §. j. in fi. ¶ Sed† pone debitor offer, conſignat & deponit: nun-
quid creditor cõpellaꝛ facere inſtrumẽtũ quietationis? Caſus eſt ꝙ ſic, ſe-
10 cundũ Iac. de Are. in l. j. j. de ſuſce. & arca. lib. x. ¶ Sed† quæro, nũquid ꝑ
oblationẽ, & depoſitionẽ, debitor ſit liberatus ipſo iure, vel ope exceptio
nis? Videꝛ ꝙ ipſo iure: vt in l. obſignatione. j. de ſol. In cõtrariũ videꝛ tex.
hic in fi. Nã videtis hic ꝙ debitor põt recipere depoſitũ. Sed ſi fuiſſet libe-
ratus ipſo iure, nõ poſſe, recipere: qa vna ſolutio nõ põt parere liberatio
nem & repetitionẽ: vt l. cũ is. §. j. ff. de cõdi. inde. Gl. in hac lege nõ firmat
pedes: ſed alibi, & melius ſecũdũ Iac. de Are. dicit ꝙ ipſo iure, vt not. in d.
l. obſignatiõe. & s̃. e. l. ſi creditrici. Nõ obſt. hic tex. in fi. qa poſtquã debi-
tor deponit debitũ ad petitionẽ creditoris, cũ ꝑ hãc depoſitionẽ ſit libera
tus ipſo iure, nõ cõpetit ei aliqua actio. Et hoc dicit Ia. de Are. ꝙ hoc ha-
buit de facto. Sit igiꝛ cautus depoſitariꝰ, q recipit depoſitũ ad petitionẽ al-
11 teriꝰ: qa nõ põt reddere deponẽti. ¶ †Quęro nunqd oblatio opereꝛ vt nõ
cõmittaꝛ pœna. Gl. ꝑ modũ cuiuſdã ſummæ ponit quatuor effectus obla
tionis. Tu plenius ſecũdũ Ia. de Are. dic. ꝙ qñq; quęriꝛ qd opereꝛ oblatio
circa liberationẽ debiti: & tũc videꝛ ꝙ oblatio ſola nil opereꝛ, ſed requi-
riꝛ depoſitio & cõſignatio d. l. obſignatiõe. ſed operaꝛ tñ aliud ꝙ aut cre-
ditor habet iuſtã cauſam recuſandi: & hoc caſu oblatio non operaꝛ: vt l. ſi
ſoluturus. j. de ſol. Si verò nõ habet iuſtã cauſam recuſandi, aut res oblata
extat: & tũc oblatio ſola regulariter nõ operaꝛ. fallit in duobus caſibꝰ hic
in gl. fi. Si verò nõ extat, qa ceſſante culpa debitoris periјt: tũc ſi erit debi-
tor ſpeciei, liberaꝛ ipſo iure: ſi quãtitatis, vel generis, ope exceptionis. Ita
ꝓbaꝛ hic in prima gl. & in l. q decẽ. in prin. ff. de ſol. Qñq; quæriꝛ nunqd
opereꝛ aliqd circa liberationẽ pignoris. Dic ꝙ aut oblatio eſt facta in iudi
cio: & liberaꝛ pignus: vt l. ſi rẽ. §. fi. ff. de pig. act. Aut oblatio fit extra iudi
cium: & tũc quęriꝛ nũqd ꝓſit quo ad actionẽ parãdã: & dico ꝙ nõ: vt in
l. aliena. §. ſi ꝑ creditorẽ. ff. de pig. act. & ibi no. Aut nunqd proſit quantũ
ad exceptionẽ: & dic ꝙ ſic. Ita debet intellig. l. liberaꝛ. §. j. ff. qb. mod. pig.
vel hyp. ſol. Qñq; quęriꝛ qd opereꝛ oblatio circa curſum vſurarũ. De hoc
dic vt s̃. eo. l. ſi ꝑ te. & hic. Qñq; quęriꝛ, nũqd oblatio opereꝛ circa cõmiſ-
ſionẽ pœnæ euitandã. Et dic ꝙ ſic: vt in l. Celſus. in fi. ff. de arb. & s̃. eo. l. ſi
per te. & quod no. in l. qui ſine vſuris. ff. de neg. geſt. Qñq; quęriꝛ nunqd
oblatio opereꝛ circa purgationẽ moræ vt euiteꝛ periculũ interitus: & dic
ꝙ operaꝛ: vt l. ſi ſeruũ. §. fi. ff. de ver. obl. & l. illud. de pe. & cõ. rei vẽ. Vo-
lo tñ ꝙ aduertas ꝙ aut ex natura cõtractꝰ qs teneꝛ de dolo & lata culpa, &
leui, & leuiſsima, & etiã in caſu fortuito: & ꝑ oblationẽ teneꝛ ſolũ de do-
lo, lata, & leui culpa. Si aũt de lata culpa & leui, liberaꝛ à leui ꝑ oblationẽ.
12 Ita no. in l. ſi mora. ff. ſol. ma. ¶ Sed quęro, † aliqs vult purgare morã offe
rẽdo debitũ, vbi debet offerre? Vos habetis vnã gl. ꝙ debitor debet porta
re debitũ ad domũ creditoris: vt l. itẽ illa. in prin. ff. de cõſti. pe. quod eſt ve
rũ, ſi debitor & creditor ſunt eiuſdẽ fori: vt ibi no. ¶ Cõtra hoc dictũ vide
tur tex. in l. fi. de cõdi. inſer. De quo dic vt plenè no. ꝑ Gul. de Cug. in d. l.
itẽ illa. ¶ Sed quęro quę actio deꝛ creditori cõtra depoſitariũ? Reſpondeo
13 vtilis depoſiti: vt l. pe. s̃. ad exhi. ¶ Sed quæro quæ actio cõpetat† credito
ri cõtra tenẽtẽ pecuniã. Gl. cõcludit hic ꝙ deꝛ vtilis in rẽ. Iſta gl. videꝛ cõ-
cludere ꝙ in creditorẽ ſit trãſlatũ dñiũ. Sed hoc videꝛ falſum, quia dñiũ nõ
põt acquiri nobis ꝑ noſmetipſos vel ꝑ adminiſtratorẽ vel negotiorũ ge-
ſtorẽ ſecuta ratihabitiõe, ſecũdũ ea quæ habenꝛ in l. q mihi dona. de dona.
& in l. ſi ego. ff. de neg. geſt. Huius timore dicũt qdã ꝙ hæc lex in fi. debet
intelligi de actiõe in factũ vtili ſubſidiaria: de qua loquiꝛ l. quoties. ff. de
præſcri. verb. Iſtud dictũ nõ eſt bonũ: qa iſta præſupponit obligationem
præcedere: vt patet ex tex. d. l. quod nõ eſt in caſu noſtræ legis. Breuiter
poſſumus ſaluare glo. & dicere, ꝙ ſit ſpeciale in depoſito: arg. l. Publia. in
14 prin. ff. depoſiti. ¶ Sed† quæro, quid ſi depoſitio nõ eſt facta in publico lo
co? Dic ꝙ nil releuat: vt not. in d. l. ij. s̃. eod. ſecundùm vnum intellectum.
Quærit gloſ. quæ eſt ratio, quòd ſola oblatio non operatur circa curſum
vſurarum iam cœptarum, ſed circa purgationem
a moræ?[a] Dic vt in ea. Bart. ¶ Additio.

SVMMARIVM.

1 ☞ Fideiuſſor, qui ſoluit vſuras, quando poſsit il-
las repetere.

COnſtitutionibus.
Exceptio cõpetens principali, cõpetit
fideiuſſori. h. d. ¶ Quærit hic Cy. ſcitis
ꝙ vſuræ ſunt hodie prohibitæ de iure ciuili, vt in
1 auꝛ. ad hæc. s̃. eo. Modò pone† ꝙ fideiuſſor ſoluit
vſuras ꝓ reo: nũquid poterit repetere? Dic ꝙ aut
ſcienter ſoluit: & videꝛ donare: vt l. j. ff. de cõdi. in
de. Aut ignoranter: & tũc ſi propter ignorantiam
omiſiſſet exceptionẽ, imputeꝛ ſibi: vt l. ſi fideiuſ-
ſor. §. nõ malè. ff. mã. Poſſumus dicere ꝙ ſi fideiuſ
ſor iurauerat vel ꝓmiſerat, ſi ſoluit, põt agere mã
dati: quia debet parcere pudori: vt in l. quintus. ff.
man. De hoc dic vt per Bar. in c. j. extra, eo. tit. ſed
plenius extra, de fideiuſ. c. peruenit. Barto.

¶ Additio.

SI vſuras. Vbi quis eſt obligatus
ex pluribus cauſis, qua
rũ vna eſt acceſſoria alteriꝰ, & ſoluit ſim
pliciter, creditor poteſt eligere in quã cauſam ve-
lit ſibi eſſe ſolutum. h. d. ¶ Oppo. de l. in his. ff. de
ſo. Glo. dat duas ſol. Secunda eſt vera.

¶ Additio.

PIgnoribus. Vbi pignꝰ fuit
obligatum pro
ſorte & vſuris, poteſt retinere ꝓ vſuris
licet nudo pacto ꝓmiſsis. ¶ Quęro qd
in dubio, nunquid pręſumiꝛ obligatũ pro vſuris?
Doc. cõiter tenẽt ꝙ ſic: ſicut dicimꝰ in fideiuſſore,
qui ſimpliciter accedit: vt in l. quæro. in prin. ff. lo
ca. & l. centum Capuæ. ff. de eo quod cer. loc. Bar.

¶ Additio.

OLeo. Ratione incertitudinis permit
titur, quod aliàs nõ permittere
tur. h. d. in ſumma. Bar. ¶ Additio.

SVMMARIVM.

1 ☞ Adminiſtrator an teneatur fœnerari, ſi domi-
nus erat ſolitus fœnerari.
2 Adminiſtrator quòd poterit vſuras reſtituere do-
mino inuito.

SI mater. In actione neg. geſt.
veniũt vſuræ ex mo
ra. h. d. Opp. de l. qui ſemiſſes. §. j. ff. eo.
Sol. Hęc debet diſtingui vt per illã in-
1 diſtinctè: vt in l. cùm allegas. s̃. eo. tit. ¶ †Sed q̃ro
nunquid q̃d hęc lex dicit poſsit ſtare hodie vt ad-
miniſtrator teneaꝛ fœnerari, ſi dñs erat ſolitꝰ fœ-
nerari? Certè dic ꝙ non. Nam nullus nomine alie
no, & propter factũ alienũ debet incurrere pecca-
tum, nec periuriũ: arg. l. videamus. in prin. ff. de in
litem iu. ¶ Sed quęro, pone ꝙ qdã adminiſtrator
alicuius mulieris vſuras recepit: modò ſpiritu bo-
2 no captus vult reſtituere: dominus impedit: †nũ-
quid poſsit reſtituere domino cõtradicente? Bre-
uiter dic ꝙ ſic: quia quilibet tenetur ad reſtitutio-
nem vſurarũ: vt in c. j. & ꝑ totũ extra, eo. nec pote
rit eum moleſtare dñs actione mandati. Bar.

EOs. Sublata obligatiõe principali
tolliꝛ obligatio vſurarũ. Itẽ
modus vſurarũ ſecũdũ diuerſitatẽ pſo
narum vel temporum eſt hac lege ta-
xatus. h. d. &c. ¶ Additio.

SVMMARIVM.

1 ☞ Oĩs actio regulariter tolliꝛ ſpatio xxx. ãnorũ.
2 Hypothecaria quanto tempore tollatur.
3 Actio perſonalis licet ſit ſublata per præſcriptio-
nem, tamen durat hypothecaria.
4 Creditor ſoluit pro inſtrumento.
5 Lex ſequens, quando deroget conſuetudini præ-
cedenti. remiſsiue.
6 Acceſſoriũ qñ dicaꝛ ſublatum ſublato principali.

EOs. Hæc lex principaliter diuidiꝛ in
duas. In prima Imperator ꝓhi-
bet peti vſuras poſt certũ tempus, ſoluta
principali obligatiõe: & aſsignat rationẽ ſui dicti.

a ¶ Purgationẽ moræ. Adde ꝙ ſi eſſet oblatio verbalis, nõ liberaret quem à mora l. qui decẽ. §. idem reſpõſum. ff. de ſolu. & ponit Alexã. de Imol. in conſi. vij. colũ. pen. in ij. volu.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

In ſecunda ponit ſtatutũ ſuum, vbi taxat legitimũ modũ vſu
rarũ, diſtinguẽdo qualitatẽ perſonarũ. Et hæc ſecũda diuidit̃
in tres partes: quia Imperator primò ponit vnũ dictũ. Secun
dò ponit pœnã cõtrafacientibus. Tertiò remouet quaſdã ma
chinationes hæreticorũ. Secũda principalis incipit ibi: In ver.
ſi quis aũt. Tertia, in ver. interdicta. & breuiter, hoc dicit. Sub-
lata principali obligatione per præſcriptionẽ, vſuræ non poſ
ſunt peti. h. d. primò. Itẽ ꝙ nullus poteſt exigere vſuras vltra
modum hic limitatũ, pœna contrafacientibus imminẽte. h. d.
1 Et ad euidentiã ſcias ꝙ† omnis actio regulariter tollit̃ ſpatio
xxx. an. vt in l. omnes. & l. ſicut. de pręſcri. xxx. an. Item tene
2 menti† ꝙ qñq; hypothecaria ſoluit̃ ſpatio x. an. quãdoq; xx.
quandoq; xxx. qñq; xl. vt no. in l. cùm notiſsimi. in prin. j. de
3 præſcrip. xxx. an. & in l. j. ſ. ſi aduer. cre. Item ſcias† ꝙ licet ſit
ſublata actio perſonalis per pręſcriptionẽ, põt durare hypo-
thecaria: vt l. intelligere. j. de luitio. pig. & ibi plenè per Cyn.
his præmiſsis pone caſum. ¶ Nota ex gl. iuncta cum tex. quia
4 creditor† debet ſoluere ꝓ inſtrumẽto. In gl. ſup verbo, ſpor
5 tularum. Nota ꝙ lex ſequẽs derogat† conſuetudini præceden
ti: vt hic, & in l. iij. §. diuus. ff. de ſepul. viola. Verum enim eſt,
quod Decretiſtę dicũt aliter: vt extra, de cõſti. c. j. in vj. Tãgit
Dy. in c. generi per ſpeciẽ. extra, de reg. iur. in vj. ¶ Opp. de l.
6 intelligere. j. de lui. pig. Gl. ſe inuoluit. † Breuiter hæc vera: qa
quoddã eſt acceſſoriũ, quod totaliter dependet à ſuo principa
li, & ſine eo non põt ſubſiſtere: & tunc ſublato principali tol
litur acceſſoriũ: quia tollit̃ officiũ mercenariũ deſeruiẽs actio
ni: & ideo vſuræ nõ poſſunt peti: vt in l. iiij. ff. depo. Quoddã
eſt acceſſoriũ, quod põt ꝑ ſe ſubſiſtere, & nititur ſua æquita-
te, & alia ratione quã rõne principali: & tũc illud acceſſorium
non tollitur, licet principale ſit ſublatũ. Item opp. de l. cũ no-
tiſsimi. §. in his. j. de præſcri. xxx. an. Solue vt ibi. Item oppo.
de l. centum Capuæ. ff. de eo quod cer. loc. Solue vt in gl.

DE vſuris. Lex noua trahitur ad pręterita quatenus tractũ habuit ꝓ tem pore futuro. hoc dicit. Quam legem allego tibi in l. omnes populi. ff. de iuſti. & iur. &c.

¶ Additio.

DE vſuris. Lex ſequens porrigit effectũ ſuũ ad negotia præterita, ſiue pẽdẽtia pro tempore ſequẽti poſt legem. h. d. De materia hu
ius legis dic vt no. per Cy. in l. leges. ſ. de legi. ¶ Poteſt hęc lex
induci in arg. debebas mihi dare annuatim decem nomine cẽ
ſus: non petij aliquibus temporibus: interim mutatur ꝑ ſtatu
tum vel conſuetudinem valor monetæ vel florenorum: cuius
temporis debes præſtare pecuniam? Diſtingue tempora: dic
vt extra, de verb. ſign. c. cùm olim. & no. in l. ij. §. j. ff. ſi cer. pe.

VT nullum. Vſuræ vſurarum nullo modo poſſunt exigi, ne vſurę compu tentur in ſortem. hoc dicit.

De nautico fœnore. *Rubrica.*

¶ Additio.

LEX I.

TRaiectitiam. Donec periculũ ſpectat ad creditorẽ, debitor eſt liber ab vſura cõmuni: ſed tenet̃ in centeſimã. ſi aũt creditor non ſuſciperet periculum in ſe, debitor non tenetur ad centeſimam. h. d. cum l. ſeq.

SVMMARIVM.

1 ☞ Vecturales, qui iter conſuetum nõ ſeruant, tenẽtur, ſi res
perdatur. & nu. 3.
2 Propter res illicitas exiſtentes in ſalma cũ rebus licitis, an to-
ta ſalma perdatur. & nu. 4.
5 Si frumentum non poteſt extrahi de territorio, ſi mulio one-
rauit mulum frumento, & cœpit itinerari, ſed nondum exi-
uit: an incidat in pœnam.
6 Dominus mercium tenetur pro mercibus ad vectigal: & do-
minus nauis pro naui.

LEX III.

CVm proponas. Qui ſuſcipit in ſe periculũ, tenetur de dolo, niſi ex culpa alterius partis cõtingat. h. d.
a Nota caſum huius legis[a] ad id, quod communiter
1 † accidit de vecturalibus, qui cauſa fraudãdi vectigalia iter cõ
2 ſuetum nõ ſeruant, vt eorũ ſit periculũ. Secundò hæc lex† in-
dicitur in arg. ꝙ licet quis habeat apodiſſam de quibuſdã re-
bus, quas portat licitè, ſi aliquas alias portet illicitè: propter il
b las res illicitas tota ſalma debet confiſcari.[b] De hoc dicas in l.
cotem ferro. §. dominus. ff. de publica. & hic per doc. &c.

a ¶ Huius legis. Vide l. Imperatores. de appel. & Bar. in l. j. de his q dei. vel effu.

b ¶ Debet confiſcari. Nota contra illos, qui portãt aliquas res ſine gabella: qa non ſolum debent eas amittere, ſed etiã alias, quas portant cum gabella. Cõtrarium tenuit Barto. in l. cotẽ. §. dominus. & Bart. in l. ſi publicanus. §. j. de publi. Et ꝓ iſto eſt tex. in l. j. §. Trebatius. de aqua quoti. & æſti. & vide Bal. hic, in j. col. & in x. qõ. ſcripſi poſt Imol. in l. ſeruus. communis. de vulga. & pupil.

c ¶ Cœperat itinerari. De hac q. & ſimilibus vide latiſsimè per do. Bart. Cepo. Vero. in l. ſi fugitiui. col. xj. ver. quęro ſextò. cum duabus co. ſeq. j. de ſer. fugi.

¶ Additio.

CVm proponas. Vbi aliquis pecuniã traiectitiã aſſumit, & ſuſceperit periculũ in ſe, non tenet̃ de periculo contingente culpa debitoris. No. hanc legem
Nam vos vidiſtis ꝙ ſi in naue apponantur merces illicitę, po-
teſt nauis de iure occupari, vt hic. Idẽ ſi mulio portat merces
3 contra ordinem gabellæ. ¶ Item nota † hanc legẽ, ꝙ ſi mulio,
qui debebat portare merces per vnum iter, & arripuit vnum
aliud iter inconſuetũ: caſus periculi pertinet ad eum, vt hic. &
4 facit l. j. §. igitur. aliàs exigitur. ff. de exerci. ¶ Item pone † ſta
tuto cauetur ꝙ nullus poſsit extrahere frumẽtum de ciuitate.
Contigit ꝙ quidam mulio onerauit mulos frumẽto, & alijs re
bus, nunquid propter frumẽtũ quod illicitè portat̃, publica-
buntur aliæ merces ſecũdũ ordinẽ ſtatuti? Tex. facit ꝙ ſic hic.
In cõtrariũ videt̃ tex. in l. ſi publicanus. §. j. ibi, vt ſi qd ampli⁹
&c. ff. de publ. Quid dicemus? Dic ſecũdũ Iaco. de Are. ꝙ aut
omnes merces erãt ipſius mulionis: & omnes publicabunt̃: vt
hic. Aut nõ erãt ſuæ: & tũc publicant̃ tantũ merces, q̃ illicitè
portant̃: vt in cõtrario. Pro hac diſtinctiõe facit id quod no. l.
cotẽ ferro. §. dominus. ff. de pub. Et ꝑdicta vera, niſi domin⁹,
qui locauit mulioni merces portãdas, hoc ſciuiſſet: vt probat̃
5 in d. §. dominus. ¶ Item pone † ꝙ ſecundũ formam ſtatuti, fru
mentum nõ põt extrahi extra territoriũ. modo qdã onerauit
c mulum ſuũ frumento, & cœperat itinerari[c], ſed nõdũ exiue-
rat territoriũ: nũquid incidat in pœnã ſtatuti? Videt̃ ꝙ ſic: ꝑ
l. ſi fugitiui ſerui. & qđ ibi no. j. de ſer. fug. In cõtrarium facit
id, quod no. ꝑ gl. in l. ſi quis nõ dicã. ſ. de epiſ. & cle. melius de
6 extraor. cri. l. j. in prin. ¶ Vltimò† tene menti vnũ quòd pro
mercibus in naui miſsis tenet̃ ſoluere vectigal vel pedagiũ do
minus merciũ: ꝓ naui dñs nauis. Idẽ in mulione, quia ipſe ſol
uit pro mulo: vt in l. cùm in plures. §. vehiculum. ff. loca.

Depoſiti. *Rubrica.*

LEX I.

SI incurſu. Depoſitarius tenet̃ de dolo & lata culpa, non de caſu. h. d. Tene mẽti quod dicit de caſu & lata culpa: quod in multis locis nõ reperies: quia neſcio alibi quã hic: quia l. quod Nerua. ff. eo. dicit de culpa latiori, & l. contractus. de re iudi. dicit de dolo dum taxat. Exponit glo. j. de dolo & lata culpa. Hic non ſunt alia.

¶ Additio.

SVMMARIVM.

1 ☞ Inter leuiſsimã culpã & caſum fortuitũ nõ datur mediũ.
2 An quis poſsit promittere ſe non opponere de caſu fortuito.
3 Caſus fortuitus qualiter probetur.
4 Dolus quibus caſibus inducat condemnationem.
5 Lata culpa in quibus æquiparetur dolo.

SI incurſu. Depoſitarius vel ei⁹ hęres tenetur de dolo & lata culpa tãtùm, nõ de caſu fortuito: & põt conueniri depoſiti & rei vendicatio. h. d. ¶ In ſecũdo caſu ſolue vt in
gl. j. diſtinguẽdo de latrocinio à furto. Ratio prędictorũ: quia
vbi nulla culpa adeſt, etiã leuiſsima, ſtatim ꝙ dicit̃ caſus fortui
1 tus. Iſtud† eſt qđ gl. voluit dicere ꝙ inter leuiſsimã culpã &
caſum fortuitũ nil eſt mediũ: vt no. in l. iij. §. ex hoc edicto. ff.
nau. caupo. ſta. ¶ Item opp. de l. ſi in Aſia. §. fi. ff. eo. Solue vt
in gl. & dic qñ culpa præcedit caſum: vt in l. fi. ĩ prin. §. j. ff. ad
l. Rho. de ia. ¶ Item opp. de l. j. §. ſæpe. ff. eo. Sol. Gl. ſumit hic
vnam regulã, ꝙ regulariter depoſitarius nõ tenet̃ de caſu. fal-
2 lit in caſibus hic in glo. no. ¶ Opp. ille, † qui promittit ſe non
opponere exceptionẽ caſus fortuiti, videt̃ promittere rẽ im-
poſsibilem, cùm aduerſus caſum fortuitũ nõ poſsit quis pro-
uidere: & ſic impoſsibilitas vitiatur: vt Inſti. de inuti. ſtip. §. j.
& ff. de ver. obl. l. impoſsibilis. Sol. Verum eſt ꝙ impoſsibili-
tas vitiat, vt in cõtrarijs: tñ in caſu noſtro nõ eſt impoſsibilitas
neceſſariò cõtingens: quia caſum fortuitũ euenire nõ eſt neceſ
ſarium: ſed cõtingẽs ratione huius pactũ valet. Ita loquit̃ hęc
lex. ¶ Sed opp. de l. ſed & ſi quis. §. quæſitũ. ff. ſi quis cau. Sol.
Non põt ſuſcipi generaliter, vt in cõtrario: ſed ſpecialiter ſic,
vt hic. ¶ Sed cõtra prædicta opp. tantũ operari debet ꝓhibi-
tio aliàs prouiſio generalis quo ad genus, quãtũ ſpecialis quo
ad ſpeciẽ: vt ff. de admi. tut. l. ſi duo. Sol. Fateor contrariũ, niſi
eſſet veriſimile promittentẽ de hoc nõ ſenſiſſe: quod non põt
intelligi de caſu fortuito. & hęc eſt rõ illius §. quęſitũ. ¶ Quę
3 ro† qualiter probet̃ caſus fortuitus? Gul. de Cug. videt̃ dicere
ꝙ ſufficit ſacramentum. Allegat l. ſcire oportet. §. ſufficit. ibi,
cuius fidẽ &c. ff. de exc. tut. Iac. de Are. ibidẽ tenet cõtrarium
& dicit quòd debet plenè ꝓbari per legitimas probatiões: vt
in l. in

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

in l.in exceptionibus.§.j.ff.de prob.Quid dicemus? Breuiter
puto verã opi. Ia.& cõtra Gul.videtur text.in l.quoties.j. de
naufr.lib.xj.Vel poſſum concordare vtrãque:quod aut caſus
fortuitus cõtingit in loco,vbi nullus erat teſtis: & tunc ſuffi-
cit ſacramentũ,vt dicit Gul.& idem inſpecta cõditione per-
ſonę,arg.præalle.l.quoties.Secus ſi caſus fortuitus continge
ret in loco, vbi eſſent multi teſtes : quia tunc debet legitimè
4 probari,vt dicit Iac.de Arc.¶ Quęro in quibus† ęquiparatur
lata culpa dolo?Quidam eſt dolus probatus:& hic cõdemna-
tionem inducit: vt in l.dolũ.de dolo.Quidam eſt dolus præ-
ſumptus,vt regulariter in quolibet crimine:& iſte etiã indu-
cit condemnationem,niſi probetur contrarium:vt l.j.j.ad le.
Corn.de ſica.& l.ſi quis fumo.ff.ad l.Aquil.Quidam eſt do-
lus ſuſpectus:& iſte rationabiliter non inducit condemnatio
nẽ:vt in l.abſentem.ff.de pœ.Fallit in l.quãuis.& auť.ibi po-
5 ſita.j.ad l.Iul.de adul.¶ Si quęris,†in quibus ęquiparetť dolo:
dic ꝙ dolo pręſumpto vel ꝓbato æquiparatur: quia vbicũq;
lex diſponit venire dolum, per conſequens latam culpam:vt
hic,& in l.quod Nerua.ff.depoſi.Item æquiparatť in effectu:
quia ſicut ratione doli oritur obligatio, & ſequitur cõdemna
tio:ita ratione culpæ.Fallit in criminib⁹ no.in l.in actionib⁹
ff.de in lit.iur.Item æquiparatur dolo ſuſpecto: qa ſicut diſ-
ſoluta negligentia eſt cauſa latæ culpæ:ita doli,de quo habetť
ſuſpicio.l.ſi fideiuſſor.in prin.ff.mandati.

LEX II.

VSuræ. Iſta actio eſt bonę fidei,ideo vſurę in ea veniunt.h.d.in ſumma &c.

¶ Additio.

VSuræ. In actione depoſiti veniũt vſuræ ex mora.h.d.¶ Op.& videtur ꝙ veniãt etiam partus & fructus:vt l.j.§.hanc actionem.ff.eo.Solue vt in gl.¶ Opp.de l.ſi ſacculum.ff.eo.& l.Lucius.Sol.Vſuræ in depoſito poſſunt venire pluribus modis.Quandoq; ex mora,vt hic.Quandoq; quia ipſe idem depoſitarius vſuras perceperat:quandoque in vſus ſuos conuerterat pecuniam.& de his caſibus loquitur lex cõtraria.

a SI depoſita. [a]Quod venit in officio iudicis mercenario,non poteſt peti lite ſuper principali finita.h.d.¶ Nota tex.ibi: nõ eñ. ibi:duæ enim ſunt actiones,&c.

¶ Additio.

SI depoſita. Conuertens pecuniam depoſitam in vſus ſuos, tenetť ad vſuras,& poteſt cõueniri actione furti.¶ Opp.de l.dic ſponſaliorum.§.j.ff.e.Solue vt in gl.& no.ex ea ꝙ vbi alia cõiectura nõ apparet,videtur mutuata pecunia. Pet.& Cy.in l.incendium.š.ſi cert.pet.dicunt ꝙ in dubio pręſumitur depoſitum:quia in depoſito nõ transfertur dominiũ: ſed in mutuo ſic:& in dubio quis non videtur dominiũ transferre,arg.l.cũm de indebito.ff.de proba.poſt princi.

¶ Additio.

SVMMARIVM.

1 Vſuræ an poſsint peti poſt ſententiam.
2 Officium iudicis quotuplex ſit.
3 Libellus in officio iudicis quando offeratur.& nu.5.& ꝙ iudici concludatur.nu.4.& nu.8.
6 Iudex poteſt ſine libello in vſuris condemnare.
7 Quomodo quis poſsit compelli vt mihi indicet furem.
9 In his,quæ veniunt officio iudicis,non contrahitur mora ꝑ interpellationem factam parti.
10 Officium iudicis non præſupponit obligationem.
11 Officium iudicis imploratur à non valente agere.

SI depoſita. Finita lite ſuper ſorte, non
poſſunt peti vſuræ,quæ ve-
niunt ex mora per officium iudicis.h.d.¶ Opp.de
l.j.š.de iudi.& in l.centum Capuæ.de eo quod cer.
lo.Sol.Quandoq; vſuræ debentur per ſtipulationem:& tunc
loquuntur contraria.Quandoq; per officium iudicis:& tunc
hic:quia ſublato principali tollitur iudicis officium:vt j.vide
1 bitis.¶ †Oppo.ſicut ante ſententiam veniebant vſuræ,ita &
poſt videtur ꝙ poſsint peti:quia ſententia cõtra eum lata nõ
debet ei ꝓficere.Sed in iſto caſu ꝓficeret.Vnde opp.de l.cui
dẽter.ff.de excep.rei iud.Dicũt quidã ꝙ inquãtum reus eſt cõ
demnatus,cõdemnatio nõ debet ei ꝓdeſſe,vt in cõtrario.ſed
nõ proficit ſibi cõdẽnatio,ſed ꝓbatur hic ꝙ videtur abſolut⁹
in vſuris:quia nõ fuit in eis cõdẽnatus.Iſtud eſt cõtra l.qđ in
dič.§.j.ff.de cõpẽ.& l.ſi autẽ.§.fi.ff.de neg.geſt.qa nõ eſt ve-
rũ,ſi iudex de certa re cõdẽnauit:de alia nihil dicit ꝙ videatur
re⁹ abſolut⁹.Vide de hoc š.ſi aduer.rẽ iu.l.j.Vnde gl.dat aliã
ſolutionem ꝙ hoc non proficit reo cõdemnato,ſed abſoluto:
quaſi velit dicere,ꝙ de iſto caſu ſint ſolutæ vſuræ.hoc eſt cõ-
tra tex.vñ dic tertiò:& hæc vera:ꝙ cõdẽnatio nõ ꝓficit reo:
ſed per quãdã conſequentiã videtur habere profectũ:quia la-
ta ſentẽtia ſuper ſorte extinguitť iudicis officiũ mercenariũ:ꝑ
quod petebãtur vſurę.& ideo eo ſublato,nõ poſſunt amodò
ꝑeti.¶ Sed cõtra hãc ſolutionẽ opp.& videtur ꝙ officium iu-
dicis poſsit hic implorari,vt per ſe ſtet:vt l.j.§.in honorarijs.
2 & per totũ.ff.de var.cogni.Timore huius gl.diſtinguit† tri-
plex officiũ.dic vt in ea.& no.ſimilẽ gl.habetis inſti.de act.§.
præterea.¶ Vel clarius,quã gl.dic ꝙ eſt quoddã officiũ quod
principaliter reſidet in perſona iudicis.& de hoc loquitť l.con
gruit.ff.de offic.præſi.quoddã eſt quod reſidet in perſona par
tis:& hoc principaliter eſt duplex.Nam quoddam eſt nobile,
quod per ſe ſtat:quoddã eſt mercenariũ,quod deſeruit alij,vt
3 actioni.Primum† ſtat per ſe.& dicitur nobile quoniã cõpetit
loco deficientis actionis.& habet vim actiõis,vt puta officiũ
iudicis,per quod petitur reſtitutio in integrũ:vel ꝑ quod pe-
tuntur ſalaria aduocatorũ:& in hoc proceditur ſicut in actio-
ne:& offertť libellus.& ita poſſet intelligi gl.in l.de ſubmer-
ſis.C.de naufra.lib.xj.& not.ff.de interrog.actio.in rubri.&
conteſtatur lis in eo:vt in c.j.& quod ibi not.ff.de offi.iud.&
4 †concluditur iudici in libello non aũt parti,niſi per quãdam
conſequentiã.Quoddam eſt officiũ,quod datur loco deficien
tis actionis,tamẽ nõ habet vicem actionis,vt officiũ per quod
petitur decerni bonorum poſſeſsio:vt in l.j.§.decretalis.ff.de
ſucceſ.edic.& in l.j.ff.de iuriſ.om.iudi.& in hoc nõ offertť li-
bellus,vt in l.j.§.dies.ff.quis ordo in bon.poſ.ſeruetť.Quod-
dam eſt officium quod non datur loco deficiẽtis actionis:ſed
loco cõpetentis actionis.& de iſto l.j.§.per hanc.ff.de rei vẽ.
Quoddam eſt officiũ,quod datur loco exceptionis.& de iſto
loquitur l.planè.ff.de peti.hære.¶ Et aduerte,quia ſi vocat⁹
peteret expenſas per modum exceptionis ſuccumberet:quia
debet implorare officiũ iudicis:vt ibi patet in tex.Quoddam
eſt officium competẽs loco actionis:& de hoc loquitur l.j.§. a
pe.de offi.præſe.vrb.& l.ea quidem.j.de accu.& prædicta de
officio iudicis notabili.Quoddam eſt officium iudicis merce-
narium,& illud eſt quandoq; litis ordinatorium ad aſsignan-
dum dilationes & ſimilia.& de hoc loquitur authen.generali
ter.š.de epiſ.& cle.Idem in officio per quod fiunt interroga-
tiones in iudicio.& in hoc non eſt neceſſarius libell⁹:vt no.in
rub.ff.de interro.actio.Quoddam eſt litis deciſorium,vt hic.
Quoddam eſt cõmune,quod habet ſe indifferẽter circa quãli
bet actionem:vt puta in cognoſcendo de cauſa & de inſtru-
mentis emptionis & vbi repetit partem condemnandam cõ-
demnat:ſi abſoluendã abſoluat:vt in l.qui accuſare.š.de edẽ.
quoddam eſt officium non commune,ſed conſiſtens circa cer
tas actiones:& iſtud quandoq; venit ex natura actionis:quã
doq; vltra naturam:vt in arbitrarijs,quæ ſunt ſtricti iuris.&
5 de hoc dic vt in d.§.præterea.per gl.& Dy.¶ Sed † quęro,nũ
quid in officio,de quo loquitur lex noſtra,ſit neceſſarius li-
bellus?Cy.no.hic.Sed in l.j.š.de iuriſ.om.iud.dicit quòd aut
loquimur de vſuris quæ currunt ante lit.conteſt.& tũc debet
porrigi libellus:ſecus in currentibus poſt lit.cõte.vt in l.ædi-
les.§.item ſciendũ.ff.de ædil.edi.alleg.gl.in l.ſi quis miſſum.
§.fi.ff.de dam.infe.¶ Sed fortè poſſet dici contrarium,proba
tur ex his,quæ no.in d.§.pręterea.& in l.cũm in vna.ff.de ap
pel.& ibi no.quòd non feruntur duæ ſententiæ,ſed vna tan-
6 tum.Ex his concludo,†quòd iudex ſine porrectione libelli,
poſsit facere cõdemnationem in vſuris.Ita ſi diuerſi libelli re
quirantur:diuerſę ſententiæ ferrẽtur:quia de qua re.&c.l.de
qua re.ff.de iudi.ꝙ tamen eſt falſum,vt no.in vtraq; earũ.Et
aduerte ad vnũ:quia per differẽtiam,quam feci inter officium
7 reſidens in perſona iudicis & partis:concordatur gl.†quę di-
cit:quòd neq; iure actionis neq; officio iudicis poſſum com-
pellere,quem vt indicet mihi furem.Poſtea ſequitur in eadẽ,
quod poteſt compelli officio iudicis:vt ff.de cõdi.ob tur.cau.
l.iiij.§.fi.quia officio iudicis reſidentis in perſona partis nõ po
teſt quis compelli ad iudicandũ furem.ſed de reſidente in per
ſona iudicis.Ita debet intelligi gl.hic.¶ Similibus verbis vtitť
glo.in authen.de teſtibus.§.quia verò.colla.vij.¶ Item ſcias,
8 quòd per ea,quæ ſupra dixi:quia† in officio iudicis non con-
cluditur in libello parti ſed iudici,reſultat vnum verbum,ſ.in
9 his,† quę veniunt officio iudicis,non contrahitur mora ꝑ in-
terpellationem factam parti:vt l.cũm poſtulaſſem.ff.de dam.
infec.& licet actio pręſupponat obligationem pręcederet:vt
10 in l.licet.§.ea.ff.de procu.tamen † officium iudicis non:vt in
l.qui per colluſionem.§.j.ff.de actio.emp.& l.quintus.de an
11 nu.leg.& valet:†quod licet non poſsit quis agere in iudicio,
poteſt tamen implorare iudicis officium:vt not.per Cy.in d.
l.quintus.Barto.

a ¶ Si depoſita. Vide Bald.in l.j.š.de iud.per moder.in l.cũ in vna.de app.& quæ no.in l.fi.§.fi.de condi.ind.Et hanc legẽ limita in caſu ſingulari in l.ij.§.idẽ Iulian⁹.ff.de eo quod cer.lo.& dic tamen vt ibi dixi poſt Barto.Et adde quod dicitur hic ꝙ vſura venit officio iudicis, & non ex contractu, ideo nõ poteſt peti.Illud autẽ in fructibus contractus bonæ fidei nõ erit, quia cõpetit.Alia gl.eſt no.in l.actionum.in gl.mag.Inſtitu.de act.vide Imo.in c.grauis.de reſtitu.ſpol.Limita etiam iſtam legẽ vt per Barto.in l.ſi domus.§.de euict.ff.de lega.j.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ✠ P. P A V. P. ¶Cũm hæreditas. Dum glo. dicit hic ꝙ non datur medium, vide Bar. in l. j. §. ſi pater. el j. ff. ad Sylla. vbi dicit hoc procedere de iure ciuili. Secus de iure canonico: vide latiſsimè Bar. in l. ſi. col. vlti. ff. de condic. indebi.

b ✠ P. P A V. P. ¶Si quis. Dum dicitur hic ꝙ nõ poteſt obijci compenſatio cõtra depoſitũ, limita primò nõ procedere, a qñ depoſitũ deſcenderet à cã mutui, vł alia, quę eſſet cõuerſa ĩ cauſam depoſiti. Item in ſecũdo, qñ conſtat de actuali numeratione, ſed de ſola confeſsione, vide Bar. cõſil. cclxxxiiij. in j. vol. in vlti. co. Et ad primã limitationem vide j. ad Bar.

✠ P. P A V. P.

c ¶Proteſtationem. Circa illud qđ dicitur hic, & in auť. hic poſita de ſequeſtratione rei depoſitæ an procedat, ſi fiat iudicis authoritate ſequeſtrũ, vide Iaſ. ĩ l. ſi fideiuſſor. 1 §. fin. col. iij. qui ſatiſda. cogan. 2

✠ P. P A V. P.

d ¶Cognitionẽ. Vi- 3 de Alex. conſi. xlij. in j. col. in iiij. volu. 4 qui dicit cõtra illud quod dicit Bart. in 5 ſequenti dicto. Ad qđ vide etiã Aret. b in l. cũm res. §. j. in iij. notab. de lega. j. vbi arguit in cõtrarium. Vide quæ dicit Fel. in c. ſanè. ad 1 finẽ. de offi. deleg. Vide Anch. conſi. d ccclij. in prin. 2

e ¶Nam verbũ illi- e co. De hoc verbo illico, vide in l. j. §. cũm adijciť. de ver 3 bo. oblig. & ibi qd de dictione mox, f vide Bart. in l. fructus. & ibi Alex. ff. ſol. ma. Et qñq; importat decẽ dies. l. Labeo. & ibi gl. & Bald. quomodo & quãdo iud. j. & adde tex. & glo. extra, de elect. quia propter.

Cum hæreditas. [a] Not. hic prĩcipaliter ꝙ hæreditas ſuſtinet perſonã defuncti. ¶ Item nota quod dicit commendatas, quòd idem eſt commendare, quod deponere. quod tene menti.

¶ Additio.

Propter. Obſeruata forma ſequeſtrationis, poteſt agere cõtra ſequeſtrũ ad rem depoſitã. h. d. primò. Itẽ ſequeſtrator debet ſeruare legẽ in ſequeſtratione dictã. h. d. cum ſequenti. ¶Quærit gl. qua actione cõueniatur? Dic vt in ea. Tu dic, & melius, ꝙ aut depoſitio fit à pluribꝰ, rei, de qua fit cõtrouerſia: & tũc cõpetit depoſiti actio ſequeſtraria: vt l. ſi ĩ alia. §. cũ ſequeſtro. ff. cõmo. Aut fit ab vno cũ certo pacto: & tunc cõpetit actio præſcriptis verbis. Iſtam diſtinctionẽ facit tex. in l. apud. §. j. ff. de præſcrip. verb.

¶ Additio.

Vi depoſitũ. Actio depoſiti directa infamat. h. d. in ſumma tota iſta lex.

S V M M A R I V M.

1 ☞ Actio depoſiti quòd requirat ſummariam cognitionem quo ad ordinem iudicij.
2 Dictio illico, quã celerrimè, & quàm citius, quid operentur.
3 Inſtrumentum depoſiti quòd habeat executionẽ paratam de iure communi, ſicut res iudicata.
4 Exceptio dominij ꝙ non habeat locum in actione depoſiti.
5 Quis poteſt per iuramentum probare de denunciatione vel proteſtatione ſibi facta.

Si quis. [b] Depoſitarius ſine dilatione compellendus eſt ad reſtitutionẽ: nec poteſt obijcere compenſationem, vel dicere ſibi in contrarium factam proteſtationem. [c] h. d. hæc ſingularis lex. Et per iſtam legẽ videtur dicendum† ꝙ actio depoſiti ſit de his, quæ requirunt ſummariam cognitionem [d], ſummariam dico ꝙ ab ordine iudiciorum, non à probatione. †nam verbum illico [e], & verbum quàm celerrimè, & verbũ quã citius, quæ in hac lege ponuntur hoc inducunt: vt habuiſtis no. in ſimili j. vnde vi. l. momentaneæ. ¶ Dico etiam† per hãc legem quòd de iure communi inſtrumentum depoſiti habet executionem paratam [f] ſicut res iudicata. dicit enim tex. illico reddere omnibus modis compellatur. non ergo compelletur illico, ſi deberet præcedere condemnatio antequam perueniretur ad compulſionem: vt no. in ſimili, in authẽ. de inceſt. nupt. §. j. colla. ij. quod apparet ex eo quod exceptiones, quæ requirunt altiorem indaginem, non poſſunt opponi hic: ſed in ordinario iudicio reſeruantur: hoc enim innuit tex. ibi: quã celerrimè reſtituantur. & ibi: quam ci-
4 tius: vt dixi. ¶ †Nota tertiò quòd contra agentẽ depoſiti non poteſt obijci exceptio dominij: vt patet in textu ibi: vel in rem &c. ¶ Nota quartò de iſta reſeruatione. facit quod habuiſtis s. de cõpenſa. l. fina. & l. Bebius. in fin. ff. de pact. do. & l. ille à quo. §. ſi de teſtamento. ff. ad Trebel. & ff. de dam. infec. l. prętor. circa prin. ibi: ſalua exceptione. &c.
5 l. qui vias. §. j. eo. ti. ¶ †Vltimò [g] nota & perpetuò
g tene mẽti ꝙ de denunciatione, vel proteſtatione [h]
h ſibi facta, poteſt facere qs denũciationẽ, aliàs probationẽ per ſuũ propriũ iuramentum: vt hic in fi. quod perpetuò tene menti. Sequitur auť. ſed iam.

Superuacuam. In his q̃ in põdere, numero, vel menſura conſiſtũt, ſi vni ex hæredibus depoſitarius pro hęreditaria parte ſoluit, reſidui periculum ad cæteros pertinebit. h. d.

f ¶Executionem paratam. Hoc verum ſecundũm Angel. in l. ſi depoſita. ſi conſtat per publicam ſcripturam: alias ſecus ſi eſſet opus probatione per teſtes, cũm teſtes non poſſent niſi lite conteſtata recipi Bar. in l. iij. co. iiij. q. princi. C. de pig. & quod no. in l. ſi. C. de pig.

ADDE quòd depoſitum debeat habere executionem paratam, debet intelligi de depoſito verò non confeſsionato, per ea quæ voluit Bal. conſil. clxxxj. iij. lib. & vide hic per Pau. de Caſt.

f ✠ P. P A V. P. ¶Executionem paratam. Vide ad declarationem Alex. in l. intra diem. ff. de re iud. ad fin. Item ꝙ depoſitum ſine numeratione dicatur verũ depoſitũ, vide Barb. in tractatu de Gabellis. in iij. parte octauę partis principalis. in viij. col. Item nota vnũ caſum, in quo poteſt opponi exceptio cõpenſationis, vide per Pau. de Caſt. conſi. ix. Item vide ad iſtam regulam ꝙ depoſitũ ſit priuilegiatũ, Iaſ. in l. j. in j. col. C. de eden. Et ꝙ verior ſit opinio ꝙ habeat executionẽ paratã, vide Barba. in c. fin. in iij. col. de depoſito. Item circa illud quod diciť in teſte de cõpenſatione ꝙ opponi non poſsit, declara & limita vt per Barba. in d. c. fi. in ij. col. Item non procederet, quando depoſitũ deſcenderet ex alio contractu, qui conuerteretur in cauſam depoſiti, vide Soci. conſi. clxxj. in ij. volu. col. antepe. licet Pau. de Caſt. in dicto conſi. ix. aliter videatur velle.

✠ POMATES. ¶ Adde ad princip. huius apoſtil. ibi: aliàs ſecus. ꝙ idem tenet Matheſ. notabili ſuo v. incip. quòd contractus.

g ✠ POMATES. ¶Vltimò. Nota tamẽ ꝙ licet cauſa depoſiti ſit multum fauorabilis, tñ non eſt ita fauorabilis, vt actor poſſit accipere arma de domo rei. Ita ꝓbať in l. j. & ibi no. per quoſdã Peruſi. Moder. relatos ibi per Decium. C. de eden. Notandũ tamen ꝙ depoſitariꝰ nõ teneť edere depoſitionem ad fundandam intentionẽ eius l. j. s. de edẽ. quod not. pro extenſione in omnibus bonæ fidei actionibus. Et vide ad iſtam authenti. vnum verbũ Ro. cõſil. cxlj. & Alex. in l. hęres cũm debuerat. ff. ad Trebel. & Anch. conſil. cxcij.

h ¶Proteſtatiõe. Et vide Ludo. in ſuis ſingul. in tit. commo. in vlti. ſig. qui allegat iſtũ caſum ꝓ ſingulari. Et de hac proteſtatione, de qua hic, & in authen. hic poſita, vide omnino Barto. Ange. & Imo. iſta limitantes in l. hęres. ff. ad Treb. nota ꝙ proteſtatio ſibi facta, etiam probatur per iuramentum. quod eſt not. Et facit ad hãc l. & materiam quæ no. Bar. in l. ſi alienam. aliàs in l. alia. §. fin. ſol. ma. Sed Bal. hic tenet contra Bart. cũ diſtinctiõe. Ad quod vide c. ex inſinuatione. de procu. & Bal. hic, cõtra quẽ ſimpliciter tenet: hoc ſequutur Ludo. Ro. in l. non ſolũm. §. morte. de no. ope. nuncia. Adde glo. & ibi plenè per Ange. & alios de hac materia proteſtationis in c. cũm M. extra, de conſtit.

Mandati. Rubrica.

i Si pro ea. [i] Iſtã legẽ habetis de verbo ad verbũ melius in l. Lucius. ff. eo. ti. §. fideiuſſor. & iſta eſt notabilis l. vide Roſ. & Spec. qui formant libellum.

k Mandatum. [k] Hic veniret tractanda materia, quo mõ finiať mãdatũ: de hoc dicã anno ſequenti in l. eius qui in prouinciã. ff. ſi cer. pe. &c.

S V M M A R I V M.

1 ☞ Actio quando poſsit ſimpliciter cedi.
2 Ceſsio ex quibus præſumatur ſimulata.
3 Titulus requiritur, vt ceſsio valeat: & an debeat poni in principio inſtrumenti. nu. 4.
5 Actio quibus caſibus nõ perdatur, licet ceſsio prę ſumatur ſimulata.
6 Paruum pretium quod dicatur, vt actio præſumatur ſimulata.
7 Actio debet æſtimari deducto eo quod expenderetur in exactione.
8 Titulus in ceſsione, quomodo præſumatur, vt valeat.
9 Titulus contractus, nihil aliud eſt quàm cauſa cõtractus.
10 Ceſsio an valeat, ſi partim vẽditur, & partim permutatur.
11 Ceſsio quòd pręſumatur ſimulata ſi pretium non apparet in veritate ſolutum.
12 Ceſsio, in qua quis confitetur ſibi ſolutũ: licet nõ noceat ei, contra quem ſit, nocet tamen cedenti.
13 Ceſsio ſi fiat de alijs cauſis, quòd debeat apparere de veritate cauſæ.
14 Si ceſsio fiat titulo donationis, ob merita in ſeruitia, an neceſſariò requirať ꝙ merita præceſſerint.

i ✠ P. P A V. P. ¶ Si pro ea. Adde vnũ caſum, in quo poteſt petere fideiuſſor vt libereť vltra caſus hic in d. l. Lucius. expreſsè in ſcholari volente ire ad ſtudiũ, Roma. ſingulari cij. Item ad intellectũ iſtius legis quomodo intelligať ꝙ poſsit fideiuſſor petere vt liberetur: & qd tunc teneať debitor facere, an ſoluere creditori, an præſtare ipſi fideiuſſorẽ, indemnitatis, vide Alex. omnino in l. facere poſſe. ff. ſol. mat. vbi etiã ponit limitationem ad iſtam regulã ꝙ fideiuſſor, qui diu eſſet in obligatiõe, põt agere vt libereť. Itẽ vide aliquid per Barba. in c. ij. de fideiuſ. in j. col. & in c. fin. eo. tit. Vide etiã Alex. in l. ſi pater. C. de coll. Adde etiam in materia, licet ille, qui fideiuſsit, nõ poſsit repetere añquã ſoluat, ſecus tamẽ eſt in eo, q ſe pro alio obligauit tanquã negotiorũ geſtor ſuus. Vide Pau. de Caſ. no. in l. j. ff. de neg. geſt. vbi aſsignant rationem diuerſitatis. De quo etiam vide Bar. in l. ſi. ff. eo. poſt glo.

k ✠ P. P A V. P. ¶ Mandatũ. Circa iſtã materiã, an & qñ mãdatum finiatur morte, vide omnino Bar. in tractatu de iuriſd. in vij. q. Item adde ꝙ etiã ſi dñs expreſsè diceret ꝙ duraret poſt mortẽ, adhuc morte finireť

Cautela,

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ipſo decedente ſine hærede. Et idē in procuratore in rem ſuā. Vide Ang. conſi.ccxlij. Ro.cōſi.ccclxxiiij. Quòd autē poſsit cōſtitui procurator poſt mortem, vide do.Franc.cōſi.lxvj.in j.col.ad finē. Itē q̄ iſta regula nō procedat in procuratore in rē ſuā, vide do.Fran.cōſi.cxxiiij. ſiue xxiiij.& ſeq. Quid autem in tutore & executore mandātibus, vide Ro.cōſi.cxix. Item tres vel quatuor limitationes ad hanc regulā, vide p Roma.conſil.ccij. Item de eo quod dictum eſt ſ. q̄ tranſeat ad hæredes, & morit̃ quis ſine hærede, et etiā an poſsit reuocari per hęredē tūc vide Deciū in c. relatū.col.j.& ſeq.ff. de offic. delega. Et an poſsit per hęredem reuocari mandatū collatum poſt mortē, vide Bal. in l. id quod pauperibus.co.vl.q.xxiiij. de epiſc.& cler. Ad Bar. in l.ij.§.pe.ff. de dona. Item quomodo dicatur deſinere res eſſe integra tam in iudicialibus quā extraiudicialib⁹, vide Gemi. & Peruſ.in ca.ſeq. in fine prin. de procura. in vj.

15 Cautela ad hoc vt tollatur probatio meritorum.
16 Si inſtrumento ceſsionis factæ titulo venditionis, non apparet de numeratione, ſed poſtea fuit numeratum, q̄ ſufficiat.
17 Si in veritate fuit ſolutum, ſed incōtinenti reſtitutum, q̄ non valeat ceſsio.
18 Ceſsio an poſsit fieri inter ſocios, & qualiter.
19 Ceſsio taliter certis caſibus permittatur.
20 Ceſsio etiam modico dato, fit inter eos, inter quos res eſt communis.
21 Vendens rem alicui à ſe poſſeſſam, poteſt etiā p tuitione rei cedere omnem actionem perſonalem ſibi competentem.
22 Clauſula, vendidit, & tradidit, omne ius ſuum, & omnem actionē, &c. in inſtrumento quid operet̃.
23 Diſpoſitio huius legis an habeat locū quando hæreditas ceditur.
24 Clauſula, & ſi quid plus valet, donat: in inſtrumēto venditionis quid operetur. remiſsiuè.
25 Stante ſtatuto q̄ folieta vini non poſsit vēdi, niſi octo denarijs: an ille, qui nō vendidiſſet vinū, niſi emiſſes caſtaneā, p quatuor, īcidat ī pœnā ſtatuti.
26 Hęc lex cōprehēdit aliqd in fraudē excogitantis.

PEr diuerſas. Hęc eſt ſingularis lex, & eius materia, meo iudicio, eſt multū malè declarata: ſed declarabimus paſſus, quos reputo magis intactos & vtiles. Alia pertrāſibimus more cōmuni. Et quia ſequens lex fuit facta ad declarationem iſtius: ideo lego ambas ſimul. & breuiter h.d. Ceſsio actionū[a] nō pōt fieri, niſi in caſib⁹ hac l. expreſsis, & eandē rationē habētibus: & ſi pro parte vēditur, & pro parte donat̃, ceſsio facta pręſumitur ſimulata. h.d. cum l.ſeq. Et primò ponit prooemium. Secūdò ponit ſtatutum. Tertiò ponit exceptionem à ſtatuto. Quartò ponit vnā determinationē ad prędicta. Quintò tollit quaſdam cauillationes contra hanc legem excogitatas. Secunda ibi: per hāc itaq;. Tertia ibi: exceptis. Quarta ibi: ſi aūt p donationē. Quinta ibi: in l. ab Anaſtaſio. vſq; ad fi.eius. ¶ Op. & videt̃ q̄
1 †actio poſsit ſimpliciter cedi: vt j. de hęredi. vel act. vend. per totū. & ff. e. Sol. gl. no. hic, & vbiq;. Aut conſtat q̄ ceſſio actionis eſt vera, & nō ſimulata: & valet, vt in cōtrario. Aut conſtat q̄ eſt ſimulata: & nō valet, in ti.ſ. plus valere quod agit̃. Aut dubitatur:
2 † & in dubio pręſumitur ſimulata ex tribus, vel quatuor, q̄ his legibus continentur. Primò ex paruitate p̄tij, ſi actio magnę quantitatis pro modico ceditur. & ideo non valet ceſsio, niſi vſq; ad quantitatem ſolutā: vt l. p diuerſas. Secūdò pręſumitur ſimulata, ſi titulus
3 † cōtract⁹ nō appareat interceſsiſſe: vt colligitur ex hac lege ibi: licet in inſtrumēto ceſsionis, venditiōis, nomē incertū ſit. Et ideo iſti, q faciūt cōtractū, dicūt: talis titulo vēditionis dedit, ceſsit, & trāſtulit &c. & ſemp apponūt titulū, v̄l donatiōis, vel vēditiōis, vel aliū. Iſta duo ponunt̃[b] hic in gl. Tertiò
4 † reqrit̃, q̄ titul⁹ ceſsionis[c] ponat̃ in prin. inſtrumenti. Ita tenet gl.ſ. ne li.po. l.j. in gl.ma. & Inn. ponit in materia de ali.iu.mu. cau.fa. vt mihi videtur. Cy. & Dy. refert in d.l.j. ne li.po. & tenet q̄ hic non eſt neceſſe q̄ in prin. ponat̃, quia hoc nulla lege reperitur cautū. & hoc iā fuit obtentū, & iudicatū hic: quod mihi placet. Et
5 † iſtis caſibus licet ceſsio præſumatur ſimulata, tamen actio nō perditur. Quartò præſumit̃ ſimulata, ſi partim vēdit̃, & partim donat̃: vt l. ab Anaſtaſio & in iſto caſu perdit̃ actio in ea parte, quæ donat̃ pro vtraq; parte. ¶ Iuxta prædicta dixi q̄ ex
6 paruitate pretij præſumitur ſimulatio. ¶ † Quęro, qualiter dicatur paruū pretium. Glo. ponit opi. & reputo illā eſſe veram: & eſt not. pretium cōpetēs dicitur, deductis expenſis & labore, qui de neceſsitate debet fieri in exactione illius rei. Tene menti
7 & hoc valet ad multa. Et ſemper † actio debet ęſtimari: deducto eo quod communiter expēderet̃ in exactione. Secundò dixi, q̄ ſi titulus cōtractus nō appareat. Tertio ſi in prin. inſtrumenti nō apponi
8 tur: præſumit̃ ſimulata. ¶ † Quæro, quomodo pręſumat̃ titulus. Huius gratia formo talem quæſtionem: Titius ceſsit mihi actiones, quas habet contra Semproniū, ad centū. & hoc facit pro pretio cē
d tum[d]: tn̄ in inſtrumēto nō apponitur expreſsè, q̄ hoc fecerit titulo vēditiōis, an valeat ſecundū eos, qui dicūt q̄ titulus debet poni in princi. nō valet: quia hic titulus nō valet, nec apparet ex principio ſcilicet ex toto inſtrumento. ſed ſecundū nos, qui hoc non tenemus, puto q̄ ceſsio valeat. Nam nil
9 aliud eſt titulus cōtractus † quā cauſa cōtractus: vt l.iij.§. ex pluribus cauſis. ff. de acqui. poſ. vnde cū
e ex inſtrumento[e] apparet titulus, hoc eſt, cauſa vēditionis, ſatis apparet iudicio meo. ¶ Tertiò dixi q̄ præſumit̃ ſimulata, ſi pro parte venditur, & pro parte donat̃, eidē perſonæ intelligo: quid ſi diuerſis? hoc hac lege non dicitur: ideo remanet q̄ valet
f niſi ſimulatio probaretur. Quæro,[f] quid ſi pro par
10 te venditur, & pro parte permutat̃? Rn̄. † nō puto q̄ valeat. Nam in eo quod dicit̃ de venditione: intelligo idē de quolibet contractu, ex cauſa onero ſa vt l. ſtatuliberi à cęteris. §. fi. ff. de ſtatuli. ¶ Prę
11 ſumitur etiā ſimulata ceſsio, † q̄n̄ pretiū, pro quo facta eſt ceſsio, nō apparet in veritate ſolutum. Et hoc licet non dicatur in hac gl. mag. quæ ſummat materiā ceſsionū: tn̄ innuitur hic in tex. & in gl. ſuper verbo, ſolutarū. quod etiā probat̃ in l. ab Anaſtaſio. ibi in contractu re ipſa perſoluitur. Ex quo
12 † concludit̃ q̄ nō ſufficit in inſtrumēto ceſsionis q̄ cedens confiteatur ſibi ſolutū eſſe: niſi re vera ſibi
g ſolutum probaretur.[g] Et hoc verū, quantū ad eū,
h contra quē ceditur, ſed quātū ad ipſum cedentē[h] noceret illa ceſsio. Hoc tenet do. Ia. de Bel. in aut. de æqua. do. §. j. Hoc tenebat: quidā Lombardus, qui cōpoſuit vnū tractatū de ceſsionibus, qui intitulatur Iac. de Aret. ſed in veritate non fuit ſuus. Hoc etiam tenuit Iac. Bu. do. Ray. de Forl. Et ego iam pluries cōſului. & do. Fran. de Pepu. & multi
13 alij doc. de ciuitate iſta. † Sed iuxta hoc quæro, qd ſi de alijs cauſis fiat ceſsio: vtrū debeat apparere de veritate cauſæ, vel ſufficiat confeſsio partis? puto,
i q̄ debeat apparere[i] eadem ratione: quia vt dixi q̄d hic dicitur de venditione, intelligo in quolibet cō
14 tractu ex cauſa oneroſa. ¶ † Iuxta hoc quęro, quā
k do ceſsio fit titulo donationis.[k] & ibi apponitur quòd hoc facit pro bonis meritis, & ſeruitijs, quæ ab eo habuit, & recepit: vtrum ſit neceſſe q̄ merita, & ſeruitia, præceſsiſſe probētur. dubito, in hac quæſtione videtur quòd ſic: quia talis ceſsio nihil releuat: vt l. ſi fortè. ff. de caſt. pec. & habuiſti no. j.

a ¶ Ceſsio actionum. In materia ceſsiōis de qua latè p Bart. in l. Modeſtinus. ff. de ſolu. Et vnum ſcias, q̄ ſi aliquis p mittat cedere melius ius, liberat̃ trāſferendo tale ius, ex quo cauſatur iudicis officium. Si verò promittit cedere ius optimū, non liberatur, niſi cedat actionem, & trāſferat in cedentem. Gl. eſt multū no. in l. j. C. quādo & quibus quarta ps. quā hic Ang. alleg. Ad de gl. in l. j. ſ. de vſu. Et quod no. glo. in l. ſi fideiuſſor. §. j. de pig. ī ver. poſsit.

❀ P. P A V. P.
a ¶ Ceſsio actionū. Circa materiā huius legis vide dom. Franc. cōſ. cxxxvj. Bart. cōſi. lxxxviij. in j. col. Roma. conſil. lxxxvj. Itē quid ſi ceſsio fiat p parte tituli veri & pro parte falſi, vide Roma. cōſi. cccl. Item q̄ in pretio ceſsionis habet̃ ratio ſumptuū feudorū in lite exercenda, vide Io. de Anna. cōſi. ciij. Vide in materia latè Panor. in c. fi. de alie. iud. mut. cau. fac. Aret. in l. j. C. ne lic. poten. Idem adde q̄ vbi ceſsio fit de volūtate debitoris, nō pōt allegari ceſsio ſimulata: vide Ang. in l. cū eſſet. de ſeruit. ruſtic. pręd. & Bar. ibi Itē q̄ nō procedat iſta lex, quando ceſsio tendit ad tuitionē bonorū quę trahūtur procedēte ceſsionario, vide Bar. cōſ. lxxxviij. col. j. prope finē. aliàs eſt conſ. cxc. incip. dilecto. Itē q̄ vbi eſt prohibita ceſsio, non poteſt ceſsionarius agere etiā tanquā procurator in rem ſuam nomine tradentis: quia fieret fraus legi. vide Alex. in l. iuris gentiū §. prætor ait. ad finem. ff. de pact. poſt gl. Bal. & alios.

b ¶ Ponuntur. Limita vt per Bar. in l. j. C. de act. & oblig. in ij. col. ſ. vt lite. penden. vbi ponit multos caſus, in quibus ceſsio præſumitur, plenè Bar. & quod ceſsio poſsit intelligi: & dicit Bald. no. in l. eius. ſ. de compen. per glo. j. q̄ ſolus conſenſus non inducit ceſsionem, ſed requiritur titulus, & ceſsio. quod reputatur no. & vide q̄ requirat titulum, exponit in prin. tenet Inn. in capi. ex parte. de alie. iudic. mutan. cau. fac.

c ¶ Titulus ceſsionis ponatur. Bald. in l. facta. §. j. ff. ad Trebel. tenet q̄ requiratur titulus, nec attendatur in princi. vel in fine.

❀ P. P A V. P.
d ¶ Centum. Vide Barba. in rubri. extra, de empt. & vendi. poſt princi.

e ¶ Vnde cum ex inſtrumento. Et cum Bart. & Cyn. hic tenet Bal. ſed contrarium tenet Io. and. in addi. Specu. in titul. de ceſ. act. §. j. verſicul. ſed nunquid ratione conſang. allega. l. generaliter. de non nume. pec. ſed dicit, quòd non obſt. l. vlti. C. de præd. curia. lib. x. quę vult, quòd in interuentu prætij, præſumatur vendita quia in caſu non ſufficit præſumptio vbi requiritur expreſsio nec plus dicit quod bene nota. & vide Bal. in d. l. ij. ſ. ne lice. poten.

f ¶ Quæro quid. Et præſumitur ceſsio ſimulata, ſi non apparet de vera numeratione. Vide Bald. in l. ij. C. ne li. poten. vbi tenet cōtra Bartolum & nunc conſulo apud Rhegium. & vide Bald. in l. qui ſtipendia. ſ. de procura. vbi plura de materia ceſsionis. Et quot modis inſtrumentum ceſsionis poſsit impugnari, & defendi: vide Bartol. in l. ij. ne lice. pot. And. Barba.

g ¶ Solutum probaretur. Adde Bart. in l. Deo nobis. in ij. colū. C. de epi. & cle. ſed contra Bar. tenet ipſe Bal. in l. ij. ſ. ne li. po. & not. per eum & Inn. in c. fi. de alie. iud. mu. cau. fact.

h ❀ P. P A V. P. ¶ Cedētem. Sequitur Alex. cōſi. xxxvj. vol. ij. co. j.

i ¶ Debeat apparere. pro hac parte bene facit tex. in l. cùm quis. §. Titia. de leg. iij. & l. pen. de probat.

k ¶ Donationis. Bart. in l. ij. ſ. ne li. po. quòd non ſit neceſſe probare. Vide Bald. hic.

de collat.l.ſi donatione.Præterea,cauſa talis mu-
tat titulũ cõtractus.Nam ſi fiat pro bonis meritis,
& ſeruitijs,nõ eſt ſimplex donatio:ſed vocatur re
muneratio,ſeu donatio ob cauſam:vt l. Aquilius.
ff.de dona.& l.ſi remunerandi.ff.eo. In contrariũ
videtur,ꝙ non ſit neceſſe probari.nam ſi bene to
tam iſtã l.inſpicias,ſolummodo litium redempto
res condẽnat.Sed quando donatio fit propter ſer-
uitia,& merita:nõ poteſt dici redemptor litis.nõ
enim ob hæc merita,& ſeruitia fecit,vt ſibi actio
cederetur:ſed ideo ceditur,quia cedẽti placet,ſiue
cauſa ſit vera,ſiue non ſit vera:ex quo apparet,ꝙ
15 non eſt litis redemptor. Dubito tñ† propter tollẽ
dum illud dubiũ,aliquando in quibuſdam ceſsiõi
bus,ego feci leuare illam clauſulam, videlicet hoc
fecit pro bene meritis,& ſeruitijs.ſed dicat ꝙ hoc
fecit ex ſua pura,mera,& ſimplici,& ſpõtanea vo
luntate,& liberalitate: quia ſibi ſic placuit, & ſic
16 voluit.& ceſſabit iſta dubitatio.† Iuxta prædicta
quæro.pone ꝙ in inſtrumẽto emptionis nõ appo
nitur ꝙ in veritate numerauit.Quęro,quid ſi poſt
ea numeret,ita ꝙ in veritate apparet de numera-
tione:vtrũ ſufficiat.Certè ſic.Caſus eſt in l.ab A-
naſtaſio.vbi ſufficit ad exactionem,ꝙ ex hoc pòſt
17 facto clã ſoluerit pecuniã,ſi bñ aduertis.¶ †Quę
a ro qd ſi ſibi in veritate ſoluit, & poſtea recipit[a] &
ſic ex vna manu dat,& ex alia recipit.Rñ.ꝙ nõ va
let aliquid:imò perderet actionem,per l.ab Ana-
ſtaſio.propter hanc fraudem,& ſimulationem.nõ
enim videtur ſolutũ,quod ſtatim ſoluens eſt rece
pturus:vt l.qui ſic.ff.de ſol.¶ Venio ad exceptio
nes.primò excipit ceſsiones,quæ fiunt inter cohę
18 redes,qñ diuidunt. ¶ †Quæro: quid ſi fiat ceſsio
inter ſocios,ex alia cauſa diuidentes,vel ſocietatẽ
cõtrahentes?Reſpon.ſ.qñ ſocietatẽ cõtrahunt,di
co valere propter ſocietatem ceſsionis:vt l.j.& ij.
& iij.ff.pro ſocio.tamen poſſet præſumi ſimulata
ſicut ſ.dixi de vẽditione,qñ vnus ex vna parte po
nit modicum,alius multum.Sed quando fit diui-
ſio:vtrum valeat ceſsio?Videtur ꝙ non: quia hic
caſus non eſt hic exceptuatus.Contrariũ puto,&
hoc teneas pro fundamento omnium iſtarum ex-
ceptionum,quod illud,quod hic dicitur in iſtis ca
ſibus exceptuatis,habet locũ in omnibus caſibus
eandem rationem habentibus. Et hoc dicit text.
hic expreſsè,non violando eũ.ibi: nulla enim tali
ratione intercedente redemptor,ſicuti ſ.declara-
tum,magis extitit &c.Et licet glo.exponat,nulla
ratione:id eſt,nõ intercedẽte aliquo prędictorum
caſuum exceptorum:dico ꝙ nõ bene exponit.nõ
enim hic Imperator ſe reſtrinxit ad illos caſus ſed
ad rationem illorum caſuum,vt vbicunq; apparet
ꝙ non ſit redemptor litium ex cauſa,ex qua fit ceſ
ſio,ꝙ tũc ceſsio valeat: ſicut in iſtis caſibus exce-
ptuatis,vt j.videbitis.¶ Secundò excipit text.cre
19 ditorẽ,qui pro debito recipit ceſsionem.¶ †Quæ
ro:quid vult dicere tex.Gl.exponit multis modis
primò,quando creditor pro debito ſuo accepit no
men in ſolutum.quod ſatis placet tũc enim nõ po
teſt videri redemptor litium.Ideo enim hoc rece
pit,vt ſuum conſequatur.Sed ſi poneres ꝙ debitũ
fingeretur,vt ceſsio poſſet fieri: tunc haberet lo-
cum l.ab Anaſtaſio.quia ceſsio non valeret: imò
perderetur debitum,propter talem fraudem.Secũ
do modo exponit glo.in creditore,qui cedit actio
nem contra principalem fideiuſſorem ſoluentem.
Sed iſta expoſitio videtur contra tex.nam tex.hic
loquitur in creditorem qui accepit ceſsionẽ.Illud
exemplum eſt in creditore,qui cedit alteri: quare
malè? Solu.exponit hic accipit,id eſt, cedit alteri.
Truffa eſt:vel dic ꝙ tunc creditor diceretur fideiuſ
ſor ſoluens.nam ſibi debetur hoc,vt ſibi cedatur
actio.Vnde hunc text.generaliter intellige,ꝙ in
omni caſu,in quo ceſsio debet fieri de neceſsitate,
non habet locum lex iſta.& ideo quando creditor
agens hypothecaria,cedit poſſeſſori ſoluenti actio
nem contra debitorem:per l.mulier.ff.qui pot.in
pig.& l.Paulus.§.fin.ff.qui.mo.pig.quod poteſt
fieri ceſsio:ita etiam modico dato. Hoc etiam ſen
tit hic gloſſ.in tertio exemplo. Idem in omnibus
aliis exceptionibus,in quibus ceſsio debet fieri de neceſsitate,vt dixi.
b ¶ Tertio excipit tex.qñ quis recipit ceſsionẽ,pro tuitiõe rerũ[b] apud ſe cõ
ſtitutarum.Gl.ponit exemplũ:puta quando quis pro ea re,quã poſsidet,
accipit ius emphyteuticum fructuarij,vel ſupficiarij,vel ſimile,vt tuea-
tur ſe à domino,valet ceſsio,licet minus dederit cedenti,quàm valeat.Se
cundò ponit exemplum,cum timuerim ruinam ex domo tua.& domui
meæ nocituram: accepi à te ius,quod habes in domo tua,& dedi minus
quàm valet.Glo.reprobat iſtud,vltimum exemplum:quia hęc expoſitio
fit magis verbis,quàm re:ideo ponit exemplum tertio modo:Si poſsideo
aliquam rem,pro qua tu habes Publicianam.Si enim à domino vero im-
petro ius dominij.modico dato,vt poſsim me tueri aduerſus te: valet,vt
hic.Iſtud exemplum tertium,& etiam primum,eſt bonũ. Impetro enim
ceſsionem ab aliquo alio,vt poſsim me tueri in re,quàm poſsideo. Ve-
rumtamen ambo illa exempla loquuntur in iure merè reali,vel inhæren
te rei,vt proprius loquar:ſed ego intelligo etiam generaliter:vt puta pro
tuitione rei,quam poſsideo.facio mihi ab alio cedi actionem perſonalem
pro qua illa res eſt obligata.Dico ergo,ꝙ illa exceptio quatenus,reſpicit
defenſionem iſtius rei poſſeſſæ,valet,nec præſumitur fictitia,ex cauſis ſu
prà dictis. Ratio eſt hic:nam quatenus iſta ceſsio reſpicit tuitionem rei
poſſeſſæ,non dicitur quis litium redemptor.nec enim vt agat contra aliũ
ſed vt ſe defendat hoc facit.Et iſtud eſt nota.quia fit tota die. Secundùm
exemplum quod glo.ponit:ideo dic non eſſe ad propoſitum: quia poſſeſ
ſor habet aliquod ius ceſſum ab aliquo,non contra aliquem.Tex.propriè
loquitur,& prohibet ceſsiones,quæ fiunt contra aliquem. Quartò exci-
pit tex.illas ceſsiones,quas faciunt legatarij,ſeu fideicommiſſarij,quibus
eſt debita actio,vel res aliæ relictæ ſunt.Circa primum,de legatarijs gloſ.
ponit exemplum,quando pluribus legatum eſt nomen:tunc enim ipſi ce-
dunt actionem inter ſe minimo dato,& petunt etiam ſibi mandari ab hę-
20 rede directas.Iſta expoſitio eſt notabilis:ex qua no.ꝙ†omnes,inter quos
aliqua res eſt communis,poſſunt ſibi inuicem eam cedere modico dato:
nec præſumeretur fictitia,ex cauſis hac lege expreſsis.& ſic videtur caſus
pro eo quod ſ.dixi.quando fit diuiſio inter ſocios.¶ Secundò dixit glo.in
eo quod dicit tex.quibus debita:exponit,id eſt,actiones perſonales.in eo
quod ſubdit,vel actiones:intelligit,ſcilicet in rem.Vide glo.ſuper verbo
debita.& vide etiam gloſſ.ſequentem.in eo quod dicit de actione in rem,
intellige quando alius poſsidet rem,non ille qui cedit,nec ille cui cedi-
tur.nam tunc abſq; aliquo dubio valeret ceſsio,cùm contra neminem fie
ret:ſed inter ipſos contrahentes:vt dixi ſ.proxi.ſuper tertia exceptione.
¶ Quæro,in eo quod textus ſubdit,ſeu res aliæ.intelligit gloſ.ſi hęredis.
nam ſi teſtatoris eſſent,non eſſet neceſſe cedere legatario rei vendicatio-
nem: cùm ſtatim adita hæreditate ſit dominus:vt l.j.j.commu.de lega.
¶ Contrarium tenuit glo.in l.ij.j.commu.de lega.quod etiam de re hære
dis transfertur dominium.Sed iſta gloſſ.eſt verior,vt ibi dixi,& plenius
21 in l.ſi hæredis ſeruus.ff.de legatis j.Ex hac quarta†exceptione,& his quę
circa ea dicta ſunt,colligo indiſtinctè,quòd quandocunq; vendo tibi ali-
quam rem à me poſſeſſam:ego poſſem tibi cedere omnem meam actionẽ
22 perſonalem,competentem pro tuitione ipſius rei.Et ideo†hodie in omni
bus contractibus venditionis,apponuntur talia verba ꝙ qui tales res ven
didit,tradidit omne ius,& omnem actionem realem,& perſonalem,ſibi
competentem in dicta re:& eius occaſione faciens eum procuratorẽ,tan-
quàm in rem ſuam &c.quæ ceſsio valet:vt hic patet,& l.ſi res.ff.de euic.
23 ¶ †Vltimò circa hanc legem quæro,an hæc lex habeat locum,quãdo vẽ
ditur hæreditas,& ſic per hanc legem ſit correctus titulus de hæredit.
vel ac.vendit.dubium eſt.Finaliter mihi videtur dicendum: Aut quis nõ
poſsidet hæreditatem:& tunc ſi iſte vendidit hæreditatem,habet locum
hæc lex.Eſt enim venditor iuris,& actionis,contra alium & emens ex ca
ſibus hic inſertis poſſet videri redemptor litium. Si verò ipſe hæreditatẽ
poſsidet:tunc dico,ꝙ poteſt vendere eam,ſicut quilibet poteſt vendere
rem à ſe poſſeſſam: & emens non poteſt dici litium redemptor,etiam ſi in
dicta hæreditate eſſent nomina debitorum,contra quos deberet agere.
non enim principaliter emit nomen,vel actionem contra alium: ſed prin
cipaliter emit hæreditatem,de qua controuerſia non eſt:quia ille eſt hæ-
res,qui vendidit:vnde in conſequentiam poſſunt venire nomina,ſicut ſ.
proximè dixi,quando venditur res in conſequentiam pro illa re poſſunt
venire actiones perſonales.¶ Sumus expediti de l.per diuerſas.& in l.ab
c Anaſtaſio.[c]nihil eſt quaſi dicendum,omnia enim ſunt ſ.expedita.Tamẽ
ibi no.duo.Primò no.quandam gl.quæ eſt ſuper verbo,coloratam,quæ
24 facit ad multa.Facit enim ad quæſtionem,†quã dicã vobis in l.ij.j.de re-
ſcind.vendi.ſ.ad illa verba,quæ apponuntur in inſtrumentis venditionũ
d videlicet ad illud,quod ſi plus valet,dedit,& donauit,[d]tanquã amico.Itẽ
25 †facit ad quæſtionem:[e]ſtatutum ad modum Peruſinum eſt hic,ꝙ folieta
e vini non poſſet vendi vltra octo denarios.modò quidam vendidit vinum
ad illam rationem,tamen non dediſſet tibi,niſi emiſſes ab eo vnam caſta
neam pro quatuor denarijs.Certè,iſte videtur incidere in ſtatutũ:nec de-
bet excuſari per illam coloratam venditionem.argu.huius l.cum hac glo.
Ad quod optimè facit ſ.de vſu.l.cos.ne ſit interdicta licẽtia creditoribus.
26 &.j.de agri.& cenſi.l.quẽadmodũ.lib.xj.¶ †Vltimò not.finem[f] huius l.
f quæ generaliter loquitur in omni eo,qui aliquid excogitaret in fraudem
vt l.per diuerſas.quod eſt multum aduertendum:quia ſi poſſet probari,
perditur actio,tam per cedentem,quã per ceſsionarium:vt vidiſtis,&c.

Si ſeruus

a ¶ Et poſtea recipit. Sed quid ſi do tibi ſpeciẽ inæſtimatã, vt mihi cedas actionem,vide Bal.in l.j.ſ.de act.& oblig. in iiij.col.ꝙ valeat ceſsio,niſi ex paruitate rei præſumatur fœnus.ar.d.l.j.&l. Imperator.cũ ſi.de leg.j.& no.in materia ceſsionis, ꝙ nemo præſumitur cedere actionẽ contra ſeipſum ſecundùm Bal.in l.j.ſ.an ſeruus ex ſuo facto.facit quod in generali ſermone non venit perſona loquentis. De hoc eſt gloſ.&ibi Bald. in l.emptor.j.de hęre.ven.

b ¶ Pro tuitione rerum. Vide Bald.in l.ij.ſ.ne li.po.

c ¶ Ab Anaſtaſio. Et tene menti vnũ ſecundùm Bal.hic, ꝙ ſi qs fuit cõfeſſus ſe recepiſſe à Titio cẽtum quę ꝓmiſit reſtituere ſol.mat.& poſt confeſsionẽ recepit qnquaginta:præcedẽs cõfeſſio pręſumitur ſimulata,vnde non põt peti niſi illud,qđ fuit ſolutũ.Tex.eſt not.hoc ſecundùm ipſum circa fi.maximè.ſ.in d.l.ab Anaſtaſio. Vide qđ in ſimili dicit tex.in l.minor xxv.an.cui fideicõmiſſum.de mino.vbi ſi poſt cõfeſsionẽ de recepto ſuperuenit iſta cõfeſsio,de illis alijs præſumitur cõfeſsio prima fuiſſe ſimulata.Quẽ tex.ad hoc alleg.Bal.in l.ſi abſentis.ſi cert.p.licet ille tex.non probet. Vide Bal. aliter loquentẽ in l.legem.ſ.de pact.&vide qđ no.Bar.ſ.l.ꝓxi.& in l.pe.§.ſi vir.ſo.mat.Ad de ad materiã hui⁹ l.Ro.cõſi.lxxxvij.& cccl.& Bald.xxv.iij.libr.& ccclxxxvij.

d ¶ Donauit. Adde Bal.in l.ij.in vl.co.ſ.ne li.po.

e ¶ Adq. Adde Bal. in l.nõ dubiũ.C.de legi.in vj.col.

f ¶ Not.ſi.hic ſequitur Cy.ſ.ĩ iiij.q.&vide Bar.ibi ĩ ver.tertiò reqrit.& verſi.ſeq.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Si ſeruus extero ſe emi mādauerit. Rub.

S V M M A R I V M.

1 ☞ Differentia inter ex,& propter. remiſsiuè.
2 Mandatum de re propria emenda non valet.
3 Si ſalma tua incidit in commiſſum,& venditur à fiſco,potes alteri mandare vt eam emat.

LEX VNICA.

SI ſeruus extero.
Si ſeruus ſe emi mandauerit, nō
valet mandatum emptione non
ſecuta,ſed ea ſecuta valet de æq-
tate.& ſi emptor vēditori ſoluit
nummos pro pretio, non liberatur. & non poteſt
1 quis cōtrarias actiones intendere.h.d.¶ †No. hic
differentiam inter ex,& propter. Et de hoc tetigi
2 tibi ſ.de legi.l.non dubiū.¶ † No. ſecūdò ꝙ non
valet mandatum de re propria emenda.& ſic facit
3 ad queſtionem,quando ſalma † tua incidit in cōm
miſſum,& venditur à fiſco:tu mandas alicui ꝙ eā
emat,an valet mandatum? Dic vt tangitur hic p
Cy.Cætera dic vt in gloſ.

Pro ſocio. Rubrica.

S V M M A R I V M.

1 ☞ Quando filius lucratur cū pecunia patris: medietas lucri eſt patris,altera filij: & ſic medietas eſt pecuniæ altera operæ.

LEX I.

a SI ſocietatem.[a] Vi
de gl.
hic,quæ glo.dicit ꝙ æquales par
b tes intelliguntur in lucro[b] Facit
ad illud quod dixi in l.cùm opor
tet.in prin.j.de bo.quæ lib.cùm
1 filius † lucratur ex pecunia patris: medietas lucri
attribuitur pecuniæ.medietas operæ.hoc dicit gl.
c quod eſt de conſuetudine.[c] Dicit Ia.de Are.ꝙ eſt
de iure:vt l.cum duobus.§.ſi in coeunda. & §.da-
mna.ff.e.Et totam hanc glo.tene menti : quia eſt
multum communis.

S V M M A R I V M.

1 ☞ Eo ipſo ꝙ fundus communis emitur, videtur contracta ſocietas in illo fundo.
2 Emptio facta à fratre quando dicatur facta nomine proprio, & pecunia de proprio vel cōi ſoluta.
3 Cautela ponenda in inſtrumento emptionis vt appareat pretium fuiſſe ſolutum de iure communi.

LEX II.

d CVm proponas.[d] Tu
habes
1 hic notare duo. Primò † ꝙ eo ipſo ꝙ
emitur fundus cōmunis,videtur con-
tracta ſocietas in illo fundo.Secundò eſt multum
e notandum[e] ꝙ licet vnus ex fratribus emat pro ſe
2 fundum † & pro fratre ſuo:tamen ſi in inſtrumen
to continetur pretium.quod dictus venditor fuit
confeſſus habuiſſe & recepiſſe à dicto tali emente
nomine ſuo & nomine fratris ſui:nec dicit̄ de eius
propria vel communi pecunia:quia tunc in dubio
f intelligitur de pecunia propria[f] ſoluētis,ita ꝙ ab
alio fratre poteſt repetere partem pecuniæ,ſi vult
3 partem prædij. Ita eſt tex.hic. † Et ideo ſitis[g] cau-
g ti ꝙ ponatur in inſtrumento ꝙ pretium ſoluit de
communi pecunia . quod perpetuò tene menti:
quod valebit tibi ad mille aureos &c.

De cōtrahenda emptiōe. & uend. Ru.

LEX V.

h CVm ipſe.[h] Not.hanc legē ꝙ
tutor titulo & bo-
na fide poteſt emere de rebus pupilli.
quod dic vt in glo.&c.

i INementis.[i] Aliàs,In vē-
dentis.Mate-
riā,quā hic ponit gl.etiā ponit in l.in
perſonā.§.generaliter.ff.de regu.iu.&c.

S V M M A R I V M.

1 ☞ Statutum ꝙ non poſsit vendi forenſibus , valet.
2 Statutum ꝙ non poſsit vendi clericis,non valet.

k DVdum.[k] Iſtam l.inducit do.Ol.
in quadam ſua diſputa-
1 tione,† ꝙ ſtatutum factum hic in ciuitate
l iſta[l] ꝙ forenſibus nō licet vendere,valet,& tenet.
2 Facit ff.de pig.l.in quorum. Non † autem valeret
ſtatutum ꝙ non liceat vendere clericis . Dixi vo-
bi in aut.caſſa.& l.ſi.de ſacroſanc.eccle.

m SVper rebus.[m] Materiā hu-
ius legis dic vt
dixi in l.ſi quis arbitratu.ff.de verb.obli.

De hære.uel actione uend. Rubrica.

S V M M A R I V M.

1 ☞ Actiones vtiles intentantur nomine ceſsionarij:directæ verò nomine mandantis.
2 Si habens vtiles alteri illas cedat , apud ipſum nihil remanet.

a ✠ P. P A V. P.¶ Si ſocietatē.Circa iſtam legem,quando vnus ponit pecuniam totam vel maiorem partem,alius operam: ſi ille, qui ponit operā,fuit interfectus dum iret ad locum deſtinatū,& amiſſa eſt pecunia: an ille,qui ponebat pecuniam, teneatur in aliquo hæredibus occiſi:vide Com.cōſ.inci.vnus ex socijs. Item circa materiam huius legis vide Alex. conſil.xvij.ad finē. Item quando ille, qui ponit pecuniā conueniret vt certum quid ſibi præſtetur, puta decem pro centenario, nō ſit ſocietas,imò vſura. Vide Io.de Anna.& Bolog.in additionib. cōſi.xcix. etiam ſi conueniret ꝙ caſu quo pecunia perdatur, ipſe perdat decem pro centenario, ſecundùm Abb. in quo conſilio. & ibi Soc. in l.ij.in fine princ. ff.ſi cert.pet. Et ad primum dictum vide Alex. cōſ.lxxx. vol.iij. Item de hoc & pluribus alijs in iſta materia vide Ange. in tractatu, ſocietatum.

b ¶ In lucro. Et quādo datur pecunia mercatoribus, ad partem lucri, & damni, ſolum in fine anni poſſum peterationem.l.nemi nem.& ibi Bart.de ſuſce.& arca. lib.x. & vide quod dixi in l.videamus.aliàs in l.numis.de in lit. iuran.

c ¶ Conſuetudine. Et ad iſtam gl.vide quæ not.Bal.in l.ſi patruus.in vlt.q.& vide per Bart.in l.j. §.caſtrenſis.aliàs in §.nec caſtrenſe.ff. de col.bo. Alexan.

d ¶ Cùm proponas. Secūdò eſt no. Vide no. per Bar.in l. ſi patruus. communia vtri.iu.& Bal.in l.pe.j.ſi quis alteri vel ſibi.

d ✠ P. P A V. P.¶ Cùm proponas.Circa iſtud prin.dic & limita vt per Alex.in apoſt.ad l.ij.ff.communi diui.vbi limitat hoc procedere quādo emunt ſimul animo contrahendæ ſocietatis ſi paulò poſt emptionem diuiſerint Allegat ad hoc Com.in l.res. de duob.reis.Dic vt ibi per eum & per Moder.in §.quædam in ij.nota. Inſtitu.de actio. Et materia huius legis,vide etiam Bal.hic.

e ¶ Eſt notandū. Vide Lu.Ro.in cōſ.cclxx.pro dicto Bar.hic. And. Barb.

e ✠ P. P A V. P.¶ Notandū. Iſtud ſequitur & exclamat Rom. pro ſingulari,ſing.ccxcj.inci.cū iſti fratres.in ij.col.& in cōſ.iij.circa medium, & in ſingulari ccccxxxvj.incip.quid ſi emerā. Abb.conſi.xlvj.inci.omnipotētis Dei poſtulato ſuffragio,tua mihi.circa ſi.Cepol.cautela cxlj.inci. ſi vnus ex fratribus.& eſt in xvij.charta.Com.cōſ.lxxxvij.poſt prin.vide Bal.in l.in reſtituenda C.de peti.hæred.Cōtrariū dicit Paul.de Caſt. cōſ. clxxxv.circa finem.limita ſingulare iſtud primò quando res eſſet quęſita per aliquē nomine ſuo & fratris vel cōiuncti ſicut pro extraneo: quia tūc præſumitur empta de pecunia illius extranei. Item ſingulariter Ro. in d. conſi.iij.vbi allegat tex.ſingularē ad hoc quod dicit Bar.in l.ſi ventri.§.ſi. in ſi.de priuil.cred.Secundò limita non procedere in negotiorum geſtore vel adminiſtratore hęreditatis communis & cōſtaret aliquam rem venditā,& nō cōſtaret vbi expenſa eſſet talis pecunia:vide ſignāter Ro.cōſi.cclxxvj.in ij.col.ad finē.inci.viſis dubitationibus.Tertiò limita,niſi probet̄ ꝙ ante ſocietatē erat paup.& nō cōſtaret ꝙ poſt ſocietatē aliā negotiationem egerit cōtra hāc talē ſocietatē:Vide ſignāter Ro.cōſil.cccxlvj.in iij. col.verſi.quęro ad tertiū,inci.in hac cauſa.licet in hoc de pauptate cōtrariū velit Com.cōſi.lxxxvij.poſt prin.vt ſcripſi in l.defunctus.j.arbi.tute. Sed poſſet ſaluari qñ conſtabat antè fuiſſe pauperē,ſed nō in totū ſe exercebat circa iſtā ſocietatē,ſed aliquid negotiabat̄,ex quo potuit talē pecuniā acqrere , & ita præſumit̄. Sed vbi nihil aliud negotiari probaretur,& ex aduerſo ante ꝓbaretur fuiſſe pauper præſumeret̄ de pecunia,cōmuni . Ita declarat Ro.ibi. & ita intelligit illā l.ſi defunctus . Onus autē ꝓbādi ꝙ antè eſſet paup,incūbit dicēti quę fuiſſe de pecunia cōi:& hoc probato tenet̄ ipſe ex aduerſo probare ꝙ aliud negotiatus fuit , ex quo potuit illā pecuniā lucrari,vt colligit̄ ex verbis Romani in d.cōſil.cccxlvj.Ad quē etiā vide Bald. in l.ſi reſtituenda. C.de peti.hæred.

f ✠ POMATES. ¶ Pecunia propria. Contrariū videtur tenere Anchara.in cōſi.pulchro,ſ.ccciij.incipiē.materia, de qua quæritur.

g ✠ POMATES. ¶ Ideo ſitis. Vide Panor. cōſi.xlvj.in ij. dubio . volu.j.& Ro.cōſi.iij.& Barba. cōſ.xxxij.co.j. vol.j.p totū,& totum.cōſi.lij.& Bar. xxxiij. & cōſil.cclxxiij.& cōſi.lxxvij.& cōſil.ccxcj.& cccxlviij.col. iij. & Bald.idē tenētē q d Bart.in l.cū per.C. ſi quis alte.vel ſibi. Alex.in cōſ.lxviij. volu.ij. & Car.cxl. col.v.& xij.colū.ij. in iij.dubio.

h ✠ P. P A V. P.¶ Cum ipſe. An autem ſi fiat talis contractus durante tutela poſsit peti eius executio vide omnino Ange.conſil.xc.incip. Ioan.&c. Et de materia vide & declara vt per Soci.in l.j.§.fuit quæſitum in j.notab.ad Treb.

i ¶ In ementis. Hanc l.no.limita & intellige vt dixi poſt Bar.in l. Titia.§. ſi.de verb.obli.& ad hoc no.vide Bar.in l.ſerui electione.§.j. de lega.j.& omnino Bar.in l.ſi fundus.§.pe.de pigno.vbi not.

i ✠ POMATES. ¶ In ementis. Limita iſtam l.pulchrè,vt procedat in poteſtate expreſſa:ſecus in relata. Ita Bal.per illum tex.in l.certi condictio.§.ſi.ff.ſi cer.pet.

i ✠ P. P A V. P.¶ In Emētis. Limita vno modo vt p Soci.in l.certi cōdictio.§.ſi.in vlt.not.ſi cer.pe.Et an reſolutio cōtract⁹ cōferri poſsit in volūtate vnius,vide Aret.in l.ſi quis.in antep.col.de acquirend.poſſ.

k ¶ Dudum. Facit iſta l.ꝙ valeat ſtatutū , ꝙ ſocius non poſsit vendere rem communē,vel partē ſuam irrequiſito ſocio , ſecundùm Bal.in l.j.in prin. ſ.communi diui.& vide quod ipſe not.in l.j.C. de communi ſer.manu.& limita hanc l.in caſu not.poſito in l.j.de priui.credi.vbi omnino vide.

l ✠ P. P A V. P.¶ In ciuitate iſta. Quid aūt ſi extaret ſtatutū ꝙ vicinus alteri præferatur,vide de iſto ſtatuto omnino quæ habes in Bertachino in verbo,ſtatutū de contractibus.in antepe.col.vbi multa addidi.

m ✠ POMATES. ¶ Super rebus . Ad limitationem iſtius l. vide Panor.conſil.lxxx.in j.dub.vel ij.& Anna.conſil.xix.in j.dubio.colū.iij.& Areti.cxxiij.col.ſi.& clx.col.iiij.

LEX V.

a Mptor. [a]Not.text.ibi,q clare dicit quod
1 †actiones directæ intētantur nomine cedentis ſeu mandantis: vtiles nomine ceſsionarij. Dixi vobis in l.qui ſtipendia.ſ.de procu-
2 ratori.¶ †Quærit gl.quid ſi ille, qui habet vtiles, cedat alteri. Certè gl.dicit qp apud primum cedentem nihil remanet: quia vtiles, quas habet trāſtulit. Vide & not.gloſſ. Idem not. in l. ex aſſe.ff.ad Treb.& eſt tex.in l.j.§.de illo.co.tit.&c.

SVMMARIVM.

1 ☞Actio in rem qp poſsit cedi, & ceſsionario competit vtilis actio.
2 Dominium vtile ſine traditione quæri nō poteſt.
3 Libellus in actione vtili.
4 Hypothecaria an poſsit cedi: remiſsiuè.
5 Actio iniuriarum an poſsit cedi. remiſsiuè.

CErti & indubitati Iuris. Hęc eſt bona & no.lex. Et nota
1 †qp actio in rem [b]poteſt cedi: & ex ceſ-
b ſione competit ceſsionario vtilis actio. Sed intelli ge qp licet competat vtilis actio in rem: nō tamen
2 competit vtile† dominium: [c]quia ſine traditione
c non poteſt mihi quæri: vt l.traditionibus.ſ.de pactis. Et ita tenet Dy.in cap.pro poſſeſſore, circa finem.de reg.iu.lib.vj. Et ex hoc debes ſcire quali-
3 ter libellus†formetur in actione vtili. [d]Debes enim
d dicere qp talis res pertinet ad Titium iure dominij vel quaſi. Itē qp dictus Titius ceſsit mihi omnem actionem, quā habebat pro dicta re vēdita: quare peto te condemnari, &c. Si enim diceres rem ad te
4 pertinere iure dominij, ſuccumberes. ¶ †Quærit glo. nunquid hypothecaria poſsit cedi. Cy. examinat hic. Ego dixi in l. fideiuſſor obligari.in prin.
5 ff.de fideiuſ.vbi Dy.tangit.¶ †Quærit gl.vtrum actio iniuriarum poſsit cedi. dixi in l.iniuriarum. ff.de iniu.&c.

De eunuchis. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 ☞Ciuitas poteſt ſtatuere contra ciuem aliquid, extra territorium facientem.

LEX II.

e ROmanæ. [e]Not. caſum in hac l.ī principio.
1 ci.qp ciuitas† poteſt ſtatuere legē contra ciuem ſuum facientem aliquid extra territorium. Dixi plenè de hoc in l. cunctos populos. ſ.de ſumma trinitate & fide catholica.

De patribus qui filios diſtraxerunt. Ru.

LEX II.

SI quis propter. Hæc eſt notabilis, & ſingularis lex. An pro alia cauſa ſimili poſſet filius vendi, vide Dyn.in c.in argumentum.de regu.iur.lib.vj. An filius poſſet dari pro obſide.gl.tangit hic. Dic vt extra, de iureiuran.c.ex reſcriptio.&c.

De reſcindenda venditione. Rub.

SVMMARIVM.

1 ☞Contrahentes qn̄ poſsint ſe inuicem decipere.
2 Reſciſsio venditionis factæ, citra dimidiam iuſti pretij, qua actione fieri petatur.
3 Hæc lex habet etiam locum in emptore decepto.
4 Diſpoſitio huius legis qp locū habeat in omnibus contractibus bonæ fidei.
5 Et ān habeat locum in contractibus ſtricti iuris.
6 Si contractus bonæ fidei deducitur in ſtipulationem habet locum hæc lex.
7 In contractu tranſactionis, an habeat locum hæc lex.
8 Practica probandi, quādo petitur arbitramentum reduci ad arbitrium boni viri.
9 Si maior, qui vendidit, eſt læſus, ſed iurauit nō contrauenire, quando perdat beneficium huius legis.
10 Minor iurans in contractu non venire contra rationem minoris ætatis: an perdat beneficium huius legis & reſtitutionis in integrum.
11 Qui iurat ſuper facto, videtur iurare ſuper omni iure deſcendente ex eo.
12 Iuramentum repræſentat minorem iurantem, maiorem.
13 Remedium huius legis qp competat etiam quando emptor alteri vendidit.
14 Si in inſtrumento venditionis dicatur qp illud, quod plus valet, donat tanquàm bene merito: an tollatur beneficium huius legis.
15 Clauſula, & ſi plus valet, donat, qp refertur ad modicum.
16 Libellus in remedio hui⁹ legis qualiter formetur.
17 Practica articulandi in hoc iudicio, & quomodo debeant deponere teſtes. & nu.20.& nu.23.
18 Teſtes quando concordent in communi æſtimatione licet quilibet de ſua deponat, probant.
19 Remedium probandi æſtimationem rei.
21 Iudex in omnibus, in quibus magis requiritur iudicium quàm teſtimoniū, debet mittere aliquos bonos viros ad æſtimandum.
22 Quantum res valeat, mittuntur periti in arte ſua.
24 Rerum mobilium conſiſtentium pondere, numero, vel menſura, qualiter fiat æſtimatio.
25 Res mobiles non facientes fructum, tantum æſtimantur, quantum vendi poſſunt.

LEX II.

f REm maioris. [f]Hęc eſt ſolennis.l. Si aliquis in venditione decipitur vltra

---

a Emptor. In l.j.de hæred.vel act.ven.habes hic in glo. not.in vno, quam tamen reprobat Bar.l.j.poſt princip.de oper.no.nunciā.

b ¶ Actio in rem. Iſtis adde quæ no.Bal.in j.col.C.de alie.iu.mu.cauſa fac.

c ¶ Vtile dominium. Adde Bal.ſ.proxi.gl.& ff.ſa.er.l.planè etiam Ange. in l.j.pro emp.

d ¶ In actione vti. Adde Bald. in l.ſi culpa.de rei vendi. Adde vt per Spec. & Io. And.in ti.de ceſsio.acti. §.j.ver. quid ſi mihi cedis. & ver.ſed nūquid.

✣POMATES.

e ¶Romanę.in ſing. Bal.& Sali.hic ponderant iſtam l. ad quæſtionem de ſtatuto, quod &c.quibus adde Alex.cōſil.ſuo xxxvj.colū. iij.vel iiij.

✣POMATES.

f ¶Rē maioris. Pro limitatione huius tex. vide tex. in l.ſi fideiuſſor. §. fin.& ibi doct.ff.de leg.j. Alex.xviij.in j.colū.vol.iij. & vtrum iſta lex habeat locum in donatione inſolutū, vide Oldra.conſil. xxxvij. in vltima qō. Et ad hanc l. vide etiā aliquid per Alex.conſi.cix.in ij. col.in fi. vol.iiij.& Feli.in c. cū cauſam.in princip.de teſtib. Bart. conſi.lxxxviij. Barba.conſil. xxv.col. viij.volu.j. & conſil.xlj.col. xxv.co. & conſi.lxij.co.iiij. & ſeq.co.& conſil. lv.col.xvij.volu.ij. & Imol. cōſi.xcix. in fi.& Alex.in l.j. §.ſi hęres.ff.ad tre. & Alex.conſi.xlij. vol.j. Et aliqd per Ancha.in c. peccatū.col.xvj.de regu. iur.in vj. Panor.in c.in aliquibus.in ij. notabili. de deci. Barba.in ca.ad noſtrā. in primo notabili.de re. eccle. nō alie.& in c. j. de emptio.& Are. conſi. cxxvj. vbi quærit an habeat locum in locatione, & an & quando procurator alicuius fuiſſet deceptus in minori ſumma quā dimidia.& Iaſ.in l.non hoc, col.vj.j.vnde legit.in verſi.quintò limita.vbi ponit, an ſufficiat probare rem valere decē & plus, ſi fuit vendita pro quinq; & an habeat locum in locatione ponit etiam Chriſtophorus Porcus Inſtitu.de iuſti.& iur.in prin.& Bal.in c.j.quali.domi.propri. ſeu.priuetur. vbi ponit, an ſi emptor renunciat huic legi, videatur & venditor renunciare ei. Ro.conſil.ccccxxiij.in j.col.vbi quærit, an habeat locum in locatione. Vide etiam Iaſ.in l.cūm furti.col.fi.ff.de in lit.iur.vbi tāgit illud, quod tangit in d.l.non hoc.& Feli.vbi tāgit de hoc, & ipſe in c.licet cauſam.col.vj.ad fi.de proba.& Soci.conſi.lxxxv.col.iij.vbi ponit, an remedium huius legis competeret, vbi interueniſſet geminatus conſenſus: & an habeat locum in ſolutum datio: vide etiam Bald.conſi.ccccxiij.in vlt. parte.& Barba.conſi.xxj.vol.iiij.

f ✣ *P.P.A V.P.* ¶Rem maioris. Iſta lex procedit in omnibus cōtractibus. Vide Bar.& ibi addidi in l.iij.ſ.com.vtriuſ.iudic. Itē an diſpoſitio huius legis habeat locū in feudalib⁹, vide gl.& Barba. in c. ad noſtram.de reb.eccle.nō alie. Item an habeat locū in pignore ſecūdo ſubrogato loco primi pignoris, ſeu in alia cautione ſubrogata loco pignoris, vide Ro.ſing. dlxxv.incip.ego legi. Item aduerte, quia in quocunq; contractu deceptio eſt in pretio, debet attendi ipſe cōtractus: vide Ang.cōſil.clxxxviij. incip. prout patet ex themate.in v.co. Quid autē ſi decipiatꝛ procurator vēdens an requiratꝛ deceptio in dimidia an ſuffi ciat in ſexta, vide ſingulariter Panor. in c. Quintauallis. in xvij. colū. extra de iureiur. Et circa materiam huius legis vide quæ ſcripſi in l. ſciendū. & in l.ſi quis cū aliter ff.de verbo.obliga. vide Bar.oīno in l. j.C. de pręd.curial. li.x. Ange.in l.j.C. de pſcri. xxx.ann. Itē an habeat locū in cōtractibus ſtricti iuris, & in tranſactionibus, vide Alex. conſil.ccxcj. in pe.col. Et de trāſactionibus vide Iaſo.in l.fratris.C.de trāſact. Item vide de materia Alexā. cōſi.cclxx. Areti.latè in l. ſi quis cū aliter.de verb.obliga. Itē qp ſufficiat eſſe plus vel minus dimidie in modico, vide Alexā. conſil. dviij.in iij.colū. Itē qp non habeat locū in remiſsione facta ex mera liberalitate, vide Bar. conſil. lxxx.in j.col. Item qp illud dicitur eſſe licitū decipere vſq; ad dimidiam, non habet locum in eccleſia, vide Bart.in trac.differen.in ix. col. Itē an habeat locū iſta lex, ſi res, quę valebat centū, fuit vēdita pro decem eo pacto, ſi in paſchate non ſolueretur ſimpliciter iuſtum pretium, vide Bal.in c.j.qual.do.feu.proprie.priue. Et ibi etiā ſi emptor renūciaret huic legi, an videatꝛ renūciaſſe etiā venditor. Item quādo vēditio eſt facta citra dimidiā iuſti pretij, ſi res empta ſit perempta ſine culpa emptoris, an poſſit venditor hoc nō obſtāte agere ad iuſtū pretiū vide Crem.ſing.lxxxvj. Item ſi res fuit vēdita quinquaginta, & teſtes dicūt qp valet cētū & vltra, an pōt intētari beneficiū huius legis, vide Feli.in c.cū cauſa.in prin.extra, de teſtib. Et ibi etiā circa finē declarat quomodo liceat contrahentibus ſe inuicē decipere. Quid aūt in minore, qui fuit deceptus vltra dimidiā, qui tamen iurauit nō cōtrauenire aliqua ratione vel cauſa, & qui renunciauit omni beneficio, poſsit dicere nullū, vel petere vt reſcindatꝛ rōne enormiſſimæ læſionis. vide latè Com.cōſi.clxxx.cōcludētē qp ſic: incip. videtꝛ prima fronte. Et ibi etiā ponit an decretū iudicis appoſitū ei obſtet, & an ſit neceſſaria abſolutio à iuramēto, & alia vide per eū. Pro quo vide etiā latè Anto.de But.cōſil.xlv.incip.domina Orabilis per totū. prout etiā ſcripſi dimi-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

in auẗ. ſacramẽta puberũ. ſ. ſi aduerſus vendit. De iſtis omnibus vide etiã Barb. in c. cũ cauſa. col. pe. & pręced. de empt. & ven. Itẽ an beneficiũ huius legis habeat locum in cõtractu, in quo interuenit decretũ iudicis, vide Alexã. in l. pretia rerũ. in iiij. col. ad leg. Falc. Barba. in c, cùm dilecti. in. ij. col. de emp. & vendi. vbi ponit aliàs quatuor limitationes. Itẽ quid ſi teſtes deponũt de dimidia iuſti pretij & plus, an ſufficiat ad reſciudẽdum, vide Iaſ. in l. cùm furti. ad finẽ. ff. de in litẽ iuran. An aũt remediũ huius legis habeat locũ in feudo & emphyteuſi, vide Iaſo. in l. de quibus. colũ. viij. circa finẽ. cũ ſeq. ꝙ habeat locũ in feudo, vide Barba. in c. ad noſtrã in j. notab. de reb. eccleſi. non alien. ꝑ illum text. Itẽ an remediũ huius legis habeat locum, quando vẽditio eſt facta cũ ſub haſtatione. Et de alijs limitationibus vide Barba. in c. cũ dilecti. in j. & ij. co. de emp. & vẽd. Et vide etiã ibi in pe. & vlt. col. & multa etiam ponit in c. cũ cauſa. eo. tit. in materia huius legis. Et ibi in ij. colũ. ponit ſi vẽditio fieret per procuratorẽ, an dominus poſſet petere ceſsionẽ, licet nõ eſſet læſus vltra dimidiã. Et poſtea in colũ. iiij. & ſeq. ponit quid ſi interueniret iuramentum, vel vendens donaret ſ. plus & multa alia & ibi etiam in vlt. colũ. ponit ꝙ ſi in re vendita reperiatur theſaurus, an poſsit reſcindi venditio remedio huius legis. & an illud quod dictũ eſt ſ. an habeat locũ iſta lex in cõtractu emphyteutico, vide Paul. de Caſt. conſil. ccclxxxv. in noua impreſsione nouorũ. An autẽ poſsit renunciari beneficio huius legis, & quid ſi adeſſet iuramentũ, & quid de alia, vide latè per Barba. in conſil. xxj. vol. iiij.

a dimidiam[a] iuſti pretij, poteſt agere vt res reddaẗ.
vel iuſtũ pretium ſuppleatur. h. d. ¶ No. quod di-
1 xi in ſummario. ¶ † Op. & videtur ꝙ liceat cõtra
hentibus inuicem ſe decipere: vt ff. de mi. l. in cau-
ſa. l. iij. §. penul. & j. eo. l. ſi voluntate. Sol. Illa lex
ſi voluntate. determinatur ꝑ iſtam: dum tamẽ nõ
decipiatur quis vltra dimidiã iuſti pretij. Circa le-
2 gem noſtrã procedã ꝑ ordinem gl. ¶ † Quęro, qua
actione petatur reſciſsio venditionis, ſecundũ for
mam huius legis. Quidam dicunt, per officium iu
dicis, & ſic per modum reſtitutionis in integrũ ex
clauſula generali, ſi qua mihi iuſta cauſa eſſe vide-
biẗ: vt ſ. quib. ex cauſis maio. l. in cõtractib⁹. Glo.
dicit, ꝙ imò petitur actione ex eo cõtractu: quia in
bonæ fidei iudicio veniunt ea, de quibus non eſt
cogitatum: vt infrà, de actioni. empti & vend. l. ſe
cunda. Effectus iſtarum opinio. eſt magnus. Nam
ſi agitur officio iudicis, finietur quadriẽnio. Si agi
tur actione, durat xxx. annis. & ideo pro eius de-
claratione dic, quandoq; contractus emptionis &
vẽditionis eſt ab initio ipſo iure nullus: quãdoq;
venit reſcindendus. Primò caſu aut hoc cõtingit
ex contrahentium diſpoſitione: & agitur ad reſol
uendum contractum, quatenus de facto proceſsit
actio ex eo contractu: vt ff. de contrahen. emptio
ne. l. ſed Celſus. §. ſi fund⁹ annua. & l. ex empto. §.
is qui vna. de actioni. empti. Si verò hoc contingit
abſq; diſpoſitiõe cõtrahentium: tunc non agitur
actione ex eo contractu: ſed de dolo, vel alia: vt l.
& elegater in princi. ff. de dolo. Ita debet intelligi
infrà, eodem l. ſi dolo. licet gl. ibi aliter ſentiat, &
malè. Secũdo caſu quando ab initio valuit, ſed ex
poſt facto petitur reſcindi: aut ad iſtã reſciſsionem
eſt prodita ſpecialiter aliqua actio: vt ſi facta eſſet
metu: & non eſt dubium ꝙ illa agitur: vt ſuprà, le
ge proxima. Item ſi modus reſcindẽdi eſſet intro
ductus aliquo ſpeciali fauore: vt per reſtitutionẽ
in integrum, quæ conceditur minorib⁹ per titul. ſi
aduer. venditionem. Si verò petitur reſcindi de iu
re communi, non ex aliquo ſingulari fauore: tunc
agitur actione ex eo contractu: vt l. ex empto. §. ſi
quis virginem. ff. de actio. empti. Ita debet intelli
gi infrà, de actio. emp. l. vendi. Nunc ad propoſi-
tum: cùm hic petatur reſcindi de iure cõmuni, qđ
non datur aliquo ſpeciali fauore, debet peti actio-
3 ne ex eo cõtractu. & ſic eſt vera opi. gl. ¶ † Quęro
ſecundò quid econuerſo, ſi eſt deceptus emptor,
quia emit rem vltra dimidiam iuſti pretij? Glo. q̃
4 eſt j. idem dicit, & bene eadem ratione, ¶ † Quęro
quid in alijs contractibus bonæ fidei, ſi aliquis eſt
deceptus vltra dimidiam iuſti pretij? Reſpon. licet
gl. non tangat, idem in omnibus contractibus: vt
ſ. ex quibus cauſis ma. l. in contractibus. & quod
5 ibi no. & ſ. cõm. vtriuſq; iud. l. maiorib⁹. ¶ † Quæ
b ro tertiò, quid in contractibus ſtricti iuris[b]. Dicit
gl. ꝙ tunc obſtat exceptio doli: vt l. ſi quis cũ ali
ter. ff. de verb. obl. dicit Cyn. ꝙ in hoc eſt vis: quia
cùm exceptio doli ſit odioſa, ergo ſi ſoluiſſet, non
poſſet repetere, ſed in cõtractibus bonæ fidei etiã
poſt ſolutionem factã poteſt agi, vt reſcindatur,
vt hic: quod non placet. nam illa exceptio doli di-
citur odioſa, quæ oritur ab initio ipſo, nõ illa, quæ
oritur ex poſt facto, vbi non eſt commiſſus dolus
in contrahendo: ſed dolum facit in eo quod petit.
Ita no. in l. qui ſe debere. ff. de cõdic. ob cauſam. &
clarius in l. qui exceptionem. ff. de condi. inde. Sed
iſta exceptio doli eſt huiuſmodi: vt d. l. ſi qs cùm
c aliter. ergo &c. Eſt ergo differẽtia[c] inter cõtractus
bonæ fidei & ſtricti iuris. Nam in contractibus bo
næ fidei, antequã ſoluat, habet exceptionem: vt ſ.
de hære. vend. l. qui nondum. Item poſt rẽ tradi-
tam habet actionem, quæ eſt bonæ fidei, vt hic:
ideo in ea veniũt vſuræ, & aliæ actiones. Sed in cõ
tractibus ſtricti iuris, antequã ſoluat, habet exce-
ptionẽ: poſtquã ſoluit, habet cõdictionẽ indebiti,
quæ eſt ſtricti iuris. & in ea vſuræ nõ veniunt: vt
6 l. j. ſ. de condi. inde. ¶ † Quæro, quid ſi contractus
d bonæ fidei deductus ſit in ſtipulatione,[d] vt quoti-
die fit in quolibet inſtrumẽto? Reſpon. idẽ, quod
in cõtractibus bonæ fidei. Hoc videtur ſentire gl.
in d. l. ſi quis cũ aliter. & ibi plenè dixi. & hoc etiã
7 videẗ ſentire hic, ſi diligẽter inſpiciatur. ¶ † Quæ-
ro, vtrũ hęc lex habeat locũ in cõtractu trãſactio-
e nis?[e] Tex. videtur ꝙ non in l. Lucius. §. fina. ff. ad
Trebel. Contrarium dixi vobis in l. ſi quis cùm
aliter. Tamen eſt aduertendũ, ꝙ ſi in tranſactione
aliquis eſt deceptus vltra dimidiã valoris rei: tũc
non haberet locũ iſta materia: vt d. l. Lucius. §. fi.
ſed tunc habet locum quando eſt deceptus vltra
dimidiam illius, quod valebat ille dubius euẽtus
litis. arg. ad hoc quod habuiſtis not. in l. per diuer-
8 ſas. in glo. magna ſ. man. Et † per hoc ego cõſueui
f dare talem doctrinam:[f] quando arbitramentũ pe
titur reduci ad arbitrium boni viri, ad detegẽdam
iniquitatẽ arbitramẽti, cũ arbitramentũ ſit tranſ-
actio, vt dixi vobis in auẗ. ſi verò contigerit. ſ. de
iudi. ꝙ no. in corpore vnde ſumitur: & nõ ſuffice-
ret probari ꝙ arbitrio arbitratus eſt aliter, quã ius
eſſet: ſed debet ꝓbari ꝙ arbitratus eſt ipſe minus
vel plus, quã valeret dubius litis euẽtus & iſta eſt
ſolẽnis practica. ¶ Quæro, quid ſi maior, qui vẽdi
g dit, iurauit[g] non venire contra: an † per iuramentũ
9 perdat beneficiũ huius. Gloſ. tenet ꝙ ſic. Facit ſ. ſi
aduer. vend. l. j. & auẗ. ſacramẽta. Quod intellige,
niſi fuerit dolo vel metu inductus: quia tũc etiam
de iure canonico non tenetur ad obſeruantiã iura-
10 menti. ¶ † Quæro, quid ſi minor iurauit[h] nõ veni
h re cõtra ratione minoris ætatis. Et tunc nõ eſt du-
bium, ꝙ non perdit beneficium huius legis. Non
enim cõpetit ratione minoris ætatis. Sed an per-
dat beneficium reſtitutionis in integrũ. Dy. dicit
ꝙ nõ, niſi de hoc fuiſſet certificatus: quia iuramen
tum non extenditur ad ea, de quibus non eſt cogi
tatum: vt l. fin. ſ. de non nu. pecu. & l. fi. qui ſatiſd.
cogan. ad munici. l. fi. in prin. Sed illud, quod quis
ignorabat, non videtur cogitatum: vt l. mater. de

a ¶ Vltra dimidiam. Materiam huius legis vide in c. cùm dilecti. de emp. & venditio. Et hanc legem ſingulariter ampliauit Bart. in l. ſi ſocietatem. §. arbitrorum. in fi. vj. col. ff. pro ſocio. ſed ſub dubio, fortè. Item limita, qñ quis dãnatus eſt vendere rem ex vltima voluntate, ſecundũ Bal. in l. Imperator. §. ſi centum. de leg. ij. per illum tex. quod intellige ſi taxauit certum pretium: aliàs ſecus. l. ſi fideiuſſor. §. meminiſſe. de leg. j. Ad quod bene facit gl. in l. ait pretor. §. permittitur. in verbo, auditurũ. de mino. Adde quod no. dixit Bar. per l. ſi fundum ſub cõditione, §. ſi libertus. de leg. j. Sed pone ꝙ res valebat centum: vendita fuit pro decem cũ pacto ꝙ ſi in paſchate ſoluentur, adimpleatur iuſtum pretium: an habeat locum remedium huius legis? dic ꝙ nõ, ſecundùm Bald. in c. j. qualiter dominus propri. pri. & ibi ſubdit, ꝙ ſi emptor renunciauit huic legi, non videtur renũciare vẽditor: arg. l. iubemus. ſ. ad Velleia. & l. ſi vnus. §. in ſumma. de pac.

Sed an ratione læſionis poſsit reſcindi pactum, vel trãſactio, vel renũciatio eius quod pẽdebat ex futuro euentu, vide Bal. in l. j. ſ. de pact. Limita etiam hanc materiam, niſi decretum iudicis interueniſſet, ſecundùm Bar. Bal. & Ange. in l. j. j. de prædijs curialium quem ſequitur do. Abb. in c. cũ dilecti. ſed Bal. hic contra. & Io. de Imo. in l. ſi quis cũ aliter. de ver. oblig. Sed idem Abba. in ca. cùm cauſam. de emp. & vend. tenet contra Bar. quia licet decretum excludat præſumptionẽ deceptionis: non tamen excludit probationem in cõtrarium: ſicut minor vendẽs cũ decreto, tamẽ auditur in reſtitutione. l. magis. §. penultimo. de rebus eorum. ca. j. de reb. eccle. nõ alien. in ſexto. ſecũdum eum. & cõtra Bart. tenet etiã hic Bald. in repet. Quid autẽ ſi res eſſet ſub haſtata, vide ſingu. Bald. & Ang. in l. j. j. pro empto. & in l. pretia rerum. ad legem Falci. Et no. ꝙ licet Bald. hic teneat, ꝙ eccleſia non poſsit petere in cõtractu venditionis reſtitutionem in integrũ, ſi ſit decepta vltra dimidiam iuſti pretij: tamen Abb. Sicu. in c. cùm dilecti. præalleg. tenet cõtrarium, licet nõ faciat mentionem de Bald. Mouetur per illum tex. ibi in fin. dum dicit, reſeruata, &c. Item: quia remedium extraordinariũ eſt pingue, & c. iuxta not. in c. ex parte. de reſcri. & in c. j. de reſti. in inte. lib. vj. Poſſet tamen dici ꝙ text. in d. c. cùm dilecti. non poſsit intelligi in reſeruatione reſtitutionis: quia ibi erat eccleſia cõtra eccleſiam: ergo non habet locum reſtitutio. l. verum. ff. de mino.

b ¶ Stricti iuris. Ioã. And. in c. dilecti. de emp. & vend. tenet ꝙ iſta lex habeat locũ in promittente. de loca. de alijs mihil dicit. Tu dic de omnibus. vide.

c ¶ Differentia. Bal. hic dixit in contractibus ſtricti iuris, habet locum condictio incerti.

d ¶ In ſtipulatione. Abb, in d. c. cũ cãm. poſt gl. tenet opi. Bar. hic cõtra Bal.

e ¶ Tranſactionis. Contra Bart. Flor. alleg. tex. in l. quod ſi deferente. ff. de dolo, quam partem videtur tenere Inn. in c. cùm cauſam. de empt. & ven. Pro quo vide ibi Io. And. in nouella.

f ¶ Doctrinam. Vide Bar. in d. l. ſi quis cum aliter. hic alleg. & in §. arbitrorum, ſed Bal. hic in viij. q. tenet contrarium.

g ¶ Iurauit, Quid autem ſi ſimpliciter renunciauit omnibus beneficijs: vide Bald. hic in vij. col.

g ✠ *P. P A V, P.* ¶ Iurauit. Vide do. Ant. cõſ. lij. q dicit ſec⁹ eſſe, ſi nõ interueniret iuramẽtũ. Itẽ ꝙ etiã nõ eſt ex toto verũ, qñ iurm̃ interuenit.

h ¶ Minor iurauit. Vide glo. in c. cùm cauſam. de empt. & vend. quã ſequi-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

tur Hoſt.in c.cùm contingat.de iureiuran.Io.And.in d.c.cùm cauſam.ſe
quitur opi.Dyn.in conſi.quod ibi refert de verbo ad verbum. & idē Fed.
de Se.in conſi.cxxiij.ſed Archi.in c.quāuis.de pac.in vj. cōformat ſe cum
opi.Bar.& vide Bar.in l.ſciendū.& quod ibi dixi,de verbo.obli. Et adde
φ Petr.de bella pert.tenet minorem excludi ab omni beneficio:quia qui
omne dicit, nihil
excludit.xix.diſ.c.
ſi Romanorū.c.ſo-
litæ. de maiorit. &
obe.& Io. An.vbi
ſ. alle. p Dy.id qđ
voluit gloſ.no.in l.
fin.§.proinde.ff.ad
Velleia. φ mulier
non poſsit renun-
ciare Velleiano,ni
ſi certiorata. Plus
dicit Fed. in conſil.
cxciij. & refert do.
Abb.in d.c.cū cau-
ſam φ etiam ſi in
inſtrumēto minor
fuerit certioratus à
notario,non p hoc
fit fides de certiora
tione:quia notario
creditur in his,quę
geſta ſunt cōtra ſe,
nō à ſe. arg.l.oīb⁹.
C.de teſt. quod eſt
valde no. ſubdit ta
men ipſe do. Abb.
in hoc videndum
eſſe quod no. Inn.
in c. quoniam con-
tra.de probat. & φ
communis practi-
ca habet in ſe con-
trariū. & opi.Dyn.
etiā ſentit Cyn.hic
do. Anto.in c.cùm
cauſam. dicit,φ in
dubio præſumen-
da eſt certioratio:
quia non eſt veriſi
mile ſe venire ad
actum iuramēti ſi-
ne certioratiōe:ſeu
vbi conſtaret nō in
terceſsiſſe.tenet o-
pinio.Dyn.quia emens non conſentit.Et approbat etiam hāc opi.ſecun-
dum do. Abb.Io. And.in c.j.de commo. Et de hoc an præſumať certiora
tio,vide gl.in d.l.fi.§.pe.ad Velleia.& do. Abb.ſequitur opi. Bar.& com
munē:quia,vt dicit Archi.in d.c.ij.de pac.in vj.iura in illa parte requirūt
certioratione. Item quia iuramentum eſt de iure diuino, & innititur iuri
naturali,à cuius ignorātia nemo excuſatur.xxxviij. diſtinctione.quia ea.
& l.ij.cum ſimilibus.ſ.de in ius voc.Si tamen minor eſſet læſus,poſſet pe
tere abſolutionem à iuramento,argu.no.in c.cùm contingat.de iureiurā.
& in ca.ij.de pact.in vj.& refert domi. Ant.in d.c.cùm contingat.ſe con-
ſuluiſſe φ etiam ſi interueniant verba magis ſpecificata,vt quia minor di-
cat ſe velle donare totum,quod plus valebit etiam in magna quantitate,
φ in minore præſumitur deceptio.arg.l.ſi qs cū ſciret.ff.pro empt.& ideo
dicit domi. Abb.in d.c.cùm cauſam.Et credendum in minore.vbi poſſet
petere abſolutionem à iuramento,propter enormiſsimam læſionem,in-
telligendo φ nō donauerit quod plus valebat: quia nō præſumitur con-
ſenſiſſe in tanta deceptione.Item quia iuramentū videtur illicitū ex par-
te recipientis, cū interuenerit ex parte ſua dolus ex propoſito vel re ipſa:
quo caſu petit abſolutionem à iuramento,iuxta no.in ca.j.& c.debitores.
de iureiuran. Alex.aduerte:quia ratio ſ.poſita, videlicet φ iuramentū ſit
de iure diuino,non valet quia nō trahitur ad incognita,iuxta not.p Bart.
in l.ſi quis pro eo.cum ſimul.de fideiuſ.Bar.hic in x.q.loquēdo in ſimpli-
ci renunciatione ſine iuramento,dicit φ in muliere,minore,& ruſtico re-
quiritur certioratio.Vide eum etiam hic in x.q. Adde an hæc lex habeat
locum in locatione,Bal,conſi.xcij.iij.li.& conſi.cccxxiij. & an habeat lo
cum in ſciente valorem rei:vide Alex,conſi.cxxvij.iij.lib.& an in minore
iurante,vide per eundem conſi.lxxxviij.eo.lib.pulchrè per Bald. conſil.
xl.iiij.lib.vbi tenet φ iuramentum non operetur certiorationem.De quo
etiam vide in auť.ſacramēta puberum,& an hæc lex habeat locum in in-
ſolutum datione:vide Oldra.conſi.xxxvij.

inoffi.teſta.ergo &c.Contrarium determinaui vo
bis per tex.in l.j.ſ.ſi aduer.vēdi.& in auť.ſacramē
ta.vbi ſufficit φ iuret non retractare contractum.
Nec obſtat quod dicit Dy.nam fateor φ iuramen
tum non extenditur ad illud,de quo non eſt cogi-
tatū,ſubaudi ſpecialiter,vel generaliter.Simile ha
buiſtis in l.ſub prætextu.ſ.de tranſac.ſed hic ſaltē
11 generaliter eſt cogitatum. Nam†eo φ iurat ſuper
facto,videť iurare ſu p omni iure deſcēdente ex eo
cōtractu:vt l.duob⁹.§.ſi qs iurauerit.ff.de iureiu-
ran.Si verò iurat non venire contra ratione mino
ris ætatis,vel alia quacunq; cauſa:tunc non eſt du
bium φ non poteſt venire contra, per remedium
huius legis:quia etiam de hoc eſt iuratum.Si verò
iurat ſimpliciter non venire contra,tunc iuramen
12 tum†repræſentat eum maiorem,& nō facit plus:
vt in auť.ſacramēta.ſecundū gl.hic poſitā:& ſic in
dubio minor videť iurare,nō venire contra, ratio
13 ne minoris ætatis.¶†Quæro,quid ſi emptor iſtā
rem alteri vendiderat,& tradiderat:an cōtra eum
poſsit agi actione iſta.Gl.determinat φ ſic:& be-
ne.Secus ſi fortuito caſu periſſet.qđ dic vt in glo.
14 ¶†Quæro,quid ſi dictum eſt in inſtrumēto,φ il-
lud quod plus valet,dedit,& donauit tāquā bene
a merito:ᵃan per hoc videatur receſſum à beneficio
huius legis? Azo in ſumma hui⁹ ti. videtur dicere
φ ſic.Facit pro hoc ff.de contrahē.empt.l.cū in vē
ditione.& l.ſi quis donationis.& quod no.ſ.de cō
trahen.emp.l.ſi donationis. hoc non placet mihi,
primò per l.ab Anaſtaſio.ſ.mand.Sed poſſes dice
re φ eſt ſpeciale in odium redimētis litem. Probo
ergo alia ratione,& hic aduerte, qa eſt veritas. Et
per hoc reſpondeo ad leges,quæ faciunt in cōtra-
riū. Aut enim quis ſcit valorē rei, & iſte bene pōt
pretio viliori vendere:& ſic partem donare.Ita lo
quitur l.ſi quis donationis.ff.de contrahen.empt.
etiā ſi illa verba non eſſent appoſita in contractu:
hæc lex non haberet locū in ſciēte valorē rei,vt j.
b dicā.Sed ſi aliqs valorē rei ignorat,ᵇ p hæc verba:
15 †& quod plus valet, &c. videtur velle donare,ſi
valet plus modico:& ad modicum tantū refertur
hæc adiectio:vt l.hæc adiectio.de ver.ſigni.& de
in litē iuran.l.cū furti. Vnde habebit beneficium
huius legis deducto illo modico,qđ videť donare.
Præterea,ſaltē in illo cōtractu donationis eſt de-
ceptus vltra dimidiā illius pretij,quod donare in-
tēdebat:& ſic arbitror φ pōt venire contra:id eſt,
tanquā deceptus in vēditione.qđ plus placet.vel
ſaltē tanquā deceptus in illo cōtractu donationis.
c ¶Vidimus perfectè ᶜ theoricā huius legis videa-
16 mus nūc practicā.Et primò habem⁹†videre qua-
liter debeat formari petitio in lege noſtra. Circa
quod debes videre primò,quid debeat narrari.ſe-
cundò,quid cōcludi.narrari debet quod tēpore vē
ditionis res valebat tātū: & φ vēditor errore du-
ctus vēdidit eā pro viliori pretio,ſeu p tāta quāti
tate:& ſic eſt deceptus vltra dimidiam iuſti pretij.
Iſta debet eſſe narratio.Primò φ res valebat tātū
tēpore vēditionis,nō tēpore petitionis.Probať j.
d eo.l.ſi volūtate.ᵈin fi. Et ſic bene aduertas,φ peti
tio & articuli referātur ad tēpus vēditionis. Secū-
dò,φ errore ductus vēdidit pretio viliori. Probať
j.ſi maior factus.l.j.&.ſ. cōmunia vtriuſq; iudi.l.
maiorib⁹.in eo qđ dicit pperā.Tertiò,φ vltra di-
midiā iuſti pretij.Hoc ſic probatur in hac l.Debet
etiā in narratione poni,φ paratus eſt vēditor reſti
tuere pretiū quod recepit: vt hac l.Cōcluſio verò
qualiter debet fieri,poteſt eſſe huius varietas.Pri-
mò poteſt fieri vno modo,φ in cōcluſione ſolū pe
tam mihi rē reſtitui, & iſtud veniat iure actionis:
ſed p officiū iudicis dabitur emptori facultas reti-
nendi rē,& ſupplēdi iuſtū pretiū:vt hic.ſicut dici-
mus in actione noxali:vt l.miles.§.qui decē.ff.de
re iud. Vel aliter,& iſtud magis laudo,φ libellus
e cōcludat alternatiuè:ᵉſcilicet, peto eū mihi cōdē-
nari,vt dictā rē reddat,vel iuſtū pretiū ſoluat,vel
ſuppleat:vt pbatur hic in d.l.j.j.ſi maior fact.rat.
alie.habue.quod dixi,quādo vēditor eſt decept⁹,
& agit cōtra emptorē:totum ecōuerſo debet dici,
quādo eſſet deceptus emptor,& ageret cōtra vēdi
torem,tam in narratione quā in cōcluſione, vt de
17 facili per te potes perpēdere.† Vidimus de modo
f petendi.Videamus de modo probādi.ᶠEt hic ſunt
duo, in quibus eſt dubium. Primò qualiter pro-
babitur valor rei.Secūdò qualiter probabitur er-
g ror.Circa primum,glo.hic ponit quædam,ᵍ quæ

videntur

a ¶Benemerito. Adde Bar.in l.ſi quis cùm aliter.de ver.obl.& in l.ab Ana
ſtaſio.ſ.mand.Sed aliter dicit Bart.hic in vij.q. per Bal.in l.cùm filius.§.
pater cum filia.de leg.ij.

b ¶Ignorat.Vide Bar.hic,in iiij.q.Fallit in adminiſtratoribus ſcienter ven
dentibus,ſecundùm Bal.hic,in viij.q.

c ¶Vidimus perfectè.Et per Bal.in l.maioribus.C.commu. vtriuſque iu-
di.per Moder. In-
ſtit.de act.§.ſi quis
agens.

✠POMATES.

d ¶L.ſi voluntate.
Vide Ange. conſi.
cccxj.col.iiij.ī prin.
de proba.Imo.cōſ.
xxx.& Are. cxxv.
& aliqd per Alex.
lxviij. col.ij. vol.ij.
vbi dicit,φ nō præ
ſumitur mutatio p̄
tij,niſi probetur.&
cxxxiij.ad fi.vol.j.
vbi idē dicit. & vi-
de etiam ipſum ad
hæc cōſ.xxviij.col.
ij. volu.v. & nō ab
re.Aret.c.liij.col.ij.
in ver. cōfirmatur.
vbi dicit rē,cui on⁹
eſt annexū, minus
valere, quāſi foret
libera etiam ſi eſſet
onus fideicōmiſsi.
Et vide oīno tex.ī
ca. cū Ioānes.& ibi
Panor. in v. not.&
ibi addidi etiam de
fide inſtru. & vide
etiā Alex.cōſi.clv.
in fi. volu.ij.vbi po
nit vnū modū hoc
probādi, & non ab
re.Feli.ī c.ad aures.
col.pe.in fi. & ſeq.
de reſcri. Alex.in l.
pretia rerū.ff. ad l.
fal.& cōſ.xlvj.col.
ij. vol. iij. vbi ponit
etiā qualiter teſtes
deponentes ſuper
valore rei, debent
ſcire eius qualitatē:
& qualiter probetur φ ſit vendita citra dimidiam iuſti pretij:& an ſuffi-
ciat φ pbeť φ alia res ſimilis valeret.niſi tm̄:& qb⁹ magis crediť:an teſti-
bus deponētib⁹ rē valere niſi tm̄: an verò deponētib⁹ valere tm̄ & vltra.

e ¶Concludat alternatiuè. Adde text.& doc.in c.ad noſtram.de empt.&
ven.& Bal.in l.maioribus.& hic,in xj.q.qui reprobat illam formam con
cluſionis libelli.de qua hic per eum in xv.q.

f ¶Probādi.Quid aūt ſi teſtis dicat rē valere tātū,an pbet: vide Bart.in l.
fi.C.de p̄diis,& omnib⁹ reb⁹ naui.lib.xj.& ibi oīno vide.Et an teſtis de-
ponēs ſuper æſtimatione debeat reddere cauſam,etiā nō interrogat⁹:teti
git Bar.in tract.de teſti.quē reaſſumpſit Bal.ī l.ſolā.in iij.col.de teſt.& hic
in repet.& Bal.ī l.j.j.de ſent.q̄ p eo qđ intereſt.in vij.col.Et de hac mate
ria,& qūo pbetur valor rei,vide Moder.Inſti.de acti.§.ſi qs agēs. Sed an
per inſtrm̄ veterū emptionū probeť valor rei ad præſens,vide ſecundùm
Bal.in l.j.in vlt.col.j.de ſent.quæ pro eo quod intereſt.ibi:quid ſi inſtru-
mēta ſint ſingularia.& vide hic Bal.in pe.col.Et ad hoc not.vide Imol.in
l.qui Romæ.§.cohæredes.in vlt.col.de verb.obli.& do.Ant.& Inn.in c.
pe.de emp.& ven.& valor rei probatur ex quātitate redituū:vt vult hic
Bar.in fi.vide bonū tex.in l.ſi fundū p fideicōmiſſum in prin.de lega.j.&
quod ibi not.in l.ſi quos.j.eo.Facit tex.no.in l.qui bonis.de ceſ.bo.& qđ
not.Imo.in l.apud Iul.§.hæres.de leg.j.& Bar.in l.ſocietatē.§.arbitro-
rū.pro ſocio & quod no.Bar.in l.ſi fundū.de rei vēdi.Itē nō habet locum
remediū huius legis,in iudicio,puta ſi res adiudiceť pro minori pretio,ſe-
cūdùm Bal.ſingulariter in l.ordo.C.de exec.rei iudic.in d.l.ſi quis cū ali-
ter.de ver.obl.vbi de materia.Et adde φ materia hui⁹ legis habet locū in
omnibus cōtractibus bonæfidei. Tex.eſt & ibi gl.no.in l.in maiorib⁹.cō
munia vtr.iu.& ibi p Bar.& Bal.ibi vide formā libelli.& etiā hic p Bart.

g ✠ P. P A V. P.¶Ponit quædam.Vide circa hoc do.Anto,conſil.
lij.incip.tota ergo difficultas.circa medium.Et quid ſi teſtes dicant de di-
uerſis,an concordent ſaltem in minori;vide Sali,hic colum,penul,Areti.
conſil,lxv,colum,j.

❧POMATES. a
a ¶ Primò dicit. Vi-
de ad hoc plenas re
miſsiones per Feli.
in c. cũ cauſa. j. col.
cũ ſeq. in ver. in gl.
ij. de teſt. & aliquid
per Ant. de But. in
conſi. liij. colũ. ij. &
Maria. in ca. dilecti
filij. col. ij. de for. cõ
pe. & Aret. conſil.
cxxvj. & Alexan.
conſi. clxxx. colũ. j.
vol. ij. vbi generali
ter dicit ꝙ ad gra-
vandum tertiũ nõ
attenditur id, quod
vnus vel duo fece-
rũt: ſed id, quod cõ
muniter fieri ſolet.
❧ *P. P A V. P.*
b ¶ Reditus. Quia ſe
cundũ reditum da
tur pretiũ. l. ſi fun-
dum per fideicom-
miſſum. in princip.
cum gloſſ. de leg. j.
vbi vide.
c ¶ Ad reſcindendã.
Ad hanc legẽ vide
omnino Cy. hic, &
quod not. Bar. in l.
iij. §. hæc pœna. ff.
quod quiſq; iur.
❧POMATES.
d ¶ Si voluntate. No.
ex iſto tex. ꝙ mul-
ta tractãtur, q̃ non
perficiunt. De quo
vide Alex. cõſ. xix.
col. iiij. vo. iiij. & cõ
ſi. xiij. col. vj. vol. j.
& conſi. xxviij. col.
ij. & vide aliquid p
Fel. ĩ c. ſi. col. ij. ver.
not. vlti. de proba.
Vide etiã ad iſtum
tex. Bar. conſi. viij.
col. j. vol. ij. Not. tñ
ꝙ licet multa tra-
ctentur, quę nõ pfi
ciũtur, ꝙ tñ ex tra-
ctatu præcedenti
ſumitur coniectura
ad ſequẽtia: vt per
Alex. cõſi. j. col. vj.
vol. iij. Et ad primũ
no. Barto. hic, vide
Barba. conſil. xvij.
colum. iij. vol. ij. &
Alex. ĩ l. vinũ. in v.
no. ff. ſi cer. pe. Vid
etiã nõ ab re Alex.
cõſ. lxviij. co. ſi. vo.
iij. & xxxvj. vbi po
nit pulchrum exẽ-
plũ vo. v. & cxlviij.
col. ij. eod. & Bald.
ccxliiij. j. parte. vbi
dicit ꝙ aliud eſt tra
ctatus, aliud cõclu-
ſio.
❧ *P. P A V. P.*
e ¶ Si voluntate. Ad
declarationẽ huius
legis ꝙ licet contra
hentibus ſe inuicẽ
decipere, vide Feli.
in c. cũ cauſa. circa

videntur mihi multũ dubia. Primò dicit,[a] ꝙ non
ſufficeret, ſi teſtis in cauſa ſciẽtæ diceret interroga
tus quomodo ſcit ꝙ res valebat tantũ dicto tpe,
reſpondet ꝙ ipſe tantũ dediſſet. l. ix. teſtes hoc di
cerẽt, nõ ſufficeret: nã quilibet eſt ſingularis in di
cto ſuo, & nõ habet conteſtẽ. ergo &c. vt l. iuriſiu
randi. §. de teſt. licet gl. nõ aſsignet iſtam rationẽ.
Præterea, iſtud, quod hic dicit, requirit ꝙ ſit dece
ptus vltra dimidiã iuſti pretij, hoc eſt, cõmunis pre
tij: ſed hic quilibet teſtis teſtificat de ſingulari pre
tio, nõ de communi pretio: ergo &c. vt l. pretia re
rum. ff. ad l. falc. Vel poſſumus dicere, ꝙ ſi dicti te
ſtes adderent in eorũ dicto: & ego tantũ dediſſem
pro communi ęſtimatione: ꝙ ibi teſtes probent.
Et licet dicas ꝙ quilibet teſtificatur de ſeipſo, &
18 ſic videntur ſingulares: tamẽ: † quia teſtificantur
circa idẽ, in quo ſunt æqualiter periti, vt in cõmu
ni æſtimatione, videntur eſſe cõteſtes: & quilibet
idẽ deponeret: vt l. nemo eſt q neſciat. ff. duo. reis.
& no. per doct. in ſimili in l. j. j. de ſenten. quæ ꝑ
eo quod intereſt profe. in probatione intereſſe ſin
19 gularis. Eſt ergo † aliud remediũ, ſcilicet ꝙ ĩſpiciã
tur venditiones factæ in illo loco, & in illa cõtra-
ta, & quantitates fructuũ, & rei qualitates. Et ex
hoc colligitur æſtimatio, vide gl. quę bene dicit.
20 Sed propter † hoc hic aduerte. Practica vera, & cla
ra, et indubitabilis eſſet iſta, ꝙ iudex ipſe hoc inſpi
ceret, vel mitteret duos bonos æſtimatores, q hoc
inueſtigarent, & referrẽt. De primo, ſcilicet de iu
dice, eſt tex. in l. ſi. j. de iure do. impe. De ſecundo,
ſcilicet de æſtimatoribꝰ, habuiſtis tex. in l. hac ędi
21 ctali. §. his illud. de ſecund. nu. Dico igitur † ꝙ in
omnibus iſtis, in quibus eſt magis iudiciũ quã te-
ſtimoniũ, iudex debet ponere aliquos bonos ho-
mines ad faciendũ illam æſtimationem, & ad pro-
feredum illud iudicium: vt l. j. de vẽtre inſp. & de
22 fide inſtru. l. comparationes. Sed † quãtum res va-
leat, nõ poteſt videri per oculum: ſed intelligitur
per intellectum. Et ideo debẽt mitti periti in arte
ſua ad hoc faciendum: vt in auth. de alie. & emphy.
§. ſi verò quis. & de non alie. §. quia verò Leonis.
& §. ſi verò alicuius. Et ſic videt voluiſſe intellige
re gl. j. j. e. l. ſi poſita. per leges, quas allegat. Sed ſi
23 † quis vellet probare per teſtes, iſtud eſſet diffici-
le: poſſet tamẽ ſic ꝓbari vno modo leui: ſi de hoc
eſſent teſtes, qui dicerent ꝙ tunc tẽporis ante &
poſt viderunt quã plurimos homines volentes ea
emere pro tanto pretio communi æſtimatione
vbi de hoc non eſſent teſtes, eſſet neceſſe ꝙ de hoc
fierẽt multi articuli. Primò, ꝙ prędiũ illud eſt tã-
b ti reditus[b]. Itẽ ꝙ in cõtrata iſta ꝑdia, quę ſunt tã-
ti reditus dicto tẽpore, & ante & poſt, conſueue-
runt tantùm vendi. Et hoc eſt verum in rebus im
24 mobilibus. In rebus † verò mobilibus, quę conſi
ſtunt in numero, põdere, vel menſura, qualiter de
bet fieri probatio, dixi in l. ꝑtia rerũ. §. nõnũquã.
25 ff. ad l. fal. In alijs rebus † mobilibus, vt in libro, &
ſimilibus, quæ non faciunt fructum, æſtimabunt
res quantum vendi poſſunt: vt l. ſi ſeruus. ff. de cõ
di. furti. &c.

c AD reſcindendam. [c]Hic eſt bonus caſus, quem tene menti perpetuò.

RAtas. Ad poſitionem vnius incõ-
1 uenientis, & ſequitur poſitio
alterius. & hoc allegatur.

d SI voluntate. [d]No. hũc tex. in
fine, ꝙ ad hoc vt
2 poſsit reſcindi venditio ratione deceptio
nis partis dimidiæ iuſti pretij oportet probari tã-
tum in tẽpore vẽditionis rem cõmuniter valuiſſe
vel valere, & non ſit tẽpore vẽditionis dolus. No.
e & vide primã gl. [e]quæ eſt optima ad probãdũ do
3 lum in materia venditionis. & no. iſtos modos.

SI maior. Proteſtatio fctã ab eo,
qui non habet ius ꝓte
ſtã di, nihil releuat: vidiſtis in l. ſi fundũ.
de rei vendica.

S V M M A R I V M.

1 ☞ Quòd quis ꝓſumit ſcire vires ſui patrimonij.

1 QVi ſquis. No. † ꝙ qs ſcire prę
ſumitur facultatem
ſui patrimonij: vt dixi vobis in auth. ſed
cùm teſtator. ad l. fal. Gl. ĩtelligit hãc
f l. in eo, qui eſt deceptus vltra dimidiã iuſti pretij.
Nam in eo qui eſt deceptus vltra dimidiã partem,
f immediatè præſumit error: [f]nec eſt præſumptio
ꝙ ſciuerit. Vide gl. quæ eſt ſuper verbo paulò vi-
lioris. Idem etiam tenent doct. quod tene menti.

S V M M A R I V M.

1 ☞ Aeſtimatio ꝙ fiat ſecundùm rei qualitatem,
& redituum quantitatem.
2 Quod res tantũ valeat, & non plus: quia facta ſub
haſtatiõe tantũ reperitur, nõ eſt ſufficiẽs ꝓbatio.

1 SI quos. Not. † æſtimationẽ fie
ri ſecundùm rei quali-
tatẽ, & redituũ quantitatẽ: vt vidiſtis
ſ. eo. l. ij. Tene mẽti hanc legẽ, quæ eſt
2 bona. ¶ † No. ꝙ nõ eſt ſufficiens probatio, ꝙ res tã
g tũ valet, & nõ plus: facta [g] ſubhaſtatione tantùm
reperitur, & non plus. Debet ergo fieri æſtimatio
ſecundùm rei qualitatem, & redituum quantita-
tem per bonos homines ad hoc ponendos, vt di-
xi ſ. eo. l. ij. quod tene menti, &c.

¶ Additio.

Quando liceat ab emp. diſcedere. Ru.

LEX I.

REquidem. Glo. non
tractat materiam h
huius legis hic, ſed in l.
ab empt. ff. de pact. & idẽ dicam
l. ſeq. cum tit. ſeq.

¶ Additio.

b *Sine cenſu uel reliquis[h]. Rubrica.*

S V M M A R I V M.

1 ☞ Emens fundum à ruſtico, tenetur ad illas col-
lectas tñ, ad quas tenebat ruſticus pro illo fundo.

LEX II.

REi annonariæ.
1 No. ꝙ ille, qui emit † aliquã poſ-
ſeſsionem ab aliquo ruſtico, nõ
tenetur ad collectas, ad quas te-
nebatur ille maledictꝰ ruſticus,
niſi pro illa poſſeſsione, non alijs. quod eſt not.

LEX IIII.

OMnes. Not. ꝙ ille, qui poſsidet
fundũ, debet ꝓ eo ſolue
re collectam, licet ſibi nõ ſit adſcripta
in cataſtro, ſed ſit adſcripta alteri. Bar.

De peri. & commo. rei uenditæ. Ru.

S V M M A R I V M.

1 ☞ Si res euincitur ex cauſa antecedentis contra-
ctus, ꝙ venditor teneatur de euictione.
2 Quomodo ſit denunciandũ vẽditori litẽ motam.
3 Venditori ſcienti litem motã, an ſit denunciandũ.

LEX I.

POſt perfectam.
Hæc lex habet tria dicta. Primũ
dictũ eſt ſatis cõmune. Duo ſunt
ſingularia. Primũ eſt ſatis cõmu
1 ne. Secundũ eſt, † ꝙ ſi res euincit
ex cauſa antecedentis cõtractus, venditor tenetur
de euictione: ſecus ſi ex cauſa, quæ ſequitur poſt
cõtractũ. Tertiò dicit, ꝙ emptor debet denũciare
2 vẽditori, vt adſit cauſæ agẽdæ. Et ꝓ hoc † ego dico
in materia de proteſtatione, ꝙ nõ ſufficeret, ſi ego
dicerẽ, denuncio tibi ꝙ mihi eſt mota lis à tali: ſed
debeo addere, ideo denũcio tibi, vt adſis cauſę agẽ
dæ: vt venias ad defendẽdũ. nõ aũt ſufficit ſimpli
3 citer denunciare. ¶ † No. iſtũ finẽ, ꝓpter quẽ dico
in l. denũciaſſe. §. quid tñ. de adult. quod Dy. in c.
cũ qui certꝰ. nõ intellexit verbũ in illa q. qua quæ
ritur, vtrũ ſi vẽditor ſcit, debeat denũciari ei. & ibi
diſtinguit ſua verba. Veritas eſt iſta, quãdo denun
ciatio ſit ſolũ ad certificandũ te: tunc procedit re-
gula, ꝙ ille, qui certus eſt, nõ debet amplius certi-

finẽ. extra de teſti.
¶ Primam gl. Imò
gl. hic nõ dicit hoc:
ſed in l. dolus. j. eo.
f ¶ Præſumit error.
Adde Bart. in l. ij. ſ
eo. in q. & adde qd
no. gl. & Angel. &
Imo. in l. ſi quis cũ
aliter. in iij. colũ. de
verbo. oblig.
g ¶ Facta ſubhaſta-
tione. Adde Bar. &
quod ibi dixi in l. j.
j. de præſcrip. xxx.
ann. Dicit tamẽ ibi
Bal. & Ang. ꝙ ſub
haſtatio tollit re-
medium l. ij. ſ. eod.
Et ad glo. hic, quæ
ponit quot requi-
runtur ad celebran
dum venditionem
per fiſcũ de re pri-
uati, vide glo. & ibi
Bar. in d. l. j. de præ
ſcri. xxx. an. cũ cõ
cordan. ibi poſitis.
❧ *P. P A V. P.*
h ¶ Vel reliquis. Cir
ca iſtam rubri. quã
Bar. non legit, vide
do. franc. conſil. cv.
Item ꝙ emens te-
neat ad onera, etiã
ſi res non ſit deſcri
pta in extimo ſuo:
vide Bar. latè cõſil.
lxxxiiij. vol. iij. dũ
modo fuerit res vẽ
dita: ideo onera ſub
ire tenetur, vt ibi.
& etiam per Bar. in
l. incol. in princ. ad
munici. Vide Alex
xan. conſi. cxlij. vo.
ij. ad finem. ꝙ emẽs
rem deſcriptam in
extimo teneat ad
noua & vetera: ſed
loquitur quando
emens ſit ſubditus
collectis: aliàs non
poſsit collectari, vt
per Alexan. conſil.
lij. volu. v.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ficari: vt d.c. cū qui certus. & l.j. in fi. de act. empt. ſed quando denunciatio fit ad incitandū te ad aliquid: certè ille, qui eſt certus, debet incitari. Vnde lex dicit hic, q venditori debet denūciari, vt adſit cauſæ agendæ: vnde licet ſciat totaliter, non tamē fuit incitatus ad hoc, vt veniat ad defendendum.

SVMMARIVM.

1 ☞ Si venditio eſt facta ad menſuram, an dicatur venditio perfecta, antequā fundus menſuretur.

LEX II.

Cum conuenit. Quero, vēditur
1 fund⁹ †ad mēſurā, vtrū antequā mēſuref, ſit perfecta vēditio. Cogitabitis.[a]
a Habui iā de facto q. hāc, quā facio tibi ,ppter hūc tex. ibi: q̄ oīa locū habēt, &c. Et hāc q. habui de facto, cū qdā ageret rei vēdicatiōe, & fund⁹ fuerit vēditus ad mēſurā, nec apparebat de mēſuratiōe &c.

De acti. empti & uenditi. Rubrica.

LEX III.

Ex arrhali. Glo. legit iſtam legē multis modis. Tene quem vis &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Quis ā poſsit ,pciſè cogi ad tradēdū. remiſsiuè.
2 Intereſſe licet pro parte non probetur, iudex arbitrabitur ex officio ſuo.

Si traditio. An †aūt quis poſsit præciſè compelli ad
1 tradēdū? Dic vt plenè no. in l.j. in prin. ff. eo. Et ego plenè dixi in l. ſtipulatiōes nō diuidunf de ver. ob. ¶ †No. q hic vī caſus ei⁹, qđ dixi vobis
2 in l.j.j. de ſen. q̄ ,p eo qđ intereſt. q licet per partē nō probef intereſſe, iudex debet arbitrari ex officio ſuo.

SVMMARIVM.

1 ☞ Implens contractū ex parte ſua, vltro citroq; obligatorium, conſtituit alium in mora.
2 Vſuræ ratione prætij nō ſoluti, poſſunt peti etiā de iure Canonico.

b Curabit.[b] No. †q in cōtractibus, in quibus vltro
1 citroq; aliquid adif, ſi vnus implet cō-
c tractū[c] ex parte ſua, alius eſt in mora[d]
d re ipſa ſine interpellatione. ¶ †No. etiā q iſtæ vſu-
2 ræ debentur de iure Canonico: vt vidiſtis not. de
e vſur. l.ij. & extra, de vſur. c. cōqueſtus[e]. quod not.

Venditi. No. illū tex. dū dicit. Si non ab initio aliud conuenit. Quando ergo vēditio reſoluitur ex pacto contrahentium, agef ad reſoluendū contractū actione ex eo cōtractu. Quod dic vt dixi plenè in l.ij. in j. q. ſ. de reſcind. vēd. &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Per ſolutionē tributi non probaf rei poſſeſsio.

f Si pater tuus.[f] Hæc lex habet vnum bonū ca-
1 ſum. Ex eo qđ qs ,p re ſoluit tributa, †nō probaf rei poſſeſsio hoc intēdit in ſummario, &c.

Expulſos. Venditor nō tenef defendere emptorē
g à violentia, quę ſibi inferif de facto. h. d. Sed qd ſi ī inſtrumēto cōtineaf, q vēditor ,pmiſit eū defendere de iure, & de facto. Dic plenè vt dixi ī l. ſtipulatio iſta. ī pri. de ver. ob. &c.

Si quis alteri uel ſibi alterius nōine. Ru.

LEX II.

h Si emācipatis.[h] Not. iſtū textū ad id, quod dixi tibi ſ. fami. ercis. l. filiæ. qđ nō ſufficit q pater emat nomine filij, niſi ſequatur traditio. quod eſt notandum &c.

LEX III.

Mancipia. Not. q licet pretiū ſit ſolutū de pecunia aliena, nō impedif trāſlatio dñij in emptorē.

SVMMARIVM.

1 ☞ Quando quis emit nomine proprio, & de aliena pecunia, quando efficiatur dominus.
2 Procurator ſi facit actum tanquā nuncius, q non valeat, niſi in mandato adijciatur factorem & nuncium ſpecialem.
3 Dñium qñ trāſſeraf ex inutili cōtractu. remiſsiuè.
4 Geſtum à nuncio, qñ poſsit pēr dominū ratificari.

i Multum.[i] Hæc eſt bona lex & ſingularis, & multū practicabilis. Et diuiditur in duas partes. Secunda ibi: ſi verò ab initio. Iterū prima ſubdiuiditur: quia primò ponit vnū dictū bimēbre: ſecundò proſequitur primum membrū tertiò ſecūdū. ſecunda ibi: nā ſiquidē. Tertia ibi: q
k ſi quidē emiſti. No. ex hac l. q licet nomē vxoris[k] ſolū ſit appoſitū in inſtrumento: tñ virū ſuū in veritate cōparaſſe probatur ex duob⁹: ſcilicet q ipſe vir antequā perueniref ad faciendum inſtrumētū ſuo nomine emit. Itē quod ipſi viro poſſeſsio tradita eſt. qđ eſt notandū. Facit ſ. co. l. iij. Habes er-
1 go †videre tres caſus. Quandoq; quis emit de pecunia aliena: & ſibi traditur poſſeſsio: & tunc ipſe efficitur dominus: vt hac l. primo caſu. Quādoq; aliquis emit de pecunia aliena: & ſibi nō traditur poſſeſsio, ſed ei, cuius eſt pecunia: tunc ſi quidē ille, cuius erat pecunia antequā perueniref ad inſtrumentum, fecerat conuentionem ſuo nomine: præſumitur nomen illius tertij ſimulatè eſſe appoſitū

a ¶ Cogitabitis. Dicit Pau. de Caſt. q periculum eſt venditoris. l. ſi venditione. §. j. ff. e. & no. in l. Iul. §. Titius. ff. de act. emp. Et hoc ante traditionē, ſecundū Pau. de Ca. qui dicit q vēditio nō dicif facta ad mēſurā. ex eo q dicaf, vēdo tibi illā vegetā vini ad rōnē xx. lib. pro cāpo, vel iugere: ſed dicetur ad menſuram factā ſi dicerem, vendo tibi decē ſalmas vini ex iſta vegete vel campos decē ex iſto fundo.

☙ POMATES.

b ¶ Curabit. De intellectu iſtius legis vide latè per Alex. & ſcribētes in l. de diuiſione, circa gl. fi. ff. ſolu. ma. Et adde q iſta mora in regulis, de qua in iſto tex. facit etiam incidere quē in pœnā. Ita etiā eſt gl. ī l. ad diē. ſecūda. & illam pōderat Raph. Cu. de verb. ob. & doc. in d. l. de diuiſione.

☙ P. PAV. P.

b ¶ Curabit. Limita ſingulariter vt per Aret. conſi. cl. in ix. col. ad fi. vbi etiam an debeanf ex mora, vel propter fructus, vide etiā eundē in l. ita ſtipulat⁹. in v. col. de verbo. obli. vide Alex. cōſil. lxix. Itē q diſpoſitio huius legis ,p cedat etiā in cōtractibus ſtricti iuris, & etiā de iure Canonico, Vide Bar. de vtroq; in l. fili⁹. §. filia. ff. de colla. dot. vbi text. eſt in materia. Vide in l. ſociū. ff. pro ſocio. Idem in l. Iulian⁹. §. ex vendito. ff. de actio. empti. quæ cōcordat cum iſta. Et de materia huius legis, & an habeat locū in pacto de vendendo, vide Alexā. in apoſtilla ad Bar. ī l. Iulian⁹. §. offerri. in ij. apoſtilla magna. de actio. empti. ff. vide Bal. ī l. ij. ſ. de vſur. & alios ibi in materia iſta. Item q vſuræ promiſſæ in caſu huius legis dicantur & fuit vſq; ad quātitatē fructuū perceptorū per emptorē ex re vendita & tradita, vide Alex. conſi. lxix. in j. volu. circa finē. de quo ſ. Item de eo quod dictū eſt ſ. de pacto de vēdendo, q nō habeat locū iſta lex, vide etiā no. Alex. in conſ. cxxj. in iiij. vol. in ij. col. Et habes quædam notata per iſtam regulā. Et eſt repetitū illud cōſiliū in cōſi. lxxiij. in ij. vol. Vide etiā in conſi. cxx. & cxix. vol. iiij. quę ſunt ſuper eodem caſu, ſuper quo eſt illud cōſiliū cxxj. In cōtrariū tamen pondera tex. in l. fi. §. fi. ff. de fund. dot. per quem ponit vnū notabile Bar. in l. fiſtulas. §. qui fundū. ff. de contrah. empt. Item vide in materia Alex. conſil. cxxj. in v. vol. vbi dixit q ſi facta emptione detur terminus quinq; annorū ad ſoluēdū pretiū emptori, interim pōt conueniri vt aliquid ſoluat pro centenario. Item q pōt interim emptor cōdicere rē emptā, & tenetur ad pēſionē cōuentam. Vide ibi no. per eū. Super quo vide no. Abb. in conſil. lxvj. Itē quomodo poſsit venditor percipere fructus ex re vendita taliter, q eos, nō teneatur computare in ſorte vide Cepol. cautela clj. incip. qui vult vt loquitur quando datus eſt terminus ad ſoluendum pretiū. Itē contra illud quod tenuit Alex. in d. cōſi. lxxiij. in ij. vol. & in d. cōſi. cxxj. in iiij. vol. & in d. §. offerri. q nō habeat locū in pacto de vendendo. Vide omnino do. Bar. Soci. in l. ſi ante nuptias. ff. ſol. matri. Sed Iaſ. ibi tenet cū opi. Alex. referens ſe ita cōſuluiſſe. Et vide alios Moder. & pro opi. Alex. vide Com. cōſi. clxxxiiij. qui vult q nō poſsit etiā pactū fieri q lucrentur fructus. Itē de ratione huius legis, & q procedat etiā in vēditore nō tradēte rem recepto pretio, Alex. cōſ. cxlvij. in v. vol. iiij. dubio. Itē quomodo teneaf ad fructus nō perceptos. Et qd ſi intereſſe excedat fructus, & quędā alia in materia vide Soc. ī l. de diuiſione. ff. ſol. mat. ī iiij. co. & ſeq. & Alex. ibi in pe. & vlt. col. multa dicit. Itē pro opin. de qua ſ. q ,p cedat etiā ſi cōtractus nō ſit fact⁹ ſed promiſsio de faciendo vide Alex. ī pulchro caſu in conſil. cxlvij. in v. vol. iiij. & ij. colū. Itē q iſta regula nō procedat in cōtractibus innominatis. Et de ratione vide Iaſ. in l. qđ te in iiij. co. ff. ſi cer. pe. Itē vide de materia concordantes cōſi. vltimò ſecūdę partis. co. iiij. & per diſcurſum. Quid autem eſſet in terminis huius legis, ſi res vēdita eſſet per empta, an teneatur emptor ad vſuras pretij, vide Bart. & Pau. q ſic in l. ſicut emptio. §. j. ff. locati. poſt gloſſ. ibi & Salic.

☙ POMATES.

c ¶ Implet cōtractū. Cōtrariū tenuit de directo do. Frāc. de Are. in l. ita ſtipulatus. magna. circa glo. primā ibi. ff. de verb. obli. Vide ibi Cur. reſpondētē ad fundamēta. Areti.

d ¶ In mora. ad hāc legē intellige, q qs videaf in mora ipſo iure ita demū, ſi emptor habeat rē, & lucratus eſt fructus ſec⁹, ſi habeat rē & fruct⁹, nō lucratur, ſecundùm opinio. Cyni in l. in minorum. in j. colū. aliàs eſt l. minorib⁹. & aliàs eſt l. ſi minorem. ſ. de in integr. reſtitutio. Fallit in minore hic, & ibi. Sed idē videf tenere cōtrariū ī l. ij. ſ. de vſu. vbi oīno vide Bar. ad hāc l. in minorū. & Bar. ī l. fi. §. j. j. de iu. dot. & Imo. ī l. inſulā. §. vſuras. ſo. mat.

e ¶ Conqueſtus. Et Bal. in rub. de vſur. & in l. ij. co. tit. & ibi Bar.

f ¶ Si pater tuus. In hac l. Bal. dicit no. vt ſi peto rem quā emiſſe probo, nec probo pretiū ſolutū, ex officio iudicis potero repelli abſq; eo q petaf. Vide tamen eundem in l. j. in fi. de his quæ ſub modo. Et ad iſtū tex. hic ponderatum per Bar. adde l. ſi fundus. & ibi Bar. & doc. de fun. dot.

g ☙ P. PAV. P. ¶ Infertur. Tenetur tamen prohibere eos, quos poteſt, ne inferant moleſtiā. Vide Anto. de But. cōſi. xxij. ad finem.

h ¶ Si emācipatis. Adde bonū tex. in l. j. ī de caſtrē. pec. li. xij. vide tñ in d. l. filio. poſt Bar. & adde Bar. in l. fi. §. de dona. inter vir. & vxo. & Bar. ī l. donatiōes in cōcubinā. §. pater. de do. tenet Bal. ī l. ij. ſ. de cōdi. ob cau. & Bal. in l. pe. in x. col. j. de exe. rei iud. Et qd in donatiōe cā mortis, vel remuneratoria inter patrē & filiū an reqraf traditio? p Bal. ī l. & ſi mortis. ad l. Fal.

i ¶ Multum. Faciunt ad hanc l. ea, quæ habentur in l. ſi filij. de dona. inter vir. & vxorem. vbi vide Bar. & glo.

k ☙ P. PAV. P. ¶ Nomen vxoris. Vide quod habes ad Bart. in l. j. C. plus valere quod agitur.

in inſtrumento

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

in inſtrumẽto, vt hic. Quādoq; quis emit pro alio
& tunc quid iuris ſit, videbitis j. proxi. verſicu.

a **Si verò.** [a] Iſtũ verſi. neſcio alibi ſecundũm
intellectum glo. ¶ †No. ꝙ ſi pro-
2 curator aliquid facit vt nuncius, non valet quod
agitur. & ideo in contractibus factis per procura-
torem hodie apponuntur illa verba: procuratorẽ,
actorem, factorem, & nuncium ſpecialem vt poſ-
3 ſit etiã facere tanquã nuncius. ¶ †Not. ſecundò ꝙ
ex inutili contractu transfertur dominium: quod
dic vt plenè dixi ſ. de legi. l. non dubiũ. Dic vt ibi
4 dixi. ¶ †No. tertiò Pet. ex iſto ſi. ꝙ geſtũ à nuncio
non poſſum habere ratum: quia ſi hoc poſſet habe
ri ratum ex ratihabitione quæritur vxori: vt dixi
tibi alio anno in tit. rem ra. ha. Gl. tractat hic mate
riam, vtrum alteri per alterum quęratur actio. De
qua plenè dixi in l. ſtipulatio iſta. §. alteri. & §. ſi
quis inſulam, de verb. oblig. &c.

De reb. alie. non alienandis. Rubric.

SVMMARIVM.

1 ☞Ponens ſigillum in charta, ꝙ non videatur ap
probare ea, quæ in ea continentur.

LEX II.

b **DIſtrahente.** [b] Not. ꝙ ex eo † ꝙ
1 quis ponit ſigillum ſuũ in char-
ta, non videtur approbare ea quę
in ea continẽtur. Vidiſtis etiã in
l. vlti. ſ. plus valere qđ agiṫ &c.

SVMMARIVM.

1 ☞Alienatio ſi eſt prohibita, videtur prohibitus
omnis actus, per quem dominium transfertur.

c **SAncimus.** [c] Hæc eſt bona lex & ſingularis. Alie
1 natione † prohibita videtur prohibitus
omnis actus per quem ſit tranſlatio dominij dire-
cti vtilis vel alicuius iuris in re. h. d. Dic plenè vt
dixi in l. ea lege. ſ. de condi. ob cau. &c.

De communium rerum alienatione. Ru.

LEX II.

MVltum. Ratione partis, fiſcus poteſt vendere totũ: ſecus in priuato. h. d. &c.

Rem alienã gerentib. nõ interdici. Ru.

LEX VNICA.

NOn eſt. No. ꝙ licet domino alienare rem ſuam, cũ onere tamen ſuo h. d.

De pact. inter emp. & uend. Rubric.

SVMMARIVM.

1 ☞Verbum pertinere, eſt verbum obliquum.

LEX I.

SI ea lege. No. verbũ pertinere. & vide
gl. ſuper hoc verbo. de quo facio
magnum feſtum in materia ſub-
1 ſtitutionũ. Not. ꝙ †verbum per
tinere, eſt verbum obliquum. nã
exponiṫ pertinere. i. reſtituere. De hoc in l. j. ff. de
dona. ego tamẽ teneo ꝙ ſit verbum commune: vt
plenè dixi in l. centurio. de vul. & pup.

SVMMARIVM.

1 ☞Actio præſcriptis verbis. põt cum alia cõcurre
re, quando ex diuerſis fontibus habet originem.
2 Pactum incontinenti appoſitum actionem veterẽ
informat, & nouam parit præſcriptis verbis.
3 Ius implendi conditionem in cõtractu, an trãſeat
ad hæredes.

LEX II.

d **SI fundum.** [d] Hæc eſt bona lex.
1 Actio † præſcriptis
verbis põt cõcurrere cũ alia, qñ ex diuer-
ſis fontibus habet originẽ. h. d. Vide gl. ſup verbo
ſic ergo. ¶ Et primò nota qđ dixi tibi in ſumma-
2 rio. Ex quo habes expreſsè † ꝙ pactũ incõtinẽti ap
poſitum, actionem veterem informat & nouã pa-
rit præſcri. ver. de quo plenè dixi in l. iuriſgen. §.
quinimo. ff. de pact. & ſ. de pact. in bonæfidei.
3 ¶ †No. ſecũdò, ꝙ ius implẽdi conditionem in cõ-
tractu, tranſit ad hæredes, ſecundũm glo. hic poſi-
tam quæ dicit, hoc non fuit neceſſe dici. In con-
trariũ videṫ tex. in l. ſi decẽ cũ petiero. de ver. obli.
& quod dixi in l. qui Romæ. §. Augerius. co. titu.

LEX III.

QVi ea lege. Hęc eſt no. lex. ¶ Not. ꝙ verbũ
reuerteretur, eſt obliquum. ſignificat
enim ꝙ res tradatur manu alterius, nõ
ꝙ transferatur ipſo iure.

e **COmmiſſoriæ.** [e] Not. ꝙ qui poſt
terminum petit rem, videtur renuncia
re petitioni pœnæ. quod intellige, niſi
eſſet dictum, rato manente pacto: vt ff. de trãſac.
l. qui fidem. & iſtud eſt notabile ad multa &c.

CVm te fundũ. Iſta eſt notabi. l. In con-
tractibus innominatis nõ eſt locus condi
ctioni ob cauſam, ſi nõ ſeruetur pactũ: quod prin
cipaliter dedit cauſam contractui. h. d. hæc ſingu-
f laris lex. ¶ No. hunc caſum. [f] contrarium ſolui vo-
bis ponendo caſum, quod perpetuò tene menti.

SI à te cõparauerit. Ad actionẽ cõſequendã, nõ ſufficit ſola oblatio: ſed requiriṫ depoſitio, & cõſignatio. h. d. Allegaui hãc l. in l. acceptã. ſ. de vſu.

SI quis ita. Valet pactum appoſitum tempore venditionis, ne liceat fundum religioſum, vel ſacrum facere. h. d.

Si ſer. exportan. ueneat. Rubrica.

LEX I.

LEge. No. ꝙ pactum valeret: vt ſi cõtra fiat, poſſit quis capere ſeruũ ſuum ſua authoritate. De quo pleniſſimè dixi in repetitione l. creditores. j. de pig. quod intellige vt dicam j. tit. j.

MOueor. Talis quis eſſe prẽſumitur, in quali poſſeſſione, vel habitu reperitur. h. d. &c.

a ¶ Si verò. Vide Bar. in l. quæ aũt. §. ſi. de cõſti. pe. & quod no. Bar. in l. qui
mihi donatũ. Vide de hac gl. de don. & ibi melius. & facit optimè gl. in l.
huius. in prin. de leg. j. & no. ꝙ nuncius nõ põt cõdẽnari, ſecundũ Bald. in
l. j. in ij. col. j. de ſenten. Et de practica conſtituendi procuratorẽ, vel nun-
cium, vide hic Bar. & de eius effectu, vide Bar. in l. ſi Titio. de vſufru. leg.

b ¶ Diſtrahente. Vide Bar. in l. quæ dotis. in ſi. ſo. ma.

c ¶ Sancimus. Vide Bar. in l. qui habebat. de leg. iij. l. alienationis. de ver. ſig. gl. no. in l. ſi. de præ di. curia. lib. x.

✠ P. PAV. P.

c ¶ Sancimus. Nunquid autẽ prohibita alienatione dicatur prohibita hæredis inſtitutio, vide Alex. cõſi. ccxcviij. Vide de materia Alex. conſi. j. volu. iiij. in antepe. colũ. Quid inſtituto prohibente, vide do. Franciſ. cõſi. cxxv. circa finẽ. Nũquid autẽ prohibita alienatiõe intelligitur prohibita permutatio ad meliorationem, vide Paul. de Caſt. latè & notabiliter conſi. xvj. Nũquid autem pignus & conſtitutio ſeruitutis dicatur alienatio, vide Bald. in c. j. §. j. per quos fiat inueſt. Nunqđ aũt locatio ad nouẽniũ cũ pacto renouandi de nouennio in nouenniũ, dicatur alienatio, vide quæ ſcripſi ad Bart. in l. codicillis. §. inſtitutio. de lega. ij. Itẽ ꝙ pignorare pro tanta ſumma ꝙ veriſimiliter non lucreṫ poſtea, an dicatur alienatio, vide ad Bar. in l. qui habebat. ff. de leg. iij.

✠ P. PAV. P.

d ¶ Si fundum. Circa deciſionẽ huius legis loquente de pacto de retro vendẽdo an facta oblatione pretij transferaṫ retro aliquod dominium. Et quid ſi res eſſet in aliũ tranſlata oblatione, Paul. de Caſtr. tenuit ꝙ ſic non obſtãte alienatione in aliũ facta. in l. ſi cũ venderet. ff. de pig. actio. Sed in cõtrariũ vide oĩno Alex. latè in cõſi. x. inci. videre fortaſſ: per totũ. in j. parte. Et vide oĩno frãciſ. Cur. cõſ. l. xij. inci. lucius Titius. vbi in prin. alia allegat pro opi. Pau. de Caſt. ſecus tñ eſſet in pacto le. cõmiſſoriæ & adiectiõis in diẽ, vt per Alex. in j cõſi. & etiã Cur. Itẽ vide Alex. in apoſtil. in l. j. ff. de dona. in verſi. & tene mẽti ad finẽ: qui dicit ꝙ dictũ Pauli eſt periculoſum. Itẽ vide eundẽ Pau. qui apertè ſenſit contrariũ in iſta l. ij. quam legit cũ prima in ſummario & declaratione tex. ad l. ſi cũ venderet. vide ſolutionẽ p Alex. & Cur. in dictis cõſilijs. Et alio modo reſpõdet Sali. in d. l. ſi cũ vẽderet. quẽ vide. Tu potes aliter & ſubtiliter reſpondere, ꝙ ibi ſit pactũ iniectiõis manuũ, dum dicit recipere liceret: quo caſu bene operatur trãſlatio dñij l. ſi quis ſub hoc. ff. de cõtrahen. emp. vbi ſimile pactũ ponit gloſ. & alij de hoc in l. traditionibus. C. de pactis. in l. ſi abſente. §. j. in vlti. col. ff. de acquirẽ. poſſeſ. Et iſtud eſt fortè quod voluit Salic. in d. l. ſi cũ vẽderet. in ij. ſolu. Super quo tamen aduerte quomodo pactũ tale id operetur vt habeṫ in dictis locis. Et cõtra Pau. de Caſt. in d. l. ſi cũ vẽderet. tenet etiã Iaſ. in l. ab emptiõe ff. de pact. in iiij. co. Item circa intellectum huius legis vide omnino Are. in conſi. vj. in j. col. & in ij. Itẽ cõtra opi. Pau. de Caſt. in d. l. ſi cũm venderet. & opin. Alex. in d. cõſil. x. ſequũtur Moder. Bonon. in l. ſi. filiuſfamilias §. diui. in ix. charta, verſic. quintò fallit. ff. de leg. j. Quid autem ſi emens ſciret de pacto, an tũc valeret, vide quæ dicit Iaſ. in l. quoties. C. de rei vẽdic. in ix. fallentia. per quẽ videtur idẽ in caſu iſto quod in illo. Item quid erit in fructibus, ſi vẽditor velit redimere fructibus pendentibus, an in totum ſint ſui, an debeant diuidi cũ emptore, vide not. Alexã. poſt Com. in l. qui Romæ. ad finem princip. de verbo. obligat. Et ibi vide Socin. col. penulti. & vlti. latè concludentem contra Alexã. ſequendo opinionẽ Com. cũ quadam diſtinctione. Item quod ſecus ſit in hypotheca contracta ſuper tali re: quia ſecuta poſtea retro venditione in executione pacti reſoluitur hypotheca. Vide Bart. in l. vbi autẽ §. ſed Marcellus ff. de in diẽ ad. dict. in l. ſi res ff. quib. mod. pigno. vel hypothe. ſolu. Item quid ſi in terminis huius legis eſſet ſtatuta dies ſolutioni pretij, an ea elapſa & non ſoluto pretio teneretur promiſſor poſtea vendere, vide Aret. in l. ſi ita quis §. Seia. colum. vlti. de verbo. obliga.

e ✠ POMATES. ¶ Commiſſoriæ. Vide Roma. conſil. xxvij. in iiij. dubio, in ij. colum. & vide Alexan. conſilio cx. volumi. v. vbi per hanc l. dicit, quòd qui poſt rem ſibi in ſolutum datam, petit ſibi ſolui creditũ, propter quod ſibi facta fuerit in ſolutum datio, videtur ipſi in ſolutum dationi renunciare.

f ✠ POMATES. ¶ No. hunc caſum. Per iſtam l. limita Bar. in l. fin. ff. de condi. ob cau. in l. j. in ij. col. ff. de do. & in d. l. ſi. idem tenet.

lib 4

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶ §.Flauius. Et nũc conſulo ſecundum Bar. vide quæ notaui ad Bartol. in d. §. Flauius Hermes & in d. conſil. Andr. Barbatias.

✠ P. P A V. P.

b ¶ De monopolijs. Quid ſit monopolium, vide Feli. in c. accedẽs in princ. extra, de præſcri. Itẽ ꝙ iſta materia procedat in pacto fraudulenter facto, Secus ſi ex priuilegio vel ex conſuetudine ius tale faciendi. Vide Inno. in c. ſignificãte, de appel. vbi Abbas in fi. & hic an alij moder. et ibi etiã quædã alia.

c ¶ Iubemus. An valeat monopolium iuratũ, vide Bar. ꝙ non, in l. ſi quis ad declinandam. C. de epiſco. & cle. & ad hanc l. vide Bart. in l. fi. in vj. col. de colleg. illicitis.

✠ P. P A V. P.

d ¶ De nũdinis. Vid in materia nũdinarũ aliqua p Barb. in tracta, de gabel. in ij. parte viij. partis principalis ĩ pe. co.

✠ P. P A V. P.

e ¶ Permutatiõe. No. ꝙ ꝓpriè pmutatio dicitur de ſpecie ad ſpeciẽ. ſecus in cambio. Vide Bal. in c. j. §. cũ autem. de cõtrouer. inueſtit. in j. colum.

f ¶ Cõtract⁹ noĩat⁹. An cõtractus pmutatiõis ſit innominat⁹: adde Bar. ĩ l. ſi ue apud acta. ſ. de trãſac. ver. q̃ro ſecũ dò vtrũ ſit cõtract⁹.

g ¶ Si cũ patru⁹. Alibi. iſta lex nõ eſt alibi ſecũdũ Bart. hic, & Bal. ĩ l. ſi vt ꝓponis. ſ. de cõdict. ob cau. & ponderat eã no. Bar. in l. j. ff. co.

✠ P. P A V. P.

h ¶ Venalis erat. Vide Iaſ. in l. ſi eũ. §. q iniuriarũ. in vlt. co. ff. ſi qs cautio. in l. rogaſti. in princi. in ij. ff. ſi cer. petatur.

i ¶ Comparare. Vide hic Bal. & Bart. in d. l. j. de contrahen. empt. & in l. ſi quid relictum, in priñ. de lega. j.

k ¶ Hic aduerte. Adde Bartol. in d. l. ex empto in princi. & in d. l. fi.

QVi exportandus. Cui interdicitur ciuitas propria, videtur interdicta ciuitas Romana. h. d.

Si mãcipium ita uenie. ne proſtitua. *Ru.*

LEX I.

PRæfectus. Op. ꝙ liceat ducere ſua authoritate: vt j. ti. j. l. j. & ij. Sol. Ibi eſt liquidũ, & manifeſtũ tempore ductiõis ꝙ ſibi cõpetit illud ius capiebat enim eũ in loco prohibito. hic vero non erat liquidum ꝙ ancilla eſſet proſtituta: ideo debet liquidari corã iudice: vt plenè dixi in l. creditores. j. de pigno.

Si man. ita fue. alie. ut ma. uel con. *Ru.*

LEX I.

SI patroclus. Op. q̃d à tali pacto, non liceat recedi: vt ſ. ti. j. l. j. Sol. Ibi eſt aliud pactũ, à quo recedi eſt turpe. ¶ Vltimò opp. ff. de ſer. expor. l. iij. Sol. vt ibi. & p iſtã l. & ea quæ no. in lege cõtraria. Ego cõſului ſemel in q. tali: Pactũ fuit appoſitũ, ne liceat emptori alienare: & ſi alienaret, deueniret in talẽ eccleſiã vtrũ iſtud pactũ poſtmodũ poſſet tolli de partiũ voluntate. Videtur ꝙ non: quia ius eſt acquiſitum eccleſiæ. In contrariũ videt̃ caſus hic. De hoc dic vt dixi in l. qui Romæ. §. flauius.[a] ff. de verb. obli. a

EA quidem. Non ſufficit de facto cõtra fieri ad pœnam committẽdam. h. d. Et de hac materia vidiſtis in l. vbi pactum. ſ. de tranſact. & plenè in l. continuus. §. cùm quis. de verb. obli.

S V M M A R I V M.

1 ☞ Ad euitandam pœnã, non refert à quo fit, dummodo fiat.

SI puellam. † Ad euitandam pœnæ commiſſione, nõ refert quomodo fit dũmodo fiat. h. d. & hic eſt bonus caſus. Et de hac materia plenè dixi in l. cũ ſeruus. de ver. obli.

De ædilitijs actionibus. *Rubrica.*

LEX III.

SI apud priorem. Not. bonũ tex. ibi antecedentis, vel incontinenti ſicuti. Quãdo dicatur factum pactum incontinenti, dixi tibi in l. in bonæfidei. ſ. de pactis. &c.

SI prædium. Dicit Dyn. in l. j. ff. de dona. ꝙ ideo in pacto legis commiſſoriæ, & addictionis in diẽ, trãſfert̃ dñium ipſo iure, per illa verba, quę dicũt, res ſit inepta. Ego dico ꝙ hoc non eſt verum: quia etiam in alio pacto illa verba operarentur, quod eſt falſum, vt hic. & ideo eſt ſpeciale in illis duobus pactis. dic plenè vt d. l. j. ff. de dona.

b *De monopolijs.*[b] *Rubrica.*

LEX VNICA.

IVbemus.[c] No. hãc legem contra iſtos artifices, qui inter ſe faciunt iſtas cõuentiones. quam vidi practicari. c

d *De nundinis.*[d] *Rubrica.*

LEX VNICA.

QVi exercendorum. Hæc eſt bona lex. & credo ꝙ hic eſt caſus, ꝙ tempore nundinarum nõ poſsit quis capi pro repræſalijs &c.

De uectigalibus. *Rubrica.*

LEX II.

NEque commiſſum. Hæc eſt not. lex valde. Res, quæ incidit in cõmiſſum, põt vendicari vſq; ad quinquenniũ nõ poſt. h. d. ¶ No. pro his qui non aſsignauerunt iura & actiones. quę licet deuenerint in fiſcum ex forma ſtatuti: tamen de hoc debet moueri quæſtio intra quinquenniũ nõ poſt, quod tene mẽti: quia poteris habere multum de honore &c.

EXceptis. No. ꝙ vectigal publicum poteſt locari à ciuitate, quod ſatis eſt notabile &c.

Noua uectigalia inſtitui non poſſe. *Rubrica.*

LEX IIII.

SI prouincialium. Nota argumen. quia propter vetuſtam conſuetudinem poteſt induci ius exigendi vectigal: vt dixi ff. de pub. l. vectigalia &c.

De commercijs, & mercatoribus. *Rubrica.*

S V M M A R I V M.

1 ☞ Statutum poteſt punire ciuem egredientem territorium.

2 Ambaſiator finita ambaſiata non gaudet beneficio ambaſiatoris, ſi differt recedere.

LEX IIII.

1 MErcatores. Habes duo notare. Primò, † ꝙ potes imponere legem punientẽ ciuem tuum egredientem territorium, vel alios terminos, prout ſtatutum diſponit. ¶ No. ſecundò † ꝙ ambaſiator finita ambaſiata, qui differt recedere, non gaudet beneficio, ſeu priuilegio ambaſiatoris.

e *De rerum permutatione.*[e] *Rubrica.*

S V M M A R I V M.

1 ☞ Permutatio, quare non dicatur contractus nominatus.

2 Permutare eſt generale ad omnem contractum.

1 ¶ Glo. continuat rubricam. deinde quærit † quare contractus permutatio
f nis non dicitur contractus nominatus:[f] ſicut locatio, venditio, & ſimilia. Eandem q. facit ff. de pac. l. iuris gentium. §. j. Tamen veritas huius q. ponitur hic. Nam permutatio eſt nomen generale ad omnem contractum. ex quo vltrò citròque aliquid datur. Permutare enim dicitur hoc eſt, tibi do hoc pro hoc. meritò non poteſt dici contractus nominatus, quia habet nomen ſui generis: non poteſt dici ꝙ habeat ſpeciale. Nam ſicut videmus in ſimili, quilibet noſtrum vocatur homo: tamẽ per hoc quis non dicitur nominatus, ſed per nomen proprium. & hoc tenent doct. omnes. ¶ No. ergo
2 † ex iſta gl. ꝙ verbum permutare, generale eſt ad omnem contractum. ꝙ valet ad multa. Vide glo. & no. eam.

S V M M A R I V M.

1 ☞ Verbum comparere, eſt generale ad omnes contractus innominatos, & diuerſum eſt à verbo emere, ſeu vendere.

2 Si res permutatur cum re, quæ erat venalis expoſita, ꝙ agatur actione vtili præſcriptis verbis.

3 Contractus permutationis in quo differat ab emptione.

4 Verbum, dedit, in contractu venditionis ponitur impropriè.

5 Permutatio in quo differat à contractu innominato, do vt des.

LEX I.

SI cum patruus. Iſta lex ponit vnum ſingularem caſum & neſcio
g eum alibi.[g] Si res permutatur cum re, quæ venalis erat[h]
h expoſita, nõ habet locũ cõdictio ob cauſam. ſecus ſi venalis non eſſet expoſita. h. d. ¶ Op. & videtur ꝙ iſte ſit contractus emptionis, & venditionis: vt ſ. de reſcin. venditio. l. pretij cauſa. Solut. Ibi fuit taxata quantitas, pro qua fuit data ſpecies hic verò quantitas non fuit taxata, vt dicit text. ¶ Oppo. de text. qui dicit
i hic comparauit. & ſic innuit, ꝙ fuit emptio. Solut. Aliud eſt comparare:[i]
1 aliud † eſt vendere, ſeu emere. Verbum † enim comparare, eſt generale, & comprehendit etiam permutationem, & alios innominatos contractus: vt l. j. §. pe. ff. de contrahen. emp. & vend. Ita tenet gloſſ. hic. Vide gloſſ. quàm no. & ſigna. Modò habes quòd verbum permutare, eſt generale: vt
2 in rubrica. Item verbum comparare: vt hic. ¶ Quærit † qua actione agitur in primo caſu l. plures ſunt opi. Veritas eſt ꝙ agitur actione vtili præſcri.
3 ver. ad exemplum actionis ex empto. ¶ Quæro † in quo differt contractus permutationis ab emptione, & venditione. Glo. dicit, in contractu venditionis datur pretium pro re. In contractu permutatiõis datur ſpecies pro
k ſpecie. Hic aduerte,[k] cum dico, in contractu emptionis datur pretium: intelligat pro re, quæ traditur, ita ꝙ quis non ſit obligatus ad dandum: vt l. ex empto. in prin. & §. j. de act. emp. Sed ſi ab initio conueniſſet vt tu dares rem, ego darem pecuniam: quia de natura cõtractus emptionis, & venditionis, non eſt vt venditor obligetur ad rem dandam eſſet contractus innominatus: & non eſſet emptio. Tex. eſt & glo. in l. fi. ff. de condi. ob cau.

Sed ſi

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Sed ſi in contractu apponeretur vtrunq; verbum, vt ſic cōmuniter, dedit,
vendidit, & tradidit pro tanta pecunia vtrum propter illa verba, quæ di-
4 cit, dedit: deſinat eſſe venditio. Certè non: ſed dedit, † ibi ponitur impro-
a priè[a] vt l. ſi ſtipulatus. ff. de vſur. Et dicemus plenius in d. l. fi. de condi. ob
5 cau. ¶ Quæro, in † quo differt contractus permutationis, ab alio cōtractu
innominato, do vt des. Dic vt in glo. Et ſic cōmuniter tenetur: licet text.
non bene declaret. Tene menti hanc legem &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Contractus permutationis eſt bonæ fidei.
2 Permutatio in quo differat ab emptione.
3 Dominium in venditione non transfertur, niſi pretio ſoluto, vel habita fide de eo: & an idem ſit in alijs contractibus.

LEX II.

b PErmutationem.[b] Actio præſcriptis verbis ex permutatione eſt bonæ
fidei ſicut actio ex empto. h. d. ¶ Op. ſ. de reſcin. ven. l. ea con-
1 ditione. Solut. Cōtractus † permutationis aſsimilatur emptio-
ni in hoc, q̄ eſt bonæ fidei. Differt tñ in alijs: quia emptio cōtrahitur con-
ſenſu permutatio non: vt hic dicit tex. dū dicit, re ipſa. ¶ Quæro & reuo-
c co in dubium, [c] in quo differt emptio à † p̄mutatione. Gl. hic aſsignat dif-
2 ferētias, & cōcordātias, quas dic vt in gl. Inter alia dicit vnū, quod eſt no
3 tabile, & eſt vltima differentia. Dicit † q̄ in venditione nō transfertur do
minium, niſi pretio ſoluto, vel fide habita de eo. Secus in alijs contracti-
bus. Vide iſtam glo. & ſigna eam. Idem videtur dicere glo. in l. traditioni
bus. ſ. de pact. Contrarium videtur tenere gl. in l. cùm proponas. ſ. de do
lo. in glo. ſuper verbo, remanſit. Idem tenet glo. in l. ſi ſeruus. §. locau. ff.
de fur. & ibi dixi tibi, & j. eo. l. cùm precibus. Glo. format de hoc vnam q.
& eam dimitti inſolutam. Ego puto contrarias gloſſ. eſſe veras, ſcilicet q̄
idem ſit in alijs contractibus, quod in venditione: quia eadem eſt ratio.
Pro hoc argu. in l. iij. de pigno. actio.

SVMMARIVM.

1 ☞ Permutatio ſolo conſenſu perficitur.
2 Actio quæ oritur ex pacto veſtito rei interuentu, vnde oriatur, an ex pacto, an ex traditione.
3 Natura dictionis ex.
4 Quoties vnum venit ad implementum alterius, non agitur ex implente, ſed ex impleto. & nu. 11.
5 Ex implemento contractus facto per vnum, an oriatur actio nō implenti.
6 Ex contractu permutationis, quando actio oriatur, & quæ.
7 Actio præſcriptis verbis quibus caſibus locum habeat.
8 Ex pacto nudo incontinenti appoſito, etiam quando nullus reſultat contractus innominatus, oritur actio.
9 In contractu, facio vt des, quæ actio oriatur remiſsiuè.
10 Contractus innominatus, an cognoſcatur à modo ineundi contractum, an ex modo implendi.
12 Contractus innominatus iudicatur ſecundùm naturam contractuum nominatorum, quibus aſsimilatur.

LEX III.

EX placito. Iſta lex habet materiā multū ſubtilem,
& breuiter dicit: Ex pacto permutatio-
nis nō oritur actio, niſi veſtiatur. h. d. ¶ Opp. de l. cōſenſu. de
act. & obli. & Inſtit. de obli. quæ ex cōſenſu. vbi emptio per-
ficitur cōſenſu. Sed permutatio eſt ſimilis emptioni, vt ſ. eo. l. proxi. ergo
1 &c. Sol. Similis eſt in quibuſdam: non in hoc. Ratio, quia † permutatio eſt
contractus innominatus: ideo ſolo conſenſu non perficitur: vt l. iuris gen
d tium. in princ. & §. j. ff. de pact. ¶ Venio ad q. Primò quæro, [d] ſi pactū ve-
2 ſtiatur rei interuētu, oritur actio. Quæro, † vnde oritur illa actio, an ex rei
traditione, an ex pacto præambulo. Gl. dicit q̄ oritur ex pacto præambu
lo. Contrarium dicit tex. hic, dum dicit ex placito permutationis re nulla
3 ſecuta, &c. quaſi dicat, re ſoluta oritur actio ex ipſo pacto. Hoc † enim ſi-
gnificat natura dictiōis ex: ar. ſ. ſi ſeruus extero. l. j. & de legi. l. nō dubiū.
de pecu. l. eo. tempore. §. ſi. cùm ſi. Secundò hoc etiam probat gl. per mul-
ta exempla, quò omnia examinare eſſet difficile, nec pertinet ad materiā
4 noſtram. Hoc etiam probatur regula generali, quæ eſt, quoties † vnū ve-
nit ad implementum alterius, non agitur ex implente, ſed ex impleto: vt
hic patet, & l. ſi ita fuero ſtipulatus. §. j. & l. cùm enim. ff. de nouat. ¶ Secū
5 dò † quæro, quid ſi ab vna parte impletur cōtractus: vtrum ex hoc veſtia-
tur, adeò q̄ pariat actionem alteri parti, quæ nō impleuit. Gl. videtur di-
cere q̄ hæc quæſtio ſit fatua: ad quid enim poſsit agere altera pars, cū iam
ſit impletus cōtractus. Sed certè non eſt fatua. Poſſet enim eſſe, q̄ licet cō
tractus ſit impletus, fuit datum mancipium vitioſum, vel morboſum: ita
q̄ expedit ei q̄ poſsit agere. Veritas eſt, q̄ ei ſolum impletur, qui eum im
plet, non alteri parti: nec cōtra ſe implentē: adeò q̄ ſi vult, pōt adhuc pœ-
nitere: vt l. ſi pecuniā. in prin. ff. de condi. ob cau. ¶ Venio ad glo. magnā.
¶ Quæro primò circa hanc legē, quomodo ſtipulatio fuit ſubiecta. Dicūt
quidā primò pręceſsit cōuētio nuda de permutādo: ſecūdò illud fuit dedu
ctum in ſtipulatiōe. & hoc tenet gl. Alij dicūt, q̄ ab ipſo initio vna fuit cō
uētio ſtipulatione vallata. Vtraq; pōt eſſe bona tñ in hoc pōt eſſe differē
tia: quia qñ præceſsit nuda cōuētio, & ſecuta eſt ſtipulatio: ſi quidē incōti
nenti oritur actio ex ipſa ſtipulatione. Itē pactū nudū præcedēs veſtitur
cohærētia cōtractus: & ex eo oritur actio præſcri.
ver. Sed qñ eſſet vna cōuentio tantū ſtipulatione
vallata, nō poſſet agi, niſi ex præmiſſa ſtipulatiōe.
6 ¶ Quæro ergo, † & reuoco in dubiū, qñ ex cōtra-
ctu permutationis orit̄ actio: qua actiōe aget̄. Sol.
Aut nō interuenit ſtipulatio: & tūc agit̄ actiōe p̄-
ſcriptis verbis: vel in factū, quæ eſt idē vt impleat̄
quod cōuenit: vel cōdictiōe ob cau. ad repetendū
quod eſt datū cū diſtinctione. aut res fuit expoſita
venalis, vel nō: vt ſ. eo. l. j. Si verò interuenit ſtipu
latio, tūc diſtingue: aut ſtipulatio ſola p̄ceſsit, aut
pactū: vt ſ. proximè dixi. Quia ergo hic fit mētio
de actio. præſcri. ver. & act. in factū, ideo gl. intrat
materiā act. pręſc. ver. & act. in factū. ¶ Quæro, in
7 quibus † caſib⁹ habet locū actio præſcrip. verbis[e]
e & act. in fac. Gl. dicit q̄ habet locū primo in pactis
incōtinēti appoſitis: vt l. ij. aſs iij. de pac. inter emp.
& vēd. Itē vbi dubitat̄ de noīe cōtractus: vt ff. de
præſcr. ver. l. j. ij. iij. & l. ſi tibi rē. & l. j. de exerci. ac.
Itē tertiò habet locū in trib⁹ cōtractibus innomi
natis, ſ. do vt des: ſub quo eſt p̄mutatio, facio vt fa
cias, & do vt facias. Sed in quarto, ſcilicet facio vt
des: datur actio de dolo: vt l. naturalis. §. quod ſi fa
ciā. ff. de præſcri. verb. Ita dicit gl. Doc. Vltramō.
cōtra. Imo nō eſt niſi vna actio pręſcr. ver. ſcilicet
quæ orit̄ ex cōtractib⁹ innominatis. Nec obſt. q̄d
dicit̄ de pactis incōtinenti appoſitis: nam ideo ibi
orit̄: q̄a habita relatiōe pacti ad cōtractū, reſultat a
quidā cōtractus innominatus. Nā ſi ego vēdo tibi
librū pro centū, pacto appoſito, vt vadas pro me
Romā: habita relatiōe pacti ad cōtractū reſultat q̄ b
dam cōtractus innominat⁹, ſ. facio vt facias: ſ. ven
do vt vadas Romā. Ita dicūt ipſi. Iſtud eſt falſum
per l. in bonæ fidei. ſ. de pac. vbi dicit tex. q̄ oritur c
actio ex ipſo pacto, nō ex contractu innominato,
qui reſultat habita relatione hincinde. Idē in l. iu-
riſgētiū. §. quinimo. ff. de pac. Præterea pactū in- d
cōtinēti appoſitū veſtit̄ cohærētia cōtract⁹: vt d. l.
in bonæ fidei. & d. §. q̄nimo. Sed cōtract⁹ innomi
natus veſtit rei interuētu. Aliud eſt ergo veſtimē
tū vnius, aliud eſt veſtimētū alterius: vt dixi tibi
8 in l. petēs. ſ. de pactis. Præterea, † ego video q̄ ex
pacto nudo incōtinēti appoſito oritur actio, etiā
quādo nullus reſultat cōtractus innominatus ex
illa relatiōe: vt ſ. de vſur. l. frumēti. ff. de vſur. etiā.
ſi bene inſpiciat̄. nam pone ibi illud q̄d eſt mutuo
datū creditori eſſe promiſſum per ſtipulationem,
& appoſitū pactū nundū de vſuris: certè nullus re
ſultat contractus innominatus. Eſt enim cui pro-
mitto, & creditor ad nihil obligat̄: & tñ cōſtat q̄
ex pacto illo orit̄ actio. teneo ergo gl. noſtrā. ¶ Itē
in ſecūdo mēbro, qñ dubitat̄ de nomine cōtract⁹: e
verū dicit gl. pōt enim eſſe q̄ nullus cōtractus in-
nominatus reſultat. Exēplū, tu poſuiſti librū tuū
ad vēdēdū, ad ſtationē: hic nihil fuit dictū exp̄ſsè,
q̄d illi vēditori deberes dare. Vnde nō pōt dici q̄
hic innominat⁹ cōtract⁹ ſit: & tñ agit̄ actiōe præ-
ſcri. verb. In tertio caſu, ſ. in cōtractib⁹ innomina
tis, & gl. & doc. Vltramō. ſunt in cōcordia: & re-
manet q̄ gl. noſtra dicat veritatem. ¶ Quęro, circa
9 illud quod glo. dicit, † q̄ in facio vt des, orit̄ actio
de dolo, non præſcrip. ver. an hoc ſit verū: & quæ
eſt ratio hui⁹. Certè hoc examinaui plenè ſ. de do
lo. l. cùm proponas. dic vt ibi. ¶ Quęro, vtrū con-
10 tractus innominati † cognoſcātur per modum in
eundi contractum: an cognoſcātur, ex modo im-
plendi. Glo. dicit, ex modo ineundi: vt l. cum mo
ta. C. de tranſact. Doct. Vltramon. dicunt ecōuer
ſo, quòd cognoſcantur ex modo implēdi. & illud
eſt principalius: aliàs eſſet imponere legem ver-
bis. Do. Iac. But. tenet opi. glo. vt cognoſcatur ex
modo ineundi contractum. & hoc ipſe probat ſic:
11 Quando vnū venit † ad implemētū alteri⁹, tūc de
bemus inſpicere illud quod implet̄: vt in hac l. in
princi. & l. ſi ita fuero ſtipulatus. §. j. & l. cum eñ.
de noua. Præterea: qñ vnum venit tanquā acceſſo
rium. illud inſpicimus quod eſt principale: vt l. &
ſi nō ſunt. §. perueniamus. de aur. & argē. leg. Sed
hoc implementum venit vt acceſſorium ad aliud,
quod impletur, ſ. ad conuentionem. ergo &c. Ego

a ¶ Impropriè. Adde Bart. ī d. l. ex empto. de acti. empti.
b ¶ Permutationem. Adde Bar. in l. j. in fi. ff. eo. titu.
c ¶ Reuoco in dubiū. Adde Bart. & glo. in l. j. ff. eo.
d ¶ Primò quæro. Adde Barto. in l. cū mota. & l. ſiue ap̄d acta. de tranſactio. poſt glo. ibi Bar. in l. ſi quis debitorē. de iureiurā. & in l. naturalis. §. peñ. de præſcrip. verb. Sed an contractus iſti innominati dicantur inſtituti per ſolam conſtitutionē precarij, vide Bart. in l. j. j. p̄ donato.
e ¶ Præſcri. verbis. Adde gl. & ibi Bar. in rub. ff. de pręſcr. verb. Alex.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶ Finitum opus. Adde Bar. in l. qui inſulam. §. qui ædem. ff. eo. & Bar. in l. diuortio. in prin. ſol. ma. Vide no. in l. proxi. & quod not. Bal. in l. j. §. de var. & extraordi. cognit.

b ¶ Aedem, quã. Intellige iſtum tex. qui loquitur vt propter refectionem neceſſariã poſsit cõductor expelli: & ea cõfecta conductor in domo reponi debeat. & eſt no. glo. iuncto text. in verbo teſtariꝗ dominũ. in fin. in l. ſi duo. §. cũ inquilinus. ff. vti poſsi. & ibi Bart. Itẽ limita hãc l. ſecũdũ Ang. in conductione ad longũ tẽpus, qa dicetur habere ius. & ita ipſe conſulit in cõſil. certũ eſt ꝙ in anno dñi &c. adde Inno. in c. propter ſterilitatem. extra eo. titu. & ibi vide ad hanc l. per Imo. in glo. pe.

POMATES.

b ¶ Aedem quã. Ad iſtã l. vide Alexan. cõſi. lxxix. in ij. col. prin. in volu. iiij. & cõſil. cxxxij. ad fin. vol. iiij. & clxxxvj. col. iiij. volu. ij. vbi ponit, an colonus dicaꝛ malè verſari, ſi vendidit rẽ locatã ſibi vt propriã. Et pulchrè ad iſtã l. vide ꝑ ipſum cõſ. cv. vol. ij. colũ. j. & iiij. & vj. & cxviij. vol. v. in primo du. vbi ponit multa circa hoc, an conductor dicatur malè verſari: an requiraꝛ ſentẽtia declaratoria ſuper hoc. & v. etiam vol. iiij.

P. PAV. P.

b ¶ Aedem quã. An iſta lex habeat locũ in emphyteuſi, vide Hippoly. ſing. xciiij. Et vide oĩno in materia huius legis latè per Barba. in c. propter ſterilitatem. in iiij. col. & ſeq. de locato. Itẽ ꝙ conductor non ſoluens pẽſionem poſsit ſtatim expelli, etiã authoritate propria, Vide Bertach. in tract. de Gabel. in ij. parte. ĩ ix. col. Vbi etiã ponit quid ſi primus conductor alteri locauit, & ab eo recepit penſionem, an dominus poſsit ſecundũ expellere, Vide etiã de hoc in Bertach. in ver. emphyteuta ſoluere debet. & in l. ſi quis conductionis. j. eod. Prondera tñ, quia Bal. in hac l. ædẽ. in pe. col. tenet ꝙ dñs non poſsit expellere ſecundũ cõductorẽ, qui fuit inueſtitus à primo. Sed idem Bal. in l. certa. ad fi. j. vt in poſſeſ. lega. retulit oppoſitũ: licet in cõtrariũ alleget deciſionẽ Bart. in l. j. §. neceſſario. ff. ſi mul. vẽtr. nomi. in poſ. miſ. fuer. Ideo bene aduerte & cõſidera Bertach. vbi ſ. tenet ꝙ nõ poſsit. Et allegat Bal. in vtroq; loco ſ. allegato ad idem: ſed videꝛ cõtrarius. Limita tñ illud qđ dictum eſt ꝙ propria authoritate &c. nõ procedere, qñ via iudiciaria eſſet ſemel adita, vt ſcripſi in Berta. in ver. emphyteuta, ſoluere teneꝛ. de quo ſ.

c P. PAV. P. ¶ Certi iuris. Vide ad Bar. in l. ij. ff. in quib. cau. pig. tac. contraha.

alias dixi vobis, ꝙ iſta diſputatio diſplicet mihi. Dico eñ ꝙ ſicut ab initio contractus emptionis & vendi. ex parte emẽtis eſt emptio. & ex parte vendentis eſt venditio, nec inſpicitur quod præcedat: vtrum inſpiciamus verba ab emptore, an à venditore: vt l. j. ff. de rer. permu. ita dico in iſtis cõtractibus innominatis, ab ipſo principio ex parte vnius eſt do vt facias: ex parte alterius eſt facio vt des.
12 Exemplum probatur: † quia contractus innominati diiudicantur ſecundũ naturam contractuum nominatorum, quibus aſsimilãtur: vt l. j. §. ſi quis ſeruum. ff. depoſiti & l. cum qui. §. ſi rẽ inſpectori. ff. commodati. & iſte contractus do vt facias, aſsimilatur locationi: vt dictis legibus: ſicut eſt in locatione nõ inſpecto ordine verborũ ex parte locantis eſt locatio, ex parte conducentis eſt conductio: ita hic ex vna parte eſt, do vt facias, oritur actio præſcriptis verbis. ex parte alterius, ex cuius parte eſt, do vt facias: ex alia eſt facio vt des. Ideo ex parte eius, ex cuius parte eſt facio vt des, oritur actio de dolo. & ſic ceſſant rationes, quæ fiunt in contrariũ per do. Iac. cùm dicit, inſpicimus illud, quod impletur. fateor: ſed ab ipſo initio iſti contractus fuerunt variati ex perſona contrahentiũ: ergo &c. Ita debemus intelligere iſtam materiã. ¶ Veniamus ergo modò ad actionem in factum. & de hac non dico modò: ſed dicam Deo duce in l. j. ff. de condi. ex lege &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Actio præſcri. verb. quæ datur ad implendum quod conuenit, an detur præciſè ad dandum: vel liberetur præſtando intereſſe.

CVm precibus. Conditio ob cauſam eſt perſonalis: ideo datur contra contrahentem, non contra tertium poſſeſſorem. h. d. ¶ Quæritur hic primò vtrum in contractu permutationis transferatur dominium alia re non tradita, vel fide habita de ea. Dic vt dixi ſ. eo. l. ij. ¶ Quæro ſecundò, † an hæc actio
1 præſcrip. verb. quæ datur ad implendum quod conuenit, detur preciſè ad dandũ, an liberetur quis præſtando intereſſe. Glo. tenet ꝙ liberetur præſtãdo intereſſe. Doct. Vltramon. dicunt contrariũ, Dy. tenet glo. in l. ſtipulationes nõ diuiduntur. in diſtinctione magna. Et ego teneo glo. dic vt ibi &c.

De locato & conducto. Rubrica.

¶ Continua vt in gloſſa.

LEX I.

DOminus. De hac materia habetis in l. dominus horreorum. ff. eo. tit.

SVMMARIVM.

1 ☞ Conductor, vel locator operarũ quis dicatur.
2 Conduxit, ſæpe ponitur pro locauit, & ecõuerſo.
3 Locans operas ad faciendum ædificium certa mercede conſtituta, quando poſsit mercedem petere ante opus finitum.

LEX II.

ADuerſus. Primò eſt hic vidẽdũ, quis † dicatur locator, & quis dicatur conductor. & hic tex. videꝛ velle ꝙ ille, qui præſtat operas, dicatur conductor: ille, qui dat pecuniam, dicatur locator. ¶ Item in contrariũ videtur text. & iſta eſt veritas, ꝙ ſemper iſte, qui dat pecuniam dicitur conductor: iſte, qui dat operas, vel patientiam, dicitur locator: vel qui præſtat patientiã habitandi, vel facultatem ducendi aquam, & ſimilia, ille dicatur locator: vt l. j. §. ſi quis ſeruũ. ff. depoſiti. Non obſtat hæc lex: quia verbum hic conduxiſti, ponitur impropriè. licet gl. videatur aliter ex-
2 ponere: tamẽ nihil eſt dicere. † Sæpe enim ponitur conduxit, pro locauit, & econuerſo: vt l. veteres. de act. emp. & l. ſi domina. ſ. de vſufruc. ¶ Quæro
3 ſecundò, † quando quis locat operas ſuas, vt faciat ædificium aliquod certa mercede, vtrum poſsit pe-
a tere mercedem ante finitum opus.[a] Gloſſ. hic videtur dicere ꝙ ſic: argu. ſ. de iudi. l. properandum. §. in honorarijs. Vide glo. iſtã. Certè §. in honorarijs. nihil facit ad propoſitum: quia ſpeciale eſt in aduocato. Vnde dicũt doct. hic inſpiciendam eſſe qualitatem perſonæ, quæ locauit operas ſuas, & qualitatem operis. Quid enim ſi quidã pauper artifex promiſiſſet facere palatium communis, pro certa quantitate. Certè debet ſibi ſolui quantitas interim: argu. ad hoc ff. eo. l. qui inſulã. §. qui ædẽ. & l. ſi verò non remunerandi. §. ſi. ff. mand. Quod ſatis placet. Teneatis menti iſtam gloſſ. quia valet ad multa &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Penſio domus ſoluitur iuxta conſuetudinem locorum, & ea ceſſante, in fine temporis.

LEX III.

b AEdem, quam.[b] Circa hanc legẽ
1 glo. quærit, qñ debet ſolui † penſio domus: vtrũ in initio vel in medio, an in fine. Licet de hoc ſint opi. veritas tamen eſt, quòd ſtandum eſt cõſuetudini regionis in hoc: vt j. eo. l. exceptio. Sed ſi conſuetudo non apparet, debet ſolui in fine temporis: nec ante poteſt petere quia ante locator contractum ex parte ſua non impleuit: vt l. Iulianus. §. offerri. ff. de act. empt. dixi tibi. l. ſi ſeruus meum. §. ſi. ff. de ſtipu. ſer. &c.

EX diui. De hac materia plenè dixi in l. dominus horreorum. ff. eo. tit.

c CErti iuris.[c] Iſta fuit repetita vltra mõtes. & eſt pulchra materia &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Sterilitas quando dicatur.

d LIcet.[d] Quando autẽ dicatur ſteri-
1 litas eſt opi. inter doc. † Quidam dicunt inſpici vulgi opinionem. Alij dicunt, quando ſemen nõ recolligitur, Text. hic dicit iuxta bonã fidẽ haberi rectè &c. quæ eſt bona fides. Certè vt aliquis non decipiatur vltra dimidiã iuſti pretij: infra dimidiam, bona fides hoc tollerat: vt l. ij. & l. ſi volũtate. ſ. de reſcin. vendi. Si ergo ſunt recollecti ita modici fructus, ꝙ ſoluendo penſionem remanet deceptus vltra dimidiam iuſti pretij: tunc debet fieri computatio. Ita credo ꝙ debeat intelligi iſta materia: nec vnquam dixi niſi modò &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Conducens ad non modicum tempus, dicitur habere ius in re: & non tenetur ſtare colono.
2 Colonus dicitur habere ius in re, quando de locatione eſt factum inſtrumẽtum, & obligata omnia bona hincinde pro obſeruatione.

d ¶ Licet. Vide Bar. in l. ſi merces. §. vis maior. ff. locati.

Pro ſaluando Bar. in hac l. licet. vide concor. quam poſui ad §. vis maior. in l. ſi merces. ff. eo. ti. de loca. & cõduc.

P. PAV. P.

d ¶ Licet. De materia remiſsionis vide oĩno do. Frãc. cõſil. lij. Itẽ an iſta remiſsio fiat in cõductore ad longũ tempus, vide Alex. cõſil. dxvij. no. ſingulariter ꝙ in caſibus in quibus fit remiſſio ꝓpter ſterilitatem nõ ꝓcedit qñ cõductor pro tẽpore præterito nõ ſoluit canonẽ: qa præſumitur propter illud dictũ caſum accidiſſe. Ita Io. An. in c. propter ſterilitatẽ. extra, de locato. Itẽ pro hoc vide Ang. in cõſ. clxxxviij. inci. prout patet ex themate ĩ vj. col. Itẽ vide Alex. de materia oĩno cõſil. cxij. Cuius dicta poſui ad Bar. in l. j. circa finẽ. j. tit. j. & latè etiã cõſil. cccclxxvj. vbi ponit de remiſsione. Qualiter aũt cõcludi debeat in libello, in quo petiꝛ remiſsio vide oĩno Ro. cõſi. clxxviij. Itẽ not. ꝙ ratione non fit remiſsio, nec augmẽtum, ſed ratione in ſoluti. Vide Berta. in tractatu de Gabellis, in ij. parte. in xj. col. vbi ponit de eo qui conduxerat molendinum cum quatuor rotis, & addat vnã rotam. Et ibi etiam in xij. colum. ponit an & quãdo ꝓpter guerram fit remiſsio. Et ibi & in ſequẽ. colũ. ponit quid de tempore peſtis & multis & de multis alijs in materia, maximè de molendino caſmate perempto. Item quid ſi pretium fructuũ creſcit vel decreſcit, an debeat fieri remiſsio vel augmentum, vide Ang. cõſil. clxxxviij. in v. col. & ſeq. Item quid de impedimẽto peſtis, vide quæ habes ad Bar. in l. habitatores. ff. loca. vbi Bar. ponit quãdo eſt parua incõmoditas vtẽdi nõ fit remiſsio. Item de guerra, & qđ in emphyteuta, vide Are. latè in l. interdũ. in ij. col. & ſeq. de acquirẽ. poſſ. Et ibi etiam in fine quid vbi quis cõduxit tẽpore guerræ,

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

non ſit remiſsio propter guerram, quia ei imputandum eſt. Vide etiam Alex.conſil.cxij.vol.j.col.vlt. Et quãta debeat eſſe læſio, vide Com.conſil.cxxviij.col.vj.&ſeq.vol.ij.

a ¶Emptorem. In prin.hæc l.fallit in fiſco, & in matricula.l.fi.ibi Bal.j.de iu.fiſ.& tex.& Bar.in l.negotij.§.de manci.& colo.li.xj.

POMATES.

a ¶Emptorem. An iſta lex habeat locũ in colono partiario, vide Ro.conſil.cccix.& cõſi.cccxj.& Areti.clx.colũ.viij.& Alexã.cõſil.cxviij.volu.v.in ij.dubio. vbi ponit multa ad hãc l.maximè aſsignando eius rationem. Et an procedat quãdo emptor ſolũ emiſſet fructus rei locatæ vel quãdo eſſet facta locatio ad longum tempus. & cxxij.eod.volu.maximè in j.col. & in vlti. in fin. & vide etiam Socin.limitãtem conſi.xv.colũ.v. Et de materia huius l. vide Alex. & Bart.in l. ſi filiusfa.§.ſi vis. ff. ſol.mat. & Barb.cõſi.xxxvj.col. xij.in iij.dubio.vol.ij.

P. P A V. P.

b ¶Modicũ tempus. Idem tenet Ange. conſil. xx. ad finẽ. Item circa iſtã materiam vide Alex. latè in l.ſi filio.§.j.ff.ſol.mat. vbi ponit multas limitationes ad hãc legẽ, & etiã ad regulam ꝙ vniuerſalis ſucceſſor tenetur ſtare colo. Vide quod habes ad Barto.ibi. Vide etiam Alex. in l. ꝗ abſenti. §.j.col.ij.de acqui.poſ. vbi habes an requiratur hypotheca ſpecialis. Item an emphyteuta fiſci teneatur ſtare colono, vide Ro.ſingulari lxiij. Item limita regulam huius in ſingulari ſucceſſore, qui non ſuccedit in plenũ ius: quia tenetur ſtare. Vide do.Fran.cõſi.clx.in xj.col. Nũquid autẽ diſpoſitio huius legis, procedat in colono partiario, vide Ro.cõſi.cccix.& Barba.in rubri.de reb.eccle.non alien.in vj.dubio ad finẽ. Item not. ꝙ ſi eccleſia conceſsit fundum in emphyteuſim, in quo fundo ſteterat quis ad laborãdum per longũ tempus, & bene laborauerat, ꝙ tenetur emphyteuta ſtare colono: & ſi eũ expellat, poterit iure ſuo priuare. Bart.in l. cognouimus.C.de colla.fund.patri.lib.xj. Item vide aliquid in Bertach.in verſi.emphyteuta ſtare tenetur. Item ad materiam huius legis vide Alex.latè cõſi.cxviij.in v.vol.in iij.col.vbi etiã dicit ꝙ emptor fructuũ nõ tenet̃ ſtare colono. & multa alia. Item ad cautelã Bar.hic, ſcilicet de emphyteuta an requiratur ſpecialis, vide ad Bar.in l.ſi filio.§.ſi vir. Et ꝙ tutius ſit apponere pactum expreſſum de non alienãdo cũ hypotheca ſpeciali, vide Iaſo.in l.filiusfamiliàs.§.diui.in prin.de leg.j. Illud tñ quod dictũ eſt de ſpeciali hypotheca, intellige quantum ad id quod dictum eſt, ſcilicet qñ promittitur non alienari, ad finẽ vt non poſsit expelli, etiã ſi ſoluat intereſſe, ſed ad finẽ vt poſsit retinere quouſq; ſolutũ ſit intereſſe, non requirit ſpecialẽ hypothecam. Imò vide & cõſidera Alex.in l.ſi filiofamiliàs.§. ſi vir.in iij.col.ff.ſolu.mat.& in l.ſi abſenti.§.j.ff.de acqui.poſſ.& habes ad Bar.in d.§. ſi vir. Vide etiam Barba.in c.propter ſterilitatem.in iiij.col.extra, de locato.

c P. P A V: P. ¶Qui rem. Vide Pau.conſil.cliij.& quæ habes in l.ſi rem alienam.de acqui.poſſeſ.

a EMptorem.[a] Materiã huius legis dixi vobis in l.ſi filius.aliàs, ſi filio.§.fi.ff.ſolu.ma. Sed volo vobis dare talẽ doctrinã. Ratio huius legis eſt hæc, qa colonus nullũ ius habet in re, ſed habet obligatã pſonã domini locãtis. ſed illa obligatio perſonalis nõ tenet emptorem: merito emptor non cogitur ſtare.

1 † Sed ſi ponerem colonum habere ius in re: vt quia conduxit ad non modicum tempus:

b [b] tunc enim emptor tenetur ſtare. Cùm enim habeat vtilẽ rem, & ſic actionem, multò fortius exceptionem vt l.j.

2 §.quod aũt.ff.de ſuperfi. † Et per hoc alias dixi, ꝙ quando de locatione eſt inſtrumentum, & in ſtipulatione obligant partes hincinde omnia bona ſua pro obſeruatione prædictorũ: quòd tũc ratione prædictæ obligationis, põt dicere colonus, vel inquilinus. Ego habeo ius hypothecæ in re: & ſic nolo inde recedere, donec mihi ſatisfiat de pœna, vel de intereſſe meo, cũ hæc res iã ſit mihi obligata: & ita iã de facto dixi & obtinui. Et cũ mihi occurriſſet, feci fieri proteſtationẽ à cõductore, vt diceret ſe detinere pro obligatione ſibi facta: & ꝙ ſe nõ inquietet. quod tene etiã menti perpetuò, &c.

DAmnum. Op.gl.de l.ex cõducto.§.ſi vis tẽpeſtatis.ff.eo.vbi domin⁹ tenet̃ ad remittendũ mercedẽ. Dicit glo. certè ibi vis diuina: hic humana. Certè iſtud nihil ad propoſitũ: ſed veritas eſt iſti: Aut eñ damnũ cõtingit in fructib⁹, ſeu in re locata: tũc debet fieri diminutio mercedis: vt legib⁹ cõtrarijs. Aut dãnũ cõtingit in rebus proprijs coloni, & nõ debet fieri diminutio mercedis. hic eſt caſus, quẽ ꝑpetuò tene mẽti, &c.

LEgem. Vide plenè de hac materia in l.item quæritur.§. qui impleto.ff.eodem titulo.

EXcepto. Hæc eſt bona lex ꝙ qñ non exprimitur certa quãtitas intelligitur de ea quę cõſueuerit præſtari. Vide gl. ſu p verbo, conſuetudinem. & apoſtilla vt habes in libro &c.

c QVirem.[c] Pleniſsimè vide in l. ſi rem aliquã. ff.de acqui.poſſeſ. quæ eſt de difficilioribus materijs Digeſti noui.

SVMMARIVM.

1 Si locatur fundus pro certa quantitate olei vel frumenti, an dicatur locatio.

2 Libelli verba improprientur, vt ſaluetur.

d P. P'A V. P. ¶Si olei. Circa regulam huius legis ꝙ verba contractus improprientur, vt conueniant ſubiectæ materiæ & menti cõtrahentium, vide Iaſ.latè in l.ſi tibi pecuniam.in j.& ij.col.ff. ſi cert.pet.vbi idem dicit in alijs diſpoſitionibus, & limitat vno modo.

e P. P A V. P. ¶Vltimò not. Circa iſtam regulam ꝙ verba libelli impropriãtur vt ſuſtineatur, vide omnino multa per Feli.in c. auditis.in j.& ij.col. extra, de preſcrip. vbi etiam ponit vnam limitationem ad iſtam regulam. Vide etiã Moder.in l. ſed & ſi poſſeſſori. §. ſi iurauero. ff. de iureiu. vbi latiſsimè Iaſo.in ij.& iij.col.

e ¶Vltimò not. Itẽ not. in l. inſulã. de preſcri.ver.& Bar. in d. l. ſi merces. §. vis maior. in fin.ff. eo.& adde Bar.hic & d. aut. qui cũ eo tranſit in c.cõſti.de rel.do. & Bal.in rubri.de iure emphy. in verſi.v.dicit verba libelli impropriari vide quę latè dixi poſt Bart. in l. Aureli⁹. §. Sticho. de lib.leg. Adde tñ ꝙ ſi actor dicat, ꝙ agrimẽſor locauit ſibi operas, libellus eſt ineptus. l.j.§.j. ff.ſi mẽ. fal. mo.di. quod intellige vt ibi no.in agrimẽſore à publico deputato. & ad Bart.hic vide latè do. Ma. So.in c. dilecti.arg. xxxiij.extra, de li. ob.& ibi concor.

d SIolei.[d] † Opp.locatio nõ conſiſtit,
1 niſi interuenerit pecunia numerata: vt l.j.§.j.ſi quis ſeruum.ff.depoſi. ergo hic nõ fuit locatio. Gloſ. fatetur contrarium, ꝙ hic intelligit̃, locaſti, i. in vſum conceſsiſti: & ſic fuit hic cõtractus innominatus. Vide glo. iſtam ſi hoc eſt verum: ergo poteſt iſtũ pœnitere, cùm in contractibus innominatis locus ſit pœnitẽtiæ: vt l.ſi pecuniam.ff.de condict.ob cau. Huius timore oportet te exponere, ſi olei, ſ. iam ſoluti. & ſic non erat res integra: quia contractus erat impletus ex parte alterius, meritò non erat locus pœnitentiæ. aliàs ſecus. ¶ Item inſtatur ſic: hic eſt contractus innominatus: ergo nõ eſt cõtractus bonæfidei: qa non dicitur bonæfidei, niſi in duobus caſib⁹, ſ.de permutato & æſtimato: vt inſti.de actio.§.actionum.§.ti.j.l.ij. ſed hic non eſt de his: ergo &c. Solu. Oportet te dicere de neceſsitate, ꝙ res hic erat expoſita locanda: tamen poſtea merces fuit conſtituta in oleo. Vnde habet ſimilitudinem cum contractu bonæfidei. argu.§.tit.j.l.ij. aliàs neſcio de-
e fendere iſtam legem. ¶ Vltimò nota[e] quòd per
2 hanc l.ſemel † ego defendi vnum libellũ: agebat enim aliquis contra colonum, dicens ꝙ ſibi locauit fundum pro certa quantitate frumenti: opponebatur ꝙ non erat locatio iſta: ſic libellus nõ procedebat: ego dixi ꝙ procedit: ponitur enim locare impropriè: vt hic videtis. &c.

AD probationem. Ex contractu locationis nõ probatur
f dominiũ.[f] hoc dicit. Hoc eſt verum, ꝙ locatio nõ ſufficit ad probationem dominij, ſ. ſola, ſed cũ alijs ſic. Pone enim ꝙ ego locaui fundum
g Titio:[g] & ꝙ ipſe tanquam meus colonus laborauit longo tempore: & probo titulum. Certè ex hoc probabitur poſſeſsio: & per conſequens pręſcriptio. quod tene menti perpetuo,[h] &c.

SVMMARIVM.

1 Poſſeſsio ꝙ poſsit quæri ſine cauſa.

2 Exceptio, dolo tacis, non habet locum in poſſeſſorijs recuperandæ: quia ſpoliatus ante omnia eſt reſtituendus.

3 Conuentus actione locati, quando poſsit opponere exceptionem dominij.

SI quis conductio-
i nis.[i] Iſta eſt ſingularis lex. Conductor cõuẽtus cõdictione ex hac lege debet ante omnia reſtituere rem, nec quæſtionẽ poteſt

P. P A V. P.

f ¶Dominium. Vide Felin. in c. inter dilectos. in vij.col. de fide inſtr.

f ¶Dominium. An ſola locatio ſufficiat ad probationẽ dominij: adde quæ no.Bal.in l.fi.de adi.leg.& dicit̃ i c.ĩter dilectos. ꝑpe fi.de fi.inſt.vbi vide gl. Adde tex.ĩ c.cũ venerabilis.de religio.do.& in l.ſolẽnib⁹.C. de rei vẽ.

g P. P A V. P. ¶Fundum Titio. Vide Alex. conſil.ccccxcix.in j.col.& conſi.cccccj.Pau.conſi.ccxcv.ad finem.

h ¶Perpetuò. Vide Spe.limitãdo ſic hãc l.in ti.de loc.§.nũc aliqua.ver.iij.no.& vide ꝗ hic no.Bal.adde Alex.cõſ.x.& xij.iij.lib.Bal.cõſ.cccxxvj.cũ duob⁹ ſequẽtib⁹.cõſi.cclxxx.co.li.p Bal.cõſi.lv.iiij.lib.And.Sic.conſil.l.

i P. P A V. P. ¶Si quis cõductionis. Vide de materia aliquid per Alex.cõſi.cccccj. Itẽ regula huius legis nõ procedit, vbi agitur rei vẽdicatione. Vide Pau.conſi.iij.& conſi.xciiij. Itẽ ꝙ poteſt dñs expellere colonum vel inquilinũ ꝓpria authoritate, vide quæ habes in Bertach.in ver. emphyteuta ſoluere debet.in ij.col. Et ibi etiã quid ſi poſſeſsio rei locatæ reperitur penes tertium, an poſsit eam propria authoritate apprehẽdere. Item ꝙ remedium & beneficiũ huius legis non habeat locũ contra tertiũ poſſeſſorem, ponit etiam Alex.in d.cõſil.cccccj.in ij.col.vbi vult ꝙ inſtrumentum, emphyteuſis & locationis nõ probet quo ad tertiũ, ꝙ locans ſit dominus. Idem etiam vult Roma.conſi.cxxvij. Vide etiam ꝙ non poteſt refricari aliqua quæſtio agenti condictione ex hac lege, per Alex.cõſil.v. incip.puto de iure. Vide etiam poſt Bar.in l.rem alienam.ff.ſol.matri.& in l.ita vt ſi fur.ff.commodati. Et vide etiam an propria authoritate poſſit expellere. Et quid ſi primus cõductor alteri locauit, à quo recepit penſionem, quæ habes in l.ædem.§.eodem. Et quòd contra tertium non habeat locum condictio ex hac lege, pondera in ſimili quæ dicit Alex.con-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

ſil.xcij.in iij.col.in j.vol.dum loquitur de condictione ex lege,ſi quis maior.C.de tranſact.Item q̄ poſsit refricari quæſtio dominij,q̄n de ea cōſtat notoriè in caſu huius legis,vide Alex.in l.ſi rem aliquam.in vlt.col.ff.de acqui.poſ.Sicut etiā poteſt opponi agēti interdicto ſpoliatorio. Vbi etiā q̄ diſpoſitio huius legis non habet locum quantū ad facta, ſed ſolum per reſtitutionem rei, & q̄ locatori competat remedium reſtitutoriū tanquā ſpoliato, quando colonus denegat reſtituere rem, vide Alex.in cōſil.ix.in j.colū. ad finē,in v.vo.Pau.de Caſt.in l.qui rem.ff.depoſiti.Bar.in l.fin.ff.de præcar. in l. nō abs re C.vnde vi.in l.ſi ei,a quo.ff. de vſucap.glo. & doctor. in c.inter dilectos. de fide inſtru.Bal. in l. cōductores. ſ. in j.titu. An autem ex ſola denegatione reſtitutionis dicatur committi furtum vel violentia vide Iaſ. in l.iij.§.ſi rem.de acquirend. poſſeſſ. ſed loquitur in re mobili. Item an remedium huius legis habeat locum in conducēte rem propriam à ſe poſſeſſam tempore conductionis vide omnino Cur. conſi.lxx.per totū. Item de materia quomodo conducens vel habēs aliter cauſam à me, non poteſt refricare quęſtionem dominij,vide Felin.in ca.inter dilectos.in xij.colū.de fide inſtru.Item q̄ iſta regula procedat etiā in emphyteuta,vide Bart.in l. legata inutiliter.ff. de adimen.lega. Item q̄ beneficium huius legis habeat locum in cōmodato, precario, & alijs ſimilibus cōtractib⁹,ex quibus oritur obligatio rem reſtitui,vide Pau.de Caſt.in l.ſi rē alienā.ff.de pigno.actio.in l.qui rē.ff.depoſ.in l.cōmodare.ff.cōmodati.in apoſtil.ad Abba.in ca.inter dilectos,de fide inſtr.Sali.hic,ad finē.Deciū in cōſil.lvj.col.iij. An aūt agēti condictione ex iſta lege poſsit tertius ſe opponere pro iure ſuo, iuxta l.bona fides,ff.depoſiti.vide Ant.de But.q̄ ſic in c.ſępe.col.iij.de reſti.ſpo. Bar.hic in ſua diſtinctione videtur velle contrariū.Quid autem ſi res locata ſit aliena, & poſt cōductionē cōductor eā habeat à verò dn̄o,an teneatur reſtituere locatori rem vigore iſtius legis? vide gl.q̄ ſic,in l.ſi quis fundum.§.ſi.ff.locati.& Bar.ibi & alios.pōt tamen agi per cōductorē ante finitā locationē,q̄ liberetur à cōductione ex iſta lege,vt ibi dicit no.Bar.in fine,& Fulg.Pondera eos velle etiā hoc peti poſſe,quando tempore cōductionis fuiſſet cōductor dn̄s.Et ratio eſt in promptu: quia finita declaratione an ſuper dominio finita poſtea locatione cōſtat notoriè de dn̄o cōductoris: imò tūc opponi pōt,vt dictū eſt.ſ. Et iſta declaratio poteſt peti vtroq; caſu:quia Bar.ibi & gl.volūt q̄ vtroq; caſu pariter locū habeat cōdictio ex iſta lege,finita poſtea locatione,ideo nulla eſt diuerſitatis ratio.

a referre dominij.[a] hoc dicit ſecundū lect.quam puto veram.Et legitur duobus modis principaliter, qui tanguntur in prima gl.Item ſecunda lect.diuiditur in alios duos modos, & tangūtur in ſecunda glo. Pono caſum in terminis ſecundū quod poſuiſti ſummarium:poſtea examinabo lect.lex iſta primò igitur quādo quis locauit alteri rem,quam ipſe conductor habebat tenebat,& poſsidebat:& hic caſus ponitur in prin.gl.¶ Cōtra quem caſum op.primò,ex ſola locatione non poteſt quæri poſſeſsio locanti:quia ſicut dominiū non poteſt quęri ſine cauſa:vt l.nunquā nuda.de acqui.re.do.ita nec poſſeſsio ſiue cauſa poteſt quæri: vt not.in l.quod meo.in prin.ff.de acquiren.poſſ.Solu.Dico q̄ iſta lectu.non procederet,ſi teneremus illā opi.

1 quam tenet Ia.de Are.Sed doct.†omnes communiter tenēt contrariū:quia poſſeſsio nō pōt quęri ex cauſa nulla,vel iniuſta:vt.l.j.§.ſi vir,de aquir.poſ.procedit ergo iſta lec.¶ Sed cōtra iſtā opi.op.de doli exceptione.l.dolo.& de reg.iur.l.dolo.Solu.Dicunt quidam iſtud eſſe ideo,quia iſta lex ſic

2 expreſsè ordinat.Tu†dic,regula dolo facis.nō habet locum in poſſeſſorijs recuperandæ poſſeſsionis:quia ſpoliatus ante omnia eſt reſtituēdus: vt l.momentaneæ.j.vnde vi.& l.ſi quis ad ſe fundū.j.ad legem Iul.de vi.ſed iſtud eſt indicium recuperandæ poſſeſsionis,cùm eo ipſo q̄ colonus dene-

b gat[b] mihi reſtituere poſſeſsionē,ſpoliat me: ergo ante omnia debeo reſtitui:nec poteſt opponi illa regula,dolo facis,quia petis.Iſta eſt vera lec. Alio modo gl.legit iſtam legē ſimpliciter in quolibet qui locauit rem,non diſtinguendo quis poſsideret.¶ Ad iſtam lect.op.locatio rei propriæ nō valet:vt l.qui rem.ſ.eod.& l.ad probationē.& ff.de poſi.l.qui rem.ergo non poteſt agi ex locato. Hic dicitur contrariū,quare malè.Huius timore lect.huius legis variatur duobus modis. Vno modo q̄ hic agatur actione ex locato.Non obſtant iura cōtraria:quia licet locatio nō valeat: tamen lex imponit tibi ſilentium, q̄ non poſsis hic opponere quòd locatio non valeat ratione dominij.Iſta lec.non placet,per l.ad probationē.ſ.eo.Pręterea.per oppoſitionem iſtius exceptionis detegitur q̄ agēs ſine cauſa,& ſine actione experitur:ergo nō debet audiri:vt l.ſi pupilli.§.videamus.ff.de nego.geſt. Quid ergo dicendum eſt ſecundo modo,quòd hic agatur condictione ex lege iſta, & ceſſant omnia cōtraria.& iſta eſt vera.¶ Contra hoc op.ego vi-

3 deor tenere† q̄ agenti ex locato poſsit opponi exceptio dominij. Contra.ff.commoda.l.ita ſi fur.ſ.de pig.ac.l.nec creditores.cū ſi.Sol. Agenti ex locato, vel alia actione perſonali, non poteſt obijci exceptio de dominio tertij.Ratio,quia per hoc nō improbatur contractus.Poteſt enim quis mihi locare,commodare,& tradere pignori rem alienam: ſed ſi opponitur exceptio de dominio ipſius conuenti,bene poteſt hoc fieri:quia per hanc detegitē cōtractus nullus:vt l.qui rem.& l.ad probationē.ſ.eo.¶ Contra hoc opp.& videtur,q̄ de dominio tertij poſsit opponi:vt l.bona fides.ff.depo.¶ Solu.Ibi nō ſolū ego opponebam de dn̄o tertij:ſed etiam ipſe terti⁹ agebat cōtra me, & aſsiſtebat mihi.¶ Vltimò opp.j. de agri.& cenſi.l.litibus. Sol. Hic conſtabat de locatione:ibi non,ſecundū verā

c lect.Ex his diſtingue tria verba:[c] aut de locatione eſt dubium: & poteſt opponi exceptio dominij: vt d.l.litibus.Aut de locatione cōſtat:& tunc aut agitur cōdictione ex hac lege,aut actione ex eo cōtractu.Primo caſu non pōt obijci exceptio dominij:vt hic.Secūdo aūt caſu ſubdiſtingue. Aut obijcit conductor de dn̄o proprio,aut de dn̄o alieno, ſcilicet tertij:& hoc ſecūdo caſu aut ille tertius agit,& aſsiſtit ſibi,aut non:vt patet ex p̄dictis &c.

SI tibi. Allegaui tibi iſtam legem ſ.de pact.q̄ pactum veſtitum non veſtit pactum nudum inter alias perſonas:licet inter eaſdem ſic.

COnductores. Iſtā conſtitutionē habuiſtis de verbo ad verbum j. vnde vi.l.non ab re.ideo hic nihil de ea dicemus.Sed dic vt dixi tibi,&c.

d *De iure emphyteuticoa.* *Rubri.*

SVMMARIVM.

1 ☞Illa dicuntur differre ſpecie,quæ habēt diuerſas diffinitiones.
2 Ratio quare in emphyteuſi re perempta penſio non ſoluatur.
3 Qui locat,vel concedit in emphyteuſim, tenetur ad patientiam.
4 Ratio quare perempta parte rei penſio debeatur.
5 Contractus emphyteuticus in quo differat à contractu emptionis,& venditionis,& locationis.
6 Cōtract⁹ emphyteutic⁹ an debeat fieri in ſcriptis.
7 Emphyteuſis in quo differat à contractu liuelli.
8 Quid à contractu precarij.
9 Diminutio magna quæ dicatur, ad hoc vt fiat diminutio mercedis.
10 Si res in emphyteuſim cōceſſa augetur,an augeatur penſio.
11 Qua actione agatur ex iſto contractu.
12 Si res in emphyteuſim cōceſſa eſt ī loco guerre,vel peſtis,q̄ nō poſsit laborari:q̄ pēſio non debeatur.

LEX I.

IVs emphyteuticarium. Contractus emphyteuticus eſt

e contractus[e] per ſe,& pacta appoſita in

a ¶ Referre dominij. Quando conductor poſsit opponere exceptionē dominij locatori,adde gl.& Bal.in l.ei à quo.ff.de vſuca. & Bart.latius in l.ſi alienam.ff.ſol.mat.& quod no.dixi poſt Bart.in l. cōmodare.ff.cōmoda.

b ¶ Denegat. Vide hic Bal.& tex.& Bart.in l.ſi is qui.ff.de præſcri.ver.Et contra vide per Alex.de Imo.in conſi.xc.in fi.prin.in v.volu.

c ✠POMATES. ¶ Tria verba. Vide Alex.conſi.xij.vol.iiij.& conſil.xliij.in ij.col.eo.vol.& in l.ſi aliquā rē.maximè in vl.col.vbi declarat hāc l.ff.de acquir.poſſ. & vide etiam aliquid per Barb.cōſi.xij.col.iiij.vol.iij.

✠P. PAV. P.

d ¶ De iure emphyteutico. Circa materiam iuris emphyteutici,not.q̄ ſi cōceditur alicui fundus ſterilis in emphyteuſim, & emphyteuta ſuo opere & induſtria efficit eū fructificū,durabis in perpetuū, licet eſſet actum q̄ duraret vſq; ad tertiam generationē. Ita ſingulariter Bar. in l.quicunq;.la ij. C.de omni agro deſerto.lib.xj. declarat Roma. ſing.cclxxiij.inci.fundus. Quid autē importent verba,ad renouandum poſita in inſtrumento, vide Ang.conſi.clxxxvij.incip. ex forma & ſerie. circa finē. & ibi ponit ī prin. quid ſi aliquis accipiat emphyteuſin pro ſe & ſuis filijs & vna fœmina, an fœmina ſimul veniat cū maſculis,vide etiam in conſil. ſeq.Nunquid autē ſi pretium fructuū creſcat vel decreſcat,debeat fieri augmentum vel diminutio,vide Angel. conſil.clxxxviij.in v.colū.ad finem.& ſeq. Item not.q̄ fiſcus vel eccleſia poſſunt dare fundū in emphyteuſim cum pacto vt non incidat in commiſſum ſecūdùm Bart.in l. fundus.C.de fund.patrimo.lib.xj.Itē an pater poſsit præiudicare deſcendentibus non ſoluendo canonē,quādo tranſit ad filios vt filios,vide Alex.conſi.viij.in ij.col.in iij.volu.& ibi in prin.dixit q̄ bona emphyteutica eccleſiæ tranſeunt ad filios vt filios. De hoc vide etiam quæ habes ad Bar.in l.vt iuriſiurādi.§.ſi liberi. de oper.liber.an poſsit præiudicare filijs.Itē quid ſi res emphyteutica augeatur per alluuionē,an incrementū cedat emphyteutę,vide Iaſon.in l.de quibus.in vij.& viij.col.ff.de legib.vbi etiam ponit de feudatario.Debet etiam poſuiſſe in l.j.huius tituli: quia Salic.tangit hic. Item not.quòd ſi habeam rem in emphyteuſim,& illa peruenit ad tertium poſſeſſorem,qui fuit inueſtitus à domino,& ſemper ſoluit canonē,ego autem ante quā ſolui res non incidit in commiſſum.De quo vide j.in l.iij.in prin.ad Bart. Et dicit Alex.in d.conſi.q̄ hæres non ſoluens poteſt petere reſtitutionem in integrum ex clauſula. Item circa probationem iuris emphyteutici vide Ro.conſi.cxxvij.vbi dicit quòd quoad tertium non bene probat inſtrumentum emphyteuſis. Nunquid autem finita emphyteuſi poſsit dn̄s alium inueſtire ſine citatione emphyteutæ,vide Roma.conſi.cexij.

e ✠P. PAV. P. ¶ Eſt contractus. Adde q̄ eſt etiam ſtricti iuris,vide Comen.conſil.clxvj.in princip.

eo valent:

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a co valent[a]: & ſi perit res tota: liberatur emphyteu
b ta. ſecus ſi pro parte. h. d. Ad euidentiā[b] debes ſci-
re, qualiter fiat contractus emphyteuticus: nā ab
initio datur certa quantitas, vt puta centū, & poſt
ea annuatim paciſcitur aliud modicum dare. Mo-
dò quæro, vtrum iſte ſit contractus emptionis, &
venditionis, vel locationis. Ad quod reſpōdet Im
1 perator. ¶ †No. ex prima parte, φ illa dicuntur dif
ferre ſpecie, quę habent diuerſas diffinitiones. Ex
vltima parte no. illam diſtinctionem: aut tota res
perijt, aut pars. Ad vltimam partem opp. & videt
φ à die celebrati contractus, periculum ſpectet ad
emphyteutam: ſicut dicimus in emptore: vt l. j. ſ.
de peric. & commo. rei ven. Solu. Aliud eſt in em-
ptione, aliud in locatione, & in contractu emphy-
2 teutico. Ratio, †quia in contractu emptionis, ven
c ditor obligatur ad rem, [c] & ſic ad ſpeciem certam,
vt ad officiū aliquod, ſcilicet ad traditionem quod
officiū eſt momētaneū. Vnde ſolutiōe eius quod
debetur, liberatur: & perempta illā certa ſpecie, li
beratur: quia ad ipſam certam ſpeciem tenebatur.
3 Sed ille, †qui locat, vel dat in emphyteuſim, nō te
netur ad certam ſpeciem, ſed tenetur ad patiētiam
vt patiatur colonum, vel emphyteuticarium vti
frui: vt l. ex conducto. in princ. ff. loc. quæ patiētia
cum habeat tractum, nec ſit certa, & limitata, non
poteſt poſtea pręſtari quando res eſt perempta: &
ideo non poteſt peti penſio. Iſta ſit vna ratio. Vel
aliter dic per l. pignus. de pig. act. res perit ei, cuius
eſt, ſed in contractu locationis, & emphyteutico
res eius remanet, & remanet etiam poſt contractū
perfectum, ideo ei perit. Secundò op. & videtur φ
quando perit pars rei, debeat fieri diminutio mer-
d cedis[d]: vt l. licet. ſ. ti. j. Solu. Aliud eſt in locatione
4 aliud eſt in emphyteuſi. †Ratio, quia emphyteuſis
datur ſub quadam penſione modica, quæ percipi-
tur magis ad oſtendendum recognitionem domi-
nij, quā recompenſationem fructuum, qui perci-
piunt: meritò licet pareat pars rei, non tñ fit dimi
nutio mercedis: quia ſemper remanent fructus ſuf
ficientes ad penſionem, ſeu canonem, quę annua-
tim præſtantur: quod non contingit in locatione
5 & conductione. ¶ †Quæro, in quo differt[e] iſte cō
e tractus, à contractu emptionis, & venditionis, &
locationis & conductionis? Sol. vt colligitur ex ſe
cunda & tertia gl. quas no. Inter alias habes vnam
differentiam, quā multū notaui vobis in quadam
diſputatione quam feci: dicitur hic, φ in emptiōe
& venditione, ſoluitur pretiū ab initio hic aūt ſol
uitur canon annuatim. & vide glo. Et per hoc ego
dicebam, quādo quis emit à communi Peruſij fru
ctus, reditus, & prouētus cluſij, pro certis annis, &
pro certo pretio ſoluēdo annuatim pro rata: vtrū
debeat fieri diminutio pretij propter ſterilitatem,
ſicut in locatione, & conductione: an verò non de
beat fieri ſicut in emptione & venditione. Dic vt
dixi in quæſtio. illa quæ incipit, publicanus. & in
ter alia quæ ibi dico, nō curo vtrū dicat, rē vēdidit
aut dicat, locauit. Sed dico inſpiciendū, vtrū ſit vē
ditio ſeu locatio. Inter alia eſt, vtrū præſtatio ſit
annua vel nō quod eſt vnū de his, propter quę diſ
cernit vtrū ſit emptio vel locatio. ¶ Quæro, vtrū
6 †cōtractus[f] emphyteutic⁹ debeat fieri in ſcriptis[g].
f Dicunt quidam φ ſic, per tex. in ver. in quo cūcta.
g & hoc videt tenere gl. iſta, quam modò legi. Alia
gl. ſuper verbo, ſcriptura, videtur dicere aliter. φ
licet permittatur φ fiat in ſcriptis, nō tñ prohibet
quin poſſit fieri ſine ſcriptis. & iſtud approbat cō
h ſuetudo[h]. ¶ †Quæro, in quo differt iſte cōtractus
7 à cōtractu liuelli[i]. Dicunt quidam φ emphyteuſis
i datur perpetuò, vel vſq; ad certas generationes: li
uellus datur vſq; ad xxx. annos. De hoc cōtractu
liuelli tangitur in gl. ſ. de ſacroſan. eccl. aut. ingreſ
ſi. & l. ſi finita. §. ſi de vectigalibus. ff. de dam. infec.
Breuiter puto φ nulla ſit differentia inter emphy
teuſim & liuellum. Item videtur text. x. col. quali
8 ter feudum poterat alienari. c. j. ¶ †Quæro, qd dif
k fert iſte contractus à cōtractu precarij. [k] Quidā ca
noniſtæ ponunt inter hæc aliquas differentias, vt
extra, de precarijs. c. j. Breuiter ſecundū nos preca
riū differt abſq; dubio: quia in cōtractu precarij nō
interuenit pretium. & pōt dñs reuocare qñ vult:
ſed in quibuſdā partibus de cōſuetudine poſſeſſio
nes emphyteuticæ diuerſis nominibus nuncupan
tur. Quidā appellāt eā precariā: quidā appellāt eā
liuellū: quidā appellāt ea ad firmā: quidā eā appel
lant ad penſionē: non tamē curo, quomodocunq;
nuncupetur, emphyteuſis eſt. ¶ Quæro, dicit hic
9 ſi fuerit facta diminutio, † qñ dicat diminutio ma
gna: ita φ fiat diminutio mercedis. Dicunt quidā,
ſi petit vltra dimidiā rei, gl. noſtræ dicunt bene in
diſtinctè, φ ſi aliquid remanet, debet pręſtari tota
l pēſio. Ego intelligo[l] illud ſi tātū remanet, ex quo
m pcipiunt ſufficiētes fructus[m] ad pēſionē. ¶ †Quæ
10 ro, quid econuerſo, ſi res augeatur, an augeat pen-
n ſio.[n] Gl. diſtinguit, aut ſit augmentū latens, aut ſit
augmentum patens. quod non placet: imò puto φ
omne augmentum indiſtinctè pertineat ad ipſum
emphyteutā. j. de allu. & palu. l. iij. & ar. huius l. p
locū à cōtrarijs: vt qd iuris eſt in diminutiōe idē in
11 augmēto. ¶ †Quęro, qua actiōe[o] agat ex iſto cōtra
o ctu? Dicūt qdā cōdictiōe ex lege iſta. Alij dicūt, vt
Pet. & Cy. ſequendo eū, φ hic agit actiōe præſcri.
verbis. φ apparet: qa hac lege nō indiſtinctè indu
cit obligatio noua ſed illa, q̄ erat, in nouā ſpeciē re
ducit. Præterea, dicunt ipſi φ qñ lex inducit obli-

a ✠ *P. P A V. P.* ¶ Valent idem eſt in omnibus contractibus l. j. §. ſi conuenerit. ff. depoſiti. ſed præcipuè in emphyteuſi, vt hic. Idem in feudo. Vide Com. conſi. clxj. in ij. col. ad finem. verſic. ad generale quæſitum. Et in feudis idem dicit no. Io. de Anna. conſi. vij. inci. viſis & ponderatis. in ij. col. verſi. ij. præmitto.

b ¶ Ius emphyteuticarium. Ad euidentiā. vide in. §. adeo. Inſtitu. de loca. & Bart. in l. liberti. in vl. col. de oper. lib. & Specu. de loc. §. nūc aliqua. & Bal. hic in rubri. Et pro dicto Barto. hic eſt glo. no. in c. potuit. de loc. Vide Bar. in ſecunda oppoſi. & Cy. hic in. vlt. colū. & Bart. in l. ſi mihi & Titio. de verbo. obliga.

c ¶ Ad rē. Vide not. per Bart. in l. ſi vno §. item cū quidam. ff. loca. & not. φ in hoc contractu feudi, & locationis habet locū vtilis redhibitoria, quantò minoris: vt ſin. no. Bart. in l. ij. de ædil. act. Quid autem ſi emphyteuta ſcidit arbores fructiferas an dominus poſſit ipſum expellere vide Bart. & Bald. & Imo. in l. diuortio. §. ſi fundum. ff. ſol. ma. & in aut. qui rē. de ſacroſanc. eccle. Et an habeat locū in emphyteuta priuati, in ea parte, dū dicit, φ propter deteriorationem pōt expelli, vide Bald. & Imo. i d. §. ſi fundum. Et iſtud adde ad ea quæ not. in l. proxi. in verſi. quæro vtrum dominus & facit ad l. ędem. ſ. loca. Adde quæ poſui in d. §. ſi fundum. vbi alle. Bal. tenere φ incidens arbores fructiferas poſſit expelli: & ad id quod dicit Bar. φ ementi fructus cluſij debeat fieri remiſſio, vide Petr. de Ancha. conſi. ccclij.

c ✠ *P. P A V. P.* ¶ Ad rem. Per iſtam rationem infertur, iſtud non procedere, vbi in emphyteuſi præſtetur penſio ad reditum. Ita infert Ro. conſi. ccclxix. in viij. col. ad finē & prin. ſeq. Alex. cōſi. cxij. de quo j. Barbà. in rubr. extra, de locato. in vlt. col. Aret. latè in l. interdum. in princ. in ij. col. & ſeq. de acqui. poſ. Socin. in l. Gallus. §. & ſi parente. in ij. colū. in ij. concluſione. de lib. & poſthu. Iaſ. hic col. xix.

d ✠ *P. P A V. P.* ¶ Mercedis. Circa iſtam legem primam φ quando res perit, liberatur emphyteuta: quid ſi combuſta ſit domus, an liberetur. Ang. in §. lex ita. in aut. de non alien. tenet φ liberetur à penſione. Idē eſt de mente Imolæ in c. potuit. in xxxvij. col. extra, de locato. Contrarium videtur velle gl. in l. inter. §. dāni. ff. de dāno infec. Fulg. hic. Vide moder. in repeti. l. quò minus. in xxiiij. q. ff. de flumi. Quid autem in conductore ad longum tempus, de hoc vide Aret. in conſi. lv. qui dicit ſecus eſſe.

e ✠ POMATES. ¶ Differt. An differat contractus emphyteuſis à cōtractu emptionis & venditionis, & locationis, vide Arc. conſi. cxj. vbi ponit, an liceat arguere ab emphyteuſi, ad locationem, & longum tempus.

f ✠ POMATES. ¶ Vtrum contractus. Vide Barb. conſil. xiiij. col. xij. vo. ij. & Ro. cōſi. ciij. & Alex. cxij. in fi. in j. vo. & cxxxvj. co. iiij. c. vo. & vj. vol. ij. & l. col. ij. vo. v. Ang. Are. in §. adeo. Inſti. loca. & Bar. ſibi cōtrarius in l. iuris gentiū. §. quinimo. in vlt. co. ff. de pact. & Soci. cōſi. clxix. col. pe.

g ¶ In ſcriptis. Et φ requiratur ſcriptura, tenuit Io. an. in c. potuit. de loca. & idē Bal. hic, & gl. in l. cōtrahitur. de pig. & in l. pactum quod bona fide. C. de pact. Spe. cōtra in ti. de locato. §. nunc aliqua. ver. quintò quæro per gl. in §. adeò. Inſti. loca. do. Ant. in d. c. & doc. tenent. opi. Bar. hic.

ADDE φ nō requiratur ſcriptura Alex. conſil. xxvij. iiij. li. And. Sicu. cōſi. xiij. In quo autē differat libellus ab emphyteuſi, vide Ang. cōſ. clxxxiiij.

h ✠ *P. P A V. P.* ¶ Conſuetudo. De hac conſuetudine approbata vid Ro. conſi. ciij. ad finem.

i ¶ Contractu liuelli. Vide Bal. in d. §. ſi de vectigali. & Bal. ſ. in rub. Et qd ſi dico. vendo tibi dñium talis rei. Dicit Bal. hic in ij. col. φ non eſt emphyteuſis, ſed contractus ſuperficiarius.

k ¶ Contractu precarij. Vide Bar. in l. ſi finita. §. ſi de vectigalibus. ff. de dā. infec. & Bal. ſ. e. tit. in rub. vide Bal. in l. liberti libertæq;. in vlt. co. j. de ope. lib.

l ✠ *P. P A V. P.* ¶ Intelligo. Vide Alex. omnino conſil. cxij. & ibi etiā latè ponit an ꝓpter inundationem debeat fieri remiſſio, & φ in emphyteuta, vbi præſtatur pēſio correſpondens fructibus non habet locū quod hic dicitur ſi perit tota &c. vide Barb. in rub. extra, de locato in fine. Et de inūdatione vide etiam Ro. conſil. ccclxix. in viij. colū. Vide etiam do. Fran. conſil. lv. vbi generaliter ponit an & quando dicta in emphyteuſi habeant locum in locatione ad longum tempus. & latè etiam eundem conſi. cxj. Iaſ. in aut. qui rem. in prin. de ſacroſan. eccle. Habes in rub. ad Bar. ſi ager vectig. Barb. in d. rubri. in vlti. col.

m ¶ Sufficientes fructus. Abbas Sicu. in d. c. potuit. dicit φ non putat hanc limitationem eſſe veram inter emphyteutam & colonum. Vide Spec. de locato. §. nunc aliqua. verſi. licet & hic. ſecundùm Inn. eſt differentia, vt patet ex no. per Bar. ſ. ea. l. in prin. & in ij. oppo.

ADDE quando per diminutionem rei emphyteuticæ ſit fienda remiſſio, And. Sicu. conſi. xiij. ij. lib. Alexan. conſil. cxij. j. li. & vnū verbum per Pet. de Anch. conſi. l.

n ¶ Augeatur penſio. An propter augmentum rei emphyteuticæ augeatur penſio. Bal. in l. ea. j. de alluuio. Faciunt no. per gloſſ. & Bal. in l. ſi merces. §. vis maior. ff. loca. per docto. in c. potuit. extra de loca. & ibi Innocen. in xxxij. colum.

o ¶ Qua actione. Idem tenet Bar. in l. j. de public. iudi. Sed contrarium tenet in l. j. de condi. ex lege. & φ ſit contractus innominatus emphyteuſis venditio, tenet Bal. in l, ſi, ſ. quando liceat ab em. diſce. & in rub. ſ. de rerū permu. Contrarium tenet Bar. in l. iuriſgentium. §. quinimo. de pact. vide Innocen. in c. potuit. extra, de loc. xxxiij. col.

a ¶ Laborari. Abbas Siculus in c.potuit.de loca.refert do.Car. conſuluiſſe contrariũ Paduæ.& idem collegiũ Paduanum per iſtum tex.& iſtam opi. putat veriorē:niſi fundus eſſet totus captus ab hoſtibus,nec eſſet ſpes recuperationis:& ita procedat communis opinio Legiſtarũ hic. & vide Bal. hic in ij.col.& vide Bar.in l.cũ plures.in princi.ff.locati.& in l.interdum. §.qui ex naufragio ff.de acquir.poſ.ad de l.ex conducto. & quod ibi Bar. loca.quid de hac quæſtione: Tertius præſcripſit contra emphyteutam: tandē dominus agit reivēdicatiōe directa ꝓ recuperatione emphyteuta agit contra dominum, & vult eam recuperare:quæritur an poſſit:? Ego reperio ꝙ Bal.in ſimili in feudo loquendo ponit opi.in c.j.§.j.& c.ſi.de prohib.feu.alie.per Fede. determinat tamen ꝙ nō poſsit.Facit ad no. in l.ij.de excep.rei iud.

ADDE primæ parti,quod conſuluit Ro.conſi.cccc-xxxij. Et an cùm presbytero obijcit, ꝙ non ſit dominus rei emphyteuticæ, ſufficiat probare ꝑ libros cenſuales eccleſiæ,& eſt deferēdum iuramentum in ſupplementum probationis. Rom. quòd ſic,eius conſ. cxxvij.

❦ *P.PAV.P.*
a ¶Laborari. Vide Alexan.latè conſi. cxij.Barba.in c.potuit.in viij.colũ.& ſeq.Aret. latè in l. interdum.§.j.de acqui.poſſeſ. Iaſo.latiſsimè in iſta lege j.in ij.col.& ſeq.

gationē nouam,habendo reſpectũ ad principia legis xij.tabula.agitur prēſcri.verb.Ita loquitur in materia contractuum innominatorũ.Hoc nō placet per hoc Pet.& Vltramō.contradicũt ſibimet. nam ipſi dicunt,ꝙ actio præſcriptis verbis nũquã oritur,niſi ex contractibus innominatis. Sed ſecũdùm eos hic eſt cōtractus innominatus,ſcilicet cōtractus emphyteuticus,& ex eo oritur actio præſcri.verbis quod nō eſt dicēdũ.Dicēdũ eſt ergo ꝙ orit̃ cōdictio ex l[..]e iſta. Nec obſtat quod dicunt ꝙ non inducitur [o]bligatio:imò induci obligatio noua:nã de iure antiquo poſito ꝙ nō eſſet locatio neq; cōductio,ſicut nō erat in veritate:nō oriebat̃ actio neque obligatio efficax ex illo cōtractu,niſi rei interuētu veſtiret̃:& veſtire hũc cōtractũ pfectè erat difficile:qm̃ incertũ erat ex parte dñi,quãto tꝑe debet pati emphyteutã:& ex parte emphyteutæ erat incertũ quãtã pēſionē ſoluere deberet. Ad illud quod ipſe dicit,qñ lex noua inducit obligationē ꝑ reſpectũ ad legem xij.tabularũ: dico ꝙ hoc falſum eſt,vt dicã tibi ĩ l.j.ff.de cōdi.ex l. &c.
12 ¶Quæro,†quid ſi res nō perijt.ſed eſt in loco, in quo propter guerrã non pōt laborari[a]:vtrum debeat ſolui penſio.Ia.de Are.determinat ꝙ nō: ſicut ſi in totũ eſſet dãnificata.ar.l.interdũ.§.j.ff.de acqui.poſ.& l.cũ vnus.§.vlti.de bo.auth.iu.poſ. Et hic refert Cy.Azo.qđ tene mēti ꝑpetuò, &c.

SVMMARIVM.

1 ☞Emphyteuta ceſſans in ſolutione, quando cadat in commiſſum.
2 Ceſſans in ſolutione canonis,cadit ab emphyteuſi,domino volente,& non ipſo iure.
3 Dominus quando poſsit emphyteutam expellere propria authoritate.
4 Dominus rei emphyteuticariæ poſsidet ciuiliter.
5 Libellus an requiratur quando dominus vult expellere emphyteutam officio iudicis remiſsiuè.
6 Pactum,quòd dominus non poſsit emphyteutam etiam non ſoluentem expellere,an valeat.
7 Pactum contra naturam contractus,facit contractum nullum:ſecus ſi fiat contra accidentalia, vel naturalia contractus.
8 Dominus quando ſibi præiudicet recipiendo penſionem omnium annorum ab emphyteuta, termino elapſo.
9 An emphyteuta,vel dominus,debeat probare ſolutionem,vel non ſolutionem.
10 Negatiuam quis debet probare remiſsiuè.
11 Si emphyteuta promiſit pœnam, ſi non ſoluerit penſionem,an poterit expelli.
12 Per prouiſionem hominis ſpecialem,ꝙ non receditur à prouiſiōe legis communis: ſecus ſpecialis.
13 Stipulatio,vel pœna non nouatur per præcedentem conuentionem,quando præcedit contractus à iure ciuili inductus.
14 Quãdo pœna eſt promiſſa per emphyteutã: an eo ceſſante in ſolutiōe poterit peti pœna, & expelli.
15 Clauſula,toties quoties &c.operatur quòd pœna plus quã ſemel peti poſsit.
16 Domino qualiter ſuccurratur, ſi primus emphyteuta facit alium emphyteutam.remiſsiuè.
17 Hæredi ignoranti, qui non ſoluit,quomodo ſuccurratur.

LEX II.

b IN emphyteuticarijs[b]. Diuiditur in duas partes principales. In prima parte prouidet dño. In ſecunda emphyteutæ. Secunda ibi: ne aũt. Itē iterum prima ſubdiuiditur.nã primò ſtatuit pactiones appoſitas in hoc contractu eſſe validas. Secundò ſtatuit per ceſſationem triennij omiſſam, rem redire ad dominũ. Tertiò remouet tres obiectiōes quæ poſſent fieri per emphyteutam. Secunda ibi: ſi autem nihil. Tertia ibi: nulla. Et hæc ſufficiant pro ſummario.¶ Ad euidentiã huius legis prēmitte primò, quid velit dicere apocha publicarũ functionũ:vt dicit gl.ſuper verbo,pēſio.¶Opp.ſ.de
c ſacroſan.[c]aut̃.qui rē.vbi ſufficit curſus biēnij.Sol.
d Dicit gl.[d]in emphyteuta†eccleſię requiritur bien
1 niũ,vt in cōtrario:et in emphyteuta priuati trienniũ vt hic:idē in colono priuati quod in emphy-
☞teuta eccleſię:vt ff.loc.l.q̄ro.§.inter. Cōtra iſtud dictũ gl.op.& vr̃ ꝙ colonus ſtatim ꝙ nō ſoluit pēſionē,poſsit expelli:vt l.ædē.ſ.ti.j.So. Aut loquimur in emphyteuta,& diſtingue emphyteutã eccleſię ab emphyteuta priuati,vt dictũ eſt. Aut loqmur ĩ ſimplici colono: & diſtĩgue,aut fuit actũ de eo nō expellēdo: & intelligit̃ niſi ceſſauerit ĩ ſolutiōe ꝑ tꝑs ſtatutũ:vt l.q̄ro.§. inter locatorē. Aut
e nō fuit actũ& pōt expelli ĩcōtinēti,cũ ceſſat ſolue
f re[e]vt l.ędē.ſ.ti.j.¶Venio ad quęſtio.& attēde[f]an

b ❦POMATES. ¶In emphyteuticarijs. Ad iſtam l.vide vnum verbũ Barb.conſi.ſuo lj.col.cij.cũ duabus ſeq.vol.j.& conſi.lxiij.col.lxx.& ſeq.eo.vol. Adde etiã Alex.conſi.lxxj.col.iij.ad fi.vol.j.& Barb.conſil.l. col.x.vo.j.& Alex.xl.vol.ij.& clxxj.co.j.vo.ij.& ix.vol.iij.vbi ponit,an vaſallus,qui debet certam penſionem pro feudo,cadat à iure ſuo, ſi illam non ſoluat.& xliij.vo.iij.vbi ponit,ad quem ſpectent melioramēta facta in re emphyteutica, finito iure emphyteutico.& ibi etiã ponit quid in vaſallo.& ciij.alias,cv.col.v.volu.iij.vbi ponit an emphyteuta,vel ſimplex conductor poſsint expelli,ſi ceſſauerint in vno numo,vel vtantur male. & ibi ponit exemplum,quando dicatur malè vti,in vj.col.

b ❦ *P.PAV.P.*¶In emphyteuticarijs.No.circa iſtam materiam ꝙ ſolutio canonis facta per quēcunq;, etiã ſi eam faciat nomine ſuo,perdet verè emphyteuta,etiã ſi ille tertius crederet ſe emphyteutã & non erat. Vide moder.hic in xlviij.col.Quibus adde Pau.de Caſt.conſi.ccxv.incip. ſi non intraſſet.ad finem. Alex.in cōſi.clxxj.ad finem.Et fuit deciſio Bal. in l.ſolēnibus.de rei vendi.Vide etiã no.omnino Roma.conſi.ccccxcj.circa medium.& conſi.ciij.& omnino in ſing.dlxx.inci.ſi emphyteuta. Bal. & Gul.in l.arboribus.ff.de vſufru.§.quod tamē.Sal.in l.cum proponas. C.pro ſocio. Ang.in l.legato vectigali.ff.de pigno,Pet.de Ancha. conſil. xliij.Spe.in ti.de locato.§.nunc aliqua.verſi.lxxxj.cũ ſeq.vbi etiã Io. an. & Bal.in additio.limitat iſtam concluſionem ſingulariter Paul.de Caſt.in conſi.clviij.in j.col.inci.viſo & examinato.quomodo emphyteuta feciſſet omnem ſuam diligentiam in auocando ipſam à manibus poſſeſſoris, & non potuiſſet.Secus ſi fuiſſet negligens.Quod conſilium ſequitur Feli.in c.ex tranſmiſſa in j.col.extra de præſcri.licet corruptè alleget.Sed aduerte,quia non loquitur Pau.in terminis deciſionis præmiſſæ, videlicet quando aliquis ſoluiſſet canonem:ſed loquitur de eo,qui non petijt ſe inueſtiri intra annum,quando eſſet nouus ſucceſſor. Ideo videtur ſubeſſe alia ratio. illam enim rationem allegat ſimpliciter pro limitatione dictæ clauſulæ concluſionis Fran.Curt.in quibuſdam notabilib.ſuis.in penul. charta,licet non ponat eam pro conſtante.

c ¶Opp.ſ.de ſacroſan.eccle. Et de materia vide per doct. in c.fin.de cau.poſ. plenius in c.peruenit.de cenſi.& vide gl.hic vtrũ propter ceſſationē ſolutionis penſiōis eccleſię res eat in commiſſum.No.Spe. in ti.de loca.§.ſi.ver.vj. Vtrum autem ipſa regula, ſi nō ſoluat canonē,cadat à iure ſuo,ſit vera: vide gl.ꝙ ſic,in aut. qui rem.ſ.de ſacroſan. eccle.& Bal.in l.placet.eo.tit. Adde an canone ſoluto, emphyteuta poſsit expelli:Paul.de Caſt. conſ.cxxxv.& ccxv.Pet.de Anchara.conſi.xliij.Abb. cōſil.iij.ij.libr.in vj. quęſtio.Roma.cōſil.cxij.Bald.conſi. xxj.& ccclxxvj.& an ſi eccleſia nō ſoluit res, incidat in commiſſum: vide Bal.ꝙ ſic,conſi.ccxxiiij.inci.Reuerēdiſsime pater. & ccccvj.iiij.li.An res reuertatur ad eccleſiam cum melioramentis. An autem ſi elapſo triennio, dominus recipiat penſionem,ſibi prę iudicet: Alex.conſil.cv.iij.lib.& conſil.xiiij.ij.libr.vbi etiam,an prælatus poſsit recipere in præiudicium eccleſiæ per Abb.conſil.lxvij.ij.lib.Et quis debeat probare ꝙ ſoluit,vel non ſoluit:vide Bal.conſi.cxliij.ij.lib. Et qualiter ſuccurrat̃, quando emphyteuta facit alium emphyteutam:vide Ro.conſil.cccxj.Et an ignorans heres reſtituitur vide Abb.conſi.lxxiiij.

d ❦POMATES.¶Dicit gl. Intellige,& nouiter iſtud biennium, ſiue trienniũ,qualiter accipit̃,in l.diuortio.§.quod in anno.ff.ſol.ma.& maximè per Bal.in l.fi.dũ refert ad poſſeſsionē noſtrarũ ptiũ.& Alex.ibi in fi. pe.col.in ver.vnũ nō omitto,& generaliter ibi per alios doct.& fortaſsis iſtud in practica obtineretur,quod credo nunquã fuiſſe ita practicatum.

e ❦POMATES.¶Ceſſat ſoluere. Vide do.Fran.de Crema in notabili ſuo lvj.& aliquid per Alex.conſi.v.col.ij.vo.v.& conſi.xj.col.fi.e.vol. & Bar.conſi.xv.& ſeq.vo.j.Ro.conſi.ccxxij.& Alex.vj.col.pe.& fi.vol. iij.vbi ponit,an vltra voluntatem domini declarantis requiratur ſententia: & an quando dominus declarat requiratur citatio.

f ❦POMATES. ¶Et attende. Vide Alex.cōſi.xliij.in iij.volu. Adde,& quid iuris ſit in vaſallo vel emphyteuta alienante irrequiſito dño: vide Bal.cōſi.ix.col.ij.in prima parte: & maximè qñ alienatio facta eſſet ſub conditione,ſed deuentum fuit ad traditionem puram. Et vide ad hæc Alex.conſi.clxxij.vol.ij.vbi dicit,ꝙ etiã alienãs irrequiſito dño,nō priuatur iure ſuo, niſi dño volente; & ibi dicit ꝙ vbicunq; dicimus rē ad dñm reuerti ipſo iure,propter aliquid debet intelligi ipſo volente: vide etiam ipſum conſi.ciij.vol.iij.vbi ponit de alienante,& non ſoluente canonem.

f ❦ *P.PAV.P.*¶Et attēde.Quid autem ſi emphyteuta ceſſauit in aliquo minimo,an cadat à tota re. Iſta quęſtio duobus modis intelligi debet.Primò quando canon inſiſtebat ſolùm in vno numero,vel in alio minimo: & tũc etiã cadit,niſi errore ductus faciat. Vide Alex.in l.in executiōe.§.itē ſi ita ff.de ver.ob. Vide de materia Iaſ.poſt alios in aut.q̄rē.C.

tequàm

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

de ſacroſanc.eccle.in vj.col.& ſic in xlij.col.& ſe.ver.xv.& xvj. Alex.cõ.
ccccLxxiiij.& eſt cvj.in iij.volu.incip.magnifice prætor. in vj.colũ. Vide
omnino Soci.in l.quãuis.in iij.col.ff.de condi.& demonſt.per illum tex.
quem tamen bene declarat Alex.in d.conſi.Et licet Iaſo.hic in d.conſil.
xlij.faciat differentiã inter colonum ſimplicem & inquilinum & emphy
teutam, allegando
Bald.in l. ædem.in
iij.col. ver. ſed nun
qd ꝓ vno nummo
licet ipſe aliter alle
get : tamen in dict.
authentic.qui rem.
vbi etiam allegat
Bald.ad propoſitũ
emphyteutæ,& cõ
muniter alij præal-
legati non faciunt
differentiam inter
emphyteutam &
ſimplicem colonũ
nec eſt ratio diuer
ſitatis. Et ſolet eſſe
communis conclu
ſio ꝙ etiam ex de-
fectu ſolutionis in
vno nummo cadit
ab omni iure , niſi
per errorem vel
paupertatem talis
defectus proceſſerit
d.l.quamuis. Ad-
uerte tamẽ quia d.
l.quamuis. loquit̃
qñ nulla eſt certa,
& determinata quã
titas debebat̃, ſed
erat obligatus red-
dere rationem &
reliqua. Et ita etiã
loquitur Bald.in l.
pro hæreditarijs .
in verſic.xj . C . de
hæredita. actione .
qui allegat illam le
gem,& cui ideo eſt hæc limitatio . Et ita etiam allegat in dicto conſilio
ccccLxxiiij.& etiam ſi eſſet determinata quantitas & ex alio probaretur
error,idem eſſet,licet non ita faciliter præſumatur.Nunquid autem em-
phyteuta cadens propter canonem non ſolutum:cadat etiam à pacto de
retro vendendo, vide Comen.ꝙ ſic in conſil.lxv.inci.Titius locauit . Et
ibi etiam dicit ꝙ vigore talis pacti tenetur dominus ſolum facere ſe em-
phyteutam ipſius emphyteutę pro eadẽ fructus prętatione,vt not. ibi ꝑ
eum:& ꝙ non cadat à pacto,quando eſt in alio inſtrumento: ſecus ſi eo.
Tenet Cepola in tractatu de ſimulatio.contract.in ſecunda præſumptio.
circa finem Iaſ.in.l.re.C.de iure emphy.xxviij.col.totius tractatus.refert
ſimpliciter tenere ꝙ non cadat. Vide omnino Barba.conſi.lv.&.xxj. co-
lum.in.j.vol.vbi facit fundamentum,quia pœna priuationis nunquã im
ponitur,niſi a lege expreſſa caueatur vide per eum. Ad quod etiam facit
quod voluit Bald.in.c.ſtuduiſti.in fine.iij.col.extra de off.delega.De illo
cui papa conceſsit caſtrum cum certis cõditionibus,quibus ille conuenit
& ſic eſt priuatus:quia ſi idem ex alio habeat conceſsionem ipſius caſtri à
papa puta quia conceſsit ſibi quandam ciuitatem cum ſuis caſtris compre
henditur iſtud , ꝙ licet ſit excluſus ex primo capite,& à prima conceſ-
ſione poterit venire ex ſecunda,nec ab iſta videtur excluſus .facit Glo.in
l.j.§.ſciendum.de ſucceſ.edicto de illo,qui poteſt ſuccedere vt agnatus &
cognatus, ſi negligit ex vno, poterit ex alio capite venire facit etiam quia
per tale pactum competit ſibi ius ad rem , non in re : & per non ſolutio
nem videt̃ ſolũ priuari iure, & quod habet in re, ꝓpter iſtam le. ergo &c.
a ✠ P . P A V . P . ¶ Oportet ergo. Adde etiam no.Com.conſil.cliiij.
in.j.dubio vbi etiam ponit idem eſſe & multò fortius in feudo. Et ibi etiã
dicit,multos tenere ꝙ requirat̃ ſententia,ſed communis eſt ꝙ ſufficiat de
claratio voluntatis.in feudo autem dicit requiri ſententiam. Subijcit etiã
ibi, ꝙ ſi emphyteuta,qui ceſſauit decederet antequã dominus declararet
volũtatem & quòd non poſsit amplius declarare cõtra hæredem emphy
teutæ & ſimiliter in feudo ſi decederet ante ſententiam latam ſuper non
ſolutiõe,qa nõ poſset amplius ab hærede feudatarij aliqd habere. Ad qđ
vide omnino in.l.ſi.C.de reuocan.dona.& quod ibi habes in.l.rei iudica
tæ.§.j.ff.ſolut.matrimo.Item dum Bar.dicit quòd cadit ſi dominus vel
let,vide Iaſon.in.l.poſthumo.in.viij.colum.de contratab.vbi ponit pro
regula generali etiam in alia materia.Item quomodo emphyteuta poſsit
purgare moram,vide Cepo.cautela cxlviij.Item nota quòd emphyteuta
non ſoluens canonem,cadit à iure ſuo etiam ſi habeat priuilegiũ à papa,
vt propter canonem non ſolutum res non reuertatur ad dominum,vide
Bertach.in tractatu de gabel.in vij.parte.in ij.colum.Et quòd non valeat
priuilegium à papa ꝙ emphyteuta non ſoluens non cadat, vide Crem.
ſingulari cviij.valet tamen conſuetudo in hoc.vide Decium in c.j.de of-
fic. deleg.in princ.
lecturę.etiã in bo-
nis eccleſiæ. An au
tem caducitas ſit
pœna, Bal.in l.pla
cet.C.de ſacroſan.
eccle. dixit ꝙ non.
Tamen Alex.poſt
Ang.in l.inſulam.
in viij.columna.de
verborum obliga-
tio . dicit quòd eſt
vena legalis. Item
multa alia in mate
ria emphyteutę nõ
ſoluentis canonẽ ,
vide in Bertach.in
verſic.emphyteuta
ſoluere debet . vbi
habes additiones.
Itẽ an illud, quod
dicitur in iſta lege
in emphyteuta,ha
beat locum in liuel
lario.Fulgoſ.tenet
ꝙ non,cõſil.vij.co-
lũ. iij. vide moder.
hic.
b ¶ Sua authoritate.
Vide Innoc.in ca.
fin.de præſcrip. in
iij. col. & in c.fina.
ſuper gloſſ. extra,
eod . Sed nunquid
de facto poſsit ex-
pelli emphyteuta
de poſſeſsione?dic
quòd non,niſi cul-
pa eſſet liquida,&
nihil in delictum allegaretur.Ita refert Bald.ſequen.Specu.in ca.j.§.ad
hæc.de pace iura,firmã.& vide ſecundùm eum quod no.Bar.in l.iij.de pi
gno.& not.hic Bald.

2 tequã intrẽ gl.vtrũ canone † nõ ſoluto,res reuerta
tur ad dñm ipſo iure:certè nõ niſi domin⁹ hoc vo
luerit.dicit hic tex.ibi volẽti licere ei:&c.& ibi:ſi
dñs voluerit repellẽdo &c.Hoc videt̃ velle. gloſ.
parua:qa ſi tu vẽdicares fundũ ab aliquo, tanquã
emphiteuta,vł aliàs velles ꝓbare ad te fundũ ꝑti
nere,iure emphyteutico:nõ põt tibi terti⁹ oppone
re de canone nõ ſoluto:qa ꝑ hoc à tuo iure nõ ca-
a dit niſi domino volente, oportet ergo [a] . ꝙ de dñi
volũtate cõſtaret. ¶ Hoc pręmiſſo intro gloſſ.&
3 quęro vtrum dominus † poſſet expellere emphy-
b teutam ſua authoritate [b] :gloſſ.dicit ꝙ ſic:ſed me
lius erit,ſi fiat authoritate iudicis.aꝭs Spec.de hoc
diſtinguit:aut conſtat, ꝙ ſit emphyteuta , aut nõ.
&c.Mihi videt̃, ꝙ iſta ſit veritas:aut domin⁹ vult
emphyteutã repellere de poſſeſsione, ipſo cõtra-
dicente,& exire nolente:tunc: enim repellere nõ
poteſt:vt l.non eſt ſingulis.ff.de regulis iuris . Si
verò non vult expellere, ſed ipſe vult ingredi, &
turbare illum emphyteutam in poſſeſsiõe ſua: nõ
dico totaliter expellere , tunc poteſt. Probo cer-
4 tũ eſt,quòd † dominus poſsidet ciuiliter: vt l.ma-
le.& ibi no.j.de pręſ.xxx.anno.& l.iij.§.ex con-
trario.& quod ibi not.de acquirenda poſſeſsio.er
go ratione ſuæ ciuilis poſſeſsionis, poteſt ingredi
poſſeſsionem. Itẽ põt emphyteutam turbare : nã
emphyteuta poſsidet vitioſè ab eo : ergo &c:vt l.
j.in fine.ff.vti poſsi. ¶ Quęro ſecundò.dicitur hic
in gl.ſed melius facit,ſi per officiũ iudicis : vtrum
5 † quãdo vult eum repellere per officium iudicis,
requiratur libellus. Glo.hic videtur dicere quòd
ſic ibi,per libellum &c.Sed ego iſtũ paſſum mul-
tũ benè & perfectè examinaui ĩ l.creditores. j. de
pign.dic vt ibi.& dixi in l.j.§.neceſſario.ff.ſi mu.
6 vẽ.no.in poſteſ.mit. ¶ † Quæro tertiò, quid ſi do-
minus fecit pactum,vt nõ liceat emphyteutam ex
c pellere,etiam ſi nõ ſoluat:an valeat tale pactum [c].
Tex.hic videtur dicere ꝙ ſic. In cõtrarium facit ff.
de prec.l.cum precario.Et ideo quidã diſtinguũt:
aut fuit appoſitum pactum de nõ expellẽdo, vſq;
ad certum tempus:& valet. Aut perpetuò: & tũc
ſecus. Tu dic ſecundùm veram opinionem:pactũ,
7 † quod eſt contra ſubſtantiã,alias naturam contra
ctus,facit cõtractum ipſo iure nullũ:vt d.l. cũ pre
cario.ſicut ſi aliquis faceret pactum, ꝙ eſſet vendi
tio ſine pretio:vt Inſtitu.de cõtrahen.emp.§. pre
tium.& ſ̃.de contrahen.emp.l.ſi donationis,ſed ſi
pactum fiat contra accidentalia contractus,vel cõ
tra naturalia:tunc valet:vt l.paciſci.ff.de pac.& l.
pacta conuenta.ff.de contrahen.emp. ¶ Modò ad
propoſitum:ſi quidem fiat pactum, ꝙ nõ tenere-
tur ad ſoluendum canonem,non valet:quia eſſet
contra ſubſtantialia contractus:ſi verò fiat pactũ,
quòd licet nõ ſoluat,nõ poſsit expelli,ſed poſſet
aliàs cogi:iſtud pactum non eſt cõtra naturalia cõ
tractus:& ideo valet:& ita debes intelligere hanc
d materiam. ¶ Quęro,quid ſi elapſo termino [d] do-
8 minus recipiat penſionem omnium annorũ,† qui
bus eſt ceſſatum:an poſtea poterit deijci?Gloſ.di-
cit ꝙ non.ff.de leg.commiſſo.l.poſt diem.& ſ̃.de
pac.inter empto.l.commiſſorię. Tu dic ſecundùm
Iacob.de Are.& bene,aut quis primò expellit,&
poſtea vult petere penſionem,& poteſt:vt in aut.
qui rem.de ſacroſan.eccl. Aut primò percepit pen
ſionem,& poſtea vult expellere:tũc aut percepit
penſionem temporis præteriti tantùm: & adhuc
e poteſt eum expellere [e]:vt ff.loc.l.colonus. Aut re
cepit penſionem etiam temporis futuri:& non po
teſt eũ expellere,niſi fuerit proteſtatus.Ita debet
9 intelligi hæc gl. ¶ Quæro, quis † probabit vel em
phyteuta ſe ſoluiſſe,vel dominus eũ non ſoluiſſe.
f glo.dicit quòd emphyteuta [f] .argu.ſ̃.de proba.l.j.

c ¶ Valeat tale pactum. Adde l.fundus.& ibi Bart.de fund.patri.lib.xj.&
Bald.hic in j.col.& glo.eſt no.hic iuncto textu.
d ¶ Elapſo termino. Adde Bart.Bal.& Imol.in l.ab omnibus.§. duobus.
de leg.j.& ibi hæc intelligunt,quando hæc penſio accipiatur ſtrictè,aliàs
ſecus:& quod no.Bal.hic in iij.col.quia cõmuniter aliter dixi per Imo.in
c.potuit.de loca.
e ✠ P . P A V . P . ¶ Expellere. Communiter contrarium tenetur:vi
de Iaſ.hic in lxx.colum.cum multis ſequentibus,niſi fuerit proteſtatus,
vel niſi fuerit ignorans,vt hic per eum. Iſtud vltimum ſequitur etiã Ale-
xan.in conſi.dcij.in ij.col. Inquantum autem Bart.hic,in ſequenti mem-
bro loquitur in recipiente poſſeſsionem de futuro,& vult quod proteſta
tio reſeruet ius expellẽdi. Contrarium etiam communiter tenetur,vt hic
per Iaſ.& ſequitur Aret.conſi.xxxv.ad finem. Item an dominus perce-
ptionem canonis intelligitur concedere de nouo ius emphyteuſis,ita ꝙ
omni tempore habeat locum regula l.item quæritur.§.ſi impleto.ff.loca
ti.vide Roma.conſil.ciij. Vide etiam ad materiam Alexan.in conſi.cccc-
lxxiiij.in v.col. Vide etiam in dicto §.qui emphyteuta.circa illud quod
dicit Roma.in dicto conſil.ciij. Vide dominum Anto.conſi.xxij.de quo
habes ad Barto.in l.fin.j.cod. Vide etiam omnino Iaſo.in l.ij.in princip.
in tertio notabili.ff.ſi quis cautio.qui tenet contra Barto. In penſione de
futuro,& de recipiente fictè pro tempore futuro vel pręterito,vide Cur.
conſil.lxxxj.vbi etiam dicit idem eſſe,ſi dominus declaraſſet caducita-
tem.Sed in contrarium,vide Corn.de quo infrà in vltima colum.& pon
derat Iaſo.hic in fine iſtius materiæ. Et quomodo intelligitur quod dicit
Barto.hic de poſſeſsione de futuro,ſcilicet pro tempore curſo poſt cau-
ſatam caducitatem,licet eſſet præteritum tempore receptionis. Innoc.in
cap.potuit.de loca.in xviij.colum. Corne.conſi.clxxxvij.in primo volu-
mi.colum.penulti. Et ſentit Abbas in dicto capi.potuit.colum. iiij.vide
etiam de materia Socin.conſil.clxvij.colum.ij.vbi dicit quòd poteſt capi
caducitas ſuper vltimis,ſi non obedit tunc recepiſſe ſolutionem pro an-
nis præcedentibus.
f ✠ P . P A V . P . ¶ Emphyteuta. Adde quòd idem tenet Com.cõſi.
lxxix.in princip.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶ Promiſsit pœnam. Vide Bart.in l.cùm pater.§.liberti.de lega.ij.Sed an
poſsit penſio,& pœna,hic peti: vide hic Bart.in iiij.col.& facit ad quæ-
ſtio. Bald.in c.j.in princi.qualiter dominus poſſeſ.priuetur.ſi emphyteu-
ta promiſsit domino nomine cenſus duos denarios ſub pœna centum li-
brarum:vtrum teneat talis pœna,vel videatur adiecta in fraudem vſura-
rum.& tenet quòd
valeat: quia videa
tur adiecta loco ex
pulſionis. & ſic fa-
cit per hic not. Sed
qd ſi dixerit ſi non
ſoluã,vel ſimplum,
vel duplum, vel tri
plum, quando per
nomina multipli-
catiua, iſtud nõ pe-
titur nomine pœ-
næ: ſed vt augmen
tum: vt l. pecuniæ
fructus.ff. de vſur.
ſi res digna erat tã-
ta mercede. Et ad-
de quæ dixi j. de
pac. pigno.l. iij. Et
quid iuris, ſi domi-
nus veniat contra
pacta, an teneatur
ad ſimilem pœnã:
in l. ſi de meis. in
princip. ff.de arbi.
& ex oppoſito qñ
per ſpecialem pro-
uiſionem tollatur
prouiſio: vide o-
mnino Bartol.in l.
ſi cùm dotem. in
princip. ſolu.matr.
Adde tex. Dyn. &
Bart.in l. & habet.
§.cùm quis.ff.de preca.per Bar.in l.j.§.vnde quæritur.de publi.& Bald.
in l.certi.in fi.ſ.loca.plenè hic per eum.& in l.vbi adhuc.in vij.col.j.de iu
re dot.& in l.fin.in fi.j.de repu.hæredi.Sed an dominus rem emphyteu-
ticam poſsit legare,& emphyteutę vel vſufructuario præiudicare? Videt
quòd ſic:vt in c.j.§.ad hæc.de pace iura.fir.Contrarium hic tenet Bal.&
ibi eſt ſpeciale in feudo:& vide per Barto.in l.j.§.penul.ff.de ſuperfi.&c.
¶ Adde,an quando pœna eſt appoſita in contractu; poſsit nihilòminus
expelli emphyteuta,ſi velit ſoluere pœnam, Alexan.conſil.cxxxij.quar-
to libro.

quod faciet per teſtes,vel per inſtrumenta,vel per
confeſsionem,ſcilicet partis aduerſę,vel quod ſol
uerit tribus annis continuis vltimis.quod not.qa
10 verum dicit.Hoc † tamen videtur facere contra di
ctum Inno.extra,de accuſa.c.ſuper his. vbi ſi ego
dico te periurum:quia iuraſti ſoluere Titio centũ,
& non ſoluiſti.ego debeo probare iſtam negatiuã
te non ſoluiſſe.Sol.Illud dictum Inn.eſt verum,
quando ille,qui aliquã negatiuam inducit ad pro
bandam ſuam intentionẽ,nõ erat ille,cui erat de-
bitum:& ideo ſi alius,quàm domin9,cui debetur
penſio,diceret emphyteutam non ſoluiſſe,ipſe de
beret hoc probare:per no.in d.c.ſuper his.Et hũc
paſſum bene examinaui in l.hoc iure.de verb.ob-
11 lig.¶ Quæro,† quid ſi emphyteuta promiſit pœ-
a nam[a] ſi non ſoluerit penſionem:an poterit deijci.
Et videtur quòd non:quia per pœnam cõuentio-
nalem dominus renunciauit prouiſioni legali:ar
gu.in l.fi.de pact.conuen.Gl.determinat contra,
ne quod fauore eius eſt introductum &c. ¶ Ad
12 † legem fi.de pact.conuen.reſpondet notabiliter
quòd per ſpecialem prouiſionem receditur a pro-
uiſione legis,quæ eſt introducta in priuilegiũ de
iure ſpeciali.ſecus ſi prouiſio eſſet de iure commu
ni.¶ Nota iſtam ſolutionem valde, licet de hoc
hic doct.faciãt diſtinctionem:& vide gl.tuã no-
tabilem,& determinationem huius gl.cõtra eos,
13 qui dicunt quòd † tũc pœnalis ſtipulatio nouatur
per prædictam conuentionem, quando præcedit
cõtractus iure ciuili inductus.hoc eſt falſum.Nã
cotractus emphyteuticus eſt contractus à iure ci-
uili inductus: vt ſ.l.proxi.& tamen per conuen-
tionem pœnalem nõ nouatur:vt hic videtis.Dixi
plenè in l.ita ſtipulatus.in vltima parte.de ver.ob
14 lig.¶ Quæro,† quando promiſſa eſt pœna,vtrum
vtrũq; poſſet fieri,& pœna peti,& reijci.Gl.dicit
ꝙ nõ,niſi ſit dictum,rato manẽte pacto.& bñ di-
15 cit.Item ſi eſt dictũ,rato † manẽte pacto,pœna nõ
poſſet peti niſi ſemel,niſi eſſet appoſita illa clauſu
la,ꝙ toties cõmittatur pœna,quoties fuerit cõtra
16 factũ:vt l.ſi duo.§.j.ff.de arb.¶ Quærit gl.† quid
ſi emphyteuta facit alium emphyteutam,qualiter
domino ſuccurretur contra ſecundum emphyteu
17 tam.dic vt in glo.¶ † In vltima gl.huius legis for
matur vna qõ notabilis valde:quid ſi ei.qui debe
bat ſoluere penſionem,ſuccedit hæres ignarus,&
propter ignorantiam nõ ſoluit.Gl. dicit,& bene,
ꝙ reſtituitur hęres ex ęquitate.Idem tenet Dy.&
gl.in l.cùm filius.§.in hac.ff.de verb.obli.& Dy.
b in c.[b] is qui in ius.de reg.iur.dic vt ibi &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Emphyteuta an poterit donare domino irre-
quiſito.

LEX III.

c CVm dubitabatur.[c]

Iſta lex tractat de alienatiõe rei ẽphy-
teuticæ:breuiter h.d.Emphyteuta põt
1 vendere dño irreqſito,† ſi hoc eſt actũ.aliàs debet
eũ requirere,& p duos mẽſes expectare:aliàs po-
terit alienare quinquageſimã pretij,ſoluẽdo dño.
h.d.Nos habem9 videre in hac lege duas vel tres
qõnes.¶ Dicit hic in tex.non liceat alijs vendere.
d ¶ Quæro,vtrũ emphyteutę liceat aliqd donare[d]

b ¶ Et Dyn.in c.Et nota pro Canoniſtis,poteſt agi hypothecaria:quia pro
eo eſt hypothecata res emphyteutica,Bald.in aut.ſi quis.in v.col.j.de rei
vendi.& in c.domino guerram.in ti.hic finitur lex,& incipiunt conſue-
tudines regni.& in l.j.ſ.cõmu.vtriuſq; iudi.vide Bal.in l.ſenatus.§.Mar
cellus.ibi per Imo.de leg.j.dixi in l.ſi quis domum.ff.loca.

c ¶ Cùm dubitabatur.Ad hanc legem,& ad omnia iura,in quibus alienans
cadit à iure ſuo,adde tex.in c.j.de controuer.inter domi.& emphyteu.ſe-
cundùm Bal.ibi,& quòd hæc iura debent intelligi in ſciẽte:ſecus in igno
rante rei qualitatem.Similis diſtinctio fit in l.fi.de leg.ij.Bal.& iſtud fa-
cit,quod ſtatim ſcribam,de hæredibus alienantibus.quod tene mẽti.Ad
quod etiam optimè facit quod not.Barto.hic in fin.l.poſt gloſ.Et quid ſi
alienat mulier,an cadat à iure ſuo.Bal.quòd non.in l.ij.in j.col.de epiſco.
audi.Sed pone ꝙ hęres emphyteutæ ignoranter vendit fundum emphy-
teuticum:dic quòd non cadit à iure ſuo.Vnde dominus reuocare volens
haberet probare ſcientiam,ſecundùm Bart.per iſtum tex.in c.ſi vaſallus
fundi.ſi de feud.fue.contro.Adde quod dixi ſuprà.

c ✻ P. PAV. P. ¶ Cùm dubitabatur.Circa iſtam materiam an em
phyteuta cadat per alienationem nudã,vide Com.ſingu.cxiiij. Ad quod
vide omnino quæ habes ad l.filium.§.ſi quis bonorum.ff.de leg.præſtan.
Item nota ꝙ hæres emphyteutę ignoranter alienans non cadit à iure ſuo,
imò dominus habet neceſſe probare ſcientiam.Vide Bald.ſingulariter in
c.ſi vaſallus feudum,in fi.ſi de feud.fue.contro.Item illud quod dicitur ꝙ
emphyteuta alienans perdit ius ſuum,intellige dummodo ſciens qualita
tem rei alienauerit.vide Bald.in c.j.per illum tex.de controuer.inter do.
& emp.feud. Item circa iſtam materiam an poſsit dare vſumfructum ſi-
ne conſenſu domini,vide Roma.ſingula.del.incip.ſcis ꝙ emphyteuta.Et
vide circa hoc de vſufructu & ſeruitute,Iaſ.in l.iij.§.ex contrario,col.pe-
nul.de acquir.poſ.Item ad hanc materiã,an emphyteuta poſsit ſine con-
ſenſu domini alienare,conueniunt multa quæ ponit Felin,in feudo.in ca.
quæ in eccleſiarum.in penul.& vlti.charta.extra,de conſti.Item ꝙ ſicut
emphyteuta frangeus fidem domino priuatur iure ſuo, ta etiam econtra-
rio dominus frangens fidem emphyteutæ,vide Feli.in c.dilecta,extra,de
maio.& obe.Item quòd alienans cadat ipſo iure:ſi tamen dominus reci-
piat penſionem ſcienter,vel confirmauerit aliter inueſtituram,videtur re
mittere,& tollitur illa priuatio & caducitas.Vide pulchrè do.Anto.cõſi.
xxij.per totũ.Et ibi etiam ꝙ talis caducitas non operatur,ſi dominus ve-
lit contractum durare.Et ſecus eſt ſi dominus ignorãter recipiat penſio-
nem,vel cõfirmet.
Vide ibi per eum.
Et ꝙ vbi factũ eſt
dubium,requiratur
ſemper declaratio
iudicis. Et ibi ſpe-
cialiter ponit in ij.
col. an ſi dominus
ſemel approbauit
recipiẽdo canonẽ,
vel aliter, poſsit à
modo reſcindere
ex eadẽ met aliena-
tione ſolum.Et cõ
cludit ꝙ non, licet
in contrarium ar-
guat fortiter.Vide
etiam Alex.conſil.
cxiij. volu.ij. col.ij.
Item circa iſtã ma-
teriam ꝙ per ſolã
alienationem ſine
vera traditione em
phyteuta incidat ĩ
hanc pœnam,vide
domi. Anto.conſi.
xxxiiij. Et ibi etiã
ſignanter ꝙ ſi em-
phyteuta totaliter
alienans, poſtea re
cuperaret, licet de
rigore non iuuaret
tamen ſecus eſt de
æquitate, vt ibi p
eum.quẽ vide etiam in cõſi.xxxvij.Vide alia in repertorio in verbo,em-
phyteuta.An autem alienãs ſimpliciter rem, & nõ tradens,priuetur iure
ſuo,vide Alex.in cõſi.clxxiij.in ij.volu.col.ij.in l.ſi ante.ff.ad leg.Falcid.
in fi.vide Comen.in cõſi.xlj.incip.in nomine domini noſtri Ieſu Chriſti
ſaluatoris.In inſtrumẽto venditionis eſſet appoſitum conſtitutum.vt ibi
per eum.Et ibi etiam ꝙ in alienatione partis cadat à tota re,vide do.An-
to.conſi.xxxiiij.& Com.in d.conſil.ponit quid poſtea ſi recuperauit.Et
quid ſi dominus ignorans poſt alienationẽ re inueſtiret emphyteutam,ꝙ
ſibi nõ præiudicat.Item an res emphyteutica poſsit legari vel donari ſine
conſenſu domini,vide Alex.conſil.ix.in ij.volu.in iiij.& v.col.Item an
poſsit diuidere ſine conſenſu domini,& an habeat locũ ius accreſcẽdi in
rebus emphyteuticis,vide Bar.conſi.lvij.Feli.in c.quæ in eccleſiarum.in
antepen.col.extra,de conſti.Item limita regulã huius legis non procede-
re ꝙ nihil aliud habeat emphyteuta,in quo ſatiſfacere poſsit creditori-
bus,vide Alex.in l.pro hærede.§.j.in vlti.col.de acqui.hære.& de feud.
per Bal.in c.j.col.j.de vaſal.qui contra conſti.Lotha.Et an emphyteutæ
liceat donare,vide aliquid per Comen.conſi.xj.incip.emphyteuta.Et ibi
dicit ꝙ etiam ſi eſſet pactum ꝙ poſſet donare,intelligitur tamẽ requiſito
domino,& quædã alia.Expreſsè prohibetur donatio per ſtatutũ Papien.
niſi requiſito domino,vide in rubrica lxvij.Item de perſonis prohibitis,
quibus nõ poteſt alienari,& an eccleſia vel hoſpitale ſit de his,vide Ale-
xan.conſi.cxx.in j.volu.in ij.col.Item quando alienatur ſaluo iure domi
ni,non cadit,vt hic per moder.in vlti.charta.ſaluo niſi induxiſſet eum in
poſſeſsionẽ.vide Aret.cõſi.xxxv.in ij.col.vide Iaſ.hic in penul.col.In cõ
trarium vide omnino quomodo excuſetur emphyteuta vel vaſallus alie
nans cum reſeruatione prædicta,Feli.in c.quæ in eccleſiarũ.in vl.charta.
in j.& ij.col.de conſti.Et ibi etiam an talis reſeruatio proſit,quãdo ſequi
tur traditio.Et in hoc etiam diſtinguit.Sed in contrariũ vide Iaſ.in l.non
ſolùm.§.morte.in xiij.col.de ope.noui nuncia.& ibidem col.antepenul.
& pen.Vide ad prædicta,Curtium latè conſi.viij.

d ¶ Aliquid donare.Adde tex,in c.j.§.donare.& quod ibi gl.not.qualiter
olim feudũ alienari poterat,ꝙ emphyteuſis eccleſiæ poteſt donari ſaluo
iure eccleſiæ.Adde quòd Bal.in ti.de pa.Cõſtã.in verbo,libellarius.aliàs
in verbo,libellariæ.dicit ꝙ libellariæ,& emphyteuſis eccleſiarũ poſſunt
p emphyteutã legari,& donari ſaluo iure eccleſiæ:vt no.Inn.in c.potuit.
de loca.Sed ipſe refert ꝙ Bal.cõſuluit cõtrariũ per caſum in l.vniuerſas.li
cet ibi loquat qñ reſpectu ꝓprietatis,nõ vtilis dominij,cõtractus in frau
dem celebrat.& ſic nõ obſtat.Et facit j.de hære.inſti.l.hæreditates vel le-
gata.in ver.annonę ciuiles.Bal.& vide Bal.in aut.quas actiones.in ix.co.
de ſacroſan.eccl.& p Bal.& Ang.in d.l.vniuerſas.Bal.hic facit quod no.
Bar.in l.j.in iiij.col.C.de his q̃ pœ.no.& Bal.& Imo.in d.l.ſi domus.§.fi.

irrequiſita

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

deleg.j.& de quęſti.Bar.hic vide p Spe.in tit.de loca.§.fi.ver.cui Bal.in
auт.quas actiões.Io.And.& doc.in d.c.potuit.Bart.ĩ l.j.de feudis patri.li.
xj.Sed an plures emphyteutæ poſsint inter ſe diuidere irrequiſito dño,
vide Bar.in l.q Romę.§.duo fratres.in x.q.de ver.obli.& in l.& ideo.de
condi.fur.Et vnũ no.q́d Azo in Summa hic in ver.ſed quæri pôt.tenet ꝙ
ſcd's emphyteuta
ſi velit vendere ius
ſuum, debet requi
rere cõſenſum prio
ris,nõ ſecundi:arg.
l.Lucio.ff. de aqua
quo.& æſti.& in l.
ſi ita.de vſucap.&
vide q́d no.Bal.in
§.inſuper.de pro-
hi.feu.alie. p Fede.
facit q́d no.gloſ.&
Bar.& Bal.in l.ij.ſ.
co.in glo.mag.q́d
not.gl.hic in termi
nis.Et quæ differẽ
tia ſit inter fructũ
& ſeruitium, vide
Bal.de pa.Conſtã.
in verbo, pro ſolo
fructu. Et an qui-
cũq; non ſoluẽs in
tpe à iure ſtatuto,
cadat à dominio
rei, vide Barto.ibi.
Et adde no.p Bar.
in l.j.de publi.
ADDE an ẽphy
teuta poſsit dona-
re vel legare,Bald.
cõſi.ccclx.lib.j.vbi
dicit hãc q.habuiſ
ſe cũ Bar.& Abb.
conſi.lxxiiij.Et an
poſsit dare in dotẽ
vide Bal.cõſil.ccc-
xxij.ij. lib. Et an
poſsit diuidi,idem
Bal.conſi.ccccxlvj.
ij.lib.& cõſil.xxx-
ix.iiij.lib.

✠ POMATES.

a ¶Donare aliqd ir-
reqſito dño. Vide
Alex.conſi.ix.col.
ij.& iiij.ij.volu.Pa-
nor.cõſil.lxxiiij.in
ij.dubio.vol.j. An
aũt iſta l.inquantũ
loquiт de quinqua
geſima, cõprehen-
dat eccleſiam, vide
Fulgo.conſil.vj.&
Alex.cxxiij.vol.v.
vbi ponit an poſsit
cõſuetudine induci
ꝙ alius ſoluaт.loco
illius quinquageſimæ.& vide quę poſuit in l.ſi dominus.§.fi.ff.de le.j.&
Are.cõſi.xxxv.col.ij.& xlj.& Alex.clxiiij.volu.ij.vbi ponit an poſsit lo
cari emphy.vtile dominium ad longum tempus irrequiſito domino.&
an teneatur ad quinquageſimã ſoluẽdã.& clxxij.vol.ij.vbi ponit,an poſ
ſit in dotẽ dari, vel obligari.& etiã ponit qualiter intelligaт pactũ,ꝙ em-
phyteuta poſsit alienare.& clxxxvj.col.iiij.e.vol.vbi ponit.an poſsit ven
dere, vel donare,& an talia faciendo videaт malę verſari.Et an ſi malè ver
ſeт,cadat à iure ſuo.Et vide quæ poſui hic ad gl.& ciiij.vo.ij.vbi ponit an
emphyteuta,& ſimiles poſsint locare,& ad q́d tẽpus.& qñ eſt dictum p
emphyteutã,ꝙ intẽdit trãſferre per locationẽ quã fecerat ad longum tp̃s
vtile dñiũ.& xvij.in iiij.dubio.volu.v.vbi ponit,an poſsit donare,& ſe.
e.vo.vbi ponit an vaſallus poſsit imponere ſeruitutem:& an poſsit con-
cedere ius percipiendi de fructibus feudi irrequiſito dño,& in præiudi-
cium filiorum.& Soci.cxxv.col.iiij.vbi ponit an poſsit in dotem dari.

a irrequiſito domino ᵃ.Gl.hic dicit ꝙ ſic.Allegat j.
de fun.pa.l.j.de præ.decu.l.fi.Sed in dicta l.j.not.
contra & hoc puto verũ,& veriſsimum per text.
qui hic loquitur de alienatione,vel tranſlatiõe in
alium generaliter & per hoc ego reſpondeo ad d.
l.j.de fun.pa.qa vt doc.dicũt,ratio quare emphy-
teuta non poteſt in alium transferre domino irre-
quiſito,eſt hęc:quia contra illum alium dominus
nullã habet actionẽ:qa ille in nullo eſt ſibi obliga
tus:ſed haberet dñs neceſſe agere rei vendicatio-
ne,& ꝓbare de iure ſuo.Vidiſtis notatum.ſ.in l.
ꝓxi.circa finẽ gl.magnę.Sed quando eſt alius em
phyteuta Reipublicæ,qui habeat ꝑdia vectigalia
ceſſat iſta ratio:qa quicunq; eſt poſſeſſor,ille eſt
obligatus ad vectigalia,vt vidiſtis ſ.fine cẽſu,vel
reli.per totũ ff.de publi.l.Imperatores.meritò illi
tales fundi poſſunt alienari dño irrequiſito.Secus
in emphyteuta priuati:& hoc idem dico in fundo
b emphyteutico legato.ᵇ Nã & per legatũ non pôt
transferri vt hic.Non ob.l.ſi domus.§.fi.de le.j.qa
ibi erat fundus publicus:in quo ceſſat ratio huius
l.de quo ibi per dominum Iac.de Are.& plenè p
eum.ff.de ver.obli.l.ſtipu.Cætera dic vt in gloſſ.

Liber quintus Codicis.

c *De ſponſalibus.ᶜ Rubrica.*

¶Dictum eſt ſ.de contractibus, qui celebrantur
ſuper rebus:ſequitur de contractibus,qui celebrã
tur ſuper perſonis:hoc eſt,de matrimonijs.Et qa
ſponſalia ꝑcedunt,iõ pręmittit de ſponſalibus.&
qa in ſponſalibus danт arrhę iõ ꝑmittit de arrhis
ſponſalitijs.¶Itẽ qa ſunt quidã proxenetæ,qui fa
ciunt hæc:ideo pręmittit de proxenetis &c.

LEX III.

ARrhis. No.ꝙ caſus nõ facit queт ꝑdere arrhas ſpõſalitias
niſi culpa ipſius præcedat caſum.Hoc
vult iſte tex.quem tene menti.

d SI pater.ᵈ Tutor,vel curator,nõ
poteſt diſſoluere ſpon-
ſalia contracta per patrem pupillæ.h.
d.An autẽ tutoris conſenſus requiraт
in ſponſalibus contrahendis,vel etiam curatoris
volũtas:videbitis in l.ij.& l.in copulãdis.de nup.
& tene hanc legem menti.

SVMMARIVM.

1 ☞Arrhę redduntur duplicatę:& in duplo ineſt
ſimplum.
2 Statutũ ꝙ habens debitorẽ ſuſpectum poſsit face
re eum capi,intelligitur ſi ſuſpicio ſuperuenit poſt
debitum contractum.
3 Pœna adiecta ſuper matrimonijs eſt nulla:& non
firmatur iuramento.

b ¶Legato.Vide Bar.in l.in conuentionalibus.de ver.ſig.& in l.ſi domus.
§.fi.de leg.j.& in l.j.§.quod ait.de ſuperficie.& vide Bar.& Ange.in l.ij.
infrà,ne rei domi.vel tẽplo.& Imo.in l.vſumfructũ.ff.ſol.mat.& in c.ſi.
extra,de dona.Et tu vide aliquid in materia per d.Alex.de Imo.in conſi.

ix.col.ij.ver.quartò etiã adduco.& in iij.col.ver.patet etiã rñſio.in ij.vol.
b ✠ P.PAV.P.¶Adde tñ ꝙ ſufficit,ſi cõſenſus dñi interueniat in
traditiõe,licet nõ in actu legãdi.vide do.Ant.in cõſi.xxiij.in ij.co.ante fi.
c ✠ P.PAV.P.¶De ſponſalibus.Circa hãc materiã ſponſaliorũ,ſi
cõſanguinei cõtrahũt ſpõſalia nomine mulieris abſentis & ipſa poſtea ra-
tum habeat admit-
tẽdo ipſum in ſpõ-
ſum, an dicanт con
tracta ſponſalia,&
quid ſi ſpõſus diu-
tius differat ꝑfice-
re matrimoniũ vi-
uens luxurioſè,an
ſponſalitia diſſolui
poſsint,& an data
repeti poſsint, vi-
de Panor.cõſil.xl-
viij.Itẽ an appella-
tione ſpõſæ veniat
vxor.& contra,vi
de Feli.in rubri.de
ſponſa.in j.col.Itẽ
ꝙ per ſola ſponſa-
lia nõ cõtrahaт affi
nitas,vide Bar.in l.
quod ſeruus.ff. de
condi.ob cau.

4 Si pœna ſuper matrimonio contrahendo apponi-
tur inter extraneos,an valeat.remiſsiuè.

e MVlier.ᵉ Hæc eſt no.lex.Et pri
mo loquiт,qñ ſponſalia
diſſoluunт ſine aliqua cauſa.Secundò
qñ diſſoluunт ex cauſa probabili.Ter
tiò remouet vnũ dubium.Quartò prohibet exigi
pœnã.Secũda ibi:quæ ita cuſtodiri.Tertia ibi:his
illud quoq;.Quarta ibi:quadrupli.Quinta ibi:ex
tra diffinitionẽ.¶No.in prin.ꝙ redduпт arrhę du
1 plices:† & ꝙ in duplo ineſt ſimplũ. quod nota.ꝙ
vbicunq; dicit ſtatutũ,ſi quis acceperit aliquid,pu
niatur pœna dupli:ꝙ ĩ illo duplo cõtineт ſimplũ,
quod abſtulit:vt hic,& l.hoc edicto.§.j.de publi.
¶Venio ad ver.his illud quoq;.Nota illã diſtin-
ctionẽ:aut qs ab initio ſciuit,aut ignorauit:q́d fa
f cit ad qõnẽᶠ ſtatutũ eſt hic,ꝙ ſi creditor † habet de
2 bitorẽ ſuſpectum,poſsit ab eo petere fideiuſſores,
vel facere eũ capi.Certè hoc ſtatutũ debet intelli-
gi,ſi cauſa ſuſpicionis ſuꝑuenit poſt debitũ cõtra-
ctum:ſi autẽ ſciebat illũ eſſe ſuſpectũ, imputet ſi-
bi:arg.huius legis,& l.ſi is,à quo,§.fi.vt ĩ poſ.leg.
& l.ſi creditores.de priui.cred.Ex fine huius l.no.
3 †ꝙ pœnę adiectę in cõtractibus ſponſaliorũ ſunt
nullæ.¶Quæro,an promiſsio pœnę ſuper matri
monijs valideт iuramẽto.Doc.nõ tangũt.Veritas
eſt ꝙ nõ.Nam ꝙ pœna valeat in matrimonijs,eſt
contra bonos mores.Tex.eſt in l.Titia.in prin.de
ver.obli.ſed nõ eſt obligatoriũ cõtra bonos mo-
res præſtitũ iuramẽtũ &c.vt in c.nõ eſt obligato-
4 riũ.de reg.iur.lib.vj.¶Vltimò nota † quod hic gl.
tenet,ꝙ hoc eſt verũ,qñ pœna talis apponiт inter
ipſos ſpõſos.ſecus ſi inter extraneos.Ita dicit glo.
tua.De materia hui⁹ legis,hic Cy.tãgit aliqua do.
Io.And.plenius extra,de ſpon.c.gemma.Ego ple
niſsimè tango in l.Titia.in prin.de verb.obli.&c.

d ¶Si pater. Nota
tex.ꝙ per mortem
eorũ, qui pro filia
ſponſalia cõtraxe-
runt, nõ diſſoluun
tur,nec poſſunt re
uocari.quod limi-
ta ſecũdũ doct.niſi
ſpõſus efficeretur
malefactor. Adde
no.per Bar.in l.Ti
tia.de verb.obliga.
vbi latè de materia
& iſta ſponſalia de
futuro nõ arctant,
niſi cauſatiuè:vt pu
ta propter pœnã,
ſecundũ Bald.in l.
Deo nobis.ĩ iij.col.
de epiſ.& cle.& vi
de in l.j.& ſ.co.&
ibi Bar.& Bald.in
d.l.Titio centũ.§.
Titio centum. de
condi.& demon.

Si rector prouinciæ. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 ☞Cõtractus arrharũ,dicitur cõtractus pignorũ.
2 Participes,ſeu complices alicuius,qui dicantur.
3 Hic titulus corrigitur de iure Canonico.

LEX VNICA.

g SIquis.ᵍ Primò ponit vnũ
ſtatutũ circa Recto-
rem prouinciæ.Secũdò ponit cir-
ca aſsiſtentes.Tertiò ponit quid
iuris finito officio.Innuit hic ibi:
data pignora.ꝙ cõtractus arrha-
rum,ſit pignoris.de quo hic doct.& in l.cõtraria.
1 ¶Nota ꝙ hic † contractus arrharũ,appellatur hic
2 pignorum.de quo hic diſputat Cy.¶ †Nota ſecũ-
dò.quod perpetuò tene menti,quid eſt hoc dictũ,
h participes ʰ alicuius,ſeu complices alicuius,quod

✠ P.PAV.P.
e ¶Mulier. An iſta
lex ꝓcedat ĩ arrhis
promiſsis,& qd de
ſpõſalib⁹ cõtractis
per tutorẽ nõie pu
pilli,vide Bar.cõſi.
xliiij. vide alia ad
Bar,in l.Titia.ff.de
verb.oblig.

f ¶Ad quæſtionẽ.Hoc eſt verũ,ſi ſuſpicio interuenit poſt contractũ debi-
tum,ſecũdũ Ang.in d.l.ſi ab arbitrio.ff.qui ſatiſd.cog.Bar.in l.ſi cõſtãte.
& in l.ſi is à quo.ff.vt in poſ.leg.& Ant.in l.nemo carcerẽ.& Bal.ĩ l.dies
feſtos.ſ.de fer.& l.ait ꝑtor.§.ſi debitorẽ.de his q̃ in frau.cred.& Bald.hic.
ADDE Roma.conſi.cccxx.& ccxl.
g ✠ P.PAV.P.¶Si qs.An ſicut officialis nõ pôt cõtrahere,ita nec ẽt
ꝑt tenere cõcubinã ĩ ciuitate quã regit,vide Ro.cõſ.ccccxcij.ici.ius ciuile.
h ¶Participes.Facit ad id q́d no.gl.in l.ſi fœmina.j.ad turpil.& q́d habeт
in l.ij.ad turpil.& q́d habeт in l.ij.de accu.& q dicantur adhærẽtes & ſe-
quaces,vide in epiſtola,inter claras.de ſum.tri.& in l.j.& ibi Bal.j.de ap-
pel.& in l.ne caſu.j.de diſcuſ.lib.xj.glo.no.in cle.j.de pac.Bald.in l.j.ſ.de
epiſ.& cle.& ꝓbat iſte tex.no.ꝙ remotus ab officio ex ratione,nũquam
poteſt reſpirare ad illud niſi ex principis diſpenſatione,in l.j.j.de ſuſc.&
arc.in lib.x.Bal.in c.j.§.ſi duo.de pac.te.vide Imo.in c.ad apoſtolice.de re
iud.in vj.& in c.ex parte.de fo.compe.Alex.
h ✠ P.PAV.P.¶Participes.Vide Felin.in c.olim.in ij.col.de accu.
Aret.in l.ſi ſtipulatus.in j.col.ff.de verb.oblig.vbi etiam idem dicet de il
lis verbis de parte tua.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ADDE q dicanť adherētes, q cōplices, & q ſequaces, Ange. conſil. cclvj.
a ¶ Quod hanc l. limita p Imol. in l. ſi ſocer. §. Lucius. ſolu. ma. & vide Bal. in l. proxi.
b ¶ Paria ſunt. Et vide Bart. in l. ſi cōſtāte. §. quoties. ſolu. mat. & in l. j. §. nunciatio. de oper. no. nunc. & in l. alia. §. eleganter. ſolu. matri. & Bal. hic.
c ¶ De rebus. Hanc l. limita in caſu ſingulari. j. de iure fiſ. l. j. lib. x. & Bart. in l. & q̄ nondū. §. qđ diciť. ff. de pigno.
d ¶ Sed iam neceſſe. Hanc limita vt per Imo. in l. ſi cōſtāte. in ij. q̄o. iij. partis principalis. ſol. matri. & latius p Moder. in §. fuerat. Inſtitu. de actio.
ADDE vt per Pau. de Caſt. cōſil. ccclxxxv.
e ¶ Creditoribus p̄ſentib⁹. Adde Bal. in l. poſt cōtractū. in ij. col. ff. de do. & in l. ait prętor. §. ita demū. ff. q̄ in frau. cred. & in rub. j. q̄ in frau. cred. in ij. colū. in verſi. qui cūm concepiſſet.
f ☞ In quo ſumus. Verba Bar. hoc in loco prius ita ſonabant. Ibi cōtra debitores nullo vtiť priuilegio ius cōe contra creditores mulieri nō dirigat &c. Ego vt hic habes caſtigaui: q̄ tñ caſtigatio nō quadrat. Quare melius dic ex ſenſu verbo rū Bart. cū codices oēs ſint deprauati. Ibi contra creditores nullo priuilegio vtiť: quum ius cōe ꝓpter creditores mulieris iuri nō deroget: ergo contra creditores ſequentes eſt potior de iure communi, Alex. Loſæus.
g ¶ Non admittitur. Contra p̄ſumptionē iuris & de iure nō admittiť probatio in cōtrariū. Fallit, niſi fuerit admiſſa: quo caſu valet & ꝓdeſt, ſcd̄m Inno. in c. cū Bertoldus. de re iud. & in ca. fraternitatis. de

tota die ponitur inſtrumētis pactis: & dicitur pro ſe, ſuiſque participibus & complicibus. Et neſcio tex. alibi, q dicat ita clarè. Hic dicitur, ꝙ ſint filij, nepotes, & propinqui. Item conſiliarij, & domeſtici.
3 quod not. ¶ † Vltimò not. ꝙ iſte titulus eſt correctus de iure Canonico.

De donatio. ante nuptias, uel propter nuptias, & de ſponſalitijs. Rubrica.

LEX I.

MVltum. Hęc eſt no. lex quō ꝓcedat iſtđ in iſtis caſibus, qñ vir vult augere dotē vxoris ſuæ: tāgā ī l. ſi volūtate. de dot. ꝓmiſ. vbi Cy. & Vltramōtani tāgūt. dixi de ver. obli. ſi diuortio. ¶ Nota hāc legē, non valet iſta cōfeſſio.

LEX. II.

SI præſidi. Quærit gl. cui incūbit onus ꝓbādi, alia cauſa redditur. dic vt in gloſſ. &c.

LEX III.

POllicitatione. Frangenti fidē, fides frangatur eidem. hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 ☞ Paria ſunt aliqđ fieri tēpore prohibito, vel fieri tēpore licito, & conferri in tempus prohibitum.
2 Paria ſunt facere aliquid tēpore permiſſo: vel fieri tempore illicito, & conferri tempore permiſſo.

QVod. [a] Nota, aliquid fieri tēpore prohibito, vel licito tēpore, & conferri in tempus ꝓhibitū, paria ſunt. h. d.
1 † Et tota die allegať ad hoc. & hic aduerte ad hāc legē. Et iſtud eſt vnū generale, qđ nō habet cōtraria. & aliud generale ecōtra ad iſtud:
b Paria ſunt [b] aliquid fieri tempore licito vel fieri tēpore illicito, & cōferri in tēpus licitū: vt l. in tempus. de hære. inſti.
2 † Iſtud habet contraria, quę cōtrarietas ſoluitur in tex. in l. ſi minor. ff. de ſer. expor. quod no. quia ille tex. optimè ſoluit. Et no. perpetuò ſolutionem. quare &c.

CVm inte. Hęc eſt notabilis lex & ſingularis deciſio, quam tene menti.

SVMMARIVM.

1 ☞ Verbum remanere, eſt cōmune, vel obliquū.

SI cum ante. Hęc eſt notabilis lex ad vnū, de quo facio magnū feſtum, in materia ſubſtitutiōis cōpēdioſæ.
1 ¶ † Nota hic de verbo remaneret: id eſt, reſtitueret. hoc dico: qa verbū remanere eſt cōmune, vel obliquū, per hāc legē, videlicet qđ diciť, remaneat, id eſt, reſtituat. quot nota: quia qñq; verbum remanere rei quæ eſt apud aliū, illud denotat reſtitutionē, & ſic eſt obliquū: aliàs ſi eſt apud eū, ſtat propriè, vt hic vides. Dixi in materia ſubſtitutionis compendioſæ.

SVMMARIVM.

1 ☞ Rem fuiſſe in bonis debitoris qs debet ꝓbare.

c DE rebus. [c] Hæc eſt no. lex valde. Et per hāc legē dicit Iac. de Are. & Cy. hic refert hoc, ꝙ illud, quod diciť hic,
1 † ꝙ quis debet probare rem fuiſſe in bonis debitoris: vt l. & quæ nōdum ſunt. §. quod diciť. ff. de pign. & quod not. in l. j. ſi res alie. pign. da. fue. Eſt verū, niſi conſtet poſſeſſorem cauſam habere à debitore: quia ſi cōſtat poſſeſſorem habere cauſam à debitore, tūc nō deberet probare aliud, niſi rem fuiſſe ſibi prius obligatam, quàm poſſeſſori traderetur: vt hac l. Ita dicunt ipſi per hanc legem. Gl. tamen videtur aliud ſentire j. de iure fiſ. l. j. &c.

SI conſentiente. Vñ poſito qđ mulier velit reſtituere pretium, non auditur, ex quo res eſt donata.

SVMMARIVM.

1 ☞ Donatio facta à ſponſo ſponſæ, quando perdatur, vel retineatur.

CVm veterum. Aduerte quia iſta lex eſt quotidiana, & vtilis maximè, à mortalitate citra, habuimus ſcilicet in pluribus legib⁹: vt in l. ſi filiæ. & l. ſi tibi. & l. ſi añ matri. ſ. eo. In qb⁹ cōtineť, ꝙ donatio facta añ matrimoniū valet, nec pōt repeti quod donatū eſt. hoc corrigitur, vt habes in ea. ¶ Nota ex hac l.
1 † quòd donatio facta à ſponſo ſponſæ, vel econtra, perditur, vel retinetur: ſi ſtat, vel nō ſtat, ꝑ alterum ex eis. quod no. & repetitur cōdictione ex hac lege quod datum eſt. Quod nota: quia iſtę materiæ non ſunt in Digeſtis.

SI à ſponſo. Nota hic ꝙ ſuprà ī l. præcedēti fuit diſpoſitum, quando per ſponſam ſtat: hic quando caſu fortuito accidit ꝙ alter moritur: tunc diſtingue inter ſponſum & ſpōſam: vt hic vides. Hic non ſunt alia &c.

MInoribus. Hic incipit tractare quandam materiam, quę poſtea corrigitur in fi. in auť. eo decurſum &c.

SI liberis. Nota hanc l. ꝙ ex dote reuerſa ad filiā vel donatione reuerſa ad virū, non cogitur quis eorum reſeruare aliquid liberis primi matrimonij: nec eſt correctum &c.

SI conſtante. Lex iſta eſt notabilis. certè primò loquitur, quādo voluit dotē. vel donationem augere: ſecundò quando voluit dotem, vel donationem minuere. Secunda ibi. ſed & ſi ecōtrario. Quælibet iſtarum partiū ſubdiuiditur: vt poteſtis videre per vos. Habetis hic vnam auť. vel duas. Vna incipit, ne diminutio. inhibet: ſed nihil mutat, & multi non habent iſtū tex. Habemus aliam auť. quæ incipit, ſed iam neceſſe. quæ eſt valde notabilis auť. q̄ non exeat perpetuò de mente tua, & quod ponebať in lege permittendo, hic nominatur cogendo.

SVMMARIVM.

1 ☞ Diſpoſitio huius auť. an habeat locū in creditoribus præſentib⁹, Item an in pręteritis, & futuris.
2 Mulier, quæ dedit dotem in rebus mobilibus, an poſsit aſſumere in ſe onus probandi.
3 Contra pręſumptionem iuris, & de iure, ꝙ nō admittatur probatio, niſi per confeſsionem.

d SEd iam neceſſe. [d] Hæc eſt notabilis auť. & no. ex ea, qñ vir conſtante matrimonio confiteť dotem ſibi eſſe datam, ꝙ iſta confeſsio creditoribus, nullo modo præiudicat, ſed ſibi ipſi viro ſic. ¶ Quæro, vtrū habeat locum in creditoribus pręſentibus.
e [e] Item an in pręteritis & futuris. Gl. videtur dicere quòd in vtriſq;. Vide glo. no. & ſatis ſingularē, ſuper verbo, ſuſpicio. Iſtud quod dicitur de creditoribus futuris, videtur cōtra caſum l. j. de iur. fiſ. Pręterea, videtur contra iſtū tex. in quo diciť
f [f] ibi, cōtra alios creditores nullo vtitur priuilegio: cūm ius cōmune cōtra creditores mulieris verba nō dirigat: ergo contra creditores ſequentes eſt potior de iure cōmuni. Breuiter, poſſumus ſuſtinere gl. qñ apparēt aliqua indicia, ex quibus poſsit fraus præſumi: vt l. ſed ſi maritus. ff. qui & à quib. aliàs ſecus.
1 ¶ † Itē quæro, an mulier, quę dedit augmentum in rebus mobilibus, poſsit aſſumere in ſe onus probādi, & probare ſe modicam rem in veritate dediſſe. Glo. in corpore vnde ſumitur, & Azo in Summa huius tit. dicit ꝙ non: quia eſt præſumptio iuris, & de iure, contra quam non admittitur
g [g] probatio in contrarium, niſi per confeſsionem. Hoc etiā tenet Cy. quod not. ꝙ contra præſumptionem iuris & de iure non admittitur alia probatio, niſi per confeſsionem. Ita dicit glo. in corpore vnde ſumitur. & hoc tenet Cyn. quod perpetuò nota.

frig. & maleſi. & in c. qa pleriq;. de immu. eccl. poſt prin. Quid autē de iudice dicēte ſe tuliſſe iniquam ſñiam? & qd in teſte, vide Innocē. in c. de arbit. adde gl. & Bar. hic adde doct. in c. is q fidē. de ſpōſ. Et ad primā limitationē quā ſ. ſcripſi, adde qđ not. Inno. de teſta. in c. cū eſſes. & vt doct. & Inno. in d. c. qa pleriq;. Et adde ꝙ non ſolū p verā cōfeſsionē reſcindiť p̄ſumptio iuris, & de iure, ſed etiā p tacitā: vt no. Bar. in l. abſentē. ff. de pœn. Et ad hāc glo. adde aliā in l. ſ. cōtractib⁹. in prin. & ver. nullo mō. & qđ ibi not. Bal. de non nu. pecu. dicit tñ Bal. ī l. nō ignorat. in fin. ij. col. j. q accuſ. ꝙ aut lex determinat ſuper certo, & nō cadit probatio in cōtrariū. l. j. j. de rei vxor. act. aut ſuper dubio: & tūc tantū p cōfeſſionē, per iſtā legē. quā intellige vt p Bal. hic, ſi eſt facta cōfeſsio in iudicio. qui etiā q̄rit hic, an cōtra hoc admittať probatio per cōfeſſionē? De quo vide meliorē glo. in cle. literis. de proba. & hoc ibi not. Imol. in x. colū. & primā limitationē approbat Ioā. de Imo. in l. inter ſtipulātē. §. j. de ver. obli. Item cōtra talē præſumptionē iuris & de iure, admittiť etiā ꝓbatio p proteſtationē, vt not. d. Anto. in c. is q fidē. de ſpō. vbi ponit primā limitationē, de qua ſ. & vide gl. in l. licet Imperator. aliàs in l. ſi ſeruus pluriū. §. j. de leg. j. & ibi Imo. in x. colū. & not. in c. j. qđ met. cau. & in c. ex parte. de regu.
P. PAV. P.
g ¶ Non admittitur. Circa hoc ꝙ cōtra p̄ſumptionē iuris, & de iure nō admittať probatio, niſi p confeſsionē partis, vide oīno Alex. in l. à diuo pio. §. ſi pignora. in ij. colū. ff.

de re iud.limitantē trib⁹ modis. Et ad 1 de ꝙ non ſolū per 2 vtrāq; confeſsionē partis,ſed etiā p ficta & tacitā reſcindiẗ p̄ſumptio iuris & de iure,ſecundū 1 Bar.in l.abſentē.in 2 iiij.q.ff. de pœnis. quē alleg.hic Alexã.& in §.ſi pignora.Cui adde Bal.in addit.ad Spe.in tit. de confeſ.in ij.parte.in iij.col.Panor. in c.j.in iiij.col.extra,de ꝓba.& in c. cū M.i v.co.in verſi. venio ad ſecūdū extra,de conſti.facit qđ vult Bal.in l.filiū quē habētē.i 1 vlt.char. C.fa.erci. 1 vide etiā Bar.cōſil. xcviij. Itē adde ꝙ nō ſolū p cōfeſsionē ptis cōtra p̄ſumptionē iuris admittiẗ ꝓbatio:ſed ēt p notorium:vide ſingulariter Rom.cōſil. cccl.in pen.col. Abb.in c.ſuborta. col.vlti.de re iudi. Itē & p inſpectionē rei: vide Pau.de b Caſt.in l.ſi.ꝑpe finē. C.ad Macedo. Itē de materia vide lati⁹ Feli.in c.quanto.de p̄ſum. Itē vide Iaſ.in l.cū te.in ij.col.C.de tranſac. vbi ēt ponit ꝙ eſt potētior q̄cūq; alia ꝓbatio. Item vide Feli.in c.qm̄ cōtra falſam. ī iiij.charta in ver.qntò fallit. 1 de ꝓba.dū ponit ꝙ cōtra p̄ſumptionē iuris,& de iure q̄ reſultat p ſentētiā,q̄ trāſiuit in rē iudicatā admittiẗ ꝓbatio c p cōfeſsionē ptis. 1 Sup quo vltimo vide &limita vt p Iaſo.in repe.l.admonēdi.in vj.chart.in d j.& ij.co.de iureiurā.vide ī reptorio. ī verbo,p̄ſumptio. in j.charta.ꝙ in cã 1 mr̄imonij non admittaẗ ꝓbatio per cōfeſsionē ptis cōtra p̄ſumptionē q̄ oriẗ ex copula ſecuta poſt ſpōſalia. Itē ꝙ cōtra p̄ſumptionē iuris & de iure 1 admittaẗ ꝓbatio p indirectū ꝓbando aliqđ,qđ facit ceſſare talē p̄ſumptionē: vide Deci.cōſi. liiij.col.iij.

SVMMARIVM.

☞Dos non poteſt eſſe ſine matrimonio.

Donatio propter nuptias,eſt donatio ob cauſam: ideo non inſinuatur.

CVm multe. Nota hãc legem. ¶ Nota primo ꝙ hodie vocaẗ donatio ꝓpter nuptias.¶ †Nota ſecūdò,ꝙ dos nō pōt eſſe ſine matrimonio. Itē†donatio ꝓpter nuptias nō eſt donatio ſimplex,ſed ob cauſam:ideo nō requiritur inſinuatio[a],vt hic.& gl.eſt in l. Aquili⁹. ff.de do.& ibi vide,&c.

Ita tamen. Hic §.vſq; ad §.ſimiliq; modo.videẗ difficilis:ideo debetis ſcire ꝙ eſt quædã conſtitutio Imperatoris Leonis,qua caueẗ,ꝙ illud,quod datur,debet eſſe ęqualitas dotis:vt donatio propter nuptias habeat locum,ſeu intelligitur in quantitate,hoc eſt,tertia, quarta,quinta:nō in quãtitate. Super hac l.habetis tres authen.Prima incipit:permiſſa. Alia, dos data.alia,co decurſum &c.

SVMMARIVM.

e ☞Res immobiles non offeruntur,nec cōſignanẗ.

DOs data. Nota† ꝙ dicitur,ꝙ res immobiles non egent obſignatione,vel cōſignatione: ſed res mobiles tantū. Et glo.eam allegat in l.acceptã.de vſu.& quotidie allegaẗ ad hoc.

De nuptijs. Rubrica.

¶Continua vt in gloſſa.

LEX I.

CVm de nuptiis. Ego habeo iſtã legē pro notabili. ¶ Quæro: aliqua puella[b] eſt deſpōſata vni legitimè:quia de conſenſu conſanguineorū, vel patris his diſcordantibus opus eſt arbitrio iudicis,vt hic diciẗ:vtrū debeat morari apud ſponſum ſuū,& ibi alimētari. Iſta qō fortè erit ī ciuitate iſta de facto. Et in hoc fui requiſit⁹:ideo omitto.& cogitabitis.

LEX II.

SI nuptiis. Hæc lex nihil valet hodie:& breuiẗ dicit:Vbi cōſenſus alicui⁹ requiriẗ,nō ē neceſſaria ſubſcriptio libertatis.h.d.

SVMMARIVM.

1 ☞Nuptiæ turpes quę dicantur.

LEX III.

LIbertum. Hoc dicit, & eſt bona iſta lex,vna de cauſis exhæredationis,de iure antiquo,eſt qñ filius cōtrahit nuptias turpes:[c] tunc pōt exhæredari à patre. Ita habetis.l.iij. §.ſi emãcipatus.ff.de bo.poſ.cōtra tab.Certè† dicenẗ nuptię turpes,quãdo acciperet ſuã famulam, vel filiam famuli ſui.Facit ad hoc l.ſi filiam.& in auẗ.ibi poſita.ſ.de inoffi.teſta.

SI vt proponis. [d]Hic eſt vnus caſus, in quo præſentia inducit conſenſum.

SVMMARIVM.

1 ☞Filius natus ex clerico & concubina,an legitimetur per ſubſequens matrimonium.

ET ſi contra mandata. Quæro circa hanc legē.quid de liberis natis ante officium finitum Gl.determinat,ꝙ non ſunt legitimi:& vide gl.ſi.dominus Richar.Malumb. diſputauit vnã quæſtio.an filius† natus ex clerico in minoribus ordinib⁹ cōſtituto,& ex cōcubina eius,legitimeẗ per ſequens matrimoniū. Et determinauit ipſe ꝙ nō,per legē iſtam inducēdo ſic ll.quæ dicūt,ꝙ nati ex concubina legitimantur per ſequēs matrimoniū:loquunẗ in coitu concubinali,qui de iure ciuili non eſt prohibitus,nec permiſſus,ſed ſtat in terminis naturę, ſecūdum quã omnes liberi & legitimi naſcebanẗ. Vñ in eis eſt ius naturale:ius verò ciuile nō adeſt eis,neq; pro,neq; cōtra. Sed quando aliquis naſciẗ ex aliquo coitu,per legē prohibito & improbato: per ſequens matrimoniū non poteſt legitimari:vt hic,& no.in d.l.Paulus. Sed ꝙ clericus habeat concubinã,iſtud expreſsè eſt prohibitū à lege:vt ſ.de epiſ.& cle.l.eū qui probabilē.& in auẗ.de monac. §.ſi quis autē. Concluditur ergo,ꝙ per ſequēs matrimonium nō legitimaẗ.do.Io.And.ponit iſtam quæſtionē in ſuis mercurialibus,& determinauit contrarium. Et in prædictis ſtandum eſt determinationi Canoniſtarum:vt in c.tanta.qui fil.ſint legiti.& ibi plenè notatur.

SI vt proponis. Iſta lex eſt correcta de iure canonico,&c.

IN copulandis. Nota ꝙ curator daẗ rebus,nō pſonæ:ſecus in tutore:quia diciẗ ꝙ datur pro tutela, &c. & in capite liberi,& ſic perſonę:ſecus in curatore: vt hic vides,quod nota. a

SI vicinis. [e]Ille ergo, q eſt natus in domo, vicinis ſciētib⁹,eſt fili⁹ legitim⁹. Habes in l.filiū.ff.de his qui ſunt ſui vel alie.iur. b

CVm te non. Nota hãc legem pro conuicinis, vbi ſunt ſimiles quæſtiones &c. c

PAtrem qui. Nota hunc caſum ſingularē ꝙ alimenta repetunẗ,licet non geſſerit animo gerendi alterius negotia.

IN coniunctione. Nota iſtam legem.

ACaligato. Solet hic tractari de dictione quaſi, & de dictione vſq;:de quo pleniſsimè dixi in l.patronus.§.j.ff.de leg.iij. d

IMperialis. Hæc eſt vna de legibus Imperatorū nouorū. Proſequere primò vſq; ad §.ſed & ſi tales.in quo.§.j. Imperator ponit vnum ſuum prooemium ſecūdò vnum ſuum dictum.verſi.ſed & ſi tales. Tene menti hũc caſum. Dicam tibi ad vnum ante multos dies.

SVMMARIVM.

1 ☞Imperator,quãdo dat dignitatem videtur diſpenſare de omni infamia. & nu.4.

2 Delinquēs emēdatus,habeẗ perinde ac ſi non deliquerit. Adde Barb.in conſi.iij.col.j.& ij.in j.volu. e

3 Periurus pœnitentia peracta,habetur perinde,ac ſi non fuiſſet periurus.

Præſenti alìàs,ſi miles. Hic eſt not.ver. & habet caſum valde no. Ha-

1 bes ex iſto ver.ꝙ princeps dãdo † dignitatē,videẗ diſpēſare de omni infamia.& no.& eſt de materia l.Barbarius.de offic.præto.quã tractabo domino

2 concedēte.¶ †Principiū huius legis habes notare, ꝙ ille,qui deliquit,poſt peractã penitētiã,& habitam indulgētiã,habeẗ perinde,ac ſi nō deliquerit. f

3 †Quod facit in arg.ꝓ teſte periurato,alìàs periu-

f ro,vt poſt peractam pœnitentiã[f] habeaẗ,ac ſi non fuiſſet piurus. Ita dicit gl.quam vide,& no.& incip.nota argu.ꝙ teſtis. Vide circa hoc plenè p gl. & Inno.extra,de teſti.c.antepen.no.in ver.ſed & ſi tales.ꝙ priuilegiū habet ſuū effectum,etiam an

4 te impletam cauſam,propter quã conceditur.† In ver.ſi miles.no.ꝙ concedēdo dignitatem,videtur diſpēſare cum infamia. Dicam in l.Barbarius. Deo duce.de offi.præto.

SVMMARIVM.

1 ☞Filius natus antequã pater eſſet Rex,an dicatur filius Regis.

His illud adiungimus. alìàs Illæ

1 his.† Iſtum §.allegat gl.ad quæſtio.vtrū ille,qui eſt natus,añquã pater eſſet Rex,dicaẗ fili⁹ Regis: vel ille,q eſt natus antequã pater eius eſſet ſacr-

ADDE quod cōtra p̄ſumptionē iuris & de iure admittaẗ ꝓbatio in contrariū p ꝓpriã cōfeſsionē,Bal.conſi. liij.lib.j. Et adde p̄dictis Lãfrã.de Brixia in c.qm̄ contra falſam. in verbo cōfeſsiones. col.j. de ꝓba.& ibi etiã ponit Frã.de Are.co. vj. Et extendit etiã locū habere in confeſsiōe ficta. alleg. Bar.in l.abſentē.ff. de pœn.Stra.

¶Inſinuatio. vide ī auẗ.co decurſum. hic poſita.not.in l. ſi.§.ſi res.de iu.do. & ibi Bald.

¶Puella. Vide oīno Bald.in l.fin.de appel.reci.

¶Nuptias turpes. Adde Bar.in l.qui rogatus.de manu. vindic.vide etiã in l.humilē.de inceſt. nupt.& in l.ſi qua. in prin. Et ad hanc legē qualiter tenere poſsit factū contra legē,Bal.in l.nō dubiū.in x.colū.ſ. de legib.

¶Si vt ꝓponis. Vide ī c.cū cã.de rap. & l.cū q.ff.de ſtat. ho.& in c.j.de deſpō. impub.lib.vj. in gl. Sed an in executiōe matrimonij reqritur conſenſus partis: vide q̄ dixi in l.iij.§.ſed verū. de mino. Alex. de Imol.

※ P. PAV. P.

¶Si vicinis. Vide gloſ.in c.Michael. de fil.presby.quæ idē dicit in cōcubina. Et adde tex.ſingul.in l.miles.§.defuncto.ff.de adult. & quæ ibi notata habes.

※ P. PAV. P.

¶Pœnitentiã. Vide Iaſ.in l.arenã.in iiij.not.C.de inoff. teſta.

a ¶Sancimus. Hanc l. limita, vt no. Bar. in l. pe. de vul. & pupil.
b ¶Si furioſi. Adde, quod not. Barto. in l. cui eorum. §. in curatoribus. ff. de poſtu. & vide Bald. in l. ij. j. de curato. furio. & in l. ſed & ſi milites. §. cum autem. de excu. tut.
b ✠ *P. P A V. P.* ¶Si furioſi. An furioſi & mẽte capti æquiparẽtur, vide Iaſ. in l. patre furioſo in j. colũ. ff. de his q ſunt ſui vel alieni iuris. Item ꝙ diſpoſita in furioſis, locũ habent in mẽte captis, & ecõtra vide etiã Alex. in l. ex facto, in xj. & xij. col. de vulg. & pupil. ſubſt. vbi etiã ponit quid operetur declaratio Imperatoris facta a in iſta lege, ſi oĩno diſpoſita in furioſis habeant locum in mẽtecaptis ſine alia declaratiõe, & ecõtra.'
c ¶De inceſtis. In l. ab inceſtis. de inceſt. nupt. hæc lex tẽdit an cum vxore patris committatur inceſtus, per quã lucratus eſt cẽtum ducatos. & ꝙ clericus in ſacris dicatur cõmittere inceſtũ, not. gloſſ. & Bart. in l. j. ff. de cõcubi. ADDE vtrũ pœna edita contra contrahentes inceſtas nuptias habeat locũ in eo q cognouit ſæpius vnã ex ſororibus, poſtea cum alia contraxit matrimoniũ. Petr. de Anch. cõſil. cccxcij. Et an filij nati ex ſecunda vxore ignorante de vita primæ ſint legitimi, per eundẽ cõſil. ccccij. Et an filij nati ex matrimonio ĩ gradu ꝓhibito poſſint legitimari ratificando matrimonium altero coniugũ iam defuncto: vide per eundem conſil. ccccx.
✠ *P. P A V. P.*
d ¶Inceſtas. An iſta pœna locũ habeat in eo, qui cõtrahit nuptias inceſtas de iure Canonico, quę tñ nõ eſſent inceſtæ de iure ciuili, vide Abba. in c. & ſi. extra, de dona. inter vir. & vxor. In cõtrariũ vide Gem. in conſi. lxxj. colũ. vlt. Pet. de Ancha. conſi. cccj.
✠ POMATES.
e ¶Pœnã cõtrahentium. Nota ꝙ iſtæ pœnæ non haberẽt locũ cõtra illum qui accepit in vxorem ſororẽ illius, quam per fornicationẽ cognouit: qa quãuis non poſſit eam in vxorem ducere & committat inceſtũ, & de leui illã à ſe vult ſeparari, nihilò minus non põt puniri iſtis pœnis: quia iſte tex. intelligit̃ de cõſanguinitate & affinitate cõtracta iuſtis nuptijs & nõ iniuſtis: vt p Anc. ĩ cõſi. cccxcij. inci. vr̃ prima facie. Et vide tex. in l. fi. j. de nat. li. & ibi Bal. & Scribẽ. & gl. ĩ §. fi. ĩ aut̃. q mo. na. effi. leg. & Ang. de Are. in §. nouiſsimè. Inſti. ad Orfi. Ale. cõſ. lxxiiij. in ij. col. in l. is qui. ff. de vul. & pupil. Alexã. & oẽs in l. Gallus. §. ſi eius. ff. de libe. & poſthu. concor. ibi tradit.

dos dicat̃ fili⁹ ſacerdotis. Et iſta q̃ſtio fuit de proximo in ſuccedẽdo, ĩ regno Frãcię: qa ibi erat vn⁹ fili⁹ Philippi nat⁹, antequã pater eſſet Rex, alter natus fuit poſtea: cõtendebat̃ qs ſuccederet. Item fuit hic de facto ꝓpter ſtatutũ hic ꝙ nobilis &c. Et de hoc dixi ĩ l. ij. §. in filijs. ff. de decur. Habetis gl. q̃ tãgit multũ bene ĩ l. ſenatores. la j. ff. de ſena.

S V M M A R I V M.

1 ☞ Tempus nuptiarum, an intelligatur quando ſit deſponſatio, an verò coniunctio carnalis.
2 Relictum factum pro dote, an ſit purum, an verò conditionale, remiſsiuè.

SAncimus. [a] Hic eſt ſatis notabilis caſus, & eſt ſatis ſingularis. Breuiter dicit. Cũ de tpe nuptiarũ ſit mentio, intelligit̃ de die quo nuptiæ celebrant̃. h. d. hęc lex. Dicit̃, ꝙ cũ ſit mentio de nuptijs, intelligit̃ de tpe
1 nuptiarum. ¶ †Quęro: qũo hic intelligit̃ temp⁹ nuptiarũ: vtrũ intelligat̃ cũ cõiunctio ſit p copulã carnalẽ: an verò cũ ſit deſpõſatio p verba de p̃ſenti. tex. vr̃ hoc ĩtelligere d̃ cõiũctiõe ibi: niſi &c. Ecõuerſo facit tex. j. ibi: ex quo not. &c. votũ nuptiarũ ꝓcedit qñ ſit deſpõſatio p verba de p̃ſenti. & iſta ſcd̃a opi. eſt vera. Tex. habetis ĩ l. cũ fuerit & l. hęc conditio. de cõdi. & demõ. & qñ dies leg.
2 ced. l. qd̃ pupillæ. & Cy. hic tractat illã† q̃o. ſi pr̃ relinqt cẽrũ ꝓ dote: vtrũ videatur relinq̃re purè, an ſi nuptias cõtraxerit. Quã examinaui plenè in l. Titio. §. ante nuptias. ff. de cõdi. & demon. &c.

QVoties. Breuiter dicit, ꝙ nõ eſt obligatoriũ contra bonos mores pręſtitũ iuramentũ: vt hic, & in corpore vnde ſumitur. & in c. non eſt obligatorium. de reg. iur. lib. vj.

S V M M A R I V M.

1 ☞ Lex loquens de mente capto, ꝙ non habeat locum neceſſariò in furioſo.
2 Mente capti, & aliæ perſonæ fatuæ, non habent curatores legitimos, ſed datiuos.

b SI furioſi. [b] Not. ꝙ lex quę loquit̃ † de
1 mente capto de neceſsitatẽ
2 non habeat locum in furioſis. † Item per hoc nos dicimus ꝙ furioſus & prodigus habent curatores legitimos. Quid de mẽte captis & alijs fatuis perſonis? Certè habebunt datiuos, non legitimos. Ita videtur tex. & glo. Inſti. de cura. §. j. de epiſco. audi. l. de creationibus. Facit ff. de poſtulando. l. cui eorum. cum ll. præcedentibus.

SI quis. Nota ꝙ filiam ſpiritualem non poſſum ducere in vxorem, nec etiam filius meus eam.

c ## *De inceſtis [c] & nepharijs nuptijs. Rub.*

¶Dictum eſt ſ. de nuptijs. verum quia quædam ſunt inceſtuoſę: ideo ſubmittit Rubricam de inceſtuoſus nuptijs.

LEX III.

CVm ancillis. Hic venit tractanda materia l. ſi adulteriũ cũ ĩceſtu. ff. de adul. Videas eã infrà eo. l. q cõtra legum. & ibi gl. & ego pleniſsimè. & eadẽ gl. eſt in corpore vnde ſumit̃ auth. inceſtas &c.

SI quis inceſti. Imperator in hac lege punit contrahentes inceſtas nuptias. Item ſuper iſta lege habetis duas auth. vna incipit, inceſtas. alia incipit, ex complexu.

S V M M A R I V M.

1 ☞ Filius tenetur alere patrem exbannitum.
2 Pœna, de qua hic, an fiat ipſo iure vel per ſententiam.

d INceſtas. [d] Nota ergo pœnã
e contrahentium [e] nu
1 ptias inceſtas. Item † no. ex auth. hac. & in corpore vnde ſumitur, ꝙ filius tenetur alere patrem exbãnitum. quod no. facit l. mu-
2 tus. §. manente. ff. de iure dot. ¶ Quæro † vtrũ iſta bona publicentur fiſco ipſo iure: vel per ſententiã Text⁹ in cor. dicit, ipſo facto: quia dicit, cõfeſtim. ¶ Quęrit glo. hic, de quibus nuptijs loquitur hæc auth. Quidã dicunt de inceſtuoſis, quæ ſunt inceſtuoſæ ratione ſanguinis, vt ſi erat conſanguinea. Alij dicunt ꝙ de omnibus nuptijs ꝓhibitis. & iſtã glo. tenet: licet multi doctores teneant primam.

S V M M A R I V M.

1 ☞ Spurij ſunt indigni omni ſubſtantia.
2 Filij ſpurij alendi ſunt de iure Canonico.
3 Pater poteſt relinquere filio ſpurio pro alimentis.
4 Filiæ ſpuriæ poteſt pro dote legari.
5 Filij ſpurij ꝙ legitimari poſsint per principem, & quo ad quid.

f EX complexu. [f] Nota † ꝙ
1 iſti filij ſpu
g rij ſunt ĩdigni omni ſubſtãtia: [g] ideo ꝙ eis nihil poteſt donari, nec teſtõ relinq ab eorum patre. Ita declarat text. in corpore & in
2 gloſ. Nota ſecundò † ꝙ tales filij non ſunt alendi. Hoc verum de iure ciuili: ſed de iure Canonico ſecus: vt extrà, de eo qui duxit in matri. quam pol. p
3 adulterium. c. cùm haberet. Ex quo † dixi & cõſului, ꝙ vſq; ad quantitatem ſufficientem pro alimẽtis pater poteſt huic filio ſpurio relinquere. Et eo-
4 dem † modo filiæ ſpurię [h] ꝓ dote ſua: quia ſine ali
h qua dote non poteſt alicui nubere. Tene menti.
5 † Quærit glo. vtrum iſti ſpurij poſsint legitimari [i]
i per principem. Gl. dicit hic ꝙ ſic: & bene. Et gl. dicit idem in corpore vnde ſumitur. Et vidi iam comites, qui habebant priuilegium: & fiebat expreſſa mentio de illo §. vnde ſumitur aut̃. quod poteſt eſſe verum quantum ad temporalia: ſed quantum ad ſpiritualia, non: nec papa quantum ad temporalia poteſt in terris. Imperij: vt in c. per venerabilem. qui filij ſint legitimi.

De interdicto matrimonio. Rubrica.

LEX I.

k SEnatuſcõ. [k] Prohibitio iſta non eſt de iure Canonico: vide gl. quę format quædam contraria, & non ſoluit ibi: de ritu nuptia. l. fin. vel hic quo ad matrimonium irritandum: ſecus quo ad pœnam inceſtus, vt in cõtrario: ſed in illis requiritur verus dolus: hic non, quo ad irritandum matrimonium, &c. i

LEX II.

PAter pupillæ. Nota. ex hoc ſequitur ꝙ vitric⁹ erat tutor pupilli ſui. Et ſic vides ꝙ vitricus poteſt eſſe tutor ſui priuigni. ita hic, & j. de contrario iudicio tutelæ. l. ſi. & l. ſi non nunquã. de adoptionibus. &c.

SI quis. Vide gl. tuam ibi: diuerſum. Reſpondeo quòd nõ habet tantam poteſtatem. in fi. dic qd̃ hæc non eſt eadem ratio: quia pro tutor non habet eandem poteſtatem &c. i

✠ *P. P A V. P.*
f ¶Ex cõplexu. Vide cõcor. p Corn. in c. grãdi. in vij. charta. ĩ ij. col. de ſupp. negli. p̃la. Itẽ qd ecõtra: an talis fili⁹ teneat̃ alere patrẽ in egeſtate cõſtitutũ, vide Ale. in l. ij. ad fi. ff. de in ius vocã.
✠ POMATES.
g ¶Subſtantia. Nec ſunt de agnatione vel cognatiõe p̃ris nec p̃rt reſpectu p̃ris vel matris dici nobiles: & nõ ſolũ qñ p̃nt dici, ſed nec ẽt filij eorũ quãuis eſſent legitimi & naturales. Ita Ang. in cõſil. cccxc. inci. viſis diligẽter iuribus. Et quot debeãt cõcurrere in legitimatione, vide Pet. de An. cõſi. cclviij.
h ¶Filię ſpurię. Filię ſpuriæ põt relinq ꝓ dote & alimẽtis: vide Bal. ĩ l. fi. d̃ his qb. vt indi. ſed Bal. hic dicit ꝙ hoc non eſt verũ in nepharijs inceſtuoſis: ſecus in alijs ſpurijs. ADDE Abb. cõſi. cxv. ij. lib. Et addetu quod dictũ Bar. hic ſeqt̃ Io. de Imo. in l. Luci⁹. §. j. ff. de leg. j. & Mateſi. ſuo notabili cxlv. & dicunt hoc ſeruari debere in terris eccleſiæ, non aũt in terris Imperij.
i ¶Legitimari. Sed an in tali legitimatione ſit neceſſe vt exprimat̃ qualitas legitima, vide Ioã. an. ĩ c. ſi. de ſi. p̃ſby. ĩ nouel. qd̃ ſequit̃ Bal. ĩ c. naturales. ſi de feu. fuę. contro. inter do. & agna. & ibi vide glo. no. in materia. & Bal. in l. ſi qua illuſtris. j. ad Orfi.
¶ Adde Bal. conſi. cccvj. j. li. Ol. conſi. ccxvij. Ro. conſil. cxciiij. qui cæteris contradicit. & vide Pet. de An. conſi. ccccxxviij.
k ✠ *P. P A V. P.* ¶Senatuſcõſul. Vide Aret. in l. filius à patre. §. fin.

Si quacunq;

ff.de lib.& poſthu.

a ¶Si qs. Vide gl.in l.apertiſsimi.de iudic.ꝗ limitat iſtum tex.& pro iſto tex.vide quod ſcripſi in l.quia poterat.ad Trebel.

b ¶Si qua mulier.Quęro vtrum.Sed aduerte qa glo.in l.decreto.§.de infa. tenet ꝙ de iure Canonico nō ſit correcta pœna feſtināter nubentis.& ibi vide Bar.qui tenet gl.hic Sed aduerte: qa Bar.in d.§.notātur. dicit iſtud qđ hic dicitꝫ ꝙ pœna mulieris nubētis feſtinanter eſt correcta.Iſtud eſt verū, qñ non poteſt ſanguis commiſceri, vt qa mulier eſt ſenex nō faciēs filios vel qa maritus ſtetit per annū à longinquo, & poſtea mortuus eſt.Ita tenuit Paul. de Lea. in ſuo cōſil.de quo in c.fi.de ſecū.nup. & vide Bal.in l.decreto.Adde ꝙ ang. in cōſi.inci.marit⁹. venēs ad mortem, dicit ꝙ ſi maritus inſtituit vxorē hęredem ꝗ poſtea intra annū trāſiuit ad ſcđa vota,priuatur hęreditate.vbi hoc cōcludit ꝙ tanquā īgrata, & oſtendēs animā defuncti,nō aūt qa durēt pœnæ legales.& idem cōſuluit Bal.in conſi. inci.in xp̄i nomine amē. ꝓponitur in factū,&c.Itē adde ſi nubat intra annū nō ꝑdit priuilegia dotis.Adde an pœnæ feſtinatiū ad ſecūdas nuptias ſint ſublatę Pet.de Ancha.cōſi.c. Paul.de Caſt.cōſi.cclxxiiij. Io.de Anna.conſi. lxxxiij. An autē ſi maritus leget vxori centum ſi nubet nubendo incurrat pœnas Roma.ꝙ non conſil.ccxix.

Si quacūque præditus poteſta.&c. Ru.

LEX VNICA.

a SIquis.[a] Nota iſtum caſum ꝙ ſi iudex ordinari⁹ tibi iniuriaꝫ:tu proteſtando hoc,effugis eius iuriſdictionē facta dicta proteſtatione:& hoc tam de eo,qui facit iniuriā,intelligiꝫ quā de tota domo.Et de hoc videbitis j.de appellatio.l.ſi quis prouocatione.&c.

De ſecundis nuptijs. Rubrica.

¶Suprà vſum eſt de primis nuptijs, ſequitur videre de ſecūdis.¶ Quærit gl.quæ dicanꝫ ſecundæ nuptiæ.Reſpondet, & bene, omnes nuptiæ poſt primas,dicuntur ſecundæ nuptiæ, quod nota.

SVMMARIVM.

1 ☞Caſus,in quo mulier poteſt decedere pro parte teſtata & pro parte inteſtata.

2 Quæ pœna contra ſecundò nubentes ſit de iure Canonico correcta.

LEX I.

b SIqua mulier.[b] Debes ſcire ꝙ hic titulus continet duplicē tractatū primus de muliere, quæ
c nubit [c] ſecundò intra annum: & de hoc loquitur l.j.& ij.hui⁹ tituli.quę materia erat cognita de iure digeſtorū.Secūda eſt de materia de nubētibus ſecūdò poſt tēpus luctus.De hoc tractat l.fœminę.cū omnibus ſequentibus vſq; ad finē:nec de iure digeſtorū erāt cognitæ.Item ſcias quòd hęc l.punit mulieres ſecūdò nubētes intra tempus luctus quinq; pœnis hoc ordine.Prima pœna eſt ī ſeipſa.Secūda in perſona viri.Tertia in relictis à quibuſcunq; poſt dictas nuptias feſtinatas. Quarta in relictis à primo viro,etiam poſt dictas nuptias.Quinta in his,quę eis deferuntur ab inteſtato. Secūda ibi:præterea. Tertia ibi:omnium. Quarta ibi:his etiā. Quinta ibi:eandē quoq;.¶ Opp.ff.de infa.l.ſolet.Solutio ibi impetrauit à principe. ¶Oppo. Secundo intra de l.liberorū.§.j.de his qui notā.infa.Solutio. Ibi vir nō erat lugēd⁹,vt ibi declarat tex. ¶ Itē oppo. quis non poteſt pro parte decedere teſtatus, pro parte inteſtatus:vt ff.de reg.iur.l.ius noſtrum.ſed hic dicitur cōtrarium,ꝙ mulier poteſt relinquere viro vſq; ad tertiā partem. Ergo ſi inſtitueret eum hæredē in totū, remanet pro parte teſtata, & pro parte inteſtata.Gl.dicit ꝙ imò maritus erit hæres
1 inſolidū,licet partē fiſco reſtituat:vel dic,† ꝙ hic caſus eſt ſpecialis,quòd mulier decedat pro parte teſtata, & pro parte inteſtata.quod ſatis eſt tolerabile, vt videmus in milite, q habet priuilegiū.ita & in muliere propter perſonā. ¶ Quæro dicitur hic,ꝙ ea,quæ ab extraneo relinquūtur,remanent apud hæredes:ea,quæ relinquūtur à viro,veniūt ad perſonas enumeratas:quę eſt ratio diuerſitatis: dic vt in glo.quia vir magis offenditur.¶ Quęro, quid ſi mulier habuit ſubſtitutum? Reſpon.ſubſti
2 tutum præferri:vt habes in gl.¶ †Quæro,vtrum
d pœnæ,quæ apponūtur[d] per iſtas leges ſint hodie correctæ de iure Canonico,cum dicat Apoſtolus: Mulier mortuo viro nubat in domino.Gl.quę eſt hic,tenet ꝙ ſic.Idem tenet in l.liberorum.§. notātur.de his qui notā.infa.Cōtra.tenet in l.decreto. §.ex quib.cau.infa.irrog.Inn.extrà,de ſecū.nup. c.fi.& omnes Canoni.tenent iſtam opinio.quòd pœna,quæ imponitur ei,qui nubit nimis feſtināter,ſit correcta:ſed pœna,quæ imponiꝫ ideo quia nubit ſecundò,iſta non eſt correcta:vt videbitis j. eo.l.fœminę.&c.

EIſdem pœnis. Nota hanc auꝫ.Quęrit glo.cùm hodie non iuret,an habeat lo
e cum iſta pœna[e].Cōmuniter tenetur ꝙ ſic.Et vide tuam glo.Et nota iſtam auꝫ.quia credo ꝙ non eſt correcta.Secundò nota ꝙ mater tutrix quæ tranſit ad ſecunda vota,non reddita ratione, nec conſtituto tutore,aliàs patitur pœnas,de quibus loquitur l.j.§.eod.

SVMMARIVM.

1 ☞Mulier ſecundò nubens poſt annum luctus, an habeat ſolum vſumfructum eorum,quæ lucratur ob mortem filiorum præcedentium.

2 Vir tranſiens ad ſecunda vota,an teneatur reſeruare alijs filijs,quod lucratur ex hæreditate filiorum præmorientium.

f FOeminæ.[f] Hic incipit tractare de pœna ſecūdò nubentium,licet poſt tēpora luctus. Circa

c ☙ *P.P A V.P.*¶Quæ nubit. Nota tamen ꝙ tempus currit etiam vxori ignorante.Ita canoniſtæ in c.quia diuerſitatem.de cōceſ.præbē.& vide glo.ſingularem in c.ſtatutū de præben.in vj.& circa materiam huius legis primæ vide omnino Ro.ſingulari cclj.incipiē.tu ſcis.aliàs eſt cclvij. Cremen.ſingu.lxxvj.vbi ponit an pœnæ iſtę habeant locum qñ maritus dediſſet licentiam vxori in teſtamento nubendi ſecundo viro,vel quādo filij primi matrimonij in hoc conſentirent. Et gl.eſt ꝙ non in auꝫ.de non eligen.ſecundo nub.in prin.& Ange.ibi inſtituit aduocatos. Idem tenet Ang.& moder.in l.mater.in fi.j.ad Tertul.vide Rom.vbi meli⁹ loquitur conſi.ccxix.& cōſi.ccccv.in j.& ij.col.Barba.in repetio.l.cum acutiſsimi. in ix.charta.j.de fideicommiſ.Cepol.cautela cccxxx.incipien.doctor inſignis.& Roma.in d.conſil.ccxix.declarat quas pœnas poſsit maritus remittere:& dicit etiā ꝙ mulier nō poteſt pati pœnā in acquiſitione ex titulo oneroſo.Item not.ad materiam huius legis ꝙ pœnæ impoſitæ mulieri tranſeunti ad ſecunda vota habeat locum in vidua luxurioſè viuēte. Tex.eſt & ibi Panor.in prin.in c.vxoratus.de conuerſa.coniug. Bar.in l. his ſolis.per illum tex.C.de reuo.do.vbi etiā Sal.& Bal.vide ad Bart.in l. omnē.C.ad Ter. Vide Alex.in apoſt.in l.libertus.§.notanꝫ.ff.de his qui no.infa.Item an mulier trāſiens ad ſecūda vota perdat legatū vſusfructus ſibi relicti in teſtamento,& ſubſtitutionē pupillarē vide do.Fran.cōſi.xl. Item in quantū dictū eſt ꝙ maritus poſsit remittere vel filij primi matrimonij pœna,ſecūdo nubenti.vide Iaſo.in l.filium.in vij.col.C.fami.erciſcund.in ij.notabi. Item an & quando mulier tranſiens ad ſecunda vota dicatur facere iniuriam marito & hæredibus ſuis,vide domi. Franc.conſ. clv.in v.& viij.colum.vbi etiam ponit de luxurioſè viuente.Item an iſtę pœnę locum habeant in viro tranſeūte ad ſecunda vota intra annum luctus:& in quibus iſtę titulus ſit correctus de iure Canonico,vide Roma. conſil.clxxxij.de quo vltimò an & quando lex ciuilis poſsit ſuper matrimonio,vide Felin.in c.eccleſia ſanctæ Mariæ.in xix.colū.& ſeq.extra, de conſtit.Item circa materiam an mulier priuetur proprietate rerum ſibi donatarum contemplatione mariti, vide Roma.conſi.ccccv.Crem.ſingula.lxxxiiij.Item vide qđ dicit Anto.de But.in conſi.lvij.in princi.ꝙ ſi marit⁹ reliqt aliqđ vxori cū nubet ſecundò,facit contra cōe votum maritorū. Item quæ pœnæ hodie ſint correctæ in ſecundò nubente, & ꝙ priueꝫ bonis mariti quantū ad proprietatē, non quo ad vſumfructū,ſi fortè maritus reliqt filiū, q poſtea moriaꝫ, & mater ei ſuccedat ī bonis autē filio obuētis aliūde ſuccedat pleno iure. Itē ꝗ pœnę hodie ſint correctæ, vide Io. de Ana. & Bolog. in addit.in cōſil.cij. Itē ꝙ tpa hodie ſecūdo nubenti ſint correcta & diminuta. & ꝙ tñ ſit actus laudabilis, nec ſine pudore,vide Bald. not.in ꝓœmio Decretal.rex pacific⁹. in iiij. col. Itē ſicut mulier trāſiens ad ſecūda vota ſit ſuſpecta, idē ſit in viro,vide Corn.in l. iubem⁹. in prin.C. ad treb. col.ij.poſt Fulg.ibi.Itē an ſecūdæ nuptiæ licet poſsīt cōtrahi, ſint tñ inhoneſtæ,vide Soci.in l.hæc cōditio.la j.in ij.col.in iij.nota.de condi. & demō.vbi etiā ponit propter hoc an matrimoniū ſit actus reiterabilis. Itē ꝙ pœnæ impoſitæ ſecundo nubenti fauorē filiorū primi matrimonij & hodie locū habeāt & procedat ita contra patrē ſicut cōtra matrem,vide Deci.cōſi.lxxxvij.col.ij.& ſeq.Et ibi etiā ponit an in tali lucro nepos ſuccedat in locū patris,vt cū alijs filijs admittaꝫ.Et tenet ꝙ ſic. An autē hodie ſint correctæ omnes pœnæ etiā fauore filiorum inductæ,vide Deci.in c. eccleſia ſanctæ Mariæ.col.xviij.de conſtitu.

d ☙ POMATES.¶Quæ apponunꝫ.& Feli.in c.eccleſia ſanctæ Mariæ.col.xvj.ad fi.cū quatuor ſeq.& de cōſti.& Fede.conſi.xxxvj.& Ana. cōſi.xxxvij.aliàs xxxiij.& ibi addita.& cij.& ibi addita.& Ancha.in c.canonum ſtatuta.col.xij.in fi.& ſeq.de cōſti.& Panor.in d.c.eccleſia ſanctę Marię.col.vj.& in c.fin.de ſponſa.& Capra conſil.lxx.& Roma.ſingu. ccxv.col.xxiiij.& Moder.extendunt in tracta.de ſtatu exclu.fœmi.à ſucceſ.& lib.cogna.in ij.q.princip.articu.j.& ibi principaliter quærit,an valeat ſtatutū prohibens mulierē tranſeuntem ad ſecūda vota ſuccedere filio.& Aret.in d.c.eccleſia.col.antepenul.& duabus ſequen.& Soci.cōſil. xxxiiij.in iij.col.& xxxvj.col.v.

e ☙ *P.P A V.P.*¶ Iſta pœna. An hodie habeat locum pœna iſtius auꝫ.vide latè Pau.conſi.cclxiiij.

f ¶Fœminæ. Adde Bar.in conſi.inci. Ange.Marie.ad quid allegauit hanc. vide ibi omnino de tranſitu ad ſecunda vota. And.Barb.

f ¶Fœminę. Adde ꝙ mulier trāſiens ad ſecūda vota intra annū,non excuſat maritū à pœna in caſu l.pe.& ibi Bald.j.in qui.cau.pig.taci.contrahi. Et in materia,vide Bal.hic in v.col.qui tenet cōtra Bar.& Inno.Et an idē ſit ſi mr̄imoniū ſoluaꝫ,vide Bal.hic,& in l.ij.& in materia appellatio.Pet. de Ancha.in c.canonum ſtatuta.in viij.charta.& Cy.& Bald.in auꝫ.ſi qua

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

illuſtris.j.ad Orficia.&c. Alexan.
f ✠ P. P A V. P. ¶ Fœminæ. Ad limitationẽ huius legis, vide Arc. in tracta.teſtamẽ.in gl.in verbo, donec caſtè & honeſtè vixerit.in iij.col.
a ¶ Quęro ſecũdò. Vide gl.not.in l.auferẽ.de his qui. vt indig.vide glo.in l.generaliter.in prin.j.eo.& glo.& Bar.hic, & Bal. idem in l.j.in prin. & in vlt.col.ſ.eo. Sed vtrũ habeat locũ in fœminis viduis, luxurioſè tñ viuentibus: dic ꝙ ſic, vt dixi poſt Bart.in l.liberorũ.§.j. de his q notã. infa. Et adde qđ dixit Bal. ſepiꝰ de facto vidiſſe, ꝙ licet mater trãſiens ad ſecũda vota priueẽ ſucceſsione filij: tamẽ filius natꝰ ex ſecundis nuptijs ſuccedit fratri ſuo ex primo mr̃imonio nato. Et dicit Bal. ſe cõſuluiſſe ꝑ illũ tex.in l.adoptiuum.§.fi. de in ius vo. Vtrũ autem tacita pupillaris excludat matrẽ tranſeuntẽ ad ſecũda vota. Ang.in l.ij.in fi. princi.de vulga. & pupilla. dicit ꝙ ſic. Sed Imo.ibi cõtra. & vide ibi Bartol. Sed an lucrũ delatum mulieri in bonis viri, ex forma ſtatuti perdatur, ſi trãſeat ad ſecunda vota extantibus liberis. Bal.in auẽ.ex teſtamẽto.in vl.colũ.j.eo.tenet ꝙ ſic, quo ad proprietatẽ, nõ quo ad vſum fructũ: ſed ſecũdũ quod diciẽ hic, in l. fœminæ.in princi. ꝓ limitatiõe huius l.vide Ang.in auẽ. de nõ elig.ſecũ.nuben.in prin.Et ampliationem huius l. vide ꝑ Bar.in l.his ſolis.de reuo.donatio.& an pater trãſiens ad ſecũda vota, teneaẽ reſeruare &c. vide plenè diſputatũ per Mathesil.in tracta.de ſucceſ.ab inte.in ij.artic.principali. Et vltra ſ.allega.vide ꝓ iſta parte Azo.in Sum.C.de ſecund.nup.& omnino in auẽ.ſed ſi qs.in iij.q.j.eo.& Io. And. in Specu.de ſecun.nup.in rubr.& Iaco.de Bel.in d.auẽ.neq; virũ.& Bart. in §.cum igitur.de nõ elig.ſecun.nuben.Facit quod not. Ange.in §.quia verò.in auẽ.de nup.& Hoſt.in Sum.de ſecun.nup.& Bar.in l.de emancipa.per illum tex.& in rubri.j.de legi.hęredi.
ADDE an mulier trãſiẽs ad ſecunda vota poſt annũ luctꝰ amittat donata cõtẽplatiõe viri. Ro.cõſi.cccc vj. Et an maritus trãſeundo ad ſecunda vota, amittat lucrum ei datum ꝑ ſtatutum: vide ꝑ eundẽ cõſi.cxc. Et an amittat legatũ ſibi factũ à viro, vide Ro.conſi.ccxlix.& vide Old.conſi.xxxij.
b ☙ POMATES. ¶ Tranſeunte. Quæritur etiã, quid ſi filij renũciaſſent etiã cum iuramẽto ſucceſsioni paternæ, aut maternæ, an haberet tũc locum diſpoſitio huius legis illis ad ſecũda vota trãſeuntibus, vide Oldr.cõſi.cccxciij.& vide Alexã.cõſi.lxviij. col.iiij.& Ro.cõſi.clxxxij.& conſil.cxc.ad fi.& conſil. ccxix. colũ.j. & Ana.cõſi.lxxiij.& ibi addita. & Caprã conſil.xxvij.& xlvj. & ſeq. & lij. lxvij. & xciij. & Rom.cccc v.vbi q̃rit, nunqd hæc lex habeat locũ in donatis vxori, contẽplatione viri: & qd in donatione propter nuptias. & alexan.conſi.cix. vol.j.vbi dicit, ꝙ ſi maritus fuit inueſtitꝰ cõtẽplatione vxoris, de aliqua re, & ea mortua tranſiuerit ad ſecũda vota, ꝙ ille teneẽ reſeruare filijs primi matrimonij. & Socin. conſi. cclxiij. in ſecundo dubio.
c ✠ P. P A V. P. ¶ Ex dote. Quid autem in lucro quod facit vxor virtute auẽ. pręterea. C. vnde vir.& vxor. vide Pau.conſ.clxxiij. Quid in lucro, qđ facit vxor virtute ſtatuti, vide Cremo.ſingu.vltimo.
d ✠ P. P A V. P. ¶ Bononiæ. Vide Cepol.cautela ccxxxv. Ang.in §.ſi nõ expectat.in §.neq; illud.ĩ auẽ.de nup.vide Bar.conſil.liiij.ad fi.Pau.cõſil.cccxij.in ij.colũ.
e ✠ P. P A V. P. ¶ Ex teſtamento. Circa materiã huiꝰ auẽ.vide Alex.in l.adoptiuũ.§.patronum.el j.in j.co.ff.de in ius vocan.vbi ponit an filij ex ſecũdo matrimonio prohibeantur ſuccedere fratribꝰ ſuis ex primo.
f ¶ Malè dicat. Vide plenè per Matheſi.ĩ trac.de ſucceſ.ab inte.in ij.arti.prĩ.& cõtra hoc cõſuluit Bal.in cõſil.Petrus Carbitij. & Bald.idem hic. & eſt tex.in l.cũm alijs.& ibi Bald.in fin.j.eod.
g ¶ Vnde neſcio. Ego cõſului pridie cõtra iſtã glo.vide hic Bal.& allegaui do.Pet.in ſuis conſi.vbi tenet cum Bar.contra iſtam glo. And.Barba.
h ¶ Cũm in alijs. Et nota ꝙ prius poſſunt damnari filij ſecundi matrimonij quàm primi.in auẽ.vnde ſi parens.& ibi Bal.ſ.de inoffi.teſta.
i ¶ Generaliter. Vide Oldr.conſi.xxij. And.Barba.
k ☙ POMATES. ¶ Lucra debentur. Vide Alex.conſi.cl.in pen.col.

1 hanc l.quęriẽ, † vtrũ mulier habeat ſecundũ tempora vitæ ſuæ vſumfructum tantũ, vel ꝓprietatẽ, prout antiqui putabãt. Hoc eſt hodie deciſum per auẽ.in donatione, quã vide incõtinẽti, quo ad mulierem ſpectat ſolus vſusfructus, non proprietas.
a ¶ Quęro[a] ſecũdò vtrũ hoc procedat hodie, ꝙ mulier poſsit diuidere inter liberos ꝓut vult. Certè hoc hodie correctũ eſt: imò ad omnes ęqualiẽ deuenit, & mulier circa hoc nõ põt diſponere.hoc dicit auẽ.lucrũ.quã vide. ¶ Venio ad verſ.illud quęro
2 † quid in maſculo, viro trãſeunte[b] ad ſecũda vo
b ta vtrũ illud, quod lucratur ex hęreditate filiorũ ꝑdecedentiũ teneaẽ alijs reſeruare. Gl.dicit ꝙ ſic. Allegat auẽ.neq; virũ quod ex dote.§.j.& viđ gl. ſuper verbo delata.& vide gl.& ſigna eam. Similis gl.eſt in auẽ.de nup.§.j.illa auẽ.neq; virũ quod
c ex dote[c].nõ loquiẽ, niſi de eo quod vir lucraẽ ex dote, vel donatiõe: nõ de eo, quod lucraẽ ex hæreditate filiorũ præmortuorũ. Poſtea in auẽ.de non elig.ſecũ.nubẽ.§.cũm igitur.dicit indiſtinctè, ꝙ quicquid aliter cõiugũ lucratur ex hæreditate ꝑmoriẽtiũ filiorũ, pleno iure habeat: nec reperitur lege cautũ ꝙ pater proprietate priuetur. Si ergo illa auẽ.de nõ elig.ſecun.nuben.nõ reperitur correcta: ergo videtur ꝙ iſta gl.nõ dicat verũ. Iſta quæ
d ſtio ſemel fuit Bononiæ[d]: & in ea cõſuluit Franciſcus de la ſala aduocatus egregiꝰ: & dicit ſic, multum bene viſu meo: verũ eſt, ꝙ nullo iure reperiẽ cautũ, ꝙ pater priuetur proprietate, ſecũdũ quod dicit illa auẽ.de nõ eligẽ.ſecun.nubẽ. Ratio eſt: qa ſecũdũ illa tẽpora pater nõ ſuccedebat filijs in ꝓprietate: vt l.j.aliàs l.ij.j.ad Tertul.& ideo nõ poterat priuari ꝓprietate. Ratio, qa nõ ſuccedebat: ſed cũm hodie ꝑ auẽ.de hære.q̃ ab inteſt.ſuccedebãt ęqualiter, pater & mater: puto ꝙ ęqualiter priuẽtur: & ideo dico ꝙ iſta dicit veritatem. Ita dicit ipſe. ¶ Quæro: lex iſta loquiẽ de hæreditate filiorũ decedentiũ, qñ aliquis tranſiuit ad ſecunda vota: quæro quid de filijs decedẽtibus ante. Certè ſuper hoc eſt poſita auẽ.ex teſtamento.quam vide. Ad quam aduerte quia eſt notabilis &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Lex fœminæ, an ſit correcta: ita ꝙ nullis ſuper exiſtentibus liberis, propter tranſitum ad ſecũda vota priuetur proprietate bonorum.
2 Quod filius percipit ab auo, an dicatur percipi ex ſubſtantia paterna.
3 Auus continetur appellatione patris.
4 Extenſio non fit in correctorijs.

e EX teſtamento. [e] Habemus hic duo dubia. Primũ dubiũ eſt, ſup quadã gl.ſuper verbo, filij. Iſta eſt periculoſa
1 glo. Innuit † ꝙ hæc l.fœminæ.in fi.ſit correcta: ꝙ mulier tranſiens ad ſecunda vota, etiã nullo ſuperſtite filio, priuatur proprietate bonorũ filij. Ita videtur velle hæc glo. Ego puto, ꝙ iſta glo.malè di
f cat,[f] & corruptè fuit ſcripta: nã in l.fœminę.in fi. dicitur contra: & in nulla parte iuris reperitur correcta: nã in corpore de non eligendo ſecũdò nubẽtes.indiſtinctè conceditur matri plena proprietas, in corpore de nupt.§.hinc nobis.ibi fit diſtinctio, quæ apponitur in hac auẽ.quod loquitur, quando
g alij filij ſupererant: vnde neſcio[g] vnde glo.hoc dicit: & hoc anno cõſulendo, & iudicãdo bene quinq; vicibus dixi contra hanc glo. ¶ Secundò quęro: dicitur hic, ꝙ ſolũ vſum fructũ percepit ex paterna ſubſtantia. quid de his quæ ad filiũ proueniunt ex
2 ſubſtãtia aui paterni. Tex.hic † & in corpore dicit ꝙ ex paterna ſubſtantia. Satis mihi videẽ prima facie, ꝙ nõ ſit ex ſubſtantia paterna. Illud eñi, quod filius habet ab auo, videtur aduentitiũ quo ad patrem: vt l.quęſitũ.in prin.ff.de leg.j.& ibi no. Prę
3 terea, † appellatione patris contineẽ auus ex interpretatione: vt l.iuſta interpretatione.de ver.ſign.
4 Sed quãdo † tractaẽ de legis correctione, nõ eſt noſtrum legẽ extendere: vt l.ſi verò.§.de viro.ſo.matri. Et habuiſtis in auẽ.caſſa.ſ.de ſacroſan.eccl.ſed iſta auẽ.ſe habet pro correctione ad auẽ.de non eligen.ſecũ.nuben.ergo &c. ¶ In contrariũ videtur caſus in l.dedit dotẽ.de colla.bono. Nã auus videtur velle ꝙ ꝑtineat ad nepotes ideo, quia nolebat pertinere ad filium. Cõtraria loquũtur, quãdo cõſtat ꝙ auus dedit contemplatione nepotis magis, quam contemplatione filij: ideo hic ſuccedit nepos, quia in locum filij ſuccedit.

SEd & ſi quis. Iſta auth.eſt magis faſtidioſa, quã aliqua de mũdo. Tres lecturas habes iſta auẽ.tene ſecundã lecturã. prima, & tertia lectura non placent doctoribꝰ noſtris: quia ſi nõ eſſet pactũ appoſitũ de lucrãdo liberis exiſtẽtibus, eſſet tantũmodo, ꝙ alius lucreẽ ali
c quo ex liberis exiſtẽte. ¶ Secũda lectura, quã poſui, habet in ſe iſtã lecturã, & rõnẽ: qa ſicut lex priuat matrẽ ꝓpter trãſitũ ad ſecũda vota illo lucro: ita ĩ modũ cuiuſdã recõpẽſatiõis ꝑmittit vt lucreẽ aliquo ex liberis pręmoriente. ¶ Ad iſtã lecturam opponiẽ de ver.obl.l.ſi ita quis ſtipulaẽ.vbi ſtipulatio ſemel cõmiſſa, nõ cõmittiẽ in perpetuũ. Sol. Hic non redit ad mulierẽ ex pacto nõ exiſtẽtium liberorum, ſecundùm Cy. Cætera dic vt in gl.

h CVm in alijs. [h] Breuiter dicit: Mulier trãſiens ad ſecunda vota, quę lucrata eſt à
d primo viro, tenetur liberis primi matrimonij reſeruare, quæ lucrata eſt à ſecũdo, teneẽ reſeruare filijs ſecundi matrimonij, ſiue ad tertia vota migrauerit, ſiue non: aliunde quęſita inter filios æqualiter diuidentur. hoc dicit hic no.tex.&c.

i GEneraliter. [i] Breuiter hoc intẽdit: Eo modo, quo lucra debet mulier liberis reſeruare eo modo vir: & earũ rerum eſt eis
e alienatio interdicta. h.d. vſq; ad §.in his autem.

k In his autem. Breuiter h.d. Pręaicta lucra debenẽ[k] liberis, etiam parentum hęreditate non agnita. h.d.

ILlud etiam. Breuiter dicit. Illud, qđ lucrata eſt ſuperuiuens cõiunx, quę ad ſecũda vota nõ tranſiuit, iſtud poteſt libere alienare. Si verò nõ eſt alienatũ, à liberis po-
f teſt vt pro proprio vendicari. h.d. Super hac lege ſunt poſitę tres auẽ. prima incipit, hæres.

HAeres. Iſta authen.corrigit in aliquo legẽ Codicis. Dicitur in §.in his aũt.ꝙ liberi lucrantur iſta bona, etiã ſi nõ ſunt hæredes cõiugis primò decedẽtis: tamen requirebatur ꝙ eſſent hæredes coniugis ſecundò decedentis. ¶ Secundò ſequitur auẽ.vxore mortua. Sequitur auẽ.ſi tamẽ. iſta auẽ.determinat præcedentem auẽ.&c.

volumi.ij.vbi generaliter dicit,ꝙ lucrum quod defertur non vt hæreditas,tranſmittitur etiam non ad agnitum & idem dicit in legitima,& eius ſupplemento.

a ¶ Hac edictali. Adde gloſſ.in auť.de nupt.quæ incipit hic manifeſtè colligitur,ꝙ ſi mulier tranſit ad ſecunda vota,& dat dotem ſecundo viro totam , & ipſa poſt mortem totam reliquit primo poteſt detrahere legitimã & poſtea vti beneficio huius legis de reſiduo per rationem ibi poſitã . Et hoc ibi videť tenere Iacob.de Bel. & Bal.hic in fi.principij. Et ad id quod hic dixit Bart. adde quod dixit Bal. in x.col.in cap.j.an maritus ſuccedat vxori in beneficiũ in q.an ſtante ſtatuto , ꝙ vxore mortua in matrimonio ſine liberis eiuſdẽ matrimonij,vir lucreť totam dotem:nũquid per iſtud ſtatutum corrigatur hęc lex.& videť ꝙ ſic:ſicut corrigiť per l.lõgobardorũ &c.q͞a nulla fit extenſio, &c.& ibi latius vide per eum.Bene facit q͞d no.Bar.in l.j.j.de inoff.teſt.in iij.col.& & cum Bar.hic videť tenere domi.Flo.in diſputatione.mulier primò viduata conſorte &c. Ad hanc l.adde quod ſi mulier habet duos filios ex primo matrimonio an dote data viro,filij primi matrimonij debeãt,duas partes habere ſecundũ ꝓuiſionem huius l.Conſuluit Andr.de Iſernia in conſilio incipiente,In quæſtione qua quæritur,ſi mulier, &c.ꝙ iſto caſu hęc lex,non vẽdicet locum:imò filij primi matrimonij ęqualiter ſuccedãt ſi aliud nõ impediat,per glo.in auť.ex ſucceſsione.de ſuis & legi. Pro hoc tex.apertus in auť.de nup.§.j.& ibi glo.hæc verò lex loquiť quando mulier eſt pacta de dote lucrãda à ſecundo viro:& ſic fraudabat filios ſecũdi matrimonij:& ideo fuit ꝓuiſum ne plus relinqueret viro quã vni ex filijs. Et idem tenet glo.hic.& hoc etiam tenent docto.in q.Bar.quam dicit ſe habuiſſe de facto. Adde quòd idem tenet Nico.de Matarel.& Iaco.But. in l.j.§.beſtias.de poſtu.& ita diſputãdo tenet Fran.de Alber. Alexan.

a P.PAVP. ¶ Ad hanc primam Alex.apoſt.ibi:quod ſi mulier, &c.adde in iſta materia Com.conſil.cix.incip.domina Ioãna.in ij.dubio. vbi loquitur de ſtatuto ciuitatis Papiæ,& vult ꝙ maritus nõ lucretur niſi tantum,quantum alicui ex filijs primi matrimonij relinquitur:& vbi nihil relinquiť, & decedit inteſtãta,omnes æqualiter & pariter admittunť filij & maritus.Et ideo ſi eſſent duo filij ex primo matrimonio non lucraretur maritus niſi tertiam partem.Et ibi etiã ponit qualiter tertia pars intelligatur,& an ſit primò deducẽda legitima filiorũ.Et concludit ꝙ non. Vide per eum.Et de hoc an ſtante ꝑdicto ſtatuto ꝙ maritus lucretur dotem in ꝑiudiciũ filiorũ ex primo matrimonio & ex diſpoſitione huius legis,vide do.Flor.de ſancto Petro in quadã ſua diſputatione in j.q.circa fi. Et ibi etiam quid ſi matri ſecundò nubẽdi aliquid relinquatur per aliquẽ aſcendentẽ,an filij primi matrimonij aliquid habere debeãt pro legitima, vide ibi per eũ.De materia huius legis,& de materia ſtatuti ꝙ vxore præmortua maritus lucretur dotẽ in præiudiciũ filiorũ primi matrimonij,vide Com.cõſi.xlviij.incip.ſtatutũ Florẽtię.& ſcripſi in auť.pręterea.j.vnde vir & vxor.Item circa materiã huius legis an mulier ſecũdo nubẽs poſſit plus relinquere filijs ſecũdi matrimonij,quã filijs primi matrimonij,dũ modo omnibus relinquat legitimã,vide Pau.conſi.clxxiij.in pen.& vlti. col.Item poſito ꝙ poſsit,an ſi ſecũdus maritus ſtipuleť in inſtrumẽto dotali nomine filiorũ naſciturorũ,an valeat talis ſtipulatio,vide Pau.de ca. conſi.cclxvij.& quatuor ſequ.Item in materia huius legis,vide do.Flor. latè in d.diſputatione,de qua ſ.Item nõnullas declarationes & limitationes ad hãc legẽ,vide per Roma.cõſi.ccxix.& conſi.ccccxlvij.& ſeq.Itẽ ꝙ diſpoſitio huius legis nõ habeat locũ in vulgo quęſitis,vide Roma.ſingula.ccxxxij.incip.an lex,hac edictali.Crem.ſing.xc.Item ꝙ ſtatutũ non poteſt tollere diſpoſitionẽ.in j.q.in vlti.dubio.Sed contrariũ tenet Paul. de Ca.in l.j.ſ.de inoffi.dot.etiam in præiudicium legitimæ,vide etiã Iaſ. & moder.hic.Vide in materia Alex.cõſi.clviij.vol.v.vide de materia Io. de Ana.in conſil.lxvij.vbi ponit quid ſi filijs primi matrimonij ſit relictũ minus legitima,& petant ſupplementum,an cenſeatur totum ipſis relictum,& verificeť diſpoſitio huius legis in toto,& qũo reuocetur id,quod eſt plus relictũ coniugi,vide latiſsimè in materia Curt.cõſi.lxxviij.vbi in ſtatuto Papien.cõſuluit ꝙ non lucrať dotẽ ſecũdus maritus in præiudiciũ filiorũ primi matrimonij in tertiũ:& multò minus ſi etiã ex ſecundo matrimonio extent filij,quia oẽs ſuccedunt,vt per eum.Et adde ꝙ ius reuocãdi nõ cõpetit filijs niſi poſt mortẽ matris.vide Alex.cõſi.cxliij.volu.v. in fi.Flor.in d.j.q.col.v.glo.& Cy.in l.hac edictali.Et in materia huius legis ſtante ſtatuto,vt dicit Bar.hic.Vide latè Alexã.conſi.clviij.vol.v.Et de materia vide Deci.conſi.xix.vbi concludit ꝙ vbi cõſtat de mente ſtatuentium,excludunť filij primi matrimonij in totum,etiam in legitima, & quædam alia in materia.

SVMMARIVM.

1 Filij primi matrimonij,in quo læduntur quando mulier trãſiens ad ſecũda vota,dat omnia ſua bona in dotem.

2 Si mulier,quæ tranſiuit ad ſecunda vota,& dedit omnia eius bona in dotẽ,decedit nullis liberis ex ſecundo viro relictis,quid lucrabitur vir ex forma ſtatuti.

HAc edictali.[a] Hęc eſt bona lex,& hãdã quędã optima argumẽta.Principiũ noſtrũ vſq; ad §.his illud.dicit.Tranſiẽs ad ſecũda vota,nõ põt cõiungi ſuo plus relinquere,vel alio modo cõcedere,quã vni ex liberis[b] primi matrimonij,cui minus cẽcedit:& quod vltrà relinquiť,inter liberos equaliter diuideť. hoc dicit iſte tex.quẽ ꝑpetuò tene mẽti. ¶ Circa hanc legem format gloſſ.vnum dubium,propter quod determinaui iſtam quęſtionem de facto.¶ Quęrit
1 glo.in†quo lædũtur filij primi matrimonij:[c] licet
mulier det omnia ſua bona in dotẽ ſecundo viro. dicit glo.intellige hoc quando dat dotẽ appoſito pacto de lucrãdo:quia per iſtud pactum non poteſt lucrari plus,quàm habeat vnus ex filijs primi matrimonij,qui minus habet.Vide glo.ſuper verbo,diuidi.circa fin.idem,quod hic dicitur,no.in l.
2 nulla.de iur.dot.Per hoc dixi ſemel,†ſi mulier dat in dotem omnia bona ſua ſecũdo viro, & decedit in matrimonio ſine liberis,vir nõ poteſt lucrari ex forma ſtatuti vltra quã reliquit vni ex liberis primi matrimonij,tene menti hoc:quia millies contingit. Hoc anno dixi plenius in illa qõne, quam diſputaui,quæ incipit,mulier habẽs magnum patrimonium,&c.¶ Not.ibi:omni circũſcriptione, &c.No.illum verſi.ꝙ ſi maritus donans renunciaret huic legi,vel iuraret,nihil valeret:quia non poteſt renũciare fauori,qui non eſt inductus in eius fauorem:ſed alterius,&c.

a ¶ Item adde,an diſpoſitio hui⁹ legis habeat locũ,quando ſecundus maritus non eſt pactus de dote ſibi lucranda,ſed filijs ex ſecũdo matrimonio. Et iſto caſu dico ꝙ ſufficit ꝙ legitimã habeant filij primi matrimonij,nõ dimidiã,vt hic diciť. Et ita cõſuluit Bal. in conſil.incipiť.in Chriſti nomine,cõſiderãdum eſt &c. per text. in auť.de nupt.§.illud quoque.ĩ fi. Nam licet donatio prohibeatur marito , non tamen miniſterium l.Bebius.aliàs l.ſi liberis.de pa.do.Ad hoc etiã in d.auť. de nup.§.ſi quidem.in glo.ſed qua pœna &c.& in §.optimè.in gl.ſuppoſita eo.titu.Facit auť.vnde ſi parens.ſ.de inoffi.teſt.& in l.j.de inoffi,do. & vide Cy.hic,dũ loquiť de muliere relinquẽte fratri vel conſanguineis. Et cõſuluit Bal.licet q͞dã,vt ipſe dicit,cõſuluerint cõtrariũ,& male.Et ad hoc adde Bal.in l.j.ſ.de ĩoff.do. Adde eũdẽ in l.j.ea lege.ſ.de cõdi.ob cau. ADDE quod Bal.conſi.cxlv.iij.lib.conſuluit,ꝙ ſi mater,quæ tranſiuit ad ſecunda vota,inſtituit filios primi matrimonij,& pro medietate maritum ſecundum:cum hoc ꝙ ſic capere non poſſet totũ illud,quod ipſe capere non poſſet,relinqueretur iure legati filijs eiuſdem matrimonij: ꝙ nihil penitus valet:nec fieri poteſt in fraudẽ huius legis.& ſubdit,ꝙ alias accidit caſus ſimilis,ꝙ pater ſtipulatus eſt pro filijs dotẽ in ciuitate Cortonę & ipſe conabať ſuſtinere ꝙ valuiſſet ſtipulatio.quod tamẽ de conſilio valentiſsimorũ doctorũ,do.Fran.de Albergo & Richar.de Sali.iudicatũ fuit contra ipſum & obſeruatum:& ſi vis videre prædicta conſilia Bald. Fran.de Rampo.& Richar.de Sali.necnon Ioan.de ligna.quia etiam cõſuluit contra Bal.vide in conſi.Pau.de Caſt.conſil.ccxlvij.cum tribus ſequentibus.& vide etiam Bal.conſi.cclxxxvij.iij.lib.& xlj.& conſil.clxj. iiij.lib.& conſi.cccclv.ij.lib.& cõſi.xij.& ccccvij.ij.li.& qualiter filij ſunt reducẽdi ad ęqualitatem,cùm mater reliquit plus vni quã alij:vide Ang. conſi.cclxxxiiij.& an ſtante ſtatuto ꝙ mulier poſsit teſtari de quarta parte dotis,& illa fecerit pactum cum marito ſecundo ꝙ lucraretur certam partem:an illa pars ſit detrahenda de omnibus bonis,an de bonis,de quibus ipſa teſtari poterit,vide Roma.conſi.ccccxcviij.Et an ſit ſtatutum,ꝙ mater teneatur relinquere duas partes dotis filio,teneatur computare id, quod conſequitur beneficio huius legis:vide Anch.conſi.c.Et an filij ſecundi matrimonij ſuccedant cum filijs primi in his,quæ donata ſunt contemplatione primi mariti,vide Ròma.conſi.ccccvj.Et ad materiam vide Pau.de Caſt.conſi.clxxij.& per Ioan.de Ana.conſi.lxxvij.An autẽ mulier repetens dotem à filijs teneatur cauere de reſtituendo in caſibus à lege diſpoſitis,vide Bal.conſi.xxv.v.lib.

a P.PAVP.¶ Hac edictali.De iure tamẽ Digeſtorũ ſecus,vt eſt tex.in l.mulier.ff.qui pot.in pig.hab.quod no.Bal.ibi.

b ¶ Ex liberis.Et hoc verum de filijs legitimis:ſecus in naturalibus & ſpurijs.Tex.eſt no.multum ſecundùm Bal.& Imo.in l.cùm.pater.§.mater. de leg.ij.quæ not.in l.ex facto.§.ſi quis rogatus.ad Trebel.& Bart.in l.j. de inoffi.dona.

c POMATES.¶ Matrimonij. Tene menti:& vide Crem.notabili ſuo lxxxviij.& Roma.cõſi.ccxix.in j.col.& Alexã.in l.mulier quę.col.j. ff.ad Treb.& Ant.cõſi.lxvij.& ibi addita.& Feli.in c.j.col.viij.de ſpõſa. & Ro.cõſi.ccccxlvij.& ſeq.vbi q̃rit,ſi ſtatutũ ꝓhibet cõiuges aliq͞d lucrari exiſtẽtibus filijs,ex vtroq; matrimonio:an tũc valebit pactũ inter cõiuges initũ,de aliquid lucrãdo:maximè ſi mulier nõ poterat diſponere,niſi de certa parte:vide in omni iſta materia eũdẽ cõſi.ſuo cix.in ij.dubio.Panor.cõſi.xlij.vol.j.vide etiã doc.in auť.ꝑterea.j.vnde vir & vxor.Ange. in §.quia vero.in auť.de nup.Roma.cõſi.xliiij.& cõſil.ccccxlviij.Petr.de Ancha.conſi.ccclxxx.& Pau.de Ca.conſi.ccxxxvij.Panor.conſi.ix.volu.j.& conſi.cxvij.ad fi.eod.volu.& Vide Franciſ.Cur.conſi.lxxviij.vbi ſequiť Bar.hic,& melius quã alibi,reperies iſtud diſputatũ,& pulchrè,& clarè,per Iaſ.in d.auť.præterea.in fi.v.col.& ij.ſeq.C.vnde vir & vxor. & Ana.conſi.xxiij.& ibi addita.Vide etiam Capram conſi.lj.& lxiiij.& lxxxj.& Bal.in l.cũ pater.§.mater.ff.de le.ij.vbi quęrit an hęc lex habeat locũ in filijs naturalibus,& ſpurijs natis ex antecedẽti cõplexu.& Rom.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

conſil.cxlviij. ad fi.
vbi dicit ꝙ ſi mu-
lier nõ poterat ali-
quo modo diſpo-
nere de dote ſua,
ſed tãtũ de quarta
parte: & marit⁹ po
terat aliqd lucrari
de dote vigore ſta-
tuti: ꝙ illud lucrũ
debet deduci de il-
la quarta parte: &
poterit maritus ali
quid lucrari. & idẽ
vult Socin. conſil.
lxxxv. col.antepe
nul. & ſeq. vide de
omni iſta materia
Cur.cõſ.ſuo clx.in
ij.dubio. Fulg.cõſi.
ſuo xcvj. in primo
dubio.

a ¶ Ego dico. Vide
Bal.ĩ l.j. C. de vſu.
& in l.iiij.eod.titu.
Andr.Barba.

POMATES.

b ¶ In illo. Vide Ro
ma. cõſi.cccv.colũ.
ij.in prin. in iij.du-
bio. vbi per iſtum
tex. dicit ꝙ licet ꝓ
ueniẽtia à marito ĩ
vxorẽ trãſeuntem
ad ſecunda vota, ea
mortua integrè re-
manere debeãt pe-
nes filios primi ma
riti, ad vxorẽ con-
tẽplatione viri: qa
illa erunt omnibus
filijs cõmunia, tam
ſecundi, quã primi
mariti. & idem in
iiij.dubio.

c ¶ Quoniã. Iſta lex
eſt deciſio quæſtio
nis, de qua ꝑ Bald.
in l.j.in vlti.col. de
inoffic.do. &c.

POMATES.

d ¶ Vſufructu. vide
Arc.conſil.xl.in ij.
dubio. vbi ampliat
etiam ĩ relicto, qđ
participat de natu-
ra vſusfructus.

P. P A V. P.

e ¶ Hoc locum Vi-
de circa iſtã mate-
riã quando vxor re
linquitur domina,
maſſaria & vſufru
ctuaria, quæ ſcripſi
in l. Titia. de lega.
ij.ad Bar. An autẽ
mulier, quę eſt reli
cta domina, vſua-
ria, &c. poſsit acci-
pere ꝓpria autho
ritate, an verò de-
beat habere de ma-
nu hęredis, Ange.
ſingulariter ĩ l.j.ff.
re.amot. decidit ꝙ
põt ꝓpria authori
tate: & dicit nũquã
alibi vidiſſe niſi ꝑ
Ioan. And. in addi
tio.Spec.in tit. qui

S V M M A R I V M.

1 Aeſtimatio quomodo fieri debeat.
2 Aeſtimatores debent iurare.
3 Vſufructuarius an faciat fructus ſuos, non præſti
ta cautione de vtendo, fruendo.

His illud. Hic eſt no.§.cum ſeq. ¶ Not.
1 primò, ꝙ qñ† debet fieri æſti-
matio rerũ, debet fieri per duos ab vtraq; parte po
ſitos: tamẽ in l.iij.de iur.domi.impe.in prin. videꞇ
dicere ꝙ æſtimatio fiet à iudice. qualiter ĩtelligaꞇ,
dixi in repetitione l.creditores.j.de pig. ¶ Not.ſe
2 cundò† ꝙ iſti æſtimatores debent iurare. Facit ad
hoc ſ.de fid.inſtru.l.cõparationes. Cõtrariũ dicit
gl.in l.j.§.j.de ven.inſpi.& ſ.de teſti.l.iuriſiurãdi.
3 ſed dicit male cõtra iſtũ tex. ¶ Nota† tertiò ꝙ ha
betis multas gl. quæ dicunt ꝙ vſufructuarius nõ
facit fructus ſuos, niſi præſtita cautione de vtẽdo,
fruẽdo, arbitrio boni viri. Haberis hic vnã gl. ſup
verbo, fideiuſsionẽ. tamẽ glo.d.l.vxori.de vſufr.
leg. De hoc dubitat qđ tetigit l.vſufruct.ſ.de vſu
a fruc. Ego dico[a] ꝙ caſus eſt in hac l. ꝙ ſi vſufructua
rius detinet res, ſciente, & ꝑatiẽte domino, & diſsi
mulante, ꝙ facit fructus ſuos. Caſus eſt in verſ.ſin
autem vtraq;. Sed quando dominus ignoraret, vꝉ
cõtradiceret, non faceret fructus ſuos. Ita loquun
tur omnes tex. & glo. allegatæ in contrarium. Di
xi plenius in l.vxori. &c.

Omnibus. Iſtum §. allegat domi. Iac.
de Arc. pro caſu in quæſtio
ne difficili. quæſtio eſt iſta, quę ponitur per doct.
in l.ij.qui pot.in pig.habe.&c.

In quibus. Lucra, quę quis
debet ſeruare fi
lijs, debet ſeruare nepotibus, ex eis ꝓ
cedentibus ſalua electione. h.d.

Si quis prioris. Iſtud prĩ
cipiũ di-
cit, quaſi idẽ ꝙ p̃cedẽs: quia ſ.l. proxi
ma dixit Imperator de filijs primi ma
trimonij, quando alter de filijs deceſsit ante ſecun
dum matrimoniũ: ſed lex ſuperior loquitur quan
do poſt ſecũdũ matrimoniũ alter ex filijs deceſsit.

Illud etiam. Quod dicitur hic, dictũ
eſt ſuprà in l. generaliter.
& l.hac edictali. in fi. & gl. ita dicit.

Certum eſſe. Hic eſt talis §. licet dif
ficilis, & ideo nõ lego
modo: quia non pręiudi. &c.

Talem. Hic eſt difficilis §. vtilis.

b In illo. [b]Nota ꝙ ſi pater habet omnia bo-
na filij, vel quæ debẽt reſtitui filijs,
ſi diſsipat iſta bona, poteſt filius interdicere patri:
ne iſta bona alienet, nec faciet illud ꝙ placet ſibi.
Certè hic eſt tex. quod no. not. & j.de bo.mater.
l.j.& in auꞇ.de nup.§.ſed quod ſancitum. Hoc in
tellige ſecundùm determinationem.l.fin.de ſen.
paſ.& l.Imperator.ff.ad Trebel.

c Quoniam. [c]Hæc lex breui-
ter dicit: Quod
vltra debitũ cõiugi ſecũdæ relinquiꞇ,
debet inter filios vtriuſq; matrimonij
ĩ capita diuidi. h.d. Quod hic in hac l. dicitur, corri
giꞇ ꝑ auꞇ.de nu.§.optime.& §.nec illud. & redit
ad l.gñaliter. & iõ hic poniꞇ auꞇ. ad eos ſolos. &c.

Cum apertiſsimæ.
Iſta lex tota determinat vnam debie-
tatẽ, quę oriebatur ex l.hac edictali.j.
c. quæ dicit, ꝙ ſecundo cõiugi non debet plus re-
linqui, quã vni ex filijs, q minus habet: & quod vl
tra relinquitur, applicatur liberis primi matrimo
nij, &c. Sed iſta determinat quãdam dubitationẽ.
breuiter dicit: Liberi ingrati non admittuntur ad
partem lucri eius, quod vltra debitum ſecundo cõ
iugi eſt relictum. h.d. & nihil aliud. &c.

Si ſecundo nupſerit mulier. Rubrica.

LEX VNICA.

Si vſumfructum. Iſta lex
corrigiꞇ
& limitatur per auꞇ. hoc locum &c.

Hoc locum. Vides ꝙ mľier
nõ priuaꞇ vſu-
d fructu[d] per tranſitũ ad ſecũda vota niſi
priuetur à teſtatore expreſsè: vt hic vi
des. quod no. quia oportet ꝙ teſtator dicat, donec
honeſtè, & caſtè vixerit, & vidualem vitam ſerua
uerit. Si enim diceret, donec honeſtè, & caſtè viue
ret, vel diceret: honeſtè, &c. certè nõ amittit vſum
fructum: quia honeſtè & caſtè viuit, licet trãſeat
1 † ad ſecũda vota: vt l.mulier.§.cùm proponeretur.
2 ff.ad Treb. Glo. format hic† vnam quęſtionem de
teſtatore, qui reliquit vxorem dominã, & vſufru-
ctuariã omnium ſuorũ bonorum: quid verba iſta
important de iure, & quid de cõſuetudine: de con
ſuetudine ita obſeruatur, ꝙ extantibus liberis ha-
beat alimẽta tñ: extraneis inſtitutis habet vſum-
fructum integrum. Vide gl. & de hoc in Spe. qui
filij ſint legi.§.j.verſi. quid ſi quis ita. & per Dyn.
in l.Titia cum teſtamẽto.§.fi.ff.de le.ij. & ibi ple
nè dixi &c.

S V M M A R I V M.

1 Mulier trãſiens ad ſecunda vota, dicitur caſtè,
& honeſtè viuere.
2 Si vxor eſt relicta domina & vſufructuaria omniũ
bonorum, quid cõtineat hoc legatum. & nu.3. &
ibi an hoc legatum valeat. & nu.8.
4 Si eligitur vnum ex contrarijs, tacitè videtur alte
ri renunciatum.
5 Hæredes poſſunt inſtitui ad incertum, ſicut poſt
tempus incertum.
6 Oratio ſoluta, in dubio æquipollet copulæ.
7 Vſusfructus eſt pars dominij.
9 Legatum factum vxori, ꝙ ſit domina, & ꝑ vſufru-
ctuaria, extraneis inſtitutis, quid operetur, & con
tineat.
10 Si factum fuit legatum vxori de mille, donec vi-
xerit ſine viro, & poſt eius vitam dicta mille deue
niant in Titiũ, ſi mulier ſecundò nubit, an Titius
ſtatim habeat mille. & nu.14. ſoluit.
11 Verba, poſt vitam, intelliguntꞇ de morte naturali.
12 Verba ambigua in teſtamentis pro hæredib⁹ in-
terpretantur.
13 Proximus defuncti, & vxor in dubijs parificanꞇ.
14 Si vxor eſt legata domina maſſaria, & vſufructua
ria, donec honeſtè cuſtodierit lectum teſtatoris,
& non exiget dotes: ſi ceſsit iura dotalia fratri: an
& perdat legatum.
15 Verbum, exigere, aliquando largius accipitur.

e Hoc locum. [e]Hæc auꞇ. ſu-
mitur de cor-
pore de nuptijs.§.auiæ.ver.ſi verò ſo-
lum. & vide quod ibi not. & addit ad
legẽ Codicis quæ loquebaꞇ tñ in vltima volũta-
te: hæc loquiꞇ etiam inter viuos: & etiã quo ad vl
cimã voluntatẽ. & legẽ Codicis corrigit: & deter
minat in tex. ibi: alioquin ideſt, ſi nõ ea.l.dat⁹, ſed
ſimpliciter eſt relictus per maritum vxori vſufr.
1 ibi permiſſus: vt cum tranſit ad ſecunda vota: † vt
ſ.titu.proxi.l.fœminæ. Odof. & hæc auꞇ. cõtinuè
habetur in practica propter gloſſ. ibi poſitam pro
quæſtione, q̃ contigit de facto, videlicet ſi mari-
2 tus relinquat † ſuam vxorem dominam maſſariã,
3 vſufructuariam: † an tale legatum valeat, an non:
& ſi non valeat, quid habere debeat ex hoc lega-
to. & quomodo fit iudicium in prædictis ſi teſta-
tor inſtituit hæredes ſuos, vel extraneos: & quia
iſta ſunt contraria. latius quam gloſ. dicam. & do.
Odof. in effectu dicit illud, quod glo. ordinaria: li
cet aliquid plenius dicat. Cuius opi. recitat Spec.
& ſequitur in tit. qui filij ſint legi.§.j.ver. qđ ſi qs
ita dixerit. De hoc etiam no. per Hoſt. in Summa
de pig.§.qualiter cõſtituiꞇ.ver.ſi qs dicat. & verſi.
ſe. Et de hoc no. in margarita Alberti Galeoti de
actio. circa finem. verſic. quid ſi dico. Item facit ad
hanc

fil. ſint leg.§.j. vide
Aret.conſi.xl.in j.
dubio. Itẽ ꝙ ex vi-
gore verbi, dña, poſ
ſit ꝓpria autorita-
te app̃hẽdere tenet
Abb. hic, & Bal. in
c.fi.in x.col.de cõ-
ſti. Adde quod ha-
bes ꝓ iſta deciſio-
ne ꝙ poſsit ꝓpria
autoritate, j. in iij.
apoſtilla magna:
qa iſtud voluit Bar
to.j. & vide Iaſ.in
l.nemo põt. in vij.
col.in iij.q.de lega.
j. Vide in cõtrariũ
quod dicit Alexã.
cõtra hoc conſi.lvj.
vol.iij.ad fin. Item
quid ſi ſint inſtitu-
ti extranei & vxor
relicta vſufructua-
ria, quo caſu habe-
re debet totũ vſum
fructũ, an iſto caſu
extrane⁹ faciat par
tem in vſufructu le
gato, vide Pau.cõ-
ſil.cccxlj. incipiẽ. ꝙ
vxor quõdã dicti.
in vlt.col. Quid au
tem ſi teſtator mã-
dat vxorẽ honori-
ficè tractari, prout
ipſe faciebat tẽpo-
re vitæ ſuæ: qd im
portẽt hæc verba,
& quid poſsit pe-
tere vxor eorũ vi-
gore, vide Iaſo. &
Alex. in l.j.C.de le
gi. Item ꝙ põt pe-
tere mulier dotem
ſuã, poſtea etiã ali-
mẽta, vide Ioan.de
Ana.conſi.xlij. qui
tñ videꞇ loq quan-
do dos erat etiã ſi-
bi legata à teſtato-
re. Quid autẽ ſi te-
ſtator reliquat vxo
rem dominã, maſ-
ſariam, &c. & ipſa
moriaꞇ, & aliã du-
cat, an ſecũda cen-
ſeatur relicto eodẽ
mõ: vide Deci. in c.
qm̃ abbas.col.pen.
de offi.deleg. Itẽ ꝙ
p̃t p̃dia locare, licet
habeat ſolũ vſum-
fructũ, dicit Bal. in
c.quia.de conſtitu.
col.xj.in fine.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

hanc materiã ĩ.de indi.vidu.l.ij.& auĉ.cui relictũ.
in glo.& in corpore vnde ſumitur.& ff.de auro &
arg.leg.l.ſpẽs.Et pro diſcuſsione primę quęſtio-
nis,ſ.an valeat tale legatũ,intẽdo ſubijcere quan-
a dã qõnẽ[a] Dy.in qua ipſe Dy.cõſuluit,videlicet qdã
fecit teſtamẽtũ,in quo inter alia vxorẽ ſuã maſſa-
riam,vel vſufructuariã reliquit,& quoſdam alios
ſibi hęredes inſtituit:finito vſufructu,& dominio
vxoris ſuę prædicto modo vult iſta vxor habere
vſumfructũ prædictũ:mariti hæredes oppo.ꝙ nõ
debet hr̃e:qa dies vſusfruct⁹ legati cedit ab adita
hæreditate:ſed hæreditas nõ põt adiri per hære-
des,cũ ſint inſtituti demũ finito vſufructu vxoris:
ergo &c.Et ꝙ dña ſit in totũ expellenda,põt eui-
b denter oſtendi:qa ibi in teſtõ repugnãtia[b] cõtinet
ergo deſcripta in teſtõ non valent:vt ff.de reg.iur.
l.vbi repugnãtia.& de condi.inſti.l.ſi Titius. Sed
cõſtat ꝙ eſſe fructuariã & eſſe dominã, repugnan
tia ſunt,cùm non poſsit habere vſumfructum,vel
aliã ſeruitutis ſpeciẽ in ea re,in qua habet dñiũ.ff.
ſi vſufr.pet.l.vti frui.de ſerui.vrb.pdio.l.in re cõi.
& de iure dot.l.cũ in fundo.circa prin. Igit̃ nega-
ri nõ põt,ꝙ in teſtõ prædicto cõtrarietas nõ ſit: &
p cõſequens rõne cõtrarietatis,tota diſpoſitio ſit
4 inutilis.Et ad hui⁹ cõfirmationẽ accedit ꝙ † ſi vnũ
contrariorũ eligit̃,tacite videt̃ alteri renũciari : vt
ĩ.de codi.l.ſi.ff.de fur.l.j.ff.de inſt.l.ſed ſi pupill⁹.
§.ſi inſtitutoria.& de ver.ſig.l.hęc verba.Cũ ergo
dñiũ,& vſusfruct⁹ ſint cõtraria,vt pbatũ eſt:ergo
ſequit̃ ꝙ ad poſitionẽ dominij remouetur poſitio
vſufruct⁹,& ecõtra:& ita ratione pplexitatis,to-
ta diſpoſitio ſit inutilis. Prætcrea,cõſtat ꝙ relicta
in teſtõ,nõ debent̃ antequã hr̃ditas adeat̃.ĩ.de fi-
deicõ.l.eã quã.ff.de reg.iur.l.ſi nemo.Itẽ cõſtat,ꝙ
ex inſtitutione cõcepta in diẽ incertũ,vel ſub cõ-
ditiõe,nõ põt adiri hęreditas, añquã dies incert⁹,
vel cõditio exiſtat:vt ff.de hęr.ĩſti.l.in tp̃s.ĩ prĩ.
l.ſi qs inſtituat̃.& l.qui filio.Ex quo ſequit̃,ꝙ cũ
hæreditas adiri nõ poſsit,ante aduentũ diei ĩcerti
inſtitutioni adiectę,ꝙ nec legatũ in teſtamẽto re
lictũ poſsit deberi.Igitur relictum vxori nõ de-
bet̃,cùm non cedat antequã adeat̃ hæreditas:vt ĩ.
de cad.tollẽ.l.j.§.in nouiſsimo.& ff.qñ vſufr.leg.
ced.l.j.§.ſi.Pręterea,cõſtat ꝙ vſumfructũ,& dñiũ
non põt eligere,cũ ſint oppoſita,vt ſ.probatũ eſt.
Igitur licet legatũ ſit abſolutè relictũ,perinde de
bet haberi,ac ſi legatum eſſet relictũ diſiũctiue:vt
ff.de reg.iu.l.in eo.§.vbi verba.Sed vbi duo lega
ta diſiũctiuè relinquunt̃:quorũ vnũ poſsibile eſt
cedere à morte teſtõris:& aliud ab adita hęredi-
tate,vtrũq; tp̃s expectat̃:& tũc legatũ cedit:vt ff.
qñ dies leg.cedat.l.ſi vſusfructus.in prin.cum ita.
& l.cũ illud.ſed vſumfructũ legatũ eſt impoſsibi
le cedere,añ aditã hæreditatẽ,vt ſ.oſtẽſum eſt:igi
tur legatũ dñij,& ſi nõ eſt poſsibile ꝙ cedat,ei⁹ ele
ctio nulla foret,dato ꝙ dña alterum eorum elige-
geret:vt ff.de op.leg.l.optione.& l.Iulia.de leg.j.
Pręterea,certũ eſt,ꝙ teſtator nõ potuit duos inſti
tuere hęredes,ita ꝙ qlibet eẽt hæres inſolidũ: vt
ff.de reg.iu.l.q̃d cõtra.§.vni duo.Igit̃ pdicta dña
hęres exiſtere nõ põt,cũ alij ſcripti eſſent hęredes
vniuerſales:& ſi non temporis certi, tñ incerti,cũ
diſtinctione.Ex quo ſequitur ꝙ alij ſint hæredes,
& non domina.quod ita pbatur: lege cauetur ꝙ
particularitas tẽporis æqpollet particularitati re-
rũ:vt ff.de teſt.mil.l.miles ita.§.& qa dixim⁹.ſed
inſtitutus in re certa habetur pro legatario,& non
pro hærede:vt ĩ.de hæredi. inſtituend.l.quoties.
ff.de hæredi.inſtituend.l.his verbis.& ibi gloſſa.
Ergo ſi concedamus eam inſtitutam videt̃ inſtitu
ta pro parte temporis,donec viueret.Sequitur er-
go ꝙ alij inſtituti hæredes ſine temporis pfinitiõe
nõ habent̃ loco legatarij:ideo non eſt poſsibile le
gatum deberi cũ effectu,niſi poſt aditionẽ hęredi
tatis:vt ſ.oſtẽſum eſt.Sed certum eſt,hęreditatem
nõ poſſe adiri añquã dies certa exiſtat:ergo nõ eſt
poſsibile legatum peti.Itẽ ſi iuxta conſiderationẽ
prædictam debet̃ poſt aditam hæreditatẽ: ſequi-
tur ꝙ vſusfructus videtur dominæ relictus domi
ni cum moriet̃:& ſic videtur legatum inutile : vt
ff.de vſufru.leg.l.vſumfructũ.& de vſufru.l.Ti-
tio.¶ E contra videtur ꝙ domina ſit hæres & do-
mina pleno iure vſq; ad tp̃s mortis ſuæ.q̃d ſic p-
5 batur. Certũ eſt,† hæredes inſtitui poſſe poſt tẽ-
pus incertũ:ergo ad incertũ,cum æquipollere vi-
deatur:vt ff.de hær.inſti.l.in tempus & l.ſi qs in-
ſtituat̃.& l.qui filio.ſ.de hære.inſt.l.extraneum.
6 Præterea,in dubio ſoluta † oratio ęqpollet copu-
læ:vt ff.de verb.ſig.l.triplici.§.videam⁹.& eo.ti.
l.alienationis.§.ſi.Sed conſtat ꝙ vbi plenum do-
minium,& vſusfructus collectiuè relinquit̃, eſt
in electione eius,cui relinquit̃,vtrum petat de vſu
fruc.leg.l.ſi Titio.Igitur & vbi abſolutè relinqui
tur.Sic etiam in pposito,debet eſſe in electiõe do
minæ,vtrum velit vſumfructum,vel dñium ple-
num.Sed ad hæc omnia poteſt faciliter reſpõderi
quòd locũ habere poſſunt,vbi eſſet aliquis hęres:
& quod eius aditiõe relicta confirmarẽtur.quę pa
tent non eſſe in quæſtione prędicta viuẽte vxore.
Ideo quæſtio remanet in hoc ſolũ,an hęres inſti-
tui poſſet ad tẽpus incertum:ſicut ex tẽpore ĩcer
to.quod puto verum:vt ĩ.de hæred.inſti.l.extra-
neum.& ibi dicetur.Sic igitur ex prædictis videt̃
concludere do.Dy.ꝙ exiſtẽte hærede qui adeat ta
le legatum vxori relictũ valeat,nõ obſtante con-
trarietate vel perplexitate: & quod ſit in electio-
ne vxoris,vtrum velit ea viuẽte vſumfructum vł
dominium plenum.Circa quod dico ꝙ glo.hic &
prædicti alij doct.& alij,quos audiui, & commu-
niter aduocati in iudicio tenẽt,quod tale legatum
valeat nõ obſtãte repugnantia:quia dico poſſe re
duci ad concordiã.Dixi enim quòd ille,qui habet
vſumfructum vel vſum,dominus dicat̃,licet im-
propriè:& ad hoc inducunt argu.auĉ.de non eli-
gen.ſecundò nubẽ.§.aliud verò.circa ſi.ibi : vſum
quidem exiſtẽtibus dominis.de nup.§.& quia pa
rum.ibi:vſum dominis cõſtituit:vt ff.rerum amo
7 ta.l.j.& quia † vſusfructus eſt pars dominij:vt ff.
de leg.ij.l.cùm filius.§.dominus. & de vſufr.l.iij.
de leg.ij.l.Titia.cum teſtamẽto.§.ſi.per quas do.
Oldra.doctor meus tenebat opinionẽ prædictam
ſcilicet tale legatum vxori relictum tenere,nõ ob
ſtante contrarietate,vel perplexitate,quę videba
tur in eo.Tamẽ Azo etiam tenebat idem,quòd di
catur dominus,ſolùm ratione peminẽtiæ,licet ad
eam non ſpectet proprietas.& allegat de pecu.l.ſi
ſeruus meus ordinarius.ibi : id quidem quod do-
minus eorum.vdi loquit̃ de ordinario domino vi
carij:& pro eo.ff.de publi.l.cùm ſi adhibuiſſent.
vbi hoc tenet Iac.de Are.& allegat ff.de ſolu.l.ti
tia.& de verb.ſigni.l.pronunciatio.§.j.ibi parum
ante fin.Et pro hac autẽ.Bene facit ff.ad Sylla.l.j.
§.ſi vir.Concludo ergo ſecundùm omnium com
munẽ opi.tale legatum valere,non obſtante con
trarietate,vel perplexitate prædicta,per dicta iu-
8 ra.¶ Ad ſecundũ † ergo q̃d cõſequi debeat ex tali
legato?puto dicendũ ꝙ eligere poſsit plenũ domi
nium,vel vſumfructũ in vita ſua:tamẽ de cõſuetu
dine,& ex mẽte teſtatoris,opi.gl.& aliorũ docto.
cõiter ſeruat̃.do.aũt Odof.hic,& ſ.de ĩof.teſ.l.cũ

a ※ P. P A V. P. ¶ Quæſtionẽ. Videtur ꝙ legatũ taliter cõceptum debet o pari legatũ plenę pprietatis p tex.& quę ibi ſcripſi in l.Paul⁹.ff. de vſufruct.cùm ſint verba incõpatibilia cũ ſolo vſufructu. Itẽ circa iſtã materiã adde ꝙ datus eſt ſubſtitutus filio,& relictus vxori vſusfruct⁹,qui reducit̃ ad alimẽta,ſi eueniat caſus ſubſtitutionis,an tũc vxor debeat hr̃e plenum vſumfructũ cõtra ſubſtitutũ,vide Alexã.in l.ſi cõtra.in vj. colũ. de vulga. & pupil. Bar.cõſil.clxvj. Itẽ an ſi teſtator relinquat vxorẽ vſufructuariã in teſtamẽto oĩm bonorũ, & poſt mortẽ vxoris inſtituat Titiũ hæredẽ vniuerſalem, valet legatũ vſusfructus : vide moder.latè in l.extraneũ.C.de hær. inſtit.Alex.in conſi. ccccxxv. circa fin. Et an iſto caſu poſſit vxor accipere vſumfructũ ppria autoritate ante aditã hęreditatem, & quædã alia vide late p Are.in l.filius à patre.colũ.iij.& ſeq. ff.de lib.& poſthu. Itẽ ꝙ ſi tpe mortis teſtatoris extẽt filij, quo caſu mater nõ debet habere niſi alimenta, poſtea moriant̃ filij, an debeat habere ĩtegrũ vſumfructum, vid Ang.in cõſi.xcj.incip.in Dei nomine ad finẽ.eundẽ cõſi.ciij.incip.quidã patronus.ad ſi. Item in materia hui⁹ auĉ vide Ang.in cõſil. cccxvij. incipi.reuocatur in dubiũ, vbi autẽ iſtud priuilegiũ conceſſum filij trãſeat ad eorũ ſubſtitutos extraneos,vide Bal.in l.fin.C.de indic.vidui.tol.ad ſi. Item in materia hui⁹ auĉ. vide Alexan.cõſil. ccccxxiij.vbi limitat hanc diſpoſitionẽ nõ pcedere qñ teſtator in teſtamẽto reliquiſſet alimẽta vxori, poſtea in codicillis reliquiſſet eam maſſariam & vſufructuariam & quædã alia ĩ materia in duobus cõſilijs ſequentibus. Quid autem ſi teſtator ſolum dixit vſufructuariam,vł ei reliquit vſumfructum.vide Pau.Picum in repetitione l.Titia.§.Titius.in v.q.in verſi.limita.vbi allegat Aret.& Iaſ.de quibus ĩ.ff.de leg.ij.vide do.Franci.conſi.xl.vide Iaſo.in l.cùm hi.§.ſi in annos. ff.de tranſact.vbi multa allegat pro,& contra : tandem idem tenet quod Aret.Item no.quòd ſi teſtator reliquit vxori vſumfructum omnium bonorũ,poſtea in ſubſtitutione pupillari ſi impubes deceſsit,ei reliquit prædium quo ad proprietatem quòd vxor in eo prædio ante mortem pupilli non poterit petere vſumfructum,vide do.Franciſ.conſi.lxxiiij.in vlti.colum.vide etiam de materia Bar.conſi.ix.Quid autem ſi filius ſit inſtitutus pro parte,& extraneus pro parte, & vxor ſit domina & vſufructuaria,vide Bart.conſil.clxv.Quid autẽ ſi teſtator prælegat certas poſſeſsiones vni ex hæredibus, poſtea legat generaliter vſumfructũ omnium bonorũ, an etiã habere debeat vſumfructum in bonis prælegatis,vide Paul.conſil.ccxl. An autem ſi vxor ſtetit in bonis,ipſis vtendo & fruendo bonis triginta annos, quibus non petit dotem ſuam, an ei obſit aliqua præſcriptio, vide Pau.conſilio ccxlij.circa finem. Quid autem ſi teſtator relinqueret vxori alimenta & vſumfructum ſi filius eius vixerit, an videatur velle quòd quouſq; receperit alimẽta, nõ poſsit dotes repetere,vide Paul. conſilio ccxlviij. Et ibi etiam ponit quid iuris quando teſtator dicit quod percipiat alimenta, do nec dotẽ ſuam non repetet : quid ſi eã recuperat à ſponte ſoluente , an perdat legatum alimẽtorum, vide Iaſon in l.prima.C.de legib.Barto.in l.amplius non peti. ante finem.ff.rem ratam haberi. Quid autem ſi vxor ſit relicta domina & gubernatrix. Vide Paul. conſilio cccviij.ad finem. quid autem ſi in teſtamento ſunt relicta ſolũ alimẽta,poſtea ĩ codicillis ſit relicta domina,maſſaria & vſufructuaria,vide Pau.cõſil. cccxcj. Quid autẽ ſi eam relinqueret dñam , & poſtea in eodem teſtamento dicat,& vltra prędicta legat victum & veſtitum , quòd omnino habere nõ debet niſi alimenta,vide Io.de Ana.conſi.xxxvj.cum addi.de leg.

b ¶ Repugnantia. Adde vt per Roma.conſil.lxx.Paul.de Caſtro conſilio ccccxc.

a ✠ P. P. A. V. P. ¶Vſumfructũ. Idẽ in hoc membro tenet Abb. & Sali. hic, Bal. ĩ l. fi. C. de indi. vid. tol. Io. And. in addi. Spe. in tit. de pign. §. fi. col. pe, Ang. cõſi. cxxxviij. inci. reuocaṫ in dubiũ. & cõſi. cclvij. incip. ſer Simon de Regio. in ver. hoc p̃miſſo. in vlt. col. maximè qñ teſtator liberaſſet eã à cõfectiõe inuentarij & à rõne reddẽda, & q̃ poſsit capere ꝓpria autoritate, vt p Roma. in ſingu. ſuis in cclxiij. charta, in ſing. ĩcipi. tu habes tex. ĩ l. ſpẽs. facit ꝙ no. Bar. ĩ l. cotẽ ferro. §. maximos. ĩ v. col. de pub. idẽ bal. ĩ l. ſi peti. ĩ j. not. C. de vſufr. Spe. ĩ tit. q filij ſint leg. §. j. verſi. ſed qd ſi qs ita dixerit. facit qa conſuetudo eſt ſtricti iuris & non debet ſuos terminos excedere. l. j. §. ſi quis hoc interdicto. ff. de itinere actuque priua. cũ ſimi. contrariã tenet opi. qđ nõ habeat niſi alimẽta, etiã iſto caſu exſtantib⁹ filijs, tenet Bar. in l. Titia. ff. de leg. ij. & cõſil. clxxj. ĩci. Nicolet⁹ ſer Amati. & l. ſicut in oẽs. ff. qb. mod. vſusfruct. amitta. Paul. de Ca. conſil. cccxcj. ĩci. qđ vxor quõdam rectoris. Idẽ Io. And. ĩ add. Spe. ĩ tit. de pig. §. ſequiṫ in additio. q̃ eſt ante verſic. alia quoq; actio. vbi refert Vbertum de bobio ita tenuiſſe. Idẽ tenet Practic⁹ Papiẽ. ĩ forma libelli, quo vxor petit dõtẽ, & vſũfructũ. in verſi. donec vitã duxerit vidualem. Idẽ formauit excellens modernus dñs Cõſtãti⁹ de Barcijs in tract. ſuo de dote. Nõ ob. adiectio dictorũ verborũ, ꝙ poſsit cape ſua ꝓpria autoritate: qa ẽt ſi nõ fuiſſent appoſitę iſtud potuiſſet ſcđm Ang. ĩ. l. j. re. amo. et vltra bartol. hic Paul. infert Nõ obſtãt autoritates in cõtrariũ allegatę: qa loquũtur & ꝓcedere pñt in terminis iuris cõis, ſed attẽta cõſuetudine vulgari, ſec⁹ ẽ, nõ obſtãte ꝙ cõſuetudo ſit ſtricti iuris qa nõ põt reddi rõ diuerſitatis ĩter p̃dictos caſus. Et ita pro hac vltima pte cõſuluerũt do. Iac. de Cliuo, & d. Ioã. de Beſut. Mediola. Vide alia, quæ habes ſupra in ij. apoſtil. magna. Et pro iſta parte, vide latè Aret. conſi. fina. Iaſ. in l. cum hi. §. ſi in omnes. ff. de tranſact.

b ¶Teſtamẽto dixit. Vide Alex. poſt Pau. de Ca. ĩ l. ſimṙ. C. de ĩſti. & ſubſti. ſub cõdi. fac. & cõſi. c. vol. iiij. & Aret. & ibi doct. gl. ĩ d. l. ſi ita hæres. ff. de acq. hęr. vide ẽt Alex. ĩ cõſi. cxxx. ĩ ij. col. in ver. fortificanṫ. in ij. vol. & Iaſ. in l. ſi extrane⁹. in ij. colũ. in ver. ſecundò ad prædictũ notabile. ff. de condic. ob cau. vbi per hãc. l. dicit ꝙ verba enũciatiua, etiã inter alios, fauore dotis probãt. Et Prępoſi. in c. ſi. de ſpõſa. & addidi ad Pau. in c. ſign. colũ. ij. in additione quæ incipit, duæ fictiones. de reſcrip. & Do. in c. cum oẽs. ij. q. vij. vbi dicit ꝙ concurrere poſſunt duo ſpãlia, vbi vnũ venit ab altero. & areti. clxiij. colũ. iij. & v. & ſeq. & clxiiij. col. ij. Alex. conſil. cvij. vol. v. Vide ẽt Feli. in c. cũ te. col. vij. de re iud. & do. Alex. in l. ſi aliquã rẽ. in vij. col. in ver. nõ obſt. ff. de acqr. poſ. & col. ix. ĩ ver. eo. dicit Imo. & Soci. cõſi. cxij. col. penul. & Bart. in l. gerit. col. pen. ff. de acquir. hære.

✠ P. P. A. V. P. b ¶Teſtamẽto dixit vide do. Alex. cõſi. cclxxiij. poſt mediũ. vide latè Iaſ. in l. iij. in ij. & iij. colũ. C. de inſti. & ſubſtitu. in l. gallus. §. & qd ſi tm. in iiij. col. de liber. & poſthu. Aret. in l. ſi qs hæres. col. pen. de acquir. hæred.

c ¶ An Titius. Adde vt per Bald. conſil. cccccij. iiij. lib.

quæritur. cuius opi. ſequitur Spec. vt prędixi, latè
diſtinguit: & dixit & vis eſt fienda in verbis teſta
toris: nam aut teſtator dixit, relinquo vxori meæ
vſumfructum oĩum bonorum. aut dixit relinquo
vſumfructũ talis domus, vel talis prædij. Primo
caſu ſi maritus nõ habet liberos: tũc vxor habebit
a vſumfructũ[a] oĩum bonorũ mariti: dummodo iſte
vſusfructus non excedat dodrantẽ, cum alijs legatis:
qa tũc detrahiṫ Falcidia, etiã per hæredẽ extra
neum: vt ff. de vſufru. oĩum. & ibi gl. ff. de vſufru.
leg. l. vxori. in tex. & gl. & ęſtimatur talis vſuſfru
ctus ſecũdũ l. ff. ad l. Fal. l. hęreditatũ. Si aũt habe-
bat liberos: & tunc vxor habebit vſufructum o-
mnium bonorum mariti, excepto debito bonorũ
ſubſidio. in quo liberis non poteſt aliquod graua-
men imponi: vt ſ̃. de inoffi. teſt. l. qm̃ in priorib⁹.
ſi ipſi filij velint ipſo debito eſſe cõtenti, & hære-
ditatem patris amplectijnolunt tunc vxor gaude-
bit vſufructu omnium bonorum. Et ita loquitur
p̃ alleg. l. vxori. de vſufru. leg. & gl. ibi poſita, & cõ
cor. in auṫ. de trien. & ſemiſ. §. prohibemus. & ibi
gl. Si autem maritus relinquat vſumfructũ alicui⁹
certę rei: tunc indiſtincte habebit vſumfructum
certę rei illius. ff. ad l. Fal. l. j. §. ſi vſufru. Si autẽ re
linquit vxorem dominam, maſſariam, & vſufru-
ctuariam: & tunc poſt mortem mariti habebit no
men dominę & pręeminentiã, ſicut habebat in vi
ta viri: & habebit vſumfructum omnium bonorũ
quatenus ſufficiat ſibi ad alimẽta ſecũdũ dignita-
tem, & facultatem. Et ita ſecundũ Odof. fuit in-
terpretata iſta legata per collegiũ Bononienſe, &
ita ſeruaṫ cõiter, & ꝓnunciaṫ in iudicijs: & iſta ali
menta percipiet à ſe ipſa, non de manu filiorum,
vel aliorum hęredum. ar. ff. de vſufru. leg. l. fundi
Trebatiani. in fi. & ibi no. in gl. In hac opi. erat d.
Placẽn. quę ſatis placet. De iure autem Longobar
do. pro quo ad hoc ſeruatur pręrogatiua, maritus
non habens liberos, poteſt dimittere vxori ad li-
bitum ꝓprietatem, & vſumfructũ: ſi autẽ habet li
beros ex ea, põt ei dimittere dimidiam vſusfru. &
nõ vltra. Si autẽ habet liberos ex alio matrimonio
poteſt ſibi relinquere vtilẽ vſumfru. pro numero
liberorum: & illud perdit per tranſitũ ad alia vota
vt in Lombarda de his quę à viro vxori dãtur vel
9 relinquũtur. l. fin. ¶ Tertia † q̃ſtio eſt quid operaṫ
illud legatum, quo maritus dimittit maſſariam &
vſufructuariam vxorem, & extraneos hæredes in
ſtituit. Et in hoc arguit gl. ſatis obſcurè. arguit em̃
primò ꝙ nõ habebat locũ p̃dicta cõſuetudo: quia
alia eſt rõ ſuorũ, & alia extraneorũ: qa ſuis eſt ma
gis debita hr̃ditas quã extraneis: & nõ ẽ par eadẽ-
que rõ, vt j. de codicil. l. fi. ¶ In cõtrariũ facit, qa ſi
hoc admiſit cõſuetudo exiſtẽtib⁹ ſuis liberis, qđ
vxor habere debeat ex tali legato ſola alimenta,
vt ſ̃. tactũ eſt eadẽ conſuetudo videṫ trahi debere
ad caſum quo ſunt inſtituti extranei. Ad hoc alle.
gl. in l. de quibus. ij. rñ. ff. de ali. leg. Old. ſequebaṫ
primã opi. qa nõ eſt par eadẽq; rõ. & ideo non de-
bet idẽ ius eadẽq; cõſuetudo ſtatui in ſuis, & ĩ ex-
traneis inſtitutis. Vñ hoc caſu vẽdicare poſſet ſibi
locum opi. Dy. ꝙ inſtitutis extraneis eſſet electio
mulieris, an vellet hr̃e omniũ bonorũ vſumfru-
ctũ an plenũ dñiũ in ſua vita: & pro hoc etiã facit
mens teſtatoris. q̃ non vr̃ etiã in tm̃ grauare ſuos,
ſicut extraneos. Sed q̃ ſit rõ diuerſitatis, ꝙ ſi mu-
lier habeat plenam ꝓprietatẽ, & trãſit ad ſecũda
vota ꝙ perdit ꝓprietatẽ, & retinet vſumfructũ. ſi
autem habet vſumfructum tantùm: illum nõ per
dit, niſi relictũ ſit illud ſub cõditione, ſi nõ nubat
vi hac auṫ. Hanc quæſtionem quęrit hic Odof. &
ſoluit, vt in gl. in corpore vnde ſumitur. quę inci-
pit ſed quare ſecus. ¶ Circa materiã prædictã ſub
10 ijcio vnã aliam quęſtionem, quã diſputauit Ray.
b doctor meus. Quidã in † ſuo teſtamento dicit[b] ſic,
Item volo, & præcipio. quòd Berta vxor mea ha
beat mille de bonis meis, in gaudimento toto tẽ-
pore vitę ſuæ, donec honeſtẽ vixerit ſine viro, &
poſt vitã ſuã dicta mille ſuperueniãt in Titiũ cõſo
brinũ meũ. Accidit ꝙ Berta trãſiuit ad ſecũda vo-
c ta; & ſic expirauit legatũ. Quæritur, an Titius[c] cõ
ſobrinus meus, ſtatim ad dicta mille admitatur, an
demũ poſt mortẽ naturalẽ Bertę prædictę, & ite
rim penes hæredẽ prædicta mille debeãt remane
te. Et ꝙ Titius admittaṫ poſt mortẽ naturalẽ Ber
tæ ſic ꝓbaṫ. Cũ in verbis nulla eſt dubitatio, non
debet admitti volũtatis q. ff. de le. iij. l. ille, aut ille
§. cũ in verbis. cum ſi. Item cũ teſtatores loquun-
11 tur poſt vitam, intelligiṫ poſt † mortẽ naturalem,
nõ ciuilẽ. ff. de leg. ij. l. cum pater. §. hęreditatẽ. de
verb. obli. l. ex ea parte. §. in inſulã. cum ſimi. Sed
in verbis ꝓpoſitę quęſtionis, ſunt iſta verba, poſt
vitã ſuam: quæ ſignificãt mortẽ naturalẽ, vt ꝓba
tum eſt. Ergo Titius per tranſitũ ad ſecũda vota p
fideicõmiſſum non habebit: ſed demũ poſt mortẽ
Bertę, & interim penes hęredẽ manedit. Secundò
12 idẽ ꝓbaṫ ſic. Certũ eſt, ꝙ ambiguitates † teſtamẽ-
torum ꝓ hæredib⁹ interpretenṫ. Vnde ſtatulibe
ro dare iuſſus, hæredi dare debet: vt ff. de ſtatuli.
l. qui pecuniã. & l. ita liber. & l. Labeo. cum ſi. Itẽ
ſi Titius hęc verba, poſt vitã ſuã, vult interpreta-
ri, ea nõ trãſeunte ad ſecunda vota: nõ minus poſ-
ſit cõmodè interpretari, etiam ea ad ſecũda vota
trãſeunte, per l. ex his verbis. j. qñ di. leg. ced. & de
fideicõ. liber. l. fideicõ. Cũ oratio talis ſit ambigua
pro hærede eſt interpretãda, vt probatũ eſt: ergo
ea viuẽte remanebit penes hæredem: & maximè
ſi hæres eſt de liberis: vt ff. de annu. leg. l. Quint⁹.
§. vtrũ. Tertio probatur. Certum eſt ꝙ ex intẽtio
nibus petentium metimur ius ex perſona actoris,
non ex perſona rei: vt ſ̃. de eden. l. qui accuſare. de
rei ven. l. fi. ff. ſi pars hęre. pet. l. j. §. j. Idem ex quę
ſtione propoſita ex verbis ſatis apparet, demum
poſt mortem Bertę fideicõmiſſum relictum Ti-
tio cõſobrino: nõ ergo ante mortẽ: ergo ad poſitio
nem vnius ſequitur excluſio alterius: vt ſ̃. de pro-
cur. l. maritus. cum ſimi. licet ergo Berta ad ſecũda
vota tranſiens, legatũ perdiderit, nõ tamẽ propter
hoc viuente Berta Titius admittitur. Sufficit em̃
ſibi ius integrum ſeruari. non ergo meliorem con
ditionẽ fieri: vt ff. ad Treb. l. ex aſſe. & l. ſi cui. ij. re
ſpon. & de iure dot. j. l. ij. & ſic interim dicta mille
apud hæredẽ remanebunt. Quartò, idẽ probaṫ ſic.
Si vſusfructus alicui⁹ rei legatur vni purè, & alte-
ri proprietas ſub conditione pẽdente conditione
legati proprietas deſinat, vſusfructus ad hęredem
pertinet: & ideo tali caſu legatarius vſusfruct⁹ hæ
redi, & legatario propriè ſtip. fructuaria habet ca-
uere. ff. ad exhi. l. ſi quis hominem. §. ſi tibi. Sed in
caſu noſtro Bertæ videṫ relictus vſuſfruct⁹ quaſi
de mille, & quidem purè: & ſaltem in ſingulos an
nos, dõec honeſtè vixerit ſine viro: vt d. l. fi. de in-
dic. vidui. & arg. ff. de annu. leg. l. j. Nam Titio cõ
ſobrino poſt mortem Bertæ videtur relicta ꝓprie
tas: ergo Betta nubente, & ſic ſuo vſufructu per-
empto, interim ipſa mille penes hæredem mane-
bunt. Quinto idem probatur ſic. In quæſtione no
ſtra, duo fuerũt relicta: vnum Bertę, aliud relictũ
Titio poſt mortem Bertę: & ſic primũ eſt ad tem-
pus: ſecũdum eſt ex tempore, quod eſſe poteſt: vt
j. de leg. l. fi. ſ̃. de vſufru. l. ambiguitatem. ff. de le-
ga. ij. l. ſi ita relictum. §. Pegaſus. & idem eſt in ſti-
pulationibus: vt ff. de actio. & obligatio. l. obliga
tionum ferè. §. j. Item caſus omiſſus à teſtatore, ha
betur pro omiſſo: vt l. commodiſsimè. de liberis
& poſthu, cum ſimilibus. Ergo caſus iſte per tem-
pus, quod eſt inter nuptias, & finem vitæ Bertæ
omiſſus eſt, & ꝓ omiſſo debet haberi: & interim
non videṫ hæres grauatus: & ideo medio tẽpore

fideicõmiſſum

fideicõmiſſum debet remanere penes hęredē. Vltimò pro hac parte videtur caſus. ff. de cõdi. & demõ. l. qbus diebus. §. quidē. vbi ſic dicit̃: quas pecunias cuicunq; legaui, hæres meus eas, ſi mater mea morit̃, dato. & determinatur ibi ꝑ labeonē, nec quo ad petitionē, nec quo ad trāſmiſsionē cedit dies ante mortē matris. Et pro hoc etiā j. de his q̃ ſub modo. l. ij. vbi ſi legatū mihi eſt relictū: & deinde Titio, ſub aliqua cõditione: demū poſt exitū cõditionis, Titius admittit̃ ad petitionē fideicõmiſsi: ſic ergo in caſu qõnis ꝓpoſitæ Titius cõſobrinus demū poſt mortē Bertæ admittitur: & interim penes hęredē remanebit. ¶ Econtra, & ſtatim non expectata morte Bertę, poſt eius ſecũda vota admittat̃ Titius cõſobrinus. ſic ꝓbat̃. Legata & fideicõmiſſa q̃dā donationes cā mortis dici poſſunt: vt ff. de lega. ij. l. legatū. j. de dona. cā mor. l. ſi. ad fi. Itē, q tales donationes faciũt magis volũt vxores hr̃e, quā eū, cui reliquit: ſed magis illū, cui reliqt quā hæredē ſuū: vt ff. de dona cā mor. l. j. & l. ſenatus. §. j. Igit̃ Berta nubēte, & ſic eiꝰ legato deficiēte, magis admittit̃ Titiꝰ cõſobrinus, quā hæres. Et ꝓ hoc ff. de cõdi. & demõ. l. ſi qs eū. & ſi vſuſfr. pet. l. fundus detracto. Ad idem ꝓbat̃ ſic. Ceſſante cā, ceſſat effectus. ſ. de epiſc. & cler. l. generaliter cũ ſimi. Item gaudimētū vxoris, eſt cauſa quare differt̃ fideicõmiſſum Titij cõſobrini. Tertiò ſic. In teſtamēto ꝓ fauore relictorū, intepretādæ ſunt volũtates defunctorū: vt ff. de reg. iur. l. in teſtamētis. cum ſimi. Itē in repræſentatione fideicõmiſsi ſoluēdi Titio cõſobrino plenior eſt interpretatio quā in retardatiõe: vt Inſti. de act. §. plus. & §. tpe. & Inſtit. de fideiuſ. §. non ſolū. cũ ſimi. Item gaudimētū vxoris, eſt cauſa quare differt̃ fideicõmiſſum, cùm Berta nupſit interpretabimur: nõ autē demū poſt mortem Bertæ prædictæ: quia ſic in dubijs ſemper interpretamur, ꝙ res magis valeat quā pereat. ff. de reb. dub. l. quoties. j. ad Sylla. l. pe. cũ ſimi. Itē ſi interpretamur Titiū, demū poſt mortē naturalē Bertæ prædictæ ad fideicõmiſ. admitti res periclitari, & perire põt: qa præmoriēte Titio, nil ad eius hæredē trāſmittit. ff. de cõd. & demõ. l. dies incertꝰ. & l. hæres meus. qñ di. leg. ced. l. Titio. Si aũt interpretamur, ꝙ ea ſtatim ad ſecũda vota trāſeunte admittat̃: res valet, & in tuto ponēda eſt. & ad hęredē vt puta purificatam trāſmittet. ff. de condi. & demon. l. legata ſub cõditione. & l. quibus. §. fi. ergo ſatis admittit̃ Titius, nõ expectata mortę naturali dictę Bertæ. Quinto & vltimo ſic. Volũtates teſtatoris coniecturamus ex pręcedentibus, & ſequētibus. ff. de leg. j. l. ſi ſeruus pluriū. §. fi. cũ ſimil. Item aliàs in

13 dubijs † parificat̃ proximus, & vxor defuncti. j. de leg. l. cũ rem alienā. & arg. ff. de iud. l. interdū. Qua ergo ratione vxor pręfertur eadē ratione Titius cõſobrinus prælatus eſſe intelligitur hæredi eius. Facit quod not. in l. cùm acutiſsimi. j. de fideicõ. ideo maiori ratione: quia cõſobrinus pręfertur vxori ab inteſtato: vt j. vnde vir & vxor. l. j. & ſic ratio cõſanguinitatis aliquid operabit̃: vt d. l. ſi ſeruus pluriū. ad fi. ff. de leg. j. cum ſimi. Nec videtur curādū, quales eſſent hæredes teſtatoris huiuſmodi extranei, an filij: vt pote cum vidimus ex volũtate teſtantis hunc Titiū pręferri hæredi: quæ volũtas præualet etiā, ſi hęres ſit filius. arg. ff. de lib. leg. l. Aureliꝰ. §. Titius. de lib. præte. l. iij. §. fi. Soluēdo quæſtionem prædictā tenuit ipſe Ray. ꝙ Titius conſobrinus admittit̃, non expectata morte prædicta, per tranſitu ad ſecũda vota, per rationes pro hac parte adductas, & duas alias ſpeciales. Prima per tex. ff. qñ di. leg. ced. l. ſi ita. ad Treb. l. mulier in prin. vbi fideicõmiſſum relictum filijs per matrē, ſi morte patris ſui iuris efficiātur: idem erit ſi ſui iuris efficiuntur per emancipationē. Et redditur ratio: quia pro tanto dixit mater, & ſui iuris effecti fuiſſent per mortem patris: quia nõ credidit eorū patrē emācipaturū. nam immortalitatē nõ reſtrinxiſſet, ſi eum emācipaturū ſperaſſet. Non obſt. l. fideicõ. §. ſi cui. de leg. iij. quia intelligitur ſecundùm illas, vt ibi no. Ita in propoſito dici poteſt, ꝙ pro tanto dixit teſtator de morte Bertæ: quia credidit eam non tranſituram ad ſecũda vota: non enim in mortē diſtuliſſet, ſi eam tranſire ad ſecũda vota crediſſet. Item ad hoc idem facit ff. de annu. leg. l. codicillis. §. fi. vbi oſtēditur ꝙ cùm teſtator legato Bertam honorauit, amplius de ea loquendo, videt̃ loqui de ea vt legataria: vnde cùm dicit, poſt vitā ſuā, intelligitur eius legatariæ. Pro hoc ff. de fideicõ. lib. l. Lucius. & l. Thais. §. Stichus. & ideo dilatio fideicõmiſ. Titio cõſobrino appoſita videt̃ fauore Bertæ: vt apud eam legatariā nullæ permaneāt: cùm igitur deſinit eſſe legataria, per tranſitū ad ſecunda vota, ſtatim Titius admittetur, ſicut in d. l. codicillis §. fi. ¶ Ad rationē in cõtrariū reſpõdeo: & primò ad primam: quia nõ dico Titium admitti per mortē Bertæ: ſed per trāſitum ad ſecunda vota. quo caſu etiā teſtator videtur reliquiſſe fideicõmiſſum Titio: vt ſ. probatū eſt. Ad ſecundā dico, ꝙ volũtas teſtatoris dubia dici non debet cum per euidentes coniecturas conſtet de eius voluntate, vt ſ. probatum eſt. Ad tertium, ꝙ ius metimur ex voluntate: aliàs ex perſona actoris cõcedatur. Et ita hic fit: quia pro actore eſt ius, vt ſ. probatū eſt. Ad quartū reſpondeo, ꝙ non concedo: quia etiā in caſu ante mortē Bertæ videt̃ relictum fideicõmiſſum Titio, ſcilicet finito vſufructu, per ſecũda vota: & eo modo ad quintum. quod ad idē tēdere videt̃. ¶ Ad ſextū rñdeo, quod in l. qbus diebus. §. quidā. ſup quo ſextū argumētū fundat̃, qđ ibi ſolū in caſu mortis erat legatū: & ideo nõ prius cedit, nec venit dies. At in caſu noſtro videt̃ fuiſſe teſtatoris intētio. etiā ſi Berta trāſiret ad ſcđa vota ꝙ Titiꝰ admittit̃: vt ſ. ꝓbat̃. Et eodē modo põt rñderi ad l. ij. j. de his q̃ ſub mod. &

14 de vſufr. leg. l. vxori vſumfructū. & de cõdi. & demõ. l. iij. ad fi. ¶ † Vltimo ad qõnem quam ſæpe vidi de facto: Martinus in teſtõ ſuo ordinauit vxorē ſuā dñam, maſſariā, & vſufructuariā: donec honeſtè cuſtodierit lectum ſuū: & nõ exiget dotes, & donationes ſibi ꝑ eū cõſtitutas: illa vxor ceſsit iura, & actiões fratri ſuo, vel cuidā alteri in dote, vel donatione: q̃rit̃ an ceciderit à legato ꝑ talē ceſsionē. & primò videt̃ ꝙ tali legato priuet̃, quaſi extiterit conditio exactiõis dotis, & donatiõis eo ipſo ꝙ ceſsit, & vēdidit ius ſuū, & pretiū accepit. ff. de peti. hęre. l. ſi rē & ꝓtiū. & de lega. ij. l. Impator. §. fi. & l. ſeq. cũ ſimi. Et ꝓ hoc ff. de hęr. vel acti. vē. l. ij. §. pueniſſe. Itē pro hoc facit cõiectura voluntatis teſtatoris, q videt̃ voluiſſe ꝙ iſta dos, & donatio, remanere debeat penes vxorē: vt ex fructibus poſſent filij ſuſtētari. Itaq; videt̃ cõſyderare effectū exactiõis, nõ modū exigēdi: & nõ refert qđ ex ęqpollētibꝰ fiat. j. de inſti. & ſubſti. l. iij. cũ ſimi. & ibi in gl. noſtra. & ꝓ hoc j. de leg. l. cum qõ. in fi. cũ ſimi. Et ꝓ iſta opinione rectè intuēti videt̃ facere j. de bo. auto. iudi. poſsi. l. ſi vxor. cũ glo. ibi poſita. & de condi.

15 inſti. l. mulier. in prin. q̃ ſatis videt̃ inuere † verbū, exigere ſic largũ: vt extēdat̃ ad oēm petitionē, & receptionē: nā licet in ſtricta ſignificatiõe exigere ſit ab inuito extorq̃re. ff. de leg. iij. l. fideicõ. §. ſi rē. tñ qñq; largius ſumit̃: vt ibi, & j. de fur. l. falſus. ¶ Ecõtra videt̃ ꝙ legatū vxoris nõ pereat per talē ceſsionē: quia nõ extitit cõditio exactionis. qđ patet ex ꝓprio ſignificato huius verbi, exigere. ff. de verb. ſig. l. debitoris. ītelligit̃. & l. verbū, exactę pecunię. licet gl. ibi poſita adduci poſsit in oppoſitū. & vr̃ pro hac parte tex. exꝓſſus. ff. qb. mo. pig. vel hyp. ſol. l. ſoluit̃. §. ſi cõuenerit. ibi: tũc em̃ manēt oẽs obligatiões. Verba enim cũ effectu debēt intelligi: vt ff. qđ quiſq; iur. l. j. §. hæc autē verba. cũ ſimi. Nec em̃ eſt reperire verbū exigere, trahi ad ceſsionē. ¶ Circa materiā prędictā, vidi peritos dubitare, & in diuerſis opinionibꝰ exiſtētes. Vltimā tñ credo veriorē: & ideo cauti teſtatores, cõſilio aduocatorū, ad omne dubiū pręſcindendū adijciũt, ꝙ etiā non poſsit cedere actiones in aliā perſonā. Alias plures qõnes de legatis vxori relictis inuenietis in margarita in d. tit. de alimē. & in Specu. qui fil. ſint leg. & j. de rei vxo. act. l. j. §. exactio. & §. illud. Ex hoc opere neſcio ſi aliquid hic deficit, vſq; ad finem huius præſentis repetitionis. Tamē credo quòd ipſam habeas completam &c.

¶ Repetita per dòminum Bart. de ſaxoferrato.

De dotis promiſ. & nuda pollict. Rub.

LEX I.

a FRuſtra. [a]Duo ſpālia non põt circa idē concurrere. h. d. tex. [b]cũ glo. Opp. de l. cum poſt. §. gener. ff. de iur. do. Plures ſolutiões dant̃ in glo. iſta Cõmuniter tenet̃, & eſt magis nota ꝙ hic iõ nõ cõcurrāt duo ſpālia, [c]ſcilicet qñ agat̃ ex pacto nudo & ſtipulatiõe incerta. & vide tuam glo. quæ hoc not. dicit. & tene mēti perpetuo &c.

LEX II.

d SI pro dote. [d]Hæc lex habet ſcđm gloſ. vnū ita notabile, & ſingłare dictū, qđ neſcio alibi īuenire: breuiter dicit: qđ inducit̃ ꝓſtatione vſuratū lõgi tpis, illud īducitur vnica ꝓmiſsione. h. d. Tene menti perpetuo, &c.

SVMMARIVM.

1 ☞ Arbitrium boni viri, qualiter intelligatur.

2 Qui cõmiſit ſe in manibus inimici, videtur ſe cõmiſsiſſe arbitrio boni viri.

LEX III.

e SI cum ea. [e]Breuiter dicit ꝓmiſsio dotis īcerta valet & ītelligit̃ arbitrio boni viri. h. d. iſta lex. Si ſic habes in l. cũ poſt. §. gener. de iur. do.

1 † Quęrit gl. quał̃r ītelligit̃ arbitrio bõi viri. gl. dicit ꝙ bñ, īſpecta ꝑſonarū qualitate, & diuitijs. ¶ Et īducit ī arg. ad q. de eo, q

2 † cõmiſit ſe ī manibꝰ inimici, vt videat̃ ſe cõmiſsiſſe arbitrio bõi viri. Itē dicit gl. ī l. pe. ff. de ar. et dic vt ibi, &c.

P. PAV. P.

a ¶ Fruſtra. Vide do. Frā. cõſ. clxiij. ī vij. col. Itē limita vt ꝑ Feli. ī c. cũ M. ī vij. col. extra, de cõſti.

POMATES.

b ¶ Hoc dicit tex. Limita, niſi illa duo ſpālia ſint introducta de iure cõi. bal. in l. j. circa fi. C. qñ lic. ab empt. diſ. qđ dictū cõmēdat Felin. in c. cùm M. in vij. col. de conſti.

c ¶ Duo ſpecialia. vide Bar. ī l. ita ſtipulatꝰ. ī v. col. & ī l. j. ſol. mat. quõ ītelligit̃ duas fictiões cõcurrere non poſſe: vide Bal. ī l. cõuēticula. in fi. v. col. de epiſ. & cle. Vide et̃ ī l. ſi is q ꝓ emptore. de vſucap.

d ¶ Si pro dote. Per hāc legē dicit not. Bart. in l. legata. de lega. j. & hic not. in gl. ꝙ verba enũciatiua pro dote ꝓbāt plenè, vt dixi in l. ex hac ſcriptura. de do. ſcđm gl. & doc. hic, & ī l. de īrē verſo. & no. bñ. ꝙ hoc ſit ſpāle in dote ſit ius cõe in caſu illo. ADDE Bal. conſil. cxxiij. Rom̃. nota. ccccxcix.

P. PAV. P.

e ¶ Si cum ea. Limita ſingulariter vt per Pau. de Caſt. conſi. cxxv. ī ij. col. ad fi.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶ Ignobiles. Vide Bar.in l.j.ſ.de don.ante nup.& Bar.in l.ſi diuortio.ff. de verbo.obliga.
b ✠ *P.P A V.P.* Aduerte. ¶ Tamen quia iſto caſu dos iſta nō habet beneficium dotis,quo ad tacitā hypothecā,& priuilegiū priuationis, ſecū dùm Ange.cōſi.clxxviij.incip.præmitto ad euidentiā. ad fi.in c. ſup e.in ij.colū. extra, de teſti.S...in l.j.ff.ſol. ma.in xvj.col. Areti.in l.ſi ita ſtipulatus.§.ſi tibi nupſerit.de verb. obliga. Iaſ.latè ī l.ſi diuortio.colū. iiij.& ſeq. ff. de verb. oblig.
✠ ¶ Pro cōcordia aduerte, ꝙ in hac l.ſi. de do.promiſ. Bar. ponit vnum caſum. 1 quotidianū, ꝙ pater dotando filiā, licet habeat pr̄ penes ſe bona aduētitia, tñ videꝛ pater dotare de ſuo. Ita Bart.hic. Sed cōtrariū īuuiꝛ tenere in l.vxorē.§. pater naturalis.ff.de leg.iij. Dixit enim, ꝙ præſumitur ꝙ dederit animo cōpenſandi cum eo quod filiæ debeꝛ:& ſic non de ſuo. Tu dic, vbique dat ſuā ſolu. Barto. primò ī d. §. pater. dicit ꝙ ibi loquitur in patre naturali:et in hac l.ſi. loquitur in patre naturali,et legitimo; qđ dicit eſſe menti tenēdū. Sed fortius videtur cōtrarium,de l. Neſennius. ff.de neg. geſt. vbi videꝛ idē dicere qđ hic. Sed idem Bar. ſoluit, ꝙ hic loquitur, quando pater nō habebat adminiſtrationem illorū bonorum.in d.l.Neſennius.loquiꝛ qñ habebat adminiſtrationē, etiam tāquā legitimus adminiſtrator geſsit:& ſecundū caſum hui9 legis quando pater erat pauper,ſecundū diſtinctionē huius legis.
c ¶ Si pater. Hanc legē, quæ vult patrē cogi ad dotandam filiam, limita niſi filia habeat vnde ſe dotet,ſecūdū Bart, in l, ſi mulier. §. cū proponeretur . ad Trebel, Sed vtrū filius teneatur dotare matrē volentem ſecundò nubere: Bal.ꝙ non,in l,j.in fi.ſ.de inoffi.dona.

S V M M A R I V M.

1 ☞ Inſtrumentum,in quo quis cōfitetur ſe recepiſſe,quod non recepit, probat ꝙ ille promiſit dare,cui eſt facta confeſsio.
2 Popularis diues , qui accipit in vxorem nobilem pauperem,an obligetur quādo confitetur ſe plus accepiſſe ab vxore,quā habuit in dotem.

SI voluntate. Breuiꝛ dicit,ꝙ ſi qs in dotē cōfeſſus eſt recepiſſe,ꝙ non recepit, ideo pōt peti. h.d.hæc lex no.¶ Et not.†ex illo inſtrumēto,in quo qs cōfiteꝛ ſe recepiſſe ꝙ nō recepit, ꝓbaꝛ ꝙ ille ꝓmiſit dare cui eſt facta confeſsio. & vide tex. ¶ Cōtra hoc op.gl.de l.q pecuniā.ff.ſi cer. pet.gl. nō ſoluit.Dic ꝙ dos debet ſolui de neceſsitate:qa eſt acceſſoria ad matrimoniū:mutuum verò fit ex volūtate.Hoc ꝓbaꝛ ī l.j.ff.q pot.in pig. ha. Vltimò dicit gl.ꝙ iſtud eſt verū,niſi ſit factū aīo ſimulādi:vt faciūt ignobiles:[a] qñ accipiūt nobiles ī vxores.& vid gl. † Aduerte:[b] qdā popularis diues, accepit vnā dñam nobilē pauperē:obligaꝛ ne popularis,qñ cōfiteꝛ ſe habuiſſe ab vxore ī dotē pluſ quā recepit.Tex.videꝛ ꝙ nō,ſ.de don.ante nup.l. j.Sed illud eſt verū īter cōiuges æquales. ſi tñ qñ inter eos eſt inæqualitas,qa min9 nobils,vꝛ multū bñ meriti: tūc puto ꝙ valeat,& obligeꝛ:nam ſimplex donatio eſt ꝓhibita inter virū & vxorē:ſed remuneratio eſt ꝑmiſſa:vt l.qđ aūt.§.idem ait,ſi vir.de don,īter vi.& vxo.Sed qñ illa dña nobilis nubit mercenario,certè ipſa facit min9:iō cōdecēs eſt ꝙ remunereꝛ,& vir obligeꝛ.quod not. bñ &c.

S V M M A R I V M.

1 ☞ Pater dotans filiam, quando videatur de bonis proprijs,vel filiæ.
2 An quod dicitur hic in patre,ſit idem in auo.
3 Extraneus quādo videatur dotare de proprio,vel de bonis mulieris.

SI pater. [c] Hæc eſt not,& ſingularis lex:breuiter dicit. Si pater† pro filio, vel filia habēte aduentitia,dotem vel donationē ſimpliciter dederit,de ſuo dediſſe præſumitur ; idē ſi de bonis ſuis,& filij dare ſe dixerit, niſi laboret inopia, h.d.Primò ponit duas q̄ſtiones.Secūdò ſoluit primā.Tertiò ſoluit ſecūdā. Secūda ibi ; vtraq; igiꝛ, Tertia ibi vbi autē.¶ Nota bñ iſtos caſus, rogo te quātū poſſum,hęc l, loquiꝛ ī pr̄e,¶ Quęro,†qd in auo.gl.pr̄.dicere ꝙ aliud ī auo quā in pr̄e,vide gl, ſup verbo,intelligi.iſta gl.,ꝓut loquiꝛ ī auo dicit verū,ſi loquiꝛ in auo materno;nā in pr̄no eſt idē[d] quod ī patre:vt l.dedit dotē,de col.bo, ¶ Quæro †quid in extraneo;[e] extraneus debitor dat dotem pro domina:vtrū videatur dare de proprio mulieris,an de ſuo.gl.dicit,& bene:ſi iſte extrane9 erat geſtor negotiorū mulieris, videtur dare de bonis mulieris:aliàs ſecus. Vide iſtam gloſ.ſuper verbo officium.& no,hanc legē.cum glo,perpetuò &c.

De iure dotium. *Rubrica,*

LEX I.

EVicta. Hæc eſt no.l. & ſi etiā gloſ.ſignares millies eā:& breuiꝛ dicit: Si dos incipiat à ꝓmiſsione, dās de euictione teneꝛ;ſecus ſi à traditiōe, niſi ꝓmiſsio,vꝛ dātis dolus intercedat,h.d,¶ Nota hanc legē ſingu,gloſ,non habetis,niſi illud quod dixi vobis ſuper tex,&c,

c ✠ *P.P A V.P.* ¶ Si pater. Ad apoſtil.primā Alexā.ibi niſi filia habeat:vide de hoc latiſsimè in l.obligamur.§.j.de act.& oblig.q̄ ibi ſcripſi, & in materia hui9 legis, vide p moder. Inſt.de actio.§.fuerat.in gl.fi.poſt Ange.& alios.Et idem ſi pater eſſet grauat9 cū patre ſuo aliqd filiæ poſt mortē noīe dotis dare quia etiā ꝙ ipſe in teſtō relinquat filiæ pro dote,vꝛ de ſuo relinquere,nō illud qđ erat grauatus.vide Com.cōſi.c.in ij.vo.Itē limita iſtud ſolū ꝓcedere in dote & donatione ꝓpter nuptias.Secus ſi pr̄ aliqd traderet filię,puta iocalia vel ſimilia,vide do. Ant.cōſi.xxxviij.poſt prin. Itē latiſsimè ī materia & ꝓ limitatione, vide Soci. in l.j.ſol.mat.in vij. co.& ſeq.& Iaſ.ibi in vj.col.

LEX II.

SI ſtipulatio. Breuiter dicit: Adhibit9 ad ſtipulādū partē dotis,vꝛ adhibit9 aīo donādi:nec p̄t vltra grauari,quā ſibi ſit relictū.h.d. In l. Iſta ſunt vidēda mr̄ta.primò qñ aliqs adhibeꝛ ad ſtip.dotis,an videaꝛ adhibit9 aīo donādi,vel nō.Scđo poſito ꝙ p̄ſumaꝛ adhibitus aīo donādi:nunqd aīo donādi inter viuos,vel cā mortis:quæ dixi plenè in l.quæ dotis.ſol.mat.&c.

S V M M A R I V M.

1 ☞ Maritus an ſit dominus rei dotalis.
2 Res q̄ ſubiacet reſtitutiōi,ex cōtractu p̄t alienari.
3 De iſto iure,ſolut.matrimonio,dominiū rei dotalis non reuertebatur ad mulierem ipſo iure.

LEX III.

1 ET ſi dotis. Gl.†ex hac l.no. ꝙ maritus eſt dñs rei dotalis.de quo videbitis j.e.l.ī reb9 Itē no.ꝙ res q̄ ſubiacet reſtōni ex con
2 tractu,pōt†alienari inter viuos. at in vltima volūtate ſec9 eſt:vt hic:qa licet res,quę ſubiacēt reſtitutiōi,maritus pōt remittere ſeruo.&c.ſec9 ſi ex vltima volūtate:vt j.cōmu.de leg.auꝛ.res quę. Itē
3 no.†ꝙ de iſto iure antequā eſſet facta l.in reb9.j. eo.ſol.ma.nō reuertebatur ipſo iure dñium ad mulierē,vel hęredes ei9.quod apparet:qa ſi hoc eſſet. nō poſſet vir relinquere libertatē directā : qa lex relinqueret caſum in quo non eſſet dominus &c.

NVlla lege. No.fallit in qbuſdā caſib9,qui ponunꝛ in glo.inter quos enumerat vnū quem feci tibi notare in l.hac edictali. de ſecū.nup.& vide eam,quam no.perpetuò, &c.

f QVoties. [f] No. ꝙ æſtimatio facit emptionē in dote. Videbitis in l.cū dot ē.& quod ibi not.&c.

AVia. No.hāc l.no.ꝙ pater dādo dotē ſibi actionē nō q̄rit, niſi ſibi ſtipu. proſpiciat.ſec9 in quolibet alio, q dando dotē per ſolū pactum quærit ſibi actionē.

CVm à ſocero. No.ꝙ ex interuallo non pōt pater paciſcēdo præiudcare filię.de hoc habetis plenè ff. ſolu.mat.l.ij.§.quod ſi in patris.& ſeq.

S V M M A R I V M.

1 ☞ Verba iſta,ad me pertineant:ꝙ importent reſtitutionem,
2 Illud,quod eſt in dote,eſt & in eius augmento.

ETiam ſi non dotē. Hęc eſt nota,l,& habet vnū caſum ſingularē,Et breuiter hoc ītēdit,ꝓut tex.
1 iacet,¶ No.ꝙ†verba iſta ad me ptineāt, vel me ſe ſequanꝛ,licet prima facie factū aduerſarij nō; includāt,tñ interpretanꝛ qđ ipſe mihi reſtituat.facit ꝙ habuiſtis not.ſ,de do,ante nup.l,ſi cōſtāte,¶ Secū
2 dò no.ꝙ†illud quod eſt in dote,eſt in eius augmēto:nec poteſt vltra grauari quā ſibi ſit relictum.

CVm dotem. Iſtam legē habuiſtis ſ.eo.l. quoties &c.

EX pecunia Hāc legē ītelli ge,niſi in ſubſidiū:vt ſ.de rei vē.l.ſi vt ꝓponis.meli9 facit l,vxor marito,ff.de do,īter,¶ Itē intellige verū,niſi hoc eſſet actū ab vtraq; parte: vt l.ita cōſtāte,& l.res in dotem datæ,ff.eo.ti.&c.

c ¶ Si pr̄. Ex oppoſito.an frater teneatur dotare ſororē: vide tex.cū gloſ.in l.cū plures.§. pen. de admi. tut. Et an ſi ipſa perdat dotē teneaꝛ iterū dotare. Bald. hic alleg. tex,in l.ſi ſocius ꝓ filia.ff.ꝓ ſoc. q nō multū ꝓbat.qd in filio naturali: vide l.vxorē.§.pater naturalis.de leg.iij. & Barto.in l.ſi.de his quib.vt indig.

✠ POMATES.
c ¶ Si pr̄. Vide qd ꝑ iſtā l.ſi pater.iūcta l.j.ff.de dona. cōſuluit Alex. cōſi.xij. in iij.col. volu.ij.& Caprā xxix. & vide Alex.plenè ad materiā hui9 legis in l.j.col.v.ff.ſolu. matr.& Caprā etiā cōſi.xxxix. colū.ij. in j.dubio.& lxxij. col.ſi.& Iaſ.in d.l. j.ff.ſol.mat.col.vj. in ver.adde.

✠ *P.P A V.P.*
d ¶ Eſt idē.Q ūo iſtđ ꝓcedat,vide q̄ habes in l.dedit dotē. in apoſt. Alexā. & ibi addidi de colla. bono.
e ¶ In extraneo. Vide glo.& Bart.in l. Neſenni9.ff. de nego.geſt.& in l.vxorē. §. pr̄ naturalis. de le.iij.& ibi Bart. & in l.j.ſol.matri. Sed Bal. in c. ꝓut Io.And.& Pet.fratres dotauerūt cōmuniter filias Ioā. dicit ꝙ Pet.non vꝛ ꝓ parte ſua donare: qa Petrus videꝛ geſsiſſe negotium Ioannis.

✠ *P.P A V.P.*
f ¶ Quoties. Adde ſingulariter in iſta materia ꝙ in caſu, ī quo æſtimatio fūdi dotalis facit emptionē,licet res nō dicaꝛ dotalis,ſed in dñio mariti,vt eam poſsit vēdere:tñ ſi marit9 re pireꝛ nō eſſe ſoluēdo,diceret dotalis,& ita æſtimatio nō præiudicaret. Vide Crem.cōſi.xix.allegat Bal.in l.intereſſe.ad ſi.C.de vſuf.vide Imo.in l.ſi æſtimatis.ff.ſol.mat.quem habes ad Bal.Iaſ.in §.actionū.

Si à matre.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

SI à matre. Nota hanc legem quã vidi de facto
hoc anno.

CVm patrem. Not.hic vnum bonũ
caſum illiꝰ c.q̃ formaꝶ in l.j.ff.de pac.
ꝓmittis mihi ꝙ dabis illi.hoc pactum
nõ valet,vt illi q̃raꝶ aliq̃d ſimile habes ĩ l.ſi eũ &c.

SVMMARIVM.

1 ☞Maritus habet dotẽ pro oneribus matrimonij.
2 Titulus dotis dicitur oneroſus.

1 PRo oneribus. Nota † ꝙ maritꝰ ha-
2 bet dotẽ pro ſuſtinẽdis oneribus ma-
trimonij. Nota † ꝙ titulus dotis diciꝶ
oneroſus,non lucratiuus:vt hic,& l.ex promiſ-
ſione.ff.de act.& oblig.&c.

SI inter virum. Si agiꝶ ꝙ res æſti-
mata reddaꝶ,ęſtimatio nõ facit ẽptio-
a nem[a].h.d.¶ Quærit gloſ.quid in du-
bio.Glo.determinat ꝙ facit emptionem in dubio
quam vide & no.ibi in l.cum fundus. & eſt caſus
expreſſus ſ.eo.l.quoties.ſi bene aduertatur.&c.

SVMMARIVM.

1 ☞Alienatio facta per mulierem,de fundo dotali
cum iuramento,quòd teneat.
2 Alienatio rei donalis ęq̃paraꝶ alienatiõi rei ſacrę.
3 Prædium eſſe dotale,eſt vitium reale.

SI prædium. Not.hanc l.& eius materiã vi
de in l.cũ lex.ff.de fideiuſ.¶ Quæro.
b q̃d ſi mulier iurat[b] nõ alienare fundum
1 dotalẽ.Certè q̃cq̃d † dicat gl.caſus eſt in c.cũ cõtin
gat.de iureiur.c.licet.eo.tit.li.vj.vbi dicit,ꝙ valet
alienatio.tñ dicit ibi gl.ꝙ ſi mulier primò iurauit
nõ alienare,poſtea alienat,& iurat,ſibi nõ pręiudi
2 cat:& dic vt ibi.Secũdò no.†glo.q̃ eſt hic, quę vi
detur ęquiparare alienationẽ rei dotalis rei ſacræ,
3 & hominis liberi: & ſic innuit,†ꝙ prędiũ eſſe do
tale,eſt vitium reale.Facit ꝙ no.in l.dotalẽ.de te-
ſta.mi.Dixi plenè ĩ d.l.cũ lex.et dic vt ibi dixi,&c.

SI mulier. Quãdo cã appoſita in ſtipulatione con
tinet cõmodũ ſtipulãtis:nõ diciꝶ cau-
ſa finalis, ſed impulſiua. h.d. q̃d tene
menti valde.Dixi in l.iiij.de ali.& cib.leg.&c.

MVlier. Not.hãc legẽ.Nota ꝙ li-
cet curator,& eiꝰ fideiuſ-
ſores ſint minus diuites:quã ſit ipſe pu
c pillus:tñ cura non eſt ipſo iure irrita[c].

SVMMARIVM.

1 ☞Mulier viro vergente ad inopiam, poteſt do-
tem repetere.
2 Repetitio dotis,quę fit cõſtante matrimonio,quẽ
effectum operetur.

in glo.in verbo pro æſtimato.Inſtit.de actio.Item de prædictis & tribus aliis limitationibus ad iſtam regulam,vide Iaſ.in l. ex conuentione.C.de pac.Et ad primum dictũ vide etiã Iaſ.in l.j.poſt princ.ff.de æſtima.actio.

a ¶Emptionem.Et quando æſtimatio facit emptionẽ in qualibet materia, poniꝶ plenè per Bar.poſt Cy.in l.j.ſ.cõmo.& in l.quoties.& in l.cũ dotẽ. ſ.eo.& in l.ex conuẽtione.ſ.de pact.& quod not. Bart. ĩ l.ſi vt certo.§.nũc vidẽdũ.ff.cõmo.& Bal.in l.ſi paſcẽda. in fi.ſ.de pac. dicit tamẽ Bal.not.in l. intereſt.ſ. de vſufr. ꝙ licet prędiũ æſtimatũ detur in dotem : ſi tñ maritus non eſt ſoluendo: aliàs fundus remanet dotalis, nec poteſt alienari.l.vxor marito.de dona. inter vir.& vxo.in l. in rebus.j.eo. Adde ꝙ ſi res æſtimata tradiꝶ in dotem cum hoc pacto, ꝙ dominiũ nõ trãſferatur: tũc æſtimatio nõ facit contra emptionẽ rei, ſed poſſeſsio, ſecundũ Bal.in l.j.in penul. col.ſ.eo.
¶Itẽ adde de materia in l.ſi æſtimatis.ff.ſol.mat.in rebus tñ æſtimatis datis in dotem,habet mulier rei vendicationẽ vtilẽ, ſed directam nõ,vt eſt tex.not.iuncta l.in verb.ęſtimatę.in l. in rebus.in prin.j. eod.

b ¶Mulier iurat. Facit hoc ad cautelã, ꝙ ſi mulier iurat nõ alienare . deinde alienet, & iuret ſup cõtractu, ꝙ cõtractꝰ ſit nullus,& primũ iuramẽtum eſt ſeruandũ.Contrariũ tenet Inn.in ca.dilecto filio.extra de prębẽ.& vide q̃ dixi in l. ſi qs pro eo.de fideiuſſ. Sed prædictã gloſ. ſequiꝶ Hoſti.in ca. cũ cõtingat. Arch. Io.de Imo.in c.licet.eo.tit.lib.vj.Spe.in tit.de empt.& ven.§.iij. Sed dicta cautela nõ videꝶ vera,maximè quo ad animã,nec etiã in iure:quia eſſet in fraudẽ creditoris.Vide no.per Io.Fab.Inſt.qui.alie.li.& adde Bar. in l.ſi quis pro eo.de fideiuſ.ver.tertiò dixi,&c.Adde Bart.cõſi.cxviij.iij. lib.vbi limitat glo.in d.c.licet mulieres.

c ¶Irrita.Iſte caſus not.pro fideiuſſore,quẽ alleg.not.Bart.in l.legitimos. de legi.tut.& in l.iij.de tut.& cur.da.ab his.& in l.ij.§.idoneis.ff.ad Tertul.& Bal.in l.pe.in v.vol.j.de execu.rei iudi.verſi.item cautio,&c.

d ✽ *P. P A V. P.* ¶Vbi adhuc.Circa iſtã legẽ ꝙ vxor nõ poſsit executiuè petere dotẽ &c.tanquã iſte nõ ſit caſus cõprehenſus in dicta ꝓmiſſione:& etiam quę & qualis ſit iſta reſtitutio:& ꝙ quãdo mulier in aliũ tranſtulit iura dotalia cũ iuramẽto,non poſsit vti beneficio huius legis,& etiam non poſsit vti,quando eius culpa diuertit à viro. Vide etiam not. Pet.de Ancha.conſi.cxix.Item quòd nõ ſit propria reſtitutio dotis, vide Alexan.conſi.cxlij.in v.vol.Barto.in l.ſi conſtante.in vij.quæſtiò.ij.partis principalis.In contrariũ tamen ꝙ reſtitutio dotis.quæ fit propter inopiam,dicatur propriè reſtitutio,& veniat ſub cõditione reſtituendi dotem.vide omnino Ioan.de Imo.in conſi.c.Roma.conſi.cccxcij.in j.colũ. Pro prima tamen opi.vide Barto.& Pau.de Caſt.& alios in l.ſi ſic ſtipulatur.ff.ſolu.matri.& Imo.in dicto cõſil.videtur concordare. Sed Pau.de Ca.in d.l.ſi quis ſtipulatus.tenet primã opin.Et idem Pau.de Caſt.conſi. ccxxiiij.in noua impreſsione antiquorũ.Vide quæ habes in repertorio in verbo, dos. Vide ad materiam huius legis Com. conſil. xcij.inci. in nomine domini noſtri. vbi conſuluit ꝙ ſi à tempore talis verſionis maritus alienaret aliquam rem & emptor poſsideret eam decem annis vel viginti,etiã cõſtante matrimonio, ꝙ non poſsit ſoluto matrimonio vxor vendicare:nã ſit ſibi imputandum ꝙ conſtante matrimonio nõ petierit .Et ibi etiã pro iſta ſolutione, quæ fit conſtante matrimonio, quæ eſt plenaria ſatisfactio. Ideo ſi poſtea maritus efficeretur diues,non tenetur vxor ſibi poſtea reddere dotem ſemel ſolutã. Circa quod vide Areti.in l.pluribus.§.j. de verbo. oblig. colum.j. Item quæ requirantur ad hoc vt poſsit hoc modo agi contra tertios poſſeſſores , vide Paul.conſil.ccxix. ad finẽ.& in l.ij.in princi.in iiij. col.ff. ſolu.matri.de quo ad Barto.in l.ſi conſtante.eo.tit.

3 Exactio,quę non impedit pactũ de dote lucrãda.
4 Virum vergere ad inopiam , qualiter probetur.

d VBi adhuc. [d]Marito vergente
ad inopiã , mulier
ꝓ rebꝰ obligatis ꝓ dote habet exce-
ptionẽ,& actionẽ,ꝑtãte alienãdi peni
tus ĩterdicta,& pactis dotalibꝰ in ſuo robore ꝑma
1 nẽtibus.h.d.¶ †No.ꝙ †marito vergẽte ad inopiã.
mulier põt repetere dotẽ.Sed aduerte: qa hęc lex
nihil diſponit ſuper actione perſonali de dote,ſed
2 ſolũ ſuper hypothecaria.¶ Nota †ꝙ iſta repetitio
q̃ fit cõſtante matrimonio,operaꝶ ſuũ effectũ ſolũ
ad cõmodũ mulieris,ita ꝙ viri cõditio in fructibꝰ
3 dotis nõ incõmodeꝶ.¶ Not.tertiò,†ꝙ ꝑ hãc exa-
ctionẽ,pacta,& alia iura de lucrãdo nõ impediunꝶ.
Ego iſtã materiã in l.ſi conſtante.ff.ſol.ma.diuido
in quatuor partes.Primò,quæro de ꝑſona repetẽ
tis,& multa circa hoc.Item de ꝑſona eiꝰ à quo re
petiꝶ.Tertiò de modo repetẽdi.Quartò de repeti
tiõis effectu.Aduerte ad oĩa q̃ ibi dixi: quia modi
4 cas leges habemus.¶ †Quæro,qualiter ꝓbaꝶ virũ
vergere ad inopiã.Glo.hic dicit notabiliter,& bñ
eſt prima gl.q̃ dicit aliqualiter,aut modicũ.& no-
ta eã:& eſt longa materia.Dico in d.l.ſi cõſtãte.ꝙ
aliud eſt dicere,ꝙ ad dotẽ nõ ſufficiũt bona:aliud
eſt dicere,maritum vergere ad inopiam,&c.

SVMMARIVM.

1 ☞Mulier ſoluto matrimonio, an poſsit vendica
re res dotales.
2 Hypothecaria,& vendicatio,pro eadem re diuer-
ſis reſpectibus competunt.
3 Dos cõſtante matrimonio diciꝶ eſſe in bonis viri.
4 Actio de dote incipit competere ſoluto matrimo
nio,vel viro ad inopiam vergente.

IN rebus dotalibus
e [e]Hæc eſt bona lex. ¶ Breuiter dicit:
Solu.matrimo.mulier ꝓ rebus dotali
bus,etiã ęſtimatis,habet rei vẽdicationẽ:& cõtra
eã nõ currit ꝑſcriptio,niſi matrimonio ſoluto,vel
1 viro vergẽte ad inopiã.h.d.¶ No.†ꝙ mulier ſolu-
to matrimonio habet vẽdicationẽ rerũ dotaliũ.&
puto hoc nouiter hac lege ĩductũ:qm̃ añ hãc legẽ
nõ reuertebaꝶ dñiũ ipſo iure ad mulierẽ:vt dixi in
l.& ſi dotis.ſ.tit.e.Sed cõtra hoc opp.de eo q̃d hic
dicitur,de rebus æſtimatis,quod videtur contra l.
quoties.& l.cum dotem.ſ.eo. Gl.circa hoc ponit
opin.hæc eſt veritas, quòd fauore dotis vendica-
tio vtilis competit in his rebus. Et ex hoc habes
vnum argumentum,imò quaſi caſum ad quæſtio
nem[f] quam diſputauit Iacob. de Aret.de bonis
poſtea emptis per eum , cui primò mulier omnia
bona ſua obligauerat.Nam primus creditor præ-
fertur aliis in poſtea acquiſitis : nam, vt hic vides,
ſpeciale eſt hic in muliere,vt in rebus per eam da
tis in dotẽ pręferatur aliis creditoribus anteriori-

e ¶In rebus dotalibus. An hæc lex locum habeat in dote ꝓfectitia:vide bal. & Imol.in l.iij.ſol. mat.res dotalis, & dñiũ eius,transferꝶ in vxorẽ:quinimo tex.vult ꝙ cũ ſemper durauerit dñiũ etiã cõſtante matrimonio,mulier potuiſſet vendere:ſed dic ꝙ tex.ſoluit dubiũ ibi,cũ ea res.iũcto tex.ibi,nõ erit verũ.& vide Bart.in l.ſi mora.ſolu. mat.& in l.vxor.de iur.do.§.j.De rõne huiꝰ tex.vide ꝑ Bal.in l.traditionibꝰ.in pe.col.ſ.de pac.& in l.j.j.de ſer.pig.da.ma.Et an & qñ dñium.& poſſeſsio trãſferanꝶ in mulierẽ:vide in l.& ſi dotis.ſ.e.& in l.j.§.exactio. j.tit.j.ꝑ Bar.& Bal.in l.ob res.per illũ tex.ff.re.amo. & in d.l.& ſi do.nõ tamen hoc habet locũ in hæredibus mulieris.ſecundũ Bal.in d.l.vxor.§. j.Prædictis adde Bal.in l.ſi filio.§.fi.ſolu.matri.

¶Circa fi.no.ſing.ꝙ licet cõſtãte mr̃imonio,nõ pręſcribaꝶ rebꝰ dotalibꝰ, vt hic.tñ ꝑſcribiꝶ rebꝰ donatis ꝓpter nuptias:qa illarũ rerũ cõſtãte matrimonio vxor eſt dña.Ita valde ſing.dixit do.Ant.in c.ꝑuenit.de emp. & vẽ.Sed d.Ab.ibi tenet cõtrariũ.gl.in auꝶ.vt ĩmu.col.iij.in ver,mr̃e.& gl. in auꝶ.de nõ elig.ſec.nub.ĩver.ꝑcepit.& de ĩtellectu huiꝰ.§.vide Bal.hic.

c ✽ *P. P A V. P.* ¶ In rebꝰ dotalibꝰ.De materia huiꝰ legis,vide Alexan.in l.Neſennius.§.fundus.ff.de re iud.Item ꝙ nõ habeat locum in dote ꝓfectitia,vide Soci.in l ij.& iij.in prin.ff.ſol.mat. Item an hoc priuilegiũ cõpetat hęredibꝰ mulieris extraneis,vide Iaſ.in l.j.in iij.col.ſol.matr.

f ✽ *P. P A V. P.* ¶ Ad qõnẽ.vide d.Frãc.cõſi.xxxij.in iij.& iiij.col.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

bus:ergo in contrariū eſt ius cōmune:in aliĳs præfertur prim⁹ creditor.Dixi plenè in l.ſi is q. ff.de
2 iur.fiſ.¶ Secundò nota ꝙ † pro eadē re diuerſis,reſpectibus cōpetit hypothecaria & vendicatio:nā ſi inſpicimus ius ciuile,ſecūdū quod res dotalis eſt in patrimonio viri, competit hypothecaria, ſed ſi inſpicimus ius naturale,ſecundū quod eſt in patrimonio mulieris,habet locum vēdicatio. Qualiter ꝑ eadē re cōpetat rei vēdicatio,& hypothecaria:dixi in fi.ſ.de ſac.ſanc.eccl.& tex.in l.ex ſextāte.§. Latinus.de excep.rei iud.gl.in §.ſed noſtra.Inſti. de leg.dicam in l.j.cōmu. de leg.¶ Vltimò gl.hic
3 diſputat,vtrum conſtante matrimonio †dos ſit in bonis viri,vel mulieris? Et non eſt dubium ꝙ conſtāte matrimonio eſt in bonis viri.Sed omitto ꝑ modo hanc diſputationem.&c.

Omnis autem. [a]Nota † ex hoc §.
4 ꝙ actio de dote incipit cōpetere,ſoluto matrimonio,vel viro vergēte ad inopiā. Ideo dico ꝙ eſt argumētū non caſus: quia hic dicit text.mouere.& ſic nō includit qn ſit nata ante.De hoc ſunt opi.variæ,& diuerſæ inter glo.& doct.& ideo dico duas actiones quarū vna eſt in l.ſed ſi alia.de bon.dam. Alia in l.j.j.de repu. ¶ Item no.tex.qui dicit declarauerit &c.& ſic nō ſufficit [b]ipſum vergere ad inopiam, niſi probetur hoc eſſe manifeſtum ipſum vergere ad inopiam.

S V M M A R I V M.

1 ☞ Titul⁹ dotis ex parte viri eſt oneroſus:ex parte vxoris,lucratiuus.
2 Actio,quæ eſt inutilis penes cedentē,efficitur vtilis penes ceſsionarium.
3 Ficta donatio indiget inſinuatione.
4 Inſinuatio facta pro vno,quòd proſit aliĳ,qui venit in conſequentiam.
5 Mulier non dans dotem incontinenti, cōſtituitur in mora,& tenetur ad fructus,& vſuras.
6 Extraneus in dote danda non conſtituitur in mora,niſi poſt biennium.

CVm quidam. Iſta eſt tota ſingularis lex,& habet tres partes principales. Scda ibi:ſimili quoq;. Tertia ibi:pręterea ſancimus.Prima pars breuiter h.d.Cùm dos dat ab extraneo marito,quātū ad eū eſt dōatio ob cauſam:quātū ad mulierē eſt donatio ſimplex:tn̄ inſinuatione nō indiget.h.d.iſtud notabile princ.
1 ¶ Nota† ꝙ titulus dotis ex parte mariti eſt oneroſus,licet appareat ꝙ ob cauſam accepit: ex parte mulieris eſt lucratiuus,ſecundū Azo. quod apparet,quia eſt ſimplex donatio:vt l.ſi.§.ſi à ſocero. ff.de his q̄ in frau.cred.quod facit ad multa.¶ Se-
2 cundò† nota ꝙ actio, quæ eſt inutilis penes cedentem,efficit vtilis penes eū,cui ceditur, vt apparet ex iſto prin.Quomodo autē iſtud ꝓcedat eſt lon
3 gum dicere.¶ Nota† & iſtud tene mēti,ꝙ ficta donatio eget inſinuatiōe ſicut vera.quod apparet hic à ſpeciali:nā qui dat dotem marito, fingitur donare mulieri,& de iure cōi mulier debebat inſinuare:niſi ei eſſet prouiſum per hāc legē.quod no.tu Peruſine.Et iſtū paſſum examinaui in l.j.ff.de do. vbi tangit gl.vbi ille,qui ſoluit ſcienter,videt donare,vtrum requirat iſta ficta donatio inſinuationem?ibi dixi.quod nota tu Peruſine,vbi fiūt inſinuationes donationis:ibi allegaui tibi iſtum tex.

Simili quoque modo. [c]
Breuiter dicit.Donatio ꝓpter nuptias eget inſinuatiōe,& īſinuatio facta à muliere porrigit ad eū cui per cōſequētiā videt eſſe donatū.h.d.hic nota
4 tu Peruſine.Vides hic† ꝙ inſinuatio facta ab vno ꝓdeſt ei,ad quē donatio porrigit per cōſequētiā. Et ꝓ hoc video,ꝙ īſinuatio teſtamēti facta ab hærede,porrigit ad legatarios: qa teſtm̄ reſpicit principaliter hæredes,& legatarios p cōſequentiā.qd̄ patet: qa poſſunt eſſe teſtes in teſtamēto.hęredes autē volētes huic prouidere,inſinuāt quantū pro ſe facit:vtrum autem hoc poſsint,cogitabitis,&c.

Præterea ſancimus. Hic eſt magis ſubtilis §.qui ſit in hac lege.Promiſſor dotis p curſum biēnĳ cōſtituit in mora,vt ad fruct⁹ & vſuras hac lege expreſſas teneat:nec ꝓhibet maritus intra biēnium dotē petere.h.d. Tu habes ꝙ poſt biēniū ꝓmiſſor dotis tenet ad vſuras, & fructus.Gl.
5 in l.de diuiſione.ſolu.mat.dicit ꝙ† mulier, q̄ dotē ꝓmiſit,tenet ad vſuras,& fructus incōtinēti à die cōtracti matrimonĳ. Et aſsignat rone verisſimā: qa ſicut ēptor poſtquā recipit rē,lucrat fruct⁹ rei, ſtatim cùm eſt in mora ſoluendi pretiū,ipſe tenet ad vſuras:vt ſ.de act.emp.l.curabit.ita & mulier cū vir alimentat eā,& ſuſtinet onera matrimonĳ, ſtatim eſt in mora.oēs doct.dicunt ꝙ illa gl.nō dicit bene,per hāc legē:qa nō cōſtituit in mora, niſi poſt bienniū.Sed gl.dicit melius quā omnes ipſi. Glo.quæ eſt in l.de diuiſione.loquitur,qn̄ mulier ipſa dat dotē:vnde quia ipſa recepit aliquid: quia vir alimētat eā,& ſuſtinet onera matrimonĳ reſpectu eius:meritò cōſtituit in mora incōtinēti, ſicut in cōtractu emptionis & vēditionis:lex iſta loqui
6 tur† in extraneo dāte dotē:nā extrane⁹ ipſe nihil recipit:ideo nulla eſt mora quo ad eū: qa ideo gl. dicit,ſi qs,ſcilicet extraneus.& q̄d ſic intelligat, apparet ex p̄cedēti §.poſito ꝙ hoc intelligeret de muliere promittente dotē:tamen illa gl.l.de diuiſione dicit verū:nam fateor ꝙ ante bienniū tenet mulier ad vſuras,& fruct⁹,ad ſimilitudinē emptoris,& vēditoris:poſt bienniū tenet ad maiores.& hoc eſt quod hæc lex dicit in fin.ibi:ſed ſiue ante biēniū,&c. Et ſic apparet ꝙ poſt biēnium tenetur ad maiores ſecundùm tenorem huius legis,&c.

De rei uxoriæ actione. Rubrica.

¶ Continua vt in glo.&c.

S V M M A R I V M.

1 ☞ Corpus iuris dicit id,in quo articuli iuris continentur.
2 Collegium dicitur vnum corpus.
3 Dos petitur,& repetitur actione ex ſtipulatu.
4 Stipulatio ficta nō requirit ſolēnitatē verborum.
5 Facili⁹ cōfirmat inualidū,quā inducat quod nō eſt.
6 Actio de dote habet tacitam hypothecam.
7 Tacita hypotheca competens mulieri in actione de dote eſt priuilegiata.
8 Rebus dotalibus euictis,iſta actio habet locū pro euictione.
9 Actio ex ſtipulatu pro dote,eſt actio bonę fidei.
10 Legatū factum per debitorem creditori, ꝙ in dubio non intelligatur animo compenſandi.
11 Retentio, quando habeat locum ob res donatas, vel amotas.
12 Soluto matrimonio liberis exiſtētibus:an dos redeat ad patrem.
13 Impenſæ neceſſarię,quando minuant dotem.
14 Cautio de defendēdo inuicem inter fratres præſtatur tempore diuiſionis.
15 Actio de dote filia ſui iuris effecta in quartam imputatur,& in collationem venit.
16 Mulier quòd videatur dotem ſtipulata extraneo, pro ea dotem dante.

LEX I.

REm in præſenti. Impator primò ponit ſuū ꝓœmiū. Secūdò illud exequit. Secūda ibi:rei vxorię itaq;,&c. Prooemiū nō īdiget ſummario.¶ No
1 ta ꝙ dicit in prin.ꝙ† dicit corpus iuris, in quo cōtinent articuli iuris. Sicut corp⁹ humanū dicit,vbi
2 cōtinent mēbra humana.Sic etiā vnū† collegiū vocatur vnū corpus:quia mēbra illius corporis cōtinent:vt ff.de colleg.illi.ſu p rubr.& etiā ſuper l.j.
d Rei vxoriæ. [d]Iſte §.vſq; ad §.primū itaq;.breuiter dicit.Dos petit actiōe ex ſtipulatu,etiā ſi nō fuerit interpoſita,& ex vtraq; pte ineſt tacita hypotheca: & eſt
3 actio bonę fidei.h.d.¶ No.† ꝙ dos petit,& repetitur p actionē ex ſtipulatu.Nota ꝙ ſtipulatio fin-
4 gitur eſſe facta vbi nō eſt: & ex hoc habes† ꝙ ſtipulatio ficta

✻ P. PAV. P.
a ¶ Oís aūt. An autē iſta prēſumptio noceat ſolū quo ad effectū cōſignatiōis, iuxta l.vbi adhuc. ſ.eo.an et ſolu. matrimonio quo ad effectū exigēdi dotem,vide Com.tenentē ꝙ ſic, conſil. xcĳ.incipi.in noīe dūi noſtri.in j.dubio.Item ꝙ iſte §. nō ꝓcedat in reb⁹ ęſtimatis.vide Bal. hic. Item qn̄ incipiat currere prēſcriptio cōtra mulierē negligentē petere dotē,vide Paul.de Caſt. cōſil.ccxciĳ. incip.ego Paul.de Caſtro.

✻ P. PAV. P. [b]
b ¶ Non ſufficit.Refert & ſequit Alc. in l.ſi conſtante. in prin.in xĳ.colū.ff. ſolu.matri.

c ¶ Simili quoq; modo.Et vtrum inſinuatio facta p vnū proſit,adde text.in aut.eò decurſum.ī ver.ſiue alius &c. de dona. ante nup. & quod ibi notat Bal.Sed iſte tex.ꝓbat pro & contra. Bald.hic in iĳ.col. non firmat Alex.

✻ P. PAV. P.
d ¶ Rei vxoriæ. Circa hui⁹ §.ꝙ vbi aliquid non requirit neceſſariò ſi exprimatur & ineptè ꝙ nō veniat actū:vide Felin. cumulatim ꝓ & contra,& declarantē in ordinē.in j.colū.& ſeq.extra,de reſcr. aliquid per Roma. ſingu.dccxcj. incipi.in Chriſti noīe. quē non allegat Felin.& in conſi.cccxliĳ.in ĳ.col.Dicit tamē Bald.in c.j.in ĳ.col.de mil. vaſal. qui contu.eſt.quot & quæ poſſunt fieri ſine citatione, ſi nō rectè fiant, ipſo iure nulla ſint. Itē vide ad regulā multa per Iaſo.in l.j.in prin.in vlt.colū.ff. de eden,qui reſpōdet ad iſtū text. & dicit ꝙ probat contrariū,ſecūdū Ange.Item vide quæ dicit Iaſ.in l.edita. in ĳ.colū.in fi.C.de edē.& vide quæ dicit Feli.in c.examinata.ī vĳ.col.& ſe. de iu. An actio inepta vitiet libellum cū nō reqrat expſſio actiōis. Itē limita regulā vno mō, vt p Soc.ī l.nō dubitam⁹.poſt prī.de cōd.& demō.Item ad regulā,vide Iaſ. ī l.vinū.ī xvj.co.et ſeq.ſi cer.pet. vide q̄ dicit Alex.ī l.ſi. ff.de libe.& poſth. qn̄ ī aliqua cā nō requirit libell⁹,vt in ſummarĳs,ſi libellet īeptè,an vitiet. Vide tn̄ ī cōtrariū, q̄ dicit Deci.ī cōſi. xxxvĳ.colū.iĳ.vbi qn̄ nō reqrit cā ī dicto teſtis, ſi exprimat,et īeptè vitiet.

a ¶Hypothecam. Sed vtrum iſta eſt tacita hypotheca debeat habere executionem paratam, ſaltem ſtante ſtatuto, vide Barto. quòd non in l. j. ver. ij. de his quæ in teſtamen. delen. & idẽ Bald. hic in prin. Adde quod Roma. voluit quòd ſic conſi. cxlvij.

☞Pro concordia aduerte, ꝙ inter doctores q̃ri ſolet, an dos debeat redire ad patrẽ mulieris mortua filia relictis liberis an verè d̃beat remãere apud liberos ipſi⁹ mulieris, & Bar. in hoc. §. taceat. aliàs, maneat. quod ĩdiſtinctè reuertitur ad patrem mulieris. et in l. dos à patre. j. ſolu. mat. contrarius tamen allegatur in l. poſt dotem. in quęſtionib⁹. ff. de iure dot. Tu dic ſi bene videatur Bar. non eſt ſibi cõtrarius: quia concludit primam opi. de iure ꝓcedere, maximè in dote ꝓfectitia: & maximè quando ſtipulatur. ſed de conſuetudine ſecus: & ita procedat ſecunda opinio vt ipſe Bar. voluit in d. l. poſt dotẽ. & in d. l. dos à patre.

b ¶Exactio. Et not. ꝙ iſta dilatio competit marito etiam contra extraneum, q dotẽ dedit ſcd̃m glo. in l. j. in princi. ff. ſol. ma. Et in materia dic vt hic, per gl. videlicet q̃ũo & q̃n mulier debeat ali poſt mortẽ viri. Vide Bar. & doct. in l. diuortio. §. j. ſolu. matri. Et de intellectu huius §. vide Bar. in l. ſi conſtante. §. quoties. ſolu. matri. Et quæ fuit cauſa, & ratio huius dilationis, vide Barto. & Bald. in l. diuortio. §. interdum. ſol. matri.

✠ P. PAV. P. b ¶Exactio. Adde tamen ꝙ ſi dos conſtabat primò in rebus mobilibus, q̃ ſunt alienata, vt ex pretio ſint empta res mobiles, debet fieri reſtitutio, non ſtatim ſed poſt annum Caſus eſt ſingularis ĩ l. cũ ĩ fundo. §. ſi fundus. de iure dotium. quem Ro. exclamat ſing. ccxxiij. inci. tu habes. Itẽ q̃n maritus legat vxori dotẽ, poteſt ſtatim repeti. Vide practicam Papien. in forma libelli quo agitur ad reſtitutionẽ dotis in verſi. dict. col. ij. Bar. in l. ſi diuortio. ff. de verb. oblig. & tex. in l. j. ff. de dote præleg.

c ✠ P. PAV. P. ¶Videamus igitur. Circa iſtam materiam quando actio competat patri & quando filio. & quibus modis conſuletur in vno vel alio, vide quæ habes ad Bar. in l. poſt dotẽ. in prin. ff. ſol. mat.

latio ficta nõ reqrit ſolẽnitatẽ verborũ. ¶Not. ꝙ
5 †facili⁹ cõfirmaẽ ĩualidũ, quã ĩducaẽ ꝙ nõ eſt. Hic
habes vnã gl. q̃ ſignat q̃dã cõtraria, & nõ ſoluit ſu
per verbo fortitudinẽ. ibi: vtile. imò vbi vitiaẽ vti
lis. ſ. ꝓpter defectũ volũtatis teſtatoris ibi adeptũ
ſed illud ideo: quia eſſet contra ſui naturam.
6 **Et vt plenius.** Not. †actionẽ de dote eſſe priuilegiata ĩ hoc
a ꝙ habet tacitã hypothecã. ᵃ¶Ad hoc oppo. & vi
deẽ ꝙ hoc priuilegiũ competat mulieri, nõ actiõi.
Inſtit. de act. §. fuerat. & j. qui pot. in pig. hab. l.
aſsiduis. Sol. Priuilegiũ tacitæ hypothecæ compe
tit actioni: & habet locũ in vtraq; parte. vt hic. &
trãſit ad hęredes, & ad quoſcũq; : vt j. ea. l. §. illo ꝓ
7 culdubio. ¶†No. ꝙ iſta tacita hypotheca ſit priui
legiata, vt cæteris p̃feraẽ, nõ cõpetit niſi ipſi mulie
ri, vt legibus cõtrarijs. Et ꝑ hoc apparet reſpõſum
ad q. quã hic facit ſup verbo latere. qa tacita hypo
theca, q̃ cõpetit viro. nõ eſt priuilegiata. ¶Secũdò
8 no. †ꝙ rebus dotalib⁹ euictis iſta actio habet locũ
pro euictione contra. ſ. eo. tit. l. j. Sol. l. Illa intelli
gitur ſecundùm diſtinctionem huius legis.
Sed & ſi nõ. Not. hic tertiũ priuilegiũ actiõis ex ſtip. qa eſt bonę
9 fidei. ¶No. ꝙ †actio ex ſtip. ꝓ dote eſt actio bonę
fidei. Sed an hoc ſit verum in actione ex ſtipulatu,
quã habet vir ꝓ dote petẽda an verò intelligaẽ de
ea q̃ cõpetit mulieri. Gl. tãgit in l. ij. in prin. ff. ſol.
matr. & ẽt in l. de diuiſiõe. Mihi autem videẽ ꝙ ex
vtraq; parte ſit bonę fidei per iſtũ text. cõiũctũ cũ
p̃cedẽti §. ꝙ apparet: quia hic loquitur de actione
ex ſtipula. ex vtraq; parte &c.
Primum itaque. Breuiter dicit: Actio ex ſtipu
latu ꝓ dote nõ minuiẽ ꝓpẽ legatũ factũ vxori: niſi
exprimaẽ. & hæc actio trãſit ad hæredes ſine mo
ra nec patiẽ retẽtiões ob mores, ob res amotas, ob
liberos, vel impẽſas, ſed p̃dictis actiõibus cõpeten
10 tibus repetunẽ. h. vſq; ad §. illo. ¶No. †ꝙ ſi debi
tor legat creditori, in dubio nõ intelligiẽ aĩo cõpẽ
ſandi, niſi exprimaẽ. qđ plene dic ꝑ Iac. de Are. in
l. j. ſi cũ dotẽ. §. ſi pater. ſol. mat. Facit ar. cõtra. j. vñ
vir & vxor. auẽ. præterea. ſed ibi dicam. & plenè
dixi in præalle. §. ſi pater. &c.
☞**Taceat.** ¶Oppo. & videẽ, ꝙ ꝓpter mores retineaẽ dos: vt l. cõſenſu. j.
de repudijs. Sol. intellige hic, ꝙ erãt tales mores, q
pudorẽ matrimonij nõ lædebãt. ¶Op. ſecũdo &
11 videẽ ꝙ †ob res donatas, vel amotas poſsit fieri re
tentio: vt l. diuortio. §. ob do. ſol. mat. Sol. cõpen
ſatio bene põt fieri, ſi vtriq; debeaẽ pecunia: ſed ſi
ex altera debeẽ ſpecies, nõ eſt locus retẽtio. Ita lo
12 quitur hic. ¶Vltimò. †Iſte ver. ſileat. facit ad illã
q. antiquam, vtrum ſoluat. exiſtẽtibus liberis dos
ad patrem redeat hæc l. facit ꝙ ſic. in hoc ꝙ dicit ſi
leat, ob liberos retentio.
13 **Sed nec ob impenſas.** ¶Op. †ꝙ im
dẽſę neceſſarię nõ minuãt dotẽ: vt l. qđ dr̃ de ĩpẽ.
in re. do. ſup hoc paſſu fuerũt opi. ĩter Iuriſcõ. &
dr̃ ff. de iu. do. l. ſi is. §. ꝙ dr̃. & in d. l. ꝙ ſunt ẽt opi.
inter noſtros mod. Ego teneo opi. Vlpi. qđ dic vt
in d. l. quod dicitur. ff. de impen. do. &c.
Illo procul. Mortua vxore in matrimonio, hæc actio ſecũdũ
ſui naturam ad hæredes tranſmittitur. h. d.

d ✠ P. PAV. P. ¶Accedit. Iſtud ꝓcedit etiã in muliere abſente. Et quid ſi matrimonium illud non ſequaẽ vide Deciũ conſi. xxxv. cum duobus ſequen. vbi etiam ꝙ diuerſum ſit in patre & in extraneo. Et dum dicitur hic ꝙ extraneus videtur donare, limita niſi extaret paterfamiliàs, q teneatur eam dotare, quia videtur dediſſe aĩo repetẽdi à patre. Pau. de ca. cõſil. cxx. incipiẽ. ſi dicto. ꝓpe finẽ. In cõtrarium vide Socin. in conſil. ccxcj. colũ. ix. Sed opin. Pauli tenet Bal. in tractatu dotis. charta viij. col. vlt. licet eum non alleget. Vide quę dicit Lãpeg. in eodem tractatu in j. parte q. xx. & xxiiij. Et q̃n eſt debitor, vel gerit negotia, non cẽſetur donare. Alexan. conſilio c. volumi. ij. Vide quæ ſcripſit Decius conſilio lxvj. & duob⁹ ſeq. quando vnus de fratribus dotauit ſuam filiam de bonis cõmunibus ſcientibus alijs an videatur conſentire animo donandi. Pro prima opin. vide Corn. no. conſi. cxxiiij. volu. j. qui loquitur de patruo dotãte neptem ex fratre excluſam à ſtatuto, vt poſsit repetere à fratribus dotem, maximè ſi patru⁹ haberet bona communia: videẽ eũdem ad idem cõſi. cccxvj. vol. iiij.

Cùm autem. Breuiter dicit qđ hæc
actio cõtra virũ datur,
inquantum facere poteſt: & rerum mobiliũ reſti
tutio debet fieri intra annũ, & rerũ immobiliũ in
continenti: & vſuræ debentur à tempore moræ:
fructus à tpe ſolu. matr. h. d. vſq; ad §. igitur. &c.
b **Exactio.** ᵇGloſſ. in hoc §. format multas
q. & pulchras: & inter cæteras
primò not. illã q. de re data in dotem æſtimata, vt
electio ſit viri. ¶Secundò no. illam aliam q. intra
annum vnde debeat ali vxor, quia debeat ali ex
bonis viri, ſi aliunde non habet, &c.
Igitur & in ſequenti. In ratio ne l. Fal
cidiæ, mulier inſtituta dotem, tanquã æs alienum
deducit. h. d. &c.
Cumque. Imperator ĩcipit tractare qd
attribuiẽ actiõi ex ſtipulatu,
ex natura actiõis rei vxoriæ. Et quid erat vtriuſq;
cõe. Breuiter dicit: partus ancillarum pertinet ad
mulierẽ, fœtus pecorũ ad virũ: reditus vltimi ãni
14 diuidũtur pro rata, †& cautio de defendendo in
uicem inter fratres tempore diuiſiõis pręſtaẽ. h. d.
¶Circa hoc de diuiſione fructuũ vltimi anni, glo.
ponit diſtinctionem in l. fructus. & l. diuortio. &
l. ſi ante. ff. ſol. mat. & dic vt in ea &c.
c
15 **Videamus igitur.** ᶜ†Filia ſui iuris effe
cta morte; vel emãcipatione dotis, actio cõſolidaẽ
in ea, quæ computatur in quartã, & venit in colla
tionẽ. h. d. ¶No. qđ dixi in ſummario. Iſtud ꝓce
dit ſine ſcrupulo aliquo, in actione ex ſtipulatiõe
tacitè inducta ꝑ hãc l. ¶Sed quęro, qd ſi pater ex
preſsè fuit ſtipulatus? Gl. valde no. tenet ꝙ idem,
quã vide: quæ incipit, nũquid. quã tene mẽti per
petuo. Multi doc. ſunt in cõtraria opi. quaſi cõmu
nis opi. eſt in contrariũ. ¶Ego tñ teneo iſtã gl. &
iſtam materiã cum quibuſdã diuiſionibus, & diſt.
quã ſic examinaui in l. poſt dotem. ff. ſol. mat.
d **Accedit.** ᵈSi extrane⁹ dat dotem ꝓ mu e
e here, mulieri quęriẽ actioᵉ in
f tegra, niſi dans incontinenti fuerit ſtipulatus. ᶠEt
extraneus intelligiẽ quicũq; non habet mulierem
16 in ptãte. h. d. ¶Vides, †ꝙ q̃n extraneus dat dotem
pro muliere, mulier videtur ſtipulata: niſi vir in
g continenti fuerit ſtipulat⁹. Gl. formatᵍ q. & mul
tùm notabilem, quid ſi extraneus promiſit dotẽ
pro muliere, & tempore promiſsionis nihil diciẽ,
ꝙ dos promittatur ſibi reſtitui: an poſtea poterit f
ſtipulatio pręiudicare mulieri: Gl. determinat, &
bene, ꝙ nõ: vt l. ex morte. j. tit. j. quam tene mẽti.
Vide lo. j. poſt prin. no. ver. extraneum. &c.
Et hoc ex rei. Viuo patre, hęc actio eſt cõmunis patris &
filiæ: ſed patre mortuo etiam poſt conteſtationẽ
ad mulierem integrè pertinet. h. d. &c.
h **Et cùm lex.** ʰFundus dotalis vbicũq; poſitus, nõ poteſt aliena
ri, neq; obligari, impediente lege Iul. dotalis fun
di ꝑ hanc confirmata, & declarata. h. d. Hoc eſt ve
rum in fundo dotali, & ſic in re immobili: ſed quid
in re mobili? Et circa hoc dic vt no. per glo. in auẽ.
ſiue. ſ. ad Velleia. & ego dixi in l. j. ſol. mat. &c.
Illud. Omnia pacta dotalia, quæ non ſunt
contra legem ſeruẽtur intacta. & hęc
lex in præteritis locum habet. h. d.

e ¶Quæritur actio. Iſtud intelligẽ, ſi ſequatur matrimonium. aliàs ſecus. l. ſi meo. in princi. de iure do. & in l. ſi donaturus. de condic. ob cau.

✠ POMATES. f ¶Stipulatus. Limita vt non procedat in fratre, qui eſſet hæres patris. qui ſibi ſtipulatur dotem ſibi reddi non teneẽ illam ſtipulationẽ remittere filio. Ita Anch. cõſ. ſuo ccc. xxxv. inci. ex narratis ſuperius. licet videatur cõtra iſtũ tex. loquentem de quolibet extraneo & hoc caſu mulier non poteſt aliquo modo de ipſa dote diſponere, vt per Alex. conſil. cj. col. ij. vol. ij. & limita etiam iſtum tex. vt per Soci. conſi. cxxxv.

g ¶Glo. format. Vide latius per Bar. in l. quoties. ſolu. mat. vide Bar. in l. j. in prin. ſolu. matri.

h ✠ P. PAV. P. ¶Et cùm lex. Circa auẽ. ſed quãuis quæ ſequiẽ iſtũ §. dũ dicit in ea ꝙ pater poteſt minuere dotẽ filię mortuo primo viro, vide late Decium conſi. xxxv. & ſeq. vbi an locum habeat in dote promiſſã & quid in hęredibus patris.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a POMATES.¶Quãuis.No.ꝙ iſta.l.quãuis.quæ vult quòd pactũ factum à patre, quòd filia ſuperueniente ſol.mat.hæredes mariti lucrent dotem: vel partẽ, nẽ præiudicet filiæ, habere locum & in extraneo, ſecundùm Bar.conſi.cxxij.incip. Titius maritauit. vbi vult iſtud ꝓcedere etiã ſi ſtipulatio interueniſſet: licet in hoc cõtrariũ teneat, & ſentiat gl. hic propter quam ita expreſsè tenuit Ro. i l.j.ff.ſolu.ma.licet ibi & in §.ſeq.cum Bar.teneat etiã hic Sali.& Are. in iſta autẽ queſtione ego crederem ꝙ opin. Barto.in patre per iſtum tex. ſit vera. quam etiam ſequitur hic Sal.& maximè, quia cùm dos reſtituitur patri, cũ hoc vt iterum dotet filiã nubere volentem illa dote, & non minori. l. j. & aut.ibi poſita.C.de rei vxo.acti.ſequeretur ex hoc, ꝙ fieret preiudicium filiæ: quia cùm valeret pactũ, diminueretur de facultatibus patris. vñ ipſe non dare teneretur ſummã prioris dotis, ſed eam, quæ facultatibus nũc cõueniret, iuxta l.quę ro.ff. de iure dotiũ. Sed hæc ratio non videt bona: quia dicta aut. ibi poſita, vult ꝙ pater nullo modo poſsit diminuere de ſumma prioris dotis: niſi clare aliqua fortuita decreuerit eius ſubſtantia. Sed certe tale pactum non eſt caſus fortuitus: & ſic non præiudicabit filiæ: qa imò pater tenebit illam ſummã prioris dotis dare & ſibi imputet quod tali cõuentioni ſe adſtrinxerit, cùm ſibi ab initio liberum fuit ſe tali legi nõ ſubmittere.

b ¶Pacto matris. an ex pacto matris acquiratur filio, vide etiam quod dicitur de verb.obligatio. l.ſtipulatio iſta, §. alteri. vbi per doctores: et hic etiam quid in patre, vide Bar.in l.ſi patri.ff.eod.

De pactis cõuentis tã ſuper dote. Rub.

Continuatio patet de ſe, &c.

LEX I.

LEgem quã. Iſtam legem habuiſtis de verbo ad verbũ ſ. de pact.l.legem. Breuiter dicit. Pactum appoſitum iuxta cõtractum, vel iuxta rei traditionem rei cohærentia veſtitur.h.d.

LEX II.

FRuctus prædiorum Gl.legit hãc.l.duob⁹ modis: vt patet ex ea.ſecundùm vtranq; breuiter dicit. Pactũ de fructibus rei dotalis eſt ſeruandũ.h.d.ſecundũ vnam lec.loquit vxori: ſecũdùm aliam loquit viro &c.

LEX III.

a QVamuis. [a]Pactum patris non nocet filiæ, in actionibus dotis.h.d.

SVMMARIVM.

1 Actio, quãdo quæratur filijs, ex pacto matris.

2 Hodie inter patrem & filium in aduentitijs conſiſtit obligatio ciuilis.

PActum dotale. Filijs per matrẽ nõ quęrit actio: & inter patrem & filiũfamilias cõſiſtit obligatio ciuilis in aduẽtitijs.h.d. Hic eſt bon⁹ caſ⁹. Duo habes notare, quę dixi in ſummario. ¶ † Ad primũ opp. & videt ꝙ ex pacto ma-
1
b tris[b] quęrit actio filijs: vt ff.ſol.mat.l.Caius.Solu. Caſus ſpecialis eſt ibi in dote fauore eius, pro quo dos dat. Hic eñ licet pactũ interponat ſuper dote tñ quod acquirat filio, reſpicit fauorẽ filij, nõ eius, pro qua dos datur. ¶ Oppo.ij.de l.pater.j.eo, Sol. Ibi loquit in patre: hic in matre. Simile habetis in l.debitor.ff.ad Trebel. Dices tu, ꝙ eſt cõtra caſum l.Publia.in princi.ff.depoſiti.vbi ex pacto matris quęrit actio filio? Rñ, nõ: quia pactũ interponitur ſuper re ꝓpria. Vnde idẽ iuris eſt, ſi mater paciſcatur, vt reddat filio, ſicut cuilibet extraneo; vt ſ. ad
2 exhibẽ.l.pen. ¶ Ad ſecundũ opp. † inter patrẽ, & filiũ, nõ conſiſtit obligatio ciuilis: vt l.frater à fratre.ff.de cõdi.inde.Sol. Illud eſt verũ olim: hodie ſec⁹ in aduẽtitijs, vt hic, & iubem⁹.j.ad Trebellia. no.in aut.vnde & ſi parẽs.ſ.de inoffi.teſt.l.ſi quis ꝓ eo.§.j.ff.de fideiu.& no.ĩ d.l. frater à fratre &c.

c HAereditas. [c]Pactum de dote mulieris poſt mortem reddenda, vim teſtamenti nõ obtinet.h.d. Hæc lex legit duob⁹ modis, Vno modo in marito: alio modo in extraneo: & iſta de extraneo eſt vera. Probatur ex princi.l. dum dicit: hæreditas extraneis.

SI conuenit. Pactum patris nocet ipſi patri cùm actio dotis ad eum integrè cœperit pertinere.h.d.in ſummario &c.

c ¶Hæreditas. Et facit l.verba cõtraxerunt.ff.de verb.ſigni. In cõtrarium videt tex.in l.tale pactũ, §.j.ff.de pac.& ibi Bar.licet Ang.ibi cõtra Bar. poſſet dici ꝙ iſta l.& l.ſi mulier.loquerent in extraneo, ſecus in cõiuncta perſona, vel ab inteſtato ſucceſſura. Et de huius intellecto vide Bart.in l. fi.ſ.de pac.in pe.col.

d ¶Paraphernalibus. Et quid ſi iſta bona paraphernalia ſint conſumpta per virum, vide l.de his.vbi eſt tex.no.de don.inter vir.& vxo.

e ¶Ab extraneo. Quando extraneus dotando videatur donare, vide in l. fi.& ibi dixi, ſ.de dotis promiſ.

f ¶Accedit. Et lati⁹ per Bar.in l.quoties, ſol.ma. Fallit in fructib⁹.gl.eſt in ver.perrexerint.in aut.de non elig.& Bal.in aut.ſiue à me.j.ad Velleia.

g P.P.AV.P. ¶Aequalitas. Vide circa iſtam auten. Roma.ſingu. cccccl xij.incip.conſtante matrimonio circa non facienda pacta inęqualia vide Cep.cautę.lxxv. Item circa iſtã ęqualitatẽ vide Com. cõſi.xxvj.incip.cùm ſtatutũ Paduę ſit in j.col.circa finẽ vbi ponit ꝙ licet ex cõſuetudine tolleret inęqualitas: ſi tñ fiat pactũ de lucranda dimidia dotis, & ecõtra, propter inęqualitatẽ ſeruãdam in quota, licet non in quãtitate ſeruetur. Et ibi ad finẽ ponit ꝙ valeret pactũ in contrarium initũ.

PAter pro filia. Per aſcẽdentes ꝑ lineam paternã deſcẽdentibus, quęrit actio vtilis.h.d. ¶ Opp.ſ.eo.l.pactum. Sol. Quidam intelligũt hoc de nepotibus ex filio & ceſſat illud cõtrarium. Alij intelligunt de nepote ex filia: & tũc obſt.cõtra.nec põt rñderi.& iõ iſta lec.nõ eſt vera: qa ꝑ aſcẽdẽtes ex linea materna, nõ quærit actio vtilis, nec directa. ¶ Itẽ opp.ſ. de iure do.l.ſi genero.Sol.vt glo.vel vt ibi &c.

d HAc lege. In rebus paraphernalibus, [d]maritus ſe intromitt ere non habet, muliere contradicente.h.d.

EX morte. Pacta de lucrãda dote, & donatiõe ꝓpter nuptias, debẽt eẽ ęqualia reſpectu quotę, nõ reſpectu quãte: ẽt ſi ab
e extraneo[e] pro muliere dos donet.h.d. ¶ Not.ſi.huius l.quã gl.allegat multũ notabiliter. qđ ad hoc vt ille q promiſit dotẽ. poſsit eã ſtipulari, requirit ꝙ tpe promiſsionis hoc agatur. ſecus ſi promiſit, & poſtea in traditione velit ſtipulari. Certè nõ po-
f teſt: vt vidiſtis ſ.titu.proxi.l.j.§.accedit[f].&c.

g AEqualitas. [g]Iſta aut.dicit glo. ꝙ de conſuetudine non ſeruatur, ſed tamen nos vtimur &c.

LEge Leonis. Iſta lex tollit vnũ dubiũ, ſuper l.pręcedenti.breuiter dicit: Diſparitas in pactis de lucrando, reducitur ad paritatẽ in quantitate minori. h.d.&c.

SVMMARIVM.

1 Maritus in rebus paraphernalibus, quando videatur factus procurator.

2 Vſuras rerum paraphernalium, ꝙ maritus poſsit conuertere in communes vſus.

3 Per prouiſionem hominis, quando videatur receſſum à prouiſione legis.

h SImulier. [h]Hæc eſt bona lex. Breuiter dicit: Maritus in rebus paraphernalibus intelligitur ꝓcura.& vſura põt in cõmodũ cõe cõuertere, & pro his bona ſunt obligata, niſi ipſa in obligatione ſibi proſpexerit: & tenet marit⁹ adhibere ĩ eis maiorẽ diligẽtiã quã in ſuis.h.d. ¶ No.
1 † ꝙ marit⁹ ĩ rebus paraphernalib⁹ dicit fact⁹ pro-
i cura. Contra.ſ.de procu.l.marit⁹. Glo.dat [i]plures l
ſol.hæc eſt vera ex eo, quod tradidit marito inſtru-
k menta[k], videt eũ feciſſe ſuum procuratorẽ. Ita dicit gl.tua, quã vide, & no.eſt glo. ¶ Secundò not.
2 † ꝙ vſuras rerũ paraphernaliũ marit⁹ põt conuertere in cões vſus.cõtra.ff.ad l.Falci.l.pe.in princi.
l Dicit gl.aliud eſt in fructib⁹: aliud eſt in vſuris[l]: et vide gl.tuã no.Doc.noſtri oẽs intelligũt iſtã glo. in fructib⁹ naturalib⁹: ſecus in induſtrialib⁹, in q-bus eadem eſt ratio, quę in vſuris.do.Mar.Syl.diſputauit iſtam quęſtionem, quam videtur eodem
m modo vidiſſe. ¶ Ego recitaui tibi iſtã gl.& q.in d.
3 l.penul.ff.ad l.Falci. ¶ Nota[m] vltimò † ꝙ per pro-

uiſionem

¶ Aequalitas. Ad iſtã aut.vide Bald. poſt glo.in aut.eos data.& fallit ĩ l.qđ ſcimus.j.de bon.ꝗ lib. ſecundùm vnã lect.in fin. & tenet Bald. in aut. ſiue à me ſ.ad velleianũ.

h ¶Si mulier. Vide quæ dixi in l.pe.j. ad l.Fal.& quomodo cognoſcatur res eſſe paraphernalis, vide Bar.ĩ l.ob maritorum.ſ.ne vxor pro marito.

i ¶Gloſſ.dat. Adde quod not.Bar.in l. vulgo.ff. de admi.tu.& not.Barto.& doct.in l.marit⁹.ſ. de procu. & ſingu. alleg.l.ſi qua ꝑ calumniã.§.fi.de epi.& cler.& tñ eſt gl. in contrariũ ſecundùm Bal.no.in l.j. C.de proc.& vide etiã Bart.in l.iij.ff. de Car.edi.& in l. Męuia.in princi.ff. ſol.mat.vbi ꝑ Bal. & per Imo.

k P.P.AV.P. ¶ Inſtrumenta. Circa hoc vide oĩno Roma.ſing.cccccc-lxix.incip. nunqd. & in iiij. conſi. cccc xlvj.ad finem.

P.P.AV.P. ¶ In vſuris. Vide Com.in cõſil.ciiij. cũ ſuis ſubſcriptionibus, vbi põit quę dicant propriè paraphernalia: & qđ de fructibus naturalibus vł induſtrialibus ponit, vide ibidem.

P.P.AV.P. ¶ Nota. vide in l. marit⁹.C.de ꝓcur. & quæ ibi ſcripſi.

Item vide Alex.circa iſtam materiam, & conſ.lxiij.in ij.vol.incip.ſup dubio quo quęritur.aliàs eſt cõſi.ccv. Et vide eundem conſi.xliij.in j. volu. in j.viij.& ix.col.in quibus locis habes quæ dicantur paraphernalia. Et vide etiam oĩno in l.marit⁹.in vlti.col. Alex.in l.j. ff.ad legem Falcid. poſt Bart. Et ꝙ ſint etiã reſtituendi, vide omnino Bar.conſi.cxxv.incip.quæſtio talis eſt. & latiſsimè omnino Pau.de Caſt.conſil.clxxxvj.incip.ſup primo. Item inquantũ dicitur in diſtinctione doctorem in iſta materia ꝙ ſi fructus ſint conſumpti, non teneantur hęredes veri, licet tenerẽtur ſi non eſſent conſumpti: an in dubio præſumantur cõſumpti. Flo.de ſanc. Petro in ſubſcrip. ad cõſi.ciiij.Com.de quo ſ.tenet ꝙ ſic. Contrarium tenet Paul.de Caſt.in d.cõſi.clxxxvj.Sali.in iſta l.fi.dicit ꝙ creditur marito aſſerenti ſe centum petijſſe in vſus communes. Quod intelligit Anto.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

in d.conſil.clx.in iij.colum.ſi dicat veriſimilia. Secus ſi quantitas eſſet magna,vt per eum. Vide etiam econtra Salic. Alexan.in l.marit⁹.quę eſt lex pen.in col.fin.ff.ad leg.Falcid. Vide in materia quomodo maritus teneatur ad fructus bonorum paraphernalium, & quid de penſionibus, Alexā. conſil.clxiiij.in v.volu.in ij.& iij.col. Vide in tabula ſua & ibi in d. conſi. clxiiij. patet quomodo cõſtituantur paraphernalia.

a ¶Legis. Vid Bar. in l.ſi cū dotem. in prin.ſol.ma. Spec. in ti.de cõiuncta pſona.qđ limitat vt p Bal.Inſti. de act.§. itē ſeruiana. Alex.

✻ *P. P A V. P.*

a ¶Legis. Circa hoc an & quando cenſeatur receſſum à generali vel ſpeciali.in caſu iſto.& qđ ſi ſpecialis eſſet appoſita per alium, non per vxorem, vide do.Anto.conſilio xxxv.ante finem.

b ¶Confeſſata.Circa cõfeſsionem factam de dote, vide aliqua quę no.Spe. in titu.de confeſ.§.ij.in fi.

✻ *P. P A V. P.*

c ¶Cõfeſsione. Circa materiam exceptionis non numeratæ dotis,vide latè Felin.in c.ſi cautio.in vij.charta, & ſeq.extra,de fide inſtru. Et an & quando confeſsio ſola dotis,vbi non conſtat de actuali numeratione,prçiudicat marito, vel alijs creditoribus, vide latè Soci. in l.j.ſol. matri. in v. charta, & ſeq. vſq; ad finē. vbi ponit quando eſt facta poſt contractum matrimonium. Vide etiā latè Alex.cõſil. cxliij. in v.vol. Vide Barba.cõſi.xxxvij. vo. iiij.in ij.dubio.

d ¶Vide hanc gloſ. Vide Bal. in rubr. de priuil. do.in iij. col.& Bar. in l. aſsiduis. qui poti.in pigno.habe.

e ¶Quod de ſuo . ad de q ſi depono,vel mutuo noīe tuo, iſtud habef loco traditionis , per iſtam gl.ſecūdum Bal.in auī. ex teſtamēto.ī vj.colū.C.de colla.

f ¶In dotib⁹. Opp. hic dicif. Sed tu ad de caſum, in quo no.vtrū iſto tēpore erit tutus vt dixi in l.per diuerſas. & l.ab Anaſtaſio. ſ.

uiſionem hominis,recedif à prouiſione legis.ᵃGl. aſsignat arg.cõtraria,& nō ſoluit ſuper verbo,cõtentam.ibi.§.ſi ex conuentione. Sed hic prouiſio legis erat de iure ſpecialium contrario de iure communi.Circa quod plenè vide Cynum in l.ij.de iure emphy.&c.

De dote cauta non numerata. Rubri.

¶Continua vt in gloſſa,&c.

S V M M A R I V M.

1 ☞Scripturæ publicæ ſtatur,in eo quod ibi continetur.

2 Inſtrumentis dotalibus hodie renunciatur exceptioni non numeratæ pecuniæ: & ideo ſufficit ſola confeſsio.

LEX I

DOtem. Dos confeſſata ᵇnon numerata, effectualiter nō poteſt repeti. h. d. ¶Contra iſtud oppo. & videtur: quia inſtrumentum probat: vt l. ſi.arbi.tute. Dicūt quidam, q hic fuit ſcriptura priuata,non publica. Vel aliter dic: dicit glo. & melius:†Scripturæ publicæ ſtatur in eo quod ibi continef:vnde ſi in inſtrumēto contineretur numeratio:qa notarius dicit,dedit,& numerauit,in pſentia mei notarij:& ſufficeret. Sed hic continebatur confeſsio tantùm, nō numeratio:ideo poteſt obijci exceptio non numeratæ dotis intra tempus ſtatutū infrà l.vltima. & auf. ibi poſita.¶Item oppo.†quia ſecundùm hoc omnes errant:quia inſtrumentum dotale fit de ſola cõfeſſione.ᶜSolu. In inſtrumentis hodiernis renunciatur exceptioni nō numeratæ pecuniæ:& ideo illa inſtrumenta ſufficiunt. Item intelligo gl.& bene:de quo videbitis in l.ſi ex cautione.de nō nume.pecu.& vide hanc glo.ᵈquam nota & perpetuò tene menti &c.

LEX II.

QVod de ſuo. ᵉDos cõfeſſata aīo donādi,morte confirmatur.h.d.¶Oppo.ſ. de l.proxi.& j.l.proxi.Sol.Ibi fuit cõfeſſus ſpe futuræ numeratiōis:hic animo donādi. ¶Secundò oppo.de dona.ante nupt.l.j.Solu. Ibi matrimonium fuit ſolutum diuortio,& ſic donatio tacitè reuocata:hic fuit ſolutū morte:& ſic donatio fuit tacitè confirmata.¶Opp.quando in donatione non interuenit traditio , nō confirmatur morte:vt l.Papi.ff.de donatio.inter virū & vxo. Sed hic nulla interuenit traditio:ergo&c.Sol.Mirabiliter hic nō interuenit traditio vera: ſed aliqd loco traditionis. Vel iſtam glo.quam not.&c.

S V M M A R I V M.

1 ☞Exceptio non numeratæ pecuniæ,opponi poteſt cõtra ſcripturam priuatam continentem,pecuniam numeratam.

2 Duo rei poſſunt in dotibus conſtitui.

LEX III.

INdotibus. Marito,& cui libet, qui dotē recepiſſe cõfeſſus eſt licet exceptionē nō numeratę dotis pponere intra tempora hic conſtituta.h. d. ¶Oppo.hic dicitur, in dotibus,ᶠquas datas eſſe &c.ſi in inſtrumēto dicit dotem datam,ergo non poteſt dici non numeratam eſſe,vt ſ.l.j.Sol.Glo.mirabiliter hic loquif in inſtrumētis priuatis.quod dixi ſ.l.j.habet locū in publicis.Et vide iſtam gl.quam tene menti. Et 1 ſic nota † quòd licet In inſtrumēto priuato, vt in apodiſſa,cõtineatur verè pecuniam eſſe ſolutam, tamen poteſt opponi exceptio nō numeratæ pecuniæ,& aduerſarius habetis neceſſariò probare

mand. Adde Ang.in l.prædia.ff.de acqui.poſ.per gl.& doc.in l.ſi ex cautione.de non nu.pecu.

g ¶Fideiuſſor. Vide no.Bar.in l.ſi cõſtante.§.quoties.ſo.ma.Et iſtū tex.cū hic no.p Bar.in l.ſi.intellige vt peū in d.l.ſi cõſtāte.in viij.q.j.partis.ſol. ma.Et cū Bar.hic trāſit Bal.ſimpliciter:et Bal.in l.j.j.ne fideiuſ.do.denf Bar.in l.ſi quidē.de duo.reis. et ibi quatenus nō pñt reſtitui duo rei credēdi in dote:ſed debēdi ſic.& Imo.in l.ſi cõſtāte.īver.cõtra rē. & Spe.de dona.inter vi.&vxo.§.pe. verſic.illud & §.ſi. verſi.itē no.q alius vbi tenet indiſtinctè qđ ſic:p tex.in auf.qđ locū.ⁱVide Bal.in l.in cõtractibus.§.j.de non nu. pecu. Alex.adde q̄ conſuluit Paul. de Ca.conſi.clxx.

pecuniam numeratam:vt l.aſſeueratio.et l.ex cautione.ſ.de non numerata pecu.et ibi de hoc dicā.

2 ¶Nota ex hac lege†q in dotibus poſſunt conſtitui duo rei:licet nō poſsit interuenire fideiuſſor,ᵍ vt infrà,ne fideiuſ.dot.den.dic vt ibi &c.

QVod locum. Iſta auf.limitat tempus opponendæ excep.non nume.dotis &c.

De dona.inter ʰuirum & uxo. Rub.

¶Continua vt in glo.&c.

LEX I.

BOna ⁱDonatio īter coniuges morte donantis confirmatur etiam ſi ſine hęrede deceſſerit.h.d.¶ No.licet legata quæ relinquūtur ex teſtamēto, vel ab inteſtato non valeant,niſi adeatur hæreditas,tamē donatio,quę fit inter cõiuges,confirmatur hęreditate non adita. ¶Quid de donatione cauſa mortis,vtrum ad eius confirmationem requiratur hæreditatis aditio.Cogitabis,&c.

LEX II.

SI ancillam. ᵏMilites non pñt donare ſuis ancillis concubinis.h.d.Per hāc l.dicebat do.Richar.Ma.quòd clericus non poteſt donare concubinæ:quia eſt miles cœleſtis militię:ſicut hic dicitur de milite armatę militiæ, vt no.in l.miles.ff.de re iudi.

LEX III.

DOnatio. Donatio facta ab vxore viro,ei⁹morte cõfirmatur.Et poſt mortem vxoris donatio à ſocero in generum ſtatim perficitur.h.d.&c.

SI vt proponis. Morte ſoceri donatio facta ab ipſo genero:nō confirmatur,ſi filia ſuperuiuit.h.d.hæc notabilis lex. &c

ETiam ſi. ˡLicet quis ſuū alteri⁹ nomine deponat donare nō videtur.& quod vxor quęrit,in dubio præſumitur de bonis viri ſui.h.d.¶ No.bene iſtud princ. Et vide glo.j.quā no.multùm ſingulariter. Et ſic not.q ex his verbis nō pręſumitur donatio.Hoc tenetˡ gl.& text. in l.donatiōes.§.pe.ff.de dona.& ibi dixi. Habui de facto.& ſis memor huius &c.

SI ex voluntate. Dōatio inter cõiuges veros non valet,nec etiā inter putatiuos.h.d.

SI fructus. Breuiter dicit fructuum nō valet donatio inter coniuges.h.d.

ET ſi de tua. Dominium rerum emptarum de pecunia viri,pertinet ad vxorem,ſi ei ſunt traditæ:ſed pecunia repetetur.h.d.in ſumma &c.

SI maritus. Expoliatus ante oīa eſt reſtituendus:& ſeparatorum ſeparata habenda eſt ratio.h.d.

SIcut ceſſat. Donatio īnua valet traditiōe ſecuta:ſed ex ea nō datur petitio . hoc dicit.&c.

SI maritus. Per ſpecialem hypothecam videtur reuocari donatio facta coniugi. h.d. ¶Nota

h ¶Inter. Adde qđ ſcripſi poſt Bart.ff. eo.in j.col.

✻ *P. P A V. P.*

h ¶Inter. Ad validitatē ſiue ad validādā donationē inter virū & vxorē, vide Cepo. caute.cxxv. & in materia huius tituli vide omnino quæ habes ad Bar. in rub.ff.co.

i ¶Bona. Not.quid in donatione cauſa mortis , vide latè Ludo.Rom.in l.in mortis.ff.de dona. cauſa mortis. And. Barba.

i ¶Bona. Adde l.ſequentem, & quod ibi no.Bar.ff.de le. ij.& Bal. hic.& vide q̄ dixi poſt Bar. ī l.j.ī l.mortis cauſa.ff.de donat.cau. mor.& ibi quid in don.cau.mortis.

k ¶Si ancillam. Vide Bart.in l.affectiōis ff.đ do. Adde đ clerico Pet.de Anch. cõſil.ccxlviij.de milite.Bald. conſi.ccxxvij . & cclxxvij. iij.libro.

l ¶Etiā ſi. Vide hic apoſtillas in l.j.per Bal.in l.ſi vxor.C. de cõd.īſer. & Bar. in l.facultas.de iure fiſci.li.x.in fi.qđ aūt in concubinis: dic idē ſecūdū Bal. piſtī l.j.j.de nat. libe.& vide ī c.ſignificauit.extra,co.ti. ¶Itē not.ſing.q licet titi⁹ rē ſuā meo noīe deponat, non videf mihi donare. Paul.de Ca.cõtra.ī l.Publia.ī princ.ff. depoſi.& ibi vide.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

hãc l. Oppo. Inſti. de le. §. ſi rem. & §. idem reſcri
pſerunt. Sol. Facilius præſumitur reuocatio iſtius
donatiõis, quã legati. Habes notabiliter clarè hic,
& in l. fi. §. j. ff. de do. & ſic facit hæc l. ĩ ar. ꝙ ſi mari
tus ĩpignoraret aduẽtitia, aliàs arneſia ſiue iocalia
aduẽtitia mulieris, q̃ ſibi donauerat, videt̃ dõatio
reuocata, nec confirmat̃ morte. Et hoc ſi ponere-
a mus res illas donatas eſſe. qđ no. perpetuò[a] &c.

SI quidem ante. Donatio non
tollit ius hypothecæ cõpetens credito
ri: & hypotheca non porrigitur ad res
perfecte donatas. h. d.

EX verbis. Qui confirmat il
lud, qđ põt per ſe
ſtare, non videtur de nouo concedere.
h. d. ¶ Aduerte, quia hæc eſt notabilis
lex valde. Circa hãc l. reuoco in dubiũ, an iſta do-
natio petat̃ vt legatũ & fideicõmiſſum, an tãquã
donatio morte confirmata. Glo. in hac l. variant.
nam alibi videtur dicere, quòd inducit legatũ. Ali
bi videtur dicere contrariũ. Veritas eſt ꝙ nõ indu
cit legatũ vel fideicõmiſſum, vt ex tex. manifeſtè
b colligitur. Et ideo pro huius declaratione[b] dicas:
aut eſt certũ quid voluerit teſtator per verba iſta
& ſtamus certo: vt hic, in principio. Aut eſt debi-
tum: & tunc aut donatio erat per ſe valida, nec exi
gebat confirmationẽ morte: & iſta verba ad eam
non porriguntur: vt l. ſi quando. in prin. ff. de leg.
j. Aut requirebat cõfirmationẽ morte: & tunc aut
morte ſola confirmat̃ tanquã donatio: & iſta ver-
ba ad eam non porriguntur, vt inducant legatum
vel fideicommiſſum: vt hac l. ſed vt oſtẽdatur do-
nationẽ voluntariè confirmatã aut fortè nõ con-
firmatur: quia excedebat legitimã ſummam: vt j.
eo. l. donationes. tũc ad illã porrigunt̃ vt inducat̃
legatum, vt fideicõmiſſum. Ita debetis intelligere
hic. ¶ Vltimò dicit gl. ꝙ hęc lex eſt argumẽtũ ad
cõfirmationẽ priuilegiorũ: vt ĩ fine gl. Dic de hoc
c vt extra de confirma. vti. vel inuti. examinata.[c]

SI non verum. Simulata
vẽditio ius
creditoris non impedit: & donatio re
uocata non impedit dominium ad hæ
redem tranſire. h. d.

SVMMARIVM.

1 ☞Emptum nomine vxoris quando præſuma-
tur donatum.

d SI filii. [d]Hæc eſt nota. lex valde. Ex
emptione facta nomine alicu
ius, donatio non præſumitur, ſi ei, cuius
nomine emit̃, non tractat̃: aliàs præſumat̃. h. d. Et
1 reuoco in dubium † quomodo quis poteſt proba-
re feciſſe animo non donandi. In gl. hic ſunt opi.
breuiter gloſ. nec hic nec alibi ponit veritatẽ eius.
Veritas eſt hęc, ꝙ licet nomen vxoris inſeratur in
inſtrumẽto, ſi tamen ipſi marito traditur: nõ vxo-
ri, præſumitur nõ animo donãdi. Hic eſt text. hic,
ſi diligenter inſpicias. & vide tex. Simile habes s. ſi
quis alteri vel ſibi. l. ij. probatur j. de caſtren. pec. l.
j. lib. xij. Sic debet intelligi. s. fami. ercif. l. filiæ cuiꝰ
& quod ibi dixi. Sed ſi alicuius noĩe emit̃, & ſibi
traditur, præſumit̃ donatio. Ita intelligo hic in fi.
Facit ff. de do. l. antepe. in prin. & quod ibi dixi in
l. j. nec caſtrenſe. ff. de colla. &c.

DE his. Si maritus res vxoris con-
ſumit, ea patiente, p̃ſumi-
tur donatio: ideo tenetur quatenus eſt
locupletior. ſi ea inuita, totum repetit̃.
h. d. hæc no. lex quotidiana &c.

A Marito. Rei donatæ inter cõ
iuges non transfert̃
dominium: nec confirmatur ſecuto di
uortio, vel ſi prius donatarius moriat̃,
vel ſi fuerit reuocata &c.

SI conſtante. Inter ſocerũ &
generum, valet
donatio. h. d. &c.

CReditor. Mulieri facta vendi
tio, per creditorem
viri, de pignore liberato, nulliꝰ eſt mo h
menti. h. d.

SI propriis. Quod expendit̃
à marito pro vxo
re, non repetitur: ſed in eius vtilitatem
conuertitur. h. d.

SI te. Valet donatio inter ſocerum &
generum: nec reuocatur pœnitẽ
tia. h. d.

SVMMARIVM.

1 ☞Legata & fideicõmiſſa, licet ſint nulla aliquo
damnato ex pœna: donatio tamen facta inter con
iuges remanet firma.
2 Deportatus ꝙ poſsit reuocare donationem quam
fecit.

e RES vxoris. [e]Breuiter dicit
hæc l. notab. Do
natio inter cõiuges confirmatur mor-
te naturali, vel ciuili, ex qua libertas
perdit̃. ſecus ſi perditur ciuitas libertate manẽte:
quia tunc mors naturalis expectat̃. h. d. ¶ Not. ex
1 hac l. ꝙ licet legata & fideicõmiſſa † ſint nulla ali-
quo mortuo ex pœna, vt l. eius qui. ff. de teſtamẽ.
tñ donatio facta inter coniuges remanet firma.
Quid erit in alia ſimplici donatione, vtrũ ſecuta
donatiõe valeat? Gl. tãgit hic. Tu dic plenius in l.
poſt cõtractum. ff. de do. & ibi plenè dixi. Cy. tan i
git aliquantulum. j. de bo. dã. l. ſi quis poſt hãc. &
vide gl. tuam notabilem. ¶ Vltimò no. ꝙ quãquã
2 aliquis ſit deportatꝰ, † poteſt reuocare donationẽ
quã fecerat: vt hic in fin. & l. ſed ſi mors. §. j. ff. eo.
quod facit, an ille qui fecit teſtamentum antequã
ingrederet̃ religionem, exiſtens religioſus poſsit
aliqua reuocare. Tene menti.

SVMMARIVM.

1 ☞Teſtamentum damnati ad mortem, quòd non
valeat.

SEd hodie. Iſta aut̃. corri-
git l. Codicis ĩ
aliquo, in eo quod dicit, ꝙ nemo ex
ſupplicio fit ſeruꝰ. & vide gl. & no.
ibi dũ dicit ꝙ nemo ex ſupplicio fit
1 ſeruus: de ſuperuiuentibꝰ loquitur: & ideo q † da-
mnant̃ hodie ad mortẽ, efficiunt̃ ſtatim lata ſentẽ
tia ſerui pœnæ: & ideo eorum teſtamentum, vel i
f codicilli non valent. Tene menti.[f]

g DOnationes. [g]Donatiões,
quæ rõne ma
trimonij, vel poteſtatis, impediuntur,
morte cõfirmant̃: ſecꝰ ſi aliud impedi-
h mentũ[h] accidat: tunc enim cõfirmatio expreſſa re
quiritur. quę retro nõ trahit̃ in tacita verò ſecꝰ. h.
d. ¶ Not. illud qđ dixi in ſummario. ¶ Nota rati-
habitionẽ retro trahi. videbitis ad Mace. l. fi. & ma
teriam huius l. videbitis in l. ij. s. de inoſ. dona. k

SVMMARIVM.

1 ☞Doctor, vel miles, quòd non teneantur vocare
vxores dominas.
2 Contractus celebratus ab habente poteſtatem le l
gis condendæ habet vim legis.
3 Si ciuitas facit pacta cum alia ciuitate, vel publica
no, ꝙ talia pacta debeant ſeruari ſicut ſtatuta.
4 Syndicatus factus in concilio habente autoritatẽ
faciendi ſtatuta, & habeat vim legis, & per talem
ſyndicatum poterunt obligari bona ſingulorum.

i DOnationes. [i]Inter Princi
pem & Augu
ſtam valet donatio incontinenti. h. d.
1 ¶ † Vtrũ maritus doctor, [k] vel miles
k teneat̃ vocare vxorem ſuã dominam. hic tex. facit
ꝙ ſic. Conſueui determinare cõtrariũ: qa quicunq;
quis habet priuilegiũ ꝓpter me, eo non vtit̃ con-
tra me, me inuito: vt l. ſi iudex circũuẽto. ff. de mi
no. & l. amiciſsimos. ff. de exc. tu. Sed vxor habet
l dignitatẽ[l] propter virum: vt l. fœminę. de ſena. er
go illa dignitate ſeu priuilegio nõ vtitur cõtra vi-
rum eo inuito. Item facit hic tex. ibi: vtpote ĩpe-
rialibus contractibus legis vicem obtinentibus.

Nota

a ¶ Not. perpetuò. & dixi in l. iij. §. ſi credi. de lega. iij. Vide omnino Bart. in l. rem legatam. in fi. de adimen. lega.

b ¶ Declaratiõe. Adde Bal. in l. ſi qñ. de leg. j.

c ¶ Examinata. Vide etiam quæ dixi no. in apoſt. in l. impuberem. §. qui codicillos. ff. de fal. & Bal. hic.

d ¶ Si filij. Ad hoc no. vide Bald. poſt glo. in & ſi inſtrumẽta. C. de fi. inſtr. & iu. haſt. fiſ. lib. x. & Bal. ĩ ca. j. de feu. poſ. ĩ l. vxor. marito. ff. eo. vbi glo. ad not. facit l. ſi tibi. §. is cui. ff. mã & quæ habentur in l. multum s. ſi quis alteri vel ſibi. & dũ dixi, ex contractu vxoris, quæratur viro, adde plenè Bald. in l. ſi vxor. C. de condi. inſer.
¶ Item adde gl. in l. ſcripturæ. & ibi Bal. in iij. col. C. de fi. inſtr. ꝙ valet inſtrumentũ quo cauetur, quod maritꝰ emit pro ſe, & vxore ſua. & etiã gl. hic & Bal. hic alle. tex. in aut̃. de non ali. §. emphyteuſim.

e ¶ Res vxoris. Circa mediũ facit, vtrũ do. cau. mor. ſortiatur effectum poſt mortẽ ciuilẽ: vide gl. in decretis tenẽtẽ ꝙ ſic, ꝑ iſtũ text. in l. placuit. el ij. xvj. qõ. & hic adde Bal. in l. ſi mors. & glo. ponit hic &c.

f ¶ Tene menti. Adde Bar. & doc. in l. ſi is qui. §. j. ff. de teſta. & in l. qui vltimo. ff. de pœnis.

g ¶ Donationes. Limita non ꝓcedere in marito & vxore putatiuis: quia tũc morte nõ cõfirmat̃ ſecundũ Bal. no. ĩ l. tãquã. j. de fideiuſ. ꝑ text. vnicũ in l. cũm hic ſtatꝰ. §. ſi quis ſponſam. ff. e. facit in ſimi. l. j. de cõdi. ob cau. Adde l. ſi ex voluntate. et ibi Bal. s. eo.

P. PAV. P.

h ¶ Impedimentum. Et imò ſi nõ vellet ratiõe omiſſa inſinuationis, nõ cõſirmatur morte: vide Cõ. cõſi. xxviij. incip. defuncto dito poſt prin. Itẽ adde ſingulariter ꝙ ſi donatio fiat ꝑ patrẽ ſilio ꝓpter benemerita: ſi nõ ꝓbentur benemerita, nõ confirmat̃ morte: vide Crem. ſingulari c. xxxix. Itẽ qñ non valet ratiõe omiſſa inſinuatiõis, an cõfirmet̃ morte, ſaltẽ vſque, ad quantitatem ꝑmiſſam. vide Soci. in l. ſi interuirum. in j. not. §. ſed ſi mihi. in iij. col. de verb. obli. Sali. hic.

POMATES.

i ¶ Donationes. Ad iſtam l. vide aliqđ ꝑ Feli. in c. cũ mnõ liceat. col. iiij. de ꝑſcri. & Bar. ĩ c. licet ex ſuſcepto. ĩ x. caſu. Pan. ibi de foro cõpetẽ. vbi dicit, ꝙ iſta lex habet etiã locũ inter Regẽ, & Reginã. & alex. ĩ l. quãquã. j. đ teſ. mili. & Bar. ĩ c. cęterũ col. pen. & fina. de iud. & Iaſo. in aut̃. ex teſtamẽ. col. vij. j. de colla.

P. PAV. P.

¶ Donatiões. Adde ꝙ eo mõ eſt inter patrẽ & filiũ: vide qđ ſcripſi ĩ l. frater à fratre. in vltima charta. ff. de cõdict. indebi. Et illa quæſtio qũo inter patrẽ & filiũ valeat contractus.

k ¶ Donatiões. Doc. Vide Bart. in l. fin. poſt, §. ſi. de contra tabu.

l ¶ Dignitatem. Per hãc l. Bald. ſing. in c. j. §. itẽ ſacramẽta. de pac. iur. fir. dicit valere donationẽ factam à Rege filio ſuo in poteſtate, Alex. adde Old. conſi. cclxxviij.

a ✠ *P. P. A. V. P.* ¶Habet vim legis. Vide quæ habes ad Barto.in l. Cæſar.ff.de public.

b ¶Dubium. Vide Bar.in l.ciuitas.in prin.ff.ſi cer.pet.& dixi poſt Bart.in l.Cæſar.ff.de publi.Bal.hic videť tenere cõtra Bar.& refert & ibi etiã ſeq tur Bal.in l.ea lege.š.de condi.ob cau.in barone vel alio non ſubiacente alterius territorio

c ¶Matrimonium. glo.hic vide Barto. in l.ſi cõſtãte.ff.ſo. matri.

✠ POMATES.

d ¶Ecõtra ſi filij. per iſtũ text. decidunt cõiter docto.in l.ij. §. ꝙ ſi in ꝑatris.ff. ſo.ma.ꝙ p adulterium non lucrabitur maritus dotem in prӕiudiciũ patris vide ibi latè per Alex.circa prin. in ver.ex quo aliud.

e ¶Hodie fama cum iuramento officialis facit fidẽ. & ita per iſtud conſuluit Bar.in conſi. incip. omiſsis gl.quæ dicuntur &c.

f ¶Conſenſu. perdit dotẽ.& dum in hac lege dicitur, ꝙ pœnæ adulterӕ eſt quòd perdat donationẽ ante nupt. & dotem. Quid de bonis paraphernalibus, vide in l.j.de adulte. Item quid ſi vnus ſtipulat⁹ eſt dotem ſibi reddi, vel etiam pater ſine ſtipulatiõe dedit dotem, an præiudicet ſibi vide gl. in lege, ſi dotem, vbi Barto.š.de iure dot.& glo.š.eo. l.dubium.et hic.Et an iſto caſu mulier debeat alio viro nubere, vide Barto.in l.vbi in ix.co.C.de iur.do.& vide glo. hic.

2 ¶No.†quòd cõtractus celebrat⁹ ab eo, q habet poteſtatẽ cõdendi legẽ, habet vim legis.ᵃ Probať hic
a & ĩ l.Cęſar.de pu.Et ex hoc dico† ꝙ ſi ciuitas iſta
3 facit aliqua pacta cũ aliquo publicano, vel alio, vł cum alia ciuitate quod iudex hui⁹ ciuitatis debet pacta illa ſeruare, ſicut ſtatuta cõmunis. Licet eñ aliàs pactum nõ nocet nec ꝓdeſt de ſe, niſi paciſcẽtibus vt d.l.ſi vnus.§.ante omnia.ff.de pac.tamen pactũ ciuitatis poterat nocere oĩbus, quibus ipſa ciuitas poterat imponere legẽ. Et per hoc ego de-
b termino vnũ dubiũᵇ in l.iiij.§.ſi actor.de re iu. ſcilicet quęſtionẽ talẽ: ſi diciť in inſtrõ ſyndicatorio ciuitatis, quòd aliquis conſtituiť ſyndicus ad obligandum ciuitatẽ, & bona ciuitatis, & ſingularũ pſonarũ, vel ad obligãdũ ciuitatẽ, & ſingulas pſonas: vtrũ ex hoc poterũt cõueniri ſingulę pſonæ,
4 & eorum bona. Ego determino ſic, † ꝙ ſi ſyndicatus fuit celebratus in concilio habente authoritatem faciendi ſtatutum in ciuitate: ſyndicat⁹ ille habetur ꝓ lege, vt hic, & d.l.Cęſar. Ideo facit, quòd bona ciuiũ ſingulorũ poterunt capi: quia obligati ſunt: qa ſicut per proprium conciliũ poſſent bona ciuium obligari: & ſic per talem ſyndicũ conſtitutum. No. bene iſta quæ dicta ſunt.

SI vnus. Breuiter dicit. Si donator capiať ab hoſtibus & ibi decedat: vel ſi donatarius capiať, & poſt mortem donatoris redeat: donatio confirmatur.h.d.

De repud. & iud. de mo. ſubla. Rub.

LEX I.

¶Continua vt in glo.&c.

MAtrimonium. Per amiſsionẽ ciuitatis non tolliť matrimoniũ: dos tñ ex æquitate repetiť.h.d.¶No.hic videtur caſus ꝙ marito exbãnito, qui perdit
c ciuitatẽ ſuã, vxor poſsit repetere dotẽ.glo.hicᶜ dicit quædam alia non multum pertinentia ad legẽ hanc.& dic vt in ea.

LEX II.

LIberum. Mulier nõ teneť ſponſum vltra trienniũ expectare.h.d.

DIſsentientis. Diuortiũ filiæ nõ eſt in ptãte patris, niſi ex cauſa: ſi filia fuerit emancipata nullo modo.h.d.

E Contra ſi filii.ᵈ In lege Codicis diciť ꝙ non poteſt ſoluere matrimonium pater ſine filia: in auť.dicitur contrarium.h.d.

✠ POMATES.

f ¶Conſenſu.& not. ſingulariter ꝙ hæc d l. cõſenſu.non ſolum habet locũ, vt mulier committẽs adulterium dote & donatione.propter nup.priuetur, ſi mulier viuo marito adulterium committat, ſed etiã habeat locum in vidua, quæ mortuo marito ſtuprum commiſerit, vt ſimiliter & ipſa: quia tunc dotem & donationẽ propter nupt. amittit, vt egregiè vult Pau.de Caſt.conſi.cxxj.incipien.reuocatur in dubium.& conſil.cxxviij.in lege, ſororem.j.de his, quibus vt indig.per glo. ibi, & in lege, fideicommiſ.poſt gloſſ.ibi.j.de fideicommiſ. licet contrarium teneat Alexander in d.l.ſororem vnico fundamento.cui reſpondet Paul.de Caſtr.in d.conſi.cxxj.quòd credo ipſe non viderat, & not. præterea quòd hæc lex non ſolùm habet locum in dote & do. propter nuptias: ſed etiam in rebus paraphernalibus, ſecundùm glo.in c.plerunque. extra de donationibus inter virum & vxorem de qua facit feſtum Rom. ſingulari.cccxj.Et an hæc lex procedat in ea quæ eſt adultera per vim, vide Panormi.conſi.iiij.volu.j. Conſidera autem, nunquid habeat locum in ſponſis, ſi quid dediſſent, vel altero ipſorum committente fornicationem: vt illa amittant, per ea quæ habentur in capitulo quemadmodum. de iureiurando & vide de illa opin.Paul.aliquid per Feli. conſilio clxvij. & ad hæc etiam vide Panormitanum in capitulo gaudemus. colum.ij.de conuer.coniuga.

g ✠ *P. P. A. V. P.* ¶Dotem reddit. Vide Com.conſil.clxxv.in ij.dubio incip.domina. Andriola.vbi dicit ꝙ vxor diciť ciuiliter agere ad ſeparationẽ tori & reſtitutionẽ dotis. Itẽ dum diciť hic ꝙ mulier cõmittens adulteriũ, pdit dotẽ, qd in vidua, vide Iaſ.contra Pau.de Caſt.in l.fideicõmiſſum.C.de fideicom.In contrariũ vide eum.in l.ij.in princi.col.ij.ſolu. matri. Vide Feli.in ca.paſtoralis.in pe. colum.

SVMMARIVM.

1 ☞Factum filij non debet nocere patri.
2 Cuius conſenſus in trahendo requiritur: ita & in diſſoluendo.

1 E Contra. No.† ꝙ factũ filij nõ debet nocere patri. & ſic facit ad quęſtionẽ, quã videbitis
2 in l.ex cõſenſu.j.co.¶Secũdò no.† ꝙ cuius cõſenſus in cõtrahẽdo requiriť, eiuſdem requiritur in diſſoluendo. Non habetis hic alia.

SVMMARIVM.

1 ☞Citatio facta ad domum valet, etiam ſi ad notitiam citati peruenerit.
2 Proteſtatio fieri poteſt ad domum.

1 LIcet repudii. † Vide glo.tuã hic: & ſic valet citatio facta ad domũ, licet in citati notitia nõ ꝑuenerit. Vidiſtis in l.ab eod.j.qũo & qñ
2 iudex. Facit † ꝙ ſufficit ꝓteſtationẽ fieri ad domũ & vt plenè dixi in l.iiij.§.prætor.ff.de dam.infec.

VXor. Vxor quę per quadriennium de marito noua nõ habuit, palàm nubẽs adulterij euitat periculũ.h.d.

e HOdie.ᵉ Hic videtur eſſe caſus, ꝙ fama cum iuramẽto officialis facit fidem.h.d.

SVMMARIVM.

1 ☞Probatio quando fieri poteſt per domeſticos familiares.

COnſenſu. Matrimoniũ non põt diſſolui ſine cã legitima hac lege exꝑſſa. Mulier cõ
f trafaciens perdit dotẽ,ᶠ & donationẽ propter nuptias, & intra quinquennium non nu
g bet: vir cõtra faciens dotem redditᵍ, & donationẽ perdit: & ad probationem eorũ domeſtici admittunť. & quod ex his cauſis alter coniugũ lucratur. filijs ex eodẽ matrimonio reſeruatur.h.d.¶Nota
1 hic ꝙ † per familiares,ʰ & domeſticos admittatur
h probatio: † ſed aliàs non admittatur talis proba-
2 tio. Primò habes auť.ſed nouo. Secundò habes authen.quod hodie.

SI conſtante. Diuortium põt fieri vtriuſq; cõſenſu.h.d.

IN cauſis. Si vir intra bienniũ non poteſt vxorẽ cognoſcere eam iuſtè poteſt dimittere.hoc dicit.

IVbemus. Qui mulierẽ accipit ſine dote, et eam ſine cauſa repudiauerit, in tertia parte bonorum punitur: ita tamen ꝙ centum aureos non excedit: quę pœna applicabiť filijs, ſi extant. Idem ecõtra in muliere. & iudiciũ

✠ *P. P. A. V. P.*

h ¶Familiares. Contra tñ hic notata videť tex.in c.literis. & ibi vide d.Frãc. conſi. xiij.maximè in x. & in xj.colũ. Itẽ ꝙ in caſib⁹ prædictis pl⁹ credať domeſticis, quam alijs vide Feli.in c.quoties, extra.de teſtibus.eundẽ in d.c.ĩ literis in ij col.ĩ ver ſic.tertio fallit. Itẽ ad declarationẽ huius regulæ, ꝙ in ijs quæ ſunt difficilis probationis admittenť teſtes, & aliàs nõ admitterenť. vide oĩno do. Anto. conſi. xxiiij.in vlt. col.prope fi. q declarat quaťr iſtud debeat intelligi, & ꝙ non bene probant. Itẽ limita vt p Feli.in d.c.in literis col.iij.& in c.veniens.in ij.& antepen.col.in glo.fin. extra de teſti.in c. de cętero.in j.colũ. eo.ti. & in c.tertio loco.extra, de proba.vbi ponit limitationẽ & declarationem, quã ponit Ant. De But.in d. conſi.de quo š. Itẽ ꝓ iſta regula multa cumulat Iaſ.in l. ſi qs ex argentarijs. §.prætor ait. in pe. col.ff.de eden. vbi etiã habes ꝙ ſufficit leuior ꝓbatio. Itẽ ſingłarẽ limitationẽ & declarationẽ, quã ponit Ant. de But.in d.cõſi.de quo š.adde Iaſ.qui eũ ſequiť & cõmẽdat in l.fi.in ij.col.ff.de his quib.vt ĩdig.in l.j.in fin.C.de ſumma trinita. in j.lect.in xij.col. Itẽ ad regulã vide Alex.cõſi.xxiiij.in ij.col.in ij.vol.& cõſi.cxcv.& ccxj.& p eundẽ in l.de pupillo.§.ſi qs ipſi prætori.in vij.col. de oper.no.nũc. Vide Matheſ.oĩno notab.cxc.limita dupliciter p Iaſ.in l.cũ ea quę.C.de trãſact.in ij.col.in l.in illa.ad fi.de verb.obli.

h ¶Familiares. Adde plenius in c.veniẽs.el ij.de teſti.& in c.tertio loco.de ꝓba.& ĩ c.cũ dilecti.de ele.& ꝙ no.Cy.in l.parẽtes.de teſt.& Bar.in l.in tm.ff.de re.diui.& qđ habeť in l.interrogari.C.de qõ.& Bal.in l.parẽtes. in ij.col.& Bar.in l.ſi qñ.j.vñ vi.dicit ẽt Bar.in l.lex quæ tutores.per illũ tex.j.de admi.tu.ꝙ quas maſſaritias habuerim in domo, poſſum probare p domeſticos, & familiares. Et qualiter procedat hoc, ꝙ teſtes nõ integrè ꝓbẽt, vbi alia ꝓbatio haberi nõ põt: declaraui in apoſtilla poſt Imo.in repe.c.Quintauallis.in vj.char.de iureiur. Alex. Adde qui teſtes admittanť & quæ ſint ſufficientia indicia, cùm mulier de adulterio accuſať.Ro.cõſi. cccclj.Et an mulier de adulterio accuſata, poſsit teſtari de dote, per eũdẽ conſi.cclxxxvj. An aũt ſi mulier accuſet virũ, ꝙ dolo, & violẽtia cõmiſit adulteriũ, & nõ ꝓbat qualitatẽ, tñ marit⁹ ſit confeſſus, ꝙ cõmiſit adulterium.an debeat puniri, vide per eundem conſil.clxvij. Et qñ alia proba-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

tio haberi non poteſt, an ſufficiat per coniecturas: vide Fede. conſi. cxliiij.

a ¶ Sublatũ. Quãtũ hic dicit, & iudiciũ de morib⁹ eſt ſublatũ: itelligo quãtũ ad detractionẽ, vel ad cõpenſationẽ dotis: vt hic not. lati⁹ in l. res iudicata. ff. ſol. mat. Sed quãtũ ad hoc, vt vir poſsit illã malè morigeratã caſtigare: dic ꝙ pôt vij. q. j. ſicut alterius. Intelligas moderate tñ, vt ibi not. & xiiij. qõ. iij. duo iſta.

a de minoribus eſt ſublatum.[a]

Soluto matri. quẽad. dos petatur. Rub.

LEX I.

DVbium. Aeſtimatio ancillę dotalis, electiõe mulieri reſeruata facit ſibi partũ ancillæ deberi. h. d.

LEX II.

SEcundum. Nec cõtrahendo, nec quaſi pater, poteſt filiæ in dotem præiudicare. h. d.

LEX III.

SI ignorans. Dos data ſeruo pro matrimonio putatiuo, ab ignorãte repetit, & filij ſunt liberi, licet ſpurij. h. d.

DOs à patre. Sũmat ſeipam Hic ſunt opin. vtrũ iſta lex debeat intelligi muliere decedente in matrimonio ſine liberis, vel cum liberis: & cõſuetudo approbauit ꝙ intel- b ligitur muliere decedente[b] in matrimonio ſine liberis. Hoc examinabo plenè in l. poſt dotẽ. ff. ſol. mat. Et quis ſit effectus: ibi plenè dixi.

SVMMARIVM.

1 ☞ Quem eſſe mortuũ qualiter probetur, & cui incumbat onus probandi.

2 Mors qualiter probetur.

1 SI quidem. Captiuitas vxoris non facit locũ repetitiõi dotis, ſed mors. h. d. †Quæro, qualiter probat, [c]aliquẽ eſſe mortuum. Gl. quæ eſt hic dicit, per publicã famã. Alij dicunt contrariũ. Et vide iſtã gloſſ. quã not. alibi, in l. ij. §. ſi dubitet. ff. quẽad. teſta. ape. videt dicere ꝙ requirat ſemiplena ꝓbatio. Alibi dicit ꝙ debet aliter ꝓbari: vt l. ſed & ſi de ſua. de acq. hęre. Quantũ eſt pro modo, primò habemus videre cui incũbat onus ꝓbandi, an ei, qui dicit aliquẽ mortuũ: an alij, qui dicit viuũ. Breuiter ꝓut dicit tex. in ſimili in l. ſi minorẽ. de in integ. reſti. qñq; quis fundat intentionẽ ſuã ex vita alicuius: & tunc debet probare ipſum viuere: nõ aũt ſufficit probare ipſum iã fuiſſe viuũ: vt l. q ſpadonẽ. §. q abſolutus ff. de excu. tut. Qñq; quis fundat intentionẽ ſuã ex morte alicui⁹: & tũc debet probare mortẽ. Hic caſus eſt hic, & dicta l. ſecũda. §. ſi dubitet. ff. quẽadmo. teſt. ap. ¶ Quæro ſecũdò,[d] qualiter probatur, aliquẽ eſſe mortuũ. &, vt dixi vobis alias, aliquẽ eſſe mortuũ, eſt oratio priuatiua: ꝙ eſt idẽ, qđ negatiua: quia dicere aliquẽ eſſe mortuũ, nõ eſt di-

2 cere, niſi aliquẽ non eſſe viuũ. Et ideo v̄r †ꝙ mors nõ poſsit ꝓbari directò: tñ eſt tm̃ coarctata loco, vel tpe: qđ pôt ꝓbari. Item rectè poſſum dicere: ego vidi eũ mortuũ. Ita vide glo. noſtrã. ſimilẽ habem⁹ de vi. tri. & ole. l. vinũ. & de erogatiõe & traſ. milita. anno. l. j. lib. xij. Rñ. proprior mod⁹ loquẽdi eẽt, vt de morte deponeret p ſigna: vt qa habebat ſigna hoĩs mortui: ſicut dicim⁹ de demente, qñ aliquis vult ꝓbare aliquẽ dementem: vt l. nec codicillos. §. de codicil. & l. quidã in ſuo. ff. de cõd. e inſti. ¶ Itẽ ſufficit ꝙ quis dicat eũ vidiſſe ſepeliri[e] vel quod interfuit ſepulturæ: vt hic dicit glo. iſtę probationes videnť probare directò, prout poſsibile eſt: tñ iſta ꝓbatio deberet adhiberi, qñ ponitur ꝙ eſt mortu⁹ de recẽti, & in loco propinquo. Si autẽ eſſet mortuus ab antiquo, vel in loco lon- f ginquo, vt in bello: tunc ſufficit probare p famã[f] vt hic dicit gloſ. & bene. ¶ Itẽ poſſet etiã probari mors, ſi eſſet elapſum tps annorũ cẽtũ, ex quo ille nõ fuit viſus: qđ eſt lõgiſsimũ, vitę tps: vt l. fin. §.

Simili pôt caſtigari qlibet de familia l. ij. §. j. de his q ſunt ſui vel alie. iur. imò ſi eſſet cleric⁹ in minoribus cõſtitutus hñs vxorẽ, pôt bñ tenere iſto caſu vxorẽ in cõpedibus: vt c. placuit. xxxiij. q. ij. Et ꝙ marit⁹ habeat coercitionem morũ, tenet Bal. in l. j. de epiſ. & cle. & vide Bar. in l. miles §. qui ditati. in pe. col. ff. de re iu. &c.

P. PAV. P.

b ¶ Muliere decedente. De materia vide Alexã. cõſil. ccv. & cõſil. cccccxlv. in j. col. Ant. in cõſi. cx. in iiij. col. ꝓpe fin. vide Soc. ĩ l. ad iur. ff. de cõdi. & demõſtra. ꝙ iſta cõſuetudo procedit, ſi ſtet in terminis iuris cõmunis: aliàs ſec⁹. vide latè Bar. & alios in l. poſt dotẽ. in v. q. ff. ſol. matri.

c ¶ Qualiter probat. Cui incũbat onus probandi, &c. vide qđ no. Imo, in d. §. ſi dubitetur, & in l. ſed & ſi de ſua. de acqui. hære.

d ¶ Quæro ſecundo. Vide hic, & Barto, in l. ij. §. ſi dubitet. ff. queād. teſt. aper. p Bar. in l. genero. in fi. & ibi Bald. ff. de his qui no. infa. & Bar. in l. is q pôt. de acqr. hære. & ĩ l. cũ qdã. §. ꝙ dr. eo. tit. & Nic. Math. & Bal. in l. ex pſonali in ij. col. de ꝓba. & Gili. aliàs Guil. in l. ab hoſtibus. ff. ex quib. cau. maio.

P. PAV. P.

d ¶ Quæro ſecundò. Vide ad Bar. in l. ij. §. ſi dubitet. ff. quẽ admo. teſt. ape. ad. de Feli. in c. porro. ad fin. extra, vt lite nõ cõteſta. Ex forma aũt ſtatuti Papiẽ. diſponit vt probet p vocẽ & famã vide ĩ ſtatuto xxx. in ſtatutis ciuilib⁹.

e ¶ Sepeliri. Qđ ſufficit ad probãdum mortẽ qñ dicunt, ego vidi eũ ſepeliri. Eſt tex. p iſtã gl. in l. conditionum. de condit. & demon. ibi: exequias. Alex.

f ¶ Per famã. Et dixit bar. illã ĩ tali caſu haberi ꝓ plena veritate. Et iſto caſu iſta ꝓbatio p famã habet ꝓ plena veritate, ſecũdũ Bal. in l. in bonę fidei. §. de reb. cre. Vide Old. cõſi. cj. in fi. j. co. & vide Alex. cõſi. j. in vlt. col. in iiij. vol. Vide ad hoc ẽt Alex. cõſi. xxv. ĩ ij. col. vol. iiij. & cõſi. lxxv. in j. col. in fi. eo. vol. & conſi. cxv. in ij. col. e. vol. et cõſ. clxxij. aliàs ccxxvij. eod. & cõſi. xv. in prin. vo. v. & vide Fel. in c. cũ cãm. colũ. ij. de proba. & in ca. veniẽs. col. iij. de teſti. & col. v. ĩ ver. xlix. & ſeq. & in col. fin. ver. qñtò vltra ipſos & ĩ c. ſeries. col. iij. e. tit. & Cepo. cõſi. xxij. co. ij. & Fel. in c. cũ nobis. colũ. iij. ad fi. de pręſcrip. & Barb. cõſi. viij. vol. j. & cõſi. xlj. colũ. ij. eod. vo. & cõſil. lx. col. xvj. eod. vol. & cõſ. v. co. vj. & ſeq. vo. ij. & cõſil. xviij. co. xxv. & ſeq. vol. ij. & Areti. xxxvij. col. j. & xlij. & gl. in c, & ibi addidi. de pręſcri. ĩ vj. & Bal. in l. cõuẽticula. C. de epiſc. & cleri. & Alex. cõſ. iiij. vo. ij. vbi ponit qño ĩtelligat antiquũ, & ꝙ in reb⁹ de antiquo, & ſic q̃ ſunt difficilioris ꝓbatiõis, admittant leuiores ꝓbatiões, vide ẽt Alexã. cõſil. clxxxvj. col. ij. vo. ij. & ibi ẽt ponit qño ĩtelligat antiquũ. & ꝙ in his q̃ ſunt difficilioris ꝓbatiõis, nõ. Vide ẽt Alex. cõſi. lxvj. col. ij. vo. iij. vbi ponit pulchrũ caſum & ꝙ in his q̃ ſunt difficilioris probatiõis, vide ẽt Alex. conſi. xcviij. & ſeq. vol. ij. Et ꝙ imò in his, q̃ ſunt de antiquo admittat probatio p ſolã famã, vide do. Alex. cõſi. xvj. col. vj. vo. v. Et cxvj. col. fi. eod. Et ꝙ ĩ his q̃ ſunt difficilis probatiõis, vide Bald. cõſi. ccliiij. in ij. parte.

g ¶ Famã. Per Barto. ĩ l. de minore. §. tormenta. ff. de qõ.

P. PAV. P.

h ¶ Si conſtante. Matrimonio autẽ ſoluto pôt ſolui vxori. vide Ro. conſi. cxc.

i ¶ Ad euidẽtiã. Vide quod no. Bal. in auť. ſi qua. ad Velleia. maximè ĩ verpone. & ſequitur

de ſacroſan. eccle. Si nõ eſſet mortu⁹ de ꝓpinquo, ſed de partib⁹ remotis: tunc glo. videť velle, ꝙ ſufficit probatio p famã ciuitatis ſuæ. quod ſatis placet, argumẽto l. cum quidã. §. quod dicit. & ibi no. ff. de acq. hære. Tutior tñ, & magis propria ꝓba- g tio eſſet p famã[g] illius loci, in quo dicit eſſe mortuus: vt vidiſtis in auť. hodie. ſuprà, tit. proximo.

SI circunſcripta. Si maritus vel vxor in rei æſtimationẽ ſunt decepti: cuilibet ſuccurretur, hoc dicit. Diſtinctio quam ponit hic gloſſa, eſt in tex. de iure dot. l. ſi res. §. j.

FIliæ. Breuiter dicit, Ex cauſa depoſiti, pater poteſt filio auferre profectitiam, niſi ſit dos. h. d.

NEc maritus. Breuiter dicit; exceptio ex illo iure. ne qs conueniat vltra quã facere poſsit, non prodeſt ei, qui poſt ea diues efficitur: & ad hæredes non tradit. h. d.

DOtis. Actione ſibi competenti debet quis agere, non ſua authoritate poſſeſsionem intrare. h. d.

SI ſocero. Socer, qui dotem recepit pro filio, ꝓ ea conuenitur in ſolidum nõ de peculio, hoc dicit.

Si dos conſtante matrimonio ſoluta fuit Rubrica.

LEX VNICA.

h SI conſtante.[h] Si dos conſtante matrimonio ſoluat ſine cauſa, poteſt repeti à muliere, & ẽt ab hæredibus eius. h. d. ¶ Opp. §. de iure dotium. l. vbi de repu. l. j. ¶ Huius timore dicit gloſſa notabiliter, ſup rubrica, & dos ſoluitur quandoq; ex cauſa neceſſaria: quandoq; ex probabili: quandoq; ex voluntaria ſine aliqua cauſa. Et iſto tertio modo loquitur lex noſtra: & vide gloſſam tuam. ¶ Oppo. ſecundò ſoluto matrimonio debet dos reddi mulieri, vel eius hæredi: vt ſuprà titu. j. l. ſi quidem. ff. ſol. matrimo. l. ij. in princi. Vnde ſi vir repetit ſoluto matrimonio, dolo facit: quia petit quod reſtiturus eſt: vt regula dolo facit. hic dicitur contrariũ: quare malè. Huius timore dicit gloſſa hic, ideo repetit vt retineat fructus, vt lucretur fructus inter medij temporis. Vel dic, ꝙ hic vir pactus erat de lucrando. Ita dicit glo. quam vide. ¶ Aduerte: qa ꝙ vir repetat, vt retineat per annum, videtur contra l. ſi donaturus. in fin. ff. de condictio. ob cau. & contra l. nupta. §. primo. ff. ſoluto matri. Sol. Illæ leges loquuntur cũm peteret: hæc lex loquitur in repetẽdo. Repetit eñ quod ſoluit deceptus amore maritali: & ideo facilius cõcedit repetitio, quã ipſa petitio principalis. De hoc habemus regulam iuris quæ dicit: magis fauendum eſt repetitioni, quam aduentitio lucro viri: vt in reg. nõ debet. §. primo. de reg. iur. Et de iſta materia plenè dixi in i l. ſi ſocer. §. Lucius. ff. ſolu. matr. ¶ Ad euidentiã[i] dicit hæc lex, ꝙ vir non poteſt ſoluere dotem conſtante matrimonio, ſuo fauore: quia videtur donare. ¶ Sed quęro. ſi non vult vti iſto fauore, an ſit liberatus ſolutione, ita ꝙ mulier nõ poſsit repetere ab eo. Iac. de Are. hic tractat iſtam materiã multum latè: & Cy. recitat eam. Finaliter determinãt ꝙ liberetur. Et credo ꝙ malè: quia gl. tua determinat contrarium. ff. ſolu. matr. l. ij. in fi. ij. glo. Et eſt tex. in l. fi. ff. de iure dot. in auť. de nup. §. dotes. Fateor tamen, quòd ſi ex illa ſolutione mulier eſſet

effecta

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

etiam Bald.in l.ſi.in princi.ff.ſol.ma.

a ❧ *P. P A V. P.* ¶Ne fideiuſſores. Pro ampliatiōe huius tituli vide Alex.in l.ſi in dotē.§.ſi,mulier.in iiij.col.ff.ſol.mat. Pro limitatione aūt & cautela cōtra hāc diſpoſitionē vide latè Pau.de Ca.cōſ.clxix. & ſeq. circa quā & de multis alijs limitationib⁹ vide Alex.in l.ſi cōſtāte.§. quoties ff.ſol.mat. Itē φ legi vel ſtatuto ꝓhibenti ne aliqs recipiaꝫ φ fideiuſſor, non poſsit renunciari etiā cū iuramēto, qñ fauore publico eſt factū, vid Barb. conſil.lxiiij. vol.iiij.

b ¶De pignore. Adde Cy.& Bar.in l.ſi cōſtāte. §. quoties. ſol.mat. Pro hoc al leg.l. quāuis. aliàs incipit, Calipodi⁹, ff.de ſo.& ibi Bart. Sed tu iſtū tex. limita, φ nō pōt pręſtari cautio ſi matrimoniū non ſeqꝫ. l. Titio.§. titio genero.de condit. & demon.in fine. & ibi glo.Bal.& Imo.& vide quę dixi in ſi. ſeq.apoſtil.

c ¶Qñ ſtatutū. Bal. dicit φ tale ſtatutū nō valet. Adde qđ ſing.not.Bald.in l. ſi.C.de ſen. ex breuic.reci. Et de hoc qđ dicit Bar.hic eſt caſus no.in l. nō dubiū.C. de legi. ibi: ꝓhibuiſſe ſufficiat & ibi: nec ſpecialiter.qđ not.qa facit ad id qđ no.Bar.in l.mutari.aliàs, nunciari.in prin. de ꝓcura. Et ad prædicta adde Bar.in l. ſi qs ꝓ eo.ī princi. in ver.dixit ēt. ff.de fideiuſſo. & qđ ipſe multū not.dixit in l.de his.de tranſac. Et adde cautelā circa iſtū tit. vt nota. Spe.in tit. de do.inter vir. & vxo. §.j. verſic. illud quoq;. videlicet vt fideiuſſores cum periculo dotem recipiāt, & ambo ſunt rei debēdi inſolidū. Et ibi ēt pōit formā iſtrumēti.ad qđ vide ſupradicta. Et φ iſtis legib⁹ ꝓcipiētib⁹, & annullātib⁹, nō poſsit iure renunciari ſine iuramēto tenet Bal. in auꝫ. ſi qua.ad Vellei.& l. antiq.§.ſi.ī ſi.e.tit. Ad idē gl.no. in c. vl.de prębē.et Bal. hic.& ad iſtā gl.vide quę ſcripſi poſt Imo.ī l.ſi cōſtante. §.quoties.ſol.mat.

effecta locupletior, vir liberaretur magis iure compenſationis quam ſolutionis.

Ne fideiuſſores[a], uel mandatores dotium dentur. *Rubrica.*

LEX I.

SIue ex iure. Rubrica ponit ſummariū tex. &c. Hic non ſunt alia pro nunc dicenda.

SVMMARIVM.

1 ☞Pignus pro dote quando poſsit dari.
2 Fideiuſſor pro dote reſtituenda an poſsit dari.
3 Deciſioni huius legis an quis renunciare poſsit.
4 Iuramentum interpoſitum per minorem prohibitum contrahere per ſtatutum, φ nihil operetur.

LEX II.

GEnerali. Hic Imperator ampliat cōſtitutionem precedentē. ¶Opp.de iu. do.l. cū dotis. Sol. Vir bene accipit fideiuſſorem ab vxore: vt l.cōtraria: nō vxor à viro. Et ideo ratio ſatis apparet.
1 ¶ †Quęro, qd de pignore? [b] Certè poteſt pignus dari: vt infrà, q potio. in pig.habe.l.aſsiduis.licet quidam contra dixerint. Ratio, quia in datione pignorū non generaꝫ in matrimonio cauſa perfidiæ. quod intelligo, qñ vir dat pignori bona ſua: ſecus ſi daret pignori bona extranei: quia tūc eſſet eadē ratio, quæ in datiōe fideiuſſoris. ¶ Quęro, an ante annum poſsit vir dare fideiuſſorē. Dic vt in gloſ. ¶ Quęro, an ſoluto matrimonio poſsit dari. Glo. dicit φ ſic: & bene. Dic vt in eadem. ¶ Quęro, an alius poteſt pro viro dotem accipere, & ſe obligare. Dic vt in gl.
2 ¶ †Quæro, an poſsit dari fideiuſſor pro dote reſtituenda: cum hic tex. prohibeat ſolùm pro dote conſeruāda. Glo. determinat φ non. Dy. tenet contra. in d. l.ſi cōſtante.§.quoties.ff.ſoluto matrimonio. Innocen. videtur tenere gloſſ. in c.per veſtras. de donat inter vir.& vxo. Et iſtam opinionem ego teneo. Ad rationes Dy. plenè reſpondeo in d l.ſi cōſtante.§.quoties.
3 ¶ †Vltimò quęro, an huic legi poſsit renunciari. Breuiter gloſ. tua determinat φ non: quia iſtis legibus præcipientibus non poteſt renunciari. quod prohibet Imperator. & ſic pręcepto legis non poteſt renunciari. Et hoc eſt quod dicebam tibi in auꝫ. ſacramenta.ſ.ſi aduer.vend. φ
4 quando ſtatutum[c] dicit, †φ minor non poſsit contrahere ſine cōnſenſu duorum conſanguineorum etiam ſi iuret ipſe in contrarium non venire: φ tale iuramentum nihil proficit &c.

De actione rerum amotarum. *Rubr.*

LEX I.

COmpenſatiōis. Contra actionem de dote, obijcitur compenſatio de rebus amotis. h.d. ¶Vel aliter. Mutuæ cōpenſationes, aliàs petitiones, debent eodem tempore determinari. hoc dicit.

LEX II.

DIuortii. Hæc actio competit ſol. matri. eo conſtante agitur in factum. hoc dicit.

LEX III.

DE rebus. Hæc actio datur cōtra hæredes, quatenus ad eos ꝑuenerit. hoc dicit in ſumma.

De fundo dotali. *Rubrica.*

& cū dicto hui⁹ l. cōcordat gl. in auꝫ. vt ſine ꝓhi.ma.§.j.& in auth hē.imo. C.de act.& obl.& Pau.de Ca.in cōſi.cij.& ſeq.& cōſuluit cōtra Bart. hic & in d.l.ſi qs ꝓ eo. Sed φ iſta fideiuſsio firmeꝫ iuramēto, facit, qa ꝓhibitio nō dirigiꝫ, niſi in fideiuſſores. facit ēt id, qđ qñ pōt ſaluari, ſine interitu ſalutis æternę &c. dat ēt ibi cautelā cōtra iſtū tit. vt in inſtrō de p ſe, aliqs vt principalis promittit: quia de hoc nō loquiꝫ iſte ti. & ceſſat rō legis. Caue tñ: qa ſi fieret inſtrumētū indēnitatis p virū, eſſet ſuſpicio fraudis. Sed Bal. contra, in l.j.§. ad Velleia. Adde Ro.cōſi. ccclxxxij. & ccccxxvij.

d ¶Fratrē. Adde gl. Bar.ī l.ſi qs.§.vtrū de lib.agnoſcen.

❧ *P. P A V. P.*

e ¶De naturalib⁹ liberis. Nota φ naturalis & baſtard⁹ idē ſunt. vide Alex. cōſil.cxxviij. in pen. col. Quæ aūt dicaꝫ cōcubina, vide do. Frāc.cōſil.xlviij.in prin. oīno aut ſuccedant naturales, ſpurij, mãzeres, inceſtuoſi & ſimiles, ſiue aſcēdētes, ſiue deſcēdētes, ſiue trāſuerſales, vide latè Bar.in tract. de ſucceſ.ab inteſ. Latius Ang.in §, ſi.in auꝫ. quib.mo.nat. effic.ſui. Itē q dicanꝫ ſpurij, & q naturales & qua iter ſuccedāt, & q tāꝛ cōitas puniaꝫ, & multa alia ī materia baſtardorū, vide p d. Baptiſtā cacialup.ī repetione l.ſi qua illuſtris.C.ad orſi. & vide p eundē in eius tabula. Itē an de iure Digeſtorū ꝓhibereꝫ fili⁹ naturalis īſtitui pl⁹ quā in vna vncia, vide Arc.in l.ſi is q.in j.col.ff. de vulga. & pupil.in l.Luci⁹.in ij.col.in prin.e.tit. Itē φ nati ex coitu punibili nō ſuccedant. Et qd ſi aliqs naſcereꝫ ex cōiugato, ſed ex ſoluta, licet cōmittaꝫ adulteriū ex pte viri, tñ ſuccedit, vide Soci. in l.Pau.§.q ſi is.in pen.col.de libe. & poſthu.

f ¶Donationis. Dū hic diciꝫ, non poſſe donari filio ſpurio dicas ſecus in naturali: qa oīa pñt donari. Tex. eſt nota. & ideo docto. in l. oēs.§.Luci⁹. de his quę in frau. cre. ad

LEX I.

SI æſtimata. Fundi dotalis alienatio volūtaria eſt ꝓhibita: non neceſſaria. h.d.

Diuortio facto, apud quē liberi morari uel educari debeant. *Rubri.*

LEX VNICA.

LIcet. Apud quem liberi alantur facto diuortio, in arbitrio iudicis eſt. hoc dicit.

SI pater. Iſta autentica nouit nouum modū, apud quem liberi debeant educari. ¶Et vide eam quia clara eſt &c.

De liberis alendis. *Rubrica.*

LEX I.

PArentum. Quærit gl. vtrū fili⁹ debeat debita patris ſoluere. Dicit φ nō, & bñ: vt ff.de liber. agnoſ.l.ſi quis à liberis.§.parēs. ¶ Quærit gl. an frater teneatur alere fratrem.[d] Certè ſic: vt l.qui filiū.ff.vbi pupil. educ.deb.

SI competenti. Mater pt agere cōtra patrem, vt filium alat. h.d.

SVMMARIVM.

1 ☞Filius ingratus non debet habere alimenta.
2 Si conſtat filium non tamen legitimum, an ali debeat: & quid de ſpurio.

SI patrem. Pater officio iudicis cogiꝫ alere filiū nō ingratū: & debet prius de filiatione conſtare. h.d.
1 ¶ †No. ex principio, quòd filius ingratus non debet habere alimenta. Cauſæ autem ingratitudinis, quæ repellunt à ſucceſsione, illę repellunt ab alimentis. ¶ Quæ-
2 rit glo. †quid ſi conſtat eſſe filium, non tamen legitimum. Et vide glo. ſi. ibi: & ſi conſtite. Hoc intellige de filio ſpurio. Nam naturalis debet ali: vt j.tit.ij.auꝫ. licet. Item ſpurius debet ali de iure Canonico: extra, de eo qui duxit in matri. quam pol. per adulte.c.cùm haberet. &c.

De naturalibus liberis.[e] *Rubrica.*

¶Dictum eſt ſuprà de cōcubinis: nunc de his qui ex eis naſcuntur.

SVMMARIVM.

1 ☞Pater an poſsit vendere filio ſpurio.
2 Legatum factum filijs ſpurijs, per quos reuocetur.
3 Diſpoſitio huius legis, quòd habeat locū in quocunque ſpurio.

LEX I.

SEnatores. Viri in dignitate poſiti, ſi ex viliſsimis mulierib⁹ filios legitimos habere voluerint,[f] ſunt infames: & quod eis vel eorum alteri titulo donationis[f] vel emptionis tradiderunt, per perſonas legitimas retractatur: quibus ceſſantibus venit fiſcus. quę res per eorum quæſtores poterit indagari. hoc dicit. ¶Diuide in duas partes principales. Primò ponit perſonas. Secundò datꝫ remedium contra fraudes. Secūda ibi, ipſis etiam. ¶ Item prima ſubdiuiditur

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

de Roma.conſi.cccxcvij.& cccclxxxviij.& xliij.

a ¶ Siue itaq;. Adde Bart.in d.l.qui teſtm̃. Aduerte tñ:qa iſta lex ſecũdũm Bal.nõ excludit veram venditionẽ,ſi probatur veram eſſe imò fortius nõ poteſt emere ab eo,qui emit à patre,ſecũdùm Bar.in l.ſi is qui.de vulg.& pupil.Quid aũt ſi frater inſtituat iſtum ſpuriũ,etiam in bonis paternis,an poſsit. Bald. hic ꝙ ſic. & in l.eã quã.in prin.C.de fideicõmiſ.Et ad iſtã materiã,vide Iac.de bel. in quadam diſputatione,&c. Adde Iacob.de Bel.hic.ad. de ꝙ frater fratrem ſpurium inſtituere poſsit.Bal.cõſi.v.j.lib.

b ¶ No.ex fin. Adde ſingu.modũ relinquendi filio ſpurio poſitũ per Bar. per illum not.tex. in l.ſi is qui duos.de lib.leg.& vide Bar. in l.quod conditionis.ff.de dona. cau. mor.& Ange.poſt alios in l.ij.de hæ.re.inſtitu.vbi dicit ꝙ inſtituat filiũ, & grauet eum de reſtituendo Regi Franciæ:quia veriſimile eſt,ꝙ Rex non petet hæreditatẽ reſtitui.Bal.contra in l. hac edictali.§.oib⁹ de ſecũ.nup. Vtrũ aũt id qđ relinquitur ſpurio,reuertaƭ ad heredes ſcriptos vel ad quos , vide Bar.in l.hæreditates.§.fi.de his qui vt indig.Idem Bal. hic.& qd in relicto facto filio naturali vltra quã cape poſſit,vide Domi.in l.ſi is qui ſolidum.de vul.& pupil. Adde modũ relinquẽdi ſpurio,Bal.cõſi. xxx.Roma.conſil. xliij.in fine.

P. P. A V. P.

c ¶ Ad reuocandum. No.ꝙ iſti duo mẽſes,qui danƭ ad retractandum alienata vel relicta ſpurijs,aliàs admittatur,ſecus,ꝓcedit ſi fiſc⁹ aufert:aliàs ꝑpetuo admittunƭ venientes ab inteſtato,vide Bal.in c.naturalis.in iij.colũ.ſi de feu.fuer.controuer.

d ¶ Matre. In hac l.eſt glo.multũ peregrina. Illud quod dicitur hic. in vna vncia:diſputatur in glo. Hoc an ſit verum,vide glo.in l.fi.de reg.Cato.& l.Plautius.& ibi vide ꝑ Imo.de cõdi.& demõ.& in l.ex facto.§.Iulian⁹.ff.de vulg.& pupil.circa fi. Adde quomodo ſuccedant naturales, Baldus conſi.lv.ij.lib.

e ¶ Ex villa. Vide Bart.in l.ij.de verbo.ſigni. Et ſic nota ꝙ non licet filios ſpurios vel naturales adoptare:hic & in auƭ.qui.mo.effi.legi.§.fin.Et de hoc non licuit,nec hoc,quod eſt vna via prohibitum,alia concedatur.

f POMATES.¶ Licet patri. Vide ad iſtam authen.Ro.conſi.xliij. in iij.dubio.& aliqd per Aret.in l.ſi is qui.col.iij.& ſeq.ff.de vulg.& pup.& collige ex ea ꝙ pater põt ex teſtõ totam ſuam hæreditatem filio naturali relinquere:quod ſentit Bar.in l.j.ad fi.ff.de bo.poſ.cõtra tab.& Ale.conſi.ſuo lxxix.vol.ij.in ver.præterea.& eſt tex.de hoc quƭ ibi ponderat Bal.in l.fi.j.co.& ponit etiam Bal.in l.j.ff.quo.bono.

f *P. P. A V. P.*¶ Licet patri. Circa iſtã auƭ.adde ſi extarent legitimi & naturales:q repudiarẽt,an ſuccederẽt naturales xcluſa cõiuge.vide pulchrè Alex.in l.Luci⁹.in iij.col.de vulg.& pup.Ro.cõſi.xliij.Et ꝙ naturalis cõtra volũtatẽ pr̃is nõ ſuccedat,vide q̃ ſcripſi ĩ l.j.ff.de bo.poſ.cõtra tab.ad Bar.Nunquid pr̃ ſuccedat filio ſpurio,vide Alc. conſi.ccxcij. Nunqd aũt ſpuri⁹ poſsit petere alimẽta in foro ſeculari,vide latè d.Frãc. Cur.cõſi.xlviij.vide ẽt Imo.in l.Luci⁹.ad fi.de leg.j.qđ no.In cõtrarium vide Ang.de Are.in §.legati.Inſti.de leg.& Inſti.de iure nat.in pri.& in tract.ſuo teſt.ĩ ver. pr̃ reliqt filio ſuo ſpurio:ad fi.Et pro iſta op.viđ ẽt oĩno Soci.cõſi.clxj.in ij. pte.ꝑ totũ. vide ẽt Bal.ĩ auƭ.ex cõplexu.j.de ĩceſt.nupt. dicẽs hoc nõ procedere in filio ĩceſtuoſo.Et ibi Alexã.in apoſtil. qd de filio clerici q dr̃ ĩceſtuoſus,vt ipſe no.in l.ſi qs inceſtus.e.tit. Vide ẽt Salic.in d. auƭ.ex cõplexu.qđ pũgit vnum,videlicet qđ ĩ herede vel filio ſacerdotis:viđ Bar.ĩ cõſi.cxix.Itẽ dũ cõſuluit Arc. ꝙ nõ poſsit corã iudice ſeculari cõtrariũ cõſuluit d.Maria. Soci.vt refert cacialup.ĩ l.ſi q̃.ff.ad orfic.ĩ pe.col.Itẽ ađ ꝙ opin.Imo.tenet Alex.in l.j.ſol.ma. in ij.col.in princ.& ibi ẽt tenet ſec⁹ eẽ ĩ dote.Itẽ circa illud qđ dictũ eſt đ filio clerici, vide ĩ cõtrariũ Bar.ĩ l.fi.§.j.ff. de his q̃ ĩ frau.cre. An aũt dicaƭ inceſtuoſus fili⁹ clerici, vide gl.Sal.& alios in l.ij.C.de epiſ.& cle.cacialup.vbi ſ. Et de eo qđ dictũ eſt an ĩ foro ciuili, vide Iaſ.in auƭ.res q̃.in pe. col.cõia de leg.Fe.in c.eccleſia ſanctę. Mariæ. de cõſti.co.xv.ver.ex qb⁹ reſultare pñt. Alex.cõſ.liiij.co.ij. in iij.vol.vbi tenet ꝙ nõ habet locũ in terris imperij: licet cõtrariũ teneãt alij. de qb⁹ ſ.Vide ẽt Barb.in c.q tibi.de teſt.co.xiij.ꝓ alia opi.vide Corſe.in c.grãdi.de ſup.negli.præla.in vj.col.xxvj.Sed cõis opinio eſt ꝙ ſeruetƭ ẽt in terris Imperij. Vide Deciũ in c.clerici.de iud.vbi tñ dicit ꝙ debent peti corã iudice eccleſiaſtico. Vide eũdẽ ĩ c.eccleſia ſanctæ Marię co.xvj.de cõſtitu.Et ibi etiã ponıƭ an valeat ſtatutũ ꝙ filius ſpurius nõ poſsit inſtitui. De quo vide Pau.cõſi.ccxxvij.in ij.col.Itẽ de materia vide Bar.cõſi.ccv.& ſeq.Vide Abb.in cõſi.ccv.in ij.vo.Nunqd aũt pater poſsit donare filio naturali:vide cõſi.xliij.& cõſi.xcviij.Itẽ ꝙ pater naturalis nõ teneaƭ dotare filiã,vide Bal.in c.j.§.donare.qual.olim feud.pot.alic.Itẽ ꝙ ſpurij non poſsint præſcribere,vide Bal.in c.naturalis.in vlt.col.ſi de feu.ſue.cõtro. Et ibi etiã ꝙ lex duodecim tabularum nihil diſponit circa naturalem vel ſpuriũ,vide Alex.cõſi.ccccxlj.ad fi.Nunqd autẽ ſpurius dicatur indignus vel incapax,vide Bar.in l.j.C.de debi.lib.x.Qui autem dicãtur ſpurij,vide ſ.in rub.iſtius ti.ad Bar.Itẽ nunquid pater naturalis ita ſuccedit filio naturali ſicut econtrario,vide in Bertach.in verſi.pater naturalis.Item ꝙ nõ poſsit relinqui filio ſpurio,niſi aliqđ pro alimẽtis,& quaſdã coniecturas ad interpretandũ & cognoſcendũ fuiſſe inſtitutũ,accõmodatã fidẽ tacitam de reſtituendo ſpurio,cui non potuit relinqui fiſco,an venientibus ab inteſtato,& de cautelis ad faciendũ ꝙ non applicenƭ alijs,vide Iaſ.in lege ſecunda ad finem.C.de hæredibus.inſti.An autem valeat ſtatutum

in tres:qa primò ponit patrẽ.Secundò filios.Tertiò vxorem.Secũda ibi:ita vt quicquid.Tertia ibi ſed ſi vxori.Item ſecũda ſubdiuiditur in alias tres: quia primò dat remedium cõtra occultantem res. Secundò contra fraudem adhibitam in contractu. Tertiò contra negligẽtiam perſonarum.Secunda ibi:ſiue itaq;.Tertia ibi:ꝙ ſi exiſtant'.¶ Per iſtam
a legem in verſi.ſiue itaq;ᵃ per ipſum, &c.†do. Iac.
1 de Bel.in quadam diſputatione reprehendit gloſ. quæ eſt in l.qui teſtamentũ.ff.de probatio.quę videtur permittere patri vendere filio ſpurio.hic videtur tex.in contrarium.Item per hoc quod dicit eo ipſo ꝙ res patris reperitur apud iſtum filium ſpurium,ꝓſumitur iſta emptio facta in fraudem, & per interpoſitam perſonam. Facit ad hoc j.eodem.l.iij.verſi.& quod de ſubeunda.¶ Item nota
b ex fi.ᵇhuius l.†ꝙ quando relinquitur filijs ſpurijs,
2 admittuntur ad reuocandũᶜ certæ perſonæ hac le
c ge nominare:quib⁹ ceſſantibus venit fiſcus: vt hic
3 dicitur.†Et licet hęc lex loquatur propriè in filijs ſpurijs natis ab hominib⁹ poſitis ĩ dignitate:tamẽ Azo in ſumma huius titu.& gl.in l.hęreditas.j.de his qui.vt indig.intelligit hanc l.etiã in quolibet ſpurio.Quam opi.non ſequor:imò indiſtinctè dico,ꝙ illud quod palam relinquitur ſpurio,ad hęredes ſcriptos reuertitur:vt l.Lucius.§.in teſtamẽto.de lega.j.circa fi.tit.Et iſtam materiam de ſpurijs,plenè examinaui ff.de his qui.vt indig.l.fi.& l.hæreditas.j.eo.tit.&c.

LEX II.

d MAtre. ᵈSi pater naturalis habet matrem,& legitimos liberos:naturalibus vt indignis,& eorum matri.vſq; ad vnciã relinquat, vel matri ſemunciã: & quod vltra relinquitur,prędictis legitimis reſeruatur.hoc dicit. Hic habes auƭ.nũc ſoli.&c.

SVMMARIVM.

1 ☞Natus in villa,vel vico,ſortitur originẽ ex illa ciuitate,cui villa vel vicus ſubeſt.
2 Patria.& ciuitas idem important.
3 Repudiatio præſumitur fraudulenta,quando bona poſtea reperiuntur penes incapacem.

LEX III.

SIquis Si pater ſuos naturales curiæ propriæ ciuitatis tradiderit:vel ſi ſit nat⁹ ex Regijs vrbib⁹ alicui ciuitati,cuę prouincię caput obtineat:poteſt eos in ſolidum inſtituere: qui dictã conditionem non poterat recuſare,ſi bona paterna reperti fuerint poſsidere:idem ſi naturalem fi-
1 liam curiali tradiderit.h.d. ¶ Not.†ꝙ qui oriƭ ex
c villa,ᵉvel vico,ſortitur originem ex illa ciuitate, cui villa,vel vicus ille ſubeſt:vt in gloſſ.de epiſ.& cleri.l.nulli.§.quod ſi in vico.ff.ad municip.l. qui
2 ex vico.¶ Secundò nota † ꝙ patria, & ciuitas idẽ important,ibi:quod ſi alteutram regalium ciuitatum patriam,&c. Ad quod facit ff.de leg.iij.l.vxorem.§.legauerat.& dixi plenè in l.ij.de verb.ſign.
3 ¶ Tertio nota†ꝙ præſumitur repudiatio fraudulenta ex hoc:quia bona repudiata poſtea quis incapax repertus eſt poſsidere:de hoc in l.j.& ij.infrà de repu.hære.& ibi per Cy.& ff.de acqui.hære.l.ſi is qui bonis.Facit ad illud quod dixi in lege poſt contractum.de dona. ¶ Vltimò glo.ſignat hic quædam:arg.contraria,& non ſoluit , vide eã ibi,arg.contra.de oper.publi.l.fin.Solu. Quando vtrunq; põt pariter fieri eſt laudabilius fouere antiquos,vt ibi:ſed ſi vnũ tantùm poteſt facere,laudatur vnum ſicut aliud:vt hic.Sequiƭ in gl.arg.cõtra.de decur.l.nullus.ſed hic per ſe mulier nõ põt ſeruire curiæ.ſufficit ergo quòd nubat curiali.

QVoniam. Naturalis curię uſputat⁹,ſi onus agnoſcit , bona patris repudiare non poteſt.h.d.

DIui Conſtantini. Cũ lex in præteritum quid indulget,in futurum vetat:& ex hoc ſumitur exẽplum ff.de leg.l.cum lex,&c.

IVbemus. Hac lege permittẽtur naturalib⁹, quolibet titu.dari,& relinqui:& poſſunt per ſequẽs matrimonium , & per adoptionem legitimari.h.d.

LEgem. Per hãc l.declaraƭ quod præcedens lex non habet locum in natis ex coitu reprobato: & habet effectum vſq; ad diem præſentis,ſ.ab hinc in antea non licet naturales legitimari per adoptionem,vel arrogationem.h.d.

HVmanitatis. Naturales matres legitimis liberis non extantibus ex voluntate expreſſa,ĩter viuos vel vltima volũtate,vſq; ad ſex vncias ſuccedere poſſunt ab inteſtato in nihilo.

f LIcet patri. ᶠIſta auth.hodie continet qd iuris hodie diſponaƭ in relinquẽdo filijs naturalibus.¶ Nota hũc tex.ibi:hi ergo & parentib⁹ parẽ pręſtant pietatẽ,&c.ꝙ ſicut ipſe pater teneƭ alere filium,ita filius patrem : vt dicit hic Azo in Summa.& in auƭ.vnde hæc ſumiƭ &c.

Communium

quod petit ſpurijs, vide Are.in l.iij.ff.de teſta.poſt Barto.& alios. An aũt poſsit relinqui ſpurio ſub cõditiõe ſi legitimabitur, vide Are.in l.ſi filiuſ familiàs.ff.de teſta. Item quomodo poſsit relinqui ſpurijs, vide oĩno ad Bart.in l.fi.ff.de his quib.vt indig.

a ¶ Communium. Vide Bald.hic, & quæ dixi poſt eum. & Bald.in l.cum in adoptiuis. C. de adopti.

b ¶ Ea verò. Et de hac legitimatiõe vide quæ dixi j.l.ꝓxi. Et qualiter hæc legitimatio fiat, vide Ang.in §.fin.in auť.qui.mo.na.eff.ſui. & ibi ponit omnes modos legitimãdi. & oẽs modi no.p gl.in c.p tuas. qui filij ſunt legiti Alex.

✠ P. P A V. P.

c ¶ Cũ quis. Limita ſingulr̃ niſi deſponſatio fieret in articulo mortis: qa videreť facta in fraudẽ aliorũ, & nõ valeret, vide Feli.in c. in pręſentia.in xv. col.extra de ꝓbat. vbi alle. Ang.ĩ auť. ſeq.vide Alex.in l. ſi quis poſthumos. in princ.ff.de lib.et poſthum.vt hic in apoſtil.

d ¶ Legitimanť. An & qñ p ſequẽs matrimoniũ fit legitimatio requiranť inſtrumenta dotalia, vide etiã quod hic dixi poſt Bal.& nota ꝙ ita ſpuri⁹ legitimať p ingreſſum monaſterij, ſicut p oblationẽ curię. dictũ eſt Bal.ſing.in l.j. C. de ſacroſan. eccle. Adde quod Bal.conſil.cccxxx. j.lib. videtur tenere quòd non requirantur dotalia inſtrumenta per c.tãta. & Ange.conſil. xxviij.

e ¶ Nuper legem. Et vide hic Cy.an exiſtẽs ĩ articulo mortis poſsit contrahere matrimoniũ? & tenet quòd ſic, quo ad legitimãdũ filios: ſi autẽ filios nõ haberet, non teneret matrimoniũ. Pro quo videtur tex.in l. Iulianus. Alex. Adde Ang. conſi.alleg.Bal.conſi.ccxxviij.iiij.lib.

¶ Et Adde Bal.in c.naturales.ſi de feu.fue.contro.vbi dicit ꝙ ſi quis accepit concubinam in vxorem in articulo mortis ſciens ſe euadere nõ poſſe. tenet matrimonium. Nam hic eſt bonum prolis ex eo; quia legitimatur: qui legitimatus habetur loco poſthumi, vt in regula ſine culpa.in mercu. in vj. Adde Barto.& Imo.in l.cũ tale.§.Męuius.de condi.& demon.per Bald.& Imol.in l.ſi quis poſthumos.in fin.princip.de libe.& poſthu.& Bald.in rubri.C.de priui.do.in ij.col.in ver.conſueuit quæri.de fideicom. Imo.in l.Gallus.in prin.in vlti.col.de libe.& poſth.per Io.An.in c.in tãta.qui fil.ſint legi.

f ✠ P. P A V. P. ¶ Si quis liberos. Vide quot requiranť ad hoc vt lo

a COmmunium. [a]Filius legitimatus p oblationẽ curię, ſoli patri efficiť legitim⁹ non alijs agnatis, nec agnati ſibi.h.d.vſq; ad verſi. ſed ſi quidem. Similem tex.habetis in auť. q.mo.nat effi.ſui.§.filium. Idẽ fortè in eo qui legitimatur per formã alicuius ſtatuti, vt nõ intelligať legitimatus quo ad eos qui ſunt extra illã ciuitatẽ q̃ fecit ſtatutum: aliud in eis q eſſent legitimati per reſcriptum principis. qđ vide. & dico in l. cũctos populos.de ſum.tri.& fide catho.

Sed ſi quidem. Flio legitimato per oblationẽ curię ſuccedũt liberi eius ſalua quarta proportione curiæ. Si verò facti curiales, & nati poſt oblationẽ, omnino curiales ſunt.h.d.

Si verò. Oblatus curię ſi ſine liberis deceſſerit, ſuccedit mater ſua ĩ tertia in reliqua curia, matre nõ ſubſiſtẽte curia in paternis: in reliquo cognati ſuccedunt. Sed ſi cognatus curiæ ſe offerat omnia paterna occupat, vel ad ea matrem facit admitti.h.d.

b Ea verò. [b]Huius legis ſtatuta habent locum in his qui poſt hanc legem deceſſerunt.

Et quoniam. Etiã exiſtẽtibus legitimis, põt quis naturalẽ curię deputare: dũmodo nõ amplius ei, quã vni legitimo relinquat.h.d.

c CVm quis. [c]Per ſequens matrimoniũ cũ concubina factũ naturales legitimanť: [d]et poſtea cũ legitimè natis pariter admittunť.h.d. Tene mẽti ꝙ ad hoc vt nati ex cõcubina per ſequẽs matrimonium legitimenť, videť velle iſta lex ꝙ requiranť inſtrumẽta dotalia. aliàs bene teneret matrimoniũ, ſed nõ fieret legitimatio liberorum. Ita tenet gl. Inſti.de nup.§.ſi. Cano.dicũt cõtrarium ꝙ dotalia inſtrumenta nõ exigunť, ſed ſufficit ꝙ matrimoniũ contrahatur, vt extra qui ſilij ſint legi.c.tanta.

d

e NVper legẽ. [e]Per ſequẽs matrimoniũ liberi nati ex cõcubina legitimanť: etiã ſi alij poſtea procreenť. & tẽpus natiuitatis, vel cõceptionis inſpiciť: prout filio vtilius reperitur.h.d. iſta bona lex. Alex.

f SI quis liberos. [f]Hãc auť. allegaui tibi in l.Gall⁹.§.forſitã.ff.de lib.& poſth. Nũqđ legitimatio poſſit fieri per procuratorem, hic videť caſus ꝙ ſic. quod nota perpetuò.

g ITem ſi quis ſine. [g]Nota hunc modũ legitimãdi idem ſi ſint legitimi, vt tenet Iac.de Bel.in corp.vñ ſumitur. Tu dic cõtrariũ ꝙ legitimatio exiſtẽtib⁹ legitimis[h] nõ ꝓdeſt niſi in duobus caſib⁹, ſ.qñ fit p oblationẽ curię, & p matrimoniũ, vt in auť.quib. mo.na.effi.ſui.§.generaliter. aliàs regulariter.

h

cum habeat, Vide Ang.conſi.xvij.col.vlti.

g ¶ Item ſi quis ſine. Qualiter intelligať plenè per Bar.in diſpu.ſua habens filium naturalem.& in cõſi. Neratius. Cõradini recitat Bal.in l.ij.quæ res ven.non poſ.& Ang.in §.j.in auť.vt lic.matri & auiæ.

g ✠ P. P A V. P. ¶ Itẽ ſi quis ſine. Circa materiã huius authen.vide omnino Bar.in xj. quæſtio.incip. habens filium naturalem. Item quod nõ procedat in matre, tenet Ang.hic. Cremoñ. ſingul. clxij. Itẽ de ĩtellectu huius auť.vide Ang.ĩ l.ſępe.in xxj.colũ. aľs xv.ff.de re iu.vide omnino Mod. in l.neq; profeſsio. C.de teſt.latè Paulus de caſtro in conſil.lxxxv. vide Angel.conſi. xvij.incipiẽ. Comes Brandufius.circa finem. vide latè Cep.cautela clxx. vide Iaſ. latiſsimè duobus modis in l.tale pactum.§. fina.in iiij. colum.ff.de pactis. & de canonico nõ poteſt locum habere hæc authenti. ſecundũ Bar.in dicto conſil.cxvij.ad finem.

i CVidã. [i]Appellatio filij ſub certa qualitate non porrigiť ad nepotes, in quib⁹ illa qualitas nõ reperitur.h.d. Glo.format vnam q.& vide eam.& vide rũſionem in fi.do. Roſ.diſputauit hanc q.& tenuit contra.Spec.ponit in tit.de ſuc. ab inte. Ego determinaui iſtam q.ſecundũ determinationem glo.in l.Gallus.§.quid ſi is.de lib.& poſth.& fui anno in caſtro Gualdi.&c.

De teſtamentaria tutela. Rubri.

SVMMARIVM.

1 ☞ Actio pro tutelæ ꝙ cõcurrat cũ actione negotiorum geſtorum vtili.

2 Tutela eſt quadruplex.

3 An vna tutela poſsit cum alia concurrere, & cum qua.

4 Ratio quare tutela teſtamentaria concurrit cũ datiua, & non cum legitima.

5 Si aliquis ex tutoribus teſtamentarijs, vel legitimis remouetur, an ſit locus datiuo, vel ſequenti legitimo.

6 Quando eccleſia vacat in curia, Papa cõfert, & nõ Epiſcopus.

7 Tutor ſub conditione quare detur à teſtatore.& non à iudice.

8 Exiſtentia ſui hæredis confirmat teſtamentũ, quãtum ad dationem tutelę.

LEX I.

QVem dicis. Breuiter dicit: Tutor nõ legitimè dat⁹, ſi non adminiſtrat nõ teneť: ſi verò adminiſtrat teneť actiõe neg.ge.h.d. Habetis hic duas gl. Vna eſt gl.antiqua ſup ver.ſpõte.q̃ incipit ſciẽs ſe nõ teneri. Alia eſt gl.noua ſup prin.l.q̃ inci.põt q̃ri hic, iſtę gl.di-

1 cũt multa, & intro gl.antiquã. Et opp.& vĩ † ꝙ teneať gerẽs actiõe ꝓtutelę, vt ff.de eo q ꝓ tu.l.j.§. deinde. aliàs pe.dicit gl.hic ſciebat ſe nõ teneri ibi putabat ſe tutorẽ. Alij vt Cy.dicũt ꝙ actio ꝓtutelæ cõcurrit cũ vtili neg.geſ.quã opi.tenẽt Moderni, licet gl.hic dicat cõtra.p l.de pecori.ſ.ad l.Aq. & l.ſi cũ exce.§.eũ.ff.qđ me.cã.l.q bona.§.ſi quis opus.de dã.ĩfe. ¶ Quęro quotuplex eſt tutela. Di-

2 cit gl. † ꝙ triplex.& ita p ordinẽ hic ponunť tituli. Poſſes addere tutelã anomalã, de qua videbitis

3 in auť.matri & auię.j.qñ muli. ¶ † Quęro vtrũ tutela vna poſsit cũ alia cõcurrere? Dicit gl.ꝙ teſtamẽtaria & datiua pñt ſimul cõcurrere, legitima nũquã cũ teſtamẽtaria, neq; legitima cũ datiua. Et vide gl.certè imò qñq; legitima põt cõcurrere cũ datiua eadem ratione qua teſtamẽtaria. Facit ff.de le

4 gi.tu.l.iij.§.q̃ri põt. ¶ † Quæro quæ eſt ratio quare teſtamentaria cõcurrit cũ datiua, & non cũ legitima. Rñd.tutelæ deferũtur ſecundũm quod hæreditas, vt Inſti.de legi.agna.ſucceſ.& ff.de le.tu. l.j.Sed donec eſt locus ſucceſsioni teſtamentariæ, ceſſat legitima, vt l.quandiu. de acquirend. de ſucceſ.ab inteſt.

✠ POMATES.

g ¶ Item ſi quis ſine. Ad iſtã authẽ.vide Bald.in l.ij.colũ.ij. verſi.nono opp.in quibus res. Vide Inn.in c.innotuit. de elect.& quæ requiranť ad hoc vt procedat diſpoſitio huius authẽ.vide do.Franciſ.Cur. in l.neq; profeſsio. j.de teſta.& vide Alex.conſi.pe.col. j.vol.v.& Bar.conſi.lxx.& Alex.cõſil.xciiij.col.iij.volu.j.

h ¶ Legitimis. Vide Bal.in auť.pręterea.ſ.eo.

¶ Cuidam. Iſta lex hodie manet incorrecta, vt in authen. qui.mo.na.effi.ſui. §.de nepotibus. vide tamen ibi gloſſ. & Dy.in tracta.de ſucceſ.ab inteſt.& plenius per Matheſi.in ſuo tracta.

i ✠ P. P A V. P. ¶ Cuidã. De materia huius ſingularis legis, vide latè Alex.cõſi.ccccxlj.vbi etiã ponit qđ in nepote & filio deportato & hæretico: & ibi etiam dicit quòd frater ſpurius poteſt ſuccedere fratri: etiam ex diſpoſitione patris. Et ibi etiam ad finem ponit quòd tales naturales & ſpurij non poſsint præſcribere. Nunquid autem iſta lex dicens nepotẽ legitimum ex filio naturali poſſe inſtitui, habeat locum in nepote ex filio ſpurio, vide Bar.concludentem ꝙ ſic, in cõſi.cxv.& ꝙ non ſuccedãt ab inteſtato nepotes legitimi ex filio ſpurio, etiam matri, vide Alex.conſil.clxxiiij.volu.v. Item an auus mortuo filio naturali, ſi deſpõſet concubinã legitimentur quo ad ipſum auũ nepotes prius nati ex filio. vide not. Alex.in l.Gallus.§.ſi eius.col.vlt.de lib.& poſthu.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

hære.de reg.iu.l.quãdiu.& cõia de ſuc.l.antequã.
Sed ſucceſsio datiua,vt ita loquar,põt concurrere
cũ teſtamẽtaria:nam prętor dat bonorũ poſ.ſecũ-
dũ tabu.pendete conditione inſtitutionis,vt l.ij.
§.ſi ſub conditione.ff.de bo.poſ.ſecundùm tabu.
5 ¶ †Quæro quando aliquis ex teſtamentarijs,vel
a legitimis remouetur,[a] vel excuſatur,vtrũ ſit loc⁹
datiuo,vel ſequẽti legitimo.Gl.diſtinguit ſic:aut
remouetur morte:aut remouet̃ tãquã ſuſpectus.
b dic vt in gl.¶ Quæro quæ eſt ratio[b] huius gl.quæ
circa ſi.ſui dicit ꝙ quando excuſatur vel remoue-
tur vt ſuſpectus,remanent reliquię.Dicit glo.ſe-
cus quando decidit.vide glo.Iſtam rationem com
muniter tenent omnes doc.& Dy.ſequitur in l.ſi
quis ſub conditione.ff.eo.Quæ ratio mihi nõ pla
cet:qa nihil eſt dicere:quæ em reliquię remanent,
ſi aliquis eſt remotus,vel excuſatus,cùm omnino
ſecundũ cõmunẽ cõſenſum deſinat eſſe tutor:nõ
video.Ratio ergo eſt iſta,quando aliquis remouet̃
iudice hoc agente vel cogitante principaliter vt
eum remoueat.ſuccedet datiuus:quia iudex vide
tur eum remouere,vt alium ipſe det,ſed quãdo re
mouetur morte[c] vel alio caſu,iudice hoc non agẽ-
te,vel cogitante vt eum remoueret,ſuccedit legi-
timus.Illud dicit tex.in l.ſi quis ſub conditiõe.ff.
6 eodem.Et ſimile obſeruant Canoniſtæ,†quando
eccleſia vacat in curia,non ſuccedit in collatione
Epiſcopus qui eſt legitimus,ſed remanet apud Pa
pam:quia vacabat in curia,ſed quando aliter va-
cat,ſuccedit Epiſcopus. Venio ad gloſſ.nouam.
7 ¶ †Quærit gl.quare tutor à iudice non poteſt da
ri ſub conditione à teſtatore ſic.Glo.ponit plures
rationes.Iſta eſt vera:quia quãdo teſtator dat ſub
conditione,remanet iudex qui poteſt prouide-
re pupillo conditione pendente.Sed ſi iudex da-
ret ſub conditione non eſſet alius qui prouideret.
vnde lex vult quod ipſe iudex prouideat inconti
nenti.¶ Secundo format gloſ.vnam quæſtionem
ex qua reſultat indiſſolubile.Tutor eſt datus filio
in teſtamento,vtrum facto inuentario ante aditã
hęreditatem poſsit adminiſtrare?Et oſtenditur ꝙ
non:quia videtur perplexitas,vt in glo.Gloſ.dat
duo remedia cõtra hanc perplexitatem.Dic vt in
8 ea.Veritas eſt iſta:†quia exiſtentia ſui hæredis cõ
firmat teſtamentum,quantum ad dationem tute-
lę:ideo quia pupillo eſt vtile quod habeat tutorẽ:
& dixi tibi in l.j.§.ſi vt ſe ab hæred.abſti.¶ Quæ-
rit gloſſ.an tutor datus in teſtamento ſi confirme
tur dicatur teſtamentarius vel datiuus,& an datus
in teſtamẽto minus perfecto valeat inter liberos?
dicam j.tit.j.l.ij.

a ¶ Remouet̃. Et vide plenè in l.ſi ſub cõditione.ff.eo.
b ¶ Eſt rõ. Sed Bald. hic tenet cõtra bar.
c ¶ Morte. Vide Ange.conſil.xcvij.
d ¶ Reuocat̃. Adde qđ no.in l.ſi hęreditas.§.in tutelis.ff.eo.& ĩ l.ſi.ff.eo.
e ¶ Scđò q̃ro. Adde Gul.Bal.ĩ ru.ff.de eo ꝑ quẽ fa.erit.& adde gl.et Bal.ĩ l.ij.ff.de teſ.tut.Alex.& vide tu Ale.ĩ cõſi.cxl.col.ij.in j.vo.vbi dicit opi. Bart. hic cõem. Stra.
f ¶ Naturalibus. Et hãc l.not.Bal.ĩ l.ſi.in prin.§.fami.her.
g ¶ Ad auũculos. Adde Bart.in l.j.ff.eo.& in l.ſi.in ſi.j.eo.
h ¶ De ſidu.tute. Adde Bart.in l.iij.§.ſi parens.ff.eo.

LEX II.

ETſi à patre. In his quę eodem tempore
1 confirmantur ſi poſſunt ſimul cõcurre
2 re cõpoſitionis ordo nõ inſpicit̃.Tene
menti hãc legem perpetuo:quia hoc anno habui
de facto.¶ Oppo.faciendo ſecundùm procurato-
d rem reuocatur[d] primus,vt l.ſi quis cum procur.§.
ſi.de procu.Solue vt in glo.hic nota.licet diuerſo
tẽpore dentur:eodẽ tamẽ tẽpore cõfirmantur,ibi
ſtatim cùm datur,recipit ſuã cõfirmationẽ.quod
facit ad q.de duobus ſtatutis contrarijs in eodem
volumine repertis,eodem tempore confirmatis.
De quo hic per Cyn.& ego in l.omnes populi.de
iuſti.& iure.

LEX III.

SI tutores. Licet vnus ex pupillis ad
ętatem adultam peruene-
rit,alterius tutela non finitur.h.d.

De confirmando tutore. Rubri.

LEX I.

TEſtamento. Tutor dat⁹ à matre non habet neceſſe ſe excuſare,niſi confirmetur.h.d.

SVMMARIVM.

1 ☞Diſpoſitio huius legis ꝙ non corrigatur per §.ex imperfecto.in l.hac
conſultiſsima.
2 Tutor teſtamentarius confirmatus,an ſit datiuus,vel teſtamentarius.

LEX II.

NEque per epiſtolam. Tutor non po
teſt dari à pa-
tre in voluntate imperfecta:ſed datus debet legitime cõ
1 firmari.h.d.¶ In hac lege veniunt quęrenda duo. †Pri-
mò an hæc lex ſit correcta per l.hac conſultiſsima.§.ex
imperfecto.j.de teſta.Glo.hic videtur velle ꝙ ſic:quam
vide.Idem videtur tenere gl.ſupra tit.j.l.j.in gl.noua.quam vide.Gl.etiã
tangit in d.§.ex imperfecto.& ff.eo.l.qui à patre.Iſtam opi.teneo ꝙ non
valeat datio:quia priuilegium datum filijs non debet retorqueri in alte-
rius præiudiciũ,vt l.iuberi.de admini.tuto.Sed ſi teſtamentum eſſet nul-
lum,non valeret tutoris datio.Hoc verum,niſi teſtamẽtum eſſet nullum
ex cauſa præteritionis:quia tunc indubitanter valeret datio tutelæ,per
auč.ex cauſa.de lib.præte.& in corpore vnde ſumitur.vbi expreſsè dici-
2 tur.¶ †Secundò quæro,[e] an ille vel iſte ſic confirmatus tutor ſit datiuus
e vel teſtamentarius.Gloſſa dicit eum datiuum:& ſecundùm hoc dicit le-
gitimum præferendum,vide glo.Dy.ponit iſtam quæſtionem in l.ij.ff.e.
Et dicit eum eſſe datiuum,ſed habere vires teſtamentarij.Marti.Silima-
nus diſputauit iſtam quæſtionem:& determinauit eum eſſe teſtamenta-
rium.& præferendum legitimo & datiuo. Et ratio magis vera quã facit,
fuit ex ordine titulorum:quia primò Imperator ſeu Iuriſconſultus præ-
mittit de teſtamentaria tutela:& poſtea de confirmando tutore qui præ-
cedit legitimos,poſtea de legitimis tutoribus,qui præcedunt datiuum:&
poſtea de datiuo.

LEX III.

SI vt proponis. Antequã tutor inutiliter datus con
firmetur,ſi alius detur à iudice valet
hoc dicit.

f NAturalibus. [f] Pater non poteſt dare tutorem filijs
naturalibus,ſed datus à iudice confir-
mabitur.h.d.

De legitima tutela Rubrica.

LEX I.

g ADauunculos. [g] Ad euidentiam huius tituli, de
bes ſic ſcire ꝙ tutela legitima de-
fertur per eum modum per quem defertur hæreditas. Poſtea
ſciatis ꝙ de iure agnati præferebantur cognatis in hæreditate:
ita etiam erat in tutela.Iſta lex eſt hodie correcta:quia hæreditas hodie pa
riter defertur agnatis & cognatis:ita tutela pariter:ideo omnes admittun
tur exiſtentes in eodem gradu.& vide auč.ſicut.

LEX III.

COnſtitutione. Hic facit mentionem de quadã
lege antiqua, quam non habe-
mus.Nam quædam lex erat quæ dicebat ꝙ deferebatur agna
tis,& alijs,ſed tutela fœminarum alijs.

SVMMARIVM.

1 ☞Frater emancipatus tutor fratris legitimi in poteſtate retenti eſt legi-
timus,ſed frater in poteſtate tutor fratris emancipati eſt fiduciarius.
2 Tutela legitima quotuplex.

FRater. Hæc bona lex breuiter dicit. Sicut frater eman
cipatus ad hęreditatem fratris vocatur:ita ad tu
telam legitimam.h.d.¶ Aduerte:quia facit multùm ſcire de
h materia tutelæ legitimæ.¶ Oppo. Inſtitu.de ſidu.tute.[h] per
1 totum titu.vbi appellatur tutor fiduciarius non legitimus.Solu.gloſ.†ꝙ
frater emancipatus eſt legitimus tutor fratris in poteſtate retenti,vt hic.
Sed frater in poteſtate retentus erit fiduciarius tutor fratris emancipati,
vt l.contra.& vide gloſſ.ſed quæ eſt ratio diuerſitatis.Gloſſ.non reddit,
2 quinimo non poteſt reddi:& ideo non eſt bona ſolutio.¶ †Aduerte ergo
quædam eſt tutela legitima ex verbis,& ex mẽte legis xij.tab. vt illa quæ
defertur inter agnatos:& de hac loquitur tit.de legi.agna.ſucceſ.Inſtitu.
Quædam eſt tutela ex mente legis xij.tab.non verbis,vt illa quæ defer-
tur patrono:nam de tutela nihil in lege xij.tabu.erat cautum,ſed de hęre-
ditate ſic.Sed de mente legis eſt quòd deferatur tutela ſecundùm quod de
fertur hæreditas:ergo &c.Et de hac loquitur titul. Inſtitu.de legi.patro
tute.Quædam eſt tutela legitima quæ non eſt ex mente,nec ex verbis le
gis xij.tabu.ſed ex extenſione propter identitatem rationis,vt tutela pa-
rentum,de qua loquitur titu.Inſtitu.de legi.paren.tute. Nam per legem
duodecim tabu.non fuit dictum,neque de tutela,neque de hæreditate
quòd pater filio ſuccedat.Vnde mens ſua non fuit de eo quod non cogi-
tauit,neque directo,neque per conſequentiam,ſed quia per ſenatuſcon-
ſultum Tertullianum inducitur ꝙ pater ſuccedebat filio:ideo patri defer
tur tutela legitima ex ſenatuſcõſulto,nõ ex lege xij.tab.ſed ex rõne eius
extẽſa per Iuriſconſultum.Ita loquitur ff.eo.l.j.ij.& iij.quæ ponũt iſtos
tres modos.Quædam eſt tutela quæ nõ defertur ratione ſucceſsiõis legi-
timæ,

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶Perfectę. Sed qd
ſi ſtatutum dicat
quòd ad tutelã nõ
admittatur minor
annorum xxv. &
aliud ſtatutum di-
cat quòd legitima
ætas xviij. annorũ
an minor xxv. po-
terit eſſe tutor: vi-
de Bal.cõſi.c.ij.lib.
b ¶Procuratoris. Vi
de C.qui.pet.tuto.
& ĩ l.ſi plures. aliàs
ſi procurator. in j.
col. de condi.inſer.
& vide in l. deniq;.
§.ſi tutor.ff.mand.
c ¶Ego ĩtelligo. Cõ
trarium tenet Bar-
to.in l.ij. circa prin
cip.ff.eo.& intelli-
ge vt no. Bart.in l.
quid ergo. §.j.ff.de
his qui no.infa. Et
vide gl. quæ ponit
hic, cui applicetur
hæreditas excluſa
matre, quam not.
Bald.in l.ij.ſ. ſi ad
uer.ven. & vide ad
iſtam glo. Bal. qui
eã not. ſequitur cũ
limitatione in l.p̃-
cibus. C. de impu.
& aliis ſubſti.et iſtã
gl.not. Bal. pro ſin
gulari.

P. P A V. P.

d ¶Putarẽ. Idẽ tenet
Ang.cõſil.cij. inci-
pien. in Dei noĩe.
iſta quæſtio habe-
ret principaliter duo
pũcta. Licet cõtra-
riũ teneat idẽmet
cõ.xx.inci.xxxvij.
inci. quidam puer.
Adde quæ dicit
Bar. latè in l.ij.ff.q
pet.tuto.vel curat.
d ¶Adde an dicta
Bart.hic ſint vera,
Archi.conſ.cxviij.
Pet. de Anc.conſi.
ciiij. Bald. conſilio
xcij.j.lib.
e ¶Hic duas. Per Spe.
in tit.de tut.§.ge-
neraliter. ver. item
autem nota.
f ¶Orignis. Vide
Bal.in d.l.pupillo.
& Barto.in l.ij.j.de
excu.tuto.

timæ, ſed ꝓpter confidentium perſonam, quam
habet lex: vt ꝙ frater erat tutor fratris emacipati,
antequã eſſet facta lex, quę vocat eos inuicem ad
ſucceſsionem. & iſta vocaſ fiduciaria tutela, quæ
datur propter fiduciam quam habet de perſona:
non reſpectu ſucceſsionis. Ita loquitur titu. Inſti
tu.de fidu.tute. Sed poſtquã fuit facta, lex quæ vo
cat eos inuicẽ ad ſucceſsionẽ illa eadẽ tutela olim
dicebaſ fiduciaria hodie dicitur legitima, per hãc
legem. Eodem modo dico de tutela, quę defertur
cognatis. vt illa dicatur legitima per auſ. de here.
ab inteſta.§.ex his.poſita in l.j.ſ.eo.&c.

NEmo neque. Qui non eſt
pfectæ[a] ætatis, nõ põt alterius tutor eſſe, ſeu cura
tor exiſtere.h.d. Vide gl. ſup verbo,
teneri. & vtrũ minor accipiendo dotem poſsit ob
ligare bona ſua ſine decreto iudicis. Glo. tangit in
ſimili in l.item quia.ff.de pactis & ibi per Guliel.
Ego pleniſsimè dico, ĩ repetit. quam feci de l.ſi cõ
ſtante.ff.ſol.matri. vide ibi &c.

Qui pet. tuto. uel curatores. Rubric.

¶Viſo ſ. de tutela teſtamentaria, & legitima vidẽ
dum eſt de datiua, verùm quia videndũ eſt primò
qui petãt: poſtea vbi: tertiò quis petatur: ideo prę
mittit qui petant tutores vel curatores.

LEX I.

ADmone adoleſcentẽ. Matres, & liberti, & amitæ, & etiã
creditores, poſſunt pupillis poſtulare
tutores. hoc dicit totus iſte titulus.

SVMMARIVM.

1 ☞Mater petit tutorem per procuratorem.
2 Caſus eueniens in perſona procuratoris, excuſat
dominum.

CVm à matribus. Caſus
perueniens in perſona eius qui miſſus
eſt ad tutores petẽdos, excuſat matrẽ.
1 h.d.hic no.caſus. ¶No. † ꝙ mater põt petere tuto
2 rẽ filio p procuratorem. ¶No. † ꝙ caſus eueniens
b in perſona ꝓcuratoris[b] excuſat dominũ. Dixi tibi
in l.præſes.ff.de appel. & allegaui tibi iſtam l. &
dic vt tibi dixi.&c.

NEpotibus. Vide gl.fin. quã
nota. Videte do
c mini. Ego intelligo[c] iſtam legem, ſi
huic non poteſt imputari negligentia:
nam ſi mater fuit negligens per annum, ita quòd
certum erat, eam à ſucceſsione excluſam: ſi alius
coniunctus fuerit negligens per alium annum: pu
d tarem[d] eum à ſucceſsione excludi. argumen. j. de
legiti.hæredi.l.ſciant coniuncta l.ſi.qui admit.ad
bo.poſſeſsio.poſ.

Vbi pe. tuto. uel curatores. Rub.

SVMMARIVM.

1 ☞Domiciliũ quando poſsit pupillus cõſtituere.
2 Domicilium duobus modis conſtituitur.
3 Quando pupillus habet facultates in duob⁹ locis
iudex vniuſcuiuſq; loci dabit tutorem.
4 Iudex originis quomodo det tutorem, qui præſit
bonis quæ non ſunt in ſuo territorio.

LEX VNICA.

MAgiſtratus. Vbi qs ſortiſ
domicilium ratione originis, vel
maioris partis bonorũ, ibi põt ei
tutor conſtitui. hoc dicit hęc lex
notabilis valde. Inquãtum dicit
de iudice loci originis, non habet dubium: inquã-
tũ dicit de iudice loci, vbi habet facultates, eſt du-
bium. nam iudex non poteſt dare tutorẽ: niſi ei q
habet domiciliũ in loco ſuæ iuriſdictiõis, vt l.j.in
1 ſi.de tut.& cu.da.ab his. † Sed pupill⁹ vr̃ ꝙ nõ poſ
ſit habere domiciliũ: nã paternũ domiciliũ cõſtitu
tũ nõ habet, vt l.aſſumptio.circa ſi.ff.ad municip.
Ipſemet nõ põt cõſtituere ſine tutore: qa non põt
ſe obligare: ergo videſ ꝙ ei non poſsit dari tutor.
2 † Sol. domiciliũ põt cõſtitui duobus modis. Vno
modo volũtate: & hoc mõ nõ põt cõſtituere pupil
lus: qa tũc cõtinet obligationem. Alio mõ re ipſa,
ſtãdo in loco vbi habet maiorẽ partem fortunarũ
ſuarum: hoc mõ põt pupillus ſine tutore. Et hic eſt
caſus notabilis in hac lege. Ratio põt eſſe: qa obli-
gationes quæ re ipſa cõtrahunſ cadunt in pupillo,
ſicut in maiore, vt l.operis.de ope.no.nun.de neg.
e geſt.l.iij.§.& ſi furioſi. ¶Gl. quærit hic duas[e] qõ-
3 nes primò † qd ſi habet facultates in diuerſis locis.
Dicit gl. iudex cuiuſq; loci dabit, vt l.pupillo.ff.
4 de tut.& cur.da.ab his. ¶ † Quęro vtrũ iudex ori-
f ginis[f] poſsit dare tutorẽ, q præſit bonis, q̃ nõ ſunt
in territorio ſuo. Azo ꝙ ſic. Hug. contra. vt hic ha
bes in glo. quã vide. Dy. ponit iſtam quæſtionem
in l.j.de tu.& cu.da.ab his. Cyn. ponit hic: & facit
vnã longam filateriã. Glo. in l.nõ ſolũ.§.& qui in
teſtamẽto.de excu.tu. videſ tenere opi. Hug. opi.
Azo. eſt verior. Cũ enim tutor detur pſonæ ille
qui habet iuriſdictionẽ in perſonã põt dare tuto-
rem, cuius iuriſdictio ſe extendit ad omnes facul-
tates, vt d.l.j.in ſi.de tu.& cura.da.ab his. arg. ad
hoc in l.ſi fideicommiſſum.§.tractatum.de iudic.
Hoc etiã probatur per hanc legem, ſi bene aduer-
tatur. Non obſt. l.pupillo.de tu.& cura.da.ab his.
quia fateor ꝙ poteſt dare tutorem de bonis quæ
ſunt in territorio ſuo: quia cum ſit certè vniuerſi-
tatis bonorũ, & alius dabit quo ad bona quæ ſunt
in territorio alio. Sed ſi vnus & idem vellet dare
omnibus bonis poſſet. Et eodẽ modo reſpondeo
ad l.iuriſperitos.§.cũ oriundus.de excu.tu. Et pro
prædicta determinatione allegat Dy. l.magis pu-
to.§.illud.ff.de rebus eo.

g *De tutoribus[g] uel curatoribus illuſtrium perſonarum. Rubrica.*

LEX I.

ILluſtribus. Breuiter dicit: Il-
luſtribus daſ tutor vel curator, in
vrbe per pręfectum & prętorẽ, &
decẽ viros ſenatores, & eis decre-
to prętoris cõcediſ adminiſtrator
in prouinciis verò nominantur à curialibus. hoc
dicit in ſumma.

LEX II.

GEnerali. Hic prohibet Impe-
rator ne ille qui eſt cu
rialis vel obligatus curię poſsit eſſe tu-
tor illuſtrarum perſonarũ. & hoc vult.
Non habetis hic alia &c.

Qui dare tutores uel curatores, & qui dari poſſunt. Rubrica.

LEX I.

CVm tibi. Ei de cuius ſtatu du
bitatur, poteſt da-
ri tutor, vel curator lite pendente. hoc
dicit.

LEX II.

MAritus. Maritus non po-
h teſt eſſe curator[h]
vel tutor vxoris. h.d. ¶Quęrit gl. q̃
eſt ratio, Rñdeo: qa ſi malè gereret
ꝓpter affectionẽ, vxor ei remitte-
ret. Ita dicit gl. hic, quę eſt ratio quod põt eſſe ꝓ-
curator, & non curator, vt l.maritus.ſ.de procura
to, Reſpõdeo: quia curator habet maiorem potę-

P. P A V. P.

g ¶De tutoribus. Vi
de de iſtis curatori
bus q̃ ſcripſi in Ber
tach. ĩ ver. curator
regi. vbi habes de
qualitatib⁹ quas ha
bere debent, & cũ
licet aliis tutoribus
non teneanſ pſtare
alimẽta & vict⁹ de
bonis pupilli, niſi
vt ſcripſi. Et an poſ
ſit dari tutor regi
vel principi, & fini
ta tutela ſit poſtea
curator, vide Com.
in repe.c.grãdi. in
pe.& vl.co.de ſup.
negl.præla.in vj.

P. P A V. P.

h ¶Curator. Vide ſu
per hoc an poſsit
eſſe tutor ad litẽ, in
reperto. in ver. ma
ritus.
h ¶Curator. Adđ ꝙ
licet marit⁹ nõ poſ
ſit eſſe curator gña
lis vxoris: põt tñ
eẽ curator ad lites,
ſecũdũ Bal.& Sali.
in l.j.ſ.de procu.al
leg.Odoſ.hic, & di
xi in l.marit⁹.ſ.de
ꝓcu.& no.Bart.in
l.ſi quis cũ procura
torio.§.ſi.ff.de ꝓ-
cu.& Bal.hic: & in
l.j.in ſi.de exc.tut.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſtatem quam procurator.Pręterea procurator vel conſtituit̃ à maiore,& ſic ab habente plenū intellectū,vel cōſtituit̃ à minore:& cōſtituit̃ cū authoritate tutoris vel curatoris vt l.neq;.ſ.de procu.

Militiæ. Qui militia occupatur, non poteſt eſſe tutor, ſeu curator.hoc dicit.

Neque à præſide. Non pōt qs dare tutorem eum qui ſuæ iuriſdictioni nō ſubeſt.h.d.No.hanc legē ꝙ oportet ꝙ ille qui datur tutor,& cui dat̃ ſit de iuriſdictione dantis,ratione originis vel domicilij. Caſus eſt in l.j.de tuto.& cura.da.ab his.Dixi tibi in l.vnica.ſ.titu.ij.

Quod dicis. Matre negligēte alij coniūcti poſſunt tutores petere.h.d.¶No. hāc l.& tene mēti.quā faciam te notare in authē.matri & auię.quam habebimus j.ti.proxi.

In ſeruili. Seruus nō poteſt dari tutor neq; curator.hoc dicit.

Creditorem. Creditor nō pōt dari tutor debitori.h.d.Super hāc l.habes authē.minoris.quam legā tibi in ſequenti lectu.

SVMMARIVM.

1 ☞Debitor vel creditor prohibetur à tutela.
2 Filius debitor vel creditor patris pōt eſſe curator furioſi.
3 Frater an poſsit eſſe tutor fratris,cui⁹ eſt debitor.
4 Inter fratres multoties eſt inuidia magna.
5 Creditor vel debitor in modica quantitate nō prohibetur à tutela.
6 Quę dicatur magna vel parua quantitas.
7 Poſsidens res minoris non poteſt eſſe tutor.
8 Diſpoſitio huius aut̃.habet locū qñ eſt contētio inter pupillum & tutorem ſuper iure reali.
9 Habens res communes cum pupillo quando poſſit eſſe eius tutor.
10 Debitor naturaliter,quando poſsit eſſe curator.
11 Diſpoſitio huius aut̃.an habeat locum in omni tutela etiam teſtamentaria.
12 Voluntas teſtatoris tollit omnem ſuſpicionē fraudis.
13 Creditor pupilli ex teſtamento in quo eſt datus tutor poteſt eſſe tutor.
14 Creditor ſi vult amittere debitum,an poſsit eſſe tutor.
15 Debitor ex tutela,vel qui paratus eſt ſoluere debitum,an poſsit eſſe tutor.
16 Creditor ſub conditione vel annuatim an poſsit eſſe tutor.
17 Si creditor vel debitor prohibet̃ eſſe tutor:an tūc ſit locus datiuo,vel debeat deueniri ad legitimū.

✱ P.PAV.P.

a ¶Minoris.Diſpoſitio hui⁹ aut̃.nō habet locū in curatore q dat̃ hæreditati iacēti,ſcd̃m Ro.ſin gu.cxxxij.ꝑ tex.in l. debitor.ff.de ne. geſt.Itē de materia hui⁹ aut̃.vide Bart. cō.cxliij.Itē inquātū ſolet allegari gl. in iſta aut̃.ꝙ de ſtricta ſignificatione &c.vide Ale.multa allegātē cōſ.xx.iiij.in vl.col.ī ij.vo. & cōſi.ccxl.ī prin. & in fi.vbi dicit ſolū ꝓcedere,vbi eſt eadē rō.vide Ale.ī l. filiusfamiliàs.§. diui.in pe.char.col. pe.circa fi.de leg.j. Itē ꝙ nō habeat locū in curatore ad litē,vide Sal.hic ī fi. Pro quo vide qđ dicit hic Bar.no.ī l.ij. §.cōtrariū.ff.de cura.bonis dando.& ibidem Ange.

b ¶Debitor vel creditor hęreditari⁹.An ꝓhib t⁹ ſit eſſe curator hæreditari⁹. Dic ꝙ nō.Text.eſt ſing.in l.debitor.ī prin.ff.de ne.geſt. ibi nō tñ erat creditor,ſed ex cōtractu ꝓcedēti īter viuos. & vide text.in l.ij. ff.de cur.bo.dan.

c ¶Opp.in aut̃.Adde Bal.poſt Gul.in d.l.cūm in eo.ff.de pac.& ibi qd in filio naturali & ſpurio.

Minoris. ᵃPrimò ponit vnū dictū trimēbre in curatore cōſtituendo.Secūdò in iā cōſtituto. Tertiò illud dictū declarat,& imponit pœnā.Quartò ponit aliud dictū,ſeu ſtatutum,& pœnā imponit.Quintò prædicta extēdit.Secūda ibi,nā & ante.Tertia ibi,hic aūt.Quarta ibi,ſed & ſi actionis ceſsionē.Quinta ibi,in his habentibus. Summariū nō do vobis:qa in iſta aut̃.eſt summa-
1 riū bñ quatuor colūnarū.¶†No.ꝙ debitor vel cre-
b ditor[b] prohibetur à tutela vel cura.¶Opp.in au-
c thē.[c]vt ſine prohi.ma.debi.& cred.in prin.poſita j.titu.j.authen.ad hæc.Sol.eſt ſpeciale in matre & auia.Ita dicit gl.tua.Iuxta iſtud antequā intrem⁹ glo.quæro quid in auo & patre.Gloſ.dicit idem,
2 vt in d.auth.ad hęc.j.tit.j.& videbitis.¶†Quæro,quid in filio:cū poſſit filius dari curator patri furioſo,vt l.is.de tuto.& cura.datis ab his.videtur quòd prohibeatur:quia non reperitur iure expreſſum:ergo &c.Pręterea non videtur eadem ratio: quia maior eſt amor aſcendentis ad deſcendentem quàm econtra,vt l.iſti quidem.quod me.cau.Cōtrarium determinat Gul.de Cu.l.cum in eo.ff.de pac.Nam cū ſpes ſit ꝙ bona patris deueniāt in filiū ſecundùm votū patris,vt l.ſcripto.ff.vnde lib. vr̃ quaſi adminiſtrator propriorū bonorū.Ad qđ facit de lib.& poſth.l.in ſuis.j.pro hære.l.nihil.& quod ibi no.propter qđ ceſſat omnis ratio ſuſpicionis:ideo propter debitum vel creditum nō re-
3 mouebitur.¶†Secūdò:quęro,quid in fratre.Videt̃ idē qđ in matre & auia:quia ad ſucceſsionē pariter admittunt̃,vt j.ad Tertul.auth.defuncto.Et ergo eadem ratione ad tutelam.Cōtrarium determinat idem do.Gul.in dicta l.cūm in eo.Primò ꝑ rationem,quia non eſt tantus amor inter fratres, ſicut† inter aſcendentes & deſcendentes,imò inter eos eſt multoties inuidia magna:vt l.cū oportet.§.j.de bo.quę libe.& ea.l.§.ſin autē res.& l.cū pater.§.euictis.de lega.ij.j.de col.l.illud.§.fi.Pro hoc inducit ipſe tex.in l.iij.circa prin.ff.de le.ꝓſtā. contra tabu.bono.poſ.quæ l.facit optimè.Modò
5 intro glo.per ordinem.¶†Quęro primò[d] quid ſi
d eſt creditor in modica quātitate.Dicit glo.ꝙ non prohibetur eſſe tutor:arg.ff.de excu.tut.l.non tā tùm,in prin.de ven.inſpi.l.j.in fine cum ſimil.
6 ¶†Sed quæro quæ dicatur quātitas parua vel magna.Glo.non dicit hic,ſed in corpore vnde ſumitur,dicit hoc relinqui arbitrio iudicātis.Simile vidiſtis in authen.niſi breuiores.j.de ſen.ex breuic. reci.& l.ſed & ſi ſuſceperit.§.j.de iudic.& de iure dotium.l.quęro.& facit ff.de dolo.l.ſi oleum.§.ſi. cum l.ſe.Et iſta teneatis mēti:quia ex his facio magnum fundamentum ad ſequentia,vt j.videbitis.
7 ¶†Item quæro quid ſi aliquis poſsideat rem minoris.Videtur quòd non prohibetur: quia nō eſt debitor vel creditor,vt inſti.de actio.§.j.Contrarium determinat glo.per hunc tex.ibi,antiqui res
8 minoris.Ex† quo colligitur ꝙ quando eſt contētio ſuper iure reali inter tutorem & pupillum,habet locum iſta authen.& ita communiter tenetur.
9 ¶†Quęrit gl.quid ſi habet res cōmunes[e] cū mi-
e nore.non videtur prohiberi,vt j.de excu.tu.l.qđ res.Glo.tua determinat contra,per hanc authen. Sed glo.in d.l.quod res.tenet contra iſtam.Doct. communiter approbant iſtam gl.quia ex communione oritur quidam quaſi contractus producens obligationem & actionem cōmuni diuidundo.& ſic poteſt dici debitor & creditor.¶Aduertatis rogo vos:dicerē ſic.Quædam eſt cōmunio in cōtrouerſia:quia vnus aſſerit,alter negat communionē: & tunc non poteſt eſſe tutor per hanc authē.Nam habent locum omnes rationes quæ ſiunt in corpore,ſcilicet timor ne ſubtrahantur inſtrumenta:& quia hoſtis eſt minoris.¶Quandoq; eſt communio ſine controuerſia.& hic aduerte.Quādoq; eſt cōmunio tanta ꝙ inuicem ſunt imputationes,& reputationes magnę,vt ſi habēt hæreditatem,vel maiorem partem bonorum cōmunem:tunc idem ꝙ prohibeatur à tutela & cura,per hanc aut̃.Quādoq; habet communem vnum fundum tantùm: tunc dico ꝙ nō prohibetur eſſe tutor vel curator, licet enim ex cōmunione oriatur quidam quaſi cōtractus:dico quòd iſta obligatio eſt modicę quantitatis.licet fund⁹ eſt magnus.Teneor enim diuidere tecum:iſtud eſt modicū,quod patet : quia ex tempore præſumitur communio,vt no.in l.pe.ſ. cōmuni diuid.& ibi dixi vobis.quod apparet ad oculum:quia iſtud teneri tecū eſt diuidere quādo communio non eſt in controuerſia modicam æſtimationem reciperet,poſſent tamē eſſe tot debita inuicem occaſione communionis illius fundi,propter expēſas & fructus,& propter alia:quod tunc dicerem aliud inſpiciendum,per arbitrium iudicis,vtrum dicta communio inducat magnū debitum,vel modicū,vt ſ.dixi:quia in modico debito
10 non habet locum iſta authen.¶†Quæro quid ſi eſt debitum naturaliter tātùm inter eos.Videtur prohiberi:quia naturale debitum inducit compenſationem,vt l.etiam.de compē.Et quia poteſt deduci,vt l.at qui natura.de nego.geſtis.& impedit donationes,

d ¶Quæro primò. Adde Bald.in l.cū in eo.ff.de pact.vide tñ Bal.hic.

e ¶Res communes. Per Bal.hic in fine Alex.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

lib. 5

donationes,vt l.hoc iure.§.pe.ff.de don.ſed cõtra
quod non habet locũ iſta auṫ.qa nõ dicit̃ propriè
creditor.ff.de verb.ſig.l.creditor.& hoc tenet gl.
nec deducere poterit,vt ff.de pet.hęre.l.ſi qd poſ
ſeſſor.§.ſed & ſi.facit de admi.tuto.l.ſi.Doc.qdã
determinant cõtra.Nã poſsibile erit debitũ natu-
rale ſolui,& ſic impediret̃ repetitio,& iduceret̃ cõ
penſatio.d.l.etiã.vnde ſubeſt timor,ne inſtrumẽ
ta ſubtrahant̃.ſicut ĩ ciuili debito.Pro iſtorũ opi.
induco:qa iſta auṫ.eſt fauorabilis ĩducta in fauorẽ
minorũ:ergo eſt extendenda:& ſic extenditur ad
debitũ naturale tãtũ,licet ĩpropriè ſit debitũ. In
cõtrariũ facit:qa debitũ naturale quãtũcunq; ſit
in magna quãtitate,propter illã ſpẽ:qa poterit cõ
tingere q̃ ſoluetur,vel de eo cõpenſatio oppone
tur:dicit̃ paruum debitum:quia pro modica quã-
titate iſta ſpes venderet̃:vnde tanquã ſit debitum
modicum,nõ habet locũ iſta auṫ.qđ ſatis mihi pla
cet.Hoc tamẽ totum puto relinquẽdum arbitrio
a iudicis,vt ſ.dixi.¶ Venio ad ſequen.gl.[a] dicit̃ hic,
prohibetur à cura: quid de tutela? Dicit gl.idẽ qa
eadem ratio eſt, & colligitur ex corpo. vñ ſumit̃.
§.ſed & ſi qs. ibi, ſed cõiungi tutorẽ &c.& in auṫ.
vt ſine prohi.matr.deb.& credi.§.j.& hoc omnes
11 tenẽt.¶ †Quęro,an iſta auṫ.habeat locũ in omni
tutela? Dicũt quidã q̃ nõ habet locũ in teſtamẽ-
taria:qa eius fides eſt electa à teſtatore,vt inſti.de
ſatiſda.tut.§.j.ff.de cura.furio.l.ſi furioſo.in fi.de
epiſ.au.l.de creationib⁹.Gl.determinat cõtra: qa
eadem ratione nõ prohiberet̃ dat⁹ ex inquiſitiõe:
quia eius fides eſt approbata p iudicẽ. Nec obſtat
quod dicitur approbata fides:quia illud verũ quã
tum ad ſatiſdationem:non quantũ ad alia. Et hoc
apparet: quia mater & auia tm̃ excipiuntur: ergo
nulli alteri tutela pmittit̃. Et ita tenet gl.& ĩ cor.
vnde ſumit̃.& l.pater.in prin.ff.de ꝓcu. Idẽ cõſu
luit Dy.& dicit hoc colligi ex text.vnde ſumit̃.§.
& hæc diximus.Sed certè idem text.dicit tantùm
de his qui dantur à lege:nõ autẽ de his qui dantur
in teſtamento.Gul.de cu.in d.l.cũ in eo.ff.de pac.
Cõtrariũ tenet per rationes quas ibi alle.& j.dicã.
b Do.Old.[b] in iſta materia diſtinguit cui⁹ opi.mihi
placet:& ſic cõſulendo reſpõdi. Aut teſtator qui
dedit talẽ tutorẽ ſciebat ipſum eſſe creditorẽ vel
debitorẽ:& tunc poteſt eſſe tutor.& nõ obſtat iſta
auṫ.quia eius fides eſt electa per teſtatorẽ.Proba-
tur per l.tres tutores.§.ſi.de admi.tu.de cõfir.tu.l.
12 in cõfirmando.†Pręterea volũtas teſtatoris tollit
omnẽ ſuſpicionẽ fraudis,vt l.qa autem.in prin.ff.
ſi quis omiſ.cau.teſt.Hoc probat̃ ſ.de interdi.ma.
l.ſi patris & ibi eſt opp.tex.de ri.nup.l.ſi qs tutor.
Pręterea,mater & auia poſſunt eſſe tutrices,nõ ob
ſtãte q̃ ſint creditrices vel debitrices,vt dictũ eſt,
ſed teſtamentarij p̃ferunt̃ matri & auię:qa lex ma
gis cõfidit de eis:vt in auṫ.matri & auię.j.ti.j.ergo
&c.Iſtę ſunt rationes Gul.quantũ eſt in iſto mẽ-
bro.Nec obſtat qđ gl.dicit q̃ eadẽ ratione poſſet
etiã eſſe datus ex inquiſitione:qa credo q̃ ſi iudex
de hoc inquiſierit,an eſſet debitor vel creditor,q̃
valeret datio:qa an ſit tale debitũ qđ eum à tutela
remoueat ſtat ĩ arbitrio iudicis:ſcđm qđ dictũ eſt
etiã ſcđm opi.gl.Si verò teſtator ignorauit ipſum
eſſe creditorẽ vel debitorẽ:tũc eſt vera opi.glo.qa
nõ põt videri approbaſſe fidẽ eius,quã talẽ igno-
rabat.ar.l.mater.ff.de inoff.teſt.& hãc puto verã.
Facit j.de re mi.l.ſicut certi.& l.ſi cũ vel in vtero.
13 & ff.de teſt.tut.l.ſi qs ita.§.pe.¶ †Ex prędictis ap
paret q̃ ſi aliqs eſt creditor pupilli,ex teſtamento,
in quo datus eſt tutor:puta quia aliquid eſt ſibi re
lictũ q̃ propter hoc nõ prohibet̃ à tutela vel cura.
Ita intelligo iſtam materiam. ¶ Venio ad aliã gl.
14 dicit̃ hic à quo omnino prohibetur.¶ †Quęro an
c ipſo iure non poſsit eſſe tutor,[c] an verò poſsit eſſe
ſi vult amittere debitũ.Glo.hic ponit opi.quã vi-
de.De hoc fuerunt opi.inter Azo.& Hugo.quas
recitat glo.in l.propter litem.ff.de excu.tuto.l.pa
ter.in prin.ff.de procu.gl.firmat opi.Hug.ſ.q̃ nõ
poſsit eſſe tutor,perdendo debitũ.domi.Richard.
diſputauit iſtam q.& determinauit ſcđm quod vi
detur determinare iſta gl.videlicet aut conſtat ab
initio q̃ ſit debitor vel creditor:& ipſo iure remo
uetur. Aut non cõſtat:& tunc admittit̃ ad tutelã,
ſed perdit debitũ. Et hoc probatur ex corpore vñ
ſumit̃ iſta auṫ.ibi,ſi verò tacuerit &c.vbi dicit q̃
debitum perdit.& nullam aliã pœnã imponit,ſed
interpretatione legũ pœnæ ſunt molliendę.vt l.ſi
p̃ſes.& l.interpretatiõe.ff.de pœnis.ergo &c.Prę
terea in ipſo pũcto quo tacet,perdit debitũ:ergo
tanquam nõ creditor poteſt eſſe tutor.Ita dicebat
ipſe.qđ ſatis placet.Venio ad aliam gl.¶ Quæro,
15 †quid ſi efficit̃ creditor vel debitor ex tutela.Dic
vt in gl.& bene.¶ Quęro,quid ſi ab initio paratus
eſt ſoluere,vel debitum remittere.Dic vt in gl.&
16 bene.¶ Quæro †quid ſi erat debitum annuũ[d],vel
d debitum ſub conditione.Dicit gl.q̃ prohibetur à
tutela vel cura:qa ratio eadẽ eſt,ſcilicet timor,ne
ſubtrahant̃ inſtrumẽta:tamẽ in debito annuo nõ
amittit totum debitum,ſed pro eo tempore quo
tutela durat.Quidam dicũt quòd imò amittit pro
toto tempore,ſicut in debito conditionali. Mihi
videtur dicendũ q̃ debitum annuũ,ſeu cõditiona
le æſtimatur,ſecundũ quod illa ſpecies vendi po-
teſt,vt l.in quantitate.§.magna.ad l.falc.Facit ad
treb.l.j.§.ſi hęres.Et ideo ſi ęſtimatio illius debiti
conditionalis eſſet modica,non repelleret eum ab
adminiſtratione:quia in debito modico nõ habet
locum iſta auth.ſecus ſi æſtimatio eſſet magna.Eo
dem modo intelligo de eo qui habet hypothecata
bona minoris,vt debeãt æſtimari quantum eſt de
terior conditio propter illam hypothecam,vt d.
l.j.§.ſi hęres.ad Treb.vt ſic videamus vtrũ ſit quã
titas magna vel parua.¶ Quęro quid ſi poſt tutelã
ſuſcipiat ceſsionẽ.Dic vt in gl.& in corpore vnde
e ſumit̃.¶ Vltimò[e] extra gl.quæro vnam quæſtio-
nem,dicitur hic.quòd quis prohibetur eſſe tutor:
17 quia debitor vel creditor.¶ Quęro † vtrum deue
niat̃ ad ſequentem legitimam,vel ad datiuũ.Non
inſiſto.Breuiter credo ſic dicẽdum: Aut de debito
nõ cõſtat apertè:& ſic iſte habuit neceſſe in iudi-
cio debitũ allegare:& tũc quia in modico deſinit
eſſe tutor,locus eſt ſequẽti datiuo.vt l.ſi quis ſub
cõditione.de teſta.tute.Dixi in l.j.ſ.de teſta.tut.
Aut erat debitum manifeſtum:puta cõmunio bo
norum vel aliud debitum:tunc ſi quidem certũ eſ
ſet illud debitum non finiri durante pupillari æta
te:vt puta quia erat debitum annuũ & perpetuũ:
& deueniretur ad ſequentem legitimũ:quia iſtius
primi ſpes omnino deficit:argumen.de legi.tut.l.
j.§.penul.& l.non ſolũ.§.ſi libertus.de excu.tut.
& de tute.& ra.diſtra.l.ſi tutor.§.j.Si verò debitũ
illud põt diſſolui intra pupillarem ętatem:& tũc
locus erit datiuo:& debito diſſoluto ceſſabit ille
datiuus,& reaſſumet ille legitim⁹,arg.dictorũ iu
rium ſ.proximè allegatorũ.& eſt expreſſum in l.
his qui.de tu.& cu.da.ab his.¶ Quęro vtrũ ꝓpter
debitũ patris,prohibeat̃ filius eſſe tutor,vel econ-
f uerſo.De hoc cogitabitis.[f]

g SI ſororis. [g] Habenti tutorẽ legi-
timum,alius dari non
poteſt.h.d.in ſummario.

h CVratorem. [h] Habenti cu
ratorẽ nõ po-
teſt alius dari: niſi cauſa cognita, vel
priore remoto.

INvniuerſis. Minor ſine
curatore ge
nerali ad lites nõ habet legitimã perſo
nam in iudicio.h.d.

i CVrator. [i] Generalis curator
nõ debet à lite deſiſte
re propter ſpecialem curatorem datum
ad litem.h.d.

NE magiſtratuum.
Colonus Principis,vel alius priuilegia
tus tutor dari non poteſt.h.d.

*Quando mulier tutelæ officio fungi po
teſt. Rubrica.*

a ¶ Venio ad ſeq.gl. Iſta auṫ. extẽdit̃ ad tutorẽ:facit etiã qđ no.gl. & doc. j. co. auṫ.matri.et auię.l. mita niſi debitum fuiſſet contractum poſt teſtm̃: arg.l. li bert⁹. §. largius.& ibi no. ff.de ann.le. & ita cõſuluit Bal. ĩ cõſ.inci.ſcđm opi. gl.& adde Bal.ĩ l.j. de cõfir. tut. Et qd incõtinẽti cũ tutor deſijt eſſe debitor, vel creditor, tutela reuertit̃ ad eũ. Ita no.dicit Bart.ĩ l.ſi impuberi. de tu. & cu.da.ab his.et Bal. in l.cum in eo.ff.de pact. Bald. hic, iuxta fi.ĩ ver.vltimo. extra glo.

b ¶ Old. De iſta materia vide Bar.in l. poſt legatũ.§. amittere.ff.de his quib. vt indig.

c ¶ Tutor.Bar.ĩ l.pr̃. in prin.ff.de ꝓc.& ibi p Bald.Adde q̃ Io.And.in add. ad Spe.in ti.de tu.§.ſi. ver.item qđ tutor. dicit opi.Hug.ſtrictiſsimã, & illã ſequtur. An aũt hęc authẽ.habeat locũ in debitore obligato reali ſicut pſonali, Bal.cõſi.cclviij. tenet q̃ nõ.iij.lib.

d ¶ Debitũ annuũ. Vide circa hoc ol. no Bal.in l.anter ſti pulantẽ. §.ſacra.de ver.obl.in pen.olũ.

e ¶ Vltimò.Facit qđ no.Bar.in ti.j.ĩ auṫ. ſacramentũ.Alex.

f ¶ Cogitabitis.Adde Bar.ĩ l.ſi ĩpuberi.ff.de tu.& cu.da. ab his.Alex.

g ¶ Si ſororis.Limita p Bal.ĩ l.j.ſ.de teſt. tut.Secus in tutore inutiliter dato, & confirmato.in l.iij. & ibi Bal.ſ.de confir.tu.Alex.

h ¶ Curatorẽ.Limita ĩ curatore ad lites: qa añ litẽ cõteſtatã ſemp ẽt alter adiũ gi põt,vt no.in l.q cũ procuratore.§.j. ff.de procu.

i ¶ Curator. Limita vt dixi ſ.in l.curatorem.

LEX I.

Tutelam. Mulier de iure cõmuni tutrix eſſe nõ põt.h.d.in ſummario.

LEX II.

a Matres. [a] Si matres tutelas filiorum impetrãt à principe, debent iurare ſe ad ſecũdas nuptias non venire: & ſi contra fecerint, bona matrum pupillis obligantur: & teſtamẽtarius, & legitimus matrẽ præcedit.h.d. Iſta lex corrigitur per auẽ.matri & auię.in multis: quã legam tibi in ſequenti lectione.

LEX III.

Si pater. Mulier poteſt petere tutelam filiorũ ſuorũ naturalium, ſi pater teſtamento eius non dedit.h.d.&c.

SVMMARIVM.

1 Renunciatio Velleiani quæ fit per matrem tutricem, quid operetur.
2 Factum in iudicio parte abſente, an proſit alĳs.
3 Diſpoſitio huius auẽ.an habeat locũ in matre, & auia naturali tantùm.
4 Pater quando præferaẽ in tutela, & quãdo mater.
5 Quando auus pręferatur, & quando auia.
6 Si mater & auus concurrunt in tutela, quis præferatur.
7 Mater quòd poſsit eſſe curatrix filiorum.
8 Mater & auia non coguntur tutelam ſuſcipere.
9 Tutela quę defertur matri, ꝙ ſit legitima.
10 Mater ſi eſt data in teſtamento tutrix, ꝙ ſit teſtamentaria.
11 Tutela ꝙ vitietur ſi mater nõ renũciauit ſecundis nuptĳs & Velleiano.
12 Si renunciauit Velleiano ſecũdis nuptĳs, & omni alĳ auxilio, quid operetur.
13 Mulier tutrix ſecundũ diſpoſitionẽ huius auẽ.põt capi & carcerari.
14 Si nõ eſt renunciatũ ſecundis nuptĳs, nec Velleiano, ſed generaliter omni beneficio, an valeat.
15 Tutela ꝙ vitietur ſi generaliter non obligauit oĩa bona ſua &c.
16 Si mater & extraneus ſint dati tutores in teſtamẽto, an mater erit tutrix.
17 Mater datur tutrix in teſtamento nõ cõfirmatur, ſed corã iudice agnoſcit tutelã & renunciat.
18 Si fuit datus tutor à iudice matre ignorante, an teneat datio.

b Matri & auiæ. [b] Hęc auẽ. ſe habet ad
legem Codicis corrigẽdo in pluribus.
Primò: quia de iure Codicis requirebatur ꝙ impetraret à principe: & corrigiẽ p iſtã auẽ.
Secũdò: qa per legẽ Codicis requirebatur ꝙ cũ iuramento renũciaret ſecũdis nuptĳs. quod iuramẽtũ p hanc auẽ.& ſequentẽ tolliẽ. Tertiò per legem
Codicis legitimi pręferebantur matri. quod p hãc
auth.corrigiẽ. Quartò p auẽ.minoris. quã modò vidiſtis debitor vel creditor prohibebaẽ à tutela vel
cura. Iſtud determinaẽ p auth.ad hęc. poſitã hic, ꝙ
in matre & auia nõ habet locũ. Quintò in l.Codicis dicebaẽ ſolũ de matre: hoc extẽdiẽ etiã ad auiã.
& ſic iſtæ auẽ.habẽt ſe nõ ſolũ corrigẽdo, ſed ẽt addẽdo. Notabilia collige p teipſum. ¶ Multa dicẽda ſunt circa hãc auẽ. Et ego tractaui iſtã materiã
in l.ſi qs ſub cõditione, de teſt.tu. Et hoc anno etiã
ꝓpter q̃dã cõſilia ſupuenerũt mihi q̃dã dubia in
iſta materia, & glo.noſtrę vbi nõ ſunt dubia inſtãt
1 & vbi ſunt dubia ĩtacta reliquũt. ¶ Opp. ꝙ † nihil
releuet renũciare Velleiano: qa mulier nõ intercedit ergo &c. cũ Velleianũ intercedẽtib⁹ tãtũ ſubueniat, vt ff.ad Velle.l.ĳ.§.j.& l.tutori.ſ.ad velle.
l.j. Sol. Quidã dicũt ꝙ iſta renũciatio proderit qñ
mulier ꝓmitteret creditorib⁹ pro pupillo. Neſcio
qd hoc ſit dictũ: nã iſta renũciatio fit in fauorẽ pupilli, nõ in fauorẽ illorũ creditorũ. Vñ Cy. hic videtur dicere ꝙ iſta renũciatio valet ad modicum.
Ego dico ꝙ imò eſt neceſſaria, vt j.dicã in q̃ſtionibus. Item oppon. [c] id quod fit in iudicio parte ab-
2 ſente, † alĳ nõ ꝓdeſt: vt l.certũ.§.ſi qs abſente.de
cõfeſ. ergo iſta renũciatio nõ põt ꝓdeſſe creditoribus abſentibus. Sol. Intellige ꝙ hic iudex recipiat
hãc renunciationẽ noĩe oĩm quorũ intererit: & ſic
vr̃ agi in dubio p̃ſumptiõe huius auẽ.in iſto caſu.
¶ Opp.ſ.de ꝓc.l.alienã. Sol. Spãle eſt hic. Habetis expeditã gl.q̃ eſt ſup ver. Velleiani. ¶ Venio
d ad q̃ões [d] & ꝓſequor ſcd̃m ordinẽ gl.nõ variãdo
3 ordinẽ aliquo modo. ¶ † Quęro primò, diciẽ hic,
matri & auiæ, vtrũ hoc habet locũ ĩ matre & auia
naturali tãtũ. Gl. dicit ꝙ ſic, & bñ, vt l.fi.hui⁹ titu
li.& in auẽ.vt ſine ꝓhi.ma.§.j.in fi. ¶ Quęro ſecũ
4 dò † quid ſi eſt pater & mater? Sol. Si eſt pater legitimus, ipſe præfertur, vt l.ĳ.hui⁹ tit.in fi. Nã tex.
in corpo. vbi dicit matrẽ præferri legitimis: intelligitur de legitimis collateralibus, nõ de aſcendentibus, vel deſcẽdẽtibus. Si verò eſſet pater naturalis tantũ: puto matrem præferẽdam, vt l.fi.huius
tit. ſicut etiã præfertur in ſucceſsione, vt in §.vul-
e go. Inſti.de ſucceſ.agna. ¶ Quęro [e] tertiò, quid † ſi
5 eſt auus & auia? Quidã dicunt ambos admittẽdos:
cùm nõ ſit iure cautum, quòd auia per legitimos
repellatur. Aduerte ſi eſt auus & auia paternus &
paterna de neceſsitate ſequitur ꝙ illa auia eſt nupta ſi eam ponimus legitimam. & per conſequens
ipſa repellitur à tutela: qa nupta & præferẽ auus.
Idem ſi ponimus auum & auiam maternũ & maternam. ſed ſi ponimus auũ paternũ & auiam maternã æque legitimos: tũc ꝓcedit gl. Poſſet fortè
dici cõtra. quod tex.in corpore dicit ꝙ ipſa præponitur legitimis ſcilicet ex latere tranſuerſali, nõ ex
aſcendentibus. Et ſi tu dicis lex Codicis, q̃ dicit legitimos pręferri, ſolũ in matre loquitur: concedo,
cùm eadem ratione qua pater pręfertur matri, eadem ratione auus auię. Et hoc diciẽ de mente auẽ.
vt faciat æqualem cõditionẽ auiæ ad matrẽ, nõ meliorẽ: imò quo ad auiã deteriorẽ: qa mater pręferẽ:
hoc tñ non pono pro cõſtanti. Pro hoc facit: quia
cũ auẽ.veniat ad interpretationẽ hui⁹ legis loquẽtis de matre in quibus caſibus admittebatur mater
in illis admittatur auia, vt in auth.de fi.ante do.inſtru.na.§.j. Sed ſi poneremus auum & auiam naturales: tũc præferẽ auia ſicut in ſucceſsione. ¶ Quæ
6 ro, quid † ſi eſt mater & auus? Gl. dicit ꝙ præponiẽ
auus tanquã legitimus cũ ſit de legitimis aſcẽdẽtibus. quod nõ placet: quia authẽ. vnde ſumitur iſta
de hęre.ab ĩte.§.ex his. vocat iſtos ad tutelã ſcd̃m
quod ad hęreditatẽ. Sed in hr̃ditate non eſt dubiũ
f quòd mater præferẽ auo, vt in authẽ.defuncto. [f] j.
ad Tertul. ergo &c. ¶ Venio ad gl. ſuper ver. tute
7 lam. † quæro an idẽ ſit in cura, vt mater poſsit eſſe
curatrix filiorũ ſuorum. Tex. hic & in corpore vñ
ſumitur, non exprimit: tamen in auẽ.vt ſine ꝓhi.
ma.debi.& cre.§.quia verò. loquitur magis gñaliter. Gl. tamẽ hic ꝓpter idẽtitatẽ rationis tenet ꝙ
idẽ ſit in tutela ꝙ in cura. & hoc tenẽt oẽs: & ideo
nõ inſiſto. & vide gl. Ad iſtud quod dicitur de l.cũ
repudiante.j.de cura.furio. tene illã reſpõſionem
8 ꝙ illa ſit correcta. ¶ † Quæro an mater & auia cogãẽ tutelã ſuſcipere. Gl. dicit ꝙ nõ. quia hic & in
corpore dicit permittim⁹, non dicit præcipimus.
9 ¶ † Quæro, vtrũ tutela [g] quæ defertur matri ſit le
g gitima vel datiua. Dicitur ꝙ legitima, vt j.ad Tertul.l.omnẽ. Econtra videtur ꝙ ſit ſit datiua, cũ p legẽ Codicis legitimi præcedebãt eã. ¶ Pręterea lex
nõ facit eã tutricẽ, niſi ipſa velit per hanc auẽ. Vñ
gl. dicit ꝙ nõ eſt legitima neq; datiua, ſed eſt anomala. Idẽ tenet Spe.in trac.ſuo de tutore. Do.Cy.
dicit matrẽ eſſe legitimã. Primò p tex.l.oẽm. quẽ
gl. hic alle. Secũdò per l.ĳ.§.qd̃ ſi pater.ff.ad Tertul. & ego allego vobis j.in qui.cau.pig.ta.contra
hi.l.pe. Et hoc puto verũ p iſtã auẽ. ꝙ ſit legitima:
quia alĳs agnatis præfertur. Non obſtat dictum ꝙ
demũ volens admittitur: quia per hoc non deſinit
eſſe legitima: nam filius qui eſt ſuus & neceſſari⁹,
de iure antiquo eſt legitimus hæres: & licet p prętorem habeat beneficium abſtinendi: tamẽ nihilò
minus legitimus hęres remanet. ¶ Pręterea alĳ q
ad hæreditatem admittuntur: demùm ſi volunt legitimi appellanẽ, vt in ti.de ſuis & leg. Licet ergo
mater

---

a ¶ Matres. Et an lex iſta §. ſinaũt tutela. in auẽ.de nupt. habeat locũ in matre quę nõ erat tutrix, ſed ſimplr̃ adminiſtratrix, vide Bal.ĩ l.cũ oportet.§.fin. ad ſi.C.de bo.quæ libe.

P. P. AV. P.

b ¶ Matri & auię. Nota circa iſtã materiã ꝙ mater nõ admittiẽ ad tutelã contra volũtatẽ patris, vide Ale.ĩ cõſ.cxl.in ĳ.col. Nũqd aũt mater p trãſitũ ad ſecũda vota ꝑdat tutelã, cõſi.cxl. Quid aũt ſi pr̃ dicat ĩ teſtamẽto, relinquo filiũ in manib⁹ matris ſuæ, an videaẽ eã reliq̃ſſe tutricẽ, vide Iaſ.no. ꝙ ſic in l. manumiſsiões.in j.co.ff.de iuſ.& iur. Et repetit vnũ verbũ idẽ Iaſ.ĩ l.j.ĩ ĳ.co.ĩ fi.ff.de iuriſdi. vide in reptorio ſecũdo.in verbo, tutor. Item an mater poſsit eẽ tutrix viuẽte patre, ſi fortè ſit bãnitus vel condẽnat⁹ tañ ꝙ filĳs ſit dãdus tutor vel curator, vide Bar.ĩ l.q̃ ſub cõdõne, ad fi.ff.de teſt.tut. Itẽ ꝙ mater iudæa poſſit eſſe tutrix filiorũ ſuorũ, vide latè Barb. cõſi.xv.vo.j. col.j.& ſe. vide eũdẽ Barb.cõ.xj.vol. iĳ. vbi ponit ꝙ licet nõ teneaẽ iurare, teneẽ tñ renũciare ſecũdis nuptĳs: alr̃ nõ valeret tutela. Et ꝙ mater p̃fertur ẽt agnatis, q eã excluderẽt à ſucceſſiõe: & ſilr̃ auo materno vel prño. Et ꝙ licet ſit ĩ ptãte patris põt eſſe tutrix. Et q̃dã alia maximè an teneatur p̃ſtare fideiuſſorem ſi non haberet niſi dotes ſuas.

c ¶ Itẽ oppo. Id qd̃ plenè ĩ l. ſi pupill⁹. cũ ſeq. rẽ pu.ſal.fo. & gl.hic ĩ ver. Velleia. Sed dubitaẽ an iſta auẽ. habeat locũ in ꝓauia. Bar.in l.cui corũ.§.affinitates.p illũ text.de poſtu. dicit ꝙ ſic. Sed cõtrariũ tenet Ang.ĩ l.Galli⁹.§.in ſtituẽs.de liber.& poſthu. de quo ibi vide latè per Imol. poſt Ang.& Ang. in l.fœminæ.ff.de reg.iur.& Bal.ĩ l.ſi qs ſub condõne.de teſ.tu. Ang.& Bal. in d.l.cui corũ. Ad iſta vide qd̃ no.barto.& qd̃ ibi dixi in l.liberorũ.ĩ vlt.co. de verb.ſig.& vide qd̃ no.Bal.in l.j.de ſucceſ.edi.

d ¶ Venio ad q̃ſtio. Vide Bal.hic.

e ¶ Quęro. Latius ĩ l. ſi ſub cõdõne.ff.de teſt.tut. Adde Bal. cõſi.clxxxiĳ.iĳ.li.

POMATES.

f ¶ Defuncto. Venio ad gl. vide Barb.cõſi.xj.col.ĳ.ĩ iĳ.dub. vo.iĳ. vbi loqẽ ẽt ĩ patre matris: & ſic ẽt in auo mr̃no. & ibi ĩ quarto dubio ponit, qd ſi mater eſſet ĩ ptãte patris: & qd ſi adeſſet ſtatutũ qd̃ filiuſfa.nõ poſsit ſe obligare ſine patris cõſenſu, vide ẽt ad hęc Bal. cõ. ccxxiĳ.ĩ j.pte.

g ¶ Vtrũ tutela. Et ibi ego allego tex. &c. ſed illũ tex. habes allegatum per Odof. poſt Azo.in l.iĳ.ff.de fideic.lib.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

mater ſit tutrix legitima:eſt tutrix legitima volū-
taria.alij legitimi dicuntur tutores neceſſarij: ta-
men vterq; eorum legitimus eſt. Ita debetis intel
ligere hanc materiam.¶ Vlterius q̄ro^a quid ſi ma
10 ter eſt data†tutrix in teſtamento an dicat̃ teſtamē
taria. Videtur quòd non:quia cogi non poteſt ni
ſi velit:vt in hac aut̃. Veritas eſt,ꝙ eſt teſtamenta
ria:nā dari poteſt per hanc aut̃.& erit teſtamētaria
volūtaria. Alij tutores teſtamētarij neceſſarij ſunt
etiam ſicut in hæredibus dicimus. ¶ Procedo vl-
terius^b venio ad illam gl.ſuper ver.velleiani. & li
cet hanc gl.recitauerim per cōtraria,tn̄ occurrunt
mihi circa hoc plures quæſtiōes. Hic dicit̃ in tex.
quòd mater debet renūciare ſecū.nup.& ſenatuſ-
cōſul. Velleia.auxilio.additur in corpo.vt ſine ꝓ
hi.ma.§.quia verò &c.ꝙ renunciet omni alij auxi
11 lio.¶ Quęro,†quid ſi mater nō renunciauit:an va
leat datio curæ,vel aſſumptio tutelæ. Et videtur
ꝙ ſic.quia omiſsio modicę ſolennitatis non vitiat
vt l.j.in fi.ff.de ven.inſpi.Cōtrariū credo:qa in da
tione tutoris quocūq; modo eſt erratū, nō valet.
ff.de tuto.& cura.da.ab his l.tutor ſi fuerit petit⁹.
Pręterea iſta ſolennitas poteſt eſſe multum pręiu
dicialis:ergo pręſumitur neceſſaria,quę omiſſa vi
tiat:vt l.diuus.de in inte.reſt.& l.cū hi.§.prętor.
de trāſac.& quod poſsit eſſe pręiudicialis, oſtēdo
primò de renunciatione,q̄ fit de ſecundis nuptijs:
certum eſt,quòd ea quę habet ſecundū virum,eſt
ſuſpecta legi:quia lex pręſumit quòd excoriaret
filios ꝓ viro:vt ſ.de adm.tu.l.lex quę tutores,&
hic in aut̃.ad hęc.& quod ibi no.Sed eadē pręſum
ptio eſt de ea,quæ habet animum & cōſiliū nubē
di q̄ eſt de ea q̄ nubit:ſicut dicim⁹ de ea quę habet
cōſiliū diuertenti.vt l.ſi cōcubina.§.j.re.amo.& l.
ſed ſi marit⁹.ī fi.qui & à qui.Pro hoc optimè facit
tex.ſ.de nup.l.imperialis.§.ſed & ſi tales.Pręter-
ea hoc probat̃ ex tex.in d.§.qa vero.vt ſine ꝓhi.
mat.in ver.mox tamen.ibi dū dicit,ſecūdas concu
piſcentias,&c.Ex quo apparet ꝙ concupiſcentia
nuptiarum reddit eā inhabilem.ſicut ipſę nuptię.
Præterea,de iure antiquo cogebatur hoc iurare.
aliàs nō valeret:vt l.ij.& l.fi.huius tit.hodie verò
remouet̃ iuramētū,ſed renūciatio requiritur.ergo
remanet in alijs idē effectus ſ.ꝙ renūciatio omiſ-
ſa vitiat.Pręterea,iudex qui dedit eā tutricē cùm
non renunciauit ſecun.nupt.facit hoc ignorās an
haberet aīum nubēdi.& ſic errauit ī iure p̄iudicia-
li,ſeu magni p̄iudicij:merito tutelæ aſſumptio nō
valet:vt d.l.tutor ſi petitus.de tuto.& cura.da.ab
his.Secundò videamus,quid ſi non renūciauit^c vel
leiano.d.Cy.in hoc vult dicere,quòd hæc renūcia
tio modicū releuat.& ſic iſtius omiſsio non vitia-
ret.& cùm haberemus ſuper hoc cōſulere,fuit mi
hi oſtenſum cōſilium,ſeu determinatio cuiuſdam
doctoꝝ. Bonon̄.qui vocatus eſt dn̄s Federicus de
Senis qui idē determinabat,ꝙ iſta renunciatio ſit
modici p̄iudicij,& omiſſa nō vitiet.Cōtrariū ego
puto verū.& ſic cōſului quatuor vicibus in ciuita
te iſta,ꝙ iſta renunciatio omiſſa vitiet:qa,omittit̃
res magni p̄iudicij,vt hic vr̃ velle gl. ¶ Pręterea,ſi
mulier nō exigeret debitores pupilli,vel haberet
cōtutores,vel cōſtitueret actorē,poſſet teneri pro
eis:& ſic eſſet interceſsio,& iuuaretur Velleiano
omnino:ideo opus eſt renunciatione. Et ideo con
cludo,ꝙ ſi vnū iſtorū omittatur,ipſa nō eſt legiti-
12 ma tutrix.¶ Sed q̄ro,†q̄d ſi renūciauit Velleiano
d ^d & ſecūdis nuptijs,nec fuit dictū,oī alij auxilio:^e
e an valeat?Et vr̃ ꝙ ſic:quia tex.hic nō req̄rit ꝙ re-
nūcietur,niſi iſtis duobus.¶ Pręterea,nō vr̃ ꝙ ha
beat aliud bn̄ficiū:ergo adiectio illius generalita-
tis nō releuat.Quare dico,ꝙ mulier ī multis iuua
tur.Primò in ignorātia iuris,mulier in multis caſi
bus habet beneficium vltra quàm vir:vt vidiſtis
in l.fi.ſ.de iur.& fac.igno.& ideo per hanc renun
ciationem illa beneficia tolluntur:& mulier in eū
caſum redigit̃,quo eſſet,ſi eſſet tutor maſculus:&
ſic nō habebit beneficium in caſibus illis poſitis in
l.fi.ſ.de iur.& fac.igno.Dico etiā ꝙ ſi eſſet benefi
cium ſibi cōpetēs,tanquā mulieri,licet ſit tale q̄d
aliàs per renūciationē tolli nō poſsit,tn̄ iſtius aut̃.
authoritate,per renunciationē tolleretur.q̄d pa-
tet hic in Velleiano,cui ſecundùm verā opi.renū
ciari nō pōt,vt vidiſti: ſ.ad Velleia.l.fi.& ibi per
doc.probatur in l.doli exceptio. ver.diuerſum.ff.
de noua.& ibi dixi.& tamen in iſto caſu valet au-
13 thoritate huius aut̃.¶ Ex hoc etiam dico,†ꝙ licet
f aliàs mulier pro debito ^f capi nō poſsit, vt l.ij.ſ&
g aut̃.ibi poſita.de offi.diuer.iudi.& l.ij.de exac.tri-
bu.lib.x.& in aut̃.vt nulli iudi.§.neceſſariū.colla.
ix.tn̄ in caſu pręſentis aut̃.pro omni debito cōtra
cto rōne tutelę poterit capi:quia vr̃ ſublatum per
hanc renūciationē beneficiū illius aut̃.poſitū.ſ.de
offi.diuer.iud.& perinde hr̃,ac ſi eēt maſcul⁹:ſed
beneficium ꝙ iſta mulier habet,eſt quia parēs,nō
quia mulier:huic nō vr̃ renunciatum.Et ideo pu-
to ꝙ haberet bn̄ficiū,ne cōueniatur.niſi in quātū
facere poteſt,& ſimilia beneficia parentibus data.
14 ¶†Quæro,quid ſi nō renūciauit ſecundis nuptijs
neq; Velleiano ſpecialiter,ſed gn̄aliter renuncia
uit omni beneficio,an valeat.Rn̄.nō eſt neceſſe,ꝙ
exprimatur de Velleiano:quia illud eſt bn̄ficium
mulieris.Et ideo includitur ſub illa gn̄ali renūcia
tione:ſed eſt neceſſe ꝙ exprimatur de ſecūdis nu-
ptijs.nā ꝙ poſsit trāſire ad ſecūdas nuptias,nō eſt
beneficiū,ſed eſt quædā facultas.Ideo ſub illa gn̄a
li renunciatione nō cōprehēderetur:ſed tūc eſt ne
ceſſe,ꝙ illud declaretur, vt ſ.dictū eſt.¶ Quæro,
15 †q̄d ſi in tutela nō obligauit ^h exp̄ſsè omnia bona
h ſua,quod requirit̃:vt d.aut̃.vt ſine prohi.ma.Di-
cūt quidā,hoc nō vitiat.Rō:quia bona ſunt tacitè
obligata pro adminiſtratione tutelæ:vt l.ꝓ offi-
cio.j.de admi.tut.¶ Contra,primò ꝙ ſit legitima
tutrix,niſi exp̄ſsè obliget:quia multi ſunt effect⁹
hypothecæ expreſſæ,vltra quā tacitæ.maximè in
caſu l.aſsiduis.j.qui po.in pig.ha.De hoc eſt tex.
16 exp̄ſsè in l.de creationib⁹.in fi.j.de epi.au.¶ †Ve
i nio ad ſequentem gloſ.ſuper ver.teſtamentarijs.^i
¶ Quæro,pone ꝙ duo ſunt dati tutores in teſta-

a ¶¶ Vlterius quęro. Et vide Bal.hic,& Bartol.j.proxi.col.

b ¶ Procedo vlterius. Idem Salic.hic.

c ❧✱ *P. P A V. P.* ¶ Nō renūciauit. No.ī iſta materia ꝙ ſi mr̃ vel auia nō facit ſibi d̄cerni tutelā cū renūciatiōib⁹, d̄ q̄b⁹ hic dicit̃, negligētes ſunt & eis incūbit onus ꝓbādi ꝙ p̄dicta fecerint, vbi d̄ hoc dubitaret̃, vid̄ Io. de Anna. conſil. c.

d ¶ Velleiano. Et ad de q̄ no. Bal. & do. in aut̃. ſacramentū. & in l.fi.§.pe.de cō a di.& vide per Bart. & quod not. in l.iij. §.quęſitū.ff. ſi quis cau.& ibi dicit Bal. q̄d intelligitur re-nūciatū ſtatuto, de quo vide in rub.de b arbi.in iij.q.per Lu do. & quæ no. Bu. in l.ij.in pen,col.de reſcin.ven.

e ¶ Auxilio. Et de hac cautela vide Bald.in l.antiquæ. §.fina.ad Velle. & Bal.in l.j.in v.q.C. de rei vxo.ac.& ta-lis nō cōparat̃, ꝙ in telligat̃ renunciatū bn̄ficio cedendarū vel alteri, ꝙ nō cō-petebat tp̄e renun ciationis. Bald.in l. ſi diuiſa.C.loc.& q̄ hic ſequunt̃ in fin. hui⁹ aut̃. & hic ad-de Bart. in l.ſi ſub-conditione de teſt. tute.etiā vide hoc ī ſeq.q.& Spe. de re nun. & concluſiōe. §.j.ver.& qa.et ver. quid ſi quis.ver.re gulariter renuncia uit conſuetudini. vbi oīno videas & ibi Io.Andr.in ad-di. quam poſuit ſi renun.ſtat.

❧✱ *P. P A V. P.*

e ¶ Alij auxilio. De iſta gn̄ali renuncia tione q̄d operet̃, ſi-cut ſi eſſet facta ge neraliter de oī be-neficio.vide aliq̄d. c in cōſilijs Com. in conſi.vij.incip.viſis cōpromiſſo.in vlt. col.in ſubſcriptio-ne dn̄i Floria.vbi ī ducit iſtam deciſio nē ad aliud ſimile de quo ibi per eū. Vide ꝙ iſtā clauſu lā,omni legū auxilio,quod decidit Iaſon in l.fi.in princip.in iij.col.ſi cer.peta.& quæ ſcri-bit Socin.conſil.cc.in vlti.col.de quo habes in repertorio in verbo,ex-ceptio.

f ¶ Mulier pro debito. No.caſum,quòd mulier poteſt carcerari.adde Bar-to.in l.ſi quis ſub conditione.de teſtamen.tute. Item fallit dicta aut̃.vbi mulier eſſet meretrix,quo caſu poſſet talis carcerari ſecundùm Bald.in lege conſentaneum.C.quomodo & quando iudex. Et bene facit in argu-men.l.quæ in adulterium.in fi.j.de adul. Vide not. Barto.in l.conſenta-neum. Et de hoc an in ciuili,vel in criminali poſsit mulier carcerari,vide Bald.in l.j.ff.qui ſatiſda.cogan,& in l.qm̄.de cuſto.reo.& quod ibi habe tur.& quando mulier poſsit capi,etiam pro debito,vide Bald.in l.j.in iij. colum.j.de exceptione rei iudica.& in l.j.in iij.colum. qui bonis cedere poſſunt. & do.Franciſ.Tigri.in conſilio incipiente,factum ſic ſe habet. quidam nomine Burgundus &c.cui ſubſcripſit ſe Barto.quòd cùm mu-lier dicit ſe trāſiturā ad ſecunda vota,ſtatim deſinit eſſe tutrix,vt dari poſ ſit alius,ſi legitimi nō ſuperſint.alleg.pro caſu §.ſinaūt tutelam.in aut̃.de nup.in ver.ſui.ī fi.& Bal.in l.oēm.C.ad Tertul. Adde ꝙ mulier meretrix poſsit carcerari,vr̃ limitari niſi eſſet cōiugata:quia tūc propter honorem matrimonij,non videtur ꝙ poſsit carcerari,per ea,quę voluit Io.And.in addi.ad Specu.ſ.ꝙ ſtatutum permitti t meretricem percu-ti, non habet locū in coniugata, per prędictam rationē: & poteſt talis me-retrix accuſari de adulterio ſecūdùm ipſum.

❧✚ POMATES.

g ¶ Vt l.ij. Iſta illa-tio non videtur bo na:quia tale ius in troductum eſt fa-uore honeſtatis cō ſeruandæ, & ſic ad bonos mores tuen dos: ergo ei non debet poſſe renun ciari. Iuri em̄ quod ad bonos mores eſt introductum, non renunciatur:vt per doc.in l.ius publi-cum. ff. de pact. & in c.ſi diligenti.de fo.compe. Et ita in terminis reperio re probari hanc illa-tionē tutorum in l.ali.§. elegāter. ff. ſoluto matrimo.& Barb.in c.lator. de pig.

h ¶ Non obligauit. Vide Bal. in l.pro officio. In contra-rium faciunt not. per Bal.in l.fina.§. ſed cùm antiq̄tas. j.de curato.ſu. Sed quid ſi mater renū ciauit tutelę:demū antequam alius aſ ſumeret tutelā, re integra vult redi-re, an poſsit. Iaco. de Bel.in ſua quæ-ſtio. quæ incipit, mater delata ſibi tutela &c. determi nat,quòd ſic ea ra-tione maximè cum iuri publico renun ciari non poſsit. Adde quod dixi in l.ſciant.de legi. hęre.quod no.Bal. in aut̃.ſacramentū. ad fin.j.co.tit.& in l.omnem.ver.ſed nunquid.ad Tertul.

h ❧✱ *P. P A V. P.* ¶ Non obligauit. Ad apoſtillam Alexan.hic poſitā, ibi determinat quòd ſic. Contrarium tenet Bald.in l.omnem.col.j.C.ad Tertul. Ang.in aut̃.iſta prope finem.vide Bal.in l.imperialis.in fine prin. C.de ſecun.nup. Aduerte tamen quòd Ang.hic,& Bal.in d.l.imperialis. loquitur quando res non eſt integra,quia datus erat alius tutor.Bal.autē in d.l.omnem.ſimpliciter loquitur.quando aūt mater trāſiret ad ſecunda vota,poſtea reſtaret vidua,an reaſſumat tutelā,ponit Cy.hic ad fi.Abb. & Salic.hic. Alex.in apoſtil.in l.ſciāt.C.de legi.hære. Et q̄n dat⁹ eſt alius tutor nec mater poſtea non vult nubere.etiā q̄n nubit,& poſtea reſtat vi dua,vide Mo.bn̄ in l,ēt ſi co.iij.ff.de quæſtio.referentē ſimpliciter Bal.in l.varijs locis.ponit quod dicit Bar.ī aut̃.ſe.ver.quæro an ſtatim.

i ¶ Teſtamentarijs. Habetur per Odoſ.poſt Azo.in l.iij.ff.de ſideicō.lib.& melius Bar.in l.ſi quis ſub conditione.de teſta.tut.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

mento,mater,& extraneus:an mater erit tutrix?
Quidam dicunt ꝙ non:quia teſtamentarij præfe-
17 runtur ei.quod dic latius vt in gl.¶ Quęro,†quid
ſi mater eſt data tutrix in teſtõ,an egeat confirma-
tiõe?Quidam ꝙ ſic,per l.qui in aliena.§.quãquã.
de neg.ge.Sed tu dic,ꝙ illa loquiť de iure antiquo.
Hodie verò non eget confirmatione:ſed neceſſe
eſt vt tutelam agnoſcat coram iudice,& renunciet
illis beneficijs,de quibus dictum eſt in hac auth.
18 ¶†Quæro,qd ſi datur tutor à iudice matre igno-
a rãte,[a] an valeat.Et videť ꝙ datio nõ teneat,quaſi
perperam ſit interpoſitum decretum.ar.ff.de reb.
cor.l.magis puto.§.ſi ęs alienum.& ff.de tu.& cu.
da.ab his.l.ſcire oportet:& ſ.qui da.tu.poſ.l.ſi ſo-
roris.Sed gl.determinat cõtra.per l.ſi vt proponis.
ſ.de cõfir.tut.Ita dicit gl.hic.Cõtrariã gl.habem⁹
ff.de tut.& cu.da.ab his.l.tutor ſi petitus.& illam
gl.tenet Dy.& allegat rationẽ:qa mater eſt tutrix
legitima,vel teſtamẽtaria vt dictum eſt ſ.qñ vult
ipſa:ſed ſuperueniente legitimo ceſſat datiuus:vt
l.ſi tutor.§.j.ff.de tutelis & ra.diſtra.& l.nõ ſolũ.
§.ſi libertus.ff.de excu.tuto.Ad l.ſi vt proponis.
ſ.de confirma.tut.rñdeo ꝙ ibi loquitur in tutore
confirmato,qui ſapit naturam teſtamentarij:meri
tò pręfertur matri.ſecus in tutore,qui eſt datiuus
ſimpliciter.Ita dicit.Dy.Odoſ.verò diſtinguit ali
b ter:Aut mater fuit in mora petendi[b] tutorem:&
tunc præfertur datiuus.Aut non fuit,nec eſt quid
ſibi imputetur:& pręfertur ipſa,arg.l.ſi marit⁹.§.
ſi ante.extra,ff.de adul.Pro hoc optimè facit ff.de
iure fiſ.l.edicto.in iij.§.facit.ff.de admi.tut.l.tutor
qui repertorium.circa prin.Facit optimè j.de his
qui.vt indig.l.ſororẽ.Et hanc opi.tenet Pe.Ia.de
Ra.& Cy.hic.Pro quo etiã optimè facit ff.ad Ter
tul.l.ij.§.ſi mater.ver.quid ergo.& verſi.ſed ſi for
tè.Facit etiam ſ.de epi.& cle.auť.presbyteros.vbi
innuitur ꝙ ſi ſtat per quatuor menſes,videatur in
mora conſtituta.Mihi videtur,& aduerte quod di
cti:doc.dicunt verum in iure,tamen hoc bene nõ
practicant.nam fateor ꝙ qñ mater fuit in mora,
præfertur datus à iudice:ſed eſt neceſſe,quòd de
iſtius matris mora,iudex cognouerit bene.Vnde
puto,quòd mater debeat citari:& ſi apparebit eã
eſſe negligentem,iudex dabit alterũ:aliàs nõ vale
ret datus à iudice.Et credo,ꝙ hoc ſit æquum.ſ.ti.
j.l.quod dicis.Et prędicta vera quando matre ex-
cluſa non ſupereſt legitimus:ideo eſt deueniendũ
ad datiuum.Si enim legitimus aliàs ſupereſſet,lo-
cus non eſſet datiuo.Nam cùm mater per moram
ſuam deſinat eſſe tutrix ex legis diſpoſitione,non
ex facto iudicis,debet deueniri ad legitimum,non
ad datiuum,vt j.dicam,&c.

SVMMARIVM.

1 ☞Mater,quę luxuriatur,perdit tutelã,ſicut quã
do tranſit ad ſecunda vota.
2 Mater ſi tranſiuit ad ſecunda vota,ad quos tutela
redibit.
3 Si mater vadit ad iudicem,& dicit ſe velle tranſire
ad ſecunda vota,quòd ſtatim deſinat eſſe tutrix.
4 Iudex non dat tutorem illum,quem mater petijt.
5 Si mater eſt minor annorũ xxv.an ſuccedat alius
legitimus,vel perueniatur ad datiuum.

SAcramentum. Quęro primò
hic loquitur,qñ tranſit ad ſecundas nu
1 ptias.¶ Quęro† quid ſi aliter luxuria-
c ta[c] eſt.Glo.dicit idem,arg.in auť.de reſti.& ea quę
parit.§.fi.De hoc videtur caſus in l.fi.huius tit.nã
debet pudicitiam ſuam intactã ſeruare.¶ Sed quę
2 ro.†matre excluſa propter tranſitũ ad ſecunda vo
ta,ad quos redibit tutela,an ad datiuum,an ad legi
timum?Gl.ſe expedit vno verbo,& dicit ꝙ ad da
tiuũ ad inſtar eius,q tanquã ſuſpectus remouetur.
vide gl.iſtã.¶ Aduerte,iſta quæſtio eſt magis diffi
cilis quã alia,quę ſit in iſta materia.Semel fuit iſta
quæſtio in hac ciuitate pro tutela filiæ Bertrandi
Comitis de Marſano.Et iſta quæſtio fuit commiſ
d ſa Bononię[d] quatuor doctoribus,ſ.domino Rich.
Mal.do.Iac.de Bel.do.Iac.but.& do.Ray.de For
li.& erãt diſcordes do.Rich.Mal.& do.Iacob.de
Bel.erant pro vna parte,ſ.ꝙ eſſet locus datiuo:vt
hac gl.do.Iac.de But.& do.Ray.de Forli.erant in
contraria opi.ꝙ eſſet locus legitimo.Hoc probãt,
& probabant ipſi ſic:Regula eſt,ꝙ donec eſt legiti
mus,non peruenitur ad datiuũ,imo legitimus ex-
cludit datiuũ:vt l.ſi tutor reipu.§.j.de tut.& ra.di
ſtra.& l.non ſolùm.§.ſi libertus.de excu.tut.Pro
batur ex ordine titulorum ff.eo.& inſti.Habem⁹ e
ergo reſpondere ad iura,quę faciunt in contrariũ.
quæ videtur velle,ꝙ ſit loc⁹ datiuo.Primò de hoc
videtur tex.in l.ij.huius ti.in fi.Rñ.Iſta lex loqui
tur ſecundùm ſua tempora,ſecundùm quę mater
non poterat eſſe tutrix,exiſtẽte aliquo legitimo: e
meritò ea excluſa veniebatur ad datiuũ:quia nul-
lus erat legitimus.Item ꝙ ſit locus datiuo,videtur
tex.in l.omnem.j.ad Tertul.& l.matres.eo.tit.& f
l.pe.j.in quib.cau.pig.taci.contr.hi.& in auť.de
nupt.§.ſi autem tutelam.& ſ.qui pe.tut.l.matris.
¶ Sed ad omnes iſtas reſpondebat Iac.Butr.quòd
loquuntur quando legitimi non ſuperſunt.Si aũt
legitimi ſupereſſent:tũc remanet regula.ꝙ exiſtẽ
te legitimo datiuus repellitur.Pro hoc facit l.ij.&
e l.diuus.ff.qui pet.tut.¶ Contra hoc dictum[e] ſuum
facit multùm fortiter iſta auť.& quod hic notať,
cui ipſe non reſpondet in illo conſilio,quãdo ma-
ter tranſiuit ad ſecunda vota,remouetur vt ſuſpe
cta:ſed tutore remoto vt ſuſpecto,deueniť ad da-
tiuum:vt l.ſi quis ſub conditione.de teſt.tut.l.iij.
§.quęri poteſt.de legi.tut.& habuiſtis no.in l.j.ſ.
de teſta.tu.ergo &c.vt dixi.Ad hãc rationem ipſe
non reſpondet.Ideo mihi videtur ſit dicendum?
Tres ſunt caſus.Quandoq; mater nũquã aſſum-
pſit tutelam filiorum,ſed vadit ad iudicem,& di-
cit:ego nolo eſſe tutrix,peto tutorem filio meo da
ri,tunc non eſt dubium quòd deuenitur ad legiti-
mum:vt d.l.ij.qui pe.tuto.Qñq; mater aſſumpſit
tutelam filij,& poſtea deſiſtit:& hoc põt eſſe duo
bus modis:vel ꝙ ipſa vadat ad iudicem,& dicat,
Dñe,ego intendo tranſire ad ſecunda vota,detis
tutorem filio meo:& tunc puto ꝙ ſit locutus dati
uo.Et ita loquitur iſta auť.Ratio,quia iſta corã iu
dice abijt à tutela:& idcirco abijt vt alius detur:vt
d.l.ſi quis ſub conditione.ff.de teſta.tut.& ibi ple
nè dixi.Si verò mater,quæ erat tutrix,nõ curauit
de filijs,ſed ſimpliciter ad ſecũda vota trãſiuit,tũc
deſijt eſſe tutrix ipſo iure,vt hac auť.iudice hoc nõ
agente meritò deuenitur ad ſequentem legitimũ:
non ad datiuum:vt d.l.ſi quis ſub conditione.de
f teſta.tut.¶ Quæro,an ſtatim[f] cùm mater vadit ad
3 iudicem,& dicit†ſe velle tranſire ad ſecũda vota,
deſinat eſſe tutrix antequã tranſeat.Glo.videť ꝙ
non,j.tit.l.propter.dum allegat l.omnem.& §.ſi g
autem tutelam.Hoc mihi non placet:nam ab ini
tio non daretur tutrix,niſi renunciaret ſecũdis nu
ptijs:vt ſ.dictũ eſt.Et ſic ſtatim cùm ſuperuenit a-
nimus nubendi,ſtatim incipit eſſe ſuſpicio:ergo
&c.Pręterea,ſufficit hoc allegare,licet poſtea nõ
nubat:arg.ſ.de nup.l.imperialis.§.ſed & ſi tales.
& idẽ puto eſſe de ſponſalibus,quod de matrimo-
g nio.Hoc,quod de ſponſalibus dico,tangit Spec.[g]
in tract.ſuo de tutore.§.nunc dicẽdum.¶ Quęro,
dixi ꝙ qñ mater antequã nubat,vadat ad iudicẽ,lo
4 cus eſt datiuo.¶ Quæro,† an iudex debeat dare il
lum,quem mater petijt.Gl.dicit,ꝙ mater debet pe
tere:in l.ſi quis ſub conditione.ff.de teſt.tu.dicit,
h ꝙ iudex debet dare petitum[h] à matre.Et idem vi
detur tenere Dyn.& Cy.refert ſ.auť.mrĩ & auiæ.
Alij doc.tenẽt cõtrariũ,ꝙ petitus à matre nõ de-
bet dari de neceſsitate.Et ita refert Cy.fuiſſe de-
terminatũ Bono.p quẽdã ſolẽnẽ doc.& aduocatũ h
qui fuit vocatus Vbaldinus de Malauoltis.& do.
Iac.But.in illo conſilio,de quo vobis ſ.dixi,tenet
idẽ,quod probatur per l.credendũ.in fi.ff.qui pet.
tut.vbi dicitur,ꝙ matris officium in petendis tuto
ribus nõ ſufficit.Nulla enim lex eſt,quę dicat iudi
cem debere dare petitum à matre:ſed dicit ꝙ mr̃
debet petere,& noĩare,& in arbitrio iudicis erit
dare,vel nõ:vt ſ.q pet.tut.l.matris.ad Tertul.l.ij.
§.ſi mater.& omnibus ll.ſ.allegatis,in duab⁹ præ
cedentibus q.Iſtud etiam tenuit Iacob.de Are.vt
hic

a ¶ Matre ignorante.Vide glo.hic,& Bal.poſt eã in ver.quæro ſi detur tutor ſi petitur.circa fi.ibi Iac.de Ra.& Cyn.hic,&c.& cũ doc.trãſit hic Frãci.Tigri.in cõſi.incı.factum ſic ſe habet:quidã nomine Burgũdus &c.cui ſcripſit Bar.& maximè vbi mr̃ fuit tutrix,& poſtea trãſiuit ad ſecunda vota:qa incõtinẽti auia præfertur omnibus datiuis:nõ teſtamentarijs.& no.Bar.ĩ l.ſi qs ſub conditione.in fi.ff.de teſta.tute.& in d.l.tutor ſi petitus.vbi omnino vide.

✻ *P.PAV.P.*

b ¶ In mora petẽdi.Vide Alex.conſil.cccclxxviij.vide Deci.cõſil.xvj.col.vlti.vbi etiã ꝙ mr̃ debeat citari ad cognoſcendũ an fuerit in mora,& per quantũ tp̃s lapſum dicatur cõſtitui in mora,vide latè Alex.conſil.clxxxj.volu.v.col.ij.

c ¶ Luxuriata eſt.Et adde gloſ.& Bal.in auť.iiſdẽ.ſ.de ſecũ.nupt.& in l.his ſolis.& ibi Bald.j.de reuo.do.& Bald.in l.ſi qs ſub conditione.ff.de teſta.tuto.

✻ *P.PAV.P.*

c ¶ Luxuriata.Vide ad Bart.in l.omnino.C.ad Tertul.

d ¶ Cõmiſſa Bononiæ.Vide Bald.in auť.iiſdẽ.in iij.col.ſ.de ſecun.nupt.& in l.omnino.in j.col.j.ad Tertul.

d ¶ Quid aũt ſi mater eſt excluſa per morã,vide Bart.in auť.matri.in fi.Et iſtis adde Bart.in l.ſi quis ſub cõditione.de teſt.tu.Et an iſta auť.habeat locum in matre tutrice teſtamentaria,ꝙ priuetur tutela per tranſitũ ad ſecunda vota,vide ĩ auť.iiſdẽ.ſ.de ſec.nupt.& in l.omnẽ.j.ad Tertul.& ibi gl.& Cyn.Et an habeat locũ in p̃re trãſeũte ad ſecunda vota,vide Bal.in auť.iiſdem.in pe.col.ſ.de ſec.nup.Et de materia hui⁹ auť.& de p̃dictis oĩb⁹ hic tactis per Barto.vide no.per Spe.in titu.de tute.§.nunc dicendum.& in c.ex p̃te.el ij.de appel.

e ¶ Contra hoc dictum.Vide Specu.de tute.§.nunc dicendum eſt.de tut.

✻ *P.PAV.P.*

e ¶ Contra hoc dictũ.Vide Comen.conſi.xciij.

f ¶ An ſtatim.Vide Bal.in d.l.Imperialis.§.ſed ſi tales.ſ.de nupt.& in auth.iiſdẽ.in iij.col.ſ.de ſec.nupt.& in l.omnẽ.ad Tertul.C.& vide quod dixi ſ.proxi.auť.& bal.ĩ l.ſi qs ſub cõditione.de teſta.tut.& Bar.in d.auť.matri & auiæ.in iij.q.in verſi.quid ſi mater non renuncianit.ſ.de nup.& Bald.hic Adde Barto.conſi.cxv.incip.factum ſic ſe habet.An autẽ ſi mr̃ tranſit ad ſecũda vota,tamen an conſummationem carnalis copulę petat tutorẽ,debeat ſucceſsiõi priuari.vide Bal.cõſil.ccxvj.li.iiij.Pet.de Anc.cõſil.cccxviij.vbi multa de mulierib⁹ trãſeũtibus ad ſecũda vota relictis filijs:& an iudex illũ dare dẽat,quem ipſa petierit,vide eundẽ conſi.clv.lib.ij.

g ¶ Tãgit Spec.Vult allegare Spec.in ti.de tut.§.nũc dicendum.ver.ſed nõdũ &c.p Ang.in l.vxor.& in l.ſi ſocer.§.q̃ virũ.j.de infa.etiã adde Bar.in l.matres.ff.ad Tertul.& Bar.in l.ſi qs ſub conditione.de teſta.tut.& Bal.in l.precibus in viij.col.ver.& ſcias.C.de impu.& Bal.in l.j.j.ſi contra ius vel vti.publi.

✻ *P.PAV.P.*

h ¶ Dare petitũ.Sequitur Com.conſi.xciij.Vide latè Curtiũ conſil.xlvj.vbi ponit alia in materia dandi tutorem quãdo mater trãſit ad ſecunda vota.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

hic Cyn.refert, & ſcripta ſua communiter dicunt. Tamen do.Richard.Mal.qui fuit ſcholaris. Iaco. de Aret.dicebat in illa q.de qua ſ.dixi, quòd do. Iac.de Aret.nunquam dicit, ſed ita dicunt communiter ſcripta ſua.& hoc puto verum.¶ Quęro, quid† ſi mater eſt minor,xxv.annis, ſed ſperatur quòd efficiatur maior, vnde ipſa interim non poteſt eſſe tutrix: vtrum ſit locus ſequenti legitimo, vel ſequenti datiuo. Videtur ꝙ ſequenti datiuo: quia quãdo proximior legitimus ſperatur, ſequẽs legitimus ceſſat, & eſt locus datiuo: vt l.non ſolum.§.ſi libertus.de excuſat.tut.l.ſi tutor reipub. §.j.ff.de tu.& ra.diſtra.In contrarium facit, quia mater non eſt tutrix legitima, niſi quando vult: nunc ad propoſitum[a] nos dicimus in teſtamento, quòd primum tollitur per ſequens, quando ex eo eſt poſsibile hæreditatem adiri: & tamen intelligitur quando ſequens teſtamentum eſt validum de ſe, nec expectat confirmationem ex voluntate alterius: vt puta ſi filius eſſet pręteritus in eo: vt l. cùm in ſecũdo.& ibi no.de iniuſt.rup.& irri.teſta. Ita videtur in propoſito, ꝙ tutela legitima, quæ dependet ex voluntate alterius, aliam legitimam nõ impediat. Hoc tamẽ non pono pro conſtanti.

In quibus caſibus habenti tutorem, tutor uel curator dari poteſt. Rubrica.

LEX I.

SI in locum. Curator datus ob abſentiam tutoris, deſinit eſſe finita abſentia. hoc dicit.

LEX II.

POtuit. In locum excuſati, ſeu remoti, eſt alius dãdus: & curator datus in locum tutoris, deſinit pubertate.

LEX III.

PRopter. [b]Diffuſum patrimoniũ eſt cauſa, vt habenti tutorem, tutor vel curator cõſtituatur.h.d. Vide gloſ.ſuper ver. curatores.& nota eam, quæ ponit caſus, quando habenti tutorem tutor dari poſsit, &c.

LIcet. [c]In locum autoris excuſati, ſiue remoti, alius eſt dandus. hoc dicit.

CVm ob augmentũ. Augmentum facultatum eſt cauſa, vt tutori adiungatur curator. Item non gerens non tenetur, niſi tempore adminiſtrationis depoſitæ, ille, qui geſsit, fuit tutor non ſoluendo. hoc dicit in ſumma.

De adminiſtratione tutorum, & curatorum. Rubrica.

¶ Super iſta Rubrica in eo quod dicit de pecunia, eſt poſita authentica, nouiſsimè cautum eſt quam vide.

LEX I

FRuſtra. Curator adulti nõ tenetur pro tutoribus præcedentibus, niſi ſibi poſsit negligentia imputari. hoc dicit.

LEX II

ADuerſus. [d]Actor pro vniuerſali adminiſtratione nõ poteſt cõueniri durante tutela, vel cura.h.d. Vos hic habetis glo.q̃ materiam iſtã tractat, quæ non eget ſuppletione.

LEX III.

SVmptus. Expenſæ factę in pupillum poſſunt ſibi imputari à iudice, licet nõ fuerint taxatæ. hoc dicit.

NIſi eam. Libert⁹ negligẽs in exigendo à ſeipſo, poteſt remoueri, & etiam puniri. hoc dicit.

FRuſtra. Non eſt iuſta cauſa recuſandi ſolutionem, ſi debitor dicat, ꝙ ſibi non liquet, in quam cauſam pupillo ſoluere habeat.

NOn eſt ignotum[e]. Habeo iſtam l. pro notabili. breuiter dicit. Adminiſtratores, qui iuſtam cauſam litigandi non habuerint, proprio nomine in expenſis legitimis condemnantur.

TVtelam. Tutor non debet rem alienare contra formã datã ab eo, qui rem prædictã legauit.h.d.

ET ſi ſciſſes. Ignorans ſe tutorem, nullo modo tenetur. Sciẽs verò de neglectis tenetur, ſi gerens non ſit ſoluendo.h.d.

SI curatores. Poteſt adulta iudicis officium intentare, vt curatores eam dotent.h.d.

SI liberti. Liberti malè adminiſtrantes, remouentur, & criminaliter puniuntur.

SI bonam. Qui non appellat vel appellationem non eſt proſecutus, cùm bonam cauſam habuit, pupillo ob hoc condemnabitur h.d.& eſt bona lex.

DE his. Numerus liberorum nõ ſupplet ætatem, nec propter hoc ad agendum quis admittitur.

TVtores. Tutores non tenentur ſatiſdare rem ratam haberi.h.d.

RAtiones. Idem dicit quod l.ij. ſ.eod. Pro vniuerſali adminiſtratione, non poteſt durante officio ratio poſtulari.h.d.

SI non ſubſcripſiſti. De eo quod quis fecit vt tutor, nõ põt proprio nomine conueniri, niſi ſe proprio nomine obligauerit.h.d.

NOn omni titulo[f]. Alienatio tutoris non præſtat iuſtum titulum poſsidenti niſi fiat ex cauſa, & modis à iure permiſsis.h.d.¶ Vos habetis hic vnã glo. quæ firmat, ꝙ frater tenetur dotare ſororem. Vide gloſ.& hoc hic no.ſecunda gl. & in l.j. ff.de tut.& ra.diſtra.&c.

DE ſucceſsione. Adminiſtrare tutelã, nõ aufert ius teſtãdi, vel donandi. h. d.

DEbitoribus. Adminiſtrator debet debitores monere, & eis ceſſantibus pignora vẽdere.h.d.

TVtor. Abſentia nõ excuſat tutorẽ ſcientem, & non gerentem.

PRo officio. [g]Pro mala adminiſtratione, & pro neglectis bona adminiſtratoris ſunt tacitè obligata[h]. hoc dicit hæc l.& tota die allegatur. de adminiſt.tuto.l.pro officio.

PVpillorum. Tutor tenetur de adminiſtratione tutelæ, ſi conditionem pupillo vtilem implere neglexerit.h.d.

SVMMARIVM.

1 ☞ Bona quæ ſeruando ſeruari poſſunt, non poſſunt per tutorem alienari ſine decreto.

2 Minor non poteſt dare in dotem, vel donationem propter nuptias immobilia ſine decreto.

3 Quod quis habuerit in domo maſſaritias, & ſupellectilia, põt probari per domeſticos & familiares.

4 Mulier tranſiens ad ſecunda vota, eſt filijs primi matrimonij multùm ſuſpecta.

5 Res, quæ ſeruando ſeruari poſſunt, non alienantur ſine decreto.

D

a ¶ Propoſitũ. Vide Bal.in l.ſi. & Bart. in l. ſi quis ſub conditione.ff. de teſta. tute.& Bar.in aut. minoris. ad finẽ. ſ. tit.j.

b ¶ Propter. Vide quod ibi dixi poſt Bar.in l.iij.§. ſi pupillus.ff.de tute.& eſt gloſ.not. & ibi Bart.in l. curatorẽ. ff.de tut. & cur.da. ab his. vbi omnino vide quãdo habenti tutorẽ tutor dari poſsit. Et adde gl. Inſtit. de cu. §.interdũ.& Spec. in titu. de tu.§.fin. ver. item quod habenti.

✠ POMATES.

c ¶ Licet tutorem. Ergo habenti datur regulariter curator. & vide Ro. conſi.cccclíiij.colũ. iiij. vbi limitat, & ibi etiã ponit qualiter curator ſit dandus pupillo conuento.

d ¶ Aduerſus. Per Bart. in l.j. in pen. colum.C.vt act. ab hære.& vide j. eo. l.rationes.

e ¶ Nõ eſt ignotum. Not. pariter iſtum caſum, & vide Bar. l.ædita.in fine.ſ.de eden. & in l.j.§.ſi procur. ſi quis ius di. non obtemp. in ij.colũ.& vide tex. & ibi Bart. & Nic. de Neapo.in l.j.§.ſi pupillus.ff.de tute. & ra.diſt.

f ¶ Non omni titulo. Adde text. & quod ibi not. in l. cum plures.§. pen. ff.eo. not. per Bal. in l. ſi pater. C. de dotis ꝓmiſ.& Bal. in l. qui liberos. de ritu. nupt. & in l.j. ff. ſolu.matrim. & Ange.& Imo.in l. à filio. in princip. ff. ad Trebel.

✠ P.P.Æ.V.P.

g ¶ Pro officio. Adde ꝙ tamen bona hæredum tutoris nõ ſunt tacitè obligata pro ratiõe reddenda, vide Comen.cõſil.xxxviij. incip. quæritur an bona, etiam ſi talia bona eſſent quęſita ex rebus tutoris vide ibi.

h ¶ Obligata. Et intellige, ꝙ bona tutoris, & curatoris, & etiã eorũ fideiuſſorum, ſunt tacitè obligata, etiam ad lites. l. properãdũ. §. ſi. ꝙ alibi expreſſius non reperitur, ſecundùm Bal. ibi C.de iud. Secus in procuratoribus, & actoribus eorũ: vt ibi, creditor verò non poteſt bona, nec perſonã tutorum impedire. l.cũ etiam. & ibi Bald. poſt glo.ſ.de rebus cred. & l. iij. & ibi hoc no. limitat Baldus quando fiſ. vel priua. Ad quod vide not. per Bal.in l. ſub prætextu. ſ.de hære. act. Quid in rectore eccleſię dixi in l. reſpublica. ſ.ex quib. cau.ma. Et adde hic Bar.in l.actor. ff. rem ra. habe. & in aut. ſicut.de legit. tutel. Adde, quando tutor, vel adminiſtrator, & eorum hæredes teneantur de mala admini. Ro. conſi.cccviij.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶Lex quæ tutores. Et qualiter iſtud dictum intelligatur, vide quod dixi in l.j.j.de prædi.mi.

a ✣POMATES. ¶Lex quæ. Vide aliter per Panor. conſil. x. volu. ij. & Are.xxij.in princi.& limita vt per Iaſ.in l.ſi frater.in fin.j. qui teſta. fa.poſſ.

✣P. P A V. P.

a ¶Lex quæ tutores. Circa materiã huius legis vide oĩno Bar. conſil lxix. & ea q̃ habes ad Bart. in l. magis puto. §. nec paſsim de re.c. vbi habet qualiter quæ poſsit tutor vel curator de bonis minorum diſpẽſare.

b ¶Propter nupt. Vide Bar. in l. ſi añ nuptias.ff.ſo.matri.

✣P. P A V. P. S

c ¶Per domeſticos. Vide Feli.in c.quoties.in j.col. extra, de teſti. Et magis creditur domeſticis iſtis. Et vide q̃ dicit Bar. in l. quoties.C. de naufrag. lib.xi.per illũ text. q exponit, reijciat in domo vel naui probatur per veriſimilitudinem.

✣POMATES.

d ¶Sine iudicis decreto. Vide ad hanc l. Bart.conſi.lxix.& vide Felin.in c.venerabili.ad fin. de offi.dele. & Alex. conſi.xxxij.colũ.ij. volu.ij.vbi dicit, ꝙ per iuramentũ derogaretur huic ſolutioni & decreto iudicis.

e ¶Citari. An requiratur citatio ad conficiendum inuentarium? Et iſtis adde latius Bar. in l.tutor qui.ff.eo.& ibi vide an requirãtur plures notarij, & an debeat fieri in iudicio? Adde pulchrè Ro.quid facere teneatur tutor antequàm adminiſtret. eius conſilio cccxv.& vide Angel. conſil. clxxv. Pau.de Caſt. conſ. cccliĩ. Bald. conſil. xcv.lib.j.

✣POMATES.

f ¶Vt priuato. Vbicunque ergo in vna perſona concurrũt duę qualitates, quarum vna non tollit aliam, ſed ſunt pares perſonæ, tunc iudicamus de illa perſona vt de duobus. & vide Ro. vbi ponit exemplum. & concor.conſil.cccxxij.

g ¶Sancimus. Vide Bar. latius in l.ſi tutor pupillo.ff.de autho.tut.

h ¶Dubiũ. Adde Bar.in l.j.ff.de tut.& cur.da.ab his.& facit c.vlti.de iudi. lib.vj.& ibi Pe.de Anch.& quod no.Inn.& doc.in c.petitio. de procura.

i ¶Non reperio. Vide q̃ dixi in l.ij.§.quod ſi vero.ff.ad Tert.& Bald.in l. matris pietas.ſ.qui pet.tut.& in d.l.precibus.in v.col.& Bal.Cyn.hic.

k ¶§.defenſionẽ. Latius no.p gl.& ibi Bar.in l.ſi filius.ff.qui ſatiſ.cog.& in l.rõnes.ſ.e. Itẽ iſtũ tex.no.alleg.pro ſing. Ang.in l.j.ad fi.ff.de iu. om.iu.

l ✣P. P A V. P. ¶Omnẽ aũt. Idẽ Bal.& Ang.hic. Vide Pau.de ca. conſi.cccliiij.in ij.co. Aduerte tamen ꝙ licet ipſe tex. videaꝛ requirere exprimi iſta verba ꝓ forma, tñ ſatis eſt ſi tutor promittit vtilia facere, inutilia pretermittere, & pupillum indefenſum nõ relinquere quia iſtud eſt æquipollens. Vide Ale. in l.prętor.ff.de ope.no.nũ. Et meliꝰ cõſi.cxxxj.inci. põderatis his aľs cxxix. ad illud tamen ad quod iſte tex. allegatur ꝙ nõ ſufficit verbis generalibus exprimi, quod ſpecialibus eſt exprimendum. Facit text. in l.ſi qñ.§.& generaliter. in ver.& ſpecialiter.& ibi Ang.& Bald.C.de inof.teſt.facit text. in l.ſi quis in principio teſtamẽti. ĩ verbo, ſpecialiter.de lega.iij.& in l. generaliter.C. de nõ nume.pecu. & in auľ. de hære.& fal.in §. ſi verò expreſsim. facit glo.in cle.j.in verbo, ſpecialiter. de iud. Facit tex. in c.ij.de præbẽ. in vj. Vide remiſsionem Feli. quã habes ad Bart.in l.j.in ij.col. de vul.& pup. Qũo & quot modis dicatur aliquid expreſſum, vide etiã multa p Iaſ.in l.j.in pe.& vlt.col.ff. ſi quis in ius voca. nõ ier. ponentem multos caſus, in quibus requiratur aliquid ſpecialiter exprimi, taliter quòd ſufficeret exprimere verbis generalibus: & ſic in quibus plus operatur expreſsio ſpecialis quàm generalis. Et ibi etiã ponit duas limitationes ad omnes illos caſus. Item vide multas deciſiones per eundem, vbi requiriꝛ ꝙ expreſsio aliquid faciat. & vnã limitationem in l.actiõe. in iij.col. C. de trãſactio. in iij. notab. de offi.deleg. dum vult ꝙ etiam reſeruata principi in ſignum ſupremę poteſtatis veniunt in commiſsione quia de eis facta fuit ſpecialis mentio, licet nõ in indiuiduo. Itẽ an iſta deciſio procedat in curatore dato ad actũ vel cõtractum fiendum tantùm, vide Alex.ꝙ ſic conſi.clxiij.volu.v.

m ¶Tene mẽti. & vide Bar.ĩ l.ꝑtor.in prin.ff.de ope.no.nũ.& Bar.in d.l.legitimos.vř qđ per iurm hoc ſuppleꝛ, per id qđ voluit Bal.in l.j.C. cõmo.

Lex, quæ tutores. [a] Breuiter hoc intendit: Immobilia † & mobilia, quæ ſeruando ſeruari poſſunt: nõ poſſunt alienari non ſine decreto. Secus in his quę ſeruando ſeruari nõ poſſunt. h.d. ¶Primò not. quod dixi in ſummario. ¶Secundò not. † ꝙ minor non poteſt dare in dotem vel donationem propter nup. [b] immobilia ſine decreto. ¶Tertiò no. & tene menti ꝙ † quicquid habuit in domo, ſcilicet quas maſſaritias, ſeu ſupellectilia, poteſt probari per domeſticos [c], hoc eſt, per ſuos familiares. Facit quod habuiſtis in l.conſenſu.ſ.de rap.& l.de ſubmerſis. C.de naufragijs.lib.xj. ¶Quartò no. illud ꝙ † mulier tranſiens ad ſecunda vota, eſt filijs primi matrimonij multũm ſuſpecta. ¶Not. quintò † ꝙ res, quæ ſeruando ſeruari poſſunt, non poſſunt alienari ſine iudicis decreto [d].

SVMMARIVM.

1 ☞Si res emphyteutica minoris propter non ſolutionem canonis reuertitur ad dominum, tutori imputatur.

2 Pœna l.ij.C.de iure emphy. habet locũ in minore.

Si tutores. Imputatur † tutori res emphyteutica propter canonem non ſolutum, redit ad dominũ. h.d. No. quod dixi in ſummario. No. † ꝙ tempus triennij vel biennij, de quo loquitur l.ij.ſ.de iure emphy. currit minori.

SVMMARIVM.

1 ☞Tutor tenetur facere inuentarium quàm primùm poteſt.

2 Inuentarium ſi fiat coram vno notario, ſufficit.

3 Creditores non citantur, quando tutor facit inuẽtarium, & debet fieri in iudicio.

Tutores. Tutor † quã primũ poteſt, facere debet inuentarium de rebus & inſtrumentis & res, quæ poſſunt ſeruari, debet in tuto collocare, vel prædia idonea emere. h.d. ¶Quæro qñ tutor debeat facere inuentarium. Glo. ponit opi. illa eſt vera ꝙ debet facere cũ primùm poteſt: vt l. tutor qui repertorium in prin. de admi. tuto. ¶Secundò † quęro, an debeat fieri coram pluribus notarijs vel vno. Glo. dicit ꝙ ſufficit vnus. Dic vt habes in glo. † Item an ad hoc debeat citari [e] creditores. Gl. dicit ꝙ non licet: ſecus eſt in inuentario, quod facit hæres. Item an debeat fieri in iudicio. Gloſ. dicit ꝙ ſic. Et vide glo. &c.

Sancimus. Qui ſoluit tutori ex præcepto iudicis, pleniſsimam cõſequitur liberationem. Item reditus & penſiones ſolutæ tutori ſine decreto, liberationem præſtant.

Cum quædam. Quod qs facit vt tutor, ſibi non præiudicat vt priuato [f].

Conſtitutionẽ. Hæc lex gloſſat l. ſancimus.ſ.eo. quia factum illius non habet locum in vſuris quæ faciunt magnam ſummã vel in penſionibus biennalibus. h.d.

SVMMARIVM.

1 ☞Tutor & curator non defendens minorem, remouetur à tutela.

2 Officium tutelæ & curæ eſt neceſſarium.

3 Curator liti datur per iudicem, qui præeſt liti.

4 Ad officium matris etiam pertinet ꝙ tutores legitimæ adminiſtrent: & in quibus tutoribus.

5 Legitimi adminiſtratores non ſatiſdant.

6 Tutor pro defenſione pupilli, poteſt bona pupilli obligare.

7 Tutor debet in tutela promittere ꝙ defenſionem ſubibit pro pupillo.

8 Tutor poteſt vendere frumentum & vinum, nec tenetur mittere illud ad alium locum.

Sancimus. [g] Iſta eſt vna bona & notabilis lex, & habet caſus multum notabiles & ſingulares. Breuiter dicit: Tutor & curator † debent defendere minorem: ꝙ ſi recuſauerint, à tutela remoueantur. h.d. ¶No. ꝙ dixi in ſummario, & habuiſtis hoc idem ſ.de procur. l.cũ qui res. ¶No. quod † officium tutelæ & curæ eſt neceſſarium.

Sed & ſi quis. Hic eſt nouus caſus: Lite cœpta ſi perſona indigeat curatore ad litem, ille dabitur officio iudicis, qui illi liti præeſt. h.d. & eſt caſus nouus & ſingularis & menti tenendus. Sed per † quem iudicem detur tutor & curator, eſt dubium, [h] vt habuiſtis. ſ.qui pe.tut.l.j. Tamen de curatore dando liti, nõ videtur dubium quod poteſt dari authoritate iudicis qui præeſt illi liti &c.

Perſonis. Ad curam eius, qui tenetur pupillis poſtulare tutores, pertinet vt tutores defenſiones ſuſcipiant: vel ſi fuerũt remoti, alij idonei conſtituantur. h.d. ¶No. quòd † ad officium matris ſpectat non ſolùm quòd dentur tutores: ſed ꝙ legitimè adminiſtrent, hoc eſt. ꝙ inuentarium faciant, & iurent, & ſimilia. Facit l.ij.§.ſi mater.ff.ad Tertul. ¶Item no. & iſtud eſt verum ꝙ ſpectat ad ſolicitudinem matris in his tutoribus, quos ipſa mater petijt. In teſtamentarijs autem vel legitimis quod hoc ad ſolicitudinẽ matris ſpectet, non reperio. [i]

Defenſionem. [k] Tutores & curatores non debent ſatiſdare, ſed poſſunt pro defenſione pupilli bona obligare. ¶No. ꝙ † legitimi adminiſtratores non tenentur ſatiſdare. ¶ † No. caſum, in quo per tutorẽ poſſunt immobilia obligari.

Omnem autem. [l] Hic eſt nouus caſus & ſingularis, & multæ tutelæ caſſantur per hoc. † Tutores & curatores debẽt ſpecialiter & expreſsè tempore, quo creantur, promittere quòd defenſionem ſubibunt. h.d. ¶Not. & tene menti [m] iſtum caſum. Et ſi ſic non reperies, opponas exceptionem contra inſtrumentum tutelæ. ¶Not. ꝙ iſtud additur ad alia quæ requiruntur in tutela, in l. legitimos.ff.de legi.tuto.&c.

His quæ. Licet tutoribus & curatoribus fructus vendere, ſub ea æſtimatione, qua à maiori parte communiter vendũtur. ¶Nota ergo † quòd non habeat neceſſe tutor vel curator frumentum vel vinum reſeruare: ſed poteſt vendere cùm vult: pro pretio tamen, pro quo ibi communiter vẽditur. Item videtur quòd non habeat neceſſe frumentum vel vinum mittere ad alium locum: ſed poteſt vendere in illo loco vbi habet pro pretio, quo ibi communiter venditur &c.

De periculo tutorũ & curatorũ. Ru.

Lex

LEX I.

ET qui notitiæ. Tutor datus cauſa notitię tenetur, ſi vtilia pupillo tacuit, vel fraudē commiſit, vł participauit ſolus, cum tutores ſuſpectos facere ceſſauit. hoc dicit. Ad euidentiam ſcias quod quidam ſunt tutores dati cauſa notitiæ, qui non adminiſtrant, ſed informant vel inſtruunt alios adminiſtratores quid facere vel gerere debeant.

LEX. II.

ADeos, qui. Cùm adminiſtratio eſt diuiſa per prouincias, vnus tutor de facto alterius non tenetur. hoc dicit.

LEX III.

SI res [a] pupillares. Tenetur tutor ſi culpa præceſſit caſum: aliàs non tenetur de caſu fortuito. h. d. cum l. ſeq.

SVMMARIVM.

1 ☞ Quis præſumitur ſcire illud, qđ publicè ſcitē
2 Quis pręſumitur ſcire illud, quod eſt ſibi denunciatum ad domum.

SI tutor. [b] Ad eum, qui ſe ignorat tutorem periculum adminiſtrationis non pertinet. hoc dicit. ¶ Aduerte, & opp. quòd ignorantia non pręſumatur: vt l. verius. ff. de probat. Dicunt quidam ꝙ hoc oſtendit admiſſus non iuſſus. Vide gl. [c] Iſtud eſt facilè dicere. Vel melius dicit gl. & iſta ſunt tria notabilia dicta, ꝙ hic erat præſumptio ſcientiæ: ideo qui vult probare ignorantiam, probet eam. iſta autē ſcientiæ præſumptio cōtingit ex tribus. Primò ſi interfuit teſtamento, ſi erat publicè notum [d]: vel ſi fuit denūciatum ad domū. & vide gl. [e] ¶ Nota ergo † quòd quis præſumitur illud ſcire quod publice ſcitur: vt l. ſed & ſi pupillus. §. proſcribere. de inſti. ¶ Item not. † ꝙ quis præſumitur illud ſcire, quod eſt ſibi denunciatum ad domum [f]. Tene menti, qui ad hoc iam millies allegaui hanc legem.

TEmporis. Poſt tutelā finitam periculum non pertinet ad tutorem. hoc dicit.

Quando ex facto tuto. uel cura. minor agere uel conueniri poſſunt. Rubrica.

LEX I.

IVlia. Ex ſentētia non daē actio in tutorem vel curatorem officio finito, ſed in ipſum principalem. hoc dicit.

LEX II.

ET ſi tutores. [g] Ex ſtipulatione tutoris ſuper re pupilli quęritur actio pupillo hoc dicit. Diſtingue vt in gloſ. quam vide & nota.

LEX III.

SI in rem. Ex cōtractu tutoris in vtilitatem pupilli tenetur pupillus. Et differt hæc l. à prima: qa prima loquiē de ſententia: hæc de cōtractu. h. d.

SI hi qui. Tutores & curatores ex adminiſtratione tenenē pupillo ex eorum facto: aliàs ei pupillo quæritur actio.

PEr tutorem. Per tutorē nō quæritur actio pupillo extra rem pupilli.

Si ex pluribus tuto. uel cura. omnes uel unus agere pro minore uel cōue. poſ. R.

LEX I

ABvno. Vnus ex pluribus tutoribus, poteſt in ſolidum pupillum defendere. h. d.

LEX II.

SI diuiſum. Si adminiſtratio diuiſa eſt ꝑ prouincias, tutores illius prouinciæ tantùm cōueniendi ſunt. h. d. ¶ Opp. de l. inter. in fi. ff. de admi. tut. Solue vt ibi not. per Dy.

Ne tutor uel cura. uectig. condu. Ru.

LEX VNICA.

COmpetens. Qui tutelā gerit, vel eius rationē nō reddit, ad cōducenda vectigalia nō admittitur: & ſi acceſſerit, pœna falſi tenetur, niſi vtriq; idoneè ſatiſfecerit. h. d. ¶ Quidam dicunt ꝙ hic eſt vnus caſus, in quo in delictis admittitur pœnitētia. Sed certè hic quando fiſco [h] & pupillo ſatiſfacit, ceſſat doli præſumptio in præteritum: vt plenè dixi in l. qui ea mente. ff. de fur. Quæritur vtrum ille, qui conduxit vectigalia publica, iuſtam excuſationem habeat à tutela. Quidam dicunt ꝙ non. Dic vt dicimus j. de excuſa. tuto. l. coloni. &c.

De tuto. & cur. qui ſatis non ded. Ru.

LEX I.

SI nondum. Minores poſſunt à [i] ſuis adminiſtratoribus ſatiſdationē exigere: qui ſi ceſſauerint, prohibentur adminiſtrare. h. d. ¶ Op. j. e. l. iij. & Inſtit. de ſatiſd. tuto. §. j. Sol. Diſtingue: Tutores quidam ſunt teſtamentarij, vel dati in teſtamento à iudice confirmati: & iſti nullo modo ſatiſdāt. Quidam ſunt dati ex inquiſitione, & iſti non tenebantur olim ſatiſdare: hodie verò omnis datiuus tenetur ſatiſdare [i]: vt Inſtit. de ſatiſd. tut. §. pen. Ita dicit glo. hic: alibi diſtinguit, & melius, in auē. vt hi qui ob. ſe perhi. habere res mino. §. poſtul. & illam glo. tene menti, &c.

LEX II

CVm tutorem. Qui nō ſatiſdat remouetur à tutela cum infamia, ſi dolo fecerit: aliàs ſine infamia. & in locū defunctorum alij debent dari, qui rationes pręteritorum expoſcent.

LEX III.

INdubiū. Tutores nō teſtamētarij debent ſatiſdare aliàs facta per eos non valent, h. d.

NOn omnium. Teſtamētarius & cōfirmatus nō ſatiſdant [k]. Itē ex pluribus teſtamentarijs ille in adminiſtratiōe præfertur, qui aliàs ſatiſdederit. h. d. Habetis ff. de teſta. tut. l. teſtamento datos. & de admini. tut. l. iij. in gl.

SVMMARIVM.

1 ☞ Scientia tutoris inducit pupillo ius deliberandi, quod tranſmittit ad ſuos.
2 Scientia tutoris etiam qui non ſeruauit ſolennia, inducit pupillo ius deliberandi, vbi pupillus educari debeat.

TVtor. Hæc eſt not. l. & eam hoc anno allegaui. Qui nō ſatiſdedit, non poteſt adminiſtrare, nec gerere, niſi ea, quæ ſunt tēpore peritura, vel nullū præiudiciū paritura. h. d. Vide gl. fin. & dic ſuper verbo, bonorū. Pro hoc videtur caſus in l. impuberi. de tut. & cu. da. ab his. ¶ Nota multùm quod dixi in ſummario. Ex quo habes [l] arg. imò caſum ad quęſtionē, quā aliàs pluries cōſului,
1 Primò cōſului ꝙ † ſcientia tutoris inducit pupillo ius deliberādi, quod trāſmittit ad ſuos hęredes ſecundū formā l. cùm antiquioribus. de iu. delib. ar. pro hoc in l. ſequitur. §. ſi pupilli. de vſuca. Itē con-
2 ſului ſecūdò ꝙ † ſufficit ſciētia tutoris, quanquam nō ſatiſdederit vel inuētarium nō fecerit, & nihil de ſolēnitatibus obſeruauerit. Caſus eſt hic. Nam ius deliberādi eſt tempore periturum: quia durat

a ¶ Si res. Qualiter teneatur tutor de caſu fortuito, & an furtum dicatur caſus fortuitus, vide Roma. conſil. cccc-xxv.

❦ P. P A V. P.

b ¶ Si tutor. Dum dicitur hic ꝙ præſumptio legis eſt liquidiſsima ꝓbatio vide & declara vt per Iaſ. in l. ſciē dum col. viij. ff. de verb. oblig.

c ¶ Vide gl. Et iſtā gloſ. pro ſing. allegat Ioā. de Imo. in l. quęſitum. ff. de re iud. & in l. in tempus. §. j. & in l. ſi ita quis hęres. ff. de hęredi. inſtit.

❦ P. P A V. P.

d ¶ Si erat publicè notū. Vide Com. conſil. clxij. in vlt. col. & ibi etiam ꝙ illud, quod eſt nūciatū procuratori, præſumitur domi nus ſcire, vide etiā ad hoc quæ habes in l. ſi publicanus. §. ij. poſt Bar. ff. de publica. Dicit etiā Com. in dicto cōſ. ꝙ ratione vicinitatis pręſumitur ſciētia, vt etiā habetur in l. j. ff. ſi cert. pet. Itē illud, quod hic diciē ꝙ erat publicè notum intellige ꝙ requiraē quòd ſit publica vox & fama, vt declarat Areti. conſ. cx. in v. col. Vide latè Felin. in ca. cum contingat. in cōcluſione, vſq; ad finem extra, de reſcript. Item ꝙ publica fama faciat ꝓſumi ſcientiam. & de quibuſdam alijs vide Bar. in l. is poteſt. in v. col. ff. de acqr. Et quod etiā ibi habes. Itē præſumitur ſciētia eorum, quæ fiunt in ciuitate vel ꝓuincia, & quomodo, vide Barba. in ca. j. in j. notab. extra, de offi. deleg.

e ¶ Et vide gloſ. Et iſtā glo. vide alleg. per Bart. not. in l. ſi cui. §. iiſdem. de accuſ. Et ad hanc gloſ. vide plenius per Bal. in l. is poteſt. de acquir. hær. & eſt ſingul. gloſ. & ibi Bart. in l. j. ff. de recepta. & eſt tex. no. in auē. quo modo oport. epiſ. ad fi. vbi dicit ꝙ ꝓpoſitū in poſte. eccle. quis non poteſt ignorare. Facit c. j. de poſtu. prælat. c. ſi. q ma. accu. poſ. l. ſed ſi pupillus. §. ꝓſcribere, ff. de inſti. gl. no. in cle. ij. & ꝙ habetur in cle. j. de iud.

f ¶ Ad domū. Idem not. gl. in l. ita. j. de excuſ. tut.

g ¶ Et ſi tutores. Vide Bar. in l. ſi vrbana. in fi. de cōdi. inde. & Bal. in l. ij. in xxiiii. col. cum ſeq. de ſerui.

h ¶ Quādo fiſco. Ad iſtam vide not. in l. in confirmando de confir. tuto.

i ¶ Satiſdare. Sed Frā. Tigri. in conſi. incipi. factum ſic ſe habet: quidā nomine Burgundus cui ſubſcripſit Bar. tenet ꝙ in datione tutoris nō requiritur inquiſitio, niſi quo ad hoc: quia ſi fuerit datus cū inquiſitione, non ſatiſdat, aliàs ſic, & per hoc no. vide Bart. in l. ſi patronus. ff. de confirm. tuto. aliàs eſt l. ſi tutores. & Bar. in l. j. ff. rē pup. ſal. fo. Sed tene dictam gl. in d. auē. vt hi q obli. ſe ha. perh. in verſi. agit. ad fi. quā ſequitur Cyn. hic in rub. & Bar. l. ſi patronus.

k ¶ Non ſatiſdant. Sed quid ſi erat tutor teſtamētarius, qui erat malę famę & erat ignotus teſtatori: an hoc poterit obijci, vt teneatur ſatiſdare? Videtur ꝙ ſic, in l. liberto, §. Largius. ff. de annuis leg. & in l. teſtamento. ad fin. de admi. tut. & qđ no. Bald. in d. l. j. de confir. tuto.

l ¶ Ex quo habes Et vide etiā Bart. in l. tutor q repertoriū. in fi. prin. ff. de admi. tut. Et cum hoc tranſit Bar. hic.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶ Curatores. Per Bar. in l. ſenatores. ff, de ſenato.
b ¶ Educatio. Vide glo. in c, ij. de conuer, infid. facit gl. in c. cùm haberet. de eoqui duxit in matr. quam polluit. hic per Ioan. de Bel.
c P. PAV. P. ¶ Vtrū nepos. In iſta materia, penes quē pupillus ali debeat, vide Bal. conſil. ccccIxxxvij. in v. parte. vbi liberè loquitur. Vide Pau, conſil, cccliiij. ad finē, & eundem in l, ſi paterno. circa finem, C, de nego. geſt, Et φ interdum pupillus poteſt dimitti penes vitricum quando mater tranſiuit ad ſecunda vota, ſi ſit perſona honeſta & probatę fidei licet in dubio videatur præſumptio cōtra eum vide in materia Bar, in q. xvj. incipien, quæritur an iudex vbi examinat an ſponſa pupilla poſsit & debeat ali penes ſponſum, & qñ debeat penes matrē, vide dom. Benedictum Peruſ. in conſilio lxxij. in ij. colū. De vitrico φ apud eū ali nō debeat, vide Spec. tit, de tutore. §. nunc dicendum. in ij. col. Barto. in l. nonnūquam. ff. de adopt. Itē quando quæſtio eſt apud quem ſtari debeat, vbi interim deponi debeat, & φ omnia iſta ſint ſatis arbitraria iudici, vide Alexand, in conſil. clxj. in vlti. colum. in vj. volu. Item φ non ſit educādum apud illum, qui ſuccederet ſibi, & ponderandum ſit an ſit perſona ſuſpecta, ponit glo. in c. grandi. in verbo, item. de ſupplen. negli. prælat. in vj. Paul. conſil. cccliiij. in fine. Vide Cor. conſil. cxcviij. in j. parte. in vj. colū. Et de ſubſtitutione vel ſucceſsione, vide Socin. conſil. cxciij. in ſecundo dubio. Et vbi affines oēs eſſent ſuſpecti, iudex eligit extraneum, vide Alber. de Roſa. in l. ij. §. Iulianus. ff. de lib. exhib. Item quòd illud, quod dicitur hic in pupillo, locum habeat in furioſo & mente capto, vide gloſſ. in c. grandi. in verbo, fratrē. de ſupplen. negli. prælat. in vj. Vide Cardina. in

anno: vt d. l, cùm antiquioribus. Item quia hoc nō poteſt eſſe damnoſum pupillo: ergo non requiritur φ tutor impleuerit ſolennitatem, Facit l. tutor qui repertorium. poſt princi. de admi. tu. quod nota multùm bene. Et no. φ meum motiuum fuit & in hac ciuitate fuit hoc anno pluries conſultum ſed à princi. meum motiuum fuit, & tetigi de hoc in l. qui duos. de reb. dub. Reducam tibi ad memoriam in l. cùm antiquioribus.

De ſuſpectis tuto. & cura. Rubrica.

LEX I.

LIbertum. Tutor poteſt poſtulari ſuſpectus durante tutela, non ea finita. h. d. &c.

LEX II.

a **C**Vratores. [a] Si curatores gerere ceſſant, poſſunt remoueri vt ſuſpecti. h. d. cum l. ſeq. ¶ Vide hunc tex. ibi: ad eos tutela transfertur. Facit ad q. de eo qui promiſit dare ſcachum matum cum pedona, ex quo dat matum cū ea facta forſa ſeu regina. De qua hic per Cyn. in qua poſita ſunt puncta ſubtilia, &c.

ETiam. Tutor teſtamentarius poteſt poſtulari vt ſuſpectus. hoc dicit.

IN poſtulandis. Mores potius, quā diuitiæ in tutoribus ſpectantur.

PIetatis. Quilibet poteſt tutorē poſtulare ſuſpectum: & paupertas non eſt iuſta cauſa ſuſpicionis: ſed eſt cauſa, propter quam poteſt curator adiungi. h. d. No. ibi φ paupertas eſt cauſa quare alius adiungatur, &c.

EVm quem. Pendente cauſa ſuſpecti nō pōt tutor adminiſtrare: ſed loco eius debet curator conſtitui. h. d. Hæc notabilis lex, ſeu caſus. De hoc habes Inſtitu. eo. §. ſi quis autem. & l. quod ſi fortè. §. j. ff. de ſolu. Et dic vt dixi ibi. In contrarium facit extra, de offic. & pote. iud. delega. c. venerabili. Dic vt dixi in d. l. φ ſi fortè.

SI non ſuſpectū. Tutela pendente tutore non remoto, non poteſt ratio adminiſtrationis expoſci. h. d.

SVſpectos. Remotus ob dolum eſt infamis. aliàs ſecus. h. d. Vide gl. ſuper ver. negligentiam. Et nota ex ea, vtrum lata culpa æquiparetur dolo. dic de hoc in l. in actionibus. ff. de in litem iuran. ¶ Item no. ibi φ ex officio remouebatur non accuſatus. ¶ No. arg. φ condemnatus ex inquiſitione non accuſatus non infamatur: vt not. in l. iij. §. præterea. ff. eo. & ibi per Dy. quod Cyn. videtur hic: & ego dixi aliàs in l. infamem. ff. de publi. iudi. & ibi vide.

De eo qui pro tuto. negotia geſsit. Ru.

LEX I.

ETiam. Mulier, quę gerit vt tutrix pro tutela tenetur. h. d.

LEX I.

NOn vtiliter. Exceptio φ quis non ſit tutor poteſt opponi in quacunq; parte iudicij. h. d. Hoc intellige vt dixi ſ. de procur. l. non eo minus, &c.

Si mater indemnitatem promiſerit. Ru.

Clemen. j. de homicid. in j. notab. φ veniens ab inteſtato debeat cuſtodire furioſum. quod videtur cōtra textum in l. ij. huius tituli, Item φ licet ſubſtitutus poſsit decerni tutor pupilli, apud eū non debet educari vide Bar. in l. amiciſsimos. in prin. ff. de excuſ. tut. Vide tex. in l. j. ff. vbi pupil. educ, deb. in prin. vbi etiam Bar. & alij. Poſſet tamen ſubſtitutus eſſe adeò legalis, φ apud eum educaretur. Vide Pau, de caſt. cōſi. cccliij, ad finem. Sequitur Socin. in d. conſil. cxciij. Et iſte titulus loquitur mortuo patre, vt p Ale. in l. fi. ff. eo. tit. Vide aūt an debeat educari penes eum vel matrem, vide in l. j. et ij. C. diuor. fac. apud quē, &c. vide tex. in l. fi, de cōuer. infi, circa finē. Exēplū vbi non debeat educari penes patrem ſi ſit ſuſpectꝰ, vide text. in l. j. §. j. ff. de lib. exhib.
d ¶ Quod plerunq;. Et hunc text. not. alleg. Bar. in l. antepen. ff. de condi. & demon.

LEX I.

SVo potius. Mater, quæ tutorem petijt, ex facto illius tutoris non tenetur. h. d.

LEX II.

QVædam. Licet mater indemnitatem promiſit pupillo, actio contra tutorem decernitur. h. d.

LEX III.

OB tutorem. Hæc lex quaſi idem dicit qđ prima: mater, quę petit tutorē, ex eius officio nō tenetur, niſi hoc ſit actum.

Si contra matris uoluntatem tutor datus ſit. Rubrica.

SI contra ma. Ex eo φ qs creatꝰ ſit tutor contra matris voluntatem, poterit remoueri. h. d.

Vt cauſæ poſt puber. adſit tutor. Ru.

LEX VNICA.

TVtores. Cauſæ iam cœptæ debet adeſſe tutor etiam poſt tutelam finitam ante rationem & inſtrumenta addita. h. d.

Vbi pupilli educari debeant. Rubri.

LEX I.

b **E**Ducatio. [b] Pupillus educādꝰ eſt apud matrem ad ſecūda vota nō tranſeuntem: & quando de hoc eſt contentio, iudicis determinetur arbitrio, & onus alimentandi pupillum eſt neceſſarium. h. d.

LEX II.

c **V**Trum nepos. [c] Vbi pupillus educetur, eſt iudicis arbitrio: & de eo qui debet pupillo ſuccedere, eſt iuſta ſuſpicio.

P. PAV. P.
d ¶ Quod plerunq;. Circa materiā legis huius, vide Comē. cōſi. lxxxvij. incip. caſus talis eſt circa mediūvſq; ad finē. vbi tamen vult φ operæ pupilli, ſi q̄ ſunt, debeant compenſari cum alimētis & φ illud habeat locū etiā in patrono: quia nō pręſumitur alerę de ſuo, ſi pupillus habeat in bonis, &c. Et alimēta in pupillo & quolibet alio præſtanda ſunt ſecundùm facultatem & proportionem fructuū & qualitatem perſonę. Vide Corſetū in c. grandi. in pe. charta verſi. no. ibi ſecundū φ dicit de ſupplen. negligen. prælat. & ibi etiā dicit φ taliter debeat præſtari, vt aliquid ſemper in fine anni ſuperſit, non vt omnia conſumātur. Et de redi tibus vide etiā quę ſcripſi in l. q bonis. ff. de ceſſ. bonorū.

De alimentis pupil. præſtan. Rubric.

LEX I.

PVpillus. Tutor debet pupillo alimenta præſtare: & ſi negligat, poteſt cogi, etiam ſi quæſtio ſtatus pendeat. h. d.

SVMMARIVM.

1 ☞ Conſilium, quod quis faciat taxari alimenta pupillo.
2 Intereſt pupilli, ne ſecreta ſui patrimonij pandantur.
3 Tutor an teneatur dare copiam inuentarij aduerſario pupilli.

LEX II.

d **Q**Vod plerūque. [d] Alimenta ſi à iudice taxata non ſunt, tamen idoneè facta à tutore imputantur pupillo & in dubio præſumitur pupillus alitus à tutore. hoc dicit hæc bona & not. lex. Dico quòd tu
1 notes iſtam l. primò conſilium eſt † quòd quis faciat taxari alimenta præſtanda pupillo, ne poſtea de hoc incidat in controuerſiam. ¶ Secundò nota
2 † quòd intereſt pupilli ne ſecreta ſui patrimonij pandantur, quod nota & tene menti. Quod eſt
3 multum vtile ad q. † vtrum tutor agens vel defendens

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

a ¶Copiam inuentarij. Adde Bart.in l.j.ff. de cur.bo.dan.& clarius in d.l. ij.quando & quibus quarta pars debe. & videtur velle per hunc textum. quod tutor excuſetur facere inuentarium, ſi inutile erit pupillo pandere ſecreta patrimonij, ſecundùm Ange.in l.ſi vacantia.in iij.col.de bo.vacã. lib.x.& Bart.in l.tutor qui repertorium.in ij.char.de admini.tut.

✠ P. P A V. P.

b ¶Cùm tutelæ. De materia huius legis a vide latè Paul. de Caſtro conſil. ccc-lxix.

✠ POMATES.

c ¶Nomina. Vide Imo. conſil. lxxv. col. j. in fin.& ſeq. & Roma. ccccxiij. col.pen. in vij. dubio. vbi loquitur etiã in neg.geſt. & ibi ponit qđ iuris, quando tales haberent rem communem cum pupillo. Et ad declarationem huius l. & ſimilium vide plenè Angel. conſilio cccxj. vbi plenè ponit, quando alicui poſsit imputari, ꝙ nõ exegerit nomina debitorum.

d ¶Si defunctus. Ad iſtum text. adde l. ſi creditores.in fin. de ſepara.bon.facit ad ea quæ dixi in l. diuus. de bonis damna.& vide per Bald. in c.j.de contro.inter do.& vaſa.in vſib.feud.

✠ POMATES.

d ¶Si defunct⁹. Vide ad iſtam l.ſi defunctus. alleg. per Felin.in c. ſcribam col.ij.de præſump. & vide Aret. cõſil. xxxj.col.j.in fin.& Alex. cõſil. lxxxij. col.fin.volu.ij. vbi dicit regulariter, quòd licet aliquis adminiſtret bona alicuius, ꝙ tamen nõ præſumitur ex bonis eius acquiſiuiſſe. & conſil.xiij. in fi. volu. iij.&xl. col.fin. eod. vol.vide etiam Præpo.in titul.de feud.guar. in princ. colum. iij.

fendens debeat facere aduerſario copiam inuentarij.[a] Et videtur quòd ſic: quia ſi non facit inuentarium non poteſt agere vel defendere.j. tit. proxi. l.fin.§.de admini.tuto.l.tutor. In contrarium videtur hæc l. quia non debet pandere alteri ſecreta patrimonij pupilli: vt hic, & j.quando & à quibus quarta pars debe.l.ij. Breuiter aliàs dixi. Et dico quòd debeat dari copia inuentarij, quatenus ſufficit parti: vt per hoc ſibi ſit cautum, & ille habeat legitimam perſonam ſtandi in iudicio. Dabitur ergo ſibi copia inuentarij, & omittetur apponi in copia res ex præcepto iudicis: totum aliud parti dabitur: vt argu. huius l. & de edend. l. argentarius.§.j.& l.j.§.tit.j.in fin.

Arbitrium tutelæ. Rubrica.

LEX I.

b CVm tutelæ. [b] Verba enũciatiua teſtatoris alteri, quàm hæredi nõ poſſunt eſſe damnoſa. hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 Pupillus in dubio præſumitur alitus à tutore.

2 Facta, in quibus requiritur ſumptus, præſumuntur facta per eum, qui debebat facere.

3 Figura facta in loco, præſumitur facta ab hærede qui eam facere tenebatur.

LEX II.

c NOmina. [c] In exigendis nominibus debitoris tutor de dolo & lata culpa tenetur. hoc dicit. ¶Nota quòd 1 † in dubio pupillus præſumitur alitus à tutore. Contra ad actionem conſequendam nõ ſufficit eſſe factum, niſi probetur a quo: vt l.ij.de condi.& demon.& l.cùm ſeruus de verb.obli.& ibi per Cy. Sed reſpondeo, in 2 his, † quæ aliquis tenetur facere, & non poſſunt fieri ſine ſumptu, factum in dubio pręſumitur ab eo, qui tenebatur facere, vt hic. In his verò, in quibus nõ requiruntur ſumptus, procedunt contraria. Et per hoc dixi ſemel in quæſtione de facto: 3 Teſtator † iniunxit ꝙ faceret hęres depingi quandam figuram in aliquo loco ſub certa pœna: reperitur depicta, non apparet per quem. Reſpondeo quòd in dubio præſumitur facta ab hærede, qui tenebatur facere. arg. huius l. in fin.

LEX III.

CVrator. Curator poteſt eligere an petat emptũ ex pecunia ſua, an petat pecuniam. hoc dicit.

CVm qui. Ex eo quod minor cõſequitur à tutore indiſcretè à paterna hęreditate abſtinẽte, nõ poteſt à creditoribus conueniri. hoc dicit.

OMnes tutores. Si plures habent vnam cauſam, omnes apud eũdem

d ✠ P. P A V. P. ¶Si defunctus. Sed expone etiã ſi probaretur ipſum tutorem à principio, quando cœpit adminiſtrare, nihil habuiſſet, etiam ſi emeret nomine pupilli, vide Com. conſil. lxxviij. incip. caſus talis eſt. poſt princ. tamen in hoc quòd probetur ante fuiſſe pauperem, contrariũ tenet latè Roma.conſil.cccxlvj. Vide quomodo debeat concordari, quæ ſcripſi in l.ij.§.pro ſocio. Contra tamen deciſionem hic poſitam faciunt quæ dicit Bart. poſt glo. in l.ſi verò. in princ.ff.qui ſatiſd.cog. ꝙ in dubio quis non præſumatur idoneus facultatibus, licet alio modo præſumatur idoneus & habilis. Item quòd diſpoſitio huius legis habeat locum etiam in iudice, vide Alex.cõſi.ccccclij. Item regulam huius legis limita procedere poſt redditã rationẽ adminiſtrationis per tutorem: ſecus ante. Vide Aret.conſi.xxxj.in j.col.in fine. vbi allegat Bal. ad hoc. Item pro iſta regula vide Ioan.de Ana.conſi.lxv.in ſecundo dubio, vbi ſub dubio tamẽ dicit quòd fortè non admittatur probatio in contrarium.

e ¶Veteris iuris. Ad intellectum huius l. vide quod not. Bal. in l.teſtium. in j.colũ.§.de teſtib.& hoc eſt ſpeciale fauore minoris, ſecundùm Bald. in prin. plus val. quod agi. Dic tamen, quòd ſi Prætor vidit damnoſ. in eſſe remiſsionẽ inuẽtarij, non ſequitur voluntatem: vt in l.in confirmando. de confir.tuto. & an inuentariũ hæredis poſsit remitti per teſtatorem, vide latè per Bal. in l.fi.§.cum igitur.j.de iure deli. Adde ad hãc legem videndum Bal.conſi.cclxxiij.li. And.Sicul.conſi.lxix. Io. And. in addi. ad Spe. in tit. de inſtru.editione.§.dicto. circa princ. Quo verò ad apoſtillã, vide Angel.conſil.clxxv.

iudicem ſunt vocandi. hoc dicit.

CVm interdictæ. Eſt in electione minoris approbare venditionẽ indebitè factã: & pretiũ iuſtũ à tutoribus petere: & poteſt prius cõuenire tutorẽ vẽdentẽ, & poſtea alios cõuenire: nec eſt hoc à principe impetrandum, quia à iure communi conceditur. h.d. ¶Nota quòd prece fruſtra petitur, quod iure communi conceditur &c.

QVicquid. In actione tutelæ & vtili neg.geſto. venit dol⁹, lata culpa, & leuis. h.d. Habes hic vnã quæſtionẽ, quã vide, quã habes hic, & habuiſtis §.de admini.tut.l.pupillorum. Et ibi etiam glo. hic tamen tractatur per Cy.

TVtores. Actio tutelæ nõ præſcribitur longo tempore. hoc dicit.

TVtorem. Actio tutelæ cõpetit contra tutorem, non contra eum, cui tutor indemnitatem promiſit. hoc dicit.

d SI defunctus. [d] Quæ tutor quæſiuit, in dubio ex bonis pupilli quæſiuiſſe nõ præſumitur. hoc dicit.

TVtor. Contracta adminiſtratio poſt finitam tutelam venit in actionem tutelæ.

e VEteris iuris. [e] Hæc eſt bona lex, breuiter h.d. Confeſsio tutoris erronea circa patrimoniũ pupilli, ſibi nõ præiudicat, niſi in inuẽtario ſcribi fecerit: f [f] tunc enim probatio in contrarium nõ admittitur. hoc dicit. ¶Nota hunc caſum, quãdo tutor ponit in inuentario, quod ſibi præiudicat.

Illo etiam. Tutor non poteſt adminiſtrare, niſi facto inuentario ſibi decernatur adminiſtratio, niſi per teſtatorem g fuerit remiſſum: [g] & tutor qui non fecit inuentarium remouetur vt ſuſpectus. De quo dic vt l.ſi tutor.ff.de ſuſpect.tuto. h.d.

De diuidenda tutela, & pro qua parte quilibet tutor &c. Rubrica.

LEX I.

SI poſt. Tutor non tenetur ex facto contutoris idonei tempore tutelæ finitæ. h.d.

LEX II.

SI diuiſio. Adminiſtratione non diuiſa, vel diuiſa à ſe ipſis, quilibet tenetur in ſolidũ. Ea diui-

✠ POMATES.

¶Adde huic apoſtil. ibi quod notat Bal. & ita vult glo. hic. cui addo gl. in l.cõficiuntur. ff.de iure codicil. à me ponderatam. circa quod vide Bar. conſil.ccxxxij. Roma. conſil.cij. & Imol. conſil.lxxv.

✠ P. P A V. P.

e ¶Veteris iuris. Dũ dicit in iſta lege ꝙ inuẽtariũ ꝓbat contra tutorẽ, vt non admittatur probatio in cõtrarium Iaco. de Are. & Alber. & Bald. hic intelligũt ꝓcedere in reb⁹ mobilibus ſecus in immobilibus. Et ſequit Bald. cõſil. lxxxv. vol. iij. Cõtrarium tenet Salic. hic, & ita vult Bar.conſil. ccxxxvj. aliàs ccxxvij. de quo j. Item iſtam legem limitat Ioan. Andr. in addit. Specu. tit. de inſtr. editio.§.fi.in prin. Item in additione incip. Vbertus de Bobio. niſi eſſet error acerrimus, quia cõſtaret defunctũ prius alteri vendidiſſe. qui dicit iſta velle Vbertum de Bobio in hac l.fi. & Ioan. Andr. refert ſimpliciter Alex. in apoſtil. ad Bal. in hac lege. Et bene facit pro hoc, quia ideo non poteſt probari cõtrarium in caſu huius legis oritur præſumptio iuris & de iure. Sed contra talem pręſumptionem admittitur probatio per notata per Feli. in c.quanto in vlt.col.de pręſumpt. Habes in aut. ſed iam neceſſe. ad Bart. C.de dona.ante nup. per inſtrumentum autem fit notorium, vt per Bart. & alios in l.j.§.item ſolent.de offic.præfec. vrb. dicit ꝙ non iuuat proteſtatio tutoris. Contrarium vult Odofred. hic in fine. Sed Bal. hic tenet idem quod Bar. Vide Alex. in apoſtil. ad Bar. hic. Sed Bald. in d.§.item ſolent. aliter loquitur. Et ſi poſsidet rem alienã iam ipſe teneatur pupillo conſignare rem, vide Bar. de quo §.& Bal. in d.conſil. & hic & Bal. & Alex. poſt Iaco. de Aretio & Salic. hic.

f ✠ P. P A V. P. ¶Scribi fecerit. Vide & declara vt per Bart. conſil. ccxxvij. aliàs ccxxxiiij. incip. proponitur. & amplia vt per Bart. in l.j.§.itẽ ſolent. in fine.ff.de offic. præfecti vrb.

g ✠ P. P A V. P. ¶Fuerit remiſſum. Pro limitatione huius legis ꝙ poſsit remitti cõfectio inuẽtarij, vide omnino Ang.cõſi.cxxxvij. inci. reuocatur in dubiũ. ad fi. Itẽ nota ꝙ licet in præiudiciũ legatariorũ poſsit teſtator remittere, nõ poteſt tamẽ remittere in præiudiciũ creditorũ. Vide

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

ſa à teſtatore vel iudice[a], quilibet tenetur pro parte ſua, niſi in caſibus hic expreſsis. h. d. Materiam iſtam plenã examinaui ſ. de trãſact. l. j. & ibi dixi.

LEX III.

LIcet conuentione. Prius conueniendus eſt gerens, quàm is, qui non geſsit.

De in litem iurando. *Rubrica.*

LEX I.

ADuerſus. Aduerſus hęredes tutoris iuratur in litem ob dolum ſuum tantùm. Item ob dolum tutoris verum non præſumptum niſi cũ tutore lis fuerit conteſtata. h. d. totus titulus.

De hæredibus tutorum. *Rubrica.*

LEX I.

HAeredes tutoris. Hæredes tutoris tenẽtur de dolo & lata culpa, etiam nongerentis, vel à ſe non exigentis, & de dolo ſuo ꝓprio. h. d. totus ti.

Si tutor uel cura. non geſſerit. *Rub.*

LEX I.

CErtum eſt. [b] Tenẽ gerens, ſi ei poteſt negligẽtia imputari, cur contutorem ſuſpectum non fecit: & libertus non poteſt patronum accuſare: ſed iudicis officiũ implorare. h. d. ¶ Per iſtam legem dicunt glo. noſtri ꝙ licet accuſatus & damnatus ſit infamis: tamen inquiſitus condemnatus non eſt infamis per hanc legem, vbi vides ꝙ libertus non poteſt accuſare: quia patronus infamaretur, tamen poteſt implorare ꝙ iudex inquirat. Et ſic patet ꝙ non infamat. Ita dicit gl. in l. iij. §. præterea. ff. de ſuſpec. tuto. Tetigit glo. ſ. de ſuſpec. tut. l. fi. quod dic vt dixi in l. infamen. ff. de publi. iud. facit quod notatur in l. j. ſ. de mo. mulc.

De uſuris pupillorum. *Rubrica.*

LEX I.

TVtorem. Qui pecuniam pupilli in ſuos vſus cõuertit, ad vſuras tenetur. h. d.

LEX II.

FIus. In actione tutelæ etiam pro eo quod quis debet pro contutore veniunt vſuræ.

LEX III.

SI pecuniam pupillarem[c]. Si tutori non poteſt imputari culpa, nõ debentur vſurę pecunię. h. d.

PVpillus. Hæc eſt bona lex, & legitur duobus modis. Et ſecundùm vnam lect. breuiter & notabiliter dicit: Reus non poteſt cogere actorem agere: ſed poteſt petere vt ſuper ſuis defenſionibus teſtes ad perpetuã rei memoriã examinentur. h. d. ſecundùm aliam lectu. breuiter hoc intendit: Actor, nõ poteſt cogi agere, ſed ex cauſa poteſt ſibi ſtatui tempus intra quod agat, vt poſtea non audiatur. h. d. ¶ Not. ſecundùm primã lect. & non exeat de mente tua, ꝙ ex parte tutoris vel actoris non poteſt peti vt examinentur teſtes ad perpetuam rei memoriam, niſi cùm dubitatur de morte teſtium, vel eorum abſentia diuturna: vt l. in l. Aquilia, ſi deletũ. ff. ad legẽ Aquil. & eſt tex. extra, vt lit. non conteſt. cap. quoniam frequenter. Ex parte verò rei, quia non eſt in ſui poteſtate quando agat, poteſt peti vt examinentur teſtes ad æternam rei memoriam quandocunque, Hic eſt caſus hic, & ſ, de teſtib. authentic. ſed & ſi quis. & ibi plenius dicam.

De fideiuſſoribus tutorum, ſeu curatorum. *Rubrica.*

LEX I.

ELigere. Simul & ſemel non poteſt agi contra plures in ſolidum. hoc dicit. hæc not. l. ¶ Vide gloſ. ſuper verba. agi. quam not. quæ dicit, ago ita ꝙ exigatur: quia per hoc ꝙ daretur libellus cõtra duos reos in ſolidum proteſtãdo ꝙ vna exactio ſufficiat, ꝙ iſte libellus valde bene procedat: quia non eſt meæ intentionis exigere in ſolidum à duobus. Et ita tenet gloſſ. ff. mandati. l. ſi mandato Titij. §. Paulus reſpondit vnum. Pro quo facit ff. de verborum obli. l. in executione. §. in ſolidum. & j. de duob. reis. authent. hoc ita.

LEX II.

NOn eſt. Solutio tutoris liberat fideiuſſorẽ. Et ſi principalis ſoluit partem, fideiuſſor in reſiduo poteſt conueniri.

De contrario iudicio tutelæ. *Rub.*

LEX I.

SI pro cõtu. iudicato. Poſt ſolutionẽ non poteſt peti ceſsio: niſi ideo fuerit ſolutum vt cedatur.

LEX II.

SI non ex propria. Quando quis non ex propria culpa dãnatur, contra tutorem habet beneficium ceſsionis, & vtilis actionis.

LEX III.

SI pater. Succeſsio non confundit actionẽ, niſi pro ea parte pro qua ſuccedit. ¶ No. ꝙ poteſt quis eſſe tutor ſui priuigni. Simile habes. ff. de adopt. l. nonnunquã. Et vide l. certum. §. ſed an & ipſos. de confeſ. & l. ij. §. quod obſeruari. ſ. de iuram. calum. vbi habuiſtis bonam gloſſ. & no. hanc l. tu, qui ſedes ad banchum maleficiorũ.

De authoritate præſtanda. *Rub.*

LEX V.

VEterem. Si ſunt plures tutores, ĩ quolibet actu vnius authoritas ſufficit, niſi in eo, per quem finitur tutela. h. d. ¶ No. hunc tex. vnde ſumitur regula iuris, quod oẽs tangit, &c.

Quando tut. uel cur. eſſe deſinant. *Ru.*

LEX I.

SI curatores. Tunc finitur officium adiuncti, quando finitur officium eius, cui adiungitur h. d. ¶ No. beneficij caſum. Facit ad hoc. ff. de tutel. l. ſolent. & ꝙ habu iſtis no. per gloſſ. in l. neque. ſ. de procurato. hoc dicit.

LEX II.

TVtoris Voluntate pupilli non finitur tutela. h. d.

LEX III.

INdecoram. Aetate, nõ aſpectu corporis, finitur tutela. h. d.

De actore à tutore ſeu curatore. *Rub.*

LEX VNICA.

SI ſui iuris. Tutor poteſt adminiſtrare tutelam per actorẽ, non per procuratorem. h. d.

De hoc

Alex. conſil. ccxx. a iiij. ad finem. Item de hac materia an poſsit remitti confectio inuentarij, vide Alex. conſi. clij. in prin. Aret. conſ. xxij. in ij. colũ. per Bar. & alios in l. nemo poteſt. in ij. col. de leg. j. vbi cõcludit ꝙ licet poſsit remitti, ſi tamẽ iudici videatur vtile filijs non ſeruare talem remiſsionẽ, faciat inuentarium conficere. Et ſequit̃ Aret. in d. conſi. xxij. & Alexã. in d. clij. Et ad Bar. in l. in cõfirmando. ff. de cõfir. tuto. ponit alia circa cõfectionem inuentarij, habes in l. fi. C. de iure deliber. ad Bar. Et ꝙ licet poſsit remitti confectio inuentarij tutori, ſecus tamen ſit in vxore vſufructuaria. Vide quæ habes in Bertac. in verbo, vxor vſufructuaria in ij. col. Et ꝙ nõ attendatur talis remiſsio quando aliqua cauſa ſubeſſet, & quid in hęrede, vide Iaſ. in l. cũ neceſsitatẽ. C. de fideicommiſ. Alexã. conſil. xl, in ij. vol. in vlti. col. vide Bolog. in repetitione huius legis ſi. qui vult inter alia ꝙ quando teſtator nedum remiſit, ſed expreſsè prohibuit confectionem inuentarij. tunc non poſsit recedi ab ei⁹ voluntate. De quo vide latè do. Anto. de Monte Ferrato in l. nemo põt. charta vj. vbi etiã declara an & ex qua cauſa diſcedatur à voluntate teſtatoris.

❧ *P. P A V. P.*

a ¶ Vel iudice. Vide Angel. conſil. xxj. incip. ſer Ioan.

b ¶ Certum eſt. De materia huius legis vide Bar. in l. j. ſ. de tranſact. vbi hanc l. allegat.

c ¶ Si pecuniam pupillarem. Vide latè Roma. conſilio cxxxix.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

De hoc dic vt habuiſtis ſ. de proc. l. neq; &c.

De excuſationibus tutor. & cura & temporibus eorum. *Rubrica.*

LEX I.

a PAlla. [a]Spado non excuſatur à tutela. hoc dicit.

LEX II.

SI curatores. Curator generaliter datus, tenetur etiam de bonis, quæ ſunt extra prouinciam: niſi de his fuerit excuſatus. h.d. ¶ Oppo. ꝙ quis non poſſit dare curatorem bonis, quæ ſunt extra prouinciam ſuam: vt l. pupillo. ff. de tut. & cur. da. ab his. ¶ Huius timore dicit gl. intellige ꝙ hic fuit datus à principe, vel ab alio eius mandato: & ſic fuit datus ab eo, qui habet iuriſdictionem in prouincia. Tu potes dicere, fortè & melius: ſufficit ꝙ qs habeat iuriſdictionem in perſona adulti: ſicut dicimus de tutore, ꝙ ſufficiat ꝙ iudex habeat iuriſdictionem in perſonam pupilli, vt poſsit dare tutorem & curatorē pupillo, cuius adminiſtratio porrigitur ad omnia bona, etiam alterius prouinciæ: vt habuiſtis no. ſ. vbi pe. tu. l. j. & ff. de tuto. & cura. da. ab his l. j. §. fi.

LEX III.

EXcuſationis. Si ingenuꝰ detur tutor liberto, poteſt excuſari. ¶ Item ſentētiæ, qua excuſatio reprobatur, debet acquieſci, niſi fuerit appellatum. h.d.

AMpliſsimi. Si aliquis creatur curator vxor ignorans debet excuſari, vt in pœnam ſenatus non incidat. h.d.

LIbertos. Liberti à tutela, vel cura filiorum patroni, nullam habent excuſationem.

SVMMARIVM.

1 ☞ Reſpublica an habeatur loco pupilli.
2 Tempus excuſationis eſt duplex.
3 Tempus anni, quod daẗ executoribus iuxta Epiſcopi conſtitutionem, intelligitur à die ſcientiæ.

QVinquaginta. Tempus excuſationis currit à tempore ſcientiæ: [b] & iniurioſa ſentētia nocet, niſi [c]fuerit prouocatum. h.d. Vide gl. in l. præcedenti. ſuper verbo, adminiſtrauerunt. Item no. hāc gl. in eo quod dicit no. ar. ꝙ clericus qui habet beneficiū, &c. ſiue in eo quod dicit gl. & ipſa loco pupilli. Et ſic videtur dicere † ꝙ Reſpublica habetur loco pupilli: licet dixerim in l. Reſpublica. ſ. ex quib. cau. ma. qđ habeẗ loco minoris. Et dic vt ibi dixi vobis. & adde iſtam. ¶ † Item op. de l. quinquaginta. ff. eo. Solu. Duplex eſt tēpus. Quoddam eſt tempus, quod datur ad proponendum excuſationē: & iſtud currit à tempore ſcientiæ: vt hic. Quoddam, quod datur ad proſequendum: & iſtud à tempore nominationis: vt l. contraria. ¶ Contra hoc opp. glo. quia ſecundùm hoc poſsibile erit, ꝙ primò curreret tēpus ad proſequendum, quam tempus ad proponēdum. Quare dicit gl. ſubaudiendum eſt: in l. cōtra. ad proponendum à die nominationis, ſ. & ſcientiæ. † Et vide gl. quam no. propter conſtitutiones Epiſcoporum, [c]quæ dicunt ꝙ fideicommiſ. & executores teneantur exequi intra annum, à die mortis teſtatoris debet intelligi: & ſubaudi, & ſciētię. vnde ſi ignorant, non currit tempus anni, per hāc glo. quod bene no. h.d.

NEque à tutela. Debitū, vel creditū, nō eſt cauſa excuſationis tutelæ. Tamen hoc corrigitur per auẗ. minoris. ſ. qui da. tuto. poſ. h.d.

COloni. Coloni fiſci non habēt excuſationem à muneribus.

PRater. Monoculus non excuſatur à tutela, vel cura. h.d.

EXactores. Exactor tributorū durante tempore exactionis à tutela, vel cura excuſatur.

TEſtamento. Tutor teſtamentarius adſtringitur ad gerenda bona, etiam extra prouinciam conſtituta, niſi ob hoc ſe excuſauerit: poterit tamen ex cauſa curator ſibi adiungi. h.d.

VOluntaria. [d]Iſta eſt notabi. l. & fuit repetita vltra montes. Cy. hic ponit repetitionē Pe. breuiter h.d. Per vnū actum contrariū nō perdit quis priuilegium in alijs. h.d.

NE ſenatorum. Liberti non habent excuſationem à tutela ideo quia gerunt negotia patronorum, niſi in vno liberto ſenatorum negotia gerente. h.d.

SEueriter. [e]Qui nominat aliquē ad iniuriā, vt eū redimi faciat, criminaliter punietur: qui nominat vt vexet, ad expēſas ciuiliter teneẗ. h.d.

QVanquam. Licet illud, ſuper quo principaliter litigatur, intēreat: tamen lis debet propter acceſſoria terminari. h.d.

SI vt allegas. Propter litē maioris partis bonorū, poteſt quis à tutela excuſari. h.d.

LIcet orationis. Licet ſi aliquis datur curator vxori, pōt & debet excuſari. h.d.

TVtores. A creatione tutelæ, vel curæ, nō appellatur, ſed excuſatio proponiẗ. Itē debitū vxoris, vtrū à tutela nō excuſat. h.d. ſummariū p̄dictū procedit ꝑut habes in tex. tuę. Si habes in tex. ſuæ. debes dicere ī ſecūda pte ſummarij, & inopia pupilli non excuſat tutorem. h.d.

INuſitatam. Debitum à matre pupilli, tutori eius non præſtat excuſationem. h.d.

CVrator. Si creatur curator, qui prius fuit tutor, iuſtę excuſatur. h.d.

QVod res. Cōio rerū nō præſtat excuſationē à tutela. Dic vt dixi in auẗ. minoris. q dare tu. poſ.

SI tutor. Ad tutorem excuſatum nō pertinet periculum. h.d.

HVmanitatis. Per magnam litem cum ſorore tutoris, poteſt tutor excuſari. h.d.

VIros. Conſiliarij principis excuſantur à tutela, vel cura. h.d.

Si ex falſ. alleg. tutor fuerit excu. Ru.

LEX I.

SI abſentibus. Excuſatio conceſſa ob falſas allegationes, tutorem non releuat. h.d. ¶ No. ꝙ eſt ſpeciale in minore, quòd ſententia lata ex falſis allegationibus eſt nulla [f]ipſo iure. In alijs reſcinditur per reſtitutionem: vt vidiſtis j. ſi ex fal. inſtru. quaſi per omnes illas leges.

LEX II.

TVtores. Poſt cœptam adminiſtrationem, fruſtra proponitur excuſatio. h.d.

LEX III.

SI vt proponis. Iſta lex dicit idē quod prima. Excuſatio habita ambitione non prodeſt.

Si tutor uel cu. reip. cauſa abie. Rubri.

LEX I.

a ¶ Falſa. Aduerte ad materiam huius tituli in practica, qa ſępe multos vidi errare: quia quando vis te excuſare, debes facere dare tutorem pupillo vel adulto quòd in hac cauſa tranſactionis eum defendat. Inſtit. de auth. tu. §. ſi aliàs. quāquam ſententia lata ſit contra indefenſos, non teneret ipſo iure l. cōtra pupillum. in prin. & l. acta. §. fi. de re iudi. Hoc eſt quod not. ſentit gl. in l. j. j. ti. j. ſeruatis tēporibus. de quibus in l. planè. ff. e. & Inſti. eod. tit. Et hoc ſequitur Mathe. in ſuis notab. notabili cxiiij. & ad de text. in l. cùm in vna. §. j. de appel.

b ¶ Scientiæ. Dic tamen ꝙ illi qui ſunt ipſo iure exempti & excuſati, non tenentur comparere ad ſui excuſationē l. generaliter & hoc ibi no. Bal. ſ. de epiſco. & cleri.

c ¶ Epiſcoporū. Dixi poſt Bar. in l. fi. ff. ſi quis teſta. lib. eſſe iuſ. fue. Vide Bald. in l. captatorias. ad fi. j. de teſta. mili. & Bal. in l. genero. ff. de infa. & Bal. in l. id quod pauperibꝰ. de epiſco. & cler. & in l. j. in ij. col. j. de teſt. Et no. ꝙ qui nō poteſt inuenire fideiuſſorem, excuſatur à tutela l. ſi qs. in §. Imperator. de excuſa. tuto. & l. fi. de ſuſpec. tuto. Ita no. dicit Bal. in l. fi. ſ. quod cum eo. & per cōſequēs nō ſufficit iuratoria cautio. Adde an executoribus ignorantibus currat tempus, Bar. cōſi. cxlij. Angel. conſilio cxliiij. Abb. conſi. cx. Bal. conſi. ccclxvj. lib. j. Ro. cōſi. ccxxviij.

d ¶ Voluntaria. Per vnum actum contrarium non perdit quis priuilegiū Ad de Bar. in l. fi. de cōſti. princi. tamen ſi quis ſe immiſceat adminiſtratiōi, perdit priuilegium adminiſtrationis tutelę. l. ij. j. tit. j. Adde Bald. conſi. xcv. libr. j. domi. Cardi. conſil. cxxx.

✠ *P. PAV. P.*

d ¶ Voluntaria. Vide Alex. cōſil. cccxcvj. circa finem.

✠ POMATES.

e ¶ Seueriter. Vide ad iſtā pulchrè per Barba. conſil. xlvij. col. j. & ij. volu. j.

f ¶ Eſt nulla. Facit in ſententia lata pro libertate: quia illa valet. l. ſi duo. ff. de dolo. Sed quid ſi lata ſententia ſit aduerſus eccleſiā? Dixi in l. reſpu. ex quibus cau. ma. & not. do. Abb. in c. licet de proba. & vide Imol. in l. ſi is ad quē. de acqui. hęre. & per eundem in c. cùm Bertoldus in ver. quartus caſus, de re iudica.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

QVi tutores. Qui abeſt cauſa Rei public. excuſatur à tutela, & non poſtea. h. d.

De excuſationibus ueteranorum. Ru.

LEX I.

QVi. Veterani excuſantur à tutela, niſi filiorum commilitonum, ſeu cō ueteranorum. h. d.

Qui numero liberorum. Rubric.

LEX I.

QVi ad tutelam. Numerus liberorum, ſecundùm diuerſitatem locorum à tutela excuſat: & filij defuncti non computantur in numero. h. d.

Qui ætate ſe excuſant. Rubrica.

LEX VNICA.

PAter. Aetas ſeptuaginta annorū excuſat à tutela. h. d.

Qui numero tutelarum. Rubri.

LEX VNICA.

SI tres. Tria onera tutelarum nō affectata, præſtant excuſationem ab his, & in his, quæ ſunt diuerſi generis, & quæ non proſunt ſingula, multa iuuant. h. d. ¶ Not. hunc text. & ſigna tibi ibi: ſed imperfectè & c. qui facit ad multa: maximè ſi habeo teſtem vnum & famam, ꝙ non ſit plena probatio, & ſimilia. Dicam tibi fortè in l. in bonæ fidei. ſ. de iureiuran. & ff. co. l. admonendi. dante Deo.

a *De curatore furioſi [a] ſeu prodigi. Ru.*

LEX I.

CVratores. Cauſa accidentalis inſpicitur, demum cauſa naturali finita. h. d.

LEX II.

b **O**Rationis. [b] Quod conſtitutum eſt in prohibendis alienationibus rerum minorum, extendi-
c tur ad res furioſorum. h. d. ¶ Not. hanc l. [c] ꝙ leges loquentes de minoribus, & eorum fauore extenduntur ad furioſos, & mente captos. h. d.

LEX III.

SI pater. Filij poſſunt potere patribus mente captis curatorem, qui habebit legitimam adminiſtrationem. hoc intendit in ſumma.

CVm repudiante. Mater filię furioſæ, concedere curatorem non poteſt. hoc dicit.

NE lucrum. Emācipatus poteſt eſſe curator legitimus fratris ſui. h. d.

CVm aliis. Hæc eſt bona lex, & bonus caſus. Curator furioſi ceſſat ab adminiſtratione tempore dilucidi interualli, & eam reaſſumit reuertente furore. h. d. Tene menti hanc l. not. ad multa.

d **C**Vm furioſus. [d] Pater eſt legitimus adminiſtrator filij furioſi. h. d.

Sinautem parentes. Pater poteſt furioſum inſtituere, & ei exemplariè ſubſtituere, & furioſo filio ſuo quæritur paterna hæreditas, nō extraneorum: ſed debet per curatorem peti bonorū poſſeſsio. h. d. vide gl. ſuper verbo, antiqua. ¶ No. ꝙ per bono. poſſ. contra tabu. propter ſolam agnitionem irritatur teſtamentum: ſicut per ſolam agnitionem habetur bonorum poſſeſsio, non tamen requirit̄ ſolennitas propria, & debita in querela. Dixi tibi j. quorum bon. l. j.

SVMMARIVM.

1 ☞ Si eſt datus curator furioſo, ſine præſentia Epiſcopi, ꝙ valeat datio.

2 Hæc lex an ſit de quinquaginta deciſionibus cōpilatis poſt Inſtitutiones.

3 Conſuetudo non approbauit hanc legem nec l. de creationibus.

Sed cùm antiquitas. Curator furioſi teſtamentarius non debet ſatiſdare, ſed debet ſolenniter iurare inuentarium conficere. Curator verò legitimus, vel datiuus tenetur ſatiſdare, ſi non eſt idoneus facultatibus. Item datiuus eſt dandus for-
1 ma tradita hac l. h. d. † Iam conſului: datus fuit curator furioſo ſine præſentia epiſcopi & primatū: an valeat. Breuiter determinaui ꝙ valeat: vt Inſti. de cur. §. furioſi. vbi ſoli præſidi permittit. & liber Inſti. fuit factus poſt Codicē, vt patet in proœ. In-
2 ſti. † Et ſi dicis mihi, hęc lex, & lex, de creatiōibus. ſ. de epiſc. aud. fuit in illis quinquaginta deciſionibus, quæ fuerunt additæ huic libro poſt compila- d
tionem Inſti. de quib. fit mentio ſ. de emen. Iuſtini. Cod. nego tibi iſtam: probes ſi potes: ſi nō probabis, ſuccumbes. arg. eius quod no. in l. eū actum.
3 in fi. ff. de neg. geſt. Præterea †, conſuetudo illas leges non approbauit in hoc quod hic dicitur de pręſentia epiſcopi, & primatum: ergo & c. vt extra de e
treu. & pace. c. ij.

Tali itaque. Hæreditas furioſo delata poteſt per procuratorem agnoſci, vt ſi furioſus ad ſanam mentem peruenerit, poſsit ſibi eam retinere ſiue reſpuere. Et ſi in furore deceſſerit, ad hæredes furioſi non trāſit: ſed legata, & fideicommiſſa ſine dubio acquiruntur, & tranſmittuntur.

Sinautem. Curator defuncto, alius eſt creandus forma & ordine antedictis.

De prædijs & alijs rebus mino. ſine decreto non alienan. Rubrica.

LEX I.

e **V**Enditio. [e] Prohibitio alienationis rerum minorum non extenditur ad alienationem neceſſariam. h. d. f

LEX II.

NOn eſt vobis. Quod ipſo iure non tenet, non poteſt reſcindi per reſtitutionem. Secus ſi tenet, & pupillus decipiatur. h. d.

CVm emancipatis. Etiam pater curator, non poteſt bona filiorum alienare ſine decreto.

NOn ſolum. Nullo titu. poſſunt immobilia minoris alienari ſine decreto & minor reuocatus, debet reddere qđ accepit.

ET ſi præſes. Decretum interpoſitum ex falſa cauſa. nullius eſt momenti.

MInorum. Non ſufficit cauſam allegare per libellū: ſed debet coram iudice perfectè probari.

SVMMARIVM.

1 ☞ Actiones iudicantur inter mobilia, & immobilia reſpectu illius quod venit in obligatione.

SI ad reſoluendam. Sicut minor non poteſt alienare im-
f mobilia: ita nec obligari [f] de alienando. hoc dicit ſecundùm lect. gl. bonam, & veram,
1 Secundùm hoc habes hic caſum clarum, † quòd actiones iudicantur inter mobilia ſeu immobilia reſpectu illius quod in obligatione venit, & in ipſa actione: vt hic vides tex. quia minor non poteſt alienare, ita nec ꝓmittere aliquid immobile.

De

P. PAV. P.

a ¶ De curatore furioſi. In datione curatoris furioſi, quorum citatio requiratur, & an poſsit dari ſine requiſitione, vide Alex. conſil. ccxxviij. Fulgo. conſil. lxxx.

b ¶ Orationis. Sed in ſurdo, & mente capto, vtrum ſemper egeant curatore, vide Bart. in l. cui eorum. §. fi. ff. de poſtul. & ibi dixi qđ in mente capto & furioſo. Ex oppoſito ex hac l. limita gl. no. ꝙ priuilegia competentia pupillo, extenduntur ad furioſum, & prodigum, cui bonis eſt interdictū, & alibi non reperit̄. Simile in priuilegijs: tamē pōt induci pro ſimili id, quod not. in l. Marcellus. de fideiuſſ. & in l. interdū in fine gl. magnæ, de cōd. inde. Et ita dicit Bald. in c. ij. de beneficio fratris. Et iſtam glo. etiam ſequitur Bal. in l. iubemus, in ij. q. de ſacroſan. ecc. & ideo per hanc gloſ. dicit Bald. in l. fin. circa prin. ſ. in quib. cau. in inte. reſtit. ꝙ beneficium illius l. videlicet, ꝙ in minoribus nō currit præſcriptio, extēditur ad furioſos & prodigos. Et hoc expreſsè tenet glo. & Bald. hic & adde Bald. in l. ij. §. ſi à pupil. in fi. & ibi eſt tex. ff. pro empt. & Bal. in l. infantis. in iiij. q. j. qui admit. & ibi dixi, ꝙ reſtituitur in inte. ſicut minor. de quo per Bar. in d. l. Marcellus. & adde hic. l. q neq;. & ibi Bald. de reb. eorum. vbi etiā de prodigo probat̄ & idem tenet Bar. & Imo. ibi in prin. vbi dicit hanc glo. ſingu.

POMATES.

c ¶ Not. hanc l. Vide Barba. conſil. xlij. col. vij. vo. j. & Ancha. v. col. fina. vbi per no. hic dicit, ꝙ ſicut pupillis & minoribus, non currit præſcriptio durante pupillari ętate. & minori, ita ēt non currit furioſis durante furore.

POMATES.

d ¶ Cū furioſus. Filio ergo famil. non datur curator. quod intellige quādo datur perſonæ: ſed vbi daretur rebus, vel ad certū actum, tunc bene poteſt conſtitui. Ita dicit gl. in verbo, hæreditati. in l. fi. §. ſin autem ſecunda. j. de bon. quæ liber. de qua Alex. conſi. lix. in ij. colum. voluni. ij.

P. PAV. P.

d ¶ Cū furioſus. Circa regulam huius legis ꝙ nullꝰ amor vincit paternū, vide Alexan. conſil. ccccexlj.

e ¶ Venditio. Not. perpetuò, ꝙ in rebus quæ non poſſunt ſine decreto alienari, non ſufficit habere licentiā à iudice: niſi iudex declaret cām quare alienet. Gl. eſt no. in l. ij. j. ti. j. videtur ꝓbari in l. lex quæ tutores. ibi probationum cauſæ. ſ. de admi. tuto. & j. eo. l. minorum. & vide Bal. in l. fi. j. eo.

f ¶ Nec obligari. vnū tamen no. qđ Bal. in l. de fideicom. ſ. de tranſact. dicit ꝙ minor xxv. annis pōt remittere ſpē, quam habet ad immobilia, ſine decreto iudicis, per illū tex. quod dicit alibi non reperiri clarius. Facit l. ſi pater. ſ. quando mu. offi. tut. Et hunc text. not. alle. Bald. in l. præſes. ſ. de trāſac. ꝙ ſicut in cōtractu requiritur decretū: ita etiam in diſtractu. quod not. & etiam dicit ꝙ in feudo compromiſſo, requiritur interpoſitio decreti, ſi ſit de re immobili. Adde tamen ꝙ in obligatione bonorum pupilli, quā tutor præſtat pro cautione litis de iudicio ſiſti, vel iudicatum ſolui, non requiritur decretum iudicis in minore.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

De hoc vidiſtis ſ. ſi aduer. tranſac. l. j. & l. ij. & l. iubemus. §. j. ſ. de ſacroſanc. eccle.

SVMMARIVM.

1 ☞ Immobilia minoris, etiam ex cauſa dotis non alienantur ſine decreto.

PRrædia. Ex cauſa donationis propter nuptias, immobilia non poſſunt alienari ſine decreto. h. d.
1 ¶ † No. ergo ꝙ ex cauſa dotis, vel donationis propter nuptias, immobilia ſine decreto non poſſunt alienari. Vidiſtis in l. lex quæ tutores. ſ. de admini. tuto. h. d.

ET ſi is quem. Licet alienatio ſit prohibita fauore minoris: alij tamē poſſunt obligari, & eorum res obligare hoc. d. ¶ Opp. ſi non valet principale, non valet acceſſorium: vt ſ. de leg. l. non dubium. Solu. Ibi dixi, & plenius dixi in l. cùm lex. ff. de fideiuſſo.

SVMMARIVM.

1 ☞ Minor qui vendicat alienata, quando & quid habeat probare.

a **PRædiorum.** [a] Minor vendicans iure alienata, tenetur reſtituere pretium, quatenus probatur in eius vtilitatem conuerſum. h. d. Videtur ergo
1 † ꝙ iſte, qui vult conſequi pretium, debeat probare in pupilli vtilitatem eſſe cōuerſum. Sed contra imò minor debet probare ſe pecuniam perdidiſſe, & ſe læſum eſſe vt l. nam poſtea. §. ſi minor. ff. de iureiu. Sol. gl. valde notabiliter: Quandoq; contractus eſt nullus: & tūc aduerſarius minoris debet probare ipſum eſſe locupletatū. Hic eſt caſus hic. Quandoq; eſt contractus aliquis, ſed petitur reſcindi: tunc ipſe minor probare debet. Hic eſt caſus in l. contra. Fallit in fœneratore: vt l. j. ſ. ſi aduer. credi. & ibi plenius dixi. Ratio eſt: qa vnuſquiſq; debet probare cauſam ſeu id, quod eſt cauſa ſuæ intentionis: vt ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 ☞ Si minor agit ad alienata, quando per reſtitutionem, & quando alia actione ipſi ſuccurratur.

2 Dictio taxatiua poſita in lege, extēditur ad alios caſus ſimiles virtute alienarum legum.

3 Immobilia minoris ob famen, cum decreto alienantur.

b **SI quidem.** [b] Hęc eſt notabilis l. Si alienatio eſt nulla non eſt neceſſaria reſtitutio: aliàs poteſt peti per reſtitutionē reſcindi. h. d. Tenemēti: quia
1 iam feci de facto. ¶ † Quæro ad quid dabitur reſtitutio? Videte dñi: reſtitutio illud reddit, quod abſtulit læſio: vt l. j. ff. de mino. & l. quod ſi minor. §. reſtitutio. eo. ti. Nunc ad propoſitum quando minor eſt deceptus in eo quod vendidit, quia non expediebat ſibi vendere: tūc reſtituitur aduerſus vēditionem, vt reſcindatur venditio: vt ipſe habeat rem, ſicut ſi non eſſet facta vēditio, per tit. ſ. ſi aduer. ven. Quandoq; eſt læſus in eo quod malè vendidit: quia bene expediebat ſibi bene vendere: ſed debebat vendere pretio cariori: tunc reſtituitur in integrum, vt pretium ſuppleatur: non vt venditio reſcindatur. Ita poteſt probari hic, & probatur in l. ſi res. §. j. ff. de iur. do. Qñq; minor eſt læſus, non in eo qđ vendidit, nec in eo quod malè vendidit: ſed in eo ꝙ pecuniam acceptam conſumpſit tunc reſtituetur aduerſus ſolutionem, per ti. ſi ad
c uer. vendi. Et per hoc habes quomodo debes formare libellum [c], & poſitiones, & ad quid pietas reſtitui: vt ex prædictis colligatur ſatis bene.

OBæs alienum. Ob æs alienū, vel ſimilem cauſam poſſunt immobilia cū decreto alienari. h. d. ¶ Opp. ſ. e. l. prædia. Sol. qđ hic dicit, ob æs alienū tantū. ſubaudias
2 vel ſimilem cauſam. ¶ † Not. ergo ꝙ licet [d] in lege
d ſit dictio taxatiua, [e] tamen extenditur ad alios ca-
e ſus ſimiles, virtute aliarū legū. Facit qđ habuiſtis in l. illud. ſ. de ſacroſ. eccle. in l. ſerui nomine. ff. de vſuſ. de re. iur. l. contractus. ¶ No. vlt. gl. quæ eſt hic: quæ enumerat caſus, ex quibus poteſt aliena-
3 ri: quā vide. & ibi no. † Item ob famen & c. ſimiles caſus habes quos gl. ponit hic: quē vide & no. &c.

a ¶ Prædiorum. Vide quod not. Bart. in l. ſi cū dotem. §. j. ſol. ma. hic contra.

b ¶ Si quidem. Decretum iudicis non impeditur reſtitutione. Fallit ſi in decreto eſſet taxata æſtimatio rei venditæ, ſecundū glo. no. ibi Bar. in l. prætor ait. ver. permittitur. de minor.

c ¶ Formare libellū. Not. practicam reſcindendi venditionem factam à minore. Et adde Bar. in l. ſi ſine hærede. §. interpoſito. ff. de admi. tut. Sed Bal. hic contra.

✣ POMATES.

d ¶ Ergo ꝙ licet. De iſta materia vide aliqua per Iaſo. in l. ſi mona. ff. ſo. mat. & latius Felin. in c. paſtoralis. colū. v. extra, de reſcrip. & vide Ancha. in c. canonū ſtatuta. colū. lxiiij. de conſtit.

e ¶ Taxatiua. No. de dictione taxatiua, vide Bald. in l. cum quo. §. pe. ad l. Fal. & latius in l. ſi conſtante. ſo. ma. & eſt tex. cū gl. in l. fina. C. de pact. pro quo etiam Bart. in l. j. in princ. ſi quis ius di. nō obtē. & Dyn. in regula, in argu. lib. vj. vide tñ Bal. in l. j. de interdict. &c. Ex oppoſito no. gl. quæ voluit ꝙ fundus ſterilis non pōt alienari: eccleſia tñ hoc poſſet. Sed alia gl. tenuit contrariū videlicet ꝙ idē eſſet in minore vt eſt gl. in l. mandatū. §. ſi tutores. ff. de offi. eius cui man. eſt iuriſdi. & ibi per docto. & Bar. in l. ij. j. de agri. & cenſi. lib. xj. Adde glo. & ibi Bar. in l. cū hi. §. cū trāſac. & quod habetur in l. fi. §. ſin autem. C. de bon. q̃ li. Adde de taxatiua Pau. de Caſ. conſil. ccxcviij. Oldra conſil. cclxiij.

ETiam. Prædium emphyteuticum non poteſt alienari ſine decreto. h. d.

VTere. Minor vendicans alienata iniuſtè, doli exceptione repellitur: niſi pretium in eius vtilitatem conuerſum reſtituat. h. d.

SI minor. Nō poſſunt pro alio debito immobilia in ſolutum dari, ſine decreto. h. d.

SVMMARIVM.

1 ☞ Quando alienantur res minorum, quis iudex interponet decretum: an vbi res eſt: vel vbi eſt pu-
e pillus, ſi maior factus ſuam alienationem factam ratam habuit.

SI prædium. Immobilia alienata ſine decreto iudicis, in cuius territorio res eſt poſſunt vendicari: ſed pretium in eius vtilitatem cōuerſum reſtitui debet. Signa ibi tex.
1 in qua ſitum eſt &c. ¶ † No. ꝙ ſufficit decretum il
f lius iudicis, in cuius territorio [f] res eſt: ſufficeret etiam decretum illius iudicis, qui habet pupillum ſub ſe: licet non habeat rem ſub ſe: vt l. magis puto. §. illud. ff. de reb. eorum.

INter omnes. Minor diuidēdo, nō
f poteſt alienare, niſi prouocetur à maiore. h. d. De hoc dic vt habuiſtis in l. iubemus. in prin. de ſacroſan. eccle.

SI minor. Propter debita non poſſunt immobilia alienari: niſi cauſa probata, & interueniente decreto.

g *Quando decreto [g] opus eſt. Rubrica.*

LEX I.

SI probare. Ex voluntate parentis pupilli adhibita in contractu, poſſunt immobilia alienari ſine decreto. h. d.

LEX II.

ILlud requirēdum. Si venditio fit ex licentia Principis, non requiritur decretum iudicis. h. d.

LEX III.

h **PRædium.** [h] Ex volūtate defuncti manifeſta, poſſunt immobilia alienari ſine decreto. h. d. Vide gl. quæ eſt hic: & ibi eam ſigna. De materia iſtius glo. ſ. qualiter executores vltimarum voluntatum poſſunt vendere: dixi in repetitione l. alio. ff. de ali. & cib. lega. vbi tractaui ſolùm de materia huius glo. Et fuit pulchra, vtilis & noua repetitio. Et vide per Cy. in l. id quod pauperibus. ſ. de epiſ. & cleri.

ET ſine interpoſitione. Res quæ vſu conſumūtur, poſſunt alienari ſine decreto. h. d.

Si quis ignorans rem minoris eſſe ſine decreto comparatam. Rubrica.

LEX I.

SI ea quæ. Emptor malæ fidei non præſcribit. Emptor bonæ fidei longo tempore præſcribit. h. d.

LEX II.

SI contra. Minor rem alienatam iniuſtè vendicat cum fructibus, niſi emptor habuerit bonam fidem.

LEX III.

POſſeſsiones. Iniuſtè alienata etiam à ſecūdo emptore vēdicātur: niſi præſcripſerit.

e ¶ Et no. Item not. ex iſta gl. ꝙ dos & alimenta æquiparanť. Vide Bart. in auť. res q̃. j. cōmu. de leg. Cy. poſt gl. in l. non omni. ſ. de admi. tu. & Bart. & Imol. in l. Męuius. §. duobus. in iiij. q. de leg. ij. per Bar. & quod ibi dixi in l. fi. ff. de his quibus vt indig.

f ¶ Territorio. Quid ſi iudex interponat decretum ſuper alienatione, vide etiā Bal. hic, & in l. ſi p̄dium. in l. j. ſ. de cō trahen. emp.

✣ P. PAV. P.

g ¶ Quando decreto. An conſuetudine induci poſsit ꝙ res minoris alienari poſsit ſine decreto, vide ꝙ ſic, Iaſo. in l. de quibus. in xviij. col. in prin. ff. de legib. vbi alleg. Bal. & Ange.

✣ P. PAV. P.

h ¶ Prædium. Vide Alexan. conſi. lxi. vol. ij. in j. col. Vide Roma. conſil. cccxciiij. quē ſequitur Iaſ. in l. ſi vnus. §. præſens. colla. ix. ver. ſecundò principaliter. ff. de poſtu.

a P. P A V. P. ¶ Cũ proponas. Limita niſi minor fuiſſet dolo inductus ad cõtrahendum, licet poſtea ratificaret factus maior, non rehaberet, niſi eſſet certioratus de tali dolo. vide Roma. conſi. liiij. in ij. col.

b POMATES. ¶ Si quando. Et nota ꝙ taciturnitas huius temporis, inducit ratihabitionem, non ſolùm circa geſtum principaliter, ſed etiã circa conſequentiã & dependentiam ab eo. Ita dicit do. Alex. conſil. cxvij. volu. v.

P. P A V. P.

b ¶ Si quando. Aduerte ſignanter ꝙ diſpoſitio huius legis nõ procedit hodie, attenta diſpoſitione iuris Canonici: quia iſte qui contrahit ſine decreto, contra iura mercatur, imò præſumitur in mala fide. c. q contra de reg. iu. l. quẽadmodum, vbi Bar. C. de agrico. & cẽſi. li. xj. ergo &c. c. fi. de præſcri. Ita dicit do. Anto. de Bu. in conſi. xlv. in cip. domina Orabilis. in iij. col. ante fi. vbi etiam dicit ꝙ non procederet qñ tutor vel curator cõtraheret cũ ipſo minore. Et vide qđ per iſtam legem dicit Roma. idem eſſe in prodigo, qui tacuit per quinq; annos poſtquàm effectus eſt ſane mentis, in ſingularibus ſuis. in vlti. charta, ſingu. incip. iudex Bononienſis.

c ¶ Quinquẽnij. Per iſtam legem fuit cõſultum, ꝙ ſi iudex interdicit adminiſtrationem bonorum alicui intra certum tempus qui durante prohibitione alienat: demũ vult alienationem reuocare, an poſsit. Dictum, fuit ꝙ ſi intra quinquennium nõ fuerit reuocata, vlterius non poterit reuocari. Caſus eſt hic, & in l. j. §. de cõtractibus iudicum, per hoc limita l. q̃ ab initio. ff. de reg. iu. vbi vide gl. & dũ hic dicitur, ꝙ minor non poteſt donare ſine decreto,

QVoniam. Poſſeſſor bonę fidei pręſcribit contra minorem, ſpatio longi temporis, à die qua factus eſt maior.

Si maior factus, ſuam alienationem factam ſine decreto ratam habuerit. Ru.

SVMMARIVM.

1 Quando in alternatiua obligatione eſt ſpecies & quantitas, an poſsit fieri compenſatio.

LEX I.

CVm proponas.[a] Ratihabitio maioris præiudicat in iure, quod ſibi competit ratione præcedẽtis minoris ętatis, nõ in eo quod competit cuilibet maiori. hoc primò. ¶ Item quando in ſolutione, ſeu in obligatione, eſt ſpecies, & quantitas alternatiuè: ratione quantitatis poteſt fieri compenſatio. h. d. 1 † De hoc quando in alternatiua obligatiõe eſt ſpecies & quantitas, an poſsit fieri compenſatio, vide l. ſi debeas decem. ff. de compen. & vide quod plenè dixi in l. ſi ſeruus. §. ij. ff. de furtis.

LEX II.

SI ſine. Indebitè alienata poſſunt vẽdicari, niſi ratihabitio, vel præſcriptio, vendicantem repellat. h. d.

LEX III.

SI quando.[b] Si immobilia ſunt ſine decreto alienata titulo oneroſo à minore, vel eo ſciente: taciturnitas quinquennij[c] eo effecto maiore ratihabitionem inducit. ſi titulo lucratiuo requiritur taciturnitas longi temporis. h. d. ¶ Not. l. & eſt ſingularis valde. Tene menti iſtam legem quanto plus potes rogo te. ¶ Oppo. §. ti. j. l. fi. vbi requiritur præſcriptio longi temporis. Sol. Quando ipſe minor vendidit, vel alius eo ſciẽte: ſtatuta ſunt tempora hac lege diffinita. Sed quando vendidit alius ignorante minore: tunc haberet locum l. contraria. ¶ Ad vnum tamen aduerte: quia illud, quod hac lege dicitur, non eſt propriè præſcriptio: ſed inducitur quędam ratihabitio tacitè. Et ideo quocunq; modo intra illud tempus, minor iſte factus maior, declarat ſe nolle ratum habere: lapſus huius temporis non obeſſet: ſed in lege contraria inducitur præſcriptio: & debet interponi modis legitimis, ad interrumpendã præſcriptionem inductis. De quibus videbitis in l. cũ notiſsimi. §. ſed & ſi quis. ff. de præſcrip. xxx. anno. Dixi plenè & pleniſsimè in l. naturaliter. ff. de vſucapio.

De magiſtratibus conueniendis. Rub.

LEX I.

SI magiſtratus.[d] Minores in ſubſidium habent regreſſum, cõtra magiſtratus, qui tutores dederunt: & etiam contra fideiuſſores, quos pro indemnitate receperunt.

Ludo. in l. ſi ante ſolu. matri. dicit, ꝙ fortè hoc non procederet in donatione. Et licet non alleget aliquem tex. mihi videtur tex. in l. cùm plures. §. ſi tutor. de admi. tuto.

d POMATES. ¶ Adde huic apoſtil. ibi: caſus eſt hic, & in l. j. & idẽ in verbo, aduerte motus per iſtam l. ſic voluit Lud. Ro. in ſing. ſuo inci. iudex Bononien.

LEX II.

IN hæredes. Contra hæredes magiſtratus non datur actio, ex leui culpa. hoc dicit.

LEX III.

SI tu. College, & plures magiſtratus, ſi ſunt ſoluendo, habent inter ſe beneficium diuiſionis. h. d.

ADuerſus. Datur actio in ſolidũ excuſsis tutoribus, fideiuſſoribus, & collegis.

IN magiſtratus. Iſta lex idem dicit, quod præcedens: ideo non eget ſummario.

SVMMARIVM.

1 Notarius ſi omiſit ſcribere, & pars ex eo dãnificetur: datur in ipſum actio.

2 Inuentarium quando fit, debet deſcribi æſtimatio rerum.

3 Datio tutoris, non inualidatur, licet inuentarium non fuerit confectum legitimè à tutore.

4 Tutor vendens rem æſtimatam publica authoritate: licet plus valeat excuſatur: & quando.

CVm ſit adiecta.[e] Hæc eſt ſingularis lex. 1 In eo † ꝙ quis damnificatur ex eo qđ notarius[f] ſcribere omiſit, datur actio contra notarium. h. d. ¶ Primò ex hac l. no. quod dixi in ſummario. De quo vides in l. pe. ff. de tabu. exhiben. 2 ¶ Secundò † no ꝙ inuentarium eſt faciendum ſcribendo æſtimationem rerum. 3 ¶ † Tertiò not. ꝙ licet inuentarium non ſit bene confectum à tutore vel quia minus eſt ſcriptum, vel minor ęſtimatio: non propter hoc datio ipſius tutoris inualida efficitur. 4 ¶ Quartò no. † & non exeat demente tua in perpetuum, ꝙ excuſatur tutor, vel curator ſi vendit rem prout æſtimata eſt authoritate publica, licet plus valeat. Vide glo. ſuper verbo, læſio. Hoc tamen intellige, niſi manifeſtum eſſet illam æſtimationem eſſe iniuſtam. Et de hoc eſſet publica fama in vicinia, & locis circunſtantibus: tunc enim tutor non poſſet dicere ſe credere illam ęſtimationem eſſe iuſtam. argu. §. de peri. tu. l. ſi tutor petitus. ¶ Nota ergo, & in perpetuum non obliuiſceris, &c.

d ¶ Si magiſtratus. Iſte text. eſt ſingu. ad vnum no. quod ponit Bal. in l. conſtitit. in penul. q. de pœna iudi. qui malè iudicauit.

P. P A V. P.

e ¶ Cum ſit adiecta. Nota ſingulariter circa regulam huius legis ꝙ notarius in quibus tenetur ſolùm de dolo, lata culpa, vide Alexã. per illum text. in prin. in l. vbi exigitur. ff. de eden. Ad iſtam materiam vide latius per Iaſ. in l. oratione. in ij. col. C. de teſtamen.

f ¶ Notarius. Et vide quod dixi in l. q nomine. ff. de fal. & adde ꝙ probato dolo notarij de intereſſe, ſtatur iuramẽto partis, ſecundũ Bal. in l. qui accuſare. §. de eden. ſecus ſi propter culpam notarij: quia tunc debet plenè probari, ſecundũ Bald. in l. fi. in pe. col. de edendo. & qua pœna puniatur tabellio, qui protocollũ perdidit, licet inſtrumentum inde ſumptum reperiatur. vide Bal. in rubri. §. de fid. inſtru. in iiij. col. verſ. quæro dixi ſuperius. & ibi in ſequẽ. q. An poſsit cãcellare protocollum: & addito. inſtrumento & quod not. Bartol. in l. pluribus de his quæ in teſta. delentur.

LVGDVNI,

Apud Dionyſium Harſæum ex fidiſsima caſtigatione domini Alexandri Loſæi Auiliani Iuriſconſulti.

Index quaternionum.

abcdefghiklmnopqrstvxyz ABCD, Omnes ſunt quaterniones: præter D, qui eſt ternio.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf